BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXIX
F
13
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Collegij Neapolitani Cat.° integre pro Bibl.ca.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI
BONONIENSIS

ORNITHOLOGIAE
TOMVS ALTER

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM
ALEXANDRVM PERETTVM
S.R.E. CARD. MONTALTVM
Vicecancellarium, & Bononiæ
LEGATVM

CVM INDICE
COPIOSISSIMO
VARIARVM
LINGVARVM

BONONIAE
APVD IO. BAPT. BELLAGAMBAM M.D.C. LXXXVIII. SVPERIORVM PERMISSV

Digitized by Google

Digitized by Google

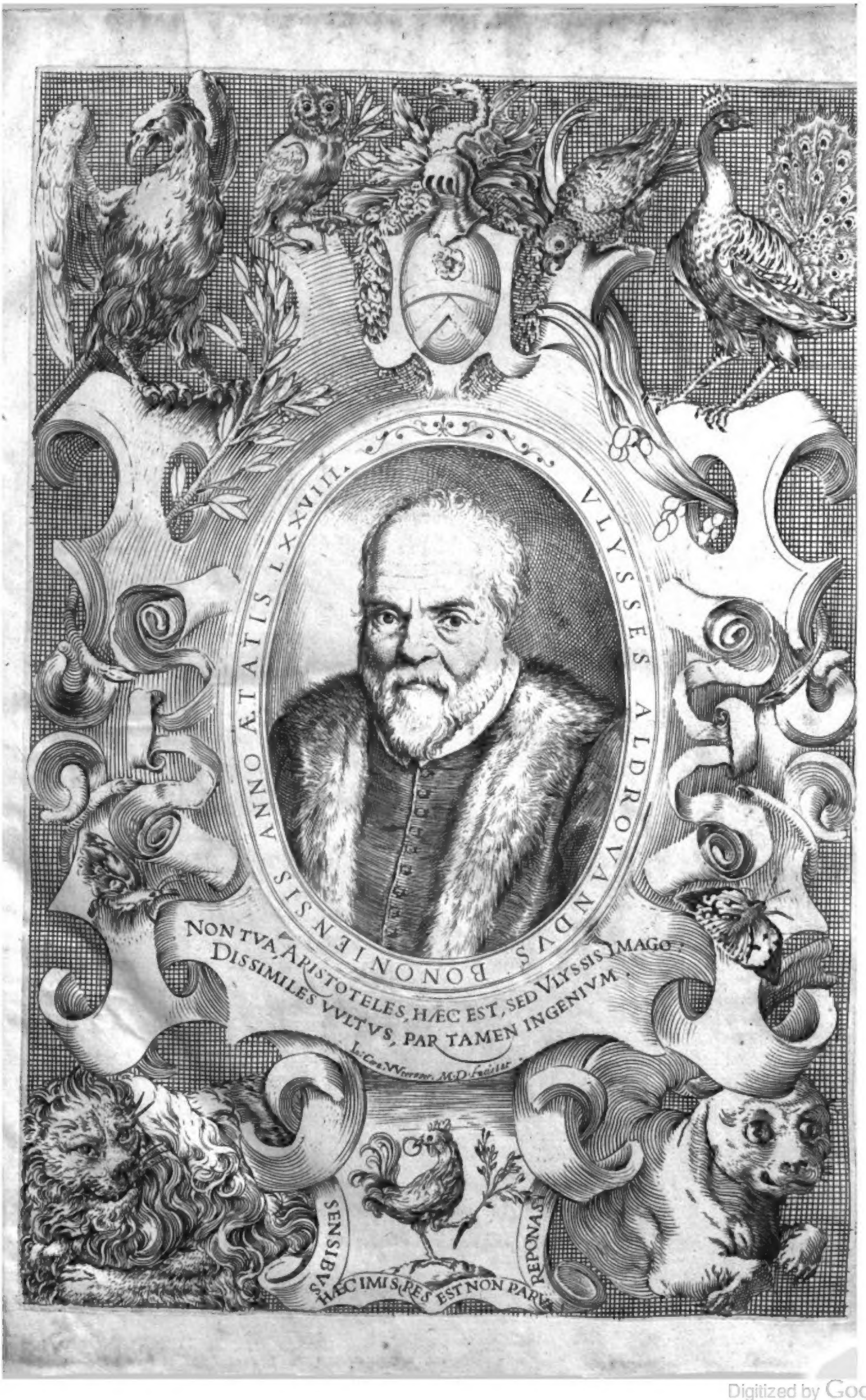

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI

ALEXANDRO PERETTO,

S. R. E. Cardin. Montalto, Vicecancellario & Bononiæ Legato

VLYSSES ALDROVANDVS. S. P. D.

VIX primùm liberalia ſtudia Cardinalis ampliſsime primoribus labris guſtare, atque extremis (vt dicunt) digitis attingere cœperam, cùm antiquiſsimum illud Græcorum oraculum, ἡδὺν γλύκυτερον ἢ πᾶν ἰδέναι, mihi tãquam vnicum ſcopum duxi ante oculos proponendum; non quò omnia vnquam me ſcire poſſe mihi perſuaderem; neq; enim id humanarum virium eſt, verùm quò ardentiùs omnes neruos in diſcendo contenderem. Quare curis negocijſque omnibus alijs poſthabitis, totum me ſtudijs dedidi, atq; in primis elaboraui, vt optimos quoſq; vetuſtiſſimos authores, qui eam doctrinę partem, quæ maiorem mihi laudem atq; animi oblectationem allatura videbatur, pertractarunt, & illuſtrarunt, non ſolùm euoluerem, ſed in ſuccum & ſanguinem meum conuerterem: nullum denique induſtriæ, nullum impenſæ, nullumvè laboris genus prætermiſi, quò minus inter alias ſcientias in illa quæ circa res naturales verſatur, quantum maximè poſſem, proficerem. Huiuſmodi enim ſcientia non honorem tantummodo & gloriam, vti cæteræ aliæ, ſed incredibilem inſuper voluptatem atque admirationem poſſeſſoribus ſuis impartit. Siquidem quid ſublimius, quid viro ingenuo & nobili dignius, quàm naturæ arcana rimari? quàm ea, inquam noſſe ſtudere quæ ſolus cognita habere videtur DEVS Omnipotens, qui ipſius naturæ author eſt, & cui vel ipſe ſapientiſſimus Regum Salomon hanc eandem ſcientiam acceptam referre ſolitus erat? Cùm itaque olei & operæ plurimum in hoc ſtudij genere conſumpſerim, nonnihilq; mihi aſſecutus videar, nolui quod multi facere ſolent, id intra proprios parietes abſcondere, ſed alijs etiam communicare libuit. Et quia plantas potiſſimùm, animalia & foſſilia publicè profeſſus ſum, de omnibus ijs licet quàm doctiſſimè ſit pertractatum, multa tamen conſcripſi, ſuo aliquando tempore, ſi vita ſuppetat, & concedatur facultas, edenda, quæ ab alijs vel omiſſa vel perperam tradita fuere: nunc autem alteram Ornithologiæ meæ partem, quæ de ijs potiſſimum auibus agit, quæ vel in menſæ vſum cedunt, vel propter cantus ſui dulcedinem

¶ atque

Digitized by Google

atq; ſuauitatem domi paſſim à multis aluntur, in lucem dare viſum eſt: in quarum conſcribenda hiſtoria quãtum elaborauerim, quos ſumptus fecerim, aliorum eſto iudicium : Eam verò Venerem ſatis feliciter incœptam, & hucuſque protractam abſoluere animus eſt, priuſquam cætera euulgare cogitem. Neque fortaſſis ab re id facturus videri poſſim, nam cùm priorem partem beneuolis Lectoribus acceptam fuiſſe videam, hanc ſecundam longè gratiorem fore certo mihi perſuadeo: ſiquidem perfectiora imperfectioribus præferri par eſt. Atqui ne vel temeritate quadam adductus, vel ingenij confidentia temerè id de opere meo iudicare videar, tuum Illuſtriſſime Cardinalis hac prefatiuncula auxilium imploro. Etenim Amplitudinis tuæ ſplendor vbiq; terrarum adeo elucet, vt vel ſolum nomen tuum libro meo præfixum, non à culpa tantummodo me vindicet, verùm etiam contra quotquot fortè inſurgere queant, maleuolos tueatur. Cæterùm quemadmodum illud ſummæ mihi laudi, ac decori duco, ita profecto nihil laudabilius, nihilque in quo magis gloriari queam, accidere mihi potuit, quàm inter eos abs te haberi, quos ingenti liberalitate, benignitateq; tua fouendos augendoſque ſuſcipis. Tu nimirum hanc, de qua ſermo eſt, Ornithologiæ meę partem proprio ære monumentis mandari curaſti, tu, inquam, qui ſolus & vnus es, vt iuues omnes, ornatoſque reddas. Inſignis paſſim ab omnibus decantatur Alexandri Magni erga Ariſtotelem liberalitas, ſed quę ſi cum tua comparetur, exigua omnium iudicio æſtimatur. Neque enim quis ignorat abs te illum, cui ſcilicet nomine reſpondes, animi celſitudine, magnanimitate, reque ipſa longè ſuperari. At quid Alexandrum? cur non potius de SIXTO V. Summo Pontifice auunculo illo tuo magno loquor? Is, vt erat bonorum doctorumque amator beneficentiſſimus, nec, cuius ei vix nomen erat notum, non ſolùm inter eruditos homines habere dignatus eſt, verùm etiam mihi in meis commodis augendis perſpectam beneuolentiam præſtitit. Nam cùm primùm me pro communi ſtudioſorum vtilitate ſumptus tenuiſſimis meis facultatibus impares facere, ab alijs intellexiſſet, ſua ſponte Senatui Bonon: me tantoperè commendauit, vt inde non mediocres fructus perceperim. Iam verò de Pontificis huius immenſa liberalitate, ſplendoreq; ac incredibili magnificentia, doctiſſimorum quorumcunque virorum monumenta tum publica, tum priuata perſonant, immo vix aliquis eſt in litteris paullò notior, qui aut verbo aut ſcriptis non ſit conatus teſtatum relinquere, ſe vnum SIXTVM QVINTVM admirari, eumq; vnum ob diuinas, inauditaſq; propemodum virtutes ſuſpicere. Sed non eſt quod ego in celebrandis tanti Principis laudibus elaborem, ne dum id præſtare coner, rudi hoc ſtylo & philoſophico potiùs quàm oratorio eas obſcurem: hoc vnum tamen præterire nequeo Illuſtriſs. Cardinalis, tibi tantum Pontificem obtigiſſe auunculum, quem omnes adeò auguſtè ſunt venerati, vt etiam S. Rom. Eccl. hoſtes virtutes eius, cui maximè iraſcebantur, plurimum prædicarent: quæ ſicut vberrimæ ac ſplendidiſſimæ fuere, ita in te earundem vbertatem ac ſplendorem mirificè infuderunt. Optima profecto hæreditas, vt inquit Tullius in eo libro, quem plurimi fecit Auguſtus, à patribus traditur liberis, omnique patrimonio præſtantior, gloria virtutis, rerumque bene geſtarum. Vtraque in magno illo tuo auunculo erat maxima, & nunc in te tanquam per hæreditatem illapſa eluceſcit, adeo vt ſolus & vnus ætate noſtra ſis, in cuius celebrandis virtutibus plurimi plurimùm inſudent. Alexandro Macedoni, vt teſtatur vetus hiſtoria, cùm aliquãdo in marmoream Orphei ſtatuam ſudore plurimo madentem incidiſſet, ſciſcitanti quid ſudor ille portenderet, reſpondere arioli plurimùm ſudatores omnes, qui illius facta vellent ſcriptis ſuis poſteritati commendare. De ijs verò qui de te ſcribendum ſuſceperint, quid modò dicturi

Digitized by Google

turi eſſent arioli? non ſudaturos ipſos tantùm, ſed vires illis etiam defuturas. Tot enim, tantæque ſunt animi tui dotes, vt non modò non illuſtrari dicendo: verùm ne enumerando quidem percenſeri queant. Ad me quod attinet, ore, cùm ſcriptis nequeam, collata à te in me beneficia ſemper prædicabo, vnum tamen quod paſſim in ore omnium eſt, hic repetam, te nimirum, qui neque Rex eſt, neque Pontifex, pluſquam Regiam ac Pontificiam liberalitatem exercere, Reges ac Pontifices animi magnitudine, ac præſtantia longè vincere. Leo antiquiſſimum nobilitatis atq; claritatis ſymbolum eſt: is tibi feliciſſimo equidem augurio pro ornamento obtigit. Generoſum Græcia prædicat Achillem; non quòd pro inſigni haberet Leonem, ſed quia cùm aliquando matri eius lac deficeret, leænam infanti adhuc lugendum traderet. Tua verò magnanimitas eò maior eſt, quoniam te tua mater tam magnanimum abſq; tali lacte procreauit, atque in teſtimonium futuræ indolis generoſum illud animal pro ſigno conceſſerit. Cùm igitur ampliſſime Cardinalis tanta tua ſit erga liberalia ſtudia ac ſtudioſos beneuolentia & liberalitas, vt etiam mihi naufragium ſtudiorum meorum patienti, & ob id tuam clementiam per patronos meos inuocanti, opem atque auxilium ferre non fueris dedignatus, ſed ea in me beneficia contuleris, quę magnitudine ſua omnem meam expectationem vicerunt, itaque poſthac optimo iure omne id quod & nunc in me eſt, & olim erit, (quod vt nõ leue ſit, etiam atq; etiam ſtudebo) tibi vendicare poteris. Ego certè me totum & omnia mea, quæ vel in præſentia poſſum, aut in poſterum potero, tibi ſanctè & religioſè dedico. Tuo enim patrocinio & liberalitate, cùm ſtudia mihi mea continuare adhuc licuerit, meritò equidem fructus, qui fortaſſis aliquando ad Rempub. & Eccleſiam eſt peruenturus, non aſpernandus tuæ Amplitudini aſcribi debebit. Hæc ſunt ſplendidiſs. Cardinalis, quæ me vt alteram Ornithologiæ meæ partem tibi offerrem, impulerunt. Spero etiam me tibi hac ratione grati animi officium præſtiturum, teque hoc licet exiguum munuſculum clementi ac hilari fronte acceptarum. DEVS te Reipubl. Chriſtianæ ſanctæque ſuæ Eccleſiæ quàm diutiſſimè incolumem ſeruet.

Digitized by Google

Ioannes Cornelius VVtervverius Batauus D. M. Candidis Lectoribus. S. P. D.

QVAM *gloriam, quodque nomen Vlyſſes Aldrouandus Philoſophus & Medicus præ cæteris toto orbe celeberrimus cùm publicè Ariſtotelem, Theophraſtum, Dioſcoridem ac Galenum maximo cum audientium ſtupore, declarando, tùm in horto publico ac domi ſuæ priuatim foſſilia, animalia ac plantas demonſtrando, (his enim omnibus Muſæum vberrimè inſtructum habet) & ſua cuique nomina atque naturam indicando, ſibi acquiſierit, nulli non notum eſt. (Legit autem publicè in hoc almo Bonon: Gymnaſio annis quadraginta octo.) Iam verò non exiguum gloriæ nominique ſuo adiecit ornamentum, quando vobis auium hiſtoriam tam exactè tradit, vt nihil planè poſſitis amplius deſiderare. Etenim præter cuiuſque auis ſynonymiam, & naturam, cætera quoque, quæ ex hac depromi poſſunt; qualia ſunt ſymbola hieroglyphica, myſtica, moralia, apologi, hiſtorica, vſus in cibis & medicina, fideliter ex optimis ſcriptoribus elegantiſſimo ordine atque methodo adducit: quamobrem quidem Philoſophis ea in primis ac Medicis vtiliſſima eſt, ac neceſſaria, necnon Theologis, & iuriſperitis, & cuiuſcunque etiam alterius facultatis ſtudioſis: quemadmodum ipſe author in prolegomenis prioris tomi pulcherrimè demonſtrauit. De herbarum viribus multi hactenus egerunt præſtantiſſimi viri, eaſque iconibus illuſtrarunt, ſed aues Petrus Bellonius & Ornithologus tantùm: ad quas diligentiſſimus ac indefeßus Vlyſſes Aldrouandus plurimas maximo ſumptu comparatas addidit: quas quia ſimul cum hiſtoria vobis non ingratas eſſe vidit, ſuo pòſt tempore plantarum etiam plurimarum nulli adhuc cognitarum, necnon exãguium, piſcium, quadrupedum, rerumque inanimatarum icones ac hiſtoriam dabit. Vos interim Valete, & tanto Viro Neſtoreos mecum annos auguremini, vt quæ omnia ad communem ſtudioſorum vtilitatem parat, tandem poſſit parturire. Iterum valete. Bononiæ. Die 25. Menſis Iulij. 1600.*

AD

Digitized by Google

AD ALEXANDRVM PERETTVM

S. R. E. Vicecancellarium, Cardinalem Montaltum, Principem meritiſsimum, Sixti Quinti Pontif. ter max. nepotem, Bononiæq; ſecundò Legatum.

IN HISTORIAM DE AVIBVS VLYSSIS ALDROVANDI Bonon: Philoſophi & Medici in Bonon. Gymnaſio præclariſsimi, præceptoriſque amantiſsimi,

IVLII TASSONI VINEOLENSIS PATRICII, *CIVISQVE ET PHILOSOPHI BONON:* CARMEN.

MAXIME Alexander, Mecænas ſumme virorum,
Qui ſemper vigilant artibus ingenuis.
Alter Ariſtoteles ecce Aldrouandus Vlyſſes,
Plinius ac alter, par & vtriſque valens:
Hic ortus auium, ſpecies, ſcribitque figuras,
Ingenium, vires, myſtica, ſymbolica,
Signa hieroglyphica, atque arcana altiſsima rerum
Hactenus haud vllis nota & aperta viris.
Queis capi & inſidijs valeant, quæve eſca ſit illis,
Quis medicis vſus: nil cupi in arte poteſt.
Hiſtoria his libris Pauonum traditur, atque
Gallorum; & Scythici Phaſidis alituum:
Tota Columbarum, naturaque Hirundinis, atque
Perdicum his agitur, quæ latuere prius.
Ac vt dulciſonos Philomela emittere cantus
Vel quæuis ſimilis garrula ſueuit auis.
Et quæ quiſque legens ex ſe cognoſcet, Vlyſſi
Et magno magnæ gratiæ habebit onus.
Aſt vt Alexandro magno non dignior vllus
Cui daret is libros viſus Ariſtoteli:
Sic nunc ter magno te Principe nominis huius
Aptior huic non eſt, cui dicet iſtud opus.
Qui vſque virum meritos gaudes iuuiſſe labores
Et ſplendore fouens, oreque & ære fauens.
Ergo diu viuas Heros Montalte, patronus
Doctis, Mecænas, præſidium, atque decus.

Digitized by Google

AD VLYSSEM ALDOBRANDVM

Virum Eccellentiſs.^VM & doctiſs.^VM

CAMILLI BALDI MEDICI
ET PHILOSOPHI BONON:
ODE.

NON ſolum Zephyri flamina præpetis
Educunt violas mollia pallidas
Nec ſolum referant lilia, & aureas
Pulchræ delicias roſæ,
Quas fundit Paphiæ filia roſcidæ
Spinæ, per loca campi: imperioſior,
Et latè Veneris muneribus potens.
Sed promunt etiam comas
Calthæ luteolas: gramina & intyba
Herbarumque genus quodlibet humidi
Aduentum celebrant veris amabilem,
Et flore & folio nouis,
Et cum nimbiferis cornibus vberem
Replet Taurus humum; Non Philomela, ſeu
Sola auditur, Itym quæ gemit impia
Mater, ſed minor alitum
Plebs longè omnigenis carminibus ſacrum
Ver laudant, & amant, ſuſpiciunt, colunt.
Cum primum omniſcij multus honos viri
Virtuſque inclyta ſe extulit
Aldobrandi; homines vnanimi ſono
Cæperunt pariter tollere laudibus
In cælum meritis egregium decus
Nomenque inclytum Vlyſſei.
Non eſt quod lateat Cælicolum patrem
Nil non perſpicientem intus & incute
Sol luſtrat radijs flammiuomentibus
In terris opera omnia.
Mens diuina viri præterit æthera
Et ſalſi penetrat marmoris intima,
Rimatur nemora & viſcera montium
Illam nil penitus fugit.
Iam tandem veterum vincere nobilem
Annorum ſeriem, inducere lumini
Antiquo tenebras occipiet ſuis
Aetas noſtra coloribus.

Eſt vt

Eſt vt præteritum iam ſuperet diem
Lux inſtans hodie, cras ſapientius
Surgit; fert aliquid poſterior dies
Ignotum quod erat prius.
Aldobrandi opus, atque Herculeus labor
Tranſacta exuperat; Non perimet dies
Non æqua adueniens huic referet. Deum
Mortem munera neſciunt.
Arguta è vtinam Di fierem lyra,
Quæ longum reſidens in niueo ſinu
Pulchræ Melpomenes, aut Polyhymniæ
Concordi canerem modo.
Ictum ad dulciſonum pectinis aurei
Laudes non dubias & ſapientiam
Eius, cui Superum ſcire dedit Pater
Quicquid Sol rutilus videt.
Audirent Numidæ, regnaque Perſicæ
Audirent Rhodope, & Sarmatica niue
Candentes populi, atque Aethiopis vagos
Nili qui latices bibunt.
Aeternis fidibus carmina pangerem
Aeternum memorans, quæ arcitenens virum
Latous docuit; quæ docuit pede
Pallas ſedula dextero
Quantum ſtellifero vertice Olympica
Superſtant alijs culmina montibus
Tantum ſupra homines tollit ouans caput
Aldobrandus eburneum.

Ad eundem

Digitized by Google

AD EVNDEM
ROBERTI TITII I.V.D. ET BONARVM LITTERARVM PROFESSORIS PVBLICI CARMEN.

QVA valet, aëreos tractus campoſque patentes
Alituum, generique hominum regna inuia viſit
Mente agili ſatis haud vnquam celebratus Vlyſſes.
Quid tamen hic mirer magis, ac plaudente Camena
In cælum extollam, meritis & laudibus ornem?
Magnus Ariſtoteles famam voceſque ſecutus
Incertas, primus permulta aſpergere chartis
Inſtituit, dum naturam, moreſque ferarum,
Et volucrum exequitur, perque humida regna natantum:
Inde etiam multo tandem poſt tempore primus
Inter Romulidas notiſsima fama, Secundus
Illo eodem ſtudio captus veſtigia magno
Trita ſene inuaſit pergens non paſsibus æquis.
Verùm admirandi quid præſtitit alter & alter,
In quorum ſcriptis tot falſa & inania, totque
Incerta, obſcura inuenias? vt denique nullum
Sis operæpretium facturus, tempora vitæ
Poſtquam longa horum conſumpſeris in monumentis.
Sed ſint illa tamen celebri digniſsima laude,
Sint cunctis numeris eadem quantumlibet apta,
Ac per me ambobus pariter ſua gloria conſtet,
Aldrouandus eos longè ſuperare feretur,
Cuius ab ingenio nobis arcana pateſcunt
Naturæ innumera obſcuris immerſa tenebris
Hactenus, & multum priſcis incognita ſeclis.
Adde etiam ſcitè varia ornamenta ſubinde
Aggeſta hinc atque hinc, & paſsim interſita chartis
Nil non iucundum, nil vtile, ſepoſitumque,
Siue penes Graios, ſeu mauis fortè Latinos,
Siue Arabas, ſeu Germanos, ſeu denique Iberos,
Et quaſcunque vagus collustrat lampade Titan
Ignotas gentes aduerſo cardine mundi,
Inuenias, quod non hæc vita digna perenni
Protinus egregiè tibi docta volumina pandant;
Hæc veluti ludens nobis modo præbet Vlyſſes,
Quæ cito complura, ac longè maiora ſequentur.
Sic fera paulatim tentantur prælia, donec
In campo totis concurritur vndique turmis.
Non aliter tenui ſecum ſibi voce canentes
Excurſus aliquos meditantur, deinde ſonoros
Expromunt ſubito toto de pectore cantus.
Hoc ſperare iubet nos & bene cognita virtus;
Atque amor in cunctos, quo fertur clarus Vlyſſes,
Additur ingenio, ac ſtudio pulcherrima cura
Egregij Iuuenis, ſacro qui murice frontem
Euinctus Muſas & doctæ Palladis artes
Promouet vſque volens & præmia digna miniſtrat.
O tibi magne Senex in longum vita ſuperſit,
Et liceat Pylij contingere Neſtoris annos.

Ad eundem

Digitized by Google

Ad eundem
Iulij Signij I. V. D.

ALdobrande, tibi Macedo dux fulget vt alter,
Magnus Alexander præſidium, atque decus.
Auſpice iam promas immenſa volumina tanto;
Sicq; Stagirites tu quoque magnus eris.

Eiuſdem ad eundem.

LEgiſti tam multa, tibi, Aldobrande, vacaſſe
Vt ſcriptis mandare aliquid miremur, Vlyſſes.
Scripſiſti tam multa, etas vt poſtera quenquam
Vix auidis tam multa oculis percurrere credat.

Ad eundem
Alexandri Calderonij.

LOnginquas peragraſſe oras canit inclyta fama,
Quem lentum gemuit Penelopea virum.
Quin maria & latebras omnes: at carcere clauſus
Caco, Dadalea neſcit abire via:
Cuncta ſed hæc miro te perſtrinxiſſe labore,
Aldrouande, tuum nobile monſtrat opus.
Quotquot enim volucres ſpatioſus ſuſtinet aër
Explicat, & tellus, quicquid & vnda ferunt.
Iure igitur tantùm haud priſcus diceris Vlyſſes,
E Stagira penetrat, ſed quod & aſtra iubar.

Eiuſdem ad eundem.

OBſtrupuit ſæclum ſi priſcum in littore Crete
Vincula præclarus dum fugit arcta faber;
Dum Laertiades obit orbem, ardentior vſque
Pellæus iuuenis dum petit ima freti;
Quid faceret, ſi te nunc, Aldrouande, videret
Complexum exculta cuncta fuiſſe manu?
Aera nimirum, mare, terram, atque æthera, Ditis
Quin loca, fulgentes cœlitumq; domos.

Ad eundem

Ad eundem
Io: Corn: VVtervverij Bataul Medic. Doct.

NON oculos adeo delectat Phasidis ales,
Pauoq;, dum picta pandit spectacula cauda,
Non tam grata gulæ, aut auido sapit esca palato
Attagen, & Turdus, Perdixq; aut rara Lagopus,
Nec tam dulce sonat, lugubri dum mæsta querela
Concinit umbrosi Philomela in sepibus horti:
Quàm iuuat iste liber, cuius dulcedine captus
Magnus Alexander, sacri spes alta Senatus,
Ne quid ei tetra noceat rubigine liuor,
Esse suo iussit semper sub numine tuas,
Quas ibi Felsineus volucres conclusit Vlysses.
Quare agite, ò tanto Proceri persoluite grates
Turba auium, suaues queis contigit edere voces
Illius & nomen cantu celebrate perenni,
Quà Sol exoritur, quà se demittit in undas.

Eiusdem ad Cardinalem Montaltum:

MAgne Perette tuas laudes atque inclyta facta
Senserat Eous, senserat Hesperius:
Vt quoque iam fias fama super æthera notus,
Sublimem volucrum cantus ad astra feret.

Ad eundem Carmen
Io: Antonij Confredi Genuensis Phil. & M. D.

ALdobrande volat totum tua fama per orbem,
Et resonat nomen qualibet ora tuum.
Quid mirum? Aeria pennas tribuere volucres,
Et memores vario te cecinere sono.
Cætera si dederis, tibi quæ monumenta supersunt,
Ampla quibus vix est bibliotheca satis.
Te pecudes ipsæ pariter, mutiq; loquentur
Quos æquor pisces, quos lacus omnis alit.
Quin quoque te lapides, æriſq; auriq; metalla,
Te prata & campi, te nemus omne canet.
Te celebrem reddet, quicquid fert Dedala tellus,
Quidquc aër liquidus, quicquid & æquor habet.
Perge age, tuncq; tua interitura encomia crede,
Extinum rebus cùm feret una dies.

Eiusdem

Eiusdem ad librum.

EIA agite, ò volucres MONTEM properetis in ALTVM
Sidera qui celso vertice summa ferit.
Illuc certa quies fuerit, via tutaq; vobis,
Illic Dij faciles prospera cuncta dabunt.
Nullus ibi Accipiter, nullus turbabit inertes
Aut Falco, aut dirus Miluius, aut Aquila.
Nulla ibi pratendet male cautis illita viscum
Arbor, & insidias retia nulla struent.
Sed Pyrus ingentes qua tollit in æthera ramos,
Perpetua æterno tempore fronde virens,
Accipiet tutas vmbroso tegmine, ne vos
Aut sol, aut pluuiæ, aut querquera ledat hyems.
Vester erit custos rostro metuendus & vngue
Effera quem metuit bellua quæque, leo.
Insuper aspiciet lato vos lumine sidus,
Cui mala vis potis est pellere cuncta procul.
Sed iam iam celeri vos illuc ferte volatu,
Cur tanta in cœtu pennipotente mora?

Iulij Cæsaris Vellj Bononien. dialogus.

Amicus. Vlysses:

A. *AERA per liquidum quis te deuexit Vlysses*
Per valles, ripas, per nemora, atque domos,
V. *Intima quò noscas quaq; extera, quaq; volantum?*
Præstitit ingenium, lectio, sedulitas.
A. *Quis docuit nitidis sic te intexere chartis*
Tam bene, tam doctè, dic age? V. nempe Deus.
A. *Quis verò finis, quòd tot, quòd fama tulisti?*
V. *Et iuuisse fuit, & placuisse puta.*
A. *Voti compos eris, clamat iam doctus, Vlysses*
Omnibus est alijs dignior historia.
Vique opus à cunctis omni laudabitur æuo,
Sic Aldobrandi fama perennis erit.

In Orni-

In Ornithol. Illust. & Excell. Vlyssis Aldrou.

PAVLI LAZARII BON: EPIGRAMMA.

VISA prius fuerat natura effundere summos
Conatus varias alituum in species,
Mirus at Interpres, quàm longe victor Vlysses
Naturæ fines quàm bene transiliit?
Nam tractus superans, vel quo prædives arenas
Ganges agit, vel vbi Nilus inaurat humum,
Internas volucrum causas rimatus & vsum,
Cærula seu puppis flumina more secent,
Præpetibus liquidum seu tranent aera pennis,
Seu campos malint degere per virides,
Atque opus hoc tanta mirabile prodidit arte
In vulgus, tanto prodidit ingenio,
Vt mirata parens hominis natura peracre
Ingenium, hoc vnum laudet Vlyssis opus.

Eiusdem ad Lectorem Exasticon.

QVAE miranda opere in tanto miraris, amica
Vis superum humano, lector, ab ore dedit,
Remigio nec enim volucrum sublimis Vlysses
Aetherea, sed ope est raptus ad vsque polum.
Hinc igitur diuina licet perdiscere, miro
Ordine quæ mira cum grauitate micant.

Hannibalis Pagani Regiensis ad Lectorem Carmen.

FORTÈ putas librum te cernere candide lector?
Falleris. Hæc docti sunt magna autaria Vlyssis,
Qualia non præsens, non atas tacta auorum.
Phasidis hic auis, hic depicto corpore Pauo
Mille trahunt varios aduerso Sole colores,
Hic Gallina vagum sequitur lascina maritum:
Aut fœtus teneros fouet. Hic sublimia vitat,
Dum timet antiqui Perdix discrimina fati.
Hic epulis ornant lautis conuiuia Turdus,
Attagen, & pingui Cotturnix tarda sagina.
Hinc Veneri sacra, iunctaq; in amore Columba
Oscula congeminant: & sicco in stipite Turtur
Coniugis amissi veteres suspirat amores:
Hic manibus Progne pectus signata cruentis,
Nidum ponit Itys lachrymans sua funera: quando
Parte alia scelus incesti flet Thereos, atque
Assidue queritur lingua Philomela rapinam.
Multaq; præterea colit ampla hæc claustra volucrum
Turba, sed haud nostris leuibus referenda cicuis.

CATALOGVS

VLYSSES ALDROVANDVS
CANDIDIS LECTORIBVS
S. P. D.

Nihil equidem vnquam mihi gratius fuit, quàm rei publicæ litterariæ prodeſſe, præſertim in dilucidandis ipſius Naturæ arcanis; de quibus cùm plurima cõſcripſerim, & iconibus etiam illuſtrauerim cum omnium penè bonorum meorum cùm paternorũ, tùm mea induſtria acquiſitorum diſpendio, & eorum quoq; quæ ab Illuſtriſs. Cardinale Montalto Mœcenate meo, Sereniſs. Vrbini Duce, Præclariſs. Senatu noſtro, atq; à Reuerendiſs. Epiſcopo Maioricenſe, Io: Baptiſta Campegio, mihi liberaliter elargita fuere; cùmq; ad ea in publicum edenda vires deſint, quarundam ſaltem mearum lucubrationum Catalogum hoc loco recenſebo, vt quis alius Illuſtri loco natus, atq; huiuſce ſcientiæ cultor pro ſuo arbitratu aliquã ex ijs præſertim, quæ iconibus inſigniuntur, in quibus maximos feci ſumptus, ſeligat, ſuiſq; ſumptibus, poſtquam ipſe non poſſum, in tutelam ſuam ſuſcipiat, ſuiſque auſpicijs prælo committat. Quod ſi quis fecerit, vt facturum confido, non mihi tantùm, ſed vniuerſę reip. litterariç gratificabitur, & non minorem hinc, quàm ex magna aliqua re gloriam & laudem conſequetur.

Valete.

CATALOGVS
OPERVM VLYSSIS ALDROVANDI

De rebus naturalibus, ac alijs scientijs, quorum alia iconibus insigniuntur, alia non.

CVM ICONIBVS.

Ornithologiæ siue de historia auium tomus primus, editus, & Clementi Octauo Pontifici Maximo dicatus.

Eiusdem Ornithologiæ tomus secundus ad Illustrissimum, ac Reuerendissimum Cardinalem Montalium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium.

Eiusdem Ornithologiæ tomus tertius manuscriptus, in quo agitur de Auibus aquaticis, & quæ prope aquas degunt, item de ignotis, & peregrinis.

Specimen generale omnium rerum animatarum, & inanimatarum, quæ in nostro Museo ad viuum ob oculos ponuntur, pro maiori parte à nullo descripta, nec in lucem edita.

De Meteoris seu impressionibus in aere genitis, de fossilibus & alijs inanimatis omnis generis tam naturalibus, quàm artificialibus, & quæ habent figuram determinatam, vel luxu naturæ, vel casu, volumen vnum.

De Animalibus exanguibus historia in varios libros digesta. Et primo

De Insectis apodibus, & pedatis, quæ posteriora in alata & alis carentia diuiduntur. Alata rursus in alas detectas habentia, analitra dicta; & in coopertas labentia, quæ culeoptera vocantur, seu vaginipenna.

Item de Crustaceis siue malacostracis, vt astacis, seu gammaris, de cancrorum differentijs, de locustis, & squillis.

Item de Malachijs seu mollibus, vt polypo, sepia, sepiola, & huiusmodi.

Item de Zoophytis, siue plantanimalibus, vt lepadibus, patellis dictis, & pyro marino.

De animalibus sanguineis volumina quinque, quorum primum est

De Quadrupedibus viuiparis in plures libros diuisum, vbi agitur de Digitatis, vt sunt Leones, Canes, & huiusmodi, & de Bisulcis, cuiusmodi sunt Boues, Capræ, & cætera id genus, & de Solipedibus, vt sunt equi, asini, & similia.

Secundum de Quadrupedibus ouiparis, vt sunt Lacertorum genera, Salamandræ, Crocodili, & Testudines.

Tertium de Serpentibus.

Quartum

Quartum de æquatilibus ſanguineis, nempe de piſcibus ſquamoſis, leui cute conteclis, Cartilagineis, id eſt aſpera cute tectis, vt ſunt paſtinaca marina & raiæ, vel paſſerinæ ſpeciei, qui pſiodes appellantur, Item de cetaceis, de Cetis, vti de balenis, piſtricibus, & Orcis. Item de beluis marinis.

Quintum de Hominis natura, & de monſtris, quorum liber primus eſt de ijs, quæ fiunt ex exceſſu, & defectu materiæ. Secundus, quæ ex coitu diuerſæ ſpeciei. Tertius de ijs, quæ ex imaginatione. Quartus & vltimus de ijs, quorum ratio reddi non poteſt, ſed à cauſa cæleſti fiunt.

De Plantis volumen vnum in ſex libros diſtinctum quorum

Primus eſt de arborum generibus.

Secundus de fruticibus.

Tertius de Subfruticibus.

Quartus de Herbis communi nomine dictis.

Quintus de frugibus, nempe de leguminibus, & triticeis.

Sextus de Herbis imperfectis.

eratis Coi libris, nempe plantarum, animalium tam exanguium, quàm ſanguineorum, & foſſilium, quo in opere ſparſæ illius authoris ſententiæ ordine alphabetico rediguntur, & ſcholijs quibuſdam illuſtrantur.

Sylua allegoriarum myſticos totius ſacræ ſcripturæ ſenſus complectens, præſertim foſſilium, plantarum, ac animalium.

Antidotarium omnium medicamentorum, quæ ſunt in quotidiano vſu.

Elucidarium Theologicum de foſſilibus, plantis & animalibus tam exanguibus, quàm ſanguineis, quorum mentio fit in ſacris Bibliis.

Index omnium rerum, quæ in Muſæo ſuo collecta ſpectantur.

Lectiones in epitomẽ redactæ in libros quinque Dioſcoridis Anazarbæi publicè quadraginta annis continuis in Gymnaſio Bononienſi prælectæ, & in multos libros diſtributæ.

Epiſtolæ variæ, partim ipſius, partim aliorum de varijs rebus naturalibus.

De lucentibus noctu tractatus ad eximium & illuſtrem virum D. Camillum Paleotium Senatorem

Pandechij Epiſtemonici multa volumina in omni genere ſcientiarum vtiliſſima, cùm ſint tanquam loci communes omnium rerum ad hiſtorias texendas, ex aſſiduis noſtris ſtudijs obſeruata, & in ordinem alphabeticum redacta.

Schedarum numerus infinitus aſſiduis ſtudijs collectus, & in ordinem alphabeticum redactus, in quibus quamplurima variorum authorum loca aduertuntur, & dilucidantur.

Scholia varia in Ariſtotelem, Theophraſtum, Vitruuium, & Plinium.

Petrus Bellonius Cenomanus de hiſtoria auium ex Gallico Latinus factus.

Ornithologiæ ſiue de auibus in genere tomi quatuor.

Commentaria in Dioſcor. librum primum.

Index plantarum omnium, quas in ſexdecim voluminibus diuerſis temporibus exſiccatas agglutinauit.

Opera varia ſine iconibus.

DE Admirandis volumen in plures libros diſtinctum.

Obſeruationes omnium rerum naturalium, nempe foſſilium, plantarum, & animalium, prout in diuerſis locis naſcuntur, opus Principibus doctiſq; ac ijs præſertim, qui Muſæa ſua amplificare ſtudent, vtiliſſimum, diſtinctum in quatuor libros, quorum primus de ijs agit, quæ in Aſia, ſecundus quæ in Europa, tertius quæ in Africa, quartus & vltimus, quæ in nouo orbe naſcuntur.

Dictionarium omnium rerum naturalium, quarum mentio fit in omnibus Hippo-

De Acetarijs, quæ veniunt in vſum ciborum.

De Plantis odoratis & viroſi odoris hiſtoria.

Theophraſti ſententiæ hinc inde ſparſæ in ordinem alphabeticum redactæ, & annotationibus illuſtratæ.

De Abrotoni veriloquio, æquiuocatione, & ſynonymis, & de onobrichi, ſeu ruta capraria, quæ maximis viribus pollet aduerſus peſtem, ad Illuſtriſſimum Cardinalem Paleottum Bononiæ Archiepiſcopum vigilantiſſimum.

De vinorum varietate & natura annotationes & ſcholia in decimum quartum librum Plinij.

De fermento ad Illuſtriſſimum Cardinalem Paleottum.

De Monocerote, ſiue vnicorni liber ad Eccellentiſſimũ Iacobum Boncompagnum Ducem Soræ.

Dracologia ſiue de Draconibus hiſtoria ad Illuſtriſſimum & Reuerendiſs. Cardinalem S. Sixti Boncompagnum Nepotem Gregorij XIII. Summi Pontificis

Echidnologia ſiue hiſtoria de viperis fœminis, quæ ſunt baſis totius theriacæ Andromachi, ad Fabium Myrtium Archiepiſcopum & Gubernatorem Bononiæ.

De Sturione liber ad Illuſtrem virum Camillum Bologninum Senatorem, tunc Oratorem ad Gregorium XIII.

Syntaxis ſiue methodus vniuerſalis & particularis omnium rerum naturalium, tam animatarum, quàm inanimatarum ex innumeris auctoribus collecta ac in multos libros digeſta, opus ad ſcribendum in omni ſcientiarum genere vtiliſſimum.

De Differentijs, & figuris partium præcipuarum plantarum, nempe foliorum, florum cum eorundem coloribus, ſeminum fructuum, atque radicum, opus valde vtile plantarum ſtudioſis.

Synonimia foſſilium, plantarum, & animalium, in varijs linguis.

Index plantarum, & animalium depictorum, Item foſſilium, quæ habent figuram determinatam, vel caſu, vel naturæ luxu.

De ſcientiarum & artium origine.

Bibliothecarum ſelectarum theſaurus penes titulos in duodecim tomos diſtinctus ordine alphabetico, opus vtiliſſimum varia opera componere cupientibus.

De Cruce eiuſque miraculis, & in quibus rebus naturalibus, vt foſſilibus, plantis, & earum partibus, vt floribus, foliis, fructibus, radicibus, pariter & animalibus naturaliter inſculpta reperiatur, libri duo conſcripti idiomate Italico.

Moſchologia, ſiue de moſco hiſtoria Illuſtriſs. & Reuerendiſſimo Card. Octauio Bandino dicata, dum Bononiæ eſſet Vicelegatus.

Moſchologia eadem trãſlata ex lingua vulgari in Latinam.

Stephanologia ſeu de coronis hiſtoria libri duo, vbi non tantùm de earum diuerſitate & materia agitur, verùm etiam de earundem vſu, vtilitate & origine, opus iucundum & vtiliſſimum omnibus naturæ ſcrutatoribus, in quo multa poetarum loca, tàm Græcorum, quàm Latinorum clarè enucleantur.

De Exanthematibus ſeu petechijs libellus ad Collegium Bononienſe Philoſophorum & Medicorum.

Annotationes in opera Ariſtotelis, vt in primum poſteriorum.

In Prædicabilia Porphyrij commentarius.

Prælectiones in eadem Prædicabilia.

Paraphraſis in librum poſteriorum Ariſtotelis.

Prælectiones publicè habitæ in primum librum Phyſicorum.

Prælectiones in prædicamenta Ariſtotelis.

Prælectiones in librum de ſenſu & ſenſato.

Prælectiones in primum librum meteorum eiuſdem.

Prælectiones in decem libros Ethicorum.

Prælectiones in primum librum de cælo.

In Logicam Ariſtotelis Paraphraſis.

Methodi variæ de foſſilibus, plantis, & animalibus.

Orationum

Digitized by Google

Orationum variarum volumen in laudem eorum, qui in Collegio noſtro Philoſophorum & Medicorum, dum ipſe fungerer munere Vicearchidiaconi, promoti ſunt.

Diſcorſi varij di diuerſe coſe naturali mãdate in diuerſi tempi al Sereniſſ. Gran Duca Franceſco Medici.

Diſcorſo del Muſeo, ouer Theatro di natura, & del modo di conoſcere i medicamenti incerti, all' Eccellentiſſimo, & Illuſtriſſimo Signor Giacomo Boncompagno Duca di Sora.

Miſcellanea varia & epiſtolæ de diuerſis rebus ad diuerſos conſcriptæ, quæ ſimul in duo volumina redigi poſſunt, vt

De Cauſa finali plantarum libellus.

De Hortorum origine atque diuerſitate, & vtilitate, adiecta deſcriptione horti pulcherrimi peri'luſtris olim Dom. Pauli Poetæ Senatoris Bononienſis.

De Menſarum differentijs & triclinio libellus.

De Sycomoro ad Illuſtriſſimum Cardinalem Paleottum Archiepiſcopum Bononienſem.

Quod ſpongiæ ſint plantæ imperfectæ, non autem animalia Zoophyta.

De Papyro, & linguarum, & academiarum diuerſitate libri duo.

Plantas inutiles an natura producat ad eximium virum Franciſcum Bolognettum Senatorem Bononienſem.

De Farre.

De Nicotiana.

De Sandice.

De Lolio, & eius remedijs.

De Vrſi natura & facultate ad eximium, & Illuſtrem virum D. Ioannem Aldrouandum.

De Lamia Cetacea ad Laurentium Sorgum Epidaurienſem.

De Sepa ſerpente ad perilluſtrem virum Dom. Camillum Paleottum Senatorem Bononienſem.

De Lacerta Chalcidica ad Fabritium Paduanum Foroliuienſem, Philoſophum, & Medicum eximium.

De Capriaſino ad Illuſtriſſimum & Reuerend.ſs. Cardinalem Paleottum Bononienſem Archiepiſcopum.

Anemologia ſiue hiſtoria de ventis ad Illuſtriſs. Card. Paleottum.

De Aere corrigendo tempore peſtis ad Illuſtriſſimum Senatum Bononienſem.

De Cancris ad Franciſcum Calceolarium Pharmacopæum, ad inſigne Campanæ Veronæ.

Pectinum volantium hiſtoria ad Illuſtriſſimum virum Iacobum Sorgum Epidaurienſem.

De coloribus tractatus cum ſuis proprijs pigmentis à plantarum floribus deſumptis ad viuum.

De Gemmis nouem libellus ad Illuſtriſſimum Cardinalem Paleottum.

De Sulphuris locis, vbi naſcuntur in variis terrarum partibus, hiſtoria, ad amplißimum Cardinalem Bandinum Piceni Legatum.

De Numiſmatibus hiſtoria.

De Talentorum differentijs libellus.

Animadverſiones ſupra picturas monſtroſicas & prodigioſas ad Illuſtriſs. Cardinalem Paleottum.

De eculeo, ſiue equuleo antiquorum, quod erat tormenti genus, quo torquebantur viri ſancti, & alij carceribus incluſi.

De Magnete albo ad Reuer. P. Io: Antonium marianam Spadinum Inquiſitorem Bononiæ ordinis Prædicatorum.

Adagiorum vulgarium liber explicatus.

Quæſtiones Logicæ & Phyſicæ variæ.

De locis topicis publicè, & methodicè declaratis.

Proconeſſi lapidis hiſtoria.

De Lapide Bezaar.

De Ceruſa.

De Tabulis ceratis.

De Taurobolio, & criobolio.

Plauti bina loca in Captiuis & Aululaaria emẽdata ad Illuſtrem virum D. Vincentium Pinellum.

De Vertigine libellus.

I ſette peccati mortali per quali animali ſi poſſino eſprimere.

Obſerua-

Digitized by Google

Obſeruationes in Theriacam Andromachi

Elogia virorum, qui viſuarunt Muſeum & ſcripſerunt in libro eius.

Catalogus omnium virorũ, qui nerijs temporibus miſerunt varias res naturales, nempe foſſilia, plantas & animalia, noſtrumq; Muſeum ditarunt; de quibus omnibus in varijs hiſtorijs, prout occaſio offert, mentionem facio, exhortans alios, vt ſi quid rari ad manus ſuas peruenerit, mihi communicare non dedignentur, vtilitatis publicæ ſtudioſorum cauſa.

Oratio habita in Gymnaſio Bononienſi coram Illuſtriſs. Gubernatore Caſio Epiſcopo Narnienſi, & alijs præclaris viris, & ſtudioſis.

Methodus breuiſſima de materia medica, quam perfecte callere debent medici, & pharmacopæi.

De Regulis mathematicis, littera Dominicali, aureo circulo, & in quo ſigno ſit luna, & quot horis luceat, & de epacta & indictione.

Regula ad inueniendum, in quo gradu ſit Sol.

De Rotulo ſtudij Bononienſis, & ordine lecturarum & claſſium.

De Statuis marmoreis & æreis, quæ diuerſis in locis Romæ conſpiciũtur cum earundem breui deſcriptione & hiſtoria. edita Romæ anno 1556. Idiomate Italico, dum eſſem adhuc ſtudioſus.

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI
BONONIENSIS
ORNITHOLOGIAE
Liber Decimustertius.

QVI EST
DE AVIBVS PVLVERATRICIBVS SYLVESTRIBVS.

DE PAVONE Cap. I.
ORDINIS RATIO.

QVI priores Ornithologiæ meæ libros, quos superiori anno in lucem edidi, legerint, quales non paucos fuisse confido, (quis enim vel mediocriter tantummodò eruditus Naturæ arcana, quæ quamplurima ex hac auium cognitione percipiuntur, scrutari, rimariq; non gaudeat?) eos allatas ibi à me rationes, quibus in tota auium familia rapacibus, & in his Aquilę principem locum assignaui, iam sibi optimè perspectas habere mihi persuadeo: sunt enim fermè innumeræ, ac si dicere mihi licet, validissimæ, sed quas repetere modò, ne (quod aiunt) actum agam, planè superuacaneum fore arbitror: hoc duntaxat obiter admonens, me ex communi eas Senatus Populiq; philosophici, oratorij, historici, necnon & poëtici auctoritate & consensu deprompsisse. Spontè hîc quoq; cæterarum auium omnium, quarum quàm exactissimè fieri licuit, historia ibi pertractatur, connexionem, vtpote ab ijsdem præclarissimis viris satis superq; examinatam prætereo. Quæ profectò talis existit, & talem in hocce pariter volumine polliceor, vt si vel vnicam auem suo eximas loco, omnino ordinem interrumpas. Quæ cùm ita sint, ecce aues terrestres (ita appello, quæ neque in aqua, nec circa eam degunt.) nunc sese nobis offerunt, carnium suarum saporis gratiam eximiam attestantes: & reuera vel hac sola, vt innumeras alias, quas adducere possem, rationes sileam, aquaticis citra vllam controuersiam præferendæ sunt. Etenim si aquaticarum vna est ad mensæ vsum celebris, decem ex terrestribus & sapidiores & salubriores ei opponam. Nome splendidissimæ Pontificum, Cæsarum, Regum, Cardinalium, Ducum, aliorumq; Principum ac magnatum mensæ his exornantur? Nonne etiam prorsus ieiunæ censentur, & frigescunt, nisi Pauonibus, Phasianis, Attagenis, Perdicibus, Gallinis cùm villaticis, tùm Africanis, Columbis, Turdis, Ficedulis, Hortulanis, ac eiusce modi quamplurimis alijs optimè instructæ fuerint? Aquaticis itaq; in tertium ac postremum Ornithologiæ nostræ tomum reiectis cum bona eorundem venia terrestrium historiam aggrediamur. At cùm triplex potissimùm earum genus sit, graniuorum scilicet, bacciuorum, & verAquila cur Ornithologiæ exordium sit.

Cõnexio operis.

Aues terrestres quæ.

Aues terrestres cur aquaticis nobiliores.

Ornithologiæ tertia pars.

Auiũ terrestriũ genera triplicia.

bacciuorum

miuorum: graniuoras velut nobiliores alijs anteponimus, (quamuis contrà Epigrammatario inter aues Turdus, qui bacciuorus eſt, gloria prima vocetur, & Horatius nil melius Turdo dicat.) Secundum locum bacciuoris, tertium vermiuoris, canoris quartum ac poſtremum aſſignaturi. Cùm verò rurſus graniuorarum aliæ pulueratrices ſint, aliæ lotrices, aliæ pulueratrices & lotrices ſimul, omneſq; ſimul carnis ſuæ gratia celeberrimæ, Philoſophorum principem & communem præceptorē Ariſtotelem ſecuti, pulueratricibus (nam has primo loco nominat) lotrices poſthabebimus. Sed audiamus præceptorem. *Ætas auium eſt*, inquit, *vt aliæ ſeſe in puluere volutent; aliæ ſeſe lauent; aliæ nec puluere, neq; balneo vtantur. Sunt pulueratrices, quæ non altiuolæ, ſed terræ propinquæ, vt Gallina, Perdix, Attagena, Alauda, Phaſiana. Lotrices, nonnullæ reclungues, quæ circa fluuios, aut paludes, aut mare victum quærunt. Aliæ vtrumq;, tum lauare, tum puluerare ſolent, vt Columbus & Paſſer.* Hæc ille, in quibus etiamſi inter pulueratrices Gallinam prius nominet, haud tamen id feciſſe putandus eſt, ac ſi nobilior cæteris foret, vt quiſpiam exiſtimare poſſet, at quia alijs notior, vtpote nullibi non obuia, atq; ita Alaudā Phaſianæ præfert, quod alias nemo rationis particeps fecerit.

Turdi laus

Graniuorarum genus triplex.

[a] *L. 9. Hiſt. Animal. c. 49.*

Gallinā cur prius inter pulueratrices Aristo. nominet.

A' pulueratricibus itaq; auſpicaturus, & dignitatis ordini, prout in primo tomo feci, quoad fieri licebit, inhæſurus, in primis de ſylueſtribus, atq; inter has de Pauone agam, ſubinde eodem ſeruato ordine domeſticas ſubnexurus. Cur verò inter ſylueſtres Pauonem cęteris præferam, rationes tot ac tantę ſeſe mihi offerūt, vt penè eas ſuperent, quibus Aquilæ auium reginæ in rapacium genere primas exhibui: quinimo ſi ipſimet Aquilæ anteponere hunc noſtrum Pauonem vellem, equidem neq; ad id mihi vnquam defutura eſſent argumenta. Nam & antiquitas ipſa, quamuis in multis ſuperſtitioſa, in hoc tamen minus ſtolida, vtriuſq; dignitatem inter alias aues cùm ex animi, tum ex corporis dotibus metiens, ſummum vtrique nobilitatis apicem aſſignauit, Aquilam velut omnium alitum regem Iouī, Pauonem ceu reginam earundē Iunoni coniugi eius & ſorori dedicando. Quare etiam Imperatrices in ſua apotheoſi ſiue conſecratione Pauonem, quemadmodum Aquilam Cæſares, elegerunt. Aquilam Iouis currui ſucceſſiſſe abundè ex veterum monumentis demonſtrauimus: eundem honorem Pauoni Iuno exhibuit, teſte in primis poetarum iucundiſſimo [b] Ouidio, cùm ait:

Pauo & Aquila adhibita in ſcen. Imperat. Imperatorum.

[b] *Lib. 11. Metam.*

Habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum Pauonibus æra pictis.

Atq; hinc paſſim à poētis Iunonia ales nuncupatur, ſicuti in primis ab eodem [c] Ouidio:

[c] *L. 2. Eleg.*

Explicat atq; ſuas ales Iunonia pennas,

Et à [d] Statio,

[d] *L. 2. Syl.*

Quem non gemmatā volucris Iunonia caudā
Vinceret.

Item à Claudiano.

Non tales volucris pandit Iunonia pennas.

Et rurſus: *Tradunq; palato*
Sidereas Iunonis aues. &c.

Cur verò nobiliſſima ac regia iſta volucris ei Deę, quæ cæterarum Dearum præſes ac Regina habebatur, ſacra fuerit, pòſt ſuo loco abſidè docebimus, nam hic alia tractare animus eſt, nimirum cùm animi, tum corporis dotes proſequi, quæ profectò tot ac tantę ſunt, quot & quantæ in quouis alio auium genere, adeo vt ipſa Dea præſtantiorem dignioremq; ſibi alitem aſciſcere, etiamſi voluiſſet, nequiuerit. Etenim Pauo maieſtatem in primis regiam, cum graditur, præ ſe fert, haudaliter ac ipſamet Iuno, de cuius ſuperbiſſimo inceſſu vulgata paroemia eſt, *Iunonium ingredi*, pro qua Athenæus habet βαδίζειν τὸ Ἡρακλειογάμβρειον, id eſt, *incedere complicatum Iunonis ſacrum*, in eos, qui haud vulgarem in eundo modum ſeruant, quem notat [e] Horatius inquiens: *Vt ſi Iunonis ſacra ferret.* Cæterum noſter Pauo rationis, quam ſolis hominibus Deus immortalis conceſſit, expers quodammodo eſſe non videtur, vtpote qui *laudatus gemmantes* (vt [f] Plinij verbis vtar) *expandit colores, aduerſo maximè Sole, quia ſic fulgentius radiant. Simul vmbra quoſdam repercuſſus cæteris, qui in opaco clariùs micant, conchata quaſi cauda, omneſq; in aceruum contrahit pennarum, quos ſpectari gaudet, oculos. Idem cauda annuis vicibus amiſſa cum foliis arborum, donec renaſcatur iterum cum flore pudibundus ac mœrens quærit latebram.* Adhæc caudam eam gemmatiorem, vt ita dicam, & variam magis, quàm ſunt Medorum Perſarumuè veſtes, quam laudatus iam extenderat, ac velut in rotæ modum verſauerat, mox conſpecta ſemel pedum ſuorum deformitate deponit & in acerum quendam contrahit, imo verò quod ampliùs eſt, ſi a tacito, eamq; haud admirante ſpectetur, tunc velut irâ percitus pennas omnes, in quibus pulchritudinem ſuam conſiſtere probè callet, quaſq; ſpectari gaudet, contractis earum oculis prorſus abſcondit, tanquam

Pauonis cū animi tum corporis dotes.

Iunonii incedere proverbium.

[e] *In Sermonibus.*

Pauo rationis particeps.

[f] *L. 10. c. 20.*

quam philoſophicis dogmatibus imbutus, beneficium in inuitum non conferendum eſſe cognoſcat. Meminit huiuſce ingenij [g] Ouidius, dum canit:

Laudatas oſtendit auis Iunonia pennas,
Si tacitus ſpectes, illa recondit opes.

[g] *Lib. 2. de arte amādi.*

Quod ſi contrà quiſpiam ſtoliditatis eum infimulet, quòd noctù expergefactus, quando ſeſe intueri in tenebris conſtitutum nequit, pauidè admodum exclamitet, quaſi eximiam illam pulchritudinem ſuam amiſiſſe ſeſe credat: eam ignominiam (ſi ignominia dicenda eſt, quod ego neutiquam conceſſero) facundiſſimus [h] Aelianus facilè eluit, aſſerens non modò non ignorare eum ex auibus ſe formoſiſſimum eſſe, verùm etiam vbi formæ ipſius ſita eſt pulchritudo, præclarè tenere, laudatumq; haud ſecus ac formoſum puellum, aut pulchram mulierem corporis præſtantiam bellè oſtētare, anteq; pictorum oculos ad imitandum ſe exponere, & abundè ſui depingendi copiam facere. Non itaq; media nocte vociferatur, quia pennarum ſuarum decorem perdidiſſe ſeſe exiſtimet, quemadmodum vulgus præſagiorum, quæ ab auibus docemur, ignarum ſibi falsò perſuadet, ſed quia, vt ſuo loco dicemus, temporis immutationes, ſerenitatem nempe, pluuias & ventos nobis tunc præſagiat. Neq; pariter ampliſſimam illius dignitatem minuit [i] Ariſtoteles, teterrimi criminis inuidiæ eum accuſans; nam & id Plinius, licet & ipſe parum ſibi conſtans, (qui nempe ceu ſui oblitus [k] alibi Ariſtotelis ſententiæ etiam ſubſcripſit,) diſertiſſimè ſubſequentibus grauiſſimis verbis, [l] vbi ex profeſſo de hac alite agit, negare videtur. *Ab auctoribus*, inquit, *non glorioſum tantùm animal hoc traditur, ſed & maleuolum, ſicut Anſer verecundum, quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi.* Si tamen Ariſtoteli, quem vt veridicum præceptorem imitari, modò fidei catholicæ non repugnet, vbiq; omnibus vſq; neruis contendimus, aſſentiendum eſt, ego tunc vitium illud Pauoni in malam partem haud vertendum eſſe dixerim. Is etenim cum admirandam illam corporis ſui ſpeciem homines, ſicuti diximus, mirari optimè calleat, & pedes ſibi datos admodum deformes, fieri poteſt, vt deformioribus alitibus alijs, quibus tales ad obeunda eadem munera ſatis fuiſſent, pulchriores pedes inuideat: ſed excrementa ſua, ne in hominum vtilitatem cedant recondere, quod Plinius tradit, id ſanè nunquam mihi perſuadere poſſum, quin contrà illud inſigni laude dignum exiſtimo, utpote cum humanis moribus conueniens, ſi modò uerum eſt ea abſcondere. De felibus id paſſim receptum eſt: ea uerò hominibus inuidere quis dicit? omnes ne fœtore eorum humanæ nares offendantur, id facere eos uno ore proclamant. Quis amâbo niſi uecordiſſimus, non eandem in Pauone rationem aſſignet? eòq; maximè cùm hęc auis uerum quodammodo nobis munditiarum ornatuſq; ſpecimen ſit atq; exemplar. Sin rurſus quis pertinaciùs potiùs, quàm ueriùs mecum contendat, Pauonem ab ea maleuolentiæ noxa uerè purgari non poſſe, ille ſaltem inuidiam illam, quæ in hominem magis quàm in aliud quoduis animal cadit, humanum quendam affectum ſapere, ac quaſi cum homine ei communem eſſe conceſſurus fuerit, atq; ita dignitati eius potiùs, quàm ignominiæ aut dedecori aſcribendam. Sed hæc de animi dotibus, quæ equidem longè plures & maiores quàm recenſuimus, exiſtunt, dicta nunc ſufficiant: iam ſi quæ corporis ſint laudes proſequamur. Tanta in primis in hac alite pulcritudo, tanta ſpecies, vt communi autorum conſenſu auium omnium formoſiſſima ſit pronunciata. Depingit inter cæteros admirandam eius ſpeciem facetiſſimus [m] Lucianus his verbis: *Incipiente vere Pauo ad pratum aliquod accedens, quando & flores prodeunt non amabiliores modò, ſed & (vt ita dixerit quiſpiam) floridiores, & quod ad colores & tincturam attinet, liquidiores: ipſe quoq; extentis pennis, iſſq; oſtenſis Soli, & ſublata cauda, eamq; vndiq; circa ſe pandens, ſpectandos exhibet, & illius flores, & ver illud pennarum, perinde vt prato ad huiuſmodi contentionem & certamen ipſum prouocante. Conuertit quippe ſeipſum & circumagit, & quaſi quandam pompam agit pulchritudinis ſuæ, quando videlicet etiam admirabilior apparet ad ſplendorem Solis, variantibus ſe coloribus, & paulatim in alios atq; alios tranſeuntibus, aliamq; ac nouam formoſitatis ſpeciem ſubinde recipientibus. Accidit autem hoc in circulis pectiſſimùm, quos in ſummis pennis habet, quorum quemlibet quaſi quædam irides circundant. Nam qui antè aureus viſus fuit, mox inclinante ſe paululum illo, aureus conſpicitur, & rurſum quod ad ſolem caruleum apparuit, ſi ſub umbra transferatur, viride videtur: adeo ad luminis vicißitudinem variatur.* Hæc itaq; ille. Qui pariter alibi muſcæ encomia deſcribens, hanc, ſi quis intenſiùs in eam oculos defigat, cùm expanſis ad ſolem alis ſeſe verberat, Pauonum inſtar variegatam eſſe inquit. Poſſim præterea quamplurium aliorum ſcriptorum de lectiſſima noſtri Pauonis ſpecie autoritates hic recenſere: at ne tanta earum congerie, quæ confuſionem potiùs, quàm doctrinam præ ſe fert, delicata legentium ingenia óbruam, offendamq;, [n] Oppiani, qui in commendanda illa plurimus me herculè fuit, ſolos hoſce aureos verſus citabo.

Pauo ſtoliditatis arguitur.

[h] *Lib. 5. de Animal. c. 21.*

Pauo libenter depingitur.

Pauo cur media nocte clamet.

[i] *Lib. 1. Hiſt. cap. 1.*

Pauonē nō eſſe inuidū.

[k] *Lib. 29. c. 6.*

[l] *Lib. 10. c. 20.*

Cur excremēta celet. *lib. 29. c. 6.*

Feles excrementa ſua abſcōdunt, & cur.

Muſcæ color.

[m] *Lib. de domo.*

[n] *Lib. 2.*

Corporis dotes.

Pulchritudo.

Non ſecus ac ſi ales Iunonis Pauo ſuperbus
Cauda verſicolor decorum corpus obumbrat,
Quo nihil ipſa Iouis prudentia & alma voluptas
Pulchrius aſpectu mortalibus antè creauit.
Non quodcunq; animal graditur, non reptile quodvis
Non quacunque vagis ales ferit aëra pennis,
Non quæ cæruleas verrunt animantia fluctus;
Pauonem forma ſuperant, ſpecieq; venuſta,
Mollia dum flabella vatat, pennaſq; coruſcat,
Ardet enim flamma permixta diſcolor ales
Sidereo glaucis alas radiantibus auro.

[a] *Lib. 3. de Venat.* Et rurſus[a] alibi:

Quippe feris tanto præſtat forma inclyta Tygris,
Quanto præcellit Pauo genus omne volantum.

[b] *Lib. 2. de nat. rer.* Addamus obſecro Oppiano comitem, philoſophum ſimul & poetam [b] Lucretium *aurea ſæcla*, hoc eſt, aurea auium genera Pauones appellantem hoc verſu:

Aurea Pauonum ridenti imbuta lepore
Sæcla.

[c] *In Aminta Sc. 2.* [c] Torquatus Taſſius, quem Homerum Hetruſcum dicere ſoleo, huiuſce alitis pulchritudinem admirans, caudæ illam, quam diximus, verſationem ſeu rotationem, pompam nuncupabat, dum ait:

Quel ch'inſegna à gli augelli il canto, e'l volo
A' peſci il nuoto, & à i montoni il cozzo,
Al toro vſar il corno, & al Pauone
Spiegar la pompa de l'occhiute piume.

Armidę cõpus.

[d] *Hieroſ. liberat. cant. 16.* [d] Alibi etiam Armidæ ſuæ comptum deſcribẽs, admodum doctè atq; eleganter eum pompæ ornatuiq; Pauonis aſſimilat, inquiens:

Torſe in annella i crin minuti, e in eſſe
Quaſi ſmalto ſù l'or conſparſe i fiori,
E nel bel ſen le peregrine roſe
Giunſe à i natiui gigli, e'l vel compoſe.
Nè'l ſuperbo Pauon sì vago in moſtra
Spiega la pompa de l'occhiute piume,
Nè l'iride sì bella indora, e inoſtra
Il curuo grembo, e rugiadoſo al lume.
Ma bel foura ogni fregio il cinto moſtra, &c.

Specioſus profectò Phaſianus, Gallopauo pulcher, & Gallinaceus Gallus etiam non inuenuſtus eſt, multæq; aliæ forma præſtantes: at ſi cum Pauone noſtro comparentur, vel pulchritudine corporis, vel animi moribus ſaltem illi cedens. Phaſiano nihil quicquam formoſius contemplari poſſumus, aue nempe ſpecioſa, & caudæ decore Pauoni nihil cedente, verùm quæ decorẽ eum non agnoſcat, & velut in rotã obuerſare, hominibuſq; eum videre ſatagentibus oſtendere ignoret, imo verò quem ingenij hebetudine turpiter contaminet, roſtro in terram abſcondito totum ſe latere exiſtimans. Gallopauo, quem Indicum Pauonem appellant, admodum iactabundus caudam quidem Pauonis more in orbem expandit: at vbi decor ille, vbi floridum illud pennarum ver? vbi inquam, iucundiſſimi illi verſicolores oculi, quæ omnia in Pauone conſpiciuntur? Præterea Pauo ſpecioſa criſta exornatus eſt, ille criſta caret, niſi carnoſam eam pelliculam, quam per nares iratus rubram, ac velut ſanguine tumidam à capite demittit, vt roſtro promineat, & in paſtu ita retrahit, vt vix videri queat, criſtam nuncupes. Gallinaceus Gallus & ipſe ſuâ criſtâ ſuperbire videtur, ferociſſimæ beluæ, regiq; quadrupedum Leoni pauorem ea incutiens; Verùm id occultæ ac nos latenti antipathiæ potiùs quàm illius virtuti atq; induſtriæ tribuendum eſt, quin contrà ſi quæ in eo animoſitas atq; audacia, eam continuo cum tot Gallinis coitu, & quæ ſunt vires eneruat. Cum bona itaq; harum auium venia Pauonem noſtrum tanquam pulcherrimum præferemus, quo nimirum non aliam natura elegantiorem fingere potuiſſe videtur, neq; admiratione poſthac dignus nobis Solon eſto, quem de Græciæ ſapientibus maximum Cræſo regi in regali ſolio ſedenti, diademate & purpura auroq; ſuperbo, interrogãti, nunquid ſpecioſius quicquam ſpectaſſet, reſpondiſſe ferunt, Pauones & Phaſianos venuſtiores ſibi videri, quoniam naturali ornamento decorati, non aſciticio fuco ſpe-

Phaſiani pulchritudo.

Gallopauo

Gallus Gallinaceus.

Solonis de Pauone & Phaſ. dictũ.

&abiles

ſtabiles eſſent. [f] Hieronymus Cardanus de Pauonis cauda loquens, ſingulare Naturę artificium prædicat, quòd in ea tam longa ac denſa plumis, tanta colorũ varietate, tanto nitore, tam ſelectis etiam colorum generibus album ac nigrum, quorum vnus per ſe triſtis eſt, alter reliquos alios obſcurat, colores deuitauerit. Noui hoc doctiſſimo [f] Scaligero improbari, quia ſi & illi colores caudæ immixti extitiſſent, colorum varietas maior fuiſſet. Non audet tamen Naturam, quæ neq; deficit vnquam in paucis, neq; abundat in multis, ob eorundem colorum defectum culpare, & quamuis Sebellinæ pelles, quæ ſparſis albis pilis argentantur, aſpectu ſint elegantiore, vt ille ait, haud tamen earum exemplo Naturæ defectum, quem tacitè obtrudit, in caudæ huiuſce alitis coloribus conſequi exiſtimem. Sed valeant; abeant, quicunq; illi ſunt, Naturam culpantes; tanta equidem eſt varietas & ſplendor illorum in Pauone colorum, vt ne pictores etiam eximij, Praxiteles, Metrodorus, & a quo ſolo depingi magnus ille Alexander voluit, Apelles, ſi reuiuiſcerent, imitari poſſent, tantum abeſt, vt Naturam ſuperarent: quare rectè [u] M. Varro mihi dixiſſe videtur, *Pauoni Naturam forma è volucribus dediſſe palmam.* [x] Plutarchus libro de repugnantijs Stoicorum de Cryſippo loquens ait: *Idem cum in opere de Natura ſcripſiſſet Naturam multa animalia pulchritudinis cauſa protuliſſe, gaudentem nimirum pulchritudine & varietate: adieciſſetq; alienißimũ à ratione dictum, Pauonem ob caudam, eiuſq; pulchritudinem eſſe creatum: rurſum in libro de republica audacter inſectatur eos, qui Pauones alunt, & Luſcinias, tanquam contrarias legibus à conditore legum vniuerſi poſitis leges ſtatuens, ac Naturam ſubſannans, quæ ſtudioſè tam elegantia edidiſſet animalia, quibus ſapiens in vrbe locum non concederet.* Sanè tanta fuit in vrbibus Pauonis prærogatiua, vt Athenis tam à viris, quàm à mulieribus ſtudioſis eius elegantię ac pulchritudinis ſtatuto pretio ſpectatus fuerit, multiq; è Lacedæmone ac Theſſalia videndi cauſa eò confluxerint. Admittebantur autem ſpectaturi in nouilunijs tantùm, idq; per annos plus quàm triginta factitatum memorant, & maximum ex eo ſpectaculo quæſtum factum fuiſſe: vnde mirum eſt quanti apud priſcos illos Pauo æſtimaretur, mirum etiam quanti veniret. [y] Antiphon mille dragmis marem & fœmellam venditos fuiſſe ſcripſit. Aufidius Lurco HS ſexagena millia nummûm, vt ait [z] Varro, Seſtertiûm, vt Plinius (idem enim eſt teſte [a] Budæo.) quotannis cepiſſe ex illis dicitur. *Pauonum pretia*, inquit Varro, *multi exulcerunt, ita vt ova eorum denarijs venearit quinis, ipſi facilè quinquagenis, grex centenarius facilè quadraginta millia ſeſtertia reddat, vt quidam Albutius aiebat, ſi in ſingulos ternos exigeret pullos, perfici ſexagena poſſe.* Ad eundem penè ſenſum Anaxandrides apud [b] Athenæum in hæc verba, populi nimium taxãs luxum, prorumpit: *An non furioſum alere domi Pauones, cum eorum pretio queant emi Hatuæ?* Reprehendit eundem luxum Strattis quidam in Pauſania, & in quanto honore haberentur, pariter innuit, dum ait: *Tanti ſunt hæc facienda, quanti Pauones, & alia veſtra nuga: quas domi paſcitis ob pennarum pulchritudinem.* Alexandrum magnum accepimus adeò harum volucrum ſpecie delectatum fuiſſe, vt viſis ijs primùm apud Indos, grauiſſimam in eos, qui illas occiderent, pœnam conſtitueret. Sed & ipſos Indorum Reges, quamuis ibi etiam abundarent, propter eximiam elegantiam, Pauones cùm in ſuburbanis, tùm domi in hortis ſuis aluiſſe [c] Aelianus atteſtatur, & noſtro etiamnum tempore idem factitant. Alexandrum verò, vt ad pœnam illam reuertamur, Tyberius Cęſar non ſolùm imitatus eſſe legitur, uerùm etiã voluntatem eius adimpleuiſſe: ſiquidem qui, ſicuti ex Suetonio tradit [d] Alexander ab Alexandro, prætorianum militem ob ſubtractum è uiridario Pauonem capite multauerit. Narratitem Euſtathius adeò religioſè in Lybia habitum fuiſſe, vt ſi quis lęſiſſet tantummodò, non impunè ferret. Atq; hęc de formę eius elegentia ac dignitate: ſequitur carnis bonitas atq; prærogatiua, quæ ſanè talis ſemper fuit, ac etiamnum exiſtit, vt niſi magnatum, ditiſſimorumq; menſis nata uideatur, & inter delicatiſſima ſumptuoſiſſimaq; edulia à ueterum luxu habita ſit. *Veniat*, inquit [e] Platina, nouus ille Apitius, *ante omnes aues ad patinam Pauo, & quoniam vnus gloria delectatur, mortuus quoq; eiuſdem ſit particeps.* Carnem eius aiunt triginta annos integram incorruptamq; ſeruari, quòd calor compactam, exiccatamq; naturam difficulter admodum diſſoluere queat, neq; rurſus humorem expellere naturalem. Heliogabalus flagitioſiſſimus Imperatorum, qui uitam agebat omni mollitię luxuriæq; genere effœminatiſſimam, cui unquam, nulla uita fuit, niſi in uoluptatis nouæ exquiſitiſſima ratione, Palatinis, vt autor eſt Lampridius, ingentes dãpes capitibus Pauonum, & Phaſianorum inſtructas exhibuit, & ad imitationem Apicij eorundem linguas ſæpè abluguriebat. Sed primus Q. Hortenſius augurali cœna Pauonem poſuiſſe dicitur, quod protinus factum teſte [f] M. Varrone tam luxurioſi, quàm ſeueri boni viri laudabant. Quo verò in honore caro huius alitis haberetur, ex [g] Athenæo facilè colligas, qui apud Alexidem Comicum, interlocutorem quendam negare narrat, tantum ſe argenti conſumere potuiſſe, ac ſi Pauones (ceu

[f] *Lib. 10 de ſubtil.* Natura cur album & nigrũ colorem caudæ Pauonis nõ addidit.

[f] *Exercit. 218.* Sebellinæ pelles quæ meliores.

[u] *Lib. 3. de re ruſt. c. 6.*

[x] *In libro repugn. Stoicorum.* Pauo publicè ſpectat.

Pauo quanti olim venderetur.

[y] *In Orat. cõtra Eraſiſtr.*

[z] *Lib. 3. de re ruſt. c. 6.*

[a] *Lib. de Aſſe.*

[b] *Lib. 14. Deipnoſophiſt. c. 25.* Alex. Magnus quãti fecerit Pauones.

Indi Pauones alunt.

[c] *Lib. 17. de animal. c. 28.* Tyberius punit qui Pauonẽ furatus eſſet.

[d] *Lib. 2. Genial. dier. c. 13.* Pauo in Lybia cultus.

Carnis præſtantia.

[e] *Lib. 5. de tuenda valetudine.* Heliogabali luxus.

Pauonem quis primo ad cibũ occiderit.

[f] *Lib. 3. de re ruſt. c. 6.*

[g] *Lib. 14. Deipnoſ. c. 25.*

longè pretioſiſſimas & delicatiſſimas aues) eſitaſſet. Quid? nonne hiſce etiam perditis temporibus in eodem æſtimationis culmine Pauones coluntur? cùm nempe niſi in Principum, aliorumq; opulentiſſimorum hominum epulis, ijſq; tãtummodò magnis, maximo ſumptu præparati, ſui edendi copiam præbeant? Muleaſſem Tunetanum Regem tradunt noſtri aui hiſtoriæ Pauonem vſq; adeo aromatibus multis infarctum eſitaſſe, vt ſcutatis centum conſtiterit, odorq; fragrantiſſimus viciniam totam repleuerit, in poſterum quoq; diem perdurans. Ob has itaq; adductus rationes inter graniuoras & pulueratrices ſylueſtres nos principem locum Pauoni attribuimus, eoq; maximè, cùm & ipſaſmet aues ita feciſſe fabulæ (ſub quarum cortice ſemper inſigne aliquod latet myſterium) ſignificent. Etenim pleræq; in eligendo ſibi rege ad hanc partem inclinabant, vt Pauoni rerum ſumma committeretur: huius ſiquidem pulchritudini, ſplendori, ſublimitati, faſtuiq; planè regio regnum deberi exiſtimabant: & omnino omnes vnanimi conſenſu in hanc ſententiam pedibus iuiſſent, niſi paucæ longo rerum vſu callidq; cuiuſmodi ſunt Cornices & Corui, perpendiſſent, ſi Pauonem rebus præfeciſſent, futurum aliquando, quod ſæpius in monarchis quibuſdam videre contigit, nimirum vt Pauo ſolo nomine ſtrepituq; Regem ageret, Aquila nihilò ſeciùs, vel ſine populi ſuffragijs regnum gereret: atq; ita Aquila Rex proclamata Pauoni noſtro regni gubernacula eripuit, quę ei cæteræ volucres erant tradituræ, niſi Aquilæ rapacitatem, tyrannidemq; timuiſſent. At relictis modò his fabulis, tandem videndum eſt, nunquid inſtitutus hic ordo ab aliorum ordine diuerſus exiſtat, an idem: eundem potiùs dixerim, à quo videlicet inter veteres Plinius, Bellonius inter recentiores non videntur deflexiſſe. Ille enim ſubinde poſt traditam rapacium diurnarum, nocturnarumq;, aliarumq; peregrinarum quarundam auium hiſtoriam, mox de Pauone loquitur. Hic eidem quidem ordini inhæret, at quia aquaticas omnes, & quæ circa aquas degunt, Pauoni, graniuorilq; cæteris præfert, nobilitatis & dignitatis ordinem, quem nos, quoad fieri licet, ſequimur, inuertit: in hoc tamen nobiſcum conuenit, quòd Pauoni in familia graniuorarum ac pulueratricum primas tribuat, quemadodum pariter Pierius Valerianus facit. Atq; hæc de Pauonis noſtri prærogatiua dicta ſufficiant; nunc ad hiſtoriam Pauonis ſeruato pariter eodem, quem in priori opere habuimus, ordine, nos accingamus.

Muleaſſis Regis luxus.

Aues cur Pauonẽ pro rege nõ eligunt.

Cornicũ & Corui prudentia.

Aquila ab auibus in regẽ electa & cur.

Ordo autoris an ab aliorum ordine diuerſus Plinij ordo. Bellonij ordo.

Pierij ordo.

AEQVIVOCA.

QVod ut præſtemus, à nominis æquiuocatione inchoandum eſt: qua ſanè ſpecioſiſſimus noſter Pauo minimè caret. Nam in Pyrenęis montibus Tetraonem, etſi Pauoni admodum diſſimilem, de quo nos poſtea, Pauonem teſte [a] Iulio Cæſare Scaligero nuncupant. [b] Philoſtratus piſces quoſdam Pauones dici memorat, qui in Phaſide flumine, nec alibi uſpiam generentur: ita autẽ vocari, quia ipſis etiam cæruleæ ſint criſtæ, ſquamæ uerſicolores, cauda aurea, & in quamcunq; uoluerint, partem uerſatilis. A Diuo Ambroſio atq; Iſidoro Hiſpalenſi etiam Pauo uel Pauus piſcis ille appellatur, quem Romæ ob colorum uarietatem Papagallo, hoc eſt, Pſittacum dicunt, Luſitani Budiam: quem piſcem non ineptè quiſpiam cum Philoſtrati piſcibus eundem eſſe iudicare poſſet, niſi uerſicolores piſces omnes Pauones uocari ab autoribus uideremus. Petrus Bellonius in Gallico ſuo de piſcibus libro Papagallum illum Romanorum, Pauonem, in latino verò Turdum appellat, & Phycin piſcem tincæ perſimilem fluuiatili, quem Maſſilienſes Roguau, Veneti promiſcuè Lambenam, Genuenſes Lagionũ, Romani, vt plurimùm Merlinum vocant, Pauonem dici teſtatur. Et Ornithologus Pauonem dici Romę tradit piſcem illum, quem ex Rondoletio ſub nomine Nouaculæ deſcribit. Poſſunt item eodem nomine inſigniri, quos Alaudas Rondoletius nominat, nam & uerſicolores ſunt, & criſtam habent cæruleam, qualem Pauonibus Phaſidis Philoſtratus attribuit: in ſumma omnes, in quibus multa colorum diuerſitas conſpicitur, de quibus ſuo aliquando loco abundè dicturi ſumus. Extendit ſeſe præterea Pauonis nomen ad res inanimatas. Nam gemma quędam [c] Plinio Taos, hoc eſt, Pauo uocatur, Hanc Pauoni ſimilem eſſe ſcribit, itẽ aſpidi, vocariq; etiam Chelidoniam. Eſt & in Hirpinis locus quidam prope Tamarum fluuium, quem vulgò Pauon dicunt, ut atteſtatur Leander Albertus. Pauus ſyluæ nomen in Gallia a Lemonico urbe ferè decem milliaribus diſtans; atq; iſtac æquiuoca ſunt, quę hactenus obſeruaui.

Tetrao vbi Pauo dicatur.

[a] *Exerc. 23.*

[b] *Lib. 3. de vita Apollonij.*

Piſces Pauones dicti.

Budia Piſcis.

Pſittacus Piſcis.

Turdus Piſcis.

Phycis Piſcis.

Roguau.

Lambena.

Nouacula piſcis.

Alauda Piſcis.

[c] *Lib. 37. c. 11.*

Taos gẽma Pauon Locus.

SYNONYMA.

NOMENCLATVRAM Hebraicam, quę exactè & ſine vlla ambiguitate Pauoni attribui queat, vix vllam (quod noui) habemus. Synonyma verò, quæ hic adducimus, paſſim ex Theologis excerpſimus. דנגים nomen auis eſſe aiunt à clamore ſic dictæ, & pulchritudine vocis, aut quia clamat, & exultat in pulchritudine alarum ſuarum, vt Pauo, & forſan eſt ipſe Pauo, inquit [a] Rabbi Dauid. Legitur ea vox apud Iobum, vbi inquit. Num dediſti כנף דגנים נצלצה alam (pro alas) Pauonis (qua) exultauit (vel extenſam ſecundum Rabbi Abraham Aben Hezra) aut, qua (vel potiùs quæ, nam ad pennam refertur verbum) exultat, vel Pauonum. Eſt enim plurale. Alij putant eſſe Struthiocamelos à ſtridore & ouatione, vel à gloria alarum, quas habet criſpas, ſed Pauones potius credit Sãctes Pagninus. תכיים Secundum [b] D. Hieronymum & Targhum quoq; Pauones ſonat, quemadmodum & תוך Tuk, quam tamen vocem, Simiam alij interpretantur. נצלטה Neelaſa quibuſdam etiam Pauo eſt, quibuſdam Gallus ferus, quibuſdã Struthio. Rabbi Kimhi apud [c] Iobum exponit Ταὼς, quod eſt Pauo. רנן Ranan quandoq; verbum eſt, quandoq; nomen; cùm verbum eſt, cantare & vociferari ſignificat; cùm nomen; tum alij Pauonem, alij Struthiocamelum, alij Luſciniã transferunt. תוכן uel, תכן Hoben, vnde pluralis Hobanim apud Ezechielem varia apud autores denotat, vt tradit R. Kimhi, qui plurimas ſuper huius vocis ſignificatione opiniones recenſet. Alij animal eſſe exiſtimant, ex cuius oſſibus tanquam ex ebore varia conficiuntur opera. Alij Elephantem vertunt. Syrus interpres reddit טוכסין Tauaſin, id eſt Pauones. Magiſtri quoq; Thalmundici טוכסא Tauaſa Pauonem vocant, vti & Arabes teſte Kimhi טאוס Tauas. nomine nimirum à Græcis mutuo accepto, quibus Pauo Ταὼς dicitur, vel Ταὼν, vel Ταὼς: Atticis Ταῶς, vel, vt Tryphon apud [d] Athenæum ait, Ταᾶς, vltimam ſyllabam circumflectentibus & aſpirantibus, quod tamen [e] Seleucus improbat, quoniam aſpiratio ſimplici nominum prolatione cum prima ſyllaba pronunciari velit. Dicitur autem Ταὼς eodem Athenæo teſtante ἀπὸ τῆς τάσεως τῶν πτερῶν, id eſt, ab alarum extenſione. [f] Antiphon Rhetor ὁ Ταῶς duabus ſyllabis inflectit: Attici verò cùm dicunt Ταῶνι, indicant rectum eſſe Ταῶν; quare & rectus pluralis etiam variat. Herodianus, vt ſcribit Euſtathius, Ταῶν & Τυφῶν cum ijs enumerat, quæ in ων deſinentia circumflectuntur, eaq; ſola per νι declinari negat, quoniam & aliam habeant terminationem, nempe Ταῶς & Τυφῶς. Vulgaribus Græcis hodierno tempore Pauo παγόνι vocatur. Sunt qui apud [g] Ariſtophanem περσικὸν ὄρνιν, id eſt, Perſicam auem, Pauonem interpretentur, alij lautiſſimam quamq; ita dici poſſe volunt, quandoquidem pretioſa omnia, quibus ſolus Rex vtebatur, Perſica dicerentur. Apud Suidam Pauo μηδικὸς ὄρνις appellatur, id eſt, Medica auis. Latini Pauonem nominant vtrumq; ſexum, quemadmodum ex Columella conſtat, ſed cum diſtinctione harum dictionum, maſculus & fœmina. Vtriuſq; exemplum ex his verbis habere potes: *Maſculus Pauo*, inquit, *Gallinaceam ſalacitatem habet. atq; ideo quinq; fœminas deſiderat:* & paulò pòſt: *Fœminæ Pauones, quæ non incubant, ter anno ferè partus edunt.* [h] Auſonius maſculum Pauum, Pauam verò fœminam vocat hoc diſtico:

Fœmineam in ſpeciem ſe vertit maſculus ales
Panaq; de Pauo conſtitit ante pedes.

Sed Quoniam Iunoni Pauo ſacer habebatur, itaq; paſſim à poëtis Iunonis auis aut ales appellatur, quemadmodum ſuprà demonſtrauimus. Poſſit præterea auis picta nuncupari: nam oratio quædam Antiphontis Rhetoris teſte [i] Athenæo de Pauonibus inſcripta, Pauones nullibi, ſed variegatas aues ſæpiſſimè nominat. Pauonem à voce dici ſcripſit [k] M. Varro: at [l] Ioſephus Scaliger à Græca voce Ταὼς, quæ Aeolice Ταπος dicitur, deriuat, litera nempe T in P mutata, quod etymum fortaſſis à [m] Scaligero patre ſuo acceperit, qui alibi hũc gryphum de hac aue conſcripſit:

Littibus ignotam tibi dat vox Graca quietem,
Aeoliam tollas: reliquum tibi paſcua ſignat:
Aſt obtruncato tibi dat Carthago ſalutem.

Vox Græca ἡσυχίαν quietem ſignificat: Aeoliam tollas ἡσυχίαν, πάσχω. Obtruncato ἡσυχίαν Auo in Pœnulo Plauti.

[a] *In lib. rad.*
[b] *3. Reg. 10.*
Tuk.
Neelaſa.
[c] *Cap. 39.*
Ranan.
Hoben.
[d] *Lib. 9. cap. 19.*
[e] *Lib. 5. Græcæ cõſuetudinis.*
Etymum.
[f] *In lib. de Pauonib.*
Παγόνι.
[g] *In Auibus*
Perſica auis.
Medica auis.
[h] *Sect. 1.*
Iunonis auis.
Auis picta.
[i] *Lib. 9. cap. 19.*
[k] *Lib. 4. de ling. Lat.*
[l] *In Etymol. verb. Var.*
[m] *In Iosegryphis.*

GENVS. DIFFERENTIAE.

Pauo an feræ naturæ.

ANTEQVAM diuerſa Pauonum genera & differentias enodemus, prius operæpretium eſt ſcire, nunquid in feris & ſylueſtribus, an potiùs in cicuribus ac domeſticis volucribus ſint enumerandi. [a] Iuſtinianus Pauones & Columbas feræ naturæ eſſe ait, nec ad rem pertinere, quòd ex conſuetudine euolare & reuolare ſoleant, quoniam & apes idem faciant, quarum naturam ferã eſſe conſtat. Verùm dictio illa (fera) meo iudicio, & quemadmodum doctiſſimus Accurſius exponit, ita intelligenda eſt, vt eiuſmodi animantia nec prorſus domeſtica, nec prorſus etiam fera conſtituamus: fera ſcilicet, ſi domeſticis, vt ſunt Gallinæ, iis cõparemus. Etenim Pauo, etiamſi difficulter admodum cicuretur, ſyluas tamen & deſerta, vt ſolitariæ & prorſus ſylueſtres faciunt, omnino ſpernit, quinimo hominibus conſpici, quaſi eorum conſortio gaudens, ſedulò amat. Siquidem & priſcos cicures domi aluiſſe ex Athenæo diximus, & nos quotidiè ſic eos enutrimus. Quod ad diuerſitatem Pauonum modò attinet, ea à colorum varietate potiſſimùm accipitur. Nam alios pictos, in quibus plurima colorum diuerſitas conſpicitur, quales noſtrates ſunt & Iaponenſes, qui forſitan illi fuerint, quos Petrus Martyr in nouo orbe à noſtratibus diſſimiles coloribus reperiri ait, & Luſitanis pacis confirmandæ cauſa inter alia, quæ obtulerunt, munera incolas ibi donauiſſe, quorum mox ſuo loco iconem & deſcriptionem exhibebimus: alios quorũ vnus vbiq; color eſt, nõ pictos appellare poſſumus. Sunt qui mediũ inter vtroſq; locum obtinẽt, quales in terra firma reperiri aſſerunt, ventre & pectore nigris, cætera flauos: item alios pectore & ventre flauis, cætera nigros. Pauonum verò, quos non pictos vocant, alij ſylueſtres ſunt, quales idem [b] Petrus Martyr in Curiana regione per nemora paſſim vagari, & adeo viles eſſe prodidit, vt vnico dumtaxat acu vendantur, [c] alibi in Darienis & aliorum fluminum paluſtribus inueniri prodidit: alij domeſtici ſeu minus feri, cuiuſmodi flauos illos & nigros, utroſq; cauda noſtratum ſimili, in terra firma eſſe crediderim. Hos etiam criſtam ſeu potiùs comam in capite gerere, eamq; in flauis nigram, flauam verò in nigris eſſe tradunt. Sunt qui nigros mares, flauos fœmellas eſſe credant: ſunt qui utroſq; ſpecie diſtinguant. Ad hos alibi pariter reducendi ſunt, qui ſanè noſtro æuo, quamuis non adeo obuij, rari ſaltem eſſe deſierunt. Maximam verò in omnibus ſexus differentiam conſtituit. Soler enim fœmina mare longè deformior eſſe, & multò minor, neq; in cauda oculos illos gerere. In Curiana regione tamen, vt teſtatur [d] Petrus Martyr, fœmina parum à mare differt: item fœmella Iaponenſis quatuor oculos in vropygio obtinet.

[a] *Lib. 2. de ver. diuiſ.* Iuſtinianus explicatus.

[b] *Lib 8. dec 1. de rebus Oceani.*

[c] *Lib. 9. de 2. de reb. Occani.*

[d] *Lib. 8. de reb. Oceani decade 1.*

Pauũ diuerſitas.

Pauones picti.

Pauones nõ picti.

PAVONIS NOSTRATIS deſcriptio.

IN hoc itaq; genere mas toto (quod aiunt) cælo à fœmina diſcrepat. Mas capite, collo & pectoris initio coloris eſt intenſè cærulei, vel, vt Albertus ait, ſaphiri. Caput pro corporis portione exiguum, ac quodammodo, vt annotat idem Albertus, ſerpentinum, maculis ornatum duabus oblongis, candidis, quarum vna oculos ſuperequitat, altera breuior, at longè craſſior ſubiacet, quam dein alia nigra excipit, cæterò, vt dixi, cæruleum, & in vertice apicem, non vt in quibuſdam alijs auibus integrum, at è nudis quodammodo ſcapis tenerrimis virideſcentibus, in ſummitate eiuſdem coloris veluti liliorum flores ferentibus, conſpicuum. De quo pulcherrimo apice loquens Plinius, *Pauonis apicem*, inquit, *crinita arbuſcula conſtituunt*: & reuera non pennæ videntur, ſed erumpentia primùm plantarum germina. Roſtrum candicat, & inſigniter hiat, in extremo aliquantulum recuruum, quale ferè eſt omnibus graniuoris, & in eo nares ſatis patulæ. Collum longiuſculum, & pro portione longitudinis, admodum tenue & exile. Dorſum ex albo cinereum eſt, maculis quamplurimis atris tranſuerſalibus conſperſum. Alæ clauſæ (apertas videre non datur mihi, qui depictum ad viuum in libris meis deſcribo) ſuperiùs quà dorſum ſpectant, nigræ, inferius, quà ventrem atq; intus pariter ruſſæ. Cauda ita diſpoſita eſt, vt quaſi in duas diuidatur; nam quando eam in retam extendit, minores quædam pennæ integram veluti per ſe caudam conſtituentes, & alterius etiam coloris, nempe fuſci, non vt longio-

Caput.

Apex.

Roſtrum.

Collum.

Dorſum.

Alæ.

Cauda.

Pauo mas, cum Perſicaria maculata.

Pauo fæmina cum hordeo ſpurio.

Digitized by Google

longiores rigent, ſed vt in reliquis fermè auibus extenſæ conſpiciuntur, adeo vt longiores indubitanter alij muſculo inſeri neceſſe ſit, cuius beneficio ac opera ita erigi atq; extendi queant. Haſce longas Petrus Bellonius ex ſuperiori dorſo prope podicem oriri, hoc eſt, ex vropygio tradit, minoreſq; alias à Natura factas, vt longiores ſuſtineant. Vropygium intensè viret, quod vna cum cauda longa erigit: cuius pennæ breues ſunt, atq; ita diſpoſitæ, vt tanquam Draconis Aethyopici ſquamas æmulentur, & partem pennarum caudæ longarum obſcurent, ac conſpectum eripiant. Pennæ longiores extenſæ omnes caſtanei ſunt coloris, lineis aureis elegãtiſsimis ſurſum repentibus decoratę, in extremitate verò in intenſiſſimi coloris viridis plumas, easq; bifurcatas & Hirundinum caudam ęmulantes deſinunt. Orbiculi, vel, vt Plinius vocat, pennarum oculi, vel vt Theoph. Scolaſticus, ὀφθαλμοὶ τῶν πτερῶν, ex viridi quaſi chryſolithi ſplendore, & auri & ſaphiri coloribus diſtinguuntur. Eiuſcemodi oculi quatuor circulis conſtant, aureo primo, ſecundo caſtaneo, tertio viridi, medium locum cæruleus ſeu ſaphirinus obtinet, figura quodammodo ac magnitudine phaſeoli. Sub oculis rurſus alia macula eſt, modò viridis, modò caſtanea. Mirum quomodo eiuſcemodi colores ad ſolis ſplendorem varient circumagente ac ſeipſam admirante alite, paulatim in alios atq; alios tranſeuntes. Nam qui antè aureus videbatur, mox inclinante ſe paululum Pauone, æreus conſpicitur, & rurſum quod ad ſolem cæruleum erat, vbi ſub vmbram ſeſe recipit, viride quaſi euadit: tantam, inquam, ad luminis viciſſitudinem, pennarum ille decor varietatem admittit, de qua ita canebat [a] Lucretius; Vropygiũ. Oculi caudæ.

[a] *Lib. 2.*

Caudaq; Pauonis larga cum luce repleta eſt,
Conſimili mutat ratione aduerſa colores,
Qui quoniam quodam gignuntur luminis ictu
Scire licet ſine eo fieri non poſſe putandum.

Poëtæ pro cauda alas quandoq; accipiunt, quemadmodum hoc diſticho Martialis:

Attraris quoties gemmantes explicat alas,
Et potes hunc ſeuo tradere dure coco.

Coxæ, tibiæ atq; pedes cinerei ſunt, maculis nigris conſperſi, & calcaribus more Gallinaceorum armati. Venter prope ventriculum ex cæruleo viridis, prope podicem nigreſcit aut ſaltem fuſceſcit. Atq; hoc modo maſculum Pauonem in libris meis ad viuum depictum deſcripſi. In fæmina pauca admodum colorum conſpicitur varietas. Alæ totæ, dorſum, venter, coxæ ac pedes coloris ſunt fuſci ad cinereum vergentis: capitis vertex & apex eiuſdem coloris; in vertice tamen aliquot maculæ exiguę veluti puncta virescentia interſeruntur. Maculæ illæ candidæ, quas in mare etiam annotauimus, in fœmina longè ſunt maiores. Oculorum iris in mare luteſcit, in hac planè plumbea. Mentum totum candidum. Colli pennę vndatim poſitæ virides, prope pectus in extremitatibus albæ ſunt. Pedes. Venter. Fœminę Pauonis forma.

LOCVS.

LOCA edita amant, quare plerunq; tectis domorum inſident, paſcuntur tamen ſimul cum Gallinis, earumq; more domi incubant, & ſub veſperam ſimul Gallinariũ repetũt. Raros olim in Europa Pauones fuiſſe multorum autoritate conſtat. [a] Aelianus alibi ex Barbaris ad Græcos traſportatos eſſe, & [b] alibi rurſus in Indiæ hortis manſuetos ali ſolitos ſcripſit. Quod etiamſi antiquiſſimis Samiorum numiſmatibus, in quibus Iuno cum Pauone, quaſi primùm ibi nato & educato, vt [c] Athenæo Menedoti Samij autoritate nixo placet, depicta erat, refragari apertè videatur, attamen vnius Alexandri Magni exemplo, quem conſpectis primùm apud Indos (nempe Orientales, vnde Ioſephus Acoſta Societ. Ieſu Salamoni olim miſſos fuiſſe tradit, ac etiamnum abũdare) his auibus, pœnam necis in eos, qui illas occidiſſent, conſtituiſſe antè diximus, necdum in Græcia, cùm ipſe imperabat, viſos fuiſſe Pauones palam docemur. Etenim contra omnem rationem heros ille aliàs clementiſſimus tam graui pœna in proprios milites, qui apud Barbaros ([d] Sabellicus ad flumen Hiarotim fuiſſe ait) coſq; hoſtes & tam procul à patria, aues in propria ſua patria obuias occiderent, animaduertiſſet. Sed & ipſe Athenæus ex Antiphanis & Eubuli teſtimonio Pauonem olim raram auem fuiſſe tradit, ſuo verò æuo ita Romæ abundaſſe, vt vel Coturnicibus nihilo rariores eſſent. Quinimo Theophraſtus referente Plinio in Aſia fuiſſe inuectitios prodidit, tãtum abeſt, vt in Samo inſula Græciæ primùm viſi fuerint. Poſtremò Varro traſmarinos eſſe diſertiſſimis verbis teſtatur. [f] Athenæus itaq; Menedoti Samij verba

[a] *Lib. 5. de animal. c. 21*
[b] *L. 13. c. 18*
[c] *L. 14. c. 25*

Pauones in Samo non prius viſos eſſe.

[d] *Lib. de nat. & moribus Ind. ca. 14.*
[f] *L. 6. de. 4.*

[f] *Lib. 14.*

ba

ba perperam, quantum cognoſcere poſſum, intellexit, quæ talia ſunt: *Sunt ibi, inquit, Pauones Iunonis ſacri, primi quidem in Samo editi ac educati, indeq; deducti, ac in alias regiones denecti, uelati Galli è Perſide, & quas Meleagridas uocant ex Aeolia. Quamobrem* [b] *Antiphanes inquit:*

In Heliopoli procreari aiunt
Phœnices: Athenis Noctuas: Cyprus habet
Eximias Columbas: Samia uerò
Iuno aureum, ut dicitant, auium genus
Formoſos & ſpectabiles Pauones.

[a] *In Conteruncist.*

Phœnices vbi.
Noctuę vbi
Colũbe vbi
Panones vbi.

Annè ex ijs concludat in Samo prius, quàm apud Indos has aues viſas? Primas equidem Samo ex India inuectas, & inde poſtmodum in reliquas Europæ regiones portatas fuiſſe lubens crediderim, (nam & Samios Pauones ceu cæteris præſtantiores [b] Gellius commendat) primùm viſas minimè. Afris verò etiam non incognitos fuiſſe Pauones antiquiſſimus Diodorus Siculus atteſtatur, Babyloniam olim plurimos aluiſſe ſcribens, colore vario diſtinctos, tanquam illic quàm alibi maior pulchriorq; eorum varietas fuerit, ſicuti [i] Cælius interpretatur. Media pariter inſignes aluit, quos à guloſis [k] Clemens celebrari aſſerit. Ex hiſce itaq; regionibus remotioribus ob corporis ſpeciem & carnis præſtantiam per nullas non Europę plagas delati ſunt. Tantum verò Romæ harum auium numerum fuiſſe Athenæus narrat, vt id vaticinatus Comicus Antiphanes dixiſſe videatur:

[b] *Lib. 7. Noct. Attic. c. 16.*

Pauones Babylonij.

[i] *Lib. 1. Ant. lect. c. 10.*

[k] *In Pædagogo.*

Pauonum tantummodo par unum adduxit quiſpiam, rarum tum
Auem: nunc verò plures ſunt quàm Coturnices.
Bonum ſi quis virum quærat, & conſpiciat,
Videbit ex eo fatos improbos quinq; liberos.

Antiphon pariter apud eundem [l] Athenæum author eſt populum Athenienſem prænitidos nutriſſe Pauones, & multos homines, ſicuti antè diximus, è Lacedemone ac Theſſalia ad eos ſpectandos confluxiſſe. Athenienſi enim aëre peculiariter delectatos fuiſſe vel ex eo colligere eſt, quod idem ille atteſtatur, mercatores Athenis in vicinas ciuitates transferentes pennas amputaſſe, ne auolantes loco priſtina repeterent. Inter reliquas etiam Europæ partes in Oſtrogothia & Veſtrogothia ac Suetia plurimos generari Pauones, & maxima diligentia educari [m] Olaus cognomento magnus, qui ijs regionibus patriam debet, ſcripſit; & [n] Iohannes Bruyerus Gallus Pauonum greges apud Normannos in agro Lexouienſi ali refert, & dominis non exiguum ex ijs reditum cedere, quippe quos Gallinarijs venditent, qui in amplas eos vrbes deportant ad nuptiarum epulas, & opipara magnatum conuiuia: alioqui in alijs Galliæ locis eodem teſte rariſſimi ſunt.

[l] *Lib. 9.*

[m] *In Epiſt. lib. 19. c. 18.*

[n] *Lib. 15. de re cib. c. 25.*

COITVS. PARTVS.

PAVONES aues ſunt inſigniter ſalaces ac libidinoſæ, adeo vt ſinguli mares quinis ſufficiant coniugibus: *Maſculus Pauo*, inquit [a] Columella, *Gallinaceam ſalacitatem habet, atq; adeo quinque fœminas deſiderat. Nam ſi unam vel alteram fœtam ſæpius compreſſit, vixdum concepta in aluo eius vitiat, nec ad partum finit perduci, quoniam immatura genitalibus locis excidunt.* Quapropter Plinius diſertiſſimis uerbis author eſt altoribus, ut plures fœmellæ uni maſculo committantur: Cùm enim ſingulæ aut binæ ſunt, (ut eius uerbis utar) corrumpitur ſalacitate fœcunditas. Quod ſi uerum eſt, Pauo Gallinaceam ſalacitatem, ut ait Columella, non habebit, at hac in parte eam ſuperabit: nam Gallus licet uni tantummodo Gallinæ commiſſus, ova tamen eius non uitiat. Quinimo Pauo maſculus eò ſalacitatis quandoq; procedit, ut ni adſit alia, quacum coeat, incubantem fœminam inuadat, ac ova frangat. Coeundi cupiditas agnoſcitur teſte [b] Palladio, quoties circa ſe amictum caudæ gemmantis incuruat, & ſingularum pennarum capita occulta locis ſuis exerit cum ſtridore procurrens: quod Rauiſius Textor hiſce uerſibus expreſſit:

[a] *Lib. 8. de re ruſt. c. 11.*

[b] *Lib. 1. de re ruſt. cap. 28.*

Ales Iunonius.

Vocat Iunonius ales
Conſortem thalami, & ſpecioſa uolumina verſat,
Cauda micat, medijs fulgent ſua ſidera pennis,
Venit amans, cupidis miſcent ſimul oſcula roſtris,
Iungit amor geminos, geminatq; gaudia gliſcunt.

Ita ille: ſed quo authore oſcula miſcere dicat, ipſus uiderit: id Columbaceo generi, nonnulliſq; alijs cõuenit, Pauonibus nequaquam. [c] Ariſtoteles Pauones uêre coire dixit: id uerò non

[c] *L. 6. Hiſt. cap. 3.*

rò non ita intelligendum eſt, vt alio etiam tempore coire neget, ſed quòd tunc magis libidine pruriant: quo modo pariter [d] Palladius ab idibus Februarijs ad coitum accendi, & [e] Columella ab eodem tempore ad Martium menſem coeũdi cupiditatem exercere, locis ferè apricis, cùm Fauonij ſpirare cœperunt, & ter quotannis fœtus edere tradunt, quod etiam teſtatur Albertus, & quotidiana experientia demonſtrat. Idem Albertus, qui ſine coitu fœminas concipere ſcribunt, hallucinari ait, ſed perperam: Etenim Athenæus haud vulgaris author oua zephyria Gallinarum more, ſed non plura tamen duobus parere arbitror eſt: idem teſtatur [f] Aelianus, ſed numerum ouorum non explicat, quinimo ipſemet Ariſtoteles, & Plinius. Sunt qui Pauones in coitu clamare, & vbi coierint, in poſteriora recedere dicunt, at ego nihil tale hactenus obſeruaui. Quod ſi Pauones tui ad libidinem, ſicuti quandoq; fit, ſegniores aut impotentiores fuerint, & maiorem quàm par eſt, fœminarum numerum illis commiſeris, tunc concitantibus libidinem cibis, maximè vltima hyemis parte, ex Columellæ, & Palladij præcepto Veneré in ipſis accendere debebis, ad quam maximè facit, ſi faualla leui torreas fabam, tepidamq; deglutiunis quinto quoq; die: vetant autem, ne modum excedas ſex cyathorum in ſingulas aues. Huiuſmodi cibaria, vt idem Columella addit, non omnibus promiſcuè ſpargenda ſunt, ſed in ſingulis ſeptis, portione ſeruata quinq; fœminarum & vnius maris; nec minus aqua, quæ ſit idonea potui, quod vbi factum eſt, mares ſine rixa deducuntur in ſua quiſq; ſepta cum fœminis & æqualiter vniuerſus grex paſcitur. Nam in hoc genere pugnaces inueniuntur maſculi, qui & à cibo & a coitu prohibent minus validos, niſi ſint hac ratione ſeparati. Quod modò ad partum attinet, is teſte [g] Ariſtotele breui a coitu tempore agitur. Pariunt autem maximè à trimatu, vt idem ſcribit, & [h] Columella & [i] Aelianus confirmant: Siquidem tenerior ætas, vt Columellæ verbis vtar, aut ſterilis, aut parum fœcunda eſt. Ariſtoteles oua duodecim, aut paulò pauciora, nec continuatis, ſed binis temſuè interpoſitis diebus parere ait, primiparas verò octona maximè. Nonnulli primo anno vnum aut alterum ouum, ſequenti quaterna, quinauè, cæteris duodena edere volunt, at nunquam hunc numerum tranſcendere. Attamen Petrus Martyr Indicas Pauones in Temiſtana terra viginti, imo triginta aliquando parere refert, idcoq; ſemper ibi multiplicem gregem conſpici. Quod verò [k] Ariſtoteles ſemel tantùm anno parere inquit, id alijs authoribus omnino repugnat. Columella enim ter, & [l] Conſtantinus Cæſar bis quotannis pullos edere dixerunt, idq; Albertus atq; ipſa etiam experientia confirmant. Sed eiuſcemodi controuerſiam remouet Columella ita componit, inquiens: *Fœmina, quæ non incubant, ter anno ferè partus edunt: at quæ fouent oua, totum tempus fœcunditatis aut excludendis, aut etiam educandis pullis conſumunt.* De poſtremis itaq; Ariſtotelis verba meo iudicio ſunt intelligenda. Si namq; totum fœcunditatis tempus in incubatu & educatione pullorum conſumunt, quo tempore etiam Gallinæ ſibi à Venere temperant, quomodo amplius quàm ſemel coeant, aut pariant? Si verò non incubent, quid obſtat quod rurſus non coeant, & alia ouа edant? Quæ verò ter pariunt, earum primus partus, vt idem Columella habet, quinq; ferè ouorum eſt, ſecundus quatuor, tertius trium aut duorum tantummodò. Idem author, qui profectò in præſcribenda educationis Pauonum ratione diligentiſſimus fuit, monet, vt poſt admiſſuræ tempus confeſtim matrices cuſtodiamus, ne alibi quàm in ſtabulo ouа edant, ſæpiuſq; digitis loca fœminarum tentemus, vt cognoſcamus, num in promptu gerant ouа, quibus iam partus appropinquat, haſce vult clauſo includi, ne extra id parientes ouа frangant: itaq; etiam plurimis ſtramentis exaggerandum eſſe auiarium, quò tutius excipiantur. Nam ferè Pauones cùm ad nocturnã requiem perueniunt, perticis inſiſtentes, ouа emittuntur, quæ quò propiùs ac molliùs deciderint, illibatam ſeruant integritatem.

[d] *L. 1. c. 28.*
[e] *L. 8. c. 11.*
[f] *L. 11. c. 9.*
[g] *6. Hiſt. c. 9*
[h] *L. 8. c. 11.*
[i] *L. 8. c. 11.*
[k] *8. Hiſt. c. 9*
[l] *L. 8. c. 11.*

Partus Pauonum

Aristoteles explicatus.

INCVBATVS. EDVCATIO. Victus:

OVA Pauonina Gallinis incubenda ſubdere ante [a] Ariſtotelis tempora vtilitatiſſimum fuiſſe ex ipſo habemus, qui eius rei hanc quoq; rationem aſſignat, quoniam mas, dum fœmina incubat, aduolans ouа frangat, incubantis ſcilicet deſiderio flagrans, vel vt alij volunt, quoniam mas ſuum aliquid in ouis eſſe velut nõ ignarus, ea pariter incubare velit, vel, vt Albertus ſibi relatum aſſerit, ob zelum, quo vterq; nimio propter futuram prolem afficitur. Quibus rationibus, ſi placet, adde & hanc [b] Aeliani, qui ouis non continenter, ſed duo-

[a] *6. Hiſt. c. 9* Pauonum ouа cur Gallinis ſupponantur, & quid tunc obſeruandum.
[b] *L. 5. c. 22.*

rum dierum interuallo fœminam incubare, ait, vnde periculum imminet, ne refrigerata oua, infœcunda reddantur. Quicunq; itaq; oua Pauonum Gallinis ſuppoſiturus, is iuxta [c] Varronis, aliorumq;, qui de re ruſtica ſcripſerunt, præcepta, Gallinacea ſubijciet, vbi iam decem dies Pauonina fouere cœperit, Gallinaceis enim excludendis bis deni dies ſatis ſunt, Pauoninis verò ter nouem, vt Plinio, vel, vt Ariſtoteli placet, treceni requiruntur. Sed quod ijdem ſcriptores vetent plura quàm nouem oua Gallinæ ad incubandum dari, quæ ratione id faciant, non video. Quid enim obſtaculi eſt, cur non plura vel Pauonina vel Gallinacea ſubijci poſſint, cùm alias viginti plerumq; ſupponi ſoleant? Vnde illud etiam quamuis ab [d] Ariſtotele philoſophorum coryphæo, admodum negligenter ſcriptum eſt, maximè bina ſubijci, quod plura ſuo incubatu aperire nequeant. Sin quis id ideo faciendum exiſtimet, ne Gallina plures edens, alere & ſecum ducere recuſet: is Gallinaceæ naturæ prorſus ignarus mihi videtur. Etenim Gallina Anatum, Anſerumq;, quium toto genere diſcrepantium vtpote aquaticarum pullos, modò ex ſuo incubitu nati ſint, ad aquas vſq; tanto amore proſequitur, vt ſæpe in medias vndas ſeſe proijciens ſubmergatur, tantum abeſt, vt Pauones aues ſui generis, & eodem victu vtentes alere renuãt, & quorum nutritioni heri cauſa futuri lucri ſummam curam adhibent. Vnde & ijdem authores aiunt, imo expreſsè præcipiunt, vt cùm excluſi ſint ad aliam nutricem Gallinacei transferantur, Pauonini verò ſubinde ad vnam congregentur, donec quinq; & viginti capitum grex efficiatur. Quapropter meo iudicio alia ratio aſſignanda eſt, cur veteres quinq; tantùm Pauonina, & quatuor Pauonacea ſubdi iuſſerint. Quam ſi quis rurſus in vſum reijciat, quod ſcilicet eo tempore non plura quàm nouem ſupponere in more poſitum eſſet, is pariter mihi nondum ſatisfecerit. Dicendum enim foret, cur quinq; Pauonina, Gallinacea verò quatuor, & non omnia Pauonina ſint ſubijcienda, cùm id, vt probauimus, vtroq; modo, numero videlicet pauciori ob Pauoninorum magnitudinem ſumpto, fieri poſſit. Sed iſtæc aliorum iudicio ſubijcimus, nobis veterum opinionem indicaſſe & examinaſſe ſufficiat. Oua quæ ſupponenda ſunt, Columella & Palladius, quò recentiora exiſtunt, eò commodiùs excludi exiſtimant, atq; iccirco quotidiè manè fœturæ temporibus ſtabula diligenter circumiri iubent, & iacentia oua colligi. Gallinæ Rhodiæ, quia ne ſuos quidem fœtus commodè nutriunt, huic muneri ineptæ iudicantur. E noſtratibus Gallinis veteres maximè commendantur: ouaq;, inquit Didymus, ſupponantur luna ipſa nonaria exiſtente, hoc eſt, vt Columella & Palladius habent, nouem diebus à primo lunæ incremento. Quod verò decimo deinceps die omnia Gallinacea ſubtrahi velint, & totidem, quot ablata ſunt, recentia eiuſdem generis ſupponi, vt trigeſima luna (hoc eſt, expletis triginta diebus) quæ eſt ferè noua, cum Pauoninis excludantur: id profectò obſeruandum omnino eſt, ſi & Gallinæ & Pauonis pullos deſideres: ſin Pauonis tantummodo, nequaquam. Prima cuſtodis cura teſte [e] Philoſopho eſſe debet, vt cibus adſit, ne deſiderio eius diſcedens Gallina intermittat fouendi operam. Columella verò, Didymus & Palladius, ne è nido deſiliat, obſeruari ab eo iubent, vt ſæpe ad cubile incubantis accedat, Pauoninaq; oua, quæ propter magnitudinẽ difficiliùs, quàm ſua à Gallina mouentur, manu verſet, atq; quò id diligentiùs faciat, vnam partem ouorum atramento notari volunt, quoniam eo ſigno, an à Gallina conuerſa ſint, aliàs reuerſus, manifeſtò docebitur. Atq; iſtæc formè in ſuppoſitu atq; incubatu obſeruanda ſunt. Iam verò natis pullis herus ad educationem animum applicare debet, & victus in primis, qui à loco idoneo, & apta cibi ratione penderet, maximè curam habere. Quod ad locum ſpectat, poterunt vnà cum alijs degere, qui [f] Varronis temporibus in auiarijs Turdorum more ſtabulabantur, alibi etiam in ſeptis villæ affixis nutriri poſſe dixit. [g] Aelianus duplici cella cuſtodibus & curatoribus vt nutriantur, opus eſſe ſcripſit. Didymus & Palladius inſulas laudant potiſſimùm manu factas multiſq; herbis & floribus luxuriantes, vt à vulpe communi auium hoſte, ſimilibuſq; noxijs animalibus tuti degant. Quæ ſanè inſulæ commodiſſimæ fuerint, ſed quia maximos ſecum ferunt ſumptus, poterunt ex præcepto Columellæ nemoroſæ ac paruulæ inſulæ naturales, quales Italiæ obiacent, eligi. In huiuſmodi enim locis nullam extrinſecam noxam incurrent, quinimo omnia ſua munia abſq; vllo periculo obire poterunt: ſiquidem vt doctiſſimi illius [h] Geoponici verbis vtar, nec ſublimiter poſſunt, nec per longa ſpacia volare, tum etiam quia furis ac noxiorum animalium rapinæ metus non eſt: ſine cuſtode tutò vagantur, maioremq; pabuli partem ſibi acquirunt: fœminæ etiam ſua ſponte tanquam ſeruitio liberatæ ſtudioſiùs enutriunt. Nec curator aliud facere debet, quàm vt diei certo tempore ſigno dato, iuxta villam gregem conuocet, & exiguum hordei concurrentibus obijciat, vt nec auis eſuriat, & numerus aduenientium recognoſcatur. Cùm verò & eiuſmodi

[c] *L. 3. de re ruſt. cap. 9.*

Ouorũ ſupponendorũ numerus.

[d] *6. Hiſt. c. 9*

Gallinarũ erga excluſos pullos amor.

[e] *6. Hiſt. c. 9*

'Gallinarij cura.

Educatio.

Locus.

[f] *L. 3. de re ruſt. c. 6.*

[g] *L. 5. c. 21.*

Inſulæ Pauonũ educationi aptæ.

[h] *L. 8. c. 11.*

di

di inſularum pro tot regionum diuerſitatibus rara admodum ſeſe offerat conditio, iraq; rurſus longè alius locus eligendus eſt, qualem ſcilicet idem Columella præſcribit his verbis: *Mediterraneis locis maior adhibenda cura eſt, eaq; ſic adminiſtretur. Herbidus ſyluęſtriſq; ager planus ſublimi clauditur maceria, cuius tribus lateribus porticus applicantur, & in quarto duæ cellæ, vt ſit altera cuſtodis habitatio, atq; altera ſtabulum Pauonum: ſub porticibus deinde per ordinem ſunt arundines ſepta in modum cauearum, qualia Columbary tectis ſuperponuntur. Ea ſepta diſtinguuntur velut clatris intercurrentibus calamis, ita vt ab vtroq; latere ſingulos aditus habeant. Stabulum autem carere debet vligine: cuius in ſolo per ordinem finguntur breues paxilli, eorumq; partes ſumma ligulas edolatas habent, quæ tranſuerſis foratis perticis inducantur. Hæ porrò quadratæ pertica eſſe deben., quæ paxillis ſuperponuntur, vt auem recipiant adſiſtentem: ſed idcirco ſunt exemptiles, vt cum res exigit, à paxillis deducta liberum aditum concurrentibus ſtabulum præbeant.* Si quis verò tantis ſumptibus laboribuſq; parcere malit, poterit vel ex arundinibus, vel ex ſtramentis ſtabula conſtruere, tecta verò lateritijs regulis operire, ne pluuia noxam Pauonibus inferat. In ſumma locum requirunt, vt ex Seio [1] M. Varro annotat, quo diebus apricis paſtum exeant. Strabulorum magnitudo multitudini auium reſpondeat: loca omnia pura ſint: paſtor cum batillo circumeat, ſtercus tollat, ac in vſum reſeruet: paxillos, quibus inſiliant, quàm poſſit, altè accommodet, vt à furibus noctù, & à noxijs animalibus tuti ſint. Solent enim alioqui hæ volucres plerumq; per agros vagantes & à paſtu ſe domum recipientes, ſi paxilli deſint, altiſſimas arbores petere: ſin verò ſponte ſua paxillos non petant, tunc à cuſtode illis imponi debent docente Columella, ne noctù humi maneant, ac frigore torpeſcant. Verùm pleraq; iſtæc prouectioribus & adultis Pauonibus competunt: nam pulli niſi poſt ſeptimum menſem ex eiuſdem præſcripto vnà cum illis ſtabulo ad nocturnam requiem includi debent. Atq; hæc de idoneo loco dicta ſunt: de cibo modò dicendum reſtat, in quo præſcribendo ab eiuſdem Columellæ, aliorumq; veterum, vt Palladij & Didymi placitis vix nobis recedendum eſſe remur. Primo die vbi editi ſunt pulli, ſimiliter vt Gallinacei ſolent, minimè amoueri, ſed poſtero cum nutrice in caueam transferri nonnulli volunt: è contrario Didymus primis duobus nihil offerendum eſſe præcipit. Sed ægrè fortaſſis biduo ieiunium imbecilli & languidi perferent, quare quem ille in tertium diem præſcribit, cibus ille primis diebus non malè conueniet, nempe farina hordei vino ſubacta & triticum, & zea decorticata, madefactaq; ex aqua. Eundem enim cibum Columella & Palladius concedunt eiſdem diebus, nec minus ex quolibet frumento coctam pulticulam & refrigeratam. Poſt paucos ſubinde verò dies huic cibo adijci volunt porrum Tarentinum, & caleum mollem, hoc eſt, recentem vehementer expreſſum, quoniam ſerum pullis nocuum eſſe conſtet. Laudant inſuper locuſtas, quibus pedes ſint amputati. Hiſce ita paſci debent vſq; ad ſextum menſem: poſtmodum ſatis eſſe inquiunt hordeum de manu præbere. Poſſunt itidem poſt quintum & trigeſimum à partu diem vnà cum nutrice Gallina in agros ſatis tutò educi: ſequuntur enim ceu matrem ſingultientem. At hoc ita fieri debet. Cauea claùſa fertur in agrum à paſtore & emiſſa ligato pede longa linea Gallina cuſtoditur, ne longiùs abeat, ad quam pulli circumuolant, qui vbi ad ſatietatem paſti ſunt, perſequentes, vt dixi, nutricis ſingultus in villam reducuntur. Atq; ſi ita pullos a pluribus natos ad vnam transferre lubeat, iuxta Columellam, vna matrix, vt antè quoq; obiter admonuimus, vigintiquinq; pullis ſufficit. Palladius verò vni, vt benè educentur, quindecim ſatis eſſe exiſtimat: quem hac in parte ſequi placet. Solent etenim inter tot alij alijs imbecilliores exiſtere, quorum, dum tot educandis intenta & occupata eſt matrix, curam quàm alias poſſet, habere nequit: Quinimo vegetiores pulli & validiores languidos & inualidos opprimunt, & cibum eripiunt; quapropter Didymus haud pœnitendus Geoponicus ab inuicem ſeparandos eſſe monet. Sed caueat præ cæteris altor, ne eodem loco pullos Pauoninos cum Gallinaceis diuerſas nutrices ſequentibus habeat: nam hæ Pauoniam prolem contemplantes, eius amore inflammantur, pullos ſuos diligere deſiſtunt, atq; etiamnum immaturos & materna ope adhuc egentes deſerunt, peroſæ videlicet, quòd nec magnitudine nec ſpecie Pauoninis reſpondeant. Hinc ſatis conſtare puto, quantum curæ ac induſtriæ priſci educationi Pauonum impenderint, adeo vt vrbanum patrem familias potiùs, quam tetricum ruſticum eam poſtulare atteſtetur Columella, ſed nec huius alienam eſſe captantis vndiq; voluptatem ac quirere. Siquidem is Pauonum decor eſt ac nobilitas, vt non dominos ſolos, ſed exteros etiam obleſtet, vt ſuo antè loco latiſſimè demonſtrauimus, cùm alioqui damni ſæpè plus quam vtilitatis afferant. Maximam enim hortis peſtem inferunt, & regulas, tectorumq; culmos euertunt. Sed antequam hoc caput ad coronidem perducamus, prius etiam di-

[1] *L. 3. de re ruſt. c. 6.*

Cibus.

Quomodo pulli Pauonini cum Gallina educantur.

Educationis Pauonum nobilitas.

Pauones q damna inferant.

Prouectiorum Pauonũ educatio.

cendum eſt, quo & quanto cibo prouectos & adultos Pauones alere oporteat. Varro ex [a] Scio his in ſingulos menſes, ſingulos quoq; hordei modios exhibet, hoc interim ſeriò ſeduloq; admonens, vt in fœtura vberius atque largiori manu offeratur, necnon antequam ſalire incipiant. Cùm itaq; modius libras viginti ſex cum octonis vncijs capiat, quotidiè circiter decem vncias hordeum offerri poterit. Sin fœcundiores reddere placet, tunc iuxta Didymi præceptum ſingulis hyeme ſex cyathos, hoc eſt, ſeſcunciam fabarum torrefactarum ſupra prunas, idq; ante alium cibum, aquamq; puriſſimam potandam exhibebis. Alia ſimiliter Venerem ſtimulantia eandem ob cauſam exhiberi poterunt. Sin pinguiores velis, tunc hordeum liberaliter offeras; nam hordeo, quamuis alioqui omni frumento veſcantur, inter cætera grana, maximè oblectantur. Apud Nortmannos Galliæ populos, quos Pauonibus abundare, indeq; ad alias nationes deferri ſuprà ſcripſimus, pyratis (ita quoſdam potus vocant) teſte [l] Io: Bruyero Gallo, præcipuè pinguescunt: quippe, inquit, pyrorum malorumq; granis ac fœcibus in primis gaudent. Quod verò [m] Athenæus ex Ariſtotele Pauones πτιλόγυς, hoc eſt, gramine victitantes uocet, id in ijs, quæ hactenus extant, Ariſtotelicis ſcriptis, neutiquam legitur: herbas tamen in ſumma frumenti inopia deuorare minimè negauerim; herbiuoros uerò inde dicendos nunquam crediderim. Albertus ſerpentes à Pauonibus edi dixit: qua in re, ſi modò uerum eſt, quod id faciant, Gallinacei generis naturam, quemadmodum pariter in eo, quod herbis ueſcuntur, egregiè referunt.

Vt pinguescant.

Hordeo gaudẽt Pauones.

[a] *L. 3. cap. 6.*

[l] *L. 15. de re cib. c. 18.*

[m] *Lib. 9.*

Pauo herbas & serpentes vorat.

VOX. AETAS.

[a] *Lib. 4. de ling. lat.*

MARRO Pauones, ut pleraſq; alias uolucres, à uoce ſua dictos tradit, at Philomelæ author eos pupillare dixit hoc uerſu:

Pupillat Paus, trinſat Hirundo vaga.

[b] Ariſtoteles & Plinius Pauonibus ætatem tribuunt uigintiquinq; annorum. [c] Aelianus uerò de Indico Pauone loquens ex aliorum relatu centum annos uixiſſe memorat, ſed hunc noſtratibus maiorem fuiſſe, & fortaſſis alterius generis.

[b] *6. Hiſt. c. 9*

[c] *Lib. 11. de Animal. c. 33.*

VOLATVS.

Greſſus.

[a] *L. de inceſſ. Animal.*

ARISTOTELES Pauones & Gallinas inter aues enumerat, quæ parum uolatu ualent, & cauſam illius rei aſſignat, quòd uropygium ineptum, hoc eſt, non aptum flecti obtineant. Vropygium enim ad dirigendos uolatus à Natura datum eſſe ait: quemadmodum temones nauigijs. Verùm cùm Pauo caudam non tantùm flectat, ut reliquæ uolucres, uerùm etiam in rotæ modum ſolus excepto Gallopauone, erigat, itaq; Ariſtoteles ueram nobis rationem breuitatis huiuſce uolatus nondum omnino expreſſerat, quare ſubinde longitudinem caudæ & corporis grauitatem adiungit, quorum nempe pondere oppreſſæ alæ, quas breuiuſculas etiam Natura dedit, in altum æthera eleuari, & uolatum protrahere nequeunt. Quod uerò uropygium uolatus, ut temon nauem dirigat, ut ille ait, id quoq; in omni auium genere locum non habet. Siquidem multæ, quales ſunt Ardeæ ac Ciconiæ, cauda omnino deſtitutæ, uelociſſimum tamen uolatum exercent, pedeſq; ſuos retrò rectà extendunt & caudæ loco uolatum illis dirigunt, quemadmodum doctiſſimè ibi Philoſophus docet. [b] Iulius Scaliger ad grauem breuemq; hunc Pauonum volatum alludens, Iouem ait Aquilam ſuam tanta caudæ prolixitate non armaſſe, ne in cælum uolaturæ illi aliquando foret impedimento. Quærit autem doctiſſimus ille in hunc modum:

Vropygij vſus.

Aues pedibꝰ pro cauda utentes.

[b] *In Apiculo.*

Quer-

Digitized by Google

Quorsum
Ignea Pauonis caudam Ionis ales habebit?
Pulchra illi est, fateor: Pauoni pulchra, sed illæ
Vt volet in cælum sit sarcina prorsus inepta.

Legitur eiusdem carmen de Pauonis incessu in eos, qui, vt in communi dicterio est, Iunonium ingrediuntur, hoc est, cum summa superbia. Pauonum etenim incessus fastuosus est, superbusq; ac lentus, ac si Iunonis sacra ferret. Canit verò:

Grallantur altè gressibusq; Pauonum.
Timentq; crura commouere subsultim.
Sed fluctuante femore semper alternant.

MORES. INGENIVM.

QVANTI pulchritudinem suam faciat Pauo, quamq; munditiarum studiosus existat, & contrà quàm sordium ac labium hostis, cùm ex antea dictis, tùm ex solo eius incessu constare puto, quem eo modo componere nulla alia ratione videtur, quàm ne maculetur, imo verò Albertus, penes quem eius fidem esse volo, tradit, si dum adhuc pullus est, madidus fiat, & pollutus, mori, tanquam omnis immunditiæ planè impatientem. Pauonis munditiæ.

[a] Aristoteles equidem Pauones ornatus ac polituræ amantes esse dixit, & inuidiosos: superqua re quid sentiamus, suprà demonstrauimus. Quod ad indolem ingeniumq; auis pertinet, illius minimè expers esse videtur, dum apertè præconem pulchritudinis, suę eiusdemq; calumniatorem agnoscat. Nam si quis in præsentia sua eam, quam alioqui & ipse velut admiratur, laudauerit, tunc floridas & auricomas caudæ pennas expandit, & ceu pratum floribus refertum erigens ostentat, & oculis ipse lustrans in orbem circumducit: sin spectator ille vel reprehenderit, vel non probauerit, tum subinde caudam, ac si, calumniatorem illum odio sibi esse testari vellet, recondit, nec amplius illi spectandam præbet, quamdiu formam culpare audeat: grauiter etiam minari nouit, & pauorem incutere, quod vbi præstare cupit, tunc teste [b] Aeliano, pennas primùm explicat, deinde ad iniciendum terrorem his tanquam miles quispiam armis suis concrepat, capitisq; elatione, ac superbo supercilio ceu triplicem cristam iactat. Illud insuper, quod ibidem Aelianus scripsit, ingenij Pauonis acumen non mediocriter ostendit, nempe cùm refrigeratione ipsi opus est, tum passis pennis & in anteriorem reflexis, ex sese corpus suum operire, atq; ita caloris vim propulsare, frangereq;: sin retrò atq; à tergo ventus spiret, alas paulatim pandere, vnde ab interspirante, mollesq; & suaues auras ei afflante vento, ipse refrigeretur. Fœmina Pauo priuatim insigni atq; admiranda prorsus sagacitate prudentiaq; vtitur, dum oua sua, quibus incubitura est, sponte recondit, celatq;, ne à coniuge suo conspiciantur. Probè siquidem nouit marem ob nimium, quo flagrat, fouendi desiderium, ea fracturum: probè, inquam, nouit si fortè rumpi ea contigat, de spe futuræ prolis conclamatum fore. Sunt qui præsagiendi peritiam talem Pauonibus tribuant, qualis (si modò verum est ea præditos esse) vtinam nobis contigisset. Longè enim consultiùs meliusq; cum rebus nostris ageretur, talem, inquam, vt non agnoscant tantùm venenosi medicamenti apparatum, verùm ad locum etiam, vbi eiusce modi insidiæ machinantur, procurrant, clamitent, alasq; quatiant, & medicamina è vasis dispergant, imò quod amplius est, si defossa sint, terrâ eruant, atq; eo modo imminentes insidias manifestent. Quæ peculiaris sanè Pauonibus prærogatiua fuerit; si modò verum est, id facere: nam vt ingenuè loquar, apud me fide caret, alij quibus lubet, fidem adhibeant. [c] Aeliano verò lubentius crediderim *Pauonem fascini velut naturale amuletum limi radicem inquirere, & sub alarum altera retrusam gestare* scribenti, nam etsi & id admiratione dignum est, veritati tamen omnino consonum est.

[a] *L. 1. Hist. cap. 1.* Pauonis ingenium.

[b] *Lib. 5. de Animal. c. 21.* Quomodò homin. terreat. Quomodo refrigeretur. Fœmina in incubando sagacitas. Præsagiendi peritia.

[c] *Lib. 11. c. 17.*

Digitized by Google

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

*L. 10. c. 48 Colũbæ & Pauonis amor.

PAVONES & Columbæ mutuam inter ſe amicitiam colunt teſte * Plinio; qui huius amoris reciproci cauſam non addit. An quia vtrique ſeſe hominibus placere agnoſcant?

Pauo ſerpẽtes terret.

Pauo, ſi authori, quiſquis ille eſt, de natura rerum credimus, ſerpentes terret, & animantia omnia venenata non pellit tantùm, ſed hęc ipſa etiam audita eius voce ſponte fugiunt, nec prope morari audent. Quod hiſce verſibus expreſſit doctiſſimus Ioannes Khuenius Breidbachius Colonienſis olim diſcipulus meus chariſſimus.

Iunonis volucris, quæ caudâ ſidera portat,
Proſequitur Pauo colubras cantuq́; repellit,
Omniaq́; à colubris latè loca tuta putantur,
Ales vbi fixit Iunonis Pauo penates.

CORPORIS AFFECTVS.

Pennarum lectio varia. * Lib. 9 c. 10. b Lib. 10. c. 20 Plin. & Ariſt. contradictio.

QVAE hanc autem tanta venuſtate ornauit Natura, eadem morboſis quibuſdam affectionibus carere noluit, inter quas celeberrima illa eſt, qua pennæ, in quibus præcipuè formoſitas conſiſtit, decidunt: Vulgus hunc affectum, pennarum defluuium appellat. Quamuis autem * Ariſtoteles pennas ſimpliciter, nulla caudę mentione facta, amittere tradat: b Plinius tamen id priuatim de cauda ſcribit. Rurſus Ariſtoteles cum primis arborum frondibus pennas amittere: recipere cum flore dixit, pudibundum interim Pauonem ac mœrentem latebras quærere. Vt vt eſt, apertiſſima de tempore, quo pennas recipit, controuerſio eſt. Germen enim longè floribus præcedit, vt vel omnibus notum eſt. Verùm nunquid Plinio, an potiùs Ariſtoteli adhærere debeam, necdum noui; alij qui Pauones ſtudiosè alunt, defectum noſtrum ſupplere poterunt, & liberalia ſtudia promouere. Sunt qui huiuſmodi affectui mares in hoc genere tãtùm obnoxios eſſe velint, quod ſanè Plinianæ lectioni non parum fauet. c Palladius languores etiam pati aſſerit, qualibus nempe infantes torqueri ſolent, quibus primùm dentes erumpunt, eſſeq́; magnum illis periculum, cùm primùm criſta produci incipit. Præterea vitia omnia, quibus omne Gallinaceum genus infeſtari ſolet, eadem teſte d Columella, Pauones infeſtant; quare etiam eadem remedia requirunt. Quod ſi itaq́; pituita & cruditate laborent, victum mutent: aër fiat ex fumo, ex lauro, & ſabina herba parato: cibus allium cum farre, aut aqua perfuſus, in qua lauerit Noctua, aut cum ſemine vitis albæ coctus: penna per tranſuerſas nares inſeratur, & per omnes dies moueatur. Id enim non parum ad ſanitatem recuperandam faciet. Deniq́; quod obiter dictum ſit, cuſtos diligenter caueat, ne pulli ſeſe plus æquo madefaciant. Etenim ita facilè perire paulò antè ex Alberto diximus.

c L. 1. de re ruſt. c. 28. Languores
d L. 8. c. 3. Pituita & eius cura.

COGNOMINATA.

AVIVM nomina hominibus, ijſq́; ſæpè non vulgaribus apud priſcos cùm Græcos, tùm Romanos impoſita fuiſſe, aliàs quoties nobis occaſio ſeſe obtulit, demonſtrauimus. Quem verò hîc locum ex * M. Varrone daturi ſumus, licet iam aliquandiu impreſſum, non tanquam bis coctam cramben obtrudimus, ſed quia facetum, iocoſumq́;. Is autem eſt de quibuſdam, qui ab auibus cognominantur, quos inter Fircellius Pauo Reatinus etiam nominatur. *Imus*, inquit Varro de ſe & quodam Axio, *venimus in villam. Ibi Appium Claudium augurem ſedentem inuenimus in ſubſellijs, vt conſuli, ſi quid vſus poposciſſet, eſſet præſto. Sedebas ad ſiniſtram es Cornelius Merula, conſulari familia ortus, & Fircellius Pauo Reatinus: ad dexteram Minutius Pica, & M. Petronius Paſſer. Ad quem cùm acceſſimus: Axius Appio ſubridens: Recipis nos, inquit, in tuum ornithona, vbi ſedes inter aues? Ille, Ego verò, inquit, ſe præſertim, cuius aues hoſpitales etiamnunc vuëlor, quas mihi appoſuiſti, paucis antè diebus in villa Reatina &c.*

* L. 3. de re ruſt. cap. 2.

Fircellius Pauo.

Quare

Quare verò Fircellius Pauonis cognomentum obtinuerit, etiamnunc ignoro: iudicauerim autem ita dictum, quoniam has aues ſtudiosè enutriret. Haud me latet tamen Pauones dici etiam poſſe, qui in veſtitu honeſtam mediocritatem (quam in pleriſq; alijs rebus, ita etiam in hoc optimam Cicero rectè dicebat) excedunt, & lecto nimis amœnoq; cultu, & magnifico impendio ſaturatas induuias affectant, & quales luxu perdita, fluxaq; excogitarunt hominum ingenia, ſubluſtri gratoq; vibrantes ſplendore, & quod grauius eſt, diuerſas quoq; & coloribus multifarias. Eiuſcemodi enim homines minimè effugiunt hoc facetiſſimi Luciani ſcomma: ἦρ ἤδη, ἐπῶδω ὁ ταως, quod latinè redditum, ſonat, *Iam ver eſt & vndenam Pauo?* Petrus cognomento Pauo profeſſor medicinæ in celeberrimo Lugdunenſium in Batauis gymnaſio, vir vt audio cùm in medicina theorica & practica, tùm in cognitione plantarum verſatiſſimus. Pauones q dicendi.

DENOMINATA.

ACERIS alterum genus, inquit [a] Plinius, criſpo macularum decurſu, qui cùm excellentior fuit, à ſimilitudine caudæ Pauonum nomen accepit, in Iſtria Rhætiaq; præcipuum. Acer Pauo dictus. [a] *L. 16. c. 15*

Sunt qui hydropiper ſpeculum Pauonium vocent; & Germanicè Pfauuen Krut, vel Pfauuen ſpiegel, hoc eſt, Pauoniam herbam, vel Pauonum ſpeculum, quoniam eius folia ita nigris inſigniantur maculis ceu ſpeculis oculiſue, vt Pauonum caudæ: atq; ideo hanc herbam Pauoni mari appinximus. Speculũ Pauonis.

Quoddam fungi genus, ſeu boleti, globoſum, ſeſſile, terræ ſyluestribus locis hærens, quod initio album vegetumq; reperitur, deinde in aridiſſimum puluerem nigrum redigitur, membrana tenui, nigricante incluſum, Galli crepitum lupi, Germani Pfauuen fiſt ſeu Pauonis ſimum appellant. Huius puluerem chirurgi quidam poſt ſectam venam vulneri ad ſiſtendum ſanguinem inſpergunt. Pauoninus fimus fungus dictus

Pauoniam ſeu potius Pauoninam gemmam nuncupant, quæ Pauonis caudam æmulatur partim viridis, partim amethiſtini coloris. Eiuſmodi gemmam apud R. Iulium Mancinellum Societatis Ieſu nobi aliquando videre contigit. Pauonia gemma.

Pauoninum dici poteſt illud marmor, in quo Rauennæ in basilica S. Vitalis, duorum Pauonum ſeſe inuicem mirantium effigies conſpiciuntur. Marmor Pauoniũ.

Tecta quędam [b] Plinio Pauonacea dicuntur, vbi de ſciſſili quodam lapide loquitur hunc ferè in modum: *In Belgica prouincia candidam lapidem ferrâ, quâ lignum, facliuſq; etiam ſecant ad tegularum & imbricum vſum, vel ſi libeat, ad quæ vocant, Pauonacea tegendi genera.* Et quamuis complures viri docti hoc loco pro Pauonacea, pauita aut pauimenta, id eſt, pauimenti modo facta & conſtructa legendum eſſe contendant: mihi nihilominus prior lectio magis arridet, ac ſimul cum doctiſſimo [c] Iacobo Delechampio Pauonacea interpretor picturatis lapidum impoſitorum quadris adinſtar pennarum Pauonis fulgentia & ſplendentia, vt hodiè fit in principum, ditiorumq; ædibus, tegulis magna colorum varietate nitentibus & conſpicuis. [d] Scaliger Veneris Pauonaceum colorem dici ſcribit, qui ſuis vocatur morellus, nimirum puniceus. Poſſint item Pauonacea dici lithoſtrata & muſaica omnia tàm lignea, quàm lapidea, qualia in multis Italiæ locis & Senis Romæq; in æde D. Virginis, necnon etiam Bononiæ in D. Dominici templo conſpiciuntur. Habebant etenim meuſas priſci vndulatas, quas Plinius vndulatim criſpas vocat, quales [e] Iunius è buxi radicum lignis conſtructas fuiſſe optimè iudicat. Has quis Pauonaceas non ineptè etiam nuncupauerit: ſiquidem [f] Plinius *materiem gratiam habuiſſe* tradidit, *cum Pauonum cauda oculos imitaretur.* Tecta Pauonacea. [b] *L. 36. c. 22.* [c] *In cõment. ad Plinium.* [d] *Exer. 325 13.* Lithoſtrata Pauonacea Menſæ Pauonaceæ. [e] *In nomenclatore.* [f] *L. 13. c. 15.*

Lecti quoq;, quorum ſpondæ maximo ſumptu ex plurimo colorum pulcherrimorum ſplendore conſtructi erant, Pauonij dicebantur, ſed an benè, ignoro. Meminit eiuſcemodi ſuperbiſſimorum lectorum [g] Martialis, dum ait: Lecti Pauonacei. [g] *Lib. 14.*

Nomina dant ſpondæ pictis pulcherrima pennis,
Nunc Iunonis auis, ſed prius Argus erat.

Phœniceum colorem ſiue puniceum Itali Pauonaceum vulgò nominant; quem quamuis nonnulli, vt Antonius Tileſius refert, a Pauone dictum exiſtiment, parum attamen, aut nihil cum Pauone ſimilitudinis gerere conſtat. Flagrat autem velut viola flammea; atq; ita à multis olim purpura vocata fuit violacea. Facile verò fuit puniceũ paonaciũ appellare. Pauonaceus color ab Italis.

Pauoneggiare verbum Itali denique a Pauonis ſuperbia tranſtulerunt, pro eo quod eſt ſe-

ipſum

ipſum mirari, aut arroganter ingredi.

PRAESAGIA.

QVAMVIS auium genus rationis prorſus expers ſit, nihilominus naturæ inductu cęli mutationes agnoſcere eas demonſtrauimus, ad quem locum lectorem modò ablegamus, ne ſępius eadem repetamus. Ea qui legerit, haud temerè nos Pauonibus præſagiendi peritiam attribuere nouerit. Theophraſtus Pauones, cùm paucitant, hoc eſt, cùm plus ſolito clamant, pluuiam præſagire teſtatur. Ex quo fortaſſis * Antonius Mizaldus uocem noctù efferatam & clangoſam ſubindè ingeminantes, pluuiam iamiam imminentem ſignificare tradit, cauſamq; eius præter eam, quam nos ſuo loco adduximus, hanc quoq; adfert, quòd nempe uocis illius obſtreperæ congeminatio uegetum & acutum intus cum calore uocalem ſpiritum per arteriam uaporoſo aere imbutam erumpere teſtetur. Atq; hinc fit, ut auis ſit admodum clamoſa, idq; nocturno potiſſimùm tempore: quare Eupolis apud * Athenæum, *nunquam*, inquit, *nutriam per Proſerpinam Pauonem ſimilem, qui dormientes excitat*. Cardanus verò ita uociferari exiſtimat ob conſpectam crurium deformitatem, ſed id, ut * Scaligeri uerbis utar, planè plebeium eſt, & anicularum fabellas ſapit. *Quoties Pauo*, inquit Scaliger, *ſibi crura obtuetur; quare non ſemper, ſed aliquando luget inuſum à natura decus? Quoties euenit ei, ut pedicatur nec crura conſpiciat ſua? ubi figat veſtigium, neſcit, niſi oculis captet locum, in quo ponat pedem. At ei ſpectaculo cùm ſit à primis conſuetus annis, quid noui patitur in veteri memoria? Quid verò eius pedes obſcœnitatis habeant, haud equidem ſcio*. Hęc ille: & reuera pedes Pauonum turpitudinis nihil prę ſe ferunt, attamen decori caudæ comparati, longè deformiſſimi exiſtunt, ſed horum deformitatem plorare, luctumq; alto illo clamore teſtari, ut Cardanus uoluit, haudquaquam mihi unquam perſuaſerim, quamuis alij etiam nonnulli, cùm noctù magis quàm interdiù uociferari eos uiderent, conſimili ſtoliditati eorum aſcribant, nimirum ideo clamare putantes, quòd in tenebris conſtituti pulchritudinem ſe ſuam perdidiſſe exiſtiment. Vt verò ad præſagia reuertamur, pluuiam itidem indicant, ſi authori de natura rerum credimus, cùm altiùs ſolito aſcendunt. Si extra ſolitum tempus cantent, mortem alicuius ea in domo, ubi cantauerint, portendere Paracelſus ſcribit, quoniam, ſicuti Vulturi, inquit, à natura inſitum eſt cadaueris trans mare odorem percipere, & ad id aduolare, eodemmet modo Pauones futurum cadauer odorantur; ſed hoc, quæſo alijs perſuadeat, ego ſaltem eius rei penes ipſum fidem eſſe volo.

Pluuiæ præſagium.

* *In Ephē. ſex. 1. cap. 43.*

Mortis præſagium.

MYSTICA.

PAVONES alij Iunoni Deorum Dearumq; reginæ ſacros fuiſſe volunt, quòd quemadmodum Pauo pulchritudinis ſuę ſpectatores admirabūdos detinet, ita pariter diuitiæ, quibus præfuiſſe illa Dea creditur, ad ſpectandum expoſitę, omnium in ſe oculos conuertant, uel vt alij, quia ſicut Pauo domorum tectis locisq; eminentioribus inſidere gaudet, eodem modo diues conditiones ſemper, & dignitates maiores, & eminentiores totis ambit & quærit uiribus: uel quòd Iuno, quæ de corporis ſpecie cum ipſa Venere, ut ex iudicio Paridis conſtat, contendebat, & Dearum vt erat potentiſſima, ita etiam formoſiſſima haberi uolebat, à Pauonibus auium omnium formoſiſſimis currum duci iuſſerit, & tanquam pediſſequis vti, vnde in multis numiſmatibus ante eius pedes depinguntur. * Athenęus verò ideo ei Deę conſecratos ait fuiſſe, quoniam in Samo inſula, ubi præcipuè colebatur, prius nati eſſent, & inde ad alias regiones translati. Ego Aquilam Ioui ob corporis robur, Pauonem Iunoni ob admirandam eius ſpeciem nuncupatum fuiſſe reor; etiamſi Paulus Iouius ſe ex ueterum opinione ſcribere profiteatur, id ideo factum, ut fœminam non ſine pudore cum mare congredi innuerent.

Pauo cur Iunoni ſacer.

* *lib. 14. cap. 15.*

MORA.

MORALIA.

PAVONES, qui hominum vtilitati, vt vulgus credit, (id enim antea negauimus) inuident, excrementa sua abscondentes, uiros doctos exprimunt, qui cum eruditione sua alios iuuare possent, eam intra proprios parietes celant; vel quosuis alios æmulos, qui proximis suis, dum sine ullo facultatum suarum dispendio prodesse queunt, destitutis ac frandatis omni auxilio, ne consilium, quo iuuentur, aperiunt, at veluti Pauo, si quid opis inde nanciscì possint, inuident; de quibus D. Iob [a] loquitur dicens: *cum dulce fuerit in ore eius abscondet illud sub lingua sua:* contrà verò ait [b] Sapiens: *sine fictione didici, & sine inuidia communi casu.* Eleganter Pauo Saluatoris nostri imaginem quandam etiam denotat, sicuti ex D. [c] Antonio Patauino habemus: cuius verba licet stylo illius ætatis conscripta (res hic, non verba aucupari animus est) apposuisse non piguit. *Pauo*, inquit, *ejcit pennas suas cum prima arbore ejciente folia sua, & post nascitur ei pluma, cum arbores incipiunt frondescere & fruticare. Prima arbor fuit Christus, qua plantata fuit in horto voluptatis, id est, in utero B. Virginis. Huius arboris folia, sunt ipsius verba, qua cum praedicator in praedicatione ejcit, & peccator ipse susceperit, pennas, id est, diuitias abjcit. In generali verò resurrectione, qua omnes arbores, id est, omnes sancti incipient uirescere. Pauo ille, qui mortalitatis pennas abiecit, immortalitatis recipiet.* Eodem authore temporalis gloriæ contemptus in eisdem auibus designatur, & quemadmodum pulchitudo in eorum pennis, in pedibus deformitas consistit, ijsq; conspectis pulchritudo reprimitur ac cõpescitur, *sic*, inquit, *pœnitentes huius mundi gloriam abjciunt, per utilitatis suæ, & incinerationis recordationem. Tales mentes uere pœnitentes deserunt de se, & sua quotidie non desinunt explorare.* Hæc ille. Tota uerò auis corporis dispositio mysticum quendam in se sensum habere videtur. Nam veluti caput cristatum, paruum, & vt ait Albertus, serpentinum est, cauda uarijs decorata coloribus, incessus occultus, vox terribilis & clamosa: vnde vulgò plumis dicitur uestitus Angeli, vocem habere Diaboli, & incessum latronis. Ita quoq; plurimi capite serpentes, id est, ab initio fallaces & impostores, oculatam suam caudam, hoc est, opes, facultates suè suas ostentant, quò occulto suo incessu alienas facilius occupẽt, rapinasq; suas exerceant, in inuitos etiam voce sua horribili ceu minarum fulguribus vtentes. Eiusmodi homines plumis prius pulchris, hoc est, Angelico habitu amicti sese proximos suos amare mẽtiuntur, mox proditorum latronumue more sese eorum hæreditatibus immiscent, ac tandem impotentiores opprimunt, ac repellunt. Potest etiam ad Dæmonem tota istæc Pauonis historia extendi, cuius nempe impulsiones licet fraudelentę, à principio tamen leues existunt, & quibus quis facilè queat resistere, quare si repulsam patitur, easdem iterum atq; iterum cum omni blanditiarum obliectamẽtorumq;, quibus futuros pollicetur, permixtas proponit, donec tandem eiusmodi vanis promissis delinitos in casses ceu prędam petitã perduxerit: tunc etenim suam exercet tyrannidem. Occultus itaq; Pauonis incessus occultas illius tentationes, oculata cauda caducas hasce facultates, & delicias, nox terrifica tyrannidem significant, duodecim ouа quæ parere dicitur, duodecim grauissima peccata, quæ suggerere solet, nempe adulterium, fornicationem, homicidium, furtum, auaritiam, nequitiam, dolum, impudicitiam, luxuriam, blasphemiam, superbiam, stultitiam: de quibus consule [d] D. Marcum. Contrà Pauo voce sua animantia venenata fugare dicitur, adeo vt ne eo loco, vbi illa auditur, perseuerare audeant. Talia animantia sunt Dęmones, eorumq; asseclę heretici omnes, sycophantæ, detrectatores, ac eius farinæ nequam homines omnes, qui vocem Pauonis, hoc est, viri iusti salutares admonitiones, confessiones, conciones non tantùm non audiunt, sed ne loca, vbi celebrantur, frequentare audent, tãtum abest, vt aures prębeant. Pauoni masculo, qui fœmellę ouis donec excluduntur, insidiatur, potentiores egregiè comparari possunt: nam pauperes ijs ad omne iniuriarum genus expositi sunt, nisi & ipsi aliquando opulenti euadant. Etenim tunc quemadmodum Pauo iam natos & adultos pullos, eos ueriti vel amant, vel saltem amare simulant: de quibus hoc [e] Sapiens dixisse videri potest: *etiam proximo pauper odiosus erit, amici verò diuitum multi.* Vel dicamus, nisi tenuioris fortunæ homines paucula ea, quę maximo sudore sibi compararunt, clam domi suę conseruent, magnos & ditiores positis insidijs cum summa iniuria vel clam vel palam studere, vt eripiant, & in suum vsum, vel luxum potiùs conuertant. Sicuti verò Pauo corporis eximiam speciem cum maxima iactitans superbia, visa pedum suorum deformitate, pennas recondit, ac superbiam deponit, eodem modo homines, qui formæ suę decore, uel fragilium

Dęmonis inuidi.

[a] *Cap. 20.*
[b] *Cap. 7.*
Saluatoris imago.
[c] *In serm. in Dom. V post Trinit. de ascensu Christi in naui.*

Gloriæ contemptus.

Pauonis mystica historia.
Fallaciam typus.

Dęmon designatus.

[d] *Cap. 7.*

Potentes.

[e] *Prouerb. 14.*

Superbi.

gilium ac caducorum fortunæ bonorum copiam nimis efferuntur, conſpectis pedibus ſuis hoc eſt, mobilis huiuſce vitæ exitu, pallida nempe morte, quæ æquo pede, vt Horatianis verbis vtar, pulſat pauperum tabernas, regumq; turres, rectiùs ſapere, rebusq; ſuis meliùs cõſulere admonentur, iuxta illud [f] Eccleſiaſtici, *memorare nouiſſima tua & in æternum non peccabis*. Sed & finem, quem ſortiri diuitiæ, earumq; cultores ſolent, Pauonis formę egregiè comparare poſſimus. Veluti enim pedum turpitudo, qui extremæ corporis partes exiſtunt, ſpeciẽ auis contaminat, ſic quoq; diuitiarum exitus in turpitudine plerunq; conſiſtit. Vnde Theophraſtus, cùm in ſpecioſa rerum oſtentatione, etiam alia circumſpicienda eſſe admonere vellet, ſapienter admodum dicebat, τ' ἄλλα περιγρᾶθι, ac ſi turpia multa & fœda vſu dictuq; ſub tanta formoſitate delitescerent, ſicuti his verſibus, quibus illud Theophraſti dictum expreſſit, Horatius innuit, canens,

Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota,
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.

Porrò quemadmodum Pauo, dum vario pennarum ſplendore cõſpicuus ſibi blandiri gaudet, ac ſeipſum admiratur, oculatam caudam explicare, & demonſtrare ſtudens, verecundæ ſimul ac pudenda detegit, pari pacto opulentus, dum purpura indutus & diuitijs iactabundus, adulationibus, pompis & vana gloria delectatur, corpus pulchrum & graphicè exornatum oſtentat, animum vilem, ſcurrilem, omni vanitate imbutũ detegit. Poſtremò carni Pauonis auari ſimiles dici poſſunt: quemadmodum enim illa duriſſima eſt, & difficulter admodum cõcoquitur, neq; etiam facilè putreſcit, eodem planè modo auarorũ natura adeò induruit, ac callum obduxit, vt neq; aliorum calamitatibus infortunijsq; moueantur, neq; miſerationes ſentiant, ſuæ ſcilicet carnis putredinis prorſus obliti; de quibus D. Iob *Cor eius induruit quaſi lapis*.

Cap. 10. Diuitiarũ exitus.

Auari.

HIEROGLYPHICA SYMBOLA.

Noctis & diei hieroglyphicum

PAVO ſapientiſſimis illis priſcis Aegyptijs ſacerdotibus, noctis fuit & diei hieroglyphicum, idq; diuerſa quidem ratione. Nam noctem ſignificaturi, auem hanc ita depingebant, vt caudam in orbẽ ſurrectam teneret, oculosq; ceu aſtra oſtenderet. Etenim per Pauonẽ, vt in fabulis dicemus, Argum intelligebant, & per hunc ſtellas, ſiue cælum nocturno tempore oculatiſſimũ. Ἄργος autem ſplendorem & velocitatem, quæ præcipuè in aſtris cõſpicitur, denotat. E contrà diem deſignaturi, Pauonem ita exprimebant, vt caudam demitteret oculosq; illos occultaret, quòd nempè diurno tempore aſtra non apparentia velut ſplendorem ſuum abſcondant. Quoniam verò mira auis ſpecies in ſola cauda eſt collocata, quæ alioquin nihil ad inceſſum, nihil etiam ad velociorem uolatum facit, vt in plerisq; alijs volatilibus ſolet, in quibus vicem, quàm in naui remon, obtinet: itaq; pro tali hominum genere depingi Pauo poſſit, qui rem ſuam vniuerſam perditiſſimo luxu dilapidant, quales nempè opibus ſuis non ad iuuandum proximos, ſed ad luxuriam abutuntur. Sin hominis, quibus proprio laus ſordet in ore, ambitioſos videlicet, naſutos, Thraſones, ſua deniq; admirantes vellẽt indicare Aegyptij, Pauonem caudam in rotam explicantem depingebant. ſi quidem is tunc plurimùm velut iactabundus oſtentat, cùm plurimos pulchritudinis ſuæ ſpectatores, & admiratores adeſſe videt; ut contrà ubi nullum aduenisſe cognouit, ceu indignatus caudam recondit. Iidem teſte * Pierio Valeriano hominem denotaturi, qui modò diuitijs efflueret, modò rerum inopia præmeretur, uarioq; euentu fortunę volubilitatem iacturis & donis experiretur, caudam duntaxat Pauonis faciebant, quoniam hic eam quotannis cum primis arborum frondibus amittit, & cum earundem germine, denuò recipiat. Vnde etiam Homerum in Pauonem abijſſe Platonici dixerunt, quia tantam rerum varietatem poëticis coloribus ornatam explicauerit. In ſumma tota colorum varietas in Pauone facultatũ humanarum iacturas, multiplices fortunę viciſſitudines ac ludibria, externorum inſidias, deniq; amicorum cariſſimorumq; miſerias, calamitates & mortes, quæ omnia intimam animi partem eorum, qui aliis felices videntur, infeſtant, deſignare poteſt. Deniq; Pauo vel pennæ eius dono datæ inuneris ſymbolum ſunt, ex quo plus detrimenti, quàm commodi donatis cedit. Etſi enim auis viſu pulcherima ſit, oculorum tamen voluptas iſta plurimo aurium tædio cõpenſatur, quæ ſæpè tartareæ vocis ſuæ horrore fatigantur; præterea eo donati magnum domi impedimentum nutrient, eſcam vulpibus futurum, ni diligenter cuſtodiant, areq; foſſorem deniq; & cuius labore ſuperficies nunquam æqua manet.

Frugalium typus. Ambitioſi

Homo fortunæ ludibrio expoſitus.

* lib 14. Hieroglyph.

Homerus cur in Pauonẽ abierit.

Peſſimi muneris ſymbolum.

PRO-

Digitized by Google

PROVERBIA.

DE philauto homine & qui ſibi quacunq; tandem in re impenſiùs placet, ſuoq; ingenio indulget, aut qui forma ſua delectatur, hoc vulgatum eſt, *tanquam Pauo circumſpectans ſe.* Adagium ex Syneſio eſt deſumptum à Dione Pruſieo ſophiſticis, politicisq; argumentis admodum delectato, loquente: *in illis reſupinus gloriatur, in illis decorem oſtentat, Pauonis in morem ſeipſum circumlaſtrans & quaſi ſuperbiens orationis ſplendore.* Simile eſt illud Philoſtrati, *exorſus à Pauone, vt qui laudatus pennas ſurrigat.* In philautos.

Ab hac aue aliud etiam prouerbium deducitur propter multiplicem pennarum varietatem, vt quicquid mirificè varium ſit πολυποικίλωτερον ταωος, id eſt, Pauone magis varium dicatur. Legitur id apud Alexim Comicum. Pauone varius.

Πεποικάτ' ἐντὸ πολυποικίλωτερον ταῶ, id eſt:

Sartaginem inſtruxit variam quàm Pauo magis.

Prouerbij quoq; faciem habet, quod ſcripſit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ: In auaros.

Didicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Vt pueri Iunonis auem.

Notior autem eſt hęc parabola, quàm vt oporteat explicare.

VSVS IN SACRIS. ICONES. Numiſmata.

HADRIANVS Romanorum Imperator in eo Iunonis templo, quod quindecim ſtadijs ad lęuam Mycænis diſtabat, in planiore Eubœæ parte ſitum, vt Pauſanias teſtatur, inter cætera memoratu digna, vel vt ille appellat, donaria, quæ ibi videbantur, aureum Pauonem lucidis pretioſiſimiſq; lapillis decoratum vnà cum aurea corona & purpurea, vbi Heraclis & Hebes nuptiæ argenteæ cælatæ erant, dedicauit. Aenei Pauones maurati Romæ duo ante templum Vaticanum conſpiciũtur, quorum pariter memini in libro, quem aliquando edidi, de ſtatuis Romanis. Eodem Pauone, aue quippe Iunonia in conſecratione Imperatricum, prout in apotheoſi Imperatorum Aquila Iouis alite vtebantur, vt ſuo loco diximus, quemadmodum ex multis, quæ etiamnum extant, antiquiſſimis numiſmatibus videre eſt. Neq; obſtat, quod in quodam Fauſtinæ Piæ numo, cuius inſcriptio eſt CONSECRATIO, Aquila, non Pauo conſpiciatur: neq; hinc meo iudicio Pierius Valerianus rectè infert Pauonem in illius mulieris apotheoſi non fuiſſe. Etenim tametſi id, vnicum illud, quod adducit numiſma indicare videatur, plura tamen alia à nobis paulò infrà deſcribenda, in quibus Pauo, non Aquila depingitur, prorſus reclamant: quare vtramq; alitem in Fauſtinæ conſecratione fuiſſe quiſpiam non ineptè ſuſpicari queat. Aquila autem huic matronæ virorum more conceſſa fuit, vt marito ſuo eam imperium dediſſe denotarent, quod pariter ſuo iure pleriſq; in rebus adminiſtrabat, non ſine M. Antonini coniugis ſui viri undiquaq; probatiſſimi nota: cui cùm amici authores eſſent, tantam principis ſui ignominiam ferre nolẽtes, vt Fauſtinam, ſi nollet occidere, ſaltem repudiaret, quòd Commodum, ut fama erat, ex adulterio concepiſſet: Atqui reſpondit ille, hoc minimè fieri poteſt, niſi dotem etiam reddiderimus: dos autem erat imperium. In huius itaq; Imperatricis quodam numo Pauo Iunonem tergori ſuo inſidentem, ſceptrumq; dextra ferentem per æthera uehit. Circumcirca ſcriptum erat CONSECRATIO, & à dextro Pauonis latere S: & à ſiniſtro C. nempe Senatus conſulto. Pauo in templo Iunonis *In Corynthiacis.* Pauonis vſus in conſecratione. Fauſtinę cõſecratio. Aquila cur in numo Fauſtinæ.

In argenteo quodam eiuſdem Fauſtinæ numo Pauo caudam in rotam ſurrectam habẽs conſpicitur.

Aliud argenteum numiſma eſt eiuſdem Imperatricis, in quo ſculptus eſt Pauo cum circumſcriptione CONSECRATIO.

Sunt & bina alia Fauſtinæ numiſmata, argenteum unum, alterum æreum, in quibus Pa-

no

uo caudam extenſam monſtrat: In argenteo auis ſupra aram, in æreo ante aram conſiſtit, vtrique inſcriptum eſt IVNONI REGINAE.

In quodam alio eiuſdem Imperatricis numo identidem idolum quoddam, quod Iuno fuerit, videre eſt, cum lancea & patera; à pedibus verò Pauo conſiſtit: Inſcriptio eſt IVNONI LVCINAE.

Eiuſdem deniq; Fauſtinæ æreum numiſma Iunonem veſtibus indutam habet ſculptam, ſiniſtrâ ſceptrum, pateram dextrâ geſtantem, cui prope pedes Pauo Deam intuens aſſiſtit; huic numo erat circumſcriptum IVNONI REGINAE. à ſiniſtro latere C. & à dextro S.

Iuliæ Piæ numiſma. In quodam inſuper Iuliæ Piæ numiſmate Iunonis veſtitæ effigies conſpicitur. Dea dextrâ gerit pateram, ſiniſtrâ ſceptrum, & ad pedes Pauo aſtat, circumcirca ſcriptum erat IVNO.

Paulinæ numiſma. Diuæ etiam Paulinæ numus extat, in quo ab vna parte Pauo mulierem in dorſo inter alas ſedentem portat, cum inſcriptione CONSECRATIO. Ab alia parte caput eſt mulieris natu grand oris ab occipitio uelatæ.

Aeneas Vicus D. Liuiæ D. Auguſti uelatæ quoddam numiſma pingit, in cuius altera parte Pauo conſpicitur caudam oſtentans, cum circũſcriptione CONSECRATIO. & ad vtrumq; Pauonis latus ſcriptum erat S. C.

Domitiæ numus. In aduerſo cuiuſdam Domitiæ Auguſtæ numi latere Pauonis effigies eſt cum inſcriptione CONCORDIA AVGVST. Sunt qui ideo hanc inſcriptionem in hoc numiſmate factam velint, quòd Domitianus ſuſcepto ex Domitia filio eam Auguſtam ſalutauerit, & mox repudiauerit, repudiatamq; mox iterum non ſolum deperierit, ſed in vxorem etiã rurſus duxerit. Cùm enim Ioué appellari ſeſe pateretur ille, Domitiam Iunonis, cuius Pauo ales eſt, honore decorari voluiſſe veriſimile eſt. [a] Pierius Valerianus magnam nummorum vim in agro Bellunenſi vico Plautero ſuis temporibus erutam tradit, in quibus inſcriptum erat DIVAE MAXIMINAE cum muliebri capite, quod Lunæ inſidet cornibus ſurſum verſis: ab altera facie ſolus Pauo cauda in rotam expanſa: inſcriptio CONSECRATIO. Addit etiam ad huius ſimilitudinem factum & alium numum, quem Romæ apud Coleſium, alterumq; apud Georgium Anſelmum Parmæ ſe vidiſſe teſtatur, in quo pariter Pauonis ſimilis figura, & à cuius pedibus hinc inde S. C. notæ ſingulæ conſpicerentur: circumcirca CONSECRATIO: ab altera parte muliebre caput occipitio velato: literæ DIVAE MARINIANAE.

[a] Lib. 14. Hierogl. Maximinæ numus.

Marinianæ numus.

Antonini Pij numus. In æreo quodam Antonini Pij numo, cuius etiam, alias meminimus, ab vna facie Pauo, Aquila & Noctua depictæ ſunt, quibus Iuno, Iuppiter & Pallas denotantur. Huic numo inſcriptum erat COS. III. infrà S. C. ab altera Antonini principis imago laureo ſerto decorata cum hac inſcriptione ANTONINVS AVG. PIVS PP. TR. P. COS. III.

Magnæ ducis numus. Sereniſſimi Magni Hetruriæ caſtiſſima vxor, vt Paulus Iouius refert, numum excudi iuſſit, in cuius aduerſo latere Pauo pullos ſuos ab vtraq; parte ternos ſub alis aliquantulum elevatis fouet, cum verbis CVM PVDORE LAETA FOECVNDITAS.

Pila antiquiſſima. Romæ itidem ex antiquiſſimo marmore excerpta conſpicitur pila in qua Iouem Aquila, Pauo Iunonem comitatur, Neptunus tridentẽ, Mercurius caduceum & galerũ geſtat.

Samiorum moneta li. 14. c. 15. Samij, quorum inſulæ Iuno præcipuè præeſſe credebatur, monetas ſuas teſte Athenæo Pauone ſignabant.

VSVS IN EXTERNIS.

[a] In præfat. comment. de rep. Rom. VOLFGANGVS Lazius caudam Pauonis galeis impoſitam Auſtriæ Principum inſigne ornamentum fuiſſe tradit, atq; ad id [b] Claudianum hoc carmine alluſiſſe, etiamſi à nullo, inquit, Auſtriæ Grammaticorum hactenus ſit intellectum.

[b] In Panag. in ſex. Conſ. Honorij.

Gaudet metuens, & pollice monſtrat
Quod picturatas galea Iunonia criſtas
Ornet auis, vel quod rigidos vibrata per annes
Rubra ſub aurato criſpentur ſerica dorſo.

Verùm vt ingenuè loquar, malim per Iunonis auem eo loco Struthiocamelum, quem aliàs eidem Deæ ex veterum Ethnicorum ſententia dicatum fuiſſe, & ex pennis eius galeas ornari

nari ſolitas, etmq; vſum ad noſtra vſq; tempora perſeueraſſe, luculenter oſtendi. Quare niſi Principibus Auſtriæ peculiare fuerit Pauonum pennis caſſides decorare, quod etiam prius probandum foret, Lazius vir aliàs doctiſſimus & antiquitatum peritiſſimus hac in re, quod pace illius dictum eſto, hallucinari mihi videtur. Non negauerim tamen eiſdem pennis caſſides ob colorum pulchritudinem ornari poſſe, necnon pulchellis puellis pro ſertis & alijs ornamentis cedere. Lictores Louteorum eas in pileo geſtare legimus, vt ab alijs hominibus dignoſcantur. Elegantiſſima porrò atq; artificioſiſſima muſcaria, ſeu flabella, quibus muſcas abigimus, ſimiliaq; alia volucria inſecta, vel etiam vt aërem calidiorem, qualis æſtuo tempore eſſe aſſolet, frigidiuſculum reddimus, ex caudis Pauonum non noſtro tantùm ſæculo fiunt, ſed veteribus etiam ex vſu fuiſſe vero verius eſt. Græci πτέρα σκιάδια dicunt. Meminit in primis Martialis, cùm canit:

Lambere qua turpes prohibet tua prandia muſtas
Alitis eximiæ cauda ſuperba fuit.

Et ante Martialem doctiſſimus Propertius, inquiens:

Et modo Pauonis cauda flabella ſuperba,
Et manibus dura frigus habere pila.

Itẽ Claudianus, eunuchos, vbi eorũ officia enumerat, quæ ſcilicet mulieribus, quibus inſeruiebant, vt nunc ancillæ & pediſſequę faciunt, præſtabant, etiã huiuſcemodi Pauoninis flabellis, vbi incaluerant, eas refrigerare ſolitos ſcribit, inquiens:

Et cùm ſe rapido feſſam protecerat æſtu
Patritius roſeis Pauonum ventilat alis.

Ab huiuſmodi muſcarijs D. Hieronymus egregiam deſumens parabolam ſic ait: *Quod autem matronis offertis muſcaria, paruis animalibus ventilandis, elegans ſignificatio eſt, debere luxuriam cito reſtringere, quæ muſca moritura oleum ſuauitatis exterminant.* Eiuſcemodi flabellis cùm in alijs regionibus, tùm potiſſimum in Italia in media æſtate prandium aut cænam ſumentibus proceribus famuli muſcas à cibis pellunt, aëremq; etiam interea frigidiorem reddunt. Qua in re huiuſcemodi pennæ alijs præferuntur, non tantùm quia oculorum ſuorum elegantiſſima varietate pulchriores exiſtant, verùm etiam quia longiores. Super eiſdem muſcarijs epiſtola apud Ornithologum legitur, quam quòd ad propoſitam rem optimè faciat, ſimulq; concinnandi artem nobis tradat, hic non piguit adijcere. Cùm amicus quidam, inquit, mihi olim muſcarium ex pennis Pauoninæ caudæ ſaberrimè concinnatum donaſſet, ego tum, vt illi gratias agerem, tum vt ingenium in elegantiſſimi muneris deſcriptione exercerem, hanc ad ipſum epiſtolam dedi. Accepi pulcherrimum munus tuum muſcarium Pauoninum, pro quò maximas tibi gratias habeo. Video & admiror in illo ſummam artem & manuum tuarum dexteritatem artificioſiſſima illa pennarum in capulo implexione, nodis & internodijs elegantiſſimè confectis. Tu verò non contentus artificio tuo & natiua pennarum pulchritudine, ornamenta etiam alia addidiſti, filis diſtinxiſti aureis, ſericiſq; diſcoloribus, & villos bombycum textori operis molliſſimæ inſtar, flexęq; comæ puellaris ad baſim capuli appendiſti. Caput eiuſdem inſtar Gordij nodi pennarum caulibus ita implicaſti, vt nec initium vllius, neq; finis appareat. Quod idem in cæteris quoq; nodis capuloq; toto à te præſtitum eſt. Artificioſiſſimum verò illud eſt in omni opere, ſi ars quam maximè occultetur: neq; ex initio aut fine partium operis, ratio eius & conſtructio prodatur. Ea enim quorum modum & rationem videmus, admirari deſinimus. Iam cùm caules in nodis craſſiuſculi ſint, per internodia verò in ſubtiles & tenuiſſimas fibras extenſi ſecundum capuli longitudinem, hoc quoq; admirationem auget. Has ſtrias tanquam ſtamen in tela, tranſuerſis & obliquis filorum è ſerico auroq; ductibus veluti ſubtegmine intertextis, operis Mulaici & Phrygiorum, qui acu pingunt, æmulatione felici, rhombis aliiſq; figuris, & labyrinthis diſtinxiſti, cancellaſti, totumq; varium & iucundiſſimum viſu opus perfeciſti. Hoc ſcilicet non modò conatus, ſed aſſecutus etiam mihi videris, vt cum ipſa natura contenderes, & (ſi dicere fas eſt) ſuperares quoq;. Quod enim in ipſo Pauone, & elegantiſſima eius parte, quam toties tanquam hinc ſe laudari intelligens, non ſine ſumma ambitione, & ipſe in ſe admiratur, & ſpectatoribus expandit, oſtentatq;: quid in hac inquam, tam pulchrum, ſplendidum, varium & admirabile eſt, qui oculi, quæ gemmæ, aut quouis modo appelles, quod in ornatiſſimo flabro tuo vel par, vel ſuperius ſpectetur? Fila caudæ plumata in opere tuo, vt ex pennis minutiſſimè ſectis conſtant, in multam longitudinem promiſſa, ſic leuiſſimo etiam impulſu auram copioſam citant, nec ventilando tantùm refrigerant, ſed muſcas, culices & omne volucrium inſectorum genus abigunt, gratiſſimo per æſtatem beneficio, vt Hercule muſciperda, cui in

Olympijs olim Græci ſacrificabant, nihil ad hanc rem opus ſit. Sed deſino tecum certare, hoc eſt, verbis exprimere velle ſpecioſiſſimum donum tuum, cuius artificium ne Cicero quidem diſertiſſimus, vt cum Roſcio mimo contendere ſolitus, ipſenè verbis rem eandem variare poſſet, an Roſcius hiſtrio geſtibus corporis, ſatis pro merito depinxerit. Cedo itaq; tibi tuæq; arti, & me vinci fateor. Hæc itaq; Ornithologus, quibus ſanè muſcarium inſigni & miro artificio elaboratum deſcribit, quod qui volet, imitari poterit. Hinc Pauonum domini ex eorum pennis ad eiuſcemodi ventilabra concinnanda non vulgarem quæſtum percipiunt. [a] Olaus Magnus cauſam indagans, cur in Oſtrogothia, & Veſtrogothia, necnon in Suetia cæteris auibus diligentiùs Pauones foueantur, cùm pennarum pulchritudinem, tùm aliam quoq; vtilitatem ſtatuit. Pictores enim & textores Aquilonarium terrarum in colorũ varietate diſtinguenda eos imitari tradit, cùm magnorum artificum picturæ rarò ob itineris prolixitatem à remotis terris eò perferantur. Ex eiuſcemodi pulcherrimis pennis priſcos curonas feciſſe nos [f] Lucianus docet, vbi omnium hominum certamina deſcribit, atq; inter ea etiam poëtarum: ait autem: *Ex poëtis, vt verè dicam, quanquam longè excelleret Homerus, vicit tamen Heſiodus. Præmia autem omnibus erat corona ex Pauonum pennis confecta.* Tartarorum mulieres capita ſua certis vaſculis pedem longis cooperiunt, quæ vel holoſerico exornant vel depinctis Pauonum pennis, auroq; & lapidibus pretioſis. Præſtant etiam Pauones alios vſus, eoſq; tam varios, vt ne excrementa vtilitate maxima careant. Varro ſtercus Pauonum ad agriculturam idoneum eſſe, & ad ſubſtramen pullorum, ſcriptum reliquit. Oua ſi credimus Kiranidi, ad aureum colorem rebus inducendum conferunt.

[a] *L. 19. c. 28 in Epiſt.*

[f] *L. 2. Ver. hiſt.*

Stercoris uſus.

Quorum.

VSVS IN MEDICINA.

RASIS & Auicenna eos, qui ſibi à venenatis animalibus metuunt, Pauones & Muſtelas iubent alere, quòd illi clamore ſuo ea fugent, hæ eadem deuorent; ſed quid hac de re ſentiamus, ſuprà diximus. Ius Pauonis peculiari quadam virtute ac proprietate volunt, maximè ſi pingue fuerit, pleuritidem ſanare, & linguarum eſum à caduco morbo homines præſeruare, ideoq; fortaſſis Heliogabalus his ex Apicij æmulatione, vti Spartianus memoriæ prodidit, ſæpè veſcebatur. Adeps cum ſucco rutæ & melle colicos affectus ab humore frigido dependentes, teſtante Simeone Sethi, optimè adimit. Oſſa Pauonis vſta, & in aceto trita & illita lepras & vitiligines emendant, vt idem ille ſcribit. Hanc poſtremam facultatem nos Naturam docuiſſe ex auis colore ad nigrum vergente & maculatis pennis luculenter demonſtrat [c] Ioan: Bapt. Porta, plantas atras & animantia atra atræ bili & eius morbis mederi, necnon plantas & animantia maculis inſignita ſimiles affectus ſanare docens. Fumum è pennis combuſtis, ſi oculis excipiatur, lippos & rubeſcentes oculos curare Ornithologus in libro Germanico manuſcripto ſeſe legiſſe memorat. Quam pariter uim Natura, vt idem [b] Porta ait, quia oculis ſimiles in cauda maculas dedit, nobis ſignificare voluit. Fimus quoq; Pauoninus medicis inſignes facultates præſtat, ſed quem [d] Plinius reſorberi ab aue tradit, quia hominum vtilitatibus inuideat, vt ſuprà diximus. Eſt autem in morbis oculorum ex omnium medicorum ſententia ſingulare remedium, & vt nonnulli volunt, podagræ feruorem egregiè mitigat. Potus, Sexto & Kiranide referentibus, caducos mirabiliter ſanat; ſed quod idem ille Kiranides fabulas ſæpè veris immiſcere ſolitus eundem fimum & interiora dicat omne malum ſuffitu abigere, veritatis cancellos excedere putem.

Ius Pauonum.

Linguæ.

Adeps.

Oſſa.

[c] *L. 3. Phyſiogn. c. 11. et lib. 5. c. 16.*

[b] *L. 3. Phyſiogn. c. 29.*

Fimi uſus.

[d] *L. 29. c. 6.*

VSVS IN CIBIS.

MARSILIVS Ficinus carnem Pauonis inter eas enumerat, quæ mediæ naturæ ſunt inter humidas & ſiccas, quales ſunt Caponum, Perdicum, Gallinaceorum, ſimiliumq; aliarum auium. Contrà [b] Galenus Pauones Phaſianis, quorum carnes Gallinis comparat, duriores, fibroſiores, & ad concoquendum difficiliores eſſe teſtatur, quin imo [c] alibi Pauones inter aues difficillimę concoctionis recenſet. Sunt qui calidos & humidos eſſe contendunt, concoctionisq; difficultatem, non temperamenti uitio, ſed carnis duritiei attribuunt: Ego cum [d] Cardano frigidos & ſiccos puto: nam calida & humida facilè putreſcunt, contrà ac Pauonum caro facit, quæ quamdiu incorrupta ſeruetur, præterquam quod cuiuis notum eſt, Diuus [e] Auguſtinus ex proprio periculo hiſce uerbis oſtendit, atq; atteſtatur. *Quis niſi Deus creator omnium dedit carni Pauonis mortui, ne putreſceret? Quod cum auditu incredibile videretur, euenit vt apud Carthaginem nobis cocta apponeretur hac anis. De cuius pectore palparim quantum viſum eſt ſeruare iuſſimus: quod poſt dierum tantum ſpatium, quanto alia caro quæcunq; cocta putreſcerent, prolatum atq; oblatum, nihil noſtrum offendit olfactum. Itemq; repoſitum eſt poſt dies amplius quàm triginta, idem quod erat, inuentum eſt: idemq; poſt annum, niſi quod aliquanto ſolum corpulentia ſiccioris & contractioris fuit.* Hæc ille: & Kiranides non ſolùm Pauonis mortui carnem nec marceſcere, nec fœtere dixit, ſed tanquam aromatibus conditam uſq; perſeuerare, addere non eſt ueritus. Quod uerò non putreſcat, id partim temperamento, partim etiam occultæ proprietati tribuit Cardanus: nam de D. [f] Auguſtini authoritate, inquit, dubitandum non eſt, neq; de grauiſſimi alterius uiri: cùm maximè res ea ſit, quam liceat rurſus experiri. Ergo de proprietate nihil agam, quoniam ſi quæ eſt, obſcura illius ratio eſt; de natura ipſa dicendum eſt. Eſt in Pauone temperies frigida ſiccaq;: ob hoc exhauſto exiguo illo humido, quod ſupereſt, putredini reſiſtit: nec uerò hoc ſufficit. Nam Sturnorum caro hoc etiam efficere deberet. Oportet igitur non ſolùm talem eſſe, ſed & denſam, ut optimè concoctus humor pinguior putredini reſiſtat. Oportet igitur carnem hanc melancolicam (ut Græci dicunt) & denſam eſſe, & humidũ pinguiſſimum habere. Forſan qui noſtra non legerunt, denſum idem & terreum exiſtimabant. At non ſic eſt, ſed denſum oſtendimus fore tenuium partium. Quamobrem caro Pauonis robuſtum præbebit alimentum & difficulter concoquetur. Hactenus Cardanus. Circa huiuſce carnis ſolidꝰitatem quid obſeruarim ego, huc obiter meminiſſe non piguit. Antonius Gigas Foroſempronienſis uir pius, doctus & poëta non illepidus truſtulum eius anno 1592. coctæ, anno poſtmodum 1598. mihi dono dedit, foraminibus quibuſdam rotundis cribri modo peruium, ex quibus ſi leuiter quateretur, puluis excidebat, non aliter ac ex quibuſdam arboribus caries: quare nõ ommno putredinis culpa carere uidebatur: quamuis alioqui odoris gratiam non amiſiſſet, ſed proximè ad fœniculum accederet. Puluis uerò excidens ſaporis erat ſalſi & ſubamari. Vt modò ad carnem reuertamur, inde fortaſſis [g] Iuuenalis Pauonem crudum uocabat, dum ait:

Crudum Pauonem in prandia portas.

niſi hominem crudum dicere noluerit. Nam crudus eſt, cui cibus incoctus & indigeſtus in ſtomacho eſt, cuius aſpectus immitis ferè eſt; uide & crudelis dictus: ſed cibum crudum uulgò dicimus. Cùm itaq; adeo dura & fibroſa Pauonum ſit caro, ſubit mirari, cur tantoperè gulæ Romanæ in cibo placuerit. Equidem dicendum eſt Romanos in carnis nidore ſummam collocaſſe uoluptatem, id quod [h] Horatius facetiſſimè ſimul & prudentiſſimè hiſce uerſibus innuiſſe uidetur:

Vix tamen eripiam poſſis Pauonis, velis quin
Hoc potius, quàm Gallina tergente palatum
Corruptus uanis rerum, quia ueneat auro
Rara auis, & pictis pandat ſpectacula cauda.
Tanquam ad rem attineat quicquam, ueſci uelit illa
Quam laudas, pluma? cocto num adeſt honor idem?
Carne tamen quamuis diſtat nihil hac magis illa,
Impar ſibi ſæpenumero deceptum te patet, aſſe.

Oſtendit poëta helluonũ, luxurioſorumq; cupiditates non eſſe naturales, neq; rectas, ſed opinione, ac uitio natas, ac deprauatas: propterea ea oblonia maximè conquirere, uehementiſſimeq; expetere, quæ uel rariſſima ſunt & cariſſima, uel a naturali magnitudine diſcedere

[a] *L. 2. de uita producenda cap. 6.*
[b] *L. 3. de alim. facult. cap. 19.*
[c] *L. de ſalut. cur.*
[d] *Lib. 7. de var. rer. c. 35*
[e] *L. 21. de ciuit. Dei c. 2*
Cur nõ putreſcat Pauonis caro.
[f] *L. 7. de rer. uarietat. c. 36.*
Sturnorum caro.
[g] *Sat. 1.*
Crudus qui dicendus.
Rom. gula.
[h] *L. 2. Sat. 2.*

verbi gratia Pauonibus malunt veſci, quàm Gallinis, quàmuis tamen Gallinarum caro Pauoninæ præferenda potiùs quàm aſſimilanda ſit, vt ex Galeno diximus; Quare eleganter ſimul, & doctè Baptiſta Fiera Mantuanus, philoſophus, medicus, Theologus ac poeta eiuſcemodi Pauonis eſum ridet, dum ait:

Cui tam ſeruata nocuit cuſtodia vacca,
Ignea cui flamma eſt, cui caro lenta putret;
Qui licet obliectet, ſuq; in regalibus aulis
Delicium, pigra eſt nec lenis ille dapis.
Quid tamen Hortenſi te iſthæc in prandia traxit
Num gula? num volucris ſanaq; truxq; Venus?

Præterea veriſimile eſt, eiuſmodi homines Pauonis formâ magis, quàm Gallinarum, quę pulchritudine longè impares ſunt, captos fuiſſe. Nam & [1] Martialis Pauonis vicem, quòd cùm ita ſpecioſus ſit, etiam occideretur, & in cibum hominibus cederet, dolet, cùm ait:

[1] *Lib. 14. Epig.*

Miraris quoties gemmantes explicat alas,
Et potes hunc ſæuo tradere dure coco?

Nihilominus tanti huiuſce nobiliſſimæ volucris carnem fecerunt, vt alibi [1] Seneca ex [m] Horatio dixerit: *num eſuriens faſtidis omnia præter Pauonem, rhombumue? ambitioſa non eſt fames, contenta deſinere eſt: quo deſinas, non minus curat.* M. Tullius ad Portum ſuum ſcribens, *Pauones*, inquit, *etiam plures confeci, quàm tu pullos Columbinos*, iactitans nimirum ſe nobiliores ſæpius carnes eſitaſſe, quàm Portus, cùm alioqui, & Columbarum eſus, vt ſuo loco aſſeremus, nobiliſſimus eſſet. Eiuſcemodi verò luxus priſcis Romanis, quibus vt [n] Ouidij verbis vtar, præter pennas nihil in Pauone placebat, planè fuit incognitus. Etenim M. Aufidium Lurconem primum circa nouiſſimum Pyraticum bellum Pauones ſaginare inſtituiſſe, & ex eo quæſtu reditus ſextertiûm, vt Plinius habet, vel numorum, vt Varro ſexaginta millia habuiſſe hiſtoriæ tradunt: Hortenſium verò Oratorem aditiali cœna ſacerdotij, vt Plinius ait, Romæ primum cibi cauſa occidiſſe, quem ob id factum [o] Aelianus χοιροπέσιννον, hoc eſt, inius vocatum, vel vt alij legunt, ναυσιπέσιννον, id eſt, condemnatum fuiſſe ait: adeò gulæ luxus priſcis illis diſplicuit. Sed quę Plinio cœna aditialis dicatur, agedum breuiſſimè ex eodem alibi epulum adijciale vocante, declaremus. Cœna erat opipara, & profluens, nimirum ab adijciendo teſte Feſto appellata. Fiebat inaugurandi gratia, aut in publica, aut in feſta lętitia: ad quẽ ſenſum [q] Cornelius Tacitus: *Reſcuporis*, inquit, *fauciendo, vt diſſitabant, fœdere conuiuium adijcit, tractáq; in multam noctem lætitia per epulas & vinolentiam.* Vocatur eadem cœna adipalis, & pontificalis, quia dici, hoc eſt, religioſi, vt vult Macrobius, ſolenniſq; inſtituti cauſa potinfex in ea epulari diceretur. Verùm vt ad Pauonem reuertamur, Caio Caligulæ [r] Tranquillus etiam vitio vertit, quòd ſibi Pauones, Phaſianos, mactari, immolariq; iuberet, ſimilesq; volucres alias ſummo pretio comparãdas, in eo nempè Hortenſio prodigiofiori, quòd hic Pauones in cibum exhiberet, ille ſibi tanquam alicui numini immolari vellet. Vt modò ad noſtra ſæcula veniamus, Pauo ſæpè ita coquitur, ut uiuus videatur, in magnis epulis: necatur, inquit Platina, aut penna ſupernè in cerebrum demiſſa, aut iugulatur, vt hœduli ſolent, quo ſanguis exeat. A gutture deinde vſq; ad caudam pellis leniter ſcinditur, ſciſſaq; cùm proprijs pennis à toto corpore ad caput trahitur, quo abſciſſo cùm pelle reſeruato, cruribusq; Pauonem ipſum aromatibus, ac odoriferis herbis refertum veru aſſabis, infixis tamen prius per pectus caryophillis, inuolutoq; collo linteo albo, continuè aqua humectato, ne omnino deficcetur. Coctũ Pauonem ex veru exemptum propria pelle integes, & vt pedibus ſtare videatur, virgultas ferreas infixas tabulę ad hoc fabrefactas per crura, ne cemantur, per corpus ad caput, & caudam adiges. Sunt qui ad ludum, & riſum camphuram cùm lana ori indant, ignemq; dum ad menſam fertur, injciant. Inaurare etiam aſſum, & aromatibus conſperſum bracteis aureis licet ad voluptatem, & magnificentiam. Sunt qui niſi domi enutritum in cibum admitti volunt: at ſalubrior erit teſte Elluchaſi, ſi antequam coquatur, ſuſpenſis à collo per diem, & noctem lapidibus condatur, & uinum generoſum ſuperbibatur. Haliabbas per triduuum ſuſpenſos laudat. Hanc controuerſiam, ſi controuerſia eſt, ſoluit Iſaac, æſtiuo tempore per unum, hyeme per tres, vel ſaltem duos ſuſpendi, iubens vel potiùs contradictio ita ſoluetur, dicendo, Elluchaſim de Pauone loqui, qui primùm ętatis annum nondum exceſſerit, cuius ſcilicet caro minus fibroſa eſt, Haliabbatem uerò de prouectiori. Sauanarola decem diebus ſuſpenſos tenet, at ſine pondere. In ſumma, ut caro præſtantiorem, & meliorem ſuccum generet, iugulare oꝝ ortet, in æſtate per triduum, aut ad minus perbiduum antequam coquatur, hyeme uerò ad quatriduum, & ultra, ſimulq; pedibus onus lapidum appendatur: nam & eo pondere carnis durities mollitur, & diſtractio

[m] *Lib. 2. Sat. 2.*

[n] *Lib. 6. Faſtor.*

Pauonem qui prius ſaginarit, & qui prius ederit.

[o] *Lib. 2. de Animal. cap. 5.*

Cœna aditialis quæ.

[q] *Lib. 29. cap. 4.*

[r] *Lib. 2. Annal.*

Cœna adipalis.

[s] *In Caligula cap. 22.*

ne

ne fibræ laxantur, atq; hoc modo coctus à ventriculo conficitur. Cæterùm cum caryophillis aliisq; aromatibus assatus elixo præstat: si tamen cum pipere & salvia elixetur, Plauna non insuauem fore asserit: alioqui & ipse assatum laudat. Damnatur tamen & nimis curiosa & exquisita cum aromatis assatio, quòd carnes, quæ aliàs suapte natura nimia siccitate peccant, eo pacto nimis exiccentur. Tacuinus carnes meliores esse credit, si Augusto mense comedantur, sed id de nondum adultis Pauonibus haud dubiò dicendum, cùm prouectiores, quia sicciores & duriores hyeme magis cõueniant. Caueant ab earum esu, qui quiete fruuntur, siquidem conueniunt, aut saltem minus nocent multùm se exercentibus, ijsq; tantummodò iuniorum Pauonum, vtpotè teneriorum. Hepaticis & spleneticis omnino noxius est eorum esus, & quos hæmorrhoides crebrò vexant: atq; istæc de carne dicta sunto. Iam de ouis aliquid dicendum existit, de quibus certè magna est controuersia. Communis omnium recentiorum opinio est, pessima & humanæ naturæ planè inimica existere. Contra [f] Epenetus & Heraclides Siracusius apud [f] Athenæum primum locum inter oua Pauoninis assignârunt, secundum Vulpanserinis, tertium Gallinaceis. Ego, vt quod sentio, liberè dicam, recentiorum opinioni lubens subscribo, & eiusmodi oua carnis qualitates sequi arbitror: in qua etsi voluptatem proceres collocent, est tamen, vt dixi, suapte natura nidorulenta, dura & fibrosa, & per consequens pessima, si sanitatis ratio habenda est, sin saporis, non ingrata. Fuit & in cerebellis Pauonum haud vulgaris apud Romanos luxuria. Vitellius enim teste [g] Suetonio, patinarius dictus ob plurimas, easq; nefarias comessationes, quas omnes exuperauit dedicatione illius famosæ patinæ, quam ob immensam magnitudinem clypeum Mineruæ vocitabat: in qua scarorum iecinora, Phasianorum & Pauonum cerebella, linguas Phœnicopterûm, & id genus alios prodigiosos cibos exibuisse proditur. Eam patinam CC. sestertijs condidisse illum [x] Plinius tradit, cui faciendæ fornax in campis exædificata erat, quoniam, inquit, eò peruenit luxuria, vt etiam fictilia pluris constent, quàm murrhina.

Oua Pauonum an in cibo conueniant.

[f] *In lib. de paradis obsonijs.*

[f] *L. 2. deipn. cap. 17.*

Cerebella Pauonum.

[g] *In Vitellio c. 13. & 17.*

Patina Vitellij.

[x] *L. 35. c. 12.*

APOLOGI.

AVES creaturas regem Pauo orabat, vt se ob pulchritudinem eligerent. Eligentibus autem cum omnibus, Monedula suscepto sermone ait: sed si te regnante Aquila nos prosequi aggressa fuerit, quomodo nobis opem feres. Morale significat Principes non modò propter pulchritudinem, sed & fortitudinem & prudentiam eligi oportere. Alius est apologus de eadem Monedula siue Graculo Pauonis pennis, vt pulcherrimus aui m videretur, se exornante. Apologus iste prouerbij vicem obtinet, nam Graculũ Æsopicum vulgò dicimus, qui alienis bonis, quæ sibi vsurparant, exuti, rursus qui erant, Graculi existunt: de quibus dicebat Horatius: *Moueat Cornicula risum Furtiuis ornata coloribus.* Memini pariter huius apologi in Gracculi historia: vbi elegantissimos, qui sequuntur, versus ex neotericorum poëtarum coryphæo etiam citaui, & nunc doctrinæ causa repeto. Inuehitur autem poëta in quendam Strumam, qui scripta sua carpens, ijs tamen sua adornabat; Inquit autem:

Principes q eligendi.

Graculus Æsopicus.

Rogas, quis is sit in meis scriptis canis,
Quem vocant Niciæorum, quem voco Aegothelen?
Is Struma quidam est, Graculusq; Aesopicus,
Turgidus Pauonis aura, gemmeisq; pennis,
Superum, inferumq; futuri odij meta vltima
Qui meum panem voranit, & latrat farinam.

FABVLOSA.

NOTISSIMA Argi Arctoris filij fabula est, qui παναυγης à Græcis cognominatus est, quòd totus oculis scateret. Hunc nempè Poëtæ à Iunone Iûs Inachi filiæ à Ioue amatore in Iuuencam immutatæ, custodiæ adhibitum fuisse fingunt. nam

Argi fabula.

Centum lucentibus cinctum caput Argus habebat
Inde suas vicibus capiebant bina quietem,
Cætera seruabant, atq; in statione manebant,
Conspiceret quocunq; loco, spectabat ad Io,

vt [a] Ouidius canit; vnde etiam πυρώ, Ariſtophani appellatur, à quærendo, quòd πυρᾶν Græci dicunt. Hic, inquam, dum Io cuſtodiret, à Mercurio Iouis iuſſu oculis ſono fiſtulæ conſopitis interfectus fingitur. Oppianus ex interfecti cadauere terram protuliſſe vult auem, in qua etiamnum ſigna centum oculorum, quos habebat Argus, apparent, quaſi antè Argi tempora Pauones nondum viſi fuiſſent: alij aiunt eos à Iunone Pauonum pennis impoſitos, quos Ouidius ſequitur, dum canit:

[a] *L. 1. Metamor.*

Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaq; lumina ſomno:
Supprimit extemplò vocem, firmatq; ſoporem
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat enſe,
Quà collo eſt confine caput, ſaxoq; cruentum
Deijcit, & maculat, praruptam ſanguine rupem.
Argе iaces: quodq; in tot lumina lumen habebas,
Extinctum eſt, centumq; oculos nox occupat vna.
Excepit hos, volucriſq; ſua Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam ſtellantibus implet.

Mythologici, qui ſub fabulæ cortice, veritatis, moraliſq; philoſophiæ aliquid latere oſtendunt, Argum interpretantur ſphæram ſtelliferam innumeris oculis, hoc eſt, ſtellis refulgentem: Mercurium verò Solem, qui tunc Argum dicitur occidere, cùm diurno ſuo lumine ſtellarum lumen obſcurat; vnde Argiphontes teſte [b] Macrobio dictus eſt: Miſticè autem Argus eſt cælum ſtellarum luce diſtinctum, quibus ineſſe quædam ſpecies cœleſtium videtur oculorum. Myſticum item ſenſum procul dubio etiam continet, quod Ennius, quem Horatius patrem poëtarum nominat, in principio annalium ſuorum, in ſomno ſe admonitum fuiſſe animam Homeri ſecundum Pythagoræ dogma in ſuum corpus migraſſe ſcribit in eo anateleutico.

Sol Argiphontes.

[b] *L. 1. Satur. cap. 20.*

Ennius in Pauonem.

Viſus Homerus adeſſe poëtæ.

Ad quod [c] Perſius quoq; reſpexit, dum ait:

[c] *In Proœmio.*

Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo.

Pythagoræ ſomnium.

Fingunt namq; Pythagoram ſomniaſſe ſe Pauonem fuiſſe, deinde ex Pauone animã ſuam in Euphorbium, ex hoc in Homerum, ex Homero in ipſum, tum demum in Ennium infuſam, vt ſic accipias Ennium quintum fuiſſe à Pauone Pythagoræ, in cuius corpore habitauerit anima eius: vnde Perſius:

Poſtquam deſituit eſſe
Mæonides quintus Pauone ex Pythagoræo.

HISTORICA.

Aquilæ in Virginẽ amor.

QVILAM in Seſto à virgine educatam, eamq; libertate donatam ſcriptimus illi non ſolùm duplicem beneficij gratiam retuliſſe, vnam vt aues, alteram vt venatus virgini aggereret, verùm etiam poſt mortem eius diutius ſuperuiuere noluiſſe, ſed ſe in iam exurendæ rogũ accenſum] iniecille ac vnà cum illa conflagraſſe. Simile omnino apparet, quod de Pauone [a] Athenæus ex Clearcho recenſet: *Clearchus*, inquit, *ait Pauonem in Leucadia virginem ſic deperiſſe, vt mox expirauerit illâ morbo extinctâ* [b] Aelianus pariter de Indico Pauone inſignem, neſcio num veram narrat hiſtoriam, quæ talis eſt. Aegyptiorum rex, cùm Indicum Pauonem maximum pulcherrimumq; dono accepiſſet, noluit cum gregarijs cæteris eum alere, vel cibi gratia vel nutrimenti. Itaq; Ioui vrbis cuſtodi eum conſecrauit, dignum hoc Deo munus huiuſmodi alitem iudicans. Huius deinde capiendæ deſiderio, ventri ac luxui deditus iuuenis quidam locuples, vt ſplendidè epularetur, captus eſt. Solebat enim ille ſemper indulgere genio, & varias quærebat dapes, etiam cum periculo, quauis occaſione, quouis pretio, lucrum exiſtimans omnia quibus ſuam delectaret improbitatem, & ſatiaret ingluuiem. Mercedem igitur huius ſacrilegij amplam vni ex miniſtris Dei largitur, & inſuper aliam promittit. Is verò ſpe vana inductus eum acceſſit ad locum, vbi morari alitem nôrat, & capere iuueni adferendam aggreſſus eſt. Sed non apparuit Pauo, & loco ipſius aſpis viſa eſt, erecta & aduerſus ipſum irata. Quare territus retrocеſſit. Cùm verò guloſus ille vrgeret & inſtigaret, ad Pauonem venit, qui mox ambabus alis in aerem eleuatus, neq; in ſacra aliqua arbore conſedit, neq; in alio ſublimi & excelſo loco, ſed in medio

[a] *L. 13. c. 30.* Virgo à Pauone adamata.

[b] *Lib. 11. de Animal. c. 33.* De Pauone Indico Ioui conſecrato miraculum

Digitized by Google

dio quodam inter templum & ipsos, vnde intrepidè illos expectans præ se fe
batur, se illorum insidijs superiorem ac tutum esse, neq; capi ab eis posse. It
luxuriosus ille pecuniam expensam repetit: negat ille se redditurum, quòd q
esset, nihil non fecisset, rem verò sacram Deo auferre nequiret. Hinc ortam
nem & clamores multi audiuerunt, & tandem summus quoq; sacerdos superi
in æde causam scisciratur: illi se inuicem accusant, & iuuenis ille diues, minis,
maledictis affectus discedit, & alterius cuiusdam auis osse deglutito magno c
vita migrauit. Ministrum verò improbum, vtpotè sacrilegum, ciuitatis princ
Auis ab eo tempore neq; viua, neq; mortua visa est, sed cùm annis centum, vt f
fer, euanuit. Hæc itaq; Aelianus: quæ, etiamsi fidem aliquatenus illis habere
mus, interim quantum Deus immortalis sacrilegos puniat, docere egregiè po

DE PAVONE ALB
Cap. II.

ALBI Pauones regionibus Septemtrionalibus peculiares fuerunt
fuisse credebantur: vbi insuper & aliæ volucres nigerrimæ, vt C
culi, similesq; aliæ ob immane frigus candidæ reperiuntur: Su
in alijs regionibus: Siquidem in insulis, quas Maderas appellan
Cadamustus, & [b] Ioannes Laurentius Anania in parua insula
mes albos Pauones nasci testantur. Quinimò binos in Gallia [c] Scaliger se vid
res Mediolani Gaudentius Merula: & quem ego aliquando ad viuum depinx
natus erat, & à nullo non visus. [d] Plotinus meo iudicio huiusmodi albos Pa
quor de ijs, qui in calidioribus terris nascuntur) ex imaginatione nasci rectè
cet alioqui Gybertus Longolius hos, cùm primùm ex Noruegia aduherentu
ceu rem raram & insolitam habitos, gentiq; miraculo fuisse, numero deinde pe
austro, cùm penitus in frigidiora loca commearent, iamq; matres in ipso vere c
tos niuosa illa montium iuga perpetuò ob oculos viderent, ex ouis iam anim
pullos excluderent, vulgatiores factos tradat: id enim in nostris regionib
nimè locum habere uidetur. Quod fruerò & in his albam soboler
procreari uelis, caueas, quibus includuntur, pariunt, incu-
bant, excludunt, fusq; deq; & ex omni parte albis
uelaminibus obtendes. Artificium hoc
Antonius Mizaldus acceptum
fert ornithotropho cuiusdam Principis uiri
licet etiam à
multis, inquit, descriptum
fuerit, at nescio, an
probatum.

Sequitur Pauonis albi à me obseruati icon

Pauo albus cum tritico ſpica multiplici.

Pauo

Pauo Iaponenſis mas cum locuſta.

Pauo Iaponenſis fœmina cum hordeo diſtico.

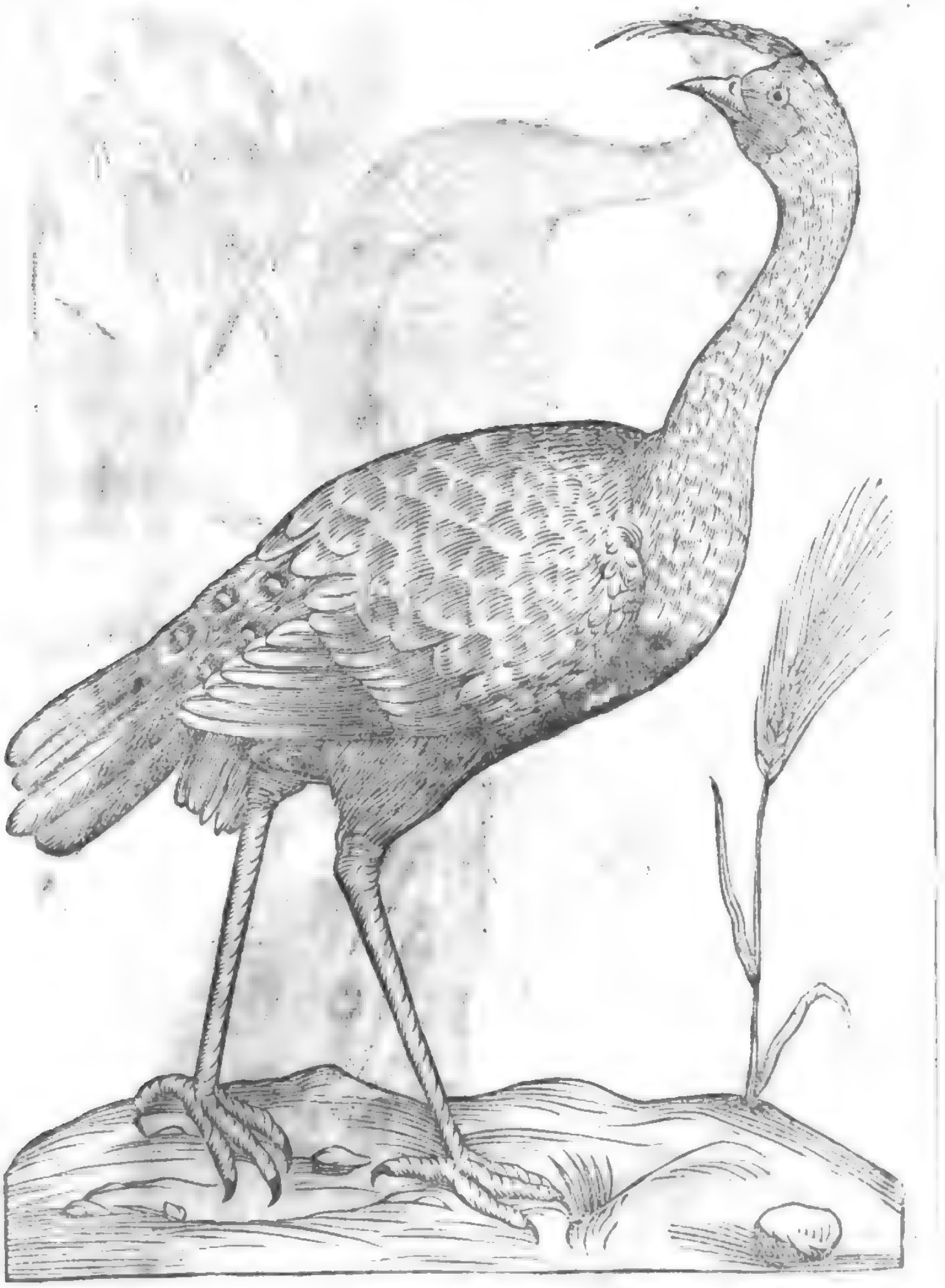

DE PAVONE

Digitized by Google

DE PAVONIBVS IAPONENSIBVS. Cap. III.

Quorum Icones habes duabus præcedentibus paginis.

QVOS modò deſcripturus ſum, marẽ ſcilicet ac fœminam, Summo Pontifici ante aliquot annos à Iaponenſium Rege ei gratificaturo inter alias aues ad viuum depictas, tranſmiſſos, Illuſtriſſimo & Eccellentiſſimo D. Cæſari Facchinetto Marchioni & Senatori noſtræ vrbis ampliſſimo acceptos refero, cui pariter illi ab Innocentio Nono Pont. Opt. Max. patruo ſuo donati fuerant. Mas itaq; talis erat: Cum noſtrate, vt ex collata vtriuſq; deſcriptione videre eſt, nullam præterquam in cauda & pedibus, quæ & ipſa admodum exigua & penè nulla eſt, ſimilitudinem gerebat. Roſtrum erat, vt in noſtrate cineritium, ſed longius & ſubtilius. Vertex capitis, qui planus erat, & collum ſuperius virebant, & maculis cæruleis ceu punctis, quæ pariter in medio exiguas lineas albas deorſum deſcendentes habebant, reſpergebantur. Apex in capite quatuor fermè digitos longus partim viridis, partim cæruleus, figura ſiliginis ſpicæ non omnino diſſimilis. Oculorum pupilla nigra, iris lutea, hanc ruber circulus ambiebat. Pectus & dorſum veluti ex ſquamis, ſed colore variantibus conſtabant. Pectoris enim ſquamæ, ſi ita vocare licet, ex cæruleo, viridi, & aureo: dorſi ex cæruleo & viridi tantùm tingebantur. Alarum principium eiuſdem cum dorſo erat coloris, ſed ſquamæ illæ virides haud ita apparebant, cæruleæ verò maiores erant & lucidiores. Pennarum ſecundi ordinis primæ eiuſdem erant cum ſuperioribus coloris; reliquæ in medio virides, vbi lineis nigris tranſuerſalibus notantur: pòſt ſubluteæ ſimiliter nigris lineis notatæ; in extremitatibus denique nigræ. Venter, coxæ, & denique pedes colore leucophæo & maculis nigris inſigniuntur, quarum quæ in ventre ſunt, lineas albas habent. Cauda pẽnis, quàm in noſtrate rarioribus, colore magis fuſco ad caſtaneum vergente, calamo candidiſſimo. Oculi caudæ multò quàm in noſtrate maiores, primùm aurei, deinde cærulei, poſtremò virides, vt in noſtrate.

Maris deſcriptio. Roſtrum. Caput. Aper. Oculi. Alæ. Cauda.

Fœmina mare quidem minor eſt, ſed capite toto, collo, dorſo, pectore & alis ſimillima. Illud verò in hac admirandum eſt, ſuprà vropygium, nempe ad dorſi finem, quid veluti caudam habere, eamq; oculatam, vt in mari: ſed oculi, licet quàm in illo ſint minores, ſunt tamen pro pennarum portione magni. Habebat itidem caudam viridem pennis in ambitu cæruleis, & calamis albis. Poſtremò in eo etiam à mare differebat, quòd ventrem haberet prorſus nigrum.

Fœminæ deſcriptio.

DE GALLOPAVONE. Cap. IIII.

ORDO. AEQVIVOCA.

HANC eximiam alitem, quamuis ex primo intuitu & moribus & figura corporis è Gallinaceo potius, quam Pauonino genere eſſe appareat, Pauonibus tamen adiunxi, vel hoc ſolo argumento adductus, quòd communem cum illis caudæ explicationem habens, eam pariter & ipſe admiretur, & ab alijs videri geſtiat: quare & vulgò Pauo Indicus appellatur. Cùm verò & Gallum Indicum, & fœminã eius Gallinam Indicam vocent, operæ pretium eſt, antequam alia ſynonyma enucleemus, lectorem prius admonere, alias aues eſſe quæ eodem nomine gaudent: quales in primis ſunt, quarum hiſce verbis Cardanus meminit: *Gallina Indiæ occidentalis, imo potiùs Vulturis genus (Nam cadauera & res corruptas ſequitur) benè olet ob caloris vehementiam & ſiccitatem temperiei.* Alibi etiam ita ſcribit: *Pauones Indici (Gallopauones) pulchritudine multum noſtro Pauone inferiores ſunt; ſed caudam ſuam ſimiliter miramur in orbem conuerſam: at contrà Gallinæ, quas ego vidi, Indicæ, noſtris pulchriores ſunt: pennis q; Pauonis decorantur: ſed cauda ampla carent, quam nec in orbem erigunt. Igitur non à coloribus ſed operationibus ipſis ſpecies animalium ſunt diſtinguendæ.* Ab his rurſus & à noſtro Gallopauone

Gallina Indica, Vulturis Genus.

Gallinæ Indicæ Pauonis penna.

Digitized by Google

uone diuerſiſſima etiam eſt Gallina Indica, quam Philippus Traiectenſium Epiſcopus, ut * Gyl. ertus Longolius refert, in delicijs habebat, criſtata planè, hoc eſt, criſta ſpecioſa ornata, perq; omnia Gallinæ ſimilis, ſi colorem, quo Pſittaci in morem uirebat, excipias. Eam, inquit, quanquam uiuam non uiderim, exuuiæ tamen, quæ Batauoduri in arce cuſtodiebantur, indicant Gallinacei generis auem. Ornithologus quærit an hæc auis ſit Attagen Syluatici, ſed cùm hic Attagenis pennas uario modo coloratas eſſe ſcribat, ſicut Gallina Indica (fortè Gallopauo) & Longolius ſuam auem omnino uiridem eſſe dicat, itaq; quis non abſurdè diuerſas omnino eſſe iudicet: niſi Syluaticus Attaginem colore uiridi & cæleſti aliquando uideri putauerit; Sed hæc alij iudicent: mihi Ornithologi coniectura non prorſus diſplicet.

* *In dialogo de Anib.*

Gallina Indica criſtata.

Attagẽ Syluatici.

SYNONYMA.

QVEM, de qua inſtitutus eſt ſermo, Ornithologus compoſito ex Gallo & Pauone nomine perquàm appoſitè Gallopauum nominauit, quoniam ab utroq; cùm animi, tùm corporis actiones participet: Poſſet eodem modo non ineptè Pauogallus appellari. Eadem enim etymi ratio eſt. Recentioribus alijs Gallina Indica, & Gallus Indicus, Petro Gylio Gallus peregrinus dicitur: Italis Gallo & Gallina d'India: Hiſpanis Pauòn de las Indias: Gallis poulle d'Inde: Germanis Indianiſch, aut Calekuttiſch, aut Vuelſch hun: hoc eſt, Indica, aut Calekuttenſis, aut Italica Gallina: Anglis a Kok of Inde. Verùm cùm eiuſcemodi auis uix ante octaginta ab hinc annos in Europa uiſa ſit, & ex noua India ad nos delata, haud temerè ſuſpicari quiſpiam poſſit, nunquid antiquis Romanis & Græcis cognita fuerit. Notum etenim fuiſſe probare arduum eſt, & in hoc multi ingenium hactenus exercuerunt. Turnerus & Bellonius uiri undequaq; ſanè doctiſſimi non tantummodo illis notam extitiſſe credunt, uerùm etiam eorundem Meleagridem eſſe conijciunt: ad quorum conjecturam Ornithologus quodammodo accedens, niſi eaſdem aues, congeneres ſaltem eſſe arbitratur. Ego uerò diligentiſſimè ueterum de Meleagride uerba, præſertim exactiſſimam Clyti peripatetici Ariſtotelis diſcipuli deſcriptionem cum uiuo Gallopauone conferens planè eaſdem eſſe ſubinde oſtendere tentabo, prius obiter admonens, Gallinam Africanam & Numidicam, & Afram auem poëtis dictam (ut Horatio:

Non Afra auis, non Attagen Ionicus,

Et Iuuenali:

Nec fruſtum capreæ ſubducere, nec latus Afræ
Nouit Anis noſter Tyrunculus.

Et Statio:

Quas rudo Numidæ legunt ſub Auſtro)

eiuſdem ſynonima eſſe, uti etiam Numidicæ guttatæ * Martiali dictæ, & aues Lybicę. Ita quoq; Auguſtinus Niphus Meleagrides uulgò Tunes appellari tradit, nimirum à Tuneto Africæ urbe: & Eliota Anglus Meleagrides interpretatur Hennes of Genny, necnon quidem alius Hiſpanicè Gallinam Moriſcam. Contrà antiquiſſimus ‖ Columella Meleagrides ab Africanis manifeſtè diſtinguit, quòd Africanæ ſiue Numidicæ rutilam galeam & criſtam, Meleagris utramq; cæruleam habeat. ‘ Varro uerò & ‘ Plinius diſertiſſimis uerbis Gallinas Africanas & Meleagrides eaſdem fecêre. Ille enim Latinè Africanas, Græcè Meleagrides dici ſcribit: hic, *Meleagrides*, inquit, *pugnat in Bœotia: Africa hoc Gallinarum genus &c.* Cùm itaq; carnoſam illam criſtam in Gallopauone uarij coloris eſſe obſeruamus, adeo ut modo albicans ſit, aut cinerea, modò ſubcærulea, modò aduenientè ſanguine, cùm nempe uelut ira percitus caudam in rotæ modum expandit, rutula aut rubra euadat, fieri poteſt, ut Columella eiuſcemodi caruncularæ colorem non benè diſtinguens, diuerſas aues crediderit, ſeu potiùs, quòd magis ueriſimile eſt, pro Aphricanis (eſt enim Columella Varronè recentior) Gallinas illas Chineas, pro Meleagride Gallopauonem intellexerit: quo modo doctiſſimus ‘ Bellonius quoq; diſtinxiſſe uidetur. Sed uideamus tandem, num notæ omnes, quas Meleagridi ſuæ ſeu Gallinæ Aphricanæ antiqui tribuunt, noſtro Gallopauoni exactè conueniunt. Clytus Mileſius referente ‘ Athenęo, circa templum Virginis, inquit, in Olero Meleagrides aues ſunt. Locus vbi aluntur, paluſtris eſt. Pullos ſuos nullo amoris affectu hæc ales proſequitur, & teneros adhuc negligit, quare à ſacerdotibus earum curam geri oportet. Magnitudo ei Gallinæ generoſæ. Caput pro corporis magnitudine paruum

Gallopauus.

Pauo gallus.

Gallus Indicus.

Gallus peregrinus.

Gallopauo an ueterib. Romanis notus

Gallina Africana.

Numidicæ guttatæ.

* *Mart. de Pauone.*

Aues Lybicæ.

‖ *L. 8. de re ruſt. cap. 2.*

‘ *L. 3. de re ruſt. cap 9.*

‘ *L. 10. c. 26*

Gallinæ Chineæ.

‘ *Lib. 5. de Anim. cap. 8 & 9.*

‘ *L. 14. c. 26.*

Meleagridis deſcrip.

Magnitudo

Caput.

eum & glabrum (ψιλὸν) in quo apex (κρῆσσα, λόφος) carneus, durus: & rotundus ſpectatur, claui vel paxilli inſtar eminens, corpus ligneum. Habet longam carnem apud maxillas pro barba, quæ incipit à corpore: eamq; Gallinis magis rubicundam. At eam non habet, quæ ad Gallinarum roſtrum naſcitur, quam nonnulli barbam appellant: quare hac in re mutilum eſt animal. Roſtrum habet Gallinâ & maius & acutius, Collum eſt nigrum, Gallinis craſſius & breuius. Corpus totum variegatum, atq; cùm totus color ſit niger, maculæ ſunt albæ, quibus frequentibus, lentibuſq; maioribus diſtinguitur. Sunt autem hi circuli in nigris orbibus totius coloris: atq; orbes idcirco, cùm niger color à multo candidiore habeatur, ipſeq; niger rurſus multò habeat candidiorem, varietatem iucundam efficiunt. Color verò alarum albo colore, eoq; ſerratis quibuſdam figuris diſtinguitur, qui viciſſim variatur. Crura carent calcaribus, ſimiliaq; ſunt Gallinis. Fœminæ maribus ſunt ſimillimæ: quare genus Meleagridum non facilè diſcernitur. Hæc ſunt, quæ ſcripſit philoſophus de Meleagridibus interprete Nicolao de Comitibus Veneto: quę profectò, niſi omnia, pleraq; ſaltem, ſi diligenter examinentur, noſtro Gallopauoni competunt. Etenim nutritioni pullorum ſuorum à principio, vt aliquoties ruri obſeruaui, negligenter admodum incumbit, adeo vt præ nimia inçuria eos pedibus ſuis calcans occidat. Magnitudo quadrat, ſi pro generoſis Gallinis, maximas intelligamus, quales ſunt, quas vulgus Patauinas vocat, ſed Gallinarum nomine Gallos potiùs intelligi voluerim. Nam Gallus in hoc auium genere, maior eſt. Caput pro corporis portione exiguum, glabrumque, & velut tumulos carneos, vel ſi mauis vocare carneas criſtas, λόφους ſcilicet σάρκινους obtinet. Sed hic obiter lectorem admonitum velim Iacobum Dalechampium admodum oſſitanter pro κεφαλὴν πίκραν, caput magnum vertiſſe, quamuis tamen reuera ita cuadat, cùm velut iratus caudam in rotam verſat. Tunc enim vnà cum collo intumeſcit. Quod verò Clytus addat καὶ τὸ σῶμα ξυλοείδες, hoc eſt, & corpus ligneum, Hermolaus Barbarus, eumq; ſecutus Ornithologus pro σῶμα, χρῶμα legendum eſſe conijciunt, vt ſcilicet capitis color ligneus ſit. Nam, inquiunt, de totius corporis colore poſtea agit. Ligneum autem colorem Barbarus ſubflauum exponit. Alij verò, qui σῶμα legunt ξυλοείδες, transferunt corporis lignoſa duritia. Quod ſi ξυλοείδες pro colore accipiamus, nondum colorem explicamus: nam quamuis Barbarus ſubflauum conijcit, hic tamen color in Meleagride meo iudicio locum non habet. Quapropter communis lectio τὸ σῶμα ξυλοείδες mihi magis placet, & de duritia capitis intelligi debere exiſtimo: & fortaſſis Clytus ſponte colorem capitis tacuit, ſatis ſe feciſſe credens, ſi carneos illos tumulos indicaſſet: ſiquidem hos cum nulla alia, quod ſciam, aue habet communes. Adde quòd colorem eorum pluries variet, adeo vt difficulter exprimi queat. Sunt deniq; qui pro eiſdem dictionibus roſtrum ligneum verterunt, ſed hi, etſi roſtrum quidem tale ſit, quod toto capiti debebant aſcribere, ad roſtrum priuatim deduxere. Caput autem huic aui duriſſimum eſſe facilè crediderim, ideoq; à ſagaciſſima rerum parente Natura illi largitum eſſe, ne cùm ſibi inuicem, vt fieri quotidiè videmus, grana eripiunt, robuſtiores debilioribus cranium, quod glabrum eſt, pertundant. Solent autem id continuè petere, vel ne ab ambientis frigiditate, quam non mediocriter perhorreſcunt, natiuus cerebri calor detrimentum accipiat. Deniq; & hoc certò noui caput collo adeo tenaciter adhæreſcere, vt niſi cum ſummo labore, cùm occiduntur, ab eo auelli queat. Sed huiuſmodi meam coniecturam ſaniori ſemper doctiorum iudicio ſubijcio. Gybertus Longolius eiuſmodi, quem dixi, colorem ligneum ad vniuerſum auis corpus extendit, cuius viri ſententiam, cùm uix è quinquaginta, duas eodem colore præditas reperire ſit, amplecti non poſſum; ſed proſequamur. Ad malas Gallopauonis noſtri caruncula longa ueluti barba propendet, ſicuti de Meleagride Clytus ſcribit, quamuis pro ἀπὸ τῆ γομφὸς, id eſt, ab ore, ἀπὸ τῆ στόματος, id eſt, à corpore in perperam impreſſis Græcis Athenæi libris legatur, quemadmodum diligentiſſimus Ornithologus etiam animaduertit: ſed quod huiuſmodi caruncula rubicundiorem eſſe dicat, quàm in Gallina, id fortè dicendum & intelligendum eſt, cùm uelut iraſcitur auis: nam eo potiſſimùm tempore non ſanguineo dumtaxat colore tingitur, & intumeſcit, ſed collum etiam anterius, quod aliàs liuidum & obſcurum eſt. Ad hæc τράχηλον (hoc eſt, ceruicem) nigrum, craſſiorem & breuiorem pro corporis portione, quàm Gallina, obtinet. Palea etiam caret, ut Meleagris. Roſtri qualitas ex æquo reſpondet, necnon & corporis uarietas: ſiquidem quamuis plerumq; nigri dentur Gallopauones, ſemper tamen frequentibus maculis albis reſpergiuntur. Noſtro æuo cuiuſuis propè coloris reperiuntur; at non abſq; eiſdem maculis. Meleagridum alas maculis etiam albis ſpecie ſerrata digeſtis diſtingui ait Clytus, id pariter, ſi de maioribus pennis maximè intelligamus, in Gallopauone locum habet. Crura deniq; calcaribus

Barba in Gallinis qd
Roſtrum.
Collum.
Color.
Crura.
Gallopauonis natura.
Caput.
Dalechápij error.
Clytus explicatus.
Ligneus color qui.
Caput Gallopaui durum eſt.
Ceruix.
Roſtrum.

Digitized by Google

rent, & fœminæ maribus ſæpè adeo ſimiles ſunt, ut peritos etiam emptores decipiant. Ex quibus omnibus penitus affirmare auſim Clyti Meleagridem noſtrum Gallopauonem eſſe. Quæ cùm ita ſint, uidendum modò eſt, an Meleagris ueteribus omnibus eandem auem ſignificet. Inter Varronem enim & [b] Columellam apertiſſimam contradictionem eſſe paulò antè oſtendi, illum nempe Gallinas Africanas Græcis Meleagrides appellari ſcribere: hunc uerò Meleagrides Gallinis Africanis ſimiles quidem dicere, ſed ita diſtinguere: quòd illæ criſtam & galeam cæruleam, hæ rutilam habeant. Ornithologus in uerbis Columellæ mendum eſſe arbitratur, & pro galea palea legendum. Paleam autem uocamus, quæ ceu barba quædam à Gallinarum roſtro dependet. Verùm cùm Clytus, vt ipſemet fatetur Ornithologus, barba ſeu paleis Meleagrides carere clariſſimis verbis ſcripſerit, eius itaq; coniectura nihil, aut parum ad rem facere videri poteſt. Ego quid de Gallinis Africanis Columellæ ſentiam, ſuprà aperui. Num modo Clyti Meleagris cum Varronis & Plinij notis conueniat, modò dicendum eſt. Manifeſtè enim præcipuam notam, carnoſam nimirum criſtam vterq; omiſit, quod ſanè mirum eſt: at fortaſſis quiſpiam eiuſmodi aues neutri viſas eſſe ſuſpicetur, eoq; magis cùm ipſemet Varro *magno uentre propter penuriam* ſcribat: quod pariter Plinius his uerbis confirmat: *quæ nouiſſima ſunt peregrinarum auium in menſas recepta*. Nihilominus paucæ illæ, quas vterq; aſcribit, notæ Meleagridi Clyti, & noſtro Gallopauoni egregiè reſpondent. *Gallinæ Africanæ*, inquit Varro, *ſunt magnæ, uariæ, gibberæ*, (hoc eſt, vt Beroaldus exponit gibboſæ) *quas Meleagridas appellant Græci. Hæ nouiſſimæ in triclinium gancarum introierunt è culina propter faſtidium hominum*. Hæc ille, quæ ferè Plinius ad vnguẽ mutuatus videtur, cùm ait: *Similis modo* (vt Memnonides circa Memnonis ſepulchrum) *pugnant Meleagrides. Africa hoc Gallinarum genus, gibberum* (alias gilberium, Volaterranus gilbarum legit) *uariis ſparſum plumis, quæ nouiſſimæ &c.* Quod verò gibberas eſſe dicant, id meo iudicio ita intelligendum eſt, non quòd omnino gibboſæ ſint, ſed quia quodammodo tales propter colli breuitatem appareant, quam Clytus quoq; ſuæ Meleagridi tribuit. Reliqua extra omnem controuerſiam ad vnguem reſpondent: adhæc Ariſtoteles Meleagridum oua punctis ſcribit diſtingui: his quoq; noſtræ Gallopauæ oua maculata ſunt. Atq; hiſce hactenus ſatis dilucidè Meleagrides Clyti & Varronis noſtros Gallopauones eſſe probaſſe videor: Quos verò [k] Aelianus alibi Gallinaceos maximos Indicos, vt in Petri Gyllij uerſione habemus, appellat, hi quoq; non aliæ aues fuerint, quàm Gallopauones, vel ſaltem illis congeneres, quemadmodum & Ornithologus iudicat: ſed verba Gyllij aſcribamus: *In India*, inquit, *Gallinacei Maximi naſcuntur, non rubram habent criſtam vt noſtri, ſed uariam & floridam, quemadmodum coronam ex floribus contextam. Pennas poſteriores (cauda ſcilicet πτερὰ τὰ οὐραῖα) non inflexas habent, neq; in orbem reuolutas, ſed latas, quas cùm erigunt, vt Pauones, trahunt, earum penna ſmaragdi colorem gerunt*. Hæc ille, quorum ſanè pleraq; in Gallopauone conſpicimus. Et quantumuis criſtam non vt in noſtris rubram, ſed variam ad inſtar coronæ è varijs floribus contextæ eſſe tradat, nos contrà in Gallopauone criſtam carneam nominauerimus, haud interim negauimus multoties colorem illum uariare, imo verò modò ad album, modò ad cæruleum, modò ad liuidum & ſubfuſcum, modò ad purpureum & rutilum, rubicundumq; ſæpius accedere obſeruauimus. Adhæc Gallopauo, quem nunc manibus contrectо, ſmaragdi colore quidem non eſt, at egregiè, & cum ſummo ſplendore eum emittit. Quibus ita ſe habentibus nonnullos recentiores, qui Gallos Vros (Orhanen Germanis vulgò dictos) Meleagrides eſſe crediderunt, iure merito indoctos Gybertus Longolius vocat, ſed quàm benè & ipſe quaſdam aues, quas eiſdem populis Kurhenn, neſcio qua nominis origine dici ait, nidos locis vliginoſis in nemoribus ſtruentes, plumis varijs mirificè fulgentes, vt eminus videnti Phaſiani videantur, criſta purpurea, & cauda minimè longa, & corpore quàm Phaſianus eſt, preſſiore, Gallinas Africanas eſſe credat, prorſus non intelligo. Etſi enim Varro alibi dicat Gallinas Africanas, ruſticis aſpectu ſimiles eſſe: facie tamen incontaminata ruſticas ab Africanis manifeſtè diſtinguit, quaſi Africanæ faciem habeant contaminatam, hoc eſt, vt ego coniicio, varios colores admittentem: quæ ſi vera eſt coniectura, nihil amplius dubitandum eſt, quin Gallina Africana noſter Gallopauo fuerit. Huius ſententiæ etiam Iulius Cæſar Scaliger fuiſſe videtur; cùm ait:

Pauoſq; Panicq; æmulus minus pictus
Viſendus orbe nuper è peregrino
Meleagris is putatus è Clyti libris

Gallinam autem Africanam nonnulli Perdicem terræ nouæ vocant; vt in ſcedulis meis annotatum reperi.

[b] *L. 3. de re ruſt. c. 9.*

Meleagris an omnib⁹ eadem.

[k] *L. 8. de re ruſt. c. 2.*

Palea quid Clyti Meleagris an cũ Varronis & Plinij Meleagride eadem.

Varro & Plinius explicati.

Meleagris cur gibberа dicta.

[16. Hiſt. c. 2.]

[k] *L. 16. Hiſt. de Anim. c. 2.*

Gallinacei maximi In dici.

Vrogallos nõ eſſe Gallopauones.

Kurhẽ Germanis quæ auis.

Facies contaminata quid Varroni.

GALLO.

Gallopauo Mas cum oryza.

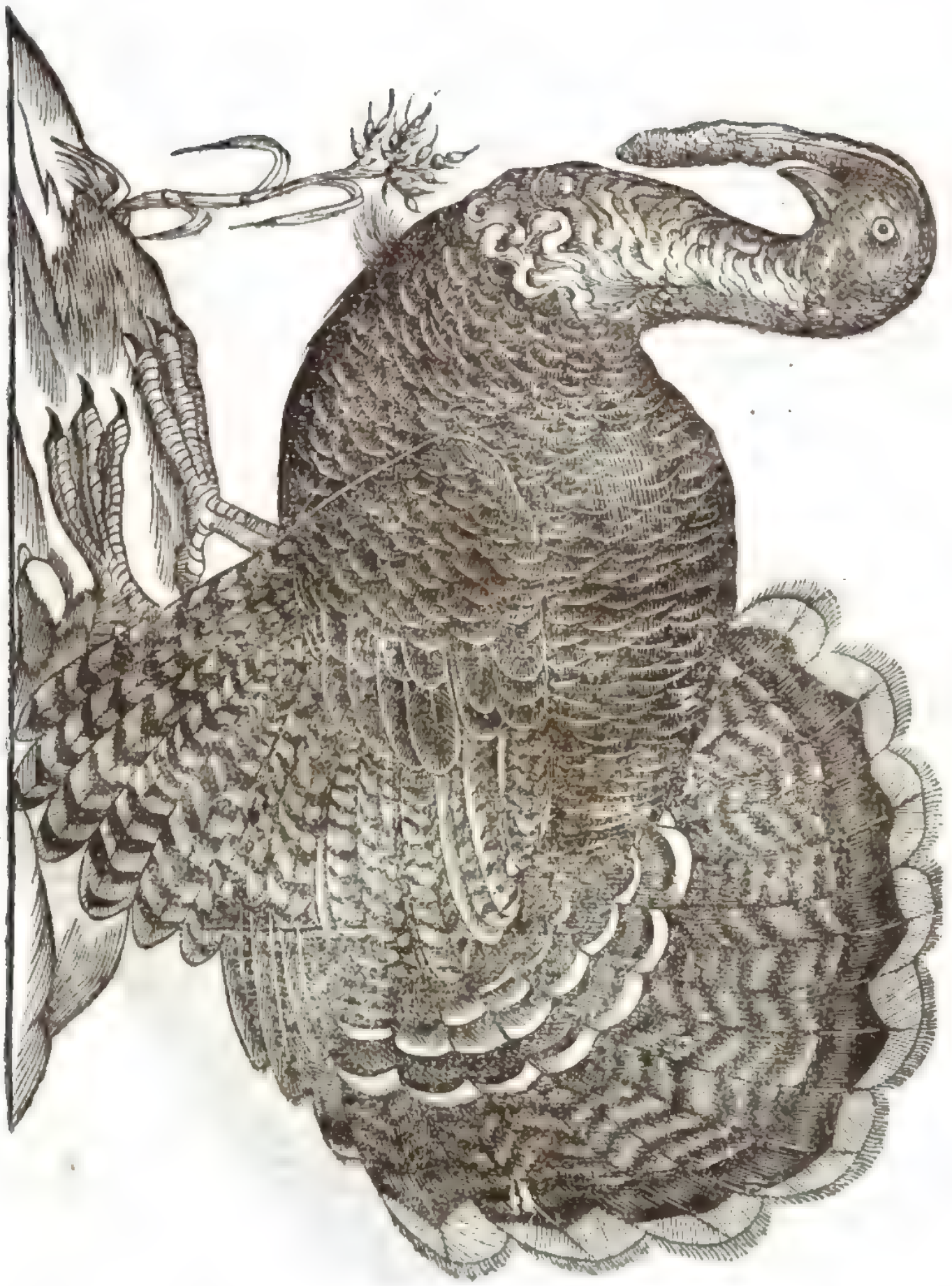

Gallina Indica cum ouem eius, & Melampyro luteo perpuſillo.

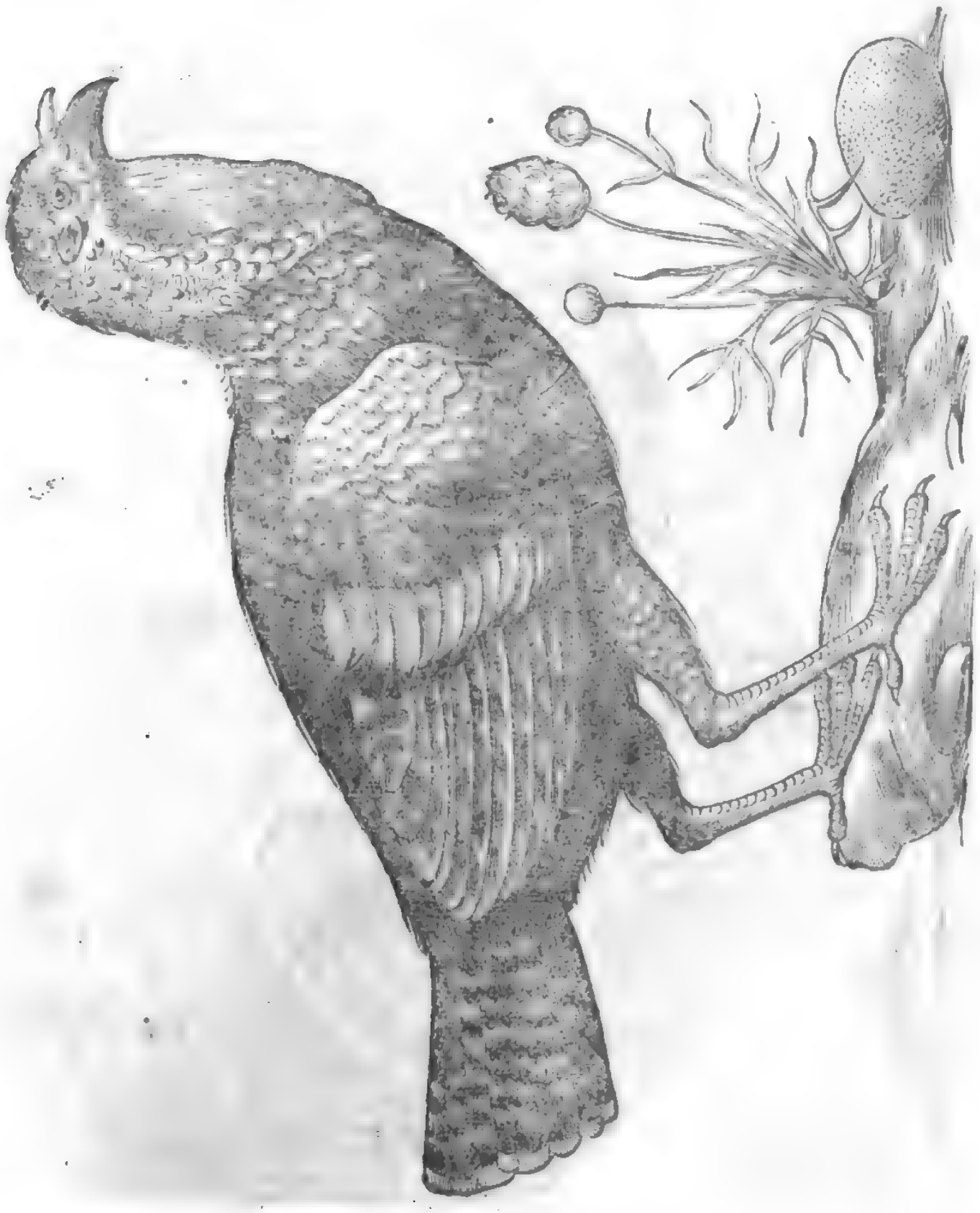

Digitized by Google

FORMA. DESCRIPTIO.

GALLOPAVO cùm apud nullas non Europæ gentes iam passim ita obuius sit factus, & exactè satis à Petro Gyllio sub peregrini Galli nomine descriptus, itaq; allata ab illo descriptione acquiescemus: si quid tamen notatu dignum omiserit, id maioris dilucidationis gratia de nostro addemus. Ille autem ita fermè scribit. Is quem ex nouo orbe delatum vidi, eadem est, qua Pauo, proceritate, quod ipsum simul cum capite a plumis omnino nudum est: tantùm purpuralcente pelle obducitur; & tam valdè crassum est, vt pellem, quę antea laxa & vacua spectabatur, cùm vocem mittit, sic contendat & inflet, vt ad brachij crassitudinem accedat. Eius capitis vertex colore partim albo, partim cæruleo, partim purpureo distinctus crista caret; quædam rubra appendicula carnea ex eius summo rostro per superiorem rostri accliuitatem, tantoperè eminet, vt digiti longitudine infertus dependeat, quàm rostrum ipsum, quod quidem ea superintegitur, vt hoc nisi è transuerso videri nequeat. Hanc quidem appendiculam cùm pastum capit, contrahit, vt quæ antea digito longior, quàm rostrum propendebat, modò contracta ad rostri longitudinem non accedat. Huius plumæ tunc Accipitris speciem similitudinemq; gerunt, tum extremæ albæ visuntur. Cruribus est procerissimis, eiusdemq; vngues similiter vt nostratium aduncitatem habent & distinctionem. Illius, quem vidi, corpus & rotundum erat, & Pauonis excelsitatem superabat. Oculorum ambitus cæruleo & purpureo colore etflorescebat, & perinde vt Accipitres acri atque acuto uidendi sensu uigebat. Cùm quispiam ad Gallinam appropinquat, totis inhorrescit plumis, & gradu superbo exterrere accedentes conatur. Gallina illius alba erat, & Pauonem, cùm a plumas caudæ amisit, referebat. Hæc itaq. Gyllius, in quibus binæ eæq; non parui momenti notæ desiderantur: crura scilicet calcaribus carere, & marem à fœmina, cùm iam ad maturam ætatem peruenerint, setacea barba ante gulam distingui, caruncularnq; illam in fœmina admodum exiguam esse. Quod uerò pennas Accipitrinis similes esse dicit, id propter multiplices maculas intelligendum est. Adde denique rationem, cur caruncula illa capitis pro arbitrio suo mutet. Cardanus tradit, & ratio ipsa etiam docet, unà cum sanguine extendi, quanquam & uiderim simul pallentem & extendentem: colligi uerò & contrahi, quoniam tenuis est, & laxa: quomodo & scroti cutis quandoq; tota contracta uidetur, quandoq; uerò multùm extensa.

Collum. Caput. Color. Crura. Oculi. Crura. Scroti cutis.

LOCVS.

GALLOPAVONES loca calidiora amant, & in frigidioribus Europæ plagis ægrè admodum degunt. Pascuntur unà cum Gallinis, sed longius à domo per agros diuagantur. Quod ad regiones spectat, quas habitasse à ueteribus celebrantur, in primis Mneslas referente [a] Plinio Africæ locum in Crati amne in Oceanum effluente à lacu Meleagrides & Penelopas uiuere scribit, quod profectò omnino non percipio, nisi fortè Meleagrides Mneslę ab alijs diuersę fuerint. Antea enim [b] Plinius disertissimis uerbis *Numidicas Gallinas celebrari in parte Africæ Numidia, nunc etiam in Italia* dixerat. Numidicas autem Gallinas cum Africanis & Meleagridibus easdem esse antè ex Varrone & eodem Plinio probauimus, Penelopas verò aquas colere pulchrè noui. Contrà [c] Athenæus Aetolos primos Meleagrides habuisse testatur. Aetolia autem in Achaia est, Achaia in Peleponneso, Peleponnesus peninsula Græciæ. [d] Diodorus Siculus cum Plinio consentire videtur, vltimam Syriæ partem Meleagrides ferre scribens: item [e] Strabo circa Arabiam degere inquiens, qui pariter alicubi in fronte portus magni sic dicti tres insulas esse refert, quarum vna Meleagrides multas habeat. Clytus verò Mylesius circa templum Virginis in Olero, inquit, Meleagrides sunt: codex Græcus habet αἴρῳ: Gyllius vertit ad templum æreum: Voloterranus ex Aeliano in Lero Insula. Est autem Leros insula in mari Icario, vel, vt [f] Plinius habet, maris Aegei in ora Cariæ. Ornithologus in Olero legit, quæ, inquit, vrbs Cretæ in alto loco sita (supra Hierapytnam [g] Ortelius) à qua Minerua (quam & Virginem vocant per excellentiam) Oleria dicta & festum eius Olerium apud Stephanum. Conijcit autem has aues Mineruæ sacras fuisse, cùm Athenis etiam in Acropoli olim educari solitę fuerint. Hæc Ornithologus

[a] L. 37. c. 2.
[b] L. 10. c. 26
[c] L. 14
[d] L. 3. Ant. cap. 12.
[e] L. 16. Geo.
[f] L. 4. c. 12.
[g] In hoc Ge-

Digitized by Google

ſed Acropolis Libię vrbs eſt, item Aetholiæ apud Stephanum, & apud Aetholos Meleagridès naſci ex Athenæo diximus.

INCVBATIO. EDVCATIO.

COLVMELLA & Varro eandem ferè Numidicarum Gallinarum educationem eſſe volunt, quæ Pauonum, quas cum Gallopauonibus cùm eaſdem eſſe probauerimus, lectorem modò ad peculiare caput de educatione Pauonum remittimus. Sed quamuis non contemnendus ex Gallopauonum nutritione alioribus fructus & emolumentũ cedat, ſumptus tamen in educando alendoq; & curæ plurimum requiritur. Incubant verno tempore diebus tricenis, quod cum Pauonibus commune habent, ſed hic mas non incubat. Mirum quod [a] Ioannes Bapt: Porta refert, nempe Pauones cum his auibus coire, & pulcherrimos ita pullos procreare: Cùm ſimul, inquit, domi cicuratæ eſſent Gallopauo fœmina, & Pauo maſculus, nata ſunt ouа fœcunda, ex quibus pulli omnium pulcherrimi excluſi ſunt, pennas habentes nitidiſſimo colore fulgentes, qui cum Pauonibus denuò ſe commiſcerent, totus ferè Pauoninus fuit partus.

Incubatus.

[a] *Lib. Magiæ nat. c. 14.* Pauones ũ Gallopauis coire.

VOX.

[b] AELIANVS Meleagrides, vt & Attagenes ſcribit ſuum ipſas nomen voce ſua imitari: quod, vt ingenu fatear, non intelligo. Pollux verò verbum Καττύζει ad Meleagridum vocem etiam extendit: quæ ſanè vox Gallopauoni quodammodo etiam conuenit. Eandem Heſychius Atticos ait de Gallinaceorum voce circa partum vſurpare. At Gallopauo vocem quandam ædit crocitationi Gallinaceæ Pauoninæq; non diſſimilem. cum fragore nempe per collum longè latèq; vagantem, quaſi inſtar liquoris in dolium infuſi obſtrepentem.

[b] *Lib. 4. de Anim. c. 42.*

Καττύζει.

DENOMINATA.

MELEA'GRIA & μελέαγρα quædam radices dicuntur teſte Suida, qui hæc innominati autoris verba citat: Ῥίζαις ἐοικῶς μελεάγροις τὰς παρδάλεις καλάμους ἐδιδάσκετο. Periti herbæ alicuius ſylueſtris radices eſſe exiſtimant, eaſq; adeo dulces, vt mel ſylueſtre dici meruerint, quales videntur illæ, quas vulgò dulcichinos vocamus, qui in amœniſſimo Veronenſium agro non procul ab vrbe ſponte oriuntur, Traſi ibi vocatæ. & Traſi dolci, & dolzolini. Pena appellat eſculentos cyperos, quòd hęc planta prorſus ſit è cyperi genere, ſiue radices, ſiue reliquam plantam ſpectes, nec differre videtur, niſi radicum ſapore, qui gratus veſcendo eſt, ſapore caſtaneæ, nec minus vtilis. Sunt autem bulboſæ, vt ſcribit [b] Matthiolus, fabarum magnitudine, oblongæ, & cùm exiccantur, rugoſæ. Sunt qui putant ſtirpem iſtam eſſe Theophraſti Cyperum eſculentum, cùm cæterorum radices ſint amaræ & minimè edules.

Botanici recentiores plantam quandam flore ſpecioſiſſimam, bulboſam, è Tuleparum genere deſcribunt, quam Lobelius Lilionarciſſum purpureum variegatum vocat; alij fritillariam: Dodonæus rectiùs Meleagridem dici poſſe arbitratur, quòd Meleagridis auis plumas non coloris quidem ſpecie, at varietate, ſitu, magnitudineq; macularum referat. Hæc planta à Narciſſis differt. Tulipæ ſimilior, ſed minor. Flos pulcherrimus deorſum vergens è ſenis filiolis componitur, violaceo colore purpuraſcens, quem dilutè admodum purpureæ ac quaſi albicantes, ordine concinno digeſtę, ac intertextæ maculę elegantiſſima varietate commendant, & foris quidem. Interiore parte nigricantibus ſparſim diſpoſitis lituris, circa baſim maioribus ac frequentioribus exornantur. Stamina hinc quoq; ſex, & medius piſtillus, colore ſublutea. Caulis tenuis, circa quem quina oblonga, anguſta foliola, croci, è uirore candicantia. Radix bulboſa, rotunda & candida eſt: ſemen albidum, compreſſum, ſiliquis hæmerocallidis minoribus. Hęc omnia [c] Iacobus Dalechampius: ſed hic flos Gallinis Chineis, non Gallopauonibus aut Meleagridibus ut perperam putabat Dodonæus, nomen inde detorquens, ſimilis eſt, licet colore diuerſus.

[b] *In comment. c. 138. lib. 2. Dioſc.*

Mel ſylueſtre. Dulcichini Veronenſũ Traſi. Cyperus eſculentus. Lilionarciſſus purpureus variegatus. Fritillaria Meleagris dicta.

[c] *Lib. 1. c. Hiſt. plant. c. 7.*

VSVS

VSVS IN SACRIS Ethnicorum.

ISIDI Tithoreæ binæ quotannis nundinæ celebrabantur referente [a] Pausania, vêre nempe,& autumno. Tertio verò ante vtraſq; die, quibus eius penetralia introire fas erat, incolæ Tithoreenſes ſe arcano quodam ritu luſtrabant, & eorum, quæ porrecta fuerant ſuperioribus nundinis, extorum reliquias in eundem locum ſemper deportatas defodiebant: atq; iſte eis ſolennis diei ritus erat. Poſtero verò die inſtitores tabernas ſibi ex arundine & alia fortuita quauis materia erigebant. Tertio poſtremùm die, qui ad eas nundinas venerant, mancipia & quoduis genus pecudum, veſtem etiam, argentum & aurum vendebant. Pomeridianis verò horis ad ſacra animum adijciebant, lautioreſq;, hoc eſt, ditiores, boues & capras, quorum tenuior res familiaris eſſet, Anſeres & Meleagrides aues Deæ immolabant.

Isidis Tithoreæ nundinæ.

[a] *In Phocicis.*

EMBLEMA.

NICOLAI Reuſneri de Meleagride emblema cum lemmate HEV CADIT IN QVENQVAM TANTVM SCELVS. [a]

Dum cineres Meleagre tuos ad buſta ſorores
Collachrymant: fyrias mox abeunt in aues.
Fratris adhuc nomen retinent, plangunt q; gemunt q;
Matris & accuſant voce querente nefas.
Mens vbi materna eſt, vbi ſunt pia vota parentum?
Vitam cui dederas eſt ſcelus eripere.

[a] *Lib. Emb. 57.*

VSVS IN CIBIS.

CARO Gallopauonum noſtrorum in cibo lautiſſima eſt, & principum epulis digna, multum, ſi probè conquocatur, & conſtans alimentum præbens. Eodem modo Gallinæ Numidicæ veteribus in ſummo honoris culmine habitæ ſunt: vnde Plinius eorum alibi gulam carpit, qui victu ſimplici & præſentibus non contenti, aues vltra Phaſidem amnem & è Numidia peterent. Hæ, inquit, [a] Varro de Meleagridibus loquens, *nouiſſima in triclinium gancarium introierunt è culina propter faſtidium hominum*. Idem [b] Plinius repetit: *Quæ nouiſſima ſunt peregrinarum auium in menſas recepta propter ingratum virus. Verum Meleagri tumulus nobiles eas fecit*. Sed quod Varro *propter hominum faſtidium*, Plinius *propter ingratum virus* nouiſſimas inter peregrinas aues in cibis receptas dicant, id ſanè in Gallopauone locum non habet: Idem enim propè ſapor cum Pauonis noſtratis carne eſt, atq; alimenti facultas eadem, neq; minor ad concoquendum centumacia, niſi maceratorum prius ratione aliqua carnis durities corrigatur: quod ferè vitium paulò maioribus auibus commune eſt, niſi multis, vt hîc etiam vſu venit nouitas & raritas gratiam adderet: atq; hinc [c] Martialis Capis & Gallinis hoc auium genus prætulit hoc diſticho:

Si Lybica nobis volucres & Phaſidis eſſent,
Acciperes: at nunc accipe cortis aues.

[a] *L. 3. de re ruſt. c. 9.*
[b] *L. 10. c. 26.*
[c] *In Xenia.*

[d] Iuuenalis quoq;, vbi eos inſectatur, qui cænas lautiores parant, quàm modus facultatum ſuarum ferre poſſit, Gallinas Afras inter pretioſiores delicatioreſq; cibos enumerans canit:

Nec fruſtum capreæ ſubducere, nec latus Afræ
Notis amis noſter Tyrunculus, ac rudis omni
Tempore, & exiguæ fruſtis imbutus oſellæ.

[d] *Sat. 11.*

Et Petronius Arbiter, *tuo*, inquit, *palato clauſus Pauo naſcitur, Gallina tibi Numidica*. Quapropter denuq; [e] Martialis miratus Hannibalem Afrum nunquam eiuſcemodi aues ediſſe, ita canit:

[e] *In Diſtic.*

Anſere

Anſere Romano quamuis ſatur Hannibal eſſet,
Ipſe ſuas nunquam Barbarus edit aues.

Vt teneriorfiat. Vt itaq; carnem hanc, quæ difficulter, vt dixi, ventriculo obtemperat, licet palato hominum per ſe grata, teneriorem & per conſequens eius eſum ſalubriorem reddamus, tempeſtiuiùs auem iugulabimus, & ad pedes, vt in Pauone communi recitauimus, pendentibus pondera adijciemus, aut tale aliquid aliud excogitabimus, vt ſi è ficu pependerint, vel perſtringantur diutius, fricenturuè & vapulent: nam & hæc factura ad diſcutiendam carnis duritiam, & diſſipandam fibrarum tenacitatem plurimùm facit. Pulli Numidici præparatio. [f] Apitius pullum Numidicum ſic præparat: *Pullum*, inquit, *curato, elixato, lauato, laſere & pipere aſperſum condito atq; aſſato. Teres piper, cuminum, coriandri ſemen, laſeris radicem, rutam, caryotam, & nucleos ſuffundes, piper aſperges & inferes.* Gallopauo cùm elixus, tùm, verò maximè aſſus noſtro quo editur.

[f] *L. 6. cap. 6.*

FABVLOSA.

Meleagri fabula. MELEAGRI, quem Oenei Calidonię regis filium fuiſſe, perhibent, hiſtoria legitur apud Euſtathium & alios Grammaticos. Huic fingunt, cùm pro regione frugum primitias Dijs offerret, & Dianę non meminiſſet, iratam Deam immiſiſſe aprum, qui & terram eius deuaſtaret, & multos homines interficeret: Meleagrum verò & Theſtij filios, virtute quoſcunq; præſtantiſſimos è Græcia conduxiſſe, qui aprum interimerent. Qui cùm conuenirent, ac ferociſſimam illam beſtiam occidiſſent, tunc Meleagrum carnes eius diſtribuiſſe, caput verò, & pellem ſibi ſoli reſeruaſſe: Deam ira ob eędem ſacri apri aucta loco pœnæ rixam inter omnes excitaſſe, vt Theſtij filij & reliqui Curetes pellem peterent, præmij dimidium ad ſe pertinere dicendo, ſed Meleagrum vi eis eam eripuiſſe, Theſtijq; liberos occidiſſe: vnde cùm inter Curetes & Calydonios bellum eſſet exortum, Meleagrum ad id non exijſſe, iratum nempe ob diras, quibus ipſum mater propter fratrum necem deuouerat. Cum itaq; Curetes iam vrbem eſſent inuaſuri, vxorem Cleopatram ei perſuaſiſſe, vt Calydonios tueretur. Egreſſum ergò aduerſus Curetes Meleagrum, cremata à matre ſua face, quam illi Parcę dederant, dicentes tamdiu victurum, quàm diu fax illa duraret, in prælio occubuiſſe, maximumq; eius necem Calydonijs luctum attuliſſe: Sorores ad ſepulcrum eius continuè eum deplorauiſſe, donec Diana eas virga tactas in aues mutaſſet, & in Lerum Inſulam detuliſſet, impoſito Meleagridum nomine; eaſq; etiamnum certo anni tempore Meleagrum lugere: Duas ſorores, Gorgonem & Deianiram beneficio Bacchi, non transfiguraſſe. Hanc omnem narrationem ex Nicandro [a] Antoninus Liberalis. Eandem fabulam leges apud [b] Ouidium, qui primum Atalantam Schęnei filiam aprum confodiſſe & formam & pulchritudinem eius miratum Meleagrum apri interfecti exuuias conceſſiſſe fabulatur; reliqua verò cum ſuperioribus ferè conueniunt:

Dianæ ira ob interfectum ſacrũ aprum.

[a] *L. 3. de mutationibus.*
[b] *L. 8. Metamor.*

Quas poſtquam Oeneia tandem Latonia clade
Exſtatas domus, præter Gorgenq; nurumq;
Nobilis Alcmenæ: natis in corpore pennis
Allevat, & longas per brachia porrigit alas,
Corneaq; ora facit, verſaſq; per aëra mittit.

Lachrymæ in ſuccinũ. Fingebant autem etiam lachrymas eiuſmodi auium in ſuccinum conuerti, de quo [c] Plinius loquens *Alios*, inquit, *putare in Numidia gigni. Super omnes eſt Sophocles Tragicus pœta, quod equidẽ miror, tanta grauitate cothurni, & præterea vita fama, altàs principe loco genitus Athenis, rebus geſtis, exercitu ducto. Hic vltra Indiã fieri dixit è lachrymis Meleagridum deflentiũ auiũ Meleagrum. Quod & credidiſſe eũ, vel ſperaſſe alijs perſuaderi poſſe, quis nõ miretur? quamuis puerilitatem tam imperitam poſſe reperiri, quæ animum ploratus annuos credat, lachrymaſque tam grandes, auesq; è Græcia, vbi Meleager periit, ploratum iſſe ad Indos? Quid ergo? non multa æquè fabuloſa proferunt pœtæ? Sed hoc ea in re, quæ quotidiè inuehitur, atq; abundet, & hoc mendacium coarguat, ſeriò quemquam dixiſſe, ſummæ hominum contemptio eſt, & intoleranda mendaciorum impunitas.*

[c] *L. 37. c. 2.*

De Penelope fabula. Icarij ſomnium. [d] Natalis Comes ignarus, vt apparet, alias eſſe Penelopes aues, alias Meleagrides, de Penelope Icarij & Peribeę Naidis filia, Vlyſſis vxore, quę prius Arnæa vocabatur, hiſtoriam hanc, neſcio ex quo auctore recitat. Fama eſt Icarium, inquit, quo tempore geſtaret in vtero Peribęa, iuiſſe ad oraculum propter quędam viſa ſibi in ſomnijs, vt ſciſcitaretur, quid vxor eſſet paritura, & reſponſum retuliſſe huiuſmodi.

Αἶχος ἔχ' Ἰφίβοια, κλέος δ' ἐν γαστρὶ γυναικῶν.

[d] *L. 8. Mythol. c. 24*

Famineum

Femineum Peribæa decus, Peribæa pudorem
Fert vtero.

Illud cùm audiuisset Icarius, neq; rectè Dei dictum percepisset, ratus aliquam insignem infamiam in suam familiam ex illa, quæ nasceretur, redundaturam, continuò natam Arnæam in quadam peui expositam in mare deiecit, fortunæq; ipsius puellæ totum negotium commisit. Hanc puellam Arnæam uocârant, quòd eam nollent educare, cùm ἀρνᾶσθαι refutare & abnuere significet. Cæterùm pelus, vbi diutius miram quandam maris & ventorum tranquillitatem nacta fuisset, neq; recessisset ab eo loco, vbi primùm deposita fuerat, nisi quantum naturalis marinarum aquarum refluxus illam sensim detulisset, dicuntur aues quædam ad eius vagitum aduolasse, quas Meleagridas vocant. Has aues arculam ad littus appulisse memorant, cùm paulum distaret à littore, ac infantem per nonnullos dies educauisse. Illud miraculum ab incolis eius loci deprehensum, ac Icario narratum, ita misericordia puellæ eius animum commouit, adhortante & impellente præcipuè Peribœa, vt ad mare ipse profectus inuentam peluim cum auibus nutricibus domum detulerit. Illę igitur aues cùm Penelopes per illud tempus Græcis dicerentur, nam Penelope est Gallinarum genus, quas nunc Indicas vocant, mox deposito priore Arnæę nomine filiam Penelopen vocauit. &c. Hæc itaq; ille: at mihi Penelope Anatum genus est, Gallinarum minimè. Quomodo enim Gallinæ arculam è mari ad littora perducant, natare non tantùm ignaræ, sed ad id præstandum etiam omnino ineptæ?

Icarius Arnæam filiã fortunę maris commuttit.

Aues Arnęam peluim positã è mari ad littora perducunt.

Penelope q̃ anas.

DE PHASIANO.
Cap. V.

SI à pennarum pulchritudine & carnis prestantia institutum nobis ordinem metiamur, equidem non minor, aut fortassis etiam maior colorum varietas ac elegantia in pennis Phasiani, nec minor etiam caudę ornamentum in hoc, quàm in Pauonibus conspicitur: vnde sapientissimus olim Solon ab opulentissimo & in regali solio diademate, purpura, auroq; superbiente Cręso interrogatus, nunquid vnquam speciosius quicquam spectasset, fertur respondisse, Phasianos & Pauones uenustiores sibi uideri, quoniam naturali ornamento decorati, non ascititio fuco spectabiles essent. Cùm uerò eximiam cùm totius corporis, tùm maximè caudę speciem ac formam hominibus ostentare, & tanquam in rotę modum uersare ac circumagere ignorēt, quinimo turpissimo animi uitio nempe stoliditate laborēt, quantumuis propter carnis etiam bonitatem prę ferendos, Pauonibus Iunoni consecratis alitibus postposuimus.

Solonis in Crœsũ sċōma.

AEQVIVOCA.

PHASIANI populi sunt teste Hesychio in Ponto ad Phasidem amnem, à quo pariter hę aues, de quibus in prę sentiarum agendum est, nomen obtinuerunt. Regio horum populorum teste diuino [a] Hippocrate, palustris est, calida, aquosa & densa, imbresq; in eam decidunt omnibus temporibus & magni & impetuosi. Ipsi uerò uitam agunt in paludibus, domosq; ligneas & ex arundinibus in ipsis aquis habent extructas, neq; multum inde prodeunt, ut adeant uel emporia uel urbes: uerùm nauiculis ex uno ligno fabrefactis permeant sursum ac deorsum. Habet enim fossas ac ductus aquarum plurimos. Bibunt autem aquas calidas & stagnantes, quæ & à sole sunt putrefactæ, & ab imbrium casu auctę. Ipseq; fluuius Phasis omnium fluuiorum stagnātissimus est, & qui lentissimo cursu profluat. Fructus autem, qui illic nascuntur, omnes insalubres, euirati, imperfectiq; prę multitudine aquarum, neq; unquam matureścunt. Hęc itaq; Hippocrates. Regio uerò, quam Phasis illabitur, Colchis appellatur, non longè, ut [b] Strabo scripsit, à Macrocephalis distans. Habet à Septemtrione Sarmatiam in Asia, ab occasu Pontum Euxinum, à meridie maiorem Armeniam. Flumen, quod centum & uiginti pontes habuit, ortum ducit ex Iberia, &

Phasiani populi, & eorũ regio.
[a] Lib. de aere, locis & aquis.

Phasis fluuius.

Colchis regio.
[b] Lib. 11.

Glaucum

Phaſis vrbs Glaucum atq; Hippum è uicinis montibus cadentes in ſe recipit. Adiacet ipſi urbs eiuſdem nominis, Colchorum emporium: quod ex alia parte amne cingitur, ex alia lacu, ex alia mari. Ab eiuſdem fluminis ſiniſtra manu Phaſianæ Deæ ſimulacrum conſpicitur, ut memorat [c] Arrianus: eſt autem eadem cum Rhea Dea, ut ex habitu, inquit, agnoſcitur. Habet enim cymbalum in manu, & à latere leones, & eodem modo ſedet, quo Rhea in templo Athenis. Apud Ariſtophanem φασιανὸς quidam teſte Varino aues, alij equos interpretantur habentes inſigne (χαράγμα) Phaſiani (in femore, ut Suidas habet, inuſtum) uel à ſuprà nominato à nobis flumine Scythiæ, ubi egregij equi naſcuntur. Tetraones quibuſdam etiam Phaſiani dicuntur, ſicuti apud [d] Athenæum Ptolomæus refert; & alibi ab Epinæto idem [e] Athenæus Tatyras dici ait, & à Ptolomæo Euergete τέτραρυς, ſed eiſdem locis Tetraones fortè legendum, quemadmodum doctiſſimus Ornithologus conijcit. Vt uerò ueteribus Tetraones dicebãtur, ita pariter noſtri Tetraones, præſertim minores (Nam Vrogallum Germanorum, Tetraonem maiorem, ſiue ſimpliciter Plinij Tetraonem eſſe ſubinde ſuo loco demonſtrabimus) à quibuſdam uulgò Phaſiani montani, & Italicè ab alpium accolis Faſanelle uocantur. [f] Iulius Scaliger eiuſmodi Tetraones à Pyrenæis Pauones agreſtes, Taurinis Phaſianos ſylueſtres, & Gallis denique Phaſianos quidem appellari tradit, ſed addita cognominatione à uocis grauitate, Bruant, uti etiam [g] alibi hiſce uerſibus atteſtatur.

Phaſianæ Deæ ſimulacrum.
[c] *In Epiſt. ad Adrianũm per.*
Phaſiani equi.
[d] *Lib. 14.*
[e] *Lib. 2.*
Tetraones Plinij.
Phaſiani montani Faſanelle.
[f] *Exer. 230.*
Phaſianus bruant.
[g] *In Alc.*

Es phaſiana lucida nota: namq;
Verſicolor vltra terminos trahit caudam,
Aſt ater alter vropygio curto
Segnſianis montibus frequens prada.
Transferre prudens pedibus oua depenſa
Haud Phaſianus iure dicitur vulgo.
Quare Bruantis Francus addidit nomen.
Eſt Tetrao, ſed nominatus antiquis.

Faſiana Pannoniæ vel Norici oppidum, vt ex libro Notitiarum citat Abrahamus Ortelius Antuerpienſis.

SYNONYMA.

Phaſianus vox eſt Hebraica.

PHASIANVS, vtpote auis peregrina in pleriſq; linguis nomen vnum obtinuit. Cùm verò Hæbreorum lingua omnium antiquiſſima merito iure habeatur, vt varijs rationibus, ac argumentis in libro, quem aliquando conſcripſi de linguarum diuerſitatibus, probo, itaq; eiuſcemodi vocem ab illis ad alias nationes dimanaſſe facilè mihi perſuadeo. Et quamuis ſanctiſſima D. Hieronymi translatio Phaſianos nuſquam nominet, ex vocis tamen ſimilitudine ſacra biblia eorum meminiſſe apparet. [a] Vbi enim bis Coturnices tradu-

Phaſiani etymum.
[a] *Num. 11. & Pſal. 105*

xit D. Hieronymus, textus Hebraicus habet סלוים Phaſlonin, cuius ſingularis eſt סלו Phaſion. Licet contrà alij etiam omnes Grammatici Phaſianos à Phaſi vel Phaſide amne apud Colchos (quem à Phaſide Colchi patre dictum Euſtathius tradidit) quòd illic abundet, vel quòd ab Argonautis inde primum in Græciam aduecti ſint, dictos velint; iuxta illud [b] vulgatum [c] Martialis:

[b] *In Xenijs.*

Argoâ primùm ſum traſportata carinâ,
Antè mihi notum nil niſi Phaſis erat.

[c] *L. 3. Epig.* Et [c] rurſus de villa Fauſtini:

Et impiorum Phaſiana Colchorum.

Piſeon. Schelau.

Porrò in lexico trilingui פיסון Piſeon pro Phaſiano etiam legitur; & pro Schelau aliqui etiam Phaſianum interpretantur; alij Coturnicem, quod Ornithologus magis probat. Syluaticus Adrungi, Adritigi, Atedemin, barbaras voces Phaſianum transfert, vti etiam pro Altedarigi Bellunẽſis: quæ poſtrema vox, ſi articulum al demas ad Tetarton, vel Tetraonem nonnihil accedit. Apud Auicennam alibi Alderaria legitur, quo loco idẽ Bellunenſis habet Altedarigi, vti etiã alibi pro Atederaz: & rurſus alibi pro Atadrogi, Altedarugi. Altaiugi vel Alteiugi eodem teſte, alijs Perdix eſt, alijs Phaſianus; alijs vt Ebenbitar, auis in omnibus Coturnici ſimilis, niſi quòd ſub alis quaſdam pẽnas nigras & albas habeat. Syluaticus etiam Altamegi, vel Altahiegi, Tueiugiq; Phaſianum traducit: alibi etiam Alcubi, inquit, ſecundum quoſdam Perdix, ſecundum alios eſt Phaſianus. Ego ea voce Altaiugi, & ſimilibus ſolùm Perdicem accipio, & non Cubi, ſed Cubeth pro eadem ſcribi ſuo pòſt loco dicam.

Synonyma Arabica.

Albertus

Albertus,vbi apud [d] Aristotelem Græcè κόρυδος, id est, Alauda, legitur: habet Foradòr, quem nos, inquit, Phasianum dicimus. Alibi quoq; Foraydec, Phasianum transfert. Verùm omissis eiusmodi barbaris vocibus, ad notiores accedamus. [e] Aristoteles, & Speusippus apud Athenæum,& alij ferè φασιανὸς absolutè appellant. Alicubi, vt [f] ibidem Pamphilus scribit τετύρας (sic & Hesychius & [g] Varinus habent) & alibi τατυρτος appellatur,ut Ptolomæus Euergetes ait: at eiusmodi nomina, vt dixi, Tetraoni potiùs competunt. Ab Aristophane φασιανικὸς ὄρνις appellatur,& ὄρνις φασιανός,& Pollux ὄρνιθις φασιανικὰς dixit. Latini pleriq; Phasianũ vocant, [h] Plinius & [i] Martialis etiam in fœminino Phasianam. Lampridius scribit per F à principio. Galenus in Theriacæ ratione Gallum sylvestrem nominat: quem locum interpretatus Auicenna eo nomine teste [l] Cœlio Phasianum marem intelligendum cupit. Quare vbi apud Suidam & Varinũ legitur, φασιανοι ἀλεκτρύονες, καὶ ὄρνις τινες, doctissimus Ornithologus legendum censet, φασιανοι ἀλεκτρύονες, ὄρνις τινες. id est Phasiani Galli, aues quædam. Licebit enim, inquit, Phasianum Gallum nominare, & fœminam Phasianam Gallinam. Albertus Phasianum etiam Gallum sylvestrem alibi nominauit. Phasidem alitem [m] Statius, Phasiacam [n] Titus Vespasianus Strozza, Scythicam volucrem [o] Iuuenalis, Phasidem [p] Martialis periphrasticè pro Phasiano dixerunt. Irys deniq; pro hac quoq; aue ponitur, ut quidam recentior scribit, quoniam eius nominis puer, sicuti in fabulis narraturi sumus, in Phasianum immutatus fingatur. Ἴτυξ Varino auis nomen est quærendum nunquid Irys potiùs legendum sit, ut Phasianus auis intelligatur. Italicè dicitur Fasan, Fasano,& Fagiano. Hispanicè Faisan: Gallicè ung Faisant. Germanicè Fasan: vel, vt alij scribunt, Pasian: apud Flandros, Fasant. Batauis priuatim Fasaen: Anglis a Fesan, vel Felant: Illyricè Baziant; Polonis Basaut: Turcis Surglùn.

[d] 16. Hist. c. 16. Foraydec. Foradòr.
[e] 5 Hist. 31. & 6. cap. 1.
[f] Lib. 9. De ipsi. Tetura. Tatutos.
[g] In Auibus.
[h] Lib. 10. cap. 38.
[i] Lib. 3. Epig. Gallus sylvestris quæ auis Galeno.
[l] Lib. 16. Ant. lect. cap. 13.
[m] L. 4. Silu.
[n] Lib. 2. Erot.
[o] Sat. 5.
[p] Lib. 14. Irys. Ἴτυξ.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

PHASIANVM auem pulueratricem esse colligitur ex communi præceptore [a] Aristotele, qui interire illum scribit, nisi se pulueret, propter pediculos. Alibi etiam apertissimis verbis pulueratricem esse tradit: & [b] Theophrastus Eresius apud [c] Athenæum inter huiusmodi aues eũ enumerat, inquiẽs *Auium illæ, quæ breuis volatus sunt, vt Gallus, Perdix, Phasianus, mox ab ouis exclusæ, & ingredi possunt, & plumis vestiuntur*. A reliquo volucrum genere facillimè dignoscitur, ut ex subnectenda descriptione patebit. Veruntamen non ubiq; terrarum eandem seruant magnitudinem. Etenim Paulus Venetus, alijq; qui de nauigationibus in nouum orbem commentarios ediderunt, in regionibus Ergimul & Cerguth magno Cham stipendiarijs maximos Phasianos reperiri asserunt caudâ tantæ prolixitatis, ut decem & octo palmos excedant. [d] Bellonius duplex Phasianorum, quemadmodum Perdicum genus dari asserit, utrumq; apice præditum, at unum duntaxat depingit.

[a] 5. Hist. c. 31.
[b] 9. H. c. 49
[c] Lib. 9.

Phasianus ubi uanet. Phasiani lõgissima cauda.
[d] Lib. 5. de Auib. cap. 12.

FORMA. DECSRIPTIO.

CORPORIS pulchritudine Phasianus mas nulli volucrum, imo ne Pauoni, quem vt omnium pulcherrimum celebraui, cedit: de qua pulchritudine loquens Gybertus Longolius, Phasianis, inquit, nunquam quicquam speciosius contemplatus sum. Valeant pictores omnes. Ipse Apelles, si rediuiuus foret uarietatem & splendorem pennarum plumarumq; imitari non posset. Et reuera non depictu difficilis tantummodò est Phasianus, sed descriptu etiam. Ex veteribus nemo est, qui in eo elaborarit: ex nuperis verò Albertus, igneis, inquit: & rubentibus pennis, & interdum uiridibus in capite decoratur. Author verò de rerum natura paulò accuratiùs: Phasianus, inquit, est Gallus sylvestris, auis perpulchra pennis coruscis instar iguis. Cæruleus interdum, ac viridis (fortè cæruleis interdum ac viridibus), rubeisq; pennis interscribitur nitor. Hæc ille. Verùm ego Regio Lepidi missum à Dom. Io. Baptista Pagano Hannibalis alumni mei patre Phasianum marem ita descripsi. Ponderatus libras pendebat tres duodecim unciarum, & à rostri extremitate ad caudæ finem quatuor, & amplius palmos longus erat. Rostrum coloris ferè cornei, crassiusculum, polliciis transuersi longitudine, eleuatum, & in extremo reuruum, & acutũ, membranam habet carnosam, tuberosamq; quà capitis suprà coniungitur

Pondus. Lõgitudo. Rostrum.

Phaſianus mas cum helianthemo.

Digitized by Google

Phaſianus fæmina cum fœno gr

Digitized by Google

Caput. tur, ſub quã nares uelut occultantur Inferius roſtrum ſuperiori breuius eſt. Caput ſuprà in vertice eleganti colore cinereo ferè micat: ad latera, nempè ſupra coccineam illam maculã de qua pòſt, & prope roſtrum uiridi, & admodum vel in ſole, vel in umbra varij, qui pariter elegantiſſimus color totum collum ſuperius occupat. Habet præterea ab vtraq; capitis parte è regione aurium pennas eleuatas: quas Plinius cornicula vocauit, vbi ait; *Phaſiana in capite cornicula ſunt*. Sub ijs caruncula apparet, quę muſculus eſt, cornicula illa mouens. Aures habet admodum latas, profundasq;, & rotundas. Has, vbi libet, adnatis in inferiori earum angulo pennis cęteris longioribus, ceu tegmine quodam aperit, operitq; atq; hoc meo iudicio dixiſſe uoluit Plinius his uerbis: *Phaſiana in Colchis geminas ex plumis aures ſubmittunt eriguntq;*. Inter aures & roſtrum, ſcilicet ad latera colore eſt coccineo elegantiſſimo, nigris punctulis variegato. Oculi ferè in medio illius coloris conſiſtunt, eos tamen macula ſubiacet uiridis, vt in collo ſuperiori, ipſi verò ferè cærulei, admodum profundi. Colli pennæ intrà prope pectus, & pectoris etiam prope collum tribus coloribus variant, fuſco nempè prope radices, dein aureo & viridi, ſed viridis niſi complicatis ſimul pennis nõ conſpicitur, nam ſi vnicã pennã à corpore ablatã examines, niger iam apparet: adeo eiuſcemodi color in hac alite uariat: aureus etiam, ſi pennas inuertas, ſplendorem lucemq; amittit. Eiuſcemodi autem pennę, quò dorſo sũt uiciniores, eò maiores exiſtũt, ſicuti in ipſo quoq; dorſo eſt conſpicere, vbi pariter plumæ prope radices ſuas fuſcę ſunt, & aureus, quem diximus, color, ſed minus micans apparet, & in extremitatibus caſtaneus obſcurus, qui pariter medium locum in ijs obtinet, & ad ſolem uerſus viridem ſplendorem edit. Hunc alba macula oualis percurrit, & inſignem etiam decorem aui conciliat. Calami harum, & colli pennarum aurei ſunt, & complicatis ſimul pennis, velut lineas aureas per collum, & tergus (nam in collo inferiori, & in pectore non videntur) percurrentes oſtendunt.

Dorſum. Quæ ſubſequuntur tergoris pennæ colore, magnitudine, figuraq; à iam dictis differunt. Sunt enim totæ ferè ferrugineæ ad ruſſum uergentes, alba illa macula carent, longiores ſunt, & uelut in exigua filamenta deſinunt: hoc tamen cum prædictis commune habent, quòd ad lucem in medio ſui viridem illum colorem edere videantur, cùm alioqui non ſit, præterea quòd caules earum ad aureum accedant, totæq; in radicibus fuſcæ ſint.

Cauda. Cauda, ſi longiores pennarum, medium occupantes metiaris, duos dodrantes eum duobus palmis explet, eſt autem eius figura ferè organi pneumatici, nam ut in eo cannæ ab vtraq; parte paulatim magnitudine aſcendunt, & maiores medium locum occupant. ita quoq; in hac cauda euenit, nam binas, quas dixi, illas longiſſimas ſedecim aliæ, octo nimirũ, vtrimq; à lateribus cingunt, omnes diuerſæ magnitudinis: ſunt autem coloris cineritij ad latera ferruginei, prope caules nigreſcentibus maculis inuicem in longiſſimis oppoſitis, in minoribus ab vno latere tantum modò, aut minus ſaltem apparentibus decoratæ.

Alæ. Alæ clauſæ dodrantem longæ ſunt, expanſæ duos dodrantes latæ. Harum pennæ, ubi corpori annectuntur, coloribus eiſdem, quibus dorſi principium, uariegantur: quæ verò has ſequuntur, poſteriora dorſi imitantur: coſtæ tamen, ut in Perdice cinerea: quarum item colorem pennæ remiges ad ungem fermè exprimunt, ex cinereo nimirum fuſceſcentes, & albicantibus vbiq; maculis diſtinctæ. In colli pennis hoc in primis aduertendum eſt, quod pennæ eius tam igneo colore coruſcantes infrà prope pectus, quàm ſuprà prope dorſum longè ſint breuiores, alioqui ex æquo cętera reſpondent. Pectus uęterq;, vbi uentriculus eſt, & quam eius partem alæ operiunt, ijsdem quibus collum coloribus, ſed obſcuriùs coruſcant, pennæq; hic multò maiores ſunt, propemodum, & in femoribus ex ferrugineo fuſceſcunt. Tibiæ, pedes & digiti, atq; ungues coloris cornei, digiti tamen, & unguium color magis fuſceſcit; digitis mẽbrana maiuſcula, qualis quòd ſciam, in nulla alia pulueratrice reperitur, ad natandum fortè non inepta, intexitur. Tibiæ calcaria habent, quàm in Gallo breuiora quidem, attamen acuta, coloris nigri, quę tamen Albertus, & author de natura rerum in hac aue negauerũt. Fœmina mare, per omnia deformior eſt Coturnicis ferè colore.

Pectus. Venter. Tibiæ. Pedes.

LOCVS.

PHASIANVS loca plerunq; paludoſa quærit, & ab hominum conſortio remota; qualia prope Phaſidem amnem, à quo nomẽ obtinuiſſe perhibent, erant: quapropter fortè horridum eum Statius vocabat, dum ait.

Inter qua ſubito caduus volatu.
Immenſa uolucrum per aſtra nubes
Quas Nilus facer, horridusq; Phaſis,

Quas

Quas vdo Numida legunt sub Austro.

Ab hoc eodē amne eidem [a] Statio Phasidis aues, aliíq; poëtis vocatur, vt Martiali hoc versu: [a] Lib. 4 Syl.

Si Libyca nobis volucres & Phasides essent.

Et alibi:

Et impiorum Phasiana Colchorum.

Titus Vespasianus Strozza inde etiam Phasiacam auem dixit:

Non magni corporis ingens
Phasiacis robur profuit alitibus,

Apud [b] Textorem istæc leguntur epitheta omnia à loco eodem accepta: Phasianus Scyticus, Phasiacus, & Phasius: at dicendum potiùs Phasiaca aut Phasia aut Phasis auis, quanquam [c] Tito Vespasiano Strozzæ Phasis auis longè alia volucris esse videatur, vtpote cui sermonem humanum attribuit: Scyticus verò epitheton est. Athenæus olim hasce volucres ex Media, quasi ibi copiosiores aut meliores essent, accersiri solitas tradit, & [d] Aelianus in Indiæ hortis vnà cū Pauonibus mansuetas olim enutritas esse. In Curiana regione, ut refert Petrus Martyr, Phasiani tam numerosè capiuntur, ut duabus aciculis singulos Christianis eò uenientibus uendant. Stumpfius in montibus Helueticis quàmplurimos ali scribit. Ornithologo uerò Heluetio nullos ibi unquam obseruare licuit: quamuis etiam plurima loca montana sese penetrasse profiteatur. Neq; ego etiam Stumpfio hac in parte facilè crediderim, quia paludosa, ut dixi, plerumq; quærunt, & in nostris paludibus quandoq; capi intelligo. Fridericum Saxoniæ ducem Phasianos memorant circiter ducentos per Saxoniam emissos capi uetuisse; itaq; etiamnum illic feliciter agere augeriq;. Olaus magnus non solùm Phasianos siue Gallos sylvestres in quibusdā Scandinauię locis reperiri scribit, at, quod mirum est, absq; cibo sub niue latitare. Albertus alibi contextum Aristotelis interpretans, apud quem tamen nihil tale legitur, à principio hyemis solum inter aues Phasianum loca mutare, & modò ad hanc, modò ad illam syluam transcurrere, sed id non facere apud suos scribit; sed ibi per syluas distantes uagari, & aliquando in hortis, uillis, & urbibus requiescere, & sæpius Coloniæ in horto suo inter saluiam & rutam latitantem lassum nimirum ex uolatu obseruasse.

[b] In Epithet.

[c] L. 4. Troad. con.

[d] Lib. 13. de Animal. c. 18.

[e] L. 8 de rer. rust.

Fridericus Saxon. dux

COITVS. PARTVS.

OBSCVRVS quidam Aristotelem citans Phasianos author est tempore libidinis tantùm gregatim degere, aliàs solos. Libidinem uerò exercent, ut [a] Palladius testatur, mense Martio uel Aprili, aitq; minus, quàm alias huius generis aues, salaces esse, ideoq; duabus fœmellis unum marem sufficere; uiginti autem ferè ouis pariendi ordinem concludi. Quod ad incubationem spectat, jubet, ut oua Gallinis potiùs incubanda committantur, & quindecim Phasianina oua una matrix coperiat: cætera sui generis. Monet item, ut in supponendo eadem de luna & diebus, quæ ab ipso in alijs, à nobis in Pauone dicta sunt, obseruentur: semel tantùm in anno fœtificare & trigesimo die maturos pullos in lucem emittere: quo loco Ornithologus fortè uigesimo legendum conijcit: sed an rectè, equidem iudicare nō possum, qui nunquam has aues alui: scio tamen Florentinum istæc oua non aliter quàm Gallinarum ad uigesimam primam diem excludi scribere. De ouis harum uolucrum loquens [b] Aristoteles punctis ea distingui ait, ut Gaza transtulit, & ut Græcus contextus habet: sed [c] Plinius, si modò ita uertit, ut in codicibus nostris legitur, nempe: *Ouorum alia punctis distincta sunt, vt Meleagridum; alia rubri coloris, vt Phasiani, Cenchridis;* Aristotelem inuertit: Quare si placet, locum ita restitue: Oua quædam punctis distincta sunt, ut Meleagridū & Phasianorum: rubrum Tinnunculi est: nam & de hoc ita Aristoteles scribit. Atq; hoc uelut parergon interiectum esto. Antequam uerò iam exclusos pullos educandi rationem docere aggrediar, dicam prius ex [d] Gyberto Longolio, quomodo ex Phasiano mare & Gallinis Gallinaceis simul coeūtibus Phasiani procreetur. Super qua re ille cum interlocutore Pamphilo hunc in modum disputat. LONG. Noui quosdam, qui singulari artificio ingentem apud nostrates ex educatione & seminio Phasianorū quæstum faciebāt, quorum sanè ædes rectiùs officinam, quàm uiuarium Phasianorum quispiam appellauerit. PAM. Quæso rationem istam explices. LONG. Phasianum marem, qua poterat diligentia, curabat quidam in domuncula decem pedibus longa lataq;, viminibus & luto undiq; bene ab ære tuta, in ea feneſtellæ omnes in meridiem ſpectantes, de ſummo tecto copioſè ſati-

[a] Lib. 1. de rust. cap. 29

Quot diebus incubet.

[b] L. 6. Hist. cap. 2.

[c] L. 10. c. 52. Plinius correctus.

[d] In Dialog. de auib.

Officina Phasianorū

Digitized by Google

lumen adminiſtrabant, in medio crates viminеæ domunculam diuidebant. Interuallum cratium tantum erat opertum, quantum ſatis fuit auis capiti colloq; tranſmittendo. In altero materiæ latere Phaſianus ſolus regnabat. PAM. Quid verò altera pars, carebatnè habitatore? LON. Audies. Sub initium veris, villicanas aliquot Gallinas ſibi comparabat: ſed fœcunditatis cognitæ, plumiſq; varijs, vt propemodum fœminam Phaſianum mentiri poſſent. Has aliquot diebus communi pabulo alebat, verùm ita obiecto cibo, vt Phaſianus in Gallinarum conuiuio, treiecto per craticulam collo, lurcaretur. PAM. Qua de cauſa obſecro non admittebatur? LON. Principio hac ratione conſueſcere cum Gallinis diſcunt, deinde moleſti eſſe nequeunt, cùm veluti carcere ab iniuria inferenda prohibeantur. Alioqui ita ferociunt capti, vt ne Pauoni quidem parcant; quin mox ore dilacerent. At vbi iam aliquot dies conſuetudine Gallinarum mitior factus eſt, vna, quam cognouit illi inter reliquas magis familiarem, intromittitur, pabulumq; copioſius ſuggeritur, PAM. Quid de reliquis fiet? LONG. Plerunq; primam iugulare ſolet: ne Gallinarius itaq; cuſtos omni ſpe ſua decolletur, reliquas in ſubſidium alit. PAM. Quid ſi res ad triarios redeat, ſolaq; vna ſupereſt ſpes gregis? LON. Tum latrone comprehenſo, candente ferro roſtrum illius tangunt, & uino chymico nares illius lauant. PAM. O Apitianam diligentiam. LON. vbi cognouerint Gallinas ab illo plenas factas, diuortium ſtatim procuratur, admittiturq; noua pellex, quam cupiunt vxoris more ab illo tractari. Vxorem autem ad ouorum partionem alunt. Oua autem, quotquot poſuit, incubantibus alijs ſupponũtur. PAM. Ea fortè ab Gallinaceis reliquis nihil diſtat. LONG. Imo punctis nigris vndiq; ſunt maculata, & longè maiora, ſpecioſioraq;. Vbi autem poſt animationem excluſa ſunt, à Gallina ſeorſim educantur: maximè polenta illius frumenti, quod vulgò non ineptè fagotriticum vocant, quod ſemen fago (id eſt, fagi ſemini) farinæ triticeæ perquàm ſimile ſit: idipſum aqua ex lacubus fabrorum hauſta ſubigunt; apij folia recentia cultellis domita, immiſcent: obijciunt autem baccas, quæ ex hyeme ſuperfuere ijs enim maximè delectantur, & ad incrementa proficiunt. PAM. Non tamen fieri credo, vt per omnia patri ſimiles ſint. LONG. Non ſunt: verùm qui fucum iſtum non nouêre, fraudem non facilè ſentiunt. Porrò fœminæ ex hoc ſemino procreatæ, cùm ad patrem admittuntur, primo aut ſecundo partu genus ad vnguem propagant. PAM. Mirum ergo mihi, non omnia auiaria Phaſianis eſſe plena. LONG. Non dubito magnum prouentum cuiuis etiam polliceri, modò neq; laboris ſit impatiens, & ſumptus magnos ferre poſſit. Cogitur enim paupertinos aliquot alere, qui pro baccis quotidiè in ſyluam excurrant. Nam ſine ijs nihil ab illis boni ſperare licet. Hæc omnia Gybertus Longolius. Palladius vt ad communes Phaſianos regrediatur noſtra oratio, obſeruari iubet, ut nouelli ad procurandos fœtus parentur, id eſt, qui anno præcedenti ſunt editi. Veteres enim fœcundos eſſe negat.

Phaſianorũ feritas.

Feritas quo modo corrigatur.

Fagotriticũ vnde dictũ.

VICTVS. EDVCATIO.

Saginatio.

PHASIANVS carpophagus & ſpermologus eſt, hoc eſt, fructibus, nempe baccis, & granis ſeminibuſq; veſcitur. Auena uerò quàm maximè teſte Alberto delectatur. Educatur, vt M. Varro ſcribit, cuius verba leguntur in Geoponicis Græcis, ſicuti Numidicæ, Perdices & Attagenæ, necnon & Pauones. Saginantur optimè incluſi. Prima die nihil offerri præcipit, ſecunda hydromel aut vinum, dein hordei farinã aquæ infuſione ſubactam, eamq; alternatim, paulatimq;, mox lomentum fabaceum, hordeum & milium minimè infectum (Græcus contextus habet κέγχρου ὑγρᾶ) poſtremò linoſpermon elixatum, polentæq; hordeaceæ permixtum, atq; ita ex omnibus adiecto etiam oleo pulticulas fieri (μάζας, id eſt, offas,) & ad ſatietatem concedi. Sunt qui ad quintum vſq; aut ſextum diem exhibent fænogræcum, eo nimirum vacuari purgariq; volentes. Pingueſcunt autem vt plurimùm diebus ſexaginta. Atq; hæc ex Varrone. Quam eandem quoq; ſaginandi rationem Palladius aſſeuerat, & modij vnius triticeam farinam in breuiſſimas offulas redactam clauſo Phaſiano per triginta dies exhibitam ſatis eſſe tradit: vel ſi hordeaceam potiùs præbere velimus, vnius & ſemiſſis modij per prædictos dies ſaginam explere, ſed obſeruandum eſſe, vt offulæ inſæ oleo aſperſo leuigentur, atq; ita fauc bus inſerantur, cauendumq; ne ſub lingua

Auena.

Fœnugrec cũ

gua mergantur, nam ita ſtatim perire: diligenterq; curandum, ne noua alimenta, niſi aliſs digeſtis ſubingerantur, quia onus tanti cibi in ventriculo hærentis eos facillimè extinguat. Iubet inſuper quindecim dierum interuallo farre hordei decocto & leuiter refrigerato cum aſperſo vini imbre paſci, dein triticum fractum præberi, & locuſtas & oua formicæ: Monet deniq; vt ab aquæ acceſſu prohibeantur, ne pituita eos infeſtet.

NATVRA. MORES.

Ingenium.

DE Phaſiani moribus & ingenio nihil propemodum à claſſicis ſcriptoribus reperio exaratum, præterquam quod captum ita ferocire aiunt, vt ne Gallinis, Pauonibuſq;, ſi vnà nutriantur, parcat, quin inuadat, & roſtro dilaceret. Obſcurus quidam Ariſtotelem citans, licet aliàs in illis, quæ nunc extant ab ipſo conſcripta, non reperiatur, cælo pluuioſo, tanquam id ęgrè ferentem in rubetis & ſyluis ſeſe abſcondere aſſerit, pennaſq;, dum nimis pingueſcit, illi decidere, eaſdemq; rurſus facili negocio renouari. Quod ad indolem, ingeniumq; ſpectat, ob ſtoliditatem malè apud multos audit: ipſum tradentes capite in terram immiſſo & abſcõdito totum ſe latere exiſtimare. [a] Tertullianus quidem illud de Struthiocamelo tradit, cùm ait: *Struthiocamelum aiunt, cùm deluteſcendum habet, caput ſolum planè totum in condenſum abſcondere, reliquum ſe in apertum relinquere: ita dum in capite ſecura eſt, nuda qua maior eſt, capitur tota cum capite.* Alibi quoq; idem de Phaſiano ſcribit referente Ornithologo, qui hæc eius verba citat: *At nos Phaſianos aues hoc facere videmus.* Verùm nõ in eo dũtaxat ingenij ſui ſtoliditatem manifeſtat, ſed in hoc quoq;, quòd dum propriam imaginem, tanquam philautus quiſpiã Narciſſus admiratur, capi ſe prius ſinat, quàm aufugere queat, Cuius gnari aucupes imaginem eius in albo quodam linteo depingunt, eaq; ei obiecta, in retia pelliciunt. [b] Cardanus huiuſce rei rationem reddẽs, eam in obtuſam oculorũ aciem, necnon in auis ſimplicitatem reijcit.

Stoliditas.

[a] *L. de Virginib. veland.*

Phaſiani philautia. Vt capiat.

[b] *In append. c. 36. de varietat. rer.*

CORPORIS AFFECTVS.

ARISTOTELES & Plinius Phaſianos tradunt pediculis interire, niſi ſeſe puluerent: quem affectum, vt & quoſdam alios cum Gallinaceo genere communes obtinent, de quibus ſigillatim & eorum curatione pòſt in capite de Gallinis abundè ſumus dicturi, quoniam eiſdem prorſus remedijs curantur. Illud tamen hìc præterire nequeo vulgatiſſimum vitium nempe pituitam ex [a] Palladij præſcripto ita ſanari: Allio, inquit, cum pice liquida trito roſtra eorum debebis aſſiduus perfricare, vel vitium, vt in Gallinis fieri dicemus, auferre.

Pediculi.

Pituitæ enarratio.

[a] *L. 1. de re ruſt. c. 23.*

CAPIENDI Ratio.

ANTEQVAM de ratione capiendi haſce nobiliſſimas volucres agam, obiter prius admonuiſſe placuit, nonnullis in locis non cuiuis hanc venationem eſſe conceſſam, quin tantam eius eſſe prærogatiuam, ut Carolus quartus Galloſi rex Chriſtianiſſimus eiuſmodi auibus, niſi à nobilibus habentibus merum imperium, uel eorum permiſſu intra ſua pomeria iuriſdictionemq; retia tendi concedere uoluerit, & niſi barones ſint, uiuas capi, uel alio modo, quàm prædatorio auium aucupio uerſuerit. Inter alia utiliſſima agriculturæ dogmata, quæ [a] Petrus Creſcentienſis Senator olim Bononienſis ruſticarum rerum ſcientiſſimus ſed quas barbaro illo ſæculo natus ſtylo elegantiori conſcribere non potuit, ſed rem hìc, non uerba captamus, Phaſianos capiendi modum hiſce uerbis docuit: Reti, quo

Quib⁹ Phaſianos capere conceſſum.

[a] *L. 9. c. 44.*

Rete expegatorium. expegatorium vulgò uocatur, ſatis magno capiuntur Phaſiani, Cuturnices & Perdices & aliæ quædam aues cum auxilio catuli ad hoc inſtructi, qui aues inquirit, quas cùm uiderit, ſubſiſtit, nec ad eas progreditur, ne depellat: ſed ad aucupem ſuum dominum reſpiciens retrò caudam mouet: unde auceps cognoſcit aues eſſe prope canem, & tunc ipſe ac ſocius rete trahunt, atq; aues una cum catulo cooperiunt. [c] Et rurſus hoc modo Perdices in agris & Phaſianos ac Coturnices in ſemitis nemorum, per quas trãſeunt, capi tradit: fiant, inquit, laquei multi de pilis caudæ equinæ, in funiculo eiuſdem materiæ texti, qui tenduntur inſulcis frumenti, funiculo à terra eleuato ultra altitudinem auis, parum decliuis laqueis & apertis, vt auis tranſiens capite immiſſo capiatur collo. Hactenus ille. Phaſianus etiam ſic capitur, auceps ſcutum ex panno lineo fabricat, & in eius medio panniculum rubeum collocat: quem ruborem in albo auis fatua dum attentiùs contemplatur, inſolitumq; admiratur: auceps hærentem uiſu cernens, in dorſum retrocedere cogit ſcuti conamine, donec in retia eminus parata captiuum deijciat. Aliter: Auceps panno, in quo Phaſianus depictus eſt, coopertus, ſeſe ei oſtendit, hic ſequens coopertum, nec fugientem, nec retrocedentem, tandem a ſocio aucupis in inſidijs latitante reti inuoluitur. Aliter ex Alberto: Auis fatua eſt, inquit, & facilè capitur. Si quis enim pannus albus quadrangulus inter quatuor uirgas uel baculos, inde flexibiliter diſtenſus pictum in ſe Phaſianum rubei coloris præferat, adeo Phaſianus miratur picturam, vt non aduertens venatorem retrorſum in rete contrudatur. Adhuc longè præparatum rete etiam per modum dictum quadrangulum erigitur, & baculo ſuſtentatur, ita quod leui motu cadere poteſt: & in baculo ſuſtẽtante eſt ſub niue chorda uel foliis ad latibulum protenſa aucupis; & ſub illo reti cibus auenæ, qui eſt pabulum Phaſiani poſitus, & ſuper congregatos ib: Phaſianos rete deijcitur. Capitur autem etiam laqueis in uijs, per quas de ſylua uadit ad aquam diſtenſis. Hæc Albertus. Eiuſcemodi inſidiæ in aurora uel circa ueſperam inſtrui optimè poterunt, nam tunc, ut Obſcurus quidam tanquam ex Ariſtotele ſcribit, de ſyluis egreditur. Curiacenſes orbis nuperrimè reperti populi, apud quos ex Petro Martyre ingentem harum auium copiam dari diximus, [d] eodem tradente callidi uenatores ſunt, Phaſianoſq; certis ſagittis facilè interficiunt. Quomodo uerò Accipiter ad aucupium harum auium ſit inſtituendus [e] alibi ex Demetrio Conſtantinopolitano docuimus.

[c] *Cap. 26.*

Inſidiæ quæ do ſtruẽdæ. Curiacẽſes vt Phaſianos occidãt

[d] *L. 8. dec. 1. ver. Indie.*

[e] *To. 1 lib 4. de Accipitr. in genere.*

DENOMINATA.

Phaſiana regio.

Phaſiani populi.

PHASIANVS quandoq; adiectiuum & nomen gentile eſt. Nam ut antè etiam diximus, Phaſiana quædam regio dicitur, & eius populi Phaſiani: quo modo Phaſianum alitem, & Phaſianam auem, & canem equumuè Phaſianum dicere poſſimus: & fortè Phaſis aliquando adiectiuè accipitur, ſed tum φασὶς ſcribendum cum acuto in ultima, ut ſcilicet differat a proprio fluuij & ciuitatis φᾶσις, quod penanflexum eſt, ut ſi quis Phaſidem auem, id eſt, auem Phaſianam dicat. [a] Ariſtophanes quendam φασιανικὸν appellat, quaſi ſycophantẽ, uti Scholiaſtes traducit, παρὰ τὸ φαίνω. Et [b] alibi μετ' ἄλλης ὄρνις φασιανὸς ἐς αἶσαν etiam exponit ſycophantem παρὰ τὴν φάσιν, quod eſt, φαίνω. Phaſianarius Paulo iuriſconſulto dicitur, qui Phaſianos paſcit. Stephano gentilia ſunt φασιάνης, φασιανικὸς (fortè φασιανικὸς) & φασιανὸς, unde fœmininum φασιανή. A Tito Veſpaſiano Strozza Phaſias pro Medea ponitur. Idem Phaſiacas alites dixit pro Phaſianis.

Phaſis auis

[a] *In Auibus*

[b] *In Acharn. ſibus.*

Phaſianarius.

Phaſias & Medea.

PROVERBIA.

Icys Phaſianũ ſignificat.

[a] *In Capt.*

NON ſi mihi Phaſianos dederis, quos alit Leogoras, Εἰ δόσε γάμοι τὰς φασιανὰς, ὃς τρέφει Λεωγόρας. dictum eſt Ariſtophanis, quod Scholiaſtes tanquam prouerbiale interpretatur, in eos, qui quouis pretio aliquid ſe facturos negant. Sed alij hic pro Phaſianis equos, alij aues interpretantur.

Auctoris, Adagiorũ & Manutij error.

Icym, quia in Phaſianum, ſicuti ſubinde in fabuloſis dicemus, quandoq; pro ipſa hac aue accipi à poëtis antea annotauimus. Atq; in hoc ſenſu meo iudicio, quamuis alij aliter interpretari conentur, prouerbiali figura [a] Plautus dixit: *Imedò venare leporem, nunc Icym tenes*: id eſt, hanc cœnã qualemcunq; certam habens, quære alteram, ſi potes, potiorem. Quadrat adagium in eos, quos, ubi commodi quippiam nacti ſunt, ube-

Digitized by Google

bebimus ad aliud ſeſe accingere. Adagiorum author, eiuſq; uerba ad uerbum tranſcribens Manutius, dum exiſtimant depratum illum eſſe *Plauti* locum, nec Itym legendum, ut codices eius habent, nec ichtyn, id eſt, piſcem, ut perperam mutauit quidam, quoniam nec auis nec piſcis quicquam faciat ad venationem leporis, ſed ictin, id eſt, Vuerram, quòd huic animali præcipua ſit gratia propter venatum leporum & cuniculorum, dictionem leporum [b] Plinio, quem teſtem citant, de ſuo addunt, neq; enim in vllis codicibus legitur; ſiquidem & ratio ſuadet, & res ipſa monet, longè aliam cuniculos capiendi rationem eſſe, qui in ſuos multifores ſpecus ſtatim ſe abdunt, quò ictides & muſtelæ propter corporis paruitatem facilè eas ſequuntur: aliam verò lepores, quorum ſola ſalutis ſuæ ſpes in pedum velocitate conſiſtit, dum quàm longiſſimè poſſunt concitatiſſimo curſu feruntur, vbi vix perniciſſimi canes, hiq; ſoli, qui ab hoc munere leporarij appellantur, inſequi poſſunt, tantum abeſt, vt muſtelæ animantia, ſi canibus & leporibus comparentur, tardigrada, id, quod illi tradunt, præſtent. Itaq; meo iudicio prior lectio potior videtur; ac ſi diceret facetiſſimus & diſertiſſimus ille Comicus, cænam habes opiparam ex aue lautiſſima, ſed ſi potes, uenare tibi ex quadrupedibus meliorem, nempe leporem, nam vt eſt in vulgatiſſimo illo Epigrammatarij pentametro:

Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Scio tamen alios eſſe, qui pro Iry Cirin, hoc eſt, Galeritam legant, ſed ea cæna paraſito illi, (quem gurgitem Plautus, & voraginem, & mare profundum, eleganter ad fundum alludens, vocat, quaſi mare quoddam ſit, quo omnia ſorbeantur, & hauriantur) vtpote nimis tenui famem explere non potuerit: Rurſus qui legunt, *nunc i, rem tenes*, nulla prorſus ratione nituntur. Neq; pariter [c] Adrianus Turnebus, cumq; ſecutus Dionyſius Lambinus pro Iry irim legentes mihi ſatisfaciunt. Volunt enim, vt aromaticam & condimentariam Catonis radicem intelligamus ad commendandam cibi gratiam: quoniam, inquiunt, Aegio paraſitum inuitans promittit condimentariam ſuam cænam eſſe, cùm ſit hortenſis tota ex oluſculis & heluellis, unde addit.

Non meus ſcrupoſam victus commetat vitam;

hoc eſt, parabilis & facilis eſt mea cæna, nec ſcrupea, nec aſpera captatur via, vt cæna, in qua venatio eſt. Sic illi. At quomodo Aegio paraſitum illum ad tam vilem & abiectam cœnam, qualem ei haud domi ſuæ defuiſſe veriſimile eſt, inuitare potuerit, prorſus non video. Quamuis enim Plautus ſubiungat: *non meus ſcrupoſam* &c. & lepus etiam huiuſmodi loca incolat, quid obſtat, cur non Irys, ſiue Phaſianus exhibitus fuerit? ſiquidem iam ipſum captum habebat, ac ſi diceret, ſi Phaſianum aſperneris, i, & rurſus per aſpera loca leporem venare.

[b] *L. 8. c. 55* Cuniculorum & leporum capiendi ratione diuersa esse

Canes leporarij.

Paraſitus helluo.

[c] *L. 13. Aduerſ. c. 7. in com. in Pla.*

VSVS. ICONES.

ORNITHOLOGVS Phaſianorum pẽnis nonnullos piſcatores neſcio quod genus muſcarum certis anni temporibus repreſentare ſcribit, quibus hamo infixis piſces decipiant. Romæ in ædibus M. Curtij à Friapane prope D. Marci templum, Cupidinis ſimulacrum obſeruaui nudum, Phaſianum pullum brachijs complectentis: fortè quòd eiuſmodi auis illi Deo ſacer eſſet. Ibidem in ædibus D. Franciſci de Aragonia poſt templum D. Mariæ in via fontis ſimulacrum vidi cum duabus ſtatuis integris, togatiſq;, quæ & ipſa Phaſianum adhuc pullum brachijs ſuis comprimebant.

Piſcium capiendorum mira ratio.

VSVS IN MEDICINA.

ALEXANDER Trallianus Phaſianos non pingues, Perdices, Attagenes, Turdos & alios rurales Paſſeres purulentis pro cibo decoctos concedit, quòd eorum iura, vlcera magis detergeant, ventremq; humidiorem efficiant, & febres intendant. Marcellus verò Empyricus vinum, in quo extinctus eſt Phaſianus ei, qui torſiones patitur, exhiberi iubet, confeſtimq; ſanitatem inde pollicetur. Ex recentioribus quoq; Leonellus Fauentinus cuidam medicamẽto ad pthiſicos reſtaurandos carnes reſtitudinis, aut Phaſiani, aut cancrorum fluuiatilium adijci præcipit. Medulla arietis non caſtrati ab authoribus paſſim inter venena

[a] *L. 7. c. 2.*

venenā numeratur,humanæq; naturæ adeò inimica eſſe fertur,vt memoriam aboleat. Cu-
[b] *L. 1. de do-tib. Theria-ca.* lentiæ ius viru[b] Villanouanus carnes Phaſiani reſiſtere affirmat. Quod ſi verum eſt, fortè occulta proprietate fecerit, niſi dicamus omnibus venenis aduerſari, quemadmodum vni-
[c] *Lib. 7. cap. 17.* uerſaliter de ſanguine huius alitis Kiranides ſcribit. Apud[c] Paulum Aeginetam adeps Pha-
Fellis. Stercoris. ſiani,& Anſeris miſcetur emplaſtro diapyranu appellato, cuius compoſitionem legere deſi-
Adipis uſus derantes eò ablegamus. Eundem adipem tetanicis prodeſſe, & matricis paſſioni: fel uiſum
[d] *L. de ren. affect. dignotione, & cur. cap. 4.* acuere, ſtercus inunctum,vel potum erectionem facere (ita habet) idem Kiranides atte-
ſtatur.[d] Galenus adipem laudat in renum affectibus,dum ait: Poſteaquam autem aluus ſatis
excreuit, injicienda ſunt, quæ vrinæ uias dilatare,relaxare,caculum deprimere, & morſus
mitigare queant. Vtilis ad hęc materia eſt oleum anethinum,in quo elixatus ſit adeps Galli-
naceus quàm recens, maximoperè verò Phaſiani adeps,vel buturum recens,&c.

VSVS IN CIBIS.

Phaſiani in cibis laus. PHASIANVM auem, inquit Longolius,omnium libri decantant, quem primum ferè in menſis eſſe iudicant propter carnis bonitatem,à qua medi cinæ profeſſores veluti a ſcopo de temperamẽtis ciborum iudicia auſpican tur. Et reuera Galenus Phaſiani eſum multis in locis plurimùm commẽdat, adnumeratq; cibarijs laudatis,& quæ neq; tenuem neq; craſſum ſuccum gignunt. Eiusq; carnem, quod ad concoctionem,& nutrimentum attinet, Gallinarum carni ſimilem, ſuauitate verò in edendo parem eſſe tradit. Et Simeon Sethi Phaſianos probè concoqui ait,bonique ſucci eſſe,& bonum laudatumq; ſanguinem genera-
Perdicis minoris caro. re. Alij Perdici pręferunt, alij medium inter Perdicem,& Capum,locum tribuunt. Auerro-es omni auium generi præfert, quem Petrus Apponenſis,qui vulgò Conciliator dicitur, haud dubio ſecutus,ſic ſcriptum reliquit. *Inter aues ſylueſtres Phaſiani præferuntur ad ſanitatem, pariter & robur & fortè etiam domeſticis,cùm Gallinis proxima ſint, & eiuſdem ferè ſpeciei: ſintq; illis ſiccioris aëris ac alimenti, & exercitij amplioris: ſequuntur eos Perdices, Starna,&c.* Reliqui ve rò Arabes ferè omnes Perdicibus eos poſtponunt,ut Iſaac, *inter aues*,inquiens, *Starna* (Per dix minor) *eſt ſubtilior* (leuior) *pullis Perdicis & pullis Gallinacei: deinde Perdix, Phaſianus, & Gallina.* Illuchaſem quoq; Phaſianos minus ſubtiles facit minuſq; temperatæ naturæ, quàm Perdices. Deniq; & ipſe princeps Auicenna *Alduragi* (Attagenis) inquit, *caro excellit, & Gallinarum eſt ſubtilior ea, & non ſunt cùm nutrimento carnium Alchabegi & Alsaragi, & Alderaigi, id eſt, Perdicis maioris & minoris, & Phaſiani.* Alij rurſus carnem Phaſiani magis nutrire,quàm Perdicis, minus verò partes imbecilliores corroborare, reſtaurareq; aſſe-
Phaſianus quidu præ ſtet. runt. Verùm Phaſianus meo iudicio nõ ſolùm medium inter Capum, & Perdicem locũ ob tinet, ſed omnibus etiam, quas recenſuimus,auibus præferendus eſt,modò fraceſcens,pro-ut expedit,edatur,et dum etiamnum pullus eſt: Nam talis absq; omni controuerſia,ut guſtu ſaporeq; gratior,ac iucundior,ita pariter ſalubrior exiſtit, quòd mihi non ſolùm Galenus, ſed ipſa inſuper experientia perſuadet. Etenim ſapor melior auem cond.tione potiorem omnino indicat,ſiquidem ex bonitate ea,niſi bonum pręſtare nequit. Saporis enim ſuauita te allectus auidius eam amplexatur uentriculus,& facilè conficit: vnde recrementorum pau
Rara an bona. citas,contrà alimenti copia,ut cuncta non diſſimilia commoda taceam, procedit, hacque gratia Phaſianus non iniuria meliore loco reponitur, nõ autem ob raritatem, quæ nihil fa
Phaſiani in cibo meliores, quàm Gallinaceũ genus. cit ad alendi rationem,præſtat,ſi rectè penſetur. Rara enim multa, non ſanè optima in ci-bis. Sed ideo quoq; bonitate Gallinaceum genus Phaſiani uincũt,quatenus exercitatio cę-lumq; liberius (nam ſyluatici plerùnq; exiſtunt,contrà Gallinaceum genus domum parie-tibus includitur,) pluſculum uerę gratiæ conciliat. Nec minus profectò ex caſtratione diſ-crimen exiſtit,quę cùm in Phaſiano nulla ſit, non enim Phaſianos Capos audimus,ut Gal-
Phaſiani non caſtrantur. linaceos,in Gallo,niſi caſtretur,detegit malitiam carnis,fibroſitatem, duritiem,ſuccum ma lum,ſalſum,nitroſumq;,non ęquè contingit in Phaſiano,cuius etiam non caſtrati innocuus quin gratus,acceptuſq; perpetuò vſus eſt, ſed maximo bonitatis,conſentientiſq; nobis ali-menti argumento id unum erit,ſcilicet minimè futuri huiuſmodi,niſi temperatiore unà per totum,tempuſq; omne carnis ſubſtantia, melioreq; & nutricandi ui potiore quadam con-ſtaret. Phaſiani itaq; cùm quia rari ſint,tùm quia ſapore iucundiſſimi,& tale,quale diximus, alimentum edentibus præbeant,ditiſſimorum menſis duntaxat nati videntur: fuerunt ete-
[a] *Lib. 8. de vita Apollonij.* nim ſemper in ſupremo honoris culmine habiti. [a] Philoſtratus aues à Phaſide, Mæoniaq; aduectas inter delicias enumerat. Plinius aues ultra eum amnem petitas veluti ſummã luxu-

riam

riam vituperat. Clemens Alexandrinus gulæ, & uentri deditos uocat, qui ὄρνις τὰς ἀπὸ φασήδος celebrare non desinunt. Ab hisce alitibus D. Hieronymus Saluinam, quam à secundis nuptijs temperare sese admonet, tanquam à præcipuis gulę illecebris, sibi caueat, adhortatur, inquiens: *Procul sint à conuiuijs tuis Phasides aues, crassi Turtures, Attagen Ionicus, & omnes aues, quibus amplissima patrimonia uolant. Nec ideo te carnibus vescinon putes, si suum, leporum, & Cernorũ atq; quadrupedum animantium esculentias reprobes. Non enim hac pedum numero, sed suauitate gustus indicantur.* Et[d] alibi: *Memẽto quoq; huius sentẽtiæ. Habentes victum, & vestitum, his contenti sumus. Vbi uideris fumare patinas, & Phasidas aues lentis vaporibus decoqui, vbi argẽti pondus, ubi feruentes Buricos mannos, comatulos pueros, pretiosas vestes pictaq; tapetia, ibi ditior est largitore, cui largendum est.* Et ante D. Hieronymum[e] Iuuenalis, vbi omnibus in rebus luxum vitandum esse admoner, mediocritatemq; ac temperãtiam colendam, Scythicas aues, id est, Phasianos inter epulas luxuriam incitantes etiam nominat, ita canens.

[d] *Saluinianæ de uiduitate seruãda. Ad Pammach. super obitu Paulinæ uxoris.*

[e] *Saty. 11.*

Sed nec structor erit cui cadere debeat omnis
Pergula, discipulus Triphere doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atq; aper & Pygargus,
Et Scythica volucres, & Phœnicopterus ingens
Et getulus Orix, hebeti lautissima ferro
Caditur, & tota sonat ulmea cœna Saburra.

In eodem planè sensu[f] Martialis pariter ait:

[f] *In Xenijs.*

Si Lybica nobis volucres & Phasides essent
Acciperes; at nunc accipe cortis aues.

Lampridius Phasianum à Seuero in maioribus tantùm festis positum, Heliogabalum verò istam habuisse consuetudinem, ut vna die nihil præter Phasianos ederet, alia verò de pullis. Alibi etiam eundem eò prodigalitatis peruenisse testatur, ut Leones, & alia bruta Phasianis & Psittacis pasceret, auibus nimirum peregrinis, & maximi pretij. Contra Pertinax & ipse imperator nimium illiberalis habitus fuit, quia, vt Iulius Capitolinus refert, Phasianum nunquã priuato conuiuio comederet, aut alicui mitteret. Ita pariter rex Ptolomæus lib. 12. operis de palatijs regijs Alexandriæ, & animalibus, quæ in ijs nutriuntur, se nunquam Phasianũ degustasse, sed tanquàm quoddam κειμήλιον, id est, rem pretiosam conseruasse gloriatur. Nostrum verò singulis, inquit, Athenæus Dipnosophista, apud Laurentium Romæ conuiuantibus singuli appositi erant Phasiani. Quis amabo hinc non uideat, quo in honore olim esus Phasiani habitus fuerit? Exclamemus itaq; cũ doctissimo[g] Petrarcha; quãto me lius isti nostri Phasiani, & mensarum decus eximium, & gulæ summa felicitas apud Colchũ semper, & Phasidem latuissent, quàm huc ad corrumpendum nostrum orbem, & irritandas illecebras aduolassent. Iulius Scaliger quendam homuncionem, Picatum ei dictum carnem porcinam Phasianę, & Perdicum, atq; id generis lautissimis carnibus prę ferentem festiuo hocce epigrammate ludens porcum nominat.

[g] *De Remed. dial. 18.*

De porcina carne elegans scomma.

Picatꝰ quidam porcꝰ dictus.

Rogabat in conuiuio satis claro
Vbi sederent nobiles magistratus
Cistertiorum floseulus monotarum
Potissimùm quæ è carnibus probaretur.
Nil alios moratus, ut decet fortem
Statim Picatus dixit esse porcinam.
Tum Præsul. Ergò quid lepusculis fiet
Perdice, & Attagene, Phasianoq; ?
Hic ille; mare bisq; terq; permuncta
Hoc quod gerebat, unctiore mantili,
Ceruice fluxa, pendulum librans mentum,
Suo canora labra more displodens
Illas alendo ineptiunculas, dixit
Illam similimam esse carnis humanæ.
Macte, inquit ille, vera si canit vates
Vester Galenus, de Canopicis scribens,
Vocansq; asellos à cibis asellinis
Non ladet is, qui nos vocauerit porcos,

Porcinę carnis laus.

Sed quod si quis Picati illius partes tueatur, inquiens solam ex omnibus animantibus carnẽ porcinam temperamento nostro, vt idem ille Picatus statuebat, simillimam esse, quòd profectò ad alimenti iusti æquatiõ naturam declarandam terminandamq; primum ac necessa-

rium

Caro humanę ſuillę loco hoſpitibus appoſita.

rium ſemper exiſtit. Reliqua enim omnia non ſolùm carnes, ſed ex quibus tandem alimentum capimus, à iuſto illo temperamento recedentia, alimenti puri ſyncerią; naturam amittunt, & tanquam medicamentoſam induunt. Vna itaq; Suilla caro hac culpa caret, videlicet, vt dixi, humano temperamento adæquata: adeo, ut Galenus teſtetur ſceleſtiſſimos quoſdam caupones hoſpitio ſuſceptis humanas pro ſuillis appoſuiſſe, ignaroſq; illos pro ſuillis tanquam eiuſdem ſaporis eſitaſſe, donec detecta fraude prehenſi fuiſſent, ac tanto facinore digna pœna mulctati. Quid iam ad hæc reſponſurus erat Scaliger? ſed hic ludit cũ Pecato illo, non diſputat. Vt modò ad Phaſiani delicias, unde digreſſa eſt, oratio noſtra redeat; omnes volucres, ſeorſim verò Phaſianos, Perdices & Coturnices, ſi ab Accipitre fuerint occiſæ, longè ſapidiores, ac delicatiores eſſe multi tradunt, quàm ſi laqueis, aut alia fraude interceptæ fuerint. Quod ad coquendi modum aut præparationem ſpectat, ea ferè talis eſt, qualem in Pauone præſcripſimus. Occiſi antequam coquantur, hyeme tridui, æſtate biduí interuallo ſuſpendi è pedibus debent. Platina primùm iubet aſſari, additq; ſi cùm pipere, & ſaluia elixentur, non inſuaues euaſuros. Ius conſumptum ex Phaſiano, & Capo quomodo fiat, in Capi hiſtoria ex eodem dicemus; qui item alibi eſitium ex carne abdominis Porcini aut vitulini cocta aut conciſa cum caſei veteris parte dimidia ad carnem, pauco pingui, herbis odoriferis, & aromatibus parari ait, & quoſdam eſſe, qui etiam pectus Phaſiani aut Capi tunſi non incommodè addant. Sunt qui harum auium carnem hyeme minus ſalubrem aſſerant. Eo itaq; tempore caro pectoris, quę reliquâ ſiccior eſt, tutò concedi poteſt. Atq; iſtac de carne Phaſiani dicta ſunto. Oua eius medicis, ac ipſi Galeno maximoperè cõmendantur. Ait enim hæc, & Gallinacea cæteris præſtare, & Auicenna, oua Gallinarum, inquit, ſequuntur oua auium, quę curſu præcedunt, ut Abderagi, id eſt, Phaſiani.

Aues ab Accipitre occiſę meliores

Præparatio & coquendi modus.

Ius conſumptum.

Oua.

* *Lib. 3. de alimen.*

FABVLOSA.

Tereus cur ſummo ſupplicio affectus.

TEREVM Martis & Biſtoridis Nymphę filium ob immoderatam libidinem grauiſſimo ſupplicio affectum fuiſſe poętę fingunt; quippe cùm non à patria ſolùm exulari coactus ſit, ſed ex homine etiam in auem commutatus. Fabula hoc modo narratur. Tereus iſte aſſiduis prope Prognes uxoris ſuæ, Pandionis Athenarum Regis & Zeuſippes filię precibus impulſus fertur, ut ad Pandionem ſocerum proficiſceretur, rogaretq;, ut cum eo Philomelam ad viſendam ſororem mitteret: quod cùm facilè ille à Pandione impetraſſet, ut pote qui virum bonum, & temperantem generum ſuum arbitraretur: tunc ferunt in itinere Tereũ, cùm ad Parnaſi urbẽ Daulidem aduenifſet, Philomelę amore captũ, eã tandem per vim vitiaſſe, licet illa diu reluctaretur, ne verò tam turpe facinus, & impurum illa poſtea ſorori aut alij cuipiam manifeſtaret, linguam præcidiſſe, ac in itinere mortuam eſſe, Progne annunciaſſe: contrà Philomelam rem clam per nuncios ſanguine ſuo ſcriptam ſorori miſiſſe, vel potiùs, vt ſentit Nicocrates, acu pictam illi deferendam curauiſſe. Progne itaq; tam atrox facinus non impune oportere eſſe rata, filium Itym, quem vnicum habebat Tereus, coctum epulandum patri appoſuit. Cùm verò hic Itym filium aduocaret, uxor Progne extremas filij partes oſtendit, eumq; à patre comeſum fuiſſe demonſtrauit: quibus is conſpectis ſtricto gladio ad uindicandam filij cædem accurrit. Quare Deorum conſilio Progne in Hirundinem conuerſa eſt, ut celerior ad fugam capeſſendam fieret: Tereus verò hanc ſequens factus eſt Vpupa, clamans πῶ πῶ, ut ſolent aliquam rem quærentes. Philomela in Luſciniam verſa eſt, & Itys in Phaſianum. An uerò Progne in Hirũdinem, & Philomela in Luſciniam, ut nos Ouidium ſecuti diximus, immutata fuerit, an verò è contrà Progne in Luſciniam, ut pleriq; uolunt, quia huius loci non eſt, aliàs exactè diſputabimus. Etenim hic Itym in Phaſianum transformatum fuiſſe, quod omnibus placet dixiſſe ſufficiat. Hanc eandem fabulã * Homerus, ſed longè aliter, quàm recẽtiores narrat. Neq; enim Pandionis (niſi Pãdioni fortè alio nomine etiam Pandareos dictus ſit) neq; Prognes, neq; Terei meminit, &, Itylum vocat, quem recentiores Itym, eumq; è Pandorei filia, & Zetho procreatum canit his verſibus.

Terei, & Philomelæ fabula.

Itys Terei filius patri coctus apponitur.

Progne in Hirundinẽ.

Tereus in Vpupam

Philomela in Luſciniã.

Itys in Phaſianum.

* *Odyſſ. T.*

Ὣς ἐφάθ· ὄτρυνε δὲ πανδαρέου κέρη χλωρὴ Ἀηδὼν
Καλὸν ἰάχουσα ἔαρος, νέον ἐσαμένου
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν,
Ἥ τε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνὴν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον.

Sicut

Sicut autem quando Pandarei filia florida Luscinia,
Benè canit vere recens Hauri, id est, nouo:
Arborum in foliis sedens densis,
Qua frequenter versans fundit personantem vocem
Filium autem lugens Itylum dilectum.

Quid verò per hanc fabulam significare voluerint antiqui, id quoq; suo loco declarabimus. Itym autem ideo in Phasianum conuersum fabulantur, propter carnis præstantiam, vt Platina autumat. Quid enim, inquit, decentius Regum ac lautorum mensis apponi queat, quàm Phasianus, non satis video; vt eò tandem redeat, vnde digressus. Hoc Tragico igitur scelere caret Pomponij mensa, qui cæpas & allium ascaloniumuè pro Ity conuiuis apponit; sic ille. Ad eundem sensum Bapt. Fiera, & fortè Platinam secutus, canebat:

Ity cupidi catur i Phasianũ mutatus.
[b] *L. 4 de tuẽda valetudine.*
Pomponij mensa.

Phasida iam vehas Argos auem, nec lenta retardet,
Debuerat primis decubuisse thoris.
Illa leuis stomacho est; suaues imitata tepores,
Non volet in mensas rustica turba tuas.
Si primi huic intra volucres debentur honores;
Non malè; cùm fuerit regius ante puer.

DE VROGALLO, seu Tetraone. Cap. VI.

DE Vrogallo, quamuis ex Gallinaceo genere sit, hoc tamen loco agere visum est, quia sylvestris est; & Phasianus dictus: sed veterum Tetraonẽ esse, quemadmodum ego credo, probare volenti difficillimi extricatu nodi occurrunt propter diuersas doctorum virorum sententias: quibus certè veteres ipsi ansam dederunt, quoniam tam ossitanter, & tam paucis notis hanc auem descripserunt; adeo vt ipsemet alias antiquissimus [a] Athenæus vix eam sese agnoscere scribat. [b] Plinius & [c] Suetonius soli ex veteribus Tetraonas nominant: & Plinius has notas attribuit: *Decet & Tetraonas suus niter, absolutaq; nigritia, in supercilijs coccei rubor.* Cuiusmodi sanè notæ Vrogallo maiori Germanorum, vt postmodum in descriptione apparebit, exactè congruunt. E contrario non ita clarum est, an Vrogallus & Tetrix Aristotelis sint eædem aues, vti Ornithologus putat, & ego pariter approbo. Quamuis enim non nido, sed condenso frutice Vrogallus prolem nutriat, vt de Tetrice [d] Aristoteles scribit, id tamen & aliæ etiam aues factitant. Attamen cùm ob hoc, tùm ob alia, ac maximè propter nominis vicinitatem facilè adducor, vt easdem aues esse credam. Tetricem autem Aristoteles Athenienſibus Vragen nominari tradit: quæ sanè vox non parum ad Vrhaen Germanorum accedit, & fortassis ita Græci illi erant pronunciaturi, si Germanicè loqui calluissent, sed hoc alij asseuerent, qui hos græcisasse olim volunt. Vt modò verisimile videtur Tetricem Aristotelis seu Vragen Vrogallum esse, & per consequens Tetraonem Plinij, ita rursus Tetracem maiorem Athenæi cum illis eãdem esse, vt Ornithologus existimat, vnico duntaxat, eoq; admodum leui argumento innixus, ob parem nempe magnitudinem, nequaquam mihi persuadere possum. Nam cùm formam ei Porphyrionis ascribat, & ex vtraq; aurium parte paleam, vt in Gallinis dependere dicat, eiusq; admiretur τὸ ἰσανθὲς, quod est, vt Hermolaus vertit, formam conspicuam, itaq; Tetrao seu Tetrix seu Vrogallus esse nequit, vbi nihil tale reperire est, quemadmodum Politianus quoq; aduertit. Quem cùm Ornithologus validissimis scilicet argumentis fretum, easdem esse constanter negare videret, quas primùm easdem dixerat, iam congeneres saltem esse contendit, vtraſq; videlicet in Gallinaceo genere maximas: sed & in hac determinatione sibi ipsi refragatur: siquidem Otidem Gallinaceo generi ascribit, quę tamen Tetraone seu Vrogallo maior est. Mihi Athenæus Tetraones vel non agnouisse, vel diuersum à nostro descripsisse videtur. [e] Alibi enim Phasianos eos vocat, & in Aegypto etiam reperiri ait, cùm tamen Phasianus à Phasiano Tetraone diuersissimus sit, qui non nisi frigidissimis locis viuit, quales sunt Germaniæ montes: & cælum tepidum, quale est Aegypti, vix tolerat, adeò vt planè regij sumptus & magnificentiæ fuerit, eas aues Alexandriæ nutrire. Rursus Nemesiani

Tetrao aut incognitus.
[a] *L. 9. c. 20.*
[b] *L. 10. c. 22*
[c] *In Calig. c. 22.*

Tetrix Aristotelis.
[d] *L. 5. de generat. c. 6.*

Vragen

Tetrax maior Athenæi

Ornithologi error.

Ornithologi alius error.

[e] *Lib. 14.*

Tetrao vbi viuat.

Nemesiani

Ornithologi & Lógolij error.

ſiani poëtæ Tetrax ab hiſce omnibus diuerſus eſt: neq; tamen Otis eſt, vt Ornithologus & Longolius rentur. Verba poëtæ ſuo loco apponam, ex quibus colligo eam auem eſſe, quam ante aliquot annos clariſſimus Martinus Foxius Cracouienſis medicus mihi Cracouia donò tranſmiſit: cuius mox etiam deſcriptionem dabo; eſtq; illa, quam Ornithologus per onomathopœiam Grygallum maiorem appellat. Sed prius quid alij præclari doctiq; viri ſentiant, videamus. [f] Hermolaus Barbarus, & Merula Tetraones cum Stardis ſeu Tardis auibus, quas Otidas vocari. [g] Plinius diſertiſſimis verbis tradidit, vel confuderunt, vel ſaltem non rectè diſtinxerunt; quod ut probemus, eorum uerba operæpretium eſt apponere, vt quiſq; quod lubet, ex eis iudicet. Barbarus in caſtigationibus Plinianis ita ſcriptum reliquit: Vbi uulgati, inquit, codices habent, *decet & Tetraones ſuus nitor*, Politianus legit ſimiliter ex [h] Suetonio, qui ait: Phœnicopteri, Pauones, Tetraones, Numidicæ, Meleagrides, Phaſianæ. Et herculè codices antiqui ferè habent Terragones: quod & fortaſſis rectius eſt, quàm Tetraonas: quoniam Græci eas Tetracas appellant. Tetracis enim meminit Ariſtophanes, & Athenæus: *In Myſia & Paonia*, inquit, *naſcuntur Tetraces Porphyrioni ſimiles, maximis Gallinaceis maiores, criſtis* (barbis) *ab vtraque auricula pendentibus, voce grani, forma conſpicua* (florida) *Struthionis ſapore. Eſt & auicula*, inquit, *puſilla nomen Tetrax Alexandro Myndio, Epicharmoq;*. Ergo Tetraones ſiue Tetragones, aut eædem ſunt, quæ Tetraces, aut ualdè ſimiles. Merula non diſſentit quidem penitus, ſed & Erythrotaones quoq; dici eas poſſe credit, ſcripta ad nos epiſtola his uerbis: Peragraui, inquit, fines patrios, ſecus Aemiliam uiam oblatæ mihi ſunt paſcentes aues haud ita multò Anſere maiores: quarum ceruix, quatenus alas contingit, rubro perfunditur. Rubeſcunt item cilia. Rogati de nomine ruſtici, reſponde e Stardas appellari, & nidificare inter maturas ſegetes, præterea caudam in modum Pauonis ſurrigere, quarum carnes qui comêdere, non inſuaues aiunt eſſe. Eas contenderim Erythrotaones Plinio uocari. Tu quid ſentias, quando ocium fuerit, perſcribe. Reſpondi ad hunc modum, de Erythrotaone, ſi quæris de nomine, ſubdubito, cùm propter illa Suetonij uerba, qui Tetraonas aues appellat, tùm quòd omnes Pliniani codices manuſcripti Retragones & Tetragones habent, nullus Erythrotaonas; ſin de re, tecum ſum, ut genus hoc intelligam, quod, ut ſcripſiſti, Ligures Stardas uocant. Nam & Veronæ Aquileiq; modò Stardas, modò Trapos, eas nominant, Hiſpani Tardas, à tarditate dictas, ut arbitror; quoniam, ut inquit eodem loco Plinius, alterum earum diſcrimen Vulturum magnitudine coloreq; conſpicitur. Nec ulla, inquit, auis excepto Struthiocamelo maius corpore implet pondus, in tantum aucta, ut in terra quoq; immobilis prehendatur: deinde ſequitur; proximæ eis, inquit, ſunt, quas Hiſpania Tardas appellat, Græci Otidas: ut tria uideantur eius alitis faſtigia: ſed uulgus differentias & interſtitia tueri diù neſcit; proindeq; tria earum genera tanquam unum eodem uocabulo ſignificat, Tardas appellando. Haec itaq; omnia Hermolaus, quæ ſanè tam docto uiro planè indigna exiſtunt. Etenim primò, quod ait Tetraones Plinij, Athenæi Tetraces eſſe, nullum prorſus habet argumentum: nam Athenæus, ut ſuprà monui, longè alias notas Tetraci ſuo attribuit quam Tetraoni Plinius: ſecundò in maiorem errorem impegit, dum Tetraonem Stardam ſeu Trappum eſſe probare nititur, nam eiuſcemodi aues, ut interim alias clariſſimas differentias præteream, toto genere diſcrepant: ſiquidem Tetrao digitis pedum quatuor, tribus nempe antè, retrò uno, Otis ſeu Starda tribus dumtaxat ingreditur, unde Tetradactilos dici meruit. Præterea Plinius bina tantùm Tetraonum genera agnouit; unum cui cilia cocci colore rubeant, quod Germanorum Vrogallus eſt: alterum Vulturi colore & magnitudine, & manifeſtò Otidas à Tetraonibus excludit, dum ait: *Proxima eis ſunt, quas Hiſpania Tardas appellat, Graii Otidas*: ac ſi diceret, Otides proximè ad pondus ac magnitudinem Tetraonum ſecundi generis accedunt, nam ſecundum illud genus, ſi modò uerum eſt, quod Vulturem adæquet, ut Plinius ait (mihi enim uidere id hactenus nunquam contigit) Otide multò maius eſt, cùm Vultur, ut in eius hiſtoria ex [i] Bellonij authoritate diximus, qui eos ſæpè obſeruauit, Aquilam, quæ Otidi uix cædit, ſeſquialtera proportione ſuperet. Quodſi uerò ſecus uiam Aemyliam Tetraones ſeu Erythrotaones Stardas uocent, dicendum Merulam Tetraones agnouiſſe, cùm cilia rubeſcere dicat. Id enim in noſtris Stardis ſeu Tardis minimè conſpicitur. Quod uerò caudam Pauonum more ſurrigere dicat, id fortaſſe non ita intelligendum eſt, ut cùm lubet, iactantium Pauonum in morem in orbem eam expandat, ſed ſurrectam Gallinacei inſtar portet. Turnerus & Olaus magnus, dum Erithrotaonem Trappum etiam interpretantur, uterq; in eundem errorem, in quem Hermolaus, impegit. Trappus enim, ſeu Trapgans, ut Belgæ uocant, Otis eſt ſeu Tarda auis: cum qua lapſus ſimiliter Gyb. Longolius, ut Vrogallum Tetracem Athenæi, & Nemeſiani eandem auem faceret

Grygallus maior.

[f] *In caſtigat. Plinij.*

[g] *L. 10 c. 22*

Hermolai & Merulæ error.

[h] *In Calig. c. 21.*

Retragones.

Tetrao & Otis toto genere diſcrepant.

Tetradactilos.

Plinius expoſitus.

Vulturis magnitudo

[i] *L. 2 de Auib. cap. 1.*

Turneri & Olai error.

Longolij error.

faceret, hunc ferè in modum differit: Tetracem esse arbitror, quam Aristoteles etiam Tetricem vocat. Athenæus Porphyrionis speciem esse docet. Indicat autem Porphyrionis vox nescio quid purpurascentis, quem tamen colorem in Vro Gallinaceo nondum deprehendi. Certè Athenæus Tetracem ita describit, ut Mysiorum potiùs nomenclaturæ uideatur tribuere, quod asserit, quàm veritati. Refert autem in Mysia sibi in sporta allatum magnitudine maximi Gallinacei, specie Porphirioni perquam similem, vtrinq; ab auribus propendentibus Gallorum instar paleis, voce graui, floridoq; corpore. Certè Vrus noster non paleas, verùm vestigia tantùm palearum habet, neq; Porphyrionis forma conspicitur, cùm non adeo longo sit collo, sed instar Pauonis adducto & gracili, nullaq; rubentium, aut virentium plumarum imagini spectabilis: vt Tetracem tamen appellem, Nemesiani poëtę authoritas, qui de aucupio Latinis versibus conscripsit, me adducit (eos hìc recitat: nos suo loco eosdem recitabimus, quibus allatis, sic iterum infit.) Principio poëta auem istam stultam vocat, quòd laqueum, quem sibi coram parari uidet, non fugit, sed abeunte aucupe, mox accurrens, sese huic inuoluit: deinde caccabanti colore & maculis similem esse ait, hoc est, si quid sentio, Perdici. Etenim me leg sse alicubi memini, caccabare Perdicis esse vocem: neq; aliter nunc sonat: deinde de magnitudine quàm bene conuenit, ad Anseris pondus collata. Aristoteles non tecto, sed aperto nido oua ponere scribit; idq; plurimùm in fruticibus: id quod nos etiam obseruauimus, & nidum eius congestum potiùs quàm constructum uidimus. Est sanè Vrus Gallus etiam puluerator, ut omnes propemodum frugilegæ. Nec alius uidetur Tetraon uel Erythrotaon Plinij, quem è Germania uel Septentrione Anseris specie nigricantem, rubro paulò perfusum uenire asserit. Non enim speciem ad similitudinem, sed ad magnitudinem refero. Quod rubro autem perfusum prædicat, id & in Coturnicibus & Perdicibus uidere licet, & in nostro Tetraone eundem colorem animaduertere. Nam & is à Perdice nulla propemodum ratione, præterquam magnitudine, qua uel quatuor prope Gallinaceos uincit, distat. Quin etiam & gregarius est & puluerator & frugilegus. Sub autumnum ad nos gregatim aduolat, agrum quem insidere, ouium gregem occupatum diceres, tanta est uolucris magnitudo, sæpiùs mihi conspectæ: nec ullam pestem magis odere olitores. Nam uentrem rapis fulsit, & non mediocri præda contentus esse solet. At non uideo, cur uulgò Anseris nomine ueniat, cùm nulla in tam magno corpore mica sit, quæ Anseris speciem præbeat; nisi quia Anserum modo gregatim uolat. Hæc omnia Longolius, qui ex quatuor diuersis auibus unam eamq; toto genere diuersam, Otidem nempe, componit. In primis enim quòd Tetracem Athenæi esse dicat, nullam prorsus firmam rationem adducit, quin imo Athenæum tanquam mendacem in describendo Tetracem accusare non est ueritus. Quæ uerò Athenæi Tetrax sit, ego, ut ingenuè loquar, omnino ignoro, interim benè perspicio Nemesiani Tetracem ab illo toto quod aiunt, cælo differre: neq; tamen Otis est, ut il'e, illumq; secutus Ornithologus arbitrantur. Stultitia enim illa, quam Tetraci suo poëta tribuit, Phasiani naturam sapit, qui ut antè ex Tertulliano diximus, capite recondito totum se latere credit: solæ tamen dorsi maculæ Otidi respondent: magnitudo nempe Anserina aut Gruina licet non omnino aduersetur, nostræ aui, quam depingemus, magis conuenire mihi videtur, cùm Otis longè maior sit. Quod verò Otidem quia aperto eam nido oua ponere, & vt plurimum in fruticibus obseruârit, idcirco Tetricem Aristotelis, qui id de ea testatur, esse dicat, id leue admodum argumentum est, cùm idem & aliæ multę aues faciant quas tamen ideo nemo Otides dixerit. Præterea Aristoteli Tetricem & Otidem diuersas aues esse, vel ex eo constat, quod diuersis locis, diuersisq; nominibus de utraq; scribat. Idem Longolius quosdam Grammaticos Tetraonas cum Meleagridibus cõfundere asserit, at quàm benè inde colligat Gallinas Aphricanas à Meleagridibus diuersas esse, ipse viderit. Nos Gallinas Numidicas seu Africanas cum Meleagridibus easdem esse diximus. Hallucinatur etiam egregiè Augustinus Niphus Tetricem Aristotelis Alaudæ speciem esse credens, abiq; crista, magnitudine verò & colore cristatæ similem. Etenim id minimè omisisset Aristoteles, cùm alias, vbi de cristata sentit, semper τὴν λοφον ἔχουσαν addere soleat. Quod si verò Tetricis nomine paruam aliquam auem Aristoteles intellexit, ea non alia quàm Tetrax alter Athenæi, cuius eodem capite meminit ex Alexandro Myndio, fuerit, magnitudine nempe Spermologi. Non possum nec debeo hoc loco insignem Bellonij lapsum præterire, vtpote qui pro hac Alexandri Myndij Tetrace auem Galliæ peculiarem, quam Canne petiere, hoc est, Anatem campestrem dicunt, interpretatur, auem inquam, maximam, tridactylon, & vt ipse met ille iudicat, Otidis speciem. Iacobus Dalechampius illum haud dubio secutus alibi apud eundem Athenæum, vbi habet: *Tetraces semina humi sparsa legentes*, Tetraces Cannes

Lógolij ad dacia.

Nemesiani Tetrax quę aut.

Tetrix Aristotelis non est Otis.

Caccabare.

Bellonij errores.

Canne petiere.

Dalechampij

F

nes petieres, id eſt, Anates terreſtres, in margine transferens, in eandem Scyllam incidit. Athenæus enim autem minimam eſſe ait, nimirum magnitudine Spermologi, id eſt, Paſſeris cuiuſdam ita dicti, non vt perperam idem Bellonius Gallicè vertit, vn Freux, hoc eſt, Cornicis frugilegæ, cum qua rurſus Graculum, qui & ipſe ſpermologus eſt, confundit. Sed vt ad Tetricem Ariſtotelis ſeu Vrogallum reuertamur, Albertus pro ea dictione habet Radoryz, *& eſt*, inquit, *Picorum ſpecies Turdo ferè ſimiles*; cùm tamen velut ſui oblitus ita ſcribat: *Tetrix minus volat, eoq; non in nido, ſed fruticę condenſo prolem ſuam edit, nidumq; aurea paternem habet*, quemadmodum nimirum Ariſtoteles ſcripſit. Rurſus alibi errat Vrogallum veterum Ortygometram interpretans, dum ait: *Ortygometra, genus eſt Gallinæ maximum, Anſeris magnitudine, pennis in pectore hyacinthi coloris, in dorſo cinereis, Vocatur autem Orhan ab incolis alpium, in quibus maximè abundat. Incolit ipſa iuga montium, & ex glacie, quæ illic perpetua eſt, aliquando cryſtalles deijcit: & inueniuntur aliquando parui cryſtallini beryllo in gulis* (pappis) *eius*. Hæc ille: cùm alioquin iſtæc deſcriptio nec Ortygometræ competat, nec Vrogallo, cui dorſum minimè cinereum eſt: neque etiam verum eſt cryſtallum ex glacie congelari, vt ille vulgus ſecutus exiſtimat. Atq; iſtæc de diuerſis authorum opinionibus ſuper hac aue dicta ſunto. Antequam tamen ad reliqua ſermonem conuertam, eorum etiam verba aſcribam, qui noſtram opinionem adſtruunt. Ornithologus in omnibus nobiſcum ſentit, præterquam quòd Nemeſiani Tetracem Otidem eſſe credat, & Otidem è Gallinarum genere faciat, cùm ego toto genere differre dixerim. *Ego*, inquit, *in Trappis illis, ſeu Tardis tribus, quos aliquando vidi, cilia vel ſupercilia, vt Plinius de Tetraone ſcribit, neutiquam rubere animaduerti: ſed in ea aue potiùs, quam noſtri Vrogallum* (Orhan) *appellant, cui etiam miter, & abſoluta nigritia conueniunt*. In eadem ſententia ſunt cum alij quidam viridocti, tùm [a] Georgius Agricola, qui Germanicè Tetraonem interpretatur Birchuner, hoc eſt, Gallum montanum, & Auerhaen quaſi Vrogallum: & alibi etiam, *Pauca*, inquit, *aues hyeme in ſyluis manent, vt Tetraones, Attagines*. &c. quod Vrogallis etiam competit. Paulus Iouius, neſcio, nunquid vel ex propria, vel an aliorum potiùs authoritate, ita ſcribit; *Capitur apud Moſcouitas auis ſubnigra, puniceis ſupercilijs, magnitudine Anſeris: quæ pulparum ſapore Phaſianorum ſuperat dignitatem, Moſcouitica lingua Tetrao nuncupata, quæ Plinio Erythrotao vocatur, Alpinis populis cognita, & maximè Rhætis, qui ſaltus ad Abdiæ amnis fontes incolunt*. Eſt autem hic omnino Vrogallus noſter. Verùm quod Moſcouitarum idiomate Tetraonem, Plinio Erythrotaonem dicit; id neutiquam verùm eſt, cùm Erythrotao in nullis codicibus legatur, vt etiam Hermolaus Barbarus affirmat: ſed de hac re in ſynonymis latiùs agemus. Sigiſmundus Galenius non ineptè etiam ex ſimilitudine nominis, quo Vrogallus apud Illyricos venit, Tetraonem eſſe iudicat. Dici autem illis ait Tetrzeuu, & Tetres, quæ quidem voces cùm ad Tetraonem, tùm ad Tetricem non parum accedunt. Denique noſtræ ſententiæ Bellonium aſſertorem habemus.

Tetrax minor Athenæi quæ auis.

Alberti error.

Ortygometra quæ auis Alberto Orhan.

Opinio autoris à quibus probata.

[a] *L. de ſubter.*

Birchuner. Auerhaen.

Pauli Iouij error.

Tetrzeuu. Tetres.

SYNONYMA.

Dukiphat.

Alharbari fortè Tetrao.

τέτριξ.

οὖραξ.

Retrago.

Tetrago.

Trao.

[b] *In Caligula*

Cedron.

Gallo ſaluatico.

[b] *L. 5. c. 11. de Auib.*

Coc de bois

Stolzo.

Stolgo.

Stolco.

Stoltz.

IVDAEI quidã recentiore Dukiphat Hebraicam vocem Germanicè interpretantur Vrhaen, hoc eſt, Vrogallum. Andreæ Bellonenſi quædam auis magna, ſicut Anſer non multum volans, & Damaſci venatoribus nota Alharbari vocatur; pro qua voce Auicennæ interpres Tardam vertit: ſed cùm Otis Anſere longè maior ſit, itaq; Otis eſſe minimè poteſt. Nam & Auicenna ſimum eius ad impetiginem laudat, & oua ad denigrandos capillos: quæ remedia de Otide Græci minimè ſcripſerunt; quare fortè Tetrao fuerit, aut nigra, quales ad capillos nigros reddendos Corui exemplo alibi probauimus, facultatem habere. Ariſtoteli τέτραξ dicitur, Athenienſibus, ut idem teſtatur, οὖραξ, quæ poſtrema vox ad Germanorum Vrhaen proximè accedit. Plinio Tetrao, uel ut in manuſcriptis codicibus, teſte Hermolao Barbaro, legitur Retrago, uel Tetrago, uel ut in uetuſtiſſimo Mediceæ bibliothecæ codice Politianus haberi dicit Trao. Mihi prior lectio magis arridet, quia [a] Suetonium Tetraones nominare uideo. Vnde Merulam, & Iouium errare conſtat, qui Plinio Erythrotaonem dici tradunt. Itali circa Tridentum Cedron uocant, & alibi, ut circa Vincentiam Gallo ſaluatico, quo nomine, qui circa Tridentum habitant, alterum ſylueſtris Galli genus, domeſtico ſimile, aut par appellant. Gallum ſyluaticũ dicunt Sabaudi; Galli, teſte [b] Bellonio, un Coc de bois. Circa Rhætiam Stolzo, ſeu Stolgo, ſeu Stolco. Cuius uocis etymum Ornithologus Germanicum uideri poſſe ait. Hi enim, inquit,

quit, Stolz appellant quicquid magnificum, aut ſuperbum eſt, ut fortè propter magnitudinem, ac pulchritudinem ex adiecto nomine ei proprium factum eſt. Germanis dicitur Orhaen, Vrhaen, ſeu Auerhaen. [a] Chriſtophorus Encelius Vrhaen uocari putat à ſenio longiſſimo, aut cauda, quæ Græcis ura eſt; Auuerhaen uerò ab aura, quam facillimè ſentit propter rariſſimum corpus. Verùm nunquid etymologia iſtæc auis naturæ competat, aliis diiudicandum propono, ne qui Germanicæ linguæ imperitus, de ea iudicans, ceu ſutor uidear ultra crepidam procedere. Malim tamen à magnitudine ita dici, ut Ornithologus quoq; exiſtimat. Vnde in ſylueſtrium etiam boum genere maximum, uocant Vrum, Vrochſs, Auuerochſs. Agricolæ etiam Pirkhuener uocatur, Encelio Birkhuner: ſed cùm eiuſmodi uoces Gallinæ Betulæ, quam arborem Birck Germani nominant, etiam conueniat, Birghun, id eſt, Gallina montana, appellari potiùs poſſit. Sunt item qui Phaſianis adnumerent, atq; ita appellent Bergfaſan, quaſi Phaſianum montanum. Illyricè nominatur, ut dixi, Tetrzeuu, & Tetrez.

Vrhaen, & eius etymõ

[a] *L. 3. de Lapidib. c. 54.*

Gallina montana.

Phaſianus montanus.

GENVS. DIFFERENTIAE.

ORNITHOLOGVS eruditos ait Vrogallum Otidi congenerem facere, ſeſeq; illis aſtipulari. Ego toto genere differre dixi, quòd Vrogallus quatuor digitis incedat, Otis tribus tantummodò. Nemo enim aues tridactilos cum tetradactilis congeneres dixerit. Quod uerò ait ex Gallinaceo genero eſſe, id ueriſſimum eſt, unde etiam Gallus ſylueſtris quibuſdam dictus eſt. Quomodo ab alijs auibus, cum quibus à ſcriptoribus confunditur, differat, paulò antè monſtrauimus. Differt uerò à Tetrace Nemeſiani (loquor autem de Vrogallo maioro, ſeu Plinij primo Tetraone) quòd cacabantis inſtar maculatus non ſit. Per Cacabantem autem Perdicem intelligit poëta, cui Philomelæ author eandem uocem attribuit. [b] Plinius, qui aliud genus agnouit, ſic diſtinguit, quòd primum genus (id verò eſt, de quo nunc ſermo eſt) *ſuum habeat uiterem, abſolutamq; nigritiam, & cocci ruborem in ſupercilijs:* ſecundum verò *colorem, & magnitudinem Vulturum, nec ulla auis ſit, excepto Struthiocamelo, qua maius corpore impleat pondus, in tantum aucta, ut in terra quoque immobilis prehendatur.* Quod equidem genus nunquam obſeruare mihi licuit, nec ab alio uiſum noui, quicquid interim nonnulli nugentur.

[a] *Cap. de Otide.*

Gallus ſylueſtris.

[b] *L. 10. c. 22.*

FORMA. DESCRIPTIO.

CVM ſatis exactè utrumque Tetraonem, maiorem nempe & minorem Ornithologus deſcribat, utriuſq; etiam ab illo delineationem mutuari placuit. De maiori autem ita ſcribit: Vrogallus à me inſpectus huiuſmodi erat. Collum dodrantale, plumis veſtitum nigricantibus, ſed cinereo diluto colore ſparſim notatis. Alarum longiſſimæ pennæ palmorum quinque, nigricantes aut fuſcæ potiùs: reliquæ in alis, minores dico & minimæ, caſtaneo ferè colore, nigricantibus punctis diſtinctæ. Caput nigrum, pars infra roſtrum nigrior. Roſtrum Gallinæ breue, gibberum, latum, ualidum. Supercilia & pellicula circa oculos rubra. Collum pronum punctis cinereis uarium, quibus pennæ uirides ſuccedunt. Pectus & uenter colore nigro. In medio thorace, ubi os pectoris maximè prominet, plumæ aliquot ab altera parte albæ, altera nigræ ſunt. Minores plumæ ſub alis albiſſimæ, præterquam in ſummo: reliquæ albicantes, fuſco admixto ſplendidæ. Cauda quinque palmos longa, aut paulò plus, pennis nigris condita, maculis paucis albiſſimis, extremitates minorum pennarum, & punctis uariarum inſignientibus. In metaphreno (dorſo ſuperiore) plumæ caſtaneorum coloris, punctis aſperſæ, ut in alis: in inferiore (dorſo) cinereæ, magis uariæ punctis quàm in collo, longè pulcherrimæ. Poplites & femora plumis albis ueſtiuntur, quæ in cruribus fuſcæ uſq; ad digitos pedum deſcendunt, ut in Grygallo quoque, & Vrogallo minore: quibus etiam digitos pedum ſimiles habet, & appendiculas quaſdam pectinatim utrinque à digitis, ſed breuiter eminentes, & alia ubique toto corpore multa ſimilia, ut congeneres eſſe aues, magnitudine ferè tantùm & colore diſtinctas, non ſit dubitandum. Longitudo Vrogalli à capite extenſi ad pedes, dodrantes quatuor cum dimidio. Cauda extenſa ſemicirculum reddebat, trium in circonferentia dodrantum. Ex albis in

Collum. Ala. Caput. Roſtrum. Collum. Pectus Venter. Cauda. Poplites. Femora.

Longitudo

Vrogallus ſeu Tetrao maior cum ablete.

Digitized by Google

Vrogallus, ſeu Tetrao maior alter quem fæminam eſſe conij-
clo, cum tritico ariſtis circunuallato.

eruda maculis ætas coniicitur. Quò n. maiores ſunt, eò pauciores illas habere ſeruntur. Marem à fœmina, quod ad colorem, nihil differre audio, niſi quòd fœmina minus nigra ſit. Hactenus ille. Verùm quem nos ſecundo loco damus depictum, pennas capitis non ita, ut alter ille primus erigebat, quod neſcio quid differentiæ conſtituit. Vter uerò eorum mas ſit, ignoro. Stumpfius quoſdam Vrogallos reperiri ſcribit, qui libras duodecim, aut quatuordecim appendunt: ſed id de libris Germanorum intelligendum eſt, quæ ſedecim, uel octodecim unciarum ſunt. Siquidem is, quem Tridento mihi ante aliquot annos Reuerendiſſimus ac Illuſtriſſimus Cardinalis Palæotus, Archiepiſcopus, ac Princeps Bononienſis, eo tempore Auditor rotæ, cùm ibi ſancta ſynodus celebrabatur, tranſmiſit, uiginti tres noſtrates libras appendebat.

Pondus.

LOCVS. COITVS.

VERSANTVR Vrogalli in altiſſimis montium iugis, aut altiſſimis potiùs ſyluis. Germaniam & Septentrionalia loca amant. De coitu huiuſcemodi auium portentoſa iſtæc tradit [a] Chriſtophorus Encelius: Hæc etiam, inquit, de fœmina loquens, coit ore menſe Martio, ſed multò aliter, quàm Bonaſæ. Gallus huius ſpeciei ſperma ex ore tempore coitus in vere excreat, & euomit, & voce magna aduocat Gallinas ipſas (ſicut domeſticus Gallus aduocat Gallinas inuento aliquo grano) quæ cùm aduenerint, ſperma eiectum & excreatum à Gallo in terram ore legunt, ac reglutiunt, & tali modo concipiunt. Quas deinde ludens Gallus omnes ordine comprimit, (quaſi verò illud comprimere non ſit coire) & quaſi ratum facit ſemen comeſtum. At non coit, quod vidi: ſicuti ſemina quorundam piſcium, tantum afflatu maſculi, teſte Plinio, rata redduntur, vt ita dicam. Nam ſuper quas Gallinas non aſcendit, oua illa hypenemia pariunt, vt domeſticæ Gallinæ. Quicquid verò fugatis Gallinis, caſu aliquo remanet in terra de ſpermate Galli excreato, hoc operante ſole nonnunquam, forſitan rore aut pluuia ſuperueniente, & putrefacta materia mutatur in vermes & ſerpentes, qui dicuntur à Germanis Vrhanſchlägen & Birgſchlägen, id eſt, Vrogallorum ſerpentes, & montani ſerpentes. Harum copia eſt in ſylua, quæ à Tangera fluuio nomen habet in veteri Marchia. Quicquid è contrà remanet in terra de ſpermate excreato iſtius Galli, pluuia non ſuperueniente aut rore (non) coincidente, mutatur, & coagulatur quaſi in veſicam translucidam & candidiſſimam, & veluti lapideſcit, & fit gemma, quæ à paſtoribus, & venatoribus colligitur & reperitur in locis, vbi tali modo Galli iſti coeunt, auff dem paltz platze, tempore verno, vuan yhr paltz zeit iſt. Hæc illa ipſa gemma facta & coagulata ex ſpermate Galli excreato, mirum in modum facit ad conceptum datum (data) mulieribus ſterilibus. Incitat ad Venerem, & auget appetitum prolis. Gemmæ tales magnitudine, & forma, & candore margaritarum apparent. Nonnunquam grana arenæ vna coagulata in his reperiuntur, aut pulueres. Hæc omnia Encelius. Ego cum Ornithologo huic ſerpentium & gemmarum è genitura Galli generationi non facilè crediderim. Nam ſi huiuſmodi res alienæ prorſus naturæ ex auis ſemine naſci poſſent, ex aliorum quoque animalium ſemine, quod proculdubiò ſæpè in terram delabi contingit, multa & varia, cur minus, quàm è Galli ſemine naſcerentur? Sed quis amabò hoc auium genus ore coire credat? Scribere tamen non veretur ipſe Encelius ferè omnes Gallinas ſyluestres, ore coire, ſed modo diuerſo. Et paulò antè, Multæ aues ore, inquit, concipiunt, & coeunt, vt ſunt Corui, exoſculatione facta, vt fit in Columbis: licet hoc neget Ariſtoteles; nec ego admodum affirmo; quia non vidi coeuntes. At ſi hoc non credit, cur omnes ſyluestres Gallinas ita coire credit? Equidem mirum eſt, quomodo vir alias doctiſſimus & philoſophus non aſpernandus illud ſibi perſuadere potuerit, cùm ne pueri id coacti etiam admitterent. Attamen per totam fortè Germaniam moſtrosè concipere haſce volucres fama percrebuit. Nam & Ornithologus refert aucupes quoſdã Vrogallos coituros aream dicere aliquam puram & planam in terra parare, in qua coeant: fœminam à coitu maris genituram, quæcunque effluxerit, deuorare, atq; ita concipere. Quibus qui uolet fidem adhibeat; mihi id nunquam perſuaſerint.

[a] L. 3. de lapidib. c. 14.

Vrhãſchlägen. Birgſchlägen.

Digitized by Google

VSVS IN CIBO.

QVOD ad carnem huius auis attinet, eam aiunt tam grati saporis esse, vt ne Phasianæ quidem cedat; adeo ut Principum mensis tantummodò nata videatur. Hanc auem etiam sceleratissimus Caligula sibi immolari voluit in templo suo nomini propio, vt * Suetonius tradit. Carnis bonitas.

* *In Caligula cap. 22.*

DE VROGALLO MINORE. Cap. VII.

SYNONYMA.

AVEM hanc Vrogallum minorem, uel Tetraonem minorem appello, vulgus Germanicum secutus, quod eandem in alpibus Germanicè sic appellat Kleiner Orhaen. Nonnulli Laubhaen appellant, à frondibus siue foliis arborum & fruticum, quibus uescitur: alij Birgfasan, hoc est, Phasianum montanum: alij Grijgelhaen, quasi Grygallum dicas à uoce: sed alius est Grygallus, cuius historiam iam dabimus; alius etiam Spilhaen Grygallo minor, nec aliter ferè differens. Imperiti quidam & uulgus hominum hæc nomina confundunt: sunt qui sexu tantùm differre putent, sed falluntur, ut Ornithologus ait, qui seipsum singula hæc genera diligenter inspexisse; & à uiris harum rerum peritissimis, præcipuè clarissimo uiro Aegidio Scudo Claronensi, differentias eorum didicisse tradit. Italicè nominatur Fasan negro, uel Fasiano alpestre, à montium incolis, & uicinis. Stumpfius nominat Phasianos quosdam montanos, nigros & fuscos, ueris Phasianis maiores, qui non in summis montium altissimorum, ut Vrogalli maiores, sed medijs plerunq; syluis reperiantur: de his ipsis, ut uideo, Vrogallis minoribus loquens. Vrogallus, seu Tetrao minor. Kleiner Orhaen. Laubhaen. Birgfasan Grygelhaen, Fasan negro.

GENVS. DIFFERENTIAE.

EX Gallinaceo haud dubio genere est, multaq; cum Vrogallo maiore communia habet, & post ipsum inter syluestres Gallinas maximus est. Ornithologus, à quo istæc omnia mutuati sumus, ita magnitudine à maiori, & utroque Grygallo distinguit, comparatis singulis ad Attagenē (sic uoco Francolinum) ut Grygallus minor (Spilhan) sesquialter sit; Vrogallus minor, de quo nunc sermo est, duplus: Grygallus maior omnium maximus, qui etiam Anserem quandoq; excedat.

FORMA. DESCRIPTIO.

IDEM Ornithologus hunc Tetraonem minorem sic describit: Vrogallus minor à me, inquit, conspectus multò maiora supercilia è pellicula rubente, (Cærulea quandoque ni fallor) quàm Vrogallus magnus habebat; plumas in uertice nigras. Rostrum nigrum, breue, longitudine tantùm transuersi pollicis. Collum quinque aut sex digitorum longitudine, cæruleis uel Indicis plumis uestitum. Infra collum in medio dorso, & alis plumæ nigricant. Alarum tamen mediæ partes candidæ sunt, item interiores. Venter quoque nigris plumis integitur. Post medium dorsi, quod nigricare diximus, iterum caudam uersum plumæ sunt Indicæ, ut in collo: utrobique tamen non totæ plumæ huius coloris sunt, sed margines tantùm earum & extremitates, ferè ut in Pauonibus. Cauda pennis suis nigricat, quæ in medio multæ utrinq; sunt, ita ut latè extendi possint: utrinque uerò tres longiores. Supercilia. Rostrum. Collum. Alæ. Venter. Cauda.

Digitized by Google

Vrogallus, ſeu Tetrao minor cum glauce vulgari.

Digitized by Google

giores extrorsum reflexæ, ita ut lilij figuram, qualis dipingi solet, cauda extensa quodammodo referat. Circa vropygium & poplites plumæ densissimæ, quæ ad digitos vsq; pedum extenduntur, quasi natura ipsos munire voluerit, ne frigoris iniuria læderentur, vt & Grygallum maiorem (nam minorem non vidi) & Vrogallum maiorem, & maximè Lagopodes. Digitis pedum squamatim compactis, vtrinq; squamosæ quædam, vel corticeæ appendices eminent, vt in caudis cancrorum ferè, sicut in alijs etiam Gallorum montanorum generibus. Magnitudo totius alitis, instar Gallinæ villaticæ, vel paulò maior, & oblongior. Plumæ pedũ nigricant, sed maculis albis distinguuntur: & tibiæ anterius tantùm, nõ etiam posterius, plumis induũtur. Fœmina in hoc genere mari similis est, sed minus nigra, & magis fusca, ut in Vrogallo maiore. Hæc omnia Ornithologus, quibus exactè respondet auis quam ante aliquot annos Illustris uir, cuius nomen nunc mihi nó occurrit, Prętorianorum militũ alæ tunc in hac vrbe præfectus ex Heluetia mihi dono transmisit, vir humanus, & mearum rerũ studiosissimus. Aiunt rarò viuam capi. Capitur enim laqueo, ita ut collo astricto suffocetur, & instar furis pendeat. [a] Olaus Magnus in Septentrione (in Noruegia & finitimis regionibus) Vrogallos minores tradit sub niue duobus aut tribus mensibus sine cibo latitare, interim tamen à venatoribus capi. Verùm nunquid id nostris Vrogallis minoribus competat, mihi minimè constat: Ornithologus similes aues illis putat, de quibus alibi [b] Aristoteles, aut eius simius, mirabilium scilicet author, ita scribit: *In Ponto, aiunt, per hyemem aues quasdam reperiri, quæ neq; excernant, neq; cùm penna eis auellantur, sentiant, neque cùm vere transfiguntur, sed tum demum cùm abigne incalucrint.* At quis amabo ita mentis inops, qui istęc credat? horrere membra frigore ita concesserim, ut nihil sentiant, id similiter in gliribus expertus: vere verò transfigi sine læsione nec Cicero, eloquentissimus suè alius mihi vnquam persuaserit.

Pedes.

Magnitudo.

Plumæ pedum.

Natura & capiendi ratio.

[a] *L. 19. Epist. hist. de gent. Septent.*

[b] *In mirabilib.*

DE TETRACE NEMESIANI Poetæ, seu Grygallo maiore. Cap. VIII.

DE Tetrace suo, quem perperam Longolium, & Ornithologum cum Ouide confundere diximus, Nemesianus ita scribit:

Et Tetracem Roma, quem nunc vocitare Taracem
Cœperunt, Animum cit multò stultissima, nunquam (namq; fortè)
Cùm pedicas necti sibi contemplaucrit adstans,
Immemor ipse sui, tamen in dispendia currit:
Tu verò edictos laqueos cùm senseris orbes,
Appropera, & prædam pennis crepitantibus aufer,
Nam celer oppressi fallacia vincula colli
Excutit, & ranca subsannat voce magistro
Consilium, & læta fruitur tam pace solutus.
Hic prope Pentinum radices Apennini
Nedificat, patulis quà se sol obiecit agris.
Persimilis cineri dorsum, maculosaq; terga
Inficiunt pallæ (nigrę, vt in Perdice) *cacabantis imagine notæ.*
Tarpeia est custos arcis non corpore maior;
Nec qui te volucres docuit Palamede figuras,
Sæpe ego nutantem sub iniquo pondere vidi
Mazonem (Mazonomi lego) *pueruin, portat cùm prandia, cirro*
Quæ consul prætorue nouus construxit euanti.

Hæc Nemesianus, quibus an hæc nostra auis, quam mox exhibebimus, exactè respondeat, Stultitiam videndum est. Stultitia in primis, quam Tetraci tribuit, huic potiùs, quàm Otidi, competere videtur; etenim ea Phasiani naturam sapit: at fortassis surditas auis alios imposuerit; vt cum Vrogallis ideo eandem crederent; quòd his, vt aiunt, dum Gallinas voce alliciunt, & inuitant, visus & auditus intercipiatur, atque interim opus esse maxima celeri-

tate

tate aucupis, vt bombardæ globo feriat; aliàs auditum eorum acutiſſimum eſſe. Verùm & ſurditas talis huic noſtræ aui magis congruit, vtpote quàm clariſſimus Martinus Foxius Cracouienſis medicus, cui hanc alitem & præclara alia multa acçepta refero, mihi ſcripſerit adeo ſurdam eſſe, vt ne bombardæ ſono abigi queat. Quod cum ita ſit, facili modo ab aucupantibus decipietur, atq; ita ſtultam fortè poëta dixerit. Secunda nota, quod ſcilicet in radicibus Apennini nidificet, huic nihil aduerſatur, ſi Apennini nomine alios etiam montes intellexeris. Tertia nota, dorſum nempe cinereum, etſi exactè non competat, ita tamen poëtæ mens intelligi poteſt, vt cinereus color in dorſo magis, quàm alibi ſit conſpicuus; alioquin enim toto corpore maculata eſt, more Perdicum, vt poëta etiam teſtatur. Denique deſcripta magnitudo, Anſerina nempe, optimè quadrat. Eſt itaque iſtæc pulcherrima volucris iam dictæ magnitudinis, roſtro quodammodo adunco, gibboſo, colore ferè nigro: capite plano, à roſtro ad aurium foramina vſq; cinereo, nigris maculis conſperſo; quod reliquum eſt, item & collum, pectus, venter, & coxæ, coloris ruſſi, modò nigris, modo albis maculis reſperſi; in colli inferioris extremitate nullæ maculæ exiſtunt. Dorſum & Alæ cinerea, maculis eiuſdem coloris, ſed longè maioribus inſigniuntur. quarum partium etiam quædam pennæ in extremitatibus candicant. Remiges pennæ nigræ ſunt, circumcirca cinereæ. Cauda ruſſa, ſed magis quàm reliquo corpore ad caſtaneum accedit, & maculis nigris maximis conſpergitur. Tibiæ cinereis plumis & tabellis nigris ornatæ. Digiti cinerei, nudi, quatuor. Oculorum cilia coccineus color ambit, vt in alio Tetraone. Tota auis, ſi roſtrum haberet more rapacium aduncum, & aduncos vngues, & paruo corpore foret, vel Lithofalcus, vel Accipiter Fringillarius videretur. Sed videamus, num hiſce Ornithologi deſcriptio de Grygallo (Dixi enim eaſdem aues eſſe) quadret. Sic itaq; ferè ſcribit: Auis hæc ad viuum depicta, in Helueticis alpibus, circa Claronam præcipuè vocatur ein Grygelhan per onomatopœiam quam ego ſecutus, Latinè etiam Grygallum dicere malui. Græcè etiam γρυόκοκκυξ nominari poterit. A particula gry ad vocis imitationem facta & verbo κοκκύζω, quod voci Gallinaceorum peculiariter tribuitur: vnde & Orthriococcyx pro Gallinaceo legitur. Quod ſi quis propter mirificam colorum varietatem, qua Attaginem & Gallinaginem etiam ſuperat, Attaginem alpinum nominare voluerit, præſertim cùm delicatiſſimam eſſe in cibo exiſtimem, non ineptè is mihi facere videbitur, etſi magnitudine Attagenes doctis pleriſq; exiſtimatos (Francolinos) vt præcedente capite docui, triplo ferè excedat. A capite ad pedes extenſa auis, quam vnicam in hoc genere vidi, longa erat tres dodrantes & palmum, roſtro vt Vrogallus maior, ſed minore ac nigriore. Toto corpore Perdicis ferè, præſertim ruſticæ, uel Gallinaginis inſtar colorato, & punctis diſtincto vbiq;, maculiſq; nigricantibus: reliquus color ruſſus eſt, vel ad caſtaneę colorem vergens. Eſt & cinerei aliquid in collo præcipuè. Sunt & albæ quędam alicubi maculæ. Iris oculorum rubicunda. Colore circa oculos, retrò præſertim, rubente, anguſtius tamen, quàm in aliis Gallis ſylueſtribus, niſi fœmina fortè hæc fuit, quam vidi. Ima colli pars prona rubet, intercedentibus lineis ex cæruleo uirentibus. In uentre plurimum albi eſt. Crura pedeſq; & digiti ſimiliter, ut in Vrogallis. Varietas quidem colorum tam multiplex eſt, ut uarietatem decoremq; eius uerbis exprimere nequeam. Hæc ille, utinam in hac opinione conſtans, nam in appendice operis ſui de auibus, quam pòſt edidit, eandem prorſus, aut cognatam ſibi uideri cum Bellonij Attagine ſcribit, quod profectò nullo argumento nixus facere uidetur. Cùm enim [a] Bellonius Attaginem in foro Venetorum, Bononienſium conſimiliumq; populorum, qui montibus uicini ſunt, quadoq; præſtare tradat, ibiq; Grygalli prorſus incogniti ſint, non uideo qua ratione opinioni eius ſubſcribere debeam. Scio tamen & Attagines in agro Bononienſi, uel non eſſe, uel ſaltem à me hic nunquam hactenus obſeruatas. Semel uerò mihi Attagen ab Illuſtriſſimo Cardinale Paleoto miſſa Tridento, aliàs Sicilià Perdicibus erat paulò maior. Præterea cum [b] Bellonius ſuam Attagenem Gallorum Canne petiere ſiue Anate campeſtri, quam Tetracem eſſe alibi contendit, multo minorem, Tetracem uerò Phaſiani corpulentia eſſe ſcribat, quomodo obſecro Grygallus iſte eſſe poterit, cuius magnitudinem ipſemet Ornithologus inter Tetraonem utrumq; mediam conſtituit?

Dorſum.
Magnitudo.
Caput.
Color.
Dorſum.
Alę.
Cauda.
Tibiæ.
Grygelhan
Γρυόκοκκυξ Orthriococcux.
Grygalli deſcriptio.
Magnitudo.
Roſtrum.
Color.
Collum.
Venter.
Crura.
Pedes.

[a] *L. 5. de Auib. c. 6.*

[b] *L. 45. c. 4.*

DE

Gr ygallus maior, siue Tetrix Nemesiani, cum betula.

Digitized by Google

DE GRYGALLO MINORE. Cap. IX.

Grygallus minor. Spilhan. Birkhoun. Gallina Betulę.

AVLIAM auem ſuperiori per omnia ſimilem, ſed dimidio minorem Ornithologus Grygallum minorem vocat, & vulgò in Helueticis mõtibus, Claronæ præſertim Spilhan, vel Sphillhan nominari ait, ſed causã ſe nominis ignorare: vti etiam an eadem auis ſit, quæ circa Coloniã, & alibi Birkhoun id eſt, Betulę gallina nominatur, quàm Gybertus Longolius Attaginem eſſe putat. *Perdici*, inquit, *perſimilis eſt, ſed maior. Nomen Germanicum habet, non à montibus, ſed ab arbore Betula. Denſa enim loca, & opaca, vt venatoris inſidias, maximè bombardarum minas fugiant, petunt. quamobrem ſæpe in betuleto latent: de quo ſubinde, ſi diligenter adſis in fœmina, & ſata callidiſſimè excurrere videas. At quod nunc non eadem natalia obſeruant, in cauſa eſt bombardarum frequens uſus, qui multis præclaris auibus Germaniam ſpoliauit. Alioquin ego non tam à montibus, quàm à Betula colore auem nuncupatam reor. Nam ſupremum à Betula, corticem ſi detrahas, qui albo ſubeſt, in nigrog, ruffeſcit, præcipuum huius alitis colorem imitatur. Perdice enim paulo magis ruffeſcit, vt de Attagene Alexander Myndius tradidit. Dorſum quoque inſtar Perdicis maculoſum habet.* Hactenus Longolius. Quærit Ornithologus an hæc vel eadem ſit cùm Grygallo minore: vel fortè fœmina in eodem genere, quod Morhennam appellant. Talem enim, inquit, omnino deſcribit Turnerus, & dubitat an ſit Attagen, vel Gallina ruſtica. Marem verò in eo genere totum nigrum facit. Fieri autem poteſt, vt vel Turnerus deceptus ſit (quòd magis puto) talem huius Galli fœminam exiſtimando, vt vtrunque genus diuerſum ſit, vel Longolius talem huius fœminę marem eſſe ignorauerit. Ego quidem in nullo animalium genere, fœminam mari colorum uarietate, & pulchritudine anteire puto. Hæc Ornithologus, cuius ſuper hac auc opinionem amplecti malui, quàm de re nunquam mihi viſa diuerſum quid aſtruere. Quòd verò in nullo animalium genere fœminas maribus formoſiores eſſe dicat, id profectò non uſquequaq; verum eſt. Secus enim in rapacium auium genere, maximè Accipitrum, & Falconum cuenire videmus, in quibus non modò ſpeciſiores fœminę, ſed maſculis etiam ſæpè duplo maiores ſunt, & robore etiam ſuperant.

Morhenna

Ornithologi error.

Fœminæ rapacium formoſiores maribus.

DE ATTAGENE. Cap. X.

INSTITVTVM à nobis ordinem neutiquam (niſi fallimur) inuertemus, ſi modò de Attagene agamus. Nam ſpermologus eſt, pulueratrix, & gratiſſimi ſaporis. Ad hęc Longolius cùm Gallina Betulæ, ut paulo antè diximus, eundem facit. Quæ itaq; ſententia nunquid erronea ſit, ut mihi videtur, alijs uiris doctis ex ſubſequentibus, quæ dicturus ſum: dijudicandum relinquo.

Attaginus vir. Attagenus piſcis. Francolinus. Gallina Attagen dicta. Attagena herba. * *Lib. 4. Phytogn. c. 24.*

AEQVIVOCA.

ATTAGINVS Herodoto nomen proprium viri eſt Attagenus (Ἀττηγενὸς) non Atagenus per T. ſimplex, ut Hermolaus ſcribit, Athenæo è genere piſcium eſt, qui & Scepinos dicitur. Attagenem Itali Francolinum, ut dicemus, uocant, ſed & id nomen æquiuocum eſt. Ita enim Zacharias Lilius Lagopen (Lagopodem intelligere puto) in agro Vicentino vocari ſcribit, & Francolinus Nicolao Maſſę Columbarum ſylueſtrium genus eſt, niſi fortè, ut Ornithologus vult, Gallinarum potiùs quàm Columbarum genus eſſe dicere voluerit. Gallina quędam ſylueſtris, cuius mas niger eſt, fœmina magnitudine Perdicis, Polonis Attagen dicitur Attagena item herba eſt, ex qua fomites ignis laudantur, ut ſcribit doctiſſimus Io. Baptiſta Porta.

SYNO-

Digitized by Google

SYNONYMA.

ALDVRAGI, inquit[a] Bellunenſis, *ſunt aues, quæ dicuntur Francolini Latinè*, vbi Auicennæ vetus tranſlatio habet Durax. Apud Syluaticum etiam eiuſmodi barbaræ voces leguntur, ab Attagene, vt videtur, corruptæ; Actago, Attago, Atage, Atchemigi & Atacuigi. [b] Ariſtoteles, qui bis tantùm huius auis mentionem facit, vtrobiq; Ἀτταγῆνα nominat: Atticè apud [c] Ariſtophanem Ἀττᾰγᾶς legitur, teſte Varino, vltima circumflexa; at non rectè ita ſcribi Athenæus & Euſtathius volunt, quoniam quæ in ᾶς deſinunt pluſquam diſsyllaba barytona ſint, vt ἀδάμας: dicendum igitur, inquiunt, ἀττᾰγᾶς & non ἀττᾰγῆνς, atqui ἀττᾰγᾶς quoq; à Polluce nominantur. Legitur item ἀττᾰγᾶς neutro genere apud Heſychium & Varinum hoc modo: ἀττᾰβυγᾶς εἶδος καὶ τὸ ἀττᾰγᾶς: quo loco Ornithologus mauult legendum ὁ καὶ ἀττᾰγᾶς. Conijcio enim, inquit, eandem auem eſſe. Inuenio etiam ἀτᾰγᾶς per τ ſimplex ſcriptum; & Galenus aliquoties ἀτᾰγὴν appellat. Apud Suidam ταγὴν legitur auis nomen, quæ ſanè non alia quàm Attagen eſſe videtur; nam & ipſe ταγηνίσκον vocari aliàs ſcripſit; quod poſtremum nomen Bizantij, teſte [d] Bellonio, retinuit. Latinis dicitur Attagen fœminino. Plinius & Horatius Attagenem Ionicum dixerunt, Varro, Gellius, & Martialis Attagenam, vt Gaza etiam apud Ariſtotelem tranſtulit. Italis dicitur Francolino, cuius vocis etymum idem Ornithologus à Franco voce diminutiua, id eſt, nobili deriuare putat, quòd hęc auis in cibo nobiliſſima, delicatiſſimaq; ſit. Quod ſi verum eſt, exteram vocem neceſſe eſt eſſe, vt ipſe etiam admittit, cùm tamen in Germania nullam auem eo nomine inſignitam reperiri ſcribat. Francos autem Germaniæ populos eſſe omnibus notum eſt. Cùm verò Germanis, vt ille credit, Haſelhun dicatur, mirum videtur, cur Itali, dum Germanicam vocem ei indere voluerunt, non hanc potiùs imitarentur, quàm nouam fingerent. Quare meo iudicio Francolini vox non tantùm Germanica eſt, ſed & Itala. Vtraq; enim lingua Franci liberi dicuntur, ſeu immunes: quod etymum Attagenis præſtantiæ competere videtur, quòd nempe vulgaribus eas venari interdictum, & libertas viuendi à principibus conceſſa ſit. Idem Ornithologus Attagenem Bononiæ Franguellum dici ſcribit, ſed maximo errore, cùm Franguellus Bononiæ ſit Fringilla, auicula vel decuplo minor. Vocatur item nonnullis, quemadmodum in ſcedulis meis annotatum reperi, Perdix Aſclepica.

[a] L. 2. c. 22.

Actago.
Atage.
Atchemigi.
Atacuigi.

[b] L. 9. Hiſt. c. 26. & 49.

[c] In Anib.

Ἀττᾰγᾶς.
Ἀτᾰγὴν.
Ταγὴν.
Ταγηνίσκον.

[d] L. 5. de Auib. c. 6.

Francolinus vnde dicatur.
Haſelhun.

Franguellus Bononiæ quid.
Perdix Aſclepica.

GENVS. DIFFERENTIAE. Deſcriptio.

ANSTRVERE modò, & certò iudicare, quæ veterum Attagen ſit, admodum arduum eſt: ſiquidem [a] Ariſtophanes Attagenem ſubitò poſt paluſtres aues, & quæ locis riguis & Marathonijs pratis gaudent, nominans, multis viris doctis occaſionem dedit, vt paluſtrem putarent, quemadmodum apertè eius Scholiaſtes, eumq;, vt apparet, ſecutus adagiorum author fecerunt. Contrà philoſophorum princeps, & ſemper veridicus [b] Ariſtoteles pulueratricem eſſe ſcribit: vnde cùm idem philoſophus alibi doceat, paluſtres minimè pulueratrices, ſed lotrices eſſe: itaq; Ornithologus haud ineptè dubitat, an Attagen paluſtris ſit dicendus, licet & ipſe interim nihil certi concludat. Ego Ariſtotelem malui ſequi: & reuera Ariſtophanes Attagenem non inter paluſtres & campeſtres, ſicuti multi putârunt, at poſt illas nominat. Nam ſubinde in ſingulari addit, *Aniſq; variè pennata Attagas Attagas*, & fortaſſis ſynechdochicòs ſpeciem pro genere accipiens, auem nempe monticulam pro monticulis omnibus. Etenim paulò pòſt eandem auem ſimul cum Perdice nominat, quam ſanè nemo paluſtrem dixerit: vel dicamus, vt doctiſſimus [c] Bellonius ad eiuſcemodi difficultatem reſpondet, fieri poſſe, vt ex montibus ad loca vicina deſcendat, per aliquod tempus ibi degens, & deinceps inde ad montes iterum reuertatur, vt Gallinago (Beccaſſe) etiam facere obſeruatur: an ne ideo paluſtris erit dicenda? Ad alium [d] Comici locum, vbi ſic habet τὸν πηλὸν ὥσπερ Ἀττᾰγᾶς συρβάλλας βαδίζων, id eſt, vt communis interpretatio habet; *cum tanquam Attagen turbabis iens*, dici poſſit, pro τὸν πηλὸν, pul-

[a] In Auibus & in Veſpis

[b] 9. Hiſt. c. 49.

Ariſtophanes explicatus.

[c] L. 5. de Auib. c. 6.

Gallinago.
Beccaſſe.

[d] In Veſpis.

G uerem

uerem traduci poſſe,etſi propriè ea dictio cœnum ſignificet. Quomodo enim per cœnum iens,illum excitare poſſit? Solent autẽ aues puluerat rices,ubi puluerulenta loca frequentãt, puluere ſeſe purgare, quo tempore ceu nubem ex eo faciunt, quòd fortè Comicus dixiſſe voluit:ſuum tamen interim cuiq; iudicium relinquo. Quòd ſi verò quiſpiam pertinaciùs aſſeueret,paluſtrem eſſe Ariſtophanis Attagenem,ego cùm illo, utporè nihil certi habens,nõ contenderim,ſed diuerſam ergò ab Ariſtotelis Attagene eſſe concedere cogetur. Cùm itaq; inter viros doctos nondum conſtet, quæ auis Attagen eſſe poſſit, itaq; aliorum opinionem prius examinabo,deinde quid in tam obſcura re ſentiam,adferam, vt qui iſtæc lecturi ſint, quam malint,opinionem amplectantur. Turnerus ſubolens minimè paluſtrem eſſe,& alterius iudicio ſe ſubijciens,fortè quòd nullam auem uidiſſet,quæ exactè ad Attagenis deſcriptionem accederet:ſi Attagenem,inquit,auẽ paluſtrem,& varijs maculis diſtinctam eſſe ab adagiorum authore verè ſcribitur,Anglorum Goduuittam, ſiue Feduam Attagenem eſſe, indubitanter affirmare auderem. Eſt autem ipſa Gallinagini ita ſimilis(huic etiam Ariſtoteles Attaginem aſſimilat) ut niſi paulò maior eſſet,& pectoris color magis ad cinereum verteret,altera ab altera difficulter poſſit diſtingui. Viuit in locis paluſtribus,& ad ripas fluminum:roſtrum habet longum:ſed capta triticum,non ſecus atq; Columbi, comedit. Triplo pluris quàm Gallinago apud nos venditur; tantoperè eius caro magnatum palatis arridet.

Goduuitta Anglorum Fedua.

Gallinago. Sneppa Belgarum. Beccaſſa. Vuodcoccus.

Gallinaginem intelligit,auem illam paluſtrem,& maculis diſtinctam,quàm Belgæ Sneppã vocant, Galli Beccaſſam, Angli Vuodcoccum:de quo idem rurſus: Falluntur,inquit, Britannici ludimagiſtri, qui ſuum Vuodcoccum Attaginem faciunt, qui ſolis veſcitur uermibus,& grana nunquam attingit, quaſi verò Goduuitta ſua Attagen foret: unde etiam Hadrianum Iunium Gallucinari cõſtat,qui Attagenem etiam Scolopacem uocari aſſerit,cum Scolopax Gallinago ſit. Ornithologus Germanorum Haſelhun, ideſt, corylorum Gallinã

Scolopax.

ſic dictam, quòd inter corylos verſari ſoleat, Attagenem eſſe putat, hoc præcipuè argumento fretus, quòd id in Italia audiuerit,& ex icone Francolini Veneti,is dicti,& à doctiſſimo medico Antonio Mũdella ſibi miſſi,citra ullam,ut credit,hæſitationem,cognouerit. Verùm id meo iudicio admodum leue argumentum eſt. Quamuis enim pleriq; viri docti in Italia hanc auem Francolinum uocent ut fecit etiam, doctiſſimus Melchior Guilandinus, qui mihi eam ſub eodem nomine aliquando dono Patauio tranſmiſit: haud tamen inde ſequi puto Attagenem eſſe, ſiquidẽ iſtæc auis,cuius hîc ſubinde iconem exhibebo,Siculis, apud quos abũdat,etiam Francolinus dicta deſcriptioni Attagenis melius reſpõdet. Qualem etiam apud Leonardum Cognoſciutum nobilem Ferrarienſem inter multa alia volucrum genera, quæ in Ornithone ſuo animi cauſa alebat, mihi videre contigit, una cùm Gallina Germanica,illi admodum ſimili,quę alia non erat,quã Gallina corylorum. Videamus itaq; num noſtra auis cùm veterum Attagene conueniat. [c] Ariſtoteles Gallinaginem (Scolopacem) Attagenis colore deſcribit, Color Gallinaginis magis ad meam auem, quam ad Gallinam corylorum accedit: nam hæc minus, quam noſtra auis maculata eſt. Alexander Myndius apud [f] Athenæũ Attagenom *Perdice paulò maiorem eſſe* ait, *totum circa dorſum καταγράφον*, id eſt,uerſicoloribus pictum maculis,*figulinæ teſtæ colore, ſed magis ruffum corpore graui, alis breuibus.* Quæ omnia in meo Attagene exactè reperiũtur: magnitudo in primis, dein dorſi color:& corpus certè ualde graue eſt,& ad uolandũ ineptũ: alæ deniq; multò quàm in Gallina Corylorũ breuiores,vt expreſſa etiã icon demõſtrat. Syluaticus noſtræ deſcriptioni nihil aut ſaltem admodum parum aduerſatur, cùm ait: *Attagen auis optima carnis inuenitur abundè in Rhodo: de qua* [g] *Hieronymus ait: Tu Attagẽnem eruditas, & de comeſtio Anſere gloriaris. Aliqui Phaſianum,alij Perdicem interpretantur, ſed neutri benè,cùm Galenus ab utriſq; diſtinguat. Reuera autem eſt auis,quæ ab aliquibus vocatur Francolino, magnitudine Phaſianã* (Ornithologus Gallinam corylorum ad Gallinam accedere ſcribit) *ſed cauda diſſimilis* (breuior nempe:in noſtra aue cauda multò prolixior eſt,quàm in Gallina corylorum) *pennis uario modo coloratis,ſicut Gallina Indica,interdum tamen colore uiridi,& cæleſti conſpicitur: ſapore quidem delicato.* Hæc ille, an verò noſtra auis alibi uiridis,& cærulea reperiatur,planè ignoro. [h] Bellonij deſcriptio,quantum ex uerborum penuria colligere poſſum,noſtro Attageni potiùs quàm Gallinæ corylorum reſpondet,ſi per Coturnicem, cuius colore Tetricem ſuam (Canne petiere,hoc eſt,Anatem campeſtrem) eſſe ait,marem intelligamus. Etenim Attagenem ſuum, quoad colorem, Anati campeſtri ſimilẽ eſſe ſcribit: Anatem campeſtrem verò Coturnicibus bene maculatis: Eodem modò Syluaticus etiam alibi ait Attagena eſſe Coturnicem: *Sunt autem quædam*, inquit alibi, *Coturnices magnæ ſimiles Columbis, & hæ ſunt Attagenes: aliæ verò parvæ, quæ vulgò dicuntur Qualeæ.* Sed hîc per Columbas, maiores fortè intelligendæ veniunt; ſiquidem aliàs Phaſianorum magnitudine eſſe dixerat. Porrò quamtuis

[c] 9. Hiſt. c. 49.

[f] Lib. 9.

[g] Epiſt. 15. de ſicti amic.

[h] Lib. 5. ca. 6. de Auib.

Attagen cum tritico multiplici ſpica.

Digitized by Google

Porrò quamuis Bellonij Attagenis deſcriptio quodammodo cùm noſtra aue conueniat, reuerà tamen, vel diuerſa eſt; vel fœminam (modo fœmina à mare in hoc genere diſcrepet, quòd ignoro) deſcripſit. Etenim noſtra velut criſtam in capite gerit, qua Bellonij auis, quemadmodum ex pictura agnoſcitur, deſtituta eſt. Vel aliquot ſpecies fuerint: nam Florentiæ apud Sereniſſimum magnum ducem binas diuerſas obſeruaui, unam noſtræ ſimilem, alteram quam marem credebat, roſtro nigro, ſed in extremo rubeſcente, oculi pupilla nigra, iride cinerea, maculis albis per uentrem, dorſo ferrugineo nigris maculis inſignito, pedibus etiam ferrugineis. Prætereà Iulius Alexandrinus diuerſum Attagenum genus ſeſe uidiſſe tradit, magna diligentia ex Hiſpania allatum, paulò noſtrate maius, longiore collo, & cruribus, plumis non eiſdem macularum notis diſtinctis, quòd, ut noſtrum nos, ſic Francolinum uocant Hiſpani ſuum. Quæ notæ eo uidem noſtræ aui omnino competunt, quæ talis eſt. Magnitudine, & toto habitu ad Phaſianum accedit. Roſtrum habet breue, nigrum & in extremo recuruum. Color toto ferè corpore uariat: Caput in primis aſpectus pulcherrimi criſtam in medio uertice erectam habet ſubluteam nigris & albis maculis uariegatam. Pupilla oculorum nigra eſt: iris lutea: ſupercilia ut in Tetraone ex pellicula coccineo colore rubente. Sub roſtro, & gulæ principio ceu barba ex tenuiſſimis plumis dependet. Collum longiuſculum, & ad corporis habitum aſſimilatum, tenue & exile, cinereum, item maculis nigris & albis conſperſum: quæ in eo differunt, quòd hic albæ in capite nigræ ſint intenſiores. Pectoris maculæ eiuſdem coloris, eaſq; ſe ruginea etiam aliæ percurrunt. Venter cauda, coxæ, & tibiæ, quæ plumis veſtiuntur, ſubcinerea, ſeu plumbea, & nigris item maculis reſperſa. Pedum digiti anteriores longi, poſterior breuis, ſingulí adunco hamo armati.

Attagenum genera.

Attagenis noſtratis deſcriptio.

Color.

Caput.

Collum.

Pedum digiti.

[1] *Lib. 13. ſub. cap. 5.*

LOCVS.

ATTAGEN montium incola eſt[a]. Bellonius ad plana deſcendere negat, atq; hinc rarò in Gallia conſpici; niſi aliundè inferatur: proſtare tamen nonnunquam in foro urbium, quæ montibus adiacent, vt Venetijs, Bononiæ, Romæ: relatum etiam ſibi eſſe à quibuſdam fide dignis ex Pyrinæis & Auernienſibus montibus allatos Franciſco Chriſtianiſſimo Gallorum Regi in cibum conſtile: quòd poſtremum, quòd nempe in Pyrinęis montibus Attagenes degant, etiam [b] Iulius Scaliger hiſce uerſibus atteſtatur,

[a] *Lib. de Auib. c. 6.*

[b] *In Ate.*

Et delicatiore qua valens ſucco
Maiore corpulentia Attagen præſtat eſt
Oris pronunciatibus Pyrinais
Nomen minutiore deferens flexu,
Nam Francolinum turba nuncupat uulgi.

Idem fortaſſis quoq; [c] Plinius dixit, cùm ait: *Capitur & in Gallia, Hiſpaniaq; & per alpes etiã.* Verùm qui in Hiſpania naſcitur, ut ex Iulio Alexandrino diximus, omnino noſter uidetur. Quòd verò Bellonius ait nunquam ad plana deſcendere, in eo ſibi ipſi contrarius eſt, nam paulò pòſt Ariſtophanem interpretans id non tantùm fieri poſſe admittit, ſed etiam ut aliquo tempore ibi moram trahat: neq; id etiam uerum eſt, quòd in Bononienſi foro Attagen proſtet; quinimo noſtris aucupibus planè ignotus eſt. Auis, cuius nos iconem dedimus, in Siciliæ montibus, ut dixi, ſatis abundè reperitur. Ex Ionia allatus olim in magno pretio erat, unde Plinius ait, *Attagen maximè Ionicus celebratur, quondam exiſtimatus inter rariſſimas aues.* Ionicum etiam nominat [d] Martialis, Clemens uerò Aegyptias à gulofis commendari ſcripſit. Frequentes quoq; in Rhodo inſula ſunt teſte Syluatico. In Cypro Inſula etiamnum domi ali Alexander Benedictus refert, ſed cùm ueteres Attagenes captos à cibo abſtinere dicant, dubitandum uidetur, num alias aues Attagenes uocet: niſi forſitan ibi alantur, dum pulli adhũc accipiuntur: nam & [e] Varro docet, qua ratione educentur. Mirum verò videtur, quòd à [f] Plinio proditum memoriæ eſt in Creta ceruos non eſſe præterquam in Cydoniatarum regione, item apros & Attagenes. [g] Ambroſius Leo Nolanus nullos etiam in Campania reperiri ſcribit, quemadmodum neq; Perdices, cùm inquit, alioqui in ea abundent Phaſiani, & Coturnices, quas Qualeas, & Coturnices magnæ, quas Starnas illi nuncupant. Cuius rei cauſam rationemq; inquirens, aconitum negat ea in regione naſci, quo cùm ſe aues iſtæ purgent, ut ille tradit, itaq; mirum non eſſe, ſi ibi non degant. Sed ipſum

[c] *Lib. 10. c. 48.*

Bellonij error.

Attagen Ionicus.

[d] *Lib. 3. Epigram.*

[e] *In Gloſſonicis Græcis.*

[f] *Lib. 8. cap. Probl. 343*

[g]

ipsum audiamus: Cur in Cãpania, inquit, nullæ cõperiuntur Perdices, neq; Francolini: cùm in ea abundent & Phasiani & Coturnices magnæ, quas Starnas uocant Campani, Contrà Sicilia sunt Perdices & Francolini innumeri: uacatq; ea insula tũ Phasianis, tum Starnis? An quia Perdices & Francolini maximè purgantur Aconito, aut alia uenenosa herba; quæ in Cãpania aut non est, aut uix, ineptauè nasci creditur: quod pharmacum abundè uenit in Sicilia? Eadem ratione non sunt in Sicilia Phasiani, neq; Starnæ, quòd illic purgationem nullam reperiunt, quæ in Cãpania uulgò optima q; reperitur. Siquidẽ quæ cibatu harum auium omnium apta sunt hæc ipsa in singulis memoratis regionibus & abundè oriuntur & comperiuntur. Neq; Campanus ager, qui Siculo est paruo Septentrionalior, diuersus est à Siculo cælo, ita ut harum auium aliquas minus alere & tolerare possit. Qua pro re si quæ ad alendum & ædificandum omnia in singulis apta habentur, ea deficere intelligendum est, quæ ad purgationem faciunt. Aues enim illæ non solùm alimenta, ut nutriantur, sed etiam medicamenta, ut purgentur, disquirere dicuntur. Habent enim suas medicinas animalia cætera: quippe cùm animalia præter stirpes; etiam proprias ægritudines sentiunt. Hæc iraq; Nolanus. Verùm aconito purgari Attagenes siue Francolinos & Perdices, an alicuius authoritate scribat, an ex propria experientia planè ignoro, nam nunquam mihi id ab alio uso exaratum uidere contigit: hoc saltem ei uix credo, Campanis maiores Coturnices uulgò Starnas nuncupari: nam in tota, nisi ego turpiter fallor, Italia Starnæ, minores Perdices dicuntur, maiores siue ruffæ Coturnices. Mirum etiam cur & alij non scripserint Francolinos & Perdices in Campania non prouenire.

Siculi cum Perdicibus & Francolinis abudẽt, & careant Phasianis & Starnis.

Campania cur quibusdã auibus destituatur.

Aues eas regiones i primis colunt, ubi alimenta, & medicamẽta habeant.

Coturnices maiores apud Cãpanos Starnæ nuncupantur.

Perdices maiores uulgò Italis dicuntur Coturnices.

Ἀτταγᾶς, quid Aristophani significet.

Volaterrani error.

VOX. EDVCATIO. VICTVS.

RAPHAEL Volaterranus Ἀττᾰγᾶς tanquam ex Aristophane dulce canere interpretatur: atqui apud Comicum, uel ullum alium authorem nunquam huius auis cantum memoratum noui, & planè id somniare uidetur Volaterranus: Vereor autem ueluti memoria lapsum, quod Aeliano debebat, id [a] Aristophani ascripsisse. Ille enim ita scribit: *Attagena auis meminit etiam Aristophanes Comicus in suis auibus. Loquitur hæc nomen suum, quo possit uoce & decantet.* [b] Plinius aliàs uocalem, captum obmutescere author est. Nutritur & educatur eodem modo, quo ex [c] Varrone diximus in Phasiano; ad quem locum lectorem remitto, ne uelut bis coctam cramben eadem obtrudam. Spermologus est teste Alexandro Myndio apud [d] Athenæum, id est, frugibus & granis uescitur, sicut Gallinacei, ut Gillius & Leonicus de suo addiderunt. Nonnulli dubitant an dictio ista σπερμολόγος uertenda sit frugibus uictitans: an potiùs seminibus frugum suetè erutis atq; effossis, ut Spermologus auis dicta, quam ex Athenæo scribunt ab eruendis seminibus nomen habere. Sed quis non uidet, parum referre, siue effossis in agro antequam prouenerint, siue aliter repertis uescatur, modò illa in cibum recipiat.

Volaterrani error.

[a] *L. 4. de Anim. c. 42.*

[b] *L. 10. c. 42.*

[c] *In Geopon. Græcis.*

[d] *L. 9. Deip.*

Spermologus auis uaria dicta.

NATVRA. SYMPATHIA.

Antipathia.

ATTAGEN, inquit [a] Aristoteles, pulueratrix est, ut reliquæ aues non alitinolæ, sed certe propinquæ. Idem Alexander Myndius testatur, item captos non solùm non mansuescere, sed ne uocem quidem amplius edere, nisi denuò liberi dimittantur: Et hoc pariter Gillius repetit: qui præterea ab Attagene ceruos amari ex Oppiano scribit, & eorum dorso insilire. Contrà [b] Aelianus has aues & Gallinaceos inimicos esse asserit.

Attagẽ pulueratrix auis est.

[a] *L. 9. Hist. cap. 49.*

Ceruos Attagẽ amat, & Gallinaceos odit.

[b] *L. 6. Hist. animal. c. 45*

etuda maculis ętas conijcitur. Quò.n. maiores ſunt, eò pauciores illas habere feruntur. Marem à fœmina, quod ad colorem, nihil differre audio, niſi quòd fœmina minus nigra ſit. Hactenus ille. Verùm quem nos ſecundo loco damus depictum, pennas capitis non ita, ut alter ille primus erigebat, quod neſcio quid differentiæ conſtituit. Vter uerò eorum mas ſit, ignoro. Stumpfius quoſdam Vrogallos reperiri ſcribit, qui libras duodecim, aut quatuordecim appendunt: ſed id de libris Germanorum intelligendum eſt, quæ ſedecim, uel octodecim unciarum ſunt. Siquidem is, quem Tridento mihi ante aliquot annos Reuerendiſſimus ac Illuſtriſſimus Cardinalis Palæotus, Archiepiſcopus, ac Princeps Bononienſis, eo tempore Auditor rotæ, cùm ibi ſancta ſynodus celebrabatur, tranſmiſit, uiginti tres noſtrates libras appendebat.

Pendet.

LOCVS. COITVS.

VERSANTVR Vrogalli in altiſſimis montium iugis, aut altiſſimis potiùs ſyluis. Germaniam & Septentrionalia loca amant. De coitu huiuſcemodi auium portentoſa iſtæc tradit [a] Chriſtophorus Encelius: Hæc etiam, inquit, de fœmina loquens, coit ore menſe Martio, ſed multò aliter, quàm Bonaſæ. Gallus huius ſpeciei ſperma ex ore tempore coitus in vere excreat, & euomit, & voce magna aduocat Gallinas ipſas (ſicut domeſticus Gallus aduocat Gallinas inuento aliquo grano) quæ cùm aduenerint, ſperma eiectum & excreatum à Gallo in terram ore legunt, ac reglutiunt, & tali modo concipiunt. Quas deinde ludens Gallus omnes ordine comprimit, (quaſi verò illud comprimere non ſit coire) & quaſi ratum facit ſemen comeſtum. At non coit, quod vidi: ſicuti ſemina quorundam piſcium, tantum afflatu maſculi, teſte Plinio, rata redduntur, vt ita dicam. Nam ſuper quas Gallinas non aſcendit, oua illa hypenemia pariunt, vt domeſticæ Gallinæ. Quicquid verò fugatis Gallinis, caſu aliquo remanet in terra de ſpermate Galli excreato, hoc operante ſole nonnunquam, forſitan rore aut pluuia ſuperueniente, & putrefacta materia mutatur in vermes & ſerpentes, qui dicuntur à Germanis Vrhanſchlägen & Birgſchlägen, id eſt, Vrogallorum ſerpentes, & montani ſerpentes. Harum copia eſt in ſylua, quæ à Tangara fluuio nomen habet in veteri Marchia. Quicquid è contrà remanet in terra de ſpermate excreato iſtius Galli, pluuia non ſuperueniente aut rore (non) coincidente, mutatur, & coagulatur quaſi in veſicam translucidam & candidiſſimam, & veluti lapideſcit, & fit gemma, quæ à paſtoribus, & venatoribus colligitur & reperitur in locis, vbi tali modo Galli iſti coeunt, auff dem paltz platze, tempore verno, vuan yhr paltz zeit iſt. Hæc illa ipſa gemma facta & coagulata ex ſpermate Galli excreato, mirum in modum facit ad conceptum datum (data) mulieribus ſterilibus. Incitat ad Venerem, & auget appetitum prolis. Gemmæ tales magnitudine, & forma, & candore margaritarum apparent. Nonnunquam grana arenæ vna coagulata in his reperiuntur, aut pulueres. Hæc omnia Encelius. Ego cum Ornithologo huic ſerpentium & gemmarum è genitura Galli generationi non facilè crediderim. Nam ſi huiuſmodi res alienæ prorſus naturæ ex auis ſemine naſci poſſent, ex aliorum quoque animalium ſemine, quod proculdubiò ſæpè in terram delabi contingit, multa & varia, cur minus, quàm è Galli ſemine naſcerentur? Sed quis amabò hoc auium genus ore coire credat? Scribere tamen non veretur ipſe Encelius ferè omnes Gallinas ſylueſtres, ore coire, ſed modo diuerſo. Et paulò antè, Multæ aues ore, inquit, concipiunt, & coeunt, vt ſunt Corui, exoſculatione facta, vt fit in Columbis: licet hoc neget Ariſtoteles; nec ego admodum affirmo; quia non vidi coeuntes. At ſi hoc non credit, cur omnes ſylueſtres Gallinas ita coire credit? Equidem mirum eſt, quomodo vir alias doctiſſimus & philoſophus non aſpernandus illud ſibi perſuadere potuerit, cùm ne pueri id coacti etiam admitterent. Attamen per totam fortè Germaniam moſtrosè concipere haſce volucres fama percrebuit. Nam & Ornithologus refert aucupes quoſdã Vrogallos coituros aream dicere aliquam puram & planam in terra parare, in qua coeant: fœminam à coitu maris genituram, quæcunque effluxerit, deuorare, atq; ita concipere. Quibus qui uolet fidem adhibeat; mihi id nunquam perſuaſerint.

[a] L. 3. de Lapidib. c. 14.

Vrhãſchlägen. Birgſchlagen.

VSVS

VSVS IN CIBO.

QVOD ad carnem huius auis attinet, eam aiunt tam grati saporis esse, vt ne Phasianæ quidem cedat; adeo ut Principum mensis tantummodò nata videatur. Hanc auem etiam sceleratissimus Caligula sibi immolari voluit in templo suo numini propio, vt * Suetonius tradit. Carnis bonitas.

* *In Caligula cap. 22.*

DE VROGALLO MINORE. Cap. VII.

SYNONYMA.

AVEM hanc Vrogallum minorem, uel Tetraonem minorem appello, vulgus Germanicum secutus, quod eandem in alpibus Germanicè sic appellat Kleiner Orhaen. Nonnulli Laubhaen appellant, à frondibus siue foliis arborum & fruticum, quibus uescitur: alij Birgfasan, hoc est, Phasianum montanum: alij Grijgelhaen, quasi Grygallum dicas à uoce: sed alius est Grygallus, cuius historiam iam dabimus; alius etiam Spilhaen Grygallo minor, nec aliter ferè differens. Imperiti quidam & uulgus hominum hæc nomina confundunt: sunt qui sexu tantùm differre putent, sed falluntur, ut Ornithologus ait, qui seipsum singula hæc genera diligenter inspexisse; & à uiris harum rerum peritissimis, præcipuè clarissimo uiro Aegidio Scudo Claronensi, differentias eorum didicisse tradit. Italicè nominatur Fasan negro, uel Fasiano alpestre, à montium incolis, & uicinis. Stumphius nominat Phasianos quosdam montanos, nigros & fuscos, ueris Phasianis maiores, qui non in summis montium altissimorum, ut Vrogalli maiores, sed medijs plerunq; syluis reperiantur: de his ipsis, ut uideo, Vrogallis minoribus loquens. Vrogallus, seu Tetrao minor. Kleiner Orhaen. Laubhaen. Birgfasan Grygelhaē, Fasan negro.

GENVS. DIFFERENTIAE.

EX Gallinaceo haud dubio genere est, multaq; cum Vrogallo maiore communia habet, & post ipsum inter syluestres Gallinas maximus est. Omitho logus, à quo istæc omnia mutuati sumus, ita magnitudine à maiori, & utroque Grygallo distinguit, comparatis singulis ad Attagenē (sic uoco Francolinum) ut Grygallus minor (Spilhan) sesquialter sit; Vrogallus minor, de quo nunc sermo est, duplus: Grygallus maior omnium maximus, qui etiam Anserem quandoq; excedat.

FORMA. DESCRIPTIO.

IDEM Omithologus hunc Tetraonem minorem sic describit: Vrogallus minor à me, inquit, conspectus multò maiora supercilia è pellicula rubente, (Cærulea quandoque ni fallor) quàm Vrogallus magnus habebat; plumas in uertice nigras. Rostrum nigrum, breue, longitudine tantùm transuersi pollicis. Collum quinque aut sex digitorum longitudine, cæruleis uel Indicis plumis uestitum. Infra collum in medio dorso, & alis plumæ nigricant. Alarum tamen mediæ partes candidæ sunt, item interiores. Venter quoque nigris plumis integitur. Post medium dorsi, quod nigricare diximus, iterum caudam uersum plumæ sunt Indicæ, ut in collo: utrobique tamen non totæ plumæ huius coloris sunt, sed margines tantùm earum & extremitates, ferè ut in Pauonibus. Cauda pennis suis nigricat, quæ in medio multæ curtæq; sunt, ita ut latè extendi possint: utrinque uerò tres longiores. Supercilia. Rostrum. Collum. Alæ. Venter. Cauda.

Vrogallus, ſeu Tetrao minor cum glauce vulgari.

Digitized by Google

giores extrorſum reflexæ, ita ut lilij figuram, qualis dipingi ſolet, cauda extenſa quodammodo referat. Circa vropygium & poplites plumæ denſiſſimæ, quæ ad digitos uſq; pedum extenduntur, quaſi natura ipſos munire voluerit, ne frigoris iniuria læderentur, vt & Grygallum maiorem (nam minorem non vidi) & Vrogallum maiorem, & maximè Lagopodes. Digitis pedum ſquamatim compactis, vtrinq; ſquamoſæ quædam, vel corticeæ appendices eminent, vt in caudis cancrorum ferè, ſicut in alijs etiam Gallorum montanorum generibus. Magnitudo totius alitis, inſtar Gallinæ villaticæ, vel paulò maior, & oblongior. Plumæ pedũ nigricant, ſed maculis albis diſtinguuntur: & tibiæ anterius tantùm, nõ etiam poſterius, plumis induũtur. Fœmina in hoc genere mari ſimilis eſt, ſed minus nigra, & magis fuſca, ut in Vrogallo maiore. Hæc omnia Ornithologus, quibus exactè reſpondet auis quam ante aliquot annos Illuſtris uir, cuius nomen nunc mihi nõ occurrit, Prętorianorum militũ alæ tunc in hac vrbe præfectus ex Heluetia mihi dono tranſmiſit, vir humanus, & mearum rerũ ſtudioſiſſimus. Aiunt rarò viuam capi. Capitur enim laqueo, ita ut collo aſtricto ſuffocetur, & inſtar furis pendeat. [a] Olaus Magnus in Septentrione (in Noruegia & finitimis regionibus) Vrogallos minores tradit ſub niue duobus aut tribus menſibus ſine cibo latitare, interim tamen à venatoribus capi. Verùm nunquid id noſtris Vrogallis minoribus competat, mihi minimè conſtat: Ornithologus ſimiles aues illis putat, de quibus alibi [b] Ariſtoteles, aut eius ſimius, mirabilium ſcilicet author, ita ſcribit: *In Ponto, aiunt, per hyemem aues quaſdam reperiri, quæ neq; excernant, neq; cùm penna eis auelluntur, ſentiant, neque cùm vere transfiguntur, ſed tum demum cùm ab igne incaluerint.* At quis amabo ita mentis inops, qui iſtęc credat? horrere membra frigore ita conceſſerim, ut nihil ſentiant, id ſimiliter in gliribus expertus; veru verò transfigi ſine læſione nec Cicero, eloquentiſſimuſue alius mihi vnquam perſuaſerit.

Pedes.

Magnitudo.

Plumæ pedum.

Natura & capiendi ratio.

[a] *L. 19. Epit. hiſt. de gent. Septent.*

[b] *In mirabilib.*

DE TETRACE NEMESIANI Poetæ, ſeu Grygallo maiore. Cap. VIII.

DE Tetrace ſuo, quem perperam Longolium, & Ornithologum cum Oride confundere diximus, Nemeſianus ita ſcribit:

Et Tetracem Roma, quem nunc vocitare Taracem
Caperunt, Auium eſt multo ſtultiſſima, nunquam (namq; fortè)
Cum pedicas neſti ſibi contemplauerit adſtans,
Immemor ipſe ſui, tamen in diſpendia curvit:
Tu verò adiutos laqueis cum ſenſeris orbes,
Appropera, & prædam pennis crepitantibus aufer,
Nam celer oppreſſi faliacia vincula colli
Excutit, & rauca ſubſannat voce magiſtro
Conſilium, & læta fruitur iam pace ſolutus.
Hic prope Pentinum radices Apennini
Nediſicat, patulis quà ſe ſol obiecit agris.
Perſimilis cineri dorſum, maculoſaq; terga
Inficiunt pullæ (nigrę, vt in Perdice) *cacabantis imagine notæ.*
Tarpeia eſt cuſtos arcis non corpore maior;
Nec qui te volucres docuit Palamede figuras,
Sæpe ego nutantem ſub iniquo pondere vidi
Mazonem (Mazonomi lego) *puerum, portat cùm prandia, cirro*
Qua conſul prætorue nouus conſtruxit euanti.

Hæc Nemeſianus, quibus an hæc noſtra auis, quam mox exhibebimus, exactè reſpondeat, iam videndum eſt. Stultitia in primis, quam Tetraci tribuit, huic potiùs, quàm Otidi, competere videtur; etenim ea Phaſiani naturam ſapit: at fortaſſis ſurditas auis alios impoſuerit; vt cum Vrogallis ideo eandem crederent; quòd his, vt aiunt, dum Gallinas voce alliciunt, & inuitant, viſus & auditus intercipiatur, atque interim opus eſſe maxima celeritate

Stultitia.

Gr ygallus maior, siue Tetrix Nemesiani, cum bacula.

DE GRYGALLO MINORE. Cap. IX.

Grygallus minor. Spilhan. Birkhoun. Gallina Betulę.

ALIAM auem ſuperiori per omnia ſimilem, ſed dimidio minorem Ornithologus Gryg allum minorem vocat,& vulgò in Helueticis mõtibus, Claronæ præſertim Spilhan, vel Sphillhan nominari ait, ſed causã ſe nominis ignorare: vti etiam an eadem auis ſit, quæ circa Coloniã,& alibi Birkhoun id eſt, Betulę gallina nominatur, quàm Gybertus Longolius Attaginem eſſe putat. *Perdici*, inquit, *perſimilis eſt, ſed maior. Nomen Germanicum habet, non à montibus, ſed ab arbore Betula. Denſa enim loca, & opaca, ut venatoris inſidias, maximè bombardarum minas fugiant, petunt. quamobrem ſæpe in betuleto latent: de quo ſubindè, ſi diligenter adſis in fœtilia, & ſata celeriſſimè excurrere videas. At quod nunc non eadem natalia obſeruant, in cauſa eſt bombardarum frequens uſus. qui multis præclaris auibus Germaniam ſpoliauit. Alioquin ego non tam à montibus, quàm à Betula colore auem nuncupatam reor. Nam ſupremum à Betula, corticem ſi detrahas, qui albo ſubeſt, in nigrog. ruſſeſcit. præcipuum huius alitis colorem imitatur. Perdice enim paulò magis ruſſeſcit. ut de Attagene Alexander Myndius tradidit. Dorſum quoque inſtar Perdicis maculoſum habet.* Hactenus Longolius. Quærit Ornithologus an hæc vel eadem ſit cùm Grygallo minore: vel fortè fœmina in eodem genere, quod Morhennam appellant. Talem enim, inquit, omnino deſcribit Turnerus, & dubitat an ſit Attagen, vel Gallina ruſtica. Marem verò in eo genere totum nigrum facit. Fieri autem poteſt, ut vel Turnerus deceptus ſit (quòd magis puto) talem huius Galli fœminam exiſtimando, vt vtrunque genus diuerſum ſit, vel Longolius talem huius fœminę marem eſſe ignorauerit. Ego quidem in nullo animalium genere, fœminam mari colorum uarietate, & pulchritudine anteire puto. Hæc Ornithologus, cuius ſuper hac aue opinionem amplecti malui, quàm de re nunquam mihi viſa diuerſum quid aſtruere. Quòd verò in nullo animalium genere fœminas maribus formoſiores eſſe dicat, id profectò non uſquequaq; verum eſt. Secus enim in rapacium auium genere, maximè Accipitrum, & Falconum euenire videmus, in quibus non modò ſpecioſiores fœminę, ſed maſculis etiam ſæpè duplo maiores ſunt, & robore etiam ſuperant.

Morhenna

Ornithologi error.

Fœminæ rapacium formoſiores maribus.

DE ATTAGENE. Cap. X.

INSTITVTVM à nobis ordinem neutiquam (niſi fallimur) inuertemus, ſi modò de Attagene agamus. Nam ſpermologus eſt, pulueratrix, & gratiſſimi ſaporis. Ad hęc Longolius cùm Gallina Betulæ, ut paulo antè diximus, eandem facit. Quæ itaq; ſententia nunquid erronea ſit, ut mihi videtur, alijs uiris doctis ex ſubſequentibus, quæ dicturus ſum: dijudicandum relinquo.

Attaginus vir. Attagenus piſces.

AEQVIVOCA.

ATTAGINVS Herodoto nomen proprium viri eſt Attagenus (Ἀττηγηνός) non Atagenus per T. ſimplex, ut Hermolaus ſcribit, Athenæo è genere piſcium eſt, qui & Scepinos dicitur. Attagenem Itali Francolinum, ut dicemus, uocant, ſed & id nomen æquiuocum eſt. Ita enim Zacharias Lilius Lagopen (Lagopodem intelligere puto) in agro Vicentino vocari ſcribit, & Francolinus Nicolao Maſſę Columbarum ſylueſtrium genus eſt, niſi fortè, ut Ornithologus vult, Gallinarum potiùs quàm Columbarum genus eſſe dicere voluerit. Gallina quędam ſylueſtris, cuius mas niger eſt, fœmina magnitudine Perdicis, Polonis Attagen dicitur. Attagena item herba eſt, ex qua fomites ignis laudantur, ut ſcribit doctiſſimus Io. Baptiſta Porta.

Attagenus piſces. Ἀττηγηνός Francolinus. Gallina Attagen dicta. Attagena herba. * *Lib. 4. Phyſiogn. c. 14.*

SYNO-

Digitized by Google

SYNONYMA.

ADVRAGI, inquit[a] Bellunenſis, *ſunt aues, quæ dicuntur Francolini Latinè*, vbi Auicennæ vetus tranſlatio habet Durax. Apud Syluaticum etiam eiuſmodi barbaræ voces leguntur, ab Attagene, vt videtur, corruptæ; Actago, Attago, Atage, Atchemigi & Atacuigi. [b] Ariſtoteles, qui bis tantùm huius auis mentionem facit, vtrobiq; Ἀτταγῆνα nominat: Atticè apud [c] Ariſtophanem Ἀτταγᾶς legitur, teſte Varino, vltima circumflexa; at non rectè ita ſcribi Athenæus & Euſtathius volunt, quoniam quæ in ᾶς deſinunt pluſquam diſsyllaba barytona ſint, vt ἀδάμας: dicendum igitur, inquiunt, ἀτταγᾶς & non ἀτταγῆνες, atqui ἀτταγαι quoq; à Polluce nominantur. Legitur item ἀττᾶγᾶς neutro genere apud Heſychium & Varinum hoc modo: ἀττᾶβυγᾶς ὄρνις καὶ τὸ ἀττᾶγᾶς: quo loco Ornithologus mauult legendum ὁ καὶ ἀτταγας. Conijcio enim, inquit, eandem auem eſſe. Inuenio etiam ἀταγᾶς per τ ſimplex ſcriptum; & Galenus aliquoties ἀταγὴν appellat. Apud Suidam ταγὴν legitur auis nomen, quæ ſanè non alia quàm Attagen eſſe videtur; nam & ipſe ταγηναῖον vocari aliàs ſcripſit; quod poſtremum nomen Bizantij, teſte [d] Bellonio, retinuit. Latinis dicitur Attagen fœminino. Plinius & Horatius Attagenem Ionicum dixerunt, Varro, Gellius, & Martialis Attagenam, vt Gaza etiam apud Ariſtotelem tranſtulit. Italis dicitur Francolino, cuius vocis etymum idem Ornithologus à Franco voce diminutiua, id eſt, nobili deriuare putat, quòd hęc auis in cibo nobiliſſima, delicatiſſimaq; ſit. Quod ſi verum eſt, exteram vocem neceſſe eſt eſſe, vt ipſe etiam admittit, cùm tamen in Germania nullam auem eo nomine inſignitam reperiri ſcribat. Francos autem Germaniæ populos eſſe omnibus notum eſt. Cùm verò Germanis, vt ille credit, Haſelhun dicatur, mirum videtur, cur Itali, dum Germanicam vocem ei indere voluerunt, non hanc potiùs imitarentur, quàm nouam fingerent. Quare meo iudicio Francolini vox non tantùm Germanica eſt, ſed & Itala. Vtraq; enim lingua Franci liberi dicuntur, ſeu immunes: quod etymum Attagenis præſtantiæ competere videtur, quòd nempe vulgaribus eas venari interdictum, & libertas viuendi à principibus conceſſa ſit. Idem Ornithologus Attagenem Bononiæ Franguellum dici ſcribit, ſed maximo errore, cùm Franguellus Bononiæ ſit Fringilla, auicula vel decuplo minor. Vocatur item nonnullis, quemadmodum in ſcedulis meis annotatum reperi, Perdix Aſclepica.

[a] *L. 2. c. 112.*

Actago. Atage. Atchemigi. Atacuigi.

[b] *L. 9. Hiſt. c. 26. & 49.*

[c] *In Auib.*

Ἀτταγᾶς. Ἀτταγὴν. Ταγὴν. Ταγηναῖον.

[d] *L. 5. de Auib. c. 6.*

Francolinus vnde dicatur. Haſelhun.

Franguellus Bononiæ quid. Perdix Aſclepica.

GENVS. DIFFERENTIAE. Deſcriptio.

ASTRVERE modò, & certò iudicare, quæ veterum Attagen ſit, admodum arduum eſt: ſiquidem [a] Ariſtophanes Attagenem ſubitò poſt paluſtres aues, & quæ locis riguis & Marathonijs pratis gaudent, nominans, multis viris doctis occaſionem dedit, vt paluſtrem putarent, quemadmodum apertè eius Scholiaſtes, eumq;, vt apparet, ſecutus adagiorum author fecerunt. Contrà philoſophorum princeps, & ſemper veridicus [b] Ariſtoteles pulueratricem eſſe ſcribit: vnde cùm idem philoſophus alibi doceat, paluſtres minimè pulueratrices, ſed lotrices eſſe: itaq; Ornithologus haud ineptè dubitat, an Attagen paluſtris ſit dicendus, licet & ipſe interim nihil certi concludat. Ego Ariſtotelem malui ſequi: & reuera Ariſtophanes Attagenem non inter paluſtres & campeſtres, ſicuti multi putárunt, at poſt illas nominat. Nam ſubinde in ſingulari addit, *Auiſq; variè pennata Attagas Attagas*, & fortaſſis ſynechdochicòs ſpeciem pro genere accipiens, auem nempe monticulam pro monticulis omnibus. Etenim paulò pòſt eandem auem ſimul cum Perdice nominat, quam ſanè nemo paluſtrem dixerit: vel dicamus, vt doctiſſimus [c] Bellonius ad eiuſcemodi difficultatem reſpondet, fieri poſſe, vt ex montibus ad loca vicina deſcendat, per aliquod tempus ibi degens, & deinceps inde ad montes iterum reuertatur, vt Gallinago (Beccaſſe) etiam facere obſeruatur: an ne ideo paluſtris erit dicenda? Ad alium [d] Comici locum, vbi ſic habet τὸν πηλὸν ὥσπερ Ἀττᾰγᾶς συμβάλλους βαδίζων, id eſt, vt communis interpretatio habet; *cenum tanquam Attagen turbabis iens*, dici poſſit, pro τὸν πηλὸν, pul-

Ariſtophanes explicatus.

[a] *In Auibus & in Veſpis*

[b] *9. Hiſt. c. 49.*

[c] *L. 5. de Auib. c. 6.* Gallinago. Beccaſſe.

[d] *In Veſpis.*

G tere-

uerem traduci poſſe,etſi propriè ea dictio cœnum ſignificet. Quomodo enim per cœnum iens,illum excitare poſſit? Solent autẽ aues puluerատrices,ubi puluerulenta loca frequentãt, puluere ſeſe purgare, quo tempore ceu nubem ex eo faciunt, quòd fortè Comicus dixiſſe voluit:ſuum tamen interim cuiq; iudicium relinquo. Quòd ſi verò quiſpiam pertinaciùs aſſeueret,paluſtrem eſſe Ariſtophanis Attagenem,ego cùm illo, utpotè nihil certi habens,nõ contenderim,ſed diuerſam ergò ab Ariſtotelis Attagene eſſe concedere cogetur. Cùm itaq; inter viros doctos nondum conſtet, quæ auis Attagen eſſe poſſit, itaq; aliorum opinionem prius examinabo,deinde quid in tam obſcura re ſentiam,adferam, vt qui iſtæc lecturi ſint, quam malint,opinionem amplectantur. Turnerus ſubolens minimè paluſtrem eſſe,& alterius iudicio ſe ſubijciens,fortè quòd nullam auem uidiſſet,quæ exactè ad Attagenis deſcriptionem accederet:ſi Attagenem,inquit,auẽ paluſtrem,& varijs maculis diſtinctam eſſe ab adagiorum authore verè ſcribitur, Anglorum Goduuittam, ſiue Feduam Attagenem eſſe, indubitanter affirmare auderem. Eſt autem ipſa Gallinagini ita ſimilis(huic etiam Ariſtoteles Attaginem aſſimilat) ut niſi paulò maior eſſet,& pectoris color magis ad cinereum verteret,altera ab altera difficulter poſſit diſtingui. Viuit in locis paluſtribus,& ad ripas fluminum:roſtrum habet longum:ſed captã triticum,non ſecusatq; Columbi, comedit. Triplo pluris quàm Gallinago apud nos venditur; tantoperè eius caro magnatum palatis arridet.

Goduuitta Anglorum Fedua.

Gallinago. Sneppa Belgarum. Beccaſſa. Vuodcoccus.

Gallinaginem intelligit,auem illam paluſtrem,& maculis diſtinctam,quàm Belgæ Sneppã vocant, Galli Beccaſſam, Angli Vuodcoccum:de quo idem rurſus: Falluntur,inquit, Britannici ludimagiſtri, qui ſuum Vuodcoccum Attaginem faciunt, qui ſolis veſcitur uermibus,& grana nunquam attingit, quaſi verò Goduuitta ſua Attagen foret: unde etiam Hadrianum Iunium Gallucinari cõſtat,qui Attagenem etiam Scolopacem uocari aſſerit,cum Scolopax Gallinago ſit. Ornithologus Germanorum Haſelhun, ideſt, corylorum Gallinã ſic dictam, quòd inter corylos verſari ſoleat, Attagenem eſſe putat, hoc præcipuè argumento fretus, quòd id in Italia audiuerit,& ex icone Francolini Veneti;s dicti,& à doctiſſimo medico Antonio Mũdella ſibi miſſi,citra ullam,ut credit,hæſitationem,cognouerit. Verùm id meo iudicio admodum leue argumentum eſt. Quamuis enim plerique viri docti in Italia hanc auem Francolinum uocent ut fecit etiam, doctiſſimus Melchior Guilandinus, qui mihi eam ſub eodem nomine aliquando dono Patauio tranſmiſit: haud tamen inde ſequi puto Attagenem eſſe, ſiquidẽ iſtæc auis,cuius hîc ſubinde iconem exhibebo,Siculis, apud quos abũdat,etiam Francolinus dicta deſcriptioni Attagenis melius reſpõdet. Qualem etiam apud Leonardum Cognoſciutum nobilem Ferrarienſem inter multa alia volucrum genera, quæ in Ornithone ſuo animi cauſa alebat, mihi videre contigit, unâ cùm Gallina Germanica,illi admodum ſimili,quę alia non erat,quã Gallina corylorum. Videamus itaq; num noſtra auis cùm veterum Attagene conueniat. [a] Ariſtoteles Gallinaginem (Scolopacem) Attagenis colore deſcribit, Color Gallinaginis magis ad meam auem, quàm ad Gallinam corylorum accedit: nam hæc minus, quam noſtra auis maculata eſt. Alexander Myndius apud [b] Athenæũ Attagenem *Perdice paulò maiorem eſſe* ait, *totum circa dorſum ποικιλόχροον*, id eſt,uerſicoloribus pictum maculis, *figulina teſta colore, ſed magis ruſſum corpore graui, alis breuibus.* Quæ omnia in meo Attagene exactè reperiũtur: magnitudo in primis, dein dorſi color:& corpus certè ualde graue eſt,& ad uolandũ ineptũ: alæ deniq; multòq; quàm in Gallina Corylorũ breuiores,vt expreſſa etiã icon demõſtrat. Syluaticus noſtræ deſcriptioni nihil aut ſaltem admodum parum aduerſatur, cùm ait: *Attagen auis optimæ carnis inuenitur abundè in Rhodo: de qua* [c] *Hieronymus ait: Tu Attagẽnem eructas, & de cœnoſtri amic. ſto Auſere gloriaris. Aliqui Phaſianum,alij Perdicem interpretantur, ſed neutri benè,cùm Galenus ab eisq; diſtinguat. Reuera autem eſt auis,quæ ab aliquibus vocatur Francolino, magnitudine Phaſianã* (Ornithologus Gallinam corylorum ad Gallinam accedere ſcribit) *ſed cauda diſſimilis* (breuior nempeum noſtra aue cauda multò prolixior eſt,quàm in Gallina corylorum) *pennis uario modo coloratis, ſicut Gallina Indica, interdum tamen colore uiridi, & cæleſti conſpicitur: ſapore quidem delicato.* Hæc ille, an verò noſtra auis alibi uiridis,& cærulea reperiatur,planè ignoro. [d] Bellonij deſcriptio,quantum ex uerborum penuria colligere poſſum,noſtro Attageni potiùs quàm Gallinæ corylorum reſpondet,ſi per Coturnicem, cuius colore Tetricem ſuam (Canne petiere,hoc eſt,Anatem campeſtrem) eſſe ait,marem intelligamus. Etenim Attagenem ſuum, quoad colorem, Anati campeſtri ſimilẽ eſſe ſcribit: Anatem campeſtrem verò Coturnicibus bene maculatis: Eodem modò Syluaticus etiam alibi ait Attagena eſſe Coturnicem: *Sunt autem quedam*, inquit alibi, *Coturnices magnæ ſimiles Columbis, & hæ ſunt Attagenes; alia verò parua, quæ vulgò dicuntur Qualea.* Sed hîc per Columbas, maiores fortè intelligendæ veniunt; ſiquidem aliàs Phaſianorum magnitudine eſſe dixerat. Porrò quamuis

Scolopax.

[a] 9. Hiſt. c. 49.

[b] Lib. 9.

[c] Epiſt. 19. de ſuſt. amic.

[d] Lib. 9. ca. 6. de Auib.

Attagen cum tritico multiplici spica.

Digitized by Google

Porrò quamuis Bellonij Attagenis deſcriptio quodammodo cùm noſtra aue conueniat, reuerà tamen, vel diuerſa eſt, vel fœminam (modo fœmina à mare in hoc genere diſcrepet, quòd ignoro) deſcripſit. Etenim noſtra velut criſtam in capite gerit, qua Bellonij auis, quemadmodum ex pictura agnoſcitur, deſtituta eſt. Vel aliquot ſpecies fuerint: nam Florentiæ apud Sereniſſimum magnum ducem binas diuerſas obſeruaui, unam noſtræ ſimilem, alteram quam marem credebat, roſtro nigro, ſed in extremo rubeſcente, oculi pupilla nigra, iride cinerea, maculis albis per uentrem, dorſo ferrugineo nigris maculis inſignito, pedibus etiam ferrugineis. Prærerea [1] Iulius Alexandrinus diuerſum Attagenum genus ſeſe uidiſſe tradit, magna diligentia ex Hiſpania allatum, paulò noſtrate maius, longiore collo, & cruribus, plumis non eiſdem macularum notis diſtinctis, quòd, ut noſtrum nos, ſic Francolinum uocant Hiſpani ſuum. Quæ notæ eiuſdem noſtræ aui omnino competunt, quæ talis eſt. Magnitudine, & toto habitu ad Phaſianum accedit. Roſtrum habet breue, nigrum & in extremo recuruum. Color toto ferè corpore uariat: Caput in primis aſpectus pulcherrimi criſtam in medio uertice erectam habet ſubluteam nigris & albis maculis uariegatam. Pupilla oculorum nigra eſt: iris lutea: ſupercilia ut in Tetraone ex pellicula coccineo colore rubente. Sub roſtro, & gulæ principio ceu barba ex tenuiſſimis plumis dependet. Collum longiuſculum, & ad corporis habitum aſſimilatum, tenue & exile, cinereum, item maculis nigris & albis conſperſum: quæ in eo differunt, quòd hîc albæ in capite nigræ ſint intenſiores. Pectoris maculæ eiuſdem coloris, eaſq; ferugineæ etiam aliæ percurrunt. Venter cauda, coxæ, & tibiæ, quæ plumis veſtiuntur, ſubcinerea, ſeu plumbea, & nigris item maculis reſperſa. Pedum digiti anteriores longi, poſterior breuis, ſinguli adunco hamo armati.

Attagenum genera.

[1] *Lib. 13. ſub. cap. 5.*

Attagenis noſtratis deſcriptio.

Color.

Caput.

Collum.

Pedum digiti.

LOCVS.

ATTAGEN montium incola eſt[a]. Bellonius ad plana deſcendere negat, atq; hinc rarò in Gallia conſpici; niſi aliundè inferatur: proſtare tamen nonnunquam in foro urbium, quæ montibus adiacent, vt Venetijs, Bononiæ, Romæ: relatum etiam ſibi eſſe à quibuſdam fide dignis ex Pyrinæis & Auernienſibus montibus allatos Francisco Chriſtianiſſimo Gallorum Regi in cibum cenſile: quòd poſtremum, quòd nempe in Pyrineis montibus Attagenes degant, etiam [b] Iulius Scaliger hiſce uerſibus atteſtatur.

[a] *Lib. de Auib. c. 6.*

[b] *In Aſt.*

Et delicatiore qua valens ſucco
Maiore corpulentia Attagen præſtet eſſe
Oris prouincialibus Pyrinæis
Nomen minutiore deferens flexu,
Nam Francolium turba nuncupat uulgi.

Idem fortaſſis quoq; [c] Plinius dixit, cùm ait: *Capitur & in Gallia, Hiſpaniaq; & per alpes etiã.* Verùm qui in Hiſpania naſcitur, ut ex Iulio Alexandrino diximus omnino noſter uidetur. Quòd verò Bellonius ait nunquam ad plana deſcendere, in eo ſibi ipſi contrarius eſt, nam paulò pòſt Ariſtophanem interpretans id non tantùm fieri poſſe admittit, ſed etiam ut aliquo tempore ibi moram trahat: neq; id etiam uerum eſt, quòd in Bononienſi foro Attagen proſtet: quinimo noſtris aucupibus planè ignotus eſt. Auis, cuius nos iconem dedimus, in Siciliæ montibus, ut dixi, ſatis abundè reperitur. Ex Ionia allatus olim in magno pretio erat, unde Plinius ait, *Attagen maximè Ionicus celebratur, quondam exiſtimatus inter rariſſimas aues.* Ionicum etiam nominat [d] Martialis, Clemens uerò Aegyptias à gulosis commendari ſcripſit. Frequentes quoq; in Rhodo inſula ſunt teſte Syluatico. In Cypro Inſula etiamnum domi ali Alexander Benedictus refert, ſed cùm ueteres Attagenes captos à cibo abſtinere dicant, dubitandum uidetur, num alias aues Attagenes uocet: niſi forſitan ibi alantur, dum pulli adhûc accipiuntur: nam & [e] Varro docet, qua ratione educentur. Mirum verò videtur, quòd à [f] Plinio proditum memoriæ eſt in Creta ceruos non eſſe præterquam in Cydoniatarum regione, item apros & Attagenes. [g] Ambroſius Leo Nolanus nullos etiam in Campania reperiri ſcribit, quemadmodum neq; Perdices, cùm inquit, alioqui in ea abundent Phaſiani, & Coturnices, quas Qualeas, & Coturnices magnæ, quas Starnas illi nuncupant. Cuius rei cauſam rationemq; inquirens, aconitum negat ea in regione naſci, quo cùm ſe aues iſtæ purgent, ut ille tradit, itaq; mirum non eſſe, ſi ibi non degant. Sed

Attagen Ionicus.

[c] *Lib. 10. c. 48. Bellonij error.*

[d] *Lib. 3. Epigram.*

[e] *In Gloſſonicis Græcis.*

[f] *Lib. 8. cap. Probl. 343*

ipſum

ipsum audiamus: Cur in Cãpania, inquit, illæ cõperiuntur Perdices, neq; Francolini: cum in ea abundent & Phasiani & Coturnices magnæ, quas Starnas uocant Campani, Contrà Sicilia sunt Perdices & Francolini innumeri: tacatq; ea insula tũ Phasianis, tum Starnis: quia Perdices & Francolini maximè purgantur Aconito, aut alia uenenosa herba; quæ in Cãpania aut non est, aut uix, ineptauè nasci creditur: quod pharmacum abundè uenit in Sicilia? Eadem ratione non sunt in Sicilia Phasiani, neq; Starnæ, quòd illic purgationem nullam reperiunt, quæ in Cãpania uulgò optimaq; reperitur. Siquidẽ quæ cibatu harum auium omnium apta sunt hæc ipsa in singulis memora is regionibus & abundè oriuntur & comperiuntur. Neq; Campanus ager, qui Siculo est paruo Septentrionalior, diuersus est à Siculo cælo, ita earum auium aliquas minus alere & tolerare potest. Qua pro re si quæ ad alendum & mdificandum omnia in singulis apta habentur, ea deficere intelligendum est, quæ ad purgationem faciunt. Aues enim illæ non solùm alimenta, ut nutriantur, sed etiam medicamenta, ut purgentur, disquirere dicuntur. Habent enim suas medicinas animalia cætera: quippe cùm animalia præter stirpes; etiam proprias ægritudines sentiunt. Hæc itaq; Nolanus. Verùm aconito purgari Attagenes siue Francolinos & Perdices, an alicuius authoritate scribat, an ex propria experientia planè ignoro, nam nunquam mihi id ab alio uo exaratum uidere contigit: hoc saltem ei uix credo, Campanis maiores Coturnices uulgò Starnas nuncupari: nam in tota, nisi ego turpiter fallor, Italia Starnæ, minores Perdices dicuntur, maiores siue ruffæ Coturnices. Mirum etiam cur & alij non scripserint Francolinos & Perdices in Campania non prouenire.

In Sicilia cur Perdicibus & Francolinis abudẽt, & careant Phasianis & Starnis.

Campania cur quibusdã auibus destituatur.

Aues eas regiones i primis colunt, ubi alimenta, & medicamẽta habeant.

Coturnices maiores apud Cãpanos Starnæ nuncupantur.

Perdices maiores uulgò Italis dicuntur Coturnices.

VOX. EDVCATIO. VICTVS.

RAPHAEL Volaterranus Ἀττηγᾶν tanquam ex Aristophane dulce canere interpretatur: atqui apud Comicum, vel vllum alium authorem nunquam huius auis cantum memoratum noui, & planè id somniare videtur Volaterranus: Vereor autem veluti memoria lapsum, quod Aeliano debebat, id [a] Aristophani ascripsisse. Ille enim ita scribit: *Attagena auis meminit etiam Aristophanes Comicus in suis auibus. Loquitur hæc nomen suum, quo potest uoce & decantat.* [b] Plinius aliàs uocalem, captum obmutescere author est. Nutritur & educatur eodem modo, quo ex [c] Varrone diximus in Phasiano; ad quem locum lectorem remitto, ne uelut bis coctam cramben eadem obtrudam. Spermologus est teste Alexandro Myndio apud [d] Athenæum, id est, frugibus & granis uescitur, sicut Gallinacei, ut Gillius & Leonicus de suo addiderunt. Nonnulli dubitant an dictio ista σπερμολόγος uertenda sit frugibus uictitans: an potiùs seminibus frugibusue erutis atq; effossis, ut Spermologus auis dicta, quam ex Athenæo scribunt ab eruendis seminibus nomen habere, Sed quis non uidet, parum referre, siue effossis in agro antequam proruperint, siue aliter repertis uescatur, modò illa in cibum recipiat.

Ἀττηγᾶν, quid Aristophani significet.

Volaterrani error.

[a] *L. 4. de Anim. c. 42.*
[b] *L. 10. c. 42.*
[c] *In Geopon. Græcis.*
[d] *L. 9. Deip.*

Spermologus auis uocabulum dicta.

NATVRA. SYMPATHIA. Antipathia.

ATTAGEN, inquit [a] Aristoteles, pulueratrix est, ut reliquæ aues non alticolæ, sed terræ propioquæ. Idem Alexander Myndius testatur, item captos non solùm non mansuescere, sed ne uocem quidem amplius edere, nisi denuò liberi dimittantur: Et hoc pariter Gillius repetit: qui præterea ab Attagene ceruos amari ex Oppiano scribit, & eorum dorso insilire. Contrà [b] Aelianus has aues & Gallinaceos inimicos esse asserit.

Attagẽ pulueratrix auis est.

[a] *L. 9. Hist. cap. 49.*

Ceruos Attagẽ amat, & Gallinaceos odit.

[b] *L. 6. Hist. animal. c. 45*

PROVERBIA.

Attagenes qui dicãtur

ATTAGEN, Ἀττᾰγᾶς; Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali ioco dici ſolere in ſeruos ſtigmaticos, quòd hæc auis plumas habeat variis colorum notis diſtinctas. Atq; ita ſanè Ariſtophanes eandem uocem accipit, inquiens:

Εἰ δή τυγχάνω τις ὑμῶν δραπέτης ἐὼν μόνος
Ἀττᾰγᾶς ἔστος παρ' ἡμῖν ποικίλος καλήσεται.

Si quis è vobis erit fugitiuus atq; vſtus notis
Attagen is ſanè apud nos uarius appellabitur.

Pauones q. Ad eundem modum ταὼς, id eſt, Pauones appellant Græci nitidiùs cultos, & uerſicoloribus amictos.

Aliud adagium eſt apud eundem Suidam, Ἀττᾰγᾶς νουμήνιος, ἐπὶ τῶν, nec plura: apparet autem locum eſſe mutilum. Adagiorum author traduxit. *Attagena nouilunium*, & *referturinquit, hoc adagium à Suida, nec explicatur, niſi quòd è diuerſis locis haud difficilè coniectura colligi poteſt, dictum fuiſſe in turbam abiectorum & ſeruilium hominum. Siquidem Attagen auis eſt palmitris, verſicoloribus plumarum maculis diſtincta, unde ſeruum hominem ſtigmaticum, & cui tergum ob plagarum vibices, variis punctis eſſet picturatum, Attagenem vocabant. Porrò ad nouam lunam (ſic enim Graci vocant initium menſis, cùm calendas non habeant) & ſerui diſtrahebantur apud Athenienſes, & militum delectus agebatur, vt Suidas ſcribit in voce Νουμηνία.* Hæc ille. Sed ignorabat Numenium auem eſſe Attageni ſimilem, de qua plura Deo uolente in propria eius hiſtoria dicam: Itaq; quadrabit prouerbium, ſi duo inter ſe ſimiliter improbi, & uarijs dolis referti, (ut aues iſtæ maculis) conuenerint. Neſciebat etiam idem planè prouerbium eſſe, quod alibi retulit, *Conuenerunt Attabas & Numenius*, Συνῆλθον Ἀττᾰβᾶς τις (legendum Ἀττᾰγᾶς τις) καὶ Νουμήνιος. *Quidam*, inquit, *legunt Attagas.* (& reuera ita omnino legendum eſt) *Dici ſolitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos infigne fur furum fuiſſe. Meminit huius Diogenes Laertius in vita Timonis Necei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabant intellectu atteſtante ſenſibus eſſe credendum, cùm ipſe nec rationi nec ſenſibus eſſentiendum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum eſt, cum Bitho Bacchius.* Hæc idem ille, deceptus, ut apparet, à Diogeniano, qui auium nomina, hominum nomina fuiſſe putauit.

Ardea in auem. Attagenæ macularum uarietate ſimilis eſt etiam Ardea ſtellaris, quam ex ſeruo (nimirum ſtigmatia) in auem mutatam fabulantur, eadem ſcilicet ratione, qua ſeruus improbus, uibicibus & liuoribus, aut etiam cauterijs notatus, Attagen dicitur.

Hanc item paræmiam; τοῖς τῶν κακῶργων κακὰ, id eſt, *malis terminata*, hoc eſt, digna dignis eueniunt, aiunt ab huiuſmodi quadam fabula profectam. Narrant Attagenes aues, cum primùm è Lydia in Aegyptum eſſent deportatæ, atq; in ſyluas dimiſſæ, Coturnicis uocem edidiſſe: deinde euenisſe, ut exiccato Nili fluminis alueo, peſtilentia regionem Aegyptiorum infeſtaret, magnamq; hominum uim abſumeret: Interea Attagenes uocem edere cœpiſſe humanam & articulatam, aliquanto maiorem puerili, dicentes hæc uerba: τοῖς κακοῖς τρὶς κακὰ, id eſt, *malis ter mala*. Athenæus huius fabulæ authorem citat Socratem in libro de terminis ac locis, tum de igne ac lapidibus, ſic efferens adagium, τρὶς τοῖς κακοῖργοις κακὰ:

L. 9. c. 22.

Circumfertur inter Græcas ſententias & hic uerſus:

Ἐσθλῶν γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ δίδοῖ βίος; id eſt:

Vero bono bona largiuntur calites.

Referuntur & hi ſenarij ex poëta quopiam in commentarijs de audiendis poëtis:

Εἰ μαρμάρου γὰρ τῶν κακῶν βουλεύματα
Κακὰ, ἀμοιβὰς ἐχὶ κερτόδαι βροτοῖς, id eſt

Conſilia ſi quis deſtinârit improba,
Haec neceſſe eſt praemium ferre improbum.

Digitized by Google

VSVS IN CIBIS.

APleriſq; medicis, maximè Galeno & Oribaſio in ratione alimenti Attagenes cum Perdicibus ferè coniunguntur. Caro earum facillimè excoquitur, & probum ſuccum generat. In hanc, inquit [a] Iulius Alexandrinus, non immeritò omnes congeras alimenti probi laudes, ſiue laudatus ſuccus ſit ex ſanguinis optimi generatione, vnde clari maximè illuſtreſq; ſpiritus gignuntur; ſeu ſpectanda copia, quæ, vt in auibus expectari hinc poteſt, idq; paucissimo excremento, multa: ſeu concoctionis facilitatem ſequamur, cum alimenti, vt diximus, non exigua copia coniunctam. Indicio horum omnium fuerit carnis in primis candor totius, & teneritudo, fibris prorſus nullis, quæ manifeſtò bonitatem nobis alimenti hanc præſtent, quam experimur. Hæc ille; & Galenus reuera *ſuccum ex Attagenum carne laudabilem, neq; tenuem, neq; craſſum* gigni ait. *Duræ auis*, inquit [b] Auicenna, vt Bellunenſis emendat, *præfertur carni Cubigi* (Coturnicem interpretatur Bellunenſis, Venetijs dictam hoc eſt, Perdicem, cuius roſtrum & pedes rubent) *& Alſuachat* (hoc genus Turturum eſt, vel Palumbium colore camelino, aut cinereo, Bellunenſis) *eadem temperantior, teneriorq; ac ſiccior eſt carne Altedarugi* (hoc eſt, vt idem Bellunenſis vertit, Phaſiani, vel Perdicis, vel auis Coturnici ſimilis) *Et minus calida*. Et alibi rurſus: *Inter aues melior eſt caro Alduragi, & Gallinarum eſt ſubtilior ea, & non ſunt cum nutrimento carnium Alchabagi, & Altedarigi* (qui locus eſt obſcurus & haud ſcio an deprauatus.) Attagênis eſus non aliter ac cæterarum præſtantiſſimarum auium ſemper in maximo honore habitus fuit. Phœnicides apud [c] Athenæum, dum varias ſe delicias deguſtaſſe refert, vtpote myrta, vel propylea (quam vocem pro cibo nuſquam inuenio) iſchadas, nihil horum cum hocce volucrum genere conferri poſſe teſtatur: & Galli, teſte [d] Bellonio cibum alicuem à ſaporis excellentia & maximè piſces commendare volentes, Perdici marino comparant; ita, (inquit) antiqui Attagenem Perdici præferentes, huiuſmodi delicatos cibos Attagenes marinos nuncupabant. Non mirum itaq; ſi [e] D. Hieronymus in luxurioſum & gulæ delicijs deditum inuectus, Attagenem eructare, & de comeſto Anſere gloriari obijciat. Veteres ac in primis [f] Plinius Ionicum tanquam ijs, qui & alijs regionibus afferretur, delicatiorem celebrabant. Hinc legimus etiam apud [g] Flaccum:

Caro Attagenum quæ ſit.

[a] *L. 12. Salub. c. 5.*

[b] *L. 2. c. 228*

Luxus in eſu Attagenum.

[c] *L. 14. Deipn.*

[d] *L. 5 de Auib. cap. 6.*

Perdix marinus.

[e] *Epiſt. 14 ad Aſellam de ſiſt. amicis.*

[f] *L. 10. c. 48.*

[g] *In Epod.*

Non Afra auis defendat in ventrem meum
Non Attagen Ionicus:
Iucundior quam lecta de pinguiſſimis
Oliua ramis arborum.

Laudat eoſdem [h] Martialis:

[h] *Lib. 3. Epigram.*

Inter ſapores ſertur alitum primus
Ionicarum guſtus Attagenarum.

[i] Aulus Gellius verò Attagenam Phrygiam ex Satyra Varronis, quæ περὶ ἰδιωμάτων inſcripta eſt, id eſt, de peregrinis ciborum generibus, nominat inter genera & nomina edulium & domiciliia omnibus alijs præſtantia, quæ profunda ingluuies veſtigauit, Scaliger Hibericum celebrat, inquiens:

[i] *L. 7. Noct. Attic. c. 16.* Attagena Phrygia.

Turgenſq; noſtro ſanguine eructet Pagrum
Aut Attagena Hibericum.

Condituram harum auium leges apud [k] Apitium, *In Perdice*, inquit, *Attagena, & in Turture* (ſcilicet condimentum) *piper, liguſticum, mentham, ruta ſemen, liquamen, merum & oleum calefacies.*

[k] *Lib. 6. c. 3.*

MEDICA.

GALENVS alibi, quibus Attagenum carnes conueniant, docet, & ſtomachicis prodeſſe aliàs etiam dixit. In libro de renum affectibus, qui eidem Galeno aſcribitur, pro nephriticis etiam laudantur. Hinc Alexander Benedictus victus rationem pro calculoſis deſcribens: Laudatiſſimus, inquit, in cibo eſt Attagen, ſi domi non educatus fuerit. Cerebrum & intellectum ac genituram auget, teſte Auicenna, libidinemq; promouet. Trallianus Attagenes etiam perulentis in cibo concedit.

[a] *L. 6. de ſanit. tuen. l. 8. de cop. med.*

DE

DE GALLINA CORYLORVM. Cap. XI.

QVAMVIS iſtæc etiam auis, quam nunc in manibus aſſumpſimus, fortaſſis cuipiam huc non pertinere videri queat: nobis nihilominus viſum eſt, antequam ad alias ſermonem noſtrum conuertamus, de ea prius aliquid dicere, vel hoc potiſſimùm argumento adductis, quòd plerique viri docti veterum Attagenem eſſe credant, præter vnum Gyb. Longolium, ſed qui turpiter cum Otide, aue decuplo fermè maiore, & tridactylo, vt mox patebit, confundit, nominis fortè vicinitate deceptus. Orix enim Alberto & authori de rerum natura, Gallina corylorum dicitur; quam barbaram vocem fortaſſis cum Græca Otis eandem eſſe iudicans, eandem quoque auem eſſe coniecit: & forſan pariter ex Lagodiæ nomine, quo Alexander Myndius apud Athenæum Otidem, hanc ſcilicet cum Oto aue nocturna implicans, dici ſcribit, ad eandem ſententiam impulſus eſt. Mihi Lagodiæ nomen à lepore factum, & non Otidi, ſed Oto Noctuæ ſimili conuenire videtur, eò quòd pedes plumis villoſos & leporis fermè ſimiles habeat: qua ratione etiam Lagopodi, quam Perdicem albam, vel montanam appellant, inditum nomen.

Longolij error.
Orix quid Alberto.
Lagòdia q & vnde dicta.
Lagopus vnde dicta.
Perdix alba, vel montana.

SYNONYMA.

GERMANIS, apud quos hæc auis Alberto teſte, abundat, dicitur ein haſelhun, id eſt, Gallina corylorũ, vel vt * Chriſtophorus Encelius air, Raebhuner hoc eſt, Gallina vitium, quòd ſub eiuſmodi arboribus degat. A Græcis & Latinis Attagênem appellari plerique docti arbitrantur; quibus & Ornithologus aſtipulatur. Ego quid de Attagene ſentiam præcedenti capite expoſui. Albertus & author de natura rerum hanc auem vocant Bonaſam, at qua ratione, ignoro. Ornithologus originem Gallicam eſſe ſuſpicatur, vt ſcilicet Bonaſa dicatur, quaſi auis bona, quòd in cibo laudatiſſima ſit. Idem Albertus etiam Oricem appellat, Longolius Otidem, falſus, vt dictum, nominis vicinitate. Petrus Bellonius Gallinam ruſticam M. Varronis. Et * alibi vt Ornithologus annotat, Perdicem montanam, & ſyluaticam dici poſſe ſcribit. Italis pro locorum diuerſitate, diuerſis etiam venit nominibus. In locis non longè ab alpibus diſſitis & circa lacum Verbanum Pernis alpedica, id eſt, Perdix alpina: ab aliis, vt Bellinzonæ Faſanella: aliis denique Francolino, vt probat Ornithologus ex doctiſſimi medici Aloyſij Mundellæ epiſtola ex Italia ad eum miſſa vna cum auis icone, quæ omnino cum Gallina Corylorum eadem erat. Galli vocant Gelinotte, vel gelinette ſauuage, id eſt, Gallinam ſylueſtrem, vt in Burgũdia & Lotharingia, Perdris de montagne, id eſt, Perdicem montanam: item Geline, vel Gelinote de boys. Angli Morehen, vt quendam ſibi interpretatum fuiſſe Ornithologus memorat; ſed hoc nomine potiùs quædam ſylueſtris Gallina ſignificari videtur. Vngari Tſchaſarmadar, id eſt, Cæſaris auem, fortè ob carnis præſtantiam, quaſi Cæſare digna ſit. Illyrij Gerzabek, vel Rzierziabek: Turcæ Iabantau.

Haſelhen, *In opere de re metall. l. 3 cap. 14.
Gallina vitium.
Bonaſa & eius etymo.
Auis bona. b Lib. de Auib. c. 31.
Otis Lõgolij, ſed perperam.
Perdix ruſtica, vel montana, Bellonij.
Gelinotte ſauuage.
Gallina ſylueſtris.
Perdris de montagne.
Geline de boys.
Tſchaſarmadar.
Cæſaris auis.
Rzierziabek.
Iabantau.
Pernis alpedica.
Faſanella.
Fracolino.
Gelinette.
Morehen.
Gallinæ corylorum cũ Perdice ſimilitudo.

GENVS. DIFFERENTIAE.

GALLINA Corylorum prorſus ex Perdicum genere videretur, niſi maior eſſet; vnde dicebat Longolius: Otis (intelligit autem Gallinam coryli) Perdici adeo ſimilis eſt, vt præter hoc inditium (nimirum quòd plumas circa aures non erigit, vt Otus, ſed demittit, vt palearum quandam ſpeciem repreſentet potius, quàm auricularum) & quòd roſtro paulò longiore eſt, ab illa parum differt: corpulentior tamen & cruribus plumoſioribus currit, vt fortaſſis ob hoc ab Alexandro Myndio Lagodias dicta ſit, ob id quòd tanquam villis leporinis hirta videatur. Hæc ille. Cùm itaq; Perdicibus multò maior ſit, & ad Gallinam propè accedat; itaq; ad Gallinarum fortè genus potiùs referenda videtur: ſuum tamen interim cuiq; iudicium relinquo

relinquo. Quod verò Longolius paleatum quandam ſpeciem repreſentare dicat; id in Gallina corylorum minimè videtur habere locum.

FORMA. DESCRIPTIO.

GALLVS Corvli, inquit Ornithologus, quem ipſe conſideraui, talis erat: paulò minor Gallina, roſtro breui, nigro. Palpebra ſuperior croceo aut ferè cocci colore ſplendebat: puto autem in maribus hunc colorem intenſiorem eſſe, in fœminis remiſſum. (Vnde mea, quam mihi doctiſſimus Melchior Guilandinus pro Attagene aliquando Patauio dono miſit, fœmina fuerit; nam in ea talis color admodum remiſſus erat.) Pennæ vndiq; variæ, ſic vt color glaucus ſiue cinereus, niger, caſtaneus & albus in eis ſpectarentur. Deniq; tota erat varia & elegans auis. Cauda quàm Perdicis longior: in extremitate coloris glauci; paulò interius vero linea latiuſcula erat nigra. In ſupina etiam capitis parte plumæ nigræ. Pedes omnino hirſuti plumis ad principium vſq; digitorum pertinentibus, quæ villos leporinos ferè referebant. Digiti pedum corticoſi, ſquamoſi, glauci, multis lineis articulati, vt in Gallo ſyluestri illo, quem Gallum frondium (Laubhan) noſtri vocant. Hactenus Ornithologus. Mirum videtur, cur fuſcam eam maculam tacuerit, è qua eiuſdem coloris tenues quædam pennæ ceu villi dependentes tanquam barbam efficiunt. Quam verò lineam nigram in cauda vocat, ea profectò maxima potiùs macula dicenda eſt: in qua etiam aduertendum eſt, quòd ſuperiores pennæ, quæ cæteras tegunt, ea careant. Verùm ſicuti mutila quodammodo hęc Ornithologi deſcriptio eſt, ita contrà exactiorem ex doctiſſimo [a] Petro Bellonio præterire nolo. Auis, inquit, quam ſyluaticam Gallinam vocant, Lutetiam Pariſiorum quandoq; ex Hercinia ſylua defertur media potiſſimùm hyeme. Arbitramur autem hanc eam eſſe, quam veteres Romani Gallinam ruſticam dicebant. Qui has volucres ad nos deferunt, ex Lothoringiæ oris veniunt, & cùm Phaſianis delicatiores eſſe ſciant, duobus etiam aureis nonnunquam eaſdem vendunt: nam Principum œconomi emptas ab ipſis portatoribus ad aulas deducunt, vel priuatis etiam magnatum epulis nuptiſq; ceu aptiſſimas volucres reſeruant. Ratio cur eiuſmodi alites, ueterum Gallinas ruſticas eſſe ſuſpicati ſumus, haud deeſt: ſiquidem quæ M. Varro (ubi ait: *Gallinæ ruſticæ ſunt in vrbe raræ, nec ferè manſuetæ ſine cauea Romæ, ſimiles factè non his villaticis Gallinis noſtris, ſed Africanis aſpectu, & facie incontaminata: in ornatibus publicis ſolent poni cum Pſittacis, & Merulis albis: item alijs id genus rebus inuſitatis: neq; ferè in villis ova, aut pullos faciunt, (in ſeruitute enim non fœtant) ſed in ſyluis.*) Ruſticæ Gallinæ tribuit, ea omnia egregiè admodum huic Gallinæ ſyluestri conueniunt. Nomen fecit hæc auis inſulæ maris Liguſtici, Gallinariæ inde dictæ, quòd hæc eiuſmodi etiam aues copiosè ſubminiſtraret. Hinc quoq; factum eſt, vt nonnulli exiſtimauerint Perdices, quas incolæ inſulæ Ieræ pingues uocant, eſſe has noſtras Gallinas ſyluaticas. Pennæ ſuperioris dorſi ſimiles ſunt Aſcolopacis, (Beccaſſe,) quæ uerò ſub uentre è regione uentriculi ſunt, albeſcunt, nigro maculatæ, & quæ in collo ſunt, ut Phaſiani. Caput & roſtrum inſtar Perdicis; rubedinem habet in ſuperciliis, ut Perdix. Cauda etiam, ut in Perdice minore, fulua (griſea) in extremitate alba, & deinde nigra ad pollicis magnitudinem, cætera colore colli Tetraonis. Pennæ, quæ ſunt ſupra oſſa ſacra longæ ac duplices, colore, ut in dicta Perdice. Remiges alarum adinſtar Aluconis maculatæ ſunt. Tibiæ plumis ad digitos ferè uſq; tectæ. Pedes habet, ut Perdix, quam diximus: qua nota ab Attagene diſtinguuntur, ſicuti etiam corpulentia, quæ Gallinâ minor eſt. Roſtrum obtinet breue, rotundum & nigrum. Habet pariter pennas phœniceas, hoc eſt, colore dactylorum in utroq; latere ſtomachi ſub alis. In ſumma quicunq; imaginatur ſeſe Perdicis conſpicere ſpeciem colore inter rubrum & cinereum medio, quæ præterea aliquid de Phaſiani plumis participet, hic Gallinam hanc ſyluaticam conſpexerit. Hactenus Bellonius.

Color.
Cauda.
Pedes.
Laubhan.
[a] *L. 5. de auib. c. 11.*
Gallina ſyluatica.
Gallina ruſtica.
Gallinaria inſula.
Deſcriptio.
Dorſum.
Caput.
Alæ.
Tibiæ.

LOCVS

Gallina Corylorum cum Aegylope, ſiue feſtuca.

Digitized by Google

LOCVS VICTVS.

NIDOCCE auium genus Alberto teſte frequenter corylis inſidet, & iulis ſeu nucamentis, quæ piper longum ſpecie referunt, veſcitur. Sed cùm eiuſmodi iuli toto anni tempore non dentur, itaq; pronunciandum videtur, eos tantùm alijs cibis præferre; Alioqui, vt * Georgius Agricola tradit, in condenſis & opacis ſyluis degere ſolet. Idem ait plurimas in montanis ſyluis circa radices alpium reperiri, præſertim vbi coryli & rubi abundant, nimirum vt alantur ijs in locis, & ab auium rapacium inſidijs tutiores ſint, hyeme itidem in ſyluis manere, at corylis veſci, minimè. Idem ferè Aloyſius Mundella in epiſtola ad Ornithologum ſcripta aſſerit: In noſtris regionibus, inquiens, (circa Brixiam Venetorum) ea auis capi non conſueuit, licet auceps quidam mihi proculdubio affirmauerit, ſe plurimas per anteactam hyemem venando cepiſſe, eaſq; per montes tantùm arboribus conſitos, & per ſyluas videri, nõ per campeſtria, vt quę rapacium volucrũ inſidias magis timeant, quàm hominum aſtus: ac quandoq; in arborũ ramis humilioribus inſidere, & velociter, vt Coturnices quoq; aſſolent, currere. Hæc ille. Sed quo victu vtantur, nemo explicat: vnde omnino crediderim ſpermologas eſſe. Pullos vbi educauerunt, vt iam volari poſſint, aliò abducunt extra locum educationis ipſorum: illi verò bini, mas & fœmina alij aliorſum ſe conferunt, quod indubitanter ob alimenti inopiam facere coguntur. Ornithologus aucupem narraſſe ſibi tradit, ſe captę cuiuſdam ingluuiem & ventriculum reſcidiſſe, & cibo, quo aleretur, in eis animaduerſo, aliam quandam deinde multo tempore pauiſſe: ſed & is cibum non nominat, cùm alioqui nominare ſanè debebat.

COITVS.

NEGANT, inquit author de natura rerum, Gallinas coryli more aliorum animantium coire, ſed libidinis tempore marem hiante ore diſcurrere, donec ſpuat, ſeu ſpumam eijciat, quam fœmina mox deuorat, & concipit. Sed hoc falſum eſſe Albertus hac ratione affirmat. quod ore, inquit, accipitur, in ventrem fertur, vbi alteratum nutrit, & quod ſuperfluum eſt, aluo redditur. Vnde meritò omnibus ſeſe ridiculum proponit * Chriſtophorus Encelius vir aliàs undiquaq; doctiſſimus, omnes fermè Gallinas ſylueſtres ore, ſed diuerſo modo coire pronuncians. Hæ ſpecies, inquit, Gallinarum ſylueſtrium, quæ à corylis & uitibus nomen habent; item quæ ab agris requieſcentibus nomen inuenêre in Marchia, coloris cyanei, optimi ſaporis, boni chymi, coeunt ore circa æquinoctium uernum, oſculatione facta, ut ſolent Columbæ. Gallus enim iſtarum ſpecierum roſtrum inſerit in os fœmellæ, & ita ſperma infundit, more uiperarum, in fœmellam. Hinc credibile eſt, quod ferunt aucupes & uenatores, Gallos de ſylueſtribus Gallinis, quæ à corylis nomen inuenêre (quas aliàs, neſcio an bene, Bonaſas uocant) ſenio cõfectos oua more fœmellæ ponere, quæ excludãt buffones, & ex illis naſci baſiliſcos ſylueſtres; ſicut ex ouo Galli Gallinacei domeſtici poſt nouem annos excluditur Baſiliſcus per rubetam domeſticus: id quod teſtatur experientia. Sunt enim iſti ſerpentes uerè baſiliſci ſylueſtres deſcriptione Nicandri, qui baſiliſcum ſylueſtrem deſcribit. Neq; eſt genus per ſe & rariſſimè reperitur. In Marchia & in ditione Abbatis Zinnenzis, prope urbem Luckennualdam contigit mihi uidere talem ſerpentem interfectum à paſtore, & profectò magna in ſyluis ibi eſt copia talium Gallinarum. Serpens erat capitis acuminati, flaui coloris & fermè crocei, longitudine ad tres palmos & ultrà, immenſæ craſſitudinis, cauda turbinata in latus, multis notulis candidis aluo inſignitus, tergore tendente ad colorem cyaneum, oris immenſi pro portione corporis. Paſtor qui eum interfecerat acuminata ſecuri, narrabat mihi illum ueſci ranis, ſerpentibus & omnium generum animantibus, præter Bonoſis, ut de quarum proſapia ſit genitus. Habitationem eius eſſe ad paludes, præcipuè ubi coryli ſint, mirum in modum delectari lacte, propterea interficere eam uaccas uenenato ictu & propterea ipſum quoq; eò magis peti à paſtoribus & interfici. Retulit idem mihi paſtor eius uocem eſſe ueluti Anſeris defendentis pullos, & hanc uocem Nicander uocat ivgen. Hæc omnia itaq; ille, quæ qui uolet, credet, ego penes ipſum fidem manere uolo, & profectò nemo unquam etſi diſertiſſimus

mus mihi perſuaſerit animalia ulla ore coire aut concipere, aut ex auium ouis ſerpentes generari. Refert porrò ſimilem ſubinde fabulam de Vrogallorum conceptione, & ſerpentium quorundam ex ſpermate eorum in terram effuſo generatione, ut ſuo loco etiam diximus. Baſiliſcos etiam aliquos ſyluestres, alios domeſticos eſſe, & illos à Nicandro deſcribi nullo authore aut teſte, ne ipſo quidem, quo nititur, Nicandro defenderit. Quamobrem ad accuratiorem de hiſce ſerpentibus inquiſitionem, hoc ſcripto noſtro, ſi fortè inciderit, excitari ipſum velim, aut nimis credulos alios homunciones eius aſſeclas, ita quidem ne vulgo, & paſtoribus temerè fidem adhibeant.

Baſilisci ſyluestres, & domeſtici.

CAPIENDI RATIO.

STVMPFIVS Gallinas corylorum bis quotannis capi aſſerit, menſe nimirum Martio, & Autumno. Capturus eas auceps, inquit, uocem earum diligenter obſeruatam fiſtulâ imitatur in ſylua: illę ſi præſentes fuerint, reſpondent. Tum auceps in Tugurio aliquo humili ſe abſcondit, & rete erectum aliquot paſſuum longitudine ante tigurium extendit. Tum autem fiſtula uocat: aduolat illa, & per terram iuxta tugurium huc illuc diſcurrens reti implicatur & capitur. Et rurſus: Si gallus, inquit, tantùm huius generis capiatur, Gallina relicta, Gallum alterum adducet, ita ut plures Galli unam ſemper fœminam ſequentes deinceps aliquando capiantur. Gallina verò capta, Gallus alteram ſequitur Gallinam, nec amplius ad priſtinę habitationis locum reuertitur.

SYMPATHIA.

GYBERTVS Longolius, qui ut aliquoties diximus, coryli Gallinam Otidem veterum facit, illã quoq; equis (quod veteres de Otide ſcribunt) gaudere tradit, neſcio ex proprianè experientia, an inde tantùm, quòd auem eandem eſſe perſuaſum habebat. Verba eius in dialogo hęc ſunt. LONG. En tibi Otin (Otidem potius) ut equo delectatur, caudam illius, ut uellicat, ut aſſilit ſternutanti. PAMPH. Nidum parat, quamobrem ſictis equinas colligit. LONG. Nihil minus, naturalis eſt amoris: quamobrem ij qui uel uiſco, uel retibus, uel arcu illam fallunt, equum adducunt, ſed eum aucuparium, qui bombardæ, uel ſcorpionis fragorem non exhorreſcit. Nam fictis equis, quibus Perdices illaqueant, rarò prehenditur.

Otis equũ amat.

VSVS IN CIBIS.

NOSTRI, inquit Ornithologus, cibum prorſus nobilem & ferarum atiũ omnium laudatiſſimam hanc auem prędicant: ita ut principibus etiam interdum poſtridie quàm cocta eſt, apponatur ſola auium, aut omnino animalium fortaſſis. Sunt qui colores quatuor diuerſos in eius carne inueniri dicant. Hæc ille, ſed quales non addit. Albertus carnem foris nigram intus albam eſſe ſcribit, teneram verò & gratiſſimi ſaporis. Author de natura rerum, & Aloyſius Mundella in probitate ſucci Perdici eam comparant, Mundella etiam præfert. Capta, ut Stumpfius ait, per excrementi locum exenterari, ſaliri, condiriq; poteſt, ut cum plumis etiam diu ſeruari aut procul deferri poſſit.

Carnis qualitas.

Cibi nobilitas.

VSVS IN MEDICINA.

IDEM Stumpfius Bonaſam epilepticis ſalubrem ex alijs tradit, ſed quorum authoritate nitatur, non nominat. Mulieres audio, inquit Ornithologus, harum auium pennis certo tempore decerptis aduerſus uteri ſuffocationem uti: neſcio ſuffitunè, ut Perdicum Pauonumuè pennis, an aliter: ſed tale remedium, ut ille etiam fatetur, ſuperſtitione non caret. Eodem referente Hippiatri quidam recentiores, Bonaſarum tres quatuoruè ueutriculos unà cum cibo in eis cõtento equis aſthmaticis deuorandos dari præcipiunt.

Bonaſę facultas.

DE

Digitized by Google

DE OTIDE SEV TARDA AVE. Cap. XII.

OTIS ſiue Tarda auis, quamuis toto genere à præcedentibus auibus differat, nimirum tridactylos à tetradactylis, antequam è manibus excidat, nõ ab re fuerit hoc loco de ea pertractare, cùm quòd cum proximè præcedentibus pleriſq; ferè confunditur, quemadmodum ſatis ſuperq; demonſtrauimus, tùm etiam quòd pulueratrix eſt, & frugibus ueſcitur: ſiquidem de pulueratricibus & frugiuoris hactenus egimus, agemuſq; donec auium natura patietur. Vt uerò quàm breuiſſimè repetamus, cum quibus auibus Otis implicita ſit, dicimus Hermolaum & Longolium perperam exiſtimaſſe Otidem Tetraonem eſſe: rurſus eundem Longolium & Ornithologum lapſos, dum credunt hanc auem eandem eſſe cum Tetrice Nemeſiani poëtæ. Idem Longolius Gallinam corylorum, de qua proximè egimus, auem, inquam, Otide noſtra uel quaſi decuplo minorem cum Otide eandem eſſe aſſerit, errore tam manifeſto, ut uel cæcus de eo iudicet, quod ceu in Vrogalli hiſtoria omiſſum hîc addimus. Adhæc Turnerus ſcribit aliquot Germanorum litteratores, ut Murmellium Pygargum Aquilæ genus interpretari Trappum turpi errore: Siquidẽ Trappus Germanorum, ut ſubinde patebit, Otis eſt, ſeu Tarda. Poſtremò [a] Syneſius ſcribit Otidem ab imperito aliquo Pauonem exiſtimari poſſe. Sed ne diutiùs in recenſendis Neotericorum erroribus tempus teramus, amábo examinemus ueterum monumẽta, uideamuſq; nunquid & ipſi ſibi conſtent. Equidem Athenæum qui legat, & parum etiam attentè legat, niſi prorſus ἄμυσος ſit, indubitanter iudicaturus eſt omnia, quæ de Otide prodidit, cum Oto aue toto genere diuerſa, utpote nocturna, peſſimè confudiſſe. Ridiculosè item Oppianus pro Otis Otides inducit, hiſq; cornua affingit. Sed quid & hoc miramur, cùm nec Plinius, immo uerò (ſi Deo placet) nec ipſemet Ariſtoteles ſibi conſtare uideantur. Apud [c] illum enim, ubi hunc Ariſtotelis locum traducit, Lingulaca, Otus, Cenchramus cum Coturnicibus auolant, Otis legitur: ſed cùm paulò pòſt ipſemet dicat: *Otus Bubone minor eſt*, citra controuerſiam utrãq; auem ſimul confundit. At fortaſſis primo loco typographi mendum quiſpiam ſuſpicari queat, atq; ita Plinium excuſari, defendiq; poſſe, is ſanè Ariſtotelem, qui pariter in ſimilem errorem impegit, nempe ubi rationem adfert, cur Otus commodiùs ſaltationem (quæ & ipſa Otus dicta eſt, quemadmodum in huius auis hiſtoria ſcripſimus) perficiat, (nam hoc in loco Otum eſſe ait planipedem) tueri non poterit, nam nec Otus, nec Otis, cum qua confundit, planipes eſt: quare ſuſpicandum eſt neutram agnouiſſe: atq; iccireo [d] ubi Otum cum Coturnicibus migrare ait, ſuſpecta pariter mihi eſt lectio, eamq; parum circũſpectè Plinius in ſuam hiſtoriam trãſtulit. Etenim nocturnas aues migrare mihi nouum atq; prorſus inſolens eſt audire, neq; unquam aliàs ab ipſo Ariſtotele proditum: neq; etiam Otis migrat, quod ut credam multorum uirorum fide dignorum experientia didici: quapropter omnino cõcludo Otum Coturnicibus concomitantẽ hactenus incognitum eſſe, eiuſq; deſcriptionem apud authores nondum extare. Veruntamen quamuis omnia tam implicitè de Otide cùm à priſcis, tùm à recentioribus ſcriptoribus ſint exarata, nihilominus nos exactiſſimam hîc, diluciditſimamq; de ea hiſtoriam pollicemur, ſed proſequamur.

Ordinis ratio.

Otis cũ quibus auibus implicita.

Pygargus.

[a] *In Epiſt.*

[b] *Lib. 9.* Athenæi error.

Oppiani nugæ.

Plinij & Ariſtotelis ipſius.

[c] *L. 10. c. 23.*

[d] *8. Hiſt. c. 10.*

SYNONYMA.

VETERES Hebræi נפא Anapha exponunt, vt Paulus Fagius ſcribit, genus Milui, Iudæi Heluetiam incolentes Trappum, hoc eſt, Otidem. Interpres Auicennæ pro Alhabari Tardam vertit, & fortaſſis non ineptè: nam & Andreas Bellunenſis, Alhabari, inquit, eſt auis ſicut Anſer, non multùm volans, nota apud venatores Damaſci. [a] Galenus Ὦτίδα per omicron legitestatur apud [b] Xenophontem, apud Ariſtotelem Ὦτίδα per omega; quod & Varinus repetijt. Apud Xenophontem nihilominus per ω legitur, nempe hoc modo, Εἴσιν δὲ καὶ Ὦτίδες καὶ ὀρτυγοκόπτες. Ego per omega legerim, vt ſcilicet Otis dicatur quia inſignes & memorandos [illegible] habeat. Otum vel Otidem

Anapha.

Alhabari.

[a] *In Gloſſis.*

[b] *L. 1. Anab.*

[b] Alexander Myndius referente Athenęo omnia confundente, uel aliorum potiùs confundentium verba citante, quoq; Λαγῳδίαν uocari tradit. Mihi Ornithologus Lagodiæ nomen rectè à lepore deriuare videtur, conuenireq; Oto, non autem Otidi, de qua nunc agitur: nam Otus pedes habet uillosos, & quodammodo leporinos non abſimiles, qua nimirum ratione Lagopus, id eſt, Perdix alba nomen meruit, ut antè dictum eſt, & pòſt rurſus ſuo loco dicetur. Romani proprium nomen olim habuiſse non uidentur: ſiquidem [c] Plinius, *Hiſpania*, inquit, *aues Tardas appellat, quas Graci Otidas*. Huc pertinet ridiculum prorſus, exibilandumq; Auguſtini Niphi etymum, Otidem uidelicet Tardam dictam fuiſſe exiſtimantis, quia tardè Romę conſpecta ſit. Quis uel mediocriter tantùm in litteris verſatus non uidet? amabo ita à corporis tarditate appellatam? Nam & [d] Iſidorus Iſpalenſis Hiſpanus, *Tarda*, inquit, *auis apud nos dicitur, eò quòd tardo, & grauis uolatu detenta, nequaquam, ut cæteræ uolucres velocitate pennarum attollitur. Græcè autem Gradipes appellatur*. Quam poſtremam uocem, quemadmodũ neq; aliam ſimilis ſignificationis reperiri de hac uel aue alia apud Græcos nõ arbitror. Sed fortaſſe hocce etymum quibuſdam magis adhuc ridiculoſum uideatur, utpote quod linguam Hiſpanicam cùm Romana confundat: debebat enim, inquiant, ex Hiſpanico idiomate Hiſpanicę dictionis etymum peti. Sed his ego unà cum doctiſſimo [e] Ioanne Goropio reſponderim Latinorum tardus, & Hiſpanorum tarda ab Anglorum tardi manaſſe: apud quos, ut in tractatu pòſt patebit, hæc auis abundat, & patria uoce à Buſtard, uel a Biſtard appellatur, unde etiam recentiorum Biſtarda, & Starda. His autem populis tardidem eſt, quòd moror, aut pigrè procedo, quòd Otidi proprium eſt. Trappus uerò recentiorum à Trapp Germanorum promanauit, ſed hæc per metateſin ſiue litterarum tranſpoſitionem à Tar Anglorum: Ad hæc Trapp ipſidem eſt, quòd gradus, nobis eodem ſenſu ſcalino, quòd pedetentim, hoc eſt, tardè & paulatim conſcendatur. Belgæ addunt gans dicentes Trapgans, hoc eſt, prorſus, ſeu omnino Trap ſiue piger aut tardus. Non enim hìc gans Anſerem ſignificat, ut hactenus totius Germaniæ litteratores credidêre, ſed omnino, quòd ueluti ſubodoratus Gyb. Longolius, non uideo, inquit, cur uulgò Anſeris nomine ueniat, cùm nulla in tam magno corpore mica ſit, quæ Anſeris ſpeciem præbeat, niſi quia Anſerum modò gregatim uolat. Eodem prorſus ſenſu Scoti Guſtardes appellant, licet Ornithologus Gulz Anſerem Britannis dici ſcribat, cùm alioqui in Anſeris hiſtoria inter ſynonyma Anglica eius mentionem nullam faciat. Neq; etiam aliter Oſtarde, Ouſtarde, uel Outarde, Biſtarde Galli, quàm à tarditate uocant. Sed ne ego Italus Germanici ſermonis imperitus, tanquam cæcus de colore iudicaſſe uidear, itaq; fateor me ingenioſam hancce etymologiam Ioanni Cornelio VVteruuerio Batauo, Med. doctori, quemadmodum & alia longe præſtantiora debere. [f] Sigiſmundus Galenius Trapſanem Illiricè Droſa uocari ſcribit, & eam eſſe conijcit, quæ in Lexicis Græcorum Πάπος appellatur, nempe Heſychij & Varini: ſed cùm nulla præterea Raphi auis mentio aut deſcriptio extet, nos eandem auem eſſe non aſſeremus. Pelecanus quidem Kiranidi alio nomine etiam Ramphos dicitur, à roſtro uidelicet, quòd inſigne, & omnium latiſſimum habet. Nos Picam Brefilicam pariter propter miram roſtri magnitudinem Ramphaſton appellauimus. Petrus Apponenſis Patauinus, alias Conciliator dictus, ut citat Antonius Gazius Patauinus, nominis uicinitate, uti apparet, deceptus, Starnam cum Starda confundit, inquiens: *Starna à recentioribus dicta, uel eſt Perdix minor, uel eſt auis magna, ut Anſer, grisea, cinerea, cuius caro laudatur, maximè cùm iuuenis fuerit*. Hæc enim auis magnitudine Anſeris Starda ſeu Tarda eſt, non Starna, quæ Perdix minor eſt, auis externa Plinio dicta, uti ſuo loco manifeſtabitur. Neq; etiam Perdices Anſerũ magnitudine, quas in India Oneſicritus apud Aelianum reperiri ait, meo iudicio Stardæ ſeu Tardæ ſunt, quamuis id Ornithologus ob conſimilem colorem, & parem magnitudinem exiſtimet. At ut de colore nihil dicamus, qui & ipſe ſcilicet parum reſpondet, nam Perdix ueterum ruffa eſt: pedum diſpoſitio ſaltem Tardas à Perdicum genere diſcernit: illæ namq; tribus duntaxat, hi quatuor digitis pedes inſtructos habent.

Lagodia

Lagopus.

[c] *Lib. 10. c. 22.*

Niphi nugę. Etymum.

[d] *Lib. 12. c. 7.*

Gradipes.

[e] *Lib. 6. Hermoth.*

Buſtard.

Biſtard.

Tar quid Anglis.

Trappus, & eius etymum.

Guſtardes.

[f] *In Lexico Simphono.*

Πάπος.

Pelecanus cur Ramphos dicatur.

Pica ramphaſtos.

Conciliatoris lapſus.

Starna quę auis.

Perdices Anſerum magnitudine.

GENVS

GENVS.

QVAE eadem pedum conſtitutio tantum apud me ponderis obtinet, vt quod alibi à [a]me ſcriptum eſt, nunc tanquam exibilandum & ſpongia dignum iudicem: id autem eſt, quod neotericos ſecutus, atq; inter hos maximè Ornithologum, Otidem rectè in Gallinaceo genere recenſeri, pronũciauerim: neq; iam ampliùs probare poſſum cùm eundem [b]Ornithologum, tùm item [c]Petrum Bellonium, quorum ille ſeſe aſtipulari ait, qui Vrogallum Otidi congenerem faciunt: hic verò apertiſſimis verbis Tetraonis ſiue Vrogalli aliud genus nuncupat, vterq; Plinium ſecutus, ſed quantum ego iudico, perperam intellectum. Commodè, inquit Bellonius hoc loco poſt Struthiocamelum de Otide agemus, quam [d]Plinius alterum Tetraonem vocauit, & quemadmodum eiuſdem authoritate nixi Erithrotaonem Tetraonem vocauimus, cùm duas ſpecies faciat, ita hic agere oportet de ſecunda Tetraonis ſpecie, quam eſſe arbitramur Otidem. Nam cùm ſcribat alteram Tetraonis ſpeciem Vulturum colorem referre, & prima ſpecie corpulentiorem eſſe, nullumq; aliud auium genus, ſi vnum excipias Struthionem, maius exiſtere; cumq; nulli alij aui hæ notæ conuenire magis videntur, quàm Otidi: quare facilè mihi perſuadeo ipſum Otidem intelligere, ſiquidem præcitato loco ait: *Alterum eorum genus Vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit*: nam expoſuerat colorem Vulturum, & pòſt ſubiungit: *nec vlla eſt auis excepto Struthiocamelo maius corpore implens pondus, in tantum aucta, vt in terra quoq; immobilis prehendatur*. Et quoniam non capiuntur in campeſtribus Italiæ, iccirco ſubiungit: *gignunt eas alpes & Septentrionalis regio*. Et ne ijs ſimiles videamur; qui, vt nihil ignorare videantur, etiam peruersè de rebus iudicant, demonſtrare volumus hæc non abre ab illo conſcripta: nam ſubinde ibidem addit: *Proxima eis ſunt, quas Hiſpania aues Tardas appellat, Græca Otidas, damnatas in cibis: emiſſa enim oſſibus medulla, odoris tædium extemplò ſequitur*: Intelligit de Oto, id eſt, Aſione; nam inuenimus & Otum Aſionem ſignificare. Hæc omnia ille, Plinium, ſicuti dixi, malè intellectum ſecutus: tametſi Plinius proximas Tetraoni Otides faciat, non video tamen, quomodo inde colligat Bellonius, alterum eius genus eſſe, quare ego arbitror Plinium de magnitudine & pondere loqui, vt videlicet Otides proximè accedant ad magnitudinem atq; pondus alterius Tetraonis, quo ille nullam auem excepto Struthiocamelo maius corpore implere pondus dixit: Otidem autem corpulentam eſſe, carnoſam, ponderoſam experientiâ didici, vti poſtmodum in deſcriptione patebit, præterea à tarditate motus nomen obtinere iam antè probauimus. Quod ſi verò quiſpiam pertinaciùs potiùs, quam iuſtè mecum contendat Plinium ex mente Bellonij intelligendum, adhuc errabit Bellonius, eritq; Otis tertium, non alterum, vt ille ait, Tetraonis genus. Verùm nunquam mihi aliquis perſuaſerit Plinium auem tridactylon cum tetradactylis congerem feciſſe: docti iudicent, indocti non intelligunt. Adhæc ſi eiuſdem generis eſſe credidit Plinius, cur hac voce (*proximæ*) vſus eſt, cur non potiùs tertium eorum genus dixit, quemadmodum paulò antè alterum eorum genus dixerat? Poſſent tamen ita congeneres ſimul hæ volucres dici, quia omnes pulueratrices ſunt & frugiuoræ: alias profectò nequaquam. Separata itaq; hoc modo aue tridactilo à tetradactylis, antequam ad alias tetradactylos nos accingamus, duas alias aues tridactylos Otidis hiſtoriæ, Bellonium imitati ſubnectemus.

[a] To. 1. c. de Oto. lib. 8.

[b] Cap. de Vrogallo.

[c] Lib. 5. c. 3

[d] L. 10. c. 22

Plinius explicatus.

Otis eſt põderoſa auis.

DESCRIPTIO.

ELEGANTISSIMAM hanc auem primùm ab Illuſtriſſimo piæ memoriæ Card. Palæoto, cui eo tempore de illa hiſtoriam dedicaui, dono data m, deinde rurſus viſam apud germanum illuſtris ac excellentiſsimi D. Aeneæ Vizanij publici in hoc almo gymnaſio profeſſoris, & viri ob multiiugam eruditionem longè celeberrimi, & mei amantiſſimi, non deſcripſi, quòd ab Ornithologo & Bellonio exactè deſcriptam reperirem. Ego, inquit Ornithologus, duos ex eis ponderare volui: quorum alter libras nouem, duodecim vnciarum appendebat, alter libras tredecim cum dimidia. Eoſdem cùm diligentiùs inſpicerem, cõſcriptionem feci huiuſmodi. Trappi color parte prona (id eſt, dorſo & alis, collo excepto, quod cinereum eſt) talis eſt, qualis Grygalli, vel Perdicis ruſticæ, id eſt, Beccaſſę, præſertim minoris, vel etiam Ardeæ Stellaris, ſed magis ruffus, nigris maculis vndan-

Aeneas Vizanius. Pondus.

Otis Ornitholigi cum ſarre Cluſiuo Dalechampij.

Digitized by Google

Otis mea cum cicere arietino.

Digitized by Google

Roſtrum. Caput. Pectus. Venter. Cauda. Collum. Alæ. Crura.

vndantibus ferè eleganter diſtinctus. Roſtrum Gallinæ: Caput, & collum cinereum: ſed ſupina colli pars ad album vergit: pectus quoq; & venter, & crura quatenus plumis veſtiun tur, ad media uſq; femora, alba ſunt. Cauda digitos quindecim longa, hoc eſt, palmos ferè quatuor: pennis pulchris, ruffis, cùm tænijs quibuſdam & maculis nigris ſuperiore interioreq; parte albis, ut etiam in extremitate, ornata. Collum dodrantale: reliquum corpus à collo ad uropygium, circiter quinq; palmos longum; cauda tres palmos. Alarum pennæ maiores candidæ, circa finem nigræ. Crura fuſca paulò breuiora duobus dodrantibus. Digiti pedum & ungues, ut in Gallina: ſed digiti terni tantùm antrorſum tendunt, nullus retrò. Vola vel pars interior retrò denſa toroſaq; eſt. Hucuſq; Ornithologus. Sed qui auem

Bellonius ſi bi non cõſtat.

collo depingit nimis longo, quare miſſam mihi Tridento & hîc uiſam exactiùs delineaui, cùm prius iconem ab eo mutuatus eſſem, quare, & utramq; depictam exhibeo: prior Ornithologi eſt, altera mea. Bellonius verò hanc auem ita deſcribebat. Otides terreſtrium auiũ

Magnitudo.

maximæ ſunt exceptis Struthiocamelis. (Sed hîc Bellonius ſibijpſi contradicit, ut potè qui paulò pòſt ex Plinio probare nititur, Otidem alterum Tetraonis genus eſſe, quòd [a] Plinius Vulturum magnitudinẽ excedere ait, ipſe verò Vulturẽ Aquila ſeſquialtera proportione maiorẽ. Atqui Aquila Otide, niſi maior, ſaltẽ par dici poteſt. Adhęc ego primum Te traonis genus, quòd Plinius altero minus eſſe innuit, aliquãdo mihi ab illuſtriſſimo Cardin. Palæoto Tridento miſſum ponderaui, inueniq; uiginti duas libras appendere, cùm Otis tantũ tredecim pendeat, ſicuti ex Ornithologo diximus: quot nunc alterum illud genus appendeat? quare vel ſola magnitudo Bellonium erraſſe indicat, Otidemq; cum altero Tetraone cõfudiſſe.) Tetraci (Cãne petiere, hoc eſt, Anati terreſtri) adeo ſimiles, ut præter magnitudinem nulla obſeruetur differentia. Otis multò craſſior eſt et ualidior Grue, & corpulentię Cygni comparari poteſt. Caput, ſi id ſolum inſpicias, diceres eſſe Vulturis, tam eſt craſſum, atq; inconcinnum. Roſtrum habet robuſtum ualdè, Gallinacei haud diſſimile. Caput & collum coloris ſunt cinerei ad uentriculum uſq; procedentis. Alæ inferius candicant, qua ſola nota à Tetrace (Canne petiere) differt, ſi magnitudinem excipias. Tibię quia longæ ſunt, collum quoq; longum fuiſſe oportuit. Totum dorſum caſtaneis ac ſubnigris maculis reſperſum eſt: cætera candida, exceptis pennis alarum longioribus, quarum extremitates nigræ

Meatus auditorij.

ſunt. Meatus auditorij in hac aue, quàm in vlla alia terreſtrium auium euidentiores, adeoq; patuli, ut extremitatem digiti imponas. Si introſpicias, duo apparent anfractus, unus roſtrum uerſus, alter rectà ad cerebrum uergens. Latent ſub plumis, quas niſi auferas, meatus non uidebis. Pennarum Otidis radices rubræ ſunt, quemadmodum & in Canne petiere. Femora albicant, Tibię craſſæ pollicem, medium pedem longæ, ſquamoſæ ſeu corticoſæ. Crura pennis nuda. Pedes admodum craſſi, ſub quibus callus conſpicitur magnus inſtar muſculi: ungues breues: digiti pedis utriuſq; contra reliquarum auium morem terni tantùm. Cauda inferius, qua podicem ſpectat, alba, ſuperius caſtanei coloris nigris maculis reſperſa. Pectus craſſum eſt, ac rotundum: lingua ſerrata, utrimq; acuta, & in extremo dura. Hactenus Bellonius. Ex ueteribus, qui Otidem deſcripſere, neminem, quod memini, habemus. Athenæus quidem Otidi colorem Coturnicis tribuit tanquam ex Ariſtotele: ex quo hæc etiam citat. *Otis auis ſidipes eſt, tribus inſiſtens digitis, magnitudine Gallinacei maioris, capite oblongo, oculis amplis, roſtro acuto, lingua oſſea, gracilis collo.* Nos horum in ijs, quæ extant, [b] Ariſtotelis nihil legimus, ſed de internis partibus quædam, item Otidis magnitudine Scythicam quandam auem eſſe: quod pariter Plinius ex eo repetijt. Quę poſteriora Alberto fortaſſis occaſionem præbuerint, ut ex Otide auem rapacem fabricare conatus ſit, hoc modo ſcribens: *Biſtarda auis eſt bis vel ter ſaltum dans, priuſquam de humo eleuetur, vnde & ei nomen factum. Magnitudine & ſpecie Aquilam refert: roſtro eſt curuo, vnguibus aduncis, alis & cauda alba, reliqua corpore varia. Carnibus veſcitur vt Aquila: volucres tamen non prædatur, ſed cadauera fortè inuenta comedit; vel animal innocens, aut agnum vel lepuſculum occidit: quod quidem ſola facere non audet, ſed à pluribus ſui generis auibus adiuta. Herbis etiam in fame veſcitur: ciceris, piſi & leguminum herbis præcipuè delectatur: quod rarum eſt in auibus carnivoris. Nidificat non in ſublimi propter tarditatem: ſed in terra parit, cùm matura ſeges eſt.* Hæc ille, quorum quidem quæ de herbis, quibus ueſcitur, & de nidificatione dixit, Otidi noſtræ congruunt, cætera ſpongia digna, exibilationeq; ſcholaſtica. Quæ tamen illuſtris ille Ariſtotelis commentator Sueſſanus authoritate ſua confirmare nititur, cùm ſe dubitare dicat, an auis illa Scythica, cuius [c] Ariſtoteles, uti dixi, meminit, quæ oua in leporina aut uulpina pelle deponit, Otidis genus ſit, ſed ab Otide nobis nota diuerſum.

Lib. 9.

[b] 9. hiſt. c. 39

Alberti error.

Niphi mage.

[c] 9. hiſt. c. 33

ANA-

Otidis quædam partes Intei

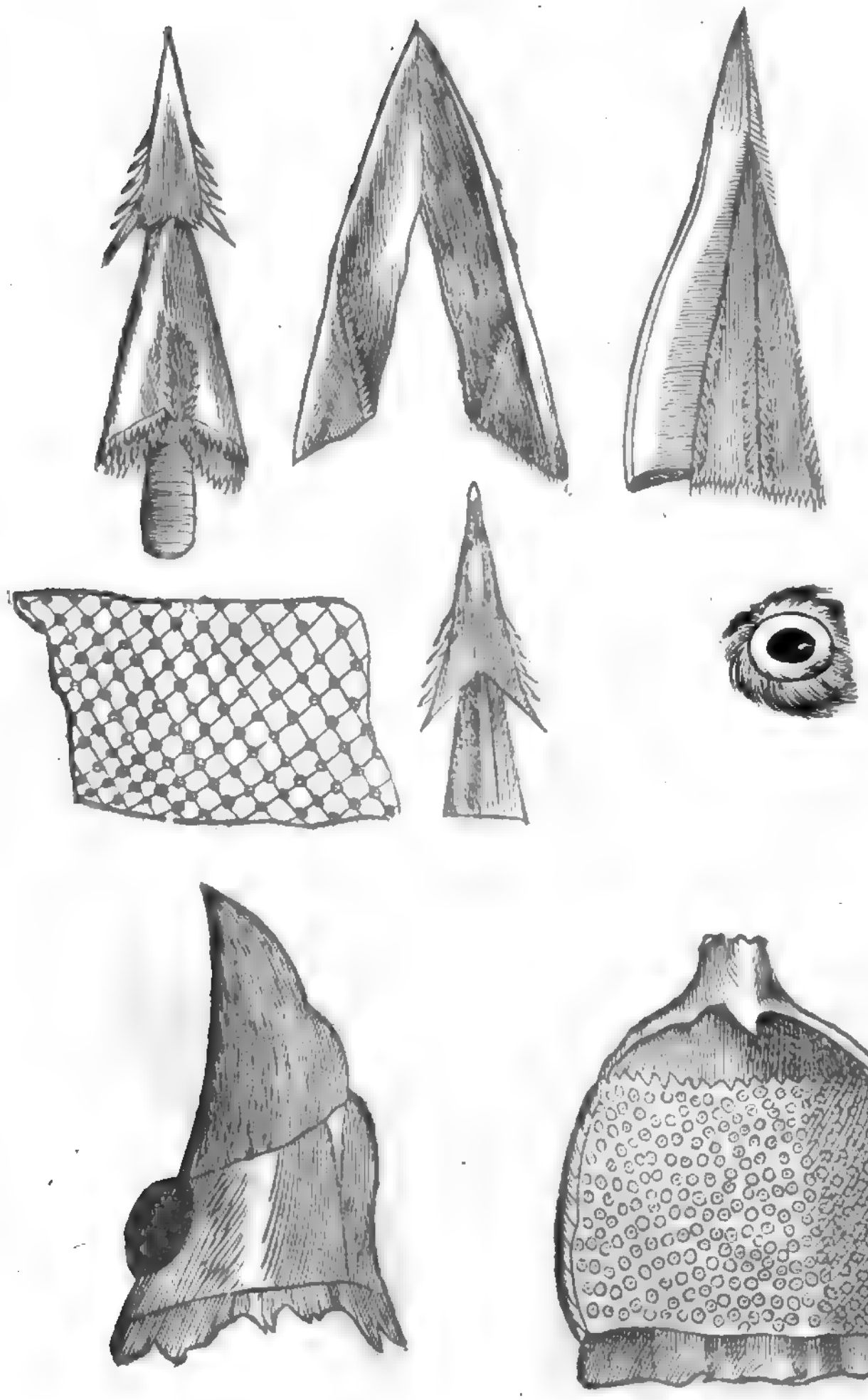

ANATOMICA.

Iulius Cæſar Auráti°.

SECVIT olim mihi hanc auem clariſſimus Iulius Cæſar Aurantius, quo in ſecandis corporibus nemo vnquam peritior, nemo in explicandis diſertior extitit. At quas diligentiſſimus ille vir diuerſas ab alijs auibus partes in hac alite obſeruauit, præter paucas, eaſq; nudas, quas iã exhibuimus, icones in vaſtiſſimo litterarum pelago reperire non potui. Secuit eandem auem ex veteribus Ariſtoteles, ex neotericis Ornithologus, qui, ventriculus, inquit, maguus & herbis quibuſdam (auricula muris, genere quodam viciæ ſylueſtris, & dauci vel apij) refertiſſimus erat, vnà cum duobus calculis albis. Aliàs etiam in ventriculo capti in maximè niue, lapillos tantùm quoſdam & cortices arborum inuenimus. In extrema gula ante ſtomachum, ſeu os ventriculi pars eſt capacior (° Ariſtoteles totam gulam amplam habere ſcripſit, & latam: ſed contrà indicant icones gulæ ab Aurantio ſectæ) & ex multis rotundis ferè carunculis compacta & intricata quodammodo. (Haſce caruncúlas etiam in noſtris iconibus videas) Inteſtinis diductis & extenſis, id quod à fundo ventriculi ad aluum recta procedit, dodrantum eſt ſeptem cum dimidio: appendices verò duæ ab aluo retrocedunt, (atq; hoc eſt, quod ſcripſit Ariſtoteles: *Appendices etiam habet non ſuprà, ſed infrà, quà deſinit inteſtinum*) quarum altera tenuior eſt, circiter tres dodrantes longa, altera amplior longa dodrantes duos cum dimidio. Tres iſti meatus iuxta aluum in unam capacitatem conueniunt. Habes in adiectis, quæ nobis ſuperſunt, iconibus, primùm roſtri dentati ſupinam & pronam partem, ſecundùm linguam ſerratam pariter pronè & ſupinè depictam: tertiò oculum: quartò gulam duabus iconibus expreſſam, quarum prima partem oſtendit, quà ſe in vaſtam illam capacitatem inſinuat: item rotundas, quas dixit Ornithologus caruncúlas: ſecunda tunicam exteriorem. Habes poſtremò iecur Otidis, cui lien oliuæ magnitudine inſertus cernitur.

Vétriculus.
Gula.
°2. *Hiſt.c.2.*
Inteſtina.
Roſtrum.
Lingua ſerrata.
Oculus.
Gula.
Caruncula.

LOCVS.

AVTIS, inquit °Bellonius, naturaliter in campis degit ſpatioſis more Struthionum. Arboribus nunquam inſidet, aquas non frequentat, niſi eas quæ poſt pluuias in camporum foueis relinquuntur, ſitis ſedendæ cauſa, quare & paludes amat. Hiſpania, inquit ᵇStrabo, Otides producit, & ᶜPlinius tanquam eidem regioni peculiares credens: *Hiſpania*, inquit, *Tardas appellat, quas Græcia Otidas*. ᵈPauſanias circa Cephiſſum potiſſimùm naſci prodidit. At cùm Strabone teſte plures ſint huius nominis fluuij: alius ſcilicet in Bœotia, qui oritur ex Lilæa, Phocidis urbe: alius in Attica apud Trimenios, ortus, qui circa Athenas in mare emittitur: alius in Salamine: præterea alius in Sicyone: alius in Scyro: poſtremò Apolloniæ Epidamno uicinæ fons quidam Cephiſſus Straboni dicitur: itaq; ego de illo fluuio Pauſaniam loqui arbitror, qui ex Lilæa ortum ducit: nam de Phocicis ibi agit. Copiam Otidum in Anglia eſſe audio ab ijs, qui hanc inſulam peragrârunt; quibus quo magis credam, facit Hectoris Boethij uiri grauiſſimi diſertiſſimiq; hiſtorici authoritas, apud quem iſtæc lego: *In Merchia Scothiæ regione naſcũtur aues Guſtardes vernacula ſermone dicta colore pluma ac carne Perdicibus non diſſimiles, ſed quæ Olores corporis mole exuperant*. Non minor quoq; in Belgio, maximè in Hollandia Otidum prouentus; ad quos populos ſub autumnum gregatim aduolat, & in agris procul ab urbibus diſſitis uerſatur. Agros, quos obſident, ab ouium grege occupatos, eminus iudicares, tanta eſt earum magnitudo. Italia noſtra has aues, niſi fortè uentorum turbine aduectas, non habet. ᶜAriſtoteles quemadmodum ſuprà monui Otum ſcribit auolare cum Coturnicibus, eundemq; locum à ᶠPlinio eſſe repetitum, ſed in huius codicibus & Otus & Otis legi. Ornithologus non Otum Noctuæ ſimilem, quamuis tum Plinius, tum Ariſtoteles ita interpretentur eodem mox in loco, ſed Otidem cum Coturnicibus auolare exiſtimat, ſed corporis grauitate impeditam perſeuerare non poſſe, & in locis proximis remanere, ut de Glottide etiam legimus. Ego contrà hoc certò noui, quod ut paulò antè ſcripſi, ſub autumnum ad Hollandos (fortè ex Anglia uel Hiſpania) migrent, populos nimirum Septentrionales & frigidiſſimam inſulam incolentes, tantum abeſt, ut cum Coturturnicibus auolare credam: illas enim ab eo tẽpore noſtras oras deſeruiſſe conſtat. Adhęc aiunt

°L.5.de Animal.c.3.
ᵇL.3.Geog.
ᶜL.10.c.22.
ᵈIn Phocicis.
Cephiſſi fluuij plures.
Angliã Otides habere
ᵈ8.hiſt.c.10
ᶠL.10.c.23.
Otis an migret.
30
40
50

Digitized

aiunt Batani in media ferè hyeme etiam ibi quandoq; scloperis peti. Sed hæc Ornithologus ceu sui oblitus scripsit: siquidem ipsemet alibi ira scribit. Est Otus, qui cum Coturnicibus auolat, idem Scops Aristoteli non satis cognitus, vt fatetur, cùm præterolando tantùm per biduum appareat: pinguis & esculentus alioqui. Hic apud Plinium non rectè Otis vocatur: & apud Aristotelem Otus legitur: & in quibusdam Plinij codicibus quamquam Glottis & Otis & Cenchramus legatur, paulò pòst tamen, Otus Bubone minor est, legitur, quod probo, quoad nomen: de re ipsa verò iudicium meum adhuc cohibeo: neq; enim vlla nocturna auis auolare videtur: quod si quæ auis Otus dicta, cum Coturnicibus auolat, illius fortè descriptio apud authores non extat. Nam Otis magna, si ea est, vt docti credunt, quam vulgò Trappum vocant, non auolat, nisi fallor, ex nostris regionibus (etsi Heluetiæ rara est) & hyeme etiam apud nos capitur interdum. Huc vsq; ille.

Ornithologi error & cõtradictio

Otis

VOLATVS.

OTIS volatu admodum breui vtitur, nimirum propter corporis sui pondus: vnde fit, vt quandoq; manu capiatur, si quis celerius instet, antequam se ad volandum componere queat, vti [a] Xenophon memoriæ prodidit, & est à Plutarcho comprobatum. Huc spectat Alberti etymum; *Bistarda*, inquit, *auis est, bis vel ter saltum dans, priusquam de terra eleuetur, vnde & nomen ei factum, nempe quasi bis tardans saltum.*

[a] *Lib. 1. Exped. Cyri.*

MORES. PROPRIETAS.

OTIDES timidas esse & pusillanimes aiunt, adeo vt vel leuiter vulneratæ ocyus moriantur. Hector Boethus humanum aspectum plurimùm abhorrere scribit: nuda humo oua parere, quæ si ab homine contrectata, aut eius anhelitu & afflatu vel leuiter imbuta senserit (quod facilè naturæ beneficio agnoscere) extemplò veluti inidonea ad pullos procreandos relinquere, alioq; ad oua pariendа se conferre. [a] Athenæus cibum ruminare prodidit, atq; id Eustathius repetit, quod nunquid uerum sit, etiamnum subdubito. Non me latet enim, quæ ruminant, animalia, teste [b] Philosopho reticulum, omasum, abomasum & ventrem maiorem habere. Nos gulam prope ventriculum multò capaciorem obseruauimus, an verò ruminet, nequaquam. Esse & piscem nouimus, quem ruminalem dicunt, quia ruminare creditur.

[a] *Lib. 9.*

An Otis ruminet.

[b] *2. Hist. cap. vlt.*

Ruminalis piscis.

NIDVS. INCVBATVS.

ALBERTVS, qui, sicuti scripsimus, Otidem cum aue rapace confundit, nidificare dixit, non in sublimi propter tarditatem, sed in terra parere, cùm matura seges est: quòd sanè Otidi competit, quemadmodum etiam paulò antè ex Hectore Boetho diximus: atq; quamuis id de hac aue priuatim non dixerit Aristoteles, nihilhominus eius doctrinæ minimè repugnat. [a] Ille enim de Perdice loquens tradit, cui volandi facultas deest, huic nidum non prodesse. Cæterùm [b] idem alibi Otidem ut reliquas aues magnas tricenis diebus incubatum absoluere prodidit.

[a] *9. Hist. c. 8*

[b] *6. Hist. c. 6*

VICTVS.

TARDA auis granis viuit, frugumq; maximè, si ad manũ sunt, herbis alioqui famelicum explens uentrem, nec ullam pestem magis, inquit, [a] Gyb. Longolius, odere olitores, nam uentrem rapis fulcit, & non mediocri præda contentus esse solet. [b] Aelianus unam ex Aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingere prodidit, sed ad victum ei herbam satis esse: cùm contrà Aquila Iouis, quam Chrysaeton siue Aquilam regalem esse suo loco indicaui, carnibus ipsa uiuis tantùm pascatur. Quapropter aliquando

[a] *In Dial. de Auib.*

[b] *L. 9. de Animal. c. 10. Aquila Iouis quæ.*

Digitized

tani, nunquid Aelianus, cui aliàs fabuloſa falſaq; ſæpe veris immiſcere ſolenne eſt, Otidem Aquilæ nomine dignetur, nimirum propter magnitudinem; viri docti iudicent. Albertum ſcribere Bſtardam cartibns veſci more Aquilæ, ſuprà, ſi benè memini, ſcriptum eſt, eumq; hanc auem cum rapace, & fortaſſis Vulture confundere.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

VEMADMODVM vulpeculę cum paucis admodum auibus amicitia intercedit, ita pariter eius cum Otide cõmunis diſſentio eſt: at ſummo aſtu in huius venatione vtitur, ſi [a] Aeliano credimus, ita tradenti: *Vulpes ſic Otidas venatur, vt & ſeſe auertens, & in terram abyciens, tanquam anis callum, ſic caudam extendat: ea autem hac inſidiarum inſtructione ſeducta, ad illam, tanquam ad ſuam gregalem accedunt: illa verò ſe vertens nullo negotio capit.* Idem [b] Aelianus, quomodo Otides ſibi à canibus metuant, in hæc verba ſcriptum reliquit: *Canem nulla non anis parui facit: vnam Otidem excipio, quæ propter corporis ſui grauitatem & tarditatem, canem perhorreſcit. Eam enim ponderoſa corporis mole conſtructam ala non facilè alleuant; idcircoq; demiſſo atq; humili volatu vtitur, quia pondere deprimitur. Ex eo fit, vt nonnunquam à canibus capiatur; itaq; conſcientia ſuæ humilitatis perculſa, ſimul ac canes latrantes audiuerit, in dumeta aut paludes excurſione ſe impellit, quibus & protegatur, & ab inſtanti periculo ſeruetur.* Otidem verò à cane ſibi metuere, etiam Philes teſtatur. Contrà verò equum amat: nam hoc modo Gillius habet ex Oppiano: *Attagen cervum amat, Perdix damam, Otis equum.* Et rurſus: *Otides circum pedes equorum concurſant:* idem teſtatur [c] Athenæus, necnon [d] Aelianus inquiens: *Equum vbi aſpexerit, ſtatim gaudio ad ipſum aduolat.* Meminit præterea eiuſdem amicitiæ doctiſſimus [e] Plutarchus, qui, vbi oſtendiſſet, cur hegemon, hoc eſt, dux ſiue ductor cetorum ſemper magno alicui ceto adſit, prænatanſq; eius curſum dirigat; *dignum verò eſt*, inquit, *his ſocietatibus & conſenſui eas amicitias componere, quas Ariſtoteles narrat, vulpium & ſerpentium, quia communem inimicum habeant Aquilam? aut Otidibus cum equis, quibus appropinquare & ſimum deijcere gaudent?*

[a] 6. de Animal. c. 24. Vulpis aſtu in capiẽdis Tardis.

[b] L. 5. c. 24. Otis cur canem metuat.

Attagẽ cervum amat, Perdix damam.

Otis amat equum.

[c] Lib. 9.

[d] 2. de Ani. c. 28.

[e] L. de ſoler. animal. Hegemon dux cetorũ

CAPIENDI RATIO.

ETIAM diximus Otides Equorum præſentia delectari: qui ſanè amor ipſis vitæ pernitiem adfert, quando ita eorum opera in retia illiciantur, quemadmodum ſcripſit [a] Oppianus his verbis: *Qui Perdicum in cervos, idem in equas Otidum amor eſt. quamobrem huiuſmodi induſtria falluntur. Retia aliquis prope ſtagnum aut ſtagnum idoneo loco erigit, anguſtoq; per medium tranſitu relicto, quo equa vnus tranſire poſſit, equum antibus oſtendit: ſequuntur illa ſtatim pennis omnibus expanſis, donec equus ex loco illo angusto recedat, ipſa verò incluſæ omnes irretiantur.* Capiuntur præterea manibus, antequam ſe ad volandum componere queant, teſte [b] Xenophonte, qui ſic ſcribit: Otides, ſi quis celeriter inſtet, capere poteſt; breui enim volatu vtuntur, ſicut Perdices, & mox fatigantur. Quam Xenophontis ſententiam Plutarchus aſtruit, qui multas huius generis aues in Alexandriam ex adiacente Lybia volare tradit. Intelligit autem meo iudicio Xenophon, ſi corpus maioribus, vt quandoq; fit, pluuijs madeſcat, vt ſcilicet præter natiuam tarditatem pluuiâ quoq; iam degrauante madidæ inſequentes haud longis ſpatijs effugiant, donec breui defatigatione laſſatæ, dum nec prouolare, nec procurrere iam vlterius poſſunt, vltrò ſe capiendas præbeant. Tempus verò capiendi Otides eſt magis opportunum, cùm ventus ceſſauit. Capiunt eaſdem Falcones & Accipitres.

[a] L. 3. de Aucup.

[b] L. 1. Expedit. Cyri.

Capiendi tempus.

HIEROGLYPHICA.

AEGYPTIORVM ſapientes hominem viribus imbecillem ſignificaturi, qui fortiorem inſequentem fugiat, Otidem auem & equum pingebant teſte Oro Apolline. *Volat enim*, inquit, *illa viſa equo.* Sed Otis equum ſubindevi ſum ſequitur, tantum abeſt, vt auolet: quare huiuſmodi hieroglyphicum ſignificare mihi videtur hominem, qui ad patronum ſuum fugiens, damnum potius quam auxilium inde reportet. Ad quem ſenſum etiam Paſſerem & Noctuam pingebant.

A ſperato auxilio damnum. Paſſeris & Noctuę hieroglyphicũ

Digitized by Google

gebant. Ille enim ad hanc tanquam ad tutricem confugiens, peiùs ab ea tractatur, quàm erat ab illo tractandus, quem fugit, quemadmodum in Noctuæ historia luculenter scriptum est. [a] Pierius Valerianus idem hieroglyphicum repetit sub lemmate IMBECILLVS FORTIORI ASSVRGENS, & contrario etiam quàm Orus, modo interpretatur, inquiens: Aegyptij sacerdotes hanc (Otidem nempe) quoq; hieroglyphicis annumerarunt. Quippe si hominem imbecillum, qui ferociori potentioriq; assurgeret, ac in rebus gerendis, sententijsq; dicendis primas illi partes cederet, significare vellent, aut ita faciendum admonere. Otidem auem & equum adpingebant: illa siquidem simul ac equum aliquem in conspectu habuerit, nihil quicquam cunctata, illum quadã veluti venerationis ostentatione excipit, circumq; volitando & subsequendo deducendoq; officium facere quodammodo videtur. Hæc ille, & quidem optimè; sed in hoc hallucinatus, quòd in pictura sui hieroglyphici Otum nobis pro Otide obtrudat.

[a] L. 5. Hieroglyph.

VSVS IN CIBO.

GALENVS, cui subscripsit Simeon Sethi, Otidum carnem mediam esse ait inter Gruum carnem & Anserum; nimirum minus duram, quàm sit Gruina, duriorem verò Anserina, esseq; excrementitiam, ac proinde ijs vitandam, qui salubri, id est, tenui victus ratione vti volunt. Atqui Xenophon citante Athenæo, Otidum carnes suaues esse scribit, & Demetrius Constantinopolitanus Accipitribus escas præscribens (quibus nisi lautas epulas concedit) Mergorum & Otidis carnes ad saturitatem vsq; præbendas consulit, quia scilicet suauissimas. Quis modò hinc non videat [b] Plinium Otidas scribentem in cibis damnatas, quòd emissa ossibus medulla, odoris tœdium extemplò sequatur, Otidem cum Oto, cuius carnem esui ineptam [c] Aristoteles damnat, confudisse ex malè intellecto philosopho? [d] Bellonius etiam Otidem auem esse ait delicatam & in conuiuijs cæteris auibus præferri. [e] Iulius pariter Alexandrinus appositam potentiorum mensis lautioribus. Otidis carnem sæpe sese degustasse memorat, gustu, vt in aue magna, non pessimo, sed nigram & duriorem, ita vt concoctu pertinax existimari facilè possit, & excrementis redundans, & melancolico humore procreando apta: valenter tamen alere, si rectam atq; exquisitam in ventriculo concoctionem adepta fuerit. Quod vt melius fiat, non statim, vt aut capta, aut iugulata fuerit, culinæ mandandam esse, sed vt præduræ carnis auibus querendam rationem, qua durities dometur. Id temporis in primis moram efficere, ne nisi veluti marcescentes dierum plusculorum spacio, hyeme, æstate nunquam, pridianas minus in mensas venire sinant.

[a] L. 3. de facult. alimēt. cap. 20.

Otidis caro quibus vitanda.

[b] L. 10. c. 20. Plinij error

[c] 9. hist. c. 28

[d] L. 5. de Auib. cap. 3.

[e] L. 13. de sa lub. c. 5.

VSVS IN MEDICINA.

QVI morbo caduco olim laborabant, Otide aue abstinere iubebantur; teste Medicorum principe [a] Hippocrate. Plinius de adipe Otidis ita scriptum reliquit: *Phryges & Lycaones mammis puerperio vexatis, inuenere Otidum adipem vtilem esse.* Auicenna fimi vsum prædicat contra impetiginem.

[a] L. de morb. sac.

Adipis vsus

Fimi.

VSVS IN EXTERNIS.

PENNAS Otidum audio à piscatoribus requiri, vt repræsentatas ex eis muscas pro inescandis piscibus, hamis suis annectant. Eædem vsum scribendi præbent, ut Anserinæ. Alharbari, id est, auis tardæ siue Otidis oua teste [a] Auicenna, sunt tinctura bona capillorum, ut fertur: quod quidem, inquit, experimento apparere aiunt, & laneo eis inserto, & donec nigrescat, relicto. Kiranides Ciconiæ oua, referente Ornithologo, cum vino soluta capillos denigrare scribit, & nos alibi oua Corui canos nigredine occultare [b] diximus; nec de aliarum auium ouis tale quid proditum inuenimus.

Pennarũ vsus.

Oua.

[a] L. 3. cap. de Ouis.

[b] In hist. de Corn.

DE

DE ANATE CAMPESTRI, Canne Petiere Gallorum, ſeu Tetrace Bellonij Cap. XIII.

L. 3. de Auibꝰ c. 4.

BELLONIVS Otidis hiſtoriæ propter confimilem digitorum numerum, auem, quam Galli Canne petiere dicunt, necnon Oedicnemum ſubiungit: quod & nos illum ſecuti fecimus, quamuis interim an pulueratrices ſint, nec ne, ignoremus. Cùm verò auis Cãne petiere vocata mihi nunquam viſa ſit, niſi fortè ea ſit, cuius ſubinde iconem dabo, nam ſaltem Tetrax Athenæi non eſt, vt vel mediocriter verſatus in rerum naturæ diuerſitatibus facilè colligat, ſi Athenæum cum [b] Bellonio conferat: itaq; Bellonium audite. La Canne petiere, inquit, id eſt, Anas terreſtris, nobis auis videtur Galliæ peculiaris; vbi vel quilibet ruſticus nomine tenus eam nouit; ſed pro locorum diuerſitate nomen etiam immutat: Sunt quibus Oliua dicitur: & quantum ego iudicare poſſum, Italia rariùs eam vidit. Nam cùm aliquando Ferrariæ eam Legatis Venetorum & Summi Pontificis monſtrarem, nemo omnium agnoſcebat: & quia nonnihil Phaſianũ referat, nonnulli Phaſianum eſſe audacter etiam contendebant: ſed longè aliter ſe res habet: atq; quantumuis multum elaborauerimus, nullam tamen ab antiquis petitam nomenclaturam accommodare potuimus; ſuſpicamur tamen Tetracem eſſe: ſiquidem *Tetrax* (inquit [c] Alexander Myndius) *auis eſt magnitudine Spermologi, colore ſiglino, ſordidis quibuſdam maculis, lineiſq; magnis variegato. Frugibus veſcitur, & quando peperit, quadruplicem emittit vocem.* Pro Spermologo intelligas Cornicem craſſam, quam Galli dicunt vn Freux. Vocatur autem Anas terreſtris, non quia auis aquatica ſit, ſed quòd Anatum Aquaticarum more terræ inſideat: quin nullam habet cum auibus aquaticis ſimilitudinem; eſt enim campeſtris, Phaſiani corpulentia, capite, ſi craſſitiem demas, Coturnicem; roſtro pullum Gallinaceum referens; Auis nomine tenus magis quàm formâ nota eſt: habemus enim vernaculum nobis prouerbium in ſuſpitioſos, dum eos Anatem terreſtrem agere dicimus (faire de la Canne petiere) Capitur in campeſtribus more Perdicum laqueis aut retibus, & à la forme, necnon & Accipitribus: ſed ſummo aſtu ſeſe nouit defendere, propter humum volatum ducentos aut trecentos paſſus protrahens, at impetuoſum exercens, & cùm in terram dilapſa fuerit, tam velociter currens, vt ne homo quidem valeat inſequi. Tres dumtaxat in pedibus digiti ſunt vt in Otide & Pluuiali. Radices omnium plumarum rubræ, ac quaſi ſanguineæ, ita cuti annexæ, ut in Otide; unde & Otidis ſpeciem eſſe arbitramur: utraq; enim ad inſtar Cygni, maximè uerò Tetrax ſub uentre candicat: dorſum uerò tribus aut quatuor coloribus, nimirum flauo tendente ad rubrum, ſubcinereo, & rubro intermixto uariegatur. Quatuor pennæ alarum in ſuperiori parte in extremitatibus ſuis nigreſcunt: ſub roſtro ad pectus uſq; candicat; pectus alba torquis iuxta ingluuiem, ut in Merulis Sabaudiẽſibus, circundat (ſed hæc torquis in adiecta icone non conſpicitur.) Color capitis & colli ſuperni, ſicuti in dorſo & alis ſupernis. Roſtrum nigrum, minus quàm in Attagene Ionico. Tibiæ ad cineritium uergunt. Qui exactam auis deſcriptionem deſiderat, is imaginetur ſibi Coturnicem Phaſiani magnitudine, at ualdè maculatam: nam talis omnino Anas campeſtris eſt. Omnia intus cum graniuoris auibus communia. Numeratur inter aues delicatas, nec Phaſiano deterior iudicatur. Veſcitur granis abſq; diſcrimine omnibus, necnon formicis, ſcarabeis, & muſcis, item frumento, cùm etiamnum herba eſt. Et quamuis color colli & capitis ſemper idem non ſit, & in hoc maris à fœmina differentia conſiſtat, dorſum tamen & alæ nunquam colorem immutant. Hactenus Bellonius.

[b] *Lib. 9. Deſcriptio.*

Oliua.

De Canne petiere aliorũ iudicia.

Tetrax.

[c] *L. 9. apud Athen.*

Spermologus.

Freux.

Anas terreſtris & cur ſic dicta.

Deſcriptio.

Caput.

Roſtrum.

Prouerbiũ.

Capiẽdi ratio.

Pedes.

Venter.

Dorſum.

Alæ.

Pectus.

Caput.

Collum.

Roſtrum.

Tibiæ.

Omnis bonitas.

Victus.

Maris à fœmina diſcrimen.

DE

Stella aulis Romæ dicta, cum ranunculo aquatico & gammaro.

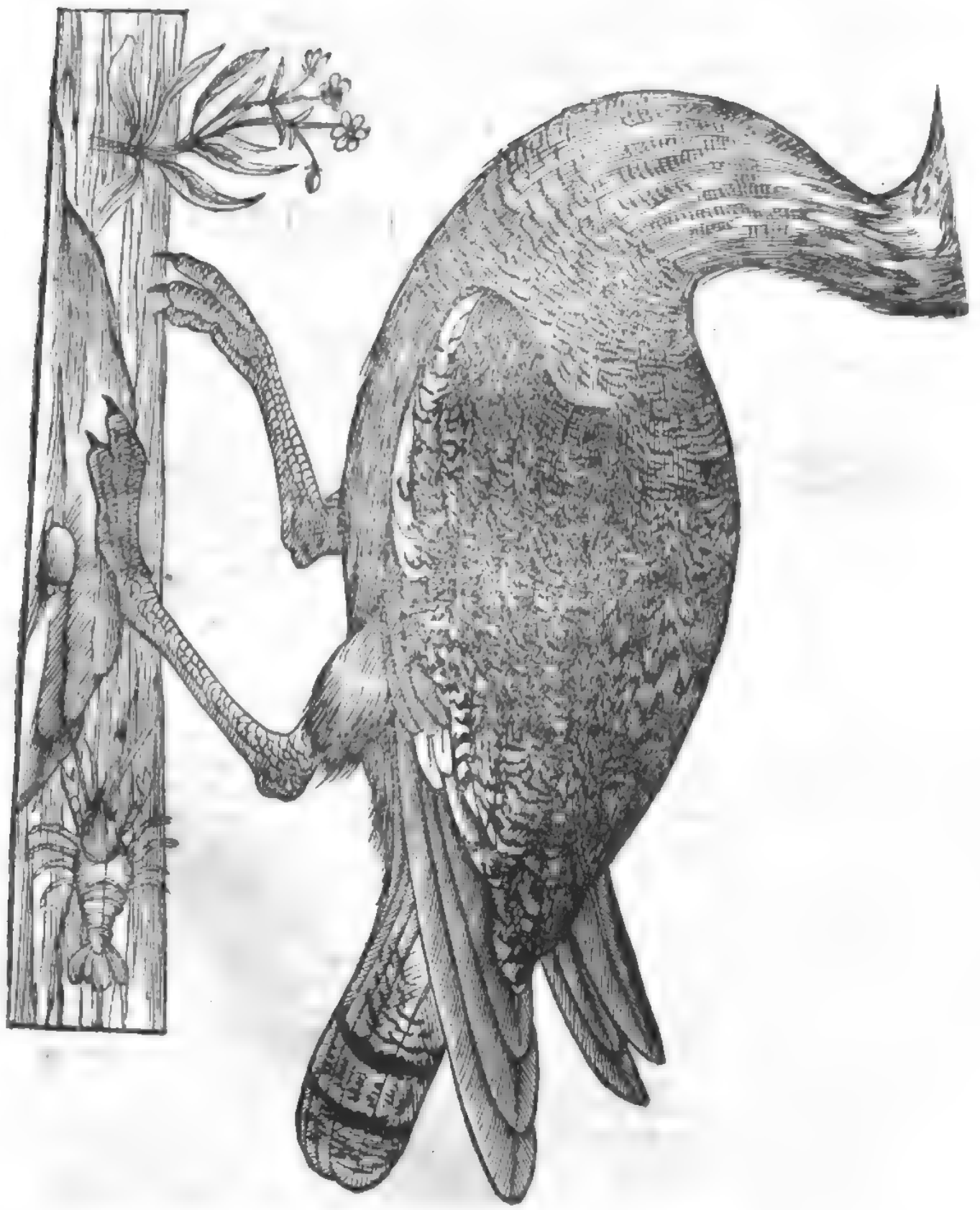

DE STELLA AVE DICTA. Cap. XIIII.

POSTREMO depictam auem tribus etiam digitis incedentem piſcatores Romani, neſcio qua de cauſa Stellam nuncupant. Arbitrabar cùm Belloniano Canne petiere eandem eſſe, ſed ex collata utriuſq; deſcriptione diuerſam eſſe iudicaui. Toto corpore, ſi uentrē, & caudam & alias maiores, excipias ex albo, luteo et nigro ita variegata eſt, ut qui color ſupereret, difficile ſit iudicare. Venter autē atq; coxæ candicant, ita pariter & cauda, maculis nigris plurimis, quarum binæ tranſuerſales inſigni ſunt magnitudine, conſperſa. Alæ item qua uentrem tangunt, albæ ſunt, remiges verò nigræ extrà intus cinereæ. Pedes ſublutei, digiti tres, craſſiuſculi, ungues nigri, breuiſſimi; Roſtrum longiuſculum, in extremitate parum recuruum, nigricans; ſub roſtro albicat.

Color.

Pedes Roſtrum.

DE OEDICNEMO BELLONII. Cap. XV.

AVEM, quam * Bellonius Oedicnemum interpretatur, cùm ex intuitu appoſitæ iconis, tùm ex collata deſcriptione hactenus ab ea, quam perperam Ornithologus Charadrium appellat, nihil omnino differre animadueerti. Placuit autem utriuſq; dare iconem, ne quis nos temerè iudicaſſe putet: prior icon ex Bellonio excerpta eſt, altera ex Ornithologo, quæ magis placet, ille enim roſtrum nimis breue depingit, & caudam nimis craſſam. Attamen de utraq; hîc, tanquam de eadem aue agemus: & ne temerè Ornithologum reprehendiſſe videamur, quàm breuiſſimè quæ auis Ariſtotelis Charadrius appellatur, aperiemus, ſed prius Bellonium audite. Aues, inquit, quarum icones exhibuimus, omnes in poteſtate noſtra fuerunt, & manibus pertractauimus, ut diuerſa naturæ indigaremus myſteria, quis eſt, qui ignoret me plurimas Græciæ Arabiæq; oras peragraſſe? Beneficentiæ D. Danielis Barbari patritij Veneti, Patriarchæ Aquilienſis ita deuinctus ſum, ut ingenuè fateri cogar, multas me ab ipſo, cùm Venetorum nomine legatus eſſet, picturas accepiſſe. Ille etenim, ut eſt vir prudentiſſimus ac diligentiſſimus myſteriorum diuinorum, operum, inquam, naturæ perſcrutator, ne quid intactum relinquat, pictorem ſecum duxit, vt ſi quæ pictu exiſtant digna, quàm ocyus depingat. Cùm primò verſarer in Anglia, auem obſeruaui Otidi, quoad pennas pedesq; perſimilem; quare etiam Otidis genus paruum eſſe credebam: at cùm poſtmodum in noſtris etiam regionibus eam reperiſſem, nonnullisq; monſtraſſem, à quibus & propriam nomenclaturam expectabam, reſpondebant, ſe quidem quàm ſæpiſſimè contrectaſſe, ac in conuiuijs adhibuiſſe, ſed nomen proprium ignorare. Tardè parit hæc auis: repertæ enim ſunt à nobis ſub finem menſis Octobris, etiamnum ad uolandum ineptæ. Magnitudo ad Elorium accedit, Peculiarem notam, qua uel ſola agnoſci queat, obtinet, quæ talis eſt: Tibiæ infra genu admodum craſſæ ſunt, nimirum propter os, quod ualdè craſſum eſt: ut itaq; notiorem redderem, eam appellaui Oedicnemum. Digitos habet in pedibus ternos tantùm, ut Anas campeſtris, Pluuialis, & Otis. Roſtrum longiuſculum, in extremo nigrum, & flauum quà capiti iungitur, prohibet, cur non paruam Otidem eſſe iudicem. Nā, reuera alis intus albis, extra nigris Otidē refert, dorſo uerò Attagenem; eſt enim coloris fumoſi maculis nigris per longitudinem ductis uariegati, qualis uidelicet in multis auibus campeſtribus conſpicitur. Propter tibiarum longitudinem, & maximè femora nuda penè adducebar, ut in aquaticis reponerem; at digitorum breuitas me ab ea opinione abſtraxit, coegitq; campeſtribus annumerare. Hæc itaq; Bellonius, quibus planè atq; exactè deſcriptio Ornithologi, quam ſuo Charadrio applicat, reſpondet: Charadrium, inquit conijcio eam eſſe auem, cuius imaginem appoſui: (Ponit autem eandem, quam nos.) Ea Germanicè, ni fallor, Triel vel Griel nominatur, Italis Coruz. Hanc aliquando apud ciuē meū, qui uno aut altero anno domi aluerat, conſideraui. Videtur nonnihil ad Accipitris ſpeciem accedere, niſi quòd roſtrū nec pedes uncos habet, ſed pennis vt Accipiter aut

* *Lib. 5. de Auib. c. 5.* Charadrij Ornithologi.

Danielis Barbari laus.

Oedicnemus Otidis ſimilis.

Deſcriptio. Tibiæ. Pedes Roſtrum Color. Tibiæ.

Charadrij Ornithologi deſcriptio. Triel. Griel Coruz.

Oedienus cum pseudocypera.

Digitized by Google

Charadrios Ornithologi, cùm ſagittaria minore.

ter aut Tinnunculus ſubruffus eſt, collo, capite, pectore, & uentre maculoſis, iiſdemq; partibus ex luteo ſubruffis, niſi quòd colli pars poſterior magis ad fuſcum tendit. In dorſo & alis maculas quaſdam ruffas habet, cæterò color fuſcus his partibus. Cauda breuis & angu- Cauda.
ſta. Magnitudo ei quæ Gallinæ paruæ aut Columbę. Crura oblonga duos palmos excedunt, colore tota ſubluteo: in quibus digiti terni breuibus interiore parte membranis iuncti. (Quare non rectè Bellonius campeſtribus annumerat, nam in hoc potiſſimùm aquaticæ à cæteris differunt, quòd membranam inter digitos obtineant.) Digito poſteriore caret, ut Tarda & Struthio. Vngues breuiſſimi, mutili. Pupillam circulus flauus uel aureus ambit. Roſtrum longiuſculum anterius nigricat, poſterius flauet, extremis partibus, inferiore ſcilicet, ſuperioreq; leuiter decuſſatis, quod in pictura non ſatis apparet. Auis eſt ſtolida & ſtupida, unde homines etiam ſtolidos noſtri uocant Triellappen. Domi incluſa ſubinde ambulat, aliquando in orbem ad multum tempus, circa columellam aut aliud quippiam: aliquando recto tramite, & ſi quid impedimento fuerit, tranſilit potiùs, quàm à uia recta declinet. Oculos etiamſi digitos admoueas, non claudit. Facilè manſueſcit: nam etiamnum libera ruri parum ſibi timet ab homine. Aquatica eſt & in pratis paluſtribus, uel circa paludes degit. Audiui aliquando in lacu noſtro glacie aſtricto, manibus ſeſe capi permiſiſſe. Noctu etiam in domibus mures captat. In Germania inferiore abundare audio, noctu uagari, & uocem tanquam fiſtulæ edere. Videtur ſanè & morbus arquatus ſiue icterus ei conuenire, cùm crura tota, roſtrum & iris oculorum flauo luteoué colore in ea ſpectentur, & tota pars corporis ſupina ex ruffo colore palleſcat. Hic igitur, ni fallor, Charadrius Ariſtotelis fuerit. Hactenus Ornithologus, deceptus, ut apparet, auis colore: nam cùm uideret non nullos eſſe, qui pronunciarent ex Charadrij aſpectu icterum ſanari, auem hanc ex maiori ſui parte luteam Charadrium eſſe coniecit, ſed hi, ut ipſemet fatetur, Charadrium cum Ictero confundunt. Mihi longè alia auis Charadrios uidetur, quemadmodum quoq; longè alia, quàm quæ à [b] Bellonio deſcribitur, Gallis Delphinatibus Harpens dicta, quam & [c] alibi palmipedē eſſe dicit. Et quo minus auem ab Ornithologo deſcriptam Charadrium eſſe credam, facit quòd in paluſtribus degat: nam ubi ibi hiatus, quos ſubeat? Attamen ſi uerum eſt noctu mures uenari, poſſit fortè ea ratione Charadrios dici. Charadrios enim noctu apparet, diu aufugit teſte Ariſtotele: quare unicuiq; ſuum relinquens iudicium, auem quam nos Charadrium putamus, in alium locum ablegamus. Nunc uerò hîc aliam auem colore potiſſimùm à ſuperiori Oedicnemo diuerſam & depingere & deſcribere operæpretium apparet. Quā itaq; ſtatim dilineatā dabimus, ſi agnouiſſet Bellonius, rectiùs paruam Otidem, quàm ſuam Oedicnemum appellare potuiſſet: ſiquidem quantum ex nuda icone (auem enim uidere nunquam mihi contigit) conijcere licitum eſt, Oedicnemo multò corpulentior eſt, tridactylos item, ſed abſq; membranis inter digitos, & femora pennis ueſtita: quæ duæ poſteriores notæ campeſtribus auibus annumerandam eſſe indicant, quemadmodum contrà Oedicnemum Bellonij aquaticis. Auis itaq; craſſitie corporis Otidem refert, necnon pedum conſtitutione: cauda tamen huic, quàm Otidi longè breuior eſt, & roſtrum contrà multò longius, ſi magnitudinis proportio habeatur. Color capitis, ceruicis, dorſi, caudæ, alarumq; ex flauo & caſtaneo elegantiſſimè dilutus, maculatuſq;. Gula atq; pectus albicantia intercurrentibus, maximè in pectore, ubi maiores ſunt, maculis ceu ſquamulis, deorſum deſcendentibus, ſublureis. Venter totus, femora, cauda & alę intus candida: roſtrum pedeſq; rutuli: ungues breues, craſſi, parum hamati, nigerrimi. Roſtrum duorum & amplius digitorum inferius ſuperiuſq; æquè longum, ut in Otide, rictu ampliſſimo, naribus ualdè patulis, ut in Anſere. Tibiæ ſi digitos pedum compares, longiſſimę, & digitos nulla membrana intercurrit.

Vngues. Roſtrum. Mores. Triellappē quid Germanis. Vox. Charadrij aſpectus icterū ſanat. Charadrius Ariſt. [b] L. 2. c. 37. [c] L. 3. c. 37. Oedicnemo cōgeneris forma. Cauda. Roſtrum. Color. Gula. Pectus. Venter. Femora. Roſtrum. Pedes. Tibiæ.

Oedicnemo congener cum anagallide aquatica.

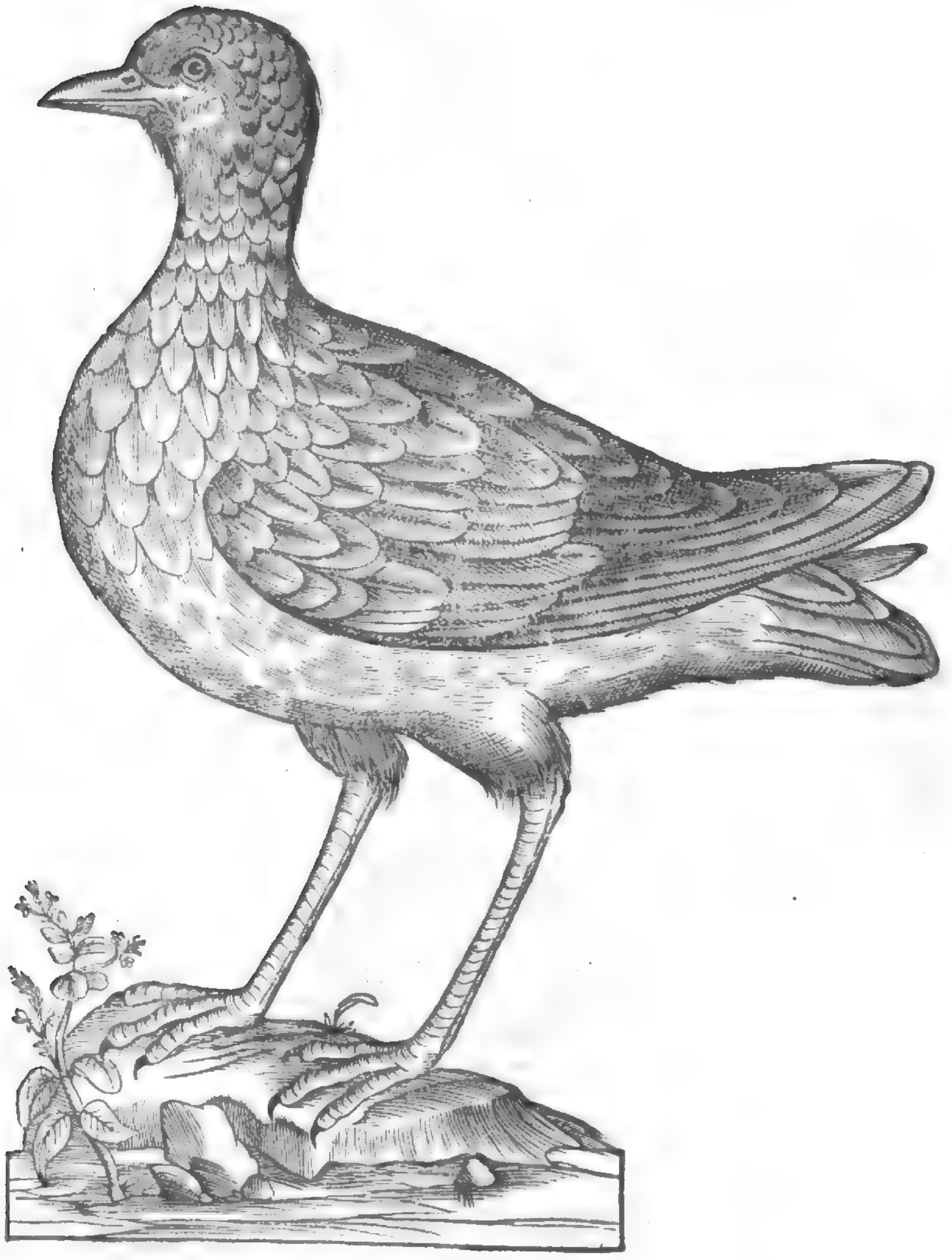

DE PERDICIBVS IN GENERE. Cap. XVII.

IAM ad Gallinaceum genus noſtra conuerſa foret oratio, niſi nobiliſſimæ alitum Perdices illatam ſibi à nobis iniuriam caccabante ſua uoce quererentur, quòd quæ in principum epulis principem etiam locum obtinent, hucuſq; intactæ relictæ fuerint. Et reuera generoſiſſimæ hæ aues, ſplendidiſſimæ ubiq; terrarum in magnatum potentiumq; menſis deliciæ, utpote ſine quibus ignobiles habentur, uulgares & nullius exiſtimationis, carnis ſuæ prerogatiuâ, à qua multæ quoq; aliæ aues lautiſſimæ, ut Attagen, Gallina Africana, Gallina corylorum, Lagopodes, ſimileſq; aliæ Perdicis nomenclaturâ gaudere uidentur, ſuperioribus uolucribus haudquaquam cedunt. Veruntamen quoniam ſeries ordinis noſtri (ut quiuis, qui ſuperiora iam legerit, uidere potuerit) ita expoſtulet, haud ab re, quin neceſſariò in hunc uſq; locum à nobis reſeruatæ ſunt, alioqui cum [a] Iulio Cæſare Scaligero Attageni etiam præpoſituris, niſi Attagen (ordinis ſeriem iam obiter in memoriam reuocamus) à Gyb. Longolio, ut dictum eſt, cum Gallina betulæ, de qua omnino nobis erat loquendi perperam confuſus, ut ſui diuerſitatem ab ea Gallina oſtenderet, ſeſe nobis prius obtuliſſet. Sed Scaligerum audiamus.

Ordinis ratio.

[a] In Aſt.

Iam caccabantes gaudio intimo ludunt
Quæ lautiores etiam expetuntur ad lances.
Rubella Perdix delicata & altuta,
Et nigripes, quam Hetruſcus autumat Starnam,
Et quas niuales candidas alunt alpes
Et quam ſapore præditam minus firmo
Taurina gens Gallinam vocare iuſſit.
Et delicatiore quæ valens ſucco
Maiore corpulentia Attagen præſto eſt
Ovis promunctalibus Pyrenæis
Nomen minutiore deferens flexu:
Nam Francolinum turba nuncupat vulgi.
Et quæ fluentis Hiſtricis Sauæ & Draue
Deponit aſtum. Pannones feri quondam
Dicunt Coturnum. Sola verò Perdicum
Abit, redit q; & manſueſcit in tectis,
Ritu Columbi pluma cui pedes veſtit:
Scolopaxq; quam Franciloqua lingua Beccadam
Appellat: nam roſtra nominat becces
Et comitiali obnoxia Coturnici.

Maximam equidem clariſſimi huius uiri uerba lucem in refutandis multorum ſuper quæſtione, quæ ueterum Perdix ſit, ſententijs, nobis attulere. Sed cur & ipſe inter enumeratas aues Beccadam Scolopacem, auem nimirum prope aquas degentem nominet, quiſpiam admiretur: at idcirco id fecerit fortè, quoniam & [b] Martialis hanc auem Perdicis nomine celebret, inquiens

[b] In xenijs. Perdix ruſtica.

Ruſtica ſum Perdix, quid refert, ſi ſapor idem?

Adhæc pulueratrix eſt, ſicuti ſuo loco fuſiùs demonſtraturi ſumus, ubi ſimul etiam docturi Pet. Bellonium diuerſam nobis à Scolopace auem pro Perdice ruſtica depinxiſſe. Nos interim nunc, quæ ueteribus, maximè Ariſtoteli & Plinio Perdix ſit, diligenter inquiramus. Ardua ſanè ea res eſt, ac propter uarias uariorum ſcriptorum ſententias intricata. Quam difficultatem uidens Marcellus Vergilius Florentinus uir aliàs doctiſſimus, dicere ſolebat: *De Perdice non ſatis compertum eſt, quo nomine indicetur noſtra ætate hac auis: tam multiplex eſt diuerſis locis earum auium genus & ſemineum.* Qui Perdicẽ minorem uulgarẽ, ueterum eſſe cõtendunt, quorũ ceu dux eſt Gulielmus Turnerus, his potiſſimùm & ſanè non exigui momenti argumentis niuntur. Quæ Ariſtoteles, inquiunt, & Ouidius de Perdice ſcribunt, omnia noſtræ Perdici uulgari conueniunt, nempe uolandi nidulandiq; ratio, aſtutia, circa prolem ſolicitudo, corporis grauitas, & uocis ſtridor, à quo etiam nomen accepiſſe uidetur. Veruntamen

Perdix veterum quę. Marcelli dictũ de Perdice.

Perdicem vulgarẽ & quare ueterum Perdicem eſſe credus.

Confutatio

rutamen quamuis hæc ita ſe habere uerum ſit, nondum tamen uideo, cur ideo concludendum ſit, uulgarem hanc Perdicem eſſe eam, de qua nobis Ariſtoteles ſcripſit. ſiquidem cum [c] Athenæus Perdici roſtrum tribuit cinnabarino colore, huicq; omnia, quæ Ariſtoteles ſuæ, atq; ex ipſomet Ariſtotele aſcribat. Turneri ſententiam amplecti non poſſum, nec debeo, at contrà ſtatuere eam auem ueterum Perdicem eſſe, quam ineptum uulgus perperam in Italia ac Sicilia uulgò Cotutnicem nuncupat, etſi interim huius aſſertionis protectorem, patronumuè neminem. quod ſciam, qui ex profeſſo affirmet, habeam. Neq; me à propoſita ſententia mouet [d] Hermolaus Barbarus, qui Perdices roſtro purpureo præſtantiſſimas eſſe inquiens, at tales Italiam non habere ſcribens, manifeſtiſſimè prodit ſeſe Coturnices noſtras uulgò appellatas uel non agnouiſſe, uel nominis amphibologia deceptum cum Coturnicibus Latinorum eandem eſſe exiſtimaſſe. Neq; audiendus Aloyſius Mundella, dum hanc nobis uocatam Coturnicem, uel Gallinaginis, uel auis Numidicæ ſpeciem eſſe credit, quam, inquit, quidam deſerti Gallinam nuncupant. Nos (ut id interim obiter dicamus) quid de Gallina deſerti ſentiamus, ueluti etiam de aue Numidica ſuprà uidere eſt. Grapaldum, quandoquidem neq; Porphirionem, neq; hanc noſtram Coturnicem planè agnouit, ſimul utramq; turpiſſimè confundens, pueris explodendum tradimus. Sed audi amâbo hominis ineptientis planè inepta uerba: *Porphyrionem, inquit, crediderim eam auem, quam Siculi & Romani vernacula lingua Coturnicem appellant. Nam aliam eſſe à Phœnicoptero ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius eſt.* Hæc ille. Porphirio autem, ut Deo fauente aliquando oſtendemus, præterquam quòd quadruplo fortaſſis maior eſt, nihil planè cum hac noſtra Perdice, quam Coturnicem dicimus, ſimilitudinis gerit. Contrà doctiſſimus [e] Gybertus Longolius duplex Perdicum genus delineans, eamq; cui roſtrum colore cinnabarino rubet, ijs annumerans, [f] Athenæi nimirum autoritate fultus, hanc noſtram (ni fallimur) Coturnicem intelligit, ſed verba eius maioris dilucidationis gratia adſcribamus. PAM. Quas nos Perdices vocamus, tu fortaſſis alio nomine cum iſtis ſciolis, quibus nihil vulgò acceptum, nominabis. Nam in Agrippina Colonia ante annos aliquot vir magni nominis, cùm Plinij caput de Perdice interpretaretur, Germaniæ ignotam auem non dubitauit aſſerere, videbaturq; in eam ſententiam propenſus, vt ex Otide Perdicem faceret. LONG. Certè nimia diligentia, vt dici ſolet in hiſce ſignis & inditijs ignotarum exquirendis, vt moleſta, ita ſæpe inutilis, cùm pro regionum varietate, & differentes quoq; non forma modò, verùm etiam ſono & moribus aues eiuſdem generis videantur, id ipſum ſanè in Perdicibus animaduertere maximè licet. Athenæus miratur in Italia Perdices roſtris non eſſe cinnabarinis, cùm in Græcia eo colore, quotquot ſunt, ſpectabiles ſint. Germania noſtra vtrumq; genus habet. Nam & vulgares iſtas, nemo eſt qui ignorat, & qui roſtro cinnabari colorato ſunt, ſæpè te vidiſſe in hac vrbe arbitror. PAM. Nunquam ego has Perdices vidi, niſi tibi ſpecioſæ illæ auiculæ, quas illuſtriſſimus ab Eppeſtein Comes in delicijs habet, Perdices ſint. LONG. iſtas ipſas dico, quanquã neq; ego credidiſſem Perdicum genere contineri, donec Athenæus delitiæ meę me id docuiſſet. PAM. vnde aduehuntur? LONG. An tu ignoras me paulò antè dixiſſe Germaniam nobis etiam ſecundas iſtas ſuppeditare. In vinetis ferè victitant, ſed ijs, quæ in montibus ſita ſunt, & arbuſtum aliquod denſum ſibi vicinum habent. Ego illos primùm prope arcem nobilem, quam a ſpecioſitate ſitus Choroſtephanum vocant, haud ita multum à Regiomago diſtantem conſpexi. Nulla dies erat, qua non ad excelſiſſima vſq; mœnia gregatim ſcandebant. Gaudebant enim elutabulo, quo ſordes culinariæ profluebant. Hucuſq; Longolius, at in eo nimis liber, quod Athenæum Perdices in Italia mirari ait, quibus roſtra colore cinnabarino non rubent; nam diſertiſſimis verbis, vt ſuo loco dicemus, duplex in Italia Perdicum genus agnoſcit. Sed in hoc ſaltem Longolius noſtræ opinioni aſtipulatur, dum auem illam roſtro cinnabarino, nimirum noſtratem Coturnicem, Perdicem, eſſe aſſerit. Idem facit Ornithologus, uocans eam Perdicem maiorem: Syluaticus Perdices (ſimpliciter ſcilicet ita dictas) magnas etiam Perdices eſſe ait; ſed hic parum ſibi conſtat, dum alibi Attagenem interpretatur Coturnicem uulgò dictam, quæ nimirum Perdix eſt roſtro, pedibuſq; rubris. Bellonius alibi, Coturnix, inquit Italis dicta, in Creta etiam Coturno uocatur, craſſitiæ Gallinæ, nam Perdices noſtræ Gallis uulgò griſes, uel goaches cognominatæ, ibi non reperiuntur: Hæc ille: ſed quas Italia Coturnices uulgò dicit, non ſunt diuerſæ à Perdice maiore ruffa, quam pariter in Gallia reperiri aſſeuerat. Quapropter uel ex una alite duas fecerit, cùm duobus ſeparatim de ea agat capitibus, uel quòd potiùs credendum eſt, Coturnus Græcorum à Coturnice Italorum diuerſus fuerit, ſtatuendumq; Italos id nominis à Græcis potiùs, quàm Græcos ab Italis, ut

[c] *L. 9. c. 13.*

Perdix ueterum quæ ex opinione autheris

[d] *In Corall. ad Dioſc.*

Hermolai error.

Aloyſij Mũdellę error.

Grapaldi turpis error

Porphirio.

[e] *In dialogo de Auib.*

Lógolij de Perdicibus opinio.

[f] *Lib. 9.*

Germanus quidã Otidem cũ Perdicib. confundit.

Athenæi lapſus.

Locus vbi degunt.

Lógolij audacia.

Longolius qua parte nobis aſtipuletur.

Perdix maior Ornithologi.

Syluatici inconſtantia.

Coturno.

Bellonij error.

ille

ille putat, mutuatos. Iulius Cæſar Scaliger Coturnum à Perdice ruffa (nam hanc eum intelligere in antè allatis uerſibus per rubellam Perdicem arbitramur) diuerſam facit: & re- uera noſtra Coturnix tam magna non eſt, ut ad Gallinæ craſſitiem accedat, niſi id de minoribus Gallinis ſiue pullaſtris intelligamus. Interim haud credendum eſt, ſi magnitudinis differentiam magni faciamus, Coturnum cum Coturnice noſtra eundum eſſe, quando teſte eodem Bellonio Coturnus triplo maior eſt. Ex hiſce, ni fallimur, ſatis conſtat noſtram Coturnicem Perdicis nomine ab alijs etiam celebrari, & ſola magnitudine à Coturno Græcorum differre: At iudicare modò num noſtra Coturnix, an uerò Coturnus ſit ueterum Perdix, hoc opus, hic labor eſt. Qua in difficultate, quamuis nihil certi affirmemus, conabimur tamen in tam tenebroſa luce è re dubia ac incerta ueritatem elicere.[5] Bellonius ex hoc quòd [h] Ariſtoteles Perdicem ait cum alijs auibus, modò magnitudo par ſit, coire, Coturnum Græcorum illius Perdicem eſſe iudicat, quoniam is cum Gallinis rem habere ſit uiſus, nimirum propter ſimilem magnitudinem; reliqua uerò omnia Perdici ruffæ, quæ eſt noſtra Coturnix, communia eſſe ait: uerum & coitus ille non Coturnici modò noſtrati, ſed minoribus etiam Perdicibus promiſcuè, ut in hiſtoria apparebit, communis eſt: quapropter cùm præter ſolam magnitudinem Coturnix & Coturnus non differant, ideoq; noſtra auis, ut diuinamus, uulgò Coturniſe, quaſi Coturnulus ſiue Coturnus minor appelletur, utriq; ceu uni ſpeciei ſoli omnia conuenire arbitramur, quæ ſuæ Perdici ueteres tribuerunt. Neq; abſurdum eſt ſtatuere in Græcia, quam in Italia maiores eſſe: nam & id in hominibus (ne longiùs abeamus) obſeruamus. quæ res etiam à [i] Columella quondam conſiderata eſt. *Si rerum naturam*, inquit, *uelut acrioribus mentis oculis intueri uelimus, reperiemus parem legem fœcunditatis eam dixiſſe uirentibus, atq; hominibus, cæteriſq; animalibus, nec ſic alys alia regionibuſue proprias tribuiſſe dotes, ut alys in totum ſimilia munera denegaret: quibuſdam gentibus generoſam prolem dedit, ut Aegyptijs & Afris quibus gemini partus familiares, ac penè ſolennes ſunt. Sed & Italiæ generis eſſe uoluit eximiæ fœcunditatis Albanas Curiatia familia trigeminorũ matres. Germaniam decorauit altiſſimorum hominum exercitibus, ſed & alias gentes non in totum fraudauit præcipuæ ſtatura uiris.* Sic [k] Iulius Scaliger in Allobrogibus Perdices eſſe ait, quas Gallicas uocant, mediocri pullo non minores. Idem de Coturno tradit, quod abeat, redeat, & manſueſcat in tectis. Et [m] Hieron. Cardanus Perdicem omnino cicurem, & manſuetum eſſe iudicandum ſcribens de Coturno fortè intelligendus fuerit, *quia*, inquit *in Cypro manſueſcens in cauets etiam parit*. Ad eundem quoq; ſenſum Alexander Benedictus, *in Hydrope aſcite*; inquit, *conueniunt Turtures, Perdices, & qua roſtro pedibuſq; rubris, phœnicea alis, ſrequenti in Creta & Cypro inſula ſobole, domeſtica etiam cum manſuefactis fœtura Perdices ab incolis nocantur*. Eiuſmodi ingenium cicur, mite, manſuetum, atq; domeſticum in noſtra Coturnice dicta etiam obſeruatur, quemadmodum fuſius & adducendis quoq; exemplis pòſt in hiſtoricis demonſtrabimus. Et [n] Bellonius ubi de Perdice ruffa agit, quę, ut diximus, noſtra Coturnix, eſt, quid nobis inquit, dicendum de Perdicibus ſupereſt, quando de ijs copioſè ſatis veteres ſcripſere? quaſi nimirum ad hanc ea optimè referri queant. Adhæc præter tam parui momenti diſcrimen, unicam nobis eamq; ruffam depictam exhibuit, & ſequenti ſubinde capite de Perdice cinerea aſſerere non eſt ueritus, hanc ueteribus incognitam fuiſſe cùm Græcis, tùm Latinis, quando, inquit, nihil nobis de ea prodiderint. Auguſtinus Niphus Sueſſanus Perdices propriè dictas maiores uulgaribus eſſe rectè quidem cẽſet, at quàm benè, & quo iure minores uulgares Plinij Ruſticulas eſſe inde concludat, ipſe uiderit. Nos interim quando iam dilucidè ſatis conſtare arbitramur, noſtratibus Coturnicem nuncupatam Perdicibus antiquorum potiùs, quàm uulgares illas minores reſpondere, & [o] Plinio quidem cognitas haſce poſteriores fuiſſe, ſed ab [p] Athenęo Perdices minores appellatas, iam probare aggrediemur. Hieronymus Accorombonus haud uulgaris medicus, alijq; nonnulli uiri docti, fortè cùm propter carnis præſtantiam, tùm uerò maximè, quia tota deſcriptio Pliniana, ut ſubinde patebit, hiſce minoribus Perdicibus quadrare uiderent, unas eaſdemq; cùm extermis auibus (puto autem ita olim uulgò uocatas eſſe, Plinium uero nouas nominaſſe, ut plerumq; uiri docti facere ſolent, ne iiſdem, quibus plebs, uocibus utãtur.) eſſe affirmant: quorum opinionem non poſſum non ſatis approbare; neq; interim mihi ipſi repugnare, uel, ut dici ſolet, me meo gladio iugulare credo, quòd ex ueteribus Athenęum Perdicibus annumerare, taliq; nomine appellare, Plinio verò non is ſiue externas indefinitè vocari ſcribam. Siquidem Athenæus ſub Antonino, Plinius ſub Veſpeſiano uixit inter quos Imperatores anni interceſſerunt ſexaginta & plures. Sed Plinium audiamus loquentem, ut uel ex illius ſolis verbis opinionem noſtram ſtabiliamus. *Aduenerunt*, inquit *bellis Bebriacenſibus cruentis in Italiam aues nouæ, quæ adhuc nomen retinent, paulo infra Coturnicum magnitudine, maculis uariæ, ſed breuiores pennis, & ideo minus uolucres, raro transmittunt mare, nec niſi uentis aduerſis, ſed tempeſtatibus ferè ſolis, quæ ſe ſuo pondere deijciunt. Nidificant in ſegetibus, pariunt ouorum numero quo gallinæ, ſed minora. Pullos excludunt, & educant, ſed non diu uolucres ſunt. Ideo ſine ullo ſenſu ſunt, qui has Perdices putant, quoniam ſimilitudo ſola non ſufficit, ſed & ratio naturæ, quæ in his diuerſa eſt.* Hactenus Plinius. Ex quibus ſatis conſtat, Coturnicem noſtram Perdicibus annumerari non poſſe, quod ſit auis breuipennis, & ideo minus uolucris, quæ raro mare tranſmittat, nec niſi uentis aduerſis, ſed tempeſtatibus ferè ſolis, quæ ſe ſuo pondere deijciat, quæ in ſegetibus nidificet, pariat ouorum numero quo gallinæ, ſed minora, quæ pullos excludat, & educet, ſed non diu uolucres ſint. Ideo ſine ullo ſenſu eſſe, qui has Perdices putent, quoniam ſimilitudo ſola non ſufficiat, ſed & ratio naturæ, quæ in his diuerſa ſit. Quæ omnia ſi ad noſtram Coturnicem referantur, ſatis conſtat, eam Perdicibus annumerari non poſſe. Quod ſi Plinius Perdicibus annumerare uoluiſſet, ſine dubio ſimilia de ea, quæ de Perdicibus ſcripſit, ſcripſiſſet. Quod ſi Plinius Perdicibus annumerare uoluiſſet, ſine dubio ſimilia de ea, quæ de Perdicibus ſcripſit, ſcripſiſſet. Quod ſi Plinius Perdicibus annumerare uoluiſſet, ſine dubio ſimilia de ea, quæ de Perdicibus ſcripſit, ſcripſiſſet.

Perdix ruffa quæ in bella Scaligero.

Coturnix Italorũ, ut à Coturno Cretẽſium differat.

[5] *L. 5. de Auib. cap. 13*

[h] *L. 3. de gener. cap. 5.*

Omnes Perdices tã magnæ quàm paruæ cum alijs auib. coeunt.

Coturniſe.

Homines magnitudine uariant ꝓ regionis uarietate.

[i] *L. 3. de re ruſt. c. 6.*

[k] *Exerc. 236. 2.*

[l] *In Ata Coturnus auis eſt mãſuera.*

[m] *Lib de Variet.*

Coturnix Italorum manſueta eſt.

[n] *Lib. 3. ca. 14.*

Niphi error.

[o] *Lib. 10. c. 49.*

[p] *Lib. 9.*

Aues exterminſeu nouę.

Athenæus, & Plinius

Qu tempo

ſe uexerint

Perdices minores dici Plinio nonas: ſeu externas aues.

bas magnitudine, Turdorum ſpecie, ſapore grata. Hæc ille. Si autem vel nomenclaturam examines, uel magnitudinem, uel ſpeciem, uel deniq; ſaporem, ne tantillum quidem ex traditis notis, Perdicibus minoribus deeſſe uidebis. Nomen in primis (loquimur autem de nomine, quo olim à vulgo nuncupatas fuiſſe ueriſimile eſt) in tot ies à barbaris, qui barbarum ſuũ idioma cum veteri Latino confundentes, multa nomina corruperunt, multa etiam penitus ac radicitus exterparunt, deuaſtata Italia, quamuis non integrum, ſaltem haud ita corruptum obtinent. quin uel idiota quiuis aut duræ ceruicis homo id etiamnum cum Plinia-

Starna. Athæœi Perdices minores ſunt aues nouæ Plinij.

no congruere optimè iudicet, nam Starnas tanquam externas etiamnum uocitant. De magnitudine Lectoris oculos velim iudicare: adhæc maculatæ ſunt, ut quædam Turdorum ſpecies; poſtremò vtinam de ſapore perſæpe mihi cùm lectore diiudicare detur: haud enim dubito, quin abſq; vlla hæſitatione, principe, rege, Imperatore dignis eſſe epulis frui ſu pronunciaturus. Quod ſi verò ſciolus quiſpiam ac naſutus aut ardelio Athenæum tam delicati ſaporis in minori ſua Perdice non meminiſſe, ideoq; diuerſam ab externis auibus Plinij obijciat, is attributas cæteras ab eodem Athenæo notas examinet, nam velit nolit, eas Perdici minori, ac per conſequentiam externis Plinij exactè congruere, admittere cogetur. ſed audi, quid dicat [q] Athenæus: *Perdicum in Italia alterum genus eſt, corpore minus, colore obſcurius, roſtro non cinnabarino.* Hæc ille. Vulgares equidem Perdices ruffis minores ſunt; vtpotè paulò infra Columbas magnitudine, uti paulò antè ex Plinio diximus: color obſcurior etiam eſt, unde griſeæ in Gallia teſte [r] Bellonio nuncupantur, hoc eſt, ut ipſe vertit, fuluæ, malim cinereæ, quemadmodum quoq; alibi apud eundem tranſtulit doctiſſimus, mihiq; charisſimus [s] Carolus Cluſius Atrebas. roſtrum inſuper non eſt cinnabarino colore rubrum. De ſapore verò tacuerit fortaſſis Athenæus, Perdices vocaſſe ſufficere ſibi exiſtimans, ita & nos de cuiuſcunq; carnis bonitate ac præſtantia iudicaturi, Perdici eam aſſimilamus. At rurſus aliquis à me petat, Tu pro Perdicibus nobis Starnas obtrudis, quas nonnulli, ut Ant. Gazius etiam annotat, Anſere maiores aues eſſe ſcribunt? pudet ſanè me horum imperitiæ, qui nimirum nulla in tam clara luce magnitudinis habita ratione Starnam cùm Starda ſiue Tarda, quæ Otis eſt, nominis uicinitate decepti quàm turpiter confundunt, quemadmodum quoq; illi Gallucinantur, ſed minus fœdè, qui Starnas cùm Attagenis eaſdem credunt, quos quidem Volaterranus reprehendit, noſtræ opinioni aſtipulans, nam Starnæ, inquit, aues extorneę uocantur. Idem facit Syluaticus, & cuius ubiq; maximi facio [t] Iulius Scaliger, canens.

[q] *Lib. 9. Perdicis maioris, & minoris diſcrimen.*

[r] *Lib. 5. de auib. c. 19.*

[s] *Lib. 1. obſer. cap. 10.*

Starna cũ Starda cõfunditur, & cum Attagene.

[t] *In Att.*

Et nigripas, quam Hetruſcus animat Starnam.

[u] *Lib. 13. de ſalub. c. 6.*

[u] Iulius pariter Alexandrinus ad eandem ſententiam inclinat, ſed nihil certò audet affirmare, cuius tamen doctiſſimi uiri uerba tanquam plurimum lucis huic opinioni allatura, hîc tranſcribere non piguit. Non admodum, inquit, ceſſerit de alimenti bonitate Perdix huic, (Attageni) ſed maior illa. Rubro roſtro pedibuſq; maior & carnoſior: Cothurnos uocat Italia tota. Nec ualdè hoc loco contenderim, ſitne hæc meliorum authorum Ariſtotelis Plinijque vera Perdix quandò ambigi poſſe video, quæq; ab his Perdicum generi tribuuntur, uulgato frequentiq; magis (Starnas Italiæ magna pars uocat, Perdices multi) conuenire potiùs videntur, nidificandi ratio, ouorum pullorumq; numerus, educatio, atq; etiam eductio (fouent enim, ſecumq; educunt Gallinarum more) illarum captura, ſalacitas, malitia, pullus color, quo ſæpe inter non diſſimilis coloris terræ glebas occultatæ fallunt, à ſuperuenientibus non animaduerſæ, quædamq; præterea cum Coturnicibus communia, tradita ab authoribus de his, & nunc quoq; obſeruata. Eodem namq; modo nidulantur, incubant, excludunt, fœtus ſuos alunt, numeroſiores ſemper, quàm alterius generis, quòd prius diximus, roſtri purpureo colore inſignis, cuius raritas longè maior, nec is unquam pullorum numerus, qui Perdicum minorum. Aucupes ſæpiſſimè audimus, nidum ſe conſectari Perdicum, dicentes decem, duodecim, aut his etiam interdum plurium ſimul uolantium: quòd in maiori illo genere nunquam uiſum, infrequenti ualdè, nec paulò rigidioris cæli patiente. Importatas fuiſſe nouimus Germaniæ ac Bohemiæ, nec adhibitis licet blandimentis omnibus, ferre tamen diu alieni cœli plagam potuiſſe, ijſdem locis, quibus in media Germania introducti Phaſiani iam feliciter prolem ſuam propagent. Perdicum verò minorum, quas Starnas uocari diximus, ubiq; locorum uberrima copia uiſitur, ut vel hoc unum, peculiare genus quoddam facere Cothurnorum videatur, cùm vnicum tantùm prodiderint authores hi, non taciturі alterum vſq; adeò diuerſum, ut eadem comprehendi ſpecie haud poſſint, ſi quidem duo nouiſſent illarum genera. Quumq; hæc ab eruditis pro maiore Perdicum genere conſtitui animaduerterem, legiſſeq; apud Liuium aliquando meminiſſem, uenille in Italiam Bebriacenſibus,

bus bellis ciuilibus nouas aues, easq; etiamnum tum id nominis retinere, ut nouæ uocarentur, Turdorum ſpecie, paulùm infra Columbas magnitudine, ſapore gratas: ſuſpicabar corrupta voce vernacula Italiæ lingua, ſed ſignificato eodem, Starnas dictas, quaſi externas aues, pro nouis, aues magnitudine Columbas inter & Turdorum genus maius: quum aliam non haberem Italiæ nunc familiarem, quæ rectè reddi Plinianis nouis auibus illis, referriq; ad eas poſſet, auem: viderentur autem præterea macularum punctis quibuſdam, vt Turdi, diſtinctæ, & ſapore acceptiſſimæ Starnæ. Quod ſi reciperetur, iam eſſe nobis pro ueterum Perdicibus, pedibus roſtroq; purpureo inſignes illæ poſſent: & quas nunc Starnas uocamus, pro externis Plinij auibus deputaremus: uel ſi hoc non placet, ſint ſanè hæ, primùmq; illud roſtri pedumq; rubedine notandum genus, Perdices, itaq; uocentur, quando nihil hîc aliud quærimus, quàm ut alendi ex his uires, poteſtatemq; tradamus. Hæc omnia itaq; Iulius Alexandrinus, nihil certi affirmare auſus, & in eo, quòd Perdicem ruffam Germaniæ Bohemiæq; loca ferre non poſſe aſſerit, Gyb. Longolio contrarius, ex quo ſuprà circa Coloniam Agrippinam utrumq; Perdicum genus reperiri diximus: neque etiam uerum eſt Perdices ruffas hîc rariores eſſe, quin contrà abundantiores, & quò ad pretium, etſi corpore maiores, attamen uiliores. Nobis interim unus Scaliger patronus noſtræ opinionis ſufficere debeat. Sed quid rurſus Iacobo Dalechampio atq; Auguſtino Nipho Sueſſano reſpondebimus? quorum hic [a] Ariſtotelem, ille Plinium commentans Ruſticulas Plinio dictas minores Perdices eſſe putat, quamuis tamen quibus id faciant, rationes non adferant: Ego Plinij Ruſticulam potiùs Gallinaginem illam eſſe exiſtimo, nimirum Aſcolapa ſiue Scolapacem Ariſtotelis. Præterea ſunt qui adeo inſaniant, vt Perdices cum Gallina ruſtica confundant. Nec denique Pierius Valerianus utrumq; Perdicum genus ſe ſatis calluiſſe paullò infrà aſcribendis uerbis demonſtrauit, quando quas omnes minores uocant, ille maiores eſſe affirmet, nobiſq; pro minoribus Coturnices Latinorum obtrudat. *Sunt verò*, inquit, *Perdices aliæ nobiles, aliæ ruſticæ. Nobiles longè grandiores ſunt, ſyluaſq; & ſalius plurimùm incolunt: ruſticæ arua & ſegetes peragrantur. Grandiores illæ ſunt etiam picturatiores, & pleriſq; Italiæ locis nomen retinent incolume: Roma tamen Starnas vocant, de quibus fortè Plinius dixit: Miſſe Hiſpania externas aues. Ruſticæ longè minores, fuſciore plumæ & quodammodò cineritia. Idem vtriſq; ingenium, ſed doloſiores pugnaciores q; ruſticæ, quas nunc Italia à ſono vocis Qualeas ferè vbiq; vocat.* Hæc ille. Verùm poſtquam iam ſatis, ni fallimur, probauimus Perdices ruffas ſiue Coturnices vulgò nobis dictas, veterum Perdices, Perdicesq; minores, nouas ſiue externas aues eſſe, omnes uerò cùm animi, tùm corporis actiones, quas ueteres Perdicibus generatim tribuerunt, utriſq; communes eſſe, ſupereſt modò, ut conſueto nobis ordine hiſtoriam aggrediamur, quæ utrumq; genus ſimul complectatur.

Iulius Alexãdrin⁹ Lõgolio cõtra dicit.

[a] *In cõment. lib. 10. c. 38.* Ruſticula Plinij quæ.

AEQVIVOCA.

QVOT aues Perdicum nomine celebrentur, cùm ex ſuperioribus ſatis innoteſcat, itaq; ea repetere ſuperuacaneum duco. Sunt qui bugloſſum piſcem Perdicem marinam uocent: & [a] Gulielmus Rondoletius inter ſynonyma mulli piſcis, hunc quoq; piſcem quibuſdam Gallis Moil, id eſt, maris Perdicem uocari ſcribit. Perdix ab [b] Ouidio fingitur Dædali fuiſſe ex ſorore nepos, & ſerræ uſum inueniſſe. Hunc Perdicem Feneſtella Martialis tradit initio fuiſſe uenatorem, cui cùm cruentum inſtitutum & ſolitudinis ſtudioſa meditatio diſplicere cœpiſſet, aſſiduis agitata curſibus, ſimulq; quòd intueretur eiuſdem ſtudioſos Aethona, Adonim, Hippolitum peſſimo interiſſe exitio, artis priſtinæ affectui miſiſſe repudium, atq; eo ſtudio deſito agriculturæ totum ſe mancipaſſe, quo nomine terram quaſi matrem omnium generatricem dici adamaſſe. Eo labore conſumptum ad maciem prolapſum: quod uerò cunctis uenatoribus detraheret, ſerram ueluti linguæ uirulentiam fingi inueniſſe. Attamen ſecundum [c] Diodorum Talaus, non Perdix, adoleſcens filius ſororis Dædali, qui ab eo erudiebatur, reperta ſerpẽtis maxilla, paruulum cùm ſecuiſſet lignum, imitatus poſtea dentium ſerpentis ſpiſſitudinem ſerram ferream primus omnium feciſſe perhibetur. Perdix item Ariſtophani aliquot in locis cuiuſpiam claudicantis cauponis nomen eſt, de quo item prouerbium legitur, Πηδᾶκος χαλὸς, id eſt, Perdicis tibia; item Πηδᾶκος πῦς, id eſt, Perdicis pes.

Aues Perdices dictæ. [Bugloſſum piſcis. Mullus piſcis.

[a] *Lib. 10. de piſcib. c. 3.*

[b] *Metam. 8.* Perdix uiri nomẽ & eius hiſtoria. Serrę vſum quid inuenerit.

[c] *Lib. 5.* Talaus Dædali nepos. Caupo claudus Perdix dictus.

SYNO-

SYNONYMA.

[a] *De verbis etymol.*

PERDIX auis Hebraicè vocatur קורא, id eſt, Kore. Santes Pagninus ita dici putat à vocando: addit tamen rationem ſibi eſſe ignotam. [a] Ioſephus verò Scaliger pro Kore, Quore ſcribit, id eſt, inquit κλητής, quod vocet pullos. [b] Kimhi referente Ornithologo קורדיה Gallica voce, id eſt, Perdicem pro Kore exponit. Chaldæus etiam [c] alibi Korea קוריא habet, & [d] alibi etiam Koriath קוריאה. Rabbi Salamon aliàs Perdicem interpretatur, aliàs vulgari lingua Gallica קוקו גלריעה: coquu autem Gallicè Cuculum nuncupant. Nicolaus Lyranus auem vulgò dictam Coquin, quæ inſequatur muſcas, & alias res viles. [e] Septuaginta quodam loco, quo Hieronymus Perdicem tranſtulit, Nycticoracem habent, [f] alibi tamen Perdicem: vbi quoq; D. Hieronymus Perdicem vertit, Scriptores Arabici vel eorum interpretes ea de aue Cuboth ſcribunt, quæ Græci de Perdice. Ornithologus id nominis Perdicibus minoribus competere ait, maioremq; dici Cubigi, uel Cubegi, Cabegi, vel Cabagi, aliquoſq; primæ litteræ C aſpirare, plerumq; etiam articulum al præponi: ſed nos eiuſcemodi ſynonyma maiori Perdici conuenire etiam credimus. Nam *Alchabegi*, inquit Bellunenſis, *ſunt Coturnices, quarum roſtra & pedes rubent, magnitudo par eſt Perdici, & vulgò à Venetis Perdices appellantur*. Vetus Auicennæ gloſſographus perperam pro Alcubigi interpretatur Alaudam campeſtrem. Apud Bellunenſem Theiugi quoq; vel Teyuz Perdices ſunt, item Altaiugi vel Alteiugi, pro qua voce, alij Phaſianum, ut in eius hiſtoria, niſi nos memoria fallit, docuimus, transferunt; alij, ut Ebenbitar aſſerunt auem eſſe, quæ Coturnici in omnibus ſit ſimilis, niſi quòd ſub alis habet quaſdã pennas nigras & albas. Cubigi, inquit Auicẽna (Bellunenſis Cabegi legit) eſt, cui Attuiugi cõmunicat in formis ſuis. Agens de ouis oua Alchabegi & Altheiugi, id eſt, vtriuſq; Perdicis, comparat ouis Gallinæ. Et alibi, *Inter aues*, inquit, *præſtat caro Aduragi* (Attaginis) *& Gallinarum eſt ſubtilioris, & non ſunt cum nutrimento carnium Alchabagi & Atheiz* (Bellunenſis pro Atheiz legit Altaiugi.) Altei, uel Alteiem, uel Alteiei, eſt Perdix maſculus, ut Syluaticus & uetus Auicennæ gloſſographus uolunt. Altereze apud eundem Syluaticum, eſt Perdix mas, & Alcubi Perdix ſimpliciter, uel Phaſianus. Diuerſas item barbaras uoces Aduranti, Altinagi, Roſelhageli, Bonion, omnes pro Perdice exponi reperio, ſed Politicum ipſi priuatim eſt parua Starna. Perdix eodem nomine Latinis nominatur ac Græcis: recentioribus uerò πυρδίκη, uel πυρδίκα. Vtriſq; etiam & maſculino, & fœmineo genere effertur. Apud Græcos οἱ πυρδίκες paſſim legitur; & αἱ πυρδίκες apud [g] Ariſtotelem, ubi de fœmineo ſexu loquitur. Apud Latinos, ut annotat Nonius, Varro Admirandis, Perdices Bœotios dixit. Nonnulli teſte [h] Athenæo nominis ipſius mediam ſyllabam contrahunt, vt Archilochus: at frequenter apud Atticos producitur, vt Dalechampius tranſfert, A πέρδιξ fit πυρδίκιον diminutiuum, id eſt, paruus Perdix. Vtitur hac dictione [i] Athenæus, inquiens, περὶ ἐφίππου πυρδίκια καὶ ἀλεκτρύονα ὀπτά. Item rurſus [k] alibi ex Philippo Comico: Ἀλεκτρύονα, φασιανὸν, πυρδίκιον. Aliàs πυρδίκιον herbæ nomen eſt, ut in denominatis dicetur. πυρδικιάς verò eſt pullus Perdicis. Reperiuntur etiam alia ſynonyma apud Grammaticos Græcos ſignificantia Perdices, vt apud Heſychium & Varinum πῆρδξ, quo nomine Cretenſibus vocari ſcribit, [l] Bellonius tamen illis populis Coturnum dici ſcribit, & minores Perdices, ad quos fortè quis id transferre velit, in ea inſula non naſci. Σκίλαρος, vt ijdem aiunt, Perdix dicitur Pergæis: apud quos deniq; legitur Κνωσὸς σκιλὸς, τὸ πυρδίκιον. Καχάβα Heſychio Perdix eſt; vox nimirum ab auis ſono conficta, qua ante Heſychium [m] Athenæus Alcmanem quendam vſum fuiſſe ſcribit, & à nonnullis etiam dici καχαβίδας. Apud authorem lexici medici pro καχάβα Caccabi legitur: ſed καχάβα vel καχάβη, uel καχάβος apud eundem Aetheneum cacabus eſt, ſiue olla teſtacea; & Carthago pariter, vt ait Euſtathius, καχάβα dicta eſt. καχάβος verò etiam [n] Dioſcoridi linguâ Pœnorum ſolanum ſomniferum eſt. Quod modò ad Perdicis Etymologiam pertinet, ea non vna tantùm ſtatuitur. πέρδξ, inquiunt Etymologus & Varinus, παρὰ τὸ περισσὸς ἄδων, ἢ παρὰ τὸ πηδᾶν ἀπὸ τοῦ πτερύγων ἢ ὁ περισσὸς διαπόμπος καὶ φύγων. ἢ παρὰ τὸ πίδον, ὃ σημαίνει τὸ χαμαὶ, τὴν γὴν. Χαμαιπετὴς γάρ τὸ ζῷόν, καὶ μὴ σφόδρα τὶς ὕψος αἰρόμενος μηδὲ πηδᾶσθαι ἐν ἀέρι δυναμένον. [o] Iacobus Dalechampius ἀπὸ τοῦ πηδᾶν Perdicem dici aſſerit, quoniam eum ſonum edat, aut volando imitetur. Recentiorum nonnulli, ignari, ut apparet, Perdicis nomen Græcum eſſe, ridiculam nobis etymologiam è latio petitam adſerunt, dicentes, Perdices à perdendo

[b] *Hiet. 17. et*

[c] *1. Reg. 26.*
[d] *Hier. 17.* Coquu. Coquin.
[e] *1. Reg. 26.*
[f] *Hier. 17.* Cubeth.

Alchabeti.

Teiugi.

Cubigi. Cabegi.

Altei. Altereze. Alcubi.

Politicum.

[g] *6. hiſt. c. 1.*
[h] *Lib. 9. c. 13.* πυρδίκιον.
[i] *Lib. 14.*
[k] *Lib. 8.* Πυρδίκιον herba.
Πῆρδξ.
[l] *L. 5. de Anim. cap. 13.* Σκίλαρος. Καχάβα.
[m] *L. 9. c. 13.*

Caccabi.

[n] *L. 4. c. 73.* Perdicis etymum.
[o] *In cõment. ad Plin. cap. lib. 10.*

[a] *De verbis etymol.*

[b] *Hiet. 17. et*

[c] *1. Reg. 26.*
[d] *Hier. 17.* Coquu. Coquin.
[e] *1. Reg. 26.*
[f] *Hier. 17.* Cubeth.

Alchabeti.

Teiugi.

Cubigi. Cabegi.

Altei. Altereze. Alcubi.

Politicum.

[g] *6. hiſt. c. 1.*
[h] *Lib. 9. c. 13.* πυρδίκιον.
[i] *Lib. 14.*
[k] *Lib. 8.* Πυρδίκιον herba.
Πῆρδξ.
[l] *L. 5. de Anim. cap. 13.* Σκίλαρος. Καχάβα.
[m] *L. 9. c. 13.*

Caccabi.

[n] *L. 4. c. 73.* Perdicis etymum.
[o] *In cõment. ad Plin. cap. lib. 10.*

dendo

dendo oua esse dictas. Verum quidem est Perdices mares, ut pòst fusiùs patebit, quando nimia libidine turgent, oua tęmellarum suarum perdere, rumpereq́; sed quàm eleganter Perdicem inde nomen meruisse concludant, ipsi uiderint. Nos interim reliquarum nationum synonyma prosequamur. Circa alpes & in Longobardia Perdix ruffa teste Ornithologo, Perniso uel Pernisa appellatur: at non verum est Pernise Italis dici ad differentiam Perdicis minoris, ut ille putat, nam ubiq; Coturnise dicunt: quare Codornix Lusitanica uox ad maiorem potius, quam minorem pertinere uidetur; Sabaudis hæc Coturnix Perdris gaue, uel gaille uocatur, uel ut aliqui scribunt, gaule, id est, diuersorum colorum. Quidam circumloquuntur, Perdris aux pieds rouges. Pernise apud Sedunos, tum illos, qui Sabaudicè, tùm qui Germanicè loquuntur. Gallicè Perdris Franche teste Bellonio, uel Perdris rouge. Perdiz uocabulum Hispanicum, ut fallor, tam maiori, quàm minori attribui potest. Maior Germanicè ein Pernyfen aut Pernisle, aut VVeltsch raphun, ein Rothun: circa Coloniam Hin rot raphun. [f] Castor Durantes Italicè ita circũscribit, Perdice & Starna montana, ch'hà il becco rosso. Minor Perdix Gallis simpliciter Perdris vel Perdris gringette aut griesche, vel Perdris des Champs, vel Perdris grise (à colore) vel Perdris goache teste Bellonio. Circa Montempessulum Rasele per onomatopœiam. Nobis Italis Perdice, vel Pernice; circa lacum Verbanum Pernigona: Starna item; quasi externa, sicuti diximus. Germanicè Raphun, Valdhun: Belgicè Perdijs, non autem Pertrijs, vt Ornithologus ait, Anglicè a Pertrise: Illyricè Kuroptvva: Polonicè Koropathvva: quæ uoces aliquo pacto ad Hebræorum Kore accedunt: Turcicè Zil.

Pernifo.
Coturnise.
Codornix.
Perdris gaye.
Perdris Frãche.
Perdiz.
[f] In thes sam. Perdicis minoris synonyma.
Rasele.

GENERA. DIFFERENTIAE.

PERDICES [a] Aristoteli pulueratrices appellantur: idem ait [b] Aelianus, sed periphrasticè, inquiens: Non se quidem lauant, sed puluere respergentes nitidos efficiunt. Aristoteles, Plinius q́; quorum hic vtrum q́; Perdicum, vt ostendimus, ille vnicum duntaxat genus recenset, non videntur Indicos illos agnouisse, quos Vulture & Anscre maiores esse [c] Strabo tradit, nisi ea differentia in sola consistat magnitudine, ut quispiam suspicetur, maximè cùm Strabo nullam aliam differẽtem notam Indicis istis attribuat. [d] Bellonius quinq; aues totidem diuersis capitibus sub nomine Perdicum describit, nimirum Perdicem Græcam, Perdicem maiorem ruffam, Perdicem griseam, id est, cineream, quamuis ipse fuluam vertat, Syroperdicem, siue Perdicem Damascenam & Perdicem albam siue Lagopodem. Nos quid de Perdice Græca & ruffa sentiamus, suprà indicauimus, ubi diximus sola magnitudine differre. At quam pro Syroperdice nobis depingit, pedibus penna vestitis, ea meo iudicio aut Lagopus altera [e] Plinij est, de qua hic ita scribit: *Est & alia eodem nomine* (Lagopus nimirum dicta) *à Coturnicibus magnitudine tantum differens, croceo tractu, cibis gratissima*: aut saltem Lagopodi potiùs quam Perdicum generi ascribenda. Hanc eandem auem [f] Iacobus Dalechampius Alpinis Gelabre vocari scribit. [g] Aelianus uerò Syroperdicem uocat auem, quæ circa Antiochiam Pisidiæ lapidem exest, & conficit. *Perdice*, inquit, *minor est, & niger, excepto rostro, quod ruffum est. Non mansuescit vt alius Perdix, sed semper persecurat ferus esse. Eius carnes, & densiores sunt, quàm caterorum, & suauiorem cibi vsum præstant.* Hæc ille: quæ sanè cum Bellonij Syroperdice, in qua rostrum non rubet, cuiq; pedes pennis uestitos tribuit, mihi conuenire non uidentur. Idem [h] Aelianus quosdam Perdices Cyrrhæos uocat, qui neq; ad certamina ualent, neq; pulchrè cantare sciunt, de quibus item prodidit, & est ab [i] Athenæo quoq; attestatum, allio uesci, ut eius odore infectæ carnes esui ineptæ reddantur, atq; ita ab aucupibus contemni tanquam ad mensam inhabiles: uerùm an eiusmodi ab alijs diuersi sint, non addunt, & ego id ignoro. Qui de recens inuentis regionibus scripsere, præter iam dictos Perdices, longè alios dari testantur. Andreas Theuetus in Pmerica nostratibus maiores reperiri ait, quos uernacula sibi uoce Macouacana appellant. [k] Iulius Cæsar Scaliger apud Troglodytas Perdices dari tradit, Gallinacei magnitudine, quorum quibusdam rostrum, & crura lutea sint, quibusdam fusca; sapor uerò qui nostratibus. Mirum quidem, quod Gonzalus Ouiedus scribit, in ea orbis parte, quam continentem appellant, Perdices nasci gratissimi saporis, magnitudine Hispanicarũ Gallinarum, duplici pulpa, alia nimirum alteri substrata, adeo ut duo carnis discrimina habeant, eamq; tãtę molis, ut ne insignis etiã helluo unicã auem una mensa

[a] 9. hist. c. 49.
[b] L. 3. de Animal. c. 16. Perdices Indici.
[c] L. 17. Geog.
[d] L. 5. de Auib.
[e] L. 10. c. 48. Lagopus altera.
Gelabre.
[f] In com. ad locum Plinij
[g] L. 17 de Anim. cap. 7. Syroperdix Aeliani.
[h] L. 4. c. 13. Perdices Cyrrhæi.
[i] L. 9. cap. 13
Macouacana.
[k] Exerc. 236 5. Perdicũ mirum genus duplici carnis pulpa.

abſumat. Colore ait eſſe in pectore, alis, atq; collo, cinereo: cætera noſtratibus ſimiles. Oua magnitudine ouorum noſtratium Gallinarum, colore lapidem cæruleum æmulante. Teſtatur etiam, idem ſolum alias dare volucres, Perdices ab incolis vocatas propter ſaporis gratiam, ſuperioribus minores, coloris quoq; cinerei, & cætera noſtratibus Perdicibus haud diſſimiles. His auibus ſaporem minus, quàm ſuperioribus gratum tribuit, ſed ægris ſalubriorem, vtpote concoctu faciliorem. Cinereas Perdices mihi aliquando Alexandria Aegypti miſſurum ſeſe pollicitus eſt Io: Paulus Oliua Genuenſis. In Chio Inſula, vt narrat [l] Nicolaus à Nicolais Perdices naſcuntur rubræ, Gallinæ magnitudine, de quarum admiranda natura pòſt dicemus, hoc tantùm hîc obiter admonentes, has forſan eaſdem eſſe cum ruffis Græcorum. Hiſpaniola inſula, referente And. Theueto, exiguas Perdices, diuerſicolores, ſuauiſſimi ſaporis profert, quas ruricolæ domi alunt Gallinarum more. [m] Iohannes verò Boterus Benenſis in hac inſula varia Perdicum genera procreari atteſtatur. Gonzalus Ouiedus in inſula Cuba Perdices inueniri ait exiguas, at colore voceq; Turtures referentes, ſed gratiore ſapore, capi maxima copia, & incolas viuas domum ferre, facileq; trium quatuorue dierum interuallo cicurari, habereq; torquem in collo: ſed fortè Turturum ſpecies fuerint, quarũ item grata palato caro eſt. In Aethiopia in diœceſi Baruæ, quæ ciuitas regni Barnagaſſi emporium eſt, tria aiunt reperiri Perdicum genera noſtratibus haud multum abſimilia, ſed magnitudine, & colore roſtri pedumq; inter ſe diuerſa: alias nimirum magnitudine Caporum, pedibus, & roſtro luteis, cætera noſtratibus ſimiles, alias non maiores Gallinis, pedibus, roſtroq; purpureis, alias deniq; roſtro & pedibus cinereis. [n] Ariſtoteles quoq; albas Perdices dari nobis author eſt: ſed has ita ab inſigni loci vel temporis frigore euadere, alibi à nobis ſcriptum eſt, ubi multas alias aues candeſcere etiam diximus, quæ in alijs locis ita non ſunt.

[l] *L. 2. Itin. Orient. c. 8.*

Perdices rubræ.

Perdices paruæ.

[m] *In Relat.*

Perdices Turturum voces edẽtes.

Perdices magnitudine Caporũ

[n] *L. de color.*

Perdices albæ.

LOCVS.

NON hîc, quo loco, montano ne, an campeſtri gaudeant Perdices, dicere inſtitui, ſed apud quos populos abundantiùs reperiantur. Terra ſancta referente [a] Brocardo Monacho Perdicibus & Coturnicibus abundat. Hegeſander teſte [b] Athenæo, tradit Samios, cùm Sibarin nauigarent, & ad regionẽ Siritin (Siris & Aciris fontes duo ſunt, inter quos ſita eſt Heraclea, olim etiam dicta Siris Sibari vicina teſte [c] Plinio) appuliſſent, euolaſſe Perdices magno ſtrepitu, qui perterriti, & in fugam verſi, naues conſcenderint, ac inde ſoluerint. Quiſpiam autem non abſurdè ſuſpicetur eiuſmodi populos, quorum portentoſa laſciuia prouerbio locum fecit, lautiſſimas has aues ad luxum ſuum enutriſſe, & ex alijs etiam regionibus aduexiſſe. Apud Tarnaſſaros miram quoq; Perdicum fœcunditatem eſſe narrant, necnon & leporum. Abaſſienſes Perdicibus, Anſeribus, Gallinis, Leporibus, & eiuſmodi animalibus alijs teſte [d] Botero eapropter abundant, quòd venari ea nondum ſint edocti. Cyprus & Creta Perdices copiosè gignunt: in Creta tamen minores nullas teſte [e] Bellonio reperire eſt. Io: Rauiſius Textor ex malè intellecto [f] Plinio, qui alibi Perdices ſcribit non tranſuolare Bœotiæ fines in Atticam (ſic enim ex Athenæo corrigendus videtur ille locus; nam in vulgaribus exẽplaribus legitur in Attica) Perdices in Bœotia reperiri negat. [g] Athenæus hoc addit miraculum, ſcilicet, ſi quæ fortè illuc migrauerit, voce ab indigenis (Atticæ) dignoſci. Hiſpania noua Perdices, uti diximus, profert plurimas, & diuerſorum colorum. Qui de Sicilia ſcripſere, aiunt in monte Peloro Perdicum Leporumq; magnum prouentum eſſe. In Procyta regni Neapolitani quadam inſula Perdicum ac Phaſianorum copia eſt, inſulamq; propter aucupium reddunt celeberrimam. [h] Leander Albertus Perdices maiores Coturniceſq; cùm à nobis abeunt, ad Capren inſulam ſe conferre ait, adeoq; ibi pingueſcere, ut adipem eximant incolæ, & in futura conuiuia reſeruent. Perdicũ utrumq; genus noſtri quoq; montes alunt, ſed maius in Sedunorum, Rhœtorum, & ueriſus Longobardiam & Sabaudorum alpibus magis capitur, non tam altis, nec tam ſylueſtribus locis, vt Lagopôdes. Gallia, Luſitania, Hiſpania Perdicibus minimè carent. Audio in Belgio ruffas vel non eſſe, vel ſaltem admodum raras. Boterus quoq; Hiberniam Perdicibus & Phaſianis carere prodidit. Et [i] Antoninus Liberalis in Lemniorum inſulis, quæ Neæ ſeu Nouæ uocantur, non naſci Perdices dumtaxat negat, ſed illatas etiã mori aſſeuerat, & alij affirmant emori, ſi uel à longè eam terram conſpexerint. Contrà [k] Athenæus author eſt, à duabus Perdicibus in Anaphen inſulam immiſſis tantam vim eſſe procreatam, ut iam incolæ de loco deſerendo cogitarent.

[a] *In deſcrip. terræ ſanctæ*

[b] *Lib. 14.*

[c] *L. 3. c. 11.*

Sibaritarũ laſciuia.

[d] *In relat.*

[e] *L. 10. c. 29* Plinius correctus.

[f] *L. 9. c. 13.*

[g] *In hiſt. Ita.*

Perdices ruffæ vbi raræ.

[i] *In cõg. nar rat. mirab.*

[k] *L. 9. c. 13.*

ANATO-

ANATOMICA.

THEOPHRASTVS peritiſſimus philoſophorum, ut referunt [b] Plinius, [c] Aelianus, & Aulus Gellius, Perdices omnes in Paphlagonia bina obtinere corda prodidit; quod tamen mihi nunquam perſuaſerit; è contrario facillimè [d] Ariſtoteles, qui Perdicibus uentriculo ingluuiem propoſitam eſſe ſcripſit, habereq; appendices non ſuprà, ſed infrà, quà deſinit inteſtinum. Idem [e] alibi inquit earum teſtes, cùm Venerem exercent, insigni tantiſper magnitudine augeri; hybernis verò menſibus nullos quidem in ijs, prout nonnulli credebant, haberi.

[a] L. 11. c. 37
[b] L. 10. c. 35.
[c] L. 16. c. 15
[d] 2. hiſt. c. vl.
[e] 3. Hiſt. c. 1.

SENSVS.

IDEM [a] Ariſtoteles olfactum credi Perdicibus exquiſitum eſſe prodidit.

[a] L. 6. Hiſt. cap. 2.

ASTVS. DOCILITAS.

Ingenium.

HAVD mirabitur aliquis, cur Perdicis aſtus in prouerbium abierit, ubi, quę hic tradentur, perlegerit. [a] Ariſtoteles in primis hanc auem malitioſam uocat, & aſtutam. *Callida*, inquit D. [b] Baſilius Magnus, *volucris, aſtuta, ac zelotypa Perdix eſt, malitioſèq; cum venatoribus in prada agit*. Quem aſtum malitioſum [c] alibi, quamuis Perdicem non nominet, ita proſequitur: *Vidi ego iam auis aſtutæ naturam, cùm pullos ſuos videas adhuc ob debilitatem prædæ pertæſe expoſitos, ſeſe aucupi ante illos vt prædæ paratam efferre, ita ſeſe vertentem ac geſtus diſpenſantem, vt nec periculo penitus, aut manibus ſe præbeat, neq; item inſidiantis ſpem omnino eripiat. Sic itaq; illum inter vtrumq; verſando, occupando, in ſe retinendo, ſpatium dat natis ociosè fugiendi, ipſa ad extremum euolat*. Hæc ille: ſed aſtus iſte, quem malitioſum uocat, laudabilis potiùs exiſtit, hominibuſq; imitandus, vtpote cum fœtus ardenti amore coniunctus. *Cùm ad nidum quis acceſſerit*, inquit [d] Ariſtoteles, *prouoluit ſeſe ante pedes uenantis, quaſi iam poſſit capi, atq; ita allicit ad ſe capiendum hominem conſq;, donec pulli effugiant; tum ipſa euolat, & reuocat prolem*. Idem aſtus, à Plinio, Aeliano, Plutarcho, & Athenæo repetitur, quos lector per ſe adire poterit. [e] Aelianus addit, pullos, ubi à matre appellantur iam è uenatoris faucibus elapſa, maternam uocem agnoſcere, atq; ocyus ad illam aduolare. Nolim interim Plinij ſuper hac uerſutia, uerba præterire, quia non dilucidiùs ſolùm eandem repetit, uerùm maiorem etiam adiungit. [f] Ait autem: *Si ad nidum is ceperit accedere, procurrit ad pedes fata prægraues, aut prelambens ſeſe ſimulans, ſubitoq; in procurſu, aut breui aliquo volatu cadit fracta aut ala, aut pedibus: procurrit iterum iam iam prehenſurum effugiens, ſpemq; fruſtrans, donec in diuerſum abducat à nidis. Eadem pauore libera, ac materna vacans cura, in ſulco reſupina gleba ſe terræ pedibus apprehenſa operit*. Nota aſtū. Nota quęſo ingenij uim, acq; mę in hac alite, quę cùm aliàs pro pullis ſeſe capiendam ante pedes aucupis prouoluit, ut illi, donec ad eam capiendam intentus eſt auceps, pręſenti periculo ſeſe eripiant, nunc cùm nulla prolis cura eſt, haud opus eſſe callet, ut ſe uenatori obijciat, & maiorem pro ſalute artem excogitare, terræ gleba pedibus prehenſa corpus coperit, idq; in ſulco facit, ut ille terræ glebam eſſe ratus ab inſequendo deſiſtat. [g] Cęlius Rhodiginus in ſimili periculo expoſitam, nimirum ſi ad hoc fuerit, ut capiatur, lapidem ait ſibi colore correſpondentem quærere, & inibi ſupinam ſe componere. Verùm quomodo corpus ſuum eiuſcemodi lapidi, ſubijciant, non ita uideo: quare feſtucis, alijſq; quiſquilijs potiùs tunc ſe coperire ueriſimilius eſt, ut Scholiaſtes Ariſtophanis, necnon Plutarchus tradunt, quin etiam frondibus, ac ſimili alia in pratis paſſim obuia materia. Porro fortaſſis iam enarrata auis aſtutia minus admiranda uideatur, niſi & eam

[a] 9. hiſt. c. 8.
[b] Homil. 8. in Hex.
[c] Homil. 13 Exhort. ad baptiſm.
[d] 9. Hiſt. c. 8
[e] L. 10. c. 33.
[f] L. 29. Ant. lect. c. 26.
[g]

Digitized by Google

fœtus ſuos docere noſceret: noſſe autem nobis author eſt [h] Plutarchus haud uulgaris ſcriptor, inquiens: *Alium aſtum cum fœtus amore conſunctum Perdices vſurpant. Adſuefaciunt enim pullos ſuos, qui nondum volare poſſunt, vrgente aucupe ſupinos iacere, & glebam aliquam, aut quiſquilias corpori injicere, ac prætendere, tanquam umbraculum, aut tegumentum quoddam. Ipſa perſequentem alterſum abducunt, atq; circumagunt hinc inde volitantes, paulatimq; loco cedentes, donec lactatam ſpe capiendi longè à pullis auellant.* Et [i] alibi rurſum: *Quodſi negas*, inquit, *deſce à nobis artes, etiam doceri eas à nobis auds. Perdices ſuos pullos docent inter fugiendum occultare ſeſe, & glebam præ ſe obtendere, poſtquam ſupini corruerunt.* Hactenus Plutarchus. Nonnulli pullos in paſcua educturas, ſi fortè hominem uiderint, ſibilo id illis ſignificare aſſerunt: hos uerò confeſtim ſupinos ſe collocare, terraq; aut quiſquilijs adeo artificiosè corpus tegere, ut ne, ſi palpitando pericliteris, aduertere quidem queas: mox rurſus, ubi uenator quadamtenus eſt progreſſus, patrem ſibilare, hoſq; protinus euolare. Eodem planè aſtu fœmella teſte [k] Ariſtotele utitur in ouorum conſeruatione. Sed hęc hactenus de hoc aſtu, quo nimirum uenatoribus ſeſe eripiunt, dicta ſunto: nunc declaremus, oſtendamuſq; Perdices animantia eſſe docilia, uenationiſq; artem perquam miro modo addiſcere, ac tanto artificio alias ſui generis in retia pellicere, ut homines potius, quam aues eſſe iudices: & quamuis huius loci non ſit de aucupio loqui, tamen propter ſingularem ac penè admirandam ingenij aciem, quam in eo exercent, quæ in hæc uerba ſcripta ſunt ab Aeliano, prętereunte minimè poſſum: *Vtitur verò Perdix*, inquit, *venator illecebris quibuſdam ad alliciendos feros; ante retia enim propoſitus cantum edit eos laceſcentem ad pugnam, coſdemq; vt ex inſidijs in laqueos inferat, incitantem. Syluęſtrium dux contrà cantat, & ſuum gregem præcurrens obuiam procedit cum hoc luctaturus: circumuentum autem per malitiam ſemper inſidias inſtruens, pedem refert, ſe timere ſimulans: alter verò ſpe, atq; animo inflatus ſimul & ſibi victoriam iam deſpondens impetum facit, ſed mox captiuus compage tenetur.*

Fortaſſis quiſpiam ex eiuſmodi luctę ingenij hebetudinem potius quàm aſtum colligat, cùm feros ab aucupium edoctos tam facile falli dicamus: is ſi aduertat animum, omnino opinionem immutabit: nam ideo Perdices Perdicibus decipere homines ſciet, quòd hi ab iſtis auibus decepti, dum uenarentur, nihil proficerent, ideoque nouam capiendi rationem inueſtigare coactos fuiſſe, nimirum Perdices Perdicibus tanquam animalibus plus aſtu & ingenio pollentibus aucupari. Fœmella Perdix, niſi & ipſa mari ſuo imponere calleret, actum iam conclamatumq; de toto Perdicum genere foret. Etenim cum quolibet loco, etiam in præſentia maris teſte [m] Ariſtotele parere cogatur, quoniam hic oua, ne illa incubatu ouorum detenta ad coitum non ſit parata, frangat, itaq; ut oua ſeruentur, non uult tantiſper ibi remanendum eſſe ſibi, quouſq; ille deceſſerit: tunc enim alio, inquit [n] Solinus, ea tranſuehit, neq; in hoc diu perſeuerat loco, ſed ne quis locum percipiat, longioris temporis mora, vt ait Ariſtoteles, immutat, necnon teſte Solino clanculo reuertitur, ne indicium loci conuerſatio frequens faciat; in eo etiam Caco, cui boues Herculis auerſos per caudam in antrum ſuum pertraxiſſe dicitur, aſtutior: illum enim auerſa veſtigia prodiderunt, hęc ne ſeſe prodat, nulla facere nititur, ne quandoq; detrimento eſſe queant. Ea prętereà quo ingenio ſobolis propagationi ſtudeat, non marem dumtaxat ſuis amplexibus fraudans, ſed homini etiam nullam inueniendi oua occaſionem præbens. Sed audi quæſo qua in nido fabricando verſutia vtantur hæ volucres, ſpinis & fruticibus ſic illum munientes, vt contra feras dicente [o] Plinio, abundè vallentur, uel vt ait Solinus, vt animalia, quæ infeſtant, arceantur à ſpinis furculorum. Inſuper aciem ingenij, qua vigent, proſequi volentibus longè maiora forſitan ſuperſint dicenda, adeo vt Statius [p] Papinianus grauiſſimus poëta dociles intellexiſſe videatur, aptaſq; humano ſermoni enunciando, cùm ſyluula quadam de Pſittaco Melioris ita canat:

Quiq; refert iungens iterata vocabula Perdix,

Scio tamen a nonnullis hunc uerſum non ad docilitatem, ſed uocem κακκαβίζειν referri: quorum homuncionum aſſertiones tanquam nugales, & (vt ait ille) Cryſippi ſyllogiſmis & Platonis legibus frigidiores [q] Calius aſpernatur; & reuera ad hoc confirmandum, quod dociles ſunt, nullis vineis aut arietibus opus eſt, nam id ex verbis poëtæ nullo negocio coarguitur: quod quò manifeſtius pateat, Poëtæ ipſius carmina, quæ ante id, quod iam iam citaui, leguntur, operæpretium eſt hîc ſubijcere, quibus nimirum eas tantùmodò aues enumerat, quæ humani ſermonis enunciationi ſufficiunt: ait autem:

Plangat Phœbeius ales
Auditaſq; memor penitus dimittere voces
Sturnus, & Aonio verſa certamine Pica,
Quęq; refert iungens iterata vocabula Perdix,

Et qua

[h] *Lib. de Solert. animal.*

Perdices pullos quid doceant.

[i] *In Gryllo.*

[k] *9. hiſt. c. 8.*

Perdices ſe ſe dociles.

Quo aſtu utantur in capiendis aliis.

[l] *L. 4. de Anim. c. 16.*

Cur homo Perdicibus Perdices capiat.

Perdix fœmella cur marĕ fallat

[m] *9. hiſt. c. 8.*

[n] *Cap. 12.*

Caci aſtus.

Nidi fabrica.

[o] *L. 10. c. 23.*

[p] *L. 2. Syl.*

[q] *L. 29. Ant. lect. cap. 29.*

Aues humanum ſermonem addiſcentes.

Et quæ Bilbilio queritur ſorer orba cubili
Ferre ſimul gemitus.

Quod ſi quis penultimo inductus carmine in diuerſam ſententiam abripiatur, quoniam & Hirundinem poëta ibi nominet, quam humanum ſermonem addiſcere nemo dixerit: reſpondeo de Prognes in Hirundinem transformatione expoſitionem eſſe quidem à Varrone confirmatam, & à noſtris ferè omnibus; cæterùm Græcorum nonnullos, à quibus eiuſcemodi fabulæ confictæ ſunt, in Luſciniam malle: quod inter Latinos [1] Probus non ignorauit, & videtur [2] Ouidius ſecutus, cùm ita canat

Sola virum non vlta prius mæſtiſſima mater
Concinit Iſmarium Daulias ales Itym.
Deflet Trebitium Delias ales Itym.

Et rurſus [3] alibi:

Philomelæ porro docilitatem ſiue Luſciniæ quis ignorat? Druſus nonne & Britannicus Claudij filij Luſcinias habuere Græco & Latino ſermone loquentes? Quod ſi feras rurſus & monticolas, ideoq; ab humano conſortio penitus abhorreſcere quiſpiam dicat, atq; ita, quæ diximus, parum vero ſimilia eſſe, is profectò non ſatis harum auium naturam perſpectam ſibi habet. nam facili modo captæ cicurantur; quin immo Aloyſius Mundella cum in Burmijs Rhœtorum medicum ageret, refert noſtratium ſe Coturnicum marem & fœmellam habuiſſe altiles in domo ſua, quæ adeo cicures & manſuetæ redditæ ſint, ut poſtmodum cum domeſticarum Gallinarum cohorte promiſcuè habitarẽt, ſimulq; ſine pauore cibum caperent. Stumpfius etiam ſcribit, ſi à prima ætate ab homine alantur planè cicures & amabiles reddi. Mirum prorſus, quod de Perdicum in Chio inſula manſuetudine ac docilitate prodidit [4] Nicolaus à Nicolais hunc ferè in modum: Agricolæ, inquit, huius inſulæ maximos Perdicum greges alunt: interdiù adhibitis cuſtodibus ad uicinos montes ad inquirendum ſibi uictum dimittunt: cuſtodes eas ſub ueſperam edito ſibilo reuocantes ſimul omnes domum reducunt: & illæ alias ſibilo cuſtodum nondum aſſuefactas & etiamnum feras comites ſibi aſciſcunt. Similis hiſtoria narratur ab Odorico de Foro Julij his uerbis: In regionibus circa Trapezuntem, quæ Pontus olim dicebatur, uidi hominem ducentem ſecum ſupra quatuor millia Perdicum. Is iter faciebat per terram: Perdices per aërem uolabant, quas ducebat ad quoddam caſtrum nomine Thanega, quòd à Trepezunte diſtat trium dierum itinere. Hæ Perdices cùm duci ipſarũ homini quieſcere aut dormire libebat, omnes quieſcebant circa eũ tanquam pulli Gallinarũ; & ſic ducebat eas Trapezuntẽ uſq; ad palatium Imperatoris. Cum uerò ſic quieſcebant circa eũ, capiebat de ipſis quantũ uolebat numerũ, reliquas ad locũ, in quo prius erant, reducebat. His, ſi placet, adde quod ex [5] Baſide quodam recenſet [6] Athenæus, nempe pygmæos, qui aduerſus Grues bellum gerunt, uti Perdicibus ad bellum iunctis, uel ut Ornithologus legit annotante Dalechampio, Perdicibus inequitare. Quæ res, tametſi planè fabuloſa appareat, attamen Perdicũ interim docilitatẽ maximã demonſtrat. Eiuſcemodi itaq; manſuetudinẽ & ingenij acumẽ ſi in Perdicibus agnouiſſet Domitius Papinij interpres, humani ſermonis enunciandi rationẽ poëtæ fortaſſis haud reliquiſſet excutiendã. Quò minus uerò abſurdũ uideatur Perdices humano aſſueſcere poſſe ſermoni, Plinij authoritatẽ adduco, qui & ipſe eam à cõmuni præceptore Ariſtotele mutuò accepit: *Linguam*, inquit, *omnibus ys in ſuo cuiq; genere, qua humanã imitantur ſermonem, eſſe latiorem, quanquam id penè in omnibus contingit:* Perdicibus autem linguam latiuſculã eſſe ex ſectione didici. Quod ſi adhuc quiſpiam non acquieſcat, [7] Plutarchum adeat, qui diſertiſſimis uerbis Perdicis loquacitatem nominat, uocalemq; eſſe ac diſcere etiam alibi aſſeuerat. [8] Porphyrius inſuper refert ſe Carthagine Perdicem ita cicurem aluiſſe, ut non tantùm uocata aduolaret, at temporis progreſſu adeo familiarem euaſiſſe ut & adulari, colere ſe & colludere uideretur, ſuæq; etiam uoci occurrere, & quantum fieri poterat, reſpondere alio quodam tenore, quàm quo ſe inuicem Perdices uocare ſolent. Quibus uerbis quamuis Porphyrius humana uoce uſam fuiſſe non dicat, inſignem ſaltem nobis aptitudinem ad diſcendum eam ingerit, quando ex familiaritate, qua ſecum utebatur, ferinam immutaſſet, imitatura indubitanter humanam, ſi is uel docuiſſet, uel docere calluiſſet. In Lycaonia Perdices pariter uocales haberi oſtendere uidetur doctiſſimus [9] Athenæus, cùm Ariſtomonem Athenienſem Adriani libertum ſcribit à patrono ſolitum dici Atticoperdica, quòd eſſet comediæ ueteris hiſtrio. Ita quoq; [10] Plutarchus alibi quendam proſcindens ipſum ἀκωνότερον περδίκος, id eſt, Perdice magis mutum dicit. Ex quibus omnibus iam ſatis liquidò conſtare arbitramur, Perdices ad humanæ loquelæ imitationem non eſſe ineptas. Verùm in aliis quoque ingenij ſui indolem oſtendunt, quemadmodum in primis in eo, quod proprios parentes à falſis, quorum incubatione

Hirũdo ſermonem humanũ non diſcit.

Progne ait in Hirundinem, aut in Luſciniam mutata.

[1] *In Bucol. Virgil.*
[2] *In Epiſt. ad Liuiã.*

Luſciniæ Græcè & Latinè loquentes.

Perdix facile cicuratur.

Mira Perdicum docilitas.

[4] *L. 2. nauig. Orient. c. 8.*

Alia mirabilis hiſtoria de Perdicũ aſſuefactione.

[5] *Lib. 2 rer. ind.*
[6] *L. 9. c. 13.*

[7] *In Sympoſiacis.*
[8] *Lib. 3. de abſt. a carne.*

[9] *Lib. 3.*

[10] *In contra Stoicos.*

Perdicum pulli parentes proprios agnoſcũt

[d] *L. 2. Varia.*

Perdix aliena oua furto ablata cubat.

excluſi ſunt, dignoſcere norint, quos ne homo ipſe, quem Deus omnium animantium perfectiſſimum procreauit, ſi á parentibus in infantia, quod proh dolor nimis ſæpe contingere videmus, deſeratur, ex alijs diſcernere callet. Tradit hoc de Perdicibus Theodoricus Gothorum rex referente [d] Caſſiodoro, ad Symmachum ſcribens, Perdicibus nempe hunc eſſe morem, oua perdita per alterius matris damna refarcire, ut adoptione alienæ ſoboliſ incommoda ſuæ reparent orbitatis: verùm natos mox, vbi fiduciam habere cœperint ambulandi, in cãpos exeuntes cũ matre, ut fuerint materna voce cõmoniti, ouorum ſuorum genetricem potiùs petere, quamuis ab alia furtiuis fœtibus educentur. Atq; hoc eſt, quod à veridico propheta [e] Hieremia ſcriptum eſt: *Perdix congregauit, quæ non peperit, faciens diuitias abſq; iudicio: cum media relinquens ætate, & tandem erit inſipiens.* Et D. [f] Hieronimus in commento: *Aiunt*, inquit, *ſcriptores naturalis hiſtoriæ tam beſtiarum & volucrum, quàm arborum herbarumq;, quorum principes ſunt apud Græcos Ariſtoteles & Theophraſtus, apud nos Plinius Secundus, hanc eſſe Perdicis naturam, vt oua alterius Perdicis, id eſt, alicna furetur, & eis incubet, foueatq;, cũ q; fœtus adoleuerit, auolare ab eo, & alienum parentem relinquere.* Illud præterea in hoc auium genere admirandum, at cum generoſo quouis ac magnanimo viro commune quodammodò eſſe videtur, quod in pugna ſuccumbentes ſeſe alijs riſui ac oſtentui fore non ignorent tantùm, ſed ne in conſpectum amatæ ſuæ, cuius cauſa pugnam cum aduerſario inſtituerant, pudore nimio ſuffuſi denuò venire audeãt, & in latibula ſeſe abdãt. At ne id cõminiſci videamur velut nimis Perdicũ naturæ ſtudioſi, itaq; facundiſſimi [g] Aeliani, qui eiuſcemodi uerecundiam ceu ſingulare naturæ donum bruris hiſce ineſſe ait, ampliſſimum teſtimonium, tranſcribere nobis, minimè pigmt. *Ex auibus*, inquit, *Perdices, quòd ad libidinem Veneris inflammatiſſimi ſint, idcirco cum fœminis aſſiduè verſantur. Homines autem, qui Perdices ad certamen alunt, cùm eos ad pugnam inter ſe incitare volunt, ſuam cuiq; uxorem præſentem eſſe curant. Hac enim machinationis commentatione Perdicum timiditas repellitur, & ignauia vitatur. Nam malè pugnando victus nunquam in conſpectum, nec ad amatam, nec ad coniugem audet venire: ac potiùs morte occumbit, quàm pugna turpiter deſerta, ab hoſte ſuo auerſus cam, cui probari tantoperè cupit, inueri ſuſtineat. Tale quiddam Cretenſes etiam de duobus amantibus prædicant. Sic enim audio, amatorem cùm alijs rebus præſtantem, tum bellicis ſtrennuum habuiſſe in amore puerum adoleſcentem ſummæ indolc virtutis, liberali formæ, virili animo, & ſummo ad optimas diſciplinas ingenio, ſed ætate nondum militia apta. Nomen quidem vtriuſq; alio loco me dixiſſe memini. Et hunc ipſum aliquando in pugna ſtrennuè verſantem, hoſtium frequenti cohorte toto impetu in eum irruente, ad humi ſtrati cadaueris offenſionem collapſum fuiſſe. Iacenti cùm hoſtium proximus quiſpiam gladio ſtricto plagam ei auerſam illaturus eſſet; retrò ad hoſtem verſus intuens, nequaquam, inquit, turpe & imbelle vulnus tergo inferas, ſed aduerſo potiùs pectori infligas, cùm vt ne timiditatis me meus amator condemnet, tum ne me turpitudinis notis inuſtum aſpiciat. Atqui hominem rationis participem ad timiditatis & ignauiæ crimen pudore affici, non admodum mirabile videri debet: at Perdicem rationis expertem huiuſmodi verecundiam retinere, ſingulare donum natura videtur.* Hactenus itaq; Aelianus, cui ſubſcribens [h] Galenus, Perdices velle vincere dixit. Sed quid ſi Perdicibus noſtris præſagiendi quoq; ſcientiam tribuamus, eamq; cum ſumma generis humani vtilitate coniunctam? ſiquidem apud [i] Aetium ita ſcriptum leges: *Piſo Perdicem, quæ domi noſtra alitur, vociferari ac clamare, atq; lacerare ipſam cortem, in qua Perdices nutriuntur, vbi ſenſerit medicamentum quippiam lethale, aut aliud venenum intra ades parari.* Alant itaq; Principes Perdicum greges, nam & bonis & malis ſæpè eiuſcemodi inſidiæ ſtruuntur. Admirandum etiam ac uix ueriſimile eſt, quod de Cirrhæorum Perdicum ingenio priuatim prodidit [k] Aelianus, quòd nempe ſeipſos emacient, quia ita ſe ab aucupantibus ſpretos iri præſagiant: *Ex Perdicibus*, inquit, *quæ vocis contentione & cantu valent, & linguæ facultati confidunt; quiq; pugnaces & ad certamina habiles ſunt, ſe minimè dignos credunt, qui ad extruendas menſas capiantur: vnde fit quod parum contra venatores de ſua libertate depugnent, quo minus comprehendantur, ſibi præſidentes, quod à cede ſtudioſè ad cantus & certamina ſeruabuntur. Reliquæ autem Perdices & potiſſimùm quæ nunc capiuntur Cirrhæi, ſibi conſcij, quòd nec ad certamina valent, neq; pulchrè cantare ſciunt, & ſi capiantur, futuros ſe prandium his, qui ceperint; naturali quadam machinationis commentatione ſeipſos macie conficiunt, nimirum cùm ab omni alia eſca, quæ ad pinguedinem eos perducere queat, ſe ſua ſponte abſtinent, tum vt ne idonei ſint ad hominum menſas, capidè allys veſcuntur, cuius rei experientes, his prætcritis, alio venationem conuertunt. Qui verò hoc ipſum ignorant, eos, ſi facultas ſit, capiunt: quicunq; autem ipſos captos detexerit, eorumq; inſuaues carnes expertus fuerit, ſe iam & tempus & operam cognoſcit in his venandis perdidiſſe.* Hucuſq; ille. Eodem modo, nimirum ab eiuſcemodi auium aſtu, ſumpto exemplo, multi quibus peregrè eundum eſt, latronum in longis itineribus ſæpe obuiorum inſidias veriti, tenuiter ſeſe veſtiunt, fœtoremq; ueſtibus conciliant, ut tanquam in tabidos ac mendicos latrones incidentes, & pecunijs deſtitutos, quarum cauſa

[e] *Cap. 17.*

[f] *In cõm. ad Hier. loc. citatum.*

Perdicis inuicti pudor.

[g] *L. 4. de Anim. cap. 1.*

Cretẽſis militis verecũdia ex auerſo vulnere.

[h] *L. 5. de plac. Hipp. & Plat.*

[i] *Lib. 13.*

Perdices venenũ agnoſcunt.

[k] *L. 4. de Anim. c. 13.*

Perdicum Cirrhæorũ inſania.

alios

aliós petunt, non attingant. Ouidius item longè adhuc maiorem, quàm qualem hactenus recenſuimus, ingenij uim celebrare uidetur (quod tamen ut poetæ dictum proponimus) ſiquidem & condolere amici caſum & lætari inimici ac hoſtis infortunio, deſumpto ab Icario filio Dædali, à quò è turri præcipitatus Perdix etiamnum homo dicitur, exemplo ſcribat his uerſibus.

Hunc miſeri tumulo ponentem corpore nati
Garrula ramoſa proſpexit ab ilice Perdix,
Et plauſit pennis, teſtataq; gaudia cantu eſt.

Perdix amici, & inimici caſum agnoſcit.

Poſtremò, ut huic rubricę tandem finem imponamus, Perdix ijs iure merito annumerari debet animalibus, à quibus res ſalutares diſcere homines poſſunt. Quod fortaſſis [l] Ariſtoteles nõ inficiatur, porri facultatem ad ſonoram uocem indicans Perdicum exemplo, quòd eo in tali caſu utantur pro remedio. *Cur porrum*, inquit, *prodeſt ad uocem ſonoram? nam & Perdices commodum eadem in re nouimus. An quod allium quoq; elixum delinit, & quidem porrum lentiſſimam quandam obtinet, quæ fauces detergere poſſet.* Nouit & in alijs affectibus ſua ſibi inuenire remedia, homine & felicior & ingenioſior: Si quæ acceperit uulnera, origanum herbam manſam uulneri imponit, & abſq; humana ope ſanatur, ſi [m] Aeliano credimus: qui [n] pariter faſcinationem oculorum arcana & mirabili quadam natura cauere Perdicem tradit, arundinis lecta coma & in nidum impoſita, uel ut Philes ait, comeſa. Lauri folijs teſte Plinio annuum faſtidium purgat, quòd his verſibus Ioan. Khuenius expreſſit.

Graculus & Merula, Perdices atq; Palumbes
Annua deturbant folijs faſtidia Lauri.

Quib⁹ animalibus ãn numerãda.

[l] 11. *Probl.* 39.

Perdix ſua remedia agnoſcit.

[m] *Lib. 5. de Anim. c. 46.*

[n] *Lib. 35.*

[o] Ruellius arundinem nido ingerere putat, ut noxias beſtiolas fugет. Vtut eſt, in eo ſaltem Perdicis ingenium admirandum eſt, quòd & hanc herbam inter alias non dignoſcere tantum, ſed in ſuum, qualiscunq; autem ille ſit, uſum conuertere noſcat. Perdicium etiam herbam ab ipſa denominatam [p] Theophraſtus, atq; ex eo [q] Plinius erui tradunt, quod haud dubio ideo fecerit, quia in ea aliquam ſibi ſalutem latere non ignoret. Sed iſtæc de ingenio huius auis dicta ſufficiant, à quo haud temerè Dedala poetis dicitur, hoc eſt, ingenioſa.

[o] *Lib. 1. de ſtirp. c. 22.*

[p] *L. 2. Hiſt. Plant. c. 5.*

[q] *Lib. 21. c. 17.*

Perdix Dedala dicta.

VOLATVS.

ARISTOTELES. cauſam inquirẽs, cur Perdices more cæterarũ auium nidum non extruant, eam reijcit in uolandi impotentiam. Parum autem uolare præter quotidianam experientiam [b] Xenophon quoq; innuit, ſi uerè eius uerba citat [c] Athenæus, quæ hæc ſunt: *Otidas ſi quis repentè ac celeriter inſequatur, capere licet: parum enim uolant, ut & Perdices, & citò fatiſcunt.* Haud tamen inde ſtatuendum prorſus non uolare Perdices ab illis dici, ſed propter corporis grauitatem in altum aërem, ut aliæ alites pleræq; ſolent, non eleuari; unde & [d] Ouidius de Talo ſeu Perdice in auem immutato ſic canit.

[a] *9. Hiſt. c. 8*

[b] *Lib. 1. Exped Cyri.*

[c] *L. 9. c. 13.*

[d] *8. Met.*

Auctaq;
Reddidit, & medio uolauit in aere pennis,
Sed uigor ingenij quondam uelocis, in alas
Inq; pedes abijt, nomen quod & antè remanſit
Non tamen hæc alte uolucris ſua corpora tollit
Prætet humum uolitat, ponitq; in ſepibus ova.

Sic [e] Plinius quoq; cuncta Perdices & Ruſticulas ſcribens, volatum denere ipſis putandus non eſt, ſed hoc dicere uoluiſſe, quòd curſu plus quàm uolatu ualeant, & pedum uelocitate magis, quàm pennarum auxilio ab aucupibus ſe defendant. Certùm interim eſt, quando ſe ad uolandum componunt, etſi humilem, uelocem tamen etiam & impetuoſum volatum exercere; atq; hoc modo Ouidij paulò antè citatus verſus intelligendus venit.

[e] *L. 10. c. 38.*

Perdices curſu ualẽt.

Ouidi⁹ explicatus.

Sed uigor ingenij quondam uelocis in alas
Inq; pedes abijt.

Aiunt qui eorum naturam perſpectam habent, hyberno tempore gregatim, verno verò cùm proli ſtudent, binas tantùm uolare. In Bœotia, niſi fabulam pro uero nobis obtrudat [f] Solinus, præſcriptas aeris metas habent; quas uolatu præterire non audeant. *Perdices*, inquit, *cùm ubiq; libere ſint, ut aues uniuerſæ, in Bœotia non ſunt: nec cùm uolant, ſuis ſunt iuris, ſed in ipſo aere, quas tranſire non audeant, metas habent. Inde ultra notatos iam terminos nuſquam exeunt, nec in Attitum ſolum tranſmeant. Hoc Bœotijs proprium.*" Plinius ſanè, ex quo pleraq; ſua

[f] *Cap. 12. Polyhiſt.*

[g] *L. 10. c. 29.*

ſua Solinus tranſcripſit, Boeotiæ fines in Atticam tranſuolare negat, cæterùm id tantum miraculum non eſt, ut fabuloſum iudicemus.

VOX.

ALBERTVS Perdices à ſono uocis appellari tradit, cui aſtipulans [a] Iacobus Dalechampius, addit dici ἀπὸ τοῦ πέρδειν. Sed [b] Ariſtoteles non omnibus eandem uocem aſſignat, alios caccabare, alios ſtridere ſcribens, & [c] alibi non modò canere, ſed ſtridere etiam, & quaſdam alias voces emittere. Quæ omnia aſtruens [d] Aelianus maiorem etiam uocum varietatem adiungit, inquiens: *Perdicum non eadem uox eſt, ſed varia & multiplex alia Athenis, alia alibi. Tam uariarum uocum, quæ ſint nomina Theophraſtus explicat: In Boeotia & Euboea idem ſonant, ac (ut ſic dicam) eiuſdem ſunt linguæ.* Citat eundem Theophraſti locum [e] Athenæus, ſed longè aliter, ac maius addit miraculum. *Perdices*, inquiem, *non omnes caccabant* [f]; *Theophraſtus ſcribit Athenis Perdices citra Corydalum pagum, oppidum uerſus caccabare, ultra uerò τερτυβίζειν*; pro qua uoce Natalis de Comitibus Venetus uertit garrire, & Ouidius Serennsq; Perdicem garrulam dixerunt. Dalechampius ad marginem Athenæi eiuſcemodi addit ſcholiolum: nomen illud, inquit, nempe τερτυβίζειν, ſtridulam magis uocem oſtendit, quàm caccabum & velut τὸ τριγμὸν. Sunt præterea qui referente [g] Antigono Liberali ferunt Atticas Perdices uocales eſſe, Bœotas verò admodum exili uoce uti. Ex his itaq; haud abſurdè quiſpiam ſtatuat non bene dici à ſono uocis nuncupatam, niſi dicamus talem ſonum, quale n dicit Dalechampius, maxima ex parte edere, cùm verò ad Venerem incitatur, καττυβίζειν, uti opinatur idem Dalechampius. Sed aues tempore coitus loquaciores eſſe ſolent: καττυβίζειν uerò veteribus non garrulitatem aut loquacitatem, quàm per τερτυβίζειν & τρίζειν indicarunt, ſed contrà concentum quendam quodammodo ſignificat, unde Caccabas à quibuſdam, ut ab Alcmane dici his verbis prodidit [h] Athenæus: *Inuexit & Alemanem cantus, inuentamq; à ſe & compoſitam cantionem Caccabidam, uulgari lingua dedit, apertè ſignificans Perdices canendi magiſtras ſibi fuiſſe. Quamobrem & Chameleon Pontricus ait, priſcis hominibus repertam ac excogitatam muſicam ab ijs auibus, quæ in ſolitudinibus canunt, ad earum; imitationem inſtitutam fuiſſe muſicis diſciplinam.* Ad quem fortè ſenſum dicebat alibi [i] Aelianus Perdices quaſdam uocis contentione & cãtu valere. Atq; fortaſſis etiam hinc quidam Grammatici Perdicem dictam putant παρὰ τὸ πυκνὰς ἀδεῖν. Quapropter cùm pro tẽporis locorũq; diuerſitate uocem mutent, à ſolo πέρδειν, uelut Dalechampius ſtatuit, etymum deduci nequit, ſed quàm diuerſimodum hoc ſit ſuprà oſtendimus: Pro καττυβίζειν apud Euſtathium legitur καττυβάζειν, unde, inquit, apud Comicum aduerbium καττυβᾶ habetur: arqui apud [k] Ariſtophanem (nam hunc intelligit) καττυβᾶ de voce Noctuæ legitur, quare & Euſtathij lectionem probare non poſſum [l]: Calius tamen apud eundem Comicum καττυβᾶ de voce Perdicis legi ſcribit, ego reuera eum locum diu quæſitum reperire non potui, & Latini Alemanes ante citatam uocem caccabas, non καττυβᾶ ſequuntur, nam

Caccabas hinc Perdix, hinc gratitas improbus Anſer,

vt ait author Philomelæ, eumq; ſecutus Thomas Radius inquiens: *Sturnus pinſitans, Perdix caccabans*. Heſychius καττύζειν quoq; habet de ſono Perdicum. Scribit enim καττύζειν ab Atticis dici τὰς ἅρπας πρὸς τὸ τιτθὴν φθεγγομένας, ſicuti Gallinæ etiã faciunt. Pollux verò τὸ καττύζειν Meleagridum eſſe uult, Perdicum verò τὸ καττυβίζειν & τερτυβίζειν: quã poſteriorem uocem Varrnus etiam de Hirundinis uoce uſurpari docet. [m] Petrus Bellonius ex Perdicum cantu certiſſimum iam appropinquantis diei ſignum colligi aſſerit, quaſi verò non alio tempore, quàm in aurora pulchellam illam ſuam cantilenam occinant.

[a] In comm. ad Plinium.
[b] L. 4. Hiſt. c. 9.
[c] 9. Hiſt. c. 8
[d] 3. Hiſt. anim. c. 35.
[e] L. 9. c. 13.
[f] Lib. de Natura uocum.
[g] In eligeris mirab.
Aues tempore coitus magis garriunt.
Caccabas cur dicant Perdices.
[h] L. 9. c. 13.
Perdices canendi magiſtræ.
Muſicæ inuentio.
[i] Lib. 4. de Anim. c. 11.
[k] In Auib.
[l] L. 9. c. 10. Ant. lect.
καττύζειν
[m] Lib. 3. de Auibus. c. 14.
Diei aduenientis ſignum.

AETAS.

ARISTOTELES Perdicibus quodam in loco ſuæ hiſtoriæ uitam extendit ad quintum & vigeſimum annum, ſed cùm [b] Athenæus annos quindecim tantummodò uiuere eas dicat, eiuſq; ſententiæ authorem citet Ariſtotelem, multi viri docti haud temere in libro Ariſtotelico mendum eſſe à typographo commiſſum ſuſpicantur, maximè cùm & [c] Plinius ſcribat harum auium uitam ad ſexdecim annos durare exiſtimari, quin & ipſemet [d] Ariſtoteles alibi de Palumbis ſcri-

[a] 9. Hiſt. c. 7
[b] L. 9. c. 13.
[c] L. 10. c. 33
[d] 6. Hiſt. c. 4

bis ſcribens: *Vita*, inquit, *Palumbium vel ad quadraginta annos durare exiſtimatur: Perdicum amplius quàm ſexdecim*. At rurſus hoc loco, quo philoſophus de Columbaceo genere agit, Ornithologus uocem πρόθυτος ſuſpectam eſſe ait, aliíq; ut Niphus, tradunt in quibuſdam codicibus legi πελειάς, hoc eſt, Columbæ Liuiæ: quòd ſi verum eſt, & Athenæo credimus, Perdicum ætas ex Ariſtotele colligi non poterit, & Athenæus peculiarem, quo nos caremus, librum habuerit, ex quo & hoc fortaſſis etiam tranſcripſerit, nempè quod fæminę diutius quàm quindecim annis uiuant, longioríq; uita ſit fæminis auium, quàm maribus.

SALACITAS. COITVS.

SALACISSIMIS profectò animalibus etiam Perdices debent annumerari, ſi quæ de procacitate earum in libidinem cùm [a] Ariſtoteles ac [b] Plinius, tùm cæteri quoq; authores periti tantoperè celebrant, rata faciamus. Cur verò ſalacitatis libidiniſq; ſymbolum à Perdicibus potiùs, quàm à Gallis Gallinaceis detorſerint antiqui, (Perdices ſalacitatis ſymbolum fuiſſe teſtatur Athenæus) non ſatis capio. Neq; enim id ideo feciſſe mihi perſuadere poſſum, quoniam fæminæ in hoc auium genere abſq; ullo cum maribus congreſſu, at ſola illorum aura ſiue afflatu concipiant, nam hoc peculiaris cuiuſdam fœcunditatis potiùs, quàm nimiæ libidinis argumentum eſt. Neq; hactenus ſuffecerit mihi quamuis longè grauior ratio, uidelicet furor ille, quo in coitu feruntur, dum non hiantes tantùm coeant, ut Ariſtoteles, & Plinius inquiunt, verùm etiam toto coitus tempore lingua exerta volent, ut ex Alexandro Myndio prodidit Athenæus: nam & hoc noſter Gallinaceus quotidiani ſui coitus frequentia, qua unus reliquas, quotquot ſunt, uolucres vincit, ſicuti ſuo loco fuſiùs oſtendemus, diluere poteſt, ſibiq; idem ſymbolum vendicare. Sed iam quæ de Perdicum libidine ueteres ſcripſere, uideamus. Clearchus teſte [c] Athenæo Perdices ſcribit, Paſſeres, Coturnices & Gallos Gallinaceos non modò cùm uidēt fęminas, ſemen emittere, ſed etiam cùm eorum vocem audiunt; cauſam eſſe in animo impreſſionem, quod ipſum tempore coitus cognoſci, ſi contra eos ſpeculum poſuerimus, & ante hoc ipſum tendicularum inſidias, nam ad imaginem, inquit, ſuam accurrentes, capiuntur, & ſemen emittunt, Gallinaceis exceptis, quos imago conſpecta ad pugnam tantùm excitat [d]. Aelianus hæſce uolucres intemperantes eſſe prodidit, & nata iam oua diſperdere, ne circa pullitiem educandam occupatæ fœminæ, marium congreſsionem negligant. Oua uerò frangi à maribus ob allatam ab Aeliano cauſam, fidus teſtis eſt philoſophorum princeps [e] Ariſtoteles, qui etiam addit, fœminam omnibus neruis elaborare, ne id fiat, diffugientemq; clanculum parere, fieriq; ſæpius, ut præ turgore parturiendi quolibet loco edat oua, & in maris quoq; præſentia. Quare cùm alibi [f] Aelianus ſcribat Perdices, quia ad libidinem Veneris inflammatiſſimi ſint, idcirco cum fœminis ſemper obſeruari, id ita accipere debemus, quouſq; nondū fœminæ pepererint, nam tunc uel illę eorum atrocitatem, quam diximus, ueritæ, clam parituræ ſecedunt, uel amore futuræ prolis etiam incenſi mares, relicta libidine ſimul incubant, quamuis diuerſo loco, quemadmodum diſertiſſimè [g] Ariſtoteles docuit. Idem [h] Aelianus alibi Perdicem intemperantem, & in adulteria pronum eſſe tradit, itaq; clam ad fœminas, & minimo etiam ſtrepitu accedere. Item [i] Ariſtoteles, necnon Plinius adeo ſalaces eſſe Perdices inquiunt, ut in aucupantes corruant, & capitibus eorum inſideant, & facilè capiantur. Quin tanta libidinis titillatione ſępe pruriunt, ut cùm fœmellæ deſunt nempe quando ad incubandum ſeſe ſeduxerint, inter ſe nō uocibus tantùm, & pugna procacitatē teſtentur, ſed promiſcuo inter ſe coitu illo nefario, hominibuſq; cum internecionis pœna inderdicto conſpurcent: De qua turpitudine ita [k] Ariſtoteles ſcriptum reliquit: *Sed cùm diffugerit femina, ut incubet, mares tumultuantur, clamitant, pugnamq; inter ſe conſerunt, quos calibes vocant, qui autem victus in pugna fuerit, ſequitur victoris Venerem patiens, nec ab alio quàm à ſuo victore ſubigitur, ſed ſi à comite principis, aut quouis ulgari vincatur, clam à principe, ac furto ſubigitur: verum hoc non ita fieri ſemper, ſed certo anni tempore, planum eſt. Perdices manſuefacti iam & domeſtici ſubigunt feros, & ſpernunt, contumelioseq; tractant.* Hæc ille, quę ſic à [l] Plinio repetuntur: *Illa quidem & maritos ſues fallunt, quoniam intemperantia libidinis frangunt earum oua, ne incubando detineantur. Tunc inter ſe dimicant mares deſiderio fœminarum. Victum aiunt Venerem pati. Id quidem, & Coturnices Tregus & Gallinaceos aliquando, Perdices verò à domitis feros & nouos & victos inire promiſcuè.* [m] Aelianus, qui & iſtæc omnia repetit, addit præterea uictum uictoris Venerem, fœminarum uice tam diu pati, quouſq; & ipſe alterius etiam victor factus

[a] *L. 9. Hiſt. cap. 8.*
[b] *Lib. 10. c. 33.*

Salacitatis ſymbolum. Perdices abſq; coitu cōcipiunt. Quo ardore coeant,

Gallinaceus cur ſalacitatis ſymbolum eſſe queat,

[c] *L. 9. c. 13.*
[d] *L. 2. c. 5. de Animal.*

Perdix mas cur oua frāgat.

[e] *9. Hiſt. 8.*
[f] *L. 4. c. 1. de Animal.*

Aelianus explicatus. Mas & fœmella incubant.

[g] *6. Hiſt. cap. 8.*
[h] *7. de animal. cap. 19.*
[i] *9. Hiſt. c. 8.*
[k] *9. Hiſt. c. 8.*
[l] *L. 10. c. 33.*
[m] *3. de Animal. c. 16.*

Digitized by Google

Phocilidis, & Grylli ſophiſtę error, Animali a ſodomiam exercẽtia.

facẽtas flagitioſiſſimam illam libidinem exerceat in uictum. Phocilides itaq; animalium naturam haud exactè calluiſſe uidetur, quando in brutorum genere maſculam Venerem reperiri negat, uti Gryllus ſophiſta quoq; apud Plutarchum à Circe in brutum deformatus. nam præter Perdices, Ichneumon quoq; eadem turpitudine ſeſe maculat teſte [a] Aeliano. & nos Gallos quoq; idem facere, necnon etiam Columbas quandoq;, ſuo pòſt loco dicemus. Perdices à nonnullis ob eiuſcemodi crimen Sodomiticæ dicuntur: quo epitheto pariter uſus eſt [b] Georgius Pictorius hoc diſtico.

[a] 10. de Anim. c. 47
[b] In Pantopolio.

Hoc etiam numeranda venit Sodomitica Perdix
Quæ uolucris fertur luxuriosa nimis.

Et ad hoc fortaſſis reſpiciens Baptiſta Fiera Perdicem uocat, turpẽ hoc eſt, turpiter ſalacem hoc uerſu.

Turpe ſalax Perdix caueis occluditur arctis.

Perdices cũ proprijs pullis coeunt.

Quemadmodum verò huiuſmodi, quam diximus, libido deteſtabilis, & execranda, grauiſſimaq; qualibet pœna digna: ita iam multò grauius, ac intolerabilius, quin Romanorum culeum, ac taurum Phalaridis & millies læuiorem pœnam meretur peccatum, quod in proprios pullos cõmittunt, & hos nempe ſimul fermè ac excluſi ſunt, ſubagitantes: quod præterea eò minus ferendum eſt, quandoquidem cùm non ſemper uictos, ueluti ex Ariſtotele diximus, pullos verò ſemper ineant: quapropter mirum adeo uideri non debet, ſi Marcellus Perdicem ex auibus virili genere appellandam ex Varronis authoritate contendat. Romani quidem pro turpiſſimæ huius notæ puero pullum dicere ſolent: quapropter Q. Fabium, cui Eburno propter candorem nomen fuit, pullum Iouis appellárunt, quòd natis eius fulmine icta fuerit, quaſi eam Iupiter appetiſſet, cùm potiùs interpretari debuerint, & eius amatores omnes igne perdendos eſſe: qua pœna eò dignior Perdix eſt, quòd non cum victo à ſe, & cum proprijs liberis rem habuiſſe contenta, etiam alijs auibus, quæ ſui generis non ſunt, ſeſe permiſceat. Cuius criminis teſtis nobis eſt [c] Ariſtoteles, alibi cum alijs auibus generatim, alibi præſertim cum Gallinaceo genere coire, ac quid tertium procreare ſcribens. [d] Iulius Cęſar Scaliger huiuſmodi congreſſum ſympathię, ſiue mutuæ inter ſe amiciriæ aſcribendum eſſe exiſtimans, quęrit, nunquid etiam ex Turture & Pſitacco, quarum auium arcta ad inuicem eſt neceſſitudo, quippiam generari queat: ſed ut verum fatear, hanc illius viri opinionem aſtruere nequeo; nam & [e] ipſe velut ſui oblitus, Perdicis cum Gallina copulam inter aliorum animalium congreſſus recenſet, quæ ob ſimilitudinem unà ſe permiſcent, dum canit.

Perdix cur maſculini generis putata. Pullus qui Romanis dictus. Q. Fabius Eburno cur pullus Iouis dictus.

[c] 2. de gener. cap. 2.
[d] Exerc. 402. 1.

Tygris item, vulpeſq; cani, pardusq; Leana,
Perdicem patitur, qua parit ova domi.

Scaligeri incontinentia.

[e] In Farrag.

Nec [f] Bellonius quoq; rem acu tetigit, dum Ariſtotelem priuatim de Græca Perdice intellexiſſe affirmet, ut ſcilicet conſimilis magnitudo aues ad coitum inuitet, nam ut hoc quidem vero ſimillimum eſt, haud tamen inde concluſerim; id noſtratibus, in quibus omnes illæ libidinis notæ à ueteribus attributæ, pariter obſeruantur, nequaquam competere. Atq; iſtæc hactenus de marium ſalacitate dicta ſunto. De fæmellis nunc dicendum reſtat, quarum ſanè non minus coeundi deſiderium, in hoc tamen temperantiores, quòd incubationem inuitis etiam ſæpe maſculis exerceant. Si aduerſæ maribus ſteterint, uentuſq; inde afflet, [g] Ariſtoteles, [h] Plinius, [i] Aelianus, alijq; omnes, quotquot de Perdicibus ſcripſere, mirabili quadam naturæ ui concipere teſtantur, pleruncq; etiam uoce marium utero ingraueſcere, ac libidine turgere; uolatu quoq; ſupernè marium effici idem poſſe, uidelicet dum mas ipſe in fœminam fœtificum ſpiritum demittit. Epheſius fœtificum illum ſpiritum interpretatur uaporem, qui defert calorem eleuatum à genitali ſemine maris: quiq; ſuſceptus per meatus Perdicis penetrat ad menſtrua illius, & ſic conceptio fit, ut recitat Niphus, cuius uerba paulò pòſt citabimus, poſtquam Alberti contrariam opinionem refellerimus, qui ſuper hac re ſic ſcripſit. *Quod Auicenna dicit Perdicem fœminam concipere ex uento flante à mare, & uoce maris, & commiſceri eos per linguas in coitu nec Ariſtoteles dixit, nec verum eſt, ſed potiùs hæc tria (uentus à mare, vox, & lingua exerta) libidinem ante coitum excitant, & poſtea coeunt, ſicut Gallus & Gallina, ut ſæpiſſimè, in Germania niſum, eſt & nos etiam in domeſticis Perdicibus obſeruauimus.* Et rurſus: *Perdices & alias quaſdam aues quidam falsò concipere autumant ſine coitu. Libidinem quidem ſentientes ad ſe inuicem conuertuntur, & confricanda mares ad coeundum excitant, ſicut & Columbæ: coeunt enim, & ſemen inferius, ſicut alia aues, recipiunt, & coitus tempore fœtant.* Hæc ille, à quo illud in primis, quod Ariſtotelem id dicere neget, nimis præcipitanter ſcriptum eſt, nam & ex eodem veluti veritati conſonum [k] Aelianus & [l] Athenæus repetunt. An modò verum ſit, quod ita concipiant, aliorum eſto iudicium, ego Ariſtoteli, maximè

Fœmellarũ Perdicũ ſalacitas.

Alberti opinio de cõceptu Perdicũ absq; mare refellitur.

[f] Lib. 5. de Auib. c. 13.
[g] 5. Hiſt. c. 5
[h] L. 10. c. 33
[i] L. 17. de Anim. c. 25.
Fœtificus ſpiritus quis

[k] L. 17. de Anim. c. 15
[l] L. 9. c. 13.

cùm

cùm veteres omnes id ceu rem miram ex eo repetant, potiùs adhærere malim, quàm Alberto idipſum inficiari. Veritatem autem huius rei Auguſtinus Niphus ita aſtruere conatus eſt. Videtur, inquit, Epheſius hoc quod Ariſtoteles dicit de conceptione facta ex aura flante à mare, intelligere de ouis ſubuentaneis, quibus impleri ait præ nimia libidine. Quam expoſitionem Albertus probauit, aſſerens ſe non credere eam conceptionem poſſe eſſe fœcundam, niſi fortaſſe ad ouum, non ad pullum, quoniam, ut inquit ad pullum, neceſſaria eſt receptio ſeminis corporea. Præterea ſe obſeruaſſe ait domeſticas Perdices coire, ut cæteræ aues faciunt. Inſuper euaporatio ſeminis non habet præfinitum motum, in vuluam fœminæ, cùm multiplicetur circulo ab mare Perdice, qui eſt ueluti centrum circularis euaporationis. Sed Alberti, & Epheſij ſententiæ aduerſantur uerba Ariſtotelis (illa nimirum quæ nos ſuprà citauimus) ubi apertiſſimè Ariſtoteles expoſuit, Perdices non ſolùm ad oua, ſed ad pullos concipere per contrapoſitionem maris. Si enim Ariſtoteles intelligeret de conceptione ad ouũ, & non ad pullũ, non ſolùm Perdix conciperet in contrapoſitione maris, ſed etiam nullo mare inſpecto, nec audito. Quare cùm hæc expreſsè aſſerat in Perdice, & in nulla aliarum auium, fit ut Perdix ſola, ea ratione concipiat, & ad ouum, & ad pullum. Et quanquam Albertus dicat ad conceptionem, quæ eſt ad pullum neceſſarium eſſe corpoream ſeminis receptionem: negaret tamen hoc Ariſtoteles, quoniã in ſolius Perdicis conceptione aliquando præ nimia libidine ſufficit ſpiritalis genituræ receptio. Quin nos etiam obſeruauimus Perdicem bifariam cõcipere poſſe, aliquando receptione ſeminis corporea, cùm non nimia libidine agitur, aliquando ſola ſpiritali ſeminis conceptione, cùm furit præ nimio amore: nec obſtat, quòd affert de circulari euaporatione, tum quia ſpirante uento à mare diffunditur uapor ſeminalis per ſphęram cõuerſam in rectum, tum etiam quoniam Perdix fœmina tunc concipit ſpiritalis receptione ſeminis, cùm nimio amore exardet, & inuenitur intra circulum euaporationis. Huc uſq; Niphus, pluribus etiam in libris de generatione ſe hac de re dicturum pollicitus. Et reuera Ariſtoteles nihil miri erat dicturus, niſi ita pullifera oua concipere intellexiſſet, nam & multę domeſticarum auium abſente, & nunquam etiam uiſo vel audito mare hypenemia, ſiue ſubuentanea concipiunt: præterea non eadem uidetur ratio in domeſticis Perdicibus, ac in feris: illæ namq; propter continuam præſentiam, tanta, ut hę, libidine non accenduntur: quemadmodum etiam in nobiſmetipſis euenire uidemus, qui propter diuturnam carentiam amatarum, vel in ſomnijs, uel etiam ob repręſentationem earundem imaginis ſemen effundimus nonnunquam etiam tanta abundantia, ut ne tantum in uero coitu eiaculemur. Vel m interim id a grauioribus philoſophis examinari. Modò filum orationis noſtræ recipientes dicimus huiuſmodi conceptionem prolificam, aut non prolificam, non niſi a ſumma fœcunditate, necnon ſalacitate oriri [a]. Varro autem, ut id obiter tanquam prætermiſſum adijciamus, eiuſcemodi conceptionis Archelaum quendam, nõ Ariſtotelem authorem citat. Cęterùm libidinis intemperantia in fœminis ex hoc potiſſimùm eluceſcit, quòd ne incubantes quidem, contra aliarum auium morem, à coitu ſibi temperare queant. Nam etſi id [b] Plutarchus inficiari auſus ſit, id tamen [c] Ariſtoteles, [d] Plinius, [e] Athenæus, atq; Oppianus atteſtantur: quin poſterior hic ſcriptor non reijciendus, nonnumquam eò libidinis progredi ait, ut totam pullitiẽ negligant, nimirum ne incubatione detentæ, aut educatione pullorum, quoties lubet, à maribus iniri nequeant. Idem ferè habes in Plinio dicente: *Neq; in alio animali par opus libidinis. Si contra mares fœterint fœmina, aura ab his flante prægnantes fiunt. Hiantes autem excerta lingua per id tempus æſtuant, conceptiuntq; ſupernolantium afflatu, ſæpe uoce tantùm audita maſculi. Adeoq; nimia libido etiam fœtus charitatem, ut illa furtim & in occulto incubans, cùm ſenſit fœminam aucupis accedentem ad marem reuocat, reuoceq; & ultrò ſe præbeat libidini.* Quam Perdicis fœminæ incubantis zelotypiam Plinius ex [f] Ariſtotele tranſcripſit, qui ſic habet. *Si verò Perdix fœmella ſit* (ſuprà diximus propter libidinem capi, & quomodo id fiat, pòſt dicemus) *& dux ſylueſtriũ ad eius vocem accurrerit, tum vniuerſæ cum inuadunt, ferunt, fugantq; ab ea fœmina, inuidentes quod non ſibi, ſed illi acceſſerit. Vnde hic tacitus ſæpe accedit, ne voce percepta oppugnetur. Nonnunquã marẽ adeuntẽ efficere, ut fœmina obmuteſcat, ne re cognita pugnare cum cæteris maribus cogatur, periti referunt. Sæpe & fœmina incubans exurgit, cùm marem fœmina uenatrici attendere ſenſerit, occurrenſq; ſeipſam præbet libidini maris, ut ſatiatus negligat uenatricem.* Ex his itaq; quæ hactenus diximus, ſatis ſuperq; liquere exiſtimamus, libidinem Perdicũ ad utrumq; ſexum æquè extendi. Nam quamuis mares promiſcua ſe Venere contaminent, crimen hoc quadamtenus eluere ſtudent, cùm in fœminis adulteria caſtigent [g]. Aelianus author eſt Perdicem captam, ſi fœmella eſt, ab omnibus percuti, ut quæ libidine accenſa in ſeruitutem inciderit, ſi verò mas, cæteros captiuos opem ferre conari. Vt uerò ſalacitati huic finem imponamus credimus

Niphi opinio de cõceptu Perdicũ abſq; coitu.

Authoris opinio.

Homo cur ſæpe in ſõno ſemen emittat.

[a] *L. 3. de re ruſt. c. 2.* Perdices ſęmine dum incubant, etiam coeunt.

[b] *Lib. de ſolertia animal.*

[c] *9. Hiſt. c. 8*

[d] *L. 10. c. 53*

[e] *L. 9. c. 13.*

[f] *9. Hiſt. c. 8*

Perdices maſculi, adulteras fœminas caſtigant.

[g] *L. 4. c. 16. de Anim.*

Heliogabalus cur in ſtratis ex Perdicum pennis cubaret.

credimus Heliogabalum non deliciarum tantùm cauſa Perdicum plumulis in ſtratis, in puluinaribus, necnon etiam accubitis paſſim vſum, quantum naturæ ſimilitudine, cùm portentoſus ille Imperator, ne dicam bellua aut brutum potiùs, nullum nequitiæ genus, pudore prorſus omni perdito ac profligato, intactum reliquerit.

GENERATIO. PARTVS.

NISI tam effrenæ libidini, qualem recenſuimus, aliquando modum adhiberent Perdices, iam diu totum earum genus foret extinctum. At diuina prouidentia, quæ omnia cùm uniuerſalia, cùm particularia regit, animantia cuncta uelut ſtimulo quodam excitata generis ſui propagationē, quin & æternitatem quærere uoluit. Vnde neq; ſemper aues hæ adeo in libidinem efferaſcunt, ut non quandoq; ardor ille deferueat, & unanimi concordia mas & fœmina rem familiarem curent: qua in re multis viris prudentiores ſapientioresq; ſunt, qui adeo ad libidinem procliues ſunt, ut vel uxores ducere nolint, uel ſi duxerint, iis contenti viuere non poſſint, de quibus iure illud [a] Claudiani dici poteſt.

[a] *Lib. 2. in Eutrop.*

Sed quia cæcus inest uitijs amor, omne futurum
Despicitur, suadentq; breuem præsentia fructum,
Et ruit in uetitum damni secura libido.

Rei familiaris concordiæ Hieroglypicū. Perdix alijs ſublata oua incubat.

Quę res ſacerdotibus Aegyptiacis anſam præbuit, ut rei familiaris concordiam in conſortibus per duas Perdices incubantes exprimerent. Præterea tanto eas deſiderio incubandi flagrare aiunt, ut cùm propria deſint, aliena oua furto ſublata incubent. Atq; hoc eſt (ni fallor) quod dicebat [b] Propheta. *Perdix incubauit ouа, quæ non peperit &c.* de qua re ſuprà abundè diximus. Quòd modo ad partum, & numerum ouorum attinet, Albertus hoc auium genus bis quotānis oua quatuordecim, aut quindecim, uno partu octona, & altero totidem aut paulò pauciora parere ſcribit; è contrario [c] Aelianus ad quindecim, [d] Ariſtoteles non pauciora quàm decem, ſed ſæpius ſexdecim edere prodiderunt: quę controuerſia ab aucupibus decidenda videretur, niſi ſuſpicarer ueteres illos de Perdice ruffa, Albertum de mino re loqui, nam hanc circiter decem parere ſuprà annotauimus, attamen nunquid hoc bis quotannis faciat, rurſus ab aucupibus erit petēdum. Vt ut eſt, utrumq; genus fœcundiſſimū eſt, cuius rei cùm earum copia teſtis eſt, tum verò maximè, quod narrat de Anaphe inſula [e] Athenæus miraculis penè annumerandum, uel ſaltem in tantæ ſalacitatis auibus, ōu aq; præ nimia libidinis titillatione plerunq; rumpentibus prorſum memorandum, nempè cùm quis duas ibi Perdices intuliſſet, tantam poſt exortam fuiſſe harum auium uim, ut incolæ de relinquenda inſula ſæpe conſultarent. Oua Perdicum [f] Ariſtoteles alba eſſe dixit, & quidam ex neotericis Columbæ ouis ſimilia.

[b] *Hierē. c. 8.* Quoties pariant.
[c] *Lib. 10. de Anim. c. 35*
[d] *9. Hiſt. c. 8*
[e] *L. 9. c. 13.* Albert' cū ueteribus conciliatur.
[f] *Lib. 9.* Perdicum in Anaphe ſterilitas. Perdicum oua.

NIDVS. INCVBATVS. EXCLVSIO.

IDEM [a] Ariſtoteles alites, quarum corpus graue eſt, ac ponderoſum, nidū ſibi facere negat, hiſq; Perdices quoq; & Coturnices accenſet: rationem eius rei adiungit huiuſmodi, quia ſcilicet ipſis uolandi poteſtas deſit. Quāobrem loca amant, ſepibus, & arbuſtis conſita, montana nimirum, quæ dum deſerunt, faciliùs capiuntur, quemadmodum ex adiectis Hetruſcorum poētarum principis uerſibus eſt videre, quibus binę ex hoc auium genere captæ, illuſtriſſimo Cardinali Columnenſi, cui eas poēta dono miſerat, caſum ſuum hoc modo deplorant.

[a] *6. Hiſt. c. 1*
[a] *9. Hiſt. c. 8* Perdices nidum nō faciūt & cur.

A pie de colli, oue la bella ueſta
Preſe de la terrene membra pria
La donna, che colui c'ha ten'inuia
Speſſo dal ſonno lacrimando deſta.
Libere in pace paſſauan per queſta
Vita mortal, ch'ogni animal deſia
Senza ſuſpetto di trouar fra uia
Coſa ch'al noſtro andar foſſe moleſta.
Ma dal miſero ſtato, oue noi ſemo

Condut-

Digitized by Google

Condutte da la vita altra ſerena
Vn ſol conforto de la morte hauemo
Che vendetta è di lui, ch'à ciò ne mena.

Ad eundem ſenſum Gyb. Longolius circa Coloniam Agrippinam in uinetis montanis verſari Perdices dixit. Cur verò Ouidius ilici inſidere Perdicem faciat, alia ratio eſt, nam è terra caſum Icari longè proſpicere nequibat, quem itaq; vt videret

Garrula ramoſa proſpexit ab ilice.

Vt verò modò ad nidum reuertatur oratio, dicimus Perdices, quamuis nidum non extruant more cæterarum auium volatu præſtantium, nihilominus in aprico, vt [b] Ariſtotelis à Gaza trãſlati verbis vtar, aream facere, eamq; materia quadam, ſicuti vepribus aliquibus congeſtis præmunire. Eiuſmodi areã [c] Plinius appellat receptaculum, cùm ait: *Perdices ſpina, & fruticeſic muniunt receptaculum, vt contra feras abundè vallentur. Ouis ſi tragulum molli pulvere conſtruxerit, nec in quo loco peperere, incubant.* Quibus verbis apertè indicare videtur Perdices, eaſq; tantùm fœmellas quę oua pariunt, incubare; cùm è cõtrario [d] Ariſtoteles diſertiſſimis verbis bina ouorum receptacula facere, & in altero fœminam, in altero marẽ incubare, quin etiam ſua vtrumq; excludere atq; educare atteſtetur. Cur verò nidum ſiue receptaculũ ſuum muniant, [e] alibi etiam docuit, nimirum vt Aquilarum, Accipitrumq; iniuriam, ac rapinam euitare poſſint. [f] Aelianus qui & hoc ex philoſopho repetit, aliam inſuper cauſam [g] alibi recenſet, nẽpe ne oua à roro decidente imbribus, omni denique aërea humiditate afficiantur. Nam ſi fortè, inquit, humectentur, niſi mater ſtatim incubitu ſuo ea denuò concalfaciat, irrita, & infœcunda redduntur. Fuit certè Aelianus apprimè diligens in tota Perdicum hiſtoria, maximè in ijs, quæ ad generationem ſpectant, de qua ita ſcribentis verba hîc præterire nolui. *Perdices*, inquit, *cùm ſint vicinæ ad partum aream, vt vocant, è feſtucis ſibi ſubſternunt. Contextus is cauus eſt, & ad incubandum accommodatus. Cùm enim pulverem infuderunt, & molle quippiam velut cubile effecerunt, in idipſum ingrediuntur. Poſt ſeſe ſuper fruticũ involucris occultantes, contra auium rapacitatem, hominumq; inſidias in multa pace incubant. Non vni loco oua committunt, ſed quaſi migrantes ea in aliũ locum important. In magno enim timore ſunt, ne quando deprehendantur, ſi in eodem diu commorentur. Itaq; alio loco nidificantes, rurſus pullos, etiamnum teneros incubant, foventq;.* Hęc ille, qui pariter [h] alibi Perdicem ſeptem diebus nidum contexere, ſeptẽ conſumere in parien do, ſeptenis deinde pullos enutrire dixit, adeo vt vnius & viginti dierũ ſpacio omne generationis tempus abſoluat: Quæ res, ſi modò vera eſt, paucis admodum ſanguineis competit. [i] Ouidius ſimpliciter oua in ſepibus ponere dixit. Vt modò ad Ariſtotelẽ regrediamur, qui vtramq; Perdicem incubare ſcripſit, eius rei veritas profectò ab aucupibus eſſet petẽda, nam aliàs parum veriſimilis apparet, ſi enim uerum eſt, quod multi teſtantur, fœminas victori in poſterum adhæreſcere, non video quomodo hic tot nidis ſit ſuffecturus, maximè cùm & victi victores poſtmodum ſequantur, tanquam eſſent fœminæ, vt Beritius tradit: Adhæc ſi vterq; incubet, cur [k] Ariſtoteles mares χῆρους (Gaza cælibes tranſtulit) appellat, quòd fœminis incubationi intentis quaſi uidui exiſtant? Quod modò ad excluſionem ouorum pertinet, pullos aiunt tanquam moræ impatientes minimè expectare, vt oua ad tempus incubatione aperiantur, ſed occupatis ſpatijs ſponte erumpere, pertuſiſq; ouis, ubi primùm caput exeruerint, pedeſq; protulerint, reliquo verò adhuc adhæreſcẽte corpore procurrere, ſibiq; cibum inquirere, vt facundè admodum docet [l] Aelianus, qui etiam [m] alibi ſcribit pullos, ſimul ac pedes exeruerunt de tegumento, velociſſimos eſſe ad curſum.

[b] 9. hiſt. c. 8.
Perdicũ nidus.
[c] L. 10. c. 33.
[d] 6. hiſt. c. 8.
[e] 9. hiſt. c. 8.
[f] L. 3. de Anim. c. 16.
[g] L. 10. c. 33.
Aeliani lapſus.
[h] L. 17. c. 15.
[i] 8. Met.
[k] 9. hiſt. c. 8.
Excluſio.
[l] L. 4. de Anim. c. 12.
[m] L. 10. var. hiſt. c. 3.

EDVCATIO.

QVAMVIS iam Perdicum pullos ex Aeliano dixerimus, ſubinde ac nati ſunt, cibum ſibi inueſtigare, non tamen id per ſe facere pronunciauimus: nam parens eos more Gallinarum in agros educit. *Mox cum excluſerit*, inquit, [a] Ariſtoteles, *protinus pullos educit, propterea quòd nequit ſuo volatu ijs cibum adminiſtrare.* Educit autem per agros, vbi meſſis ſtetit; ad quod alludens [b] Baptiſta Mantuanus canebat:

Cum ſoboles parua longo grege Dædala Perdix
Deciduam frugem legit, & matertera Phœbi
Herculeo nunquam morbo afficienda Coturnix.
Sedula per ſtipulas tenera cum prole Coturnix
Paſcitur, & magno natorum examine Perdix.

[a] 9. hiſt. c. 8.
[b] L. 5. Alph.

Et [c] alibi rurſus:

[c] In Villa Reſtig.

Hoc verò maximè Perdicum pulli cum pullis Gallinarum commune habent, vt mox nati gradiantur, & plumis obueſtiti ſint, & cibum capiant: Matres etiam pullos fouent, vt Gallinæ, ſuis ſcilicet ſub alis repefacientes, penniſq; tanquam falciolis, ſicut ait diſertiſſimus [a] Aelianus, quibuſdam inuoluentes.

[a] 3. de Anim. cap. 16.

CIBVS. SAGINATIO.

PRAETER grana, frugeſq; & ſeminalijs etiam rebus hoc uolucrum genus veſcitur. [a] Ariſtoteles author eſt, vbi Perdices ſunt, nõ reperiri limaces, quoniam omnes ab ijs abſumantur: & [b] Athenæus ſcribit haſce eaſdem aues in inſula Sciatho cochleis ueſci. Vnde quiſpiã pamphagas eſſe, nõ ineptè ſuſpicetur, niſi eiuſmodi animalibus, vel propter occultam aliquam antipathiam, vel pro remedio ueſci dicamus: nam & [c] Plinius helxinem herbam quibuſdam perdicium uocari dixit, quoniã Perdices ea præcipuè ueſcantur. Arbitror autem huiuſmodi plantam, non ut famem expleãt, depaſcere, ſed quia aliquam in ea ſibi ſalutẽ latere agnoſcãt. Huc pertinet etiã quod de Cirrhæis Perdicibus allio ueſcentibus [d] Aelianus prodidit, ex eius eſu fœtidam, & abominandam carnẽ facturas ſe non ignorantibus. Nec ob aliam pariter cauſam ſabulum comederint: quo ueſci eas ex proprio periculo tradit [e] Iulius Cæſar Scaliger his uerbis: *Nonnulla vobis ſunt ſabulum. Qua in natura vobis mirum narrare poſſum. Perdices in ea parte Vaſconiæ, cuius ager ſabuloſus eſt, cũ ſitant. Offenſi ſunt dentes inter mandendum, lapillorum duritia. Primum ibi cum miſero coquo putata eſt ratio eius operæ, non ſine iurgio. Ille negare. Atq; vt innocentiam ſecuriorem fecerat ſui conſcia ſedulitas, popoſcit alam, ac momordit. Illico tantundem cauſatus. ſectam intus oſtendit lucidiſſimis arenæ granulis diſſertam. Poſtridie narrant ordine, quaſi miraculum amicis. Quos inter Regulus quidam auceps ſtudioſus. Quid mirum, inquit, ſi in ſabuletis victitans auis, ſui ſibi reſipit primordia? Vbi facta fomentes ſunt, inops pabuli alibi ſe confert Perdix.* Ad ſaginationem modò quod attinet, M. Varro has volucres neq; propter fœcunditatem, neq; propter ſuauitatem ſaginari dixit, ſed ſic paſcendo pingues fieri. Et [f] Plinius eas enumerat inter ea animalia, quæ non pingueſcunt. Quomodo uerò educentur in Phaſiano ex Varrone, aliſq; docuimus. Qui vult, inquit [g] Petrus Creſcentienſis, Perdices, Turdos, Merulas, uel alias, quæ pingues carè ueneunt, habere locum faciat clauſum, & tegulis, uel rete magno coopertum, magnum ſecundum quantitatem auium, quas includere uolet. In hoc tectum aquam uenire oportet per fiſtulam, & eam per canales anguſtos ſerpere, qui facilè extergi poſſint: nã ſi lata diffuſa eſt aqua, inquinaretur facilius & biberetur inutilius, & quæ ſuperat, ad potũ auium per fiſtulã exeat, ne luto aues laborent, oſtiũ habere oportet humile & anguſtũ, quo cuſtos uix intrare queat, feneſtras raras, per quas non videantur extrinſecæ arbores aut aues, eò quòd earũ aſpectus deſiderium macreſcere facit uolucres incluſas, tantum luminis locũ habere oportet, ut aues uidere poſſint, vbi aſſidant, ubi cibus, ubi aqua ſit: circa oſtia ac feneſtras talis ſit munitio, ne mus uel muſtela, uel alia beſtia intrare poſſit. Circa huius ædificij parietes intrinſecus multi ſint pali, ubi aues aſſidere poſſint, & etiam perticæ inclinatæ ex humo ad parietes, quibus multæ perticæ adnectantur ex trãſuerſo modicis interuallis ad ſpeciem cancellorum, cibatui Turdorum ponantur offæ glomeratæ ex ficis & farre mixto, cæteris tribuantur grana, quibus uti conſueuerunt, & ea præcipuè auidè ſumunt, diebus viginti antequam tollere vult Turdos, largiùs det cibũ, & farre ſubtiliore incipiat alere. Cùm opus eſt vt hoc ſumantur armario, excludantur idoneæ in minuſculũ armariũ, quod eſt cũ maiore coniunctũ: oſtium lumine illuſtriore ibi ſit, cùm numerum habet excluſum, quẽ ſumere uult, omnes occidit: hoc ideo in ſecluſo iã debet facere, ne reliqui ſi uideant, terreantur, & ante tẽpus venditionis vendantur. Vtilitas & delectatio in his eſt, quia multi parui pretij includuntur, & impinguati carè uenẽũt, & dominorũ eſui ſatisfaciunt ad uotũ per ſe, & quibuſcunq; uoluerint, quotieſcunq; fuerit opportunũ. Hactenus Creſcentienſis, qui nobis plurima certè agriculturæ & ſaginationis animaliũ præſcripſit præcepta, at utinã ſtylo paulò latiniore. A noſtri æui ornithotrophis rarò admodũ hoc auiũ genus ſaginatur, quin mortuæ potiſſimùm & recens captæ fermè ſemper uendũtur. In Perù tamen oppidũ quoddam eſt Gliachu nomine, cuius incolas tantum Perdicum numerũ alere domi ſuæ tradunt neoterici, ut nauigantes ab eiuſcemodi auibus oppido nomen impoſuerint. Et [h] Paulus Venetus affirmat ingentẽ earundẽ abundantiam in quibuſdam caſis iuxta ciuitatẽ Cianiganiorum alij, eaſq; pro Tartarorũ rege illuc diuertente reſeruati: quod ſanè non fecerint, ſi ex ſaginatione deteriores aues euaderent. Locus ubi aluntur, Polluci περιστερεὼν appellatur.

[a] 9. hiſt. c. 37
[b] L. 9. c. 13.
[c] L. 22. c. 17.
[d] L. 4. de Anim. c. 13.
[e] Comment. in 9. L. Ariſt. de plant.
[f] L. 11. c. 37.
[g] L. 9. c. 93.
[h] Cap. 64.

Saginatio. Educatio. Locus ſaginæ aptus.

PVGNA

PVGNA.

HOC auium genus pugnax eſt, atque in obtinenda victoria pertinacíſſimum, adeo ut [a] Galenus Perdices velle uincere dixerit. Pugnant autem non ſolùm ſibi inuicem, verùm etiam cum alijs animalibus. Pugna inter ſe, niſi ex libidinis nimia turgeſcentia oritur, ad quam uerno tẽpore præcipuè mouentur, & cùm gregatim per nemora paſcentibus fœmina ſeſe ceu futuri certaminis ſpectatrix offert, & niſi victori copiam ſui faciens; cui ubi ea ceſſerit, ille protinus tanquam præclarus aliquis bellator auro aut puella, aut alio honorario munere donatus exclamãs teſte [b] Oppiano (Plinius ante inceptam pugnam canere ait) uoce uictoriam teſtatur, in hoc (modò verum ſit id facere) Gallo Gallinaceo ſimilis. Verùm melius profectò cum ipſis ageretur, ſi nunquam inuicẽ pugnarent. Etenim pernitioſa ipſis ea pugna eſt, cuius nimirum cauſa in manus aucupum incidunt: nam captis ad pugnam inſtitutis feras capere docent hoc modo, referente [c] Ariſtotele his uerbis: *Perdicem venatorem dux ſyneſtrium primus inuadit, pugnamq́; obuiam conſerit, quo capto compage, alter occurrit, tum alius atq́; ita ſingulis dimicatur, ſi mas ſit, qui venatur, ſed ſi fœmina eſt, ubi dux ad eius uocem accurrerit, cætera uniuerſa eum inuadunt, feriunt, fugantq́;.* Hinc nimirũ homines, qui has aues ad certamen alunt, quando eas inter ſe ad prælium incitare uolunt, ſuam cuiq; uxorem præſentem eſſe curant. Hac enim machinationis commentatione earum timiditas repellitur, & ignauia uitatur: nam malè pugnando uictus, nunquam in conſpectum, nec ad amatam, nec ad coniugem, ueluti ex [d] Aeliano antè diximus, redire audet, quin moritur potiùs, quam pugna turpiter deſerta, ab hoſte ſuo aduerſus eam, cui probari tantummodò cupit, intueri ſuſtineat. Cyprij referente F. [e] Stephano Luſignano Perdices etiam nũ ad eiuſcemodi certamina enutriunt, idq; tam frequens ipſis exiſtit, ut ne ruſtici & rudis plebecula ab eo uſu abſtineant. Olim uerò cum alijs quoq; animalibus pugnare Perdices inſtituebant. [f] Aelius Lampridius Alex. Seuerum Imp. tradit per dies feſtos Perdicũ & Catulorum certamine ſeſe oblectaſſe, ideoq; id ſæpius inſtituiſſe. Et reuera tam pugnax animal Perdix eſt, ut ſponte ſua abſq; ullo magiſterio cũ diuerſis animalibus dimicet. Refert Ornithologus ſe Perdicẽ aluiſſe olim è Sedunis allatam, quæ præſente etiam aliquo felem mordere auderet, tantum abeſt, ut eam expaueſceret. Hoc uerò lõgè maiori admiratione dignum eſt quod [g] Antigonus Liberalis ſcribit, & cuius authorem facit Ariſtotelem, nimirum pullos harum auium, cùm primùm educuntur ad coitum, pugnare ſua cute armatas, quam aſperam reddant, affricando ad arbores, cœnoq; contaminando & reliccando. Cæterùm creduntur quidem pugnaciores euadere, ſi trichomanes & politricum eis in cibo offerantur.

[a] *L. de decre. Hipp.*

Cũ quibus pugnent & quare.

Quomodo Veneré ſentiant.

[b] *L. 1. c. 51.*

Perdicis uiri chi uereſcundia.

[d] *L. 4. de Anim. c. 1.*

[e] *In Hiſt. de Cypro.*

[f] *In Alex. Seuero.*

Perdicũ & catulorum certamen.

[g] *In cõg. nat. mirab.*

ANTIPATHIA. SYMPATHIA.

PERDICES inimicos paucos, amicos uerò aliquot habent. Aelianus atq; Philes teſtudines ipſis hoſtes eſſe aiunt: & Meneclas referente [a] Aethenæo Perdicibus pugnam eſſe ait cum Pygmæis, quamuis Baſilis, ſicuti diximus, Pygmęos dicat Perdicibus inequitare, atq; ita aduerſus Grues in bellum exire. Amat hoc auium genus quęcunq; fermè maiora quadrupeda, utpote equos, boues, uaccas, ceruos, dorcadas: Verùm eiuſmodi amor ſæpè ipſis pernitiem adfert, quemadmodum poſtea patebit. Amicitiæ, quam cum dorcadibus exercent, meminit [b] Oppianus, inquiens:

[a] *L. 9. c. 13.*

Amor pernitioſus.

[b] *L. 2. de uenat.*

Perdices flamma collo rutilante decori
Fœdus amicitiaſq́; colunt cum dorcade dulces
Floribus aſſueſcunt ijſdem, ſtabulantur eódem,
Atq́; unà uirides ſumunt alimenta per herbas.
An non prodigium eſt Atagenas terga ſalire
Cornigeri cerui, & Perdices uerbere leui
Dorcas mulcentes alis haurire uaporem?

Et rurſus alibi:

Hæc profectò mutua amicitia eſt, cùm & à Dorcadibus Perdices amentur: Ceruos uerò, eodem Oppiano teſte tam mirificè amant, ut non ſolùm, cùm unà paſcuntur, diſcedere ab ipſis nolint, uerùm etiam dorſo ipſorum inſidentes, pilos uellicent.

by Google

CAPIENDI RATIO.

Caroli IV. edictum.

PERDICVM, ac Phaſianorum non cuiuis ubiq; terrarum conceſſa uenatio eſt, at pleriſq; in locis tantùm nobilioribus, tanquam horum menſis natarum auium. Carolus eius nominis quartus Gallorum rex non ab alijs, quam à nobilibus, hiſq; merum habentibus imperium, uel eorum permiſſu, ac tum niſi intra ſua pomeria Perdicibus retia tendi uoluit. Prohibuit etiam nobilibus omnibus, niſi barones eſſent, uiuas capere, uel alio modo

Perdicū uenationis nobilitas.

quàm prædatorio auium aucupio: immo uerò quod amplius eſt, tanti ſemper harū auium aucupium Principes feciſſe legimus, vt facinoroſos aliquando & ob alia ſcelera morte plectendos homines, propter huiuſcemodi volucrum aucupium ſe ſuſpendere finxerint, pennisq; earum circumdari iuſſerint, nimirum vt ita ruſticos ab earum venatione deterrerent.

Capiēdi ratio.

Quod pertinet autē ad capiendi rationem, mille equidem hodiè inſidiæ Perdicibus ſtruuntur; ſed verò præcipuè cùm propter nimiam ſuam libidinem, tùm propter ſtolidam illam ſympathiam, qua quadrupedes proſequuntur, capiuntur. Etenim cùm viderent homines, quod inuicem propter fœmellas pugnarent, feras poſtmodum ad huiuſmodi certamina inſtituerunt, atq; ita harum opera alias capere docuerunt: quæ venatio antiquiſſima eſt, ipſiſq; etiam [a] Ariſtoteli nota, qui ſcilicet nobis eam primùm his uerbis depinxit: *Perdices manſueti iam & domeſtici ſubigunt feros, & ſpernunt, contumelioſeq; tractant. Perdicem venatorem dux ſylueſtrium primus inuadit, pugnamq; obuiam conſerit, quo captu compage* (ita vertit Gaza inſtrumentum aucupatorium, quod Ariſtoteles πάγας nominat, aliàs πανίδας: videtur laqueorum vel tendicularum genus eſſe, nam [b] Aelianus πάγλαν dixit) *alter occurrit, cum alius, atq; ita ſingulis dimicatur, ſi mas ſit, qui venatur; ſed ſi fœmina eſt, vbi dux ad eius vocem occurrerit, cæteræ vniuerſæ eum inuadunt* &c. Quapropter quamuis fœmellarum, vt dictum eſt, deſiderio potiſſimùm pugnam committant, allectrix fœmina improbatur: nam & [c] Aelianus ait fœminas, quæ extrà ſunt, marem ex caſu in laqueum propinquo ſeruare ſuo cantu tanquam amatorio retractum: *nam vbi*, inquit, *plures & ſibi conſuetas viderit fœminas, ad illas libentiùs relicta allectatrice accedit:* vnde etiā hodie marem cicuratum cauæ includunt aucupes, quamuis à contrario [d] Xenophon fœminarum aucupium præferre uideatur. Cæterùm ſiue mas ſit, ſiue fœmina, cantu ſuo alios alliciunt, ad quem uelut preces delinientis proci, procæuè geſtientes conuolant: atq; ideo ſaltem mares venatores præferri debeant, nimirum propter maius emolumentum: ſi enim fœminæ ad illum acceſſerint allectæ, has ſubinde matres omnes (niſi ſint qui aucupij fraudem ſubolent) ne cum eo rem habentes, ſuos amplexus Veneremq; ſpernant, ilicò ſubſequuntur, ſimulq; omnes ſuæ libidinis, ſalicitatiſq; pœnas dantes, à uenatore retibus inuoluūtur: Sin uenator tuus fœmina eſt, necdum deſperandum eſt; nam & hæc caueæ incluſa ſi teneatur, cui ſit introitus, exitus uerò nullus, ad conſpectam eminus feri aduolabunt, ſuaq; ſeſe ſponte caueæ includent, ducem ſuum plerumq; cæteri ſubſequentes.

Perdicibus Perdices capere.

[a] *9. hiſt. c. 8.*

[b] *L. 4. de Anim. c. 16.*

Mas venator fœminæ venatrici præſtat.

[c] *L. 4 cap. 16*

[d] *In Apomnem.*

Venator omnis è multis eligendus; nam non æquè omnes ad capiendum apti ſunt. [e] Aelianus eligendos arbitratur, qui uocis contentione & cantu valent & linguæ facultati confidunt, quiq; pugnaces & ad certamen habiles ſunt, quoniam tales miro naturæ ductu ſponte ſua ſe in retia præcipitent, quòd non ignorent ſe à cæde ſtudioſè ad cantus & certamina ſeruandas iri. Capiuntur præterea propter eandem libidinem maximè coitus tempore, ſi contra eas ſpeculum poſueris, & ante hoc ipſum tendicularū inſidias, nam ad imaginem ſuam, quæ in ſpeculo repreſentatur, accurrentes, ſeſe in retia præcipitant. Alter modus, ut diximus, capiendi eſt cum quadrupedibus, quæ naturaliter amant; ſiquidem horum pellibus decipiuntur, nimirū ſi quis cerui pelle indutus, cornua capiti imponat & furtim accedat; illæ uerum ceruum eſſe ratæ, ſuſcipiunt, coluntq; eū, & accedente gaudet adeo, ut diſcedere ab eo nolint, ac ſi familiarem aliquem & coætaneum adoleſcentem à longa peregrinatione reuerſum cernerent, cùm alioqui miſerrimę nihil aliud quàm retia aut laqueos hac beneuolentia ſibi lucrentur. Eodem modo fictis equis nonnulli eas illaqueant. [f] Robertus Stephanus bouis etiam imaginem ex linteis fieri ſcribit, quæ ab aucupe geſtetur, ita ut poſt illam lateat, & ſic decipi Perdices. Et rurſus: Quidam, inquit, ad aucupium Perdicum (à la tonnelle, ou tomberel Galli uocant) utuntur uaccæ effigie è ligno, aut equi, coloribus additis & ſic effigiem ceu animal uiuum paulatim admouent, donec Perdices tendiculis ante effigiem diſpoſitis implicentur. De Dorcadibus & Perdicibus, quarum ut dictum eſt, reciproca, at utriſq; pernitioſa eſt amicitia, ſic canebat [g] Oppianus:

Quæ propter venatorē eligēdæ.

[e] *L. 4. c. 1.*

Quomodo ſpeculum capiantur.

Quomodo per quadrupeda capiā tur.

[f] *In append. dict. Gallico latini.*

[g] *L. 2. de Ve*

Nonnunquam

d by Google

Nonnunquam verò conuictus amarus virisq́
Exoritur, insanes & amicitia, quibus ingens
Fraus hominum insidias occultis comparat armis.
Dorcadibus siquidem tendunt Perdicis amicis
Illecebras dulces, itidem Perdicibus illa
Dorcadas obijciunt, vt pellicientur virisq́
Fraudibus infestis venantûm in retia dira.

Indorum aliqui suas Perdices,quas scripsimus nostratibus longè maiores esse,fistula allectas irretiunt; quod quomodo faciant, operæpretium est indicare: E cæsarie sua, quam in superiori fronte longiusculam nutriunt, miro modo fistulam conficiunt,qua sonum edunt Perdicũ voci simillimum,ad quem dum accurrunt, in laqueos, quos ex filis hebequen dictis ad hoc institutum præparatos reseruant,incidunt. Eiusmodi autem fila ex quadam herba gladiolo non multum absimili, quã Cabuyam vernacula voce dicunt,conficiuntur, quẽadmodũ qui de India scribunt,testantur. [h] Petrus Crescentiensis Perdices irretiẽdi binos modos prescribit;In ripis,inquit,fluuiorũ ab vtraq; parte figitur arbor altissima, vel duę simul iũctę, vt longior sit arbor,habetq; per totum cuniculos ad ascẽsum,in summitate tirellã,in qua ponitur tunica retis,cuius lõgitudo est secundũ fluminis latitudinẽ & arborum distantiã, & eius latitudo est,vt superius eleuata vsq; ad medias dependeat arbores, deinde homines vsq; à remoris veniãt per glareã fluminis,omnes volucres,quas inuenerint expellentes,quę volantes à strẽpitore aquę non discedent, donec in retia inciderint; & tunc declinetur rete cũ finibus suis,& volucres capiantur. Et modus iste locũ habet,nisi cùm tẽpus fuerit nubilosum,& aer obscurus, alioquin aues eleuatę facilè à flumine deuiarent. Et alias: Sũt & alia, inquit,retia, quibus capiũtur Perdices,quæ sunt longa & stricta; in medio quandã caudã ad modum sacculi longã habentia. Hoc modo aucupator,qui die venatur,pannũ rubeum cum virgulis ad clypei modũ formatum ante se portat per agrum, pergens foraminibus duobus inspicit, & Perdices inquirit,cùm eas viderit, circa ipsas retia tendit, quibusdã palis affixis ad finem retium annexis,& eandam circulis apertam extendit, semper ante se retinens clypeum versus Perdices,quibus extensis,se Perdicibus appropinquat,& in eandam retium paulatim impellit,non solum timore,sed etiam pedibus,si opus erit. Qui autẽ nocte venatur, in sero locum inquirit,vbi nocte morantur,& cùm aëris integra obscuritas superuenerit,ad eundẽ locum cum igne reuertitur:est autẽ ignis cum vase sic formato,quod nec ipse videtur, & apertè videt spatia vniuersa prope se,& per vnũ agri sulcum accedit,& per alium reuertitur circa locum,in quo Perdices reliquit,vt cùm eas viderit,ipsas operit cum reti, quod habet apertum in capite perticę formatæ ad modum huic negocio opportunum,vel si habet rete suprà dictũ,potest id extendere circa ipsas & impellere & capere vniuersas. Est & aliud paruum rete in capite perticæ præparatũ,vt apertũ existat,quo vnus solus vtitur aucupator,& ad Qualeas solus cũ quasi latorio, cuius sonus est per omnia similis voce Qualeę generis fęmineæ, ad quẽ ardenter accedũt masculi prope ipsum,quas tunc operit atq; capit.Hęc omnia Crescentiensis. Cęterùm quotquot hactenus capiendi modos recẽsuimus,ij, nisi ubi certò Perdices esse nouimus,exerceri nequeunt;nã si quęrere hasce aues opus est,tũc canibus, ipsq; sagacissimis,& ad hoc aucupiũ edoctis opus est.[i] Petrus Bellonius Perdices tãto in conseruandis pullis astu uti testatur,ut uenator sine canis opera eos capere nõ possit.Eiusœmodi enim canes,nõ Perdices dũtaxat ac alias aues,uerùm Lepores etiã,in summa omnes feras,quas venari solemus,aduerso uẽto uagantes odoris sagacitate inquirũt,& tã egregiè nonnunquam ad uenationẽ instituuntur, ut in ea nõ tantùm intellectu uti uideantur, sed ipsos etiã homines ea in parte superare. Sunt qui has aues proprio marte uiuas capiunt,dominisq; suis, qui sępe nihil tale suspicantur,deferũt: alij quàm primùm eas conspexêre,tanquã attoniti subsistunt,& tanquam digito heris suis monstrantes,fulminalibus siue scopetis,uel alijs instrumentis occidẽdas tradunt, quin immo sępius Accipitribus eripiunt,quẽadmodum luculenter doctèq; ut omnia ostẽdit[k] Ludouicus Ariostus Ferrariensis,Herruscus Homerus,ubi de auaro illo medico loquitur, qui, quòd Philandro Gabrinę perfidissimæ mulieris præcepto, machinatuerat uenenum, ab eadem ipsus haurire cogebatur. Versus poetæ adscribere non piguit, qui sic habent:

Come Sparuier che nel piede grifagno
Tenga la Starna, e sia per trarne palto,
Dal can, che si tenea fido compagno
Ingordamente è sopragiunto e guasto
Così il medico intento al rio guadagno

Indi quomodo Perdices venẽtur.

Fila hebequen. Cabuya.

[h] *L. 10. c. 19. & 24. & 25*

Aliter.

Aucupium Perdicũ cũ canibus.

[i] *L. 5. de Auib. c. 15.*

Canũ sagacitas.

[k] *Cant. 21. Stanz. 63.*

Donde ſperata aiuto, hebbe contraſto.

Quomodo canis opera retibus capiantur, etiam docet Creſcentienſis, inquiens: Eſt & aliud rete, quòd expegatorium vulgò vocatur, ſatis magnum, quo capiuntur Perdices, & Qualeæ, & Phaſiani, & quædam aliæ aues cum auxilio catuli ad hoc inſtructi, qui aues inquirit, quas cùm viderit, ſtat, nec ad eas progreditur, vt expellat, ſed aucupatorem dominum ſuum retrò reſpicit, & caudam mouet taliter, quòd ipſe cognoſcit aues eſſe pabulum, ante tamen, & tunc ipſe & ſocius rete trahunt, & aues & catulum operiunt, & ſic eas accipiunt. Hæc ille. Atq; hoc ferè pacto canes, alatores ſuos remunerant. [1] Bellonius Turcas ſcribit Hiſpanicos canes ad Perdices odioratu perſequendas alere, tanquam cæteris præſtantiores. Quomodo Accipitribus capiantur, ſatis ſuperq; in eorum hiſtoria ſcripſimus, vbi quoq; diximus aliquos Perdicotheras vel Perdicarios vocari, quòd ſua ſponte naturęq; ductu Perdices venari oblectentur. Atq; iſtac de capiendi ratione dicta ſunto. Sponte enim tanquam ſuperuacaneum & nullius momenti præceptum Beritij de capiendis Perdicibus prætermiſiſſemus, niſi nobis omnia exactè, quoad fieri licet, ſcribere animus eſſet. *Perdices*, inquit, *facilè venaberis, ſi farinam vino madefactam obieceris. Omnis enim auicula facilè corripitur, ſi vinum aqua dilutum, vinoſius tamen in vaſculis appoſueris. Vnde enim vel parum inde ebiberint, ſoporantur & obſtupeſcunt.* Sed quis in libero aëre degentibus eiuſcemodi potum exhibeat, vbiuis obuia exiſtente aqua?

[1] *Lib. 3. Obſ. cap. 3.*

Accipitres Perdicarij.

Beritij nugæ.

PRODIGIVM. AVGVRIVM.

NICEPHORVS [a] Calliſtus inter alia prodigia, quæ Theodoſij Imp. tem poribus euenerunt, hoc etiam ceu memorandum recenſet; duo nimirum hominum corpora tunc quoq; viſa fuiſſe, alterum quidem in Syria ſupra humanam naturam magnitudine excedens: alterum verò in Aegypto, infra incredibilem ſtaturæ breuitatem conſiſtens: Syrum in longitudinem cubitorum quinq; & vnius palmi excreuiſſe, quamuis pedes eius reliquæ corporis magnitudini proportione non reſponderent, introrſum nempe intorti & vari: Homini nomen fuiſſe Antonio. Talem pariter ſua ætate ſeſe vidiſſe, & pro monſtro habitum eſſe, quem breuis admodum ſtaturæ mulier in lucem protulerat. Aegyptium verò tam breuem fuiſſe narrat, vt Perdici perſimilis eſſet: neq; ingratum ſpectaculum extitiſſe, ſi cum illo in globo (hominum ſcilicet) conuerſaretur, & ad contentionem excitatus colluderet. Porrò quod mirabile dictu eſt, prudentiam in eo fuiſſe, qualis homini formoſo competit; quippe cui corporis exilitas ea de re nihil ademiſſet; vocem à muſis non abhorruiſſe: ſermonem mentis generoſitatem ſpectandam exhibuiſſe: vtrumq; eodem illo tempore viguiſſe, nec ſtatim vitam finiſſe: maximum enim viginti quinq; expleuiſſe annos, minimum non multum ab eis abfuiſſe.

[a] *L. 12. Hiſt. Eccl. c. 37.* Duo hominum corpora prodigioſa, vnum maximum, alterum minimum.

Homuncio Perdicis ſtatura.

Perdices è veteribus nec inter oſcines, nec inter præpetes, uel quaſuis alias augurium facientes aues recenſitas fuiſſe reperio. Præclarus quidam hiſtoriographus Germanus ſcribit referente [b] Scipione Mazzala Neapolitano quendam ex antiquiſſima atq; illuſtriſſima Columnenſium familia, dum olim Gothi in Italia tyrannidem exercerent, ne in eam incideret, cum toto ſuo grege eſſe in Germaniam contuliſſe, ibiq; in Franconia ſyluam emiſſe vagam & amœnam, ac prope eam ædificaſſe caſtrum, quod à conſpecta ibi Perdice Hennenberg appellauerit. Verùm hæc uox, ſicuti à Germanis audiui, illis montem Gallinarum, non Perdicum ſonat; quare ſuſpicor ſylueſtrem Gallinam illi heroi viſam, locoq; nomen feciſſe, quam nimirum indoctiores cum Perdice facilè confundunt, omnes delicati ſaporis aues Perdices nuncupantes.

[b] *L. de nob. fam. Neap.*

Hennenberg caſtrũ unde dictum.

VSVS IN SACRIS.

PERDICES cuidã Deo à Gentilibus dicatas fuiſſe nunquã, quod memini, hactenus legi, [a] Aelianus tamẽ authores ſe habere ſcribit, qui dicant Iouem & Latonam his auibus delectari. Americani vel idolis ſuis Perdices conſecrant, vel ſaltem admodum religioſè eas colere veriſimile eſt, quando earum pennis tam ſuperſtitioſam vim tribuunt, referente And. Theuero, vt procellotum mare, ac maximè intempeſtum ſedandum iri credant, ſi in id eas iniecerint.

[a] *L. 10. c. 35.* Americanorum ſuperſtitio.

DENO-

Digitized by Google

DENOMINATA.

VERBVM *ἐπιπερδικίσαι* metaphora à Perdicum ingenio ſumpta, Græcis dolo & aſtu effugere ſignificat. Vtitur eo [a] Ariſtophanes his verſibus. [a] *In Avib.*

Πέρδιξ γένοιτο τοῦ πατρὸς πόττιον,
Ὡς πρὸ ἡμῶν ἄδικόν ἄρρον ἐγὼ ἐπιπερδικίσω
Perdix & verſutus ſimiliter, ut pater ſiat,
Decipere enim apud nos nihil turpe eſt.

Loquitur autem de Piſiæ filio portas infantibus prodere volente, unde Scholiaſtes id verbum pro fugere & exulare accipi poſſe putat, ut Piſiæ filius tanquam exilio mulctatus traducatur. *nam Perdices*, inquit, *ſua vafritie facile ab aucupibus euadunt, ſæpe ſe reſupinantes, & feſtucas integentes.* Autor adagiorum idem verbum ad omnes aues extendit, quæ nonnunquam è laqueis ſeu retibus elabuntur. Pro *ἐπιπερδικίσαι* apud Varinum & Heſichium legitur quoq; in eodem ſignificato *διαπερδικίσαι*.

Perdiccas Macedo à Perdicibus nomen obtinuerit, neq; id Sophocles videtur inficiari, ita alibi Latinus factus inquiens: Perdiccas.

Venit in celebres Athenienſium vicos
Qui cum aue Perdice nominis ſocietatem habebat.

Fuit autem iſte Perdiccas inter comites Alexandri Magni, & in regni etiam partem ſucceſſit, tantæ uir audaciæ, ſimul & fortitudinis, ut in Leænæ latibulum ingredi auſus, eaq; non reperta catulos eius per vim auferret, cuius rei teſtis eſt [b] Aelianus. Hic etiam Hippocratem ad ſe vocaſſe legitur in illius vita. Perdiccæ fortitudo. [b] *L. 12. Var. Hiſt. c. 39.*

A Perdicum venatione quoddam Accipitris Genus Græcis *περδικοβάτης*, Latinis Perdicarium appellatur, quòd naturali quodam inſtinctu haſce alites inſectetur. Perdicari⁹ Accipiter.

Pruna quædam nigra, duriore carne, ſed gratiſſimo ſapore, vulgò Pernicona cognominant, ut ſcribit doctiſſimus [c] Andreas Ciſalpinus; de quibus pariter, ni fallimur, ſed paulò fuſiùs Ioan. Bapt. Porta loquens. Neapoli, inquit, uocantur prune pernigone, à Perdice deductũ nomen, ut credo: quemadmodum enim inter aues ipſa carnis ſuauitate excellit; ſic hęc inter prunorum genera, à citerioris Hiſpanię regione nobis allata, ob id nobis etiam pruna Catalonica dicta ſunt, ſed quibuſdam in hortis aſſeruantur, dulci ſucco prędita, carne duriore, guſtu ſuaui purpureoq; ſplendet colore, parte qua ſolem ſpectant, ex aduerſa candicãt, preſſum digitis os internum dimittũt, oblonga, exili nucleo ac longo. Sed ego exiſtimarem Iberica pruna eſſe, quæ nobis de Frate dicuntur, nam inter cætera facilè principatum obtinent, innoxiè præbentur ægris, ac minus ſtipticitatis, quam Damaſcena obtinent, colore gramineo, ingrato, ſucco melleo prædita, calloſa, oblonga, os intus oblongum compreſſum, acutumq;. Sunt alba nigraq;, ſed nigra dulciora, maiora, oui magnitudine, ac magis ſerotina. Hæc ille. Pernicona. [c] *Lib. 2. de Iant. c. 15.* Pruna Catalonica. Prune de frati.

Perdicium Theophraſti, à perdicio Latinorum nimirum Cornelij Celſi ac Plinij longè diuerſum exiſtit. [d] Plinius binas herbas eo nomine, ac utrasq; à Theophraſti perdicio quod tamen etiam illi cognitum fuit, ut mox apparebit, complectitur. [e] Theophraſtus de ſuo perdicio ſcribebat interprete doctiſſimo [f] Iacobo Dalechampio: *Et perdicium appellatum. Est enim id craſſas & multas habet radices aut folia: vocatur autem perdicium, quòd Perdices ad id ſe volutent, & id effodiant.* Idem [g] Dalechampius Plinium alibi de hoc Theophraſti perdicio loqui exiſtimat, his verbis ſtatim poſt cichorium vulgare: *Cichorium, & ſimilia circa terram folia habent, germinantibus ab radice poſt Vergilias. Perdicium & alia gentes, quàm Aegypty edunt: nomen dedit auis, id maximè erucus.* Quæ ſanè ex Theopraſto Plinium conuertiſſe perſpicuum eſt, niſi quod ab Aegyptijs aut ab aliis gentibus edi Theophraſtus non ſcripſit. Nonnulli hocce perdicium eam plantam eſſe credunt, quam Dalechampius cichoriũ bulboſum appellat, & Romæ hodie herba hæmorrhoidalis dicitur, atq; ipſe etiam Dalechampius pedibus ire in eam ſententiam videtur, quoniam huiuſmodi cichorium craſſas habeat radices, nempe bulboſas, & non ſolum plurimas, ut ait Plinius, ſed & folia, ut ſcribit Theophraſtus, ſi quis radiculas innumeras ex caulis humi iacentis nodis prodeuntes intelligat. Nonnulli rurſus bulboſam aliam plantam, quam [h] Ruellius primus bulbum ſylueſtrẽ nuncupauit, Theophraſti perdicium eſſe crediderunt, quod & hæc radices craſſas habeat, & plures radices, quàm folia, multis in unam aceruatis. Cornelij Celſi uerò perdicium doctiſſimorum herbariorum conſenſu eſt Helxine, officinis parietaria dicta & muralis, quod Herbę perdicium dictę. [d] *L. 2. c. 17.* [e] *L. 1. Hiſt. c. 11.* [f] *L. 12. Hiſt. plant. c. 28.* [g] *L. 21. c. 17* Perdicium Theoph. Cichorium Bulboſum. [h] *Lib. 2. de ſtirp. c. 100* Bulbus ſylueſtris. Perdicium Celſi. Helxine.

quòd muros ac parietes natales locos ſibi elegerit[l]. Celſus eandem herbam parthenium dici teſtatur. Hinc Plinius homonymia deceptus, duas herbas diuerſiſſimas in unam confudit, nimirum parthenium Dioſcoridis, & helxinem ſiue parietariam. Sic enim ille [k] Celſum citans: *Parthenium, alij Leucanthemum, alij amaracum vocant. Celſus apud nos Perdicium & muralium &c.* quæ de parthenio Dioſcoridis intelligẽda: nam herba muralis ſiue perdicium à Celſo quidem parthenium dicitur, ſed non hoc, de quo hîc Plinius & [l] Dioſcorides tractant; uerùm id, de quo infrà [m] Dioſcorides & [n] Plinius ipſe his uerbis: *Helxinem aliqui perdicium uocant, quoniam Perdices ea præcipuè veſcantur, alij ſyderitim, nonnulli parthenium* &c. Et mox de ſecundo perdicio: *Perdicium*, inquit, *ſiue parthenium* (*nam ſideritis alia eſt*) *à noſtris herba vrceolaris vocatur, ab alijs aſteriſcum, foliis ſimilis ocimo, nigror tantùm.* &c. [o] Dalechampius hanc plantam eam eſſe ſuſpicatur, quæ ocimoides minus ſiue album herbarijs dicitur: ſed cùm Plinius hanc urceolarem uocari ſcribat, ac ipſe uerò [p] Dalechampius alibi id nominis parietariæ competere dicat, uel Plinius uel ipſe has herbas ſimul confundunt, quod de Plinio potiùs eſt dicendum; nam parietaria detergendis urceolis aptiſſima eſt. Antequam uerò perdicium è manibus excidat, obiter admonemus, ubi alibi apud [q] Plinium legitur; *Palumbes, Gracculi, Merula, Perdices lauri folio annuum faſtidium purgant, Columbæ, Turtures & Gallinacei herba, quæ vocatur helxine:* Iacobum Dalechampium rectè uerba hæc tranſponenda cenſere, legendumq; eſſe; Palumbes, Gracculi, Merulæ lauri folio annuum faſtidium purgant, Perdices, Columbæ &c. herba quæ uocatur helxine.

Perdicium lapis.

Perdicium ſiue perdiciarim lapidem ad omnes duritias pollentem requiri inuenio in cõpoſitionem illam, quę à Paulo [r] Aegineta pamplethes & diacinnabareos appellatur, ſed ut ingenuè loquar, necdum noui, quis lapis ille eſſe queat; Inquirendum eſſet, num ille ſit, quẽ doctiſſimus [s] Georgius Agricola in tractu Hildesheimio, quà itur uerſus occaſum à foſſa mœniorum urbis Septentrionem ſpectante, ſcribit reperiri, & ſtrijs & colore Perdicum pennas, quas in pectore habent, exprimere.

Templum Perdicis.

Templum quoddam Athenis iuxta Acropolim Perdicis dictum fuit, at à Perdice Eupolami filio, non ab aue, ita vocatum, de quo Perdice agemus in fabulis.

MYSTICA.

Inſuſtè ditescentiũ typus.

SANCTAE Rom. Eccleſ. Theologi per Perdicem (quam diuinus vates [t] Hieremias uociferantem, pulloſq; non quos pepererat, ſed alienos congregantem, atque eo modo familiam ſuam imprudenter augentem, dicebat à pullis ad matris uocem accurrentibus derelictam inſipientiæ ſuæ admoneri) eos interpretantur, qui ex alienis per fas nefaſq; ereptis diteſcentes, illud duntaxat Horatianum in ore habent:

Vnde habeas quærit nemo, ſed oportet habere,

Dæmones & hæretici deſignati.

uel generis humani hoſtes, dæmones nimirum, eorumq; ſequaces hæreticos: illos, quia Dei fœtus in nido prauitatis ſibi enutrire adulterina ſtudent educatione: hos uerò, genus ſcilicet hominum Perdicis inſtar malignum, fraudulẽtum, callidum, quodque decipiendis alijs plurimum operæ inſumit. Sed age, ipſa Theologorum uerba quouis nectare ſuauiora ſeruato quem ubiq; inſtituimus, ordine aſcribamus. *Huiuſmodi Perdices*, inquit D. [b] Hieronymus, *diuites ſunt, qui aliena diripiunt, & abſque cogitatione iudicij Dei faciunt diuitias non cum iudicio, quas in medio tempore relinquunt, ſubita morte ſubtracti, quando* [c] *dicitur eis: Stulte hac nocte repetent animam tuam à te: quæ autem præparaſti, cuius erunt? Nihilq; inſipientius quàm non prouidere nouiſſima, & breuia putare perpetua.* Hucuſq; de falsè turpiterq; diteſcentibus: procedit deinde, docetq; quomodo Dæmonis typus Perdix eſſe dicatur. *Alij verò*, inquit, *& propter ſuperiorem hiſtoriam & propter alteram, quæ dicunt Perdicem eſſe pugnaciſſimum & immũdum, ita vt victum polluat: diabolum ſub eius nomine interpretantur, quòd alienas ſibi diuitias congregárit,* [d] *dicens ad Dominum: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Quem relinquent diuitiæ ſuæ, quæ malè ab eo fuerunt congregatæ, & per Apoſtolos conuertentur ad dominum, & qui ſibi videbatur prudentiſſimus, erit omnium iudicio inſipiens.* Ad eundem penè ſenſum D. [f] Auguſtinus de uero Paſtore loquens: *Paſcit ille cum iudicio*, inquit, *diſpertiens propria propriis; hæc illis, illa illis, debita eis quibus debentur hoc aut illud. In propheta enim Hieremia clamauit quidem, Perdix congregauit, quæ non peperit, faciens diuitias ſuas non cum iudicio. Contra illum Perdicem facientem diuitias ſuas non cum iudicio, paſcit iſte Paſtor cum iudicio. Quare ille ſine iudicio? quia congregauit, quæ non peperit. Quare iſte cum iudicio? quia fouet, quod peperit: de Paſtore tamen bono loquitur. Paſtores boni autem non ſunt, aut latent.*

[l] *L. 2. c. 33.* Parthenium. Plinij error.
[k] *L. 21. c. 30*
[l] *L. 3. c. 38.*
[m] *L. 4. c. 81.*
[n] *L. 22. c. 17.*
[o] *L. 5. hiſt. pl. cap. 53.* Ocimoides minus. Vrceolaris.
[p] *L. 11. c. 14.* Plinij alius error. Plinij locus correctus.
[q] *L. 8. c. 27.*
[r] *Lib. 7.*
[s] *L. 5. de foſſ.*
[t] *Cap. 17.*
[b] *L. 4. comm. in Hier. c. 17*
[c] *Luc. 12.*
[d] *Matth. 4.*
[f] *In ſerm. de paſtorib.*

Dæmonis typus Perdix quomodo dæmonem notet.

ent latent. Si non sunt, quid agimus? Si latent, quare de eis tacetur? Perdix quidem ille à quibusdam maioribus, & ante nos scripturas tractatoribus diabolus intellectus est, congregans quæ non peperit. Non enim ille creator, sed deceptor est. faciens diuitias suas non cum iudicio. Non enim ad eum pertinet, quis ille aut ille modo erret: omnes errantes vult quibuslibet erroribus. Quàm diuersa sunt hæreses &c. Diuus pariter[s] Ambrosius mellifluam hanc super eodem mysterio protulit sententiam. Perdicem astutam nouimus, quæ aliena oua diripiat, hoc est, Perdicis alterius, & corpore foueat suo, sed fraudis suæ fructum habere non posse, quia cum eduxerit pullos suos, amittit eos: quia vbi vocem eius audierint, quæ oua generauit, relicta ea ad illam se naturali quodam munere & amore conferunt, quam veram sibi matrem ouorum generatione cognouerint, significantes hanc nutricis fungi officio, illam parientis. Itaque incassùm proprios fundit labores, ac fraudis suæ pretio mulctatur: vnde Hieremias ait: *Clamauit Perdix & congregauit, quæ non peperit*; id est, oua congregauit, & clamauit, quasi ouans suæ fraudis effectu: sed ludit operam, quia in impenso labore alij educat, quos ipsa diuturnæ fotu sedulitatis animauerit. Huius imitator est diabolus, qui generationes creatoris æterni rapere contendit, & si quos insipientes, & sensus proprij carentes vigore potuerit congregare, fouens eos illecebris corporalibus, vbi primùm vox Christi paruulis fuerit infusa discedunt, ad eam se conferunt matrem, quæ pullos suos sicut auis materno amore complectitur. Congregauit enim diabolus gentiles, quos non creauerat: sed vbi in Euangelio suam vocem Christus emisit, ad eum se potissimùm contulerunt, quos sub vmbra alarum suarum ipse suscepit, & matri dedit Ecclesiæ nutriendos. Hæc ille: Et rursus[h] alibi in eodem fermè sensu totam auis naturam detorquet in hæc verba: Dicitur itaq; auis, inquit, ista plena fraudis, fallaciæ, quæ decipiendi venatoris vias calleat, atque artes nouerit, vt eum à pullis auertat suis, omniaq; tentamenta versutiæ non prætermittere, quo posset venantem abducere à nido & cubilibus suis. Certè si insistere aduerterit, tam diù soboli fugiendi signum tribuat, & potestatem: Quam vbi euasisse senserit, tunc se & ipsa subtrahit, & lubrica arte deceptũ insidiantem relinquit. Fertur etiam promiscuæ esse permixtionis, vt in fœminas cum summo certamine mares irruant, & vaga calescant libidine. Vnde impurum, & maleuolum, & fraudolentum animal aduersario, & circumscriptori generis humani, fallacissimoq; & impuritatis authori conferendum putatur. Clamauit ergò Perdix, qui à perdendo nomen accepit, Satanas ille, qui Latinè contrarius dicitur. Clamauit in Eua primùm, clamauit in Cain, clamauit in Pharaone, Datam, Abiron, Core. Clamauit in Iudæis, quando petierunt fieri sibi Deos, cùm Moyses legem acciperet. Clamauit iterum, quando de Saluatore dixerunt; crucifigatur, crucifigatur, &c. Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Clamauit, quando sibi regem fieri postulauerunt, vt recederent à Domino Deo rege. Clamauit in omni vano & perfido. His vocibus congregauit sibi populos, quos nó creauerat. Deus enim hominem ad imaginem fecit, & diabolus sibi hominem vocis suæ fraude sociauerat. Congregauit sibi nationum populos, faciens diuitias non cum iudicio. At verò Iesus quasi iudex bonus cum iudicio omnia agit, qui uenit, sicut scriptum est,[i] dicens: *Ego loquor iustitiam & iudicium saluaris*. Ea igitur gratia deprædatus est Perdicem illum diabolum, abstulit ei male congregatas diuitias, reuocauit ab errore animas gentium, mentesq; nationum deuiantium. Et quia diaboli voce deceptos sciebat, & ipse, vt vincula nexusq; veteris erroris solueret, &c. Videamus modò, quomodo eiusmodi Perdix eisdem Theologis hæreticos significet aduersarij ministros. Docet id in primis D.[k] Augustinus his verbis: Perdix nimis contentiosum animal, notum est quanta auiditate ipsius contentionis currat in laqueum. Non enim disputare audent hæretici, sed quoquo modo superare impudentissima peruicacia, vt congregent, sicut hic dixit, quæ non pepererunt. Christianos enim quos maximè Christi nomine seducunt, iam per ipsius Christi Euangelium natos inueniunt, & faciunt illos diuitias suas, non sanè cum iudicio, sed cum temeritate inconsiderata, &c. Item in hoc sensu D.[l] Hieronymus: Leones, inquit, intelligamus aduersarias potestates, aut hæreticorum principes, qui terram ecclesiæ desolantes, omnes illius vrbes hæretico incendio vastauerunt, & illo igne, de quo scriptum est: *Omnes adulterantes quasi clibanus corda eorum*. Illi enim verè dant vocem suam, & in hoc eodem prophęta sub Perdicis personæ clamãt. Cógregant quę non pepererunt, faciuntq; diuitias nó cum iudicio, &c. Et[m] rursus. Quodq; à Septuaginta dicitur: *Clamauit Perdix*; ad hæreticorum personam referendum videtur: quòd Perdix iste diabolus clamauerit per principia hæreticorum, & congregauit quæ non peperit, & deceptorum sibi multitudinem congregârit, quæ postea dimittat eum, & omnium iudicio stultissimus comprobetur. Est postremò pessimum ac detestabile, pernitiosumq; prauorum aliud hominum genus, hypocritæ, quos Perdix etiam designare potest, atque

Diabolus cur Perdix.

[s] *Lib. 6. Hexam. cap. 3*

[h] *Enarrat. in c. 17. Hier.* Perdicis natura.

Satanas cõtrarius, & Perdix à pdẽdo dicti.

[i] *Esaiæ 63.*

Perdix vt significet hæreticos.

[k] *L. 3. contra Faust. Manich.*

[l] *L. 1. Comment. Hier. cap. 1.*

[m] *L. 3. Com. Hier. c. 17.*

Hypocritas Perdix significat.

atq; huius potiùs, quàm alterius alitis typo eos exprimens S. Antoninus Patauinus ita ſcribit: *Perdix eſt auis doloſa, & immunda, & hypocritas habentes, vt dicit Petrus, oculos plenos adulterij & inceſſabilis delicti ſignat.*

MORALIA.

*Homil. 13.

MAGNVS ille cognomento * Baſilius ab aucupe Perdicis pullos habentis venationi, vt apparet, intento, & ambiguo vtrum vel ſolos pullos, uel ipſam ſimul matrem, quæ ſeſe pro fœtibus ei ſponte offert, inſequi debeat, & omnes ſimul è manibus abire ſinat, deſumpto argumento, nos pariter cauere admonet, ne ſimilia patiamur, certa pro incertis relinquẽtes, aut ſpem firmam vana commutantes. Sed quid ſi per hunc eundem aucupem Chriſti ſequaces intelligamus, quem Perdix, hoc eſt, huius mundi illecebræ fallacijs ſuis remorans, ab inſtituta venatione, hoc eſt, à bonis operibus facilè auertit, & ad uanitates ſuas allicit, vt relicta priori bona vita, planè ſe irretiendum illis præbeat. Theodoricus verò rex apud * Caſſiodorum falſam Perdicis adoptionem deteſtans, & pietatem pullorum adoptatorum erga veros, legitimoſq; parentes ſuos collaudans, exaltanſq;, nos ad ſimilem pietatem adhortatur inquiens: *Perdicibus etiam mos eſt ova perdita per alterius matris damna ſarcire, vt adoptione alienæ ſobolis incommoda ſua reparent orbitatis. Sed mox vt nati fiduciam habere cœperint ambulandi, ad campos exeunt cum nutrice, ani vt fuerint materna voce commoniti, eorum ſuarum potiùs genitricem ſetunt, quamuis ab alijs furtiuis fœtibus educentur. Quid ergò homines facere debebunt, quando & hanc pietatem auibus ineſſe cognoſcunt? Romulum itaq; qui facti ſui acerbitate pollutus, nomen fœdat Romanum, ad veſtrum facite venire iudicium, & ſi eum patri ſuo Martino manus ſuas iniecíſſe conſiterit, protinus legitimam ſentias vltionem. Quia ideo eleginus mores veſtros, quia crudelibus parcere non poteſtis. Quando genus pietatis eſt in illos diſtringere, qui contra naturæ ordinem ſceleratis ſe docentur actionibus miſcuiſſe.* Hactenus ille.

Exẽplũ ab aucupe Perdices inſequente.

*Lib. 2. Var. Epiſt. 14.

Exẽplũ falſæ adoptionis.

Pullorũ Perdicis erga matrẽ pietas.

Romuli crudelitas.

HIEROGLYPHICA.

*L. 4. Hierogl.

IERIVS * Valerianus, vt ab aſtutia Perdicum hieroglyphica exordiamur, hominem in euitandis periculis uaferrimum, aſtuq; maximo pollentem ſignificantes, Perdicem & venatorem depingere ait: Sin impudentiſſimum, ac effrenatæ libidinis virum, qui nec ſexus diſcrimine habito, maſculis, vbi fœminæ deſunt, ſeſe permiſcet, quod peſſimum, ac nequiſſimum genus hominum pædicatores uocant, denotare uellẽt ſacerdotes illi Aegyptiaci, tum geminos Perdices teſte * Oro Apolline cælare ſolebant. Hi enim amiſſis fœminis inuicem coeunt, uti ſatis ſuperq; oſtendimus. Addit præterea Valerianus nihil ad eneruatiſſimam libidinem & impotentiſſimam ſalacitatem exprimendam Perdice commodius eſſe, quoniam hęc auis tanta plerunq; de coitu efferatur rabie, tantoq; æſtu, & libidinis intemperantia, vt oua fœminæ frangat, ne incubando detineatur. Quia verò hæc eadem auis uelut moræ impatiens neutiquam expectat, vt ouum incubatione ad tempus, quod alioqui breuiſſimum eſt, nempe quod * Aelianus ſeptem dierum interuallo abſolui ſcribit, aperiatur, ſed occupatis ſpacijs ſponte erumpat, pertuſoq; ouo, vbi primum caput exeruerit, ac pedes protulerit, reliquo adhuc adhærescente cortice procurrat, itaq; idem ille celerem profectum ex eiuſcemodi pullo, quem eo, vt dictum eſt modo, ex ouo erumpentem addita etiam icone depingit, ſignificari poſſe arbitratur. Item aberrantem aliquandiù hominem, falſaq; opinione ductum, ſed uiæ demum redditum, & recta ſentientem oſtendere, inquit, qui uolunt, Perdices duas grandiores faciunt, pullis aliquot inter utramq; pictis. Sed huiuſmodi hieroglyphicum DD. Hieronymi & Ambroſij authoritate nititur, quos Perdicem cùm oua ſua fracta compererit, tanto incubationis ſtudio affici ſcribere diximus, vt aliena ſurripiat & nido refoueat ſuo, quam opinionem, quamuis aliqui refutent, nos aſſeruimus. Aegyptij item per haſce eaſdem volucres contumelioſos intellexerunt, quoniam inquit * Cælius iſtiuſmodi aues ſenio confectæ inuicem contumelia afficiant: Verùm an hoc ſit uerum, necdum habeo compertum, & à nemine præterquam ab ipſo Cælio exaratum uideo, quare lubens Valeriano aſſentior, qui ideo ſignificari contumelioſos per has alites credidit, quòd in ſuo genere maximè tumultuari, diſſidere & altercari inuicem aſſiduè conſueuerint, quod ſanè veriſſimum eſſe ex ſuperioribus clarum eſt.

Hominis in euitãdis periculis cauti typus.

Pędicationis ſymbolum.

*L. 2. Hierogl.

Perdicis nimia libido.

*L. 2. de Anim. c. 7.

Celeris profectus typ⁹. Homo aberrans, in uiã reuertens.

Cõtumeliorũ typus.

* Lib. 19. Ant. lect. c. 26.

APO-

Digitized by Google

APOPHTHEGMATA.

ARISTIPPVS, quem Diogenes canem regium appellabat, quòd Dionysio ac diuitibus ventris gratia adularetur, lautiorem victum nemini ad bene viuendum impedimento esse dicebat, voluptatem bonorum, dolorem malorum finem constituens. Is fertur, vt scribit[a] Diogenes Laërtius iussisse aliquando Perdicem vnam quinquaginta dragmis emi, & tantam luxuriam grauiter ferenti cuidam respondisse: Tu istam obulo non emeres? & cùm annuisset ille: dixisse, mihi quinquaginta dragmæ tantum ualent: significans luxum non ex pretio, sed ex uoluntate existimari. [a] *In Aristippo.* Aristippi dictum.

Fulgosus de B. Ioanne Euangelista elegantissimum recitat apophthegma, quo viuentem hominem innuit in negocijs perpetuò versari non posse, ita ne aliquando ocium attingat. Cùm enim sæpè animi recreandi causa sanctissimus ille vir cum Perdice luderet, eamq; ob rem ab adolescente quodam amatore irrideretur, arbitrante parum conuenire seni homini, qui sanctimoniæ exemplum atq; specimen esset, ut ociosus cum aue animi laxamentum quæreret. Iohannes pendere arcum ab eius humero conspicatus, petijt vt arcum tenderet. Quòd cùm egisset adolescens, sæpiusq; sagittasset, demum à Iohanne dimissus, arcũ remisit. Tum Ioannes remittendi causam quæsiuit. Respondente autem adolescente, arcui funem se detraxisse, ne cùm uti eo necesse fuerit, sagittationi inutile non inueniat. Tunc Iohannes, & ego & cæteri honesto ocio interdum relaxamur, vt maioribus viribus orationi atq; ieiunio sufficiere possimus. Quod fieri non posset, si semper eodem tenore viueremus. Idem de Amasi rege Aegyptio narrat[b] Herodianus. Aliquando ociandum esse. D. Ioannis dictum. [b] *Lib. 2.*

EPIGRAMMA.

DE Perdice venatore Simmiæ antiqui poëtę epigrãma legere est hoc modo.

Οὐκ ἔτ' ἀν' ὑλήθην δρυὸς ἔυσχιον ἀγρόστα Περδιξ,
Ἠχητὰ ἰνιὰς γῆρυι ἀπὸ στόματος
Θηρεύουσ' ἀγρίας συλομήλικας ἐντομῷ ὕλης.
Ὤχιο γὰρ πυμάταν εἰς ἀκιρόντος ὁδόν.

Non amplius in umbrosa sylua ò uenatrix Perdix
Canis uocem edens ab ore
Captans feras (Perdices) æquales tuas in sylua pascuis
Namq; poſtremam ad Acherontem peregisti.

EMBLEMA.

DE Perdicibus emblema habet Nicolaus Reusnerus sub lemmate, χρίσις πλέτυ μαρτυς.

Surripit ova salax Perdix aliena; foucnsq;
In nido pullos educat, inde nouos.
Pullus at eductus nutricem deserit ultrò.
Cantantis pendens matris ab ore sua.
Condit auarus opes, defessoq; incubat auro,
Per fas atq; nefas condit auarus opes.
Vnde habeat, nihil is curat: sed oportet habere,
Et citò vult fieri dines, inopsq; manet.
Nam mors aut vitem redigit communis ad assem
Eripit aut partes turpe tribunal opes.
Magnis parta malis, pereunt maiore dolore
Quod das cuiq; deus, forsq; benigna, sat est.

VSVS IN CIBO.

Ariſtippi luxus.

PERDICVM eſum nobiliſſimum apud priſcos fuiſſe inter alios quamplurimos unus teſtis ſufficiat Ariſtippus, qui unam Perdicem quinquaginta aliquando dragmis uelut auem Principe dignã, ac palato maximopere arridentem emere non eſt veritus. Quare nunquam laudare potui [a] Martialem primam gloriam in tota auium familia Turdo dantem. Et [b] Horatius planè diuerſum ab alijs palatum habuiſſe uidetur, aut nunquam Perdices deguſtaſſe cùm ait:

Cùm ſit obeſo
Nil melius Turdo, nil vulua pulchrius ampla.

Iecinorum eſus æſtimatio.

Neq; Cyro deniq; ſatis notæ hæ extiterunt volucres, quando Anſerina iecora (quæ regijs olim menſis fercula erant longè lautiſſima) amicis ſuis integerrimis è menſa ſua mitteret, ut ſimul ſecum tantæ voluptatis, quam ex eorum eſu percipiebat, participes eſſent. Nobis pariter Anſerina iecora, necnon Gallinacea in delicijs habentur, ſed Perdicum caro longè, ac omnibus, quod aiunt, paraſangis præfertur, quemadmodum quoq; apud veteres factum eſſe arbitramur; nam & ipſe [c] Martialis multis in locis non tantùm celebrat Perdices, ſed & rariſſimas, hoc eſt, ut nos exponimus, pretioſiſſimas propter carnis præſtantiam, appellat, inquiens:

[c] In xeniis.

Penitur Auſonijs auis hæc rariſſima menſis
Hanc in lautorum mandere ſape ſoles.

Iulius Cæſar Scaliger doctiſſimus ac nobiliſſimus heros princepſq; elegantiſſimè inter volucres Perdicem, inter piſces ſaperdam principem nobilitatis locum (quo ad ſaporem) obtinere tacitè ſubiunxit, quando eiuſmodi muneribus ſeu ſtrenis cauſidicorũ (nos id hominum genus procuratores, Galli & Belgæ aduocatos nominant) animos conciliari ſcribat his verſibus:

Placida Libonis puteal, toral, matella
Ardenti cadi fulgure, Perdice, ſaperda.

Caro Perdicis quibus exhibenda.

Idem Scaliger Picatum quendam quomodo porcinam carnem Perdicibus, Phaſiani atq; Attageni præferentem vocet porcum, in Phaſiano (ni fallimur) diximus. Ververò medici cognoſcant, quibus eiuſmodi caro exhiberi queat: non enim omnis caro lauta, atq; delicata ægris apta eſt, itaq; uidendum quid Galenus alijq; medici de Perdicibus memoriæ prodiderunt: quæ quamuis non uſq; adeo utriq; cùm maiori, tùm minori generi conueniant, hîc tamen recenſere placuit. Elluchaſim Starnas, id eſt, Perdices minores ait eſſe naturæ temperatæ, ſed ad caliditatem declinare, pingueſq; ex ijs humidas fieri. Et rurſus: Starnæ, inquit, Phaſianis natura proximæ ſunt: quod ad temperamentum & ſubtilitatem primo loco Starnæ habentur, deinde Phaſiani, tertio Perdices (maiores, ſcilicet noſtrates Coturnices. Ecce vt id obiter dicamus, quomodo minores Perdices Starnas, maiores ſimpliciter Perdices nominat) propter vim exiccandi earum. Vnde de priori etiam locutus mihi uidetur Raſis, inquiens: *Caro Perdicis maris calida eſt & humida, inflat, Venerem promouet, obeſat, calfacit, & ſanguinem multum auget.* Nam uterq; conualeſcentibus conuenire etiam dixerunt, quorum corpus, ut ait Raſis, refrigeratum & imminutum fuerit: Ventriculo enim frigido, ut Elluchaſim habet, nocent: Quæ noxa emendatur, ſi præparentur cum fermento. De maiori verò intellexit Auerrois, cùm auium laudatiſſimas Perdices eſſe dixit, ſed declinare parum ad frigiditatem, & ſiccitatem. Raſis eaſdem frigidas, & ſiccas eſſe alicubi ſcribit, nimirum maiores, nam alibi ut paulò antè annotauimus, Perdicem marem calidum, & humidum facit, de minori ſcilicet loquens. Sunt qui Phaſiani carnes magis nutrire dicant, quàm Perdicis, ſed minus imbecillas particulas roborare: aiuntq; carnes Phaſiani medias eſſe inter Perdicem, & pullum Gallinaceum. [d] Galenus Perdices cibarijs laudatis, & neq; tenuem, neq; craſſum ſuccũ gignentibus annumerat: & [e] alibi concoctu faciles eſſe, & ſanguinem gignere laudatiſſimum ſcribit. [f] Alibi rurſus boni ſucci eſſe, præſertim iuuenes, ſicuti item [g] alias montanas edendas in uictu attenuante: [h] præterea conuenire ſtomachicis. Quibuſcunq; verò iſtæc à nobis dicta haud ſatis diſtincta uidentur, ij quę forſan diſtinctius ſcripſit [i] Iulius Alexandrinus legant, perlegant, ſunt autem iſtæc. Maioris generis caro, diuerſa ſolidior, durior, neque dura tamen. Duriorem diximus minoris generis carnis reſpectu. Tenerior enim omnino hæc, proinde, & tenuioris alimenti, & reſolubilis, diffabiliſq; citiùs, ſimul, & concoctionis facilioris: qua gratia prætulitle

[a] In xeniis. [b] L. 1. Epiſt.

[d] Lib. de cib. ben. & mal. ſuc. [e] L. 3. de alim. fac. [f] De rem. fa. par. [g] De viſt. attenu. [h] Lib. 8. de comp. med. ſec. loc. [i] L. 13 ſalub. cap. 6.

Iulij Alexandrini opinio de Perdicis carnis facultate.

Gallinis,

Gallinis,& Phaſianis,Perdices Galenum legimus eò loci, quo ephemera febre correptorum victus rationem inſtituit, minoris huiuſce generis teneritate commodè ad rei, quam tunc tractaret,vſum captata. Cęterùm non ęquè candida hęc caro, vt hac parte, neque absolutam quidē ideo ex toto ſucci bonitatem,aut certè non qualem quantamq; genus alterum ſpondeat,nobis promittere poſſimus, maiorum corpus vt carne plenius ſolidiore ac dēſiore: ſic vberioris quoque nutrimenti in eo copia maior, eadem ac diuturnior, neque tamen ea in concoquendo carnis peruicatia,ut ventriculo aduerſetur nimium,accepte ſtatim,atq; attracte, arctoq; contentricis undique facultatis amplexu,quo iuuari maximè atque in primis coneoctrix facultas ſolet,fote,ac mox exquiſitè cōcoquendę. Color niuei prorſus candoris irreprehenſus optimi laudatiſſimiq; omni ex parte ſanguinis, ſucciq; ſpem facit ſimul, & præſtat. Hæc utriuſq; generis priuata. Communia illa excrementis multis vacare,pinguęſentiam facere, Venereis operatos iuuiſſe, colorem corporis bonum addidiſſe, ſuperfluas ventriculi humiditates exuxiſſe,reſtitiſſe putredini,ſolutiorem aluum cohibuiſſe, præſertim verò adultas,aut ſeneſcentes iam; hoc facere,frigiditatis, ac ſiccitatis exceſſu,quanuis paruo,idq; ętate tantùm accerſito. Nam adoleſcentium adhuc, ac nouellarum temperamentum mirum, caloriq; potiùs cum humore, ſed modici ambo ac frigiditatis tantum, & ſiccitatis, quę ſeneſcentibus inſunt, reſpectu. Vnde recolligentibus ſe ex morbis ad uirium refectionem præſtabilius nihil,ut hoc quoque obiter tollantur Arabum diſcordia de his dicta,modò frigiditatem,& ſiccitatem his,calorem modò,atq; humorem tribuentium, ętatum diuerſitate conſiderata. Temperamento namque cùm ſint ętatis tempore potiore ęquo,labente ea inclinanteq; ſe, facilis in frigidum ſiccumq; exceſſus, atque is non magnus. Quod ſi quis tamen eſt temperamenti in Perdicibus iuſti, ętate quoque meliori,lapſus: is ſanè minoris ſolummodò generis fuerit per ſiccitatis exiguum aliquid, cui tenuitatem ſimul ſubſtantiæ maiorem aſcripſimus: unde minus etiam permanens,quàm in maiore alimentum,& ex ſiccitate ſuppreſſio alui,humiditatumq; exuctio,& putredinis reſiſtentia. Hucuſque Alexandrinus Iulius. Aloiſius Mundella de noſtra Coturnice ſcribens, boni, & laudabilis nutrimenti eſſe, vtile ducit, ſi poſtquam interempta fuerit ſub dio per aliquot dies ad gelu relinquatur,priuſquam eam elixes,aut aſſes,ut magis tenera, & friabilis reddatur eius caro: quæ paulum quidem,inquit, ſolida eſt: accidet enim ut facilius deinde à ventriculo concoquatur. Item Simeon Sethi Perdices recentes non eſſe edendas monet, ſed poſt vnum diem aut alterum, ut amittant,quod eſt durum. Galenus verò id faciendum ſcribit in multis volucribus,quæ alas fibroſas,& vniuerſam carnem huiuſmodi habent,quales ſanè Perdices nemo dixerit,ſi quis tamen eas ultra diem unam, aut alteram mortuas reſeruet aëri expoſitas,haud dubiè teneriores ſunt euaſurę:uti quoque veriſſimum eſt ab Accipitribus captas ſuauiores,ac delicatiores eſſe. Sunt qui pullos vetcribus præferant,ex quibus forſan etiam Scaliger eſt,qui nimirum [k] alibi ſcriptos reliquit hos verſiculos.

Iam fumat hadus muſtensq; pinguisq;
Matrisq; proles inſta cura Perdicis.

Qui verò circa gulam exercitati ſunt homines,ij in Perdicibus alas potiſſimùm prędicant. Iſidorus Perdicis pectus cum ſuperioribus perquam ſapidum eſſe ait, inferiorem partem non æquè,ſed obſeruandū etiam eſt Perdices circa Cirrham,propter pabulum carnem minimè eſculentam habere. Eiuſcemodi enim Perdices ſibi quodammodo conſcij, ut [l] Aelianus refert,nulli virtuti ſe eſſe idoneos,deguſtatis allijs de induſtria marceſcunt. Quod modò ad coctionis modū attinet: elixantur Perdices, vel aſſantur: noſtrates plerunq; aſſant. Ex recentioribus Antonius Gazius,prędſtare mihi,inquit,uidetur,Perdices vt elixentur,potiùs quàm, vt cōmuniter fit, aſſentur, vt ex humiditate aquæ ſiccitas earū nonnihil temperetur,niſi corpora ſumentium humida ſint [m]. Platina quoque aſſari quidem iubet,ſed elixā etiam cum pipere, & ſaluia non inſuauem videri aſſerit. Nicophon apud Athenæum Perdices elixas etiam celebrat in Cheirogaſtoribus,aut manuarijs artificibus, qui totius operæ quæſtum ventri impendunt,aut quibus venter improbior eſt. In Perdice,Attagena,& Turture ex Apicio, in elixis: *Piper, liguſticum, Apij ſemen, mentham, myrrham, & baccas, vel uuam paſſam, mel, vinum, acetum, liquamen, & oleum: veteris frigido. Perdicem cùm pluma ſua elixabis, & coctura madefactam depilabis. Conciſa Perdix poteſt ex iure coqui, dum indureſcat, ſi iterum ferbuerit, elixa, condiri debet.* Aliter in Perdice,Attagena,& Turture. *Piper ligu-ſticum,mentham, rutha ſemen,merum, & oleum calefacies.* Hæc Apicius. In omni aſſatione (ut modò de hac aliquid dicamus) maximè uerò Perdicis Arnoldus obſeruandum eſſe aſſerit, ne nimium ſiccentur, & torreantur. Patina Catellonica in Perdices ex Platina. *Perdices aſſe ac propè* (Ornitholog. legit probè) *coſta alas, & pulpam circunquaque abſcindes, indeſq; in locum*

Aloiſij Mundellæ opinio de Coturnicis noſtratis carnis vilitate.

Perdicis caro quando ſit eſui apta.

[k] *In Hippon. in Nat. P.*

Alarū laus.

[l] *Lib. 4. de An. c. 13.*

[m] *L. 9. Deip. c. 13.*

Patina Catellonica.

in locum medicum ſalis, aromatum caryophillorum contuſorum, ſuccus citri, aut melarantij, quò melius ſimul hæreant, miſceri his debet. Inuoluatur tamen cito neceſſe eſt, ac calida deuoretur oportet. Eduſ.7.43. lium cum pectore Perdicis ab eodem [a] alibi deſcribitur. Item quomodo ex Perdice ius conſumptum paretur, leges in Capo. Artocreas de Perdice ex quodam coquo Gallo. Impone Perdici lardum minutatim inciſum, & inſperge zinziber tritum cum caryophillis. Atque iſtæc hactenus de carne Perdicis dicta ſunto. Fuerunt etiam exta earum, præterea & oua veteribus in delicijs, nam Heliogabalus perditiſſimus princeps, qui in eo totus erat, vt parta omnia dilapidaret, Palatinis, teſte Lampridio, ingentes dapes exhibuit extis illarum refertas, & Perdicum ouis. [c] Auicenna oua Perdicum inter ea recenſet, quæ cor roborant, aitq; naturæ eſſe temperatæ, & velociter in ſanguinem cõuerti, partĩ excrementi relinquere, clarum, & ſubtilem ſanguinem generare, hoc eſt, conformẽ ſanguini, quo nutritur cor. Alibi etiam eadem oua ouis Gallinaceis comparat. Elluchaſim verò putat his eſſe ſubtiliora, & minoris etiam nutrimenti. Probè autẽ apparabuntur eiuſcemodi oua, ſi elixentur in aqua bullente cum ſale, & aceto, ita vt ſuperficies aquæ æquetur extremæ ſuperficiei ouorum. Nec minus laudatur modus præparationis cum oleo, garo, & modico vino in uaſe operto, & ſuſpenſo in caldario continẽte aquam calidam. Frixa in oleo mala ſunt: gignunt enim calculos, & faſtidium mouent, & coliçam: in aqua verò cocta meliora ſunt.

Artocreas de Perdice. Exta.

[c] L. de Med. cordi. Oua.

Ouorũ præparatio.

VSVS IN MEDICINA.

INTER cibos elephantiacorum Aretæus Perdices omnes laudat. [a] Hieronymus Cardanus ſcribit, non malè illum conſuluiſſe, qui morbum Indicum ſolum Perdicibus aſſatis curauit. Sunt qui Perdicem coctam cum malis cydonijs, & eſitatam, iuſq; potum cum vino ſtyptico cœliacos, & ſtomachicos ſanare tradunt: Sed caro Perdicis per ſe ſola ventrem ſiſtit, & ventriculi humiditatem exiccat, putredinem aufert. [b] Hippocrates Perdicum carnibus aſſis vtendum iubet citra condimenta in alui fluxu. Medici quidam pulpas Caporum aut Perdicum medicamentis quibuſdam miſcent ad reſtaurandas vires ægrorum deiectas; ſed id nullus ferè Medicorum eruditorum probat. Iure verò teſte Plinio ſtomachus recreatur: idem ad iecoris dolorem Serenus ſumi tradit, & Plinius ileo reſiſtere, necnon regio morbo, vt quidam citant ex eodem. Sed Simeon Sethi non ius, ſed medullam Perdicis ictericos, ait ſanare, ſi cum vino hauriatur; & Plinius cerebrum Perdicis è vini cyathis tribus potum, eidem morbo ſcribit reſiſtere; cui [c] Sextus, & Conſtantinus ſubſcribunt. Idem [d] Plinius ventriculum Perdicum per ſe contritum atque ex vino nigro potum ad ileum commendat. Iecur item aridum tritumq; potum comitiali morbo laborantibus confert, ſi Haly, & Simeoni Sethi credimus. Sanguis teſte [e] Plinio oculis ſuffuſis eximiè prodeſt: alibi etiam Nyctalopas ſanare dixit. Fellis verò vſus apud medicos maximè celebris, adeo vt id ceu præſtantiſſimum [f] Dioſcorides celebret inquiens: *fel inter aues præſtantiſſimũ Perdicis, Aquilæ, & Gallinæ albæ.* Laudat id pariter [g] Galenus ad medicinę uſum præſtare aſſerens, præcipuè ad remedia aduerſus hebetudinem uiſus, & incipientes ſuffuſiones. Recipitur in compoſitiones quaſdam ad omnem viſus hebetudinẽ, & cicatrices & incipiẽtes ſuffuſiones apud [h] eundẽ, & [i] Aetiũ. Compoſitioni cuidam Antonij Muſę ex acuenti viſum & ad glaucedinẽ, ut idem [k] Galenus refert, miſcetur fel Perdicis ſylueſtris, id eſt, non altilis, ſed aliàs legitur ſucci herbæ perdicij: Ad quem locum commentans Cornarius de hac lectionis, inquit, diuerſitate commonefecit rectè vel Antonius Muſa, cui pharmacum inſcribitur, vel ipſe Galenus, cùm valdè diuerſæ res ſint ſuccus herbæ perdicij, & fel Perdicis ſylueſtris, & ad præſentem vſum fel longè accommodatius ſit, ac efficacius, (velut etiam alia fellis genera, quorum ſuprà ad ſuffuſos Galenus mẽtionem fecit,) quam Perdicij ſuccus. Apud Græcos autem facilis fuit occaſio ſubſtituẽdi Πηδαλίου βοτάνης χυλῦ, pro πηδίνος ἄγρας χολῆς ob ſimilitudinem ſcripturę vocum. Apud nos verò etiamſi perdicių latinè dicamus cum Celſo, ut Plinius teſtatur, quam Græci Parthenium vocant, tamen fellis, & ſuci non eſt ea ſimilitudo, quæ eſt apud Græcos χολῆς & χυλῦ. Hæc ille. [l] Trallianus Alexander citante Donato Antonio ab Altomari, ex felle Perdicis cum melle, & ſucco fœnicu li illutionem faciendam eſſe præcipit in ſuffuſione oculorum. Idem Donatus Antonius in cura nyctalopis ait Aetium cõmendare fel Perdicis, caprę aut hirci ex interuallis. Fel Perdicis cummellis æquo pondere ad claritatem oculorum laudatur à [m] Plinio, vt quidam citãt, & placet, quanquam apud hunc ita refertur, ac ſi contuſis oculis medeatur. *Ad caliginem, incipientem ſuffuſionem, & lauconatæ* (glaucoma habet Marcellus) *hæc eſt*, inquit [n] Sextus, *compoſito*

[a] In com. x. Aph, Carnis us.

[b] L. 3. de diæt.

Medulla.

[c] Cap. 3. Vẽtriculus.

[d] L. 30. c. 6. Iecur. Sanguis.

[e] L. 16. c. 8. Fel.

[f] L. 2. c. 72.

[g] Lib. 10. de ſimp.

[h] De comp. med. ſec. loc. lib. 4. c. 4.

[i] L. 7. c. 111.

[k] Lib. 4. de comp. med. ſec. loc. c. 6. Galenus correctus.

[l] Cap. de ſuf.

[m] L. 29. c. 6.

[n] Cap. 9.

compoſitio vera, vehemens, quod ipſi experti ſumus. Perdicis fellis veſicula quicquid habuerit, commiſcens opobalſamum cyatho vno, Cyprum ſydonia (Cyperi ſydonij Marcellus) *cyatho dimidio in ſe commixtum continere diligenter* (ac ſummam læuitatem Marcellus) *& repone in pyxide ſtannea ſiue argentea* (plumbea Marcellus) *& inde inunges, miraberis. Et licet quod prorſus non videas, ſed tamen ſi pupillam integram habet, ſine difficultate curabitur. Hoc non ipſi frequenter tentauimus.*

Eadem deſcriptio apud Conſtantinum Africanum legitur, ſed deprauatior. Ad albuginēs ſæpe comprobatum remedium. Perdicis maſculi felle ex melle illinito: ex [p] Galeno. Fel Perdicis cum melle, & opobalſamo, & ſucco Marathri viſum acuit: ex Kiranide. Idem fel temporibus illitum ut penetret, ſemel in menſe plurimum aiunt ad memoriam confirmandam prodeſſe: auctor eſt Simeon Sethi. Nicolaus Myrepſus fel Perdicis ad difficilem auditum & ſurditatem calidum inſtillari iubet. Pennæ etiam harum auium in medicorum uſum cedunt, quas nimirum nonnulli aduerſus uteri ſtrangulationes crematas in linteolo ad olfaciendum porrigant. Ornithologus ex libro quodam manuſcripto Germanico ad Apoplexiæ periculum præcauendum, huiuſmodi ſeſe remedium reperiſſe ſcribit, nempe ſi fiat ſuffitus è cumini ſylueſtris genere, quod conſolidam regiam uocant, pennis Perdicis, & thure albo. Oua quoque ſuas uires habent, caſq; celeberrimas, atque utinam multis mulieribus cognitas. Si ſorbeantur fæcunditatem facere putantur, & lactis copiam teſte [q] Plinio Kiranides ſoluta cum adipe anſerino, mammiſq; nutricum inuncta copiam lactis educere ait. Alibi etiam partum accelerare ſcribit, ſoluta cum melle, & uiſum acuere. Quemadmodum etiam alicubi in cibo ſumpta dixit Venerem ſtimulare, amatoriumq; potum eſſe. Aetius etiam eis, qui re venerea uti non poſſunt, inter cætera, ut Perdicum ouis ueſcantur, conſulit, adeo ut oua auium ſalacitate plurimùm pollentium ad excitandam libidinem in hominibus etiam iuuent, ſtimuloſq; addant. [r] Plinius eorundem ouorum putaminum cinerem cadmiæ mixtum, & cęrę ſtantes mammas ſeruare, ne ſcilicet corrugentur, & flacceſcant, putareq; nonnullos ſcribit, ter circumductas ouo Perdicis mammas non inclinari.

[p] 3. Euporiſt.

Pennarū uſus.

Oua.

[q] L. 30. c. 14.

[r] Loco citato.

PROVERBIA.

PERDICIS libidinem, inquit Cęlius, uſurpari adagio poſſe ſcimus, pro efferata, turpi, atq; infami, demumq; pernitioſa: & paulò infrà poſt recitatam Perdicis in auem ſui nominis figurati fabulam, cæterùm, inquit, vt à fabulis ad hiſtoricam demigremus ueritatem, uidetur auis quoquè adagio gradum feciſſe, nec enim, ut rerum periti tradunt, in animali alio par opus libidinis. [a] Hadrianus Iunius quoque Pherecratis ſiue eius, qui Chironem compoſuit, uerſiculum ab [b] Athenęo repetitum prouerbialiter prolatum eſſe ſcribit, qui talis eſt.

[a] Cent. 3. adagio. 13.
[b] L. 9. c. 3.

Huc inuitus egreditur Perdicis modo.

hoc eſt uel libidine incitatus, uel aſtutia ſubdola.

Περδίκος πούς, ſiue Περδίκος σκέλος *Perdicis pes, aut Perdicis tibia*, Prouerbium quod à Suida refertur. Adagiorum author in loripedes quadrare aſſerit, ac à Perdice caupone claudo ortum eſſe, conuenireq; in crura gracilia atq; diſtorta. Sed eſto aliquid in ſignificatione claudicationis, natura tamen Perdicis efficit, ut ad dolos, & uafritiem ſpectare adagium arbitremur, cùm ſcilicet ſubdolo quempiam ingenio hac progreſſum ſperas, ille tamen è ueſtigio illac ſe proripit, atq; ita uacillatione ſpectantium ſpem eludit, ut iter eius, aut rerum progreſſus, euentumq; nunquam poſſis certa coniectura comprehendere. Nam qui apud Athenæum citatur uerſus:

Perdicis pes.

Ἔγχει πίνω μοι καὶ τὸ περδίκος σκέλος,

ad huiuſmodi pedum inconſtantiam, titubationemq; eam, quę oritur ex nimio potu, facere uidetur. Pedes enim tentat uinum luctator doloſus, ut apud Comicum eſt; Nullum autem inter aues animal Perdice doloſius, neque aſtutius: unde illud eiuſdem Comici ἐκπερδίκιζε, quippe Perdicis more periculum euadere.

Vinum pedes tentat.

Perdix congregat, quæ non peperit, ut eſt apud Hieremiam, prouerbialiter etiam dici poteſt in eos, qui hoc unum agunt, & ſtudent, ut aliena corradant, & in re augenda cum aliorum diſpendio laborant: ſiue in eos qui opibus malè partis, incubant inhiantq; Tale eſt. *Tollis quod non poſuiſti*. Item *metis ubi non ſeminaſti*.

ICONES.

Perdix vbi pictus. *Lib. 4. Geog.*

IN Rhodo erat pulcher ille Perdix, celebre illud Protogenis parergon, de quo in hunc modum [a] Strabo. *In Rhodo Ionis Coloſſus vnum ex ſeptem miraculis fuit. Iuxta columnam Protogenis pictura erant Ialyſus, & ſatyrus: ſuper columna Perdix, ad quam ita homines hiabant, cùm nuper tabula eſſet poſita, vt illam ſolam admirarentur, ſatyrum verò cõtemnerent, quanquam perfectiſſimum opus. Augebant admirationem Perdices manſueta, quæ à nutritoribus allata, & contra picturam appoſita canebant ad picturam, & congredi geſtiebant. Protogenes videns rem præter opinionem euenire, adijt rogat, vt ſe delere permittant, quod & ita factum eſt.*

FABVLOSA.

Perdicis fabula. *Lib. 5.*

PERDIX Dædali nepos fuit, nempe ſororis filius, aliàs Talus dictus. Hic reperta ſerpentis maxilla paruulum cùm ſecuiſſet lignum, imitatus poſtea dentium ſerpentis ſpiſſitudinem ferream ſerram, teſte [a] Diodoro, primus omnium fecit. Reperit etiam tornum, & rotam figuli. Ita cum pluribus rebus profuiſſet, magna laude celebratus eſt. Hunc igitur puerum Dædalus inuidia motus, exiſtimans turpe magiſtrum ab adoleſcente gloria vinci, dolo interfecit. Alij Perdicem non Dædali nepotem faciunt, ſed ſororem, & ambos Eupalami filios. Perdicis verò filium nomine Talum à Dædalo propter inuidiam artis occiſum, atque propterea Perdicem ſe ipſam ſuſpendiſſe. Athenienſes verò ei honores decreuiſſe. Cæterùm [b] Sophocles Perdicem, non Talum, illum quem Dædalus occidit, vocatum eſſe ſcribit. [c] Ouidius à Dædalo ab excelſa turri præcipitatum fabulatur, Deorumq; miſericordia in auem ſui nominis transformatum: quæ etiam nunc ruinæ illius memor excelſa vitet, humi nidum conſtruens: At audiamus canentem Ouidium: cuius verſus quod ad Perdicis naturam maximè ſpectent, eamq; explicent, aſcribere non piguit.

[a] *In comicis.*
[b] *Met. 8.*
Perdix in auem.

Hunc miſeri tumulo ponentem corpora nati
Garrula remoto proſpexit ab ilice Perdix:
Et plauſit pennis: teſtataq; gaudia cantu eſt
Vnica tum volucris, nec viſa prioribus annis,
Factaq; nuper auis, longum tibi Dædale crimen.
Namque huic tradiderat fatorum ignara docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus aptis
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum: ferroq; incidit acuto
Perpetues dentes, & ſerra repperit vſum
Primus, & ex æquo duo ferrea brachia nodo
Iunxit, & æquali ſpatio diſtantibus illis
Altera pars ſtaret: pars altera duceret orbem.
Dædalus inuidit, ſacraq; ex arce Minerua
Præcipitem miſit, lapſum mẽtitus: at illum
Quæ fauet ingeniis, excepit Pallas, auemq;
Reddidit, & medio velauit in aëre pennis.
Sed vigor ingenij quondam velocis, in alas
Inq; pedes abijt, nomen quod & antè remanſit.
Non tamen hæc altè volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis, altoq; cacumine nidos:
Prætet humum volitat, ponitq; in ſepibus ova,
Antiquiq; memor metuit ſublimia caſus.

Huius

Digitized by Google

Huius figmenti (vtor Pierij Valeriani uerbis) talis fertur interpretatio. Impuri & omnes cùm a ſapientiæ arce deciderint, à rectis, honeſtiſq; ſtudijs alieni facti, tametſi aſtutiæ aliqua ſuis in rebus excellere videantur, hiſq; tractandis ſuper alias attolli, ſordidis & improbis negociationibus impliciti, ſublime nihil ſapiunt; ſed humi uolitantes, & fraudibus omnibus freti, rem quocunque modo facere tantùm ſtudent, libidinum, & cupiditatum ſuarum laqueis, & retibus impliciti obuolutiq; eò Perdice deteriores, quòd illis vaferrima eſt ars ad elabendum, capturamq; declinandũ quod Græci dicunt ἐκκροῦσαι, hi neque capti fugam moliuntur, neque ſi euadere poſſint, ſtudium adhibent ullum, ut ſalui fiant. Aſtutiæ huiuſmodi cauſa factum puto, ut Eucherius cacodæmonem ex Perdicis imagine ſignificari dixerit eo loco (*Clamauit Perdix, congregauit quæ non peperit.*) In fabulis quoque fertur à quibuſdam Perdicem venatorem matris amore deflagraſſe, vt antè in æquinoctis annotauimus. Sed & hæc fabula ab aue Perdice orta uidetur, ut ſcilicet eadem improbitas ſit filiorum in matres, quæ in hoc auium genere parentis in filios. Sunt qui eodem figmento hiſtoriam, ſunt qui Philoſophicum ſenſum explicent: At ipſa auis impudica procacitas argumentum fabulæ ſuppeditauit. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum fabulantur, cùm mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem uoces diuerſas ædidiſſe, Hirundinis Pauonis, Columbæ, Cornicis, Perdicis &c. uti in Columbę hiſtoria à nobis fuſiùs recitabitur. Nunc ad particularium auium deſcriptionem properamus.

Dæmonem per Perdicẽ ſignificari.

DE PERDICIBVS IN SPECIE & primum de Perdice Græca Bellonij. Cap. XVII.

A Græca Bellonij Perdice cęterarum particularium deſcriptiones auſpicandas eſſe, uel ea ſaltem ratione operępretium fore arbitramur, ut nimirum ex à [a] Bellonio attributis ſimilitudinem lector perſpiciat, quę ei cum noſtrate Coturnice, ſiue Perdice ruffa intercedit, quam fortè idem uidens Bellonius Græcę Perdicis nullam nobis iconem exhibuit, exhibiturus proculdubio ſi peculiaribus notis ab hac differret. [b] Ille uerò à nobis Latinus factus hunc ferè in modum de Perdice Græca ſcripſit. Perdix craſſa quam Græci ad imitationem nominis Italici uulgò Coturnum dicunt, nobis cùm à Gallię, tùm à Gothię Perdicibus diuerſa eſſe uidetur: noſtratibus enim duplo craſſior eſt: roſtro, pedibuſq; rubris, maculis ad anteriorem uentriculi partem, eiſdem quibus noſtra reſperſa, mediocris Gallinę magnitudine. Hocce Perdicis genus in rupibus Colmenſibus (Colme) inſuliſq; Cycladibus, ac maximè in Crętę maritimis ita frequens eſt, vt cęteras aues ſua frequentia ſuperet. Vocem earum quis à noſtratum Perdicum uoce diſtingui exiſtimet: magna ſiquidem hęc eſt, ſonitumq; faciens, maximè partus tempore, & cùm ad coitum incitatur, hanc uocem (cacabis) exprimit, ſępiuſq; reiterat. Proſequuntur ſe inuicem in rupibus. Hinc fit, ut Græci Latinos docuerint, caccabare eſſe more Perdicum canere. Hoc Perdicis nomen accepimus ab earum uoce, nam uulgò Perdris dicuntur, aut alio nomine Cacabis. De hoc genere, quantum ego iudico, intelligendus Ariſtoteles eſt, cùm ait. *Gallina ſicum Perdicibus cocant ſpeciem quandam generant diuerſam.* Nidificant ſub Dio, tempore Maij, in quibuſdam herbis quo tempore ex rupibus deſcẽdunt, loca quęrentes, in quibus commodè pullos poſſint educare: oua edunt in terra ſub aliquo magno lapide, quandoque octodecim, quandoque ſexdecim, plus, minus, ouis Gallinę ſimilia, minora, & alba, & maculis ſubrubris, frequentibus exiguis reſperſa, eſui, uti Gallinacea, peridonea, ſed quorum uitellus non congeletur. Poſteaquam pullos excluſere, eos foras educunt in campeſtria ad pabulum inquirendum. Quapropter hoc Perdicum genus diuerſum omnino eſſe arbitramur à noſtra: nam in quibuſdam Italię locis vtraque reperitur, & diuerſis nominibus indigitatur, hac nimirum adhibita diſtinctione, ut una Coturno uulgò uocetur, altera Perdicis nomen retineat. Hucuſque Bellonius.

[a] *L. 5. c. 13.*

[b] *L. 5. de Auib. c. 13.*

Coturni deſcriptio. Magnitudo. Locus. Vox. Caccabare quid. Nidulatio. Oua. Educatio.

DE PERDICE RVFFA
ſiue de Perdice maiori.
Cap. XVIII.

NECESSARIVM profectò fuerit ob allatam ſuperiori capite rationem, hic quoq; inſerere, quæ de hac auc idem [a] Bellonius prodidit. Cùm, inquit, iam in Perdicis Græcæ mentionem inciderimus, placuit etiam de noſtratibus iam nunc verba facere; nam & moribus, & natura cum illis conueniunt; cumq; Ariſtoteles in multis locis, maximè libro quinto capite quinto abundè de Perdicibus ſcripſerit, & [b] Plinius ea ad uerbum in ſuam hiſtoriam tranſtulerit, itaque pauca nobis dicenda ſuperſunt, niſi etiam eadem repetere uelimus. Perdices omnes præter humum uolant, & impetuosè, neque arboribus inſident, neque in eiſdem nidulantur, at propè terram uerſantur, quemadmodum & cæteræ aues corpulentiores, Hyberno tempore gregatim uolant, ſunt enim iſtiuſmodi naturæ, ut quindecim, aut ſexdecim pullos unico incubata excluſos educent, hiq; tota hyeme inuicem degant, Sed vêre, cùm mas fœmellę ſe adiungit, bimatim uolant, nam tunc uolatus earū inuicem ſeparatur, Fœmellam ferunt duobus in locis parere, hanc in vno, in altero maſculum incubare. Mas ſiquidem, vt fœmina incubat, & educat. Vterque ſuos educit in agros. Victitant granis. Vbi opus eſt pullos ſuos ſub alis Gallinarum more fouent: quod ſi quis fortè fortuna ipſam cum pullis reperiat, non auolat, ſed huc atque illuc currens pullos conuocat, quibus natura proſpexit, ut optimè currant, & ſeſe abſcondant, ita ut ex receptis illis in locum munitum, vnum eorum capere arduiſſimum ſit. Quod ad hoc uerò attinet, quod aiunt matrem ſeipſam pro ijſdem uenatori ceu capiendam ſponte offerre, uel alam, uel tibiam læſam habere fingere, ut ſcilicet interea temporis illi effugiendi tempus habeant, id & veriſimillimum eſt, & cùm in Perdice Græca, tùm in noſtrate obſeruari poteſt. Etenim inuentos pullos ſi quis proſequatur, captetuè, illa continuò modò huc, modò illuc uolitat, atque importunam aucupanti ſeſe præbet, quinimo, niſi etiam ualde ſagax catulus ſit ad manum, nulla amplius capiendi illā ſpes ſupereſt. Ex cantu Perdicum iam matutinum crepuſculum appropinquare ſignum eſt longè certiſſimum, Noctu ſimul degunt, at ſuboriente luce inuicem ſecedunt, hæc huc, illa illuc uictum quæſitura. Voce enim inuicem edita congregare nouerunt, Perdices, & Coturnices teſte [b] Ariſtotele admodum ſalaces ſunt; idem ait [c] alibi mares, dum fœminæ incubant, cœlibes uocari, atque tunc pugnam inter ſe conſerere, victum uictorem ſequi, ab eoq; ſolo ſubigi, niſi a comite Principis, aut quouis uulgari uincatur. nam tunc clam a principe, ac furtim iniri. Verùm hoc fieri, niſi certo anni tempore planum eſt manſuetorum exemplo: nam, ut ait Ariſtoteles: Perdices manſueti, & domeſtici ſubigunt feros, & ſpernunt, contumelioſèq; tractant. Perdices ſemper in delicijs habitos vero ſimillimum eſt. Carne enim ſunt valdè firma, & quæ ſaporis prærogatiua cæterarum uolucrum carnem facilè ſuperat, quamuis apud antiquos non tanti, uti noſtro æuo æſtimata fuerit. Martialis ſic canit:

Carior eſt Perdix, ſic ſapit illa magis.

Cumq; Perdicis caro delicata admodum ſit, palatoq; gratiſſima, ita pariter maximoperè laudatur, quòd multum nutriat, facilicq; ualdè negocio digeratur, atq; optimum in corpore ſanguinem generet: gratior eſt, ſi aliquantulum mortua reſeruetur. Hippocrates fel Perdicis in argenteo uaſe ſeruatum laudauit aduerſus affectus oculorum, & ad clariorem uiſum. Sanguis Perdicum etiam prodeſt in recentioribus oculorum ulceribus, ruboreſq; aliquoties eorundem curauit. Hæc omnia Bellonius, nullam nobis auis, cuius alioqui iconem exhibet, deſcriptionem afferens. Quod autem Hippocratem ſcribat, Perdicis felle uti aduerſus oculorum mala; id quidem lapſus memoria feciſſe videri poteſt, quando nihil tale in Hippocratis operibus legitur, cuius ego ſparſas ſententias, quæ de medicamentis agunt à rebus naturalibus acceptis in ordinem alphabeticum redegi, & fauente Deo aliquando in lucem edere conſtitui: opus me Hercule medicis omnibus perquam utile, & neceſſarium: ex cuius enim lectione facilè agnoſcant, nullum ferè morbi genus dari, cui ſuum remedium apud illum uirum non ſit aſſignatum, quando iam à barbaris ferè ſolis, & ipſi fortaſſis barbari ſua præſidia hauriunt; ſed ſtylum orationis inſtitutæ recipientes, Coturnix noſtratibus

[a] *Lib. 3. de Auib. c. 14.*

Volatus.

Partus.

Curſus.

Aſtus.

Aurorę ſignum.

[b] *Lib. 1. de hiſt. cap. 1.*

[c] *9. Hiſt. c. 8.* Perdices cœlibes quę.

Caro.

Fellis uſus.

Sanguis.

Bellonius memoria lapſus.

Perdix ruffa cum gramine ſpicato facie panici.

Digitized by Google

Cornicis Italorũ Deſcriptio.

ſtratibus appellata ſiue Perdix ruffa, ſiue maior (his enim potiſſimùm nominibus indigitatur) deſcribenda reſtat. Deſcriptionem autem acuratiſſimam nobis dedit Ornithologus quam, ne quid actum agamus, eamq; aſpernari videamur, libentiſſimè in noſtra iſtæc commentaria tranſtulimus. Roſtrum, inquit, in hac aue, (vt ipſe manibus tractans obſeruaui) cocci colore: pedes minus rubent. Color cinereus per dorſum, pectus, & caput. Ab oculis linea nigra retrò per collum tendit: inde reflexa per pectoris partem ſupremam ſemicirculum facit: quod intra eam eſt, albicat. Oculorum quoque palpebræ marginibus rubent. Venter ſubruffus eſt. Vtrinque ad latera pennæ variis coloribus diſtinguuntur, albo, ſubrufſo, & nigro ſplendente. Magnitudo, & roſtri figura, quæ Columbæ. Hæc ille: & reuera tota auis Columbam ita exprimit, vt niſi caudæ breuitas obſtaret, qui alias eam non vidit, ex Columbarum genere iudicaturus fuerit.

Roſtrum. Pedes. Color. Oculi. Venter.

DE PERDICE MINORE, ſiue Cinerea. Cap. XIX.

DE hoc Perdicum genere ita ſcribebat *Bellonius. Minorem hanc Perdicem cineream (ita enim griſe transfero, licet ipſe Gallus ſuluam uertat,) Græcis ignotam fuiſſe præſupponendum eſt, quando eius gentis authorum nemo illius meminerit, quemadmodum quoque nemo latinorum, niſi auis ſub primæ nomine illam quoque comprehenſam ab ipſis ſtatuat. Minor eſt ruffa, neque eam præ ſe fert excellentiam quam ruffa, ſed in omnibus maculis inferior eſt, hoc eſt minus colorata: quare etiam minoris venditur. Vocata eſt cinerea à pennarum colore, ad quem roſtrum quoque, tibiæ, pedeſq; vergunt: habet item rubri aliquid in temporibus uti rubra, & Græca, quo pulli niſi iam trimeſtre exceſſerint, carent. Gregatim volat, vt aliæ antè dictæ, vêre verò bimatim: ſumma ſummarum eiuſdem naturæ eſt, ijſdem moribus prædita, cæterùm vbiuis frequens. Hucuſq; Bellonius haud ſatis perfectè, notam alitem deſcribens: ſi qui accuratiorem deſcriptionem deſiderent, Ornithologi, qui in delineandis animalibus, maximè uerò auibus diligentiſſimus fuit, deſcriptionem legant: quam hoc loco qui nihil in hoc opere quãtum fieri poteſt, prætereire volo, ponere non piguit. Eſt autem huiuſmodi. Perdici noſtrati color omnino varius, nec facilis deſcriptu. Roſtrum ſubfuſcum eſt. Crura è fuſco albicant. Sinciput, partes circa oculos, & prora capitis cum initio colli inferioris ruffo colore ſimplici inſigniuntur. Reliquum caput ſuperius è ruffo fuſcum eſt. Singulæ autem plumæ per medium maculis diſtinguuntur ruffi coloris diluti. Collum, & pectus cinerea ſunt, exiguis maculis nigris quaſi perverſus criſpos, & undantes interſtincta, qualis in ſciuris Ponticis color apparet. In medio ventre vtrinq; pennæ quædam ruffi coloris ad fuſcum tendentis ſunt. Inferiora ventris, & crura modicæ ſupra genu plumæ albicantes ſubfuſcæ veſtiunt. Dorſum, cauda, & alæ, varios alternis colores indicant. Nam in dorſo, caudæq; nigricantem, ſubflauum, & ruffum ſaturum colores videas per tranſuerſum alternatim diſpoſitos: minimum autem nigri eſt, & quaſi per puncta uerſuum undantium. In alis pennæ maiores fuſcæ ſunt maculis ruffis maiuſculis per tranſuerſum aſperſæ. In ijſdem minores, ſuperioreſq; pennæ magis variæ, & ſplendidæ ſunt, eodem ferè quo per dorſum colore, ſed ſingulas linea media albicans, elegantiſſimè diſtinguit latera etiam cinereo colore ſunt, vt in collo, & pectore, ſed maculæ aliquot latiuſculæ ruffæ per tranſuerſum intercipiunt. Longitudo caudæ digiti quatuor, & colli ſimiliter, uel paulò minus. Et talis quidem mas erat, ni fallor, mihi hæc condenti inſpectus: fœmina fortè nonnihil differt. Vncias appendebat duodecim cum dimidia.

*L. 3. de Auib. c. 35.

Magnitudo. Color. Volatus. Mores. Roſtrum. Crura. Caput. Collum. Pectus. Venter. Dorſum. Cauda. Alæ. Pondus.

DE PERDI-

Perdix cinerea, siue Starna cum Origano Heracleotico.

Digitized by Google

Perdix Damaſcena, cum perdicio, ſiue parietaria.

Digitized by Google

DE PERDICE DAMASCENA. Cap. XX.

AVIS, cuius hîc modò iconem delineatam exhibui, tota ſpecie, breuitate corporis, craſſitieq; ad Perdices accedit, color verò adeo minoribus ſimilis, vt vix ex primo intuitu diſtinguas: pedes tamen in hac quodammodo lutei ſunt: roſtrum itē prolixius, cùmalioqui auis multò ſit minor, quamuis contrà expreſſa hîc icon oſtendat: etenim pictor nimis magnam reddidit. Hanc neſcio quis mihi tranſmiſit ſub titulo Perdicis Damaſcenæ: verùm nunquid Damaſco deportata ſit, me etiamnum latet. Syroperdix [a] Aeliani non eſt, etſi magnitudo reſpondeat: non enim nigra eſt noſtra auis, neque roſtrum habet ruſſum, ut de Syroperdice ille tradit, quam pariter in Antiochia Piſidiæ lapides exeſſe & conficere memorat, necnon & nunquam manſueſcere, & ſemper in feritate perſeuerare: carnes item denſiores eſſe, quàm cæterorum, & ſuauiorem cibi vſum præſtare. [b] Bellonius, uti antea quoq; annotauimus, Lagopodis quandam ſpeciem pro Perdice Damaſcena tradit. Quare operæpretium fuerit deinceps de Lagopodibus agere, tum ob hanc, tum ob aliam rationem, nimirum quia propter carnis quoque præſtantiam Perdices albæ hodie communiter appellantur.

Color. Pedes. Roſtrum Magnitudo. Syroperdix Aeliani.

[a] *Lib. 16. de Anim. c. 7.*
[b] *L. 3. c. 16.*

DE PERDICE ALBA, ſiue de Lagopode. Cap. XXI.

AEQVIVOCA.

AVEM, quam [a] Plinius Lagopodem vocauit, [b] Bellonius, nonnulliq; alij Neoterici Perdicem albam nuncupant: at hæc vox vulgaribus Perdicibus albis etiam competit. Albas autem has reperiri, inter alios fidiſſimus teſtis eſt [c] Iulius Cæſar Scaliger, qui eas, uti etiam albos Lepores in Allobrogum alpibus ſeſe eſitaſſe ſcribit. Præterea ciuis quidam Curiæ Rhætorum, referente Ornithologo, vir non indoctus Perdices albas in montibus Rhætorum inueniri ei affirmauit, nihil à vulgaribus noſtris differentes, niſi quòd colorem, quem æſtate fuſcum, & noſtris ſimilem habent, hyeme in candidum mutent, quemadmodum & Lepores in ijſdem montibus, quorum pedes etiam villoſos Perdices illæ repræſentent. Aiebat autem totas eſſe candidas, præter minimas quaſdam notas, quæ circa aures nigricent: Lagopodes verò, quamuis eadem magnitudine ſint, non tamen eſſe Perdicum generis: & in frigidiſſimis montium iugis, vel cacuminibus morari: vbi ne frutices quidem vlli præ frigore nimio creſcere poſſunt: Perdices locis non adeo frigidis reperiri, & maximè inter iuniperos: Hæc ille vir: at non ſatis diſtinctè, ſiquidem albæ Perdices non habent villoſos pedes, à quibus nimirum Lagopus, teſte [d] Plinio, (de Auibus ſermo eſt) nomen meruit. Verùm Lagopoda eſſe, hoc eſt, leporinis pedibus, nocturnis quibuſdam auibus quodammodo competit, licet alioqui inferius ſeu ſub pedibus villos non habeant, vt Pliniana Lagopus: vnde in hoc parum circum ſpectus Albertus, alioqui Philoſophus eximius, atque utinam Latiniori æuo natus, Lagopoda Plinianam cum nocturna aue confundens hunc in modum ſcribit. *Lagopus pedes habet leporinos, & villum pro plumis, & malè volat: & ideo in ſpecubus ſubterræ viuit: quod ſi ad prædam aliquando proſilit, mox ea capta ad antrum redit, & comedit:* & mox hoc ex Plinio addit, *non manſueſcere, captam mori & citiſſimè putreſcere.* [e] Martialis carmen (vt vulgaria exemplaria habent) Lagopoda auritam nominans:

Si meus aurita gaudet Lagopode Flaccus,

mea quidem ſententia de nocturna aue intelligendum, quando Lagopus Pliniana neutiquam aurita eſt: ad hæc Martialli non de lautis auibus ſermo eſt, at de quodammodo portentoſis, quales nocturnæ ſunt. Quare ſatis mirari nequeo, neque Ornithologum, neque Pellonium

[a] *L. 10. c. 48*
[b] *Lib. 6. de Anib. c. 16.*
[c] *Exer. 191.* Perdices albæ.
Lepores albi ubi.
Lagopodes ubi degãt.
[d] *L. 10. c. 48* Lagopodes quæ feræ.
Alberti error.
[e] *L. 7. Epig.* Lagopus aurita.
Martialis explicatus.

[f] *Lib. 4. in comm.* Bellonium hæc vidiſſe, quę videns doctiſſimus, & Cęſare Scaligero patre dignus [f] Ioſephus Scaliger in expoſitione huius Propertiani verſus, *Graucides & catulæ uox eſt mihi grata querentis*, pro Lagopode apud Martialem legendum ſcribit Glaucopide, aue ſcilicet nocturna, ſed verba clariſſimi illius viri aſcribere clarioris doctrinę cauſa non debeat pigere. Graucidos, & catulæ lege, inquit, Glaucidos, ita vocat ab oculis. Glaucos oculos intelligit, quos Galli vulgò vocant Veronos: quales ſunt in pleriſq; catellis. Quin & multos catellos vidimus, qui altero rauo, altero glauco erant. Glaucopides, qui vtroque glauco ſunt, Greci vocant. Tales aues nocturnę: omnes enim vna appellatione γλαυκωπίδων comprehenduntur. Martialis,

Catula glaucis oculis quæ. Glaucopides qui. Martialis correctus.

Si meus aurita gaudet Glaucopide Flaccus.

In qua lectione etiam in manu ſcriptis exemplaribus menda inoleuit, ut pro Glaucopide Lagopode legatur. Atqui tria abſurda ſequantur neceſſe eſt. Primum Lagopodem non eſſe auritam. Eſt enim Lagopus, quam Perdicem albam Inalpini vocant. Deinde prima ſyllaba corripitur. Poſtremò auis illa pulcherrima eſt: ideoq; non videtur inter monſtra, & deformia portenta naturæ annumeranda: quum tamen hoc agat Martialis, ut oſtendat, monſtra placuiſſe illis viris, quos ordine recenſet. At contrà Glaucopis ſeu Bubo, & aurita, & ſanè non inter illa venuſta animalia numeranda. Hæc omnia Scaliger filius: è quibus facillimè conſtare arbitror ignaros rerum naturalium Grammaticos nobis pro Glaucopide aue Lagopodē toto genere, & natura diuerſam obtruſiſſe: quorum quoque alij eò inſcitię deuenere, ut Lagopice legerint, & quam vocem quidam omnium ineptiſſimè ancillę nomen interpretantur. Rurſus diuerſa à Lagopode noſtra Lagodia eſt. Nam Alexander Myndius, referente [g] Athenęo, & Otidem cum Oto, qui Lagodia dici poteſt, confundente, Otidem λαγωδίαν cognominari ait. Quidam viri docti Germani Lagopodem croceam Germanicè interpretantur Emmerling, Goldammer, quod eſt genus Paſſerum, Ornithologo teſte. Lagopus autem crocea apud Plinium ſecunda ſpecies eſt, ſola magnitudine à Coturnicibus differens: quæ mihi longè alia auis eſt, ut ſuo poſtmodum patebit loco. Poſtremò Lagopus Dioſcoridi plantæ genus eſt, at quod tam paucis perſtrinxit, ut ex eius uerbis, quiſnam verus ſit Lagopus veterum, intelligere vix quiſpiam poſſit: ſed de hoc nos ſuo aliquando volente Deo, agemus loco.

Lagopice. Lagodia.

[g] *L. 9. c. 13.*

Emmerlig. Goldämer. Lagopus crocea.

SYNONYMA.

LAGOPVS nomen Græcum eſt, vel ipſomet [a] Plinio teſte, qui & id in latium tranſtulit, inquiens, *pedes leporino villo ei nomen dedere*. λαγὸς enim lepus eſt. Hæc auis Heſychio, & Varino λαγωΐνῃ meo iudicio dicitur: neque alia fuerit Lagois [b] Horatio, etſi multi interpretes piſcem transferant quemadmodum etiam Calepinus facit, qui tamen aliàs auis genus eſſe cōcedit, quę leporinas habet carnes: quod ex Acrone Horatij ſcholiaſte trāſcripſit, apud quem ſic legitur. *Aut Lagois eſt auis, quæ carnem leporis habere perhibetur aut genus piſcis, quod in mari Italo non reperitur*: ignarus ſcilicet & ipſe, quid Lagois Horatio ſignificet piſcemne, an auē, in eo à Plinio diſſentiens quòd carnes leporis habere dicat, quando hic à pedum leporis ſimilitudine nomen, ut dixi, deducat. Verùm videbat Acron Poetam à delicato ad delicatiorem uictum progredi, itaque ceu leporinis carnibus ſimilem carnem celebrare Horatium cogitabat, nam

[a] *li. 10. c. 58.* λαγωΐνῃς Lagois Horatij.

[b] *li. 2 ſer. 2.* Calepini, & Acronis error.

Leporinæ carnis laus.

Horatius explicatus.

Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Vt inquit ille: neque ita longè à ſcopo aberrauit, ſiquidem Poēta poſtquam nobiliores piſces, vti exempli gratia ſcaurum, & oſtrea nominaſſet, ab his ad maiora oblectamenta, quæ ex delicatioribus carnibus percipiuntur, tranſit, quod vel ex ſubſequenti ſaltem verſo manifeſtò ſatis conſtare cuiquam poteſt, ſed Poetam audiamus canentem, quò melius intelligamur.

Sperne cibum vilem: niſi Hymettia mella Falerno
Ne bibitis diluta, feris eſt promus: & atrum
Defendens piſceis hiemat mare, cum ſale panis
Latrantem ſtomacum benè leniet. Vnde putas, aut
Qui partum? Non in caro nidere uoluptas
Summa, ſed in te ipſo eſt. Tu pulmentaria quære
Sudando: pinguem vitys, albumq; nec oſtrea,

Nec

Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare Lagois.
Vix tamen eripiam, poſito Pauone, velis quin
Hoc potius, quàm Gallina tergere palatum
Corruptus vanis verum: quia vaneat auro
Rara anis: & picta pandat ſpectacula cauda.

Veruntamen dictio peregrina moroſioribus quibuſdam Grammaticorum ingenijs faſtidium mouerit, qua Poëta ceu epitheto Lagois vtitur, cùm interim ea noſtram opinionem non parum aſtruat, ac confirmet: nam hæc noſtra, aut potiùs Pliniana Lagopus rarò, vel nunquam in Italia, niſi in Tridentinis quandoque montibus Germaniæ conterminis delata capitur. Sed mirum cuipiam videatur, quomodo etymum ſuum hæc auis Lagopus, vt dixi, vel Lagois dicta à Græcia agnoſcat, cùm alioqui [c] Ariſtoteli planè fuerit incognita: qui nempè alibi nobis ſcriptum reliquit: nullum animal præter vnum leporem pedes villoſos habere. Quapropter Ariſtoteli exiſtimem hocce auium genus prorſus fuiſſe incognitum, & Plinium ex alio Græco id nominis deſcripſiſſe. Sed iam cætera ſynonyma, ſi quæ ſuperſunt, proſequamur. [d] Bellonius Gallicè uocat Perdix blanche de Sauoie, id eſt, Perdicem albam Sabaudicam. Ornithologus in Sabaudia Valleſijs finitima Arbenne vocari ſeſe accepiſſe ſcribit: cui inquit proximum nomen eſt Vrblan, Italis in Lombardia uſitatum: ſed eiuſmodi vox mihi, & Italo, & Lombardo quodammodo, planè inaudita eſt, neque Italica uidetur: Burmij in Rhætis Italicè loquentes appellant Rhoucas, teſte eodem Ornithologo, & alibi Herbei: alibi Perdice alpeſtre: qui circa Tridentum habitant, Perniſe bianche della Montaigne, id eſt, Perdicem albam montanam. In quibuſdam Italiæ locis audio uocari Perdices petroſas. Ab Heluetijs montium incolis Germanicè nominatur Schneehun, Schneevogel, ein VVyld Rabhun, ein Vuild VVyſzhun ſteinhun, circa Lucernam ſchreathun: Quæ uocabula partim à colore candido facta ſunt, partim à locis ubi degunt, niuibus ſcilicet, & ſcopulis circa montium uertices. Poſtremæ uocis ſignificationē Ornithologus Heluetius ipſe ſe non aſſequi ſcribit, tantùm abeſt, ut ego eius rationē aſſignare valeam.

Lagois cur Horatio Peregrina dicatur.

Lagopus Ariſtoteli incognita.

[c] L. 3. hiſt. c. 12.

[d] L. 5. de Auib. c. 17.

Perdrix blãche. Arbenne. Vrblan. Rhouca. Herbey. Perdix petrola.

GENERA. DIFFERENTIAE

BINA Lagopodis genera [a] Plinius deſcribit his uerbis: *Alpium peculiaris auis eſt Lagopus, præcipuę ſapore: pedes leporino villo inſignes ei nomen hoc dedêre, cæterò candida, Columbarum magnitudine. Non extra terram, in qua naſcitur, ea veſci facilè: quando nec viua manſueſcit, & corpus occiſa ſtatim marceſcit. Eſt & alia nomine eodem à Coturnicibus magnitudine tantùm differens crocco tinctu, cibis gratiſſima.* Prima itaq; Pliniana Lagopus ea fuerit quam [b] Iulius Cæſar Scaliger depingit, inquiens; *Eſt in Pyrenæis Perdicis facie, cuius rubra crura tegit plumæ Columbarum more: ipſa tota candida. Hanc equidem puto Lagopeda Plinianam. Vbi locis inferioribus liquantur niues, altiora, & ſoli auerſa loca perſequuntur: in quibus mix perennat. Ideirco raro capitur in campis. Tanta candoris eſt, vt à venatoribus hoc ſolo, quod niues ſuperat, viſu deprehendatur. Latet enim homine conſpecto: eoq; diſſimulato, ſeſe motu prodere cauet. Tanta ei fallendi fiducia niuis ſimilitudine: & quæ ſequuntur.* Quæ profectò deſcriptio quoad auis colorem, magnitudinem, & locum, in quo degit, abſque ulla controuerſia Plinianæ ex æquo reſpondet. Quam enim Ornithologus depingit (binas autem eaſq; diuerſas depingit, uniuſq; nobis iconem exhibet, alterius quoque in appendice operis iconem daturum pollicitus, ſed in fine operis eandem nobis pro diuerſa obtrudit, eſtq; ea, quam & nos depictam damus) & quæ ex Heluetia mihi & ab Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Cardinale Paleoto tunc temporis auditore Rotæ ad ſacratiſſimam Tridentinam ſynodum à Paulo Quarto Pontifice Optimo Maximo propter multiugam eius eruditionem miſſo mihi tranſmiſſa fuit, propter aliquot nigras potiſſimum pennas, quas, ut mox in deſcriptione patebit, habebat, neutra Plinianæ ex æquo reſpondet; quemadmodum neq; illa quam aliquando apud ſereniſſimum magnum Hetruriæ Ducem obſeruaui, cui prope roſtrum, & uropygium macula erat nigra. [c] Olaus magnus in ſeptentrione genus auium niualium eſſe atteſtatur, quę in ſæuiſſima hyeme tantum, & magnis niuibus prodeant, Turdi magnitudine, & ſapore, totęq; candidę. Has aues Ornithologus Lagopodes eſſe iudicat, uel eis congeneres: at magnitudo à Plinio Lagopodi albę aſcripta non reſpondet. Quod modò ad ſecundum Plinianum genus attinet, inter omnes, quotquot hactenus ſcripſerunt, & quotquot rerū naturalium peritiam profitentur, nemo præter unum Ornithologum, qui ſuſpicatur illud genus

[a] L. 10. c. 48.

[b] Exer. 59. Lagop. Pliniana.

Ornithologi Lagopoda non eſſe ueram Plinianam.

[c] L. 19. rer. ſeptent. c. 19. Aues albæ Lagopodes creditę.

Authoris humilitas.

eſſe, quod primo loco nos exhibebimus, nemo inquam hactenus de eo iudicauit. Quapropter oratos, & exoratos quoſdam homines velim, qui in iudicando nimis ſæpè ſuperſtitioſi tacere omnino malunt, quàm propriam opinionem ſuper aliqua re ambigua in medium afferre, vt ſi ipſis noua iſtæc mea ſuper hac alite minus arrideat, ſaltem æqui boniq; conſulant. Opinor itaque ſicuti quoque in Perdicum hiſtoria annotaui, hoc ſecundum Lagopodis genus eam auem eſſe, quam [d] Petrus Bellonius nobis deſcripſit, depinxitq; ſub titulo Perdicis Damaſcenæ, vel Syriacę. Conferte obſecro Plinianis verbis Belloniana, & vos etiam, qui nimis ſcrupuloſa cura paruula quæque momenta examinatis, non dubito, non hæſito, quin opinionis meæ ocyus & acceſſores, & patronos habuero. [e] Plinius ſola magnitudine hanc Lagopodem à Coturnicibus differre dixit, innuēs interim colore quodammodo ſimiles eſſe, ſed croceo tinctu: circum oculos nimirum, quod Perdicibus omnibus commune eſt, imo & Lagopodi tum noſtræ, tum Ornithologi, & (vt opinor) Plinianæ, & Scaligeranæ. Nam & apud Alphonſum eius nominis ſecundum ſereniſſimum Ferrarienſium Ducem, Lagopodem obſeruaui eiuſmodi oculis, cætera candidam. Bellonij Damaſcena Perdix Coturnicis inſtar diuerſicolor eſt, dorſo, & collo Gallinaginem, ſeu Ruſticulam æmulans: Accedit par vtrique magnitudo: eſt enim rubris, & cinereis Perdicibus minor, hoc eſt media inter Coturnices, & Perdices minores magnitudine: Attamen hoc vnicum duntaxat ſignum obſtat, quod Bellonius Perdici ſuæ torquem in pectore tribuat, cuius ſanè, & Plinius erat facturus mentionem, ſi eo ſua auis decorata fuiſſet. Sed cùm & id in icone, quam Bellonius exhibet, & quam mox ex eo nos quoque dabimus, non conſpiciatur, itaque id ceu parui, aut nullius fortaſſis momenti, & tanquam parum conſpicuum à Plinio fuiſſe omiſſum arbitror. Erant enim veteres in deſcriptionibus ſuis vel admodum negligentes, vel ſaltem parū circumſpecti, quēadmodum & nos ſæpe in rebus tritis delineādis.

Lagopus altera Plinij quæ ſit.

[d] *L. 2. obſeruat cap. 93. & 5. de Auib. c. 14.*

[e] *L. 10. c. 58.*

Plinius expoſitus.

Lagopus croceis oculis cætera candida.

FORMA. DESCRIPTIO.

Magnitudo Color.

Pedes. Roſtrum. Cilia.

LAGOPODA mihi miſſam ita deſcripſi: magnitudo alitis à roſtro ad caudæ vſque extremitatem commenſuratæ reſpondebat magnitudini Columbæ, duos nimirum fermè dodrantes explens. Tota erat candida, ſi caudæ pennas excipias, quarum plurimæq; nigræ erant. Pedes, & digiti pēnis veſtiebantur. Roſtrum nigricabat. Supercilia in mare magis quàm in fœmina rubebant: nam in hac erant pallidiora. Aurium foramen ſatis patulum. Mas habebat in collo maculas quaſdam nigricantes, quę in fœmina non erant. Plumarum radices in vtraque erant nigræ. Ex hiſce, niſi turpiter labimur, vel cœco clarum arbitramur hanc eam Lagopoda eſſe, quam Ornithologus variam appellans, ita delineauit. Alterum etiam Lagopodis genus in Heluetiæ montibus reperitur. Auis huius generis, quam deſcripſi, mas erat, ventre candido, & alis quoque albiſſimis. A poſteriore parte tamen pennę aliquæ partim fuſcæ, partim variæ (σπιλαι) erant. Caput, collum, & dorſum plumis fuſcis, & maculoſis diſtinguebantur. Collum ſupina parte plurimum albi, nigri parum habebat: prona partim varias, partim albas plumas. Pellicula ſupra oculos vtrinque ſemicirculi figurā rutila eminebat. Roſtrum perbreue, nigrum: cuius pars ſuperior incuruata, inferiorem canaliculatam in ſe recipiebat. Cauda digitos quinque, longa duodecim pennis nigris conſtabat, & duabus in medio candidis, & tribus, aut quatuor varijs. Circa coxas denſæ, & multæ erant albæ plumæ, ad imos vſque digitorum vngues adnatæ, ita vt nihil planè nudum apparet exceptis vnguiculis nigris. Vola pedis tantùm, & interna digitorum pars ſine plumis erant: digiti tamen vndiquaque coeuntibus plumis tanquam pilis integi poterant. Magnitudo Columbæ, aut paulò maior. Longitudo totius circiter palmos quinque. Hanc auem circa Tridentum Italicè puto dici Otorno: circa Verbanum Lacum Colmeſtre. Noſtri priuatim Steinhun, id eſt ſaxatilem Gallinam appellant, vt & præcedētem (quam mox deſcribemus, & depingemus) aliqui. Sunt qui, diſtinguendi gratia, magnitudinis differentiam adijciant. Conijcio autem ſecundum hoc genus paulò maius eſſe. De priore quidem genere dubium mihi non eſt, quin ſit Lagopus prima Plinij, candida, &c. Hoc ſecundum verò, etſi dubitari fortè poteſt, an ſecunda Plinij Lagopus ſit, quam à Coturnicibus magnitudine tantùm differre ſcribit: omnino tamen ad idē genus cū prima referri debet. Hæc omnia Ornithologus. Mihi neutra Plinianis Lagopodibus reſpondere ex æquo videtur. De Lagopode verò, quā Plinij primam eſſe affirmat, hunc in modū ſcribit addita icone.

Lagopus varia Ornithologi Color. Collum. Cilia. Roſtrum.

Cauda. Coxæ.

Pedes.

Magnitudo Longitudo. Otorno. Colmeſtre. Steinhun.

Lagopodis Plinianæ deſcriptio.

Albata

Lagopus auis, oum lagopode herba.

Allata eſt mihi aliquando Lagopus, inirio Maij capta magnitudine Columbæ, tota candida, niſi quòd pennæ in cauda vtrinque nigræ erant. (Plinius totam candidam eſſe ait) Pedes,& digiti undiquaque hirſuti,vt in lepore,Roſtrum quale Galli Corylorum dicti, quem Attaginem interpretor, Auriculæ nullæ,nec aliquid auritum inſtar eminens,vt mireris,cur Lagopodem auritam Martialis dixerit. Amplius corpus mari,& a roſtro oculos verſus linea nigra,qua fœmina caret. Supercilia etiam,ideſt,ſemicirculi ſupra oculos in mare magis rubent, in fœmina pallent. Aeſtate fuſcam eſſe aiunt,non albam: eas verò,quæ non aſcendant in montes ne hyeme quidem albeſcere. (Vel hinc ſaltem quis Plinianam Lagopoda non eſſe non videat?) Eadem in ijs quæ in Perdicibus, obſeruari,quòd oua humi pariant, & quòd gregatim volent, nec in ſublime. Vocem edere non diſſimilem ceruinæ. Propè niuem,& glaciem degere in Alpium verticibus tota hyeme.Cauis equorum veſtigijs per niuem aliquando inſidere, unde, ſi quis fortè accedat, ſubitò euolent. Viatores propè admittere, minimè ſuſpicaces. Capi interdum pane tantùm obiecto, alio accedente à tergo Hactenus ille. Supereſt Belloniana Perdix Damaſcena, ſeu Syroperdix, de qua his verbis[a] latinus factus loquitur. Quamuis reperiantur authores, qui Perdicis mentionem faciunt, quæ latinis Syroperdix appellatur,tota nigra præter roſtrum,quod rubrum eſt, nulla ratione manſueſcens,frequens verò in Antiochia,& Piſidia. Veruntamen Damaſci morantes,aliam auis ſpeciem obſeruauimus,quam,cùm nullum, quod antiquitatem ſaperet, nomen ei accomodare ſciremus,Perdicem Damaſcenam appellauimus. At ne eadem,quę de ea ſcripſimus,diuerſimodè repetamus,itaque illæc ex capite nonageſimo tertio libri ſecundi noſtrarum obſeruationum excerpſimus, ubi ita ſcripſeramus. Nullæ ſunt Damaſci

Auricula. Supercilia.

Vox. Locus. Capiendi ratio.

Perdicis Damaſcenę deſcriptio.

[a] *L.6. Hiſt. auium c.16.*

Color. Roſtrum. Nomenclatura.

Lagopus altera, Perdix Damaſcena Bellonij cum gramine phalaroide.

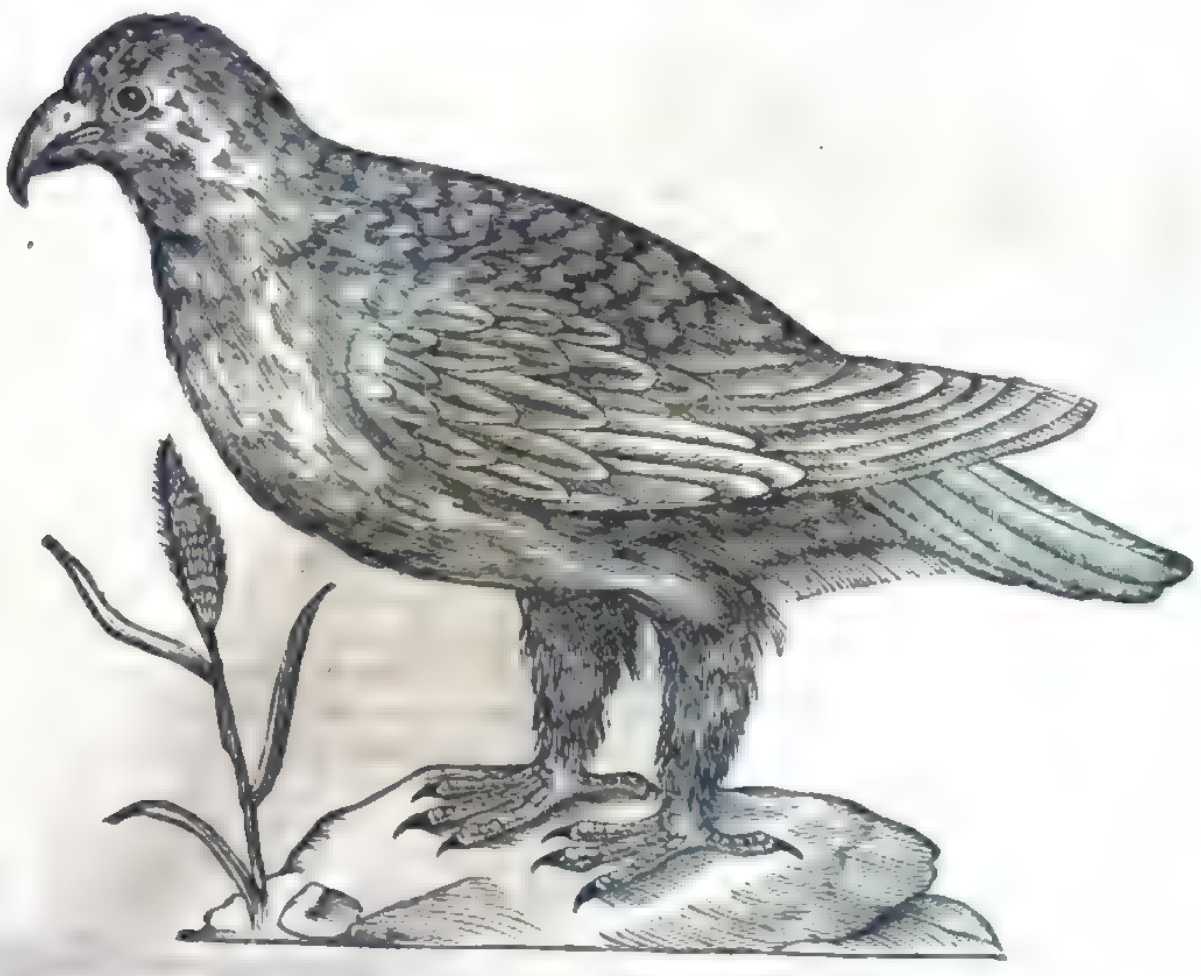

Magnitudo. Color.

(vtuntur nunc interpretatione doctiſſimi Caroli Cluſij Atrebatenſis, qui Bellonij obſeruationes ex Gallia in latium tranſtulit) ſylueſtres aues magis inſignes,quam eius regionis Perdices: minores ex ſunt rubris,& cinereis. Dorſi,& colli colore Gallinaginem nunc Ruſticulam ęmulantur: alis verò alius ineſt color,nam quæ corpori iunguntur,albis,fuſcis,& fuluis pen-

Digitized by Google

pennis integuntur: decem verò remiges pennæ cinereę ſunt, alarum pars interior, & venter albent, torquè habet in pectore, vt Merula torquata, vel Terrax, rubro, & fuluo flauoq; coloribus conſtantem: alioqui capitis, & colli inferiore parte, roſtro, & oculis Perdici ſimiles, breuiſq; cauda. Eam inter alterius Ortygometræ, ſeu Perdicis Ruſticulæ, aut Pluuier Gallorum genera repoſuiſſemus, niſi crura haberet pennis ueſtita, ut Allobrogica Perdix alba, quæ Lagopus eſt, uel Columba plumatis pedibus. Iconem in noſtris obſeruationibus non expreſſimus, at ſpontè in hunc locum exprimendam reſeruauimus. Hæc ille.

NATVRA. MORES.

LAgopodes non extra terram, teſte [a] Plinio, in qua naſcuntur, facilè ueſcuntur, tantæ nimirum feritatis, atque indomitæ naturæ, ut uiuæ nunquam manſueſcãt, & corpus occiſarum ſtatim marceſcat. Atque hæc tantummodò de natura Lagopodum apud ueteres exarata inuenias. Recentiores autem in eius inueſtigatione longè diligentiores extiterunt, ſed ex quorum relationibus tamen nihil certi colligas, Perdicum nè naturam ſapiant, ut affirmat [b] Bellonius, an contrà animalia ſint ſimplicia, ac penitus ſtolida, ut [c] Scaliger ſignificare uidetur, tantam ſimplicitatem eis tribuens, ut à uenatoribus diſpoſitam lapidum ſeriem tranſilire non audeant, ſed ſecundum illam, quaſi ſecus murum inſuperabilem decurrentes in decipulas incidant. Sed Bellonium hoc latuerit, & quod idem Scaliger ſubdit, tantummodò examinauerit, idq; uafritiei, calliditatiq; aſcripſerit, potius quam ingenij ſtoliditati, uidelicet, quòd conſpecto homine lateant, corporis candori, quem cum niue, in qua perpetuùm degit, ſimilitudinem gerere nouit, confiſę. Sed & hoc tanti momenti non eſt, ut Perdicum naturam ſapere dici mereant. Præterea ſubinde patebit, quàm facilè ſeſe capi auis iſta ſinat.

[a] *Li. 10. c. 58.*

[b] *Li. de Auib. cap. 17.*

[c] *Exerc. 59.*

Lagopus an ſtolida auis an callida.

Lagopus cõſpecto homine ut lateat.

LOCVS. NIDVS.

Agopus, inquit [a] Plinius, *Alpium peculiaris eſt*, ſed nunquid in Italiæ Alpibus reperiatur, adhuc dubito. Necdum enim hactenus obſeruaui. Solus tamen Zacharias Lilius, Lagopis, inquit, quos Francolinos appellant, ager Vicentinus abundat, qui optimi ſaporis bonitate Phaſianos, & Perdices ſuperant. Sed uerendum eſt, ne uir iſte Francolinos Attagénes (quas ibi reperiri proprio loco diximus) cum Lagopodibus confuderit, falſus ſcilicet nominis homonymia. Et reuera Horatio Lagois (ſupra diximus eandem eſſe forſan auem cum Lagopode) peregrina dicitur. Vera Pliniana prima Lagopus teſte [b] Scaligero in Pyrenæis montibus reperitur, & in ſummis iugis eminentibus (utimur interim eius uerbis) ei ualli, cui Arbuſti cognomen eſt, qua fauces aperiunt iter, inter Tarroconenſem frequentiſſima. Scribit ibidem idem Scaliger, ubi locis inferioribus liquantur niues, altiora, & Soli auerſa loca proſequi, in quibus nimirum nix perennat: atque idcireo ratò capi in campis. Ea item auis, quam pro Lagopode ex Ornithologo dedimus depictam, in alpium uerticibus propè niuem, & glaciem tota hyeme degere dicitur. Ex quibus Lagopodem non tantùm frigore gaudere uidemus, ſed calorem, quin teporem Solis tanquam naturæ ſuę hoſtem aſpernari. Sed non ſemper id facere putandum eſt. Nam ubi nidulentur? Vbi incubent? Vbi pabula quærant? Ornithologi Lagopodem humi parere inquiunt, addo ego, Perdicum more. Cui enim uolandi facultas deeſt. (Nam neque in ſublime uolare aiunt, & gregatim) huic, teſte [c] Ariſtotele, nidus non prodeſt.

[a] *li. 10. c. 38.*

[b] *Exerc. 59.*

Nidus.

[c] *l. 9. hiſt. c. 2.*

VOX.

LAgopus depicta ab Ornithologo uocem dicitur ædere non diſſimilem ceruinæ. [a] Bellonius uerò, eadem, qua Perdices uti ſcribit, quare rei ueritas aperienda foret. Ego quid de uoce dicam non habeo.

[a] *lib. de Auib. c. 17.*

CAPIENDI RATIO.

Lagopus facilè capitur

PERDICVM genus quàm difficulter capiatur, ſuprà videre eſt. Contrà hîc euenit in capienda Lagopode propter auis ſimplicitatem, adeo ut interdum pane tantùm obiecto capiatur alio accedente à tergo. Lagopus, inquit Stumpfius, non procul uolat, & facilè capitur, tanquam ſimplex, & ſtolida auis, hoc ferè modo. Lapides oblongo ductu diſponuntur, tanquã ad muri extruendi initium. Eò cùm peruenerint Lagopodes, non tranſiliunt, ſed iuxta illum ſubinde aſcendunt, deſcenduntq; : tum auceps funem longum laqueis inſtructum iuxta eundem extendit, & cùm illic viderit aues, funem tam diu huc illuc trahit, donec illæ collo illaqueantur. Quin & ſimpliciùs ac minori opera interdum alij capi aſſerunt, nimirum hoc pacto. Aucupum alter pileum manu rotat, quem dum admiratur auis, alter cum longa arundine, & laqueo accedit.

VSVS IN CIBO.

[a] L.10.c.38. [b] 2.ſer.2.

PLINIVS Lagopoda præcipuo ſapore eſſe dixit. Et quantum eam prædicet[b] Horatius, habes in ſuperioribus. Ornithologus ſe aſſatæ Lagopodis carne guſtata, ſubamaram reperiſſe ait, at guſtu non ingrato, & delicijs quæſitam. Mihi miſſam guſtare propter marcorem, quem ex itinere conceperat, non licuit. Aiunt Norici atteſtante[c] Scaligero, earum carnes eſſe ſaluberrimas : quarum eſu naturalis calor mirificè roboretur. Addit idem, omnium carnes celerrimè corrumpi.

[c] Exerc. 59.

DE COTVRNICE LATINORVM. Cap. XXII.

Ordinis ratio.

PRAETER anni tempus, quod vel ſolum me ad conſcribendam huius auis hiſtoriam inuitare debebat, (nunc enim egregiam illam ſuam cantilenam paſſim in agris, & in caueis etiam incluſa occinit,) natura eius etiam hunc ſibi locum vendicat. Quid enim Coturnix cum Perdicibus præter nimiam illam his attributam verſutiam, non habet commune? Cuncta equidem, ſi[a] Ariſtoteli credimus. Par ei libido, par in libidine improbitas, victus, volatus, nidus, incubatus idem, eadem pullorum educatio: necnon pugnacitas eadem, ac fortaſſis etiam maior. Huius item pugnam multi celebrârunt, qui tamen Perdicis non meminerunt. Quo in ludo illa (vt id obiter dicamus) præcipuè celebratur, quam omnium victricem mirata eſt Alexandria, Vrbs quippe tota in huius alitis præconijs occupata. Hanc tanti fecit Cæſar, qui primus Auguſti cognomine vſus eſt, vt Erotem Aegypti præfidem, cùm neſcio qua moroſitate hanc in ludibrium emiſſet, aſſamq; deuoraſſet, inquiſitum ſuper hac re, ceu peſſimo, ac deteſtando ſcelere fallomq; malo nauis iuſſerit affigi, ac tam abominando mortis genere ducem illum tanquam hominẽ peſſimæ indolis affeciſſe, quo mortem tam celebris in pugna auis cohoneſtaret, alioſq; poſtmodum à ſimili audacia deterreret. Meminit huiuſce tam atrocis mulctæ[b] Plutarchus. Refert pariter[c] Fabius Quintil. eloquentiſſimus ſcriptor iudicium Areopagitarum, quo damnatus ſit puer, quòd inuentus eſſet Coturnicibus omnibus, quas poſſet comprehendere, oculos eruere. Hinc nanque euidentiſſimum ſibi capiebant argumentum pernitioſiſſimæ mentis, multisq; malo futuræ, ſi adoleuiſſet. Ex quibus exemplis quanti olim ab omnibus, maximè principibus Coturnix æſtimata fuerit, quis non videat? At contrà fortè Plinij aſſecla quiſpiam, & Coturnicum oſor mihi obiecerit dicens, neutiquam Coturnici inter haſce hactenus recenſitas lautiſſimas volucres locum eſſe aſſignandum, poſtquam veratri ſemine veſcatur, & iccircò veterum menſas eã damnaſſe : ſimulq; Comitialem propter morbum deſpui ſuetam, vt[d] ille memoriæ prodidit, Galenusq; atque Princeps Arabicæ ſcholæ Auicenna repetunt. Cui, vt modò reſpondeam, loci iſtius conditio prohibet, quare deferam reſponſum ad rubricam de vſu in cibis, vbi dilucidè firmiſq;, ac validiſſimis argumentis eiuſcemodi opinio-

[9. Hiſt.c.8.]

Coturnicẽ pugnacem quãti fecerit Auguſt⁹.

Erotes Ægypti præfectus cur ſuſpenſus.

[a] In Apophtegm.

[b] L.5. Inſtit. Orat.c.9. Puer Coturnicibus oculos eruens, vt puniretur.

Coturnicis æſtimatio.

[d] L.10.c.23.

di opinionem multis hactenus hominum mentibus radicitùs infixam pessundabo. Illud tamen vtpotè ad hunc locum spectans silentio inuoluere nec possum, nec debeo, eò insaniæ nonnullos deueniſſe, vt Coturnicem Italis vulgò dictam, quæ absque omni controuersia Perdix rufa est, vti abundè scriptum est à nobis superiùs, veterum Coturnicem esse contendere non vereantur. Quorum me Hercule error crassior est, quàm vt nos in eo refellendo, vel tantillum temporis conterere dignemur, eoq; maximè cùm à doctissimo viro [e] Aloisio Mundella satis superq; sit reprehensus. Quicquid autem de Coturnice sua Veteres scripsêre, ea ad unguem in nostra Qualea (eo enim nomine nostris aucupibus venit Latinorũ Coturnix) obseruare licet: quinimò sola vox nobis sufficere deberet, à qua nimirum plerisque volatilibus nomina indita sunt. Nam si quis iteratim ſonet Co tur nix, ita ut singulas syllabas toni tractu pronunciet, auis uocem liquidè, ac exactè imitatum se agnoscet. Quare non est, ut in profligandis hisce anilibus deliramentis diutius immoremur.

Coturnicẽ Italorũ ũi Coturnice Latinorum aliqui confundunt.

[e] *lib. Epist. Med. Ep. 6.*

AEQVIVOCA.

Χενὸν, id est, ut uertunt, Coturnix parua, de qua sic [a] Athenæus, *Auium, quas Chennia nominant. Sunt autem pusillæ Coturnices: meminit Cleomenes suis ad Alexandrum epistola sic. Phaleridas sale conditas decies mille: Tyladum quinque millia: Chennias salsa decies mille. Hipparchus in Iliade Aegyptia: Non mihi vita placuit quam degunt Aegytij Chennia uellentes, & salpas comedentes.* Eiuscemodi animalia quæ sint, hactenus, ut ingenuè fatear, me latuit: Coturnices tamen esse non credo, nam hæ diminutiua uoce, idem Athenæus ibidem ex Eupoli Ὀρτύγια uocat. [b] Iacobus Dalechampius uir undequaque doctissimus χήνια interpretatur aues Alaudis similes, maiores, corpulentiores, rostro latiore, quas Galli Calendre dicunt. Verùm quo argumento id faciat, omnino non uideo. Suspicari quispiam posset Chennia piscicularum quoddam genus potiùs esse, quàm auium. Vnde enim tanta auium copia, ut decies mille sale condirent? Ad hæc pisces sale condire usitatissimum, non item aues. Hæc subolentes Hesychius, & Varinus, uterq; nimirum dubius auibusne, an piscibus potius χήνια ascriberet, χῆνας, inquiunt, auicula quędam est apud Aegyptios sale asseruari solita, & genus piscis. Hanc meam coniecturam doctis uiris discutiendam relinquo, futurus in hac opinione audacior, & pertinacior, nisi Athenæũ eo loco scirem de auibus agere. Stelephuron herbam nulli non notam [c] Plinius quibusdã Ortyga, id est Coturnicem, & plantaginem uocari etiam scribit. Sed Theophrastus, ex quo id in suam historiam ille transtulit, Plantaginem quibusdam Ὀρτύγια dici ait, non autem Stelephurum, sed utramque herbam dicit esse spicosam: *spicosa*, igitur [d] inquit, *oculus canis, & cauda uulpina, & Plantago quæ Agnina lingua à quibusdam uocata est, & ab aliis* Ὀρτυξ, (Gaza uertit Coturnix) *huic quodammodo similis bibinella est*. Nec alia fortè quàm Plantago fuerit illa herba, quæ Hesychio, & Varino Ὀρτύξις appellatur.

Chennion. [a] *lib. 9.*

Chennia. qualia animalia. [b] *In marg. Athenæi.* Calendre Gallorum.

[c] *li. 21. c. 17.* Plantago.

Stelephuros. Plin. error. [d] *7. Hi. Plan. cap. 10.* Ὀρτύξις.

SYNONYMA.

COTVRNIX Hebræis appellatur שלו Schelau, & שלוים Schaluim Coturnices: licet [a] septuaginta alibi Ortygometram, id est, matrem Coturnicum uerterint. Dauid Kimhi autem interpretatur auem præpinguem, quæ dicatur uulgò קוליא Qualea. Idem facit Rabbi Salamon. Iosephus, & D. Hieronymus astipulantur. Miratur Sanctes Pagninus esse, qui ac si per Scin dextrum scribatur, huius etymum afferunt, quòd in abundantia frumenti iuxta apologum ociosa, & secura desideat, pinguedine ingrandescens. Est enim auis præpinguis. Chaldæus interpres שלי Selau habet. In dictionario Syrochaldaico legitur שלוא Scilua. Arabs כלי Salui. Persa מרג צח Moreg Zag, & [b] alibi Arabs, similiter & Chaldæus שלי Shalui. Persa מרג צחא Moreg Zeha. [c] Alibi ubi Chaldæus שלוי Phasiani, Arabs habet אלכלי Alchalui cum articulo el. In dictionario trilingui pro Coturnice legitur שלו Schalau, כלוא Salua, & ככלי Kakli, quæ postrema uox etiã in Syrochaldaico dictionario reperitur, quemadmodũ & סילוא Saluain. Dorache Auicennæ interpres exponit ex [d] Aristotele Coturnices. Bellunensis apud eundem Auicennam Seman interpretatur Coturnicem, uel Qualeam: Altedarugi uerò (aliàs Altaiugi) Phasianum uel Perdicem, uel auem Coturnici similem. Græcis Ὀρτυξ appellatur, hodie uerò uulgò Ὀρτύκα, uel Ὀρτικι. Eupolis teste

Schelau. [a] *Exod. 16.*

Selau. Scilua. [b] *Num. 11.* [c] *Psal. 105.* Scalau. Dorache. [d] *8. H. c. 12.* Ὀρτυξ. Ορτυκα.

Digitized by Google

teſte [a] Athenæo imminuente vocis ſignificato, in Vrbibus Ὀρτύγια tanqam Coturnicula dixit his verbis: *Aliquando Coturnices nonnullas tu aluiſti: Ego verò poſtea μικρὰ ὀρτύγια, id eſt, exiguas Coturniculas: quid inde? Antiphanes in Ruſtico ſic ὀρτύγιον dixit: Et quid nam facere potes Coturnicula cùm animum habeas?* Porrò idem Athenæus ibi ſcriptum reliquit dictionis ὄρτυγος mediam ſyllabam ab Atticis produci, teſtemq; citat Demetrium Ixionem, qui id ſcribat in libro de conſuetudine loquendi. [f] Ariſtophanes verò verſus ſeu metri cauſa corripuit. Docet item quomodo ὄρτυξ declinandus ſit, inquiens: ὀρτυξ, κάκκυξ declinantur per υγος: nã nomina in υξ maſculina biſſyllaba, ſi conſonantem aliquam immutabilem initio ſecundæ ſyllabæ habent, declinantur per κος, ut κήρυξ, excipe ὄρυξ: reliqua per γος, ut ὄρτυξ. Pro Coturnice Albertus deprauatas quaſdam voces habet, vt Antogos pro ὀρτυγος, Hakalokirim; & Harcoyz. Alij inquit ipſe, Guagias (forte Qualeas) vocant. Multi, quos inter etiam [g] Beda eſt, perperam Coturnicem Græcis Ortygometram eſſe dixẽre, de qua nos ſeparatim agemus. κοτυλὸς Hetychio, & Varino auis genus eſt, aut Coturnix, item ſerpens, iaculus nimirum, qui ἀκοντίας aliâs dicitur, quaſi acontilus. Pro ὄρτυξ apud Varinum τόρτυξ quoque legitur. Longolius Coturnices exiſtimat Teophraſto dici Perdices nanas. Quod ad etymum attinet Græcę vocis ὄρτυξ, [h] Iſidorus ait ita vocari, quia in Ortygia inſula priùs viſa ſit hęc volucris: mihi contrà inſula, quę aliâs dicitur Delos, ut ſuo loco dicetur, ab aue potius nomẽ obtinuiſſe videtur, quàm auis ab inſula. Latini nulla vtũtur ſynonymia. Comeſtor tamen vulgò Currelium dici vult à currendo: at id nominis Perdicibus, ſimilibusq; alijs auibus, qui plus pedibus quàm alis ferè valent, attribui poteſt. Italis nobis Quaglia dicitur, quam uocem nonnulli parum Latini in Latium trãſtulẽre, Qualeam dicentes: Plautus alibi Coturnix dixit in fœminino genere, & nos hac in re ipſum ſequi volumus. Prima ſyllaba corripitur, legitur tamen producta apud Lucretium hoc verſu.

At capris adipes, & Coturnicibus auget.

Hac poëtica licentia vſus etiam eſt doctiſſimus [i] Hieronimus Fracaſtorius canens.

Viteturq; graui Coturnix tarda ſagina.

Periti etymum à ſono vocis deducunt, ſonat enim iteratim Co tur nix, uti ſuprà diximus Blondus Qualeam quoque hinc dictam ſcribit: Antonius Gaſius Quaquilas ſcribit communiter appellari. Apud Arnoldum Villanouanum Quiſquila in eodem ſignificato legere eſt, uti pariter apud Albertum, Coturnicem Galli Caille vocant: Hiſpani Cuaderuiz. Germani ſuperiores Vuachtel: Belgæ Quartel, non autem Quackel, ut habet Ornithologus: Angli Quayll, Illirij Krziepelka, uel Krzepelka.

[a] *Lib. 9.*

[f] *In pace.* ὄρτυξ, ut declinetur. Antogos. Hakalokirim. Harcoyz. Guagias Bedę error.

[g] *In expoſ. c. 16. exodi.* κοτυλὸς ἀκοντίας ſerpens. τόρτυξ Perdices nanæ.

[h] *L. 12. c. 7.* Ortygię inſulę etymũ. Currelius. Quaglia. Qualeam.

[i] *Lib. 2. de morbo Gall.* Etymum. Quaquila. Quiſquila.

GENVS. DIFFERENTIAE.

NVM duntaxat hactenus à me Coturnicum genus obſeruatum eſt, neq; aliquem video aliud obſeruaſſe. Nam quamuis [a] Ariſtoteles ſcribat uiſam quandoque Coturnicem albam, ea diuerſam ſpeciem minimè conſtituit. Cur uerò quibuſdam in locis aliquando albeſcant aues, & ipſemet ibi Philoſophus diſputat, & eſt à nobis ſæpiùs indicatum. Veruntamen iam in mentem mihi uenit legiſſe me aliquando apud [b] Martinum Cromerum in campis Ruſſicis, & Podolocis (an forte Polonicis legendum?) reperiri Coturnices uirentibus pedibus, quarum vſus etiam ſpaſmum inducat. Noſtrates pedes virides non habent & nunquid ſpaſmum, & conuulſionem comeſç inducant, alio loco à nobis diſputabitur.

[a] *L. de calogib.*

[b] *L. 1. de Polonia.* Coturnices uirentibus pedibus.

FORMA. DESCRIPTIO.

NOTAE quotquot ſuæ Coturnici ueteres aſcripſerunt, ad unguem omnes in noſtris reperiuntur. [a] Plinius paruam auem vocauit: & noſtra parua eſt. [b] Athenęus pedes fiſſos tribuit, eiusq; teſtem adducit Ariſtotelem, & noſtræ eiuſcemodi pedum conſtitutio conuenit. Rurſus [c] Ariſtoteles, ſi modò uerus Ariſtoteles, Coturnicibus, & Gallinaceis pinnas duras eſſe inquit, quod pariter ſignũ noſtrę Coturnici commune eſt. Verùm huiuſmodi notę omnes multis alijs competunt. Longolius arbitratur Theophraſto fortè Perdices nanas dici, quoniam ita per omnia Perdicem imitantur, ut præter exiguitatem, & preſſitudinem corporis planè nihil diſtent. Cui verò doctiſſimo viro cur hac in re repugnem non video? Et ã

[a] *L. 10. c. 23.*
[b] *Lib. 9.*
[c] *In Phiſio.* Coturnix cur Perdix nana credita.

Perdi-

Coturnix mas cum adianto.

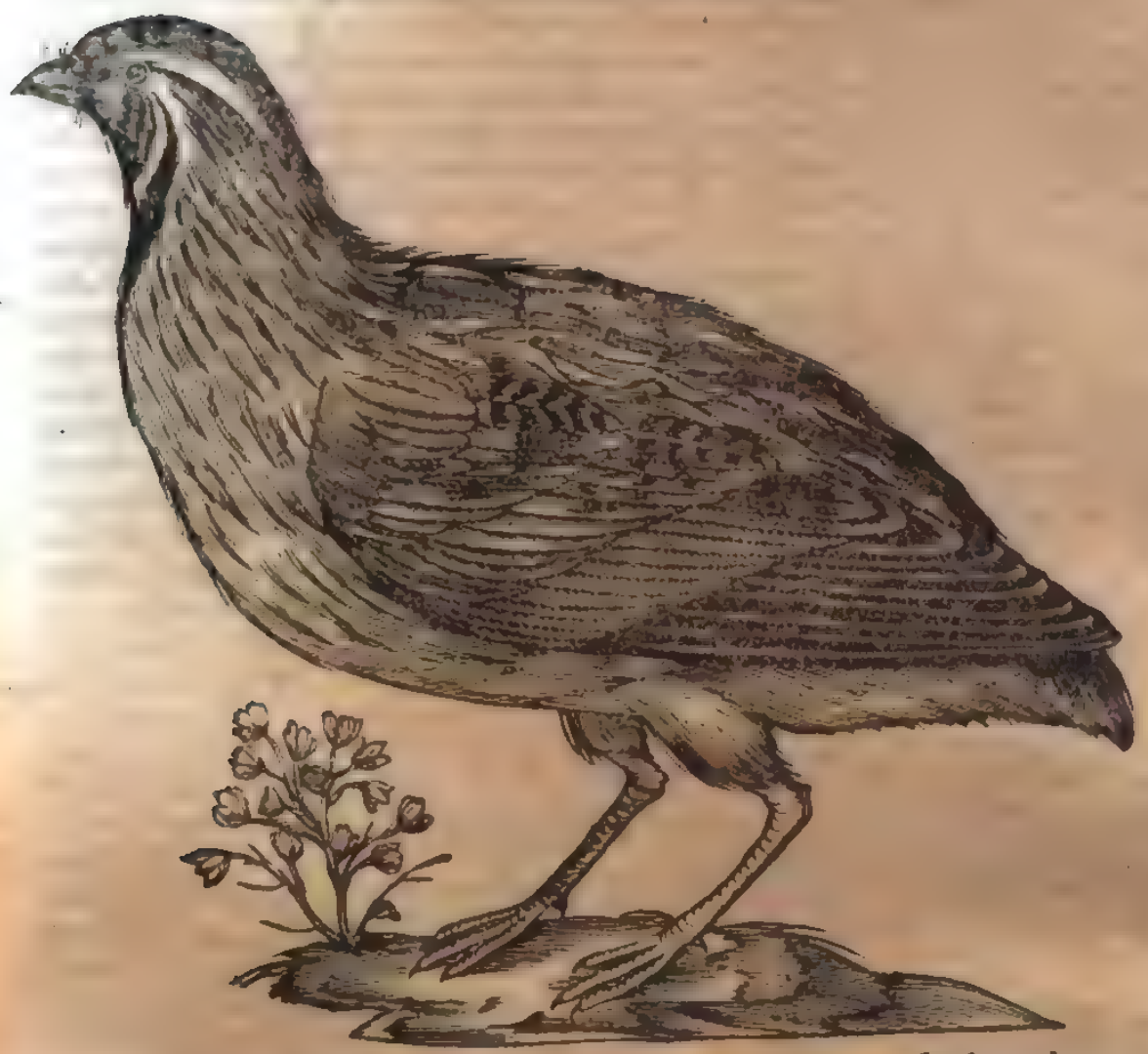

Coturnix fœmina cum. elleboro nigro adulterino:

Perdicem vocabat Martialis, quod epithetum Beroaldus Coturnici attribuit inquiens.

& pitta Coturnix
Preſſa ſub Accipitre fata cruenta gemens.

Fæminæ, et Maris differentiæ.

[a] *Lib. 9.* Fœmina Coturnix, inquit Alexander Myndius apud [a] Athenæum, quam mas collo eſt graciliore, parte mento ſubiecta minimè nigra. Sed & aliis notis diſtinguuntur. Totus fœminæ color quodammodo teſtaceus eſt ſuperius ad ceruicem, dorſum, caudam, & alas, ad mentum, & pectus ſubluteus, ad ventrẽ ferè albus. Mas longè magis; caput, ceruicem, dorſum, caudam, & alas fermè nigra albis, oblongis deorſum tendentibus lineis, obtinet. A roſtro ſupra oculos, & aures linea inſignis longitudinis ad ceruicem uſque excurrit. Quod Alexander Myndius ſub mento nigrum vocabat: id ad colli inferioris initium deſinit, ſed ſupra oculos, ſub nempe paulò antè nominata oblonga alba linea circulares aliquot maculas habet, ſeu mauis appellare lineas, albas nimirum binas, tres nigras alternatim poſitas: quę res non parum decoris aui conciliat. Roſtrum in mare etiam magis quàm in fœmina nigricat. Mas ſupra roſtrum ceu capillos quoſdam habet, qui in fœmina deſunt. Collum planè ruffum albis intercurrentibus lineolis. Pectus, & venter, ut fœmina, quaſi alba, ſed huic ruffæ uerſus alas maculæ ſunt. Cauda fęminę pro portione maior. Pedes in mare minus quàm in fœmina luteſcunt: quorum digiti ita conſtituti ſunt, ut medius primum, & tertio (qui ferè æquè longi ſunt) longè maior ſit: poſterior, nempe quem pro calce habent, admodum exiguus.

ANATOME.

Oſſa.

Gula.

[a] *2. Hiſt. vlt.*

COTVRNIX internas quaſdam partes obtinet, diuerſæ ac in multis alijs auibus conſtitutionis. Oſſa in primis, reſte Oro Apolline, dura, & ſolida, vt pote quæ difficulter afficiantur, qualia nimirum auem pugnacem decebant. [a] Ariſtoteles gulam intra ampliorem eſſe dixit, & paulò pòſt, *Coturnici*, inquit, *præ cæteris hæc propria habentur, ut & ingluuiem, & gulam propè ventriculum amplam, & latam habeat*. Alexander verò Myndius apud [b] Athenæum in fœmina Coturnice diſſecta ingluuiem ait amplam non videri: magnum verò cor habere, atque id τρίβολον, (triſulcum uertit Dalechampius) muricis modo, in tres velut cuſpides diuiſum. Iecur, & fellis conceptaculum inteſtinis agglutinata: ([c] Ariſtoteles ſimpliciter fel inteſtinis iungi dixit) fellis ad inteſtina labentis canalem paruum, & vix aſpectabilem: teſtes iecori ſubditos, ut Gallus.

[b] *Lib. 9.* Cor. Iecur. Fel.

[c] *2. Hiſt. c. vlt.* Teſtes.

LOCVS.

Coturnix migrat, & quomodo.

[a] *8. Hiſt. 12*

Diſcedere volentes, ut noſcat auceps.

[b] *Lib. 10. c. 23.*

Migratio Coturnicũ deſcripta.

LOCA amat campeſtria, in ſegetibus viridibus primùm, mox maturis, denique in earum ſtipulis latitans, nulli non genti nota auis, at migratoria, & quæ quotannis ad nos vère aduolat, & nedum elapſa penè æſtate diſcedit. [a] Ariſtoteles author eſt hoc auium genus, cùm hæc loca adeunt ſine ducibus pergere, ac cùm hinc abeunt, ducibus Lingulaca, Oto, & Matrice (Ortygometra) proficiſci, atque etiam Cychramo, à quo noctù etiam regantur. Cuius uocem cùm ſenſerint aucupes intelligere parari diſceſſum. Dixit [illegible] diſcedere antequàm Grues: alteram enim Auguſto, alteram Septembri menſe incipere. Sed [b] Plinius quod hic Ariſtoteles de diſceſſu ſcribit, id ad aduentũ tranſtulit, inquiens. *Coturnices antè, & ſemper aduentant quàm Grues*. Fuit tamen Plinius in deſcribendo earum diſceſſu, & aduentu diligentior, quàm Ariſtoteles. Quare neque [illegible] illius aſcribere clarioris doctrinæ cauſa piguit. *Aduolant & hæ*, inquit, *ſimil[illegible] non ſine periculo nauigantium, cùm ſemper noctu, mergunt, nauigia. Iter eſt his appropinquauere terris. Quippe velis ſæpe inſidunt [illegible]ticet, & grauiore vento. Aura tamen vehi volunt per hoſpitia certa. Auſtro non volant, humid[illegible]que hinc nolentium illa conqueſtio labore expreſſa. Aquilone ergò propter pondus corporum, viresq; parn[illegible]rimam earam terræ appropinquantem Accipiter rapit, ſemper hinc maximè volant Ortygometra d[illegible]ant, abeuntq; vnà perſuaſa Glottis, & Otus* (ita legendum, non autem Otis, vt vulgaria exemplaria habent) *& Cychramus. Glottis prælongam exerit linguam, vnde ei nomen. Hanc initio blandita peregrinationeauide profectam, pœnitentia in volatu cum labore ſcilicet ſubit. Reuerti incomitatam piget, & ſiqua, nec vnquam plus uno die pergit. In proximo hoſpitio deſerit. Verùm inuenitur alia antecedente anno relicta: ſimili modo in ſingulos dies: Cychramus perſeueranter*

uerantior festinat etiam peruenire ad expetitas sibi terras. Itaque nocte eas excitat, admonetq; ut maturent. Hęc omnia Plinius.[c] Blondus verò vbi ille velis insidunt habet, incidunt legit,& hanc lectionem Solinus Plinij expilator aliàs,& simia,quoque secutus est,& ex Oppiano eadem asseri potest.[d] Bellonius tamen priorem lectionem approbare videtur scribens se in itinere obseruasse, cùm ex insula Rhodo Alexandriam peteret, quæ magna numero sessæ quiescendi gratia malis,& velis insiderent.Marcus[f] Varro verò in Pontijs insulis(quæ duę sunt non longè a Palmaria regione Formiarum) Coturnices cùm ad Italiam veniunt,prima volatura requiescendi causa paucos dies morari testatur.Vt ut[g] est,Plinio nõ facilè crediderim tanto numero nauibus insidere,vt nauigantibus periculum naufragij adferant. Neque etiã verum est,vel saltem Aristoteles non dicit, Coturnices, vt ille habet, comitatum abituras quærere. Nam hoc modo statuendum esset,Coturnicem potiùs quàm Otum,Ortygometram,Glottida,& Cychramum,vt Aristoteles vult,ducem itineris esse.Quanuis id à[h] Solino repetitum sit, qui eam etiam rem latiùs explicat: cuius verba itaque non omittam, ne quid vnquam desiderari hoc in opere possit. *Aduenienti*, inquit, *habens tempora æstate depulsa.Cùm maria tranant, impetus differunt, & metu spatij longioris uires suas nutriunt tarditate. Vbi terram persentiscunt, coëunt cateruatim,deinde globata uehementius properant, qua festinatio plerunque exitium portat nauigantibus. Accidit enim plerunque noctibus, vt uela incidant, & praponderatis finibus alueos inuertant. Austro nunquam exeunt, nam metuunt uim flatus tumidioris. Plurimum se Aquilonibus credunt, ut corpora pinguiscula atque eò tarda facilius promchat siccior, & uehementior spiritus. Ortygometra dicitur quæ gregem ducitat. Eandem terra proximantem speculatus Accipiter rapit.* (Plinius primam Coturnicem,non Ortygometram ab Accipiter ita rapi dixit. Quę res ab experientia dependet: mihi quanuis nihil habeam certi, Solini lectio probatur: hæc enim ceu dux cæteris præuolat, Coturnices,sequentes caterutim volitant) *ac propterea opera est uniuersis, vt solicitent ducem generis externi,per quem frustrentur prima discrimina.* Hactenus Solinus.[k] Oppianus verò longè aliam rationem assignat, quare nauibus incidant, nimirum propter aquarum timorem. *Timida interim*, inquit, *ut maris aspectum exhorrent,& oculis connitentes,unde aliquando uelis illisa nauium à nautis capiuntur.* Quod verò volatu ceu auium celerrimas non intermisso mare superare dicat,id non vsque adeo verùm est,uti Bellonius obseruauit,& Marco Varroni aduersatur, quem admodum ex superioribus videre est:ad hæc sunt qui in Delum etiam insulam è mari deferri scribant, vt non vno continuo volatu mare traijciant. Illud postremò quòd Solinus dicit,quod aduenienti tempora habent æstate depulsa,id cùm experientiæ,tùm Aristotelis authoritati repugnat.[l] Hic autem discedere eo tempore non aduentare scribit inquiens. *Discedunt antequam Grues,altera enim Augusto, altera Septembri mense incipiunt.* Quod modò ad Aquilonem ventum attinet,quo flante has aues mare tranare Plinius,& Solinus dicunt,id verissimum est, etiamsi sacræ paginæ repugnare videatur, cui explosis illis profanis ethnicis credendum est.[k] Hæc enim populo Israëlitico in deserto carnes poscenti Deum arreptas trans mare Coturnices immissurum, Austrum abstulisse de Cęlo tradit,& in virtute sua introduxisse Aphricum,ventum scilicet vehementem,& procellosum, de quo dicebat[l] Virgilius:

Vnà Eurus, Notusq; ruunt, creberq; procellis
Aphricus.

Sed facilè Plinius & Solinus cum sacra pagina conciliantur. Nam quanuis Aphricus vehemẽtia, vt dixi Aquiloni proximus sit,situ tamen proximus Austro est, nimirũ inter hunc & Zephirum spirans. Accedit situs regionum, nam si Aphricus,qui transuersim flat iuxta Austrum,Coturnices in castra Israelitarum impulit,ut[m] Psalmographus dixit:Boreas qui est è regione oppositus eas expulisset, tantum abest, vt induxisset: atque ita nulla vis naturæ illata est,sed secundum eius ordinem omnia disposita. Cæterùm ex hisce, quæ hactenus dicta sunt,nemo non videat, Coturnices aues esse migratorias: ausus est tamen Albertus id negare,inquiens:*Coturnicem multi credunt trans mare uolare,quod falsum esse conuincitur: quoniam trans mare per hyemem non inuenitur. Latet ergò sicut aues cætera quibus superflui, lentiq; humores consequendi sunt.* Debebat saltem Albertus hic mare nominare, trans quod per hyemem Coturnices reperiri inficiatur. Quasdam maria non transuolare verissimum est, quæ nempè ad loca tepidiora, ut nonnullæ quoque aliæ, quæ frigidioris auræ nostrarum regionum sint impatientes, sese recipiunt: at nullas migrare, ut ille contendit, falsissimum est. Cùm è Rhodo Alexandriam Aegypti, inquit,[n] Bellonius, nauigaremus, plurimæ Coturnices à Septentrione meridiem versus volantes, in naui nostra captæ sunt: vnde certò persuasus sum cælum mutare. Nam prius etiã cùm è Zacyntho insula in Moream seu Nigropontum nauigarem verno tempore, Coturnices contraria profectione à Meridie

[c] *In latinis.*
[d] *Cap. 18. polyhist.*
[e] *L. 5. c. 20. de Anim.*
[f] *L. 3. de re rust. cap. 5.*
[g] Coturnicẽ an Ortygometrã primã rapiat Accipiter.
[h] *In Exercitis.*
[i] *8. Hist. c. 12.*
[k] *Psal. 74.*
[l] *Aenid. 1.*
[m] *Psalm. 77*
[n] *Lib. 3. de Anim. c. 17.*

Cum sacra scriptura Aristoteles, & Plinius Concinati.

Aues quæ latent.

Google

Meridie ad Septentrionem volantes obseruâram, vt illic per totam æstatem degerent: quo tempore etiam permultæ in naui nostra captæ sunt cum diuersis alijs migrantium auium generibus. Obseruo ego hîc volandi modum: siquidem si Aquilone spirante volantes vtuntur, Austroq; à volatu sese contineant, sicuti ex Plinio, ac Aristotele diximus, contrario vento volare dum accedunt ad nos, pronunciandum est: quod sanè rationi, sensuiq; nostro repugnare apparet. Aquilo enim à celerrimo Aquilę volatu nomen habens velocissimus ventus, item valde impetuosus: contrâ Coturnices volatum exercent admodum debilem, propter nimiam corporis grauitatem, debilitatem verò, vt Plinius atq; ipsemet, si Deo placet, Aristoteles testantur, querula voce significant. Quomodo itaque hoc flante vento ad nos venerint, planè mihi persuadere nequeo, nemoq; aliùs facilè persuaserit. Quapropter arbitror ego abeuntes à nobis huius venti opera uti, adeuntes nequaquam: quinimo nisi ad discessum Aquilo detur difficulter ad optata loca peruenire: multasq; nimia pinguedine (Autumno nempe quàm vêre sunt pinguiores, ut dicebat Aristoteles) graues nisi ob hanc causam apud nos hybernare, ac pro hybernis, hîc loca tepidiora inquirere. Neque hanc meam opinionem Aristotelicis dogmatibus prorsus refragari reor. Is enim de migratione harum auium agens; *Hybernare*, inquit, Gaza vertente, *apud nos non patiuntur: nisi pauca locis apricis remanserint: nimirum grauitate, ponderęq; corporis, & uento apto non aspirante impedita. Cùm ceciderint, si serenum sit, aut Aquilonium tempus sectantur, & prosperè degunt: sed si Austrinum, molestè: propterea quòd parùm volant. Humidus enim grauisq; Auster est, quamobrem qui aucupantur, Austrum, non Aquilonem obseruant.* Non negat itaque hic Aristoteles Austrino tempore volare Coturnices, vt facit Plinius: sed molestè tunc agere asseuerat, sed quòd molestè fit, tamen fit aliquando. Ab hac migratione Coturnix peregrina à poetis dici meruit, ut ab Angelo Politiano canente:

Flet viduus Perdix queritur peregrina Coturnix
Inclusi cancis.

Vsus est eodem epitheto Antonius cognomento Gigas olim integerrimus noster amicus hoc versu.

Non ibi vel Perdix deest vel Peregrina Coturnix.

Atque istæc de Coturnicum migratione seu muratione cæli dicta sufficiant. Nam quod nonnulli, qui se theologos, & morales iactant, scribunt has aues, dum mare tranant, lassas vna ala volatum promouere, altera verò natare, id fabulis fabulosius est, & omni mendacio falsius & quòd ne pueris quidem in scholis persuadeant. Videamus modò quibus in regionibus magis abundent. Quas inter Delus insula primam mihi sese obtulit, quam olim Ortygiam fuisse dictam tradit [p] Strabo, etsi causam eius non assignans, sed Phanodemus apud [q] Athenæum, nec non Aelianus ita nuncupatam volunt, quòd eiuscemodi volucres gregatim mare tranantes, illic ob accessus, & tanquam portus commoditatem subsistant. [r] Solinus contrà quòd in ea Coturnices primùm visæ sint, secutus vt videtur fabulam, vel illam, quæ Latonam ex Ioue in Coturnicem mutato Dianam, & Apollinem concepisse, eosq; in Delo peperisse narratur, uel aliam illam, quæ Asteriam Iouis concubitum fugientem se ipsam in Coturnicem immutasse, & in mare prosilientem factam esse insulam fingit, vnde hęc eadem insula alio nomine etiam Asteria appellatur. Neque aliunde Lycophron sanè insulam ὄρτυγα πτερομένην, idest, Coturnicē alatam appellauerit. At ego vel à copia Coturnicum ita dictam putauerim, vel quia in ea sicut, antea annotauimus, ad nos accedentes lassæ quiescendi causa aliquandiu remorentur. Arabicus sinus, teste [t] Flauio Iosepho, Coturnicibus plurimùm abundant: quæ fortassis earum reliquiæ fuerint, quibus Deus Israelitas in deserto cibauit, de quibus nimirum ille ibidem loquitur. Superior Aethiopia abundè Coturnices alit, multaq; alia auium genera: item terra sancta, nec non Madera insula, vt Cadamustus scribit, & plurimæ noui orbis regiones. Circa Tænarion, quę nunc Cerea polis, teste [t] Procopio, dicitur, tantus Coturnicum numerus est, ut hodie mutato ab eis nomine, Porto de Qualeis, vel, ut alius quidam, Porto delle Quaglie nuncupari meruerit. Tanta copia in agrum Neapolitanum ex Africa propelli Coturnices, nonnulli referunt, ut glomeratim sępè in ædes maritimas incidant, & sine ulla difficultate capi queant. Ad Capreas Tyrrheni maris insulam sub hyemem imminentem sese multæ Coturnices conferunt: neque mirum, si id faciunt, nam insula tantæ amœnitatis est, ut Augustus, & Tyberius imperatores eam quoque sæpe animi refocillandi causa peterent, quod Tyberij arx, qua [u] Plinius eam fuisse nobilem scribit, & cuius etiamnum vestigia extant, locupletissimè atteſtatur. Idem etiam contingere [x] Aloisius Mundella ait ad maritimam circa Pisaurum regionem. Belgas ferunt hoc auium genere plurimum abundare,

præci-

Volādi modus dū migrant.

Aquilo uentus qualis & unde dictus.

Quando Aquilone uento utuntur, authoris opinio.

[s] 8. *Hist. c.* 11

Coturnices ubi abūdēt

[p] *Lib.* 10. *Geogr.*

[q] *Lib.* 9.

Delus insula cur Ortygia dicta.

[r] *C.* 18. *Polybist.*

[t] *l.* 13. *c.* 1.

[t] *Lib.* 13. *de bell. Vand.*

Coturnicū portus.

Capreaū insulę amęnitas.

[u] *L.* 3. *c.* 6.

[x] *In Epist. Med.*

præcipuè qui Oceano adiacent, vt Hollandi, Zelandi, Flandri, quos aiunt quotannis maximam earum capturam facere, nauibusq; in Angliam deuehere. Narbonensis item Gallia vim ingentem Coturnicum habet, ideoq; in vnoquoque fermè diuersorio loca instituta sunt, in quibus saginentur. Mediterranei Galliarum verò tractus alunt quidem Coturnices, sed raras admodum. Auerroes, referente [f] Galeoto Martio, author est, Coturnices, & Alaudas in Andalusia insula non reperiri. In conuallibus Alpium Helueticarum apud Rhætos, Sedunos, & Leopontios non pauciores, quam alibi capiuntur.

[f] *L. de promiscua doct.*

Coturnices & Alaudæ vbi reperiãtur.

INGENIVM.

EX superioribus Coturnices temporis qualitates nosse palam est, quibus tutiùs abituræ, & venturæ mare traijciant. Sed nec ita id tranare tentant, nisi receptis primùm viribus. Moderandam nempe ipsam in rebus omnibus actionem secundum virium suppetentiam non ignorantes. Atq; ita ab his, vt à plerisq; alijs brutis docetur ignauus homo vires suas metiri. Cùm mare transuolant, inquit [a] Oppianus, vt intelligant, superatumne iam ipsis mare sit, nec ne, singulæ ternos ore lapillos ferunt, quorum singulos per interualla demittunt, & diligenter obseruant, vtrum in mare lapillus quisque decident, ulteriusq; volandum sit, an in terram, & tempus iam sit quiescendi. Quæ res, nisi veritatis terminos excedat, non mediocrem quidem in hoc auium genere prudentiam indicat. Oppianus id fortè ex [b] Plinio transcripserit, sed qui non semper ipsas id facere videtur innuere, at cùm ventus, (vt ipsius uerbis utar,) agmen, (traijcientium scilicet mare) aduerso flatu cœperit inhibere, Nam tunc pondusculis lapidum appensis, aut gutture arena repleto, stabilitas volare eas attestatur. Idem Grues facitare nonnulli prodiderunt. Sed cùm [c] Aristoteles hoc falsum esse scribat: itaque & Cotu nicẽ hoc facere nõ facilè Plinius, uel Oppianus mihi persuaserit. Alij id diligentius inquirere poterunt. Petrus Bellonius vir cùm doctissimus, tum fide dignissimus, uiuas in medio mari in naues incidentes aperuit, milium & hoc fermè recens in ingluuie reperit; lapidum eorum, aut arenæ, si inuenisset, haud dubio mentionem facturus. Seneca referente [d] Andrea Theueto, memorat, Coturnices, & alias aues, necnon quadrupedia aliquãdo terræmotu interijsse. Hinc, inquit Theuetus eloctæ hæ alites in posterum circa flumina uersantur, gnaræ scilicet loca fluminibus proxima, & paludosa minus quàm alia terræmotui esse obnoxia. Verùm nunquid & hoc uerum sit Theuetus uiderit. Coturnices inter segetes, & earum stipulas, quæ saltem in paludosis locis pauciores sunt, habitant, quandiu apud nos agunt: adhæc locum illum in Senecæ operibus diu quæsitum reperire non potui. Attamen illud Theueto concedẽdum, paludosa loca minus quàm alia terræmotu concuti: exemplo sit celeberrimum illud Dianæ Ephesię templum quod ducentis, & amplius annis integrum perseuerasse dicitur, adhuc diutius ita durandum, nisi Heluidius quidam, ut memorandum de se posteris famam, & celebre nomen relinqueret, ut scribit Herostratus, id incendisset. Ob eandem pariter rationem Romę ad Tyberim Herculi templum ędificarunt.

Vires in omnibus examinandæ.

[a] *In Ixeut.*

Cur lapillos ore fouerant.

[b] *L. 10. c. 23.*

[c] *8. hist. c. 12.*

[d] *Lib. 2. hist. Ind.*

Terræmotu animalia intereũt

Loca terræmotui minus obnoxia.

Dianę Ephesiæ templũ cur à terræmotu tutũ.

Heluidij faciunt.

VOLATVS.

COTVRNICIBVS, Perdicibusq; uolandi facultatem deesse docuit communis præceptor [a] Aristoteles, ubi rationem reddit, cur nidum sibi non faciant. Eandem uolandi imbecillitatem innuebat [b] Plinius, inquiens. *Parua auis, & cùm ad nos venit, terrestris potiùs quàm sublimis.* Aquilonio tempore meliùs degunt, contrà Austrino ægrè uolant, quòd huius uenti humiditas corporis grauitatem per se alioqui ad volatum parum idoneam augeat, ueluti ex [c] Aristotele diximus, cùm de migratione ageremus. Hinc est, quod Hieronymus Fracastorius Veronensis, medicorum, ac Poëtarum nostri temporis coryhęus appositio admodum corporis grauitati epitheto tardam uocet, inquiens:

[a] *9. Hist. c. 8*

[b] *L. 10. c. 23.*

Quo tẽpore velociores.

[c] *8. hist. c. 12.*

Vitetuŕq; grani Coturnix tarda sagina.

Verùm prudentissima Natura, quę nullibi deficit, volatus debilitatem pedum uelocitate recompensauit. Currunt enim satis velociter. Coturnicem, inquit Comestor, Currelium vulgò dicimus à currendo.

Coturn. velociter currunt.

O VOX

VOX. CANTVS.

IN nonnullis,inquit, [a] Ariſtoteles,auium generibus cantus maribus tantùm datus eſt,vt Gallinaceis,& Coturnicibus. Albertus verò fœminæ non tantũ vocem attribuit, verumetiam,vt apparet, maiorem,dum ait: *Coturnix mas vocem edit exilem ferè ſicut Grillus, fœmina craſſam.* Vtraſque canere facilè crediderim. Sed nunquid fœminę vox grauior ſit,ignoro. Vere canere incipiunt, præſertim Aprilis menſis initio: at nunquid ſubitò ac ad nos venerint, ſubdubito: nam ſi verum eſt vt [b] Blondus ex Plinio tradit eas in Campania eo tempore magno numero videri, priuſquam veniſſe credantur (venitle autem ſeſe voce maximè produnt) itaque fuerint iam aliquo tempore, antequam aduenisſe ſeſe voce ſignificent ſua. Eadem vox pugnam huius auis,& Perdicis diſtinguit. Nam Perdix antequam dimicare incipit, illa verò, teſte [c] Philoſopho in media dimicatione canit. Qualem autem vocem edant, prętęr quàm quòd iam antè diximus, nemini non notum eſt: propter quam, licet omnino abſona ſit,& audientium aures offendat potiùs,quàm oblectet, multi tamen non infimæ ſortis homines,quin, & viri ſępę patritij eas domi caueis incluſas enutriunt, & pulchellum illud ſuum Co tur nix quò pluries reiterant, eò nobiliores cenſent. Hanc tamen diſſonam vocem aliò torquere, ac laudare, quemadmodum contrà alij vituperare volenti,neutri ſua ſibi defutura argumenta crediderim. Laudare eam Pratinas in primis apud [d] Athenęum videtur, dum Coturnicem ἀδύφωνον, ideſt, ſuauiſſimam, ſeu iucundiſſimam vocem edentem appellat. Ex eadem voce antiqui illi Reges ſeu ſapientes (nam non niſi tales in reges eligi ſolitos tum temporis ſatis conſtat) non contemnendam hauriebant utilitatem,nam cognita Coturnicis natura, quæ ceu verum cantu ſuo ſignat horoſcopi emerſum, animalis huius opera tanquam gnomone quodam utebantur, & non ociosè in id intenti certum exortus ipſius punctum deprehendebant. Seruat enim in uoce iſtęc auis certum numerum. Verùm quemadmodum ea ratione laudem meretur iſta vox: ita contrà, quia, vt dixi prorſus inconcinna eſt, & quam non aliter ac ipſe Cuculus ſemper eandem, & uix abſono huius cantu ſuauiorem reiterat. Vnde ab hoc tam ἄμουσῳ cantu elegantiſſimum, quod nunc in omnium ore obuerſatur, ſcomma detorſit facetiſſimus [e] Martialis, quo lepidè admodum clancularium quendam Poëtam, hominem ſcilicet illiberalis ingenij, & qui Corniculam Aeſopicam referens ſuos ineptos verſiculos nomine Martialis in vulgus ſpargebat,ratus futurum, ut titulo decepti lectores, Martialis eſſe crederent,Coturnicem appellauit,ſe uerò Pſittacum, quaſi diceret prætęr Coturnicis morem, & naturam fore, ut cõcinna,atque articulata uoce quali Pſittacus ſolet humanum ſermonem edoctus vteretur: atque ita ut Coturnix ſe ſua uoce prodit, Pſeudopoëta ille ſe ſuis ineptis verſibus. Alij ſcomma hoc ad auis ingenium referunt. Deſtituitur enim Coturnix eo diſcendi ingenio, & aptitudine, quæ in Pſittaco maxima eſt, ut in Pſittacco ſcripſimus. Dicebat autem Martialis.

[a] *9. Hiſt. c. 9*

Quãdo canere incipiunt.

[b] *In latinis.*

[c] *4. Hiſt. c. 9*

Coturnicis uox an laudanda, aut an vituperanda.

[d] *Lib. 9.*

Coturnicis uox quare laudabilis.

Coturnix pro gnomone.

Coturnicis uocis detestatio.

[e] *Lib. 3.*

Poeta ineptus cur Coturnix dictus, & cur Martialis Pſittacus.

Credis hoc Priſce
Voce vt loquatur Pſittacus Coturnicis?

SALACITAS, SEV LIBIDO.

ARISTOTELES [a] cùm Perdicum pugnam quam pro fœminis ſuſtinent, deſcripſiſſet, & marium in hoc genere ſalacitatem, dixiſſetq; fœminas ad incubandum aliò diffugientes, clam parere, ne oua à maribus propter ſalacitatem frangantur, & mares interim cœlibes inter ſe pugnare, victumq; victoris Venerem pati, nec ab alio, niſi ſuo victore ſubigi: idque non ſemper, ſed certo tempore anni fieri: demum ſubdit: Hoc idem à Coturnicibus quoque agi animaduertimus. Idem ferè Plinius ſcribit ex eo, vt apparet, mutuatus. In ſumma eadem planè Coturnicibus,quæ Perdicibus libidinis procliuitas. Vſque adeo verò vtræque,teſte [b] eodem,copia libidinis gaudent,ut in aucupantes corruant,& ſæpenumerò capitibus eorum reſidant: quã poſtremã ſententiã [c] Atheneus repetit ex Alexandro Myndio,ſed apud hunc pro καθίζονται ὑπὸ τῶν χειμάρων legendũ ex Ariſtotele καθ-

[a] *9. Hiſt. c. 8*

[b] *9. Hiſt. c. 8*

[c] *Lib. 9.* Atheneus correctus.

ζονται

Ζώνην ἐπὶ τὰς πτερνάς. Apud eundem Athenæum Clearchus Coturnices etiam inter illas aues recenſet, quæ & quando fœminas vident, & cùm earum vocem audiunt, ſemen emittunt, vti quoque in Perdice ſcripſimus. Salacitas autem in duobus conſiſtit, nempe ut vnus mas multis fœminis, vt Gallus, ſufficiat, vel coitum ſæpius reiteret, vt Paſſeres aliæque quàm plurimæ, quibus ego Perdices, & Coturnices annumero. Nam Coturnicum generi, teſte Alberto, proprium eſt, vt rara inter eas fœmina ſit, maresq; multi vnam fœminam quærant. Quare mirum non eſt, ſi coitum ſæpius repetant, nam ſemen, vt in homine etiam contingit diu retentum acredinem quandam acquirit, cuius cauſa, vel ſponte, vel coitu excernitur impetuq; erumpit. Vnde etiam Galli, vt ſcribit [d] Io. Bruyerus Gallus, libidinoſum hominem ſignificaturi Qualea, ſeu Coturnice ſalaciorem dicunt.

Salacitas in quo conſiſtat.

Coturnix quibus ſalacibus aſcribenda.

[d] *L. 5. c. 33. de re cibar.*

Salacis hominis typus.

NIDVS.

ARISTOTELES[a] Coturnices nunquam in arbore, ſed humi ſemper conſtitere nidulariq; tradit: nidum verò non facere, vti neque grauiores aues alias, ſed facta in aprico area (alibi enim nunquam, inquit, pariunt) atque materia, ut vepribus quibuſdam congeſtis, quoad Accipitrum, & Aquilarum iniuriam deuitare poſſint, oua ædere, & incubare: ſicuti in Perdice quoque ſcriptum eſt.

[a] *9. Hiſt. c. 8*

Nidi qualitas.

INCVBATVS. PARTVS. EDVCATIO.

QVO loco pariunt, non incubant, teſte[a] eodem philoſopho, ne quis locum percipiat longioris temporis mora. Pariunt autem oua numero ſexdecim Coruinis ouis ſimilia, ſi [b] Bartholomeo Anglico credimus, ſunt qui quotannis quater prolem edere velint, bis nempe in illis regionibus, ad quas à nobis abeuntes migrant, item bis hîc apud nos, & quæ priùs ædita proles eſt, hanc quoque, antequam diſcedant, ſoboli ſtudere, argumento quòd innumerabilis harum auium numerus, licet quotannis infinita earum millia cùm in aduẽtu, tùm diſceſſu varijs capiantur modis, tamen ſemper abire conſpiciatur, atque redire. Aucupes tantam earum copiam admirantes dicere conſueuerunt, incubãti Maio menſe Coturnici mortem inferentem, ſpem centum, & amplius Coturnicum perdere. Neque id à veritate alienum videtur. Illa enim ſedecim ouis incubans totidem pullos excludit, ex his verò quæ fœminæ ſunt, rurſus Auguſto menſe pariunt ad minus decem: quem numerum ſi ſupputemus, non mirabimur, cur tanta Coturnicum copia vbique capiatur. Cum Perdicibus commune habent, quòd pullos alis ſuis more Gallinarum fouent, eodemq; modo per agros ad pabula educunt, quòd [c] Baptiſta Mantuanus ſic expreſſit.

Sedula per ſtipulas tenera cum prole Coturnix
Paſcitur, & magno natorum examine Perdix.

[a] *9. Hiſt. c. 8*

[b] *l. 9. c. 103.*

Quoties prolẽ edãt.

Aucupum de Coturnicum ſęcunditate dictum.

[c] *In villa Refrig.*

CIBVS.

ALOISIVS[a] Mundella Coturnicem, quòd milio potiùs quã alijs granis veſcatur, Miliarem auem eſſe arbitratur, imo contendit. At nos hoc nomẽ minori aui ſuo loco attribuemus. Veſcitur porrò præter milium Coturnix, & alijs granis, maximè poſt demeſſas ſegetes, inter quarum ſtipulas plerunque verſatur. Cùm verò omni tempore grana ad manum non ſint, quare & alia in cibum ipſis cedere credendum eſt, nempe dum ſegetes adhuc virent. In Capreis certè inſulis, ubi maximoperè abundare diximus, & multas illuc ſub hyemem ſeu ad hyberna ſeſe conferre, cùm grana nulla producant, vt qui de ea ſcribunt, atteſtantur, alio victũ vti coguntur, Acinos herbarum comedere certo certius eſt. Hinc & apud Hollandos Brioniæ acini Quartelsbeyen, ideſt, Coturnicũ acini dicuntur teſte [b] Hadriano Iunio Hollando. Ioan. Bapt. Porta ſparteis reſtibus arborem claudi tradit ab alijs ſcribi, ne Coturnicibus aut Coruis, alijſue auibus malum Punicum laceretur, ac ſi Coturnices eo etiam veſcantur, quod nullibi lego. Spermophagę ſeu ſeminiuorę etiam ſunt, atque inter alia

[a] *In epiſt. med.*

Miliaria auis.

Quartelsbeyen vnde Hollandis dicãtur

[b] *In Nomẽclat.*

[a] Lib. 4 de nat. rer.

ſemina peculiari quadam naturæ ſuæ prærogatiua ellebori ſeminibus, quæ nobis uenenum ſunt, innoxiè veſcuntur. Teſtatur hoc [c] Lucretius, inquiens.

Præterea nobis veratrum eſt acre venenum
Et capris adipes, & Coturnicibus auget.

Idem legere eſt in libro illo de plantis, qui falsò Ariſtoteli aſcribitur, nimirum hoc modo. *Hyoſcyamus, & elleborus noxius homini eſt, cibus Coturnicis.* [d] Plinius præcipuè omni dubio de hoc ellebori ſemine intelligendus eſt, quando inquit: *Veneni ſemen grauiſſimus cibus, quam ob cauſam eas damnauêre menſæ.* Scio multos eſſe, qui pro dictione venenil legant veratri, atque ego etiam ita eram lecturus, niſi primùm [e] Solinus Plinij expilator, ſeu potiùs ſimia veneni legeret, eandemq; lectionem Iulius [f] Cæſar Scaliger confirmaret commentans paulò antè allatum Pſeudoariſtotelis locum: *Meminiſtis*, inquit, è Galeno, *quid reprehendant in Auicenna coditibus. Plinius in decimo veneni appetentem Coturnicem prodit, neque seminat.* Sed & ipſe Plinius [g] alibi eodem libro interpoſitis aliquot capitibus. *Venenis*, inquit, *caprea* (Lucretius de capris hoc dicit) *& Coturnices, vt diximus pinguescunt, placidissima animalia.* Galenus verò, & Auicenna elleborum nominant. *Cicutâ*, inquit, [h] Galenus, *Sturnos nutrit, nos verò interimit, & elleborus Coturnici pro cibo eſt, homini venenum.* Recentiorum nonnulli, inter quos eſt Stephanus Aquæus Bituricenſis Plinij ſcholiaſtes, Coturnicem arbitrantur non cibi causâ elleborum comedere, ſed recuperandæ ſalutis. Etenim Plinius, & Galenus tradunt Coturnices Epilepſia tentari, quam elleborus vel ipſo [i] Dioſcoride teſte ſanat. Verùm etiamſi id non inficier, eiuſmodi tamen opinio, cui aliàs libenter aſſentior, Lucretio, Plinio, Galenoq; repugnat, qui vno ore Coturnices ex eius uſu pinguescere dixerũt. Eſtq; eiuſcemodi eſus, vti paulò ſuperiùs diximus, ipſis peculiaris. Fit enim concoctio non modò vi, & ardore caloris, ſed tota etiam ventriculi ſubſtantia, atq; quadam proprietate. Eodem modò fruges aridas, & præduras minutiſſimę auiculæ conficiunt, ac in ſubſtantiam ſui conuertunt, quæ uix homo audeat attingere. Hanc proprietatẽ concoctionis in Coturnice agnouit [k] Alexãder Aphrodiſæus illuſtris ille Peripatheticus inquiẽs. *Quid eſt quod Gallina edito ouo feſtuca aliqua ſe, & ouũ luſtrat, quare Coturnices veratro, cicuta Sturni veſcantur, quæ toxica eſſe hominibus certum eſt, &c.* Quæſtionum ratio partim ex ſe certa, manifeſtaq; eſt, partim inexplicabilis, modumq; penitus humani ingenij excedens, Deo duntaxat cognita immortali, qui rerũ omnium parens, & author eſt. Operis quidem ſolertiſſimi cuiuſpiam rationem artifex, qui extruxit integrè tenet: cęteri verò, qui artis illius ſunt ignari, rationem nullam reddere queunt, ſed tantummodò rem inſpectant, & demirantur. Ita pariter nobis Coturnix, qua ratione ſemen iſtud in naturam ſuam conuertat, miraculo potiùs habetur, quàm veram eius concoctionis ratio nemi aſſignare queamus, niſi, uti diximus, ad occultam eius naturam confugiamus. In quo ſenſu D. [l] Ambroſius, *Elleborum*, inquit, *periti loquũtur eſcam eſſe, et alimoniam Coturnicũ, eò quod naturali quodam temperamento ſui corporis uim pabuli nocentis eluant. Etenim, ſi ratione medicina plerunque ad ſalubritatem humani quoque corporis temperatur, cui videtur eſſe contrarium: quanto magis proprietati naturæ ad cibum proficit, quod medicinali manu conuertitur ad ſalutem?* Magnus etiam ille Baſilius herbarum eiuſmodi venenatarum exemplo probans nullas à Deo fruſtra generatas eſſe, ita in eodem ſenſu ſcribebat. *Illarum autem rerum nullam prorſus exiſtimare oportet, aut ociosè, aut fruſtrà creatam eſſe. Aut enim nonnullis animalibus expertibus rationis ſunt pabulum aut & nobis ipſis ex his in nonnullis morbis depellendis ab arte medendi remedia comperta præſtantur. Nam cicuta quidem Sturni veſcuntur, & tamen propter corporis conſtitutionem à veneno non occupantur. Cùm enim pertenues habeant ad corda penetrantes meatus: fit, vt antea deuoratam cicutam concoquant, quàm inde letale gelu ad præcordia peruenerit. Elleborus Coturnicibus eſt cibus, nec ab eo peculiari quadam temperatione detrimenti quicquam percipiunt. Sunt hæc ipſa nonnunquam tempore opportuno etiam utilia nobis, &c.* Multi eam D. Baſilij opinionem approbant, nempe ideo ellebori eſum Coturnicibus, cicutæ Sturnis innoxium eſſe, quòd propter venarum arteriarumq; anguſtiam ad cor penetrare nequeat: ſed eiuſmodi ſententiam minores aliæ Coturnicibus aues, quæ eius herbæ eſu intereunt, peſſundant velut falſam. Arabum nonnulli Napello paſci Coturnices ſcripſerunt, ſed hi Napellum cum elleboro turpiter confuderunt. Atq; hinc eſt, quod Antonius Gainerius aduerſus Napellum puluerem Coturnicis, vel Turdi uti iuter dari poſſe ſuſpicatur, deceptus ſcilicet hac Arabum confuſione. Sed & Turdum perperam pro Sturno hic nominarunt, qui & ipſe non elleboro, ſed cicuta veſcitur: adeo ut eiuſcemodi Barbari cùm in auium, tùm in veneni nominibus intoleranter hallucinati ſint. Atque hinc etiam [m] Arnoldo Villanouano Orobus Coturnicum Auicennæ Napellus eſt.

[b] Cap. 18. Polybiſt.

[f] In cõment. ad l. Ariſt. de Plant.

[g] Cap. 72.

[h] Ad Piſonem. Stephani Aquæi opinio de Veratri eſu in Coturnice refellitur.

[i] L. 4. c. 146.

Quomodo innoxie elleborum edant. Concoctionis proprietas.

[k] In Proœmio probl.

[l] Hexam. lib. 3. cap. 9.

Nullas herbas à Deo fruſtra creatas eſſe.

Sturni cur cicuta non officiãtur.

Arabes Napellum cũ elleboro cõfundunt.

[m] In lib. de venenis.

SAGINATIO.

NVLLA quiſpiam apud priſcos Coturnicum auiaria fuiſſe arbitretur, quoniam à cibo teſte [a] Plinio damnatæ erant. Veruntamen [b] Marcus Varro Plinio longè antiquior, quoſdam in Ornithone præter Turdos, & Merulas, aliaſq; quæ pingues veneunt carè, vt Miliariæ, ac Coturnices, adieciſſe tradit. Quod ad ſaginam ſpectat, milio, & tritico, & lolio, præterea pura aqua nutriendę ſunt: ita enim [c] Dydimus pingueſcere prodidit. [d] Pet. Creſcentienſis docet, quomodo Coturnices, & aliæ aues incluſæ pingueſcant: uti in Perdice à nobis ſcriptum eſt, ad quem locum lectorem remittimus, ne ſæpius illi eadem ceu Cramben bis coctam obtrudamus. Locus vbi nutriuntur ὀρτυγοτροφεῖον dici poteſt, ſiue cohors ſit, ſiue cauea, quemadmodum ὄρτυγοφόρος, qui eas geſtat: Cupedinarij, qui eas in caueis ſaginant, altum locum eis minimè permittunt, quòd ſalientes caput offendant, atque ita minus pingueſcant, quare caueas vetant cubiti altitudinem excedere, at longitudinem non prohibent. Caueas vidi aliquando, quæ trecentas, & plures caperent aues, adeo verò humiles, vt vix Coturnicum altitudinem ſuperarent. Loca in quibus ſaginantur, tepore deſiderant. Cibaria ad ſatietatem offere oportet [e]. Io. Bruyerus præter fruges, ſeminibus cannabis maximè, opimari ſcribit. Opimantur autem ocyſſimè, & tantam ſæpe adipis copiam corpori adijciunt, vt adipoſa illa mole mortuas eſſe quamplurimas exploratiſſimum habeamus.

[a] *L. 10. c. 23*
[b] *L. 3. de re ruſt. cap. 5.*
[c] *In Geoponicis.*
[d] *L. 9. c. 95.*
ὀρτυγοτροφεῖον.
ὄρτυγοφόρος.
Cauea qualis debeat eſſe.
[e] *De re cib. cap. 33.*
Quantùm pingueſcãt.

PVGNA.

PERDICES pugnaces eſſe diximus, & id fortaſſis Coturnicibus potiùs competere dicendum eſt, nam Ariſtoteles, vel ſaltem quisquis ille fuit Phyſiognomicorum author, aues, ait quibus duræ ſunt pennæ, fortes eſſe, & pugnaces, quas inter Coturnices, & Gallinaceos nominat. Pugnant autem, vel legitimo [a] Ariſtotele teſte, pro fœminis & inter cęlibes etiam mas victus victoris venerem patitur manſuetęq; inter ſe ſpectaculi gratia certaturæ committuntur, vt referemus [b]. Plinius Pergami certamen Gallinaceorum quotannis publicè edi ſolere prodidit. Id & Athenis factitari cæptum, author eſt [c] Aelianus, à Themiſtocle ſuperatis Perſis. Lucianus adijcit & Coturnicum certamina, eaq; ibidem ſpectari conſueuiſſe tanti decoris, ut ad illa tanquam ad gladiatorum munus effuſiſſimo ſtudio omnes conuenirent. Quinimo Solonem narrantem inducit legem Athenienſibus fuiſſe, ut iuuenes Coturnicibus, & Gallis pugnantibus ſpectandis tempus impenderent, ut eiuſcemodi auium noſtris ad extremam vſque virium defectionem pugnantium certamina, intuentes ad fortiter ſubeunda pericula, & contemnenda vulnera, ne auibus ingenerоſiores haberentur, inflammarentur. Ita Herodianus Seueri filios ſcribit, diſſidere ſolitos puerili primùm certamine, edendis Coturnicum pugnis, Gallinaceorumq; conflictibus. Eiuſcemodi enim aues in tali ludrico certamine productę, vel etiam ſua ſponte inuicem dimicant, mutuisq; ictibus collidunt, caput, & ceruicem erigentes. In nonnullis Italiæ vrbibus maximè Neapoli pugnaces etiàmnum alunt, & ex earum certaminibus maximam voluptatem, & etiam lucrum ſæpè percipiunt: certaturis primò milium ad ſatietatem offerunt, dein ſuper oblongam aliquam menſam ab vtraque ſcilicet parte vnam collocant: illę more Gallinaceorum inuicem toruè aſpicientes, quaſi minarentur, quid audacter præſtituras, tacitæ ſubſiſtũt, at mox non aliter ac ſi duo fortiſſimi equites in vallo concurrerent, ubi ad aliud milium, quod in media menſa ponitur peruenêre, tanto ardore, tantaq; velocitate inuicem aggrediuntur, manuſq; conſerunt, ut niſi euulſis ſibi pennis, ac ſanguine ex acceptis vulneribus effluente à pugna diſcedant, atq; tam diu dubio marte dimicant, donec alterutra, tanquã ſe victam faſſa, victori locum cedat, ac pudibunda aufugiat. Tunc verò victoris dominus præmio, de quo certatum eſt, potitur, victricemq; ſuã magni ęſtimat, adeo vt ſi ita aliquoties acie vincat, decem, & duodecim ſæpè aureis uendat. Quanti uerò apud priſcos fieret eiuſcemodi certamen, cùm ex paulò antè dictis, tum uerò exemplo, potiſſimum Auguſti Cæſaris innotuit, qui Erotem Aegypti præfectum, quòd victricem per cõtumeliã ediſſet, morte, eaq; infami multauit. Et longè ante tempora Cæſaris diuinus [d] Plato eos redarguens, qui nimis illis tribuerent,

Aues quæ fortiores.
[a] *L. 9. Hiſt. cap. 8.*
[b] *L. 10. c. 28*
[c] *L. 2. Var. c. 28. in Anacharſide.*
Athenienſium lex in deſidiosos iuuenes.
Seueri Imp. filiorũ pugna.
Coturnicũ certamen apud Neapolitanos.
Coturnicis victricis pretium.
[d] *In Lyſide.*

buerent,quanto in pretio haberentur ,innuit,*Potiùs*,inquiens,*ego mihi amicum probum optauerim, quàm optimum* (ſtrenuiſſimam ſcilicet) *inter homines Coturnicem, aut Gallinaceum*. Sed an ſemper ita inuicem diſſideant,ut[a] Ouid. mihi in ſequenti diſticho innuere videtur,dum ſcribit inde facilè ſeneſcere,me latet, quamuis id facilè credam.

[a] *In epitaphio Pſittaci.*

Ecce Coturnices inter ſua prælia viuunt,
Forſitan & fiunt inde frequenter anus.

Sed nonnulli viri docti pro prælia prandia legũt, vt ſcilicet ad elleborum, quo Coturnices paſci ſcripſimus, referatur, at qui elleboro veſci dixerunt, non ex huiuſmodi eſu ſeneſcere uoluerunt, ut hîc Ouidius: at contrà pingueſcere; quare non malè meo iudicio prælia legendum, quemadmodum etiam, quotquot ego vidi exemplaria habent. Porro Ariſtides ſophiſta apud Philoſtratum hanc pugnacitatem innuens cuidam deprecanti,ne Sparta muris cingeretur,reſpondiſſe fertur, *ne capita illis damus mœnibus Coturnicum aſſumpto ingenio*. Huc pariter ſpectat, quòd[f] Ariſtophanes Carcini poëtæ filios ὀρτυγας, ὀικογενεῖς, ideſt, domeſticas Coturnices, aut potiùs domi genitas vocauerit, quòd uidelicet domi continuè inter ſe contenderent: quare ὀρτυγὶου ψυχὴν ἔχειν, hoc eſt *Coturniculæ animum habere*,parum rectè, utpotè contrà auis naturam, prouerbialiter deformidoloſo,& puſillanimo homine Antiphanes comicus apud Athenæum hoc uerſu protulit.

[f] *In pace.* Carcini Poetę filij. Coturnices dicti. Coturniculæ animũ habere.

Σὺ τί ποιῶν δύναιο ὀρτυγὶου ψυχὴν ἔχων.
Tu quid facere valeas, Coturnicula animum habens.

Meticuloſi enim homines non pugnant, uel ſi cogantur pugnare, terga, vbi poſſunt, uertunt: è contrario Coturnix ſponte dimicat, & niſi victa, ac plerunque niſi vulneribus acceptis pugnam deſerit. Haud ab re fuerit hîc docere, quomodo Coturnices per ſe alias pugnaces, pugnaciores reddantur[g]. Dioſcorides author eſt Adianti herbæ eſu ad pugnam accendi. Quod ſi itaque pugnantium domini milij uice pugnaturis exhibuerint præliabuntur audaciùs, aduerſariasq; facilè ſuperabunt. Id verò inter Coturnicum, Perdicum & Gallorum prælium differentię eſt, quod illæ in pugna cantent, Perdix ante aggreſſam dimicationem, Gallus poſt debellatum hoſtem.

Meticuloſorum pugna. Vt pugnaciores reddantur.

[g] *l.4.c.131.*

CORPORIS AFFECTVS.

EPILEPSIA, ſiue Comitiali morbo Coturnices tentari, author eſt[a] Plinius: idq; non pauci, referente Aloiſio Mundella, noſtro tempore obſeruârunt.[b] Ariſtoteles tamen inueſtigans cur ſolis hominibus oculi peruertantur, ſolos eos inter omnia animalia epilepticos eſſe aſſeuerat. Sed Ariſtotelem hallucinatum eſſe non ſola Coturnix teſtatur, ſed multa etiam alia animalia.[c] Hippocrates in primis Capras, & oues eo morbo uexari tradit. De Capra idem profitetur Plutarchus, atque propterea veteres ſacerdotes ea vehementer,ut morbida abſtinuiſſe,quamuis contrà Varro neget eam epilepticam fieri.[d] Iulius Cæſar Scaliger, canes ea lue interiiſſe ex ipſa experientia teſtatur,quemadmodum &[e] Cęlius, qui præter canes Feles addit, & arietem; Abſyrtus equos: Brodæus Accipitres, & Gracculos.[f] Aloiſius Mundella ſe ab alijs accepiſſe refert, Capos Gallinaceos, Alaudas, Picas epilepſia torqueri. Ex quibus conſtare arbitror lapſum Ariſtotelis,nec non ipſius Plinij, qui præter homines ſolas Coturnices hoc morbo laborare ſcripſit. Dici tamen poteſt ad defendendum Plinium, non ſolas quidem Coturnices poſt hominem, ſed illas potiſſimum huic morbo obnoxias eſſe. Baptiſta verò Mantuanus id in Coturnice negare non veretur,uti ex hoc uerſu videre eſt.

[a] *Lib.10. Sect. 10.*
[b] *Probl.49.* Ariſtotelis error.
[c] *Lib. περὶ τῆς ἱερῆς νόσου.* Animalia epileptica.
[d] *In Comm. Ariſto. de Plant.*
[e] *l.6. antiq. lect.cap.7.*
[f] *L.3.c.23.*

Hercules nunquam morbo afficienda Coturnix.

Sed huius auctoritas apud me tanti non fit, ut circa eam me exerceam. Nondum tamen vidi aliquem;qui rationem afferat,cur eo morbo Coturnix laboret, præter unũ[g] Galenum qui multos propter Coturnicum eſum in muſculorum diſtentiones incurriſſe ſcribit, quoniam veratrum illæ comedant. Sed niſi aliquis aliã rationem aſſignet, nondum Galeno acquieſcam,quia Veratrum, quemadmodũ paulò antè ex Dioſcoride dixi,epilepticos curat, tantum abeſt, vt Epilepſiam inducat: neque etiam homines crediderim ex harum auium eſu diſtentionibus corripi. Nam has aduerſus morbum illum valere ſuo loco dicam: præterea omnia illa, quę recenſuimus animantia epilepſia afficiuntur, quæ tamen veratro paſci nemo dixerit.

[g] *In comm. lib.6.Hipp. de morbis cõm.tex.36* Galeni opinio cur Coturnix epilepſiam patiatur, explosa.

SYM-

Digitized by Google

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

COTVRNICEM tradunt reperto aquæ etiamsi lympidissimæ fonte simul ac biberit, reliquam aquam rostro pedibusq. corrumpere, lutosumq; reddere, puluere etiam in eo ingesto: quod facere eã hactenus multi credidere, ne quodpiam aliud animal eius potu fruatur: a qua nimirum auis natura tanquam inuida, improba, ac maligna Aegyptij etiam argumento sumpto malignum hominẽ per eius hyeroglyphicum significârunt. Verùm cùm nonnulla animalia suapte natura puram in potu aspernentur, turbulentamq; & crassam præferant, ut exempli causa Cameli, quos aiunt, qui eorum naturam perspectam habent, non è fluuio prius bibere, antequam pedibus protrita terra aquam eius spissiorem reddiderint. Nec alio Elephanti quoque potu gaudent, quos autem ideo turbidam reddere volunt, ne imaginis suæ toruitate terreantur. Itaque non absurdè, meo iudicio quispiam dixerit, & nostram Coturnicem id ob occultam aliquam cum horum aliquo, vel forsan vtroque amicitiam, vel quia ipsa fortassis tali potu delectetur, non malignitate, aut inuidia aquæ, postquam potauit, puluerem ingerere, si modò verum est quod hoc faciat: nemo enim grauissimorum tradidit. Grauissimos voco Aristotelem, Plinium similesq; alios, qui de animalium natura scripsêre: apud quos illud quoque non reperias, quod de eadem aue, & Luna Orus Apollo referente Pierio Valeriano prodidit, atque hoc docti videant, nunquid sympathiæ an antipathiæ, quam hæc auis cum Luna habet, adscribendum sit. Est autem hoc, atque his verbis à Valeriano traditum. Quotiescunque Luna oritur, Coturnix inauspicatos clamores excitat aduersus eam, non quæ Deam saluere iubeat, aut laudatione prosequatur, ut solem Gallinacei, sed manifestissima det indignationis aduersus eam signa, quod apud ipsos (Aegyptios) magna dabatur impietati: cùm summo Lunam cultu prosequerentur. Antè omnia autem terram fodicat (ita intelligendum τοὺς γὰρ ἐμπροσθίους ποδὰς σκάλλοντι ἀναγκαῖον τὴν γῆν) pupillasq; identidem sibi conscribillat, utpote quæ indignè ferat Lunam apparere, quam neque quidem intueri patitur: atque eadem facit in ipsius Solis tam diuini astri exortu: qui mos nonnullis Aethiopum nationibus in Solis ortu, quem velut hostem maximè reformidant, & ne spectent in loca palustria fugientes, vbi non alia fruticum, aut syluarum copia fuerit, ibi delitescunt, Deum omni execratione prosequentes. Hæc ille, ubi etiam annotat, in uulgato codice Græco mendum animaduerti, in quo nimirum Oryx quadrupes animal pro Coturnice positum & ita traductum: neque enim, inquit, hic quicquam de Oryge apud Orum, apud quem in ueustis codicibus manuscriptis Ὄρυγα, non Ὄρυγα legas. Et eodem capite vulgati etiam codices habent τοῦτο μόνον τῶν πτηνῶν, quod satis manifestum facit de aue, non de quadrupede hæc dici. Pelicanum, & Coturnicem sibi inuicem dissentire uolunt. *De Coturnicis exitio*, inquit [a] Aelianus, *Pelecanus acerbè, & crudeliter cogitat: rursus Coturnix ab eo vehementer dissentit.*

Coturnix bibẽs cur aquã turbet.

Maligni hominis hieroglyphicũ

Cameli turbidã bibũt.

Elephanti cur bibituri aquam turbent.

Coturnix cur puluerẽ in aquã purã ingerat, opinio authoris.

Grauissimi authores q̃.

Coturnix an cũ Luna sympathiã habeat.

Aegyptij Lunam honorant.

Coturnix Lunã nõ intuetur.

Aethiopib⁹ Sol hostis est.

Pelicanus & Coturnix hostes.

[a] *L. 6 de Animal. c. 49.*

CAPIENDI RATIO.

RATIO capiendi Coturnices diuersimoda admodum est, prout nimirum anni tempus expostulat. Siquidem vbi primùm ad nos accedunt, segetesq; etiamnum viresc unt, masculi fœminas propter libidinem prosequuntur, atque ita fœminâ inclusâ caueæ, uel etiam fistulâ ex osse, & corio confectâ (nostri Quagliarolo, Piceni Truffello, Galli teste [a] Bellonio Cursalet uocant,) illectæ retibus ab Aucupibus irretiuntur: atque hoc de maribus dixi, quia paucæ admodum fœminæ eo modo capiuntur. Sed elaborandum est, ut fœmellæ uenatrices egregiè canant: canere uerò hoc pacto eas docent: inclusas caueis cystæ includunt, ut planè in tenebris habeantur, mane uerò, & uesperi alternatim apposita candela, aut lucerna milium in cibum exhibent, idq; tandiu continuant, donec iam egregiè pulchrum illud suum Coturnix didicerint: ad hanc siquidem uocẽ allecti mares, ceu ad coeundum inuitati ocyssimè accurrunt, & seipsos in extensa retia præcipitant: tantoq; nonnunquam impetu id facere uisi sunt, ut antequam auceps extendere retia posset, caueam perforare uoluerint, eorum præsentiam minimè expauescentes: quin imo quod amplius est, retia ipsa fregerint. Sed hoc modo paucæ capiuntur; plurimæ uerò, quin innumeræ cùm primum

Mares ut capiantur.

[a] *L. 5 de Auib. c. 17.*

Quomodo doceantur canere.

Quando multæ capiantur.

eùm primùm mare tranſuolant, feſſæ ſcilicet, ut Baptiſta Mantuanus huiſce uerſibus expreſſit.

Atilla in cenas veniunt, venit aſſa Coturnix,
Nam genus hoc auium dum ſe ſuper aequora magnis
Vere refert turmis volitans in retia feſſum
Viſa cadit, capiturq; manu peregrina volucris.

In Latinis Circa Neptunium Italiæ oppidum (inquit Blondus) aucupium eſt Coturnicum. Nam cùm ad prima Vêris ſigna Hirundines, & ſimul cum ipſis Coturnices tranſmiſſo mari Infero in Italiam redeunt, omnia Antiatum quondam littorum ſupercilia paſſus quinque millia Neptunienſes contiguis retibus complent, ſedenſq; vnuſquiſque in fundi proprij, & magno pretio comparati loco ad particulam propriam retium venientes noctu Coturnices ſtula illectat: & cùm turmatim illæ retibus intricentur, ſi aliqua de longiſſimo volatu feſſa extra rete in ſabulum ceciderit, eam auceps manu percipit, fuiſſeq; audiuimus intra menſem vnum, quo id continuatur aucupium, dies aliquot, in quorum ſingulo centies huiuſmodi auicularum mille ſit captum. Hactenus Blondus. Ad cuius narrationis confirmationem placuit referre hoc loco, quæ antè aliquot annos D. Franciſcus Arriuabenus Mantuanus à cubiculo illuſtriſſimi, ac reuerendiſſimi Cardinalis Paleoti ſuper eiuſdem loci aucupio ad illuſtrem D. Camillum noſtræ Vrbis quondam Senatorem ampliſſimum dictiq; Cardinalis germanum ſcripſit in hæc verba. Quid Neptunij, vbi triduum pernoctauimus, viderim tibi ſignificare non grauabor. Cùm hinc illuſtriſſimus Cardinalis germanus tuus diſcederet, Aſturam (alterius, ni fallor, oppidi nomen eſt) viſitatum us, vix oppido egreſſi incidimus in Coturnicum aucupium. Retia quatuor millia paſſuum explebant, & maximus auium numerus capiebatur. Dicebant aucupes eò ferri ex Barbaria, vnicoq; volatu mare tranare, ſub veſperam diſcedere illine, huc verò ſummo manè appellere, ſeſe quandoq; ſemen Naſilici auium ingluuie exemptum terræ commiſiſſe, feliciterq; germinaſſe, quod certè celerrimi itineris inditium eſt. Præfectus loci interrogatus, quot hoc manè captæ eſſent, ex aucupum relatu fide decem, & amplius millia reſpondit. Quod veriſſimum fuiſſe ſequenti die comperi, quin imo multò plures capi, cùm interim aucupes uenti inculparent iniuriam, vtpote qui aliò eas defferret: & reuera ventus flabat vehementior, adeo ut appellens quædam nauis, dum pranderemus, vix portum tenere poſſet. Aucupes captas Neptunium ferunt, & Ὀρτυγόπυλοις Romanis harum duntaxat auium gratia huc migrantibus vendunt, centurias ſingulas quindecim Iulijs, hoc eſt, aureo cum dimidio. Hactenus ille. Iam verò dicendum reſtat, quomodo capiantur, cùm libido ceſſerit, & nullam iam amplius vocem edunt. Tunc ſagaci, venandiq; artem edocto cane opus eſt, qui eas ceu digito monſtret, ſimulq; in unum locum coire cogat, ut ita ab aucupibus rete ab vtraque agri parte ferentibus, duobus nempe, cooperiantur. Galli, teſte Bellonio, id genus retis tiraz uocant, noſtri tragino. Depingit elegànter admodum hunc cum cane aucupandi Coturnices, & Perdices modum Angelius Bargeus hiſce carminibus:

Neptunienſes vt Coturnices capiant.

Franciſcus Arriuabenus.

Aſtura.

Retia maxima.

Quomodo capiãtur cũ nõ turgent libidine.

Tiraz apud Gallos q.d.

Praterea latos quoties tendis in agros
Pradaturus aues, quarum Latona tuetur
Alma genus: ſeu ſit Regum gratiſſima menſis
Coturnix magno quondam dilecta Tonanti:
Siue ſit inuenta primum cui lamina ſerra
Attulit exitium miſera malè prouida Perdix:
Ipſe tibi aucupij catulus dux, ipſe magiſter
Anteferat celeres greſſus, paſſimq; pererret.
Cùmq; adeò ſteterit campis immotus, & ore
Deſpiciens crebro caudam vibrárit: inanes
Rumpe moras omnes ſubito, & cana retia pande:
Quæ tecum ſublata manu comes vnus, & alter
Subſtellant, raptimq; tegant volucreſq; canemq;

Auguſtinus Gallus inter alios Geoponicos recentiores facilè princeps maximum numerùm ſimul capi ſcribit Auguſto menſe cùm iam abitum parant, ſi Coturnix quæ ab Aprilis initio uſque ad Iulij menſis exitum in tenebris reſeruata fuit, tribus horis ante exortum ſolem in medio agro milio conſito collocetur. Ad hanc enim, inquit, cantillantem non ſolùm illæ accurrent, quæ in eodem agro exiſtunt, verùm etiam omnes aliæ, quotquot cantillantis uocem audierint. Hanc capiendi rationem [a] Oppianus non uidetur ignoraſſe, inquiens. *Coturnices noctu retibus, quas nubes vocant capiuntur, clamantibus alys natu maioribus*

[a] *In Ixeut. lib. 3.* Retia nubes dicta.

(παλαιοτέρων,

(παρωτίδων, iam olim captis, vnde forsan verbum παλώειν fa. um, de quo nos fusiùs in Columbarum tractatu agemus:) *ad quarum vocem dum accurrunt, in sagenas incidunt. Interdiu etiam in terra hoc modo capiuntur: Retis extenso aliquis tunicam supra caput erectam calamis vtrinque sustinens mouet paulatim progrediens: metuunt illæ sibi, & dum vestis huc illuc nutantis vmbram fugiunt retium laqueis innoluuntur.* Docet idem Gallus, quomodo alio genere retis, quod ſtruſam vocari ait, item alio, quod piombinã. magna multitudine ſimul capiantur, quæ omnia lector ipſe per ſe legere poterit. Creſcentienſis etiam deſcribit aliqua, quibus capiuntur, retia, de quibus in Perdice egimus. Vbi ex Clearcho quoque deſcripſimus, quomodo ſpeculo eis inſidiemur. Qua ratione verò ab Accipitre capiantur, in huius etiam tractatu luculenter oſtendimus. Struſa. Piombina. In Auib. Midias Ortux dictus.

COGNOMINATA, & Denominata.

APVD [a] Ariſtophanem Midias quidam Ὄρτυξ cognominatur his verbis Καὶ γάρ ἥκω (ἧκεν pro ἰώκει, vt Suidas interpretatur) Ὀρτυγὶ ὑπὸ στυφοκόμπου τὴν κεφαλὴν πεπληγμένος, quo loco Scholiaſtes, *Ammonius*, inquit: *Midiam putauit* Ὄρτυγα cognominatum eſſe διὰ τὸ κυβωτὴν εἶναι, καὶ ἐν πυρῷ (fortè γυρῷ) τὰς Ὀρτυγας κόπτειν. *Nam & alibi* μειδίαν Ὀρτυγοκόπον appellat: *& alibi rurſum Gallinaceorum ſtudioſum eum fuiſſe ſcribit. Traducitur aliquis tanquam vir improbus, & fur publicæ pecuniæ,* πτωχαλαζών. *Habent autem plerique codices* στυφοκόπου *dictione obſcura; quam aliqui interpretantur Coturnicem pugnacem* παρὰ τὸ στερεῶς κόπτειν: *ficto nomine auis* παρὰ τὸ καλάπτειν τὴν κεφαλὴν, ὅ συμβάινει τοῖς Ὀρτυξί. *Dionyſius Zopyrus* ὀρτυγόπομπα *legit, & μ litteram, (propter carmen, aut forte de induſtria, vt ſimul* κόμπον, *id eſt, factum hominis notaret) inſertam ait.* Hæc ille. Mihi quidem, inquit Ornithologus, in mentem venit poſſe etiam τυφοκόμπου legi apta ſignificatione & hominis, qui notatur, moribus conueniente: ſunt enim τῦφος, & κόμπος vocabula ſynonyma, quibus factum, & ſuperbiam Græci appellant. Erat autem Midias homo faſtuoſus, & inde πτωχαλαζών etiam cognominatus. Vt ſenſus ſit Midia vocabatur Ὄρτυξ, eò quòd præ nimio faſtu Coturnicem capite ictam referret. Videntur enim Coturnices in ludo ab hominibus, vel ipſæ inter ſe certantes percuſſæ, præſertim pugnaciores, vt & Gallinacei, caput, & ceruicem magis erigere. Sed vide, nunquid etiam ita cognominatus Midias fuerit propter contentionem, ſeu contentioſam naturam. Nam eidem [b] Ariſtophani alibi Carcini Poëtæ Tragici filij, quos tres fuiſſe Scholiaſtes eius memorat. Ὄρτυγες etiam dicti ſunt ab eadem indole, vti ſuprà annotauimus, quamuis [c] Cælius arbitretur ita cognominatos à paruitate corporis, *nam*, inquit, *Corpore minutuli, perbreueſq; Ortyges dicuntur.* At hoc noſtræ opinioni non repugnat. Solent enim eiuſcemodi homunciones admodum contentioſi eſſe: cuius rei mihi exemplum eſto famulus meus monſtroſæ (ſi paruitatem ſpectes) propemodum ſtaturæ, vix pygmæo maior, tam verò ſuperbus, vt nihil præter rixas, iurgia, blaſphemias, & contentionem in ore habeat, etiamſi nemo ei occaſionis tantillum præbeat, adeo vt ne mei ſæpe rationem habeat. Iam proſequamur. Apud [d] Athenæum etiam vir quidam Ὀρτύγης nominatur. De Ortygia inſula ſuprà diximus, hoc modo hic addentes aliquos eſſe, inter quos etiam Nicander eſt, qui ita dictam volunt ab Ortygia oppido. Quod fortè dicere voluit [e] Vergilius, inquiens:

Linquimus Ortygiæ portum.

Fuit & Ortygia alia circa Siciliam ex oppoſito Plemmyrij Siciliæ amnis, quæ ponte iungitur Syracuſis, & fontem habet Arethuſam, cuius pariter meminit Vergilius canens.

Sicanto prætenta ſinu iacet inſula contra
Plemmyrium vndoſum: nomen dixere priores
Ortygiam, &c.

Ephesus etiam Ioniæ vrbs olim, vt ſcribunt Euſtathius, & Stephanus Ortygia dicta eſt. Auguſtinus Niphus Accipitrem Qualearium appellat, qui Qualeas, hoc eſt Coturnices capiat. Sed vide nunquid is idem ſit cum Perdicario, vel hunc dicere voluerit. Corqualeatum Galli nonnulli menſem Aprilem nominant, eò quòd tunc fermè cantillare Coturnices occipiant. Hollandi, quemadmodum ſuprà diximus, Brioniæ acinos Quartelbeyen dicunt, quòd his Coturnices veſcantur.

[a] In Auib. Midias Ortus dictus. Στυφοκόπος.

Midias cur Coturnix dictus.

[b] In pace. Carcini Poëtæ filij, Coturnic. cur vocati.

[c] L. 26. Ant. lect. c. 25. Paruuli sũt cõtentioſi.

[d] Lib. 6. Ortyges uir. Ortygia inſula.

[e] L. 3. Æn. Ephesus.

Accipiter Qualearius Aprilis cur Corqualeatus dictus. Quartelbeyen.

HISTO-

HISTORICA.

Populum Iſraelitic⁹ Coturnicib⁹ ſaturatus.

ISRAELITICVM populum, dum Moyſe duce in deſerto degeret, & terram à Deo promiſſam peteret, in itinere ei obmurmuraſſe teſtantur ſacra Biblia,& carnes quibus veſcerentur non ſine alterationibus à Moyſe expoſtulaſſe: Deum verò obmurmurantibus Coturnices immenſa ac innumerabili copia, necnon & Mannam, quibus ceu delicatis cupedijs gulam explerent, immiſiſſe. Legitur hæc ſacra hiſtoria in [a] Exodo his verbis ex traductione, quam ſemper ante oculos quiſque uir Chriſtianus habere debet, vulgata: *& murmurauit omnis congregatio filiorum Iſrael contra Moyſem & Aaron in ſolitudine: dixeruntq;, vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Aegypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate, &c. Locutus eſt Deus ad Moyſen dicens, Audiui murmurationes filiorum Iſrael, loquere ad eos, veſpere comedetis carnes, & mane ſaturabimini panibus: ſcietiſq; quod ego ſum dominus Deus veſter. Factum eſt ergo veſpere & aſcendens Coturnix cooperuit caſtra, mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum.* [b] Flauius Ioſephus etiam hanc hiſtoriam in ſuos libros tranſtulit velut ſacræ paginæ calcar addens, atque in hæc verba, Sigiſmundo Gelenio interprete, ſcribens. His auditis Moyſes deſcendit ad multitudinem: illi verò animaduertentes promiſſionibus diuinis lætum,& ipſi poſito mœrore vultus hilares ſumpſerunt. Tum ille ſtãs in medio concionis ait ſe præſenti neceſſitati à Deo remediũ afferre, nec ita multò pòſt magna uis Coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus ſinus alit, ſuperato interiacente mari,longo uolatu feſſarum, qui alioquin etiam non eſt ſublimis, in Hæbreos defertur. Illi verò cibos diuinitùs oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moyſes rurſum ad ſupplicationes vertitur ob auxilium à Deo promiſſum ſimulatq; exhibitum: qui ad hunc modum paſtis, alia mox alimenta demiſit. Nam interim, dum Moyſes palmas deprecabundus attollit, ros de cælo dilabitur: qui cùm manibus eius hærens concreuiſſet, ſuſpicatus illo hanc quoque alimoniam à Deo demitti, deguſtat: lætuſq; re comperta, turbam ignaram, & putantem hyberba tempeſtate ningere, monet opinione falli, nec vulgarem rorem de cælo deſcendere, ſed alimoniam, quæ ope alia deſtitutos periculo famis eximeret, ac mox præguſtatum offert, &c. Meminit eiuſdem Dei erga Iſraelitas amoris [c] Pſalmographus inquiens. *Petierunt, & venit Coturnix: & pane cali ſaturauit eos. Dirupit petram & fluxerunt aque* &c. Dirupit petram, nempe Moyſes, à quo rurſum murmurantes potum extorquebant. In hac enim ciborum copia interuenit magna potus inopia, ut interim [d] Philonis Iudæi verbis vtar ex interpretatione eiuſdem Sigiſmundi Gelenij, iamq; deplorata erat ſalus omnium, cùm Moyſes ſumpta illa ſacra uirga, per quam in Aegypto prodigia patrauerat, numine correptus rupem percutit, quæ ceu vena opportuno ictu aperta ſeu aquis tum primùm eò corriuatis per occultos cuniculos erumpentibuſq; præ impetu more fontis tantum profudit, quantum ad ſitis remedium, & ad diuturnam aquationem ſufficeret tot millibus. Vt verò ad Coturnices regrediamur, dubitare quiſpiam poſſit, vnde tanta Coturnicum copia à Deo accerſita ac in tot millia hominum, eorumq; ſtolida carnium fame laborantium immiſſa? Cui vſus eiuſdem Philonis verbis reſponderim, illum non nouiſſe ſcilicet Deum, nec quærere vt agnoſcat: alioqui certo certius ſciret miracula iſta eſſe Dei ludrica collata cum ſerijs operibus, quale eſt creatio cæli cum fixis, erraticiſq; ſideribus, lucis, diei, Soliſq; productio, itidemq; nocturni Lunaris luminis, terræ fundatio in rerum meditullio, inſularum, & continentis immenſa magnitudo, animalium, ſtirpiumq; in tot ſpecies diuerſa uarietas: ad hæc maris æſtuaria, fluuiorum curſus, præterea tot mutationes aëris, tempora diſcreta annuis horarum uicibus, alieq; pulcherrimę res innumerę, quibus recenſendis vix tota hominis vita ſufficiat, quę nec ad vnius cuiuſpiam mundi partis miracula ſingulatim excutienda ſatis ſit, etiamſi contingeret longiſſima. Verùm iſta cùm digna ſint admiratione maxima contemnuntur propter conſuetudinem: quæ autem inuſitata ſunt, quamuis minora miramur, indulgentes nouis imaginationibus. At redeamus in uiam, & ne uideamur fruſtrâ, aut impiè de hac dubitatione locuti, addemus quę ſuper eodem miraculo ſacra pagina habet, nam & ibi ipſemet uidetur Moſes vix potuiſſe adduci, vt crederet, quomodo Deus tanquam gentem ad nauſeam uſq; ac per multos dies carnium eſu exaturaret, ſed [e] ſacra uerba adducamus, quę ſic habent: *Vnde mihi carnes vt dem tanta multitudini? Flent contra me,* (inquit Moyſes) *dicentes: Da nobis carnes, vt comedamus. Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc populum, quia grauis eſt* &c. *Populo quoque dices,*

[a] *Cap. 16.*

[b] *l. 3. Ant. Hebr. 4. 1.*

Manne deſcriptio.

[c] *Pſal. 104.*

[d] *L. 1. de vita Moyſ.*

Moſes aquâ dat miro modo Iſraelitis.

Dei omnipotentis opera.

Moſis dubitatio.

[e] *Num. 11.*

quoque dixes (verba Dei sunt ad Moysen) *Cras sanctificamini, & comedetis carnes. Ego enim audiui vos dicere. Quis dabit nobis escas carnium? Bene erat nobis in Aegypto. Vt det vobis Dominus carnes, & comedatis: non vno die, vel duobus, vel quinque, aut decem, nec viginti quidem, sed ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras, & vertatur in nauseam*, &c. *Et ait Moyses ad Dominum, sexcenta millia peditum huius populi sunt: & tu dicis, dabo eis esum carnium mense integro? Nunquid ouium, & boum multitudo cadetur, vt possit sufficere ad cibum? Vel omnes pisces maris in vnum congregabuntur, vt eos satient? Cui respondit Dominus. Nunquid manus Domini invalida est? &c. Ventus autem egrediens à Domino arreptas trans mare Coturnices detulit, ac demisit in castra itinere quantum vno die confici potest ex omni parte castrorum per circuitum, volabantq; in aëre duobus cubitis altitudine super terram. Surgens autem populus toto die illo, & nocte, ac die altero congregauit Coturnicum multitudinem*,. Quam multitudinem exprimere cupientes [f] Psalmographus, & [g] Philo Iudæus; ille eas puluери, & maris arenis, hic nubibus assimilabat. *Nubes*, inquit hic, *Coturnicum aduolabat à mari tota castra inumbrans, terræ tam propinqua, vt facilè præberet aucupium.* Ille verò sic habet. *Transtulit austrum de cælo, & induxit in virtute sua Africum. Et pluit super eos sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata. Et ceciderunt in medio castrorum eorum circa tabernacula eorum, & manducauerunt, & saturati sunt nimis &c.* Meminit ex Christianis doctissimus inter alios Poëtarum [h] Prudentius sub rubrica, Manna in deserto datum, canens:

[f] *Psal. 76.*
[g] *L. 1 de vita Moysis.*
[h] *In Dittochæo.*

Panibus Angelicis albent tentoria Patrum
Certa fides facti tenet vrceus aureus exin
Seruatum Manna, ingratis venit altera nubes
Atque auidos carnis saturat congesta Coturnix.

MYSTICA.

VIDEAMVS modò quod nobis sacra illa, quam iam recensuimus, historia mysterium doceat. In cuius traditione nihil à nobis afferetur, nisi quæ S. R. E. Doctores, atque Antistites scriptis mandauêre. Attingit in primis hunc locum Diuus [a] Cyrillus Archiepiscopus Alexandrinus explicans illa Saluatoris verba. *Sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum: panis enim verus est*, &c. Atque Coturnices illas legem quodam modo denotare hoc pacto docet. Nunquam enim, inquit, auis hæc volatu effertur, sed propè terram semper volat. Nam & disciplina legis, terrestris quodammodo est, animalium oblationes, & purificationes continens Iudaicas, quibus illi non multum è terra leuabantur. Vesperè autem traditur, vel quia magna obscuritate figuræ legis inuoluuntur, vel quia mundus tenebrarum effusione tenebatur, luce vera carens, quæ est Christus. *Ego*, [b] inquit, *lux in hunc mundum veni*. Cognituros autem ait, quod Dominus eduxit eos ab Aegypto: quia vniuersalis quædam ac confusior in Mosaicis libris salutis cognitio solummodo est. Nondum enim aderat gratia, quod ipse significauit dicens: *Mane videbitis gloriam Domini, dum det vobis panes in saturitate.* Solutis enim nocturnis legis iam tenebris, & Sole nobis intelligibili orto, præsentis Domini gloriam intuentes, copiosissimè panem cælestem, ipsum rursus Christum assequimur. Factum est ergò vespere, & ascendens Coturnix operuit castra: manè quoque ros iacuit per circuitum castrorum; quumq; operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine album, & minutum quasi coriandrum. Considera rursum spiritalium ordinem sensuum. Nam de Coturnice quidem dicitur, quòd castra operuit: de manna verò quia cessante rore manè de cælo descendit per circuitum castrorum in facie deserti. Legalis enim disciplina, quam per Coturnicem intelleximus, figuris, atque umbris Iudæorum populum contegit. *Latet* enim (ut ait [c] Paulus) *velum in corde ipsorum, & cæcitas ex parte*: sed posteaquam manè factum est, oriente iam sole uero, Euangelica doctrina fulgente, quum etiam ros, id est rudis, & pruinosa legis obseruatio iaceat, atque desinat (finis enim legis, & Prophetarum Christus) tunc uerum de cælo descendit manna, tunc Euangelica doctrina rutilauit non in Hæbreorum congregatione, atque Synagoga, sed per circuitum castrorum in facie deserti, & solitudinis, in omnibus uidelicet gentibus, in ecclesia gentium. Hęc, & quæ subsequuntur D. Cyrillus. Cui astipulatur [d] Beda in hunc modum. Potest quidem & uolucrum esca ueteris legis significare eloquia, quæ populum carnalem, tanquam carnalem eleuat, per uerba diuinitus missa. Per uolatilia, unde & uespere dantur, finem habent. A manifesto lumine fidei datur manna populo Dei, id est Christus, qui est panis uiuus. Hoc

[a] *L. 3. Euang. Ioan. c. 34.*

Lex per Coturnices denotata.

Cur uespere immissæ dicantur.

[b] *Ioan. 12.*

[c] *2. Cor. 3.*

[d] *Expos. in Exod. c. 19.*

Manna est Christus.

uus. Hoc autem volucrum genus apud Hebræos vocatur Coturnix, apud Græcos Ortygometra, auis marina in Latina: (quod poſtremùm apud neminem legas, præterea Ortygometra Græcis longè alia auis eſt, quàm Coturnix.) Alij dicunt per Coturnicem humanitatem Chriſti poſſe intelligi; per mannã ipſius diuinitatem. Veſpere enim Coturnix percutitur, quando carnis Chriſti occiſionem ſignificat. Manè manna diuinitatem, corpori præcellentiam, nobis myſterium ſapientiæ, & corporis Chriſti notantur (ita habet exemplar Baſilieæ impreſſum.) Alibi rurſus idem [e] Beda, poſtquam per has volucres, & eſcas niſi prædicationes diuinitùs miſſas intelligi dixiſſet (quæ tranſcurrunt per verba ſonantia, quaſi per aëra volatilia pennata, quibus per fidem paſcantur hi, qui ad patriam regni cæleſtis peruenire contendunt.) ſubiungit: Poteſt quidem & volucrum eſca ſignificare legis eloquia, quæ plebem carnalem tanquam carne alebat, per verba diuinitùs miſſa quaſi per volatilia. Vnde & veſpere dantur, quia cuncta, quæ carnaliter illis conceſſa ſunt, finem habitura erant: manifeſtato autem lumine fidei datur manna populo &c. Vt modò de ethnicis aliquid dicamus, habebat & hoc auium genus ſua apud illos myſteria. Namque teſte Solino in Latonæ tutela exiſtimabantur conſtitutæ: quoniam hæc Dea, ut inter fabuloſas transformationes latiùs dicetur, ex Ioue in Coturnicem transformato Dianam, & Apollinem concepiſſe crederetur, eoſq; in Delo inſula, quæ poſt Ortygia dicta eſt peperiſſe, licet alij aliter hanc fabulam recenſeant. A Phœnicibus verò Herculi Coturnices immolari ſolitas Eudoxus Cnidius in libro primo circuitus terrę ſcribit referente [f] Athenæo, quia Hercules Iouis, & Aſteriæ filius in Lybiam proficiſcens, & interfectus à Typhone, Iolao Coturnicem ei admouente, & præbente olfaciendam, reuixerit. Illum enim cùm orbem terrarum ambiret, & peragraret, hoc animali, inquit Athenæus delectatum fuiſſe. Iacob. Dalechampius hoc addit ſcholiolum, vel eius eſu aut ſpecie. Sed quid ſi ob epilepſiam, qua Hercules laborabat, eiq; nomen fecit? vt ſcilicet hanc auem ſecum ferret, vt quotieſcumq; hoc caduco morbo torqueretur, eius opera ceu reuiuiſcens acceſſionem breuiorem redderet. Coturnicem huic morbo opitulari ſuo loco dicemus. Heliodorus Pertinacem refert boum, & Coturnicum greges præmiſiſſe partim, ut ex vnoquoque genere ſacrificaret hecatomben, partim populo inde pararentur epulæ: verùm non addit, cui hecatomben illam ſacrificaret, putarem tamen Herculi. Iuuenalis traducens eos, qui cùm pro amicorum, uel Parentum ægrotantium ſalute ne minimum quidem ſumptum facerent, pro diuitibus orbis, quorum hæreditatem expectabant, magnificè impendebant, canebat,

Christi humanitatem Coturnix ſignat.

[e] 40. 8. in Quæſt. ſup. Exod. 23.

Coturnices cur Latonæ ſacræ.

Herculi cur ſacra Coturnix.

[f] Lib. 9.

Authoris opinio.

Pertinacis hecatombe.

Coturnix

Nulla vnquam pro patre cadet.

Meſicani Coturnices immolant.

Meſſicani Peruenſes, ac multi alij noui orbis incolæ ſuis idolis etiam Coturnices immolant: idoliq; caput, quod ſiccitatibus, pluuijs, & ſterilitati præerat, Coturnicum pennis exornant.

MORALIA.

Migratio Coturnicũ id ſignat.

COTVRNICVM ex noſtris hiſce ad alienas terras migratio, eorum ad unguem conditionem uitæ exprimit, qui procelloſum huius mundi pelagus nauigantes toto corde cæleſtes ſedes affectant. Illæ enim gregatim uolant, & ducem eligunt itineris, hi ſimul degere gaudent, & ducem unum ſequuntur: illæ Auſtrum uitant, & Aquilonem quærunt: hi carnales huius mundi proſperitates fugiunt, pœnitentię ſe, ſuaq; committentes per hanc ad littora cæli facilius pertingunt, nam, ut ait D. Gregorius, *mala, quæ hic nos premunt, citius ad Deum venire compellunt.* Quemadmodum uerò illæ longitudine itineris defeſſæ, quo quieſcant, locum quærunt, ita pariter eiuſmodi bonorum genus hominum durioris iſtius uitæ quam agunt, ſpatia trutinant, & ne longitudine eius deficiant, uires ſuas examinantes, paulatim hunc Oceanum penetrant. Quod contra nonnullos dictum eſto, qui à principio uitam aſperitatibus, ac omni moleſtiarum genere plenam inſtituunt, ac ſi primo impetu ad ſuperos iretur; at uix in medio itinere conſtituti, turpiter deficiunt, tantum abeſt, ut id continuent, aut perficiant. In quos illud D. [a] Pauli optimè quadrat: *Currebatis bene, quiſquis uos impediuit?* Sed proſequamur. Coturnices occiſo, qui comitabatur, & dux erat gregis, ab Accipitre, alieni generis alium ſibi in ducem adoptant: ita hi mortuo ſuo Paſtore, alterius Principis auxilium implorant, ne in Accipitres, hoc eſt ſæuos, rapaceſq; prædones, bonorum expilatores incidant: Principum enim eſt probos iuſtoſq; contra eiuſcemodi nequam homines, uindicare, tueriq;, maloſq; punire. Vel dic Coturnices ſignificare

[a] 5. ad Gal.

Principum munus.

Chriſtus bonorũ dux.

genus

Genus humanum, & patres veteris teſtamenti, quibus (quia ſtatim ac mare huius mundi emigrauerant, ab Accipitre Diabolo in infernum præcipitabantur) opus erat duce alterius generis, & naturæ videlicet Chriſto, qui opus ceu Dux præcederet, iuuaret, & ex unguibus eius eriperet.

SOMNIVM.

COTVRNICES, inquit[a] Artemidorus, his, qui eas libenter alunt, nuncios ſignificant per mare affuturos iniucundos & malos; & per mare quidem: quantum etiamſi ipſæ quidem vernaculæ regionis incolæ ſint, tamen per mare accedunt. Iniucundos verò, quòd pugnaces ſint, & breuis vitæ, & in ſodalitatibus, & amicitijs, & nuptijs, & vitæ commertijs, ſeditionum, & contentionum ſignificationem habent: & ægrotis, ſiquidem traijciant, mortem ſignificant propter vitæ breuitatem, non traijcientes, minus periculum. Sed & ad peregrinationem malæ ſunt: dolos enim, & inſidias, & deprædationem ſignificant. Nam & ipſæ è domibus diſcedentes, in manus incidunt eorum, qui ipſis inſidias ſtruunt.

[a] *L. 3. de ſom. inter. cap. 5.* Cur malos nuncios ſignificent.

HIEROGLYPHICA.

CERVS Apollo Niliacus narrat, eam fuiſſe Aegyptijs de Coturnicibus opinionem, vt in hieroglyphicis omnis immunditiei, & nequitiæ ſignum eſſe facerent. [a] Valerianus Pierius addit, ſacerdotes illos ſola hæc animalia ex volatilibus, quæ ciborum vſum præbent, nullo tamen mactationis honore illis habito, comediſſe, vt pote quæ contentionem quandam habere viderentur aduerſum præcipuum Deum illorum, Lunam videlicet, in cuius exortu Coturnices, aiebant, inauſpicatos clangores excitare, quemadmodum ſub rubrica de Antipathia, & Sympathia ſcripſimus. Perditiſſimæ item maligitatis hieroglyphicum Pierio recenſentur Coturnices, quòd poſtquam bibêre reliquam aquam, puluere etiam ingeſto, lutoſam reddant: ſed hoc ad Sympathiam cum quibuſdam alijs animalibus non refragante Pierio tranſtulimus. Orus Apollo item Coturnicis oſſe pro ſtabile, ac tutum quippiam eiſdem Aegyptijs ſignificatum fuiſſe ait, quoniam difficulter admodum huiuſce animalis os afficiatur, aut quiſquam patiatur.

Nequitiæ ſignum.

[a] *Lib. 24.* Aegyp. quo modo Coturnices ederent.

Perditiſſima maligitas.

Stabilitatis typus.

VSVS IN LVDIS.

COTVRNICVM veteres quàm ſtudioſi fuerint, iam ſuprà oſtendimus, & vel inde conſtat, quòd eas etiam in ludicris, tùm in ſerijs ludis alerent. Hinc (niſi fortè propter pugnæ voluptatem) Ὀρτυγομανία [a] Athenæo dicitur, hoc eſt, inſanus Coturnicum amor. Pueros in primis Coturnicibus colluſiſſe ex [b] Plauto habemus, eoſq; patritios. *Nam vbi eò adueni*, inquit, *quaſi patritijs pueris aut Mancdula, aut Anates, aut Coturnices dantur quibuſcum luſitent.* Et [c] rurſus: *Dic igitur me tuum paſſerculum, Gallinam, Coturnicem, Agnellam, hedilum.* [d] Plutarchus de Alcibiade ſcribit, ſub veſte Coturnicem geſtaſſe, cumq; aliquando plaudente populo in Senatum Athenienſem cooptaretur, præ lætitia auis oblitum fuiſſe, eaq; territa, & fuga ſe proripiente, maiorem ab Athenienſibus plauſum ſublatum, multoſq; ad capiendam auem accurriſſe: captam ab Antiocho gubernatore, & redditam, ideoq; hunc ſummoperè adamatum Alcibiadi. At is adoleſcens ſanè, non puer erat, neq; eſt quod cum aue colluſiſſe putemus. Cur igitur heros ille fortiſſimus aue ea delectatus? Pierius Valerianus magiſtram ei exiſtiſſe arbitratur, qui ſcilicet dato Pericli conſilio de ratione potiùs non reddenda, tranquillam ciuium ſuorum quietem perturbaturus eſſet. Sed huiuſmodi ratio neſcio num admittenda fuerit. Quid ſi dicamus ideo Alcibiadem Coturnicem ſecum portaſſe, quia auis eſt libidini plurimum indulgens, vt ſcilicet ille, qui ad luxum, & cæteras voluptates proclivis eſſet, auem quoque ſalacem, & voluptatibus deditam amaret. Nam & Ariſtophanes amatores pueris, quos depenbant, alios Coturnices, alios Pophyriones, alios Anſeres donare ſolitos ſcribit. Atque huc ſpectare videtur, quod M. [e] Antonius ſcribit, nempe ſe à Diogneto

Ὀρτυγομανία.

[a] *Lib. 11.* Pueri Coturnicib' ludunt.

[b] *In Capt.*

[c] *In Aſin.*

[d] *In Alcib.* Alcibiadis Coturnix.

Alcibiades cur Coturnicem ſub veſte ferret

Coturnices amatis donatæ.

[e] *Vita.*

Diogneto didiciſſe, ne animi cauſa Coturnices aleret, aut ſimilium rerum (impudicarum) ſtudio, & cupiditate teneretur. Vt verò de alijs ludis, quos Coturnices exhibebant, aliquid dicamus, Iulium Pollucem adeamus: ex quo Cælius Calcagninus tradit his verbis: *In præſcripto circulo Coturnicem ſtatuebant, tum alter eam digito percutiebat: alter in aduerſum nitebatur illam intra circulum continere: quod ni feciſſet, Coturnicis dominus ſuccumbebat.* Hæc ille. Sed Pollux ſimpliciùs ſic ſcribit, vt vertit doctiſſimus Ornithologus: *Coturnicem in circulo circumſcripto poſitam aliquis digito feriebat: quod ſi illa ictui cedens extra circulum ſe reciperet (ἀναχαιτίζοι ἔξω τῶ κύκλω) iam victus erat Coturnicis dominus*, Hucuſq; Pollux, qui etiam hæc Eupolidis verba citat, Ὀνὴρ πτερυγάψης ὄζων ὡς ἄριστα κύκλου ἀποβαίνει. Τί δῆτα ὡς ἄμιλλαν: ἀριστέον μοι ἢ κοψόμεθα τὼ μάζα, ὥσπερ ὀρτύγια. Vbi pariter paulò pòſt vocabula aliquot ad hoc certamen pertinentia recenſet, vt ſunt Ὀρτυγοκοπῶν, Ὀρτυγοκοπία, Ὀρτυγοκόποι, qui & συμφοιτόποι dicebantur, καὶ τὸ κόπτειν τὰς Ὀρτυγας, καὶ ἀναπαίζειν, πτοεῖσθαι. Et, hæc, inquit, *vocabula ſunt* Ὀρτυγοκοπικά. Et rurſus ibidem: *Circulum*, inquit, *deſcribebant in area aliqua* (τηλία) *qualis piſtorum eſt, vel eorum, qui panes vendunt, in quo Coturnices* (duas nimirum pariter) *ſiſtebant inter ſe certaturas: quod ſi altera è circo excederet retrò conuerſa, vincebatur & ipſa, & dominus ipſius: præmium victori erat, pro quo certabant, aliàs ipſa Coturnix, aliàs argentum. Interdum verò alter* (hominum ſcilicet ſic certantium) *Coturnicem ſiſtebat: alter digito indice feriebat, & plumas è capite vellebat; quod ſi Coturnix ſuſtineret, victoria penes illum ſtabat, cuius erat alumna: ſin cederet, & refugeret, penes ferientem, & vellentem. Sic victis Coturnicibus remedium adhibebant, inclamando in aurem, quod* Τρυλλίζειν, *uel* Ἐντρυλλίζειν *nominabant, vt Coturnicis, quæ victrix extiterat, vox quàm citiſſimè è memoria eius tolleretur.* Hæc omnia Pollux, interprete Ornithologo: vnde apparet non rectè ſcripſiſſe Calcagninum, alterum ex ijs, qui concertabãt percuſſiſſe Coturnicem, alterum verò in aduerſum intra circulum eam continere conatum, neque enim alter alterius conatus impediebat: ſed Coturnix icta ſibi permittebatur, vt vel maneret intra circulum, vel excederet. At eiuſcemodi luſum parum decuiſſe viros graues, & cordatos colligitur ex Plutarcho, apud quem ſic ſcriptum reperire eſt: Et quibus verbis Achillem in Scyro inter Virgines ſedentem Vlyſſes increpat.

Generis illuſtre lumen extinguis tui,
Proles parentis Graiũm præſtantiſſimi,
Lanificium tractas?
Foſſe & prodigo dici, & turpi quæſtui dedite, &
Socordis, & erudite.
Potas parente natus Graiorum optimo,
aut teſſeris ludis, aut Coturnices cadis, aut cauponaris, aut ſenebrem exercens rem, nihil magnum, aut genere dignum cogitans? &c. Alium ludum recenſet idem Pollux, in quo Coturnices in gyrum (γύρον ſimpliciter κύκλον περιγραπτὸν dicit: alioqui γύρος Græcis ſcrobem ſignificat.) collocant, quas feriunt in capite, & is qui Coturnicem in gyro comprehenderit, lucratur ſibi deinceps quotquot poteſt: ſin fruſtretur, alteri Coturnices ferire permittit, idq; alternis fit. Huiuſcemodi ludus eodem Polluce teſte vocabatur Ὀρτυγοκοπία, quemadmodum, qui ludebant Ὀρτυγοκόποι, ad quem ludum etiam allusit Eupolis in ταξιαρχοις dicens, κόψομαι τὼ μάζα ὥσπερ Ὀρτυγά. Meminit, & Plato: *Non*, inquit, *cum hominibus abiecta ſortis nobis certandum eſt, ſed cum præſtantiſſimis: quare non negligenda nobis res eſt, neque tanquam feriendis Coturnicibus ludamus, agendum.*

Pugnax in præſcripto circulo.

Alius ludus

Ὀρτυγοκοπία.

Ὀρτυγοκόποι.

PROVERBIA.

Coturnicũ ingeniũ inducere.

ΟΡΤΥΓΩΝ ἀναπτύσσειν φύσιν, id eſt, *Coturnicum induere ingenium*, prouerbium deſumptum ab earum pugnaci, atque contentioſa natura: quadratq; in pugnaces, & ferocis ingenij homines, quiq; uelut re præclara victa criſtas attollunt: quemadmodum Coturnices facere ſcripſimus: vbi etiam oſtendimus perperam ab Antiphane comico puſillanimes dici, & formidoloſos Ὀρτυγια ψυχὴν ἔχων, id eſt, *Coturnicula animum habere*. Neque pariter rectè meo iudicio adagiorum author Κιχλίζειν tanquam prouerbiale verbum Coturniſſare tranſtulit: nam κίχλα Græcis Turdum, non Coturnicem ſignificat.

Κιχλίζειν. Coturniſſare.

Ὀρτυξ

Ὁ φεύξ ἐς δόμους Ἡρακλεῖ τὸν κορυφαῖον ideſt. *Seruauit Herculem Coturnix ſtrenuum.* Senarius eſt Græcis prouerbij uice celebratus, quem tamen Zenodotus negat apud ullum ueterũ ſcriptorum inueniri. Cęterùm dici ſolitum, inquit adagiorum author, de his, qui periculo ſeruati eſſent ab his, quibus minimè ſperarent. Sed ego Herculem agnouiſſe credíderim eam in Coturnice virtutem, atque ideò in longis itineribus ſemper ad manum habuiſſe, ut quotieſcunque Epilepſia corriperetur, ea vteretur ceu remedio pręſtantiſſimo. Nam quod à Tiphone fingunt interfectum Coturnice ab Iolao naribus eius admota reuixiſſe, id fabulam ſapit, ſub cuius cortice illud latere arbitror, quod iam pronunciaui. At ne noua, atque inſolens, veteribuſq; hęc opinio videatur repugnare, operæpretium fuerit de vſu Coturnicis ſubinde agere, quem ęgris cùm in cibo data, tum pro remedio præſtet.

Seruauit Herculem Coturnix oſtrenuum. Hercules Coturnicũ virtutem gnoſcit.

VSVS IN CIBIS.

COTVRNICES, quę inter primas nobis fermè epulas habentur, apud veteres à menſis amouebantur. Plinius cauſam aſſignat, quòd ueneno alantur, & comitiali morbo laborent. Vnde veritos eos fuiſſe putandum eſt, ab auibus venena edentibus, ac eo morbo laborantibus, ſi ederent, veneno inficiendos iri, atque in Epilepſiam incurſuros. Quinimo [b] Galenus in Doride, Bæotia, & Theſſalia plurimos ſe obſeruaſſe affirmat, qui ex Coturnicum eſu muſculorum diſtentionibus corriperentur, quoniam veratro, inquit, veſcuntur aues iſtæ. Huic falſiſſimæ Galeni, ac Plinij doctrinę, Arabicæ ſcholæ Princeps Auicenna, nonnulliq; Arabes alij, necnon et aliqui Græci ſubſcripſêre. *Ex Coturnicum cibo*, inquit Princeps Mauritanus, *timetur tetanus, & ſpaſmus: non quia comedant elleborum tantùm, ſed quia in ſubſtantia eorum hoſce producendi effectus facultas ineſt*, quaſi diceret cæca quadam, ac abdita cauſa Coturnices eiuſcemodi affectus parere, quemadmodum etiam nonnulli peruicaces homines aſſerere non verentur. Et tam altas radices egit falſiſſima hæc opinio, ut [c] Dydimus remedium Coturnices edentibus præſcripſerit his verbis. *Quandoquidem Coturnices, quæ peſcuntur ellebore, eos à quibus comeſta fuerint, in tantam vitæ diſcrimen agunt, vt diſtendantur, conuelanturq; ceu correpti vertigine, cum illis milium certè elixandum eſt. Quod ſi aliquis priuſquam ſic proſpexerit ſibi, ex eis comedens tali corripiatur affectu, is milium decoctum hauriat. Idem etiam faciunt myrti baccæ. Milium quidem naturali quadam facultate venenis reſiſtit. Nam ſi ex milio panem confectum comederit quiſpiam à nullo deleterio leditur.* Hæc ille. Galeno in primis, ac Plinio quædam alia animalia repugnant, quæ licet venenis veſcantur, bonum tamen, & innocuũ ſuccum generant Exempli gratia Sturnicicuta, vt idemmet Galenus author eſt, aluntur, quibus quis non impunè veſcitur? Si ideo à veterum menſis Coturnices reiiciẽdę ſunt, vt Plinius quoque aſſerit, quia Epilepſia afficiantur: boues etiam, capræ, arietes, necnon capones erunt reijciendi: quoniam & hæc animalia cuncta eodem morbo laboraſſe obſeruata ſunt. Sed fortè argutus, vel naſutus potiùs quiſpiam, mihi ſacrum illum de Coturnicibus locum à Deo opt. Max. populo Iſraelitico immiſſis obtruſerit, inquiens populum hunc in varios morbos ex earum eſu poſtmodum incidiſſe. Cui reſponderim hunc eundem locum noſtræ ſententiæ non parùm patrocinari, tantùm abeſt, ut repugnet. Deus enim, vt murmurantes, & incredulos debita mulctaret pœna, eiſdem quibus tantoperè inhiauerant, & quibus ad nauſeam vſque iam diu ſe impleuerant, cupedijs punire voluit. Coturnices enim ſępius, & largiori manu comeſæ humores generant craſſos, & pituitoſos, viſcidoſq;, aptos nimirùm Epilepſiam, tetanum, ſimilesq; morbos alios procreare: quæ etiam cauſa fuit, cur Hebręi, ut interim pœnas, quas morte luebant (nam Deus adeo ſe Coturnicibus ingurgitaturos dixerat vt nauſeam facturæ eſſent, & per nares exituræ, & paulo poſt. *Adhuc carnes*, (inquit ſacra pagina) *erant in dentibus, & ecce furor Domini concitatus in populum percuſſit eum plaga magna nimis, vocatusq; eſt ille locus ſepulchra concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierunt populum, qui deſideranerat,*) diuerſis morbis corriperentur. Nimis enim ſe his ingurgitauerant. Quod modò ad Auicennam, eiusq; aſſeclas attinet, dicentium ſcilicet Coturnices propria ſubſtantia ſpaſmum, tetanum gignere, vix dignor reſpondere. Quis enim non dicam in hac urbe, non dicam in tota Italia, ſed tota Europa eſt, (loquor cum diuitionibus, nam à pauperum menſis, ut qui minoris impenſæ cibis veſci conſueuerunt, & carne bouilla, & pecorina famelicum ventrem exſaturare, ablegatę ſunt) qui eas non ſemel, non bis aut ter, quater uæ, imo centies, & amplius intermiſſo tempore, (nam alioqui pituitoſos morbos,

[a] *L. 10. c. 23.* Cur veteres a Coturnicum eſu abſtinuerint.

[b] *L. 6. Epid. comm. 5.*

[c] *In Geoponicis.*

Milij vis contra venenum.

Refutatio.

Animalia Epilepſiam patientia innoxiè edi

Iſraelitæ cur ex Coturnicum eſu in varios morbos inciderint.

Coturnices quando noxiæ.

bos, vt dixi, gignere idoneæ ſunt) impunè edit? Si itaque Coturnicum eſus tam creber eſt, imo omnimodus, pullorum, adoleſcentium, adultarum, cur non conuellimur? aut ſi conuellimur, cur tam rarenter? Aut cur tenſiones illas non experimur? Nonne magnes ferrum, cùm appropinquauerit, rapiet? Aut purgatorium Pharmacum nonne ad quem factum eſt, humorem trahet? Quæ ſi cuncta rerum proprietate fient, abditaq; euenire ſemper, aut perquam rarò ceſſare oportet: cùm videlicet vel agentis efficacia quoquomodo euanuerit; vel quod perpeti debet, longius quàm par ſit, abfuerit; vel impedimenti tandem aliquid medium ſeſe interpoſuerit. Quorum cùm nullum in Coturnicum eſu contingat, parata enim promptaq; omnia; profectò, ſi peculiaris proprietas aliqua cauſam præberet conuulſionibus, aut muſculorum tenſionibus, non tam id rarò videremus contingere. Quapropter opinionibus cùm Galeni, tùm Auicennæ eorumq; aſſeclarum valere iuſſis, ex modico Coturnicum eſu vobis polliceor ſanguinis optimam qualitatem, quemadmodum contrà ex immodico, maximè quando pinguiores ſunt, ſanguinem omnino putredinalem. Quas quoque damnat Hieronymus [d] Fracaſtorius hoc verſu:

Coturnicũ eſus modici laus.

[d] Lib. 2. de morbo Gal.

Viteturq; grauis Coturnix tarda ſagina.

Sunt autem, teſte [e] Ariſtotele, autumno, quàm vere pinguiores, & vere cùm redeunt ad nos, inſipidæ: quare nec nimium pingues, nec macilentas probauerim, maximè à morbis conualeſcentibus, quibus noſtri medici impunè, imo cum ſummo iuuamine præſcribunt, & vix Perdicibus poſthabent. Quanti verò Proceribus æſtimetur harum auium eſus, eleganter, vt omnia, [f] Hetruſcus Satyricus his verſibus indicat, in animalia iſtæc propter conuiuia nata inuectus:

[e] 8 hiſt. 12

[f] Satyr. 5.

Diuenta giotto, & hoggi, Tordi, e Quaglie
Diman Fagiani, vn'altro dì vuol Starne.

Et rurſus [g] non Satyricus, ſed Vergilius Hetruriæ, vbi nimirum Adonium omnia bona ſua propter Anſelmi vxoris amorem dilapidaſſe ſcribit, haſce eaſdem aues Perdicibus, & Phaſianis annumerat, inquiens:

[g] Cant. 43. oct. 76.

Sola reſtò, toſto, che fù priuata
Di Starne, di Fagian, di Coturnici.

Baptiſta Fiera veteres ſequutus de Coturnicum eſu ita ſcribebat, & ipſe explodendus.

Sint autumnales croceo tibi pabula lumbo
Siue Coturnices, ſiue voces Qualeas.
Senſibus hæc mala ſunt, tenebriſq; repientia fuſcis,
Ventri inuiſa, malis febribus exitium.
Si tamen vlla tuos circumnolitauerit orbes,
Cœna tibi non ſit, ſed leue prandiolum.

Rectiùs Grapaldus

In pretio nunc ſum, olim damnata Caternix.
Vox nomen, pretium dat ſapor ipſe mihi.

Eduntur plerunque aſſæ, atque ita etiam magis probantur, cùm, quòd ſapidiores ſunt, tùm quia ſalubriores. Gallorum nonnulli, vt audio Coturnices findunt à ſuperiori parte, reliquum corpus ſale condiunt, adipem verò liquant, ſeruantq; in alabaſtris, condiendis epulis, iucundiſſimum, quod genus geneæ cùm maiores noſtri ignorârunt, tùm etiamnum tota Italia ignorat, aliàs eiuſcemodi gulæ illecebrarum nimium ſtudioſa.

Galli Coturnices ſale condũt.

VSVS IN MEDICINA.

Plantę, & animalia cũ Luna cõſentium habentia.

PLANTAE noctu lucentes, vel ad Lunæ motum ſe mouentes, & nonnulla animantia quandam cum hoc nobiliſſimo ſidere occultam amicitiam habere doctiſſimus [h] Ioannes Baptiſta Porta Neapolitanus amicus noſter quamplurimis adductis exemplis ad morbum Comitialem, & ad cerebri vitia valere audet affirmare: cuius viri ſententiam non poſſum non amplecti, maximè cùm ea opinionem noſtram non parum roboret, qua pronunciauimus celeberrimum illum monſtrorum domitorem Herculem Coturnices ſecum vexiſſe, quocunque iter faceret, vt & earum remedio epilepſiæ ſuæ mederetur. Sed ad corroborandam magis hanc noſtram

[h] L. 8. Phyſogn. c. 10. 21. 12.

Hercules cur Coturnices ſecũ ferret.

Portaq;

Fortaſſe opinionem, non piguit aliquot exempla, quibus nempe ſtudentium vulgus magis, quàm rationibus credit, adducere. Pæoniam dicit Apuleius, noctu lucere tanquam lucernam, ob id noctu à Paſtoribus inueniri, & alio nomine Aglaophotim dici. Quis eſt amabò tam parum in medicinæ ſtudio progreſſus, qui huiuſce herbæ frequentiſſimum in Epilepſia vſum ignorat? Si epileptico iacenti impoſita fuerit, periodum morbi breuiorem reddit: & ſi eam ſecum tulerit, rarò eo afficietur. Simias Luna caua triſtes eſſe, nouam exultatione adorare [b] Plinius & [c] Solinus ſcribunt Aegyptij pro Luna Cynocephalum pingunt, propterea quod animal hoc conſenſum quendam, quo ad Lunæ cum Sole coitum afficitur, habet; vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congrediens expers luminis permanet, tum mas quidem Cynocephalus, nec quoquam intuetur, nec veſcitur quicquam, ſed demiſſo in terram vultu, Lunæ tanquam raptæ vicem dolere, & indignè ferre videtur: fœmina verò præterquam quod nunquam oculos contorquet, eademq; cum mare patitur, inſuper è genitali vaſe ſanguinem emittit, idemq; ad hæc uſque tempora in ſacris ipſis Cynocephali nutriuntur, vt ex ipſis coniunctionis Solis, & Lunæ tempus cognoſci poſſit. Lunam orientem indicare volentes, Cynocephalum pingunt ſtantem, manuſq; in cælum attollentem, quia hoc habitu videatur Cynocephalus Lunæ congratulari, vt prodidit Orus Apollo. Cor ſimiæ aſſum, & aridum potum drachmæ pondere cum mellicrato uetere, ualet, teſte Raſe, cui plurimum fido, quòd centum annis medicinam feciſſe, multaq; propria experientia didiciſſe dicitur, contra comitialem morbum. Nota eſt Elephantis religio, & veneratio ſiderum, & Solis quoque, & Lunæ, ab interlunio creſcente Luna. Elephantos intelligo quadam naturæ recondita ratione ex ſylua primùm, vbi naſcuntur, ramos decerpere, eoſq; deinde ſublimes ferre, tum verò illos ad Lunam ſuſpicere, ac leniter ramos mouere, tanquam ſupplicationem quandam Lunæ prætendentes. Ebur exhibetur cum mulſa valde inſigni facultate in comitialibus. [d] Plinius in eiſdem morbis Elephantis iecur commendat. Ex auibus Gallinaceum exoriente Luna quaſi diuino quodam ſpiritu afflatum bacchari, atq; exultare memorant: huiuſce auis teſtes ex aqua cæleſti bibendos dant, antecedente quinque dierum abſtinentia ad Comitiales, ex [e] Plinio, & [f] Sexto. Nos cùm de Sympathia, & Antipathia ageremus, uiris doctis iudicandum reliquimus, nunquid Coturnices vel Sympathia, vel Antipathia, quam cum Luna habeant, clangores, quos, quotieſcunque hoc ſidus exoritur, edant, & terram fodicent: nam hoc de illis Orus Apollo ſcribit. Cæterùm vt ut eſt, Coturnicem animal Lunare eſſe nemo negauerit, ſi modò verum eſt, quod id faciat. Sin lector hoc non accipiat, alia ratio eſt, quæ Lunarem eſſe hanc auem demonſtrat: nimirum capitis, cerebri potiſſimum humiditas, quæ lunari poteſtate augetur, & minuitur: atque hæc potiſſima cauſa eſt, cur hæc auis Epilepſia corripiatur: vnde dicebat Plinius, citante eodem Io: Baptiſta Porta: *Caput Coturnicis apertum humidum eſt, & fœtidum, ob id epilepſia obnoxium*. In hoc enim morbo cerebrum nimis humidum eſt: Cognouerit hoc autem quis maximè ex ouibus præſertim, & capris. Hæc enim animalia frequẽtiſſimè eiuſcemodi morbo corripiuntur. Quod ſi caput autem horum ſecueris, reperies abſque ulla controuerſia cerebrum humidum, ſudore refertum, & malè olens. Hinc Plutarchus ueteres ſacerdotes à capra refert, ut morbida uehementer abſtinuiſſe. Lunari verò poteſtate corpora augeri, & minui Horatius meminit Conchiliorum exemplo.

Lubrica naſcentes implent conchilia Lunæ.

Sed, vt rem propoſitam agamus, dicimus capræ carnes comitialibus prodeſſe, maximè ſi in rogo hominis toſtæ fuerint. Plinius author eſt cerebrum capræ traiectum, priuſquam lactetur infantibus, diſtillari contra comitiales morbos: Galenus verò iccur propinat. Dioſcorides lac. Ouibus etiam ſemper humidum cerebrum eidem affectui, vel [h] Galeno teſte opitulatur. Ad morbum comitialem, inquit, remedium valde efficax: *Coturnicum cerebrum ex vnguento myrteo tritum ſtanneo vaſe reponito: & cùm quempiam morbo comitiali prolapſum videris, eo faciem illinito. Admiraberis enim huiuſce naturalis auxilij efficaciam. Nam ſtatim agrotus exurget*. Bartholomæus cognomento Anglicus, oua pariter Coturnicum epilepticis ex [i] Plinio valere ſcribit: ſed hoc, quod nouerim Plinius non habet. Kiranides de ouis ſcribit, ſi teſtibus inungantur, voluptatem inducere, & pota libidinem augere, ut ſcilicet auis libidinoſæ oua, libidinem pariter in hominibus excitandi vim habeant. Quidam etiam Ioannes Kueſnerus referente Ornithologo, medicus adipem Coturnicis cum pauco elleboro ad uim ueneris excitandam membro pudendo inungit. Apud [k] Aetium ad promouendum conceptum, eiuſmodi peſſus deſcribitur. Radicis Altææ expurgatæ & lotæ ʒ iij. diligenter contuſas in olei ſextario torrefacito: deinde

Pæonia noctu lucens ad epilepſiam valet.

Simiæ cum Luna amicitia.

[b] *Cap. 40. Polyhiſt.*

[c] *L. 8. c. 14.*

Cynocephali Lunã adorant.

Cõiunctio Solis, & Lunæ à Cynocephalo ſignificata.

Cordis ſimiæ facultas cõtra epilepſiam.

Elephantis religio in Lunam.

Eboris vis.

[d] *L. 28. c. 8.*

[e] *L. 30. c. 3.*

[f] *Lib. 2. c. 8.*

Coturnicẽ animal Lunare eſſe.

Coturnicis cerebrum.

Cur epilepſiã patiatur Coturnix.

Ouiũ, & caprarũ cerebrum.

[g] *In quæſt. rer. Rom.*

Cerebrũ capræ, & ouis

[h] *L. de rem. facilè para.* 155.

[i] *L. 19. c. 10.*

Ouorũ Coturnicũ uis

[k] *L. 16. c. 34.*

to: deinde abiectis radicibus, adipis Coturnicis vncias ſex, cærę vncias duas admiſceto, egò verò 3 iij admiſceo. Vnguentum præclarum ad tunicas, vel cicatrices, vngues, & diuerſa viria oculorum ex libro manuſcripto apud Ornithologum, mellis vnciam, adipis Coturnicis ſemunciam, Myrrhæ, calchanti (albi) vtriuſq; drachmam, miſce, cola, fiat vnguentum: quo dormiturus bis ſingulo menſe oculos illinat, & nunquam opus habebit alio remedio aduerſus varios oculorum affectus. Sunt qui equorum oculis, cùm eiſdem vitijs laborant zinziber tritum cum adipe Coturnicis ſubactum inungant, vel adipe per ſe inuncto oculos incolumes ſeruari promittant. Tarentinus Coturnicum carnem inueteratam miſcet ad eſcam porcorum piſcium. De oculis Coturnicum Kiranides tradit, ſi cum radice ænotheræ (aliàs altææ) ſuſpendantur, ophtalmiam ſanare, & tertianam, & quartanam.

Aduerſus oculos mira remedium.

Carnis vſ. In Geopon.

Quorum.

FABVLOSA.

In argum. Pythior.

SCHOLIASTES Pindari Latonam ait ex Ioue in Coturnicem mutato Dianam, & Apollinem concepiſſe: quos peperit in Delo, quæ prius inde Ortygia vocata ſit. Sed hanc fabulam aliter recenſet Perottus. Iupiter, inquit, cùm Latonam compreſſiſſet, ſororem quoque eius nomine Aſterien vitiare conatus eſt, quæ Deorum miſeratione in auem conuerſa eſt, quam nos Coturnicem vocamus: at Iupiter ſeſe in Aquilam, vt eam raperet, vertit. Illa verò rurſus Deorum miſeratione in lapidem tranſmutata eſt, qui diu ſub aquis latuit. Tandem verò precibus Latonæ a Ioue in ſummas aquas deductus eſt.

Aſteria in Coturnicē.

DE ORTYGOMETRA. Cap. XXIII.

DE Ortygometra, quamuis propter eius in hiſce agris raritatem ignoremus, nunquid præcedentium auium more pulueratrix ſit (quod alias facilè nobis perſuademus) vel ideo ſaltem hîc nobis agendum eſt, quòd diſcedentibus hinc Coturnicibus vnà cum Glottide, & Cenchramo ſeu Cynchramo duces exercitus ſe ſe præbeant, quemadmodum ex Ariſtotele ſcripſimus, capite antecedenti.

NOMENCLATVRA.

Schelan.

HEBRAICAM vocem Schelau nõnulli Ortygometram interpretantur: ſed magis nos probamus, qui Coturnicem ſimpliciter hac voce ſignificari ſcribunt. Ὀρτυγομήτρα dicitur Ariſtoteli, non quòd Coturnices comitetur abeuntes, vt [a] Iſidorus, alijq; multi credunt, ſed quia maior ſit, & quodammodo earum mater, ſiue matrix. Nam μήτρα vox Græca in compoſitione magnitudinem, & in ſuo genere principatum ſignificat. Ad quem ſenſum Heſychius Ὀρτυγομήτρων prægrandem Coturnicem exponit. Plinius eadem voce Latinè vtitur. Contrà Theodorus Gaza, [b] Plinij alàs aſſecla, ne dicam ſimia, Matricem tranſtulit. Perottus verò in Ortygometræ aſſignando etymo turpiſſimè hallucinatus eſt, ab Ὄρτυξ, & μέτρον id eſt, menſurâ id detorquens. Producit enim penultimam hæc uox, & Græcè vt diximus per η ſcribitur, non per ε, vt ille exiſtimat. Varinus inſuper, & Etymologus rem acu, quod aiunt, neutiquam tetigerunt, dum Ὀρτυγομήτρων παρὰ τὸ ὄρω τὸ ὀρνυμι derinuant, niſi dicamus locum hunc eſſe corruptum. Alioqui Ὄρτυξ dictio eſt ſimplex, & à verbo ὄρω, quod eſt excito, deriuari poterat: fortè quod facilè ad pugnam animo concitetur; quamuis magis placet per onomatopœiam dici. Albertus Ortygometram, & Ortygem confundit. Facit item alibi Ortygometram Galli ſyluestris genus maximum, quod vulgò Germanis dicatur Orhan: quam eius interpretationem Auguſtinus Niphus repetens non improbat. Plerique populi proprium ignorantes nomen, id circumſcribunt. Atque ita Itali il Rè delle Quaglie, Galli le roy e mere de Cailles, Germani quidam Der

Etymologia

[a] L. 10. c. 7.

[b] L. 10. c. 23

Matrix.

Perotti error.

Alberti error.

Lib. 23.

Orhan.

Rè delle Quaglie.

VVachtela

Digitized by Google

VVachteln Kijnig, id eſt, Coturnicum Regem nuncupant. Alijs Germanis dicitur Serica ein Schrecke, teſte Gyb. Longolio, qui ſolus omnium recentiorum hanc auem agnouit, ſed & ipſe maximo errori ſeſe inuoluens, dum Ortygometram ſeu Sericam cum Cenchramo confundit, ex duabus auibus, quas diſertiſſimè communis Præceptor Ariſtoteles diſtinxit, unam faciens. Coturnicũ Rex. Serica. Longolij error.

FORMA. DESCRIPTIO.

DE forma Ortygometræ pauca admodum maiores noſtri, eaſq; multis alijs auibus communia prodidere. Quæ ſanè cauſa fuit, cur tot præſtantiſſimi viri alij alias pro hac aue depinxerunt. [a] Petrus Bellonius videns fortaſſis [b] Ariſtotelem Ortygometræ formam auium lacuſtrium attribuere, cùm in obſeruationibus, tùm in ipſa auium hiſtoria imprudẽter admodum auem, quam Galli Raſle vocant, circa aquas verſantem pro legitima Ortygometra Ariſtotelis nobis obtrudit: quamuis interim, & veram agnouerit, Ortygometram alteram in geniſtis degentem appellans. Sunt qui eiſdem Ariſtotelis verbis decepti Ortygometram interpretati ſunt Germanicè ein Schnepff, quæ eſt Ruſticula: in qua ſententia video fuiſſe Arnoldum Villonouanum, qui pro Ortygometra Ethigometram ſcribit, & auem interpretatur lautam, Perdici ſimilem, longo roſtro. Alij rurſus Ortygometram cum Crece, quam Herodotus Ibidis magnitudine eſſe ſcripſit, eandem eſſe credunt, alij cum Cynchramo, uel Cenchramo confundunt. Verùm ſi ad trutinam (quod aiunt) Ariſtotelis verba examines, Ortygometram quidem auibus aquaticis forma, id eſt, corporis ſpecie ſimilem eſſe dixit, ſed non colore, aut aquæ frequentatione. Aquaticarum autem hæc ferè ſpecies eſt, ut crura oblonga habeant, digitum, qui pro calce eſt, perbreuem, corpus gracile, & plumas plerunque varias, ventrem albicantem, caudam breuem, roſtrum longiuſculum, modicè flexum. E quibus nobis cùm plurimæ Ortygometræ competant, iure Ariſtoteles, aquaticarum forma eſſe dixit. Ortygometra enim, vel ſaltem quam ego Ortygometram exiſtimo, nam & aucupes noſtri, qui ecce hæc ſcribenti mihi ceu rarius hic apparentem auem adducentes Rè delle Quaglie vocant, licet roſtrum quàm aquaticę minus, longè tamen quam Coturnices maius obtinet, & caudam perquam exiguam ac penè nullam, crura pedeſq; pro corporis portione longos, colore inter croceum, & uiridem medio. Totus ferè capitis, colli, dorſiq; necnon maior alarum pars, quà dorſum ſpectant teſtaceus, in ſumma Coturnici potiſſimùm fœminæ perquam ſimilis, quare rectè Rex Coturnicum, quaſi magna Coturnix appellabitur. Alæ, quà uentrem contingunt, ruffeſcunt. Collum anterius, & pectoris initium prorſus teſtacea. Venter, & coxę ut in Accipitre ſtellari. In fœmina omnia palleſcunt. Hanc eandem auem alibi Illuſtriſſimus, ac Reuerendiſſimus Cardinalis Paleotus Tridento, cùm ibi ſynodus haberetur, mihi dono miſit. Sed quam nunc viuam emi, caueę incluſa milio, & frumento adeo ſe replet, ut Gallinam uoracitate ſuperet. Huic noſtræ aui, omnia, quę [a] Bellonius de Ortygometra altera in geniſtis degente prodidit, exactè reſpondere uidentur: quapropter aſcribere hîc illa non piguit, ne quid in hoc auium Oceano quis deſiderare amplius poſſit. Quę uerò de Gallorum Rallo ſcribit, ut hîc impertinentia ſponte pręterimus, & meliori loco reſeruamus. Ortygometra, inquit, in geniſtis degens, Ortygometram nigram, (Rallum nempe) corpulentia aliquà utulum excedit. Non omnino rubra eſt, ſed ad ruſſum uergit, qualem colorem conſpicimus in pennis Vulturis. Pennę, ut in nigra, ſed alterius coloris. Differunt & magnitudine cùm corporis tùm etiam roſtri. Tibię, pedeſq; pro portione ſimiles. Caput Perdicis cinereę ſimile, aut parui pulli. Color pręcipuus ruſſus, aut ſubrubens in alarum coſtis: femora caſtanei coloris, maculæ albę intercurrunt. Paſcitur in nemoribus, ut Rallus, prope riuos aquarum. Veſcitur geniſtrarum ſeminibus. Romani, meo iudicio, uocant Perdicem Ruſticulam. Nam, ſi uideas, iurares, Perdicem campeſtrem eſſe, unde facile credimus, Martialem, cùm ait:

Ruſtica ſum Perdix, quid refert, ſi ſapor idem.
Gratior eſt Perdix, & ſapit illa magis.

de hac Ortygometra in geniſtis degente intellexiſſe: quę altera (Rallo) paulò rarior eſt, & delicatior, ita pariter magis laudatur, quia maior ſit. Sed hîc rurſus Bellonius in alium errorem incidit, dum hanc Ortygometram cum Perdice Ruſtica, quę eſt Scolopax Ariſtotelis, ſimul implicat.

[a] *L. 4. de Auib. c. 19.*
[b] *Lib. 8. hiſt. cap. 2.*

Bellonij error. Rasle Gallorũ nõ eſt Ortygometra. Ortygometra in geniſtis degẽs. Arnoldi error. Ethigometra. Aquaticarũ auium forma. Ortygometrę deſcriptio. Roſtrum. Crura. Color. Alę. Collum. Venter.

[a] *L. 4. de Auib. c. 20.*

Ortygometra in geniſtis degens. Magnitudo. Color. Crura. Victus. Perdix ruſticula.

Bellonij alius error. Perdix ruſtica eſt Scolopax.

DE

Ortygometra cum geniſta.

Digitized by Googl

DE CYNCHRAMO. Cap. XXIV.

QVAMVIS reuera certò affirmare non ausim, quæ auis Aristoteli Cynchramus sit, aut Cychramus, aut Cenchramus, vt alij legunt, & meo iudicio rectè; attamen de hac nobis vel ideo saltem aliquid hîc dicendum est, quòd non solùm hinc abeuntes Coturnices comitatur, quemadmodum de Ortygometra proximè præcedenti capite diximus: verumetiam voce eius audita, aucupes Coturnicum discessum intelligant: Quin imo [a] Plinius author est, perseuerantiorem esse quàm sit Glottis, (quæ nunquam plus vno die cum eis pergit, & in proximo hospitio eas deserit,) festinareq; etiam, vt cum eis ad expetitas terras perueniat: itaque eum noctu illas excitare, atque itineris admonere. Sed verò neque ego, vt dixi, quæ auis Cenchramus sit necdum certò noui, neque alium recentiorum video, qui se agnouisse eam asseueret, præter Gyb. Longolium, & Bellonium, quorum ille Cenchramum cum Ortygometra, quas vtraq; [b] Aristoteles, vt diximus, apertissimè distinguit, confundit: [c] hic auiculam quandam Gallis Preier dictam, quòd in campis abundet rostro breui, tuberosoq; pro Cenchramo Aristotelis, & Miliaria Marci Varronis obtrudit, nulla alia ratione nixus, quàm quòd milio vescatur. Ornithologus verò ambiguus, cui aui hoc nomen tribueret: Heluetij, inquit, auem quandam Brachuolgel appellant, à mense Iunio, quo capitur, vel in quasdam regiones aduentat: alij Brachammsel, quòd magnitudine corporis Merulam referat (fortè & colore partis pronæ) Reperiri eam audio in pratis palustribus, plerunque rostro oblongo, cruribus longis, auolare Autumno, deinde verno tempore cum Coturnicibus redire. Hæc quidem Ortygometra, an Cenchramus sit (alterutram enim esse suspicor) nondum mihi constat. Sed Cenchramum potiùs esse coniicio, quòd differat ab ea, quam ex Italia accepi (dixerat paulò antè Ortygometram sibi missam fuisse à clarissimo medico Aloysio Mundella, & ego existimo, eandem fuisse, quam ego depinxi, quia ait fuscam fuisse) Ortygometræ effigie. Figuram eius infrà dabimus inter Gallinagines aquaticas. Et rursus vbi de Cenchramo ex professo scribit: Est apud nos, inquit, auis, Brachuolgel dicta, cruribus proceris, & rostro quoque, eodemq; inflexo modicè; altera maior, quàm Latinè Arquata nominaui: altera minor inter Gallinulas aquaticas descripta: quarum alterutra, an Cenchramus esse possit, inquirendum: Hęc itaque ille. Cùm verò peritiores apud Aristotelem Cenchramum legant, uti etiam in Plinio manuscripto legitur, non uideo, si Bellonio licuit suam auem Cenchramum appellare, cur non potiùs id nominis nostris Hortulanis tribuere possim, iudicareq; Miliarias Varronis cum Cenchramis easdem esse, esse uerò nostros Hortulanos. Hæ enim auiculæ mirum quantum pinguedinis ex milij, seu Κεγχρίδος esu corpori adijciant: & quàm grati delicatiq; saporis sint, quorum causa carè væniisse Miliarias [d] Varro prodidit. Principes, patritijq; norunt, quibus solis eas edere propter ingentem caritatem concessum est. Etenim Perdicibus, omnibusq; magni pretij, bonique saporis auibus alijs præferuntur, & apud nobiles magno in pretio habentur, suauissimi quidem saporis sunt, boni succi, facillimæ concoctionis, & valdè salubres, atque hyeme altiles fiunt. Has aues ager Bononiensis ac Florentinus alit, patritijq; nostri, necnon & aucupes ipsi eas magno numero Romam depilatas ac in farina asseruatas in scattulis recentes & intactas transmittunt; illi vt proceribus gratificentur, hi, vt carè vendant. Ornithologus quidem admittit Hortulanos cum Miliarijs easdem esse aues, sed Cenchramos diuersas ab his existimat, nulla alia ratione ductus, quàm quòd Græcè etiam Cynchramus legatur. Sed textum corruptum esse facilè apparet, nam quàm facilè fuit pro Cenchramo Cynchramum, uel alio, ut dicemus, modo, legi ab hominibus, qui de rebus ignotis scribentes, nomina plerunque vel corrumpunt, uel aliter scribunt, uel cum similibus confundunt. Nam præter quam quod in quibusdam exemplaribus Κυγχράμος legitur, quam lectionem secuti sunt Theodorus Gaza, & Hesychius, in alijs etiam Κυχραμος absq; γ habetur, quam lectionem Varinus sectatur, in alijs Κεγχράμος reperitur, quam postremam dictionem in manuscripta Plinij historia legere est, quamuis nunc multi corrupto Aristotelis textu decepti Cynchramus legunt, vel Cychramus. Inuenio & Κεγχράμοι, apud Hesychium, & Varinum. Errat præterea, vt opinor, Ornithologus, dum hanc vocem peronomathoporiam factam videri putat. Nam à milio, quod Græcis Κέγχρος est, mea

Ordo.

[a] L. 10. c. 22

Cenchramus quæ auis.

[b] 8. hist. c. 12
[c] L. 9. de Animib. c. 20.

Preier Gallorum.

Brachuolgel.

Brachammsel.

Eracl uolgel forma. Arquata.

Hortulanos Cẽchramos dici posse.

Hortulani vnde pinguescant.

[d] L. 3. de re rust. c. 5.

Locus.

Κυγχράμος.

Κεγχράμος.

Κέγχρος.

Coturnix miliaris uocata.

eſt, mea quidem ſententia deriuari videtur, miliariamq; Latinè traduci poſſe, non adiectiuè, in quo fortè ſenſu doctiſſimus Aloyſius Mundella Coturnicem auem miliarem vocauit, hoc eſt, milio vt plurimùm veſcentem: ſed ſubſtantiuè, vt ſcilicet eadem ſit cum Miliaria [a] Varronis: ſiquidem *Miliaria*, inquit, *à cibo dicuntur, quòd milio fiant pingues*. [b] Alibi verò, *in Ornithone prater alias aues quidam alunt Miliarias, quæ pingues vaneunt carè*. Quæ, ſicuti paulò antè dixi, mirum quàm Hortulanis noſtris competant. Nec alia Cenchris Aretæo, cæteriſq; Græcis fuerit, quam ægris præſcribunt. Perperam etiam Ruellius auiculam quandam vulgò dictam linariam Miliariam facit: de qua nos ſuo loco. Diuerſæ item ſunt Miliariæ ſeu Cenchrami à Cenchritis auibus, etſi à milio nomen pariter obtinentibus, quòd & eo pariter pingueſcunt. Cenchritæ enim aues aquaticæ ſunt ex Anſerum genere. Poſtremò alia à miliaribus auis eſt Cenchris, nimirùm à varietate punctorum milij inſtar dicta. Hæc autem Tinnunculus eſt ex Accipitrum genere, de quo nos in primo tomo abundè, & exactè egimus. Supereſt modò vt Hortulanum noſtrum, quem Cenchramum, ſeu

[a] *L. 4. de lin. lat.*

[b] *Lib. 3. de re ruſt.*

Cenchris.

Ruelli error.

Linaria.

Cenchritæ aues quæ.

Cenchris Tinnunculus eſt.

Hortulani deſcriptio.

Magnitudo.

Color.

Hortulanus mas cum panico ſpica foliata.

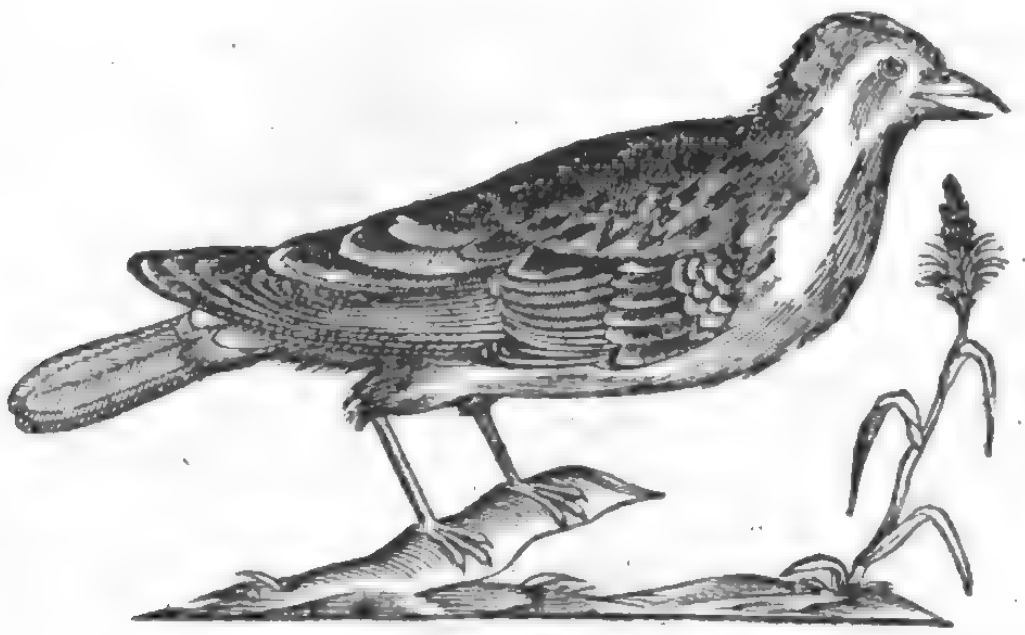

Hortulanus fœmina cum panico maiori ſpica herbacea.

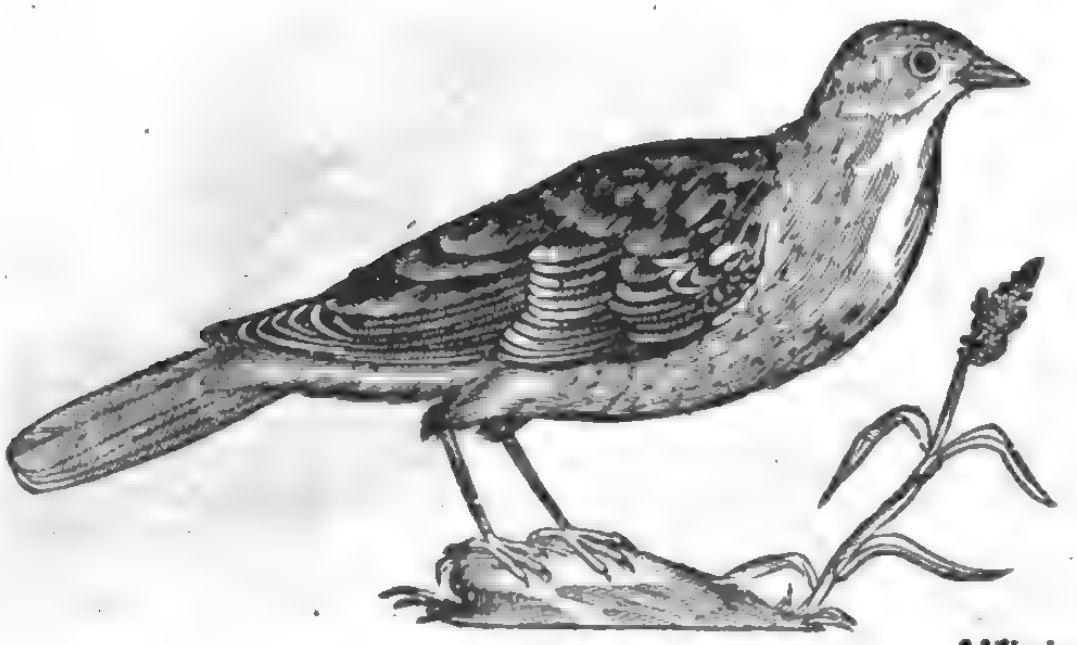

Miliariam

Miliariam arbitramur, & deſcribamus, & depictam exhibeamus. Auis eſt Alaudæ ferè magnitudine, at paulò minor. Roſtrum, crura tota, pedumq; digiti rubeſcunt. Caput, collum, & pectus in mare flaua intercurrentibus punctis croceis: in fœmina hæ partes coloris ſunt partim flaui, partim viridis, diſcreti ſcilicet vtriuſq;. Mas ſub oculis ad latera maculam habet rotundam, intensè luteam, quæ in fœmina non eſt. Alarum pennæ intercoſtales in vtraq; ex flauo, & nigro colore conſtant: remiges verò, item & cauda vtriq; nigræ in extremitatibus, & ad latera flauæ. Venter croceus cinereis quibuſdam maculis diſtinctis. Hæc itaq; cùm maris Hortulani, cùm fœminæ deſcriptio eſt. Iconum prior maris eſt, ſecunda fœmellæ. Verùm cùm in hoc genere alias ab his diuerſas obſeruârim, ne quid in hiſce noſtris commentarijs deſiderari poſſit, itaque & has delineatas exhiberemon piguit. Quæ auis primo poſt nunc deſcriptas, delineataſq; loco ponetur, tota flaueſcebat colore propemodum paleari, exceptis alarum coſtis, & remigum pennarum extremitatibus, quæ erant albæ. Crura item & roſtrum erant rubicunda. Altero loco pingenda, tota erat candida, quin ipſo fermè Cygno candidior. Tertio loco ponendâ Aucupes etiam Hortulanum nuncupant, & reuera auis eſt tota Hortulani forma, ſed colore non nihil differens. Caput ex ſubcinereo ad flauum vergit. Collum cinereum nigris maculis punctatim diſtinctum; Venter, & crura, pedeſq; toti, crocea. Coſtæ alarum, & remiges albæ, cætera partim cinereæ, partim nigræ. Cauda tota fuſca, ad latera luteſcens. Quarto loco collocanda capite, collo erat viridi: roſtro rubicundo, cruribus cinereis, cætera nigricans. Habet tamen in vertice capitis, necnon in duabus tantùm remigibus maculam albam oblongam. Quinto loco ponenda Albicillam vocare licet: cauda enim erat alba: cætera vulgaribus Hortulanis ſimilis, ſed in omnibus pallidior. Quam poſtremo loco dabimus, Aucupum alij Spipolæ, alij Hortulano congenerem faciebant, & reuera ego Spipolæ potius quàm Hortulani ſpeciem fecerim: roſtrum enim longiuſculum eſt & tibiæ pedeſq; fuſcæ, qui in Hortulanis luteſcere ſolent. Toto corpore item fuſceſcit, pectore & alarum extremitatibus albis. Modò videamus, quid de ſuo Cenchramo ſcribat [s] Belloniùs. Le Pruyer, aut Preyer, inquit, auis eſt, quo ad pennarum colorem, Alaudæ aut Linariæ ſimilis, quamuis tantùm in alis albedo illi non ſit. Arbitramur eſſe migratoriam, atq; Ariſtoteli Cenchramum dici, fieriq; poſſe

Sex^e diſtinctio. Alæ. Cauda. Venter.

Hortulanus flauus.

Hortulan^o albus.

Hortulano congener, & eius deſcriptio. Caput. Color.

Albicilla.

[s] *L. 4. c. 20. de Auib.* Cenchrami Belloniani deſcriptio.

Hortulanus flauus cum malo Punica.

Aretæum

A retæum, cæteroſq; Græcos de Cenchride loquentes, quod ægrotis in cibo conueniat, de hac aue intellexiſſe. Verùntamen cum Ariſtotele tantùm conuenire volumus: ſunt qui Tinnunculum cum hac Cenchramo confudêre: quod prohibere nequimus. Cenchramus maior eſt Alauda criſtata. Roſtri qualitas tanquam præcipua nobis nota facilè oſtendit, de qua aue loquamur: eſt enim breue, craſſum, tuberculo conſpicuum, necnon & adinſtar oſſis durum, adhæc inferius cum ſuperiori coniunctum, foueam quandam in medio efformat. Nec aliam cum ſimili roſtri diſpoſitione auem uſquam inuenias. Venter pallet, ſed quibuſdam nigris maculis diſtinctus eſt. Crura pedeſq; inter rubrum, & caſtaneum media,

Magnitudo.
Roſtrum.
Venter.
Crura.

Hortulanus albus, cum malo Aſsyria.

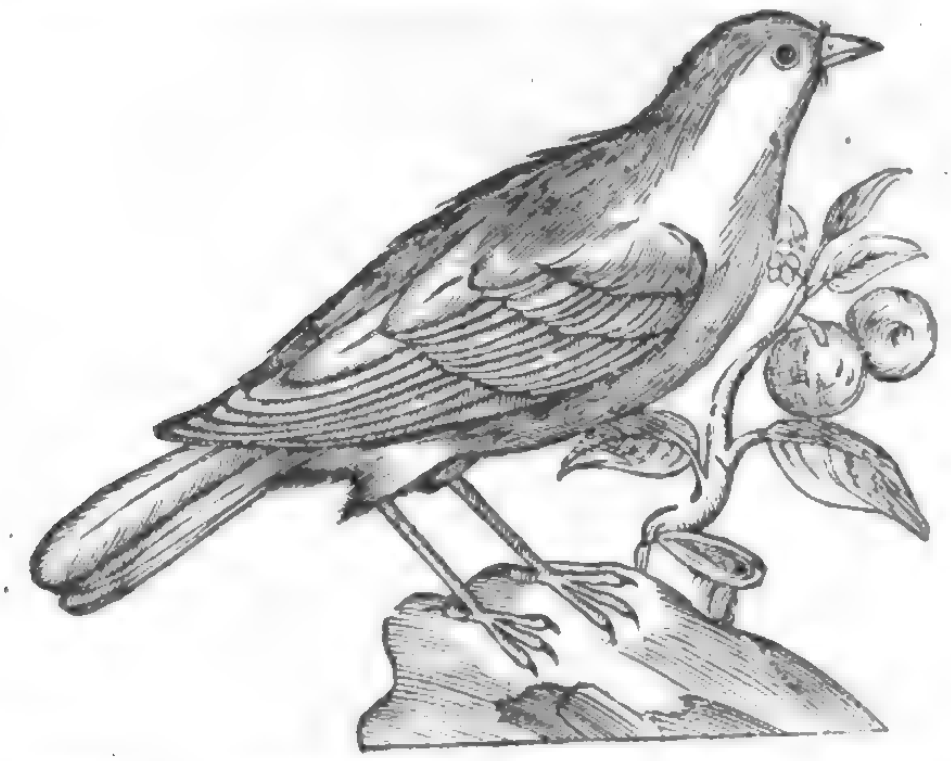

Hortulano congener cum Iaſmino alto.

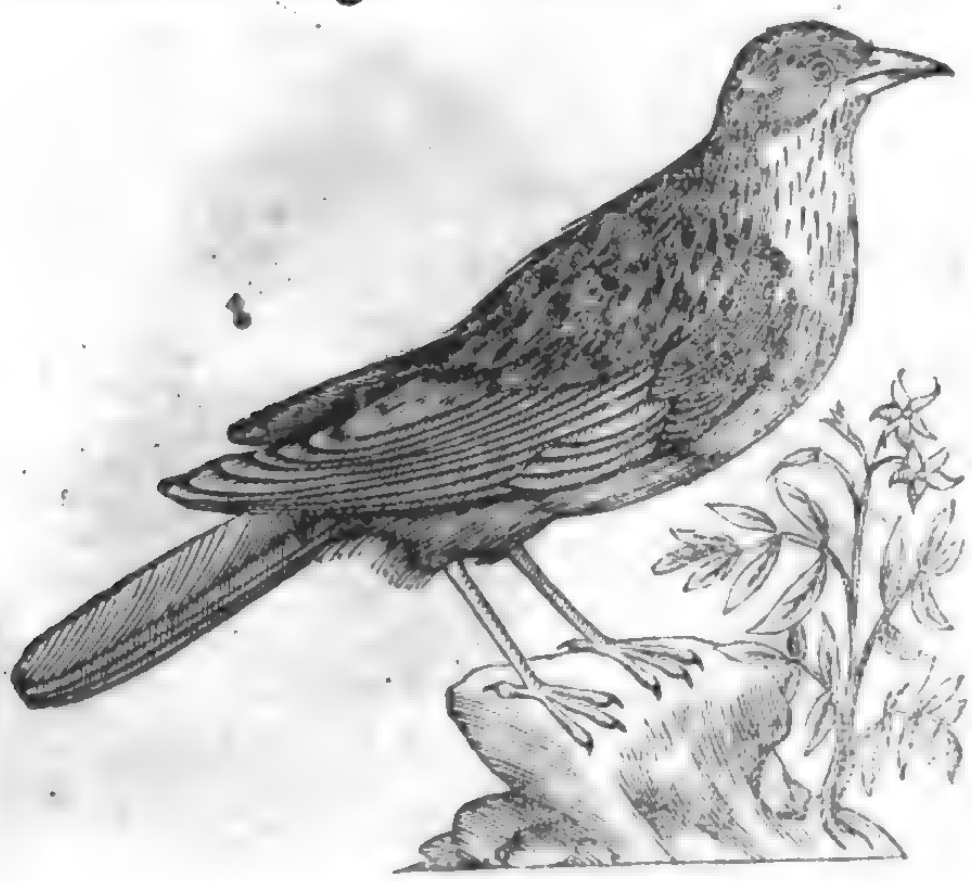

formà

Hortulanus collo viridi, cum meſpilo.

NORTVLANVS CAVDA ALBA, CVM PINO.

formâ verò cruribus pedibuſq; ſimili: poſticum item digitum longum habet, argumento, quòd auis ſit terreſtris, & rarò quidem arborum ramis inſidet. In quibuſdam etiam ita Linarię ſimilis eſt, vt niſi ob ſolam magnitudinem diſtinguas: Verſatur in pratis, vnde Galliceè Preyer dici meruit: proſequitur tamen etiam aquas more Gallinaginis, quamuis contrà facere ex roſtri, & pedum conſtitutione iudicares. Mirum eſt quantum hordeo, molioq; delectetur. Digitus poſticus. Locus.

HORTVLANVS SIMILIS SPIPOLAE CONGENER CVM ILICE.

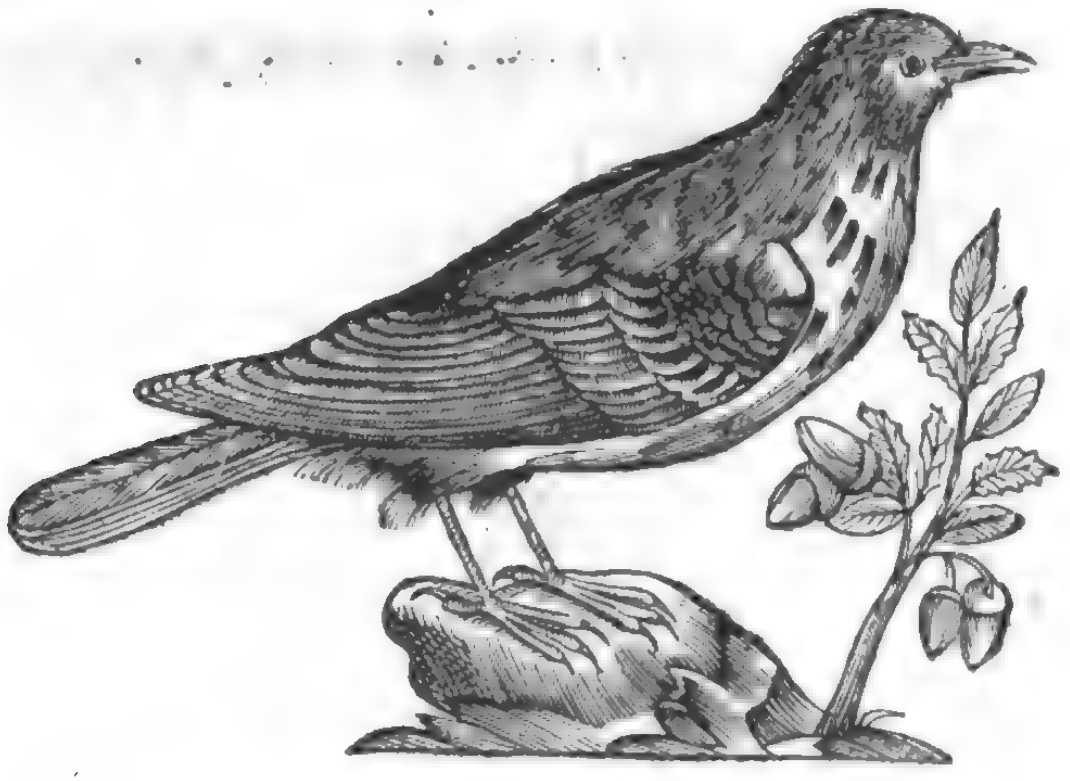

CENCHRAMVS BELLONII CVM MILIO.

delectetur. Reperitur nonnunquam ſepibus inſidere; ſæpius tamen in terra degere: & quia terreſtris auis eſt, ideireo etiam in altis locis non nidulatur, ſed vbi Anates, quæ quandoque in truncis ſalicum nidificant: itaq; plerunque iſtæ aues nidos extruunt in agris auena, hordeo, & milio conſitis, vel in nudis pratis, quinque aut ſex pullos excludentes. Non omnes vbique idem nomen ſortiuntur, ſed pro diuerſitate locorum, diuerſum: ita quoque hæ alibi Teriz appellantur, quòd interdiu palo, aut ſtipiti inſidentes hanc vocem cantillando edant Tirtertirterijz, eamq; ſæpius reiterent. Cùm volant, crura ad ſe, vt cæteræ aues non retrahunt, ſed pendere ſinunt. Frequenter alas motitant, ſeruato tamen quodam ordine. [a] Ariſtoteles auem quandam Cenchramum vocat, aut Cynchramum, vbi ſcribit, *Coturnices ducibus Oto, & Linguacula, & Ortygometra proficiſcuntur, atque etiam Cenchrame, à quo etiam reuocantur noctu: cuius vocem cùm ſenſerint aucupes intelligunt parari diſceſſum.* Dictio Cenchramus, ſi latinè traduceretur, ſonaret miliaris: quare eam eſſe arbitramur, cuius mentio fit apud Varronem. Nam ſi Romæ alerentur vnà cum Coturnicibus, milioq; ſaginarentur pro futuris epulis, veriſimile eſt auem extitiſſe corpulentam: quapropter ferendi non ſunt, qui Miliariam cum Linaria confundunt, ſtatuendumq; Cenchramum eſſe.

Victus.

Nidulatio.

Teriz.

[a] *Lib. 8. hiſt. cap. 12.*

Finis Libri Decimitertij.

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIAE

Liber Decimusquartus.

QVI EST

DE PVLVERATRICIBVS DOMESTICIS.

DE GALLO GALLINACEO & Gallina. Cap. I.

CLARAS, ni fallimur, easq; satis efficaces rationes in primordio huiusce operis adduximus, cur à Pauone potiùs, quàm à Gallinaceo genere exorsi fuerimus, tametsi hoc in omni auium familia, quæ ad mensæ vsum requiruntur, apud omnes fermè authores, quotquot hactenus scripserunt, primas obtinere videatur. Placuit autem, vt id obiter dicamus, Plinium hac in re, tanquam ducem, authorem q; sectari. Hic enim subinde à Pauonibus ad Gallinaceos sermonem conuertit, dum ait: *Proximè gloriam sentiunt, & hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno natura genuit: nouit sidera &c.* Haud me fugit interim, non defutura cuipiam sua argumenta, quibus Gallinaceum hocce genus in multis, præcedentibus auibus præferat. Veruntamen cùm hæ volucres prorsus domesticæ sint, illæ verò syluestres, quæ domesticis meo iudicio sunt præstantiores, vel saltem ita vulgò habentur, itaq; Gallinaceam hanc familiam in hunc librum, qui priuatim de ea tantùm aget, reiecimus. Plurimi sanè has alites veteres fecisse, maximè Gallos, vel ex hoc [a] Ciceronis constat, qui *non minus delinquere eum* dixit, *qui Gallum Gallinaceum, cùm non opus fecerit, occiderit, quàm eum, qui patrem suffocauerit*. Nec ab re ita scripsit Tullius, cùm præcipuè hac aue prisci Græci, & Romani in bello vterentur, & sacris suis adhiberent. Non minorem laudem meretur eius animositas, splendorq; & amor erga suos, cæteraq; eius dotes, quibus sese verum nobis egregij, laudabilisq; patrisfamilias exemplar præbet. Quantum verò ex hoc Gallo, eiusq; coniugibus, ac liberis emolumenti humano generi, cùm ad victum tam sanis, quàm ægrotis suppeditandum, tum etiam ad quoscunque fermè morbos propulsandos cedat, id tam clarum cuiuis esse arbitramur, vt demonstratione prorsus non egeat. Quis etenim tam internus, quàm externus corporis affectus, qui non hinc sua hauriat remedia? Sed de hisce pòst suo loco: iam ad historiam more nostro accedamus: in qua tradenda illud ferè in singulis rubricis obseruabimus: quæ vtrique sexui communia sunt, præferemus: hinc quæ mari, ultimò quæ fœminę soli conueniunt adducemus, omnem ubique quoad licuerit, confusionem euitaturi. De Capo verò separatim agere visum est, cùm quòd is, etsi ex Gallo factus veluti vtriusque sexum complexus, & ceu hermophroditus factus, medius scilicet inter Gallum, & Gallinam videatur, tum quia ad mensæ vel sanorum, vel ægrorum vsum duntaxat natus sit: Gallus verò, & Gallina soboli studentes genus suum natura duce æternum reddant.

Ordinis ratio.

Gallinacei generis dignitas.

Plinij ordo

Capi historia cur hinc excludatur

[a] *Orat. pro L. Murena.*

Galli dignitas, & honor.

Animositas

Vtilitas.

Digitized by Google

AEQVIVOCA.

Alector Epei.
Alector Argeæ.
Alectryon Perſarũ rex
Gallus auis Perſica dictus, & cur.
Alectryon Philip. dux.
Charetis arrogantia.
Prouerbiũ.
Alectryon.
[a] *In Aſpide.*
Minerua in nupta.
[b] *L. 3. Deip.*
Tibia alector dicta.
Sol alector dictus.
[c] *L. 17. c. 10.*
Gallus vox ambigua.
[d] *L. 7. inſtit. orat. c. 9.*
Galli ſacerdotes Cybelis.
Archigalli.
Gallus fluuius, eiuſq; mira uis.
[e] *L. 6. c. vlt.*
[f] *L. 4. faſtor.*

ALECTOR, Ἀλέκτρυων Græcis, uti etiam Latinis Gallus, vox eſt æquiuoca, & multa ſignificat. Alector, teſte Euthatio filius fuit Epei Regis Elidis. Eiuſdem nominis filium dicitur habuiſſe Argea Pelopis filius, & Hegeſandræ filiæ Amiclæ, cuius filia Iphiloche, vel Echemelus Megapenthi filio Meneleai nupta fuit, vt idem Euſtathius tradit. Quidam Alectryon nomine tyrannidem quondam geſſit, & Perſis primus imperaſſe dicitur, etiam antequam vel Darius, vel Megabyzus: vnde etiam Gallus, vt pòſt dicemus, ales Perſica appellatur. Alectryon item nomen ducis eſt Philippi Regis, qui à Chare Athenienſi interemptus fuiſſe fertur: at num cum ſuperiori idem fuerit, vel, quod magis credo, diuerſus, non auſim affirmare: docet autem hiſtoria, hunc Charetem ſæpius, & nimis arroganter iſtius facti verba apud populum Athenienſem feciſſe, adeo vt hinc pòſtmodum natum ſit prouerbium Φιλίππου ἀλέκτρυων, id eſt *Philippi Callus*: vbi quis de leui quopiam facinore perinde vt maximo ſe iactaret. Alectryon quoque dicebatur Amphitrionis pater, filius verò Alcei, cuius meminit [a] Heſiodus. Ἀλέκτωρ Euſtathio coniugem ſignificat pro ὁμόλεκτρος, quaſi ὁμολέκτωρ, litera alpha ſignificante ὁμοῦ. Eadem vox alpha priuandi vim habens innuptam ſignificat, quare Mineruam ἀλέκτορα dictam legimus apud [b] Athenæum, vbi Pompeianus ſophiſta cum Panathenæa feſta celebrarentur, in quibus iudicia ceſſant dicebat: γυμθλὸς ἐστι τῆς ἀλέκτορος Ἀθηνᾶς ὁ αὐλός, ἀντὶ τοῦ ἡμέρα. Apud Ionem αὐλὸς, hoc eſt, tibia, ἀλέκτωρ vocatur, quòd propter ſoni dulcedinem auditores à cubili reuocet, vel dormire non ſinat. Vnde etiã ſol Homero ἀλέκτωρ nuncupatur, quia homines ἀλέκτρυς facit, ſiue à lecto diſcedere, vel potiùs quòd ipſe ἀλέκτρυς, id eſt, peruigil ſit, hoc eſt, nunquam cubet, ac quieſcat. Ἀλέκτωρ denique [c] Plinio gemma eſt, de qua pòſt in denominatis: nam alij codices Pliniani legunt ἀλέκτορας; alij ἀλέκτοριας. Gallus, vt ſcriptum reliquit [d] Quintilianus, vox pariter ambigua eſt, *Vtrum enim*, inquit, *auem, an gentem, an nomen, an fortunam corporis ſignificet incertum eſt*. Galli in primis vocabantur decantari illi ſacerdotes, qui præſto erant ſacris Cybeleis. Hos archigallos Iulius Firmicus vocabat teſte Brodæo. Romæ epitaphium videre eſt in Diuo Martino, vbi quoque archigalli dicuntur. Id autem eſt huiuſmodi: D. M. C. CAMERIVS CRESCENS ARCHIGALLVS MARTIS DEVM MAGNAE IDEAE, ET ATTIS PORO. &c. Meminit huius epitaphij Gryſaldus, qui Tertulliani etiam verba de quodam Archigallo repetit: Cæterùm Galli ſacerdotes ita dictos volunt à flumine eiuſdem nominis, cuius tam admirandam vim eſſe commenti ſunt priſci, nimirum quòd parcè potus & cerebrum purget, & inſaniam tollat: contrà largiori manu hauſtus lymphaticos, & inſanos reddat. [e] Plinius quidem hos ſacerdotes ab hoc fluuio nomen traxiſſe ſcribit: ſed tam admirandæ facultatis minimè meminit. Alij ſacerdotes illos mox à potu eiuſmodi aquæ furore correptos fuiſſe memorant, atque ſe ipſos caſtrauiſſe, id uerò citra vitæ diſpendium facere non potuiſſe, niſi Samia teſta vterentur. Meminit [f] Ouidius:

Cur igitur Gallos, qui ſe excidere vocamus?
Cum tantùm à Phrygia Gallica diſtet humus?
Inter ait viridem Cybelen, altaſq; Selenas
Amnis it infana nomine Gallus aquâ.
Qui bibit inde, furit, procul hinc diſcedite, queis eſt
Cura bona mentis, qui bibit inde furit.

Quidam Gallum puerum putauerunt, qui contracta offenſa Deæ ſe execuerit, & ſimul fluuio nomen fecerit. Fluuium illum in Sangarium euolui neſcius non ſum: at minimè credam tam noxiam fluminis vim fuiſſe, vt homines, uel furibundos redderet, vel enecaret. Quantum verò uirium ſemper habuerint ad homines dementandos uanæ ſuperſtitiones qui neſcit, is alienus non modò ab omni hiſtoriarum lectione, ſed uitæ etiam communis uſu. Vnde etiam prouerbialiter dicimus γαλλὸς τίτλμας, id eſt, Gallos quid execas, pro quid actum agis. A quibus ſacerdotibus quàm benè Baptiſta Pius, ut id obiter dicamus, Gallos populos per conuitium Romanorum nomen fuiſſe adeptos colligat, ipſe uiderit: quaſi ſcilicet, quòd exectorũ hominum nomina haberẽt. Quis obſecro tam uecors,

Baptiſtæ Pij error.

eum vecors, tam communis ſenſus expers, vt ſic cogitet Gallos perpetuò Romani nominis hoſtes nomen ſibi, vel accipere, vel retinere voluiſſe, quod hoſtium contumelia impoſuiſſet? Quod ſi tamen quis ita ſentiat, ego eum non teſticulis profectò, ſed cerebro carere dixerim. Neminem interim latere exiſtimo, Gallos Europæ populos à candore dictos à Ga la, quæ vox lac Latinis dicitur. Nam montes, & rigor Cæli ab ea parte Solis ardorem excludunt, vt eorum corpora non colerentur. Perſarum milites Cares Gallos nuncupabant, ob conos, quibus galeas ornatas habebant, eáq; de cauſa Artoxerſes hominem è Caria, qui Cirum iaculo vulneraſſe creditus eſt, eo cohoneſtauit præmio, vt Gallũ aureum in lancea præfixum ante aciem ferret. Verùm Athenæus Gallos ſcribit in Perſide primùm ortos, ideóq; fortaſſe cognomentum id Perſæ acceperint, vel ab Alectryone, quem eis primùm imperaſſe paulò antè diximus: Vnde & Ariſtophanes, ut eius eſt mos omnes illudere, Gallum ait Perſis olim præfuiſſe, atq; hinc criſtatos adhuc gerere caſſides: verba Ariſtophanis aliàs citabo. Gallus item quidam Centaurus fuit, à quo ſecundum Pincernam regiũ eximiè amatum fuiſſe author eſt Nicander. Nunquid autem Centaurus idem fuerit cum Centoarato, de quo ſic meminit [s] Aelianus: Antiochi equus, vt dominum ſuum vlciſceretur, Gallo nomine Centoarati, qui Antiochum in pugna interfecerat, necem intulit, difficile eſt iudicare. Eſt etiam Gallus Imperatoris nomen, cui Conſtantius magni Conſtantini filius Cæſaris dignitatem conceſſit. Sed cũ comperiſſet, hunc regnũ adfectare, ad tyrannidem proruere, nihil non moliri, quo voti compos fieret, omni conatu eius anteuerſo, caput ei præcidi curauit: deinde Galli fratrẽ, porcum illum fœtidũ, Iulianum corona Cæſarea cohoneſtauit, ut narrat [h] Conſtantius Manaſſes. Alij uerò Gallum illũ longè antiquiorem faciunt, & ſimul cum Voluſiano Decio in imperio ſucceſſiſſe ſcribunt, imperioq; biennii & menſes octo potitum fuiſſe. Quidam cognomento Milo Gallus dicebatur, qui Caroli Calui temporibus floruit, & ad eum ipſum quæ de ſobrietate carmina conſcripſit, miſit. Condidit & Sancti Amandis uitam, cuius cœnobij ipſe Antiſtes fuit anno poſt partum ſalutiferum 880. Eſt & Gallus ſancti Confeſſoris nomen, ut refert [i] Beda, cuius uita plena uirtutibus conſcripta habeatur. Erat autem beati martyris Ignatij diaconus, qui epiſcopus factus uiam magiſtri pius imitator ſequutus, pro commendato grege, Chriſti amato occubuit. Fuit & Gallus alius Columbani abbatis diſcipulus. Hic & Hildeboldus diaconus piſciculos, quos de flumine reticulo traxerant in ſolitudine aſſaturi, ignem concinnabant, cùm interim urſus mirę magnitudinis propius accedens diaconum quidem terruiſſet, iubente Gallo, ut ligna igni interret, obediuit, vt [k] Marcus Marulus Spalatenſis memoriç prodidit. Quod ſanè hic referendum duximus, ut qui præpoſitis ſuis reniti audent, tali exemplo magis confundantur, quando, & ſylueſtres feræ iuſſa ſanctorum reuereantur, & obſeruent. Hermolaus iubas, & capillos Græcis alectoridas dici aſſerit. Et mola matricis Syluatico Gallus matricis dicitur, fortè ob ſimilitudinem. Nam & [l] Amatus Luſitanus meminit cuiuſdam mulieris, quę geminos utero geſtans quinto menſe abortiuit, & tertia à primo abortu die fruſtum quoddam carnis emiſit, Galli criſtę cum roſtro Gallinaceo ſimile. Piſcis quidam ad oceanum Germanicum Gobijs congener, Germanis vt audio Seehan, id eſt, Gallus marinus dicitur. Verùm & bina alia aquatilia animantia eiuſdem nominis reperio, piſcem nempe alium, & quoddam genus è cruſtaceis. Piſcis enim [m] Plinio Zeus dictus, & Faber, Hiſpanis, & Monſpelienſibus, teſte doctiſſimo Rondoletio, Gal appellatur, Santonibus, & Baionenſibus Iau, id eſt, Gallus à dorſi pennis ſurrectis, quemadmodum Gallorum Gallinaceorum criſtæ erigi ſolent. Romani hodie citulam dicunt & piſcem Sancti Petri, quia iubente Chriſto D. Petrus hunc piſcem cepit, & in eius ore numiſma pro tributo repeterit: vnde digitorum impreſſorum ueſtigia in medio corpore relicta fuerint. Recentioribus item Græcis χριστοφόρος dicitur, aiuntq; D. Chriſtophorum, dum Chriſtum humeris geſtans mare traijceret, piſcem hunc apprehendiſſe & impreſſa digitorum ueſtigia reliquiſſe. Eſt autem piſcis iſte ex ſententia Rondoletij χαλκὶς Athenęi à Chalcide diſſidens, vt Deo dante ſuo loco aliquando docebimus. Donauit mihi nuperrimè hunc piſcem exiccatum admodum Reuer. P. Ambr. Morandus Bonon. ſacrę Theol. doctor eximius, Congreg. S. Saluatoris Gener. mihiq; amiciſſimus. Prętera Gallum marinum idem Rondoletius, & Petrus Bellonius uocari aſſerunt illud animal cruſtaceum, quod Ariſtoteles ἄρκτον, Latini ſimiliter urſum ab actionibus, & moribus, quos exercet, appellant: vt nonnulli exiſtimant: alij uerò à figura ita dici volunt, nimirum, quòd exterior forficis pars Galli Gallinacei figuram referat. Heſychius, & Varinus Vpupã ἀλεκτρύονα uocarunt, haud dubio ob criſtam, quam in capite gerit, ob quam etiam à Liguribus Gallus Martij dicitur, eò quòd illo menſe apud ipſos primùm appareat.

Galli unde ducti.
Perſarũ milites Galli vocati, & quare.
Gallus centaurus.
[s] *L.6. de Anim. cap.44.*
Centoarat⁹
Gallus Imperator.
[h] *In annalib.*
Gallus Milo, eiuſq; opera.
Gallus confeſſor.
[i] *In Martyr.*
Gallus Columbani diſcipulus.
[k] *L.4. de ſeruanda obed.*
Tubæ Alectoridæ dictæ.
Gallus matricis.
[l] *L.1. curat. med.*
Gallus piſcis Seehan
[m] *L.9. c.19.*
Gal. Iau.
Citula.
Piſcis S. Petri.
χριστοφόρος
χαλκὶς
Cruſtacea Gall⁹ dicta.
Ἄρκτος.
Vrſus.
Vpupa.
Gallus Martij.

Corui Alectoridæ.

Et Perſæ, ut Hermolaus neſcio quo authore ſcribit, Coruos Alectoridas dicunt. Ornithologus mendum ſubeſſe exiſtimat. Sed fortè Hermolaus ex Pauſania id decerpſerit, qui Gallos quidem Gallinaceos quoſdam Coraxos, id eſt atro Coruorum colore in Boeotia eſſe dixit. Significat denique Gallus quædam artificialia, ac in primis nauem quandam prætoriam, de qua eiuſmodi ad Miſenũ epitaphium legitur. D. M. C. IVLIO QVARTO VET. EX. PR. N. GALLO, M. CECILIVS. FELIX. S. INONIA HERACLIA S. ET. S. Gallus & ſomnium inſcribitur quidam Luciani luculentiſſimi authoris dialogus, quo diuitiarum, atque potentiæ incommoda, moleſtiaſq; proſequitur, oſtendens, quàm contrà tranquilla res paupertas ſit, ſi modò ſua ſorte ſit contenta. In poſteriore autem parte Gallus, qui ex Pythagora in auem transformatus cum hero ſuo Micyllo colloquens introducitur, diuitum cùm priuatorum, ac ciuium, tùm regum, ac potentum moleſtias, curas, & pericula recenſet, quæ illis & belli, & pacis temporibus, præterea etiam circa ualetudinem, quam luxus iſtæ & crapulæ labefactant, accidere ſolent. Poſtremò, ut & de Gallinis aliquid dicamus, ruſtici Pleiades ſtellas Græcis dictas, & Atlantides, Latinis Vergilias, Gallinas uocant, & pleriq; Butrionem, Angli nempe, id eſt, Gallinam habentem pullos uulgò Bruothenn. Hanc conſtellationem Hebræi nrur Zaghta uocant, & Galli la Pouſſiniere. In dictionario trilingui עיש ayſch, uel עיף procedem ſidere legitur. Gallina nigra apud chimicos eſt argentum uiuum.

Galli Coraxi.

Artificialia Gallus dicta.

Nauis Gallus.

Gallus libri nomen.

Gallinę ſtellæ.

Butrio.

Bruothenn.

Argentum uiuum.

Gallina nigra.

SYNONYMA.

VARIAS quidem nomenclaturas, quibus apud Græcos potiſſimùm, ac Hebræos Gallus Gallinaceus uenit, eſt reperire. שבו Secheui in primis legitur apud D. [a] Iob. ubi dicitur: *Quis dedit Secheui intelligentiam?* Sanctes Pagninus in biblijs maioribus Ven. anni 1541. לשבו Laſecheui legi ſcribit, & in noſtris alijs exemplaribus Michel eſſe. Sonat imaginationem in mente exlatum, cogitationem, intellectum. Plerique interpretes traducunt cordi. [b] Rabbi Dauid ab aſpiciendo, & uidendo deriuari aſſerit; & alibi, *Doctores*, inquit, *Hebræorum exponunt etiam Gallo*: quod etiam Rabbi Simeon filius Lakiſch tradidit, teſte Ioanne Reuclino; atque ita D. Hieronymus uertit. Septuaginta uerò, *Quis dedit mulieribus textura ſapientiam, aut uariegatam ſcientiam?* Targhum, *Quis dedit cordi intelligentiam?* Alterum Targhum, *Quis dedit Gallo ſyluęſtri intelligentiam, ut laudet dominum ſuum?* Rab. Abraham, *Cordi?* Rab Leui, *intellectui?* Rab Moſech, *quis dedit Gallo intelligentiam, ut media nocte ſurgere doceret hominem ad laudandum Deum?* Ita quidem ille hæc profert ex quodam Targhum Ieroſolimitano in hunc locum, atque ſuis Rabbinis, ſed de corde eos magis congruere aſſeuerat. Sunt, inquit, Ornithologus ex quodam alio, apud Hebræos, qui uocem Sekui Tarnegul (hanc uocem Chaldaicam eſſe conijcit) cuius ultima ſyllaba Germanicè Galli nomenclaturę, nempe Gul congruit, id eſt, Gallum interpretantur. Fortè uerò ita Gallus dictus fuerit uel ab animoſitate, quæ in corde ſedem ſuam potiſſimùm habet, uel à uiſu, quem ſemper ſimul ſurſum Miluorum, & aliarum auium rapacium euitandarum cauſa, & deorſum ad uictum intentum habet. In lexico trilingui pro Gallo etiam legitur סכו Sikui, & pro Gallina סכוא Sakuia, quę poſtrema uox in Syrochaldaico dictionario Gallus exponitur, ex Vaic. rab. cap. 26. Pro ברבור barbur in [c] libro Regum, ubi legitur. *Excepta uenatione cernorum, caprearum, atque bubalorum*, & ברבורים barburim auuſim, id eſt, *altilium ſaginatorum in ſtabulis*, hoc eſt, *ſtabulantium*. Dauid Kimhi ex magiſtrorum ſententia, transfert aues, quę afferuntur ex Barbaria. Rab Salamon Gallos pingues, Kimhi addit caſtratos, Ioſephus uolatilia, D. Hieronymus aues altiles, ſeptuaginta ἐκλεκτὸς, id eſt, electus, quaſi legerint barur, Chaldęus auem ſaginatam uel altilem. זרזיר Prouerbiorum 30. uariè exponunt; quidam, ut Dauid Kimhi docet, canem leporarium curſu uelocem: alij nemer, id eſt, pardum, alij ſpeciem auis immundę, D. Hieronymus Gallum, ſeptuaginta interpretes ſecutus, qui ἀλεκτορα reddiderunt. Nam R. Ioſeph dicit nomen animantis eſſe, quod inter Gallinas ambulet. גבר gaber apud Eſaiam D. Hieronymus uertit Gallus Gallinaceus: [d] Septuaginta, & plerique Hebręorum uir, uti & Chaldęus pro גברא Gabera. [e] I. Druſius ita uertendum eſſe & non aliter omnino contendit, hunc in modum ſcribens. Verba ſunt Iſaię ex uerſu ſeptimo, & decimo capitis 22. *Ecce Dominus tranſportabit te Talitela Gaber*, quę uerba D. Hieronymus edoctus ita, ut ipſemet teſtatur, ab Hebręo pręceptore ſuo, alia ratione quàm interpretes, qui ante ipſum, expoſuit. Cùm enim

[a] *Cap. 38.*

[b] *In libro reſponſorum.*

Barbur.

[c] *3. cap. 4.*

Gaber.

[d] *Cap. 22.*

[e] *Lib. 10. obſer. cap. 8.*

enim alij omnes Gaber virum expoſuiſſent: ipſe vnus Gallum interpretatus eſt, hac ſententia: *ſicut Gallus Gallinaceus humero portatoris de alio loco tuo leuiter aſportabit*. Ego autem idem verbum eodem modo expoſitum, pòſt offendi à Salamone Iario: neque ſanè Camius eam expoſitionem ſilentio præterit, quam citat inter alias ex Dras. Ac ne illud quidem pigebit admonere, apud [f] Salomonem, vbi in vulgata lectione latina legitur, *viam viri in adoleſcentula*, expoſitum ſimiliter legi in Medras Miſle de Gallo Gallinaceo: idq; mihi mirum in primis eſſe viſum. Nam quod ſequitur in adoleſcentula, eam expoſitionem, niſi animi fallor, planè conuellit. Ego ſanè, quòd bona eorum interpretum venia dictum ſit, id verbum nuſquam eam vim habere arbitror: præſertim cùm præcedat verbum Taltela, quod formam habet nominis, vt grammatici loquuntur, abſoluti. Iam illud quoque nonnihil eſt, quod Hebræos peritiores aliter accipere eum locum conſtat. Dauid certè Camius, qui, quę lingua aliarum linguarum princeps eſt, eius ipſe linguæ princeps inter ſuos interpretes cenſetur, in commentarijs ad eum locum, Meo animo, inquit, Gaber eſt poſitum in caſu uocatiuo, & eſt ordo, ac ſenſus: ò vir ecce Dominus tranſportabit te tranſportatione. Vocat autem eum virum propter ſuperbiam ac faſtum. Hactenus I. Druſius. Verùm præterquam quod ipſe fatetur, Salomonem Iarium ita uertiſſe, & Camium eandem expoſitionem ex Dras citare, quidam etiam alij תרנגלא tarnegula, id eſt, Gallum Gallinaceum exponunt, teſte Dauid Kimhi, Thargùm Ieroſolimitanum pro ויכון מציון גבר Vaishu mheſion gaber, id eſt, *Et profecti ſunt de Eſzion gaber*, quod legitur Numer. 33 habet בגרך תרנגלא ונטלו Vunetalu micherach tarnegola, id eſt, *profecti ſunt autem ab arce Galli*, ut legere eſt in dictionario Syrochaldaico Guidonis Fabricij Boderiani: Itaque meo iudicio & Gallus, & vir traduci poſſit, cùm uir à virtute, ſeu robore dicatur, & animi uigore, quo Gallus inter ſui generis volucres egregiè prędituſ eſt. Pro Gallo item in dictionario trilingui legitur חבור habur, & נרגל nergal, quarum uocum prior ad Gaber accedit, poſterior ad Tarnegul תרנגל, pro qua voce Syrè legitur תרנגלא Tarnagola Gallus auis: Iob 3. Matth. 26. Marc. 14. & Ioan. 18. & תרנגלא דדהבא Tarnagela dedaua, Gallus aureus, Eſter. 1. in Thar. Ieroſol. & תרנגלד Tarnegoled Gallina, & תרנגולא כרא Tarnegola bara, Gallus ſylueſtris idem תרנגל כרא tarnegol bara, Iob. 38. & Pſal. 50. & תרנגלת תיבר tarnegoled thibur, Gallus Gallinaceus in plurali תרנגלין מקרכרין tarnegolin mecharcherin, Galli crocitantes. דוכיפת duchifad vox Hebraica in dictionario Syrochaldaico, ex quo pleraq; nomina iſtæc excerpſimus, Gallus ſylueſtris exponitur. אכבא acaua idem eſt, quod tarnegul, id eſt Gallus, aut ſecundum alios eſt זקן כלב, id eſt, vetulus canis, ſiue lelaps canis uenaticus Prouerb. 30 Compluten. אורא aura, quod Aruc דס das exponit beſtiæ nomen. נגר תורא nagar tura Gallus ſylueſtris vertitur, uel, ut R. Serra Ghaon ait, Gallus montanus, uel ut alij, Vpupa. Saracenis, Gallum, quidam hodie Dic appellari literis prodidit, Gallinam uerò eiſdem Teſeſe dici alicubi legimus. Auicennæ caput 296. lib. 2. inſcribitur Giaziudiuch, ubi interpres uertit de Gallinis, & Gallo. Aducaſugeg Syluatico, uel, ut uetus Auicennæ Gloſſographus habet, Aduzaruzegi, vel ut [g] Gentiles legit, Aducarucegi (hinc uel inde enim eam uocem hauſiſſe uidetur) Gallus, vel Gallina eſt. Furogi uerò, uel Furogigi Gallus tantùm. Sed fortè ea uox muſtelæ ſylueſtri, quam Galli furo dicunt potiùs conueniet, quaſi furo gigeg (ad quam uocem, quæ eidem Syluatico Gallum, uel Gallinam ſignificat poſteriores duæ ſyllabæ gigi nempe non malè accedunt) id eſt furans ſiue inſidians Galinis quod & animali quaſi proprium eſt. Alibi etiá apud eundem legitur Digegi, vt apud Serapionis interpretẽ Digedi. Alfrach Arabicè non eſt commune ad omnes pullos, & quandoque dicitur de Gallina iuuene, quę nondum oua peperit, teſte Andrea Bellunenſi, ſed abſolutè prolatum ſignificat pullum Columbinum, qui nondum uolare poteſt. Et alibi ſcribit Alpheti Gallinas eſſe ſecundum expoſitores Arabes, eſſeq; eas, quę nondum pepererũt oua. Quod ad Greçam nomenclaturam attinet, ea, vt ſubinde patebit, varia admodum eſt, etſi apud vetuſtiſſimos Græcos nomen nullum peculiare inueniamus, ſed communi ὄρνιθος vocabulo hanc ſpeciem ſignificaſſe, vnde etiam Myrtilus apud Athenęum ſolas Gallinas ὀρνίθας, & ὄρνιθια appellat. Quia tamen apud recentiores, qui poſt Ariſtotelem floruerunt, multa, ut dixi, ſynonyma reperiãtur, uiſum eſt ea ordine alphabetico proſequi, ut omnis uitetur confuſio. Ariſtoteles, eumq; ſecuti alij ὄρνις, uel ὄρνιθα communiter de quauis uolucre dicunt: nonnulli uerò recentiores Greci priuatim de Gallo, Gallinaq; Ariſtoteles Gallum ἀλεκτρύονα, vel ἀλέκτορα uocat, Gallinam ἀλεκτορίδα. Ariſtophanes ἀλεκτόρας, qui mares ſint, ἀλεκτρύαινας, quæ fęminę, ἀλεκτρίονας vtrumque continere ludens in comedia monſtranit. [h] Socrates ſanè apud eundem Ariſtophanem, Strepſiadem reprehendere uidetur

[f] *L. Prouerb. cap. 30.*

Taltela.

Tarnegula.

Habur.
Nergal.

Tarnegoled.

Duchifad.

Acaua.
Lepaps.
Aura.
Nagar tura
Dic.
Giaziudiuch.
Aducaſugeg.

[g] *In expoſit. verb.* Furogi.

Digegi.
Digedi.
Alfrach.

Synonyma Græca.

ὄρνιθα.

ὄρνις.
Ἀλέκτρυον
Ἀλεκτορ.

[h] *In nebulis.*

Ἀλεκτρύαινα. detur, quòd ἀλεκτρύαινα in vtroque ſexu proferat, itaque iubet, eum fœminam ἀλεκτρύαιναν vocare ficto vocabulo, & poëtico, vt à λέων fit λέαινα, marem verò ἀλέκτορα. Videtur autem, inquit Scholiaſtes, vulgaris hæc conſuetudo tum fuiſſe, fœminam quoque ἀλεκτρύαιναν nominandi, vt patet ex hiſce [i] Ariſtophanis verbis:

[i] In Aſſembliazuſis.

Γύναι τί τὸ ψοφοῦσαν ἔσω; ἡ ἀλεκτρυὼν
Τὴν πολλὰ καταβέβληκεν. Ὀιμωξεῖται.

Et in Platonis Dedalo: ἴσθι πολλαὶ τῶν ἀλεκτρύαινων Τ' πλωίμια βιᾷ τίκτουσι διὰ πολλάκις Ὁ δὲ παῖς ἔνδον τὰς ἀλεκτρύαινας σοβεῖ. Attici quidem etiã Gallinas ſic vocabant, Et Theopompus: Vocant verò Gallinam etiam ἀλεκτρύαιναν. Hæc Scholiaſtes: ſed locus quo ad authorum citationes non rectè diſtinctus emendari poteſt ex Athenæo, apud quem ita legitur. *Cratinus*, inquit, ἀλεκτρύαινα *in feminino genere dixit*. *Item Strattis* Αἱ δ' ἀλεκτρύαιναι ἅπασαι, καὶ τὰ κορίδια τέτηκε. Et *Anaxandrides Rhodius Comicus* Ὀχυρωμένας τὰς ἀλεκτρύαινας θωρῆσαι ἄρμοσε. Et Theopompus: Ἀχθομένη δ' ἀπολελοιπὼς ἀλεκτρύαιναν τίκτουσαν ὠὰ πανγναλα. Et [k] Ariſtophanes Ὦ σοὶ μίγιστα τύποι, ὡς ἀλεκτρύαιναν. Thomas magiſter quoque annotat, uocem ἀλεκτρυὼν ſignificare marem, & fœminam, & Heſychius veteres ἀλεκτρύαινας Gallinas vocare ſcribit. Gallus etiam dicitur ἀλέκτωρ, à quo fit, ἀλεκτορὶς, Gallina, quam poſteriorem vocem Varinus, & Thomas Magiſter poëticam eſſe dicunt: ἀλέκτωρ verò vocabulum eſſe ἀδόκιμον. Verùm cùm [l] Ariſtoteles ἀλεκτορίδα etiam nominet, ac [m] Galenus ἀλεκτρύαινας καὶ ἀλεκτορίδος ἄϊμα dicat: itaque ego uocem ἀλεκτρύαινα prorſus ἀδόκιμον, ἀλέκτωρ verò poëticam tantùm contra illos eſſe dixerim; qui cùm ἀλέκτορας poëticum faciant, poëtæ nullius teſtimonium adducunt, & ego quoque nullum ex poëtis hac voce vſum memini, ἀλέκτορα verò in proſa nemo dixit, ſed poëtæ aliquot, Ariſtophanes, Theocritus, Cratinus, aliíq;. Ἀλέκτωρ uerò Athenæo non Gallina eſt, ſed Gallus. *Vſus*, inquit, *noſtro tempore obtinuit, vt Gallina* Ὄρνιθος, & Ὄρνιθα *dicantur, Galli verò* ἀλεκτρυόνες, & ἀλεκτοροδᾶς. Apud Varinũ ἀλεκτρὶς pro Gallina legitur, ſed fortè impreſſoris culpa pro ἀλεκτρὶς, vt uidetur. Reperitur & ἀλεκτόριος pro ἀλέκτωρ. Ἀλέκτωρ uerò Gallus dicitur, quòd nos, vt apud Athenæum eſt, ἐκ τῆς λέκτρου, id eſt è cubili excitet. Ille, vt uidetur, intelligit eſſe ex alpha priuatiuo, & λέκτρον, quod nos ἀλέκτωρ faciat. Euſtathius uult eſſe ex alpha priuatiuo, & uerbo λέγω, id eſt cubo, vt uidelicet ſit λέκτωρ, deinde præfixo alpha priuatiuo ἀλέκτωρ: vnde ἀλεκτορίσκος. Cæterùm etiamſi ἀλέκτωρ ex α priuatiuo, & λέγω deducamus, ἀλεκτρύων, quod idem eſt, quod ἀλέκτωρ, Gallus nempe, & interdum etiam Gallina, vt mox ex Ariſtophane diximus, & Athenæo, ex α priuatiuo, & λέκτρον potius fieri dicendum eſt. Hanc uocem nempe ἀλεκτρυὼν Homeri ſæculum, teſte Varino non agnouit. Vtebantur nimirum antiquitus, vt diximus paulò antè, tantùm uoce ὄρνις de Gallo in genere maſculino, de Gallina in fœminino. Cùm uerò ἀλεκτρυὼν nomen uiri eſt, cuius [n] Homerus meminit, ſeruat ο magnum in genitiuo, ſecundum Varinum, ſecundum uerò Euſtathium mutat. Βοσκὰς ὄρταλις Nicandro gallina eſt domeſtica, ſiue altilis. Βρυχὼς apud Heſychium, & Varinum gallus anniculus. Ἠϊανὸς, gallinaceus, ut ijdem interpretantur. Ὑπεραλέκτρυων dicitur magnus gallus apud Ariſtophanem. Κίρκος ijſdem Heſychio, & Varino ſcilicet, vel Accipiter eſt, uel Gallinaceus, ſed Accipiter potiùs meo iudici, iſq; Circus: uti etiam Κῆρυξ, quæ uox Suidæ pariter, & Varino Accipitris genus eſt, & Gallinaceus. Κικκάβη Gallinaceus, Heſychius, & Varinus. Κίκκος oxytonum, Gallinaceus, paroxytonum uerò parua cicada, & Κίκκη paroxytonum, Gallina, Iidem. Videtur autem uox per onomatopœiam facta. Κοκκυβδᾶς ὄρνις de Gallinaceo accipiendum uidetur apud Sophoclem, vt uult Euſtathius, nimirum quoque à uoce, de qua uerbum κοκκυζω Græci uſurpant: uidetur itaq; epitheton eſſe. Κόρυδος, ὄρνις, Pergęis Heſychius, & Varinus. Κορυθαὶ ἀλεκτρυὼν, αἱ πανίδες. Iidem. Fortè autem ſic nominatus fuerit Gallus, quòd κορυθα, id eſt, criſtam gerat: & eadem ratione fortaſſis etiam κορυθιὼς apud eoſdem, ſed quæ uox eis etiam cophinum & calathum ſignificat. Κὸκκοι, οἰκατικοὶ ὄρνιθες. Iidem. Apparet autem priorem uocem à κίκκος formari. Κορυδοὶ, Gallinacei à criſta capitis ſic dicti apud eoſdem in Προσόντα, quod eſt, κεφαλὴν Τρίκωμα. Κόρυδος ὄρνις, ſed equũ quoque aliqui ſic uocabant. Iidem. Et rurſus Κορυδολῶν, τὸ παρατηρῶν τινα ὄρνιν. Κορυλοὶ καπνιδίαι ὄρνιθες: ſed Varinus legit κορυλοὶ per iota in penultima. Heſychius uocem κόρυς alibi in dictione κόρυν generaliter pro qualibet aue accipi ſcribit, propriè uerò eſſe Gallinaceum. Κορύνη, Gallus. Iidem. Κρατὶς, apud [o] Plutarchum Gallus eſt, quem Hermanubidi immolari ſolere tradit. Κύμβαι ὄρνιθες. Iidem. Videntur autem aues ſimpliciter intelligendæ, quoniam cymbateutæ etiam Varino ſunt aucupes. Κωκάλου genus

quoddam

[k] In pace.
[l] Lib. 6. Hiſt.
[m] l. de ſimpl. med.
[n] Iliad. ρ. Βοσκὰς ὄρταλις. Βρυχὸς. Ἠϊανὸς. Ὑπεραλέκτρυων. Κίρκος. Κῆρυξ. Κικκάβη. Κίκκος. Κοκκυβδᾶς ὄρνις. Κοκκύζων. Κορυθαὶ. Κορυδοὶ. Κόρυς. Κορύνη.
[o] Lib. de Oſir. Κύμβαι.

Ἀλέκτωρ Poëticum eſſe.
Ἀλέκτορες
Ἀλέκτορες.
Ἀλεκτορίδες.
Nomen ſacerdotij.
Ἀλεκτρυόνος μεζες.

quoddam Gallinacei. Iidem. & Κόκκαλος Varino quoque proprium nomen eſt. Μηδικοὶ, aues Medicę, Gallinacei. Iidem. Ariſtophanes μῆδον auem facere uidetur. Scholiaſtes Gallinaceum accipiendum ſuſpicatur. Alibi quidem dubitat, an ulla auis rectè μῆδος appelletur. ° Cælius à Medis dici aſſerens, *etiamſi*, inquit, *in latinis literis Medicum de procuratore pronunciari animaduertimus à uerbo μήδομαι*, ideſt *curo*. Sed cùm Gallinaceus ab eodem comico etiam Perſica auis dicatur, Medum quoque, uel Medicam auem pro Gallinaceo accipi ab eo uerisimile eſt. Ὀλόφωνος Heſychio Gallinaceus eſt, ſic dictus uel a lopho, id eſt criſta, uel ab eo quòd inter canendum in ſublime ſe erigat, ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ᾄδειν ὕλου ἀναιθεῖσθαι καὶ μετεωρίζεσθαι. Ὄρταλις Nicandro Gallinam ſignificat. Ὄρτυξ caſu recto Græcis hodiè vulgò Gallina eſt. Ὀρθοβοᾶν Gallum dicebat Alexarchus Caſſandri Macedonum Regis frater, qui Vranopolim ædificauit, quiq; peculiares dicendi formas inuexit, nimirum quòd inter canendum ſe erigat, unde & ὀλόφωνον, dictum quidam conijciunt, ut diximus: niſi quaſi ὀρθροβοᾶν potiùs à matutino cantu, ſic appellatum placeat. Ὀρθάλυκος vox poëtica tum Gallum ipſum, tum pullum Gallinaceum ſignificat, ſed pullum frequentiùs, ut pòſt dicemus. Bœoticè tamen ipſi Gallinacei etiam ſic dicuntur apud [p] Ariſtophanem, ut referunt Scholiaſtes, & Varinus. ὀρθροκόκκυγα Sophocles habet pro Gallina, ni fallor. Περσικὸς ὄρνις Perſica auis Gallinaceus dicitur propter criſtam. Vnde Ariſtophanes. *Multos pueros deceperunt amatores, alius Coturnice, alius Perſica aue, aliáue donata*: Vbi Scholiaſtes *Pretioſa*, inquit, *omnia quibus ſolus Perſarum rex utebatur, Perſica uocabãtur*, & hoc in loco auis Perſica non certam aliquam auem deſignat. Sunt tamen, qui Gallinaceum, & qui Pauonem interpretantur. [q] Piſtetherus Gallum auem Perſicam dici tradit ab Alectryone olim, ut diximus apud Perſas imperante. Vbi etiam Scholiaſtes, *forte*, inquit, *Alectryona uocat Medum auem*. Nam Perſas Medos quoque appellabant. Σίρικος Heſychio, & Varino Gallinaceus eſt, & Σίλλος Gallina. χηλᾶνις Gallinacei quidam. Iidem. Ψήλιτις, τῶν ἀλεκτρυόνων οἱ τοθαγένναι, Suidas, & Heſychius. Ὠιδὸς ὄρνις, pro Gallinaceo legitur apud Pollucem. Cæterum cùm pullus adhuc eſt, ſeu recenter natum, hoc Gallinaceum genus, Græcis, uti etiam latinis, aliter dicitur. Νέοσσος nimirum illis, his pullus: at Nicander ea uoce pro Gallinaceo adulto uſus eſt hoc verſu. ὀρταλὶς αἰχμητῇσιν ὑπαυθμησα νεοσσὰς. Νήχαχις Heſych. & Varinus pullos Gallinaceos appellant. Ab [r] Athenæo νεοσσοὶ ὄρνιθες, & ἵπποι dicuntur, id eſt, quaſi equuli. *Credo*, inquit Hermolaus, *quia pulli propriè ſunt equorum*. Νωτίδες ἀλεκτορίδων καὶ χηνῶν Ariſtoteli dicuntur fœmellæ iuuencę è Gallinaceo genere, vel Anſerino, quæ nuper ſcilicet parere cœperũt: poſſunt & ſic dici antequam pepererint. Ὀρταλιχοὶ, Etymologus, & Varinus pullos vocant, qui nondum uolare poſſunt. Hinc ὀρταλίζειν, uerbum de auibus uolare incipientibus, uel de ijs, qui pueros in ſublime efferunt, citato motu, & impropriè deinde de alijs motibus: [s] Ariſtophani verò ſuperbire, & efferri ſignificat, haud dubio propter naturam Galli, qui, ut diximus, etiam ὀρταλιχὸς dicitur. Quemadmodum uerò ὄρνις apud Græcos, ut dictum eſt, eodem pariter modò apud latinos auis aliquando pro Gallo, Gallinaue è abſolutè ponitur. Ita Rhodias aues pro Rhodijs Gallinis Columella dixit, & Græcè ταναγραίας ὄρνιθας, genere maſculino pro Gallinaceis Tanagræis legimus. Apud probatiſſimos authores latinos Gallus dicitur, & cum adiectione Gallinaceus, & ſimpliciter quoque Gallinaceus. Vnde Albertum, aliosq; latini ſermonis imperitiores hallucinari conſtat, cùm Gallum Gallinaceum, Capum, hoc eſt Gallum caſtratum interpretentur. In quem errorem ipſemet Iſidorus etiam impegit, Gallum ſimpliciter Capum appellans, eo, ut videtur, argumento nixus, quòd ueteres Gallos caſtratos vocarent: cùm tamen contrà ueteres claſſici quiq; Gallos mares in hoc auium genere nuncupent. Haud me latet interim Martialem alibi apertè ſcribere, Gallum à caſtratione dici, ſed is eo loco iocatur, non ſeriò agit. Ait autem.

Ne nimis exhauſto macreſceret inguine Gallus,
Amiſit teſtes, nunc mihi Gallus erit.

Gallina, inquit M. Varro, *trium ſunt Generum, Villatica, ruſtica, & Africana. Equibus tribus generibus propria nomina uocantur famina, quæ ſunt villatica gallina, mares Galli, Capi ſeminares, quòd ſint caſtrati.* Hinc Gyb. Longolius totũ hoc auiũ genus, qd de Gallinario deuolat, Gallinaceos vocari ſcribẽs, id quoq; nullo probato authore tretus feciſſe videri poteſt: Cũ Gallinarũ ſæpius q̃ Gallinaceorũ nomen uniuerſaliter pro toto genere ab authoribus uſurpetur, qñ nimirũ pluries vt videmus in hoc genere, quàm mares pp utilitatẽ, alantur Fœminæ. n. vt pòſt ſuo loco patebit, maximã propter partũ prębent utilitatẽ, & unus mas multis ſufficit. Gallinaceus à Gallina fieri uidetur, & vel ſimpliciter pro Gallo ponitur, vel tanquã epitheton ei adiungitur, differentiæ fortaſſis gratia, ut nimirũ amphibologia euitetur. Nam & Galli, vt diximus

populi

° *Lib. 13*

[p] *In Acharnenſib.*

[q] *In Auib. Ariſtoph.*

[r] *Lib. 9.*

[s] *In Equitib.*

Μηδίκος.
Μῆδος.
Περσικὴ auis.
Ὀλόφωνος
Ὀρταλις.
Ὄρτυξ.
Ὀρθοβοᾶς
Ὀρταλιχος.
Ὀρθροκόκκυξ.
Περσικὸς ὄρνις.
Σίρικος.
Σίλλος
χηλᾶνις.
Ψήλιτις.
Ὠιδὸς ὄρνις.
Νέοσσος.
Νήχαχις.
Ἵπποι.
Νωτίδες.
Ὀρταλιχος.
Ὀρταλίζειν.
Auis pro Gallinaceo genere.
Rhodiæ aues.
Alberti error.
Longolij error.
Gallinaceus.

Digitized by Google

populi ſunt, & Cybeles ſacerdotes ſic vocabantur, & alijs quibuſdam idem nomen omnes nit. Varro plerasq; volucrum à vocibus ſuis dictas tradit, atq; inter eas Gallinam, & Anſerem in primis nominat. Ego Gallinam eiuſmodi uocem edere nunquam audiui, nec apud alium legi: quod ſi verò conſimilem vocem ederet hoc auium genus, cur non & ita Græcis dicitur? Quare ſatis non laudare nequeo [a] Ioſephum Scaligerum, qui dictionem Gallus παρὰ τὸ κάλλος deriuat. κάλλος autem palea eſt, quę hiſce auibus quaſi ſolis conuenit. Ornithologus Pumiliones ſimpliciter Gallinas alibi interpretatur: mihi contrà illæ diuerſum, ac peculiare genus eſſe videntur, vt pòſt dicam, ſimpliciter verò Gallinas exiſtimo quas Varro villaticas, Plinius uillares, & altiles, Columella cohortales aues appellat. Gallus periphraſticè varijs modis à Poëtis vocatur, vt ales excubitor [b] Virgilio.

Excubitorq; diem cantu profeceras ales,

Auis lucis Martiali.

Criſtataq; ſonant undique lucis aues.

Ales criſtati oris [c] Ouidio.

Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris, &c.

Eodem modo de Gallinis periphraſticè loquuntur, vnde Ouidio, & Martiali Cortis, ſiue cohortis aues dicuntur: Ouidius,

Abſtulerat multas ille cohortis aues. [d] Martialis

Si Lybica volucres mihi, & Phaſides eſſent,
Acciperes, at nunc accipe cortis aues.

Comici, teſte Hermolao Gallinas quandoque Mylacridas vocant: quanquam Ariſtophanes ita appellet beſtiolam, quæ inter molas naſcitur. Pullus generale nomen eſt omnium alitum, & quadrupedum etiam quorundam fœtus, pulli dicuntur, ut equi, & aſini, ſed præcipuè auium, & inter eas Gallinarum maximè per excellentiam. Inuenimus verò pullos pro Gallinaceis abſolutè poni apud Vegetium, aliosq;. Plinius etiam arborum atque plantarum pullos dixit, unde verba, pullulare, pulleſcere, pullulaſcere, & pullatio pro fœtura pullorum apud Columellam. Quidam etiam ex recentioribus fœminino genere pullas efferunt. Pullaſter, uel pullaſtra ſignificat Gallum, uel Gallinam adoleſcentes. Ita & a [e] M. Varrone Pullaſtrę dicuntur Gallinæ iuuencæ, dum ait: *Eæ quæ ſubycias potius è netulis, quàm è Pullaſtris*. Quare Grapaldum ſatis mirari nequeo, qui Pullaſtrum, & Pullaſtram neotericè (ut eius dictione vtar) vocari ſcribit. Hermolaus verò, Sipontinus, & Platina, pullaſtræ uò cabulo pro parua Gallina utuntur. Auguſtus, ut Tranquillus memorat, Pulleiacium pro Pullo dicere ſolebat. [f] Lampridius Pullicenos appellat paruos pullos, quaſi pullicenus diminutiuum ſit à pullo. Eius verba ſunt. *Seruos habuit neſtigales, qui eos ex ouis, & pullicenis & Pipionibus alerent*. Sed fortè potiùs legas pullicinis. Hæc enim vox ad Italorum pulcino, vel pullicino propius accedit, quos eam à veteribus Romanis retinuiſſe probabile eſt. Gallum Itali Gallo dicunt, Gallinam, Gallina: Galli, Gallum un coq Gau, Gaeu, Gal, Cog, quarum vocum prima, & ultima à Græco κοκκὺς deriuatæ videri poſſunt. Gallinam uerò Geline, uel Poule, Sebaudi eiſdem vocibus vtuntur, ſed Gallinam etiam Genilette uocant. Hiſpanis etiam Gallus Gallo appellatur, & Gallina, Gallina. Hun dictio Germanica tam Gallo, quam Gallinæ quadrat, Gallum verò Han, Hanſhan, Gul, & Guggel, & Gallinam Hen. Angli Gallum Cok, Gallinam Hen. Aegyptij Gallinas pingues appellant Maluph, ut ſcribit [g] Proſper Alpinus præſtantiſſimus medicus, & in celeberrimo Patauino gymnaſio ſimplicium medicamentorum profeſſor. Pullus Italis Pollo uocatur, Pollaſtro, & Pulcino, ſed hic tener adhuc, & implumis, Pollaſtro maiuſculus, & iam mentis aptus. Gallis poul ſin, pol, pollet, Cochet, & pollaille, de pullaſtra adultiore. Germanis Huonle, Huncket: Anglis chijk, Flandris kijcken, Hollandis Kuijcken. Cùm verò pleraque, quæ de ouis ſcribuntur paſſim ab authoribus, de Gallinarum intelligantur, non ab re, quin operæ pretium, ac omnino neceſſarium iudico, non tantùm hîc eorum ſynonyma, uerùm etiam quomodo ſingulæ partes appellentur, recenſere. Oua itaque Hebraicè bezah dici inuenio. In lexico trilingui ביצה & ביצא beza, & beia ſcribitur. Arabes beid, uel baid uocant, ut apud Auicennam videre eſt. Apud Serapionem naid legitur, quod non probo, Syluaticus baadh ſcribit pro Arabica voce, & alibi barch, & elbair, neſcio cuius linguę uocabula oua interpretatur, ſed fortè etiam Arabica fuerint, & corrupta. Latini ouum à Grecorum ᾠὸν deriuaſſe uidentur, interpoſita litera u euphoniæ gratia. Græci verò ᾠὸν, teſte Etymologo, dixerunt, quaſi ὂιον, hoc eſt ſolitarium, quia ſingula pariantur, Poëtarum aliqui ouum ᾠΐον uocant, uel ᾠϊΐον, ſi rectè ſcribitur, Euſtathius hoc omittit, ᾠὸν, & ᾠῖον tantùm habet. Apud Athenæum etiam ᾠάριον legitur. Alij ᾠάριον, dicunt forma diminutiua. Hodie vulgo

ᾠγὸ

Etymum.

[a] *In Verbor. etymol.*

Ornitologi error.

[b] *In Martio*

[c] *Met. 11.*

[d] *L. 13. Epigram.*

Mylacridę Pull[æ] quid.

Pulla.

Pullaſter.

[e] *L. 3. de re ruſt.*

Pulleiacius

[f] *In Alex. Severo*

Pullicenus.

Cocq.

Geline.

Potule.

Genilette.

Hun.

Maluph.

[g] *Lib. 3. de med. Aeg. c. 16.*

Pollo.

Pulcino.

Pollaſtro.

Ouorũ ſynonyma beza.

Beia.

Beid.

Baid.

Naid.

Baadh.

Barch.

Elbair.

Ὠὸν, & eius etymũ

Ὠΐον.

Ὠΐϊον.

Ὠ῎ιον.

Ωαρίον.

ὠὸν nominant. Itali ouo, & vouo, Galli oeuf, Germani ey, Angli an egge. Partium oui quę primùm oculis ſe ſe offert, aliqui putamen vocãt, Serenus teſtam, Plinius calicem quãdoque. Græcis κέλυφος dicitur, quod Suidas interpretatur τὸ λεπυρον του ὠοῦ: item λέπος, ut Anatolio, & λέμμα Ariſtophani, [a] Lycophroni celyphanon, quanquam eo nomine quilibet cortex cenſeri ualeat. [b] Hippocrati λεπύρια, Ariſtoteli ὄσ ρακον. A qua poſtrema dictione Nicandri Scholiaſtes ἀπὸ ὄσ ρακα oua nominat, quę ſine putamine redduntur. Et oſtracoderma dicuntur quæ teſtaceo putamine obducuntur teſtea, oua Macrobio dicta: malacoderma verò quæ molli cute teguntur. λέκυθος ab Artemidoro etiam pro putamine accipi uidetur, niſi fortè lectio corrupta ſit: alij ea voce vitellum ſignificari volunt. Annara, & Amiantus apud Syluaticum pro ouorum teſta accipiuntur. Quod autem rupto iam ouo appareret, id Ariſtoteles τὸ λευκον του ὠοῦ, Cornelius Celſus oui album, oui candidum Plinius, & albumen, vt quidam citant, (ego plerunque ſemper oui candidum ab eo nominari inuenio) album liquorem Columella, Palladius alborem oui, Apicius albamentum oui vocabant: candidam vndam Martialis per periphraſin hoc verſu.

Candida ſi croceos circumfluit vnda vitellos.

Recentiores quidam ex Græcis transferentes oui aquatum, & tenuem oui liquorem, indoctiores albuginem, cùm tamen albugo propriè ſit in oculo macula, ſiue cicatrix altiuſcula, ſicut vtique in ſummo nubecula, ut probi authores docent. Legimus & oui album ſuccum apud Plinium in ramicoſi infantis remedio: ut apud Serenum quoque candidum oui ſuccum. Itali la chiara dell'ouo, Galli de Blanc d'ung Oeuf, aut aubun d'œuf, Germani ſupe riores das Klar oder vvyss im ey, inferiores dat vvit vant ey. Interior oui liquor, qui lutei coloris eſt, Plinio vitellus, & luteum oui uocatur. Recentiores quidam etiam vitellum genere neutro efferunt, uti & Gaza quoque contra ueterum authoritatem. Vitellus à vita dictus eſt quòd ex eo viuat pullus, Græci modò Lecython appellãt, modò χρόον, Hippocrates etiam τὸ χλωρὸν, Ariſtoteles ὠχρὸν, & alibi λέκυθον fœminino genere, uti & Dioſcorides των ὠῶν τὰ χρυσᾶ inuenio apud Athenæum, & ὠᾶ τὸ πύῤῥον apud Suidam. Veteres quandoque etiã oui luteum νοττὸν vocabant, id eſt, pullum, nimirum quòd pullum ex eo naſci, formariq; exiſtimarent, Itali torlo dell'ouo vocant, Galli le moyen d'un oeuf, le iaulne, Germani todter, uel tutter, forte, ut ait Ornithologus, quia mamillam tutten nuncupant. Alitur autem pullus vitello intra ouum, ſucco eius attracto, vt infans in lucem editus lacte mamillæ. Belgæ dat geel vant ey. Ozonab Syluaticus exponit pro uitello oui.

Ὠὸν. Putamen. Teſta. Calix. Κέλυφος. Λέπος. Λέμμα. [a] *In Alexandra Cælyphanon.* Λεπύρια. [b] *L. de nat. pueri.* Ὄσ ρακον. Ἀπὸ ὄσ ρακα oua. Oſtracoderma. Oua teſtea. Malacoderma. Λέκυθος. Annara. Amiantus. Albuminis nomina. Vnda candida. Albugo. Vitellus, & eius nomina. Lecython. Νοττος. Ozonab.

GENVS. DIFFERENTIAE.

ORNITHOLOGVS Gallorum, ac Gallinarum differentias à regionibus, ac locis quibus degunt potiſſimùm deſumi, atq; ita non aliter quã magnitudine, aut etiã pugnacitate vult differre. Differũt tamen & in alijs, ut ex ſubſequentibus patebit. Inter eas, quę à ueteribus celebrantur, Gallinas, Hadrianę, ſiue, ut vocauit Ariſtoteles Ἀδριανὰς, primo loco occurrũt. At quę ſint, alios aliter ſentire video, & reuera neminem hactenus videre mihi cõtigit, qui exactè hac in parte doctis ingenijs ſatisfacere potuerit. Albertus magnus Philoſophus ſui temporis celeberrimus, dum quaſdam Gallinas Hadriani Regis vocari dicit, quæ ſuis magnæ dicantur, apertè Ariſtoteli refragatur: ſi modò verum eſt, quod de Hadrianis Ariſtotelis intelligat, ut Auguſtinus Niphus affirmat, in Albertum inuectus, cùm ait: *Gallinæ Hadrianæ non ſunt magno corpore, & oblongo, ut ſomniauit Albertus, ſed contrà ut Ariſtoteles, & Epheſius tradiderunt*, Hæc ille. At quàm bene ex hoc colligat Hadrianas Gallinas ab Hadriano Imperatore nomen inuenìſſe, ipſe viderit. Equidem Ariſtotelem longè ante Hadrianum Imperatore uixiſſe hiſtoria docet. Hadrianas verò à loco nomen accepiſſe, nimirum ab Hadria ciuitate nihilum dubito. Turnerus Africanas ab Hadrianis nihil differre exiſtimans eas triplo, & amplius maiores facit, in tam fœdum errorem impingens, ut redargutione planè non egeat. Nos de Africanis ſuprà diximus. Qui uerò è contrario id genus Gallinarum nanas interpretantur, ſiue pumiliones, ab eorum opinione recedere minimè poſſum, cuius ſententiæ fuiſſe Hiſpanum quendam amicum ſuum Ornithologus tradit, ac Hiſpanicè Gallina enana interpretari aſſerit, nimirum, quòd corpore nana, & pumila ſit, eo, ut uidetur, argumento nixus, quoniam Ariſtoteles Hadrianas paruo corpore eſſe ſcribat. Veruntamen ego nanas hìc minimè claudicantes illas, ut Longolius uocat, quæ pariter nanæ ſunt, interpretor, ſed genus quoddam cæteris minus claudi-

Hadrianæ Gallinæ, & quæ ſint.

Alberti error.

Niphi error.

Turneri error.

Gallinæ nanæ. Pumiliones

claudicantes enim illæ licet cæteris fœcundiores ſint, in omnibus paſſim locis reperiuntur, & genus ſuum non ſeruant, aut propagant, ſed ita nanæ neſcio quo caſu naſcuntur. Præterea veriſimile mihi non videtur, quomodo, & cur Ariſtoteles, qui omnes animalium differentias diligentiſſimè obſeruauit, literiſq; mandauit, & hanc non annotauerit. ª Plinius Hadrianas à nanis etiam diſtinguere non videtur, quamuis diuerſis de his agat capitibus. Sed nanas non vocat, verùm modò Hadrianas, modò pumiliones. Poſtquam enim Hadrianis maximam laudem circa fœcunditatem attribuiſſet, mox ſententiam fuſiùs explicans, de eiſdem ita inſit. *Eſt & pumilionum genus non ſterile in ijs* (nimirum optimis) *quod non alio in genere alitum, ſed quibus certa fœcunditas rara, & incubatio eius noxia*: quaſi dicat: ova illis non ſupponenda eſſe, quoniam pullos ſuos ſint interempturæ, ut dixit Ariſtoteles, qui colorem quoque addidit, varium nempè, quem omiſit Plinius, fortè quaſi ſuperfluum fuerit eum addere: quod vix crediderim. Philoſophus enim nihil fruſtra dicere ſolet. Gybertus Longolius quaſdam Gallinas Germanicè Leihennen, quaſi Gallinas parturientes dicas, appellari ait, & Hadrianas eſſe conijcit, colore verò varias eſſe, & roſtro longiuſculo, pullos uerò columbarum pipiones referre. Quod uerò Ariſtoteles Hadrianas ferocire dicat, factum eſſe putat ob patriæ mutationem, cùm in calidiores regiones deuectæ, & ferocioris ingenij redditæ ſunt. Has ego (ſi modò tales ibi dentur) Hadrianas eſſe prius planè credebam. At cùm ferocire eas neget, id verò Ariſtoteles apertè tradat, nimirum in proprios pullos, quos, vt inquit, ſæpè interimunt: & Plinius, ut oſtendi, eandem ob cauſam tanquam incubationi ineptas, reijciat: immutata opinione omnino cenſeo, nec tales Hadrianas eſſe. Verùm cùm & ipſe interim, quæ certò Hadrianæ dici poſſint nunquam viderim, itaque ſuum cuique liberum iudicium relinquo, aliorum opinionem tantùm examinaſſe contentus. Video tamen pleroſq; viros doctos, fortè quia & ipſi alias non haberent, quas Hadrianas dicere poſſent, Gyberti Longolij ſententiam amplecti. Columella etiam quaſdam Gallinas pumiliones vocat, quæ nunquid eædem ſint cum pumilionibus Plinij, rurſus ſubdubito. Etenim Columella nec propter fœcunditatem, nec propter aliud emolumentum eas nimium probat: hic, vti diximus pro fœcundiſſimis habet: & inter noſtri ſæculi ſcriptores Conradus Heresbachius pumiliones, etſi vetuſtas cùm ob infœcunditatem, tùm ob alias cauſas improbat: tamen pluribus locis fœcundas reperiri, ouaq; plurima edere aſſerens, & in Britannia hoc tempore ad cibos delicatos expeti. Quas verò Longolius pumilas vocat, & Germanicè Kriel interpretatur, eæ, vt paulò antè dixi, paſſim extant, per terram reptant, claudicando potiùs, quàm incedendo, nos etiam nainas appellamus. Flandri, vt audio gekrielde hennens. Ariſtoteles de ſuis Hadrianis loquens, cur multa admodum pariant, hanc rationem reddit, *quòd propter corporis exiguitatem, alimentum ad partitionem ſumpſerint*. *Has*, vt inquit, Chryſippus apud ᵇ Athenęũ, *Athenienſes alere ſtudebant, quanquam noſtris inutiliores: Adriatici verò contrà noſtras accerſire ſolebant*. Sunt & præterea alia Gallinarum genera ab antiquis magno honore habita: quæ itidem ferè nobis incognitæ ſunt. Tales ſunt Tanagræę, Lydæ, Rhodiæ, Chalcidicæ, Medicæ, & Alexandrinæ. Ex Tanagræis Gallos potius, quàm Gallinas probabant, eorumq; bina erant genera. Alij enim μάχιμοι, id eſt, pugnaces vel præliares erant, vt Hermolaus vertit: alij Coſſiphi, qui Lydas magnitudine æquabant, quorum ᶜ Pauſanias meminit, & Coruis colore ſimiles eſſe tradit (hunc nimirum Coſſiphi dicti, quòd Merularum inſtar atri coloris ſint) & barbam, & criſtam habuiſſe inſtar anemones (quo loco Hermolaus habet calcaria, & apex anemone floris macula modo rubent, quod non placet: ſiquidem in nulla Gallina calcar vnquam rubere viſum eſt.) Candida item ſigna exigua in roſtro ſupremo, & caudæ extremitate. Mihi eiuſmodi Gallorum genus prorſus ignotum eſt. Veruntamen cùm Græci Tanagricas è Bœotia, item Athenæus, Rhodias Columella, & Martialis, nec minus Chalcidicas, & Medicas, & nonnulli Alexandrinas Aegyptias ad pugillatum, & prælia commendãt: itaque quiſpiam eaſdem eſſe ſuſpicari poſſit, etſi à doctiſſimo M. Varrone, & Columella, necnon à Plinio apertiſſimè diſtingui uideantur. Nam ſi diligenter, & ad trutinam, quod aiunt, grauiſſimorum horum authorum verba examines, nullam fermè inter omnes notabilem differentiam reperies, & alios alijs pugnaciores tantùm dicere videbis. Ita eodem prorſus modo in Europa noſtra cernimus aliam gentem alia pugnaciorem eſſe, cùm tamen interim nulla alia corporis nota diſcrepent. *Tanagrici, Medici, & Chalcidici*, inquit Varro, *ſine dubio ſunt pulchri, & ad præliandum inter ſe maximè idonei, ſed ad partus ſunt ſteriliores*. Columella verò nulla pugnacitatis facta mentione, *Tanagrici*, inquit, *plerunque Rhodijs, & Mediceis amplitudine pares, non multum moribus à vernaculis diſtant, ſicut & Chalcidici*: cùm paulò antè dixiſſet: *Rhodij generis, aut Medici propter grauitatem, neq; Gallos nimis ſa-*

laces,

ª C. 13. & 16. Lib.

Leihennen quæ Lógolio dicãtur.

Pumiliones Columellæ

Pumilæ Lõgolij.

Hadrianæ cur multa pariant.

ᵇ Lib. 7.

Tanagræi Galli.

ᶜ In Bœoticis

Daces, neque fœcundas esse Gallinas. Quibus verbis dum non multùm moribus à vernaculis differre tradit, à Varrone, & Plinio dissentire videri possit, nisi aliàs ita scriberet: *Deliaci*, nempè scriptores, *quia procera corpora, & animos ad prælia pertinaces requirebant, præcipuè Tanagricum genus, & Rhodium probabant, nec minus Chalcidicum, & Medicum, quod ab imperito vulgo literæ mutatæ Melicum appellatur*. Et alibi etiam Rhodias aues (intelligit autem Gallinas) fœtus suos non commodè nutrire scripsit. Ita & Plinius, *Ex Gallinaceis*, inquit, *quidam ad bellatorium, & prælia assidua nascuntur, quibus etiam patrias nobilitarunt Rhodum, & Tanagram*. Quos itaque fœcundissima parens rerum natura, maiores ac pugnaciores alijs fecit, eosdem contrà steriliores cæteris esse voluit. Albertus quasdam Gallinas Hadriani Regis appellat, & apud suos magnas vocari ait, magni scilicet, & oblongi corporis. *Abundant*, inquit, *apud Hollandos, & Zelandos, & ubiq; in Germania superiore*. Harum Galli fortè cum iam dictis similes fuerint. Etsi verò Varro Tanagricos Gallos, Medicos, & Chalcidicos ad partus steriliores, Albertus contrà eas Gallinas quotidie parere dicat, non tamen ideo omnino diuersum genus esse crediderim. Fieri enim potest, vt apud Hollandos, & Zelandos, quorum regio ferè in extrema septentrione sita est, fœcundi sint, & apud Græcos steriles in regionibus videlicet calidissimis: vel potiùs Varro ad partus steriles dixit, quoniam in pullos sæuiant, nam & Albertus de Hollandicis Gallinis prodidit, minimè in suas benignas esse, eosq; sæpe interimere; & Columella Rhodias aues fœtus suos non commodè nutrire tradit. Hermolaus Barbarus, & Longolius, viri alioqui doctissimi, Medicas eas Gallinas esse credunt, quæ vulgò Patauinæ, & Longobardicę vocantur. Quorum ego opinioni neutiquam subscribere nec possum, nec volo. Siquidem tam manifestam differentiam, qua à cæteris omnibus distinguuntur, nempè quòd cauda destitutæ sint, profectò veteres nequaquam erant præterituri. Fuerint itaque genus diuersum, neque etiam credibile est veteres eas, uel Medicas, vel Tanagricas, vel alio quouis peregrino nomine compellaturos fuisse, si Patauij in medio fermè Italiæ sinu eas habebant. Cæterùm Patauinas puluerarias à vico cognominari Hermolaus testis est, grandissimas & spectabiles maximè. Puluerarias autem dici intellexi ab Excellentissimo M. Antonio Vlmo Patauino à vico quodam, vbi abundant, & cuius Cælo miro modo gaudent, adeo vt ibi fertilitatis miraculum adæquent, & cùm ad alia loca etiam vicina importantur, nisi sterilescant, saltem maximopere degenerent. Has quidam Germanicè circumscribentes interpretantur groſs vvelſch hennen, id est grandes Italicas Gallinas. Nos, inquit Longolius tales habemus Gallinaceos, altis cruribus, absque cauda. Grande Genus Gallinaceorum, quod pedibus vsque sublatis incedit, plumis ex auro fuluis, patrum memoria in Germaniam ex proximis prouincijs aduectum est. Videntur autem Medici, quanquam non Media modò, verùm Bœotiæ ciuitas Tanagra, & Rhodus, Chalcisq; insulæ insignes corpore suffecerunt. Vnde istos vel Medicos, vel Tanagricos, uel Rhodios, vel Chalcidicos appellare licebit. Vulgus Longobardicos nuncupat. Pauci à villaticis educantur, quòd parum fœcundi sint. Hæc ille. Nauigationum in Indiam authores in regno Senegæ Gallinas esse referunt, quę Gallinæ Pharaonis dicantur; deferri autem ex Oriente: item apud Tarnasaros Indiæ populos alios Gallos, & Gallinas reperiri nostratibus triplo maiores. Postremò Petrus Martyr in Imaica insula Gallinas reperiri, author est, quæ Pauonibus nec magnitudine, nec sapore cedant. Atque hactenus magnitudine discrepârunt. Iam reliquas, si quæ sint, differentias prosequamur. [a] Aelianus mutos Gallos dari astruere videtur, cùm ait. *Nibas locus est, Thessalonicæ ciuitati Macedoniæ vicinus, in quo Gallinaceorum genus perpetuo mutum silentio nunquam familiari his alitibus cantu vocale auditur: inde adeo natum est prouerbium, & cùm futurum aliquid dicitur, cùm Nibas cecinerit, res impossibilis intelligatur*. Verùm nunquid istęc manifesta differentia sit, an potiùs à proprietate aliqua illius loci occulta procedat, quòd Gallinaceus ibi non canat, alijs inquirendum relinquo. Ego autem id mihi facilè persuadeo. Quod uerò [c] Theophrastus, eodem Aeliano referente, negat in regionibus frigidis, & ubi Cæli constitutio nimium humida est, Gallinaceos canere, id planè credere non possum, secus enim Hollandia, Frisia, Nouergia, & remotiores septentrionis regiones demonstrant, in quibus etsi frigidæ sint, & humidæ, Galli nihilo remissiùs quàm in quauis calida regione canunt, tantum abest, ut prorsus obmutescant. Manifestam porrò corporis tegumento differentiam constituunt. Noo enim omnes pennis teguntur, sed nonnullæ, licet raræ, ceu lanis vestiuntur, unde lanigeræ dictę sunt, nonnullæ pilis, quales in ciuitate Quelim in regno Mangi reperiuntur, pilis more felis nigris uestitę, nostratum more parientes, & bonam edentibus carnem prestantes. Lanigeras Fuch urbs maxima uersus Orientem, ut Odoricus ex foro Iulij testatur, producit, tanti candoris, ut uix niui cedant. Pennatarum rursus aliæ pedibus sunt nudis, aliæ hir-

Gallinæ Hadriani Regis quæ.

Patauinæ & Longobardicæ.

Puluerariæ.

Groſs vvelſch hennen.

Gallinæ pharaonis.

Galli muti.

[a] *L. 15. c. 20.*

Prouerbiū.

[c] *L. 5. de Animal. c. 20.*

Differentiæ à tegumentis.

Lanigeræ Gallinæ.

Piligeræ.

ſutis, quas poſteriores Germani Gehoſsle hennen dicunt, quaſi caligis induras. Rurſus
A partu. aliæ criſtam habent ſimplicem, aliæ duplicem, caudam aliæ, & aliæ minimè. In partu
præterea maximum diſcrimen eſt. Iuuencæ enim, vt Plinius, & Ariſtoteles ſcribunt pri-
mæ pariunt ſtatim vère ineunte, & plura quàm veteres, at minora: & in eodem fœtu pri-
ma, & nouiſſima (ſcilicet minora pariunt) vt Plinius ex ſemetipſo addidit. Contrà verò
Albertus Gallinas iuuenes æſtate parere, veteres principio vêtis aſſerit, & hanc rationem
addit, quòd æſtate ſuperfluus humor, uti, & autumno in iuuenibus excitetur; veterum
verò frigiditas caliditate, & humiditate verni temporis temperetur; quæ ſanè ratio om-
nino philoſophica eſt, & veritati conſona. Rurſus alias bis in die, alias ſemel tantùm ova
edere cùm ipſum Ariſtotelem, tùm Plinium authores habemus. *Nonnulla etiam è cortalibus*, inquit ille, *bis pariunt. Iam aliqua in tantum copia prouenerunt, vt effœta breui morerentur.* Quam ſententiam indubitanter hunc in modum Plinius ab illo tranſtulit. *Eſt autem*, inquit, *tanta fœcunditas vt aliquæ, & ſexagena pariant, aliquæ quotidie, aliquæ bis, aliquæ in tantum, vt effœtæ morientur.* [t] Ariſtoteles etiam alibi, ſi modò genuinus Ariſtoteles, author
[t] In mirabilibus. eſt ex aliorum relatione Gallinas in Illyria, non vt alibi ſemel parere, ſed bis, aut ter in die.
Item alibi diſertiſſimis verbis tradit, in genere Gallinarum eſſe, quæ pariant ova omnia
gemina: in quibus animaduerſum ſit, quod de vitello expoſuit, (dixerat autem ova ge-
mina binis conſtare vitellis, qui ne inuicem confundantur, facere in membranis quoddam
prætenue ſeptum albuminis mediũ: alijs verò, vitellos contactu mutuo ſine vllo diſcrimine
coniungi). Ait autem quaſdam duodeuiginti peperiſſe gemina, eaque excluſiſſe, præ-
terquam ſi quæ eſſent, vt ſit, irrita: Cæteris fœtus prodijſſe, ſed ita geminos exclusos, vt
alter eſſet maior: alter minor: & tandem in monſtrum degeneraſſe, qui minor nouiſſimè
proueniſſet. Verùm eiuſmodi partus præter potiùs quam ſecundum naturam fieri videri
poſſit. Nam & Plinius etiam tradit Cornelij Celſi authoritate nixus Gallinas *quaſdam omnia gemina parere, & geminos interdum excludere, atque alterum pullorum maiorem eſſe, alioquin negare omnino geminos excludi.* Vetus item quidam Ariſtotelis interpres, vt ex recentiori quodam citat Ornithologus, ad eundem ſenſum vertit ex Arabico hoc pacto: *Et in quolibet inueniuntur gemelli, & vnus gemellorum parum eſt, & alter magnus: & multoties eſt parum monſtroſus.* Sed Græca Ariſtotelis exemplaria, niſi mendum ſubeſſe iudicemus, ita habent. Τὰ μὲν δὲ ἄλλα γένεα, πλὴν ὅσα τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δὲ ἔλαττον γίνεται τῶν διδύμων, τὸ δὲ τελευταῖον τερατῶδες: hoc eſt, vt ego arbitror: *cæteris itaque gemina fœcunda ſunt, niſi quibus hoc contingit, vt alter maior fuerit, alter minor. In ijs enim tandem in monſtrum degenerat, qui minor nouiſſimè prouenit.* Quibus verbis apertè habemus, eiuſmodi gemi-
rorum ouorum partum minimè ex Ariſtotelis ſententia monſtroſum eſſe, ſed ex minoribus, qui nouiſſi-
mè generatur in monſtrum tantummodò abire. Et videtur certè Plinius vel ex profeſſo
cum Ariſtotele, quem alioqui alias vbique ſequi ſolet, hac in re minimè conuenire, quan-
do Cornelium Celſum authorem, non Ariſtotelem citet. Vtra autem ſententia fuerit
verior monſtrabit experientia. Mihi quidem Ariſtoteli adhærere multorum fide digno-
rum relationes, & experientia ipſa cogunt, atque eo magis, cùm in quibuſdam Plinianis
exemplaribus habeatur, vti rectè annotauit Claymundus, non alioqui, ſed aliqui negant
omnino geminos excludi. Ornithologus quærit, an legendum in Ariſtotelis verbis non
πλὴν ὅσα, ſed πλὴν ὅτι: & γίνεται præſens loco præteriti ἐγένετο accipiendum ſit, vt
non ſimpliciter hîc de ouis geminis ſcribat Ariſtoteles, ſed de illius tantùm Gallinæ gemi-
nis, quorum hiſtoriam hoc in loco recitat hoc ſenſu: Ex ouis octodecim Gallinæ cuiuſ-
dam omnibus geminis, pauca quędam irrita fuerunt: cętera uerò omnia ritè fœcunda: ni-
ſi quod è geminis pullus alter ſemper minor fuit, & ultimus (alter ſcilicet minor de quo
poſtremo excluſo vel parto) monſtroſus. Vt vt eſt, eiuſmodi partum minimè monſtroſum
[u] L. 24. Hiſtor. eſſe cõcludendum eſt: nam & [u] Pierius Valerianus apud Macedones Gallinam repertam
aſſerit ex aliorum relatu, quę ova duodeuiginti ſemel ediderit, & incubitu binos pullos
ex ouis ſingulis excluſerit. Quod uerò gemina quędam ſingulis diebus edant id Patauij
ſeſe obſeruaſſe teſtatur tertio etiam nonnunquam addito, verùm eo abortiuo, Excellen-
tiſſimus M. Antonius Vlmus, cuius paulò antè mentionem feci, experientia monitus Pie-
rium vere narraſſe aſſeuerat, ſed quam ipſe gemina peperiſſe vidit, eam id bis in hebdo-
mada tantùm præſtitiſſe aiebat, idq; horis matutinis, & veſpertinis, Gallinamq; tandem
ob uteri decidentiam obijſſe, fuiſſe autem Gallinam Patauinam. Verè itaque monſtrifi-
Pulli monſtrifici qui dicendi. cos pullos dicemus, qui gemini ex uno ouo proueniunt ſimul coniuncti. Fit enim ſæpè,
vt pullus ſit bicorporeus, vnde apud Albertum legimus. *In ouis quibuſdam gemelli ſunt, ſed alter gemellorum comprimit alium, & aliquando raptis telis* (tunicis) *bicorporeus generatur.*

Ab incu-

Ab incubatione etiam differentiæ capi queunt: siquidem aliæ semel, aliæ bis teruè, aliæ multoties incubant. Florentinus author est in Alexandria illa, quæ ad Ægyptum spectat Gallinas quasdam Monosiras dici, ex quibus pugnaces oriantur Galli, quæ bis, aut ter incubent, post absolutionem scilicet pullis ipsis subtractis, seorsumq; enutritis. Ita contingit, ut vna Gallina quadraginta aut etiam sexaginta, & plures vnico incubantu excludat. Differunt denique moribus & ingenio: nam præter quam quòd aliæ domesticæ, aliæ sylvestres vocantur, inter ipsas etiam domesticas quædam suapte natura adeo mites, & cicures sunt, vt sine humano consortio vitam transigere quodammodo nequeant: cuius rei oculatus testis sum. Siquidem ante aliquot annos in suburbano meo Gallinam alebam, quæ præterquam quòd tota die sola per domum absque cæterarum comitatu vagaretur, vesperi ad quietem sese receptura nullibi nisi propè me inter libros, eosq; maiores, etsi aliquoties abacta, recubare vellet. Aliæ contrà adeo feræ sunt, vt homines prorsus fugiant, tantum abest, vt earum familiaritate gaudeant. Aliæ in propriam sobolem sæuiunt; aliæ oua, postquam edidere, absumunt.

Differentiæ ab incubatione.

Monosiræ Gallinæ.

A Moribus

FORMA, ET DESCRIPTIO Galli, & Gallinæ in genere.

ARISTOTELES, interprete Gaza *Gallum Gallinaceum Alucone minorem* esse prodidit: sed id olim doctissimi Petri Bellonij authoritate de maiori Alucone intelligendum esse monstrauimus: alioqui reuera Gallus Alucone multò maior est. Quod ad colorem attinet, is in toto Gallinaceo genere ascribi non potest. Huic enim soli fidipedum altilium colores diuersi sunt. Nam alijs huiusce generis altilibus alius, atque alius color est, & in singulis vel color vnus per totum corpus, vel varij: unde Solon à Cresо exquisitissimè omnium ornamentorum genere splendente, sublimique in solio residente interrogatus, an pulchrius vnquam spectaculum uidisset, respondisse fertur, teste Laërtio, Gallos Gallinaceos naturali nitore, & incredibili speciositate vestiri. Et Aelianus in rationis expertibus naturam mari prærogatiuum honorem, atque præstantiam elargitam esse tradit: *serpens*, inquit, *crista tus est: Gallus item forma excellentia illustratur*. Verùm etsi eiusmodi propositio ut plurrimum uera sit, & in Gallo nostro etiam locum habeat, uniuersaliter tamen uera non est, siquidem, ut multis in locis in primo opere ostendimus in rapacium genere fœminæ maribus, & præstantiores sunt, & pulchriores. Gallus cristam in capite gerit, eamque semper exertam, atque rubentem, dummodo integra sanitate fruatur, quare Theocritus eum Φοινικόλοφον vocabat per periphrasim. Talem cristam solus, teste [b] Aristotele, sibi peculiarem fortitus est: sic autem institutam, vt nec caro sit, nec à natura carnis omnino aliena. *Spectatissimum insigne*, inquit [c] Plinius elegantissimè hanc cristam depingens, Aristotelemque periphrasticos explicans, *Gallinaceis corporeum, serratum, nec carnem id esse nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verùm peculiare*. Vnde apud Aristophanem κυρβασίαν cristam peculiarem potiùs quàm cassidem solus rectam, ut uulgaris interpretatio habet in uersu.

[a] *L. 9. Hist. cap. 8.*

Magnitudo.

Color.

Crista.

[b] *Lib. 2. hist. cap. 8.*

[c] *L. 10. c. 17*

Κυρβασία.

Ἐπὶ τῆς κορυδῆς τὴν κυρβασίαν τῶν ὀρνίθων μόνος ὀρθὴν

debemus interpretari: quoniam Vpupa, Alauda cristata, similesque cristatæ uolucres alioqui cristam etiam erectam gerunt: quare rectè Hesychius in hoc certè prudens κυρβασίαν cristam Gallinaceam traxtulit: puto autem κυρβασίαν legendum, typographique mendum esse. Facilè enim fuit pro κυρβασίαν κυρβασίαν legere. [d] Politianus cristam in Gallinaceo genere apicem uocauit. Aliqui barbarè ruffas appellant, & Syluaticus nescio qua lingua ascilli: Græci plerique λόφους; Aristophanes, ut dixi, κυρβασίαν, quanquam Varinus Cyrbasiam, quoque caput Gallinacei interpretetur. Hesychius κορυφὴν ἀλέκτορος, id est uerticem, uel cristam Galli. Hippocrates Cyrbasiam uocat pileum acutum, ut uidetur, alij tiaram erectam, qua soli Persarum Reges utebantur: unde alibi Suidas: Ὁ Περσικὸς ὄρνις, ὁ ἀλέκτωρ λέγεται διὰ τὴν λοφιὰν,

[d] *In Rustica.*

Apex.

Ascilli.

Λόφος.

Tiara Persarum Regum.

hoc eſt, Perſica auis, Gallinaceum dicitur à criſta, in dictionario Syrochaldaico כרבלתא caruelada legitur pro criſta Galli, & metaphoricè in Arue pro veſte rubea inſtar criſtæ Galli. Hinc כרבלא Curbalin Cuculli, capitis inuolucra inſtar galearum, vel iuxta alios pallia. Ab hac nota Galli Theocrito alibi Ὄρνιτες φοινικολόφοι, hoc eſt, aues rubricriſtatæ, Latinis criſtatæ volucres appellari meruerunt, & Martialis Gallos criſtatos dixit eo verſu.

Volucres criſtatæ.

Nondum criſtati rupêre ſilentia Galli.

Longolij error. Gallum nõ mori ex ſputata criſta. Gallus frigore torpẽs abciſſa criſta ad cantum incitatur. Oculi. Salacitatis nota. Palea quid Palearia. Κάλλαιον. Gazæ error Κάλλα. Κάλλαιος. * In voce Ορνα. Roſtrum. f In Vitellio. Κόραξ. Mentem. Gena. Tubæ. g L. 8. c. 16. h L. 6. c. vlt. Nauis in pullo quid. Cauda. Ὄρτυξ. Maſtfaederen. Calcar.

Vt verò Galli criſtam erectam, ita Gallinæ plicabilem obtinuêre, & per medium caput deorſum dependentem: quare neſcio, quid in mentem uenerit Cyberto Longolio illas ferè diſertiſſimis verbis carere profitenti. Hac abſciſſa animal non moritur; nam parum ſanguinis ex inflicto vulnere effluit. Super qua re mira apud Sigiſmundum liberum baronem hiſtoria legitur in deſcriptione itineris ſui per Moſcouiam; quę talis eſt: Gallum, inquit, Moſcouiticum more Germanorum ſuper currum ſedentem, frigoreque iam iam morientem, famulus criſta, quæ gelu concreta erat, ſubitò abſciſſa non ſolùm hoc modo ſeruauit, verùm etiam ut erecto ſtatim collo cantaret, nobis admirantibus effecit. Sed iam ad alia tranſeamus. Oculi harum auium ſplendidi ſunt, & limpidi. Aiunt quibus tales natura largita eſt, vulgò ſalaces, & libidinoſos haberi. Membranoſa illa cutis, quæ ſub mento, & collo vtrinque dependet, palea dicitur: ſic apud Columellam legimus; *Palea ex rutilo albicantes, quæ velut incana barba dependent*. Similiter & in bobus palearia dicimus, quæ à pectore, & collo dependent. Hanc membranam, ſi ita appellare placet, Ariſtoteles, κάλλαιον vocat: in cuius voce traductione Gaza maximoperè hallucinatus eſt, criſtam uertens. Hæc enim in uertice erecta eſt: κάλλαια ſiue paleæ vtrinque à malis dependent. Videntur autem κάλλαια dicta ob purpureum, floridumque colorem. Nam κάλλη Græci floridos colores dicunt, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, vt Ammonius de differentijs uocum interpretatur, & ibidem κάλλαια, τὰς τῶν ἀλεκτρύονων πώγωνας. Ornithologus Latinam vocem paleæ à Græcis deductam eſſe conijcit, λ nempe in ῥ mutato, & λ vno exempto. Pro κάλλαια apud Varinum κάλλαοι legitur pro Gallinacei barba, & omni colore purpureo, uel ſecundum alios uario: & alibi κάλλα habet pro eadem barba, & ſecundum Aelium Dionyſium ea vox eodem authore pennas in cauda earum ſignificat. Roſtrum omnium auium vulgus Italicum becco vocat vocabulo Toloſano antiquo, quanquam priuatim Gallinacei roſtrum, Suetonio teſte, ſignificaret: eſt autem utrique ſexui robuſtum, & in ſuperiori parte aduncum, coloris plerunque cornei. Heſychio, & Varino κόραξ modò Coruum, & omnibus Græcis, ſignificat, modò ſumma Gallinaceorum roſtra, nimirum à nigro colore quem Græci κορὸν uocant: at noſtris Gallis utraque roſtri pars eiuſdem ferè ſemper coloris eſt: quare fortè extremitates intellexerint, quæ quandoque ad nigredinem uergunt. Carnem illam, quæ roſtrum vndique cingit, nonnulli mentum uocant. Columella uerò etiam genam. Longiores cæteris plumæ aliæ collum in Gallo, & ceruicem undique ambiunt. Has Columella appoſito quidem vocabulo iubas appellabat. Sunt enim iubæ crines animalium à collo dependentes, in quibus uidentur aliquod robur corporis ſui agnoſcere: vnde Plinius *tunc præcipuam Leonis generoſitatem ſpectari* tradit, *quum colla, armoſque veſtiunt iubæ*. Atque ita eodem modo pugnaturi, & irati etiam explicant Gallinacei, quaſi & in ſuis aliquid ſit, quod iracundiam, & animoſitatem eorum demonſtret. Apicius in pullo quandam corporis partem nauim uocat, *pullum à naui aperiri* iubens: putauerim autem omnino pectus ita appellare, ſed nullo interim firmo argumento nixus, niſi quia mox pullum farſilem à pectore aperire iubeat: Scio tamen Humelbergium partem uentris poſteriorem interpretari, quòd ut nauis cauus, & figura eius non diſſimilis ſit. Cauda in hoc auium genere maribus maior eſt quàm fœminis: præterea binę illis ſunt pennę longiſſimę propter teneritudinem incurui arcus imaginem præ ſe ferentes, quę in fœminis non ſunt: atq; illud eſt, quod Albertus dicere uoluit hiſce uerbis: *Gallus pennas in cauda inſtar ſemicirculi curuat, & ſimiliter in collo, & dorſo, videlicet cum traſcitur, aut ad pugnam ſeſe parat*. Plinius etiam caudam falcatam in ſublime erigere Gallum dixit. Ὄρτυξ Heſychius, & Varinus peculialiter Gallinacei caudã uocant. Pennas illas, quas Gallinis, & Capis faginãdis ſub cauda euellimus, quidã Germani, teſte Ornithologo, a tali actione Maſtfaederẽ, hoc eſt pẽnas pinguefactorias priuatim nominarũt. Armantur calcari mares potiſſimũ, ut ſcripſit Ariſtoteles, & fœminę magna ex parte ea nõ habent. In maribus in magnã molẽ quandoq; excreſcunt, quales illi ſunt, quos pòſt depingeremus.

Obſcurus

Obſcurus quidã de natura rerum huiuſmodi ſpicula, ſeu calcaria in Gallinis errore potiùs, quàm opere naturæ quandoq; dari tradit: verùm quamuis mihi rarò Gallinas calcaribus præditas videri contigerit, tamen Ariſtoteles id affirmat ita ſcribens: *Gallina cùm mares vicerint, cucuriunt: criſtaq; etiam, caudaque erigitur, ita ne facilè præterea ſit, an famina ſint, cognoſcere: nonnunquam etiam calcaria parua ijs enaſcuntur.* Et [i] Iulius Alexandrinus, neſcio nunquid ex propria obſeruatione, an potiùs Ariſtotelis authoritate ſuper hac re ita ſcribit: Quid? an non Ariſtotelem authorem habemus, vidimuſq; partim aliquando ipſi idem nos, Gallinas, quæ maris animum induiſſent, experta ſemel de Gallis victoria, ſuperuenire mares coitu ſolitas, irrito quidem conatu, ſed ſolitas tamen: & quod dicta in primis noſtra confirmat, atque author idem eſt, criſta, caudaque Gallorum in morem erecta viſas, tanta marium ſimilitudine, ut diſcernere non facilè fuerit. Iſdem obſeruatum parua quoq; nata calcaria quędã ibcis ſuis. Hęc ille. Ariſtoteles *naturam* arbitratur *calcaria addidiſſe in auium genere ijs, quæ ob corporis molem ſunt ad volandum minus idoneæ*. Sed hæc propoſitio, quod pace tanti viri dixerim, quò minus vera ſit, Gallopauo, Otis, ac id genus aues aliæ oſtendunt, quæ licet ad volandum æquè ineptæ ſint, calcaribus nihilominus carent. Calcaria cùm ab alijs Atticis, tùm potiſſimùm ab Ariſtotele πλῆκτρα appellantur: Doricè πλᾶκτρα, communiterq; κέντρα. Cæteras partes cum alijs pleriſque auibus communes habent: Siquidem quod [k] Plinius Gallinas probet imparibus digitis, id non de numero dicere voluiſſe videri poſſet, ſed quòd non debeant; æquè longi eſſe, niſi etiam pòſt ſubiungeret, *aliquando & ſuper quatuor digitos tranſuerſo vno*: nam inde quinque digitos intellexiſſe, non autem calcar illud quod aliquando eis adnaſci ex Ariſtotele diximus, apertè videmus: & Columella etiam Gallinas probat, quæ quinque digitos habent, ita tamen ne cruribus emineant tranſuerſa calcaria. Quare quid de eiuſmodi digitis dicam, planè ignoro: cùm alioqui pedes pentadactili neque in auium hoc genere, nec in alio obſeruari, niſi in monſtris ex abundantia materiæ videamus: qualis ille pes pentadactilos eſt, quem mihi olim neſcio à quo donatum in muſæo meo reſeruo. Vt verò modò quoad fieri licet breuiter Gallum noſtrum deſcribamus, itaque doctiſſimi [l] Angeli Politiani elegantiſſimos hoſce verſus priùs citabimus.

[i] *L. 12. de ſa lub. c. 7.*

Calcaria quib⁹ data. Ariſtotelis error.

πλῆκτρα.

κέντρα.

[k] *Lib. 10. c. 56*

Pes Galli quinq; digitis.

[l] *In Ruſtica.*

Comes it meritò plebs cætera Regi
Formoſo regi, cui vertice purpurat alto
Factigiatus apex, dulciq; errore ceruſca
Splendeſcunt ceruice iuba, perq; aurea colla,
Perq; humeros it pulcher honos, palea ampla decenter
Albicat ex rutilo, atque toroſa in pectora pendet
Barbarum in morem: ſtat adunca cuſpide roſtrum,
Exiguum ſpatij roſtrum. Flagrantq; tremendum
Rant oculi, nineaſq; caput latè explicat aureis.
Crura pilis hirſuta rigent, iuſturaq; nodo
Vix diſtante ſedet, durus veſtigia mucro
Armat: in immenſum, pinnaq;, hirtique lacerti
Protenti excurrunt, dupliciq; horrentia valla
Falcata ad Cælum tolluntur acumina cauda.

Hactenus ille. Probus verò, & laudabilis Gallus eſto eiuſmodi. Corpore ſit procero, & elato, quales in primis Varro laudat, in certamine ſit pertinax, quin imo qui pugnam ipſe non prius auſpicetur tantùm, ſi pugnadum eſt, & aggredientibus alijs fortiter repugnet, verumetiam acriter ſeſe de illis vlciſcatur, & animalia, quæ nocent Gallinis, non modò non pertimeſcat, ſed pro eiſdem illa oppugnet: alioqui Columella pugnaces, & rixoſæ libidinis Gallos improbat, quòd plerunque cæteros infeſtent, & non patiantur inire fæminas, cùm ipſi interim pluribus ſufficere nequeant. Vnde & alibi dicebat. *Mores autem, quamuis non ad pugnam, neque ad victoriæ laudem præparentur: maximè tamen generoſi probantur, vt ſint elati, alacres, vigilaces, & ad ſæpius canendum prompti, nec qui facilè terreantur. Nam interdum reſiſtere debent, & protegere coniugalem gregem: quin attollentem minas ſerpentem vel aliud noxium animal interficere.* Florentinus pugnaciſſimos eligi vult, eoſq; cùm uſu, atq; experientia, tùm ſignis quibuſdam internoſci ait: ſed tales ob allatam à Columella rationem potiùs improbantur. Deliaci, qui Gallorum educationem præcipuè celebrauere, Tanagricum genus, & Rhodium probabant, nec minus Calcidicum, & Medicum (quod ab imperito vulgo litera mutata Melicum appellatur) quoniam procera corpora, & animos ad prœlia pertinaces requirebant; author eſt idem [m] Columella.

Delectus Gallorum.

Tanagrici, Medici, & Chalcidici cur laudentur, & vituperentur.

[m] *L. 3. c. 9. de re ruſt.*

Hos item M. Varro laudat, quòd pulchri ſint, & ad præliandum inter ſe idonei, ſed ad partus damnat, ceu alijs ſterliores. Rationem Columella reijcit in corporis grauitatem, addítq;, inertes eſſe ad incubandum, multoq; magis ad excludendum, & rarò fœtus ſuos educare, nimirum eorum Gallinas. Et [a] Plinius eoſdem ad bella tantùm, & prælia aſſidua natos tradit, ijſq; etiam patriam nobilitaſſe Rhodum, ac Tanagram: ſecundum eſſe honorem habitum Medicis, ac Chalcidicis. *Quibus itaque cordi eſt ea genera*, inquit Columella, *propter corporum ſpeciem poſſidere: cùm exceperint oua generoſorum, vulgaribus Gallinis ſubijcient, & ab his excluſi pulli nutriuntur.* Et mox omnium horum nothos pullos optimos eſſe ait, quoniam paternam ſpetiem gerant, & ſalacitatem, fœcunditatemq; vernaculam retineant. Sed vt ad vernaculum genus reuertamur, & ut omiſſo illo Græcorum ſtudio, qui ferociſſimum quemque alitem certaminibus, & pugnæ pręparabant, induſtrium patrem familias docemus, qui ex eo vectigal ſuum adaugeat: itaq; ex eiuſdē Columellæ & Varronis potiſſimùm præſcripto illi omnino authores ſumus, vt niſi ſalaciſſimos Gallinaceos alat, atque in his quoque, uti etiam in fœminis, quibus idem color, idemq; unguium numerus eſt, & ſtatus altior. Criſtas habeant ſublimes, ſanguineas, nec oblongas: oculos rauos ſiue nigros: roſtrum breue, & aduncum, non autem acutum, ut Varro præcipit: paleas ex rutilo albicantes, quæ uelut incanæ barbæ dependent: aures maximas, candidiſſimaſq;: collum parium, & aureolum: iubas uarias, uel ex auro flauas, per colla, ceruicemq; in humeros diffuſas; pectus latum, muſculoſum, ac lacertoſum: alas proceriſſimas: caudam duplici ordine ſingulis utrinq; prominentibus pinnis inflexam: crura robuſta, breuiuſcula, ſed ſolidis ſpiculis egregiè armata: ungues longos. Qui eiuſmodi Gallum natus fuerit, haud dubio gemas ſuum cohortale inſigniter promouebit, eoq; magis, ſi Gallinas etiam ad fœturam fœcundiſſimas ſibi comparet. Tales autem ferè ſunt fuſcis, aut rubicundis, flauis, aureiſq;, aut etiam nigris plumis. Sint, ſi fieri poteſt, omnes eiuſmodi, ſin minus, ab his proximè colores eligantur. Improbantur albæ, & damnantur, quod plerunque molles ſint, ac minus uiuaces, tùm ne fœcundæ quidem tales facilè reperiuntur. Sunt præterea quia candore ſuo conſpicuæ auium rapacium, Aquilarum, Accipitrum, Miluorumq; prædis magis, quàm aliæ expoſitæ. Sint igitur matrices coloris probati, robuſto corpore, ac pectore, magnis capitibus, rectis rutiliſq; criſtis, & interdum geminis, auribus albis, & ſub hac ſpecie quàm ampliſſimæ, unguibus imparibus. *Generoſiſſimæ*, inquit Columella, *habentur, quæ quinos habent digitos, ſed ita, ne cruribus emineant tranſuerſa calcaria:* quod Plinius etiam teſtatur, cuius uerba paulò antè citauimus, ubi noſtro æuo eiuſmodi Gallinas haud dari diximus: cur uerò tales Gallinæ, quibus nempe calcaria tranſuerſa eminent, uitentur, Columella rationem hanc adiungit, quòd id uirile ſignum ſit, illæ uerò ad concubitum contumaces, dedignentur admittere marem, raroq; etiam fœcundæ ſint, denique cùm incubant, calcis aculeis ouа perfrigant. Ariſtoteles, Pliniuſq; Hadrianas in primis celebrant, quòd multa admodum pariant: qua de re ſuprà ſatis ſuperq; diſputatum eſt. Idem [b] Ariſtoteles uulgares Gallinas generoſis fœcundiores eſſe ſcribit: corpora nempe illis humidiora, his ficciora haberi, in quibus animus generoſus potiùs conſiſtit. Pumiliones Gallinas etſi uetuſtas cùm propter alias cauſas improbat Columella, Plinius eas laudat, ſed de hac re etiam antè diximus. Si uerò cibi futuri cauſa eligendæ ſint: ſunt qui illas ſuauioris carnis eſſe exiſtimant, quæ cibo non abundè eis appoſito, ſed quem ipſę pedibus fodientes eruant, non abſque labore, paſtæ fuerint. Alij ad ſaginam aptas potiſſimùm autumant, quæ in ceruice pingui cute ſunt. Vt autem in cæteris animalibus ruſticis, ita in hoc auium genere, optimæ ſeruandæ, & deteriores vendendæ, aut menſę deſtinandę ſunt: quod per autumni tempus quotannis, cùm fructus earum ceſſat, commodè fiet. Noſtrę etiam mulierculę eo tempore numerum minuunt. Antiqui tunc etiam omnes, quę trimatum excedunt, uendi iubent. Addo ego nunquam habendas, quę aut parum fœcundę, aut non bonæ nutrices ſunt: atque in primis quę ouа uel ſua, uel aliena exorbent, neque minus, quę, ut Gallus, cantare, atque calcare incipiunt. Galli uerò quandiu fœminas implent, retineri poſſunt, Rarior enim in hiſce auibus mariti prętſtantia eſt: probantur tamen iuniores: nam & hoc experientia didici, cùm trimatum excedunt, implere quidem Gallinas, ſed ad Venerem impotentiores euadere. Sed iſtęc de externa Gallinacei generis delineatione dicta ſufficiant: iam uidendum uidetur, an ne internas aliquas partes peculiares prę cęteris uolucribus obtineat.

[a] *L. 1. c. 9. de re ruſt.*

[b] *L. 3. de gĕ. cap. 1.*

Pulli optimi qui.

Galli ſalaciſſimi alēdi.

Criſtę laudabilēs Gallorum.

Roſtrum.

Pa'eæ.

Collum.

Pectus.

Alæ.

Cauda.

Crura.

Vngues.

Gallinæ fœcūdæ quæ.

Gallinæ ꝙ improbantur.

Hadrianarum laus.

Pumiliones improbatę, & laudatæ.

Quę ad cibum probẽtur.

ANATO-

ANATOMICA.

GALENVS[a] Galinaceos oſſium conſiſtentiam, laxam, cauam, & lenem habere teſtatur. Πρόλοβος, ut ait Suidas, auium ingluuies eſt, quæ ab aliquibus Φύσσα dicitur. Hæc autem in his auibus, teſte[b] Ariſtotele ventriculo præpoſita eſt. Appendices habet infra, quà deſinunt inteſtina. Atque ita inte ligendæ ſunt verba[c] Plinij alioqui ſatis obſcura. *Gallinæ ultra ventriculum habent ingluuiem.* Pellicula ceu cortex quidam intra ventriculum Gallinæ ſtercori deſtinata, echinus ab aſpredine Græcis appellatur. Huius pelliculæ, cùm apud Medicos in primis, tum etiam ad lac coagulandum uſus eſt. Sunt qui magna fraude medicamentarios inſtitores nobis imponere dicant, quia ex uentriculo, quo nihil in alitibus iſtis carnoſius eſt, panniculos detractos, & exiccatos pro ingluuie vendant: hanc autem eſſe cauſam, cur nemo hodie cognoſcatur, qui ſe feliciter in ventriculo roborando pelliculis iſtis uſum profiteatur: inter quos Gyb. Longolius, non ex ventriculo, ſed ex primo cibi in Gallinis receptaculo, quòd ſtomacum, & ingluuiem uocat, hanc membranam decerpendam ſentit. Atqui veteres hanc uim non ingluuiei, aut ſtomacho, id eſt, ori ventriculi quem χοιλίαν propriè vocant, interiori membranæ tribuerunt. Nam & [d] Dioſcorides χοιλίαν nominat de hac membrana agens, & [e] Galenus poſt χοιλίαν, id eſt, ventriculum Mergi, ſtatim huius membranæ meminit, intus aduerbium ponens, pro eo, quòd eſt in ventriculo. Vno tantùm in loco Galli gulam (ſcribitur autem Græcè etiam γίλαν) vnà cum larynge ijs auxiliari, qui ſtrata perminguntur, legimus, tertio nempe parabilium libro, ſed qui falsò illi aſcribitur. Plinius etiam uentris membranam vocauit. Gallicum vulgus, quòd tanquam parergon interiectum eſto, inquit [f] Laurentius Ioubertus, Gallinarum ventriculum, ſi benè memini, periè uocat à petris, quas patria lingua peiras dicunt: quoniam rarò abſq; lapillis reperitur. Alexander Myndius apud Athenæum Gallinaceis teſtes ſub iecore eſſe dixit, & reuera mulierculæ noſtræ eos caſtraturæ digitos admodum profundè in inflicto propè anum vulnere infigunt. Albertus fœminis ſupra caudam eſſe tradit, & exteriori parte corporis: maribus verò interius, ubi alijs animalibus renes ſiti ſunt. Plinius alibi calculi remedia recenſens, inter alia lapillorum quorundam meminit, qui in Gallorũ ueſica reperiuntur: quali uerò aues veſicam habeant. Recentiores quidam teſte Ornithologo, non ex Gallo mare, ſed caſtrato (quem Gallinacei nomine imperitè intelligunt) hunc lapidem haberi putant, & Germanicè interpretantur, kapunenſtein, hoc eſt, Capi lapidem, ſed qua in parte reperiatur, minimè addũt. Fortè tales lapillos Plinius intellexerit, quos ſemper in harum auium ventriculo reperiri paulò antè dixim us. Nos in communem virorum ſtudioſorum, atque maximè eorum, qui naturæ arcana perſcrutantur, aliquot Gallinas Excellentiſs. M. Antonio Vlmò ſecandas exhibuimus, ut admirabile naturæ in generandis ouis artificium indagaremus. Is itaque vir præſtantiſſimus diligentiſſima ſectione naturales partes examinans, nouẽ iconibus omnia in ijs obſeruatione digna complexus eſt: quarum tres ſubſequenti paginâ pictæ ad uteri conformationem quodammodo, reliquæ ad ouorum generationem pertinent: quas pòſt ſuo etiam loco daturi ſumus. Quòd ergo ad vterum ſpectat, forma eius plurimum à uiuiparorum animalium vtero differt, cùm hic unum duntaxat foramen habeat extrinſecus reſpiciens, alter verò ouiparorum duplex obtineat foramen, infernum, per quod ouum ad externa reſpiciens egreditur iam perfectum: alterum internum, & ſupernum, per quod ouum ingreditur iam ſub ſepto tranſuerſo inchoatum ſeu conceptum ad formam perfectam ſuſcipiendam: cuius poſitum, ſubſtantiam, figuram, conſenſum, nunc declarabimus. Vteri itaque totius (intelligimus nunc uterum propriè dictum, & eius extenſionem) poſitus eſt in parte ſiniſtra ad ſpinam, cùm inteſtina ipſa obtineant dextram abdominis regionem, & centrum. Exitus verò eſt in ſuperna parte ad ſpinam deſinente, cùm inferiorem partem teneat podex ad uentrem poſitus. Vtraque verò foramina cùm inteſtinorum tùm uteri adeo in proximo ſitam membraneam ſubſtantiam obtinentia coniunguntur, ut arctiſſimè conniuentia ſenſum ipſum fallere quandoque poſſent, ut ex ſubiecta icone uidere licet. Quam rem pariter adiunctæ lineæ aliæ non parum etiam explicant, ut ex adiectis literis eſt videre. Podicis itaque atque uteri foramina inuicem ita, ut dictum, eſt, proxima cute, ac muſculo ſubiecto communiter obteguntur: quod præputium nymphas ex ſimilitudine dicere poſſumus. Correſpondet enim cutis hæc Gallinæ podicem, ac uteri os obtegens, cuti glandem penis uirilis cooperienti,

[a] Lib. de ipſa part. Prolobus.
[b] L. 3. Hiſt. c. vlt.
[c] L. 11. c. 37 Plinij explicatio. Echinus, & eius uſus.
[d] L. 2. c. 43.
[e] Lib. 11. de ſimpl.
[f] In Apolog. pro paradox. 7. Petræ quid Gallis. Teſtium locus in Gallinaceo genere. Lapilli in Gallorum ueſica. Kapunenſtein. Caponis lapis.
Ouiparorũ & uiuiparorum uteri differentia.
Vteri poſitus.
Podicis, & uteri foramina.

A. Cutis rugoſa circularis extrema.
B. Cutis lęuis, tenuis deſinens in foramen.
C. Foramen.

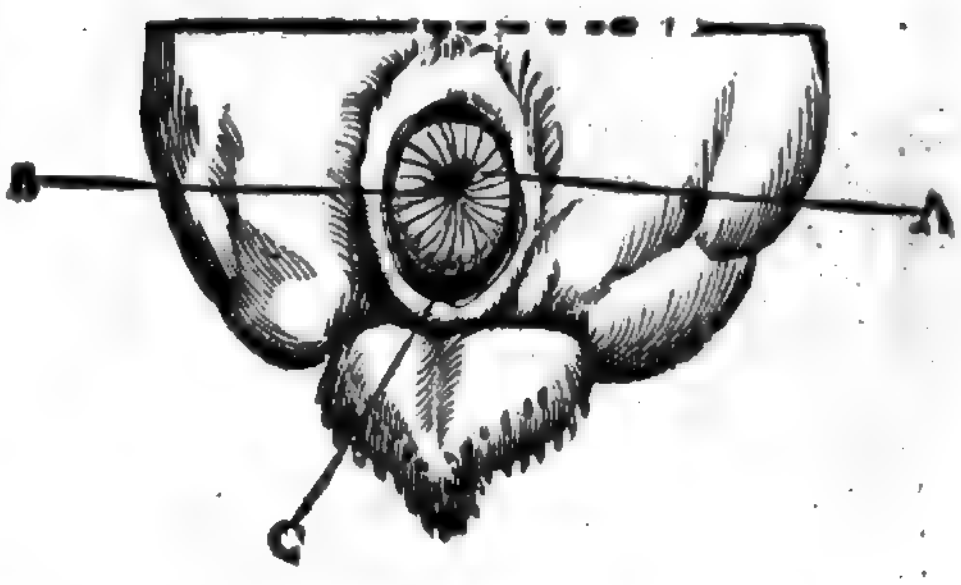

AAAA. Podicis Gallinę & uteri commune tegumentũ prępucium referens circulare.
BB. Extremitas coili uterini.

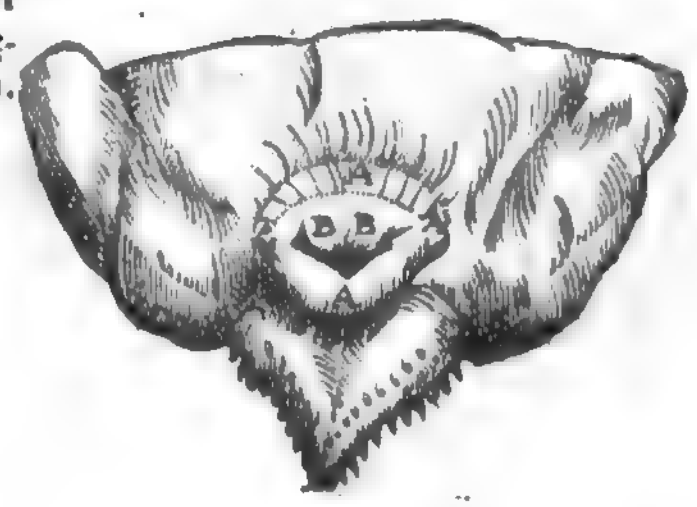

D. Rima oblonga exitus communis.

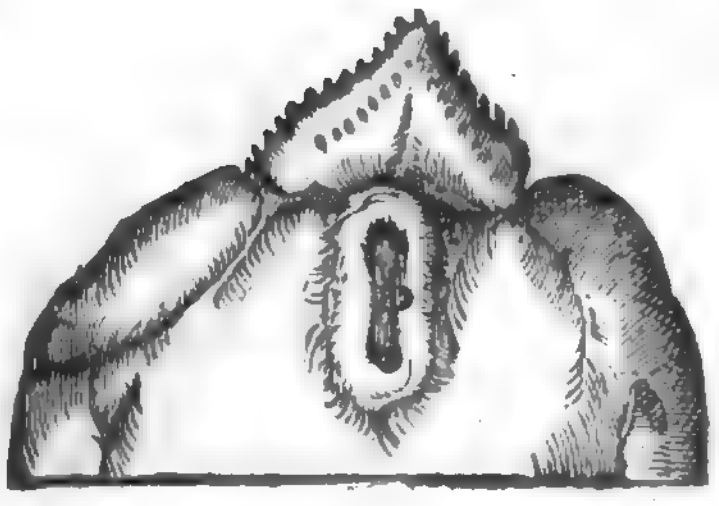

Digitized by Google

rienti & cutaneis fœminarum. Huius cutis,vel præputij foramen unicum exiſtit,quod vulgares podicem Gallinarum credunt. Præputium hoc formam habet ſphericam,& muſculum ſubiectum figura etiam ſpherica. Nam obtinet maiorem capacitatem, & cùm utrumque foramen cooperiri debeat,cutis etiam maximè erat dilatanda, cui maximè extenſioni ſpherica figura eſt accòmoda:prominet cutis hæc præputium referens, uel ipſius proportionale,turgidum, globoſum,inſtar papillarum apicis. Muſculus cutem præputij ſubueſtiens, ſphericam,ut diximus, etiam figuram habet, cuius latitudo pollicis exiſtit. Fibras autem obtinuit non parerellas,uel æquè diſtantes,quemadmodum ſphincter inteſtini humani,ſed à circumferentia ad centrum conuerſas,& diametrales: quemadmodum ex ſubiecta figura demonſtrabitur. Cur verò os uteri ad ſpinam, uel ſupernam partem, ponatur, coi-

Præputium in Gallinis

Os Vteri in auibus cur ad ſpinam.

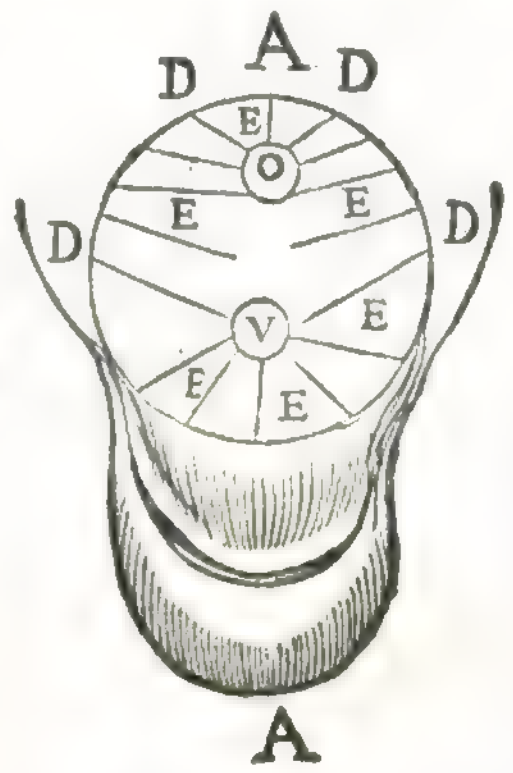

AA. Gallinæ pudenda.
O. Os uteri ad ſpinam ſupernè.
DDDD. circumferentia muſculi præputium conſtringentis.
V. Exitus inteſtinorum,uel podex ad uentrẽ infernè.
EEEE. Fibræ à circumferentia ad centrum pertinentes.

tum ipſum cauſam eſſe opinamur. Nam ſupergreſſu hæc animalia coeuntia, inſtrumenta in proximo habere oportebat,quò faciliùs,& promptiùs inuicem coniungerentur, Exitus præterea inteſtinorum deorſum uerſus meritò vergit. Nam infra etiam illius eſt officium,quemadmodum ſcripſit Ariſtoteles,quod intelligere debemus ratione ipſorum excrementorum ex elementati portione terreſtri ad inferiora tendentium. Subſtantia uteri membranea,& craſſa eſt (uterum nunc propriè dictum intelligo.) Hoc enim corpus maximè omnium dilatatur,ac extenditur,& in ipſum recipitur ouum iam auctum,ac propemodum abſolutum. Figura eſt concaua,oblonga,latior quà ad exitũ pertinet,in longitudinem trium digitorum,cæterùm anguſta,rotundiorq; inteſtini tenuis formam repræſentans. Porrigitur enim ab infimo abdomine iuxta exitum ipſorum inteſtinorum uſque ad locum conceptionis ouorum ſub ſepto tranſuerſo,eſtq; cùm extenditur,longitudine dodrantali,cuius longitudinis ratione membranam obtinuit à ſpina dorſi proportionalem omnino,ac perſimilem inteſtinorum meſenterio,quam & venæ frequẽtes percurrunt cùm ad nutritionem ipſius uteri,tùm ad oui intrinſecus contenti, dum pertranſit à loco ſub ſepto tranſuerſo ad ipſius uteri exitum,alitionem. Mambrana autẽ ſpinæ colligans,& connectens eadem prorſus exiſtit ipſi meſenterio inteſtinorum,quin imo eadem eſt, & ſubſtantia,& origine: quapropter conſenſum habet uterus præſertim cum ipſis inteſtinis. Figura uteri inæqualis, alibi anguſta,oblonga, alibi lata,breuis: iuxta hanc uarietatem uaria quoque ſortiri nomina debet. Nam uteri latitudo,infimo abdomini proxima, & in qua ouum iam abſolutum continetur; eſt ipſemet uterus,reliquum uerò corpus anguſtum,oblongum,rotundum,quod ad ſeptum tranſuerſum extenditur,uel uteri ſtomachus,uel uterus productus, extenſuſuè, uel uteri gula nuncupari poſſet. Eſt autem membranea,& tenuis, admodum diuerſa à reliquo utero protenſo, & à ſubſtantia ipſius uteri, qui ad exitum iacet. Nam finis hic membraneus ſubtilis,& pellucidus exiſtit, ac exanguis. Inteſtinum quoque uteri ratione figuræ, & quantitatis cùm longitudine rotunditatem cauernoſam habeat, meritò diceretur, cui accedit membranæ occaſio hanc uteri extenſionem, vel productionem ſpinæ colligantis, quod meſenterium uterinum appellamus. Intermedia pars uteri, quæ eſt illius portio ab utero propriè dicto,finem interiacens craſſam obtinet ſubſtantiam,albam,lacti ſimilem,& in ſeme-

Vteri ſubſtantia.

Inteſtinum uteri.

Meſenteriũ uterinum.

in ſemetipſam conſidentem,cuius meſereon multiplices venas habet. Huius ſubſtantia cocta oui albuminis guſtu ſaporem exhibet.

SEXVS.

SEXV tam manifeſtè hocce Gallinaceum genus natura diſtinxit, ut prorſus ſupernacaneum iudicauerim, ſuo loco eiuſmodi differentiam ponere, Quare & Grammatici marem Gallum,fœminam Gallinam nominarunt, & nomen quod ſciam nullum habent, quod vtrumque genus complecti ſimul queat. Cur uerò ſagaciſſima,ac prudentiſſima in omnibus natura tam manifeſtis ſignis, erecta utpote criſta,iubis à ceruice per collum dependentibus,canda maiori,inſigni ad præliandum calcari à Gallina ſeparare voluerit, haud ſatis mihi conſtat. Credideri tamen id ideo factum eſſe, quòd unus multis fœmellis ſufficere debeat,easq; à noxijs vndoque animãtibus tueri. Nam eiuſcemodi partes inſignem,qualis ſtrenuum patremfamilias decet, grauitatem præ ſe ferunt: quare etiam maiorem Gallinis creauit,& grauiorem denique vocem dedit. Sed iſtęc alij altiùs perſcrutari poterunt.

Sexus differentia.

VISVS. GVSTVS.

TAMETSI rapacium genus,& in ijs maximè Aquila cætera animantia,vo lucres verò potiſſimùm viſus acie præcellat, adeo ut nomen inde ſibi acceptiſſe plurimi uelint,Gallum quidem noſtrum nõ parum oculorum acumine uigere etiam vel inde habemus, quòd rapaces aues, & Miluos maximè à longè à reliquis auibus interſtinguere egregiè cognoſcat. Qua in parte fortaſſis etiam Aquilæ præferri debeat: quę ſanè in hoc parum Aquilinis oculis finit, cùm ad Aeſchili celeberrimi poëtæ: eius diei ruinam,ut ferunt, fatis prædictam ſecura Cęli fide cauentis albicantem caluariam ſaxum eſſe rata, teſtudinem deuorandam demittens, miſerum illum occidit, ut vel ob hanc unam cauſam Aquilæ uiſus hebetari aliquando videri poſſit: Gallum verò noſtrum eò magis uiſu valere conſtat, quòd unico tantùm oculo ſurſum eleuato ſemper rapaces aues infeſtiſſimos hoſtes ſuos obſeruet,ne eximprouiſo,vel pullum aliquem, uel fœmellam, aut ipſummet eripiant è corte, altero diligentiſſimè minutiſſima quæque in locis etiam parum lucidis diſquirat. Guſtum item exquiſitiſſimum Gallinaceus habet, qua in re ſimiæ, cui alioqui omnes uno ore palmam attribuunt, nihil mihi cedere videtur. Illi enim,ut de rebus iudicet,neceſſarium eſt,ut dentibus ſuis eas prius confringat: noſter verò Gallinaceus Gallus aridiſſimum quodque, modò id ore recipere queat,ilico dijudicat,ut* Iulius Cęſar Scaliger docet.

Aquila unde dicta.

Aquilę hębetudo.

Galli acies

Galli guſt⁹

Simię guſtus.

*Exer.166

VOX. CANTVS.

GALLINACEVS Gallus eandem ferè ſemper nobis uocem occinit: ſed qui animoſiores ſunt, grauiorem edunt, teſte* Ariſtotele, incipiunt autem cantum, quum inſilere Gallinas incipiunt. Gallina verò pro uarijs actionibus uocem immutat. Aliam enim iens, aliam parturiens,aliam pullos enutriens edit: alioqui & illa gracillare dicitur: Gallus cucurire, unde Philomelæ author.

*In Phyſiog.

Cucurire ſolet Gallus, Gallina gracillat.

κοκκύζω. Gaza,quoque apud Ariſtotelem pro κοκκύζειν, qua uoce Demoſth. pro Galli uoce etiam uſus eſt,cucurire uertit. Pollux,& Scholiaſtes Ariſtophanis Cuculo propriam eam uocem eſſe aſſerunt. Vnde coccyſſare,inquit Cælius,id eſt κοκκύζειν uerbum habent Græci fictitium ex Gallinacei voce,& Coccygis. Alibi tamen Scholiaſtes, cùm Ariſtophanes de Gallo dixiſſet ὁπόταν μέσον ἄρθρον ᾖσι, addit, κοκκύζειν enim tum propriè dicitur Gallus, cùm parta victoria canit. & Varinus κοκκύζω vertit, inſtar Gallinacei clamo. In qua item ſignificatione Theocritus uſus,eſt dum canit: ὁ δ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ κοκκύσδων ἐγήγειρεν &c. Item Cratinus apud Euſtathium κοκκύζειν, inquit, τὸν ἀλεκτρύονα ὑκ ἀνέκοπτεν: qui & hoc Platonis Comici citat Σὺ δὲ κοκκύζεις ἀλέκτωρ προκαλῶν. Denique in hoc vulgato prouerbio

Cocyſſare.

Prouerbiũ.

ὅταν τράγος

Ὄναρ Νίβας κοχλάσῃ, hoc eſt, cùm Nibas cocyſſauerit: id uerbum de Galli uoce, non autem de Cuculi dicitur. Tradunt enim in Theſſalonica Macedoniæ ciuitate, ut ſuprà etiam annotauimus, uicum eſſe, cui nomen Nibas, ubi Galli nunquam uocem edant. Hinc meritò κοκκύβους, ὄρνις, & ὀρθριοκόκκυξ Gallus Heſychio, & Varino dicitur. Haud tamen interim nego Cuculo eam uocem conuenire: ſiquidem ſuo loco id aliàs oſtendi. Κύδων uerbum de Gallinaceorùm uoce priuatim vſurpari ſcribunt Pollux, & Euſtathius. Gallinas gracillare diximus, alij pipare dicunt, Nonius pipare illis proprium eſſe, Varro Aborigi-
nibus, ut idem Nonius citat, *Bos*, inquit *mugit*, *Gallina pipat*: & rurſus: *Varro*, inquit, *pullos pipare dixit*. Sed pullos Gallinaceos, & eiuſmodi alios propriè pipire Columella ait, ſed
10 pipare fortè priſci dixerint. Nam apud Feſtum legimus pipationem Oſcorum lingua clamorem plorantis uocari. Dum incubant Gallinæ, uocem mutant propter affectum pullorum, Tunc enim acutior euadit. Eas ruſtici, teſte Columella glocientes appellant: Longolius crocitantes, Feſtus etiam glocire, & glocidare proprium Gallinis eſſe ait, quæ incubaturæ ſunt. Hebræi, ut in Syrochaldaico dictionario legere eſt גגד ghelogh dicunt. Καχλάζειν uerò dicuntur circa partum teſte Heſychio, & Varino, & uerbum eſt Atticum, cui ſimile eſt Germanorum gaggſen. Has Politianus, & Longolius ſingultire aiunt. Pollux uerò hoc uerbũ de Meleagridum uoce in uſu eſſe ſcribit. Qua de cauſa quærit Pamphilus in dialogo Gyb. Longolij, cur Gallina canturit, officinam cortalem petens.
LONG Non canturit, ſed ſingultit. Hoc enim uerbo Varro uocem Gallinarum fractum, & intra roſtra formatam imitatur. Ruſticorum gens Columellæ tempore glocire malut
20 dicere. PAMP. Gallus etiam ſubinde ſubgultit. LON. Rectè, ſed cùm cantat cucurire dicitur Latinè, Græcè autẽ κοκκύζειν. Hæc Lógolius; ſed Columella, ut diximus, ruſticos ſuo tempore glocientes uocaſſe ſcribit, quæ incubant, quas, ſeruato ad huc nomine, ruſtici Itali Chioccias uocant, nimirũ à uoce, & Belgę, & auum Klok-hennen. Rectè uerò Gallũ, cũ canit, cucurrire dixit. Gallina etiam, cùm eã eſt initurus Gallus, uocem format exilẽ, atq; mancã. Hoc ſuadet experientia, ſi quis animaduertat, Gallinã à Gallo ſubſidere ad coitũ patiẽdũ, tunc enim eam is roſtro ferit, quã deſinit collum, ſed ſeuiter nonnunquã, quòd mordere uocabat Iuuenalis, qui ſimul eiuſmodi Gallinæ uocem anguſtam appellat, dum inquit.

Miratur uocem anguſtam, qua deterius nec
Ille ſonat, qua mordetur Gallina marito.

Arbitror ego id generis uocem conformari ab ea Gallina, quotieſcunque coitum aut inuita patitur, aut Gallum non æquè redamat: nam hoc exemplo Satyricus maſculorum illorum uocem, qui Venerem damnatam patiuntur, de quibus loquitur in 4 ſuperiore oratione. Licet uerò Gallinæ ita pro uarijs actionibus, ut dixi uocem immutent, nulla tamen cantus nomine digna uidetur. Siquidem [b] Ariſtoteles in hoc auium genere cantum maribus tantùm datum eſſe teſtatur, *auditur tamen*, inquit, *aliquando fœmina cantus, & à fœminarũ uulgò pro malo omine accipitur; adeo ut canentem iugulari uelint*. & [c] Terentius pro oſtento duci teſtis eſt, ſi Gallina cecinerit: inter monſtra enim & hoc memorat, *Gallina cecinit, interdixit arioluſ*. Quo loco Donatus exponit obſtetricum eſſe obſeruationem, in qua domo Gallina canat. Galli uerò cantus ἀλεκτοροφωνία Græcis dicitur, uti & tempus, quo canere incipit. Diſputant nonnulli, an eiuſmodi cantus inter euphonos, an potiùs inter dyſphonos ſit enumerãdus. Angelus Politianus refert Picum Baptiſtæ Guarini nomine quæſuiſſe, cùm Gallus intempeſtiuum caneret, quo pacto illud uocis à Græcis diceretur. Etenim Iuuenalis meminit eius, & Quintilianus. Ego certè, inquit, mi Baptiſta, non aliud puto, quàm quod aliquando reperi apud idoneos ἀπώδον, quanquam mihi authores iam non ſuccurrunt. Eſt uerò ἄπωδος ea uox etiam, quæ neque choro, neque fidibus concordat. Hæc ille: quibus innuere uidetur, eiuſmodi cantum harmoniæ omnis prorſus expertem eſſe: & reuera cucuritus ille nihil præter moleſtum ſtrepitum, inſuauemq; ſonum præ ſe fert, & uix cantus nomine dignus eſt. Vnde Tragædi etiam κήρυκας, ἀλεκτρύονας, tanquam uocales, & clamoſos præcones appellant, teſte Euſtathio ἀπὸ τῦ γαρύειν, id eſt, à uociferando. Nam dum cucurit, altùm admodum exclamat, idque non ſolùm interdiu, ſed & noctù, actum ſtatutis fermè horis. Vt uerò maiorem, ut apparet, ſtrepitum clamoſa ſua uoce excitet, itaq; iã iam
30 cucuriturus, alis ad latera colliſis, ingentẽ ita ſonitũ edit, ſeipſumq; ferit: quod ideo facere ſolet [d] D. Gregorius ſcribit, ut ſe uigilantẽ reddat. Sunt qui profunda nocte ualidiùs, matutino uerò tẽpore remiſſiùs cantare putent, eius rei hanc rationẽ aſſignãtes, quòd cantus uẽto feratur, uentus autẽ noctù, quàm ſub crepuſculum matutinũ magis ſpiret, cuius beneficio lõgiùs audiatur. Vt ut eſt, media ferè noctè canere, rurſumq; ſummo manè, tam clarũ, ac notum eſt, ut ſuperuacaneum ſit ſuper tali re authoritates ueterũ citare. Vt modò de utilitate huiuſ-

Κοκκύβους, Ὀρθριοκόκκυξ. Κύδων.

Ghelog. Καχλάζειν

Canturire. Singultire.

Chioccia. Klokhéne.

Mordere Gallinam quid Iuuenali.

[b] *Lib. 8. hiſt. c. 3.*
[c] *In Phormione.*

Ἀλεκτοροφωνία.

Ἄπωδος quæ uox.

Præcones uocales.

Gallus cur alas cantaturus quatias.

[d] *Lib. 10. cap. 22.*

huiuſmodi ſiue cantus, ſiue cucuritus, quam hominibus præſtat, dicamus, ſcire licet, ve-
Galli eius die, & noctem distinguit. teres in primis gnomonibus horarijs nondum repertis noctis deliquium, & acceſſum diei eo metitos eſſe: etenim initium à prima mediæ noctis inclinatione ordiebãtur, proximumque tempus Gallicinium vocabant, quòd eo tempore lucem multò antè præſentiens incipiat canere. Tertium conticinium, cùm & auis conticeſcat, & homines vnà conquieſcant.
Gallicinij. Conticinij. Quartum diluculum manè, cùm clarus iam dies eſſet ab exorto Sole. Itaque ſecundus Gal-
Diluculum Manè. li cantus multò Solis exortum anteuenit, uti Iuuenalis quoque meminit inquiens:

Quod tamen ad Galli cantum facit ille ſecundi
Poximus ante diem Campo ſcies & [a] Horatius
Sub Galli cantum conſultor vbi oſtia pulſat.

[a] *L. 1. ſer. 1.*

Ab hac veterum conſuetudine, quod ſcilicet noctis deliquium, & acceſſum diei Galli cantu iudicarent, ſumptum eſt hoc vulgatum prouerbium: *Priuſquàm Gallus ſterum cantet*, id eſt, admodum manè, & antelucanò. Videtur autem deſumptum ex [b] Ariſtophane

Prouerbiũ. [b] *In concion.*

πόθεν
Οὐδ' ἡμὲ διὰ τοῦ ἦλθις, ὅτε τὸ δεύτερον
Ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο id eſt:
minimè gentium
Ne ſi quidem te illo appuliſſes tempore,
Cum Gallus ſterum caneret.

Quia verò ita diem aduentantem hominibus inclamet, ἡμεροφωνὸς Græcis vocari meruit, quaſi diem canens. Qua in re equidem maximam mortalibus vtilitatem præſtat: quod
Gallus cur ἡμεροφωνὸς dictus. tunc ſibi relinquendum lectum ſciant, cùm eos Gallus à profundo ſæpe ſomno excitat, unde ἀλέκτορα, & ἀλεκτρύονα dictum eſſe antè etiam diximus. Hinc apud [c] Theocritum duodecim puellæ Thebanæ Helenæ pollicentur ſe manè reuerſuras & nouum epithalamion, ſeu carmen nuptiale cantaturas, vbi πρῶτος ἀοιδὸς, id eſt, primus cantor, nimirum Gallus Gallinaceus è cubili ſuo inſonuerit.

[c] *Eidyl. 18.*

Νύμφα κἄμμας ἐς ὄρθρον, ἔπειτα πρῶτος ἀοιδὸς
Ἐξ ἰυνᾶς κελαδήσῃ ἀναστὰς ἐν τριχὰ δῶμα
Redibimus & nos manè, vbi primus cantor
E cubili ſuo inſonuerit ſuſtollens pulchrè pennatam ceruicem.

Ouidius eleganter ab eiuſmodi officio, nempe quod nos è ſummo excitet, Gallum lucis prænuncium appellat, inquiens.

Iam dederit cantus lucis prænuncius ales.

Sed hoc [d] alibi clariùs indicat, dum ait.

[d] *L. 1. amor.*

Iamq; pruinoſos molitur lucifer axes,
Inq; ſuum miſeros excitat ales opus.

Pueri frugi ſummo mane ſurgunt. Et Martialis pueros, qui frugi eſſent, eo tempore olim ſurrexiſſe innuere videtur, dum alios qui tardiùs ſolito adhuc in lecto deſidiosè recubabant, ſic hortatur.

Surgite, nam pueri vendit tentacula pictor
Criſtataq; ſonant vndique lucis aues.

Eodem modo ſomniculoſum Pſecam è ſomno excitans Aelius Iulius Crottus, inquit:

Exurgit alma de rutilo mari dies,
Et nox gelatis cedit irrepens equis
Criſtata cecinit pluries Pſecas auis,
Suſtolle tandem ſomno oculos pigro graues.

Huc ſpectat Galli encomium, quod nobis Plinius his verbis exaratum reliquit: *Proximè gloriam ſentiunt & hi noſtri vigiles nocturni, quos excitandos in opera mortalibus, rumpendoq; ſomno natura genuit. Norunt ſidera, & ternas diſtinguunt horas interdiu cantu; cum ſole eunt cubitum, quartaq; caſtrenſi vigilia ad curas laboremq; reuocant, nec ſolis ortum incautis patiuntur obrepere, diemq; venientem nunciant cantu, ipſum verò cantum plauſu laterum.* Quæ ſanè omnia cantui eius potiùs, quam ingenio accepta referre debet humanum genus. Amant hunc cantorem milites, quia in caſtris illo vice pariter horarij gnomonici vtuntur. Nam cùm ſtatis horis vigilias mutare coguntur hoc indice noctis interualla diſcriminant: quare bellicis curribus aliquando ſingulis ſingulos Gallos alligant. Priſci itaque excubiarum, & vigiliarum ſignum indicaturi Gallum potiùs, quàm ullum aliud animal depingebat. Diſputant multi, cur non multùm ante ſolis ortum cantum illum ſuum repetat: ſunt qui cauſam eius ad auis naturam referant, ſunt qui ad ſympathiam eius cum illo ſidere. Qui naturam eius ſeu cauſam effectricem conſtituunt, aiunt, animal hoc a natura calidiſſimum, & in appeten-

Cur milites Galli cantũ ament. Vigiliarum hieroglyphicum, & excubiarũ. Cur manè cantet.

do in

do in primis & nutriendo auidum ob calorem quidem inſitum cibum acceptum citiùs con coquere: itaq; ob auiditatem, naturæ appetitum ſuum ſignificare, quaſi paſcentem ſe inuitet, & excitet. Alij, qui rem quamlibet alicui certo ſideri dicatam eſſe uolunt, non aliter ac lotum herbam, ſolarem eſſe exiſtimant, indeq; fieri, ut Gallus, ſub ſolis exortum canat, eodem modo, quo lotus, eo exoriente, folia ſua pandit, & occidente, contrahit, quaſi occulta quadam, & naturali ratione, redeunte ad ortum duce ſuo, uterq; gaudeat: atq; hęc quidem eorũ eſt ſententia, cuius opinionis etiam Cardanus fuit, quod ſcilicet Solis robur ſequatur. Albertus verò eius fuit ſententię, vt Gallum ideo horas cantu ſuo diſtinguere crediderit, quòd auræ mutationes ex motibus Solis contingentes facilè ſentiat. Alij rurſus ad naturam auis referunt, & ſalacitati eius eiuſmodi euentum aſcribi oportere contendunt: cantu nempe veneris appetentiam ſignificari: idq; inde probare nitũtur, quòd antequam vſui venereo ſufficiat, cõticeſcat, peracto ſubinde cucurrit, tum eò magis opinionem ſuã aſtruunt, quòd etiam nonnullæ aliæ aues prochuitatẽ, ac lubentiã ad initum quolibet præeant cantu, quemadmodum alibi atteſtatur etiam Plinius, tum verò, vbi ait, *Perdices fœminas concipere ſuperuolantium afflatu ſæpe voce tantum audita maſculi*. Contingere autẽ Gallinaceis autumant, quod ferè cæteris uſu uenire compertum eſt, ut peracto cibo, refecto per quietẽ corpore, ac inde maximè vegeto libidinis titillentur pruritu: interuulſus autẽ ſomnus, ac identidẽ repetitus cantus frequentię cauſam facilè ſuggerat. Huius opinionis adagiorũ author ab amico ſuo Leone acceptã adducit pro miraculo, ut ait [1] Scaliger. Leo uerò ille, quẽ adagiorũ author citat, cauſam in tra hæc reijcit, quòd ſcilicet per noctem cibum depellens, eumq; in omne corpus diuidens moditicetur, quieteq; plurima fatietur, ut Democrito apud Ciceronem uiſum eſſe ait: ſecundò quòd auis ſit ſalaciſſima, & intercepti, & frequentis ſomni: tertiò ut Gallinarum fœtificatio ſit plenior & fœcundior. Mihi eorũ ſententia plurimũ arridet, qui ad occultã cum Sole amicitiã confugiunt: ſiquidẽ alimenti deſiderio non canere docemur, quod (vt Scaligeri verbis utar) etiã ſatur canat: nec Gallinę, quoniã canit à coitu: deinde canit prę ſente illa, quã tunc non init, nec noctu, cùm alioqui multas ſecum cõfertas habeat iacentes, & immotas, quibuſcũ tamen non coit. Rurſus non deſunt, qui niſi ſtatutis horis canere Gallũ dicant: quinimo [2] Cardanus totũ naturalẽ diem in octo partes diuidere illum, author eſt, non tamen oriente ſole canere, ſed cùm accedit ad aurorę terminos, ſic & ante meridiẽ. Verũ eiuſmodi opinionẽ prorſus erroneã eſſe Iulius Scaliger tã in excubijs, quàm in lucubrationibus ſuis expertus teſtatur: & reuera alios etiã alijs frequentiùs interdiu potiſſimùm canere obſeruamus, nullo ſeruato tẽpore. Etſi verò veteres eorũ cantu tempora ſua diuiderent, haud tamẽ ideo credendũ eſt, ea tam exactè, & minutim diſtinxiſſe, vt horarum pulſus facit, ſed circiter idem tẽpus ferè auẽ occiniſſe. Cùm itaq; ex nocturno Galli cantu tanta hominibus utilitas, qualẽ diximus cedat, haud deſunt tamen, qui ob uocẽ eam quoties audiant, Gallo malã crucem imprecentur, pigri nẽmpe, & deſidioſi homines, qui ſomno tantùm, & ventri ſtudent: quales olim Sybaritę fuere, qui Gallos, ut [1] Athenęus refert, in ciuitate haberi non permittebant. Erant autem gens molliſſima, effœminata, ac adeo delicata, vt non ſolùm hanc alitẽ in urbe nutriri prohiberent, ſed omnes etiã artes quę ſtrepitum faciunt, ueluti fabrorũ omnium, reijcerent. Vt uerò & delicatis huiuſmodi homuncionibus conſulamus, ut Gallũ domi alere poſſint, qui neq; cantet, neq; ſtrepitũ edat, inquimus, duobus id modis prę ſtari poſſe, nulla tamen illi illata noxa. [m] Plinius enim circulo è ſarmentis addito collo nõ cantaturũ promittit: Albertus capite, & fronte oleo inunctis. Hęc experti, ſi uera eorũ authorũ prę cepta inuenerint, Gallũ ob futuram prolem nutrire poterunt, ut ea ſæpius ſaturi ſomno commodiùs indulgere queant. Præterea caſtratus cãtare deſinit: idem uictus facit tanquam pudibundus: deniq; cùm ouis incubat, ut Aelianus teſtatur, quaſi eiuſmodi officium uirum dedecere non ignoret.

Lotus herba ſolaris.

[1] *Exerc. 239 Problem. 16*

Propria ſententia.

[2] *Lib. 10. de ſubtil.* Cardani error.

Gallos non exactè horas diſtinguere.

[1] *Lib. 2. c. 6.*

Sybaritæ cur Gallũ in urbe nõ admittebãt

[m] *L. 29. c. 4.*

SALACITAS. COITVS. PARTVS.

Incubatus. Generatio. Excluſio.

SAlaciſſimum animal Gallum eſſe quamuis ut Albertus ſcribit, ad unum ouum fœcundandum multoties cũ eadẽ Gallina coeat, [a] Oppianus prodidit. Quod ſanè, etſi alię item dentur uolucres, quarum libido apud authores magis celebratur, ut in Aquilæ hiſtoria diximus, cuius congreſſu Martis & Veneris adulterium indicabant, & Paſſer etiam ſtrenuiſſimus in hac uenerea paleſtra habeatur athleta, uerum eſſe uidebimus, ſi Galli libidinem cum earum libidine conferamus.

[a] *In Ixeutic.*

Gallũ eſſe omnium auiũ ſalaciſſimum.

Aquila enim,& Paſſer, ſimileſq; ſalaciores alites aliæ ſalacitatẽ ſuam toto anni tempore minimè exercent, vt facit Gallus noſter, qui ſingulis diebus quinquageſies, & amplius vxores ſuas, quas plurimas habet, init, cùm contra vnica illi contenti ſint. Teſtantur verò eius libidinem,non ſolùm Gallinarum maxima turba, ſed acerrimæ etiam pugnæ, quas non ob liberos cibumue committit,ſed ut fœminis potiatur ſolùm,quales etiam canes conſerere ſolent,at hi quòd ſimul vnam inire non detur, ille quòd vllam ex ſuis ab aliquo contaminari nolit, qua in re ſapientis patrisfamilias munere fungitur, ac non aliter ac hic honori ſuo conſulere uidetur: quinimo tanto amore ſuas proſequitur, ut ſi mori contingat eas, ipſe contabeſcat mœrore animi. Inſuper non hinc tantùm Galli ſalacitas cognoſcitur, quòd tanta frequentia cum proprijs vxoribus coeat, ſed in eo magis, quòd vt [b] Aelianus etiã refert, ſi illæ deſint, à maſculino genere minimè ſibi temperet, ſed in media etiam corte,qui recentior aduenerit, eum ineat. Etſi apud Plutarchum Grillus Sophiſta apud Circem deformatus in brutum neget ex brutis vllum maſculam venerem affectare. Natq; & Ariſtoteles apud [c] Athenæum ſcribit, ex ijs Gallis, quos Dijs conſecrant, qui prius dicatus eſt, ſubigi à nouitijs, donec offeratur alius, quod ſi nullus donetur, inter ſe præliari, & à victore ſemper iniri victum. Sed locus ille apud [d] Ariſtotelem ſic legitur. *Vbi ſine feminis munera-rij, dicatiq; verſantur Gallinacei, non temerè eum qui nuper dicatus acceſſerit, omnes ſubigunt:* vbi nihil de pugna meminit, quod Athenæus ex ſe addidit. Ob tam fœdum, & horrendum Galli facinus olim, teſte [e] Plutarcho lex erat, vt Gallus ſi Gallum occiſſet, quamuis etiam Gallina abeſſet, viuus combureretur. Vnde videre licet, qua mulcta eiuſmodi nefarium ſcelus priſci punirent in hominibus, ſi id in brutis faciebant: nec ſanè immeritò, cùm eiuſmodi flagitioſi, & nequam homines, qui tale peccatũ committunt, humanæ naturæ vim inferant, & interitum humano generi procurent, in ſterili ſolo ſemine effuſo, quod in Ona filio Iudæ ſeuerè admodum vindicauit Deus. Quare lege pontificia tales à cœtu hominum arcentur, turpiuſq; adulterio viſum eſt ſtuprum virile, Sed vt vnde digreſſa eſt oratio reuertatur, Gallus noſter in maiorem adhuc longeq; deteſtabiliorẽ libidinis notam incurrit, dum cum alijs etiam volucribus, quæ ſui generis non ſunt, vt cum Phaſianis, & Perdicibus, vt poſtea dicemus, coeat, quod teſtatum etiam reliquit [f] Ariſtoteles. Sed fortè Gallinis magis adhuc vitio vertendum eſt, quod & illæ ab ijſdem volucribus ſeſe iniri permittant, adeo vt multi diuerſas ex ijs cum alijs coeuntibus fœtus excludi promittant. Non parum etiam Gallorum ſalacitatem arguit, quod Mnaſeas apud [g] Aelianum memorat, nimirum nunquam ad Gallinas, quæ in æde Hebæ, ipſi verò in Herculis paſcerentur, interfluẽte vtrãq; ædem riuo perenni, & lympidæ aquæ nunquam tranſuolent, niſi cùm libidine ſtimulentur. Tantæ in his volucribus libidinis ſalacitatiſq; cauſa eſt genitale ſemẽ, in ijs maximoperè redundans, cuius irritationem perferre nequeuntes, in libidinem proruunt. Tanta uerò ſeminis copia abundant, ut Clearchus apud Athenęum author ſit, eos non ſolùm cùm vident fœminas id emittere, verumetiam cùm uocem earum exaudiunt. Quare quid tibi velint illa Ariſtotelis uerba: *Gallorum teſtes tempore coitus magis conſpicui ſunt*, a multis non puto intelligi. Nam cùm ſingulis ferè, vt ita dicam, momentis coeat, ſingulis item momentis teſtes conſpectiores euadere oportere, quis inde colligat, quod alioqui abſurdum eſſet aſtruere. Ego uerò hanc philoſophi ſententiam dupliciter exponi poſſe exiſtimo, primo nempe ipſum comparare Gallorum ætatem perfectam ætati imperfectæ, ac iuxta earum differentias magnitudinem, atque paruitatem teſtium æſtimare. Certiſſimum enim eſt his auibus utcunque ſalaciſſimis uel a primo ortu non adeſſe facultatem generatricem. Exemplo ſit ætas puerilis humana, cæterarumque ſpecierum tenella, quæ ad coitum eſt inepta: atque hac ratione Ariſtoteles dixit Gallorum teſtes tempore coitus eſſe magis conſpicuos, ac ſi diceret, ubi ætatem ualidam obtinuerint, & uſui ueneris aptam obtinent, pariter teſtes grandiores, quam habebant in ætate adhuc imperfecta. Secundò liceret forſan eadem uerba hoc modo interpretari ſenſu ipſo duce, & aſſertore, Gallis etſi coeant ſingulis anni temporibus, ſinguliſq; horis, attamen peculiare coeundi tempus eſſe uernum: nam tunc calor innatus uiget in pluribus ſpeciebus uegetalium, & animalium. Itaque ſi Gallorum teſtes conſiderentur, & tempore uerno, autumnali, hyemali, & æſtiuo, & inuicem comparentur, ſenſus docebit ipſos teſtes ineſſe grandiores tempore uerno, minores uerò autumnali, hyemali, & æſtiuo. Vt modo ad ſalacitatis cauſam regrediamur, [h] Scaliger in aſſignanda ea non ſatis ſibi conſtare uidetur. Cùm enim [i] priùs à nimia ſeminis redundantia fieri dixiſſet, mox ceu ſui oblitus pauco humore abundare dicit, omnem uerò in coitu impendere. Quærit au ẽ in hunc modũ: *At Capi, qui caſtrati ſunt, quare podagra miris modis afficiuntur: Gallis non? Quia Capis puſillus calor, edacitas multa. In Gallo calor multus, cibi abſtinẽtia non minor. Cur ergo*

[b] *Lib. 4.* Gallũ cum Gallo coire

[c] *Lib. 9.*

[d] *Lib. 9. hiſt. cap. 8.*

[e] *In lib. num bruta ratione vtantur.* Lex de Gallo.

Onas cur à Deo punitus.

[f] *1. de Gener. cap. 4.*

[g] *L. 7. c. 46.*

Salacitatis Galli cauſa

Seminis eo pia.

Ariſtoteles explicatus.

[h] *Exerc. 151*

[i] *Exerc. 172*

Capi cur podagra afficiatur, & non Galli.

tus Gallinas

tot Gallinis vnus ſufficit, ſi nō multo humore præditus eſt? Propterea quòd quantū ſecū habet cō impēdit. Hæc ille. Quantum verò ad auis petulantiam attinet, crediderim etiam pullum illum Galli naceum, quem Liuiam Tyberiū adhuc in utero geſtantem, excluſiſſe aiunt in manu, cum exploratura an marem eſſet partura, ouum incubādi Gallinæ ſubduxiſſet, idq; nunc ſua, nunc miniſtrarum manu adeo fouiſſet ut pullus excluderetur, nó tantùm ſexū in Tyberio portendiſſe, ut multi volūt, ſed ſalacitatē etiam & procacitatē eam, qua ille mox famoſiſſimus fuit. Quinimo quicunq; naſum concauū, & frontē habēt rotundā, & caput ſurſum eminens rotundū, ut Galli, luxurioſi vulgò putantur. Verū haud omnes Gallos æquè ſalaces eſſe cōſtat, nam quidam eorum à primo naturę ortu ita, teſte [k] Ariſtotele effæminati naſcuntur, vt neq; cucurrant, neque fœminas ineánt. Sed venerem eorum, qui tentent ſuperuenire, ſponte patiantur. Et Theophraſtus author eſt, referente [l] Athenæo, agreſtes cortalibus ad uenerē pro cliuiores eſſe. At cùm nos agreſtibus careamus, intereſt noſtra etiá noſcere, qui ſalaciores in ijs ſint. Siquidem tales ad partus promouendos in primis agricola ſibi comparare debet. Eos autem ita internoſces. Sunt, teſte Varrone, lacertoſi, rubenti, erectaque criſta, roſtro breui, pleno, acuto, oculis rauis, aut nigris, palea rubra, collo vario, feminibus piloſis, unguibus longis, cauda magna, frequentibus pinnis. Gallinæ etiam non æquè libidinoſæ ſunt. [m] Iulius Cæſar Scaliger Gallum ſalacem maritum, Gallinam ſalacem matricem vocabat. Quæ autem veneris appetentior eſt, eam noctu iuxta Galli proximam ſedere Albertus tradit, ſed hoc inter utriuſq; libidinē Theophraſtus intereſſe autumat, citante Athanæo, quod mas ſtatim ac à cubili ſurgit ad venerem concitetur: fœminæ verò magis progreſſo iā die. Coeundi modus eſt, ut [n] Ariſtoteles annotat, Gallina conſidente humi, Gallo verò ſuperueniente. Inhorreſcunt autem, teſte eodem, Gallinæ à coitu: & ſæpe etiam feſtuca aliqua ſeſe luſtrant, quod idem & edito ouo ſæpe faciunt. Plinius auibus omnibus duobus tantùm modis coitum eſſe ait, fœmina ita, ut dixi, cōſidente humi, aut ſtāte, ut in Gruibus. Poſt coitum Gallina ſeſe excutit, ut idem Ariſtoteles tradit, quod ideo facit, docēte Alberto, quòd per libidinem incitetur in ea vapor, qui membra illius extendit, eodem modo, ut pandiculatione homines corripi videmus, quando coeundi deſiderio languent. Quæ ratio naturalis, ac philoſophica eſt, maximè in ijs, quæ ſponte marem admittunt. Cùm verò nimia ſalacitas Galli, quæ ſimul cum nimia rixoſa libidine coniuncta à Columella vitio uertatur; quoniam pullificationi noxia eſt, itaq; eiuſmodi procacitas potiùs quàm ſalacitas corrigēda eſt, corrigitur autem ampullaceo corio, cuius in orbiculum formati media pars reſcinditur, & per exciſam partem Galli pes inferitur, quo ueluti compede cohibentur feri mores. Si omnino à coitu abſtinere uelis, poteris uerbena uti, quam nónulli quo quo modo Gallo applicatam efficere tradunt, ut Gallinas ſuperuenire nequeant. Kiranides eandem herbam ad eundem effectum dari ei præcipit in paſtum unà cum furfure, & polenta. Idem promittit, ſi Cinædus lapis cum poléta exhibeatur, cui ederit, Cinædum futurum, ſed penes Kiranidem eius rei fides eſto. Videamus modò, quid commodi nobis Gallorum coitus præſtet, quod ſanè exiguum cuiquam uideri poſſet, quando Gallinę abſque eorum opere pariant oua, ſed cùm iſtæc generationi inepta ſint, totam pullificationem Gallis acceptā referre debemus. Concipiunt itaque Gallinæ duobus modis, vel ex congreſſu cum Gallo, vel per ſeſe; Quæ poſteriori modo generantur oua, irrita, ſubuentanea, & hypenemia dicuntur, quoniā è uento concepta credantur. Hoc enim ex veteribus nō Varro tantùm, ſed ipſemet Ariſtoteles, & inter recentiores Albertus memoriæ prodiderunt. *In Luſitania*, inquit Varro, *ad Oceanum monte Tagro quadam è vento certo tempore concipiunt equa, vt Lx. Gallinæ quoque ſolent, quarum ova hypenemia appellant.* Ariſtoteles, & Albertus ea ex peculiari uento, Zephyro nempe, concipi velle videntur. *Sunt qui hypenemia*, inquit ille, *hoc eſt, ſubuentanea illos partus Zephyria nominent, eò quòd verno tempore flatus illos fœcundos ex Fauonio recipere videantur. Zephyria ova concipiunt autumno*, inquit hic, *flante Auſtrino vento. Hic enim animum corpora aperit, & humectat, & fœcundat. Autumno autem abundat in eis ſicca ventoſitas. Alia verò ova uenti concipiunt vere, receptione uenti Auſtrini.* Hæc Albertus, & alibi, nulla nec tēporis peculiaris, nec Zephyri mentione facta, cauſam adducens, cur ita conciperent, hunc ferè in modum ait. *Ova venti in auibus concipiuntur ex vento maximè. Rara enim corpora habent, & aerea, & locum ani, per quem concipiunt, vento expoſitum, itaque vento ad libidinem mouentur, ſicut etiam mulieres Auſtro matricem aperientes delectantur, vnde menſtruus ſanguis attrahitur. Fit autem hoc frequenter in auibus propter volatum, & continuum caudæ motum, propter quem attrahitur ſemen ad matricem earum.* Hactenus Albertus. Quibus certè vento quidem, ſed cuicunque eiuſmodi oua accepta ferenda eſſe innuit, Zephyrum tamen id potius præſtare minimè negat. Eum enim præ cæteris poros aperire conſtat, idque alibi oſtenderat. Nec illi aduerſatur Ariſtoteles, eiuſmodi conceptum

Linia ouū excluſit, & quid portendat.

Tyberius fuit ſalax.

Luxurioſi putantur.

Galli ſalaciores qui.

[k] *L. 9. c. 49.*

[l] *Lib. 9.*

Salacis Galli ſigna.

Galline ſalaces.

[m] *In Aet.*

Coeundi modus.

[n] *Lib. 5 hiſt. c. 2.*

Cur ſe Gallina poſt coitum excutiat.

Salacitas nimia ut corrigatur.

Remediū contra coitum.

Gallinæ quot modis pariant.

Oua ſubuentanea, quæ.

Equę ex vento concipiunt.

Oua Zephyria.

Zephyrus ad ouorum conceptionem facit.

nulla facta uentí mentione materiæ excrementitiæ acceptùm referens, ubi cauſam reddit, quòd uncæ ſubuentanea non pariant: *ſubuentanei*, inquiens, *conceptus in ijs fiunt auibus, quæ non volaces ſunt, vt vncæ, ſed multiparæ* (tales autẽ Gallinę ſunt) *quòd excremento ipſa abundant: vncis in alas, & pennas id vertitur, corpuſq; exiguum calidum, & ſiccum habetur. Deceſſus autem menſtruorum, & genitura excrementum ſunt.* Et paulò pòſt, *Fiunt ſubuentanea ova, quoniam materia ſeminalis in fœmina eſt, nec menſtruorum diſceſſio fit auibus, vt viuiparis ſanguine præditis. Vncis autem non gignuntur, ſcilicet eadem cauſa, qua neque multa ab ijs ipſis generantur. Vncis enim parum excrementi ineſt, & margo: deſiderant ad excrementi commotionem.* Etenim cùm ex materiæ abundantia hypenemia oua generari etiam ex propria ſententia hîc dicat, nõ eſt quòd priùs allata eius uerba nobis negocium faceſſant. Ea enim nominis etymum tantùm teſtantur. Itaque illic cauſam efficientem, hîc materialem aſſignat. Haud improbo etiam Plinij ſententiã, qui mutùa inter ſe libidinis imaginatione oua talia concipere dixit. Omnino etenim ueriſimile eſt, ſeminalis materiæ redundantiam ingentem pruritum, ac titillationem in partibus genitalibus excitare, unde poſtmodum ſeſe concepiſſe imaginentur, maximè ſi altera fœmella, ut quandoq; fit, alteram ineat. Quod uerò Plinius addit & puluere concipere: id, ut uidetur, ex Græco aliquo authore mutuatus eſt. Græci quidem ἀφλὼ tùm puluerem uocant, tùm tactum, tùm contrectationem. Cùm uerò & Gallinę eiuſmodi oua manu contrectatę, teſte Ariſtotele & [a] Oppiano pariant, dubitandum uideretur, nũquid Plinius in tranſlatione illius dictionis hallucinatus fuerit. Attamen cùm cõtra afferri poteſt, ἀφλὼ non ſimpliciter puluerem, ſed illum præcipuè, quo paleſtritę poſt unctionem inſpergebantur, ſignificare, ut Budæus annotauit: & cùm puluератrices ſint Gallinę, & pulueratio quoq; contrectatio quædam, & affricatio ſit: hoc quoq; modo ſterilia huiuſmodi oua ab eis concipi poſſe ſit ueriſimile. Erant Ariſtotelis æuo, qui eiuſmodi oua reliquias partus eſſe crederent, quas coitus fecerit; ſed hos ille hallucinari ex eo oſtendit, quod multæ Gallinæ iuuẽcę nunquam Gallum expertæ oua pariant. Eiuſmodi oua, etſi alioqui omnes partes uideantur habere, inanimata eſſe, & ad generationem inepta, & dicit [b] Ariſtoteles, & experientia quotidiana obſeruamus, quoniam principio carent, quod à maris ſemine affertur. Reddi tamen fœcunda poſſe alibi docet, ſi Gallina, quæ ea iam concepit, coeat nondum mutato ouo ex luteo in album. At ſi iam candidum acceperunt humorem, fieri non poſſe, ut in fœcunda mutentur. Verùm eiuſcemodi doctrina ipſi Ariſtoteli uidetur aduerſari: quoniam ſi ex albumine, ut ipſe alibi docet, & experientia comprobat, pullus generetur, cur non pòſt ſuperueniens Gallus id uiuificum reddat, quando ipſum luteum ambit? Faciliùs enim albumini quàm luteo commiſceri poſſe quis non uidet? Quod ſi iam membranam utrumq; ambiſſe, ſemenq; iniectum per eam excludi obijcias, id nihil obeſſe ex eodem Ariſtotele rurſus probo, qui oua pilcium iam excluſa etiam, poſt à mare iniecto ſuper ea ſemine fœcunda reddi aſſerit: &, ut de Gallina dicamus, Albertus author eſt, ſemen Galli, quando in matrice ouum uenti reperit, aliqua ex parte, aut etiam omnino præter teſtam, & pellem completum, huic non coniungi tantùm, ſed totum ouum etiam fœcundum reddere. Quod fortè pòſt uidens longe aliter docet [c] Ariſtoteles, dũ auem, quę ouũ coitu conceptum gerit, ſi cũ alio mare coierit, ſimile eius, quocũ poſtea coiuit, omne pullorum genus excludere ſtatuit, ideoq; nonnullos, qui, ut Gallinę generoſę procreentur, operã dant, ita mutatis admiſſarijs facere, *tanquam maris ſemen*, inquit, *ſua facultate materiam contentam in fœmina qualitate tantùm afficiat, non etiam miſceatur, conſtitutionemq; ſubeat*. Quibus uerbis apertè concludit, ex ouis conceptis poſterioris coitus ſpecimen præ ſe ferre, ſed de luteo nõ meminit. Nam ſi ſemen uitæ primordia albumini ſubminiſtrare debebat, neceſſariò etiam ei commiſceri neceſſe erat, quod Albertus fœminę ſperma ui matricis, ac teſtium ad oui ſubſtantiam attractum uocare non eſt ueritus. Cęterùm, quę coiuit Gallina, uel alia quęuis uolucris ouum concipit ſuperiùs ad ſeptum tranſuerſum: ubi primo minutum, & candidum cernitur, ut Ariſtoteles alibi tradit, mox rubrum cruentumq;, deinde increſcens luteum, & flauum efficitur totum: iam amplius auctum diſcernitur, ita ut intus pars lutea ſit, foris candida ambiat: ubi perfectum eſt, abſoluitur, atq; exit putamine, dum paritur, molli, ſed protinus dureſcente, quibuſcunque emergit portionibus, niſi uitio uiuæ defecerit. Atq; iſtæc eſt doctrina Ariſtotelica, ſed mirum quod uteri non meminerit, in quo tamen ouum perficitur, etſi extra eum primò præprię ſubſtantię habeat rudimenta, ſed formam abſoluiſſimam in eo recipit. Locus itaque inchoationis, quæ ab Ariſtotelis interprete conceptio dicitur, eſt uentris inferioris ſuperior, ac media pars ad ſeptum tranſuerſum. Dixit enim, *fœminæ concipiunt ova ad ſeptum tranſuerſum*. Hoc autem addimus nos ex anatomica inſpectione eſſe ſupra ipſam ſpinam ad diuaricationem uaſorum, quæ in crura deſcendunt. Locus uerò perfe-

Plinij opinio de ouis ſubuentaneis.

A Græcis quid, ὄφλω ἐξευρὼν.

Oua ſubuẽtanea ineptia generationi.

[b] *L. 2. de Generat. c. 3.*

Oua ſubuẽtanea quomodo fœcunda reddantur.

[c] *L. 4. de Generat. c. 2.*

Ouum ubi cõcipiatur.

Conceptio quid Gazæ

verò perfectionis est ipse vterus, cuius forma, vt diximus, plurimùm differt ab vtero viuiparorum. Seminis situm in albumine potiùs, quã in vitello esse, ex [t] Philosopho etiam manifestò colligitur, cùm principium genitale maris in ouo ea parte secerni scribat, qua ouum vtero adhæret. Nemo enim vitellum vtero adhærere dicat, cùm id ab albumine ambiatur, vt paulò antè ex ipso Aristotele diximus. Cùm verò eiusmodi ouorum conceptio admirandum sanè naturæ artificium demonstret, adeo vt nisi quis ipse speculetur, vix mente id concipere queat, quomodo oua, vt diximus sub septo concepta extra vterum in hunc decidant, augeantur, ac perfecta euadant: itaq; communis studiosorum vtilitatis causa aliquot Gallinas Excellentissimo D. M. Antonio Vlmo secandas exhibui, qui quinq; hisce iconibus totum eiusmodi negocium clarissimè speculandum omnibus proposuit. Prior icon [t] *L. 3. de Generat.*

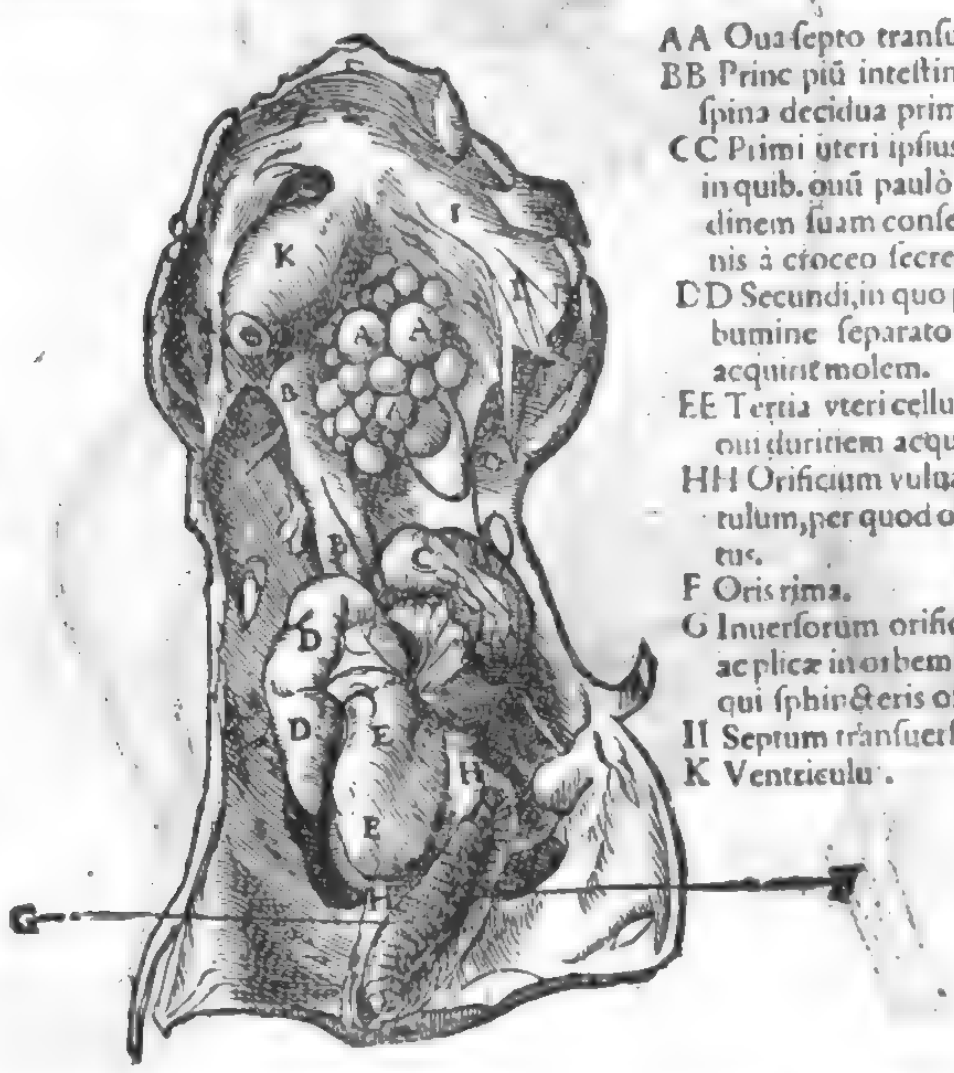

AA Oua septo transuerso subnexa.
BB Princ piũ intestini vterini oua à spina decidua primò excipiens.
CC Primi uteri ipsius extensi loculi, in quib. ouũ paulò pòst magnitudinem suam consequuturũ albuginis à croceo secretionem subit.
DD Secundi, in quo plenè à luteo albumine separato iustam ouum acquirit molem.
EE Tertia vteri cellula, in qua testa oui duritiem acquirit.
HH Orificium vuluæ extremum patulum, per quod oũo perfecto exitus.
F Oris rima.
G Inuersorũ orificij labrorũ rugæ ac plicæ in orbem musculi ductæ, qui sphincteris officio fungitur.
II Septum transuersum.
K Ventriculus.

ouorum sub septo conceptorum magnitudinem, & locum, per quem in vterum descendunt, item in quo luteum ab albumine ambitur, necnon etiam vbi testæ duritiem acquirunt, alioq; demonstrat locos generationi destinatos, quos simul omnes ex appositis literis discet. Alteræ tres subsequentes istæc ferè omnia, sed dilucidiùs ostendunt, nẽpe qua magnitudine oua à septo in matricem descendant, necnõ & vteri protensionem. Vltima solius vteri figura est, demonstratq; vtrunque eius orificium, per quod scilicet oua sub septo contenta recipiat, item per quod ea postremò excludat. Sed vt ad semen Galli reuertamur, principium nempe ouorum generationis, id nostræ mulierculæ gallaturam dicunt, Aristoteles sperma, non autem χάλαξιν, seu χαλάζιν, quasi aquæ guttam dicas in aqua congelatam, pro qua voce Theodorus Gaza grandinem vertit: est autem duplex secundum Aristotelem, vna, quæ parti inferiori oui est iniecta, maior & ad solem obtegente manu appareret extra putamen: altera quæ parte superiori hæret, non cernitur nisi tracto putamine, & iniecta parte lutei infrà. Hanc autem Aristoteles nihil conferre putat ad generationem: quæ res veritati refragari videtur, cùm oua quæ ea carent, omnia infœcunda sint, quare ego eam cum sperm ate eandem esse credo. Pro cuius conseruatione natura admodum solicita fuit, oui testam ab ea parte, vbi id continetur duriorem generans: ea autem acuta est, & postremò etiam exit. Quod enim adhæret id postremò exire conuenit, vt citato paulò antè Aristoteles loco docet, cùm & alibi monstrasset, luteum mediam oui partem occupasse, *Si quis*, inquiens, *rupto putamine ouo plura in patinam excreta exequit igne molli, & continente,*

Gallaturæ. Sperma. Grando.

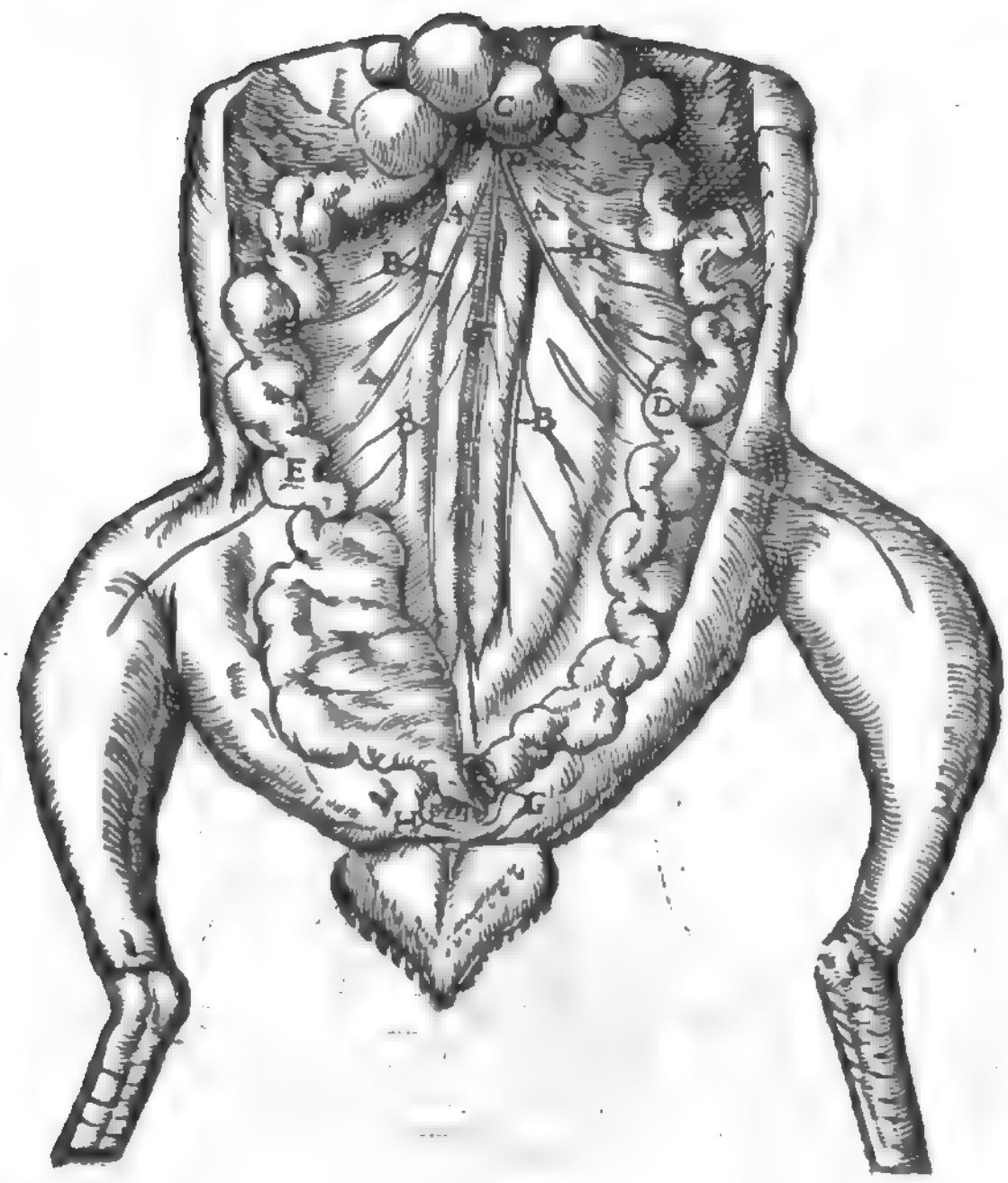

a Initium diuaricatę magnæ venæ, ſuper quam ouа concipiuntur ipſa nutrientem.
AA Rami venæ cauæ vtrinque ad crura diſtributæ.
BB Rami delapſi ad reliquum ventrem inferiorem.
D Inteſtina.
E Vterus protenſus.
F Spina dorſi.
G Exitus inteſtini.
H Vteri os externum.

A Vulvæ

Digitized by Google

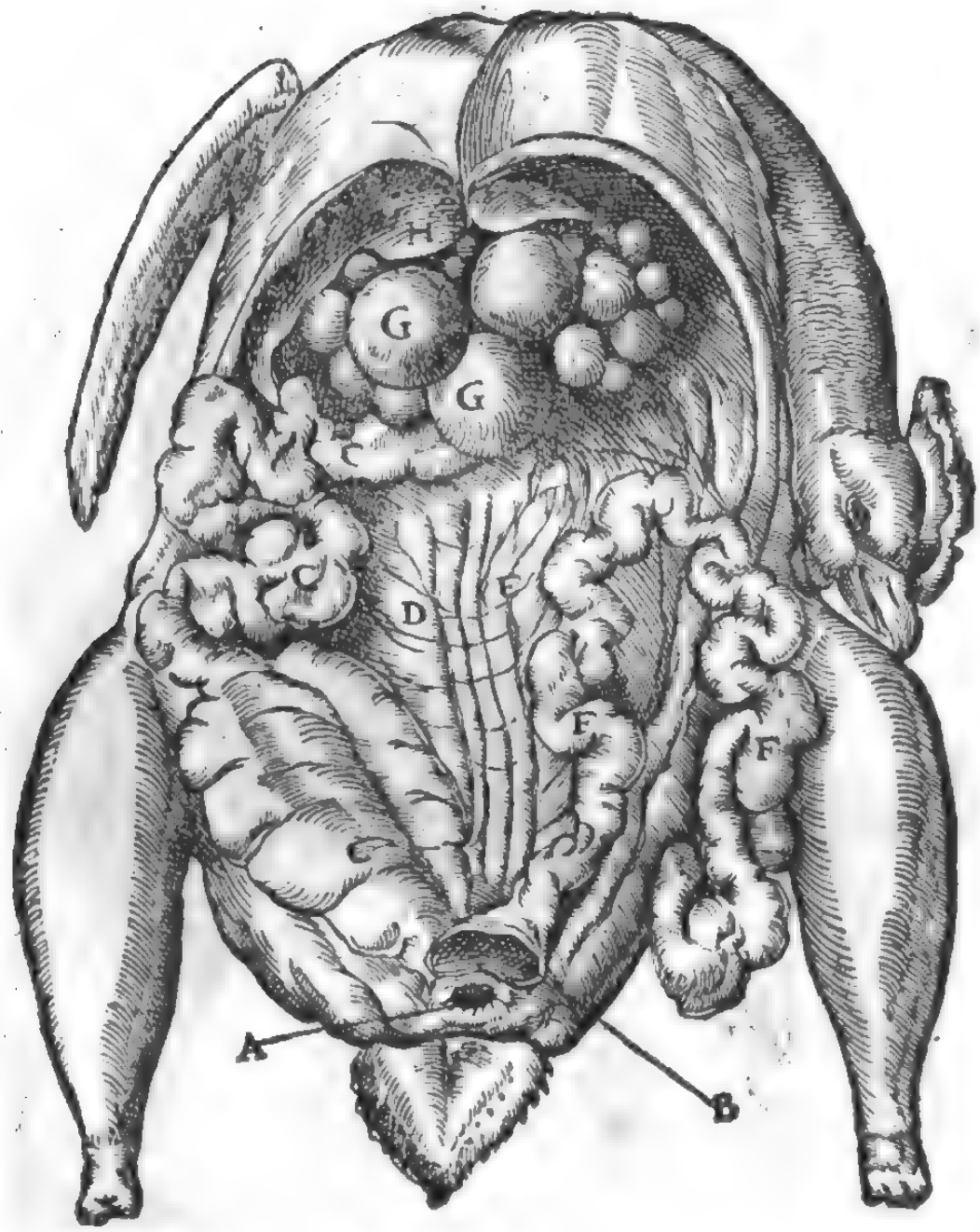

A Vulnæ os.
B Exitus inteſtini.
CCC Uteri capacitas, idemque protenſus.
D Meſareon uteri.
E Meſenterium inteſtini.
FF Inteſtina.
GG Oua ſub ſepto tranſuerſo concepta.
H Septum tranſuerſum.

A Ouum.

Digitized by Google

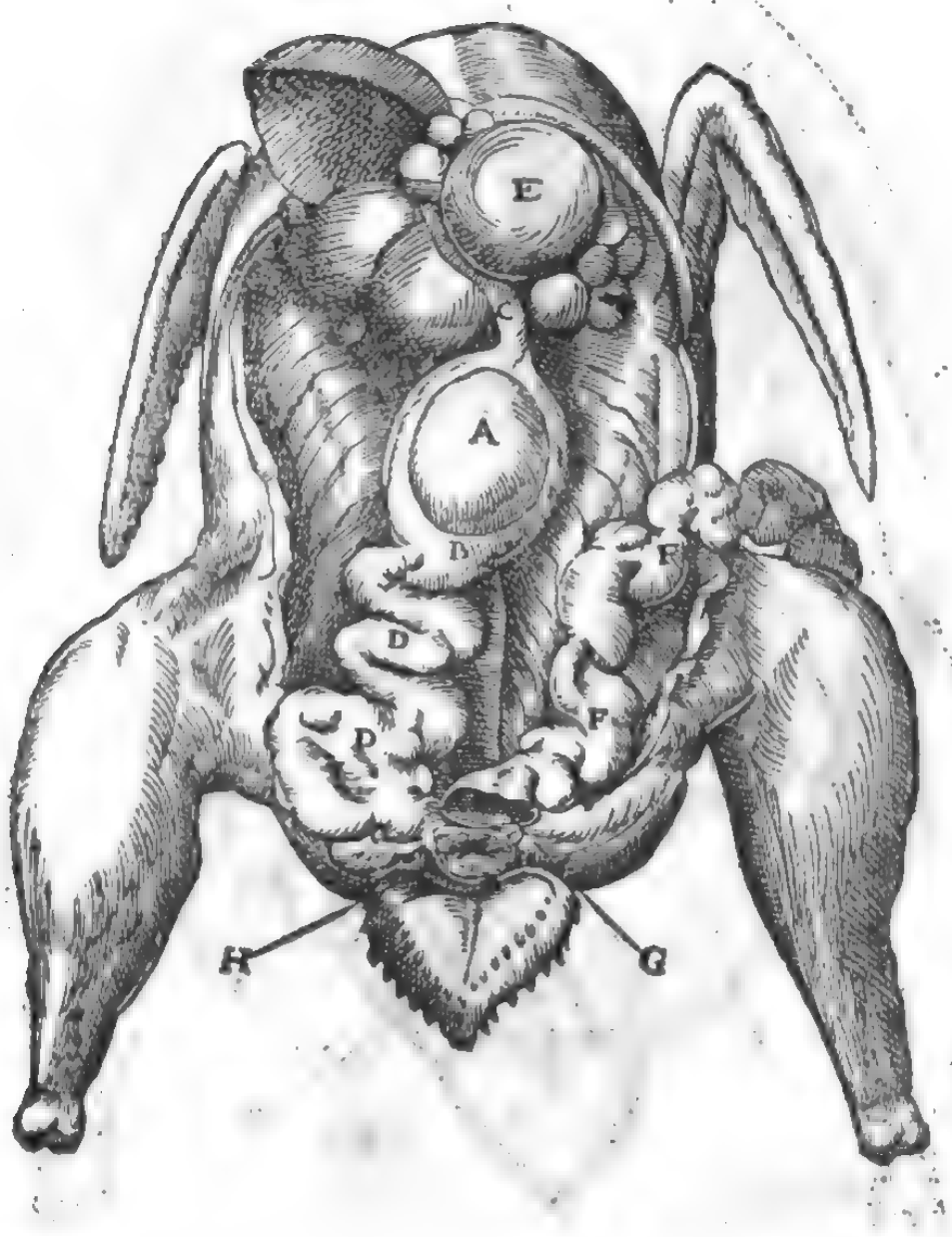

A Ouum ad primedium vteri albumine & vitello diſtinctum cortice necdum indurato.
FF Inteſtinum.
DDD Vterus protenſus.
E Ouum extra uterum ſub ſepto tranſuerſo hærens.
C Vtere ſuprema pars quo hiat in oua ſepto tranſuerſo adhærentia.
G Vteri orificium.
H Anus.

A Os uteri

Digitized by Google

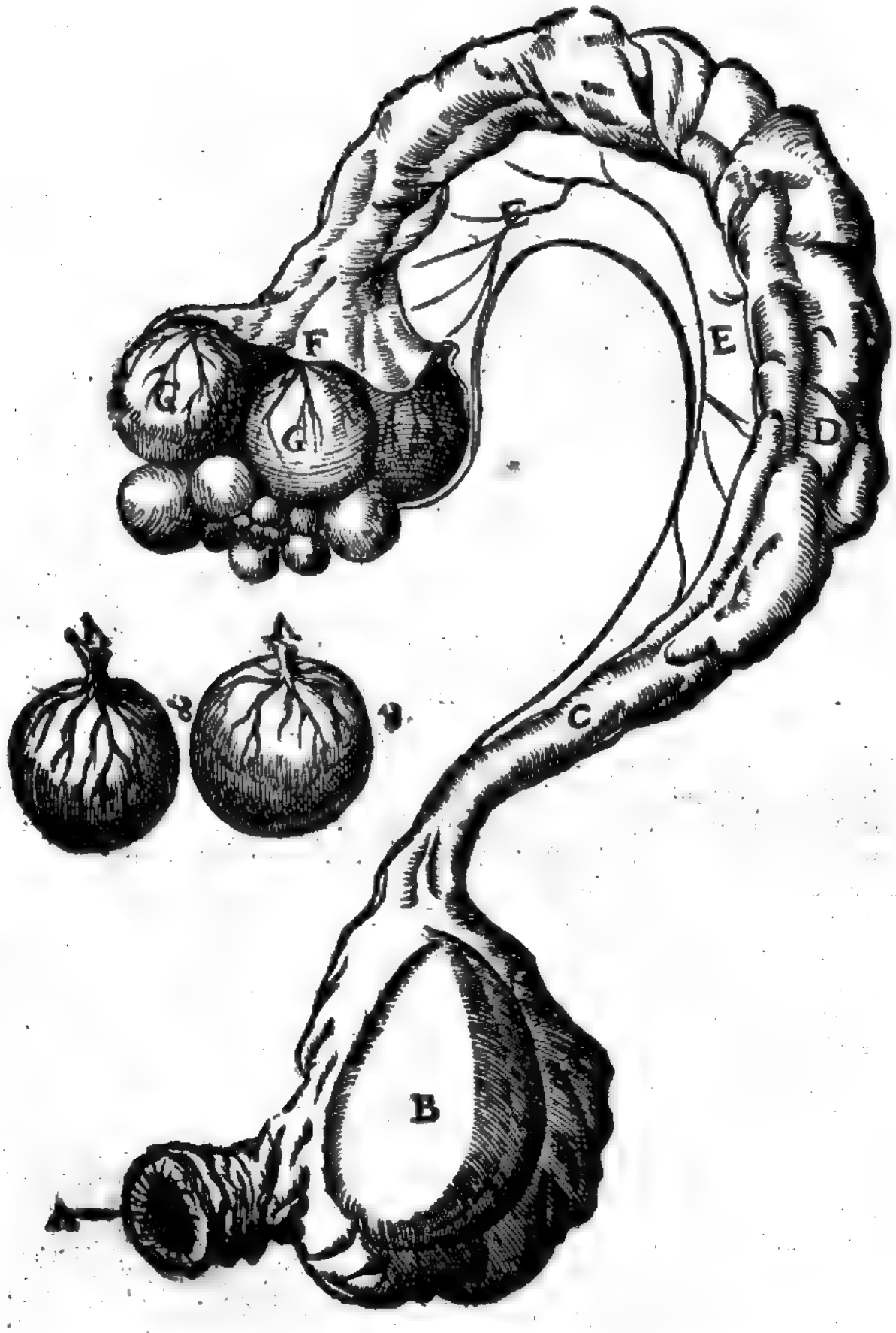

A Os uteri.
B Uteri corpus ouum duro putamine tectum habens.
C Uteri protensi pars capacitati eiusdem proxima, substantia albicante, paucioribus uenis referta.
D Uteri pars tertia crassior, rubicundior, uenis plurimis intertexta.
EEE Mæsareon Uteri.
F Pars suprema uteri protensi prætenuis, hians ad loca ouorum sub septo transuerso.
GG Oua sub septo transuerso concepta.
uu Oua tenella uenulis distincta.
AA Pedunculus, quo ouum spinæ hæret.

uente, vitelli omnes in medium coeunt : albumina autem circundant, & ſe in uras conſtituunt.

Vitellus propria tunica ambitur.

Albertus, atque ipſemet Ariſtoteles ſanè noſtram opinionem nō parū tueri uidentur, cùm uitellum ab albumine tunica propria ſeparari tradāt, & uerſus partes naturales pulli ſitum, & à ſpiritualibus eius remotum. Spiritualia autem ex maris ſemine ſunt. Si ergo à ſpiritualibus uitellus ſeparatus eſt, ſemine expertem eſſe neceſſe eſt. Sunt autem oui tunicæ tres, eiſdem authoribus, una uitellum continēs, ſecunda albumen, quæ eſt tanquā pia mater; tertia teſtæ adhærens, tanquam dura meninx. Prima tunica intra teſtam oui ſubſtantiam à teſta defendit: ſecunda, quæ mollior eſt, & albumen cōtinet in pulli generatione ſecundarum loco eſt, & pullum complectitur: tertia uitellum ambit. Inter primam & ſecūdam humor quidam crudus naſcitur, qui excernitur, dum formatur pullus: Alibi etiā Albertus apertiſſimis uerbis, ſeminis ſitum pertingere ſcribit per totū albumē, uſq; ad uitellum, huicq; uerſus partem acutiorē oui infigi, idq; ego in ſectione oui unum diem incubati obſeruaui. Deniq; ipſemet iterum Ariſtoteles incœpta oua, ſi adhuc paruis coitus deſierit, nō accreſcere teſta tur, ſed ſi continuetur, cætera incremento augeri, iuſtāq; magnitudinē implere. Oua autem dum adhuc parua ſunt, lutea eſſe ex eodem diximus, & in ſectione etiā uidemus. Sed quæret forſan aliquis, quomodo cùm cætera animalia per umbilicū cibū capiant, oua nutriantur; non enim uermium modo per ſe incrementum recipere ueriſimile eſt. Id apertè docet Ariſtoteles fieri per membranam mol ē, quæ poſtea teſta efficitur; perfecto enim ouo, durum ac rigidū euadit ita modicè, ut exeat adhuc molle, ſiquidem dolorem moueret, ſi ita exiret. Egreſſū ſtatim refrigeratū duratur, euaporato humore quàm primùm, qui exiguus eſt, relictaq; portione terrena. Huius itaque membranæ particula quadam umbilicaris, parte acuta principium continetur, tenditque paruis adhuc uelut fiſtula; quod in eiectitijs inchoatis ouis patet. Nam ſi auis madefacta, aut alia cauſa inalgeſcens eiecit, cruentus adhuc cernitur conceptus, habenſque ſibi annexam appendiculam umbilicarē, quæ ouo amplius increſcente obtenditur latius, atque minuitur, perfectoque mucro exitum complet, membrana interior ſub hoc umbilico eſt, quæ uitellum, albumenq; ab eo diſterminet. Vbi iam ad conſummationem uentum eſt, ouum abſoluitur totum, & umbilicus ratione nō inſuper apparet: extremū enim ultimū eius eſt. Partus ouorum contra atque animal euenit. Animal enim uersū in caput, ſuumq; principiū naſcitur: at ouū quaſi in pedes conuerſum exit. Cuius rei cauſa, ut diximus, eſt, quòd ouū ea parte, qua principiū cōtinetur, adhęret Ex quibus habemus, quomodo ouū incremētū ſumit, ac perfectū excluditur: at quod diebus perficiatur, nondum diximus: hoc alibi etiam Philoſophus docet, & Plinius confirmat, decima nempe à coitu die magna ex parte. Sed quærendum eſt quāto tempore ſubuentaneum ouum matureſcat. Hoc enim, quod ſciam, ueterum nemo tradidit. Videtur autem tardius debere perfici propter caloris penuriam, qui in ſpermate eſt, Sperma autem perficit ouum uſque ad exitum, quod inde patet, ſi frangatur ouum perfectum: inuenitur id triplici differentia diſtinctum. Colore enim albius eſt, utpote purioris ſubſtantiæ, & ſubſtantia denſius quàm reliquum albumen, ut firmius retineat calorem formantem, ne facilè exhalet. Cæterùm, ut ueriſimile eſt ouum ſubuētaneum tardiùs quàm ex coitu factum perfici, ita me neſcire fateor temporis quantitatem, ac differentiam, quam alius quiſpiam obſeruare poterit, mihi id quæſiuiſſe tantùm ſufficiat. Iam uerò circa pulli generationis principium Ariſtoteles à priſcorum Græcorum opinione proſſus recedit. Exiſtimabant autem illi, ut Almæonis Crotoniatis, quem citat ipſe Ariſtoteles, & Hippocratis medicorūm principis exemplo probari poteſt, pullum ex uitello conſtare, nutriri uerò ex albumine. *In ouo*, inquit [f] Hippocrates, *pellicula ex umbilico tenta ſunt, & reliqua, quæ de puero dicta ſunt, ſic ſe habere in ouo uolucris reperies ab initio ad finem.* Et rurſus: *Volucris in ouis luteo naſcitur, hoc modo. Incubante matre ouum caleſcit, & quod in ouo ineſt, à matre mouetur: Caleſcens autem id quod in ouo eſt, ſpiritum habet, & alterum frigidum ab aëre per ouum attrahit. Ouum enim adeo rarum eſt: ut ſpiritum, qui attrahitur ſufficientem ei quod intus eſt, tranſmittat, & augeſcit volucris in ouo, & coarticulatur modo eodem, ac conſimili, uelut puer. Naſcitur autem ex luteo ouis volucris: alimentum verò & augmentum habet ex albo, quod in ouo eſt. Vbi autem deficit alimentum pullo ex ouo, non habens id ſufficiens unde uiuat, fortiter mouetur in ouo, uberius alimentum quærens, & pellicula circùm diruumpuntur, & ubi mater ſentit pullum uehementer motum, putamen excalpens ipſum excludit, atque fieri ſolet in uiginti diebus. Vbi enim excuſſa eſt volucris, nullus humor in oui teſtis ineſt, qui ſanè memorabilis exiſtat. Expreſſus eſt enim in pullum.* Hæc omnia Hippocrates, quibus ſanè generationis modum egregiè, ut tantum uirum, quem omnes mirantur, decebat, depingit: uerùm, quod ex albumine nutriri, & ex uitello conſtare dicat, id offitanter fortaſſis fecerit: nam alioqui id contra omnium ſententiam, ac quotidianā experientiam ſcripſit. Quòd uerò contrà ex uitello nutrimentum

Vitellus ſemine caret.

Oui tunicę quot, & earum officium.

Oua quomodo nutriantur.

Ouum molle cur exit.

Partus ouorum qualis.

Ouū quot diebus perficiatur.

Quāto tempore ouum ſubuentaneum matureſcat.

Spermatis qualitates.

Pullus ex quo generetur.

[f] *Lib. de Natura pueri.*

Hippocratis opinio de auis generatione.

Hippocratis opinio de generatione auis exploſa.

capiat,

capiat, & ex albumine generetur, præterquã quod experientia id docet, luculenter demonſtrat Ariſtoteles, atq; ex hoc potiſſimùm, quòd luteum calore humaſcat, gelu cõtrà coeat, & indureſcat. Etenim ſi ex eo pullus generari debebat, incubatione indurari oportebat. Incubatio autem calefactio eſt, ſed ne per ignis violentiam dureſcit, eodem teſte, tantum abeſt, ut id incubatio præſtet, quapropter cùm uel in terra, uel per incubitũ concoquitur, liqueſcit. Contrà candidum calore induratur, frigore uerò magis, magiſque humeſcit. Quamobrẽm, cùm ad generationem concoquitur, craſſeſcit. Quare minimè etiam audiendus eſt Cardanus, qui alas, & crura ex luteo conſtare affirmat, eo argumento nixus, quòd pulli, ut putat, qui ex ouo, cuius lutea duo ſunt, abſque ſepiente membrana quatuor alis, & totidem pedibus naſcantur: quaſi in eiuſmodi ouis etiam candidum copia non peccet. Cæterùm oui naturalis generatio, authore Philoſopho hoc modo euenit, ut incubante, & cõcoquente aue, animal ex parte oui ſecernatur: natura enim ſimul & materiam animalis in ouo reponit, & ſatis ſibi ad incrementum. Cùm enim auis intra ſe perficere nequeat, cibum unà parit in ouo. Nam ijs quæ forma animalis naſcuntur, cibus in alia corporis parte paratur, quod lac uocatur. Sed quis mihi obijciat, ipſummet Ariſtotelẽ in aſſignanda generationis in Gallo materia ſibi contradicere, quando alibi ita ſcribit. *Iam quale certo tempore, tale aliquando prodyt luteum totum, qualis poſtea pullus eſt.* Si enim totum luteum eſt, ex luteo pullus conſtet neceſſe eſt. Verùm, ut addit, tale ouum monſtrificum eſt, & pro oſtento ab auguribus habetur: innuit tamen interim, meo iudicio, quod idquod album eſſe debebat, & pulli naſcituri materia, à uitello ita tinctum ſit, ut non videatur album ouo ineſſe. Quomodo verò, & quando ſingulæ partes in ouo generentur, & quomodo nutrimentum pullus factus aſſumat diligentiſſimè etiam duobus potiſſimùm locis docet. Primus locus eſt eodem capite, quem iam poſtremùm citauimus, ubi ita ſcribit: Principio corde conſtituto, & vena maiore ab eo diſtincta, umbilici duo de vena eadem pertendunt, alter ad membranam, quæ luteum continet: alter ad membranam, cui ſecundarum ſpecies eſt, qua animal obuolutum continetur, quæ circa teſtæ membranam eſt. Altero igitur umbilico cibum ex luteo aſſumit. Efficitur luteum copioſius: quippe quod caleſcens reddatur humidius. Cibum enim, quoniam corpulentus eſt humidum eſſe oportet, qualis plantæ ſuppeditatur. Viuunt autem principiò, & quæ in ouis, & quæ in animalibus gignuntur, vita plantæ. Adhærendo enim capiunt primum & incrementum, & alimentum. Alter umbilicus ad ſecundas tendit. Ita enim in ijs, quæ ouo naſcuntur, animalibus, pullum uti luteo exiſtimandum, uti fœtus uiuiparus ſua parente utitur, quandiu intra parentem continetur. Cùm enim non intra parentem nutriantur, quæ ouo proueniunt, partem eius accipiunt aliquam; habentque ſecum in cibo. Membrana verò exteriore nouiſſima ſanguinolenta hæc perinde ut illa utuntur. Simul autem & luteum, & ſecundas teſta oui complectitur uteri proportione, perinde quaſi quid unum obductum amplectatur, fœtum, parentemque totum. Quod ita eſt, quoniam fœtum in utero eſſe & cum parente neceſſe eſt. Ita que uterus in uiuiparis in parente eſt, in ouiparis è diuerſo fit, quaſi dixeris parentem eſſe in utero. Luteum enim eſt cibus, qui à parente præſtatur. Cauſa eſt, quòd fœtus nutricatio non intra parentẽ eſt. Creſcentibus umbilicus primùm conſidet, qui ſecundis adiungitur. Hac enim pullum excludi conuenit. Reliquum lutei, & umbilicus ad luteum pertinens pòſt collabitur. Cibũ enim habeat ſtatim oportet, quod excluſum eſt. Nec enim à parente nutritur, & per ſe ipſum ſtatim capere cibum non poteſt: quapropter luteum ſubit cum umbilico, & caro adnaſcitur. Talis ortus eorum eſt, quæ ex ouis perfectis foris generantur. Hæc ille eo loco, quæ omnia ferè peculiariter in Gallina ut uidetur, facto experimento hunc in modum alibi repetit: Gallinis porrò tertia die, ac nocte poſtquam cœpere incubare, indicium præſtare incipiunt. At maiorum auium generi plus prætereat temporis, neceſſe eſt: minori autem minus ſufficit. Effertur per id tempus luteus humor ad cacumen, quà principium oui eſt: atqui ouum detegitur ea parte, & cor quaſi punctum ſanguineum in candido liquore conſiſtit: quod punctum ſalit iam, & mouetur, ut animal. Tendunt ex eo meatus uenales ſanguiferi duo tortuoſi ad tunicam ambientem utramquedum augetur. Membrana etiam fibris diſtincta ſanguineis, iam album liquorem per id tempus circundat, à meatibus illis venarum oriens. Paulò autem pòſt, & corpus iam pulli diſcernitur, exiguum admodum primùm, & candidum, conſpicuum capite, & maximè oculis inflatis, quibus ita permanet diu: ſerò enim decreſcunt oculi, & ſe ad ratã contrahunt proportionem. Pars autem inferior corporis, nullo membro à ſuperiore diſtingui inter initia cernitur. Meatuum, quos ex corde tendere diximus, alter ad ambiendum album liquorem fertur, alter ad luteum velut vmbilicus. Origo itaque pulli in albumine eſt, cibus

Ex uitello nutriri, & ex albumine conſtare pullos probatur.

Lutcũ oui à calore liqueſcere, & albumẽ indurari.

Naturalis pulli generatio.

Lacquid.

Quomodo, & quando ſingulæ partes in ouo generẽtur.

Cibus cur prius humidus eſſe debeat.

Cordis generatio.

Oculi.

*Lib. 3. de generat. c. 2.

*Lib. 6. hiſt. c. 2.

*Lib. 6. hiſt. c. 3.

cibus per vmbilicum ex luteo petitur. Die iam decimo pullus totus perſpicuus eſt,& membra omnia patent. Caput grandius toto corpore eſt. Oculi capite grandiores hærent: qui fabis maiores per id tempus eminent nigri, nondum cum pupilla. Quibus ſi cutem detrahas, nihil ſolidi videris, ſed humorem candidum rigidumq; admodum refulgentem ad lucem, nec quicquam aliud, ita oculi,& caput. Iam verò,& viſcera eo tempore patent,& alui, inteſtinorumq; natura perſpicua eſt. Venæ etiam illæ à corde proficiſcentes iam ſeſe iuxta vmbilicum conſtituunt. Ab ipſo autem vmbilico vena oritur duplex: altera tendens ad membranam, ambientem eam, qua pullus operitur,& eam, quæ vitellum, humoremq; interiectum continet. Dum enim pullus paulatim increſcit, vitellus ſeorſum in duas partes ſecatur, quarum altera locum tenet ſuperiorem, altera inferiorem: & medius humor candidus continetur. Nec partem inferiorem à vitello liquor deſerit albus,qualis antè habebatur. Decimo die albumen exiguum iam,& lentum, craſſum, pallidulum nouiſſimè ineſt. Sunt enim locata quæque hoc ordine. Prima, poſtremaq; ad teſtam oui membrana poſita eſt, non teſtæ ipſius natiua, ſed altera illi ſubiecta. Liquor in ea. Deinde pullus continetur obuolutus membrana, ne in humore maneat. Mox pullo vitellus ſubiacet, in quem alteram ex venis prorepere dictum eſt, cùm altera albumen ambiens petat. Cuncta autem ambit membrana cum humore ſpecie ſanici. Tum verò membrana alia circa ipſum fœtum, vt dictum eſt, ducitur arcens humorem: ſub qua vitellus alia obuolutus membrana, in quem vmbelicus a corde, ac vena maiore oriens pertinet, atque ita efficitur, ne fœtus alterutro humore attingatur. Viceſimo die iam pullus, ſi quis putamine fecto ſolicitet, mouet ſeſe, pipiq; aliquantulum, & iam ab eo die plumeſcit, quoties vltra viceſimum excluſio proferatur. Ita poſitus eſt, vt caput ſupra crus dextrum admotum ilibus, alam ſupra caput poſitam habeat. Quin etiam membrana, quæ pro ſecundis habetur, pòſt vltimam teſtæ membranam, ad quam alter vmbilicus pertendit, euidens per id tempus eſt, pulluſq; in eadem iam totus locatur. Et altera quoque membrana, quæ & ipſa uicem ſecundarum præſtat, uitellumq; ambit, ad quem alter vmbilicus procedit, latius patet. Oritur vmbilicus vterque à corde, & vena maiore, vt dictum eſt. Fit autem per id tempus, vt vmbilicus alter, qui in ſecundas exteriores fertur, compreſſo iam animante abſoluatur: alter,qui adit vitellum, ad pulli tenue inteſtinum annectatur. Iam & pullum ipſum multum humoris lutei ſubit: atque in eius aluo fæcis aliquid ſubſidit luteum. Excrementum etiam album eodem tempore pullus emittit,& in aluo quiddam album conſiſtit. Demum vitellus paulatim abſumitur totus membrorum hauſtu,ita ut ſi pullo decimo die pòſt excluſo reſcindas aluum, nonnihil adhuc vitelli comperias. Vmbilico verò abſoluitur pullus,ne quicquam præterea haurit. Totus enim humor, qui in medio continebatur, abſumptus iam eſt. Tempore autem ſuprà dicto pullus dormit quidem, ſed non perpetuò, quippe qui excitetur interdum, & mouens ſe reſpiciat, atque pipiat. Cor etiam eius cum vmbilico, vt ſpirantis reſſat, & palpitat. Sed auium ortus ad hunc modum ex ouis agitur. Huc uſque ille. Quæ quidem Plinius malè intellix ſſe videri poteſt, dum ſanguineam illam guttam, quam cor eſſe dixit Ariſtoteles,& in albumine conſiſtere, medio vitelli ineſſe ſcribat: Contradicit autemin eo nõ Ariſtoteli tantùm'ac quotidianæ experientiæ,ſed ſibi ipſi,dum animal ex albumine corporari dicat, principium uerò vitę, nempe cor, in vitello ineſſe ſibi perſuadeat: ſcribit uerò in hunc modum: *Omnibus ouis medio vitelli parua ineſt uelut ſanguinea gutta, quod eſſe cor auium exiſtimant, primum in omni corpore id gigni opinantes: in euo certè gutta ſalit, palpitatq;. Ipſum animal ex albo liquore oui corporatur. Cibus eius in luteo eſt. Omnibus intus caput maius toto corpore: oculi compreſſi capite maiores. Increſcente pullo candor in medium vertitur, luteum circumfunditur. Vicesimo die, ſi moueatur ouum, iam viuentis intra putamen vox auditur. Ab eodem tempore plumeſcit, ita poſitus, vt caput ſupra dextrum pedem habeat, dexteram uerò alam ſupra caput. Vitellus paulatim deficit.* Hactenus Plinius Ariſtoteli in plurimis conſentiens.' Contrà Galenus id quod in ouo primum apparet,caput pulli eſſe exiſtimat. Si igitur pueri generatio in utero eodem modo ſeſe habeat, ut in ouo, quod doctiſſimis uerbis docere Hippocratem medicorum coriphæum ſuprà oſtendimus, & ex ſanguinea illa gutta cor generetur, quod ex palpitatione, quæ ſolius cordis paſſio eſt, Ariſtoteles, Pliniuſq; probant, & ego meis oculis vidi, non video, quomodo Galeni doctrina defendi queat, dum iecur primum naſci putat. Quominus enim huius partes agam, mihi obſtat propria obſeruatio. Vt enim triuialis huius controuerſiæ inter medicos, ac philoſophos veritatem indagarem, ex ouis duobus, & viginti, quæ Gallina incubabat quotidiè vnum cum maxima diligentia,ac curioſitate ſecui, & Ariſtotelis doctrinam veriſſimam eſſe reperi: ſed quia iſtæc obſeruatio, præterquam quod ſcitu digniſſima eſt, & ad præteritorum explicationem apprimè idonea, & voluptatem

Pullum decima die perfectum eſſe.
Caput.
Oculi.
Viſcera.
Pulli ī ouo poſitus.
Vmbelici uerus.
Plinij error
7 *L. de Anim.*
Galeni doctrina de iecoris principio exploſa

tatem in ſe non mediocrem habeat, placuit eam hoc loco, quo breuius fieri poſſit, inſerere. Secundo itaque ab incubatu die, luteum obſeruaui deferri ad cacumen, aliquo pacto alteratum, & in medio quaſi ſubalbidum: cuius rei in primis Ariſtoteles non meminit. *In* aliqua verò parte albuminis, quæ pariter erat alterata, ſemen Galli apparebat, quod tres illas videbatur obtinere qualitates, quales iam antè diximus. Tertia die ablato putamine in parte oui obtuſa, uidi albumen, & reliquam ſubſtantiæ oui partem in ſuperiori putamine ſeparatam. Receſſerat autem albumen aliquantulum à putamine, quemadmodum fieri uidemus in ouis omnibus, quæ minus recentia ſunt. Hinc Plinius oua ſchiſta appellat tota lutea, quę triduo incubatu tolluntur. Vocat autem ſchiſta, teſte Hermolao, quia diuidantur, & diſcedat vitellus à candido. Videbam item manifeſtè admodum membranas illas tres, quas ouis ineſſe ex Alberto dixi, & ex Ariſtotele etiam colligitur: neque uerum eſt, quod ſecunda earum ſit recenter genita. Si enim illud ita eſſet, minimè in ouis nondum incubatis conſpiceretur. Ineſt autem & his, ut etiam uidi, ſed albior in incubatis caloris cauſa. Eadem die uitellus uidebatur uerſus oui partem acutam: atque hoc eſt, quod dicebat Philoſophus. *Effertur per id tempus luteus humor ad cacumen, vbi eſt vui principium*, nam ibi eſt maior calor, & uis ſpermatis. Apparebat etiam in albumine exiguum uelut punctum ſaliens, eſtque illud quod Philoſophus cor ſtatuit. Ex eo uerò euidenter admodum uidebam enaſci venæ trunculum, & ab hoc duos alios ramulos proficiſci, qui meatus illi fuerint ſanguiferi, quos ad utranque tunicam ambientem uitellum, & albumen protendi ille dixerat. Sum autem omnino eius ſententiæ, ut eiuſmodi uias credam eſſe uenoſas, ac pulſatiles, ſanguinemque in ijs contineri puriorem, principalium membrorum generationi, iecoris nempe, & pulmonis, ſimiliumque idoneum: adeo ut rectè dixerit Philoſophus, *tertia die ſigna apparere, an oua fecunda ſint futura*: licet eiuſmodi obſeruatio in maiorum auium, utpote Cycnorum, Anſerum, ac id genus aliarum ouis locum minimè habeat. In eiuſmodi enim, ut idem Philoſophus teſtis eſt, paulò tardiùs ea ſigna apparent. Quarta die bina uidebantur puncta, & quodlibet eorum ſeſe mouebat: quæ haud dubio cor, & iecur fuerint, quæ uiſcera in ouis triduo incubatis [1] idem dixit. Apparebant item duo alia puncta nigricantia, nempe oculi: & iam luteum manifeſtè ad acutam oui partem, ubi maior calor eſt, & ſpermatis uis ſeſe receperat. Trahitur autem à ſpermate illud pro carnis generatione, ut in omnibus animantibus ſit, quæ ſibi ſimile generant. Quinta die non amplius punctum illud, quod cor eſſe diximus, extra uidebatur moueri, ſed obtegi, ac cooperiri, & duo illi meatus uenoſi euidentiores conſpiciebantur, alter uerò maior altero: nec uerum eſt, quod Albertus ſcripſit, apparere in tunica illa, quæ albumen includit: niſi fortè id de tertia tunica, ſeu ſecundina dixerit, cui euidenter uenę inſunt, nam alioqui in illa nullius uenæ veſtigium inerat. Harum uenarum inſita ui reliqua albuminis portio quaſi in palearem colorem immutatur. Videbantur etiam ramuli ad locum tendere, in quo caput formatur, eo ſcilicet puriorem materiam, à qua caput, ac in eo cerebrum fiat, unà cum uirtute formatrice deferentes. Erat autem capitis fabrica ualde rudis adhuc ac informis: oculi uerò conſpectiores, atque erui quaſi magnitudine. Sequenti dein die ablato ſuperiori partis obtuſæ putamine, eiectiſq; duabus prioribus tunicis, tertia euidenter cernebatur uenulis referta: de hac locutum fuiſſe Philoſophum arbitror cùm inquit: *Membrana etiam fibris diſtincta ſanguineis*: atque hæc meo iudicio ſecundina dici poteſt. Dein inter hanc, & quartam membranam, quę fœtum inuoluebat, humor erat aquoſus: quem autumo ſeroſam albuminis partem eſſe, quæ poſt natum fœtum ſupereſt, tanquam ad generationem inepta. Eam uerò membranam innuere videtur Ariſtoteles à meatibus illis uenarum ortum ducere, quatenus ſcilicet ui fibrarum à uenoſo illo meatu ortarum in palearem, uel ſanguineum colorem immutatur. Cernebatur deinde totus fœtus moueri, & oculi iam maiores erant, quàm in præterita die: at partes inferiores, thorax nempe, uenter, & pedes, erant ualdè imperfectę, nec diſcerni adhuc poterant, & roſtrum erat mucoſum: ut rectè dixerit Ariſtoteles: *pars inferior corporis nulla membra, à ſuperiori diſtingui inter initia cernitur*. Caput denique tota inferioris corporis parte maius erat. Septima die aperta quarta tunica fœtum conſpeximus paruum adhuc, ac indiſtinctum cum oculis tamẽ magnis, triplicięq; in illis humore, cryſtallino nempe, uitreo, & aqueo. Aperto capite iam cerebrum apertè cernebatur, minus uerò reliquæ partes. Vnde dicebat Philoſophus, *Paulo poſt* (intelligit meo iudicio diem quintam vſq; ad nonam incluſiuè) *& corpus iam pulli diſcernitur, exiguum admodum primum, & cãdidum, conſpicuũ capite, & maximè oculis inflatis, quibus ita permanet diu, ut nos cõſpeximus: & ſerò*, inquit, *decreſcunt*.

Qua ſchiſta quæ.

Qua die fœcunditatis ſigna apparent.

[1] *L. 7. de Gener. c. 4.*

Secundina quæ in ouis dicatur.

decreſcunt oculi, & ſe ad ratam proportionem contrahunt; quod quidem veriſſimum eſt: ſiquidem in quartadecima, aut quintadecima die aliquantum reſident diminuti propter caloris digeſtionem. Octaua rurſus die oculi maiores adhuc videbantur, vtpote ciceris fermè magnitudine. Totum corpus tunc ſeſe velociter mouebat, & iam crura, & alæ diſtinctè cerni incipiebant. Roſtrum tamen interim muccoſum adhuc erat. Sed fortè quiſpiam quærat, cur priùs ſuperiores, quàm inferiores partes in eiuſmodi formatione appareant: cui reſpõſum velim, virtutem, ſeu facultatem formatricem in ſuperioribus magis quàm in inferioribus vigere, quòd ſpiritales ſint, & per conſequens plus caloris obtineant. Cæterùm iſtæc omnia, quæ hac die videbam, ſequenti manifeſtiora apparebant. Decima die non ampliùs caput toto corpore maius erat, magnum tamen, vt in infantibus etiam uidemus: magnitudinis autem cauſa eſt humidiſſima cerebri conſtitutio. Quod uerò Ariſtoteles dicit *oculos fabis maiores eſſe*, id profectò minimè verum eſt, ſi de vulgaribus noſtris fabis loçutus fuerit, cùm alioqui erui, vel ciceris albi magnitudinem non excederent: atque hinc etiam non abſurdè quiſpiam colligat fabas antiquorum fuiſſe rotundas, quales araci ſunt, quem ideo fabam veterum quidam exiſtimant. Neque etiam uerum eſt quod tradit, *tunc* ſcilicet *oculos pupillis adhuc carere*. Etenim hæ non tantùm hac die apparebant, ſed duabus etiam præcedentibus, unà cum omnibus partibus, ac humoribus. Quòd uerò ait *detracta tunc nihil ſolidi videri, ſed humorem tantùm candidum, rigidum, & refulgentem ad lucem; nec quicquam aliud*, id de cryſtallino humore mihi dixiſſe uidetur, qui tamen haud ſolus apparebat, ſed uitreus quoque & albugineus, unde non parum hallucinatus videri poteſt Philoſophus, vti etiam Albertus, qui eo tempore nihil duri, & glanduloſi in iis reperiri exiſtimat, cùm cryſtallinus humor ſolidus ſit, ac quàm maximè conſpicuus. Eadem item die vidi omnia viſcera, nempe cor, iecur, pulmonem. Cor autem, & iecur erant albicantis coloris: & cordis motus non ſolùm apparebat, antequam fœtum aperirem, ſed iam ſecto etiam thorace moueri videbatur. Erat autem pullus inuolutus quartæ illi membranæ plurimis uenis refertæ, ne in humore iaceret. Cernebam etiam vaſa umbilicalia propè anum ad umbilicum deferri, ibique inſeri, vt cibum per illum petat fœtus. Vidi denique, quod Ariſtoteles non aduertit, in dorſo propè vropygium pennarum principia nigricantia menti humani cuti non abſimilia, cui pili abraſi ſint. Die ſubſequenti hæc omnia erant manifeſtiora, & in ſuperioris roſtelli extremitate erat quid albidi, cartilagineum, & ſubduriuſculum, quod rurſus die decimatertia magis erat conſpicuum. Erat autem rotundum milij grano haud abſimile. Sagaciſſima rerum parens natura id ibi fabricaſſe uidetur, ut impediat, ne roſtello ſuo uel uenulas, uel membranulas, uel alias quaſcunque tenerrimas particulas perfundat. Aiunt mulierculæ, pullos iam natos cibum capere non poſſe niſi priùs id auferatur. Decimaquarta die pullus iam totus plumeſcebat. Decimaquinta in digitis vngues albicantes apparebant. Die uerò decimaſexta ouum aperire placuit in oppoſita parte, ubi natiua tunica, ſed unica tantummodo apparebat, eaque alba. Alteram enim quam in altera parte ſemper uideram, hîc obſeruare minimè datum eſt. Itaque dubitabam an ea tantùm pro albuminis tutela nata ſit, cùm ſcilicet ouum non ſit recens, vel ad pulli defenſionem in ouo incubato. Nam indies illa magis magiſque decidere uidetur, & fœtum ſequi, qui ſui grauitate deorſum decidit. Ariſtoteles etiam vnicam tantùm eſſe eiuſmodi tunicam his uerbis uidetur innuere. *Sunt*, inquit, *quandoque locata ova hoc ordine, prima, poſtremaque ad teſtam oui membrana poſita eſt, non teſta ipſius natiua, ſed altera illi ſubiecta: liquor in ea candidus eſt*, quaſi diceret, omnes partes in ouo locatæ ſunt hocordine: nempe prima, poſtremaque ad teſtam oui membrana poſita eſt. Intelligit meo iudicio per primam, & poſtremam membranam, eas membras recens in incubato ouo genitas, eas uidelicet, quas aliquoties appellaui tertiam ſecundinã, & quartam, quam inuoluentem fœtum dixi. Nam cùm dicit teſtæ natiuam non eſſe, oſtendit nec primam, nec ſecundam eſſe, quę ab altera oui parte reperitur. Videtur igitur excludere hanc natiuam ſiue primam, uel ſecundam, & intelligere tertiam, quam ſecundinam ſæpè uocaui. Cùm uerò dicit, *ſed altera illi ſubiecta*, intelligit eandem, ſecundinam nempe teſtę ſubiectam, quod uel ex hoc maximè liquet, quòd candidum in ea liquorem ineſſe dicat. Is enim, ut ſuprà oſtendi, inter tertiam, & quartam continetur. Hinc manifeſto errore Sueſſanus conuincitur, qui ex Epheſio per primã interpretatur eã, quæ teſtæ adhæret, per poſtremã uerò, quę albumini. Quę omnia à nobis obſeruata quotidie in ſequentibus diebus euidentiora, utpotę in perfectiſſimo pullo apparebãt. Die uerò uigeſima pullus putamine à parete Gallina ablato hora uigeſimaſecunda ſua ſpõte exiuit. Sequens icon oſtẽdit ſitũ perfecti iã pulli in vtero. Poſt

Caput cur in infantibus magnũ

Pennarum ortus.

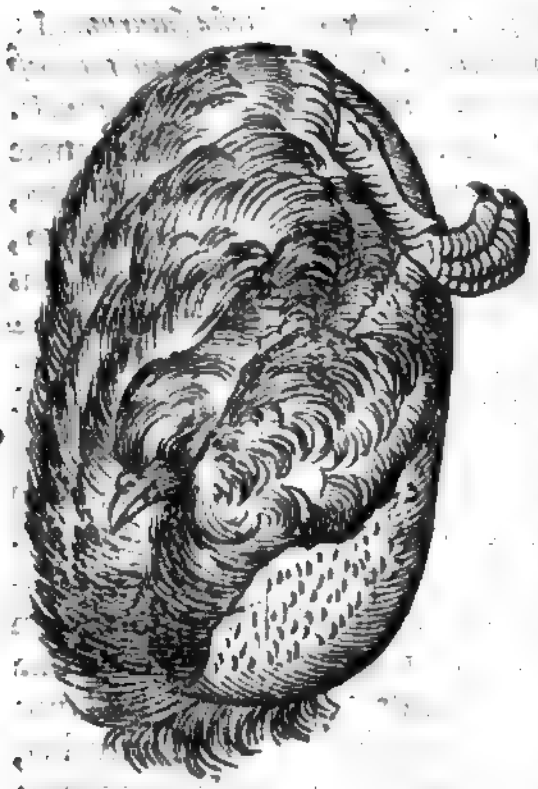

ro. Poſt excluſionẽ reperi in putamine tunicas duas albas natiuas vnà cum duabus alijs in incubatu genitis, ſecundina nempe, & quæ fœtum ipſum inuoluerat, in qua excrementum adhuc inerat ſubalbidum. Euidenter adhuc apparebant in pullo tria illa vaſa vmbilicalia, duæ ſcilicet arteriæ, & uena una, & orificium umbilici valdè erat contractum. Vena uerò iecori per alium ramum, qui rectà ad illud tendebat, inſeri uidebatur. Mirum autem erat, quod extra id nihil lutei appareret, cũ tamen in cauitate abdominis, ubi inteſtina ſunt, propè anũ pullus per
10 umbilicum totum ferè id abſorbuerat, ſimul cum quinta tunica, quę id inuoluerat. Tanta autem ibi lutei inerat copia, ut uix duplo plus ſit in ouo nondum incubato: Ariſtoteles etiam ſcripſit, *decima ab ortu die, ſi aluus abſcindatur aliquid adhuc lutei in ea conſpici*. Sed conſideratione in primis dignum eſt, quomodo eiuſmodi membrana, quam unà cum uitello à pullo abſumi diximus, pòſt ejiciatur. Videtur autem dicendum, quod per eandem uiam, umbelicum uidelicet, regredi debeat, uel per anum, quod potiùs credo. Tunicę huic duo uaſa implantantur, quorum unum arteriã eſſe, & à corde proficiſci pulſus indicat: alterum uena eſt, deferturq; ad inteſtina, lutei uidelicet uehiculum: He-
20 par erat coloris admodũ lutei, fortè quod ex luteo per uenas attracto nutriatur. Prętereo modo tritam illam, ideoq; otioſam potiùs, quàm curioſam quęſtionem, num Gallina prior ouo ſit, an contrà. Conſtat enim Gallinam fuiſſe priùs ex ſacris bibliis, quæ docent animalia ab initio mundi fuiſſe creata: non igitur ex ouo Gallina, ſed ex nihilo. Quod ſi uerò quis obſtinatiùs dicat, omnia, quæ ſunt aliquando cœpiſſe, ideoq; ouũ à natura iure priùs factum uideri, quoniam quod incipit, imperfectũ adhuc, & informe ſit, & ad perfectionem ſui per procedentis artis, & temporis additamẽta formetur. Ille facilè acquieturus eſt, dum ouum, cuius eſt, nec initium, nec finem eſſe ſciat. Nam initium ſemen eſt, finis auis ipſa formata, ouum uerò ſeminis digeſtio. Cùm igitur ſemen animalis ſit, & ouũ ſeminis: ouum ſanè ante animal eſſe nõ potuit. Quod ſi rurſus oua auium ſeminaria eſſe dicat, ipſum quid ſemen
30 ſit ignorare dicam. Semen autem ex Philoſophorum ſentẽtia, generatio eſt ad eius, ex quo eſt, ſimilitudinem pergens. Quomodo itaq; queat ad ſimilitudinem rei pergi, quę necdum eſt? Sic etiam neque ſemen ex eo, quod nondum ſubſiſtit, emanat. Verùm de hac quæſtione [a] Plutarchum, [b] Macrobium lector conſulere poterit, qui exactè eam tractant. Nobis enim diutius ei immorari & locus, & tempus prohibent. Pariunt Gallinæ, Perdiceſq; oua complura, ut Ariſtoteles tradidit, & Plinius ex eo repetijt, & quotidiana experientia docet: aliæ tamen alijs plura pro ætatis ratione: iuuencæ enim, teſte [c] Plinio plura, quàm ueteres, ſed minora, & in eodẽ fœtu prima ac nouiſſima pariũt. Quare Varro anniculas ad partum, aut bimas appoſitiſſimas dicebat. Confecta uerò bruma parere ferè incipiunt, atq; earum, quæ ſunt fœcundiſſimæ locis tepidioribus circa calendas Ianuarias, frigidis eodem menſe poſt idus. Coeunt autem, & pariũt omnibus anni temporibus, excepris brumalibus diebus,
40 teſte Ariſtotele, qui tamen alibi binos brumales menſes excipit, quam poſtremam ſententiam Plinius ſequutus eſt, & experientia comprobat. Pariunt tamen nonnullæ & his diebus ſed rarò. Sunt quæ tam multa pariant, ut id bis etiam die faciant. Sed tales, teſte Ariſtotele, citò pereunt. Hyperinę enim, id eſt, exhauſtę, effœtęq; & aues, & plantæ fiunt. Optima fœtura eſt, quæ ante uernũ æquinoctiũ ęditur. Poſt ſolſtitiũ nata non implent magnitudinem juſtã, tantoq; minùs quantò ſeriùs prouenêre. Vnde dicebat M. Varro: Aiunt optimum eſſe partum æquinoctio uerno, aut autumnali. Itaque quę antè, aut poſtea nata ſunt, & etiam prima eo tempore non ſupponenda. Sed de differentijs partus ſuprà diximus. Parituram ſeſe Gallina clamore prodit, eodemq; peperiſſe ſe teſtatur, quod ſi impediatur, mox tamen ſibi relicta cantum abſoluit: eiuſmodi cantum Columella ſingultum appellaſſe uideri poteſt, dum ait: *Parituras ſe Gallinæ teſtantur crebris ſingultibus intericcta uoce acuta*. Sunt
50 qui dolere eas, cùm pariunt, arbitrantur. Ambroſius Nolanus quærens cur ſolæ Gallinæ parto ouo gracillẽt, ſiue cãtent: An quia, inquit, tũ maximè dolẽt, nõ eò quòd exiens ouum lædit, ſed quoniã locus uacuus factus aẽrem ſuſcepit frigidum, quo pacto & lotiũ faciẽtibus, dũ ueſica inanita eſt, aẽrẽ capiens dolorẽ mouet quendã. Verũ nunquid ob ingreſſũ in uulũã aẽrem doleant, ſi modò uerũ eſt, quod doleant, alijs diiudicandũ reliquo. Protectò pareas ſine dolore ex Ariſtotele colligitur, dũ, ut antea quoq; diximus, teſtã mẽbranã mollẽ

An Gallina prior, uel poſterior.

Ouum non eſſe ſemen. Semẽ quid.

[a] *Sympoſ. 2.*
[b] *Saturnal. 7*

Quot oua pariãt Gallinæ, & quę plura.

[c] *L. 20. c. 33*

Optima fœtura.

Parituram quomodo cognoſcatur.

Singultus Gallinę qd

An cũ dolore pariant.

fuiſſe ſcribat ante partum. *Teſta*, inquit, *membrana mollis fuit. Id enim quod teſta futurum eſt: perfecto ouo, durum ac rigidum ita modicè euadit, vt exeat adhuc molle. Dolorem enim moueret, niſi ita exiret. Egreſſum ſtatim refrigeratum duratur, euaporato humore quam primùm, qui exiguus ineſt, relictaq; portione terrena.* Nec obſtat, quod aliquando viſa fuerint oua cruore ſuffuſa, quale mihi allatum fuit ad XVI. Kal. Maij, domi meæ natum, cuius putamen totum erat punctis, & maculis, & lineolis ſanguineis cruentarum, non enim id ex vteri læſione fieri putárim, ſed potiùs ob diapedeſim, ſeu tranſudationem copioſioris ſanguinis, quo venas vteri plus æquo aliquando turgere contingit. [d] Oppianus ſcribit facilius parere, ſi feſtucam è terra ore apprehenſam dorſo impoſuerint; ſed credere illi ſine ſuperſtitione hac in re non poſſum: ſcio tamen Gallinas parientes eiuſmodi feſtucas ſæpè ore contrectare, pericarphiſmumq; Plutarcho dici, cùm Gallinæ, vt ſcribit Theophraſtus, quod Ariſtoteles etiam poſuit, & eſt à Plinio repetitum, edito ouo, ceu religione quadam ſeſe, & oua luſtrant; Illud etiam admirandum videtur, cur noctu tenera pariant, eademq; niſi ad magnam vſque diei partem completa, ac dura. Sed hoc rurſus admirabilius, quod quæ alias tenera erant edituræ, dura parturiant, ſi aliquas horas antelucanas viderint lucernæ lumen, ita vt ſub ortum Solis cogantur ea parere pauculo ſale ſuppoſito, quo ingenio vtuntur gulæ magiſtri, dũ oua recentiſſima ſorbenda parant. Cauſam huius rei reddere conatur [e] Ambroſius Nolanus hoc modo: quòd ſcilicet lumen ignis viſum, ſenſumq; Gallinarum obtenebret, ac perturbet, quamolrem velut ſtupidæ, & ebrię nihil cogitant de cibo parando, quærendoq;, ſed potiùs ſileant, cubentq; ac facillimè ſe & capi, & tractari ſinant. Quod ſi verò eo tempore lumen abiit, tũ antelucanis horis ſurgant, ſedeſq; deſerant, cibum ſibi quæſituræ, vnde veluti relicto officio cõcoquendi ouũ niſi poſt Solis ortũ dureſcere queat. Concoquere verò tũ maximè, cũ nihil uident, aut viſu turbantur, ſignũ eſt, quòd obcæcatę acu Gallinæ, Capiq;, cęteræque volucres mirificè pingueſcant. Solẽt in Gallinarijs alueoli lignei, ſiue ciſtulæ vimineę diſponi, in quibus Gallinę ſine ouorum detrimento facilius parturiant. Eiuſmodi ciſtulas etiã vaſcula viminea appellant, Varro, & Columella Gallinarũ cubilia, Apuleius calatha, & lecticulas, cùm ait: *Heus puer calathũ fœtui Gallinaceo deſtinatum angulo ſolito collocato, ita vti fuerit inſſum puero procurante Gallinæ conſuetæ lecticula, ſprcto cubili*, &c. Quibus uerbis etiã indicat, ſuo æuo eiuſmodi lectos in angulis Gallinariorũ ſolere locari, vt noſtri agricolæ hodierno tempore adhuc etiam faciunt. Quod uerò apud ueteres etiam ſtramen uaſculis illis imponerent, colligo quoque ex [f] Iuuenale.

Grandia præterea tortoq; calentia fœno
Ona adſunt ipſis cum matribus.

Libentiùs verò, & commodiùs pariunt, cùm iam priùs ouũ in nido conſpiciunt: quãobrem cũ aliqua oua tã propria quàm aliena exorbent, aliqui marmor, uel ſimilẽ lapidẽ candidum ad oui ſimilitudinẽ efformatũ nido imponunt. Ouũ autẽ cùm perfectum eſt, & monſtroſitatis expers, bicolor eſt, forma tereti, & penè ſphęrali. Sed cùm in his animalibus, quorum partus numeroſus eſt, monſtra ſæpe naſcantur, & præcipuè in auiũ genere, earumq; potiſſimùm in Gallinis, vt [g] Ariſtoteles docet, itaq; quã breuiter fieri poterit, de mõſtroſis partubus aliquid dicamus. Eorũ cauſam in materia eſſe, & putat, & probat iã citato loco Philoſophus eã autẽ in Gallinis magis, quàm Colũbis, quarũ partus tamen etiã numeroſus eſt, abundare, nõ modò, quod ſępe pariãt, ut illę, verumetiã quòd multos ſimul conceptus intra ſe contineant, & omnibus tẽporibus cocant. Hinc etiã gemina parere plura. Cohęrere enim cõceptus, quoniã in propinquo alter alteri ſit, quomodo interdũ fructus arborũ cõplures. Quod ſi uitelli diſtinguãtur mẽbrana, geminos pullos diſcretos ſine vlla ſuperuacua parte generari. Sin vitelli cõtinuentur, nec vlla interiecta mẽbrana diſterminẽtur, pullos ex his mõſtrificos prodire corpore, & capite vno, cruribus quaternis, alis toridẽ, quoniã ſuperiora ex albumine generẽtur, & priùs, (vitellus enim eis cibus eſt) pars autem inferior poſtea inſtituatur, quanquã cibus idẽ, indiſcretuſq; ſuppeditetur. Albertus etiã propter corruptionẽ uitelli, unde alimentũ ſuppeditandũ erat, pullũ vult imperfectè formari, & quaſdã partes in ipſo nõ abſolutas inueniri, aut ſimul cõiunctas, ut in abortu animalis viuipari ante perfectionẽ linea mentorũ fœtus. Non debebant itaq; antiqui eiuſmodi monſtra prodigij loco habere, ſi ex nimia materię abũdatia naſci certũ eſt. Iulius Obſequẽs author eſt, C. Claudio, M. Perpẽna Coſs. pullum Gallinaceum quadrupedem natum eſſe, & prodigij loco habitũ. Ego aliquot mõſtrorũ icones ſuo loco exhibiturus ſum. Cæterùm Gallinæ nonnullę, ut idẽ Ariſtoteles alibi author eſt, oua mollia, hoc eſt, ſine teſta pariũt vitio, quę Albertus inter ſubuẽtanea annumerat. Nicander exiſtimat eiuſmodi oua parere propter ictũ, vel propter multitudinẽ ouorũ ſe inuicẽ cõprimentiũ. Prętereà Albertus ouũ ſe obſeruaſſe tradit prorſus ſphęricum duabus

Oua cruore ſuffuſa quare.

Vt facilius pariant.

[d] *Ex Ixeutic.*

Pericarphiſmus quid.

Cur noctu tenera pariant.

[e] *Embl. 160.*

Cur alueoli in Gallinarijs ponãtur.

Vaſcula uiminea.

Gallinarũ cubilia.

Calatha.

Lecticulæ.

[f] *Satyr. 11.*

Ouũ cur in nido relinquitur.

Ouũ perfectũ quod

Monſtra in quibus animalib' maximè naſcãtur.

[g] *L. 4. de generat.*

Monſtrorũ cauſa.

Cur Gallinę ſæpè mõſtra pariãt.

Gemini pulli ut naſcantur.

Pullus Gallinaceus quadrupes.

Oua mollia, & ſine teſta unde.

Ouũ ſphæricũ duplici teſta.

duabus teſtis intectum, vna intra alteram, cum albumine aquoſo tenui inter vtranque abſque vllo vitello, & altero etiam albumine intra interiorem teſtam. Idem refert, hypenemia dari exteriori teſta carentia, ſed membranam tantùm habentia, quę teſtæ ſubijci ſolet. Putat autem hoc inde fieri, quoniam talia oua humida ſunt, & aquoſa, & exiguo calore prædita, maximè ſi cibo humido Gallinæ nutriantur. Sunt qui trilecitha, id eſt, triplicis vitelli oua reperiri dicunt, eaq; in medio teſtę pleruq; cauitatē habere, ut Elluchaſim ſeſe in telloxiſſe ſcribit. Ornithologus enarrat, ſe aliquando ouum uidiſſe, cuius putamen ab altera parte extrema in anguſtum velut collum inſtar cucurbitę ſe colligebat. Mihi multa omnino ſphęrica viſa, & admodum exigua, quæ ad Columbarum oua vix accederent: vnū etiam quod adhuc in Muſęo reſeruo, Anſerino haud minus, plicis, rugiſq; inſigne, quod illuſtris Io. Baptiſta Barbazza Bononienſis mihi olim donauit. Sed videamus modo, an Gallus etiam ouum pariat. Etſi enim Ariſtoteles, aliiq; ueteres, quod ſciā, nullam huius rei mentionem faciant, idq; ex recētioribus Albertus falſum eſſe ſcribat, tamen id alios viros doctiſſimos non credere tantùm, ſed ex experientia propria id ſcribere video: ędere autem id inquiunt, cùm iam decrepitus eſſe incipit, ac ſenectute confici, idq; nonnullis ſeptimo, nono, aut ad ſummū decimoquarto ætatis anno euenire pro virium vel robore, vel imbecillitate, aut etiā concumbendi conſuetudine, qua nulli non animantiū naturæ uis deijcitur, atq; eneruatur: tunc ſcilicet ex putrefacto intus ſeminis excremento aut humorum colluuie conflari ouū exiſtimant, ędiq; ſub Caniculę exortu, quòd tunc maximè ab ambientis calore expultrix lāguida in alite decrepita iuuetur. Taceo modò mihi bis, teruè à viris etiam non plebeis, ſed fide digniſſimis ouum allatum, quod è Gallo natum affirmabant. Sunt qui eiuſmodi oua ſemper rotunda, ac orbiculata eſſe tradunt. Mihi tamen relatum eſt apud Ferrantem Imperatum Pharmacopæum Neapolitanum in celeberrimo eius Muſæo oblongum uideri. Ea uerò quæ mihi uiſa ſunt, erant rotunda, colore modò luteo, buxeo, flaueſcente, lurido. Item uix ante octiduum neſcio quis ruptum ad me attulit, quod uitello omnino carere dixiſſes. Erat enim totum fermè album: inerat tamen quod media parte aliquo pacto flaueſceret: habebat etiam quod iam quaſi ad generationem uergeret. Quod uerò nonnulli dicant teſta carere, ſed adeo duræ pellis eſſe, ut fortiſſimis ictibus reſiſtat, id planè fabuloſum eſſe exiſtimo, uti etiam quod uulgus in tota Europa exiſtimat, ex eo baſiliſcum generari; maximè ſi à rubeta, uel bufone excludatur. Leuinus Lemnius medicus præſtantiſſimus propria ſeſe experientia comprobatum habere tradit, Gallum non ędere tantùm ouum, ſed incubare etiam. Scribit autem in ciuitate Zirizea, atque inſulæ huius ambitu duos annoſos Gallos non tantùm ouis ſuis incubaſſe, uerùm etiam fuſtibus ægrè ab illo opere abigi potuiſſe, atque ita, quoniam ciues eam perſuaſionem concepiſſent ex eiuſmodi ouo baſiliſcum emergere, ouum conteriſſe, & Gallum ſtrangulaſſe. Verùm quicquid hic, aliiq; dicant, ego ne iurantibus quidem crediderim, tantùm abeſt, ut Gallum id in fimo ponere, ut eius calore fœcundetur, aut ab incubantibus id rubetis baſiliſcum generari credam, ut nonnulli etiam nugati ſunt. Haud interim negarim Gallum quid ouo ſimile ex conglobata intus putri concretione, maximè in ultimo eius ſenio, cùm non amplius coit, concipere, ouum integrum una cum teſta excludere minimè credam. Hoc enim in matrice perfici ratio dictat. Vt autem à uiro totum fœtum excludi nemo diuerit, ita neque à Gallo, qui cùm Philoſophorum, tùm medicorum dogmatibus edoctus loquitur. Vnde relictis eiuſmodi nugis, cætera, quæ ad huiuſce. auium generis procreationem ſpectant, proſequamur. Superſunt modò, quæ ad incubatum, & excluſionem pertinent. In incubatione tria maximè obſeruanda ſunt, Gallinarum, ouorumq; qualitas, tempus ſupponendi, & Gallinarij cura. Quod ad Gallinas attinet. Columella non omnibus incubationem permittendā eſſe aſſerit, quoniā nouellæ magis ędēdis, quā excubandis ouis idoneę ſunt. Et alibi ueteranas ad huiuſmodi incubationis munus obeundū eligendas præcipit, eaſq; maximè, quę iam ſępius id fecerint, conandumq;, ut mores earū maximè pernoſcamus, quòd alię melius excubant, alię ędītos pullos commodius ēducant. Sunt è contrario nonnullę, quę & ſua, & aliena oua frāgunt, ac ſępè etiā exſorbēt, quas uelut omnino ineptas quāprimū ab ouis ſubmouere cōuenit. Varro etiā illas improbat, quę roſtra, & ungues acuras habēt, & tales ad cōcipiendū potiùs, quā ad incubandū cōmendat. Florentinus illas omnino aſpernatur, quę ſpiculatis calcaribus non ſecus quā Gallinacei armantur. Itē ijs oua ſubijci uetat, quę iam ętate florent, quòd tales pleruq; plura, quàm aliæ pariāt, quales maximè binę ſunt. Eſt tamē & ijs ſupponēdū, cū ab incubādi cupiditate, quę, teſte Columella ferè, cū primū partū cōcumm auerint, ab idibus Ian. incipere ſolet, prohiberi nequeūt. Nā multa pariens, & non incubās frequēter ęgrotat, & moritur. Inhibetur uerò illa cupiditas

Oua ſine teſta.

Oua trilectha.

Ouū figura cucurbitæ.

Oua rotunda.

Gallus enpariat.

Gallus quādo pariat.

Gallorū ſenium.

Baſiliſcum nō generari ex ouo Galli.

In incubatione quid obſeruādū, Gallinæ incubaturæ i ueprīs, & quando tamē eis oua ſupponēda

Incubandi cupid. quomodo prohibeatur.

Quid circa oua cõſideſtandum.

illa cupiditas pinnula per nares traiecta, & frigidæ aſperſione. Circa oua, quæ ſupponenda ſunt, duo maximè conſiderare oportet, qualitatem nempe, & numerum. Ne ſint itaque ſubuentanea, ſeu hypenemia, ſed Gallum expertarum Gallinarum, atque hæc recentia, plena, quæ aquæ dulci iniecta ſubmerguntur, in quibus ſoli obtentis ſemen Galli apparet, nihil autem vacui, & ſi fieri poteſt, vetularum potiùs quàm pullaſtrarũ. Sed in eiuſmodi ouorum electione inter Plinium, & Columellam inſignis eſt contradictio, cùm ille intra decem dies edita laudet, vetuſtiora, aut recentiora infœcunda exiſtimans: hic verò, etſi quæ decem dierum ſunt, infœcunda non putet, aptiſſima tamen ad excludendum recentiſſima quæq; iudicet. Sed malim ego hac in re Columellæ aſſentiri, eoq; magis cùm hunc ſequi Albertum videam, qui etiam illud addit, oua quatriduana optima eſſe, minus verò probari infra aut ſupra hoc tempus nata: ſed hæc Alberti determinatio quodam modo Columellæ aduerſatur, qui dum recentiſſima, ut dixi, laudat, eò oua incubationi aptiora innuere videtur, quo ortui ſuo proximiora exiſtunt: quin imo obſeruari uult, dum eduntur, ac ſigno aliquo notari, ut, quantò priùs fieri poſſit, glocientibus ſupponantur, cæteraq; uel reponantur, vel ære permutentur. Super qua re inquiſitæ à me noſtræ mulierculæ, Alberti potiùs, quàm Columellæ præceptum ſequendum prædicant, quia inquiunt recentia vnius diei, vel etiam duorum ſuppoſita irrita, & putrida fiunt. Verùm etſi quandoque oua omnibus iam dictis bonitatis ſignis prædita ſint, fit tamen vt nonnunquam minimè fœtum excludant, idque vel incubantis, vel quæ ea ædidit Gallinæ culpa, Eorum enim quæ pariunt nonnulla quandoque infœcunda ſunt, quamuis ex coitu conceperint, quod inde colligimus, quia nullus ex ijs prouenit fœtus, licet diligentiſſimè incubatu foueantur. Sunt uerò potiſſimùm ſterilia, uel quia ſubuentanea ſunt, vel alias ob cauſas, quas ad quatuor haſce Albertus redigit. Primò propter corruptum albumen, ex quo partes pulli formari debebant. Secundò propter vitelli corruptionem, vnde ſuppeditandum erat alimentum, nam ſic pullus imperfectè formatur, & partes quædam in ipſo abſolutæ non inueniuntur, & non coniunctæ, ſicut in abortu animalis viuipari ante perfectionem lineamentorum fœtus. Albumine verò corrupto, nihil omninò per totam incubationem formatur, ſed ouum totum marcidum euadit, & fœtidum, vti ſanies corrumpitur in apoſtemate. Tertiò contingit ouum vitiari membranarum, & fibrarum, quæ per albumen tendunt, culpa: Nam corrupta tunica, quæ continet vitellum, humor vitellinus efflu it, & confunditur cum albumine; itaque impeditur oui fœcunditas. Corruptis uerò fibris, corrumpuntur, & uenæ, & nerui pulli, impeditur eius nutritio, compago deſtructis ligamentis diſſoluitur, & læſis neruis ſenſus amittitur. Quartò propter uetuſtatem, exhalante ſpiritu, in quo eſt uirtus formatiua: unde uitellus pondere ſuo penetrat albumen, & ad teſtam fertur in eam partem, cui incumbit ouum. Hiſce igitur quatuor modis oua infœcunda fieri contingit. In ſecundo quidem modo, ut hoc iterum repetamus, aliquando accidit, quod humoribus corruptis partes igneæ combuſtæ ferantur ad putamen, unde ouum in tenebris lucet, quemadmodum truncus arboris putrefactæ, cuiuſmodi ouum ſibi uiſum in regione Coraſcena Auicenna teſtatur. Sunt & alij fortè corruptionis ouorum modi, ſed qui ſub iam dictis facilè comprehendi poſſunt.

Controuerſia inter Plinũ & Columellam.

Oua ſterilia cur aliquãdo pulloſ non edant.

Oua cur ſterilia.

Oua vrina quæ.

Deprauantur, inquit [a] Ariſtoteles, *oua, & fiunt, quæ vrina appellantur, tempore potius calido, idq; ratione. Vt enim vina temporibus calidis coaleſcunt face ſubuerſa: hoc enim cauſa eſt, quòd deprauentur: ſic oua pereunt vitello corrupto. Id enim in vtriuſq; terrena portio eſt. Quamobrem & minus exturbatur face permiſta, & ouum vitello diffuſo. Multiparis igitur hoc accidit meritò, cùm non facile omnibus calor conueniens reddi poſſit, ſed alijs deficiat, alijs ſuperet, & quaſi putrefaciendo obturbet.*

[a] *Lib. 3. de Gen. c. 2.*

Vinũ ut corrumpatur.

Cynoſura, oua quę.

Οὖρια.

Canicularia oua.

Hæc ille: quæ verò urina uocat, Plinius alijs cynoſura uocari ſcribit, fortè quòd æſtate, ut diximus, & ſub cane magis urina fiant: quia etiam canicularia dicuntur. Cælius ὄυρια oua (modò ὄυρια eadem ſint, ut uidetur, cum urinis) quaſi fluctuoſa dici putat: nam ὄυρος, inquit, uentum dicunt: quo argumento etiam ab Homero multos dici ἀνέμους coniectant periti, & recenſet Euſtathius διὰ τὸ ἄγονον, id eſt, ob infitam non gignendi proprietatem, quòd eorũ ſemen ſit ἀπνευμάτον, id eſt ſpiritoſum, & proinde fœcunditatis neſciũ: & rurſus, ubi quærit, unde eiuſmodi oua fluitent? Ratio, inquit, erui illinc poteſt, quòd aqueſcant, ac ſpiritus contabeſcentia concipiant plurimũ: qua ratione colligitur & illud, cur in aqua pereuntes, primò quidem ima petere: mox ubi cõputreſcere cœperint, emergere, ac fluitare ſoleant. Etſi tamen ſpiritu ita intus concepto aquę innatantia putredinẽ ſuam teſtẽtur eiuſcemodi oua, ac proinde infœcunditatẽ, non ergo ſubuentanea ſeu hypenemia ſunt, ut Calepinus perperam exponit, nam hypenemia ſine Galli congreſſu Gallinæ pariunt, ſed ita fiunt iam dictas ob cauſas, quibus demum addere potes, quando ab incubante Gallina relinquuntur, ac hinc fortè Florentinus, qua die ſubditurus es oua, non unam tantùm Gallinam, ſed tres, quatuorue

Submerſi primò fundum petũt, ac poſtea natant, & cur.

Calepini error.

quatuorue ſuperponi præcipit. Sed quærat modò hîc quiſpiam, qua ratione cognoſcatur, ſi quid ex illis naſciturum ſit. Certa quidem illius indicia ſtatuere difficillimum eſſe puto. Tradit tamen Albertus oua incubationi idonea quarto die ſanguineas habere uenas: eo ita quo tempore ad ſolis radios examinari poſſunt, & in quibus uenæ apparent, rurſus ſupponi, alia minimè. Videat autem, quiſquis introſpexerit, ſi eadem die in acutiore parte clara appareant, hoc eſt, ut Plinius loquitur, *cùm purus, & uniuſmodi pelluceat color*; nam talia ad generationem inepta ſunt; item in quibus Galli ſemen tunc non apparet, teſte Varrone. Albertus ſeptimo rurſus die inſpici iubet, & ſi quid eſt, quod Soli obtentum non videatur alte ratum, abijci, ceu ſubuentaneum, & inutile. Sed in eiuſmodi exploratione ouorum obſeruandum maximè eſt, ut caueat inſpector ſummoperè, ne concutiantur. *Concuſſi enim*, ut Plinij uerbis utar, *experimento vetant, quoniam non gignant confuſis vitalibus venis.* Sciendũ etiam eot denuò ſubſtitui poſſe, quot pro infœcundis reiecta fuerint. Reijciantur denique omnino hypenemia, nam quanuis partes uideantur habere omnes, tamen principio carent, quod à maris ſemine affertur: quapropter animata non ſunt, ut dilucidè [i] Ariſtoteles docet: qui etiam tria potiſſimùm aliàs indicia adducit, quibus huiuſmodi oua ex alijs diſtinguas. Ait enim alijs minora eſſe, & plura numero gigni, ob unam eandemque cauſam. Ratio eſt, quia cùm imperfecta ſint, minus augentur, & quia minus augentur; plura numero exiſtunt. Denique minus eſſe ſuauia, quia minus concocta. Nam concoctum in quouis genere ſuauius eſt. Ne itaque qui oua ſuppoſiturus, à uenditoribus decipiatur, qui ſæpe ſubuentanea pro fœcundis ignaræ plebeculæ uenditant, fugiat parua, & quorum magnam haberi copiam videt, eligat maiora, eorumque aliquo primò ueſcatur, ut ex dulci ſapore cętera ſeminis participia diuinet. Collectis modò ouis fœcundis, eorum numeri etiam ratio habenda eſt, ſi ueteribus credimus. Quotquot enim de agricultura ſcripſerunt, ferè omnes impari numero ſubijci iubent, idque hodie neſcio quàm uerè mulierculæ noſtræ obſeruant. Nam reuera res non uidetur ſuperſtitione carere, niſi Pythagoræ fortè dogmata ſapere dicamus, qui ſummum bonum in numero impari ponebat. Variant uerò eiuſmodi numerum cùm pro uniuſcuiuſque Gallinæ natura, tum etiam pro diuerſitate temporis anni. Si Gallina fœcunda eſt, Florentinus non plura, quàm uiginti tria ſupponi iubet, pauciora uerò, cùm talis non eſt. Varro, & Plinius negant, plus uiginti quinque oportere incubare, quanuis etiam propter fœcunditatem plura pepererit. Columella primo tempore, id quod eſt menſe Ianuario, non plura quàm quindecim ſubijci vult, Martio nouemdecim, nec pauciora, unum, & uiginti Aprili, & tota æſtate uſque ad calendas Octobris. Sed noſtræ mulieres ſemper ferè non ultra ſeptemdecim, uel nouemdecim glocientibus incubanda exhibent. Eligendum etiam tempus eſt incubationi maximè idoneum: ſiquidem totum anni tempus tale non eſt. Præfertur autem uelut præſtantiſſimum æquinoctium uernum, hoc eſt, à vigeſima quarta die Martij uſque ad nonas Maias: nam quæ poſt illud tempus incubantur, pullos edunt, qui plerunque, quia tardiùs nati, nullam aliam eo anno utilitatem hero, quàm ad menſæ uſum, apportant. Quinimo Columella author eſt, ab æſtiuo ſolſtitio bonam pullationem non haberi, quòd ab eo tempore, etſi facilem educationem habeant, iuſtum tamen non capiant incrementum, probandam itaque æſtiuam educationem. Et Longolius pullos maturos dici poſſe putat primo uere excluſos: ſerotinos uerò qui ſeriùs ęduntur, quos patria lingua autumnales uocari aſſerit, eos ait ſub ueris initio necdũ parere, quemadmodum quos maturos uocat; quamobrem, inquit, non ad pullationem, ſed ad uerũ aluntur. Alibi etiam Columella poſt Octobrem ſuperuacuam incubationis curam eſſe ſcribit, quoniam frigoribus excluſi pulli plerunque intereant. [k] Plinius tamen ad Calendas Nouembris uſq; tempus extendit, & terna dena etiam ſupponi iubet, ſed ab eo die uetat, donec bruma conficiatur: admittit denique hyemalem incubationem, ſed pauciora tunc incubari cupit, non tamen infra nouena. Incubent itaque Gallinæ quoties glociunt, & Gallinarij ſit excluſos frigore pullos loco calidiori enutrire. Porrò & Lunæ ratio habenda eſt in ſuppoſitione. Nam in defectu illius prohibetur; & dum noua eſt, ut Plinius monet, uel ſaltem dum creſcit, hoc eſt, à nouilunio uſque ad decimam quartam diem, laudatur. Oua enim ante nouilunium ſubiecta, Varro, & Plinius non ſuccedere inquiunt, hoc eſt non producere pullos, Florentinus tabeſcere, & corrumpi, eò quòd à plenilunio uſq; ad nouilunium euaneſcant, ut in conchilijs etiam obſeruamus, & è contrario omnia à nouilunio uſque ad plenilunium repleantur, & humectentur. Columella ſemper quidem conſiderari vult, ut luna creſcente ſupponantur, uerùm niſi à decima, poſtquam creuerit, die uſque ad quintamdecimam: idque Palladius comprobat, & Tragus à mulierculis in Germania etiamnum obſeruari ſcribit. Ex huiuſmodi autem ſuppoſitione eam utilitatem dimanare inquit, quòd pulli in creſcente

An fœcunda futura.

Oua quæ abijcienda.

Oua incubata non concutienda, & cur.

[i] *Lib. 2. de generat. c. 3.*

Oua hypenemia ut noſcantur.

Quo numero oua ſupponenda.

Pythagoræ dogma.

Numerus ouorũ cur uarietur.

Tempus incubationi idoneum.

Pulli autũnales quos Germani dicant.

[k] *L. 18. c. 26*

Luna creſcente oua ſupponuntur.

Suppoſitionis modus optimus.

ſcente iterum luna excludantur: & reuera hic incubādi modus ſatis laudari nequit, dignus ut ab omnibus inſtituatur. Hiſce itaque omnibus ſedulò obſeruatis, Gallinas includere oportet, ut tam interdiù quàm noctù, ac in ſumma ſemper incubent, niſi dum cibus potuſq; exhibendus eſt. Id autem fiat manè, & veſperi. *Cùm volumus*, inquit Florentinus, *vt ouis Gallinæ incubent, ſtramen nitidum eſt ſubſternendum, & in eo imponendus ferreus clauus: quòd is videatur vim habere quædam vitium propulſandi.* Erant autem ueteres in ſupponēdis ouis admodum diligentes, ne dicam ſuperſtitioſi, vt ex hoc Columellę cuiuis, ni fallor, conſtet. *Supponendi conſuetudo*, inquit, *tradita eſt ab iis, qui religioſius hæc adminiſtrant, huiuſmodi. Primùm quam ſecretiſſima cubilia eligunt, ne incubantes matrices ab alijs auibus inquietentur: deinde antequàm conſternant ea, diligenter emundāt, paleaſq; quas ſubſtraturi ſunt, ſulphure, & bitumine, atque ardente teda perluſtrant, & expiatas cubilibus injiciunt, ita factis concauatis nidis, ne ab aduolantibus, aut etiam deſilientibus euoluta decidant ona.* Caueat Gallinarius, ne oua multùm manibus moueat Nam venæ, & humores, dum uertuntur facillimè uitiantur, quod vel inde conſtat, quia cùm Gallina in occulto incubat, oua omnia fœcunda fiant: manibus verò hominum tractata plurimùm corrumpantur.[1] Conradus Heresbachius ſibi compertum eſſe tradit, quaſſata clandos produxiſſe pullos. Quare curator, dum ea uertit, cum ſumma dexteritate id facere debet. Debet autem ea neceſſariò uertere ex Varronis, & Columellę præcepto, ut æqualiter concalefiant. Subſtramen ſæpius tollat, & recens aliud ſubijciat, alioqui ex acere uteri pulices oriuntur, & cętera huiuſmodi animalcula, quę Gallinam conquieſcere non patiuntur: ob quam rem oua aut inæqualiter matureſcunt, aut con'eneſcunt. Columella monet, ut cibus iuxta ponatur, ut faturę ſtudioſiùs nidis immorentur, ne ue longiùs euagātes oua refrigerent: quare commodè ſeorſim ab alijs recludentur. Curabit etiam omnino, ſi aliquę nolint a'cendere ultrò, ut ad incubandi munus redeant, coactæ etiam, ſi neceſſitas urgebit, item ſi quę unguibus earum læſa, uel pacta ſunt, oua remoueat. Die vndeuigeſimo animaduertat, an pulli roſtellis oua pertuderint, & auſcultet, an pipiant. Nam ſæpè propter craſſitiem putaminum erumpere nequeunt. Itaque hærentes pullos manu eximito, & matri fouendos ſubijcito, idq; non amplius triduo. Nam quæ poſt illum diem ſilent oua animalibus carent, quare & remouenda ſunt, ne Gallina diutius incubans inani ſpe pullorum detenta, effœta reddatur. Mirabile magnum, quia non planè comprehenditur, inquit, Petrus Gregorius uirtus, & omnipotentia Dei, quia pullus intra oui corticem concluſus, antequam putamen effringat, pipiat ales factus intra concluſus poſt undeuigeſimum diem ab incubitu Gallinæ in oua. Porrò ſupponere etiam Gallinis diuerſi generis uolucrū oua non tam noſtro æuo, quàm apud veteres vſitatum fuit. Nam præterquam quòd Plinius id, alijq; Geoponici tradunt, etiam apud Ciceronem legimus: *Anatum*, inquit, *ona Gallinis ſæpe ſupponimus*. Quomodo verò ea, nec non Anſerina ſubijciantur, ſuo aliquando loco, Deo uolente, docebimus, uti etiam abundè de Phaſiano diximus. Quod ſi verò quis, vel mares, ſiue Gallos, ſine fœmellis, & è contrà fœmellas ſine maribus naſci uelit, id ita præſtabit. Oua eliget oblonga, & faſtigio acuminata, ſi mares volet: ſin fœminas, quæ rotundiora, & parte ſui acutiore obtuſa, orbiculum habent. Ita enim legendum eſt apud Ariſtotelem, ubi ex correctione Alberti contrà ex rotundioribus mares, ex acuminatis fœminas prodire legitur. Et multi ſanè Ariſtotelis veterem textum, ita verè legi ſolere putant, quòd poſteriores Geoponicos in hac determinatione ab illo nihil recedere uideant. Nam Marcellus Virgilius cùm Columellæ, & Ariſtotelis de ſexu ouorum diſcernendo ſententias cōtrarias, ut credebat, recitaſſet: *Eſt ſanè*, inquit, *in natura grauis author Ariſtoteles. Columella tamen villaticam paſtionem ex quotidiana obſeruatione, & experientia docebat: nec noſtrum eſt inter tam graues authores tantas componere lites.* Quaſi verò Columella ab Ariſtotelis ſententia recedat, quod ſanè nequaquam facere quiuis dicturus ſit, qui hæc uerba eius leget. *Cùm quis volet*, inquit, *plurimos mares excludere, longiſſima quæque, & acutiſſima ona ſubjiciet, & rurſum cùm fœminas, quàm rotundiſſima.* Sed prętet Columellam ipſemet Plinius ubique ferè, in animalium natura Ariſtotelis interpres ita ſentit, dum ait. *Fœminas edunt quæ rotunda gignuntur, relinquæ matem.* Hoc idem ſentire videtur[m] Horatius, ubi oua oblonga gratioris ſaporis eſſe ſcribit, inquiens.

Longa quibus facies ouis erit, illa memento
Vt ſucco melioris, & ut magis alba rotundis
Ponere, namq; marem cohibent callosa vitellum.

Contrà Albertus, cùm Auicennam ſcribere aliter uideret, propriam nobis experientiam obtrudere non eſt veritus, ueteremq; Ariſtotelis textum immutauit, utriumq; non ex dictis Philoſophi, ſed ex peruerſa ſcriptura fuiſſe arguit. Verùm quicquid ille dicat, vetus illa lectio

Incubandi leges.

Claui ferrei vſus.

Oua quomodo tractanda.

[1] *L. 4. de re ruſt.*

Curatoris Gallinarij manus.

Subſtramē cur mutandum.

Quomodo cibandę incubantes.

Quando pulli pipiāt

Oua aliarū volucrum Gallinis ſupponi.

Vt Gallinæ ſolæ, uel ſolæ Gallinæ naſcantur.

[m] *L. 2 ſerm.*

la lectio uera est, & genuina Aristotelis, quàm scilicet Horatius, Plinius & Columella, qui, vt dixi, ex proprio periculo tradebat scriptis, comprobarunt. Nec tanti apud me ponderis Auicennæ patrocinium est, vt non potiùs Aristoteli grauissimo in naturæ arcanis autho ri adhærere velim: nec denique me mouet ratio illa, quam, citante Cælio Albertus adducit, nimirum virtutis perfectionem in masculinis ouis æqualiter ambire, extremaq; continere, in fœmininis verò à centro, in quo sit uitalis calor, materiam longiùs abire. Quinimo contrà euenire arbitror. Quis enim non videat in rotundis calorem magis diffundi, in oblõgis ab vna potioriq; parte congloban? Nec est, quòd experientiam eius magni faciamus, eam enim in multis alijs obtrudit, quæ æquè falsa sunt, & minus uerisimilia. Igitur, ut parerga istæc concludamus, sensit Aristoteles, & scripsit ex rotundis progenerari fœminas, ex acuminatis mares. Nunc verò in textu Aristotelis tam Græco, quàm Latino legitur, prout Albertus correxit, vel potiùs corrupit. Vetus verò Aristotelica lectio est illa, quàm uitiatam ille dicit. Cæterùm nunquid modò, ex oblongis mares, ut uetus lectio habet, & ex rotundis fœminæ, vel contrà procreentur, Gallinarius super hoc esset consulendus. Ego priorem lectionem, ut dixi, libenter amplector, gaudeoq; me cùm Aristotele in ea hærere esse, ut ex acutis ouis mares gigni credam, eòq; magis cùm Plinium Aristotelicum, & Columellam omnis villicationis consultissimum comites erroris, si error fuerit, habeam. Mulieres medius fidius nostræ ex acutis mares, & è contrà ex rotundis fœminas procreari asserunt. Omnithologus ex suorum relatione tradit, ouа, ut ex eorum singulis omnibus fœminę generentur subijci oportere, dum Luna plena est, eaq; ad hoc præferri, quæ in plenilunio etiam nata sunt, item ita obseruandam temporis rationem, ut in plenilunio etiam excludantur. Verùm arduum fuerit oua in plenilunio nata, in plenilunio rursus excludere. Nam si illa aliquot diebus reserues, antequam supponas facilè euanescunt, ut in his, & conchilijs etiam fieri paulò antè diximus: sin mox supponas, in plenilunio non excludes. Solent enim uiginti plerunque diebus incubationis tempus absoluere. Excludunt tamen celeriùs, teste Aristotele, æstate, quàm hyeme; æstate nempe duodeuigesimo, (vndeuigesimo habet Plinius) hyeme aliquando vigesimo quinto die. Sed fortè id de locis calidioribus intelligendum est. Nam Albertus hyeme vigesimonono die exire pullos dixit. Discrimen tamen etiam auium est, ut idem Aristoteles author est, quòd aliæ magis fungi officio incubaudi possint. Sunt qui asserant, idq; in libello quodam Germanico manuscripto se legisse Ornithologus prodidit, pullos eo colore nasci, quo oua incubanda tincta fuerint. Alij iubent, vt auiaria, seu caueæ, quibus includuntur, congrediuntur, pariunt, incubant, & excludunt, susq; deq; & ex omni parte albis uelaminibus obtendantur, ut in Phasiani historia etiam diximus. Si quis verò pullos cupiat excludere usu iucundissimos, Palumbum marem cùm Gallina coire curabit, aut Perdicem, uel Phasianum. Cuius coitus modum in Phasiano diximus, & hîc sponte omittimus. Perdices copia libidinis gaudent, & cùm diuersis salacioris generis auibus commiscentur, coeuntq; inter se, & sobolem suscipiunt, vt in Gallinis, unde ex Gallina, & Perdice, & primi fœtus communi generis vtriusq; specie generantur, sed tempore procedente, diuersi ex diuersis prouenientes, demum forma fœminæ instituti euadunt. Hæc ex Aristotele scribit [a] Io. Baptista Porta. Quo loco etiam dicit ex Gallina, & Columbo, si misceantur, pullum procreari commistum ex vtroque. Sit, inquit Columbus iuuenis, Tunc enim temporis feruet in eo ardor coeundi, & seminis superfluitas. Senex enim coire non potest. Omni enim tempore coeunt Columbæ, & fœtant æstate, & hyeme. Erant nobis domi Columbus cælebs, & Gallina uidua: Columbus satis amplo corpore, & salax: Gallina parua, sine nana; unà versabantur, unde tempore veris Columbus Gallinam superuenit, quæ suo tempore oua dedit ab ea incubata excluſa sunt, pullosq; ex vtroque mistos nobis protulit ab vtroque genitore retinentes effigiem. Magnitudo corporis, capitis forma, & rostri erat Columbi, pedes Gallinæ, pluma quã albissima, & crispa, pedes pennis operti, atq; vt Columbus pipiebat, qui maximi nobis fuit oblectamenti, & iucunditatis quiq; non alibi quàm in cubili, aut mulierum sinu quiescebat. Docet item alibi ex Aristotele, quonam modo pullus Gallinaceus quaternis alis nascatur, quaternisq; pedibus. Oua illi, inquit, seligito, quę bina comperies habere boleta, pellicula quadam nõ tenui intercurrante, sed albumina continentia, quæ fœcundiores ferè Gallinæ assolent parere: ex magnitudine cognosces: patetq; iuuentibus Soli exponẽdo, exuperante etiam materia productum, & plurium seminum commixtu, femenq; habeat pullorum glocienti Gallinæ iam supponas excubanda, ut suo insessu foueat ea: elapso iam debito tempore tales excludet fœtus, pedibus, alisq; quaternis, curabis vt commodè educentur. Si autem membrana disterminabitur, gemini discreti pulli generantur, sine vlla superuacua parte. Sic enim & biceps nascetur serpens, & ani-

Vt omnes pulli fœminę nascãtur

Quãdo pulli citius excludantur.

Vt pulli varijcolores nascantur.

Vt pulchri gignantur.

[a] *L. 2. Mag. cap. 14.*

Ex Colũbo & Gallina pullus commixtus.

Pullus Gallinaceus vt quaternis alis prouenìat, & totidẽ pedibus

pens, & animal omne, quod ouo excluditur: ſi tale euenerit, non mediocris erit admirationis, ſæpius enim monſtra in prolificis animalibus, & multiparis, quàm in minus fœcundis, & imperfectioribus animalibus naſcuntur: in alijs verò facilitas generationis præualet: unde in vilioribus animalibus faciliùs monſtra proueniunt, quàm in nobilibus. Hæc itaq; omnia Porta,[k] qui etiã docet, quomodo Gallus, vel capus in mortuę, vel educere pullos Gallinę nolentis locũ ſuccedat. Iubet autem illi oſtendi pullos, & blandè manibus dorſum pertractãdo præberi cibum, ut manibus edere aſſueſcat, & ciur fiat. Mox pectus deplumando urticis perfricari: atq; ita paucis interiectis horis adeo optimè pullos recepturum promittit, & cibũ eis exhibiturum, vt vix vnquam mater Gallina tale fecerit. Verùm ipſemet[l] Ariſtotęles Gallos nõnullos viſos eſſe teſtatur, qui cũ fortè fœmina interijſſet, ipſi officio matris fungerentur, pullos ductando, fouendo, educando, ita ne de cætero, uel cucurire, vel coire appeterent. Et[k] Aelianus Galli laudes proſequens; *Matrice Gallina*, inquit, *extincta, ipſe incubat, & pullos ex ouis excludit, ac tum ſilentio utitur*. Idem etiam teſtatur [l] Plinius, *Narrantur*, inquiens, *& mortua Gallina mariti earum niſi ſuccedentes inuicem, & reliqua fœta more facientes, abſtinentesq; ſe à cantu*. Quæ cùm ita ſint, Gallos aliquando absque hominum opera, Gallinarũ officio functos fuiſſe manifeſtò conſtat. Quod ſi verò nec Gallina nec Gallus excubare ouа uelint, nondum deſperandũ eſt: nam prętereà quod uterque immutari poſſit: poſſunt etiam in primis ab homine perfici, teſte Plinio, qui Liuiam Auguſtã ait ouum in ſinu fouendo excluſiſſe, ut poſtea dicemus, & antè etiam diximus, indeque fortaſſe nuper inuentum eſſe, ut ouа in calido loco impoſita paleis igne modico fouerentur, homine uerſante pariter, ut ſtato tempore illinc erumperet fœtus. Sed uetus Ariſtotelis præceptum eſt, ſi aut tempus ſit bene temperatum, aut locus in quo ouа manent, tepidus, non auium tantùm ouа concoqui ſine parentis incubitu, ſed quadrupedum ouiparorum etiam. Et alibi ita ſcribit: *Incubitu auium ouа excludi natura ratio eſt; non tamen ita ſolum ouа aperiuntur, ſed etiam ſponte in terra, vt in Aegypto obruta fimo pullitiem procreant*. Cuius rei Diodorus Siculus etiam meminit his uerbis: *Quędam ſuo ſtudio adinuenta ſunt, vt qui* (loquitur autem de Aegyptijs) *anes, aut Anſeres nutriunt, praeter earum, quа apud alios homines habentur procreandi nomina, vt in numerum dictu mirabilem auium euadant: non enim ouа incubant anes, ſed ipſi ingenio, & naturali arte educant fœtus*. De eiſdem populis ita [m] Paulus Iouius: *Apud Aegyptios magna copia eſt pullorum Gallinaceorum. Nam apud illos Gallinа ſua ouа non incubant: ſed ea in clibanis, tepore ſenſim adhibito, ita foouentur, vt mirabili arte compendioq; pulli intra pauces dies progignantur, ſimul & educantur, quos illi non numero, ſed menſura venales habent. Modiolum ſtatuunt ſine fundo, quem vt compleuerint, tollunt*. Et Tragus denique, *In Aegypto*, inquit, *circa Alcairum ouа arte excluduntur: clibanum parant cum multis foraminibus, quibus ouа diuerſa, Gallinarum, Anſerum & aliarum auium imponunt, tum ſimo calido integunt clibanum, & ſi opus fuerit, ignem circumque faciunt, ſic ouа ſua quaque tempore maturęſcunt*. Verùm in eo Iouius, & Tragus à Diodoro, & Ariſtotele diſcrepant, quòd hi nulla clibani facta mentione, ouа tantùm ſimo obruta pullitiem procreare dicant: quare dicendum eſſet Aegyptios nunc diuerſo modo, quàm ſolebant olim, pullos excludere, cùm tamen talis excluſio celeriter abſolueretur, ut uel ex hoc colligo, quòd, ut Ariſtoteles pariter teſtis eſt, quidam potator Syracuſis, ouis ſub ſtorea in terra poſitis, tamdiu potaret, donec ouа fœtum ederent. Iam uerò, & cùm in uaſis quibuſdam tepidis eſſent conięcta ſpõte ſua pullos edidiſſe, idem [n] Ariſtoteles author eſt. *Si Gallina non incubet*, inquit Democritus, *hac induſtria complures habebis pullos. Qua die incubanti Gallinа ouа ſubijcis, eadem ſtercus Gallinaceum accipiens, idipſum contere, cribrą, ac denique in vaſa injice ventricoſa, pennas illis Gallinarum circumpone. Poſt hac autem figura recta imposito ouo, ſic ut pars mucronata ſupernè tendat, ac dein rurſus ex eodem fimo tandiu illis inſpergito, donec vndique inducta videantur. At vbi duos, aut tres dies primos ſic intacta eſſe ouа permiſeris, ſingulis poſtea diebus illa conuertito, cauens ne contingantur mutuò, vt videlicet ex aequo incaleſcant. Poſt vigeſimam autem diem, dum ſub Gallina ouа excludi incipiunt, innenies ea, quа in alueis ſunt, circumfracta. Ob quam nimirum cauſam etiam inſcribunt diem, qua ſupponuntur, ne dierum numerus ignoretur. Vigeſima itaque die putamen extrahens, pullos in cophinum conjcito, eos alens delicatiſſimè. Aſciſce etiam Gallinam, quа moderabitur omnia*. Hæc Democritus, Andrea à Lucana interprete, qui Græcam uocem γάστρας uaſa uentricoſa interpretatur: Cornarius uentriculos: Hieronymus Cardanus, qui hunc locũ in libros ſuos de ſubtilitate tranſcripſit, puluinaria, his uerbis: Puluinaria duo reple ſtercore Gallinarum tenuiſſimè trito: inde plumas Gallinarum annecte cõſuendo utrique molles, ac denſas. Ouа uerò capite tenuiore ſuprà extante, colloca ſuper alterum puluinar. Deinde reliquum ſuperpone in loco calido, permitteq; immota duobus diebus: pòſt uerò ad uigeſimam uſque diem, illa ſic uerte, ut undique æqualiter foueantur: inde ſtata

die quæ

[k] *L. 4. Mag. Nat. c. 26.* Vt Gallus, aut capus Gallinę nutrice fungatur.

[l] *L. 9. Hiſt. cap. 49.*

[k] *L. 4. c. 29. L. 10. c. 44.*

Incubatio ubiq; Gallina, aut Gallo. Liuia Auguſta ouũ fouens, & excludens.

Ouа calore loci excludi.

[m] *L. 18. hiſt.*

Potator tãdiu potat, donec ouа excludãtur.

[n] *In Geoponicis.*

die, quæ iuxta uigeſimam primam eſt, pipillantes iam ex ouo ſenſim educito. Ego etſi hoc etiam modo oua excludi poſſe ratio loqui uidetur: uideo tamen aliud ſenſiſſe Democritum, uerbis eius Græcis diligentiùs examinatis, & placet gaſtran uas uentricoſum uertere, ut priùs in tale uas intelligamus fimum inijciendum, tum ſuper fimo imponendas plumas (ut ἐπιβάλλε potiùs quàm περιβαλλε legatur) in plumis oua: poſtremò rurſus fimum addendum donec cõtegantur oua. Sed ut ut eſt,° Porta hoc à ſe diligentiſſimè expertum non ſucceſſiſſe ſcribit, nec quomodo ſuccedere poſſit, ſeſe conijcere poſſe. Hoc etiam addens quod qui clibanum laudant, modum non oſtendant, quo id fieri poſſit. Vnde quæ ipſemet fecit, & ab alijs factitata uidit minutiſſimè demonſtrat. Vt paruo labore, & ſine Gallinis quiuis oua clibano calido excludere poſſit, uas fieri uult ligneum, ualde ſimile dolio, rotundum, cuius diameter tantæ ſit longitudinis, quantum capiat brachium intromittendum, ut oua componere, & conuertere poſſit: altitudo quatuor pedum. Hoc tribus tabulatis intus, in quatuor partes diuidemus. Sit primum ſexquipedale, ſecundum paulò maius pede, tertium pedale, quartum omnium minimum. Habeat unaquęque cellula tabulatis diuiſa ſuum oſtiolum latitudine quantum brachium immitti poſſit, ſuaq; opercula, ut aptè claudi, & reſerari poſſint. Primum, & ſecundum tabulatum ex tenuibus tabellulis, vel uiminibus contexta ſint: tertium ſit æneum, fornicatum, poſtremum ligneum, ſolidumq;. Primùm, & ſecundùm tabulatum in centro foramẽ habeat, latitudinis trium digitorum, per quod æneus canalis, vel ferreus, ſtanno ſublitus, Is ſupra ſecundum tabulatum ad medium pedem ſemper emineat, ſic & in inferiori, ſed in imo patentioris fiat oris ad modum pyramidis, vel infundibuli, ut concinnè calorem, & flammam ſuppoſitæ lucernæ excipere poſſit. In ſecundo tabulato canalis circa ſupremum locum perforatus ſit, ut inde exhalans calor, locum tepidè foueat, & oua ex ſuperiori parte caleſcant, ut Gallinæ faciunt. Super hæc tria tabulata ſpargatur ſcobs lignea, quæ tibi aptiſſimo operi videbitur, Scobs circa dolij latera erectior, in medio minus: in imo, vbi canalis, depreſſior, ut oua ſupra eam incubantia calorem undique à canali prouenientem excipiant. In tertio tabulato, vbi canalis terminatur, ſit circa latera depreſſa, in medio circa canalem altior: ſupra ſcobem linteus extendatur ſubtilis, ſi deturpatur, vt denuo lauari poſſit, & excluſi pulli ſupra illum ambulare poſſint. Singulis tabulatis centena oua accommodentur, plus, minus. Retuſa oui pars infrà, acuta ſurſum vergat. Parietes dolij ſupra ſcobem extantes intra cellulas, & ſuperna pars tabulati, ouillis pellibus contegantur, vt ſuo tepore calorem retineant. Inferiori cellulla ſub infundibulo lucerna accommodetur accenſa, in initio binis ellichnijs, in fine tribus æſtatis tempore, ſed hyeme initio tribus, poſtremò quatuor, aut quinque. Feriat lumen in medio infundibuli, vt per canalem aſcendens calor, æquè cellulas concalfaciat. Locus in quo hoc uas ſteterit, ſit tepidus, & ſolitarius. In inferiori parte, vbi accenſa lucerna non oportet oua accomodare, quia calorem non habet ad oua excludenda aptum. Sed ubi pulli madidi, quam primùm ouis excluduntur, hìc claudantur, ut tepido flammæ calore madorem exiccent: bis, teruè ſingulis diebus animaduertendo, ſi calor remiſſus, tepens, aut intenſus ſit. Quod ita cognoſcemus: ouum è cellula extrahemus, & ſupra oculum ponendo optimè experiemur. Nam ſi offendit, intenſus eſt; ſi inſenſibilis, remiſſus. Intenſus calor excoquit oua, remiſſus irrita facit. Ob id lucernæ lumen addendo, & minuendo exæquatum reddes. Poſt quartum diem, à quo oua fieri cœperint, extrahito è cella, & nulla facta commotione vehementi, ſenſim contra ſplendorem Solis, vel candelæ quiſpiam ſpeculabitur, ſi prolificum ſit ouum, nec ne. Nam ſi fibrarum aliquot, cruentumq; diſcurrere videtur, prolificum eſt, ſi contrà perſpicuum erit, ceu infœcundum reijciendum: irriti loco ſubſtituatur aliud. Fœcunda oportet quotidie ad calorem luminis uertere, atq; circumcirca mouere, vt Gallina ſolet. Nec verendum nobis ne corrumpantur oua, vel ſi ab aliquo ſenſim, & commodè pertractentur. Poſt decimum nonum, vel uigeſimum diem æſtatis tempore, aut vigeſimum quintum, aut vigeſimum octauum hyemis, oua manu capies, ac Soli obuerſa inſpice, vbi pulli roſtrum ſteterit, ibi cruſtam rumpito, & per oui foramen manibus roſtellum capiendo pulli caput foras extrahe, ac ſuo loco repone. Nam ex ſe ipſo foras progreditur, & ouo egreſſum in inferiori cellula, vt diximus, pone, ſed à pauimento lucerna aliquantulum abſit, ne pulli lucis ſplendore allecti, lumen roſtellis feriant, & comburantur. At ſi quæ diximus diligenter operatus fueris, ex trecentis ouis vix decem, aut viginti perdes. Hactenus itaque Io. Bap. Porta. Petrus Creſcentienſis denique ſcribit, in quadam regione homines reperiri, qui furnos ita temperatè calefaciant, ut eorum calor par ſit Gallinæ incubantis, & in furno, ſeu clibano ponere quamplurimos plumas, & mille Gallinacea oua quæ poſt viginti dies naſcantur, ac erumpant. Atq; iſtæc de ijs, quæ ad huiuſce auium generis

° *I. 4. Mag. cap. 26.*

Vas ad excludẽda oua ſine Gallinæ opera.

Fœcundi, & infœcundi oui ſigna.

Pullos in furno excudi.

neris procreationem ſpectabant dicta ſint. Antequam tamen ad reliqua me conferam, pau culos hoſce Politiani verſus ceu epilogi loco, nempe de eiſdem agentes adijciam. Ait autē.

Vocibus interea crebrùm ſingultit acutis
Parturiens conjux, quæ ſcilicet ova ſubinde
Tollit anus, ſignatq; dies, vigilemq; lucernam
Conſulit: & Lunæ creſcentis tempora ſeruans
Vt primùm Gallina glocit, numero impare ſubdit
Verſatisq; diu, ſolers auſcultat, an intus
Pipiat inuolucer pullus, tenerumq; pulſamen
Pertuderit molli roſtro, atque erumpere tentet.

EDVCATIO. VICTVS.

Custos Gallinarū cur fidus esse debeat.

QVAMVIS nulla non mulier Gallinaceum genus ſciat educare: ſunt tamen nonnulla præcepta à diligentiſſimis antiquis Geoponicis præſcripta, quæ illas non tantùm, ſed fortè eruditos etiam latent. Qui itaque fructum ex his auibus percipere volet, fidum in primis aliquem eligat oportet. Niſi enim, qui curam habet Gallinarum, fidem domino ſeruet, nullus ornithonis quæſtus vincet impenſas. Eiuſmodi altor, qui nempè in Gallinariū ſcandit, & oua colligit, & quæ incubantur, manibus uerſat, Gallinarius curator, vel cuſtos rectè dicetur. Cùm verò pulli maiorem quàm adultiores curam requirant, itaque de his prius dicemus: qui iam excluſi ſingulis Gallinarum ſtatim ſubtrahendi ſunt, ſubijciendiq; alij, quę paucioribus incubat, ſed & huius rurſus quæ fouet, oua vel nondum concreta, & formata, alijs quarum oua eiuſdem temporis ſunt, ſuppoſi debent, vt una cùm illis calefacta animentur. Columella ea, qua excluduntur die, ſingulos tollere prohibet, ſed vna die in cubili ſinere iubet cum matre, & aqua ciboq; abſtinere, donec cæteri excludantur, & poſtera die, cùm iam grex fuerit effœtus, hoc modò deponere: Cribro uitiario, vel etiam loliario, quod iam fuerit in vſu, pullos ſuperponi, deinde pulegij furculis fumigari, quoniam ea res, pituitam quæ celerrimè teneros interficit, prohibere videatur. Poſthac caueę iuxta eundem cum matre includendi ſunt, & farre hordaceo cum incocto, uel adoreo farre vino reſperſo modicè alendi. Nam maximè cruditas vitanda eſt, & obhoc tertia die cauea cum matre retinendi ſunt, priusq; quàm emittantur, ad recentem cibum ſinguli tentandi, ne quid habeant in gutture, nam ſi uacua non eſt ingluuies, cruditatem ſignificat; abſtinerique debent, donec concoquant. Dum adhuc teneri ſunt, non eſt permittendum longiùs euagari, ſed circa caueam continendi ſunt, & farina hordacea paſcendi, donec iam robuſtiores euaſerint. Varro quindecim primis diebus mane ſubiecto puluere, ne ſcilicet tenellis roſtris noceat terra dura exhibet polentam, cùm naſturtij ſemine, & aquam prohibet, ne tum deinde in eorum corpore turgeſcat. Dydimus porri folia tenerrima cum caſeo muſteo contuſa illis exhibet. Hordeum verò exactis duobus (ſex vt habet codex Græcus, ſed interpres mendum ſuſpicatur) menſibus offerri iubet. Democritus uermes laudat ex ſtercore aſinino, vel bouino genitos: quare id in capacia vaſa colligi, injiciique vult. Nam decem diebus exactis naſcuntur pullorum nutricationi percommodi. Sunt qui, vt multùm, & citò creſcant, teſtas, è quibus emerſerunt, tunica interiore empta, contritas, cùm ſale, & ouo cocto duro immiſceant, & pullis primi alimenti loco apponant. Verùm noſtræ mulieres tanta diligentia non vtuntur, & ſimul atque omnes excluſi ſunt, mox vel ſaltem poſt biduum ſimul cum matre euagari ſinūt, obuiumq; quiduis exhibent. Audio tamen apud Belgas primis octo, aut decem diebus caueæ matrem includi, ne pulli longiùs abeant, & ſimul cùm illa cibum ſub cauea capiant, habereq; ligneum quoddam uas vix palmum altum, in quo multa, plerunque verò duodecim caua ſunt, & in his aquam pro potu imponi, ne ſi in ea incidant pulli, ſubmergantur. Quot verò pullos vna Gallina educare debeat, cuiuis notum eſt, dum quæque ſuos tantùm conuocet. Quod ſi autem inter incubantes aliæ plura alijs incubent, pulli aliquot ei ſubijci poterunt, quæ pauciores habet: idq; maximè faciendum, dum quæ futura erat nutrix, nota eſt non benè educare. Columella id omnino faciendum eſſe monet, dum mater ſuos, & alienos propter ſimilitudinē dignoſcere non poteſt, nempe prima die. Cauendum item ne plures quàm triginta uni nutrici committantur. Negant enim omnes ferè Geoponici hoc numero ampliorem gregem poſſe ab una nutriri. Sin autem Gallinarum aliqua ſuos deſerat, timeasq; ne ita deſerti

Pulegij uſus.

Cibus. Cruditas vitanda.

Polenta.

Porri ſalia.

Vermes è ſtercore Aſini, vel Bouis.

Vt ciò, & multū creſcant.

Belgę quomodo pullos nutriāt.

Quot pullos vna Gallina educare debeat.

Si Gallina pullos deſerat, quid agendum.

ſerti intereſt,cura,ut Gallus,vel Capus nutricis munere fungatur. Quod quomodo præſta re poſſis,ſuperiori capite ex Io. Baptiſta Porta oſtendi. Gallinam pullos deſerere volentem agnoſces inde,quòd non iam amplius hiſpida ſit,nec alas demittat, glocire deſinat,& cum iis euagari nolit. Atque hęc de pullorum cura dicta ſint. Iam de parentũ educatione aliquid dicendum ſupereſt. Eæ ſi incubent,bis,manè ſcilicet & veſperi cibus offerendus eſt. Vagantium verò non alius cultus eſt,quàm clauſarum,niſi quòd hæ non emittantur, ſed intra ornithonem ter die maiori menſura paſcantur. Nam ſingulis capitibus,Columella teſte,quaterni cyathi diurna cibaria ſunt,cùm terni,vel bini vagis præbeantur. Quid verò exhibendũ paulò pòſt dicemus. Locus,quo conuerſantur,Gallinarium dicitur: Gyb. Longolius officinam cohortalem appellari ait,quòd,vt in noſtris officinis cuncta parantur,quæ in uſum humanum veniunt,ita iſtic oua,& pulli,quæ in cibum. Auiaria verò nominantur, vbi cicures atque omnium auiũ genera ſeparata farciuntur. Hæc auiaria ὀρνιθοβοσκῖα Varroni dicũtur. Vnde fortè haud rectè Calepinus ὀρνιθῶνα Gallinariũ interpretatur. Nam præterquã quòd ea vox,teſte Varrone,in villa paſtionis genus, quale pariter πτερυγῶνας dicunt auiariũ propriè ſignificat: etſi interim minimè negarim,& pro gallinario accipi. Nam Græci cùm omnem auem,vt diximus,tum Gallũ Gallinamuè per excellentiã ὄρνιν & ὀρνίθα nominãt. Grapaldus πέταυρον interpretatur ex Polluce caueam,in qua ſeſe cortis alites cubitum ituræ recipiunt. Ariſtophanes,inquit Pollux, πέταυρον, nominat ἔστι δὲ ἐπαλλὰξ ὄρνιθας ἐγκαθιδρύειν συμβιβάσας. Verùm vt Ornithol. conijcit,non Gallinarium totum πέταυρον nominari poteſt, ſed tabula,uel aſſer,qui Varino dicitur σανὶς,quaſi πετανὸν παρὰ τὸ ἐνδον ἐν αὐτῷ τὰ πετεινά. Sunt verò noſtra gallinaria longè diuerſa ab illis,quæ Columella,Varroq; commendant. Noſtra enim admodum exigua ſunt, & uix quandoq; gregem capiẽtia, cum maximo ſæpe eius detrimento,nam cùm bona pars ſæpe noctu excludatur,animaliũ noxiorum reliquuntur furumq; rapinis. Non mirum itaq; ſi tanta gallinariorum cura veteres inceſſerit, ut illa nobis exactè depinxerint. Iubent itaque,ut,ea parte villę, quæ orientẽ ſpectat, conſtituantur,iuncta ſint fumo,vel Culinæ,ut ad aues perueniat fumus,qui huic generi præcipuè ſalutaris eſt,adeo ut Palladius ſufficere dixerit,ut fumo puluere,& cinere utantur. Vnde etiamnum noſtro quo ſuper furno,vel propè caminũ ſaltem ædificantur. Totius autem officinæ, inquit Columella,tres cõtinuæ extruuntur cellę (ſed fortè pro plurimo gregis numero Nã Varro pro ducentis duas caueas coniunctas conſtituendas monet) quarum perpetua frons orienti ſit obuerſa. In ea deinde fronte exiguus detur omnino aditus mediæ cellæ, quæ ipſa tribus minima eſſe debet in altitudinem,& quoq; verſus pedes ſeptem: in ea ſingulí dextro, læuoq; pariete aditus ad utramq; cellã faciendi ſunt, iuncti parieti,qui eſt intrantibus aduerſus. Huic autem foco applicetur tam longus,ut nec impediat prædictos aditus, & ab eo fumus perueniat ad vtramq; cellam,eaq; lõgitudinis, & altitudinis duodenos pedes habeant, nec plus latitudinis quam media ſublimitas: diuidantur tabulatis quę ſupra ſe quaternos,& infra ſeptenos liberos pedes habeant, quoniam ipſa ſingulos occupant. Vtraque tabulata Gallinis ſeruire debent,& ea paruis ab oriente ſingulis illuminari feneſtellis, quæ & ipſæ matutinum præbeant exitum auibus ad cohortem, nec minus ad veſpertinum introitum, ſed curandum erit,vt ſemper noctibus claudantur, quò tutiùs aues maneant. Intra tabulata maiores feneſtræ aperiantur, & eæ clatris muniantur, ne poſſint noxia irrepere animalia. Sic tamen ut illuſtria ſint loca, quo commodiùs habitent, auiariuſq; ſubinde debet ſpeculari, aut incubantis, aut parturientis fœtus. Nam etiam in ijs locis ita craſſos parietes ædificare conuenit, ut exciſa per ordinem Gallinarum cubilia recipiant: in quibus aut oua edantur, aut excludantur pulli. Hoc enim & ſalubrius, & elegantius eſt, quàm illud quod faciũt, ut palis in parietes vehementer actis, vimineos quaſi ſuper imponant. Sic autem parietibus,ita,ut diximus cauatis,aut quaſi uimineis præponẽda erũt veſtibula,per quæ matrices ad cubilia vel pariendi,vel incubandi cauſa perueniunt. Neq; enim debent ipſis nidis inuolare,ne dũ aſſiliunt,pedibus oua cõfringãt,aſcenſus deinde auibus ad tabulata per vtrãq; datur iũctis parieti modicis aſſerculis, qui paulum formatis gradibus aſperantur,ne ſint aduolantibus lubrici. Sed ab hac cohorte forienſecus prędictis feneſtellis ſcandulæ ſimiliter inungantur, quibus irrepant aues ad requiem nocturnam. Maximè autem curabimus,ut & hæc auiaria, & cætera, de quibus mox dicturi ſumus intrinſecus, & extrinſecus poliantur opere tectorio,ne ad aues feles habeant, aut coluber acceſſum, & æquè noxiæ prohibeantur peſtes. Tabulatis inſiſtere dormiẽtem auem non expedit, ne ſuo lædatur ſtercore,quòd cùm pedibus uncis adhæſit, podagram creat. Ea pernicies vt euitetur,perticę dolantur in quadrum, ne teres ęquitas earum ſuperſilientem volucrem non recipiat; conquadratæ

Gallinę pullos deſerere uolentis ſigna.

Incubantiũ vict° & vagantium.

Quantum cuiq; offerendum.

Locus. Gallinariũ.

Officina cohortalis.

Auiaria.

Ὀρνιθοβοσκεῖον.

Calepini error.

πέταυρον quid.

Noſtra Gallinaria diuerſa eſſe a Gallinarijs veterum.

Fumus Gallinaceo generi amicº.

Gallinarij deſcriptio.

deinde foratis duobus aduerſis parietibus induuntur,ita vt à tabulato pedalis altitudinis, & inter ſe bipedalis latitudinis ſpatio diſtent. Hæc erit cohortalis officinæ diſpoſitio, quam Columellę acceptam ferre debemus,a qua nonnihil diuerſa eſt,quam ponit Varro.Si ducẽ tas,inquit,alere velis,locus ſeptus attribuendus,in quo duę caueę coniunctę magnę cõſtituẽ dæ,quæ ſpectent ad orientem verſus, vtræq; in longitudine circa decem pedes, latitudine dimidio minores,& altitudine paulò humiliores. Vtriuſq; feneſtræ latitudine bipedali, & vno pede altiores,à viminibus factæ raris,ita vt lumen præbeant multum,neq; per eas quicquã ire intrò poſſit,quod nocere poſſit Gallinis.Inter duas oſtium ſit,quà Gallinarius curator earum ire poſſit. In caueis crebrę perticę traiectę ſint, vt omnes ſuſtinere poſſint Gallinas. Cõtra ſingulas perticas in pariete exculpta ſint cubilia earũ.Ante ſit,ut dixi,veſtibulum ſeptum,in quo diurno tempore eſſe poſſint,atq; in puluere volutari.Pręterea ſit cella grãdis in qua curator habitet,ita vt in parietibus circum omnia poſita ſint cubilia Gallinarum aut exculpta,aut affixa firmiter,motus enim,cùm incubant,nocet. Hęc ille, quanuis Florẽtinus non plures,quàm quinquaginta in vno auiario nutriri prohibeat, quòd in anguſto arctatæ labefactentur.Quapropter auiariũ magnum ſit,neceſſe eſt. Columella ducenta capita vnius cuſtodis curam requirere etiam ſcripſit,eamq; ſedulam,ne vel ab hominibus, aut inſidioſis animalibus aliqua diripiantur. Quod verò ad cortem attinet, ea ad meridiem pateat,& ſo li obiecta ſit,quò facilius hyeme aliquem tepore concipiat.Porticus furcis, aſſeribus,& fron de formandi,quæ vel ſcandulis, vel ſi copia ſuppetit,tegulis,vel,ſi facilius,& ſine impenſa pla cuerit,caricibus,aut geniſtis tegendi,ut æſtate caloris ſæuitia temperetur, animaliaq; ceu in vmbra degant.Columella monet,ut puluis ſiccus,& cinis,ubicunq; cohortem porticus, vel tectum protegit,iuxta parietes reponatur,ut ſit,quo aues ſe perfundant. Nam his rebus, inquit plumas,pennasq; emundant,ſi modò credimus Epheſio Heracleto,qui ait,ſues cœno, aues cohortales puluere,uel cinere lauari.Qui itaq; emolumẽti cauſa hocce auiũ genus educare volunt,ædiculam qualem ex Columella,vel ex Varrone deſcripſimus, ædificare poterunt,& quę ſequentur, diligenter obſeruare.Nonnulli,teſte Leõtino,domunculos,& nidos purgant,ipſaſq; aues ſulphure,aſphalto,picea luſtrant, ſed & ferri laminam,ac clauorum capita,atq; lauri ſurculos imponunt nidis, ut quæ ad arcenda prodigia(textus Græcus habet δαιμόνια tempeſtates) omnia magnam uim habere videntur. Sed eiuſmodi remedia, ut diximus nimiam ſedulitatem veterum declarant.Gallorum etiam ratio habenda eſt ut totius Gallinarum numeri ſexta pars mares ſint,ſed id minimè obſeruatur à noſtris Gallinarijs,cùm alioqui haud ab re ab antiquis Geoponicis ea norma tradita ſit. Quoniam ſi plures Gallinæ fuerint,Gallum nimio coitu eneruant.Si ergo fortè euenerit,quod Gallum uel nouiter emeris,vel dono acceperis,eumq; in corte tua eum reliquo grege educare volueris, nõ temerè ſtatim,ac fortuitò ſolutũ dimittes,Sed curabis, ſi alij Galli ibi ſint, ne ab eis fugetur. [a] Aelianus eiuſcemodi Gallum recentem ſpõte fugitiuum ad ſuos familiares,& compaſcales,uteunque procul allatus fuerit,ſe recipere tradit, ideoq; cuſtodia ipſum muniendum,& vinculis occultioribus,quàm quibus apud Homerum Vulcanus irretitur,coercendum,idq; hunc in modum effici, ſi ei fidem adhibes,(nam reuera fabulam ſapit) menſam ſuper qua cibum capere ſoles,in medium cortis ſiſte,& Gallum ter circa ipſam circumferto,atque ita cùm cęteris auibus domeſticis liberum dimittito. Sic enim tanquam vinctus nuſquam aufugiet. Sed Gallus ad ſuos non reuertetur,vt ille ait, niſi à vicinis tuis illum emas, nam tunc propter veterem pellicum amorem facilè domum repetit. Quod verò ad reliquam ὀροβοτροφίαν, ſeu,vt Columella vertit,rationem cohortalem attinet,ea iam in ſolo uictu, & potu conſiſtere uidetur. Victus autem ratio ob duas potiſſimùm cauſas inſtituitur, ut ſcilicet vel oua pariant,& proli incũbant,vel pro hominum futuro paſtu ſaginentur. Sed cùm animantia ſint pamphaga, nihilq; non deuorent, ablumantq; naturæ ſuæ caliditate adiuti, adeo vt non ſolũ pręter omnia ferè granorũ genera,omnium animantium cùm terreſtriũ, tũ aquatiliũ carnibus oblectentur verumetiam nec humanis ſtercoribus, nec ſerpentibus, ſcorpionibus,eiuſmodiq; animalibus,venenatis ſibi temperẽt, quinimo conficiãt ac nonnũ quã arenas,lapilloſq; ingluuie ſua deuoratos,teſte Dioſcoride, diſſoluant:nã cum hos in vẽ triculo aperto tantũ reperire ſit, (vnde & Gallicum vulgus, ut ſcribit [b] Laurẽtius Iobertus Gallus, earũ auiũ uentriculũ perie vocat à petris, quas patria lingua peiras dicunt)nunquã verò in inteſtinis,itaq; non diſſolui tantũ,ſed confici etiã ab illis quiſpiã non ineptè iudicet, quia non priùs deſcendit concluſa ventriculo materia,quã ſit emollita,& in chilũ conuerſa Quinimo auiũ genus,maximè earũ,quæ non ſunt carnuorę,& ſeminibus paſcũtur potiſſimũ, vt Gallinę,uentriculi mẽbranã habet denſiſſimã,in eaq; natiuũ calorẽ valde acrẽ,vt eſt in calybe ignito ob ſubiecti ſoliditatẽ.Atq; vt is calor cõſeruetur,eſt tunicę illi circũdicta ca

Quot capita uni Gallinario cõmittenda.

Cohors qualis aſſe debeat.

Puluis,et cinis cur in corte habẽdi.

Cur plures Galli habẽdi.

Gallus nouitius quo modo tractandus.

[a] *Lib. 16.*

Victus ratio.

[b] *In Apol. pro parad. 7. dec. 2.*

ro multa,denſaq; ac craſſa: ut non ſit mirum aues ſolidiſſima quæq; poſſe conficere. Cùm itaque iam ita omnia deuorent, naturaq; ventriculum largita ſit tam mirificè calidum,iure merito de edacibus,helluonibusq; hominibus ac omnia ſua ligurientibus natũ eſt adagiũ *Gallorum incuſato ventrem*, quod ex Ariſtophane deſumptum videtur: ait enim: Prouerbiũ. [a] *In Veſpis.*

Mihi dixerat uentrem eſſe Gallinacei
Velociter enim concoquit hoc argentulum.

Vt modò partum Gallinarum promoueamus, commodumq; ex ijs nobis percipiamus, cibos conuenientes exhibebimus, cauebimusq; ne deuorent, quæ ſterilitatem inducant. Columella pro optimis cibarijs præberi ſcribit hordeum pinſitum, & uiciam,nec non cicerculam,tum etiam milium, aut panicum: ſed hæc vbi utilitas annonę permittit:ubi uerò ea eſt carior,excreta tritici minutè commodè dari: quòd per ſe id frumentum, etiam quibus locis viliſſimum eſt,nõ utiliter præbeatur.Poſſe etiam lolium decoctum offerri,nec minus furfures modicè à farina excretos: hos verò ſi nihil habeant farris, non eſſe idoneos,nec tantũ appeti. Palladius oua maiora parere tradidit, & ſæpius, ſi hordeum ſemicoctum exhibeatur.Raſis idem facturas promittit Naſturtij ſeminibus tritis, cum furfure, & cum vino ſubactas, ac in cibum oblatis. Item magna oua tibi parient Gallinæ, ſi teſtam Laconicam tuſam furfuribus,& vino admiſceueris,& ſubactam Gallinis obiecerisitem ad eundem effectum rubricam diſſolutam cibo earum admiſcebis. Sunt qui parere nequeuntibus Gallinis Melanthij ſemen, quod vulgò gith vocatur exhibeant. [d] Matthiolus experientia ſeſe compertum habere aſſerit Gallinas,quę hyeme,quo tempore propter algoris ſęuitiam rarò oua parere ſolent, cannabis ſemine ueſcuntur, numeroſiore ouorum partu gaudere, & Braſauola per totã hyemem oua ędere teſtatur.Quod certè inſigni priuilegio fecerint, cùm alioqui,teſte Simeone Sethi, cannabis ſemen in homine genituram inſtar caphuræ exiccet. Sunt qui furfuribus coctis tanta craſſitie, quanta ſunt à Gallina poterunt matura Vrticæ ſemina immiſcent, & ſic per hyemem incaleſcere, & fœcundiores fieri promittunt: aliqui etiam urticas exiccant,manibus atterunt, in futuram hyemem ſeruant, & in aqua pro illarum cibo decoquunt ob eandem ſcilicet cauſam.Sed Braſauola ex ſemine vrticæ idem promittit,quod alij ex cannabis ſemine. Aliqui item uiſcum decoquunt: cuius quidem pabulo fœcunditatem dari cuicunque animali,Plinius alibi author eſt. Creſcentienſis gralegæ, ſiue rutæ caprarię ſemen dicere quędam aſſeuerat, mirabiliter fœcunditatem Gallinarum augere.Contrà uinacea ſterilitatem inducunt.Quę res noſtras mulieres minimè latet,quando prorſus cauent ne toto eo tempore,quo pariunt,ea deguſtent.Vnde Andreas à Lacuna non parum hallucinatus uideri poteſt, γόνιμα quod ex vinaceis acinis cohiberi Florentinus ſcribit,firmitudinem vertens,cùm fęcunditatem transferre debebat:ſed,ut uidetur nominis vicinitate falſus μόνιμα legit. Vetus item hactenus opinio inoleuit fabarum eſum Gallinis ſterilitatem conciliare: inde, vt apparet,nata,quòd [e] Theophraſtus earum putamina radicibus arborum appoſita uitam penitus tollere ſcripſerit: etſi interim nullam Gallinarum mentionem faciat, tantum abeſt, vt earum eſum illis interdicat, vt poſtmodum [f] Clemens [g] Apollonius,Auiçenna,multiq; recentiores fecerunt Cum verò fabas inflare nulli non notum ſit,& inflantia omnia venerem ciere,planè videre nequeo,cur ob dictam cauſam Gallinæ earum eſu abſtinere debeãt Quare etiam eorum ſententiam probare minimè poſſum qui Pythagoreos tradũt fabarum eſum vetaſſe,quoniam comeſæ mulieres infœcundas reddant.Quinimo contra [h] Plutarchus aliam cauſam affert,cur Pythagoras a fabis abſtineri uoluerit,nempe quòd omnia legumina ſpiritũ,& humorem impurũ ingenerẽt in corporibus atque hanc ob cauſam ad venerem incitent.In eadem ſententia [i] Cicero fuiſſe videtur,cùm ſcribit ad hunc modum. *Iubet igitur Plato ſic ad ſomnum proficiſci corporibus affectis, ut nihil ſit, quod errorem animis perturbationemq; adferat. Ex quo etiam Pythagoreis interdictum putatur, ne faba veſcerentur, quòd habeat inflationem magnam in cibis, tranquillitati mentis quærenti vera contrariam.* [k] Hieronymus Merculiaris deniq; medicus noſtri æui longè celeberrimus,mihiq; amiciſſimus non tantùm in eadem mecum opinione eſt, ſed de Theophraſti verbis etiam dubitare videtur,& reuera noſtri agricolæ,ut vberiorem ſegetem faciant, fabam priùs ſeminant, quòd pinguedinem quandam in terra relinquere noſcant, unde ſubſequenti anno frumenti copiam maiorem colligant,tantum abeſt,vt ſterilitatem agris inferre exiſtiment. An verò earũ cortices,ut vult Theophraſtus,arbores extinguant,an nõ compertũ minimè habeo,& penes illum fidem eius relinquo.Eſſet verò ſuper hac re diligẽs, prudẽsq; agricola conſulendus.Ego itaq; fabas Gallinis minimè interdixerim, ſed potiùs laudauerim. Nam & Bauatos audio apud quos fabæ uilis annona eſt, Columbis dare,ut ad venerem alacriores reddantur, & per conſequens citiùs pariant. Vinaceis verò omnino abſtinere iuſſerim,

Quis cibus præſcribendus cõmodi cauſa.

Vt oua maiora,& ſæpius pariãt.

[d] *In com. l. 3. cap. 148. Dioſc.*

Cannabini ſeminis uſus.

Sterilitatẽ cibi inducẽtes.

Andreę à Lacuna error.

An fabę ſterilitatem inducant.

[e] *Lib. 5. de cauſ. Plant. cap. 21.*

[f] *Strom. 3.*

[g] *In Mirab. Hiſt.*

Pythagoras cur a fabis abſtinuerit.

[h] *In Problematib.*

[i] *L. 1. de diuinat.*

[k] *L. 4. Var. lect. cap. 5.*

Fabę cur Columbis dentur.

quòd quanuis tolerabiliter paſcant, ex eorum tamen vſu, rarò pariant, & oua exigua faciant. Sint igitur ipſis cibus poſt autumnum, cùm à partu ceſſant. Quod etiam Columellę præceptum eſt. Eo tempore, inquit, quo parere deſinent aues, id eſt, ab idibus Nouembris pretioſores cibi ſubtrahendi ſunt, & vinacea præbenda, quæ ſatis commodè paſcunt adiectis interdum tritici excrementis. Vitentur herbæ amarę, maximè abſynthium, ſiquidem ex eius eſu oua amariſſima pariunt. Sunt qui ex impura cibaria paſcentibus Gallinis putrida plerunque venenataq; oua naſci velint, & excrementoſa, ſi humanas fęces comederint. Lupinis etiam abſtinere debent ob eandem cauſam, tùm verò quòd ſub oculis grana gignant, ut Creſcentienſis obſeruauit, quæ niſi acu, teſte Palladio, leuiter apertis pelliculis auferantur, oculos extinguunt. Vuæ, quarum alioqui ſapore maximè afficiuntur, propter vinacea prohibentur, quæ ſteriles reddunt, tum etiam, quòd pituitam generent communem huius auium generis peſtem, maximè ſi immaturæ fuerint. Idem incommodum ficus adferunt, quorum eſu non minus gaudent, & perperam Ornithologus aut lectum ab Hermolao, aut malè intellectum hoc Græcum carmen ſuſpicatur,

Herbę amarę uitandę, & cur.
Lupini cur interdicti.
Vuę cur prohibitæ.
Ficus incõmoda.
Ornithologi error.
[1]Coroll. 194

Σῦκα φιλ' ὀρνίθεσσι φυτὸν δ' οὐκ ἐθέλουσιν, id eſt
Ficus amant aues, plantare verò nolunt.

Cùm ceu prouerbialiter recenſeat Gallinaceos amantibus ficus ne ſerito: quaſi verò Barbarus Gallinaceos neget ficus amare. Sed hoc voluit indicare, vt qui eiuſmodi aues lucri cauſa educant, ficus non offerant, quòd, ut dixi, pituitam generent. Vt igitur huic malo obuiam eas, caprificum unà cùm cibo decoctam offeres, atque ita, teſte Columella, ficus faſtidire facies. Item vuarum faſtidium inducit vua labruſca de vepribus immatura lecta. Plinius alibi ſimpliciter cibo incoctam dari iubet, alibi cum farre miſtam. Columella cum farre triticeo minuto coctam eſurientibus obiici vult, polliceturq; eius ſapore offendi ita aues, ut omnem aſpernentur vuam. Sed videndum eſt, num eandem plantam intellexerit, quam Plinius. Hic enim alibi etiam vuę florem id præſtare ſcripſit his uerbis: *Vuæ florem incibis ſi edêre Gallinacei, vuas non attingunt*. Fortaſſis œnantem è Græco vuæ florem tranſtulit. A Dioſcoride quidem memoratur genus uitis ſylueſtris ſterile, quod fructum non profert, ſed florem tantùm, quem œnanthen vocant. Sed Labruſca alioqui fructum fert, at exiguum eumq; prius admodum auſterum, pòſt mellitum, atque dulciſſimum. Cæterùm quæcunq; dabitur eſca per cohortem vagantibus, monet Columella, ut die incipiente, & iam in ueſperam inclinante bis diuidatur, ne ſcilicet mane à cubili latiùs euagentur, & ante crepuſculum veſpertinum propter cibi ſpem tempeſtiuius ad officinam redeant, poſſitq; numerus capitũ ſæpius recognoſci. Nam omne volatile pecus paſtoris cuſtodiam facilè decipit. Quantum autem cuique aui exhibẽdum eſt difficulter exprimi poſſe putem, Palladius tamen duobus hordei cyathis, unam, quæ uaga eſt, Gallinam benè paſci dixit. Qui verò ſaginare eas, & ad menſæ luxum educare volunt, diligentiùs, & maiori impenſa eas nutriunt, ut ea dignam mercedem conſequantur. Quæ res antiquiſſima certè eſt, & quam Deliaci primi exercuiſſe perhibentur, de quibus ita Plinius: *Gallinas ſaginare Deliaci cœpêre: unde peſtis exorta optimas aues, & ſuopte corpore mundas deuorandi. Hoc primum antiquis cœnarum interdictis exceptum inuenio tam lege C. Fannij Cos. X I. annis ante tertium Punicum bellum, ne quid volucrum poneretur præter unam Gallinam, quæ non eſſet altilis. quod deinde caput translatum per omnes leges ambulauit*. Meminit eorundem Cicero: *Vides ne inquiens, ut in prouerbio ſit, ouorum inter ſe ſimilitudo? tamen hoc accepimus, Deli fuiſſe complures ſaluis rebus illis, qui Gallinas alere permultas quæſtus cauſa ſolerent. Hi cùm ouum inſpexerant, quæ id Gallina peperiſſet: dicere ſolebãt Petronio Arbitro Deliaci, Gallinarũ curatores. Molles veteres Deliaci manu reciſi*, id eſt caſtrati, ut Scaliger exponit. Saginantur autem hyeme meliùs, quàm æſtate. Sunt tamen qui aſſerunt Gallinas potiſſimũ pingueſcere, quo tempore arbores florent: maximè, ſi flores depaſcantur: oua verò tunc etiam citò corrumpi ac putreſcere. Locus ad ſaginandum calidiſſimus deligendus, & modici luminis, quòd motus earum, & lux pinguedini inimica ſit, ut Varro tradit, & experientia ſuffragatur: unde & [m] Martialis ganeæ nõ imperitus fuiſſe videri poteſt, cùm non tantùm nobis tradiderit, quo loco ſaginentur, verùm etiam, quo cibo maximè. Ait autem.

Ne ficus, & uuas comedant.
Oenanthe quid.
Cibus quãdo dãdus.
Quantum offerendũ.
Saginatio.
Quo tempore melior pinguescãt.
Locus ad ſaginandũ.
[m] *Lib. 3.*

Paſcitur & dulci facili Gallina farina,
Paſcitur & tenebris, ingenios agula eſt.

Vocat autem dulcem farinam, quæ ex milio fit mulſo lacteue elotam, unde etiam [n] Plinius dicebat: *Inuentumq; diuerticulum eſt in fraude earum Gallinaceos quoque paſcendi lacte madidis cibis, multò ita gratiores approbantur*. Pinguescunt ferè viginti quinque diebus, ſingulæ caueis incluſæ, quæ ab vtraque parte foramina habeant, unum, quo caput alterum, quo caudam exerant, vt ſcilicet cibum capere, & excrementa deponere queant.

Farina dulcis.
[n] *L. 10. c. 50.*
Quot diebus pinguescant.

Pluma

Pluma omnis in capite, ſub alis, atque clunibus detergatur, illic ne pediculos ereet, hîc ne ſtercore naturalia lædantur. Varro ex alis, & cauda pennas euelli iubet. Florentinus extremas, quare & hæc eximi poterunt. Subſternatur mundiſſima palea, vel molle fœnum. Nam ſi durè cubent, non facilè pingueſcunt. At non obeſas tantùm, ſed in cibo etiam longè ſuauiores fore promittunt omnes fermè rei ruſticæ ſcriptores, ſi farina hordea cea recenti aqua mulſa conſperſa exhibeatur. Vnde Columella, poſtquã, vt videtur, ex Varrone, apud quem eadem leges, niſi quòd ſimplicem eam aquam dulcẽ iubet, ſimplici eam aqua conſpergit, & ita offas ex eadem fieri iuſſit, primisq; diebus dari parciùs, donec plus cõcoquere conſueſcant: quòd cruditas uitanda ſit maximè, tantumq; præbendum, quantum digerere poſſint: neq; antè recens exhibenda, quàm tentato gutture apparuerit nihil veteris eſcę remanſiſſe. *Nam illi*, inquit, *qui volunt non ſolùm opimas, ſed etiam teneras aues efficere, mulſa recente aqua prædicti generis farinam conſpergunt, atque infarciunt.* Nonnulli, teſte Varrone, pane triticeo, uino optimo ac odorato madefacto, & aqua prędicta opimant, ita vt viginti diebus pingues reddant, & teneras. Alij, inquit Columella, tribus aquę partibus vnam boni vini miſcent, madefactoq; eodẽ pane obeſant: & hoc modò farctam auem, quę prima Luna (quoniam id quoque cuſtodiendũ eſt) ſaginari cępta, vigeſima pergliſcere tradit. Varro turundis hordeaceis partim admiſtis ex farina hordeacea, aut ſemine lini ex aqua dulci farciri ſcribit, idq; facere iubet uſque ad dies vigintiquinq; tum demiq; pingues fieri. Laudatur a Florentino etiam milium. Et panicum ad Gallinarum Columbarumq; ſaginam potius datur, quàm ad hominum alimentum. Cardanus author eſt, Gallinas ſi pingui lacertæ ſalnitro cyminoq; farinam tritici miſcueris, & hoc cibo eas ſaginaueris, adeo pingueſcere hominesq; qui eis aluntur, ita pinguefieri, vt diſrumpantur.* Io. Iacobus Vveckerus eiuſmodi ſeſe ſecretum ab Hollando quodam accepiſſe tradit, ut Gallinæ pingueſcant. In culina, inquit, facias tibi capſam, pluribus interſtinctam capſulis, ſingulis cum ſuis foraminibus, per quæ capita extrudere foras poſſint Gallinę, cibumq; capere. His itaque capſulis, Gallinæ iuuenes, vel pulli incarcerentur, ſingulę ſingulis: cibusq; ſingulis horis offeratur, parum pro uice potu interdicto. Cibus autem ſit triticum in aqua modicè elixum. Oportet autem capſulas inferius eſſe pertuſas, vt excrementa permeare poſſint ſingulis diebus diligenter auferenda. Cæterùm ultra duas hebdõmadas incluſas Gallinas eſſe non oportet: prę nimia enim pinguedine interirẽt. Hęc ille. Audio etiam apud eoſdem populos inſigniter pingueſcere, & citò, ſi ceruiſia eis in potu apponatur pro aqua, item ſi reliquijs eiuſdem ceruiſiæ paſcantur, ſed & oua ita plura, maioraq; parere. Columella, Plinius, & Florentinus, cùm ad partum promouendum, tùm ad ſaginandum, Cytiſum miro modo cõmedant, eamq; propterea in agro haberi plurimùm referre. Paucę enim regiones ſunt, è quibus non poſſit eiuſmodi arbuſcula haberi. Columella eius folia ieiunis, ſeminaq; maximè probari ait: & alibi etiam non Gallinis tantùm, ſed omni pecudum generi utiliſſimum prædicat, quòd ex eo citò pingueſcat. Plinius Ariſtomachũ viridem cytiſum Gallinis dari iubere ſcribit, aut ſi aruerit, madefactum. Denique Florentinus eius ſemina, & folia arida aqua perfuſa offerri præcipit, quippe quæ non minus quàm viridia eas nutriant. Eiuſmodi Gallinas, quæ hoc modo ſaginabantur, altiles, & farctas vocant, earumque nutritionem ſaginationem. Iam uerò non omnes aptas cenſebant teſte* Plinio, ſed eas tantùm, quæ pinguem in ceruice cutem haberent. Sed quia noſtra ætas Capos potius, quàm Gallinas ſaginet, itaq; eiuſmodi uictus Capis etiam præſcribi poterit, de quibus ſuo loco pòſt fuſiùs dicemus. Quod ſi cibum reſpuant, faſtidiantue, totidem diebus, inquit Varro, minuere oportebit, quot iam farturæ proceſſerint: ita tamen ne tempus omne opimandi quintam, & uigeſimam lunam ſuperueniat. Idem Columella, Cato, & reliqui Geoponici bis die cibum offerunt. Parum tamen refert, ſi pluries dederis: modò id obſerues, ut cruditatem uites, quod præſtabis, ſi cùm iterum cibum oblaturus, gutture examines: ſi enim prior deſcendit, iterum dandus alius, ſi non, nequaquam. Qui itaque ſæpe offerre uolunt, ut Hollandus ille, de quo diximus, faciebat, parum exhibeant, idq; facilis digeſtionis. Quòd verò ad potum attinet: ſi farciantur, Cato meridie tantùm dari præcipit, aquamq; non plus, quàm vnam horam ante ſinendum. Quæ pariunt, & in corte diuagantur, potum tota die poſtulant, iſq; nequaquam negandus, maximè, ſi æſtus fuerit: ſitis enim non aliter ac nobis hiſce auibus nocet. Aqua autem mundiſſima ſit. Nam ſtercoroſa pituitam concitat: quare cohors per quam vagantur, non tam ſtercore, quàm ſuligine careat: quę res cùm diligentiſſimum etiam cuſtodem nimia aſſiduitate ſtercus colligendi torqueret, aquam tamen interim mundiſſimam eſſe oporteat, vaſa in hunc uſum fabricata clauſa habere debebit. Ea autem talia ſint, qualia his uerbis Columella deſcribit. *Sint*, inquit, *qui ans aqua replentur, aut cibo, plumbes canales, quas magis utiles eſſe, quam ligneos, aut fi-*

Vt cibo gratiores fiant

* *L. 8. de ſecretis.*

Secretũ ad pinguefaciẽdas Gallinas.

Citiſus eut commendatur.

Gallinę altiles, et farctę.

* *L. 10. c. 50.*

Gallinę ſaginationi aptæ.

Si cibum faſtidiãt quid agendum.

Quoties dãdus cibus.

Potus.

Sitis auib* nocet.

Aqua qualis eſſe debeat.

Vaſa aquã continentia qualia eſſe debẽt

aue fictiles compertum eſt. Hi ſuperpoſitis operculis clauduntur, & à lateribus ſuper medium partem altitudinis per ſpatia palmaria modicis forantur cauis, ita vt animum capita poſſint admittere: Nam niſi operculis muniantur, quantulumcunque aquæ, uel ciborum ineſt, pedibus euertitur. Sunt qui à ſuperiore parte foramina ipſis operculis imponant, quod fieri non oportet, nam ſuperfluens anis prolauit uentris cibos, & aquam conſpurcat. Eiuſmodi uaſa in Hollandia, ſed fictilia, propter minorem impenſam paſſim, cùm in agris ab agricolis, tum in urbibus fiũt, vt audio, ſed aquam tantùm, non autem cibum imponunt, uaſaq; ſingulis hebdõmatibus ad minus ſemel ſetaceo quodam inſtrumento, quod indigete ſermone ab officio de vuaſſer appellant, quaſi lauatorem dicas, abſtergunt, ne aqua intus fundo, marginibusq; adhærens putreſcat; verùm non in Gallinaceo genere tantùm, ſed in Columbaceo etiam, atque ab hoc nomen obtinere, dici autem Duuepotten, id eſt, uaſa Columbacea. Cæterùm cùm uino aſpergi cibum ante ex veteribus ruſticæ artis ſcriptores dixerint, agricolas in primis monitos uelim, ut à vino, aut eius fæcum vapore collecto ui ignis liquore abſtineant. Is enim Gallinis peſtifer, lethalisq; exiſtimatur, uti etiam ius è carne ſalſa.

Duuepotten.

NATVRA. MORES. INGENIVM.

GALLINAE teſte Ariſtotele, ut reliquæ aues non alţiuolæ, puluerատrices ſunt. Impendiò autem puluere gaudent. Vnde dicebat Epheſius Heraclitus cœno ſues lętari, velut cohortales aues puluere, aut cinere. Id ueró triplicem maximè ob cauſam faciunt, ut ſcilicet ita ſeſe volutando uelut quodammodo ſcabant, plumas, pinnasque emendent, & pulices excutiant. Quæ omnia alio modo ſe præſtare non poſſe optimè norunt natura docente. Cuius ductu etiam quietum ad pariendum requirunt locum, & cubilia ſibi nidosq; conſtruunt, eosq; quàm poſſunt molliſſimè ſubſternunt, quaſi non ignorent oua aliàs facilè collidenda in, ſi ea in duriori loco ponerent. Sed in eo non tam ingenij ſui acumen produnt, quàm cùm iam pullos excluſerunt, quos ita tueri norunt, ut & pennis foueant, ne ab ambiente frigore, vel calore lędantur. Hos tanto proſequuntur amore, ut ſi noxium quod piam animal, vt pote vel Miluum, vel muſtelam, uel maius etiam aliud eis inſidiari viderint, uel aliquatenus cognouerint, receptis eis primùm ſub alarum umbra, ſeu tegumento ſeſe acerrimas tutrices opponant cum maximo clamore hoſtibus pauorem incutientes, roſtroq; alis ſeſe defendentes, adeo ut propriam mortem potiùs obire in pullorum tutelam, quàm illis hoſtibus relictis fuga ſalutem quærere malint. Qua in re egregium nobis ſpecimen exemplarq; filios amandi præbent, tum etiam quando dum illos paſcunt, & cibos ſubinde collectos ore porrigunt ſe ſuamq; famem negligant. Quem amorem [b] Homerus ſub Achillis perſona olim deſcripſit. Hic enim ſuos, quos pro Græcis ſubierat labores, & pericula prę nimia in eos beneuolentia conferens matricis auis (Gallinæ nimirum per excellentiam) in pullos affectui, ita apud illum loquitur.

[a] *L. 9. Hiſt. cap. 49.* Cur ſeſe puluerent.

Gallinarũ erga pullos amor.

[b] *Iliad. 1.* Achilles Gallinis cõparatus.

Ὡς δ' ὅτε μητὴρ ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρησι
Μάζαν ἐπιπτίλοις λαβοῦσ', ἀτὰρ αὐτὴ ἀπείλει αὐτῇ.
Sicut autem auis implumibus pullis affert
Eſcam poſtquam acquiſierit, malè autem eſt ei ipſi.

Citat hæc verba alibi [c] Plutarchus, vbi hæc eius verba leguntur *Ὅτι δ' Ὁμηρικὴ ὄρνις τὴν ἑαυτῆς τρέφει λιμῷ τὰ ἔγγονα καὶ τῷ τροφίμῳ τῆς γαστρὸς ἀπτομένῳ, ἀπωκρατῆ καὶ πιέζει τῷ στόματι μὴ λάθῃ καταπιοῦσα.* Gybertus Longolius ſic uertit. Homerica auis ſua fame paruulos natos paſcit, & nutrimentum quod ventri ſuo deſtinauerat, ore retinet, ne eo in ventrem delapſo in obliuionem ipſa adducatur. Sed lector, inquit Ornithologus, conſiderabit, an ſic potiùs reddi debeant verba poſteriora. Ventris ſui alimentum ore tenens, abſtinet tamen, & ne fortè nolens etiam diglutiat mordicùs premit. Vt vt eſt, uerba illa flagrantiſſimum Gallinæ erga pignora amorem teſtantur: de quo alibi idem [d] Plutarchus: *Quid verò Gallina*, inquit, *quas obſeruare noſtris oculis quotidie domi conſpicamur, quanta cura, & ſedulitate pullos cuſtodiunt, & gubernant? Alijs alas, quas ſubeant, remittunt; alijs dorſum, vt ſcandant, reclinant: neque vlla pars corporis eſt, qua non foueare illos, ſi poſſent, cupiant: neque id ſine gaudio, & alacritate, quod & vocis ſono teſtari videntur. Canes, & angues* (Ornithologus *κίρκους*, & *δράκοντας* pro *αὐτὰς*, & *δράκοντάς*; vt vulgaris lectio habet fortè legendum, ſummo iudicio conijcit. Canes enim parum expauescunt Gallinæ; Circos reliquoſq; Accipitres maximè)

[c] *L. de amor parent. erga liberos.*

[d] *Eodem lib. paulò pòſt.*

ximè) *cùm de se agitur, soliſq; ſibi metuunt, fugiunt, tum quidem. Si verò pullorum agmini ab his periculum verentur, vindicare illud ab iniuria nituntur, & ſuprà quam vires patiuntur, ſæpè dimicant. Enim verò huiuſmodi affectiones opinabimur illis animalibus ingeneraſſe naturam, de Gallinarum, Canum, Vrſarum propagatione ſolicitam, non nobis hoc modo pudorem voluiſſe incutere? Nimirum reputantes iſta naturam ſequentibus exemplorum loco eſſe, duris autem ſuam exprobare inhumanitatem, propter quos ſola hominis incuſatur natura, quod amorem gratuitum non ferat, neque niſi vtilitatis cauſa diligere norit.* Haud minor etiam profectò Galli erga totam Gallinaceam familiam amor eſt, ipſeq; nobis ueri, optimiq; patrisfamilias exemplar eſt. Is enim non vigilem tantùm ſeſe ſuorum in primis præbet cuſtodem, & manè, dum tempus eſt, ad quotidianum inuitat laborem, ſed ipſe primus exilit non tam voce, quàm reapſe quid faciendum ſit oſtendens, ipſe omnia verrit, omnia explorat, omnia diſpicit, & ſimulatq; aliquid eſcæ nactus eſt, Gallinas, & pullos ad paſcendum conuocat, interim ceu pater quidam, & ſympoſiarchus excelſus adſtat, & ad epulandum inuitat, hoc vnum ſemper curæ habens, ut ſuis ſit, quod edant. Interea ipſe diſquirit, ecquid in proximo reperiat, quo reperto, rurſus ſuam familiam citat alta voce. Accurrunt ilico. Ille ſublimen ſe gerens, & vndique circumſpiciens, ecquid hoſtile vſquam appareat, totam cohortem circumit, & obiter granum aliquando vnum ſibi ſumit, non citra inuitationem, vt ſe ſui ſequantur. Vnde apud Auſonium prouerbialiter legitur, *Gallinaceus Eucleonis*, in eum qui omnia ſolet diligentiſſimè perſcrutari, & inueſtigare, ne puluiſculo quidem relicto, donec id inuenerit, quod exquiſita cura conquiſierat. Gallus verò tum ideo quoque amorem, beniuolentiamque ſuam illam manifeſtat, dum ſe doloris, quo coniuges ſuas affici credit, conſortem cantu longè alio, quàm cucuritu, ſed Gallinarum cantui ſimillimo atteſtatur. Meminit eius [c] Oppianus his verbis: *Galli partus Gallinarum leuare, & doloris participatione ſolari videntur, dum placida, & exili voce eis accinunt:* diſtentiens in eo ab Ariſtotele, quem Gallinas abſque dolore parere, authorem eſſe ſuprà diximus. Vnde item [f] Porphyrium falſum ita ſcripſiſſe dicendum eſt: *Maritus etiam inter bruta partus dolores intelligit, & plurimi ex eis, parientibus faminis condolent, ut Gallinacei: quidam etiam excubando iuuant, vt Columbi.* Verùm viſus eſt aliquando Gallus, teſte Ariſtotele, mortua Gallina, eius munus obire, hoc eſt, vel incubare ouà, vel iam natos pullos educare, inſigni ſanè beneuolentiæ ſigno. Quid verò de ingenio eius dicemus, quo certè plurimùm valere quiuis meritò dixerit, qui perſpectam huius auis naturam habuerit. *Proximè gloriam ſentiunt*, inquit [g] Plinius, *& hi noſtri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; ſomno natura genuit. Nonnulli idem, & ternas diſtinguunt horas interdiu cantu. Cum Sole eunt cubitum quartaq; caſtrenſi vigilia ad curas laboremque reuocant. Nec Solis ortum incantis ſinunt obrepere, diemq; venientem nunciant cantu, ipſum verò cantum plauſu lateruum. Imperitant ſuo generi & regnum, in quacunque ſunt domo, exercent. Dimicatione paritur hoc quoque inter ipſos, velut ideo tela agnata cruribus ſuis intelligentes.* [h] Aelianus etiam non Solis tantùm, ſed Lunæ etiam ortu lætari Gallinaceos ſcribit, vbi ait: *Gallinaceum exoriente Luna, quaſi diuino quodam ſpiritu afflatum bacchari, atque exultare ferunt. Orientem autem Solem nunquam ipſum fallit, tum vehementiſſima voce contendens, ſe met magis, magiſq; cantando vincere conatur.* Res item ſumma admiratione digna eſt, Gallum tum ſilentio uti, & pulchellam illam ſuam uocem, cucuritum inquam, celare noſſe, cùm mortua Gallina coniuge ſua, ipſe eius officio fungens oua incubat, quòd id mulierem decere, & parum virile eſſe non ignoret, ut idem Aelianus memoriæ prodidit. Illud præterea ingenio harum auium aſcribendum eſt, quòd cùm ſeſe copia ſanguinis immoderati aggrauari ſentiunt, vnguibus criſtas tam diu ſcalpant, donec illato vulnere ſanguinis fluxum proliciant, atque ita ab imminentibus malis ſibi ipſis medici liberent. [i] Plinius ſimiliter herbam, quæ vocatur helxine agnoſcere eos tradit, eaque ſele dũ indigent remedio, purgare. Haud ab re igitur D. Iob quærebat; *Quis dedit Gallo intelligentiam?* Verùm iſtæc intelligentia non rerum diuinarum cognitio eſt, vt quiſpiam ex Plinij uerbis, quæ paulò antè adduximus, qui nimirum ſidera noſſe, &c. dixit, arguere poſſit, ſed naturalis, quæ tamen nec ipſa cum deliberatione conſtet. Quomodo etiam cum ſumma induſtria terram unguibus ſcalpendo victum quærit. Hoc ſcalpurire Plautus dixit de tepulta olla loquens: *Vbi erat hæc* (olla) *defoſſa cæpit ibi ſcalpurire vngulis circumcirca:* veteres etiam ruſpari, atque hinc eo verbo pro ſedulò perſcrutari vtuntur: unde alibi idem ait: *Corruſpare tua conſilia in pectore.* [k] Alibi denique facetiſſimè eiuſmodi ruſpationi ſcriptionem amaſiæ Callidori comparauit, quia nimirum difficulter ob malè formatas literas legi poterat: ait autem.

An obſecro Hercle habent quoque Gallinæ manus?
Nam has quidem Gallina ſcripſit.

Galli amor erga familiam. Diligentia.

[c] *In Ixeutic.*

[f] *Lib. de abſtinent. ab anim.*

Gallus pullos educare vſus. Ingenium Galli.

[g] *Lib. 10. c. 21*

[h] *Lib. 4. de Animal. c. 29.* Luna etiã exoriente lætari Gallos.

Gallinaceũ genus quo modo ſeſe à plethora liberet.

[i] *Lib. 8. c. 27.* Helxine herba Gallinaceis nota.

[k] *In Pſeud.*

Quorum

Hennefera pſel. Gallinarũ ruſpatio.

Quorum uerborum ſenſum, atque uim, nemo, quod ſciam, omnium quotquot in Plautum commentati ſunt, hactenus aſſequutus eſt. Audio autem apud Hollandos eiuſmodi loquendi modum frequentiſſimum eſſe, ut uidelicet ſcriptionem parum legibilem Hennefcrapſel, hoc eſt, Gallinarum ruſpationem vocent. Hetruſci pro ruſpare dicunt ſparnazzare, & metaphoricè vtuntur in prodigos ſua abijcientes inutiliter.

MAGNANIMITAS. PVGNA.

[a] *In Ixeut.*

LEAVS item Gallo maxima in animo pluſquam regio, adeo ut [a] Oppianus auium omnium pugnaciſſimum uocare non ſit ueritus: cuius nimirum tam excelſus animus eſt, tanta animi conſtantia, vt non uitæ, quæ omnibus animalibus cariſſima eſt, pericula tantùm ſubire, ſed perdere etiam eam malit, quàm alterius imperium, iugumque uel ad unicum tantummodò temporis momentum pati. Sciuit hoc Themiſtocles, ſciuerũt maiores noſtri, qui anniuerſarijs ſolennibuſq; Gallorum pugnis ſolemni ritu inſtitutis perpetuos nos eſſe uoluerunt Gallorum imitatores. Aiunt uerò non Leonem modò ad eorum cantum, ſed baſiliſcum etiam expaueſcere: quod an uerum ſit, ut parui refert, ita certum eſt nullum animal maiori animo, & excelſiori vel caput criſtatum, & caudam erectam ſalcatamq; gerere, uel certamen inire, in quo frequenter antè moritur, quàm aduerſario cedat. Quare iuremerito Marti bellorum, pugnarumque Deo ſacer habitus fuerit, & prouerbialiter Ἄρεως ὄρτυξ, hoc eſt, *Martis pullus* uocatur: quaſi ad bella, pugnaſq; magnoperè propenſus. Verùm non in pugna tantùm animoſitas maxima eius eluceſcit, ſed in coitu etiam: à quo (taceo modò, quòd ſalaciſſimus ſit, & unus multis uxoribus ſatisfaciens) cùm omne animal triſtari ſoleat, ſolus ipſe exhilareſcit, & cantu alacritatem ſpiritus atteſtatur: & Plato author eſt, Gallum degenerem ignauumq; antequam uicerit, canere. Nec ferè ob aliam cauſam, quàm propter uxorem pugnam init, ueritus ne alius amplexus earum illi clam ſuffuretur: unde ſcribit Athenæus Gallinaceum alteri mari cum Gallina coitum abſque pugna non permittere: quare Alberto neutiquam crediderim, Gallos ſcribenti, ſi multi ſint, nimio coitu Gallinas enecare. Haud tamen interim inficias iuerim eas à diuerſis Gallis iniri: nam id furtim fieri putauerim: ſimul uerò degere, uel ſaltem ſimul cum Gallinis coire, quod ille ſupponit, nunquam crediderim: quinimo illud ego ex inſpectione didici Gallum unicum ſemper in uno loco imperium habere, & in alios, ſi fortè clam, ut dixi, cum uxorum ſuarum aliqua coierint, uel coire tentauerint, acriter animaduertere: unde item adagium extat ſatis triuiale, *Gallus in ſuo ſterquilinio plurimùm poteſt*, quod ſcriptum eſt in ludicro Senecæ: uidetur autem innuere quemlibet in alieno ſolo timidiorem eſſe, & in ſuo regno ferociorem, & animoſiorem. In quo pariter ſenſu & illud notum eſt: *Domi pugnans more Galli* in illos, qui domi rixantur, quum foris ſint placidiſſimis moribus: unde dicebat [b] Plinius: *Imperitant ſuo generi, & regnum in quacunque domo ſunt, exercent. Dimicatione pariter hoc quoque inter ipſos velut ideo tela agnata cruribus ſuis intelligentes, nec finis ſæpe niſi morientibus.* Quod uerò ait ſapientiſſimus uirorũ Salamon: *Gallus ambulans inter Gallinas latus*: id pariter Eucherius imperij ſignificationem eſſe dicit. Hoc item ceu magnificentiam, animiq; celſitudinem arguit, quod nunquam ſui ineundi copiam faciat abſque atrociſſimo certamine, ut [c] Athenæus author eſt. Denique & illud quod idem author ibidem teſtatum reliquit, & quotidiana experientia comprobat, quod ſcilicet quaſcunque ædium fores ingreſſurus, criſtam ſubmittat. Quod ab Aeliano fortaſſis mutuatus [d] Athenæus fuerit, quia ita ſcribit: Illud item in eo mirificum, cùm limen intrat, tametſi ſuperum altiſſimum exiſtit, is tamen ſeſe inclinat: quod quidem ipſum ſuperbia inductus facere uidetur, ne ſcilicet criſta uſpiam offendatur. His, ſi placet, adde, quòd pro caris uxoribus, pignoribuſq; ſuis aduerſus ſerpentes, Miluos, muſtelas, & eiuſcemodi feras alias, uiriliter decertet, & nos ad ſimile certamen, ubi ſeſe occaſio offerat, inuitet. Hieronymus [e] Cardanus Gallum ideo decantatiſſimo illi parricidarum culeo, unà cum ſerpente, cane, & ſimia inſeri à Romanis exiſtimabat, quòd ſuperbiſſimus ſit, uel ob gentis ſimilitudinem: quod ipſum [f] Scaliger ex inſcitia hiſtoriarum credidiſſe tradit, quoniam Gallis nondum notis illa lex ſcripta fuiſſet: ſed nec hic rem acu tetigit. Quomodo enim Gallum includere potuêre Romani nondum notum? Quare ego pòſt ſuo loco ueram, ni fallor, eius rationem aſſignabo. Quod uerò ad pugnam Gallorum attinet, ad quam uel imago eorum in ſpeculo tantùm conſpecta eos inuitat, teſte Athenæo, ea ſingulari non caret artificio. Dum enim pugnant, naturæ ductu terram feriunt, & plumas circum

Solennes Gallorũ pugnæ cur inſtitutæ.

Leo, & Baſiliſcus Gallum expaueſcunt.

Gallus cur Marti dicatus.

Gall' à coitu cantat.

Quare pro Gallinis pugnet.

Gall' adulterũ punit.

[b] *L. 10. c. 21*

Gallus ſtuprũ ſui non admittit.

[c] *Lib. 9.*

Gallus domũ intrans criſtam ſubmittit.

[d] *L. 4. c. 29. de Animal.*

[e] *Lib. 19. de ſubtil.*

[f] *Exerc. 240*

Gallorũ pugna deſcripta.

mas circum collum erigunt, pennaſq; caudæ, quantum poſſunt, ſurſum, atque dorſum uibrant, aſſilientes interim, quò magis calcaribus ſuis, quæ ob id ceu tela in cruribus agnata, teſte Plinio, agnoſcunt, hoſtem feriant: unde legas apud antiquiſſimum Lucilium hos uel uerſus, uel uerſuum fragmenta.

Gallinaceus cùm victor ſe Gallus honeſtè
Suſtulit in digitos, primoreſq; erexit ungues.

Vbi, teſte Nonio, primores ungues pro anterioribus dixit: quod non putem, cùm non ijs unguibus, ſed calcaribus dimicent, quæ etſi in poſterioribus tibiarum partibus ferè ſita ſint, inter inſiliendum tamen, cùm ſcilicet aduerſarios feriunt, ijs ita uti norunt, ac ſi ad anteriora locata forent. Ab eiuſmodi certamine uulgare extat adagium: *Gallus inſilit*, in eum, qui ſemel uictus redintegrat certamen: quod ſanè ſæuiſſimum conſpicitur: unde dicebat [g] D. Auguſtinus: *Cùm ecce ante fores aduertimus Gallos Gallinaceos ineuntes pugnam nimis acrem.* Et paulò pòſt pugnam ita deſcribit: *Vt in eiuſdem ipſis Gallis erat videre intenta proiectius capita, inflatas comas, vehementes ictus, cautiſſimas euitationes, & in omni motu animalium rationis expertium nihil non decorum: quippe alia ratione deſuper omnia moderante: poſtremò legem ipſam victoris, ſuperbum cantum, & membra in unum quaſi orbem collecta, velut in faſtum dominationis.* Sed doctiſſimè idem certamen hiſce uerſibus quàm breuiter Angelus [h] Politianus complexus eſt:

[g] *Ter. 1 lib. 1. de ordine.*

[h] *In ruſtica.*

Et regnum ſibi Marte parant, quippe obuia roſtris
Roſtra ferunt, crebriſq; acuunt aſſaltibus iras.
Igneſcunt animis, & calcem calce repulſant
Infeſto, aduerſumq; affligunt pectore pectus.
Victor ouans, cantu palmam teſtatur, & hoſti
Inſultans victo, pauidum pede calcat iniquo.
Ille ſilet, latebraſq; petit, dominumq; ſuperbum
Ferre gemit: comes it merito plebs cætera regi.

Quanquam etenim Gallus animal natura pugnax eſt, ac magnanimum, ut diximus, ubi tamen ſe ſentit imparem in conflictu, mirè deiectus, ac ſupplex profugit, ſeſeq; occultat pudore ſuffuſus, riſum ſpectatoribus mouens. Ita apud Theocritum Amyntas Pollucem ad certamen prouocans. Tuus, inquit, ego, tu meus (nimirum uictus) uocabere, quia *φοινικολόφων*, id eſt, alitum rubricriſtatarũ talia ſunt certamina. *Signum autem victi*, inquit D. [i] Auguſtinus, *elatas à cervice pennulas, & in voce, atque motu deforme, totum & eo ipſo naturæ legibus, neſcio quo concinnum, & pulchrum.* Idem ſcribunt [k] Plinius, & [l] Aelianus: quorum hic: *Quod ſi*, inquit, *palma contingit, ſtatim in victoria canunt, ſeſe ipſi principes teſtantur. Victus occultatur ſilens, agrèq; ferentium patitur, & plebs tamen æquè ſuperba graditur, arduæ cervice, crinitis celſa. Cælumq; ſola volucrum aſpicit, crebrò in ſublime caudam quoque falcatam erigens.* Ille uerò clariùs: *Quod ſi*, inquit, *cum altero pugnans vincatur, idcirco non canit, quòd ex illa mala pugna ſpiritus fractis illi vocem ſupprimant. Cuius offenſionis verecundia confuſus in primam quamque latebram ſeſe occultat. Sed ſi ex certamine victoriam reportárit, tum oculorum eminentia, tum cervice erecta ſimul, & cantus contentione inſolenter effertur, & triumphantis ſimilis eſt.* Hallucinatur igitur alibi Ariſtophanis interpres, quando à Gallo uicto uictorem inſectari ſcribit. Fugere autem uictum ipſum Ariſtophanem minimè latuiſſe, ex prouerbiali iſtoc, quod [m] alibi protulit, dicto, eſt manifeſtum Πτίλαι Φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ, id eſt, *horret Phrynichus, ſicut Gallus.* Fuit autem hic Phrynichus Melanthæ filius, Atheniẽſis tragœdiarum ſcriptor, quem Athenienſes mille drachmis mulctarunt, quòd Mileſiorum excidium tragœdia complexus eſſet. Meminit eiuſdem adagij [n] Plutarchus, qui cùm antea fuiſſet ferox, & inſolens ex Socratis familiaritate, cuius ſingularem integritatem ſuſpiciebat, cœpit eſſe manſuetus ac modeſtus. Citat autem hunc ſenarium è quopiam poëta.

[i] *Loco citato*

[k] *L. 10. c. 20.*

[l] *L. 4. c. 29.*

[m] *In Veſpis.* Phrynicus quis.

[n] *In Alcib.*

Ἔπτηξ' ἀλέκτωρ ὡς, κλίνας πτέρυγε, id eſt,
Pauidus refugit more Gallinacei
Cùm victus alas ille ſubmittit ſuas.

Vſurpatur verò id adagium in male affectum, & commotum, aut etiam pauitantem. πτήσσω enim Græcis fugitare ſignificat, atque expaueſcere. Peculialiter autem de auibus dicitur. Similiter *ſuperatus es à Gallo quopiam*: iocus prouerbialis dicitur in ſeruos, qui dominos à tergo ſequuntur, ſupplices videlicet, & abiecti, cuiuſmodi nimirum ſolent eſſe Galli ſuperati in pugna. Non tamen animoſitate uincuntur hæ alites, ſed uiribus, & eleganter antiquiſſimus Ion poëta Tragicus his uerſibus oſtendit.

Nec iam corpore, utroque, & ocello
Ictibus obtuſo ille faciſcit,

Nec iam

Robore ſed labente gemiſcit
Et vinus ſeruire recuſat.

Quod poſtremum, etſi non vſque adeo ſemper verum ſit, niſi viribus tamen uictum cedere certum eſt: contrà fit in pleriſque alijs animalibus, quorum ferè ſemper alia alijs ante initam pugnam ſua ſponte cedunt. Quod intelligens Miltiades Athenienſium imperator, cùm Rex Perſarum excito Aſiæ robore tam multa millia traieciſſet in Europam, quaſi ad primum clamorem oppreſſurus Græciam, conuocatis in Panatheniacum conuentum ſocijs pugnantes oſtendit has alites, vt Philo Iudæus ſcriptum reliquit, ratus hoc ſpectaculum maiorem vim habiturum, ad promouendum eorum animos, quàm orationem. Nec eum fefellit ſua opinio. Spectata enim, inquit Philo, in brutis patientia, pertinaciq; contentione uſque ad necem pugnantibus inuicto pectore, correptis armis eam expeditionem ſuſceperunt, quaſi bellaturi cum ingenti ſtrage hoſtium, contemptis mortibus, & vulneribus, vt ſaltem inſepelirentur libero ſolo patriæ. Nihil enim ad rem gnauiter gerendam excitat, ac deteriorum victoria maior, quàm ſperari poterat. Tradit item Diogenes Laërtius, Socratem Iphicrati duci animos adieciſſe, cùm ei oſtendiſſet Gallos Gallinaceos tonſoris Midæ aduerſus eos, qui erant Calliæ, pennis, ac roſtro dimicantes. Quam utilitatem agnouit & * Chryſippus, dum Gallorum æmulatione inijci nobis ad fortitudinem ſtimulos, & ſubijci calcaria prodidit. Quinimo fuiſſe apud antiquos hiſtoria docet, qui Gallos ad certamen inſtituerent, quos Columella auium laniſtas vocauit. [z] Plinius author eſt Pergami Gallorum ſpectaculum velut gladiatorum quotannis ędi. Apud Tarnaſaros Indiæ populos, nobiliores pugna eorum, ad quam tantummodo eos nutriunt, non oblectantur tantùm, ſed centum etiam aureos deponũt, quos ille, cuius Gallus in certamine ſuperior euaſit, domum victor reportat. Aiũt uerò qui eas regiones peragrârunt, Gallorum eorum certamen quinque quandoque horas durare, & victum victori niſi morte cedere quàm ſæpiſſimè. Idem certamen colunt Iauæ inſulæ incolæ, necnon qui Pulaoan inſulam habitant. Verùm nunquid id longo tempore fecerint, ut ſaltem veriſimile eſt, mihi nondum cognitum eſt: Græcos id olim obſeruaſſe tum ex allata Plinij authoritate, tum ex Aeliano etiam clarum eſt, qui Themiſtoclem contra barbaros exercitum ducentem duos in itinere Gallos fortè pugnantes vidiſſe prodit, ac imperaſſe, vt miles deſiſteret, acceptaq; de hac pugna occaſione, docuiſſe bonis, & ſtrenuis ciuibus, pluris patriam, liberos, uxores, parentes, Deoſq; penates æſtimandos, quam Gallis ſolam victoriæ opinionem. Qua de re conſule [q] Cælium. Cùm igitur victor rediſſet, inſtituiſſe, ut quotannis Gallinaceorum pugna Athenis publicè exhiberetur. Quem morem etiamnum apud Bohemos in hunc diem durare audio, ubi primores prędarare Gallos aiunt pugnæ, quaſi gladiatoriæ, fieriq; ſponſiones pretij non parui, dum vnuſquiſque pecuniæ ſummam largam deponit, quam dominus victoris Gallinacei aufert. Et [t] Io. Goropius id Ambiuaritis populis, teſte Cæſare, Galliæ Belgicæ in vſu fuiſſe refert, magna ambitione duabus inter ſe certantibus factionibus, atque id cùm in pagis, tùm maximè in ipſa vrbe, cui à Ducis ſylua nomen eſt, (vulgò Tshertighen bos: eſt autem Brabantiæ nobilis vrbs, & regi catholico aduerſus Hollandos ſemper maximis in belli periculis fidem ſeruans) per octo integros dies in ipſa curia Gallos ad pugnam committi, ingenti partium ſtudio, & ſolicita victoriæ expectatione: in hac verò tantùm exardeſcere, vt ipſe uiderit ex Gallinaceorum certamine ad equeſtre duellum aliquem alium prouocaſſe, in eoque alterum uirum in primis ſtrenuum, & ueteranum equitem lancea in fronte ictum occubuiſſe eodem ferè modo, quo Henricus Rex Franciæ, cui per oculi alterius cauitatem pars fractæ lanceæ in cerebri ſedem eſt adacta. Legimus denique apud Gallos eiuſmodi Gallinaceorum pugnantium ſpectacula in ſcholis edi: quod fortè & ipſi fecerint, ut non alacriores tantùm iuuenum ſuorum ad pugnam animos reddãt, ſed etiam ſperatæ, ac optatæ victoriæ cupidos. Veteres, ut Gallinacei in pugna faciliùs aduerſus hoſtes ſuos tutarentur, ſtimulis ferreis æneiſq;, quos Sipontinus plectra dici aſſerit, illos armabant: unde etiamnum extat adagium *ἆῖρε πλῆκτρον ἀμυντήριον*, id eſt, *tolle calcar vltorium:* in eum nimirum, qui iam ultionem parat; ſumptum autem eſt adagium ex [u] Ariſtophane, cum ait: *ἆῖρε πλῆκτρον, ἢν μάχῃ*, hoc eſt, *tolle calcar, ſi pugnas*. Iucundum uerò, inquit [x] Cęlius, quod obſeruatum hac parte non reticebimus, Gallinaceis mox compugnaturis allium in cibis obijci ſolitum, quò acriùs decertarent, ex quo facetiſſimè in uetere comedia *ἐσκορδισμένος*, id eſt, allio paſtus, quod ſcorodon uocant, pro uehementi, ac nimis in pugnam procliui quandoque dicitur. Eodem modo proficiſcentes, ijq; qui bella, & caſtra ſequuntur, allium guſtant, quòd eos agiles reddat, uires addat, & animum acuat. Exhibetur etiam equis unà cum pane, & uino, ut ad prælium euntes faciliùs labores futuros ſuſtineant, ferocioreſq;

Miltiades Athenienſium Imperator Gallorũ pugnã ſuis exẽplo ſuos hortatur.

Socrates Iphicrati animũ addit Galli exemplo.

* *L. de Inſti.* Gallorũ certamẽ inſtitutum.

Auiũ laniſtæ qui.

[z] *L. 10. c. 21*

Themiſtocles cur Gallorũ pugnã inſtituerit.

[q] *L. 17. lect. antiq. c. 32.*

[t] *In Gotodanicis lib. 7.*

Hẽric⁹ Gallię Rex quo modo mortuus.

Ferrea calcaria cur Gallis adhibita.

[u] *In auibus.*

[x] *L. 16. c. 13. Ant. lect.*

Allium cur Gallis exhibeatur.

Milites, & proficiſcentes cur allio utãtur.

by Google

cioresq; fiant. [a] Plinius item Gallinaceos pugnaciores reddi author est, si in cibum eorum politricum, & trichomanes addantur. Idem præstare aiunt adiantum: quod Io. Baptista Porta ideo fieri putat, quia hæc herba Galli cristam quodammodo æmuletur. Cæterùm inter Gallos alij alijs præterebantur. Laudabantur autem in primis, teste Plinio Rhodij, & Tanagræi: secundò Melici (Lego Medici) & Chalcidici. *Iam ex his*, inquit, *ad bella tantùm, & prælia assidua nascuntur, quibus etiam patrias nobilitârunt Rhodum, ac Tanagram. Secundus est bonos habitus Melicis, ac Chalcidicis, vt planè digna aliti tantum honoris præbeat Romana purpura.* Hinc facilè hunc Suidæ locum restituas: ἀλεκτρύονα ἀθλητὴν ταναγραῖον, hoc est *Gallinaceum athletam Tanagræum*. Deest enim copulatiua cõiunctio, quæ & alibi apud eundem habetur: Ἀλεκτρύονα καὶ ἀθλητὴν ταναγραῖον, ubi eã prouerbialiter hoc accipi scribit: & siue Gallinaceum Tanagræum, siue athlætam Tanagræum dicas, animosum & strenuum intelligas: elegantius uerò fuerit, si hominem, & athlætam pugnacem, ac fortem Gallinaceum Tanagræum cognomines: quàm si athletam Tanagræum simpliciter. Non enim athletas à Tanagra laudatos legere memini, sed Gallos tantùm. Iam uerò ex his, quæ dicta sunt, cuiuis satis liquidò constare arbitror, Gallinaceos Gallos non solùm pugnacissimas alites esse, & à seruitio, iugoque abhorrere, sed ab antiquis, & à multis nostro æuo ob id in summo honore habitos; adeo ut olim [x] Plato illorum stoliditatem ridens, sese amicum bonum potiùs, quàm Gallum ἄριστον, id est optimum, seu pugnacissimum malle dixerit. Contrà Pallas huiusce bellicosissimi alitis imaginem, ut testatur Pausanias, in casside suo pictam tulit, & Mars sibi sacrum voluit, adeo vt vtrimq; bellorum Deo gratum fuisse videamus, atque hinc fortè Aristophanes aues hominibus, Persis uerò in primis imperasse per iocum scripsit: ait autem.

[a] *L. 22. c. 22*

Galli qui ꝑ ferãtur ad prælia.

Suidas correctus.

Gallinaceus Tanagræus.

Athleta Tanagræus.

[x] *In Lyside.*

Palladis cassis Galli imagine ornata.

Quod autem non Dei igitur hominibus imperarunt antiquiùs,
Sed aues & regnabant: multa sunt signa horum:
Statim autem vobis primum ostendam Gallum quod regnabat
Imperabatq; Persis primum omnibus, Dario, & Megabyzo:
Quare vocatur Persicus auis à dominatione adhuc illa.

Sed uerisimilius fuerit primum Persarum regem Gallum fuisse dictum, vt in æquiuocis diximus. [y] Aristoteles fortitudinis huius uolucris causam in duras eius pennas reiecit: quasi uerò non aliæ darentur aues durioribus pennis, quæ tamen haud æquè fortes sint. Rases, penes quem eius rei fides esto, vinciturum pollicetur causam contra aduersarium, si calcar Galli de crure dextro tecum feras: & Kiranides fabulosissimus scriptor cristam capitis Galli cum grano thuris, & pauco cornu cerui timorem omnem nocturnum, si gestatur, omnemq; occursum malum auferre: hominemq; gestantem intrepidum reddere: quasi eiusmodi arma, quibus Gallus maximè superbit, crista nempe, & calcar ad hominibus animum addendum polleant: quod cùm non negauerim, minimè tamen affirmauerim, nihil scilicet certi inde habens. Atque hæc de Galli pugnacitate dicta sufficiant.

[y] *In Physio.*

Fortitudinis Galli causa.

Calcaris dextri Galli virtus.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

VIDETVR quidem occulta quædam sympathiæ, seu amicitiæ uis, potentiaq; subesse, quod aues cicures, & domesticæ tam audacter equos, asinos, boues, atque id genus iumenta alia contemnant, ac si cum mansuefactis elephantis simul alantur, non modò eos non pertimescant, uerùm per eos etiam ipsos gradiantur, & Gallinacei eorumdem dorso insidere audeant. Cauendum tamen Gallinas alentibus, ne ad boum præsepia perrepant, maximè Gallinacei. Nam hoc quod decidit immistum pabulo, teste Columella, necem bubus affert. Gallinis item cum Pauonibus, Anatibus, Anseribus, & Columbis mutua intercedit beneuolentia: maior uerò Gallo cum Porphyrione, si Aeliano credimus, qui Gallum in eodem cum Porphyrione uersantem domicilio, tam insolenti miroq; amore illi coniunctum fuisse ex inspectione testatur, adeo ut tandem Gallo propter epulas occiso, Porphyrio conuictore suo priuatus, tantum doloris animo conceperit, ut postmodum nõ amplius cibum ceperit, sed inedia potiùs sibi mortem accelerare, quam pòst superuiuere maluerit. Sed huius quoque abstrusa uidetur, ac occulta ratio, cur deficiente apibus cibo, si ad fores earum crudas Gallinarum carnes, & uuas passas posueris, inedia non sint perituræ: quod in scedulis meis notatum reperio, sed ex quo authore non memini: & an verum sit, haud scio: curiosus quispiam experiri poterit. Vt verò illud incertum est, ita hoc cùm pueris, tùm senibus

Domesticarũ auiũ cũ iumentis amicitia.

Gallinacei quomodo bubꝫ mortẽ aſſectãt.

Galli cum Porphyrione mira amicitia.

Ne apes inedia pereãt

Digitized by Google

Galli cum Sole ſympathia.

nibus, & vt dici ſolet, lippis, & tonſoribus notum, & quotidie obſeruatum, nimirum Gallinaceum Gallum cum Sole habere ſympathiam. Hunc enim ad omnes mundi angulos, feſtinantem, exortiuum, occiduum, & meridianum voce admodum uocali, & alarum applauſu congratulantis in morem, ſæpenumerò ſalutat, & reſalutat. Adducant modò alij quas velint manifeſtas rationes. Ego hinc ſolare animal Gallum uocauerim, uti alij etiam Leonem ferarum generoſiſſimum, qui non cætera animalia tantùm, ſed fortiſſimos quoque viros terret, quem tamen Gallus ne minimi quidem facit: at contrà, illi & uiſus, immo auditus tantummodo pauorem incutit, etſi de eiuſmodi antipathia diuerſimodi authores ſcribant. [a] Albertus enim duobus in locis hoc de Gallo albo intelligit. Sed ante ipſum item Diuus [b] Ambroſius tradidit: *Leo*, inquiens, *Gallum, & maximè album vertetur*. Cùm uerò cæteri omnes, nullius coloris facta mentione, id ſimpliciter de Gallo tradant: itaque, quod cum uenia huius ſanctiſſimi patris dixerim, omnes Gallos à Leone timeri crediderim, ſi modò uerum eſt, quod inter vtroſq; hæc antipathia intercedat. Id enim à me non obſeruatum eſt, nec ab aliquo obſeruatum uideo. Sed ſi Plinio, Aeliano, Solino, Lucretio, Proclo, alijſq; credimus, quemuis Gallum à Leone timeri conſtabit. At hi rurſus cauſam huius odij non uno modo tradunt. [c] Plinius bis diſertiſſimis uerbis eius mentionem faciens, primò criſtam, & cantum, ſecundò criſtam, & falcatam caudam timeri à Leone aſſerit; cuius uerba maioris fidei cauſa aſcribere placuit. Inquit ergo ibi: *Atque hoc tam ſeuum animal* (Leonem) *rotarum orbes circumactis, currufq; inanes, & Gallinaceorum criſta, cantuſq; etiam magis terrent, ſed maximè ignes*: hîc uerò ſic habet: *Quod ſi palma contigit ſtatim in victoria canunt, ſeq; ipſi principes teſtantur. Victus occultatur ſilens, ægreq; ſeruitium patitur. Et plebs tamen æquè ſuperba graditur, arduæ ceruice, criſtis celſa: itaq; terrori ſunt etiam Leonibus ferarum generoſiſſimis*. Vides igitur hîc cantus nullam facere mentionem, cuius rurſus Solinus tantummodo meminit, Gallinaceorum cantus timere Leonem aſſerens. Denique [d] Aelianus, Lucretius, & Proclus, alijque Gallinaceum ſimpliciter nominant. Quid ergo dicendum, ſtatuendumq; ? Ego ſum eius prorſus opinionis ut (ſi uerum eſt, ut dixi, huiuſmodi innatum odium; iam enim id præſuppono) Gallum ipſum quatenus tale animal eſt, à Leone pertimeſci putem, nec inde id odium naſci credam, quòd utrumque animal ſolare eſt, ut [e] Proclus exiſtimat, ſed occulti quid latere in Gallo, quo Leonem fugat. Atque hanc meam opinionem, quam ſemper ſaniori doctorum uirorum iudicio ſubijcio, ex ipſomet [f] Plinio depromo. *Qui à Leonibus, & Pantheris homines non attingi* tradit, *qui iure Galli pernoctes fuerint, maximè, ſi ex illarum admiſceatur*. Quæ quidem res innatum Leonis timorem indicat, & hanc fortè ſemina illa uocauit [g] Lucretius, quæ Leonum oculis incuſſa, illos ceu excutere, timereq; faciant: hic autem ita canit:

[a] *L. 22. 23. de animal.*
[b] *L. 6. Hex.*
An album Gallū ſolùmodo Leo timeat.
[c] *L. 8. c. 16. & l. 10. c. 21*
[d] *L. 6. de animal. c. 22.*
Gallū cur timeat Leo.
[e] *L. de ſacrif. & mag.*
[f] *L. 29. c. 4.*
[g] *Lib. 4. de nat. rer.*

Quin etiam Gallum noctè explaudentibus alis
Auroram clara conſuetum voce vocare,
Nequeunt rapidi contra conſtare Leones
Inq; tuert: ita continuò meminêre fugai.
Nimirum quia ſunt Gallorum in corpore quædam
Semina, quæ cùm ſint oculis immiſſa Leonum
Pupillas interfodiunt acremq; dolorem
Præbent, vt nequeant contra durare feroces:
Cùm tamen hæc noſtras acies nil ladere poſſint:
Aut quia non penetrant, aut quod penetrantibus illis
Exitus ex oculis liber datur, in remeando
Ladere non poſſunt ex vlla lumina parte.

Quod ſi uerò quiſpiam contra allatam ſententiam arguat, dicatq; Leones criſta maximè perterreri, idq; inde conſtare, quòd Capum non timeat: id huic minimè negauerim, ſed criſtam primarium, atque euidentiſſimum ſignum eſſe dixerim, quo præſens Gallum agnoſcat, uti etiam cucuritus, dum longiùs abeſt. Vnde is ſolam criſtam, uel cantum duntaxat expaueſcere iure neq; uaquam concluſerit. Neque etiam mirum fuerit, ſi & nos rem acu non tetigerimus. Etenim ipſemet [h] Aelianus cauſam explicare, cur ſcilicet Leo, & bauliſcus Gallinaceum timeant, utpotè abſtruſam, atque abditam ſuum non eſſe tradidit: in quibus, inquiens, exquirendis etſi permulto abundant otio, plurimum temporis conſumunt non tamen optatum aſſequuntur. Angui quoque Gallus terrori eſt: & Simia Gallum odit, ſed cum magno eorum, ac hominum condemnatorum detrimento, ac ignominia: nam ob eiuſmodi odium cum cane omnes ſimul parricidarum culeo includebantur, ut nimirum Simia Gallum perſequeretur, Gallum fugeret anguis, anguis in hominem penetraret, atque

Leo Capū non timet.
[h] *L. 8. c. 28 de animal.*
Anguis terrori eſt Gallus.
Simia Gallum odit. Culeus Ro Canorum.

ita uiuus

ita uiuus parricida, viua ſepultura fieret: proinde hoc ſignificans Iuuenalis alibi canit.

Claudituraduerſis contraria ſimia fatis

Item alibi rurſus.

Cuius in exitium non debuit una parari
Simia, nec ſerpens unus, nec culeus unus[a].

Verùm illud parum Gallo honoris conciliare videri poſſit, quod angui ſit pauori, qui à leone ferarum generoſiſſimo timebatur, niſi etiam baſiliſcus ipſum horreret, inſigni ſanè immunitatis priuilegio: cuius ſiquidem locum nulla alioquin ales impunè tranſuolet, infectũ nempe ſemper ſpiritu peſtilenti: quin etiam cuius ſibilum cæteri serpentes omnes perhorreſcant, tantum abeſt, vt preſentiam eius tolerare queant. Hunc aiunt, mirabile dictu, cùm Gallum uidere fortè contingit, animo tremere, & cùm cucurientem audit, tanto terrore concuti, vt emoriatur. Quam rem non ignorantes qui per immenſas Cyrenenſium ſolitudines, quæ peſtem illam, & ſingulare in terris malum gignunt, iter faciunt, Gallum itineris comitem ſibi adiungunt, qui cantu ſuo truculentiſſimam illam beſtiam longè abigat: author eſt huius hiſtoriæ[i] Aelianus. Iam verò & Gallus ſuis hoſtibus cùm apertis, tùm occultis minimè caret. Inter aues in primis non rapacium duntaxat hoſtilitatem, rapinamq; metuit, ſed cum Attagene, teſte Aeliano, grauiter etiam diſſidet. At maior ab vncunguibus tãquam generis ſui prædonibus expaueſcentia: ideoq; cùm acutiſſima acie præditus eſt, oculo vno cibum inquirit, altero ſurſum ad æthera erecto inſidiatores obſeruat: quibus à longè conſpectis, alta uoce exclamitat, Gallinas ſuas conuocans, ut ſi per temporis anguſtiam liceat, ſimul cum eo ſeſe in tutum recipiant: ſin illi improuiſiùs adſint, tunc quantum poteſt, ſeſe illis opponit, ac pro liberandis uxoribus, liberiſq; ad necem ſæpè uſque cum eiſdem dimicat, unde dicebat[k] Politianus.

Baſiliſcus Gallum timet.

Baſiliſci peſtilens uis[a].

Gallus quibus itineris comes.

[i] *L. 3. c. 31.*

Galli hoſtes aperti, et occulti.

Gallus Attagene odio Gallus rapaces timet

Non illum ſquamea tutò
Aggreditur ſerpens non raptor ab æthere Miluus.

[k] *In ruſtico.*

Gallus cur Miluũ metuat.

Hunc etenim etſi in rapacium genere ignauiſſimum in primis obſeruat, tanquam non ignoret, quòd præ cæteris alijs incautiorem aliquam è ſuis è media corte per inſidias ſolent eripere: vnde dicebat Aelianus. *Qua leones exterret ales, & baſiliſcos metu exanimat, Milues expaueſcit.* Verùm ut hoc mirum videtur, quod Gallus tam timidam volucrem horreat, cùm alias ſi cum eo congrediendum foret, facilè ſuperaret; nam Miluus rapturus uel pullum, uel Gallinam è corte uiſus antè rapinam ſuam non impunè ſæpè fert. Quin imo ipſa Gallina ubi vel audierit tantùm, aut à longè uiderit huuc pullorum prædonem, eos ocyus ſub umbra alarum ſuarum recipiens, & ipſa ſeſe hoſti audacter opponit, roſtro, alis & le, & pullos defendens, tantum abeſt, ut id Gallus præſtare non poſſit, vel quadruplo Gallina robuſtior, ſed occulta quædam, de qua agimus antipathia eſt. Nam tanto odio Miluum hoc auium genus proſequitur, ut ſi illius caput collo Gallinaceo alligaueris, omnes celerrimè è arrepta fuga ſalutem quærant, imo quod amplius eſt, & mirum dictu, Gallum non amplius cantaturum aiunt, ſi criſtam ſanguine Miluini capitis inunxeris. Non mirum itaque, ſi Accipitrem etiam timeant: qui tanto Gallinis præcipuè terrori eſſe dicitur, ut audita tantummodò, dũ incubant, eius uoce, oua vitiari credantur, ſed & huic etiam propter nimium pullorum amorem reſiſtere non uerentur, quod hiſce uerſibus[l] Oppianus oſtendit.

Gallina ſe, & pullos cõtra Miluũ defendit.

Vt Gallus non ampliꝰ canat.

Accipiter Gallinis timori eſt.

Quanto Gallina domeſticus ales
Nutrit amore ſuos fœtus laſciua tenellos.
Qua ſi labentem videat pernicibus alis
Accipitrem à tecto, ſublata uoce gracillans
Arrectis ſurſum pennis, ceruice recurua
Expandit tumidas pullis gloriantibus alas.
Tum pauidus miles pipiens ſe mœnibus altis
Abdit, conglomeratq; parens trepida agmina pennis,
Sic proſtigat aues audaces ſedula mater,
Et caros pullos ex alitis ore rapacis
Liberat, implumesq; fouet ſimulatque relinquunt
Feſtos & thalamos nitido candore glabrantes.

[l] *L. 3 de venat.*

Ornithologus Heluetijs, Accipitris genus aut Miluum à Gallinarum præda ait appellari den hunerdieb, id eſt, Gallinarum furem: & Miluum ſcripſi Belgis à rapiendis pullos Kuijc kendief dici, unde eidem aui, Miluo nempe ea nomina competere ſuſpicarer, niſi teſte Turnero Rubetarium Accipitrem, Anglis hen harroer, ideſt Gallinarum occiſorem, appellari cernerem. Palumbarium Accipitrem magnitudine ſuperat, & coloris eſt

Hunerdieb

Kuijckendief.

Harroer.

Digitized by Google

cinerei. Humi ſedentes aues in agris,& Gallinas in oppidis,& pagis repentè adoritur. Præda fruſtratus tacitè diſcedit, nec unquam ſecundum facit inſultum. Hic per humum Accipitrum omnium uolat maximè. Quapropter habere oportet, inquit Columella, clauſum amplum veſtibulum, idq; retibus munitum,ne Aquila,uel Accipiter inuolet: & has impenſas, & curas niſi locis, quibus harum rerum uigent pretia, non expedit exhibere. Si itaque tantum emolumentum non præbeat Gallinacea tua familia, ut totam cortem retibus munire propter impenſas nequeas,poteris longè cùm minori ſumptu eiuſmodi vncungues fugare. Plinius uolucres vite nigra (Petrus Creſcentienſis id de uite alba intelligit, quæ paſſim per Italiam obuia eſt, nimirum cauſtica illa) id præſtari ex aliorum tamen relatu his uerbis memoriæ prodidit: *Vite nigra*, inquiens, *aiunt ſi quis uillam cinxerit, fugere Accipitres, tutasq; fieri uillaticas alites*. Et ſi verò eo modo rapacium auium impetus effugere poſſit Gallinaceum genus,ita contra difficiliùs à noxijs quadrupedibus ſeſe tueri poteſt, propter locorũ, quibus ſeſe abdunt, commoditatem. Ex his aſtutiſſimam animalium vulpeculam in primis non oderunt modò, ſed adeo uerò etiam pertimeſcunt, ut cum ſubdola Gallinaceos quantumcunque in alto remoto loco intuetur, uel ſaltem oculos lucentes tanquam faculas eis oſtendit, caudaque quaſi baculo quodam minatur, præ metu ſeſe deorſum præcipitent, fugereque conantes opprimantur. Rapit autem vulpes ex eis plurimas, adeo ut vna nocte quadraginta, & amplius pullos ſimul cum matribus partim abſtuliſſe, partim ſemieſos reliquiſſe meo cum malo obſeruauerim. Cùm autem nuſquam non domeſticis hiſce alitibus infeſtæ ſint vulpes,tum verò id maximè faciunt in locis montanis, non ignaræ nimirum,quòd ibi faciliùs latere queant in ſyluis, difficiliusq; capiantur. Vt itaque noxia iſtæc animalia fuges,Gallinariumq; & cortem tuta reddas,placuit hic etiam remedia docere,quibus id præſtare queas. Tradit [m] Hector Boëtus,Scotos maximè monticolas tali conſilio illarum belluarum pernitiem anteuertere conſueuiſſe: *Vices frequentioribus*, inquit, *ſingulæ ades ſingulas Vulpeculas nutriunt, easq; earum carnibus contuſis, coctisq; animalium cibis miſcere ſolent. Quæ autem pecudes, & volucres domeſticæ eas deguſtaſſent, duos propè menſes innoxiæ, ſecuraq; paſcentes oberrant, vulpibus à ſui generis eſca tam anxiè abſtinentibus: quod ita eſſe comprobant. Nam ſi qua non deguſtârit, peruagantibus inter Gallinas, Anates, Anſeres, cæteraſq; aues innoxijs vulpibus ea ſola illis præda eſt, quam à genere ſuo abſtinuiſſe ſentiunt, ut appareat inferendis iniurijs, nõnnunquã iniurias propelli.* Hęc ille: quod ſecretũ Plinius ignoraſſe minimè videtur. Nã & hic [n] alibi ſcripſit, *Gallinaceos non attingi à vulpibus, qui ſecum animalis eius aridum ederint, vel ſi pellicula ex ea collo inducta, Galli inierint*. Rutam ſylueſtrem etiam aduerſus vulpes, & alia animantia Gallinis infeſta valere legimus,& multò efficaciore fore,ſi vulpis fel cibo admiſtum adhibueris,ut Democritus affirmat. Idem de cato ſcribunt [o] Dioſcorides, & Afranius, ſed diuerſimodè. *Tradunt ruta montana*, inquit ille, *ſuccum Gallinaceis pullis inſpergi ſolis arcere. Catus* ait hic, *non inuadet Gallinam, ſi ruta ſylueſtris ſub eius ala appendatur*. Cum muſtelis magis, quàm cùm felibus inſitam inimicitiam exercent, nam has non prætereuntes duntaxat horrent, ſed uoce etiam tantùm audita, teſte Aeliano, ferè exanimantur, cùm alioqui, mugitus boum, rugitusq; aſinorum præclarè contemnant: Ab his quoque Plinius tutos Gallinaceos pullos fore prodidit, ſi earum cinis ſi in offa iſtis exhibeantur. Salamandræ pariter neſcio quid ineſſe neceſſe eſt, quod occultè Gallinis noceat, nam & hanc referunt in aceruo tritici repertam totum id inficere, Gallinaſque inde uiſcentes emori, cùm alias noxias quaſque ſerpentes impunè ſæpius uiſæ ſint deuoraſſe. At Gallinæ eo die, quo ouum pepererint, à ſerpente non lęduntur, quin & caro earum tum à ſerpente morſis remedio eſt. Item ſerpentes quoſuis abſque noxa depaſcuntur, cùm alioqui, quod mirum videtur, ab ipſis morſæ moriantur, ſed magis adhuc admirandum eſt, quod tradit Plinius, nimirum ſuperuentu eorum, qui ſerpentium caniſue rapidi dente aliquando læſi fuerint, Gallinarum incubitus, & pecorum fœtus abortu vitiari. Vt ergò non mordeant Gallinas, ſic prouidebo: Circa caueas incendito cornu, cuius odore non fugari tantùm, uerumetiam eos interimi referunt. Cum plantis quibuſdam hæ uolucres antipathiam habere uidentur, ac in primis cum nobiliſſima arbore, quæ nobis eximium illud Bacchi donum ſubminiſtrat, cum uite inquam, cuius florem ipſis in cibo exhibitum efficere ferunt, vt poſtmodum matureſcentium vuarum, eſu abſtineant. Sunt qui id, ut antea etiam obiter diximus, œnanthi ſylueſtri aſcribant; eamque cibo incoctam, & illis proiectam faſtidium gignere uuas appetendi: uerùm Plinius id de vuæ flore ſimpliciter protulit. Vt ut eſt, utriuſque curioſus quiſpiam poterit cum paruo ſumptu, at cum maximo lucro periculum facere. Nam vuarum eſus, ut oſtendimus, Gallinis admodum damnoſus eſt. Sed fortè cum omni uite antipathiam habuerint, nam idem [p] Plinius, *Gallinaceis ipſis circulis è ſarmentis collo additis non*

Vt rapaces aues fugentur.
Vitis nigra Accipites fugat.
Odium in vulpes.
[m] *In deſcrip. regni Scot.*
Vulpes quo modo fugẽtur.
Vulpes ſui generis carnibus abſtinent.
[n] *L. 28. c. vltimo.*
Rutam fugare vulpes
Ne canis pullos rapiat.
[o] *L. 3. c. 45.*
Vt à muſtelis tuti ſint Gallinacei.
Salamándra Gallinas enecat.
Serpẽs quãdo Gallinas lædere nequeat.
A ſerpentibus occidi Gallinas.
Gallinaceorum antipathia.
Vt uuis abſtineant Gallinæ.
[p] *L. 29. c. 4.*

non canere tradit, quod ſi verum eſt, inſigne ſanè, & occultum odium demonſtrat. Audio denique & aquam vitæ, vt vocant, eis lethalem eſſe. Ex Sambuco magis canoram buccinam, tubamq; eodem referente, fieri credit paſtor, ſi ibi cædatur, vbi Gallorum cantum frutex ille non exaudiat. Quæ res ad quandam pariter antipathiam referri poteſt: ſunt tamen qui phyſicam illius rationem talem aſſignent. Materies, inquiunt, ſambuci mirè firma traditur: conſtat enim ex cute, & oſſibus: quare venabula ex ea facta præferunt omnibus. Quondam verò loca ſylueſtria, qualia ſunt, in quibus Gallorum cantus non auditur, ſicciora ſunt, ligna etiam illic ſicciora, ſolidioraq; fiunt, & ex tali materia tibiam magis canoram tornari credibile eſt, cùm vnumquodque corpus eò magis ſonorum ſit, quò ſiccius, ſimulq; ſolidius. Eandem etiam rationem [1] Cælius Calcagninus, quoſdam aſſignauiſſe, ſcribit, poſtquam aliorum ſententiam examinaſſet, ſuamq; diuerſimodam attuliſſet, his verbis. Cur id fiat: (ſi modò verùm eſt,) nemo facilè dixerit. Sunt qui hoc non ſimpliciter, ſed *συμβολικῶς* traditum putent, more Pythagorico, ut multum diuerſum, quàm dicitur, intelligatur, ſicut proditum eſt, non ex omni ligno Mercurium debere fieri: Deum non populari ritu, ſed electo, ac religioſo colendum eſſe. Sic non vulgari ſed remotiori muſicæ incumbendum eſſe admonentes, non ex obuia quaque Sambuco tibiam, ſambucamq; coagmentari oportere dixerunt, & expedire vt remotiora petantur, atque inde decerpatur, vbi Galli cantus non obſtrepat. Nam ſic hodie quoque locum longè ſepoſitum, ad quem nemo adeat ſignificantes, dicunt in eo, ne Gallum quidem vnquam exauditum. Aut certè ſtridula illa, atque admodũ obſtrepera vox Galli hebetare, & ſtridore ſuo quodammodo diſſudere, & conuellere poteſt penetrabilem ac fungoſam ſambuci materiem, vt pote qua leo etiam tantæ animal conſtantiæ conſternetur. Alij ſunt, qui eo dicto nil præterea oſtendi putent, quàm ſylueſtrem ſambucum ſatiuę multò eſſe pręferendam; quòd ea procul locisque abditis, hæc propè intra noſtra ſepta adoleſcat. Quæ poſtrema ſententia cum priori conformis eſt, quam à viris doctis examinari ventilariq; velim. Inſigne contra immunitatis priuilegium Gallinis (ſic enim apud [2] Dioſcoridẽ *ὄρνισι* trãſfero) acceſſit, cũ impunè baccis taxi, quę alioqui reliquis animalibus peſtiferę ſunt, veſcantur. Quæ itaque uenena, non uenena in illis eſſe voluit prudentiſſima natura, eadem contrà quæ non venena ſunt, peſtifera illis eſſe voluit; ſparti ſemine depaſto eas emori cupiens, item hominis excremento, qui Helleborum biberit, vt Auicenna teſtatur. Albertus quædam vrticarum genera pullis mortifera, eſſe ſcribit, Gallinamq; earum malignitatis conſciam eas euellere conari. Verùm quæ hæ urticæ ſint, non explicat. Tradunt item Gallum contra orobanchen herbam circumferri, uel ſemina terræ mãdanda Gallinaceo ſanguine rigari, tanquam & herba leo (nam ita etiam vocatur) non minus, quàm animal à Gallo abhorreat. Odierunt quidem meritò hanc herbam agricolæ, quoniam cannabi, in quam ſpem omnem lucri ponunt, nutrimentum eripit, & quo minus ad optatam altitudinem excreſcat, impedit, ad radices eius enaſcens. Poterunt ergo eiuſmodi remedium experiri. Præterea Gallinæ metallorum regi auro venenum ſunt, ſi [3] Plinio credimus, qui alibi ita ſcribit, *Auro liqueſcenti ſi Gallinarum membra miſceantur, conſumunt id in ſe. Ita hoc venenum auri eſt.* Quod ſi verum eſt, inquit [4] Scaliger ſanè ſic præſentius, & commodius adipiſcemur aurum eſculentum, quàm ex inani Cardani indicatione, aurum potabile. Falſum verò vanumq; eſſe medicina poſterior innumeris experimentis comperit. Etenim ad deploratos morbos Gallinaceas carnes incoquunt, aurumq; adijciunt, quod tamen abſumi non videtur. Sed videndum foret, num periclitantes aurum prius liquidum reddere deberent, quando id de liqueſcenti auro Plinius prodidit: quinimo ſunt, qui eam dictionem (liqueſcenti) exponunt in oleo per artem chymicam redactum, quaſi Plinius huius artis nõ fuerit ignarus: quod alioqui mihi nunquam lectum. Vt ut eſt, inde ſaltem excogitata medicis ratio eſt parandi iuſcula *ἀναλημματα* cum carne Gallinæ, & auri foliis. Poſtremò cum tonitru Gallinæ diſſident. Quandoquidem ſi cùm incubant, tonuerit, non modò oua pereũt, vt Ariſtoteles, & Plinius tradunt: uerumetiam, teſte Columella, ſemiformes pulli interimuntur, antequam toti partibus ſuis consũmentur. Ne itaque tanto detrimento afficiantur agricolę, malo huic obuiam ire debent. Remedium autem contra tonitru, teſte Plinio, clauus ferreus ſub ſtramine ouorum poſitus, aut terra ex aratro. Plurimos etiam ſcribit Columella intra cubilium ſtramẽta, graminis aliquid, & ramulos lauri, nec minus allij capita unà cum clauis ferreis ſubijcere: quod hęc cuncta remedia credantur eſſe aduerſus eadem tonitrua.

Ex Sambuco ubi buccina magis canora.

[1] *L. 2. Epiſt. quæſt.*

[2] *L. 4. c. 75.* Baccis taxi veſcuntur impunè Gallinæ.

Sparti ſemen, & hominis excrementũ, qui Helleborum biberit, Gallinas occidit.

Vrticæ Gallinis infeſtę.

Gallus contra orobanchen circũferatur.

[3] *L. 29. c. 5.* Gallinæ auro venenũ ſunt.

[4] *Exerc. 88.* Aurum nõ conſumi à membris Gallinarũ.

Iuſcula *ἀναλημματα*.

Gallinæ tonitru inimicum.

Ne tonitru noceat.

DE AFFECTIBVS CORPORIS Gallinaceorum.

Pituita Gallinarum quid.

Alba pellicula quid

INTER affectus corporis quibus Gallinaceũ genus infeſtatur, pituita, ſiue coryza, quæ ipſis peculiaris, ac inimiciſſima eſt, & ptiriaſis ſeu pedicularis morbus, peculiares ſunt. De quibus itaque priùs dicendum videtur. Pituita eſt humor è cerebro in nares, nec non in fauces deſtillans, edendi, bibendiq; cupidinem eis auferens, linguæq; officiẽs. Palladius albam pelliculam vocat extremam linguam veſtientem: adeo ut ſæpè periculo non careat id malum, ſed interimat etiam. Signa euidentia admodum ſunt, nam lingua indureſcit, ut pipire, glocire, glacillare, cucurireq;, in ſumma vocem emittere nequeant: marceſcunt etiam & cibum capere nolunt. Eſt autem affectus iſte, quem nos vulgò la piuida dicimus, ſuperiores Germani das pfippe, inferiores de pippe. Quę nomina, vt videtur, per onomatopœiam ficta ſunt, quoniam hoc auium genus ita affectum conſimilem uocem edat. Oritur a ſordido potu plerunque. In aſſignando tempore, quo maximè hoc malo torquetur, à Plinio Columella diſſentit. Plinius enim inimiciſſimam eſſe illi teſtatur, *maximè inter meſſis & vindemiæ tempus*. Contrà Columella, *cùm frigore, & cibi penuria laborant*. Quis autem inter meſſis, & vindemiæ tempus frigore torqueri dicat? ut interim de cibo nihil dicam? Nã & cibum in agris, ubi meſſis fuit, copioſorem habent. Quare fortè dicendum eſt, tam ob exuberantem calorem, qualis inter meſſem, & vindemiam eſſe ſolet, quàm ex immodico frigore in id malum incurrere. Addidit porrò, & aliam cauſam Columella, cùm ſcilicet ficus, aut vua immatura ad ſatietatem permiſſa eſt. Ita enim textus legi debet, ut Ornithologus etiam exiſtimat, non autem cùm ficus, & vua immatura neq; ad ſatietatem uſque permiſſa eſt, vt vulgati codices habent. Nam eo modo ſenſus verborum non cohæreret. Cęterùm vt & alteram cauſam examinemus, quòd ſcilicet ex cibi penuria pituita oriatur, ut ille tradit, iterum Plinio diſſentit, qui alibi diſertiſſimis uerbis eius remedium in fame ponit. Quid igitur dicendum? Putârim ego Columellam de penuria cibi præſtantioris loqui, vt nempe quid præter naturam deuorare coactæ eo malo afficiantur. Plinium verò ex cibi melioris copia, pleoricum habitum nactas ita affici credere, itaque inediam præſcribere. Vt præſeruentur ab eiuſmodi malo, Columella præcipit, ut puriſſimam illis aquam potandam demus. Id autem præſtare non poterimus, niſi cùm aquæ, tùm vaſorum etiam curam habeamus, hoc eſt, niſi aquam purã limpidamq; ſemper demus, ſępiusq; ne marceſcat, immutemus, vaſaq; aliquoties intus, & extra abluamus, & immũditijs detergamus. Leõtinus origanũ in aqua macerat, eamq; ita bibendam offert, præſeruareq; à pituita Gallinas arbitratur. Eodem modo alias herbas ita aquę imponere poterimus, ac ſimiliter à tali affectu Gallinas prę ſeruare. Vult item Columella Gallinaria fumigari, & ab excrementis aliquoties repurgari. Si uerò iam in morbum inciderint, ad alia remedia confugiendum eſt, idq; non ſolummodo, ut vulgus facit, penna per tranſuerſas nares inſerta, ac quotidiè mota; quandoquidem quæ ita curantur, multas ſępius interijſſe compertum eſt: Verùm alia etiam tentanda medicamina: quorum magna copia cùm apud authores, recentiores maximè extet, itaque & nos aliquot abducemus, vt doctiſſimus lector ex ijs ſeligat, quod ſibi accomodatius videbitur. [a] Plinius alibi miſtum far in cibo prodeſſe tradidit & [b] alibi acinos liguſtri, [c] alibi denique fumum herbæ ſabinæ eiuſmodi morbum ſanare. [d] Galenus idem pollicetur ex allijs, & cæpis. Allia etiam multi alij commendant, ſed diuerſimodè exhibent. Etenim quidã, teſte Columella, ſpicas eorum tepido madefactas oleo inſerunt: quod pariter Palladius repetijt, ſed pro ſpica mica habet, corrupto, ut videtur, textu. Paxamus eiſdem minutim conſciſis, & in calidum oleum iniectis, vbi refrixerint, ora Gallinarum colluere iubet, ac, ſi illa vorauerint, efficaciùs reſtitui ait. Nonnulli, eodem referente allia in humano lotio elixant, roſtrumq; Gallinę illis fouent, cauendo quàm maximè, ne portio aliqua in oculos influat. Leontinus pariter allio roſtri foramina inungit, aut in aquam conijcit, & potandã exhibet. Scilla munda in aqua macerata, & exhibita cum farina idem præſtat. Sunt qui ad idem malum origani, hyſſopi, & thymi ſuffitu caput Gallinę fumigent, & mox allio roſtrum eius perfricent. Quidam etiam urina tepida rigant ora, & tam diu teſte Columella comprimunt, donec eas amaritudo per nares emoliri pituitæ nauſeam cogat. Vua quoque quam Græci ſtaphiſagriam vocant, cùm cibo miſta prodeſt, vel eadem cum aqua trita potui data.

Piuida. Pfippe. Pippe

Quo tempore pituita laborẽt.

Fic', & vua immatura Gallinaceis inimica.

Pręſeruatio à pituita.

Origani vſus.

Cura pituitæ.

[a] *L. 19. c. 6.*
[b] *L. 24. c. 10*
[c] *L. 23. c. 11*
[d] *L. 2. Meth.*

Allij vſus ad pituitã.

Scilla pituitę Gallinaceorum remedium.

Staphiſagriæ vſus.

Leonti-

Leontinus vrina quoque roſtra abluere iubet, quaſi ea per ſe ſola pituitam curare apta ſit. Veràm & membrana ipſa leuiter vnguibus auellitur, ac poſt allio trito plagæ mundata conſpergitur. Eiuſmodi verò omnia remedia mediocriter laborantibus Gallinis adhibentur. Nam ſi pituita circumnenit oculos, & iam cibos auis reſpuit, ad ferrum deueniendum eſt. Columella genas reſcindi iubet, Paxamus partes aperiri, quæ ſub gena conſiſtunt, & coactam ſub oculis ſaniem omnem exprimi, atque ita paulum triti ſalis uulneri infricari. Quo tempore ad vmbram ducendas eſſe admonet. Quod ad potum attinet, is talis ſit, quem diximus, aqua munda nempe, vel in aqua allium, vel eiuſmodi remedia, qualia recitauimus, macerata ſint. Andreas Cęſalpinus corticẽ fraxini intermũ, aquam in qua maduerit, cæruleã reddere, & Gallinis, cùm morbis laborant, apponi ſcribit, ſed ad quos morbos, & cuius authoritate id faciat, non addit. Fas eſt credere de pituita loqui Nam etiam antea eius ligni decocto fælici ſucceſſu Guaiaci loco uſurpari dixerat. Secundus morbus, quo Galli, Gallinęque laborant, ptiriaſis eſt, cùm ſcilicet pediculis, atque pulicibus infeſtantur, maximè cùm incubant. Hic autem affectus facilius, quàm pituita tollitur: quinimo ſæpenumero ſibi ipſis magiſtrę eo ſeſe puluerando liberant. Cæterùm & hoc malo affectis ueteres cùm Latini, tùm Græci Geoponici remedia præſcripſere. Multi illitu olei à lino facilimè curari tradunt, ſtaphiſagriam, & torrefactum cuminum pari pondere cum vino contuſa Palladius, Paxamuſque laudant, ſi malum leue eſt. ſin pennarum penetrârit ſecreta, decoctum lupinorum. Sunt qui proprio experimento edocti Gallinas arena littorali, aut, quod præſtantius eſſe aiunt, cineribus ſaponariorum à lixiuio relictis, cura mulierum ſeſe pulueranteſ, iſtoc malo ocyus liberari referunt. Varro ab eiſdem animalculis præſeruandas iri tradit, ſi in cubilibus, cùm peperunt, auferatur ſubſtramen, & recens aliud ſubijciatur. Aloiſius Mundella Capos epilepſię obnoxios eſſe prodidit. An verò Gallus, & Gallina eodem morbo laborent, ignoro. Ex oculis autem laborare, utrumque certè ſcio, nam & eorum acie parum valere author eſt Ariſtoteles. Si itaque ij malè habeant, mulieris lacte, aut portulacæ ſucco, vel ſale ammoniaco, & cumino, & melle, æquis portionibus contuſis illinito. Ipſas verò ſub umbras deducito. Creſcentienſis hęc remedia ita recitat, ac ſi prodeſſent etiam ad grana illa, quę ſub oculis prouenire ſolent ex eſu Lupinorum amarorum, quod minimè probo, quandoquidem ea, niſi aculeuiter apertis pelliculis auferantur, viſum extinguũt, tantùm abeſt, ut tam leuibus medicamentis cedant. Deprauatur item huic auium generi appetentia, ac potiſſimùm Gallinis, hiſq; niſi cùm pariunt. Etenim tum quandoque cùm propria, tùm aliena ouа depaſcuntur. Si ergo ita laborent, ut à tam prauo more deſueſcant ex ouo albumen effundes, & in luteo ipſo humidum gypſum inijcies, ut teſtæ duritiem contrahat. Volentes quippe in ſubiecto ouo gulam explere, nec in eo amplius inuenientes quid ſucci, ouorum aliorum faſtidio capiuntur, atque ita tandem appetentia illa deprauata corrigitur. Si diarrhœa infeſtat illas, ut fit quandoque, farinæ tantum, quantum manu apprehendi poſſit, tantumdemq; cæræ uino leuigabis, & paſtam conficies atque ante alium cibũ deuorandum offeres: aut pomorum, Cydoniorumue decoctum bibendum dabis. Quæ mala ſub cineribus cocta in eodem caſu auxiliantur. Aegrotant præterea Gallinæ, teſte Alberto, cùm multa pariunt, & non incubant, eò quòd non abſtrahuntur à partu: quoniã ipſis omnis potentia, ac virtus ob nimium partum exhauritur. Quod, ut uidetur, Albertus ab Ariſtotele mutuatus eſt, ſed qui id vniuerſaliter de omnibus auibus prodidit. Rurſus, quæ incubant ægrotare quibuſdam dicuntur, ſed tunc animo potiùs, quàm corpore languent. Nam nimiùs erga pignora ſua amoris affectus, quem immutata uox acutior nempe facta indicat, morbi iſtius, ſi ita appellare placet, cauſa exiſtit. Eodem tempore furere Ariſtoteles eas dixit propter inediam. Cum mulieribus verò commune habent, quòd abortiãt. Qui ſanè affectus heris maximo detrimento eſt, quòd oua imperfecta, ac non debito ſæpè pè tempore pariant. His ita medentur: oui candidum aſſatum, & uuas paſſas toſtas æquo pondere terunt, & ante alium cibum offerunt. Atque hi fermè Gallorum, Gallinarumq; affectus ſunt. Quod modo ad pullos ſpectat, ij quaſi primis infantiæ diebus perſedulò tractandi ſunt, plumulæq; ſub cauda clunibus ſubtrahendæ, ne ſtercore coinquinatæ durescant, & naturalia præcludant. Sed quanuis id caueatur, ſæpè tamen euenit, ut aluus exitũ non habeat: itaque pinna pertunditur, & iter digeſtis cibis præbetur. Cauendum pariter, ne ſtercus etiam pedibus eorum adhæreat; Nam podagram creat, ſed qua Capi magis quàm Galli afficiantur, quin imo Capi miris modis, Galli nõ, ſi Scaligero credimus, qui huius quęſiti etiam hanc rationem aſſignat: Quia Capis puſillus calor, edacitas multa: in Gallo calor multus, cibi abſtinentia non minor.

Quãdo ferro medẽdũ pituitæ.

Gallinarũ pituita laborantium potus.

[a] *Lib. 3. de Plant. c. 13.*

Ptiriaſis, & eius cura.

Epilepſia capos torquet.

[b] *Lib. Hiſt. c. 1.*

Oculorum morbi in Gallinis ut curentur.

Ad deprauatam appetentiam.

Ad diarrhœam.

Gallinæ nimis copioſè parturiẽtes ægræ fiunt.

Gallinę incubantes cur ægrotent.

[c] *10. Probl. 75.*

Gallinæ abortiunt.

Ad abortũ Gallinarũ remedia.

Pulli.

[d] *Exerc. 177 2.*

CAPIENDI RATIO.

QVANVIS eiuſmodi volucres ab aucupibus nec retibus capiantur, nec fallantur laqueis, nec viſco deniq; decipiantur, quoniam eas vel in cortibus uagãtes vel gallinarijs incluſas habemus, attamen ut vagantes, quæ nobis ſępè huc & illuc fugiendo negociũ faceſſunt, abſq; moleſtia ocyus, vbi neceſſitas vrget, allectæ è media corte vel ex agris etiã ad præſentẽ vſum nobis cedant eiuſmodi aſtus poſſunt excogitari. Berytius frumentũ laſere, & melle mixtis maceratum, & Gallinis obiectum eas quaſi vertigine affici ſcribit. Quod ſi verum eſt, ut multi affirmant, id allectis Gallinis in paſtũ exhibere poſſemus, & ceu temulentas capere. Solus Andreas à Lacuna laſeri cõtrariam facultatem tribuit, quod, vt pace eius dixerim, neutiquã approbare poſſum: cũ nec verba Græca ſic habeant: neq; talis aliqua laſeris vis legatur apud alios ſcriptores, ſed potiùs pleriſque animalibus venenoſa. Tradunt enim pecora eo aſſum pto, cùm ægrè habent, aut ſubinde priſtinam ſanitatem recuperare, ut plerunque contingit, aut emori. Eodem modo ſi hyoſciami ſuſtitum percipiant, corripiuntur amentia quadam adeo, vt non de ſedibus ſuis duntaxat abire obliuiſcantur, ſed decidant etiam, & capiendi ſui copiam faciant. Quo aſtu vtuntur illi nebulones Aegyptij, quos vulgò Cinganos appellant. Nec verendum eſt ab eiuſmodi Gallinarum eſu noxam proficiſci. Nam & reliquę, quę eodem cibo (loquor autem de frumento, de quo paulò antè) paſtæ ſunt, mox conualeſcunt. Si aſſam fœtidam exhibueris in victu, pennæ omnes decident, & uelut mortuæ ſeſe capiendas tradent. Cardanus eosdem ſcurras Gallinas, Anates, Anſeres, cuniculosq; ſuffurari ſcribit, ita autem citò hamo affixos auferre, ut neq; motu alarum, neque voce furtum prodant. Sed huiuſmodi furtum neſcio quomodo, ut ille putat, bene cedat furi. Etenim eſto, quòd hamo in gulam iniecto vocem illis adimant, non uideo, quomodo alarum concuſſionem impedire queant, & ſi hoc etiam concedamus, vt nimirum duobus hamis utramque illam actionem, vocem ſcilicet, & commotionem impediant, ſociæ vel Gallinæ, uel Gallus maximè vel Anſeres elato clamore, vt in conſimili caſu facere ſolent, Gallinarios excitabunt, furtumq; prodent,

Laceris uis venenoſam eſſe.

Pecora laſeris eſu moriuntur.

Hyoſciamo Gallinas dementat.

HISTORICA. 30

POLYARCHVM referente Aeliano, ferunt, eò mollitiei peruenisſe, vt canes etiam, & Gallos, ſi quibus delectatus fuiſſet, mortuos efferret publicè, & amicos ſuos ad funus conuocaret, ſplendideq; ſepeliret, atque, quod maius eſt, in monumentis eorum columnas erigeret, quibus eorum epitaphia inſcriberet. Qui ſanè Gallo amoris illius in hominem iuſtam reddidit talionem. Sed vt ad ueriora ſermonem noſtrum conuertamus, Laurentius Surius ſanctum Germanum Epiſcopum Antiſiodorenſem prodidit, cùm in itinere noctis cæcitate compulſus mediocris hominum ſtatus ſucceſſiſſet hoſpitio (nam id maximè ambitum fugiens requirebat) & in diuino opere ſolito pernoctaſſet officio, lucem ortam eſſe nullis Gallorum cantibus nunciatam, cùm earum auium copia in eiſdem domibus nõ deeſſet. Cauſam nouitatis exploraſſe, audiſſe multum iam tempus eſſe, quo triſtis taciturnitas naturale Gallicinium damnauiſſet: ab omnibus verò exoratum mercedem manſionis exoluiſſe. Acceptum namque triticum benedictione condiuiſſe, aueſq; eo paſtas auditus habitantium vſque ad moleſtiam frequentatis cantibus fatigaſſe. Ferunt, & maiorum noſtrorum æuo in Hiſpaniæ nobili quodam oppido, & ob miraculum iam per totum Europam celeberrimo, vulgò S. Domenico della Calzada dicto, Gallum mortuum, coctumque cantu ſuo illuſtre quoddam, at potiſſimum cauponis filiæ facinus prodidiſſe. Etenim uirũ quendam vnà cum vxore, & filio haud deformi iuuene Compoſtellam, ubi D. Iacobi corpus conſeruatur, cuius videndi, & adorandi gratia eò ſe conferebat, vt plurimos quotidie facere videmus, & ego in iuuentute mea eadem etiam pietate ductus feci, iter feciſſe, caſuque in iam dicto oppido in diuerſorio pernoctaſſe, filiam verò hoſpitis amore ſpecioſi illius iuuenis captam, ei corpus ſuum obtuliſſe: Cùm verò ille copiam ſui negaret, ſeq; iam altiora cogitare diceret, cæleſtibuſq; tantùm unà cum patre, & matre incumbere, ac in ſanctiſſimo itinere eſſe, in ſumma nec poſſe, nec velle illicitę illius libidini obtemperare, illam, quo maximoſa-

Polyarchi hiſtoria.

To. 4. in eius vita l. 1. c. 8.

Galli canũt per miraculum.

Galli miraculũ in Hiſpania.

Digitized by Google

ximo flagrabat amore in ſummum conuerſo odium, in abeuntis ſarcina clam argenteam patinam celauiſſe, & cùm iam ille aliquot paſſus ab urbe diſceſſiſſet, altum exclamauiſſe, patinam illam furto ab eo iuuene ablatam fuiſſe: cauponemq; eius patrem conuocatis lictoribus illum perſequentem ab incœpto itinere redire coegiſſe, & reperta in ſarcina patina, manifeſti furti illum apud ſenatum accuſauiſſe, & ad furtibus peculiarem mortem, furcam, nempe condemnatum fuiſſe. Parentes uerò quamuis tam inopinatam, tamq; infamem carissimi filij ſui necem maximoperè flerent, ab incœpto tamẽ itinere non deſtitiſſe, ſed Compoſtellam appulſos D. Iacobum tam obnixè rogauiſſe, vt dolorum eorum miſereretur, quod ſe feciſſe ſanctus poſt edito euidentiſſimo miraculo declarauit. Nam cùm domum reuertentes per eandem viam iter haberent, filium ſuum uiuum lætumq; reperiſſe in eodem loco, ubi mortem tam turpem ſubierat. Vnde perſolutis primum D. Iacobo gratijs miraculum publicaſſe, reuixiſſe filium ſuum læta uoce proclamantes, etſi tamen id illius loci præfecto perſuadere non poſſent, ſed nunciantibus miraculum nihil reſpondiſſe aliud, quàm ita uiuere filium eorum, atque Gallus ille, quem iam aſſum in menſa poſitum habebat. Quo tempore coctam alitem non cucuriſſe duntaxat, ſed ex patina reſumptis pennis etiam exiliſſe. Tum tam inſolenti ſpectaculo perculſum incredulum illum loci præfectum correctam hoſpitis filiam, & infandum ſcelus ſuum confitentem, qua priùs innocentem iuuenem affecerat, pœna mulctauiſſe. Gallum autem tanti miraculi teſtem in eo loco conſeruari, & à peregrinãtibus, qui illius in memoriã plumulam è corpore eius euulſam cum magna pietate domum reportant, piè ibi colitur. Simile propemodum de Gallo cocto, & infruſtra conciſo, menſæq; ad mandendum impoſito miraculum doctiſſimus mihiq; amiciſſimus [a] Carolus Sigonius è S. Petro Damiani recenſet his uerbis: Verùm me religio aliqua tenet, quæ aut ſancti, aut pij homines poſteritati pro re magna conſecranda putárunt, ea dum ſe occaſio præbet, quaſi contemnenda ſilentio præterire. Quare cum per hos annos, authore S. Petro Damiani huius ætatis (circiter annum 1014.) æquali portentum ingens à S. Petro Apoſtolo Bononienſi in eccleſia editum ſit, mihi reticendum eſſe non duxi. Prudentis, inquit, & honorati cuiuſdam apud ſæculum diaconi didici narratione, quod refero. In Bononiæ partibus duo quidam uiri, qui & amicitiæ fœdere, & comparernitatis, ſi dignè recolo, neceſſitudine tenebantur, in conuiuio diſcũbebant: quibus in menſam allatus eſt Gallus. Quod uidelicet pulmentũ unus illorũ arrepto cultello, ut mos eſt, in fruſta diſſecuit, tritũ quoq; piper cum liquamine ſuperfudit: Quo facto, alter protinus ait: Profectò compater, ſic explicuiſti Gallum, ut ipſe S. Petrus, etiamſi velit, redintegrare non poſſit. Cui mox intulit ille; Planè non modo D. Petrus, ſed etſi ipſe Chriſtus imperet, hic perpetuo nõ reſurget. Ad hanc vocem repentè Gallus viuus, & plumis coopertus exiluit, alas percuſſit, & cecinit, totum & liquamen ſuper eos, qui conueſcebantur, aſperſit. Ilico ſacrilegium blaſphemæ temeritatis digna pœna ſequitur ultionis: nam & in aſperſione piperis lepra percuſſi ſunt, quam videlicet plagam non modò ipſi uſque ad obitum pertulerunt, ſed & poſteris ſuis in omnes generationes velut quoddam hęreditarium reliquerunt. Vnde factum eſt, vt in famulatum redacti ſint ſanctæ Bononienſis Eccleſiæ, quæ uidelicet B. Petri Apoſtoli eſt inſignita vocabulo. Quorum progenies, ut relator aſſeruit, hucuſque leproſa duræ illationis canone cenſita eſt: ut ex operibus manuum ſuarum inferant Eccleſiæ capiſteria: Sic nimirum duplici pœnæ, lepræ ſimul, & ſeruitutis addicti ſupplicijs, inſtruunt alios, ut iam temerè de diuina potentia non loquantur. Et Gallus, qui dudum arguerat, Petrum in terra negantem, tunc probauit Petrum cum eo, quem negauerat, in cælo regnantem. Laurentius Surius diuerſam à ſuperioribus hiſtoriam de S. Pachomio à cacodæmone in magnum Gallinaceum immutato, uexato, ac tentato refert his uerbis: Cumq; domum apprehendiſſent (dæmones) ſpeciem præbuerunt, quod eam concuterent: adeo ut exiſtimaret Sanctus moueri domum ex fundamentis. Ipſe verò minimè conturbatus, rurſus chordam pulſauit ſpiritalem, & cum uoce cecinit, dicens, Deus refugium noſtrum, & uirtus, adiutor ualde in afflictionibus, propterea non timebimus, dum turbabitur terra. Hæc autem cùm is dixiſſet, repentè fuit quies maxima. Ipſi uerò tanquam fumus defecerunt, & paulò pòſt tanquam canes, qui ambiguntur, recedunt, & rurſus impudenter accedunt. Sic etiam poſt preces beato illo ad opus ſedenti, malignus, ſuſcepta figura maximi Galli, ualde ante ipſum clamabat, continuas, ſæuaſq; uoces edens, & ſimul etiam in eum inuolans, & acerbè eum feriens unguibus. Is autem cùm rurſus in eum ſufflaſſet, & ſignum crucis in fronte feciſſet, effecit, ut is ſtatim euaneſceret &c.

Miraculũ à D. Iacobo editum.

Gallus coctus, & in mensa ad manducandũ positus miraculosè canit.

[a] *L. 2. de Epiſt. Bonin. vita Clementis.*

Gallus mortuus reuiſcit, & comedentes in te aſpergit.

Blaſphemi lepra afficiuntur, eãq; hæredibus ſuis tradũt.

S. Pachomius à Dæmone i Gallum mutato tentatur.

COGNO-

COGNOMINATA.

Comerus Gallus.

ANTIQVISSIMVS ille Italiæ princeps, conditorq; Comerus Galli cognomentum obtinuit. Regnauit hic, teſte Beroſo, & colonias ſuas poſuit in regno, quod pòſt Italia dicta eſt anno Saturni decimo, & regionẽ ſuam à ſuo nomine cognominauit, docuitq; illos legem, & iuſtitiam. Fuit iſte Comerus primogenitus Iapeti poſt diluuium, & Gallus paterno epitheto dictus Arameæ, & Hebręæ originis quaſi inundatus: Vnde Ianigenas, qui Vmbros uetuſtiſſimos Italiæ genuerũt, Gallos ueteres progenitores Vmbrorum vocat [a] Cato, & [b] Solinus. *Veterum*, inquit, *Gallorum prolem Vmbros eſſe M. Antonius aſſeuerat*. Hos eoſdem, quia in clade aquoſa imbribus ſuperſtites fuerunt, Græcè ὄμβρους dictos, ſcilicet epitheto paterno veterum Gallorũ Ianigenarum. Comerus locos, ſcilicet ubi Ianus auus antè colonias poſuerat, à ſe cognominauit. Nam in Vetulonienſi agro eſt vallis Comera, & Ry Comerius in Phaliſcis eſt regio Comerſan, à qua oppidum iſola Comerſana. Eluſium quoque antea Comer ſolum dicebatur, ut author eſt [c] Liuius. Docuit autem Tuſcos legem, atq; iura, quæ ſcilicet ante viginti annos, & amplius auus eius Ianus in ſcriptis illis mandauerat, licet breuibus abſoluta. Adæus quidam è Philippi Macedonum regis militibus ἀλεκτρυών, id eſt, Gallus cognominabatur. Cuius Heraclides Comicus apud [d] Athenæum his uerſibus meminit.

Ianigenæ Galli dicti.

[a] *In fragmẽ. 2. orig.*

[b] *In collect.*

Adæus Alectryon.

[c] *Lib. 10.*

[d] *Lib. 12.*

Ἀλεκτρυόνα τὸν τῦ φιλίππου παραλαβὼν
Ἀφρὸν κοκκύζοντα, καὶ πλατυμείτου
Κατέκοψεν. ἐ γὰρ ἔχων ἐδύπει λόφου
Ἕνα καταδῦσας μάλα συχνὸς ἐδείπνουν
Χαρὴς Ἀθηναίους,

Nam hic Chares, inquit Euſtathius, Athenienſes in foro epulis excepit, cùm ſacrificaret epicenia propter pugnam proſperè contra Philippi peregrinos milites geſtam. Dicit autem intempeſtiuè illum cecinisſe, eò quòd pugnam intempeſtiuè aggreſſus ſit, & nondum criſtam habuiſſe, hoc eſt, inermem ſeſe periculo expoſuiſſe. Super qua re vulgata ſatis paræmia circumfertur, φιλίππου ἀλεκτρύων, in eum, qui de leui, & nullius fermè momenti facinore quopiam, perinde ut maximo, laudandoq; ab omnibus ſeſe iactat. Apparet enim Charetem eius facti etiam nimium crebrò, nimiſq; inſolenter apud populum Athenienſem verba feciſſe, quòd Alectryonem Philippi cõfodiſſet. Sulpitius Gallus cognominatus conſul Romanus cum M. Marcello inſignis commemoratur fuiſſe aſtrologus, ut qui in exercitu P. Aemilij contra Perſeum noctu ecclypſim Lunæ mirantibus militibus enarrauit. De eo ita ſcribit Valerius [e] Maximus: *Sulpitij Galli maximum in omni genere litterarum recipiẽdo ſtudium plurimum reip. profuit. Nam cùm L. Pauli bellum aduerſum regem Perſen gerentis legatus eſſet, ac ſerena nocte ſubito Luna defeciſſet: eò quòd veluti duro quodam monſtro perterritus exercitus noſter manus cum hoſte conſerendi fiduciam amiſiſſet, de Cæli ratione, & ſiderum natura peritiſſimè diſputando, alacrem eum in aciem miſit. Itaque illi inclytæ Pauliane victoriæ liberales artes Galli aditum dederunt: quia niſi ille metum noſtrorum militum vicisſet, imperator Romanus vincere hoſtes non potuiſſet.* Meminit eiuſdem [f] Plinius his verbis: *Et rationem quidem defectus utriuſq;* (Solis, & Lunæ) *primus Romani generis in vulgus extulit Sulpitius Gallus, qui Conſul cum M. Marcello fuit; ſed tum tribunus militum, ſolicitudine exercitu liberato, pridie quàm Perſeus Rex ſuperatus à Paulo eſt, in concionem ab Imperatore productus ad prædicandam ecclypſim, mox & compoſito volumine.* Galli cognomine gauiſus eſt Cornelius poëtarum laudatiſſimorũ haud infimus, nemini nõ notus, quem adeo adamauit Virgilius, vt quartum Georgicorum librum à medio in finem vſque in illius honorem conſcripſerit, quem poſtea, iubente Auguſto in Ariſtæi fabulam commutauit. Hunc Gallum tantæ procacitatis fuiſſe ferunt, ut Dion hiſtoricus tradat, Proculeũ cùm illi aliquando occurreret, naſum & os manu compreſſiſſe, id ſcilicet ſignificantem, non alicui tutum eſſe, illo præſente, nec loqui, nec reſpirare, tam petulantis, & parùm modeſtæ linguæ erat: quare procaciſſimum eum appellauit Ouidius, & vulgò etiam Anſer dicebatur. Hunc & Virgilius intellexit, dum ait: *Inter ſtrepere Anſer Olores*. Quod mox prouerbij loco vſurpatum eſt, cùm indoctus inter doctos diſputat. De hoc anſere ita etiam Propertius.

Philip. Gallus: prouerbium.

Sulpitij Gallus Conſul & Aſtrologus.

[e] *L. 8. c. 13.*

Romani cũ Perſeo pugnãt ſuadẽte Sulpitio Gallo.

[f] *L. 2. c. 12.*

Cornelius Gallus Poëta.

Cor. Gallus cur Anſer dictus.

Nec minor his animis, aut ſi minor ore canorus
Anſeris indocto carminis eſſet Olor.

DENO-

DENOMINATA.

AGALLO fit Gallina; à Gallina Gallinaceus: quæ poſtrema vox vel Gallo additur ad differentiam, vt alibi diximus, uel pro eo dicitur, quod ex Gallis, & Gallinis eſt, ut pullus Gallinaceus, oua Gallinacea Varroni, ἀλεκτόρεια [a] Syneſio, Fel Gallinaceum [b] Ciceroni, & Ὀρνίθεια κρέα, Gallinaceę carnes [c] Xenophonti. A Gallo etiam Gallulo verbum eſt, pro pubem emitto, vnde rurſus Gallulaſco Næuio pro pubeſco, quòd pubeſcentes vocem grandiorem ad Galli Gallinacei ſimilitudinem faciant: *Puerum mulieri præſtare*, inquit Nonius, *nemo ſcit, quanto melior ſit, cuius vox gallulaſcit, cuius ramus iam roboraſcit.* Ariſtoteles id τραγᾶν appellabat, ſimili nempe metaphora ab hirco, qui τράγος Græcis dicitur. Gallare item verbum, quod, Nonio teſte, Varroni Eudęmonibus inſanire eſt: *Deam Gallantes*, inquit, *vario retinebant ſtudio, eodem namque vetuſtas hic eſt Gallantibus.* An uerò eiuſmodi verbum à Gallo deriuetur, Nonius non addidit. Cæterùm à Gallina fit Gallinarius, qua uoce Plinius, & [d] Cicero pro Gallinarum cuſtode vtuntur, qui alias Varroni, & Columellæ Gallinarius curator dicitur: cui etiam Gallinarium locus uocatur, in quo nutriuntur. Idem pro Gallinario officinam dixit. Gyb. Longolius vulgò cohortem dici putat, ut uidetur, ex Varrone, qui ita ſcribit: *In Vrbana quoque domo cortem facere poterimus, in qua paſcere Citonias, Grues, Pauones, Gallinas, Anſeres, & ſimilia dabitur ad vſus quotidianos*, Sed ſi Italorum Corte à Latinore corte, ſeu cohorte dimanet, locus erit diuerſus, attamen Gallinis deſtinatus. Hi enim la corte dicunt locum, eum nempe, quem aream Latini nuncupant, & in quo frumenta ſecta teruntur. Quare mea ſententia Gallinarium à cohorte plurimùm differt. Etenim Gallinarium vulgus à pullis Gallinaceis, qui ſimul cum matribus ſuis noctu illi à Gallinario cuſtode includuntur, pullarium ſemper vocauit, Italiq; ſeruato etiamnum eo nomine, pullaro uocant, & Hiſpani el gallinero donde duormen las Gallinas, hoc eſt, Gallinarium, ubi Gallinæ dormiunt. In corte uerò dormire nemo dixerit. Quod uerò eiuſmodi ædiculam, vbi nempe noctu potiſſimùm habitant, & quò interdiu partiuræ reuertuntur, ouaque incubant officinam cohortalem ſiue cortalem ob id appellari inquiat, non poſſum non laudare. Nam ut omnia in noſtris officinis parantur, quæ in uſum humanum cedunt, ita ibi oua, & pulli, quæ in cibum. Ἀλεκτρυονοπώλις dicitur Polluci, qui eiuſmodi aues uendit, quemq; nos uulgò pollarolum, quaſi pullos uenditantem appellamus. Putat autem uſurpari poſſe tale uocabulum, cùm [e] Phrynichus vſus ſit uoce ἀλεκτρυονοπωλυμένων, affertq; ſimul ἀλεκτρυοφώνων ex Aeſchinis Acciocho, quos annumerari poſſe ait τοῖς Ὀρθυκταῖς, ſeu ὀρθοθήραις. Notanda porrò diuerſa ſcriptura in his tribus compoſitis, & primum ſyllaba ω excedere cætera proculdubio, vitio typographi, qui parum fuit attentus. Cæterùm, ut ἀλεκτρυοπώλης, ſiue ἀλεκτρυονοπώλης is eſt, qui uenditat Gallinaceos ſeu Gallinas, ita ἀλεκτρυοπωλήθριον, ſiue ἀλεκτρυονοπωλεθριον eſt ipſe locus, ſeu forum, vbi venditantur, & ἀλεκτρυοφόρος, ſiue ἀλεκτριοφόρος is qui baiulat Gallinas, ſeu Gallinaceos emptos, & uendendos portat. Vnde nos etiã fortè ὀρτυγοφόρον dicere poterimus. Nam ὀρτυγοπώλης non eſt in uſu, teſte Polluce. Videtur autẽ ſignificare eos, qui has aues uenales geſtant, uel ad ludos potiùs. Nam ὀρτυγοπώλης dicitur, qui in ludo Coturnicem digito ferit. Porrò Gallicinium ea pars noctis appellatur, in qua Galli cantant, ut ſcribit [f] Macrobius. Primum diei tempus dicitur, mediæ noctis inclinatio: deinde Gallicinium: inde conticinium, cùm & Galli conticeſcunt, & homines etiam tum quieſcunt. Id temporis ſpatium ἀλεκτροφωνία Græcis dicitur, ut quidam in lexecon uulgare Græcolatinum retulit, ſed apud D. Marcum ἀλεκτοροφωνία ſcribitur, ubi Saluator noſter diſcipulos admonet ſæpiùs, ut uigilarent. Ait autem. *Vigilate ergo (neſcitis enim quomodo Dominus domus veniat, ſerò in media nocte, an Galli cantu, an mane.) Ne cùm venerit repente inueniat nos dormientes.* Danos populos doctiſſimus Ioannes Goropius à Gallo Gallinaceo ideo ſeſe denominari ait uoluiſſe, quòd cùm belli ſtudijs potiſſimùm oblectarentur, atque in ijs non tàm auaritia, quàm generoſo animo ducti, victoriam, & laudes potiùs quàm diuitias quærerent, Gallinaceus Gallus inter omnia animalia naturæ dotes ad hunc ſcopum neceſſarias habere uideretur. Ab hoc igitur, tum bellicæ ſtudis, & generoſiſſimi animi, tum indolis regalis, & ſtrenui militis, & ad omnia momenta uigilis optimo exemplari nomen non ſolum mutuari voluiſſe, uerùm pro ſymbolo, & ſynthemate quodam ſibi accipere. Vocaſſe enim ſe Dehanen, & compoſitè per conciſionem Danen, aſpiratione in media litera de more

[a] *In epiſtolis.*
[b] *L. 2. de Diuinat.*
[c] *L. 4. Anab.*

Gallulo. Gallulaſco. Exod. Τραγᾶν.

[d] *L. 4. Queſt. Acad.*

Pullarium; Pollaro.

Officina cortalis.

Ἀλεκτρυονοπώλις.

[e] *In χρονοις.*

Ἀλεκτρυονοπωλήθριον. Ἀλεκτρυοφόρος. Ὀρτυγοφόρος. Ὀρτυγοπώλης.

[f] *L. 1. Satur. cap. 3.*

Ἀλεκτροφωνία.

[g] *L. 7. Gotodanicor.*

Dani à Gallo nomen habent.

Danorum ſymbolum.

more eorum deliteſcente. Ingentes ergo animos,& vigiles cuſtodias,necnon ſummum erga ſuos amorem Dani, qui ſe hoc nomine nuncuparunt, pollicebantur, unde haẽtenus in uſu ipſis fuiſſe conſtat, Gallos ſemper in militia habere binas maximè ob cauſas, nimirum, vt tum uirtutem eorum imitarentur, tùm ut pro horologijs cantus eorum haberetur. Subiungit autem idem Goropius Gallorum mox nomen alios imitatos eſſe, ſed qui à Danis illis fortaſſe Cimmeriorum ſobole, genus ducerent: illos, ut nonnihil à parentibus diſtinguerentur, Alanen ſe nominaſſe, quaſi dicerent, ſe omnes aut omnino Gallos eſſe. Al enim omnem, Han Gallinaceum notare: hinc Alani appellationem,quæ gens Ptolomęo ſuprema ferè ad ſeptentrionem ponitur, à Suobenis non longè remota, & rurſus in Sarmatia Europæa ſub eiuſdem nominis montibus. Ait denique, & probat ex eodem Galli etymo Albanos, Alonorſos, Roſolanos eiuſdem cum Alanis originis, & linguæ fuiſſe; Albanos verò dictos fuiſſe quaſi montanos Gallos,ex Alb, quo montes ſignificant, & Han, quo Gallinaceus dicitur, Alonorſon, quaſi Alanos degeneres, & ſpurios ab Horſon filium meretricis ſignificante; Roſolanos quaſi equeſtres Alanos,à Ros, quod equum denotat. Et quemadmodum Sacæ Alpini Sacalpini, ita Alanos, ſiue Danos montanos, Albanos eſſe nominatos, atque hinc fieri potuiſſe, ut pòſt omnes ſe Alanos dixerint, eò quòd omnes Gallinacei nomen haberent, & id præſertim, cùm iam Dani è Sarmatia in Cherronęſum Cymbricam, & Norvvegiam, & inſulas vicinas commigraſſent, adeo ut tota ferè Sarmatia & Aſiatica, & Europæa poſterioribus temporibus Alania cœperit dici. Quem Procopius Honoricum uocat (qui Gizerici filius & Vãdalorum imperij hæres,tyrannicè atq; immani ſæuitia per ignes atq; alia ſuppliciorum tormenta ad Arrianam ſectam compuliſſe legitur) alij Hunericum,nonnulli Heinricum, uel potiore ſcriptura Henricum appellant. Hunericus autem teſte [b] Hadriano Iunio Gallinaceorum, Gizericus Anſerum copijs affluentem ſignificat: Heinricus uerò domicilijs diuitem, aut laris & ſanguinis paterni magna progenie clarum. Galeazius apud Italos maximè nomen proprium eſt: ſed haud ſcio,an à Gallo: certè tamen noui Mathiæ Vicecomitis cognomento magni (nobiliſſima hæc Mediolanenſium familia eſt) primogenitum à Gallo Galeazium, ſeu potiùs Galliatium nomen accepiſſe, quòd hæc ales tota nocte, cùm naſceretur, cantaret, quaſi pater ſub felicibus huius uolucris auſpicijs natum ſignificare uellet. Galliciorum familia nunc extincta, olim in hac urbe generis claritate floruit, & turris ab eis fabricata etiamnum nobilitatis eorum extat teſtimonium,hãc autem à Gallis auibus nomẽ habere nonnulli uolunt. Ἱπποαλεκτρύων [i] Ariſtophani nominatur, id eſt, Equorum Gallus hoc uerſu.

Μεγαλα πρηττει κἀςι νυν ξυθος, ἱπποαλεκτρυων.
Magna facit, & eſt nunc Gallorum equus.

Iam uerò præter plantas, quæ mox ſequuntur, & ab harum auium partium potiſſimùm ſimilitudine nomen habent,etiam proceſſus unus oſſis λιθοειδοῦς, ab inferiori eius parte exoriens, ſolidus,oblongus, & ſubtilis inſtar ſtyli, uel acus πλήκτρου, id eſt calcar dicitur. [k] Plinius Alectorolophon uocat herbam, & Romanis criſtam uocari aſſerit, & folia habere ſimilia Gallinaceæ criſtæ, caulem tenuem, ſemen in ſiliquis. Quibus uerbis multi herbarij noſtri plantam quandam, quam [l] Dodonæus depingit ob florum congeriem, multiplici, & denſæ Gallinacei criſtæ modo faſtigiatam, ob folia multò magis ad ſimplicis criſtæ figuram accedentia Alectorolophon, ſiue criſtam Gallinaceam,ſiue criſtam Galli appellârunt. Naſcitur paſſim in pratis, & aruis utrobique otioſa, & inutilis. [m] Io. Baptiſta Porta uenerem ciere ea ratione ſcribit,quòd criſtæ Gallinaceæ imaginem repræſentet,eoq; magis cùm & Gallus ſalaciſſima auis ad uenerem inutilis reddatur dempta criſta. Verùm quòd folia aſpera ferre dicat, hirta, uerrucis, & rugis nonnihil aſpera, uerbaſci pube, & aliquibus ſclarea dici, in eo non parùm mihi hallucinari uidetur. Siquidem id Gallitrico, non alectorolopho Plinij conuenit. Haud me latet tamen recentiores herbarios aliam herbam alectorolophon uocare, ſed quæ nec ipſa Gallitricum ſit, at fiſtularia alijs dicta, quòd ad fiſtulas, & ſinuoſa ulcera proſit, alijs item pthirion, ſiue pedicularis ab effectu, quia in pratis ubi prouenit depaſcentibus iumentis, pecoriq; pediculorum copiam gignit. Flores edit criſtæ Gallinaceæ ſimiles, ſed minores & rubeſcentes. Prouenit in uliginoſis locis ipſis infeſta. Gallitricum uerò longè diuerſa herba eſt, & Horminis haud dubio congener, eſtq; nulli non nota ſub Sclareæ nomine: alij centrum Galli uocant, alij matriſaluiam. Horminum tamen non eſt, quo nomine deſcripſit, & pinxit Fuchſius. Nam folia habet multò maiora, nempe uerbaſci, admodum hirta. Tota planta odorem ſpirat non ingratum, ſed tam uehementem,ut capitis grauitatem faciat. Syluaticus hanc herbam cum Sideritide Heraclea, quam hodie eruditi quidam herbam Iudaicam, uel tethrait Arabicè & uulgò herbariorum eſſe

Dani cæteris Gallos in militia ſecũ ferant.

Alanen.

Albani. Roſolani. Alonorſi.

[b] *In Batau.*

Alania regio. Galeazius Galliatium Vicecomitẽ Mediolan. à Gallo nomẽ habere.

Ἱπποαλεκτρύων. [i] *In equibus.*

πλήκτρος. [k] *L. 17. c. 5.* Alectorolophos. [l] *Lib. 4. c. 57.*

[m] *L. 4. Phit. cap. 12.* Criſta Galli herba cur venerem ciet. Portę error. Sclarea. Gallitricũ. Fiſtularia. Pthirion. Gallitricũ. Centrũ Galli. Matriſaluia

Herba Iudaica.

rum eſſe putant,confundit. Nam cùm alibi ſclaream dici dixiſſet, quòd viſus claritatem remoueat,cuius ratione Germanis Scharlach quoque dicitur,mox, *Heraclea*, inquit, *eſt quæ latinè ferraria nigra vocatur,quam recentiores centrum Galli, & Gallitricum ſylueſtre vocant.* Videndum etiam num Τζωττογάλλη, quæ vox apud Nic. Myrepſum nominatur unguento 61, ſit Gallitricum: item num & hoc à Galli criſta nomen habeat. Videtur ſiquidem vocabulum Græcolatinum,qualia barbari multoties efformant. Capillum enim Græci τριχὰ appellant. Capilli capitis verticem occupant, uti etiam criſtæ. Cùm verò Horminis herba ſimilis ſit, Gallinaceæque criſtæ, Porta, ut dixi, Galli vires referre, venerique prodeſſe plurimùm ait; ὁρμὴν enim eſt impetu,inſtinctuque,ac ingẽti libidine in venerem ferri. Galli crus Apuleio herba dicitur, cuius cacumem inſtar pedis Galli diuiditur. Herbarij graminis ſpeciem faciunt. Plinius Iſchæmũ vocat à ſiſtendo ſanguine. Naſcitur ubiuis,præſertim in hortorum areis cum alijs inutilibus herbis. Radices habet multas,tenues,candicantes,folia mil j,ut ſcripſit Plinius,aſpera,& lanuginoſa: caules multos,rotundos,geniculatos,florem in ſpicis, colore herbaceis plerunque quinis,aut ſeptenis. Herba trita,& admota efficaciſſimè fluentem ſanguinem ſiſtit. Pueri floris aſperis ſpicis ſanguinem è naribus eliciunt, adeo ut pro diuerſo utendi modo hæc herba ſanguinem cohibeat,& euocet. Exiguum eſt gramen apud nos, inquit [a] Porta,ſurgens calamulis geniculatis,ſurrectis,ſingulis in quinas, ternaſue exiles florum ſpicatas caudas,digitatim ſparſis,ſapore aſtringẽti,& exiccante, unde non vana coniectura Plinianum Iſchœmonem poſſumus exiſtimare,vulgò Galli pes dicitur,quòd in ſummo frutice trifariam Gallinacei pedis imitationem habeat: ius Gallinaceis dyſentericis medetur,ſed ueteris uehementius, ex Plinio: ad membranarum cerebri ſanguinis profluuium prodeſſe dicunt ſanguinem Galli ex Galeno: ad ſanguinis reiectiones ore, & naribus ualere oua aſſa ſuadent Medici. Hæc ille. Sed ſciendum eſt hanc herbam Syluatico perperam Gallitricum vocari,vel per errorem tri Syllabam antepenultimam à typographo additam, & ex duabus vocibus unam factam. Ait autem: *Gallitricus* (lego Galli crus) *id eſt ſanguinaria,eò quod naribus impoſita ſanguinem ſuauiter fluere facit. Naſcitur circa vias, & ſaxoſis locis. Habet in ſummitate velut pedes Galli.* Pes Gallinaceus [b] Plinio prima Capni ſpecies eſt, vt hiſce uerbis apertiſſimè docet: *Capnos prima,quam pedes Gallinaceos vocant,naſcens in parietinis, & ſepibus,ramis tenuiſſimis ſparſiſque flore purpureo viridis.* Dodonæus hanc herbam putat eam eſſe, quæ multis ramulis fruticat teneris,in quibus folia numeroſa inciſa, colore, ſapore, & quadamtenus forma alteri fumariæ ſimilia,prætenera viticulis, & capreolis: herba ipſa in ſepibus prouenit: floſculi eius candidi,cæruleo colore nõnihil diſtincti,in ſiliquis paruis ſemen: radix ſingularis,longitudine digitali,uere primo,vt & noſtra vulgaris,prodit. Maio, & Iunio utraque floret, & carpitur. Hæc Capnos,inquit, Plinij imitatione pied de Geline dici poteſt. Verùm cùm Plinius Capni primam ſpeciem purpureo flore eſſe dicat, Dodonæus ſuæ candidos tribuat,forſan eadem non fuerit; ſuum tamen interim cuique liberum eſto iudicium. Capnos,ſiue Capnion, inquit [c] Hermolaus,hoc eſt,fumus,duplex. Alia Dioſcoridi deſcripta naſcens in hortis,& ſegetibus hordeaceis: alia & nomine,& effectu ſimilis, quam pedes Gallinaceos vocant,teſte Plinio,in parietibus & ſepibus genitam, ramis tenuiſſimis, ſparſiſque flore purpureo,ut inquit Plinius, quam nonnulli modò Cymbellarem vulgò dictam,neſcio quam rectè interpretantur,folio hederæ prætenui,ut in Cotyledone etiã commonuimus: & mox craſſiſſimum illorum errorem reprehẽdit,qui ex eo quòd Plinius Capnon latinè pedes Gallinaceos uocari ſcribit, Capnon à Dioſcoride monſtratum, non aliud genus eſſe putant,quàm quæ vulgò ſanguinaria, & Galli crus, ut antè diximus, appellatur, quæ gramini, inquit, tam ſimilis eſt, ut ab eo fortè non admodum ſeiungi poſſit: niſi quòd folio minore cernitur,& fibris potiùs quàm radici inititur. Id autem quod in ſummo frutice trifariam Gallinacei pedis imitationem habet, candidius in hac quàm in gramine conſpicitur. Et alibi: Cotyledon non eſt,ut quidam rentur, quæ vulgò Cymbalaris appellatur, etiamſi Cymbalion à Dioſcoride uocetur. Eſt autem Cymbalaris herba folio tenus angulo-ſo,hederaceo,flore paruo,purpureo,in muris terræ naſcens, quam quidem nonnulli genus alterum capni dictæ faciunt. Hæc ille. Vulgaris quidem apud nos hæc herba eſt,& lactis etiam nonnihil habet,floſculo calathiformi ex purpureo ad cæruleum inclinante, radice alba,dulci, ut rapulo ſylueſtri congener uideatur. Oculis à quibuſdam utilis creditur, nimirum ut Capnos quoque,ut ab eodem effectu nomen idem contigerit. Foliorum ſpecies per ætatem mutatur,ex rotundiori in longam. Quæ uerò eius pars pedes Gallinaceos referat, non facilè dixerim,niſi fortè mucrones illi,in quos diuiditur calyx, qui florem ſuſtinet, eos repræſentare dicantur,præſertim cùm flos deciderit,aut aruerit. Tunc enim in diuerſa tenſi rigentesque apparẽt. [d] Baptiſta Porta Gallinacei pedis ſimilitudinem capnon habere tradit,ide-

Scharlach: Heraclea.

Τζωττογάλλη.

Galli crus quæ herba Apuleio.

Iſchæmum.

[a] *L. 4. Phytogn. c. 23.*

Galli pes.

Syluatici error.

[b] *L. 25. c. 23.* Pes Gallinaceus.

[c] *Corol. 714*

Cymbellaris.

Sãguinaria.

Galli crus.

Cotyledon.

Cymbaliõ.

[d] *L. 4. Phytogn. cap. 23.*

dit,ideoque eius ſuccum oculis claritatem facere, & aluum ſoluere autumat, ſed qua parte non addit. Caucalis quoque Græcis,& Latinis nominatur herba,quã inter oleracea Theophraſtu., Plinius inter herbas uulgares,& in cibis uſitatas meminêre. Gaza in Theophraſto pedem Gallinaceum conuertit,quo nomine Romani,ut [1] Ruellius ſcribit, appellant,quòd extremum folium in Galli,aut Gallinæ pedem contormetur. Aiit item apud Dioſcoridem tum eodem nomine,tum etiam pedem pulli ob eandem ſimilitudinem uocari: ſed id mihi nondum lectum eſt,ſcio tamẽ, hunc inter thlaſpios nomenclaturas pedis Gallinacei memi niſſe,& Syluaticus portulacam,Macro pedem pulli nuncupari aſſerit. Ornithopodion ſimiliter à Gallinæ pede denominatum uideri cuipiam poſſit, quoniam Ὄρνις, & ὀρνίθιος Græcis Gallina eſt. Attamen hîc ὀρνίθιος in genere ſumitur, atque herba ita uocatur à ſimilitudine paruæ auiculæ. Denique aduertendum eſt apud [2] Suetonium quoſdam Gallipedem ineptè pro Callipede legere. Cunila Gallinacea non alia herba eſt, quàm quæ Origanum Heracleoticum Græcis vocatur,teſte [3] Plinio. Ruellius ſic dictam putat, quòd eam Gallinæ paſcantur. Meminit eius plantæ Plautus his verbis.

Caucalis pes Gallinaceus dicta. [1] *L.2.de nat. ſtirp.c.62.*
Pes pulli.
Ornithopodion.
[2] *In Tiberio.*
Suetonius correctus.
Cunila Gallinacea.
Origanum Heracleoticum.
[3] *L.22.c.17.*

In Ponto abſinthium ſit, & cunila Gallinacea.

Cunila Gallinacea cur ita dicta.
Satureia.
Tymbra.

Cur verò cunilam Gallinaceam uocent, à nemine adhuc traditum reperio. Ego ab effectu ita fortè appellari exiſtimem,uidelicet quia inſigniter uenerem ſtimulat. Puto enim hoc origanum eiſdem ferè facultatibus præditum,quibus cunila ſimpliciter dicta, quæ ſatureia,ſeu thymbra alias nominatur. Vnde ſatureiæ nonnulli à ſatyris nomẽ impoſitum uolunt,quòd ut hi ſalaciſſimi,libidinoſique paſſim à poëtis depinguntur,ita & hęc herba homines ad ſatyriaſim impelleret,ut eleganter his verbis demonſtrat Martialis.

Improba nec proſunt tam ſatureia ſibi.

Elatines genera.
Morſus Gallinæ.

Dodonæus duo elatines genera deſcribit, depingitque. Vnum quod à quibuſdam morſus Gallinæ nuncupatur,& à Germanis Hunerbiſz,à Belgis Hoëderbeer,hoc eſt,Gallinæ morſus. Alterum quod ab eiſdem Germanis Hunerſerb,à Belgis Hoenderſerue appelletur,hoc eſt,Gallinæ hæreditas. Prior elatine multis cauliculis fruticat, hirſutis, auriculæ muris modo: foliis ſubrotundis,aſperis, & hirſutis, ſæpius parùm inciſis: cætera alſinæ non multum diſimilis: flores purpureos, & cęruleos edit; deinde parua capitula,in quibus ſemen includitur. Hanc Fuchſius nomine Alſines mediæ depinxit. Morſum Gallinę folio hederulę vocat Lobelius. Altera ſimiles priori cauliculos profert,ſed longiora folia,auguſtiora,toto ambitu crenata: flores cęruleos,ſemen in binis folliculis iunctis,radicem fibratam. Vtraque locis umbroſis,incultis,ſecus uias,& in agrorum marginibus frequens. Maio menſe, & Iunio florent. Hippiam recentiorum quidã vocant herbam vulgatiſſimam, quam Andreas Matthiolus pro alſine depinxit. Hęc quoque vulgò morſus Gallinę dicitur,& Gallis morgeline, quod Gallinis,& auiculis grata ſit,eæque caueis incluſę, & cibum faſtidientes herba uſta recreentur,ut helxine etiam,qua Plinius *Gallinaceos ſcribit annuum faſtidium purgare*; vnde non ineptè quiſpiam dubitet,errore aliquo factum eſſe, ut uel typographus, uel Plinius helxine pro alſine ſcripſerint. Germanis dicitur vogelkraut,id eſt,herba auium. Italis centone,Pizzigallina,graſſagalline,Pauarina,quòd iunioribus Anſeribus,quos Pauaros vocant,gratum ſit pabulum. Anagallis Matthiolo etiam graſſagallina dicitur, ſed quem ob id Dalechampius reprehendat,qui id nominis ſoli alſinę conuenire putat. Ruellius tamen & ipſe pariter Gallus anagallidem Gallicè morgelinam,ſiue Gallinę morſum nuncupat, ubi etiam hallucinari eos ſcribit, qui mouronem uulgò dictum,aut papauerinam florem candidam ferentem,huic anagallidum connubio retulerunt, (diuiſerat autem in marem,& fęminam, hunc flore puniceo,illam cęruleo) illius utrilis,fęmineique ſexus deuortium facientes. Ornithogalum a lacteo Gallinarum colore, ut uult idem Ruellius, nomen accepiſſe uidetur, quòd flores intus lacteo colore niteant,niſi quis ſentiat,inquit Dalechampius, ab oui candidi figura,quam radix prę ſe fert,dictum: nam auicularum oua imitatur,intus albiſſima. Arbitratur autem eiuſmodi candorem in alis Gallinarum reuitere: quod ſanè non intelligo, quoniam plurimę atrę ſunt totę,multę alterius coloris, in quibus profectò nihil candoris reperias: ſi uerò de candidis loquitur,cur in alis potius, quàm in alijs partibus candor ille magis reniteat. Videndum an à candore albuminis oui cocti, præſertim cùm id lac Gallinę à quibuſdam peritis putetur, Anaxagorę. Alcmęoni Crotoniati,ut Ariſtoteles citat, atque magno Hippocrati: etſi eiuſmodi alioquin opinionem ceu erroneam antea refellerim ex Ariſtotele dum ait: *Animalibus uiuiparis cibus,qui lac vocatur,in mammis parentis paratus eſt. Sed contrà quam homines putant & Alcmæon Crotoniates ait, Non enim albumen oui lac eſt, ſed vitellus, Hic enim pullis pro cibo eſt: illi albumen pro cibo eſſe exiſtimant propter coloris affinitatem.* Ornithologus herbam illam teſtatur,quam pro ariſtolochia rotunda pharmacopolę Germani falſo

Alſine media.
Hippia.
Anagallis Graſſagallina.
L.2.c.109.
Ornithogalum.
L.1.c.20.
Ariſtolochia rotũda

accepe-

acceperunt, à quibuſdam Germanicè Hanen ſporn, id eſt, calcar Gallinacei à floris figura nominari. Quod nomen pariter alſinæ corniculatæ Cluſij conuenire poſſet, vtpote quam cornicula ferre ſcribit, Gallinaceorum calcarium forma. Alectorias gemma à Gallo Gallinaceo nomen habet, quòd in eius corpore reperiatur. Plinius in ventriculo generari putauit, Agricola non in eo duntaxat, ſed & in iecore, & in hoc maiores. *Alectorias*, inquit [1] ille, *vocant in ventriculis Gallinaceorum inuentas crystallina ſpecie, magnitudine faba: quibus Milonem Crotonienſem vſum in certaminibus inuictum fuiſſe videri volunt*. Vicit tamen eum Tritormas bubulcus, vt ex Rhodigino citat [2] Dalechampius. *Alectoria*, inquit Agricola, *quanquam rarò in Gallorum Gallinaceorum, & Caporum etiam ventriculo, & iecore gignuntur. Sed in iecore plerunque maiores. Nam nuper in Capo inuentus eſt longus vnciam, latus digitum, altus ſeſcunciam: inferior pars, quæ latior, humilis habet cauernas; ſuperior, quæ ſtrictior, ad dextram extuberat: ad lauam humilis eſt, & fuſca, cùm reliquum eius corpus in fuſco candidum ſit. At in ventriculo reperta non rarò ferè figura ſunt lupini, magnitudine eiuſdem, aut faba, modò in cinereo candida: modò fuſci coloris, ſed diluti: nunc verò cryſtallina ſpecie, ſed coloris obſcuri, quæ fibras interdum habent ſubrubras. Cryſtalli ſimilis, ſi politus inter oculum, & palpebram inferiorem interponitur, & ex vna parte ad alteram transfertur, oculum non ladit. Quod idem facit Saphirus, vel onyx, vel alia gemma polita interpoſita, modò parua ſit*. His, quæ de hoc lapide ab Agricola tradita fuerunt, ſtatim ſubijcere libuit deſcriptionem alterius, cuius nimirum, dum hæc ſcriberem, mihi copiam fecit perilluſtris Eques Hercules Butrigarius, vir medius fidius multæ eruditionis, antiquitatiſq; & rerum naturalium ſtudioſiſſimus, quemq; ſe in Capi trimi ventriculo adinueniſſe affirmabat. Eſtq; mea quidem ſententia, uerus, & genuinus alectrias lapis, cryſtallina uidelicet ſpecie, licet colore ſubobſcuro, figura ſphærica lęuiter vtrinque compreſſa, & vndique læui, niſi quòd in ſuperiori parte, quà ſtrictiuſculus cernebatur, aliquantulum extuberaret. Nullæ in eo cauernulæ, quod de ſuo ſcribit Agricola: quin ex denſa materia compactus, & grauis. Nam cùm cerafi fructu aliquantò minor eſſet, pendebat octo & uiginti ceratia, quæ caratos vulgò dicimus. Quod autem in Capi ventriculo repertus fuerit, uidetur confirmare recentiorum quorundam ſententiam, qui non ex Gallo mare, uti iam ex Plinio, & Agricola diximus, ſed caſtrato, quem Gallinacei nomine imperitè, ut anteà etiam docuimus, intelligunt, hunc lapidem haberi putant: & quidã, teſte Ornithologo, Germanicè Kapunenſtein interpretantur, id eſt, Caponis lapidem. Albertus, & author de natura rerum quinto uel ſexto à caſtratione anno in iecore alitis inueniri tradunt, quod Syluaticus ex Alberto, quem citat, aliter tranſcripſit, videlicet extrahi dicens ex uentriculo, poſtquã caſtratur ſupra quartum annum: addit inſuper, aliquos poſt nonum extrahi dicere, meliorem eſſe de Gallo decrepito, maximum in hoc genere fabam ęquare. Citat denique Dioſcoridem teſtem, quòd in uentribus Gallorum Gallinaceorum cryſtallo ſimilis, uel aquę limpidę reperiatur, cùm alioqui nihil huiuſmodi in noſtris exemplaribus Dioſcoridis reperiatur. [3] Albertus radaim, ſeu donatidem lapidem nominat, qui niger ſit, & luceat. *Ferunt autem*, inquit, *cùm capitales Gallorum formicis permittuntur, aliquando poſt multa tempora in capite maris Galli hunc lapidem inueniri. Conferre pollicentur ad rem quamuis impetrandam*: Qui lapis nunquid idem fuerit cum alectoria difficilè eſt iudicare. Video tamen utrique eandem virtutem aſcribi, quę ſuperſtitionis expers non eſt. Vt enim Albertus ad omnia impetranda radaim lapidem probati tradit, ita etiam alectorias, ut author obſcurus quidam de lapidibus ait.

Hic oratorem verbis facit eſſe diſertum,
Conſtantem reddens, cunctiſq; per omnia gratum.
Hic circa veneris facit incentiua vigentes;
Commodus vxori, quæ vult fore grata marito,
Vt bona tot præſtet, clauſus portetur in orbe.

Syluaticus etiam reges alectoriam gemmam geſtantes, & gladiatores inuictos reddere ſcribit, ſitimq; tollere, & mulieres viris conciliare. Cardanus huiuſmodi lapidem ſarda, uel achate fingi putat, in quo flammea macula appareat. Ad Gallinam villa Cæſarum fuit ad Tyberim, uia Flaminea, quæ ab eo dicta eſt, quòd Liuiæ Auguſtę ex alto abiecit in gremiũ Aquila conſpicui candoris Gallinam, lauri ramum ſuis baccis fœtum roſtro tenẽtem, quam ſeruari iuſſerant aruſpices, ramum uerò inſeri diligenter: quod ad uillam factum eſt, quæ, vt dixi hac de cauſa ad Gallinam dicta fuit. Gallinaria à Gallinarũ copia, ut Calepinus vult, uel ut alij à Gallinis feris ſic dicta, inſula eſt in mare Thuſco, contra montes Liguſticos, ut eã [b] Varro deſcribit, & [c] Sozomenus. Meminit eiuſdẽ [d] Sulpitius. Ortelius hodie iſola de

Hanen ſpora.

Alectoriæ gemma.

[1] *L. 37. c. 10.* Milo Crotonienſis in bello inuictus, & cur.

[2] *In Cõmẽt.*

Hercules Butrigarius

Caponis lapis.

[3] *L. 2. de metall. c. 17.*

Ad Gallinã locus.

[b] *Lib. 3. de re ruſt. c. 9.*

[c] *L. 3. Hiſt. eccl. c. 9.*

[d] *In vita D. Martini.*

Digitized by Google

*Ad 6. Aen. Arbẽga dici putat. Gallinaria ſylua Straboni, & Ciceroni in Cãpania. * Pompeio uerò Sabino in Cumano. Sanfelicius dicit hodiè la peneta de patria uocari. Alectoriæ quædam pillulæ aluum purgantes à Nicolao Myrepſo deſcribuntur, quas ſic dictas apparet, eò quòd vi ſua purgandi eos, qui ſumpſerint, à lecto excitent: quo modo Gallum ἀλέκτορα etiam dici antea ſcripſimus.

PRAESAGIA.

Pluuiæ, & tempeſtatis præſagium.

IMMINENTES pluuias ab his auibus potiùs, quoniam nobiſcum degunt, quàm ab alijs cognoſcimus. Eas autem in primis Gallus præſagit, cùm paulò poſt ſolis occaſum, vel primis noctis horis ſtatim à ueſpertino crepuſculo inſolens in rauciſonum cucurritum non ſine alarum motu indefeſſus prorumpit. *Gallinacei*, inquit * Aelianus, *cæteraq; domeſtica aues alarum percuſſione concrepantes, & cucurientes, & ſua quadam uoce obſtrepentes tempeſtatem nunciant*. Rationem eius alias aſſignauimus, quòd ſcilicet Auſter vnà cum vaporoſo aëre uocalia inſtrumenta ut ſenſim replet, ita multa pituita infarcit: cuius motum ſentientes Galli per eum cæli, & corporis ſtatum facilè rauceſcunt. Cæterùm ut grauante hac ſarcinula uocis, & motus præſidio ſeſe exonerent, ad cantum modo inſolito ſtimulantur. Adde, ſi uidebitur, laryngis per humidum aëris ſtatum dilatationem, quæ ut uocem grauiorem, ita raucam, & clangoſam ſolet reddere. Hinc Germani, teſte Ornithologo, Gallum tempeſtatis ein vvetterhan appellant, quaſi cantu ſuo peculiari quadam facultate ad indicandas mutationes præditus uideatur. Aëris etiam mutationem, & uentum prænunciant, ſi noctu, quàm ſolent, citiùs canant. Item ſi Gallinæ cum pullis ſuis in principio pluuiæ domum ſe recipiant, aut manè exire recuſent, pluuiarum copiam indicant futuram. Pediculos quærentes, aut paludes, uel more alis more Anatis uerberantes, teſte Theophraſto, eaſdem pertendunt. Auienus Arati interpres Latinus etiam inter pluuiæ ſigna ponit.

Pectora cùm curuo purgat Gallinula roſtro.

Si denique vltra ſolitum ſeſe in arena concutiant, uel ſegregentur plures earum in uno loco ſimul, & in pluuiæ principio quærant locum opertum, ubi à pluuia protegantur, ſignum eſt maximorum imminentium imbrium. Contra Gallum tempore pluuiæ canentem, ſerenitatem inſtantem polliceri plerique credunt. Gallinæ in mutatione pennarum, quando ante hyemem decidunt, ſi a capite incipiunt deplumari, tempeſtiuè ſerendum, ſerotinè uerò ſi à poſterioribus, ſignificant.

Galli cur rauceſcant.

Vox Galli, vnde rauca

Serenitatẽ quãdo Gallus pertendat.

VSVS IN SACRIS Ethnicorum.

NON parum profectò gloriari debet hoc uolucrum genus, quòd tam uarijs dijs quondam ſacratum fuerit, atque etiamnum apud quoſdam diuino afficiatur honore, ut poſtea probabimus. Suidas ex animatis olim ſacrificia in uſu fuiſſe teſtatur, de oue, ſue, boue, capra, Gallina, & Anſere. Sed Gallinæ nomine Gallum etiam intellexiſſe veriſimillimum eſt. Nam ueteres Gallinaceum Gallum Marti in primis, uti etiam antea, ubi de auis huius pugnacitate, & animoſitate agebamus, oſtendimus, conſecrârunt. Cauſam in eiuſmodi fabulam reijciunt. Alectryonem illius Dei, quem ceu bellorum, militiæq; præſidem colebant, comitem, ac ſatellitem fuiſſe comminiſcuntur, eique tam familiarem, ut dum cum Venere adulterium committeret, foribus eum cuſtodiendis adhibuerit. Sed quia ſomni uiolentia oppreſſus obdormiſſet, in auem ſui nominis fuiſſe immutatum, quæ hactenus ueteris negligentiæ memor ſedulò Solis aduentum prænunciat, ut * Lucianus copioſiùs demonſtrat. Auſonius ad hoc illudens cecinit.

Gallus cur Marti ſacer Alectryon Martis comes, & eius fabula.

*In Gallo.

Ter clara inſtantis Eoi
Signa canit ferus deprenſo Marte ſatelles.

Author is opinio cur Gall⁹ Marti ſit dictus ſacer.

Mihi è contrario Gallus eam ob cauſam illi Deo ſacer habitus uidetur, uel quòd pugnans ſummo ſtudio victor è prælio diſcedere conetur, alteriuſq; ſeruitium omni conamine pati nolit,

Digitized by Google

nolit, & ad necem usque pro eo dimicet, auis scilicet ad dimicandum nata, & à natura ad id instrumentis aptis, rostro nempe robustissimo, calcaribusque instructa, ut rhetor quidam, teste Eustathio scriptum reliquit his verbis ἀλλὰ τοῦτο τις ὄγκιον μυθοποιητικῆς ἐσήμηνε ἐξ ἀλλήλων, vel quòd Gallos, id est, milites, ac bellatores homines in vrbibus habendos esse significarent, & in contubernio retinendos, non tamen rei sacræ causa, seu urbis vigiles, & custodes intelligas, quando ij per Gallos significari videntur. Hinc Romanos, ut milites suos vigilantiæ admonerent, Marti Gallum appinxisse historia docet, & apud Plutarchum traditum est, Lacedemonios, cùm hostes aperto Marte profligassent, Gallum Marti solitos sacrificare, sin aliquo stratagemate victoria potiti essent, bouem: id quod ab eis non sine ratione fiebat, quòd pluris æstimabant incruentam victoriam, quàm cruentam. Soli, & Lunæ dicatum fuisse id indicat, quòd tempori hoc auium genus inseruit, quod per Lunam, & Solem intelligitur, uel quòd nos Gallus cantu suo admoneat, quare magi cognatum Soli faciunt, ac inde fieri, ut eius cursus inflexiones sentiat, & cantu mortalibus annunciet. Insitum autem est Gallis, inquit Proclus, numen Apollinis uelut proprijs canticis aduocare. Nos uerò sacris hymnis canimus Gallicinio Luciferum uenturæ lucis prænuncium excitari, obductum caligine cælum aperiri, dari copiam, ut patefacta iam nia errores ambagesque omnes declinemus, canente Gallo ualetudinarijs, aliquam salutis, aut saltem alleuationis spem affulgere, meticulosos trepidatione liberari, & multa, quæ per insidias parabantur, dissipari, quæ omnia aduenientis lucis beneficia sunt. [c] Aelianus, Gallum Latonæ quoque sacrum fuisse his uerbis docet: *Latonæ in amore esse aiunt, & quòd ei adfuerit parienti, & quòd etiam nunc parientibus adsit, & felicem partus efficiat*; eò quòd Solis ad hæmisphærium nostrum regressu, calor naturalis augeatur, partum ui sua promouens: quem quia nunciat Gallus Latonæ meritò gratus est. Maiæ, quam & Proserpinam, & Cererem uocant, etiam Gallinaceum consecrarunt, [d] Porphyrio teste, quamobrem initiati huic Deæ auibus cortalibus abstinebant. Nam & Eleusine abstinentia ex his alitibus, & piscibus fabisque præcipitur. Romanos quoque nocti Gallos mactasse [e] Ouidius docet, quia cantu suo diem nocti contrarium prænunciat, atque, ut inquit Plinius, *Solis ortum non patitur incautis obrepere.*

Nocte Dea nostris crista tus cadetur alec
Quòd tepidum vigili pronocet ore diem.

Mercurio item datus est ob diligentiam nunciationis, & uigilem eius curam, uel ob ipsammet mercatorum uigilantiam, quòd omnis negociator lucro semper diligentissimè inuigilet, siue quòd ab eius cantu surgant ad peragenda negocia. Erat autem Mercurij forma homo sedens in throno galeratus, cristatusque & pedibus Aquilinis, sinistra Gallum tenens, aut ignem. Erat item Gallus Aesculapio dicatus, haud aliam ob causam, quàm quòd medico uigilantiam, sedulamque curam necessariam esse indicarent. Adde, si placet, quòd ab hoc auium genere (nam, ut dicemus, Gallinas illi etiam uouebant) cùm alimenta, tum medicamenta omnibus fermè corporis affectibus conuenientia depromi queant, etsi interim minimè insciis sim [f] Plutarchum alibi solius uigilantiæ significandæ causa id factum esse innuere, ubi ait: *Sicut autem qui Gallum super manu Aesculapy pinxit, matutinum tempus uoluit significare, & Solis ortum appetentem.* Socratem Tertullianus, & Lactantius Firmianus ceu nimis superstitiosum redarguunt, quòd moriens Phædonem admonuisset, ut uoto se liberans Aesculapio Gallum persolueret. *Sanè*, inquit Tertullianus, *Socrates facilius diuerso spiritu agebatur. Siquidem aiunt damonium illi à puero adhæsisse, pessimum uerecundæ pædagogum, etsi post Deos, & cum Deus damonia deputantur penes poetas, & philosophos. Nondum enim Christiana puestatis documenta præcesserant, quæ nimi istam pernitiosissimam, nec unquam bonam, antiqui erroris artificem, omnis ueritatis aduocatricem sola traduxit. Quod si idcirco sapientissimus Socrates secundum Pythij quoque damonis suffragium, scilicet negocium mancipis socio suo quanto dignior constantia Christiana, atque sapientia assertio, cuius afflatui tota uis damonum cedit? Hac sapientia de schola tali Deos quidem seculi negare liberet, qua nullum Aesculapio Gallinaceum reddi iubens præuaricetur, nec nona inferens damonia, sed uetera depellens, nec adolescentiam uitians, sed omni bono puduris infirmans, ideoq; non unius uerbis, sed uniuersi orbis iniquam sententiam sustinens pro nomine ueritatis, tanto scilicet perosioris, quanto plenioris, ut & mortem non de poculo per habitum iucunditatis absorbeat, sed de patibulo, & uinicombuio per omne ingenium crudelitatis exhaurias, interea in isto tenebrosiore carcere saculs inter suos Gebetas, & suos Phadenas, si quid de anima examinandum est, ad Dei regulas diriget,*

Gallus soli, & lunæ sacer.

[c] *L. 4. c. 19.*

Maiæ sacer Gallus.

[d] *Lib. 4. de abst. ab anim.*

[e] *L. 1. Fast.* Nocti sacer.

Mercurio sacer.

Mercurij forma.

Gallus Aesculapio dicatus.

[f] *L. de Pyth. orac.*

Socrates superstitionis arguitur, & cur.

[f] *L. 3. de falſa ſap. c. 20.* *eſt, diriget, &c.* [f] Lactantius in eundem Socratem ob id inuectus ita infit: *Quis iam ſuperſtitiones Aegyptiorum audeat reprehendere, quas Socrates Athenis authoritate confirmauit ſua? Illud verò nonne ſummæ vanitatis, quod ante mortem familiares ſuos rogauit, vt Aeſculapio Gallum, quem vouerat, pro ſe ſacrarent? Timuit videlicet, ne apud Rhadamanthum recuperatorem voti reus fieret ab Aeſculapio. Dementiſſimum hominem putarem, ſi morbo periſſet. Cùm verò hoc ſanus fecerit, & ipſe inſanus, qui eum putet ſapientem.* Defendit

[g] *L. 16. c. 12 lect. ant.* Socratem [g] Cælius Rhodiginus his ferè verbis: Oblitus eſt, inquit, Lactantius ſententiæ illius, Nunquam futurum Platonicum, qui allegoricè non putet Platonem intelligendum. Quid verò illis inuolucris ſibi Plato voluerit, iam nunc ex Platonicorum ſententia promere adoriar. Priſci Aeſculapio medico, Phœbi filio Gallum ſacrificabant,

Diuina beneficentia diuinæ prouidentiæ filia. diei, ſoliſq; e nuncium, id eſt, diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici, quæ diuinæ prouidentiæ filia nominatur, cui diem, id eſt, vitæ lumen, ſe debere fatebantur. Eiuſmodi medicum Socrates in ſuperioribus perquiri iuſſerat morborum animi curatorem. Præterea priſcorum oracula tradunt, animas remeantes in cælum pæana, id eſt, triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergò Deo uotum, vt alacer pæana canens cæleſtem repetat patriam. Hactenus Rhodiginus, Poſtremò alios etiam morientes eidem Aeſculapio Gallum nouiſſe legimus. [i] Artemidorum enim, referente Paulo Gyraldo, alterius cuiuſdam ſomnium enarrat, qui Gallum Aeſculapio vouit, ſi ſanus foret. Cæterùm Gallinas etiam eidem Deo vouebant, teſte Feſto, vnde dicebat [k] Iuuenalis.

[i] *L. Oneirocriticon.*

Gallinæ Aeſculapio ſacræ.

[k] *Satyra 2.*

Iubet expectare quis agram
Et claudentem oculos Gallinam impendat amico,
Tam ſterili, id eſt pauperi. &

[l] *In Apot.* [l] Prudentius:

Quamuis promittere & ipſi
Gallinam ſoleant, aut Gallum clinicus, vt ſit
Dignetur præſtare Deus morientibus æquum.

Gallina qualis in ſacris adhibeatur. Non admittebantur verò Gallinæ ad eiuſmodi ſacra, niſi, ut Alexander ab Alexandro ſcribit, quæ roſtro eſſent nigro, nigriſque pedibus, & digitis imparibus. Si enim roſtrum pedeſque lutea habuiſſent, velut impuræ ab aruſpicibus credebantur. Plinius huius rei quidem mentionem facit, ſed de imparitate non: inquiens: *Gallina luteo roſtro pedibuſque ad rem diuinam pura non videntur: ad opertanea ſacra nigræ.* Sed num iſtæc ſacra ad Aeſculapium pertineant videndum foret. Ea autem ſeclusa uocabantur Græcis μυχάρια. Hoc idem auium genus Herculi, eiuſque vxori [m] Mineſias, referente [n] Aeliano, miro modo ſacras fuiſſe prodidit. Fuiſſe nempe templum quoddam Herculis, & vxoris eius, hanc ceu Iouis filiam, in huius templi ambitu cicures aues multas nutriſſe, nempe Gallos, & Gallinas, compauiſſe autem, & gregatim pro ſui generis ſexu degiſſe, & ſumptu alites publico, dijs, quos diximus, conſecratos, Gallinas in æde Hebæ, Gallinaceos in Herculis paſtos. Fluxiſſe autem in medio riuum perennem, & lympidæ aquæ. Gallinarum nullam ad Herculis templum acceſſiſſe, nec vllum Gallorum ad Hebæ; at ſuo tempore mares ſtimulatos libidine riuum tranſuolaſſe, & poſtquam impleuerant fœminas, ad Deum ſuum, & ſuas rediſſe tedes luſtratos, purgatoſq; interfluenti riuo, quo ſexus vterque diſpeſceretur. Natis deinde tempeſtiuè ouis, & excluſis incubitu pullis, fœminas nouellas matribus, mares genitoribus acceſſiſſe, & altos. Hæc ille. Quæ nunquid uera ſint, alij iudicent. Mihi ſanè vel fabulam ſapere videntur, vel dæmonis arte facta. [o] Plutarchus, Aegyptios ſcribit, Oſiridi Gallum immolare ſolitos, aliàs album, aliàs nigrum: ſupera ſyncera, & manifeſta, infera mixta, & uaria innuentes. Alibi etiam Hermanubidi immolaſſe tradit, & Anubidi. Eſt autem uocabulum, ut uidetur, Græcæ originis, ὁ ἑρμηνεὺς τὰ ὑράνια καὶ τῶν ἄνω λόγος, hoc eſt, ratio ſuperiorum, & cæleſtia declarans, uti Hermanubis inferiora, ſacrificabant autem utrique Gallum, illi album, quòd ut diximus, cæleſtia pura, & lucida ſint, huic ἀροιάν, hoc eſt, pennis, & iubis croceis præditum, Gyraldus etiam croceum tranſtulit. Sed uidendum nunquid pro ἀροιάν, καραιάν legendum ſit, hoc eſt nigrum, quem etiam Oſiridi diximus ſacrificaſſe. Albos immolare apud Epirotas ex uſu fuiſſe uel inde conſtat, quòd Pyrrhus rex, ut idem Gyraldus teſtatur, ſplene laborantibus medens, albo Gallo ſacrum perageret. Author eſt quoque in citato paulò antè libro Plutarchus Magos Zoroaſtris exemplo Gallinas, & terreſtres echinos Bono Deo attribuiſſe, aquaticos autem Malo. [p] Iuuenalis Gallos Gallinaceos Laribus etiam ſacros habitos

[m] *In lib. de anim. Iouis.*

[n] *L. 17. c. 46*

Gallinacei Herculi ſacri.

[o] *L. de Iſide & Oſiride.*

Aegyptij Oſiridi Gallũ immolant.

Hermanubis, & Anubis.

Albi Galli immolati à Pyrrho.

Bono Deo, & malo qui Galli immolati.

[p] *Satyra 13.*

eſſe his

eſſe his uerſibus nos admonet.

Et laribus criſtam premittere Galli
Non audent

De Termini ſacrificio [g] Prudentius ita canit.

[g] Cõtra Symmachum.

Et lapis illic
Si ſtetit antiquus, quem cingere ſuenerit error
Faſceolis, vel Gallina pulmone rogare,
Frangitur, & nullis violatur terminus extis.

Methonæ urbis in Troœzeniorum agro incolas legimus Gallum pro vinearum incolumitate mactare ſolitos, ut Africi uenti, qui eos plurimùm infeſtat, incurſionem uel auerterent, uel ſaltem emollirent: Cum enim flare inſtiterit, uitium oculos exuri, ſpemq; vindemiæ falli. Moniti igitur ab aruſpicibus, ſacri genus hoc inſtituêre, ut uiri duo Gallum unum, eumq; album, manibus apprehenderent, & in diuerſa abeuntes trahendo diſcerperent, partemq; vterque ſuam manu præferentes uineta loci omnia perluſtrarent, donec ita omnibus expiatis, in eundem conuenirent locum, ubi Gallum diſſecuiſſent, ibique partibus utriuſque humi defoſſis, nullum eius anni incommodum ſe paſſuros perſuaſum habeant: iuuitque ſors, ut quandiu ſacrum hoc celebrauêre, res illis ex uoto ſuccederet. Vetus etiam Pithagoræ ſymbolum Gallo albo abſtinendum eſſe admonet. [f] Diogenes Laërtius ideo eum interdixiſſe ſcribit, quòd menſi ſacer ſit, & ſupplex. Quòd autem menſi ſacer haberetur etiam Aelianus meminit, inquiens: *Gallum album menſi ſacrum, vtpote horarum nuncium credidit Pythagoras*. Iamblicus tamen Pythagoram ſectatoribus ſuis, qui ciuiles, id eſt, politici dicti ſunt, permiſiſſe author eſt, vt Gallum, agnum, & alia quædam antè nata præter vitulum ritè ſacrificarent. Et [f] Plutarchus diſcipulorum nonnullos eum accuſare memorat, ut qui in commentario de iuſtitia ſcripſiſſet de Gallis Gallinaceis utiliter eos eſitaſſe, quòd & ſomno nos excitent, & ſcorpios conquirant, & in pugna nobis ſtudium, æmulationemque fortitudinis quandam ingenerent. Vnde non ſacrificaſſe tantùm Gallos ſolitum, ſed eſum eorum permiſiſſe videmus. Quod ad ſacrificia attinet, Suidas etiam ſacrificaſſe illum Gallos teſtis eſt, quin uerò & ipſe Diogenes *ſacrificijs*, inquit, *vtebatur Pythagoras inanimis; ſunt qui dicunt. Gallis Gallinaceis, & hœdis, etiam lactentibus, quos teneros dicunt: agnis autem minimè*. Quod uerò ad eorum eſum, Ariſtoxenus apud Gellium cuncta illum animata in cibum permiſiſſe ait, boue aratore, & ariete exceptis. Alij contrà Pythagoram, licet præter ſua inſtituta, immolaſſe tamen quandoque Muſis bouem, Ioui uerò Gallum album. Alij tradunt Gallum album adeo ab eo amatum, ut ſi quando uideret, fratris Germani loco ſalutaret, & apud ſe haberet. Vnde apertè conſtare arbitror Pythagoræ præcepta uel perpetuam poſteritati tradita, uel ipſum in determinatione illorum inconſtantem extitiſſe. Nihil aliud hoc loco quidam Pythagoram intellexiſſe uolunt, quàm Gallum ipſum. Si quis tamen altiùs hoc conſiderare uoluerit, ad reliquorum ſymbolorum rationem, modumque interpretari poterit, ut ſcilicet nos philoſophus moneat Gallos nutrire, ut diuinam animæ noſtræ partem diuinarum rerum cognitione quaſi ſolido cibo, & cæleſti ambroſia paſcamus. Verùm ut ad recentiorum ſuperſtitionem, ſeu idolatriam potiùs ſermonem noſtrum diuertamus. [t] Petrus Bellonius, interprete Carolo Cluſio, amœnam nefarij illius Mahumetis, Turcarum pſeudoprophetæ in paradiſum profectionem, quam nocturno tempore hic ſe confeciſſe ſplendidiſſimè mentitur, deſcribens inſignes de Turcarum paradiſo nugas recenſet, inter alias uerò, illum comminiſci, ſe in cœlo uariæ formæ angelos uidiſſe, ut boum, hominum, equorum, auium, inter quas Gallus fuerit, pedibus primum cœlum premens, & capite ſecundum attingens: interrogantique Mahumeto, quid iſta ſibi uellent, angelum, à quo ſe eò conductum finxerat, reſpondiſſe, angelos eſſe, qui pro ijs, qui in mundo ſunt, Deum orent, humanæque formæ angelos pro hominibus orare, bubulæ pro bubus, equinæ pro equis, Gallinaceæ pro Gallis, atque cùm ingens ille Gallus caneret, reliquos Gallos cùm cæleſtes, tùm terreſtres canere. Author eſt Ludouicus Romanus Calecutenſes cacodæmonis ſacerdotes ſanguine Gallinacei cultello argenteo iugulati carbonibus ignitis aſperſi, ei ſacrum peragere. Abaculum, inquit, habent uice altaris, quem uarijs floribus, ac flagrantibus puluiſculis ſternunt. Tunc ſanguinem Galli in uas argenteum ignitis carbonibus oppletum, imponunt, additis uarijs ſuffumentis. Gallum dein mactant cultro argenteo, cruentunque cultellum nonnunquam igni admouere ſolent. Sanguis Galli totus accenſis funalibus crematur circa altare. Quem ſacerdos immolaturus

Methonæ incolæ cur Gallum immolant.

[f] L. 8. de vit. philoſoph. in vita Pythagoræ.

[f] L. de ſtoicor. repugnat.

Pythagoræ Gallos ſacrificaſſe.

Gallum albũ vt amarit Pythagoras.

[t] L. 3. obſ. c. 7 Mahumetis profectio in paradiſum.

Calecutenſes quomodo Gallum immolant.

Indi Gallũ adorant.

turus lacertos & pedes exornat argento. Verùm quod maius eſt Indos Gallum adoraſſe Ioſephus Acoſta ſcribit,& * Lucianus pro Deo olim cultum fuiſſe. Porrò cùm ouorum etiam olim purgandis piaculis,luſtrationibuſque adeo quotidianus uſus fuerit, ut Orpheus, teſte Suida, Ooſcopica,id eſt,de diuinatione ex ouis ſcripſerit,eaque meò iudicio in Gallina magis conſpicua ſint, familiari nobis præ cæteris alite, itaque paucula iſtæc hîc referre libuit. Adhibebantur autem oua in Bacchi orgijs, aliorumque Deorum ſacrificijs, ubi pro homine aliquid Deo ſoluendum eſſet. Omittimus interim quæ in Orphicis, & Bacchi Orgijs, in hac ipſa re obſeruata ab antiquis traduntur. Id ſolum ex eis repetemus, ideo religioni oua inſeruiſſe, & in tanto honore gentibus fuiſſe, quòd capiente omni mundo toť animalium naturas, & genera, nullum ferè eſt, in quo non ex ouo ſpecies aliqua naſcatur. Volucres paſſim ouum gignunt: aquatilia in mari penè infinita. In terreſtribus lucertæ: in ambiguis, & quibus in terra æquè, quàm in aqua victus eſt,crocodili: in bipedibus aues; in carentibus pedibus angues: in multipedibus attelabi; & ne longiores ſimus in pluribus generibus alijs plura alia. Ob quæ totam referre naturam credita fuerunt, & in religione ad placanda,exorandaque numina gratiorem habere poteſtatem. Oua expiationibus apta monſtrat illud Iuuenalis.

* *In libro de Syria Dea.*

Ouorũ uſus in ſacrificijs.

Ooſcopica.

Oua cur ſacrificata.

Animaliũ genera quę oua gignãt.

Niſi ſe centum luſtrauerit ouis

Sed & * Ouidius oua hęc luſtralia indicat his verſibus:

* *In arte.*

Et veniat, qua luſtret annus, lectumque locumque,
Præferat & tremula ſulphur, & oua manu.

Oui, quod in Cereali pompa ſolitum fuerit eſſe primum, meminit Varro his verbis: *Nam non modo illud ouum ſublatum eſt, quod ludis Circenſibus nouiſſimi curriculi finem facit quadrigis, ſed ne illud quidem ouum vidimus, quod in Cereali pompa ſolet eſſe primum.* Ouorum hecatombe ab Ephippo nominatur per iocum apud Athenæum.

Ouorũ Hecatombe.

AVGVRIA.

Prodigia.

QVOD ad auguria in primis ſpectat, in his hoc auium genus tantum prærogatiuæ obtinuit priuilegium, ut publicè ad ea aleretur. Tantum uerò apud Romanos in nefarijs eiuſmodi ſignificationibus momenti habere credebatur, vt quæ indicaret ueriſſima, & ſacroſancta haberentur. Quod [a] Plinius Galli laudes commemorans elegantèr demonſtrat: *Vt planè digna alitis tantum honoris præbeat Romana purpura. Horum ſunt tripudia ſoliſtima* (quæ læta erant cùm prodeuntes è cauea cibum oblatum capere non recuſabant, & inter edendum nihil non in terram ex ore decidebat: quorum alterutrum ſi accideret, triſte, ac pernitioſum cenſebatur, uti alibi abundè docuimus:) *His magiſtratus noſtros quotidiè regunt, domoſque ipſi ſuas claudunt, ac retinent, iubent acies, aut prohibent, victoriarum omnium toto orbe partarum auſpices: hi maximè terrarum imperio imperitant, extis etiam fibriſque haud aliter, quàm optima victoria Dijs grati.* Varro uerò non ſolùm augures Romanos ex his auibus auguria captaſſe memorat, ſed etiam patresfamiliæ rure. Quadrupliciter uerò maximè auguria faciebant, videlicet per ſoliſtima tripudia, per præpoſteros eorum, veſpertinoſque cantus, ut Plinius tradit, & cùm cibo ſpreto etiam, è caueis auolabant, quod maximi infortunij ſignum habebatur: & per eorum pugnam. Erant pręterea, eodem Plinio teſte, & exta Dijs grata. Qui pullorum curam habet, & qui è paſtu pullorum captat auſpicia, [b] Ciceroni, & [c] Liuio pullarius dicitur: *Attulit è cauea pullos*, inquit alibi [d] Cicero, *is qui ex eo nominatur pullarius*. Erat autem moris Romanis ducibus pugnam inituris aduocare eiuſmodi pullarium, ut offam hiſce uolueribus obijceret ad augurium captandum. Pultem verò ijs dabant potiſſimùm, quia ex ea neceſſe erat decidere, quod trepudium, hoc eſt terripuuium faceret. Puuire enim ferire eſt. Bonum enim, ut diximus, augurium eſſe putabant, ſi pulli per quos auſpicabantur comediſſent: præſertim ſi eis edentibus aliquid ab ore decidiſſet. Sin autem omnino non ediſſent,periculum imminere, ut Flaminij exemplo docemur, qui cum terripudio auſpicaretur, pullarius, teſte [e] Cicerone,diem prælij committendi differebat. [f] Valerius etiam,atque [g] Liuius authores ſunt Hoſtilio Mancino conſuli in Hiſpaniam ituro hoc accidiſſe prodigium, cùm ſacrificium

[a] *L.10.c.22.* Tripudia ſolitima fauſta & infauſta.

Quot modis auguria faciebant.

Pullarius qui dictus.

[b] *Lib.10.ad Planc.*
[c] *Lib.8.*
[d] *Lib. 2. de diuinat.*

Tripudium qui.

Augurium bonum.

[e] *L.1.de diu.*
[f] *Lib.1.*
[g] *Lib.45.*

facere

facere uellet, pullos cauea emiſſos in proximam ſyluam deuoláſſe, & ſumma cura requiſitos reperiri nequiuiſſe. Tradunt verò eiuſmodi auſpicia triſtia fuiſſe idq; exitu probatũ. Victum.n. fuiſſe Hoſtiliũ à Numantinis, & caſtris exutum, moxq; cũ nulla ſupereſſet ſeruandi exercitus ſpes, pacẽ cum his feciſſe, eamq; adeo ignominioſam, ut ratam eam eſſe Senatus uetuerit. Contrà Themiſtocli Athenienſiũ clariſſimo duci, quem adoleſcentiam ſuam in omni luxu, laſciuiẽq; genere peregriſſe, tandẽ verò cũ uir euaſiſſet, iuuẽtę ſuę maculas pręclariſſimis geſtis deleuiſſe, hiſtoria teſtis eſt, priuſquã in Xerxem, ad quẽ poſtmodũ ab ingrata patria pulſus confugit, exercitũ duceret, pridie auditus Gallorũ cantus uictoriã promiſit. Ex huiuſmodi cantu felix augurium cepiſſe[h] Iuſtinũ Sophiamq; Corippus teſtatur his uerſibus.

Themiſtoclis contra Xerxem uictoria.

[h] *L. 1. de laudibus Iuſtini.*

Limen ut auguſtæ ſacro pede contingit aulæ,
Omnia Gallorum ſtrepuerunt culmina cantu.
Exactam noctem primi ſenſêre uolucres,
Et latum cecinere diem, alarumq; dedere
Plauſibus aſſiduis, & acuta uoce fauorem

Inſuper Gallos omnes, Paulus Morigia, anno milleſimo ducẽteſimo ſeptuageſimo ſeptimo ea nocte, qua Otto Archiepiſcopus, & Mediolanenſium exercitus prętectus uictoria aduerſus Turrianos potiebatur continuò cecinìſſe, eademq; nocte Galeatium in Vicecomitum item familia eius nominis primum natum eſſe, & ab eiuſmodi felici Gallorum augurio nomen accepiſſe. Cantum verò auium harum uictoriæ ſignum habitum ideo[k] Plinius docet, & [l] Cicero ridet, quòd victæ flere ſoleant, canere victrices. Vterque verò celebris illius Bœotiorum contrà Lacedęmones uictoriæ exemplo comprobat. Totis noctibus, inquit ille *canendo Bœotijs nobilem illam aduerſus Lacedemonios præſagiuêre victoriam, ita conjecta interpretatione, quoniam victa ales illa non caneret.*[m] Cicero verò paulò aliter fuſiuſq;, *Lacedæmonij*, ait, *paulò ante Leuctricam calamitatem qua ſignificata eſt, cùm in Herculis fano arma ſonuerunt, Herculiſq; ſimulacrum multo ſudore manauit: At eodem tempore Thebis, ut ait Calliſthenes in templo Herculis valuæ clauſæ repagulis, ſubitò ſe ipſæ aperuerunt armaq; quæ fixa in parietibus fuerant, ea humi ſunt inuenta: cùmq; eodem tempore apud Lebadiam Throphonio res diuina fieret Gallos Gallinaceos in eo loco ſic aſſidue canere cœpiſſe, ut nihil intermitterent, tùm augures dixiſſe Bœotios, Thebanorum eſſe uictoriã, propterea quòd auis illa victa flere ſoleret, canere ſi uicciſſet.*[n] Alibi verò ita eiuſmodi uanitates ridet. *Quas autem res tum natura, tum caſus affert, in quibus nonnunquam etiam errorem creat ſimilitudo, magna ſtultitia eſt earum rerum Deos facere effectores, cauſas rerum non quærere. Tu uates Bœotios credis Lebadiæ uidiſſe ex Gallorum Gallinaceorum cantu victoriam eſſe Thebanorum, quia Galli victrices ſolent canere victores. Hoc igitur per Gallinas Iuppiter tanta ciuitati ſignum dabat? An illæ aues, niſi cùm uicerint, canere non ſolent? At tum canebant, nec uicerant. Id enim, inquies oſtentum, magnum verò, quaſi piſces, non Galli cecinerint. Quod autem eſt tempus, quo illi non cantent, uel nocturnum, uel diurnum? Quod ſi uictores alacritate, & quaſi lætitia ad canendum excitantur: potuit accidiſſe alia quoque lætitia, qua ad cantum monerentur. Democritus quidem optimis uerbis cauſam explicat, cur ante lucem Galli canant: depulſo enim de pectore & in omne corpus diffuſo, & modificato cibo, cantus edere quiete ſatiatos: qui quidem ſilentio noctis, ut ait Ennius, fauent fauctibus, rurſus cantu, plauſuq; premunt alas.* Hæc omnia Cicero, quibus ſuperſtitioſas illas Romanorum augurum uanitates & uera dęmonis præſtigia apertiſſimè ſuperſtitioſus alioqui & ipſe, reijcit, & parui etiam eiuſmodi auguria feciſſe Publius Claudius videri poteſt, qui, ut Valerius annotauit, bello Punico primo cùm prælium nauale committere uellet, auſpiciaq; more maiorum petijſſet. & pullarius uix exire cauea pullos nunciauiſſet, abijci in mare eos iuſſit, dicens, ſi eſſe nolunt, bibant. Quemadmodum uerò uana antiquitas Galli cantum pro bono augurio habebant, ita contra Gallinarum cantus diri aliquid imminere, aut futurum incommodum ipſis ſignificabat. Sergio Galbæ item auſpicanti, teſte[o] Tranquillo, pullos euolaſſe futurę eius cędis ſignum fuit. Antonius ex pugna Gallorum, & Cornicum; ut[p] Plutarchus meminit, tale hauſit augurium. ut ſe Cæſare inferiorem, ac impotentiorem agnoſceret, cùm penes Cæſarianas aues victoriam eſſe videret. Inde enim Ariolo Aegyptio eorum uni, qui natalitias prædictiones exercent, ei, inquam, qui liberè aliquando ei dixerat, fortunam eius ſplendidiſſimam alioquin, & maximam à Cęſaris fortuna obſcurari fidem adhibere cœpit, atque ita rebus ſuis Cæſari commiſſis Italia exceſſit. Triſte ſanè quoque Vitellio principi Gallinaceus augurium attulit, cui Viennæ referente[q] Suetonio, pro tribunali iurà reddenti ſupra humerum, ac deinde in capite aſtitit. Quo oſtento ſignificabatur imperium per ſe retinere non poſſe, imo verò exitium eius, & clades, quam mox paſſus eſt. Gallinaceus enim ille ſignificabat, venturum imperatorem in alicuius Gallicani hominis poteſtatẽ, uti res ipſa poſtmodũ ſuceſſit. Nam ab Antonio primo aduerſarũ partium duce oppreſſus

[l] *L. 10. c. 28.*
[l] *L. 2. de diuinat.*
Bœotiorũ nobilis victoria.
[m] *L. 1. de diuinat.*
[n] *L. 2. de diuinat.*
Cicero Galli augurio ridet.
Publius Claudius auguria ridet.
Gallinæ cẽſus inauſpicatus.
Sergij Galbę augurium triſte.
[o] *In Galba.*
Antonius ex Galli, & Cornicum pugna augurium petijt.
[p] *In Antonio.*
Vitellij Augurium.
[q] *In Vitellio cap. 9.*
Vitellio occiſus à Deco.

preſſus eſt, qui Tholoſę natus cognominatus fuit Beceus, quod valet, ut diximus, Gallinaceũ roſtrũ.[1] Pierius hanc locutionẽ a Scythis omnium antiquiſſimis emanaſſe ait quod illi cibũ bech dicãt uocabulo genuino. Sed cur quæſo eam uocẽ potiùs à Belgis, quos Gallos eſſe nemo neſcit, non petijt, qui roſtrum omnium auiũ bec uocãt? Huc quoq; pertinet decantatum illud Liuiæ Auguſtę augurium, quam referunt prima ſua iuuenta Tiberio Cæſare ex Nerone grauidã, cùm parere uirilem ſexum admodum cuperet, tali uſam fuiſſe pulluri augurio, ouum iu ſinu fouendo; atque dum deponendum haberet, nutrici per ſinum tradendo, ne intermitteretur tepor. Eidem Liuiæ tale eueniſſe quoque prodigium [2] Dion, [3] Suetonius, ac [4] Plinius tradunt, quòd ei voluptatem, alijs metum attulit; eſt autem tale: Aquila Gallinam albam in gremium eius abiecit, quæ ramum lauri fructum ſuum gerentis geſtabat. Liuia (uerba Dionis ſunt) quòd id oſtentum haud exiguum duceret, Gallinam adſeruauit diligenter: laureum autem ramum ſeuit, atque is radicibus actis adoluit, itaut poſtea temporis frondes triumphantibus diu admodum ſuppeditauerit: ac futurum erat, ut Liuia ſuo in ſinu potentiam Cæſaris, ipſumque omnibus in rebus parentem ſibi haberet. Verba Plinij, & [5] Suetonij, hîc lubens prætereo, quòd ea alibi citauerim. [6] Apuleius pro prodigio recitat mirabili, quod Gallina cùm ouum parere ſoleat, eius uice uiuum edidiſſet pullum: Scribit uerò hunc ferè in modum: *Iam his poculis mutuis altercantibus mirabile prorſus euenit oſtentum. Vna de catera cohorte Gallina per mediam curſitans aream, clamore gemino velut ouum parere geſtiens perſonabat. Eam ſuus dominus intuens, ò bona*, inquit, *ancilla, & ſatis fœcunda, quæ multo iam tempore nos quotidianis partubus ſaginaſti, nunc etiam cogitas, vt video, guſtulum præparare, & bene inquit, puer calathum fœni deſtinatum angulo ſolito collocato, ita vti fuerat ſuſſum, procurante puero, Gallina, conſueta lecticulæ ſpreto cubili, ante ipſos pedes domini præmaturum, ſed magno prorſus futurum ſcrupulo prodidit partum, non enim ouum, quod ſcimus illud, ſed pinnis, & unguibus, & oculis, & voce etiam perfectum edidit pullum, qui matrem ſuam continuo cœpit comitari.* Illud etiam prodigioſum eſt, quod in annalibus [7] Plinius inueniri teſtatur, nempe: M. Lepido, Q. Catulo Coſs. in agro Ariminenſi, in uilla Gallerij locutum Gallinaceum. Quam autem rem ſemel duntaxat euenſſe credit. Augures etiam, ut ait [8] Ariſtoteles, prò oſtento habebant, quando oua tota lutea naſcuntur, uel cùm diſciſſa Gallina talia oua ſub ſepto tranſuerſo, quo loco fœminis oua adhærent, inuenta ſunt magnitudine oui perfecti. E quibus diſcimus, ad Iamblichi uſque ætatem inter ſapientię profeſſores, eam fuiſſe opinionem, maximam Apollinaris naturæ facultatem in Gallo Gallinaceo uigere. Sed tempeſtiuum eſt, ut relictis hiſce ſuperſtitioſis gentilitatis uanitatibus, ad alia, eaque ueriora ſermonem noſtrum dirigamus.

[1] *L. 24. Hieroglyph.* Pierij Valeriani error.

Liuiæ Augurium.

[2] *Lib. 48.*
[3] *In Galba cap. 1.*
[4] *L. 5. c. vlt.*

[5] *To. 1. l. 2. cap. 1.*
[6] *L. 9. de aſino.* Gallina viuum partũ edens.

[7] *L. 10. c. 21* Gallus quãdo locutus.
[8] *L. 6. Hiſt. cap. 2.*

MYSTICA.

QVID Gallus miſticè ſignificet, D. [1] Gregorius exponens illud D. Iobi, *Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam, vel quis dedit Gallo intellegentiam?* hunc fermè in modum exponit: Qui hoc loco alij Galli nomine deſignantur, niſi modo aliò repetiti ijdem prædicatores ſancti, qui inter tenebras uitæ præſentis ſtudent uenturam lucem prædicando, quaſi cantando nunciare. [2] Dicit enim: Nox præceſſit, dies appropinquauit. Qui uocibus ſuis ſomnum noſtri temporis excutiunt, clamantes: *Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere*. Et rurſum: *Exurgilate iuſti, & nolite peccare*. De hoc Gallo rurſum ſcriptum eſt: Tria ſunt, quæ bene gradiuntur, & quartum, quod feliciter incedit. Leo fortiſſimus beſtiarum, qui ad nullius pauebit occurſum. Gallus ſuccinctus lumbos, & aries, nec eſt rex, qui reſiſtat ei. Ipſe qui hoc loco Leo ponitur, de quo ſcriptum eſt: *Vicit Leo de tribu Iuda*: qui fortiſſimus beſtiarum dicitur, quia in illo hoc quòd infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. Qui ad nullius pauet occurſum. Dicit enim: *Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam*. Gallus ſuccinctus lumbos, id eſt, prædicatores, inter huius noctis tenebras uerum mane nunciantes. Qui ſuccincti lumbos ſunt, quia à mẽbris ſuis luxuriæ fluxa reſtinguunt. In lumbis quippe luxuria eſt. Vnde & eiſdem à Domino dicitur: *Sint lumbi veſtri præcincti.* Et aries nec rex eſt, qui reſiſtat ei. Quem alium hoc loco arietem accipimus niſi primum intra eccleſiam ordinem ſacerdotum? De quibus ſcriptum eſt: Afferte Domino filios arietum, qui per exempla ſua gradientem populum, quaſi ſubſequentem ouium gregem trahunt. Quibus ſpiritualiter, rectèq; uiuentibus, nullus rex ſufficit omnino reſiſtere, quia quilibet perſequutor obuiet, intentionem eorum non ualet præpedire. Sciunt enim ad eum,

[1] *L. Moral. 30. c. 4. & 5 c. 38. d.*

Prædicatores ſãcti p Gallum ſignati?

Leo Chriſtus.

Gallus prædicator.

In lumbis luxuria.

Aries ſacerdotum primus ordo.

[2] *Rom. 13.*

eum, quem deſiderant, & anxiè currere, & anxiè peruenire. Ponitur ergo primus Leo, ſecundus Gallus, tertius aries. Apparuit enim Chriſtus, deinde ſancti prędicatores Apoſtoli, & tunc demum ſpiritales patres, eccleſiarum præpoſiti, uidelicet duces gregum, quia doctores ſequentiũ. Sed hæc adhuc melius affirmamus. Nã quia poſt hæc & Antichriſtus apparebit, hoc illic quartũ ſubdidit dicens. Et qui ſtultus apparuit, poſtea quã eleuatus eſt in ſublime. Si enim intellexiſſet, ori impoſuiſſet manũ. Ipſe quippe in ſublime eleuabitur, cũ Deũ ſeſe eſſe mẽtietur eleuatus in ſublime, ſtultus apparebit, quia in ipſa eleuatione ſua per aduẽtũ ueri iudicis deficiet. Quod ſi intellexiſſet, ori impoſuiſſet manum, id eſt ſi ſupplicũ ſuum, quum ſuperbire exorſus eſt, præuidiſſet, bene aliquando conditus in tantæ iactationem ſuperbiæ non fuiſſet elatus. De quo nequaquam moueat, quod ſuperiùs dictum eſt. Quartum, quod incedit feliciter. Tria quippe bene incedere dixit, & quartum feliciter. Non enim omne, quod feliciter, bene, neque in hac vita, omne, quod bene, feliciter. Nam Leo, Gallus, & aries bene incedunt, ſed non hic feliciter, quia perſecutionum bella patiuntur. Quartum uerò feliciter, & non bene incedit, quia in fallacia ſua Antichriſtus graditur, ſed iuxta breue tempus vitæ præſentis ipſa illi fallacia proſperatur, ſicut de eo ſub Antiochi ſpecie per Danielem dictum eſt. Robur datum eſt ei contra iuge ſacrificium propter peccata, & proſternetur veritas in terra, & faciet, & proſperabitur. Quod Salomon ait. Incedit feliciter; hoc Daniel dicit, proſperabitur. Iuxta hoc igitur teſtimonium, quod per Salomonem dicitur, Gallus ſuccinctus lumbos, aptè etiam hoc loco Gallum ſanctos prædicatores accipimus. Ad ſe ergo cuncta referens Dominus, dicit: Quis poſuit in uiſceribus hominis ſapientiam, vel quis dedit Gallo intelligentiam? Ac ſi diceret, In cor hominis humana ſapientis ſupernæ ſapientiæ gratiam quis infudit, uel ipſis ſanctis prædicatoribus quis, niſi ego, intelligentiam dedit, ut ſciant quando, uel quibus debeant futurum mane nunciare? Idcirco enim quando, & quid agunt, ſentiunt, quia hoc intrinſecus me reuelante cognoſcunt. Notandum uerò eſt, quod ſapientia diuinitus inſpirata in uiſceribus hominis ponitur, quia nimirum quantum ad electorum numerum ſpectat, non in ſolis uocibus, ſed etiam in ſenſibus datur, & iuxta quod loquitur lingua, uiuat conſcientia, ut lux eius tanto clariùs reſpondeat in ſuperficie, quantò veriùs inardeſcit in corde. Hæc omnia D. Gregorius. Magni uerò laboris eſt hoc, quod additur: *Vel quis Gallo dedit intelligentiam?* Subtiliore adhuc expoſitione diſcutere. Intelligentia quippe Doctorum tantò ſubtilior eſſe debet, quantò ſe ad penetranda inuiſibilia exercet, quantò nil materiale diſcutit, quantò & per uocem corporis loquens, omne quod eſt corporis tranſit. Quæ profectò nullatenus ſummis congrueret, niſi cantanti eam Gallo, id eſt prædicanti Doctori ipſe ſummorum conditor miniſtraret. Intelligentiam quoque Gallus accepit, ut priùs nocturni temporis horas diſcutiat, & tunc demum voces excitationis emittat, quia uidelicet ſanctus quiſque prædicator in auditoribus ſuis priùs qualitatem vitæ conſiderat, & tunc demum ad erudiendũ congruam vocem prædicationis formet. Quaſi enim horas noctis diſcernere, eſt prædicantium merita diiudicare. Quaſi horas noctis diſcernere eſt aptionum tenebras acta increpationis uoce corripere. Gallo itaque intelligentia deſuper tribuitur, quia doctori ueritatis virtus diſcretionis, vt nouerit quibus, quid, quando, uel quomodo inferat, diuinitùs miniſtratur. Non enim vna eademq; exhortatio cunctis conuenit, quia nec cunctos par morum qualitas aſtringit, ut inquit Eucherius. Sępè enim alijs officiunt, quæ alijs proſunt. Nam & plerunque herbæ, quæ hæc animalia reficiunt, alia occidunt, & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat, & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires addit, & panis, qui uitam fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet ſermo doctorum, vt ad ſua ſingulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte, nunquam recedat. Quid enim ſunt intentæ mentes audientium, niſi quaſi quędam in cithara tenſiones ſtratę chordarum? Quas tangendi artifex, ut nõ ſibimetipſis diſſimilem cantum faciãt, diſſimiliter pulſat. Idcirco chordę conſonam modulationem reddunt, quia vno quidẽ plectro, ſed non uno impulſu feriuntur. Vnde, & doctor quiſq; vt in una cunctos uirtute charitatis ędificet, ex una doctrina non una eademq; exhortatione tangere corda audientiũ debet. Aliter namq; uiri, aliter admonendæ ſunt fęminæ, aliter iuuenes, aliter ſenes, aliter inopes, aliter locupletes, aliter lęti, aliter triſtes, &c. Habemus uerò aliud, quod de Galli huius intelligentia conſiderare debeamus, quia profundioribus horis noctis ualẽtiores, ac productiores ędere cãtus ſolet, quũ uerò matutinũ iam tẽpus appropinquat, leniores, & minutiores omnimodo uoces format. In quibus Galli huius intelligentia quid nobis innuat, conſiderata prædicatorũ diſcretio demonſtrat. Qui cùm iniquis adhuc mentibus prædicant, altis, & magnis uocibus æterni iudicij terrores intimant, quia uidelicet, quaſi in profundæ noctis

Antichriſt⁹

Gallus prædicator.

Doctorum intelligentia qualis.

Doctorum ſermo pro qualitate audiẽtium formandus eſt.

fundę noctistenebris clamant. Quum verò cam auditorũ ſuorum cordibus veritatis lucem adeſſe cognoſcunt,clamoris ſui magnitudinem in lenitatem dulcędinis vertunt,& non tam illa,quæ ſunt de pęnis terribilia, quam ea,quæ ſunt blanda de præmijs proferunt. Qui etiam minutis tunc vocibus cantant, quia appropinquante mane ſubtilia quæque de myſterijs prędicant ,vt ſequaces ſui eò minutiora quæque de cæleſtibus audiant, quò lucí ueritatis magis appropinquant, & quos dormientes longus Galli clamor excitauerat, ſucciſor uigilantes delectet. Quatenus correcto cuilibet de regno cognoſcere ſubtiliter dulcia libeat, qui prius aduerſa iudicij formidabat. Eſt adhuc aliud in Gallo ſolerter intuendum, quia cùm iam ędere cantus parat, prius alas excutit, & ſemetipſum feriens uigilantiorem reddit. Quod patenter cernimus, ſi ſanctorum prædicatorum vitam intuemur. Ipſi quippe, cùm verbum prædicationis monent, priùs ſe in ſanctis actionibus exercent, ne in ſemetipſis torpentes opere, alios excitent voce, ſed antè ſe per ſublimia facta excùtiunt, & tunc ad bene agendum alios ſolicitos reddunt. Priùs cogitationum alis ſemet ipſos feriunt, quia quicquid in ſe inutiliter torpet, ſolicita inueſtigatione deprehendunt, diſtincta animaduerſione corrigunt. Prius ſua putrire fletibus curant,& tunc quæ aliorum ſunt punienda denunciant. Prius ergo alis inſonant, quàm cantus emittant, quia antequam verba exhortationum proferant,omne,quod lecuturi ſunt,operibus clamant, & quum perfectè in ſemetipſis vigilant,tunc dormientes alios ad uigilias uocãt. Sed unde tanta doctori hæc intelligentia, vt & ſibi perfectè vigilet, & dormientes ad uigiliam ſub quibuſdam clamoris profectibus vocet,ut & peccatorum tenebras prius cautè diſcutiat,& diſcretè poſtmodum lucem prædicationis oſtendat, ut ſingulis iuxta modum, & tempora congruat, & ſimul omnibus, quæ illos ſequantur, oſtendat? Vnde ad tanta, & tam ſubtiliter tenditur,niſi intrinſecus ab eo,à quo eſt conditus, doceatur? Quia ergo laus tantæ intelligentiæ non prædicatoris virtus eſt,ſed authoris, rectè per eundem authorem dicitur. Vel quis dedit Gallo intelligentiam? Ac ſi diceret, niſi ego, qui doctorum mentes, quas mirè ex nihilo condidi,ad intelligenda, quæ occulta ſunt, mirabiliùs inſtruxi. Et tertia parte Paſtoralis. Ad beatum (inquit) Iob dicitur: Quis dedit Gallo intelligentiam? Prædicator etenim ſanctus, dum caligoſo hoc clamat in tempore,quaſi Gallus cantat in nocte, dum dicit: Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Et rurſum. Euigilate, iuſti,& nolite peccare. Gallus autem profundioribus horis noctis altos ędere cãtus ſolet: quum verò matutinum iam tempus in proximo eſt, minutas, ac tenues voces format, quia nimirum qui rectè prædicat, obſcuris adhuc cordibus aperta clamat,nihil de occultis myſterijs indicat, ut tunc ſubtiliora quæque de cæleſtibus audiant, quum luci veritatis appropinquant. Sed inter hæc ad ea, quæ iam ſuperius diximus, charitatis ſtudia, retorquemur, vt prædicator quiſque plus actibus,quam vocibus inſonet, & bene viuendo veſtigia ſequacibus imprimat, ut potius agendo, quàm loquendo,quò gradiatur, oſtendat,quia & Gallus ipſe,quem pro exprimenda boni prædicatoris ſpecie in locutione ſua Dominus aſſumit, cùm iam ędere cantus parat, prius alas excutit, & ſemetipſum feriens vigilantiorem reddit, quia nimirum neceſſe eſt,vt hi,qui uerba ſanctæ prædicationis monent, prius ſtudio bonæ actionis euigilent, ne ſemetipſi torpentes opere, alios excitent uoce. Prius ſe per ſublimia facta excutiant, & tunc ad bene viuendum alios ſolicitos reddant. Prius cogitationum alis ſemet ipſos feriant, & quicquid inutiliter torpet,ſolicita inueſtigatione deprehendãt, diſtricta animaduerſione corrigant, & tunc demum aliorum vitam loquendo componãt. Prius punire propria fletibus curent, & tunc quæ aliorum punienda ſunt denuncient, & antequam verba exhortationis inſonẽt omne,quod loeuturi ſunt, operibus clament. Vnde rectè dicebat uenerabilis[b] Beda. *Gallum puto eſſe unumquemque ſanctorum, qui in nocte, & tenebris huius mundi accipiunt per fidem intelligentiam, & uirtutis conſtantiam clamandi ad Deum, ut aſpiceret iam dies permanens, & amoueantur umbræ uitæ præſentis, qui urgent etiam ſequenti clamore precum ſuarum, dicentes. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam: Quod de Prophetis intelligere poſſumus, qui certatim annunciauerunt diei & Solis aduentum.* Chriſtus ſaluator noſter, quia peccata populi tulit, Gallus ut exponit Iacobus de Vitriaco Cardinalis, etiam dicitur dormientes excitans, & quaſi calcaribus cominationum,ut eis verbis utar,pungens,& ſtimulans. Cùm verò de Galli cantu inter Euangeliſtas, qui Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum iam ad ſalutiferam mortem rapiendum D.Petro dixiſſe tradunt eum ſe ter negaturum, antequam Gallus cantaret, quædam uidetur controuerſia, itaque conciliare eos placuit, priuſquam myſticum eius cantus ſenſum explicemus. Cùm enim tres Euangeliſtæ aſſerant, Dominum dixiſſe, Petrum ſe ter negaturum, antequam Gallus cantaret: non autem omnes dicant quoties Gallus cantaret, Marcus hoc ſolus narrauit expreſſiùs, inquiens: *Antequam Gallus bis vocem dederit*, quod

[b] *L.9.In Expoſ.Tob.c.7*

Gallꝰ Chriſtus dicitur

Controuerſia Euangeliſtarum de Gallicãtu.

quomodo

quomodo poſtea ſit impletum in ſequentibus diſtinctè enarrauit, ex quo conſequitur, Petrum non ter Galli cantu Dominum negaſſe, ut dicunt tamen tres Euangeliſtæ. Matthęus enim dixit: *Amen dico tibi quia in hac nocte antequam Gallus cantet, ter me negabis.* Lucas autem, *dico tibi, Petre, non cantabit hodie Gallus, donec ter abneges, noſſe me:* Ioannes autem: *Amen, amen dico tibi, non cantabit Gallus donec ter me neges.* Diuus [c] Auguſtinus hanc tractans difficultatem, ſic eam putat diſſoluendam, ut dicantur tres Euangeliſtæ dixiſſe trinam Petri negationem futuram ante Galli cantum, quia ante illam cœpta fuit, & in ipſo etiam animo conſummata, ut ſic ſit dictum: Ter me negabis, quomodo ſi alicui diceretur; Antequam cantet Gallus ad me ſcribes epiſtolam, in qua mihi ter conuitiaberis. Id enim verè quis dixerit, etiamſi epiſtola non fuerit abſoluenda ante omnem cantum Galli, ſed antè cantum Galli incœpta. Quò verò dilucidiora hæc uideãtur D. Auguſtini verba aſcribere non grauabor, quæ talia ſunt. *Diuerſis verbis, & verborum ordine eandem explicauerunt ſententiam dixiſſe Dominum, quod antequam Gallus cantaret, ter eum Petrus eſſet negaturus. Rurſus ſi totam trinam negationem antè peregiſſet, quàm cantare Gallus inciperet ſuperfluo dixiſſe Marcus deprehenderetur ex perſona Domini. Amen dico tibi quia tu hodie in nocte hac prius quàm Gallus bis vocem dederit, ter me negaturus es. Quid enim attinebat dicere prius quàm bis, quando ſi ante primum Galli cantum tota illa trina negatio compleretur ſimul, & ante ſecundum, & ante tertium, & ante omnes Galli cantus eiuſdem noctis completa inueniretur, qua ante ipſum primum impleta probaretur. Sed quia ante primum Galli cantum cœpta eſt illa trina negatio, attenderunt illi tres, non quando eam completurus eſſet Petrus, ſed quanta futura eſſet, & quando cœptura, id eſt, quia trina, & quia ante Galli cantum, quamquam in animo eius, & ante primum Galli cantum, peracta ſit tota illa trina negatio: tamen affectione animi, & timore Petri ante primum tota cœpta eſt. Nec intereſt quantis morarum internallis trina voce enunciata ſit, cùm cor eius etiam ante primum Galli cantum tota poſſederit: tam magna ſcilicet formidine imbibita vt poſſit Dominum non ſolùm ſemel, ſed & iterum, & tertiò interrogatus negare. Et rectius diligentiusq; attendentibus, quomodo iam mœchatus eſt mulierem in corde ſuo, qui eam viderit ad concupiſcendum: ſic Petrus quandocunque verbis aderet timorem, quem tam vehementem animo conceperat, vt perdurare poſſet uſque ad tertiã Domini negationem, tota trina negatio ei tempori deputanda eſt, quando eum trina negationi ſufficiens timor inuaſit. Ex quo etiam, ſi poſt primum Galli cantum inciperet pulſatio interrogationibus preſſere verba illa negationis erumpere, nec ſi abſurdè, atque mendaciter ante Galli cantum ter negaſſe diceretur, quando, & ante Galli cantus timor obſederat mentem, qui eam poſſet vſque ad tertiam negationem perducere. Multò minus igitur mouere debet, quia trina negatio etiam trinis negantis uocibus ante Galli cantum cœpta, etſi non ante primum Galli cantum peracta eſt. Tanquam ſi alicui diceretur, hac nocte antequam Gallus cantet, ad me ſcribes epiſtolam, in qua mihi ter conuiciaberis: non utique ſi eam ante omnem Galli cantum finiret, ideo dicendum erat, falſum fuiſſe prædictum. Marcus ergo de ipſarum uocum internallis planius locutus eſt, qui dixit ex perſona Domini. Priuſquam bis Gallus uocem dederit, ter me negaturus es. Ita geſtum eſſe apparebit, cùm ad eundem locum narrationis Euangelicæ venerimus, ut etiam illic oſtendatur Euangeliſtas ſibi congruere. Si autem quaruntur ipſa omnino verba, quæ Petro Dominus dixerit, neque inuenire poſſunt, & ſuperfluo quaruntur, cùm ſententia eius, propter quam cognoſcendam verba proferuntur, etiam in diuerſis Euangeliſtarum verbis poſſit eſſe notiſſima. Siue ergo diuerſis ſermonum Domini locis commotus Petrus ſingillatim ter enunciauerit præſumptionem ſuam, & ter ei Dominus ſuam negationem prædixerint, ſicut probabilius indicatur: ſiue aliquo narrandi ordine poſſint omnium Euangeliſtarum commemorationes in unum redigi, quibus demonſtretur ſemel Dominum prædixiſſe Petro præſumenti, quod eum negaturus eſſet, nulla hic Euangeliſtarum repugnantia deprehendi poterit, ſicut nulla eſt.* Hactenus D. Auguſtinus. Verùm eiuſmodi eius ſolutionem non eſſe conueniente ex eo patere vult [d] Cornelius Iaſenius Epiſcopus Gandauenſis, quòd tres illi Euangeliſtæ, qui dicunt Dominum dixiſſe, Petrum negaturum ſe ter, antequam Gallus cantaret, poſtea oſtenſuri impletam fuiſſe Domini prædictionem, omnes tres Petri negationes narrent ipſo opere impletas prius quàm tradant Gallum cecinisſe. Vnde, inquit, patet eos non illo ſenſu accepiſſe, quod nunc dicunt, Dominum dixiſſe Petrum ſe negaturum ante Galli cantum: quia ante eum trina negatio erat incipienda, ſed quia ante eum erat conſummanda. Proinde omiſſis alijs rationibus, quibus quidam ſtudent conciliare Euangeliſtas, dicendum eſt tres Euangeliſtas de illo ſolo qui cantu Galli, qui ab hominibus maximè ſolet obſeruari, à quo ſcilicet ultima noctis pars, quæ quarta olim dicebatur vigilia, dicitur Gallicinium. Duabus enim potiſſimum uicibus Galli in nocte canere conſueuerunt: ſemel non diu poſt medium noctis, & ſecundò, cùm iam adhuc duo, aut tres, uel circiter noctis horæ ſuperſunt: quoniam in cantu perſeuerant uſque ad tempus, quod conticinium dicitur, a quo ſecundo cantu quarta noctis uigilia dicitur

[c] *L. 3. de cõſenſ. Euang. cap. 2.*

[d] *Comme. in concor. Euãg. c. 133*

Euangeliſtæ conciliãtur. Galli bis nocte canunt.

eitur Gallicinium. Marcus itaque rei in Petro geſtæ, ut ab ipſo Petro audierat, accuratam
[a] Satyr. 9. præſcribens hiſtoriam, utriuſque Galli cantus meminit, cuius mentionem facit & [a] Iuuenalis dicens.

Quod tamen ad cantum Galli facit ille ſecundi
Proximus ante diem caupo ſciet.

Per cantum Galli ſecundi intelligens ſecundum cantum Galli, & per hoc deſcribere uolens tempus illud, quod Gallicinium dicitur. Reliqui uerò tres Euangeliſtæ poſteriores tantùm Galli cantus meminerunt, ut qui ſit præcipuus, & à quo pars noctis dicatur Gallicinium: proinde idem ab omnibus eſt ſignificatum, nempe ter Petrum negaturum ante tempus illud noctis, quod Gallicinium dicitur, quod tempus ſecundum communem quidem loquendi modum ſimpliciter notatur per Galli cantum: ſecundum accuratiorem uerò loquendi rationem, notatur per ſecundum Galli cantum. Ex præd ctis, & ſequenti Marci narratione patet, quod cùm hîc dicitur apud eum, Priuſquam Gallus bis vocem dederit, illud bis accipiendum eſſe pro duabus diuerſis uicibus, & temporibus, non autem ſimpliciter, ut duplicatum ſignificet ſonum. Cum emphaſi autem apud Marcum dicit Dominus Petro: Tu hodie, tu, inquit, ſingulariter, qui præ aliis te ſingulariter putas conſtantiorem, non quidem poſt aliquot dies, ſed hodie, imo in nocte hac præſenti, idque diu ante finem eius, nimirum ante Gallicinium, præterquam quod cum aliis, me derelicto, fugies, etiam negabis, idque non ſemel tantùm, ſed ter in tam breui temporis ſpatio. Quomodo autem Petrus erat Dominum negaturus, explicatur à Luca, cùm dicit: Donec ter abneges, noſſe me, id eſt, donec abneges, quod noueris me. Hæc itaque ille de eiuſmodi Euangeliſtarum diſcrepantia. Ad eiuſmodi negationis myſticum ſenſum explicandum [f] Iacobus Vitriacenſis Cardinalis ſic ſcribit. Permiſſus eſt Petrus negare, ut in Eccleſiæ principe remedium pœnitentiæ conderetur, & nemo auderet de ſua virtute confidere. Poſt reſurrectionem ſatisfecit, cum ipſum ſe amare confeſſus eſt. Ante Galli cantum, dum adhuc tenebræ ſunt, in aſcenſu negat Petrus, poſtquam Gallus cantauit, cùm iam tenebræ ſunt, Petrus pœnituit. Gallus, id eſt, prædicator ſomnolentos increpat, dicens. *Euigilate, iuſti, & nolite peccare.* Poſt eius uocem multi prius factis Chriſtum negantes pœnitent, & flent amarè. Quam noxia prauorum colloquia, quæ Petrum negare cogunt, qui inter diſcipulos Chriſtum confeſſus eſt Dei filium, intus autem in ſocietate impiorum pœnitet. Ter autem Chriſtum negauit, primùm ad uocem ancillæ, & cantauit Gallus, ſecundò negat ad uocem alterius ancillæ, & ad uocem calefacientium ſe ad prunas: tertiò ad uocem ſerui principis ſacerdotum, qui erat cognatus Malchi, & tunc Gallus iterum cantauit. Tertia igitur negatio eſt inchoata ante Galli cantum & conſummata eſt, antequam Gallus bis cantaret: primo ſimpliciter negat Petrus, dicens: Non noui hominem, & non ſum diſcipulus eius. Non ſolùm enim negat Chriſtum, ſed ſe negat eſſe Chriſtianum, uel diſcipulum eius: ſecundò cum iuramento negauit: tertiò cœpit anatematizare, quia perſeuerare in peccato dat incrementum ſcelerum, & qui modica ſpernit, cadit in maiora. Spiritualiter autem prima ancilla titubatio eſt: ſecunda conſentio, tertius vir, id eſt, operatio, ſic perficitur trina negatio. Ad uocem ancillæ negat, qui carnis delectatione mortaliter peccat. Ad uocem calefacientium ſe ad prunas negat, qui per auaritiam peccat, qui ſe turpi quęſtu calefieri deſiderat, uel qui exemplo cupiditatis alienæ à uia ueritatis deuiat. Ad uocem cognati Malchi negat, qui uitio elationis contra Deum peccat. Malchus enim rex interpretatur. Potentum enim cognatum eſt uitium elationis. Hucuſque ille. Eundem ſenſum ita Ianſenius interpretatur, & ut uidetur, dilucidiùs. Vt bene, inquit, nocti tribuit ſcandalum diſcipulorum, & Petri negationem, quòd nocti conueniant peccata, & errores, ita bene finem negationum imponit in cantu Galli, quòd per hunc lux annuncietur inſtare, & homines à ſomno excitentur, ut quo ſigno monentur homines ſurgere à ſomno, eodem & Petrus moneretur agnoſcere ſuum errorem. Petrum autem præ aliis Dei prouidentia cadere grauiùs erat permiſſura, iuſto quidem iudicio, nimirum quia de ſe nimis præſumendo aliis prætulerat, ſed tamen propter bonum aliquod, nempe ut diſcerat Petrus, & nos in illo, quantæ ſit temeritatis hominem confidere in ſe ipſo, quamque neceſſarium ſit Dei implorare gratiam, ſine qua noſtra dilectio, & propoſitum non poſſit, uel ad breue tempus perſeuerare, &c. In eandem ferè ſententiam ita quærit Franciſcus Georgius Venetus: Cur datus fuit Galli cantus in ſignum negationis Petri? An, ut Chriſtus uaticinaretur tanquam uerus Propheta negotium hoc, ſicut & multa aliâ, quæ ipſi ſuperuentura erant? Nam mortem, & reſurrectionem ſuam antè prædixerat. An cùm omnia acta, & geſta Chriſti ſint plena ſacramentis, hoc ſignum tradidit, ut indicaret Galli cantum, qui fit in mente omnium peccantium, per ſyndereſim, & portionem

[f] Ser. 6. Pa-ſtas.

Gallus eſt prędicator.

Malchus Regem ſignificat.

ſuperio-

Digitized by Google

ſuperiorem remurmurantem? Quam portionem Gallũ uocant ſapiẽtes: qui interpretantur dictũ Socratis, quod moriens, teſte Platone dixit, Gallũ Aeſculapio debeo, reddite. Et benè Gallus uocatur lumen illud, quod à ſupramũdano ſole procedit: cùm inter ſolares aues Gallus primũ locũ tenet. Hinc pręco eſt lucis, quæ inde uenit: de qua luce Ioannes ait: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Quæ ſanè doctrina congruit omnino, ut uidetur, D.[5] Ambroſio, ita ſcribenti: Eſt etiã Galli cantus ſuauis in noctibus, nec ſolùm ſuauis, ſed etiã utilis, qui quaſi bonus cohabitator & dormientẽ excitat, & ſolicitum admonet: & viantẽ ſolatur, proceſſum noctis canora ſignificatione proteſtans. Hoc canente, latro ſuas relinquit inſidias, hoc ipſe Lucifer excitatus oritur, cælũq; illuminat, hoc canente mœſtitiã trepidus nauta deponit, omniſq; crebrò veſpertinis flatibus excitata tempeſtas, & procella miteſcit, hoc canente deuotus affectu exilit ad precandum, legendi quoq; munus inſtaurat, hoc poſtremò canente, ipſa eccleſiæ petra culpã ſuã diluit, quã priuſquam Gallus cantaret ter negando contraxerat. Iſtius cantu ſpes omnibus redit, ægris leuatur incòmodũ, minuitur dolor vulnerũ, febriũ flagrantia mitigatur, reuertitur fides lapſis, Ieſus ti tubantes reſpicit, errantes corrigit. Denique reſpexit Petrũ, & ſtatim error abſceſſit. Quod non fortuitò accidiſſe, ſed ex ſententia Domini, lectio docet. Sic enim ſcriptũ eſt, quia dixit Ieſus ad Simonem: Non cantabit Gallus priùſquã me ter abneges. Bene fortis in die Petrus, nocte turbatur, & ante Galli cantũ labitur, etiã tertiò: vt ſcias non inconſulta effuſione ſermonis eſſe prolapſum, ſed mentis quoq; mutatione turbatũ. Idem tamen poſt Galli cantũ fit fortior, & iã dignus, quẽ Chriſtus aſpiciat. Oculi Domini ſuper iuſtos. Agnouit ueniſſe remediũ, poſt quod iam errare non poſſet: & in virtutẽ ab errore mutatus amariſſimè fleuit, vt lachrymis ſuis deleret peccatũ. Ad Galli eiuſmodi cantũ hymnus[6] Prudentij legitur elegantiſſimus, quẽ eò maximè adijcere placuit, quòd totam myſticam hiſtoriam proximè ſuperioribus accommodatam, ac conſentientem complectatur. [6] *In Calv.*

Ales diei nuncius
Nos excitator mentium
Auferte clamat lectulos
Caſtiq; recti, ac ſobrij
Poſt Solis ortum fulgidi
Ne parte noctis addita
Vox iſta, qua ſtrepunt aues
Paulò antè quàm lux emicet
Tectos tenebris horridis
Suadet quietem linquere
Vt cum coruſcis flatibus
Omnes labore exercitos
Hic ſomnus ad tempus datus
Peccata ceu nox horrida
Sed vox ab alto culmine
Adeſſe iam lucem propè
Ne ſomnus uſq; ad terminos
Pectus ſepultum crimine,
Ferunt vagantes dæmones
Gallo canente exterritos
Inuiſa nam vicinitas
Rupto tenebrarum ſitu,
Hoc eſſe ſignum præſcij
Qua nos ſoporis liberi
Quæ uis ſit huius alitis,
Ter antequam Gallus canat
Fit nanque peccator priùs,
Illuſtret humanum genus,
Fleuit negator denique
Cum mẽs maneret innocens
Nec tale quicquam poſtea
Cantuque Galli cognito
Inde eſt, quod omnes credimus
Quo Gallus exultans canit
Tunc mortis oppreſſus uigor,

Lucem propinquam cecinit.
Iam Chriſtus ad uitam uocat.
Aegros, ſopores, deſides,
Vigilate iam ſum proximus.
Serum eſt cubile ſpernere,
Tempus labori adieceris.
Stantes ſub ipſo culmine
Noſtri figura eſt iudicis.
Stratiſq; opertos ſegnibus
Iam iamq; venturo die.
Aurora cælum ſparſerit,
Confirmet ad ſpem luminis.
Eſt forma mortis perpetis,
Cogunt iacere, ac ſtertere.
Chriſti docentis præmonet
Ne mens ſopori ſeruiat.
Vitæ ſocordis opprimat,
Et lucis oblitum ſuæ.
Lætos tenebris noctium
Sparſim timere, & cedere.
Lucis, ſalutis, numinis,
Noctis fugat ſatellites
Norunt repromiſſæ ſpei,
Speramus aduentum Dei.
Saluator oſtendit Petro,
Seſe negandum prædicans.
Quàm pręco lucis proximæ
Finemque precandi ferat.
Ex ore prolapſum nefas
Animuſq; ſeruaret fidem.
Linguæ locutus lubrico eſt
Peccare iuſtus deſtitit.
Illo quietis tempore
Chriſtum rediſſe ex inferis.
Tunc lex ſubacta eſt Tartari.

Digitized by Google

Tunc uis diei fortior
Iam iam quieſcant improba,
Iam noxa lethalis ſuum
Vigil viciſſim ſpiritus
Dum meta noctis clauditur,
Ieſum ciamus uocibus
Intenta ſupplicatio
Stat conuolutis artubus
Preſſit, grauauit, obruit
Sunt nempe falſa, & friuola
Ceu dormientes egimus,
Aurum, uoluptas, gaudium,
Quæcunque nos inflant mala
Tu Chriſte ſomnum diſijce.
Tu ſolue peccatum vetus,
Noctem coegit cedere.
Iam culpa furua obdormiat,
Perpeſſa ſomnum marceat.
Quodcunque reſtat temporis
Stans, ac laborans excubet.
Flentes, precantes, ſobrij.
Dormire cor mundum uetat.
Senſum profunda obliuio
Vanis uagantem ſomnijs.
Quæ mundiali gloria
Vigilemus, hic eſt ueritas.
Opes, honores, proſpera
Fit mane, nil ſunt omnia.
Tu rumpe noctis uincula
Nouumq; lumen ingere.

Sed hactenus Gallus in bonam partem acceptus eſt, poſſit etiam in malam accipi, & ſignificare, ut auis eſt libidini dicata maximè, qui muliebria ſectatur, & uoluptatum magis amator eſt, quàm Dei, unde apud Eſaiam dicitur: *Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut aſportatur Gallus Gallinaceus*. Supereſt modò, ut de Gallina etiam dicamus: de qua D.[1] Auguſtinus in expoſitione huius verſus Pſalmiſtæ: *Exurge in occurſum mihi, & vide: Aliquid*; inquit, *me dicere admonet in hoc loco capitis ipſius noſtri ſublimitas, quoniam infirmatus eſt uſq; ad mortem, & aſſumpſit infirmitatis carnem, vt pullos Hieruſalem colligeret ſub alas ſuas, tanquam Gallina infirmata cum paruulis. Non enim in aliqua aue hoc aliquando conſpeximus, earum etiam, quæ nidificant ante oculos noſtros, ſicut parietum Paſſeres, ſicut Hirundines, tanquam annuæ noſtræ hoſpites, ſicut Ciconiæ, ſicut aliæ aues, quæ ante oculos noſtros nidificant, & ouis inſident, pullos alunt, ſicut ipſa Columba, quas cotidie videmus, aliquando auem firmari cum paruulis non agnouimus, non vidimus. Gallina quomodo hoc habet? Certè notam rem dico, quæ in conſpectu noſtro quotidie verſatur, quomodo rauciſcit vox, quomodo ſit hiſpidum totum corpus, demittuntur alæ, laxantur plumæ, & vides circa pullos neſcio quid ægrotum, & ea eſt materna charitas, quæ inuenitur infirmitas. Quare ergo Dominus niſi propter hoc Gallina eſſe voluit in ſancta ſcriptura, dicemus, Hieruſalem, Hieruſalem, quoties volui congregare filios tuos, tanquam Gallina filios ſuos ſub alas, & noluiſti? Congregauit autem omnes gentes tanquam Gallina pullos ſuos, qui infirmatus eſt propter nos, accipiens carnem à nobis, id eſt, à genere humano, crucifixus, cõtemptus, alapis cæſus, flagellatus, ligno ſuſpenſus, lancea vulneratus. Ergo hoc materna infirmitatis eſt, non amiſſa maieſtatis. Quum ergò talis eſſet Chriſtus, & ideo lapis offenſionis, & petra ſcandali, ideo multi offenderunt in eum. Cum tales eſſet Chriſtus, & tamen carnẽ ſine peccato ſuſcepiſſet, factus eſt particeps noſtræ infirmitatis, non iniquitatis, vt ex eo quod nobiſcum communicauit, infirmitatem ſolueret noſtram iniquitatem.* Et[k] rurſus exponens illud Pſalmographi: *Et ſub alis eius ſperabis: Sa Gallina*, inquit, *protegit pullos ſuos ſub alis, quãto magis tu ſub alis Dei tutus eris, & aduerſus diabolum, & angelos eius, quæ aërea poteſtates, tanquã Accipitres circumuolitant, vt infirmũ pullũ auferant? Neque enim ſine cauſa comparata eſt Gallina ipſi ſapientiæ Dei. Nam ipſe Chriſtus dominus noſter, & ſaluator tanquam Gallinam ſe dixit: Hieruſalem, Hieruſalẽ, &c. Noluit illa Hieruſalẽ, velimus nos, illa rapta eſt ab aeris poteſtatibus fugiens alas Gallina, præſumens de viribus ſuis quum eſſet infirma, nos cõfitentes infirmitatẽ noſtrã, ſub alas Dei fugiamus. Erit enim nobis tanquam Gallina protegens pullos ſuos. Non eſt enim iniuriоſum nomen Gallina. Attendite cæteras aues. Multa aues ante nos fœtant, calefaciunt pullos ſuos, nulla ſic auis infirmatur cum pullis ſuis, quomodo Gallina. Attendat charitas veſtra, Hirundines, Paſſeres, & Ciconias videmus extra nidos ſuos, nec cognoſcimus vtrũ fœtus habeãt: at Gallinã cognoſcimus in infirmitate vocis, & in relaxatione plumarũ, tota mutatur à fœtu pullorũ, quia illis infirmi ſunt, infirmam ſeſe facit. Quia ergò & nos infirmi eramus, infirmam ſe fecit ſapientia Dei, quia verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, vt ſub alis eius ſperemus.* Et rurſus[l] alibi: *Hoc*, inquit, *genus animantis magnum affectum in filios habet, ita vt eorum infirmitate & ipſa infirmitate, & quod difficilius in cæteris animalibus inueniet, alis ſuis filios ſuos protegens contra Miluum pugnat: ſic etiam mater noſtra ſapientia Dei per carnis ſuſceptionem infirmata quodammodo, dicente Apoſtolo: Quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus, protegit infirmitatem noſtram, & reſiſtit diabolo, ne nos rapiat. In qua defenſione, quod illa aduerſus Miluum conatur affectu, hac aduerſus diabolum perficit poteſtate.* Item[m] rurſus in hæc verba: *Nos omnem noſtrum ſub alis illius Gallinæ ponamus*, inquit, *Euangelica Gallina, quæ clamat Hieruſalem Hieruſalem illi falſæ, & perditæ, quoties volui congregare filios, tanquam Gallina pullos, & noluiſti? Non nobis dicatur, quoties volui, & noluiſti. Illa enim Gallina diuina ſapientia eſt, ſed aſſumpſit carnem, vt pullis congrueret. Videte Gallinam hiſpidam plumis, demiſſis alis, voce fracta, & quaſſa, & laſſa, & languida congruere*

Gallus pro libidinoſo.

[1] *In enarrat. Pſal. 58.*

Gallinæ charitas erga pullos.

Chriſtus Gallinæ comparatus.

[k] *In enarrat. Pſal. 90.*

[l] *L. 1. quæſt. Euãg. quæſt. 36.*

[m] *L. de verb. Dom. in Euãg. ſec. Luc. ſerm. 29.*

paruulis

paruulis ſuis. Quum ergo noſtrum, id eſt, ſpem noſtram ſub alis illius Gallinæ ponamus. Et alibi[n] iterum: *Nutrit ergo ipſe infirmus infirmos, tanquam Gallina pullos ſuos. Huic enim ſe ſimilem fecit. Quoties volui, inquit ad Hieruſalem, congregare filios tuos ſub alas tanquam Gallina pullos ſuos, & noluiſti? Videtis autem, patres, quemadmodum Gallina infirmetur cum pullis ſuis; Nulla enim alia auis, quod ſit mater agnoſcitur. Videmus nidificare Paſſeres quoslibet ante oculos noſtros, Hirundines, Ciconias: Columbas quotidie videmus nidificare, quas niſi quando in nidis uidemus parentes eſſe non agnoſcimus. Gallina uerò ſic infirmatur in pullis ſuis, ut etiam ſi pulli ipſi non ſequantur, filios, non videas, matrem tamen intelligas, ita ſit alis demiſſis, plumis hiſpida, uoce rauca, omnibus membris demiſſa, & abiecta, ut quẽadmodum dixi etiamſi filios non uideas, matrem tamen intelligas.* Poſtremò illum etiã Pſalmiſtæ locum exponens, ubi Propheta ait: *Si me non protegas, quia pullus ſum, Milus me rapiet. Dicit enim, ait, quodam loco Dominus noſter ad Hieruſalem quandã ciuitatem illam, ubi crucifixus eſt. Hieruſalem, Hieruſalem, quoties uolui filios tuos congregare, tanquam Gallina pullos ſuos, & noluiſti? Paruuli ſumus; ergo protegat nos Deus ſub umbraculo alarum ſuarum.* Hæc omnia D. Auguſtinus. Alloquebatur autẽ Dominus procul dubio ſub ciuitatis nomine ipſos ciues (dixerat enim Hieruſalẽ, Hieruſalẽ, quę occidis Prophetas, &c.) unde poſtea facta mutatione dicit: Relinquetur domus ueſtra deſerta: ſequitur quod inſigne eſt charitatis diuinæ iudicium. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum auis nidũ ſuum ſub alis, & noluiſti? Magnę charitatis fuit, quod non ſemel tantùm, ſed multoties adeo cupiuerit eius filios, hoc eſt, inhabitatores, omneſq; Iudæos, qui ad eam tanquam matrem confluebant, ad ſe cõgregare, idq; ea ſemper reluctante, ſed id adhuc magis Dei charitatem argui, quòd non ſimpliciter filios eius congregare uoluerit. ſed eo modo, quo auis nidum ſuum, id eſt, ut interpretes omnes ferè uertunt, pullos ſuos ſub alas, hoc eſt ſummo cum deſiderio, & ſolicitudine. Eſt autem Græcis pro dictione auis, ὄρνις, quam dictionem ancipitem eſſe diximus ad auem, & Gallinã. Et quidẽ uti paulò antè D. Auguſtinus dicebat, *mirus eſt amor omnibus ferè auibus, ad confouendos, & protegendos pullos, ſed præcipuè Gallinis:* unde magis conueniebat uertere Gallinã, quemadmodum D. Matthęi interpres optimè fecit. Porrò quàm aptè Dominus ſe Gallinę cõparârit, ex eodem D. Auguſtino partim demonſtrauimus, & Hylarius, & D. Chryſoſtomus etiam innuunt. Ille enim enarrans illum uerſum: *Semitam meam*, &c. *Quod autem*, inquit, *per tritam prædicationis ſemitam ambulauerit, audiamus ipſum dicentem: Hieruſalem, Hieruſalem*, &c. *quoties volui cõgregare*, &c. *frequẽtiam numeroſæ ſignificationis oſtendit. Nihil ergò noui & egit, & paſſus eſt, cùm per nolentem congregari filios ſuos Hieruſalem, toties & auditus, & inhonoratus eſt in Prophetis.* D. verò Chryſoſtomus[p] ad illa D. Matthæi uerba: *Quoties volui congregare*, &c. *Hinc patet*, inquit, *quod ſemper ſe ipſos peccando diſſeminabant, amorem autem ſuum ab imagine ſignificauit. Feruenti nempe amore aues pullos diligunt ſuos. Crebrò autem hæc imago auis, & alarum apud Prophetas inuenitur, & in cantico, & in Pſalmis mirabilem prouidentiam, & eximiam protectionem denotans, ſed noluiſtis ait.* Et[q] rurſus ſecundũ alteram expoſitionem in Matthęũ: *Quoties*, inquit, *volui congregare*, &c. *Quum te in Ægypto quaſi ſanguinarius Accipiter perſequebatur Pharao, niſi ſuper te Moſen, & Aaron, quaſi duas molliſſimas pennas miſericordiæ meæ, & liberatos uos de unguibus eius rapui in deſertum, & noluiſtis ſequi me, facientes uobis uitulum in Horeb, ut ſeruiretis potius idolo mortuo, quam Deo uiuenti. Quoties volui congregare*, &c. *Percurre, ſi uis Iudicũ librum quoties peccauerunt, & tradidit illos Deus, & iterum liberauit. Gallinam poſuit eccleſiæ ſimilitudinẽ. Sicut enim pulli Gallinarũ paſtum ſuum quærentes, per diuerſa uagantur, & maternis uocibus congregantur, ſic & populus Dei per malam uoluptatẽ & mundialem concupiſcentiã ſequentes, per diuerſos uagantur errores, quos Eccleſia mater per ſacerdotes modò increpationibus, modò blanditiis, quaſi quibuſdã uocibus cõgregare & allectare feſtinat. Et quẽadmodũ Gallina habens pullos uocando illos non ceſſat, ut aſſidua uoce uagoſitatẽ corrigat pullorum ſuorũ: Sic & ſacerdotes in doctrina ceſſare non debent, ut ſtudio, & aſſiduitate doctrinarũ ſuarum negligentiam populi errantis emendent. Et quemadmodum Gallina habens pullos non ſolùm ſuos calefacit, ſed etiam cuiuſque uolatilis filios excluſos à ſe, diligit, quaſi ſuos. ita & Eccleſia non ſolùm Chriſtianos ſuos ſtudet uocare, ſed ſiue Gentiles, ſiue Iudæi ſi ſuppoſiti illis fuerint, omnes fidei ſuæ calore nutrificat, & in baptiſmo regenerat, & in ſermone nutrit, & materna diligit charitate,* & paulò pòſt. *Quotieſcunque enim, ut diximus inter hæreticos, & fideles fidei mouetur certamen, euidenter uult illos Dominus congregare ſub ueritate alarum ſuarum, id eſt, ſub duorum teſtamentorum, quotieſcunq; leguntur apud eos uerba prophetarum & Apoſtolorum: illi autem non quaſi domeſtici pulli Gallinæ, quæ eſt Eccleſia, ſed quaſi ſylueſtres pulli ſanguinarij Vulturis, aut Accipitris, non ſolùm ad ueritatem duorum teſtamentorum uenire non acquieſcunt, ſed adhuc irruunt ſuper ipſam Gallinam, id eſt, Eccleſiam, & diripiunt, & diſpergunt pullos eius, & cruciant eam: toties uult illos congregare, illi autem nolunt.* Hucuſque ille. Prouerbialis igitur iſtęc allegoria facilè nobis malum diligendi, iuuandique noſtros ante alios, præſcribit. Debemus parentibus in primis, ut pietate illis reſpondeamus: quod bruta animalia

[n] *In Euang. Ioan. tract. 15. cap. 4.*

[p] *Homil. 75 in Matth.*

[q] *Homil. 46.*

Gallina Eccleſia.

præſtare minimè norunt, præter Ciconias, quæ authore Aeliano parentum ſenectutem nutriunt. Summa hæc eſt, allegoria faciet ad oſtendendam vim pietatis, ac beneuolentiæ cuiuſquã erga ſuos. Nullum enim animal, teſte D. [a] Bernardo, circa pullos ſuos tanta compaſſione mouetur, ſicut Gallina, Fit enim non ſolùm, ut diximus, toto corpore hiſpida, uoce rauca, ſed toto etiam feruens animo, & omnibus membris infirma, & uſque ad ſupremum defectum perueniens. *Si ergo*, inquit D. Bernardus, *in tantum pullis ſuis Gallina animal irrationale compatitur, quanto putas optimum Ieſum humano generi fuiſſe compaſſum? Ad quantam putas eum debilitatem, & infirmitatem peruenisſe? Quanta putas ipſum macie confectum fuiſſe, qui pro omnibus cognoſcitur doluiſſe?* Vnde Eſaias: *Verè languores noſtros ipſe tulit, & peccata noſtra ipſe portauit.*

[a] *Tract. de paſſione Domini c. 5.*

MORALIA.

OMNES in primis Galli Gallinacei vitæ actiones veri patrisfamilias, & qui in eo omnem ſuam curã ponit, & ſtudiũ, ut familiæ ſuæ de omnibus neceſſarijs proſpiciat, ſignificare poteſt. Hæc enim ales tota die quicquid virium habet, id totum ad ſuorum confert ſalutem, & nullius rei minus, quàm ſui ipſius ſolicita eſt. Vnde ſapientiſſimus Pythagoras tam prouidam animalis, & erga ſuos promptã naturã conſiderans, dixit, nutriendum quidẽ Gallum eſſe: at non immolandum, quod ut alij aliter interpretantur, ita ego inter cætera hoc dico denotare, homini hanc Galli ſolicitudinem ad res corporis curandas eſſe quidẽ neceſſariam verùm non ſic eſſe neceſſariam, ut eã etiam ad ſacrificium, & cultũ diuinũ ferre debeamus ut quẽ omnes ęternę curæ liberũ eſſe decet, nec ulla terreni pabuli ſolicitudine deſtineri. Abſit ergo Gallinaceus à ſacrificijs hac quam dico ratione. Iã & illud moneri uidetur cætera quidẽ animalia immolari poſſe, Gallũ citra piaculũ non poſſe, eò quòd is qui optimum totius uitę exemplar occidit, uideatur indicare ſibi nihil amplius opus eſſe laudatiſſimis huiuſce animalis dotibus, citra quas tamen probo, ſapientiq; uiro nõ fuerit uiuendũ. Alendus igitur Gallus, & perpetuò, dũ viuimus, imitandus, tũ in familia alẽda, & propugnanda, tum in uitę officijs per oportunos tẽporum uices diſtribuendis. Eodẽ pariter modo nobis liberalitatis, ac benignitatis exemplar eſt. Quẽadmodum enim omnia, quę habet, Gallus ſuis impartit, ita uir quiſpiã pius ac liberalis ſua, quę corraſit, non ſibi ſoli ſeruare debet, ſed pauperibus etiã benigniter aliquid erogare, iuxta illud Iob: *Non comedi ex eis ſolus*, &c. Principẽ item eccleſiaſticũ eleganter Gallo cõparaueris, etenim uti hic oculo uno grana, ut diximus familiæ ſuę diuidit: altero Accipitrẽ obſeruat, & contra irruentẽ in eã ſeſe alacris opponit. Ita ille duo ob oculos potiſſimùm ponere debet, curã nẽpe humanarũ mortaliumq;, ac cæleſtium, æternarumq; rerũ. Illas bene adminiſtrare cognoſcitur, ſi alienus ab omni auaritiæ macula pauperibus, ſubditiſq; de neceſſarijs proſpiciat, uel ſaltẽ quæ ſibi ſuperſunt, eis cõmunicet, nihilq; ſibi præter neceſſaria reſeruet. Harũ uerò curã gerere dicetur, ſi contrà omnẽ diaboli vim ſeſe ſubditoſq; Gallũ imitans defendat. Diabolus autẽ uerus Accipiter eſt, qui nobis futurã æternitatẽ inuidet, noſq; ſuæ pœnæ ſocios perpetuos aſciſcere conatur. Grana uerò, quorũ eſu quotidie fruimur, egregiè neceſſaria nobis deſignant. Prętera tã feruens Galli erga ſuos amor nos etiã admonet, ut uxores noſtras, abiectis omnibus ſcortis, quæ mera maritorũ peſtis ſunt, ac pernities, amemus. Quare ueteres inſignis, legitimiq; matrimonij cõiunctionẽ ſignificaturi, mortuorũ ſepulchris Gallũ, & Gallinã inſculpebant, ſe inuicẽ deoſculantes. Satis ſuperq; ſuprà oſtendimus à nonnullis Theologis Chriſtianis concionatores, & diuinos homines intelligi, qui nobis uerba ſalutis enunciant, quiq; iacentibus in tenebris, & umbra mortis, lucẽ, quę Deus eſt, prẽnunciant, & à nobis mentis noſtrę ueternũ, ac torporem ſuo cantu excutiunt. Alius aliã comminiſci poterit expoſitionẽ. Poſſunt autẽ & Thraſones, glorioſiq; ac ſtolidi homines, nimium ſibi arrogantes per Gallos notari. Nam uti hos habendos eſſe quidem Pythagoras dicebat, & non penitus abijciendos, non autem ad ſacra admittendos, ita illi ab arcanis, & ſerijs grauibuſq; ſermonibus reijciendi ſunt. Quod ſecus tamẽ hodie (proh dolor) à Regibus pleriſq; & Principibus fieri uidemus. Alius amantes, & qui continuè amore depereunt, interpretari per Gallum poterit, quo pacto uidentur Athenienſes ſignificaſſe, cùm Anterotis aram conſtituerunt, in qua pueri nudi & formoſi ſignum inerat, in ulnis geminos ſuſtinentis generoſos Gallos, & ſe in caput impellẽtis, quibus Timagoram, & Meletam, ſeu Melitũ (utrunq; enim legimus) qui amore perierũt, ſignificabant. Hiſtoria notiſſima eſt apud [a] Pauſaniã, & [b] Suidã, quanquã nonnihil inter ſe euarient.

Gallus libe ralitatis exemplar. Princeps ecclesiasticus Gallo comparatus.

Diabolus Accipiter eſt.

Gallus, & Gallina ſepulchris inſculpti.

Glorioſi per Gallos deſignati.

Libidinoſi per Gallum deſignati.

[a] *In Attica.* [b] *Idem dict. Milcto.*

Gallus patrẽfamilias denotat, q frugi eſt. Pythagoras cur nutriendũ Gallum cenſeret, & non immolandum.

Tota

Tota denique castrensis disciplina Galli imagine denotari potest. Cristam enim pro galea, calcaria pro ense gerit, excubias cantu testatur, pugnat acie aperta, absque insidijs hostem inuadit, caudæ erectione uexilla imitatur, victoriam cantu, triumphumque ostendit.

HIEROGLYPHICA.

VICTORIAE hieroglyficum erat Gallinaceus Gallus. Hinc Lacedæmonij, ut apud Plutarchum est, cùm hostem uiribus profligassent, Gallum immolabant. [c] Alibi etiam idem Spartanos scribit ante Leutricam cladẽ Gallum immolasse. Sed quid illud sibi vult, quod Harpocratem silentij Deum Galli Gallinacei vocalissimæ alioquin alitis guttur sinistro cubito prementem depingerent? Id sanè mysterio carere minimè putandum est. Cùm enim Gallus maximum sui usum hominibus præstet, cantu suo quotidianas docens opportunitates, & ea ratione is habeatur veluti magister quidam operum omnium per horas distribuendorum; sic Harpocrates otium quærere dicebatur, & omnium operum externorum vacationem, itaque non permittit Gallo, vt hoc excitandi ad labores munere fungatur, & ideo quemadmodum digito sua labia compescit, ita huic cubito guttur coercet. Sed interroget quis, si nulla huius auis utilitas sit ad ea uel præstanda, uel iuuanda, quæ Harpocratis symbolo denotantur, cur ad partes vocetur? Cur non potiùs, ut nihil ad rem faciens omittatur, perinde ac Picæ, Corniculæ, Gracculi, Philomelæ, & cætera id genus auiculæ, aut garrulæ, aut canoræ? Et certè si nocturnum quæratur silentium, Luscinia potiùs quàm Gallus compesci debuisset, quòd ea sola totas ferè noctes canendo ducat insomnes; hic vix ter stridulam, & minimè durantem uocem exhalet. Est quidem hoc, verùm ut ante ostendimus, Gallus animal solare est, & inter omnia solaria tenet principatum, adeo ut non frustra videatur erigere cristas. Igitur diligenter diurni temporis uices obseruans, atq; homines ad agendum incitans, non potuit apud Harpocratem asymbolus manere. Cùm enim maxima cupiditate id quod quiescens agit, agere videatur, ut Cupidinis arma declarant, quid gratius habere potuisset, quàm animal sub cubito tenere, in cuius gutture iam vocem moliente sentiretur tacitum, & internum incitamentum? Quanuis enim vocem ædere nequiret, urgebatur tamen ad uocem: & quod exterius præstare non posset, id musculis, & uocalibus instrumentis moliebatur: quod facilè erat ei sentire, qui cubito guttur pressum teneret. Gallus igitur hic sic positus est, ut non cantet ille quidem, nec silentium rumpat, sed usum tamen illũ præstet, ut tacita corporis molitione solaris cursus det significationẽ. Quia uerò Gallus, inquit [d] Pierius Valerianus, à prima mediæ noctis inclinatione explãdentibus, ut Lucretius ait, alis

Auroram clara consuetus voce vocare

matutino crepusculo, matutinis astris Deum item laudantibus quotidie commodulatur, excubiarum, & uigiliarum signum apud antiquos fuit, eaque de causa Mercurio dicatus ferebatur. Et rursus: Neque prætereundum est illud, quòd ex imagine Gallinacei impietas ipsa hieroglyphicè figuratur. Is enim matrem salit, ut Hippopotamus: & patrem etiam immaniter incessit: eaque de causa sapientissimi legum latores Gallum vnà cum uipera, simia, & cane in parricidæ culeum includendum censuerunt, ut qui eius criminis rei sunt eodem supplicio simul afficerentur, & pœnas pares luerent. Notum illud apud Aristophanem, quod Philippides, qui patrem uerberauerat, exemplo Galli factum tuetur suum: patrem enim ille malè mulctat. Mulierem tribadem, uel quæ maris officium aggredi nõ erubescit, uel etiam, quæ uiro dominari affectat, per Gallinam, quæ cristam, caudamq. erigit, cuiq; etiam parua calcaria prominent, intelligi ueteres tradiderunt. Ea siquidem ubi marem, quod nonnullæ faciunt, pugnãdo uicerit, cucurire incipit, & exemplo marium tentat coitu superuenire, Gallinasq; reliquas perinde ac si rem peragere possit, solicitat, at saliendo fatigat, cristã caudamque tollit, ac ea incedit specie, ut non facilè inde sit, utrum mas, an fœmina sit, internoscere. Virũ verò, qui opulentissimas diuitias dilapidauit, &, ut apud Horatiũ est, res maternas, atq; paternas fortiter abstumpsit, significare volẽtes, Gallinã aureos nummos depascentẽ pingũt: de qua miraculũ illud proditur, quòd si auro liquescẽti eius membra misceantur, illud in carnes eius consumi deprehendatur, atq; ita fit, ut Gallina sit auri uenenum. Cõiectores autẽ autumãt eum, qui per somnium Gallinarũ gregẽ ad se uenientẽ, & domũ ingredientẽ inspexerit, & diuitijs, & honoribus auctũ iri: quin etiã addũt, si per quietem ita uisę Gallinę pusillæ admodũ apparuerint, earundẽ rerũ tenuitatẽ præsagiri. Qui fabulas delectabili philosophãdi genere commenti sunt, Sirenas conflinxere blanditijs amatorijs, & uoluptuosa nequitia homines

Victoriæ hieroglyphicum.

[c] *In Agesilao.*

Harpocrates cur sinistro cubito guttur Galli premat.

[d] *Lib. 24. Hierogl.*

Vigiliarum signum.

Impietatis typus.

Gallus cur in culeo inclusus.

Mulieris quæ maris munus obit typus.

Prodigi typus.

Diuitiarum augurium.

Sirenũ forma, & significatio.

homines ad ſe trahere, illecebriſq; irretire, ita ut apud eas mollitudinis omnifariæ luto inhæſitantes fœdè computreſcerent. Harum pedes Gallinaceos fuiſſe tradunt, intellectu à ſuperiore non diſſimili. Scribunt enim eiuſmodi fabularum interpretes, ſignificari ex hoc hominem libidinibus deditum, fortunas ſuas perſeueranti ſtudio diſpergere, inutiliterque prodigere, cuiuſmodi eſſe Gallinarum morem, cùm pleno aceruo paſcuntur, aſpicimus. Sunt qui ratione habita quotidiani fœtus, & geminorum aliquando pullorum, qui ouo ex vnico excluduntur: ouorum etiã, quæ nonnullæ gemina ſingulis diebus edunt, tertio etiam nonnunquam addito, verùm eo abortiuo, ſola quippe cartilagine conſpicuo, fœcũditatem per Gallinam, & ouum ſignificari velint. Hæc omnia Pierius, qui hoc etiam ex propria ſententia addit, inquiens: Atqui ueluti per lauri ſurculum in ore Columbæ, & per platani folium in Ciconiæ nido ſecuritatem ſignifieari prodidimus, cur non etiam per Gallinam, ad alam cuius ramuſculus rutæ applicitus ſit, ſecuritatẽ eodem modo pingi, hieroglyphicumq; ſapere fateamur? Siquidem Afranius in ijs, quæ de re agraria Conſtantinus Cæſar colligi mandauit, ait Gallinas a fele tutas fore, ſi rutæ ſylueſtris ramuſculus ſub eius alam applicetur. Quin Democritus etiam tradit, eo præſidio munitas, neque à uulpibus, neque ab infeſto quopiam alio animali contingi.

Fœcunditatis ſignificatio.

Securitatis hieroglyphicum.

SOMNIVM.

GALLI pugnaces in ſomnijs ſeditionum, & contentionum tantummodo ſignificatiui ſunt. Verùm non alia in ſimilem cum Coturnicibus euentum habent. Nos de ijs ſuo loco egimus ex Artemidoro, quem locum lector adire poterit.

EMBLEMATA.

EMBLEMA eſt Andreæ Alciati ſub lemmate VIGILANTIA ET CVSTODIA, quod tale eſt.

Inſtantis quod ſigna canens dat Gallus Eoi,
Et reuocet famulas ad noua penſa manus.
Turribus in ſacris effingitur: area mentem
Ad ſuperos peluis quòd reuocet vigilem.
Eſt Leo: ſed cuſtos oculis quia dormit apertis,
Templorum idcirco ponitur ante fores.

Ex Oro Apolline, inquit Franciſcus Sanctius Alciati commentator, ut mox oſtendemus. Addit tamen Alciatus cãpanam, & Gallũ ex communi uſu. Obſcurũ eſt emblema. & male diſpunctum in codicibus, quos mihi hactenus contigit uidere. Dicam tamen quod ſentio, liberum cuiq; interpretandi campum relinquens. Titulus igitur huius epigrãmatis eſt, VIGILANTIA & CVSTODIA. Videamus ergo, quo pacto hæc ex epigrammate eliciantur. Ac primùm duplicem hîc depingit Alciatus uigilantiam, alteram corporis, mentis alteram. Corporis uigilantiam Gallus referat, qui homines ad labores ſolet excitare. Campana uerò quia mentẽ ad Deum excitat, ſymbolum interioris uigilantiæ contineat. Hactenus de uigilantia. Cuſtodiam autem repræſentet Leo, qui apertis oculis ſolet dormire, tunc ſic ſtructuram ordino: Gallus effingitur in ſacris turribus, quòd det ſigna inſtantis Eoi, & quòd reuocet famulas manus ad noua penſa. Aerea pelus ſcilicet effingitur in ſacris turribus, quod reuocet mentem uigilem ad ſuperos. Sed Leo cuſtos eſt, quia dormit oculis apertis. Hoc totum ſumpſit Alciatus ex Oro Apolline Niliaco, qui libellũ de hieroglyphicis notis Græcè compoſuit, cuius uerba ſubijciam. Vigilantem, uel cuſtodem cùm uoluiſſent ſignificare, Leonis caput pingebant. Solet enim, cùm uigilat, oculos habere clauſos Leo, cùm uerò domit, apertos, quod quidem cuſtodiæ ſignum eſt. Hinc ſymbolicè Leones templorum clauſtris ſolent opponi, uelut cuſtodes. Hæc Orus. Gallus ita depictus, ut ſub pedibus tubam teneat, cum lemmate, PACIS, ET ARMORVM VIGILES, ſignificabit, quantum interſit inter belli, & pacis conditiones. Author eſt Claudius Paradinus. Gallum uerò audacter inuadere, & terrere Leonem, indicat, ſyndereſim prænalere contra diabolum, qui dicitur leo, ſi non ſit nimio peccatorum pondere prægrauata. Tale Emblema depinxi in ſuburbano meo cũ titulo: CEDITE FATIS. Gallus, & Cycnus ſimul capientes cibum in uaſe alabaſtrino, in quod deſcendat è cælo manna, nix, & lac: cum uerbis, SIC ANIMVS ſignificat hominem, qui

Vigilantia dupiex.

Vigilantia corporis.

Vigilantia mentis.

Leo cuſtodiæ hieroglyphicum.

Gallus in ſacris turribus effingitur.

Vigilantis, vel cuſtodis ſignificatio.

Leones ad templorum clauſtra.

Cãloris animi ſignũ.

nẽ, qui oſtendat candorẽ animi ſui, non poſſe à quauis externa iniuria turbari, nec offendi. Habet id Emblema Io. Baptiſta Pittonus. Aeſopicus Gallus, qui gemmam inuentam ſpernit, & uilorem cibum quærit, cùm verbis, PAR IGNORANZE, ſignificat hominem, qui inſcius virtutis dulciſſimos fructus ſpernit, vitijs ſeſe immergens, & nutriens. Huius emblematis[b] idem author eſt. Eadem denique ales cum lauri ramo in roſtro, & cum verbo VIGILANDO, hominem denotat, qui in vigilijs. non autem in ſomno, & otio vitam degat, ut benè operando æternam adipiſcatur gloriam.[c] Idem porrò de Gallina ex Alpheo in epigrammatibus Græcis εἰς φιλοσοργίαν hexaſticon legitur.

Aeſopicus Gallus.

[b] *In inſigni Frid. Sigiſ. Fuccari.*

[c] *In inſign. Petri Maſſueti.*

χειμερίας τιφαδίοισι παλινσομένη τιθαὶς ὄρνις,
Τέκνοις ἰυναίας ἀμφίπιτι πτέρυγας,
Μισφαμὲν ἱραῖον κρύος ὄλεσεν, ἦ γὰρ ἔμενεν
Αἰθέρος ἱραίων ἀντίπαλος νιφάων.
Προῖκα καὶ Μήδεια κατ' ἀιδόος ἀιδέσθητι
Μητέρας ὀρνίθων ἔργα διδασκόμεναι.

Quos verſus[d] Franciſcus Sanctius à quodam Alphonſo Nunio Metylenenſi egregia indole iuuene, ſibiq; amico ita redditum tradit.

[d] *In comm. embl. Alciati.*

Gallina hybernis niuibus cooperta, cubili
Compacto ex plumis pignora cara fouet.
Donec eam ſeuum frigus maleperdidit, atque
Aethereis manſit nuda parens niuibus.
Sit pudor, o Medea ferox, atque improba Progne,
Et matres, uolucrum diſcite nunc opera.

Vetiſſe etiã eadem carmina Fernandũ Sánctiũ patrem ſuum ait, ſed velut periphraſticè ſic.

Canus December, brumaq; ſæuiens
Montes, & agros texuerat niue.
Gallina pullos, mitis ales
Frigore non poterat tueri
Nec fata caris filiolis uolet
Auferre, uerùm nidificat ſuis
Plumis, & alas ponit; & quam
Perdiderant, reparans ſalutem.
At ipſa vitam perdidit, & tulit
Mortem libenter. Procnem aliter tamen
Cholchisq; fœdare uitra audax
Paſſa manus proprio cruore

Eiuſdem aliter.

Bruma fremebat atrox, pennas Gallina reliquit,
Frigus vt à natis pelleret, atque obijt.
Hinc Medea ferox, hinc Procne diſcite: namque hac
Bis uitam pullis prabuit, ac moritur.

Andreas Alciatus uerò longè aliter uertit in emblemate nonageſimo tertio, cui titulus eſt, AMOR FILIORVM.

Ante diem vernam boreali cana Palumbes
Frigore nidificat, præcoca, & ouа fouet.
Mollius, & pulli ut taceant, ibi vellicat alas,
Queis nuda hyberno deficit ipſa gelu
Ecquid Cholchi pudet, vel te Procne improba? mortem
Cùm volucris propriæ prolis amore ſubit.

Super eodem erga pullos amore Gallinæ eiuſmodi emblema habet[a] Nicolaus Reuſnerus ſub lemmate, NIL CHRISTO TRISTE RECEPTO.

[a] *L. 2 Embl.*

Prædatur pullos, pedibusq; euiſcerat uncis
Miluus edax, ſi quod denique error agit.
Colligit, & fidis tegit hos Gallina ſub alis
Glocitu matrem teſtificata piam.
Terribilis Sathanas ſanctos affligit, & angit,
Et quacunque poteſt arte nocere, nocet.
Protegis alarum quos Chriſte potente ſub umbra
Eo, ſeruo tutos ſolus ab hoſte facis.

AENIG-

AENIGMATA.

POETARVM noſtri æui coryphæus Scaliger de Gallina bina hæc condidit ænigmata: quorum primum tale eſt.

Cui lux ante diem, tenebræ ſunt ante tenebras,
Sic vtrunque ſimul ſedula ſegnis erit.
Quærere poſterius, natone, priuſue parente
Poſſumus, hoc quod nunc eſt quod & ante fuit.
Fit melior peior, generiq; tuoq; ſuoq;:
Sed peior melior pòſt modo vita tibi eſt.

Etſi in primis Gallo iſtæc omnia, ac ea in primis, quæ priori diſticho dicuntur, competant, maluit tamen poëta id de Gallina dixiſſe, quòd ea, non autem Gallus ad menſas lautiores ſaginetur. Eſt uerò primi diſtichi ſenſus: Cùm hoc animal lucem ante diem, & noctem ante noctem agnouit, non tamen ante lucem ad paſtum, nec ante noctem ad quietem ſeſe recipit; ad utrumque opus meritò deſes dicitur: etſi aliàs naturaliter ſedula, quò enim noctu in tenebris ſeſe recipiat? Cur longè antè noctem ueſperi cubitum eat? Secundum ad communem eam tritamq; quæſtionem, quam nos etiam antea obiter attigimus, alludit, nempe num Gallina priùs, an ouum extiterit. Tertium mea quidem ſententia ita intelligendum: Quæ Gallina pinguior, & eſui aptior eſt, ea tuo, ſuoq; generi, hoc eſt, ſoboli naſcituræ, quæ tam tua eſt, quàm eius, peior eſt alijs, quia ſcilicet Gallinam occidendo ſpem futuræ prolis auferas: atque ita hæc ſuæ, tuæq; proli peior eſt, & tibi melior poſtea uita, quoniam ſcilicet tam lauto cibo nutritus vitæ tuæ incolumitati conſulas.

Explicatio.

ALIVD

Magnanimam gentem imbelli de pectore promet,
Tantum poſteriora piger tibi texter habeto
Quæ tamen vt ſapido lucro tibi prima putabit.

Magnanimam ſ. Galli. Poſteriora ſ. Lina. Prima ſ. poſteriora Gallinę.

EPITAPHIVM.

L. 3 ſect. 24

ITEM Gallinaceum [a] Anytes epitaphium in epigrammatibus Græcis.

Οὐκ ἔτι μ' ὡς τὸ πάρος πυκιναῖς πτερυγίσσιν ἐρέσσω
Ὄρσοις ἐξ Εὐνῆς ὄρθριος ἐγρόμενος.
Ἢ γὰρ σ' ὑπτιόωντα σὺς λάθρηδὸν ἐπελθὼν
Ἔκτεινε λαιμᾷ ῥιμφα καθεὶς ὄνυχα

APOPHTHEGMATA.

Plato à Diogene cur irridetur.

PLATONEM legimus hominem definiuiſſe animal biceps ſine plumis: Diogenem uerò Cynicum irridendi gratia in academiam eius Gallinaceum deplumatum immiſiſſe, hunc hominem Platonis eſſe inclamitando, quare poſtea Platonem πλατύονυχον, id eſt latis unguibus præditum, differentiæ cauſa addidiſſe.

Diogenes Cynicus citharœdum, qui quoties canebat, ab auditoribus deſerebatur, obuium ita ſalutabat, Saluе Gălle. Quum ille offenſus ſalutationis nouitate diceret, Quid ita? Quoniam, inquit, cantu tuo excitas omnes. Iocum captauit ex ambiguitate uerbi Græci. ἀνεγερτικὸν enim dicitur, & qui excitat dormientem, quod ſolent Galli Gallinacei malè canentes, & qui ſedentem excitat, ut ſurgat, ut ille ſolet.

C. Iulius Helio (alij apophthegma hoc Craſſo aſcribunt) mancipi ſæpius obſtrepenti ſibi dixit, etiam oſtendam qualis ſis: & Helio inſtanti, ut oſtenderet, qualis eſſet, Iulius digito demonſtrauit Gallum in Mariano ſcuto Cimbrico depictum, nodis diſtortum, erecta lingua, buccis fluentibus, cui manceps tunc ſimillimus eſt uiſus. Taberna autem erat apud forum, ac ſcutum illud ſigni gratia poſitum. Ingens omnium riſus conſequutus eſt.

[a] *In lib. de Orac.*

[a] Chryſippus ſcribit, quendam ſomnium ſuum, quò oua à lecto ſuo pendentia viderat; ad diuina-

Digitized by Google

diuinatorem retuliſſe: audijſſeq; ex illo, inuenturum ſe ubi foderet, theſaurum. Et cùm, uaſe, in quo aurum, argentumq; erat inuento ad vatem argenti nonnihil attuliſſet, dixiſſe illũ, τῷ δὲ πορτὲ ἀδὸν μοι δίδως hoc eſt, *de uitello verò nihil ne mihi dabis?* Author eſt Suidas. Luſit autem is pulchrè circa ſomnium ouorum, in quibus candidum, & luteum continentur, illud ad argentum, hoc ad aurum referens, cum in ſomnij interpretatione, tum magis argenti parte muneri oblata. In πορτὲ.

[b] Cleomenes Cleombroti, ut refert Plutarchus, cùm quidam ei Gallinaceos pugnaces offerret, quos pugnando etiam pro victoria emori dicebat: quin tu de illis potiùs, dixit mihi dato, à quibus occiduntur. Illi enim præſtabunt. Ab Alcibiade Socratem interrogatum, cur tam iurgioſam uxorem domo non exigeret, ferunt reſpondiſſe, cur tu Gallinas clamoſas alis? Cuinq; Alcibiades reſpondiſſet, quia ſibi oua parerent, dixiſſe, & uxorem ſibi liberos parere. [b] *In Laconicis.* Alcibiadis, & Socratis apophthegma.

PROVERBIA.

ALIQVOT prouerbiorum in ſuperioribus rubricis, maximè capite de magnanimitate meminimus, qualia in primis ſunt, *Gallus inſilit.* Ἀλέκτρυων ἐπισπᾶ. Egregiè, apteq; quadrat, ubi quis vel in acie, pugnaue ſuccumbens vel in diſputatione reſumptis viribus prælium redintegrat. Similis parœmia eſt, αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, id eſt, *tolle calcar uictorium*: cuius etiam mentionem fecimus. Rectè autem dicitur, cùm quis ſeſe ad vindictam præparat. Exſtat adagium apud [a] Ariſtophanem, Αἶρε πλῆκτρον, ἢν μάχῃ, id eſt, *tolle calcar ſi pugnas*. Metaphora vt videtur ſumpta eſt à ferreis illis ſtimulis, qui Gallis pugnaturis à dominis alligantur, quò ſe in pugna tueantur. Prouerbiali etiam ioco dici diximus ἱππέβης τριὸς ἀλεκτρυόνος in famulos, qui dominos ſuos à tergo ſequuntur, ſupplices videlicet, & abiecti, quales ſcilicet Galli eſſe ſolent in pugna ſuperati, quia uicti ſilere ſolent, canere victores. Cui finitimum eſt ἐνδομάχα, ἂτ' ἀλέκτωρ, id eſt, *domi pugnas ad inſtar Galli*. Item & illud: *Gallus in ſuo ſterquilinio plurimùm poteſt*. Nam dicuntur eiuſcemodi prouerbia in eos, qui domi viribus præſtant, in bello verò, vel alibi cuiuis virtute cedunt, pugnacitateque. Αὐτὸς αὐτοῦ αὐλῶ, ideſt, *ipſemet canit ſeu ipſe ſuimet tibicen*. Prouerbium hoc a Gallis deſumptum apparet: nam his præcipuè mos eſt, cùm ſe è pugna prorumpunt, canere ſi victores ſint, quaſi victoriæ ſuæ tibicines, quare prouerbium conuenit, cum aliàs, tum in illos, qui ſemetipſos laudant, Thraſones, naſutuloſq;, de quibus [b] Plato fortè dicebat: *Videmur mihi Galli in morem, quum ante victoriam à ſermone reſiluerimus, canere* [c]. Cicero quoque prouerbialiter ſcribit, ut in inuidiam adducat hoc modo. *Iſte qui diuitias ſuas iactat, ſicut Gallus è Phrygia, aut aruolus quiſpiam depreſſus, & oneratus auro clamat, & delirat.* Ὅτ' ἂν Νίβας κοκκύσωσιν, id eſt, *cùm Nibas coccyſſauerit*. Simillimum eſt adagium illi ad Græcas Kalendas. Tradunt enim, ut annotauimus, in Theſſalonica Macedoniæ ciuitate vicum eſſe, cui nomen Nibas, ubi Galli nunquam vocem ędant. Heſychius addit, Nibades dici capras criſtatas, ut ab ij: expectetur τὸ κοκκύζειν, quod eſt Gallinaceorum. *Socratis Gallus*. Hoc adagij uice Nonius Marcellus è Varrone citat in ſignificacionem caluitiei, apud quem ſe inueniſſe quiſpiam ait, cùm dormire cœpiſſet tam glaber, quàm Socratis Gallus, eſſe factum ericium cum pilis, & proboſcide. Sentit quiſquis illic loquitur, ſe cùm iret cubitum, fuiſſe leui corpore, nec ullos habuiſſe pilos toto corpore, in ſomno transformatum in ericium, qui totus hirſutus eſt, & ſuum more proboſcidem habet. Scio, inquit author adagiorum, locum eſſe mendoſum, & Aldina editio pro Gallo legit caluum: & fortaſſis non male: nam noſtra editio Varronis verba ita recitat. Inueniſſe cum dormire cœpiſſet tam glaber, quàm Socrates, caluum eſſe factum ericium è pilis albis: Conueniet adagium in nudos, & inopes. *Veſperum examen metuit Phrynichus, uelut Gallinaceus*: Hic Phrynichus Tragicus Mileti captiuitatem agebat: Athenienſes verò metuentem, perrhorreſcentemq; lachrymantes eum eiecerunt: Author eſt Aelianus: ſed alij aliter. Quadrat in damnum paſſos. *Indecens eſt, ut Gallina ante Gallum cantet*: hoc eſt, non decet, ut mulier pro uiro gubernacula teneat, quod neque animi magnitudo, qua potiſſimum ciuitatis ſalus nititur, neque conſiliũ, quod ad vrbanarum rerum temperationes maximam vim habet, ſatis præſidij ad conſtituendam remp. in ea vigeat. Feliciter natum, *Albæ Gallinæ filium* dicunt, ut [d] Iuuenalis. *quia tu Gallinæ filius albæ*: Vel quòd læta, & auſpicata latini alba uocant, vel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam Gallinam, de qua antea cùm de augurijs ageremus, ex Suetonio locuti fuimus. Lac

Gallus inſilit.

Tolle calcar Victoriũ

[a] *In auibus.*

Domi pugnas inſtar Galli.

In Thraſones naſutoſq;.

[b] *In Theæteto.*

[c] *L. 4. ad Herenn.*

Cũ Nybas coccyſſauerit.

Galli ubi nunquam uocé ędant

Socratis Gallus.

Ex Gallo ericius factus quid ſignificet.

Erici forma.

Mulieres rerum gubernaculis haud idoneæ ſunt.

Albæ Gallinæ filius.

[d] *Satyr. 13.*

Lac Gallinaceum

mus. Lac Gallinaceum ὀρνίθων γάλα, dicitur in opulentos, & quibus quiduis rerum ſuppeditat, vt copiæ cornu, aut dicitur de raris inuentu, atque ob id pretioſis, vt ſit hyperbole ſignificans nihil omnino deeſſe. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, irridens Græcorum delicioſas quaſdam, & magnificas inſcriptiones. *Cerion*, inquit, *inſcripſerunt, quod volebant intelligi ſaeum*: alij κέρας ἀμαλθείας, quòd copiæ cornu, velut lactis Gallinacei ſpe rare poſſis in volumine hauſtum. Meminit eiuſdem [e] Ariſtophanes.

[e] *In Veſpis.*

Ἐγὼ γὰρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα
Ἀντὶ τοῦ βίου λαβοῦμ' ἂν οὗ μοι νῦν ἀποχρᾷς, id eſt.
Non lac Hercule Gallinaceum
Hacce pro vita capiam, quam mi adimis in præſentia.

[f] *In Odyſſ. q* [f] Euſtathius citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus Ω'α. Legitur & aliud apud [g] *In Auibus* eundem [g] Ariſtophanem hoc modo:

Δώσομεν ὑμῖν αὐτοῖς, παῖσι, παίδων παισὶν
Πλοῦτον ἀγαθὴν, εὐδαιμονίαν,
βίον ὑγιεινὸν, νεότητα, γῆθος
χορούς, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων.
Ὥστε παρέσται ὑμῖν κοπιῶσιν
Τὰ τῶν ἀγαθῶν. id eſt.
Dabimus vobis ipſis filijs, filiorum filijs
Opulentiam bonæ valetudinis
Felicitatem, facultates, pacem,
Iuuentam, riſum, choros,
Feſta, Lac Gallinarum,
Vt ſitis præ bonorum copia laboraturi.

[h] *Lib. 14.* [h] Strabo Samiorum agros, quòd omnium rerum ampliter feraces eſſent, extollens, illud vulgò de illis iactatum eſſe addit, quod lac etiam ferrent Gallinaceum, teſtaturq; hoc

[i] *L. 9. Dipnoſoph.* adagium apud [i] Menandrum Comicum inueniri. Athenæus ex mediæ comœdiæ ſcriptore quodam Mneſimacho Senarios hos adducit.

Καὶ τὸ λεγόμενον
Σπανιωτέρου παρέσῃ ὀρνίθων γάλα
Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς. id eſt.
Lac ſuppetit res rara Gallinaceum, ac
Plumis reuulſis Phaſianus adprobè.

Et rurſum eodem libro adducit ex Numenio:

Ἡ δ' ὄπτιλος ὄρνιθος καλέεται γάλα, id eſt.
Atque quod Gallina dicitur Lac.

[k] *In Auib.* Alibi etiam [k] Ariſtophanes Piſthetærum Herculi loquentem inducit ita:

Καταχέσω σ' ἐγὼ τύραννον, ὀρνίθων παρέξω σοι γάλα.

Vbi Scholiaſtes hoc prouerbium locum habere ait in ijs, qui admodum fortunati ſunt, & nihil non poſſident, ita vt etiam circa res impoſſibiles aliquid lucrentur. Etenim nequit fieri, ut vnquam lac è Gallinis habeatur. At fortunati homines id quoque, ſi voluerint, comparare ſibi poſſunt. Meminit & Suidas βέλοντο μὴν ἂν τῶν ὀρνίθων γάλα παρασχεῖν.

Cum verò in harum alitũ ouis magis, quàm in alijs eluceant, quæ paſſim de ouis ab authoribus tradita ſunt, itaque & prouerbia, quæ ab ouis proferuntur, hoc loco ſubijcere placuit, ne lector ſtudioſiſſimus ulla re, quæ autum hiſtoriam illuſtrare, amplificare, ac explicare poſſit, defraudetur. Ὠὸν κολλᾷς (ſi rectè legitur, malim κολλᾷς) id eſt, *ouum glutino compingis*. Refertur à Diogeniano. Ridiculè laborat, qui fractum oui putamen glutino ſarcire, & coagmentare conetur. Dicetur in eos, qui fruſtra ex impoſſibilibus poſſibilia reddere conantur, quales ſunt, quos vulgus alchymiſtas appellat, qui nimirum ex ijs, quę aurum non ſunt, aurum facere elaborantes, aurum, quòd ante poſſidebant, & oleum, & operam perdunt. Ab ouo uſque ad mala prouerbiali figura dixit [l] Horatius, pro eo, quod eſt, ab initio conuiuij uſque ad finem. Ait autem:

Ouum glutino compingis.

Ab ouo uſque ad mala.

[l] *Serm. Lat. 5* Cœna vetũ ab ouis incœpta.

Si collibuiſſet ab ouo
Vſque ad mala citaret, Io Bacche modo ſumma
Voce, modo hac reſonat quæ chordis quatuor ima.

Antiquitùs etenim cœnam ab ouis auſpicabantur, malis finiebant. Nos ab acetarijs ordimur, at ſaltem in eo cum illis conuenimus, quòd malis, aut pyris eam finiamus. Erit uenuſtius, ſi longius trahatur, ab ouo uſque ad mala: id eſt, toto colloquio, tota nauigatione,

aut toto

aut toto opere. Qui rem altiùs repetunt, quàm oportet, notantur hoc verſu Horatiano. *Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo*. Ἐξ οὗ ἐξῆλθε, *ex ouo prodidit*: aiunt dici ſolitum de magnoperè formoſis, ac nitidis, quaſi neges communi hominum more natos, ſed ex ouo more Caſtoris,& Pollucis. Si quidem eſt in poëtarum fabulis, Ledam Tyndaris filiam ex Iouis concubitu duo peperiſſe oua, è quorum altero prodiêre gemini Caſtor, & Pollux inſigui forma iuuenes: ex altero nata eſt Helena, cuius ſpecies literis omnium eſt nobilitata. *Ouo prognatus eodem*: hoc fortaſſis ſimpliciter dictum ab Horatio. Quandoquidem ad fabulam quoque reſpicit Ledæ, quę grauida ex Ioue in Cycnum conuerſum ouum peperit, unde gemini prognati Caſtor, & Pollux, vt diximus. Hoc verò ouum [m] Pauſanias refert oſtendi apud Lacedæmonios ſuſpenſum tæniis à teſtudine templi. Verùm ſi quis hoc dictum deflectat ad ijſdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore aut ita conſimilibus ingeniis, ut eodem ouo nati videri poſſint, ęquè fuerit prouerbiale, ueluti, ſi dicas, Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorſus omnia ſic huic cum hoc conueniunt, ut iures eodem prognatos ouo. Ariſtoteles quidem oſtendit iuxta naturam fieri poſſe, ut ex eodem ouo duo pulli naſcantur. Extant apud authores aliquot ſimilitudinis adagia, quorum de numero eſt. *Non tam ouum ouo ſimile* de rebus indiſcretæ ſimilitudinis. Hinc dicebat [n] Tullius: *Vides ne ut in prouerbio ſit ouorum inter ſe ſimilitudo*? Tamen hoc accepimus Deli fuiſſe complures, qui Gallinas alere quæſtus cauſa ſolerent: ouum cùm inſpexerant, quæ id Gallina peperiſſet, diſcernere nouiſſe. Idem prouerbium refertur à F. Quintiliano. Vſurpatur & à Seneca in libello, quem in Claudium Imperatorem luſit. Ouorum verò inter ſe uiram, ac prope indiſcretam ſimilitudinem ſæpenumero apud animum meum non ſine ſtupore perpendi. Alium enim alij ſi compares, fallitur examen, hebeſcitque intuentis obtutus: tanta prorſus parilitas eſt, tantaq; geminitudo. Ὠὸν πολὺ λευκότερον, id eſt, *ouo multò candidius*, Sappho dixit Apud Athenæum.

Ex ouo prodidit.

Ledę partis

Ouo prognatus eodem.

[m] *In Laconicis.*

Pullos duos ex vno ouo poſſe generari.

Non tã ouũ ouo ſimile. [n] *Lu. Acad.*

Ouo candidus.

FABVLA.

IVCIANVS, & ex eo Cælius Rhodoginus, iuuenem quendam nomine Alectryonem uocatum, hoc eſt, Gallum, Marti adeo familiarem factum fuiſſe fabulantur, ut cum eo ſubinde commeſſaretur, foretq; amorũ illius conſcius. Sicubi ergo ad Venerem itaret Mars, adfuiſſe comitem Alectryonem. Quia verò ſuſpectum præcipuè habebat ſolem, ne rem conſpicatus Vulcano renunciaret, pro foribus excubare adoleſcentem iuſſiſſe, vt vbi comparuiſſet ſol, indicaret. Fortè autem eueniſſe, ut cùm ſopitus excubias proderet adoleſcens, fieretq; ſpeculatio cæca, ac ſuperueniente clam Sole, Mars Venuſque complexi deprehenderentur, in vtramq; quòd dicitur, aurem Alectryonis fiducia decumbentes. Factum itaque certiorem Vulcanum catenis pręrenuibus vtrumq; mox illaqueaſſe, irretiſſeq;, quas ad eum uſum diu antea erat commolitus: ſed emiſſum denique è uinculis eiuſmodi Martem, in Alectryonem prorſus factum commotiorem, nec prius irã deferbuiſſe, quam in eius nominis auem deformaſſet male fidum cuſtodem, atque ita ut criſta videretur celſius, ſicuti cùm hominem ageret, galeam geſtaret. Atque hinc Gallos ex antiqui admiſſi memoria, ut ſe Deo expurgent, illariq; damni formula ſatisfaciant, morem perpetuò ſeruare diu antè ut præcinant, vbi mox oriturum præſenſerint ſolem: vnde Auſonius

Ter clara inſtantis Eoi
Signa canit ſerus, deprenſo Marte, ſatelles.

Alectryonis fabula.

Martis, & Veneris adulteriũ.

Alectryon in Gallum.

APOLOGI.

CANIS, & Gallus inita ſocietate iter faciebant, veſpere autem ſuperueniẽte, Gallus conſcenſa arbore dormiebat, at canis ad radicem arboris excauatę. Cùm Gallus, ut aſſolet, noctu cantaſſet, vulpes, ut audiuit, accurrit, & ſtans inferius, ut ad ſe deſcenderet rogabat, quod cuperet, commendabili adeo cantu animal compleũi. Cùm autem is dixiſſet, ut ianitorem potius excitaret ad radicem dormientem, ut cùm ille aperuiſſet, deſcenderet. Et illa quærente, ut ipſum uocaret, canis ſtatim proſiliens, eam dilacerauit. Fabula ſignificat prudentes homines inimico inſultantes aduersarios aſtu mittere.

Canis, & Gallus.

Felis,

Digitized by Google

Felis, & Gallus.

Felis,comprehenſo Gallo, cùm rationabili ipſum cauſa deuorare uellet: accuſabat ipſum,dicendo moleſtum eſſe hominibus, quoniam nocte clamaret, neque ſomno frui permitteret. Eo verò reſpondente ad illorum utilitatem id ſe facere,ut ad conſueta opera excitarentur. Rurſus felis cauſam afferebat,quod impius eſſet erga naturam,cum matre,ac ſororibus coeundo. Eo autem & hoc ad utilitatem dominorum facere dicente, cùm multa hinc ipſis oua pariantur,felis præfatus,ſed ſi tu multis abundas euidentibus reſponſionibus, ego tamen ieiunus non perſtabo, ipſum deuorauit. Affabulatio ſignificat prauam naturam peccare volentem, ſi non veriſimili cum prætextu facere id poſſit,apertè tamen malignari.

Gallus, & Perdix.

Gallos quidam habens domi emptam & Perdicem cum illis paſci dimiſit, qui cum illam uerberarent, ac expellerent, illa triſtabatur ualde exiſtimas ut alienigenam hæc ſe pati à Gallis. Cùm verò paulò pòſt & illos uideret pugnare, & ſeipſos cædere, mœrore ſoluta, ait: ſed ego poſthac non triſtabor. Apologus ſignificat, prudentes facilè ferre ab alienis iniurias,cùm ipſos uideant nec à ſuis abſtinere.

Galli duo pugnantes.

Duobus Gallis pugnantibus de Gallinis fœminis, alter alterum in fugam uertit, ac victus in locum obſcurum profectus delituit: ſed qui vicit,in altum eleuatus, ſtanſque ſuper alto pariete magna uoce clamauit,& ſtatim aduolans Aquila eum rapuit. At qui in tenebris delitescebat,ex illo intrepidè Gallinas conſcendit. Fabula docet, dominum ſuperbis opponi, dare autem humilibus gratiam.

Gallus uerrens ſtercorarium offendit gemmam,cuius cùm uſum ignoraret, ſecum loquebatur,ſi hanc gemmam aurifex quiſpiam reperiſſet,nihil ei gratius accidere potuiſſet. Ego granum hordei pluris facio. Morale ſignificat multos,dum de magnis iudicant,uelut minima,& inutilia ſpernunt. Apologum eundem leges hoc tetraſticho comprehenſum.

Dum rigido fodit ore ſimum, dum quaritat eſcam,
Dum ſtupet inuenta iaſpide Gallus, ait:
Res uili pretioſa loco, nitidique decoris
Hæc in ſorde manens, nil mihi meſſis habet.

Gallina, & Hirundo.

Gallina ſerpentis ouis inuentis diligenter calefacta excludit. Hirundo autem cum eam vidiſſet,ait,ô demens,quid hæc nutris? Quæ cùm excreuerint, à te prima iniuriam auſpicabuntur. Significat apologus implacabilem eſſe prauitatem, licet afficiatur maximis beneficijs.

Gallina aurea oua pariens.

Gallinam quis habẽs oua aurea parientem, ratus intra ipſam auri maſſam ineſſe,occiſam alijs Gallinis ſimilem reperit. Hic multum ſperans inuenire diuitiarum, & exiguis illis priuatus eſt. Monet apologus,oportere contentum eſſe præſentibus, & fugere inexplebilitatem. De hac fabula tale carmen Gabriæ exſtat authoris Græci.

Ἔτικτε χρυσοῦν ὠὸν ὄρνις αἰσωπεξ,
Καί τις πλουτήσας χρυσοφόρα τέκνα,
Ἔκτιν ταύτην, χρυσὸν ὡς λαβὼν θέλων.
Ἐλπὶς δ' μᾶζον δῶρον ὀλέκει τύχης. id eſt.
Ouum aureum Gallina ſemel peperit,
Quidamque auarus deceptus animo
Eam occidit aurum accepturus.
Sed ſpes perdidit maius fortuna donum.

Mulier quædam Gallinam habebat, ſingulis diebus ouum ſibi parientẽ,rata verò ſi plus Gallinæ hordei proijceret, bis parituram die, hoc fecit. Sed Gallina pinguefacta ne ſemel quidem deinde parere potuit. Fabula innuit eos, qui ob auaritiam plurium ſunt appetentes,& quæ adſunt,amittere.

VSVS IN MEDICINA.

TANTAM equidem hoc Gallinaceum genus ad medicinæ uſum hominibus utilitatem præbet,ut nullus propemodum corporis cùm internus, tum externus ſit affectus, qui præterquam quod, teſte Raſe, (qui centum annos medicinam fecit,omniaque ex diuturna experientia nobis ſcripta prodidit) nullus alius cibus eſt, qui in ægritudine alat, & non oneret, excepto eo,qui ab his auibus petitur,hinc ſua non hauriat remedia. Vnde nimirum ſapienter,etſi alioqui ſuperſtitiosè ueteres Aeſculapio ſuo Gallinas immolabant tanquam ſalubritatis indicium. Ferunt enim id ſacrificij genus ideo inſtitutum, quòd earum caro ſit leuiſſimæ

Gallinę cur Aeſculapio immolatæ.

Digitized by Google

leuiſſimæ digeſtionis,ac perinde languentibus commoda,tùm verò eò maximè, quoniam nulla ferè in ijs particula ſit, (nec excrementa excipio) ex qua ſuam medicus non agnoſcat vtilitatem. Quod iam aſtruere aggredior,à morbis uniuerſalibus exorſus. Plurima præterea remedia ab ouis accipiuntur,quę,quòd de Gallinaceis tantùm intelliguntur,non ab re,imo neceſſarium fuit hîc pertractare. [a] Hippocrates medicorũ omnium coryphęus febrientem ouorum trium,aut quatuor cãdidum,id eſt,albumẽ bibere iubet in aquę congio cócuſſum: idq; ualdè frigefacere,atq; ęgrũ ad aluum exonerandam conturbare pollicetur. Quod ſi verum eſt,ut certè credendum eſt,ut pote ab Hippocratico oraculo prefectum,& à Braſauolo ante aliquot annos expertum,qui reperiſſe ſe ait, qui ex ſorbili ouo ter, quaterue excernerent, fruſtrà tã pretioſis remedijs medici noſtri temporis vtentur. Quod ſi uerò victum conuenientem præſcribere medicus velit, vnde quæſo meliorem utilioremque hauſturus? [b] Galenus in febri,quæ ſincopem coniuctam habet, oua (ouorum uitellos) ante quartam diem exhibuit,& poſt ea etiam carnem. Sed hæc ſit Gallinarum caſtratarum, etſi Galenus, cæterique ueteres earum non meminerint. Harum enim caro candidior,melior,& friabilior eſt,& facilè,& citò coquitur, teneraque eſt,ac grata palato. Sed hîc minimè præterire volo,nec debeo Gelu illud præſtantiſſimum cum expreſſo Gallinacei pulli ſucco in Gallia uſitatiſſimum,ut audio,pro febrientibus,& alijs ad uires reſtaurandas. Carnem pulli,& pedes vituli,aut veruecis diſcoques,donec caro incipiat diſſolui,tũ percolabis,& exprimes ſuccum,cui adijcies bonam partem ſacchari,ac pollinis cinamomi: purificabis cum albuminibus,& teſtis ouorum,colabis denuo,addeſq; crocum,aut aliud quippiam pro colore, quem deſideras,viride,rubrum,&c. Si acidum placuerit aceti aliquid,uel rob,id eſt, defrutum aliquod eius ſaporis,ut de ribes,aut berberis addi poteſt. Perpetuò omnibus hectica febre laborantibus,inquit [c] Trallianus,Gallorum teſtes commodi ſunt,cùm abundè nutrire, & uires augere poſſint,ubi probè cõcocti fuerint. Quapropter id alimẽtum ſemper exhibẽdum eſt,ubi uires non ad extremã collapſę fuerint. In Epiala febri,in qua exteriora calent, frigẽt interiora,ijs cibis cõmodè uteris,qui hęmitritęo phlegmaticę conueniunt. Gallus antiquus poſt longã cum altero demicationẽ occidatur,coquaturq; cum hordeo,paſſulis enucleatis, pulegio,hyſſopo,thymo,& violis,tempereturque cũ oxymelite acri. Propinato quantũ uno hauſtu ſorbere poteſt ęger. Vel pro eadẽ febri, cùm à ſimplici pituita depẽdet præſertim in homine frigidę nature, ſeneſcentẽ Gallum predicto modo defatigatũ parato ad hunc modum. Chamomęli ſeſqui manipulum,ficuum aridarũ,paſſularum enucleatarũ,ſingulorum manipulũ,hordei ab uno cortice exuti pugillos tres,coquito ſufficienter,& colato. Cum libra huius iuris miſcero adipis Anatis recentis uncias tres,aceti albi ℥ pulegio unciã, ſalis parum. Bulliant iterũ donec permiſceantur. Dato calidum quantũ uno hauſtu ſorberi poſſit. Efficaciſſimũ eſt ad craſſos humores, & lentos febrem generãtes. Idem cum Capo,& pullo efficere poſſis,ſed ineficatiùs. Eiuſmodi ſorbitio ex adipe Anatis dici poteſt. Brudus Luſitanus in opere ſuo de victu febricitantium hęc recenſet remedia, multaque alia cum pullis, & Gallinis coquenda pręcipit febribus diuerſis ſalubria, ut cucurbitam, pruna, nuam acerbam, quę breuitatis gratia hîc ſponte prętermimus. Sed poſtquam in iuris Gallinacei, cuius tam frequens apud noſtrates medicos uſus eſt, mentionem incidimus, in iuniorum gratiam paulò altiùs, fuſiùſque de eo dicendum nobis videtur. Sciant itaque tyronum ingenia ius Galli iunioris, & Gallinæ, diuerſa omnino, ac plenè contraria à iure Galli ueteris ui pollere. Iunioris enim Galli, Gallinæue ius, maximè ſi & ipſa iuuenis fuerit, vitioſos humores temperat quidem, at non educit, & in ardoribus ſtomachi, authore Dioſcoride, etſi ea verba Ruellius uel neglexit, uel illegitima iudicauit (leguntur enim in antiquiſſimo codice, teſte Marcello, & a Serapione etiam referuntur) ſimpliciter paratum datur: atque ita Plinius intelligendus eſt, dum Gallinaceorum decoctum acria mollire, id eſt, mordaces humores temperare dixit. Nam, ut diximus id Gallinarum, earumque iuniorum iuri magis conuenit, Gallinaceorum, niſi planè iuuenes fuerint, minus, & minimè quidem ueterum. Nam & Auerroes ait. *Ius Gallinæ iuuenis, & pinguis temperat complexiones, & eſt optima medicina leproſis.* Porrò, ſi * Galeno credimus, ius Galli ueteris aluum ducit, Gallinarum aſtringit, & quod magis admirandum videtur, caro Gallinæ veteris. Ius verò Galli veteris ad multa in actu practico commendatur. Lauat enim, abſtergit, aperit, flatus diſſipat, prouocat, aluum ſoluit, atque melancholiam purgat, ut Serapio teſtatur, ſed Antonius Muſa Braſauolus, cùm id experiretur uerum eſſe non reperiſſe ſe ſcribit. Lenit enim, inquit, & ea educit, quæ in uentriculo, & inteſtinis continentur. Senam etiam quandoque ſe miſcuiſſe ait, atque ita atram bilem eduxiſſe: aliàs denique turbit pro pituita detrahenda, aliàs mirabolanos citrinos pro bile flaua:

[a] *Lib. 3. de morb.*

Ad febres.

[b] *Lib. 13. Method.*

Gallinarũ caſtratarũ carnis laus.

Gelu laudabile.

[c] *Lib. 12. c. 5*

Ad epialẽ febrem.

Sorbitio ex adipe Anatis.

Ius Galli iunioris & Gallinæ nõ laxat.

* *Ad Piſonẽ, & de ſimpl.*

Ius Galli

flaua: quod penultimum authoritate [d] Meſues feciſſe videri poteſt, qui non turbit tantùm pro educenda pituita, ſed enicum Gallinaceo iuri miſcet, ac ob id arthriticis doloribus ex hac natis conferre ſcribit: melancoliam verò eum epithymo, & polypodio, & cum iſdem, atque thymo hyſſopo, anetho, & ſale gemmæ arthriticos iuuare. Serenus febribus chronicis prodeſſe dixit hoc verſu.

[d] *L. de ſimpl. c. 23.*

Febribus aut longis Galli nona iura vetuſti
Subueniunt etiam tremulis medicantia membris.

Sed [e] Plinius, ex quo Serenus videtur mutuatus fuiſſe, præ cæteris iuris Gallinacei enco- mia ita egregiè proſequitur ſtatim ubi pennas, & cerebrum aduerſus ſerpentium uenena valere dixiſſet: *Ius quoque ex his potum*, inquit, *praclarè medetur & in multis alijs uſibus mirabile. Panthera, leoneſque non attingunt perunctos eo, præcipuè ſi allium fuerit incoctum: alnum ſoluit, ualidius è veteri Gallinaceo. Prodeſt & contra longinquas febres, & torpentibus membris* (ſtupori, tremori, quoniam pituitam educit) *tremuliſque & articularijs morbis & capitis doloribus, epiphoris, inflationibus, faſtidijs, incipienti teneſmo, ſocinori, renibus, ueſicæ: contra crudilates, ſuſpiria. Itaque etiam faciendi eius extant præcepta. Efficatius enim cocti cum olere marino, aut cybio, aut cappari, aut apio, aut herba mercuriali, aut polypodio, aut anetho. Vtiliſſima autem in congys tribus aquæ ad tres heminas cum ſupradictis herbis, & refrigeratum ſub dio dari tempeſtiuis antecedente uomitione.* Hactenus Plinius. Quæ eius iuris parandi præcepta ex Dioſcoride tranſcripſiſſe videtur, vti etiam Auicenna, & Meſues, ſicuti doctiſſimus [f] Io. Coſtæus Laudenſis in hoc almo noſtro archigymnaſio Bononienſi medicinæ theoricæ profeſſor primarius, mihique amiciſſimus luculenter quoque demonſtrat, licet interim vterque Galenum citet, quando tamen in Galeni, quæ extant monumentis, de hac re nihil legere liceat. [g] Dioſcorides uerò ius Gallinaceum hunc in modum præparat. *Abiectis*, inquit, *interaneis, ſalem conijci oportet, & confuſo ventre decoqui in viginti ſextarijs aquæ, donec ad tres heminas redigatur, totum id refrigeratum ſub dio datur. Aliqui incoquunt olus marinum, mercurialem, cnicum, aut filiculam.* At circa hanc præparationem, illud in primis ſcitu dignum eſt, an integro Galli corpore, ut iam ex Dioſcoride diximus, an, ut alij volunt, decerptas in fruſta carnes præſtet uſurpare: tum etiam ſi integrum illud ſumendum ſit, qualenam ſal injciendum, craſſumne, an tenue: an item ſtatim ubi repletum eſt ſale, igni committi debeat, an potius tantiſper deſiſtendum, ut in intimas carnes ſal penetret. Et rurſum an ea aquæ menſura, quam præſcribit Dioſcorides oportuna ſit, an uerò potiùs cotilæ viginti ſatisfaciant, ut iubet ſecundo loco Auicenna, uel non tam certo ſeruato pondere, ut ait Meſue: tandemque quis coctioni præſcribendus ſit modus, an ut ad tres cotilas aqua abſumatur, quod illi præcipiunt, an ut ad tertias. quod Meſue, an quid aliud. Itaque cùm luculenter, & doctè admodum præfatus Io. Coſtæus ſuper eiuſcemodi quæſtionibus diſputet, beneuolum lectorem ad doctiſſima eius in Meſuem commentaria remitto. Illud interim obnixè precabor, ut omnino ea legant: quia egregiè eiuſmodi controuerſias conciliat: Illud etiam obiter admonens, Marcellum Virgilium ad Dioſcoridis uerba de iure ſuſpicari ſextariorum, & heminarum numeros, pro rei neceſſitate maiores, uitiumque in eorum notis fortaſſis eſſe. Meſue ad eiuſmodi ius purgatorium pręparandum Gallos eligit ruffos potiſſimum, qui ad motum ſint alacres, ad coitum ardentes, ad dimicandum fortes, inter obeſos, & macilentes medios, & quò vetuſtiores, eò magis eſſe medicamentoſos aſſerit. Quantum autem ad ſoluendam aluum ex hoc iure exhibendum ſit, ex proprio periculo ita docet Antonius Muſa Braſſauolus: Veteris Galli iure uſi ſunt frequenter priſci pro medicamento aluum molliente, & ad ichores educendos. Aluum mirè proritat, ſi ſatis copioſè ſumatur, hoc eſt ad tres, vel quatuor communes pateras (nam una patera nihil efficit, alibi etiam à libra una ad duas bibi iubet) in qua copia potum etiam Capi ius ventrem emollit. Gallinacei verò pulli ius, etiamſi multò copioſius hauriatur, nihil omninò educet. Sed tempeſtiuum eſt, ut reliqua, quæ medico præſtat hoc Gallinaceum genus, remedia proſequamur. Raſis cerebrum Gallinarum aduerſus cerebri tremorem commendauit. Idem ingeniũ, memoriamque iuuat adeo, ut nonnullos, qui iam delirare cœperant, reſipiſcere fecerit. Epilepſiam ex uenenati animalis morſu contingere præclariſſimi quiq; medicorũ unanimiter tradunt. In quo caſu quamcunq; auem, ſed Gallinam maximè, pullũ, aut Pipionem, Columbamue per dorſum ſcindes, & loco morſus calidã impones. Nã ſua caliditate uenenũ ad ſe trahit, vel ſic Gallus Gallinaue deplumetur circa anũ, & imponatur anus loco morſus, & attrahet ad ſe, ægerque ſanabitur. [h] Sextus Philoſophus Platonicus epilepticis eiuſmodi quoque remedium præſcribit: *Galli*, inquit, *teſticulos contritos cum aqua ieiuno dabis potandos: abſtineant autem à uino diebus decẽ: debebunt autẽ teſticuli ſicci ſeruari, & cùm fuerint neceſſarij, cõtinuò ſumantur.*

[e] *L. 29. c. 4.* Iuris Galli nacei præparatio.

[f] *In cõment. ad Meſuẽ.*

[g] *L. 2. c. 43.*

Qui Galli ad iuris prę parationẽ pręferendi.

Ad tremorem.

Ad epilepſiam.

[h] *Cap. 8.*

De ciſ-

De eiſdem teſticulis, quòd nempe comitialibus, & caducis remedio ſint[i], Plinius ſic refert *Quidam bibendos cenſet teſtes Gallinacei ex aqua, & lacte antecedente quinque dierum abſtinentia vini ob id inueterates*. Diſſentiunt nimirum parum Sextus,& Plinius,quòd ille ex aqua tantùm potandos teſticulos velit, & decem dierum à vino abſtinentiam laudet, hic cum aqua & lacte exhibeat bibendos, & quinque dierum abſtinentiæ vini meminit. Serapio etiam pro epilepticis medicamentum probat è teſtibus Galli Gallinacei confectum: Cælius Aurelianus ut videtur, improbat. Ornithologus in manuſcripto quodam Germanico libro remedium tale ad epilepſiam inueniſſe aſſerit. Fel Gallinacei æger cum aqua mixtum bibat, & diebus decem abſtemius eſto. Amatus Luſitanus catulum, vel Columbum viuum diſſectum per ſpinam ſupra caput mulieris melancolicæ, vel deſipientis imponi conſulit. Similiter Ornithologus quoſdam Gallinam nigram diſſectam in eodem caſu audiſſe ſe refert ad mouere. Quod ſi vel capitis, vel alterius cuiuſq; membri dolorẽ ſedare velis, noli ab oui Gallinacei albumine recedere. Plinius Gallinaceum capitis dolori remedio eſſe ait, ſi inclùſus abſtineat die ac nocte pari inedia eius, qui doleat, euulſis collo plumis circumligatiſq; uel criſtis. Idem ſed paulò aliter Marcellus atteſtatur. Albumen enim, teſte principe Auicenna, dolores, etſi acres magis, quàm vlla alia res eiuſdem etiam facultatis compeſcit, quoniã ſuo glutine dolentibus partibus adhæret, nec facilè recedit, vt lac. Et Kiranides omnes dolores ouum crudum ſanare dixit: vnde etiam ouo (albumine potiſſimum) tanquam ſine morſu exiccante ad anacollemata, quæ fronti imponuntur, vtimur. Maximoperè ſanè ſemper ſtudent medici, ut moderato ſomno vtantur ægri: id quoq; oui albumen fronti cum linteolo applicatum luculenter præſtat. Pedes etiam Gallinaceos comeſos vulgus ſomnum concilia re exiſtimat. Sunt qui Gallinæ pennam intinctam in aceto ad ſomni profunditatem conferre tradant: quod ſi verum eſt in immoderatis vigilijs, quibus in ardentibus febribus ægri frequẽter contorquentur, eiuſmodi vilitſimi pretij remedium laudatiſſimumq; erit. Deſtillationibus, & rheumatiſmis ouum acrochliaron, id eſt, leuiter calefactum ſorptumq; remedio eſſe Dioſcorides ſcripſit, tanquam de albumine priuatim atq; ita Auicenna debet intelligi vbi oua coryzæ conferre prodidit. Albumen enim fronti applicatum fluxiones à capite deſcendere prohibet. Eſt enim inſigni aſtrigendi facultate prẽditum adeo, ut Plinius dicat: *Candidum ex ouis admixtum calci viuæ glutinat vitri fragmenta*: vis verò tanta eſt (oui candido nẽpe, ut Hermolaus exponit) ut lignum perfuſum ouo non ardeat, ac ne veſtis quidem contacta aduratur. Vnde nõ mirum eſt, ſi Galenus, Auicenna,& Serapio oui albumen medicamentis ſanguinis profluuium ex cerebri inuolueris, ſupprimentibus, quæ citra morſum obſtruere, & aſtringere poſſunt, vtiliter miſceant. Laudat & Auicenna contra ſanguinis fluxũ eiuſdemq; mictũ, ſi ſorbeatur, ouum crudum: quod ob albuminis uim aſtringentẽ infarciendumq; ſolam dixiſſe videri poſſet, niſi Plinium authorem haberemus, cruenta excreantibus luteum oui prodeſſe. Gallinarum item cerebrum comeſtum cõferre iis, qui ex percuſſione fluxum ſanguinis narium patiuntur, legimus, ſed diuerſimodè: *Cerebellum Gallinarum*, inquit Marcellus, *naribus ſanguine fluentibus prodeſt*. Dioſcorides, & Plinius ſic: *Cerebellum Gallinarum ſanguinem à cerebri membrana profluentem ſiſtit*. Auicenna per nares à cerebri velaminibus. Raſis contra fluxus ſanguinis à cerebro. Idem etiam præſtare ſanguinem Gallinæ nonnulli voluerunt,& apud Serenum habemus.

Aut Galli cerebro, vel ſanguine tinge Columbæ
Quod niſi ſupprimitur ſanguis potandus & ipſe eſt.

Sed[k] Galenus eiuſmodi facultatem non agnouit, quando diſſertiſſimis verbis eos reprehendit, qui id aſſerant, inquiens. *Sunt qui ſcribant, ſanguinem Galli, & Gallinæ ad meningum, id eſt, membranarum cerebri ſanguinis profluuium prodeſſe. Quem ego cum nihil egregium præſtaturum ſperarẽ, experimentum de eo ſumere nolui, ne vel curioſus, vel ſtolidus eſſe iudicarer. ſi multis probatiſque remedijs ad hunc uſum neglectis, maiorem è ſanguine ſtrarum alium non cõpertam hactenus vtilitatem expectarem, præſertim cum ſanguinis ab hac parte profluuium valdè periculoſum ſit. Eſt enim omnino experientia huiuſmodi periculoſa, & à ſolis regibus circa facinoroſos homines vſurpanda*. Alibi verò idem[l] Galenus ex Aſclepiade, ad ſanguinis narium eruptionẽ tale medicamentum præſcribit. Putaminis oui partem vnam, gallæ omphacitidis partem unam, trita linamento torto aqua, aut aceto madefacto excipito,& indito: frontem verò, aut naſum gypſo aut luto figulino integito: aures autem obturare iubeto. Sunt qui ad hoc remedium putamine uſto vri malint.[m] Alibi rurſus ad eandẽ profuſionem hoc medicamentum recenſet: Oui putamen integrum cumburito,& liquorem ex eo extractũ cum ſimili arſenico permiſceto, in nareſq; patientis immittito: ſi arſenicum præſto non fuerit, ſolus oui liquor ſufficiet. *Putaminis cinis* inquit Plinius, *in vino potus ſanguinis eruptioni medetur*; quod Kiranides etiam repetijt: alij tamen etiam non vſto utuntur. Rurſus plinius, ſi bene memini, ad ſanguinem fluentem

[i] *Lib. 30. c. 3.*

Ad melancoliam.

Ad dolores

Ad ſomnũ conciliãdũ.

Albuminis vis.

Ad ſanguinis fluxum.

[k] *l. 10. de ſimplicib.*

[l] *De comp. med. ſec. loc.*

[m] *Euporiſt. 3. 77.*

è naribus,aliqui,ait,thuris farinam cum calicis oui cinere,& vermiculato gummi ex oui cãdido linamento in mares conijciunt. Ornithologus ex libro Germanico manuſcripto ad ſanguinẽ ſiſtendum tale medicamentũ recenſet: Cortices ouorũ in aceto acri, donec molliãtur, maceratos, in ſole ſiccabis,conteres,& inſperges,ubicunq; ſanguis fluit:vel pulueremex ouorũ corticibus cum fuligine piſtoria mixtum inſperge,& mox ſiſtetur.Si verò ſanguis immodicè ex inflicto vulnere fluat, fimi caballini cum putaminibus ouorum cremati cinis impoſitus mirè ſiſtit,teſte Plinio,& Sereno,dum ait.

Ad ſanguinis fluxum.

Si verò infrenus manat de vulnere ſanguis
Fimus equi rectè cum teſtis uritur oui.

Sunt qui fimi Gallinæ parte alba dũtaxat intus ſumpta ſanguinẽ concretum reijci tradant. Raucedini uocis à cauſa calida acrochilaron ouum prodeſſe aſſerit Auicenna,quod ex Dioſcoridis libris tranſcripſiſſe videri poteſt,qui tale ouum ad gutturis ſcabritiem commendat. Plinius verò luteũ duntaxat inquiens fauciũ ſcabritiæ illinitur luteum oui. Celſus albumen, Galenus Dioſcoridi ſubſcribit:Oua ſorbilia,ait,in quibus liquidum,id eſt,albumen,coactũ adhuc,denſatumq; non eſt,ad leniendas gutturis aſperitates idonea ſunt: & [m] alibi in inflãmationum arteriæ principijs leniſſima remedia ſunt oua ſorbilia.Et rurſum:Ouũ ſorbile,in quit,miſcetur jis,quæ contẽtos in thorace,& pulmone humores inſcidunt,& vſurpatur in illis,quorum guttur exaſperatum eſt clamore, vel acrimonia humoris. Tenacitate enim ſua partibus affectis adhęret,& immoratur inſtar cataplaſmatis.& pariter ſubſtãtię ſuę lenitate omnis morſus experti eaſdẽ mitigat,curatq; qua ratione aſperitates etiã circa ſtomachũ, vẽtrem,inteſtina,& veſicam obortas curat. Elluchaſem oua ſorbilia vocem clarificare dixit, & Marcellus,ſi raucus,inquit,oua incocta recentia per triduum ieiunus hauſerit, ſtatim remediabitur:quod pariter in nothis Galeno attributis reperitur. Sed fortè Marcell. incocta oua ad exaſperatam vocem commendat,ut iam ſubitò à partu,dum adhuc naturali calore intus,ac extra calent, ſorbeãtur. [*] Hippocr. ei,cui pulmonis arteria exulcerata eſt Galli carnem aſſam cõferre ſcripſit: & Auicennæ caro Gallinæ vocis claritatem efficit. Ad occultas anginas Nicolaus Myrepſus Galli ſtercus album, & ceruſſam colore referens exiccatum reſeruari iubet,& vſu poſtulante cũ aqua,aut mellicrato ſubigi,cochlearq; propinari,& deſperatos ſanare pollicetur:quòd ſi verò ęgri nequeant bibere,præcipit vt cum melle ſubactum intimis partibus illinatur. Plinius thoracis deſtillationibus illiniri oui luteum teſtatur. Ius Galli veteris aſthmati prodeſt; & defectum cordis patientibus. Et Auicenna ouũ acrochilaron ad dyſpnœam laudat. Edulium in aſthmate, & alijs pectoris affectionibus, cùm ægri admodum infirmi ſunt,tale præſcribit [*] Arnoldus: pullum,vel Gallinam iuuenem pinguẽ cum hordeo puro diſcoquito,donec liquefiat. Tum tere pullum cum pulpa, & oſſibus, & parum ptiſanæ infunde,exprime,cola.Præſtabit quidem pullo, dum teritur, aquam roſaceam affundere,& diligenter miſcere.Idem [p] alibi album ferculũ,inquit, de pullis Gallinarũ frequenter ſumi poterit,modò ne fiat de pulpis effilatis (ſic loquitur) ſed ex tranſuerſo ſubtiliter inſciſis,& poſtea contritis, ac ligatis cum lacte amygdalarum,paucoue amylo,uel polline oryzæ. Pleuritidi,teſte Auicenna ouũ acrochilaron confert, & id Laurentius Ioubertus Medicus præſtantiſsimus ſtatim à Gallina depoſitum, & exhibitum magis conuenire ait,quàm igne calens:ſangninem verò iam ſpuentibus ægris, idem ouum,ut Dioſcorides, & Auicenna aſſeuerant, leuiter calefactum, vel materno tepore calens proderit, ſed id valentius fortè præſtabit, ſi quid amyli adijciatur.Plinius enim alibi amylon cum ouo his dari refert, qui ſanguinem reiecerint. Si autem exaſperata pectoris loca,vnde ſanguinem plerunque excreamus,læuigare duntaxat velimus, ſola id oua meo iudicio præſtare poterunt:quare alibi dicebat Auicenna: Oua ſorbilia proſunt tuſſi, & pleuritidi, phthiſi,& raucedini vocis ex caliditate,& ſtrictura anhelitus,& ſputo ſanguinis,præſertim cum ſorbetur vitellus eorum tepidus. Et Conſtantinus, ac Aeſculapius vitellus ouorum quinque crudos cum vini cyathis tribus hæmoptoicis prodeſſe tradunt.Denique Marcellus vitellos totidem cum vini veteris,aut mulſi cyathis tribus permixtos, & calidè per triduũ potos excreationes cruentas emendare dixit. Sunt qui etiã ad ſanguinis è pectore reiectionem ouorum cinerẽ teſtãte Sereno, prodeſſe putent. Si verò malum iam inueteratum eſt, ac ſimul cũ ſanguine pus expuatur:valẽtioribus remedijs opus fuerit,quę tamẽ & ipſa ab his auibus peti poſſunt. Marcellus in tali caſu ad ſanguinis ſcilicet, atq; puris excreationẽ ouũ crudũ cum pari menſura ſucci de porro ſectivo expreſſi,tantũdemq; optimi(Græci,Plinius) mellis permixtũ, calefactũ ęgros ieuinos bibere iubet.[q] Hippocr. Galli carnes ad pectus, & dorsũ dirupta commendat,ſed cũ hac cautela,ut probè cũ iuſculo prępararẽtur,& ęger iuſculũ abſorbeat,& ſorbitionibus priuſquã cibo utatur.Caſtor referente Plin. uomicas rũpere,purgare, perſanare promittens,

[m] *De alimt. bon.& mal. ſucci.*
Ad raucedinem.
[n] *L.7 de cõpoſ.med.ſec. Loc.*
[*] *De affect. inter.*
Ad occultas Anginas.
Ad aſthma
[*] *L.de aquis*
[p] *L.de ſanit. conſ.*
Ad Pleuritidem.
Ad ſanguinis ſputum.
Ad puris ſputum.
[q] *L.de inter affect.*
Ad uomicas.

promittens, marrubij ſuccum in ouum inane conijcit, ipſumque ouum infundit melle æquis portionibus tepefactam. Idem remedium Serenus repetijt, inquiens:

Ouum defundes in fictile, deinde putamen
Marrubij ſucco implebis, poſt melle liquenti
Omnia conſociata tepenti proſpera potu
Sumantur, referantque malum, purgantque, leuantque.

Sed clariùs idem medicamentum à Marcello traditur his verbis: *Ouum incoctum, hoc eſt, crudum in calicem effunditur, & teſta eius ſucco marrubij impletur, & in ipſum* (eundē ſcilicet, in quem ouum depletum eſt) *calicem defunditur, & mellis optimi deſpumati tantundem.* Omnia hæc inſe permiſcentur, ac tepefacta hauriuntur, miro modo vomicas rumpunt, & ad ſanitatem laborantem ſtomachum perducunt. Verùm huiuſmodi remedium ad hanc hiſtoriam minimè pertinet: ſiquidem oui teſta præter menſuram nullum alium hîc uſum præſtat. Gallinaceum adipem intra corpus empyicis tantùm dari legimus apud eundem Marcellum Empiricum: cuius hæc ſunt verba: *Anethi ſucci veteris pulueres, & reſina pityina pulueres cum adipe veteri Anſerino aut Gallinaceo edendum mane ieiuno empyico cochlearia tria, & veſpere tantundem dabis, mirè ſubuenies.* Ad phthiſim iam ægro vergenti ſorbilia oua Auicennæ laudantur maximè. Marcellus ad phthiſicos *ona cruda*, inquit, *duo in calicem vergentur, eò adijcientur olei optimi, gari floris, paſſi Cretici ſingulorum uncia quinque: cumque hæc in calicem conieceris axungia vetuſtiſſima tantundem in vaſe igne diſſolues, eundemque liquorum calidum cæteris rebus adjcies: omniaque pariter ſuper aquam feruentem remittes, & calida phthiſicis bibenda præbebis.* Ad phthiſim.

Pro hecticis albos pullos Marſilius præfert, tanquam minus calidos: ſed Gilbertus Anglicus vulgò experimento cognitum eſſe dicit albos pullos in uentriculo nō facilè coqui. Cùm verò in iam dictis pectoris affectibus ægri tuſſiant, itaque videndum nunquid & tuſſis hinc ſua remedia promere queat. Auicenna in primis ouum ſorbile tuſſi prodeſſe ſcribit, ſed Plinius ſolo luteo liquido deuorato, ita ut dentibus non attingatur, eam uim attribuit. Idem etiam alibi tuſſientibus oua cruda cum paſſo, oleique pari modo dari aſſerit. Datur item ouo mel permixtum, aut oua trita cum melle, ut Plinij verbis utar, vnde & Serenus ait Ad hecticos. Ad tuſſim.

Ouum melle teres domitum feruentibus vndis,
, Et ſumes.

Sed ſi ita non cedat tuſſis, in ouum ſorbile ex Marcelli præcepto maſtichę puluerem immittes: at opus eſſe ait, ut mox coagitatum ſtatim ſorbeas, ne delatione fiat cruſta: quo exhauſto tuſſim facilè ſedandā iri pollicetur, modò id ſæpè reiteraueris. Alibi etiā omnem tuſſim, etſi grauem maiorum natu intra quinq; dies, paruulorum intra triduum ſanare dixit, qui ſulphuris triti quantum tribus digitis prehendere poteſt, in ouo ſemicocto ſorbili per triduum ieiuno, aut per quinq; dies dederit. Plinius verò medicos, refert, propter tuſſim reſina in ouo ferè in lactce uti. Marcellus ad humidā tuſſim, uentriculi Gallinacei membranā, qua ſordes aqualiculi continentur, arefactam, diligenterq; tritam, & cum uino potui datam plurimum conferre, quin imo ſanare promittit. Si ſyncope ab humoribus tenuioribus dependeat. uitelli quorum dandi erunt, iubente Galeno, quòd, cùm facillimè coquantur ſubitò, & multùm, & probè nutriant. Sūt qui Gallinę plumā intinctam in aceto, & naribus inditam, ac illitam ſtatim ſyncopem curare referant. Qui præcordiorū ardore vexantur, etſi febriant, & lumbricis infeſtentur, hoc remedio, teſte Marcello ſanabuntur: *Ouum crudum inquit, ſummitet apertum, idq; implebis oleo viridi, & defundes, & lotio virginis pueri implebis, & defundes: tum adjcies parum mellis, & in unum cum ous ipſius interioribus permiſcebis, & potandum ieiuno dabis, hoc ſtercus vetuſtiſſimum & lumbricos noxios pellet, & febrem acutiſſimam relevat.* Stomachicis Dioſcorides tradit ſubditam uentriculo Galli membranam cornu non abſimilem, cuius pellis in decoctionibus detrahi ſolet, ſiccari, terique & in uino utiliſſimè dari in potu ſcripſit: Sed [t] Galenus id eſſe penitus falſum experimento comprobaſſe ſe ait. Vnde ſubit admirari, inquit Syluius, nimium Galeno addictus in ea hęreſi falſa medicos omnes etiam hodie permanere. Putant, opinor, eam uim illi eſſe quòd ea ſimilis ſit tunicæ internæ uentriculi noſtri, ſed vi tanta coquendi prædita, ut lapillos conficiat. Sed æquius fuerit eam tunicam ex Struthiocamelo ſumere, quippe cui mira ſit natura coquendi, quæ ſine delectu deuorârit, vt refert [u] Plinius, ut ferrum, & oſſa ueruecum integra. Vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas ſtomachicis applicant. Et rurſus: An non vident, inquit, harum pellicularum temperamentum uitiari ſiccatione, & uim illam coquendi uiuis meſſe, non ſupereſſe mortuis: nec fortaſſe pellibus illis inſitam, ſed potius à carne multa craſſa denſaque pelliculam hanc ambiente? Verùm, quòd pace cùm Galeni, tum ſequentis Ad ſyncopem. Ad præcordiorum ardores. Ad ſtomachicos. [t] *Lib. 11. de ſimpl.* [u] *Lib. 10. c. 1.*

ſequentis Syluij dixerim, recentior medicina ad hos vſus mirè hanc membranam celebrat. Antonius Guainerius præparatam miſcet medicamento ad confortandum ventriculum: item Leonellus medicamento ad eiuſdem dolorem. Præparatur verò, ut Syluius ex Bartolomæo annotat, hoc modo: lixiuio calido hora vna maceratur, ter lauatur, deinde vino ter maceratur, & ter lauatur: iterum lixiuio, poſt vino, & ſiccatur clibano, ex quo panis extractus eſt. Porrò Plinius diſſolutum ſtomachum pullos ouorum cum gallæ dimidio cõfirmare ait, ita vt ne ante duas horas cibus ſumatur. Sed ſtomachum in primis roborant, & vires reſtaurant oua ſemicocta, ut alibi legimus inter notha Galeno adſcripta, ubi pariter ouum crudum ſitim prohibere dicitur. Marcellus verò ſitire ægrum deſinere tradit, ſi forbeat oui vitellum ſemicoctum, oleoq; permixtum. Ad vomitum nimium reprimendum ſulphuris uiui puſillum, & ramenti cornu cerui tantundem in ouo ſorbili tritum, & permixtũ bili vtile eſt, authore Marcello, qui hoc etiam ſæpe expertum eſſe aſſeuerat, non uomiturum amplius, qui in ouo ſorbili cimicem unum contritum ieiunus ignorans biberit. Ouorum uitelli cum uino, & oleo cocti, adiecta polenta mane ſumpti medentur his, ſi Conſtantino credimus, qui cibos non continent. Quod ſi autem vomitum promouere medicus velit, ſtercus Gallinaceum certò vomitum educit: vndeetiam contra venena propinatur: quod Guainerius quoque teſtatur, ſed miſceri iubet cum lini vrticæue ſemine cum aqua decocto, aut aqua, & butyro: & Villanouanus ſtercoris Gallinacei pulli drachmas duas diſſolutas in multa aqua calida, & petas uomitum proritare memorat. Dolores ſtomachi lenit oui vitellus toſtus, & in farina comminutus, & cum polenta potus: author eſt Archigenes apud [a] Galenũ. Inter neotericos medicos nunquam ſatis laudandus [b] Guilhelmus Rondoletius cinerem inteſtinorum Gallinæ ad dolorem, & humectationem ventriculi dari ſcribit. Amatus Luſitanus pro muliere quadragenaria, quæ maximo dolore ab ore ſtomachi ad imum pectinẽ cruciabatur, febricitabat, vomebat, nec quicquam aluo reddebat, poſt cætera remedia ius Galli præſcripſit hoc modo. Gallum veterem quatuor ad minimum annorum defatigatũ interfice, & exenterato immitte ſalis gemmæ drachmas tres, ſeminis cnici, polypodij de quercu recentis, & contuſi ana unciam unam, ſeminis Dauci, anethi, ameos ana ſemunciam turbith drachmas tres, miſce & in libris duodecim aquę fiat decoctio ad media. Huius decoctionis, inquit, vncias ſex ieiuna bibebat. & ex eadem interdum clyſter parabatur, quibus aluus ſeceſſit, ac dolor, ex toto leuatus eſt. Trallianus etiam caua iecoris Galli veteris iure purgat. Dolore hepatis propter flatus contracto, per diem ſanat ægrum, & ſi uehementer affectum oleum ouorum. In icteris ſulphur cum ouo ſumptum, expurgat, vt legitur in libello de cura icteri, qui Galeno tribuitur. Gallina ſi ſit luteis pedibus, prius aqua purificatis, de in collutis vino quòd bibatur, morbo regio, teſte Plinio reſiſtit. At in eodem libello Galeno aſcripto Galli a cibo ictericorum, niſi moderatè carnoſi fuerint, excipiuntur. Ornithologus tamen pelliculam interiorem ventriculi Gallinæ nigræ quoſdam aſſerit è vulgo aduerſus eundem morbum bis, aut ter edendam ſuadere. Ad hydropem, ſi hepatis cauſa ortum habeat; [c] Hippocrates Galli carnem hoc modo præſcribit: *Quum autẽ decem dies præterierint cibos accipiat pancos, & obſonium habeat Galli carnem aſſatam calidam.* Cæliacis oua decoquuntur in aceto, donec dureſcant, & uitelli eorum toſti cum pipere eſui dantur, quod remedium Marcellus plurimùm probat. Serenus eoſdem recreari putat pane, inquiens.

Quem madido farre efficies, ac mollibus ouis.
Quorum teſta fero prius emolleſcat aceto.

Sed Marcellus, & Serenus fortè id remedij ex Plinio tranſcripſerint, qui ſic habet. *Oua in aceto macerata, ut emolliatur putamen, cum farina in pane ſubigunt, quibus calsaci recreantur.* Quidam ita reſoluta in patinis torreri utilius putant. Aliàs verò Marcellus membranam, quæ eſt in ventriculo Gallinæ ſiccatam, tritam, & cum vino auſtero potui ieiuno datam cæliaco mederi teſtatur, ita ut ipſa Gallina prius biduo abſtineat cibo, & qui potionem accepturus eſt, ante diẽ frugi ſit, & non cænet. Sed & hoc remediũ Plinius habet. *Membrana Gallinarũ*, inquit, *toſta & data in oleo, ac ſale caliacorum dolores mulcet. Abſtinere autem frugibus ante et Gallinã, & hominem oportet.* Et Conſtantinus: *Pellis* interior, inquit, *de ventriculo Galli, & cum vino pota ventrem abſtringit.* Sed Dioſcorides totam eam vim ventriculo tribuere videtur, dum ait: *Gallorum ventriculus* (Marcellus Virgilius interpres addit in ſenectute, quoniam proximè de veterum Gallinaceorum iure dixerat author) inueteratus, & in umbra ſiccatus pondere trium vnciarum (ὅσον γ, ſic habet codex noſter impreſſus, corrupta, ut apparet, ponderis nota, drachmæ fortaſſis, quæ deſignatur alibi in Dioſcoride inſtar maiuſculi lambda iacentis, hoc modo ≺) *ſumptus præſenti remedio eſt contra nimias purgationes, quæ à deijcientibus aluum medicamentis fiunt. Quamprimum enim purgationes eas ſiſtit. In quem vſum terendus eſt, & cum aqua*

Membranę uentriculi Gallinacei præparatio

Ad Sitim. Ad uomitũ ſiſtendum. Ad uomitũ promouendum.

Ad dolores ſtomachi.

[a] *De comp. med. ſec. loc. & Eup. 1. 97.*

[b] *L. de põd. c. 18.*

Ad dolorẽ hepatis Ad icterũ.

Ad hydropem.

[c] *L. de intern. affect.*

Ad cęliacos.

cum aqua bibendus. Ventris fluxiones etiam exiccat ouum, ſi aceto coctum comedatur: authores ſunt Galenus, & Simeon Sethi. Conſtantinus albumen vel etiã totum ouum combuſtum, & cum uino, uel aceto potum, uel impoſitum, omnes fluxiones ſiſtere memorat. Serenus eandem facultatem putamini torrefacto aſſignat hoc uerſu.

Torridus ex vino cortex potabitur oui.

[1] Hippocrates alibi carnibus Gallinaceis aſſatis citra condimẽta in alui fluxu utendum præcipit. Ius Gallinaceorum, referẽte Auicenna, coquitur aliquando cum remedijs aſtringẽtibus ad dyſenteriam, & cum lacte ad ulcera veſicæ. Aetius oua lacti commixta dyſentericis prodeſſe monet. Talia autem oua oogala nuncupant. Dyſentericorum, qui ardorem ſentiunt, clyſteribus oua cruda adduntur eodem tradente, cum modico, ac largo roſaceo conquaſſata. Plinius quinque ouorum lutea in vini hemina cruda ſorberi dyſentericis ait cum iure putaminis ſui, & papaueris ſucco, & vino. Alibi etiam fieri dyſentericis remedium prodit ſingulare ouo effuſo in fictili nouo, eiuſdemq; oui menſura, vt paria ſint omnia, melle, mox aceto, confuſis, crebroq; permixtis. Quò fuerint ea præſtantiora, hoc præſentius remedium erit. Alij eadem menſura pro oleo, & aceto reſinam adijciunt rubentem, vinumq; & alio modo temperant, olei tantum menſura pari, pineiq; corticis duabus ſexageſimis denariorum, vnà eius quod rhus dicimus, mellis obolis quinque ſimul decoctis, ita vt cibus alius poſt quatuor horas ſumatur. Hæc ille. Celſus oua dura aluum aſtringere ſcribit, magis uerò ſi aſſa ſunt: ita Galenus (legitur autem in nothis ei aſcriptis) oua aſſata in cinere ſine fumo, mederi ait ſolutioni ventris, & dyſenteriæ, cùm ſumuntur cum quibuſdam aſtringentibus, & aqua agreſtę: item, vt Auicenna addidit, aſperitati (vlcerationi) inteſtinorum, & ueſicæ: quod Galenus ſcribit de ouis in aceto coctis, vt paulò antè diximus, maximè uerò ita ægros iuueris, quod ſi etiam admiſcueris aliquid eorum, quæ dyſentericis, & cœliacis proſunt, deinde ſuper igni mediocri, & minimè fumoſo, qualis carbonum eſt, frixeris, & exhibueris ægris. Conuenienter autem addetur huic remedio omphacium, & rhus, tum ruber dictus, qui obſonijs aſpergitur, tum ſuccus ipſius. & galla, & ſidia, & cinis cochlearum, quæ integræ toſtæ fuerint: necnon uinacea, & fructus myrti, meſpili, corni. His medicatiora ſunt balauſtia, cytini, & hypociſthis. Nicolaus Myrepſicus dyſentericam quandam potionem laudatam deſcribit, in qua membrana ventriculi Gallinacei cum cæteris miſcetur. Marcellus uerò ueſtem, id eſt, tunicam oui delicatam interiorem ſiccatam conterit, vino miſcet, & colat, & ex aqua dyſenterico bibendam exhibet. Et Plinius eſſe ait, qui dyſentericis pullos dent in ipſo ouo decoctos, admixta uini auſteri hemina, & pari modo olei polentaq;, ſed neſcio num pro remedio, an pro cibo: qui certe ab hoc auium genere, ſi ab ullo alio, maximè in hoc affectu petitur. Alibi etiam ius è Gallinaceo dyſentericis mederi aſſerit, ſed ueteris Gallinacei uehementiùs. Verùm ut iunioris Galli ius in hoc affectu conferre facilè dixerim, ut pote quod aſtringere ex Galeno dixi, ita an ueteris Gallinacei ius dyſentericos iuuet, maximè addubito: & verbum uehementiùs ita interpretari uelim, quaſi hoc ius vehementius, magiſq; medicamentoſum ſit, quàm ut dyſentericos iuuet: non autem quaſi vehementius, aut efficacius illis medeatur. Itaq; Galli iunioris ius dyſentericis utile dixerim, ueteris inutile, falſum, inſuper noxium. Quare ſi torminoſi, uel cœliaci propter frequẽtes deſurrectiones uiribus deficiant, Marcellus prudenter eis Gallinæ pinguis in butyro excoctæ ius exhibendum eſſe admonet. Laudatur item inter cibos dyſentericorum ab Aetio edulium quoddam ſpongioſum ex ouis confectum, quod ſuo loco deſcribetur. Si iam grauis dyſenteria fuerit, inteſtinaq; ulcera, & putrefactionem ſenſerint, Auicenna clyſterem ex oui albumine cum meliloto injici iubet. Ad dolorem uentris ab oui teſta tale medicamen ponit Serenus:

Præterea niuei ſterilis teſta vrtitur oui
Quæ poſtquam in tetram fuerit conuerſa farinam,
Et calidis potatur aquis, & pota medetur.

Ileo reſiſtit Gallinaceorum iecur aſſatum cum uentriculi membrana, quæ abijci ſolet, inueterata, admixto papaueris ſucco. Alij recentem torrent ex vino bibendam. Secus Aretæus Iulio Paulo Craſſo Patauino interprete, uidetur ſentire, qui in iliaco affectu alimenta aluum ducentia exhiberi iubet, & reuera, meo iudicio rectè: at quod iuſcula Gallinarum ille præſcribit, ego minus ob iam dictas cauſas probauerim. Vlcera renum, & ueſicæ mirificè tollere tradunt oua ex aceto decocta. Alex. Trallianus oua cruda in inflammatione renum ſorberi conſulit: & Plinius in eorundem roſionibus prodeſſe oui luteum prodidit. Idem Dioſcorides de ouo ſorbili. Fimum Gallinaceum album, & frictum aduerſus colicam in potu confidenter exhibet Aetius. Clyſteris ad omnẽ colicam apud Ornithologum deſcriptio

[1] *L. 3. de diæ.*

Ad dyſenteriam. Oua oogala

Ius Galli ueteris an Dyſẽtericos iuuet.

Ad dolorẽ ventris.

Ad ileum.

Ad ulcera renum, & veſicæ.

Ad colicam

deſcriptio ex Ioanne Goueroto Galliarum regis medico talis legitur: Gallus, quem uetuſtiſſimum inueneris, virgis verberatus decolletur, & in ſitulam aquæ injciatur: deplumati, exenteratiq; ventri immittantur hæc medicamenta: aniſi, fęniculi, cumini, polypodij, ſeminis cnici, ſingulorum ſemuncia, turpeti, ſenæ, agarici in ſubtili linteo ligati de ſingulis drachmæ binæ. Florum chamæmeli manipulus. Decoquantur vſque ad oſſium ſaparationem. Huius decocti libra cũ oleis de anetho, & de chamęmelo (duabus, uel tribus vncijs vtriuſq;) & duobus oui uitellis miſceatur, fiatq; clyſter, qui tepidus uentriculo vacuo exhibeatur. Ius Galli ueteris cum polypodio, & anetho in colico affectu, teſte Auicenna, ſaluberrimum eſt. Fimus item Gallinaceus aduerſus eiuſdem affectus cruciatus ex aceto, aut vino iuxta Dioſcoridem, cum aqua calida, & molle iuxta Raſem bibitur. Medicus quidam Myſus, ut ſcribit [a] Galenus, hunc fimum potandum exhibebat ijs, qui diutius coli dolore fuiſſent uexati ex oximellite, uel ſi id non aderat, ex aceto, aut uino aqua diluto. Et rurſus [a] alibi ex Aſclepiade. Gallinarum interanea omnia, inquit, exempta, & in uas fictile conięcta aſſato, ac trita reponito: uſus verò tempore cochlearum unum, & dimidium, & ſeminis dauci Cretici tuſi, & cribrati tantundem ex aquæ mulſæ calidæ cyathis tribus exhibeto. Ornithologus in libro quodam manuſcripto Germanico albam tantùm huius fimi partem aduerſum eundem dolorem ſalubriter bibi legiſſe ſeſe ait: ex vini cochleario. Gallinæ tibiæ cum pedibus coctæ, & cum ſale, oleo, acetoq; comeſtæ coli ſanant dolorem: ex Conſtantino, & Aeſculapio: at quidam pro coli hîc colli legunt: ego coli legendum arbitror. Marcellus enim Empiricus ſimile habet medicamentum pro eodem dolore. *Gallinam*, inquit; *per totum diem à cibo abſtineto: dein poſtero die, cùm eam occideris, crura eius cum ſale, & oleo inaſſato, & ieiuno colico, qui ſe pridie cibo abſtinuerit, manducandum dato. mirificè profuerit*. Idẽ Marcellus præſentaneum remedium colicis parat ſic: Oua putidiſſima in Sole poni iubet, ut perſiccentur: cùm aruerint, conteri, & minutiſſimè percribrari, & ad præſidium in doliolo uitreo condi: cùmq; in aliquo auſpicabitur coli dolor, in hemina aquæ calidæ dari biben da cochlearia tria. [b] Ioannes Guinterius Andernacus clariſſimus medicus potionem ex decocto Gallinacei ueteris, quę ad colicum dolorem, tàm ex pituita, quàm ex flatibus contractum efficax eſt, præſcribit, quæ talis eſt: Hyſſopi, calaminthæ ſinguli manipuli, uuarum paſſarum purgatarum ſeſcuncia: aniſi, fæniculi, carui, ſingulorum drachmæ ſex: ſeminis cnici unciæ duæ, polypodij quercini recentis ſeſcuncia: trium florum cordi familiarium ſinguli pugilli, florum chamęmeli pugillus dimidius. Omnia Gallinacei curſu agitati, defatigatiq;, & præparati, uti decet, uentri impoſita, ex aquæ ſextarijs quinque ad tertias decoquito. In fine dum adhuc feruent adijcito foliorum ſenæ purgatorum uncias duas, & dimidiam, agarici recenter in paſtillos redacti drachmas decem, ſinito per noctem macerari, deinde ius colo traijciatur, ſeruetur q; uſui. Cùm neceſſitas poſtulat, quatuor uncias ſumito additoq; ſyrupi uiolacei unciam, ac potui exhibeto. Si parum proficere medicina uidebitur, quòd æger fortè aluum habeat difficilem, electuarij diaphœnicon, aut benedictæ ſeſquidrachmæ, aut duarum drachmarum inſtar adijcito. Hæc potio ad morbos tum ex atra bile, tum ex pituita ortos plurimùm ualet. Verùm præcipuus eius uſus eſt ad colicos dolores partim ex flatuoſa materia, partim ex pituita creatos. Sed in huiuſmodi potionibus obſeruandum eſſe admonet, quòd quanquam agaricus hiſce addi ſoleat, tamen conſultius in doloribus inteſtinorum omitti: primùm quòd clyſteribus injectum eſſentiæ ſuæ leuitate adhærens, interanea pungat, ſtimulet, defluxionemq; ad ipſa prouocet, ac frequentiſſimam deſidendi cupiditatem pariat: deinde, quòd uim humoris à longinquis partibus attrahendi obtineat. Chamæmelum autem rectè hiſce decoctis imponi aſſerit, quanquam aliàs medici hoc in illis uti non ſoleant. Conſtare autem ipſa experientia huius ſolius decoctum omnibus internis doloribus præſertim colicis, & nephriticis præſentiſſimũ eſſe remedium, ut permulti magno ſalutis ſuæ commodo comprobârunt. Aqua ſtilliticia chamæmeli idem ferè præſtat, ſed decoctum efficaciùs. Sin autem delicatiores hoc propter amarorem aſſumere recuſent, zaccharo gratius reddere poterunt. Rurſus aliam ex Gallinacei iure potionem ad colicos pariter dolores præſtantiſſimam hanc præſcribit. Gallinaceum ueterem quatuor nimirum annorum curſu defatigatum interficito, exinanitoq; & repleto ſalis foſſitij drachmis tribus, ſeminis cnici, polypodij quercini recentis, & contuſi, hyſſopi, ſingulorum uncia, ſeminis dauci, anethi, ameos, ſingulorum ſemuncia, turpeti drachmis tribus. Deinde reſarto uentre in duodecim aquæ libris ad dimidias coquito: iuris decocti uncias quatuor, aut ſex potui exhibeto: nonnunquam etiam libram ab inferioribus per clyſterem infundito. Kiranides contra eoſdem, & nephriticos cruciatus oua Gallinarum imparia ex urina aſini elixata, & eſa mirificè laudat: & pelliculam aliàs interiorem de uentriculo Gal-

[a] *L. 10. de ſimpl.* [a] *De comp. ſec. loc.*

[b] *To. 2. de uet. & no. med. dial. 7.*

Agaricus quare in doloribꝰ intereſtinorum omittatur.

Ad nephriticos dolores.

li in uino

li in uino mixtam ſiccatam, ac tritam cum ſale potam cum uino, uel condito niphritim ſanare perfectè pollicetur. Calculos terit, teſte Auicenna, cinis putaminum ouorum, à quibus excluſi ſunt pulli. Conſtantinus membranam interiorem nimirum uentriculi cum uino potã non frangere ſolùm lapides ſcribit, ſed per urinam etiã eijcere. Nam nonnulli etiã, vt refert Alexander Benedictus inter calculi remedia eam membranam celebrant. Sed & ante Plinij tempora hac facultate pollere credebatur, vt diſertè ipſe teſtatur, inquiens. *Membrana è ventriculo Gallinacei aridam, vel, ſi recens ſit, teſtam vtiliter contra calculos bibi traditur.* Fieri quidem poteſt, vt aliqui huic membranæ vim calculos diſſoluendi ineſſe ſibi perſuaſerint ex eo quòd Gallinæ etiam lapillos concoquere vulgò credantur, vt Dioſcorides etiam credidit. Ego quia experientiam huius effectus hactenus nullam audiui, nec rationem aliquam, qua id effici poſſit uideo, aſſertionem meam adhuc cohibeo. Alex. Benedictus inter calculorum remedia à recentioribus authoribus ouorum teſtas celebrari ſcribit: & Plinius ex aliorum relatu calculos oui candido pelli prodidit. Qui in ueſicæ dolore ſemunciam amyli cum ouo, & paſſis tribus ouis (ea nimirum paſſi menſura, quantã tres ouorum teſtæ caperent) ſufferuefacta à balneo probat. Sed Dioſcorides in ueſicæ roſionibus ouum acrochilaron, hoc eſt, leuiter calefactum, ſorptumq; prodeſſe tradidit, & renum exulcerationibus, tanquam priuatim de albumine: uidetur tamen de toto ouo ſorbili rectè eadem uis prædicari poſſe. Sunt qui guttur Gallinæ combuſtum ieiuno in tepida potum incontinentiæ urinę mederi affirmant. [c] Galenus uerò ad ſiſtendam exuperantiam mictionis hoc recenſet remedium. Accipe pelliculas, quæ ſunt in uentre Gallinarum, ex quibus in Sole ſiccatis drachmam miſcebis cum thure maſculo, glande ſicca, balauſtijs, galla ana ʒ iij. trita omnia melle roſato excipies, & ex frigida propinabis ieiuno. Et [d] rurſum ad inuoluntarium mictum in ſtratis: Galli guttur uſtum ligulæ menſura ieiuno ex aqua propinato. Et [e] rurſus: Gallinæ gulam pariter cum gutture ure, & tere diligentiſſimè, ac ex uino uetere propina. Idem remedium Raſis è criſta Gallinæ promittit, inquiens: *Criſtam Gallinæ aridam da in cibo ei, qui mingit in lecto, neſcienti, curabitur.* [f] Galenus rurſum ad inuoluntarium urinæ exitum in ſtratis, Galli teſtem unum edendum apponi iubet. Quod ſi uerò lotium cum ardore exeat, eiuſmodi ardores oua ex aceto decocta mirificè ſanant. Sin urina elicienda eſt, ex ouo recente interiora nempe album, & uitellum effundas, & teſtam digitis in calicem uinum continentem confriato, & mox pariter ebibito, urina ſtatim ſequetur. Ornithologus ex quodam obſcuro. Sunt qui ad hoc remedium teſta oui, ex quo pullus excluſus ſit utantur. Suidas aduerſus dyſuriam eiuſmodi carmen recitat;

Gallus bibit, & non mingit, myxus bibit, & mingit.

Sed huiuſmodi cantilenæ credere, quod nimirum contra eiuſmodi malum ualeat, ſuperſtitioſum eſt. Quare in eodem affectu Nicolaum Florentinum ſequere, qui mirificè commendat corticem oui, è quo pullus excluſus eſt, cuius à pellicula ſua repurgati drachmam propinat. Quod remedium ſummum eſſe Gattinaria proprio experimento refert; ſiquidem cùm nobili cuidam fæminæ id exhibuiſſet, duodecim uitrea (uaſa) urina plena reiecille aſſerit. Alij ſimpliciter teſtam oui è uino propinant. Eoſdem cortices, à quibus pullus exierit, & eodem pondere Leonellus cum aqua ſaxifragæ bibi conſulit ad prouocandam urinam. Idem remedium beſtijs etiam, & pecoribus prodeſſe reperio. Ornithologus autem in Germanico quodam codice manuſcripto inuenit uentriculi Gallinaceorum membranam utiliter bibi contra ſtranguriam. Si ramex in ſcrotum deſcenderit, ſunt qui locum cinere è teſtis ouorum feliciter illini uelint, mixto cum uino. Sic enim inteſtina in locum ſuum redire: ex quodam obſcuro. Anum (habet autem extalem) nimis prominentem reprimit uitellus Gallinaceus, teſte Marcello, ſi integer ab ipſo ægro illic calidus contineatur. Et Plinius ad cohibẽdas aluos lutea ouorum per ſe in aceto coẽta, donec indureſcant, iterumque cum trito pipere torreri tradit. Et quamuis Auicenna inter cętera oua præcipuè Paſſerum uenerem promouere dicat, Raſis tamen alijq; Gallinę, & Perdicum oua ſemen augere aiunt, & ad coitum homines ſtimulare. Gallinacei dexter teſtis, ut Plinius author eſt, arietina pelle adalligatus, uenerem concitat. Et alibi, *Magi*, inquit, *tradunt inhiberi venerem pugnatoris Galli teſticulis Anſerino adipe illitis, adalligatiſq; pelle arietina. Item cuiuſcunq; Gallinacei ſi cum ſanguine Gallinacei lecto ſubijciantur.* Sed hic locus ut pote ſuperiori, ac ipſi uero contrarius ex Sexto ita corriges. *Galli teſticuli cum adipe Anſerino in arietis pelle brahio ſuſpenſi concubitum excitant: ſuppoſiti lecto cum ipſius ſanguine efficiunt ne concumbat, qui iacent:* At & poſtremum illud, nempe quòd ſanguis Gallinaceus concubitum inhibeat, ut Plinius, & Sextus uolunt, uel proprietati cuidam occultæ aſcribendum eſt, vel alioquin negandum. Nam ſi teſticulos Veneris ſtimulos addere verum eſt, quid ni &

Ad calculos.

Ad veſicæ dolores.

Ad incontinentiã vrinæ.

[c] *Exp.* 2. 133

Ad ſiſtendã urinam.

Ad inuolũtarium mictum.

[d] 2. *Exp.* 78.

[e] 3. *Exp.* 238

[f] 3. *Exp.* 257

Ad ardorẽ vrinæ.

Ad prouocandã vrinam.

Ad dyſuriã.

Ad ſtrangu riam.

Ad ramicẽ.

Ad procidẽtiam ani.

Ad venerẽ promouendam.

Plinius correctus.

ni & ſanguinem præſtare illud ſtatuendum eſt, quando ex eo ſemen in teſtibus generari debet? Plinius tantam ad generationem promouendam vim hiſce teſtibus tribuit, vt mulierem ſi à conceptu ſubinde eos edat, marem parituram exiſtimet. Et Aetius, qui in hac paleſtra minus ſtrenui ſunt, inter cætera Gallinaceos teſticulos eſitare præcipit. Inter recentiores Alex. Benedictus Gallinaceum pinguem verno tempore, dempta cute, & interraneis, ſale farctum in vmbra ſuſpenſum donec arefiat, mox exoſſatum, atque vnà cum ſale contritum, & in vitrea hamula ad vſum conſeruatum, ſi obolis duobus bibatur, mirè veneris certamina promouere memorat. Quemadmodum uerò quòd libidinem augeant teſticuli Gallinacei, atque ipſa oua Gallinarum, ita hæc teſticulorum humanorum vitia etiam ſanant: quod Plinius quoque his uerbis memoriæ prodidit: *Infunduntur*, inquit, *ova, ad virilitatis vitia ſingula cum ternis paſſi cyathis, amyliq; ſemūcia*.[8] Galenus pariter ad dolorem, & inflammationem penis, cuminum, & ouorum putamina bene decoqui iubet, ac foueri, indeq; effectum mirabilem promittit. Recentiorū nonnulli ad genituræ profluuium corticis oui cinerem laudant. Siſtunt non aluum tantùm, ſed & menſes fæminarum oua in aceto macerata, vt emmolliatur putamen, & in patinis toſta, aut, ſi maior ſit impetus, cruda cum farina ex aqua hauſta: ex Plinio. At Sextus ad idem malum Gallinæ ouum totum (cum teſta nimirum) comburi vult, & conteri, & in vino mixtum illini. Kiranides vero, crudum ſi ſorbeatur, eiuſmodi fluxum ſiſtere ſcripſit. Quod ſi alba profluuia fuerint, cineris corticis oui, cineris cornu cerui, farinæ ſuccini, ſeminis anethi ſingulorum drachmas duas miſce, cribra, fiat puluis, vtatur cum aqua. Cinis teſtarum oui, Plinio aſſerente, cum myrrha illitus menſes mulieris ſiſtit. Idem præſtant, eodem authore, lutea ouorum cocta, & ex vino pota. Si quæ mulier menſes ordinato tempore non habuerit, tria oua recentia ad duritiem cocta, putamine ſeparato, & minutatim conciſa lateri ignito infundat, & uaporem (quod per canalem, aut infundibulum fieri poterit,) utero concipiat: ſic fiet, ut paulatim hoc vitium emendetur: Ornithologus ex libro Germanico manuſcripto. Videtur autem, inquit, hoc remedium non prouocandis menſibus, ſed coercendis illis, qui intempeſtiuè fluunt, deſtinatum eſſe. Si ab inflationibus tentetur uulua, cruda ouorum lutea cum oleo ac vino illita Plinius curare ait. Hippocrates nitro cum reſina cocto, & in glandem efformato, adipe Gallinaceo tincto, ac uteri collo impoſito fœtum mortuum educit. Et Kiranides cor Gallinæ adhuc palpitantis coxæ alligatum, partum optimè accelerare refert: ſed Plinio potiùs adhæſerim, partum adiuuare dicenti tota oua cum ruta, & anetho, & cumino pota ex uino. Nicolaus Myrepſus ad ſecūdas mulieris morantes hoc remedium præſcribit: Sapæ cyathos duos, ouum crudum unum, & aquæ calidæ quod ſatis eſt, ſimul mixta bibenda præbeto. Et ſi ſequitur quidem, inquit, confeſtim ipſam ſubuertet, atque ea vomente ſtatim ſecunda eijcietur. Si uerò non exciderit, fœnugræcum cum aqua coquito ad tertias, præbe bibendum. Eſt enim probatum. Si mulieri matrix prociderit, ſunt qui eam ablui cum aqua ſuadeant, & linteo abſtergi, & ungi unguento, quod Martiatum appellāt, & poſtremò inſpergi teſtas ouorū tritas, è quibus pulli excluſi fuerint. Atque iſti omnes hactenus corporis affectus interni curam ſuam Gallinaceo generi acceptam referunt. Iam dicendum eſt de externis, qui hinc pariter ſua habent remedia. Ad ignem itaque ſacrum Plinius candido ouorum trito cum amilo quoſdam ait uti: & alibi, oua cum oleo trita ignes ſacros lenire, betæ folijs ſuperilligatis aſſerit, quòd Serenus ex eo repetijt, dum canit:

Ouaq; cum betis proſunt ſæpè illita tritis.

Raſis cruſtam ignis Perſici rumpt à ſtercore Gallinæ teſtatur, ſi ex eo cataplaſma fiat cum melle, & illinatur. Vbi feruor fuerit, inquit Sextus, corpus ouo crudo illines, & deſuper folium betę impones, & miraberis ſanitatem. Galenus ambuſtis ouum crudum mox imponit, ſiue totum vnà cum uitello agitatum, ſiue albumen tantùm. Refrigerat enim moderatè, & ſine morſu ſiccat. Quin imo Plinius ouis tantam ad ambuſta facultatem attribuit, ut ſi à feruente aqua uſtio fuerit, & ſtatim ouo ambuſta occupentur, puſtulas non ſentire dixerit: quoſdam uerò admiſcere farinam hordeaceam, & ſalis parum: quod ex Dioſcoridę tranſtulit in ſuam hiſtoriam, qui priuatim id de albumine ſcriptum reliquit: Auicenna tamen, ſi bene memini, uitellum pariter, & albumen humectantis naturę facit, at non nutrimenti magis, ut Ornithologus exiſtimat, quàm medicamenti ratione. Nam & Plinium authorem habemus, ouorum uitella durata in aqua, mox ſuper prunas putaminibus exuſtis, prodeſſe ad ambuſta, ſi tum lutea ex roſaceo illinantur: prętera & ipſe Ornithologus neſcio quo authore, ceu ſui oblitus combuſtionis ueſtigia, & ex alijs læſionibus relicta ſanare aqua ex uitellis, & ex albumine deſtillatis aſſerit. Et Arnoldum dolorem ambuſtorum ab oleo ouorum mitigari ſcribit. Id autem ex uitellis, non ex albuminibus fit.

Ad teſtium vitia.

[8] 3. Exp. 279

Ad penis dolorem.

Ad ſeminis profluuium

Ad teſtendos mēſes.

Ad alba pfluuia.

Ad inordinatos menſes.

Ad uluæ inflationes.

Ad fœtum mortuū educendum

Ad ſecundas.

Ad matricis procidē tiam.

Ad ignem ſacrum.

Ad ignem Perſicum.

Ad ambuſta.

Haud

Haud interim fuerim inficias ambuſta ab albuminibus citiùs tutiuſq; ſanari. Nam & Serenus ait:

At verò ambuſtum flammis, qui candidus oui
Succus ineſt, penna inductus ſanare valebit.

Vtéris verò ouis cum lana. Sunt qui lardum, & adipem Gallinaceum adhibitum candelæ lumini ſuper aquam liquent, & collectum ex aquę ſuperficie pingue inungant: Ornithologus ex innominato. Scabiem omnem cutis ſanari tradunt aqua ex vitellis ouorum deſtillata, ſed longè efficacius eſſe oleum eorundem. Arnoldus ad ſcabiem dependentem ex bile, eiuſcemodi oleo parum ſanguinis Gallinæ admiſcet. [b] Galenus ad ſcabiem pruritumque eiuſcemodi remedium recenſet: Oua Gallinæ integra in acetum acerrimum demitte per diem, noctemq; : quæ ſi tria fuerint, ipſis cum putaminibus in eodem aceto contritis adjice ſulphuris ignem non experti, arſenici ſciſſilis, uuæ taminiæ, (credo intelligere vitis nigræ fructus. Ea enim nobis hodie adhuc, etſi corruptè tannia dicitur, quaſi taminia) ceruſſæ, ſpumæ argenti, nerij ſucci, ſingulorum unciam unam, olei ueteris quantum ſatis eſt, omnibus contritis obline in balneo. Sed Plinius ſcabiem, ac pruritum oleo, & cedria cum ouo mixtis tolli putat. Aetius ex Gallo Vulturino viuo remedium ad elephantiaſim præſcribit: qualis autem hic Gallus ſit, non docet: idem quidem remedium ex Vulture fieri ait: quod cùm in Vulturis hiſtoria poſuerimus, hîc repetere ſuperuacaneum iudicamus. Sextus furunculos à Galli ſtercore ruſſo impoſito rumpi prodidit, & dolorem tolli. Eſt autem furunculus, (ut id obiter dicamus) abſceſſus cum tumore, quem copiosè Cornelius [i] Celſus deſcribit, & naſcitur paſſim, ut tradit [k] Plinius, in quacunque parte, ac maximo incommodo mortiferum aliquando malum confectis corporibus. Huic eidem malo eundem fimum [l] Plinius, ſed recentem, & exaceto illitum ait mederi. Serenus fimum in hoc caſu ex albo Gallo eligit:

Præterea & fimum ex Gallo, quod legeris albo
Imbribus ex acidis fidens appone dolenti

Plinius rurſus alibi eiſdem furunculis miricæ ſemen cum altilium pingui imponi tradidit. Sunt qui ad oſſa fracta, ſex, aut ſeptem albumina cum thure albo permiſceant, & emplaſtrum inde paratum eis imponant. Nicolaus Myrepſus ad eminentias expertum medicamentum eiuſcemodi recitat: Ouum elixato, donec durum fiat, & repurgato, quod in eo teſtaceum eſt, abijcito: interiorem autem eius partem cum albo ipſius in carbones conijcito, & tantiſper aſſato, donec totum albeſcat: dein uitellum eius conijce in mortarium plumbeum cum ceruſſa, & oleo roſaceo ſufficienti, & omnia ſimul diligēter ſubigito, quoad glutinis craſſitiem nanciſcantur. Dein chamæmelum coquito in aqua ad tertias, & locum cum ſpongia ſæpius foueto. Pòſt vnctiones deſuper cum penna illinito, & ſic curato bis die, aſſiduò obſeruando. Vlcera humida in capite oua cyclamino admixta, Plinio teſte, tollunt. Ornithologus puluerem è teſtis ouorum uſtis ad ulcus antiquum in crure ſiccandum componebat, qui talis eſt: Cortices ouorum, & ſoleas calceamentorum ueterum ure, quibus addes fimum bubulum de Maio menſe arefactum, & tritum. De his mixtis puluerem inſperge ulceri, & lanuginem typhæ ſuperinſperge. Oleum ouorum Arnoldus aduerſus fiſtulas, & ulcera melancolica plurimùm commendat. Medici, inquit Plinius, liquida reſina rarò vtuntur, & in ouo ferè è larice, propter tuſſim, vlceraq; viſcerum. Eadem ratione ſunt, qui etiam catapotia ex ouo ſorbili deglutiant, quod ita facilè, commodèq; deuorentur. Sed hîc ouum nihil aliud confert: ad tuſſim uerò ulceraq; uiſcerum ipſum quoque per ſe nonnihil iuuat. Auicenna oua laudat ad apoſtemata circa anum, & pectinem, ſupponit autē cum licinio infuſo in eis, & in oleo roſarū: Et aliàs emplaſtris apoſtemata prohibentibus oua miſcet: item clyſteribus propter ulcera, & apoſtemata, & eryſipelata eiſdem utiliter illinuntur cum oleo. Cur uerò oua eiuſmodi remedijs permiſceantur docet [m] Petrus Aponenſis dum ait: Oua confracta contuſa ſuper tumores apoſtematum, prohibent ea augeri, & oleum roſarum cum eis mixtum. Raſis uerò ſtercus Galli citrinum cataplaſmatis inſtar impoſitum cum oui uitello, & exiguo croco quemuis abſceſſum purulentum author eſt aperire. In libro quodam manuſcripto Ornithologus reperiſſe ſeſe memorat pelliculam è uentriculo Capi tritam fiſtulis priùs mortificatis utiliter inſpergi. Albuminis oui in uulneribus glutinandis vſum eſſe cùm nemo non neſciat, itaque nec ego hîc repetere uelim, illud tantummodo obiter addens, albumen ad purganda uulnera, & conſtringenda quæ laxa ſunt prodeſſe. In omnibus quoque ſanguinis eruptionibus cinis putaminis oui in uino potus, tradente Plinio, confert. Cicatrices fœdas a uulneribus relictas, aliarumq; noxarum cutis ueſtigia emendat frequenti illitu liquor chymicis inſtrumentis ab albumine ouorum

Ad ſcabiē. [b] 3. Eup. 77.

Tannia.

Ad elephantiaſim.

Ad furunculos. [i] Lib. 5. [k] L. 26. c. 13

[l] Lib. 30.

Ad oſſa fracta

Ad eminentias.

Ad ulcera humida in capite.

Ad fiſtulas.

Ad apoſtemata ani.

[m] In proble. Ariſt.

Ad vulnera glutinanda

Ad ſanguinis eruptiones.

ouorum deſtillatus. In eodem ferè caſu ouorum oleum commendatur quibuſdam. Si len-
Ad lendes. des caput infeſtent, tum ouo Gallinaceo caput illinito, poſtea aqua, vel ſucco herbæ cy-
Ad alope- claminis lauato: hoc pacto lendes necati vltra non renaſcentur. Plinius fimum Gallina-
ciam. rum recens illitum alopecias celeriter curare ſcribit. Marcellus id cum utroq; oleo (non ex-
plicat quibuſnam) ob eandem cauſam permiſcet. Kiranides, & Raſes cum aceto impo-
Ad capillo- nunt: hic uerò locum priùs fricari uult cum panno, & cępe, donec rubeat. Capillos regi-
rum gene- gnere oleum ex ouis experientia plurima comprobatum eſt. Ex felle Gallinaceo optimum
rationem. fit collyrium contra oculorum debilitatẽ. Acuit enim uiſum, & ualet ad maculas eorundẽ.
Ad oculo- Valentiùs id præſtabit, ſi cum ſucco chelidoniæ herbæ, & melle oculis illinatur. Ad dolores
rum debili oculorum, & uigilias, quibus febricitantes frequenter torquentur, [n] Galenus mulſam in- 10
tatem. Ad dolores ſtillat, & ouum præmaceratum (nimirum in mulſa) ac putamine mundatum, in duas por-
oculorum. tiones ſecat, & ſuper oculum deligat, ægrumq; ſomno fruiturum pollicetur. Et Sextus no-
[n] 3. Eup. 18. tiſſimum eſſe ait, Gallinarum ouа ad dolorem oculorum vim habere, album infuſum in
oculum punctiones ſedare, omneſq; feruores & prurigines, ut addit Conſtantinus. Archi-
[o] De comp. ſec. loc. genes apud [o] Galenum agglutinatorium ad fluxionem oculorum præſcribens oui tenuis
Ad fluxio- vitellum cum thure fronti imponi iubet, aut cochleam cum teſta ſua, & oui candido ad
nes oculo- ſtrigmentitiam formam redactam in ſplenio altero ad alterum extendendo imponi, ita ſua
rum. ſponte decidere, vbi reſtiterit fluxus. Sed idem ferè remedium Dioſcorides habet, dum
ait; *Candidum oui fronti impoſitum cum thure fluxiones arcet, auertitq;*. Pro cuius verbis Grę-
cis Ἀναχολλημά ἐϛὶ ῥώματιζομένων σὺν λιβανωτῷ κατὰ τὸ μετώπου ἐπιτιθέμενον Barbari tranſ- 20
lationem cum thuris polline, frontibus perunctis, rheumatiſmos reclinat, Marcellus Ver-
gilius reprehendit. Ex Plinio enim, inquit, accepto reclinandi verbo voluiſſe videtur ea-
dem Plinio, non Dioſcoridi hoc loco docere: & de reclinandis palpebrarum pilis in hoc
ſcriptore præcipere, cùm non de palpebris reclinandis, compeſcendis, firmandiſue Dio-
ſcorides hîc præcipiat, niſi nos fallimur: ſed de compeſcenda omni à ſuperiori parte in o-
culos deſtillatione, ſeu rheumatiſmo: quam ob cauſam iubet fronti imponi. Verbum qui-
dem anacollema manifeſtè indicat vim remedij lentore ſuo glutinantis, aut naturæ ſuæ vi
fluentia firmantis, ac retinentis. Verùm non eam ob cauſam, vt videtur, ex ouorum can-
dido fieri anacollema Dioſcorides ait: ſed quoniam glutinoſo lentore fronti adhæreat. Hęc
ille. Et ipſius tranſlationem hoc in loco nos etiam potiùs, quam Hermolai probamus. Sed
reclinandi uerbum cùm de palpebris ſermo eſt, compeſcere, aut firmare, ut ipſe iterpreta- 30
tur, non ſignificat. Neque enim veteres Græci medici ἀναχολλασθαι dicunt palpebras (nam
de his quoque hoc uerbo utuntur æquè, quàm de fluxione retinenda) quæ effluant, ſed
quæ retortæ in oculum pungendo moleſtæ ſunt, cùm ad ſitum, & rigorem naturalem illi-
tis quibuſdam (glutinantibus, & rigorem, cùm aruerint præſtantibus) reducuntur: quos
pilos aliqui forcipe euellunt. Hæc quod ad propriam vocum ſignificationem: quod uerò
ad rem ipſam, ipſaq; remedia, pleraq; quæ pilos reclinare poſſunt glutinoſo humore ſuo,
eadem, ſi fronti illinantur, catharrum etiam ad oculos ſiſtere poſſe uidentur. Porrò ad ocu-
lorum fluxiones Plinius lac muliebre commendat mixto ouorum candido liquore, madi-
Ad epipho- daq; lana fronti impoſitum. Marcellus uerò ad oculorum epiphoras limaces complures in
ras. mortario nouo vel nitido teri vult, ouumq; Gallinaceum crudum adijci, & cum lana ſuc-
cida fronti imponi. Idem quoque apud Plinium legas, qui ita habet: *Lanæ habent & cum ouis* 40
*ſocietatem ſimul fronti impoſita contra epiphoras. Non opus eſt eas in hoc uſu radicula eſſe cura-
tas, nec aliud quàm candidum ex ouo infundi, ac pollinem thuris*. Et rurſus: *Ouа per ſe infuſo can-
dido oculis epiphoras cohibent, vrenteſq; refrigerant. Quidam cum croco præferunt, & pro aqua miſ-
cent collyrijs*. Eodem pariter modo inflammationes oculorum oui candidum infuſum cu-
Ad pheg- rat, Dioſcoride teſte. Galenus ad inflammationes circa palpebras, aures, & mamillas, quæ
mones pal- ex iĉtu iſtarum partium, vel aliter oboriuntur, toto ouo crudo vtitur: item circa corpora
pebrarum. neruoſa, ut cubitum, tendines digitorum, uel articulos in manibus, pedibuſq;. [p] Alibi ue-
[p] Lib. 10. rò priuatim contra oculorum phlegmonas lac cum ouo, & roſaceo approbat. Verùm ocu-
Ad pheg- los in primis refrigerat, & confortat liquor ex ouorum albumine chymicis inſtrumentis
monas ocu- deſtillatus, & utiliter miſcetur collyrijs aliiſq; oculorum remedijs. Galenus ad lippitudines
lorum. Ad lippitu- etiam candido oui utitur, & ante ipſum Plinius: *Contra lippitudines*. inquit, *vix aliud reme-* 50
dines. *dium eſt infantibus, candido ſcilicet per ſe infuſo oculis, butyro admixto recenti*. Suffuſionibus ocu-
Ad ſuffuſio- lorum fel Gallinaceum mederi cùm antiqui tùm recentiores affirmant: at alij id cum mel-
nes. le, & ſucco fœniculi commendant: alij loco fœniculi ſucco rutæ, uel eufragiæ, uel chelido-
[q] L. 4. de cõp. ſec. loc. nij, uel uerbenæ utuntur: & [q] Galenus medicamento cuidam liquido ad oculos ſuffuſos, a-
[r] 3. Eup. 16. lios Galli fel, alios aliud adieciſſe ſcribit. Et [r] alibi ad ſuffuſionem hoc admirabile eſſe ait, &

illico

ilicò uiſum reſtituere. Muris ſanguinem, & Galli fel, & muliebre lac æquis ponderibus miſce, & bene ſubactis utere Probatũ eſt enim & magnificè profuit. Luſciosis, [f] Plinio teſte, fimum quoq; Gallinaceorũ rubrũ duntaxat illinendũ monſtrant. Alij ſtercus albi Galli cum melle, & aceto oculis iniectũ eorum lachrimas ſiſtere volunt. Archigenes, referente [t] Galeno, ad cruentos, & ſugillatos oculos candidũ oui inſtillatum prodeſſe aſſerit, atq; amplius pura lana exceptũ & ſupernè impoſitũ. Et [u] rurſus, eodẽ teſte, ſugillata in oculis oui uitellus impoſitus diſcutit. Sunt qui mel miſceant. Et rurſus: ad hęmalopes, & hypoſphagmata, id eſt, cruẽtos, & ſugilatos oculos, ſtatim à principio tũ ad inflãmationẽ, tum ad dolorem compeſcendum prodeſt oui albi luteum cũ vino impoſitum. Marcellus fellis Gallinacei, uel Vulturini, quod longè magis prodeſſe putat, ſcrupulum, & mellis optimi unciã benè trita coniungi iubet, atq; in pyxide cuprea haberi, & opportunè ad inungendum uti: hoc nihil potentiùs caliginem releuare. Serenus verò in ſimplici lympha macerat: ait enim:

Fel quoque de Gallo mollitum ſimplice lympha
Exacuit puros dempta caligine viſus.

In eodẽ felle, ſi [x] Plinio fidem adhibemus, alligato vis eſt ad argema, & ad albugines ex aqua diluto: item ad ſuffuſiones oculorum, maximè candidi Gallinacei: item alibi fimo ſimilem ferè uim aſcribit, dum ait: *Fimum Gallinaceum duntaxat candidum oleo in uetere, cornei ſq; pyxidibus adſeruant ad pupillarum albugines.* Sanguinis Galli præterea ad oculorũ uitia uſus eſt, quando, teſte Conſtantino, eorum leucomata, & cicatrices cum aqua inunctus ſanat. Sed Marcellus ad leucomata, & hypophyſes Galli Gallinacei fel maximè albi ex aqua dilutum, & in unctione adhibitum laudat, & aciem oculorum confirmare teſtatur. Et alibi fimum Gallinaceum cum oleo ueteri tenuiſſimè tritum, & adpoſitum leucomata, & hypophyſes curare. Et [y] Galenus oculorum ulcera, & albugines felle Galli inungi iubet. Sanguinem tamen contra oculorum uitia inſigni ui pollere docemur Valerij Apri exemplo, cui ſanguinis Gallinacei beneficio viſus quondam reſtitutus dicitur: uti pię cęteris ex tabella marmorea Romæ in Aeſculapij templo in inſula Tiberina inuẽta, & vſq; ad hanc diem referente Hieronymo Mercuriali medicorum noſtri æui celeberrimo, apud Maphęos conſeruata intelligere licet, in qua inter alia Græcè leguntur, qua latina facta ſic ſonant: Valerio Apro, militi cæco oraculum reddidit Deus, veniret, & acciperet ſanguinem ex Gallo albo admiſcens mel & collyrium conficeret, & tribus diebus vteretur ſopra oculos: & uidit, & uenit, & gratias egit publicè Deo. Plinius cùm fimum ruſſum Gallinaceum luſciosis illini diſſiſet, mox etiam ſubdit. *Laudant & Gallinæ fel, ſed præcipuè adipem contra puſtulas in pupillis.* Verùm haud minorem nobis hæ alites in aurium affectibus utilitatem præſtant idq; adipe ſuo potiſſimum, ſi, teſte [a] Galeno, ex aqua recipiatur in uſum. Quin imo Marcellus liquefactum & tepidè inſtillatum quodlibet aurium uitium ſanare teſtatur. Alibi etiam Galenus adipem Gallinaceum item & Anſerinum plurimùm prodeſſe ait, ſi aqua auditorium meatũ intrauerit, mediocriter calidum infuſum. Si purulentæ fuerint aures Plinius Gallinæ adipem calidum infundi utiliter exiſtimat. Sunt qui eundem adipem inſtillatum tepidum aduerſus difficultatem auditus laudent. Apollonius apud [b] Galenũ (uti etiã Raſis) dolentibus auribus inſtillari liquefactũ iubet. Quo loco Galenus: *Gallinaceus*, inquit, *& Anſerinus adeps, ſiquidẽ cauernatũ corpus inuenerint & humorẽ qui inflãmatam affectionem excitat non amplius influentẽ, duabus rationibus tum mitigandi, tum curandi profuerint. Si verò influente adhuc cauſa adhibeantur, affectioni quidem nihil auxiliantur, ſentiunt tamen doloris acceſſionẽ ſine ſymptoma, quemadmodũ etiã, ſi ob humorũ acredinem mordacitas contingat.* Kiranides adipem Galli liquefactum cum nardo ad dolores aurium etiam commendat, & contra neruorum paſſiones. Sed ut obiter aliquid de huius adipis qualitate dicamus: ſcire licet medium eſſe inter Anſerinum, & ſuillum, ut ſcriptum reliquit [c] Galenus: ait autem Anſerinum ex his valentiorem eſſe, ſed ſubſtitui aliquando Gallinaceum, Anſerinum, ſuillum, caprinum adipem, quemuis in alterius abſentis uicem: Gallinaceum tamen calidiorem, & ſiccioremquàm ſuum, & teneriorem, & minimum terreſtrem, idq; magis etiam ſi è Gallinis ſyueſtribus fuerit, & tenuitatis ratione profundiùs penetrare. Eiuſmodi adipes quomodo debeant curari, & reponi docetur in uulgatis Nicolai Præpoſiti codicibus, his ferè uerbis: Animalium recens mactatorum adipes diligenter purga a pelliculis, & ollæ nouæ figulinæ impone, quę non ſupra dimidium impleatur: hanc opertam in aliud uas calidiſſimum (vel aqua feruida plenum, ſecundum alios) impone, & ſubinde quod liquatum fuerit, in aliud uas infunde, donec nihil amplius liquetur, & colatũ in loco frigido repone. Sunt qui repoſituri modicũ ſalis adijciant. Pręter uerò adipẽ, Gallinaceus alia quoq; ſubminiſtrat, quibus auribus medearis. Nã Auicenna apoſtemà in aure calidum oui uitellum curare refert: ſin abſceſſus dolorem vehementem efficiant,

Ad luſciosos.
[f] *L. 29. c. 6.*
Ad lachrymas ſiſtendas
[t] *De comp. med. ſec. loc.*
[u] *Lib. 5. de comp. med. ſec. loc. c. 1.*
Ad caliginem.
[x] *L. 29. c. 6.*
Ad albugines.
Ad cicatrices.
[y] *2 Eup. 49.*
Valerio Apro ut uiſus reſtitutus.
[z] *L. 7. Gymnaſt. c. 1.*
Ad aurium uitia.
[a] *2. Eup. c. 6.*
Ad puruléntas aures.
[b] *De comp. ſec. loc.*
Adipis Gallinacei temperies, & uis.
[c] *11. de ſimp. & de comp. med. ſec. loc. & 14. Met.*
Adipes vt ſeruentur.
Ad apoſtemata in aure.

[4] *De cõp. ſec. loc.* oleum ouorum ſtatim ſedabit,eorumq; concoctionem promouebit,coſq; aperiet. Atq; [4] Galenus aurium dolores oui candido leniri aſſerit: & rurſus: ad dolorem auris ex inflãmatione obortum, miſceri ait opium muliebri lacti, & oui candido,quæ ipſa etiam per ſe aurium inflãmationibus profuiſſe teſtatur. Et rurſus: *Ad aurium nocumenta ex aqua*,inquit,*oui aquato,modo eodem,quo in oculorum inflammationibus vti ipſo conſueuimus,præparato vtitur*. Item pellis interior è ventriculo Galli Gallinacei arefacta,tritaq; ex vino,adiecto paululo opij,medicamen auribus vtiliſſimum facit, quod calefactum infuſum ſuppurationem earum expurgat, & ſanat. Idem [c] Plinius atteſtatur,inquiens: Ventris Gallinaceorum membrana,quæ abijci ſolet,inueterata,& in vino trita,auribus purulentis calida infunditur. Si lingua aſperior reddita fuerit,adipe Gallinę inungere poteris,nam is aſperitatibus egregiè medetur. Dentium dolores mitigat oleum ex ouis illitum cum pinguedine Anſeris. [f] Galenus verò ad eundem dolorem ouorum putamina,ſepiam,& oleum iubet miſceri, & coqui, donec tertia pars relinquatur,& tepidum ore contineri. Mirum quod tradit Plinius de ſedando dentium dolore: *Officulis*,inquit,*Gallinarum in pariete ſeruatis, fiſtula ſalua, adacto dente, vel gingiua ſcarificata, proiectoq; officulo ſtatim dolorem abire tradunt*. Alibi etiã ubi cinerem putaminis in vino potum ſanguinis eruptionibus mederi dixiſſet, mox addit ſic fieri & dentifricum: *Dentifricium*,inquit,*præſtat cinis ex ouis,ſed non ſine vino*. Atqui Plinius in uerbis iam recitatis ſcribens,*ſic fit & dentifricium*,intelligere videtur,non quaſi id quoq; cum vino fiat,ut medicamentum proximè ab eo memoratum in vino bibendum contra ſanguinis eruptiones,ſed uſto ſimiliter putamine,& abſq; membrana,ut de proximo remedio dixerat. Si dentientium puerorum gingiuę doleant, Aegineta adipe Gallinaceorum molliendas contulit. Kiranides cerebro Gallinarum puerorum gingiuas perfricari uult,ut dentes eorum abſq; dolore naſcantur. Labiorũ rimas,ſi Marcello,& Plinio credimus,adeps Gallinaceus, uel Anſerinus impoſitus egregiè curat. Alias verò vterq; membranam putaminis detractã ouo ſiue crudo, ſiue decocto ad eadem mala prædicant. Et Nicolaus Myrepſus mirabilem inde curam promittit. Tumorem mamillæ repelles agitato ouo cum vino quinquies copioſiore, eo liquore madefactum linteum imponens: Ornithologus ex libro Germanico manuſcripto. Ad tonſillarum inflammationes,& anginas [5] Galenus iuſculo Gallinæ hœdiue vtitur. Et rurſus [h] alibi ex Archigene deſcribens fomentum,cuius vapor intra os recipiendus eſt,ad gurgulliones inflammatos,& tonſillas: *Origanum*,inquit, *& hyſſopum, cum ſufficienti aceto diligenter in olla feruefacito obturata: operculum autem circa medium habeat foramen. Deinde arundinem ad foramen operculi, ac os ægri adaptato,ac fomentum admittito. Si verò os à feruore arũdinis comburatur,ouum vacuũ vtrinq; perforatum ægri in ore contineant,& per ipſum arundo inſeratur*. Kiranides ouum crudum ad ani rupturas adhibet ad inflammationes eiuſdem commendat,ſed Dioſcorides,& Plinius, etſi diuerſimodè,ouorum luteis vtuntur. Ille enim ad inflammationem, & condylomata ſedis vitellum oui cum meliloto vtile eſſe ait:hic verò generatim loquens:*Sedis etiam vitijs*,inquit, *vtilia ſunt ouorum lutea indurata igni, vt calore quoq; proſint*. Adeps Gallinaceus recens laudatur à Raſe, & Dioſcoride ad dolorem matricis, & in eiuſdem apoſtemate inſtar emplaſtri imponitur. Vult autẽ Dioſcorides,vt recens ſit,& ſine ſale cõditus.*Nã ſale*,inquit, *inueteratus & qui tẽporis ſpatio acrimoniã concepit,vulnæ inimicus eſt*. Auicẽna ad vlcera vulue ſalubre peſſariũ ait fieri ex albumine cum oleo ex alcanna. Mirabile remedium in arthritideà muliere quadam,& adhibetur in quouis loco,vbi iunctura exeunt (fortè exiſtunt) Gallina bene habita quadrima,abſinthio referta coquatur in tribus ſitulis aquæ ad duarũ partiũ conſumptionem. Hinc ęger foueatur, (vaporetur,fiat ſtuffa) bis quotidie donec liberetur,fricãdo ſemper ad inferiora. Legitur in additionibus ad practicam Varignanæ. Podagras plurimum iuuare fimum recens appoſitũ Marcellus,& Plinius volunt. Kiranides hepar Gallinæ tritum, & cum hordei farina, & aqua emplaſtri modo impoſitũ eiſdẽ prodeſſe ſcribit. Aëtius oua Gallinę quatuor cęrato cuidã adijcit podagrico. Pedũ ulcera Gallinacei, vel Columbini fimi cinis ex oleo impoſitus ſanat,teſte Marcello,ſed Plinius paulò aliter. *Fimi Gallinacei*, inquit,*cinis pedum exulcerationes ſanat: Colũbini fimi cinis ex oleo*. Alibi etiã fimum Gallinaceum cũ oleo,& nitro clauos pedũ ſanare dixit. Atq; iſtęc tã de internorũ,quam externorum corporis humani affectuũ,qui ab harum auiũ partibus, excretis, & ouis remedia habent, curatione dicta ſunto; videamus modò an nihil aliud præter iam dicta medicis Gallinacea iſtæc familia præſtet, quod facere eam videbimus, ſi diligentiùs cùm veterum, tùm recentiorum ſcripta reuoluamus. Illis itaque in primis Aëtius pulli Gallinacei pinguis ius abſorbendum dari iubet poſtquam vomuerint, qui toxicum bibére. Quinimo obſcurus quidã hoc annotatum ſeſe reperiſſe ait in margine codicis cuiuſdam Serapionis iuxta caput de vrina, ſi oui albumẽ cum uitello ponatur in matula alicuius, quem veneno infectũ eſſe

Ad linguæ aſperitatẽ. Ad dolores dentium. [f] 3. *Exp.* 187

Ad dolores gingiuarũ. Ad labiorũ rimas.

Ad tumorẽ mamillarũ. Ad tonſillarum inflãmationes. [5] 2. *Exp.* 15 [h] *De comp. ſec. loc.*

Ad ani rupturas.

Ad dolorẽ matricis.

Ad vlcera vuluæ.

Ad arthritidem.

Ad podagram.

Ad vlcera pedum.

Ad clauos pedum.

Ad potum veneni.

[c] *L.* 29. *c.* 6.

ſuſpicio

ſuſpicio eſt,intra aliquot horas locus ueneni in hepate demonſtrabitur. Nã ſi id in uenis fuerit vltra gibba hepatis, aut in vijs vrinalibus, ouum nigreſcet, & fœtebit: ſin citra concaua hepatis,ut in orbo (colo,vel alterius inteſtini nomen legendum apparet)ouum rugas,& colorem citrinum contrahet abq; fœtore. Dioſcorides inter aconiti remedia enumerat oua in oleũ euacuata, ita ut totũ hoc cum muria miſceatur, & ſorbeatur tepidum. Idem etiã uti & Nicander Gallinæ pinguis carnẽ è pectore coctã, uel iuſculũ inde potũ contra dorycnium remedio eſſe ſcribunt. Lathyridis grana ſtomacũ ledunt, itaq; teſte Plinio, inuentum eſt, ut cum piſce,aut iure Gallinacei ſumerentur. Fungorũ eſus hominibus ſæpè peſtilens uiſus eſt, & lethalis. Aduerſus hoc ſtercus Gallinaceũ tàm internè,quàm externè utiliter in uſum admittitur. Vnde dicebat Dioſcorides,Gallinaceũ fimũ priuatim contra fungorũ uenena bibi ex aceto,aut uino. Raſis ex oximellite nimirũ ut uomitus ſubſequatur: quod Raſis à Galeno mutuatus uideri poteſt; Cùm medicũ quendã,inquit,in Myſia Gallinaceo ventẽ ſtercore conſpexiſſem in eis,qui ab eſu fungorum ſuffocabantur,& ipſe quoq; ſum uſus in quibuſdã urbem inhabitantibus,qui & ipſi fungos eſitauerãt, ipſum uidelicet ad læuorẽ contritum tribus,quatuorue oxycrati aut oximellitis inſpargens cyathis,& palã adiuti ſunt, idq; celeriter. Nã qui præfocabantur paulò pòſt uomebant pituitoſum humorẽ omnino craſſiſſimum, & exinde planè liberati ſunt ſymptomate. Aëtius verò aduerſus eoſdẽ noxios fungos, *Thilagrius*, inquit, *Gallinaceũ ſtercus album exhibet, ex poſca, aut aceto mulſo. Huius enim manifeſtum habemus experimentũ, quod ad fungorũ ſtrangulationes auxilietur.* Sed longè ante Aëtiũ Plinius,candidũ fimum in hyſſopo decoctum,aut mulſo fungorum,boletorumq; uenena aſtringere dixit itẽ inflãmationes,ac ſtrangulationes, quod miremur (inquit) cũ ſi aliud animal guſtauerit, id fimũ, torminibus, & inflãmationibus afficiatur. Qua uerò quantitate eiuſmodi ſtercus in tali caſu exhiberi debeat,docet obiter doctiſſimus [k] Guilielmus Rondoletius,dum ait. Stercus Gallinarũ aduerſus fungos præſcribitur a drachma una ad drachmas duas. Dioſcorides item contra fungos Gallinarũ oua cum poſca pota conferre ait, addita ariſtolochiæ drachma. Si quis a cane rabido morſus ſit, ſtercora Gallinarũ cibo permixta rabiẽ imminentem prohibere creduntur,quod ex Plinio tranſcriptum eſt,qui alibi ita ſcribit: *Rabies canum Strio ardente homini peſtifera, quapropter obniã stur per triginta eos dies Gallinaceo maximè fimo mixto cibis. aut ſi præuenerit morbus, veratro.* Idẽ etiam,uti & Kiranides criſtã Galli contritam efficaciter imponi aiunt. Aëtius uerò ad felis morſum Galli ſtercus liquidum cum adipe Gallinaceo ſubigi iubet, atq; imponi. Ad ſerpentium, aliorumq; uirulentorũ animantium morſus non ipſæ aues tantùm per ſe calidæ ad affectum locũ impoſitæ proſunt,ſed partes etiam aliquot. Aëtius ad uiperæ morſum primò affectã partem ſcarificat, aut Gallinã diſſecat, & internè adhuc calentem morſui imponit, atq; illud frequenter repetit. Paulus Gallinarũ pullos eodem modo diſſecat: ſed uteráq;,ut uidetur,id à ueruſtioribus medicis,ac in primis Dioſcoride mutuatus eſt, qui ita habet: *Diſſecta Gallina, & adhuc calentes appoſita ſerpentium morſibus auxiliãtur, ſed identidem alias ſufficere oportet.* Et alibi: *Diſſecti Gallinarum pulli, cùm maximè sepent percuſſo loco applicentur.* Mirum uerò quod ſcribit Galenus, Gallinæ carnes nouiter occiſas ita, ut diximus, morſibus impoſitas omnibus uenenoſis obſiſtere, atque curare præter unius aſpidis morſum. Contrà ſentire videtur Plinius,inquiens: *Cimicum natura contra ſerpentium morſus, & præcipuè aſpidum vàlere dicitur; itẽ contra venena omnia. argumentũ, quod dicunt Gallinas, quo die cimices ederint, non interfici aſpide, carnes quoq; earũ percuſſis plurimũ prodeſſe.* Nec deſunt,qui hiſce tanquã diſcordia naturali quadã pugnantibus utãtur. Verùm huius rationem inire facillimum fuerit. Gallinæ enim calida natura præditæ ſunt;argumento,quòd deuoratum inſigne virus conficiunt,& aridiſſima quæq; ſemina conſumunt, item nonnunquã arenas, lapilloſq; ingluuie ſua deuoratos abſoluunt. Itaq; animantis calore adiutus ſpiritus, ab iſta parte impetum capeſſens, exilienſq; ſecum uenenum exigit. Obſcurus quidã ita ad huiuſmodi virulentos morſus,in uiro Gallum, Gallinã uerò in fœmina imponi iubet,& ſtatim cor è uino bibi. Verùm præterquã, quod eiuſmodi opinio anilis eſt, ita etiam doctiores alij cerebrum,non cor bibendum exhibent: ac in primis [l] Plinius: *Cerebellum*, inquit, *Gallinaceum recentibus plagis prodeſt*: id eſt,morſibus ſerpentium: & alibi: *Venena ſerpentium domantur Gallinaceorum cerebro in vino poto. Parthi Gallina malunt cerebrum plagis imponere, quaſi præſtantius.* Sed alibi etiam non uno, ſed uarijs modis adminiſtratum cerebrum harum auium ſerpentum morſibus prodeſſe tradit,& docet idem [m] Plinius: *Prodeſt item*, inquit, *Gallinaceum cerebrum recentibus plagis ſale viperino in cibo ſumptum. Tradunt & vlcera tractabiliora fieri, & ſanari celeriùs.* Item [n] rurſus: *Contra omnium morſum remedium eſt Gallinaceũ cerebrum cum piperis exiguo potum in poſca.* Et Sextus id uidetur repetere, dum ait: Galli cerebrum cum poſca adiecto pipere his,qui à vipera percuſſi ſunt,uel morſi potui dabis,auxilium maximum experieris.

Contra aconitum.

Contra dorycnium.

Contra lathyridem.

Cõtra fungorũ venenoſitatem. [i] *Eup. 131. & 10. de ſimpl.*

[k] *L. de pond. cap. 10.*

Ad morſũ canis rabidi.

Ad felis morſum.

Ad uiperæ morſum

[l] *L. 29. c. 4.*

[m] *L. 30. c. 5*

[n] *L. 29. c. 4*

Alij autem authores bibi,non lini uolunt.Kiranides ſanguinẽ Galli eryſipelata,& chimetla ſanari ait,& ijs qui marinũ leporem comederint, auxiliari. Item ſi quis alliũ contriuerit, & biberit calidũ ſanguinem cũ uino,nullũ reptile ei nociturũ. Oua quoque,teſte Plinio coc̃ta, tritaq; adiecto naſturtio aduerſus ſerpentiũ ic̃tus illinuntur:& alibi etiã priuatim contra hę morrhoidũ morſum illiniri ait luteũ oui,& ſorberi. Contra omniũ phalangiorũ, (uel ut ait Raſis, aranearũ) morſus remediũ eſt quoq. Gallinarũ cerebrũ cum piperis exiguo potũ in poſca:ex Plinio,qui alibi etiã fimum Gallinarũ ad ic̃tus ſcorpionum prodeſſe air. Kiranides idẽ aduerſus ſcorpionũ ic̃tus cõmendat.Fel pr̃eterea efficaciſſimũ creditur ſcorpij,& callionimi piſciũ,marinęq; teſtudinis,& hyenę vulneribus,maximè uerò Perdicis,Aquilę,& albę Gallinę. Elephantiaſi deploratę Gallinę viperis ſaginatę medẽtur. Si bubo ortus ſit in peſte, Gallus depiletur circa anum, & apponatur loco per horam, & in alia hora apponatur alter,& ſic fiat per totum diem. Sic uenenum attrahitur à corde Galli,& Gallus ſubitò moritur. Serenus inter carbunculi remedia inquit:

Eſt qui Gallina perducat ſtercore corpus

Quaſi etiã ſtercus id ad carbones ualeat.Ornithologus neſcio quo authore eiuſmodi remediũ ad morbos deſperatos recitat,blandũ alioqui,& ad experiendũ facillimũ: nempè ęgros intra duos ignes ouorũ albuminibus cõquaſſatis perfricatos diebus aliquot, ſemel quotidie reſtitutos iri.Non caret quoq; admiratione quod Marcellus empiricus memoriæ prodidit. Oſſiculũ extremũ ex ala Gallinacea cochleario terebratũ,nodiſq; ſeptẽ licio ligatũ, atq; ita brachio, uel cruri eius partis, quæ inguina habet ſuſpenſum, ijs mirabile remediũ exhiberi. Præterea ſunt qui ad phreneſim Gallũ per mediũ fiſſum adhibeant,& tale leuamentũ inde promittant,ut niſi ita alleuietur æger,de eo prorſus actũ ſit. Lucianus poſtremò author eſt, etſi nimirũ fabulas ſapiat,& anilia deliramenta,lõgiſſimarũ caudę Gallinaceorũ pennarum quę duæ ſunt,ſi quis dextrã euulſam ſecũ ferat,tũ a nemine conſpectũ iri,tũ quod ianuis reſeratis,& foribus quamuis diligenter ſignatis omnia domus penetralia pateſcant.Cæterùm, ut ueterinarij, ſiue *ἱππιατρικοὶ* hinc etiã aliquod percipiãt emolumentũ, placuit hîc tãquam pro epilogo adiungere aliquot remedia iumentorũ quorundã morbis conuenientia. Equo itaq; ex pituita per nares laboranti,fimũ Gallinaceũ per nares inflabis. Anatolius ſtrophoſo equo oua quatuor in os confringit, curatq;, ut cũ putaminibus ſimul deglutiat. Tuſſis in equo,inquit* Theomneſtus,quã ęſtus,aut puluis excitauit his remedijs abigitur.Oua quinq; cũ ſuis putaminibus in aceto acri,cùm adueſperaſcere cœperit, macerabis. Diluculo deprehendes exteriorẽ callũ intabuiſſe,ſic ut ea prorſus emolleſcant: qualia uideri ſolent, quę intẽpeſtiuè ponuntur, & pręcoci partu Gallinarũ ęduntur: quorũ folliculus tactui non renitens,in ueſicę morẽ liquoris capax remanet.Vbi os diduxeris,linguã educens,integra ſigillatim faucibus impelles;ſingula auri pigmento conuolues. Sed caput ſublime teneatur,dũ ſingula deuorârit.Sub hæc autẽ fœnugræci,aut ptiſanę cremor melle dilutus infunditur;ea triduo data uitiũ extenuabunt. Hæc ille.Afficiuntur quandoq; etiã equi inflatione iliũ,& uentris:in quo caſu Abſyrtus,& Hierocles fimũ Gallinaceũ, aut Colũbinum,quantũ manus capit,in uino diſſoluunt cũ nitro,& inde clyſterẽ injciunt.Si equus,vt fit aliquando pennã deuorârit,primo vratur in umbilico, deinde in os eius ſtercus bouis tepidũ inferatur, tum fiat phlebotomia.Demũ omnia interiora Gallinę ſanę in os eius immittes,etſi ne ita quidẽ liberatur,minue diligenter ipſum:ex Ruſio.Vt uerò ferocitatẽ deponat, pennã Gallinę,quo uolueris modo ei deglutiendã prębe:Eumelus.Equa ſi marẽ non patitur,Gallinaceo fimo cum reſina teribinthina trito naturalia eius liniri iubet Anatolius,eamq; rẽ libidinẽ in ea accendere pollicetur. Boũ languor, & nauſea ſæpè diſcutitur, ſi integrũ ouũ Gallinaceũ crudũ ieiunis faucibus inſeras,ac poſtero die ſpicas ulpici,uel allij cũ uino conteras, & in naribus infundas:Columella.Attactio,teſte Ruſio,dicitur,cũ neruus pedis anterioris in iumento,à poſteriore crure (ut fit aliquando pręſtinatione)lędítur.Hoc malũ ſi recens ſit,prima uel ſecunda die iũctura,& locus ſcarificetur,ut per ſcarificationẽ ſanguis exeat,poſtea Gallus per medium ſciſſus ſuperponatur calidus cũ omnibus inteſtinis. Pelagonius aduerſus tuſſim iumẽti è faucibus, uel gutture prouenientẽ mactatę recẽs Gallinæ uentrẽ unà cũ ſtercore inuolui iubet mel le, & iumẽto in fauces immitti adhuc calentẽ. Sunt qui ad ulcera iumentorũ utãtur fimo Gallinaceo arido trito cribratoq; inſpergentes manè, & ueſperi ſuccũ ſambuci immittentes per dies aliquot,ubi ulcera primũ abluerint uino,in quo ſambuci folia decocta ſint cũ modico ſale.Si hordeo malo,aut nimio iumentũ lędítur,remediũ eſt pelliculã è vẽtre Galli ſiccatã fumo,deterere,additiſq; octo ſcrupulis piperis,& quatuor cochlearibus mellis,& uncia pollinis ex thure,cũ ſextario uini ueteris tepefacto per os dare Vegetius.Chirũ Cẽtaurus pro remedio malidis,ſiue peſtilẽtię iumẽtorũ pręcipit catulũ lactãtẽ uiuum in

Ad leporẽ marinum.

Ad morſũ phalangiorum.

Ad elephantiaſin.

Ad bubones peſtiferos.

Ad morbos deſperatos.

Ad phreneſin.

Remedia pro iumentis.

Ad equum pituita laborantem.

* *In Hippi. Græ.*

Ad iliũ, & vẽtris inflationem.

Vt equus ferocitatẽ deponat.

Ad boum nauſeam.

Attactio.

Contra tuſſim in iumẽtis.

Ad ulcera iumentorũ.

Ad peſtilentiã iumentorum.

aqua

aqua feruenti missum, ac depilatum, ita decoqui, vt ossa separentur à carne, quibus diligenter ablatis, eius caro cum aqua, in qua decocta fuerit, liquamine optimo, uino ueteri, & oleo, & pipere, cum melle condita vsq; ad sextarium debere seruari, ac singulis animalibus binas cotylas tepefactas, donec ad sanitatem perueniant, & diebus singulis dari per fauces. Vegetius quoque de Gallo Gallinaceo albo eadem, quæ de catulo obseruanda demonstrat.

NOCVMENTA.

GAELIVS Aurelianus author est, quendam à Gallo pugnante leuiter læsum in rabiē venisse: tanquā pugnans Gallus, dū ira percitus est, etiā furiat. Sunt qui putēt, oua diutissimè elixa, & indurata immodicè homini uenenū fieri. Multis tamen ea placere video. Nū autē venenū fiant, ignoro: bene tamen noui plurimum negocij stomacho facessere. A præsepibus equorū remouebuntur aues domesticæ, atq; altiles, quæ eas propter reliquias pabuli sectari solent, & in his non solū pinnulas excutiunt, sed etiam stercora deijciunt: atq; illæ cū gutturis, hæc cū alui periculo ab equis deglutiuntur. De fimo Gallinaceo à bobus, aut equis deuorato, & remedijs contra eum, plura in quadrupedū istarum historijs, Deo dante, scribemus. Illud tantūmodo iam dicentes, Hieroclem equo aduersus huc fimū deuoratum docere auxiliari ipsum fimum Gallinæ album, & solidum, quem conteri inbet cum drachma seui, & cum duobus polentæ chœnicibus, vinoq; nigro austero in massas redigi, & equo edēdas dari. Cæterùm paulò antè etiam ex Plinio diximus aduersus fungorum, boletorumq; venena dari, item ad inflationes, & strangulationes, cùm si id animal aliud gustauerit, torminibus, & inflationibus afficiatur: quomodo itaq; equum iuuabit, si priùs noxam induxit?

Galli pugnantis rabies.

Ouorū dutorū malitia.

Gallinę cur à præsepibus pellendæ.

Contra fimum deuoratum.

VSVS IN CIBO.

GAllinaceum genus in cibi usum cedere quis ignorat? Hoc penè vno in repentino, ac inopinato amicorū hospitum ue aduentu iuuamur, huic omnē mensę lautę, mediocris, tenuisq; splendorē acceptum referre debemus. Si lautam necessitas postulat, carnes hinc habetis laudatissimas, easq; cùm elixas, tùm assas, præterea oua reliquarū auium ouis præstātiora, quę uaria etiā tibi præstabunt fercula: Si mediocrem, ut in diebus, quibus carnium esus lege sacra est interdictus, sola oua tibi suffecerint: sin tenuem, & ægris conuenientem, vnde quæso tutior, iucundiorq; victus queat, quàm hinc peti? Quare meritò iure apud Columellam, & alios, qui de auibus ex professo scripserunt, Gallinaceum genus principem semper locum obtinet. Vnde etiam [1] Horatij commentatores, ubi ita canit:

Quā vilitatem Gallinaceum genus in cibis præstet.

[1] 2. Sat. eg. 5

Accipe, qua ratione queas diteſcere, Turdus,
Sine aliud primum dabitur tibi

priuum exponunt non solùm priuatū quid, & propriū, sed peculiare, & rarū quid ex auium genere, quales, inquiunt, apud ueteres erant Gallinæ, & Turdi, quibus, (turdis) alibi etiā nil melius esse dixit idem poēta. Lampridius in Alexandri Seueri conuiuijs tradit fuisse Gallinas, & oua, sed festis diebus adhibuisse etiā Anserē: maioribus uerò festis Phasianū ita ut aliquando & duo ponerentur, additis Gallinaceis duobus: Et alibi etiā Heliogabalum vna die non nisi de Phasianis tantùm edisse refert, alia die de pullis. Hinc iā clarum est & perditissimos Imperatores harū auium esu delectatos, sed Gallinas tantùm, aut pullos esitasse: Galli enim, & maximè qui admodum salaces sunt, proli magis, quàm gulę reseruantur. Sin uerò Galli tenelli adhuc sunt, nempe pullastri, eorum caro inter volucrum carnes, quæ mediam quandā extenuandi, & crassefaciendi naturā præstant, connumeranda est, à Galeno tantopere prædicatas. Facilè enim concoquitur, laudabilē sanguinem generat, appentiam conciliat, quibuscunque tēperamentis conuenit, præcipuè si moderatè pingues fuerint, & nōdum coierint, aut cucurierint. Coeuntes enim, & canentes iam ficcescere incipiūt, exacuturq; siccitate ea calor, ac fit illorum quamprimum dura fibrosaq; caro, vsq; eò ut sallu gineum saporem elixatione reddant pro uetustate maiorem semper, etiam leniendæ aluo efficacem. Quare ante id tempus ad castrationem deueniendum erit: alioqui procul dubio præferendæ pullastræ, ut pote frigidioris temperamenti: ac idcirco pullastris maribus in febricitantibus prælatæ: in reliquis alimentum idem boni, laudatique succi non excrementij, non morantis diu in progressu, descensuque in intestina: alimentum tamen exhibent, nec multum,

Alexandri Seueri conuiuia.

Gallorum esus qs laudetur.

Galli quando castrantur.

Pullastrarū laus.

multum, nec duraturum multùm quippe ex tenui ſanguine conſtat, ac fluxili, labiliq;, vt & citò inde abire poſſit, damneturq; præterea podagricis, vt alia, quæ fluxilis ſanguinis generatione facilè affectis, ideoq; imbecillioribus partibus incurrunt, uel mixta, vel attracta. Sunt qui ad menſæ uſum, & pro febricitantibus Gallinas caſtratas pullaſtris cùm maribus tùm fœminis præferant. Apud nos Gallinas caſtrare inſolenſeſt. Gallo ueſci, maximè proue-ctæ ætatis dedecus, etſi ruſticis uſurpatum, ut pote ingrato nobilium palatis; nam, vt ait Baptiſta Fiera medicus, ac Poëta.

Prandia ſi dederit, Veneris documenta proterua
Neſciat: hinc ſicca eſt, & malè grata cano.
Sit puer, aut Cybeli pœnas pro nomine falſo
Pendat, & excelſo ſit tibi teſte Capus.
Sic prapinguis erit, ſic iam dormire licebit,
Et pariet raucæ fercula larga gulæ.
Sic humens Gallina vices huic cedet honoras
Vel nigra, vel partus ſit licet indocilis.
Sic cerebrum, Veneremq; fouet: minus ignea pullo
Vis eſt: ſub ſicco hic ſit mihi cœna cane.
Maxima, teſticulis poſitis tibi gloria, Galle,
Somno, alue, Veneri gratus es, & Cybeli.

Apud veteres inter cæteras, quas ſaginabant, ſaginatas Gallinas magni faciebant, ut C. Fannius legem ferre coactus fuerit, qua volucres menſis apponere prohiberet, præter unã Gallinam, eamq; quæ non eſſet altilis. Si autem altiles apponebantur, ars culinarum erat, vt ab vno pede laceratæ tota repoſitoria occuparent: inde illud Satyricum:

Quo geſtu Lepores, vel quo Gallina ſecetur

[b] Lex verò de altili Gallina ante tertium bellũ Punicum vndecim annis lata fuit, teſte [b] Plinio: *Hoc primum*, inquit, *antiquis cœnarum interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij vndecim annis ante tertium Punicum bellum, ne quid volucrum poneretur, prater vnam Gallinam, quæ non eſſet altilis: quod deinde caput translatum per omnes leges ambulauit. Inuentumq; diuerticulum eſt in fraudem earum, Gallinaceos quoq; paſcendi lacte madidis cibis, multò ita grattiores approbãtur.* Hæc ille. Erant autem communia præcepta, & adhuc quotidie traduntur, qua ratione tenereſcant, ut proprio à nobis allato capite de ſaginatione monſtratum eſt. Abſque verò longa ſaginatione tenereſcet, ſi Horatio credimus.

Vt tenereſcant.

Si veſpertinus ſubitò te oppreſſerit hoſpes
Ne Gallina malum reſponſet dura palato,
Doctus eris viuam muſto mersare falernæ
Hoc teneram facies.

Idem præſtabis impoſita in anum ficu, unde Gallum immolatum Herculi recentẽ tenerum & penè friabilẽ cùm quã inter obſonia obtuliſſet, tã citis teneritudinẽ ficui acceptã retuliſſe legitur. Etſi tamẽ ita tenerę factę ſint Gallinæ, nonnulli eò libidinis deuenerunt, vt uel unam tantummodo partem auis ad etum admitterẽt: unde quoq; apud Plinium legimus, mox cùm de ſaginatione harũ auium locutus eſſet, *nec tamen in hoc mangonio quicquam totũ placet, hic clune, alibi pectore tantũ laudatis.* Haud iuſtè itaq; Pertinacem Imp. Capitolinus nimium illiberalem fortè vocauerit, quòd amicis aliquando lumbos Gallinaceos miſerit: crediderim enim id gulæ cauſa factum. Etſi autem in dorſo carnis parum ſit admodum, pellicula tamen ipſa, maximè in altili Gallina, pinguis eſt, & apprimè delicata: ita & Matron apud [c] Athenęum.

Multos vnã partem in Gallinis celebrare.

Pertinax Imp. cur lũbos Gallinaceos amicis miſerit.

[c] Lib. 14.

Sic factus eſt, rident alij, moxq; afferunt
Gallinas altiles in argenteis patinis
Deplumes, ætate pares, dorſo laganis ſimiles,

hoc eſt, vt ego expono, dorſo gratas, non autem ruffeſcente dorſo, ut alij exponunt: ſiquidẽ lagana non ruffeſcunt, ſed albeſcunt. Criſtæ etiã, & palearia priuatim à quibuſdam edun tur ex iure, uel aſſę ſuper prunas, & deiu addito pipere, & ſucco aurãtij: nos teſtes etiam adiungimus, maximè die ſancto Pellegrino ſacro, ideſt, calẽdis Auguſti, quo tẽpore Bononienſibus Galli caſtrantur. Sũt qui difficulter coqui aſſerant, parũq; nutrire, ut pote ſiccę naturę: attamen [d] Galenus criſtas Gallinaceorũ, & paleas medio loco habet, non probandas nimirum, nec improbandas. In maximis etiã apud Romanos delitijs criſtas fuiſſe hiſtoria traditum inuenimus, viri alioqui grauis inuento. Eas Meſſalinus Cotta Meſſalæ oratoris filius cum palmis pedum & Anſeribus torrere, atque patinis condire reperit. Et Heliogabalus, cui nulla fuit vita niſi in uoluptatis nouæ exquiſita ratione, ſæpius ex Apitij æmulatione, ut

Criſtarũ coctio, & eſus. Teſtes.

[d] L. 3. de alim.

Spartanus

Digitized by Google

Spartanus prodit, cristas Gallinaceis viuentibus uorauit, item camelorum calcanea, Pauonũ linguas, & Luſciniarum. Cerebrum etiam coquitur, editurq; maximè leuiter aſſum cum pauco ſale. Acuit autem priuatim intellectũ. Laudat eiuſmodi cerebella Baptiſta Fiera medicus, ac poëta, ſed adiecto pipere humiditatem obtundendam: ait autem:

Quadrupedum præſtant oculi, cerebella volucrum:
Vda tamen nimium, ni piper addis erunt.

Heliogabalus criſtas Galli uorauit.
Cerebri eſus, & coctio.

Iecinora harum auium inter omnia edulia Cardanus celebrat. Raſis verò ex [c] Galeno inter hepata primatum Anſerino tribuit, idq; quia humidius, & tenerius, ita etiam ſapore ſuauius eſſe ait, ſecundam verò laudem Gallinaceo aſcribit. Eſt tamen, & hoc humidum quòd idem Fiera hoc carmine docet, inquiens.

Iecinora.
[c] 2. *Aph.* 37

Colla iecurq; calent, ſed colla fluentibus hument,
Gallina, Anſer, Anas mollius hepar habent.

Id ſuper prunas aſſatum labentes vires breui reparat, ſuperbibito pauco vino albo. Ventriculus ſi concoquatur vberrimè nutrit, teſte [f] Galeno, ac inter omnes Gallinæ, & Anſeris præſtantiſſimus ei cenſetur: & alibi, ſi bene memini, ita habet: *Ventriculi in cibo laudantur, præ inteſtinis, præſertim altilium Gallinarum, magiſq; etiam Anſerum: ſunt enim perquam ſuaues cæterùm craſſi, duriq; eòq; ad concoquendum difficiles, ſed quibus ſemel coctis multum alimenti inſit.* Et Villanouanus nullos animalium ventriculos in cibo laudari aſſerit, præter ventriculos Gallinarum, Anſerum, & Gruis. Inteſtina etiam priuatim cum alijs quibuſdam rebus incocta edebant, ea gigleria, teſte Hermolao, vocant, alij gigeria legunt. Inter reliquas partes teſtes maximè commendãtur, Galeno maximè, ac omnibus medicis, potiſſimum ſi Galli lacte nutriti eſſent. Hi enim concoctu facillimi ſunt, & ampliſſimi. Cuius rei mentionem facit [g] Alexander Aphrodiſienſis. Vropygium Gallorum, Gallinarum, & Caponum cibum militarem eſſe Galli exiſtimant. Veteranos enim milites vropygiorum voratores appellant: Certum autem eſt altilium, & præpinguium gulæ mirificè placere: & luxurioſis vulgò exhiberi periocum ſolet. Sanguis item Gallinarum non eſt inferior ſanguine ſuum, ſed multò peior leporino. Erant [h] Galeni tempore, qui eum ederent. Noſtri dum Gallinas occidunt, eas ex pedibus ſuſpendunt, vt ſimul collectus ad locum affectum ſanguis conglobetur, & poſtea in cibum cedat. Ex capitibus, & interraneis Caponum, & Gallinarum Platina eiuſmodi deſcribit patinam. Gallinarum, atque auium iecuſcula, pulmones, pedes, capita, & colla bene lauabis. Lota, & elixa in patinam ſine iure transferes. Indes anethum, mentham, petroſelinum, inſpergeſq; piper, aut cinnamomum, ac ſtatim conuiuis appones. Iuſcula denique harum auium non ingrata ſunt. Quinimo apud Aegyptias mulieres ius pinguium Gallinarum nigrarum arte pinguefactarum in familiariſſimo vſu eſſe legimus in balneis, ut ſe pinguefaciant. Etenim ipſum totum ex vnica Gallina confectum vnaquæque mulier potat, totamq; Gallinam in balneo deuorat. Alias accipiunt Gallinam nigram probè pinguem, ac carnoſam, in cuius ventrem injciunt auellanarum contuſarum, amygdalarum dulcium, piſtachiorum, pinearum, piſorum ana drachmas tres: quam hoc pacto paratam in aqua decoquunt, ipſamq; percoctam unica die in balneo mulier vnica totam depaſcitur, eiuſq; ius, in quo etiam Sarcocolla ebulliuit, abſorbet, pluribuſq; diebus hoc mulier pinguefacienda continuat. Eodem ferè modo aliam Gallinam decoctam comedunt, & ius eius bibunt: ſed prius tritici mundi in aqua decocti libram vnam comedendã exhibent: quod cùm ipſa comederit, Gallinam decapitat, coquit, totamq; in balneo comedit, & totum inſuper ius ebibit. Idem quoque factitant aliæ, ſed alio modo Gallinam coquendam præparant. Nam piſa, & triticum ad libram ſemis in aqua decoctum Gallinæ comedendum exhibent, quod vbi totum comederit, decapitatam decoquunt, ſolamq; comedunt, eiuſq; ius potant illa die, quinquieſq; hoc illæ factitare ſolent. Author horum omnium eſt [i] Proſper Alpinus. Inſuper Antagoras poëta tanti Gallinaceum ius fecit, vt Athenæus ſcribat, ire noluiſſe in balneum, cùm aliquando Gallinam elixaret, ne pueri, abſente eo, abſorberent iuſculum. Vt modò de apparatu harum auium cum alijs rebus aliquid dicamus. Apicium in primis, & Platinã ſequi placuit. Sunt certè apparatus varij. [k] Apicius cùm conchiclas quaſdam (ſic dicta edulia à faba conchide, vt puto,) cum faba, & cum piſa deſcripſiſſet: aliter, inquit, conchiclam ſic facies: *Pullum lenas, exoſſas, concidis minutatim cepam, coriandrum, cerebella enervata, mittis in eundem pullum, liquamine, oleo, & vino feruere: cùm coctus fuerit, concidis minutatim cepam, & coriandrum, colas ibi piſam coctam non conditam, accipies conchiclam pro modo, componis variè: deinde teres piper, cuminum: ſuffundis ius de ſuo ſibi. Item in mortario ova duo diſſolues, temperas, ius de ſuo ſibi ſuffundis piſæ integræ elixæ, uel nucleis adornabis, & lento igni feruere facies, & inferes.* Aliter conchicla facilis, ſiue conchiclatus pullus, vel porcellus: *Exoſſas pullum*

Ventriculus.
[f] *L. de cib. bon. & mal. ſucci.*

Inteſtina. Gigleria quid.

Teſtes.
[g] 2. *Prob.* 73

Vropygia.

Sanguis.
[h] *Lib.* 3. *de Alimen.*

Patina ex capitibus, & interraneis.

Iura.

Aegyptiæ mulieres quomodo in balneis ſe pinguefaciant.

[i] *Lib.* 3. *de Med. Aeg. cap.* 16.

[k] *L.* 5. *artis coquin.*

Conchicla facilis.

Digitized by G

pullum à pectore, femora eius iunges in porrectum, ſurculo alligas, & impenſam paras, & facies alternis piſam lotam, cerebella, lucanicas, & cætera: teres piper, liguſticum, origanum, & Zinziber. Liquamen ſuffundis, paſſo, & vino temperabis. Facies vt ferueat, & cùm ferbuerit, mittis modicè, & piſam cùm condieris, alternis in pullo componis, omento tegis, & in operculo deponis, & in furnum mittis, vt coquantur paulatim, & inferes. Apud eundem item [l] alibi iſtos leges apparatus. *In pullo elixo ius crudum. Adijcies in mortarium anethi ſemen, mentham ſiccam, laſeris radicem, ſuffundis acetum, adijcies caryotam: refundis liquamen, ſinapis modicum, & oleum: defruto temperas, & ſic mittis in pullum anethatum.* Aliter pullus. *Mellis modicè liquamine temperabis. Lauas pullum cœlum, & ſabano mundo ſiccas, charaxas, piper aſperges, & inferes.* Pullus Parthicus. *Pullum aperies à naui* (de hac parte alibi noſtram aperuimus ſententiam) *& in quadrato ornas: teres piper, liguſticum, carei modicum, ſuffundis liquamen, vino temperas, componis in cumana pullum, & condituram ſuper pullum facies: laſer, & vinum inter illas diſſoluis, & in pullum mittis ſimul, & coques, piper aſperges, & inferes.* Pullus oxyzomus: *Olei acetabulum maiorem ſatis modicè, liquaminis acetabulum minorem, aceti acetabulum perquam minorem, piperis ſcrupulos ſex petroſelinum, porri faſciculum.* Pullus laſeratus. *Aperies à naus, lauabis, ornabis, & in cumana ponis: teres piper, liguſticum, laſer, vinum, ſuffundis liquamen: vino, & liquamine temperabis, & mittis pullum: cœtus ſi fuerit piperè aſperſum inferes.* Pullus elixus cum cucurbitis elixis. *Iure ſupraſcripto addito ſinapi perfundis, & inferes.* Pullus elixus cum colocaſijs elixis: *Supraſcripto iure perfundis, & inferes.* Facit & in elixum cum oliuis colymbadibus non valde (impletum) ita vt laxamentum habeat, nec diſſiliat dum coquitur in olla: ſubmiſſum in ſportellam cùm bullierit, frequenter lauas, & ponis, ne diſſiliat. Pullus Varianus (à Vario Heliogabalo fortaſſis, aliàs Vardanus) *Pullum coques iure hoc: liquamine, oleo, vino, faſciculum porri, coriandri, ſatureia, cùm concœtus fuerit, teres piper, nucleos cyathios duos, & ius de ſuo ſibi ſuffundis, & faſciculos proijcies, lacte temperas, & reexinanies in mortarium ſupra pullum, vt ferueat: obligas cum albamentis ouorum tritis, ponis in lance, & iure ſupradicto perfundis. Hoc ius candidum appellatur.* Pullus Frontonianus. *Pullum praedura condies liquamine oleo mixto, cui mittis faſciculum anethi, porri, ſatureia, & coriandri viridis, & coques, vbi cœtus fuerit, leuabis eum in lance, de fruto perfundes, piper aſperges, & inferes.* Pullus tractogalatus (à tracte, & lacte, quibus condiebatur, vt Humelbergius exponit). *Pullum coques liquamine, oleo, vino cui mittis faſciculum coriandri, capam: deinde cum cœtus fuerit, leuabis eum de iure ſuo, & mittis in cacabum nouum lac, & ſalem modicum: mel, & aquæ minimum, id eſt tertiam partem, ponis ad ignem lentum, vt tepeſcat: tractum confringis, & mittis paulatim, aſſiduè agitas, ne uratur, pullum illic mittis integrum, vel carptum, verſabis in lance, quem perfundes iure tali: piper, liguſticum, origanum: ſuffundis mel, & defrutum modicum, & ius de ſuo ſibi temperas in cacabulo: facies, vt bulliat: cùm bullierit, amylo obligas, & inferes.* Pullus farſilis. *Pullum ſic, ne aliquid in eo remaneat, à ceruice expedies, teres piper, liguſticum, Zinziber, pulpam caſam, alicam elixam, teres cerebellum ex iure cœtum: ona confringis, & commiſces, vt vnum corpus efficias, liquamine temperas, & oleum modicè mittis, piper integrum, nucleos abundantes, fac impenſam, ac imples pullum, vel procellum ita vt laxamentum habeat. Similiter & in Capo facies.* Accipies pullum, & ornas, vt ſuprà: aperis illum à pectore, & omnibus eiectis coques. Pullus Leucozomus. *Accipias aquam, & oleum Hiſpanum abundans, agitatur, vt ex ſe ambulet, & humorem conſumat; poſtea cùm cœtus fuerit, quodcunque olei remanſerit, inde leuas, piper aſperges, & inferes.* Hæc omnia Apicius, qui etiã quod omiſeram, primùm hęc ſcripſerat. *In Iſicia de pullo. Olei floris libra vna, liquaminis quartarium, piperis ſemuncia.* Aliter de pullo. *Piperis grana triginta, & vnum conteres, mittis liquaminis optimi calicem, carani tantundem, aquæ XI. mittes, & ad vaporem ignis pones: Iſicia de Pauo primum locum habens, ita ſi fricta fuerint, vt callum vincant: ſecundum Iſicia de Phaſianis, tertium de cuniculis, quartum de pullis.* Aliter (Iſicium amylatum). *Officula de pullis expromas, deinde mittis in cacabum porros, anethum, ſalem, cùm cœcta fuerint, addes piper, apij ſemen, deinde orindam* (fortè oryzam cuius, & paulò antè memineram in ſimili Iſicio amylato. Sed Humelbergius ex Heſychio orindam interpretatur ſemen ſimile ſeſamæ, &c.) *infuſam teres: addes liquamen, & paſſum, vel defrutum, omnia miſces, & cum iſicijs inferes.* Dipnoſophiſtis apud [m] Athenæum Gallus cum oxyliparo apponitur. γαλῆς καὶ βατίδας ὅσα τε τῶν γίνων ἐν ὀξυλιπάρου τρίμματι σκωάζεται, inquit ibi Timocles comicus: Eſt autem fortè oxyliparum trimma ſeu condimentum idem, aut ſimile quale ſuprà in pullo oryzomo Apicius deſcripſit, quod conficitur aceto, liquamine, & oleo, quæ lipara, id eſt, pinguia ſunt. Sed Hermolaus, ſeſe inueniſſe ait, oxyliparon genus eſſe iuris, in quo raiæ, & cæteri eius naturæ piſces mandi ſoleant. Egregia quædam condimenta pro pullis coctis deſcribit Antonius Gainerius capite de reſtaurando appetitu. Pullus in agreſta. Pullum cum ſalita carne decoquito: vbi ſemicoctus fuerit grana vuæ, ſublatis è medio uinaceis, in cacabum feruentem indito: petroſelinum,

[l] *L. 6. c. 9*

Pullus Parthicus.

Pullus oxyzomus.

Pullus laſeratus.

Pullus elixus cum cucurbitis.

Cum colocaſijs.

Pullus Varianus.

Ius candidum.

Pullus Frontonianus.

Pullus tractogalatus.

Pullus farſilis.

Pullus leucozomus.

Iſiciũ amilatum.

[m] *L. 8.*

Oxyliparũ quid.

Digitized

troſelinum, & mentham minutatim concidito, piper, & crocum in puluerem conterito. Hęc omnia in cacabum, ubi pullaſtra cocta fuerit, conijcito, & patinam ſtatim facito. Hoc obſonio nihil ſalubrius. Admodum, enim alit facilè concoquitur, ſtomacho, cordi, hepati, renibus conuenit, ac bilem reprimit, ex [a] Platina. Et [b] mox: Pullus aſſus: Pullum bene depilatum, exinanitum, & lotum aſſabis. Aſſo, atque in patinam impoſito, antequam refrigeat, aut ſuccum mali medici, aut agreſtam cum aqua roſacea, ſaccaro, ac cinnamomo bene trito infundes conuiuisq; appones. Hoc Bucino non diſplicet, qui acria (acida) ſimul ac dulcia appetit, vt bilem reprimat, & corpus obeſet. Idem [c] alibi prędſcribit quomodo paretur paſtillus ex quauis carne animantis cocturis, vt uituli, Capi, Gallinæ, & ſimilium. E pullaſtris paſtilli ex libro Germanico Baltaſaris Stendelij, vt citat Ornithologus: Paſtillo confecto pullaſtras ritè paratas membris contractis impone: & pro magnitudine paſtilli tria, aut quatuor oua, addito ſalem, & Zinziber ſatis abundè. Per æſtatem conuenit etiam uuas paſſas corinthiacas addi, ut Caponibus quoque, & aliquid butyri recentis. Operculum etiam facies quale pro paſtillo è Capo prędſcribitur, & ouis illines: horis duabus coques. Quod ſi frigidum habere malis, ius per foramen ſuperius effundes, & pingui ſeparato flatu, idem rurſus affundito. Cùm pulli in olla operti coquuntur, uel aſſantur potius in butyro, affuſo etiam vino modico cum ſemiaſſi ſunt, noſtri hoc genus coctura ſtoffare vocant, Germani verdempffen, latinè forſan ſuffocare dixeris, quemadmodum oua pnicta, id eſt, ſuffocata Græci efferunt. Sunt qui uuarum acinos cùm pullo in olla operta coquant: deinde conterũt exprimunt, & rurſus ad pullum affundũt cum butyro: Et rurſus: Pullos ritè paratos in ollam inde: vinum, & ius carnium affunde, cum modico ſale, & aromatici pollinis crocei: quod ſi iuſculum craſſius deſideras, ſegmenta duo panis albi toſta bullienti iuri injcito, cùm ferbuerint, extractis unà cum iecore tritis exprimito ſuccum colando per aromaticum pollinem, & rurſus affundito, & perfectè coqui ſinito. Sunt qui limonum ſegmenta cum pullis elixãt, quæ deinde ijs, cùm inferuntur, imponunt. Cibarium contuſum: Gallinam, vel Caponem percoquito, donec carnes bene molleſcant, & in pila pulpam vnà cum oſſibus contunde: quod ſi parum carnis fuerit, licebit etiam ſegmenta albiſſimi panis ſimul conterere. Tum unà cùm iure omnia per æneum uas colatorium exprimes, modicum generoſi vini, & croci, aromatumq; quantum ſatis videbitur, adijcies, & coques aliquandiu, cùm inferre volueris panẽ toſtum ſubijcies, interdum oua extra teſtã in aqua cocta impones. Reliquias etiã Gallinarum, & Caponum à menſa, carnes ſcilicet cum oſſibus aliqui contundunt, & ferculum parant: cui nonnulli elixum hepar agninum contuſum adijciunt. Hic cibus puerperis, & ijs qui venam ſecuerint, conuenit, ex ante dicto Stendelio. In paſtillum Gallinaceum ex [d] Platina: Criſtas pullorum trifariam, iecuſcula quadrifariam diuidito: teſticulos integros relinquito, laridum teſſelatim concidito, nec tundito: duas aut tres vncias uitulini adipis, medullam bubulam, aut vitulinam addito. Zinziberis, cinnami, ſacchari, quantum ſatis erit ſumito. Hæcq; omnia cum ceraſis acribus (acidis) ac ſiccis ad quadraginta miſceto, inditoq; in paſtillum ad id aptè ex farina ſubacta factum. In furno, aut in foco decoqui poteſt. Semicoctum ubi fuerit, duo vitellos ouorum diſfractos, modicum croci, & agreſtæ ſuperinfundes. Ius Gallinaceum cũ amygdalis: Cape tibi ſelibram amygdalarũ, tres ouorum vitellos exiguos, iecuſcula Gallinarum, panis è ſimila ad modum duorum ouorum, cremæ lactis, quantum ſemiobolo emitur, ius Gallinæ veteris perfectè coctum. Tum amygdalas contuſas cum iure percolando exprime, & da. Vel pone prius in iure ſic parato pullũ prius coctum, & modicè ſimul efferuere ſinito, vt denſiuſculum fiat, & modicum cinnamomi cariophyllorum, ſaliſq; addito. Balthaſar Stendelius. Ex eodem ius viride pro Gallina, aut pullo. Pyretro, ſamſucho, petroſelino minutatim diſſectis vinum affunde, ſimul agita, ſaccarum, & aromatis aliquid adde, & affunde iuri, in quo Gallina cocta eſt, nec amplius coquito, ne color uiridis euaneſcat. Conditura pro Gallinis elixis: Gallinam elixam integram, vel in partes diuiſam, bene purgatam in ollam inde, permodicum aquæ affunde cum pauco vino dulci, & butyri modicum adde, & pollinis aromatici nonnihil de macere, cinnamomo, cariophyllis. Cura diligenterne diutius ad ignem maneat hoc ferculum, fit enim prorſus inutile. Tolles cùm ad ruffum colorem Gallina vergit, & ius mediocre habet. Si dulce placuerit, ſaccarum per ſe, vel cum aromatibus adijcies. Aliud edulium de pullis vel Capis cum pane toſto &c. ex eodem. Ipſe Germanicè vocat Plutzte huner. Pullos, aut Capos aſſos fruſtatim diſſectos ſaccharo cum aromatibus condies, ac vino dulci perfundes, imponesq; ſegmentis è pane albo toſtis eodem vino dulci madentibus: frigidum impones. Condimentum, quo Gallina, vel pullus farcitur. Iecur, & ventriculum è Gallina manu diligenter eximes, ita ne quid frangas. Hæc minutatim conciſa cum ouo permiſce, & croceum co-

[a] *L. 6. c. 16.*
[b] *Cap. 17.* Pullus aſſus.
[c] *L. 6. c. 9.* Paſtilli ex carne, Paſtillus è pullaſtris.
Oua pnicta.
Cibarium contuſum
Paſtil[s] Gallinaceus.
[d] *L. 6. c. 38.*
Ius Gallinaceum cum amygdalis.
Ius viride.
Conditura pro Gallinis elixis.
Plutzte huner.

ceum colorem adde, ſi placet: addes & olus viride contuſum, vel uuas paſſas minores, his immiſſis pollinem aromaticum affundes, & ventre Gallinæ religabis, eamq; in olla coques eo genere, quod ſuffocationem vocant. Cæterùm pro Gallina aſſanda, condimentum hoc in patella mixtum cum ouo ſubiges, & in ventrem immittes, Idem. Aliqui Gallinam pullam in optimo vino albo deſcoquunt, & diſſolutam coctione diutina exprimunt, colantq; ius, & cum oui vitello ad ignem miſcent. Hac ſorbitione proſtratas ægrorum vires mirificè reſtaurari aiunt. [f] Athenæus meminit porcelli dimidia parte aſſi, & dimidia elixi, fartiq; Turdis, ac uentriculis Gallinaceis. Prandia apud Gallos elixas Gallinas accipiunt, cœnę aſſatas. Proceres ganeę brumalibus diebus edendas iubent. Vulgus à menſe Februario appellat Februarinas, quibus nullam aliam eſcam anteponit. Alij toto anno in cibatu eas apponunt. Verùm & in his, vt in cæteris animantibus ratio temporis eſt habenda. Franciſcus Aluarez à Præsbitero Iano narrat appoſitas Gallinas, quarum caro ſimul cum oſſibus pelle exuta erat, & varijs delicatis aromatibus impleta, & tanto artificio iterum concinnatas, vt nullibi rupturæ locus, aut veſtigium appareret. Admonet Nicolaus Maſſa, vt in omnibus Gallinarũ apparatibus modicum quid ſalis adhibeatur, quoniam ita ſapidiores ſint, & citiùs in ventriculum deſcendant. Illud etiam obiter admonitum velim nucem pullo incluſam illũ longè celeriùs coqui facere, vt Corn. Agrippa memoriæ prodidit: quod ſi verum eſt, (poſſit autem quiſpiam abſque noxa vlla experiri) egregiam ſæpe in inopinato amicorũ aduentu vtilitatem præſtaret. Si vis, ut pullus ſaltet in diſco: Accipe, inquit Albertus Magnus, argentum viuum, & puluerem calaminthæ, & mitte in ampullam vitream ſigillatam, & illam pone intra pullum calidum: cùm enim argentum viuum incaleſcit, mouet ſe, & faciet ipſum ſaltare. Hodie apud Indos quoſdam in Socotera inſula religio eſt Gallinam, aut quamlibet aue contingere, nedum guſtare: & Britannis olim [g] Iulius Cæſar teſtatur, nefas fuiſſe leporem, & Gallinam, & Anterem guſtare: hæc tamen ălere animi voluptatisq; cauſa. [h] Alex. ab Alexandro verò & eijs ea offerre lege vetitum ipſis fuiſſe ſcribit. Et [i] Hippocrates eos olim, qui morbo ſacro laborabant, Galli carnibus abſtinere iuſſos memorat. Sed tempeſtiuum modò eſt etiam aliquid de ouis dicere, quæ quot modis cibos iuuent, nemini nõ notum eſt, adeo vt alibi Plinius dicat nullum alium cibum eſſe, qui in ægritudine alat, neque oneret, ſimulq; vim potus (alij legunt vini vſum) & cibi habeat. Eligimus autem ad cibum oua Gallinarum potiſſimùm. Hæc enim quicquid dicant alij, cæteris omnibus præferuntur, maximè ſi ea ex Gallo Gallinæ conceperint. Nam Zephyria, teſte Ariſtotele, minus ſapiunt minora ſunt, ac magis humida. Recentia veteribus plurimùm præſtant, quippe optima ſũt recentiſſima, vetuſtiſſima autem peſsima: quæ verò in horum medio ſunt, proportione receſſus ab extremis bonitate, uel prauitate inter ſe differunt. Recentia à veteribus dignoſcuntur facillimè. Recentia plena ſunt, uetuſta vt plurimùm circa partem latiorem inania. Vetuſtatis inſuper ſignum eſt manifeſtiſſimum, ſi dum aperiuntur, uel refringuntur diffluant, præſertim vitello: contrà bonitatis, ſi aperto ouo vitellus integer manſerit, & in medio eius gutta rubicunda, velut ſanguinea apparuerit. Platina ſapidiora putat oua, quæ ex Gallinis pinguibus, non macilentis ſunt nata, & ex depaſtis triticum, hordeum, milium, panicum, potiùs, quàm herbas. Arabes præferunt oblonga, parua, tenuia, ut Tragus citat. Idẽ oua recentia in plenilunio excluſa tanquam præſtantiora, cùm ad cibum ceu durabiliora, tum vt Gallinis ſupponantur, colligi iubet. Elluchaſim oua probat, quæ duos vitellos habent tanquam maiora, & ſubtiliora. Oua recentia nomen ſeruant, uetuſta verò antiquois requieta dicta ſunt, nobis uulgò ſtantia, fortè quoniam leuitate ſua aquis ſupernatent. Hac enim ratione tutò experiere, ſi plena ſunt, & recentia, an è contrario. Inſuper ne ad cibum inepta reddantur oua, ſiue ne requieta fiant, vbi eorum copia eſt, quæ in futurum vſum reſeruare velis, in lomento repones. In eo enim ſeruare oua vtiliſsimum Plinius iudicat, uel vt alibi ait, *hyeme in paleis, æſtate in furfuribus*. Qui oua, inquit Varro, diutius ſeruare volunt, perfricant ſale minuto, aut muria: atque ita ſinunt per tres, aut quatuor horas, eaq; abluta condunt in furfures, & acus. Columella refert, quoſdam trito ſale ſex horis adoperire, deinde eluere, atque ita paleis, aut furfuribus obruere: nonnullos ſolida, multos etiam freſa faba coaggerare, alios ſalibus integris adoperire, alios muria tepefacta durare. Sed ſal omnis quemadmodum non patitur putreſcere, ita oua minuit, nec ſinit plena permanere, quæ res ementem deterret: itaq; ne in muriã quidem qui dimittunt, integritatem ouorum conſeruant: quare Plinij placita ſuper iſtac conſeruatione ſequi placet. Sunt qui, Ornithologo teſte oua recẽtiora ſeruari velint frumenti genere quod ſecale vocãt, noſtri ſegala, Germani roggen, vel cinere, ita ut acutior pars oui inferior ſit, tum rurſus ſecale, aut cinerẽ ſuper infundũt. Tradito conſeruationis modo, coctionis ratio explicanda ſeſe nobis offert. Oua autem

[f] *Lib. 9.*

Sali uſus.

Coctio celerima.

Vt pullus ſaltet in menſa.

Qui Gallinæ eſu abſtineant.

[g] *Lib. 5. de bell Gall.*

[h] *Lib. 3. c. 12.*

[i] *L. de mor. fac.*

Ouorũ electio.

Zephyri oua improbantur.

Recentiorum, & uetuſtorũ dignotio.

Oua quæ bona, & quę mala.

Requieta oua quæ.

Vt ſeruanda oua, ne requieta fiant.

Oua quomodo coquentur

diuerſis

diuerſis modis coqui, & ad cibum parari ſolent, aut ſimpliciter, aut cum alijs admiſtis. Ordo autem expoſtulare videtur de ijs primùm dicere, quæ parantur ſimpliciter. Coquuntur autem hæc vel in aqua, vel ſub cineribus calidis, vel in ſartagine. Et quanquam quouis horum modo magis, minuſue liquida, & dura fiant pro coctionis modo, de ijs tamen, quæ in aqua elixantur maximè ſentiunt authores, cùm ſorbilia, mollia, duraue, aut ſimilibus oua nominibus appellant. Licebit autem horum proportione comparatoneque de ijs etiam, quæ alio coquendi modo magis, minuſue cocta fuerint, quid ſentiendum ſit indicare. Coctura ouorum, quæ in aqua fit, melior eſt cæteris, & quæ in calidis cineribus, melior, quàm quæ in ſartagine, nempe ſi eiuſdem generis ſemper inter ſe conferas, dura duris, mollia mollibus. Nam mollia in cineribus, duris in aqua coctis oportet præferre. Cur uerò in aqua cocta oua meliora ſint ijs, quæ in igne, non leues ſunt rationes. Toſtum enim ouum, vt Cælij verbis vtar, diſſilit facilè, non diſſilit aqua concoctum: ignea ſiquidem vi, quodam ferrumine copulatur, quod ineſt, humectum, ampliuſq; calefactum, exuſtumq; plures parit ſpiritus: qui loco nati peranguſto, exitum molientes teſtam rumpunt, demumq; euaporant. Præterea flammę vis tunicam circumſiliens putaminoſam amburendo diffringit, quod & fictilibus euenire, dum torrentur, euidens eſt. Quemadmodum perfundi frigida prius ſolent oua: calida ſiquidem aqua mollicie ſtatim humorem effundit, & raritatem relaxat, quibus addo, ſi placet, quod oua vel ſub cineribus calidis, vel ſuper carbones ignotos cocta tetrum odorem ſpirant, malæ contractæ qualitatis euidentiſſimo ſigno. Rurſus oua elixa in aqua cum teſtis ſuis peiora ſunt, quàm fracta in aqua, ſiquidem craſſos, & fumoſos halitus teſta cohibet: vnde ex frequenti eorum eſu inflatio oritur, & ſtomachi, ventriſq; grauatio. Sine teſta verò cocta, naturalem ſuam humiditatem ſeruant, & odoris ſui grauitatem deponunt, exuuntque; ſunt tamen qui magis appetunt in teſta ſua cocta, quàm effuſa, ex quorum numero ſe etiam fuiſſe ſcribit Antonius Gazius. Verùm quicquid iſti dicant, mihi effuſa magis probantur, quæ proprio, eoque cotidiano fermè uſu ſana, & ad guſtum delicata offendi, maximè ſi quid recentis butyri ſuper affundatur. Ita cocta oua noſtræ mulierculæ, & coqui oua diſperdute nuncupant, Græci, ut rectè Ornithologus conijcit, ἐξαφτὰ, etſi alioqui doctiſſimum Hermolaum exapheta cum pnictis eadem facere nouerim, & Braſauolus quandoque abſque teſta, quandoque cum teſta in aqua coqui dicat. Nam reuera Ornithologi coniectura ſolidis, firmiſq; nititur rationibus. Ego inquit, apud Græcos ſcriptores, reperiri hoc nomen non puto. Lexicorum quidem ſcriptores, qui vocabula, vel Græcè, uel Latinè expoſuerunt, non ponunt. Videntur autem ἐξαφτὰ, ſyllaba ultima acuta, oua appellari, quæ è teſtis ſuis effuſa coquuntur integra, ſiue in aquam calidam, ut ſorbilia, vel mollia coquenda, ſiue aliter, ut pnictà, ut quidam putant. Nam ſi non integra, ſed fracta, ruptaq; liquoribus addendis coquuntur pnictà, non putarim exaphetà vocanda. Quod ad vocabuli originem, certi nihil habeo. His ſcriptis locum Simeonis Sethi inueni, quem alijs errandi occaſionem dediſſe video. Sunt autem verba hæc: Ἐπαινῶνται δὲ τὰ πνικτὰ, ὥσπερ γὲ καὶ τὰ ὀνομαζόμενα ἐξαφτὰ (Gyraldus legit ἐξφθα, quaſi ἐξο τυ ἰδίυ κελύφος ἐξομένα inſinuans. Sed hoc nomen apud alios authores non extat. Malim ego ἐξαφτὰ legere, hoc eſt, emiſſa, & effuſa à verbo ἀφημι. Talia autem vocabula non vſitata veteribus Græcis, nec analogicè compoſita non pauca recentiores habent à uulgo ſumpta) τὰ ἐπιθυμῦ ὕδατος σπυαζόμενα, hoc eſt, laudantur, quæ pnictà dicuntur, & exaphetà, quę in aqua calida coquuntur. Quod autẽ intelligat de ijs, quæ in aquam calidã è teſta ſua effunduntur, vel hinc patet, quoniam de alijs iam ſuprà egerat, & quod hæc oua ab alijs etiam, præſertim Arabibus, quos Simeon in multis ſequi ſolet, probantur, & quod Galenus quoque meminit poſt pnictà, periphraſticè nominans τὰ ἐπιχόμενα ἄνωθεν ταῖς λοπάσιν, hoc eſt, patellis (calidam ſcilicet continentibus) infundi ſolita. Infundi autem niſi fracta non poſſunt. [x] Symeon autem cùm cætera ex Galeno mutuatus ſit, hanc etiam partem non omiſſam ab eo credendum eſt. Noſtri hæc uocant in vuaſſer gefelt, in vvaſſer geſſagen, (hoc eſt in aquam infuſa) & vel per ſe edenda ægris præſertim afferre ſolent, vel coctis panis ſegmentis impoſita. In his parandis, inquit Galenus, ſimiliter vt in pnictis curandum eſt, ne ſupra mediocrem ſubſtantiam incraſſentur: ſed cùm adhuc ſuccum ſuum retinent, vas ab igne ſubmouendum. Hactenus ille. Pnicta autem parantur adhunc modum conſperſis, oleo, & garo, & pauco vini ouis (ita vulgaris tranſlatio apud [y] Galenum habet) uas, quo continentur, cacabo aquam calidam habenti inditur, dein ignis ſubſternitur, donec mediocrem nanciſcantur ſubſtantiam. Quæ enim ſupra modum craſſeſcunt, elixis, & aſſis fiunt ſimilia: mediocrem verò craſsitiem adepta, & melius, quàm dura concoquuntur, & alimentum corpori dant præſtantius, ſed uerbum ἀναδιδόντες

ouorum coctura quæ melior.

Oua in aqua cocta optima sũt. Ouorum in igne coctorum qualitas mala.

Oua diſperdute.

E'ξαφτὰ Oua.

[x] *L. de alim. c. de ouis.*

Oua pnicta quomodo cõquantur, & quæ meliora.

[y] *L. de alim. facultatib.*

[a] *Lib. 3. de aliment facult.*

[b] *In annot. in l. Gal. de comp. med. ſec. loc.*

ἀναδιόασις, quo[b] Galenus, & Aegineta vtuntur, non conſpergere, ſed ſubigere, & permiſcere ſignificat: quod miror, nec Hermolaum, nec alios (quod ſciam) præter unum Cornarium animaduertiſſe. [a] Hermolaus enim hæc Aeginetæ uerba ſuper his ouis ἀναδιόθυτα ὠμὰ μετὰ γαρύ καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ ἐν διπλώμασι συμμιτέρως πηγύμενα: Sic uertit: *cruda cum garo, vinoq; ac oleo ſubacta.* (Albanus irrigata vertit, & diplomata ineptè vaſa ænea, teſtaceauè) *in duplici vaſe coquuntur, donec mediocriter condenſentur.* Ἀναδιόω verò verbum compoſitum permixtionem, quæ per totum fiat, præſertim in humido, uel liquido ſignificare uidetur. Hanc enim vim præpoſitio ἀνὰ in compoſitione quandoque habet, nam & extra compoſitionem ultro citroque ſignificat. Itaque oua cum oleo, & vino ἀναδιδυμένα permixta, & agitata vertere licebit: ita vt tale ferè hoc ferculum fuiſſe uideatur, quale apud Germanos Ornithologus ius quoddam eſſe tradit, cui uulgò à vino calido nomen: ait tamen denſius eſſe, neque oua integra permanere, ſed frangi, & agitari. Qui itaque exaphetà, & pnicta eadem putant, toto errant cælo, inter quos Hermolaus eſt, vir alioquin nullis non præferendus, qui deinde dum pnicta interpretatur, quæ in aquam calidam mittuntur, immerguntur que cũ garo, &c. hoc quoque perperam ſcripſit, ut ex Galeni, & Aeginetæ verbis iam recitatis facilè percipitur. Nec Cælius quoque rem acu tetigit, pnicta Galeno uocari exiſtimans, quòd præfocari videantur, dum certo genere coquuntur, &c. Nam & hic verbi ἀναδιόω vim non animaduertit. Germani, teſte Ornithologo, huiuſmodi genus cocturæ appellant Verdempffen, hoc eſt, ut Germanus quidam mihi expoſuit, ſuffocare, quoniam vaſe operto, & incluſo intus vapore veluti ſuffocari videatur, quod intus coquitur: unde etiam inquit, non ineptè oua pnictà Germanicè dixeris Verdempfftè eyer, hoc eſt, oua ſuffocata. Nobis, ut opinor, rectè affogata dici queant. Quod ad bonitatem ouorum pnictorum attinet, [b] Galenus ea elixis (hephtis, id eſt duris) & aſſis meliora eſſe ſcripſit. Equidem uidentur pnicta tanquam in diplomate cocta, cùm ſapidiora eſſe, idque condimentorum quoque ratione, tùm magis lenire, ac mitigare, quàm quæ in vaſe ſtatim igni impoſito parantur: nam hæc facilius empyreuma aliquod trahunt. Sorbilia oua ῥόφητα Græci dicunt: at quæ & hæc ſint, non ſatis inter authores conuenit, vel ob ſynonymorum copiam non conuenire apparet. [c] Galenus quem ſequi placet, oua ῥόφητα uocari aſſerit, quæ dum coquuntur, excalfiunt tantummodò. Hęc aliàs quoque liquida appellantur: non enim, ut Cælius, & Hermolaus putant liquida cum tremulis, & mollibus eadem ſunt. Mollibus enim panis intingi ſolet, liquida, hoc eſt, ex calfacta per ſe tantùm ebibuntur, unde nobis vulgò oua da bere dicuntur, ſolentq; paulò ante prandium ditioribus exhiberi cum modico ſalis. Ita & Braſauolus rectè ſorbilia interpretatur, quæ coctura ſuâ vix cœpere condenſari. His, inquit, non utimur, niſi cum oua ſint recentiſſima, ut naturalem adhuc Gallinæ calorem ſeruent: & reuera niſi unius diei oua ſint, ſequenti die eiuſmodi coctionem vix admittunt. Cùm itaque paulò magis coquũtur, ut è putamine educta tremere videantur, Græcis τρομερὰ, id eſt, tremula, Dioſcoridi aliquando ἁπαλὰ dicuntur, Corn. Celſo mollia, nonnullis recentioribus etiam tenera, & tenella. Sin duritiem aliquam acceperint ἑφθὰ, & ἐψηθυτὰ abſolutè Galeno, & Symeoni Sethi non ſimpliciter elixa vocantur, quemadmodum quæ omnino induruerint σκληρὰ, hoc eſt, dura, etiamſi Galenus quãdoq; ephta, & dura pro eiſdem ſumere uideatur. Hęc nos oua paſchalia vulgò dicimus, quod in die paſchatis in tẽplũ ſacerdoti benedicẽda offerãtur. Atque hi ferè ſunt elixorum ouorum coctionis modi, quæ omnia generaliter ἀυγοπάλινα Symeon Sethi nominauit, ea inquam omnia, ſiue parum ſiue multùm, modò in aqua cocta forent. De quorum omnium, antequam ad alias coctiones procedamus, ſalubritate parum dicendum eſt. *Ouum ſorbile*, inquit [d] Galenus, *cibus eſt leuiſſimus*. Et [e] rurſus, *boni ſucci eſt non calefacit, vires poteſt reficere acernatim: antiquitus ſumebatur cum garo, lenit gutturis aſperritates*: Et Celſus, *Ouum ſorbile*, inquit, *boni ſucci eſt, pituitam craſſiorem facit, imbecillimæ materiæ eſt* (id eſt minimùm alit, ut durum validiſſimè) *ouum molle, uel ſorbile: eadem minimè inflant.* Braſauolus tradit multos ſeſe uidiſſe, qui ex ſorbilius ouis molliorem ventrem habuere, & nonnullos, qui uno etiam exhauſto, quinquies, vel ſexies deijcerent. Hæc olim pro matutino erant ientaculo, & guſtula uocabantur, ut ex [f] Apuleio colligere eſt, dum ait. *Nunc etiam cogitas* (alloquitur Gallinam), *vt nidor, guſtulum preparare*, quo guſtulo nihil, me iudice, eſt iucundius, & nullus alius cibus, qui alat, neque oneret, ſimulque uini uſum, & cibi præbeat. Mollia ſorbilibus plus nutriunt, dura plus mollibus, Dioſcoride, Galenoque teſtibus. Hæc idem Galenus, & Symeon Sethi ad nutriendum omnium præſtantiſſima eſſe uolunt, & Celſus tanquam ſtomacho apta commendat. Dura ad coquendum ſunt difficilia, tardè deſcendunt, craſſiuſque alimentum corpori tribuunt, quinimo &

uiſcoſum

Oua pnicta quale ferculum. Hermolai error.
Cælij error.
Oua ſuffocare quale cocturæ genus.
Oua ſuffocata quæ dicantur.
[b] *Lib. 3. de aliment.*
Pnictorum ouorũq; qualitas.
Sorbilia oua.
[c] *Lib. 3. de Aliment.*
Oua liquida quæ dicenda.
Mollia quę Oua da bere.
Sorbilia oua debẽt eſſe recentiſſima.
Tremula.
Tenera.
Ephta.
Dura.
Oua paſchalia.
Ἀυγοπάλινα oua quę
Sorbilis oui ſalubritas.
[d] *L. de Dynamidijs.*
[e] *Lib. de comp. ſec. loc.*
Guſtulum quid uetęribus.
[f] *Lib. 9. de Aſin. aur.*
Mollia, & earũ laus.
Dura, & eorum præſtantia.

viſcoſum: aluum conſtipant, adeo vt Braſauolus referat, monachum quendam Franciſcanum, cùm in feſto Paſchatis collecta à ſe eiuſcemodi oua alba, & rubra ad ſaturitatem ediſſet, aſtricto ventre, vt neq; clyſteribus, neq; medicamentis cederet, obijſſe. Noſtri eiuſmodi oua teſtis ſuis exuũt, & in partes aliquot ſecant, vt alterius vitelli, ac albuminis ſegmentis lances acetariorũ coronent. Idem Germanos tàm ſuperiores, quàm inferiores factitare audio. Monachus comeſis ouis mortuus

Oua aſſa, vel toſta, quę nempe in calidis cineribus coquuntur, vel potiùs aſſantur, Galeno, & aliis ὀπτὰ ἢ ὀπτήδονα nuncupantur. Cauendũ dũ aſſantur, ne diſſiliant, quãobrem perfundi frigida ſolent. Ita cocta parũ laudantur: colorẽ enim ab igne acquirunt, & grauem odorem itaq; magis ſiccant, minuſq; refrigerant, & ingratioris lógè ſaporis ſunt, quam elixa in aqua. Aſſa vel toſta.

Sed cũ duobus modis aſſentur, in cineribus nẽpe, & inter carbones, Iſaac ea quę in cineribus aſſantur, deteriora eſſe ſcribit: quoniã cùm calor ignis circũeat ipſa, fumoſos eorũ halitus exire prohibet, quod ſuper carbones nó contingit. Poſtremò τηγανιτὰ dicuntur oua in ſartagine ſpiſſata, oleo ſcilicet, vel butyro frícta: ná teganon Græcis patellã, vel ſartaginẽ ſignificat. Noſtri vulgò vocant oua nella teglia. Germani, teſte Ornithologo eyer in ancken. Hęc peſſimũ omnibus modis nutrimentũ habere Galenus, & Symeon Sethi volunt, quoniã dum concoquuntur in nidorẽ, hoc eſt, ructus fumoſos conuertantur, ideoq; non modò craſſum, ſed etiã prauũ ſuccũ gignere, atq; excrementiũ: Et rurſus alibi Galenus, *Oua frixa*, inquit, *tardè deſcendunt, mali ſucci ſunt, & corrũpunt etiã ſecũ admixtos cibos, & inter deterrima earũ rerũ habentur, quæ concoqui nequeunt.* Iſaac inſuper mox in nidorẽ, & cholericos, ſeu bilioſos humores, ac putredinẽ verti tradit, ideoq; faſtidium, & nauſeã parere. Eiuſmodi ouis vulgus pleruńq; veſcitur, neq; etiã nobiliores ab ijs abſtinent, ſed in purũ vas, idq; ſtanneũ, plerumq; euacuãt, diſſoluto in eo priùs butyro, ne fundo adhęreãt, coquũt autẽ, donec albũ cẽſari ſupra uitellos, & albeſcere cœperit. Hæc meo iudicio Braſauolus perperã oua pníctа vocauit, inquiẽs: Ad oua pníctà coquẽda Galenus oleo utitur, nos butyro; ná hæc pníctà nó eſſe ex prædictis patere arbitror. Sed antequã ad apponenda ea in menſa tẽpus, ac rationẽ accedã, ſuperioribus velut pro epilogo hocce Baptiſtæ Fieræ epigramma adijcere viſum eſt: eſt autem tale. Oua tiganiſta vt coquantur. Braſauoli error.

Flent leue cocta, tremuntq́, & vix cocuntia mandi
Nollent, nata modò, ſi ſapis, oua bibe.
Vuida ſunt, celeriſq́ cibi, flammaq́ tepentis,
Sed durata time:, nec requieta uelis.
Pectus aiunt, tuſſimq́ leuant, ſunt prandia raucis.
Inſanoq́, thoro prandia grata parant.
Demulcent renes, ſtomachumq́, aluumq́ dolentem,
Veſicam mira ſedulitate fouent.
Sed moneo: hæc marcent facilè, & tot commoda perdunt,
Vt nihil ex omni parte beare ſolet.

Pręterià dictos ſimplicis coctionis modos, unus ſupereſt, quo Babylonios venatores uſos Cęlius teſtatur: is autẽ eſt talis: Oua cruda fundę imponebant, & tã diu rotabant, donec ex eiuſmodi motu coquerentur. Quod modò ad apponendi oua tẽpus, ac rationẽ attinet. Athenęus ſcribit, bina ſecundæ mẽſæ apud priores ſolita inferri cũ Turdis, &c. Apud Romanos verò, atteſtãte Porphyrio, cœnę initia habeant oua: vnde [f] Horatius: *Ab ouo vſq; ad mala citaret.* Et in eodẽ ſenſu [g] Tullius, *Integrã famẽ*, inquit, *ad ouũ affero: itaq; vſq; ad aſſum vitulinũ* (aliàs virellinũ) *opera iſta perducitur.* Vbi integrã famẽ ad ouũ afferre iuxta Cæliũ non aliud eſſe uidetur, quã ad ſecundã vſq; cibi appetentiã producere. Si itaq; ueteres acetaria in prima menſæ apponebant, oua nondũ locũ mutauerunt, præſertim mollia, & in ſartagine cocta, itẽ dura, & aſſa. Sorbilia, vt diximus, pro ientaculo erant, & noſtri paulò antè prandiũ ea accipiũt. Quod ſi ſanitatis rationẽ ſpectes, oua quoquo modo parata, tũ à ſanis, tũ ab ægris priori loco ſumi debẽt. A duris quidẽ ſanos, & ægros, & hos quoq; magis abſtinere prorſus cõuenit, niſi cũ aluus ſolutior eſt, quã ſi diutiùs coctis ouis cohibere libuerit, ea quoq; ante alios cibos elitari oportet: ut contrà etiã ſi mollire aluũ ſorbilibus exhariendis ſtatueris, id quoq; initio menſæ faciendũ. Quẽadmodũ antẽ apponendi, ita etiã oua aperiendi modus diuerſus eſt. Iudæi enim ea aperiunt parte acutiore, ut ſi qua illic gutta ſanguinis apparuerit, abſtineant; nos obtuſiore pleruńq;, Germani in latere, Hęc itaq; de diuerſis ouorũ coquendis, in aqua, ſub cineribus, in ſartagine, deq; ouis pníctis dicta breuiter nobis ſufficiant: ſupereſt modò, ut de variis eorũ apparatibus aliquid, maximè ex Apicio, & Platina dicamus: *Oua frixa cœnogarata, elixa liquamine &c.* [h] Apicius: ubi Hemelbergius ſic legit: Oua frixa cœnegaro (ſcilicet affuſo inferũtur.) Oua elixa liquamine, oleo, mero: vel ex liquamine pipere, laſere; *In ouis hapalis nucleos infuſos: ſuffundes mel, acetũ, tẽporibus liquamine.* Oua hapala, inquit Humelbergius vocat Apicius tenera, & mollia, quæque ſine cortice, & putamine cocta ſunt in aqua: qualia, & Apponendi oua ratio.

[f] *Serm. 1. lib. 2.*
[g] *In epiſt. ad Pat.*

Famẽ integrã ad ouũ afferre qd.

Oua ſanitatis ergò quo modo accipienda.

Aperiendi modus.

Iudęi vt oua aperiunt.

Oua frixa.
[h] *L. 7. c. 17.*

[i] Cõp. Med. 104. ſtomachum confortant, authore[i] Sribonio Largo. Sed Scribonius loco iam citato ſimpliciter oua hapalà commendat, nec dicit ea ſine putamine in aqua coqui: & Dioſcorides hapalòn ouum molle appellat, hoc eſt medium inter ſorbile, & durum, vt ipſe interpretatur, & nos ſupra quoq; retulimus. Tyropatina. *Accipies lac, aduerſus quod patinam eſtimabis: temperabis lac cum melle quaſi ad lactantia*, id eſt, lactaria, vt Humelbergius exponit, *oua quinque ad ſextarium mittis, ſed ad heminam oua tria in lacte diſſoluis, ita vt vnum corpus facias: in cumana cola, & igni lento coques: cùm duxerit ad ſe, piper aſpergis & inferes.* Oua ſphongia ex lacte: *Oua quatuor lactis heminã, olei vnciã in ſe diſſoluis, ita vt vnũ corpus facias: in patellã ſubtilẽ adijcies olei modicũ, facies, vt bulliat, & adijcies* (oleo bullienti) *impenſam* (mixtionem iam dictam ex ouis, lacte, & oleo) *quam paraſti. Vna parte cùm fuerit coctum, in diſco vertes, melle perfundis, piper aſpergis, & inferes.* Hæc omnia Apicius. Humelbergius oua ſphongia interpretatur cibum, qui ouorum formã prę ſe ferat, & ſpongioſum, id eſt, ad modũ ſpongię rarũ, tenerum, & inflatũ. Germani, teſte Ornithologo, hoc, vel ſimile eduliũ vocãt ein bratne milch, quaſi dicas, lac aſſatum, condenſatum, vulgus noſtras vn coppo: Græcè, & Latinè oogala dici poteſt, quanquã Cælius pultẽ ex ouis, & lacte cõcinnatũ oogala dici medicæ rei ſtudioſis ſcribat. Laudatur hoc inter cibos dyſentericorũ ab Aëtio, ſi bene memini. *Ouorũ albore*, inquit[k] Platina, *vtimur in cenduris quorundã eduliorũ, ac bellariorũ*. Iuſculum ceoceũ è vitellis ouorũ cum agreſta, iura uituli, aut Capi, pauco croci deſcribitur ab eodẽ: itẽ[l] alibi, quomodo frictella fiat ex albamento ouorũ, polline, & caſeo recenti. De ouis agitatis, & confractis ex eodẽ. *Oua cũ modico aqua, & lactis bene agitata, & confracta aut tudicula, aut cochleari caſeo trito commiſcebis. Mixta ex butyro, & oleo coques. Suauiora erunt, ſi & parum cocta, & dum coquuntur, nunquã voluta fuerint. Herbacei coloris ſi volueris, his beta, aut petroſelini pluſculum, ſucci bugloſſi, mentha, amaraci, ſaluiæ parum addes.* Aliter. *Eaſdem herbas conciſas, & frictas modicum in butyro, aut oleo, ſuperiori impenſæ admiſcebis, ac coques. Nutriunt hæc, tardè concoquuntur, hepar iuuant, obſtructiones, & calculum generant.* Oua frictellata: *In patellam feruentem oleo, aut butyro recẽtia, & integra, abiecto putamine, indes, lentoq; igne decoques, oleo ſemper, præſertim cochleari, aut tudicula ſuffundendo. Vbi alba eſſe cæperint, cocta ſcito. Durioris concoctionis propter fricturam, hæc putant medici.* Hæc autẽ eadem ſunt cum ijs, quę nos cotte nella teglia vulgò appellari diximus, Græcis tiganiſta. Oua elixa: *In feruẽtem aquam oua recentia, abiecto folliculo, indes: concreta vbi erunt, ſtatim eximes. Tenella eſſe debent, ac ſaccharo, aqua roſacea, aromatibus dulcibus, agreſta, aut ſucco mali aurãcij ſuffundes. Sunt qui & tritũ caſeũ inſpergãt; quod nec mihi nec Porphyro placet, qui tali edulio perſæpè veſcimur. Sine caſeo enim optimũ, & ſuauiſſimũ eſt.* Aliter: *Oua in lacte, aut vino dulci coques eo modo, quo antè. Verùm de caſeo nulla fiat mentio: plus alit hoc: etſi ad plegmonem ſanguinem ducit.* Oua fricta. *Oua recẽtia diu coquẽdo dura facies. Ablatis putaminibus, oua ipſa ita per medium ſcindes, vt nullibi albamentum cõminuatur. Exemptos vitellos partim cum bono caſeo tum veteri, tum recenti & vua paſſa contundes, partim reſeruabis ad pulmentum colorandum. Parum item petroſelini, amaraci, mentha minutatim cõciſa addes. Sunt qui & duos albores ouorũ, aut plures cum aromatibus indant. Hac impenſa albamenta ouorũ repleta, & contuſa lento igne in oleo friges. Frictis, moretũ ex reliquis vitellis, & vua paſſa ſimul tunſis, ac ex agreſta, & ſapa diſſolutis, addito zinzibere, caryophillo, cinnamo, infundes: efferuentq; paululũ cũ ipſis ouis, facies. Hoc plus mali in ſe habet, quàm boni.* Oua in craticula. *Oua tunſa in patellã extẽdes, & coques, donec cõcreta plicari quadri fariã poſſint. Hac in quadra modũ redacta, in craticulã ad focũ poſitam extendes. Oua deinde recentia, ablatis putaminibus, huic indes ſaccharũq;, & cinnamũ, dum coquitur, inſperges. Cocta conuiuis appones.* Oua in ueru: *Vera bene calefacto, oua per longũ trãsfiges, & ad ignẽ, ac ſi caro eſſet, torrebis. Calida ſunt edenda. Stolidũ inuentũ, & coquorũ ineptia, ac ludi:* Aliter: *Oua recẽtia in cinere calido diligenter ad ignẽ volues, vt æqualiter coquantur. Exudare vbi cæperint, recẽtia, & cocta putato, ac conuiuis apponito. Optima hac ſunt, & cuiuis apponi percommodè poſſunt.* Aliter: *Oua recentia in ollam cum recenti aqua impoſita vbi parum ebullierint, eximito, & edito. Optima enim ſunt, & bene alunt.* Oua fricta Florentinorum more: *In feruentem ex oleo patellam, oua recentia, ablatis putaminibus, ſingillatim, indes, tudiculaq; aut cochleari circunquaq; reſtringes, in rotundum redigens. Coloratiora vbi eſſe cæperint, cocta ſcito. Tenella intus ſint neceſſe eſt. Coqui difficiliùs hæc, quàm quæ ſuprà conſueuerunt.* Aliter: *Oua integra in carbones ardentes conycito, ac calida donec frangantur, fuſte percutito. Cocta, & exẽpta petroſelino, & aceto ſuffundito.* Oua fricta: *Caſeũ pinguẽ, & tritum, parũ mentha, & petroſelini conciſi, vua paſſa minimũ, modicũ piperis tunſi, duos vitellos ouorũ cruda ſimul miſcebis: mixta, in oua more Florentino fricta, vbi inde per tenue foramen vitellum exemeris, indito, ac iterum frigito, donec farcimen coquatur. Conuoluenda ſapinis ſunt, & cocta agreſta, aut ſucco mali aurancij cum zenzibere ſuffundenda ſunt.* Oua in paſtilli morem: *Farinam ſubactam tenuem admodum facies, extenſa per tabulam, oua recentia diſtincta ſpatijs addes; inſpergendo ſemper vnicuiq; parum ſacchari, aromatum, minimum ſalis. Inuoluta deinde, vt paſtillos ſolemnes, aut elixabis, aut friges. Fricta tamen laudabiliora ſunt. Dura fiant, caueto.* Hucuſq; Platina. Idem[m] alibi iuſculum verzuzum deſcribit, quod recipit

ouorum

Oua Tyropatina. Oua ſphongia. Coppo. Oogala. Ouorum albor. [k] L. 6. c. 44. [l] L. 9. cap. 3. Oua agitata & fracta Oua frictellata. Oua elixa. Oua fricta. Oua in craticula. Oua in ueru. Oua fricta Florentinorum more. Oua fricta Oua in paſtilli morẽ. [m] L. 7. c. 29. Iuſculum verzuzum.

ouorũm vitellos quatuor, ſacchari vncias quatuor, ſucci mali arãcij tantũdem, ſemunciam cinnami, aquę roſaceæ vncias duas. Iubet autem eo modo coqui, quo iuſculũ croceũ coquitur, & quò magis placeat, etiã crocũ addere. Hoc genus cibarij, inquit, æſtate præcipuè ſalubre habetur. Multũ enim, ac bene alit: parũ refrigerat, & bilẽ reprimit. Λεκίθιτον, placẽta dicebatur, cui vt ſcribit Euſtathius, oui vitellus erat admixtus. Alhagie Andreę Bellunenſi cibus eſt ex vitellis ouorũ factus in ſartagine ex ouis conquaſſatis, quẽ Veneti fritaleam appellant. Sed quẽ Veneti, & nos etiã fritaleã vocamus, ſimul cum vitellis albumina conquaſſata recipit: tardi, & nidoroſi nutrimenti cauſa eſt. Mutagenat, inquit Syluaticus, id eſt, cibus, qui fit in aliquo uaſe cũ lacte ſeminũ communiũ, & iure Gallinæ, & vitellis ouorũ, cum ſaccharo, & miſcella aromatica è cinamomo, ſpica, cubebis, calamo aromatico, & cari ſemine. Coquitur autẽ in igne, & appoſita ſupra uas teſta calida. Sed alia quoq; innumera panũ, placentarũ, laganorũ, eduliorũq; diuerſorũ genera ex ouis, aut ei admixtis fiunt, vulgò cognita, quę omnia perſequi infinitũ foret. Sat fuerit ea quę authores de his tradiderũt, collegiſſe.

Lecithites placenta. Alhagie. Fritalea.

Mutagenat

VSVS IN VARIIS.

GERMANI milites ad prælium proficiſcentes Gallinaceis Gallis vtuntur vigilantię cauſa, quod alias etiã nationes factitaſſe antea retulimus.[a] Tarentinus eſcam ad capiendos piſces magnos, marinaq; omnia velut glaucos, orphos, & quęcunq; ſunt eiuſmodi ex Gallorum teſticulis cum nucibus pineis torrefactis, ac tritis ita committit, vt ſint teſticulorũ drachmæ octo, nucum pinearum drachmæ ſedecim: iubet autem omnia teri in farinæ ſpeciem, fieriq; collyria: & eiuſmodi eſca illectari piſces pollicetur. Ventriculi Gallinaceorum pelliculę coagulandi vim attribuũt: unde legimus apud Palladium: *Maio menſe lac coagulabimus ſyncero lacte, coagulis vel agni, vel hœdi, vel pellicula, quæ ſolet pullorum (Gallinaceorum ſcilicet) ventribus adhærere.* Alij eandẽ coagulandi vim gutturi Gallinæ attribuunt. Sunt qui fabas Gallorũ ſanguine maceratas, antequã ſerantur, ab aduerſantibus herbis nõ infeſtari promittunt. Sãguis nigrarũ Gallinarũ, atteſtante Raſe, aufert maculas fœtidas, & lentigines à facie, & huiuſmodi, maximè, ſi miſceatur ei lapis vaccinus tritus cũ baurach rubeo. Et reddit faciẽ formoſam abſtergit, & bonũ colorẽ facit.[b] Ant. Mizaldus verò albæ Gallinę ſanguinẽ in faciẽ lentiginoſam effuſum, ibiq; reſiccatum, & deterſum omnes eius maculas obliterare ſcribit ex quodã Italo. Fimus hîc quoq; à nonnullis cõmendatur, maximè candidus ſeruatus in oleo ueteri cornea pyxide, ut Plinij uerbis utar: qui alibi adipẽ etiã uel Gallinę, vel Anſeris cutẽ in facie dixit cuſtodire: quod ex Dioſcoride videri poteſt deſcripſiſſe, qui ita habet: *Adeps Anſeris, & Gallinaceus vtilis eſt εἰς προσώπων καὶ μύλλων*, id eſt, ad nitorẽ vultus, ut Marcellus Vergilius vertit, ad *mangonizandum faciẽ*, vt Ruellius: etſi Ornithologus cũ Plinio potiùs malit vertere, *Ad faciei cuſtodiã*, ſcilicet, aduerſus ventos, frigora, & ſolẽ. Sunt qui ad carnis pulchritudinem, ac iuuentæ florẽ conſeruãdos aquã è Gallina arte chymica eliciant hoc modo: Gallinã accipiunt candidã, eã ſtrangulant, vnàq; cũ plumis, & oſſibus cõtundunt, omnia in aqua fluuiali decoquunt vna cũ hordei cortice nudi manipulo vno, & dimidio, decoctã catino ſatis amplo imponunt, oua recentiſſima vnius nẽpe diei ſimul cũ teſtis ſuis rupta cũ Gallina permiſcent, & terebinthinę abietinę parũ, ac pulueris Myrrhę mediã unciã adijciunt, omniaq; permiſta deſtillãt in alẽbico, ac dein nouẽ continuis diebus ſoli exponũt, poſtremò boracis, & ſacchari parũ adijciunt, ac vtuntur. Aliter ad faciẽ mangonizandã: Accipe Gallinã pinguẽ, à pennis mundã, contunde vbi interanea exemeris, ſanguinem abſterſeris ac in fruſta parua conſcideris: dein ſimul cum pulueris gummi eleni, carabes, armoniaci, myrrhæ, bdellij, uernicis, thuris, boracis ana uncia vna in alẽbico deſtilla: deſtillationi moſchi grana duo, aut tria adde, & cãphorę octauã: hac aqua mulier faciem abluat, poſtquã priùs aqua pluuiali uſa fuerit. Porrò ad agros lętificandos Gallinacei fimi maximus uſus eſt, præcipuè apud noſtros agricolas: etſi enim Varro Turdorũ fimo principatũ tribuat, non eſt quod idcirco hũc ſpreuiſſe arbitremur. Quinimo Columella primis partibus Colũbario datis (id enim noſtro ęuo præſtantiſſimũ eſt, ac pretioſiſſimũ) ſecundas mox Gallinaceo concedit. Eiuſmodi ſtercus nos vulgò pulinam dicimus, eoq; non utimur duntaxat, ſed pro Columbino nobis etiam ab adulterantibus id ſæpè obtruditur, tanquam eos non lateat fælices quoque, atque uberes ſegetes facere: licet alioquin id vitij in ſe habeat, vt multas, ac inutiles herbas procreet. Mulieres Germanæ, ut Ornithologus refert, ſtercus hocce commendant pro betonica altili, quæ colitur in uaſis, at non ad alia ob dictam cauſam. Albuminis ouorum ſingularis vbique ferè terrarum uſus eſt ad agglutinandum, quemadmodum item apud ueteres,

[a] *In Geop. Græc.*

Eſca ad capiendos piſces.

Ad lac coagulandum.

Fabæ vt ab alijs herbis liberentur.

Ad lentigines faciei. [b] *Cent. 3. 33*

Ad pulchritudinẽ conſeruãdam.

Ad faciem mãgonizãdam.

Ad agros pinguefa-ciendos.

Pulina.

Albuminis vſus ad agglutinandũ.

vti ex Plinio in primis habemus: *Aurum*, inquit, *marmori, & ijs quæ candeſieri non poſſunt, nil candido illinitur*: Et alibi. *Candidum ex ouis admixtum calci vina glutinat vitri fragmenta. Vis verò tanta eſt, vt lignum perfuſum eo non ardeat, ac ne veſtis quidem contacta aduratur.* Et rurſus: *Aurum exactum ex Grammaticis quidam dictum volunt, quoniam eis albo autea illito, ara, ac marmora auri, & argenti laminis decorarẽtur.* Quinimo Cardanus tradit ad lithoſtrata conficiẽda (quæ vulgò muſaica vocant opera) ex fruſtulis lapidum diuerſorum colorum glutino tenaci inuicem iunctis, fieri maltham (glutinum) perpetuam ex calce, & ſuillo adipe, uel pice, aut oui candido. Pharmacopolæ longè ad alium vſum albuminibus ouorum vtuntur, vt ſcilicet ſerapia, & alias potiones clariores reddãt: quod ita præſtant; albumina ex aqua frigida agitant ſcopulis, donec in ſpumam abeant, quam particulatim ſyrupo, vel alteri decocto feruenti inſpergunt, & vbi ferbuerit, cochleari ſoraminolento deradunt, nouam inſpergunt, id faciunt, donec ſit ſyrupus clarior. Alij vbi ex bullis clarius decoctum vi ignis factum animaduertunt, in id tepidũ (nam calidius decoctũ albumina coqueret, in frigidiore minus próptè, & parcior ſpuma elicitur) albumina ſinguli s libris ſingula, ſed etiam pluribus pauciora injiciunt, ſcopulis agitant, vt ſpumeſcant, ſaccharum in particulas confractũ conijciunt, recoquunt: vbi ſpuma ſubſidit, igni aufertur, per manicã Hippocratis, melius autẽ per pannũ claris quatuor, angulis quatuor firmatũ. Colatur autẽ ter, quater ſi non ſatis clarueriit: ſi ne ſit quidẽ; albumẽ ſeparatũ in aqua agitatum ſcopulis inſpergitur decocto igni reddito, ſpuma illa uſta, alia injicitur, idq; toties donec bullę clarũ ſatis prodũt. Tunc colatur quoties eſt neceſſe. Antiquitus etiã vina ſua albuminibus ouorũ clarificabãt: Hinc apud Horatiũ legimus:

Muſaica opera.

Decocta quomodo clarificentur.

Surrentina vafer, qui miſcet face falerna
Vina, Columbino limum bene colligit ouo,
Quatenus ima petit volucres aliena vitellus.

Vinũ, inquit Nicolaus Myrepſus, vt pellucidũ confeſtim fiat: Alba ouorum conijce in vas, quotquot ſuffecerint, & albumẽ quoad ſpumat, cõcutiatur cũ vino, & modicũ ſalis albi, tenuis, & fit albũ. Cuius rei [a] Albertus hanc rationẽ aſſignat: nẽpe *quoniam vitellus ouis naturã habet cognatã cum face vini, & albugo eũ vino, ideo fit*, inquit, *quòd cum ouo immittuntur vino* (turbato per æſtatem propter calorẽ auſtrinũ) *cum arena, & calce clarificatur vinum: uã arena, & calx per forant* (penetrant) *vini ſubſtantiã, & vitellus attrahit faces*. Vtrũ verò vitello ea vis ſit, ſubdubito, etſi id Ornithologus alioqui etiã affirmet, ac Albertus rurſum alibi vitellũ panni ſordes abſtergere ſcribat, ſed niſi in plenilunio excluſi oui, & non aliter, ſi dijs placet: at quid obſit, quæſo, quod vel in creſcente Luna, vel in decreſcente nati oui vitellum præſtare prohibeat? Nunquam enim mihi perſuaſerim veram eſſe rationẽ, quã ex alijs idem Albertus adducit; nẽpe quia media ſaginata (ſic habet codex impreſſus, fortè ſanguinea) gutta in vitello, prima quidẽ generatione exiſtens, calorẽ penetrantẽ, & diuidentem maculas ex multo lumine Lunę humidũ mouente tunc cõcipit, quod alio tẽpore facere nequit. Qui colore picturam illuſtrãt, oui candidũ ſpongia frangũt, donec prorſus tenue, & aqueũ fiat: quod ita fractum coloribus ſuis admiſcent, vt vulgares etiã pictores. Olim ad ornandos, criſpandoſq; capillos albi liquoris oui vſus erat etiam pro iuuenibus, qui nunc puellis tantùm relinquitur.

[a] *In comm. 3 de gen. animal. c. 2.*

An vitellus oui fęces attrahat.

Ad illuſtrãdũ colores. Ad criſpandos capillos

INSIGNIA. ICONES. NVMISMATA.

PAuſanias [a] prodidit in arce Elidis Mineruę fanũ fuiſſe, ſignumq; auro, & ebore fabricatum, idq; Phidię opus extitiſſe: Deę verò caſſidi Gallinaceum Gallum inſiſtere: quod, vt opinor, hęc auis omniũ volucrum pugnaciſſima ſit, vel quòd Mineruę cognomento Erganę ſacra habeatur. Tradit item aliter, Idomeneum Minois nepotem à Paſiphaë Solis filia oriundum in ſcuto Gallum Gallinaceum pro inſigni vſum fuiſſe. Et quamuis Pauſanias eum id factitaſſe credat, vt originem iactitaret ſuam à Deo Apolline nimirum, cui Gallus quoq;, vt docuimus, erat cõſecratus, quòd cantu ſuo Solis ortũ annunciet, quis tamen haud ineptè coniecerit, altis pugnacitatis imitandę cauſa ducẽ illum, cuius præſtantiã in bello decantat Homerus, eiuſmodi inſigne in ſcuto tuliſſe: quod Danos, Alanoſq; non factitaſſe dũtaxat diximus, ſed ſibi nomen etiã ab ipſo Gallo deſumpſiſſe. Cyrũ inſuper narrat [b] Alex. ab Alexãdro aureũ Gallũ lanceę affixũ militi in acie pro vexillo exibuiſſe, haud dubio, vt alitẽ ſequeretur, cui vnicus ſcopus eſt in prælio victoria potiri, & pro libertate dimicare. Sed [c] Plutarchus Artaxerxẽ Perſarũ regẽ atteſtatur Cyri Iunioris percuſſori e. Caria virtutis tale cõtuliſſe præmium, vt in prima acie Gallum aureum in haſtę geſtaret apice. Vnde factum eſt, vt Cares omnes

[a] *In Eliacis.* Gallus in caſſide Mineruæ. Idomenei ſcutum.

Danorũ inſignia. Cyri licea.

[b] *L. 4. Genial. dier. c. 2.*

[c] *In Artax.* Cares Gallos habent pro cimi.

omnes Gallos pro conis haberent, ut idem Plutarchus ibidem ſcribit. [d] Herodotus verò eos ait primos galeis criſtas impoſuiſſe, & clypeis ſigna adiunxiſſe, & lora ſcutorum excogitaſſe. Hinc præterea factum eſt, ut Perſæ Caras omnes ἀλεκτρύονας dicerent, id eſt, Gallos, διὰ τὸ τοὺς λόφους, id eſt, à conis, quos in galeis portabant, ad quod lepidiſſimus fortaſſe [e] Ariſtophanes alluſit, dum Gallos quandoque imperitaſſe Perſarum gentibus dicat: quo argumento etiã Perſica appelletur auis Gallus, atq; eo itẽ nomine cyrbaſiam, & tiarã geſtat, quod regibus tãtùm licebat, tradente [f] Clitarcho. In Apollinis Delphici celeberrimo tẽplo, ut Plutarchus author eſt, eius Dei imago erat, quæ manu Gallinaceũ tenebat, vt horam matutinã, & tempus inſtantis ortus deſignaret. Gallũ in foro Romano depictũ fuiſſe ex [g] Plinio habemus: *deinde video*, inquit, *& in foro poſitus vulgò. Hinc enim ille Craſſi oratoris lepos agentis ſub veteribus, cùm teſtis* (aliàs reus) *compellatus inſtaret: Dic ergo, Craſſe, qualem me veriſè Talem*, inquit, *oſtendens in tabula pictum inſicetiſſimè* (aliàs infacetiſſimè) *Gallũ exerentem linguã*. Quod fortè [h] Plinius ex Cicerone tranſcripſit. Quintilianus tamen id factũ à C. Iulio narrat. Illum enim obſtrepenti Heluio, ac ſæpius inſtanti qualẽ ſe tandẽ oſtenſurus eſſet, digito monſtraſſe imaginẽ Galli pictam in ſcuto Mariani Cimbrici, cui tunc Heluius ſimillimus videbatur. Notiſsima inſuper hiſtoria eſt apud [i] Pauſaniã, & [k] Suidã (variant tamen nonnihil inter ſe) Athenienſes Anterotis arã conſtituiſſe, in qua pueri nudi, & formoſi ſignũ erat, in vlnis geminos ſuſtinentis generoſos Gallos, & ſe in caput impellentes, quibus Timagorã, & Meletũ qui amore perierunt, ſignificabant. Geſtat autẽ puer Gallinaceos: quòd vnà cũ duobus Gallis, quos à Meleto ſibi dono datos vlnis geſtabat, ex arce Athenis ſe præcipitaſſet. Gallinacei icon in excelſarũ turriũ ex apicibus ex orichalco cõflata, & inaurata plerunq; imponi ſolet, lamina ad ventũ verſatili. Monzę in Gallia Tranſpadana Gallina videtur vnà cũ pullis ex auro à Theodorico rege ibi facta. Paulus Morigia hanc aureã Galliną cũ duodecim pullis pariter aureis Theogiltæ reginę Chriſtianarũ rerũ ſtudioſiſſimę iuſſu confectam teſtatur, eamq; ab illa in tẽplo, quod Monzę D. Io. Baptiſtę vouerat, inter alia regia dona memoriæ cõſecraſſe. Mirũ, quod ſcribit Georgius Agricola, lapidẽ Eiſlebanũ aliquãdo Galli effigiem referre. Quod modò ad numiſmata attinet, in quibus imago Galli Gallinacei conſpicitur, ſtatuendũ eſt ea vel in Galli, uel in Deorũ, quibus is conſecratus erat, honorẽ, cuſa fuiſſe. In Mamertinorũ in primis numiſmatibus Gallus figura erecta, ita ut velut cucurrire velle videatur, apparet cũ aſtro propè eius collũ: inſcriptio eſt talis. ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ ΒΡΕΤΤΙΩΝ. Ex altera nũmi parte eſt figura erecta, pectus, ventrẽq; duntaxat uelata, dextra baculũ cũ flagello, ſiniſtra haſtã tenens: humi prope eã à dextra thorax, à ſiniſtra parma iacet. Aſis (regio puto ſic dicta. Nã & [m] Ouidius, teſte Abrahamo Ortelio, ita Aſiã uocat) puerũ delphino inſidentẽ numis inſculpebant: Dardani Gallorũ pugnam: author eſt [n] Pollux, quod ideo feciſſe eos Pierius Valerianus rectè exiſtimat, quoniã magnum pugnacitatis decus ſibi antiquitus vſurparent. Hinc honoratum ſemper apud Maronẽ Dardaniæ nomen, cùm ſecus Phryges ferè ſemper ceu imbelles notentur. Hubertus Golzius Selenontinorum numiſmata, in quibus icon Galli conſpicitur, depicta exhibet: in quorum primo uiri nudi in aduerſa parte imago eſt, pateram dextra, ſiniſtra lauri, uel oliuæ ramum tenentis: à dextra eius ara eſt, ſupra quam ignis, & ante eam Gallus tanquam feſtinanter currens, à ſiniſtra cippus, cui inſiſtit taurus, ſeu bos caput declinans, & cornibus ſuis incurſum minitans: ſupra tauri tergus folium ſelini herbæ (quam Latini apium nuncupant) à qua Selinontis urbs nomen obtinuit, item Selinus fluuius, qui haud procul ab eius urbis mœnibus præterlabebatur. Inſcriptio numi eſt ΣΕΛΙΝΩΝΤΙΩΝ. Ab altera numi parte biga eſt, cui duo inſiſtunt viri nudi, quorum alter qui eſt à dextra, lora equorum ſiniſtra tenet, dextra ſagittam tenſi arcus: qui uerò à ſiniſtra ſtat arcum iam dictum dextra retinet, ſiniſtra baculum, quo equos regat, & in hac parte nulla erat inſcriptio, contrà ac in altero eorundẽ Selenontinorum numo, in quo prædicta inſcriptio eſt à parte bigæ, in aduerſa uerò iſtæc ΣΑΥΤΗ, cætera eodem ferè ſe habebant modo, niſi quod hîc in ara focus non adſit, & taurus in cippo elaborato conſiſtat. Tertium à primo differebat, quod ab vtraque parte numi eadem inſcriptio eſt ΣΕΛΙΝΩΝΤΙΩΝ, item in eo quod ab utraque cippi parte lauri ramus dependet. Quartum numiſma ab omnibus diuerſum eſt. Hic enim nuda illa imago, quam Herculis eſſe remur, dextra paterã, ut in ſuperioribus, ſed ſiniſtra clauam geſtat aculeis armatam, & à parte dextra altare quidem aſtat, ſed ſine foco, ac magis quàm in illis elaboratum, præterea ante id ſerpens eſt capite erecto: a ſiniſtra parte Gallus, atque demum ſupra eum Selini folium cum inſcriptione ut in ſecundo, ſed tranſpoſitis literis, nempe hoc modo ΗΥΥΑΣ. In auerſa numi parte eadem imago taurum cornu prehenſum retinens, ſiniſtra erecta claua minitans: fuerit autem haud dubio taurus Eriƈtonius, quem Hercules

[d] *Lib. 7.*

[e] *In Auibus* Perſia auis Gallus.

[f] *L. cui Pythia non amplius carmine reſpondet.* Gallus in foro Romano depictus.

[g] *L. 35. c. 4.* Gallus in ſcuto pictus.

[h] *L. 2. de Or.*

[i] *In Atticis.*

[k] *In dict. Milenus.* Puer geminos Gallos in vlnis tenens.

Gallus in turriũ apicibus.

Gallina aurea.

[l] *Lib. 1. c. 8. hiſt. Medic.* Lapis Galli effigie.

Numiſmata in quibus Galli icon. Mamertinorum numiſma.

[m] *Met. 1.* Dardanorũ numus.

[n] *Lib. 9.* Selinõtinorum numiſmata.

Selinontis vrbs vnde dicta.

Numiſma cum Gallo depictus.

ſuperaſſe dicitur: inſcriptio ΣΙΛΙΝΩΝΤΙΩΝ. In prioribus tribus Vrſinus Herculem Aeſculapio ad aram ſacrificare putat, dum dextra pateram libatoriam exhibeat: ſed fortè eiuſmodi iudicium ex quarto numo deſumit, in quo, ut diximus, apertiſſima Herculis imago eſt, cum tauro dimicantis. Nam ubi ex profeſſo de populorum iſtorum colonia, & rebus geſtis ſcribit, ſecus ſentire uidetur, dum ab altera numiſmatum parte in bigis Apollini ſagittario Galeoten filium, aut Empedoclem, aut Herculem latus exiſtimat claudere: Scribit autem in hęc uerba: Vrbi ſtagnum, ſiue æſtuarium imminebat, quod æſtate quum peſtilentem ob Solis ardorem aërem exhalaret, ciuitati pernitioſiſſimum erat, cùmq; peſtilitas ob eam cauſam craſſando euulgaretur, Empedocles Agrigentinus ſapientia clarus, ut Selinotinis remedium afferret, deriuata ex Selinonte, & Hypſa fluminibus, foſſa, & unico alueo, ac maximo impetu vtriuſq; fluuij aquis in ſtagnum irrumpẽtibus quum pigras priùs, limo torpeſcentes, ſalſas ſtagni aquas motu copiaq; dulcium aquarum diluiſſet, ciuitatem ſuo ingenio, & ſumptibus ab ea lue liberauit; quo beneficio meritus eſt, ut Selinontini tanquam ciuium liberatori, alterić; uelut Aeſculapio diuinos honores tribuerent. Hinc forſitan in Selinontinorum numiſmatibus ſacra faciente aut Empedocle, aut Hercule Alexicaco Gallus, & Parias ſerpens ad aras Aeſculapij adſculpitur: ad hæc num in altera numiſmatum parte in curribus Apollini Sagittario, Galeotes filius, aut Empedocles, an denique Hercules latus claudat, liberam cuiq; coniecturam, & opinionem relinquo. Hæc itaque Vrſinus opinionis ſuæ, ut uides, incertus. Quod ſi mihi meum interponere liceat iudicium, putarim Empedoclis imaginem eſſe, & Aeſculapij uice cultum illum fuiſſe ob allatam cauſam. In Tianenſium quodam numo etiam Gallus conſpicitur erectæ figuræ ceu cucuritum ędens, cui ſupra criſtam granum tritici, & à tergo aſtrum: ante talis inſcriptio. TIANO. Ab altera parte Martis caput galeratum. Credendum ergo Gallum in tali numo expreſſiſſe, quoniam Martis ales eſt, & granum tritici fertilitatis ex agricultura ſymbolum eſſe. Quod ad ſtellam attinet, quæ pariter in aliquot alijs vicinorum populorum numis conſpicitur, nonnulli eò referendum putant, quòd magna Græcia priùs Heſperia dicta ſit: Heſperum itaque ſiue ueſperuginem (quam Venerem non ſine ratione quidam opinati ſunt) his nummis exprimi. Calenorum item duo viſuntur numiſmata Galli imaginem ferentia, quorum primum, quod æreum eſt, ab uno latere ſex pilas habet ſine inſcriptione, ab altero Gallum erectum cum inſcriptione ΚΑΛΕΝΩ. Alterum pariter æreum ab una parte caput galeratæ Mineruæ, ab altera Gallum cum aſtro à tergo, & inſcriptione ante pectus CΑΛΕΝΩ. Reperitur quoddam Antonini pij Auguſti numiſma, in quo tribus Gallis totidem ſimulacra velut abblandiri videntur, quod ad manſuetiſſimum Antonini ingenium ſpectare crediderim, ut qui pugnacitatem commitigare procuraret, omnemq; belli ferociam, quanto poſſet ſtudio emolliret, ut pote qui mallet viuum ciuem ſeruare, quàm mille hoſtes interficere, ſoloſq; omnium principum ſine ciuili ſanguine, & hoſtili etiam, quantum ad ſe pertineret, uiueret. Denique in Sueſſanorum numo, ut inſcriptio indicat, Gallus eſt erectæ ſtaturæ cum Phoſphoro à tergo ſtella addita. Sed quiſpiam fortaſſis breuitatis ſtudioſus orationem noſtram nimis creuiſſe accuſet, ac nonnulla ſuperfluè à nobis allata hiſtoriæ amplificandæ gratia effudiſſe dicat: cui equidem reſponſum velim, nihil, quod ſcimus hîc allatum eſſe, quod terminos noſtros egrediatur, hoc eſt, quod vel ad Galli, uel Gallinæ hiſtoriam non pertineat. Etſi enim nonnulla de ouis dicantur, quę quiſpiam nimium ſuperſtitioſus, aut ardelio non in Gallinæ tantùm, ſed in aliarum etiam auium ouis locum habere obijciat, is ſcito Gallinæ oua in omnibus orbis partibus vt principem locum obtinentia, quotidie in manibus omnium verſari, & in uſum cedere, non item ita alia. Cùm itaque ab ouis plurimi, ac diuerſi cùm ad eſum, tùm ad medicinam uſus percipiantur, cur non hîc potiùs, quàm alibi nobis erat dicendum? Ne tamen poſthac legentium beneuolentia, atque humanitate abutamur, itaque hîc nunc vela contrahimus, & ad deſcribendas Gallorum Gallinarumuè diuerſas aliquot ſpecies nos accingimus. Cùm verò multæ uolucres exq; exoticę Gallinaceo generi non annumerentur duntaxat, ſed eodem etiam nomine fruantur, adiecto ſolummodo diſtinctionis gratia patriæ cognomine, itaque in deſcriptione earum ordinem hunc nobis ſeruare placuit, ut de eis, quæ cum vulgaribus noſtris villaticis maiorem gerunt ſimilitudinem exordiremur, pòſt uerò ſubnecteremus eas, quæ magis ab illis diſcreparent, ne quid intactum à nobis relinquatur. Maiorem autem ſimilitudinem cum noſtratibus habent, quæ calcaribus armantur, quibus exoticarum maior pars caret. Quapropter Turcicas vix in peregrinis habeo. Etenim parum à noſtris differunt. Perſicæ quoque calcaria habent, ſed cauda carent.

Empedocles Agrigẽtinus vt Selinontinos peſte liberauit.

Tianenſiũ numus.

Stellæ curribus numis multorum populorum magnę Græciæ.

Calenorũ numi.

Antonini pij numus.

Sueſſanorũ numus.

Author excuſat hiſtoriæ longitudinem.

DIVER-

DIVERSARVM GALLINARVM & Gallorum deſcriptiones, & primò de alba criſtata & alia fermè in lapidem conuerſa. Cap. II.

Villaticarum noſtrarum Gallinarum, ut pote nulli non cognitarum duas tantum icones damus, quarum una tota candida eſt, & inſtar Alaudæ criſtata, altera intra duos parietes reperta fame extincta, atque eo modo, quo uides, in lapi-

deam fermè ſubſtantiam conuerſa, cauliculis ſuis abſq; pennis hiſtricis inſtar horrida, intra arcis veteſtiſſimæ parietes reperta. Eam illuſtriſſimus comes, ac ſenator noſtræ urbis ampliſſimus D. Io. Pepulus olim mihi tanquam rem miram donauit. Huius iconem ſequens pagina dabit. Gallinæ criſtatæ appictum eſt Lolium.

Gallina ferè petrificata.

Digitized by Google

DE PVMILIONE Cap. III.

QVamuis communium Gallinarum aliã nos iconem exhibituros negauerimus, Pumilionis tamen, siue nanæ, quam perperam multos pro Hadrianis habere diximus, etsi ex earum genere, exhibere placuit, quòd minus frequentes sint. Erat autem hæc

Gallina tota nigra præter alarum maiores pennas, quæ in extremitatibus candicabãt. Hebebat pariter maculas in collo circumcirca candidas mediam lunam æmulantes, atq; oculos deniq; macula subluteſcẽtis coloris rotũda ambiebat. Caput erat cirratũ. Paleæ, & crista quæ admodum erat exigua, inteſiùs rubebant: pedes flaueſcebant: ungues parui, coloris impensè candidi. Sed quid deſcribere exactiùs prodeſt, ſi plerunq; imò ferè ſemper color in his, ut alijs varietꝫ

DE GAL-

DE GALLINIS Patauinis. Cap. IV.

NOſtratibus Gallinaceis plerunque maiores exiſtunt, quos vulgus Patauinos appellat, quemadmodũ etiã tales Gallinæ noſtratibus Gallinis. Maris fœminæq; iconẽ exhibemus. Mas erat aſpectu pulcherrimus, quinque tamẽ

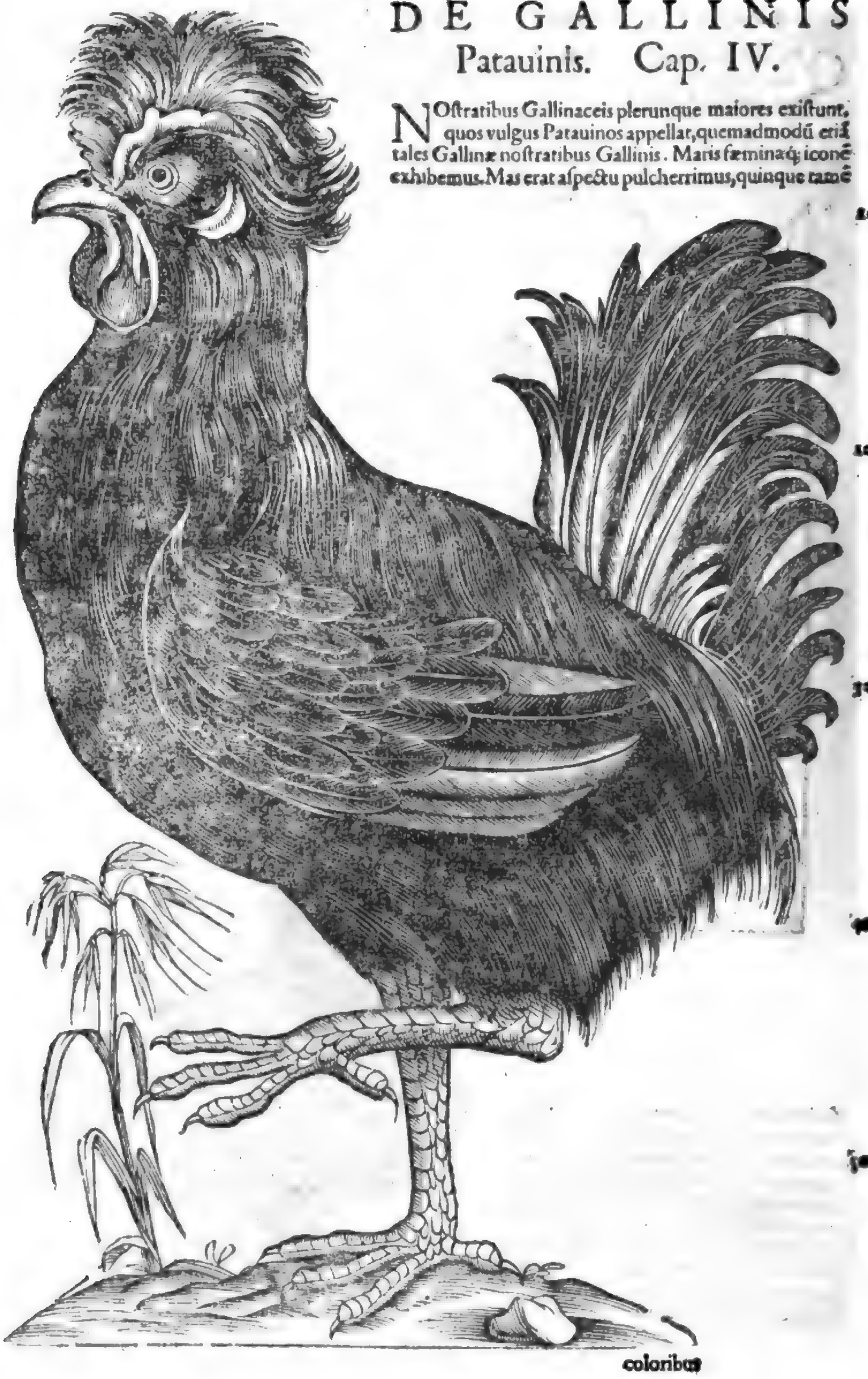

coloribus

coloribus tantummodò exornatos, nigro ſcilicet, albo, viridi, rubro, & luteo Totũ enim corpus erat atrum. Ceruix candidiſſimis pennis erat cooperta. Alæ uerò, atque dorſum, partim quoq; nigro, partim uiridi conſtabant. Cauda pariter eiuſdem erat coloris, ſed pennarum radices albicabant. Albę erant inſuper quædam ex remigibus. Caput habebat pulcherrimo cirro exornatum: cirri autem radices erãt albæ. Oculos ambiebat rubra. Criſta erat exigua, roſtrum, & pedes lutei. In tota uerò Gallina præter albam illam pelliculam, quam prope aurium foramina obtinent, nihil prorſus erat albi, ſed tota ex nigro uireſcebat. Pedes erant ſubflaui; criſta admodum exigua, coloris etiam vix rubri. Gallo appicta eſt auena nuda, Gallinæ Phalaris.

DE GALLO

DE GALLO, ET GALLINA PEDIBVS PENNATIS.

Cap. V.

Digitized by Google

SVNT quoque in hoc auium genere pedibus quandoque hirſutis, quales ſunt, quos nunc damus, Gallus, & Gallina, Gallus collo, & dorſo erat caſtanei colo ri. Alæ primùm nigræ albicãtibus maculis decoratę, dein nigræ erant, remiges candidæ extra, intus nigræ. Mentum, pectus, venter coxæ, tibiæ nigra, albicantibus

maculis inſignita. Pedes lutei, criſta duplex non admodum magna roſtrum luteum: paleæ magnæ; cauda partim albis, partim nigris pennis conſtabat. Gallina rota flaueſcebat, ſed atris vbiq;, ſi ſolum collum demas, maculis, modò paruis, modò magnis, at ubique oblongis conſperſa; criſtam habebat omnium minimam & paleas admodum breues, roſtrum, & pedes luteos.

DE GALLO, ET DVABVS Gallinis Turcicis. Cap. VI.

Gallus Turcicus cum Aegylope bromoide. Belgarum.

Digitized by Google

CVIVS modo damus iconem, Gallum Trucicum dicunt. Totum corpus quodammodo candicabat. Alarum tamen pennæ partim etiam erant nigræ, & nigra quoq; aluus: cauda partim viridibus, partim nigris, necnon pennis semiuiridibus, & seminigris constabat, toto corpore modò argenteis, modo aureis lineis erat perornatus, quæ res mirum, quantum in eo pulchritudinis conciliabat. Tibiæ, & pedes erant subcærulei. Gallina hæc, quam pariter Turcicam vocant, tota erat alba, maculis vbique consperſa nigris, pe-

Gallina Turcica pedibus ſubcæruleis cum pſeudo melanthio.

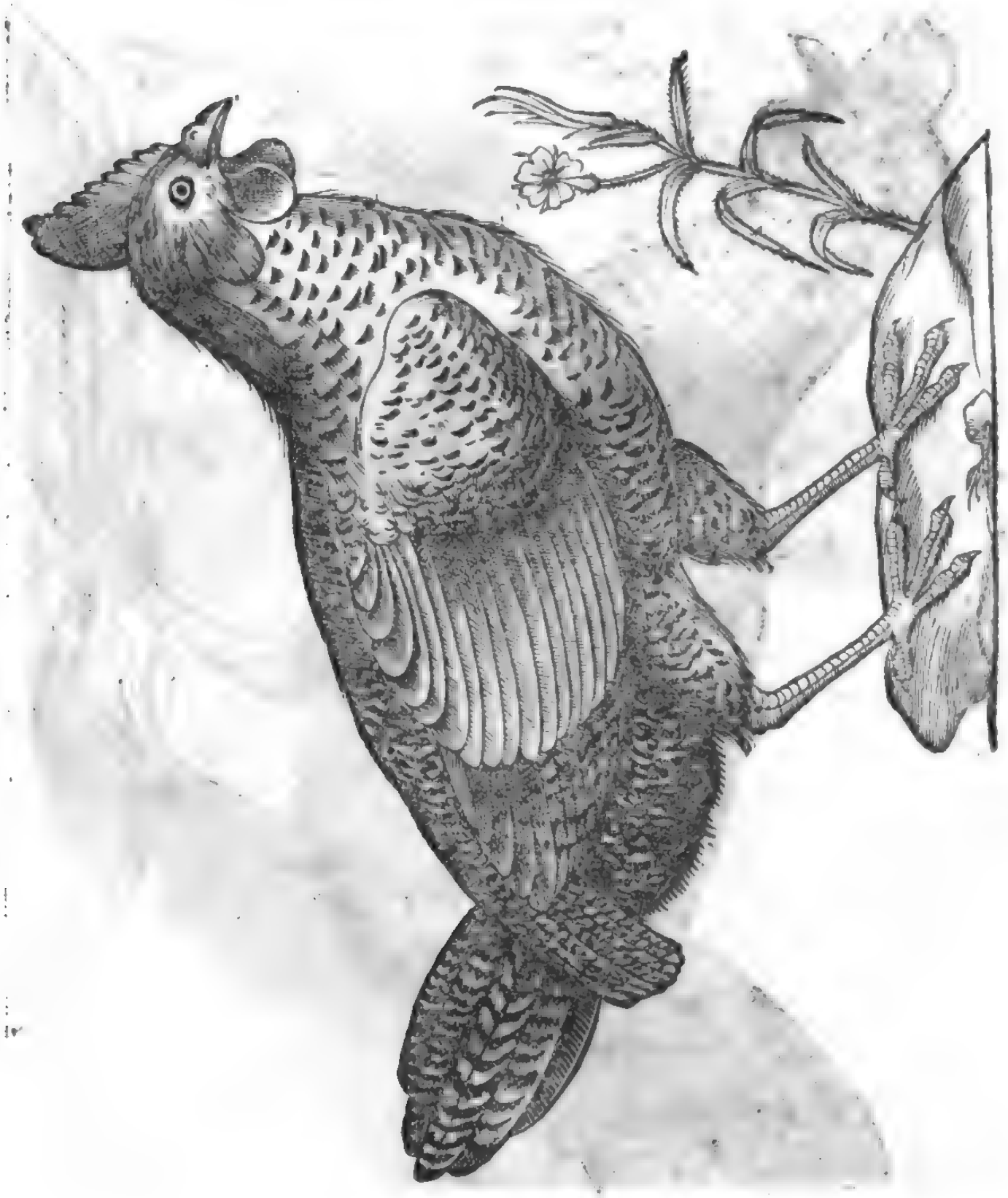

Digitized by Google

dibus ſubcæruleis : paleis, ſi maris paleis compares, longè minoribus, eadem iſtæc videretur, niſi ceruix luteſceret, & apicem in vertice gereret, & pedes omnino haberet cæruleos, & caudam immaculatam.

Aliam in hoc genere obſeruaui, cui pedes prorſus erant cærulei, eodem modò, vt prædicta, ex albo & nigro maculata, ſed poſt carneam criſtam, aliam habet ex pennis albis inſtar Alaudæ, & ceruicem ex cinereo luteſcentem quæ in præcedenti nigra eſt. Iconem ſequenti pagina dabimus.

Callina Turcica pedibus cæruleis cum vſtilagine auenæ.

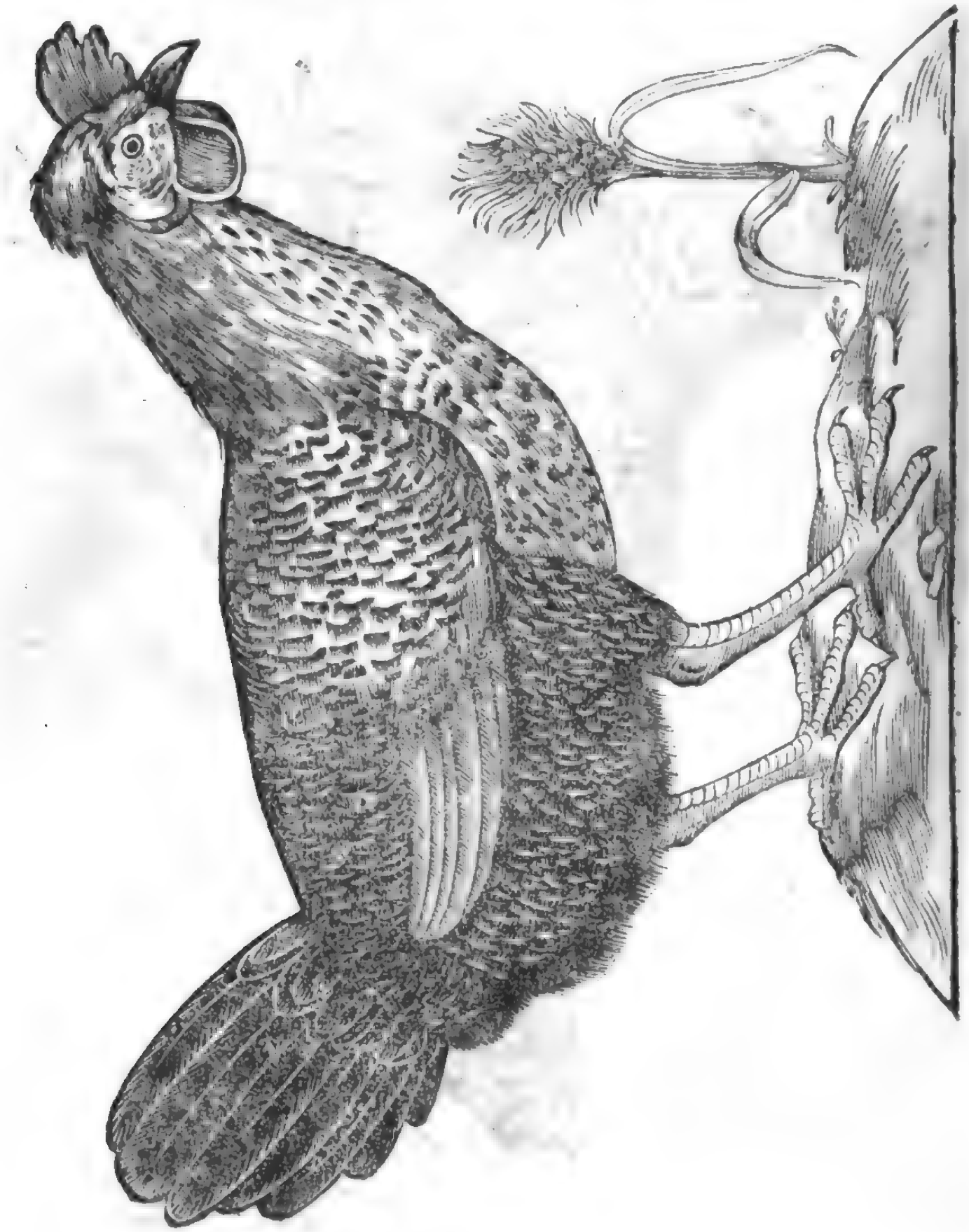

DE GAL·

Digitized by Google

DE GALLO, ET GALLINA ex Persia. Cap. VII.

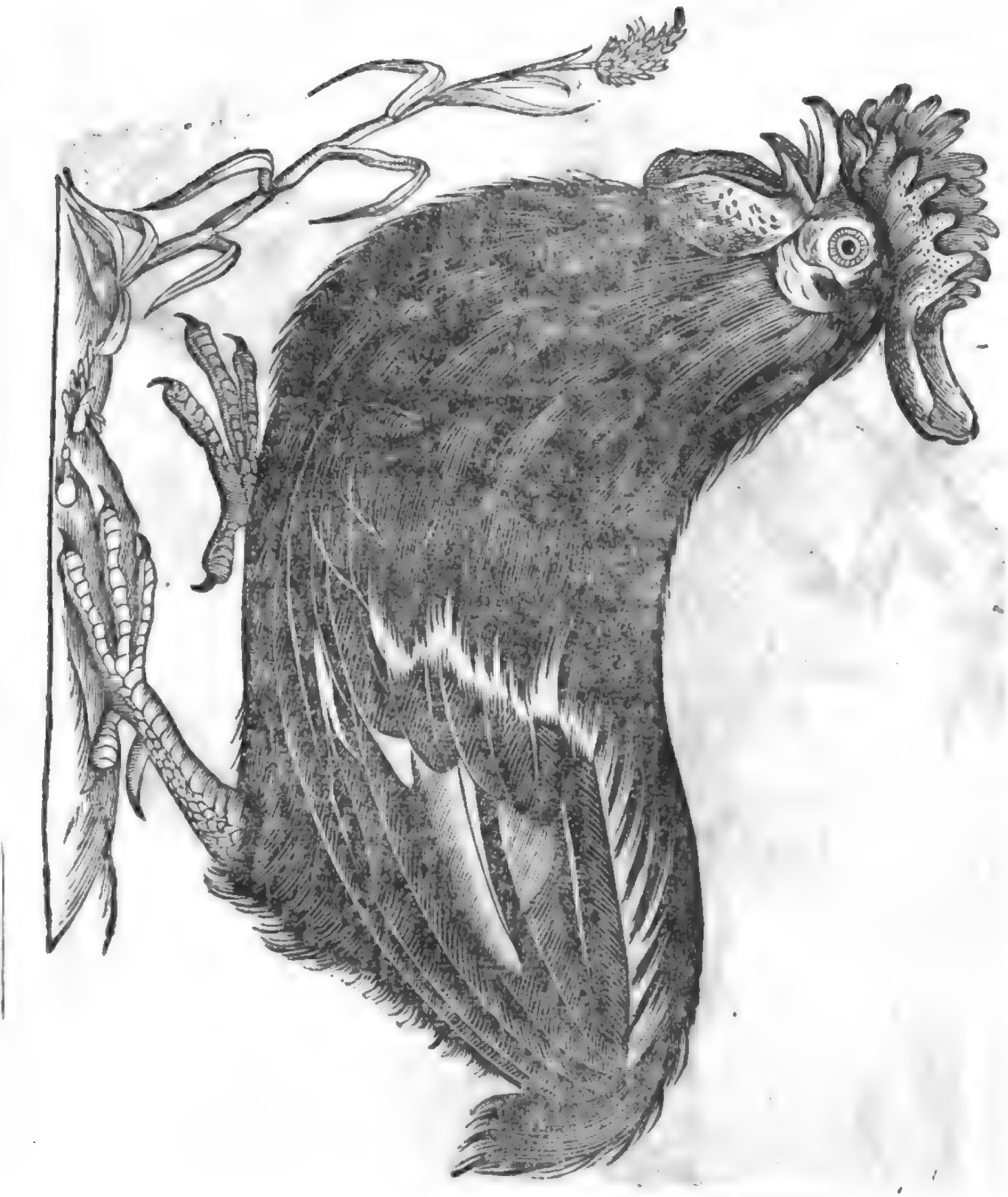

Digitized by Google

QVEM verò Perſicum Gallum appellant,& quem hic depinximus, à noſtratibus in eo potiſſimùm differt, quòd cauda careat, cætera ſimillimus exiſtit. Criſta tamen ueluti caudam obtinet. Erat autem totus niger lineis luteis conſperſus: Alarum remiges principio albæ erant,cætera atræ: pedes cinerei: Gallina quoad formam habitumue noſtratibus erat ſimilis: colore à mare diuerſiſſimo, unde tam in his, quàm in illis coloris diuerſitatem uilipendendam arbitror. Erat autem tota coloris ferruginei, tribus pennis remigum exceptis, quæ nigræ erant. Criſta, ſi criſtæ maris compares longè erat quam in illo minor. Gallo appinximus phalaridem, Gallinę calamograſtim.

Digitized by Google

DE MONSTRIS
Cap. VIII.

CVM in hac Gallinacea familia, ſi in vllo alio animalium genere, monſtra generentur, itaque aliquot etiam monſtrorum icones, quorum pleraque ipſimet obſeruauimus, hoc loco, ne quid in hac auium hiſtoria deeſſe videatur, naturæ miracula admirantibus lectoribus viſum eſt exhibere.

Prior itaque hic Gallus tripes cum multis alijs pullis in Brutijs olim natus dicitur, anno nempe mundi 3767. ante uerò natum Chriſtum 196.

Sub ſequentem Gallum, qui pariter tribus inſtructus eſt pedibus, vulgò Gallo Groteſco dicunt. Erat autem à collo ad anum uſque coloris aterrimi, ſed maculis candidiſſimis conſperſus, toto uerò dorſo ad uropygium uſque ferruginei. Alarum maxima pars item ferruginea. Sui tamen principio, & qua uentrem ſpectant, ſubfuſci, ſed albicantibus maculis conſperſi oblongis. Remiges pennæ omnes albæ. Cauda ſemiuiridis, ac ſemiatra. Oculos macula rubra ambiebat. Icon ſequenti pagina exprimetur.

Tres

Gallus tripes alius, Groteſco vulgò, cum gramine alopecuroide minore.

Digitized by Google

Tres quoquè pedes, ſed tertium prope anum enaſcentem habebat hæc Gallina toto ferè corpore flaua. Alæ eius, & dorſum fuſcis vbique maculis conſpergebantur. Fuſcæ etiam a collo quædam pennæ dependebant ſuper alarum principia. Cauda denique tota fuſca. Cætera lutea.

Gallina tripes cum hordeo.

Pullus

Digitized by Google

Pullus iſte tribus pedibus natus tertium habebat, uelut ex uropygio enatum.

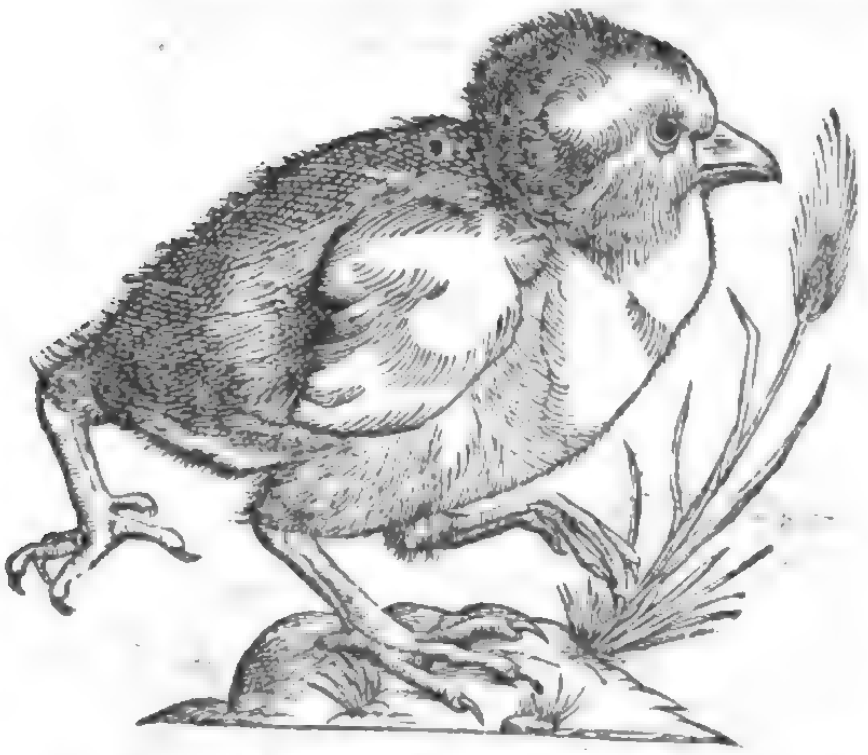

Sceleton hoc pulli monſtrifici eſt, & ſuperiori pullo ferè ſimilis, nisi quod pes e podice natus quinq; digitis instructus.

Gallus

Digitized by Google

Gallus hic quadrupes pronè erat ad uentrem uſque caſtanei coloris, ſupinè ad uropygium uſq; lutei intercurrentibus pennis caſtaneis. Alæ albæ, remigibus uiridibus, à tergore propè caudam pennæ dependebant longę admodum, caſtaneæ; cauda uiridis & nigra, criſta duplex, minimè crenata: pedes quatuor, quorum anteriores perfecti erant & lutei. anteriores impefecti & pallidi.

Gallus monſtrificus quadrupes cum Aegylope.

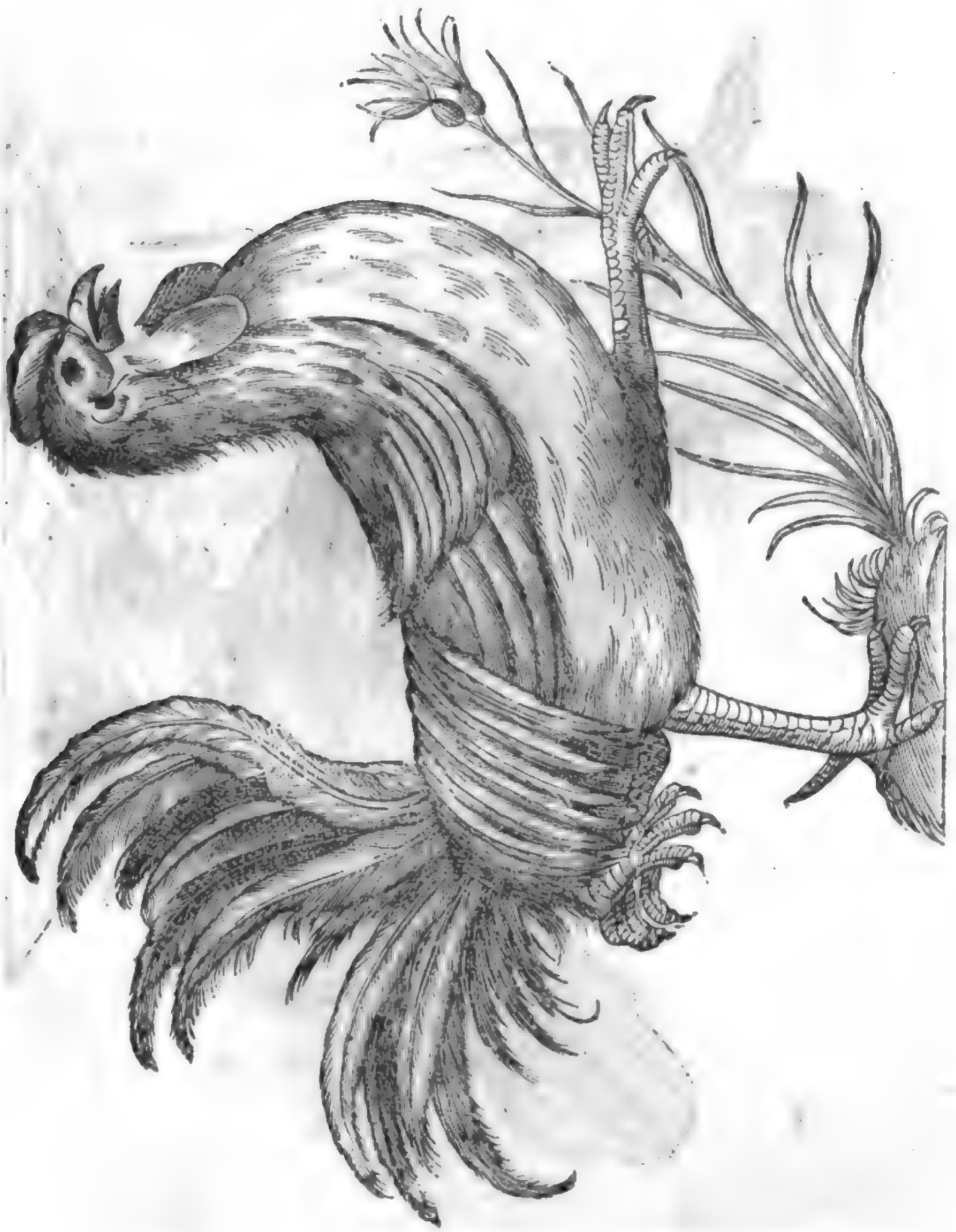

Quatuor

Digitized by Google

Quatuor quoque pedibus erat nata hæc Gallina vnicolor, totonempe corpore colore quodammodo ferruginei. Pedes autem habebat luteos.

Gallina quadrupes cum Siligine ſpica mutica.

Anno

Anno insuper 1551. in Gallia duplices ex Gallina pulli inuenti sunt, quatuor videlicet alis, vt icon ostendit, totidemq; pedibus, sed unico duntaxat capite.

Pulli gemini vnico capite.

De Hic

Hic verò Gallus quinquepes anno mundi 38 8. ante natiuitatem Chriſti 125. Cerx natus memoratur.

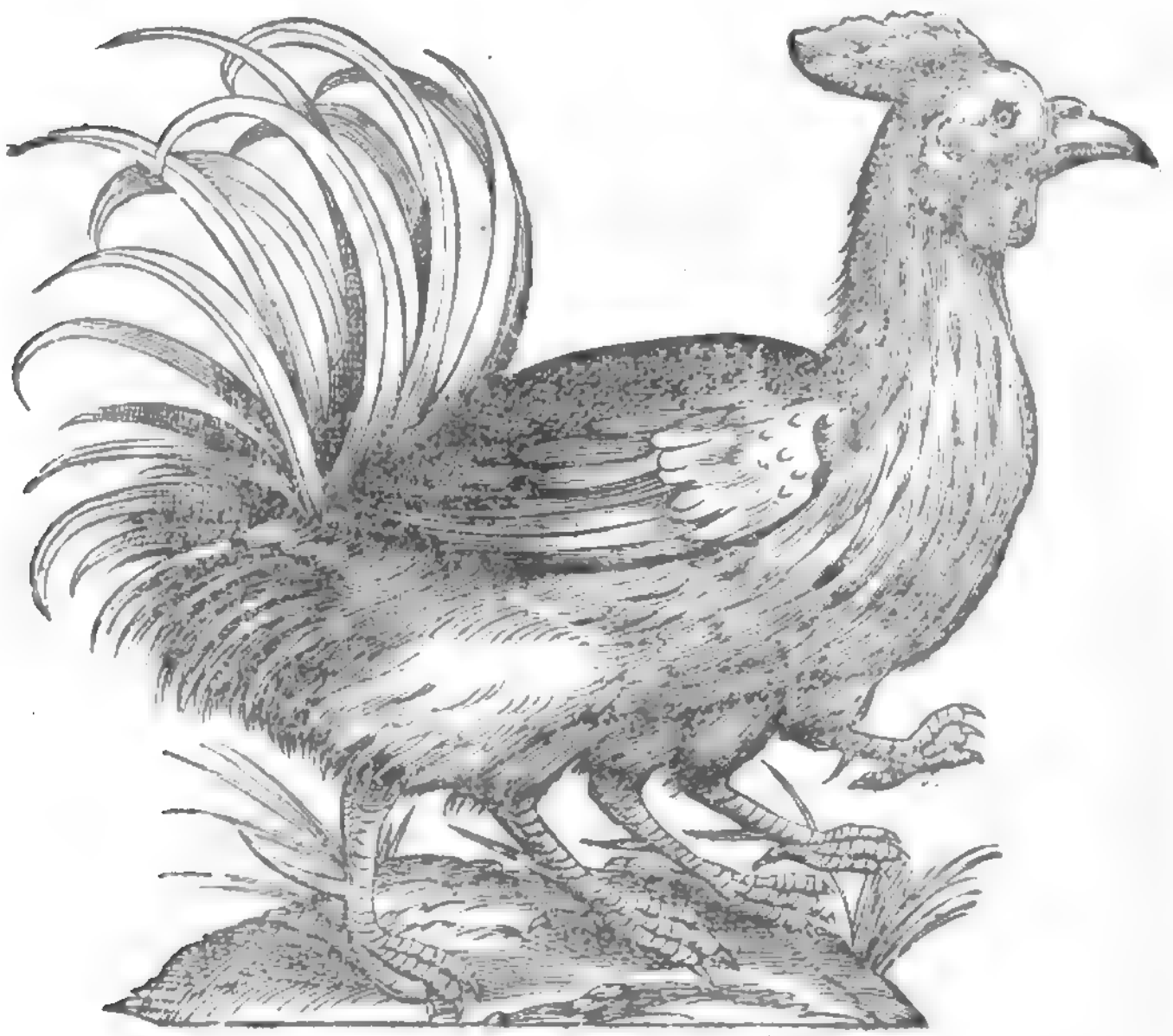

Pullis capite gemino cum Lolio rubro.

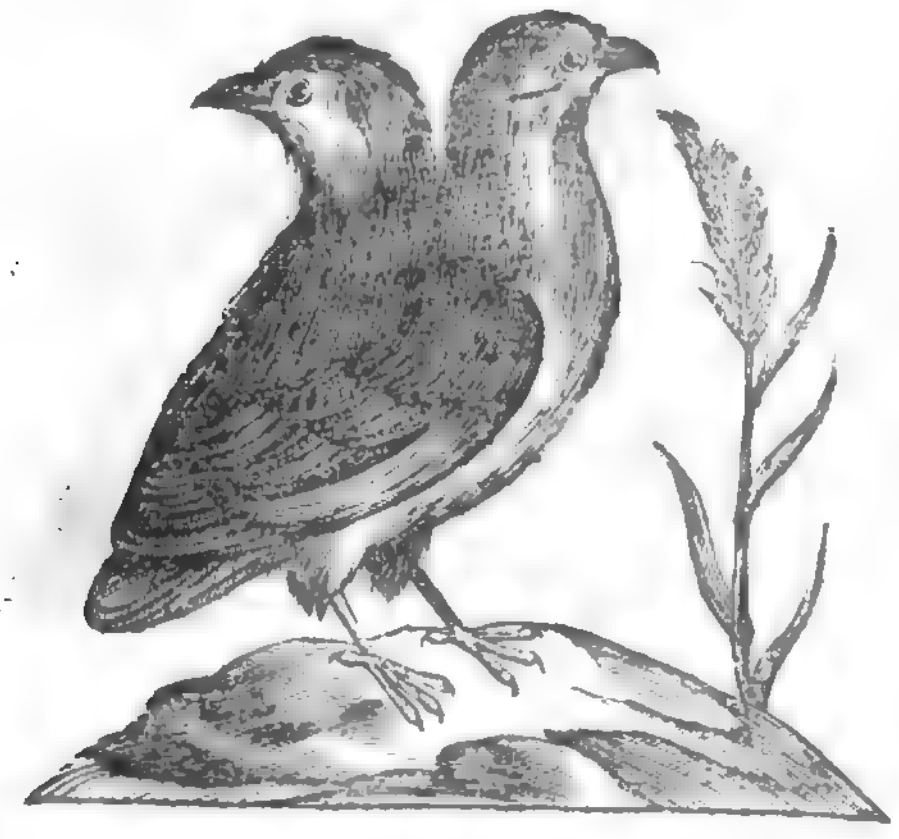

Pullus ſic capite gemino, alis, pedibuſq; binis duntaxat, dorſo erat coloris fuſci, temporibus, & collo luteſcentibus, pectore, & ventre albis, pedibus, & tibijs cattaneis.

Vnicum

Vnicum item caput hi pulli pariter gemini, & parum à ſuperioribus differentes habebant, ſed corpora magis quam in illis coniungebantur. Pulli gemini vnico capite.

Si verò anis vlla monſtrifica appellanda eſt, ea erit Gallus iſte, quem viuum ante aliquot annos in aula Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis Franciſci Medicei obſeruaui: uiris etiam magnanimis aſpectu ſuo terrifico pauorem incutiebat. Caput non criſta carnea, ut in vulgaribus Gallis ornabatur, nec paleæ quoque erant carneæ, ſed vtræque ex plumis conſtabant militum conos, quibus galeas exornant, æmulantibus. Habebat in fronte duas pennas, ſeu potius pennarum calamos (erant enim nudæ) ſurrectos, ceu duo cornua, item binos alios ab vtraque roſtri prope nares parte, ſed qui in extremitate plumas tenuiſſimas ad inſtar ſetarum ęderent, necnon & alium in ceruice, qui à principio ferè eiuſmodi ſetis erat exornatus. Color totius corporis ferè ſubfuſcus, ſed radices pennarum erant albæ, pennæ verò ita erant conſtitutæ, vt veluti ſquamas toto corpore æmularentur. Prope vropygium, qua cauda exit, tuberculum habebat rotundum, ſubalbidum. Cauda non auium more ex plumis, ſed carnoſa ad inſtar quadrupedum, pilis nuda, ſed in extremitate tamen floccum, qualis in illis conſpici ſolet, obtinebat. Flocci color erat candicans. Cauda ſubcerulea. Tibię velut ocreis indutæ erant. Iconem proxima pagina dabit. Gall. mire modo monſtrificus. Caput. Color. Cauda. Tibiæ.

Gallus cauda quadrupedis cum criſta Gallinacea.

Digitized by Google

De hoc Gallo ad me ſcripſit Pompilius Tagliaferrus Parmenſis inter præclaros medicos haud infimus his uerbis: Ad te mitto Galli monſtroſi effigiem, etſi tamen in illo delineando pictor haud mihi ſatisfecerit. Sed ſcias uelim, duo potiſſimùm in hoc Gallo reperiri admiratione digna, quæ in Gallinaceis, & Gallinis noſtris viſuntur minimè, Primum, & præcipuum eſt, quòd alarum pennæ contrario, quàm in alijs modo ſituantur, nam pars illarum prona, quæ ex naturæ præſcripto in alijs interius uergit, in hoc exterior conſpicitur, ita ut tota ala, penitus inuerſa videatur. Alterum notatu dignum exiſtimo, quòd ceruicis plumulæ caput uerſus cirri inſtar eriguntur; quorſum etiam tota cauda attolli conſpicitur. Hæc ille. Quæ tamen de hoc Gallo commemorat, nec eius imago ad me miſſa, nec noſtra icon ſatis exprimunt: quod pictoris imperitia factum fuiſſe eius uerba oſtendunt.

DE PEREGRINIS QVIBVSDAM Gallinaceis dictis, & primò de Gallo Indico aurito tridactilo. Cap. IX.

QVAE modò ſubſequuntur, aues ſunt peregrinę, & Gallinaceo nomine gaudẽt. Cuius primo loco iconem damus Cæſar Facchinettus Marchio & Senator olim Bononienſis, mihi copiam fecit, eum Gallum ego ita deſcripſi Etſi aures in Gallo fictitias quiſpiam iudicet eaſq; ſolis quibuſdam nocturnis volucribus attribuendas, is in Ardeæ cuiuſdam genere, quod quandoq; in Flandria apparet mira ſpecie, de quo nos aliquando Deo dante ſuo loco agemus, eaſdem contemplatus minimè monſtroſas, nedum dicam fictitias in pulcherrimo iſtoc Gallo iudicaturus eſt. Mira quidẽ huius Galli ſpecies eſt, & nulli volucrum generi pulchritudine inferior, vt nunc ex tradenda deſcriptione cuiuis patebit. Roſtrum reliquorum Gallorum diſſimillimum, ſed Pſittacorum omnino reſpondens. Eſt enim aduncum in ſuperiori parte, totum uerò rubrum, Caput totum pectus & venter integer colore roſeo diluto, qui in pectore maculis ſubroſeis dilutioribus exiguis, in ventre longè maioribus; quas alba linea tranſcurrit, inſignitur. Criſtis inſignitur duabus, primùm carnea more noſtrorum, quæ propè roſtrum eſt, inter quam & roſtrum ſuperiùs macula oblonga cærulea eſt. Criſta uerò alia pennis conſtat luteis propè primam criſtam paruis, mox longè maioribus ſurſum primùm aſcendentibus, mox deorſum per collum deſcendentibus. Oculorum capacitatis forma diuerſa admodum non tantùm à noſtratibus Gallis, verùm etiam à reliquo volucrum genere: præ ſe fert enim eundem ferè ſitum, qualis in homine eſt, oblongum ſcilicet, in cuius medio oculi ſiti ſunt, quorum pupilla nigra eſt, iris lutea, cilia nigra. Aures magnæ, & erectæ aſininis non abſimiles: ſub mento pennę quędam dependent viridis in marginibus nigræ, veluti barbæ figuram præ ſe ferentes, quas palearum, quæ in Gallo noſtro dependent, vicem obtinere arbitror. Collo ſuperiori & uropygio quæ viridia ſunt, pennæ cæruleæ, albis calamis ornatæ deorſum dependent. Alæ admodum diuerſi coloris ſunt. Primæ enim earum pennæ obſcuræ virent, ſed ita diſpoſitæ ſunt, ut veluti ſquamulas efficere videantur, harum medium lineam alba percurrit. Quæ ſequuntur intensè admodum virent, ſed in extremitate albę ſunt; harum tamen tres inferiores cæruleæ ſunt circumcirca tamen etiam ſubuirides: Hunc ordinem pulcherrimus alius excipit cæruleus, nempè cuius pennæ in fine inſigniter admodum rubent. Extremæ denique remiges luteæ ſunt, omnium coſtæ albæ. Inferior verò alarum pars colore eſt ſubcæruleo ad uiridem tendens; ſuperior uerò roſeo, & coſtæ omnes itidem albæ. Cauda duplex, prior exigua, & quinque tantùm pennis conſtans, ijſq; ruberrimis, & admodum breuibus, ſi ſecundæ caudæ comparentur. Secunda cauda nouem longiſſimis pennis conſtat, quarum aliæ alijs longiores ſunt, & diuerſum colorem obtinent. Maiores ferrugineæ ſunt, pennulis tenuiſſimis oblongis fuſcis, hinc inde dependentibus conſtantes, In extremitate ceu oculos ouales rubicundos & circumcirca cæruleos obtinent. Virides uerò eiuſdem coloris pennulis conſtant, & in fine oculos albos circumcirca cæruleos obtinent; cæruleæ quæ ſequuntur eodem modo ſeſe habent. Pedes rubei maculis ſubfuſcis diſtincti. Digiti terni. Vngues & calcaneus albi. Dorſum uerò totum ſubrubrum maculis nigris ſemilunaribus diſtinctum, quæ in medio linea alba inſigniuntur.

Roſtrum. Caput. Venter. Oculi. Aures. Collum. Alæ. Cauda. Pedes. Dorſum.

DE

Gallus Indicus cum panico cæruleo Indico.

DE GALLO alio Indico. Cap. X.

QVem modò depinximus, ſimpliciter Gallum Indicum dicunt. Eum magno Hetruriæ Duci Ferdinando acceptum refero, qui præ eximia ſua liberalitate, ut eſt virorum doctorum ſtudioſiſſimus, depictũ mihi aliquando dono tranſmiſit. Auis toto corpore coloris erat aterrimi, calcaribus, & cauda carebat, uti etiã criſta, cuius loco cirros gerebat. Roſtrum erat bicolor, partim enim luteum, nempe caput verſus, cætera atrum. Superius roſtrum aduncum. Quo loco in alijs Gallis narium foramina ſunt, ibi hæc auis rotundum quid magnitudine ceraſi luteum habebat. Tibiæ, pedeſq; tabellis albicantibus præditi. Pennæ etiam quædam prope anum exiguæ albeſcebant.

Gallus Indicus alius cũ frumento Turcico.

DE GALLINA INDICA
Cap. XI.

GALLINAM hanc quoque Indicam appellant; colore tamen, & corporis habitu à ſuperiori Gallo diſſimilem, ſimilem uerò in eo, quòd capite etiam eſt cirrato. Color totius ferè corporis ſubfuſcus. Roſtrum, quàm in iam dicto Gallo craſſius, in medio tuberoſum, albicans, nigris maculis inſignitum. Oculi nigri, iris crocea. Coxæ ex ferrugineo luteſcunt. Tibiæ, & pedes lutei. Cauda caret, & vropygium, quod in Gallo ſuperiori plumis operitur, nudum planè ſimiæ inſtar obtinet. Apparet autem eſſe eiuſdem cum Gallo illo generis.

Gallina Indica cum frumento ſaracenico.

DE ALIIS DVABVS Gallinis Indicis. Cap. XII.

INdicas Gallinas alij, alij Numidicas dicunt etiam has, quas modò damus depictas. Num verò caudata, quam primo loco exhibemus, an uerò quæ ſubſequitur, cauda carens mas ſit, ſiue Gallinaceus, planè ignoro. Putauerim tamen caudatum marem eſſe, fœminam alteram. Sit quomodocunq; vtraque ſub Gallinæ nomine mihi communicata eſt, prior à ſerenſsimo magno Hetruriæ Duce, cum titulo Gallinæ Indicæ, altera pro Gallina Numidica. Prior a roſtro ad caudæ extremitatem vſq; (quæ candida eſt, ſed nigris lineis conſperſa,) nigra: quæ tamen nigredo ubiq; fermè ad ſubcæruleum vergebat. Podex, & caudæ principium ſubtus candicabant. Roſtrum robuſtum, recuruum, rubicundum. Tibiæ eiuſdem ferè coloris, ſed pallidioris multò, & in poſtica parte ad

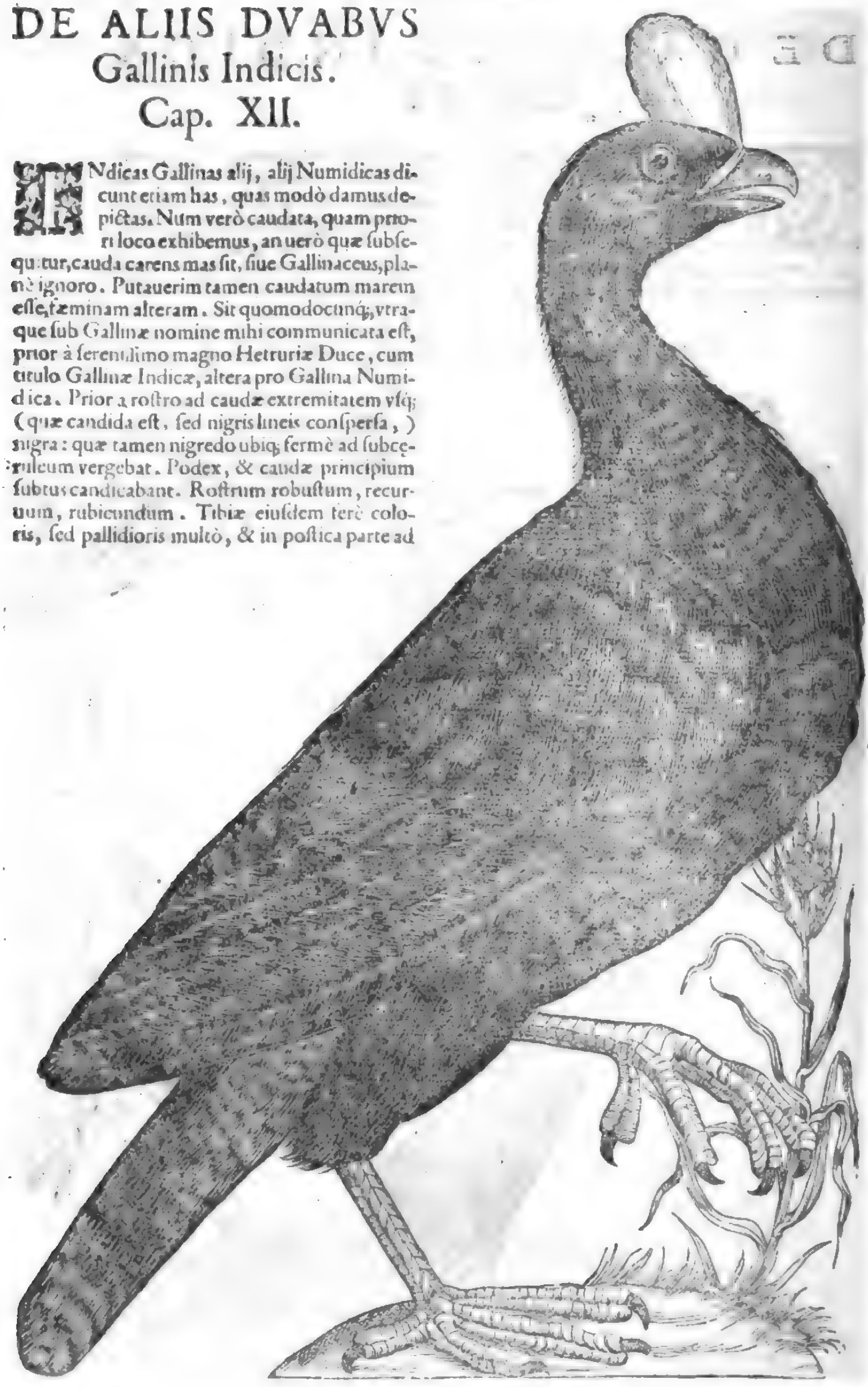

Digitized by Google

cæruleum vergebant, Vngues erant atri. Tuberculum in fronte gerebat magnum, figura ficus, coloris ferè cærulei. Cauda longa, minimè vt in noſtratibus Gallis ſurrecta, ſed vt in Pica extenſa. Altera non ita erat atra, ſed coloris fuſci tantummodo, quique in collo, & alis ad cinereum vergeret. Tuberculum in fronte alterius iam dictæ ſimillimum. Roſtrum eiuſdem coloris, ſed minimè aduncum. Cætera etiam ſimilia, ſed cauda carebat. Planta adiecta eſt hordeum diſtichon.

DE GALLINIS GVINEIS. Cap. XIII.

Guineæ Gallinæ ex Gallinaceo genere sút.

GALLINACEO generi fortaſſis rectiùs quàm ſuperiores peregrinæ altes iſtæ, quas Guinea regio nobis ſubminiſtrat, annumerandæ ſunt, quòd in omnibus fermè exceptis criſta, & calcaribus cum illo conueniant. Cum verò Ornithologus eas exactiſſimè nobis deſcribat, deſcriptioni illius lubenter acquieſcemus. Gallus Mauritanus, inquit, pulcherrima auis eſt, magnitudine corporis, figura, roſtro, & pede Phaſiano ſimilis, uertice corneo in apicẽ corneũ à poſteriori parte præcipitẽ, in anteriori leniter accliuem eleuato, armatus. Eum natura voluiſſe videtur inferiori capitis parti tribus veluti lacinijs ſe promittentibus committere, atque deligare: inter oculũ, & aurem utrinque vna, & in frõte media item una omnibus in eiuſdem cum uertice coloris: ita ut inſideat capiti eo modo, quo ducalis pileus illuſtriſſimo Duci Veneto, ſi quod iam aduerſum eſt auerſum fieret. Rurſus is eſt inferius per circuitum: qua ſe attollit in directum in ſummo collo ad occipitium, naſcuntur erecti quidam, atque nigri pili (non plumæ) in contrarium verſi. Oculi toti nigri, æquè & in orbem palpebræ, atque cilia. Si maculam in ſumma, & poſteriori parte ſupercilij vtriuſque demas. Imum caput per longitudinem vtrinque caro quædam calota colore ſanguineo occupat, quæ ne propendeat veluti palea, ut replicaretur, natura voluit, & auerſo ductu in duos proceſſus acutos à capite liberos finiret. Ex hac carne attollunt ſe utrinque caruncula, quibus nares in ambitu veſtiuntur, & caput in anteriori parte à cætero roſtro pallido ſeparatur. Harum ad roſtrum margines inferiores, replicantur etiam leuiter ſub vtraque nare. Quod inter verticem, & carnem eſt à dextra, & ſiniſtra parte, ſquamoſa inciſura duplici notatæ: in poſteriori nulla, ſed læues, & ueluti punctis quibuſdam ſui coloris reſperſæ: Color illi ſub faucibus exquiſitè eſt purpureus: in collo obſcurè purpureus: in cætero corpore per ſumma contuenti qualis conſurgit, ſi album, & nigrum pollinem utcunque tenuiter tritum colori fuſco rarius aſpergas, nec tamen commiſceas. Tali colori maculæ albæ ouales, aut rotundæ per totum corpus ineſſe viſuntur, per ſumma minores, per ima maiores comprehenſæ interuallis linearum, ut apparet in plumarum compoſitione naturali, qua ſe mutuò interſecant obliquo hinc inde ductu per ſumma tantùm corporis, non item per ima. Id non ex toto corpore ſolùm deprehendes, ſed ex ſingulis aurilis pennis. Superiores enim, obliquis lineis ſe mutuò interſecantibus, aut ſi mauis orbiculis quibuſdam ex albo, & nigro ut dixi, polline confectis, & per extremitatem coniunctis, ut in fauis, aut retibus, maculas ouales, aut rotundas in ſpatijs fuſcis comprehendunt: inferiores non item. Vtræque tamen ſimili lege poſitæ ſunt. Nam in alijs plumis, ordine ita iunctæ ſunt, ut ferè triangulos acutos faciant: in alijs, vt oualem figuram repræſententur. Huius generis ordines tres, aut quatuor in ſingulis plumis ſunt, ita ut minores in maiorum complexu reponantur. In extremis alis, & in cauda rectis lineis æquidiſtantibus procedunt per longitudinem maculæ. Inter Gallum, & Gallinam vix diſcernes, tanta, & ſimilitudo, niſi quod Gallinæ caput totum nigrum eſt. Vox illi eſt diuiſus ſibilus, non ſonorior, non maior uoce Coturnicis, ſed ſimilior voci Perdicis, niſi quod ſublimior ea eſt, nec ita clara. Hæc omnia Caius. Ego omnino Meleagridem hanc auem, vel Numidicam Gallinam appellãrim, de qua ſuo loco inter Gallinas ſcripſimus. Eadem nimirum fuerit Afra auis in verſu Horatiano. *Non Afra auis deſcendet in ventrem meum &c.* Hactenus Ornithologus. Sed eiuſmodi opinionem ſuo loco ſanè, ſuperq; ni fallimur, redarguimus. Inſuper uerum non eſt Gallinam totum caput nigrum habere, ut Caius ille ſcripſit, ſed quo ad colorem maris capiti ſimillimum: at obtutius multò eſt tuberculum. Deſcribit eaſdem Gallinas [a] Bellonius hunc ferè in modum ex Gallico Latinus factus: Quemadmodum multæ merces, quas è Guinea regione ad nos (Gallos) aduehunt mercatores nobis primùm erant incognitæ, ita pariter hæ Gallinæ ante horum ad eam regionem nauigationem nemini noſtrum erant notæ: ſed nunc in aulis magnatum ſatis obuiæ, atque uulgares ſunt. Aues ſunt uiſu pulcherrimæ pennis infinitis maculis cãdidis in ſpatijs nigris præditæ. Corpulentia vix noſtrates Gallinas ſuperant: tibiæ tamen longiores ſunt, quare etiam maiores apparent. Ex ſolo capitis gibbo quiuis eam internoſcat, quem ſupra frontem habet camelopardalis inſtar, calli naturam obtinentem, duritie ferè cornu. Eiuſmodi Gallinæ perquam fœcundæ ſunt, & multiparæ. Veteres uidentur eas agnouiſſe, & [b] Varro earum meminit his uerbis. *Gallina Africana*

Maris à fœmina diſtinctio.

Ornithologus, vt Guineas Gallinas vocat.

[a] *L. 5. de Auib. c. 9.*

[b] *L. 3. de re ruſt.*

Digitized by Google

Gallina Guinea cum panico cæruleo Indico.

d by Google

Africana, vel Numidica varia eſt, quemadmodum quas Romani Gibberas appellant, quas interpretati ſumus Gallos Indicos: Columella, & Plinius Numidicam dicunt. Omnium domeſticarum, ſeu cicuratarum volucrum formoſiſſimæ ſunt, quamuis aliàs nulla in pennis alia, quàm nigri, & albi coloris ſit diuerſitas: ſed hi ita mixti ſunt, ut albæ maculæ per nigra ſpatia ſparſæ elegantiſſimè, ac ineffabiliter ſuos ordines ſeruent. Aues ſunt quo ad mores cum villaticis Gallinis noſtris ſimiles: terram eodem modo pedibus verrunt. Tibiæ pedes, atque vngues item ſimiles, ſed tibias habent longiores. Hæc verò inter eas, & noſtrates differentia eſt, quòd cùm tam Gallis noſtris, quàm Gallinis cauda ſit ſurrecta, hæ ſemper demiſſam habeant, ut Perdices, ac Coturnices: quare etiam quibuſdam Perdices terræ nouæ vocitantur. Loco eodem manere neſciunt: in quærendo ſibi victu admodum ſolicitæ ac induſtriæ, qua in re noſtratum etiam naturam ſapiunt, vnde huc illuc perpetuò diuagantur. Nulla euidens nota eſt, qua marem à fœmina diſtinguas. Vtrique enim eædem maculæ ſunt, & albedo eadem circa oculos, ac denique eadem ſupra eoſdem rubedo. Criſta carent, ſed eius vice callofitatem in vertice quandam habent coloris cærei, qua parte camelopardalim referre ex primo intuitu videntur, qui ſcilicet dum currit, caput tenet erectum, & eundem ferè cum ijs colorum varietatem habet. Habent verò inſuper peculiarem ſibi, ac propriam quandam notam. Nam quemadmodum Galli Indici pilorum quendam aceruum ante ventriculum, ita illæ ſupra caput ſimilem obtinent, ſed qui in anteriori parte reflectuntur à prima vertebra, aut oſſe colli procedendo per poſteriorem capitis partem. Cum Pauonibus etiam hoc illis commune eſt, ut colli principium ſit gracile. Plumæ colli, maximè inferiores relucent, ut Palumbi torquis. Vox ſimilis eſt Gallinis communibus: nam clamant acriter voce alta, quemadmodum pulli recens excluſi. Pertcis inſident, vt noſtrates: caro delicata eſt, oua eſui apta. Iam videmus, huius alitis cognitionem vulgò Guineam Gallinam vocanti acceptam ferre deberi. Nam ſi conſideremus Africam, videbimus appellationem quadrare. Numidia enim, & Guinea Africæ regiones ſunt: prior in littoribus Oceani, altera maris mediterranei. Antiquiſſimi Romani Mare mediterraneum potiùs præternauigabant, quàm Gaditano egrederentur, nonnunquam tamen, ſed rarius tranſiretabant. Contra Luſitani, & Normandi, aut alij maris mediterranei incolæ Africæ oras, quæ Guineæ ſunt magis frequentant, quàm fretum Gaditanum. Quapropter mirandum non eſt, ſi eiuſmodi Gallinæ in Gallia, quàm in Italia frequentiores reperiantur. Ad nos enim frequentiùs, quàm in Italia naues ex his regionibus appellunt. Tales Gallinæ apprimè fœcundæ ſunt, & in nutriendis pullis admodum ſedulæ, vnde etiam facile multiplicantur, ſed frequentiores euaderent, niſi frigus, ut pote ex calidiſſima regione venientes, perhorreſcerent. Hæc itaque omnia Bellonius: at non video quo argumento Gallinam Africanam aut Numidicam faciat. Varronis enim uerba, quæ adducit, ipſe inuertit. Varro enim Gibberas à Meleagride, aut Africana minimè diſtinguit, ſed ita habet. *Gallinæ Africanæ ſunt grandes, variæ, gibberæ, quas Meleagrides appellant Græci*, &c. Plinius ita: *ſimili modo pugnant Meleagrides, Africæ, hoc eſt Gallinarum genus, Gibberum, varijs ſparſum plumis.* Varro in primis Gallinas Africanas grandes vocat. Guineæ, vel ipſo etiam Bellonio teſte, villaticas magnitudine non vincerent, niſi tibias haberent longiores: quare meo iudicio grandes Africanas Varro dixit, ut à Villaticis diſtingueret. Magnitudo itaque Gallo, Galliniſque Indicis, quos idem etiam Bellonius Meleagrides eſſe contendit, rectiùs conueniet. Sed ſuper hac re aliàs fuſiùs diſputauimus.

Perdices terræ nouæ.

Callofitas.

Peculiaris

Collum.

Caro.

Oua.

DE

DE GALLINA LANIGERA
Cap. XIV.

GALLINAE huius lanigeræ icon deſumpta eſt ex carta quadam coſmographica. Fuch ciuitas eſt maxima verſus Orientem, in qua maximi Galli naſcuntur. Gallinæ ſunt albæ inſtar niuis, non pennis, ſed lanis, ut teſtatur Odoricus è Foro Iulij, tectæ, ut pecus. Item M. Paulus Venetus ſcribit in ciuitate Quehinfu in regno Mangi nomine, Gallinas inueniri, quæ loco pennarum pilos habeant; vrcati, nigri ſcilicet coloris, & oua optima pariant.

Gallina lanigera cum criſta Galli Herbariorum.

Digitized by Google

DE GALLO SCOTICO ſylueſtri, & de Morenna Anglorum. Cap. XV.

*In deſcrip. Regni Scotiæ

REPERITVR in Scotia, tradente Hectore Boëtho quoddam ſylueſtris Galli genus, Phaſiano carne, ac magnitudine ſimillimum: ſed nigra pluma, rubentibus admodum palpebris, frumento uictitans. Huius alitis effigiem Ornithologus Henricum à S. Claro clariſſimum uirum è Scotia ſibi tranſmittendam curauiſſe ſcribit. Scoti in hoc genere marem uocant Ane blak cock, id eſt, Gallum nigrum: fœminam, quæ magnitudine inferior, & colore dilutior eſt, ane grey hen, id eſt, Gallinam fuſcam. Mas collo, pectore, alis, coxiſq; punctis rubicundis aſperſus eſt, fœminam leucophæam maculæ nigræ variant. Supercilia, & barbulas in vtroq; ſexu membrana rubra inſignit. Anglus quidam hac icone uiſa, in Anglia etiam capi retulit locis erica plenis. Eandem auem Guil. Turnerus intelligere videretur in deſcriptione, quam ſtatim ſubdemus, niſi fœminæ alium colorem tribueret, quam ait magis ruffam eſſe Perdice, cùm fœmina Galli nigri Scotici fuſca ſit, ut diximus. Gallinaceum ſylueſtre genus apud nos eſt (inquit Turnerus Anglus, Morhennam vulgò vocant, ni fallor, fortè propter colorem maris nigrum, ut in mauris: alij, puto Hethcok, id eſt, Gallum ericarum) in quo fœmina ita à mare differt, vt duorum generum iſtiuſmodi rerum imperito uideri poſſint. Mas Gallo domeſtico paulò minor, totus niger eſt, excepta ea parte caudæ, quæ podicem tegit. Ea enim alba eſt. Cæterùm nigredo huius nonnihil ſplendeſcit, ad eum ferè modum, quo Columborum nigrorum torques circa colla ſplendeſcunt. Ad uiriditatem igitur proximè accedit, In capite rubrum quendam habet, ſed carneum cirrum, & circa genas duos habet veluti lobos rubros, & eos carneos. Fœmina tota maculis diſtincta eſt, & à Perdice, niſi maior eſſet, & ruffa magis, ægrè dignoſci poſſet. In deſertis locis, & planis, erica potiſſimùm conſitis, ambo degunt. Grano ueſcuntur, & ſummis ericæ germinibus. Breues habent alas, & breues faciunt uolatus. Hanc auem Attagenem eſſe conijcerem, ſed qui Attagenem deſcribunt, marem à fœmina non ſeparant. Vnde colligo eundem fuiſſe colorem, & eandem figuram maris, & fœminæ. Quod ſi Attagen non ſit, Gallina eſſe uidetur Varronis ruſtica. Hæc ille. Verùm hanc auem non eſſe Attagenem, ex eius hiſtoria apparebit: præſertim cùm Attagen ſit paluſtris, hæc non item Vide an eadem auis ſit, quam Longolius Attagenem putauit, cuius uerba recitauimus in Grygallo. Hæc omnia Ornithologus, qui ſanè & dum Attagenem paluſtrem uocat, Attagenem nouiſſe minimè videtur, eſt enim montium incola, ut ſuo loco ſcripſimus.

Galli Scoto pum forma.

Morhenna, Anglorum. Gallus ericarum.

Digitized by Google

Gallus paluſtris cum gramine cyperoide.

Digitized by Google

DE GALLO PALVSTRI Cap. XVI.

DE Gallo paluſtri Ornitholegus ſic ſcribit: & hanc exhibet iconem: Auis, quam Scoti, (& Angli quoque, ut conijcio) vocant Gallum paluſtrem, ane m̃vvyrcok, Germanicè ſcripſerim ein Murhan, Attagenis hiſtorię ſubijcienda videtur. Nam & in ſummis delicijs habetur, & in locis paluſtribus (vnde nomen) paſcitur, & corpus ei ſubruffum, aut ſubflauum, undiq; punctis nigricantibus diſtinguitur. Supercilia, & barbulæ è membrana rubente, ut in reliquis ferè Gallis ſylueſtribus nulla. Effigiem eius ad nos è Scotia miſit doctiſſimus vir Io. Ferrerius Pedemontanus curauit. Haud ſcio, an eædem ſint aues, de quibus Hector Boethius in Scotiæ deſcriptione ſic prodidit: Sunt in Scotia Galli, Gallinæq; Sylueſtres vocati, qui frumento abſtinent, & enaſcentibus tantùm minutiſq; cytiſi foliis veſcuntur, humanæ gulæ perquam ſuaues. Gybertus Longolius Gallinę ſylueſtris quoddam genus uocat Kurbenn, quaſi Murhenn: quam Meleagridem, ſeu Africanam Gallinam interpretatur: quæ itidem in paluſtribus locis verſatur. Sed Athenæi deſcriptio Meleagridum, Scoticis paluſtribus iam dictis non conuenit. In epitome dubitat, an ſit Lõgolij Gallina paluſtris.

DE

zed by Google

DE CAPO
Cap. XVII.

HAVD immeritò fortaſſis ſeparatim de Capo ſcribemus, quod propter corporis immutatam temperiem, teſticulis nempe priuatus nomen immutauerit, pullorum propagationi prorſus inidoneus factus, & ad menſæ vſum duntaxat propter carnis præſtantiam ſeruiat. Ord.

SYNONYMA.

SVNT qui Barbur Hebraicâ vocem Capum interpretentur: ſed hi Capum cum Gallo confuderint, ut alij etiam nonnulli parum Latini fecerunt, ut ſuo loco admonuimus, cùm tamen, teſte M. Varrone in Gallinaceo genere villatico Capi ſemimares dicantur, quòd ſint caſtrati. Quare ineptè ab Iſidoro ſcriptum eſt, Gallum à caſtratione vocari. Nititur autem eo ſolùm argumento, quod ueteres abſciſſos vocarent Gallos, uel ex malè intellecto [a] Martiale, qui alibi ait, ſub lemmate Capo: Barbur. [a] *Lib.* 13.

Ne nimis exhauſto matreſceret inguine Gallus,
Amiſit teſtes, nunc mihi Gallus erit.

hoc eſt, caſtratus, ut erant Cybeles ſacerdotes, Galli appellati, unde idem rurſus.

Succumbit ſteriles fruſtra Gallina marito,
Hanc matris Cybeles eſſe decebat auem. Martialis explicatus.

hoc eſt, hanc potiùs Cybelę dicare debebant, nempe caſtratum, cuius caſtrati etiam eſſent ſacerdotes, quàm Gallum: non autem, ut Ornithologus exponit, hæc potiùs, & propriè debebat vocari Gallus. Haud me tamen latet, Capum à Petronio Arbitro Poëta antiquiſſimo Gallum dici, ſed cum additione ſpadonis. Quod modo ad nomenclaturam Græcam attinet, nullam prorſus reperio. Latini Capum dicunt, aut Caponem. Longolius Capum rectiùs dici aſſerit: En tibi, inquit in dialogo eius Pamphilus interlocutor, Capones, ut euirati neque vocem edunt, neque Gallinis moleſti ſunt: vbi mox ipſe Longolius: Ego illos non Capones, ſed cum Varrone, & Columella libentiùs Capos vocauerim. Ex recentioribus quidam Capum Gallinaceum dixit; at per pleonaſmum. Sat eſt enim Capum dixiſſe. Apud T. Veſpaſianum Strozzam eiuſmodi periphraſis de Capo legitur. Gallus ſpado.

Tum Gallinarum pulli, quos villica lapſo
Reddidit eunuchos anno, criſtaſq; recidit

Quod verò Albertus Gallinaceum (intelligit autem Capum) veteribus Paponem dici ſcribit, id ſomniaſſe videri poteſt, quando apud nullum claſſicum ſcriptorem tale reperire ſit. Italicè nominatur Cappon, ſeu Cappone: Gallicè Chappon. Germanicè Kappun, Kapaun, Kaphan; Anglicè Capon: lingua Abiſſina Capi dicuntur Aroazes. Papo.

GENVS. DIFFERENTIAE.

QVOT Gallorum genera ſunt, totidem etiam Caponum eſſe poſſunt. Etenim omnes caſtrari queunt. Sola etiam caſtratione Capi à Gallinaceis differunt. Capis tamen iuba eſt maior, quàm Gallis, & caudæ pennæ longiores. Vox demiſſior, & rauca. [b] Scaliger teſtatur, ſeſe Capum habuiſſe inſigni magnitudine, ac propterea certum conuiuam, qui cùm ater fuiſſet totus, anno quarto factus fuit candidus, quanquam erant alij, quibus nulla pluma nigra fuerat. An uerò Capis pennarum colores immutari quid peculiare ſit, an uerò id, quod Scaliger ſcribit de ſuo Capo, fortuitò euenerit, quod magis credo, quiſpiam dubitare poſſit. Capi ut à Gallis differat. [b] *In cõment. l. 5. 7 theoph. de Plant. cauſ.*

FORMA

Digitized by Google

FORMA. DESCRIPTIO.

IVrma Capis cum Gallis eadem, niſi quòd illis iubæ, & caudæ pennæ maiores ſint, & criſta careant, & calcária in maiorem molem excreſcant vt in adiectis duabus carcarium iconibus eſt uidere. Quem hic primo loco depictũ dabimus, capite, collo, dorſo toto, pectore, & ventre coloris erat caſtanei, iubæ pennæ erant nigræ, nigra item cauda, & alæ, ſed quarum remiges erant ſubluteæ: pedes cinerei. Altera pictura Capi monſtrifici eſt, tribus pedibus inſtructi, qui tamen pes tertius duos tantummodo digitos habebat, at longiores multò quam in alijs. Color ſuperiori ferè contrarius. Huic enim color erat totus niger, ſed iubæ pennæ duplicis coloris, nam maiores pennæ ferruginеæ, minores erant aureæ. Remiges alarum candidæ. Cauda nigra. pedes lutei. Adi, cimus etiam inteſtinum cum duabus ſuis appendicibus, nempe inteſtinis cęcis, quæ Anatibus & Anſeribus, ſimilibuſque alijs etiam ſunt cõmunia, item miſenterium ſeu lactes Columbi Cypri.

Capi monſtrifici deſcriptio.

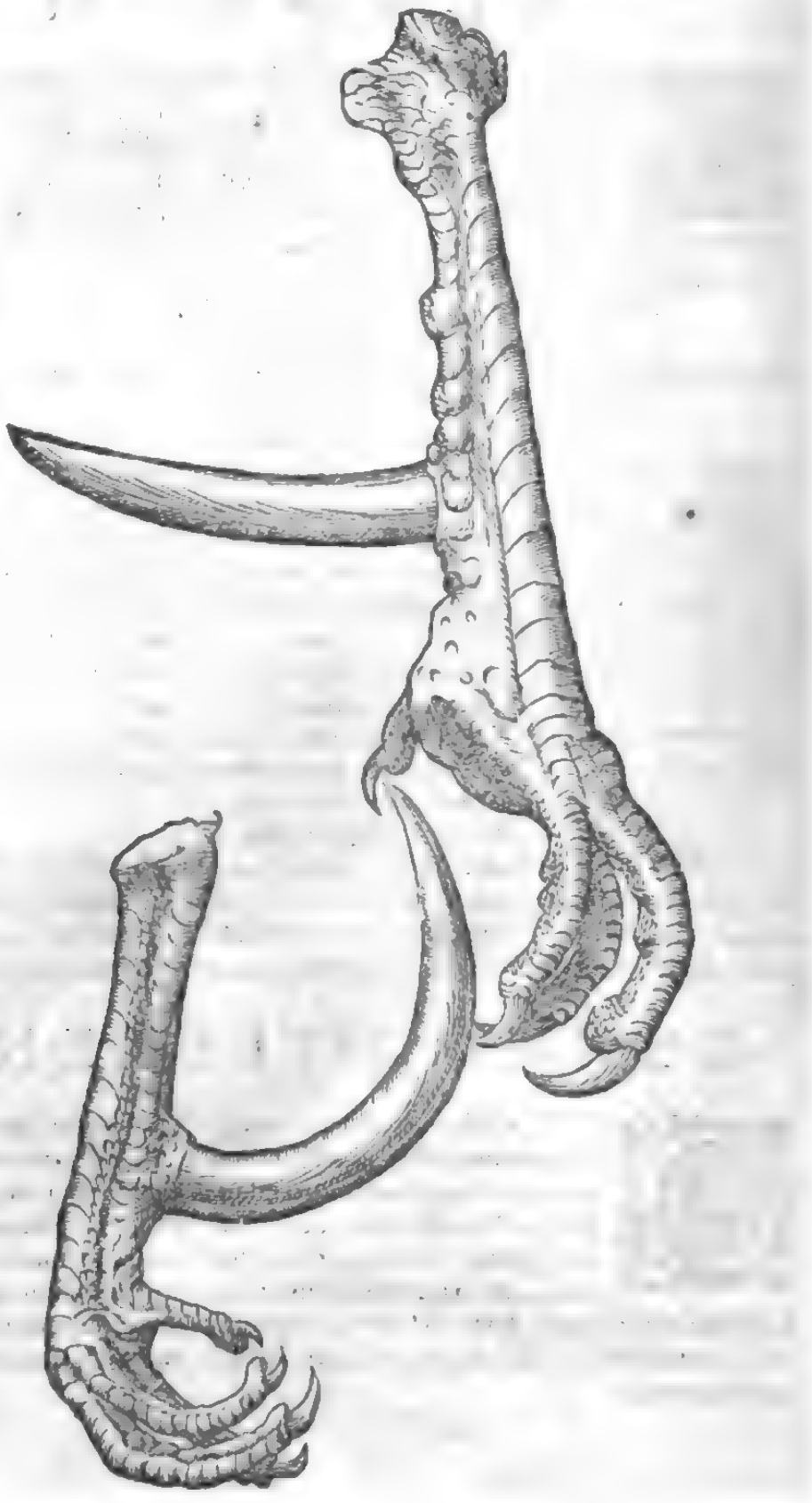

GASTRA.

Capus cum gramine alopecuroide.

Digitized by Google

Capus tripes cum bromo ſterili.

Digitized by Google

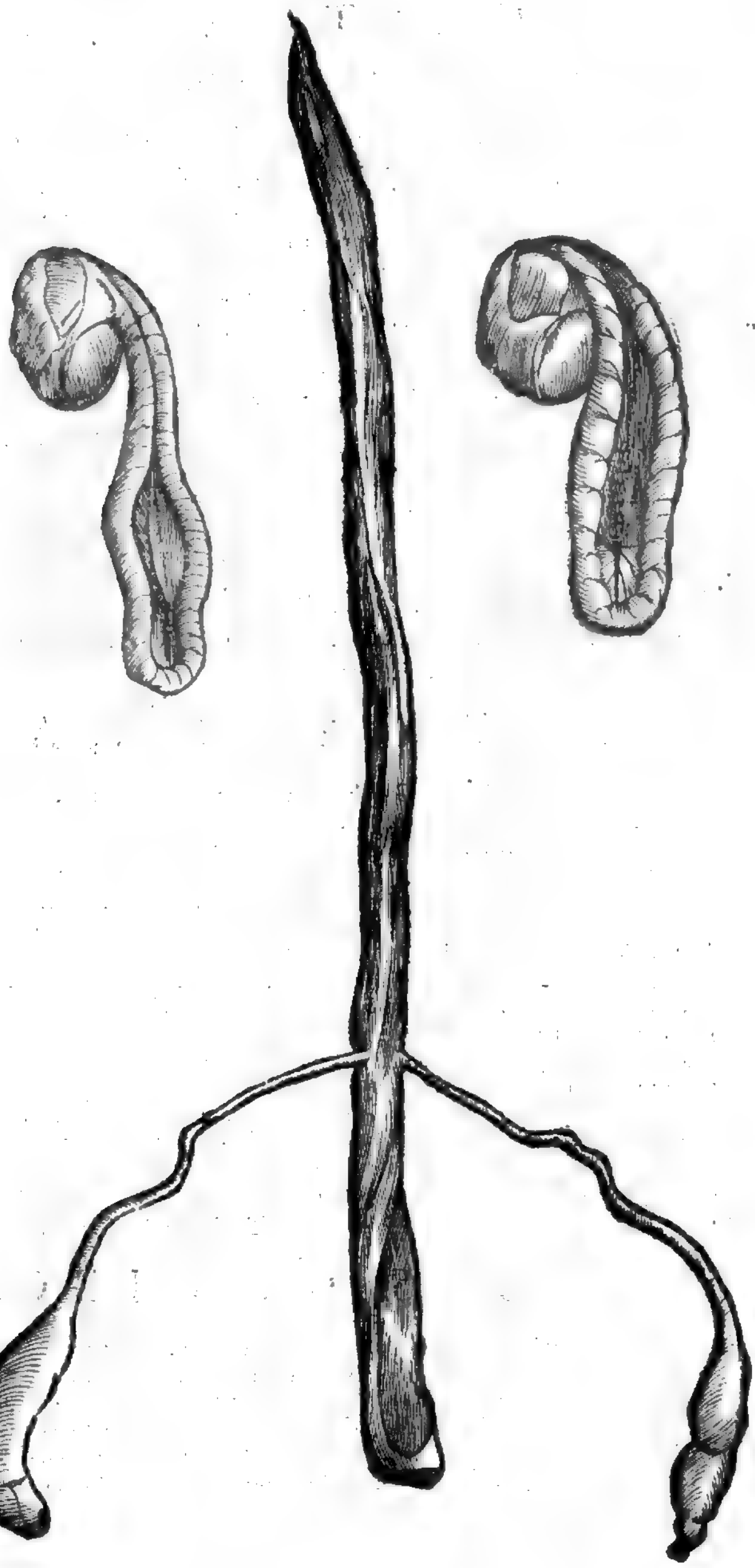

CASTRATIO.

Veteres vt Capos caſtrarent.

ANTIQVD antiquos Galli longè alio modo, quàm nunc caſtrabantur. Nouiſſimam enim alui partem, aut lumbos, aut calcaria candenti ferro inurebant. Ita enim in primis ſcribit Ariſtoteles. *Caſtrantur Gallinacei parte nouiſſima ſuæ alui, quæ cùm coeunt, cernitur. Hanc enim ſi duobus, aut tribus ferramentis aduſſeris Capos facies.* Varro uerò, & Columella calcaria inuri ſolere tradunt. *Gallos caſtrant*, inquit Varro, *vt ſint Capi, tudemi ferro inurentes calcaria ad infima crura vſq; dum rumpantur*, (*ignea vis conſumantur*, Columella) *atque extet vlcus*. Plinius lumborum, atque imorum erurum meminit, inquiens: *Deſinunt canere caſtrati, ſi quod duobus ſit modis, lumbis adultis cendente ferro, aut imis cruribus.* Cæterùm eiuſmodi inflictum vlcus figulina creta, teſtibus Varrone, Columella, & Plinio oblinebant. Noſtræ uerò uillicæ teſticulos euellunt per poſteriora, modico vulnere cultro inflicto. Vulnus autem tantum fit, quantum digito ſuperius ad lumbos ſub ſepto, vbi teſtes adhærent, immittendo, & ſingulis extrahendis ſufficit: quibus extractis uulnus filo conſuunt, & cinerem inſpergunt, tum etiam criſtam reſecant, ut uirilitatem omnem adimant. Sunt qui in criſtæ abſciſſæ locum calcar è crure exectum inſerant, idq; coaleſcente vulnere recreſcere dicant: Verùm qui ex hiſce caſtrationis modis præſtet, ignoro, video tamen antiquam illam, cuius Varro, Ariſtoteles, Columella, Plinius, alijq; meminêre, non amplius obſeruari: quare ſuſpicandum multos ex inflicto illo vulnere cum cadente ferro interiiſſe, vti quandoque ex noſtris moriuntur, ſi erratum aliquod in caſtratione contingat: quinimo ſuperiori anno 1597. Gallum obſeruaui mox à caſtratione ita tumuiſſe, vt pellis pulſata digitis, tympani bellici inſtar ſonum ęderet: quod erratum à malè conſuto vulnere euenerat. In eiuſcemodi uerò caſtratione omnino elaborandum eſt, ut uterque teſticulis auferatur, nam ſi alter relinquatur, cucurit, canit, & coitum repetit, & minus pingueſcit.

Villicæ noſtræ ut Capos caſtrẽt.

Calcar recreſcat.

Quæ caſtratio optima.

VICTVS. SAGINATIO.

Qui Capos & Gallinas prius ſaginarint.

QVAE de victu Galli hiſtoria ſcripſimus, æquè Capo competunt, at quę de ſaginatione, huic, & Gallinis tantùm, quas volucres ſaginare liguritores ipſi inuenere, quò unctiùs, & lautiùs, ut Platinæ uerbis utar, deuorarent. Pinguescunt Capi milij farina cum melle præſertim, & turundis in cibo datis. Nam Plinius eo nomine vocat bucceas, quibus farcire, ſaginareq; Gallinas, Anſeres, & Capos ſolemus. Sunt apud Germanos, qui Capos ſaginant hoc modo: Includunt eos loco anguſto, & è farina milij turundos faciunt, magnitudine ferè, & longitudine articuli digiti mediocris: è quibus ab initio circiter denos eis in fauces inſerunt, & per aliquot deinceps dies quotidie plures, paulatim aucto numero, qui poſtea minuitur etiam pau atim. Dandum eſt autem eis plus minus prout coquunt: concoctio tactu explorata ingluuie animaduertitur. Turundi mox inſerendi priùs in aquam, aut lac immittuntur, nam ſic facilius deſcendunt, licet interim leniter digitis per collum premendo deduci debeant. In defectu milij furfur, & parum frumentaceæ farinæ, & milij etiam parum in turundos redigitur. Sic ferè viginti diebus obeſantur, ſed mero milio quatuordecim. Sunt qui Gallinas, & Capos breui pinguescere ſcribant, ſi cereuiſia loco aquæ bibenda eis apponatur. De Gallina priuatim farcienda in eius hiſtoria ſcripſimus. Videtur autem ratio eadem farciendis Capis conuenire. Quare eò lectorem ablegamus.

Germani vt Capos farcoant.

Vt breui pinguescãt.

VSVS IN CIBO.

CAPI quàm ſint in cibis grati nemo non nouit, ut pote qui remoto Veneris vſu facti ſint pinguiores, & ſalubrioris nutrimenti: Vnde Platina: *Omnium auium laudes*, inquit, *quantum ad obſonia pertinent, una caro Gallinaceæ comprehendit. Quid enim pepinis afferunt reliquæ altiles quod non vnus Capus in ſe habeat, ſiue elixum, ſiue aſſum velis? Huius unis patina Stomachum iuuat, pectus lenit, vocem ſonorem facit, corpus obeſat.* Hæc ille. Quod ad carnis temperiem attinet, ſunt in quatuor qualitatibus

Gallinaceæ carnis laus.

Carnis temperies.

litatibus temperati, quare multùm alunt, & venerem augent, teſte Iſaac, qui alibi etiam Capum auibus omnibus præfert, vt qui melius nutrimentum, & perfectum generet ſanguinem. Villanouanus Capos in cibo probat circa ætatem ſex, vel ſeptem, vel octo menſium. In Gallinacei hiſtoria permulta à nobis recitata ſunt, quæ omni harum auium generi, tum ſalubritatis in cibo, tum apparatus ratione communia ſunt: itaque hic ea tantummodo, quæ ad Capos priuatim pertinent, afferemus. Quod modò ad coquendi, ac apparandi rationem attinet, hæc ſanè varia eſt, & pro cuiuſque libitu inſtituta. Vel autem elixantur, vel aſſantur. Iulius Alexandrinus inter recentiores ſcriptores Medicos illuſtris Capos ſubſequenti modo elixans medici potiùs, quàm coqui partes agit. Capum priùs per ſe elixat, huius pulpas, præcipuè verò alarum, ac pectunculorum cum apijunà ac betæ radicibus ſumit. addit caſeum, & friati panis parum, oua ſex circiter, uuarum paſſularum aliquid, cinnamomum, zinziberis, piperis, caryophillorum quantum ſatis eſſe exiſtimat, butyri cochlear magnum: componit omnia ſimul, comminutis priùs, quæ comminui, tritis, quæ teri debeant, in maſſam, quam deinde in offas diuidit figura, & magnitudine ouali ferè. Rapeolos, inquit, multi uocant, quòd ex friatis priùs id epuli genus fortè rapis concinnatum fuerit, dein minutim etiam conciſis herbulis, demum & animalium carne. Has tenui ex ſubacta farina, quam paſtam vocat aliquoties, folio ſeorſim ſingulas inuoluit offulas, eodem Capi iure recoquit: exemptis, patinæq; iectis caſeum infriat, & calidi affundit butyri ſatis. Eſt verò talis mixtura plurimæ alimoniæ, ſed quæ ſanguinem, ut ipſemet atteſtatur, inflammet, vitioſumq; ſuccum generet, meatuſq; obſtruat. Noſtri uerò coqui eiuſmodi herbas, ut quæ ingratum potiùs, quàm gratum ſaporem carni concilient, minimè adijciunt, ſed uel ſimpliciter elixant, vel ex caſeo recenti pillulas adijciunt, & friatum caſeum veterem ſuperinſpergunt: qui ſanè cibus gratiſſimus eſt. Moleſta uerò etſi pariter, multiq; laboris aſſatio eſt, quam idem Iulius Alexandrinus præſcribit paulò pòſt, elegans tamen, & laudanda, ſi herbas eas antè nominatas excipias. Coques, inquit, eadem materia concluſum integrum Capum, excepto quod alæ, pedeſq; iefracti, & collum retorquentur in corpus, ut anguſtiùs iaceat: ouorum, luteis duratis aliquot infarcies, ea configes caryophillis binis, terniuè, ſingula ſalita priùs, tum pruna accipies, & ſi hæc ad manus non ſunt, uuæ paſſæ, aliquid, limonijuè tenuius conciſi, aut utriuſq; partem, oua ſex ferè: tudicula miſcentur, agitanturq; hæc: tum butyri bene recentis adijcitur pro Capi pinguedine plus minus, ſed quod liquaminis tamen inſtar efficiat, hoc madeſcet immerſus intus Capus: poſtremo factum ex eadem farina imponetur vaſi operculum. Hoc modo immittitur furno farinacea patella, ſiue olla, ſiue teſta, ſiue eſcarium uas id, ouorum priùs albumine illitum. Si anniculus fuerit Capus, non ante tertiam horam extrahi furno debet. Cautio erit, ſi quid furni calore agitatius factum effundi viſum fuerit, vulgata charta noſtra texiſſe, ſtatim id reprimere efferueſcentiam illam ſolet. Calidum inferre menſæ uult. Nonnulli ante perfectam coctura vini aliquid affundunt, conuiuiſque iam appoſituri luteum oui aceto dilutum adijciunt. Hæc ille. Noſtris coquis in ueru aſſare Capones viſitatum eſt, & cum uel malis aurantijs, uel limonijs in fruſta conſciſſis conuiuis exhibere. Quod ſi uerò ſeſe offerat occaſio, vt neque elixare, neque aſſare ad ignem Capum queamus, uti fit in longo itinere, vbi ſæpè hoſpitia deſunt, tunc domo abeuntes chalybem ignitum nobiſcum feremus, eumque in deplumem Capum, ac exenteratum inijciemus, accuratè vno, alteroue mantili obuoluentes, ne calor euaneſcat: ſic enim eſui aptum reddemus etiam inter equitandum, modò meminerimus ſubinde alitem uerſare. Verumenimuero tetro inficietur odore, ſed ferendo tamen, ac grato famelicis. Iam de præparationis varietate dicendum. Miraſe Catellanicum lauti genus cibi eſt à Platina his uerbis deſcriptum: *Catellani gens quidem lauta, & qua ingenio, ac corpore Italica ſobertia haud multum diſſimili habetur, obſonium, quod miraſe illi vocant, ſic condiunt: Capos, aut pullaſtras, aut Pipiones, bene exenteratos & lotos in veru collocant, voluuntq; ad focum tantiſper quoad ſemicocti fuerint. Inde exemptos, ac teſſalatim diuiſos in ollam indunt: amygdalas deinde toſtas ſub cinere calido, abſterſaſq; lineo panno, terũt. His buccellas aliquot panis ſubtoſti adduns, mixtaq; cum aceto, & iure per cribrum ſetaceum tranſmittunt. Poſtea in ollam hac omnia, inſperſoq; cinnamo, zinzibere, & ſaccaro multo, tam diu efferuere ſimul in carbonibus procul à flamma, lento igne permittunt, quò ad iuſtam coctura perueuerint, miſcendo ſemper cum cochleari, ne feria adhareant. Hoc nihil ſuauius eſſe memini. Multi eſt alimenti: tardè concoquitur, hepar, & renes concalefacit, corpus obeſat, ventrem ciet.* Idẽ [a] alibi cibaria alba, ſeu leucophaga, delicatiſſima ex pectore Capi parare docet: *Cibarium albũ*, inquit, *quod aptius Leucophagũ dicetur, hoc modo pro duodecim conuiuis condies: Amygdalarũ libras duas per noctem aqua maceratas, ac depilatas in mortario bene tundes, inſpergendo modicum aqua,*

Rapeolus quid.

Capus aſſã dº cur charte inuolua tur.

Miraſe Catellanicum.

[a] L. 6. c. 41 & 42. Cibarium album ex Capo.

cum aqua, ne oleum faciant. Deinde Capi pectus exoſſatum in eodem mortario contetes, indeſque incanatum panem, agreſta priùs, aut iure macro remollitum. Zinziberis praterea uncium, ac ſaccari ſelibram addes, miſcebiſque hæc omnia ſimul, mixtaque per excretorium farinaceum in ollam mundam tranſmittes. Efferueat deinde in carbonibus lento igne facies, cochlearique ſæpe agitabis, ne quid ſeria adhæreat. Coctum ubi fuerit, aqua roſacea uncias tres infundes. Ad menſam, aut in patinis ubi caro fuerit, aut ſeorſum, aut minoribus mittes. Quod ſi in Capos fundere inſtitueris, quò lautius videatur, mali Punici grana ſuperinſpergito. Idem ſubſequenti capite cibarium album Catellonicum ex pectore Capi deſcribit, hoc modo: *Farinam optimi triſi cum duabus metretis lactis caprini in cacabo ad ignem ponito, procul flamma, ne cibum concipiat. Pectus deinde Capi eodem die mortui, ac ſemicocti in quadam quaſi ſubtiliſſima fila diuidito, inditaque in mortario duobus eo amplius tribus ictibus, paſtillo contundito. Vbi lac dimidium horæ efferbuerit, hoc idem pectus in fila redactum cum libra ſaccari indes, effernereque horas quatuor patieris, agitando ſemper condituram cochleari, cui hærebit, vt terebinthina, vbi decoctum fuerit. Aquam poſtremò roſaceam, vt in ſuperiore infundes, patinaſque facies. Nec erit ab re ſi ſaccari aliquid inſpergas: nulli enim cibariorum, vt aiunt, ſaccarum aduerſatur.* Cibarium croceum ex [b] eodem: *Pro duodecim,* inquit, *conuiuis libram amygdalarum cum membranulis tundes, his Capi elixi, aut cuiuſuis bonæ altilis pectus, ouorum vitella quatuor, ſaccari ſelibram, Cinnami, Zinziberis parum, croci pluſculum contraria addes, ac iure pingui, ac agreſta diſſolues. Diſſoluta in cacabum per ſetaceum excretorium infundes, facitoque procul flamma in carbonibus efferueant, agitando ſemper cochleari. Ad horam ebulliant neceſſe eſt. Sunt qui inter ebulliendum duas uncias liquaminis, aut butyri recentis indant. Patinis aromata inſperges. Alit hoc, etſi tardè concoquitur, obeſat, venerem ciet, hepaticis, & cardiacis prodeſt.* Eodem item libro eſitium ex carne præſcribens, *Sunt etiam,* inquit, *qui pectus Capi tunſi non incommodè addant.* Id verò eſitium tale eſt: *Pro decem conuiuis libram abdominis porcini, aut vitulini bene elixato, coctam, ac conciſam cum ſelibra caſei veteris, pauco etiam & pingui addito, cumque herbis odoriferis bene conciſis, pipere, zinzibere, caryophillo miſceto. Hæc omnia farina bene ſubacta, ac in tenuiſſimum folium redacta ad caſtaneæ magnitudinem inuoluito, inuoluta in iure pingui, ac croceo decoquito. Parum coctura requirunt. In patinas traducta caſeo trito, & aromatibus dulcioribus aſpergito, Fieri, & hoc edulium ex pectore Phaſiani, Perdicis, aliarumue altilium poteſt.* Deſcribit denique eſitium ex pelle Caporum. Capum ubi elixaueris, pellem circunquaque abſcindes, & eam maximè, quæ collum integitur. Conciſam, ac in fruſta diuiſam rurſum in iure pingui per ſemihoram decoques, addito croco, quo coloratius fiat: in patinam tranſlatum aromatibus, & caſeo trito conſperges. Baltaſar Stendelius ſcriptor Magiricæ Germanicus docet, quomodo paſtillus è Capo fiat, de quo antè egimus. [c] Apicius in minutal Apicianum teſticulos Caponum adijcit, Gallis nimirum, dum caſtrantur exemptos.

Cibarium album Catellonicũ.

[b] *Lib. 7.* Cibarium croceum.

Eſitium ex carne.

Eſitium ex pelle Caporum.

[c] *L. 4. c. 3.*

VSVS IN MEDICINA.

SVNT qui tanquam ex Dioſcoride, alijſque authoribus medicas facultates Capo attribuant, quas illi Gallinaceo aſcripſerant, obſcuri nempe authores, quos per linguæ Latinæ imperitiam pro Gallinaceo Capum interpretari diximus. Et quamuis eiuſmodi uires Capus quodammodo ſubminiſtrare poſſit, tamen ad uictus rationem idoneam tantummodo vulgò à medicis tum caro, tum ius eius in quocunque fermè morborum genere, maximè in quibus uirium ratio habenda eſt, præſcribitur: medici enim quoñeſcunque deiectas uires ægrotantium excitare volunt, medicamentum dant, quod ex carnibus Caporum, & Perdicum conficitur. Sunt qui, inter quos eſt Aloyſius Mundella doctiſſimus inter neotericos medicus facilè corrumpi dicant, ſi aliquo notabili tempore moretur, neque ita ægrotos alere, ſed is vel id de extremè laborantibus, qui carnem hanc maſticare nequeunt, dixerit, vel ſibi ipſi aduerſatur, ut qui ſcribat, ſe ægroto cuidam maligno laboranti morbo, cùm iam ſigna concoctionis apparerent, modò Turdum, modò unum, aut alterum oui uitellum, modò Caponis carnem contuſam concediſſe potiùs, quàm uituli. Item deſcribens hiſtoriam iuuenis cuiuſdam bilioſi febricitantis continuè à ſe curati. Victus ratio, inquit, fuit caro Caponis iuuenis per diem ante mactati cum ſeminibus melonum contuſa, necnon panis in eiuſdem iure optimè incoctus ad uirium, (quæ debiles in eo valde erant) robur conſeruandum. Iuris Caponum in primis plurimus apud medicos vſus eſt, maximè quod conſumptum dicunt, vulgò conſumato, alij deſtillatum

Capus qũo in medicina vſum præſtet.

Vires ægrotantium, vt reſtituãtur.

Iuuenis febricitantis victus.

ſtillatum, alij aquam carnis. Id enim ad reſtaurandas ocyus ægrorum uires ſatis laudari non poteſt. Obſcurus quidam ex Capi iure mirè uires recreari pollicetur, ſi uel cochlearium paruum inde ægrotus ſorbeat. Capum ueterem, inquit, para, exentera, totum cum oſſibus comminue. Tum in uaſe bene obturato vitreo, aut ſtanneo per ſex horas bulliat, adiecto etiam auro, ut annulo, uel numiſmatibus aureis. *Fieri*, inquit Platina, *ius conſumptum, aut ex Phaſiano, aut ex Perdice, aut ex caprcolo, aut ex Pipionibus, aut ex Columbis ſylueſtribus poteſt. Si ex Capo voles, cacabum ſumes, qui aqua metretas quatuor contineat. Huic Capum fractis & comminutis oſſibus indes cum uncia ſuccidia macra, piperis granis triginta, cinnamo pauco, nec nimium tunſo, tribus, vel quatuor caryophillis, ſalnia lacera trifariam ſolys quinque, lauri duobus. Sinite hæc efferueant horis ſeptem, vel donec ad duas ſcutulas, vel minus redigantur. Caue ſalem indas, aut ſalita, ſi ægrotantium cauſa fiat. Parum aromatum nil vetabit, quo minus ægroto etiam apponatur. Senibus hoc, & valetudinarijs detur*. Hæc ille. Noſtræ mulierculæ Capum, uel pullaſtrum ſimul cum oſſibus contundunt, ac tam diu in ſuo iure decoquunt, donec ad exiguam quantitatem ius redigatur, & cremoris albi veluti ſubſtantiam acquirat, idque ægris debilioribus potandum exhibent cum feliciſſimo ſucceſſu. Sed hunc coquendi modum improbat doctiſſimus, & admodum Reuerendus F. *Euangeliſta Quatramius ſereniſſimi piæ memoriæ Herculis Ferrarienſium Ducis horti præfectus, & in arte diſtillatoria verſatiſſimus amicus noſter veteranus. Vult autem Capum integrum decoqui per aliquod tempus, iuſque quod ab eo defluit, dum eximitur, colligi (id enim reliquo alio præſtantius iudicat) Capum uerò fortiter comprimi, vt humiditatem omnem ejat: ſi uerò, ut fit, puluerem cordialem admiſcere placeat, eum cum reliquo iure magis aqueo diſſoluere iubet. At licet hunc coctionis modum minimè improbârim, probare tamen non poſſum. Siquidem Caponis integri coctio multum aquæ requirit, quæ ad paruam quantitatem, quæ ægro exiben debet, redigi quàm citò, ac facilè nequit: neque uerum etiam eſſe exiſtimo id ius, quod in exemptione defluit, cætero præſtare. Alij uerò Capum accipiunt, uel Gallinaceum tenerum; vel Gallinam, decoquunt, contundunt, totum id uaſe recondunt, igne ſubiecto per alembicum, uel duplici uaſe deſtillant, qui modus quàm maximè paratu facillimus. Quod ſi æger peſtilentia laboret, periti medici ſimul herbas adijciunt Caponis coctioni inſtituto ſuo congruentes, quales ſunt melliſſa, ſcordium, bugloſſa, borrago, carduus benedictus, cicoria, endiuia, acetoſa, ſcabioſa, tormentilla, flores nymphææ, violarum, bugloſſæ, borraginis. Andreas à Lacuna circa finem libri de peſte, Capo generoſus, inquit, in aqua pura diſcoquitur cum folijs borraginis, & bugloſſi ana m. ſ. conſeruarum de violis, roſis, boragine, & bugloſſo ana ʒ. ij adijciatur etiam nonnihil de illis, quæ cordialia vocant, contritum. Deſtillatum inde liquorem in diplomate (balneo Mariæ) cum puluere diaſantalon mixto propter odoris gratiam, propinabis creberrimè. Sunt qui aurum ſignatum, torques, laminas, ſiue bracteas auri eiuſmodi decoctis adijciant, nec deſunt, qui abſoluta ſublimatione candens ferrum aliquoties extinguant. E quibus quid coctura decerpi poſſit præter ſordes, aut Hydrargyrium, non video: ſcitèque dixit Trincauella olim præceptor meus, aurum exhilarare ſpiritus omnes, cùm quis in crumena eo abundauerit. Paradigma hoc Florentinis medicis fuit uſitatum in eodem caſu. Accipe duos pingues Capos, & bene ſaginatos. Vnum coquito ad diſſolutionem propemodum, contunde, & exprime vehementer, expreſſum ius conſerua: poſt accipe ſecundum Capum, hic unica tantùm ebullitione bulliat, vt paulum molleſcat, in partes diſſeca, & contundito. Fundo uaſis injice borraginis manipulos duos, quibus inſterne panis ſimilacei albiſſimi, & leuiſſimi medullam, quæ totum Capi primi ius abſorpſerit antè aſſeruatum. Pani ſuperpone ſecundum Caponem in fruſtula diſſectum, & ſic deſtillationi committe. Attamen ſatius fuerit cucurbitam vaſe uitreo figulino conflari, ne aduratur ob liquoris penuriam, guſtuiq; minus voluptatis creet. Cauendum quoque, ne extrema deſtillationis cum prioribus confundantur, cùm ingratiſſimi ſaporis ſic permixta ſint euaſura: ſed ſeorſim colligantur. Paradigmata huiuſmodi aquarum paſſim varia apud practicos extant: collecti ſimul reperies parte ſecunda Euonymi Philiatri à Vvolfio publicata, quo lectorem ablegamus. Hac ratione euocatus ſuccus ignea ui concoctionem ſubit haud ita multo magnoque negotio ob partium tenuitatem, qua facilè ita carnibus detractæ per ſe concoquantur: Simul ipſe ventriculi calore euictus breui iecoris quoque ſanguificam facultatem promptè ſuſcipit ſuccus, ac per quam citò alens ſuſtentat labentes ſæpè iam vires, idcirco inſigniter debilibus datur in morbis magno plerunque uſu. Nonnulli præterea quibuſuis morbis, capitis*

Ius conſumptũ ex quibus auibus fiat.

Iuris cõſumpti coctio

* *In proœm. lib. de Theriaca.*

Ius conſumptum cõtra peſtem.

Aurum vt ſpiritus recreet.

Paradigma Florentinorum.

præſertim, & frigidis, & cum uirium imbecillitate, deſtillatas eiuſmodi Caporum aquas laudant. Ornithologus ſe colicis affectibus prodeſſe expertum aliquando tradit, ijs maximè, qui flatuoſi ſunt. Aqua enim deſtillata aphyſos redditur, ut non amplius inflet, ſi rectè parata fuerit. Adijcientur autem medicamenta alia, atque alia à perito medico pro affectuum varietate. Sed iſtæc de carnis, iuriſq; uſu dicta ſufficiant. Adipis peculiaris quædam in colico affectu uis eſt, ſi Ornithologo credimus, qui ex libro manuſcripto virum quendam nobilem in hoc malo poſt multa remedia fruſtra tentata, liberatum tandem atteſtatur epoto cyatho (duarum, aut trium vnciarum) pinguedinis Capi pinguis decocti in aqua, (ut fit ad cibum) abſque ſale: oportet autem, inquit, pinguedinem iuri innatantem ſeparatam bibere quam calidiſſimam. Marcellus uerò ei, cui patitur uarices, ſeui hircini ſelibram, & adipis è Capo libram ſimul permiſcet, & in linteo die louis cæroti more apponi iubet, & potenter ſubuenire pollicetur. Sed tale medicamentum non caret ſuperſtitione: cur enim die louis potiùs, quam alio exhibet? Obſcurus quidam ad fiſtulam, cùm emortua eſt (ſic loquitur, hoc eſt, ut mihi uidetur, cùm nullus in ea dolor perſentitur) pelliculam interiorem ventriculi Capi, quæ abijci ſolet, in ſole torre factam terit, & inſpergit. Sunt qui oſſa crurum compoſitis ad alba mulierum profluuia medicamentis admiſceant. Græci aſſerunt fabæ ſemina Caporum ſanguine macerata ab aduerſantibus herbis immunia fore, & ſi pridie quam ſeruntur aquæ ſimplici infuſa fuerint, citiùs naſcituras: ſin nitratæ aquæ, difficilem coctionem non habituras. Sed hæc ad agricolas, non ad medicos pertinent.

Adipis Capi facultas, & uſus.

Pellicula interior ventriculi Capi

Sanguinis ſuæ uis.

Finis Libri Decimiquarti.

VLYSSIS

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIAE

Liber Decimusquintus.

QVI EST
DE AVIBVS, QVAE SIMVL SE PVLVERANT, ET LAVANT.

DE COLVMBIS IN GENERE. Cap. I.

PRAECLARISSIMVM, vtilissimum, decantatissimumq; genus Columbaceum illatam sibi à nobis iniuriam lamentabili suo murmure conqueritur, quòd qui dignitatis ordinē ubiq; fermè sequentes, Gallinaceis postposuerimus, cùm alioqui veteres omnes cùm sacros, tum profanos Columbas non minoris, quàm Gallinaceos æstimasse abundè constet: sanè & nos quoque priorem illis locum eramus assignaturi, nisi Columbæ præter quam quòd sese puluerent, quemadmodum & Gallinæ, etiam sese, teste Philosopho lauarent. Adhæc, ut cætera prætereamus, quædam quoque sunt, præcipuè ad oua spectantia, quæ licet vtrique generi communia existant, tamen in Gallinarum ouis, quæ semper in hominum manibus uersantur, magis conspicua sunt. Quod autem ad Columbarum encomia pertinet, ea non à corporis duntaxat, sed ab animi dotibus quoque proficiscuntur, undiquaque nobilissima: unde fortassis diuinus propheta [a] Esdras, *ex omnibus creatis volatilibus Deum sibi Columbam vnam nominasse* dixit. Et reuera Spiritus Dei baptizato Saluatori nostro apparere cupiens Columbæ potiùs quàm alteriùs volucris figuram induit. Quanti verò gentiles, ac in primis antiquissimi Romani has volucres fecerint, soluta pro eis vix credenda pretia attestantur. Varronis ætate singula paria ducentis nummis. & cùm eximia essent, singulis millibus sestertiorum vendebantur: quemadmodum & Columellæ temporibus sunt inuenti, qui quaternis millibus nummûm binas Columbas mercarentur. [b] Plinius etiam L. Axium equitem Romanum ante bellum ciuile Pompeianum denarijs quad ingentis singula paria venditasse tradit, licet in omnibus exemplaribus, *& L. Axius venditauit*, legatur, tamen & L. Axius venditauit rectè meo iudicio legit doctissimus [c] Budæus. Nam Varro de pullis earum agens, ita scribit: *Roma, si sunt formosi, bono colore, integri, boni feminis, paria singula vulgò veneunt ducentis nummis, necnon eximia singulis millibus nummûm, quas nuper cùm mercator tanti emere vellet à L. Axio equite Romano, minoris quadringentis denarys daturum negauit*. Si ergo singula Columbarum paria non semel mille sestertijs nummis vendita sint, & aliquando etiam mille, & sexcentis, id est, quadringentis denarijs, quis Gallinaceo generi eas non præferendas iudicet, cùm id nullibi, quod noui, ad tale pretium euectum fuerit? Quinimo Columbas

Cur Gallinaceum genus Columbaceo author prætulerit.

Columbarum laus.

[a] *Lib. 4. c. 5.*

Romanorū luxus in emendis Columbis.

[b] *L. 10. c. 37*

Axius eques quanti Columbas venderit.

Plinius correctus.

[c] *In pandect.*

Romani Columbarum amore inſanierunt.

lumbas ita celebrauit Romanorum luxus, ut Plinius ibidem multos earum amore inſanijſſe tradat, nobilitatemque ſingularum, & originem enarraſſe. Quid? Harum cauſa Aelianus Carnos, & Illyricos bellum commiſiſſe recitat. Non ne & apud nos nobiles familiæ ferè omnes Columbaria habent, in quibus habitant, educantur, ac nidulantur? Sed etſi nos emolumenti cauſa eas alamus, Gallos tamen, maximè autem Belgas, ac inter hos Batauos ferunt adeo Columbarum ſtudiolos eſſe, ut uel quarta ſaltem eorum pars eas ad animum duntaxat explendum enutriat. Aiunt inſuper eoſdem, quotquot reperiri queunt Columbarum genera, diligenter inueſtigare, magno ſemper mercari pretio, laudes ſingularum in publico, priuatoque conuentu, in quo patritios etiam viros pauperioribus ſeſe immiſcere minimè pudeat, modò de Columbis ſermo ſit, enarrare, adeo ut quod Plinius olim de Romanis, id nos etiamnum de Batauis dicere queamus, Columbarum ſcilicet amore inſanire. Quod ſi modò quæſtum, quod iam plerique faciunt, conſideremus, profectò Columbarum poſſeſſio vndiquaque utiliſſima eſt, cùm propter fimi, cuius ad cannabi conciliandum decorem, ac per conſequens ingens pretium, apud Bononienſium agricolas magnus uſus eſt, commoditatem, tum maximè propter pullos ijs potiſſimùm neceſſarios, qui iam uires à morbo recolligunt. Quamuis verò Columbarum fœcunditas, de qua abundè pòſt ſuo loco agetur, longè minor ſit, quàm Gallinarum eſt, maiorem tamen, teſte Columella, quæſtum dominis ſuis referunt: neque magna opus eſt cura, aut ſumptu ad earum nutritionem, quippe quæ per hyemem tantùm, ac tunc per paucos menſes (loquor modo de ſaxatilibus, quas pullorum cauſa duntaxat alimus) videlicet cùm diutinę niues agros cooperiunt, impendio domini alantur, cæteris anni temporibus victum ex agris quæritent. Quod modò ad dotes earum cùm corporis, tùm animi attinet, eæ profectò tantæ ſunt, ut dicturo de eis calamus potiùs, atque carta, quàm verba ſint defutura, quare ſponte, ne in longum nimis abeat oratio, eas prætereo, ſolius tantùm caſtitatis earum mentione facta, quòd hæc prę alijs in hoc ſuium genere tàm à ſacris, quàm profanis paſſim concelebretur, ſic enim [d] ſapiens: *Vna eſt Columba mea, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ.* Talis autem in ijs caſtitas coſpicitur, vt coniugij fidem nunquam, niſi alterius morte violent. *Communem*, inquit [e] Plinius, *omnes ſeruant, niſi cælebs, aut vidua, nidum non relinquit, & imperioſos mares, ſubinde etiam iniquos ferunt, quippe ſuſpicio eſt adulterij, cùm natura non ſit.* Munditiei corporis quoque ma imam curam gerunt, quibus ſcilicet immunda omnia, ac maculata diſplicent: vnde pariter apud ſapientiſſimum Regum legimus: *Aperi mihi ſoror mea, immaculata mea.* Idem etiam nobis fortaſſis tacitè innuit Ouidius, inquiens:

Aſpicis, vt veniunt ad candida tecta Columbæ,
Accipiat nullas ſordida turris aues.

Adeo ut, cùm animi, tùm corporis mundities in hiſce auibus magis, quàm in alijs reſplendeat: quare & Spiritus Sanctus in ſacro Saluatoris noſtri baptiſmo Columbæ ſpecie apparuit. Quamuis uerò inſuper ſimpliciſſimum vulgò animal Columba habeatur, ingenio tamen minimè caret, ut ſuo poſtmodum loco fuſiùs apparebit. Illud modò prætereunt non poſſum, quod [f] Plinius de ijſdem prodidit, nempe *ineſſe quendam eis gloriæ intellectum. Noſſe credas*, inquit, *ſuos colores, varietatemq; diſpoſitam.* Hanc autem tanquã rem pulcherrimam, ac inſpectu admirabilem complures celebrauêre. Conſpicitur verò in collo earum potiſſimùm: de quo in primis Nero Cæſar diſertiſſimè luſit hoc uerſu:

Colla Tyberiaca (Rodoginus legit Cytheriacæ) *ſplendent agitata Columbæ.* Videmus enim in eo colorem vnum, omnium colorum vniformitatem præ ſe ferentem, neque tamen oculus indagare poteſt, quis nam præcipuè ſit ille color, an cæruleus, an luteus, an niger, an hyginus, an fuluus. Varietatis huiuſce venuſtatem viſui noſtro iucundiſſimum [g] Apuleius floſculum appellat, inquiens: *Nunc Cerulea nigredine cærulens Columbarum colli floſculus annitatur, vel cum guttis Arabicis obuntius, & pectinis arguti dente tenui diſcriminatur.* De eiuſdem coloris diuerſitate ita cecinit [h] Lucretius:

Qualis enim cæci poterit color eſſe tenebris
Lumina qui mutatur in ipſo? propterea quòd
Recta, aut obliqua percuſſus luce reſulget.
Plumea Columbarum quo pacto in luce videtur
Qua ſita ceruices circum collumq; coronat.
Namque aliàs fit, vti claro ſit rubra pyropo:
Interdum quadam ſenſu fit, vt videatur
Inter cæruleum virides miſcere ſmaragdos.

Et Lucre-

Columbarũ caſtitas.

[d] *Cant. c. 1.*

Columbarũ mundities.

[e] *L. 10. c. 34.*

Spiritus Sanctus Columbæ ſpecie cur apparuerit.

Columbarum ingenium.

[f] *L. 10. c. 36.*

Columbini colli decus.

[g] *L. 2. de Aſin. aureo.*

[h] *L. 2. de nat. rer.*

Et Lucretium imitatus Homerus Italus [1] Torquatus Taſſus, puellam illam in omnes ſeſe colores ad inſtar polypi conuertentem, quam magus Carolo, & Vbaldo itineris ducem promiſerat, ut Rinaldum è faucibus Armidæ eriperent, depingens, à Columbino collo ſimilitudinem eleganter admodum deprompſit, canens. [1] *Cant.* 15. *Gierusaliter.*

Crinita fronte eſſa dimoſtra, e ciglia
Corteſi, e fauoreuoli, e tranquille,
E nel ſembiante à gli angioli ſomiglia,
Tanta luce tui par, ch'arda, e sfauille
La ſua gonna hor'azura, & hor uermiglia
Direſti, e ſi colora in guiſe mille,
Si c'huom ſempre diuerſa à ſe la uede
Quantunque volte à riguardarla riede.

Così piuma talhor, che di gentile
Amoroſa Colomba il collo cinge,
Mai non ſi ſcorge à ſe ſteſſa ſimile,
Ma in diuerſi colori al ſol ſi tinge.
Hor d'acceſi rubin ſembra vn monile,
Hor di verdi ſmeraldi il lume finge.
Hor'inſieme gli meſce, e uaria, e uaga
In cento modi i riguardanti appaga.

[k] Plinius item *Smaragdos Carchedonios ad inclinationem magis, & minus lucidas Columbarum plumis comparat*: [l] Ariſtoteles uerò Columbarum ceruices ad lucem refractam χρυσοειδῆς, hoc eſt, auricolores ſeſe offerre tradit, vt nimirum coloris ſplendorem, qui in auro pariter ad eandem lucem admodum varius eſt, nobis indicaret. Meminit quoque eiuſdem rei D. Hieronymus: *Columbarum*, inquit, *colla ad ſingulas conuerſiones colorem mutant*. Diuinus uerò [m] Pſaltes, quod alij de collo dixêre, id de tergore quoque, & cauda prodidit, cùm ea *adinſtar auri rutilare* dixerit. Iucundiſſima autem hæc colorum varietas tam incertos aſpicientes reddit, ut [n] Seneca, *falſi coloris ſpeciem, & ponere & ſumere* ſcripſerit. Sed & [o] Martianus, *Arceſilas*, inquit, *collum intuens Columbinum dubitabas, ſiquidem hæc permotus varietatis incertitudine amplius aſtruere ἀκαταλήψιαν* cœpit. id eſt, *incomprehenſibilitatem*. Proinde etiam M. [p] Tullius contrariæ ſcilicet ſectæ, inquit ad Hortenſium: *Neque verò hoc loco expectandum, vt de remo inflexo, aut de collo Columbæ reſpondeam. Non enim is ſum, qui quicquid videtur, tale dicam eſſe quale videatur*; & rurſus. *Nam & in remo ſentio non eſſe id, quod videtur, & in Columba plures videre colores, nec eſſe plus vno*. Quæ ſanè colorum ficta uarietas maximam Columbis pulchritudinem conciliat, quamuis tamen niſi illuſtrante ſole vix uideatur, in cuius uidelicet deliquio colorata omnia ſua priuantur uenuſtate. Sunt tamen qui exiſtiment diuerſos re ipſa eſſe inibi colores, diuerſaſq; ſuperficies ex diuerſarum pennularum portionibus radiantes. Plurimi uerò unius coloris eſſe illam uarietatem, ſed uarijs aſpectibus variè illuſtratam ſub differenti ſpecie oculis ſeſe exhibere: rationem eius eſſe quòd mouendi vim à luce ſuſcipiat, quod uerò amplius ab illa moueatur, amplius & ipſe ſeſe moueat. Vt ut eſt eiuſmodi pennarum decor efficit, vt inter pulchellas aues connumerari Columbæ queant, & [q] Cicero plumas verſicolores Culumbis à natura ad ornatum datas perhibet, & in ſacris [r] literis, ut ſponſæ pulchritudo denotetur, oculi eius Columbarum oculis comparantur. *Ecce*, inquit ſapiens, *tu pulchra es, amica mea, oculi tui Columbarum*. Et [s] mox infrà enarrans ſponſa ſponſi ſui pulchritudinem, ſimiliter eius oculos Columbarum oculis comparat: *Oculi eius*, inquit, *ſicut Columbæ ſuper riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima*: Et aliàs dixerat idem ſapientiſſimus Rex: *Propera, amica mea, Columba mea, formoſa mea in foraminibus petræ, in cauerna macteriæ, oſtende mihi faciem tuam*. Cæterùm ſi cuncta, quæ de Columbarum laudibus dici poſſent, hic adduceremus, in immenſam nimis molem noſtra abiret oratio, quare hîc uela contrahimus, illud interim admonentes, ſub Columbaceo genere, quod [t] Philoſophus περιστερώδη appellat, & domeſticas, ſiue celares, ut uocat Columella, & feras, ut ſunt Palumbes, Oenades, Liuiæ, & Turtures comprehendi, de quibus ſigillatim poſtea agemus, à communioribus exorſi, quòd ad has omnia fermè, quæ omni Columbaceo generi in uniuerſum communia ſunt, referri optimè queant.

[k] *L.* 37. *c.* 5.
[l] *L. de color.*
[m] *pſalm.* 77.
[n] *Lib.* 5. *nat. quæſt. c.* 5.
[o] *De nupt. Philolog.*
[p] *Acade.* 2.
Colorata etiam in Sole ſplendent.
[q] *L. de ſenib.*
[r] *Cant.* 1. & 4. *c.*
[s] *Cap.* 5.
[t] *L.* 5. *Hiſt. cap.* 13.

AEQVI-

AEQVIVOCA.

SVETONIVS[a] Tranquillus gladiatoris meminit, cui nomen erat Columbus, *cui C. Caligula*, vt eiuſdem Suetonij verbis utar, *victori leuiter tamen ſaucio venenum in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit*. Columba Senonenſis martyris nomen eſt, quæ ad proſtibulum damnata, ſed Dei ope defenſa ſupplicium capitis ſubijt pridie Calendas Ianuarij anno 275. Fuit eiuſdem nominis alia etiam virgo ſanctitatis plena Reatina ex ordine Sancti Dominici, admirabili innocentia, cunctiſq; uirtutum operibus ornatiſſima, quæ ſpiritu prophetiæ inſignis innumeris ægrotis ſanitatem reſtituit. Panem ſuis deficientem ſæpè multiplicauit. Puerum quendam deſperatæ valetudinis, & iam ſemimortuum precibus ſuis ad uitam, ſanitatemq; ſimul confeſtim reuocauit. Defixa in cæleſtium contemplatione ſæpius extra omnes ſenſus rapiebatur. Cùm moraretur in monaſterio, quod vocatur de nomine eius, nihil aliud unquam comedit, niſi herbas, nihil niſi aquam bibit: pane, vino, carne, piſcibus, lacte, & omnibus, quæ ex illo conficiuntur, ouisq; abſtinuit. Diuinitus educta è cubiculo, in quo morabatur, undique obſtructo, Peruſiam peruenit. Obijt anno 1501. mutis multis vſum linguę, cæcis oculorum reddidit. Eius vitam Leander Albertus Bononienſis deſcripſit. Lithoſpermon à Romanis Columbam appellari inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectas legitur. Baleares, ut Mela habet, vel Balearides, ut Ptolomęus mediterranei maris inſulæ ſunt iuxta Hiſpaniam, hodie Mallorca, & Menorca Hiſpanis, teſte[b] Abrahamo Ortelio indigitantur, quaſi latinè diceres maior, & minor, quemadmodum eas Pomponius, & Procopius quoque nominant. Sic etiam diſtinguit eas Antoninus, qui maiorem Columbam, & minorem Nuram vocat. Columba Hyberniæ oppidum eſt, teſte Beda, & S. Columbani patria. Columba inſcriptus erat pro titulo liber cuiuſdam Stellæ poëtæ dicti Patauini, qui Violantellam Neapolitanam amauit, quæ cum amiſiſſet Columbam, quam habebat in delicijs, & fleret, præbuit argumentum Stellę conficiendi operis de morte Columbæ. Teſtatur hoc Venus, cui Columba, ut dicemus ſacra eſt, apud[c] Papinium de Stella loquentem.

Hic noſtra deſleuit fata Columba,

Meminit quoque[d] Martialis.

Stella delicium mea Columba
Verona licet audiente dicam,
Vicit Maxime Paſſerem Catulli,
Tantum Stella meus tuo Catullo,
Quanto Paſſere maior eſt Columba.

Et rurſus[e] alibi.

Vel Stella cantata meo, quam fleuit, Hiantis
Cuius in Elyſio nigra Columba volat.

Et ex recentioribus Io. Baptiſta Fiera Mantuanus poëta; & medicus de Perhillę ſuę morte ſcribens ad Ianum quendam huius Stellę pariter meminit his verſibus.

Heus Iane, num licentiam hanc temerè sentem,
Si meo Catullo confero, nec veneror Stellam?
Catullus olim Paſſerem obrutum fleuit:
Et Stella Columbam: utrumque riſeris ſæpè,
Non ipſe Turturem fleo perditum dudum:
Nunc nunc ademptam epiſtatam domus fidam
Fleo Perhillam, &c.

Columba pars nauis. Columba pariter nauis pars eſt. Audiui, inquit, Lazarus Bayfius de uiro docto, cùm diceret carinam propriè eſſe id, quod vulgò Venetijs dicitur la Columba: ſed eam Columbam puto eſſe quod δρυόχου a Polybio dicitur. Latinum nomen, quod ſciam non habet. Verba Polybij ſunt. Ἄνθις ἔγνωσαν ἐκ δρυόχων ἔχοσι, καὶ διακόσια ναυπηγῆσαι σκάφη, id eſt, *rurſus decreuerunt à fundamentis ducentas, & uiginti adificare naues*, quod enim eſt fundamentum in domo, id eſt δρυόχου in naui, ſic dictum opinor, quòd omnem δρῦν, id eſt materiam nauis contineat. Columbulam Hollandi quandam nauem, unam nimirum ex ijs, quibuſcum nuperrimè in Indias nouas nauigarunt, uocauerunt. Columbar, ut docet[f] Priſcianus, vinculi genus eſt, quò collum nectitur, ad quod per iocum alludens[g] Plautus Columbum ita vocat, dum ait:

Columbar quid.

[a] *In Calig.* Columbus gladiator. Venenum Columbinum.

Columba martyr. Columbæ ſanctæ alterius nomen & miracula.

Monaſteriũ Columbinum.

Lithoſpermon Colũba dictum.

Baleares inſula maior Colũba dicta.

[b] *In Theſ. Geogr.*

Colũba oppidum.

Liber Columba inſcriptus.

[c] *Lib. 1.*

[d] *Lib. 1.*

[e] *Lib. 7.*

[f] *Lib. 5.*

[g] *In Rudente.*

Illic in Columbam credo leno vertitur
Nam in Columbari collum haud multò pòst erit
Sed fortè per duplex l ſcribendum eſt.

SYNONYMA.

COLVMBVM Hebręis Ion יונה ſignificat, in plurali Ionim, uti apud [a] Ezechielem: Ionah יונה uerò Columbam, uti in [b] Geneſi in primis videre eſt. Contrà Sanctes Pagninus in ſingulari maſculeum reperiri negat in S. Scriptura, ſed fœmininum tantùm: addit tamen apud Doctores Hebræos inueniri, & antè ita ſcripſerat: Ion cum uau in pronunciatione occultato eſt Columbus. Quidam reducunt ad יונה oppreſſit, quòd omnium præda pateat, & plurale Ionim Columbi, Columbæ. Nomina enim ſpecierum ſub quocunque genere venerint, utrumque ſexum comprehendunt. Hæc ille: qui etiam aliquot S. ſcripturę loca adducit, in quibus tamen in noſtra translatione ſemper Columba legitur. Cæterùm apud [c] Ieremiam, ubi tranſlatio noſtra habet Columba, Hebræi legunt, ut docti quidam ſcribunt, mœror, vel triſtitia, ut ſcilicet ſit deriuatum à uerbo Ianah יגה, quod eſt mœrore affecit, afflixit. Ion quidem pro Columbo in ſcriptis Rabinorum frequentius eſt. Chaldæus interpres in citato Geneſeos capite Hebraicam vocem Ionah omiſit. Arabs habet אטלקחא atlekeha, & Gamamah, vel chamamah חמאמה. Perſa Kaphtar כפתר. Rurſus [d] ubi Chaldæus habet Ionetah יונתא, Arabs legit dazamach. Gozal גוזל Hebræis pullus auis eſt, maximè Columbæ: Dauid Kimhi Gozal auiculam paruam interpretatur. Chaldæus in vetere teſtamento habet Bar Ionah, ideſt, pullum Columbæ, Arabs Pherak hamas פרח חמס; ſed melius haman legendum, nam & Auicennæ haman Columba eſt, pro qua voce Syluaticus hamen habet, ut Hara Hamen, ſtercus Columbinum, pro quo etiam alibi apud eundem Laaman, & caſicium legitur. Alibi quoque Demen Chame habet pro ſanguine Columbæ, uti denique pro eodem Dem Alcamar apud veterem Auicennæ gloſſo graphum legitur. Quidam Hemam Saracenis Columbam eſſe ſcripſit. In dictionario Auicennæ alia etiam nomina pro Colũba leguntur, ut Guariſdem, Alguariſcin (Serapio habet Guarzen, Alguriſſen) Alurſan, Alchata, Knakendin. Kebuhar (forte Kaphtar legendum, ut ſupra) bezar בבחר בצר Perſę pullus Columbinus eſt. Alfrac, ut ait And. Bellunenſis, eſt nomen commune ad omnes pullos, & aliquando uſurpatur pro Galli na iuuene, quę nondum oua peperit, abſolutè verò pro pullo Colũbino, imperfectis adhuc pennis necdũ volante. Alnuaheb, ut ſcribunt Arabes, ſignificat Columbos, qui iam perfectis pennis volare incipiunt. Inter ſynonyma Græca vſitatiora in primis eſt πιρισπρὰ, Attici verò πιστιὸς genere maſculino efferunt, ut Alexis, & Pherecrates, citante Athenęo. Meminit & Euſtathius. Hodie etiam ita vulgò dicitur, vel πιρισπέρι. A πιρισπρὰ fit πιρισπιδιον, & πιρισπίριον diminutiuum, hoc eſt Columba parua, ſeu Columbulus. πιρισπιδὰς Ariſtophani ſunt pulli Columbi, ut annotant Scholiaſtes, Suidas, & Euſtathius. Πιρισπιδιὸς etiam, vel πιρισπιδὴς patronymica forma de Pipione dici poteſt. πιρισπρὰ autem, ut Etymologus, & Varinus volunt apud Græcos dicta videtur à duro, & laborioſo volatu, παρατὸ πίτεσθαι σπρᾶς, vel à nimio amoris affectu, παρὰ τὸ πιρισσὸς σπρᾶν. Quæ poſterior etymologia placet, altera minimè; velociſſimo enim, ac leuiſſimo volatu utitur, tantum abeſt, ut laborioſo, eſt enim feruidiſſima ad Venerem. Cæterùm πιρισπρὰ verſibus hexametris haud commodè admittitur. Quamobrem poëtæ Græcè πέλειαι, & πελειάδα, quod genus peculiare, & ferum eſſe dicemus, ſimpliciter pro Columba ponunt: & τρήρωνα aliquando per Antonomaſiam, quod nomen Euſtathius omnis Columbacei generis propriũ epitheton eſſe dicit. Inuenies tamen pauidis alijs auibus etiam attributum, ſed rariſſimè. Apud [e] Ariſtophanem hoc verſu: Καὶ κίμβοι τρήρωνες ἀλωπεκιδὸν πεπαδὼς. Scholiaſtes eam vocem non Cepphis attribuendam, ſed per ſe accipiendam docet, ac ſi dicat poëta: Vos Cepphi, (id eſt ſtolidi, ac leues) & timidi fidem habetis hominibus aſtutis. Circus Accipiter apud [f] Homerum τρήρωνα πέλειαν proſequitur, id eſt, *pauidam Columbam*. Τρήρων ſimpliciter etiam aliquando pro Columba ponitur: vnde apud eundem [g] Homerum dictio compoſita πολυτρήρωνα. Sic autem Thisbeh Bœoticam cognominat, ut pòſt dicemus, à copia Columbarum, ut Grammatici interpretantur. πελειὰς εἶδος verò uox deriuata à primitiuo πέλεια non ſimpliciter, ut diximus, Columbam, ſed genus Columbæ nigrioris ſignificat, vt dictio ipſa indicat. Πελὸν enim vel πελιὸν oxytona nigrum ſonant, quamuis aliquan-

[a] Cap. 7
[b] Cap. 8.
[c] Cap. 26. & 46.
[d] Pſal. 55.

Ion.
Gozal.
Bar Ionah.
Haman.
Hara hamẽ
Demen chame.
Hemame.
Alfrach.
Alnunheb.
πιρισπρὰ
πιρισπιδιον.
πιρισπιδὴς.
πιρισπρα unde dicatur.
πέλειας pro πιρισπρα.
τρήρων pro Columba.
[e] In pace.
[f] Iliad. 10.
[g] Iliad B.
Thisbe. Ho
πολυτρήρων.

Capus tripes cum bromo ſterill.

Digitized by Google

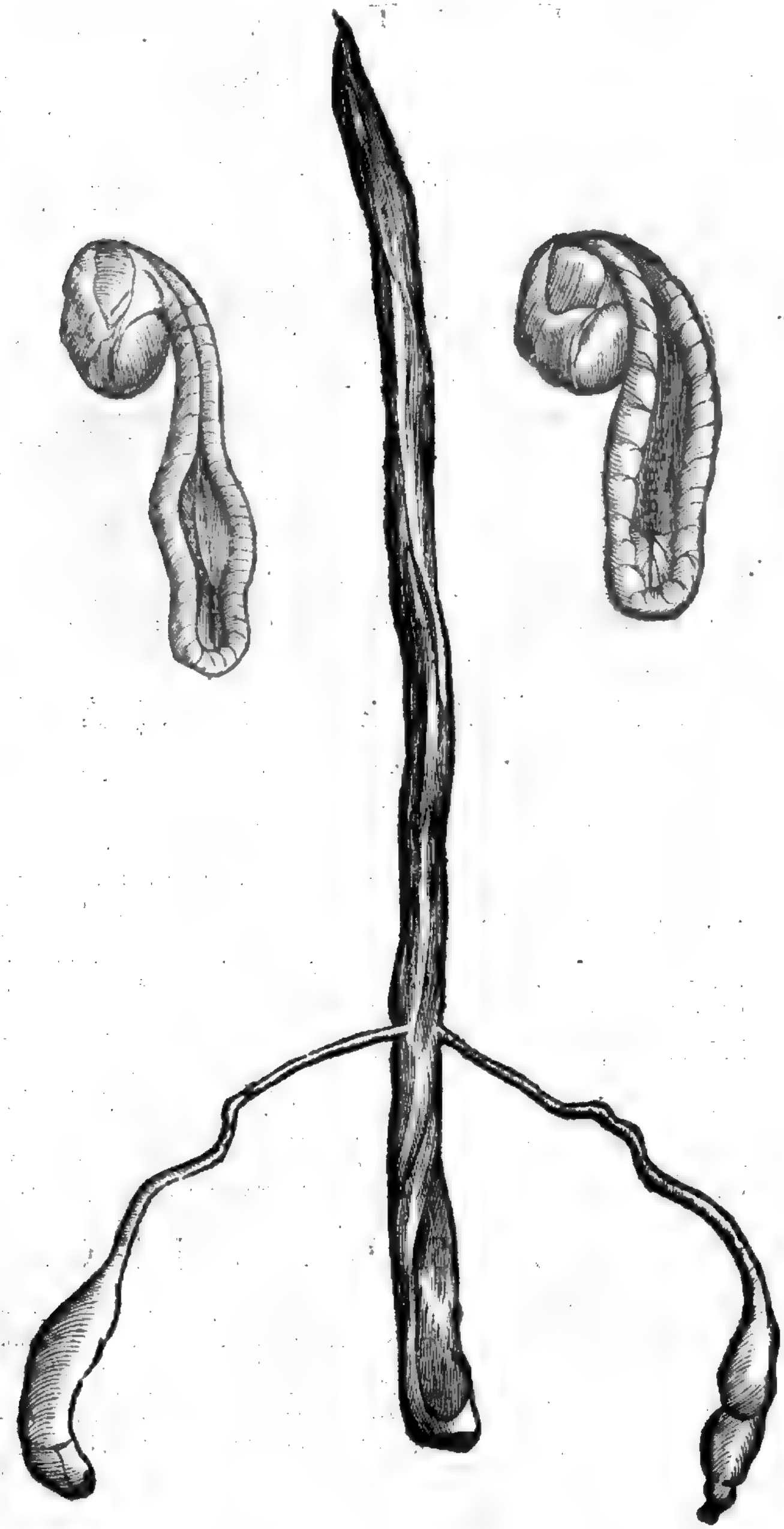

litatibus temperati, quare multùm alunt, & venerem augent, teſte Iſaac, qui alibi etiam Capum auibus omnibus præfert, vt qui melius nutrimentum, & perfectum generet ſanguinem. Villanouanus Capos in cibo probat circa ætatem ſex, vel ſeptem, vel octo menſium. In Gallinacei hiſtoria permulta à nobis recitata ſunt, quæ omni harum auium generi, tum ſalubritatis in cibo, tum apparatus ratione communia ſunt: itaque hîc ea tantummodo, quæ ad Capos priuatim pertinent, afferemus. Quod modò ad coquendi, ac apparandi rationem attinet, hæc ſanè varia eſt, & pro cuiuſque libitu inſtituta. Vel autem elixantur, vel aſſantur. Iulius Alexandrinus inter recentiores ſcriptores Medicos illuſtris Capos ſubſequenti modo elixans medici potiùs, quàm coqui partes agit. Capum priùs per ſe elixat, huius pulpas, præcipuè verò alarum, ac pectunculorum cum apij unà ac betæ radicibus ſumit. addit caſeum, & friati panis parum, oua ſex circiter, uuarum paſſularum aliquid, cinnamomum, zinziberis, piperis, caryophillorum quantum ſatis eſſe exiſtimat, butyri cochlear magnum: componit omnia ſimul, comminutis priùs, quæ comminui, tritis, quæ teri debeant, in maſſam, quam deinde in offas diuidit figura, & magnitudine ouali ferè. Rapeolos, inquit, multi uocant, quòd ex friatis priùs id epuli genus fortè rapis concinnatum fuerit, dein minutim etiam conciſis herbulis, demum & animalium carne. Has tenui ex ſubacta farina, quam paſtam vocat aliquoties, folio ſeorſim ſingulas inuoluit offulas, eodem Capi iure recoquit: exemptis, patinæq; iectis caſeum infriat, & calidi affundit butyri ſatis. Eſt verò talis mixtura plurimæ alimoniæ, ſed quæ ſanguinem, ut ipſemet atteſtatur, inflammet, vitioſumq; ſuccum generet, meatuſq; obſtruat. Noſtri uerò coqui eiuſmodi herbas, ut quæ ingratum potiùs, quàm gratum ſaporem carni conciliant, minimè adijciunt, ſed uel ſimpliciter elixant, vel ex caſeo recenti pillulas adijciunt, & friatum caſeum veterem ſuperinſpergunt: qui ſanè cibus gratiſſimus eſt. Moleſta uerò etſi pariter, multiq; laboris aſſatio eſt, quam idem Iulius Alexandrinus præſcribit paulò pòſt, elegans tamen, & laudanda, ſi herbas eas antè nominatas excipias. Coques, inquit, eadem materia concluſum integrum Capum, excepto quod alæ, pedeſq; iefracti, & collum retorquentur in corpus, ut anguſtiùs iaceat: ouorum, luteis duratis aliquot infarcies, ea configes caryophillis binis, terniſue, ſingula ſalita priùs, tum pruna accipies, & ſi hæc ad manus non ſunt, uuæ paſſæ, aliquid, limonijue tenuius conciſi, aut utriuſq; partem, oua ſex ferè: tudicula miſcentur, agitanturq; hæc: tum butyri bene recentis adijcitur pro Capi pinguedine plus minus, ſed quod liquaminis tamen inſtar efficiat, hoc madeſcet immerſus intus Capus: poſtremo factum ex eadem farina imponetur vaſi operculum. Hoc modo immittitur furno farinacea patella, ſiue olla, ſiue teſta, ſiue eſcarium uas id, ouorum priùs albumine illitum. Si anniculus fuerit Capus, non ante tertiam horam extrahi furno debet. Cautio erit, ſi quid furni calore agitatius factum effundi viſum fuerit, vulgata charta noſtra texiſſe, ſtatim id reprimere efferueſcentiam illam ſolet. Calidum inferre menſæ uult. Nonnulli ante perfectam coctiuram vini aliquid affundunt, conuiuiſque iam appoſituri luteum oui aceto dilutum adijciunt. Hæc ille. Noſtris coquis in ueru aſſare Capones vſitatum eſt, & cum uel malis aurantijs, uel limonijs in fruſta conſciſſis conuiuis exhibere. Quod ſi uerò ſeſe offerat occaſio, vt neque elixare, neque aſſare ad ignem Capum queamus, uti fit in longo itinere, vbi ſæpè hoſpitia deſunt, tunc domo abeuntes chalybem ignitum nobiſcum feremus, eumque in deplumem Capum, ac exenteratum injiciemus, accuratè vno, alteroue mantili obuoluentes, ne calor euaneſcat: ſic enim eſui aptum reddemus etiam inter equitandum, modò meminerimus ſubinde alitem uerſare. Verumenimuero tetro inficietur odore, ſed ferendo tamen, ac grato famelicis. Iam de præparationis varietate dicendum. Mirauſe Catellanicum lauti genus cibi eſt à Platina his uerbis deſcriptum: *Catellani gens quidem lauta, & qua ingenio, ac corpore Italica ſolertia haud multum diſſimili habetur, obſonium, quod miraufe illi vocant, ſic condiunt: Capos, aut pullaſtras, aut Pipiones, bene exenteratos & lotos in veru collocant, voluntq; ad focum tantiſper quoad ſemicocti fuerint. Inde exemptos, ac teſſalatim diuiſos in ollam indunt: amygdalas deinde toſtas ſub cinere calido, abſterſaſq; lineo panno, terũt. His buccellas aliquot panis ſubtoſti adduns, mixtaq; cum aceto, & iure per cribrum ſetaceum tranſmittunt. Poſtea in ollam hæc omnia, inſperſoq; cinnamo, zinzibere, & ſaccaro multo, tam diu efferuere ſimul in carbonibus procul à flamma, lento igne permittunt, quò ad iuſtam coctiuram perueuerint, miſcendo ſemper cum cochleari, ne ſeria adhæreant. Hoc nihil ſuauius eſſe memini. Multi eſt alimenti: tardè concoquitur, hepar, & renes concalefacit, corpus obeſat, ventrem ciet.* Idē[a] alibi cibaria alba, ſeu leucophaga, delicatiſſima ex pectore Capi parare docet: *Cibarium albũ*, inquit, *quod aptius Leucophagũ dicetur, hoc modo pro duodecim conuiuis condies: Amygdalarũ libras duas per noctem aqua maceratas, ac depilatas in mortario bene tundes, inſpergendo modicum aquæ,*

Rapeolus quid.

Capus aſſá dº cur charta inuoluatur.

Mirauſe Catellanicum.

[a] L. 6. c. 41 & 42. Cibarium album ex Capo.

cum aqua, ne oleum faciant. Deinde Capi pectus exoſſatum in eodem mortario contéres, indeſque ex-
cauatum panem, agreſta priùs, aut iure macro remollitum. Zinziberis præterea uncium, ac ſacca-
ri ſelibram addes, miſcebiſque hæc omnia ſimul, mixtaque per excretorium farinaceum in ollam mun-
dam tranſmittes. Efferueat deinde in carbonibus lento igne facies, cochlearique ſæpe agitabis, ne
ferua adhæreat. Coctum ubi fuerit, aquæ roſaceæ uncias tres infundes. Ad menſam, aut in pati-
nis ubi caro fuerit, aut ſeorſum, aut minoribus mittes. Quod ſi in Capos fundere inſtituëris, quò
lautius uideatur, mali Punici grana ſuperinſpergito. Idem ſubſequenti capite cibarium album
Cibarium album Catellonicũ. Catellonicum ex pectore Capi deſcribit, hoc modo: *Farinam optimi triſi cum duabus metretis*
lactis caprini in cacabo ad ignem ponito, procul flamma, ne cibum concipiat. Pectus deinde Capi eo-
dem die mortui, ac ſemicocti in quadam quaſi ſubtiliſſima fila diuidito, inditaque in mortario duobus
eo amplius tribus ictibus, paſtillo contundito. Vbi lac dimidium horæ efferbuerit, hoc idem pectus
in fila redactum cum libra ſaccari indes, efferuereque horas quatuor patieris, agitando ſemper con-
dituram cochleari, cui hærebit, vt terebinthina, ubi decoctum fuerit. Aquam poſtremò roſaceam,
vt in ſuperiore infundes, patinaſque facies. Nec erit ab re ſi ſaccari aliquid inſperges: nulli enim
[b] *Lib. 7.* *cibariorum, vt aiunt, ſaccarum aduerſatur.* Cibarium croceum ex [b] eodem: *Pro duodecim,*
Cibarium croceum. inquit, *cuminis libram amygdalarum cum membranulis tundes, his Capi elixi, aut cuiuſuis bonæ*
altilis pectus, euorum uitella quatuor, ſaccari ſelibram, Cinnami, Zinziberis parum, croci pluſcu-
lum contraria addes, ac iure pingui, et agreſta diſſolues. Diſſoluta in cacabum per ſetaceum excre-
torium infundes, facitoque procul flamma in carbonibus efferueant, agitando ſemper cochleari. Ad
horam ebulliant neceſſe eſt. Sunt qui inter ebulliendum duas uncias liquaminis, aut butyri recentis
indant. Patinis aromata inſperges. Alit hoc, etſi tardè concoquitur, obeſas, uenerem ciet, hepati-
Eſitium ex carne. *cis, & cardiacis prodeſt.* Eodem item libro eſitium ex carne præſcribens, *Sunt etiam,*
inquit, *qui pectus Capi tunſi non incommodè addant.* Id verò eſitium tale eſt: *Pro decem cu-*
minis libram abdominis porcini, aut uitulini bene elixato, coctam, ac conciſam cum ſelibra caſei ue-
teris, pauco etiam & pingui addito, cumque herbis odoriferis bene conciſis, pipere, zinzibere, ca-
ryophillo miſceto. Hæc omnia farina bene ſubacta, ac in tenuiſſimum folium redacta ad caſtaneæ ma-
gnitudinem inuoluito, inuoluta in iure pingui, ac croceo decoquito. Parum coctura requirunt. In
patinas traducta caſeo trito, & aromatibus dulcioribus aſpergito. Fieri, & hoc edulium ex pe-
Eſitium ex pelle Caponum. *ctore Phaſiani, Perdicis, aliarumue altilium poteſt.* Deſcribit denique eſitium ex pelle Capo-
rum. Capum ubi elixaueris, pellem circunquaque abſcindes, & eam maximè, qua
collum integitur. Conciſam, ac in fruſta diuiſam rurſum in iure pingui per ſemiho-
ram decoques, addito croco, quo coloratius fiat: in patinam tranſlatum aromatibus,
& caſeo trito conſperges. Baltaſar Stendelius ſcriptor Magiricæ Germanicus docet,
[c] *L. 4. c. 3.* quomodo paſtillus è Capo fiat, de quo antè egimus. [c] Apicius in minutal Apicianum
teſticulos Caponum adijcit, Gallis nimirum, dum caſtrantur exemptos.

VSVS IN MEDICINA.

SVNT qui tanquam ex Dioſcoride, alijſque authoribus medicas facultates Capo attribuant, quas illi Gallinaceo aſcripſerant, obſcuri nempe authores, quos per linguæ Latinæ imperitiam pro Gallinaceo Capum interpretari diximus. Et quamuis eiuſmodi uires Capus quodammodo ſubminiſtrare poſſit, tamen ad uictus rationem idoneam tantummodo vulgò à medicis tum caro, tum ius eius in quocunque fermè morbo-
Capus quo in medicina uſum præſtet. Vires ægrotantium, vt reſtituãtur. rum genere, maximè in quibus uirium ratio habenda eſt, præſcribitur: medici enim quotieſcunque deiectas uires ægrotantium excitare volunt, medicamentum dant, quod ex carnibus Caporum, & Perdicum conficitur. Sunt qui, inter quos eſt Aloyſius Mundella doctiſſimus inter neotericos medicus facilè corrumpi dicant, ſi aliquo notabili tempore moretur, neque ita ægrotos alere, ſed is vel id de extremè laborantibus, qui carnem hanc maſticare nequeunt, dixerit, vel ſibi ipſi aduerſatur, ut qui ſcribat, ſe ægroto cuidam maligno laboranti morbo, cùm iam ſigna concoctionis apparerent, modò Turdum, modò unum, aut alterum oui uitellum, modò Caponis carnem contuſam conceſſiſſe potiùs, quàm
Iuuenis febricitantis victus. uituli. Item deſcribens hiſtoriam iuuenis cuiuſdam bilioſi febricitantis continuè à ſe curati. Victus ratio, inquit, fuit caro Caponis iuuenis per diem ante mactati cum ſeminibus melonum contuſa, necnon panis in eiuſdem iure optimè incoctus ad uirium, (quæ debiles in eo valde erant) robur conſeruandum. Iuris Caponum in primis plurimus apud medicos vſus eſt, maximè quod conſumptum dicunt, vulgò conſumato, alij deſtillatum

ſtillatum, alij aquam carnis. Id enim ad reſtaurandas ocyus ægrorum uires ſatis laudari non poteſt. Obſcurus quidam ex Capi iure mirè uires recreari pollicetur, ſi uel cochlearium paruum inde ægrotus ſorbeat. Capum ueterem, inquit, para, exentera, totum cum oſſibus comminue. Tum in uaſe bene obturato vitreo, aut ſtanneo per ſex horas bulliat, adiecto etiam auro, ut annulo, uel numiſmatibus aureis. *Fieri*, inquit Platina, *ius conſumptum, aut ex Phaſiane, aut ex Perdice, aut ex capreolo, aut ex Pipionibus, aut ex Columbis ſyluaticis poteſt. Si ex Capo uoles, cacabum ſumes, qui aquæ metretas quatuor contineat. Huic Capum fractis & comminutis oſſibus indes cum uncia ſuccidia macra, piperis granis triginta, cinnamo pauco, nec miminum tunſo, tribus, uel quatuor caryophyllis, ſaluia lacera trifariam ſolijs quinque, lauri duobus. Sinite hæc efferuenant horis ſeptem, uel donec ad duas ſcutulas, uel minus redigantur. Cane ſalem indas, aut ſalita, ſi ægrotantium cauſa fiat. Parum aromatum nil uetabit, quo minus ægroto etiam apponatur. Senibus hoc, & ualetudinarijs detur*. Hæc ille. Noſtræ mulierculæ Capum, uel pullaſtrum ſimul cum oſſibus contundunt, ac tam diu in ſuo iure decoquunt, donec ad exiguam quantitatem ius redigatur, & cremoris albi ueluti ſubſtantiam acquirat, idque ægris debilioribus potandum exhibent cum feliciſſimo ſucceſſu. Sed hunc coquendi modum improbat doctiſſimus, & admodum Reuerendus F. *Euangeliſta Quatramius ſereniſſimi piæ memoriæ Herculis Ferrarienſium Ducis horti præfectus, & in arte diſtillatoria verſatiſſimus amicus noſter veteranus. Vult autem Capum integrum decoqui per aliquod tempus, iuſque quod ab eo defluit, dum eximitur, colligi (id enim reliquo alio præſtantius iudicat) Capum uerò fortiter comprimi, vt humiditatem omnem ędat: ſi uerò, ut fit, puluerem cordialem admiſcere placeat, eum cum reliquo iure magis aqueo diſſoluere iubet. At licet hunc coctionis modum minimè improbârim, probare tamen non poſſum. Siquidem Caponis integri coctio multum aquæ requirit, quæ ad paruam quantitatem, quæ ægro exiberi debet, redigi quàm citò, ac facilè nequit: neque uerum etiam eſſe exiſtimo id ius, quod in exemptione defluit, cætero præſtare. Alij uerò Capum accipiunt, uel Gallinaceum tenerum; uel Gallinam, decoquunt, contundunt, totum id uaſe recondunt, igne ſubiecto per alembicum, uel duplici uaſe deſtillant, qui modus quàm maximè paratu facillimus. Quod ſi æger peſtilentia laboret, periti medici ſimul herbas adijciunt Caponis coctioni inſtituto ſuo congruentes, quales ſunt meliſſa, ſcordium, bugloſſa, borrago, carduus benedictus, cicoria, endiuia, acetoſa, ſcabioſa, tormentilla, flores nymphææ, violarum, bugloſſæ, borraginis. Andreas à Lacuna circa finem libri de peſte, Capo generoſus, inquit, in aqua pura diſcoquitur cum folijs borraginis, & bugloſſi ana m. i. conſeruarum de violis, roſis, boragine, & bugloſſo ana ʒ. ij adijciatur etiam nonnihil de illis, quæ cordialia vocant, contritum. Deſtillatum inde liquorem in diplomate (balneo Mariæ) cum puluere diaſantalon mixto propter odoris gratiam, propinabis creberrimè. Sunt qui aurum ſignatum, torques, laminas, ſiue bracteas auri eiuſmodi decoctis adijciant, nec deſunt, qui abſoluta ſublimatione candens ferrum aliquoties extinguant. E quibus quid coctura decerpi poſſit præter ſordes, aut hydrargyrium, non video: ſcitèque dixit Trincauella olim præceptor meus, aurum exhilarare ſpiritus omnes, cùm quis in crumena eo abundauerit. Paradigma hoc Florentinis medicis fuit uſitatum in eodem caſu. Accipe duos pingues Capos, & bene ſaginatos. Vnum coquito ad diſſolutionem propemodum, contunde, & exprime uehementer, expreſſum ius conſerua: poſt accipe ſecundum Capum, hic unica tantùm ebullitione bulliat, vt paulum molleſcat, in partes diſſeca, & contundito. Fundo uaſis injice borraginis manipulos duos, quibus inſterne panis ſimilacei albiſſimi, & leuiſſimi medullam, quæ totum Capi primi ius abſorpſerit antè aſſeruatum. Pani ſuperpone ſecundum Caponem in fruſtula diſſectum, & ſic deſtillationi committe. Attamen ſatius fuerit cucurbitam vaſe uitreo figulino conflari, ne aduratur ob liquoris penuriam, guſtuique minus voluptatis creet. Cauendum quoque, ne extrema deſtillationis cum prioribus confundantur, cùm ingratiſſimi ſaporis ſic permixta ſint euaſura: ſed ſeorſim colligantur. Paradigmata huiuſmodi aquarum paſſim varia apud practicos extant: collecti ſimul reperies parte ſecunda Euonymi Philiatri à Vvolfio publicata, quo lectorem ablegamus. Hac ratione euocatus ſuccus ignea ui concoctionem ſubit haud ita multo magnoque negotio ob partium tenuitatem, qua facilè ita carnibus detractæ per ſe concoquantur: Simul ipſe ventriculi calore euictus breui iecoris quoque ſanguificam facultatem promptè ſuſcipit ſuccus, ac per quam citò alens ſuſtentat labentes ſæpè iam vires, idcirco inſigniter debilibus datur in morbis magno plerunque uſu. Nonnulli præterea quibuſuis morbis, capitis*

Ius conſumptũ ex quibus auibus fiat.

Iuris cõſumpti coction

*In proœm. lib. de Theriaca.

Ius conſumptum cõtra peſtem.

Aurum vt ſpiritus recreet.

Paradigma Florentinorum.

præſertim, & frigidis, & cum uirium imbecillitate, deſtillatas eiuſmodi Caporum aquas laudant. Ornithologus ſe colicis affectibus prodeſſe expertum aliquando tradit, ijs maximè, qui flatuoſi ſunt. Aqua enim deſtillata aphyſos redditur, ut non amplius inflet, ſi rectè parata fuerit. Adijcientur autem medicamenta alia, atque alia à perito medico pro affectuum varietate. Sed iſtæc de carnis, iuriſq; uſu dicta ſufficiant. Adipis peculiaris quædam in colico affectu uis eſt, ſi Ornithologo credimus, qui ex libro manuſcripto virum quendam nobilem in hoc malo poſt multa remedia fruſtra tentata, liberatum tandem atteſtatur epoto cyatho (duarum, aut trium vnciarum) pinguedinis Capi pinguis decocti in aqua, (ut ſit ad cibum) abſque ſale: oportet autem, inquit, pinguedinem iuri innatantem ſeparatam bibere quàm calidiſſimam. Marcellus uerò ei, cui patitur uarices, ſeui hircini ſelibram, & adipis è Capo libram ſimul permiſcet, & in linteo die Iouis cæroti more apponi iubet, & potenter ſubuenire pollicetur. Sed tale medicamentum non caret ſuperſtitione: cur enim die Iouis potiùs, quam alio exhibet? Obſcurus quidam ad fiſtulam, cùm emortua eſt (ſic loquitur, hoc eſt, ut mihi uidetur, cùm nullus in ea dolor perſentitur) pelliculam interiorem ventriculi Capi, quæ abijci ſolet, in ſole torrefactam terit, & inſpergit. Sunt qui oſſa crurum compoſitis ad alba mulierum profluuia medicamentis admiſceant. Græci aſſerunt fabæ ſemina Caporum ſanguine macerata ab aduerſantibus herbis immunia fore, & ſi pridie quam ſeruntur aquæ ſimplici infuſa fuerint, citiùs naſcituras: ſin nitratæ aquæ, difficilem coctionem non habituras. Sed hæc ad agricolas, non ad medicos pertinent.

Adipis Capi facultas, & uſus.

Pellicula interior ventriculi Capi

Sanguinis Capi uis.

Finis Libri Decimiquarti.

VLYSSIS

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIAE

Liber Decimusquintus.

QVI EST

DE AVIBVS, QVAE SIMVL SE PVLVERANT, ET LAVANT.

DE COLVMBIS IN GENERE. Cap. I.

PRAECLARISSIMVM, vtilissimum, decantatissimumq; genus Columbaceum illatam sibi à nobis iniuriam lamentabili suo murmure conqueritur, quòd qui dignitatis ordine ubiq; fermè sequentes, Gallinaceis postposuerimus, cùm alioqui veteres omnes cùm sacros, tum profanos Columbas non minoris, quàm Gallinaceos æstimasse abundè constet: sanè & nos quoque priorem illis locum eramus assignaturi, nisi Columbæ præter quam quòd sese puluerent, quemadmodum & Gallinæ, etiam sese, teste Philosopho lauarent. Adhæc, ut cætera prætereamus, quædam quoque sunt, præcipuè ad oua spectantia, quæ licet vtrique generi communia existant, tamen in Gallinarum ouis, quæ semper in hominum manibus uersantur, magis conspicua sunt. Quod autem ad Columbarum encomia pertinet, ea non à corporis duntaxat, sed ab animi dotibus quoque proficiscuntur, undiquaque nobilissima: unde fortassis diuinus propheta [a] Esdras, *ex omnibus creatis volatilibus Deum sibi Columbam vnam nominasse* dixit. Et reuera Spiritus Dei baptizato Saluatori nostro apparere cupiens Columbæ potiùs quàm alterius volucris figuram induit. Quanti verò gentiles, ac in primis antiquissimi Romani has volucres fecerint, soluta pro eis vix credenda pretia attestantur. Varronis ætate singula paria ducentis nummis. & cùm eximia essent, singulis millibus sestertiorum vendebantur: quemadmodum & Columellæ temporibus sunt inuenti, qui quaternis millibus nummûm binas Columbas mercarentur. [b] Plinius etiam L. Axium equitem Romanum ante bellum ciuile Pompeianum denarijs quad ingentis singula paria venditasse tradit, licet in omnibus exemplaribus, *& L. Axius venditauit*, legatur, tamen & L. Axius venditauit rectè meo iudicio legit doctissimus [c] Budæus. Nam Varro de pullis earum agens, ita scribit: *Roma, si sunt formosi, bono colore, integri, boni seminis, paria singula vulgò veneunt ducentis nummis, necnon eximia singulis millibus nummûm, quas nuper cùm mercator tanti emere vellet à L. Axio equite Romano, minoris quadringentis denarys daturum negauit.* Si ergo singula Columbarum paria non semel mille sestertijs nummis vendita sint, & aliquando etiam mille, & sexcentis, id est, quadringentis denarijs, quis Gallinaceo generi eas non præferendas iudicet, cùm id nullibi, quod noui, ad tale pretium euectum fuerit? Quinimo Columbas

Cur Gallinaceum genus Columbaceo author prætulerit.

Columbarum laus.

[a] *Lib. 4. c. 5.*

Romanorũ luxus in emendis Columbis.

[b] *L. 10. c. 37* Axius eques quanti Columbas vendiderit.

Plinius correctus.

[c] *In pandect.*

Romani Colũbarum amore infanierunt.

lumbas ita celebrauit Romanorum luxus, ut Plinius ibidem multos eãrum amore inſaniſſe tradat, nobilitatemque ſingularum, & originem enarraſſe. Quid? Harum cauſa Aelianus Carnos, & Illyricos bellum commiſiſſe recitat. Non ne & apud nos nobiles familiæ ferè omnes Columbaria habent, in quibus habitant, educantur, ac nidulantur? Sed etſi nos emolumenti cauſa eas alamus, Gallos tamen, maximè autem

Batauorum erga Colũbas ſtudiũ.

Belgas, ac inter hos Batauos ferunt adeo Columbarum ſtudioſos eſſe, ut uel quarta ſaltem eorum pars eas ad animum duntaxat explendum enutriat. Aiunt inſuper eoſdem, quotquot reperiri queunt Columbarum genera, diligenter inueſtigare, magno ſemper mercari pretio, laudes ſingularum in publico, priuatoque conuentu, in quo patritios etiam viros pauperioribus ſefe immiſcere minimè pudeat, modò de Columbis ſermo ſit, enarrare, adeo ut quod Plinius olim de Romanis, id nos etiamnum de Batauis dicere queamus, Co-

Quæſtus è Colũbis vnde petatur.

lumbarum ſcilicet amore inſanire. Quod ſi modò quæſtum, quod iam plerique faciunt, conſideremus, profectò Columbarum poſſeſſio vndiquaque utiliſſima eſt, cùm propter fimi, cuius ad cannabi conciliandum decorem, ac per conſequens ingens pretium, apud Bononienſium agricolas magnus uſus eſt, commoditatem, tum maximè propter pullos ijs potiſſimùm neceſſarios, qui iam uires à morbo recolligunt. Quamuis verò Columba-

Colũbæ maior quęſtus quàm Gallinæ.

rum fœcunditas, de qua abundè pòſt ſuo loco agetur, longè minor ſit, quàm Gallinarum eſt, maiorem tamen, teſte Columella, quæſtum dominis ſuis referunt: neque magna opus eſt cura, aut ſumptu ad earum nutritionem, quippe quæ per hyemem tantùm, ac tunc per paucos menſes (loquor modo de ſaxatilibus, quas pullorum cauſa duntaxat alimus) videlicet cùm diutinę niues agros cooperiunt, impendio domini alantur, cæteris anni temporibus victum ex agris quæritent. Quod modò ad dotes earum cùm corporis, tùm animi attinet, eæ profectò tantæ ſunt, ut dicturo de eis calamus potiùs, atque carta, quàm verba ſint defutura, quare ſponte, ne in longum nimis abeat oratio, eas prætereo, ſolius tantùm caſtitatis earum mentione facta, quòd hæc præ alijs in hoc ſuium genere tàm à ſacris, quàm profanis paſſim concelebretur, ſic enim [d] ſapiens: *Vna eſt Columba mea, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ.* Talis autem in ijs caſtitas coſpicitur, vt conmu-

Columbarũ caſtitas.

[d] *Cant. c. 1.*

[e] *L. 10. c. 34.*

gij fidem nunquam, niſi alterius morte violent. *Communem*, inquit [e] Plinius, *domum ſeruant, niſi caleb, aut vidua, nidum non reliquit, & imperioſos mares, ſubinde etiam iniquos ferunt, quippe ſuſpicio eſt adulterij, cùm natura non ſit.* Munditiei corporis quoque ma imam curam gerunt, quibus ſcilicet immunda omnia, ac maculata diſplicent: vnde pariter apud ſapientiſſimum Regum legimus: *Aperi mihi ſoror mea, immaculata mea.* Idem etiam nobis fortaſſis tacitè innuit Ouidius, inquiens:

Columbarũ mundities.

Aſpicis, vt veniunt ad candida tecta Columbæ,
Accipiat nullas ſordida turris aues.

Spiritus Sãctus Columbæ ſpecie cur apparuerit.

Adeo ut, cùm animi, tùm corporis mundities in hiſce auibus magis, quàm in alijs reſplendeat: quare & Spiritus Sanctus in ſacro Saluatoris noſtri baptiſmo Columbæ ſpecie apparuit. Quamuis uerò inſuper ſimpliciſſimum vulgò animal Columba habeatur, ingenio tamen minimè caret, ut ſuo poſtmodum loco fuſiùs apparebit. Illud modò præterire non poſſum, quod [f] Plinius de ijſdem prodidit, nempe *ineſſe quendam eis gloriæ intellectum. Neſſe credas*, inquit, *ſuos colores, varietatemq; diſpoſitam.* Hanc autem tanquã rem pulcherrimam, ac inſpectu admirabilem complures celebrauêre. Conſpicitur verò in collo earum poſſimùm: de quo in primis Nero Cæſar diſertiſſimè luſit hoc uerſu:

Columbarum ingenium.

[f] *L. 10. c. 36.*

Columbini colli decus.

Colla Tyberiaca (Rodoginus legit Cytheriacæ) *ſplendent agitata Columba.* Videmus enim in eo colorem vnum, omnium colorum vniformitatem præ ſe ferentem, neque tamen oculus indagare poteſt, quis nam præcipuè ſit ille color, an cæruleus, an luteus, an niger, an hyginus, an fuluus. Varietatis huiuſce venuſtatem viſui noſtro iucundiſſimum [g] Apuleius floſculum appellat, inquiens: *Nunc Coruina nigredine caruleus Columbarum colli floſculus amulatur, vel cum guttis Arabicis obunctus, & pectinis argutè dente tenui diſcriminatur.* De eiuſdem coloris diuerſitate ita cecinit [h] Lucretius:

[g] *L. 2. de Aſin aurea.*

[h] *L. 2. de nat. rer.*

Qualis enim cæci poterit color eſſe tenebris
Lumina qui mutatur in ipſo? propterea quòd
Recta, aut obliqua percuſſus luce refulget.
Plumea Columbarum quo pacto in luce videtur
Quæ ſita ceruices circum collumq; coronat.
Namque aliàs fit, vti claro ſit rubra pyropo:
Interdum quadam ſenſu fit, vt videatur
Inter caruleum virides miſcere ſmaragdos.

Et Lucre-

Et Lucretium imitatus Homerus Italus [1] Torquatus Taſſus, puellam illam in omnes ſeſe colores ad inſtar polypi conuertentem, quam magus Carolo, & Vbaldo itineris ducem promiſerat, ut Rinaldum è faucibus Armidæ eriperent, depingens, à Columbino collo ſimilitudinem eleganter admodum deprompſit, canens.

[1] *Cant.* 14. *Gierusalem.*

Crinita fronte eſſa dimoſtra, e ciglia
Corteſi, e fauoreuoli, e tranquille,
E nel ſembiante à gli angioli ſomiglia,
Tanta luce tui par, ch'arda, e sfauille
La ſua gonna hor'azura, & hor uermiglia
Direſti, e ſi colora in guiſe mille,
Si c'huom ſempre diuerſa à ſe la uede
Quantunque volte à riguardarla riede.

Così piuma talhor, che di gentile
Amoroſa Colomba il collo cinge,
Mai non ſi ſcorge à ſe ſteſſa ſimile,
Ma in diuerſi colori al ſol ſi tinge.
Hor d'acceſi rubin ſembra vn monile,
Hor di verdi ſmeraldi il lume finge.
Hor'inſieme gli meſce, e uaria, e uaga
In cento modi i riguardanti appaga.

[k] Plinius item *Smaragdos Carchedonios ad inclinationem magis, & minus lucidos Columbarum pluma comparat*: [l] Ariſtoteles uerò Columbarum ceruices ad lucem refractam χρυσοειδῆς, hoc eſt, auricolores ſeſe offerre tradit, vt nimirum coloris ſplendorem, qui in auro pariter ad eandem lucem admodum varius eſt, nobis indicaret. Meminit quoque eiuſdem rei D. Hieronymus: *Columbarum*, inquit, *colla ad ſingulas conuerſiones colorem mutant*. Diuinus uerò [m] Pſaltes, quod alij de collo dixêre, id de tergore quoque, & cauda prodidit, cùm ea *adinſtar auri rutilare* dixerit. Iucundiſſima autem hæc colorum varietas tam incertos aſpicientes reddit, ut [n] Seneca, *falſi coloris ſpeciem, & ponere & ſumere* ſcripſerit. Sed & [o] Martianus, *Arceſilas*, inquit, *cellum intuens Columbinum dubitabat, ſiquidem hac permotus varietatis incertitudine amplius aſtruere* ἀκαταλήψιαν cœpit. id eſt, *incomprehenſibilitatem*. Proinde etiam M. [p] Tullius contrariæ ſcilicet ſectæ, inquit ad Hortenſium: *Neque verò hoc loco expectandum, vt de remo inflexo, aut de collo Columbæ reſpondeam. Non enim is ſum, qui quicquid videtur, tale dicam eſſe quale videatur*; & rurſus. *Nam & in remo ſentio non eſſe id, quod videtur, & in Columba plures videre colores, nec eſſe plus vno*. Quæ ſanè colorum ficta uarietas maximam Columbis pulchritudinem conciliat, quamuis tamen niſi illuſtrante ſole vix uideatur, in cuius uidelicet deliquio colorata omnia ſua priuantur uenuſtate. Sunt tamen qui exiſtiment diuerſos re ipſa eſſe inibi colores, diuerſaſq; ſuperficies ex diuerſarum pennularum portionibus radiantes. Plurimi uerò unius coloris eſſe illam uarietatem, ſed uarijs aſpectibus variè illuſtratam ſub differenti ſpecie oculis ſeſe exhibere: rationem eius eſſe quòd mouendi vim à luce ſuſcipiat, quod uerò amplius ab illa moueatur, amplius & ipſe ſeſe moueat. Vt ut eſt eiuſmodi pennarum decor efficit, vt inter pulchellas aues connumerari Columbæ queant, & [q] Cicero plumas verſicolores Culumbis à natura ad ornatum datas perhibet, & in ſacris [r] literis, ut ſponſæ pulchritudo denotetur, oculi eius Columbarum oculis comparantur. *Ecce*, inquit ſapiens, *tu pulchra es, amica mea, oculi tui Columbarum*. Et [s] mox infrà enarrans ſponſa ſponſi ſui pulchritudinem, ſimiliter eius oculos Columbarum oculis comparat: *Oculi eius*, inquit, *ſicut Columbæ ſuper riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima*: Et aliàs dixerat idem ſapientiſſimus Rex: *Propera, amica mea, Columba mea, formoſa mea in foraminibus petræ, in cauerna macerie, oſtende mihi faciem tuam*. Cæterùm ſi cuncta, quæ de Columbarum laudibus dici poſſent, hîc adduceremus, in immenſam nimis molem noſtra abiret oratio, quare hîc uela contrahimus, illud interim admonentes, ſub Columbaceo genere, quod [t] Philoſophus περιστερώδη appellat, & domeſticas, ſiue celares, ut uocat Columella, & feras, ut ſunt Palumbes, Oenades, Liuiæ, & Turtures comprehendi, de quibus figillatim poſtea agemus, à communioribus exorſi, quòd ad has omnia fermè, quæ omni Columbaceo generi in uniuerſum communia ſunt, referri optimè queant.

[k] *L.* 37. *c.* 5.
[l] *L. de color.*
[m] *Pſalm.* 77.
[n] *Lib.* 5. *nat. quæſt. c.* 5.
[o] *De nupt. Philolog.*
[p] *Acade.* 2.
Colorata ſi tùm in Sole ſplendent.
[q] *L. de finib.*
[r] *Cant.* 1. *&* 4. *c.*
[s] *Cap.* 5.
[t] *L.* 5. *Hiſt. cap.* 13.

AEQVI-

AEQVIVOCA.

SVETONIVS[a] Tranquillus gladiatoris meminit, cui nomen erat Columbus, *cui C. Caligula*, vt eiuſdem Suetonij verbis utar, *victori leuiter tamen ſaucio venenum in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit*. Columba Senonenſis martyris nomen eſt, quæ ad proſtibulum damnata, ſed Dei ope defenſa ſupplicium capitis ſubijt pridie Calendas Ianuarij anno 275. Fuit eiuſdem nominis alia etiam virgo ſanctitatis plena Reatina ex ordine Sancti Dominici, admirabili innocentia, cunctiſq; uirtutum operibus ornatiſſima, quæ ſpiritu prophetiæ inſignis innumeris ægrotis ſanitatem reſtituit. Panem ſuis deficientem ſæpè multiplicauit. Puerum quendam deſperatæ valetudinis, & iam ſemimortuum precibus ſuis ad uitam, ſanitatemq; ſimul confeſtim reuocauit. Defixa in cæleſtium contemplatione ſæpius extra omnes ſenſus rapiebatur. Cùm moraretur in monaſterio, quod vocatur de nomine eius, nihil aliud unquam comedit, niſi herbas, nihil niſi aquam bibit: pane, vino, carne, piſcibus, lacte, & omnibus, quæ ex illo conficiuntur, ouisq; abſtinuit. Diuinitus educta è cubiculo, in quo morabatur, undique obſtructo, Peruſiam peruenit. Obijt anno 1501. mutis multis vſum linguæ, cæcis oculorum reddidit. Eius vitam Leander Albertus Bononienſis deſcripſit. Lithoſpermon à Romanis Columbam appellari inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectas legitur. Baleares, ut Mela habet, vel Balearides, ut Ptolomæus mediterranei maris inſulæ ſunt iuxta Hiſpaniam, hodie Mallorca, & Menorca Hiſpanis, teſte[b] Abrahamo Ortelio indigitantur; quaſi latinè diceres maior, & minor, quemadmodum eas Pomponius, & Procopius quoque nominant. Sic etiam diſtinguit eas Antoninus, qui maiorem Columbam, & minorem Nuram vocat. Columba Hyberniæ oppidum eſt, teſte Beda, & S. Columbani patria. Columba inſcriptus erat pro titulo liber cuiuſdam Stellæ poëtæ dicti Patauini, qui Violantellam Neapolitanam amauit, quæ cùm amiſiſſet Columbam, quam habebat in delicijs, & fleret, præbuit argumentum Stellæ conficiendi operis de morte Columbæ. Teſtatur hoc Venus, cui Columba, ut dicemus ſacra eſt, apud[c] Papinium de Stella loquentem.

[a] *In Calig.* Columbus gladiator. Venenum Columbinum.

Columba martyr. Columbæ ſanctæ alterius nomen & miracula. Monaſteriũ Columbinum. Lithoſpermon Colũba dictum. Baleares inſula maior Colũba dicta.

[b] *In Theſ. Geogr.* Colũba oppidum. Liber Columba inſcriptus.

Hic noſtra deflevit fata Columba,

[c] *Lib. 1.*

Meminit quoque[d] Martialis.

[d] *Lib. 1.*

Stella delirium meæ Columbæ
Verona licet audiente dicam,
Vicit Maxime Paſſerem Catulli,
Tantum Stella meus tuo Catullo,
Quanto Paſſere maior eſt Columba.

Et ruſſus[e] alibi.

[e] *Lib. 7.*

Vel Stellæ cantata meo, quam flevit, Hiantis
Cuius in Elyſio nigra Columba volat.

Et ex recentioribus Io. Baptiſta Fiera Mantuanus poëta; & medicus de Perhillę ſuę morte ſcribens ad Ianum quendam huius Stellę pariter meminit his verſibus.

Heus Iane, num licentiam hanc temerè tentem,
Si meo Catullo confero, nec veneror Stellam?
Catullus olim Paſſerem obrutum flevit:
Et Stella Columbam: utrumque riſeris ſæpè,
Non ipſe Turturem ſua perditum dudum:
Nunc nunc ademptam epiſtatam domus fidam
Fleo Perhillam, &c.

Columba pars nauis. Columba pariter nauis pars eſt. Audiui, inquit, Lazarus Bayfius de uiro docto, cùm diceret carinam propriè eſſe id, quod vulgò Venetijs dicitur la Columba: ſed eam Columbam puto eſſe quod δρύοχον a Polybio dicitur. Latinum nomen, quod ſciam non habet. Verba Polybij ſunt. Αὖθις ἤγειραν ἐκ δρύοχων ἑπτὰ, καὶ δεκόρια ναυπηγῆσαι σκάφη, id eſt, *rurſus decreuerunt à fundamentis ducentas, & viginti ædificare naues*, quod enim eſt fundamentum in domo, id eſt δρύοχον in naui, ſic dictum opinor, quòd omnem δρῦν, id eſt materiam nauis contineat. Columbulam Hollandi quandam nauem, unam nimirum ex ijs, quibuſcum nuperrimè in Indias nouas nauigarunt, uocauerunt. Columbar, ut docet[f] Priſcianus, vinculi genus eſt, quò collum nectitur, ad quod per iocum alludens[g] Plautus Columbum ita vocat, dum ait:

Columbar quid.

[f] *Lib. 5.*

[g] *In Rudẽ*

Illic

Digitized by Google

Illic in Columbum credo leno vertitur
Nam in Columbari collum haud multò pòst erit

Sed fortè per duplex l ſcribendum eſt.

SYNONYMA.

COLVMBVM Hebręis Ion יונה ſignificat, in plurali Ionim, uti apud [a] Ezechielem: Ionah יונה uerò Columbam, uti in [b] Geneſi in primis videre eſt. Contrà Sanctes Pagninus in ſingulari maſculeum reperiri negat in S. Scriptura, ſed fæmininum tantùm: addit tamen apud Doctores Hebræos inueniri, & antè ita ſcripſerat: Ion cum uau in pronunciatione occultato eſt Columbus. Quidam reducunt ad יונה oppreſſit, quòd omnium præda pateat, & plurale Ionim Columbi, Columbæ. Nomina enim ſpecierum ſub quocunque genere venerint, utrumque ſexum comprehendunt. Hæc ille: qui etiam aliquot S. ſcripturę loca adducit, in quibus tamen in noſtra translatione ſemper Columba legitur. Cæterùm apud [c] Ieremiam, ubi tranſlatio noſtra habet Columba, Hebræi legunt, ut docti quidam ſcribunt, mœror, vel triſtitia, ut ſcilicet ſit deriuatum à uerbo Ianah יגה, quod eſt mœrore affecit, afflixit. Ion quidem pro Columbo in ſcriptis Rabinorum frequentius eſt. Chaldæus interpres in citato Geneſeos capire Hebraicam vocem Ionah omiſit. Arabs habet אטלקהא atlekeha, & Gamamah, vel chamamah חמאמה. Perſa Kaphtar כפתר. Rurſus [d] ubi Chaldæus habet Ionetah יונתא, Arabs legit dazamach. Gozal גזל Hebræis pullus auis eſt, maximè Columbæ: Dauid Kimhi Gozal auiculam paruam interpretatur. Chaldæus in vetere teſtamento habet Bar Ionah, ideſt, pullum Columbæ, Arabs Pherak hamas פרח חמס; ſed melius haman legendum, nam & Auicennæ haman Columba eſt, pro qua voce Syluaticus hamen habet, ut Hara Hamen, ſtercus Columbinum, pro quo etiam alibi apud eundem Laaman, & caſicium legitur. Alibi quoque Demen Chame habet pro ſanguine Columbæ, uti denique pro eodem Dem Alcamar apud veterem Auicennæ gloſſo graphum legitur. Quidam Hemam Saracenis Columbam eſſe ſcripſit. In dictionario Auicennæ alia etiam nomina pro Colũba leguntur, ut Guariſidem, Alguariſcin (Serapio habet Guarzen, Alguriſſen) Alurſan, Alchata, Knakendin. Kebuhar (forte Kaphtar legendum, ut ſupra) bezar בבחר בצר Perſę pullus Columbinus eſt. Altrac, ut ait And. Bellunenſis, eſt nomen commune ad omnes pullos, & aliquando uſurpatur pro Galli na iuuene, quę nondum oua peperit, abſolutè verò pro pullo Colũbino, imperfectis adhuc pennis necdũ volante. Alnuaheb, ut ſcribunt Arabes, ſignificat Columbos, qui iam perfectis pennis volare incipiunt. Inter ſynonyma Græca vſitatiora in primis eſt πιτυρὰ, Attici verò πιτυρὸς genere maſculino efferunt, ut Alexis, & Pherecrates, citante Athenęo. Meminit & Euſtathius. Hodie etiam ita vulgò dicitur, vel πιτυρί. A πιτυρὰ fit πιτυριδεῖον, & πιτυρίσκον diminutiuum, hoc eſt Columba parua, ſeu Columbulus. πιτυριδεῖς Ariſtophani ſunt pulli Columbi, ut annotant Scholiaſtes, Suidas, & Euſtathius. Πιτυριδῶς etiam, vel πιτυριδῆς patronymica forma de Pipione dici poteſt. πιτυρὰ autem, ut Etymologus, & Varinus volunt apud Græcos dicta videtur à duro, & laborioſo volatu, παρὰ τὸ πέτεσθαι τυρρῶς, vel à nimio amoris affectu, παρὰ τὸ πιτυσῶς τυρᾶν. Quæ poſterior etymologia placet, altera minimè; velociſſimo enim, ac leuiſſimo volatu utitur, tantum abeſt, ut laborioſo, eſt enim feruidiſſima ad Venerem. Cæterùm πιτυρὰ verſibus hexametris haud commodè admittitur. Quamobrem poëtæ Græcè πέλειαι, & πελειάδα, quod genus peculiare, & ferum eſſe dicemus; ſimpliciter pro Columba ponunt: & τρήρωνα aliquando per Antonomaſiam, quod nomen Euſtathius omnis Columbacei generis propriũ epitheton eſſe dicit. Inuenies tamen pauidis aliis auibus etiam attributum, ſed rariſſimè. Apud [e] Ariſtophanem hoc verſu: Καὶ κέμβοι τρήρωνες ἀλεκτρυάδων πεπατᾶτε. Scholiaſtes eam vocem non Cepphis attribuendam, ſed per ſe accipiendam docet, ac ſi dicat poëta: Vos Cepphi, (id eſt ſtolidi, ac leues) & timidi fidem habetis hominibus aſtutis. Circus Accipiter apud [f] Homerum τρήρωνα πέλειαν proſequitur, id eſt, *pauidam Columbam*. Τρήρων ſimpliciter etiam aliquando pro Columba ponitur: vnde apud eundem [g] Homerum dictio compoſita πελειτρήρωνα. Sic autem Thisbeh Bœoticam cognominat, ut pòſt dicemus, à copia Columbarum, ut Grammatici interpretantur. πέλειαι ἀδὸς verò uox deriuata à primitiuo πέλεια non ſimpliciter, ut diximus, Columbam, ſed genus Columbæ nigrioris ſignificat, vt dictio ipſa indicat. Πελὸν enim vel πελεὸν oxytona nigrum ſonant, quanuis aliquan-

Ion.
[a] *Cap. 7*
[b] *Cap. 8.*
[c] *Cap. 26. et 46.*
[d] *Pſal. 55.*
Gozal.
Bar Ionah.
Haman.
Hara hamé
Demen chame.
Hemame.
Alfrach.
Alnunheb.
πιτυρὰ
πιτυριδεῖον.
πιτυρίσκον.
πιτυριδῆς.
unde dicatur.
πέλειαι pro πιτυρὰ.
τρήρων pro Columba.
[e] *In pace.*
[f] *Iliad. 10.*
[g] *Iliad B.*
Thisbe. Πολυτρήρων.

Google

Liuidus color. aliquantum ab hoc colore diſcrepent. Si quidem liuidum potiùs dicunt. Liuidus autem color cæruleo quodammodo dilui apparet. Quamobrem Theodorus hoc Columbarum genus traducẽs apud Ariſtotelem vbique Liuias vertit. Dores verò, vt Sophron apud Athenæum πίλιαδα ſimpliciter pro Columba accipiunt, Scholiaſtes [h] Homeri in hoc verſu,

Liuias Columbas cur Gaza appellet.

Δαιρόιαται δ' ἵπποτα θοὰ φυγὼν ὑφὶ πίλια,

pro πιλιᾶ etiam ſimpliciter Columbam tranſtulit, & ſic quoque Andræas Diuus Iuſtinopolitanus, & Io. Spondanus, alijq; interpretes ubique apud eundem Homerum transferunt ut ſæpè in hac hiſtoria patebit. Πίλαρ, περιστερὰ (Ornithologus legit περιστερὰ) Heſychio, & Varino etiam Columba eſt, uti ἴυγγος Gloſſario Columbus. Πελιωτρία Columba illex eſt, quæ exacta, deinde reti impoſita ſubinde ſubſultans cæteras allicit, unde πέλιω verbum, pro quo Budæus uertit allicere, fallere per allectores. Apud latinos Columbus maſculino, & Columba fœminino genere legitur: in plurali numero tamen fœminino magis utuntur, ut Grammatici obſeruant. Columbulus diminutiuum, cuius rarior uſus eſt: vtitur eo [i] Plinius: *Tu Paſſerculis, & Columbulis noſtris inter Aquilas veſtras dabis pennas.* Et Catullus de Cæſare, cuius molliciem notat: *Vt albulus Columbulus Dionæus.* De etymo Columbarum alij aliter ſcribunt. [l] Varro à columinibus, (lego autem culminibus) uillæ in quibus degere ſolent, appellatas tradidit. Ex recentioribus Hermolaus Barbarus inſolentis doctrinę uir à Græco uerbo κολυμβᾶν, quod urinare ſignificat, dictas exiſtimat, inde forſan quòd bibentes roſtrum aquæ diutius immergant. Nonnulli, teſte Grapaldo, à uoce primis ſyllabis correſpondente dictas putant, & [m] Varronem, ni fallor, notat, qui alibi ſic habet: *Volucres pleraque à ſuis vocibus nominantur, ut Gallina, Columba.* Quod ſi verò per onomatopœiam ita uocentur, Palumborum quoque nominis rationem eandem eſſe diuinare poſſumus. Albertus cognomento magnus homo me Hercule eruditior, quàm eloquentior, *Columbi*, inquit, *ab eo appellantur, quòd lumbos frequenter colant, contrà Palumbi, quòd lumbis parcant.* Quæ etymologia mihi minimè improbatur, quanuis interim cuique uiro docto ſuum relinquam iudicium: reijciendam uerò & pueris etiam explodendam iudicãs, quam [n] Iſidorus adfert, quòd earum colla ad ſingulas conuerſiones colores mutent. [o] Seruius Columbos ludicro Titos dici ſcribit, non quidem latinè, ſed multorum authoritate tanquam Latinè. Quem locum Cælius attingens cum Columbis Palumbes confundit, cùm Palumbes Titos dici arbitratur à Paſſerum ſalacitate, qui ſolent τιτίζειν, id eſt, titiſſare: ſiquidem Palumbes longè minus ſalaces ſunt, quàm Columbæ, & paulo antè ex Alberto diximus, ita dici quòd lumbis parcant. In eundem lapſum alij viri docti impegêre: ut Cornutus [q] Perſij interpres, qui Titos Columbos agreſtes interpretatur, atque ita Seruium intelligendum eſſe Georgius Fabritius Ornithologum admonuit. Errat item Aſcenſius in eundem Perſij locum, Titos, inquiens, eſſe pullos Columbinos, congruereq; vulgari Flandrico, quo ſic pulli Gallinacei uocentur, & de iuuenibus ignauis per irriſionem dici, quòd ſint pulchri Titi. Ego Titos apud Perſium Tatios, ſeu Titios interpretor, vel ſi aues malis, aues Titias, id eſt, Vultures, ut etiam [r] Turnebus conijcit. Pipio quoque Columbarũ pullus eſt apud [s] Lampridium, ut annotat doctiſſimus [t] Barbarus. Videtur autem per onomatopœiam ſic dictus. Italorum Piccione ad hanc uocem quodammodo accedere uidetur, quo vocabulo cùm maximè pro pullis Columbinis utuntur, tum quandoque pro Columbis ipſis, quas in villis plerumque alimus. Gallis Pipio appellatur Pigeon. Germani circũſcribunt ein iunge Tub, id eſt, iuuenis Columba: vel utuntur diminutiuo Tuble, id eſt, Columbulus. Poetis Columbę quandoque dicuntur Chaonis alites, Idaliæ, & Gnydiæ uolucres, & aues Dionęę à Dione nympha Oceani, & Tethyos filia, matre Veneris. Italicè Columba, Columbo, Colomba, Puniono, & Palombo etiam apud Scoppam Grammaticum. Sed Hiſpani quoque Columbam Paloma appellant: quæ tamen nomina à Palumbo, id eſt Columbo ſylueſtri facta conſtat. Gallicè Coulon, Columbe, Columbe priuee. Germanicè Tub, Taube. Saxonicè, & Belgice Duue. Germani Columbum id eſt, marem priuatim appellant ein Kunter per onomatopœian, & apud quoſdam Taub epicœni generis nomen eſt, Tauber maſculini: uti quoque apud Belgas fœmella dicitur een Duue, ſiue Duyf; maſculus verò een Duffer, ſiue Doffer. Turcis Columba uocatur Iuga, & ygen.

[h] *Lib. 4. de ling. lat.*

πίλαρ. ἴυγγος. πελιωτρία

Latina ſynonyma.

[i] *Epiſt. 102.*

[k] *Epig. 27.*

Columbarum etymũ

[l] *L. 3. de re Ruſt.*

[m] *Lib. 4. de ling. lat.*

[n] *L. 12. c. 7.*

[o] *In Bucol.*

Colũbi car. Tin dicti.

[q] *L. 9. c. 10.*

Paſſerũ ſalacitas.

[q] *Satyr. 1.*

Iuuenes qui pulchri Tui dicti.

Pipio.

[r] *L. 3. c. 11.*

[s] *In vita Alexandri.*

[t] *In Coroll. in Plin.*

Piccione Italis quid.

Kunter. Tauber. Duue. Doffer. Iuga.

GENE-

Digitized by Google

GENERA.

ARISTOTELES[a] teste[b] Athenæo, tradit vnum Columbarum genus esse, quinq; verò species, quas sic, inquit enumerat, Περιστερὰ, Οἰνὰς, Φάψ, Φάσσα, τρύγων, id est, Colũba, Oenas, Phabs, Phassa, Turtur, Libro verò quinto de Animal. Phaba is non recenset, quanuis [c] Aeschilus sic meminerit,

Cibum quarentem infelicem, & miseram Phaba
Medijs lateribus irritum obuolnas.

[a] *L. 8. Hist.* [b] *L. 9. Deipnos.* [c] *In Prometheo.*

[d] Idem genitiuo casu, Φαβῶν dixit. Oenas Columbâ maior est, inquit Aristoteles, atque Φάβος, Phassa verò magnitudine Gallinæ, colore cinereo. Turtur omnium minima cineris colore, æstate conspicitur. Hactenus Athenæus. Et reuera in Græco textu Phabs etiam legitur, etsi Gaza eam in sua translatione omiserit. Qua in re non exiguas lectori tenebras offuderit, cùm Philosophus apertissimè Phattam à Phabe distinguat. Ait autem Philosophus: Alia frugibus uiuunt, ut Phabs, (ita autem loquor, ne latinè simpliciter Palumbem traducens simul cum Phassa unà cum Gaza confundam, qui pro vtraq; uoce, ut mox videbis, Palumbes transtulit) Phassa, Columba, Oenas, & Turtur. Phassa, & Columba semper uisuntur, Turtur æstate tantùm, Oenas autumno potissimum apparet, cui magnitudo maior Columba, minor, quàm Phabis est. Gaza hæc sic uertit. Alia frugibus uiuunt, vt Palumbes, Columbus, Vinago (ita optimè pro Oenas transfert) Turtur. Visuntur semper Columbi, atque Palumbes, sed Turtur æstate tantùm, Vinago Autumno potissimum conspicitur, cui magnitudo maior Columbo, minor quàm Palumbi est. Verùm si Phaps rectè (uti experientia docet legi debere) legatur, ipse quoque Athenæus species omnes ita non recensserat, quare pòst addit: Eodẽ opere Aristoteles Columbam à Peleiade differe monet. Peleiadem enim minorem esse: magis Columbam mansuescere: nigram esse Peleiadem, paruam, rubris pedibus, & asperis, ideoq; cellarem neminem domi alere. Verùm & eiusmodi diuisio diuersa longè est ab ea, quam nobis reliquit doctissimus [e] M. Varro, qui duo duntaxat Columbarum genera statuit, atque ex his duobus, si misceantur, natum tertiũ aliud, quod miscellũ nuncupat; sed asscribam ipsa Varronis verba: *In villa*, inquit, *intro inuolant Columba, de quibus Merula: Axi, si unquam περιστροτροφίων constituisses, has tuas putares, quanuis feræ essent. Duo enim genera earum in περιστροτροφίῳ esse solent. Vnum agreste, ut alij dicunt saxatile, quod habetur in turribus, ac columinibus uilla, à quo appellata Columba, quæ propter timorem naturalem summa loca in tectis captant. Quo fit, ut maximè agrestes sequantur turres, in quas ex agris euolant suapte sponte, ac remeant. Alterum genus Columbarum est clementius, quod cibo domestico contentum intra limina ianuæ solet pasci. Hoc genus maximè est colore albo. Illud alterum agreste fere albo, uario. Ex his duabus stirpibus fit miscellum tertium genus fructus causa atque incedunt in locum unum, quod alij uocant περιστερῶνα, uel περιστεροτροφίον.* Hæc ille. Putandumne igitur Varroni Peleiades, Phattas, Phabes, Oenades, & Turtures, quas Aristoteles, & Athenæus in Columbarum genere recensent, in Columbaceo genere non fuisse habitas? Id sanè ego nunquam mihi persuaserim, sed ideo duo tantùm genera posuisse crediderim, quòd ea ceu magis domestica, vulgatiora essent, magis cognita, & ad alendum utiliora, ideoque alia tacuisse, quod cicurari ea minimè queant, & reuera si penitius, & ad trutinam Aristotelis verba examines, videbis tantùm de syluestribus loqui, atq; ex omnibus Columbarum syluestrium speciebus quas enumerat, indicare id genus facilius domari, quod Varro agreste vocabat, idq; ideo Columbæ nomine dignatum, quòd proprius ad domesticarum naturam accedat, domesticasq; tanquam notissimas præterijsse, de earum natura scripsisse contentum. Qui igitur Columbas in domesticas, & syluestres diuiserit, haud malè, nisi fallor, fecerit. Nam & [f] Galenus non parui ponderis author genus unum κατοικίδιον, id est domesticum, alterum νομαδικὸν, id est, pascuum, & syluestre appellat. Omnes verò seu placidas, seu agrestes sub uno ferarum nomine in iure comprehendere oportuit, quod, quanuis in turribus peristerotrophij, intraq; domesticos parietes eas habeamus, tamen sæpe aufugere soleant apum more, nouasq; sedes, & loca alta quærere, unde lites poterant sub oriri, quibus sanctione obuiam ire necessum fuit. Quanquam & huic determinationi negocium aliquatenus facessit, quod alibi scribitur § Gallinarum. Inquit enim Imperator, Gallinarum, Anserumq; feram esse naturam, neutiquam censeri, nosq; id ex eo posse intelligere, quia aliæ sunt Gallinæ, alijq; Anseres, quos feros appellamus. Ad quam normam si rem exigamus, uides admitti dissidium, Columbasq; ipsas, quas domi, aut etiam in peristeriombus

[e] *L. 3. de re rust c. 7.* Columbarum genera secundũ Varronem. Miscellæ Columbæ quæ. Varro cur tantùm duplex Columbarũ genus posuerit. Columbarũ diuisio. [f] *Lib. 10. de comp. simp. med.* Cur furispeciti omnes. Columbas feras vocet.

Digitized by Google

ſtoreonibus alimus, pro feris non eſſe habendas, eò quòd aliæ ſunt Columbæ, quas feras vocamus. Verùm dicendum eſt Iuſtiananum, iuriſq; conſultos ſequutos eſſe Varronem. Nam licet Peleias, Phatta, Phabs, Oenas, & Turtur reperiantur, apud latinos tamen Columbæ nomine neutiquam veniunt, ideoq; nulla de ipſis ratio habita eſt. Vnde etiam dicendum eſt rationem illam in prenotato § Gallinarum, poſitam non pro ſolida, perpetuaq;, quaſi ea ita animantum placida natura deprehendatur, ſed ſimul Gallinarum, Anſerumque domeſticorum placidam naturam, quæ in fera nunquam, ut omnibus in confeſſo eſt, degenerat, adeo, vt ipſas feras non eſſe, nec pro feris unquam habendas exiſtimarent. Quæ ratio in Columbis apibuſq; minimè uiget. Cùm quanuis ferę Columbæ feræq; apes, præter eas, quæ in hominum dominio ſunt, reperiantur, tamen quæ placidæ habentur, maxima impermutabiliq; placiditate, qualem, quantamq; in Gallinis, Anſeribuſq; quotidie ſpectamus, prędítæ non ſint, ſed hac de re ſatis ſuperq;. Iam videndum, nunquid tales, quales Ariſtoteles, ac Varro nominant, noſtro ęuo adhuc dentur. Quod ad Varronem attinet, nulli dubium eſſe exiſtimo, quin iamnum reperiantur. Primùm enim, quas ſaxatiles, & agreſtes uocat, haud dubio illę ſunt, quas nos, noſtriq; agricolæ in turribus, uel in eminentiori domus parte alimus, nam & ille non in turribus tantùm, & culminibus haberi tradidit: verùm etiã inde etymum Columbarum in uniuerſum, uti diximus, deduxit: ex quo facilè, ni fallimur, intelligitur aliud Varroni ſaxatile genus Columbarum eſſe ab eo, quod in agro Bononienſi capitur quandoque, vulgò ſaſſarolo, id eſt, ſaxatile dictum, Columbis ſaxatilibus Varronis maius. & coloris liuidi, roſtro rubicundo, prorſus ferum. An verò idem fuerit cum eo, quod Rhęti, teſte Ornithologo, vulgò Steintube, id eſt, Columbam ſaxatilem appellant, quam pariter prorſus feram refert eſſe? Cum Varronis uerò ſaxatili eadem eſt, ut idem Ornithologus quoque iudicat, quæ Galeno *κομὰς*, & *βοσκὰς* dicitur, quoniam liberius in agris, & campis paſcatur (ſic enim & equas *κομάδας* dicunt, quæ in armento liberè paſcuntur, tanquam paſcuas, & paſcales) & *πυργίτας*, quibuſdam, ut eruditus quidam docet. Petrus Creſcentienſis nominis ſimilitudine deceptus ſaxarolos vulgò dictos cum ſaxatilibus Varronis confundit, cùm ait: *Columbæ quidam vulgò ſaxarolæ dicuntur, hæ in Columbarijs meliùs durant, quàm cæteri, &c.* Quos enim vulgus Bononienſe (& ille Bononienſis erat) ſaxarolos uocat, prorſus ferę, & indomitę naturæ exiſtunt. Grauior ſanè, ac minus tolerabilis Perotti error eſt, qui Varronis ſaxatiles cum *πελειάσι* eaſdem facit, ſed uerba eius clarioris doctrinæ cauſa aſcribam. *Columbæ agreſtes* inquit, *quæ & ſaxatiles Varroni dicuntur, maximè ſequuntur turres, in quas ex agro euolant ſponte, ac remeant. Hoc genus Græci πελειάδας nominant à liuore. Varij enim ſunt coloris ac liuidæ propter quod e noſtris quidã* (Gazã videtur intelligere) *eas Liuias appellauêre. Pauca inter eas alba ſunt colore improbato. Pedes plumis nudos habent, rubidos, & ſcabroſos.* Hæc ille, nos *πελειάδας* ſylueſtres omnino eſſe diximus, & dicemus rurſus ex eodem Ariſtotele, & unius omnes coloris eſſe, nec ali ſolere. Secundũ illud genus, quod Varro domeſtico cibo contentum intra limina paſci tradit, & plerunque cum Gallinis, coloris uarij, & maioris amplitudinis, quàm ex quæ turres incolunt, id meo iudicio illud eſt, quod nos communiter, Colombe ſotto banche, id eſt Columbas ſub ſcamnis, ſeu ſedibus, ita à loco appellamus. Hoc enim genus præfatas omnes qualitates obtinet. Verùm nunquid M. Varro, Ariſtoteles, alijq; ueteres domeſticarum Columbarum ſpecies, quas noſtra tempora modò ſuppeditant, agnouerint, non dubito duntaxat, ſed non adducor etiam, ut id credam, etſi antiquos Romanos Columbarum amore inſanijſſe probè norim, & ex Plinio antè retulerim. Tanta enim iamnum in Europa Columbarum reperitur diuerſitas, maximè, ut audio, apud Belgas, hoſq; inter apud Batauos, ut narranti mihi uiro alioqui fide digniſſimo uix fidem adhibere potuerim. Hos populos ſi quę ulla alia gens, Columbis impenſè delectari, ideoq; quàm plurima earum genera alere ſupra quoque memini. Dicebat autem uir ille præter communes domeſticas, & ſaxatiles, quarum inſuper immenſam habeant copiam, genus quoddam eſſe domeſticis vulgaribus duplo ferè maius, pedibus hirſutis, hoc eſt pennatis, quod inter volandum, & dum murmurat, id eſt uocem ſuam ędit, fauces in tumorem ingentem adducit, quem quo maiorem, maximè in uolatu oſtendunt, eò nobiliores cenſeri, dici uerò id genus Kroppers Duue, hoc eſt Colũbas gutturoſas, quo nomine pariter nobis ueniũt nam quandoque etiam ad nos afferuntur. Ornithologus ſe Venetijs Columbas obſeruaſſe tradit, quę Gallinaceos ferè magnitudine ęquarent. Verùm quod eas è Palumbarum maximarum cicuratarum genere eſſe credit, prorſus meo iudicio fallitur; Palumbes enim nunquam cicurantur. Cęterùm num illę, quas in Batauia haberi uir ille narrabat, eędem ſint cum Campanis Plinij, qui in Campania maximas naſci ſcribit, non auſim affirmare,

Saxatiles Columbæ.

Varroni quæ.

Columba ſaſſarolo vulgò Bononiæ.

Steintube. Columba nomas, & boſcas Galeno quæ.

Purgitis Columba.

Creſcentienſis error.

Perotti grauis error.

Colũbarũ Varronis ſecundum genus.

Columbe ſotto banche.

An ueteres omnes Columbas domeſticas agnorint.

Batani Columbarum multa habent genera.

Kroppers duue.

Columbæ Campaniæ

quanuis

quanuis interim id minimè negârim. Bellonius certè eius planè ſententiæ eſt, & hallucinari eos aſſerit, qui Plinium, alioſque ueteres eas non agnouiſſe putant. Chriſtophoro Columbo Indi quoque Columbas obtulerunt inter alia munera noſtratibus multò maiores, & guſtu pariter ſuauiores, ſed guſtus itaque iudicaret, ſi cùm ſuperioribus eædem ſint, an diuerſæ. Affirmabat uir ille, reperiri aliud genus hirſutis pariter pedibus, ac magnum, ſi communibus domeſticis compares, paruas uerò, ſi illis, id noſtrates uulgò Tronfo uocant. Alere quoque Cyprias, ſeu, ut Ornithologus nominat, Ruſticas, & Anglicas, & Monachicas, Ferrarienſes Sorellas, has appellare Kappers, hoc eſt, cucullatas, a criſta nimirum, quæ cucullum, quem Kappam uocant, propemodum æmulari videtur, & harum duo habere genera, unum pedibus pennis ornatis, alterum nudis: rurſus omnes haſce diuerſorum colorum eſſe. Dari & aliud genus Cypriis ſimillimum, ſed criſta carens, & pedibus ſemper nudis, roſtro nempe admodum exiguo: hoc dicere Cortbecke, id eſt, breuis roſtri: eſſe ibi & aliud genus, quod indigete uoce à geſtu Ouerſlagers nuncupent, quoniam in honorem fæmellæ uel ſuæ, uel aliarum poſt longa murmura à terra ſeſe eleuet, & ultra illas uolando alas quatiat. Quas verò ut nobiliſſimas colunt, eas appellare Draijers, quæ non eodem, ut illæ, modo, inter uolandum duntaxat alas quatiant, verùm etiam in orbem circum uolitent, idque maximè ſupra fæmellas tam fortiter alas quatiendo, ut duorum aſſerum ſimul colliſorum ſonitum ſuperent, unde remiges earum pennæ ſemper fermè fractę conſpiciantur, ac quandoque etiam volare inde nequeant. Hoc genus aiebat in Venerem admodum pronum eſſe, fæmellas, cùm partui uicinę ſunt, alijs etiam ſui copiam dare, incolis autem in maximo pretio haberi, utpote quarum unum ſæpè par quatuor uendatur aureis: pedibus eſſe nudis, coloris uarij, hoc eſt, dari cuiuſcunque coloris, capite quandoque exigua criſta plumea ornato, quandoque plano, has bollen, id eſt, planas vocare, illas gecopte, id eſt, capitatas. Haberi item ibi aliud genus aſpectu elegantiſſimum, quod Helme dicunt, quaſi galeatas. Harum enim alias capite, cauda, & alarum remigibus coloris eſſe albi, cęteras alterius coloris, puta nigri, rubri, lutei, cęrulei: alias uerò ex horum colorum aliquo caput, caudam, & remiges habere, cætera uel ex albo, uel ex alio quouis diuerſo, adeo, ut caput, cauda, remiges ſemper alius coloris ſint, quam reliquum corpus. Quod modò ad tertium genus ſpectat, quod M. Varro miſcellum uocat, id non ſolùm ex Columbo domeſtico, & agreſti fœmina, uel contrà, ut ille innuere uidetur, generatur, ſed ex domeſticis ipſis diuerſę ſpeciei procreari poteſt, atque id etiam quotidie conſpicimus. Sed hęc de domeſticis dicta ſufficiant. Iam uidendum, quæ Ariſtoteli Peleias, quæ Phatta, quæ Phabs, quæ Oenas ſit, & quæ Trygon; Gaza pro Peleias traduxit Liuia: pro Phatta, & Phabs, ut diximus, Palumbes, pro Oenas Vinago, pro Trigon Turtur. Sed Iacobus Dalechampius eum reprehendit, quòd pro Oenade Vinago tranſtulerit. Ait autem Oenadem dici à fibroſa carne, & Gallis appellari un Tarragon: ſed quærendum eſſet, quæ auis ſit Tarragon: nam Bellonius pariter Gallus eius non meminit. Prętera Oenas, ut Ornithologus quoque exiſtimat uel à tempore uindemiæ, quo apparet, uel à colore corporis, qui uino nigro, uel uuis maturis ſimilis, nomen obtinet, quare Gaza meo iudicio Vinago uertere potuit. [5] Ariſtoteles cętetas ſpecies magnitudine diſtinxit: alibi enim Liuiam, ſiue Peleiadem Columba minorem dixit, maximam eſſe in hoc genere Phaſſam, Oenadem Columba maiorem, nempe ſecundum magnitudinis locum obtinentem, Turturem omnium minimam. Sed Philoſophus (miror id hactenus à nemine animaduerſum) in octauo, ut ſuprà citauimus, Oenadem Phabe minorem dixit: cur itaque hîc Oenadi ſecundum magnitudinis locum attribuit? Putauerim ego, qui ſemper me ſaniori uirorum doctorum iudicio ſubijcio, Ariſtotelem hoc loco Phaſſam generaliter etiam pro Phabe accipere, vt ſcilicet in toto Columbaceo genere Phaſſa maior, & minor primum locum, ſecundum Oenas obtineat. Neque tantum apud me ualet Euſtathij Homeri interpretis, necnon Athenæi teſtimonium, ut ſecus quàm feci, ſentiam, quorũ ille Phabem media magnitudine eſſe ait inter Oenadem, & Columbam Phattam verò magnitudine Gallinacei, colore cinereo, hic uerò idem repetit tanquã ex Ariſtotele, quem citat, quãdo tamen nihil tale apud hunc reperire ſit. Hinc itaq; collectus magnitudinis ordo talis ſit neceſſe eſt, ut Phaſſa primũ, Phabs ſecundum, Oenas ſeu Vinago tertiũ magnitudinis locũ obtineat, quartum Colũba, quintũ Liuia, ſeu Peleias, ſextum, & poſtremũ Turtur, omniũ ſcilicet minimus. Notiores ex his ſunt Colũba, & Turtur. Mihi Phabs, & Peleias nũquã uiſę, quare & ſuo loco Peleiadis iconẽ ab Ornithol. mutuatã exhibiturus sũ. Oenas ſiue Vinago ea fortè fuerit, quã Saſſarolo vulgo dici noſtris agricolis ſcripſi. Maior enim

Tronfo.
Kappers.
Cortbecke Ouerſlagers.
Draijers.
Helme.
Columbæ miſcellæ.
Dalechampij error.
Tarragon auis.
Oenas Columba vnde dicta.
[5] *L. 5. Hiſt. c. 13.*
Columbarum diſtinctio Ariſtotelica.
Oenas ſiue Vinago quæ.

enim eſt Columba agreſti, coloris uino nigro nam abſimilis: & Autumno potiſſimũ conſpicitur Nam iconẽ quam pro Oenade Ornithologo Rondoletius tranſmiſit, aut Alchati Arabũ eſt, aut Perdicis potiùs ſpecies, ut ſuo loco pòſt dicemus. Oenas, inquit Turnerus Anglus, mihi nunquam hactenus viſa eſt, nec quid habeat nominis apud noſtros, aut apud Germanos compertum habeo. Vidi tamen Venetijs Columbos his noſtratibus ſexquilatera proportione maiores. Sed hos non Vinagines fuiſſe credo, ſed Columbos è Campania ad Veneros aduectos, ubi Plinius Columbos ſcribit eſſe grandiſſimos. [h] Niphus dubitat an Vinago ſit genus illud, quod in Italia habeatur ex Columbo cellari, & Palumbo naſcens, & quoniam Ariſtoteles hoc in loco Columbarum genera numerans Peleiadem omittit, ut libro quinto Oenadem, dubitat an Oenas, & Peleias eadem auis ſit, ſed Ariſtoteles in quinto Oenadem nominat, & Columbã maiorem facit, Peleiadem minorem. Ex recentioribus etiã quidam uiri docti Phaſſam, & Phabem ſexu tantùm differre exiſtimant, ut Phaſſa fœmina, ſit Phabs verò mas, ſed eiuſmodi determinationis authorem veterem nullum, quod ſciã, habent. Aquitani Galli, ut in libello de nomenclaturis animal um, & ſtirpium Latinis, Græcis, ac Gallicis innominati authoris legitur, Phaba Græci ſermonis ueſtigium ſeruantes Phauier appellant: cæteri verò Galli neſcio an ipſi quoque Phaſſam Ramier dicunt. Sed quęrendum diligentiùs diuerſam ne auem Aquitani Phauier appellent, an verò eandem, quam ceteri Galli Ramier: in quam ſententiam inclinat Ornithologus hoc ductus argumento, quòd Itali quoque Palumbem communem, ſiue Phattam Fabariam, uulgò nempè Fauaro uocitent. Verùm is ſibi contradicit, primùm enim Phauier ad Græcorum Phabs accedere etiam dicit, mox verò ad Italorum Fauaro, cùm alioqui & Latinorum Faba, & Gallorum Fabue ęquè ad eandem uocem accedant. [i] Iacobus Dalechampius pro Phabs quidem Palumbes minor interpretatur, & bene, at quod Gallis vulgò Biſet dicitur, in eo non parum hallucinatur, ſi quidem Palumbes minor, ut ipſe etiam ſcribit, coloris eſt cærulei, Biſet verò, ut [k] Pet. Bellon. pariter Gallus teſtatuiur, liuidum colorem, vel plumbeũ ſonat, quare, & idem Bellonius ita Peleiadem, ſiue Liuiam interpretatur. Quanquam autem Phabs, & Phaſſa, ut ſcripſi, differant; idem tamen Accipiter à priore uoce φαβοτύπος appellatur, & φαβοκτόνος, quaſi Palumbicida: à poſteriore φασοφόνος: Latinè Palumbarium reddunt: unde ubi apud Varinum, & Heſychium legitur φαβοτύπος, εἶδος ἱέρακος καὶ πιρσιρᾶς ἀγρίας ἀπομοσάγη, ita corrigendus locus, φαβοτύπος, εἶδος ἱέρακος, καὶ φασ εἶδος πιρσιρᾶς &c. & rurſus ubi habent, φασοφόνω, τῶν τας φάσας φονεύοντι. Ἐςὶ δὲ εἶδος, πιρσιρᾶς ὑποτὴν τριγόνα, lege ἔςι δὲ ἡ φασα εἶδος &c. id eſt, *Phaſſa autem ſpecies eſt Columbæ ſub Turture*, cùm contrà Turtur uerùs ſub Columba ſit: quærendum an rectiùs legatur κατα τὴν τριγόνα. Sed quid Callimacho reſpondebimus, qui, ut teſtatur [l] Aelianus, Palumbum, Pyrallidem, Columbam, & Turturem dicebat nihil inter ſe habere ſimilitudinis? Nam ſi Palumbus, & Turtur, ut Ariſtoteles ſcripſit, Columbæ ſpecies ſunt haud dubiọ ſtatuendum eſt præter ſimilitudinem corporis alia etiam gerere, quæ ſimul ipſis communia ſint, ut apertè in ſingularum hiſtoria apparebit. Pyrallim verò à Columbaceo genere diuerſam eſſe facilè eſt colligere ex eo, quòd [m] Ariſtoteles eam cum Turture pugnare ſcripſerit. Sed qua ratione Palumbum, Columbam, & Turturem nihil inter ſe ſimilitudinis habere dixerit, ipſe vel alij uiderint, mihi quidem id oſcitanter ſcriptum uidetur, quare, & ipſe Aelianus addidit. Si *Callimacho fides eſt habenda*, quaſi in re friuola, ac incogitata. Atque hæc de Columbacei generis diuerſitate dicta ſufficiant. De ſylueſtribus ſingulis priuatim agetur; quæ enim hîc afferam domeſticis maximè quadrant, aut ea docent, quibus à ſylueſtribus diſtinguantur.

[h] *In Ariſt. 8. Hiſt. 3.*

Phaſſa, & Phabs quomodo differant.

Phauier Gallis quæ auis.

Ramier.

Ornithologi error.

Fauaro.

Dalechampii error.

[i] *In annotat ad Athen. lib. 9.*

Biſet Gallis quę auis

[k] *L. 6. c. 21.*

Palumbarius Accipiter.

Varinus, & Heſychius correcti.

[l] *L. 1. Var. Hiſt. c. 15.*

Pyrallis.

[m] *L. 9. Hiſt. cap. 1.*

DIFFERENTIAE.

Sylueſtres Columbæ mites ubi.

TOTVM Columbaceum genus, ut diximus, vel domeſticum, eſt, uel Sylueſtre, ſed in utroque genere aliquot conſtitui poſſunt differentiæ. Sylueſtres enim Columbę in inſula vulgò Capo uerde, & Madera adeo mites ſunt, ut noſtrarum domeſticarum more te manibus capi ſinant, Et Aloyſius Cadamuſtus nouas inſulas binas ſete inueniſſe memorat, in quibus item Columbæ ita placidæ eſſent, ut ab hominibus prætereuntibus

Sylueſtres partu differunt.

caperentur, cùm alias tamen in his inſulis nullum fuiſſet uiſum hominis ueſtigium.

Sylue-

Digitized by

ſyluestres præter positum ante magnitudinis discrimen partus ratione, quoque differunt. [a] Aristoteles enim quæ Columbacea specie continentur omnia bina oua parere prodidit, in quibus Palumbem etiam, & Turturem annumerat, quas tamen complurimùm ternas testatur parere. Præterea [b] idem author est Columbas uel decies anno generare, Palumbem verò, Turturem, & Vinaginem semel tantummodò, & parciùs. Syluaticus Alguesim nominat genus Columbarum, quæ semel anno pariunt. Sed & domesticis, si Aristoteli credimus, uti debemus, non est certus pariendi terminus. Nonnullas enim ait decies anno parere, nonnullas undecies, Aegyptias verò duodecies. De magnitudine singularum diximus, & Plinium in Campania grandissimas prouenire asserere: cui adde, si placet & Columellam easdem, & Alexandrinas tanquam peculiare quoddam genus habeat, nominare. De Campanis Perottus etiam repetijt, & in Therapne maximas etiam nasci ait, cùm alioquin, inquit, Spoleti sint perexiguæ. Mirum quidem inter duodecim milia passuum tantam esse differentiam. Marcus [c] Varro Columbarum discrimina ponit à loco habitationis, colore, & coitu. Quod verò agreste genus sine albo uarium esse dicat, non usque adeo verum esse cuiquam uideri possit, nisi id dicamus verum esse, ut in pluribus, nam aliàs quoque albo maculantur, uerùm an eiuscemodi spuriæ sint, & ut ipse vocat, misceller? [d] Athenæus auctor est, Columbas candidas eo tempore in Græcia primùm fuisse visas, quo exercitus Persicus circa Athon montem interijt, ignotas aliàs prius. Idem [e] Aelianus Charontem Lampsacenum affirmasse prodidit, quem pariter Athenæus nominat. Longolio teste, Columbæ in Noruegia totæ albæ habentur, quod si de omnibus dicat, frigiditati religionis ascribendum, vti aliquoties diximus suis locis, sin de aliquibus ridiculum sese præbuit, cùm & Varro ex domesticis plurimas esse albas dixerit, & vbique terrarum vulgatissimæ sint, unde [f] Ouidius Columbas albas uocat sine labe, qualem olim Coruum fuisse memorat his uersibus:

Nam fuit hæc quondam niueis argentea pennis
Ales ut æquaret totas sine labe Columbas.

[g] Aelianus in Erice Siciliæ ingentem Columbarum numerum haberi tradit, at ex his omnibus unam rubram, quam (putabat autem superstitiosa antiquitas eam Venerem esse, uti postea dicetur) reliquæ tanquam ducem sequantur: quod sanè mirum esset, ex tot Columbis unam tantummodò rubram uideri, nisi fortè dæmonem ita superstitiosos illos homines sub eiusmodi Columbæ forma delusisse verisimile foret. Nobis interim rubras Columbas videre minimè insolens est, uti neque luteas, quas ille [h] alibi apud Indos reperiri ex aliorum relatu narrat. [i] Athenæus huius rei authorem adducit Damachum quendam, sed & omnium ferè colorum diuersitas in Columbis hodie conspicitur quare cum Aristotele dicimus colorem non immutare speciem. Differunt etiam partium figura. [k] Scaliger in Persia Columbos raros esse scribit, sed quos habent, oblongo collo esse, & Anserino: cętera naturâ nihil differre a nostratibus. Mihi pariter uix ante quinquennium Columbæ icon ab excellentiss. Hieronymo Paduano Pragæ, nempe ex aula C. M. transmissa est, cui caput planè Anserinũ est, quod genus peregrè ad nos transferri testabatur. Nostratibus quoq; nõ omnibus eadem figura: aliæ enim capite plano sunt, cristatæ aliæ, & harum rursus cristam crassam, ut Cypriæ quæ inde. Monachinæ dicuntur, quod monachorum cuculluṁ ęmulentur, aliæ tenuem, quales Batauis Gecopte dici antè memini. Rostrum item alijs exiguum, alijs oblongum. Sunt, quarum etiam ante mentionem fecimus, quæ fauces in tumorem amplissimum attollunt. Andreas Bellunensis Alchata nominat, & pedes eis tribuit nigros, & breues: sed nos pòst, quid de hac aue sentiamus, aperiemus. Pedes alijs nudi, alijs pennæ adnatæ. Postremò coitus ipse etiam differentiam ponit. Iuniores enim nunquam coeunt cum fęmella, nisi prius eam exoſculentur, idq; quoties coitum exercent, seniores uerò prima uice tantum oscula prębent, secunda sine osculo coeunt.

[a] *L. 6. Hist. cap. 4.*

[b] *Ibidem, et cap. 1.*

Alguesim. Domesticarum differẽtiæ à partu.

A magnitudine. Columbæ Campanę, & Alexandrinæ.

[c] *L. 3. de re rust. c. 7.*

[d] *L. 9. c. 16.* Columbæ albæ.

[e] *L. 1. var. hist. c. 15.*

[f] *Metam. 2.*

[g] *L. 4. de anim. al. c. 2.* Columba rubra reliquarũ dux.

[h] *L. 1. Var. hist. c. 15.*

[i] *L. 9. c. 16.*

Differentię à partibus. [k] *Exercit. 331. 7.*

Nostratũ Columbarum diuersitas.

A coitu.

DESCRIPTIO COLVMBARVM in genere.

Columbas deſcribi in genere arduum eſt.

IN genere deſcribi poſſe quàm arduum ſit, ex differentijs paulò antè poſitis, maximè quę ad partium diuerſitatem ſpectant, ſatis ſuperq; cuiuis conſtare arbitramur, Magnitudo etiam cùm ſylueſtribus, tùm domeſticis non eadem. Quæ omnia ſecum perpendens prudentiſſimus [a] Philoſophus nihil aliud de Columbarum cognitione memorię prodidit, quàm quod uarijs coloris eſſe dixerit. Habent tamen ſimul omnes aliquid proprium, nempe quòd utraque palpebra conniueant: & [b] alibi Philoſophus Columbas pedibus, & unguibus Cuculum repræſentare dixit: Et reuera Cuculus Columbæ prorſus appareret, niſi Accipitris pennis veſtiretur, auis alias ab Accipitribus planè differens, & innoxia. Quod ad electionem pertinet, albas omnino [c] damnat, quòd ab Accipitre longiùs conſpiciantur: quare color albus, ut inquit Perottus, in domeſticarum genere non improbatur, quod hę Accipitrum iniurijs minus obnoxiæ ſint: nam intra limina ianuę ſolent paſci.

[a] L. 5. de gĕ. c. 6. Cuculus Columbis ſimilis.

[b] Lib. 2. de part. c. 13.

[c] 6. Hiſt. c. 7 Albæ Columbę damnatę.

ANATOMICA.

COLVMBÆ, inquit [a] Ariſtoteles, *ingluuis præpoſita uentriculo, ut Gallinaceo eſt.* Plinius ita habet, *Columbæ ultra uentriculum habent ingluuiem:* quod alibi ita exponit: *Aues quoque geminos ſinus habent: quadam unum, in quo mergunturrecentia ut guttur: alterum, in quem ex eo demittunt, concoctione maturata, ut Gallinæ, Palumbes, Columbæ.* Albertus eiuſmodi ingluuiem paruam eſſe ait, & fermè rotundam: Ventriculum feruentiorem eſſe teſtatur idem [b] Ariſtoteles: Lienem uerò eius magnitudine deficere, hoc eſt, ut aliàs etiam ait, tam exiguum eſſe, ut uiſum fugiat. De felle in primis uarię authorum ſententię. Alij prorſus carere, alij habere exiſtimant, ſed & hi de loco diſſentiunt. Qui carere negant, ſunt Theologorum non pauci, atque inter hos in primis Beda: negat quoque Orus Apollo. Qui verò fel Columbis tribuunt, ſunt Ariſtoteles, Plinius, Athenęus, & ipſemet, ceu ſui oblitus, Orus Apollo. [d] Ariſtoteles fel habere Columbas diſſertiſſimè ſcripſit, ſed non eo loco, quo cętera animantia: verùm & non omnes Columbas eodem loco, alijs enim uentri, alijs inteſtino iungi: quod poſtremum [e] Plinius repetijt, uti præcedens [f] Athenæus. Fuêre qui fel in uropygio eſſe tradidêre. Orus alibi in dorſo eſſe ſcripſit: Mihi nec in dorſo, nec in uropygio fel reperiri quiſpiam perſuaſerit; uti neque alij Columbas eo carere. [g] Galenus quidem ridiculos eos uocat, qui id aſſerere audeant, tamen & ipſe interim ueſicam habere negat, qua fel contineatur: quod quomodo defendi poſſit, ipſe uiderit.

Ventricul. Columb.

[a] 3. Hiſt. c. ult.

[b] 3. de part. c. 7. Lien. Fel.

[c] In Hierogl. [d] 3. Hiſt. c. [e] L. 8. c. 8.

[f] L. de atra bile.

SEXVS.

MAVD facile eſt, inquit [a] Ariſtoteles, Columbarum ſexum dignoſci, niſi interiorum aſpectu: cùm alioqui ex uoce maximè domeſticarum facillimè mas à fęmella diſtinguatur. Fœmellæ admodum exigua eſt, maris longè grauior. Taceo interim multas alias actiones, quibus eas uel quiuis etiam dignoſcat.

Mas quomodo a fęmina diſtinguatur. Columbas diſtingui.

[a] 9. Hiſt. c. 7

SENSVS.

HAE aues quantum forſitan ullum animans aliud cunctis ſenſibus valent, ſed uiſu potiſſimùm, & auditu, guſtuque, ſi non cętera uincant, ſaltem nulli cedunt. Perſpicaciſſimas eſſe uel inde in primis conſtat, quòd à lõgè quodlibet Accipitrum genus agnoſcant. Cùm enim horum alij Columbas humi ſedentes rapiant, uolantes non appetant: alij ſuper arborẽ, aut tale quid cõſcendentes uenentur, ſin humi conſideant, aut uolent, non inuadant: alij rurſus neque humi, neque in ſublimi manentes aggrediantur, ſed uolantes tantummodo capere

Columbas perſpicaces eſſe, & cur. Accipitres quomodo Columbas uenentur.

Digitized by Google

capere conentur: itaque ſagaciſſima rerum parens natura Columbis ſeſe nouercam, atque iniquam exhibuiſſet, niſi & ipſis, utpote animalibus imbellibus, innocentiſſimis, & quæ nulla ratione ſeſe tutari aduerſus tam fæuos hoſtes poſſent, uidendi aciem ingeniumq; elargita fuiſſet, quibus ſingula Accipitrum genera diſtinguere rectè potuiſſent. Alioqui enim Accipitrum iniurijs expoſitæ continuè extitiſſent. Itaque cùm Accipitrem prouolantem uideant, ſi ſublimipeta eſt, manent quo conſtiterint loco, tanquam non nociturum agnoſcentes, ſin humipeta eſt, quem prouolantem cernunt, non manent, ſed continuò auolant, & fuga ſaluti ſuæ conſulunt. Author eſt [a] Ariſtoteles; Quæ ſanè oculorum acies inſignis eſt: ſiquidem communem hoſtem à longè uidere paucis datum, uti nullis, quod ſciam inter tot Accipitrum genera ſpeciem diſtinguere. Si authori, quiſquis ille fuerit, de natura rerum credimus, nam reuera anile deliramentum ſapit, Columba nouies viſum recuperat. Idem diſcernendi iudicium Columbis in auditus ſenſorio, ac ob eandem rationem, ut ſcilicet hoſtes ſuos agnoſcant, natura conceſſit. Cùm enim omnes Accipitres, ut diximus horreant, nempe ſuos prædones, Circi tamen, & Aquilæ marinæ rapacitatem magis quàm cæterarum rapacium pertimeſcere uidentur: vnde alibi dixit [b] Aelianus: *Aquilas marinas, & Circes horrent Columba*: itaque voces eorum inter alias diſcernere à longè norunt, ut ſi clamantes audiant, ocyus aufugiant. Meminit idem Aelianus: *Clangorem*, inquit, *quidem Aquilarum, & Vulturum Columba ſpernunt, non item Circi, & marina Aquila*. In guſtu quoque non minus iudicium. Amant quidem, ac edunt omnia ferè granorum genera: ſed ex his quibuſdam ita afficiuntur, ut donec is ſuppetit, nunquam, quem incolunt, locum deſerant, quod alioqui meliorem alibi uictũ quærentes ſæpius ſolent facere: ſed de hac re fuſiùs, ubi de victu earum agemus.

Columbæ Accipitres agnoſcunt.
[a] *L. 9. Hi. 36.*

Columbarum auditus.

Columbæ Circum, & Aquilam marinam agnoſcunt.
[b] *L. 3. de anim. c. 45.*

Guſtus.

LOCA COLVMBIS
Abundantia.

APVD Aſſyrios Columba ſacra habebatur, & nefas erat eam occidere, vnde tam immenſa ibi creuit harum uolucrum copia, ut accedentium mercatorum ora peruolarent: unde apud [a] Oſeam legitur: *Et anolabunt quaſi aues ex Aegypto, & quaſi Columba de terra Aſſyriarum*, Hinc pariter [b] Tibullus ſcripſit.

Quid referam, ut nolacris crebras intacta per urbes
Alba Paleſtino ſanctа Columba Viro

[c] Euſebius Pamphilus author eſt Syriæ maritimam quandam ciuitatem eſſe, quę Aſcalon dicatur, ei cùm applicuiſſet, (ait autem applicuiſſe, quando oraturus, atque ſacrificaturus Hiro olyma ad patrium templum miſſus fuiſſet) magnam ſeſe Columbarum multitudinem admiratum fuiſſe, interrogantiq; ipſi quamobrem aues illæ omnia penè loca illa occupaſſent, reſponſum fuiſſe lege apud eos Columbarum uſum eſſe prohibitum; [d] Homerus Thisben πολυτρήρωνα vocat, teſte [e] Strabone, à copia ſcilicet Columbarum, vt Grammatici exponũt Erat autem Thisbe Bœotię urbs celeberrima: ſed Stephanus portum, & nauale Thisbęorum Columbis plenum fuiſſe tradit: ut ut eſt, Colũbas poetæ hinc Thisbęas appellant. [f] Ouidius de Dędaliono mutato in auem rapacem, hoc eſt, Accipitrem ſecundum Grammaticos.

Quę nunc Tisbaas agitat mutata Columbas.

Meminit etiam [g] Statius.

Dumetiſq; auibus circumſona Thisbe.

[h] Homerus alibi Spartem Neſſem pariter uocat multarum Columbarum. Has Chaonias itẽ poętę dicunt ab Epiri parte, pro Epiroticas. *Nam*, inquit Seruius Vergilii Scholiaſtes, *olim in Dodona ſylua Epiri oracula reddebant*: Sed malim cum [i] Io. Rauiſio Textore dicere ideo Chaonias appellatas, quòd ea Epiri pars Columbis plurimùm abundaret. [k] Vergilius.

Chaonias dicunt Aquila veniente Columbas, &c.

Propertius

Non me Chaonia vincant in amore Columba.

[l] Ouidius.

Quæq; cauas turres Chaonis ales habet.

Pontanus.

Aſſyrij cur Columbis abundent.
[a] *Cap. 11.*
[b] *L. 1.*
[c] *L. 8. de præparat. Euãg. cap. 5.*

Aſcalon urbs Syriæ Columbis abundans.
[d] *Iliad. B.* Thysbe polytriron.
[e] *L. 7. Geog.* Columbæ Thysbeæ cur dictæ.
[f] *L. 11. metam.*
[g] *L. 7. Theb.* Sparte Neſſe.
[h] *Iliad. B.* Chaoniæ cur dictæ.
[i] *In coronea pia.*
[k] *Eglog. 9.*
[l] *Lib. 1.*
[m] *L. 2. de arte am.*

Digitized by Google

Romani Colũbarum amore inſanierunt.

lumbas ita celebrauit Romanorum luxus, ut Plinius ibidem multos earum amore inſanijſſe tradat, nobilitatemque ſingularum, & originem enarraſſe. Quid? Harum cauſa Aelianus Carnos, & Illyricos bellum commiſiſſe recitat. Non ne & apud nos nobiles familiæ ferè omnes Columbaria habent, in quibus habitant, educantur, ac nidulantur? Sed etſi nos emolumenti cauſa eas alamus, Gallos tamen, maximè autem Belgas, ac inter hos Batauos ferunt adeo Columbarum ſtudioſos eſſe, ut uel quarta ſaltem eorum pars eas ad animum duntaxat explendum enutriat. Aiunt inſuper eoſdem, quotquot reperiri queunt Columbarum genera, diligenter inueſtigare, magno ſemper mercari pretio, laudes ſingularum in publico, priuatoque conuentu, in quo patritios etiam viros pauperioribus ſeſe immiſcere minimè pudeat, modò de Columbis ſermo ſit, enarrare, adeo ut quod Plinius olim de Romanis, id nos etiamnum de Batauis dicere queamus, Columbarum ſcilicet amore inſanire. Quod ſi modò quæſtum, quod iam plerique faciunt, conſideremus, profectò Columbarum poſſeſſio vndiquaque utiliſſima eſt, cùm propter fimi, cuius ad cannabi conciliandum decorem, ac per conſequens ingens pretium, apud Bononienſium agricolas magnus uſus eſt, commoditatem, tum maximè propter pullos ijs poniſſimùm neceſſarios, qui iam uires à morbo recolligunt. Quamuis verò Columbarum fœcunditas, de qua abundè pòſt ſuo loco agetur, longè minor ſit, quàm Gallinarum eſt, maiorem tamen, teſte Columella, quæſtum dominis ſuis referunt: neque magna opus eſt cura, aut ſumptu ad earum nutritionem, quippe quæ per hyemem tantùm, ac tunc per paucos menſes (loquor modo de ſaxatilibus, quas pullorum cauſa duntaxat alimus) videlicet cùm diutinę niues agros cooperiunt, impendio domini alantur, cæteris anni temporibus victum ex agris quæritent. Quod modò ad dotes earum cùm corporis, tùm animi attinet, eæ profectò tantæ ſunt, ut dicturo de eis calamus potiùs, atque carta, quàm verba ſint defutura, quare ſponte, ne in longum nimis abeat oratio, eas prætereo, ſolius tantùm caſtitatis earum mentione facta, quòd hæc præ alijs in hoc ſuium genere tàm à ſacris, quàm profanis paſſim concelebretur, ſic enim [d] ſapiens: *Vna eſt Columba mea, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ.* Talis autem in ijs caſtitas coſpicitur, vt coniugij fidem nunquam, niſi alterius morte violent. *Communem*, inquit [e] Plinius, *domum ſeruant, niſi cælebs, aut vidua, nidum non relinquit, & imperioſos mares, ſubinde etiam iniquos ferunt, quippe ſuſpicio eſt adulterij, cùm natura non ſit.* Munditiei corporis quoque ma imam curam gerunt, quibus ſcilicet immunda omnia, ac maculata diſplicent: vnde pariter apud ſapientiſſimum Regum legimus: *Aperi mihi ſoror mea, immaculata mea.* Idem etiam nobis fortaſſis tacitè innuit Ouidius, inquiens:

Batauorum erga Colũbas ſtudiũ.

Quæſtus è Colũbis vnde petatur.

Colũbæ maior quęſtus quàm Gallinæ.

Columbarũ caſtitas.

[d] *Cant. c. 1.*

[e] *Lib. 10. cap. 34.*

Columbarũ mundities.

Aſpicis, vt veniunt ad candida tecta Columbæ,
Accipiat nullas ſordida turris aues.

Adeo ut, cùm animi, tùm corporis mundities in hiſce auibus magis, quàm in alijs reſplendeat: quare & Spiritus Sanctus in ſacro Saluatoris noſtri baptiſmo Columbæ ſpecie apparuit. Quamuis verò inſuper ſimpliciſſimum vulgò animal Columba habeatur, ingenio tamen minimè caret, ut ſuo poſtmodum loco fuſiùs apparebit. Illud modò præterire non poſſum, quod [f] Plinius de ijſdem prodidit, nempe *ineſſe quendam eis gloriæ intellectum. Noſſe credas*, inquit, *ſuos colores, varietatemq; diſpoſitam.* Hanc autem tanquã rem pulcherrimam, ac inſpectu admirabilem complures celebrauêre. Conſpicitur verò in collo earum potiſſimùm: de quo in primis Nero Cæſar diſertiſſimè luſit hoc uerſu:

Spiritus Sãctus Columbæ ſpecie cur apparuerit.

Columbarum ingenium.

[f] *Lib. 10. c. 36.*

Columbini colli decus.

Colla Tyberiacæ (Rodoginus legit Cytheriacæ) *ſplendent agitata Columba.* Videtur enim in eo colorem vnum, omnium colorum vniformitatem præ ſe ferentem, neque tamen oculus indagare poteſt, quis nam præcipuè ſit ille color, an cæruleus, an luteus, an niger, an hyginus, an fuluus. Varietatis huiuſce venuſtatem viſui noſtro iucundiſſimum [g] Apuleius floſculum appellat, inquiens: *Nunc Corniua nigredine caruleus Columbarum colli floſculus æmulatur, vel cum guttis Arabicis obuntius, & pectinis argutæ dente tenui diſcriminatur.* De eiuſdem coloris diuerſitate ita cecinit [h] Lucretius:

[g] *Li. de Aſin aureo.*

[h] *Li. 2. de nat. rer.*

Qualis enim caci poterit color eſſe tenebris
Lumina qui mutatur in ipſo? propterea quòd
Recta, aut obliqua percuſſus luce refulget.
Pluma Columbarum quo pacto in luce videtur
Qua ſita cernices circum collumq; coronat.
Namque aliàs fit, vti claro ſit rubra pyropo:
Interdum quadam ſenſu fit, vt videatur
Inter caruleum virides miſcere ſmaragdos.

Et Lucre-

Et Lucretium imitatus Homerus Italus [1] Torquatus Taſſus, puellam illam in omnes ſeſe colores ad inſtar polypi conuertentem, quam magus Carolo, & Vbaldo itineris ducem promiſerat, ut Rinaldum è faucibus Armidæ eriperent, depingens, à Columbino collo ſimilitudinem eleganter admodum deprompſit, canens. [1] *Cant.* 14. *Gierusaleme.*

Crinita fronte eſſa dimoſtra, e ciglia
Corteſi, e fauoreuoli, e tranquille,
E nel ſembiante à gli angioli ſomiglia,
Tanta luce tui par, ch'arda, e sfauille
La ſua gonna hor'azura, & hor uermiglia
Direſti, e ſi colora in guiſe mille,
Si c'huom ſempre diuerſa à ſe la uede
Quantunque volte à riguardarla riede.

Così piuma talhor, che di gentile
Amoroſa Colomba il collo cinge,
Mai non ſi ſcorge à ſe ſteſſa ſimile,
Ma in diuerſi colori al ſol ſi tinge.
Hor d'acceſi rubin ſembra vn monile,
Hor di verdi ſmeraldi il lume finge.
Hor'inſieme gli meſce, e uaria, e uaga
In cento modi i riguardanti appaga.

[k] Plinius item *Smaragdos Carchedonios ad inclinationem magis, & minus lucidos Columbarum plumis comparat:* [l] Ariſtoteles uerò Columbarum ceruices ad lucem refractam χρυσοειδεῖς, hoc eſt, auricolores ſeſe offerre tradit, vt nimirum coloris ſplendorem, qui in auro pariter ad eandem lucem admodum varius eſt, nobis indicaret. Meminit quoque eiuſdem rei D. Hieronymus: *Columbarum*, inquit, *colla ad ſingulas conuerſiones colorem mutant*. Diuinus uerò [m] Pſaltes, quod alij de collo dixêre, id de tergore quoque, & cauda prodidit, cùm ea *adinſtar auri rutilare* dixerit. Iucundiſſima autem hæc colorum varietas tam incertos aſpicientes reddit, ut [n] Seneca, *falſi coloris ſpeciem, & ponere & ſumere* ſcripſerit. Sed & [o] Martianus, *Arceſilas*, inquit, *collum intuens Columbinum dubitabat, ſiquidem hac permotus varietatis incertitudine amplius aſtruere ἀκαταληψίαν* cœpit, id eſt, *incomprehenſibilitatem*. Proinde etiam M.[p] Tullius contrariæ ſcilicet ſectæ, inquit ad Hortenſium: *Neque verò hoc loco expectandum, vt de remo inflexo, aut de collo Columbæ reſpondeam. Non enim is ſum, qui quicquid videtur, tale dicam eſſe quale videatur*; & rurſus. *Nam & in remo ſentio non eſſe id, quod videtur, & in Columba plures videre colores, nec eſſe plus vno*. Quæ ſanè colorum ficta varietas maximam Columbis pulchritudinem conciliat, quamuis tamen niſi illuſtrante ſole vix uideatur, in cuius uidelicet deliquio colorata omnia ſua priuantur uenuſtate. Sunt tamen qui exiſtiment diuerſos re ipſa eſſe inibi colores, diuerſaſq; ſuperficies ex diuerſarum pennularum portionibus radiantes. Plurimi uerò unius coloris eſſe illam uarietatem, ſed uarijs aſpectibus variè illuſtratam ſub differenti ſpecie oculis ſeſe exhibere: rationem eius eſſe quòd mouendi vim à luce ſuſcipiat, quod uerò amplius ab illa moueatur, amplius & ipſe ſeſe moueat. Vt ut eſt eiuſmodi pennarum decor efficit, vt inter pulchellas aues connumerari Columbæ queant, & [q] Cicero plumas verſicolores Culumbis à natura ad ornatum datas perhibet, & in ſacris [r] literis, ut ſponſæ pulchritudo denotetur, oculi eius Columbarum oculis comparantur. *Ecce*, inquit ſapiens, *tu pulchra es, amica mea, oculi tui Columbarum*. Et [s] mox infrà enarrans ſponſa ſponſi ſui pulchritudinem, ſimiliter eius oculos Columbarum oculis comparat: *Oculi eius*, inquit, *ſicut Columbæ ſuper riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima*: Et aliàs dixerat idem ſapientiſſimus Rex: *Propera, amica mea, Columba mea, formoſa mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, oſtende mihi faciem tuam*. Cæterùm ſi cuncta, quæ de Columbarum laudibus dici poſſent, hic adduceremus, in immenſam nimis molem noſtra abiret oratio, quare hîc uela contrahimus, illud interim admonentes, ſub Columbaceo genere, quod [t] Philoſophus περιστερώδη appellat, & domeſticas, ſiue celares, ut uocat Columella, & feras, ut ſunt Palumbes, Oenades, Liuiæ, & Turtures comprehendi, de quibus ſigillatim poſtea agemus, à communioribus exorſi, quòd ad has omnia fermè, quæ omni Columbaceo generi in uniuerſum communia ſunt, referri optimè queant.

[k] *L. 37. c. 5.*
[l] *L. de color.*
[m] *Pſalm. 77.*
[n] *Lib. 5. nat. quæſt. c. 5.*
[o] *De nupt. Philolog.*
[p] *Acade. 2.*
Colorata tũm in Sole ſplendent.
[q] *L. de finib.*
[r] *Cant. 1. & 4. c.*
[s] *Cap. 5.*
[t] *L. 5. Hiſt. cap. 13.*

AEQVI-

AEQVIVOCA.

SVETONIVS[a] Tranquillus gladiatoris meminit, cui nomen erat Columbus, *cui C. Caligula*, vt eiuſdem Suetonij verbis utar, *victori leuiter tamen ſaucio venenum in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit*. Columba Senonenſis martyris nomen eſt, quæ ad proſtibulum damnata, ſed Dei ope defenſa ſupplicium capitis ſubijt pridie Calendas Ianuarij anno 275. Fuit eiuſdem nominis alia etiam virgo ſanctitatis plena Reatina ex ordine Sancti Dominici, admirabili innocentia, cunctiſq; uirtutum operibus ornatiſſima, quæ ſpiritu prophetiæ inſignis innumeris ægrotis ſanitatem reſtituit. Panem ſuis deficientem ſępè multiplicauit. Puerum quendam deſperatæ valetudinis, & iam ſemimortuum precibus ſuis ad uitam, ſanitatemq; ſimul confeſtim reuocauit. Defixa in cæleſtium contemplatione ſępius extra omnes ſenſus rapiebatur. Cùm moraretur in monaſterio, quod vocatur de nomine eius, nihil aliud unquam comedit, niſi herbas, nihil niſi aquam bibit: pane, vino, carne, piſcibus, lacte, & omnibus, quæ ex illo conficiuntur, ouiſq; abſtinuit. Diuinitùs educta è cubiculo, in quo morabatur, undique obſtructo, Peruſiam peruenit. Obijt anno 1501. mutis multis vſum linguę, cæcis oculorum reddidit. Eius vitam Leander Albertus Bononienſis deſcripſit. Lithoſpermon à Romanis Columbam appellari inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectas legitur. Baleares, ut Mela habet, vel Balearides, ut Ptolomęus mediterranei maris inſulæ ſunt iuxta Hiſpaniam, hodie Mallorca, & Menorca Hiſpanis, reſte[b] Abrahàmo Ortelio indigitantur, quaſi latinè diceres maior, & minor, quemadmodum eas Pomponius, & Procopius quoque nominant. Sic etiam diſtinguit eas Antoninus, qui maiorem Columbam, & minorem Nuram vocat. Columba Hyberniæ oppidum eſt, teſte Beda, & S. Columbani patria. Columba inſcriptus erat pro titulo liber cuiuſdam Stellæ poëtæ dicti Patauini, qui Violantellam Neapolitanam amauit, quæ cùm amiſiſſet Columbam, quam habebat in delicijs, & fleret, prębuit argumentum Stellę conficiendi operis de morte Columbæ. Teſtatur hoc Venus, cui Columba, ut dicemus ſacra eſt, apud[c] Papinium de Stella loquentem.

Hic noſtra deflenit fata Columba,

Meminit quoque[d] Martialis.

Stella deliciunm mea Columba
Verona licet audiente dicam,
Vicit Maxime Paſſerem Catulli,
Tantum Stella meus tuo Catullo,
Quanto Paſſere maior eſt Columba.

Et ruſſus[e] alibi.

Vel Stellæ cantata meo, quam fleuit, Hiantis
Cuius in Elyſio nigra Columba volat.

Et ex recentioribus Io. Baptiſta Fiera Mantuanus poëta; & medicus de Perhillę ſuę morte ſcribens ad Ianum quendam huius Stellę pariter meminit his verſibus.

Heus Iane, num licentiam hanc temerè tentem,
Si meo Catullo confero, nec veneror Stellam?
Catullus alum Paſſerem obrutum fleuit:
Et Stella Columbam: utrumque riſeris ſapè,
Non ipſe Turturem fleo perditum dudum:
Nunc nunc ademptam epiſtolarum domus fidam
Fleo Perhillam, &c.

Columba pars nauis. Columba pariter nauis pars eſt. Audiui, inquit, Lazarus Bayfius de uiro docto, cùm diceret carinam propriè eſſe id, quod vulgò Venetijs dicitur la Columba: ſed eam Columbam puto eſſe quod δρόχον a Polybio dicitur. Latinum nomen, quod ſciam non habet. Verba Polybij ſunt. Αὗθις ἤρξαντο ἐκ δρόχων ἴσους, καὶ διακόσια ταυτηγοῦδαι σκάφη, id eſt, *rurſus decreuerunt à fundamentis ducentas, & viginti edificare naues*, quod enim eſt fundamentum in domo, id eſt δρυόχου in naui, ſic dictum opinor, quòd omnem δρῦν, id eſt materiam nauis contineat. Columbulam Hollandi quandam nauem, unam nimirum ex ijs, quibuſcum nuperrimè in Indias nouas nauigarunt, uocauerunt. Columbar, ut docet[f] Priſcianus, vinculi genus eſt, quò collum nectitur, ad quod per iocum alludens[g] Plautus Columbum ita vocat, dum ait:

Columbar quid.

[a] *In Calig.* Columbus gladiator.

Venenum Columbinum.

Columba martyr.

Columbæ ſanctæ alterius nomen & miracula.

Monaſteriũ Columbinum.

Lithoſpermon Colũba dictum.

Baleares inſula maior Colũba dicta.

[b] *In Theſ. Geogr.*

Coluba oppidum.

Liber Columba inſcriptus.

[c] *Lib. 1.*

[d] *Lib. 1.*

[e] *Lib. 7.*

[f] *Lib. 5.*

[g] *In Rudent.*

Illic

Google

Illic In Columbum credo leno vertitur
Nam in Columbari collum haud multò pòst erit

Sed fortè per duplex l ſcribendum eſt.

SYNONYMA.

COLVMBVM Hebręis Ion יונ ſignificat, in plurali Ionin, uti apud [a] Ezechielem: Ionah יונה uerò Columbam, uti in [b] Geneſi in primis videre eſt. Contrà Sanctes Pagninus in ſingulari maſculeum reperiri negat in S Scriptura, ſed fæmininum tantùm: addit tamen apud Doctores Hebræos inueniri, & antè ita ſcripſerat: Ion cum uau in pronunciatione occultato eſt Columbus. Quidam reducunt ad יען oppreſſit, quòd omnium præda pateat, & plurale Ionim Columbi, Columbæ. Nomina enim ſpecierum ſub quocunque genere venerint, utrumque ſexum comprehendunt. Hæc ille: qui etiam aliquot S. ſcripturę loca adducit, in quibus tamen in noſtra translatione ſemper Columba legitur. Cæterùm apud [c] Ieremiam, ubi tranſlatio noſtra habet Columba, Hebræi legunt, ut docti quidam ſcribunt, mœror, vel triſtitia, ut ſcilicet ſit deriuatum à uerbo Ianah יגה, quod eſt mœrore affecit, afflixit. Ion quidem pro Columbo in ſcriptis Rabinorum frequentius eſt. Chaldæus interpres in citato Geneſeos capite Hebraicam vocem Ionah omiſit. Arabs habet אטלקחא atlekeha, & Gamamah, vel chamamah חמאמה. Perſa Kaphtar בפתר. Rurſus [d] ubi Chaldæus habet Ionetah יונתא, Arabs legit dazamach. Gozal גזל Hebræis pullus auis eſt, maximè Columbæ: Dauid Kimhi Gozal auiculam paruam interpretatur. Chaldæus in vetere teſtamento habet Bar Ionah, ideſt, pullum Columbæ, Arabs Pherak hamas פרח חמס; ſed melius haman legendum, nam & Auicennæ haman Columba eſt, pro qua voce Syluaticus hamen habet, ut Hara Hamen, ſtercus Columbinum, pro quo etiam alibi apud eundem Laaman, & caſicium legitur. Alibi quoque Demen Chame habet pro ſanguine Columbæ, uti denique pro eodem Dem Alcamar apud veterem Auicennæ gloſſo graphum legitur. Quidam Hemam Saracenis Columbam eſſe ſcripſit. In dictionario Auicennæ alia etiam nomina pro Colũba leguntur, ut Guariſdem, Alguariſcin (Serapio habet Guarzen, Alguariſſen) Alurſan, Alchata, Knakendin. Kebuhar (forte Kaphtar legendum, ut ſupra) bezar בבחר בזר Perſę pullus Columbinus eſt. Alfrac, ut ait And. Bellunenſis, eſt nomen commune ad omnes pullos, & aliquando uſurpatur pro Galli na iuuene, quę nondum oua peperit, abſolutè verò pro pullo Colũbino, imperfectis adhuc pennis necdũ volante. Alnuaheb, ut ſcribunt Arabes, ſignificat Columbos, qui iam perfectis pennis volare incipiunt. Inter ſynonyma Græca vſitatiora in primis eſt πτερυγᾶ, Attici verò πτερυγὼς genere maſculino efferunt, ut Alexis, & Pherecrates, citante Athenęo. Meminit & Euſtathius. Hodie etiam ita vulgò dicitur, vel πτερύγι. A πτερυγᾶ fit πτερυγιδεῖον, & πτερυγίριον diminutiuum, hoc eſt Columba patua, ſeu Columbulus. πτερυγιδεῖς Ariſtophani ſunt pulli Columbi, ut annotant Scholiaſtes, Suidas, & Euſtathius. Πτερυγιδεῖς etiam, vel πτερυγίδης patronymica forma de Pipione dici poteſt. πτερυγᾶ autem, ut Etymologus, & Varinus volunt apud Græcos dicta videtur à duro, & laborioſo volatu, παρατὸ πτέτιδαι σφόδρα, vel à nimio amoris affectu, παρὰ τὸ πτερυσσεῖς σφᾶς. Quæ poſterior etymologia placet, altera minimè; velociſſimo enim, ac leuiſſimo volatu utitur, tantum abeſt, ut laborioſo, eſt enim feruidiſſima ad Venerem. Cæterùm πτερυγᾶ verſibus hexametris haud commodè admittitur. Quamobrem poëtæ Græcè πέλειαι, & πελειάδα, quod genus peculiare, & ferum eſſe dicemus; ſimpliciter pro Columba ponunt: & τρήρωνα aliquando per Antonomaſiam, quod nomen Euſtathius omnis Columbacei generis propriũ epitheton eſſe dicit. Inuenies tamen pauidis alijs auibus etiam attributum, ſed rariſſimè. Apud [e] Ariſtophanem hoc verſu: Καὶ κέμοι τρήρωνες ἀλωπεκιδεῖαι πτερυθί. Scholiaſtes eam vocem non Cepphis attribuendam, ſed per ſe accipiendam docet, ac ſi dicat poëta: Vos Cepphi, (id eſt ſtolidi, ac leues) & timidi fidem habetis hominibus aſtutis. Circus Accipiter apud [f] Homerum τρήρωνα πέλειαν proſequitur, id eſt, *pauidam Columbam*. Τρήρων ſimpliciter etiam aliquando pro Columba ponitur: vnde apud eundem [g] Homerum dictio compoſita πολυτρήρωνα. Sic autem Thisbeh Boeoticam cognominat, ut pòſt dicemus, à copia Columbarum, ut Grammatici interpretantur. πελειὰς ἀὸς verò uox deriuata à primitiuo πέλεια non ſimpliciter, ut diximus, Columbam, ſed genus Columbæ nigrioris ſignificat, vt dictio ipſa indicat. Πελὸν enim vel πελεὸν oxytona nigrum ſonant, quanuis aliquan-

Ion.
[a] *Cap. 7*
[b] *Cap. 8.*
[c] *Cap. 26. et 46.*
[d] *Pſal. 55.*
Gozal.
Bar Ionah.
Haman.
Hara hamẽ
Demen chame.
Hemame.
Alfrach.
Alnunheb.
πτερυγᾶ
πτερυγιδεῖον.
πτερυγιδεῖς.
πτερυγᾶ unde dicatur.
πέλειαι pro πτερυγᾶ.
τρήρων pro Columba.
[e] *In pace.*
[f] *Iliad. 10.*
[g] *Iliad B.* Thisbe. Ho πολυτρήρων.

GENERA.

ARISTOTELES[a] teste[b] Athenæo, tradit vnum Columbarum genus esse, quinq; verò species, quas sic, inquit enumerat, Περιστερά, Οἰνὰς, Φάψ, Φάσσα, τρύγων, id est, Colũba, Oenas, Phabs, Phassa, Turtur, Libro verò quinto de Animal. Phaba is non recensetur, quanuis [c] Aeschilus sic meminerit,

Cibum quarentem infelicem, & miseram Phaba
Medijs lateribus irretitum obuolues.

[a] *L. 8. Hist.*
[b] *L. 9. Deipnos.*
[c] *In Prometheo.*

[d] Idem genitiuo casu, Φαβῶν dixit. Oenas Columbâ maior est, inquit Aristoteles, atque Φάβος, Phassa verò magnitudine Gallinæ, colore cinereo. Turtur omnium minima cineris colore, æstate conspicitur. Hactenus Athenæus. Et reuera in Græco textu Phabs etiam legitur, etsi Gaza eam in sua translatione omiserit. Qua in re non exiguas lectori tenebras offuderit, cùm Philosophus apertissimè Phattam à Phabe distinguat. Ait autem Philosophus: Alia frugibus uiuunt, ut Phabs, (ita autem loquor, ne latinè simpliciter Palumbem traducens simul cum Phassa unà cum Gaza confundam, qui pro vtraq; uoce, ut mox videbis, Palumbes transtulit) Phassa, Columba, Oenas, & Turtur. Phassa, & Columba semper uisuntur, Turtur æstate tantùm, Oenas autumno potissimum apparet, cui magnitudo maior Columba, minor, quàm Phabis est. Gaza hæc sic uertit. Alia frugibus uiuunt, vt Palumbes, Columbus, Vinago (ita optimè pro Oenas transfert) Turtur. Visuntur semper Columbi, atque Palumbes, sed Turtur æstate tantùm, Vinago Autumno potissimum conspicitur, cui magnitudo maior Columbo, minor quàm Palumbi est. Verùm si Phaps rectè (uti experientia docet legi debere) legatur, ipse quoque Athenæus species omnes ita non recensserat, quare pòst addit: Eodẽ opere Aristoteles Columbam à Peleiade differe monet. Peleiadem enim minorem esse: magis Columbam mansuescere: nigram esse Peleiadem, paruam, rubris pedibus, & asperis, ideoq; cellarem neminem domi alere. Verùm & eiusmodi diuisio diuersa longè est ab ea, quam nobis reliquit doctissimus [e] M. Varro, qui duo duntaxat Columbarum genera statuit, atque ex his duobus, si misceantur, natum tertiũ aliud, quod miscellũ nuncupat; sed ascribam ipsa Varronis verba: *In villa*, inquit, *intra immolant Columba, de quibus Merula: Axi, si unquam περιστροτροφεῖον constituisses, has tuas putares, quamuis feræ essent. Duo enim genera earum in περιστροτροφείῳ esse solent. Vnum agreste, ut alij dicunt saxatile, quod habetur in turribus, ac columinibus uillæ, à quo appellata Columba, quæ propter timorem naturalem summa loca in tectis captant. Quo fit, ut maximè agrestes sequantur turres, in quas ex agris euolant suapte sponte, ac remeant. Alterum genus Columbarum est clementius, quod cibo domestico contentum intra limina ianuæ solet pasci. Hoc genus maximè est colore albo. Illud alterum agreste fine albo, vario. Ex his duabus stirpibus fit miscellum tertium genus fructus causa atque incedant in locum unum, quod alij vocant περιστερῶνα, vel περιστροτροφεῖον.* Hæc ille. Putandumne igitur Varroni Peleiades, Phattas, Phabes, Oenades, & Turtures, quas Aristoteles, & Athenæus in Columbarum genere recensent, in Columbaceo genere non fuisse habitas? Id sanè ego nunquam mihi persuaserim, sed ideo duo tantùm genera posuisse crediderim, quòd ea ceu magis domestica, vulgatiora essent, magis cognita, & ad alendum utiliora, ideoque alia tacuisse, quod cicurari ea minimè queant, & reuera si penitius, & ad trutinam Aristotelis verba examines, videbis tantùm de sylvestribus loqui, atq; ex omnibus Columbarum sylvestrium speciebus quas enumerat, indicare id genus facilius domari, quod Varro agreste vocabat, idq; ideo Columbæ nomine dignatum, quòd proprius ad domesticarum naturam accedat, domesticasq; tanquam notissimas præterijsse, de earum natura scripsisse contentum. Qui igitur Columbas in domesticas, & sylvestres diuiserit, haud malè, nisi fallor, fecerit. Nam & [f] Galenus non parui ponderis author genus unum κατοικίδιον, id est domesticum, alterum νομαδικὸν, id est, pascuum, & sylvestre appellat. Omnes verò seu placidas, seu agrestes sub uno ferarum nomine in iure comprehendere oportuit, quod, quanuis in turribus peristerotrophij, intraq; domesticos parietes eas habeamus, tamen sæpe aufugere soleant apum more, nouasq; sedes, & loca alia quærere, unde lites poterant sub oriri, quibus sanctione obuiam ire necessum fuit. Quanquam & huic determinationi negocium aliquatenus facessit, quod alibi scribitur § Gallinarum. Inquit enim Imperator, Gallinarum, Anserumq; feram esse naturam, neutiquam censeri, nosq; id ex eo posse intelligere, quia aliæ sunt Gallinæ, alijq; Anseres, quos feros appellamus. Ad quam normam si rem exigamus, uides admitti dissidium, Columbasq; ipsas, quas domi, aut etiam in peristerionibus

[d] *In Philest.*

Gazæ error.

[e] *L. 3. de re rust. c. 7.*

Columbarum genera secundũ Varronem.

Miscellæ Columbæ quæ.

Varro cur tantùm duplex Colũbarũ genus posuerit.

Columbarũ diuisio.

[f] *Lib. 10. de comp. simp. med.*

Cur Iurisperiti omnes Columbas feras vocẽt.

ſtereonibus alimus, pro feris non eſſe habendas, eò quòd aliæ ſunt Columbæ, quas feras vocamus. Verùm dicendum eſt Iuſtiananum, iuriſq; conſultos ſequutos eſſe Varronem. Nam licet Peleias, Phatta, Phabs, Oenas, & Turtur reperiantur, apud latinos tamen Columbæ nomine neutiquam veniunt, ideoq; nulla de ipſis ratio habita eſt. Vnde etiam dicendum eſt rationem illam in prenotato § Gallinarum, poſitam non pro ſolida, perpetuaq;, quaſi eâ ita animantum placida natura deprehendatur, ſed ſimul Gallinarum, Anſerumque domeſticorum placidam naturam, quæ in fera nunquam, ut omnibus in confeſſo eſt, degenerat, adeo, vt ipſas feras non eſſe, nec pro feris unquam habendas exiſtimarent. Quæ ratio in Columbis apibuſq; minimè uiget. Cùm quanuis ferę Columbæ feræq; apes, præter eas, quæ in hominum dominio ſunt, reperiantur, tamen quæ placidæ habentur, maxima impermutabiliq; placiditate, qualem, quantamq; in Gallinis, Anſeribuſq; quotidie ſpectamus, prędítæ non ſint, ſed hac de re ſatis ſuperq;. Iam videndum, nunquid tales, quales Ariſtoteles, ac Varro nominant, noſtro ęuo adhuc dentur. Quod ad Varronem attinet, nulli dubium eſſe exiſtimo, quin iamnum reperiantur. Primùm enim, quas ſaxatiles, & agreſtes uocat, haud dubio illę ſunt, quas nos, noſtriq; agricolæ in turribus, uel in eminentiori domus parte alimus, nam & ille non in turribus tantùm, & culminibus haberi tradidit: verùm etiâ inde etymum Columbarum in uniuerſum, uti diximus, deduxit: ex quo facilè, ni fallimur, intelligitur aliud Varroni ſaxatile genus Columbarum eſſe ab eo, quod in agro Bononienſi capitur quandoque, vulgò ſallarolo, id eſt, ſaxatile dictum, Columbis ſaxatilibus Varronis maius, & coloris liuidi, roſtro rubicundo, prorſus ferum. An verò idem fuerit cum eo, quod Rhęti, teſte Ornithologo, vulgò Steintube, id eſt, Columbam ſaxatilem appellant, quam pariter prorſus feram refert eſſe? Cum Varronis uerò ſaxatili eadem eſt, ut idem Ornithologus quoque iudicat, quæ Galeno νομὰς, & βοσκὰς dicitur, quoniam liberius in agris, & campis paſcatur (ſic enim & equas νομάδας dicunt, quæ in armento liberè paſcuntur, tanquam paſcuas, & paſcales) & πυργῖτις quibaſdam. ut eruditus quidam docet. Petrus Creſcentienſis nominis ſimilitudine deceptus ſaxarolos vulgò dictos cum ſaxatilibus Varronis confundit, cùm ait: *Columbi quidam vulgò ſaxaroli dicuntur, hi in Columbarijs melius durant, quàm cateri, &c.* Quos enim vulgus Bononienſe (& ille Bononienſis erat) ſaxarolos uocat, prorſus ferę, & indomitę naturæ exiſtunt. Grauior ſanè, ac minus tolerabilis Perotti error eſt, qui Varronis ſaxatiles cum πελειάδαις eaſdem facit, ſed uerba eius clarioris doctrinæ cauſa aſcribam. *Columba agreſtes* inquit, *quæ & ſaxatiles Varronis dicuntur, maximè ſequuntur turres, in quas ex agro euolant ſuapte ſponte, ac remeant. Hoc genus Graci πελειάδας nominant à liuore. Varij enim ſunt coloris ac liuidi propter quod è noſtris quidã* (Gazã videtur intelligere) *eas Liuias appellauêre. Pauca inter eas alba ſunt colore improbato. Pedes plumis nudos habent, rubidos, & ſcabroſos.* Hæc ille, nos πελειάδας ſylueſtres omnino eſſe diximus, & dicemus rurſus ex eodem Ariſtotele, & unius omnes coloris eſſe, nec ali ſolere. Secundũ illud genus, quod Varro domeſtico cibo contentum intra limina paſci tradit, & plerunque cum Gallinis, coloris uarij, & maioris amplitudinis, quàm ex quæ turres incolunt, id meo iudicio illud eſt, quod nos communiter, Colombe ſotto banche, id eſt Columbas ſub ſcamnis, ſeu ſedibus, ita à loco appellamus. Hoc enim genus præfatas omnes qualitates obtinet. Verùm nunquid M. Varro, Ariſtoteles, alijq; ueteres domeſticarum Columbarum ſpecies, quas noſtra tempora modò ſuppeditant, agnouerint, non dubito duntaxat, ſed non adducor etiam, ut id credam, etſi antiquos Romanos Columbarum amore inſanijſſe probè norim, & ex Plinio antè retulerim. Tanta enim iamnum in Europa Columbarum reperitur diuerſitas, maximè, ut audio, apud Belgas, hoſq; inter apud Batauos, ut narranti mihi uiro alioqui fide digniſſimo uix fidem adhibere potuerim. Hos populos ſi quę ulla alia gens, Columbis impenſè delectari, ideoq; quàm plurima earum genera alere ſupra quoque memini. Dicebat autem uir ille præter communes domeſticas, & ſaxatiles, quarum inſuper immenſam habeant copiam, genus quoddam eſſe domeſticis vulgaribus duplo ferè maius, pedibus hirſutis, hoc eſt pennatis, quod inter volandum, & dum murmurat, id eſt uocem ſuam ędit, fauces in tumorem ingentem adducit, quem quo maiorem, maximè in uolatu oſtendunt, eò nobiliores cenſeri, dici uerò id genus Kroppers Duue, hoc eſt Colũbas gutturoſas, quo nomine pariter nobis ueniũt nam quandoque etiam ad nos afferuntur. Ornithologus ſe Venetijs Columbas obſeruaſſe tradit, quę Gallinaceos ferè magnitudine ęquarent. Verùm quod eas è Palumbarum maximarum cicuratarum genere eſſe credit, prorſus meo iudicio fallitur; Palumbes enim nunquam cicurantur. Cęterùm num illę, quas in Batauia haberi uir ille narrabat, eędem ſint cum Campanis Plinij, qui in Campania maximas naſci ſcribit, non auſim affirmare, quanuis

Saxatiles Columbæ. Varroni quæ.

Columba ſallarola vulgò Bononiæ.

Steintube. Columba nomas, & boſcas Galeno quæ.

Purgids Columba.

Creſcentienſis error.

Perotti grauis error.

Colũbarũ Varronis ſecundum genus.

Columbe ſotto banche.

An ueteres omnes Columbas domeſticas agnouerint.

Batauæ Columbarum multa habent genera.

Kroppers duue.

Columba Campaniæ

quanuis interim id minimè negârim. Bellonius certè eius planè ſententiæ eſt, & hallucinari eos aſſerit, qui Plinium, alioſque ueteres eas non agnouiſſe putant. Chriſtophoro Columbo Indi quoque Columbas obtulerunt inter alia munera noſtratibus multò maiores, & guſtu pariter ſuauiores, ſed guſtus itaque iudicaret, ſi cùm ſuperioribus eædem ſint, an diuerſæ. Affirmabat uir ille, reperiri aliud genus hirſutis pariter pedibus, ac magnum, ſi communibus domeſticis compares, paruas uerò, ſi illis, id noſtrates uulgò Tronfo uocant. Alere quoque Cyprias, ſeu, ut Ornithologus nominat, Ruſticas, & Anglicas, & Monachicas, Ferrarienſes Sorellas, has appellare Kappers, hoc eſt, cucullatas, a criſta nimirum, quæ cucullum, quem Kappam uocant, propemodum æmulari uidetur, & harum duo habere genera, unum pedibus pennis ornatis, alterum nudis: rurſus omnes haſce diuerſorum colorum eſſe. Dari & aliud genus Cyprijs ſimillimum, ſed criſta carens, & pedibus ſemper nudis, roſtro nempe admodum exiguo: hoc dicere Cortbecke, id eſt, breuis roſtri: eſſe ibi & aliud genus, quod indigete uoce a geſtu Ouerſlagers nuncupent, quoniam in honorem fœmellæ uel ſuæ, uel aliarum poſt longa murmura à terra ſeſe eleuet, & ultra illas uolando alas quatiat. Quas verò ut nobiliſſimas colunt, eas appellare Draijers, quæ non eodem, ut illæ, modo, inter uolandum duntaxat alas quatiant, verùm etiam in orbem circum uolitent, idque maximè ſupra fœmellas tam fortiter alas quatiendo, ut duorum aſſerum ſimul colliſorum ſonitum ſuperent, unde remiges earum pennæ ſemper fermè fractę conſpiciantur, ac quandoque etiam volare inde nequeant. Hoc genus aiebat in Venerem admodum pronum eſſe, fœmellas, cùm partui uicinę ſunt, alijs etiam ſui copiam dare, incolis autem in maximo pretio haberi, utpote quarum unum ſæpè par quatuor uendatur aureis; pedibus eſſe nudis, coloris uarij, hoc eſt, dari cuiuſcunque coloris, capite quandoque exigua criſta plumea ornato, quandoque plano, has bollen, id eſt, planas vocare, illas gecopte, id eſt, capitatas. Haberi item ibi aliud genus aſpectu elegantiſſimum, quod Helme dicunt, quaſi galeatas. Harum enim alias capite, cauda, & alarum remigibus coloris eſſe albi, cęteras alterius coloris, puta nigri, rubri, lutei, cęrulei: alias uerò ex horum colorum aliquo caput, caudam, & remiges habere, cætera uel ex albo, uel ex alio quouis diuerſo, adeo, ut caput, cauda, remiges ſemper alius coloris ſint, quam reliquum corpus. Quod modò ad tertium genus ſpectat, quod M. Varro miſcellum uocat, id non ſolùm ex Columbo domeſtico, & agreſti fœmina, uel contra, ut ille innuere uidetur, ſ generatur, ſed ex domeſticis ipſis diuerſę ſpeciei procreari poteſt, atque id etiam quotidie conſpiciimus. Sed hęc de domeſticis dicta ſufficiant. Iam uidendum, quæ Ariſtoteli Peleias, quæ Phatta, quæ Phabs, quæ Oenas ſit, & quæ Trygon; Gaza pro Peleias traduxit Liuia: pro Phatta, & Phabs, ut diximus, Palumbes, pro Oenas Vinago, pro Trigon Turtur. Sed Iacobus Dalechampius eum reprehendit, quòd pro Oenade Vinago tranſtulerit. Ait autem Oenadem dici à fibroſa carne, & Gallis appellari un Tarragon: ſed quærendum eſſet, quæ auis ſit Tarragon: nam Bellonius pariter Gallus eius non meminit. Prętera Oenas, ut Ornithologus quoque exiſtimat uel à tempore uindemiæ, quo apparet, uel à colore corporis, qui uino nigro, uel uuis maturis ſimilis, nomen obtinet, quare Gaza meo iudicio Vinago uertere potuit. [a] Ariſtoteles cętetas ſpecies magnitudine diſtinxit: alibi enim Liuiam, ſiue Peleiadem Columba minorem dixit, maximam eſſe in hoc genere Phaſſam, Oenadem Columba maiorem, nempe ſecundum magnitudinis locum obtinentem, Turturem omnium minimam. Sed Philoſophus (miror id hactenus à nemine animaduerſum) in octauo, ut ſuprà citauimus, Oenadem Phabe minorem dixit: cur itaque hic Oenadi ſecundum magnitudinis locum attribuit? Putauerim ego, qui ſemper me ſaniori uirorum doctorum iudicio ſubijcio, Ariſtotelem hoc loco Phaſſam generaliter etiam pro Phabe accipere, vt ſcilicet in toto Columbaceo genere Phaſſa maior, & minor primum locum, ſecundum Oenas obtineat. Neque tantum apud me ualet Euſtathij Homeri interpretis, necnon Athenæi teſtimonium, ut ſecus quàm feci, ſentiam, quorũ ille Phabem media magnitudine eſſe ait inter Oenadem, & Columbam Phattam verò magnitudine Gallinacei, colore cinereo, hic uerò idem repetit tanquã ex Ariſtotele, quem citat, quãdo tamen nihil tale apud hunc reperire ſit. Hinc itaq; collectus magnitudinis ordo talis ſit neceſſe eſt, ut Phaſſa primũ, Phabs ſecundum, Oenas ſeu Vinago tertiũ magnitudinis locũ obtineat, quartum Colũba, quintũ Liuia, ſeu Peleias, ſextum, & poſtremũ Turtur, omniũ ſcilicet minimus. Notiores ex his ſunt Colũba, & Turtur. Mihi Phabs, & Peleias nũquã uiſę, quare & ſuo loco Peleiadis iconẽ ab Ornithol. mutuatã exhibiturus sũ. Oenas ſiue Vinago ea fortè fuerit, quã Saſſarolo vulgo dici noſtris agricolis ſcripſi. Maior enim

Trenfo.

Kappers.

Corrbecke Ouerſlagers.

Draijers.

Helme.

Columbæ miſcellæ.

Dalechampij error.

Tarragon auis.

Oenas Columba vnde dicta.

[a] *L. 5. Hiſt. c. 13.*

Columbarum diſtinctio Ariſtotelica.

Oenas ſiue Vinago quæ.

enim eſt Columba agreſti, coloris uino nigro nam abſimilis, & Autumno potiſſimũ conſpicitur Nam iconẽ quam pro Oenade Ornithologo Rondoletius tranſumſit, aut Alchati Arabũ eſt, aut Perdicis potiùs ſpecies, ut ſuo loco pòſt dicemus. Oenas, inquit Turnerus Anglus, mihi nunquam hactenus viſa eſt, nec quid habeat nominis apud noſtros, aut apud Germanos compertum habeo. Vidi tamen Venetijs Columbos his noſtratibus ſexquilatera proportione maiores. Sed hos non Vinagines fuiſſe credo, ſed Columbos è Campania ad Venetos aduectos, ubi Plinius Columbos ſcribit eſſe grandiſſimos. [k] Niphus dubitat an Vinago ſit genus illud, quod in Italia habeatur ex Columbo cellari, & Palumbo naſcens, & quoniam Ariſtoteles hoc in loco Columbarum genera numerans Peleiadem omittit, ut libro quinto Oenadem, dubitat an Oenas, & Peleias eadem auis ſit, ſed Ariſtoteles in quinto Oenadem nominat, & Columbã maiorem facit, Peleiadem minorem. Ex recentioribus etiã quidam uiri docti Phaſſam, & Phabem ſexu tantùm differre exiſtimant, ut Phaſſa fœmina, ſit Phabs verò mas, ſed eiuſmodi determinationis authorem veterem nullum, quod ſciã, habent. Aquitani Galli, ut in libello de nomenclaturis animalium, & ſtirpium Latinis, Græcis, ac Gallicis innominati authoris legitur, Phaba Græci ſermonis veſtigium ſeruantes Phauier appellant: cæteri verò Galli neſcio an ipſi quoque Phaſſam Ramier dicunt. Sed quærendum diligentiùs diuerſam ne auem Aquitani Phauier appellent, an verò eandem, quam cęteri Galli Ramier: in quam ſententiam inclinat Ornithologus hoc ductus argumento, quòd Itali quoque Palumbem communem, ſiue Phattam Fabariam, uulgò nempè Fauaro uocitent. Verùm is ſibi contradicit, primùm enim Phauier ad Græcorum Phabs accedere etiam dicit, mox verò ad Italorum Fauaro, cùm alioqui & Latinorum Faba, & Gallorum Fabue equè ad eandem uocem accedant. Iacobus Dalechampius pro Phabs quidem Palumbes minor interpretatur, & bene: at quod Gallis vulgò Biſet dicitur, in eo non parum hallucinatur, ſi quidem Palumbes minor, ut ipſe etiam ſcribit, coloris eſt cærulei, Biſet verò, ut [k] Pet. Bellon. pariter Gallus teſtatuiur, liuidum colorem, vel plumbeũ ſonat, quare, & idem Bellonius ita Peleiadem, ſiue Liuiam interpretatur. Quanquam autem Phabs, & Phaſſa, ut ſcripſi, differant; idem tamen Accipiter à priore uoce φαβοτύπος appellatur, & φαβατόνος, quaſi Palumbicida: à poſteriore φαασοφόνος: Latinè Palumbarium reddunt: unde ubi apud Varinum, & Heſychium legitur φαβοτύπος, εἶδος ἱέρακος καὶ πτερυγᾶς ἀγρίας ἑπτερυοφόγα, ita corrigendus locus, φαβοτύπος, εἶδος ἱέρακος, καὶ φασ εἶδος πτερυγᾶς &c. & rurſus ubi habent, φαασοφόνα, τῶν τας φάασᾶς φονεύοντα. Ἐστὶ δὲ εἶδος, πτερυγᾶς ὑποτέλευ τρυγόνα, lege ἔστι δὲ ἡ φαασα εἶδος &c. id eſt, *Phaſſa autem ſpecies eſt Columbæ ſub Turture*, cùm contrà Turtur veriùs ſub Columba ſit: quærendum an rectiùs legatur κατα τέλευ τρυγόνα. Sed quid Callimacho reſpondebimus, qui, ut teſtatur [l] Aelianus, Palumbum, Pyrallidem, Columbam, & Turturem dicebat nihil inter ſe habere ſimilitudinis? Nam ſi Palumbus, & Turtur, ut Ariſtoteles ſcripſit, Columbæ ſpecies ſunt haud dubiò ſtatuendum eſt præter ſimilitudinem corporis alia etiam gerere, quæ ſimul ipſis communia ſint, ut apertè in ſingularum hiſtoria apparebit. Pyrallim verò à Columbaceo genere diuerſam eſſe facilè eſt colligere ex eo, quòd [m] Ariſtoteles eam cum Turture pugnare ſcripſerit. Sed qua ratione Palumbum, Columbam, & Turturem nihil inter ſe ſimilitudinis habere dixerit, ipſe vel alij uiderint, mihi quidem id oſcitanter ſcriptum uidetur, quare, & ipſe Aelianus addidit. Si *Callimacho fides eſt habenda*, quaſi in re friuola, ac incogitata. Atque hæc de Columbacei generis diuerſitate dicta ſufficiant. De ſylueſtribus ſingulis priuatim agetur; quæ enim hîc afferam domeſticis maximè quadrant, aut ea docent, quibus à ſylueſtribus diſtinguantur.

[k] *In Ariſt. 8. Hiſt. 3.*

Phaſſa, & Phabs quomodo differant.

Phauier Gallis quæ auis.

Ramier.

Ornithologi error.

Fauaro.

Dalechampii error.

[l] *In annotat ad Athen. lib. 9.*

Biſet Gallis quę auis

[k] *L 6. c. 2.* Palumbarius Accipiter.

Varinus, & Heſychius correcti.

[l] *L. 1. Var. Hiſt. c. 15.*

Pyrallis.

[m] *L 9. Hiſt cap. 1.*

DIFFERENTIAE.

TOTVM Columbaceum genus, ut diximus, vel domeſticum, eſt, uel Sylueſtre, ſed in utroque genere aliquot conſtitui poſſunt differentiæ. Sylueſtres enim Columbę in inſula vulgò Capo uerde, & Madera adeo mites ſunt, ut noſtrarum domeſticarum more te manibus capi ſinant, Et Aloyſius Cadamuſtus nouas inſulas binas ſeſe inueniſſe memorat, in quibus item Columbæ ita placidæ eſſent, ut ab hominibus prætereuntibus caperentur, cùm alias tamen in his inſulis nullum fuiſſet uiſum hominis ueſtigium.

Sylueſtres Columbæ mites ubi.

Sylueſtres partu differunt.

Sylue-

ſyluestres præter positum ante magnitudinis discrimen partus ratione, quoque differunt. [a] Aristoteles enim quæ Columbacea specie continentur omnia bina oua parere prodidit, in quibus Palumbem etiam, & Turturem annumerat, quas tamen complurimùm ternas testatur parere. Præterea [b] idem author est Columbas uel decies anno generare, Palumbem verò, Turturem, & Vinaginem semel tantummodò, & parciùs. Syluaticus Alguesim nominat genus Columbarum, quæ semel anno pariunt. Sed & domesticis, si Aristoteli credimus, uti debemus, non est certus pariendi terminus. Nonnullas enim ait decies anno parere, nonnullas undecies, Aegyptias verò duodecies. De magnitudine singularum diximus, & Plinium in Campania grandissimas prouenire asserere: cui adde, si placet & Columellam easdem, & Alexandrinas tanquam peculiare quoddam genus habeat, nominare. De Campanis Perottus etiam repetijt, & in Therapne maximas etiam nasci ait, cùm alioquin, inquit, Spoleti sint perexiguæ. Mirum quidem inter duodecim millia passuum tantam esse differentiam. Marcus [c] Varro Columbarum discrimina ponit à loco habitationis, colore, & coitu. Quod verò agreste genus sine albo uarium esse dicat, non usque adeo verum esse cuiquam uideri possit, nisi id dicamus verum esse, ut in pluribus, nam aliàs quoque albo maculantur, uerùm an eiuscemodi spuriæ sint, & ut ipse vocat, miscellę? [d] Athenęus auctor est, Columbas candidas eo tempore in Grecia primùm fuisse visas, quo exercitus Persicus circa Athon montem interijt, ignotas aliàs prius. Idem [e] Aelianus Charontem Lampsacenum affirmasse prodidit, quem pariter Athenęus nominat. Longolio teste, Columbæ in Noruegia totæ albæ habentur, quod si de omnibus dicat, frigiditati religionis ascribendum, vti aliquoties diximus suis locis, sin de aliquibus ridiculum sese præbuit, cùm & Varro ex domesticis plurimas esse albas dixerit, & vbique terrarum vulgatissimę sint, unde [f] Ouidius Columbas albas uocat sine labe, qualem olim Coruum fuisse memorat his uersibus:

Nam fuit hæc quondam niueis argentea pennis
Ales ut æquaret totas sine labe Columbas.

[g] Aelianus in Erice Siciliæ ingentem Columbarum numerum haberi tradit, at ex his omnibus unam rubram, quam (putabat autem superstitiosa antiquitas eam Venerem esse, uti postea dicetur) reliquæ tanquam ducem sequantur: quod sanè mirum esset, ex tot Columbis unam tantummodò rubram uideri, nisi fortè dęmonem ita superstitiosos illos homines sub eiusmodi Columbæ forma delusisse verisimile foret. Nobis interim rubras Columbas videre minimè insolens est, uti neque luteas, quas ille [h] alibi apud Indos reperiri ex aliorum relatu narrat. [i] Athenęus huius rei authorem adducit Damachum quendam, sed & omnium ferè colorum diuersitas in Columbis hodie conspicitur quare cum Aristotele dicimus colorem non immutare speciem. Differunt etiam partium figura. [k] Scaliger in Persia Columbos raros esse scribit, sed quos habent, oblongo collo esse, & Anserino: cętera naturâ nihil differre a nostratibus. Mihi pariter uix ante quinquennium Columbæ icon ab excellentiſſi- Hieronymo Paduano Pragæ, nempe ex aula C. M. transmissa est, cui caput planè Anserinũ est, quod genus peregrè ad nos transferri testabatur. Nostratibus quoq; nõ omnibus eadem figura: aliæ enim capite plano sunt, cristatæ aliæ, & harum rursus cristam crassam, ut Cypriæ quæ inde. Monachinæ dicuntur, quod monachorum cucullum ęmulentur, aliæ tenuem, quales Batauis Gecopte dici antè memini. Rostrum item alijs exiguum, alijs oblongum. Sunt, quarum etiam ante mentionem fecimus, quæ fauces in tumorem ampliſſimum attollunt. Andreas Bellunensis Alchata nominat, & pedes eis tribuit nigros, & breues: sed nos pòst, quid de hac aue sentiamus, aperiemus. Pedes alijs nudi, alijs pennæ adnatæ. Postremò coitus ipse etiam differentiam ponit. Iuniores enim nunquam coeunt cum fęmella, nisi prius eam exosculentur, idq; quoties coitum exercent, seniores uerò prima uice tantum oscula prębent, secunda sine osculo coeunt.

[a] *L. 6. Hist. cap. 4.*

[b] *Ibidem, et cap. 1. Alguesim. Domesticarum differẽtiæ à partu.*

A magnitudine. Columbæ Campanę, & Alexandrinæ.

[c] *L. 3. de re rust. c. 7.*

[d] *L. 9. c. 16. Columbæ albæ.*

[e] *L. 1. var. hist. c. 15.*

[f] *Metam. 2.*

[g] *L. 4. de anim. al. c. 2. Columba rubra reliquarũ dux.*

[h] *L. 1. Var. hist. c. 15.*

[i] *L. 9. c. 26. Differentię à partibus, k Exercit. 231. 7.*

Nostratũ Columbarum diuersitas.

A coitu.

Digitized by Google

DESCRIPTIO COLVMBARVM in genere.

Columbas deſcribi in genere arduum eſt.

IN genere deſcribi poſſe quàm arduum ſit, ex differentijs paulò antè poſitis, maximè quę ad partium diuerſitatem ſpectant, ſatis ſuperq; cuiuis conſtare arbitramur, Magnitudo etiam cùm ſylueſtribus, tùm domeſticis non eadem. Quæ omnia ſecum perpendens prudentiſſimus [a] Philoſophus nihil aliud de Columbarum cognitione memorię prodidit, quàm quod uarijs coloris eſſe dixerit. Habent tamen ſimul omnes aliquid proprium, nempe quòd utraque palpebra conniueant: & [b] alibi Philoſophus Columbas pedibus, & unguibus Cuculum repræſentare dixit: Et reuera Cuculus Columba prorſus appareret, niſi Accipitris pennis veſtiretur, auis aliàs ab Accipitribus planè differens, & innoxia. Quod ad electionem pertinet, albas omnino [c] damnat, quòd ab Accipitre longiùs conſpiciantur: quare color albus, ut inquit Perottus, in domeſticarum genere non improbatur, quod hę Accipitrum iniurijs minus obnoxiæ ſint: nam intra limina ianuę ſolent paſci.

[a] *L. 5. de gĕ. c. 6.* Cuculus Columbis ſimilis.

[b] *Lib. 2. de part. c. 13.*

[c] *6. Hiſt. c. 7* Albæ Columbę dānatę.

ANATOMICA.

[a] *3. Hiſt. c. ult.*

COLVMBO, inquit [a] Ariſtoteles, *ingluuies præpoſita uentriculo, ut Gallinaceo eſt.* Plinius ita habet, *Columbæ ultra uentriculum habent ingluuiem:* quod alibi ita exponit: *Aues quoque geminos ſinus habent: quadam unum, in quo mergantur recentia ut guttur: alterum, in quem ex eo demittant, concoctione maturata, ut Gallinæ, Palumbes, Columbæ.* Albertus ęiuſmodi ingluuiem paruam eſſe ait, & fermè rotundam: Ventriculum feruentiorem eſſe teſtatur idem [b] Ariſtoteles: Lienem uerò eius magnitudine deficere, hoc eſt, ut aliàs etiam ait, tam exiguum eſſe, ut uiſum fugiat. De felle in primis uarię authorum ſententię. Alij prorſus carere, alij habere exiſtimant, ſed & hi de loco diſſentiunt. Qui carere negant, ſunt Theologorum non pauci, atque inter hos in primis Beda: negat quoque Orus Apollo. Qui verò fel Columbis tribuunt, ſunt Ariſtoteles, Plinius, Athenęus, & ipſemet, ceu ſui oblitus, Orus Apollo. [d] Ariſtoteles fel habere Columbas diſſertiſſimè ſcripſit, ſed non eo loco, quo cętera animantia: verùm & non omnes Columbas eodem loco, alijs enim uentri, alijs inteſtino iungi: quod poſtremum [e] Plinius repetijt, uti præcedens [f] Athenæus. Fuêre qui fel in uropygio eſſe tradidêre. Orus alibi in dorſo eſſe ſcripſit: Mihi nec in dorſo, nec in uropygio fel reperiri quiſpiam perſuaſerit; uti neque alij Columbas eo carere. [g] Galenus quidem ridiculos eos uocat, qui id aſſerere audeant, tamen & ipſe interim ueſicam habere negat, qua fel contineatur: quod quomodo defendi poſſit, ipſe uiderit.

Ventriculus Columb.

[b] *3. de part. c. 7.* Lien. Fel.

[c] *In Hierogl. Hiſt. c.*

[d] *L. 8. c. 8.*

[e] *L. de atra bile.*

SEXVS.

[a] *9. Hiſt. c. 7* Mas quomodo a fęmina diſtinguatur. Columbas diſtingui.

HAVD facile eſt, inquit [a] Ariſtoteles, Columbarum ſexum dignoſci, niſi interorum aſpectu: cùm alioqui ex uoce maximè domeſticarum facillimè mas à fęmella diſtinguatur. Fœmella admodum exigua eſt, maris longè grauior. Taceo interim multas alias actiones, quibus eas uel quiuis etiam dignoſcat.

SENSVS.

Columbas perſpicaces eſſe, & cur. Accipitres quomodo Columbas uenentur.

HAE aues quantum forſitan ullum animans aliud cunctis ſenſibus valent, ſed uiſu potiſſimùm, & auditu, guſtuque, ſi non cętera uincant, ſaltem nulli cedunt. Perſpicaciſſimas eſſe uel inde in primis conſtat, quòd à lõgè quodlibet Accipitrum genus agnoſcant. Cùm enim horum alij Columbas humi ſedentes rapiant, uolantes non appetant: alij ſuper arborẽ, aut tale quid cõſcendentes uenentur, ſin humi conſideant, aut uolent, non inuadant: alij rurſus neque humi, neque in ſublimi manentes aggrediantur, ſed uolantes tantummodo capere

Digitized by Google

capere conentur: itaque ſagaciſſima rerum parens natura Columbis ſeſe nouercam, atque iniquam exhibuiſſet, niſi & ipſis, utpote animalibus imbellibus, innocentiſſimis, & quæ nulla ratione ſeſe tutari aduerſus tam fæuos hoſtes poſſent, uidendi aciem ingeniumq; elargita fuiſſet, quibus ſingula Accipitrum genera diſtinguere rectè potuiſſent. Alioqui enim Accipitrum iniurijs expoſitæ continuè extitiſſent. Itaque cùm Accipitrem prouolantem uideant, ſi ſublimipeta eſt, manent quo conſtiterint loco, tanquam non nociturum agnoſcentes, ſin humipeta eſt, quem prouolantem cernunt, non manent, ſed continuò auolant, & fuga ſaluti ſuæ conſulunt. Author eſt [a] Ariſtoteles; Quæ ſanè oculorum acies inſignis eſt: ſiquidem communem hoſtem à longè uidere paucis datum, uti nullis, quod ſciam inter tot Accipitrum genera ſpeciem diſtinguere. Si authori, quiſquis ille fuerit, de natura rerum credimus, nam reuera anile deliramentum ſapit, Columba nouies viſum recuperat. Idem diſcernendi iudicium Columbis in auditus ſenſorio, ac ob eandem rationem, ut ſcilicet hoſtes ſuos agnoſcant, natura conceſſit. Cùm enim omnes Accipitres, ut diximus horreant, nempe ſuos prædones, Circi tamen, & Aquilæ marinæ rapacitatem magis quàm cæterarum rapacium pertimeſcere uidentur: vnde alibi dixit [b] Aelianus: *Aquilas marinas, & Circos horrent Columbæ*: itaque voces eorum inter alias diſcernere à longè norunt, ut ſi clamantes audiant, ocyus aufugiant. Meminit idem Aelianus: *Clangorem*, inquit, *quidem Aquilarum, & Vulturum Columbæ ſpernunt, non item Circi, & marinæ Aquilæ*. In guſtu quoque non minus iudicium. Amant quidem, ac edunt omnia ferè granorum genera: ſed ex his quibuſdam ita afficiuntur, ut donec is ſuppetit, nunquam, quem incolunt, locum deſerant, quod alioqui meliorem alibi uictũ quærentes ſæpius ſolent facere: ſed de hac re fuſiùs, ubi de victu earum agemus.

Columbæ Accipitres agnoſcunt.
[a] *L. 9. Hi. 36.*

Columbarum auditus.

Columbæ Circum, & Aquilam marinam agnoſcunt.
[b] *L. 3. de anim. c. 45.*

Guſtus.

LOCA COLVMBIS
Abundantia.

APVD Aſſyrios Columba ſacra habebatur, & nefas erat eam occidere, vnde tam immenſa ibi creuit harum uolucrum copia, ut accedentium mercatorum ora peruolarent: unde apud [c] Oſeam legitur: *Et anolabunt quaſi aues ex Aegypto, & quaſi Columba de terra Aſſyriorum*, Hinc pariter [d] Tibullus ſcripſit.

Quid referam, ut nitidis crebras intacta per urbes
Alba Paleſtino ſancta Columba Vire

[e] Euſebius Pamphilus author eſt Syriæ maritimam quandam ciuitatem eſſe, quę Aſcalon dicatur, ei cùm applicuiſſet, (ait autem applicuiſſe, quando oraturus, atque ſacrificaturus Hieroſolyma ad patrium templum miſſus fuiſſet) magnam ſeſe Columbarum multitudinem admiratum fuiſſe, interrogantiq; ipſi quamobrem aues illæ omnia penè loca illa occupaſſent, reſponſum fuiſſe lege apud eos Columbarum uſum eſſe prohibitum; [f] Homerus Thisben πολυτρήρωνα vocat, teſte [g] Strabone, à copia ſcilicet Columbarum, vt Grammatici exponũt Erat autem Thisbe Bœotię ubrs celeberrima: ſed Stephanus portum, & nauale Thisbęorum Columbis plenum fuiſſe tradit: ut ut eſt, Colũbas poëtæ hinc Thisbęas appellant. [h] Ouidius de Dędaliono mutato in auem rapacem, hoc eſt, Accipitrem ſecundum Grammaticos.

Quæ nunc Tisbæas agitat mutata Columbas.

Meminit etiam [i] Statius.

Diuerſiq; auibus circumſona Thisbe.

[k] Homerus alibi Spartem Neſſem pariter uocat multarum Columbarum. Has Chaonias itẽ poëtę dicunt ab Epiri parte, pro Epiroticas. *Nam*, inquit Seruius Vergilii Scholiaſtes, *olim in Dodona ſylua Epiri oracula reddebant*: Sed malim cum [l] Io. Rauiſio Textore dicere ideo Chaonias appellatas, quòd ea Epiri pars Columbis plurimùm abundaret. [m] Vergilius.

Chaonias dicunt Aquila veniente Columbas, &c.

Propertius

Non me Chaonia vincent in amore Columbæ.

[n] Ouidius.

Quæq; colat turres Chaonis ales habet.

Pontanus.

Aſſyrij cur Columbis abundent.
[c] *Cap. 11.*
[d] *L. 1.*
[e] *L. 8. de præparat. Euãg. cap. 5.*

Aſcalon urbs Syriæ Columbis abundans.
[f] *Iliad. B.* Thysbe polytriron.
[g] *L. 7. Geog.* Columbæ Thysbeæ cur dictæ.
[h] *L. 11. metam.*
[i] *L. 7. Theb.* Sparte Neſſe.
[k] *Iliad. B.* Chaoniæ cur dictæ.
[l] *In cornucopia.*
[m] *Eclog. 9.*
[n] *Lib. 1. de arte am.*

Digitized by Google

Chaonis & qualis ofcula iungit auis.

Inſulæ Veneri ſacræ. Inſulæ veneri, cui Columba etiam ſacræ putabantur, antiquitùs conſecratæ, ut Cyprus, Paphos, Cythera, & Sicilia præcipuè Columbis ſcatebant. Antiphanes apud [a] Athenæum Cyprias Columbas plurimum commendat inquiens. Ἡ Κύπρος Ἔχει πελειὰς διαφόρους, id eſt, *Cyprus habet Columbas præſtantiſſimas*. Celebrantur ſanè etiam hodiè ab omnibus Cypriæ Columbæ propter criſtæ uenuſtatem. Lycophronis interpres, ibidem, & in Papho infinitam tradit eſſe copiam Columbarum, ideoq; currum Veneris ab ijs duci putare. In Sicilia etiam abundare Columbas [c] Aelianus prodidit, maximè circa Erycem, ubi ipſis feſti dies aguntur, quos Erycini, & Siculi omnes eodem authore, profectorios appellant: cur autem ſic appellentur cauſam aliàs [d] ex eodem adferemus. Cæterùm Columbas Siculas egregias eſſe ſcribit Philemon apud Athenæũ, qui pariter eaſdem olim laudatas fuiſſe etiam alias refert, ubi hęc Alexidis uerba citat. πτερυγίαις ἐνδον τρέφων τῶν Σικελικῶν τέτων πάνυ καμψάς. Nicander denique Siculas Columbas ali iubet. Cnidos, ſeu Gnidos vrbs inſignis in extremo cornu peninſulæ Cariæ adhærentis, Veneris quoque cultrix, cuius imagine à Praxitele facta in primis nobilis celebratur, Columbas habuit plurimas, quæ inde poëtis Gnydię uolucres appellantur: ut Pontano, cùm ait:

Atque hac Gnydia loca lata Volucres
Peruolitant.

Cnidos Veneris ſimulacro nobilis.

Gnydię volucres.

Cur Plinius Campanas laudet antè diximus, item cur Collumella Alexandrinas. Tanta verò eſt apud Pœonios, & Illyricos Columbarum multitudo, ut cõtra eas ordine militari in bellum exeant, quemadmodum Magneſi, & Epheſij contra locuſtas. Author eſt [g] Io. Rauiſius Textor, neſcio ex quo. Nos ſupra ex Aeliano Illyricos Columbas in bello cõmouiſſe diximus. Franciſcus Lopez Hiſpanus de Leucaię inſulis prodidit, tam abundè ibi Columbas, aliaſq; uolucres diuagari, vt circumuicinarum inſularum incolæ eò aucupatum venientes, nauibus quandoque onuſtis domum reuertantur. Aloiſius Cadamuſtus in Madera inſula olim ignota, quã Luſitani nunc obtinent, maximã copiã Columbarũ fuiſſe memorat, eisq; capiendis non alia arte vſos aucupes, quàm alligato perticę uncino ex arboribus, quibus inſidebant, aues admirabundas (ut quæ inſula deſerta hominem prius non uidiſſent) & nihil pauentes detrahendo. Idem etiam in alia quadam inſula noui orbis Columbas hominũ præſentiam nihil pauentes ſcipionibus cæſas refert. [k] Solinus inſulàm quandam appellat Columbariam, auium huius nominis matrem, quæ procul dubio eadem fuerit cum ea, quam Græci πελειόθαμνόν vocant, id eſt, Columbarum altricem: nam πελειὰς, ut antè oſtendimus ſæpius pro Columba in genere ponitur. Hæc autem inſula, Plinio teſte, in Tyrrheno mari eſt. Pelias Zonaræ item inſula eſt prope Drepanum Siciliæ. VVolfius, teſte [l] Ortelio Columbariam uertit, haud dubio ab auium harum copia. VVirichindus, ut idem refert, Colmar Germaniæ urbem vocat Columbariam. In Regno Pegù, Columbæ pariter abundant, ut Cornelius Iudæus Antuerpianus teſtatur. Feſſa Aphrica urbs, ut author eſt [m] Io. Leo Aphricanus immenſum harum auium numerum ſuppeditat. Batauia quantum forta ſis quæuis alia etiam decuplo maior regio Columbas numeroſas enutrit, eaſque diuerſorum generum, quorum, ut narrauimus, plurimi incolarum cuiuſcunque ferè gradus, ac conditionis earum aſpectu plurimùm oblectentur. Mirum quod Theophraſtus ſcripſit, referente Plinio, inuectitias eſſe in Aſia Columbas.

[a] *In cornucopia.*
Leucaiæ inſulæ Colũbas habent
Madera inſula.
Mirus modus capiendi Columbas.
[c] *L. 9. Polyh.*
Inſula Columbarum.
[d] *L. 3. c. 6.*
Pelias inſula.
[l] *In Theſaur Geogr.*
Columbaria urbs.
[m] *In Tab. Geogr. Aſiæ*
Feſſa urbs Africæ.

VOLATVS.

Volatu præſtare Colũbas.

VOLATVS pernicitate Colũbæ uel cum quauis penè alite poſſunt decertare. Domeſticarum auium ſanè nullam conſtat neq; longius domo, neq; diutiùs abuolare, quàm Columbę faciant, quæ terrorum tamen lariumq; ſuorum mox memores ſumma illa fide repetunt, & manſuetiſſima nobiſcum conſuetudine diuerſantur. Sed non domeſticas aues tantùm uolatus celeritate ſuperant, verũetiam eadem rapacibus ſæpe imponit, quando ita fuga arrepta, ſaluti ſuę conſulunt, cuius in ea ſola ſæpè ſpes eſt, cùm alioquin rapaces plurimùm uelocitate valeant. Sunt qui eas ceu honoris ambitione factas altiſſimum quandoque uolatum exercere exiſtiment, uti neque deſunt, qui opinentur tantam eis cum aere familiaritatem intercedere, ut tutiùs ſeſe ibi, quàm humi degere exiſtiment. [a] D. Ambroſius dum cauſam aſſignat, cur celeriùs, quàm cæterę alites uolent, myſticum potiùs, quam

Volatu ſe rapacibus eripiunt.
[a] *to. 1. ſerm. de s. Euſeb.*

natura-

naturalem rationem videtur adducere: *Vnde*, inquit, *puto etiam in ipsis auibus ideo velocius Columbam penè præ manibus volitare, quòd alacritatem, & innocentiam comitetur.* Etenim & aliæ dari possunt aues innocentes, quæ tamen minimè volaces sint, vt Gallinæ. Tanta autem volatus Columbarum est facilitas, vt [b] Maro dicat: [b] *L. 5. Aene.*

Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas.

Petrus [c] Bellonius narrat, sese obseruasse, dum in Paphlagonia ageret, Columbas per aëra tam altè volitare, vt conspectum eius effugerent, quæ mox vnà omnes absq; vlla separatione ad Columbaria sua reuerterentur. Etsi verò semper perniciter volitent, celeritatem tamen penè duplicant, cùm ab aue rapace aliqua insectari sese norint, ut eleganter [d] Baptista Fiera ex recentiorum poëtarum numero non contemnendus eleganter his uersibus demonstrat: [c] *L. 6. de Auib. c. 23.* [d] *In syluis.*

Non tam pernici, & rapido effugêre volatu
Præpetibus pennis, ac eâ pauore Columbæ
Vnca pedes volucris si quando incessit anhelas.

Vtitur eadem comparatione [e] Petrus Angelius Bargæus poëtarum nostri æui decus eximium: [e] *L. 9. Syriæ.*

Non aliter, quàm si sublimi è turre Columbæ
Conspexere procul passis Haliaeton alis
Irruere infestum, & prædam captare volentem,
Densantur, coeuntq; omnes, rapidoq; volatu
Præcipites quacunque viam secat ille, feruntur.
Sic globus Abdaridum furialibus ocyor auris
Infertur &c.

Hunc tam velocem volatum omnes passim poëtæ celebrant. [f] Virgilius in primis Columbas inde volucres appellabat inquiens: [f] *Aeneid. 5.*

Et volucrem traiecto in fune Columbam

Et hunc imitatus Petrarcha:

Purpureis ornata rosis, volucresq; Columbas.

Hinc pariter [g] Ouidio aërię dicuntur: [g] *Lib. 3. de Ponto.*

Qualis in aëria tergo solet esse Columba.

Sed & sacræ literę Columbę uolatū ceu rem miram celebrant: *Qui sunt isti*, inquit [h] Esaias, *qui vt nubes volant, & quasi Columbæ ad fenestras suas?* Diuinus [i] Psaltes non alterius animantis, quàm Columbæ alas sibi exoptat, ut sese manibus hostium eripiat: *Vt volem*, inquit, *in tutum, & procul ab hostibus meis: & dixi: quis dabit mihi pennas sicut Columbæ, & volabo, & requiescam?* Quam Dauidis sententiam Petrarcha hisce uersibus heroicis Hetruscis ita eleganter expressit. [h] *Cap. 60.* [i] *Psalm. 54.*

Qual gratia, qual'amor, ò qual destino
Mi darà penne à guisa di Colomba,
Ch'io mi riposi, e leuimi da terra?

Chorus quoque apud Sophoclem non aliam ob causam in Columbam immutari desiderat. Ait autem ad hunc modum, interprete Georgio Ratellero in supremo apud Belgas regio senatu Melchliniæ consiliario:

O vtinam celerem mutatus
Nunc in Columbam prapete
Scindam æthereas penna nubes
Vt qua futura præscia
Præsagit mens, coram medys
Aspiciam conflictibus.

Apud [k] Pontanum Lepidina idem sibi precatur, inquiens: [k] *Pompa.*

Dum siccas simul ad Solem, pectisq; capillum
Tunc ego, tunc niuea pennas imitata Columba
Sim volucris.

Apud [l] Homerum legitur supra Planctas petras marinas nullas aues transire posse, sed ne Peleiades, id est, Columbas quidem, quæ Ioui patri ambrosiam afferant, quo nomine scilicet maior reuerentia ijs deberetur. Quo loco, *non modo*, inquit Eustathius enarrator, *poeta ne Peleias quidem supra Planctas transire posse canit, propter pernicitatem harum auium in volatu: sed etiam, vt impudentiam earum argueret, quæ ne ijs quidem auibus parcerent, quæ Ioui patri Ambrosiam afferant.* Idem Homerus passus Iunonis, & Mineruæ ad bellum ocyssimè proficiscentium, vt uelociss- [l] *Odyss. 12.* Iuno, & Minerua cur Colũbis assimilatæ.

Digitized by Google

vt velocèſſimè iuiſſe innueret ad opem Græcis tunc laborantibus ferendam (iam enim malè tractabantur à Troianis) pauentium Columbarum volatui aſſimilat. Ait autem.

Αἱ δὲ βαδὶὼ τρόμοις πέλοντο ἰθμαὶ ὁμοίως.
Hæ autem inerunt timidis Columbis paſſus ſimiles.

Mneſteus Colúbis cur cóparatus.

[m] *Æneid. 5.* Perelegantèr ſimiliter [m] Vergilius Mneſteum infelici Sergeſti caſu commotum, repentè excitatum, & ſummo impetu mare ſulcantem Columbæ comparat exterritæ, & ad uolandum incitatæ: loquitur autem hunc in modum:

Qualis ſpelunca ſubitò commota Columba,
Cui domus, & dulces latebroſo in pumice nidi
Feſtur in arua volans, plauſumq; exterrita pennis
Dat tecto ingentem, mox aëre lapſa quieto
Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas.
Sic Mneſteus, ſic ipſa fuga ſecat vltima Priſtis
Æquora, &c.

Fama laudum Colúbarum uolatui cómparata.

[n] *Satyr. 1.* [n] Ludouicus Arioſtus comparatione etiam ab harum alitum perniciſſimo, ac altiſſimo volatu accepta, ſeſe promittit ita amici laudes, & encomia decantaturum, ut earum fama Columbarum volatum ſit ſuperatura:

Io ſtando, *inquit*, qui farò con chiara tromba
Il ſuo nome ſonar forſi tant'alto,
Che tanto mai non ſi leuò Colomba.

Columbæ nunciæ.

Iam uerò ſi exercitum, aut ab hoc vrbem aliquam obſideri tam arctè contingat, adeo ut nihil inde efferri ad alias urbes poſſit ad implorandum opem, non ne Columbarum ope in hoc caſu uſos cùm ueteres, tùm recentiores bellorum duces hiſtoria docet? Cur uerò hiſce alitibus potiùs epiſtolas collo annexas, vel earũ pedibus deferendas, quàm alijs committebant, quàm ob uolatus celeritatem? Hoc militari aſtu [o] Plinius Hircium, & Brutum in Mutinenſi obſidione vſos narrat: Hircio Conſule ad Decium Brutum, & Decio Bruto rurſus ad Hircium Columbam mittente, ubi diſpoſito cibo, quibuſdam eminentiſſimis locis, Columbas tenebris priùs incluſas, & fame plurima affectas illinc inde volare inſtituerant. *Quid itaque vallum*, ut Plinij uerbis utar, *& vigil obſidio, atque etiam vetita amne præſenta profuere Antonio, per cælum eunte nuncio?* Quæ uerba Io. Douſa nobilis Batauus, apud quos Columbas ſimili officio functas in obſidione Leidenſi Lipſius tradit, ita carmine vertit.

[o] *L. 10. c. 37* Hircius, & Brutus literas ſuas Columbis cómittunt.

Quid vigil obſidio, quid arces,
Aut valla proſunt, per ſpatia innÿ
Eunte Cæle nuncio?

[p] *L. 9. varia.* Mirum, ſed ad rem propoſitam ſanè accommodatum, quod [p] Aelianus tradit his uerbis: *Vno, eodemq; die victoria Taurolithenis ex Olympia Æginam nunciata eſt ipſius parenti, vt alij affirmant, per ſpeculum. Alij verò dicunt Taurolithenem Columbam à ſuis pullis modò adhuc, & involucribus abſtractam ſecum deportaſſe: cùmque viciſſet, purpura amictam eam remiſiſſe, eamque cum ſumma feſtinatione ad pullos properantem eodem die ex Piſa in Æginam aduolaſſe:* quod ſi verum eſt, nam fidem apud authorem eſſe uolo, quamuis alioqui credi poſſit, velocitatem alarum Columbæ maximam denotat: Et forſan hanc per Columbas miſſionem Iuuenalis innuit, cùm ſcribit:

Tanquam à diuerſis partibus orbis
Anxia præcipiti veniſſet epiſtola penna.

Vſus Colúbarum in ſpectaculis.

Vnde uerò eiuſcemodi vſus, literas ſcilicet ita per Columbas mittendi, & remittendi ortum habeat, præter unum Iuſtum Lipſium, nemo, quod nouimus, prodidit. Hic autem vir doctiſſimus eius opinionis eſt, ut à theatro illo Brutiæ militiæ exemplum credat. *Olim enim in re ludicra, & in ſpectaculis Saturnalibus vſus*, inquit, *ſimilis fuit Columbarum*. Nam patresfamilias, qui in Theatrum, uel Circum ibant, unde non pro arbitrio reditus erat, Columbas ſecũ in ſinu ferebant, eaſq; immittebant cum tabellis nuncias domum, quid uellent. Huius uerò rei authorem adducit M. [q] Varronem, qui ſic ſcribit: *Columbas redire ſolere ad locum licet animaducertere, quod multis è theatro è ſinu miſſas faciunt, atque ad locum redeunt, quæ niſi reuerterentur: non dimitterentur*. Sed fortè aduerſus nos, qui ad hoc officium Columbas potiùs, quàm alias aues propter uolatus celeritatem electas fuiſſe ſtatuimus, inſurgat inquiens, ideo accipi haſce uolucres tantùm, quia fideliter ſuas ſedes repetant, quemadmodum etiam Hirundines internuncias in rebus magnis fuiſſe quandoque hiſtoria teſtatur, & [r] Aelianus prodidit Marrhem Aegyptiorum regem Cornicem habuiſſe, quæ poſtquam audiuiſſet, quò uolatus dirigendus, & quænam regio tranſeunda, & vbi terrarum requieſcendum

[q] *L. 3. de re ruſt. c. 7.* Hirũdines nunciæ.

[r] *L. 6. de animal. c. 7.* Cornix literas portat, & quomodo.

Digitized by Google

ſcendum eſſet, eò literas ocyùs quàm quiuis nuncius perferret. Quam tamen alitem Columbis in volatus celeritate longè inferiorem eſſe conſtat. Verùm huic reſponſum eſto, Cornicem illam niſi temporis diuturnitate ab hominibus inſtructam eo munere functam idem Aelianus innuit, dùm ualde cicurem extitiſſe tradat. Hirundinis uerò volatus noſtram opinionem confirmat, tantum abeſt, vt eam diminuat. Hanc enim alitem trans mare etiam aliquando migrare conſtat, moxq; ad domeſticam ſedem reuerti. Sed de uolatu eius proprio loco. Aſtipulatur in primis nobis Pet. Bellonius, qui Aegyptios nautas, Cyprios, atque Cretenſes Columbas in nauibus ſuis alere tradit, non aliam ob cauſam, quam ut ad terram appropinquantes eas emittant domum lætum allaturas nuncium, aduentare dominum. Inſuper [t] Io. Boterus Benenſis Cattiæ urbis, quæ inter Gazam antiquiſſimam ciuitatem, & Cairum interiacet, incolas teſtatur Columbis ideo pro nuncijs uti, ligatis pariter ſub alis literis, quòd hæ velociſſimè ad Columbaria reuerti ſciant, etſi ſex etiam dierum interuallum vtraque vrbs diſtet. Eundem uſum, necnon celeritatem eiuſcemodi nunciorum eleganter docet Ludouicus Arioſtus de morte Orrili ita canens:

Hirundini cur litteræ cõmittãtur.

[t] *L. 6. de ani. cap. 23.*

Nautæ Aegyptij, & Cretenſ. cur Colũbas in nauib⁹ habeant.

[t] *L. de relat.*

Toſto che il caſtellan di Damiata
Certificoſſi, ch'era morto Orrilo,
La Colomba laſciò, ch'hauea legata
Sotto l'ala la lettera col filo.
Quella andò al Cairo, & indi fù laſciata
Vn'altra altroue, come quiui è ſtilo:
Si che in pochiſſime hore andò l'auiſo
Per tutto Egitto, ch'era Orrilo ucciſo.

Sed hæc de celeritate dicta ſint. In uolatu quandoque ſtrepitum ędunt, ut innuit quoque Vergilius [u] inquiens:

[u] *Aeneid. 5.*

Fertur in arua volans, plauſumq; exterrita pennis
Dat tecto ingentem &c.

Quo tempore ſanè minus celeriter volant, atque hoc idem quoque inſinuat, dùm addit:

Mox aere lapſa quieto
Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas.

Eiuſmodi uerò alarum plauſus pro diuerſis Columbarum ſpeciebus etiam variat: aliæ enim in aere ſublimi, ut agreſtes, quæ niſi dum ſeſe à tectis præcipites dant, vt iam ex Varrone diximus, & genus illud gutturoſum, quod iteratis vicibus plaudit magna cum ambitione: aliæ in aere quidem, ſed ultra fæmellas volando tantùm, quales ſunt illæ, quas Batani Ouerſlarges, & Draetjers vocare priùs diximus. [x] Plinius de tempore agens, quo Accipiter Columbas inuadit, hoc tanquam præcipuum nominat: *Qua oſtentatione*, inquiens, *vt victa præbeantur Accipitri, implicatis ſtrepitu pennis, qui non niſi ipſis alarum numeris eliditur, alioquin ſoluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipſa gloria rapit.* Hæc ille: ex quibus duo potiſſimùm intelligimus, ſtrepitum ſcilicet pennarum cum oſtentatione ędere, & eo tempore tardiori volatu uti, ſed de qua ſpecie agat, arduum eſt iudicare. Qui de maximis illis, ſeu gutturoſis dixiſſe id ipſum exiſtimet, haud ita toto cælo meo iudicio aberrauerit, ſi modò uerum eſt, quod tales Campanæ illæ fuerint, ut nonnullos arbitrari diximus: nam de his ita [y] Plinius ſcribit: *Harum volatus in reputationem caterarum quoq; volucrum nos impellit:* Sed quò minus id credamus, obſtat, quod Accipitrem inuadentem fronde latere ſcribat: nam Accipiter niſi in agris fronde latere non poteſt, cùm hominum conſortia maximè fugiat. An Plinij temporibus magis erant ſylueſtres, & uictum ex agris comparabant? Nam & nunc quoque apud Batauos id quandoq; facere audio.

Alarũ plausus uariat.

[x] *L. 10. c. 36.*

Plinius explicatus.

[y] *L. 10. c. 37*

AETAS.

COLVMBAS, & Turtures octonis annis viuere Plinius ſcripſit, mutuatus, ut uideturab [a] Ariſtotele, ex quo tamen nihil certi concludas. Ait enim ad hunc modum: *Columba, & Turtur viuunt vel ad annum octauum, ſcilicet quæ exacta allectrices aluntur.* Si enim hæ exactæ, & tam ingentes dolores paſſæ id tempus attingunt, quid vetat quod aliæ liberæ id ſuperare nequeant? Neque etiam [b] Pet. Creſcentienſis authoritas contrarium aſtruit, qui in Columbarijs non inueniri tradit, quæ octauum annum ſupergrediantur. Eiuſcemodi enim Columbæ vel in agris intercipiuntur, cùm ab hominibus, tùm ab Accipitribus, ali ſiq;

[a] *Lib. 9. de hiſt. c. 7.*

[b] *L. 10. c. 91*

Colũbæ ſaxatiles cerciùs, quã aliæ moriũtur.

Columbus duorũ, & viginti annorum.

alijſq; rapacibus, quorum gratiſſima eſca ſunt, vel aliò auolant, veteres ſedes aut ob pabuli inopiam, aut ob aliam quamuis cauſam peroſæ. Quod verò ad domeſticas attinet, retulit mihi vir quidam fide dignus, & rerum naturalium non imperitus, ſe à patre ſuo, qui Columbacei generis, aliarumq; auium ſtudioſiſſimus eſſet, audiuiſſe Columbum habuiſſe viginti, & duobus annis, & ſemper generaſſe, excepto vltimo ſemeſtri, quo cælibem vitam, relicta coniuge, elegerat. Fidem huius rei mihi facit Albertus, qui in indagandis eiuſcemodi naturæ arcanis diligentiſſimus fuit. *Compertum eſt*, inquit, *apud nos Columbam viuere per viginti annos, & rarò ſuprà*: quaſi vigeſimum annum Columbinæ vitæ terminum conſtituat. Quin & [c] Athenæus poſt enumeratas omnes Columbarum ſpecies, ex ijs diutiùs vitam Columbas prorogare ait, ut quæ ad annos triginta quatuor viuant. Verùm [d] Ariſtoteles vitæ terminum Palumbis tribuit quadraginta annorum, pro quibus fortè is memoria lapſus Columbas poſuerit. Veriſimile enim eſt Palumbes diutiùs ſuperuiuere, vt pote in venere temperantiores, adeo fructuoſum eſt venerem detrectare.

Columbinæ vitę terminus.

[c] *L. 9. c. 16.*
[d] *6. Hiſt. c. 4*

Palumborum ætas.

Venus minuit vitam hominum.

V O X.

[a] Varro Columbas inter eas aues annumerat, quæ à ſono uocis nomen habent. Verùm Græcorum, aliorumq; Latinorum, ni fallor, præter ipſum, neminem aſtruere videas, quando ſanè longè aliam vocem ędant. Itaque Γογγίζειν per iota in penultima, vel γογγύζειν per ypſilon de voce Columbæ dicitur, authore Polluce. Γογγρύζειν γογγρῦσαι de uoce porcorum apud Heſychium legitur. τορβορίζειν Græcis murmurare eſt, quod uerbum Varinus de Columbarum voce dixit; dicuntur & τορτίζειν. Eſt autem uox, ut Theodoreti verbis utar, ſuſpirantibus ſimilis. Latini gemere dicunt, murmurare, & meditari. Prius uerbum magis eſt vſitatum. Author Philomelæ:

[a] *Li. 4. de ling. lat.*

Γογγίζειν.
Γογγύζειν.
Τορβορίζειν
Τορτίζειν.

Gemitus.

Et caſtus Turtur, atque Columba gemunt.

Pontanus.

Quid Alti
Proſunt, aut gemitus tibi Columba?

Murmur.

Albertus omnia Columbarum genera eiuſmodi gemitu pro cantu vti ſcribit. De earum murmure in elegantiſſimo legitur epithalamio Gallieni Imperatoris:

Non murmura veſtra Columba
Brachia non hedera, non vincant oſcula concha.

Et apud Politianum in ruſtico:

Murmure apricantes nitei de turre Columbi.

Meditari.

Quod uerò meditari dicantur Columbæ, legimus in ſacris biblijs: *Sicut pullus Hirundinis*, inquit [b] Ezechias Rex à morbo diuinitùs liberatus, *ſic clamabo, meditabor vt Columba*. Et [c] rurſus: *Rugiemus quaſi vrſi omnes, & quaſi Columba meditantes gememus*. Item rurſus: *Et mules captiuus abductus eſt, & ancilla eius minabantur, gementes ut Columba* &c. Eiuſcemodi ſuſpirioſam vocem cantus nomine inſigniuit [d] Plinius, inquiens: *Cantus omnibus ſimilis, atque idem trino conficitur verſu, præterquam in clauſula gemitu, hyeme mutis, vêre vocalibus*. Ornithologus hæc verba ad omne Columbarum genus extendi exiſtimans meo iudicio fallitur. Poſtremum enim illud, quod hyeme obmuteſcere & vêre uocales eſſe tradit, Columbis minimè competit, quæ hyeme non minus, quàm quouis alio anni tempore lamentantur potiùs, quàm canunt. Vnde Hebræorum Ionah, pro qua voce noſtra tranſlatio, ut diximus, Columba hebet ab alijs Hebræis mœror vertitur, aut triſtitia, vt ſit deriuatum à verbo Ianah, quod eſt mœrore affecit.

[b] *Iſaia 38.*
[c] *Cap. 59.*
Nahum. c. 2
[d] *L. 10. c. 31*

Ornithologi error.

Ionah Hebræis quid.

NATVRA. MORES. INGENIVM.

ARISTOTELES [a] proprium Columbis, Palumbis, ac Turturibus eſſe videri ſcribit, ne collum, cùm bibunt, reſupinent (eleuent legitur apud uetetem interpretem) niſi ſatis hauſerint. Videtur uerò locus ille quibuſdam uiris doctis ſuſpectus, fortaſſis quòd apud [b] Athenæum aliter legatur, hoc modo Ὁ δὲ Μύνδιος Ἀλέξανδρος φησὶ τοὺς φάσσας ἀναπίνεσθαι, ὥσπερ τὴν τρυγόνα, id eſt, *Alexander Myndius ait Columbas, cùm bibunt, collum non reſupinare, quemadmodum*

[a] *L. 9. Hiſt. cap. 7.*
Bibẽdi modus.
[b] *L. 9. c. 16.*

Digitized by Google

dum nec Turturem. Verùm ego vnà cum Ornithologo locum Athenæi corruptum eſſe arbitror, Ariſtotelis verò integrum, legendumq; apud illum ex Ariſtotele ἀναπίπτουσι, ὅσπερ οἱ περὶ τὴν τρυγόνα. Nam & [c] Plinius quoque ſic legit: *Proprium generis eius*, inquit, *& Turturum, cùm bibant, collum non reſupinare, largè bibere iumentorum modo*. Albertus non ita quoque tantummodo legit, verumetiam cur ita bibant, rationem aſſignare conatur, inquiens: *Omnes vno tractu bibunt demiſſo capite, & non erigunt in potu ſæpe capita, ſicut alię aues: nam collum earum breue, & amplum eſt, & multæ aquæ capax, in alijs auibus non item*. Germani, referente Ornithologo, ſimilitudine ab eiuſmodi Columbarum potandi more accepta, hominem qui affatim vno hauſtu bibat, hauſtum Columbinum trahere dicunt, Græci ἀμυχὶ πίνειν. Aues ſunt gregales, teſte [d] Ariſtotele, conſpiciuntur tamen & ſolæ volare. Quod ſi uerò ignota quædam volantibus ſeſe immiſceat, primùm ueluti eam odiſſent, verberant, & quandoq; etiam erectis pennis horrent, quod [e] Statius ita pereleganter demonſtrat.

[c] *L.10.c.34*

Hauſtū Colūbinū trahere qui dicantur.

[d] *L.1 hiſt.c.1*

[e] *Li. Achilleos.*

Qualiter Idalię volucres, vbi mollia frangunt
Nubila, iam longum cæloq; domoq; gregatæ,
Si innexit pennas, diuerſoq; hoſpita tractu
Venit auis, cuncta primum mirantur, & horrent,
Mox propiuſq; volant, ſociam iamq; aëre in ipſo
Paulatim fecere ſuam, plauſuq; ſecundo
Circumeunt hilares, & ad alta cubilia ducunt.

Plinius Columbam uocat auem multiuagam, quoniam, vt ego eonijcio, ſæpius volatum ad agros, maximè ſi pulli alendi ſunt, reiteret. [f] Varro propter innatam timiditatem altiora loca amare tradidit, quare & à nobis in eiuſmodi domus partibus (loquor modò de agreſtibus) enutriuntur. Arbores tamen rariùs petunt, quare minimè laudare [g] Pontanum queo, qui pro re noua, & inſolenti ſcribit Columbas nuces deſeruiſſe. Neque Virgilius obſtat, inquiens:

Columbæ cur Plinio multiuagæ dicta.

[f] *Lib.3 de re ruſt.*

[g] *In Aconc.*

Tollunt ſe celeres, liquidumq; per aëra lapſa
Sedibus optatis gemina ſuper arbore ſidunt.

Nam cùm eiuſcemodi Columbæ aureum ramum Aneæ indicare debebant, illeq; in arbore eſſet, arbori etiam inſidentes facere poëta debebat. Adde quod eiuſcemodi Columbas Veneris nempe nuncias Accipitris inſidias non fuiſſe veritas tacitè ſubinnuere voluerit poëta, quas alioquin cæteræ naturaliter exhorreſcunt: ille verò ſub frondibus latere ſolet, vt inopinantes inuadat, euaſuras facilè, ſi aperto campo, cùm quòd volatus celeritate unguibus illius ſeſe eripiant. Nam, ut inquit [h] Seneca, *fuga Columbas iuuat*. Terram etiam niſi pabulum quæſituræ fugiunt. Quare [i] Virgilius alias eas in ſolo ſedere facit, inquiens:

Colūba cur Vergilio inſidere arbori dicta.

[h] *L. de ira.*

[i] *L.6. Aen.*

Gemina cùm fortè Columba
Ipſa ſub ora viri cæli venêre volantes,
Et viridi ſedêre ſolo. Gaudent plauijs, quibus ſeſe abluunt à collectis ſordibus. Sed & puluerare ſolent. Vtrumque etiam [k] Ariſtoteles eis aſcribit. Longolius tamen Columbas inter aues puluieratrices rectè numerari non putat. Sed quid ſi nec inter lotrices ſimpliciter reponamus? Lauant enim ſimul, & puluerant quod hoc modo præſtant. Corpus primùm humectant, dein puluere ſete conſpergunt, atque ita corpora ſua à pulicibus, ac omni labe mundant: quam nempe impensè oderunt, vt innuit [l] Ouidius hoc diſticho.

[k] *9.hiſt.c.49*

Quomodo ſe lauent.

Mundities Columbarum.

[l] *L.2.Met.*

Aſpicis vt veniant ad candida tecta Columbæ,
Accipiat nullas ſordida turris aues.

Alibi etiam Columella *ſine labe* dixit, & D. Baſilius *omnem fœtorem expellere*. Sed hæc ad mores earum quoque referri queat, cùm aues ſint, ut paulò pòſt dicemus, caſtæ, & pudicæ, quæ nunquam connubia ſemel incœpta violent. Celebratur Gallinacei generis amor erga ſobolem, ſed his cum Columbarum amore neutiquam comparari poteſt. Illic enim à ſola matre procedit, hîc utrique parenti æqualis, ut [m] Plinius teſtatur, atque experientia comprobat: quinimo [n] Ariſtoteles, & ex hoc [o] Aelianus, & ipſe [p] Plinius referunt fœminas uagantes, & errantes à maribus compelli ad nidum, & cùm peperint oua, cogi ut incubent dein & ipſos uicißim cum ipſis incubare, pullos fouere, & alere: hæc omnia alternis vicibus præſtare: illas noctu, hos interdiu incubare. *Sepè etiam ex hac cauſa*, inquit, Plinius, *ſi fugatus pigritiæ intrante fœmina ad pullos*. Et [q] Ariſtoteles etiam alibi *fœminam in opere ſobolis mare acerbiorem eſſe* teſtatur: ſed & mares, ſi Porphyrio credimus, excluſis pullis primi cibum in os ingerunt. Haud tamen inde ſtatuendum eſt fœminas parum de ſobole ſua ſolicitas eſſe, ſed in nutritione paulò maribus negligentiores, ſiquidem aliàs & ipſæ incubantes, uel fouentes eam non deſerunt, niſi iam mares eodem officio functuri ſponte uicem ſuam ſubeant.

Amor erga prolem.

[m] *L.10.c.34*

[n] *9. Hiſt. 7.*

[o] *3.de anim. 45.*

[p] *10.c.34.*

Mas erga prolem fuit dioſior.

[q] *6.Hiſt.4.*

Digitized by Google

beant. Ab hoc amore ſimilitudinem ſumpſit [7]Dantes, Columbis duas comparans animas: quas, ut ipſum alloquerentur, tam citato curſu vſas ait, quali Columbæ ſolent ad nidos reuerſuræ, Ait autem.

[7]*Cant. 5. de infer.*

Quali Colombe dal deſio chiamate
Con l'ali alzate, e ferme al dolce nido
Volan per l'aer dal voler portate
Cotali uſcir de le ſchiera. &c.

Colũbæ ſe inuicem amant.

Porrò non ſobolem ſuam duntaxat amant Columbæ, verùm etiam ſe inuicem. *Ita magna ex parte*, inquit [8]Philoſophus, *Columbæ mutuo degunt amore*. Gregatim enim, ut diximus, volant, ſimul pabula quærunt, & paſtæ ſimul reuertuntur. Maior uerò amor maris erga fœmellam, & huius erga marem exiſtit, eoq; humanum genus longè ſuperant. Etſi enim plures in eodem loco mixtim degant, mutuoque ſe omnes amore proſequantur, aues alioqui ſalaciſſimæ procacitatis, laſciuiæq; notam apud omnes gentes contraxerint, incomparabile tamen continentiæ, ſummæq;, & incredibilis pudicitiæ exemplum de ſe nobis exhibent, quando neque quis alterius connubia violent, maſculo nempe non quærente nouas nuptias, fœminaq; illi, cui ſemel nupſit, fidem ſemper ſeruante inuiolatam, cuius ſanè talis amor eſt, ut non tantùm moroſiorem maritum patiatur, nunquam ab ipſo deficiens, uerùm etiam officii oſa charitate illum ſibi reconciliatum in oſcula cogit redire: quod eleganter [9]Plinius qui in celebranda iſtac pudicitia multus fuit, his uerbis ſcriptum reliquit: *A Perdicibus* (de quarum ſalacitate memorabili egerat) *Columbarum geſta ſpectantur maximè ſimili ratione, mores idem, ſed pudicitia illis prima, & neutri nota adulteria. Coniugij fidem non violant, communemq; ſeruant domum. Niſi cœlebs, aut vidua, nidum non relinquit, & imperioſos mares, ſubinde etiam iniquos ferunt: quippe ſuſpicio eſt adulterij, quamuis natura non ſit. Tunc plenum querela guttur, ſæuiq; roſtro ictus, mox in ſatisfactione exoſculatio, & circa Veneris preces crebris pedum orbibus adulatio.*

[8]*8. Hiſt. 7.*

[9]*Lib. 10. c. 34.*

Hæc ille: cui multi recentiorum ceu calculum adijciunt, quorum uerba breuitatis cauſa ſponte prætereo. Sunt qui nigris Columbis hanc miram naturam tribuant, ut ſcilicet uita functis maribus fœminæ nullis illecebris adduci queant ad ſecundas nuptias, quodq; eadem ſit maribus erga defunctas fœminas beneuolentia, quaſi uerò ea nigrarum Columbarum prærogatiua ſit. ut aliorum quorumcunque colorum Columbas caſtitate præeant: quod ſanè, præterquam quod quotidiano experimento repugnat, fabulas ſapit, & anilia deliramenta, dignum vt a pueris explodatur. Conſtat enim Columbas cuiuſcunque etiam coloris, ſi mares defuncti ſint, nouas nuptias appetere, quinimo ſi earum dominus coniugia earum permutet, poſteaq; rurſus ſimul ad conſuetas habitationes perducat, quibus ſecundò coniunctæ ſunt, poſthac ſemper adhæreſcere, & cum prioribus maritis, tanquam cum ignotis vitam degere. Sed anilis ea opinio inde fortaſſis enata uideri poſſit, quòd Aegyptij ſapientes mulierem volentes ſignificare teſte Oro Apolline, quæ ad mortem uſque in eo ſtatu permaneret, nigram Columbam pingerent. Verùm hi nigram faciebant, non quod cæteris pudicitior ſit, ſed vt id ſcilicet indicarent, quod ad ſecundas nuptias non tranſiliet, ſed atrata uiri prioris deſiderium præ ſe ferret. Ex quo in primis, ut id obiter annotem, docemur antiquiſſimos illos Aegyptios in luctu pullo etiam colore vſos, uti etiamnum mos ille plurimarum gentium communis eſt, quamuis apud Romanos in Imperatorum funeribus veſtibus albis vtebantur, ut Plutarchus, & Herodianus aſſerunt. Sed ut ad Columbarum pudicitiam reuertamur, Tertullianus in ſua Monogamia Columbam in exemplum trahit, nos ad ſimplicitatem eius prouocatos ea de cauſa differens, quòd hęc auis non innocua tantùm ſit, uerumetiam pudica, quam vnam unus tantùm maſculus nouit. Idem facit [*] Propertius, inquiens:

Nigras Columbas peream quidam dicũt alijs pudicitiores eſſe.

Viduæ pudicæ hieroglyphicum

Aegyptij in luctu pullis veſtibus vſi.

[*]*Lib. 2.*

Exemplum iuncta tibi ſint in amore Columba
Maſculus & totum femina coniugium.

Dantes ab hoc mutuo maris, & fœminæ amore eiuſmodi metaphoram collegit:

Si come quando'l Colombo ſi pone
Preſſo al compagno, l'uno, e l'altro pande
Girando, e mormorando l'affettione.
Così uid'io l'uno da l'altro grande
Prencipe glorioſo eſſer'accolto
Laudando il cibo, che la ſù ſi prende.

Huc ſpectat quod Iuuencus poeta Chriſtianus Columbas proprio, ac peculiari epitheto puras, quaſi immaculatas, & ut Ouidij uerbis utar, totas ſine labe appellet.

Simplicitate tamen puras ſuperate Columbas.

Sed &

Sed & [a] Martialis de Publij catella eodem epitheto vſus uidetur, inquiens: *Iſſa eſt purior oſculo Columbæ*: [1] Pontanus quoque fidem Columbis matrimonij tribuit immaculatam, dum ait:

Turturibus, ſi certa fides, certuſq; Columbis
Eſt amor, & thalami, ſunt vincula certa mariti

Et [2] antè dixerat:

Vixímus ex illo gemini ſine lite Columbi
Nox ſocios vidit, ſocios lux, oſcula imago
Mutua, ſic gemini ſervant in amore Columbi.

Quapropter mirum apparet, quod ab [3] Artemidoro Daldiano ſcriptum eſt, Palumbes, & Columbas in ſomnis mu ieres ſcortatrices ſignificare, cùm alias pudicas potiùs notare deberent. Columbarum autem oblationem in ſacris, de qua poſt fuſiùs agemus, Theologi ita accipiunt, vt coniugij tam firmi ratione habita, nos quoque mentem ſtabili firmitate perſeuerantem, Deo ut uerò coniugi, ſociemus. Offerebatur autem a muliere poſt partum par Columbarum pro peccato, ueluti piaculum amiſſæ virginitatis. Mirum fortaſſis cuipiam videri poterit, quod cùm ut omnium fermè uolucrum caſtiſſimas celebrauerimus Columbas, eaſdem ſalaces, & in Venerea paleſtra non alacres duntaxat appellemus, ſed laſciuas etiam ac petulantes. Nam ſi caſtitas temperantiæ ſpecies eſt, ut uult D. [b] Thomas, equidem Columbæ caſtæ ideo dici non poterunt, quod temperantiæ leges, terminoſq; non obſeruent. Verùm eò inſignis temperantiæ exemplar ſeſe nobis offerunt, cùm ut aues ſalaciſſimæ, & ad coitum ſemper pronæ ſeſe ab alienis temperent, & niſi cum proprijs uxoribus coëant, nec alios cum ijs coire patiantur, neque denique coniugium iam inde à primo ortu deſerant, niſi cælebs, aut uidua, ut Plinius, Aelianus, multique alij atteſtantur, vti latiùs demonſtrauimus. Contrà turſus Ariſtoteles diſertiſſimis verbis interdum nonnullas ex maritatis cum alijs coire dixit, & apud Aegyptios impij, ac ingrati hieroglyphicum ſint, quia maſculus validior factus patrem roſtro impetit, & à matris conſortio tentat abigere. Illud uerò maximè improbam, ac illicitam earum libidinem indicat, quod [c] Ariſtoteles ibidem tradit, & experientia comprobat, quod ſcilicet mas adultos pullos, cum tempus prodeundi ex nido eſt, ſubigat, dignus profectò culeo, & duplo maiori ſupplicio: quæ ſanè culpa elui nulla ratione poteſt. Porrò notiſſima omnibus earum eſt ſalacitas, quam nempe non illi ſolummodo celebrent, qui de auium natura ſcripsêre, ſed quicunque ferè etiam poëtæ hinc in laſciuis amoribus ſuas deprompsêre ſimilitudines, & Veneri ſacras facêre. D. [d] Baſilius etiam Columbas copia libidinis gaudere dixit, & non immeritò Albertus Columbarum etymologiam à plurimo earum coitu deducit, ita dictas tradens, quòd lumbos colant, id eſt, quod Veneri indulgeant. Catullus Columbulum albulum, aut Dionæum tanquam ſummæ ſalacitatis volucrem nominat, ubi C. Cæſaris libidinem deſcribens, eam huic aui comparat. Vocat autem Columbulum Dionæum à Dione Veneris matre. Idem facit [e] Pontanus Catullum ut uidetur, imitatus:

Mox vbi iuuenis decens, valenſq;
Qui ſit, ſubſtituam, ſalaciorq;
Verno Paſſere, & albulis Columbis.

[f] Homerus, ut annotat alibi [g] Varinus, Turdis, & Columbis comparat ancillas Penelopes, Turdis fortè à cichliſmo, id eſt, inconcinno, & laſciuo riſu, quo vtebantur, ut ſe mutuò exhilararent: Columbis uerò propter libidinem, ad quam hæ aues, inquit, procliues ſunt. Ob hanc itaque nimiam ſalacitatem, licet aliàs quidem Spiritus Sanctus ſoleat deſignari per eam non decuiſſe uolunt Theologi, teſte D. [h] Bernardo, Columbam in ſacrificio Domini de quo pòſt ſuo loco, aſſumi, niſi ea ætate, qua neſciret libidinem. Turturis uerò non deſignari ætatem, quoniam in quacunque ætate agnoſcatur eius caſtitas. Vnde ſunt, qui non omnibus Columbis hanc caſtitatem attribuant, at eis tantùm, quæ φάττα dicuntur, quarum cælibatum, quem alterutro eorum extincto, coniux alter fideliter ſeruat, & Coruis, & Cornicibus, & Gracculis communem eſſe perhibent. Sacrę ſanè litterę, ut paulò antè ex D. Bernardo diximus, Turtures maximè celebrant. [i] Aelianus à Palumbis Turtures caſtitate, ab his rurſus Columbas ſuperari innuens, quamuis interim quod tradit, fabulâ ſapere uidetur, hunc in modum alibi ſcribit: *Ex auibus caſtiſſimi* (Palumbi) *ſunt ab omni ſtupro. Mas enim, & famina in hoc genere tanquam nuptijs alligati mutua conſenſione adeo ad ſtabile, & certum connubiũ, per ſummã caſtimoniam adhæreſcunt, vt neuter alterũ cubile attingat. Si autem impudico amore capti, ad alienam Venerem libidinis oculos adiecerint, eos reliqui circumſedens mares quidem marem diſcerpunt, faminas verò famina diſperdunt.* Huiuſce

[a] *Lib. 3.*
[1] *Lepid. põp. 7.*
[2] *Pomp. 1.*
[3] *De ſomn. interp. c. 20.*
columbarũ laſciua. caſtitas qd.
[b] *3. Ethic.*
[c] *9. Hiſt. c. 7.*
colũbæ cur Veneri ſacræ.
[d] *In Hexa. hom. 8.*
columbarũ etymum.
colũbulus albul⁹ Dionæus.
cæſaris libidо colũbæ cõparata.
[e] *Lib. 1. Baiarum.*
[f] *Odyſſ. X.*
[g] *In voce* Κίχλαις.
Penelopes ancillę Turdis, & columbis aſſimilatæ.
[h] *Serm. 59. ſuper cant.*
colũbę quę caſtitatem ſeruent.
[i] *Lib. 3. c. 44.*

Digitized by Google

etiam modi lex ad Turtures pertinet, ſanctaq; & ſyncera permanet: tum etiam ad Columbas albas manat, praterquam quod non utraq; accidunt: nam marem duntaxat perimunt, faminam verò illius miſericordia permoti, impunitam, atq; inultam in viduitate reliquam ætatem ducere permittunt. Hęc ille. Cur verò huiuſcemodi caſtitatis decus priuatim ad albas Columbas peruenire dicat, planè non video, niſi albas, ut frigidiori temperie præditas, etiam minus libidinoſas innuere voluerit. Sed quò minus id credam, obſtat eiuſdem authoritas, omnes vniuerſaliter caſtiſſimas nominantis. Sunt præterea Columbæ, ſi quæ animantia alia, innocentia, imbellia, placida, ac mitia, timida, trepidaq; atque ſimpliciſſima, Innocentia earum in primis iam diu in prouerbium abijt, qua alibi vtitur Iuuenalis hoc uerſu.

Columbæ animal innocens.

Das veniam Cornis, vexas cenſura Columbas.

Agnoſcitur autem ex armis ſuis, quæ neq; ad nocendum, neque ad iniurias propellendas idonea gerunt: quare rectè Horatius imbelles appellat, inquiens:

Nec imbellem feroces
Progenerent Aquila Columbam.

Colũbæ timiditas.

Varro quoque *nihil timidius Columba* dixit, & Græcis τρήγων, & τρήρων ob eandem cauſam dicitur. Etymologi enim τρήγων paronymum non epitheton ponunt. Deducitur autẽ à τρέω, quod eſt trepido, & poetæ cùm Græci, tum Latini, necnon & Hetruſci paſſim in pauidis hanc uſurpant comparationem: ut Homerus de Pallade, & Iunone ad bellum euntibus:

Αἱ δ' ἰβάλην τρήρωσι πιλνάτην ἴθυσθ' ὁμοίαι:
Ha pauidæ greſſu ſimiles abiere Columbis.

[k] *Iliad. 11.* Diana Colũbæ comparata.

[k] Alibi etiam Dianam præ timore arma ſua de manibus cadere ſinentem pauidæ Columbæ comparat.

Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν, ὥς τε πέλεια:
Lachrymabunda autem deinde Dea fugit, velut Columba.

[l] *Lib. 2. Aeneid.* Ita [l] Vergilius Hecubam ad aram capto Ilio profugientem, Columbæ aſſimilat, quæ imminentem tempeſtatem ſubterfugere conatur:

Hic Hecuba, & nata nequicquam altaria circum
Præcipites atra ſeu tempeſtate Columbæ
Condenſæ, & diuum amplexæ ſimulacra tenebunt.

[m] *Cant. 20. ſt. 92.* Marphiſa, Guido, & alij Columbis comparati.

Eodem modo Ludouicus [m] Arioſtus Marphiſam, & Guidonem, alioſq; heroes alioqui inſuperabiles, & fugere neſcientes, timidos Columbas nuncupat, quod Aſtulphi cornu ſonum ferre nequirent.

Mà che direte del già tanto fiero
Cor di Marfiſa, e di Guidon Seluaggio?
De' duo giouani figli d'Oliuiero,
Che già tanto honoraro il lor lignaggio?
Già cento mila hauean ſtimati un zero,
E in fuga hor ſe ne uan ſenza coraggio
Come Conigli, ò timidi Colombi,
A cui uicino alto rumor rimbombi.

[n] *Stan. 103.* Et [n] paulò pòſt, ut oſtenderet timidorum eſſe gregatim ire, eandem Marphiſam fortiſſimis quibuſdam ac magnanimis heroibus inducit loquentem:

Dicendo, che lodeuole non era,
Ch'andaſſer tanti Caualieri inſieme,
Che gli Storni, e i Colombi vanno in ſchiera
I dami, e i cerui, e ogn'animal, che teme.
Mà l'audace Falcon, l'Aquila altiera,
Che ne l'aiuto altrui non mette ſpeme,
Orſi, Tigri, Leon, ſoli ne vanno
Che di più forza alcun timor non hanno.

[o] *In Auibus* [p] *Chiliad. 12. 433.* Orthos qd. Taurus qd Nares in timore contremiſcunt. [q] *Cap. 7.*

Homerus, teſte [o] Ariſtophane, Iridem timidis Columbis ſimilem eſſe dixit. [p] Ioannes Tzetza in enodatione dictionis ὀρρώδων, quæ ſignificat timere, ſcribit, Columbis, cùm pauore afficiuntur, medias natium partes tremere, atq; hinc eiuſdẽ dictionis etymologiam deducit, vel inde quod orrhos pars corporis, quam & taurum dici ait ijs, qui metuunt, ſudare conſueta ſit, atq; madeſcere, vel deniq; à timore brutorum, quæ in eo caudam in femora ſolent contrahere, quod ſanè uerum eſſe domeſtici canes docẽt, & veriſimile eſt Columbarũ horrentiũ nates tremere, nã & nobis, ubi quid inſolens accidit, quod pauorẽ inducat, ſimiliter nates eõtremiſcunt. Cęterũ Colũbarũ timoris ſacrę literę quoq; meminerũt, ut apud [q] Ezechielẽ:

Saluabuntur

Digitized by Google

Saluabuntur, qui fugerint ex eis, & erunt in montibus, quasi Columbæ conuallium omnes trepidi.
Quapropter rectè trepidas dixit [e] Ouidius; [e] Meta. 5.

Vt solet Accipiter trepidas vrgere Columbas.

Et timidas Marullus:

Nec Leporem canis ærnathius, timidamue Columbam.

Porrò clementia earum, & mansuetudo tam nota omnibus est, vt comprobationibus opus esse non putem. Communis enim id paroemia satis manifestat: *Columba mitior*. Et cùm Græci aliquam mansuetudinem significare volebant ἡμέρη πτελέας, id est, quieta Columba dicere consueuerunt, & πραότερος περιστερᾶς eodem significato. Chalinus etiam apud [f] Plautum cuidam abblandiens ita loquitur: *Sine amabo te amari meus festus dies, meus pullus Passer, mea Columba, mi Lepus:* [g] Alibi etiam Agyrippus adolescens apud illum dolet sese non amplius à lena ad amasiam admitti, quia iam nummis esset spoliatus: *Sed vbi*, inquit, *quid dederam quasi Columba pulli in ere amba* (lena, & amasia) *meo:* hoc est blandientes Columbarum more. Hinc blandæ poëtis dici merentur. Petrarcha:

Ante Aquilam blanda vincent feritate Columba.

Clement. Columbæ. [f] In Chasina [g] In Asinaria.

Propter innatam itaq; hanc mansuetudinem fortè humana hospitia diligunt. Hominum autem consuetudine gaudere uel inde clarum est, quòd in medijs vrbibus, imò domi sub mensis vnà cum Gallinis conuersentur. *In vrbibus*, inquit Aelianus, *Columbæ cum hominibus frequentes habitant, seque ad pedes horum huc, & illuc magna consuetudine ac familiaritate versant. In locis autem vbi ab hominum frequentia solitudo est, propinquitatem hominum minimè expellantes aufugiunt. In multitudine enim hominum confidentiores fiunt, seque nihil ibi graue passuras planè sciunt.* Sed quod illas hominum præsentiam expauescere dicat, quæ nunquam eos viderunt, non rationi tantùm, sed experimento etiam repugnat. Si enim paucos metuunt, cur non & multos? Quod si ideo metuere dicas, quòd nunquam homines viderint, pullos omnes, qui in Columbarijs nascuntur, procul aufugere semper ob eandem causam constituendum foret, qui tamen & in medijs vrbibus in eisdem Columbarijs cum parentibus suis, modò non dominis ad mensam cedant, postmodum quietè viuunt. Quinimo & illæ, quibus nunquam antè uisi homines, non amant illos duntaxat, sed sponte ad ora etiam eorum aduolant, tanquam innatam cum illis amicitiam significaturæ: quod multorum populorum, incolarum Chersæ, & aliorum quorum suprà meminimus, Columbas fecisse constat. Celebris deniq; in ipsis simplicitas est, ut quibus, teste D. [h] Chrysostomo *proprium sit vsque ad mortem in simplicitate perseuerare*. Sed laudine, an potiùs vitio ea ipsis vertenda sit, dubium cuiquam videri possit, cùm ea modò in sacris literis damnetur, modò commendetur. Ephraim apud [i] Oseam similitudine à Columba accepta stultitiæ ita accusatur, vbi dicitur: *Et factus est Ephraim quasi Columba seducta, non habens cor*, id est, intelligentiam, quę suos fœtus non potest defendere. Contrà verò saluatur noster [k] Iesus Christus disertissimis verbis Apostolos suos monuit, ut simplices essent, ut Columbę, prudentes uerò vt serpentes. Quid itaque dicendum? mihi ea ubiq; damnata videtur. Iesus enim ita eam commendat, vt simul serpentium prudentia adiungatur socia, ut scilicet prudentes essent, ne aliorum insidijs caperentur, simplices, ne alijs nocerent. Prudentia autem sine simplicitate calliditas est: simplicitas sine prudentia stultitia. Ita [l] Prudentius Euam, cùm à peccatis adhuc immaculata esset, Columbam uocat, candidã, cuius simplicitati serpens facilè imponere potuerit.

Simplicitas. [h] Homil. 24 in cap. 10. Matth. [i] Cap. 6. [k] Matt. 10. Simplicitas an vitio vertenda. [l] In Dittoch. Eua Colúba dicta.

Eua Columba fuit tum candida, nigra deinde
Facta per anguinum malesuada fraude uenenum.

Suidæ extat adagium, cuius etiam antè meminimus, ab harum auium simplicitate, nempe ἡμέρη πτελέας, Columba quieta; quod dici solitum indicat de supra modum simplicibus, ac mansuetis. Columbæ enim cùm volant, volatus pernicitate cæteras fallunt, cùm sedent, nihil ipsis mitius, ac quietius. Hinc simulatores, qui simplices apparent, Columbarum vultus gerere dicere possumus: ita Faustus ait:

Columbarũ vultum gerere.

Exteriora gerit qui simplicis ora Columbæ.

Licet uerò tantæ simplicitatis animalia sint, qualem diximus, suo tamen interim ingenio carere natura noluit, quo in primis simplicitatem, ac inermia sua corpora defendere possent. Loca in primis elegunt eminentia, ut à nocentibus bestijs tutæ sint; nã præter rapaces aues alios quàm plurimos hostes habent. Quid aduersus Accipitres, qui ipsis ceu gratissimæ escę ubiq;, & semper insidias struunt, eas tueatur aliud, quàm singularum specierum earum exacta cognitio? *Contra quos quo astu vtantur audire operæpretium fuerit*, inquit [m] Aelianus, *cùm eas Accipiter, qui natura sua in sublime ferri potest, persequatur, ea deorsum versus elabuntur. Cùm ille in inferiori sede aëris volat, illa contrà sublimè ferantur, & supra Accipitrem, in sublime* [illegible] [m] L. 3. c. 45.

Ingenium Colúbarũ. Loca alta eas habitẽt

non valentem, volentes bene ſperare incipiunt, fiduciaque implentur. Hæc ille. Sed nos antea iſtæc ex [a] Ariſtotele clariùs ſcripſimus, qui talem ait Accipitrum naturam eſſe, ut alij Columbam niſi ſedentem, alij niſi uolantem rapiant: Columbas verò ſingulos horum etiam dignoſcere, ſuperuolare, ſi humipetæ ſint Accipitres, in terram ſe proijcere, ſi ſublimipetæ. Sed quod amplius eſt, cùm bibendi cauſa flumina petunt, ubi eos ſub frondibus latentes latrones infeſtare ſolent, ad aquas ſæpius oculos conijcere, ut præuiſa in ea illorum aduentantium vmbra (nam eminus etiam eos agnoſcunt) fuga ſaluti ſuæ, quæ in ea ſola repoſita eſt, conſulant. Inſuper multis alijs auibus ſi non ſapientiores, cautiores ſaltem exiſtunt. Multæ in caſſides aucupum nullo planè negotio incautæ, ſtolidæq; ſeſe inſinuant, & ſi fortè ſemel euaſerint, in eaſdem rurſus tanquam mala ſua à bonis diſcernere neſcientes, impingunt. Columbæ uerò non duntaxat aucupum fraudes ignorare minimè videntur, uerùm ſi ſemel fortaſſis in eas incidere illas contigerit, vel ſedes illas mutant, uel ſaltem ſummo cum timore poſtmodum vitam ibi traducunt: quod [b] Aelianus quoque alibi ſcriptum reliquit his uerbis: *In multitudine hominum confidentiores ſiunt, ſeq; nihil ibi graue paſſuras planè ſciunt. Vbi verò aucupes, venatoriaq; inſtrumenta verſari vident, non amplius ſine ſumma ibi formidine habitant, vt ita de eis loquar, quemadmodum ante me Euripides*. Haud exiguam etiam prærogatiuam à natura obtinent, dum & corporis dotes cognoſcunt, inter quas pulchritudo, qua homines, qui animi gratia eas enutriunt, afficiuntur, primum locum ſibi uendicat: hanc inquam non agnoſcunt tantùm, ſed Narciſſi inſtar, eius etiam ſpecie capiuntur, unde ſeſe ſæpè ſoli, ad cuius radios pulchellum illud ſuum collum maiorem, & venuſtiorem colorem editurum ſcientes, exponunt. Id ſanè Plinius quoq; intellectui earum aſcribit, inquiens: *Columbis ineſt quidam & gloriæ intellectus. Noſſe credas ſuos colores, varietatemq; diſpoſitam*. Sed hæc omnia noſcere eas, lectori minus mirum fortè videbitur, ſi memoria pollere etiam dixerimus. Themiſtius autem eximius ſui æui philoſophus, & affirmat illud, & cauſam quoq; aſſignat purgatiorem in illis imaginem: quod [c] Cælius quoq; repetit. Exempla aliquot, quæ memoriæ Columbarum firmitudinem teſtentur afferre poſſem, ſed cum eadem, & ingenio earum aſcribi poſſint, quod ſequitur inſtar omnium vnum eſto. Temporis ſui mas, quando fœminæ in incubatu ſuccedendum eſt, nunquam obliuiſcitur, vti neq; fœmina ſub noctem ad nidum reuerti, & hæc nimirum incubationis ſuæ temporis optimè memor. Quæ ſubſequuntur; non tantummodo Columbarum ingenij acumen, ſed amorem etiam erga ſuam ſpeciem oſtendunt. Parturientem fœmellam dolere, auxilioq; egere noſſe mas videtur, dum ſua ſponte ſolatia, & miniſteria adferat, tanquam obſtetricis vicem obiens: quin & ad pullos pigriùs intrantem caſtigat, teſte [d] Plinio: illius pigritiæ in alendis pullis conſcius. Sed Ariſtoteles ad nidum ſimpliciter cogere eam tradit, atque ita Plinij verba quoque intelligenda ſunt, nam alioqui ſibi ipſi contrarius eſſet, qui nempe ante dixerat, *amorem erga pullos ipſis æqualem eſſe*. Tunc enim ad nidum fœmina intrare tardat, cùm iam partus labores inſtant. Sed ut de maris ingenio proſequamur, is pullis ſuis recens natis, ſi Aeliano credimus, neſcio quid in os inſpuit, quod omnem ab ipſis faſcinationis iniuriam repellat, ne ſi id non faciat, aliunde faſcinentur. [e] Athenæus etiam marem natis pullis inſpuere ait, ne faſcinentur, ſed quid inſpuat, non addit. Verùm vt id incertum eſt, ita hoc in primis ueriſſimùm, quod ueridicus Philoſophus, & rurſus [f] Athenæus ex eo de mare, nempe quod excluſis iam iam pullis terram ſalſuginoſam potiſſimùm præmanducatam in os inferentes ſuum ingerant, atque ita præparent, ut poſthac commodè cibum recipere poſſint. [g] Bernardinus Gomeſius, non ſolùm ſalſuginoſam, ut Ariſtoteles dixit, terram, ſed & integra ſalis grana colligere aſſerit, idq; facere, non ad præparationem recipiendi poſtmodum cibi tantùm, ut ille uoluit, uerùm ut eis tam fœcunditatem, & propagandi vim, quam cibi etiam appetentiam ingerant. Quæ ſanè doctiſſimi uiri illius ſententia ceu ueriſſima ſummoperè mihi placet, cùm in ſale tales, quales prædicat uirtutes omnibus eluceant, ut in tractatu, quem ſuo tempore edendum conſcripſi, plurimis argumentis comprobaui. Ornithologus, ut id obiter annotemus, Plinij locum ſuſpectum habet, & pro inſpuunt, inſpuit in ſingulari ex Ariſtotele legendum arbitratur. Sed non uideo quomodo fœmina pullis id præſtare non poſſit, uel ſi poſſit non uelit. Si enim uerum eſt, quod æqualiter ſobolem ament, uti ex [h] Plinio diximus paulò antè, dicẽdum eſſe exiſtimo & ipſam illis eiuſmodi beneficium, à quo totius fermè uitæ ſalus dependet, nunquam negaturam. Poſſe uerò id ipſis præſtare nulli dubitandum eſt, cùm longè diutius incubet, ac foueat, quàm mas, & nocte tota, qua ſanè ille nihil ſalſuginoſi reperire, uel ſi iam præparatum habeat (ut [i] Plinius de vtroque innuere videtur, *guttare collectum gerere* inquiens) ſaltem in ore illorum inſpuere non poterit; quare meo iudi-

[a] *9. hiſt. c. 16*

Colũba in aqua Accipitris vmbram agnoſcit.

[b] *L. 3. c. 15.*

[c] *L. 20. c. 10*

[d] *L. 10. c. 34 lib. 9. Hiſt.* Plinius explicatus.

[e] *L. 9. c. 16.*

Columbæ cur terram ſalſuginoſã pullis in os ingerant.

[f] *9. hiſt. c. 24.*

[g] *L. 1. comm. de ſale.*

Plinij locus Ornithologo ſuſpectus.

Fœmellã etiam ſalem in os pullis ingerere.

[h] *L. 10. c. 34*

[i] *Ibidem.*

meo iudicio Plinij lectio integra remanere poteſt, eoque magis, cùm & [7] Aelianus ita legat, Ariſtotelem citans: *Ariſtoteles*, inquit, *parentes excluſis iam pullis, ait, primum nutrimentum, ne à cibis abhorreant, terram ſalſuginoſam in os indere: quum id guſtauerint, inde facillimè reliquis cibis veſci queant*. Putârim tamen Ariſtotelem id mari peculiariter tribuiſſe, quòd hic vel ſæpius, vel ſecuriùs id faciat. Vt ut eſt, inſignis, & acuti id in primis ingenij aciem in tam ſimplicibus animantibus demonſtrat, quemadmodum & hoc quod ſalis grana non reperientes, terram ſalſam quærant, eamque in locis lotio conſpergi conſuetis, quaſi apertè norint lotio ſalſam ineſſe acredinem. Corporis mundities impenſiùs, vt diximus, ipſis placet, eò quòd ex ſpurcitie pulices, pediculos, atque execranda id genus inſecta alia, quibus infeſtari, torquerique ſua corpora poſſent, procreari ſciant, itaque & ipſę à ſimo nidos ſuos repurgare non ignorant, & pullos etiam, quàm primùm id præſtare poſſe vident, id edocent, ut poſtmodum & illi à ſimilibus noxijs animalculis ſeſe tueri queant. Verùm in eo maximè vel hominibus ipſis quamuis ratione vtentibus irrationales ipſæ ſapientiores videntur, quod vbi ipſis ægrè eſt, ſibi ipſis medicæ decerptis lauri folijs medeantur. Laurinos etiam ramulos, ſi Aeliano fidem habemus, tenues primùm pro faſcinationis amuleto colligunt, ac deinde ad cuſtodiam pullorum in nidos imponunt, & [8] Zoroaſtres author eſt, Palumbes, quæ & ipſæ Columbarum ſpecies ſunt, nidis ſuis laurum imponere, ſed etſi cauſam non addat, cur id faciant, facilè tamen contra blattas id eas facere conijcere poſſumus, quoniam proximè ab Hirundinibus eam ob cauſam apium nidis imponi dixerat. Helxinen herbam quoque inter alias agnoſcunt, eaque, teſte [a] Plinio, ægrę ſeſe purgant. Sed quid iſtæc memoro, quæ naturæ inſtinctu faciunt, quin potius de ijs loquor, quæ proprio marte præſtant. Poſſunt enim non ſolùm inſtitui, ut ad locum, quem ab eis habitari volumus redeant, verumetiam, quod amplius eſt, fideliter ad notos aduolent: quare fortaſſis & literæ ipſis perferendæ ad amicos committi queant, non autem eo modo, quo in obſidionibus fieri diximus, nam tum neſciæ ſe eas ferre, domum liberæ ad cariſſima ſua pignora reuolabant, ſed gnaræ ſe eas ferre ad antea viſum domini amicum. Quid enim Anacreon nobis aliud ſuo de Columba carmine indicare voluit, quam ſcribit ita cicuratam fuiſſe, ut, præterquam quòd literas perferret, panem etiam è manu ſumeret, vinumque biberet. Quod ſi uerò poëticè id ab eo, non hiſtoricè ſcriptum dixerit quiſpiam, viri mihi familiariſſimi, & fide digniſſimi experimentum, cui magis, quàm ſcriptorum authoritatibus credendum eſt, illi obiecero: narrabat autem uir ille, pullum ſe Columbinum vix ante octiduum natum, poſtquam vtrumque eius parentem vendidiſſet, educaſſe, atque ita inſtituiſſe, ut poſtmodum è manibus eius cibum caperet, ſed nonne impium illum, nefariumq; Mahumetem Columbam habuiſſe conſtat, quæ quoties uolebat, ex aure eius cibum capere docta erat? at cur id nequam ille fecerit, ſuo loco dicetur. Si itaque talia illæ edoceri poſſunt, cur non & literas perferre, maximè ſi is cui portantur, gratiorem aliquem cibum offerre conſueuerit, ut aliàs libentiùs reuertantur. Sed videamus Anacreontis carmen, quod è Græco Clemens quidam Anglus Thomę Moro & literis, & mortis genere nobiliſſimo quondam affinis, latinè uertit hoc modo, ut refert [b] Io. Goropius Becanus.

[7] *L. 3. de an. mir. c. 45.*

Columbæ quo in loco terrã ſalsã agnoſcant.

Cur ſimum eijciant.

Colũbæ ſibi ipſis medentur.

Lauri ramulos cur quærant.

[8] *In Geopon.*

Helxinem agnoſcunt Columbæ

[a] *L. 8. c. 27.*

Columbarum docilitas.

Amabilis Columba
Quid eſt rei, quod altum
Tam copia benigna
Tam copia benigna
Quis eſt? tuane refert?
Me miſit ad puellum
Me miſit, inquam ad illum
Potentia impotenti
Huic cantione parua
Me uendidit Cythera.
In talibus miniſtro,
O qualibus tabellis
Mox ilicò futuram
At ego, licet manu me
In ſeruitute eadem,
Nam quid neceſſe montes
Ramis quid inſidentem,
Cum pane delicato

Vnde, unde ades uolando?
Cælum citò ſecando,
Spires linquentem odorem?
Vnguenta grata ſtilles?
Hæc te ne cura tangit?
Anacreon Barhyllum:
Qui nunc recens potitus
Tyrannus eſt in omnes.
Laudem in ſuam recepta
Hinc nunc Anacreonti
Tantiſque prompta rebus
Nunc ſeruio ferendis
Me liberam recepit.
Mittat, tamen manebo
Apud hunc meum patronum.
Agroſq; peruolare,
Agreſte quid comeſſe,
Nunc paſcar otioſa

Anacreontis Colũba.

Columba cicurata cibum è manu capiens

Mahumetis Colũba.

Rapto ex Anacreontis
Iam quid quod illud offert
Quod ipſemet propinat?
Ducam leues choreas
Alis meis obumbro.
Dormire cogar, ipſa
Nunc cuncta habes, abito
Et me loquaciorem
Manu, rapi finentis.
Vinum mihi bibendum
Et ſi deinde pota
Patronum Anacreontem
Si deinde preſſa ſomno
Eſt barbitus cubilo.
Tu, qui morare curſum,
Cornice reddidiſti.

Habes etiam ex eodem carmine dulciſſimum poëtam ad amores ſuos magis deuinciendos eam miſiſſe auem, quam ab ipſa Venere, cui ſacra eſt, ſe fingit emiſſe: quod dum facit, omnes amabilitatis numeros comprehendiſſe uidetur.

LOCVS HABITATIONIS, Nidus.

Colũbaria cur in altioribꝰ extruãtur.

COlumbaceum genus omne propter innatum pauorem loca eminentiora amat: quare & homines docuerunt Columbaria in altioribus ædium partibus extruere. Naturaliter autem ſpecus, & latebras quærunt, ut [a] Vergilius in primis innuit comparatione ab huiſce auibus accepta, cùm ait;

Qualis ſpelunca ſubitò commota Columba
Cui domus, & dulces latebroſæ in pumice nidi.

[a] *Aeneid.* 5. Colũbæ in petris nidificant.

Idem colligitur ex [b] Sacris litteris: *Columbas meas* inquit Sapiẽs, *in foraminibus petræ, in cauerna macerieꝫ oſtende mihi faciem tuam.* [c] Hieremias etiam alibi ait. *Relinquite ciuitates, & habitate in petra habitatores Moab, & eſtote quaſi Columba nidificans in ſummo ore foraminis.* In arboribus nidificare etiam Columbas [d] Horatius tradere videtur, ubi prodigia enumerat omnia, quæ futuram uindictam poſt mortem Cæſaris à coniuratis in curia viginti tribus vulneribus interempti facta ſunt, inter quæ tantam Tyberis fuiſſe ait inundationem, ut diluuij ſpeciem repræſentaret, atque poſt eius ceſſionem piſces in arboribus relictos fuiſſe, in quibus antea Columbæ nidos extruxerant: ait autem;

[b] *Cant.* 2.
[c] *Cap.* 48.
An in arboribus nidificent.
[d] *Lib.* 1. *car. ode.* 2.

Piſcium & ſumma genus haſit ulmo,
Nota quæ ſedes fuerat Columbis,
Et ſuperiecto pauida natarunt
Aequore dama.

[e] *Aeneid.* 5. [e] Vergilius etiam in arboribus, ceu gratiſſimis locis ſedere facit, inquiens:

Tollunt ſe celeres, liquidumꝫ per aëra laſſe
Sedibus optatis gemina ſuper arbore ſidunt.

[f] *In Aug. c.* 94. Palmæ arbor omen victoriæ. Palũbi arbores habitant.

Idem diſertiſſimis uerbis ſcribit [f] Suetonius, ubi Cæſarem narrat, cùm apud Mundam Hiſpaniæ oppidum caſtris locum caperet, & ſyluam cæderet, arborem palmæ repertam conſeruari, ut omen uictoriæ, iuſſiſſe. *Ex ea*, inquit, *continuò nata ſoboles adeo in paucis diebus adoleuit, vt non æquaret modò matricem, verumetiam obtegeret, frequentaruntꝫ Columbarum nidis, quamuis id antea genus duram, & aſperam frondem maximè vitet.* Sed eiuſmodi Columbæ Palumbi meo iudicio fuerint, quorum in arboribus nidulari proprium eſt, cum quibus Columbæ ſæpius ab authoribus, maximè à poëtis confunduntur. Si enim in arboribus nidularentur, faciliùs, & cum longè minori ſumptu homines nidis duntaxat ex illis ſuſpenſis, vt pro Palumbis faciunt, Columbas alere poſſent. Sed Columbaria antiquiſſima ſunt, & quorum extruendorum rationem [g] Varro, ut poſt oſtendemus, etiam docet. Fiebant autem & tunc in eiſdem locis, quibus etiam nunc hodie, in eminentiori nempe domus parte, quod euidentiſſimis uerbis [h] Plinius atteſtatur, inquiens: *Et harum amore inſaniunt multi, ſupra tecta exædificant turres iis, nobilitatemꝫ ſingularum, & origines narrant, vetere iam exemplo.* Herodes, referente [i] Flauio Ioſepho hortum habuit, viridarijs fyluiſq; amœniſſimis, ac altis euripis, ciſternis, & aquis irriguis, vbi uarias feras, piſces, & aues continebat, & prolixas habebat ambulationes, ac circum latices multas turres domeſticarum Columbarum. In agro pariter Hieroſolymitano [k] Chriſtianus Adrichomius ad meridiem mõtis Oliueti, turrem extiniſſe narrat ſaxeam, rotundam, ſublimem, & concameratam, extrinſecus dealbatam, atque anguſto vno oſtiolo in ſummitate patentem, in qua pariter domeſticæ ſeruabantur Columbæ, incolis autem petram Columbarum nuncupatam fuiſſe. Vnde & Iu-

Columbariorũ antiquitas, & extructio.
[g] *L.* 3. *de re ruſt. c.* 7.
[h] *L.* 10. *c.* 37
Herodis hortus.
[i] *L.* 6. *Anti. cap.* 6.
[k] *In Theat. terræ ſãctæ.*

dæos

deæos Columbarum ſtudioſiſſimos fuiſſe conſtat, ſed mirum eſt in eiuſmodi turri ſæpè quinque Columbarum millia contineri ſolita. Quod M. Varro de Romanorum Columbarijs quoque atteſtatur. Quod modò ad loci conſtitutionem attinet, ſunt multa poëtarũ monumenta, ex quibus pro Columbis turres, uel ſaltem habitacula in altioribus ædium locis facta fuiſſe comprobari poteſt.[k] Ouidius in primis de re incredibili loquens dixit.

Columbarum 5000 in uno Columbario.

[k] *Liu. 1. de Ponto.*

Non prius incipient turres habitare Columbæ.

[l] Alibi rurſus Accipitres, & lupos hominibus exoſos eſſe ſcribit, quòd illi ſemper in armis vitam ducant, hi in perſequendo innocenti pecore ſint indefeſſi, Hirundines uerò, & Colũbas gratas, quia ſuapte natura mites ſunt, & clementes.

[l] *Lib. de Arte amandi.*

Odimus Accipitrem, quia uiuit ſemper in armis,
Et pauidum ſolitos in pecus ire lupos.
At caret inſidijs hominum, quia mitis Hirundo eſt,
Quæq; colat turres Chaonis ales habet.

Meminit earundem turrium[m] Martialis animaliũ genera recẽſens, quæ in uilla Fauſtini morabantur. Et[n] Iuuenalis docens, quomodo diuites inferiora, & latiora ædium loca habitantes ab incendijs tutiores ſint, quàm pauperes, qui in ſummitatibus ædium ſub ipſis tegulis habitare coguntur, ſi quidem illi bona ſua, urgente incendio, auferre queunt his antequam auferant, incendium uiam intercludat, omnia abſumens, eleganter pauperes, uel cum Columbis degere, ut quæ hæc loca habitare ſolent, illos nunc habitare inquit.

[m] *L. 3. de uilla Fauſtini.*

[n] *Satyr. 3.*

Diuites, & pauperes quas ędiũ partes habitent.

Vtendum eſt illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus, iam poſcit aquam, iam frigida transfert
Vicinus, tabulata tibi iam tertia fumant,
Tu neſcis, nam ſi gradibus trepidatur ab imis,
Vltimus ardebit, quem tegula ſola tuetur
A pluuia, molles ubi reddunt ova Columbæ.

Eiuſmodi turres, in quibus has alites enutrimus, Italorum vulgus la Colombaia appellat, nomine, ut apparet, vel ab ipſis auibus, uel à Latinorum Columbarium deſumpto: quanuis hæc uox Latinis, atque in primis Varroni, & Columellæ propriè loculamentum ſit ſingulis Columbarum paribus deſtinatum, id ſcilicet, quod noſtri agricolæ appellant un burgotto: Palladio tamen, cęteriſq; eius ſectatoribus pro toto loco, quem Varro uocabulo Græco uſus περιστερώνα, & περιστροφεῖον uocat, in quo degunt, extenditur, & à nobis in eadem ſignificatione uſurpatur. Perottus Columbarium eſſe putat, in quo agreſtes, peri-ſtereonas, in quo domeſticæ Columbę habitant. Ego nihil intereſſe exiſtimem, & omnino idem Columbarium Latinis ſignificare, quod peri-ſtereon Græcis. Vitruuio Columbaria ſunt, per quę aqua tympano excepta effluit. Sed hęc huc non pertinent. Columbariorum ſiue peri-ſterionum fabricam ueterum non pauci ſcriptis traditam reliquerunt, ex quibus ſcilicet plurima hominibus cederet utilitas. Περὶ ψέων, inquit[o] Varro, *ut teſtudo, magna camera tectus, uno oſtio angusto, feneſtris punicanis, aut latioribus, reticulatis utrinque, ut locus omnis ſit illuſtris, neue ſerpens aliudue animal maleficum, introire queat, intrinſecus quam lauiſſime marmorato tati parietes, ac camera oblinuntur, & extrinſecus circum feneſtras, ne mus aut lacerta quà adrepere ad Columbaria poſſit. Nihil enim timidius Columba, ſingulis paribus fiunt Columbaria rotunda in ordine crebra. Ordines quamplurimi poſſunt à terra uſque ad cameram. Columbaria ſingula eſſe oportet, ut ea habeant, quo introire, & exire poſſint. Intus ternarium palmorum ex omnibus partibus ſub ordines ſingulos tabula facta, ut ſint bipalmes, quo utantur veſtibulo, ac prodeant.* Hactenus ille. Cui conſentit prorſus[p] Columella, ſed paulò diligentiùs ſingula recitat hunc in modum: *Nec in plano uilla loco, nec in frigido, ſed in edito fieri tabulatum oportet, quod aſpicias hybernum meridiem. Eiuſque parietes, ut in ornithone præcipimus, continuis cubilibus excauentur, uel ſi ita non competit, paxillis adactis tabula ſuperponantur, quæ uel loculamenta, quibus nidificent aues uel fictilia Columbaria recipiant, præpoſitis neſtibulis, per quæ ad cubilia perueniant. Totus autem locus, & ipſe Columbarum cella poliri debent albo tectorio, quoniam eo colore præcipuè delectatur hoc genus auium. Nec minus extrinſecus lauigare parietes maximè circa feneſtram, & ea ita ſit poſita, ut maiore parte hyberni diei ſolem admittat, habeatq; appoſitam ſatis amplam caueam retibus munitam, quæ excludat Accipitres, & recipiat egredientes ad apricationem Columbas, nec minus in agros emittant matrices, quæ emis, uel incubant, ne quaſi graui perpetua cuſtodiæ ſeruitio contriſtata feneſcant. Nam cùm paulum circa ædificia uolitauerint, exhilaratæ recreantur, & ad ſatus ſuos uegetiores redeunt, propterea ne longiùs euagari quidem, aut fugere conantur.* Hactenus ille. Veterum quidam quoque alij, ut Palladius, Quintilius, alijq; de eadem re ſcripsêre, ſed quia cùm Varrone, ac Columella planè fermè conueniunt, itaque uerba eorum, ne lectorem in re ſatis obuia diutiùs detineam,

Colũbaia. Columbarium quid Latinis. Burgotto.

Columbarium quid Vitruuio.

Colũbarij deſcriptio ex Varrone

[o] *L. 2. de re ruſt.*

[p] *Ex Columella l. 8. c. 8.*

Columbæ albo colore delectãtur.

Lib. 10. c. 87 neam, nunc ſponte prętereo, ſolummodo illa allaturus, quæ pro maiori parte Petrus Crescentienſis ex propria experientia prodidit: Columbaria duobus potiſſimùm poſſunt fieri modis, aut ſuper columnis, & parietibus ligneis muro circumdatis lapideo, aut ſuper turri è craſſis muris conſtructa, & utrumque nidos, ſeu nidorum foramina poteſt habere. Sed præſtat in turri lapidea, quàm lignea fieri, & nidos interius conſtrui, qui ſi exterius ſint, fimus perditur, qui maximè utilis eſt, & pulli faciliùs à rapacibus auibus capiuntur. Excitetur ergo turris lapidea ampla, anguſtaue pro domini arbitrio, non admodum alta parietibus leuigatis, & dealbaris cæmento albo, habens à ſingulis quatuor partibus breuiſſimas ſeneſtellas ſeu foramina, quæ Columbis ſolùm ad introitum, exitumque ſufficiant, ſub quibus quàm proximè circumitus lapideus emineat circumquaque, quo muſtelę, alięq; nocentes ferę aſcendere prohibeantur. Super tectum etiam feneſtra ſit, per quam ingrediantur, & exeant Columbi, qui ad ſolem ſuper tectum apricari gaudent. Sit autem cancellata lapidibus, aut lignis, ne per ipſam rapaces volucres alis apertis ingrediantur. Nidi formantur interius, quos quidam faciunt rectos, & mediocriter anguſtos, alij obliquos, quibus incubantes Columbæ ſe contineant. Quidam præterea prouidè faciunt feneſtellas latas, & modicè concauas, ſeu longas. Sunt qui ciſtellos paruos circa parietes, & tectum affigunt, aſſerentes, in his Columbas libentiùs incubare. Sed ego experimento didici Columbas quaſdam in muro libentius, quàm ciſtellis nidificare, quaſdam è diuerſo: & rurſus alias eſſe in aperto, & ſuper quacunque re cum nido, uel ſine nido incubare, alias gaudere occultari. Quamobrem non inutile puto in Columbario cuiuſcunque generis nidos habere, ut diuerſis Columbarum affectibus ſatisfiat. Qui in muro ſunt, a fimo, & pediculis purgantur faciliùs, idq; crebrò fieri expedit: nam ab illis cùm augentur, plurimùm incubantes Columbæ læduntur. Expedit etiam trabes paſſim per Columbarium ponere, & præcipuè in circuitu, necnon & aſſeres, quibus cùm vel pluuiæ, uel niues, uel nimij æſtus infeſtant, Columbæ, maximè ſi magna earum multitudo eſt, inſidere, ac quieſcere poſſint. Sic enim loci amore capientur, & non facilè recedent. Purgetur crebrò etiam ipſarum locus, & undiquè ſit decorus. Nam & ipſæ mundam domum non minus ac homines, amant. Animaduertendum in primis eſt, unumquodq; par tres, vel ſaltem duos nidos requirere, licet aliquando augeantur in tantum, ut nidos omnes, & ſolarium atque trabes, & cætera loca omnia repleant. Atque fermè hoc modo Columbaria extrui iubet Pet. Creſcentienſis, cuius præcepta, ſi Columbarium ædificaturus obſeruauerit, indubitanter id omnibus numeris abſolutum perficiet. Verùm quod in tecti ſummitate feneſtras laudet binas, ut per alteram pariter Columbæ, quæ ad ſolem ibi gaudent apricari, exire, atque ingredi queant, ego cùm propter Accipitrum, tum uerò maximè muſtelarum, atque id genus aliarum nocentium beſtiarum metum ſuadere, & laudare nequeo. Apud Batauos nonnulli tenuioris fortunæ ruſtici exigua in medijs ſępè areis faciũt Columbaria, at in quibus non pœnitendum numerũ Columbarum enutriunt, hoc modo fabricant. Columnam ligneam quindecim circiter pedes altam erigunt, huic rotam imponunt, ac ſuper hanc tria, aut quatuor tabulata (quot nempe rotam ferre poſſe cenſeiunt) ex aſſeribus conficiunt, atque ita concinnant, ut horum ſingula uiginti, & amplius nidulamenta capere poſſint: ſed hęc etſi à muſtelis tuta ſint Accipitribus tamen maximè expoſita. Nonnulli item Columbaria Columnis rotundis, lęuigatisq; ſuper piſcinas mediaſq; aquas collocant, quo ſimul & à noxijs animalibus ſint tutiores, & quia aquis limpidis contemplari gaudent, quoties lubet lauari poſſint, id quod incubantes facere expedit. Et ſane multi uolunt, præcipiuntq;, ut aquam habeant è regione; ſed alij uicinam, alij remotam: qui remotam laudant, collecta grana longinquitate itineris quodammodo inter uolandum alterari exiſtimant, atque ita pullis tradere, qui eò faciliùs illa digerant, & in nutrimentum ſuum conuertant: præterea & hoc etiam commodi inde emanare, quòd redeuntes à potu pedibus ſiccis oua contingant, eùm alias humiditate aquæ refrigerantes ſpem prolis ſæpè fallant. Qui uerò uicinam probant, antequam ſecurè domum redeant, ſæpius uel à rapacibus, vel ab inſidiantibus hominibus intercipi, atque ita oua, ſi incubent, irrita fieri, pullosq; teneriores adhuc emori altoribus ſuis priuatos. Qua propter, ut omnibus ſatisfiat, ego locum eligerem, qui neque ab aqua remotus ſit, neque etiam nimis uicinus. Porrò multi Columbaria uel nimis alta, vel nimis humilia improbant laudantq; quæ mediocrem habent altitudinem, quoniam ad ea defeſſę uolucres ſine ulla moleſtia redeant: & Varro quoque altiora improbare uidetur, ſed ob aliud incommodum, quia ſcilicet deuolantes ad conſpecta per feneſtras aliorum grana capiantur. Hoc enim innuere mihi videtur his uerbis: *Sed id genus minore tutela paſcitur longinquis regionibus, vbi liber egreſſus cuibus permittitur, quoniam uel ſummis turribus, uel editiſſimis ædificijs aſſignatas ſedes frequentat,*

Columbatij deſcriptio ex Creſcentienſi.

Turris cur lapidea eſſe debeat.

Turris qualitas.

Feneſtra ſuper tectum

Nidorum qualitas.

Columbarum in nidificando diuerſitas.

Nidorũ diuerſitas cur in Columbario eſſe debeat.

Cur feneſtra ſupra tectum improbetur.

Batauorũ ruſticorum Colũbaria.

Columbaria in medio aquarũ

Locus Columbarijs aptiſsimus.

Altitudo Columbariorũ apta.

quentant, patentibus feneſtris, per quas ad requirendos cibos euolitant. Obſeruandum etiam eſt, ut Columbarium intus, ac foris maximè dealbetur. Nam præterquam quòd Columbæ hoc colore delectantur (nam hanc cauſam tantùm ueteres aſſignant, ut ex ſuperioribus eſt conſpicere) id eminus faciliùs uidere poterunt. Antiquos verò Columbaria ſua dealbaſſe ex Ouidio in primis habemus dicente. Columbarium quare dealbetur.

Aſpicis ut veniant ad candida tecta Columbæ,
Accipias nullas ſordida turris aues.

Et ex hoc[e] Martialis. [e] *Lib. 12. de hortis Marcellę uxoris.*

Quæq; gerit ſimiles candida turris aues.

Quo loco Dominicus Chalderinus poëtę interpres, & Scholiaſtes turrem candidam illum dixiſſe ait propter calcem, qua ex præcepto Columellæ Columbaria obſtruebantur, ne feles poſſent irrepere; ſed Columella, ut diximus, ideo candida fieri præcipit, quoniam Columbæ hoc colore gaudent. Sed eiuſmodi Columbaria, de quibus hactenus diximus, agreſtibus competunt. Nam domeſticis, & cicuribus, quæ intra tecta aluntur, niſi ipſis locum in ędibus priuatum aſſignes, (nam ſic feliciùs ſoboli incumbunt) ſibi ipſis in angulis ſub trabibus, alijſq; locis nidos conſtruunt. Has ueteres, ut ex Iuuenale paulò antè probauimus, in eminentiori domus parte habebant, uti quoque & iam mos eſt, maximè apud Batauos, qui eiuſmodi Columbaria uoce indigete appellant een tille, een duueſlach, quæ poſtrema uox eam partem ſignificat, quę extra feneſtram prominet, quibus aduenas Colũbas fallere ſolent. Quod modò ad nidos, ſeu Columbaria, ut Varro, & Columella uocant ſeu loculamenta attinet, & hæc uarijs modis fieri poſſunt. Apud nos ex uiminibus fiunt: Grapaldus ita fictilia Columellę exponit, oualia, atque cooperta: atque his utimur in Columbarijs agreſtium. Horum Calphurnius meminiſſe uidetur inquiens: Domeſticarum Colũbarum nidi. Tille. Duueslach. Nidi unde fiant.

Textilibus nidis auſas prodire Columbas.

Batani, ut audio, fiſcellas faciunt è ſtramine rotundas, non coopertas, quò faciliùs ſtercus cùm matrices, tùm pulli egerant, ſed has loco alligare, aut ita collocare oportet, ne laxatæ, quando inſiliunt aues, moueantur, nam ſic oua eliduntur, & confringuntur. Domeſticæ Columbæ ſibi ipſis nidos parant ex collecto ſtramine: aut ſtipulis, quod & agreſtes facerent, niſi nidi à dominis darentur, aut locus in Colũbario ſufficeret. Etenim debili nido contentæ ſunt, teſte Alberto, eò quòd calida earum ſint corpora, & non multùm indigeant calore nidi. Batani ut nides columbarum faciant. columbæ debili nido ſunt contẽtæ.

PASTORIS COLVMBARVM Officium.

EXtructo itaque Columbario, & nidis ſuis inſtructo, Columbæ imponendæ ſunt. At quales, & quot, & quando, & quàm diù includi, & emitti debeãt, dein quis cibus exhibendus, poſtremò quantum diligentiæ cuſtos, uel paſtor earum, qui Columbarius Varroni dicitur, eis debeat tribuere, nunc dicendum eſt. Empturus igitur Columbas pro nouo Columbario, coloris in primis corporis, & ætatis rationem habeat. Albus color in uagis ideo improbatur, quòd eum facillimè ſpeculetur Accipiter, in domeſticis, ut alibi etiam diximus non omnino damnandus. Qui uerò in uagis color alijs præſtantior ſit, Columella non facile dictu iudicat. Creſcentienſis laudat, quæ uulgò turgni uocantur, quod præ reliquis maximè durent; at quales illæ ſint, uix dum noui, niſi turchinas, hoc eſt cæruleas dicere uoluerit. Columella uult, ut ſint maximi corporis, hoc eſt, quæ alias paris ætatis magnitudine uincant: Creſcentienſis in aſſignanda illis ętate à ueteribus Varrone nempe, Columella, & Quintilio diſſentit. Quintilius eligi præcipit, quę iam pullos ædere cœperunt, Columella neque ueteres, neque nimium nouellas, Varro ætate bona, Creſcentienſis uerò pullos tantùm; eosq; dum uix pennas habent perfectas. Sed cùm eiuſmodi pulli antequam maritentur, multo adhuc tempore opus habeant, etſi poſt quindecim dies (illum autem inclusionis terminum ipſe conſtituit) emittantur, ingens periculum eſt, ne ſedium ſuarum immemores ad alia uicina Columbaria ſimul cum alijs auolent. Quare ſi fieri poſſet, pullos laudauerim ſemeſtres, tunc enim Veneris tentigine prurire incipiunt: uerbi cauſa accipiantur Martio menſe editi, & Iulio in Columbarium recipiantur, & non emittantur, niſi iam maritatę pullos habeant, uel ſaltem incubent. De numero verò imponendarum nihil dico, is columbæ quę in columbario imponi debent, quales eſſe debeant. Albę colũbæ quare improbentur, & quę laudentur. Turgni dicti. Quæ ætate imponendi in columbarijs pulli. Quando emittendi. Quot debeãt imponi.

Digitized by Google

eo: is enim ad domini arbitrium relinquitur. Sit tamen ad minus ſex, aut octo parium: gaudent enim gregatim uolare, & ſimul pabula quærere. Quantò plures, inquit Creſcentienſis, initio ponentur, tantò ocyus locus implebitur. Quintilius citò multiplicaturas pollicetur, ſi decem paria imponantur. Quando verò, & quandiu Columbario incluſæ ſeruari debeant, ex ueteribus, quod ſciam nemo meminit: Creſcentienſis, ut diximus, quindecim ad minus diebus includi præcipit, quòd ſic pingueſcant, & ad reuertendum peritiores euadant. Ego integro menſe, & amplius ob paulò antè allatam rationem includi laudauerim, ut interea temporis uel pullos educent, uel ſaltem incubent. Non omne quoque tempus emiſſioni aptum eſt, ut eleganter etiam Creſcentienſis demonſtrat, iubens, id præcipuè Auguſto fieri, & Septembri menſe, uel etiam Iulio; quoniam tunc faciliùs cibum in agris vicinis inueniant, vnde nec longiùs a Columbario recedant, nec perdantur, uultque & tunc obſeruandum eſſe, vt emittantur, niſi tempore pluuioſo, uel ſaltem nubiloſo: nam & ſic ad remotiora loca non euolant. Addit etiam menſe Martio, Aprili, & Maio ob contrariam rationem ab intromiſſione, ac emiſſione abſtinendum eſſe. Sed quid vetat intromitti, ſi cibus ſuppetit? Ac reuera mirum videtur; quod hæc à veteribus omiſſa ſint, cùm alioqui tota hinc Columbarij concepta utilitatis ſpes dependeat. Curandum inſuper Columellæ præcepto, ne pulli, ut excluſi ſunt, unquam, ſi fieri poteſt, ſeparentur. Nam ferè, inquit, ſi ſic maritatæ ſint, plures educant fœtus. Sin id fieri nequit, uetat certè, alieni generis ſimul coniungi, vt Alexandrinas, & Campanas. Quoniam ita maritatæ prolem ſuam minus diligunt, & maſculi fœmellas non multum ineunt, nec ſæpius fœtant. Verumtamen agreſtes cum ſuapte natura ſint feræ, & ſæpius domari nequeant, ita ut impoſitæ in nouum Columbarium nullis blanditijs retineri poſſint, multi, ut pòſt facilùs, & ſecuriùs domi ſuæ affluescant, hoc modo naturam earum temperant: agreſtibus domeſticas matrimonio iungunt, ſed ex his illas tantùm, quæ aliquo tempore in Columbario degerunt; atq; poſtquam ita agreſtes exire, redire didicerunt, domeſticas eis auferunt, atque inter ſeſe ſua coniugia celebrare permittunt. Hoc uerò aſtu vti Batauos audio. Sed idem nobis fortaſſis [a] Varro ſignificat olim etiam in periſteriône domeſticas cum agreſtibus ab ſolitas, his verbis ſcribens. *Aluntur in periſteriône Columbarum clementiores, tum agreſtes, tum ſaxatiles, ex quibus fit miſcellum tertium genus fructus cauſa.* Domeſticarum ſanè etſi longè mitior ſit natura, & faciliùs Columbarijs aſſuefiant, quia tamen & ipſæ quandoque ſuas ſedes deſerere ſoleant, itaque earum quoque cura Columbario minimè negligenda eſt. Hæc in debita maximè victus ratione conſiſtit: primùm offerat, quę gratiora ipſis ſunt, & pleniori manu, & non prius emittat, niſi pullos iam ediderint. Nam alias emiſſæ cum vicini tui Columbis ſeſe permiſcent, & quàm facillimè ſeducuntur. Sunt enim Columbæ animalia ſimpliciſſima. Si verò alant pullos, tum non longè à Columbario auolant, ſed ſemper eorum recordantur, quorum nempe incredibili amore afficiuntur. Quod modò ad cibum pertinet, fruges offerendę ſunt. Frugilegæ enim [b] Ariſtoteli dicuntur, & Albertus granis tantùm, vel quę ex his conficiuntur, veſci ſcribit: Cùm autem fruges diuidantur vel in triticea, vel in legumina, triticea verò vel in ſpicata, vel in panniculata, ſtatuendum eſt, his omnibus illas veſci; alias tamen alijs præferunt, & aliæ alijs magis, prout anni tempus poſtulat, conueniunt. Ex triticeis frumentum amant, & ſemper exhiberi poteſt, niſi id hominibus potiùs natum videretur, ac propter annonam ſibi ſeruarent. [c] Columella excreta tritici etiam exhibet, ſed quę Gallinaceo generi magis conueniunt. Auena Columbę veſcuntur quidem, ſed & hęc, maximè vbi pullos habent, propter grani longitudinem, atque extremitatum ſpicula, quibus teneros lædere viſę ſunt, improbatur. Similiter de hordeo (quo tamen [d] Varro delectari ait, & [e] Palladius, ſi torreatur, fœtus frequentare) atque de frumento illo bimeſtri, quod à tempore, quo ſeminatur, Marzola appellatur, dicendum: paulò tamen ſecuriùs exhiberi poſſunt. Lolium ſommopere laudantur, cùm quòd eo delectantur, ut Florentinus teſtatur, tum quia viliori pretio venditur, & homines ab illa peſte liberent. Ex panniculatis milium panico carius eſt, ſed illo libentiùs Varrone, & Columella teſtibus, ueſcuntur: utrumq; dari poteſt, maximè ubi pulli recens nati ſunt. Milium Indicum, quod noſtri melegam uocant, proprius Columbarum victus videtur: & ſanè pro eis ferè ſolis in Italia noſtra ſeritur. Inter legumina [f] Plinius gratiſſimam ipſis craccam nominat, de qua ſic alibi ſcriptum reliquit: *Cracca ex leguminibus degenerat, in tantum Columbis grata, vt paſtas ea negent fugitiuas illius loci fieri.* [g] Columella commodiſſima cibaria putari tradit, viciam, uel eruum, tum etiam lenticulam, & ſi qua ſunt alia legumina, quibus etiam Gallinæ aluntur. [h] Varro piſis, & faſeolis delectari etiam aſſerit. Sunt qui & orobum exhibeant, porcis, quod mirum eſt, ſi paſcantur, exitialem. Fabæ, quanuis antiqui, quod ſummoperè admiror,

Vt citò multiplicentur. Quàdiu includi debeant.

Tempus emiſſioni aptum.

Veterũ negligentia.

Vt plures educent.

Vt ſyluestris natura dometur.

[a] *Lib. 3. de re ruſt. c. 7.*

Domeſticæ Columbæ quomodo alendæ.

Columbæ quare citò reuertãtur.

Cibus Columbarum

[b] *2. hiſt. c. 5.*

Frugum diuiſio.

Victus quo plus delectantur.

Frumẽtum.

Frumẽti excreta.

[c] *L. 8. c. 8.*

Auena.

Hordeum.

[d] *3. de re ruſt. c. 7.*

[e] *L. 1. c. 24.*

Marzuola.

Lolium.

Milium.

Milium Indicum.

Melega.

[f] *L. 18. c. 26.*

Cracca.

Vicia, Eruũ

[g] *Lib. 8. c. 8.*

Lenticula.

Piſa.

[h] *3. de re ruſt. 7.*

Faſeoli.

Orobus.

Fabæ.

admiror, earum non meminerint, non improbatur, ſed ut à viro quodam Columbarum altore intellexi, cum maxima vtilitate afferuntur. Nam etſi annona quodam modo offerre eas prohibeat, ſumptum tamen frequententia pullorum compenſant. Præter fruges ſemina, nucleos, & fructus etiam quærunt. Cannabis ſemen in primis tam impensè amant, vt ſint, qui affirment, quoties id ederint, non fugituras aliò, aliaſq; id utilitates præſtare, nempe eo paſtas citius ſoboli incumbere.[1] Andreas Ciſalpinus tradit pinaſtri, ſeu ſylueſtris pini nucleis aliàs inutilibus vberiùs fœtificare & Creſcentienſis glandem fagi non conuenire tantùm illis, ſed carnes illarum, ſi ea paſcantur, concoctu faciliores reddi. Item noſtri agricolæ & glandes quercinas in fruſta contuſas hyemalibus menſibus, quibus nix terram cooperit, eis exhibent, necnon & acinos vuarum, qui ſanè omnium ciborum viliſſimus exiſtit, gratus tamen in fame. In omnis cibi oblatione obſeruari maximè Varro monuit, vt apponatur circa parietes in canalibus, quæ extrinſecus per fiſtulas ſupplentur. Verùm ſi Columbarium eiuſmodi canalibus careat, vt ſæpe vſu venit, tunc circum parietes ſpargendus eſt, quoniam ea Columbarij loca carent ſtercore, quo inquinatum aliàs, ſi vbiq; ſparſeris, tangere recuſant. Quantitatem offerendi cibi habemus ex [2] Palladio triginta Columbis ſex ſextarios dicente ſufficere. Creſcentienſis quoque pro centum paribus dari vult granorum partem corbis octauam ſingulis diebus, & duplum cùm nihil per ſe inueniunt. Quod ad potum attinet, Varro præcipit aquam puram dari, quæ influat, vnde & bibere, & ſe lauare poſſint: *Permunda enim*, inquit, *hæ volucres ſunt*, quapropter maximè laudauerim, vt quotidie aqua permutetur, & vas lauetur, ne intus ad parietes putreſcat. Sunt qui tradant, ex oblato pro potu melicrato prolem non dereliƈturas. Iam verò ſi eiuſmodi, quem narrauimus, cibo, potuq; paſtas retinere non poſſis, quin ad vicina Columbaria ſeſe recipiant, tunc ad aſtum veniendum eſt. Cumino quidem quod medici, & pharmacopolæ Romanum vulgò nuncupant, mirificè Columbas delectari conſtat: vnde ſunt, qui hæc ſemina leguminibus, vel frugibus offerendis miſcent. Alij linteola quibus incluſum eſt cuminum ſub alis Columbarum alligant, vt allectæ odore alienæ Columbæ eas ſequantur. Rem aiunt certam eſſe. Ornithologus ſcribit in quibuſdam Italiæ locis aſtum iſtum legibus eſſe prohibitum, adeo vt ſacerdotes etiam dum confitentes audiunt, inter genera furti ſuper hoc inquirant. Quod etſi mihi nunquam aliàs auditum, aut lectum ſit, tamen admodum veriſimile eſt, nam reuera furti genus eſt. Ex antiquis [1] Palladius Columbas ait cumino paſtas ſecum alias ducere. Alij non fugituras pollicentur, ſi cuminum, & lens melicrato infuſa offerantur, aut paſſo cocta. Præparant alij Columbis retinendis pharmacum amatorium, quod tale eſt: Teſtulam (oſtracum) cribratam, & coſtum cum ueteri, odoratoq; vino miſcent ſimul, eiſq; porrigunt exeuntibus ad paſturam. Sunt qui hordeaceam farinam unà cum caricis coquentes, & læuigantes mellis aliqua portione adiecta, Columbis offerant. Periſtereon herba Columbis, teſte [m] Plinio, admodum grata, vnde, & nomen. Nonnulli hanc in Columbario ſpargi, & circa nidos ſuſpendi iubent. Salſa quoque tam auidè dicuntur appetere, vt nec hoſpitia commutent, ſi argillam parietum ſale condias; & iure caſeorum delectari, quod à ſalſis dimanat caſeis. Nonnulli milium Indicum ex aqua coquunt, & rurſus exiccatum in aëre decoquunt in melle, calidum etiamnum inſpargentes Columbarijs, eorumq; foraminibus, vt euolantes Columbæ alis pedibuſq; etiam odorem ſuſcipiant, quo non allici duntaxat alienas promittunt, ſed allectas etiam nunquam domum ſuam repetituras: rem, aiunt, eſſe experientia comprobatam. Columbas quoque Columbarium nunquam deſerere [n] Fallopius affirmat, ſi paſcantur frumento, quod fuerit tribus continuis diebus maceratum aqua, in qua ſemina aniſi ebullierint, donec crepuerint. Idem tradit, allaturas ſecum alienas, ſi faſeoli, qui priùs in aqua ebullierint, ac dein melle macerati, demũ puluere cumini inſperſi ipſis offerantur. Columbæ, inquit, [o] Gaudentius Merula, & ex hoc Cardanus, alliciuntur hoc paſtillo: Maizi, ſeu ſorgi lib. 60. cumini lib. v. mellis x. coſti lib. i. ſeminis vrticæ lib. v. coquantur omnia in aqua ad illius conſumptionem: inde additur vini odorati optimi quantum ſufficit cum libris quindecim cæmenti uetuſti: & fit tumulus in Columbarij medio. Columbæ aliæ cùm odorẽ ſentiunt, ad locum ueniunt. Sentiunt autem, cùm ipſis commiſcentur indigenis Columbis, & cùm ſemel adierint locum, relinquere nequeunt, ſuauitate cibi allectæ. Pharmacopæus quidam Colmarienſis Dauid Vezelius nomine eiuſmodi eſcam ad alliciendas alienas Columbas componebat referente [p] Io. Iacobo Vveckero: Recipe argillæ antiquiſſimæ, & in furno piſtoris uſque ad rubedinem combuſtæ, uel luti ani[illegible]ui ex furno unciam unam, uerbenæ fœminæ drachmas quatuor, tritici in uino ſublimato m[illegible]erati & triti drachmas quatuor, cardopatiæ drachmas ſex, caphuræ ſemidrachmam, cy[illegible]ini drachmas tres, vini ſublimati ſe[illegible]quiunciam, mellis

Cannabis.

[1] *L. 3. de plantis c. 52.*

Pinaſtri nucleus.

Glans fagi.

Acini vuarum.

Victus exhibendus.

Quantitas cibi.

[2] *L. 1. c. 24. lib. 10. c. 89.*

Potus.

Aqua cur ſæpe mutãda.

Melicratũ cur dandũ.

Cuminum.

Cumino nutrire Columbas cur prohibitũ.

[1] *L. 1. c. 24.*

Pharmacũ ad retinendas Columbas.

Hordei farina.

Periſtereon herba.

[m] *L. 25. c. 10*

Salſis gaudent Columbæ.

[n] *Lib ſecret. cap. 208.*

[o] *L. 3. menſarab. c. 48.*

[p] *L. 8. de ſecret. c. 4.*

mellis quantum ſatis ad formandas pilulas ad magnitudinem piſorum, quæ inter Columbarum edulia ponantur. Quidam addunt vrinam, & ſanguinem humanum: deinde recipe herbæ uerbenæ quantum uolueris, & impendatur in domicilio Columbino. Hæc ille. Plura eiuſmodi ſecreta adducemus, vbi de ſympathia ſermo habebitur, ſiquidem multa ſunt quæ Columbas alliciunt, quæ tamen ad victum inepta ſunt, quod ſanè ſine quadam occulta, & nos latente facultate facere minimè uidentur. Verùm in eiuſmodi, quos poſuimus, cibis, etiam obſeruandum mihi uidetur, ne exhibeantur, ijs maximè, quæ ex agris viuunt, dum pullos habent, nam eiuſmodi philtris allectæ ad agros euolare deſueſcerent, vnde cibum etiam ipſis offerre cogereris. Saginare Columbas rariùs conſueuimus, neque etiam veteribus adeo ex uſu fuit, quod in his farciendis tantus reditus non ſit, ut Columella loquitur, quantus in educandis: diſerat tamen eadem ratione, qua Gallinas Palumbos etiam Columboſq; cellares pinguiſſimos fieri, ac mox ſubinde addit poſſe in hoc etiam auiario ſaginam exerceri. *Nam ſi quæ*, vt eius verbis vtar, *ſteriles, aut fordidi coloris interueniunt, ſimiliter vt Gallinæ farciuntur*. Sed præter album nullum colorem alium improbare uidetur, dum qui eo excepto ex alijs optimus ſit, non facilè dicta ſcribat: quare Columbarius albos, ne ab Accipitribus intercipiantur, ſaginare poterit. Sed ſciendum eſt, quæ domicilia ſua habent in turribus, carcere contabeſcere, uolatuq; at exercitio exhilarari, atq; ita opimari. Quæ verò domi educantur, ſi claudantur, præpingues fieri. Pullorum ſaginandorum maior cura habenda eſt. *Qui eos*, inquit [9] Varro, *ſaginare ſolent, quo pluris vendant, ſecludunt eos, cùm iam pluma ſunt tecti. Deinde manducato* (mollificato, & maſticato, uel molli, vt Creſcentienſis habet) *candido farciunt pane: hyeme hoc bis, æſtate ter, mane meridie, & veſperi. Hyeme demunt cibum medium. Qui iam pinnas* (Creſcentienſis *magnas* addit, fortè quod niſi iam magnas pinnas habentes impares ad ſufferendum hunc dolorem exiſtimet.) *habere incipiunt in uido relinquunt illis is cruribus, & matribus, uberius vt cibo vti poſſint, obijciunt. Eo enim totum diem ſe, & pullos paſcunt. Qui ita educantur celeriùs, quàm alij pinguiores fiunt, & candidiores.* Eadem ferè leguntur apud [1] Columellam: *Pulli verò facilius ſub matricibus pingueſcunt, ſi iam firmis, priuſquam ſubnolent, paucas ſubtrahas pinnas, & obteras crura, & vno loco quieſcant, præbeaſq; copioſum cibum parientibus, quo & ſe, & eos abundantius alant. Quidam leniter obligant crura, quoniam ſi franganiur dolorem, & ex eo maciem fieri putent. Sed nihil iſta res pinguedinis efficit. Nam cùm vincula exercere* (exerere fortè, hoc eſt excutere) *conantur, non conquieſcunt, & hac quaſi exercitatione corpori nihil adijciunt. Fracta crura non plus, quam bidui, aut ſummum tridui dolorem afferunt, & ſpem tollunt euagandi*. Hactenus itaq; Columella. Nonnulli cibo earum ſalſa immiſcent, at inde pinguiores euaſuras affirmant. Cum iam itaq; Columbarius peripſtereonem Columbis inſtructam habet, & quo cibo paſcere, quanto, & quando nouit, alia præterea exteriora nonnulla callere debet, quæ pariter ad propagationem harum auium plurimum faciunt. Curet ante alia, & vt mundum ſit Columbarium, & à ſtercore purgatum: quanto enim id cultius, & mundius eſt, tanto etiam & aues lætiores, & meliores exiſtunt. Sunt enim Columbæ, teſte [3] Varrone, uolucres permundæ, quare & quibuſcunque menſibus à cuſtode crebrò id euerri præcipit. Monet etiam, ſi quid Columbam offenderit, vt medeatur, ſi qua perierit, ut efferat pullos idoneos aduendendum promat, færas rete ab alijs ſe parcet, ac loco certo diſcludat (cùm ſcilicet reliquæ ob neceſſariam cauſam domi retinentur) quo transferantur, è quo foras euocare poſſunt matres. Quod quidem inquit, faciunt duabus de cauſis, vna ſi faſtidiunt, aut incluſæ conſerceſcunt, quò libero aëre, cùm exierint in agros redintegrentur: Altera de cauſa propter illicium. Ipſæ enim propter pullos, quos habent, utique redeunt, niſi à Coruo eccilæ, aut ab Accipitre interceptæ. Creſcentienſis etiam Columbos nimis feros, & pugnaces, alijſq; moleſtos remoueri, & alio ſe poni uult, monetq; cuſtodem, ut quoties ad Columbas accedit, in Columbarium, mediocrem ſecum ſemper eſſe quantitatem ferat, eaſq; ſolita uoce conuocet, quoniam eo modo facilius manſueſcant. Vas in quo aquam ſemper puram haberi oportet, ſæpius lauet, & tale ſit, quale in Gallinarum hiſtoria deſcripſimus, quod ſcilicet colla bibentium ſolummodo admittat, vt cupientes lauare propter foraminum anguſtias, corpus immergere prohibeat. Quare cum eiuſcemodi lotio ipſis ſalubris ſit, laudauerim & aliud vas humile, nempe quale nos vulgò tegliam vocamus, cuſtos habeat, ſed nunquam niſi ubi lauare ſeſe velle videt, apponat. Obſeruet item lauantes: nam quæ incubant, vel quæ pullos educant id facere minimè expedit. Animalia, quæ hiſce auibus noxia ſunt; non cognoſcere tantum, uerùm & fugare ea ſcire debet. [5] Quintilius docet, quomodo Columbarium fieri queat ab eiuſmodi animantibus immune, quod cum è rē ſit omnium Columbas habere volentium, itaque quæ de eo ſcribit communis utilitatis cauſa hic aſcribere non piguit.

Obſeruatio in cibis.

Saginа Columbarum.

Pullorum ſaginatio.

[9] 3. de re ruſt. c. 7.

[1] Lib. 8. c. 8.

Quid in Columbarijs obſeruandum.

[3] 3. de re ruſt. c. 7.

Loc⁹ diſcluſus ab alio cur eſſe debeat.

Vas quale eſſe debeat

Quæ lauare, & quæ nō debeāt.

Animalia noxia Colūbis.

[5] In Geopon. Græcis.

Columbarij à noxijs animalib⁹ īmunis deſcriptio.

Ego quidem

Ego quidem, inquit, *expertus sum accessui repsilium volens obsistere, vbi elegi locum selectum, remotumque à contubernio domorum, columnas transiuli illuc pro ratione magnitudinis operis fabricandi. Quibus quidem minimè ad rectam lineam, sed ordine circulari dispositis, imponens capita, ac in ipsis postea capitibus dictis columnis admodum generosas trabes* (τὰ στίγλα habet Græcus codex) *confirmans tandem supra columnas in formam orbis domunculas duas extruxi altitudine cubitorum septem. In earum autem parietibus ab occasu quidem gratia splendoris fenestram vnam aperiens, ab ortu verò aliam in hac, per quam sunt egressura ad pasturam, posui dictum cathedlen* (nempe quod retinendi Columbas vim possidet) *vnde Columbas ad pascua exire oportet. Caterum à latere meridionali ianuam constitui, vt per eam pateat ingressus ei, qui curandarum auium prouinciam subijt. Hoc enim modo ipsas volucres hactenus illæsas seruaui. Siquidem nec reptilia possunt ascendere per columnas, vt pote bitumine accuratè inductas, & lauigatas, neque item catus, neque aliud animal in eas grassari poterit, cùm domus haud quidem consistant propè, è quibus insidiari queant.* [a] Varro etiam, ne mus, aut lacerta adrepat, partes Columbarij circa fenestras læuissimo marmorato oblini scribit, ac similiter totos parietes, ac cameras intrinsecus, ne serpens, aliudue quoduis animal maleficum introire queat: malim extrinsecus dixisset hinc enim magis ab huiusmodi noxijs animalibus periculum imminet. Quod si Columbarij, siue Columbarum custodis Columbarium tale non fuerit, vel ita oblinat, vel ad alia remedia recurrat. Rutam in primis semper in promptu habeat. Huius enim ramulos [x] Palladius contra noxia animalia in Columbarijs pluribus locis suspendi præcipit. Auicenna quidam mustelas etiam hac herba tradit fugari, id quod quis haud temerè miretur, cùm eandem impugnaturæ serpentes grassare dicantur. Didymus ad feles etiam abigendas rutam poni, suspendiq; iubet passim per Columbarium præcipuè circa fenestras, atq; omnes aditus. *Ruta enim*, inquit, *vim possidet feris aduersantem*. A mustelis, teste Palladio, Columbæ tutæ erunt, si inter eas frutex virgosus sine folijs asper, vel vetus spartea proijciatur. Sed si mustelam semel ceperit Columbarius, cinerem pullis Columbarum exhibeat. Hic enim, teste [y] Plinio in offa eis exhibitus à mustelis defendit. Nos simile quid de vulpeculis in Gallinarum historia scripsimus. Rasis, & Albertus aiunt caput lupi in Colũbario suspensum cati, vel furonis, vel alterius animalis accessum ad Columbas prohibere. At fortè & Columbæ tam truculenti animalis capitis aspectum non ferent, Democritus, & Florentinus serpentes abigi volunt suffimento ex peucedano parato, fenestræq; si illam habeant. Quod deniq; ad aues rapaces attiner, quæ sæpissimè [a] Columbas persequi solent, Columellæ, vt diximus, præceptum est, ut Columbarium habeat appositam satis amplam caueã retibus emunitam, quæ rapacium genus excludant. Sed cùm earum aliæ diurnæ sint, aliæ nocturnæ, contra has custos fenestram noctù teneat diligenter clausam, vel sieâ apertâ intrauerit rapax auis, ac ipse strepitum Columbarum audierit, audacter cum limine intret, auemq; captam occidat, nec curet de exitu Columbarum. Aues verò diurnas visco, vel paruo reticulo capiat, & occidat: fenestrã claudat ita, vt Columbæ ingredi valeant, & exire, non autem auis rapax, quæ non nisi alis apertis intrat. Has diurnas rapaces ita visco capi solitas [a] Varro disertissimis his verbis ostendens, *Coruos*, inquit, *aut Accipitres, qui Columbas interficiunt, Columbarij interficere solent duabus virgis viscatis defixis in terram, inter se curuatis, cùm inter eas posuerint obligatum animal, quod intercipere solent Accipitres, qui ita decipiuntur, cùm se obleuerint visco*. Sed istæc de Columbarum custodis cura dicta sunto; nunc ad auium naturam reuertamur, ab incubatione exorsi, omnibusq; quæ ad generationem spectant.

Colũbarij à noxijs animalibus immunis descriptio.

[a] 3. de re rust. c. 7.

Rutæ usus. [x] L. 1. c. 24.

Mustelæ quo se cõtra serpentes muniãt. Aduersus mustelas remedia.

[y] L. 21. c. 15. Caput lupi catos fugat

Suffimentũ ex peucedano.

[a] Lib. 8. c. 8. Vt rutæ sint Colũbæ cõtra rapaces Rapaces aues si intrauerint Colũbarium qd faciendum

[a] 3. de re rust. c. 7.

COITVS. PARTVS.

Incubatus.

QVOD ad coitus modum attinet, is in hoc cum humano conuenit, quod plerunque antequam mas fœminam ineat, sese mutuò exosculentur. Sunt qui id ipsis solis ascribant, sed falsò, cùm & Coruum id facere constet, qui etiam fellator quibusdam inde dictus, quoniam ita ex osculis concipere illum putabant, & non alio coitu vti: cuius [a] Martialis meminit, inquiens:

Corne salutator, quare fellator haberis?
In caput intrauit mentula nulla tuum.

Offitanter etiam ab [b] Aeliano & [c] Athenæo scriptũ, quamuis ille, si dijs placet, Aristotelem citet, *masculum non prius in fœminam ascendere, quàm osculum ei dederit: nec fœminas recipere*

Coeũdi modus.

Colũbæ nõ solæ sese mutuò exosculantur.

Coruus cur fellator dictus.

[a] In Apoph.

[b] L. 1. de var. hist. c. 15.

[c] L. 9. c. 16.

[d] *L. hiſt. c. 2.* *marium commercium, ſi vacuum ſit oſculo.* [d] Ariſtoteles enim *peculiare eſſe* prodidit *Columbis, vt in coitu, niſi antea ſeſe mutuò exoſculentur, marem non aſcendere, ſed intereſſe* etiam dixit, *iunior is ſit, an ſenior: ſi quidem, ſi ſenior*, inquit, *eſt*, primum coitum *ab oſculo exordiitur, ſequentem ſine oſculo celebrat. Sed iunior, quoties libet coire, toties oſculatur.* Sed & hoc quod pace Philoſophi ſit dictum, non uſque adeo perpetuò uerum eſt. Talem enim in Columbis ſalacitatem agnoſcit experientia, ut fœmina marem ſæpè ſine oſculo admittat: quod ſi quis uidere uelit, marem fœmellæ eripiat, ac per triduum, aut quatriduum ei reſtituat, & videbit illam recognito ocyiùs mari ſe ſubmittere oſculorum planè immemorem, licet interim credendum ſit ex his uoluptatem percipere. Quod mirum eſt Ariſtotelem, uel Plinium, uel alium quemuis eorum, qui de animalium natura ſcripsère, non annotaſſe, cùm alioqui ueterum plerique id apertè tradant, cùm in illos, qui ſatis inter ſe iuuenantur, ac laſciuiunt, atque itidem in oſcula, & amplexus prorumpunt, Columbari uerbum prouerbialiter ſoleat iactari, atque Columbatim ſe inire, atque amplecti, quod Belgis, ut audio duuebecken appellatur, hoc eſt, Columbarum more uoluptati indulgere. Hoc uerbo uſus eſt [e] Gallus in Iambico carmine, & Seneca in uerſibus Mæcenatis: *Quod ſi quis fœmina circo criſpata labris Columbatur?* Columbatim uerò aduerbium à Muſæo factum eſt:

Oſculationis Columborum diuerſitas.

Fœminam ſine oſculo marem admittere cõtra Ariſtotelem.

Voluptas in oſculis.

Columbari de quib⁹ dicatur.

Duuebecken.

[e] *Epiſt. 115.*

Sinuq́, amicam recipio frigidam calde,
Columbatimq́, labra conferens labris.

[f] *In miniab.* Quibus uerſibus utitur [f] Martius. Mæcenatis etiam pruriginis plena uerba hæc ſunt:

Quid ſalubrius amne, ſyluiſq; ripa comantibus?
Viden, vt alueum lymriculus aret, verſoſq; vado
remittat hortos?
Quid ſi quis famine cirros criſpat, & labris
Columbatim?

Et in eiuſmodi oſculis Columbas uoluptatem agnoſcere poëtæ ferè omnes tradidêre, qui de amore agunt, ac in primis Catullus carmine ad Nallum conſcripto:

Nec tantum niueo gauiſa eſt vlla Columbo
Compar, ſeu quicquam dicitur improbius.
Oſcula mordens ſemper decerpere roſtro,
Quantum præcipuè multiuola eſt mulier.

[g] *Amor 2. Eleg. 6.* [g] Ouidius paulò dilucidiùs:

Oſcula dat cupido blanda Columba viro.

Idem Martialis innuit, dum baſia Phyllidis meretricis Columbarum nuptijs comparat, inquiens:

Amplexa collum, baſioq́, tam longo
Blandita, quàm ſunt nuptiæ Columbarum.

[h] *Lib. 11.* Idem [h] alibi, ubi cum uxore diuortium faciens iuſtiſſimi diſſidij cauſas recenſet, inter alias, hoc quoque affert:

Baſia me capiunt blandas imitata Columbas.
Tu mihi das anus qualia manè ſolet.

Vſus hac ſimilitudine etiam Pontanus aliquoties, ut

Meoq́ collo
Pendens in numerum, & modum Columba

Et aliàs

Oſcula mox iunges cupidas imitata Columbas.

[i] *In Ruſtico.* Item [i] Politianus

Et amicam blanda rogantes
Oſcula circumeunt, inſertantq́, oribus ora.

[k] *Cant. 25. fl. 68.* Et Ricciardettus apud [k] Ludouicum Arioſtum delicias, & voluptates enumerans, quas ex concubitu Floriſpinæ perceperat, oſcula ſua Columbinis comparat, cùm ait:

Non rumor di tamburi, ò ſuon di trombe
Furon principio à l'amoroſo aſſalto,
Mà baci ch'imitauan le Colombe
Danan ſegno hor di giù, hor di far'alto.

Horum oſculorum etiam Torquatus Taſſus meminit, ubi Pſittacum introducit de amore loquentem: ait autem.

Radoppian

Digitized by Google

Radoppian le Colombe i baci loro
Ogn'animal d'amar ſi riconſiglia.

Cùm uerò humana oſcula ſonitum, Columbarum murmur quoddam tantùm ædunt: quod eleganter [l] Ouidius his verſibus innuit:

[l] 2. de arte.

Quæ modo pugnarunt, iungunt ſua roſtra Columbæ,
Quarum blanditias verbaq; murmur habent.

Et hunc imitatus [m] Strozius pater:

[m] Acoloſ. l. 4

Turba Columbarum modò prælolat, & modò miſcet
Certatim ranco mutua roſtra ſono.

Super hac re elegantiſſimum [n] Gallieni nubentium manus tenentis carmen extat tale:

[n] In epithal.

Ite, ait, ò pueri, pariter ſudate medullas
Omnibus inter vos, non murmura veſtra Columba,
Brachia non hedera, non vincant oſcula concha.

Idem quoque venuſtè ait [o] Pontanus:

[o] 3. Amor.

Sic hedera ſerpunt, ſic iungunt roſtra Columbæ
Murmuris & taciti ludit in ore ſonus.

Et Sannazarius de plenis prurigine, & tentigine amantum oſculis:

Sed totam cupio tenere linguam
Inſertam humidulis meis labellis,
Hanc & ſugere, morſiunculaſq;
Molles adycere, & Columbulorum
In morem teneros inire luſus,
Ac blandum ſimul excitare murmur.

Verùm cùm in Venerem ruunt; antequam ad oſcula proueniant, mares fœminis primùm adulantur, quamuis [p] Plinius, vbi marem de fœminę adulterio quandoq; ſuſpicari ſcribit, hoc poſtponat: *mox*, inquit, *in ſatisfactione exoſculatio, & circa Veneris preces crebris pedum verberibus adulatio*. Præterea niſi & ſic marem fœmella non admittit, tum ille magis ad libidinem accenſus caudam flectit, & per terram non ſine ſtrepitu protrahit, ac tandem illam primùm ad oſcula, ab his ad coitum compellit: quæ fortaſſis ideo coitum tardat, vt ita mas inflammatior alacriùs eam ineat. Sæpè enim mutuò ſeſe exoſculari viſæ ſunt, cùm tamen mas non aſcendat. Libido aliàs, & ſalacitas vtriq; par eſt: quinimo Ariſtoteles tradit, & Aelianus id ex eo repetit, fœminas, ſi mares deſunt, in mutuos amplexus ruere, & ſupergreſſu mutuo agere, idque cum oſculis, ut mares ſolent, & quamuis altera nihil emittat in alteram, tamen plura ſic oua, quàm ex maris coitu parere. Sunt qui dicunt rem experti, ita ſingulis ferè diebus ouum parere, idque ad octiduum, & amplius quandoque continuare. Veràm nullus, teſte Philoſopho, ex his pullus naſcitur, ſed ſunt omnia irrita. De hypenemijs ouis abundè ſcripſimus in tractatu de Gallinis, ad quæ lectorem remittimus, ut pote cum his communia. Ouum Columbæ coeuntis cum mare citiùs perficitur, quàm Gallinæ. Huius enim ouum decem à coitu diebus perfici ſupra ex [q] Ariſtotele diximus, cùm Columbæ eodem teſtante, paucioribus conſiſtat; ſed quota die perficiatur, non addit. Albertus Philoſophi ſcholiaſtes id ſeptem in utero diebus fieri dicit, à Plinio, vt uideri cuipiam poſſet, diſcrepans, ac diſſentiens, qui quinta à coitu die Columbas parere prodidit. Sed [r] Athenæus, & Euſtathius fœminam, cùm peperit, poſtridie marem repetere, & concipere aiunt. Si ergo quinta à coitu die, ut Plinius ſupponit, oua pariant, in medio ferè incubationis tempore eas quoque parere dicendum erit: quod cùm nunquam obſeruetur, itaque aut falſum id eſſe, aut ſaltem offitanter à Plinio proditum pronunciandum, niſi potius à veritate alienum eſſe dicamus, concipere fœminas ex eo coitu, quem poſtridie à partu repetunt. Hæc cùm aliquando mihi ſcrupulum facerent, & mox rei veritatem indagarem, ad experientiam confugiendum ratus incidi in virum fide dignum, ac eruditum, qui ſe ex antiquo Columbario percepiſſe affirmabat, Columbas non ſolùm poſtridiè à partu, ut Athenæus, & Euſtathius inquiunt, marem repetere, ſed prima quoque, atque adeo ipſamet die, qua prius ouum ęcdiderunt, idq; Columbarium ideo eas facere exiſtimare, ut ad partum alterius oui (nam ut [s] Philoſophus etiam teſtatur, cùm pepererint primum ouum, interpoſito die, ſecundum pariunt) alacriores accederent, quod ut crederet, rationem hanc adduxiſſe, quia tum illæ mares ad coitum inuitent, cùm aliàs mares illas prouocare ſoleant. Atque ita Plinius defendi poſſet, niſi rurſus ceu ſui oblitus, & propriæ opinionis impugnator aliàs decima die ouum Columbinum

[p] L. 10. c. 34

Fœmella cur coitum tardet.

Ouum columbæ quã to tempore perficiatur.

[q] 6. hiſt. c. 2.

[r] L. 9. c. 16.

Plinius defenſus.

Fœmina nõ concipit à partu.

Fœmina cur à partu coeat.

[s] 6. Hiſt. c. 4

Plinij inconſtantia & lapſus.

binum in utero perfici scriberet, in eo etiam [1] Philosophi idem leui, decem paucioribus diebus ouum Columbinum cõsistere scripsisse diximus, & decem dies columbis ouibus ue-

[1] L. 10. c. 53.

ro ut uerbis Plinij absolutè placeret, *cum aliquis, decem diebus ouum maturescunti unum ita autem Gallinæ & Columbæ, penna euulsa, aliam simili materia, breuissimo interuallo loco* ge aliter ex ipso Aristotele transtulisse. Apud hunc enim is ad hunc modo legitur: *Facultas Columbis retinendi ouí, etiam tempore parturiendi, si aliquando euanuerit, ut penna in nido euulsa vel quauis alia simili re infestetur, aut etiã sponte morosius habeat, parturitio differt.* Parit autem fœmina oua candida, ut idem [2] Aristoteles testatur, & Plinius repetit, *eaque fœcundissima*, ut [3] Plinij uerbis utar, *ita natura moderante, ut alijs crebrioribus fœtus, alijs numerosior.* Hæc quidem obscuriùs ab Aristotele scripta uideri possunt, ubi ait: *Columbæ omnes, usque lumbes, & Turtur pariunt magna ex parte bina oua, sed complurimũ terna Palumbes & Turtur.* Nam si magna ex parte Columbaceum genus bina parere dicat, & Palumbes & Turturem ei annumeret, dicendum apparet, & has magna ex parte duo edere, cum cõtrà illoquin subiungat *complurimum edere terna*. Ego, ni fallor, semper eorum me sententiorum iudicijs subijcio, ita accipiendam illam sententiam putem, ut dixisse voluerint turtures Columbaceum genus bina parere, Turturem verò, & Palumbem terna, licet quandoque reliquarum more duo pariant. Parere tamen & totum genus terna oua uerum est, licet rarò, ut melior est Albertus, qui quoque tertium temporum indicat, nec Aristoteles hæc de Palumbis, & Turturibus scripsit. Cur uerò tam pauca oua pariant Columbæ, aues alioquin, ut superiùs scripsimus, adeo libidinosæ, ut salacitatis ergò Veneri lacrymare fingantur, causam nobis talẽ [2] Aristoteles assignat, qualẽ alibi in aduncis auibus ex eodem attulimus: *Columba*, inquit, *pauca parit, ut pote volax, sicut & aues unca: materia enim volatui tribuitur, & in alas pennasq; conuertitur.* Mirum uerò uidetur, at ab [3] Aristotele traditum, & a [4] Plinio, ac [5] Aeliano repetitum Columbas, cùm duo, uti dictũ est, ędant oua, ex priore marẽ, fœminã verò ex posteriori ędi. Vise tamen sunt aliquando binas simul, uti rursus binos mares unico partu exclusisse. Quod uerò prior mas ędat Paulus a Castro, multis philosophi uirtuti coloris tribuendũ esse existimant, quanquam in hominibus contrariũ uoluerit Bartolus. Nec huic sententiæ desunt scriptores Theologi, inter quos [6] Alexander Alus tradit congruisse mulierẽ fieri corpore diminutiorẽ, uirũ autẽ fortiorem, id q; quatuor potissimum rationibus, uidelicet ex parte actionis, & passionis, deinde ex regimine, & subiectione, præterea ex parte nutrimẽti, postremò ex parte spiritalis significationis, quę omnia mẽbratim, & articulatim prosequitur, & longè latèq; declarat, quẽ lector plura desiderans adire poterit. Cęterùm quamuis duo plerunq; pariant, uti diximus: non ideo tamen statuendum est infœcundiorem esse marem duobus nondum fœcundissima, quippe quę singulis *quadragenis* ut [7] Varrò ait, & Florentinus confirmat, *tricenis*, ut [8] Aristoteles, diebus concipiant, pariant, incubent, ac pullos enutriant, & hæc, etsi in nullis alijs auibus fœcundis obseruentur, pauca uiderentur, nisi tantã fœcunditatẽ toto fere anno continuarent. Quod quamuis [9] Aristoteli aduersari appareat, qui alibi ait, *non esse fœtificare Columbas*, ipse tamen alibi decies anno, & omni fermè tempore parere dixit, & alibi [10] rursus, nõnullas undecies, Aegyptias uerò, quod [11] Plinius ex eo repetit, etiã duodecies, à loco, ac cibo, ut appareat, fœcunditatis laudẽ in ipsis dimetiens. Vnde [12] alibi ex Aristotele habet: *Pariunt Columbæ omnibus anni temporibus, pullosq; educant si locum apricum habuerint, & cibum sufficiẽtem esse tantùmodo fœtans.* [13] M. Varro ad cibũ tantùm respicientis a bruma ad æquinoctium uernum, quo scilicet tempore non sęuiunt solùm frigora, sed agri ferè nec nix, nec pluuiæ infestantur, interuallum facere, & non alijs anni temporibus dixit, quod Florentinus quoq; ex eo reperit. Cùm itaque temporis, loci q; conditio postulat, & uictus suppetit, quibus cuncta etiam mensibus fœtare possunt, atq; ita [14] Aelianus intelligendus, qui alibi *omnibus anni partibus parere Columbas* dixit, & rursus alibi ex Aristotele, quem alioquin ubique minimè est assecutus: *fœtificare*, inquit, *omnibus anni temporibus, unde per annum decies fœtum edunt.* Quid obstat autem, si duodecies pariant, cur non toties etiam pullos ędant, cùm authore Aristotele citra dies triginta, prole expedita superiori pariant, & uti [15] Plinius testatur, diebus octo decim, uel saltem uiginti tonus absoluatur incubatus? Sed apud illũ, ut apparet, mansuetiori parere, & fœtũ ędere non differunt, quando subinde pro miraculo subiungit de Columbis Aegyptijs, *quæ*, inquit, *in regiones ferunt duodecies parere*. At hoc fortè dicere noluit Aelianus, alias scriptorum diligentissimus communiter Columbas duodecies quidem anno parere, sed decies solummodo fœtum edere, Aegyptias uerò Columbas undecim que facere, toto anno cursu, nempe propter regionis caliditatem, sed & hoc rursus Aristoteli refragratur, qui, ut diximus, cùm loci commoditas est, & cibus abundè suppetit, nostrates toto anno fœtificare etiam dixit. Qui uerò defendere omnino

Columbæ uere fœtum ponunt. [1] Lib. 8. c. 2.

Ouum candida colore & quot pariant. Aristoteles explicatus.

Cur pauca oua pariãt. [2] L. 3 de gen. anim. c. 1.

[3] 6. hist. c. 4.

[4] L. 10. c. 48

[5] 1. hist. Var. cap. 1.

Cur ex uno duo mares, ex altero fœmina generetur.

[6] In 2. part. hum quæst. 88. memb. 4

Columbas fœcundas esse.

[7] 8. de re rust. c. 7.

[8] 6. hist. c. 4.

Quoties pariant.

[9] 8. hist. c. 3.

[10] 6. hist. c. 4.

[11] L. 10. c. 53.

[12] 5. hist. c. 13.

[13] 3. de re rust. c. 7.

[14] L. 1. Var. cap. 15.

[15] 1. hist. c. 41.

Aelianus explicatus.

[16] 5. hist. c. 13.

Aelianum

Aelianum velit, dicat Aristotelem de domesticis loqui, illum de agrestibus, quæ etsi abundantiùs etiam cibum offeras, nunquam, vel rarò brumali tempore pullos ędere solent. De domesticis verò id constat abundè. Longè maior Varini lapsus est Columbam δίγονον, id est, bis parientẽ vocantis. *Homo*, inquit doctissimus Scaliger pater, *semper generat. Etiam de lepore idem produnt. De Columbis domesticis non est dubium. Singulis mensibus nouos creant, atq; educant fœtus.* Sed quæ hactenus diximus, etsi alioqui incredibilem propemodum, si ad alias volucres conferas, fœcunditatem demonstrent, duodecim ad summum pullorum paria ex eis haberi significant. Si autem [r] Plinio credimus, vt certè experientia edocti credere hac in re debemus, quatuordecim, vel saltem tredecim paria subministrare eas videbimus. Siquidem interdum æstate binis mensibus terna ędunt paria. Nam sæpè, vt idem tradit, inter pullos oua inueniuntur, & alij prouolant, alij erumpunt. Hos rursus [s] M. Varro *simul ac creuerunt, & robur habent, cum matribus parere* dixit. Quinimo Florentinus non est ueritus dicere, *id facere illos, cùm primum absoluti sunt*. Sed quamuis [t] Aristoteles longè aliter sensisse videatur, intra annum coire eos scribens, semestresq; agnoscere incipere Venerem: Nihilominus contrà Plinius quinquemestres fœtificare scribit: eiq; Albertus non solùm subscribit, vêre tempestiuè natos ante hyemem eiusdem anni pullos habituros asserens, sed experientia quoque idem approbat. Vt ut est, inter omnes uolucres Columbarum collegium fœcundissimum esse concludendum est. Neque mirum amplius mihi uidetur, quod M Varronis temporibus quinque millia Columbarum quandoque in uno peristerotrephio colerentur, cùm vel decem paria paucis annis in talem numerum excrescere queant. Quapropter [u] Columella rectè dixit Columbarum fœcunditatem, quamuis longè minor sit, quàm Gallinarum, quæ scilicet quotidiè pariunt, maiorem tamen quæstum referre. Tantæ fœcunditatis causam Aristoteles hanc rationem assignat, quòd magno ventris, corporisq; calore, & facultate concoquendi maxima prædita sint, & quòd cibum facilè sibi acquirant. Quod postremò pertinet ad incubationem: hæc cùm fœminæ, tùm maris opera perficitur. [x] Athenęus ita omne Columbarum genus facere ait, testemq; citat Aristotelem. Operam uerò hanc ita partiuntur, ut illa noctù, hic interdiù incubet. [y] Plinius uerò eiusmodi incubatum Palumbi alibi priuatim attribuens: *Palumbes*, inquit, *incubat post meridiana in matutinum, cæterò mas*. De tempore perfectionis pullorum in ouis Plinius, Aristoteles, ac Albertus dissentire videntur: sed Plinius & Aristoteles facilè conciliantur, non item Albertus. *Concoquunt*, inquit [z] Aristoteles, *atque aperiunt Columbæ citra diem vicesimum ouum, quod prius ediderint* (masculum scilicet, quod ferè die uno prius, quàm fœmineum ędunt) *perforant*, (vt Gaza vertit, sed textus Græcus τετράδιον habet in singulari. Ornithologus, de fœmina intelligendum id priuatim putat, ego uerò & marem idem facere existimo) *ouum priusquam eius diei quo pullum excludunt. Græcè legitur* τετράδιον δὲ τὸ ὠὸν τὴν περίσπρα (scilicet ἡμέρα) ἢ ἐλάττω. Vbi Alberti translatio sic habet: *In fissura oui primò Columba parunula in eo existens penetrat testam anteriore parte rostri sui, ita vt testa eleuetur ad magnitudinem grani tritici, & postea diuidit eam in duas partes, & exit pullus*. Plinius primùm [a] Aristoteli subscribens, & ipse uicesimo die Columbas excludere dixit, mox uerò subiungit; *Aestate interdum binis mensibus terna edunt paria, namque octauodecimo die excludunt*. Quibus uerbis ab Aristotele recedere apparet, qui solùm uigesimum diem in genere nominat. Vnde uerisimile est hunc interim non negare id octodecim diebus absolui posse, ut Plinius uult, æstate nimirum celeriorem exclusionem fieri indicans. Albertus uerò dum harum auium oua propter caliditatem quindecim diebus foueri, & excludi, alijs uerò diebus quindecim compleri ad uolandum, scribit, quod [b] Aristoteles alibi priuatim Palumbis, & Turturibus ascribit, id ad Columbas generatim extendit. Idem Albertus alibi etiam, *Ouum*, inquit, *Columbæ in vtero completur septem diebus, deinde fouetur per quatuordecim, postea fisso ouo exit pullus*. Sed Aristoteles, ut dixi de Palumbis, & Turturibus hoc scribit, nempe *oua harum auium diebus quatuordecim* non quindecim *in vtero gestari, totidem incubari, totidem denique exclusa perfici ad volatum*. Mirum sanè est Albertum id scripsisse, qui aliàs ad experientiam confugere solet, quæ uigesimo plerunque die incubatum Columbarum absolui docet. Cæterùm quamuis ambo, ut diximus, uicissim incubent, *prolem* tamen *nisi ad certum tempus* teste [c] Aristotele *fouent eodem modo*. *Fœmina* enim inquit, *in opere fœbolis acerbior mare est*, ut cæteris quoque à partu animalibus euenit. [d] Idem author est, cæcos parere pullos, & imperfectos, & causam cæcitatis, & imperfectionis assignat, quòd quia pauciparæ sunt, copiam alimenti parere unà cum prole soleant. [e] Oppianus Columbas ab ortu uersicolores seu depictas fore tradit, si cùm Veneris desiderio mouentur, & oscula iam maritis miscent, Columbarius uestes uarietate colorum decoratas, præsertim uerò purpureas conspiciendas exhibeat:

Varini error.

[r] *In l. 1. Theoph. de caus. plant.*

[s] *L. 10. c. 58.* Colubæ etiam tredecim aut quatuordecim pullorum paria annuatim ędunt.

[t] *3. de rer. nat. cap. 7.* Pulli quando incipiãt oua edere.

[u] *6. Hist. c. 4.* Columbas fœcundissimas esse omnũ autũ

[x] *Lib. 8. c. 8.* Incubatio. *l. 9. c. 16.*

[y] *L. 10. c. 48* Pulli quando perfecti in ouis.

[z] *6. Hist. c. 4*

[a] *L. 10. c. 58.*

[b] *6. Hist. c. 4.*

Quãdiu incubent.

[c] *6. Hist. c. 4.*

[d] *4. de gener. cap. 6.* Pulli Columbarũ cur cęci, & imperfecti.

[e] *La. de nat.* Pulli ut uersicolores nascantur.

Hæc eadem peragit, nouitq; callidus auceps,
Cui volucres curæ ſunt, & letalis arundo
Atque Columbarum pullis hac arte figurant.
Stragula flammeolis oculis, rubroſq; tapetes,
Et veſtes oſtro perfuſas obiecit auceps.
Sicq; oculos paſcens, animos eludit amantes,
Et pullos adit rubeo diſcrimine miſto.

PVGNA.

QVAMVIS Columbæ ſuapte natura nullum animal infeſtent, ſed contrà quia timidiſſimæ, ſemper vel minimum quippiã perhorreſcunt, has tamen [f] Ariſtoteles pugnacia animalia nuncupat. Verùm pugna non cũ alijs animalibus eſt, ſed inter ſe maximè propter fæmellas: quãuis & fæmellæ ſæpè inter ſe dimicare viſæ ſint ob marium pariter cõmercium. *Alter*, inquit Ariſtoteles *alterũ infeſtat, nidumq; alter alterius ſubit, ſed raro. Nam etſi ex longinquo minus, tamen apud ipſum nidum ſummo certamine dimicatur*. Albertus pugnare quoque ſcribit, quando nidos habent inuicem nimis vicinos, additq; id pro vxoribus facere. Alibi quoq; marem, & fęminam, poſtquã ſemel coiuerunt, non facilè coniuges ſuas deſerere prodidit: ſed antequam coiuerint, mares, qui carent coniugibus, ſuas alijs ſubtrahere conari, indeq; acerrimam dimicationem oriri. Mirum, quod ab Auicenna, eodem referente, ſcriptum eſt, nimirum ſe vidiſſe duos Columbos pro fæmina pugnantes, acceſſiſſe autem fæminam ad victorem: deinde pugna repetita cùm vinceret, qui antea victus erat, ad eundem, relicto altero, redijſſe. Hic ſanè, inquit Idem Albertus, Columborum mos eſt, ut ſi mas ſine vxore fæminam marito carentem viderit, mox cum ea coeat: hæc ſtatim à coitu illum ſequatur, & obediat. Inter filios præterea, & patrem quandoque pugna naſcitur propter matris concubitum. Mas enim pullus, vbi robuſtior euaſerit, vt [g] Orus, & Aelianus teſtantur, ex conſortio matrem expellit, eique coniugio iungitur, dignus, ſi id verum eſt, culeo Romanorum, aut æneo Phalaridis tauro. Aegyptij ſanè ſapientes ob hanc impietatem Columbam pingebant, quando hominem ingratum, ac infeſtum ijs, à quibus beneficio affectus eſt, ſignificare vellent.

f 9. hiſt. c. 7. Pugna Columbarum vnde.

Mares alijs fæmellas eripere.

Fæmina ad victorem accedit.

g In Hierog. Pulli patribus ſuis matres eripiũt.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

COLVMBIS in primis cum humano genere occulta quædam videtur amicitia intercedere, quanuis [h] Ariſtoteles illas *cum hominibus degere* ſimpliciter ſcripſerit. [i] Aelianus non in vrbibus duntaxat frequentes cum hominibus habitare dixit, ſed ſeſe quoque ad pedes horũ huc, & illuc magna manſuetudine, & facilitate verſare, & in multitudine hominum confidentiores fieri, & nihil ſe ibi graue paſſuras noſſe. At quod aufugere illas, & propinquitatem hominem non expectare ſubiungit, vbi ab horum frequentia ſolitudo exiſtit, id vel non verum eſt, vel ita intelligendum, quòd horum inſidias metuant, vt & ipſemet poſt loquitur: *vbi aucupes, venatoriaq; inſtrumenta verſari vident, non amplius ſine ſumma ibi formidine habitant*. Nam alias conſortio hominum gaudent, tantum abeſt, quod eos metuant. [k] Aloyſius Cadamuſtus in hiſtoria ſuorum nauigationum ſcribit, ſe in Oceani quadam inſula innominata, & incognita priùs dierum aliquot vltra Canarias nauigatione, incolas nullos, ſed Columbas duntaxat, & varia aliarum genera auium inueniſſe. *Columbæ*, inquit, *capiebantur pro libito manu hominis. Non enim pauebant, ad viri conſpectum, vt pote ad rem ſibi hactenus inuiſam*. Niſi itaque malè cederet ipſis hic erga homines amor, quibus ceu eſca gratiſſima in cibum cedunt, indubitanter & apud nos ſeſe manibus capi ſinerent, ſed ut piſcatores icti ſapiunt, ſeq; medijs inſidijs, ſi poſſunt, eripiunt. Occultam uerò hanc cum hominibus amicitiam hoc in primis atteſtatur, ſi modò uerum eſt, quod ab alio quodam de ſanguine humano ſeſe audiuiſſe Ornithologus narrat: Nonnulli, inquit, humanum ſanguinem cum piſis integris in vaſe figulino per quartam horæ partem circumagunt, deinde ſanguine Columbas illinunt, & piſa edenda obijciunt, ut hoc remedio adhibito tum ipſæ in Columbario maneant, tum alias etiam alliciant. Præterea Albertus eandem ferè vim

cranio

h 1. hiſt. c. 7. *i 3. hiſ. anim. cap. 45.* Sympathia cũ homine.

Aelian° explicatus.

k Cap. 40. Columbæ manib° capi ſeſe patiuntur.

Cur nos fugiant Colũbæ.

Secretum, quo aliqui Columbas ſeruant, & alliciunt.

Sanguinis humani uis Cũ cranio.

Digitized by Google

cranio humano tribuit: *Si*, inquit, *cranium hominis senis in Columbario suspendatur, multiplicabuntur ibi Columbæ, ac quietè viuent.* Verùm longè admirabilius est, quod [l] Palladius scribit de loro, quo homo strangulatus est, non abire uidelicet Columbas, neq; locum deserere, si per omnes fenestras aliquid de tali loro suspensum fuerit. Idem facturum lac mulieris puellam à bimatu lactantis Albertus pollicetur, si in vitreo vase ibidē suspendatur. Ornithologus hoc idem remedium ex libro Germanico manuscripto accepisse se se tradit, & sic, inquit, augebuntur, & alię alicient, eruntq. mansuetiores. Idem Ornithologus de capite capræ sic scribit: Columbæ amabunt locum, & alias etiam adducent, vt quidam mihi asseruit, si caput capræ excoriatum in aqua coquatur cum copioso (libræ pondere fortassis) cumino Romano, & multo sale (quatuor vnciarum fortasse) quod deinde in Columbario ponatur. Vulgò notum est, Columbas, Gallinas, Anseres, Anates, & Pauones quadam interse mutua beneuolentia conuenire. [m] Plinius alibi *Columbas, & Pauones amicos* esse scribit, & Aelianus eis cum Turture amicitiam intercedere: quod sanè & si mirum esse non videatur, cùm Turtur ex Columbarum genere sit, vt suprà ex Aristotele ostendimus. Vir quidam tamen fide dignissimus mihi affirmauit, a Columbis immissum in Columbarium Turturem Indicum candidum fœminam penè interemptam, & nisi eam abstulisset haud dubio omnino occidendam. Ornithologus etiam Gallinas Columbis infestas esse ex aliorum relatu refert: & reuera cùm simul pascuntur, Gallinæ illis cibum eripiunt & corpore, & viribus validiores. Cum Tinnunculo, quam auem ex [n] Aristotele in Accipitrum genere reposuimus, non solùm amicitiam colunt apertam, sed occultam etiam, & cum maxima vtilitate coniunctam. Eiuscemodi enim auis naturali potentia Accipitres terret, licet viribus impar, atque Columbas contra capitales illos earum inimicos defendit, dum viuit, mortua verò in Columbario in olla sepulta, & in quatuor angulis suspensa facit, vt loci amore capiantur, & nunquam deinceps sedem mutent, adeo amicam etiam post mortem amant. Meminit huius amicitiæ [o] Plinius, vbi Columbas colores suos nosse scribit, & in cœlo ex volatu plaudere. *Quæ*, inquit, *in ostentatione præbentur Accipitri implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum humeris clidatur, alioquin soluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit. Ob id cum ijs habenda est auis, quæ Tinnunculus vocatur. Defendit enim illas, terretq. Accipitres naturali potentia, in tantum, vt visum, vocemq. eius fugiant. Hac de causa præcipuus Columbis amor eorum. Feruntq. si in quatuor angulis defodiatur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem Columbas.* Idem ferè legere est apud [p] Columellam, vbi de Columbis loquitur, quare Columbaria sua deserant. *Id*, inquit, *ne fias vetus Democriti præceptum. Genus Accipitris Tinnunculum vocant rustici, qui ferè in ædificijs nidum facit. Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq. operculis supponuntur, & gypso lita vasa in angulis Columbarij suspenduntur, quæres auibus amorem loci sic conciliat, vt nunquā deserant.* Cum vespertilionibus quoque tacitam quandam intercedere necessitudinem uel inde patet, quòd Columbaria sua, si modò Dydimo credimus, nunquam mutent, si caput Vespertilionis è fastigio Columbarij suspenderimus. Sed fortè Vespertiliones Columbas eodem amore prosequuntur, cùm & ipsi sub Columbariorum tegulis habitent, atque ita simul degere gaudeant. Illud quoque sympathiæ videtur ascribendum, quod idem author de testula (ostraco nempe) cribrata scribit, nimirum si cum cocto, ac veteri, odoratoq. vino misceamus, ac Columbis ad pasturam exeuntibus porrigamus, ijs retinendis pharmacum amatorium fore. Huius enim meo iudicio ratio naturalis assignari nequit, ut neque illius, quod idem quoque Didymus alibi tradit, mansuras nempe, si quis vitis agrestis ramum, quo florescit tempore decerptum in Columbario reposuerit. Peristerionem herbam Columbis admodum familiarem esse, indeq. nomen habere suprà ex [q] Plinio dixi, eamq. nonnullos in Columbario spargi, ac nidos suspendi suadere, vt Columbæ eius innata vi detineantur in amore loci. Eadem elelisphaco siue saluię facultas ineste putatur. Nam Didymus scribit, si unà cum thure in Colūbario comburatur, Colūbas, quæ iam id deseruerint, eò reuocari. Herba item carlina vulgò dicta, quę quibusdā chamęleontis albi species est, Colūbis obijcitur alijs quibusdā mixta, ut euolantes alia secum adducant. Tragus escam Columbarum, qua multas alias uenentur, è radice carlinæ à quibusdam confici narrat hoc modo: radici adiunguut lutum adustum è clibano, mel, urinam, muriamq; qua haleces conditæ fuerint, & massam inde formatam Columbarijs imponunt. Alij eiusdem herbæ radicem in aqua coquunt, lutumq; ruffum è furno in urina remollitum simul cum salis pugillo in eadem dissoluti, & modicum mellis adijciunt. Alij carlinam cum pisis albis melle excipiunt, & ad huius massæ odorem Columbas allici inquiunt. Sunt qui simul subigant carlinam, cannabis semina, coriandrum, & lutum fornacis ueteris cum urina. De Lygi, hoc est, vitieis semine

Cranij humani vis ad retinendas Columbas
Cum loro strangulati hominis.
[l] *L. 3. c. 44.*
Cum lacte mulieris.
Cum capite capræ.
Cū domesticis auib.
[m] *L. 11. c. 74*
Cum Pauonibus.
Cum Turture.
Cum Tinnunculo.
[n] *9. hist. c. 36*
Tinnunculus ut Colūbas amet.
[o] *L. 10. c. 37*
Cū Vespertilionibus.
Cū ostraco
Cum uite agresti.
Cū Peristerione herba.
[q] *L. 25. c. 10*
Cū salua.
Cum carlina herba.
Esca Colūbas allicies
Cum semine uincia.
[p] *Lib. 8. c. 8.*

mine tradit Dydimus, ſi triduo in uetere uino maceretur, ac poſtea orobi eodem uino madefacti Columbis offerantur, & mox abigantur, ut primum halitum ſenſerint, extemplò omnes ad Columbarium aduolaturas, idemq; externas etiam facturas. Serapio inquit ab antiquis memoriæ proditum eſſe, Columbas citò, & libenter ad Columbarium ſeſe recipere, ſi earum alæ aureo annulo argenteovè inurantur. [r] Plinius ſanè huius ſympathiæ meminit, quæ illis cum auro intercedit, cùm inquit: *Quod auro infectis alarum articulis quæſiere aliqui, non alter innoxijs vulneribus, multinaga aliequin aue*. Cum odoribus etiam permulcentur, tanquam re grata. [t] Palladius alienas ad Columbarium ſecum conducturas promittit, ſi alas tuarum ſetoſi hirci alarum balſami liquore (ſic loquitur, ladanum autem videtur intelligere) tetigeris. Et Didymus ianuas, atque feneſtras, necnon angulos Columbarij oleo opibalſami inungi iubet, atque ſic non abituras pollicetur. Hanc ſympathiam Columbarum cum delicatis odoribus agnoſcebat quidã Rex Cypri, qui in Papho, referente Athenæo, inter cænandum Columbarum circumuolitantium alis, nec alio flabro ventilabatur. Vngebatur enim vnguento quodam Syriaco, cui fructus quidam cuius cibo Columbæ delectabantur copioſè erat admixtus, cuius odore allectæ tanquam in caput regis erant inceſſuræ, ſed cùm proximè erant, à pueris repellebantur: vnde parum auolantes mox reuolabant, regemque ita mediocri, & commodo flatu, quem modò auolando, modò reuolando excitabant, refrigerabant. Verùm vt occultæ Columbarum cum his omnibus, quæ recenſuimus, amicitiæ naturalis ratio aſſignari non poteſt, ita nec è contrà inimicitiæ, quæ ipſis cum ſubſequentibus animalibus intercedit, nili ideo hæc infeſtare eas dicamus, vt in cibum ſibi cedant. Nam Accipitres, vt ab his exordiamur, Columbas magis, quàm alias aues, quia nimirum gratiſſima ſibi eſca ſunt, perſequuntur. Quin ipſæ *ſtatim à ſuo ortu*, teſte [t] D. Ambroſio, *eos timent, omnibuſq; animantibus inſitum eſt, vt etiam quæ nondum nocere ſibi experta ſunt, quaſi noxia reformident.* Sed num omnes Accipitres, an potiùs peculiares aliquas ſpecies tantùm Columbæ oderint, quis dubitare poſſit, cum eorum vnus duntaxat Palumbarius, & Palumbicida, Græcis φασσοτύπος, φασσοντόνος, & φασσοφόνος dici meruerit; * Gyllius Columbarium Accipitrem uocat, & Mercurio ſacrum fuiſſe aſſerit. Præterea Aelianus alibi ſcripſit, *Columbas clangorem Aquilarum, aut Vulturum facile ſpernere, non autem Circi, & marinæ Aquilæ*. Circus autem Accipitris ſpecies eſt, non genus. Contrà uerò poëtæ cùm ueteres tùm recentiores, tum ipſe * Ariſtoteles, qui etiam à Columbis omne Accipitrum genus cognoſci ait, ſcireq; eas, qui ſe uel in ſublime uolando, uel ad terram declinando eripere queant; eiuſmodi odium Accipitribus ſimpliciter attribuunt: quapropter Palumbarium dici autumauerim, quòd is uel alias aues, præter Columbas non capiat, uel ſi capit, id inuitus faciat ad explendam famem, non autem propter odium: ſed eo Columbas ſolas proſequi, nam & cæteri idem odium in quaſcunque obuias exercent. Circi uerò, atque Haliæti uocem timere putauerim, quòd hæ uolucres, dum clangunt, Columbas inuadant, ut paulò infra ex Homero probabimus: reliquas uerò Aquilas, & Accipitres ex inſidijs, uocemq; cùm uicinæ ſunt cohibere, ne ſe prodant. quamuis interim non me lateat Aquilas, Vultureſq; niſi admodum famelicas clangere. Columbæ tamen meo iudicio ideo clangorem eorum ſpernunt, quòd à clangentibus, ut pote etiamnum remotis nondum uiſas eſſe ſeſe cognoſcunt. Sed ut ad Accipitres reuertamur, ab eorum cum Columbis antipathia, inter poëtas in primis * Homerus ſæpè ſimilitudines haurit, maximè ubi à Iunone Dianam ad ſingulare certamen uocatam fuiſſe memorat, hanc more Columbæ fugiſſe inquiens, quæ ab Accipitre fugata ſe in cauam petram abſcondit.

Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγε, ἆσε πέλεια,
Ἣ ῥα δ' ὑπ' ἴρηκος κοίλην ἐσσεύετο πέτρην: id eſt:
Lachrymabunda autem deinde Dea fugit velut Columba
Quæ quidem ab Accipitre in cauam volauit petram,

Idem innuit * Vergilius Camillæ uictoriam aduerſus Auni filium fugientem hac comparatione amplificans:

Quam facilè Accipiter ſaxo ſacer ales aperto
Conſequitur primis ſublimem in nube Columbam,
Comprenſamq; tenet, pedibuſq; euiſcerat vncis,
Tunc cruor, & vulſa labuntur ab æthere plumæ.

Eodem modo Q. Calaber Pantaſilæam ab Achille conficiendam Columbæ æquiparat, illum autem Accipitri, quòd in hunc Columba incidens euadere non poſſit. Hoc ſenſu * Ouidius loquentem introducit Aretuſam uirginem, enarrantemq; quomodo ab Alpheo fuerit compreſſa:

Sic ego

Cum annulo aureo, & argenteo.
[r] *Lib 10.37.*
Cum odoribus.
[t] *L. 2. c. 24.*
Cũ ladano.
Cum opobalſamo.
Rex Cypri Columbarũ alis ventilatur.
Antipathia cum animalibus.
[t] *L. de para. cap. 5.*
Cum Accipitribus.
An cũ omnibus Accipitribus.
Palumbarius Accipiter.
* *L. 4. de animal. c. 14.*
Columbarius Accipiter.
Circũ odiſſe colũbas.
* *9. hiſt. c. 36*
Palumbarius cur ita dictus.
Circus, & Haliæt. cur magis horreant.
Ex clãgore agnoſcunt colũbæ ſenõdũ Aquilis uiſas.
* Iliad. φ.
Diana colũbæ comparata.
* *Act. 11.*
Pantaſilea colũbę aſſimilata.
[y] *Metam. 5*
Aretuſa ab Alpheo cõpreſſa.

Sic ego currebam, sic me fera mollis premebat,
Vt fugere Accipitrem penna trepidante Columbæ,

Idem [a] poëta sæpissimè internecini harum auium inter se odij mentionem facit, nempe primum vbi Dedalionem ab Apolline in Accipitrem conuersum fabulatur

Quæ nunc Thisbææ agitat mutata Columbas.

Et rursus [a] alibi:

Terreturque minimo penna stridore Columba,

Item, [b] alibi denuò, vbi de vitiata à Tereo Philomela agit, elegantissimè à Columbe que Accipitrihos vagues cuasit, similitudinem deprompsit hoc modo

Illa thoro, [illegible]
Quæ accessu lapsi nondum sibi tuta videtur.
Vt Columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, [illegible]

Alibi denique Arionem suum edidisse scribit tam suauem, vt animantia inter se irreconcilia, dissidentia reddiderit sibi mutuò amica, adeo ut Accipiter etiam à Columba raptus sibi temperaret

Fidaque Accipitri facta Columba fuit.

Item [c] Horatius Augusti contra Cleopatram, & Antonium victoria lætitiam describens, Cleopatram fugere facit præpidæ Columbæ more, & Augustum vt Accipitrem illam in

Cæsar ab Italia volantem
Remis adurgens, Accipiter velut
Molles Columbas, aut leporem citus
Venator in campis, &c.

Hieronymus [d] Vida Saluatoris nostri discipulos adhuc propter Iudæorum timorem, quoniam nondum à virtute Spiritus sancti erant confirmati, prædicare non audentes, sed sese huc illuc illatebrantes, Columbis comparat, quæ Accipitris vim, atque iniuriam fugientes subinde in domicilia sua recondunt.

Non tamen exuerant [illegible]
Gaudia, nondum animi firmati numinis aura
Aetherea, sed adhuc latebras, cauasque petebant.
Sicut vbi Accipiter celsa de sede Columbam
Improuisus apprensurus, quam rostro euisceret vnco,
Dissiliunt alia huc illuc, mox turribus imis
Condunt se celeres, & inania murmura miscent,
Haud alli secus attoniti post funera regis
Inclusi tecto stabant, &c.

Fontanus vero, vt auiditatem Colæ significaret, in efferenda ex profundo maris patera, Accipitris Columbam insequentis celeritate vsum fuisse fingit, quasi dicere velit, non tam auidè simul, ac velociter Accipiter Columbam insequitur, quam Colæ pateram, ait autem

se seq; sub undas
Demisit, quantum q; acer per inane Columbam
Delapsus cælo Accipiter sequitur q; secutq;
Iamq; alis, iamq; vngue petens: tantum ille rotatam
Per fluctus, per saxa secans, imum vsque profundum
Sectatur pateram.

Eleganter etiam [f] Hercules Strozza Titi filius ceruum persequentem Strozziam Accipitri, timidum natura ceruum Columbæ assimilat, inquiens:

Deinde per obliquum campo insistentem aperto
Qualis Hyperboreus celerem de nube Columbam
Accipiter super insultat agens, propiorq; fugaci
Est magis, ea magis; iamque hunc, iamq; exigit illuc,
Alarum ad sonitum trepidantem, & sæua parentem
Consequitur fugientem, &c.

Ab eadem antipathia carmen Beroaldi tale est.

[a] *Met.* 11. Dedalio in Accipitrem

[a] *L.* 1. *trist.*

[b] *Met.* 6. Philomela.

[b] Thereo vitiata Columbæ cõparata.

Antonius Arionis.

[c] *Lib.* 1. *ser. ode* 37. Cleopatra fugit more columbæ Accipitrẽ fugientis.

[d] *L.* 6. *Christiad.* Discipuli Domini columbis cõparati.

[e] *L.* 4. *de stellis de Colæ pisce.*

[f] *L. de venat.* Cervus columbæ assimilatus.

Quantum

Quantum cerua pauet fuluum, trepidaq́; leonem;
Accipitrem quantum blanda Columba timet.

Quàm uerò Columbæ eſca afficiatur Accipiter, Lodouicus Arioſtus luculenter admodum oſtendit:

Qual buon'Aſtor, che l'Anitra, ò l'Accheggia
Starna ò Colombo, ò ſimil'altro augello
Venirſi in contro di lontano veggia
Leua la teſta, e ſi fa lieto, e bello.

Cæterùm ut eiuſmodi ſuum odium aduerſum timidiſſimum hoc volucrum genus exerceant implacabiles Accipitres; equidem uiribus illos ſuis ſæpè fruſtrarent Columbæ, ut po-
[a] *9. hiſt. c. 36* te quæ naturam eorum, modumq; uenandi, teſte [a] Ariſtotele, cuius ſuo loco ſuper hoc uerba citauimus, callent, gnaræ ſcilicet num aduentante aliquo uel ſubuolandum, uel humi ſedendum ſibi ſit, niſi & ipſi ad aſtum deuenirent; unde plerunque frondibus latentes Columbas intentas aliò improuidaſq; adoriuntur, ac quandoque ſpeciem ſuarum pennarum, pulchritudinemque admirantes, ut doctiſſimè [b] Plinius his uerbis tradidit: *Columbas noſſe credas ſuos colores, varietatemq; d:ſpoſitam, qui etiam ex volatu creduntur plaudere in cælo, varieq; ſulcare. Qua in oſtentatione ut vinci a prabentur Accipitri implicatis ſtrepitu pennis, qui non niſi ipſis alarum humeris eliditur, alioqui ſoluto volatu in multum veleciores. Speculatur oculus frondatore, & gaudentem in ipſa gloria rapit.* Quamuis uerò Palumbarius, ſeu Columbarius Accipiter, uti dixi, à laniandis uel Palumbis, uel Columbis nomen meruerit, ueterum tamen nemo, quod hucuſque nouerim, ab eo priuatim ſimilitudinem accepit, quod tamen de Circo fecit [i] Homerus, ubi Hectori imminentes ſibi miſerias præuidenti, ac ſecum expendenti Achillem ſuperuentu ſuo pauorem incutere faciens, hunc Accipitri Circo, illum Columbæ aſſimilat his uerbis:

Accipitrum aſtus in columbarum venatu.
[b] *L. 10. c. 36.*

[i] *Iliad. x.*
Circo Accipitri Achilles Hectori columbæ ſimilis.

Πηλείδης δ' ὑπόρουσε ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιθώς.
Η' ὔτε Κίρκος ὀρεσφιν ἐλαφρότατος πετεηνῶν
Ῥηϊδίως ὄιωσι μετα τρήρωνα πέλειαν.
Η' δὲ τ' ὑπαιτα φοβεῖται· ὁ δ' ἐγγύθεν
ὀξὺ λιλαιεὰς
Ταρφέ', ἰπαίασσι, ἰλασ.ε τέ ἑ θυμὸς ἀνώγει. id eſt:
Pelides verò irruit pedibus celeribus fretus
Veluti Accipiter Circus in montibus leuiſſimus volucrum
Facilè ruit in timidam Columbam
Hæc autem obliquè fugit: ille verò propè acutè ſtrepens
Crebrò irruit, capereq; ipſam animus iubet.

Circus ut colúbas capiat.

Circi Accipitris etymum.

Ex quibus Homeri uerbis non antipathia duntaxat Circi cum Columbis annotanda eſt, ſed uenandi etiam modus, qualem hanc auem exercere nuperrimè oſtendimus, ubi rationem aſſignabamus, cur eius uocem magis, quàm aliorum Accipitrum Columbæ perhorreſcerent. quæ ea erat, quòd Circus uociferans eas inuaderet, cæteri tacitè. Hoc enim acutè ſtrepens Homero ſignificat. Circus autem, ut in illius hiſtoria abundè diſſeruimus, à uocis aſperitate, quæ uelut acutum ſtrepitum ędere uidetur, nomen apud Græcos obtinuit. Porrò ſimili à Circo, & Columbis comparatione uſus eſt Apollonius:

Οἱ δ' ἄλλοι ἑζόμενοι ὑπετρόεσσαν, ἠύτε κίρκοι
Ὠκυπέτας ἀγελαδὸν ὑποτρέσσασι πέλειας.
Alij verò edentes trepidabant, quemadmodum Circus
Celerinolos gregatim pertimeſcunt Columbas

Et alibi rurſus Η' ὔτε Κίρκος
Φῦλα πολιοπόλων κλονέουσι.
ut Circi
Genera Columbarum concutiunt.

Cum Miluis antipathia eſt Columbis.

Miluus cur colúbas capiat.

Cum Miluis etiam Columbis haud bene conuenit; nam & hi non minus, quàm Accipitres eas infeſtant. Verùm nũ id ex occulto, inſitoq; ipſi odio faciant, an potiùs quia imbelles, & ab Accipitrina indole degeneres, imbelles etiam, & timidiſſimas aues, quales ſanè Columbæ ſunt, proſequuntur, curioſus quiſpiam inquirat. Cui ſi mihi reſpondendum foret, dicerem id ab innata quadam cum illis antipathia facere, cùm uel à longè minore ipſis auium quocunque genere, ſi tenerrimos Gallinæ pullos excipias, fugentur. Diſcordiam hanc perquam doctè [c] Horatius, noſtræ, aut apparet, opinionis patronus, & aſſertor his uerſibus detexit:

[c] *In epod. l. ode 16.*

Mirus

Digitized by Google

Mirus amor iunet, vt tigres subsidere cernis

Adulteretur & Columba Miluio: hoc est per adulterium à Miluio ineatur. Parœmia est ex impossibili desumpta, qua scilicet summam discordiam, & naturalem impotentiam elocere intendit, quod aduersum animal, ac inimicissimum Columbæ sit Miluus, adeo ut impossibile sit eos unquam reconciliari, tantum abest, ut mutuo amori indulgeant. & Columba Miluo succumbat, priori odio deposito. Voluit item aliud nobis his uersibus impossibile denotare poeta, quod cùm Columba nulli succumbere soleat, nisi cui semel sese iunxit, nunquam contingere possit, ut à Miluo, quem capitaliter aliàs odit, sese iniri patiatur. Ad eundem sensum Cassandra uirgo cum Palladis exemplo perpetuam virginitatem nouisset, nunc uel ab hoc, nunc ab illo Græcorum duce ad coactas, & violentas nuptias raperetur, apud Lycophronem sic plorabunda loquitur. Cassandra cur columbæ comparata.

Τῆμος βιαίως πρὸς τόργυ λέχος
Γαμφαῖσιν ἅρπης ὀπὰς ἑλκυσθήσομαι, id est:
Tum violenter Palumba ad Accipitris lectum
Faucibus Harpes Columba raptabor.

Quibus versibus duo potissimùm innuit, Harpes nimirum, quæ, ut suo loco docuimus Milui species est, in Columbas sæuitiam, ac discordiam, tum etiam eiusdem ignauiam, ut pote, quæ captam prædam è faucibus sibi eripi sinat ab Accipitre. Norandum interim interpretem pro τόργυ transferre Accipitris, cùm potius τόργος Vulturem Lycophroni significet, vt Suidas, & Hesychius annotant. Sed interpres meo iudicio Accipitris uoce ita vsus est, ut quamcunque volucrem rapacem significet, quæ Harpen uiribus superet. Accipiter enim ab accipiendo dictus est, hoc est à rapiendo, quod omnibus rapacibus conuenit. Iosephus Scaliger, qui Iambico carmine Cassandram Lycophronis transtulit, Vulturem quidem vertit, sed cùm Harpes non meminerit, sensum authoris vel non assecutus est, vel metri causa omisit, sic autem habet: Harpes q̃ sit. Τόργος quid sit, & Lycophroni significet Accipiter vnde dict⁹.

At Voltoris Columba tunc raptim terum
Exanguis ales vngue picato trahat.

Denique & hoc etiam in Lycophrone notandum, quod ὀπὰς simpliciter pro quauis Columba accipiat, cùm alioqui Columbæ syluestris species sit, vt suprà ostendimus, & infrà etiam proprio de eo facto capite demonstrabimus. Postremò obseruandum est Scaligerum totum hunc uersum omisisse, cùm tanè sine eo mens Lycophronis exprimi nequeat.

Habet præterea misellum hoc, ac tenellum auium genus Accipitribus ipsis longè validiores, ac sæuiores hostes, & de quibus prius, tanquam maioribus, ac nobilioribus erat dicendum, nimirum Aquilas auium omnium reginas. Neque enim verum est, quod [l] Aelianus prodidit, *cum rapacibus cæteris fœdere deuinciri, pacemq; gerere*, quando etiam (Aquilas nunc etiam excipio) à multis nocturnis, & Coruini generis auibus infestentur, ut mox patebit. Inimicitiam uerò Columbarum cum Aquilis, uel potiùs Aquilarum cum Columbis luculenter detegit [m] Ouidius, quando modum describit, quo Romulus utebatur in diripiendis Sabinorum uirginibus. Has enim ait, ita exhorruisse præsentiam Romuli, quemadmodum Columbæ superuenientem Aquilam pertimescunt: ita uerò canit: Antipathia cũ Aquilis. [l] *L. 3. de animal. c. 45.* [m] *L. 1. de arte.*

Protinus exiluit animum clamore fatentes
Virginibus cupidas iniecitq; manus.
Vt fugiunt Aquilas timidissima turba Columba
Vtq; fugit visas agna nouella lupos.
Sic illæ timuere viros sine lege ruentes.

Simili etiam comparatione vsus est alibi:

Sic Aquilam penna fugiunt trepidante Columbæ

Idem fecit Martialis, qui ut neget se Carmenionis fratrem esse, his uersiculis vtriusq; naturæ disparitatem, ac discordiam aperit, inquiens:

Tam dispar Aquila Columba non est
Nec dorcas rigido fugax leoni,
Quare desine me vocare fratrem.

Meminit eiusdem dissidij Prudentius similitudine à contrario sensu accepta:

Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat
Exagitansq; truces Aquilas
Per vaga nubila, perq; netas
Sidere lapsa Columba fugat.

Et Baptista

Inachi Tendiliæ comes

Et Baptiſta Mantuanus Inachi Tendiliæ comitis, Oratoris Hiſpaniarum regis ad Innocentium Octauum Pont. Max. encomia recenſens, cui, inquit:

Cùm vehit Hiſpanas animoſa in bella phalanges
Territus incurſu tanti ducis, ora fugaci
Vertit equo, refugitq; ſuam Saracenus in arcem:
Sicut præcipiti fugiunt Stridore volantes
Inſtantem quoties Aquilam vidêre Columbæ.

*Li. Part. 2

Et rurſum * alibi hac ſimilitudine vſus egregiè Columbarum ingentem pauorem explicat, inquiens:

Sicut vbi mites Aquilam vidêre Columbæ
Nare per aëreos tractus: nec pinguia rura
Nec placidæ retinent epulæ: timor omnia vincit.
Pars latet vmbroſo ſaltu, pars alta volatu
Tecta petit, pars montanis cana ſaxa latebris
Et pennis percuſſa ſonat permicibus alis.

Exprimit pariter hanc Columbarum formidinem Franciſcus Modeſtus eo in loco, vbi illis comparat virgines in nauali certamine-curſu contendentes ob propoſita præmia, ſic canens:

Seu quibus (ſcilicet Columbis) *inſtrepuit cælo lonis ales aperto*
Et ſuper infrendens roſtrum exertant, & vngues,
Cùm per inane fuga ſeſe facto agmine tradunt,
Certatim cuncta ſocias anteire laborant.
Penna ſtrepit: nebula excedunt, adſibilat aura.

Bradamantis imago columbæ ſimilata.

Ludouicus Arioſtus eandem ſimilitudinem in vſum ſuum conuertit, vbi Bradamantis imaginem ab Atlante è Carena Magico, vt Ruggerio cauſam apud ſe morandi inneſteret, abreptam ſcribit:

E ſe l'arreca in ſpalla, e via la porta,
Come lupo talhor pauido agnello,
O l'Aquila portar ne l'vnghia torta
Suole ò Colombo, ò ſimil'altro augello.

[f] *L. 3. de animal. c. 45.* Aquilas marinas plus quã alias timent.

Aquila marina eſt Haliæetos.

[g] *9. hiſt. c. 32*

Verùm quamuis ex æquo Aquilas omnes metuant Columbæ, priuatim tamen marinas maiori odio proſequuntur: quare alibi [f] Aelianus, *Aquilas marinas*, inquit, *& Circos horrent:* & alibi etiam dixit: *Vulturum quidem, & Aquilarum vocem facilè Columba ferunt, non item Circi, & marinæ Aquilæ.* Hanc Aquilam [g] Ariſtoteli Haliæeton dici proprio de ipſo capite oſtendimus. Meminit huiuſce diſſidij Petrus Angelius Bargæus:

Non aliter, quàm cùm ſublimi è turre Columbæ
Conſpexêre procul paſſis Haliæeton alis
Irruere infeſtum, & prædam captare volentem,
Denſantur, coeuntq; omnes, rapidoq; volatu
Præcipites quacunque viam ſecat ille ferentur.

[f] *L. 9. Syria.* Cum rapacibus nocturnis.

Cum Bubone.

Rapaces nocturnæ noctu maximè Columbas exagitant. Author de natura rerum priuatim id de Bubone ſcribit, quem tradit illarum oua exorbere. Noctuam teſtatur [f] Conradus Heresbachius ſeſe in Columbario ſuo deprehendiſſe inter medios Columbarum nidos ouis ſuis incubantem: item in propinqua excauata arbore plurimorum pullorum reliquias à Noctuis congeſtorum, quibus pullos nutrierant illæ. Etſi enim, inquit, Noctua maior apparet Columbâ, plumarum videlicet denſitate freta, tamen eodem penetrat, quo Columba, quòd corpore exili ſit, licet plumoſiore. [f] Creſcentienſis contra Nocturnas rapaces Columbis inſidiantes feneſtram de nocte claudi iubet, ut ſuprà diximus. Poſtremò ex auibus totum ferè Coruinum genus, vt ſunt Corui, Cornices, & Picæ, videmus Columbarum pullos primùm euolantes opprimere. [h] Varro verò & matrices etiam ab illis intercipi ſcribit, præcipitq;, vt cùm fœtæ ſint, certum locum diſcluſum ab alijs rete habeant. Docet etiam quomodo à Columbarijs duabus virgis viſcatis humi inter ſe curuatis capti interimantur. Ex terreſtribus in primis vulpes communis hoſtis eſt Pauonum, Columbarum, ac omnium ferè auium. Cati inſuper, & omnia muſtelarum genera Columbas non ſolum, vt gratum pabulum comedunt, ſed continuè etiam eis inſidias ſtruunt, vnde peculiaiter, ſi fieri poteſt, propè Columbaria habitant. Quomodo verò Columbæ ab his defendantur, antè docuimus, vbi quoque ſcripſimus, ut à ſerpentibus infeſtentur, qui & ipſi alias ipſarum iurij eſſe ſolent. Hinc Paganorum Imperator apud [i] Torquatum Taſſum pacem Chriſtianorum

Noctua idẽ foramẽ intrat quod columba.

[f] *L. 9. c. 90.* Cum corui no genere.

[f] *3. de reruſt. c. 7.* Cum terreſtribus.

Cum vulpe

Cum catis & muſtelis

Cum ſerpẽtib⁹ & quomodo Colũbæ ſe cõtra eos defendant.

[i] *Cant. 10. Hieroſ. lib.*

norum aſpernatus ait agnos priùs cum lupis familiariter in eodem ouili vnà victituros, & cum ſerpentibus Columbas ſimul nidificaturas, antequam ille pacis conditiones accipiat. Ait autem.

Gli agni, e i lupi fian giunti in vn'ouile
E le Colombe, e i ſerpi in vn ſol nido,
Prima che mai di non diſcorde voglia
Noi co'Franceſi alcuna Terra accoglia.

Sed ipſemet etiam Columbæ contra ſerpentes ſeſe tutari noſcunt, idq; miro modo, ſi Kiranidi, & Alberto credimus. *Peridexion*, inquiunt (Albertus hyperdexin habet, Ornithologus fortè periſtereon putat legendum eſſe, verùm meo iudicio perperam, nam periſtereon Plinio herba eſt, peridexion, ſeu hyperdexion illis arbos) *arbor eſt in India, cuius fructus dulcis eſt, & gratus Columbis, cuius gratia in hac arbore diuerſari ſolent. Hanc ſerpentes timent, adeo etiam vt vmbram eius fugiant. Nam ſi vmbra arboris ad orientem vertatur, ſerpentes ad Occidentem recedunt, & è diuerſo. Itaque vi huius arboris ſerpentes Columbis nocere non poſſunt. Si qua autem fortè aberrauerit ſerpentis flatu attracta deuoratur. Nam ſi gregatim degant, aut volitent, nec ſerpens, nec Ocypteros*, id eſt, *Sparuerius, eas ladere poteſt vel audet. Huius arboris folia, aut cortex ſuffitu omne malum* (beſtias venenatas) *euertunt*. Vt verò illa arbor Colubis ſalutifera, ita, teſte [y] Serapione lethalis helleborus albus (de nigro autem id non ſcribit, fortè quia minus validum ſit) Antiquitas verò ſolo fermè ad expurganda hominum corpora vtebatur helleboro, vnde quoque a [z] Perſio pro tota medicina ſumitur hoc verſu:

H. lleborum fruſtrà, cùm iam cutis aegra tumebit,
Paſcentes videas, venienti occurrite morbo.

Idem enim poëta dixiſſe videtur de ſolo helleboro, quod ſic Ouidius de vniuerſa medicina.

Principijs obſta, ſerò medicina paratur,
Cùm mala per longas inualuere moras.

Serapio itaque ſcribit *ex M. ſanguine Columbas perimi deuoratis frugibus, aut fabis madefactis aqua, in qua helleborus albus fuerit macceratus*. Sed vt illud minimè mirum eſt, cùm & debitam quantitatem excedens præſens etiam hominibus venenum ſit, ita verò huius potiſſimùm naturalis ratio dari non poteſt, quod [a] Plinius memoriæ prodidit, hominum nimirumi dentibus quoddam uirus ineſſe, quod & Columbarum fœtus implumes necat, cùm alioqui homines, & Columbę mutuam ferè amicitiam colant. Ornithologus [b] Martialem eiuſdem antipathiæ meminiſſe autumat, ubi ita ille canit:

Nec viales teneras prædura dente Columbas
Tradita ſic Gnydia ſint tibi ſacra Dea.

Peridixion. Hyperdixion. Ornithologi error.

[y] *Lib. 4. de med. c. 114.* Helleborus albus Colũbis lethalis.

[z] *Satyr. 3.*

[a] *L. 11. c. 37.* Denub⁹ humanis virus ineſt columbas necans.

[b] *In xenijs.*

CORPORIS AFFECTVS.

MOLESTATVR genus Columbarum, maximè verò pulli pulicibus, & pediculis, quibus niſi à Columbario mundentur, macilenti fiunt, & ſæpè ad debitam magnitudinem non excreſcunt. Continuò enim infeſtati corpori nihil adijciunt, quare ſæpè nidos ille debet mutare, vel ſaltem ab animalculis illis expurgare. [a] Creſcentienſis diligentiſſimus geoponicus Columbis nonnunquam variolos circa oculos naſci tradit, præcipuè menſe Auguſto. Sed quod amplius eſt, ob vitiligínem, & lepram albas Columbas à Perſis expulſas legimus apud Herodotum: *Si quis*, inquit, *apud Perſas è cutibus lepra, aut vitiligine infectus ſit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cum alijs Perſis conſuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immiſſos, quod in Solem peccauerint. Aeternùm verò qui ijſdem correptus fuerit, è regione ſua exigunt, atque ob eandem cauſam albas Columbas expellunt*. Hucuſque ille, interprete doctiſſimo Henrico Stephano, ubi communis interpretatio ſic legit, *eandem ob cauſam Columbas in ciuitatem afferunt*. Vtra verò lectio ſincerior ſit, ab experientia eſſet probandum. Mihi Columbas hoc morbo tentari nouum quidem, nihilominus verisimile.

Pulicũ nocumenta.

[a] *L. 9. c. 90.* Varioli. Lepra.

In Elio. li. 1. Perſarum lex.

Perſæ curcolúbas expellant.

CAPIENDI MODVS.

Colũbaria qui habere poſsint.

LICITVM eſt quidem cuiquę etiam in fundo beneficiario qui cenſualis eſt alicui domino etiam iuridico Columbarium habere tot Columbarum capax, quot in confinio poſſeſſiones habuerit, vt eis cibaria ſuppeditet, ut placuit iudicio contradictorio Pariſienſi ſenatui xv. Cal. Iunij anno Domini 1549. & vj. Idus Decembris 1565. nec poteſt ſuperior dominus prohibere, cùm Columbaria non ſint inter inſignia ſuperioris iuris, niſi contrarium ſuaderet loci conſuetudo, vel prædij clientelaris lex in emphyteuſi. Sunt enim conſuetudines locorum, quæ ex clientibus prohibebnt, & ſolis permittant dominis, vt Burgundiæ, Armoricæ, Niuernenſis. Alioquin ius eſt cuique liberè habendi, nec vicinus quoq; prohibere poteſt, cùm victus harum auium ſit innocens; nec rerum poſſeſſoribus noceat, damno depaſtionis cum ſtercore fundis vtiliſſimo, compenſato. Sed vti iura gentium Columbaria habere Columbis inſtructa permittunt, ita contrà aucupatum earum prohibent: *Columbæ*, inquit [b] Iuriſconſultus, *ex alieno Columbario accepta furti actionem parium.* Quamuis tamen etiam eas capere lex vetet, multi tamen clam eis inſidiantur. Capiuntur autem illæ varijs modis: inter quos rete principatum obtinere videtur, quod eo maximè loco extendi debet, quem victum quęſiturę ſæpè frequentare ſolent, potiſſimùm uerò niuis tempore, poſtquã ibi gratum ipſis aliquod edulium proieceris. Petrus [c] Creſcentienſis rete deſcribit, quod ad has uolucres capiendas aptiſſimũ ſit, quem lector adire poterit. Retibus uerò eas capere vſus eſt antiquiſſimus, & ante Homeri ſæcula etiã cognitus, & à magnatibus cultus, vt apparet ex hoc, quod ſcribit Athenæus: Heroes, inquit, apud Homerum, ne aërem quidem volucribus liberum permittebant, ſed laqueos, & retia Turdis, & Columbis tendebant. Meminit & [d] Ariſtophanes facetiſſimus Comicus:

Columbarum aucupium prohibitum.

[b] *Lib. ſi quis de arb.*

colũbę quo modo capiantur.

[c] *L. 10. c. 21.*

[d] *In auib.*

Τὰς πτέρυγας θ' ὑμῶν ξυλλαβὼν ὑπὸρρᾳξας, ἔχω
Καπαναγκάζω παλεύειν, δεδεμένας ἐν δικτύῳ, id eſt,

vt Andreas Diuus Iuſtinopolitanus interpretatur,

Columbaſq; ſimiliter colligens impediens habet
Et cogit aucupari ligatas in rete.

Sed adagiorum author παλεύειν transfert ſeducere, ſiue in laqueum deducere, indeq; Græcis πάλωτρίαν dici ait, moremq; eſſe aucupibus exoſculatam Columbam in rete ponere, quæ ſubſultans cæteras Columbas alliciat. Alibi item Ariſtophanes habet ad eundem ſenſum διδεμένοι παλεύουσι, vbi Scholiaſtes, *Aues*, inquit, *excæcatæ præſertim Columbæ, & Palumbi in retibus locantur, vt voce alliciant alias ſui generis*, quod Gloſſomatici παλεύειν dicunt. Verùm quæcunque Columbæ alias fallunt, & ſeducunt, paleutriæ dici poſſunt: in quo ſenſu Suidas, *Columbæ*, inquit, *quæ euolant, fallunt cæteras paleutria dicta à verbo παλεύειν, quod eſt fallere.* Euolantes uerò Columbas arte blandiri alijs, ealque corrumpere, furtoq; comitatores reuerti author eſt [e] Plinius. [f] Ariſtoteles, cæterique ferè alij paleutrias eas vocant, quæ excæcatæ in retibus poſitæ alias alliciebant: Gaza allectatrices uertit apud Ariſtotelem, ubi ſic habet. *Turtures, & Columbæ vel ad annum octauum viuunt, ſcilicet, quæ excæcatæ allectatrices aluntur.* Et [g] rurſus de Palumbis: *Palumbum allectricum prius mas, quàm femina moritur.* Quo loco Auguſtinus Niphus Italus, *Apud nos etiam*, inquit, *allectatrix, ſiue hallucinatrix* (hoc fortè dixit, quoniam plerunque, ut diximus, exoſculari ſolent, Attamen aliud eſt cæcum eſſe, aliud hallucinari) *fit Palumbes è ſylueſtribus.* Germani, teſte Ornithologo Liuias allectatrices faciunt, & vulgò vocant Locktuben, ut ſui generis aues in rete pelliciant. Fuerint autem paleutriæ, ut rectè quidem Oppiani paraphraſtes exiſtimat, forſitan dictæ, quaſi veteranæ quędam. Sunt enim ueteres, hoc eſt, olim captæ. Sic meo iudicio Eubulus apud [h] Athenæum meretrices appellat paleutrias, quæ iuuenes ſuis blanditijs alliciunt: quod etſi iuuenes etiam faciei ſuæ decore faciunt, veteranæ tamen magis id uerborum lenocinijs præſtant, quas nos ab officio roſſianas, id eſt, lenas dicimus. Cæterùm excęcatarum loco, vbi deſunt, Columbarum imagines ſubrogari poſſunt. Simplices enim ſunt, atque ceu ad viuas aduolant. Imo vero [i] Athenæus alibi author eſt Columbam pictam conſcendere ob ſimilitudinem. [k] Oppianus autem de Palumbis loquens docet, quomodo eiuſmodi excęcatæ alias alliciant; in ſumma quomodo retibus capiendæ, quibus & Colũbas decipi poſſe adiungit, ut in Palumborũ hiſtoria oſtendemus. [l] Petrus Creſcentienſis quoque oſtendit, quomodo laqueis è caudæ equinæ pilis capiantur,

Παλεύτρια vnde. Paleutriæ q̃ dicantur.

Colũbæ aliàs ſeducunt.

[e] *L. 10. c. 37.*

[f] *9. Hiſt. c. 7.*

Allectatrices.

[g] *9. hiſt. c. ult.*

Allectatrices ex quibus fiant.

Paleutriæ quare dictæ.

[h] *L. 1. deipn.*

Meretrices paleutriæ dictæ.

[i] *L. 13. c. 29.*

[k] *L. 3. Ixeut.*

Laquei è cauda equina.

[l] *Lib. 10. ca. 26. 28.*

& aliis

& alijs quibuſdam: & deinde quomodo feriantur ſagittarum illo genere, quod caput craſſum habet, pulzones vocat. Columbas agreſtes & ἀνακόμους, a quibus capi ſcribit B. [m] Baſilius allectas per manſuetam, quam aliquandiu domi aluerint. Hanc alis unguento ſuauiter fragrante inunctis emitti ad externas, quæ poſtea ipſam domum reuolantem ſuauitate odoris inuitatæ comitentur. *Ars quædam eſt*, inquit, *aucupandi Columbas videlicet talis. Vbi vnam ceperant, qui capiendis illis ſtudent, cicurem illam reddunt, & ad humanum conuictum aſſuefaciunt. Deinde vnguento alis illius perungunt, ſimulq; coniungunt agreſtibus: illa verò per vnguenti fragrantiam agreſtem illum, ac liberi paſſus gregem ad poſſeſſionem transfert eius, cuius ipſa eſt domeſtica. Bene olentes autem ſequuntur & reliqua, atque ita in poteſtatem Columbarij veniunt.* Aloyſius Cadamuſtus in Madera inſula olim ignota, quam [10] Luſitani nunc obtinent, tradit maximam fuiſſe Columbarum copiam, ijſque capiendis aucupes non alia arte uſos, quàm alligato perticæ vncino ex arboribus, quibus inſidebant, aues admirabundas (ut quæ in inſula deſerta hominem priùs non uidiſſent) & nihil pauentes detrahendo. Idem etiam in alia quadam inſula noui orbis Columbos ab hominibus nihil pauentes, ſcipionibus cæſos refert. Hollandi, apud quos, ut audio Columbis aliorum inſidiari lex minimè prohibet, habent tanquam reticulum quoddam, quo caueas, quas extra Columbaria eminentes habent, claudunt, & aduolantes ad eas uicinorum Columbas intercipiunt. [n] Prudentius quàm luculenter omnes modos enumerans, quibus ab aucupibus Columbæ decipiuntur, oſtendit totidem ferè illuſionibus hominum animas à dæmone in obſcura Tartara detrudi:

Pulzones.

[m] *Epiſt. 175 ad Iulittam.* Vnguẽto capi columbas.

Vncino per ticæ alligato.

Columbæ ſcipionibus cæſæ.

Hollandi quemodo columbas capiant.

[n] *In Amartigenio.*

Haud ſecus, aut ſi olim per ſudum lactea forma
Lapſa Columbarum nubes deſcendit in aruum
Ruris frugiferi, laqueos vbi callidus auceps
Praxendit, lentoq; inleuit vimina viſco,
Sparſit & inſidias ſiliquis, vel farre doloſo
Inlexerunt alias fallentia grana, gulamq;
Innectunt auidam torta retinacula ſeta.
Molle vel implicitas gluten circumligat alas,
Aſt alia quas nullus amor prolectat edendi,
Greſſibus innocuis ſterili ſpatiantur in herba,
Suſpectamq; cauent oculos conuertere ad eſcam.
Mox vbi iam cælo venolandum, pars petit æthram
Libera ſideream plaudens ſuper æra pennis:
Pars captiua iacet laceris, & ſaucia plumis
Pugnat humi, & volucres ne quicquam ſuſpicit auras.
Sic animas cæli de fontibus vnicolores
Infundit natura ſolo, ſed ſuauibus iſtic
Deuincta illecebris retinentur, & æthera pauca
Conſcendunt reduces, multas viſcoſus ineſcat
Paſſus, & ad ſuperas percurrere non ſinit auras.

HISTORICA.

NOTISSIMA in primis eſt ſacra hiſtoria de Columba à Noe ex arca in famigerato illo cataclismate emiſſa, quæ primùm uacua reuerſa eſt: iterum uerò poſt ſeptem dies emiſſa redijt cum oliuæ ramo, & rurſus poſt totidem dies non redijt. Hæc autem ita leguntur in [a] biblijs: *Cumque tranſiſſent quadraginta dies aperiens Noe feneſtram arcæ, quam fecerat, dimiſit Corum, qui egrediebatur, & non reuertebatur, donec ſiccarentur aqua ſuper terram. Emiſit quoque Columbam poſt eum, vt iam videret, ſi ceſſaſſent aqua ſuper faciem terræ. Quæ cùm non inueniſſet vbi requieſceret pes eius, reuerſa eſt ad eum in arcam. Aqua enim erant ſuper vniuerſam terram: extenditque manum ſuam, & apprehenſam intulit in arcam. Expectatis autem vltra ſeptem diebus alijs rurſum dimiſit Columbam ex arca. At illa venit ad eum ad veſperam portans ramum olivæ virentibus foliis in ore ſuo. Intellexit ergo Noe, quòd ceſſaſſent aquæ ſuper terram. Expectauitque nihilominus ſeptem alios dies, & emiſit Columbam, quæ non eſt reuerſa vltra ad eum.* Nonnulli exiſtimant hîc ſacram ſcripturam ſibi non

Columbæ à Noè emiſſæ hiſtoria.

[a] *Gen. 8.*

Digitized by Google

Scripturæ ſacræ conciliata.

parum aduerſari exiſtimant, quoniam, ſi prima die menſis decimi poſt diluuium taliter diminutæ fuerant aquæ, vt, teſte Moyſe, apparerent cacumina montium, & adhuc poſt quadraginta dies Noe aperiens feneſtram arcæ emiſerat Coruum, qui egrediebatur, & non reuertebatur, cur Columba, quæ poſt Coruum ex arca emiſſa fuerat, dicitur idcirco reuerſa ad Noe in arcam, quia non inuenerat vbi pes eius quieſceret? Si enim, inquiunt, Coruus priùs emiſſus remanſerat, certum eſt, quòd locum inuenerit, vbi pes eius quieſceret. Et reuera ex dictis colligi uidetur terram nudatam fuiſſe, & non nudatam, per Coruum nudatam, non nudatam adhuc per Columbam. Quapropter aliqui credunt ſacram hanc hiſtoriam accipiendam eſſe, vt ea poſterius intelligantur, quæ priùs facta ſunt, vt ſcilicet Columba primùm, vltimùm Coruus dimiſſus ſit. Quam opinionem veram eſſe tradit [b] Seraphinus Cumiranus Feltrenſis, qui totius ſacræ ſcripturæ loca, quæ inter ſe pugnare videntur, conciliare enititur. Verùm cùm naturales rationes, eæque ſatis euidentes aſſignari queant, meo iudicio ad loquendi ordinis inuerſionem confugere non eſt neceſſarium. Coruus enim ſupernatantibus aquæ cadaueribus inſiſtere, & quieſcere potuit, eorum paſtura ceu gratiſſimo cibo gaudens, à quibus interim carpophagæ Columbæ ſummoperè abhorrent. Vel fieri etiam potuit terram aliquo pacto ſic ab aquis nudatam fuiſſe, vt requieſcere in ea Coruus potuerit, non autem Columba. Ille enim ceu auis immunda immunditijs, & ſpurcitijs delectatur, hæc etiam ſupra terram non deſcendit, niſi ab aquis nudata fuerit. Cùm diluuij aqua, inquit Ioannes Tzetzes noſtræ ſententiæ aſtipulans paulum ceſſaſſet, Noë ex arca Coruum priùs emiſit, qui quidem non eſt reuerſus iterum, cadaueribus ſe paſcens multorum, quæ interierant. Deinde Columbam emiſit, quæ arrepto ramo oliuæ reuerſa eſt, id quod indicium erat manifeſtum, aquas ſubſidiſſe. Columbas olim grauioribus rebus nunciorum munere functas fuiſſe, literis uel pedibus, vel collo, uel ſub alis alligatis ſuprà diximus; ubi etiam oſtendimus has uolucres ad id electas fuiſſe propter uolatus pernicitatẽ, quod ex hac [c] Aeliani hiſtoria probauimus, quam hîc repetere placuit: *Vno eodemq; die victoria Taurofthenis*, inquit, *ex Olympia Aeginam nunciata eſt ipſius parenti, vt aliy affirmant, perſpecturum. Aliy vero dicunt Taurofthenem Columbam à ſuis pullis madidis adhuc, & implumibus abſtractam ſecum deportaſſe, cumq; viciſſet, purpura alligata eam remiſiſſe: eamq; ſumma cum feſtinatione ad pullos properantem eodem die ex Piſa in Aeginam aduolaſſe.* Oppugnante ante multos annos Chriſtiano exercitu Ptolæmaidem, cùm in hunc modum nunciam Columbam Saladinus deſtinaſſet obſeſſis, hortatus vt firmo animo eſſent, ſperata ſui aduentus feſtinatione, ea à noſtris intercepta eſt miro modo, contrario alligato nuncio demiſſa, unde euenit, vt deſperato illi auxilio, nihil amplius expectarent, ſui deditionem facerent. Quam hiſtoriam ita narrat [d] Sabellicus. Tenebat adhuc obſidio, cùm ex ſpeculis datum eſt ſignũ tabellariã Columbam aduentare, illi qui moris erant huius gnari, totis caſtris iubẽt milites, vbi auis caſtrorum ſpacia ſuperuolare cœpiſſet, clamorẽ quàm maximè poſſent, extollere: quo factum eſt, vt Columba uelut telo quodam icta, ſubitò ad terram decideret: literæ quę uolucri erant lino alligatę, ignabant ijs, qui obſidione tenebantur, vt bono animo eſſent, fore vt intra paucos dies Dachin Rex cum ingentibus copijs auxilio adeſſet, foreq; vt ante ipſorum oculos hoſtes ad unum cęderentur, ipſi terra, mariq; leuarẽtur obſidione. Mouit ea res Chriſtianorum animos, apparebatq; eo nuncio accepto, Tyrios ſpe auxilij confirmatos, multò obſtinatiùs obſidionem laturos, & quod magis formidoloſum erat, metus inceſſit, ne cum potentiſſimo hoſte inuiti certare cogerentur: commenti itaque dicuntur rem minimè ineptam, vt ſubditiciæ literę pro Damaſcenis eius alitis pędibus obligarentur, quibus Tyrij docebantur, non eſſe cur à Dachine auxilium ullum expectarent, conſulerent ipſi rebus ſuis, quando fortuna belli eò loci ueniſſet, vt aut ultrò ſeditio facienda foret, aut ſi caperentur, omnia extrema ferenda. His literis (quia ubi primùm Columba dimiſſa eſt, in urbem abijt) publicè recitatis uicta Tyriorum pertinacia, quinto menſe, quam obſideri cœperant, deditionem fecere. Nunc quia hęc, quę de tabellaria aue à nobis ſunt prodita, non multum à fabula diſtare uidentur, grauiſſimos authores habeo ex Romanis ducibus quoſdam huiuſmodi uolucribus vſos eſſe. [e] Plinius Mutinenſi obſidione Columbam ait literas in caſtra attuliſſe. Fabius Romanorum annalium ſcriptor, & Cecinna Volaterranus Hirundinibus vſos ad hoc ipſum dicunt. Sed confeſſo uſu illud in dubium uenire poteſt, quæ cauſa ſit, vt ſuperuolantes aues, uelut ictę uocibus concidant, quod cùm ſæpè aliàs, tum in Iſthmiorum conuentu accidiſſe proditum eſt memoriæ, cùm Græciæ urbibus libertas reſtituta eſt. Plutarchus Chæroneus cauſam depreſſionis in auibus arbitratur colliſum uocibus aërem, qui, cùm uox permagna editur, ui diſcuſſus nullam uolucribus relinquat uolandi facultatem, ſed cùm lubricus ſit factus, ſuperuolans auis,

[b] *To. 1 Conſ. cap. 359.*

Coruus vbi quieſcebat.

Colũbę nũcix.

[c] *L. 9. Hiſt. cap. 2.*

Victoria Taurofthenis.

Ptolæmais à Chriſtianis obſeſſa, & columbę litteras portantis opera capta.

[d] *Ennead. 9. lib. 9.*

[e] *L. 10. c. 37.*

Quomodo clamore aues ex alto decidant.

anis, tanquam ad inane peruenerit, ad terram defluat, aut certè vehementi clamore, tanquam telo icta concidit. Poteſt præterea & aëris velut aquarum eſſe uortex quidam, qui anes uoleuto quodam turbine ad ima deprimat. Hucuſque Sabellicus, apud quem eadem alias repetuntur. [f] Martinus Polonus ſimiliter in expeditione illa ſanctiſſima Hieroſolymitana Godefredi Lothoringiæ ducis, antequam nimirum adhuc Hieroſolymam obſideret, Cæſaream nempe vſque profecto, author eſt Columbam nunciam mirè in manus Chriſtianorum incidiſſe, videlicet quam deſuper eorum exercitum volantem fortè inſequens Accipiter grauiter uulneratam in terram deiecerit. Litteræ hæ talem habebant ſententiam. Rex Acheron duci Cæſareæ ſalutem: generatio canina uenit, gens contentioſa: contra quos per te, & alios legem tuam defendas. Idem annuncia alijs ciuitatibus. Aſſeuerat huiuſce hiſtoriæ miraculum Hetruſcus Homerus [h] Torquatus Taſſus, cuius doctiſſimos uerſus non tam doctrinæ cauſa, quàm quòd dilucidiùs id enarrent, aſcribere non piguit. Canit autem hunc in modum.

[f] *Dec. 1. l. 6. In ſuppputationibus.* Accipiter columbam litteras ferentem in aëre occidit.

[h] *Cant. 18. Hieroſ. libe.*

Mentre il campo à l'aſſalto, e la cittade
S'apparecchia in tal modo à le difeſe
Vna Colomba per l'aeree ſtrade
Viſta è paſſar ſoura lo ſtuol ſtranceſe:
Che non dimena i preſti uanni, e rade
Quelle liquide uie con l'ali teſe:
E già la meſſaggiera peregrina
Da l'alte nubi a la città s'inchina.

Quando, di non sò donde eſce un Falcone
D'adunco roſtro armato, e di grand'ugna
Che fra'l campo, e le mura à lei s'oppone,
Non aſpett'ella del crudel la pugna.
Quegli d'alto uolando, al padiglione
Maggior l'incalza, e par ch'omai l'aggiugna,
Et al tenero capo il piede hà ſoura,
Eſſa nel grembo al pio Buglion ricoura.

La raccoglie Goffredo, e la difende:
Poi ſcorge in lei guardando eſtrania coſa:
Che dal collo ad un filo auinta pende
Rinchiuſa carta, e ſotto un'ala aſcoſa:
La diſſerra, e diſpiega, e bene intende
Quella, ch'in ſe contien non lunga proſa:
Al Signor di Giudea, (dice lo ſcritto,)
Inuia ſalute il capitan d'Egitto.

Non sbigottir, Signor, reſiſti, e dura
Infino al quarto, ò infino al giorno quinto:
Ch'io uengo à liberar coteſte mura,
E uedrai toſto il tuo nemico uinto.
Queſto il ſecreto fu, che la ſcrittura
In barbariche note hauea diſtinto,
Dato in cuſtodia al portator uolante,
Che tai meſſi in quei tempi usò il Leuante.

Libera il Prence la Colomba, e quella,
Che de'ſecreti fù reuelatrice,
Com'eſſer creda al ſuo ſignor rubella,
Non ardì più tornar nuncia infelice.
Mà il ſopran Duce i minor Duci appella,
E lor moſtra la carta, e così dice:
Vedete come il tutto à noi reueli
La prouidenza de'Signor de Cieli.

Digitized by Google

[i] *In cõment. rerum Moſcouitic.* Olhæ hiſtoria. Colũbæ caſtra incendunt. Igor occiditur. Olha legatos occidit.

Già più di ritardar tempo non parmi, & quæ ſequuntur. Aliam hiſtoriam [i] Sigiſmundus liber baro narrat de Olha Rutenorum principe Igoris vxore, qui mortuo Olech in eo regno ſucceſſerat. Hanc autem non Columbas litterarum allatrices habuiſſe memorat, ſed quæ hoſtium ad quos eas remittebat, caſtra cum annexis ſub alis igneis inſtrumentis incenderent. Mortuo Olech, inquit, Igor ducta ex Pleſcouia vxore Olha imperare cœpit: qui cum exercitu ſuo longiùs progrediens, Heracleam, & Nicomediam vſque peruenitlet, tandem bello ſuperatus aufugit. Poſt à Malditto Drevulianorum principe in quodam loco Coreſte nomine, vbi etiam ſepultus eſt, occiditur. Filius autem Suuatoſlaus, quem infantem reliquit, cùm per ætatem imperare non poſſet, interim mater Olha regno præfuit, ad quam cùm Drevuliani viginti internuncios miſiſſent, cum mandatis, ut eorum principi nuberet, Olha nuncios Drevulianorum uiuos obrui iuſſit, ſuoſq; interim legatos ad eos miſit, nimirum ſi ſe principem, & dominam expeterent, vt plures, atque præſtantiores procos mitterent. Mox alios ſelectos quinquaginta viros ad ſe miſſos in balneo combuſſit: alioſque legatos iterum miſit, qui aduentum ſuum nunciarent, iuberentque apparare aquam muſſam, aliaque ex more ad parentandum marito defuncto neceſſaria. Porrò ad Drevulianos cùm veniſſet, maritum deplanxit, Drevulianos inebriauit, quinque millia eorum occidit, Mox Chiovuiam reuerſa, exercitum conſcripſit: contra Drevuelianos progreſſa victoriam reportauit, fugientes in caſtrum proſequuta, obſidione ad integrum annum preſſit: pòſt interpoſitis conditionibus tributum illis de qualibet domo, tres videlicet Columbas, totidemque Paſſeres imperat: acceptaſque in tributum aues, continuò alligatis ſub alis igneis quibuſdam inſtrumentis dimittit. Auolantes Columbæ ad ædes conſuetas redeunt, reuolantque, caſtrum incendunt. Inflammato iam caſtro diffugientes aut occiduntur, aut capti uendutur. Hactenus ille.

Argonautæ Colũbã ſequũtur volantem.

Argonautis, vt id obiter dicamus, quamuis alioqui poëtarum figmentum eſt, Columba, data fuit itineris dux, præcipiente Phineo. Apollonius id Phineum quidem præcepiſſe refert, ſed addit etiam ab Euphemo eam Columbam fuiſſe nutritam, emiſſam autem, ubi Argonautæ ad Cyaneas peruenirent, hoſq; eam ſequutos ſine periculo tranſiuiſſe. Memi-

[k] *In ibim.* nit eius apud Latinos in primis [k] Ouidius eo uerſu:

Qualis & ipſa fuit, quoque præcipiente Columba,
Et data Palladia prænia, duxq; rati.

[l] *Lib. 2.* Item [l] Propertius, dum ait:

Et quæ mouiſti duo littora, cùm rudis Argus
Dux erat ignoto miſſa Columba mari.

Columba Saluatori baptizato apparuit.

Notior uerò, & certiſſima ſacra hiſtoria eſt de Spiritu ſancto Columbæ forma baptizato à D. Io. Baptiſta in Iordane Saluatore noſtro Ieſu Chriſto apparente vt euangeliſtæ omnes vnanimiter tradunt, quorum ſacra uerba aſcribere non piguit: *Tunc venit Ieſus*, inquit S. [m] Matthæus, *ex Galilea in Iordanem vt baptizaretur ab eo. Io. autem prohibebat eum dicens, ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, ſine modo: ſic enim decet, nos implere omnem iuſtitiam. Tunc dimiſit eum. Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ei ſunt cæli, & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut Columbam, & vententem ſuper ſe. Et ecce vox de cælis dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Eadem ſcribit D. Marcus, ſed vt uidetur paulò diligentiùs, etſi pauciori-

[m] *Cap. 3. in fine.*

bus uerbis. Hic enim & ciuitatem nominat, qua baptizandus Saluator noſter ueniebat, nimirum Naſareth, cùm S. Matthæus totam tantùm regionem, nempe Galilæam. Ait

[n] *Cap. 1.* itaque D. [n] Marcus. *In diebus illis venit Ieſus à Nazareth Galilea, & baptizatus eſt à Ioanne in Iordane. Et ſtatim deſcendens de aqua vidit Cælos aperta, & Spiritum ſanctum, tanquam Columbam deſcendentem, & manentem in ipſo, & vox facta eſt de Cælis, tu es filius meus dilectus, in te complacui.* Sed D. Matthæus D. Io. iſtæc dicere facit, & Spiritum etiam ſuperfuſum, non in ipſo manſiſſe refert, uti D. Marcus ait, cui D. [o] Lucas tamen aſtipulatur. *Factum eſt autem*, inquit, *cùm baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, & orante, apertum eſt Cælum, & deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut Columba in ipſum, & vox de Cælo facta eſt: Tu es filius meus dilectus, in te complacuit mihi.* Hæc ille. In eo autem cæteris clarior, & dilucidior, quòd

[o] *Cap. 3.*

[p] *Cap. 1.* Spiritum ſanctum corporali ſpecie deſcendiſſe dicat. Diuus uerò [p] Ioannes, qui & ipſe Apoſtolus fuit in eo cum S. Matthæo conſentit, quòd Spiritum ſuper ipſum manſiſſe ſcribat; *Altera die*, inquit, *vidit Io. Ieſum venientem ad ſe, & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic eſt de quo dixi, Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat, & ego neſciebam eum: ſed vt manifeſtetur Iſrael, propterea veni ego in aqua baptizans. Et teſtimoniũ perhibuit Io. dicens, Quia vidi Spiritũ deſcendentẽ, quaſi Colũbã de Cælo, & manſit ſuper eũ. Et ego neſciebam eum: ſed*

Digitized by Google

tu: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, super quẽ videris Spiritũ descendentẽ, & manentẽ super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Hactenus itaque D. Io. Discordiam verborum in sacra istac historia nullam esse luculenter demonstrat [g] Cornelius Iansemius Gandauensis Episcopus, ad cuius commentaria lectorem allegamus, maximè cùm huc non pertineant. Vnum verò ex eodem hîc ascribere placuit, num scilicet Columba, in cuius specie descendens Spiritus sanctus apparuit, verum fuerit animal, an non. D. enim [h] Augustinus omninò vult fuisse verum animal, non quidem ex communi Columbarum grege acceptum, sed recens à Deo creatum, & post officium suum esse desinens. *Neque hoc ita dicimus*, inquit, *vt Dominum Iesum Christum dicamus solum verum corpus habuisse, Spiritum autem sanctum fallaciter apparuisse in oculis hominum, sed ambo illa corpora, vera esse credimus. Sicut enim non oportebat, vt homines falleret filius Dei, sic etiam non oportebat vt falleret Spiritus sanctus: sed omnipotenti Deo, qui vniuersam creaturam ex nihilo creauit, non erat difficile verum corpus Columbæ sine aliorum Columborum ministerio figurare. Sicut etiam non fuit ei difficile verum corpus in vtero Mariæ sine virili semine fabricare cùm creatura corporea, & in visceribus famineæ ad formandum hominem, & in ipso mundo ad formandum Columbam imperio Domini, voluntatiq; seruiret.* Verùm sicut argumentum S. Augustini efficaciter non concludit, inquit Iansemius, ita quoque, & scripturæ, & ipsi rei magis congruit intelligere non fuisse veram Columbam, sed tantùm similitudinem eius, ad hoc factam, vt per proprietates Columbæ Spiritum sanctum designaret. Scripturæ quidem, eò quòd dicatur Spiritus descendisse in corporali specie, hoc est, similitudine. Deinde, quod tanquam, vel sicut Columba dicitur descendisse, vbi similitudo potiùs designatur Columbę, quàm Columbæ veritas. Rei verò, quia cùm hoc ipsum fieri potuerit per Columbæ similitudinem, quod per veram Columbam, nec Deus quicquam faciat frustra, sicut nec Natura, frustrà fuisset hîc de nouo creata vera Columba. Columba enim hæc non aduenit, nisi vt figuraret, & mox præteriret, vt etiam [i] S. Augustinus testatur: neque argumenta Augustini concludunt. Nam primùm non est simile de corpore, in quo Christus apparuit, vt verè dicatur, & sit homo. Spiritus verò non dictus est, nec fuit Columba. Neque per hoc Spiritus veritatis aliquem fefellit, quòd in apparenti, & non in vera Columba apparuit, quæ tamen à plerisque vera Columba sit putata. Non enim fallit, qui sine intentione fallendi aliquid dicit, aut facit, ad quod aliquis sequitur in alio error non pernicioſus. Iam Columbæ huius apparitio non ad hoc inducta est, quo homines crederent esse veram Columbam, sed quo per eam Spiritus præsentiam, & proprietates cognoscerent. Sicut ergò in die Pentecostes Spiritus sanctus dicitur descendisse super Apostolos tanquam ignis, cùm tamen secundum omnes non esset verus ignis, sed ignis similitudo, nec ob id fallacia, aut fictione aliqua vsus est Spiritus Dei: ita & nunc veluti Columba descendisse dicitur, quòd non in vera Columba, sed in similitudine eius apparuit, nullam tamen falsitatem admittens. Est enim vbique similis loquendi modus ὡσεὶ tanquam, vel veluti. Certè [k] Augustinus in hanc magis inclinat sententiam, docens, non necesse esse, vt Columba hæc dicatur habuisse animam, à qua moueretur, imo nec verum fuisse corpus, quod apparuit. Dicitur autem Spiritus super Christum descendisse corporali specie, sicut Columba, non quòd reuera descenderit, qui vbique existens moueri non potest, neque rursum, quod per descensum speciei Columbæ cœperit Christum per gratiam inhabitare, qui ab initio semper fuit plenus Spiritu sancto, vt in quo inhabitabat diuinitas corporaliter, sed quia per descensum illius Columbæ manentis super Christum, & spiritum repræsentantis, declarata est præsentia Spiritus in eo, in quo prius non declarabatur. Hactenus ergò Iansemius, qui etiam rationes assignat, cur Spiritus sanctus in Columbæ similitudine apparuit: de quibus & nos agemus, vbi de mysticis sermo erit. Hîc veritatem historiæ annotasse sufficiat. Compendiosè tamen antequam reliquas Columbę historias prosequamur rationes nonnullas adferemus, cur Columbæ potius, quàm ignis specie Spiritus sanctus apparuerit, super qua re [l] Alphonsus Tostatus disputans, id propter multa, quæ Columbæ conueniunt factum esse hoc ferè modo demonstrat: primò propter dispositionem, quę requiritur in baptizando, vt non fictus accedat. Columba enim est animal simplex, astus, doliq; expers. Secundo propter septem Spiritus sancti dona per septem Columbarum proprietates, quas, quia nos alibi recensemus, nunc præterimus, designata, quæ baptizandis dantur. Tertiò propter proprium baptismi effectum, qui est remissio peccatorum, & reconciliatio ad Deum. Hoc autem in Columba propriè signatur, quia animal est cicur, domesticum & mansuetum, & maximè quoniam ipsa denotauit reconciliationem Dei cum homine, & tranquillitatem sęculo reddità: nam in diluuio, per quod sęculum delebatur, per Columbam pax, & misericordia significabatur, videlicet, quod Deus misereretur sæculo, & cessaret diluuium. Quartò ad designandum communem baptismi effectum, qui est confirmatio Ecclesiasticæ

[g] *Cap. 14. comment. in concord. euã ge.*

Columba, quæ apparuit Christo an fuerit verum animal.

[h] *Lib. de agone Christi Cap. 22*

Columba, quæ apparuit non fuit vera.

Columba cur apparuerit.

[i] *Lib. 2. de Trinit.*

Spiritus sãctus tãquã ignis.

[k] *Epist. 102.*

Spiritus cur super Christum descẽderit.

[l] *Cap. 83. comment. in cap. 3. Matth.*

Cur Spiritus sanctus Columbę potius, quã ignis specie apparuit.

fuſticæ vnitatis: quintò propter charitatem, vnicam nimirum virtutem, quæ priuatim baptizandis apparere debet. Quanuis etenim in baptiſmo omnes virtutes, & dona infundantur, charitas tamen omnium eſt excellentior. Eius autem præ omnibus animalibus cultrix eſt Columba. Angelos nec non & Sanctos ſuius auis figura quandoque hominibus apparuiſſe teſtatur hiſtoria*. Laurentius Surius, ex quo pleraque iſta in noſtram hiſtoriam tranſtulimus Angelum Columbæ ſpecie moribundo iam glorioſo Dei athletæ Allouuino cognomento Bauoni, non tantùm apparuiſſe, verùm etiam ceu ſuper notæ ſimplicitatis filium tam familiariter requieuiſſe ſcribit, vt videretur dicere: *Super quem requieſcam, niſi ſuper humilem, & trementem ſermones meos?* Addit etiam totam cellulam tam miri odoris fragrantia repleſſe, vt raptum ſe Allouuinus exiſtimans paradiſi delicijs intereſſe cogitaret, & quaſi iam laborum ſecurus diceret: *Ecce hæreditas Domini.* Cùm verò aliò ſpectet per ſcripturæ prata riuulos ingenij ducere quid innocentiæ, quid ſimplicitatis Columba videatur habere: itaque ad alia feſtinanti hoc ſolum ſufficiat dixiſſe, meritò ſuper eum in Columbam Angelum veniſſe, qui Columbina plenus erat ſimplicitate: meritò illum diuinum odorē hauſiſſe, qui ſecura conſcientia poterat dicere. *Chriſti bonus odor ſumus in omni loco.* Idem Surius S. Radegundim reginam Columbæ figura in mari periclitantes ab imminenti naufragio liberaſſe ita enarrat. *Porrò clariſſimis regibus, & ſereniſſimæ reginæ Brunechildi, quos haud vulgariter dilexit, atque etiam ſacroſanctis eccleſijs, & earum Epiſcopis cum diuina obtẽtatione ſuum commendauit monaſterium. Pro cæleſti autem hoc munere miſit ſupradictum preſbyterum cum alijs, gratias vt agerent Imperatori. Quibus redeuntibus, mare fluctibus cœpit agitari, ita vt multis illi obiectis periculis, eiuſmodi procellas, & tempeſtates nunquam ſe vidiſſe faterentur. Quadraginta diebus, & noctibus in medio mari in ſummum vitæ diſcrimen coniecti, cum vitam planè deſperarent, & mors eis ob oculos verſaretur, inter ſe mutuò conciliato pelago illos tam tamque abſorbere cupiente, voces in Cælum dabant, ita dicentes: Domina Radegundis ſubuenit ſeruis tuis, vt qui tibi obediuimus, ſine ſubſidio non pereamus. Libera nos de præſentiſſimo ſubmerſionis periculo. Vbicunque ex fide inuocaris, miſerere ſoles ad opus ergo etiã nos, ne pereamus. Ad has voces in medio mari Columba ad hos veniens nauem ter circumuolauit. Cumq; tertiò id faceret in nomine Sanctæ Trinitatis, quam B. Radegundis ſemper in ſuo habuit pectore, famulus eius Beneſarus manum extendens, è cauda eius tres extraxit pennas, quas mari intingens tempeſtatem ſedauit. Ita ad ſui nominis inuocationem B. Radegundis in Columbæ ſpecie apparens, ſuos ex ipſis mortis faucibus reduxit ad vitam. Facta ergo tranquillitate in mari, illi alta voce exclamabant: Aduenisti bona domina, pietate plena, vt tuos captiuos eriperes, neſluctibus abſorberentur. Nec illi ſolũ liberati ſunt, ſed etiam alij omnes meritis beatæ illius. Eas pennas attulere ij ipſi a tanto periculo educti, & per loca ſancta piè diſtribuerunt.* Idem Surius tradit S. Leonardum cuidam captiuo in ſubterraneũ ſpecum coniecto Columbæ figura apparuiſſe, eumq; inde eduxiſſe, & cùm atra nox hominũ viam, qua iret prorſus abſcondieret, Columbam ob oculos eius volitantem eum anteceſsiſſe, atque ad locum optatum perduxiſſe. Verum quemadmodum hi Sancti Columbæ ſpecie alios ab imminenti mortis periculo liberarunt, ita pariter ipſa Columba mirabiliter alijs ſanctis apparens ſanctitatis illorum publicè teſtimonium præbuit. Ea in primis D. Io. Chryſoſtomi in archiepiſcopum initiandi capiti inſedit, quod idem quoque Surius recenſet hoc ferè modo. *Cùm autem cum ordinaturi eſſent, vt Deus tulſerat, & dies adeſſet præſtitutus, aderat quidem omnis cœtus fidelium & ſimul etiam adſtabat vniuerſus chorus pontificum. Cum ad aram verò ſacram acceſsiſſet, & ipſe quidem, vt fas exigit, caput pontifici ſubmiſiſſet, ipſi autem eius manus ſuiſſent impoſitæ, miraculum quoddam hic quoque fecit Deus, & oſtendit eum, qui initiabatur, eſſe dignum, & ex ſua ſententia illum dignatum fuiſſe ſacerdotio. Columba enim & colore alba, & ſpecie valde pulchra templum ſuperius conuolans, illicò deſcendit, & inſidet capiti eius, qui ordinabatur. Supernacaneum eſſet omnino immorari in interpretandis ijs, quæ ſunt manifeſta. Cui enim non eſt manifeſtum hoc eſſe ſignum Sancti Spiritus?* Columba, referente eodem authore, ſimiliter S. Gregorij Agrigentini in inauguratione eius in paſtorem populi ab altari aduolans capiti inſedit: quamobrem vniuerſus populus ſtupore, vt par erat affectus, gaudio, & admiratione plenus, non amplius orabat exploratum ſibi fieri, vtrum qui delignatus pontifex fuerat, nunc Deo creandus videretur. Itaque craſtino die pontifex creatur, traditurq; Agrigentinis: immo verò huic iſti, vt probo paſtori rationales oues à pontifice maximo creduntur. Hæc dum Gregorius Romæ moraretur, contigere. Eidem ſimilem Columbam, poſt quam Agrigentum venerat, & templum ingreſsus myſteria peregiſſet, rurſus è cælo deuolantem eum adumbrare conſpexerunt. Idem quoque de S. Fabiano Pontifice maximo memorant, S. Anti, vel vt alij vocant, Anterotis ſucceſsore. Hoc enim poſt menſem vnum in Epiſcopali munere mortuo diuinitus ſacra adminiſtratio ad Fabianũ eſt delata. Aiunt autem poſt Anterotis mortem ex agro Romam veniſſe, atque ibi cum alijs verſatum eſſe. Quum verò Romæ Epiſcopi, & fratres omnes in Eccleſiam ad Epiſcopum creandum conue-

* To 5. in vita Bauon.

Angelus Columbæ figura apparet S. Allouuino.

S. Radegundis Columbæ figura periclitantes in mari liberat.

Periclitantes S. Radegundis auxilium implorant.

Columba ter nauem circũuolat.

Beneſarus maris tempeſtatem ſedat.

S. Leonardus captiuũ liberat columbæ ſpecie.

Columba apparens ſanctitatis eorum, quibus apparet indicij.

Chryſoſtomi capiti columba inſidet.

Columba S. ſpiritus ſignum.

S. Gregorij Agrigẽtini capiti Columba bis inſidet.

S. Gregorius cur in epiſcopum electus.

S. Fabiani capiti Columba inſidet.

conueniſſent, atq; ſuffragia deligentium de multis præclaris, & illuſtr. viris, quibus eã dignitatem collatam iri hominum opinio erat, variarent, affuit etiam Fabianus: & quamuis de eo nulli epiſcoporum in mentem veniret, derepentè tamen aliundè aduolans Columba, ac capiti eius inſidens, eum deſignauit, & ſpiritum in eo acquieſcere ſignificauit, in Columbæ ſpecie apparere ſolitum: qua re tam admiranda vniuerſus populus delectatus, eadem alacritate, atque eodem ſimul ore omnes dignum eum eſſe, & idoneum acclamarunt & continuò in epiſcopali throno collocarunt. Authores ſunt [1] Nicephorus, Caliſtus, & [2] Euſebius, qui Columbam illam, illius figuram geſſiſſe etiam addit, quæ in Sancti ſpiritus imagine deſcenderat ſuper Ieſum apud Iordanem. Scribitq; id alios tradere quoque S. Zepherino eueniſſe, non Fabiano. Sed Platina ad priorem opinionem inclinat. Aliud miraculum de Columba recenſet Laurentius Surius, ampullam ſancto criſmate plenam B. Remigio Remorum archiepiſcopo Francorum regem Clodoueum baptizaturo adferente. *Interea cunctis*, inquit, *via ad baptiſterium à domo regia præparatur, velis, & cortinis depictis ex vtraque parte protenditur, & deſuper adumbratur, platea ſternuntur, eccleſia componitur baptiſterium, balſamo, & cæteris odoramentis conſpergitur: talemque gratiam Dominus ſubminiſtrabat in populo, vt æſtimarent, ſe paradiſi odoribus refoueri. Sicque præcedentibus ſacroſanctis euangelijs, & crucibus cum hymnis, & canticis ſpiritualibus, atque litanijs, ſanctorumq; nominibus acclamatis, ſanctus pontifex manum tenens regis, à domo regia pergit ad baptiſterium, ſubſequente regina, & populo. Dum autem ſimul pergerent, rex interrogauit epiſcopum, dicens: Patrone eſt hoc regnum Dei, quod mihi promittis? Cui epiſcopus, Non eſt hoc*, inquit, *illud regnum, ſed initium viæ, per quam venitur ad illud. Cùm verò veniſſent ad baptiſterium, clericus, qui criſma deferebat, à populo eſt interceptus, vt ad fontem venire nequiret. Sanctificato autem fonte, nutu diuino chriſma defuit. Et quia propter populi preſſuram vlli non patebat egreſſus eccleſiæ, vel ingreſſus, ſanctus pontifex oculis, ac manibus protenſis in Cælum cæpit tacitè orare cum lachrymis. Et ecce ſubitò Columba nine candidior attulit in roſtro ampullam, chriſmate ſancto repletam, cuius odore mirifico ſuper omnes odores, quos antè in baptiſterio ſenſerant, omnes qui aderant, inæſtimabili ſuauitate repleti ſunt. Accipiente autem ſancto pontifice ipſam ampullam ſpecies Columbæ diſparuit. De quo chriſmate fudit venerandus epiſcopus in fontem ſacratum. Viſo autem Rex tanto miraculo, abnegatis diaboli pompis, & operibus eius petijt à ſancto pontifice baptizari.* S. Maria Oegniacenſis, eodem referente Surio, vidit quandoque ſacerdotem quendem cum lachrymis deuotè ſacrificantem & Columbam quandam in eius humerum deſcendentem ex eoque humero fontem puriſſimum ſcaturientem. Non minori miraculo plena eſt illa hiſtoria, quam idem author de Columba refert, quæ ſanctæ Marinæ virgini, ac martyri incarceratæ ſpecie S. Trinitatis apparens, non tantùm hunc in ſanctiſſimo ſuo propoſito conſtantem ad tolerandas futuras pœnas adhortata eſt, ſed iam morienti etiam iterum præſens facta multa hominum millia tanto miraculo ſtupentium ad fidem Chriſti conuertit. *Præter opinionem ergo*, inquit ille, *quæ nulli culpæ erat affinis, Martyr Chriſti Marina à ſæuo illo, & pernitioſo ſerpente (cuius ſpecie dæmon paulò antè illam tentauerat) liberata, videt magnam lucem refulſiſſe in cuſtodia. Crux autem à terra in Cælum vſque peruadens oſtendebatur, tanquam fons illius luminis. Supra crucem verò conſpecta fuit alba Columba, & pura tota, lucidos emittens ſplendores, Trinitatis, vt mihi videtur, myſterium aperte oſtendente viſione. Nam per lucem quidem erat oſtendi apertè paternam gloriam: per crucem crucifixum ſignificari vnigenitum: per Columbam verò conſpiciebatur ſancti Spiritus diuinitas, quæ & ancillam Dei alloquebatur, & conſolans animum addebat, dicens: Aue Marina ratione prædita Dei Columba, quod viciſti malignum, & bono adhæſiſti. Aue, & lætare, & delectare ex toto corde tuo filia ſuperna ſion. Quoniam venit dies in qua pro tuis meritis ornata victoria coronis, & intelligentem Dei requiem cum prudentibus ingreſſa apud ſponſum, & regem tuum habitabis.* Et paucis interiectis: *Tunc præſes iubet, vt ei nudata lampadibus pectus vratur, & latera. Cùm diu ergò vreretur, & ſupplex tacitè preces emitteret ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in corde ſuo, dolores facilè ſuſtinuit. Cùm eam autem de ligno depoſuiſſet, iuſſit magnum lebetem afferri in medium, & eum aqua repleri, & Marinam vinctam in aquam immitti, vt in ipſa ſuffocaretur. Cùm id autem celeritate maxima factum eſſet, ſancta Martyr vincta, & in vas aqua iniecta exclamauit magna voce. Domine Ieſu Chriſte, qui eduxiſti vinctos in fortitudine, qui ſoluiſti vincula mortis, & inferorum, & eos, qui habitabant in ſepulchris, excitaſti tua poteſtatis nutu omnipotenti: Tu Domine altiſſime aſpice ad ancillam tuam, & rumpe vincula mea, & fiat mihi hæc aqua in vitam æternam, & in ſupplementum baptiſmatis à me deſiderati ad depoſitionem quidem veteris hominis, & qui corrumpitur ſecundum deſideria deceptionis: indumentum verò, & amictum noui, qui ſecundum Deum creatur in veritate, & iuſtitia. Sic orans iniecta eſt ſancta illa adoleſcentula in vas illud plenum aqua. Cùm primùm*

S. Fabianus ad ſũmi põtificatus apicẽ euehitur.

[1] *L. 5. Hiſt. eccl. c. 26.*
[2] *L. 6. Hiſt. eccl. c. 21.*

Columba ampullam chriſmate ſancto plenam B. Remigio portat.

Clodoueus Rex baptizatur.

S. Marinæ apparet columba incarcere.

Colũba ſupra crucem apparet.

Trinitas ſignificata.

Spiritus ſanctus S. Marinam conſolatur.

S. Marinæ tormenta.

autem

antem ingreſſa fuit lebetem, ecce fit magnus terræmotus: & rurſus prima Columba coronam ore tenens volauit ipſa hora ſuper aquam, & ingens ignis columna, & crux ſuper eam eadem, qua priùs figura apparuit beatæ: & Columba quidem cum tetigiſſet ſacrum caput martyris, & repentè ſurſum volaſſet, ſedit ſuper ipſam crucem. Quæ etiam athletam placida voce eſt alloquuta, Pax tibi, dicens, ancilla Dei. Nunc confide cæleſtem accipiens coronam à manu altiſſimi. Simul autem atque hoc dixiſſet, ipſa quoque ſoluta à vinculis, & ex aqua emergens, cùm, quæ explicari non poteſt, exultatione ſpiritus diuiniſſimi magnificans laudabat Trinitatem, vt citra medium baptizata, & mirandum in modum illuminata. Illic dicitur factum fuiſſe miraculum valde admirabile, nempe alas quidem ſuas expandiſſe, tanquam ijs, quæ fiebant, exultantem diuinam illam Columbam, conſpectam ſuper iliam lucidam, quæ apparebat, crucem. Cùm in voce autem erupiſſet apud ſanctam martyrem audientibus omnibus, ſic fuiſſe locutam. Huc adſis nunc, ô ſponſa Chriſti Marina in ſupernis manſionibus: & accepta corona incorruptionis in dilectis Dei tabernaculis cum primogenitis filijs patris choros ducens, & lætens requieſce in ſæculum. Hanc tanquam Dei vocem, cùm totus populus exaudiſſet, & obſtupuiſſet, ſtatim Chriſto credidernnt, viri ſimul, & mulieres in magna multitudine, & ſeipſos quoque eſſe Chriſtianos magna voce exclamauerunt, paratos verò ſe quoque mortem ſubire pro Chriſto. Erant autem virorum quidem, vt aiunt, ad quindecim millia, & multæ mulieres, in quos Olybrius totum exercitum immittens crudeliſſimè animaduertit. Illud præterea miraculo adſcribendum eſt, quod [a] idem ille de moribundo iam iam S. Amatore ſcribit, nempe quod Columba huius ſancti viri animam in cælum efferret: *Hoc*, inquit, *dicens præcepit, ſe ad ſanctam eccleſiam prouehi, vt ibi ſpiritum dæmoni redderet, vbi die, ac nocte eidem conſueuerat profiteri. Progreditur cum eo dextra, lenaq; frequens populi multitudo. Præcedit Clericorum chorus, matronarum caterua ſubſequitur. At vbi eccleſiam eſt ingreſſus, pontificalem thronum aſcendens, ferè hora diei tertia emiſit ſpiritum. Et continuò chorus ſanctorum, quod eſt ad dicendum admirabile, ſucceſſit, & ſpiritum eius cum hymnis, & laudibus ſpecie Columbæ vehebat ad Cælum, hoc multis cernentibus, & narrantibus eſt confirmatum.*

Colúbæ S. Marinæ coronam imponit.

[a] *To. 4. in vita S. Germani c. 5.*

Colúba S. Amatoris animã in cælum effert.

Verùm num ad imminentis mortis augurium, an potiùs ad præcedentis vitæ beatæ, ſimpliciterq; tranſactæ ſpecimen demonſtrandum ſit referendum, quod [b] Bernardus Scardionius canonicus Patauinus memoriæ prodidit de B. Beatrice Atheſtina Accij Eſtenſis ex ſecunda vxore filia, alijs iudicandum propono, mihi verba authoris deſcripſiſſe ſufficit. *De ſignis autem*, inquit, *& prodigijs, ac vita, & mortis eius præter cætera, quæ de ea referuntur, hoc omnino reticendum non cenſui, quod paulò ante mortem, dum inter reliquas virgines menſæ accumberet, vt cibum caperet, Columba candidiſſima nunquam illic amplius viſa iuxta manens: vbi quaſi admirans eam aliquandiu fixo oculo fuiſſet intuita, vltrò euolauit, nec amplius vnquam viſa eſt. Hoc paulò ante obitum.* Quomodo S. Niuardus, felicibus Columbæ auſpicijs cænobium ædificarit, ita ferè enarrat [c] Surius. *S. Niuardus cùm in quodam præſidio ſuo cænobium ædificare vellet cum S. Berchario vicum quendam Spernacum, quem B. Remigius eccleſiæ Remenſi pretio acquiſierat, expetens in ipſo proceſſu itineris, graui ſopore deprimitur, ita vt eundi facultate remota omnem illum equeſtrem, qui ſe fortè comitabatur, ordinem ſtare præciperet. Itaque fagus frondoſa eligitur ſub cuius tegmine recubans, Bercharij decumbentis gremio vertice compoſito recipitur. Interim eo quieſcente S. Bercharius in Cælum defixis luminibus aſpicit ſubitò niueam Columbam è ſublimibus deſcendere, & arbori, cui ſubſtrati erant, inſidere. Quæ repentè ab arbore proſiliens, & rumpens aëra vacuum futuræ fabricæ ſpacium circumuolans, locum, quo cænobium conſtrui debebat, gyro deſignat, præſentia ſanctificat. Cumq; eoſdem ſui ambitus circulos tertio repetiſſet, aperto Cælo reconditur.* Simile prorſus miraculum in principio ædificationis templi D. Mariæ in monte extra vrbem noſtram Victoris Epiſcopi temporibus euenisſe Carolus Sigonius, F. Leander Albertus, Pompeius Vizanius, & quotquot alij memorabilia huius vrbis poſteris conſecrarunt, referunt. Sed Sigonij teſtimonium duntaxat hîc adducemus. *Quin etiam*, inquit, *vicinis adhibitis epiſcopis oratorium in monte Vrbi imminente paulò ante conditum Victor conſecrauit, idq; Aſſumptioni B. Mariæ Virginis dedicauit. Id autem hac occaſione fuerat factum. Cum Picciola Alberti Galluty filia, Octauiani Platesij vxor ſacellum in hoc colle Virgini Deimatri vouiſſet, ac fabri iuſſu eius terram ad fundamenta egerere inſtituiſſent, Columbam de induſtria locum quendam circumuolantem, ac ligneis fruſtulis collectis, orbem ſatis amplum conficientem, vno, atque altero die notárunt. Ac mirati rem religionis pleni ad Victorem Epiſcopum retulerunt. Ille multis comitantibus clericis in collem properans, cùm Columbam perinde vt acceperat, nouo adhuc intentam operi reperiſſet, cæleſtem eo ſigno ſine dubiò portendi voluntatem aſſeruit, atque vt eadem eo in loco, & quidem rotundam faceret, matronam admonuit. Ita expia optimi præſulis interpretatione conſtructa ædicula poſt paucos menſes ab eodem ante diem nonum decimum Cal. Septembris eſt dedicata. Miraculis inde plurimis aditis, clarus locus, ac magna conuenarum dona piè deferentium celeber ſatis docuit verè ſedem illam à B. Virgine ſibi delectam, ac tacito Columbæ officio, atque labore ſignificatam.* S. Ephren Syrus, (tradente Cæſare [d] Baronio S. R. E. Cardinale) cuius ſummam in ſcribendo fuiſſe auctoritatem Hieronymus

[b] *L. 11. claſſ. 6. de fact. & præcl. inſig. Pat.*

B. Beatrici Eſtenſi Columba apparet.

[c] *To. 5. in vita S. Bercharij.*

S. Niuardi colúbæ augurio templum cõditum.

Tẽplum D. Mariæ in monte Colúbæ auſpicijs conditum.

[d] *Serm. de paſſ. domini.*
[e] *De ſcr. ecc.*

[e] Hieronymus tradit, tunc cùm velum ſciſſum eſt, nempe cùm iam moribundus Dominus noſter Ieſus Chriſtus acetum accepiſſet, dixiſſetq; *Conſummatum eſt*, Columbam etiam è templo egredi viſam eſſe. Rurſus B. Catherina totis illis duodecim diebus, quibus à Maxentio tyranno carceribus incluſa detinebatur, per Columbam, tradente Surio, alimentum accipiebat à Superis. Quemadmodum S. Auxentius Abbas cubiculo totius hebdomadis ſpacio incluſus à monachis eius monaſterij, in quo ſanctus ille vir habitabat. Tale etiam eſt, etſi fabuloſum mihi videatur, quod narrat [f] Diodorus Siculus de Semiramide à matre ſua in loca ſaxoſa, & deſerta, in quibus aues erant plurimæ, expoſita. *Tradunt*, inquit, *rem mirandam, aues infantem alis confouentes nutriſſe coagulato lacte ex proximis paſtorum mappalibus rapto. Acto anno, cùm firmiore egeret alimento, aues caſeum eodem ex loco raptum ori infantis admoniſſe. Quare à Paſtoribus ex corroſione caſei animaduerſa infantem ſpecioſam forma compertam ferunt, nutritamq; apud ſe, dono poſtea datam præſidi paſtorum regio nomine Simma. Hic liberis carens, vt filiam magna cura nutritam Semiramidem ab auibus (eo enim nomine lingua Syra vocantur) appellauit: quas poſtmodum Syri omnes, vt Deas honorant.* Hæc ille, qui Semiramidem Dercetus Deæ Syræ filiam fuiſſe tradit, atque hoc modo genitam; Venerem nempe aliquando obuiam factam fuiſſe Dercetô, amorem cuiuſdam adoleſcentis ſibi ſacrificantis iniecíſſe, ex quo cùm filiam Dea ſuſcepiſſet, ſui erroris pudore affectam, adoleſcentem ab ſe amouiſſe, & filiam in deſerta, & ſaxoſa loca, vbi Columbarum erant ingentes turmæ, expoſuiſſe: Columbas verò, ut diximus, infantem enutriuiſſe. Tradit hæc quoque [g] Ioannes Tzetzes, quem lector plura uidere deſiderans adire poterit. Veroſimilior hiſtoria eſt, quam de Aſpaſia Hermotimi Phocenſis viri pauperis filia, per mulierem in Columbam mutatam in ſomnio viſam à turpi labiorum tumore liberata, at dæmonis aſtu, ac impoſtura illuſa, vt credendum eſt, fusè [h] Aelianus poſteritati conſecrauit; quæ in compendium redacta ſic habent. Aſpaſia Hermotimi Phocenſis tenuioris fortunæ viri filia, cùm mentum ei maximo formæ detrimento intumuiſſet, nec haberet vnde ſumptum in medicos faceret, in ſomno Columbam uidit, quæ in mulierem mutata bono animo ipſam eſſe iuſſit, & roſea ſerta Veneris iam arida contrita tuberi imponeret: quod cùm feciſſet, tumor euanuit, ipſaq; rurſus inter formoſiſſimas puellas numerata eſt, aut potiùs omnibus prælata. Tandem inuita relicto patre ad Cyrum Darij filium adducta, una omnium concubinarum cariſſima illi fuit. Vnde Aſpaſia inſomnij memor, Veneri ſacrificia gratificatoria peregit, & ingens idolum in honore eius faciendum curauit, iuxta quod gemmis picturatam Columbam ſtatuit. Deinde Cyro in prælio contra fratrem occiſo, ab Artaxerce quoque ſimiliter amata, & in honore fuit, ut multis ibi ſcribit Aelianus. Vide obſecro, pie lector, quomodo & dæmon ſub Veneris nomine à ſuperſtitioſa vanaq; gentilitate cultus. Columbæ figura, qua & Spiritum ſanctum in Iordane, multoſq; ſanctos, vt ex ſuperioribus eſt uidere, delectatos, non ſine grandi myſterio conſtat, induere non eſt veritus, & ſibi eam ſacram nuncupare, ut ita facilius deceptos in laqueos ſuos irrentos in ima ac obſcura Tartara detruderet. Alia eſt apud eundem [i] Aelianum hiſtoria, quæ eundem humani generis hoſtem ſub eiuſdem innocentiſſimæ volucris ſpecie deluſiſſe homines teſtatur, quamuis interim fabulam quodammodo ſapere videatur. Eſt autem talis: *In Erice Sicilia feſti dies aguntur, quos Ericini, & Siculi omnes profectorios appellant. Cur autem ſic appellentur, cauſam afferunt, quod id temporis Venerem inde in Lybiam proficiſci dicunt: nam cùm longè maximè Columbarum in ijs locis numerus eſſe ſoleat, nulla autem tum temporis appareat, coniciunt ipſam abeuntem venerantes Deam cum illa peregrè profectas eſſe. Nam Veneri ſacrum eſſe genus Columbarum omnes exiſtimant. Nouem diebus lapſis vnam forma inſignem ex pelago Lybico ſpectari euolantem, qua non ſit quemadmodum reliqua gregales Columbæ, ſed rubra, qualem nobis Anacreon canit eſſe Venerem, cùm eam quodam loco purpuream, & auro ſimilem canit, imitatione nimirum Homeri, qui eandem nobis auream celebrat. Hunc caterarum Columbarum greges ſequuntur, & rurſus ex earum reditu Ericini reuerſionis dies celebrant.* Et alibi rurſus. *In Erice*, inquit idem [k] Aelianus, *Sicilia, vbi templum Veneris eſt venerandum, & ſanctum, cum certo tempore offerunt Anagogia ſacrificia Ericini, & Venerem è Sicilia diſcedere in Lybiam affirmant, euaneſcunt ex eo loco Columbæ, quaſi comitantes Venerem. Reliquo verò tempore ingentem earundem auium copiã circa Dea templum abundare conſtat.* Hactenus ille. Et Athenæus ſcriptor aliàs clariſſimus, referente Nicolao Leoniceno, non ſolùm hęc omnia repetit, ſed ueluti etiam calcar hiſtoriæ addens, ſpecioſo nimirum ſatis per ſe mendacio, longè maius adducens, ait *eo die, quo redeunt è Lybia, vniuerſum regionis illius tractum butyrum olere, idq; aduentantis Deæ certiſſimum indicium perhiberi.*

S. Catherina in carcere à columba enutrita.

[f] *Lib. 3. c. 2.* Semiramis à Columbis nutrita.

Semiramis Dercetûs filia, & quomodo nata.

[g] *Chil. hiſt. 9 275.*

[h] *Lib. 2. Var. Hiſt. à principi.*

Aſpaſia quomodo à fœdo tumore liberata.

Aſpaſia Venerem dedicat templum.

Dæmon Veneris ſpecie incautos decipit.

[i] *L. 4. de anim. cap. 2.*

Profectorij dies qui Siculis dicti.

Columbarum in Sicilia maximus numerus.

Colũbæ Venerẽ abeuntem comitãtur.

Rubra Columba reliquarũ dux.

Ven. rubra.

Ven. aurea.

[k] *Li. 1. Var. hiſt. c. 15.*

Anagogia ſacrificia.

Butyri odor Veneris aduentũ indicat.

COGNO-

COGNOMINATA.

*Semiramidis encomium.

SEMIRAMIDEM, quam quarto loco Babyloniæ annis quadraginta regnaſſe hiſtoriæ tradunt, militia verò triumphis, diuitijs, victorijs, & imperio omnes mortales ſuperaſſe, atque ipſam Babyloniam ex oppido maximam feciſſe, vt magis dici poſſit illam ædificaſſe, quam ampliaſſe, Aſsyrijs Columbam ex Diodoro Siculo nuncupatam fuiſſe, quòd ab his auibus mirabiliter in ſ deſertis, & ſaxoſis locis educata crederetur, paulò ſuprà diximus, dicemuſq; poſtea, cùm expiraret, in Columbam mutatam ab eis creditam, ideoq; ab eſu Columbarum eos abſtinere, denique & vexilla ſua Columbę imagine exornaſſe ſolitos: quod, teſte D. Thoma Aquinate, Hieremias Propheta exhortans Hieroſolymitanos, vt fugerent à facie iræ Columbæ, id eſt, inquit, Babyloniorum, quo- Columba, id eſt, Semiramis armorum ferocia magis, quàm Ninus inſtruxerat, indicauit. Ter autem Prophetæ eius meminit. Primo autem [a] loco ſic habet. *Dereliquit quaſi Leo vmbraculum ſuum. quia facta eſt terra eorum in deſolationem à facie iræ Columbæ, & à facie iræ furoris Domini.* [b] Secundo loco ait: *Reuertamur ad populum noſtrum, & ad terram nationis tuæ à facie gladij Columbæ.* Poſtremò, *Diſperdite*, inquit *fatorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore meſſis: à facie gladij Columbæ vnuſquiſque ad populum ſuum conuertetur.* Quo loco gloſſa ordinaria per Columbam exponit Nabuchodonoſor Babylonis regem, & optimè, vti etiam in antè allatis duobus prophetæ locis uidere eſt. Sed quod regem illum Columbam interpretari a Propheta exiſtimat, quaſi ſtultum, leui admodum argumento nititur, quod tale eſt, *Colúba*, inquit, ſtulta dicitur, quia pullos nutrit alienos, ita Nabuchodonoſor, non pro ſimplicitate Columbã vocat, ſed pro ſtultitia ſuperbiæ. Si enim ab amore Columbæ erga alienos pullos propheta ſimilitudinem aſſumeret, vti gloſſa ſupponit, Nabuchodonoſoris benignitatem, ac beneuolentiam erga Hieroſolymitanos etiam inde concludere debebat, quod tamen ſacræ literæ, ac ipſamet gloſſa negant, quin contrà ceu flagellum eorum conſtituunt. Taceo modo eiuſcemodi Columbarum amorem admodum inſolentem eſſe, vt inde ſimilitudo accipi poſſet, vt ab Oſiſfraga alij peritiores faciunt. Quare veroſimilior D. Thomæ opinio habẽda eſt, nimirum, quòd Columba Semiramidis, omniumq; eius ſucceſſorũ inſigne eſſet. Sanctus [c] Matthæus Euangeliſta Chriſti Saluatoris noſtri genealogiam recẽſens, in ea etiam Naaſon nominat, quem a Columbina ſimplicitate, & à requie ita dictum Theologi interpretantur, vt diſertiſſimis verbis facundiſſimus D. [d] Chryſoſtomus oſtendit, inquiens. *Aminadab autem, qui erat voluntarius populus, vel gens deſiderata, genuit Naaſon, qui interpretatur refectio*, id eſt, *requies. Verè enim quicunque eſt voluntarius Deo, & præbet ſe deſiderabilem apud Deum, generat ſibi refectionem, & requiem. Congruè autem Naaſon, in cuius tempore filij Iſraël de Aegypto exierunt, qui & princeps factus eſt ſuper tribum Iudæ, refectio, & requies eſt nominatus, quoniam in tempore illius de ſeruitute Aegyptiorum violentorum, & de laboriſoſis operibus lutei liberati requieuerunt, & refectionem conſequuti ſunt in deſerto, & corporis, & animæ: corporis quidem: quia ad libertatem venerunt corporalem: animæ autem, quia poſt immundas culturas Aegyptiorum ad notitiam perducti ſunt Dei uiuentis. Sed & Columbinus, & ſerpentinus interpretatur Naaſon, forſitan quia prudens erat in bono, ſicut ſerpens: ſimplex autem in malo, ſicut Columba.* Hactenus D. Chryſoſt. Hoc ſenſu, vt opinor, Saluator noſter Ieſus Chriſtus, Sanctum Petrum cariſſimum ſuum diſcipulum apud D. [e] Matthæum Simonem Bariona, id eſt, vt Zacharias Epiſcopus Chryſopolitanus exponit, filium Columbæ, qui triſtitiam ponat, ac mœrorem audiat, appellauit. Hoc enim Simon illud Bar—Iona ſignificat. Verba Saluatoris noſtri ſunt: *Beatus es tu, Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui in cælis eſt. Ego tibi dico, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram, &c.* Porrò apud Genuenſes originem habuit celeberrima iam familia Columba cognominata, quam ſcilicet Chriſtophorus Columbus toto orbe nominatiſſimus iam ante multos annos maximè illuſtrauit noui orbis inuentione, quare & admirans mare dictus eſt: Cremonæ pariter alia familia eſt, Columba appellata, ex qua Realdus Columbus magnus ille Anatomicus egreſſus maxima ſui laude, ac ſummo audientium commodo, ac progreſſu in almo Romano Gymnaſio rem anatomicam profeſſus eſt, ac de eo doctiſſimos quindecim libros poſteritati diſtinctè ſanè, atque accuratè conſcriptos reliquit, quos poſtmodum Lazarus, & Phœbus Columbi Pio Quarto Pontif Max. nuncupatos in lucem ediderunt.

Semiramis Columba dicta.

Babylonij vexilla ſua Columbæ imagine inſignunt.

[a] *Cap. 25.*
[b] *Cap. 46.*

Nabuchodonoſor Columba dictus.

Gloſſæ ordinariæ error.

D. Thomæ opinio probata.

[c] *Cap. 1.*

Naaſon à Colúbina ſimplicitate dictus.

[d] *Hom. 1. in c. 1. Matth.*

S. Petrus filius Columbæ dictus.

[e] *Cap. 16.*

Colúba familia apud Genuẽſes.

Chriſtophorus Columbus admiraus mare dictus.

Colúba familia Cremonenſis.

Realdꝰ Columbus.

Lazarus, & Phœbꝰ Columbi.

DENO-

DENOMINATA.

ACOLVMBA sit Columbinus, vel Columbaris. Columbinus quod ad Columbas pertinet, Columbaris quod est Columbæ, vel idem significat. [a] Columella *Columbare stercus* dixit: *Pulli Columbini* Varro, & Cicero. [b] Aristoteles aues omnes, quæ sub Columbario genere continentur Περιστερώδεις appellat. Columbina apud aucupes dicta est Merula Torquata fœmina, item & Turdus viscivorus, ob magnitudinem. [c] Plinius alibi uuas Columbinas acinosissimas appellat, cui [d] item, vt suprà etiam diximus, planta quædam peristeros vocatur caule alto, foliato cacumine in alios ramos se spargens, Columbis admodum familiaris, unde & nomen. Hanc habenti negant oblatrare canes. Herbarij recentiores omnes hanc plantam Verbenam, siue verbenacam esse existimant. Sed cùm verbenaca Plinio peristereon, non autem peristereos vocetur (vt duobus in locis apud illum videmus, primùm vbi honores verbenacæ enumerat, quos illi olim Romani detulerunt, [e] vbi verbi gratia, *aliqui*, inquit, *peristereon, nostri verbenacam vocant*, & [f] aliàs *alcea*, inquit, *folia habet verbenacæ, quæ & peristereon cognominatur*: quispiam dubitare posset, vtrum diuersæ plantæ sint, an verò eadem; & certè id doctorum virorum animos quandoque, uti uideo, torsit, quin etiam quidam Veronensis nomine Io. [g] Antonius Pantheus prorsus concludit, diuersas esse. Verùm cùm ipsemet Dioscorides peristeriona siue uerbenacam ex eo nominatam videri scribat, quòd Columbæ circa eam perquam libenter uersari soleant, cogor in omnium doctissimorum botanicorum sententiam venire. At cùm rursus Dioscorides duas herbas diuersis capitibus verbenacam nimirum, & hierabotanem peristereona dici tradat, & de verbenaca tantùm dicat, quod à Columbis nomen obtineat, quis denuo putare posset verbenacam ergo [h] Plinij peristereona esse, cùm contrà hic hierabotanem peristerona esse, appellari dicat. Vnde meo iudicio vtraque hac herba Columbas delectari statuendum est, ideoque illud nomen accepisse, etsi id de verbenaca priuatim Dioscorides scripserit. Latinis peristereon itaque verbenam, vel verbenacam significat, quibusdam herba segminalis, alijs Columbaria, seu Columbina dicitur, nonnullis etiam ferraria, à ferri duritie. [i] Nicander περιστερεῶτα πέτηλα vocat verbenæ folia. Scholiastes longè nobis aliud, quam Plinius, & Dioscorides faciunt, peristereonis etymum adduxit ex Crateia nimirum dictam scribens, quòd folia diuisa habeat, & pedibus Columbinis similia. [k] Ioannes item Goropius prorsus à Plinio & Dioscoride apertè dissentit, cùm peristereonem dictam putet, quòd ad eos amores conciliandos, ligandosque, in quibus Columbæ omnium gentium iudicio habent principatum. Cuius equidem doctissimi viri sententiam eò libentiùs amplector, quod in hac herba, nisi ad occultam sympathiam recurramus nihil agnoscam, in quo tantùm auibus consistere possit oblectamentum, tum maximè uerò etiam, quòd non alia de re, quàm ob conciliandum amorem dicta est Philtrodotes: quod Vergilius sciens loco philtrorum, quæ [l] Theocritus lauris adiunxit, uerbenas carmini suo intexuit, arte ut eximia, ita à nemine, quem legerim, præter vnum hunc virum animaduersa. Porrò inter nomenclaturas fumariæ apud Dioscoridem etiam peristereon legitur, à florum uidelicet specie, quæ Columborum ingluuiem quodammodo repræsentat, vnde à Germanis quoque nominatur Tuben kropfle: vel ad differentiam generis cuiusdam loti sylueſtris inodori, cui similes, sed lutei flores, quæ similiter eisdem Tuben kropfle vocatur, rote tuben kropfle, hoc est, rubra Columbarum ingluuies. Audio, & chamæbatum rusticis Germanorum alicubi Tuben Kropfle appellari, uel ipsum, vel fructum eius. Pedis Columbini nomine duæ herbæ ueniunt, una nota, & satis vulgaris ex geraniorum genere, altera rara admodum, amomum nempe, de quo [m] Iacobus Dalechampius sic scribit. Garzias aromatum Indicorum author de amomo scribens narrat se percõtatum aliquando à quodam pharmacopœo Hispano, sed religione Iudæo, qui Hierosolymis habitabat, quid esset amomum. Eum respondisse Arabica lingua Hamama nuncupari, quod pedem Columbinum significat, stirpem hanc nouisse, quam tamen apud Indos non uidisset. Postea se euocatum à Nizamoxa rege in Decam potentissimo, medicos eruditos tum Persas, tum Turcas, quos semper magnis stipendijs domi alebat, interrogasse num amomum

Columbinæ Colũbaris.
[a] *Lib. 8. c. 8.*
[b] *5. hist. c. 13* Merula torquata colũbina dicta.
Turdus viſciuorus.
[c] *L. 14. c. 3.* Vua columbina.
[d] *L. 25. c. 10.* Peristeros. Verbena seu verbenaca.
[e] *L. 25. c. 9.*
[f] *Lib. 27.*
[g] *In discept. 2. dici lib. 4. cap. 55.* Peristereon duabus herbis cõuenit.
[h] *L. 25. c. 9.* Segminalis herba. Colũbaria. Ferraria.
[i] *In theriacis* Etymum.
[k] *L. 6. in Saxonicis.* Goropij sẽtentia probata.
Philtrodotes.
[l] *Eglog. 8.* Fumaria peristereon dicta, & cur.
Tubẽ kropfle.
Chamebatos.
Pes Columbinus.
[m] *L. 8. Hist. plant. c. 40.* Quid sit amomum. Hamama.

haberent, dixiſſe illos, iſtic quidem non naſci, ſed inter alia aromata, quæ ad regem ex Aſia, Perſia, & Arabia conficiendis alexipharmacis perferrentur, Amomum etiam aduehi : eiuſque ramulis ſe ab eis donatum, id cum Dioſcoridis deſcriptione contuliſſe, & venuſtiſsimè quadraſſe, ac licet iam ſiccum, pedem Columbinum repræſentaſſe. Sed eius figuram nec prolixiore oratione, nec pictura Garzias expreſſit. Eius verò Scholiaſtes nobis iconem exhibuit, amomi, & amomidis nomine. Neutram tamen cum Plinij, & Dioſcoridis conuenire ille putat, niſi id fortè ſit, quo ſe Garzias donatum, quodque pedem Columbinum referre aſſerit. Nam hæc fragmenta aliquot ſunt ramuli, foliolis quibuſdam adeo frequentibus onuſti, vt ex ſolis folijs conſtare videantur (velut in tithymalo paralio uidere licet) quæ in extremo ita ſunt diſpoſita, vt floſculum, aut roſam efforment. Ramuli iſti ſimul compacti non ineptè pedem Columbinum (qualis Columbarum eſt, quæ pedes, vt ita dicam, ſ lumnatos habent) referre videntur, nullo tamen ſingulari odore, aut ſapore præditi ſunt. Cæterùm cùm auctor hic pedem Columbinum memorat, atque etiam Serapio, minimè intelligunt id geranij genus, quod herbarij pedem Columbinum vocant, ſed amomum ipſum, vt ex Serapionis deſcriptione perſpicere licet. Quare ineptiſſimè faciunt, qui pedem Columbinum vulgarem herbariorum amomo ſubſtituunt. Hucuſque Dalechampius. Quod modò ad geranij genus attinet, pes Columbinus herbarijs dictum, id, teſte Ruellio illud eſt, cui folia maluæ ſunt, rotunda, ſed multipliciter diſſecta. Videtur autem de illo geranio loqui, quod Andreas Matthiolus ſecundo loco depinxit, cùm cæteri omnes herbarij illud, quod apud eundem tertio loco depictum eſt, pedem Columbinum nuncupent: quamuis tamen in Italia vtrumque eo nomine celebretur. Quod itaque omnes pedem Columbinum vocant, aiunt ſecundum genus eſſe Dioſcoridi, dicique etiam geranium Columbinum, Gallis pied de pigeon, Germanis Tauber fuſz. Cæterùm apud veterem Auicennæ gloſſophagum Seukar pedem Columbinum ſignificat, quo authore, eodem tingitur oculus vel cera. Aquilegiam [a] Dalechampius ait Columbinam dici, quoniam corniculis ſuis ſurſum reflexis, gracilitate ceruicem, & roſtella Columbarum referat. Vult autem id de ſimplicibus aquilegijs intelligi, quòd in hortis culta hæc ſtirps multo pluribus denſioribus, & nitidioribus corniculis prædita ſit. Lithoſpermon à Romanis Columbam appellari inter adiectas Dioſcoridi nomenclaturas legitur. Adamus Leonicerus ſcribit, in quibuſdam Germaniæ locis dici tuberock, nimirum a Columbis. Theophraſtus, & Dioſcorides ciceris genus Columbinum vocant, quod [c] Plinius alijs etiam Venereum dici tradit, eſſeque candidum, rotundum, læue, & arietino minus. Hoc fortè fuerit, quod vulgò piſum album nominatur, interius flaueſcens, foris læue, rotundum, quod & piſis alijs in cibis ferè præfertur: de quo plura leges apud [d] Ruellium, qui id orobiæum, & orobiam Græcis vocari docet, ſub quo genere etiam ſylueſtre contineatur eruo ſimile, ſubamarum, ſecundum alios dulciſſimum. Rhai alhamam, hoc eſt, paſtus Columbarum (aliàs additur & camelorum vt ſcribit [e] Auicenna) eſt herba, quæ fert granum ſimile grano myrti, ſed magis cinereum, cuius medulla colore, & guſtu refert lentem excorticatam cum exigua dulcedine. Apparet autem leguminis quoddam genus eſſe. Matthias Lobelius, atque Pæna ſcabioſam minorem etiam Columbariam nuncupant. Eſt autem etiam Columbaria inſula in mari Thuſco, à qua, ni fallor, à [f] Io. Baptiſta Egnatio Columbarienſes nominantur: verum [f] Plinio Peiſſeridis inſulæ etiam iuxta Smyrnam dicuntur, quas ſic dictas arbitrandum eſt, quòd Columbarum agminibus abundarent. Peiſtere Stephano vrbs Phœnicum eſt: gentile Peiſſerites. Eniſipia maris Lybici inſula Aegypto adiacens, Gerar. Mercatori inſola de Columbi, hoc eſt Columborum inſula dicitur. Duuelandia Zelandiæ pars eſt frugibus abundantiſſima, ita dicta, quòd totius ferè inſulæ Columbæ eò, etiam trans mare ad paſtum quærendum euolitent. Porro argillam, vel margam quandam [g] Plinius Columbinam nominat, *& Galliam ſuo nomine eglocopolam* (quidam legunt Aeglepeliam, id eſt ſplendidam, & luidam: ἀργιλίωσ lucidus: πολὺς luidus: ſed hoc modo ea vox Græca fuerit, non Gallica, vt Plinius vult. In vetuſto legitur ſuo nomine a Græco (legit Dalechampius, ſed & Græco) Pelian appellat *appellare* ait, *& glebis exeſſari lapidum modo: ſole, & gelatione ita ſolui, vt tenuiſſimas bracteas faciat.* Eadem, inquit Ornithologus, aut ſimilis fuerit argilla nigricans, qua agros alicubi ſtercorari audio: ex qua etiam optima uaſa figlina, & ignis tolerantiſſima fieri puto, qualibus aurifabri utuntur. Et ex eadem nimirum materia, ſed magis indurata, etiam lapis ille niger in tenuiſſimas laminas ſciſilis, quo ad pugillarem, & ædium tecta utuntur, Ioannes Auguſtinus Pantheus alchymiſta lapidem lebetum uocat fuſcum illum,

Amomum vnde aduehatur.

Amomis.

Amomi deſcriptio.

Columbinus pes vulgatus non eſt amomum.

Geranij pes columbinus dicitur.

Seukar quid Auicennæ.

[a] *L. 7. Hiſt. plant. c. 14.*

Aquilegia columbina dicta, & cur.

Lithoſpermum columba dictum.

Tuberock.

Cicer colúbinum.

[b] *L. 18. c. 12.*

Cicer Venereum.

Pisum album.

[c] *L. 2. c. 36.*

Rhai alhamam quæ herba.

[d] *2. 565.*

Scabioſa minor.

Columbaria inſula.

[e] *In Hiſtor. princ. Rom.*

[f] *L. 5. c. 31.*

Peiſſeridis inſulæ.

Peiſſere vrbs.

Eniſipa.

Inſola de Columbi.

Duuelándia.

Argilla columbina.

[g] *L. 17. c. 8.*

Eglocopola

Vasa ignis tolerantiſſima vnde fiant.

Lapis ſciſſilis.

Digitized by Google

illum, qui Plurij propè Clauennam in Rhætia non procul à Lario lacu ex montibus deportatur, & ferro tornatur in vasa ignis apprimè patientia. videtur autem eundem appellare petram Columbinam. [a] Isidorus verò Columbinum lapidem *ab auis colore nuncupari* scribit, *& naturâ gypso vicinum esse, & mollitie simillimum*. Venenum Columbinum Caligula apud Suetonium appellat ex eo, quod Columbo cuidam victori at leuiter saucio in plagam abdidit. [b] Paulus Iouius Antracium quendam refert Pisanis duo inusitatæ magnitudinis vendidisse tormenta rudi ueterum sæculo fabrefacta, quorum vnum ab insculpta aue Columbinum, alterum à terribili ictus violentia Desperatum uocabatur. Plauto Columbare, exponente Festo, locum quendam significat in naui. Verba sunt Plauti in scribam naualem:

Petra Colũbina.
[a] *Lapide to.*
Venenum Colũbinũ.
[b] *L. 3. Hist.*
Colũbinũ tormẽtum.
Desperatũ.

Non ego te vidi, naualis scriba Columbari impudens?

Columbar Plauto qd.

Et subdit Festus: Siue quod Columbariorum quæstus temerarius, incertusq; est. Ornithologus hic fortè etiam Columbar legendum putat, genus nimirum vinculi, quod à collo denominatum aliquis coniecerit, & cuius idem [c] Plautus alibi meminit, inquiens: *Illic in Columbar credo, leno vortitur. Nam in Columbari collum haud multò post erit.* Vitruuio verò Columbaria duo significant, vtraque à Plautino Columbari diuersa, vt ex hisce [d] eius uerbis manifestè apparet: Ὄπαι, inquit, *Graci tignorum cubilia, & asserum appellant, vti nostra ea Columbaria:* Et [e] alibi ita vocat *foramina, siue canales, secundum singulos axis stantes, per quæ aqua in tympano hausterio organo concepta effluit.* Quo loco Guil. Philander dicta esse annotat Columbaria ἀπὸ τῆ κολυμβᾶν, id est, vrinando, quasi Colymbaria, quòd aquæ innatent, immerganturué, à quo, inquit, κολυμβισέας Græci vocant, quos Latini vrinatores, quales sunt Anates. Quæ, ut videtur, ab Hermolao mutuatus est, qui abbi sic habet: Cionion, siue cion vasculi genus est, quo nomine in hodiernum vsque diem vtuntur cauponæ. Hoc Columnas a nostris ex interpretatione Græca vocitatum putes: vnde apud iurisconsultos Columnarium: quanquam non Columnarium, sed Columbarium fortasse pronunciandum sit. Instrumenti genus ita nominatur Vitruuio ad aquam hauriendam per tympana, etiamsi à colluuie colluuiarium sunt qui legant. In quo illud mihi occurruit, Columbarium non à Columbis, sed à Græco uerbo, quasi colymbarium venisse, quando Græci κολυμβᾶν, & Colymbistas vocant, quod nos vrinare, & vrinatores dicimus. Vrinatorium ergò uas, quo uidelicet, aut vinum promitur, aut aqua, Columbarium à veteribus dictum existimare possumus: alioqui & Columbæ ab hoc ipso verbi Græci significatu appellantur. Quid si columnarium apud iurisperitos pro mensa lapidea, quæ cartibum, & cartibulum quoque dicebatur, accipias? De qua M. Varro, *Altera*, inquit, *vinaria mensa erat lapidea, quadrata, oblonga vna columella, & vocabatur cartibulum, in qua ponerentur ansa.* Hæc omnia [f] Hermolaus. Ornithologus verò, cui libenter hac in re assentior, Columbaria in tympanis, siue rotis hausторijs vasa eadem esse credit, quæ & haustra dicuntur ab usu: & Columbaria à figura dicta, qua referant loculamenta, seu nidos, quæ pro Columbis in cellis Columbarijs fiunt: nisi hoc interest, vt uidetur, quòd haustra illa, quæ Columbaria propriè dicuntur, caua sunt, & in ipso tympano: alia uerò ut modioli quadrati foras prominentia, vti etiam figuræ Vitruuio adiectæ declarant. Eodem modo [g] Isidorus Columbaria putat esse loca concaua in summis nauium lateribus, per quæ eminent remi, ita autem dicta, quod sint similia latibulis Columbarum, in quibus nidificant. S. Columbanus, cuius vitam plenam maximis, & memorandis miraculis Beda fusè admodum describit, à Columba quidem nomen meruit, non autem ab aue, at à ciuitate Hyberniæ Columba nuncupata.

Columbi-stæ.
Vrinatores.
Cionion vasculi genus.
Columnas.
Columnarium.
Vrinatorium vas columbarium dictum.
Mensa lapidea.
Cartibum.
Cartibulũ.
[f] *In Corall.*
Hausta q̃ vasa dicta.
Columbaria vnde dicta.
[g] *L. 19. c. 2.*
S. Columbanus vnde dictus.

PRAESAGIA.

COLVMBAS aiunt tardiùs solito ad suum περιστερῶνα redeuntes mox imminentium pluuiarum signa repræsentare, quoniam percepto in pluuias aëris motu, in crastinum prouidè expleri satagunt. [a] Hieronymus Vida ab hoc Columbarum præsagio facta eleganti quadam similitudine innuit Columbas sæpè non prius arua, camposque relinquere, quam vel tonitru audierint, uel ex nebuloso aëre certò affuturas pluuias diuinauerint: canit autem:

Pluuiæ præsagium.
[a] *L. 5. Christiad.*

Ac velut in paſtus celſa qua ſede Columba
Exierant varios, cùm tempeſtate repentè
Vrgenti, cæco miſceri murmure cælum
Incipit, & nigræ cinxerunt æthera nubes,
Continuò linquunt arua vndique, & ardua pinnis
Tecta petunt, celereſq; canis ſe turribus abdunt.

Serenitatis ſignum. E contrario verò ſi inſolenter cantillauerint, ſerenitatis ſigna ædere vulgò creduntur.

AVGVRIA.

DVPLEX ex Columbis erat augurium, lætum ſcilicet, ac infelix: quamuis nõnulli proſperos ſucceſſus tantùm prædicere velint: alijq; nullius prorſus auſpicij creditas eſſe, niſi comitatas ab alijs, quod * Alexander ab Alexandro quoque ceu ratum repetijt. Homerus felicis (hoc enim inter meas ſcedulas annotatum reperio) Columbæ augurij meminit: neque etiam ſemper fauſtum fuit comitatas videre, quemadmodum vel hoc ſenario habemus ex Suida:

*Lib. 5. Genial. dier. c. 13.

Περιστερὰς βλέπειν τὸ πρόξενον βλάβην.
Columbas videre malum aliquod præſagit.

Magnæ alites paruarũ auguria turbant. Verùm vt aſtruamus modò felix, modò infelix augurium feciſſe; ſcire licet, antequam felicia enumeremus, Columbarum, vti etiam reliquarum minorum volucrum auguria à maioribus ſuperuenientibus extingui credita, quod alibi [b] Vergilius ab Aquila ſumpto exemplo etiam innuit, dicens:

[b] *Aeglog. 9.*

Sed carmina tantum
Noſtra valent, Lycida, tela inter Martia quantum
Chaonias dicunt, Aquila veniente Columbas.

Seruius hallucinatur. Quo loco eius Scholiaſtes Seruius, *minora enim*, inquit, *auguria maioribus cedunt, nec vllarum ſunt, virium licet priora ſint.* Idem Seruius Columbarum auguria ad reges pertinere dixit, quia nunquam ſolæ ſunt, ſicut neque reges: quod poſtremum falſum eſſe ſubſequentia docebunt. Adnumerari verò Columbas inter eas alites, quæ regibus auſpicia faciebant veriſſimum quidem eſt. Hinc in primis (proſequor autem felicia auſpicia) [a] Vergilius Aeneæ Veneris filio, & regi Columbas geminas in auſpicium miſſas narrat, duces nimirum ad inueniendum aureum ramum. Optauerat enim Aeneas in nemore arborem auriferam videre, ut inde ramum refringeret, & ſtatim illi apparent geminæ Columbæ uolantes, quas quia matri Veneri dicatas nouerat, lætus precatur, ut curſum ſuum dirigant, ubi ramus exiſtit aureus, obſeruatoq; earum volatu ſuper arbore conſidiſſe animaduertit, quò gradiens, cùm peruenifſet, auri fulgorem vidit in arbore, indeq; illico ramum excerpens, eum Sybillę detulit. Quę omnia poeta ſic proſequitur:

[a] *Aeneid. 6.*

Colũbę geminæ Aeneæ apparent.

Si nunc ſe nobis ille aureus arbore ramus
Oſtendat nemore in tanto, &c.
Vix ea fatus erat, geminæ cùm fortè Columbæ
Ipſa ſub ora viri Cælo venere volantes,
Et viridi ſedere ſolo, tum maximus heros
Maternas agnoſcit aues, lætuſq; precatur:
Eſte duces, o ſi qua via eſt, curſumq; per auras
Dirigite in lucos, vbi pinguem dines opacat
Ramus humum: tuq; o dubijs ne defice rebus,
Diua parens, ſic effatus veſtigia preſſit,
Obſeruans, quæ ſigna ferant, quo tendere pergant
Paſcentes: illæ tantum prodire volando
Quantum acie poſſent oculi ſeruare ſequentum.
Inde vbi venêre ad fauces graue olentis Auerni
Tollunt ſe celeres, liquidumq; per aëra lapſæ
Sedibus optatis gemina ſuper arbore ſidunt.

Digitized by Google

Discolor unde auri per ramos aura refulsit:
Quale solet Syluis, &c.
Talis erat species auri frondentis opaca
Ilice, sic leni crepitabant bractea vento.
Corripit extemplo Aeneas, manibusq; refringit
Cunctantem, & vatis portat sub tecta Sybillæ

C. Iulio Cæsari originē ab Aenea trahenti, vel saltem trahere sese iactitāti Columbę prospero fuerunt ostento, cùm palmam eam nidis frequentare cœpissent, quam ipse castris locum capiens inter Syluas, quas cædebat, repertam conseruari vt omnem victoriæ iusserat. Ea enim de causa mirum, & inusitatum videbatur, quòd id auium genus duram, & asperam frondem studiosè soleat euitare. Meminit huius augurij his verbis [d] Suetonius: *Apud Mundam*, inquit, *D. Iulius castris locum capiens, arborem palmæ repertam conseruari, vt omen victoriæ iussit. Ex ea continuò nata soboles, adeo in paucis diebus adoleuit, vt non æquipararet modo matricem, verumetiam obtegeret, frequentaretuŕq; Columbarum nidis: quamuis id auium genus duram, & asperam frondem maximè euitet. Illo præcipuè ostento motum Cæsarem ferunt, ne quem alium sibi succedere, quàm sororis nepotem vellet.* [e] Apollonius quoque canit aspectu Columbæ iussos ab augure Mopso heroas illos benè sperare: demonstratumq; illis esse respondere id signum prædictioni Phinei, qui affirmârat reditum eorum è periculosa illa expeditione, positum esse in Veneris voluntate, ipsius namque Dææ eas sacras esse aues. Idem alibi * Phineum fingit Argonautis suadere, ne per Symphlegades petras nauigent, nili prius eminus emissa Columba, vt si illam viderint incolumem euadere per ipsas, sequantur: sin minus, retrorsum nauigent, tanquam prohibentibus Dijs. Neapolim celeberrimam Italiæ vrbem tali felicissimo auspicio condi tam referunt, ut nimirum Parthenope virgo Eumeli filia Columbę augurium secuta post longa itineris interualla agrum Neapolitanum, tanquam ad tantę futuræ vrbis decus elegerit. Meminit eius [f] Velleius Paterculus: *Huius classis*, inquit, *cursum esse directum alij Columbæ antecedentis volatu ferunt, alij nocturno aeris sono, qualis Cerealibus sacris ciere solet.*

C. Cæsaris augurium.

[d] *In Augusto Cæsare cap. 94.*

[e] *Argona. 3.* Argonautarum augurium.

* *Lib. 2.*

Neapolis colūbæ auspicijs condita à Parthenope.

[f] *Li. 1 Hist. Rom.*

Item [g] Statius:

Tennis nec rara colonis
Parthenope, cui mite solum trans æquora vectis
Ipse Dionæa monstrauit Apollo Columba.

[g] *L. 4. Syl.*

Hinc quoque Neapolitani, referente Alexandro Neapolitano, statuam erexêre Apollini, cuius humero Columba insidebat, & mulierculam quandam (quæ Parthenope fuerit) genibus flexis ante statuam procumbentem, quasi Columbam adoraret. Idem quoque Statius attestatur dicens:

Statuæ Apollinis columba insidet.

Dij patrij, quos augurijs super æquora magnis
Littus ad Ausonium deuexit Abantia classis:
Tu ductor populi longè emigrantis Apollo.
Cuius adhuc volucrem leua ceruice sedentem
Respiciens blandè felix Eumelis adorat.

Lætum etiam Alexandro Seuero, ac imperium portendens augurium fuisse legimus, quod anicula quædam eo, quo natus est die, matri eius Columbas obtulisset. De Diadumeno tradunt Macrini filio eiusmodi portentum: Aquila, qua natus est die Palumbum ei regium paruulum attulit, & in cunis posuit dormienti, receptitq; sine noxa: quod dubio procul eum ab ineunte ætate Imperatorem aliquando futurum indicauit. Præterea etiam de Aretulla scribitur, quod cùm sæpius Domitium pro fratre suo, quem in Sardiniam exulatum miserat, frustrà rogasset, ut ab exilio illum reuocaret, in eius gremium Columba, quæ cum cęteris auibus in Theatro (nam id spectaculi genus edidit Domitianus, quod [h] Papinius testatur, & olim ediderat Nero) deciderit, neque inde voluerit euolare. Hanc [i] Martialis fratris reuersuri ab exilio nunciam fuisse credidit, cùm canit:

Seueri augurium.

Diadumeni augurium.

Aretullę augurium.

[h] *In Saturn.*

[i] *L. 8. Epig.*

Aëra per tacitum delapsa sedentis in ipsos
Fluxit Aretulla blanda Columba sinus.
Luserat hoc casus, nisi inobseruata maneret
Permissaq; sibi nollet abire fuga.
Si meliora pia fas est sperare sorori,
Et dominum mundi flectere vota valent,
Hæc à Sardois tibi forsitan exulis oris
Fratre reuersuro nuncia venit auis.

Digitized by Google

[k] *L. 22. Hieroglyph.* Hebræi columbarum alas tectis affigunt. Auguria infelicia.

Pierius [k] Valerianus ex Euthymio apud Hebræos ait prædiuitum, ac potentiorum hominum morem fuiſſe, Columbarum alas gypſo illitas in ſummæ felicitatis ſignum ſummis tectis affigere. Hæc itaque felicia hactenus extiterunt auguria, ſuperſunt modò infelicia, quale in primis illud eſt, quod Priamus Iouem orans ſumit ab Aquila *Columbam etiam reſpirantem* unguibus tenente. Inde enim Penthaſileam haud reuerſuram incolumen ex prælio augurabatur. Meminit Q. [l] Calaber.

Priami augurium. [l] *Lib. 1.*

Αἰητὸς ὀξὺ κεκληγὼς
Ἦ ὀ ἀποπνείουσαν ἔχων ὀνύχεσσι πέλειαν.
Εὐρυμέναις οἰμῶν ἀρίστρόος, id eſt:

Aquila acutùm clangens
Iam efflantem animam tenens unguibus Columbam
Concitatè ruit dextera

Ionis augurium. [m] *In Ione.*

Ion quoque apud [m] Euripidem, dum venenum, quod Creuſa ei machinauerat, à ſene rege acceptum biberet, turmam Columbarum in tentoria irruiſſe ait, vnam verò etiam ex ipſis pro eodem vino mortem obiiſſe. Euripides Latinus factus ſit ait.

Atque dum hæc fierent, ſubitò irruit in tentora
Turma Columbarum, (nam in delubris Apollinis
Tutò habitant) illicq; vbi vinum effuderant,
Simul roſtra, bibendi ſcilicet cupida
Dimiſerunt, hauſeruntq; in plumigera guttura
Laticem: ac cæteris quidem innoxia Dei libatio
Fuit: quæ autem conſedit, vbi nouus puer libauerat,
Potumq; guſtauit, ea mox corpore volucri,
Concuſſo bacchatur, ſimulq; ſtridula
Vocem edit confuſam: vnde omnis obſtupuit
Comminarum corona labores alitis.
Tandem autem palpitans moritur, purpureos
Et ſubmittit pedes. At fatidicus puer
Nuda è veſtibus ſupra menſam membra explicuit,
Exclamans, quis hominum mihi machinatus eſt necem?

Perſici exercitus augurium. [n] *In Perſicis.* [o] *Li. 1. Var. cap. 15.*

Charon [n] Lampaſcenus apud Athenæum de Mardonio ſcribens, & exercitus Perſici interitu circa Athon montem, *tum*, inquit, *primùm Columbæ albæ in Græcia viſæ ſunt, cùm prius non fuiſſent*. Idem [o] Aelianus narrat, ſed tum primùm viſas alites, cùm triremes Perſarum præterlegentes Athon perirent. Hannibalem ſedecim continuis annis Italiam vexaturum, multoſq; in ea occiſurum, ſed tandem & ipſum à Scipione ſuperandum, ac omnem victoriarum gloriam perditurum, hoc, quod Silius Italicus memoriæ prodidit, augurium ſignificabat:

Cùm ſubitum liquida non vllis nubibus æthra
Augurium mentes, oculoſq; ad ſidera vertit:
Accipiter medio tendens à limite ſolis
Dilectas Veneri, notaſq; ab honore Diones
Turbabat violentus aues, atque unguibus idem
Idem nunc roſtro, duris nunc ictibus ala:
Ter quinas dederat ſæua inter vulnera letho:
Nec finis, ſatieſue, noui, ſed ſanguinis ardor
Cliſcere, & vrgebat trepidam iam cæde priorum,
Incertamq; fuga plumæ labente Columbam;
Donec Phœbeo veniens Ionis ales ab ortu
In tenues tandem nubes dare terga coegit:
Iam victrix lætos ſigna ad Romana volatus
Conuertit, proleſq; ducis qua parte decora
Scipio quaſſabat puerilibus arma lacertis,
Clangoremq; bis, terq; dedit, roſtroq; cornſca
Perſtringens conum galea, ſe reddidit aſtris.
Exclamat Liger, hunc ſuperos ſentire monentes
Ars fuit: ac penna monſtrare futura magiſtra.
Pœne bis octonos Italis in finibus annos
Audaci ſimilis volucri ſectabere pubem
Auſoniam, multamq; feres cum ſanguine prædam.

Sed compeſce

Digitized by Google

Sed compesce minas, venit tibi Daunia regna
Armiger ecce Iouis: nosce te summe Deorum.
Adsis o firmesq; tua pater aluus omen,
Nam tibi seruantur: ni vano cassa volatu
Mentitur, superos prapes postrema subacta
Fata puer Libyæ, & maius Carthagine nomen.
Contra lata Bogis Tyrio canit omina regi
Et faustum Accipitremi, cassisq; in nube volucres
Aeneadis cladem, & Veneris portendere genti.

Macrinus item Romanorum imperator regno exutus legitur Columbæ augurio. [p] Xiphilinus author est, cùm primùm litteræ eius de imperio legerentur, Columbam ad statuam illius, quæ posita erat in curia, circumuolasse, idque futuræ eius timiditatis, propter quam à Pseudoantonino puero adhuc superatus est, superior alijs viribus, augurium fuisse. Diogenem orientis Cæsarem antequam imperio caderet, hæc signa præcessisse memorant. Nigra Columba circa triremem volitans, manu comprehensa est, & imperatrici tradita: medium illius tabernaculum confractum, ac ignis, nescitur vnde, lapsus, qui equos imperatorios, & vehicula combussit. Hæc & id genus auguria, felicia, aut infelicia, qualia posteriora fuêre diuina putauit antiquitas. Viri autem vita, & doctrina sanctissimi, si aliqua essent, quæ diuina auguria fas esset dicere, ea signa diuina auguria assererent, quæcunque diuinam causam habere possunt, qualia sunt, quæ de Columba diximus, quæ discipulis Domini, quæ in multorum Pontificum electione, ac in templorum ædificatione apparuit, nimirum ad futurum bonum: cui etiam felix illud Mediolanensium augurium ascribito. Die vno de tricesimo mensis Maij, anno à salutifero partu 1176. Sisino, Martino, ac Alexandro martyribus sacro tres Columbę candoris niuei, ex horum sanctorum sacello euolasse visæ sunt ad castra Mediolanensium, ac tam diu aureæ cruci rhedæ, qua totus senatorius ordo vehebatur (vulgò carrotium vocant) insedisse, neque equorum fremitu, armorum strepitu, tubarum, ac tympanorum rumoribus ad volatū compelli potuisse, donec fugato hoste, qui Fridericus erat imperator cognomento Barbarossa, victoria potiti, victoriam alto clamore nominarent. Author est [q] Paulus Morigia.

Macrini augurium.
[p] *In Macrino.*
Diogenis Cæsaris augurium.
Auguria diuina quę dici possint.
Mediolanē sis felix augurium.
Fridericus Barbarossa victus.
[q] *In Histor. Mediol.*

VSVS IN VANIS ETHNICORVM Sacris.

SYRI, teste Berosо, Columbis religiosè abstinent. Meminit huius superstitionis Tibullus, inquiens:

Alba Palestino sancta Columba viro.

Et [a] Lucianus, dum ait: *Columba ex auibus Syris videtur res sanctissima esse, & ne tangere quidem ipsam fas habent: quod si quando inuiti etiam attingunt, scelerati, & execrabiles illo tum die habentur: ideo compascua ipsis sunt, & ad domos ipsorum veniunt, & in terra pascuntur in sacra vrbe.* Vnde apud Hessenos Palestinæ populos tantam earum copiam factam fuisse legimus, vt aduenas, velut cicures peterent. Eiuscemodi populis ideo sacras has alites fuisse Diodorus Siculus tradit, quod Semiramidem Dercetûs Syriæ Deæ filiam ab illis in deserto educatam crederent. Sed [c] Lucianus aliter sentit, nimirum, quòd cùm expirasset in Columbam conuersa putaretur: quod [d] D. Iustinus martyr, & historicus astruere videtur hinc similitudine sumpta multos tyrānos pro Dijs cultos asserens: *Quod si*, inquit, *quidam execrandi, & Deo inuisi opinionem, quod Dij essent, obtinuêre: & Dercetûs filia Semiramis, mulier petulans, & cædibus contaminata Dea Syria existimata est, & ipsius Dercetûs causa, Columbas quoque, & Semiramidem Syri colunt. Nam quod impossibile est faminam in Columbam mutatam esse, apud Ctesiam fabula est. Quid mirum est, &c.* Alij propter castitatem cultas ab eis Columbas existimant, atque hoc etiam [e] Lucianus alibi retulit. Cur verò Meccæ Mahumeti sepulchro illustris urbis incolis religio sit has aues occidere, longè alia ratio est, nam pseudopropheta, ac nefarium illud scelus ei persuaserat sibi cum Spiritusancto Columbæ specie sæpius de rebus seriis interloquia intercedere. Assuefecerat enim Columbam, vt ad aurem suam sæpius aduolaret; atque hinc tanto in ea etiam vrbe harum auium copia facta est, vt Ludouicus Barthema quindecim, & viginti etiam millia ibi simul sese conspexisse memoret: quas omnes miseri illius vrbis ciues sobolem, inquit, illius Columbæ existimant,

Syris Colúba sacra.
[a] *Lib. de Syria Dea.*
Hessenij Columbis abstinent.
[b] *Lib. 3.*
[c] *Lib. de Syria Dea.*
[d] *In Ora. Athenag. pro Christian.*
[e] *In Ione Tragedo.*
Meccæ incolæ Colúbas nō tangunt.

Digitized by Google

ſtimant,cum ſceleſto illo colloqui videbatur. *Volabant*, inquit, *vbique per domus, vbi grànorum omnis generis erat abundantia, neque erat, qui eas abigeret*. Lugdunenſibus Batauorum, ſiue Hollandorum Columbas [f] Iuſtus Lypſius etiam ſacras eſſe tradit, ſed cauſam cur eas colant habere legitimam, quòd ſcilicet eis fideliſſimis nuncijs in urbis ſuæ æternùm memoranda, ac annua obſidione vſi fuerint. Sed verba Lypſij adſcribam. *Douſa*, inquit, (Ianus poëta celebris, & eques auratus) *Columbas toto vultu renuit. Cum verò Lernutius conuiuy præſes diceret, Quid ita? Fortaſſe te Columbis non amicum? Amiciſſimus ſum*, inquit Douſa. *Quian igitur Syrus es? Minimè ait: tamen & nobis Batauis ha ſacra. Ea enim nobis obſeſſis arcanorum apud ſocios interpretes, ea litterarum fida admirata, ea rebus tam deploratis, & tantum non funere noſtro conclamato ſola indices auxilij ſalutaris*. Iam verò Columbas Veneri dicatas eſſe,ac ſacrificari ſolitas nemo neſcit, qui vel prioribus tantùm labris poëtarum ſcripta guſtárit. [g] Ouidius autem id in primis, vt cæteris ferè fabuloſior iunuit inquiens:

[f] *L.2. Satur. ſerm.c.6.* Lugdunenſes Batani colúbas honorant.

Columbæ Veneri ſacræ.

[g] *L. 1. Faſt.*

Tuta diu volucrum proles tum denique caſa eſt,
Inuenitq; Deos indicis exta ſui.
Ergo ſapè ſuo coniunx abducta marito
Vritur in calidis alba Columba focis.

Et [h] Propertius:

[h] *Lib. 4.*

Sed cape torquatæ genus ò regina Columbæ
Ob meritum ante tuos guttura ſicta focos.

Et [i] Martialis:

[i] *Lib. 14.*

Ne violes teneras præduro dente Columbas,
Tradita ſi Gnidiæ ſint tibi ſacra Deæ.

Cu. Veneri ſacræ. Veneris, & Cupidinis fabula. Periſtera in Colũbam.

Lactantius grammaticus cauſam, cur Veneri immolentur, in hanc fabulam reiecit: Cùm Venus, & Cupido laſciua contentione certarent, vter plures ſibi flores colligeret, & Cupido alis adiutus Venerem ſuperaret, Periſtera Nympha accurrit, & adiuuando Venerem ſuperiorem effecit, indignatus Cupido nympham in auem ſui nominis immutauit, Venus,verò ut honore pœnam minueret, Columbam ſuam in tutelam eſſe mandauit. Verùm quod verisimilius eſt, has aues Veneri ideo ſacras exiſtimatas fuiſſe putanerim, quòd laſciuiarum, ac cuiuſuis amoris Deam aues etiam decerent, quæ ſimul in oſculis, ac complexibus laſciuæ eſſent, & in incœpto amore perſeuerarent, ac continuè proli incumberent. Has etiam in uehendo Deæ curru, quem magna arte Vulcanus ei fabricauerat equorum officio functas fabulati ſunt. Meminit in primis [k] Ouidius, vbi Venerem cum Cupidine filio ſuo loquentem ita ferè inducit:

[k] *L. 1. amor. eleg. 2.*

Nectæ comam myrto, maternas iunge Columbas
Qui deceant currus vitricus ipſe dabit.
Inque dato curru, populo clamante triumphum,
Stabis & adiunctas arte mouebis aues.

[l] Apuleius verò currus illius fabricæ artificium proſequens, à quatuor vectum Columbis iiſque candidis ait his uerbis: *At venus terrenis remedijs inquiſitionibus abnuens, cælum petit, iubet conſtrui currum, quem ei Vulcanus ſubtili fabrica ſtudioſè polierat, & ante thalami rudimentum, nuptiale munus obtulerat, Lunæ tenuantis detrimento conſpicuum, & ipſius auri damno pretioſum: de multis, quæ circa cubiculum domina ſtabulant, procedunt quatuor candida Columbæ, & hilaribus inceſſibus picta colla torquentes, iugum gemmeum ſubeunt, ſuſceptaq; domina lætæ ſubuolant, currum Deæ proſequentes, gannitu conſtrepentes laſciuiunt Paſſeres, &c.* Columbas uerò Veneris currum vexiſſe alibi etiam [m] Ouidius ait:

[l] *In Aſi. aur.*

[m] *Lib. 14. Metam.*

Gaudet, grateſq; ait illa parenti,
Perq; leues auras iunctis inuecta Columbis
Littus adit &c.

Meminit item [n] Claudianus

[n] *L.6. de laudib. ſtilp.*

Venus hic inuecta Columbis
Tertia regali iungit connubia nexu.

Dionæ vn de dictę columbæ.

Quia itaque huic Deæ conſecratæ erant Columbæ, Poëtis Cytheriades, Cytheriacæ, Dioneæ, Cypriæ, Idaliæ, Paphiæ, & Gnydiæ nuncupantur. Dioneæ autem à Dione Veneris matre: reliqua uerò nomina, ſiue epitheta à locis, in quibus hæc Dea colebatur, deſumpta ſunt. Catullus albulum Columbulum Dioneum dixit Cæſaris mollitiem notans, ita alibi Silius [o] Italicus:

[o] *Lib. 4.*

Dilectus Veneri, notaſq; in amore Dionis.

[p] Statius aues Dioneas vocitat, inquiens:

[p] *L.6. Theb.*

Dioneiſq; auibus circumſona Thybe.

Aeneas

Digitized by Googl

Aeneas verò apud [q] Virgilium aues maternas, Veneris nempe filius:

Tum maximus heros
Maternas agnoscit aues, &c.

[q] *Lib. 5. Aeneid.*

Paphias Columbas [r] Martialis dixit hoc versu:

Spartanus tibi cedet Olor, Paphiaq; Columba.

[r] *Lib. 8. Epig.*

Idalias volucres [s] Statius.

Caston, & Idalias procul ablegasse volucres
Fertur.

[s] *Lib. 5. Theb.*

Item [t] rursus.

Qualiter Idalię volucres, vbi mollia frangunt
Nubila.

[t] *In Achill.*

Cythereias [u] Sylius:

Hanc sedem primò Cythereia condidit ales.

[u] *Lib. 3.*

Gnydias Pontanus:

Atque hac Gnydia loca leta volucres
Pernolitant.

Item Cyprias:

Vincant murmura Cyprias Columbas.

Præter Venerem Iouem etiam delectatum fuisse Columbis innuere videtur [x] Homerus, cùm has ambrosiam illi submministrasse canat his versibus:

Iuppiter Columbis delectatus.

Τῇ μὲν τ' οὐδὲ ποτητὰ παρέρχεται, οὐδὲ πέλειαι
Τρήρωνες, τὰς τ' ἀμβροσίην Διὶ πατρὶ φέρουσιν,
Hac neque volucres praternolant, neque Columbæ
Timidæ, quæ ambrosiam Ioui patri ferunt.

[x] *Odyss. 12.*

Columbæ Ioui ambrosiam ministrant.

[y] Athenæus tamen multis astruit hic Pleiades stellas intelligi, non Columbas aues, idque auctoritate Mœrus, vel Myrus Bizantiæ in poëmate, quod inscribebatur Mnemosyne, quæ prima hunc locum ita sit interpretata, quam inuentionem Crates Criticus sibi arrogauerit. Sed nos, quia reuera Homero de volatu, vt videtur, sermo est, communem interpretationem sequamur. Monet autem ibi Circe Vlyssem, vt Planetas marinas petras vitet, adeo nauigantibus periculosas, vt ne aues quidem turò præteruolare possent, imo nec Columbæ, quarũ celerrimus volatus sit, & quę Ioui patri ambrosiam afferant, quo nomine saltem maior reuerentia eis deberetur. *Non modò*, inquit Eustathius enarrator, *poëta ne Columbas quidem supra planetas transire posse canit, propter pernicitatem harum auium in volatu, sed etiam vt impudentiam earum argueret, quæ ne ijs quidem auibus parcant, quæ Ioui ambrosiam adferunt.* Docet idem Eustathius quæ illæ Peleiades fuerint, & cur Ioui ambrosiam submministrare Homerus finxerit. Refert enim Alexandrum Paphium tradere Homerum Aegyptijs parẽtibus Dmasagora patre & Aethra matre natum, nutricem habuisse Prophetin quandam filiam Ori Sacerdotis Isidis: ex huius mamillis mel aliquando in os infantis manasse, vnde is noctu voces nouem diuersas ediderit, Hirundinis, Pauonis, Columbæ, Cornicis, Perdicis, Porphyrionis, Sturni, Luscinię, & Merulæ, & puerum inuentum esse cum nouem Columbis colludentem in lecto, & aliquando Sybillam in conuiuio pueri insania captam carmen effudisse, cuius initium Δμασαγόρα πολιωται, in quo Dmasagoram etiam μεγαλὴν, & σεμνὴν appellarit, & templum nouem Pegridarum, hoc est, Musarum condere iussserit. Hoc illum fecisse, & puero iam adulto rem omnem aperuisse. Itaque poeta in honorẽ auium, quibuscum infans collusitset, finxisse eas ipsas Ioui ambrosiam adferre. Athenæus verò, quem ex Mœro Bizantia Pleiades, non Peleiades (ita enim stellas illas per epentesim poëtis dici ex Eustathio suo loco dicemus) ambrosiam Ioui ferre dicere scripsimus, id ita non ab re fingia poëtis ait: quoniam ab hominibus quoque ortu, occasuq; partium anni discrimina, & arationes, messilq; tempora (idest, generationis frugum, & perfectionis) significant. Cęterùm figmentum Mœrus, cuius etiam carmina recitat, huiusmodi est: Cùm Iuppiter in specu quodam Cretæ nutriretur, Peleiades τρίρωνες ambrosiam ei ex Oceano afferebant, nectar vero è saxo quodam hauriens Aquila. Has aues postea Iuppiter, victo patre Saturno, vt gratiam referret, inter sydera collocauit, quæ Aquilam vocant, & Pleiades. Quod sanè figmentum ab auibus, non autem à stellis ambrosiam Ioui submministratam fuisse ostendit, cùm ob beneficium stellas ex Columbis factas à Ioue dicat.

Columbæ quæ Ioui ambrosiam ferunt.

Homeri ortus.

Homerus nouẽ auiũ voces edidit.

Pleiades arationis, & messis tẽpora significant.

HIERO-

HIEROGLYPHICA.

Trepidatio uis Symbolum.

* *In Hiero-gly.*

Hominis non ſuapte natura iracũdi hieroglyphicũ.

Quieta Columba.

IN primis vulgatiſsimum, Columbam pro trepidatione poni. Si quidem quàm trepidum animal ſit, ex ſuperioribus habes. * Orus author eſt Aegyptios hominem notare volentes natura ipſa nequaquam iracundum, hoc eſt, qui ſuapte natura bile careat, ſed eam ab altero ſuſcipiat, Columbam pinxiſſe erecto dorſo, quaſi hæc auis ibi bilem habeat, ſed nos id negauimus, nouumq; nobis eſſe diximus ibi aui bilem eſſe. Indicabant autem eo modo auis manſuetudinem, quam pariter volentes Græci exprimere ἡμέρον πέλειαν, hoc eſt, quieta Columba dicere conſueuêre, & πρᾴοτερος περιστερᾶς eodem ſignificatu. Cùm verò hæc auis ſit gregalium omnium manſuetiſſima, etiam, teſte Philone, à Moſe puriſsima iudicata eſt: atque illud in primis apud Aegyptios, etſi aliâs, non tam eis, quàm alijs quibuſcunq; nationibus plurima alia Columbæ ſignificata eſſent, miraculi loco habebatur, quod, cùm ineffabilis laſciuiæ, ac procaciſſimæ ſalacitatis notam vbique ferè ſibi contraxerit, marito ſuo tamen fidem perpetuò ſeruet inuiolatam, nobiſq; tam memorandæ ſuæ continentiæ, ſummæq; ac incomparabilis pudicitiæ ſpecimen edat. Itaque, teſtante Oro, Sacerdotes illi Columbæ nigræ typo mulierem ſignificabant, quæ poſt mariti obitum ad vltimam vitæ horam vidua perſtaret. Depingebant autem nigram, vt indicarent, ſpretis etiam ſecundis nuptijs priorem maritum velut deplorare, quemadmodum viduæ facere ſolent, quibus etiamnum atris veſtibus vti moris eſt, quoniam huiuſmodi color firmitatis, & perſeuerantiæ ſignum eſt. Alij enim colores quot quot ſunt, ex vno in alium tranſeunt, obſcurioriſq; corporis admiſtione denſiores fiunt, at vbi ad nigrorem eſt peruentum, ibi tunc conſiſtitur. Quod verò, inquit * Pierius Valerianus, ijdem Sacerdotes Aegyptij per volucris huius ſimulacrũ illecebras amatorias ſignificarent, duabus vtriuſq; ſexus Columbis ſe inuicem exoſculantibus adpictis, id ea de cauſa factum, quòd illæ nunquam ad Veneris copulam, niſi prius ad oſculationem deueniant. Idem paulò poſt, ſanè, inquit, quod mutuis ſe oſculis Columbæ ſua uientur, anſam dedit, vt charitatem, amoris quippe pij virtutem hieroglyphicè per Columbam nonnulli interpretarentur. Aëris item indicium, quod vnum quodque volatile animal ſignificat, Columbæ potiùs, quàm alterius auis pictura veteres denotarunt, quòd domeſticis alitibus nulla neque longiùs domo, neque diutius abuolet, tecti tamen larium memor, ſumma fide reuertatur, & manſuetiſsima nobiſcum conſuetudine diuerſetur. Vnde Heſychius Columbam, neque non Turturem hieroglyphica ponit hominis, qui mente ſublimia quæque facillimè penetret, & contemplationi ſit egregiè deditus. Aliquem verò remedio quodam conualuiſſe à morbo ſignificare cupientes Aegyptij quod Deorum aliquis præmonſtraſſet, tunc quoque hanc alitem ita exprimebant, vt lauri ramulum, in quo medicinam ſuam, ac per conſequens ſalutem agnoſcit, ore geſtaret. Iidem impium, ac ingratum hominem indicaturi, eumq; qui in eos, qui de ſe bene meriti ſunt, etiam perduellis eſt, Columbam, teſtante Oro, aut eius pullum, qui matrem ſolicitaret, facere conſueuerunt. Columbis enim, vt ſuprà ſcripſimus, hæc peſsima nota inuſta eſt; quod earum mas iam validior factus patrem roſtro impetit, & à matris conſortio tentat abigere, eiuſq; conſortij locum occupare.

Viduæ ad vitæ exitũ typus.

Color niger quid indicet.

* *Lib. 22. Hierogl.*

Charitatis ſymbolum.

Aëris indicium, cur Columba potius, quã alia auis.

Sublimia penetrãtis hieroglyphicum.

A Deo mõſtrato remedio conualeſcentis typus.

Impij, & ingrati ſymbolum.

VSVS IN SACRIFICIIS Hebræorum.

Hebræi cur Columbas ſacrificarent.

* *Geneſ. 15.* Abraham Columbas ſacrificare iuſſus eſt, & cur.

* *Quæſt. 65. in Geneſ.*

PLVRIES à Deo Columbarum ſacrificium inſtitutum fuiſſe ſacræ litteræ teſtantur, at non ſemper ob eandem cauſam, quanuis præcipua ſit ad eluendum peccatum. * Abrahamo autem primùm ſacrificare ſibi has aues iuſſit, vt nouas terras eum poſſeſſurum ſignificaret. Ita enim ex Deo quæ rit Abraham. *Domine Deus, vnde ſcire poſſum, quod poſſeſſurus ſum eam?* Reſpondens Dominus, inquit. *Sume mihi vaccam triẽnem, & capram trimam, & arietẽ annorum trium, Turturem quoque, & Columbam. Qui tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraq; partes contra ſe alterinſecus poſuit: aues autem non diuiſit. Deſcenderunt q; volucres ſuper cadauera, & abigebat eas Abraham.* Quo loco beatus * Theodoretus quærens, quare Deus præcepit

cepit ſacrificari ſibi vaccam,&c. Hęc erant,inquit illorum ænigmata,quæ familiæ erant ob uentura. Siquidem ſacrificio peracto ſubiunxit: *Cognoſcens cognoſces quod ſemen tuum peregrinum debeat in terra non ſua*, & addidit. *Quarta verò generatione reuertentur huc*. Propterea ex quadrupedibus mundis tria, & vnumquodque eorum ſacrificari præcepit, ad ſignificandas tres generationes, quæ in incolatu permanſuræ erant. Turtur autem generationem illam denotabat, quæ ex Aegypto egreſſa, velut auolauit, & habitauit in deſerto. Huiuſmodi enim auis eſt amans deſerti. Columba autem generationem aliam innuebat, quæ terram promiſſam accepit. Manſuetum enim eſt hoc animal, & domeſticum. Quamobrem hæc minimè diuiſit, vt liberationem à ſeruitute ſignificantia. Quadrupedes autem partitus eſt, eò quòd indicarent, quàm malè tractandi erant in Aegypto. Aues autem illæ, quæ ſupra portiones diuiſas volitabant, quas quidem Patriarcha à ſacrificijs abigebat, ſententiam Aegyptiorum ſignificabant, qua omnes cædere decreuerant: quam tamen irritam Deus reddidit, volens ea firma, rataq; eſſe, quæ Abrahæ promiſerat. Sicut enim in figura aues illas prædatrices expellebat Abraham: ſic Abrahæ honor repreſſit Aegyptios. Hęc ille. Beda verò Columbam ab Abraha oblatam ſignificare ait, aliquos inter Iudæos ſpirituales futuros. Explicat obiter eundem locum S. Auguſtinus, probans, cur volucres ſpiritales ſignificent: Non fruſtrà, inquit, dictum eſt de Abraham, Aues autem non diuiſit. Abraham in illo ſacrificio ſatis myſtico accepit tria animalia, arietem trimum, vaccam trimam, capram trimam, ac Turturem, & Columbam. Diuiſus eſt aries, & aduerſus ſe inuicem partes conſtitutę. Diuiſa vacca, ſic etiam de ipſius carne factum eſt, & ſubiecit ſcriptura: *Aues autem non diuiſit:* deinde dicitur, *trimus aries, trima vacca, trima capra:* de auium ętate tacetur. Vnde rogo vos, niſi quia ſignificantur in auibus quidam ſpiritales, quorum ætas temporalis propterea tacetur, quia ęterna meditantur, & tranſgrediuntur, deſiderio, & intellectu omnia temporalia? Spiritales viri qui de omnibus iudicant, & à nemine iudicantur, itaque ipſi ſoli non diuiduntur in hęreſes, & ſchiſmata. In ariete intelliguntur præpoſiti: ducunt enim greges. In vacca plebs intelligitur Iudęorum, habuit enim iugum legis, ſub quo laborabat. In capra intelligitur Eccleſia de gentibus: in quibuſdã enim liberis ſaltibus inſultabat,& amaro paſcebatur oleaſtro. Trima ſunt dicta animalia, quoniã tertio tẽpore gratia reuelata eſt. Nã primum fuit ante legem, ſecundũ ex quo lex data eſt, tertiũ, quod nunc eſt, ex quo regnum cęlorum prędicatur. Quid ergo dicimus, quod aries non diuidatur? Nonne Epiſcopi fuerunt authores ſchiſmatum, & hæreſum? Porrò autem ſi plebs ipſa non diuideretur, erubuiſſent fortaſſis illi in diuiſionibus ſuis, & ad compagem remeaſſent, Diuiduntur duces, diuiduntur & plebes, vt cęcus cęcum ſequatur, & ſimul in foueam cadant. Ponuntur aduerſus ſe inuicem. Aues autem non diuiſit. Spiritales non habent diuiſiones, non cogitant ſchiſmata. Pax eſt in eis, cuſtodiunt eam in cæteris, quantum poſſunt, vbi in alijs deficiunt, in ſe tenent, &c. Et[4] alibi rurſus. Quid ergo, inquit, ſignificent iſta, fratres, breuiter, quantum Dominus dederit charitatis auribus veſtrę cupimus intimare. Beatus Abraham pater multarum gentium à Domino dictus eſt: Omnes enim gentes, quę in Chriſtum credunt, & creditурę ſunt, filij ſunt Abrahę imitando fidem non naſcendo per carnem. Nam ſicut Iudæi per infidelitatem degeneres facti ex filijs Abrahæ filij diaboli, & progenies viperarum ſunt in euangelijs appellati, ita è contrario omnes gentes, quę in Chriſtum fideliter credunt, Abrahę filij effici meruerunt. Vacca ergo triennis, & aries annorum trium, & capra triennis, & Turtur, vel Columba figuram omnium gentium prætulerunt. Dicta ſunt autem trium annorum, quia omnes gentes in trinitatis erant myſterium creditурę. Et quia tota Eccleſia catholica non ſolùm habet ſpiritales, ſed habet etiam & carnales, quanuis nonnulli in Trinitatem ſe credere dicant, carnales tamen ſunt, quia crimina, & peccata vitare diſſimulant[5]. Quia ergo cum carnalibus ſunt, etiam ſpiritales, ideo Turtur, & Columba ſunt additę. In Turture, & Columba ſpiritales poſſunt ſignificari, vt in illis tribus animalibus carnales intelligi. Ergo diligenter attendite, quia illa tria animalia diuiſiſſe in duas partes dicitur Abraham, & contra ſe inuicem poſuiſſe *Aues*, ſcriptura inquit, *non diuiſit*. Quare hoc patres? Quia in Eccleſia catholica carnales diuiduntur: ſpiritales omnino non diuiduntur, & ſicut dicit ſcriptura, contra ſe prępparantur, quare carnales & diuiſi & contra ſe poſiti ſunt? Quia omnes luxurioſi, & amatores mundi contra ſe inuicem diuiſiones, & ſchandala habere non deſinunt. Iſti ergo diuiduntur, quia ſibi inuicem aduerſantur: Aues autẽ, id eſt, ſpiritales non diuiduntur. Quare ſpiritales non diuiduntur? Quia eſt illis cor vnum, & anima vna in Deum. Eſt in illis vnum velle, ac nolle. Illis enim quas ſuprà diximus auibus ſimiles ſunt, Turturi ſcilicet, & Columbę. In Turture caſtitas, in Columba ſimplicitas deſignatur. Omnes enim in Eccleſia catholica Deum timentes

Turtur quã generationem denotet, & cur.

Columba quam generationẽ denotet, & cur.

Quare Abraham quadrupedes diuiſit, & non item aues.

[5] *In Enarrat. in Pſal.* 103.

Spiritales per Columbam ſignificati.

Aries quos notet.

Vacca.

Capra.

Cur trima dicta animalia.

Aries cur diuiſus.

Aues cur non diuiſę.

[4] *De tem in domen. quin ſer.* 2.

Abraham pater multarum gentiũ dictus.

Iudæi degeneres vt appellati.

Cur animalia trima dicta.

Cur Colũba, & Turtur in ſacrificio Abrahę additæ.

Aues cur Abraham non diuiſerit.

Spiritales cur non diuidantur.

Turtur, & Columba quid ſignificent.

timentes, & caſti, ſimpliceſq; eſſe ſignantur, & cum [4] Pſalmiſta dicere poſſunt: *Quis dabit mihi pennas ſicut Columbæ, & volabo, & requieſcam?* Et [5] iterum. *Turtur inuenit nidum, vbi reponat pullos ſuos, &c.* Hęc itaque omnia D. Auguſtinus. Alia prętera ſcripturæ loca ſunt, quę Deo Columbarum, ac Turturum ſacrificium gratum fuiſſe oſtendunt, maximè vbi ſedulò Moyſen admonet, vt id vniuerſum populum Iſrael doceat. At non ſemper eodem modo celebrari voluit, ſed pro occaſionis diuerſitate, vt iam patebit. Nam cùm placari vellet, holocauſtum fiebat, vel è pecoribus, vel ex auibus, & ſi ex his, tum hoc modo inſtitui iubebat. *Si autem*, inquit [f] Deus ad Moſem, *de auibus holocauſti oblatio fueris Domino, de Turturibus, & pullis Columbæ, offeres eam Sacerdos ad Altare, & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem Altaris: veſiculam verò gutturis, & plumas proyciet prope altare ad orientem plagam, in loco, in quo cineres infundi ſolent, confringetq; aſcellas eius, & non ſecabit, neque ferro diuidet eam, & adolebit ſuper altare, lignis igne ſuppoſito.* Cùm quis peccauerat, peccatiq; aliquandiu non meminiſſet veruntamen eius tandem recordaretur, tum Deus agnam, aut capram immolare præcipiebat, ſin autem non poſſet pecus offerre, vt offerret duos Turtures, vel duos pullos Columbarum, vnum pro peccato, alterum in holocauſtum, daretq; eos Sacerdoti: qui primum offerens pro peccato retorquebat caput eius ad pennulas, ita vt collo adhæreret, & non penitus abrumperetur, & aſpergebat ſanguine eius parietem altaris: quod autem erat reliquum, faciebat deſtillare ad fundamentum eius. Alterum verò in holocauſtum adolebat, rogabatque pro eo Sacerdos, & pro peccato eius, & dimittebatur ei. Voluit item à muliere poſt menſtruam purgationem pro filio, vel filia nata deferri agnum anniculum in holocauſtum, & pullum Columbæ, ſiue Turturem pro peccato ad oſtium tabernaculi teſtimonij, tradique Sacerdoti, qui offerebat illa coram Domino, & orabat pro ea, & ſic mundabatur à profluuio ſanguinis ſui. Cùm verò non poſſet agnum offerre, ſumere licebat ei duos Turtures, vel duos pullos Columbarum, vnum in holocauſtum, alterum pro peccato. Antequam verò ad cætera ſacrificia, in quibus hæ alites celebrabantur ab Hebræis, me conferam, placuit huius de menſtruatis mulieribus ſacrificij myſteria præuertere. Qui ſit itaque myſticus huius diuinæ legis ſenſus egregiè ſic [g] Rodulphus Flauiacenſis ordinis S. Benedicti, uir incomparabilis doctrinę, eruditorumq; ſui temporis omnium ſine controuerſia princeps exponit. Dies purgationis mulieris, inquit, huius tunc explentur, cùm præſentis uitæ curſus conſummatur. Hęc eſt enim quadrageſima illa, in qua ſanctum non tangere iubetur, & à ſanctuarij foribus eliminatur. Nam & illa quæ fœminam peperit, etiamſi poſt mortem carnis ſecundam prius quam purgetur, ſuſtineat quadrageſimam, eiuſdem tamen purgationis, quæ mortem ſequitur, modus ante mortem quodammodo completus eſt: quia pondus ſequentis animaduerſionis ex merito pendet præcedentis actionis. Neque enim poſt obitum tempus erit bene operandi, ſed quod egeris, recipiendi. Sciendum eſt, ait D. Gregorius, quia illic ſaltem de minimis nil quiſque purgationis obtinebit, niſi bonis hoc actibus in hac adhuc uita poſitus, ut illic obtineat, promereatur: Purgatio igitur etiam ſequens ante mortem quodammodo expletur, dum menſura illius ex præcedentis actionis merito terminatur. Expletis itaque diebus purgationis, die ſcilicet ultimo iam inſtante, mulier iſta, quæ aut maſculum, aut fœminam peperit, quæ in uia Domini, aut uiriliter, aut remiſſius egit, iubetur offerre agnum anniculum in holocauſtum. In agno intelligitur innocentia, in ſpacio temporis, quod annum ſcilicet expleſſe iubetur, eiuſdem innocentiæ conſummatio deſignatur. Porrò holocauſtum totum incendebatur. Iubetur itaque mulier iſta completis diebus purgationis ſuæ agnum anniculum offerre in holocauſtum: ut unuſquiſque qui purgare mores ſuos, actuſque ſanctificare aggreditur, magnopere contendat, ut ſaltem in uitæ extremitate ad iuſtitiæ ipſius perfectionem pertingat, ſicut [h] ſcriptum: *Iuſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens præcedit, & creſcit uſque ad perfectum diem.* Sed quoniam nec ipſa perfectio humana irreprehenſibilis uſquequaque fieri poteſt, cum agni oblatione iungendus eſt Columbæ pullus, ſiue Turtur pro peccato. Hę namque aues gemere, non cantare ſolent. Nullum ergo ex nobis quamlibet perfectum ſine gemitu exire oportet: etſi enim non ſunt præſentia peccata, quę plaugat, ſed ſunt præterita: præſentia ſi non ſunt magna, ſunt tamen nonnulla: nam & beatus [i] Apoſtolus pro ijs etiam, quæ non intelligebat, timebat: *Nihil*, inquit, *mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Qui autem me iudicat, Dominus eſt.* Et [k] Pſalmiſta: *Si iniquitates obſeruaueris Domine, quis ſuſtinebit?* Si enim abſque miſericordia operum noſtrorum diſcuſſio fiat, nullus erit, qui ſuſtinere queat. Quis namque gloriabitur, caſtum ſe habere cor? Vel quis dicere poterit, purus ſum à peccato? Mulier ergo iſta cum agno ſuo pullum Columbinum, aut Turturem offerat, ut unuſquiſque quanuis Sanctus, quanuis perfectus, magis ſtudeat in illa

[4] *Pſal.* 54.
[5] *Pſal.* 83.
Sacrificiũ Columbarũ, ac Turturum Deo gratum.
Holocauſtũ ad placandum Deum.
[f] *Leuit. Cap.* 1.
Sacrificandi Columbas, & Turturẽ ritus.
Si peccator tandẽ peccati recordaretur quid agendum.
Mulieris poſt menſtruę purgationis tempus ſacrificium.
[g] *Lib.* 8. *in Leuit.*
Dies purgationis eſt quadrageſima.
Agnus anniculus ſignificat innocentiam.
Cur mulier purificanda agnum offerret.
[h] *Proverb.* 4.
Cur Colũbæ pullus, & Turtur ſacrificio addantur.
[i] 1. *Corynth.* 4.
[k] *Pſal.* 123.

illa hora tremenda, ea in quibus vt homo errauit, cum cordis contritione recolere, quàm merita ſua ſtulta præſumptione iactare. Hæc autem omnia ad oſtium tabernaculi deferri præcipiuntur, quia uidelicet iam tempus imminet, ut anima, quæ perfectionis culmen attigit, poſt longi peregrinationem exilij domum cæleſtis ingrediatur tabernaculi. *Et tradet*, inquit, *ſacerdos, qui offeret illa coram Domino, & rogabit pro ea, & ſic mundabitur à profluuio ſanguinis ſui*. Docemur per præpoſitorum noſtrorum orationem, ſeu per ſummum omnium pontificem Chriſtum, ſi illi defuerint: quicquid boni agimus, uel certè ipſam peccatorum confeſſionem fieri poſſe acceptabilem, & paulò pòſt. Simile quid in his, quæ pro peccato offeruntur, iam expoſuimus. Agnum quippe manus illius non inuenit, quia ad extrema veniens, dum vitam ſuam recolit, uerã ſe cuſtodiſſe innocentiam non agnoſcit. Offerat ergo duos Turtures, uel duos pullos Columbæ, vt duplicem gemitum aſſumat, ſiue quia malum egit, quod iam non poteſt digna ſatisfactione abluere: uel quia bonum, quod propoſuerat, non vacat explere. Inde eſt, quod de duobus Turturibus, ſeu pullis Columbinis dicitur, vnum pro peccato, & alium pro holocauſto. Turtur quippe, ſeu pullus Columbę pro peccato offertur, cùm graui cordis contritione criminum reatus deſletur. In holocauſtum uerò alter cedit, cùm mens, quæ à bonis operibus vacaſſe ſe plangit, eorum deſiderio, ſi tempus detur, & ſpacium, tota ſe accendit. Hactenus ille. Ad eundem planè ſenſum [l] Beda ad ſubſequentia D. Lucæ uerba: *Et vt darent hoſtiam ſecundum &c.* Moraliter autem, inquit, ſiue fortia quis opera, ſeu creauerit infirma, quæ maſculi, ac fæminę vocabulo diſtinguuntur, ut hæc legitimæ Domino ualeant conſecrari, ouem neceſſe eſt innocentiæ, & Turturem pariter, ſiue Columbam compunctionis offerat. Quia enim uolucres hæ pro cantu gemitus habent, non immeritò lachrymas humilium deſignant, quibus plurimùm in ipſis etiam bonis operibus indigemus. Quia etſi bona eſſe, quę agimus nouerimus, qua tamen diſtinctione à Domino examinanda, qua à nobis perſeuerantia ſint conſummanda, neſcimus. Qui uerò diuitias virtutum non habendo, de quibus ad Corynthios Apoſtolus ait: *Quia in omnibus diuites facti eſtis in illo, in omni verbo, & omni ſcientia*, agnum uitæ innocuę in actuum ſuorum grege non inuenerit, duos ſaltẽ Turtures, aut duos Columbæ pullos offerat, hoc eſt, ad lachrymarum flagitanda ſuſpiria confugiat. Et bene duos, unum pro peccato, & alterum in holocauſtum. Holocauſtum namque totum incenſum dicitur, quia duo ſunt nimirum genera compunctionis. Deum namque ſitiens anima prius timore compungitur, pòſt amore. Prius enim ſeſe in lachrymis afficit, quia dum malorum ſuorum recolit, pro his perpeti ſupplicia æterna pertimeſcit. At uerò cùm longa mœroris anxietate fuerit formido conſumpta, quædam iam de præſumptione venię ſecuritas naſcitur, & in amore cæleſtium gaudiorum inflammatur. Contemplatur etenim mens, qui ſint illi angelorum chori, quæ ipſa ſocietas bonorum ſpirituum, quæ maieſtas æternę uiſionis Dei, & amplius plangit, quia à bonis perennibus deeſt, quam flebat prius, cùm mala æterna metuebat. Qui ergò prius flendo non duceretur ad ſupplicium, Turturem pro peccato offerebat, de altero facit holocauſtum, cùm poſtmodum flere amariſſimè incipit, quia differtur à regno. Columbam pro peccato offert, qui laborat in gemitu ſuo, lauat per ſingulas noctes lectum ſuum, hoc eſt, per ſingulas pulſantis culpæ tenebras opera ſua bona, in quibus requieſcere debeat, lachrymis abluere non ceſſat. Columbarum pullos in holocauſtum ferunt, qui patriæ cæleſtis abſentiam flentes aiunt: *ſuper flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion*. Sunt qui binos illos Columbę pullos, qui in templo pro pueris offerebãtur, duo etiam Spiritus ſancti opera ſignificari uelint, incarnationem uidelicet, & effuſionem charitatis, ut unus indicet ſponſum eccleſię, qui eſt Chriſtus, alter eccleſiam, ſponſam eius. Eadem lex à Beata Virgine obſeruata eſt, ut teſtatur D. Lucas, *Et poſtquam*, inquiens. *impleti ſunt dies purgationis eius ſecundum legem Moyſis, tulerunt eum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, & vt darent hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par Turturum, aut duos pullos Columbarum*. Verùm lex Domini, ut diximus, erat, ut qui diuites eſſent, agnum offerrent. Cur ergo Dominus Ieſus Chriſtus omnium ditiſſimus, ut pote Rex regum par Turturum, & duos pullos Columbarum offerri pro ſe paſſus eſt. Reſpondẽs [m] Beda, Dominus ergò Ieſus Chriſtus, inquit, cùm diues eſſet, pauper factus pro nobis, pauperem pro ſe hoſtiam voluit dari, ut uidelicet una ſua paupertate nos & hîc diuites in fide, & illic faceret hæredes regni, quod Deus diligentibus ſe repromiſit. Quæ ferè his ita uerſibus reddidit [n] Baptiſta Mantuanus:

Regia poſt partum Virgo, quæ limina nunquam
Liquerat, & brenibus tectis abſcondita, nondum
Veneras ad Solymas arces, alsamq; Sionem,

Cur ad oſtium tabernaculi deferrentur ſacrificanda.

Cur qui agnũ non haberet Colũbas, vel Turtures offerret.

Cur vnus pullus offerretur p̃ peccato, alter p̃ holocauſto.

[l] *Lib. 1. in euãg. Luc. c. 2*

Cõpunctio duplex.

Duo pulli oblati duo S. ſpiritꝰ dona ſignificant.

B. Virginis ſacrificium.

[m] *L. 1. in euãg. Luc. c. 4*

[n] *L. 4. Parth.*

Pernigil ante diem petijt cum prole, virog,
Et cum pauperibus donis Salmonia templa.
Munus erat veteris gentis de more, pudica
Turturis, aut Paphiæ duo pignora parua Columbæ.
Iſta ſacerdoti ſolyma paupercula matres
Munera pro natis deferre in templa ſolebant,
Luce quater decima, minor hoc tamen hoſtia, maior
Agnus erat, lex ipſa noui poſt tempora partus
Ante maritales thalamos intrare negabat.

Quamuis verò Deus hanc legem, vti diximus, ad abluendum peccatum inſtituerit, haud tamen idcirco concludendum eſt B. Virginem Deo hoſtiam hanc pro peccato obtu-
[a] *Serm in die purific.* B. Virgo cur Colũbas, & Turtures ſacrificare voluerit. lisſe, ſed, ut D.[a] Bernardi verbis utar, hæc omnia non ex neceſſitate, at ex humilitate impleuiſſe. Abſtinuiſſe ab introitu templi quadraginta diebus, non quia neceſſe habeat purgari, quæ ſine omni delectatione, ſaluo virginitatis ſigillo, de Spiritu ſancto conceepit. Obtuliſſe hoſtiam non pro peccato, ſed pro humilitate, ut nimirum oſtenderet etiam in hoc filium Dei Ieſum Chriſtum non ſoluere veniſſe legem, ſed adimplere.
[b] *Serm. 59. ſuper Cant.* Columba qua ætate ſacrificijs adhibere-tur. [b] Alibi etiam vbi caſtitatem, & viduitatem commendat, Turturem, ait caſtitatis merito dignam fuiſſe dari hoſtiam pro virgineo partu, & licet aliàs quidem per Columbam Spiritus ſanctus ſoleat deſignari: tamen quia libidinoſa auis eſt, non decuiſſe offerri eam in ſacrificium Domini, niſi ea ſanè ætate, qua neſciret libidinem. At Turturis non deſignari ætatem, quoniam caſtitas in quacunque ætate agnoſcitur. D.[p] Ambroſius pudicitiam referri ad Turturem ait, facta prius eiuſdem hoſtiæ mentione, gratiam verò ad Columbam. [q] Alibi quoque: Qua de cauſa, inquit, cùm dies quadraginta complerentur ex Mariæ Virginis partu, tulerunt Dominum noſtrum in Hieruſalem, ut offerrent Domino ſecundum legem, & ut darent hoſtiam par Turturum, aut duos pullos Columbarum, eò quòd in Columbis ſpiritalis gratia ſit, in Turture incorruptæ generationis natura, vel immaculati corporis caſtimonia. Meritò ergo ad ſacrificium iubentur poſt arietem Turtur, & Columba ſumi, ut uerbo adhærere intelligas incorruptam caſtimoniam, & ſpiritalem gratiam. Quamuis uerò ſanctiſſimi iſti caſtitatis indicium ad ſolam Turturem referant, [r] Adamantius tamen Origenes ad utramq; illam extendit: Non ſine cauſa, inquiens in ſacrificio aſſumitur par Turturum, aut duo pulli Columbarum. Nam idem ualent, & nunquam dictum eſt ſeparatim, par tantummodò Columbarum, ſed par Turturum, & duos pullos Columbarum. Columba Spiritus ſanctus eſt. Spiritus autem ſanctus, quando de magnis, & occultioribus ſacramentis, & quę multi capere non poſſunt, loquitur, in Turturis appellatione ſignatur, id eſt, in eius auis, quæ ſemper in montibus, & in arborum verticibus uerſatur. In uallibus autem, & his, quę ad homines vſque perueniunt, Columba aſſumitur. Denique Saluator, quia hominem eſt dignatus aſſumere, & venit ad terras, multiq; tunc circa Iordanem peccatores erant, idcirco Spiritus ſanctus non in Turturem uertitur. Inter nos propter hominum multitudinem auis manſuetior conuerſatur, Turtur autem non uidetur. Et exponens illud [s] Canticorum: *Oculi tui Columbæ*. Qui uiderit, inquit, mulierem ad concupiſcendum eam iam mœchatus eſt eam in corde ſuo, oculos non habet Columbæ, &c. [t] Philo uerò diſertiſſimus Iudęorum Moſen ad auium naturam latiſſimè reſpexiſſe innuit, & non ad mores, dum ait: Volucrium cùm ſint innumerę ſpecies, duas tãtùm legit Moſes legifer, quoniam Columba inter natura manſuetas, & gregatim uolitantes eſt mitiſſima. Turtur verò inter ſolitarias cicuratu facillima. Et rurſus, ubi eius myſterium explicat: Præterea Turturem, & Columbam, diuinam, & humanam ſapiẽtiam ambas quidem uolucres, & in altũ extolli exercitatas, differentes tamen à ſe inuicem, quatenus differt genus à ſpecie, aut exemplar ab imagine. Amat enim diuina ſapientia ſolitudinem, propter ſolum Deum, cuius ipſa eſt poſſeſſio, & Turtur figura vocatur. Altera uerò manſueta, cicur, & gregatim uolitans ciuitates hominum libenter incolit, gaudens conſuetudine mortalium, & ideo repræſentata per Columbæ ſimilitudinem. Ita pariter [u] Beda: Hoc ſanè, inquit, inter Columbæ ſignificantiam diſtat, quòd Columba, quæ gregatim conuerſari, volare, & gemere conſueuit, actiuæ uitæ frequentiam demonſtrat: de qua dicitur. Multitudinis autem credentiũ erat cor, & anima una, nec quiſquam eorum, quę poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis communia omnia. Turtur verò, qui ſingularitate gaudet, adeo ut ſi coniugem caſu perdiderit, ſolus ex inde permaneat, ſpeculatiuæ uitæ culmina denunciat, quia & paucorum eſt illa virtus, & his ſigillatim attributa, &c. Eodem modo [x] Heſychius perfectiorem, & maiorem

Caſtitas nõ ſolũ Turturi tribuitur.
[r] *Homil. in Cant.*

Spiritus ſãctus cur potius in Colũbæ ſpecie quã Turturis apparuit
[s] *Cant. 1.*
[t] *In lib. de uitimis.*

[u] *Lib. 1. in enig. Luc. c. 2*

[x] *Lexic. Lat.*

Digitized by Google

maiorem volatilium oblationem esse docens: Volatilia enim, inquit, homines sunt contemplationi vacantes, terrenis omnino non se miscentes negocijs, &c. Et paulò post. Contemplationi ergò uacans, & in superiorum considerationem perfectus homo, si conuersionem, siue uitam suam oblationem offeret, de Turturibus, aut de Columbis offerat munus suum, id est, in scientia, & mansuetudine spiritali, &c. Non frustra autem Turturem, & Columbam: Turtur siquidem, quia cognitionem habet, ita ut eius exemplo Iudæorum es probaretur populus. [x] Hieremias probat: ait enim: *Turtur, & Hirundo, & Ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini*. Columba autem munda, & simplex, adnunciatrixq; præsentiæ S. spiritus est, quales oportet esse eos, qui circa contemplandas scripturas habent studium. Propter quod & Apostolos simplices vult esse Dominus, ut Columbam &c. Sed & ad meditandum vacare debent, unde Ezechias ait: *Meditabor, ut Columba, &c.* [y] Alphonsus Tostatus duas præcipuas causas esse docet, cur eiuscemodi, & non alias aues Deus sibi offerri uoluerit, primò quia cùm in sacrificijs deuotionem omnium populorum tàm diuitum, quàm pauperum excitare vellet, non debuit, inquit, constituere oblationem in rebus magni ualoris, nam eo modo pauperes excluderentur, & Deum non colerent: secundò, quia sacrificia, quæ fiebant in testamento ueteri, erant tanquam signa eorum, quę futura erant in nouo, & potissimùm Christi in cruce immolandi: cuius Columba, ut pote sine felle, mansuetudinem, Turtur, quia semper gemit, gemitum in cruce significat. Ex Neotericis Franciscus Ribera Societatis Iesu, uir tanè doctissimus Turtures putat posci ad holocaustum, & pullos Columbarum non autem pullos Turturum, & Columbas, quoniam in Turturibus plures fiant, & apriores ad cibos iudicantur grandiores, quam pulli. Contrà in Columbis meliores, ac suauiores sunt pulli. Quod ita, inquit, præcipiendum fuit, ut rudis, ac carnalis populus ub que doceretur, meliora Deo esse offerenda. Ex his itaque satis constare arbitror ex omnibus auibus Columbas duntaxat, & Turtures aptas fuisse sacrificijs, præterquam tamen in leprosorum purificatione, in qua institui poterat sacrificium de qualibet auium mundarum, seorsum uerò Passerum specie. In quo sacrificio, si offerens erat pauper, eiusmodi fiebant ceremoniæ: pro delicto assumebat ad oblationem agnum, ut rogaret pro eo sacerdos, decimamque partem similæ conspersæ oleo sacrificium, & olei sextarium, duo que Turtures, & duos pullos Columbarum, quorum unus erat pro peccato, & alter in holocaustum, offerebarque ea die octauo purificationis suæ sacerdoti ad ostium tabernaculi testimonij coram Domino: qui suscipiens agnum pro delicto, & sextarium olei, leuabat simul, immolatoque agno, de sanguine eius ponebat super extremum auriculæ dextræ illius, qui mundabatur, & super pollices manus eius, ac pedis dextri: olei uerò partem mittebat in manum suam sinistram, in quo tingens digitum dextræ manus aspergebat septies coram Domino: tangebatque extremum dextræ auriculæ illius, qui mundabatur, & pollices manus, ac pedis dextri in loco sanguinis, qui effusus est pro delicto: reliquam autem partem olei, quæ erat in sinistra manu, mittebat supra caput purificati, ut placaret pro eo Dominum, & Turturem siue pullum Columbæ offerebat, unum pro delicto, & alterum in holocaustum pro libamentis suis. Atque hoc erat sacrificium leprosi pauperis. Habebant etiam Hebręi legem pro immoderato seminis in uiris, sanguinis in mulieribus profluuio, pro cuius purgatione duos Turtures tantummodo, aut duos pullos Columbarum, unum scilicet pro peccato, alterum in holocaustum offerebant. Vt uerò nemo nesciat, quantum referat hæc quæ de sacrificijs istis dicuntur, mysticè exponere, iraque breuiter, at paulò altiùs quædam adferam, eorum mysterium perquam aptè explicantia. Triplex autem erat hostia, vitulus nimirum, agnus, Turtur, aut pullus Columbinus. Vitulus optima omnium uictimarum erat, quæ in holocaustum offerri poterant, & Deo gratissima. Qui enim uitulum habere non poterat, agnum, aut hœdum offerebat, sicut & hæc qui non habebat, offerebat Turturem, aut pullum Columbæ. Vitulus ergo, ut exponunt Catholicæ Ecclesiæ Doctores, Christi caro est, in ara crucis pro humano genere oblata. Homo qui uitulum offert, ipse Christus est, quia, ut ait [z] Apostolus *tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis*: quæ uictima omnium præstantissima, & Deo gratissima fuit. Masculus uerò est uitulus, ut ait [a] Origenes, quia peccatum, quod est fæmineę fragilitatis, ignorat. Solus ergo ille masculus, solus sine macula est, qui peccatum nõ fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. Secundum dignitate holocaustum erat ex pecoribus, quod offerebant, qui uitulum non habebant. Hoc ergo holocaustum sanctorum martyrum est, qui Christum imitantes semetipsos obtulerunt. Hoc holocaustum agni erat, aut hœdi, masculi, & immaculati. Agnus martyr est propter

[x] *Cap. 8.*

[y] *In comm. in capite 1. Leuit.*

Leprosorũ sacrificium

Ceremonię in sacrificio leprosi.

Sacrificium pro seminis profluuio.

Hostia triplex.

Vitulus prima hostia, & quid denotet.

Christi holocaustum. [z] *Ephes. 1.*

Vitulus cur masculꝰ in sacrificijs.

[a] *Hom. 1. in Leuit.*

Secundum holocaustũ sanctorum martyrum.

Agnꝰ martyrẽ denotat.

lumbę. Pacem lauacri requirit gratia, quam in typo oliuę Colũba quõdam ad illam arcam, quæ ſola fuit diluuij immunis, aduexit. Docuit me cuius typus Colũba illa fuerit, qui nũc deſcendere dignatus eſt in ſpecie Columbę. Docuit in illo ramo, in illa arca typum fuiſſe pacis Eccleſiæ, quòd inter ipſa mundi diluuia Spiritus ſanctus ad Eccleſiam ſuam pacem afferat fructuoſam. Docuit etiam Dauid, qui prophetico ſpiritu cernens baptiſmatis ſacramentum ait: *Quis dabit mihi pennas ſicut Columbæ?* Ad eundem pariter ſenſum doctiſſimus [k] Tertullianus, Tunc ille ſanctiſſimus ſpiritus, inquit, ſuperemundata, & benedicta corpora libans à patre deſcendit, ſuper baptiſmi aquas tanquam priſtinam ſedem recognoſcens conquieſcit Columbę figura delapſus in Dominũ, vt natura Spiritus ſancti declararetur per animal ſimplicitatis, & innocentię; quod etiam corporaliter ipſo felle careat Columba. Ideoq; *Eſtote* (inquit) *ſimplices ſicut Columba*. Ne hoc quidẽ ſine argumento præcedentis figurę. Quemadmodum enim poſt aquas diluuij, quibus iniquitas antiqua purgata eſt, poſt baptiſmum, vt ita dixerim, mundi pacem cęleſtis irę præco Columba terris adnunciauit dimiſſa ex arca, & cum olea reuerſa; quod ſignum apud omnes etiam nationes prætenditur. Eadem diſpoſitione ſpiritalis effectus, id eſt, carni noſtræ emergendi de lauacro poſt vetera delicta Columba ſancti Spiritus aduolans, pacem Dei adferens, emiſſa de cælis, ubi eccleſia eſt arca figurata. Et ex recentioribus Theologis [l] Cornelius Ianſenius Epiſcopus Gandauenſis: In Columbæ ſpecie, inquit, apparuit Spiritus ſanctus, primùm quidem ad deſignandũ in Chriſto Columbinã non tolùm innocentiã, mundiciã, & ſimplicitatẽ, ſed ſummã etiã erga ſuos manſuetudinẽ, ſolicitudinẽ, & curam. Manſuetiſſimũ enim animal eſt Columba, vtpote fel le carens; flagrantiſſimę quoq; erga pullos ſuos affectionis, quos omnibus rebus poſthabitis ſummo ſtudio fouet. Ita & Chriſtus tanta manſuetudine prędituſ, vt vnicè à ſe diſcere nos velit, quod mitis ſit, & humilis corde, in omni vita ardentiſſimũ erga nos amorẽ exhibẽs, vt & mortẽ pro nobis obierit. Deinde & ideo factũ eſt, vt veritas figurę reſpõderet. Quoniam enim in diluuio hoc animal apparuit, ramũ ferens oliuę, & communẽ orbis terrarum tranquillitatẽ annuncians, ideo & nunc etiam Columbam apparere conueniebat, quę liberationem, & liberatorem nobis in ſalutari baptiſmatis diluuio demonſtraret, & gratiam patris per Chriſtum orbi oblatam annunciaret. Ipſe enim Chriſtus ille erat, de quo Eſaias: *Spiritus Domini ſuper me eò quòd vnxerit me &c. vt prædicarem annum placabilem Domino*. Vtrobiq; autem ad annũciandum orbis tranquillitatem, Columba aſſumpta eſt, propter illius animalis manſuetudinem, & charitatem: quę animalis proprietates ſimul cum alijs, quoniam optimè exprimunt nobis proprietates Spiritus ſancti, ob id etiam tertiò conueniebat ipſum in huius animalis ſpecie apparere. Idem legere eſt apud [m] Iacobũ de Vitriaco cardinalem, qui ita ſcribit: In ſpecie autẽ Columbę ſuper Chriſtũ Spiritus ſanctus deſcendit, vt ipſius oſtenderet ſimplicitatem, & manifeſtaret eius manſuetudinẽ, & innocentiã. In ſpecie uerò ignis deſcendit ſuper Apoſtolos, ut peccatorũ in eis rubiginẽ conſumeret, & ipſos calefaceret ad feruorẽ, & illuminaret ad cognitionem. His autẽ omnibus non indiget Chriſtus. Vnde non in ſpecie ignis, ſed in ſpecie Colũbę ſuper eũ Spiritus ſanctus ſe oſtendere uoluit, vt per eam inſtruerentur homines de baptizandi poteſtate, & per Colũbæ proprietates varia chariſmata tũ dona in Chriſto eſſe monſtrarentur. Colũba enim felle caret. Et Chriſtus omni malitia, & felle peccati caruit. Nullũ roſtro, vel vnguibus lędit. Et Chriſtus per omnia innocens fuit. Nec minimas auiculas inuadit, quia Chriſtus nulli vnquã iniuriã fecit, ſed omnibus beneuolus fuit. Puro grano, & nõ cadaueribus paſcitur. Et Chriſtus iuſtis, & nõ peccatoribus delectatur. Alienos pullos nutrit. In quo Chriſti charitas deſignatur, qui nõ quę ſua ſunt, ſed quę patris erant, quæſiuit, & gẽtes alienas vocauit ad ſe. Gemitũ habet pro cãtu. Et Chriſtus pro nobis legitur fleuiſſe, nunquã autẽ in hac miſeria legitur riſiſſe. Gregatim volãt Colũbę. Et Chriſtus ſibi multos cõgregauit, pacẽ, & concordiã, quantũ in ipſo fuit, cũ omnibus habuit. Iuxta aquã ſedẽt, vt prędita vmbra Accipitrẽ declinẽt. Et Chriſtus tanquã lignũ, quod plantatũ ſecus decurſus aquarũ, id eſt, ſecus fluẽta gratiarũ, ita à diabolo ſibi cauit, quod princeps huius mũdi in ipſo nõ habuit quidquam, nec aliquid quod ſuũ eſſet, in ipſo reperire potuit, &c. Et [n] rurſus, Et Spiritus ſanctus, inquit, plura gratiarũ dona in ſe continet, & cõprehẽdit. Vnde ad eius mãſuetudinẽ oſtendendã in ſpecie Columbę, Spiritus ſanctus ſuper Chriſtum apparuit: ſuper Apoſtolos autem in ſpecie ignis. In Chriſto enim manſuetudinem oſtendit, in Apoſtolis peccatorum rubiginem conſumpſit, &c. Super Chriſtum etiam in Columba ſpiritus apparuit, quia homo pro hominibus factus mitem ſe hominibus præbuit. Quis enim iuſtitiã iudicis ferret, ſi priuſquã nos per manſuetudinẽ corrigeret, culpas noſtras per zelũ rectitudinis examinare voluiſſet? Noluit prius peccatores ferire, ſed colligere. In Colũba igitur ſupra illũ apparere voluit Spiritus ſanctus, qui nõ veniebat, vt peccata per zelum

iam

[k] *L. de bapt.*

[l] *In comm in cãcor. euãg.*

[m] *In oct. Ep.*

[n] *In die ſãct. poſt. Pent.* Cur Spiritus ſanctus ſpecie Colũbæ & ignis apparuit.

tione remanet, nullam habens cum virtute communionem. Virtus autē redit, amans iustorum consortia, & largiendæ familiarior vtilitati, quæ conferat salutaria, & cauenda ea, quæ sunt nocitura, commoneat. Sicut Columba dimissa, cùm videret cessasse aquam, reuersa est, tanquam plena iustitiæ, ut ei, à quo missa erat, nunciaret, quid adhuc eauere deberet, atque expectando fructu meliore postea potiretur. Quod autem Columba non inueniens requiem suam non regreditur ad eum, manifestum indicium dedit per huiusmodi aues, quantum interfit inter malitiam, & virtutem exprimi. Siquidem Coruus antè dimissus, cùm aliquantò videretur amplius exundare diluuium, visus est locum inuenisse residendi. Et certè non est huiusmodi Coruus, vt aliæ aues, quæ in aquis conuersationem habere consueuerunt. Cum ergo Coruus, vbi remaneret, inuenisse videatur: Columba autem non inuenerit, euidens ratio est, altiore interpretatione signari. quia malitia inquietis passionibus, & cupiditatibus, quibus corrumpitur anima, se miscere consuenit, & quasi cognatis, & domesticis delectatur, ibique commorationem suam locat: virtus autem prima statim specie visionis offensa, regredi festinauit ad mentem animamque iusti, quòd illic diuersorium sibi tutissimum sit locatum: eò quòd alibi tanquam Columba, ita huiusmodi virtus stationem tutissimam inuenire non possit. Tardè enim inter astutias istius mundi, & sæcularium fluctus cupiditatum portum solet inuenire simplicitas. Itaque sicut iustitia ueluti visendi gratia progressa paulisper ad mentem optimam redire festinat, nec longiùs discedit à iusto: ita etiam iustus, & studiosus virtutis, vbi virtutem appropinquare cognouerit, gremium suæ mentis expandit. Quid enim sibi vult, quod vir studiosus virtutis Noë extendens manum suam suscepit eam, & introduxit ad se? Quod etsi secundum literam planum videtur: non tamen facilè colligas, nisi uiri sapientis tibi nota sit consuetudo, qui uelut speculatrice virtute vtitur, & ei explorandorum negociorum, gerendorumque prærogatiuam quandam videtur committere. Ea ergo uirtus expendit naturas, vt si qua earum sibi uidetur committere profectum, ei possit adiungere. Communis enim quædam est bonitas sapientiæ, & liberalis, & largæ utilitatis: ita ut quas morigeras sui cernet, associet: ubi autem proposito suo uiderit aliquorum recalcitrare naturam, uelut ad hospitium familiare sibi reuolat, & recurrit: quam sapiens, & industrius tanquam manu quadam mentis festinat excipere, omne cor aperiens suum, quo etiam eam absentem tenebat. Nunquam enim potest sapiens exors esse propriæ virtutis. Quid præterea sibi uelit, quòd tenuit septem diebus alijs Columbam, & iterum emisit eam, nisi ut aduertas, quòd bonum sapientis, optimumque propositum semper sibi etiam alios adiungere studet, errantes emendare, corrigere uagantes? Si quem in principio resilire conspexit, tamen commutandi eius, & corrigendi non desperet profectum. Sicut enim bonus medicus, etsi tempus medicinæ non sit, tamen visitationis speculam antè præmittit, deinde non negligit iustæ expectationis excubias, & paulisper passionibus cedens, operitur facultatem medendi, quæ cùm fuerit oblata, suum non intermittit officium, ita ergo & sapiens verbis, ac disputationibus, tanquam medicus medicamentis contrarias curare desiderat passiones: & quia in omnibus remedio diuini fauoris vtendum est, ideo septem expectauit dies, quibus mundus omnis describitur absolutus, & operatori requies ministrata, ut ex illo authore omnium sumeretur disciplina operationis humanæ. Cur modò uerò Columba dicatur ad uesperam reuersa cum ramo oliuæ in ore: & vnde cognouerit Noë aquas defecisse: & cur Columba tertiò post dies septem emissa non rediret, fusiùs etiam exponit hoc pacto: Non ociosè, inquit, posuit & uesperam, & regressam, & habentem folium oleę & ramum in ore suo, vt non fugitantem virtutem arbitreris profectus futuri, si quos potest acquirere, neque rursus tanquam sine lumine eam fuisse cognoscas, & quibusdam tenebris occultatam, sed diurno candore fulgentem expectasse ad occasum diei, & sic ad eum regressam, apud quem etiam vesperi tenebras habere non posset. Folium quoque quod secum detulit, etsi breue illud folium detulisse videretur, spem eorum, quos sui pœniteret erroris, etsi non magnam, aliquam tamen significauit. Folium enim sine virgulto esse non potuit. Ergo quasi germinantis corruptionis, licet non magnum aliquod, tamen uexit insigne, & folium oleę, in qua arbore oliua generatur, ex qua oleum conficitur, quo materiale hoc lumen fouetur, & tenebrarum fugatur obscuritas. Quid autem magis, quàm lumen familiare virtuti est? Folium ergo, & ramulus insigne est corruptionis. Corruptio autem quasi radicem sui pœnitentiam habet, quæ pœnitentia non potest in turbidis sed in ijs, qui spiritalem iam sermonem acceperint, germinare. In ore quoq; non frustrà ramulus oleę uidetur esse delatus, eò quòd uirtus, & sapiẽtia in sermone sui habeat claritatem,

Colũbæ typus.

Colũba nõ inueniẽs requiẽ quid denotat.

Coruꝰ nõ reuertẽs qd signet.

Noe Colũbã recipiẽs quid significet.

Noe septẽ alijs diebꝰ colũbã tenens quid sibi uelit. Medici boni opus.

Colũba cur ad uesperã reuersa ad arcam.

Colũba cur foliũ oliuæ secum tulit ad arcam.

Lumẽ familiare virtuti

Oliuæ ramulꝰ cur in ore dicatur allatus.

Digitized by Google

& ipſa ſtatim ſpecie lumen eius effulgeat, maximè cùm pacifica loquitur: quoniam hunc quoq; pacem petentes præferre ſolebant. Tulit ramulum eò quòd ſimplicitas puritate, & ſinceritate ſemina quædam auribus noſtris infundit, & bonæ doctrinam virtutis, aut ad iuſtitiam prouocat, & inuitat ad præmium bonæ ſibi commiſſum diſciplinæ, aut gerendæ pœnitentiæ, & ſequendæ conuerſationis cupiditatem injecit peccatori. Vnde & præterea cognouerit Sanctus Noë, quia defecerit aqua à terra, ſicut ſcriptum eſt, conſiderandum vi letur. Primò omnium ſecundum literam, quia potuit intelligere, vtrum ſiccum, aut humidum folium eſſet allatum. Deinde quia non eſt huiuſmodi Columba, ut poſſit fructus latentes ſub aqua eruere. Sed utrum illud folium ante diluuium fuerit exortum, an tempore diluuij contuendum eſt tibi. Si ante diluuium uir iuſtus gauiſus eſt fructum de ueteri ſemine aliquem reſeruatum, & inde collegit miſericordiæ inſigne diuinæ, quod iam diluuium remouiſſet, quæ fructum demonſtraret, cui non potuiſſent nocere diluuia. Si diluuij tempore natum eſt folium, aduertit utique iuſtus noua ſemina miſericordiæ fructificaſſe cæleſtis, vt radices arborum viuerent, & quaſi reſumpta anima fœtus germinarent vetuſtos, atque in aſſuetos partus redirent, quorum indicium præmiſſa folia demonſtrarent. Sed hoc alta potiùs interpretatione collegit, quia Dominus Deus noſter, quamuis acerbis iniquitatis noſtræ offenſus ſit erroribus, tamen antiquæ nobis proſapiæ, patriæque virtutis ſemen aliquod vel exiguum reſeruaret, ne penitus operis, & creaturæ ſuæ omne circa humanum genus amputaretur inſigne. Tertiò dimittitur Columba poſt ſeptem dies, atque eadem non regreditur. Vnde conſideremus ne id quod ſuprà diximus, inueniatur eſſe contrarium. Si verbo quidem Columba, opere autem virtus non reuertitur ad iuſtum, ergò deſtitutus eſt iuſtus, & defraudatus munere ſuo? Nequaquam. Nunquam enim virtus huiuſmodi à virtute diſiungitur, nec cùm ex ore emittit iuſtitiam, diſputationemque alterius virtutis inducit, virtute ſe exuit, & imitanda alijs æquitate deſpoliat, ſed uice ſolis alios illuminat, cùm radios ſuæ lucis emittit. Ignis nempe calefacit appropinquantes, ita vt calorem naturæ ſuæ ipſe poſſideat. Nunquid deficit lux diei, cùm totum mundum illuminat claritate? Habet inoffenſum curſum ſuum, illibatamque naturam, ſic & iſta & Columbæ ſpecie virtus, cùm adhuc ferueret diluuium, ſecundum auem tamen in terris, ſecundum uirtutem in hominum paſſionibus: reuertitur ad iuſtum, quia in iniquorum pectoribus virtus, ut poſſet hærere, non potuerat inuenire. Et ideo in illo ſecundo diuerſorio ſui regrediens hæret, atque requieſcit. At uerò vbi deferbuerint diluuia paſſionum, & auditi uerbi, compertęq; doctrinę plurimi ſtuduerint eſſe conſortes, iam non unius patrimonium, ſed commune bonum eſſe incipit diſciplina virtutis, & tanquam ſapientiæ poculum hauritura plurimis qui antè ſitientes bibere noluerunt: ſicut nunc feruent diluuia in pectoribus Iudæorum, & cùm aqua cæleſtis doctrinæ exundet, potuſq; exuberet, non putant eſſe potandum. Euangelium legitur, uirtus exit de ſermone cæleſti, tractat ſacerdos in eccleſia. Sed ne fortè intra arcam ſolus poſitus non poſſit audiri, interdum & egreſſus eccleſiam, ubi Iudæus occurrerit, monet, exemplum adfert cæleſtium ſcripturarum. Claudunt aures, ne uel inuitos fons abluat, & uerbi dominici humor aſpergat. Si qui uerò crediderint, currunt ad fontem, doctrinam expetunt, inſinuari ſibi euangelium concupiſcunt, nec ſatiantur aſſiduitate potandi. Ita fonte ſapientiæ certatim repleri deſiderant, quem antè fugere geſtiebant. Quem fontem? Audi dicentem: [k] *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat.* Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ. Rurſus [l] alibi trinam Columbæ emiſſionem, & binam reuerſionem hoc modo exponit: Tres, inquit, emiſſiones tria tempora ſignificant. Primum ante legem, ſecundum ſub lege, tertium ſub gratia. In hoc uerò loco Noë Deum, arca autem cæleſtem Dei habitationem deſignat. Noë primò Columbam ex arca emiſit, quia Deus omnipotens ſanctis uiris, qui ante legem fuerunt, gratiam Spiritus ſancti dedit, & qui legem non habebant diuina præcepta, quæ poſtea data ſunt, per donum Spiritus ſancti impleuerunt. Sed Columba non inuenit, ubi pes eius requieſceret, quia non ſolùm cæterę gentes, ſed & ipſi Iudæi in Aegypto poſiti in tantum culturam Dei reliquerunt, ut eo tempore, quo Moſes natus eſt, penè nullus inueniretur, in quo Spiritus ſanctus habitare dignaretur. Et quodammodo gratia Spiritus ſancti ad eum redijt, à quo miſſa eſt, cùm homines iniquos deſeruit. Secundò emiſit Noë Columbam ex arca, quia Deus gratia Spiritus ſancti hominibus legem puro corde ſeruantibus dedit. Veſpere autem, qua Columba ad Noë redijt, tempus, quo Chriſtus natus eſt, deſignat. De hoc tempore Dominus dicit in [m] Euangelio: *Lex, & Prophetæ vſque ad Ioannem:* quia poſtquam euangelium cœpit prædicari, circumciſio, & multę obſeruationes legales nihil profuerunt. Quandiu legis obſeruatio Deo placuit, tandiu homines legem ſeruantes Spiritus ſancti

Noe vnde cognouerit aquam defecisse.

Oleæ ram⁹ allatus à columba quo tẽpore natus.

[k] *Tom.7.*

[l] *Comm.in 6 cap. Apoc.*

Tres emiſſiones, & binæ reuerſiones colũbæ ad arcã quid notẽt.

Cur veſpere reuertit.

[m] *Matt.11*

ſancti gratia comitauit. Et ſicut Columba ad ueſperam ad Noë rediit, ita & Spiritus ſancti gratia Iudæos infideles deſerens, quodammodo ad eum, à quo fuerat miſſa, reuerſa eſt. Per ramum verò oliuæ legem poſſumus intelligere, uel accipere: per folia autem virentia, eos qui per legem ſalui facti ſunt. Columba igitur ramum oliuæ cum virentibus foliis in ore ſuo detulit, cùm Spiritus ſancti gratia eos, quos per legem ſaluauerat, quodammodo obtulit. Tertiò Noë Columbam ex arca emiſit, quando fidem euangelij ſeruantibus gratiam Spiritus ſancti dedit. Quæ non eſt reuerſa vltrò ad eum, quia fides euangelij tamdiu cum electis manebit, vſque dū veniente Domino ad iudicium, electi, qui in hoc mundo inuenientur, rapientur coram Domino in aëra, & ſic ſemper cum Domino erunt. Ad eundem ferè ſenſum D. [a] Chryſoſtomus: Dimiſſa eſt autem in figuram Dei à Noë & Columba, ut uideret, ſi ceſſaſſet diluuium, quæ cùm nondum inueniret requiem pedibus, poſt tempus iterum dimiſſa eſt, & rediit ſiccum ramum oliuæ in ore ferens, & poſt dies ſeptem dimiſſa, inuentaq; ſibi requie, confidens, ceſſaſſet diluuium, nidificauit. Columba figura eſt aduentus Spiritus ſancti, quæ ante legem inuiſens creaturam, non inuenit, quomodo ſuper ea requieſceret, ſicut neque Ieſus, ubi inclinaret caput ſuum, ita impietas omnia occuparat. Deinde poſt tempus quoddam iterum Columba dimiſſa eſt, rediit ferens ramulum oliuæ in ore: forte ſignans in lege, ac in ore prophetarum paruum quendam fructum miſericordiæ Spiritum ſanctum terre. At poſt ſeptem dies omnis cultus ſabbatorum legis emiſit Deus Noë Columbam ſpiritus filij ſui, & inuenta requie apud fideles, & in eis habitauit, & delicatè deambulauit, nidificauit, & manſionem apud nos fecit. Columba enim animal eſt, quod præ omnibus uolatilibus cæli homines amat, & contubernale eſt, & manſuetum, innocenſq; & fœcundum, & domeſticum, quod quieſcit, verſatur, & habitat in domibus noſtris. Sicut & Spiritus ſanctus dicit de nobis: *quia habitabo, & conuerſabor cum eis*. Atq; idcirco in ſpecie Columbæ in Iordanem de Cælo deſcendit. Spectata autem hoc admirabile animal: feræ enim, & nigræ cohabitare, & conuerſari non amant, ſed immaculatæ, & fulgidæ, ut & hoc manifeſte, & ſignanter deſcribant in ſeipſis, in nobis habitationem immaculati, puriſſimiq; Spiritus ſancti. S. uerò [b] Cyrillus ad eundem modum commentans, Mittuntur, inquit, quippe à Chriſto viri ſanctiſſimi, qui mundum eoſq;, qui eum incolunt, fermè explorarent, qui redeunt, quaſi pacem loquentes. Hoc enim ramus ille oleæ, quem Columba in ore ſuo portabat, ut puto, ſignificat. Argumentum enim pacis hanc plantam eſſe accepimus. Igitur qui in fide purgati ſunt, Deum magnoperè diligunt, & ueluti quadam euangelicæ inſtitutionis in conſuetudine eruditi, Deo mirificè placent. Quod autem ex ipſis quoque defecturi eſſent, hinc latiſſimè patet. Nam tertia Columba, & ultima emittitur, quæ ad Noë reuertatur, haudquaquam curauit. Sed cùm aquæ ceſſaſſent, *ſedit*, inquit, *arca ſuper montes Ararat*, quod deſcenſus teſtimonium interpretari poſſumus. Nam qui in Chriſtū crediderint, ſublimes quidem ob euangelicæ diſciplinę celſitudinem ſunt, & tanquam in altiſſimis montibus ſedentes, unigenitum Dei filium, qui è cęlo deſcenderit, vbiq; orbis terrarum alta efferunt prędicatione. [p] Beda quoque Columbam, quæ oliuę ramum attulit, Chriſtum ſignificare dixit, qui pacem mundo attulit, ut ipſa eſt pax noſtra. Pacis nunciam etiam eſſe ex [q] Prudentio habemus canente:

Nuncia diluuij iam decreſcentis ad arcem
Ore Columba refert ramum viridantis oliuæ.
Cornus enim ingluuie per fœda cadauera raptus
Hæſerat, illa data reuehit noua gaudia pacis.

Quærens quidam, cur emiſſa ſecundò Columba reuerſa eſt cum ramo oliuę: Nonne cognoſcens pater ille ſapientiſſimus, inquit, ſequentem adhuc iuſtitię diuinę ſeueritatem per reuerſionem Corui, emiſit Columbam pacis, & clementię nunciam, ut exploraret, an eſſet adhuc terris reſtituta pax? Sed quia pax nondum erat reddita, ſed currebat tempus medium inter bellum, & pacem, hinc dicitur, quod non inueniebat locum, ubi requieſceret planta pedis eius, & ideo reuerſa eſt in arcam. Propterea Noë arcanorum peritiſſimus, expectatis adhuc ſeptem diebus, numero quidem remiſſionis, & placationis, iterum emiſit ipſam Columbam. Quæ cognoſcens remiſſum, & placatum eſſe furorem diuinum in ſignum reddituę pacis, tulit ramum oliuæ uirentibus foliis. Quo facto, expectauit nihilominus pater ille prudentiſſimus adhuc ſeptem alios dies, ut alio ſubſequente ſeptenarij curriculo plenius ſubſequeretur, & firmaretur pax. D. uerò Cyprianus emiſſam à Noë Columbam lapſorum imaginem prę ſe ferre commentatur. Et [r] Pierius Valerianus Columbam hanc, nempe quæ ad Noë oleę uirentis ramum attulit, fuſcam poni à prophetis ait, eſſeque indicium perhiberi mentis, quę à perperam factis iam abſtineat, ſeq; quieti det, hoc eſt tranquillitati,

Lex per ramum oliuę ſignificata.

[a] *Homil. de Spir. ſanct.*

Columba, quale animal.

[b] *L. 3. in Ge.*

Ramꝰ oleę quid notet.

Olea pacis planta.

Ararat q̃d.

[p] *In Gen. 8.*

Colúba ramum ferẽs Chriſtũ notat.

[q] *In Dittoch.*

Lapſorum imago.

[r] *L. 22. Hie.*

Columba fuſca mẽtis indicium.

quiſſirati, quæ non niſi in depurgato à vitijs animo locum habet. Sub ueſperam autem hanc reuerti, deficiente quippe luce, quod tantundem ſit, ac ſi momentaneæ, ac breui temporis curriculo duraturæ felicitatis diceremus. Sub ueſperam, inquit, aduolat, ne occupetur à nocte, quippe ne intercipiatur à morte, priuſquam infectum eluerit ſcelus, atque ita perpetui carceris ſupplicio afficiatur. [f] Iudocus Clichtoueus per hanc eandem Columbam beatiſſimam virginem Mariam interpretatur elegantiſſimè hoc modo ſcribens: Secundum gaudium habuit uirgo ſanctiſſima hodierno die in oblatione, qua genuflexo filium offerebat Deo patri pro totius mundi pace, & pacatione. Quod ſignificatum eſt in Geneſi per Columbam reuerſam in arcam ad Noë ad ueſperam, quæ portauit ramum oliuæ virentibus folijs: intellexitq; Noë, quòd Deus pacem dediſſet in terra, & quòd ceſſaſſent aquæ. Iſta Columba eſt beata Virgo, felle amaritudinis carens, quæ hodiè ramum oliuæ, ſcilicet Chriſtum pacificum, & pacem populi uirentem gratia, & uirtute obtulit Deo patri. Inſuper intellexit beata Virgo, quod hęc oblatio in tẽplo eſſet quædam repræſentatio oblationis futuræ, qua ſeipſum eſſet oblaturus in cruce pro mundi redemptione, vbi etiam ipſa mater præſens eſſet futura, & in huius myſterij contemplatione gaudebat. Secundus ſacræ paginæ locus eſt apud diuinum [b] Pſalten: *Si dormiatis inter medios cleros, penna Columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri.* Vbi [n] Gilb. Genebrardus notandam monet Hebraicam ecclipſin: quaſi propheta dicat, ſi uerſemini in præſentiſſimis, & certiſſimis periculis, ut quando de captiuorum vita, libertate, fortunis, victores ſortem mittunt, tum in illa rerum diſparatione eritis tutiſſimi, ſereniſſimi, lætiſſimi, vultu & colore tam pulchro, ſereno, ac uegeto, quam Columba, cuius pennæ ſunt veluti deargentatæ inſtar argenti pellucentis, & dorſum, vel cauda dorſi ſplendet, ac rutilat inſtar fului, ſiue pallentis auri. Tam præſens uobis erit numen, ut illic ſitis in tuto, & animi ſecuritate, neque quicquam perditis de uultus ſpecie, & habitu. Columbæ ſimilitudinem appoſuit, quòd in hac aue pennarum elegantia, & morum forma excellant, quin & capta nitet, eodem eſt colore, ſpecie, ſtatu. Non omittam tamen alios ita uertere, ſi tam ſordidi, & atri ſitis, quàm ij, qui iacent inter nigras ollas, eritis poſthac tam candidi, quam alæ Columbę argenteæ, & inſtar auri fulgentes: depoſito ſcilicet mœrore poſthac læti eritis, & fortunati. [x] Iacobus Vitriacenſis S. R. E. Cardinalis ex his hunc myſticum ſenſum elicit, argentatæ Columbę ſanctos aſſimilans: Hi ſunt, inquit, velut pennæ Columbę deargentatæ inter medios cleros dormientes, quia duplicem gratiam, ſcilicet actionis, & contemplationis a Deo ſunt ſortiti. Ipſi enim pennati per uolatum contemplationis, Columbini per ſtudium ſimplicitatis, deargentati per puritatem locutionis inter medios cleros dormiunt, dum à mundana cupiditate oculos claudunt. Columba igitur deargentata, id eſt, anima ſancta & pura, duas habet alas, actiuam ſcilicet, & contemplatiuam. Ala autem actiua ſeptem habet pennas, quæ ſunt ſeptem opera miſericordię. Similiter & contemplatiua ſeptem, quę docentur in euangelio, ſcilicet paupertas ſpiritualis, luctus, & alia, quæ ſequuntur. Vnde etiam Iacobus ſeptem annis ſeruiuit pro Lia, & totidem pro Rachele. Hę pennę debent eſſe deargentatę, ut ad imitationem Chriſti informentur, cuius humanitas argento comparatur. Vel argentatæ dicuntur, dum operibus actiuę, & contemplatiuę vtimur ſecundum ſcripturas diuinas. Columba item in ſacris literis pro ſponſa, uel coniuge chariſſima accipitur: quòd in Columbaceo genere præcipuè coniugij lex firmiſſima, & minus inter coniuges amor ſpectetur. Sic autem regum [y] ſapientiſſimus: *Columba mea, formoſa mea:* & paulò pòſt: *Columba mea una, perfecta mea.* Et [z] rurſus: *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, Columba mea, integra mea.* Et [a] alibi: *Ecce tu pulchra es amica mea, oculi tui Columbarum.* Et infra [b] rurſus enarrans ſponſæ pulchritudinem ſponſi ſui eius oculos comparat oculis Columbarum. Sed uim, & ſententiam talem habet iſta ſimilitudo: nimirum ſignificantur oculi ſimplices, ſine fuco, & dolo: Nam Chriſtus Dominus excellentiam ſimplicitatis præcipuè tribuit Columbis, cùm [c] dixit; *Eſtote ſimplices ſicut Columbæ.* An potius oculi Columbini ſignificant oculos minimè uagos, & laſciuos, ſed pudicos, & caſtos? Nam & [d] Adamantius Origenes hæc exponens uerba: Qui uiderit, inquit, mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo, oculos non habet Columbæ. Si quis autem oculos Columbæ non habet, domum fratris ſui ingreditur infelix, non ſeruans illud, quod in [e] prouerbijs eſt præceptum: *Domum fratris tui ne intres infelix.* Qui autem habet oculos Columbę uidet rectà, & miſericordiam promeretur: uidens quippe rectà miſericordiam conſequetur. Porrò quis uidet rectà, niſi qui caſto conſpectu, & puris intuetur oculis? Noli igitur mihi de his tantùm carnis oculis intelligere, quæ dicta ſunt, licet & de his intellexiſſe, ſed ingrediens ad interiora & ante oculos mente perquirens, qui & à [f] Dei mandato illuminantur, (mandatum quippe Dei

illuminans

[f] *In feſt. 3. purif. Mariæ.*

Maria virgo per Columbã ſignificata.

Chriſtũ ramus oliuæ ſignificat.

[b] *Pſal. 77.*

[n] *In comm.*

In Colũbarũ pennarũ elegantia.

[x] *D. 7. poſt. oct. Pent.*

Sancti Colũbę argentatæ ſimulati.

Duę animę ſanctæ alæ.

Colũba pro ſponſa accepta.

[y] *Cant. 2.*

[z] *Cap. 5.*

[a] *Cap. 1.*

[b] *Cap. 5.*

Oculi ſimplices ſine dolo.

[c] *Matt. 10.*

Oculi Colũbini ſignificant minimè vagos.

[d] *Homil. 3.*

[e] *Prouer. 27.*

[f] *Pſal. 18.*

illuminans oculos) illud enitere, labora, contende, vt ſanctè intelligas vniuerſa, quæ dicta ſunt, & ſimilis ſpiritui, qui in ſpecie deſcendit Columbæ, audias, quia oculi tui Columbæ ſunt. Si intelligis legem ſpiritualiter, oculi tui Columbæ ſunt. Si intelligis Euangelium, vt ſe vult intelligi Euangelium, & prædicari, vides Ieſum omnem languorem, & infirmitatem, non ſolum eo tempore, quo carnaliter facta ſunt, fuiſſe medicatum, ſed hodieque medicantem, & non tantum tunc ad homines deſcendiſſe, ſed hodieque deſcendere. *Ecce enim* [g], inquit, *ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi*. Oculi tui Columbæ ſunt. Sunt qui per illa [h] verba, *Vna eſt Columba mea, perfecta mea*, B. Virginem Mariam intelligant, vt perquam etiam eleganter oſtendit [i] Rupertus Abbas monaſterij Tuitienſis ord. Benedicti, vir & vitæ ſanctimonia, & ſacrarum literarum peritia præclarus, exponens hæc verba: *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui Columbarum*: Ecce, inquit, tu pulchra es, & iterum dico, ecce tu pulchra es, pulchra decore Virgineo, pulchra vnigenito filio. Taliter geminata nullius vnquam fuit, nullius vnquam erit pulchritudo. Adhuc addo iſtud pulcherrimum: *Oculi tui Columbarum*. Quinam ſunt oculi Columbarum, niſi dona ſeptem gratiarum, ideſt ſeptem ſpirituum ſuper Chriſtum requieſcentium? Septem namque oculi, qui iuxta Zachariam prophetam in vno lapide ſunt, ſeptem ſunt ſpiritus Dei, qui iuxta Eſaiam prophetam ſuper florem Ieſſe requieſcunt: Iſti oculi mei (Chriſti verba ſunt, quem loquentem facit) ſunt oculi tui, oculi Columbarum, oculi omnium gratiarum. Omnium quippe gratiarum, vel ſpirituum tu effecta es particeps, ex quo me caſtis viſceribus ſuſcepiſti, ſuper quem requieſcit, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Et [k] rurſus in hęc verba (*oculi tui Columbarum abſque eo, quod intrinſecus latet*) commentans: Oculi Columbarum, inquit, & oculi Coruorum hoc differunt: quo dulcedo ſimpliciter diligentium, & multiplex amaritudo inuidentium. Simplicitas Columbarum ſeptem habet inſignia virtutum naturalium: hęc namque auicula primùm ſine felle eſt, deinde nihil viuum comedit, pullos alienos nutrit, grana ſemper candidiora colligit, in petris nidificat, gemitum pro cantu habet, libenter iuxta fluenta reſidet, vt venientem Accipitrem ex vmbra pręcognitum effugiat perniciter. Tu maximè, ò miſericordiæ mater, ſine felle es: nihil enim vnquam habuiſti inuidiæ, nihil odij, quòd familiare eſt rapacibus Coruis. Nihil viuum Columba comedit, & tu longè ab illis es, de quibus ſcriptum eſt, *Qui deuorant plebem meam, ſicut eſcam panis*. Pullos alienos Columba nutrit, & nos qui eramus alieni ſecundum carnem à genere tuo, ecce viuimus tuis meritis. Grana candidiora Columba colligit, & tu conferens in corde tuo teſtimonia de ſcripturis, creditum tibi conſeruabas ſecretum Dei. Columba in petris nidificat: & tu in ſolitudine fidei permanens, euaſiſti ſerpentis antiqui venena. Columba gemitum pro cantu habet, & tibi gemere dulce fuit, eò quòd prę cunctis mortalibus mente vulnerata eſſes. Columba iuxta fluenta reſidet: tibi autem vel tuo pectori omne fluentum ſcripturarum quàm contiguum eſt? Nunquam aduentus ſpiritalis Accipitris tibi eſſe improuiſus, aut te conſequi, imo nec tibi appropinquare potuit. Igitur oculi tui Columbarum, & hęc vera pulchritudo eſt, abſque eo quod intrinſecus latet, quod ſolus in te Deus videt: nobis autem quia inexpertum, idcirco ineffabile, imo & incogitabile eſt &c. Diuus verò [l] Hieronymus per ſpecioſam iſtam ſponſam intelligi vult Chriſtum, vel eius Eccleſiam. Grandis, inquit, in hoc profectus eius oſtenditur, vt quæ prius tantùm ſpecioſa in mulieribus dicta eſt, nunc vt proxima ſpecioſa dicatur, ex ipſo ſine dubio ſponſo ſplendorem decoris accipiens, vt ſemel ab ipſa ſumpta pulchritudine, etiam ſi accidat ei paululum ſponſi abſentiam pati, nihil minus pulchra permaneat. Quod autem oculi eius comparantur Columbis, ob hoc profectò contingit, quia diuinas ſcripturas non iam ſecundum literam, ſed ſecundum ſpiritum intelligat, & aſpiciat in eis ſpiritualia myſteria. Columba enim indicium eſt ſpiritus ſancti. Spirituali ergò ſenſu intelligere legem, & prophetas, hoc eſt oculos Columbæ habere. Et hîc quidem Columbæ oculi eius appellantur. In [m] pſalmis verò huiuſmodi anima pennas ſibi dari Columbæ deſiderat, vt volare poſſit in intellectum ſpiritalium myſteriorum, & requieſcere in atrijs ſapientiæ. Sed etſi dormire quis poſſit, hoc eſt collocari, & requieſcere in medio ſortium, atque intelligere ſortium rationem, & cognoſcere diuini iudicij cauſas, non ſolùm pennæ Columbæ, quibus in ſpiritualibus intellectibus volet, promittuntur ei, ſed deargentatæ pennæ, id eſt, verbi, & rationis ornamento decoratæ. Scapulæ quoque eius in ſpecie auri fieri dicuntur, vbi conſtantia fidei, & dogmatum ſtabilitas indicatur perfectorum. Ergo ſi caput eſſe Chriſtus dicitur, nihil puto abſurdum videri, ſi & oculi eorum, qui ſecundum interiorem hominem ſpiritualiter intelligunt, & ſpiritualiter dijudicant, ſpiritus ſancti eſſe dicantur. Et ob hoc fortaſſis in lege, ſicut agnus poſitus eſt, per cuius hoſtiam populus purificaretur in Paſcha: ita &

[g] *Matth. 28.*

[h] *Cant. 6.* B. Maria ſignificata.

[i] *Comm. in Cant. C. 1.* Dona ſeptem gratiarum oculi Columbarum.

[k] *Comm. l. 3. in c. 3. cant.* Oculi Corui, & Columbæ quomodo differant.

[l] *Homil. 3. in cant.* Chriſtus vel eius Eccleſia ſignificata.

Oculos Columbæ nabere quid. [m] *Pſalm. 54. & Pſalm. 67.*

Columbæ

Columbæ poſitæ ſunt, quibus purificatur homo, ingreſſus hunc mundum. Sed & de eo nunc dicere, & hoſtiarum qualitates diſcurere, longior videtur exceſſus, & propoſito operi minimè conueniens. Poteſt adhuc profundiore fortaſſis ſacramento, quod dixit: *Ecce es ſpecioſa proxima mea*, intelligi de præſenti ſæculo dictum: quia ſpecioſa quidem ſit & hic eccleſia, cùm proxima eſt Chriſto, & cùm imitatur Chriſtum. Quod verò iterauit, & dixit. *Ecce es ſpecioſa*, poteſt ad futurum ſæculum pertinere: vbi iam non ſolùm imitatione, ſed ipſa ſui perfectione formoſa eſt, & ſpecioſa, & ibi dicat eſſe oculos eius Columbas, vt duorum oculorum Columbæ duæ intelligantur eſſe filius Dei, & Spiritus ſanctus. Et ne mireris, ſi Columba ſimul dicatur, cùm vterq; ſimiliter aduocatus dicatur, ſicut [n] Ioannes Euangeliſta declarat, ſpiritum quidem ſanctum dicens paracletum, quod eſt aduocatus. Et de Ieſu Chriſto nihilominus in Epiſtola ſua dicit, *quia ipſe ſit aduocatus apud patrem pro peccatis noſtris*. Sed apud Zachariam Propheram duæ oliuæ ad dextram, & ad ſiniſtram candelabri poſitæ, vnigenitum nihilominus, & Spiritum ſanctum deſignare dicuntur. Inſuper [o] Diuus Gregorius eadem ſapientiſſimi regis verba enarrans, per eandem ſponſam eccleſiam intelligit hoc pacto ſcribens: Pulchram narrat, & pulchram replicat, quia alia eſt pulchritudo morum, in qua nunc cernitur, & alia pulchritudo præmiorũ, in qua tunc per conditoris ſui ſpeciem, videlicet omnes dilecti, qui ad cuncta ſimpliciter incedũt, eius oculi columbarum vocantur, qui magna luce irradiant, quia & ſignorum miraculis coruſcant. Sed quantũ eſt omne hoc miraculum, quod videri poteſt, illud de internis miraculum eſt mirabilius, quod videri non poteſt. De quo illuc apertè ſubditur: Abſque eo quod intrinſecus latet. Magna quippe eſt gloria aperti operis, ſed longè incomparabilis occultæ remunerationis. Item D. Auguſtinus, per Columbam quoque, inquit, vnitas eccleſiæ ſignificatur, de qua [p] dictum eſt, *Vna eſt Columba mea, vna eſt matri ſuæ*. Vnde debuit humilitas niſi per auem ſimplicem, & gementem, non per auem ſuperbam & exultãtem, ſicut Coruus ſignificari? Abbas quoque Ioachim, teſte [q] Theloſphoro ad hæc D. Cyrilli verba, Columba ſuo volatu volatum Aquilæ, vel Accipitris non formidat: Hæc eſt, inquit, Romana Eccleſia, quæ ſi curſu celeri in ſuis aduerſantibus, & preſſuris iniquè illatis fideliter, & deuotè ad Chriſtum Dominum recurreret, raptoris inſultum minimè formidaret. [r] Thomas vero Bozius Eugubinus congregationis oratorij preſbyter ob hanc cauſam eccleſiæ in canticis nomen Columbæ aſcribi ait, quòd hic ſit mos Columbis, vt ante cõiunctionem mutuò ſe ſe oſculentur. Ore namque nos Euchariſtiam percipimus, ex illa perceptione connectimur in vnum cum Chriſto, & inter nos corpus. Et antiquitùs communicaturi per oſculum ſanctum labia labijs iungebant, vt alterius in alterum ſpiritus ipſe corporeus intimè infunderetur. Hinc olim multis in locis Euchariſtia ſeruabatur ſuper altari intra auream, vel argenteam Columbam, vt eſt in geſtis S. Baſilij, quæ nomine Amphilochij ſcripta circumferuntur, & in libello ſupplici, quem quintæ ſynodo aduerſus hæreſiarcham Seuerum clerus & monachi Antiocheni obtulerunt. Tertius locus [s] ſcripturæ eſt: *Et quaſi Columbæ meditantes gememus*: quæ verba explicans D. [t] Hieronymus, ſubaudiendum monet, abſque ſenſu, & intelligẽtia ſcripturarum, tanquam verba meditantes, quæ decantant memoriter. Sed quomodo, inquit, Columbæ, de quibus ſcriptum eſt: [u] *Ephraim quaſi Columba non habens ſenſum*. Et quomodo in [x] Euangelio contra ſerpentium malitiam, ſimplicitas ponitur Columbarum. Sic in præſenti loco ſimplicitas abſque prudentia, quæ vicina ſtultitiæ eſt, in ſola verborum meditatione monſtratur. Quartus locus eſt apud [y] Hierem. Proph. quem Nabuchod. Columbam vocare, quod hæc auis Babylonis inſigne olim erat antè dixi. Ad quem locum commentans idem D. [z] Hieronymus, Non mirabitur, inquit, Columbam Domini intelligi Nabuchodonoſor, qui ſupra eum uocari ſeruum Domini legerit: pro quo ſeptuaginta tranſtulerunt gladium magnum. Licet Columbam & in perſona Hieruſalem poſſimus accipere: quòd iraſcatur & triſtis ſit ſe leonis ſui perdidiſſe cuſtodiam, & terram ſuã veniſſe in deſolationem. Quintus locus eſt [a] Ezechielis: *Erunt q; in montibus quaſi Columbæ conuallium omnes trepidi, &c.* Theodotio tranſtulit: *ſicut Columbæ meditantes omnino tacuerunt*. In quorum verborum explicatione noli quoque ab eodem D. Hieronymo recedere, qui ſub metaphora, inquit, Columbarum meditantium ſignificat vnumquenque de populo ſuum flere peccatum, & intelligere, atque ſentire, cur iſta patiatur. Tropologicè verò ſic accipiendum, Columbæ quandiu in vallibus ſunt, trepidant, & ſingula reformidant, quarum imitari [b] præcipitur innocentiam. Et de quibus in [c] Pſalmo dictum eſt: *Si dormiatis inter medios cleros, &c.* In cuius ſpecie [d] deſcendit Spiritus ſanctus, & manſit ſuper Dominum Saluatorem. Pulchreq; iuxta Theodotionem vocabimus Columbam meditantem eum, qui in lege Domini die, ac nocte meditatur, & de quo [e] ſcriptum eſt: Os iuſti meditabitur ſapientiam. Sextus locus eſt [f] Oſeæ:

Filius Dei, & Spiritus ſanctus Columba dicti.

[n] *Cap.* 14. 15. 16.

Oliuæ duæ ad cãdelabrũ poſitæ quid ſignẽt

[o] *L.* 1. *moral.*

Eccleſiæ vnitas.

[p] *Cant.* 6.

[q] *Cap.* 1.

[r] *to* 2. *de ſig. Eccl. Lib.* 14. *de coniunct. Corp. Eccl. & Chriſti*

Veterũ in Cõmunione ceremoniæ.

[s] *Eſaiæ* 59.

[t] *Cõm.* 16.

[u] *Oſeæ* 7.

[x] *Matt.* 10

[y] *Cap.* 25.

Columba Nabuchodonoſor ſignificat.

[z] *Li.* 5. *Cõm. in Hier.*

Columba Hieruſalẽ ſignificat.

[a] *Cap.* 7.

Columba gemens qd notet.

[b] *Matt.* 10.

[c] *Pſal.* 67.

[d] *Matth.* 3.

[e] *Pſal.* 36.

[f] *Oſeæ* 7.

Factus eſt

Factus eſt Ephraim quaſi Columba ſeducta, non habens cor. [f] Rupertus Abbas ad hunc locum commentans, in eo, inquit, quod non abſolutè ait: Factus eſt quaſi Columba, ſed addidit ſeducta, bonam Columbæ ſignificationem præſenti loco penitus exterminat. Amplius autem cùm apponit adhuc, non habens cor, ſeductionem eiuſdem, & uacuitatem omnis boni miro exprimit modo. Siquidem aduerſus id, quod de Columba pro bona ſimilitudine dici, vel ſcribi ſolet, non habens fel, hic dicitur, non habens cor. Quanta putas diſtantia eſt inter non habentem cor? Quanta, inquam, differentia Columba habens fel, & non habens cor à Columba non habente fel, & habente cor ſeiuncta eſt? Magna profectò, & omnino contraria. Sic planè & tanta diſſimilitudine ſeiunctus eſt carnalis Iſrael à ſpirituali, qualis tunc erat ille Ephraim, qui ſeductus eſt, vt recederet à domo Dauid, & nunc eſt iſte Iudas, qui negauit Chriſtum filium Dei. Columba eſſe debuit manendo in ſimplicitate, atque unitate paternæ fidei, ſed & tunc, & nunc ſeducente diabolo receſſit in felle amaritudinis, in inopia cordis. Hæc ille. Et D. [h] Hieronymus eadem prophetæ uerba declarans, ſignificare illa innuit, Ephraim non dolere, quòd ipſius populus non ſeduceretur in partes, & perderetur: quoniam aues omnes dolent, ſi ab eis eripiantur pulli, & pro uiribus eos tuentur, ſola Columba non dolet ablatos pullos, neque requirit. Sed uerba eius aſcribamus. Præcepit, inquit, Dominus in [i] Euangelio, ut ſimus ſimplices ſicut Columbæ, & aſtuti quaſi ſerpentes, ut imitantes ſimplicitatem Columbarum, & ſerpentis aſtutiam, nec alijs nocere poſſimus, nec ab alijs patiamur inſidias, ſed ſimplicitate, & prudentia exhibeamus hominem temperatum, quia prudentia abſque bonitate malitia eſt, & ſimplicitas abſque ratione ſtultitia nominatur. Et pulchrè Columba ſeducta, ſiue inſipiens appellatur, quia eſt Columba, & ſapiens, quæ dicit in [k] Pſalmis. *Quis dabit mihi pennas ſicut Columbæ &c. Cuius pennæ deargentatæ ſunt &c.* Ephraim autem Columba inſipiens, & non habens cor in tantum brutæ mentis oſtenditur, vt Aegyptum inuocans ad Aſſyrios perrexerit. Quæritur cur Ephraim non alijs auibus, ſed Columbæ comparatus ſit. Aues cæteræ pullos ſuos, etiam cum periculo uitæ ſuæ protegere feſtinant, & cùm ad nidum ſuum, Accipitrem, colubrem, Coruum, ſiue Cornicem accedere uiderint, huc, illucq; uolitant, & immittunt ſe morſu, & unguibus lacerant, & dolorem parentis querula voce teſtantur: ſola Columba ablatos pullos non dolet, & ideo rectè comparatur Ephraim, quòd uaſtatum per partes populum non ſentiat, ſed negligens ſit ſalutis. Magiſtros contrariorum dogmatum, qui Chriſtum reliquere ſapientiam, & de eccleſia ſunt egreſſi, rectè inſipientem, & excordem Columbam poſſumus dicere, qui terrena deſiderantes, Aſſyrijs traditi ſunt. Septimus locus habetur apud eumdem [l] prophetam: *Et auolabant quaſi aues ex Aegypto, quaſi Columba de terra Aſſyriorum.* Hæc Columba, teſte eodem D. Hieronymo, hominem ſignat, qui fugit hæreticos. Aegyptus, inquit [m] Rupertus Abbas, ſiue terra Aſſyriorum, mundus iſte eſt omnibus errantibus, & principem huius mundi ſectantibus, qui intelligitur per Aſſur. Pulchrè namque quaſi auis auolare dicuntur, qui terrenas cupiditates relinquendo cæleſtem gratiam ſequuntur, & ſic euadunt, vt veſtigia culpæ nulla in eis inueniat inſecutor diabolus, ſicut auolatus auium nulla veſtigia ſuperſunt, dum liberis per aëra pennis feruntur. Nec uerò contentus dixiſſe nomine generali, & auolabunt quaſi auis, ſed continuò ſpecialiter exprimit eius auis ſimilitudinem, cui competenter aſſimilatur gratia cæleſtis, dicendo: *Et quaſi Columba de terra Aſſyriorum.* Columba namque maximè pro eo, qui in hac ſpecie Spiritus ſanctus ſuper Dominum noſtrum cùm baptizaretur, apparuit, regenerantem eiuſdem Spiritus ſancti gratiam ſignificat, cuius itaque ſacramentis viuificati, auolauimus ex Aegypto, & de terra Aſſyriorum, id eſt, de ignorantiæ tenebris, & de terrenarum affectibus cupiditatum, &c. Octauus locus legitur apud [n] Naum prophetam: *Et ancilla eius mirabuntur, gementes ut Columba, murmurantes in cordibus ſuis.* [o] Rupertus hunc locum ſic explicat: Quod protinus, inquit, ſubiungit, gementes ut Columbæ, murmurantes in cordibus ſuis tàm de milite, quàm de ancilla, id eſt, tàm de nobilibus, quàm ignobilibus debet intelligi. Quid autem gementes, unde murmurantes? Non utique quòd captiui abducti ſunt, vel quòd minentur ante currum triumphatoris huiuſmodi, ſed inde gementes, quòd ab iſto domino ſibi incogniti, liberi, & Niniue, hoc eſt, mundi huius, ſerui fuerunt, & ſuper hoc murmurantes in cordibus ſuis, id eſt, ſcriptores reprehendentes in conſcientijs ſuis. Murmurare namque interdum in bono accipitur. Itaque & hîc cùm dicitur: *gementes ſicut Columba, murmurantes in cordibus ſuis*, ſic rectè intelligitur, ac ſi diceret, conquerentes, ac dolentes de peccatis præteritis, & ſemetipſos reprehendentes in conſcientijs ſuis. Nam licet gratia victoris, & triumphatoris ducentis eos, non ignorent ſe eſſe ſalnatos, non tamen obliuiſcuntur, quales fuerint, & ſuper hoc dolere, & conqueri non deſinunt

[f] *L. 3. comm. in Oſeæ c. 7.*

Ephraim. qualis? Iudas Colũba ſeducta.

[h] *In comm.*

[i] *Matt. 10.*

[k] *Pſ. 54. 67.*

Colũba inſipiẽs, & excors qs dicendus.

[l] *Oſea 11.*

Homo hæreticos fugiens Colũbæ aſſimilatus.

[m] *L. comm. in Oſ.*

Aegyptus quid.

[n] *Cap. 2.*

[o] *L. 2. comm. in Naũ c. 2.*

Murmurare.

ſinunt in cordibus ſuis. Pro huiuſmodi rectè dicuntur gementes, non vtcunque, ſed gementes, vt Columbæ. Columba namque gemitum pro cantu habet, & iſtis ita gemere valde dulce eſt, ita vt quando canunt quippiam in laudem captiuatoris ſui &c. Nonus locus eſt [p] Sophoniæ: *Væ prouocatrix, & redempta ciuitas Columba: non audiuit vocem, & non ſuſcepit diſciplinam.* Vbi D. Hieronymus commentans: Multi putant, inquit, propter conſequentiam dici aduerſus Niniuen, de qua [q] ſuprà. *Et ponet Aſſyrium, & ponet Niniuen in ſolitudinem.* Sed nunquam ſcriptura Niniuen Columbam vocaret, licet in [r] Hieremia à facie gladij Columbæ de Nabuchodonoſor dictum putent. Sed ſciendum, quod alij è contrario aſſerãt, pro Columba ibi poſſe intelligi Ἰλιάδα, id eſt, Græciam, vt ſit ſenſus, a facie gladij Iona, id eſt, à facie gladij Græciæ. Iona enim tam Columbam, quàm Græciam ſignificat. Vnde & vſque hodie Græci Iones, mare appellatur Ionium, & apud Hebræos permanet eorum vetus vocabulum. Omnis itaque contra Hieruſalem ſermo eſt: Væ ciuitas quondam Columba, ſemper peccans, & captiuitatibus tradita, & rurſum redempta à Domino. Væ ciuitas prouocatrix, quod ſignificantiùs Hebraicè dicitur מרורה, id eſt, παραπικρασα, quod poſſumus dicere Deum amarum faciens, id eſt, tuo vitio dulcem Dominum, atque clemẽtem vertens in amaritudinem, vt qui miſereri vult, punire cogatur, &c. Et [s] Rupertus, Super quam, inquit, cœpit intentio iudicij dicendo, & extendam manum meam ſuper Iudam, & ſuper omnes habitatores Hieruſalem, ſuper eandem ciuitatem, & conſummatur dicendo: *Væ prouocatrix, & redempta ciuitas.* Quæ enim alia ciuitas à Deo prouocatrix, quam paſſim, & ferè vbique ſancta ſcriptura Dominũ prouocaſſe arguit? Ipſa prouocatrix, ipſa redempta, & tantò damnabilior prouocatrix, quantò pluribus redempta beneficijs. Prouocationes eius magna cum admiratione hic denarrantur, cùm in primis Columba ipſa nominatur, & deinde leonum fæuitiam, luporum ferocitatem vel habuiſſe, vel habere declamatur. *Columba*, inquit, *non audiuit vocem, & non ſuſcepit diſciplinam*, hoc dicere eſt, manſueta quondam ciuitas, vel gens rebellis facta eſt, incorrigibilis perſeuerat. Quid enim manſuetius Abraham, Iſaac, Iacob, cæteriſq; patribus, Moyſe, & Dauid, cæteriſq; ſanctis, & prophetis, vel iuſtis hominibus. Si illos, & vniuerſam illius gentis, vel ciuitatis electionem conſideres, rectè nimirum ciuitas Columba dicta eſt. E contrà, ſi illos attendas, qui prophetas, & iuſtos homines occiderunt, qui Dominum dereliquerunt, & Baal, cæteraq; portenta coluerunt, & alia ſacrilegia commiſerunt, veraciter dicas, quia non audiuit vocem, & non ſuſcepit diſciplinam, in Domino non eſt confiſa, &c. Decimus locus de Columba in ſacris literis eſt de Spiritu ſancto, quem omnium Euangeliſtarũ teſtimonio huius auis ſpecie in Saluatoris noſtri baptiſmo apparuiſſe ſcripſimus, & [t] Prudentius innuit:

Apertis poli perillustribus iugis
Diſcipulus videt à patre venientem,
Manentemq; ſpiritum in perpure verbo,
Profectum vt Columbam indicibili modo
Populiſq; oſtendit occurrentem Domino.

Quærens quidam recentior, cur Columba tanti habita ſit, vt aliquando Spiritum ſanctum deſignauerit? An quia, inquit, pacem, & remiſſionem, effectum quippe Spiritus ſancti nunciauit? An quia eſt animal ſimpliciſſimum, carens omni fraude, & dolo? Iuxta illud [u] Saluatoris: *Eſtote ſimplices vt Columbæ.* Hinc & in [x] Canticis dicitur: *Oculi tui Columbarum.* An quia rectè volat, ſicut Spiritus ſanctus, qui ad nos demiſſus præbet, vt eodem tramite conuolemus ad ſuperos? Hinc [y] propheta canit. *Quis mihi dabit pennas vt Columbæ, & volabo?* An quia hęc ſola inter aues habet pennatos pedes, in hoc ſignificans Spiritum ſanctum, qui tãquam interpres patris, & filij volat ad nos affectu, & amore, per pedes denotato? Sicut de Mercurio dicitur, quem interpretẽ dicunt eſſe Deorũ. Eſt enim Spiritus ſanctus velut interpres docens, & illuminãs, & prophetas, & amicos Dei cõſtituens, vt ſapiens ait. [z] Adamantius Origenes cauſam reddens, cur Spiritus ſanctus Columbæ, non autem Turturis ſpecie apparuit, Columba, inquit, Spiritus ſanctus eſt. Spiritus autem ſanctus, quando de magnis, & occultioribus ſacramentis, & quæ multi capere non poſſunt, loquitur, in Turturis appellatione ſignatur, id eſt, in eis auis, quæ ſemper in montium iugis, & in arborum verticibus commoratur. In vallibus autem, & his, quæ ad homines vſque perueniunt, Columba aſſumitur. Denique Saluator, quia hominem dignatus eſt aſſumere, & venit ad terras, multiq; tunc circa Iordanem peccatores erant, idcirco Spiritus ſanctus non in Turturem vertitur. Inter nos propter hominum multitudinem, auis manſuetior conuerſatur: Turtur autem non videatur. Et Suidas πτέρυγες πιστικὰς exponit alæ Columbæ, dona Spiritus ſancti. Eius autem alæ, inquit, argento ſunt inductæ, tergum verò auro eſt ornatum. Nam ſimpliciora,

[p] *Cap. 3.*
[q] *Cap. 2.*
[r] *Cap. 25.*
Græcia per Colũbam intelligitur
[s] *In Cõmen.*
Hieruſalẽ prouocatrix dicta.
Spiritus ſanctus Colũbæ ſpecie.
[t] *In Proſpero*
[u] *Matt. 10*
[x] *Cant. 1.*
[y] *Pſal. 54.*
Mercurij officium.
[z] *Homil. 2. in Cantic.*
Cur in Columbæ ſpecie, nõ Turturis apparuit Spiritus ſanctus.

plicioris, & candidiora simplicioribus, altiora perfectioribus conueniunt. Item D. Cyprianus ideo in Columba venisse Spiritum sanctum scribit, quoniam simplex sit animal, & lætum, non felle amarum, non morsibus sæuum, non vnguium laceratione violentum, cuius ingenium est hospitia humana diligere, vnius domus consortium nosse, cùm generant simul filios educare, communi conuersatione vitam suam degere, oris osculo concordiam pacis agnoscere, circa omnia demum humanitatis omnem implere legem. Diuus uerò [a] Chrysostomus Columbam tunc ideo apparuisse tradit, ut extenti quodammodo digiti uice, Dei filium Ioanni monstraret, atque ut etiam disceres, quoniam super te quoque, cùm sacro fonte dilueris, Sanctus spiritus veniat: iam uerò non uisibili specie, qua vtique non egemus, cum nobis pro cunctis sola fides sufficiat. Nam signa, inquit, non credentibus, sed incredulis dantur. Quærit deinde cur in specie venit Columbæ? Mansuetum, respondet, hoc animal, & mundum est. Quia igitur ipse spiritus mansuetudinis est spiritus propterea in eius specie apparuit. Simul etiam ueteris videtur nos admonere historiæ. Nam cùm uniuersum aliquando orbem naufragium commune mersisset, & omne prorsus hominum genus periclitaretur, istud interim certè animal apparuit, finemq; illius tempestatis ostendit, atque ore ramum portans oliuæ, pacem mundo redditam nunciauit. Quæ omnia erant futurorum signa. Tunc enim multò erat hominum uita deterior, multoq; maiori digna supplicio. Ne igitur ipse desperes, illius te historiæ confirmat admonitu. Nam tum quoque desperatis iam omnino rebus, liberatio facta est, atque correctio: sed tunc utique per pœnam, modò uerò per gratiam, atque ineffabilem indulgentiam redemptoris. Propterea & Columba cernitur, nequaquam oliuæ ramum ferens, sed omnium malorum liberatorem nobis euidenter ostendens, spemq; suggerens prosperorum. Non enim ex arca vnum educit hominem; sed postquam apparuit, uniuersum prorsus orbem attollit in cælum, quæ certè pro oleæ ramo, omni generi hominum adoptionem detulit filiorum. Considerans igitur tanti amplitudinem muneris, nequaquam illius inferiorem existimes dignitatem, qui se in huiusmodi specie demonstrauit. Audio quippe dicentes aliquos, quantum inter hominem Columbamq; discrimen est, tantam Christi, & Spiritus sancti esse distantiam: quia ille quidem in nostra utique natura, hic verò in specie sit usus Columbæ. Quid igitur ad talia responderi potest? Nisi quod filius quidem Dei naturam hominis profectò susceperit, Spiritus uerò sanctus non assumpserit naturam Columbæ. Idcirco Euangelista non in natura, sed in specie Columbæ dixit: nec unquam omnino postea, sed tunc certè solùm in hac uisus est figura, &c. Et rursus exponens hæc uerba Diui [b] Matthæi, *Et vidit Spiritum descendentem sicut Columbam, & venientem super se*; In quo, inquit, mysterio natus est Christus, in hoc mysterium, & Spiritum sanctum accepit. Etenim filio Dei baptismum recipiente, & spiritu descendente, unus in forma stabat humana, alter in specie descendebat Columbæ, tertius nec in forma stabat humana, nec in specie descendebat Columbæ, sed in uoce tantùm audiebatur, de sursum descendente. Et in hæc uerba: *sicut Columbam*, Ideo, inquit, Spiritus sanctus speciem Columbæ suscepit, quoniam præ omnibus animalibus hæc cultrix est charitatis. Omnes enim species iustitiæ, quas habent serui Dei in veritate, possunt habere & serui diaboli in simulatione. Habet enim diabolus & mansuetos, & humiles, habet castos, & elemosinarios, & ieiunos, & omnem speciem boni, quam creauit Deus ad salutem hominum, ipsam speciem & diabolus introduxit ad seductionem, & inter bonum uerum, & bonum simulatum confusio fiat, ut simplices homines, qui boni ueri, & boni imulati differentiam intelligere cautè non possunt, dum quærunt bonos Dei uiros, incurrant in seductores diaboli. Solam autem charitatem Sancti spiritus non potest immundus spiritus imitari. Omnis ergo species iustitiæ de impostoribus inuenitur, sola autem gratia veræ charitatis non inuenitur, nisi in solis seruis Dei. Ideo ergo hanc priuatam speciem charitatis sibi soli seruauit Spiritus sanctus, ut per nullius iustitiam, & testimonium sic cognoscatur, ubi est Spiritus sanctus, quemadmodum per gratiam charitatis. Diuus autem [c] Hieronymus D. Matthæum commentans, triplicem ob causam Saluatorem ait à Ioanne baptismum accepisse. Primùm ut quia homo natus omnem iustitiam, & humilitatem legis impleret, secundò ut baptismate suo Ioannis baptisma comprobaret. Tertiò ut Iordanis aquas, per descensionem Columbæ Spiritus sancti in luacro credentium monstraret aduentum. Et paulò pòst ad hęc uerba: *Et ecce aperti sunt ei Cæli, & vidit Spiritum Dei descendentem sicut Columbam & venientem super se &c.* Mysterium, inquit, Trinitatis in baptismate demonstratur. Dominus baptizatur, Spiritus descendit in specie Columbæ; patris vox testimonium filio perhibentis auditur. Aperiuntur autem Cæli non reseratione elementorum, sed spiritualibus oculis, quibus & Ezechiel in principio voluminis sui apertos eos esse

Columbæ benigna natura.

[a] *Homil. 13. in 3. Matt.*

Cur Sanctus Spiritus nó videatur super nos cũ baptizamur.

Cur in specie Colũbæ dixerit Euãgelista.

[b] *Homil. 4. in idẽ caput Matth.*

Diabol⁹ imitatur bona bonorũ opera, Spiritus sancti charitatem non.

[c] *Comm. l. 1. Christ⁹ triplicem ob causam à Io. baptizatus.*

Trinitatis mysterium.

commemorat. Sedit quoq; Columba ſuper caput Ieſu: ne quis putaret vocem patris ad [d] Io. factam, non ad Dominum. Et D. Auguſtinus, quod didicit, inquit, Ioannes per Columbam, diſcamus & nos. Non enim Columba Ioannem docuit, & Eccleſiam non docuit, cui Eccleſiæ dictũ eſt: *Vna eſt Columba mea.* Columba doceat Columbam, nouerit Colũba quid Ioannes didicerit per Columbam. Spiritus ſanctus in ſpecie Columbæ deſcendit. Hoc autem quod dicebat Io. per Colũbã, quare in Colũba didicit? Oportebat enim, vt diſceret, ne hoc fortè oportebat, niſi vt per Columbã diſceret. Quid dicã de Colũba fratres mei? Aut quando mihi ſufficit facultas, vel cor, vel lingua, dicere quomodo volo, & fortè non dignè volo quomodo dicendũ eſt, nec ſic tamen poſſum dicere quomodo volo, quanto minus quomodo dicendũ eſt? Ergò à meliore hoc audire vellẽ, non vobis dicere. Diſcit Ioannes eũ, quem nouerat, ſed in eo diſcit, in quo eũ non nouerat, in quo nouerat, non diſcit. Et quid nouerat? Poteſtatẽ dominici baptiſmi in nullũ hominẽ a Domino tranſiturã: ſed miniſteriũ planè tranſiturũ, poteſtatẽ à domino in nemine miniſtrorũ, miniſteriũ & in bonos & in malos. Non exhoreat Colũba miniſteriũ malorũ, reſpiciat Domini poteſtatẽ. Quid tibi faciat miniſter, ubi bonus eſt Dominus? Quid te impedit malitioſus pręco, vbi beneuolus eſt iudex? Ioannes didicit per Columbã hoc: Quid eſt quod didicit? Ipſe repetat: *Ipſe mihi dixit*, inquit, *ſuper quẽ videris Spiritũ deſcendentẽ ſicut Columbã, & manentẽ ſuper eũ, hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto.* Non ergò te decipiat, ô Colũba, ſeductores, qui dicunt. Nos baptizamus. Columba agnoſce, quid docuit Colũba, Hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto. Per Colũbam dicitur, quia hic eſt, & tu eius poteſtate putas te baptizari, cuius miniſterio baptizaris? Si tu hoc putas, nondũ eſſe in corpore Colũbę, non mirandũ, quia ſimplicitatẽ non habes. Simplicitas enim maximè per Columbã denotatur. Quare per ſimplicitatẽ Colũbę dicit Io. Quia hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto, niſi quia Colũbę nó erãt, qui eccleſiã diſſipauerũt? Accipitres erant, Milui erãt. Non laniat Colũba, & vides illos inuidiã nobis facere, quaſi de perſecutionibus, quas paſſi ſunt. Corporales quidẽ paſſi quaſi perſecutiones, cùm eſſent flagella Domini, &c. Et pòſt rurſus idẽ S. [e] Auguſtinus exponens, quomodo Colũba ſuper Dominum deſcendit: Gemitus, inquit, Colũbæ eſt, gemunt enim Columbę in amore. Audite, quid dicat Apoſtolus, *Nolite mirari, quia in Columba ſpecie voluit demonſtrari Spiritus ſanctus.* Quid enim oremus, ſicut oportet, (inquit) neſcimus, ſed ipſe ſpiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Non in ſemetipſo gemit, ſed in nobis gemit, quia gemere nos facit, inſinuans nobis, quia peregrinamur, & docens nos in patriã ſuſpirare. Præterea Colũba ſine felle ſęuit. De arca miſſus eſt Coruus, & nõ eſt reuerſus. Et ſi arca figurabat Eccleſiã, videtis vtique quia neceſſe eſt, vt in iſto diluuio ſęculi vtrũq; genus cõtineat Eccleſia, & Coruũ, id eſt eos, qui quę ſua ſunt, quęrunt, & Columbã, id eſt, eos, qui ea, quę Chriſti ſunt, quęrunt. Propterea ergò cũ mitteret Spiritum ſanctũ, duobus modis eũ oſtendit viſibiliter. Per Columbã ſuper Dominũ baptizatũ, & per ignẽ ſuper diſcipulos congregatos. Ibi ſimplicitas, hic feruor oſtenditur. Ergo ne ſpiritu ſanctificati dolũ habeant, in Colũba demonſtratũ eſt, ne ſimplicitas frigida remaneat, in igne demonſtratũ eſt. Sic ſic oportebat demonſtrari Spiritũ ſanctum uenientẽ ſuper Dominũ, vt intelligat vnuſquiſq;, ſi habeat Spiritũ ſanctũ, ſimplicẽ ſe eſſe debere, ſicut Colũba, habere cũ fratribus verã pacẽ, quã ſignificant oſcula Columbarũ. Colũba de fructibus terrę uiuit, innocens eius victus eſt, quod verè mirandũ eſt in Columba. Sunt Paſſeres breuiſſimi, qui vel muſcas occidunt, nihil horũ Colũba. Non enim de morte paſcitur. Qui laniauerunt Eccleſiã, de mortibus paſcuntur. Per Columbã quoq; vnitas Eccleſię ſignificatur, de qua dictũ eſt, *Vna eſt Columba mea, vna eſt matri ſuæ.* Vnde debuit humilitas, niſi per auẽ ſimplicẽ, & gementem, & non per auem ſuperbã, & exultatem ſicut Coruus ſignificari? Et infra: Si Colũba eſt ſimplex, innocens, ſine felle, pacata in oſculis, nõ ſęua in vnguibus, quæro vtrum ad huius Columbæ membra pertineant auari, raptores, ſubdoli, ebrioſi, flagitioſi. Membra ſunt Columbæ Spiritus ſanctus in ſpecie Columbæ, & maneret ſuper eum, cùm in aduentu Columbæ, hoc cognoſceret Ioannes, propriam quandam poteſtatem in Domino ad baptizandum, quia per propriam hanc poteſtatem pax Eccleſiæ firmata eſt. Et infrà: Columbam vnam uidens ſupra caput Chriſti, linguas vides in toto orbe terrarum. Idem Spiritus per Columbam, idem & per linguas. Si per Columbam idem ſpiritus, & per linguas idem Spiritus ſanctus per totum orbem datus eſt, à quo te præſcidiſti, vt clames cum Coruo, non ut gemas cum Columba. Et infrà, Miſſa eſt, inquit, Columba, & primò non inuenit requiem pedibus ſuis, redijt in arcam. Plena enim erant aquis omnia, & maluit redire, quàm rebaptizari. Coruus autem ille emiſſus eſt, antequam ſiccaretur aqua, rebaptizatus redire noluit, mortuus eſt in his aquis. Auertat Ceus Corui illius mortem. Nam quare non eſt reuerſus, niſi quia aquis interceptus eſt? At verò Columba non inueniens requiem pedibus ſuis, cum ei vndique

clamaret

[d] *Expoſit. Euang. Io. tract. 2. dec. 1.*

[e] *Tract. Sex.*

Simplicitas notata.

Coru[s] quos ſignet.

Vnitas Eccleſię ſignificata.

clamaret aqua, Veni, Veni, hîc tingere. quomodo clamant iſti hęretici Veni, Veni, hîc habes,nõ inueniens illa requiem pedibus ſuis,reuerſa eſt ad arcam. Emiſit illam Noë iterum, ſicut vos mittit arca,id eſt, Eccleſia,vt loquamini illis. Et quid fecit poſtea Columba? Quia erant ligna foris baptizata,reportauit ad arcã ramũ de oliua. Ramus ille & folia,& fructum habebat. Non ſint in te ſola verba,non ſint in te ſola folia,ſit fructus,& redis ad arcam, non per te ipſum,Colũba te reuocat. Oliuæ fructus charitatẽ ſignificat. Quomodo enim oleum nullo humore premitur,ſed diruptis omnibus exilit,& ſupereminet:ſic & charitas,quia non poteſt premi in ima,neceſſe eſt,vt ad ſuperna emineat. Et rurſus [f] alibi,vbi manifeſtã Trinitatis oſtenſionẽ factã eſſe in hoc Domini baptiſmo demonſtrat. Cùm ergò,inquit,baptizatus eſſet,aperti ſunt Cęli, & deſcendit ſuper eũ Spiritus ſanctus in ſpecie Columbę. Deinde vox deſuper conſecuta eſt,Hic eſt filius meus, in quo bene ſenſi. Habemus ergo diſtinctam quodammodo Trinitatem:in voce patrẽ,in homine filiũ,in Colũba Spiritum ſanctũ. Hoc quidem cõmemorare opus erat. Nã videre facillimum eſt. Euidenter enim,nec vllo dubitationis ſcrupulo cõmendatur hæc Trinitas, cùm ipſe Dominus Chriſtus in forma ſerui veniens ad Ioannem,vtiq; filius eſt. Non enim dici poteſt,quod pater ſit,aut dici poteſt, quòd Spiritus ſanctus, Venit,inquit, Ieſus vtiq; filius Dei. De Colũba quis dubitet? Aut quis dicat, Quid eſt Columba? Cùm ipſum Euangelium teſtetur apertiſſimè; *Deſcendit ſuper eum Spiritus ſanctus in ſpecie Columbæ*. De voce autem illa ſimiliter nulla dubitatio,quod patris ſit,cùm dicit; Tu es filius meus. Habemus ergo diſtinctã Trinitatẽ, &c. Et [g] rurſus alibi ad eundem ſenſum:Vt autem Ioannis teſtatio,inquit,etiã cęleſti teſtimonio cõfirmetur,vidit Spiritum ſanctum corporali ſpecie,quaſi Columbã deſcendentem,& manentem ſuper Ieſum. Audiuit & Patrem dicentem, *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui bene*. Aduertite dilectiſſimi fratres, quanta nobis in baptiſmate Domini noſtri Ieſu Chriſti patefacta ſit gratia, quã ſubtili ſacrámento Trinitas ſe homini reuelauit. Pater enim auditur in voce,filius manifeſtatur in homine,Spiritus ſanctus dignoſcitur in Columba &c. Et Đ. [h] Ambroſius Columbã illã,quam Noë iuſtus ex arca miſit,utilius Colũbę ſpeciẽ fuiſſe ait,quæ ſuper Dominũ deſcendit,vt typus agnoſceretur ſacramenti. Et fortaſſe,inquit,dicas, Cùm illa vera Columba fuerit,quę emiſſa eſt,hîc quaſi Colũba deſcenderit:quomodo illic ſpeciem eſſe dicimus,hîc veritatem,cùm ſecundũ Græcos in ſpecie Colũbę ſpiritum deſcendiſſe ſit ſcriptũ. Sed quid tàm verum quàm diuinitas,quę manet ſemper? Creaturæ autem non poteſt ueritas eſſe,ſed ſpecies,quæ facilè ſoluitur,atq; mutatur. Simul quia eorũ,qui baptizantur,non in ſpecie eſſe debeat,ſed vera ſimplicitas. Vnde & Dominus ait. *Eſtote aſtuti ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut Columbæ*. Meritò ergo ſicut Columba deſcendit, ut admoneret nos ſimplicitatem Colũbæ habere debere. Speciem autem pro veritate accipiendã legimus & de Chriſto: *Et ſpecie inuentus vt homo*. Et paulò antè dixerat de eodem baptiſmatis myſterio loquens: Volens Deus reparare,quod deerat,diluuium fecit,& iuſtum Noe in arcam iuſſit aſcendere. Qui iam decedente diluuio Coruũ dimiſit prius,qui non reuertit:dimiſit Columbã, quæ cũ ramo oleæ legitur reuertiſſe. Vides aquã? Vides lignum? Columbam aſpicis, & dubitas de myſterio? Aqua eſt ergo,qua caro mergitur,vt omne abluatur peccatum. Sepelitur illic omne vitium. Lignum eſt,in quo ſuffixus eſt Dominus Ieſus,cùm pateretur pro nobis. Columba eſt,in cuius ſpecie deſcendit Spiritus ſanctus,ſicuti didiciſti in nouo teſtamento, qui tibi pacem animę,tranquillitatemq; mẽtis inſpirat. Coruus eſt figura peccati,quod exit,& non reuertitur, ſi in te quoq; iuſti cuſtodia,& forma ſeruetur. Et rurſus explicans illud: *Super quẽ uideris Spũ ſanctũ deſcendentẽ de cælo,& manentẽ ſuper eũ,hic eſt,qui baptizat in Spiritu ſancto*. Dixit,inquit,hoc Deus pater Ioanni: Ioannes & audiuit,& vidit,& credidit. Audiuit à Deo,vidit à Domino, credidit,quia ſpiritus erat,qui deſcendebat de cęlo. Non enim Columba,ſed ſicut Columba deſcendit. Sic enim ſcriptum eſt, *Et vidit ſpiritũ deſcendentẽ de Cælo, ſicut Colũbam*. Sicut Ioannes vidiſſe ſe dicit, ita ſcripſit & Marcus. Lucas autẽ addidit,quod corporali ſpecie deſcendit Spiritus ſanctus,ſicut Columba,ne incarnationẽ illam putes fuiſſe,ſed ſpeciẽ. Ideo autem ſpeciem prętendit,vt per ſpeciem crederet,qui ſpiritum non uidebat &c. Sed hac de re nos ſuprà fuſiùs egimus. Idem rurſus [k] alibi ad eadem verba cõmentas,Nunc,inquit, conſideremus myſterium Trinitatis. Vnum Deum dicimus,ſed patrem confitemur,& filium confitemur. Nam cùm ſcriptum ſit: *Diliges Dominum Deum tuum, & ipſi ſoli ſeruies*. Negauit filius eſſe ſe ſolum,dicens: *Sed non ſum ſolus, pater enim mecum eſt*. Nec nunc ſolus eſt: Pater enim ſe adeſſe teſtatur. Adeſt & Spiritus ſanctus. Nunquã enim poteſt à ſe Trinitas ſeparari. Deniq; apertum eſt Cælũ & deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie, ſicut Colũba. Quomodo autẽ hęretici dicũt,quia ſolus in cęlo eſt, qui nõ eſt ſolus in terris? Aduertamus myſterium. Quare ſicut Colũba. Simplicitatẽ enim lauacri requirit gratia, vt ſimus ſimplices ſicut Columbæ.

Oliuæ ramus charitatem ſignificat.

[f] *Serm. 56. in Euang. ſec. Ioan.*

[g] *Serm. 51. de tẽp. dom. intra oct. Epiph.*

[h] *L. de init. cap. 4.*

[i] *L. 3. de Sp. ſancto c. 1.*

[k] *Comm. in Luc. Euang. cap. 3.*

lumbę. Pacem lauacri requirit gratia, quam in typo oliuę Colũba quõdam ad illam arcam, quæ ſola fuit diluuij immunis, aduexit. Docuit me cuius typus Colũba illa fuerit, qui nũc deſcendere dignatus eſt in ſpecie Columbę. Docuit in illo ramo, in illa arca typum fuiſſe pacis Eccleſiæ, quòd inter ipſa mundi diluuia Spiritus ſanctus ad Eccleſiam ſuam pacem afferat fructuoſam. Docuit etiam Dauid, qui prophetico ſpiritu cernens baptiſmatis ſacramentum ait: *Quis dabit mihi pennas ſicut Columbæ?* Ad eundem pariter ſenſum doctiſſimus [k] Tertullianus, Tunc ille ſanctiſſimus ſpiritus, inquit, ſuperemundata, & benedicta corpora libans à patre deſcendit, ſuper baptiſmi aquas tanquam priſtinam ſedem recognoſcens conquieſcit Columbę figura delapſus in Dominũ, vt natura Spiritus ſancti declararetur per animal ſimplicitatis, & innocentię; quod etiam corporaliter ipſo felle careat Columba. Ideoq; *Eſtote* (inquit) *ſimplices ſicut Columbæ*. Ne hoc quidẽ ſine argumento præcedentis figurę. Quemadmodum enim poſt aquas diluuij, quibus iniquitas antiqua purgata eſt, poſt baptiſmum, vt ita dixerim, mundi pacem cęleſtis irę pręco Columba terris adnunciauit dimiſſa ex arca, & cum olea reuerſa; quod ſignum apud omnes etiam nationes prætenditur. Eadem diſpoſitione ſpiritalis effectus, id eſt, carni noſtræ emergendi de lauacro poſt vetera delicta Columba ſancti Spiritus aduolans, pacem Dei adferens, emiſſa de cælis, ubi eccleſia eſt arca figurata. Et ex recentioribus Theologis [l] Cornelius Ianſenius Epiſcopus Gandauenſis: In Columbæ ſpecie, inquit, apparuit Spiritus ſanctus, primùm quidem ad deſignandũ in Chriſto Columbinã non tolùm innocentiã, mundiciã, & ſimplicitatẽ, ſed ſummã etiã erga ſuos manſuetudinẽ, ſolicitudinẽ, & curam. Manſuetiſſimũ enim animal eſt Columba, vtpote fel le carens; flagrantiſſimę quoq; erga pullos ſuos affectionis, quos omnibus rebus poſthabitis ſummo ſtudio fouet. Ita & Chriſtus tanta manſuetudine prędituſ, vt vnicè à ſe diſcere nos velit, quòd mitis ſit, & humilis corde, in omni vita ardentiſſimũ erga nos amorẽ exhibẽs, vt & mortẽ pro nobis obierit. Deinde & ideo factũ eſt, vt veritas figurę reſpõderet. Quoniam enim in diluuio hoc animal apparuit, ramũ ferens oliuę, & communẽ orbis terrarum tranquillitatẽ annuncians, ideo & nunc etiam Columbam apparere conueniebat, quę liberationem, & liberatorem nobis in ſalutari baptiſmatis diluuio demonſtraret, & gratiam patris per Chriſtum orbi oblatam annunciaret. Ipſe enim Chriſtus ille erat, de quo Eſaias: *Spiritus Domini ſuper me eò quòd vnxerit me &c. vt prædicarem annum placabilem Domino*. Vtrobiq; autem ad annũciandum orbis tranquillitatem, Columba aſſumpta eſt, propter illius animalis manſuetudinem, & charitatem: quę animalis proprietates ſimul cum alijs, quoniam optimè exprimunt nobis proprietates Spiritus ſancti, ob id etiam tertiò conueniebat ipſum in huius animalis ſpecie apparere. Idem legere eſt apud [m] Iacobũ de Vitriaco cardinalem, qui ita ſcribit: In ſpecie autẽ Columbę ſuper Chriſtũ Spiritus ſanctus deſcendit, vt ipſius oſtenderet ſimplicitatem, & manifeſtaret eius manſuetudinẽ, & innocentiã. In ſpecie uerò ignis deſcendit ſuper Apoſtolos, ut peccatorũ in eis rubiginẽ conſumeret, & ipſos calefaceret ad feruorẽ, & illuminaret ad cognitionem. His autẽ omnibus non indiget Chriſtus. Vnde non in ſpecie ignis, ſed in ſpecie Colũbę ſuper eũ Spiritus ſanctus ſe oſtendere uoluit, vt per eam inſtruerentur homines de baptizandi poteſtate, & per Colũbæ proprietates varia chariſmata dona in Chriſto eſſe monſtrarentur. Colũba enim felle caret. Et Chriſtus omni malitia, & felle peccati caruit. Nullũ roſtro, vel vnguibus lędit. Et Chriſtus per omnia innocens fuit. Nec minimas auiculas inuadit, quia Chriſtus nulli vnquã iniuriã fecit, ſed omnibus beneuolus fuit. Puro grano, & nõ cadaueribus paſcitur. Et Chriſtus iuſtis, & nõ peccatoribus delectatur. Alienos pullos nutrit. In quo Chriſti charitas deſignatur, qui nõ quę ſua ſunt, ſed quę patris erant, quæſiuit, & gẽtes alienas vocauit ad ſe. Gemitũ habet pro cãtu. Et Chriſtus pro nobis legitur fleuiſſe, nunquã autẽ in hac miſeria legitur riſiſſe. Gregatim volãt Colũbę. Et Chriſtus ſibi multos cõgregauit, pacẽ, & concordiã, quantũ in ipſo fuit, cũ omnibus habuit. Iuxta aquã ſedẽt, vt pręuiſa vmbra Accipitrẽ declinẽt. Et Chriſtus tanquã lignũ, quod plantatũ ſecus decurſus aquarũ, id eſt, ſecus fluẽta gratiarũ, ita à diabolo ſibi cauit, quod princeps huius mũdi in ipſo nõ habuit quidquam, nec aliquid quod ſuũ eſſet, in ipſo reperire potuit, &c. Et [n] rurſus, Et Spiritus ſanctus, inquit, plura gratiarũ dona in ſe continet, & cõprehẽdit. Vnde ad eius mãſuetudinẽ oſtendendã in ſpecie Columbę, Spiritus ſanctus ſuper Chriſtum apparuit: ſuper Apoſtolos autem in ſpecie ignis. In Chriſto enim manſuetudinem oſtendit, in Apoſtolis peccatorum rubiginem conſumpſit, &c. Super Chriſtum etiam in Columba ſpiritus apparuit, quia homo pro hominibus factus mitem ſe hominibus præbuit. Quis enim iuſtitiã iudicis ferret, ſi priuſquã nos per manſuetudinẽ corrigeret, culpas noſtras per zelũ rectitudinis examinare voluiſſet? Noluit prius peccatores ferire, ſed colligere. In Colũba igitur ſupra illũ apparere voluit Spiritus ſanctus, qui nõ veniebat, vt peccata per zelum

[k] *L. de bapt.*

[l] *In comm in cãcor. euãg.*

[m] *In eſt. Ep.*

[n] *In die ſãct. poſt. Pent.* Cur Spiritus ſanctus ſpecie Colũbæ & ignis apparuit.

iam

iam percuteret,ſed adhuc per maſuetudinem toleraret, &c. Et mox,In igne autem, & Columba, potiùſquàm in alia ſpecie Spiritus ſanctus monſtratur, quia ſimplices facit, & ardentes. Simplices puritate, ardentes æmulatione. Non enim placet Deo ſimplicitas ſine zelo, vel zelus ſine ſimplicitate. Vnde de B. Iob dicitur, quod erat ſimplex, & rectus. Cor enim, quod Spiritu ſancto tangitur, & manſuetudinis lenitate fit tranquillum,& zelo rectitudinis, & iuſtitię accenſum. Sancti enim prudentes ſunt ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut Columbæ. Vnde Apoſtolus dicit: *Nolite pueri effici ſenſibus:* Ecce prudentia ſerpentis. *Sed malitia parvuli eſtote:* Ecce ſimplicitas Columbæ. Habet autem ſpiritualis Columba ſeptem oculos,qui ſunt ſeptem dona Spiritus ſancti,de quibus in Canticis: *Oculi tui Columbarum.* Hi autem oculi per ſeptem proprietates, quæ materiali Columbę conueniunt, deſignantur. Columba enim gemitum habet pro cantu,ecce ſpiritus timoris: felle caret,& pullos alienos nutrit,ecce ſpiritus pietatis: ſuper aquas reſidet,vt percipiat vmbram Accipitris, ecce ſpiritus ſcientiæ. Gregatim volat: Ecce ſpiritus fortitudinis. Scriptum eſt enim: [o] *Væ ſoli,quoniam ſi ceciderit, non habebit ſubleuantem.* Meliora grana eligit, & cadaueribus non paſcitur, ecce ſpiritus conſilij. Non requieſcit in palude, ſed in altum ponit nidum ſuum, nidificans in ſummo ore foraminis, ſicut [p] Ieremias ait: ecce ſpiritus intellectus: puro grano veſcitur, & per ſpiritum ſapientiæ delectatur homo in grano puro, quod cadens in terram multum attulit fructum. Non ſolùm autem in ſpecie Columbæ apparuit Spiritus ſanctus in baptiſmo, & in ſpecie ignis in die pentecoſtes, ſed & in ſpecie flatus datus eſt &c. Septem autem haſce Columbæ proprietatum etiam [q] Thomas de Vio meminit, & ſeptem Spiritus ſancti dona ſignificare ſcribit: Et [r] Rupertus Abbas de eiſdem,quomodo per ſingulas illarum ſingulæ virtutes, vel gratiæ ſignificentur, & quibus modis eaidem Columbæ virtutes ſpiritualiter in ſuis actibus Chriſtus habeat, hoc pacto demonſtrat. Igitur totus, inquit, ſuper illum requieuit ſeptiformis gratiæ ſpiritus, ſecundum ſignum, quo idipſum manifeſtaretur, id eſt,ſecundum Columbæ integrum corpus. Quapropter nec illud prætereundum, quia volucris huiuſce, ſcilicet Columbæ natura fungitur ſeptem ſuis virtutibus quadam ſimilitudine congruentibus ſeptem huius Spiritus ſancti gratijs,quas diximus. Primò, ſedet enim ſuper riuos aquarum, vt Accipitrem (conſpecta eius vmbra) velociter effugiat. Secundò nihil viuum comedit. Tertiò pullos alienos nutrit. Quartò in foraminibus petrę nidificat. Quintò grana candidiora colligit. Sextò felle caret. Septimò gemitum pro cantu habet. Deinde in eo, quòd iuxta fluenta reſidens Accipitrem pręcauet,ſapientię: in eo,quòd pullos alienos educat conſilij:in eo,quòd in foraminibus petræ nidificat,fortitudinis:in eo, quòd grana cãdidiora colligit,ſciẽtię:in eo,quòd felle caret,pietatis: in eo,quòd gemitum pro cantu habet,timoris quædam imago eſt. Sedet enim iſte Spiritus ſanctus,imo is,in quo eſt Spiritus ſanctus,maximè hic totius plenitudinis eius poſſeſſor Dominus noſter iuxta pleniſſima ſedit fluenta ſcripturarum, cunctas antiqui hoſtis præuidens, & potenter præcauens tentationes,quod ſapientię eſt. Nihil viuum comedit,id eſt, neminem unquam iuſtum condemnauit,aut certè neminem malè viuũ,id eſt,concupiſcentijs,& vitijs militantem ſibimet per acceptionem perſonarũ concorporauit,quod intellectus eſt. Alienos pullos nutrit, id eſt, gentes, abactis Iudęis nutriendas recipit, qui eramus alieni à teſtamento Dei, quod incõprehenſibilis,& inueſtigabilis conſilij eſt. In petra nidificat,quò ſerpens accedere non poſſit, id eſt,in vulneribus paſſionis ſuæ ſpẽ ſuorũ collocat. Vnde diabolus rapere non poſſit,quod fortitudinis eſt. Grana candidiora, id eſt, lucidiores, de aceruo ſcripturarum, in omni ſermone ſuo ſententias congerit,quod ſcientię eſt. Felle caruit,id eſt,mala pro bonis, vel maledictum pro maledicto non reddidit, quin etiam pro interfectoribus ſuis exorauit, [s] dicendo, *Pater dimitte illis,neſciunt enim quid faciunt*, quod pietatis eſt, gemitum pro cantu habuit,id eſt,gemitus inenarrabilibus, vt ait [t] Apoſtolus,cum clamore valido, & multis lachrymis pro nobis exorans, obediens fuit uſque ad mortem, quod timoris eſt. [u] Federicus Nauſea Epiſcopus Viennenſis in ipſa quinquageſima poſt paſcha die Chriſtifideles ſcribit vt plurimùm ad horam diei tertiam vel circiter in templo proinde proceſſionaliter, & vnanimiter conuenire,& in eo loco,vbi nuper ceremonialis habita eſt aſcenſio Domini,coram, & ſuper ipſis aliquot in locis demitti imaginem Columbinam,cùmq; ea ſtatim ignem, & aquam cũ ſonitu nonnunquã bombardico, vel alterius rei crepitu,canẽtibus interim Chriſti fidelibus ipſis reſponſoriũ,cuius initiũ eſt: *Apparuerunt Apoſtolis &c.* Et verba quę Chriſtus dicit poſt reſurrectionẽ ad diſcipulos: *Accipite Spiritum ſanctũ, quorum &c.* Hunc uerò actũ,& ritũ ceremonialẽ omnino credi repręſentare, quicquid verè geſtũ traditur in ipſa Spiritus ſancti miſſione,quã quinquageſima die poſt paſcha factã Lucas atteſtatur. Deniq; impium quoddã Mahumeti ſceleratiſſimi,ac nequã hominis ſcelus inſerere placuit, nõ incõgruum aliàs huic loco. Aiũt autẽ Colũbã ipſum adeo circurẽ aluiſſe,vt cibũ ex aure eius ſumere per didicerit,

Septẽ oculi ſpirit. Colũbæ.

[o] *Eccl. 4.*

[p] *Cap. 48.*

[q] *In ſumm. D. Thomæ.*

[r] *L. 1. de ope. Sp. ſan. c. 22.*

[s] *Luc. 23.*

[t] *Hebr. 5.*

[u] *L. 6. catec. cat. c. 37.*

Mahumet Colũbę opera ſibi cum Spiritu ſancto ſermones eſſe fingit.

didicerit,quod nefarius ille ideo factitabat, ut ſibi cum Spiritu ſancto in Columbæ ſpecie ſecretos in aure ſermones eſſe, qui ad religionis ſuæ amplificationem pertinerent, ignaro vulgo falsò perſuadens facilius in caſſes ſuos ſeduceret. Penultimus ſacræ paginæ de Columba eſt locus iſte: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut Columbæ.* Sunt autem verba Saluatoris noſtri ad diſcipulos. Quæri hic iure merito queat, cur ſimplices iubeat eſſe Apoſtolos, ſicut Columbæ: cùm alioqui ſimplicitas tam pro ignorantia, quàm ruſticitate accipi ſoleat, & ſimplices vulgò inſcij, & imperiti vocentur, quales ſanè diſcipulos ſuos Saluator eſſe non voluerit: dixerat enim, ut eſſent prudentes, ut ſerpentes: præterea, ſi in ea ſignificatione ſimplicitatem accepiſſet, Columbas non nominaſſet, nam ita innueret has aues inter omnia bruta poſtremum ſimplicitatis gradum obtinere, id eſt, inſipientiæ: ſed aſinum,& inter aues Struthionem,qui pullos ſuos enutrire ignorat,ut ait D.[x] Iob,quoniam Deus eum priuauit ſapientia. Columbæ uerò alijs brutis imperitiores non ſunt, quia nihil omittunt, quod ad ſolicitam ſui conſeruationem pertinet: quare de eiuſcemodi ſimplicitate intelligere non potuit. Verùm aliter ſimplicitas etiam accipitur,nimirum ſine dolo, nam ſimplex dicitur ſine plica, id eſt, non ambulans duplici corde, ita ut aliud oſtendat foris, quàm intus mente recluſum gerat, de quo dicebat Perſius:

Ait tutam vapido ſeruat ſub pectore vulpem.

Simplices autem ſunt, qui quamuis ſint prudentes, non diſſimulant tamen, nec decipiunt, ſed quod mente gerunt, hoc uerbo, & geſtu exprimunt, quales ſanè debebant eſſe Apoſtoli, nam Columbæ dolum neſciunt. Quare eiuſcemodi ſimplicitas mentis, animique quendam candorem ſonat, in quo ſenſu hunc eundem Saluatoris locum tranſtulit[y] Io. Baptiſta Fiera, dum canit:

Vos modo non vincant mentis candore Columbæ,
Quas odium nullum, nec fellens inquinet ardor.
Non aſtu ſuperet ſerpens, quem fallere durum eſt.

Quoniam itaque prudentes, id eſt, habentes aſtutiam ſolent plerunque ea abuti (tunc autem, teſte[z] Ariſtotele, aſtutia, non prudentia appellatur) Apoſtolos ſimplices iuſſit eſſe, ut ſunt Columbæ, quod ſanè neceſſarium fuit addere; nam cùm dixiſſet, Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes, qui non ſolùm à malo ſibi cauent, ſed alijs etiam inferunt, Columbarum ſimplicitate,quæ nemini nocere nouerunt, prudentiam eorum temperare debebat. Atque hoc modo uerba Saluatoris noſtri intelligenda ſunt, ut anteà etiam oſtendi, & ſubſequentes doctiſſimorum uirorum expoſitiones etiam docent. [a] Io. Tzetzes hoc ſenſu à Domino prolata ait, ſeruate capita ueſtra, quemadmodum ſerpens, qui inſidijs petitus, vapulanſque ad mortem,omni modo caput ſuum abſcondit: ſic vos a tyrannis, & impijs cruciati caput ſeruate mihi, fidem ueſtram, & ne Deum negetis vſque ad ipſam mortem. Simplices autem ſitis, ſicut Columbæ, ac prudentes pariter, ſicut Columbæ Noë, quæ diluuij tempore dimiſſa ad arcam reuerſa eſt. Omnis ſanè Columba, ſi nata fuerit domi non recedit indè, niſi fuerit ſpuria, & non genita ibi, ſed aliunde adducta. Poterit præterea aliquis Rethoricè hoc dictum illuſtrando ſeruanda iubere capita, hoc eſt, authores, & dominos noſtros, nec illos decipere, aut fallere dolis ſacr legis. Et D. Hieronymus ad eadem uerba, Vt per prudentiam, inquit, deuitent inſidias, per ſimplicitatem non faciant malum. Serpentis aſtutia ponitur in exemplum,quia toto corpore occultat caput,& illud, in quo uita eſt,protegit, ita & nos toto periculo corporis caput noſtrum, qui Chriſtus eſt, cuſtodiamus. Simplicitas Columbarum ex Spiritus ſancti ſpecie demonſtratur: Vnde dicit[b] Apoſtolus: *Malitia paruuli eſtote.* Eſtote, inquit D.[c] Io. Chryſoſtomus, ergo prudentes, ſicut ſerpentes ad intelligendas fraudes. Eſtote ſimplices, ſicut Columbæ,ad ignoſcendas iniurias. Nolo uos eſſe ſemper ſicut Columbas, ne propter ſimplicitatem nimiam per ſeductionem laqueum incurratis. Nolo uos eſſe ſemper ſicut ſerpentes, ne ex corde contra aliquem uenena fundatis, ſed ſecundum tempus, & perſonas muteris & mores. Eſtote ſerpentes, ne comprehendamini. Si enim comprehenſi fueritis, eſtote Columbæ, ut ne mordeatis. Quandiu enim homo gentilis eſt, ſerpens in illo eſt, quoniam indignatio illius, ſecundum ſimilitudinem eſt illius ſerpentis, qui in paradiſo hominem à Deo ſeparauit, cùm uerò conuertitur ad fidem, recedente ſerpente, ingreditur in illum ſpiritus,qui in ſpecie Columbæ deſcendit de cælo, & fit Columba. Ergo contra infideles eſtote ſerpentes, quia ſerpens ſerpenti non nocet: cum fidelibus autem eſtote Columbæ, Columbis charitatis oſcula porrigatis. Et ut breuiter dicam,eſtote prudentes ſicut ſerpentes, ut malum intelligatis,& caueatis. Et eſtote ſimplices ſicut Columbæ, ut non faciatis ullum malum. Quia intelligere malum, laudabile eſt, facere autem vituperabile. Nec qui intelligit malum, ipſe facit malum, ſed qui facit malum. Et in ſequentia verba Domini: *Attendite vobis ab hominibus, tradent enim vos in conciliis*

Simplicitas pro qua re accipi ſoleat.

[x] *Cap. 39.*

[y] *L. 3. de Deo homine.*

[z] *Ethic. c. 16*

[a] *Chil. 9. c. 163.*

[b] *1. Cor. 14.*

[c] *Homil. 24. in Matt. 10.*

Digitized by Google

in concilijs. Quoniam, inquit, ſuperius dixit: *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut Columbæ:* nunc ad vtrumque cauſam oſtendit, & quare vult eſſe prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut Columbæ. Prudentes quidem ſicut ſerpentes, vt attendant ſibi ab hominibus, qui tradent eos in concilijs. Proprium enim eſt ſerpentis ab hominibus ſibi cautè proſpicere. Vnde [d] Apoſtolus admonet: *In ſapientia ambulate, quoniam tempus malignum eſt.* [d] *Colos. 4.* Quare autem vult eos eſſe ſimplices? Vt non aduerſus proditores ſuos malitiæ memores ſint, ſed diligant inimicos ſuos, & benefaciant perſequentibus ſe, ſecundum Dei Chriſti præceptum: quia non tantùm lædimur ab inimicis iniquis, quando nocemur ab ipſis: ſed etiam proficimus, cùm per malitiam eorum conſtantia bonitatis noſtræ a ſuo propoſito vi
10 &a non receſſerit. Quoniam proprium eſt Columbę vſque ad mortem in ſimplicitate manere. Vnde & de tolerantia [e] Iob dictum eſt: *Et adhuc perſeuerat in ſimplicitate.* Elegans pari ter, ac docta epiſtola ſuper hac materia extat S. [f] Iſidori Peluſiotæ ad Martinum proſbytê- [e] *Cap. 2.* [f] *Epiſt. 175.*
rum: Prudentia, inquit, ſimplicitate temperata, diuinam quandam rem, hoc eſt, numeris omnibus abſolutam virtutem parit. At ſi altera ab altera ſeiungatur, illa in peruerſitatem incidit, hęc in ſtultitiam deſinit. Etenim illa ad malum aliquod patrandum apta eſt: hæc fraudi, & deceptioni patet. Ac propterea diuinum oraculum per vnam imaginem hoc minimè declarauit (neque enim in ijs animantibus, quæ ratione carent, prudentia cum ſimplicitate coniuncta eſt: verùm alia improbitatem, alia ſimplicitatem conſectantur) verùm his verbis eſt vſus. *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut Columbæ.* Hoc autem non eò ſpectat, vt ſerpentis venenum percutiendi libidinem imitemur (vituperantur enim lu-
20 dæi, vt ſerpentes, & genimina viperarum) nec rurſus vt verſutiam, ac fraudem (neque enim iſtud exemplum iuxta omnem rationem accipitur, ſed ex aliqua duntaxat parte, alioqui exemplum non eſſet, ſed res omnino eadem) verùm vt veterem hominem, hoc eſt, vitium, tanquam ſerpentis pellem, exuamus, atque fidem quidem, vt ille caput, cuſtodiamus; corporis autem exiguam curam geramus: cætera verò miſſa faciamus, atquè his Columbæ ſimplicitatẽ admiſceamus: non vt ipſius ſtoliditatem exprimamus (traditur enim Ephraim vt ſtulta Columba, non habens cor) verùm vt ipſius ſimplicitatem ab omni improbitate remotam imitemur. Hæc ille. Vltimus de Columba in Euangelio locus eſt: *Et cathedras vendentium Columbas euertit.* Ad hæc D. Hieronymus commentans, qui, inquit, vendunt gratiam ſpiritus ſancti, & omnia faciunt, vt ſubiectos populos deuorent, de quibus dicitur. *Qui deuorant plebem meam, populum meum ſicut eſcam panis.* Et Origenes, ſunt &
30 alij, inquit, in templo vendentes Chriſti Columbas, & tradentes ſimplices ſicut Columbas, & dicentes: *Quis dabit mihi pennas, ſicut Columbæ, & volabo, & requieſcam*, tradentes eas principibus, quibus non oportebat. Et arbitror conuenire verbum de venditoribus Columbarum, eis, quibus tradunt Eccleſias, auaris, & tyrannicis, & indiſci, linatis, & irreligioſis Epiſcopis, aut preſbyteris. Propter quod & cathedras tantummodo appellauit Euangeliſta euerſas eſſe à Ieſu. Et utinam audirent hæc cum decenti admonitione ſcripturæ, qui gloriantur de cathedris Moyſi, in quibus ſedent, & uendunt omnes Eccleſias Columbarum, & tradunt eas talibus prępoſitis, ad quos rectè dicatur à Domino per [g] Hiere- [g] *Cap. 4.*
miam prophetam: *Principes populi mei me non cognouerunt.* Filij enim ſunt inſipientes, & non intelligentes. Sapientes ſunt ad malè faciendum, bene autem facere neſciunt. Et apud
40 [h] Michæam ſimiliter: *Principes populi mei expellentur de domo ejulationis ſuæ.* Si autem audi- [h] *Cap. 2.*
rent, nunquam uenderent Chriſti Columbas, ſed conſtituerunt principes eorum parentes Columbis, & prouidentes ſaluti earum, & non deſpicientes, nec occidentes pingues Columbas. Vnuſquiſque ergo ſedentium ſuper cathedram Eccleſiaſticam, & amantium primas cathedras in ſynagogis, uideant ne fortè ſic ſedeant in eis, ut ueniens Dominus eas auertat, quaſi dignas euerſione. Super hac ſententia elegantiſſima legitur epiſtola S. [i] Iſi- [i] *Epiſt. 29.*
dori Peluſiotæ ad Lucium Peluſij Archidiaconum, hominem auarum, & titulo tenus tantùm Deo addictum: Si uenerandi altaris diaconi, Epiſcopi oculi ſunt, profectò cùm tu Dei permiſſu ipſis prępſis, totus oculus eſſe debes, quemadmodum animalia illa plurimis oculis prędita (quoniam etiam propinquitatis ad Deum ratione, ea imitaris, non uita, ut audio, ſed ſola muneris ſacri functione) ac non improbis ſtudijs, atque conſilijs, & hono-
50 randum illum chorum ac ſodalitium, & Epiſcopum tibi temerè, ac ſine iudicio morem gerentem obſcurare, diuinumque ſacrarium per auaritiam contaminare, dum opes tibi ipſi per nummariam manuum impoſitionem aggeris. Dominus enim eos, qui Columbas uendebant flagris à templis expulit. Quamobrem ne tu quoque eodem modo ſubmouearis, deſine opes ita augere, ac materiam futuro igni parare. D. uerò Ambroſius, cathedras uendentium Columbas, inquit, cur euerterit, ſecundam ſcripturam non intelligo. Neque

enim

enim uerò nundinatores auium uendicare ſibi poterant honorati alicuius in nundinis ſolij dignitatem. Nam quę prærogatiua eſt in Columbis? Admonet tamen dominici forma baptiſmatis, quando deſcendit ſpiritus ſanctus in Columbæ typo, eiectorum de templo eiuſmodi mercatorum, in Eccleſia Dei conſortium eos habere non poſſe, qui ſancti ſpiritus gratiam nundinentur. *Gratis*, [k] inquit, *accepiſtis, gratis date*. Denique Simoni, qui ſanctificandi munus pretio in ſe putauit poſſe conferri, reſpondit Petrus: *Pecunia* inquit, *tua tecum ſit in interitum, quoniam gratiam Dei putas te pecunia conſequi poſſe: non eſt tibi pars, neque ſors in hac fide.* Venditores quoque ouium, & boum eos puto, qui de labore alieno uel ſimplicitate, fœdi auctionares quaſdam nundinas aucupantur: aut quia oues eijciuntur, & boues, Columbæ iubentur auferri, populus uidetur Iudæus excludi. Ephraim enim ſicut Columba, quòd eorum Dominus, & ſucceſſiones oderit, & labores, &c. Item [l] alibi, Templum ſuum, ait, Chriſtus ingreditur, & flagellum prehendit, & eijcit de templo nummularios. Non patitur enim in ſuo templo pecunię eſſe uernaculos: non patitur in ſuo templo eſſe eos, qui uendant cathedras. Quid ſunt cathedræ, niſi honores? Quid ſunt Columbę, niſi ſimplices mentes, uel animę fidem candidam, & puram ſequentes? Ego ergò inducam in templum, quem Chriſtus excludit? Iubetur enim exire, qui dignitates uendit, & honores. Iubetur enim exire, qui uendere uult ſimplices mentes fidelium. Item [m] Larentius Surius eleganter in quadam D. Gregorij Papæ epiſtola demonſtrat ſacerdotes non eſſe, qui pretio fieri conantur: quia graue facinus ſit Dei donum uel pretio comparare, uel uendere, Euangelica, inquit, authoritas teſtis eſt. Templum enim Dominus, & redemptor noſter ingreſſus cathedras uendentium Culumbas euertit. Quid aliud eſt Columbas uendere, niſi pretium de manus impoſitione percipere, & ſanctum ſpiritum, quem omnipotens Deus hominibus tribuit uenundare? Quorum ſacerdotium ante Dei oculos, cathedrarum utique patenter euerſione ſignatum eſt &c. Atque hactenus expoſita ſint ſacrę paginæ loca omnia de hac aue. Cæterùm Columba cùm ſit auis, uti dictum eſt, ſimplex, beneuola, multiſque ac bonis proprietatibus inſignita, miſticè nobis etiam ſignat quemlibet uirum iuſtum, ſimplicem, ac timentem Deum, qui ſuper cęteros homines, mitis, benignus, ac humilis eſſe dicitur, tanquam Columba. Ipſa enim auis non tantùm munda dicitur uictu, ſed inſuper fructu fœcunda, & gemebunda cantu. Quibus pariter & uir iuſtus ornatus eſſe debet, ut ſit uita, & conuerſatione mundus, ac fœcundus operibus bonis, & gemebundus pariter, dum tanquam incolam hunc mundum ſe inhabitare recolit. Et ſicut Columba non comedit de cadaueribus, ſicut Coruus, ſed grana pura, & munda ſibi eligit, in ſignum cuius emiſſa ex arca, & non inueniens ſitum mundum, & ſiccum, ubi pes eius quieſceret, reuertebatur in arcam, ne ſuper huiuſmodi immunditia deſcendens inficeretur. Sic uiri perfecti non debent quieſcere ſuis affectibus, qui hoc in loco per pedes Columbæ figurantur, niſi in bonis operationibus, & in ſocietatibus honeſtis, ac ſanctis, & à cadaueribus putridis, ac fœtidis, id eſt, à uitijs, & à caducis delicijs, quę animam maculant, ſe ſtudioſè cohibere debent. Quibus carnales homines, ut Corui delectantur. D. [n] Baſilius ſanctos quoque Columbas dici ſcripſit propter innocentiam. Et D. Chryſoſtomus Iob uirum iuſtum Columbam uocat in medio Accipitrum, ouem in medio luporum, ſtellam in medio nubium, Lilium in medio ſpinarum, & iuſtitiæ germen in oppido iniquitatis. Porrò Columbam ſecus fluenta reſidere, ut Accipitre uiſo fugiat, ſignificat, ſanctos ſecus diuinæ ſcripturæ fluenta reſidere, ut diaboli incurſum euadant, uel ſanctos eligere ſanas ſententias, & non hæreticas. Quod Columba meliora grana eligit, ſignificat etiam ſanctos bona doctrina, & exemplo paſcere eos, qui diaboli fuerunt imitatores. Quod ipſa nutriat pullos alienos, ſignificat etiam, ſanctos carere ira irreuocabili, & refugium ſuum, & ſpem in uulneribus Chriſti Domini ponere, & gemitum, & non cantum de peccatis ſuis edere, quòd ipſa careat felle. Thomas Bozius Eugubinus elegantiſſimè catholicos Columbas uocat, probans illud° Eſaiæ. *Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant, & quaſi Columbæ ad feneſtras ſuas?* Horum Synceram, & immaculatam religionem remotiſſimis orbis inſulis hotam futuram: Hæc ubi, inquit, percunctatus eſt Chriſtum, qui conuerſus ad Eccleſiam reſpondeat, inducit: *Me enim*, ſubijcit, *inſulæ expectant, & naues maris in principio, ut adducam filios tuos de longè, argentum, & aurum eorum, cum eis nomini Domini tui, & ſancto Iſrael, qui glorificauit te.* Hucuſque oraculum Eſaiæ, in quo aduertendum, quod ait: *Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant.* Signat enim uelificationem celerrimam, quam uenti uehementes moderentur: & quod adijcit, *Quaſi Columbæ ad feneſtras ſuas:* oſtendit eorum, qui uolant, & nauigant partus. Columbæ nãque ſicut fœcundiſſimæ, ſic in feneſtris foraminum, cubiliumque ſuorũ pullos habere ſolent, eodem modo, qui properant ad Indias, ſiue

occiduas

[k] *Mat. 10.*

[l] *Cant. de baſil. non trad. baret.*

[m] *In vita D. Grego. Papæ*

[n] *Hom. in Pſal. 28.*

° *Cap. 60.*

Iuſtum Columba notat.

Catholici Columbę dicti.

occiduas, siue Eoas, vt Christi doctrinã disseminent, filios sibi innumeros, ac Christo longè se dare plures, quàm prisci gignunt. Et quemadmodũ Columbæ, vbi alas explicant, in præceps videntur, sic qui Antipodas petunt, cùm sint illi subter pedum nostrorũ vestigia, inspicientibus infera loca, in præceps se dare videntur, velati aërem secantes. Quod subdit: *Adducam filios tuos de longè*, innuit eorum, quos Ecclesia Christi suscipiet, ad nostram religionem aduentum. Atque vt aliquam insignem notam proponat, meminit de argento, & auro, quod plurimum ab Indijs aduehitur ad nostras oras. Quod si velis Esaiam prophetam vocabulo illo Columbæ voluisse quodammodo alludere, ad quæ frequens est allusio Hebræis, ad Christophorum Columbum, qui nobis iter primus ad oras illas aperuit, & hoc dici potest. Hæc ille.

MORALIA.

AVIS quædam est aucupandi, inquit D. Basilius Magnus, Columbas, videlicet talis. Vbi vnam ceperunt, qui capiendis illis studet, cicurem illam reddunt, & ad humanum conuictum assuefaciunt. Deinde vnguento alas illius perungunt: sinuntq; coniungi agrestibus: illa verò per vnguenti fragrantiam, agrestem illum, & liberi patrius gregem ad possessionẽ transfert eius, cuius ipsa est domestica. Benè olentes namque sequuntur & reliquæ, atque ita in potestatem Columbarij veniunt. Quamobrem autem literarum istarum istud exordium esse volui? Quoniam Dionysium filium, aliquando Diomedem, nactus, diuino vnguento animæ illius alas perunxi, & ad honestatis tuæ grauitatem misi, vt & te ipsam illi iungeres, & ad nidum acciperes, quem ipse apud nos cõpegit &c. Quemadmodum etiã Columbæ Accipitrem cognoscentes, qui in aëre genus earum diripere solet, ei sese eripiunt terram petendo, ita etiam illum, qui eas in terra inuadere solet, illudunt, æthera petendo: ita pariter qui nimia sui confidentia tentantur, timere debent, & ad humilitatis asylum perfugere: vt contrà qui de salute sua diffidunt, ac veluti oppressi iacent, caput extollere, & ad charitatis misericordiæq; diuinæ spem confugere, credereq; non tanti fieri pudorem lapsus humani apud Deum, quanti emendatio prioris vitæ, humanumq; esse labi, angelorum vitia commissa corrigere. Hæretici præterea, vt exponit [b] glossa ordinaria, qui ab Ecclesia recedunt, excordi Columbæ comparantur, qui terrena desiderantes Assyrijs traduntur, & cùm profecti fuerint de Ecclesia, extendet Deus super eos rete, & testimonijs scripturarum, & artifici sermone sapientiæ contextum, vt eleuantes se contra Domini sapientiam ad humilia detrahat, commando de pœna, vt sic correcti non pereant in æternum.

Epist. 171. Exẽplũ à capiẽdi ratione.

[b] In Os. c. 6. Hęretici colũbæ comparati.

ALLEGORIA.

SVNT qui per geminas illas Columbas, quas Venus Aeneæ apud Maronem duces ad inueniendum aureum illum ramum cælo dimisit, duas mysticè animæ alas Platonicè designari putent, hoc est, contemplatiuam, moralemq; Esse autem volucres Veneris, quia oportet illas esse ab ardenti amore, neque iniuria matrem inuocare, quoniam tantam difficultatem, nisi rapiat amor, facilè homines fugiant. Columbas verò non semel, aut vno impetu, sed paulatim volando, ad locum vbi aureus ille ramus erat, ducere: quia hominis non sit omnia momento videre, sed ratiocinando gradatim à cognitis ad incognita: sed vide quid sequatur.

Inde vbi venêre ad fauces grauc olentis Auerni
Tollunt se celeres, liquidumq; per aëra lapsa
Sedibus optatis gemina super arbore sidunt.

Nam quæ ad tantarum rerum cognitionem duces se præbẽt, eas rerum terrenarum contagionem (id enim est Auerni teter odor) celerrimo volatu fugere oportet. Aureus autem ramus sapientiam nobis indicat, sine qua non est speculatio eligendarum, agendarumque rerum iudex. Neque mireris aurum sapientiæ symbolum apud hunc poëtam obtinere, cùm plerique idem scriptores fecerint. Vnde illud sapientis: *Aurum, & multitudo gemmarum, & vas pretiosum labia sapientiæ*. Aurum enim est sapientiæ vigor, atque fulgor. Nullum ex

Duę animę alę p duas Colubas designatæ.

Aureus ramꝰ quid notet.

Digitized by Google

lum ex metallis auro pretioſius eſt. Nihil in rebus ſapientia plùris faciendum. Folget maximè aurum. Nihil ſapientia eſt ſplendidius. Nulla ærugine exeditur aurum. Nulla res imminuit ſapientiam. Nullis ſordibus coinquinatur aurum. Nullis maculis ſapientia deturpatur. Sed latet arbore opaca, multis enim, & uarijs inſcitiæ tenebris ita obruitur: verùm & luco (ea enim corporis, vt ita loquor hebetudo eſt) ita tegitur, ut difficilè omnino ſit illud eruere. Scitè enim & à Democrito vſurpabatur naturam in profundo veritatem demerſiſſe. Non tamen prius in hanc contemplationem deſcendere valemus, quàm aureum ramum decerpſerimus.

Veritas in profundo.

Sagittariorum illud certamen, quod Homerus Achillem in Patrochi obitus honorem, Virgilium Aeneam in mortem patris inſtituiſſe ſcribunt, ſignificat non omnibus contingere, vt Corinthum adeant, hoc eſt, vt ad culmen virtutum aſcendant. Sic enim & illud facundiſſimus [a] Lucianus explicat, inquiens: *Neque enim rectè, aut probabiliter fortunam incuſaremus, ſi ſagittando, & iaculando non prorſus aſſecuta ſit veram illam viam, unam nimirum inter tot infinitas falſas, & erroneas exiſtentes: quod nec Homerico quidem ſagittario conceſſum fuit, qui cùm debuiſſet Columbam arcu fixam deijcere, linea vincula rupit. Opinor autem fuiſſe Teucrum.*

[a] *L. de ſectis.*

EMBLEMATA.

SACRVM emblema Iacobi Billij S. Michaelis in Eremo cœnobiarchæ de hominis peruerſitate inſcriptum tale eſt:

Serpentum nobis dens eſt, mens laua Columbæ,
Stultitia & pueros, & ſuperamus oues.
Et canis eſt morſus nobis, & equina libido:
Vt Leo nos furimus ſemper, & inſtar apis.
Formicæ ventris non cura eſt maior alendi,
Fermenti & veteris nos comitatur acor.
Sic innata feris mala nobis cuncta ſuperſunt:
Cùm bona deficiant inſita cuncta feris.

Aliud emblema eſt apud Lucam Contilem nobilis cuiuſdam Hieronymi Torti Papienſis, qui binas candidas Columbas ceu duces ſibi ad ſyluam, in qua arbor illa erat cum ramo aureo, vt ſuprà ex Vergilio diximus, præuolantes depingens cum uerbis: VNDE PER RAMOS AVRA REFVLSIT, Aeneæ exemplo, cum ſumma gloria ad ſcientiam, quam per ramum aureum intelligi diximus, pertingere ſignificat.

AENIGMA.

DE Columbo ænigma tale habet Iulius Cæſar Scaliger:

As, aſſuſq; atque elixus præponitur unctis.
Pars duo ſunt aſſis, non contemnenda trientes.
Namque hæc poſterior, meliorq; priore ſuperbit.

As, aſſuſq; ʃ totus Columbus. Pars duo &c. ʃ duo triéntes, duæ ſyllabæ lumbus. Namq; hæc ʃ lumbus, quàm collum.

PROVERBIA.

Coruus nũcius. Colũba nũcia. Qui Colũba nuncia dicatur.

CORVVS núncius, veluti ſuo loco ſcripſimus, de eo dicitur, qui aliquò terrarum miſſus non reuertitur. Eodem modo Columba nuncia prouerbialiter æquè dici poteſt, qui celeriter reuertitur, vnde miſſus fuerat, prout ea fecit Columba, quæ poſt Coruum de arca exierat. Poteſt item ille vocari Columba nuncia, qui felicem adfert nuncium, facta nempe alluſione ad id, quod ſoleat hoc innoxium animal Spiritus ſancti ſpeciem repræſentare. Vel poteſt denique nuncia Columba dici, qui futuram iam nunc pacem annunciat: ad quem ſenſum [a] Prudentius ait:

[a] *In Dittochæo.*

Nuncia diluuij iam decreſcentis ad arcam
Ora Columba refert ramum viridantis oliuæ.

Cornua

Digitized by Google

Cornus enim imglauie per fœda cadauera captus
Hæserat, illa data reuehit noua gaudia patri.

Ἡμίν πτλνὰς à Suida prouerbij titulo commemoratur, id eſt, *Columba ſedens*. Ait autem id dici ſolitum de ſupra modum manſuetis, ac ſimplicibus. *Nam Columbæ*, inquit, *cùm uolant, fallunt cæteras pernicitate volatus, cùm ſedent, nihil mitius, ac ſimplius: neque quicquam habent, quo ſe tueantur aduerſus Miluios, & Accipitres præter alarum velocitatem*. Author uerò adagiorum, Mihi, inquit, videtur dici poſſe & in eos, qui ſimplicitatem ſimulant, quo magis imponant: propterea quòd mos ſit aucupibus exoculatam Columbam in reti ponere, quæ ſubſultans cæteras Columbas alliciat. Sed apud Suidam ἡμμνν per duplex μ legi non poſſe antè diximus, vti etiam quod Suidas non eandem faciat τλὼ ἡμνλὼ & τλὼ παλιότριαν, id eſt, exoculatam. vt adagiorum author: ſed illam ſedentem, & ſimplicem, hanc aſtutam, non autem euolantem, ut Ornithologus exponit. [b] Ariſtoteles enim παλιότριαν exoculatam vocat. Exoculatas quis euolare dicat? Ad hunc ſenſum alia adhuc ſimilis paroemia eſt apud Diogenianum. Πραότερος πτερυγὰς, id eſt, *manſuetior Columba*. Quo loco Columbina ſimplicitas, inquit adagiorum author, & manſuetudo laudatur, etiam in diuinis literis. Nam hoc eſt Columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipſa nulli animantium meditatur noxam, nec aliude præſidium habet aduerſus Miluios, quam à celeritate volandi.

Culũba ſedens.

[b] 9. hiſt. c. 7.

Colũba mãſuetior.

Non ouum ouo tam ſimile, quàm illud prouerbij ſpeciem præ ſe fert, quod eſt apud Iuuenalem, nempe hoc:

Dat veniam Coruis, vexat cenſura Columbas:

Hoc eſt, vt idem author interpretatur, pœna legum exerceatur in humiles quoſpiam, & à quibus ob ingenij manſuetudinem aliquid emolumenti poteſt auferri. Rapacibus ignoſcitur. Sumpta eſt paroemia ab apophthegmate illo ſatis triuiali Anacharſidis, qui hoc dicto eluſit ſtudium Solonis in conſcribendis legibus, quemadmodum refert [c] Plutarchus his verbis: *leges aranearum telis adſimiles dicebat, propterea quòd in illas, ſi quid leuius, aut imbecillius incurrit, hæret: ſi maius aliquid, diſſecat, ac fugit*. Huc etiam pertinet hoc [d] Terentij:

[c] In Solone.

[d] In Phorm.

Quia non rete Accipitri tenditur, neque Miluio,
Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt, tenditur.
Quia enim in illis fructus eſt, in illis opera luditur.

Quod ſubſequitur à Lyrico poëta etiam prouerbialiter ſcriptum eſt, & à nobis in Aquilæ hiſtoria explicatum.

Non imbellem feroces
Progenerant Aquilæ Columbam.

Simili planè forma id Horatius dixit, ac illud Theognis:

Οὐδὲ γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, ἠδ' ὑάκινθος,
Οὐδὲ ποκ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλευτερίον, id eſt,
Non etenim è ſquilla roſa naſcitur, aut hyacinthus,
Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Admonet autem adagium è probis parentibus naſci liberos probos, ex improbis improbos. Venuſtius erit, ſi ad indocti Doctoris indoctum diſcipulum referatur, ad improbi nutricij improbum alumnum. Pertinet adagium ad illam claſſem. *Mali corui malum ouum, & prolem probam haud pater progignet improbus*. [e] Plato præterea hoc prouerbij loco vtitur. *Si velit, accipiat Palumbem pro Columba*. Legitur & in Mormiæ cuiuſdam Græci ſcriptoris epiſtola ad hunc modum. *Redemptam tibicinam, quam fortè amabat, ſponſæ, ſtola amictam mihi induxit Columba loco Palumbem, vt aiunt, meretricem pro ſponſa*. Conuenit vbi quod deterius eſt, & adulterinum pro eo, quod eſt præſtantius, ac legitimum ſupponitur: vt videlicet error ſit in re, non in ipſa ſcientia. Palumbes enim Columbis ſunt adſimiles. De re incredibili *Columbæ prius vitabunt turres* dixit [f] Ouidius:

[e] In Theatro

[f] L. 1. de Ponto.

Nam prius incipient turres vitare Columbæ,
Antra fera, pecudes gramina, Mergus aquas,
Quàm malè ſe præſtet veteri Græcinus amico.

Et nobis Italis commune de Columbis adagium eſt tale: Tirano alle Colombe delle lor Colombaie, hoc eſt, proprij ſui Columbarij Columbas iaculantur: Idem eſt, quod ſibi ipſi damnum inferre. Etenim tales Columbæ maiorem longè utilitatem erant allaturæ fœtus frequentia, quàm ipſæ ſemel manſæ. Germani quos de re leui, & vili contendere ſignificant, eos, teſte Ornithologo de fimo Columbino certare inquiunt: Nobis uerò fimus iſte vilis adeo non eſt, ſed in magno pretio, ut poſtea oſtendemus.

De fimo columbino certare.

APOLOGI

Digitized by Google

APOLOGI.

Colúba & cornix.

COLVMBA ſiti correpta, vt vidit quodam in loco poculum aquæ depictum, verum rata, atque multo elata impetu, infcia in tabulam offendit, vt & pennis ipſius perfractis in terram decideret, atque à quodam occurrentium caperetur. Apologus ſignificat nonnullos homines ob vehementes alacritates inconſultò res aggredientes, injicere ſeſe in perniciem. Columba in Columbario quodam nutrita, fœcunditate ſuperbiebat. Cornix verò eâ auditâ, ait: ſed, heus tu, deſine hac re gloriari: nam quò plures paris, eò plus mœroris accumulas. Signat ex captiuis eos quoque eſſe infelicitiſſimos, qui in ſeruitute multos filios procreant: Formica ſitiens deſcendit in fontem, ac tracta à fluxu ſuffocabatur. Columba verò hoc viſo, ramum arboris acceptum in fontem proiecit, ſuper quo ſedendo formica euaſit. Auceps autem quidam poſt hoc calamis compoſitis ad Columbam comprehendendam ibat. Hoc autem viſo formica aucupis pedem momordit: qui dolens & calamos abiecit, & vt Columba fugeret, author fuit. Indicat fabula, oportere benefactoribus gratiam referre. Monedula uidens Columbas in quodam Columbario lautè, ac abundè enutriri, dealbauit ſeſe, atque ad eas acceſſit, vt & ipſa eodem pabulo frueretur. Hæ verò albedine deceptæ, ratęq; Columbam eſſe, donec taceret, admiſerunt in ſocietatem. Sed cùm aliquando ceu oblita emiſiſſet vocem, tunc detecta fallacia, ac perſpecta eius natura, expulerunt percutiendo: eaq; priuata eo cibo rediit ad Monedulas: quæ ob colorem, cùm eam non noſſent, à ſuo paſtu abegerunt, vt duorum illa appetens, iam neutro potiri poſſet. Morale docet oportere, vt quiſque noſtrum propria, & quam Deus dedit, ſorte contentus viuat, ſimulq; perpendat auaritiam, præterquam quòd nihil prodeſt, ſæpè & quæ adſunt, bona auferre.

Formica, & Columba.

Monedula, & Colúba.

FABVLAE.

ANTEQVAM de fabuloſis poëtarum mutationibus agamus, aliquid prius quid de Dodonæi Iouis oraculo commenti ſunt, in medium adducemus. Nam & hoc fabuloſum eſſe, [a] Dionyſius Halicarnaſſæus, necnon Herodotus [b] in hiſtoria tradenda aliàs & ipſe poëta atteſtantur, vt mox patebit. Proximum hoc Delphico oraculo fuiſſe fertur. Dodonam enim Chaoniæ regionis, quæ Epiri pars eſt, ciuitatem fuiſſe memorant amplam, ſatiſq; florentem, notam Iouis oraculo, quod Dodonęum appellatum eſt: in quo duas Columbas fuiſſe fabulantur totidem quercubus inſidentes, & reſponſa dediſſe, experimentia in mutis animalibus, quid homo adorare uellet: & poſtea vnam earum tranſuolaſſe Delphos, quæ ciuitas fuit Bœotiæ iuxta Parnaſſum montem eiuſdem regionis, ibiq; Delphici Apollinis oracula edidiſſe: alteram uerò Hammonis Iouis templum tenuiſſe in Africa. At Aegyptij ſacerdotes, authore Herodoto oraculum Dodonæum ſic conſtitutum fuiſſe aſſerebant: binas nimirum Columbas nigras ex Thebis Aegyptijs aduolaſſe, alteram in Moloſſis ex fago monuiſſe voce humana illic habendum eſſe oraculum Iouis, alteram idem feciſſe, ſed in Lybia, vbi eſſet Hammonis templum ſacratum. Templum id iuxta nemus Ioui ſactum, in quo arbores, quercus nempe vocales reſponſa dare dicebantur, omnibus circà populis ſanctum erat, à Pelaſgis conſtructum, & paludibus circumfuſum, quo capti ſuperſtitione homines, vt in dubijs rebus reſponſa acciperent, religiosè accendebant. Qui arboribus hiſce famulabantur, ij quoque diuinandi facultatem habebant, ſoliſq; Bœotijs, ſi quando conſultò opus foret, reſponſa dabant. Hæc, & alia prodigioſiora de hoc oraculo nugata eſt antiquitas, quæ cùm ad rem noſtram non pertineant, lubens prætereo, hoc tantùm repetens, primam fagum, aut quercum (nam has arbores poëtæ confundunt) & Columbam Dodonę vaticinaras finxi. Dodonęaſq; Columbas à nonnullis, teſte [c] Gyraldo, oracula ſua dici carmine heroico conſcripſiſſe. Cæterùm quia poëtarum figmenta ſunt, non piguit [d] Silij Italici elegantiſſimi poëtæ verſus ea egregiè explicantes apponere; ait autem:

Has vmbras nemorum, & connexa cacumina cælo,
Calcatoſq; Ioui lucos prece Boſſar adora:

De Dodonęo oraculo.

[a] *Lib. 1. ant. Rom.*

[b] *Lib. 2.* Dodonæ vrbs.

Hammonis templũ vbi.

Querc[s] Dodonęa & eius oraculum.

[c] *Dialogo 2. de Poetis.*

[d] *L. 3. circa finem.*

Nam

Digitized by Google

Nam cui dona Iouis non diuulgata per orbem,
In gremio Thebes geminas ſedisſe Columbas?
Quarum Chaonias pennis quæ contigit oras,
Implet fatidico Dodonia munere quercum.
At quæ Carpathium ſuper æquor vecta per auras,
In Lybien niueis tranauit concolor alis,
Hanc ſedem primo Cythereia condidit ales.
Hic vbi nunc aras, lucoſq; videtis opacos,
Doctore electo gregis, mirabile dictu,
Lanigeri capitis media inſtar cornua perſtans,
Marmaricis ales populis reſponſa canebat

Meminit eius etiam inter recentiores [c] Baptiſta Mantuanus, quando inquit:

[c] Lib. 3 in quercu.

Nec tua quercus erat laus vltima, Tu Iouis arbor
Conſcia fatorum: Graijs oracula nanque
Ipſa dabas: meminit veteres Dodona Columbas
Entheaq; illapſu ſuperûm querceta Deorum

Item [f] alibi

[f] L. 3. Agel.

Aſpice ſacra
Quod tibi in Epiro dudum cecinere Columbæ.

Et [g] Sannazarius ait ad hunc ſenſum:

[g] L. 2. Eleg.

Nec mihi Chaonias ſpes eſt audire Columbas,

Alludere videtur ad id, quod [h] Solinus ſcribit, nempe eiuſcemodi oraculum defiſſe reperiri. Sed & Columbas hinc Chaonias dici Seruius ſcribit, explicans illud Vergilij.

[h] L. 7. circa finem.

Chaonias dicunt, Aquila veniente, Columbas &c.

Verùm non ineptè quiſpiam, ni fallor, Columbis id epitheton attribui dicat, quoniam in Chaonia plurimùm abũdauerit hoc auium genus: ideoq; nonnullos finxiſſe Theben, quam quoque ſuprà Homeri teſtimonio Columbarum cultricem nominauimus, virginem fuiſſe è cuius gremio geminæ illæ Columbæ oracula reddentes euolauerint, altera nimirum ad Hammonis fontem, altera ad Dodonæ ſyluam. Ad hæc poëtæ ſæpius Columbas Chaonias appellant, cùm nihilominus oraculi illius prorſus non meminerint, verbi cauſa [i] Ouidius:

Colũbę cur Chaonię dictæ.
Thebe Columbarum cultrix dicta.
[i] L. 3 de arte

Quaſque colat turres Chaonis ales habet.

Item [k] Propertius:

[k] Lib. 1.

Non me Chaonijs vincant in amore Columbæ.

Et ex recentioribus Pontanus

Chaonis & qualis eſcula iungit anus.

Vt verò ad oraculum Columbarum rédeamus, fabula quidem ſuo non caret myſterio. Seruius Grammaticus id fingi credidit, quia linguâ Theſſalâ Peleiades Columbæ & vaticinatrices appellarentur. Alij Columbas illas duas puellas fuiſſe putant, quæ ob ſermonis ſui barbariem Columbæ dicerentur, & cùm aliorum more loqui didiciſſent, depoſita barbarie, ita tum lingua humana vſas fuiſſe, atque eleganter reſpondiſſe fingi, quibus aſtipulari Herodotus videtur, inquiens: *Mulieres Dodonæi oraculi, antiſtites aiunt geminas ex Ægypto Columbas aduolauiſſe, vtramque nigram, vnam quidem in Africam, alteram verò in Dodonam, quæ fago inſidens humana voce elocuta ſit, eo loci Iouis oraculum condi debere, & ſe interpretes eſſe. Eam verò, quæ ad Afros abijſſet, Columbam, iuſſiſſe Afros, vt Ammonis oraculum conderent, quod oraculum & ipſum Iouis eſt. Sic illa referebat, quarum antiquiſſima nomen erat Promenea, proxima Timarete, minima natu Nicandra. De quibus ita mea fert opinio. Si reuera Phœnices ablegauerunt faminas ſacerdotes, & earum alteram in Africa, alteram in Gracia vendiderunt: hanc quæ in Gracia, illa quæ Pelaſgia vocabatur, vanijt, illam eſſe, quæ apud Theſpotes vanijt, atque deinde ancillantem ibidem condidiſſe ſub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis miniſtrare in Iouis templo. Et poſtea quam illa linguam Græcam accepit, dixiſſe aiunt, ſororem ſuam in Africa ab eiſdem Phœnicibus (vt ipſa fuiſſet) venundatam. Quod autem mulieres à Dodonais Columbæ vocatæ ſunt, ob id mihi videtur factum, quòd barbaræ eſſent; quòd videlicet ſimile quid auibus ſonarent. Interiecto deinde tempore Columbam humana voce locutam aiunt, poſtquam more ipſorum Columba locuta eſt, tandiu volucris more ſonare viſa, quandiu barbarè loquebatur. Nam Columba quodammodo humanam vocem ſonat. Nigram autem Columbam eſſe dicentes Ægyptiam faminam ſignificant. Sunt itaque ſimillima inter ſe oracula, & illud apud Thebas Ægyptias, & hoc apud Dodonam &c.* Hæc omnia Herodotus. Verùm Ioannes Goropius Becanus vir me Hercule vndiquaque longè doctiſſimus multò altiùs eiuſmodi oraculi myſterium explicare nititur in

Oraculi Dodonæi myſterij explicatio.
Mulieres Dodonęi oraculi.
Sacerdotes fœminæ.
Colũbæ, & humanę vocis ſimilitudo.
Alia myſtica oraculi Dodon. explicatio.

Digitized by Google

hæc verba. Aueo, inquit, videre antiquiſſimum illud Dodonæum quercetum, & ſciſcitari, quæ in illo oraculo reddi conſueuerunt, quæque fuerint Chaoniæ glandes, quibus homines primùm victitarunt. De Dodonæo Ioue, deque eius vaticiniorum antiquitate, & fabuloſo exordio, cùm alij, tùm Herodotus, & Strabo conſulendus. Nos in Gallicis docemus, Chaoniam ab Hercule Chaone, id eſt, à Nocho nomen accepiſſe. Quo fit, vt illi optimè ſenſerint, qui Dodonem à Deucalione conditam ſcribunt, quandoquidem is idem ſit cum Nocho, vt in Chronijs oſtendi. Oraculum autem ex Phœnicia veniſſe, vti Herodotus prodit, ex eo liquet, quòd Nochus, quem vel Chaonem Herculem, vel Deucalionem voces, è Phœnicia in illam Græciæ partem prius appulerit, quàm in Italiam nauigârit. Hyginus à Theſſalo, quo nomine Deucalionem vocare videtur, Dodonam conditam dicit. Quia igitur extra omnem controuerſiam eſt, lucum hunc omnium eſſe antiquiſſimum, probabile eſt multò Pelaſgis eſſe vetuſtiorem, & tanto quidem, quantò Gallos veteres Pelaſgis fuiſſe priores ex ijs, quæ de Iapigia, & Epiro tradidi, quiuis colligere poteſt. Quando igitur omnis Ogeniorum hominum religio ad uitæ lignum referebatur, non poteſt eſſe obſcurum, cur Nochus, ſiue Chaon, ſiue Deucalion, ſiue Theſſalus quercetum Ioui conſecrârit. Cùm enim totius orbis Pontifex maximus eſſet, diligenti ſtudio vbique terrarum curabat, ut uetuſta Sethinorum de religione inſtituta, & ſacri ritus diuinitùs accepti docerentur: atque ad eam rem collegia, & diatribas pluribis locis erigebat: quarum nulli Dodonæa, aut venerationis nomine ceſſiſſe videntur, aut antiquitatis opinione. Quod autem de Columbis fabulati ſunt, quò ſit referendum, vt coniectare poſſum, ita aſſerere nolim. Appulit fortaſſis Nochus in Epirum duabus nauibus, quas bono omine Columbas potuit nominare, tùm ob uolatus celeritatem, tùm quò memoriam refricaret eius, quod in magna illa naue acciderat in gemina Columbæ emiſſione. Ex uera enim hiſtoria inanes frequenter fabulæ apud Græcos natæ ſunt de rebus uetuſtis non bene cognitis, vnoquoque ſibi ſomnia comminiſcente. Nec aliter hîc accidiſſe reor, dum Columbæ è Phœnicia dicuntur emiſſæ: è quibus alij, quod viſum fuerit, ſibi fingant, mihi certè naues lubet ſuſpicari, idque eo magis, quod hæc auis Veneri dedicetur, ad quam terris omnibus inducendam Nochus potiſſimùm nauigabat. Holcadi maximę, qua generoſiſſimæ quęque Reginæ Hungariæ ancillæ, & pediſſequæ vnà cum Oeconomo, & alijs, inter quos & ego fui, in Hiſpaniam è Belgio vehebantur, nomen erat Mons Veneris, ut & ingens moles, & formoſarum mulierum vectura notaretur: cui ego potiùs Columbæ nomen dediſſem, maiorem eorum, quorum Columba teſſeram habet, quàm molis rationem habiturus: tametſi ſciam eum, qui nomenclaturam dederat, ab fabuloſum Veneris in Apennino montem alluſiſſe. Non fuit itaque falſum Columbas olim oracula reddidiſſe, ſi naues pro uectoribus capiãtur, eò quòd ij, qui cum Deucalione ex Phœnicum littore appuliſſent, primi ſacrorum doctrinam in Epiro plantaſſent: & quorſum ea tenderet, nobili querceto ſolertibus ingenijs intelligendum dediſſent. Atque hoc quidem primum Dodonæ fuiſſe videtur inſtitutum, à quo poſteri immanibus ſpatijs digreſſi, vaniſſimum aperuerunt mercatum mendaciorum, quæ ceu vera vaticinia protruſa, ingentem quæſtum fallacibus ſacrificulis attulerunt: qui, vt perpetuus eſſet, omnem non veritatem modò, ſed veritatis etiam memoriam frigidiſſimis, & execrandis idolomaniæ portentis obruerũt. Hoc eſt illud præſens omnis pietatis venenum, hoc vſitatum religionis exitium, cùm quæ diligens patrum cura ad frigidos hominum animos accendendos comparauit, ea ad ſordidum lucrum detrahuntur. Hoc eſt illud præcipitium, quo quæ Deo ſunt conſecrata, & pietatis ſtudijs promouendis inuenta, ea ad mammonam rectiſſimo lapſu deuoluuntur, ruina ſua non rarò totam ſecum trahentia religionem: quod utinam nunquam cogeremur videre. Vt vt res nunc habeant, id ſaltem vnum eſt de certiſſimis omnem priſcam ſacrorum diſciplinam hac via ſic corruptam quondam fuiſſe, ut tandem Deus non abuſum modò, ſed res e iam ipſas ad pium vſum olim inſtitutas, tolli mandauerit. Hactenus itaque Goropius. Sed tempeſtiuum modò eſt fabuloſas quaſdam metamorphoſes, quæ & ipſæ poetarum commenta ſunt, deſcribere, inter quas fabulas Semiramidis celeberrimæ mulierum primò ſuccurrit. Hanc enim in ſolitario, ac inuſitato loco ab adultera matre expoſitam non tantùm à Columbis eo modo, ut antè diximus, enutritam fingunt, ſed morientem etiam in Columbam commutatam fuiſſe, ac cum multis huius generis alitibus, quæ in morientis domo conuenerant, auolauiſſe: ideoq; à Syris Colũbas, vt Deas coli, immortalẽ Reginã arbitrantes. Alij poſt maxima bella confecta; Babylonẽq; ædificatã, cùm inſidias ſibi a filio ſtrui cõperiſſet, omni iniuria illi remiſſa, præfectis omnibus iuſſiſſe ferunt, vt illi, tanquam Regi parerent: è veſtigioque eua-

Chaonia vnde dicta.

Deucalion idem qui Noë.

Dodona à quo cõdita

Ioui cur q̃rcetum conſecratum.

Noë inſtituit homines ad cultum diuinũ

Columbas naues Noe nominat.

Mons Veneris nauis dicta.

Idolomaniæ vnde orum ducat.

Semiramidis fabula.

Semiramis in Columbam.

Syri cur columbas colant.

que euanuisse ad Deos translatam. Sed [i] Diodorus Siculus à Nino per eunuchum, non à filio instructas insidias ait. Vt ut est, hoc saltem fabulosum ad Deos translatam, & in Columbam mutatam, vt [m] Ouidius quoque canit his versibus: [i] Lib. 3. c. 5

[m] L. 4. Met.

At magis vt sumptis illius (Dercetûs) filia pennis
Extremos alis in turribus
(alias montibus, quod magis placet) *egerit annos.*

Idem [n] Ouidius Alcidamantis filiæ meminit, quam & ipsam in Columbam transfiguratam sic inquit: [n] 7. Metā. Alcidamantis filia in Columbā.

Transit, & antiquæ Carthæa mœnia Cææ.
Quam pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse Columbam.

Anij Apollinis Delphici filias ideo in Columbas pariter conuersas fabulatur, quòd quæcunque manibus attingerent, in segetem, vinum & oleum Bacchi beneficio conuertentes Agamemnon abducere conaretur, vt illarum opera exercitum alere faciliùs posset: sed cùm illæ se ituras negarent, ille uerò iam vi cogeret, implorata Bacchi ope in Columbas abiêre. Anius hæc hoc modo apud Ouidium narrat: Anij filiæ in Columbas. Agamemnon cur Anij filias in exercitu suo esse voluerit.

Dedit altera Liber
Fœminea stirpi voto maiora, fideq;
Munera. Nam tactu natarum cuncta mouerunt
In segetem, laticemq; meri, baccamq; Minerua
Transformabantur, diuersi erat vsus in illis.
Hæc vbi cognouit Troiæ populator Atrides,
Abstulit inuitas gremio genitoris: abunde
Imperat Argolicam cal. si vincere gentem.
Effugiunt quò quæque potest &c. & mox
Iamq; parabantur captiuis vincla lacertis,
Illa attollentes etiam nunc libera cælo
Brachia, Bacche pater, fer opem, dixere: tulitq;
Muneris author opem (si mira perdere more
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui si scire, aut nunc dicere possum.
Summa mali nota est: pennas sumpsêre, tuaq;
Contingis in volucres niueas abiêre Columbas.

Nonnulli allegoricôs fabulam explicantes, Anij filias, aiunt, apprimè fuisse auaras, atque omne studium in mercatura exercuisse, frugumque, vini, ac olei in primis fecisse monopolium, Bacchum verò eo illas donauisse munere dici à Poëta, quoniam ille Deus cornucopiæ, atque abundantiæ præesse antiquitùs crederetur. Cur modò in Columbas potiùs, quàm alias volucres immutatas dicat, significare, vel celerrimè eas aufugisse, vel potiùs ab Agamemnone opibus exutas postmodum meretriciam vitam agere coactas fuisse. Columbæ enim admodum libidinosæ sunt. Peristeram puellam in Columbam quoque conuersam Lactantius Grammaticus refert, teste Gyraldo: sed alij aliter Lactantij verba citant: Etenim Antonius Constantius Fanens in illud * Ouidij: Anij filiarū fabula explicata. Anij filiæ cur in Colūbas mutatę. Peristera in Columbā. * L. 1. Fast.

Vritur in calidis alba Columba focis.

Delectatur, inquit, Venus huius auis holocausto, ut Lactantius Grammaticus tradit hac de causa: Cùm Venus, & Cupido lasciua contentione certarent, vter plures sibi flores colligeret, & Cupido alis adiutus Venerem superaret, Peristera nympha accurrit, & adiuuando Venerem superiorem effecit: indignatusque Cupido mutauit eam in auem, quam Græci περιστερὰν appellant: Venus autem, vt honor pœnam minueret, Columbam in tutelam suam esse mandauit: Hæc ille. Ioanes Baptista Pius verò explicans hoc Plauti: *Meus festus dies, meus pullus Passer, mea Columba, mi lepus*, lepidam, inquit, Lactantij interpretis Papiniani fabellam recensere non inferium, nec illepidum fuerit. Venus cùm fortè fortuna in pratum admodum versicolorem incidisset, quodam veluti cupidinis floreæ stimulo succensa legere comantes florulentè mox herbas occœpit: quas dum tenui vngue succisas in surpiculum reponit, videt suam sibi cosmetam segniter cessare. Eia age, inquit Dea, quam Paphos, & fluctu pulsa Cythera colit, & tu in Venereã æmulationem sedes? Surgit ilicò Peristera diuali se rapinę procingens: dein tũ sedulitate, tũ studio Deã Venerem in floreo certamine relinquit: quod ægrè ferens Veneris & Cupidinis contentio.

Digitized by Google

Venus Periſteram mutauit in Columbam: quæ priſtini obſequij, & in noua fortuna non immemor, currui Venereo ſubiuga fidiſſima triumphat. Hactenus Pius. Quæ quantum à ſupradictis differant quiſque videt. Iouem quoque Achiui, referente [p] Aeliano commemorant (Athenæus id Autocratem ſcribere tradit) cum Pthiam virginem in Aegio habitantem amaret, in Columbæ figuram conuerſum eſſe. Huc inſuper pertinet, quod de Homero Alexander Paphius ſcribit, & eſt à nobis etiam antea ex eo annotatum, quod ſcilicet cum nouem Columbis puer etiamnum in lecto colluſerit, ac adultus in earum honorem finxerit eas ipſas Ioui ambroſiam afferentes. Poſtremò illud etiam ceu fabuloſum explodimus, quod ex Aeliano de Columbis Erycinis ſuprà etiam ſcripſimus.

Iuppiter in Columbã. [p] *Li. 1. Var. cap. 15.*

Homer[o] cũ nouem Columbis colluſit.

VSVS IN CELEBRATIONE Funeris.

HOMERVS [a] celebrationem funeris Patrocli deſcribens inter reliqua aliorum certamina etiam ſagittarios facit Columbam funiculo à malo ſuſpenſam nauis eminus eam impetentes. Scribit autem & huius certaminis authorem fuiſſe Achillem, præmiaq; ſagittarijs propoſuiſſe huiuſmodi, ut qui Columbam ipſam percuſſiſſet, decem pro præmio bipennes acciperet, qui verò ab illa aberrans rupiſſet funiculum, totidem ſecuriculas. Primus itaque iaculator Teucer funiculum, quòd Apollini nihil vouiſſet, rupit; Meriones verò, facto prius voto, aufugientem Columbam in ſublimi percuſſit. Verſus Homeri Latinè facti ſic ſonant, quorum pleroſque interpres à Vergilio mutuatus eſt.

[a] *Iliad. 4* Patrocli funus.

Columba è malo ſuſpẽſa.

Præmia ꝓ iaculatione Columbæ.

Teucer iaculator.

Protinus Aeacides celeri certare ſagitta
Inuitat, qui fortè volent, & præmia ponit,
Ingentiq; manu malum de naue reſixum
Erigit, & volucrem traiecto in fune Columbam,
Quò tendant ferro malo ſuſpendit ab alto.
Qui primus volucrem ferro contingat acuto,
Is ferat appoſitum munus, bis quinque ſecures e
Totã; ſecuriculas, qui funem ruperit ictu.
Prodijt his dictis rex Teucer, eumq; ſecutus
Fortis Meriones, magni comes Idomenei:
Aerata inde datas miſcent in caſſide ſortes.
Teucro prima loco ſors contigit: ille reductum
Fortiter emittens telum, nec munera nouit
Debita, primicias agrorum, aut ſacra daturum
Vlla ſagittifero regi. Quo crimine Phœbo
Irato, volucrem non attigit: indita tantùm
Vincula diffregit, qua cùm ſtridente ſagitta
Lapſa ſolo iacuere, Columba per aëra purum
Tollitur; acclamant totis ſpectacula caſtris.
Meriones properè arrepto fidentior arcu,
Venit primitias agrorum, & munera Phœbo,
Et vacuo lætam cælo ſpeculatus, & alis
Plaudentem nigram figit ſub nube Columbam,
Tranſmittens ala medium, reuoluta ſagitta
Figitur in terram malo, ipſa in culmine ſidens
Proiecto demum collo, & ſtridentibus alis
Decidit exanimis, vitamq; reliquit in aſtris.
Spectantes Danai miracula tanta ſtupebant.
Atque ita Meriones retulit bis quinque ſecures,
Ipſe ſecuriculas Teucer.

[b] *L. de ſell.* Hactenus Homerus. Meminit huius certaminis [b] Lucianus. *Neque enim rectè aut probabiliter fortunam incuſaremus, ſi ſagittando, & iaculando non prorſus aſſecutus ſit veram illam viam, unam nimirum inter tot infinitas, falſas, & erroneas exiſtentem, quod nec Homerico quidem ſagittario conceſſum fuit, qui cùm debuiſſet Columbam arcu fixam deijcere, linea vincula rupit*

Via vna bona, multæ malæ.

opinor

opinor autem fuisse Teucrum. [a] Athenæus etiam alibi scripsit heroës Homericos se ad aucupia exercuisse, Columbâ è malo nauis suspensâ funiculo. Aenēas apud [d] Vergilium, qui ferè totam hanc historiam ab Homero accepit, quamuis hic duos duntaxat, ille quatuor sagittarios faciat, simile planè sagittariorum certamen instituit, & ex multis quatuor sorte eligit, Hippocoontem nimirum primum, secundum Mnestheum, Eurytionem tertium, quartum Acestem. Hippocoon autem primus telum mittit, & malum figit: Mnestheus funem, quo nexa detinebatur auis ictu sagittæ disrumpit: quam fugientem, ac per aëra uolantem promptus Eurytion, uocato in uota Pandaro fratre transfigit. Acestes etsi nullus superat palmæ locus, tamen sagittam emittere vult, quę in aëre accensa, tota igne consumitur. Inquit ergò Vergilius:

[a] *L. 1. Deip.*
[d] *Aeneid. 5*

Protinus Aeneas celeri certare sagitta
Inuitat, qui fortè velint, & præmia ponit,
Ingentiq; manu malum de naue Sereſti
Erigit, & volucrem traiecto in fune Columbam,
Quo tendant ferrum, malo suspendit ab alto.
Conuenêre viri, deiectamq; aerea sortem
Accepit galea: & primus clamore secundo
Hyrtacida ante omnes exit locus Hippocoontis.
Quem modò nauali Mnestheus certamine victor
Consequitur, viridi Mnestheus euinctus oliua.
Tertius Eurytion, tuus ò clarissime frater
Pandare, qui quondam iussus confundere fœdus,
In medios telum torsisti primus Achiuos.
Extremus, galeaq; ima subsedit Acestes,
Ausus & ipse manu iuuenum tentare laborem.
Tum validis flexos incuruans viribus arcus
Pro se quisque viri, & depromunt tela pharetris.
Primaq; per cælum neruo stridente sagitta
Hyrtacida iuuenis volucres diuerberat aura,
Et venit, aduersiq; infigitur arbore mali.
Intremuit malus, timuitq; exterrita pennis
Ales, & ingenti sonuerunt omnia plausu.
Post acer Mnestheus, adducto constitit arcu
Alta petens pariterq; oculos, telumq; tetendit.
Ast ipsam miserandus auem contingere ferro
Non valuit, nodos, & vincula linea rupit,
Queis innexa pedem malo pendebat ab alto.
Illa Notos, atque atra volans in nubila fugit.
Tum rapidus iam dudum arcu contenta parato
Tela tenens, fratrem Eurytion in uota vocauit.
Iam uacuo lætam cælo speculatus, & alis
Plaudentem nigra figit sub nube Columbam.
Decidit exanimis, vitamq; reliquit in astris
Aëreis, fixamq; refert delapsa sagittam.
Amissa solus palma superabat Acestes,
Qui tamen Aethereas telum contorsit in auras

Ad horum veterum exemplum Batani fictitios è ligno Psittacos, vt audio ex altissimis malis deijciunt, sed id non sagittis tantùm faciunt, sed sclopetis etiam.

VSVS IN MEDICINA.

TEMPERIEM Columbis calidissimam attribuunt. [a] Aristoteles quidem ventriculo feruentiore esse dixit, neque id [b] Iuuenalem latuit dicentem:

Calida pulmone Columbæ
Tractato

Temperies
[a] *3. de part. cap. 7.*
[b] *Sat. 6.*

Author, quisquis ille sit, de natura rerum, propter huiusmodi ventriculi temperiē comesos

Digitized by Google

lapillos conficere ait, & [a] Cardanus ita margaritas eis datas breui in ventriculo relictas poliri prodidit. Aliqui verò, referente Ornithologo, eas ſic mentiuntur: Conchas paluſtres in forti lixiuio coquunt, donec cortices nigri ſeparari poſſint, reliquum album contundunt, & rore inter pentecoſten, & Auguſtum collecto, deſtillatoque excipiunt, ſubigunt, & globulos minutos formant, quos acicula pertuſos, filoque inſertos ad ſolem indurant: tum Columbis deuorandos obijciunt, ita ut cibi aliud nihil præbeant, in loco puro, & per aluum redditos ſeligunt in cribro, abluunt, & aliquandiu coquunt in aqua calcis clara, & forti: demum ſoli per dies octo exponunt, ut perfectè dealbentur. Alij conchas in forti aceto ad ſolem, vel iuxta fornacem macerant, vt à cruſta nigra purgari poſſint. Verùm tanta harum auium caliditas non eſt, vt Mauritani in cibis eas damnare potuerint. Nam & eſum earum Galenus, maximè, quæ in turribus degunt, non tantùm concedit, ſed etiam commendat. Quamobrem qui ſinceras litteras ſequuntur, non dubitant pullos cùm ſanis, tùm etiam ægris ſalubres iudicare: quamuis continuus earum vſus improbetur. Nam Curtium aiunt, quòd quotidiè Columbas eſitaſſet, vitam breuiorem reddidiſſe. Et reuera longè duriores ſunt ad concoquendum pullis Gallinaceis, & melancolicum generant ſuccum, ſuntque excrementij, maximè ſi à ſenibus edantur, qualis Curtius erat, iam propemodum ſeptuageſimum annum agens, & multis grauibus curis afflictus, ac inter reliquas filij maximè cæde, necnon multis ſtudijs maceratus, demum quòd omnibus maius fuit, uix quinque horas dormiens. Ex arcanis Aegyptiorum accepimus eos, qui Columbis aſſiduè in cibo vtuntur, peſtiferis morbis haud corripi: quare ſi peſtis unquam debacchari cœpiſſet, nihil aliud in obſonium regibus comparari ſolitum, quàm ex Columba: quamuis Diodorus Siculus vitulum alioqui, & Anſerem ſimplicem tantùm eorum regum cibum fuiſſe contendat. Quamobrem [d] Cardanus laudat in peſte cibum, qui ex Columborum iure, & carne conficitur. Villanouanus antiquis Columbis mirabilem tribuit in epilepſia, & paralyſi proprietatem, & ſylueſtres Columbos mares comeſtos membrorum tremori, paralyſi, & amiſſioni loquelę prodeſſe ait. Sed per ſylueſtres, ut conijcio, Columbos turrium intelligit. Nam & filius Zor apud R. Moſen his eandem ferè facultatem aſcribit, additq; etiam odorem Columbarum in aërem reſolutum ab affectibus iam dictis præſeruare, & Nicolaus Maſſa, Pulli Columbini, inquit, in cibo ſumpti membra reſoluta roborant, & tremorem vniuerſi corporis ſanant, relaxata crura, & minimè incedere potentia, ac ſenſu, motuq; ferè priuata reparant. Et [e] Cardanus dari præcipit ius Columbinum ijs, qui frigore laborant. Sunt qui Columbum viuum diſſectum per ſpinam, melancolicorum, aut deſipientium capiti affecto admoueant, quod faciendum etiam conſulit [f] Amatus Luſitanus. Sextus Empyricus Columbam inciſam (per uentrem, ut Villanouanus habet) calidamque morſui ſerpentium impoſitam credi ait uenena omnia rapere, & ſanare. Idem fermè [g] Plinius ſcribit, inquiens: *Columbarum caro recens concerpta contra ſerpentes auxiliatur* Præterea pullos Columbinos, necnon & Gallinas ijs, qui ob paucitatem ſpirituum uiſiuorum, imbecillitate viſus laborant, utiliſſimos eſſe Auenzoar ſcriptum reliquit, ſed capita abſcindi iubet, quia eorum cerebella cæcitatem inducendi proprietatem habeant. Idem, ut Raſis atteſtatur occulta proprietate renum dolori conferunt, & corruptum ſanguinem emendant. Sed & ipſe capita truncari prius præcipit. Eodemque authore eorundem carnes teneſmum ſanant, quem, inquit, cucurbita frequenter comeſa generare ſolet. Aliqui ſylueſtres Columbos etiam in arthritide commendant. Florentinus pullos ijs neceſſarios eſſe dicit, qui iam uires à morbo recolligunt. Præter carnem multa alia Columbæ ſuggerunt ad uſum medicum. Etenim cerebella in primis nonnulli recentiores medicamentis uenerem promouentibus miſcent, ſed Ornithologus id oſtentatione magis, quàm utiliter facere eos aſſerit: quoniam cibi ratione, & copioſius ſumpta magis ad hanc rem conferri queant, quàm medicamentis parcè admixta. Ego uerò eiuſcemodi cerebella cùm in eiuſmodi medicamentis, tùm in cibo omnino prohibuerim, ſi modò uerum eſt, quod ex Raſe, & Auenzoare diximus, nimirum cæcitatem inducere. Nam & in multo coitu ſpiritus viſorij plurimùm reſoluuntur: ne ſcilicet noxa duplicetur. Fabulam ſapere uidetur, mulierem, ut Albertus ſcribit, perditè eum amaturam, à quò Columbini cordis puluerem in potu, uel cibo acceperit. A ratione pariter alienum eſt, uerrucas aboleri, & euaneſcere, ſi quis cor Columbinum ſepeliat. Teſticuli uenerem ciere creduntur: quinimo Kiranides in pluribus plus quàm poëta fabuloſus, ac nugax author eos mulieri à viro exhibitos, amoris poculum fore aſſerit: ſicuti etiam Columbæ matricem viro à muliere prębitam. Sanguinis vis notior, ac celebrior. Peculiariter autem, teſte Dioſcoride, cruorem membranis cerebri emanantem exhibet.

Gal enus

[a] *L. de varie.*

Margaritæ quomodo aduleerantur.

Colũbæ in cibis nõ improbandæ.

Curtius cõtinuo Colũbarũ eſu vitam reddidit breuiorem.

Peſte qui nõ corripiãtur.

Aegyptiorũ regũ cibus.

[d] *In comm. 1. Aph. x.*

[e] *In comm. Aph. 22.*

[f] *Curat. 54.*

[g] *L. 28. c. 4.*

Capitũ Columbarum noxa.

Cerebelli vſus in medicina.

Cordis facultas uana.

Teſticulorum vſus.

Sanguinis facultas, & vſus.

[h] Galenus tradit Pergamenos, atque adeo per totam ferè Aſiam, qui capitis oſſa confracta perforant, Columbę ſanguinem in craſſum cerebri inuolucrum aſſolere effundere: poſtea verò quendam cùm haberet Palumbem, nec adeſſet ad manum Columba, Palumbis ſanguine vſum eſſe, & tamen ſeruatum eſſe hominem illum. Aliumque rurſus Turturem ad eundem vſum applicantem, nihil hominem læſiſſe. *Quippe ſimilia*, inquit, *ſimilia efficere poſſe conſtat*: ſe verò ait, ſexcentos nouiſſe eorum, quibus Romæ perforata fuere oſſa, nec quicquam ab vſu roſacei citra Columbi ſanguinem offenſos. Verùm id calidum ſit æquè, inquit, atque Columbę ſanguinis neceſſe eſt: ac fortaſſis ipſa tantum caliditas in contactus moderatione eſt vtilis, haud quaquam eximia, & incognita facultate. Adeſt illi quoque bona facultatis temperatura. Sed quid hoc? Nam & hæc roſaceo ineſt, præter quam quòd leuiter aſtringat. Itaque melius inuenire nihil poſſis in capite perforato, quàm vt roſaceo probo vtaris. Hæc ille, ex quo Aetius, & Auicenna eadem repetunt. Eodem ſanguine, inquit [i] Galenus, ad hypoſphagmata, id eſt, ſugillata in oculis conſiſtentia, quidem vtuntur, protinus videlicet fumentes, qui ex animante mactata effluit. Hunc calidum in hypoſphagmata affundebat quidam venis ad alarum exortus inciſis, quo videlicet ad multos vſus idem animal ſufficeret, (vtiterum ſcilicet, & ſæpius ex eadem Columba ſanguinem oculo ſugillato infundere poſſet, nam ex mactata ſemel tantùm vti licet). Alter pullorum tenerorum extractis pennis (ſunt autem illæ molles, & fiſtulas humore plenas obtinent) eum ipſum humorem exprimebat, oculis inſtillans. At alijs medicis controuerſia fuit, pullinè ſanguinem, an Columbę adultę meningi affundere oporteat. Sed collyria ſunt plurima, quę medeantur hypoſphagmatis. & maximè quod plurimam recipit myrrham, quale eſt, quod à Democrate compoſitum diaſmyrnon vocant. Secundò ſunt, quę habent multum thuris: poſt quę ſunt, quæ ex croco conſtant. Quin & fœnugręci ſuccus ſanguini Columbino in hoc vtique præſtat. Quid ergò moramur aut Columbos, aut Palumbos, aut Turtures, cùm omnium medicamentorum paratu facillimum habeamus fœnugræcum? Tum memorata collyria in promptu ſeruemus? [k] Idem alibi Archigenis hęc verba recitat: Ad hæmalopas, & hypoſphagmata, id eſt, ad cruentatos oculos, & ſugillatos: Cùm plagę oculis illatę ſunt, & oboriuntur ex eis cruentę ſuffuſiones, ſtatim in principio tùm ad inflammationem, tùm ad dolorem compeſcendum facit Colũbinus ſanguis inſtillatus, & præſertim is, qui ex teneris pennis exprimitur. Qui locus mihi ſuſpectus eſt: neque enim ſanguis ex pennis exprimitur, ſed humor quidam, vt paulò antè ex eodẽ Galeno recitatum eſt, & ex ſubſequentibus patebit. Quocunque ictu læſus oculus, inquit Marcellus, ſi ſanguinolentus videbitur, Palumbinus ei, vel Perdicis, vel Turturis ſanguis: aut ſi hęc animalia non erunt, Columbinus de pinna ſublatus ſtatim, id eſt, adhuc calens infundatur. At Marcellus, ac eiuſdem ſententiæ Cornelius Celſus aliás grauiſſimus author in eo ab alijs diſcrepare videntur, quòd Columbinum ſanguinem, ceu minus efficacem poſtponant. *Si ictus oculum ledit*, inquit Celſus, *vt ſanguis in eo ſuffundatur, nihil commodius eſt, quàm ſanguine vel Columbæ, vel Palumbi, vel Hirundinis inungere: neque id ſine cauſa fit, cùm horum acies extrinſecus læſa interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celeberrimęque* (fortè celerrimè) *Hirundinis*. Eorum ergò ſanguis noſtros quoque oculos ab externo caſu commodiſſimè tuetur, hoc ordine, vt ſit Hirundinis optimus, deinde Palumbi, minimèi efficax Columbę & illi ipſi, & nobis. Verùm reliqui veteres omnes vel Columbinũ ſanguinem ad eiuſmodi mala ſolum prædicant, vel ſaltem aliarũ auium ſanguini præferunt. Dioſcorides ſolius Columbini mentionẽ faciens. *Columbæ ſanguis*, inquit, *in oculis cruore ſuffuſis & recentibus eorum vulneribus illinitur*. Sic Sextus ad ſanguinẽ in oculis ex ictu, Columbę ſanguinẽ reciſum, vt illius quoque verbis vtar, deinde infuſum, optimè facere aſſerit. Sic & ipſe Marcellus ſolùm Columbæ ſanguinẽ alibi ceu ſui oblitus, nominans, eum de loco pinnarum (ſic habet) eo momento, quo pinna auellitur, oculis, dum adhuc tepet, infundi præcipit, qui ictu aliquo vulnerati, aut ſanguine ſuffuſi fuerint. Plinius quidẽ Turturum, Palumbiũ, Perdicumque ſanguinem ad eundẽ affectum celebrat, ſed Columbinum prius nominans, ſic inſit. *Columbarum, Turturum, Palumbium, Perdicum ſanguis oculis cruore ſuffuſis, eximiè prodeſt*. In Columbis maſculi efficaciorẽ putant. Vena autem ſub ala (quæ in aſcilla eius eſt, Sextus) ad hunc vſum inciditur, quoniã ſuo calore vtilior eſt. Superimponi oportet ſplenium è melle decoctum, lanamque ſuccidam ex oleo, aut vino. Porrò idem Plinius ex Dioſcoride, vt videtur, apud quem idem eſt legere, Columbę ſanguinem luſciоſis illini aſſeuerat, vt Turturum etiam, & Palumbium: & [l] Galenus inſtillatum nyctalopa, id eſt, nocturnam oculorum cæcitatem iuuare author eſt. E naribus fluentem ſanguinem à Columbino ſanguine ad id ſeruato, concretoque ſiſti, Plinius, Marcellus, Seuerus,

[h] *Lib. 10. de ſimpl.*

Similia ſimilia efficiunt.

[i] *Lib. de ſimpl. 10. 3.*

[k] *Lib. 4. c. 8. decom. med. ſec. loc.*

[l] *Exp. 1. 46.*

Seuerus, atque ex his Auicenna ſcripsêre. Idem Auicenna podagræ prodeſſe teſtatur. Hierocles verò medicamento cuidam ad ſtranguriam equi ſanguinem Columbæ admiſcet, ac denique in alijs Hippiatricis Græcis medicamento miſcetur ad leucoma equi cõpoſito. Adipem harum volucrum Alexander Benedictus ad dyſſuriam commendat, inunctum ſcilicet. Pinnæ Columbinæ, vt Marcellus eſt author, maximè quæ primùm naſcuntur, vſtæ cum vrtica, atquæ impoſitæ podagræ dolores leuant. Ouis etiam veteres Medici vſi ſunt. Cornelius Celſus *ad rhagadia, Columbina*, inquit, *ouа cocuenda ſunt, & vbi induruerunt, purganda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, ſic vt inuicem vtroque aliquis vtatur*. Et mox de condylomate tuberculo, *Iiſdem etiam ouis rectè tuberculum*, inquit, *id foueтur: ſed deſidere antè homo in aqua debet, in qua verbena decocta ſunt ex reprimentibus*. Et rurſus paulò pòſt etiam hæmorroidum vitium ouis foueri iubet, ſed ſimpliciter, vt Gallinacea intelligamus. Dioſcorides verò Columbinis ouis longè diuerſam facultatem tribuit, nimirum contra ceruſiæ venenum, ſi cum thure, & hordei decocto præbeantur ijs, qui eiuſcemodi venenum hauſere. Aliam rurſus Plinius, ſed luteis eorum duntaxat vim commemorat, inquiens: *Venerem concitant lutea ex ouis quinque Columbarum, ſi admixto adipis ſuilli denario pondere ſumantur*. Iam verò fimi, ſeu ſtercoris Columbini, cùm ita ſimpliciter ſumpti, tum etiam vſti, & cum alijs admixti maximus in medicina vſus exiſtit. Quod ad temperiem attinet, ſanè medicamentum eſt calidiſſimum, adeo vt [m] Galenus alibi tradat, ſi manus huic fimo inferatur, manifeſtam perſentiri caliditatem. Profectò & Palladius author eſt, in agro etiam eiuſcemodi ſtercus feruidiſſimum eſſe. Iniolens profectò etiam eſt, quod de ſummà eius caliditate [n] Galenus alibi prodidit, nimirum, quod in ea Myſia, quæ eſt Aſiæ pars, domus hac ratione aliquando conflagrauit. *Erat proiectum*, inquit, *Columbinum ſtercus, cui iam putri, & excalfacto, ac vaporem edenti, & tangentibus admodum calido, in propinquo feneſtra fuerat, ita vt contingeret eius ligna, quæ largè nuper illita reſina fuerant. Media igitur æſtate cum ſol plurimus incidiſſet, accendit tum reſinam, tum ligna. Hinc autem & fores quædam aliæ, quæ propè fuerant, & feneſtra nuper etiam reſina illita facilè ignem conceperant, atque ad tectum vſque ſummiſerant*. Hæc ille, qui item multis alijs in locis Columbarum agreſtium ſtercus maiori tempore perfectè accendi aſſerit. [o] Alibi rurſus, vbi ex profeſſo de eo ſcribit, *Fimo Nomadum*, inquit, *hoc eſt Columbarum agreſtium perſæpe vtor ad multa cum calfaciente pharmaco, & cum Naſturtij ſemine tuſum, increſumq; aridum pro ſinapi in ijs, quæ phœnigmo, ſeu rubrificatione indigent, adhibeo, vt ſunt inueterati affectus, hemicrania, coxendix, ſcotomata, vertigines, & cephalæa; & in lateribus, ſcapulis, ceruice, lumbis dolores inueterati: item nephritides, & affectus cœliaci, & podagrici, arthritides, quando videlicet in articulis eorum nondum conſiterint tophi, ſiue pori. Atque hoc ſtercus planè fœtidum non eſt, maximè arefactum; quocirca & in vrbibus & variè vtimur, alias alijs miſcentes medicamentis*. Demum rurſus [p] alibi, *Columbarum*, inquit, *in turribus ruſticorum agentium ſtercus acre eſt, quo interim rurі vſus ſum in adoleſcente nerui vulnere affecto: atque hoc agricola loco illi præfectus cùm vidiſſet (erat enim non imprudens) imitatus ſemper vſurpat, & neruis vulneratis medetur. Porrò compoſitio & vſus ſimiliter ſe habet, vt in medicamine ex euphorbio, ſic vt cætera nihil diſcrepent, ſed euphorbij loco ſtercus indatur. Verùm ſtercus hoc ſubtilitate euphorbio cedit, eoq; duris corporibus rurі ex vſu eſt. Temperant idem aliquando cum metallicis expertundi gratia, ſtatim à principio cum eis terens ex aceto ad Solem, ſicut ſuprà dictum, multoq; acrius medicamentum euaſit, quemadmodum & cum aruginem non uſtam acceperit*. Hæc omnia de ſtercoris Columbini ardore Galenus: quibus uelut in compendium contractis Fernelius doctiſſimus ex recentioribus medicus, Columbinus, inquit, fimus, (cùm eum antea in attrahentibus medicamentis celebraſſet) admodum calfacit, attrahit, & rubificat cum hordeacea farina, & aceto mixtus ſtrumas diſcutit; arefactus, trituſq; cum naſturtij ſemine inueteratos coxendicis, ceruicis, & lumborum dolores, podagras, & arthritides omnes extirpat. Celſus quoque euocare, & educere dixit. Inſignem ſanè prærogatiuam hoc Columbinum ſtercus obtinet, ſi vt Aeſculapius teſtatur, dolores omnes vniuerſaliter ſoluat, & humores deſiccet. Et reuera ex Galeno iam diximus huius fimi vſum ad inueteratos capitis dolores, nimirum hemicraneam, & cephalæam commendari. Apollonius apud eundem Galenum idem ſtercus fomentis ad aurium dolores adhibendis commiſcendum eſſe aliquando ſcribit. Marcellus etiam tritum id cum hordeacea farina, & adipe ſuilla, & ouorum albo permixtum, & coctum, emplaſtri more renibus dolentibus ait imponi. Aliqui cataplaſma ex eo cum farina hordei, & aceto ad omnem tumorem commendant. Aduerſus carbunculos maximoperè celebratur à Dioſcoride, Plinio, alijſque: *Carbunculos emarginat*, inquit Dioſcorides, *tritum cum melle, lini ſemine, & oleo*. Plinius vero ſic habet: *Carbunculus fimo Columbino aboletur per ſe illito, vel cum lini ſemine ex aceto mulſo*.

Adipis vſus

Pennarum vſus.

Ouorum vſus.

Fimi vſus maximus.

[m] *Li. 3. de med. ſimpl.*

[n] *Li. 3. de temp.*

Domus propter fimum conflagrat.

[o] *Li. 10. de ſimpl.*

[p] *Lib. 3. de comp. med. ſec. genera.*

Idem

Idem legere eſt apud Serenum:

Carbone medendo
Dulcacidum, laticemque cumini ſemine iunge,
Atque ſimum pariter Paphia compone Columba.
Hinc line diruptas partes, & clauſa venena.

Verùm Orinthologus rectè quidem priorem verſum ex Dioſcoride, & Plinio ſic reſtituit. *Dulcacidum laticem cum lini ſemine iunge.* Parotidas tumores etiam ſæpius periculoſos Plinius hunc ſimum vel per ſe, vel cum farina hordeacea, aut auenacea comprimere teſtatur. idque Marcellus repetit, ſed paulò aliter. *Tritum*, inquit, *cum farina hordeacea, & melle ſubactũ, calidumque appoſitum naſcentes parotides comprimit.* Idem tradunt, ſi eo quo poſtremò dictum eſt, modo vſurpetur, panos aperire, & aduerſus ſtrumas prodeſſe. Ad nigras cicatrices inalbandas Oribaſius apud [q] Aetium idem Mercus ex aqua illini iubet, at citò ablui, ne exulceret: aut alijs medicamentis miſceri, vt thuri, ſaponi, cimoliæ, cum aceto. Plinius verò ex melle illitum cicatrices ad colorem reducere ait, vitiligines item albas ex vino. Marcellus tritum cum aceto omnes cicatrices ſanare. Clauos pedum ſanat, Plinio atteſtante, ſi ex aceto coctum applicetur. [r] Andreas Furnerius liquorem quendam ſtillatitium, qui faciem nitidam, & teneram reddat, præſcribit, cui inter cætera (oua recentia, caſeum mulſeum pinguiſſimum, vinum Maluaticum, poma arantia, oleum tartari, & ceruſſam, diuerſis pondenibus mixta) Pipionem adijcit. Verùm fortaſſis rectiùs ſimum eius adijcere debebat, vt pote quod, teſte Aeſculapio vtile eſt ad impetigines, aduerſus quas apud Aetium etiã medicamentis admiſcetur: nec non ſtigmata faciei delet, vt Marcellus ſcribit, ex aceto, ita vt aſsiduè medicamen ſuperducatur. Si calueſcat mulier ex defluuio capillorũ, Hippocrates ſtercus Columbinũ imponi præcipit: Marcellus cum aceto tritum capiti impoſitum alopecias ait, & cicatrices omnes ſanare. Medicamentũ ad alopeciam Archigenis probatum, etiam Nicol. Myrepſus refert. Fimũ Columbinum bene tritum cum aceto irrigato, & nitro prius fricato loco illine: poſtea ſubtile linteum imponito: quod vbi abſtuleris, locum prius irrigato. Mirum videtur, quod Dioſcorides ſtercus hoc, quod alioqui vrere per ſe dixit, ſimpliciter igni ambuſtis mederi aſſerat: Plinius autem eandem facultatem cineri eius aſcribit, ſi ex oleo illinatur. Quod ſanè quæſitum doctiſsimis medicis diſcutiendum relinquo. Magis veriſimile eſt omnes durities diſcutere, ad quas Plinius cum hordeo commendari prodidit: Sextus qui eiuſdẽ facultatis teſtem etiam ſe præbet, humores exiccare ait com oleo, aut melle calefacto diſtemperatum, & ſuper duritias ligatum. Miſcetur inſuper medicamento oculari non in iumentis ſolùm, vti apud [s] Vegetium, qui id ad cicatrices eorum videtur vſurpare, ſed in humanis etiam corporibus: Plinius enim ex aceto (Marcellus addit, ſi coquatur, & illinatur) ad ægilopas, hoc eſt, fiſtulas oculorum, ſimiliter ad albugines, & cicatrices, nimirũ vt addit Marcellus, qui plerunque ſua ex Plinio tranſcribit, oculorum laudari prodidit: & Archigenes apud Galenũ thus cum eodem ſtercore probè facere. Alibi quoque [t] Galenus, ad ægilopas inquit, fimi Colũbini aridi drachmas quatuor cum maſculo thure tere, & inſperge, certũ eſt: & in libro de oculis, qui eidem Galeno attribuitur, fimũ Columbinum ad pilorum in oculis ablationẽ etiam adhibetur. Idem demique [u] Galenus ad diſcutiendas genuum defluxiones, ſalem & ſtercus Columbinum teri iubet, atque ex oleo inungi. Morſibus venenatis, ſi Villanouano credimus, vtiliter imponitur. Tarentinus quidẽ ad paſtinacas marinas, quarum ictus etiã exitialis habetur, Columbinum ſimum aqua perfundi iubet, & ex ſimilagine leuigari, & imponi. Sed vt ad internos affectus redeamus, præter diurnos capitis dolores, multis etiam alijs morbis medetur. Quidam in apoplexia Columbum diſſectum ſinciput admouent. Si epilepſia ſit ex atra bile, ſtercus Columbinum tritum cum ouis Coruorum nonnulli miſcent, & ceu cataplaſma ſpleni imponunt, appoſitis prius ſanguiſugis. Hoc enim cataplaſma materiã aiunt trahere a capite ad ſplenem, & febrem inducere, & ſic epilepticum liberari, maximè ſi id per autumnũ fiat. Author additionum breuiarij Villanouani antidoto cuidam contrà epilepſiam etiam ſtercus Columbinum admiſcet. Inflammatas tonſillas Nicolaus Myrepſius Columbino ſtercore illini conſulit, Plinij nimirum authoritate vſus, qui id cum paſſo gargarizatum tonſillas, & fauces iuuare ſcripſit etiam cum fico arido, ac nitro impoſitum extra: quod poſterius remedium Marcellus Pliniomaſtix aſperitatem faucium mollire, deſtillationemque caſtigare ait. Sed hæc verba apud Plinium mox ſubiecta ad ſequens ex cochleis remedium pertinent. Ad mouendum pus in angina [x] Aretæus clariſsimus medicus Columbinum ſimũ tenuiter per cribrum, id eſt linteum ſaccum inſtar pulueris tranſmiſſum, ac inſuper inſperium efficaciſsimum eſſe ſcribit: & [y] Galenus duobus in locis ad

anginam.

[q] *Lib. 13. c. 129.*

[r] *In Lib. de decorat.*

[s] *2. Veter. c. 22.*

[t] *3. Exp. 41.*

[u] *3. Euper. 131.*

[x] *Lib. 5. c. 7.*

[y] *3. Expor. 265. et 266*

anginam, & colli dolorem fimum Columbinum ex melle,inſtar cataplaſmatis impoñi præcipit, & Plinius vino, & oleo permixtum, anginis illitum remedio eſſe tradi docet. Ad uomicam,inquit Serenus:

Simplice reſina miſcebimus hordea tuſa,
Et mulſos amnes, & purgamenta Columbæ,
His bene decoctis languentia membra fouentur.

Commendatur item Galeno eiuſcemodi fimus ad cœliacos affectus veteres foris illitus Plinius verò toſtum, potumque eorundem affectuum dolores mulcere aſſerit, ſed vide nũ potiùs ad colicos dolores dicere voluerit. Nam & Auicenna dolorem colicæ in clyſtere curare aſſerit. Et,vt dictum eſt.Galenus id foris in cœliacis illinit, & Marcellus tritum, & ex melle illitum, alui incontinentiam ſtringere teſtatur. Nec non Hippiatri equi ſtrophoſi collyrijs in anum indendis cùm alia, tùm ſtercus Columbinum miſcent. Absyrtus,ac Hierocles ad inflammationem ilium & ventris equi, fimum Columbinũ, aut Gallinaceum, quantum manus capit, in vino cum nitro diſſoluunt, & inde clyſterem injciunt. Plinius cum melle illitum ileo reſiſtere quoque ſcribit. Galenus laudat ad veteres lumborum dolores,item ad nephritides. Ad hydropicos Archigenis remedium apud Galenum tale legitur. Aeris vſti, ſtercoris Columbini ana drachmã vnam, rutæ ramulos tres, ſalis communis parum, cum vino Epheſio, & aqua, ita vt tota mixtura heminæ dimidiæ ſit, præbeto. Apud Nicolaum Myrepſum Columbinum ſtercus adijcitur quoque emplaſtro cuidã ad lienoſos, hydropicos, & cachecticos. Si vrina retineatur propter calculum à renibus delapſum, & in lotij meatu hærentẽ noſtrum electuarium, vel puluerem eius dabis, inquit Marianus Sanctus Barolitanus, cuius eſt hæc deſcriptio: Stercoris murium, Columborũ (ſcilicet ſtercoris) porcellionum(id eſt, aſellorum integrorum) ſingulorum vnciam miſcebis, cum ſeſquilibra mellis deſpumata,& facies electuarium, de quo exhibebis ſemunciã cum iure, vel vino. Vel loco mellis accipe tantundem ſacchari optimi, & morſellos inde para: de quibus itidem ſemunciam præbeas cum iure Gallinaceo, vel vino. Hoc remedium ſi exhibere pergas, intra triduum vrinam promouebit, quanuis etiã prima ſtatim die vtilitas eius ſentiatur: nam lapidem renum comminuet. Quod ſi puluere vti malis, dentur inde ſcrupuli duo cum iure, vel vino. Conſtat aquam fieri poſſe, quæ lapidẽ ueſicæ per catheterem immiſſa illico confringat. Ad quod duo ſunt neceſſaria, ut & lapidẽ atterat, & ueſicæ ſit neceſſaria. Primum præſtabit modus, & materia. Nam extremos uapores è ſcorpionũ cinere, uel Macedonici petroſelini, uel tecolitho, aut lapidibus cancrorum excipiemus. Sic enim aqua fiet, quæ etiã porphyriten comminuat. Porrò innocentiã præſtat, ſi materia, ex qua aqua excipitur, omnis ſalſedinis expers fuerit; non igitur è ſalis genere aliquo, aut alumine, aut calcantho, aut uini fœce: ſed ex aliquo eorum, quę nuper retulimus, aquam excipere oportebit. Equidem ſcio ſtercus Columbinum, ac parietariã, hoc, uel illud hac arte in aquam deductum, lapides ueſicæ duriſſimos frangere poſſe. Quod nã autem illud ſit, quod id facturum ſit, & abſque noxa, experientia declarari oportet. Hæc ille. Ornithologus ex libro manuſcripto, Fimum Columbinũ, inquit, in aceto per diem, ac noctem macerabis, & cólando ſeparabis acetum, propinabiſque calculoſo. In hoc aceto iniectum lapidẽ frangi aiunt. Aliqui ſeptem diebus in uaſe uitreato macerari in aceto uolunt, deinde acetum colatum bibi. Alij fimũ Columbinum purgari diligenter iubent, & poſtquam in aceti modo, qui ſufficere uideatur (ſextarijs tribus, aut amplius) diebus ſeptem maceratus fuerit, deſtillant in alembico inſtar aquæ roſaceæ: hoc liquore poto calculũ ueſicæ, & renum pelli aiunt, idque experimentis conſtare.[a] Galenus quoque Turturis ſtercus calculoſis uſtum ex mulſo propinat, ut lapides per urinam exturbentur. Et Serenus eandem aduerſus lapidem ueſicę in hoc fimo facultatẽ agnoſcit, inquiens.

[a] 5. Expor. 373.

Sive Palumborum capitur fimum acre ferorum
Dulcacidis ſparſum ſuccis, tritumque ſolutum.

Ad urinę difficultatem in equo[a] Theomneſtus quoſdã Columbinum ſtercus cum uini duabus heminis refert infundere. Si mulier ſecundinas retineat, ſtercus Columbinũ ſuffitum per infundibulũ, eas educet. Symphorianus Champegius radicẽ ariſtolochiæ rotundę addit. Sunt qui fœtum uiuum, aut mortuũ, & molam quoque expelli dicunt, ſi fimum Columbinũ per ſe, uel cum alijs, ut caſtoreo, opoponace, myrtha, felle uaccino exceptum ſuffiatur. Et reuera Aſpaſius apud Aëtium eandẽ uim huic fimo aſcribit. Porrò Marcellus ſtercus Columbinũ, uel ſolum, uel cum ouo tritum dolentibus articulis illitũ prodeſſe tradidit, & eſt ab Auicenna repetitũ: & nos quoque coxendicẽ, & podagrã, in qua tophi nondũ conſtiterint, hoc fimo iuuari ſuprà ex Galeno retulimus. Sed Plinius ſimile quid de

[a] In Geoponicis.

cinere

cinere eiuſdem fimi prædicare videtur, dum ait: *Incuſſi articuli fimi Columbini cinere cum polenta, & vino albo curantur*. Alibi tradit eundem cinerem cum arſenico, & melle, ea quæ erodenda ſunt, nimirum in vlceribus, auferre: Nam & alibi omnia pedum vlcera ſanare prodidit. Emplaſtrum de fimo Columbarum vſto, vti legimus in additionibus breuiarij Villanouani, cum aceto forti imponitur ſuper ficus ani, vel hæmorrhoides. Cæterùm notandum erit, quod etiam Galenus ſeſe obſeruaſſe teſtatur, in Columbis, quarum ſtercoris tam creber nobis vſus eſt, multò ſemper inferius, & imbecillius earum ſtercus fore, quæ in domibus degunt, quàm earum quæ in montibus. Sed & hoc annota, quod Gallinaceum ſtercus, vt Dioſcorides ſcribit, omnia quidem quæ Columbinum præſtet, ſed inefficaciùs. Item pro fimo Palumbi, fimum Columbæ ad remedia adhiberi poſſe, & rurſus pro Gruis fimo Columbinum, vt in Antiballomenis, quæ Galeni, & Pauli libris adijci ſolent, legitur. Atque hæc de fimo Columbino, & de toto, qui à Columbis petitur, medico vſu dicta ſunto.

Fimus quis eligendus.

VSVS IN CIBO.

COLVMBARVM genus omne in cibum cedere extra omnem controuerſiam eſt. Veteres quoque earum eſu delectatos fuiſſe cùm magna pro eis ſoluta pretia, tùm celebrati ab ipſis periſteriones teſtantur. [a] Ouidius delicias, quas ex Columbarum eſu percipiebant, exemplo innuit Polyphemi, quem Galateæ, vt in amorem ſui pelliceret, par Columbarum inter alia eiuſcemodi gulæ illecebras offerentem introducit. Solent enim amantes amaſijs ſuis ad conciliandum amorem eiuſmodi conferre munuſcula: ait autem:

Nec tibi deliciæ faciles, vulgataq; tantum
Munera contingent, damæ, leporeſq; capræq;
Parq; Columbarum &c.

[a] Metam. 13 Polyphemus Galat. par Columbarum donat.

Qui de nouo orbe ſcripsêre, Pegù incolas adeo harum auium eſu affici aiunt, vt appellentibus eò noſtratibus vendere nolint, tanquam cibum ſibi gratiſſimum alijs inuidentes. Sed videamus, quibus, & quæ conueniant, & quantum corpus humanum nutrire natæ ſint. Eiuſcemodi autem differentiæ maximè ab earum ætate, naſcendi loco, & tempore accipiuntur, Sylueſtres domeſticis præferuntur, pulli veteribus, & ex ijs vêre quàm autumno nati, teſte [b] Ariſtotele, æſtiui improbantur. Albertus autem autumnales etiam laudat, nec immeritò, nam eo tempore melioribus granis ueſcuntur. Veteres durioris alimenti ſunt, & propter nimiam caliditatem, & ſiccitatem improbandi. Ex pullis optimi, qui euolârunt: ſi tamen has aues quamplurimis alijs aſſimiles, optimi ſucci dici poſſunt: nam generatim de his loquens [c] Galenus eas auibus annumerat, quę facilè concoquuntur, & inter laudata alimenta, & quæ neque tenuem, neque craſſum ſuccum generant. [d] Alibi priuatim de pullis loquens, eos boni chimi, & ſubtilis eſſe ſcripſit. Et Ruffus pullos ſecundo ordine auium laudabilium recenſet, quare laudare minimè poſſum, quod à Simeone Sethi ſcriptum eſt, nimirum eorum carnem multæ ſuperfluitatis excrementitiæ eſſe; nam quamuis id priuatim de domeſticis intelligit, vt ſubinde facit, etiam minimè uerum erit, niſi facta ad ſyluestres comparatione: nã hoc modo etiam [e] Galenus turriculas domeſticis ad attenuantem victum præfert. Et alibi ſyluestres nimirum ſanguinem calidiorem, & craſſiorem temperamento gignere dixit. Pſellus eaſdem inter attenuantia quidem etiam recenſet, ſed [f] alibi ceu ſui oblitus inter ea, quę humores excremẽtitios pariunt. Languentibus hoc auium genus, teſte Galeno, exhibebatur. Sed ut ad pullos reuertamur, eos generatim acceptos Auerroes calidos eſſe iudicat, & humidos, craſſiq; ſucci, idq; animaduerti ex grauitate motus eorum, & quoniam calidi actu ſunt, & cibos celeriter percoquant. Quod modo ad nocumenta, & iuuamenta ex eorum eſu attinet; *Ex volucrum genere*, inquit [g] Aetius in cura colici affectus frigidi, & phlegmatici, *Gallina altiles omnibus præſtant, deinde Perdices, & Palumbi debilis nutrimenti gratia exhibendi, Turtures q; altiles, atque Columbæ*. Aretæus & ipſe illuſtris medicus in cura cephaleæ inter aues laudat Palumbum, & Columbum, aliaſq; quæcunque haud ita pingues ſunt. Et [h] Hippocrates dictam præſcribens in morbo epatico quodam Columbas edi iubet. Florentinus pullos Columbarum admodum neceſſarios ait aijs, qui iam à morbo conualeſcunt. Iam uerò contrà quia multum alimenti, & plus ſanguinis generent, inflammationes, & febres etiam procreari apti ſunt. Simeon Sethi caput, & oculos lædere ait, & ſi nimium eorum eſus uſurpetur, lepram dici gignere. Cynanchen eandem ob

Incolæ Pegù Columbarũ eſu delectantur.

[b] 5. hiſt. c. 15

[c] Lib. 3. de alim. & lib. de cib. bo. & ma. ſuc.

[d] Lib. de diſt. cont. Simeonis Sethi lapſ.

[e] L. de vict. atten. lib. de off. cons.

[f] L. de. vict. rat. in morb. acut.

[g] L. 9. c. 30. Columbarũ vſus in quib. morbis utilis.

[h] L. de inter. affect. Nocumenex eſu Columbarum.

dem ob cauſam, teſtante Raſi, inducunt, & quendam Caſſiſam nomine, qui ter vno die ex aſſa Columba comederat, periſſe memorant. Quapropter quamuis alibi [1] Galenus Columbarum pullos pro calidis, & ſiccis laudet, ego potiùs Auicennæ, & Raſis exemplo phlegmaticis hoc eſt frigidis, & humidis tutiùs exhibuerim. Raſis *his ritè paratis medici*, inquit, *veſci conſulunt ijs, qui parum ſanguinis habent, & quos calor innatus, ac vires deſtituunt, præſertim ex longo morbo*. Quomodo autem parentur, idem docet, inquiens: *Veteres cum frigidis ſumè præcipiunt, vt cum liquore vuæ acerba, citrij pomi, portulaca, lactuca, ſcariola, coriandro, & ſimilibus.* Baptiſta Fiera in magno calore labruſca condiri iubet, & acribus pomis:

Sint mihi cellaris conuiuia prima Columba,
Cùm patrios primùm liquerit alta ſinus.
Tunc calidi, humentiſq; cibi eſt, faciliſq; culina,
Obuiſi, atque grauis antè cruoris erat.
Condiat hanc labruſca tamen, cùm Syrius ardet,
Aut repleant calidos acria poma vteros.

Nicolaus Maſſa Columbas aliquando elixari, at plerunque aſſas, aut in ſartagine coctas comedi ſcribit. Sunt qui ſub alis digitis compreſſas circa cor ſuffocent. Alij in collo ſuperius venam incidunt, vt ſanguis omnis effluat, qui ſalubriùs facere perhibentur: mulierculæ noſtrates eodem modo, quo Gallinas occidunt, rumpendo ſcilicet colli uertebras. Antonius Gazius vir ſanè illuſtris, aut relinquendas eſſe ait, nimirum quæ domi aluntur, aut aſſandas, deſiccandaſq; cum frigidis, & ſiccis condimentis: Sylueſtres uerò, uel eas, quæ in turribus degunt, vtpote non admodum pingues, meliùs elixari. [k] Raſis, & [l] Auenzoar capita earum truncari volunt, cùm præparantur: quoniam naturali potentia morbos capitis chronicos generent. Ancillæ noſtrates, coquique præceptum illud minimè obſeruant, quin ſi fortè caput auferri ab eis contingat, nobiles è menſa quaſi indignabundi reijciunt ceu cæteris capita ſua habentibus ignobiliores. Apud veterem Auicennæ gloſſographum meſſos cibarij genus eſt (Syluatico Almoſos dicitur, ni fallor) cum Columba in aceto, uel rhu, vel omphacio, uel ſucco limonum, aut granatorum acidorum coquitur, cuius ueptri imponitur menta, vel gelatina. Apicius ſic præparat. *In Palumbis, & Columbis*, inquit, *piper, liguſticum, coriandrum, careum, cepam ſiccam, mentham, oui vitellum, caryotam: mel, acetum, liquamen, oleum, & vinum*. Aliter in elixis: *Piper, careum, apij ſemen, petroſelinum, condimenta moretaria, caryotam, mel, acetum, vinum, oleum, & ſinapi*. Aliter: *Piper, liguſticum, petroſelinum, apij ſemen, rutam, nucleos, caryotam, mel, acetum, liquamen, ſinapi, & oleum modicè*. Aliter: *piper, liguſticum, laſer, vinum, ſuffundis liquamen: vino, & liquamine temperabis, & fundis ſuper Columbum, vel Palumbum, pipere aſperſum inferes*. Hæc ille. Columbæ pullus quomodo in paſtillo ad cibum paretur, docuimus in Gallina, uti quoque in Capo ex Platina, quomodo ius conſumptum ex Pipionibus fiat. Innominatus qui Gallicè Magirica ſcripſit, in paſtillum è Pipionibus addi iubet laridum minutatim conciſum, & zinziberis aliquid. *Si cruſtam voles*, inquit [m] Platina, *ex Pipionibus, aut quauis aue, primùm facito ebulliant, vbi ad coctiuram ferè ventum erit, ex lebete eximito, exemptaq; in fruſta conciſa, in ſartagine cum abundanti larido frigito. Inde in patellam, vel teſtam bene vnctam, cruſtaq; inſtratam deuoluito. Huic pulmento non iniuria prunæ, & ceraſa, vel auſtera addes. Agreſtam deinde, & oua octo, ſi plures conuiuas habebis, vel pauciora ſi paucos, cum modico iure tudicula agitato. Huic petroſelinum, amaracum, mentham, gladio minutatim, quoad fieri poteſt, conciſam admiſceto, ad ignemq; ponito, longè tamen à flamma. Lentè enim ebullire neceſſe eſt. Cochlearj interim tam diu miſceri debet, donec cochleare ob craſſitudinem integat. Fundito poſtremò hoc inſiculum in cruſtam, ad ignemq; ac ſi artocrea eſſet, ponito: coctam conuiuis apponito. Multum alet, tardè concoquetur, pauca recrementa relinquet, bilem reprimet, corpus exaſperabit.* [n] Idem mox Mirauſe Catellonicum ex Capis, aut Pipionibus parare docet, ut in Capo diximus. [o] Idem in Pipionem exoſſatum: *Pipionem eximanitum*, inquit, *& bene lotum per diem, ac noctem in aceto acri ſines: lotum deinde, ac repletum aromatibus, & herbis, elixum pro libidine, aut aſſum facies. Vtrouis modo ſine oſſibus inuenies*. Et [p] mox quomodo ex uno Pipione duo fiant docens, *Pipionem*, inquit, *ſine aqua ita appoſitè deplumato, ne pellem frangas: Exenterato deinde cutem integram, auertes, ac diriges: directam optimo farcimine replebis: integer tum omnino videbitur. Verùm Pipionem hoc modo aſſum, frictum, elixum facies. Aſſum ſemicoctum, ſale, ac trito pane aſperges, inunges; lenter vitello oui, vt cruſtam pro cute faciat. Vbi incoctus omnino fuerit, vehementi igne ſtatim torreto, quo coloratior fiat: inde conuiuis appones*. Syluaticus Iudebot cibum eſſe ait, diciq; Rui, eſſe autem micas panis, quibus pingue de pullis Columbinis ſuperfunditur. Porrò ſanguine Columbino quoſdam ueſci, nec eſſe illum ſuillo inferiorem [q] Galenus ait, ſed leporino multò peiorem. Elluchaſim verò facilè corrumpi, & morbos ſanguineos produci

[1] *Metam. 8.*

Quibus dãdæ in cibo.

Quomodo parentur.

Meſſos q̃d. Almoſos quid.

Que aſſandæ, quę elixandæ.

[k] *Aph. 4.*

[l] *In Thiſ. 9.*

Quomodo occidantur

Colũbę pullus quomodo in paſtillo paretur.

Ius conſumptũ ex Columbis quomodo fiat.

[m] *L. 6. c. 10.*

Cruſta ex Pipionibus

[n] *Cap. 13.* Mirauſe Catellonicum

[o] *Cap. 40.*

[p] *Cap. 40.* Vt ex vno Pipione duo fiant.

Iudebot q̃s cibus.

Rui quis cibus.

[q] *Lib. 3. de alim. facul.*

ducere dicitur. Oua quoque, teſte Auicenna, percalida habentur, & malis ſaporis. Albertus haud facilè ait indurari; quod quidem verum eſſe alius etiam mihi retulit, ſed prauum in ijs ſaporem reperiſſe negabat. Oua Colibarum.

VSVS IN EXTERNIS.

IMPOSTORES quidam aromatibus ſanguine Columbino exceptis, & ad ſolem exiccatis, rurſuſq; tritis, & aqua roſacea moſchata aliquoties rigatis, iterumq; exiccatis, tertiam, uel quartam partem moſchi ueri admiſcent, atque eo modo moſchum adulterant. Ouorum Gallinaceorum ad potiones craſſas, & turbidas purificandum pharmacopolis hodie uſus eſt, vt in Gallina latiùs expoſuimus. Horatius eundem uſum in Columbinis ouis celebrat his uerſibus: Moſchi adulteratio. Ouorũ vſ⁹

Surrentina vafer qui miſcet faece ſalerna
Vina Columbino bene limum colligit ouo,
Quatenus ima petit, volucris aliena vitellus.

Frequentiſſimus uerò fimi uſus apud agricolas. Varro non duntaxat ad agriculturam appoſitum eſſe tradit, verumetiam aliquot ſcripſiſſe optimum haberi, & rurſus, *Caſſius*, inquit, *ſtercus optimum eſſe ſcribit volucrum, præter paluſtrium, & nantium: de hiſce præſtare Columbinum, quòd ſit calidiſſimum, ac fermentare poſſit terram. Ego arbitror præſtare ex auiarijs Turdorum, ac Merularum.* Palladius quoque calidiſſimum eſſe dixit Columbinum, & Columella Varroni aſtipulans proximo Turdorum fimo Columbinum conſtituit. Nonnulli cinerem tenuiſſimum ut optimum ſtercus prædicant oleribus, quoniam naturali calore non ſolùm terram recreet, ſed & omnia pulicum, uermiumq; genera, ac eiuſmodi beſtiolas enecet: ijdem ei cinerem, ſi deſit, Columbinum fimum ſurrogant, quoniam & hoc eadem præſtare poſſit. Porrò Caſſius apud Varronem, necnon Columella ſpargi id per agros, ut ſemen præcipiunt, & non ut de pecore aceruatim poni. Creſcentienſis ex recentioribus, *Fimus Columbinus*, inquit, *optimus eſt planis, & ſeminibus, & poteſt ſpargi quocunque tempore anni, quoties aliquid ſeritur cum ipſo ſemine, ac etiam poſtea quandocunque, & vnaquaq; corbis huius fimi æquiualet fimi ouium quadrupedum plauſtro. Nam ex viginti corbibus ſatis commodè, ex viginti quinque bene, ex triginta optimè impinguatur iugerum frumenti, ſi manibus ſpargatur per agrum æqualiter, & cum ipſo grano tunc ſato vertatur. Tria quidem paria Columbarum in anno faciunt corbem fimi. ſi Columbaria nides intrinſecos habeant, & quo magis ibidem in Columbario, tantò plus fimi recipietur ab eis. Sic enim diutius in eis morantur, nec ſemper cogantur extrà quærere victum.* Verùm noſtri ruſtici Columbino fimo tantùm ad cannabem vtuntur, quam ex nullo alio ſtercore maius incrementum ſumere obſeruarunt; quare etiam carè admodum venditur, ſed longè minori quantitate quàm ſcripſit Creſcentienſis, agris inſpergunt, & lætum cannabis tamen prouentum faciunt, & quatuor, vel quinque corbes ſufficere cuiq; iugero exiſtimant. Democritus ſtercus Columbinũ cum pipere, & oleo ficubus adhibitum præcoces producere fructus tradidit: & Io. Baptiſta Porta ficeo radices arborum oblinantur, fructus copioſiores productura pollicetur, arboreſq; à vermibus non infeſtari. Plinius denique quoſdam ſcribit Columbino ac ſuillo fimo plagis arborum mederi. [a] Alibi etiam Indicum eo adulterari ait. Verùm veteres Iſraelitę, ut apparet, longè pręſtantiorem in hoc fimo uſum agnouiſſe uidentur: nam in magna illa Samariæ obſidione, ac celeberrima fame, ut ſacra [b] biblia teſtantur, caput aſini octo argenteis, & quarta cabi ſtercoris Columbarum quinque argenteis venundabatur: quare non immeritò quis miretur in quem vſum tanti fęx illa Columbina emeretur. Nonnulli pro conſtruendo igne tam carè venditam exiſtimant: ſed id à peritis non admittitur, quando huiuſcemodi materia nec ignem foueat, nec tam abundans eſſe potuerit, vt ciuitati ſatis eſſe poſſet. Alij vt Diodorus Siculus recondita in ea granula nondum digeſta à famem perpetientibus empta fuiſſe credunt, vt in cibum cederent. Sed horum alij aliter ſtercus illud conſiderant. Etenim [c] Nicolaus à Lyra, refereute Alphonſo Toſtato non comediſſe exiſtimat ex fimo iam excreto de uentre Columbarum, quoniam id eſui non eſt, neque alit, ſed quòd etiamnum in œſophago eſſet, nimirum grana tritici aliarumque ſegetum, necdum à ventriculo concocta, ac in inteſtina protruſa, quæ, ait, ſtercus quodammodo appellari poſſunt, quoniam iam in corpore auium exiſtunt mox in excrementum tale abitura. Contrà uerò Andreas antiquiſſimus bibliorum poſtillator, homines tradit in magna illa fame induſtrios factos, excrementaq; Columbarum inquiſiuiſſe, in ijs

Fimi vſus apud agricolas.

Fimus quarum auium ad agriculturam præſtet.

Cineris vſ⁹ in terrę cultura.

Fimi vtilitas.

Fimi quantitas agris inſpergẽda

Cãnabis ſeritur cũ fimo columbino.

Vt fic⁹ præcoces fructus producat.

[a] *L. 35. c. 6.*

[b] *4. Reg. 6.* Samariæ obſeſsio, & fames.

Columbinũ fimũ carè venditũ, & cur.

[c] *Cap. 29. in 4. Reg. c. 5.*

humores quoſdam relictos eſſe exiſtimantes, ex quibus quoniam ex granis optimis conſtabant, pulmentum, ſiue ſorbitiuncula alicuius nutritionis parari poſſet. Quam poſteriorem opinionem & ipſe Toſtatus aſtruit, veriſimilius eſſe ſcribens de ſtercore dici propriè ſumpto, quàm de granis, quæ reperiuntur in œſophago. Hæc enim in primis ſtercus nondum appellantur, & nomen ſeruant: præterea ſi de his intelligeretur, non tantùm de Columbarum ſimo, ſed de Gallinarum, aliarumquoauium dici poſſe; verùm cùm Columbinum tantummodò nominet ſacra pagina, de ſtercore, non de granis locum illum accipiendum eſſe. Cur uerò ſtercus hoc potiùs, quàm aliarum auium in cibi uſum cederet; hanc rationem exiſtere, quia Columbæ mundis ſolummodo granis ueſcantur, nam tantò ſtercus minus malum eſt, quanto de rebus ſit ſimplicioribus: unde humanum omnium eſt peſſimum, & fœtidiſſimum, nimirum ex multa ciborum varietate conſtans: quare & Ezechiel panem ſuum à Deo eo operire iuſſus, hoc magis, quàm quoduis aliud horruit. Veràm nemo clariſſimorum horum virorum (quod pace eorum dictum ſit) rem acu (quod aiunt) tetigit. Nam vnde Samaritanis tanta copia, vt Columbas alerent, cùm vix tres, quatuorue equos nutrire poſſent? Rectius meo iudicio, Flauius Ioſephus obſeſſis ſalis vicem præbuiſſe iudicat: quæ ſanè miſera conditio ſummæ calamitatis ſpecimen dedit.

Stercus q melius, & quod peius

ICONES. NVMISMATA.

OCCVRRIT hoc loco primum Archytæ Columba volatilis, de qua ſic ſcribit [a] Aulus Gellius: *Quod Archytam Pythagoricum commentum eſſe, atque feciſſe traditur, neque minus admirabile, neque tamen vanum aque videri debet. Nam plerique nobilium Græcorum, & Fauorinus Philoſophus memoriarum veterum exequentiſſimus affirmatiſſimè ſcripſerunt, ſimulacrum Columbæ è ligno ab Archyta ratione quadam, diſciplinaque mechanica factum volaſſe: ita erat ſcilicet libramentis ſuſpenſum, & aura ſpiritus incluſa, atque occulta concitatum.* Hæc ille, qui pariter Fauorini verba fidei conciliandæ cauſa etiam ponit, At [b] Cælius Calcagninus Columbam illam Archytæ, inquit, ligneam certis machinis, ac ponduſculis inſtructam fuiſſe legimus, vt cùm moueri ſemel cœpiſſet, ſemper moueretur, neque deſineret: vi illa ſcilicet priſtina, quæ motus principium dederat, nunquam deſerente impulſam, ſtructura præterea, & artificio adiuuante. Eiuſcemodi ligneæ Columbæ fabricandæ rationem [c] Cardanus his verbis præſcribit: Quæri ſolet, an Columbam ligneam, qualem Archytam Tarentinum ex Gellio alibi annotauimus fabricaſſe, facere liceat, ſcilicet, quæ ſponte uolet, ubi tamen quieuerit, immota maneat? Nam imagines, ſtatuaſque ambulantes ſuper menſam rotarum abditarum vi aliquoties vidimus. Volantem etiam auem, ſed funi inſitam, per ſe, nondum: Ergo quæ ſe ſponte eleuet, nix fieri poteſt: quoniam firma oportet eſſe vincula, quæ moueant: atque ideo grauiora, quam ut agi propriis poſſint viribus: mota verò ab initio, & impulſa, & maximè vento flante ſecundo, ob alarum magnitudinem, & vim rotarum, quæ illas agat, nihil prohibet. Conueniat igitur leuitas corporis, alarum magnitudo, & robur rotarum, atque venti auxilium, quod & Anſeres, & grauiores aues non negligunt, vt Columba euolet certo ordine, incerto autem ignis ui, quemadmodum, & lampades. Sic enim & ſponte eleuabit, & alas mouebit, quoniam ignis non manet: & materiam citra pondus ſuppeditare non licet. Hactenus ille. At [d] Iulius Cæſar Scaliger, pariter volantis machinam, cuius authorem Archytam tradunt, ſe uel facillime profiteri audere ſcribens longè alium, quàm Cardanus, parandi modum, innuit: Nauiculam, inquit, ſponte mobilem, ac ſui remigij authorem faciam nullo negocio. Eadem ratio cum volante auicula. Materia ex iunci medulla parabilis, veſiculis amicta, aut pelliculis, quibus auri bracteatores, atque foliatores (ſic enim libet nunc) vtuntur, neruulis obuoluta: vbi ſemicirculus rotam vnam impulerit, motum præſtabit aliarum, quibus alæ agitabantur. Vt ad Archytam reuertamur, eum [e] Diogenes Laërtius primum mechanica mechanicis principijs expoſuiſſe tradit, primumq; organicum motum deſcriptioni geometricę admouiſſe. Nõ diſſimilẽ huic artificẽ [f] Caſſiodorus Boëthiũ prędicat. Ad quem enim ſcribens, ut recitat [g] Pet. Crinitus, Tibi, inquit, ardua cognoſſe, & miracula móſtrare propoſitũ eſt. Tuę artis ingenio metalla mugiũt, Diomedes in ęre grauius buccinatur, ęneus anguis inſibilat: aues ſimulatę ſunt, & quę uocẽ propriã neſciũt habere, dulcedinẽ cãtilene probant emit-

[a] *L. 10. c. 12. Noct. Att.* Colũba Archytæ lignea volatilis.

[b] *Lib. de perp. mot. ter.*

[c] *L. 12. Var. cap. 58.* Colũbę ligneæ volatilis fabrica

[d] *Exer. 316.* Nauiculæ mobilis ſine remigio.

[e] *Lib. 8.* Boëthij artificium.

[f] *In Variis.*

[g] *L. 17. c. 12*

Google

emittere. Parua de illo referimus, cui cęlum imitari fas eſt. Iam verò notum eſt, & à nobis ſępius repetitum Columbam Semiramidis inſigne fuiſſe, ac ideo Babylonię uexillis appingebatur. Hinc etiam in ſacra urbe, ut Lucianus memorat, in Syria, Dea colebatur, cui aurea inſidebat Columba, quę Semiramis credebatur. Scribit[h] Athenęus circa Pyrenem Columbam tanto artificio fuiſſe depictam, vt ad illius imaginem ceu ad uiuam Columbam viua Columba aduolaret. ingens idolum Aſpaſiam Hermotimi Phocentis viri pauperis filiam in honorem Veneris feciſſe, ac iuxta id gemmis picturatam Columbam ſtatuiſſe, ex[i] Aeliano ſcripſimus, quod conſpecta in inſomnijs Venere in Columbam conuerſa, & bono animo eſſe iubente, didiciſſet quomodo à fœdo faciei tumore, quo laborabat, ſanaretur. In ędę Tranſtyberina magnæ matri dicata, vrna cinerum cuſtos conſpicitur, in qua eiuſmodi caracteres leguntur antiquitatem redolentes: HOSTIAE C. F. PROPINQVAE. VIXIT, AN. VII. M. IX. Huic virgunculę conditorio ſubſcripta eſt Columbula paſſis alis velut euolatura, angue mordicus latus dextrum appetente. Columbę icon tenerrimę ętatulę uirginis dulciſſimam puritatem denotat; cuius ętas uiolenter moritur vel Vergilio ſic adſtipulante:

Vitaq; cum gemitu fugit indignata ſub umbras

Anguis nimirum vim, ac uenenum indicat mortis. Subeſt quoque ſemilacer canis ceruum modicus arreptum ſiſtens. Canem furiam, ac parcam, id eſt, mortem dici ex hoc Lucani habemus.

Stygiaſq; canes in luce ſuperna
Deſtituam

Ceruum ſymbolum ætatis, ac temporis eſſe nemo ignorat. Neapolitanos ſtatuam Apollini erexiſſe, cuius humero Columba inſidebat, & mulierculam, nimirum Parthenopen genibus flexis ante ſtatuam procumbentem, quaſi Columbam adoraret, collocaſſe ex Alexandro Neapolitano, item Statio in augurijs recitauimus. Curuerò Phigalenſes in antro quodam Cereris ſimulacrum, quod manu altera delphinum, altera Columbam ſuſtinebat, conſecrârint, [k] Cęlius eiuſmodi fabulam recenſet: Propè Phigaliam Arcadię urbem, ſtadijs plus minus triginta mons fuit Elainon nomine, ac in eo Cereri ſacrum antrum, quam μελανίδα cognominant, id eſt, nigram, pullatamue. Deę cum Neptuno congreſſum ſub equina ſpecie celebrant Thelepuſęi. Verùm non inde natum Phigalenſes equum volunt, ſed quam dicunt Arcades δέσποιναν. Quinimo indignatione in Neptunum concepta, prętereaque Proſerpinę raptu conſternatam, ſibi pullam induxiſſe ueſtem, ac in ſpeluncam ſeſe inſinuantem diu poſtea non eſſe uiſam. Verùm corruptis frugum pluribus, ac graſſante latiùs in homines pęſtilentię ui tabida, Deorum quidem nulli ſupererat coniectatio, ubi latitaret Ceres. Vnum Pana, dum uenando hunc, illum montem obit, ſortè ingreſſum ſpecum Deam ibi eſſe conſpicatum, qui & mox Ioui inſuſurrârit: à quo μοῖραι, hoc eſt, Parcæ illuc è veſtigio miſſę. Ab eis uero demulctam Cererem iram deſiſſe, ac triſtitiam valere iuſſiſſe. Cauſis quidem hiſce aſtruunt Phigalenſes antrum illud videri ſacrum Cereri, atque ſimulacrum inibi conſecraſſe, habitu quidem in petra ſedentis, ac cętera muliebri perſimile, pręter caput, quod cum coma erat equinum, adnexis draconum, ac ferarum id genus item iconibus. Tunica ad talos demiſſa. Delphis manu ſuſtinebatur. Columba uerò altera. Cur autem ſic effigiem ſimulacri cenſuerint efformandam, facilè (opinor) ſagax vir, nec imperitus rerum bonuſque diſſeruerit, coniecturitue. Hęc autem hactenus ille. Celebre etiam apud [l] Homerum eſt prudentiſſimi Neſtoris poculum Columbarum imaginibus decoratum, quod nimirum antiqui enarrationibus ſuis uariè illuſtrârunt, ut modò patebit. Homerus uerò ſic habet:

Πὰρ δὲ δέπας πυκινλλὲς, ὃ ὅσσου ἦγ' ὁ γεραιὸς,
Χρυσέοις ἥλοισι πεπαρμένον, ἆατα δ' αὐτὴ
Τέσσαρ' ἔσαν, δοιαὶ δὲ πέλειαδες ἀμφὶς ἔπασσεν
Χρύσειαι τιμέσσοντο, δύω δ' ὑπὸ πυθμένες ἦσαν.
Ἄλλος μὲν μογέων ἀπεπάσσατο τραπέζης,
Πλεῖον ἔον Νέςωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄ·ρυ. id eſt.
Iuxta etiam poculum perpulchrum, quod domo tulerat ſenex
Aureis clauis transfixum: anſa autem ipſius
Quatuor erant, bina autem Columba circum quamlibet
Aurea paſcebant: duo autem ſubtus pedes erant
Alius quidem laborans ſubmoueſſet à menſa
Plenum exiſtens: Neſtor autem ſenex ſine labore tollebat.

Colúba Semiramidis inſigne.
Deæ Syriæ aurea inſidebat Colũba.
[h] *Lib.* 3.
Colũbę elegans picturа.
[i] *L.* 12. *in Var. c.* 1.
Aſpaſiæ ſimulacrum.
Colũbula alis paſsis i virginis ſepulchro depicta, quid notet.
Furia canis dicitur.
Ceruus ętatis ſymbolum.
Statuæ Apollinis humeris Colũba inſidẽs.
Cereris ſimulacrum.
[k] *L.* 15. *c.* 31
Cereris fabula.
Cereris, & Neptuni cõgreſſus.
Ceres latitans peſtilẽtiam immittit, & fruges corrumpit.
[l] Iliad. A. Neſtoris poculum.

igitized by Google

Peleiades i poculo Neſtoris an Homero aues, an ſtellæ.

Peleiades hîc non ſignificant aues ſecundum aliquos, idq; fuſiùs probat doctiſſimus Athenæus. Nam cùm poculum illud aures, ſiue anſas geminas haberet, vtraque ſcilicet in binas partes verſus poculum rurſus coeuntes diuiſa, ut cùm binæ eſſent aures, & circa vtranque (ἀμφὶ ἑκάτερον) binæ Peleiades ſpectarentur, & rurſum aliæ duæ ſub fundo poculo, in vniuerſum ſex haberentur, quot ſcilicet in cælo etiam conſpiciuntur, itaque ſtellas, non aues ſignificare Homero exiſtimat. Sed cùm & Martialis Columbas verterit, haud ineptè quis Homerum aues intellexiſſe putet:

Hic duo longæuo cenſentur Neſtore fundi
Pollice de Pyleo trita Columba nitet.

In comm. Quo loco * Domitius Calderinus pro Columba turpiſſimè legit columna, ſenſum authoris planè inuertens. Extat ſuper eodem poculo elegans Alciati emblema SCYPHVS NESTORIS inſcriptum, quod tale eſt.

Neſtoreum geminis craterа hunc accipe fundis,
Quod grauis argenti maſſa profudit opus.
Clauiculi ex auro: ſtant circum quattuor anſæ:
Vnaquaque ſuper fulua Columba ſedet.
Solus eum potuit longæuus tollere Neſtor,
Maxima doceas quid ſibi muſa velit?
Eſt calum ſcyphus ipſe: color argenteus illi eſt:
Aurea ſunt cæli ſydera clauiculi.
Pleiades eſſe putant, quas dixeris ille Columbas
Vmbilici gemini magna, minorq; fera eſt.
Hæc Neſtor longo ſapiens intelligit vſu.
Bella gerunt fortes, callidus aſtra tenet.

Allegoria de Neſtoris poculo.

Quam allegoriam Alciatus ex Athenæo tranſtulit, cuius longiſſima diſputatio ſuper ea re in compendium redacta ad hunc ferè modum habet: Neſtoris poculum quatuor aures, vt Homerus teſtatur, habebat: quod ita Poëta deſcripſit, vt cæli faciem repræſentaret. Argentum enim, quo tantum poculum conflatum erat, cæli colorem indicat: claui aurei ſtellas: Peliades, quæ circa aures erant, Pleiades referebant, (Peliadas ſiquidem ſæpe Poëtæ pro Pleiades poſuerunt, ut Simonides, & Pindarus teſtantur per tranſmutationem literæ.) Et quando Homerus Peleiadas, id eſt, Columbas inducit Ioui ferentes ambroſiam, de Peleiadibus, non de Columbis eſt intelligendum. Verùm & per has aues intelligi ſuprà ſcripſimus. * Paulus Iouius Antracium quendam Piſanis duo inuſitatæ magnitudinis tormenta nudi veterum ſæculo fabrefacta vendidiſſe narrat, quorum alterum ab inſculpta aue Columbina, alterum à terribili ictus violentia Deſperata vocarentur. Laurentius Surius, alijq; permulti ſcribunt Diuum Baſilium Columbam ex puro auro confeciſſe, in qua ſacratiſſimam cuſtodiebat Euchariſtiam; ſuſpendebat autem eam ſupra ſacram menſam in ſpecie S. Columbæ illius, quæ in Iordano Saluatori noſtro baptizando apparuit. Hinc † Baronius S. R. E. Card. In altari, inquit, item intra Columbam auream repoſui ſolitam legitur in actis D. Baſilij, quæ Amphilochij nomine inſcripta habentur. Ad idem officium poſitas ſupra altare Columbas aureas, & alias argenteas ſuper baptiſteria ſuſpenſas Seuerus impius hæreticus ſuſtulit, ut quæſti ſunt Clerus, & monachi Antiocheni libello ſupplici, quem quintæ ſynodo obtulerunt. Hæc ille. Et Platina author eſt, Hilarium Pontificem in tẽplo trium ſanctorũ Columbã auream duarum librarum pondere inter alia aurea munera obtuliſſe. Item Conſtantinũ Imp. in tẽplo D. Petri auream patinam cum thure, Columbamq; hyacinthinis ornatam gẽmis, ac margaritis conſtituiſſe. Romani Pontifices ſingulis annis in præclara natalis D. N. Ieſu Chriſti nocte, priuſquam exordiantur ſacrificia, thure, & aqua luſtrali conſecrant, & ſanctis precibus inaugurant enſem affabrè factum, aurea uagina, baltheo, capuloque aureo inſtructum, & eius mucroni impoſitum galerum ex holoſerico molli ianthino conſutum, duplicatumque exuuijs muſtelarum, vel ut quidam vocant, inalpinorum murium candidiſſimis, faſcia, vel diademate aureo circumdatum, & margaritis plurimis circumtextum, exornatumque. Quamuis autem nobilis, & optima hæc ſtrena, quam parat ea nocte ſolam Pontifex ſummus magno cuipiam Principi donandam, qui bene de Republica Chriſtiana meritus eſt, vel bene mereri adhuc poteſt, huc pertinere minimè videatur tamen eius obiter mentionem fieri oportuit, quoniam in eo galero candida Columba, & ſolis globus cælari ſoleant. illa Spiritũ ſanctũ, hic ſummũ omniũ conditorẽ Deum ſignificans. De cæterorum myſterijs aptiſſimis, quorum meminiſſe, & exequi ſignificata Chriſtiani,

*L. 3. Hiſt. Tormẽtum bellicũ cũ Colũbæ imagine.

Colũba aurea in qua facta Euchariſt. ſeruabatur.

† Annal. 1.

Colũba aurea oblata ab Hilario Pontifice.

Pont. max. cur enſem conſecret nocte natalis Domini.

Digitized by Google

fliani, ac pij principis interest, qui plura desiderat, is Stephanum Vinandum Pigium adeat, qui fusè, ac doctè ea singulatim in suo Hercule Prodicio omnia prosequitur. Quod modò ad numismata spectat, pauca equidem, imo bina tantùm obseruaui, in quibus Columbæ imago repræsentatur. In nummo sanè Cybaritico Columba cusa est. Horatius eius vrbis, & fortassis numi meminit, inquiens: Numismata cum Columbæ imagine.

Ne Cybaritica, ne Bathinna negocia perdas.

In Cilicia ea est vrbs, quamuis & alia sit minoris Phrygiæ. In nummo autem inscriptio est KYBIPA. Signum Columba volans. Pierius Valerianus loci religionem indicare existimat, nimirum vt in ea urbe, quemadmodum in Syria sacra Columba colatur. Aliud numisma argenteum est Iuliæ Piæ, quod in auersa parte Iuliæ Pię in habitu viduali effigiem cum inscriptione IVLIA PIA FELIX AVG. ab aduersa verò Pudicitiæ Deę eundem vestitum indutæ, sed sedentis, & ab vtroque sedis latere Columbam, manu verò ceptrum habentis imaginem repręsentat, cum literis PVDICITIA. Iuliæ Pię numisma.

EPIGRAMMA PONTANI INSCRIPTVM: CVI DONATVRVS SIT SVAM COLVMBAM.

Cui vestrûm niueam meam Columbam
Donabo, ò pueri, tibine Iuli?
An Celsi tibi? An tibi Nearche?
Non vobis dabimus mali cinædi.
Non vos munere tam elegante digni.
Quin ite in miseram crucem, diuq;
Concisis maceremini mariscis.
Insulsi, illepidi, & parum venusti.
Sed cuinam cupis, ò Columba, munus
Deferri? scio, nam meam puellam
Amas plusquam oculos tuos, nec vlla
Viuit mundior, elegantiorq;.
Hæc te in delicijs habebit, hæc te
Præponet nitidis suis ocellis,
Nec tanti faciet suam sororem.
Huius tu in gremio beata ludes.
Et circumsiliens manus, sinusq;
Interdum aureolas voles papillas.
Verùm tunc caueas proterua ne sis.
Nam pœnas dabis, & quidem seueras.
Tantillum modo tam venusta poma
Seces unguibus. Est enim Dionis
Tutelæ hortulus ille dedicatus.
Numen lędere tu tuum caueto.
Impunè hoc facies volente Diua,
Vt dum te roseo ore suauiatur,
Roseum luteolis premens labellis,
Mellitam rapias iocosa linguam,
Et tot basia, totq; basiabis
Donec nectarei fluant liquores.

Digitized by Google

DOMESTICARVM ALIQVOT Columbarum deſcriptiones, & primum earum, quibus pedes nudi ſunt. Cap. II.

DOmeſticas Columbas appellamus, vti ſuprà quoque innuimus, quæ intra limina nobiſcum ferè degunt. Harum alias noſtrates, alias peregrinas, ſiue exoticas nominare poſſimus. Noſtratium alię pedes hirſutos habent, alię nudos: rurſus aliæ cristatę ſunt, alię vertice plano, quę vulgatiſſimę ſunt. In peregrinis non eędem tantum

diffe-

Digitized by Google

Columba domeſtica varij coloris cum piſo.

Digitized by Google

Colũbę maioris nudis pedib⁹ imago. Tronſo. Aſturnellato. Color. Colũbę varię pedibus nudis deſcriptio. Magnitudo. Roſtrum. Guttur. Collum. Dorſum. Alæ. Pectũs. Venter. Coxæ. Cauda.

differentię reperiuntur, ſed roſtri inſuper quantitate diſcrepant. De colore omnium nihil dico: quod ſi enim & is diuerſitatem ſpeciei in eis conſtitueret, potuiſſem quaſuis vbiq; obuias deſcribere, lectoremq; in re trita, ceu ſeria diutiùs remorari: at cùm idem etiamnum mihi ſit, qui ſemper fuit, docendi animus, itaque poſthabita coloris ratione, diuerſiſſimorum generum ſaltem vnam delineabo, vel plures ſi neceſſarium fore exiſtimauero.

Inter notiores, quibus pedes nudi ſunt, cũ duplex genus ſit, maius nimirũ, & minus duas etiam icones exhibere placuit. Prior effigies maioris eſt. Vulgus huiuſmodi Colũbas Tronſos, & Aſturnellatos appellat. Maiore ſui parte nigricabat. Caput maculis albis, quas uirides pennæ percurrebant, erat variegatum. Mentum pariter inſignem maculam albam habebat, ſub qua pennæ prorſus erãt amethiſtinæ. Alæ inſuper albis maculis reſpergebantur: remiges uerò totæ candidę: pedes rubri, albis tabellis diſtincti: cætera, ut dixi, auis erãt nigra.

Quam nunc damus potiùs, quàm aliam in hoc genere depinximus, quia videlicet inter alias ob colorum diuerſitatem longè pulcherrima exiſtit. Quare variam appellare libuit. Magnitudo, ſi à roſtri extremitate ad caudę finem vſq; demetiaris dodrantem æquat, & palmum. Roſtrum craſſiuſculum eſt, quà capiti coniungitur, album: nares patulę, & nigrę: cętera coloris cornei. Caput ſuperiùs modò albis, modò amethiſtinis plumis uariegatur. Guttur propè roſtrum, atque oculos primùm liueſcebat, mox prorſus candicabat. Collum coloris caſtanei, ſed in ſummitate pennarum fermè ſanguinei, & propè dorſum vireſcit. Dorſum ipſum, ac vropygium candida, vti etiam coſtę, & alarum remiges, nam cętera omnino ſunt ferruginea. Pectus, uenterq; plumbi colorem æmulantur, quemadmodum item coxę: nihilominus plumulę omnium ſubtiliſſimę ad caſtaneum inclinant. Cauda ex albo cinerea eſt. Tibię digitiq; nudi, coloris ſanguinei, albis tabellis inſignes: Vngues breues, nigri, ac minimè recurui.

Colũbarũ monſtrificarũ pedibus nudis imagines.

Verùm antequam ad Columbarum domeſticarum, quibus pedes hirſuti, hoc eſt, pennulis obueſtiti ſunt, deſcriptiones me accingam: monſtrificarum harum Columbarum imagines pręponere libuit, quarum prior in Germania propè pagum Rikenſchouen, non procul a Landauia oppido anno 1550. capta eſt, non tantum quatuor pedes, ſed duplicem

etiam

etiam naturæ ad ejiciendа excrementa aluum habens, quæ Auguſtam (ubi tunc temporis Romani imperij comitia habebantur) miſſa, primum à Carolo Cęſare, & principibus imperij, ac à reliqua hominum multitudine miraculi loco conſpecta eſt. Hec altera Bononiæ nata eſt, duplici aluo, item quadrupes colore tota cinereo ad amethiſtinum tendente.

Columba monſtrifica alia quadrupes cum cannabe.

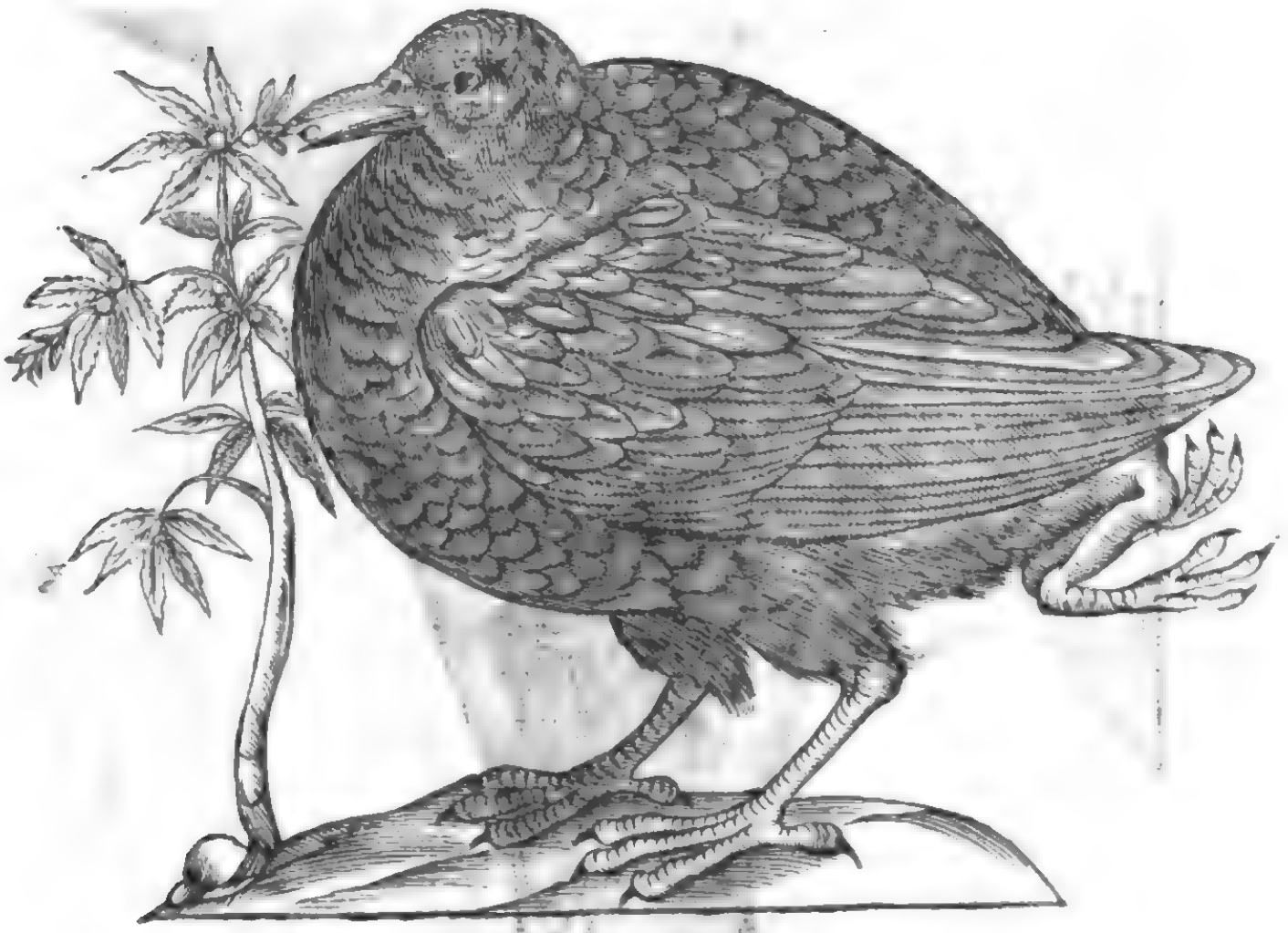

DE COLVM-

Digitized by Google

DE COLVMBIS PEDIBVS hirſutis ſiue pennatis. Cap. III.

Columba hirſutis pedibus maior, cum cirere arietino.

Noſtratium

Digitized by Google

NOſtratium domeſticarum, quæ pedibus ſunt hirſutis, aliæ maiores quoque aliæ minores dici queunt, & harum rurſus aliæ capite ſunt plano, criſtato aliæ. Quam pro maiori exhibuimus, auis erat aſpectu quidem iucundiſſima, maxima tamen ſui parte albicans. Roſtrum habebat ferè luteum, ceruicem viridem, pectoris initium amethiſtinum, vertex capitis, dorſum, aleę ſuperius quodammodo liueſcebant. Cauda, alarumę ſuperiorum extremitates prorſus erant nigrę, digiti pedum rubei, cætera candida. Aracum quia quoq; veſcarur eo, appinximus.

Ex minoribus, quæ criſta carent, hæc eſt, quam modò delineatam tradimus, omnino candida, ſed roſtrum luteum, pedum digiti rubri, ac inter eos pennæ, eæq; ſatis longæ, & candidæ.

Si Picam

Si Picam Plinius, quod nimirum albo, nigroq; variaret, uariam appellare potuit, & nos hanc ex poſteriorum etiam genere hic iam depictam Columbam uariam dicere poterimus. Nam & hæc ſi ſanguineos pedes excipias, duobus eiſdem tantummodo coloribus conſtat. Caput enim guttur, pectus, venter, coxæ, & alæ inferius candida: Dorſum totum nigrum. Ceruix, collum, atque alæ ſuperius, necnon podex, & cauda ex albo, nigroq; uaria. Appicta eſt melica.

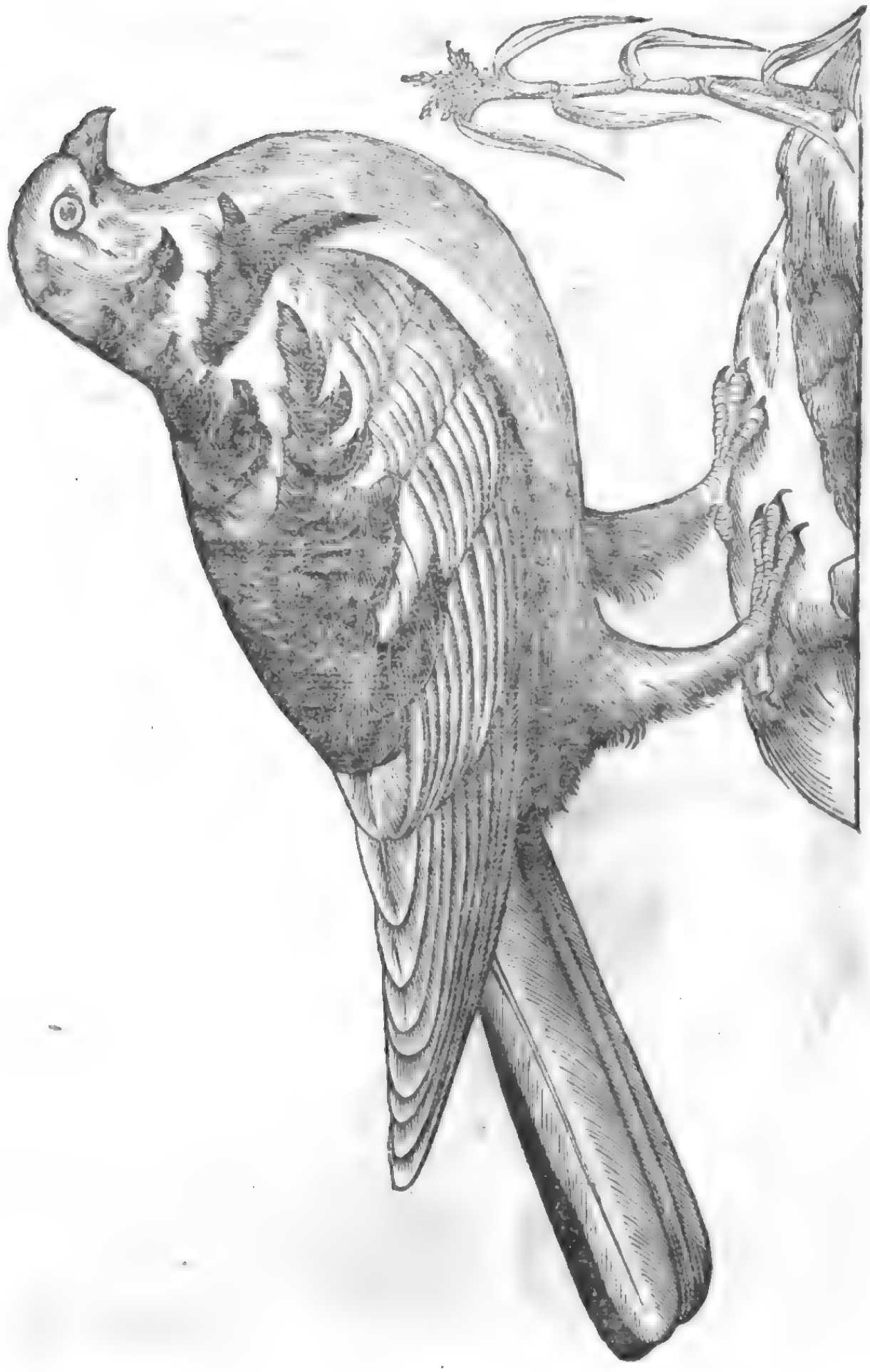

Digitized by Google

Columbra noſtras criſtata.

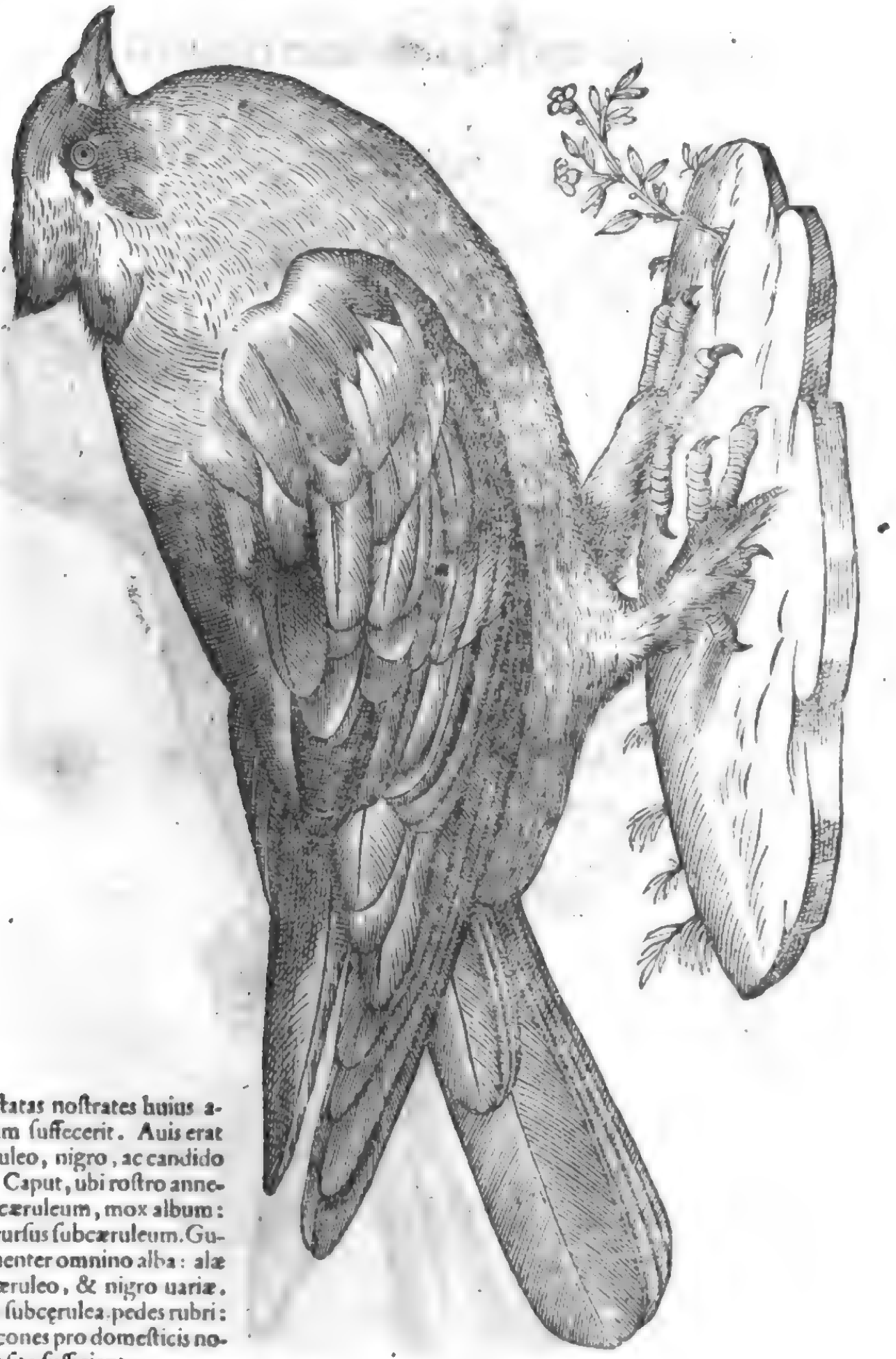

Inter criſtatas noſtrates huius auis icon etiam ſuffecerit. Auis erat tota ſubcęruleo, nigro, ac candido uariegata. Caput, ubi roſtro annectitur, ſubcæruleum, mox album: in ceruice rurſus ſubcæruleum. Gula, pectus, uenter omnino alba: alæ albo, ſubcæruleo, & nigro uariæ. Cauda tota ſubcęrulea. pedes rubri: atque hę icones pro domeſticis noſtratibus poſitę ſufficiant.

Digitized by Google

DE COLVMBIS PEREGRINIS
Cap. IV.

Columba criſpis pennis cum cicere ſylueſtri.

Digitized by Google

PEREGRINARVM quia maior diuerſitas, plures etiam icones poſtulare videbantur. Differunt autem non pedum duntaxat ratione, ſed roſtri quoque quantitate, & capitis criſta. Has inter tanquam mirabilior, omnium conſpectum in ſe rapit, præcedenti pagina depicta quam vulgò Colomba Riccia, id eſt, criſtam ueſtitam pennis criſpis habentem, appellant. Auis autem prorſus erat candida: præter pedum digitos, qui rubebant.

Columba Cypria cucullata cum orobo.

Superiorem pulcherrimæ excipient Cypriæ, quarum duplex genus eſt, criſtatum vnum, alterum plano capite. Criſtatarum, quas cucullatas, ſeu monachinas, Ferrariæ Sorellas uocant, aliæ pedes nudos, aliæ plumis tectos habent, qualis hæc eſt, quam hic ponimus, Columbam galeatam quibuſdam appellatam, quod nimirum criſtam gerat admodum ſurrectam, magnamq;.

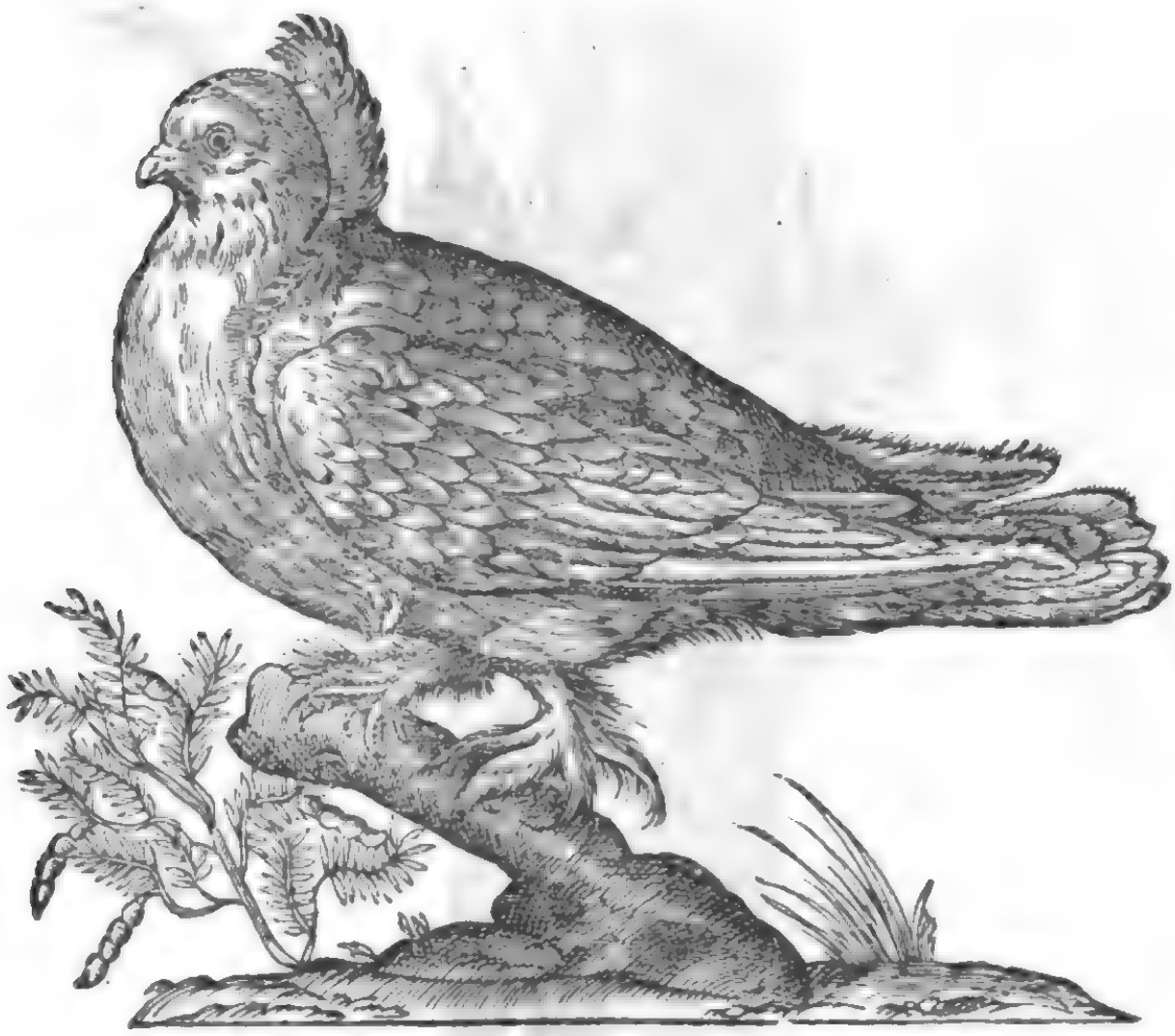

Plurimæ ex hoc genere pedes nudos habent. Sed quoniam eiuſcemodi anes ſpecie ſua dum viuunt, plurimos oblectent, non ab re futurum arbitror, ſi etiam aliquas delineatas exhibuero. Quæ primo loco datur auis eſt ex albo, nigroq; varia, pedibus ruberrimis.

Columba Cypria alia cum lente.

Sunt

Digitized by Google

Sunt qui ob pectoris amplitudinem, hanc, quam nunc depictam tradimus, vulgò etiam Tronfo nuncupent, & gutturosam. Auis est satis speciosa capite ex albo, & cinereo variante, crista omnino cinerea. Rostrum vbi capiti coniungitur, superius album, cætera cinereum. Pectus ab initio, totus q; venter alba. Collum elegantissimo colore puniceo nitet, intercursantibus pennulis viridibus. Alarũ vestitricum quatuor primi ordines albi, quintus castaneus, sextus, ac postremus ater: remiges rursus omnino candidæ. Cauda, ac uropygium ex albo ad cinereum vergentes. Pedes rubri: vngues nigri, exigui, minimè unci.

Columba Cypria alia, cum fumaria lutea.

Digitized by Google

Hæc quoque Cypria quibuſdam dicitur, & criſta decoratur ſatis venuſta: ſed haudita euellata: quare ad communes noſtrates domeſticas potius, quam ad Cyprias meo iudicio referenda eſt, maximè cùm & roſtrum ſit longiuſculum, quod Cyprijs breue eſſe ſolet. Cæterum auis tota coloris erat caſtanei, ſi candidas quaſdam maculas, quæ in collo, ac propè remiges, necnon ad uentrem conſpiciuntur, excipias. Remiges tamen etiam caudaq; intus candidæ ſunt: pedes rubri: ungues nigri, roſtrum luteum.

Columba Cypria alia cum verbenaca.

Poſteriores

Digitized by Google

Posteriores hæ duæ vbique fermè similes. Priorem tamen alba macula, quam retrò oculos, ante cristam habet, facilè ab altera distinguit. Vtraque colore cinereo est ad subcæruleum declinante. Collum etiam vtrique elegantissimo ceu torque pollicem lato viridi ornatur. Priori remiges candidæ, alteri nigræ, quibus tamen binæ etiam candidæ immixtæ sunt. Caudæ extremum utrique nigrum, rubri pedes.

Columba Cypria alia cum araco.

Digitized by Google

Columba Cypria alia cum lente minore.

Digitized by Google

Eiuſcemodi Columbarum genus nonnulli Indicas appellant, cùm Cyprijs annumerari optimè, ni fallor, queant. Nanque ſi criſtam, ſiue cucullam addas, planè tales euadent. Quæ priori loco poſita eſt, Columba tota erat nigra præter croceos oculos, & rubros pedes, necnon poſteriorem roſtri partem, quæ lutea eſt.

Columba vulgò Indica dicta cum pede Columbino.

Digitized by Google

Sunt qui hanc Cretenſem appellant, quando alioqui roſtri breuitas ſuperiori congenerem eſſe demonſtret. Auis eſt capite, dorſo, pectore, ventre, cauda, & coxis cinereis. Roſtrum luteſcit, ſuperiuſq; qua capiti nectitur, album habet tuberculum. Supra oculos retrò prope uerticem, oblonga macula candida erat: ſimiliſq; alia mentum conſtituebat. Collum ad latera uiride, cætera cinereum, pennis intercurrentibus puniceis: prope pectus verò omnino puniceum. Alæ erant verſicolores. Octo enim priores ordines prorſus erant cinerei, dein alius ordo coloris cerei, quem rurſus nigris, album rurſus ordo cereus excipiebat. Remigum minores ab initio albæ, à medio ad extremitates vſq; cerei coloris erant, maiores totæ candidæ. Pedes rubri, ungues nigri.

Columba vulgò Cretenſis dicta cum vite vuam ferente.

Huius generis Columbam quidam gutturoſam vocant, ſed id nominis meo iudicio, magnis illis, quæ in ipſo uolatu guttur aëre intlantes, tanquam in amplum tumorem adducunt, potiùs competit. Color huic aui penè unus, nimirum caſtaneus ad rubedinem uergens. Roſtrum breue, craſſum, tuberoſum, totum album. Macula item alba ſupra oculos à roſtro per frontem aſcendit. Oculi rubeſcunt. Pennę colli ad latera, & in extremitatibus in uirídem colorem deſinunt. Alarum remiges, caudaq; extrà candicant, intus ſunt caſtanei coloris: pedes rubri, ungues nigri.

Columba perperam gutturoſa dicta, Cretenſis vel Cypria potius, cum cicere ſylueſtri.

y Google

Ex eodem genere eſt, quam nunc exhibeo, etſi monſtrifica. Color ei ex amethiſtino candicans. Auis erat quodammodo bicorpor, ex vno nimirum corpore, alterum par pedum emittens, cùm reliqui duo alteri corpori perfecto ineſſent. Capitis colori amethiſtino puniceus alius erat immixtus: pedes pallidè rubeſcebant, ungues nigricabant.

Columba Cypria quadrupes cum araco.

Tales

Digitized by Google

Eiuſmodi Columbas Perſicas & Turcicas appellant, colore toto pullo ſiue betico, præter oculos, qui miniaceo colore, & pedes, qui pallidè rubent, necnon roſtrum, quod luteſcit. Nunquid uerò eiuſmodi color huic generi proprius ſit, planè ignoro.

Digitized by Google

Colũba Indica roſtro Anatis.

Hanc iconem, quam modò dabimus Hieronimus Patauinus medicus clariſſimus Vienna mihi ex aula ſacræ Cæſareæ Maieſtatis ante aliquot annos tranſmiſit ſub titulo Columbæ Indicæ roſtro Anatis, cùm interim præter pedes, & magnitudinem nihil cum Columbis commune habeat. Roſtrum enim, remigum, caudæq; breuitas Anatem potius, quàm Columbam conſtituunt. Quid uerò de natura eiuſcemodi auis dicam, præter nudam, eamq; propè mutilam deſcriptionem nihil habeo. Columbis tamen adijcere eius iconem propter ita inditum nomen liceat. Lector interim curioſus, ſi dabitur occaſio, reliqua quæ ad naturam eius ſpectant, inquirere poterit, & defectum noſtrum in re tam ſeria ſupplere. Roſtrum primùm albicat, dein circa nares rubeſcit, poſtremò ſerpentium inſtar ſubcæruleis, & nigris maculis, quæ per totum fermè verticem producuntur, nariegatum eſt. Sub oculis macula longa alba totum caput tanquam torquis ambit. Collum interius vireſcit,

retrò ſubferrugineum eſt, ſicuti etiam potior pars alarum. Pedes tenuiter admodum rubent. In pectore pennæ quinque, aut ſex in uertice albę totidem eiuſdem coloris maculas conſtituunt; cætera fuſca ſunt.

Antequam

Digitized by Google

Columba Saxatilis M. Varronis cum cannabe.

Antequam verò ad ferarum Columbarum priuatas hiſtorias me accingam, agreſtis ſiue ſaxatilis, vt Varro nominat, Columbæ imaginem prius exhibere neceſſe eſſe iudico, eoque maximè cùm agreſtium, nimirum, quæ in Columbarijs noſtris degunt, natura planè in omnibus eadem ſit, ſi tantùm habitationis locum excipias cuius gratia minus humanam conſuetudinem ferunt.

Digitized by Google

Quia verò & in hoc genere etiam variat color, itaque hæc, cuius iconem expreſſimus, non ideo depicta eſt, tanquam eo colore omnes ſint, ſed quia plerumq; ſaltem tales. Color capitis ſupini, colli prope dorſum, & alarum ex cinereo fuſcus. Remiges omnes pennæ cinereæ. Dorſum ex cinereo albicat. Vropygium & cauda cinereæ, hæc uerò in extremo nigra. Pectus ad caſtaneum ſuergit. Venter totus leucopheus. Pedes rubicundi, tabellis albis ornati. Vngues nigri.

DE PALVMBO maiori ſiue Torquato. Cap. V.

AEQVIVOCA.

NARRATIS iam ſatis ſuperq; quæ ad Columbarum generatim conſiderata rum hiſtoriam pertinere uidebantur, deſcriptiſq; aliquot domeſticis; ſylueſtres ſequuntur, in quibus Palumbus Torquatus, nimirum omnium maximus primum locum iure merito obtinet. De quo antequam agamus more noſtro quædam recenſebimus, quæ eo dē nomine inſigniuntur. Gladiator quidam magnæ famæ Palumbus dictus eſt, de quo lepidiſſimum apud Tranquillum apophthegma legitur Claudij principis: nam cùm populus Romanus aliquando obnixè Palumbum illum exhiberi peteret, Claudius alludens ad nominis amphibologiam, daturus ſeſe Palumbum pollicitus eſt, vbi captus foret. [a] Athenæus piſces quoſdam Palumbos nominat ex Epicharmo his uerbis: *Mane ab aurora apuas ex igne comedimus rotūdas, ac porcellos, carnes aſſatas, polypos, quibuſcum vinum dulce bibimus, hinc me miſerum ad ſepulchrum me vocans, mala dicit, præter triglas: tum duæ amiæ mediæ appoſitæ, Palumbiq; (Φάσσαι) tanti aderant, & ſcorpij.* Paſtinaca marina, cuius radij, ſiue caudæ ictus lætalis eſt, Venetijs vernaculè Peſce Palombo appellatur, quæ nunquid Φάσσα ſit Athenęi, peritiores inquirant: nam quamuis adeo venenoſo armata ſit radio, non ob id tamen à ciborum cenſu prorſus ſubmouetur, abſciſſa ſiquidem cauda vbiq; fermè venalis habetur, & in cibos admittitur, verùm vilis, & plebeia æſtimatur: nobilis tamen, ac delicata, ſi muſtelæ læui comparetur, quæ & ipſa tamen Romæ neſcio quam ob cauſam Peſce Palumbo vulgò dicitur. Canicularum pariter generis in quibuſdam Galliæ locis Palumbum uocari audio.

Palūb⁹ gladiator.

[a] *Lib. 7. c. 3.*

Palūbus piſcis.

Paſtinaca marina.

Muſtela lævis Peſce Palōbo dicta.

SYNONYMA.

VAE Græci Phattis, id eſt, Palumbis, ea aui Guareſcen dictæ aſcribunt Arabes, pro qua voce Bellunenſis habet Alurſan, ſeu Aluraſen, ni fallor, nam Columborum ſylueſtrium cæteris maiorum, notorumq; in Syria ſpeciem eſſe aſſerit; & alibi Aluers Columbos ſylueſtres magnos exponit. Apud veterem Auicennæ gloſſophagum etiā Algauariſcen legitur. Apud Hebræos hoc nomen non reperitur. Albertus vbi Gaza Ariſtotelem traducens habet, *Oenas maior eſt Columba, minor Palumbe*, legit minor eſt, quam Kyloz, vel Kaloz. A phatta Græca uoce Feita, & vehica etiam detorſit, Auicennæ interpretes, vt apparet, ſecutus. Græci hanc auem, vt ſæpe diximus Φάσσαν, Attici Φάτταν, moderni Φάπα dicunt. Gaza Latinè traduxit Palumbes, & rectè quidem, ſed perperam eo nomine Phattam, & Phabē tanquam eaſdem aues comprehendit, Pliniū, ni fallor, ſecutus, qui nuſquam Phabes nominat, ſed Palumbes tantùm ſimpliciter, atq; eā vocē ad omnes forſan ſylueſtres Colūbas extendit. Exempli cauſa, ubi Ariſtoteles ſcribit, *Cuculū in Phabū nido parere*, ille Palūbis habet. Alibi uerò uiſcū naſci negat, niſi per aluū auiū redditum, maxime Palūbis & Turdi, quod Athenæus de Oenade atteſtatur: vnde ſatis liquet, Plinium, ſi non omnes, ſaltem pleraſq; Columbas ſylueſtres, Palumbes vocaſſe. Quamuis tamen eodem in capite modò Palumbū ſimpliciter, modò Palūbū ferū nominet: quare hîc ferū fortè dixit nō ſaginatū. Ex recentioribus doctiſſimus Hermolaus, & Perottus Palūbi ſignificationē etiā ad omnes Colūbas ſylueſtres extēderunt,

Guareſcen. Alurſan. Aluers. Algauariſcen.

Kyloz. Kaloz.

Gazę error Plinij error

Viſci generatio.

Hermolai, & Perotti error.

runt, Palumborum genus vnum cuius fimo viſcum naſcatur, Athenæum Oenadem appellare ſcribentes. Veterum enim nemo Oenadem Phattis, aut Phabis annumerauit, ſed Columbaceo generi ſimpliciter, cuius & Phatta ſiue Palumbes ſpecies exiſtit. Nonnunquam etiam Palumbus cum Columbo apud authores confunditur: vnde nonnulli, dũ intelligunt Palumbos, maioris diſtinctionis cauſa, feros dicunt. Ego, ut omnis uitetur confuſio, Phattam transtero Palumbem, ſiue Palumbum torquatum, vel maiorem, Phabem verò Palumbem minorem: quemadmodum etiam Iulius Cęſar Scaliger [a] alibi fecit: quamuis alias Phabem nunquam uidere mihi contigerit, nec ab ullo recentiorum deſcriptum cernam. Sed & ipſe Aelianus, quoties Palumborum meminit, Palũbos ſemper Φάττας nominat, nunquam Φάβους. Martialis, qui & ipſe tamen Φάβους (ni fallor) uel nunquam agnouit, uel ſaltem de eis non meminit, Palumbos torquatos elegantiſſima diſtinctione appellat: idem faciunt ex recentioribus Niphus, & Perottus. Quod uero Phabes Palumbs minor uerti queat, vel inde ſaltem conſtare poteſt, quia idem Accipiter, quem Latini Palumbarium, vel potius Palumbicidam nuncupant, Græcismodò Φασσοφόνος, modò Φαβοκτόνος, ſiue Φαβοκτόνος indifferenter vocetur, tanquam vtrunque hoc genus peculiari odio indifferentur rapiens. Quæ cum ita ſint, ſupereſt, ut reliqua ſynonyma proſequamur Palumbo torquato competentia, in quibus, ſi quæ ſint, quę & Phabi attribui queant, ea utrique accommodabimus. Palumbus in maſculino genere paſſim apud authores legitur: Palumba in fœminino apud Propertium. [b] Vergilius, ut nonnulli putant, Palumbos dixit in fœminino, hoc uerſu:

Nec tamen interea rauca tua cura Palumbi,

Sed fortè hîc Palumbes legendum, nam hęc uox vſitatior eſt apud omnes Latinos ſcriptores, quamuis & ipſa non ſemper in fœminino genere, cùm apud poëtas, tũ apud proſin ſcribentes. [c] Plautus in maſculino genere dixit, inquiens: *Qui enim intelligo duo vnum expetitis Palumbem*. Quem locum Nonius quoque adducit. Lucilius pariter, *Palumbes macros* vocaſſe legitur. *Palumbum ferorum* legimus in Plinio, & alia lectio habet *ferarum*. *Quo Palumbem vnum*, inquit Pomponius de uite, vt citat Nonius, *ex ore tollit*. Palumbulus, uti Columbulus diminutiuè etiam dicitur. Palumbula quoque legitur in Cornucopia Perotti, authore non citato. Nobis Italis Palombella dicitur, ut audio. Palumbi genus alterum, & minus, quod Liuiam Niphus, neſcio num bene interpretatur: Quapropter ego Palumbulum potiùs Phabem dixerim, quaſi Palumbum minorem, niſi Palumborum pullos alij Palumbulos etiam uocarent. quod non uero. In Marchia Anconitana duo Palumbi genera reperiri intelligo magnitudine differentia maius appellari Palombono, minus ſimpliciter Palombo: quæ forte Phatta, & Phabs fuerint. Iſidorus Palumbes dictas putat à pabulo, eo quòd ſint farctę: addit tamen ex moribus appellari, quòd comes ſit caſtitatis, quod poſtremum magis placet; nam & Albertus, uti ſcripſimus Palumbem dictam ait, quòd parcat lumbis, ſicuti Columbam contrà quòd lumbos colat. Hallucinatur Adrianus Iunius, Palumbem Martiali ſimpliciter Torquatum dici exiſtimans: nam Martiali hęc uox epitheton, ſicuti ex hoc uerſu, uel mediocriter doctus uideat: & ex quo etymum Alberti egregiè elucęſcit.

Inguina torquati tardant, hebetantq; Palumbi.

Rectius dixiſſet Iuuenis quotieſcunque Palumbes ſimpliciter nominatur, de Torquata intelligendum eſſe. Seruius Palumbes uulgò Titos vocari ſcribit, idq; Iſidorus repetit: quinimo idem Seruius dicere non ueretur, Palumbes non dici Latinè, ſed multorum authoritatem Latinum feciſſe, ut Ciceronis in elegia, quę Thalemaſtis inſcribitur, vt Vergilius in Bucolicis. Celsus Palumbes Titos dici arbitratur ex Paſſerum ſalacitate, qui ſolent, inquit, τιτίζειν, id eſt, titiſſare: quanquam, & ψιθίζειν de uoce eorum uſurpatur: hinc forte Titis deriuatur, ut ſcribit Dionyſius, auiculę ſpecies, aut etiam auis quędam minutior. Hæc ille: Et Cornutus in illum Perſij locum *Ingentes trepidare Titos*, Columbos agreſtes interpretatur: Aſcenſius uerò qui & ipſe Perſium commentatus eſt, pullos Columbinos congruere inquiens vulgari Flandrico, quo ſic pulli Gallinacei uocentur, & de iuuenibus ignauis per irriſionem, quod ſint pulchri Titi. Ego Perſium per Titos ingentes, aues intelligere nõ puto, ſed uti uetus interpres interpretatur Titios principes Romanos, alias Tatios dictos, uel ſi omnino Titos uelit quis aues eſſe, ego Titias aues interpretabor, id eſt, Vultures: etſi ſimilem vocem, nimirum τιθαῶν reperio apud [d] Ariſtotelem, vbi etiam Gaza Palumbium tranſtulit, quam pariter lectionẽ ſecutus videtur doctiſſimus Turnebus, qui ad hęc Varronis uerba: ſodales Titij &c. ſic ſcribit: *Tatij à Tacito vocantur lib. 3. à Lucano Titij. Vtrunq; verũ puto, cum & Titienſis tribus à prænomine Tatij dicta ſit, & Titia curia ab eodem. Titij tamen ſodales à Varrone dicuntur non Tatij, argumento Titiarum auium. De his ita ſcribit Tacitus.*

[a] Palũbus cũ Colũbo cõfunditur. Translatio propria.
[a] *Li. 1. c. 27. in Theoph. de plant.*
Accipiter Palumbarius.
[b] *In Buccol.*
[c] *In Bacch.*
Palumbus
Palõbella quæ auis Italis.
Palumborum genus maius, & minus vbi.
Palõbono.
Palombo.
Etymologia.
Adriani Iunij lapſus.
Palũbes ſimpliciter de Torquata intelligenda.
Titi quæ.
Palumbes cur Titi dicantur.
Titi q Perſio vocẽtur
[d] *8. hiſt. c. 16*
Titiẽſis tribus.
Titia curia

Titus Tatius. *Tacitus. Vt quondam Titus Tatius retinendis Sabinorum ſacris ſodales Tatios inſtituerat: Varro autem à Titys auibus appellatos putat. Vetus interpres, Ingentes trepidare Titos, cùm Poëta ait, à Titis Titos vocatos dicit. Seruius Palumbes dicit vulgò appellarri Tetas. An ſint hæ Titiæ aues lectori coniiciendum relinquo.* Hæc ille. [c] Arnoldus Villanouanus ſubinde poſt Turtures Cadones nominans, non alias aues, quàm Palumbes videtur intelligere. Palumbes teſte Auguſtino Nipho vulgò Torquati appellantur, nonnulli Latinum nomen quodammodo ſeruantes Palumbo appellant, aliqui rurſus Colombo Torquato, quemadmodum & Hiſpani Paloma torcaz, circa Ferrariam, & Bononiæ Colombo Fauaro nomine non ad Phaſ Græcorum accedente, ut Ornithologus exiſtimat, ſed quod fabis veſcatur: ſed Gallorum Phaſianier fortè Phabs fuerit, quo nimirum nomine Aquitani genus à Phatta diuerſum appellant: alijs Phattas Ramier dicunt, quod in ramis arborum nidificet. Ornithologus dubitat numquid Græcorum Semiramis à Ramier Græcorum deriuetur, quod etſi propter Gallorum veruſtatem negare prorſus non auſim, magis tamen placet, Semiramidem eam ſtatui, quæ nobis vulgò Saſſarolo vocatur. Nam Diodorus Semiramidem in loco ſaxoſo, & deſerto nutritam a Columbis tradidit. Nonnulli Galli vt Phattam à Phabe diſtinguant, illam grand Ramier, id eſt, Palumbum magnum, hanc petit Ramier, id eſt, paruam Palumbem nuncupant. Robertus Stephanus Palumbem interpretatur etiam Coulon, ou Pigeon Ramier, oug Manſart: quæ poſterior vox, aut ſaltem conſimilis, nimirum Manſau Brabandis, vt audio, vſitata eſt. Germanicè vocatur Ringeltub, nempe à circulo, ſiue torque circa collum. Alijs, vt in Heluetia, teſte Ornithologo, Schlagtub, Groſz Holtztub. Alijs Plochtub, nomine forſan à Palumbe facto: Flandris Krieſdtuue, Hollandis Ringduue: Anglicè a Coushot, à Ringgeddoue, ut Gul. Turnerus interpretatur: uel vt Eliota à Vvood Culuer, id eſt, Columba ſylueſtris: vel vt alij, à Blokdoue, à Stokdoue. Illyricè Divvoky.

Cadones q aues. Palumbo. Paloma torcaz. Colombo fauaro. Phaſier. Semiramis quæ auis. Grand Ramier. Petit Ramier. Coulon ou Pigon, Ramier oug Manzart. Manſau. Ringeltub.

[c] *L. de ſanit. tuend.*

GENVS.

PHASSAM è Columbarum genere eſſe antea ex [a] Ariſtotele oſtendimus, & maximam in hoc genere. Plinius Palumbum ferum dixit, non quia & domeſtici dentur, ut Ornithologus putat: nam quos hic domeſticos interpretatur, nimirum Palumbos pedibus pennatis ſuis Zam Schlagtuben, hoc eſt, Columbas Italicas appellatas, illi ſunt, qui vulgò tronfo vocantur, quod ipſemet mihi indicare videtur, nam ubi locum Euſtathij, & Athenæi ſcribentium, Palumbos magnitudine Gallinacei eſſe interpretatur, tantas ferè Columbas ſe Venetijs vidiſſe aduectas profitetur, & fortè, inquit, huius generis Palumbes cicuratæ fuerint: alibi item vbi vocem illam Vvelſchtuben exponit, Columbas pedes plumis indutos habentes eſſe ait, aliſq; Ruſticas appellari. Huiuſmodi autem aues ex Columbarum, meo iudicio, non ex Palumbium genere ſunt; nec obſtare arbitror, quominus id ſic credam, quod antiqui Palumbes cellares habuerint, nam has propterea pennatis pedibus fuiſſe nemo dixerit. Niphus ex Columba cellari, & Palumbo, quoddam Columbæ genus diuerſum enaſci tradit, quod quamuis nunquam obſeruauerim, inficiari tamen noluerim, maximè ſi Columba mas fuerit, Palumbes fœmina. Nam quàm ſalax Columbus ſit, ſatis à me demonſtratum. Sed an ſylueſtrium Palumbium, hoc eſt, Palumbium per ſe conſideratarum genus diuerſitatem admittat nondum mihi conſtat: nam & in communi prouerbio eſt Columbo Palumbus ſemper adſimilis. Lego tamen apud Petr. Martyrem Hiſpanos in quadam inſula noui orbis inueniſſe Palumbos noſtris grandiores, ſapore, & guſtu Perdicibus noſtris meliores, aromaticum quendam odorem ſpirantes, eorumq; ingluuies, cum diſſecuiſſet, odoratis floribus plenas deprehendiſſe.

[a] *L. 5. Hiſt. cap. 13.*

Palũbes cellares. An in Palũbium genere diuerſitas.

[b] *L. 10. dec. 1. Occa.*

Palũbes noſtrates maiores.

Palũbes columbis adſimiles. Magnitudo. Color.

FORMA DESCRIPTIO.

PALVMBES Columbis adſimiles eſſe vel ex communi habemus adagio. Euſtathius, & Athenæus Ariſtotelem citans, apud quem hoc non inuenias, *Phaſſam aiunt magnitudine eſſe Gallinacei, colore cinereo.* Quem locum conſiderans ceu parum veriſimilem Nicolaus Leonicenus, *haud*, inquit, *multo minor eſt paruis Gallinaceis:* alius item quidam vir doctus, cuius nomen modeſtiæ cauſa tileo, eandem examinans locum, nonnullis in regionibus Gallinaceos æquare exiſtimat, &

Palumbus Torquatus cum piſo.

Digitized by Google

mat, & nos iam paulò antè ex Pet. Martyre in quadam noui orbis inſula noſtratibus maiores reperiri diximus. Sed Athenæus vniuerſaliter de Phaſſis loquitur: quare uel non agnouit, vel fortaſſis de corporis craſſitie intellexit, nam eo modo ad Gallinas propemodum accedere dici poterit: aliàs reuera tam magnæ non ſunt. [a] Ariſtoteles quidem Phaſſam in Columborum genere maximam nominat, ſed Gallinacei magnitudine eſſe, vt ille citat, nuſquam in ijs, quæ extant eius ſcriptis, legitur. Colore cinereo eſſe ueriſſimum eſt, ſi ad alia Columbarum genera comparetur. Phaſſam quàm breuiſſimè ita Bellonius deſcribebat: Palumbes coloris eſt cinereo, capite ex rubro, & cæruleo mixtis, alis in lateribus maculis albis inſignitis, torque coloris à capitis, dorſiq; colore diuerſi, à qua Palumbos torquatos dixit Martialis, caneus.

Athenæus explicatus.
[a] *L. 5. Hiſt. cap. 13.*
Palũbis maioris deſcriptio ex Bellonio.

Inguina torquati tardant, hebetantq; Palumbi
Non edat hanc volucrem qui capit eſſe ſalax.

Hæc ille. Apud Ornithologum verò exactiſſima Palumbi Torquati deſcriptio legitur, quę talis eſt: Palumbus Torquatus, quem manibus tractaui, dum hæc ſcriberem, longus erat circiter duos dodrantes à roſtro ad pedes retrò extenſos: pondere vnciarum ſedecim cum dimidia. Circulus albus in collo imperfectus, ſupina colli parte deſinens, duorum digitorum interuallo. Is in minoribus ętate non percipitur. Candidæ aliquot pennæ in mediis alis apparent, in Liuijs non item, ut neque circulus colli. Externa pars alarum, quæ longioribus pennis conſtat, colore nigricat, interior magna ex parte fuſca eſt, vt etiam dorſi ſuperior pars: reliquum dorſum, & cauda cinerei plane coloris ſunt. In collo præcipuè prono, & ad latera pennæ (præter albas) uariæ, & pro alio, atque alio ad lucem ſitu poſitæ purpureę, uirides, cæruleæ, cinereæ. Collum pronum cum aliqua parte pectoris purpurei coloris plumas habet, cui cinerei etiam nonnihil confuſum eſt. Cauda extrema nigra, pedes rubicundi, roſtrum ſubflauum, cute vtrinque purpurea inductum. Ventris plumæ partim albæ, partim cinereæ. Aliàs etiam mihi inſpicienti Torquati venter magis ruſſus viſus eſt, quam Liuiæ.

Deſcriptio ex Ornithologo.
Longitudo
Pondus.
Collum.
Vtà Liuijs differat.
Alæ.
Dorſum.
Cauda.
Collum.
Cauda.
Pedes.
Venter.

ANATOMICA.

HVIC auium generi [a] Ariſtoteles ingluuiem ventriculo præpoſitam haberi memoriæ prodidit. Atque ita iſtęc [b] Plinij verba, *Palumbes vltra ventriculum habet ingluuiem* intelligere oportet, nam & alibi ita ſcribit: *Aues quædam ſinum vnum habent, quo mergantur recentia, vt guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, vt Gallinæ, Palumbes, Columbæ.* Eiſdem auibus cùm Venerem exercent, inſigni tantiſper magnitudine teſtes augentur, teſte [c] Philoſopho, *hyberniſq; menſibus*, inquit, *ne vllos quidem in ys haberi nonnulli arbitrantur.*

[a] *2. hiſt. c. vlt.*
[b] *L. 11. c. 37*
[c] *3. Hiſt. c. 1*

LOCVS.

TORQVATI Palumbi nullibi non noti ſunt. Miratur [a] Ioannes Bruyerinus, unde tantus eorum, cùm apud Delphinates, tùm apud Veſates Aquitanos prouentus exiſtat: quibus ex verbis facilè colligo in illis Galliæ partibus copioſiores longè, quàm apud nos haberi, ubi iam menſe Maio cùm hæc ſcriberem bis in foro apud aucupes quęſitum Torquatum reperire non licuit. Sed quid [b] Ariſtoteli reſpondebimus, qui Phattas campeſtres vocat, cùm contrà in arboribus degere nemo ignoret? Is meo iudicio hic per campeſtria loca intelligit, quę in arboribus conſita ſunt, non autem planos campos, quos campeſtres aues incolunt in terrę areis nidos conſtruentes. nam Palumbes nunquam, uel admodum rarò humi inſidere uiſę ſunt, ſed arboribus, vel ſaltem locis editioribus ſemper. Elegantiſſima deſumpta paræmia dicebat [c] Iouianus Pontanus de re inſolenti:

[a] *L. 15. c. 37* Palumbarum miranda copia ubi.
[b] *L. 1. Hiſt. cap. 1.* Palũbes vt campeſtria loca habitare dicatur.
Palũbes nõ inſident humi.
[c] *In Aconc.*

Liquêre Palumbes

Querens: id eſt, arbores. Ita Vergilius ab ulmo gemitum earum audiri dixit:

Nec tamen interea raucæ tua cura Palumbes,
Nec gemere aëreа ceſſabit Turtur ab vlmo.

Palũbes ſyluarum dona dictæ.

Habitant autem plerunque ſyluas, teſte Ariſtotele, quapropter facetè admodum Nemeſianus Poëta has aues ſyluarum dona nuncupat, inquiens:

Geminaſq;

Geminaſque Palumbes
Nuper qua potui Syluarum præmia miſi.

[a] Plinius Palumbes migrare ſcribit, ſed quonam eant, incertum eſſe, idque cùm experientiam, tum recentiorum multorum, quinimo ipſius [c] Philoſophi teſtimonio de Torquatis comprobatur. Hic autem non diſcedere ſolùm Phattas, ſed quod maius eſt, ne hybernare quidem apud nos ſeſe pati aſſeuerat: attamen cùm Plinio Palumbis nomine etiam Phabs comprehendatur, & ſi Deo placet, ipſemet [f] Ariſtoteles alibi ſcripſerit *Semper apparere Phattas*, ſiue Palumbes apertiſſimè ſibi ipſi repugnans, itaque quiſpiam dubitare poſſit, nunquid vel Palumbes, ſiue Phaſiæ, vel Phabes migrent. Difficultatem hanc ſoluit doctiſsimus Athenæus, qui poſteriorem Ariſtotelis locum in ſuos libros tranſcripſit, & pro Phattis Phabes habet, quare Phaſſas migrare, Phabes ſemper apud nos haberi conſtituendum eſt, & meo iudicio in modernis Græcis [g] Ariſtotelis codicibus perperam φάττας pro φάβις legitur. Alibi idem Ariſtoteles Τθαγων aliquas latere ſcribit, aliquas non, ſed cum Hirundinibus abire: quo loco Gaza neſcio, an bene pro Τθαγων Palumbium vertit, alludens, vt videtur, ad nomen Seruij Titi: quod Palumbem ſignificare tradit: at docti inquirant, quæ aues illę Ariſtoteli fuerint, quarum neminem adhuc meminiſſe video, ſed ne vocem à Lexicographis acceptam. Agricola Palumbes eis auibus connumerat, quę in loca vicina tepidiora ſecedunt, & ſi ea defuerint, ſe in anguſtis montium iugis recondunt: atque ea de cauſa verno tempore deplumes ſolere conſpici: quod ſi verum eſt, Gazę interpretationem aliquo modo defendit, at non arguit non decedere, nam hoc certiſſimum eſt, mirumque quot è mari quotannis in agrum Volaterranum, item Delphinatem aduolent.

[a] *Lib.* 10. *cap.* 14.
[c] An migrēt.
[f] *L.* 8. *Hiſt. cap.* 12.
[f] *Lib. eodem cap.* 3.
[g] *Lib.* 8. *cap.* 16. *Hiſt.*
Palumbes ſe cōdunt.

INGENIVM MORES

MIRA de Palumbium caſtitate recitauimus ex Aeliano in Columbæ tractatu, quę hic repetere nolumus. [h] Ariſtoteles tradit, mare vno contentam viuere Palumbem, nec alterum recipere. Vnde Iſidorus de etymo huius auis loquens, *Comes* [h] *eſt*, inquit, *caſtitatis, cùm amiſſo corporali conſortio ſolitaria incedat, nec carnalem vltra copulam requirat*. Quapropter meo iudicio, quæ de Columbarum in genere caſtitate referuntur, ad Palumbium genus, Turtures, cæteraſque ſylueſtres potius, quàm domeſticas referenda ſunt. De hac admiranda Palumbium caſtitate loquens [i] Porphyrius: *Mira eſt*, inquit *Palumbium in coniugio caſtitas, quæ etiam adulterio corrupta interimunt corruptorem, ſi eſſe qui poſſint*. Atque hęc de caſtitate harum auium breuiter dicta ſufficiant. Sed vt ea virtute Columbas domeſticas vincere videntur, ita par vtrique eſt ingenium, nempe ſimplex, ad hęc hebes, ac obtuſum, vt pote quod non hominibus tantùm, ſed ipſis brutis etiam, iiſque ſtupidiſſimis nimirum Cuculis perſpectum eſt. Hi enim cùm in quarundam ſtolidarum auium nidis oua pariant, tum id in Palumbium teſte [k] Ariſtotele, maximè nidis faciunt, ſuoſque liberos educandos eis committunt. Ad quam ingenij hebetudinem alludens facetiſſimus Plautus, hominem ſoliuagum, ac aliorum conſortia fugientem, ideoque bardum, atque ſtupidum elegantiſſima ſimilitudine Palumbem nuncupat, aduocatoſque homines ſcilicet vafros improbo Leponi eum ſpoliandum tradentes introducit tanquam hominem peregrinum facillimè in aliena vrbe decipiendum: Ait autem.

Nos tibi Palumbem ad aream vſque adduximus,
Nunc te illum melius capere, ſi captum eſſe vis.

Verùm quid ſi hinc aſtutiam auis, vafritiamque quis potiùs colligat, quàm ſtoliditatem, & Plautum dicere voluiſſe aſſeueret, aduocatos illos gloriari ſe hominem, qui alioqui deceptu difficilis eſſet, Palumbi aſſimilaſſe, aui ſcilicet, quę difficulter capiatur, quod acumen potiùs, quàm ſtoliditatem denotat? Quid ſi præterea ideo Cuculum in eius nido oua ſua deponere dicat, quia, teſte Oppiano, viſis Accipitribus procul aufugiat? Veriſimile enim eſt, & eo viſo, qui veteribus propter magnam ſimilitudinem Accipiter creditus eſt, aufugere, atque ita Cuculum impunè, ac ſine vllo obſtaculo earum nido parere. Amplius alienum à veritate minime videtur oua Cuculi Palūbinis ita diſſimilia nō eſſe, vt ea à ſuis diſtinguere Palumbes queant. Quid igitur concludendum, ſtolidis ne an potiùs aſtutis auibus ſunt ac cenſendæ Palumbes? Ego ſtolidis annumerem, nec obſtat, quod difficulter capiantur, nam & Cuculus brutorum ferè omnium ſtupidiſſimus parata ſibi retia vitare nouit. Altera ratio negari non poſſit, ſi Cuculus præſentibus illis ad nidum earum accederet, verùm is expectat

[h] *Lib.* 8. *Hiſt. c.* 6.
Caſtitas Columbis aſcripta cui generi conueniat.
[i] *Lib.* 3. *de abſtinent. ab animatis*
Ingenium.
Cuculus in Palumbiū nido parit.
[k] *Lib.* 10. *cap.* 7.
Homo ſtolidus Palumbus dicēt.
Palumbes difficulter capitur.
Cuculus olim Accipiter creditus.

pectat,dum longè abſint. Dicamus itaque ingenio eſſe præditas hebeti,nam & idem Comicus in hoc eodem ſenſu Palumbis nomine amatorem uix mentis compotem perſtringit, inquiens: *Qui enim intelligo,dua vnum expetitis Palumbem*. Quamuis verò ita vituperemus harum auium ingenium: attamen non ideo ſtatuimus ita ſtolidas, & ſtupidas exiſtere, vt omnino eo ſint deſtitutæ,quin contrà in quibuſdam ſapientiores hominibus nonnullis eſſe exiſtimamus, nam exempli cauſa inter arbores laurum, origanum inter herbas non tantummodò agnoſcunt,ſed in vſum ſuum, vbi opus eſt, conuertunt. Plinius Lauri folio annuum faſtidium purgare eas atteſtatur: Philes contrà faſcinationem edere: Apollo Orus in nidum inferre, ubi ægrè habent, atque ita conualeſcere, Gaudentius Merula, ut blattas ex nido extrudant, uel, ut noxias beſtiolas fugent, ut habet [b] Ruellius. De origano uerò ita ſcriptum reliquit Aelianus: *Perdices, aiunt, & Ciconias, & Palumbes vulnere accepto origanum imponere, & ad ſanitatem redire*, idem reperies ab Antonino Liberali repeti.

[b] *Lib.1 de ſtirp.c.22.*

VOLATVS.

AVES huiuſmodi,cùm è Columbarum genere ſint, ſimilem etiam quem illæ volatum exercere credibile eſt. [a] Philoſophus cùm ad nos accedunt, & cùm ſuo tempore ſeceſſerint, gregatim uolare eas teſtatur. Vergilius aerias appellat, uidendum nunquid a uolatus pernicitate, uel fortaſſis à loco, nam in aere habitant; dicebat autem:

Nanque notaui
Ipſe locum aëriæ quo congeſſere Palumbes.

[a] *L. 8.Hiſt. cap 12.*

VOX.

IDEM Vergilius Palumbium vocem raucam nuncupat hoc uerſu:

Nec tamen interea raucæ tua cura Palumbes.

Sed qualis iſtæc uox ſit alij aliter ſcribunt. Proprium uerò earum eſt plauſitare, ut monſtrat author Philomelæ hoc uerſu:

Plauſitat arborea clamans de fronde Palumbes.

Plauſitare.

Minurire.

Aelius Spartianus verò minurire Palumbos dixit. Multis etiam vt Columbæ gemere dicuntur, hinc [b] Martialis:

Gemit hinc Palumbus, inde careus Turtur.

[b] *Lib. 3.*

Eiuſmodi uocem, ſiue gemitum [c] Plinius cantus nomine non dedignatur, eumq; ſecutus [d] Angelus Politianus;dum canit:

Dum ſua torquati recinunt dilecta Palumbes.

[c] *L.10.c.30.*

[d] *In Ruſtico.*

Plinius hyeme tacere ſcribit, & nullam uocem emittere, ubi ait: *Cantus omnibus ſimilis atque idem trino conficitur verſu, praterquam in clauſula gemitu: hyeme mutis, vêre vocalibus.* Atqui [e] Ariſtoteles hyeme quidem mutas eſſe tradit, ſed ſi aliquando ex aſperrima hyeme placidum tempus ſucceſſerit, gemitum earum audiri apertiſſimè ſcribit, idq;, inquit, apud peritos in admirationem habitum eſſe. Et Alexander Myndius apud Athenæum ab eis uocem edi negat, niſi ſerenitas fuerit. Quinimo Auguſtinus Niphus ſeſe hyeme tranquilla, & ſerena multis diebus gemitum earum audiuiſſe profitetur, quæ mox aduenientibus imbribus, ſtatim ſilerent. Sed quarum dicet quiſpiam, gemitum, vocemue audire potuit, ſi hinc migrent, ut ex Ariſtotele diximus? Præterea authore eodem [f] Philoſopho, gemere incipiunt vêre incipiente; & niſi confecto, peractoq; ſolſtitio, vt habet [g] Plinius,qui ſolſtitij tempus antea uix indubitatis notis ſignaſſe naturam aſſerit, cùm Palumbium utiq; exauditur gemitus. Quamobrem ſi Niphus gemitum earum in hyeme audiuit, id in loco tepidiſſimo (nam & condere ſeſe ſuprà ex Agricola ſcripſimus) contigiſſe rationi conſentaneum eſt, ſed cùm & ipſe eiuſcemodi vocem auditam ruſticis præſentis ueris ſignum haberi, inquiat, principium vêris pro hyeme accipere abundè conſtat.

Palumbes hyeme aliquando gemunt.

[e] *9.hiſt.c.49*

[f] *4.hiſt.c.49.*

[g] *L.18.c.28*

Solſtitij indubitatæ notæ.

AETAS

Digitized by Google

AETAS.

COLVMBAE, vt in earum historia traditum est, vitæ sunt breuioris, quàm Palumbes, quòd Venerem sæpius quàm hę exerceant, adeo vtile est, venerem moderatè colere, ad quam sententiam respicit illud [a] Theocriti:

Οἱ δὲ πολλῶντες ἐν ὀλίγῳ γηράσκουσι:

id est, vt hoc uersu transtulit adagiorum author:

Verum quos amor angit, in vna luce senescunt.

Hoc spectat aurea illa D. Chrysostomi sententia, quam (nisi me fallit memoria) in ea legi homilia, cui titulus est: Quod nemo lędatur, nisi à se ipso: *Qui*, inquit, *in libidine vitam ducunt resoluta quidem corpora, & omni cera molliora circumferunt, atque agmine quodam infirmitatum repleta: quibusq; ad cumulum malorum, podagræ tremor, & immatura senectus succedit: & est eis vita semper cum medicis, & medicamentis:* Atque hęc quidem mala omnibus communia sunt animantibus. Vt uerò de Palumbis loquamur, his sanè uita longa, teste [b] Philosopho, *nam ad vigesimum quintum*, inquit, *& ad trigesimum annum protrahitur: nonnullas quadraginta etiam annes compleuisse exploratum habetur.* Idem [c] Plinius repetit, & Aristotelem citat. Veruntamen, quamuis hîc Palumbium ætatem propter infrequentiorem Veneris vsum, quàm Columbarum longiorem esse scribamus, non ideo innuimus omnino à coitu abstinere; nam reuera & ipsę salaces sunt, sed hoc dicimus, quia Columbis multò minus, ac rariùs lumbos colant, ideoq; diutius superuiuere. Palumbes autem salaces esse uel inde constat, quod mares in hoc genere, tradente [d] Aristotele, prius mori credantur, quemadmodum in Passeribus salacissimo pariter auium genere contingere uolunt, cùm contrà in omnibus auibus cæteris fęmine prius, ut ibidem testatur Philosophus, è vita discedant. Quod uerò Palumbium mares fęminas morte præuertant, cognoscitur, inquit, documento earum, quę domi allectrices aluntur.

Colũbę cur breuioris vitæ quã Palumbes.

[a] *In Aita.* Amor uitæ spacium minuit.

Chrysosto-mi de libidine sentẽtia.

Libidinis mala.

[b] *9. hist. c. 7.* Palumbes quot annos viuant.

[c] *L. 10. c. 15* Palumborũ salacitas.

[d] *Loco cit.* Cur Palumbes mas citiùs, quàm fœmina moriatur.

COITVS.

PALVMBIVM libidini, si lubet, ascribe, quod trimestres factę coire, fœtificareq;, ut nonnulli, referente [a] Aristotele tradunt, argumento, quod larga ubique earum copia conspiciatur: hoc uerò continentiæ, quod proditum est à Martiale canente:

Inguina torquati tardant, hebetantq; Palumbi
Non edat hanc volucrem, qui cupit esse salax.

Ex quo districho quispiam has alites non solùm non salaces esse statuat, uerumetiam frequentiùs aut largiori manu comesas salacitatem, libidinemque extinguere: Verùm poëta meo iudicio, salacitatem ita ipsis non aufert, sed hoc dicere uoluit, ut ijs, qui salaciores euadere cupiunt, Columbas potiùs, quàm Palumbes edant; nam Columbas Veneri sacras prius dixerat, cùm contra Palumbes Proserpinæ sacrę haberentur. Vêre in uenerem accenduntur, sesęq; Columbarum more ante initium exosculantur; vnde [b] Oppianus:

Oscula blanda vibrant plaudentes vêre Palumbi.

Et [c] Baptista Mantuanus, sed qui Palumbes cum Columbis confundat:

Geminaq; in fronde Columba
Mutua porrecto collibant oscula rostro.

Et [d] rursus:

Iam redijt Progne, iam sunt de prole Palumbes.
Solicita: Venerem iam meditantur anes.

Mirum quod Alciatus, nescio nunquid exinspectione an alicuius scriptoris authoritate scribit, nempe Palumbes ante uêris ingressum, magno adhuc frigore existente, nidificare, plumasque sibi euellere, ut pulli calidiori nido fruantur, ipsaq; plumis nudatas frigore aliquando perire.

Palumbes trimestres coeunt.

[a] *6. hist. c. 4.*

Palumbes cur comesas libidinem extinguere Martialis dicat.

Palumbes Proserpinæ sacræ.

[b] *L. de ven.*

[c] *L. 1 de cal. temp.*

[d] *L. 4. Syl.*

Palumbes quomodo pullos foueant.

Digitized by Google

NIDVS. PARTVS. Incubatus.

IN arborib⁹ degit hoc auium genus, uti dictum eſt, in ijſq; nidulatur: ſed nunquid alias alijs præferat, uidendum foret: nam *Theocritus diſertiſſimus poëta, quem vnum à Vergilio ne adęquatum quidem fuiſſe volunt, Palumbum iunipero incubare inducit, ſed carmina maioris, dilucidioriſq; doctrinæ gratia non piguit adijcere: Ait autem: *Eidyl.6.*

Κἄγὼ μὲν δώσω τὰ παρθένῳ ἀντία φάσσαι,
Ἐκ τᾶς ἀκτίυθο κατ' ἄκρον· τὶν γὰρ ἰφίσδει.
Et ego quidem mox puellæ dabo Palumbum
Ex iunipero abreptum: ibi enim incubat.

Virgilius pariter priuatim ab ulmo Palumbes, & Turtures gemere facit, canens:

Nec tamen interea raucæ tua cura Palumbes
Nec gemere aëria cessabit Turtur ab vlmo.

Hollãdi ut nidos ꝓ Palũbibus ꝓparent. Partus.

In Hollandia, ut audio, nidos oblongos inter maiores arborum ramos, ut facilius ab auibus conſpiciantur, collocant, ſed qui mihi id narrauit, dicebat ſe ignorare Palumbinè torquati eſſent, an Phabes, quòd magis credebat, veruntamẽ certò ſeſe nouiſſe aues eſſe ex Columbaceo genere, & in turribus etiam nidulari. Quod pertinet ad partum, & incubatum, *Plinius haſce aues, necnon Turtures quotannis bis parere tradidit: *Ariſtoteles verò ſemel tantùm, ouaq; bina: ſed *Plinius alium Philoſophi locum tranſcripſiſſe videtur, vbi ille, *Complurib⁹ terna, & bis, at non pluries parere* teſtatur, atque ita, ſi prior fœtus corruptus fuerit. Vbi & *Plinius hoc addidit, & quamuis tria pepererit, nunquam plus duobus educare, tertiumq; irritum eſſe, uocariq; vrinum. Incubatum citius, quàm Columbæ abſoluunt, nam, teſte *Philoſopho decem, & quatuor diebus vterum ferunt, totidem alijs incubant, & totidem rursus alijs fœtus inuolucris euadit, atque perficitur, ut uix poſſit apprehendi, cùm contrà Columbarum incubatus rarò ante uigeſimam diem abſoluatur. Seruant eundem, quem Columbæ incubationis uiciſſitudinem: nam & in hoc genere fœmina à meridie incipiens, totaq; nocte, & uſque ad ientaculi tempus perſeuerans incubat: reliquo verò tempore munus idem mas ſubit. Pullos etiam ut Columbæ cœcos, & imperfectos, teſte *Ariſtotele, pariunt. Quomodo pullos edant rubeos docet Oppianus, ita ſcribens.

Dum celeres blando capiuntur amore Palumbes
Oſcula dum roſtris gemebundis dulcia figunt
Stragula flammeolis oculis, rubeoſq; tapetas,
Et veſtes oſtro perfuſas obijcit auceps,
Sicq; oculos paſcens, animos illudit amantis,
Vt pullos edat rubeo diſcrimine tinctos.

*Lib.10.c.15 *6.hiſt.c.1. *6.hiſt.c.4. Quoties, & quot pariãt *Lib.10.c.58. Ouũ uirinum. Incubatus. *6.Hiſt.c.4. Incubandi modus. *Lib.4.de Gen.c.7.

VICTVS. SAGINA.

Palumbes cum fabarijs dicantur. Columbæ cauernales ſunt Palũbes. Palumbes glandiphagæ. Palumbes cellares altæ. Quomodo farciantur.

INTER alia grana, & legumina fabas præferunt, quare nonnulli Italorum, maximè circa Ferrariam fabarias nuncupant. Bellonius in Gallia ſtomachum earum glandibus ſæpiùs cùm ilicis cocciferę, tum ſuberis, & ilicum uiridium, necnon & fagorum repletum reperiri tradit, quapropter Columbæ Alberto cauernales dictę non alię, quam Palumbes fuerint, nam & has glandes, & grana comedere ſcribit, & monachi, qui annotationes in Meſuem dederunt, Palumbes aiunt domeſticis maiores à nonnullis glandiphagas nominari à glandibus, quibus libenter veſcantur. A nonnullis Torquatas ſupra à uetęribus diximus cellares altas fuiſſe, quod nunc aſſeuerandum occurrit. Varro Palumbes eodem modo farciri, inpinguariq; ſcripſit, quo Gallinę, ſed eius de Gallinis ſaginandis uerba retulimus ſuo loco, quæ lector per ſe uidere poterit. Columella (cuius etiam uerba, quomodo pinguiſſimi reddantur Palumbi, in Columba recitaui) oſſis ex pane in uino madefactis, hyeme Turtures, ſicut etiam Palumbos, cæteriùs opimari, quàm cęteris cibis ſcribit. M. Cato priuatim de Palumbo ſaginando

Digitized by Google

ſaginando hæc ſcripta reliquit: *Palumbem recentem ſic farcito. Vti prehenſus erit, ei fabam coctam toſtam primùm dato: ex ore in eius os inflato item aquam. Hoc dies ſeptem facito. Poſtea fabam freſam puram, & far purum facito, & faba tertia pars vt inferueſcat. Cùm feruere inceperit, pariter facito, & coquito bene: id vbi excoxeris, deponito. Bene oleo manum ungito, depoſitoq; primum puſillum, poſtea magis depſes, oleo tangito, depoſitoq;, dum poteris facere turundas & eas ex aqua dato, & eſcam temperato.* Hæc ille. Alica ad hoc negocium plurimum præſtat, quod Martialis pariter atteſtatur, taleſq; in primis delicijs habitas fuiſſe innuit: inuehitur autem Poëta in Cæcilianum, qui inuitatus præ auaritia, & ingluuie delicatiora, ac pretioſiora è menſa ſurrepta domum mittebat:

Alicæ vſus ad impinguãdas Palumbes.

Cæciliani auaritia, & ſordities.

Quicquid ponitur, hinc, & inde verris
Mammas faminis, imbricemq; porci,
Communemq; duobus Attagenam,
Mullum dimidium, lupumq; totum,
Murenæq; latus, femurq; pulli,
Stillantemq; alica ſua Palumbum.
Hæc cùm condita ſunt, madente mappa,
Tradantur puero domum ferenda.

CAPIENDI RATIO.

QVEMADMODVM antiqui, ſicuti diximus, Palumbos cellares habebant, quas paſcendo ſaginabant, ita etiam alias, vt noſtra etiam ætate fit, aucupij duntaxat gratia alebant. Quæ ita habentur, a veteribus (vide in Columba) exæcatæ allectatrices, ſiue illices vocabantur, quam poſtremam vocem Palumbo priuatim attribuit [a] Scaliger, inquiens:

Palũbes aluntur vt alias capiãt. Allectatrices, ſiue illices. [a] *In Anath.*

Fert illicem Palumbem
Hic humeris rete habile
Reuocauit à tergo prorſum,
Et plagulis faciem texit
Fratribus mormolyſſans, &c.

Palumbi, inquit Oppianus, difficillimè capiuntur: ſtatim enim, viſis aucupibus, procul auolant: Vincuntur tamen & ipſi dolo. Nam auceps inſidentes arbori conſpicatus, rete in ſolo extendit, ac tenues paleas inſpergit, ut lateat: & Palumbos etiam captos, atque exæcatos imponit, & pedibus funiculos alligat, quo commoto ſeſe concutere, & ſtrepitum ædere cogit: eo percepto, cæteri paſcuis, & arbuſtis relictis, aduolant. Auceps in ategia conditus, quantum poteſt, retium funem attrahit, & perticis ſimul omnibus euerſis, Palumbos retium finibus intricatos capit. Eiuſmodi retibus Columbæ etiam comprehenduntur, ſed multò faciliùs laqueis. Gallorum nonnulli, maximè uerò Delphinates, in quorum agros quotannis plurimo grege aduolant, Palumbos plerunque noctu ignibus accenſis capiunt. Aues dum ſplendorem eorum admirantur, à ſagittario telis agitatæ configuntur, nec tamen una, aut altera pluribuſq; ex arbore deturbatis, ſociæ deuolant, aut mouentur, ſed ſilentio opus eſt. Alij verò ſagittarij, teſte Bellonio, pelues ſecum ferunt, earumq; crepitu aues terrent, tantum abeſt, vt ſilentio vtantur. Hunc capiendi modum vernaculo illis vocabulo Chariuari appellant. Et [b] Conſtantius Robertus molarum ſonitu, aut tympanorum maximo ſtrepitu ex arboribus decidere ait, neque ſagittariorum meminit. In Antiate, inquit Blondus, agro Italiæ Palumbium aucupium eſt per autumnum, Palumbi cùm mari tranſuolato, Italiam relicturi ſunt, aliquandiu in nemoribus Antiatum commorantur: quare peritiſſimi Neptunienſes retia quàm maxima in id aucupij magno parata impendio ſuſpendunt. Exinde Palumbes quaſcunque longo tractu viderint congregatas in arboribus conſidere, iactu lapidis, & clamore territas in aëra volare cõpellunt: dumq; aues in magnum coactas numerum aduolando, tenſis retium inſidijs viderint ſupereminere, contorta funda paruum lapidem vel naturaliter album, uel gypſo delinitum maximo emittunt crepitu: quo territæ bombo Palumbes, vt Accipitres Chiluones à Plinio appellatos, quibus nunc Falchonibus eſt nomen, quos in lapide, bomboq; fundæ timent, declinando ſeruentur, terræ, quàm poſſunt volatu rapidiùs appropinquant: ſicq; amentes in retia ſe præcipitant. Hæc ille.

Difficillimè capiuntur. Quomodo capiantur.

Palũbes facilè laqueis capiuntur, Galli vt Palumbos capiant.

Chariuari quid Gallis *Vn ſupplement.*

Neptunienſes vt Palũbes capiãt.

Accipitres Chiluones nunc Falcones uocãtur.

Digitized by Google

CORPORIS AFFECTVS.

Palũbis vn gues accreſcũt nimiũ.

NVLLVM in hiſce auibus affectum hactenus obſeruaui, vno, eoq; exigui admodum momenti excepto, nempe nimio vnguium incremento, eoq; in ſenectute tantummodò. Meminit huius affectus Ariſtoteles, ex quo Plinius eundem repetit. *Aetate proiectis*, inquit ille, *vngues accreſcunt, quos recidere ſolent, qui eas alunt. Nil, quo ladantur apertè, alius his ſeneſcentibus accidit:* inſigni ſanè priuilegio, cùm nobis ſeneſcentibus nullum non morbi genus inſidietur, ſed & ipſa ſenectus nobis per ſe morbus eſt.

Senectutis mala.

SYMPATHIA.

CVM Perdicibus, teſte Aeliano, his auibus benè conuenit.

DENOMINATA.

Accipiter Palumbarius.

ΑΣΣΟΦΟ'ΝΟΝ, hoc eſt, Palumbicidam, ſiue Palumbarium Accipitrem eundem eſſe cum φαβοτύπῳ, ſiue φαβοκτόνῳ antè diximus, de quo Accipitre vide, quæ inſtituto de eo capite ſcripſimus.

Proſerpina cur Pherephatta dicta.

Proſerpinam multi ex Græcis Theologis Pherephattan dictam exiſtimant παρὰ τὸ φιοβῶν τλὴ φαττὰν, id eſt, à paſcenda Palumbe. Et antiqui huic Deæ Palumbem ſacram fecerunt. Quamobrem etiam mulieres Maiæ ſacerdotes eam ipſi immolant. Maia uerò eadem eſt, quæ Proſerpina, tanquam mæa quædam, id eſt, obſtetrix, & nutrix. Eſt enim Dea terreſtris, & eadem Ceres. Author eſt [a] Porphyrius.

[a] *Lib. 4. de abſtinent. ab animat.*

Palumbarij oppidi in Samnio olim à Caruilio capti meminit [b] Liuius. Illud, ni fallor, fuerit, quod Lanciano dextrorſum ad Maiellæ radices procul abeſſe ſcribit [c] Blondus, & Pennam caſtellum in montibus ei ſupereminere.

[b] *Lib. 10.*

Palũbariũ oppidum.

[c] *In Abrutio*

Penna caſtellum

Apud eundem [d] Blondum Palumbaria oppida nominantur Sabellæ familiarum vrbis Romæ & in regione opulentiſsima in Cruſtumeris annumerantur.

[d] *In Vmbria*

Palũbaria crypta, & ei⁹ aquę ſalcas.

Palumbaria crypta à Palumborum nidis dicta eſt. Huius cryptæ aqua caput, & renes ſanat, urinæ meatus aperit, nebulas ab oculis, & ventos ab auribus fugat, paſſiones ſtomachi etiam quæ ad cor tendunt, expellit, & arthriticis confert, ſed ea vtens à ſalſis, & frigidis caueat; quæ omnia hoc hexaſtico expreſſit Alcadinus Siculus:

Crypta Palumbaria eſt, fuerit quia grata Palumbis,
Vel quoniam lumbis fertur obeſſe parum.
Vnde ſuo hac laſos feruens medicamine renes
Sanat, & vrinæ ſumpta recludit iter.
Auxilium nuſquam inuenies præſentius vllum,
Perpetuus capitis, ſi tibi ſorte dolor.
Ex oculis nebulas, & ab auribus exturit eurus,
Cardiacam tollit, artheticumq; fugat.
Et maiora facit, ſi ſcis ſeruare dietam,
A ſalſis caueas, frigida quæq; fuge.
Algentis vitalis aqua conſueſcere potu:
Vtere lympharo, quod parit vna, mero.

Phaſſachates gẽma.

Phaſſachaten gemmam ex achatis genere nominatam à Plinio, Georgius Agricola ita dictam ſcribit, quòd aliquando venarum & macularum diſcurſu exprimat Palumbem.

AVGVRIA.

AVGVSTINVS Niphus de Gallinis, & Palumbibus negat auguria accipi, præterquam ex ouis.

EMBLE.

Digitized by Google

EMBLEMA.

DE Palumbis emblema est apud Alciatum cum lemmate AMOR FILIORVM.

Ante decem vernam boreali cana Palumbes
Frigore nidificat, præcoqua & ova fouet.
Mollius & pulli vt iaceant, sibi vellicat alas,
Quæ nuda hyberno deficit ipsa gelu.
Ecquid Colchi pudet, vel te Progne improba? Mortem
Cum volucris propria prolis amore subit?

Sed vereor Alciatum hæc perperam Palumbi tribuere: quia præter ipsum nemo id tradit alius.

VSVS IN CIBIS.

PALVMBES tanquam aues humano palato arridentes, ac delicatas, cùm maiores nostri, tùm coætanei passim nominant. Has [a] Athenæus in Carani Macedonis nuptijs fuisse memorat, easdem vnà cum Turturibus, Turdis, Merulis, Anseribus Leporibus, agnis, hœdis, similibusq; gulæ illecebris in Laconicis conuiuijs celebrat, quemadmodum & sexcentis alijs in locis. Pistoclerus adolescens apud Plautum Bacchides meretrices duas vnum Palumbem expetere, ceu rem acceptissimam, asserit: intelligit autem amantem. Et [b] Theocritus pastorem inducit, qui puellæ suæ Palumbem promittit se e dono daturum, inquit enim:

Κἠγὼ μὲν δώσω τᾷ παρθένῳ αὐτίκα φάσσαν
Ἐκ τᾶς ἀκριδοθάκας, τόθεν γὰρ ἰφθός...
Et ego quidem mox puellæ dabo Palumbem
Ex inuipere abreptum. Ibi enim incubat.

Alibi item Lacon apud eundem conqueritur puellam suam basium recusasse, quamuis ei Palumbem donauisset:

Οὐκ ἰρὰμ' Ἀλκίππας, ὅτι μι πρατὲα φίλατι
Τῶν ἄτων καθλοῖσ', ὄτα οἱ τὰν φάσσαν ἔδωκα.
Non amat Alcippen, quia me nuper non osculata est,
Auribus ad se attrahens, cùm ipsi Palumbem donarem.

Quas Theocriti sententias Nemesianum, & Calphurnium elegantissimos poëtas, qui pariter eglogas scripsêre imitatos fuisse, non est dubitandum. Alcon enim pastor apud Nemesianum Donacen puellam, quam ardebat, sic alloquitur:

Præterea tenerum leporem, geminasq; Palumbes
Nuper qua potui syluarum præmia misi.

Sic quoque [c] Calphurnij Lycidas sese sæpè Phyllidi suæ Palumbes donauisse iactitat, inquiens:

Accipe, ne dubita, meruit manus vtraque pœnas;
His tamen, his inquam manibus tibi sæpè Palumbes
Sæpe etiam Leporem decepta matre parentem
Misimus.

Horatius verò Nasidieni diuitis cuiusdam cœnam ordine totam describens inter alios cibos Palumbes etiam nominat, easq; sine clune ceu ita lautiores: sed hanc cœnam per totam satyram ridet, eamq; partem, ut Acron uetus Horatij Scholiastes exponit, putrem fuisse indicat, uti quoque alias, quæ cæteris animalibus, quarum meminit, deerant. Innuit tamen interim veteres in aliquibus tantùm partibus animalium priuatim delicias agnouisse, ut [d] Plinius disertissimis hisce uerbis testatur: *Postea culinarum artes, vt clunes spectentur, vt diuidantur in tergora, vt a pede vno dilatata, repositoria occupent. Dedere & Parthi coquis suos mores, nec tamen in hac magonia quicquam totum placet: hic clune, alibi pectore tantùm laudatis.* Audiamus nunc [e] Horatium, qui sic canit:

Et Leporem auulsos, vt multò suauius, armos,

[a] *Lib. 4. c. 1. & 4.* Carani Macedonis nuptiæ.

Bacchides meretrices Palumbem petere quid significet.

[b] *Edil. 5.* Pastor puellæ Palumbes promittit.

Lacon pastor puellæ Palumbem donat.

Alcon pastor puellæ Palumbes mittit.

[c] *Egl. 3.* Lycidas pastor puellæ Palumbes donat.

Nasidieni cœna.

[d] *L. 10. c. 50*

[e] *Sat. 8. L. 2.*

Digitized by Google

Quàm ſi cum lumbis quis edat. tum pectore aduſto
Vidimus & Merulas poni, & ſine clune Palumbes,
Suauis res, ſi non cauſas narraret earum,

Hoc eſt, cauſas naturales, cur partes eſſent totis ſæpè, & integris corporibus, aut aliæ alijs præferendæ, Romanus noſtri temporis populus, teſte Blondo, ex Palumbium aucupio nuptias, & conuiuia maiori ex parte parat. Apud Gallos quoque eas inter elegantiores epulas hybernis menſibus collocari nouimus. Aliqui eorum cum braſſica elixant, parum tamen antè inaſſatas. Alij uero (quorum maior eſt numerus) ſemitoſtas mandunt, hoc eſt adhuc cruore perfuſas, quod quidem nec ſalutare eſt, nec humanum: quippe coctu genus omne carnium moderatam poſtulat, ſiquidem hominum vitam alere debeant, & ſuſtinere. Iulius Scaliger & ipſe Gallus tamen ſemicoctam laudare uidetur Machomę cenam damnans, & ſua edulia recitans.

Palũbis nuptias parat Popul⁹ Romanus.

Galli ut Palũbos edãt.

Cocturam qualẽ quęque carnes expoſtulẽt. Machomæ cœna.

Et mox:

Quæris mea quid eſitem domi? dicam.
Bis terq; lota dextera, è vero tracta
Fumas Palumbes ſemicocta: porcellus
Nitore grandis: parvus hedus ætate,
Vernexq; petricarijs tener mandris.
De corte Capo captus, & ſaginatus, &c.

[a] *In Hipp.* Et [a] rurſus ubi Rufo Natali, & affini ſuo conuiuium parat, ait:

Exin Palumbes ſemicocta fumabit.

[b] *In Treſiſ.* Item [b] alibi de Palumbe canebat:

Is, quem ſcis lauti nomen captare, Palumbum
Integrum ubi poſuit, non coctum clamat: & eſſe
Eſſe reponendum: Miſer ille effertur inanis,
Inde ſine exequijs in cendum: vt craſtinus extet,
Quem toſtum appoſuit, ſed non ſemel.

Atque [b] rurſus:

[b] *In Apic.*

Iuſſum cœnare Palumbes
Men' ſaturas porris, prius hinc diſcedere certum eſt
Quàm me plebeia cupiant faſtidia cœnæ.

Condimentũ Palũbi Paſtilli è Palumbis.

Apitij uerba de condimento in coctura Palumbi altilis, recitauimus in Columba. Coquus quidam Gallicus, referente Ornithologo, ad paſtillos è Palumbis parandos, Vtêris ſalſa (iure intinctorio) inquit, calida, ut pro bubula carne, & ſpeciebus aromaticis, niſi quod cepa requiritur in liquamine ſuillo frixa.

VSVS IN MEDICINA.

Palumbũ carnis qualitas.

[a] *Lib. 1. de morb. mulic.*

[b] *Lib. 2. de alim.*

[c] *Lib. 2.*

QVOD modò ad qualitatem carnis Palumbium ſpectat, perperam nonnulli, meo iudicio, ſicuti Pſellus inter excrementoſas numerant. Nam Hippocrates mulieri, cui menſes peruitoſi fluebant, Palumbis, & ſimilibus, veſci conſulit: alibi etiam in cibo exiccare, & uentrem aſtringere dicit: quod poſtremum à Celſo, & Auicenna repetitum eſt: ſed magis aſtringunt, teſte Celſo, ſi in poſca decoquantur. [b] Galenus pariter Palumbium carnem non improbat, ſed Columbina tantùm duriorem eſſe dicit: *Auium caro minus nutrit, quam quadrupedum, ſed facilius concoquitur, præcipuè Perdicis, Attagenis, Columbæ, Gallinæ, & Galli. His verò durior eſt caro Turturis, Palumbis, & Anatis.* Et [c] Paulus primum locum inter aues Perdici, pullo Columbino, Attagenæ, Gallinæ, Phaſiano tribuit, ſecundum Turdis, Merulis, & Paſſeribus, tertium Palumbis, & Anati: quartum Pauoni, vltimum Anſeri, & Struthioni. Ruffus pariter, referente Ellichaſim tres auium ordines ſtatuit, & præfert ex auibus ſylueſtribus Alaudas non criſtatas, & ſathur (fortè Turdos) deinde Sturnos, Phaſianos, Perdices, Turtures, Pipiones, Palumbes ſylueſtres, & Filacotanas. M. Cato Cenſorius ægrotis ieiunium imperari vetabat, ſed ſaltem oleribus, & modica carne Anatis, aut Palumbis, aut Leporis ali volebat. Libidinem dicuntur inhibere, nam & Martialis ait:

Inguina torquati tardant, hebetantq; Palumbes
Non edat hanc volucrem, qui cupit eſſe ſalax.

[d] *1. de comp. med. ſec. loc.*

Venerem autẽ extinguere nonnulli uolunt, propter glandiũ eſum. Archigenes apud [d] Galenũ Palũbes pro ſtomachicis cõmendat. Trallianus pro tympanicis: & elephãnico Aretæus victum

victũ præſcribens, Perdices, Colũbas, & Palũbes celebrat: & rurſus priuatim torquatas cõmendat in cibo cephalæam patientis. Il colico affectu, inquit Aetius, frigido, & plegmatico Gallinæ altiles ad cibũ præferuntur: deinde Perdices, & Palũbi debilis nutrimẽti gratia ſunt exhibendi, Turtureſq; altiles, & Columbæ. Ab Alexãdro Benedicto Turtures, & Palumbes tempore peſtilentiæ in cibo probantur. [a] Hippocrates Palumbis carnes his, quæ iam conceperunt, dari iubet, item, ſi uterus laxus fuerit, diæta, inquit, fiat ex alica, carne ſuilla, aut Palumbis. Alibi etiam in lienteria vrendum eſſe monet carnibus ſale, & aceto inueteratis, caninis aſſatis, & de Palumbis, ac reliquis huiuſcemodi uolucribus. Nonnulli ad corrigendam fortè intemperiem ſiccam, priuſquã coquant Palumbem in aquam frigidam aliquandiu relinquunt. Mirum, quod ſcribit. [b] Io. Baptiſta Porta oculos Palumborum confoſſos renaſci, ideoq; nullum remedium ad cicatrices, & vulnera oculorum præſtantius reperiri. Hoc uerò omnem admirationem ſuperat, quomodo, referente Plinio, iumentorum verminatio finiatur, ter circumlato verendis Palumbo, & quomodo Palumbus emiſſus moriatur, iumentumq; liberetur confeſtim. Idem Plinius carnem Palumbi in aceto decoctam, dyſentericis, & cœliacis mederi dixit, item Palumbum ferum ex poſca decoctum tormina ſanare, necnon in contractione neruorum in cibis prodeſſe etiamſi inueterata. De ſanguinis Columbini, Palumbiniue vſu ad oculos ſanguinolentos, uel ſanguine ſuffuſos, & ſiſtendum ſanguinem multa diximus in generali Columbarum hiſtoria. Celſus huiuſmodi ſanguinem vulnera purgare ſcribit; Marcellus pedes illitos ſanari eo efficaciter, ſi cum Miluino permixto vrtica intingantur, ad podagram, ni fallor. Fimus Columbinus, teſte Celſo, aduſt. Vires quas Dioſcorides Columbarum fimo adſcripſit, recentiores quidam indocti Palumbino attribuerunt. Etſi autem Palumbium fimus eadẽ poſſit, quæ Columbinus, efficaciorq; etiam ſit, conſeruanda tamen ſunt bona fide authorum verba. De huius item uſu in calculo multa diximus in Columba. Celebratur in tali affectu à Sereno canente:

Sine Palumborum cinitur fimus acre ferorum
Dulcacidis ſparſum ſuccis, tritumq; ſolutum.

Plinius item in faba ſumi aduerſus calculos, & alias difficultates veſicæ prodidit, necnon & lapillos in harum auium ventriculo inuentos contritos potioni inſpergi contra eoſdem: Idem fimus vrinam prouocat, & alijs ueſicæ affectibus opitulatur.

[a] *L. de morb. mul.*

[b] *L. 1. Phyt. cap. 14.*

Palũborum oculi cõfoſſi renaſcuntur.

Iumentorũ verminatio ut finiatur.

Sãguinis uſus.

Fimi uſus.

Lapidũ in uentre culo Palũbũ inuentorũ facultas.

DE PHABE, SEV PALVMBE Minori. Cap. VI.

PHABEM, vt diximus, Palumbem minorem interpretamur, ſed cùm hæc nobis lucris, nec mihi unquam obſeruata ſit, nec alijs notam fuiſſe videam, itaque relicta eius delineatione ad Oenada, ſiue Vinaginem, quæ proximè, teſte [a] Philoſopho ad Phabis magnitudinem accedit, ſermonem conuertimus.

Phabs eſt Palũbes minor.

[a] *L. 8. hiſt. c. 3.*

DE OENADE, SEV VINAGINE Cap. VII.

AEQVIVOCA.

OENAS, inquit [a] Aelianus, auem ſignificat, non ut quidam putant, uitem: ex quibus uerbis facilè eſt colligere, quod Oenas ueteribus etiã uitem ſignificauerit. Sed & nonnulli Oenada interpretantur locum uitibus conſitum. Οἰνάδες, inquit Heſychius, ἀμπελώδης τόποι. Huic præterea, & Varino Οἶνας genus Corui, aut Columba fera eſt: & alibi οἰναῖξ habent pro ſpecie Corui. Mihi Οἶνας pro Columbæ ſpecie tantummodò nota, & ab Ariſtotele nominata: ſcio uerò aliam auiculam Oenanthen Ariſtoteli, & Plinio dici: ſed de hac agam proprio loco. Eſt poſtremò Oenas canis nomen, ſi bene memini apud Xenophontem.

[a] *L. 4. de anim. cap. 58.*

Oenas antiquis etiam uitẽ deportabat.

Οἰναῖξ.

Oenanthe.

Oenas canis.

SYNONYMA.

HANC alitem Tzetzes Οἶνάδα Hebraicè, & Syriacè dici tradit. [a] Lycophroni, ni fallor, ὀινοπους φλὴ dicitur: interpres uertit, vinifera auis, Iosephus Scaliger Vinitorcula, Gaza pro Οἰνὰς apud Aristotelem transtulit, quemadmodum suprà diximus, Vinago, quasi fortasse cum vino ago. Nam præterquam quod, teste Philosopho, *autumno*, (quo videlicet tempore vindemiæ celebrantur maximè) *& conspiciatur, & capiatur*. Eustathius etiam colore addit esse, quem Græci ὁ ναπὸς appellant, qualis nimirum in vuis nigris maturis apparet: adeo vt ab eonè colore, an vindemiæ tempore dicta sit, meritò quispiam dubitet. Qui sanè color in aue, quam ego Oenadem esse puto, optimè reperitur, vt subinde in descriptione eius patebit. Quapropter Gulielmus Rondoletius vir alias longè doctissimus, rerumque naturalium, maximè piscium, de quibus luculentissimos edidit commentarios, peritissimus, non rectè Ἰνὰς per iota tantum in prima legendum censet, ita auem dici credens ἀπὸ τῶν ἰνῶν, hoc est, à fibris carnis: ita enim inquit in Epistola ad Ornithologum scripta, fibrosa, & dura est, vt neque edi, neque ad cibum parari, nisi detracto tergore commodè possit. Sed auem, quam Rondoletius Ornithologo misit ab Oenade Aristotelis diuersissima existit: est enim vel Alchata, vel Filacotana Arabum, vel saltem congener, non autem Damascena Perdix Bellonij, quemadmodum arbitratur Ornithologus: nam pedes huic sunt pennis obuestiti, manifestissimo diuersitatis indicio. [b] Iulius Cæsar Scaliger alibi pro Oenade interpretatur Rupicola, & pro Peleiade, hoc est, Liuia, Turricola: ex qua interpretatione auem, quam depingemus, veram Oenadem esse inde colligimus, quoniam montium rupes duntaxat habitat, ideoque Bononiensibus aucupibus Sassarolo nuncupatur, hoc est, saxatilis, quanuis M. Varroni Columba saxatilis inter altiles vocetur. Præterea diuersa est à saxatili Rhætiæ, quæ meo iudicio Peleias, siue Liuia est: nam & hæc aliquando in parietibus templorum, vnde Turricola Scaligero dicitur, & in montium rupibus nidificat, at non semper, vt nostra saxatilis, cui etiam magnitudo Oenadi ab Aristotele ascripta optimè respondet. Neque alia fortè Semiramis fuerit Hesychio, & Varino pro hac voce Columbam montanam interpretantibus. Robertus Stephanus quosdam ait Oenadem Gallicè vertere grand Colomb, vel Biset: sed Biset, teste Bellonio, Liuia est, Oenade multa minor, & diuersa, vt instituto super hac capite Bellonius disputat.

[a] *In Cassandra.*

Vinago, cur sic dicta.

Color Oenadis. Rondoletij error.

Ἰνὰς auis, & cur sic dicta.

Inadis caro Inas Rondoletij non est Oenas Aristotelis.

Alchata, & Filacotana quæ auis Arabibus.

Perdix Damascena.

[b] *Comm. in Theoph. lib. 1. cap. 27.*

Rupicola. Turricola.

Saxatilis Columba. Rhætiæ.

Semiramis quæ auis.

Columba montana.

DESCRIPTIO.

ARISTOTELES [a] Oenadi in Columbaceo genere tertium magnitudinis locum attribuit, inquiens: *Oenas maior quam Columba, minor quam Phaps.* Quem locum repetens Aelianus, non solùm non assequutus est Aristotelem, sed planè contextum eius vitiauit, quando scribit. *Hanc Aristoteles Palumbo* (φαττᾶς habet) *maiorem, Columba minorem facit.* Aristoteles enim Phattam, vt iam sæpius diximus, in toto Columbaceo genere maiorem, imò maximam appellat, tantum abest, vt minorem dixerit. Rectius, opinor, Eustathius Columba maiorem esse dixit Oenadem, & colore, quem Græci οἰνωπὸν appellant, qualis nempe vini nigri est, vel qualis in vuis nigris maturis apparet; quod si pro Columba, qua Oenadem maiorem esse dixit Aristoteles, eumque sequutus Eustathius, Saxatilem Varronis, hoc est, in Columbarijs nostris agentem intelligas, vt ego intelligendam arbitror: certè auis hæc, quam ego pro Oenade depingã, egregiè respondebit. est etenim domesticis Columbis nihilo minor. Color quem Oenadi tribuit Eustathius planè etiam in ea conspicitur, maximè propè pectoris initium, nam quodammodo ex ferrugineo ad fumatum accedit, qualis in vuis nigris, ac illis potissimum, quas maiolas apud nos vulgus nuncupat. Præterea *Oenas*, teste [b] Philosopho, *autumno potissimùm conspicitur, & capitur:* & hoc quoque meæ aui competit: quapropter vbi Aristoteles addit, *ad nos venire, cùm iam prolem fecêre*, quis non malè interpretetur, ad plana descendere. Aucupes interrogati, quoties anno pariat nostra auis, respondebant, se nescire. Scio in Latinis à Gaza factis Aristotelis libris, legi semel anno tantùm parere, quod sanè in Græco textu non habetur: at bonus ipse Gaza, illud addidit, nescio quàm bene; falsum verò est, & experientiæ, & Aristotelis

[a] *3. Hist. 3* Magnitudo.

Aeliani error.

Phattæ magnitudo.

Quemodo Aristoteles Oenadem Columba maiorẽ esse dixit.

Oenadis authoris magnitudo.

Color.

[b] *8. Hist. cap. 3.*

authoritati

Oenas mas cum vicia.

Digitized by Google

Oenas fœmina cum orobo.

Digitized by Google

authoritati repugnans Turturem ſemel tantùm parere, ut ille adiungere auſus eſt. Cæterùm Oenadem Philoſophus dixit citato loco, bina parere. Gazę auda cia.

[c] Athenæus de Oenade miraculum recitat huiuſmodi, Arbores non producturas ixiam, hoc eſt, viſcum, quod alias ἶξὸς, nempe Ariſtoteli dicitur, niſi ſuper quas auis uentrem deponens deuoratum eius ſemen excreuerit. Idem in Palumbe de Palumbe ſcribere Plinium diximus. De Turdo idem communi adagio vulgatiſſimum, *Turdus malum ſibi cacat*. Sed ut fabulam hanc anilem prætereamus, quam ſola uiſci natiuitas per ſe iugulat, nam uiſcum ἀυτοματος in arboribus ſine ſemine oritur, lubet huc inſignem Plinij errorem annotare, qui cùm Dioſcoridi ixiam videret (huic enim alia planta, quàm Theophraſto ixia uocatur, nempe Cameleon niger) in uenenatis radicibus recenſeri, ac quodammodo, ab ἶξω, id eſt, viſco appellari, vbique pro ixia uenenata radice viſcum reddidit intolerabili ſanè errore. Reſtat modo vt auem noſtram deſcribamus. De magnitudine eius paulò antè memini, & de colore pectoris, Roſtrum planè eſt cinnabarinum, longum ut in Columba domeſtica, in extremo acutum. Caput totum, uenter & alarum pennæ ſunt cinerea, exceptis remigibus, quæ nigricant, & notabilis ſunt magnitudinis, quare etiam uolatu plurimum ualere veriſimile eſt. Ceruix viridis eſt, intercurrentibus nigris plumis. Cauda uerſus vropygium cinerea, cætera nigra, Pedes rubri, ungues nigri. In fœmina, cuius etiam iconem ponimus roſtrum minus rubet, & pedes etiam pallidiores.

[c] *L. 9. c. 16.*

Ixia, ſiue viſcum vt naſcatur.

ἶξὸς.

Turdus malum ſibi cacat.

Plinij maxim' error.

Ixia Dioſcoridis quæ Chamæleõ niger.

CAPIENDI RATIO.

ARISTOTELES priuatim de Oenade ſcripſit, ut Gazæ interpretis verbis utar, modum maximè capiendi eam eſſe, dum ſe in aquam bibendo propendit.

DE ALCHATA SIVE Filacotona Arabum. Cap. VIII.

ANTEQVAM ad Liuię Columbæ hiſtoriam, quemadmodum inſtitutus ordo, magnitudinis nempe, expoſtulabat, orationem conuertam, operæpretium planè mihi viſum eſt de Alchata, ſiue Filacotona Arabum prius verba facere, cùm quia Arabes è ſylueſtrium Columbarum genere eam nominent, tum uerò etiam, ut relicto interim vnicuiq; ſuo iudicio appareat noſtram, quam pro Oenade dedimus auem, potius quàm hanc Oenadi reſpondere. *Alchata*, inquit Bellunenſis, *eſt genus Columbarum ſylueſtrium, quorum ale oblongæ ſunt, penna, & plumæ coloris Coturnicum, & cutis extrema pradura, quamobrem medici in regionibus ad Orientem præcipiunt huiuſmodi Columbos excoriari, vt cutis remoueatur. Vulgò viſi ſunt in Syria pedibus nigris, & valdè breuibus.* Hęc ille. Ecce quam exactè huic aui conueniant quę de ſua Oenade Rondoletius ad Ornithologum ſcripſit. Vt enim eam cum Oenade veterum faceret ἰναϛ per iota, uti diximus, non οἰναϛ ſcribendum eſſe exiſtimat, ut nimirum ἀπὸ τῶν ἰνῶν, id eſt, à fibris denominata dicatur: Ita enim, inquit, fibroſa, & dura eſt, ut neque edi, neque ad cibum niſi detracto tergore parari commodè poſſit. Auis eſt gregalis, & circa Monſpeſſulum vulgò Angelus (vn Angel) uocatur: ſimillima Perdici, ſed roſtro, & pedibus nigris: plumis ex fuſco colore in nigrum uergentibus, & luteis in ruffum. Cætera, magnitudine præſertim, Perdici perſimilis. Sed quis hanc auem ab Alchata diuerſam eſſe non dicat, quoniam Bellunenſis pedes perbreues Alchatę tribuit, cùm contrà quam ille Inadem vocat, cruribus ſit ſatis proceris, ſed non impedit, quin ſaltem (utor modò Ornithologi verbis) eiuſdem generis proximi ſpecies ſint diuerſę: & ſanè Angelo etiam Monſpeſſuli dicto, ut pictura oſtendit pes propriè dictus, hoc eſt inferior, & digitatus breuis eſt proportione, & poſtremus digitus minimus. Alchatę carnem Auicenna etiam duram eſſe dixit, ijs tamen ſalubrem, quorum iecur obſtructum eſt, & infirmum, & quorum corruptum eſt temperamentum, hoc eſt, cacheticis, & hydropicis. Filacotonę apud Elluchaſem,

Ordinis ratio.

Alchata Arabũ ſiue Filacotona

Rondoletij Inadẽ eſſe Alchatam Arabum.

Angel' quę auis dicta.

Pedum cõſtitutio.

Caro Alchatæ quibus profit.

Filacotonæ caro.

luchaſem, qui Tacuinos Arabicè ſcripſit, cum Columbis, & Turturibus numeranturaun-
Alſuachat. de Ornithologus Palumbium generis eſſe conijcit, & eaſdem fortè, quas Auicenna Alſua-
chat nominat. Ego cum Alchata potiùs eaſdem crediderim, maximè cùm idem Elluchaſem paulò antè Palumbos ſylueſtres, & Filacotonas ſimul numeret tanquam diuerſas: cuiꝰ tamen in re parum nota ſuum permitto iudicium.

Alchata ſiue Filacotona Arabum cum ſecuridica.

DE

Digitized by Google

DE COLVMBA LIVIA. Cap. IX.

SYNONYMA.

COLVMBA πέλεας Aristoteli dicta, à Theodoro Gaza, vt iam sæpe diximus, Liuia traducitur, & apparet sanè πελιάδα, siueut efferunt poëtæ πέλειαν à colore ita appellatam. Nam πελὸν, & πελιὸν Græci liuidum dicunt. Vnde Eustathius πέλεα, inquit, *non simpliciter Columba est, sed species Columbæ nigrioris, vt vox, seu dictio ipsa subindicat.* Idem Eustathius alibi πέλειαν ait esse genus Columbæ timidum, ideoq; etiam aliàs τρήρωνα vocari. Contrà rursus alibi docet πελιάδα Doribus Columbam simpliciter sonare, & τρήρωνα commune omnium Columbarum epitheton esse, necnon etiam quandoque per antonomasiam simpliciter pro Columba vsurpari, quemadmodum, (ni fallor) in Columba diximus. Augustinus Niphus Columbas Liuias (vtor enim communi Gazæ interpretatione, atque vtinam is ita vbique virum se præbuisset) scribit Italis vulgò Palumbellas dici. Quod nomen Ornithologus Latinè quoque eis rectè tribui posse existimat; Nam, inquit, maior est, qui simpliciter Palumbus dicitur, uel, ad minoris differentiam, torquatus. Veruntamen eo modo Liuiæ cum Phabe, quæ Palumbus minor est, seu Palumbella confundentur. Albertus Magnus alias Columbas cauernales, aliàs corrupta, ut apparet, a Peleia uoce Belez nuncupat: Scaliger aptissima dictione Turriculas: Germani Lochtuben, Kleine Vuilde tuben, Holtztuben.

Etymum. Πελὸν qd. Τρήρων. Palũbella. Colũbe cauernales. Belez.

GENVS.

ARISTOTELES Columbarum genera enumerans πελιάδα penultimum magnitudinis locum tribuit, sicut alibi fusius à nobis disputatum est. Nunquid in hoc genere diuersiras reperiatur, planè ignoro: lego tamen apud Aelianum in India Liuias Columbas viridis pennas habere, adeo vt primo aspectu, si quis in auium cognitione rudis sit, Psittacum, non Columbam dicat: rostrum illi, & crura Græciæ Perdici esse similia: quas tanè notas in nostratibus Liuijs non reperiar.

Liuiæ Colũbæ virides.

DESCRIPTIO.

PELEIAS, inquit [a] Aristoteles, *quàm Columba minor, nigra est.* (Gaza vertit, Liuet etiam plumis, & penè nigricat) *& pedibus rubidus, scabrosisq;.* Idem Athenæus, & Aelianus repetunt. Quare parum rectè Varinus *Peleian* esse ait *Columbæ genus simile Palumbi*, nam neque color, neque magnitudo respondet. Hinc etiam, ubi Albertus habet, Columbæ Belez similes sunt domesticis griseis, lege fuscis, nam alioqui color griseus incanus, seu cineritius est, & ipsemet alibi nigras esse dixit. Hesychius ob allatam rationem non parum hallucinatur, dum Peleiades Columbas nigras interpretatur Φάσσας, lego Φάσσας. Mihi Peleias, siue Liuia nunquam conspecta, quare descriptionem, atque iconem ab Ornithologo mutuatus sum. Descriptio autem talis est. Vidi ego, inquit, apud nos Liuias captas cùm aliàs, tùm Februario etiam, & Augusto mensibus. Auis ea Columbæ domesticæ specie persimilis est, paulò minor; pedibus rubet: rostrum albicat: circa nares tamen purpurei parum habet. Plumæ ubique cinereæ, sed in cauda extrema pennæ nigrescunt, mediæ subruffum aliquid habent. Collum pronum & ad latera partim purpureas, partim subuirides plumas habet pro diuerso ad lucem positu hoc, vel illo colore splendentes. Collum supinum ex cinereo purpureum est. Alarum pennæ quatuor longiores nigricant

[a] *5 hist c.13.*

Varini error. Griseus color qualis. Colũbæ Liuiæ descriptio. Rostrum. Color. Collum. Alæ.

nigricant cum aliquo ſubruſſo colore: minimę cinereæ ſunt: medię partim cinereæ, partim ad extrema nigricant, & earundem vltimæ dorſum uerſus ſubruſtæ ſunt. Longitudo à roſtro ad extremam caudam dodrans, & digiti quinque ferè. Differt à Palumbe, quòd & multò minor eſt, & maculas albas circa collum, & in alis, ut illa non habet.

Linia vt à Palúbe differat.

Columba Liuia cum cumlno.

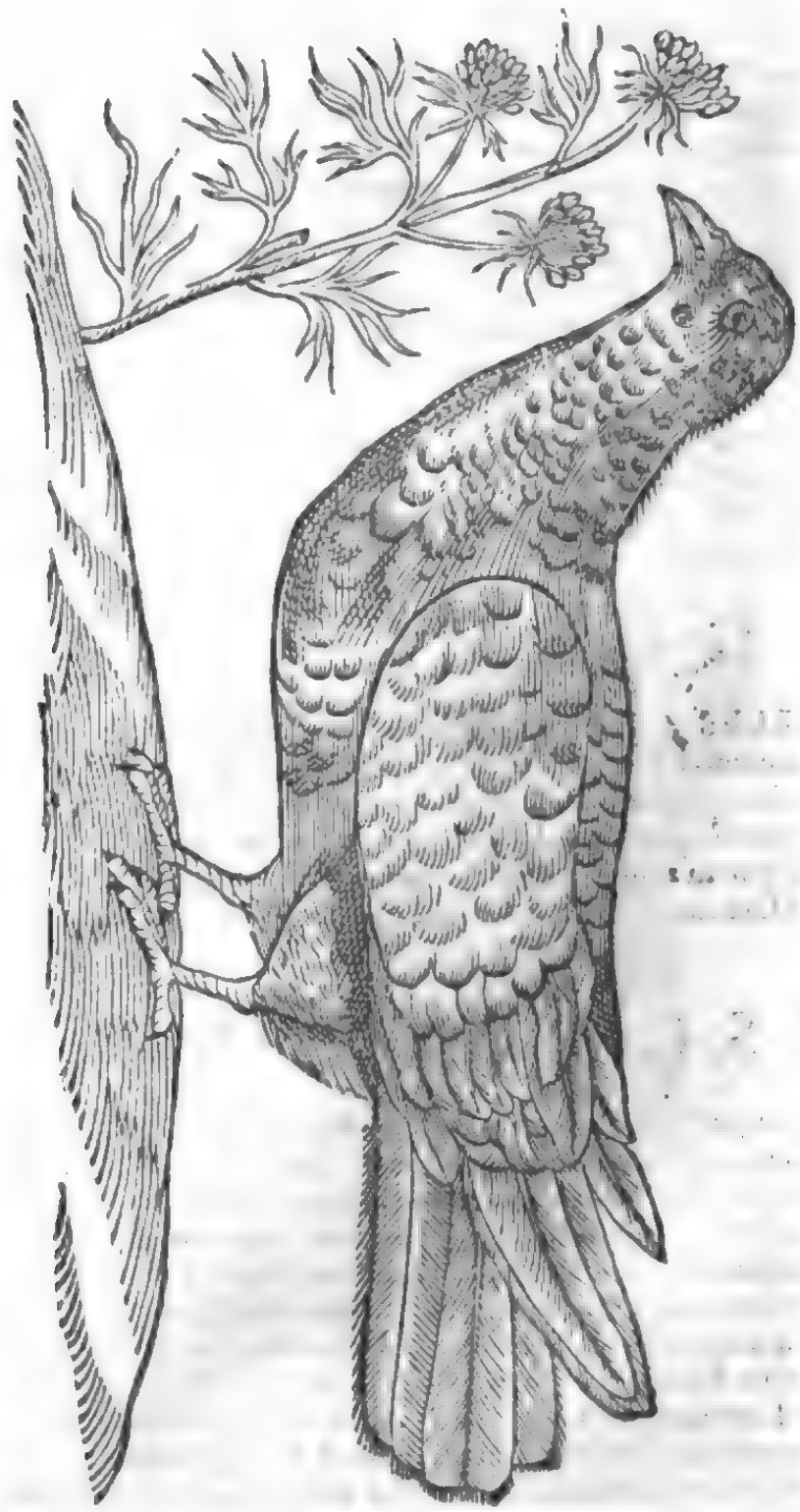

Digitized by Google

LOCVS. NIDVS.

MONACHI, qui in Mesuem commentarios promulgarunt, *Columba*, inquiunt, *sylvestres in turribus, & montium rupibus nidificant, domesticis minores, & à nonnullis Liuiæ, quasi liuida dictæ*. Sed dubito ego num in montium rupibus nidulentur. Nam & Scaliger Turriculas, Oenades verò, hoc est, nostros Sassarolos rupicolas dixit quàm aptissimè. Turnerus in cauis arborum, & templorum muris nidificare ait, item Albertus, sed hic cauernas arborum, aut ipsas arbores præferre existimat. Aues sunt migratoriæ, [a] Aristoteles enim discedere eas, neque hybernare apud nos testatur, præterea minus patientes esse, eamq; ob rem à nullo cellares ali. Albertus aliam causam cur non alantur adducit, quod scilicet quamuis retineantur, non pullificent. Volant gregatim, ut idem Albertus testatur.

An in rupibus nidulétur.

[a] 8. hist. c. 12. Cur non alantur.

AETAS.

ARISTOTELES [a] Perdicum ætatem non amplius, quàm ad sedecim annos extendi prodidit, si communi textu standum. Sed cùm eo in loco de Columbaceo genere agat, dictio περδίκων, multis uiris doctis suspecta est, & Niphus annotauit multos in verioribus codicibus πέλλας legi asseuerare. Quod si πέλλας legendum, hæ sanè è Palumbium genere non fuerint, quarum videlicet ætas ad quadragesimum vsque annum extenditur.

[a] 6. hist. c. 4. Perdicum ætas.

Palúbiũ ætas.

VICTVS.

ORnithologus Columbis Liuijs eadem ferè exhiberi posse credit, quæ Palumbi, & Albertus glandibus, & granis Columbas cauernales, quæ Liuiæ sunt, uesci scribit.

VSVS.

LIVIAE, inquit Ornithologus, apud nos, ut audio, Palumbis, tanquam teneriores in cibo præferuntur; Quod etiam Bap. Fiera dixit canens:

Aridior si te delectat fortè Columba
Liuia, turrita quæ tibi ab arce cadit.
Non sapiat torquata minus mihi cara Palumbes,
Si modo fert molles non diuturna dapes,

Hoc est non annosa. Liuiarum fimus, ut tradunt monachi Mesues commentatores, ad sinapismum requiritur.

Liuiarum carnis præstantia.

Fimi vsus.

DE TVRTVRE. Cap. IX.

AEQVIVOCA.

ΤΡΥΓΩ'Ν, vti dicemus Græcis Turtur est; Huius nominis mulier quædam fuisse legitur, eaq; Aesculapij nutrix, cuius monimentum [a] Pausanias in templo eius Dei prope Ladonem [a] Arcadæ fluuium, cuius aqua omnibus Græciæ fluminibus pulchritudine antecellebat, extare memorat. Hesychio quoque τρυγὼν est ἡ τῶν γυναικῶν μίξις, & σύντροφος, quæ verba doctissimus Henricus Stephanus mendo non carere existimat. Eidem Hesychio τρυγὼν est piscis marinus centro deleterio, ille nempe quem Latinè pastinacam marinam dicimus. Hunc piscem Vlyssi necem intulisse tradunt, ideoq; à Nicandro ὀλεθρογὼν τρυγόνα nuncupari.

Trygon. Aesculapij nutrix.

[a] *In Arcadicis.*

Trygon piscis. Pastinaca marina.

Digitized by Google

[a] *In Hexa.* D. Ambroſij error.

Recentiorum nonnulli, ut D. [a] Ambroſius, vocis amphibologia decepti pro hoc piſce Turturem verterunt, quod multi non probant, quoniam Τρύγων non à voce dicatur, ſed παρὰ τὰ τρύειν ἢ τρύχειν, id eſt, βλάπτειν καὶ κακοῦν, hoc eſt, nocere, & affligere. Turtur tamen etiam piſcis nomen eſt; hunc Robertus Stephanus vocat Trutam, Ornithologus Troctam legit, & authorem habere illum negat. Sed Turtur duos fortè diuerſi generis piſces ſignificat. Nam qui à Iuuenale Turtur appellatur, eum nonnulli Trucham, ſeu Troctam eſſe uolunt, quemadmodum [b] Lucius Marineus Siculus hiſtoriographus regius, cuius ſuper hac re uerba adijcere minimè piguit. *Capitur*, inquit, *multis Hiſpaniæ amnibus piſcis aureis maculis inſignitus, qui etſi notiſſimus eſt vbique, quo tamen nomine vocetur ambigitur. Ego verò eum eſſe arbitror, quem Turturem Iuuenalis appellat, quo carituram dicebat Vrſidium: quandoquidem nomen hoc Turturis multarum gentium vulgari ſermoni maximè conuenit. Nam & Hiſpani Trucham, & Itali, Siculiq; Troctam vocant. Piſcis eſt autem non modo iucundiſſimi ſaporis, ſed optimi quoque nutrimenti, quem medici ſenibus, & etiam agrotis libentiſſimè concedunt: cuius in Hiſpania magna eſt multitudo, & magnitudo ingens. His namque prælargæ captura non diuites modo ſed etiam pauperes veſcuntur vilius emptis. Qui etſi in multis Hiſpaniæ fluminibus capiuntur, illi tamen, qui apud legionem fluminis Orbigonis, Benauentum, Burgos, Molenam, Nelam, Manſiliam, Barchum Abula, & in amne quamuis parue, cui nomen eſt corpus hominis, multò melieres habentur, quàm cæteri. Turturem captum vidimus in ripa Thormis apud Salamanticam librarum viginti.* Hæc itaq; illo. Truttam, vt apparet, intelligens, quam Itali Trottam, non Troctam nuncupant. Troctа autem piſcis quidem nomen eſt, at Græcum, & communi doctorum virorum ſententia Amia Ariſtotelis, de qua ſuo loco, Deo dante, agemus. Vt verò ad Truttam reuertamur: hunc piſcem nunquid Iuuenalis Turturem uocauerit viri docti iudicent. Græci veteres, quod nouerim, Truttam non agnouêre; Latini alij aliter appellant, at nemo Turturem. Auſonio Gallo haud dubio ſilar neſcio quare appellatur, dum ait:

Purpureiſq; Silar ſtellatus tergora guttis,

Inter Iuuenalis commentatores Georgius Valla poëtam exiſtimat non de aue, at depiſce loqui, verùm quem piſcem ita vocet, non addit: & reuera Iuuenalis, dicant alij quid uelint, lautiſſimum cibum nominare uolens, quo Vrſidium cariturum gloriatur, auem ſatis obuiam, quamuis gratiſſimi ſaporis intelligere mihi non uidetur, maximè cùm ſequenti ſubinde verſu mullos recenſeat. Romani, ut hiſtoria teſtis eſt, piſces maximè exoticos ſemper cùm in ſummo honore, tùm in præcipuis habebant delicijs: ſed hęc ſunt alterius loci, & negocij. Addemus Iuuenalis uerſus, ut quiſque, quam lubet, amplectatur opinionem:

Sed placet Vrſidio lex Iulia, tollere dulcem
Cogitat hæredem cariturus Turture magno,
Mullorum iubis, & captatore Macello,

Quę ſi ita ſint, τρυγὼν, ſiue Turtur duos piſces ſignificauerit, Truttam nimirum, & Paſtinacam marinam, de qua, vt id obiter ſit dictum, eiuſcemodi tradunt miraculum, nempe ſi quis ictus ab ea caudam ex arbore quapiam, & præcipuè quercu ſuſpendat, arborem areſcere, ipſum liberum euadere. Quod per antipathiæ rationem contingere tradit Aetius. Porrò Turtur vulgò loci nomen eſt in Calabria multis arundinibus ſaccariferis abundantis.

Turtur piſcis librarũ viginti.

Amia Ariſtotelis.

Silar piſcis.

Turtur q̃d Iuuenali.

Romanorũ gula.

De Paſtinaca piſce miraculum.

Turtur locus.

[b] *Lib. de reb. Hiſp.*

Trucha, ſiue Troctа qui piſcis.

Piſcis q turtur Iuuenali dictus.

Trnta.

Troctа.

SYNONYMA.

THOR תור Hebræis Turturem ſonat, & Thorem תורים Turtures in plurali. Thor tempus quoque ſignificat, & Thorem in Canticis gemmas, aut margaritas coniunctas, uel ordinatas ſecundum ordinem diſpoſitionis, uel lineamenta, aut genus ornamenti, ut ſunt torques, uel monilia. Rabbi Dauid exponit figuras depictas inſtar Turturis. Chaldęus pro Thor habet שפנינא Saphnina. In dictionario Syrochaldaico apud Plantinum impreſſo Schuphnina שופנינא legitur, atque Schephenina שפנינא & in plurali שפנין Schaphnina. Legitur in eodem dictionario דיולפי ſpecies auis, vel Turturis. Perſa pro Turture habet Tetaru תתרו. Inuenitur item pro hac aue in lexico trilingui zuziltha זזילתא, neſcio cuius linguæ. Turtur Auicennæ, ut Bellunenſis interpretatur, præpoſito articulo appellatur Alfafanin. Guareſcen, inquit Syluaticus, Turtur eſt, uel Palumbus ſylueſtris: quæ poſterior ſignificatio verior eſt. Neque etiam Duram, ut ille uult, Turtur eſt, modò Duram illi eadem auis, quę Duraz Auicennę, ut ego conijcio: nam hæc, uti Bellunenſis quoque interpretatur, Attagen, ſiue Francolinus eſt: quare & Antonius Gazius

Thor.

Saphina. Schuphina Schepheni na.

Tetaru.

Zuziltha.

Alfafanin.

Guareſcen.

Duram.

Duraz.

Antonij Gazij error.

in eundem

in eundem errorem incidiſſe uidetur, cùm nixus authoritate Auerrois, qui Turturibus admirandam ad acuendum ingenium facultatem tribuit, Duragi, cui hanc uim aſcribit Auicenna, Turtures uertit. Apud Albertum, vbi Græcè Ariſtoteles habet τρυγὼν, ſemel, atque iterum Targula legitur, quam nonnullis Sturnum eſſe aſſerit, ſed omnino Turtur eſt. Alibi quoque Thagore habet pro Turture. Τρυγων Græcis recentioribus Τρυγόνι, uel Τρυγονα appellatur, Latinis Turtur. Vtriſque, tàm Græcis nempe, quàm Latinis à ſono uocis, nimirum à Τρύζω, non Τρίζω, nam hęc poſterior uox Veſpertilionum eſt, quod etymum in Græca dictione dilucidè, minus in Latina apparet, niſi dicamus id per metathefin, ſiue literarum tranſpoſitionem, ut Goropius uult, factum, ut Turtur dicatur, quaſi Trutru. Alij uerò ab Hebręorum Tor Turturis nomen deriuant. Legitur & Turturis in nominatiuo, ut Vulturis apud Auſonium. Plerunque Turtur in maſculino genere, raro in fœminino ſumitur. [a] Martialis æreum, & aureum Turturem dixit, [b] Iuuenalis magnum, ſed hic ſubinde à Turture Mullos nominat, unde fortè, uti antè diximus, piſcem Turturem nominat. Turtur auis Italis Tortore, Tortora, Tortolę, & Turtura, & Tortorella dicitur, Hiſpanis Tortola, & Tortolilla, Gallis Tourterelle, Tortorelle, Germanis Turteltub, Turtel, Saxonibus, Anglis, & Belgis communi uocabulo Turtelduue: Vſurpatur & Turtell in Anglia: Illyricè Hrdlicze. [c] Io. Goropius Becanus, qui omnia ſuæ linguæ origini uocabula accepta ferenda eſſe contendit, Belgis Turturem non Turtelduue, uti diximus, ſed Troutelduue dici ſcribit, ſed uulgus, vt multa plerunque corrumpit Turtelduue nuncupare: dici uerò Troutelduue à uerbo troutelen, quod, inquit, idem eſt, quod blandiri, & omnibus modis, & geſtibus conari cuipiam placere, & propriè id facere ſuauijs, & amplexibus, quod à Turturibus docemur. Et mirum eſt in hac uoce, & ſonum quodammodo ipſius auis exprimi, & præterea ſignificari fidei excellentiam, quæ in Turturum coniugio tanta eſt, ut meritò princeps fidei dici poſſit. Trou fidem notare ait, & Trout idem eſſe, quod coniugio copulat. El, ſiue cum aſpiratione Hel excellentiam denotare. Hinc troutel de ijs dici fœminis, quæ blanditijs Columbinis amorem ſibi conciliare ſtudent: & in maſculis Troutelaer eodem modo uſurpari.

Duragi.

Targula. Thagore. Τρυγόνι. Τρυγόνα. Etymologia.

[a] *L. 3. Epig.* [b] *Sat. 6.*

[c] *In Saxon.* Troutelduue. Troutelen ad Belgis. Turturum mira fides in matrimonio. Troutel de quib. fœminis dicatur Troutelaer de quibus maſculis dicatur.

GENVS.

ARISTOTELES Columbacei generis uolucres ordine recenſens, Turturem ultimo loco nominat, & minimam in eo genere exiſtere ſcribit, & ſanè noſtrates Turtures tales omnino exiſtunt. Cæterùm Philoſophus unicum duntaxat, ut apparet, Turturum genus agnouit, quod licet in locis frigidioribus, ac niuoſis candidum aliquando reperiatur ([a] Scaliger in Vaſconia duos eiuſmodi ſeſe uidiſſe narrat & in Polonia eoſdem inueniri mihi per literas narrauit Martinus Foxius medicus Cracouienſis) noſtro tamen æuo aliud genus obſeruatur, cuius fœmella naturaliter candicat, mas uerò coloris eſt cinerei ad ſubruſſum uergentis, haberque torquem nigram. Eiuſcemodi par Turturum mihi miſit Io. Michael Rinellus nobilis Placentinus; hoc genus Indicum appellant. [b] Aelianus Turtures ſæpe apparere ſcribens, de poſterioribus intelligere mihi non uidetur, at de illis, quas in niuoſis locis quandoque conſpici diximus. Inſula illa, quam Hiſpaniolam nuncupant, tria, aut quatuor diuerſa Turturum genera producere tradunt. Henrico Galliarum regi, teſte Ornithologo, coronando Turcarum Imperator inter alia munera par Turturum rari cuiuſdam, & peculiaris generis tranſmiſit, & mihi Io. Paulus Oliua Genuenſis aliquando alterius, & diuerſi, quàm ſunt noſtrates, coloris promiſit, quas ex Alexandria Aegypti deferri referebat.

Magnitudo.

Turtures cũ didi.

[a] *Exerc. 18.*

Turtures Indici.

[b] *Lib. 10. c. 33*

Hẽrico galliarum regi Turcarũ imp. Turtures miſit.

Digitized by Google

FORMA DESCRIPTIO.

[a] 5. hist. c. 11; [b] 9. hist. c. 32. Chloreus, Gazæ error, Virio.

TVRTVR, quemadmodum ex[a] Aristotele diximus, in toto Columbaceo genere minimus est: [b] alibi quoque Chloreum; pro qua uoce Gaza non rectè Virionem vertit, nam hanc Turture triplo minorem, Turturis magnitudine esse dixit, quemadmodum & Alexander Myndius Ortygometram: sed Ortygometra Turture nostrate brevior, & altior, & ut appareat, corpulentior est, modo quam pro Ortygometra pinximus nostris Rè delle Quaglie, hoc est Coturnicum Rex uocata veterum Ortygometra sit, ut opinor. Athenæus ait, Turturem esse colore cinereo, eius authorem citat Aristotelem; quod etsi quodammodo verum sit, tamen in Aristotelis codicibus non reperitur; dorso, ut inquit Albertus, color ruffus in superficie pennarum inspergitur. Turturem itaque cur nigrum vocent [c] Ouidius, & Pontanus, haud facilè intelligo, cùm præter maiores, seu remiges alarum pennas, nihil uel saltem parum nigredinis possideat. Orus uerò Apollo ridiculosè admodum Turturi (τρύγονι) soli inter omnes uolucres dentes, & mammas tribuit. Ornithologus rectè hunc locum Ori mendo non carere suspicatur, sed quod pro τρύγων, νύκτερις, id est, Vespertilio, Quia, inquit, hic dentes, & mammas habet, legendum arbitretur, mihi vix arridet, quia ea vocabula nihil similitudinis inter se obtinent, & fortè vox consimilis Oro imposuerit, nam Vespertilionis vox Græcis τρίζειν dicitur, Turtur verò τρύζειν: atque eo modo Turturem cum Vespertilione imprudenter confuderit. Neque minus absurdè Athenæus cuipiam scripsisse videatur, Turturem Cercopi similem esse, cùm Cercope cicada sit, uel saltem ei congener uerùm hoc dicere uoluit Athenæus, quòd Turtur nimia & obstrepera garrulitate Cercopi similis sit. Turturem uerò, quem ante aliquot annos ad uiuum depingi curaui, ita descripsi: Capite est pro corporis portione exiguo, coloris, qui ex cinereo ad subruffum uergit. Oculi pupilla nigra, iris lutea. Rostrum longè quàm in ulla alia Columba minus, & tenuius, eiusdem, cuius caput, coloris. Collum torquis ambit retrò aterrimus, viridibus maculis conspersus, ante vix conspicuus: Dorsum, & pectus fermè ferruginea, dilutiùs tamen pectus, dorsum intensiùs. Pars prona situ uentris candicat. Femora, tibiæ, pedesq; ferruginea. Vngues breuiusculi, nigri parumper adunci. Alæ prorsus versicolores. Primùm etenim quæ dorso, & pectori vicinæ sunt, elegantissimo colore ruffescunt, intercurrentibus pennis nigris, quarum extrema viridia sunt, dein subuirides sequuntur, quarum margines ruffi aliquid obtinent, immiscenturq; his pennæ nonnullæ nigræ: ultimæ tandem, nempe maiores, siue remiges prorsus atræ, at in extremitatibus aliquid albi habentes. Vropygium fuscum, uel colore, quem fumatum vulgus nuncupat. Cauda supina eiusdem coloris est, at prona, & in extremitate candicat. Fœmina teste [d] Aristotele, nisi interiorum aspectu, difficulter dignoscitur. Contrà in Turturibus Indicis se res habet. Fœmina enim exceptis pedibus, qui rubri sunt, & præter rostrum, quod nigricat, vt in mare, cætera candida est. Mas uerò capite, collo, pectore, alis ad remiges usque; & dorso vsque ad vropygium ruffescit, sed color longè, quàm in nostrate dilutior est, neque ulla macula respergitur. Magnitudo fermè eadem, vox eadem. Rostrum quoque simile, at nigricans. In oculis diuersitas euidentissima. Huic iris planè croceo, aut potius miniaceo elegantissimè resplendet, quæ in nostrate lutescit tantùm. Torquis etiã diuersa figura est, nam Indicis tenuis, & nigra est, & circumcirca collum ambit, cum in nostrate digitum, & amplius lata sit, nec vnicolor, ut diximus. Pennæ alarum longiores, uropygium, cauda tota fuscescunt, calamos habentes atros, & in marginibus albicant. Venter maximè propè anum lutescit, pedes rubei tabellis albicantibus ornati, ungues fusci ad luteum vergentes.

[c] In Epist. Turtur cur niger vocatus. Ori Apollinis nugæ.

Turtur Cercopi similis ut dicatur. Cercope quale animal. Turturis descriptio. Caput. Oculi. Rostrum. Collum. Dorsum. Pectus. Venter. Pedes. Alæ. Vropygiũ. Cauda.

[d] 9. hist. c. 7. Turturum Indicorum descriptio. Quomodo à nostratibus differant.

Alui marem, & fœminam domi meæ caueæ inclusos, ac milio eos paui. Sæpius oua ediderunt, sed propter caueæ motum (erat enim è trabe suspensa) excludere non poterant. Incubabant autem uicissim, donec oua rumperentur: quibus ruptis iterum coibant, & nouiter ouabina semper edebant, donec tandem gemebunda earum uoce, maris potissimùm, nam fœmina exilem admodum edit, defessus, eas neptibus meis donarem. Nunc nostratium historiam prosequamur.

Historia. Incubatas.

LOCVS

Turtur mas cum ornithopodio.

Digitized by Google

Turtur Indicus cum latyro altero.

Digitized by Google

LOCVS. HABITATIO.

TVRTVRES notiſſimæ quidem in noſtro orbe aues ſunt, & paſſim habitant. Nihilominus rarò admodum quibuſdam in locis viſuntur: quibuſdam verò crebrius apparent. Commorantur ferè ſemper in montium iugis, & arborum verticibus; quamobrem, teſte Origene Turturis appellatione S. Spiritus appellatur, vbi de magnis, & occultioribus myſterijs agitur, quæ multos latere ſolent. Hinc quoque [a] Cælius arbitratur Turturem eo Vergilio aëream nuncupari hoc verſu.

Nec gemere aëria cessabit Turtur ab vlmo.

Sed poëta eo innuere voluit, non ſolùm in montibus agere plerunque Turturem, ſed in vlmo, hoc eſt, arboribus nidulari, tum quoque rariùs terram, niſi victus quærendi cauſa contingere, nam ad agros etiam & hortos propter id deſcendit. Vnde rectè dicebat doctiſſimus Aloyſius Mundella, Turturem tùm monticolam, tùm campeſtrem eſſe. Platina ſcribit loca fabuloſa libenter ab eo frequentari, in ſumma loca ſolitaria, & ab humano conſortio remota. Contrà verò Pſalmographus innuere videtur, dum ſe ſe deterioris conditionis eſſe ait, quàm eſt Paſſer, & Turtur, quia his aditus ad altaria Dei pateat, adeo vt apud illa nidulentur. Sed Hebraici ſermonis periti Hebraicè Hirundinem ſignificari volunt, quę ſanè in Eccleſijs, & domibus nidos conſtruit. Gilbertus Genebrardus ad hunc Prophetæ locum commentans, exiſtimat eſſe ſynedochen pro omnibus auiculis, quæ nidos apud templa fingunt. Imo, inquit, citra ſynedochen R. Moſe Nahmanides eodem loco arbitratur Deror nomen eſſe commune omnibus auiculis liberè per domos, vrbes, & agros volitantibus, & vagantibus. Nam Dèror libertatem ſignificat. Auis nempe libera, non incluſa caueæ, vel domibus. Septuaginta propter myſterium Turturem potuerunt eligere. Amat itaque Turtur loca rarò frequentata, ſed quæ & ipſa immutat. Migrat enim, vel ſi locum tepidum repererit, in eo per hyemem latet. Latere Turturem præter alios teſtatur ſæpius in primis ipſe [b] Ariſtoteles. *Turtur*, inquit [c] alibi *æſtate tantùm apparet, hyeme ſe condit. Latitat enim ſuo tempore*. Et rurſus alibi: *Turturem hyeme latere maximè omnium conſtat; nemo enim propè dixerim vidiſſe per hyemem vſpiam Turturem, dicitur*. Latere autem incipit præpinguis, & quanquam pennas in latebris demittit, tamen pinguedinem ſeruat. Alibi quoque vbi de toto Columbaceo genere generatim agit, ſcribit *ad noſtra loca venire, cùm iam prolem fecerint*, ſed id de Turture, & Oenade ſolùm mihi dicere videtur. Nam & Plinius *trimeſtres* vocat Turtures, hoc eſt tribus menſibus nobiſcum agentes, *Columbas perennes*. Et rurſus idem [d] Ariſtoteles, *Degunt*, inquit, *æſtate Turtures locis frigidis, hyeme tepidis*. Ex recentioribus qui idem ſcribunt, ſunt Albertus Magnus, & Georgius Agricola, quorum hic, *Turtures*, inquit, *aliquando in angustis montium locis latere conſueuerunt, qua de cauſa vere tempore deplumes conſpiciuntur*. Ille verò *ſæpè*, inquit, *manent, cùm montem habuerint contra Boream, & ab altera parte locum liberum, & patentem, in quo ſe ſoli expediant, & regio temperata fuerit*. Atque ita ſatis probaſſe me exiſtimo Turtures hyberno tempore in noſtris regionibus quoque latere: quarè dicendum, aſſeuerandumque ſupereſt hinc migrare, quod ſuperius pronunciauimus. Tradit id etiam [e] Ariſtoteles, inquiens. *Turtures non patiuntur apud nos hybernare, ſed diſcedunt, niſi pauca locis apricis remanſerint*. Et rurſus ibidem: *Volant gregatim tum Palumbes, tum Turtures, cùm aduenerunt, & cùm ſuo tempore abeunt*. Idem M. [f] Varro refert, dum ait: *Turtures, & Coturnices immani numero ſuo tempore in Italiam aduolant, & alio tempore reuolant*. Et iterum: *Pontia inſula*, inquit, *non longè à Palmaria è regione Formianum, in quibus Turtures, & Coturnices, cùm ad Italiam ueniunt, prima volatura requieſcendi cauſa pauces dies morantur*. Addit Ornithologus Turtures in genere Columbaceo apud ſuos primas aduolare, deinde Liuias, poſtremo Palumbos torquatos. [g] Cicero quoque Turtures curſu, & peregrinatione gaudere dixit. Quapropter Plinium haud verè dixiſſe putauerim, quem aliàs tamẽ Platina ſequitur, vêre occultari Turturẽ, & pennas amittere. Nam ſi verum eſt, quod ex Ariſtotele diximus, ad nos venire, cùm iam prolem fecerit, vt certè conſtat, dicendum eſt, dum occultatur proli incumbere, quod mihi abſurdum omnino videtur, Præterea Turtur ex ijs auibus eſt, quę ſua præſentia ver nunciant. Hinc in ſacris [h] Canticis Sponſus ſponſæ ſuæ ſigna recenſens, quibus aduenijſſe iam ver cognoſcitur, vocem Turturis quoque nominat; *Surge*, inquit, *propera, amica mea, Columba mea, formoſa mea, & veni. Iam enim hyems tranſiit, imber abiit, & receſſit. Flores apparuerunt in terra noſtra:*

[a] *L. 16. Antiq. lect. c. 5.* Turtur cur aërea vocata.

Dauidis locus explicatus.

Hirundo vbi nidificet.

Deror quæ aues Hebræis.

[b] *8. Hiſt. c. 3.* Quando lateat.

[c] *8. Hiſt cap. 16.*

Cur trimeſtres dicantur.

[d] *8. Hiſt. c. 12.*

Turtures migrare.

[e] *8 Hiſt. c. 12.*

[f] *L. 3. de re ruſt. cap. 5.*

[g] *L. 2. de fin. bonor. & malor.* Turtur ver nunciat.

[h] *Cap. 2.* Signa aduentus veris.

noſtra: tempus putationis aduenit: Vox Turturis audita eſt in terra noſtra: ficus protulit groſſos ſuos: vineæ florentes dederunt odorem ſuum. Meminit pariter [a] Ieremias propheta diſertiſſimus, dum ait: *Milum in cælo cognouit tempus ſuum: Turtur, & Hirundo, & Ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Quamuis in nulla non regione Turtures inueniantur, alia tamen alijs locis præferre videntur. Nam in Aethiopia tantam harum auium copiam per aëra volare tradunt, vt cælo velut nebulas offundere uideantur, & ſolis radios impediant. Apud Tartaros abundare minus mirum eſt, quia eas nõ capiant, eſumq; abominentur. Perù dicta regio numerosè eas alit. In Germania, teſte Turnero, multò frequentiores ſunt, quàm in Anglia.

Turturum copia ubi. Tartari cur Turturibus abũdent.

MORES. INGENIVM.

IN Columbaceo genere caſtiſſimas eſſe Palumbes, ſecundum caſtitatis locum obtinere Turtures, tertium, ac poſtremum Columbas albas ex [a] Aeliano in Columbæ hiſtoria generali tradidimus. Alij in Turturibus hanc continentiæ laudem magis celebrant. [b] Ariſtoteles Turturem, & Palumbem vno mare contentos viuere, nec alterum recipere inquiens, neutram præferre videtur, ſed Turtur, ſi mori alterutrum contingat, à ſecundis nuptijs abſtinet, & quod reliquum eſt vitæ ſine coniuge perpetuò agit, ſoluſq; volat, & quàm plurima etiam mœroris plena propter coniugem vita functum exempla edit, omniaque facit, quę ad luctum ſpectare, & ad viduitatem, ac ſolitudinem exprimendam aptiſſima videantur, atque ideo frondenti ramo non amplius inſidere tradunt, nec ex lympido fonte bibere, ne conſpecta in aqua imagine ſua coniugis eſſe ratus eius recordetur, & nouos dolores inde percipiat, ſed ſiccos truncos eligere, & aquam turbare, quod Vergilianus & patria, & cantu [c] Baptiſta ille hiſce verſibus ſic expreſſit:

Turturum caſtitas. [a] *Li. 3. de anim. c. 44.* [b] *9. hiſt. c. 7.* Turtur à ſecundis nuptijs abſtinet.

Quare viduus factꝰ non bibat aquâ fontis lympidi [c] *L. 2. Part. Maria.*

Sicut vbi amiſſo thalami conſorte per agros
Sola volat Turtur, nitidis nec potat in vndis
Nec comitis priſci triſtetur imagine viſa,
Nec viridi poſthac ſertur conſidere trunco.

[d] Alibi quoque matrem D. Virginis propter ſterilitatem ceu viro, qui rus ierat, orbam, Turturi ita aſſimilat:

[d] *Li. 9. de facr. dieb.* Mater Virginis Turturi cur aſſimilata.

Rus ierat, mater tanquam ſine compare Turtur
Deſolata domi viduas imitata ſedebat.

Ob huiuſmodi igitur pudicitiam Turtur poëtis caſtus nuncupatur, ac in primis Ouidio, ſi is Philomelæ author eſt, dicenti:

Et caſtus Turtur, atque Columba gemunt.

Et Baptiſtæ Mantuano pudicus, dum ait:

Mannus erat veteri genti de more pudicus
Turtur, &c.

Paſſim verò per hanc hiſtoriam pudicitiam huius auis celebrauimus. Hic tamen de inuiolabili earum amore ita ſciſcitari vnà cum Iouiniano Pontano lubet, cuius hi mellitiſſimi ſunt verſus hendecaſyllabi:

Qua ramo geminis ſedetis vnà,
Atque vnà canitis vaga volucres,
Vnà & gutture canitis canore:
Cum vobis amor vnus: vna cura,
Vnum ſit ſtudium, & fidele amoris,
(Noſtri nam variant ſubinde amores)
Vos blanda volucres, amoris inſtar
Exemplum fidei ingalis vnum.
Qua vis, obſecro, dicite, eſt amoris?
Tam conſtans male, diſſidenſq; ſecum?
Nam ſi paſcitur è calore, & igni,
Cur o miſeri ſubinde amantes
Frigeſcunt ſimul, & tremunt è gelu?
Toto pectore ſanguis obrigeſcit?
Sin eſt frigida vis, gelu ab ipſo

Horreſcit

Digitized by Google

Horreſcit ſimul omnibus medullis
Cur ô cur miſeri ſubinde amantes
Vruntur tacito colore, & igni,
Toto & pectore ſanguis vſtulatur?
Quenam hæc tam varians ſubinde vis, vt
Alternis calor imperet, geluq;?
Vos ô dicite blandula volucres,
Exemplum fidei, atque amoris vnum.

Ingenium Turturis ludæorum ſapientiæ præfert [c] Hieremias, dum ait: *Turtur, & Hirundo, & Ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Celebrat idem D. [f] Ambroſius, at neſcio, an verè; ſed audiamus quid dicat: *Videſ*, inquit, *quam ſam Dominus etiam minuſculis infundat prudentiam? Turtur nido ſuo, ne pullos ſuos incurſet lupus, ſquillæ folia ſuperiacit. Nouit enim, quod huiuſmodi folia lupi fugere conſueuerint: monit anicula, quomodo poſteritatem foueat ſuam: & tu ignoras, & tu negligis, quomodo aduerſum lupum nequitiæ ſpiritalis poſteritatem vitæ huius habeas tutorem?* Hæc ille. Sed quid Turtur à lupo ſibi, pulliſq; metuat in arboribus nidulans? Gladiolum, uel ut alij legunt, iridem nidis imponere tradit Aelianus, Philes verò comedere eandem, tanquam faſcinationis amuletum, & ad pullorum cuſtodiam. Ariſtoteles, ſi modò verus Ariſtoteles, author nimirum mirabilium, qui ſub Ariſtotelis nomine venditur, tradit Cuculum in Helice pariturum non conſtruere nidum, ſed in Palumbium, & Turturum nidis parere.

Ingenium Turturis.
[c] Cap. 8.
[f] 6. Hex. 4.
Turtur vt nidũ ſuum tueatur cõtra Lupũ.

PROPRIETAS.

TVRTVRI, & alijs quibuſdam auibus, inquit [a] Philoſophus proprium eſt crepitus uentris. Pars etiam nouiſſima alui earundem vehementer citatur, cùm vocem edunt.

Cuculus in Turturũ nidis parit.
[a] 9. hiſt. c. 9

VOX.

TVRTVR, inquit [a] Iſidorus, de voce vocatur auis: de qua ſupra quoque quædam ſcripſimus. Dicitur autem Græcè τρύζων, hoc eſt, vt Cælius uertit, tryſſare: quod verbum de inani obſtreperaq; verborum multitudine vſurpatur, ob quam Turtur etiam male audit, ut in prouerbijs dicetur. Aliqui Græcorum uerò Turtures γέμειν, hoc eſt, gemere dicunt. Latinam vocem Latini vſurpant. Author philomelæ.

[a] L. 12. c. 7. Etymologia. Tryſſare quid.

Et caſtus Turtur, usque Columba gemunt.

[b] Martialis.

[b] L. 3. Epig.

Gemit hinc Palumbus, inde careus Turtur.

Item Vergilius,

Nec gemere aëreas ceſſabit Turtur ab vlmo.

Huiuſmodi gemitum cantus nomine dignatus eſt Suidas, inquiens: *Cùm maximè eſuriit, cantat maximè.*

Gemitus turturis cãtus dictus.

AETAS,

COLVMBAE, & Turtur, teſte Plinio, octonis annis viuunt, nimirum quæ exęcatæ allectrices aluntur, vt habet Ariſtoteles, ex quo hoc tranſcripſiſſe videri poteſt. Ego enim aliàs diutius viuere arbitror. [a] Bartholomæus Anglicus neſcio an propria obſeruatione, an uerò ex alio quopiam ſcriptore tradit Turtures quindecim annos viuere, iiſdemq; cubare.

[a] Li. 3. de prop. anim. cap. 34.

VOLA-

VOLATVS.

Turtures pedum ue locitate ualent.

ALBERTVS priuatim Turtures cùm volatu, tùm etiam pedibus plurimum valere prodidit. Columbarum ſanè volatus velociſſimus eſt, greſſus non item: hoc itaque Turturi priuatim in Columbaceo genere competet, modò verum ſit pedibus valere, vt ille teſtatur.

NIDVS COITVS

Incubatus. Partus.

Vbi nidulentur.

NIDVLANTVR Turtures ijſdem ferè in locis, quibus Palumbes, nempe in arboribus: montana tamen alijs præferunt. Nidum inter denſos arborum ramos ex lignis duris, & nodoſis conſtruunt. De coitu, vteri geſtatione, fœturaque, nonnulla, ſcripſimus in Palumbe, quæ & Turturi communia ſunt. Oſcula quoque Columbarum more ante initum permiſcent, idque inter eas, quæ prouectiores ætate ſunt, perpetuum eſt. Iuniores verò non rarò abſque oſculis coire viſæ ſunt. In vulgaribus Oppiani exemplaribus legitur, mares ſi fœmina deſit, præter communem auium legem ſe inuicem conſcendere, & oua, ſed infœcunda generare: ſed legendum potius fœminas ſe inuicem conſcendere, ſi mas deſit: nam [a] Ariſtoteles hoc Columbis quoque attribuit, vt in Columba diximus. Ad eiuſmodi oſcula, quibus Turturem ante coitum vti diximus, alluſit fortaſsis [b] Plautus, Piſtoclerum adoleſcentem loquentem iuducens, ſe pro machera Turturem captaturum, hoc eſt pro meretrice, quę baſijs, & ſuauijs adoleſcentes decipiat, amante. Gaza in textu [c] Ariſtotelico addidit, *Turturem ſemel tantùm anno parere*: nam bis parere conſtat, ſicuti idem ipſe alium interpretans Ariſtotelis locum, ſcribit. Turtures quidem animalia fuiſſent infœcunda, niſi benigna parens rerum natura trimeſtres iam factos generationi idoneos fœtificareque feciſſet, vt nonnulli, referente [d] Ariſtotele prodiderunt, eo argumento nixi, quòd larga eorum vbique reperiatur copia. Turtures illi Indici, quorum ſuprà meminimus plures pariebant, quotieſcunque nempe oua rumperentur, non parituri fortaſsis & ipſi, niſi bis, ſi oua excluſiſſent. Incubant autem, teſte [e] Ariſtotele, mas, & fœmina vicißim, quod in omni Columbaceo genere commune eſſe arbitror.

An mares cum maribus coeãt.

[a] *6. Hiſt. c. 2*

[b] *In Bacch. act. 1.*

Pro Machera Turturem captare quid ſit.

[c] *6. Hiſt. cap. 1.*

[d] *6. Hiſt. cap. 4.*

[e] *9. Hiſt. cap. 7.*

VICTVS. SAGINA

Turtures oliuis ueſcuntur.

IVRVGIBVS viuere Turturem præter communem experientiam teſtis eſt [a] Ariſtoteles. Albertus præter grana etiam glandibus veſci aſſerit: quin & [b] Carolus Stephanus oliuarum cultores hortatur, ne Turturibus, Turdis, ac Sturnis acceſſum ad eas permittant, tanquam ſumma auiditate eas depaſcentibus. De ſagina Turturum abundè Columella ſcribit in hanc ſententiam. *Turturum educatio ſupernacua eſt, quoniam id genus in Ornithone nec parit, nec excludit. Aedificatura vt capitur, ſardura deſtimatur: eaque leuiore cura, quàm cætera aues ſaginatur. Verùm non omnibus temporibus. Per hyemem, quamuis adhibeatur opera, difficulter gliſcit. Etſi tamen quia maior eſt Turdi copia, pretium Turturum minuitur. Rurſus æſtate vel ſua ſponte, dummodo ſit facultas cibi, pingueſcit: nihil enim aliud quàm obijcitur eſca, ſed præcipuè milium: nec quia tritico, vel alijs frumentis minus craſſeſcant, verùm quod ſeminis huius maximè delectentur. Hyeme tamen offa panis vino madefacta, ſicut etiam Palumbos celerinis opimant, quàm cæteri cibi: Receptacula non tanquam Columbis, loculamenta, vel cellula cannabina efficiuntur, ſed ad lineam muris per parietes defixi, tegeticulas cannabinas accipiunt, patentis rectibus, quibus prohibeantur volare, quoniam, ſi id faciant, corpori detrahunt. In his autem aſſiduè paſcuntur milio, aut tritico: ſed ea ſemina dari niſi ſicca non oportet. Satisque ſemodius cibi in diebus ſingulis viceno, & centenos Turtures. Aqua ſemper recens, & quàm mundiſſima vaſculis, qualibus Columbis, atque Gallinis præbetur. Tegeticulaque mundentur, ne ſtercus vrat pedes, quod tamen & ipſum repoſit debet ad cultus agrorum, arborumque, ſicut & omnium auium, præterquam nantium. Huius auis ætas ad ſaginam non tam vetus eſt idonea, quàm*

Turturum pretiũ minuit.

Turtur quo cibo pinguescat

Receptacula Turturum.

Aqua qualis danda.

Stercoris uſus.

Turturis ætas ad ſaginã apta.

Digitized by Google

quàm nouella. Itaque circa meſſem, cùm iam confirmata eſt pullities, eligitur. Varro pariter de Turturum ſagina loquens: *In ſeptis*, inquit, *villa affixis nutriri poſſunt Turtures*. Et [c] rurſus Merula apud eundem, *Turturibus*, inquit, *locus conſtituendus proinde magnus ac multitudinem alere velis*. Item iubet, vt habeat hoſtium, ac feneſtras, & aquam puram, & parietes, ac cameras munitas tectorio: Sed pro Columbarijs in pariete mutulos poni, aut palos in ordine, ſupra quos tegeticulæ cannabinæ ſint impoſitæ. Infimum ordinem oportere abeſſe à terra non minus tres pedes, inter reliquos dodrantes, à ſummo ad cameram ad ſemipedem, ęquè latè mutulos à pariete extare poſſe, in quibus dies, noctęſq; paſcuntur. Cibatui quod ſit obijci triticum ſiccum in vicenos, & centenos Turtures ferè ſemodium, quotidie euerri eorum ſtabula, à ſtercore ne offendantur. Sic ferè ille. Palladius verò præcipit, ut Columbarij cellæ duo ſubiecta cubicula fiant: vnum breue, & propè obſcurũ, quo Turtures claudi poſſint: quos, inquit, nutrire facillimum eſt: nam nihil expetunt, niſi ut æſtate, qua ſola maximè pingueſcunt, triticum, & milium mulſa maceratum ſemper accipiant. Panico etiam impinguari author eſt Dydimus, & potu largiore delectari. Aucupes Lombardiæ, tradente Creſcentienſi, præcipuè Cremonæ, tota æſtate Turtures ferè retibus capiunt, & domunculæ illuminatæ includunt: aquam continuè puram, & milij quantum lubet exhibentes, & uſque ad exactum ferè autumnum ſeruant quingentas, & mille quandoque eo modo congregatos, atque admodum carè vendunt. Tam mirum uerò in modum Turtures pingueſcunt, ut, teſte [d] Scaligero, pinguedine ſuffocati intereant, tanquam nimio infarctu eliſis faucibus. Ob hunc itaque bonum pingueſcendi habitum Turtur fortaſſis Martiali cæreus appellatur, atque aureus hoc uerſu:

Aureus immodicis Turtur de clunibus implet.

[c] *L. 3. c. 8. de re ruſt.*

Locus in quo nutriẽdus eſt Turtur.

Vt maximè pingueſcãt.

Aucupes Galliæ Ciſalpinæ vt Turtures ſaginent.

[d] *Lib. 5. in Theoph. c. 20.*

Turtures pinguedine ſuffocãtur.

SYMPATHIA.

Antipathia.

QVAMVIS Turtur nullam auium ſuapte natura infeſtet, ut ſcribit Albertus, & author de natura rerum, & aliarum iniurias, ſeu infeſtationes patientiſſimè ferat, non caret tamen & ipſe ſuis amicis, quibuſcum tacita ei intercedit amicitia, eaq; reciproca, & cum integerrima fide culta, qualis in primis illa eſt, quam cum Pſittaco exercet. Agnouit quidem hanc ſympathiam Plinius, dum ait: *Turtures, & Pſittaci amici ſunt*. Sed quantopere inuiolabilem vterque inuicem fidem ſeruet, ſi nouiſſet, pluribus eam verbis erat celebraturus, quemadmodum nobis præſtitit [a] Ouidius poetarum facundiſſimus, qui reciprocum harum auium amorem talem fuiſſe canit, qualis olim inter Oreſtem, & Pyladem (hunc enim per Phocæum intelligit) interceſſiſſe legimus. Quatuor autem amicitiarum mutuarum (vt id obiter dicamus) teſte Lactantio Firmiano, exempla celebrantur, Theſei nempe, & Pirithoi; Achillis, & Patrocli: Tydæi, & Polynicis: Oreſtis, & Pyladis: quos poſtremos, vt dixi nominat Ouidius. Addita poſtea ſunt à quibuſdam & illa duo amicorum paria, Scipionis, & Lælij: Damonis, & Pythiæ, de quibus [b] Cicero: ſed Ouidium audiamus, qui ita inquit:

Turtur nullam auem infeſtat.

Turtur cũ Pſittaco amicitiã exercet.

[a] *L. 2. amor.*

Oreſtis, & Pyladis amicitia.

Quatuor amicitiæ mutuæ celebratæ.

[b] *L. 3. de off.*

Omnes quæ liquido libratis in aëre pennas,
Tu tamen ante alias, Turtur amice dole. (ſcilicet ob mortem Pſittaci)
Plena fuit vobis omni concordia vita,
Et ſtetit ad finem longa, tenaxq; fides.
Quod fuit Argolica inuenis Phocaus Oreſti,
Hoc tibi dum licuit, Pſittace Turtur erat.

Hanc eandem Pſittaci cum Turture ſympathiam, amoremue comprobat apud eundem Ouidium Sappho puella Phaoni perſuadere contendens, ſe quamuis candida non ſit, at nigra, poſſe tamen ab eo adamari, quoniam & aues diuerſi coloris, diuerſiq; generis naturali quadam iungantur amicitia; inquit autem:

Sappho vt Phaoni perſuadeat, vt ſe amet.

Candida ſi non ſum, placuit Cepheia Perſeo
Andromade patria fuſca colore ſua.
Et varijs alba iunguntur ſæpe Columba
Et niger à viridi Turtur amatur ave.

Aues diuerſi coloris ſæpe ſe inuicẽ amant.

Quem locum interpretatus Domitius Scholiaſtes omnibus neruis contendit lectoribus

Ouidij explicatus.

perſuadere

Pauones Colũbas amant.

perſuadere, poëtam pro uarijs Pauones intelligere, aues nempe diuerſi à Columbis generis, eo ſolo argumento nixus, quod ſequens verſus duas diuerſi generis aues nominet, Turturem nempe, & auem viridem, id eſt Pſittacum. Sed quamuis Pauones, & Columbæ, vt nos ex Plinio ſcripſimus, amici ſint, poſſint tamen ita uerſus meo iudicio exponi, vt non ſolùm Columbæ candidæ ſeſe cum uarijs, hoc eſt, maculatis, nempe deformibus copulent, matrimoniumq; contrahant, ſed quod magis eſt, ut aues etiam diuerſæ ſpeciei ſeſe mutuò ament; Sed proſequamur. Idem Domitius arbitratur Plinium pro Merula, cum qua Ariſtoteles Turturi bene conuenire teſtatur; Pſittacum vertiſſe, quod tanè etiam probare non poſſum, cùm ob allatam [a] Ouidij, qui ipſo Plinio antiquior eſt, teſtimonium, tum ob quorundam experimentum. Magna eſt, inquit, Antonius Mizaldus ſcriptor non infimæ claſſis, naturarum familiaritas inter Pſittacum, & Turturem: nam hunc de omnibus amat ille, & contra: quod mihi, & multis exploratum fuit. Aſſeuerat eandem harum auium neceſſitudinem, cui vel ſoli adhærerim, Iulius [b] Cæſar Scaliger. Quapropter & ego auſim aſtruere Turturi præter Pſittacum, Merulam quoque amicam exiſtere. Aelianus, quemadmodum in Columba dictum eſt, Columbæ cum Turture amicitiam intercedere ait: ſed hoc etſi mirum non videatur, quoniam Turtur è Columbarum genere ſit, dixi tamen ex viri fide digni relatione, Columbas immiſſam in Columbarium Turturem penitus occidiſſe, Sed hunc Turturem Indicum fuiſſe, quare fortaſſis id ob coloris diuerſitatem feciſſe videri poſſunt. Hoc uerò etiam ſympathiæ tribuendum uidetur, quod cùm Columbæ hellebori eſu interimantur, Turtures eo impunè eſcantur, nihilq; inde detrimenti patiantur; author eſt [c] Glyca, id propter peculiare ipſis temperamentum accidere tradens. Contrà uerò malo punico trito pereunt, ſi [d] Aeliano credimus, qui pariter eorum hoſtes recenſet occultos Coruum, & Circum, aues certè aduerſus quas ſeſe defendere non poſſunt: eſt tamen id odium reciprocum. Occiduntur pariter, teſte [e] Philoſopho à Chloreo, quocum pugnãt: quo loco [f] Gaza pro Chloreo Luteũ vertit, quod placet. Plinius ex Ariſtotele cum Pyrallide pugnare ſcribit, & rationem odij reddit, quòd eodem victu paſcantur, & eodem loco degant. Hîc Gaza pro Pyrallide Ignariam tranſtulit. Repetit hanc eandem inimicitiam Philes. Sed quod apud eundem proximè antè legitur, Turtur odit Pyrram, id deprauatè legi apparet: fortè Pyrallidem dicere voluerit. Oderunt & Phralim uolucrem, teſte Rauiſio Textore. Diximus antè ex D. [g] Ambroſio Turturem aduerſus Luporum ad nidum acceſſum ſquillæ folia inducere. Sed hoc Zoroaſtres vulpem, non Turturem facere ſcribit, pro qua fortè D. Ambroſius memoria lapſus Turturem ſubſtituerit.

Merula, & Turtur amici.

[a] *9. Hiſt. c. 1.*

[b] *In comm. in l. 3. Theo. de plãt. c. 16*

Colũba, & Turtur amici.

Turtures impunè helleboro veſcuntur.

[c] *Ann. part. 1 6. de anim. cap. 46.*

Turturis hoſtes Coruus & Circus.

[d] *Cap. 45.*

Cum Chloreo pugnat

[e] *9 Hiſt. c. 1*

Cum Pyrallide.

Ignaria.

[f] *6. Hex. c. 4.*

Vulpes cur ſquillæ folia nido importet.

D. Ambroſij error.

[g] *9. Hiſt. c. 7.*

CAPIENDI RATIO.

ARISTOTELES [a] de Columbis ſcribens Turtures etiam exæcatas allectatrices ali ſolere prodidit. Capiuntur autem diuerſimodè: Viſco in primis, teſte [b] Oppiano, & ſub arbore, cuius ramis Turtur alter videlicet allectrix imponitur. Qui capiendi modus longè antiquiſſimus uidetur, ut pote cuius Plautus quoque meminit, ubi Anthemonidem gloriolum militem facit iactare ſeſe ſexaginta hominum milia occidiſſe proprijs manibus, dum ait:

[a] *Lib. 3. de aucup.*

Anthemonidis glorioſi militis iactatio.

Viſcum Ioioni dedi
Fundaſq; eò præſternebam folia farfari.
Lycus reſpondet.
Cui rei? ANTH. Ne ad fundas viſcus adhæreſceret
In fundas infundebam grandiuſculos globos
Eos volantes iuſſi fundarier.
Quid multa verba? Quemquem viſco offenderant,
Tam crebri ad terram decidebant, quàm pyra.
Vt quiſque ceciderat, necabant eum ilicò
Per cerebrum pinna ſua ſibi quaſi Turturem.

Quomodo intricentur Turtures laqueis è pilis caudæ equinæ, & alijs quibuſdam: item quomodo retibus capiantur docet multis Pet. Creſcentienſis, & ante ipſum Aelianus, dum ait: *Ad hanc rationem aucupantur Turtures, qui abſolutè, perfectèq; earum aucupium tenent, nec longiſſimè ab experimento aberrant, vt ſaltent, valdèq; ſuauiter, præclarèq; canant: quorum auditu hæ delectantur, ſaltationiſq; conſpectu permulcentur, accedunt q; propius. Aucupes ſenſim, & pedetentim*

Vt retibus capiantur.

detentim eò fecedant, vbi retium explicatorum posita sunt insidiæ, in quas incidentes, capiuntur; capta primùm saltatione, & cantiunculis. Orus quoque testatur Turtures tibia, & saltatione capi. Intercipiuntur insuper, teste Oppiano, cùm siticulosè ad fontem accedunt: venator prope eum arundinem erigit, pennis ad summum alligatis: quarum, inquit, motus Turtures admodum terret, fugatque. Sed aliàs Turtur iam pridem captus in propinquo ponitur, quo conspecto, cæteri aduolitant, & retis tractu obreguntur. Aliquando etiam contingit Turtures ita viribus labascere, vt manu sese capiendas præbeant, vt author de natura rerum prodidit.

Turtures saltatione gaudent.

Vt prope fontes capiantur.

Turtures manu capiuntur.

DENOMINATA.

VERBENACA Græcis trygonium appellatur, quòd Turtures ea delectentur, seu potiùs, vt doctissimè disputat Io. Goropius Becanus, quod ad eos amore conciliandos ligandosq; valere credatur, in quibus cùm Columbæ, tùm Turtures omnium gentium iudicio habent principatum.

Trygonia.

AVGVRIA.

Vsus in Sacris.

VETERES, vti historia testatur, quicquid agebant, nisi auspicatò agebant, maximè in rebus seriis. Ita quoque in primo die, vbi desponsatio futura esset, nobiliores familiæ non nisi auspicatò conueniebant. Optima autem istiusmodi auguria capiebantur à Turture, & Cornice: atque ita si par integrum apparuisset, boni ominis erat, si alter tantùm, pessimi, quemadmodum in Cornice fusiùs docuimus. In Columba verò Columbam diximus propter salaciratem potissimum Veneri ab antiquis sacram habitam fuisse: Contrà uerò [a] Aelianus albas Turtures cùm Veneri & Cereri, tùm etiam Parcis sacras esse sese intellexisse scribit. Belgæ, referente [b] Becano, Turturem Columbarum minimam his amoris, & fidei dotibus excellentissimam arbitrati, non nomen tantum ab ijs fecêre, sed eam præ cæteris Veneri consacrârunt, adeo ut apud eos, qui externis moribus necdum corrupti, patrios ritus conseruant, nefas habeatur, Turturem occidisse: & ne honos nobili auiculæ à maioribus tributus ob Veneris cultum abolitum periret, dicunt eam D. Virgini sacram esse, attexta etiam nescio qua fabula ad opinionem apud uulgus confirmandam. Tartaros pariter ferunt Turturum esum abominari, eosque minimè capere, nescio an ob similem causam. De usu verò Turturum in sacrificio Hebræorum abundè cùm in Columbæ tractatu egerimus, superuacaneum est hic repetere.

Familiæ nobiles antiquorum auspicatò conueniebant.

Duos Turtures vidisse bonum, vnũ malè.

Columba cur Veneri sacra.

[a] *L. 10. c. 33*

[b] *L. 6. Saxo.*

Belgæ Turtures Veneri consecrarunt.

Turtures occidere vbi nefas sit.

Turtur D. Virgini sacer dictus.

MYSTICA.

CASTITATI huiusce auis, qualem prædicauimus, multa sacrosancta mysteria innituntur, adeo vt Adamantius Origenes scripserit: *Castitatis sermo Turtur est in ecclesia conuiuio.* Et alibi [a] D. Hieronymus, *Turtur*, inquit, *auis pudicissima semper habitans in sublimibus, typus est Saluatoris.* Cui eandem hanc auem ita comparat S. Antonius Patauinus: *Christus*, inquit, *facit sicut Turtur auis, qua hyemis tempore ad valles descendit, & in truncis comcauis arborum habitat deplumis. In æstate verò ad montana reuertitur. Sic Christus in hyeme infidelitatis, & frigore demoniaca persecutionis descendit in vterum humillimæ Virginis, & habitauit in hoc mundo pauper, & abiectus, tanquam plumis potentiæ nudatus. De hac Turture dicitur in Cantico: Vox Turturis audita est in terra nostra: Vox Turturis est gemitus, & luctus. Christus descendit gemere, & plangere, quem nunquam legimus risisse, vt nos doceret gemere, & plangere. Audita est autem vox Turturis in terra nostra, scilicet, Agite pœnitentiam. Cum verò appropinquauerit æstas, & feruere cœperit Iudaica persecutionis, & exarserit calor passionis, tunc*

[a] *L. 1. aduers. Iouinianum*

Saluatoris typus.

Vox Turturis.

Christ⁹ nunquã risit, & quare.

Digitized by Google

Turtur ſignificat ſapientiã patris.

rediit ad montem, id eſt ad Patrem &c. Eadem ratione, vt ait Ambroſius Horemita Turtur dicitur ſapientia Patris, quoniam imperfectis abſconditur, & inter perfectos eam verbi diſpenſator loquitur. Nam Turtur, vt dictum eſt, vitam in ſecretioribus, & a multitudine remoris vitam tranſigit. Turtur, inquit diſertiſſimus Iacobus de Vitriaco Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Card. ſanctos viros ſignificare poteſt, quorum exemplo reprobi Iudæi tempus viſitationis ſuæ debuerunt agnoſcere, & dicere cum Nicodemo: *Nemo poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum illo*. Turtur quandiu maritus eius vixit, nunquam recedit ab eo, quo mortuo nulli alij copulatur, ſed ſolitaria incedens, ſiccis arborum ramis inſidet, gemens, & triſtis. Per Turturem igitur ſancti, caſti, & iuſti deſignantur, qui ſolitarij incedunt à tumultu mundi remoti, gementes, & dolentes pro morte Chriſti, & pro peccatis ſuis, & aliorum, ſuper ſiccum paupertatis ramum inſidentes: alcenduntur autem in hyeme: in præſenti enim ſæculo propter vanitatem, in æſtate autem futura in cælum volabunt. Significat etiam Turtur ſoliuaga prædicationes, & ſecretas orationum lachrymas, quemadmodum contrà Columba gregalis vitam actiuam, & orationes eccleſiæ publicas, vt ſcribit Thomas de Vio in ſumma D. Thomæ Doctoris angelici. Apud Pſalmographum [b] locus eſt huiuſmodi: *Ne tradas Cbaiah* (beſtiæ, vt D. Hieronimus tranſtulit) *animam eruditam in lege tua*. Vbi ſeptuaginta habent: *Ne tradas beſtijs animam confitentem tibi*. F. [c] Hector Pintius Luſitanus Hieronymianus Hebraiciſmi peritiſſimus idem vocabulum feram, & beſtiam ſignificans, ſignificare etiam congregationem, & vocabulum, pro quo ſeptuaginta verterunt confitentes, ſignificare ait Turturem, & legem. Vnde Pagninus traduxit; Ne tradas congregationi inimicorum animam Turturis tuæ. Ac ſi dicat. Ne tradas, Domine, vitam gentis Hebrææ exercitui hoſtium ſuorum. Gentem illam appellat Turturem ob imbecillitatem, & mœſtitiam, qua opprimebatur, quòd ſe circũdatam ab inimicis intueretur. Et quia populus ille Deum laudibus efferebat, appellant illum ſeptuaginta confitentem Deo, idem eſt confiteri, quod laudare, & Hieronymus erudicum in lege Dei. Poteſt verti: Ne tradas cœtui hominum animam Turturis tuæ: vt ſit ſenſus; Cupio, Domine ab hominum cœtu, & frequentia diſcedere, meque in ſolitudinem recipere inſtar Turturis, loca ſolitaria quærentis, vt aptiùs poſſim in diuinam philoſophiam incumbere, & cæleſtia myſteria contemplari. Quapropter te obſecro, & obteſtor, ne me Turturi ſimilem tradas turbulentis negotijs, & hominum congregationi, ac frequentiæ. Alius eſt eiuſdem Pſalmographi locus, quo antea diximus D. Hieronymum propter myſterium Turturem vertiſſe. Ait autem [d] Pſalmographus: *Etenim Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum ſibi, vbi reponat pullos ſuos*. Quem locum commentans D. Hieronymus. Simpliciter, inquit, interpretemur: videte quid dicat (Dauid) Deſidero Domine æterna tabernacula tua: concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini. Sedem aliquam, & nidulum animæ meæ, & corpori meo habere deſidero. Aues, quæ liberè huc illuc vagantur: tamen poſtquam volauerint, habent locos, & nidulos, vbi requieſcant: Quantò magis anima mea, & caro mea debet ſibi locum præparare, vbi poſſit requieſcere? Non altius aſcendamus. In Domino confido: Quomodo dicitis animæ meæ, tranſmigra in montes ſicut Paſſer? Videte ergo, quia nemo tranſmigrat in montes, niſi qui Paſſer eſt. *Et Turtur nidum ſibi*. Iſte eſt Turtur, de quo dicit in Cantico Canticorum. *Vox Turturis audita eſt in terra noſtra*. *Turtur nidum ſibi*: Turtur eſt animal caſtitatis. Turtur non habitat in humilibus, ſed ſemper facit nidos ſibi in excelſis arboribus. Sicut ergo Paſſer, & Turtur aues caſtiſſimæ nidos ſibi in ſublimioribus faciunt: ſic ergo tabernacula, & atria, & domus non ſunt in humili iſta terra, ſed in excelſis, hoc eſt in regno cælorum. Exponit eundem textum D. [e] Gregorius, per Paſſerem intelligendo Chriſtum, qui ſibi domum inuenit, quando aſcendit in cælum, ſed per Turturem fideles accipit, qui ipſum imitantur: Vnde explicans illud [f] Iob: *In nidulo meo moriar*: ait: Quid per nidum exprimitur, niſi tranquilla quies fidei, puta, qua vnuſquiſque infirmos nutrimus? Nam ſi eccleſia ſancta infirmos quoque filios nunc in nido pacis non enutriret, Pſalmographus non diceret: *Etenim Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum, &c.* Iam quippe domum Paſſer inuenit, quia in æternum cæli habitaculum Chriſtus intrauit. Et Turtur inuenit nidum, quia ſancta eccleſia amore conditoris affecta crebris gemitibus vitur, & velut nidũ ſibi, id eſt, pacatiſſimã fidei quietem conſtruit, in qua crelcentes filios quaſi plumeſcentes pullos, quoquo ad ſuperiora euolent, charitatis gremio calefactos fouet. D. vero Auguſtinus in enarratione eiuſdem pſalmi per Paſſerem intelligi ait prophetę cor, & per Turturem eiuſdem carnem. Nam duo, inquit, dixerat, & duo reddidit in ſimilitudinem auium.

Hebraica gens Turtur appellata, & cur.

Idem ſunt confiteri, & laudare.

Ne tradas animam Turturis tuæ, id eſt, ne me tradas turbulentis negotijs.

Ne tradas animam confitentem tibi.

Ne tradas animam gentis Hebrææ exercitui hoſtium ſuorum.

Ne tradas animam Turturis tuæ.

Ne tradas cœtui hominum animam Turturis tuæ.

Ne tradas animam eruditam in lege tua.

Ne tradas animam Turturis tuæ.

Ne tradas animam confitentem tibi.

Ne tradas animam Turturis tuæ.

Ne tradas animam Turturis tuæ.

Ne tradas animam Turturis tuæ

Dixerat exultaſſe cor ſuum, & carnem ſuam, & his duobus reddidit Paſſerem, & Turturem. Cor tanquam Paſſer, caro tanquam Turtur: inuenit ſibi domum Paſſer, inuenit ſibi domum cor meum. Exercet pennas in virtutibus huius temporis in ipſa fide, ſpe & charitate, quibus volet in domum ſuam, & cùm venerit, permanebit etiam querula vox Paſſeris, quæ hic eſt, non erit ibi. Nam ipſe eſt querulus Paſſer, de quo alio [a] Pſalmo: *Sicut Paſſer Solitarius in tecto, de tecto volat ad domum.* Iam ſic ſit in tecto, calcet domum carnalem, habebit quendam cæleſtem locum, perpetuam domum. Paſſer iſte finiet querelas ſuas. Turturi autem dedit & pullos, id eſt, carni, inuenit nidum Turtur, vbi ponat pullos ſuos. Paſſer domum, Turtur nidum: & nidum vtique vbi ponat pullos ſuos, Domus tanquam ad ſempiternum eligitur, nidus ad tempus congeritur. Corde cogitamus Deum, tanquam uolantem Paſſerem ad ſuam domum: carne autem agimus opera bona: videtis enim per carnem ſanctorum quanta bona fiant: per hanc enim operamur, quæ iuſſi ſumus operari, quibus adiuuamur in hac vita. Frange eſurienti panem tuum, & egenum ſine tecto induc in domum tuam: ſi videris nudum, veſti, & cætera talia, quæ nobis præcepta ſunt, non operamur niſi per carnem. Paſſer ergo ille, qui cogitando domum ſuam, non recedit à Turture querente ſibi nidum, vbi eos ponat, &c. Idem [b] alibi, Videamus, inquit, quomodo in Deum & cor ſimul, & caro hominis exultat. Quomodo niſi vt homo & carne, & corde ſeruiat. Cor enim exultat in Deum, quando honeſta, & ſancta cogitat, quando religioſa opera, & Deo placita concupiſcit. Caro autem exultat, quando pudica eſt, quando ſobria, quando nulla impuritate polluitur, quando nullis immundis actibus ſordidatur. Videte enim è diuerſo, & agnoſcite, quàm vera ſint, quæ dico: ſi viderit aliquis veſtrum hominem iniuſta dicentem, nunquid dicere poteſt, quod cor illius exultet in Deum viuum? Aut ſi quis alium viderit ebrioſum, impudicum, fornicatorem, nunquid dicere poteſt, quod caro eius exultet in Deum viuum? Nulla enim caro exultat in Deum, quæ viuit in vitio. Ideo ergo propheta dicebat: Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Quia & corde retinebat plenam religionis fidem, & carne ſeruabat deuotam corporis ſanctitatem. Nec ſine cauſa in conſequentibus ſtatim Pſalmiſta ſubdidit dicens: *Etenim Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum, vbi reponat pullos ſuos.* In Turture, & Paſſere Saluator noſter ſignificatur. Paſſer enim, vt ſcitis, perparua auis eſt: Turtur enim, vt legimus, pudiciſſima. Et ideo Saluator noſter Paſſer dicitur, quia docuit primus humilitatem. Turtur dictus eſt, quia docuit primus caſtitatem. Vnde etiam in Canticis Canticorum dixit: *Vox Turturis audita eſt in terra noſtra.* Vox Turturis doctrina intelligitur Saluatoris. Audire cœpit, puritatem caſtitatis adamauit. Etenim Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum ſibi, vbi reponat pullos ſuos. Quæ eſt enim domus Chriſti, niſi eccleſia. Hanc ergo domum Saluator cum ingenti pietate quæſiuit, &c. D. verò [i] Bernardus in hanc Prophetæ pſalmographi ſententiam incidens longè aliter eam interpretatur, dum ait: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, in quibus Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum, vbi reponat pullos ſuos.* Paſſer, inquam, naturaliter animal vitioſum, mobile, leue, importunum, garrulum, ac pronum in libidinẽ. Et Turtur luctus amica, opacæ ſolitudinis familiaris incola, forma ſimplicitatis, exemplum caſtitatis. Ille ſibi inuenit domum quietis, & ſecuritatis. Illa nidum ſibi, vbi reponat pullos ſuos. Quæ ſunt hæc, niſi iuuenum naturaliter calidus ſanguis, & feruidus animus, ætas labilis, curioſitas inquieta, & virilis maturitas, ſeruus animus, caſtus, ſobrius, pertæſus exteriorum quantum poteſt, & intra ſemetipſum. Quorum alterum in tabernaculis Domini virtutum, in diſciplina cellarum inuenit ſibi ab omnibus vitijs quietem, firmamentum ſtabilitatis, & manſionem ſecuritatis. Alterum uerò in ſecreto cellæ ſecretiorem receſſum conſcientiæ, vbi reponat, & nutriat ſanctarum affectionum ſuarum fructus, & ſpiritualis ſenſus contemplationis, Paſſer ſolitarius in tecto, hoc eſt, in altitudine contemplationis calcare amat habitationem carnalis conuerſationis. Turtur in inferioribus fœcundatur, & gaudet in fructibus humilitatis. Perfecti enim quique, & ſpirituales, qui Turturis nomine deſignantur, cùm ad firmamentum, & robur virtutis ſuæ per virtutem obedientiæ, & ſubiectionis perueniunt, premunt ſe ſemper, & deijciunt in id quod inſipientium eſt: & vnde infra ſe deſcendunt, inde aſcendunt ſupra ſe: & humiliando ſe magis proficiunt propter fructus ſolitudinis, qui ſunt frequẽtes, & ſublimes exceſſus contemplationis, non arbitrantes eſſe negligendum conſcientiam voluntariæ ſubiectionis, vſum ſocialis vitæ, & dulcedinem fraternæ charitatis, &c. Diſertiſſimus D. [k] Chryſoſtomus à propheta Paſſerem appellari ait, deſignarique hominem, quia ani-

[a] *Pſal. 101.*

[b] *Homil. 15*

Homo vt Deo corde, & carne ſeruiat.

Saluator in Paſſere & Turture notatur.

Dom. Chriſti eccleſia.

[i] *Epiſtol. ad frat. de monte Dei.*

Paſſer animal vitioſum.

Turtur amica luctus.

Iuuenis Paſſeri compara.

Paſſer Solitarius in tecto.

Perfecti, & ſpirituales Turturis nomine deſignantur.

[k] *Homil. de virt.*

Homo cum per Passeré designatus.

ma noſtra, ſicut Paſſer erepta eſt de laqueo venantium. Quod & Dominus idipſum volens oſtendere diſcipulis ſuis, quantum alios ſanctitate præcellerent, dicit [l] eis: *Nolite timere: multis Paſſeribus meliores eſtis vos.* Propterea, & Salamon proclamat, dicens; *Vt euadas, ſicut damula ex caſſibus, & ſicut auis à laqueo.* Turturi verò ait comparaſſe omnem caſtam eccleſiam propter multiplicem ſapientiæ gratiam. Et quia, inquit, verum eſt, quod dicimus, audi [m] Dauid loquentem: *Omnis gloria filiæ regis ab intus in fimbrijs aureis circumamicta varietate. Etenim Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum ſibi, vbi reponat pullos ſuos.* Hoc in confeſſione trophæi crucis enutriens illuminatos filios ſuos. Huius Turturis [n] Hieremias mentionem facit dicens: *Turtur, & Hirundo, & Cicada agri, Paſſeres cognouerunt tempus aduentus ſui.* Turturem dicit omnem caſtam eccleſiam: Hirundinem verò loannem hominum amatorem: Cicadam verò eloquentiſſimum Paulum, eccleſiæ organum. De iſta namque Turture præcepit Abrahæ Deus dicens: [o] *Accipe mihi vaccam trimam, & aretem trimum, & capram trimam, Turturem, & Columbam.* Huius Turturis meminit ſcriptura in Cantico [p] Canticorum, dicens; *Vox Turturis audita eſt in terra noſtra. Vox Turturis huius caleſtem Chriſti nobis veris temporis ſignificat aduentum: Vox Turturis audita eſt in terra noſtra. Audiamus igitur huius Turturis vocem melleam decantantem: Nigra ſum, & ſpecioſa filia Hieruſalem,* &c. Venerabilis [q] Beda, quomodo per Paſſerem animam, per Turturem carnem intelligendam eſſe ſcribit, nunc audiamus. Duobus, inquit, præmiſſis, duo alia reddit (nempe diuinus Pſalmiſta) in ſimilitudinem auium. Et animam dicit Paſſerem, propterea quia Paſſer querula auis eſt, & cauta à laqueis, & exercet ſe in pennis. Et anima, quæ hîc ingemiſcit attendendo triſtitiam, & laborem peregrinationis, & cauet ſibi à deceptionibus diaboli, non acquieſcendo concupiſcentijs carnis. Et quæ exercet ſe in pennis, quibus ad alta tollatur, id eſt, in virtutibus huius uitæ, ſcilicet in fide, ſpe, charitate, Huiuſmodi, inquam, anima auolando de terra, & cæleſtibus conuerſando, inuenit ſibi ibi domum, in qua ſemper maneat, & omnem miſeriam ſuam finiat. Turturem verò comparat carni: quia ſicut Turtur pro cantu gemitum habet: ita ad carnem propter multiplicem & infinitum defectum ſuum pertinet ſemper ingemiſcere. Cui Turturi dat pullos ſuos: quia carnis eſt opera miſericordiæ facere: vt nudum veſtire, eſurientem paſcere, infirmum viſitare, & cætera talia facere. Iſti autem pulli non vſquequaque ſunt ponendi, ne conculcentur, & pereant: ſed in nido, id eſt, in fide, & ſocietate catholicæ eccleſiæ, extra quam veri ſacrificij locus non eſt, quia & pagani ſæpè faciunt opera miſericordiæ: ſed quia non habent nidum; ideo conculcantur, & pereunt opera eorum. Et notandum, quod animæ propter manentem manſionem in cælo domum dat, carni verò dat nidum, qui ad tempus tamen inhabitatur, deinde deſeritur: quia & fides, & opera miſericordiæ, quæ caro facit, temporalia ſunt. Cùm enim venerit ſpecies, peribit fides, nec opus erit miſericordia, vbi nulla erit miſeria. Litera autem ſic legitur, quaſi dicat: Verè anima mea, & caro exultauerunt in Deum viuum, quia anima mea exiſtens Paſſer inuenit ſibi domum: & caro mea exiſtens Turtur inuenit ſibi nidum, vbi reponat ſibi pullos ſuos. Sed iſtæc pro huius loci explicatione ſufficiant. Alius eſt ſcripturæ locus in [r] Cantico Canticorum: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut Turturis.* Quam ſententiam explicans D. Gregorius, Turtur, inquit, poſtquam parem ſuum perdiderit ſemel, nunquam alteri ſe iungit, ſed ſemper ſolitariè habitans, in gemitu perſeuerat, quia quem diligebat, non inueniens, quærit. Sic anima quæque dum à ſponſo ſuo abſens eſt, ab eius amore non recedit, ſed in eius deſiderium ſemper anhelat, & gemit, & dum illum, quem ualde diligit, non inuenit, quia ab omni alieno amore ſe retrahit, quaſi in genarum verecundia caſtitatem cordis ipſo habitu, & actu exteriori oſtendit. Et [s] D. Bernardus antedicta uerba exponens, hoc pacto ferè ſcribit: Tenera eſt ſponſę verecundia, & per increpationem ſponſi facies eius rubore ſuffuſa eſt, pulchriorque ex eo apparens, ilicò audit, pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut Turturis. Duo quædam in intentione, quàm faciem animę eſſe dicimus, neceſſariò requiruntur, res, & cauſa: id eſt, quid intendas, & propter quid. Ex his ſanè duobus animæ uel decor, vel deformitas iudicatur, vt (verbi cauſa) anima, quæ ambo iſta recta, atque pudica habuerit, illi meritò, veraciterque dicatur: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut Turturis.* Quæ uerò altero eorum caruerit, non poterit audire, *Pulchræ ſunt genæ tuæ, &c.* propter eam, quæ adhuc ex parte erit, deformitatem. Si (verbi gratia) intendat quis animum inquirendæ veritatis, atque id ſolo veritatis amore, nonne is tibi videtur, & rem, & cauſam habere

[l] *Matth.* 15

[m] *Pſal.* 44.

[n] *Cap.* 8. Ioānes Hirundo dictus; Paul⁹ Cicada.

[o] *Geneſ.* 15.

[p] *Cap.* 2.

[q] *In comm. ad Pſal.* Paſſer cur animā deſignet.

[r] *Cap.* 1.

Anima Turturi aſſimilata.

[s] *Serm.* 4. *ſuper Cant.*

Turtur carni comparatus.

Extra eccleſiam catholicam non eſt locus ſacrificij.

habere honeſtam, meritoque ſibi vendicare, quod dicitur, *Pulchra ſunt*, &c. Quippe cui in neutra generum nęuus reprehenſionis appareat. Quod ſi minimè quidem veritatis deſiderio, ſed aut inanis gloriæ, aut commodi temporalis obtentu in veritatem obtenderit, iam etſi vnam genarum videatur habere formoſam, non dubitabis ex parte deformem, cuius alteram faciem cauſæ turpitudo fœdauerit. Si autem videris hominem nullis honeſtis ſtudijs intendentem, ſed carnis illecebris irretitum, ventri, & luxuriæ deditum, quales ſunt illi, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione eorum, qui terrena ſapiunt, nonne iſtum ex vtraque parte fœdiſſimum iudicabis, in cuius vtique intentione res, & cauſa reproba inuenitur? Ergo ſolum inquire Deum propter ipſum ſolum. Hoc planè eſt, vtranque bipartitæ intentionis faciem habere pulcherrimam, atque id proprium, ac ſpeciale ſponſæ, cui merito ſingulari prærogatiua audire conueniat: *Pulchra ſunt*, &c. Turtur pudica auicula eſt, & conuerſatio eius non cum multis, ſed ſolo degere fertur contenta compare: ita vt, ſi illum amiſerit, alterum non requirat, ſed ſola deinceps conuerſatur. Tu ergo ſtude ambas ſpecioſas habere has genas tuæ intentionis, vt imitator caſtiſſimæ volucris ſed eas ſecundum prophetam ſolitarius, quoniam leuaſti te ſuper te. Omnino ſupra te eſt angelorum Domino deſponſari, adhærere Deo, atque vnum ſpiritum eſſe. Sede itaque ſolitarius, ſicut Turtur, nil tibi, & turbis, nil cum multitudine cæterorum, etiamque ipſum obliniſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet rex decorem tuum. Secede ergo mente, oſtio, ora patrem tuum. [f] Idem præcipiens, ne virgo coniungatur malis hominibus, Sanctimonialis, inquit, fœmina, quæ Chriſtum perfectè diligit, delectabilia, & ſuperflua dona ab omnibus non recipit, quia Chriſtum in omnibus donis anteponit. Vnde in Canticis Canticorum eccleſiæ dicitur, *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut Turturis*. Turturi aſſimilatur eccleſia, vel quælibet ſancta anima, quia Chriſtum perfectè diligit, & nihil amori eius præponit. Turtur ex quo per occaſionem coniugem ſuum prodidit, nunquam alterum amplius quærit, quia adulterinum amorem non recipit, ſic ſanctimonialis fœmina, quæ Chriſtum perfectè diligit, amplius adulterinum amorem non recipit, id eſt, amplius in malo homines non diligit. Religioſa fœmina, quæ plus diligit hominem, quàm Chriſtum non eſt caſta, ſed adultera, quia Chriſtum contemnit, cui fuerat deſponſata, &c. Antea item eodem in [f] libro dixerat ad eundem fermè ſenſum: Soror in Chriſto amabilis mihi, audi uocem Ieſu Chriſti ſponſi tui dicentis: Surge amica mea, & veni per dilectionem: iam enim hyems tranſijt, imber abijt, & receſſit, flores apparuerunt in terra, tempus putationis aduenit, vox Turturis audita eſt in terra noſtra, hoc eſt vox prædicantium apoſtolorum in eccleſia. Turtur eſt auis caſtiſſima, quæ in excelſis, & arboribns ſemper nidificare, & morari ſolet: Apoſtolos, vel cæteros doctores ſignificat, qui poſſunt dicere: Noſtra conuerſatio in cælis eſt, quæ & gemitum habet pro cantu, & ſignificat ploratum ſanctorum, qui ſuos ad lamentum, & fletum hortantur, dicentes: Miſeri eſtote, & lugete. Igitur, honeſta uirgo, accipe exemplum huius Turturis, & luge propter amorem Ieſu Chriſti ſponſi tui, quouſque eum videre poſſis regnantem in ſolio regni ſui. Melius eſt tibi lugere cum amore Ieſu Chriſti, quàm cum timore inferni. Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut Turturis. Natura Turturis eſt, vt ſi per occaſionem perdiderit alterum amplius non quærit. O ſponſa Chriſti aſſimilare & tu huic Turturi, & præter Ieſum Chriſtum ſponſum tuum, amatorem non quæras alterum. O ſponſa Chriſti, eſto ſimilis Turturi, & luge die, ac nocte cum deſiderio Ieſu Chriſti ſponſi tui: quia iam aſcendit ad cælos, vt aliquando faciem illius videre merearis in dextera patris. Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut Turturis. In genis ſolet eſſe verecundia. Soror venerabilis genas habes Turturis, ſi præ verecundia Ieſu Chriſti ſponſi tui: nihil contra voluntatem illius facis. Genas habes Turturis, ſi cum amore, & reuerentia Chriſti ea, quæ nihil diſplicent poſtponis. Genas habes Turturis, ſi præter Chriſtum alterum amicum non diligis, &c. Explicat pariter eiuſdem ſententiæ myſterium D. Hieronymus poſtquam diſertiſſimè demonſtraſſet eccleſiam Chriſti ſponſam eſſe, quæ tanquam pro epilogo repetens, Per hæc, inquit, edocemur, quomodo ſponſa Chriſti, quę eſt eccleſia, etiam ſit corpus eius, & membra. Si ergo audias ſponſi membra nominari, eccleſiæ membra dici intellige: in quibus ſicut ſunt aliqui, qui dicuntur oculi, pro intelligentiæ ſine dubio, ac ſcientiæ lumine: & alij aures pro audiendo verbo doctrinæ: alij manus pro bonis operibus religioſiſque miniſterijs: ita ſunt alij & qui genæ eius appellentur. Genæ autem partes vultus

Turtur pudica auis.

[f] *Serm. 60. de modo bene viuendi.*

Eccleſia Turturi aſſimilatur.

Sanctimonialis fœmina Turturi comparata.

[f] *Serm. 10.*

Vox prædicantiũ vox Turturis eſt

Genas Turturis quęhabent.

Eccleſia Chriſti ſpõſa.

dicuntur, in quibus honeſtas, & verecundia animæ agnoſcitur: per quod ſine dubio illi in membris eccleſiæ declarantur, qui caſtitatis, & pudicitiæ excolunt honeſtatem. Pro his ergo ad omne corpus ſponſæ dicitur: Quàm ſpecioſæ factæ ſunt genæ tuę? Et obſerua, quia non dixit, quàm ſpecioſæ ſunt genæ tuæ, ſed, quàm ſpecioſæ factæ ſunt, vt oſtendat prius quidem non eas ita fuiſſe ſpecioſas, ſed poſtea quàm ſuſcepit oſcula ſponſi, & ipſe qui loquebatur per prophetas, prius affuit, & mũdauit ſibi ipſi eccleſiam ſuam lauacro aquę, & fecit eam non habere maculam, aut rugam, & agnitionem ſui præſtitit ei: tunc factæ ſunt ſpecioſæ genæ eius. Tunc enim caſtitas, & pudicitia, & virginitas, quæ prius non fuerat, per eccleſiæ genas ſpecioſa decore diffuſa eſt. Quæ tamen genarum ſpecies, id eſt, pudicitię, & caſtitatis Turturibus comparatur. Turturum ferunt huiuſmodi naturam eſſe, vt neque maſculus præter vnam fœminam adeat aliam: nec fœmina pluſquàm vnum patiatur marem: ita vt ſi accidat altero intercepto ſupereſſe alterum, pariter cum coniuge extinctus ſit ei concubitus amor. Conuenienter ergò ſimilitudo Turturis aptatur eccleſię, quòd vel alterius viri poſt Chriſtum coniugium neſciat, vel quòd continentiæ, & pudicitiæ in ea tanquam Turturum volitet multitudo. Reſtat & alius Canticorum locus de voce Turturis enodandus, qui talis eſt: *Surge, veni, proxima mea, ſponſa mea, quoniam ecce hyems tranſiit, pluuia abyt, flores viſi ſunt in terra, tempus putationis aduenit, vox Turturis audita eſt in terra noſtra, &c.* Hæc declarans idem qui ſuprà D. Hieronymus; Quod ſit autem, inquit, tempus oportunum, quo de terrenis, & corporeis locis cuolent ad cęleſtia, pennis Sancti Spiritus ſubleuati, conſequenter inſeruit. Quia, ecce hyems perturbationum, ac vitiorum procella diſceſſerit, & vltra iam non fluctuet, & circunferatur omni vento doctrinæ. Vbi ergo ex anima hæc cuncta diſceſſerint, deſideriorumq; ab eadem tempeſtas effugerit, tunc incipient in ea flores vernare virtutum: tunc eius meriti, & tempus putationis aduenit, & ſi quid ſuperfluum, & minus vtile fuerit in eius ſenſibus, vel intellectibus, reſecabitur, & ad gemmas ſpirituales intelligentiæ reuocabitur. Tunc etiam vocem Turturis audiet, illius ſine dubio ſapientiæ, quam diſpenſator verbi loquitur inter perfectos ſapientiæ Dei altioris, quæ abſcondita eſt in myſterio. Hæc namque indicat appellatio Turturis. Hæc namque auis in ſecretioribus, & remotis à multitudine locis, vitam tranſigit aut deſerta montium diligens, aut ſecreta ſyluarum, procul ſemper à multitudine poſita & à turbis aliena. Quid autem eſt aliud, quod opportunitati temporis huius, amœnitatiq; conueniat. Et D. Gregorius per vocem huius Turturis veris principio canentis niſi eccleſiam, per terram ſponſi, niſi vitam illam beatam deſignari aſſerit. Vocemq; Turturis in terra ſponſi auditam eſſe dici, quia dum pro deſiderio ſuo ſancta eccleſia deprecatur, à Chriſto in cælo clementiſſimè exauditur.[u] D. Bernardus pariter ad eundem locum commentans, hunc in modum ſcripſit: *Vox Turturis, &c.* Hoc inditium eſt tranſactæ hyemis, tempus nihilominus putationis adeſſe denuncians. Id iuxta literam, inquit. Aliàs Turturis vox non dulce admodum ſonat, ſed ſignat dulcia. Ipſa auicula ſi emis, non magni, ſi diſcutis, non parui pretij eſt. Et vox quidem gementi, quàm canenti ſimilior, peregrinationis noſtræ nos admonet. Illius doctoris libenter audio vocem, qui non ſibi plauſum, ſed mihi planctum moueat. Verè Turturem exhibes, ſi gemere doceas, etſi perſuadere vis, gemendo id magis, quàm declamando, ſtudeas, oportebit. Exemplum ſanctum in alijs multis, tum vel maximè hoc in negocio verbo efficacius eſt; dabis [z] voci tuæ vocẽ virturis, ſi quod ſuades, prius tibi illud cognoueris perſuaſiſſe. Validior operis, quàm oris vox. Vox Turturis, &c. Vbi regni cælorum promiſſio facta eſt, tunc intellexerunt homines, ſe non habere hic ciuitatem manentem, ſed futuram inquirere tota auiditate cœperunt, & tunc primum manifeſtè ſonuit in terra vox Turturis. Nam dum ſancta quæque iam anima Chriſti præſentiam ſuſpiraret, regni dilationem moleſtè ferret, deſideratam patriam gemitibus, & ſuſpirijs à longè ſalutaret, nonne tibi videtur, vice fungi gemebundæ, ac caſtiſſimæ Turturis quæcunque anima in terra ita feciſſet? Hoc quippe eſt, quod ipſe agebat. Nunquid [y] poſſunt, inquit, filij ſponſi lugere, quandiu cum illis eſt ſponſus, venient autem dies, cùm auferetur ab ijs ſponſus, & tunc lugebunt. Ac ſi diceret: Et tunc vox Turturis audietur. Ita eſt Ieſu bone. Venerunt illi dies. Nam & ipſa creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc, reuelationem filiorum Dei, expectantes redemptionem corporis noſtri. Hoc ſcientes, quod quandiu ſumus in corpore hoc, peregrinamur à Domino. Nec vacui gemitus, quibus è cælo tam miſericorditer reſpondetur. Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus. Et infra: Deniq; compare vno Turtur contenta eſt, quo amiſſo, alterum iam non admittit, numeroſitatem in hominibus redarguens. Nam etſi forſitan culpa propter innocentiam venalis eſt, ipſa tamen incontinentia turpis eſt. Pudet ad

Turturum natura.

Tępus oportunum quo de terrenis ad cæleſtia euolatur.

Turtur abſcõditã Dei ſapientiam denotat.

Eccleſia voce Turturis canentis veris principio ſignificatur.

[u] *Serm. 59. Hyemis trã ſactæ inditium.*

[z] *Pſal. 67.*

Anima ſancta Turturi compara ta.

[y] *Matth. 9.*

det ad hoc negotium honeſtatis rationem non poſſe in homine, quod natura poſſit in volucre. Cernere enim eſt Turturem tempore ſuæ viduitatis ſanctæ viduitatis opus ſtrenue, atque infatigabiliter exequentem. Videas vbique ſingularem, vbique gementem audias, nec vnquam in viridi ramo reſidentem proſpicies, vt tu ab eo diſcas voluptatum virentia velut virulenta vitare. Adde, quòd in iugis montium, & in ſummitatibus arborum frequentior illi conuerſatio eſt, vt quod vel maximè propoſitum pudicitiæ decet, doceat nos, terrena deſpicere, & amare cęleſtia. Ex quibus colligitur, quod vox Turturis ſit etiam prędicatio caſtitatis. Neque enim à principio vox iſta in terris audita fuit, ſed magis illa, [a] Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Incaſſum profectò vox illa pudicitiæ ſonuiſſet, necdum prolata reſurgentium patria, in qua longè feliciùs homines neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli Dei in cælis. Tunc voci illi tempus fuiſſe dicas, cùm maledicto omnis ſubiacebat ſterilis in Iſrael, cùm patriarchæ ipſi plures ſimul haberent vxores, cùm frater fratris abſque liberis defuncti ſemen ſuſcitare ex lege compellebatur? At vbi inſonuit ex ore cæleſtis Turturis commendatio illa ſpadonum, qui ſe caſtrauerunt propter regnum Dei, & item alterius cuiuſdam caſtiſſimæ Turturis conſilium de virginibus vbique inualuit, tunc primi dici veraciter potuit, quia vox Turturis audita eſt in terra noſtra. Eucherius verò hoc eodem loco, Turtur, ait, intelligentiam, quæ à diuino ſpiritu eſt, ſignificari, neque inficiatur idem de Columba dici. Sed Spiritum Sanctum ex Columba tunc intelligi vult, quando quæ de ſacris literis diſputatio, commentatioq; profertur, ea manifeſta eſt, & adaperta. Tunc verò è Turture, cùm res altis, obſcuriſq; myſterijs agitatur. Franciſcus [b] Georgius Venetus Minoritanus quid altius ex hoc myſterio eluere conatur, quærens hoc pacto. Quid ſignificat illud à Salamone decantatum, *Vox Turturis audita eſt in terra noſtra?* An fortè quia incipiebat tempus vernale, quando Turtur incipit canere? An (ſi theologizari velimus per numeros, & arithmeticam, quam Hebræi ghemateriah vocant, quæ eſt pars ſecretioris theologiæ) vox Turturis eſt vox Ieſu, & Marię ſimul? ישו Ieſu enim reddit per numeros trecenta, & ſexdecim: מרים Miriam verò ducenta, & nonaginta. Qui numeri ſimul iuncti reddunt ſexcenta, & ſex. Quo numero gaudet nomen Turturis apud Hebræos, quæ dicitur תור Tur. Alibi verò ita reſpondet. An Turtur (præter ea quæ ſuprà diximus) eſt illa gratia, vel diuinitas, quam Hebræi Sachinam vocant? Quæ quidem gratia ſacrificia aſpiciens, ea inflammabat, orationeſq; pariter in Deum aſcendere faciebat. Turtur autem dicitur ob fidelitatem, quam exhibet conſorti, ſcilicet filio, qui ait de hac Sachina, quę eſt Spiritus ſanctus. *Ille de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Et iterum: *Ille ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis.* Omnimoda enim fidelitas, connexio, & vnio Spiritus ſancti, eſt cum Filio: adeo vt alter nunquam ab altero diſſentiat. An Turtur eſt beata Virgo: cuius vox audita fuit in terra noſtra, quando dixit: *Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundum verbum tuum?* Ad quod verbum ſtatim facta eſt vnio ęterni verbi cum carne humana. Vnde ſalus, ac redemptio noſtra. Iacobus Vitriacenſis in explicatione huiuſce ſententiæ: *Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis ἄζυμοι*, hunc eundem Salamonis locum adducit, atque hoc modo declarat, dicens: poſt triſtia ſabbata felix irradiat dies, qui primatum in diebus tenet. Iam enim hyems tranſijt, imber abijt, & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra. Ficus protulit groſſos ſuos. Vineæ florentes dederunt odorem ſuum. Hyems tranſijt, id eſt, perſecutio, quam pro nobis à Iudęis Chriſtus ſuſtinuit. Frigus etiam infidelitatis, & corporis receſſit à cordibus Apoſtolorum: Imber abijt, & receſſit, id eſt, amaræ lachrimæ ab oculis diſcipulorum. Flores immortalitatis, & impaſſibilitatis Chriſti apparuerunt in terra noſtra, id eſt, in humana natura, vel flores, quos produxit æſtiua pluuia, id eſt dulces lachrymæ charitatis, bona, ſcilicet operum initia, apparuerunr in primitiua eccleſia. Tempus putationis, id eſt amputationis immortalitatis à Chriſto aduenit, vel amputationis vineæ Domini, vt ſacramenta ſterilia amputentur. Vox Turturis, id eſt, Mariæ Magdalenæ, prius plangentis, & gementis audita eſt in terra noſtra, quæ gaudium nouæ reſurrectionis diſcipulis nunciauit. Vox etiam Turturis, id eſt, Chriſti, & ſanctorum prædicatorum audita eſt in vniuerſa eccleſia. Ficus protulit groſſos ſuos, id eſt, ſinagoga fructus primitiuos, ſcilicet Apoſtolos, qui dulcem cibum credentibus miniſtrarunt.

Turtur viduitatē ſeruat.

[a] *Geneſ. 1.*

Intelligentiam, quę à diuino Spiritu eſt Turtur ſignificat.

Columba quādo Spiritū ſanctū ſignificet, & quando Turtur.

[b] *To. 4. ſect. 9. de beat. Virg. queſt. 417.*

[b] *To. 5. ſect. 1. queſt. 52.*

Sachina quid Hebræis.

Beata Virgo Turtur eſt.

Vox Turturis eſt Mariæ Magdalenæ.

MORA-

MORALIA.

AVE inſigni, qualem hactenus prædicauimus, caſtitate, ſancti patres, alijque paſſim quædam moraliter ſcripsère. *Audiant*, inquit D. & magnus Baſilius, *ipſæ mulieres, vt etiam apud animalia ratione non prædita viduitatis honeſtas iterati connubij anteponatur.* Et[a] rurſus alibi, vbi de temperantia, & incontinentia ſcribit: *Audiant idcirco*, inquit, *viri, audiant mulieres caſtimoniam viduitatis etiam apud ea animalia quæ ratione non vtuntur, maiore eſſe pretio, & honore, quàm ſint multarum nuptiarum deformitas. Inimici cum ijs, qui animam agunt, in gratiam redeunt, ac nouerca mortem demum incipiunt odio habere. Turturem aiunt, ſi quando à coniuge diſiunctus fuerit, nunquam in poſterum cum alio inire ſocietatem, ſed calibem ſine coniugio manere, alterius coniunctionem reſpuendo, coniugis ſuperioris nimirum recordatione. Quid igitur nobis miſerius eſſe poteſt? Qui non ſolum non eundem coniugibus noſtris oſtendimus amorem, quem animantia rationis expertia, ſed etiam contra quàm eſt præceptum Domini, incedimus collo erecto, oculis micantibus, coloreq; adulterato, qui vulgo caſtitatem prodere, atque eripere ſolet. Hanc autem lex Dei,* inquit facundiſſimus, & ſanctiſſimus[b] Ambroſius, *velut caſta hoſtia munus elegit. Quæ cum Dominus circumcideretur oblata eſt, quia ſcriptum eſt in lege Domini, vt darent hoſtiam par Turturum, aut duos pullos Columbarum. Hoc eſt enim verum Chriſti ſacrificium, pudicitia corporalis, & gratia ſpiritalis. Pudicitia ad Turturem refertur, ad Columbam gratia. Etenim Turtur, vbi ingalis proprij fuerit amiſſione viduata, pertæſum thalamos, & nomen habet coniugij, eò quòd primus amor fefellerit eam dilecti morte deceptam, quoniam & infidelis ad perpetuitatem fuit, & amarus ad gratiam: qui plus doloris ex morte, quàm ſuauitatis ex charitate generauerit. Itaque iterare coniunctionem recuſat, nec pudoris iura, aut complaciti viri reſoluit fœdera: illi ſoli ſuam charitatem reſeruat, illi cuſtodit nomen vxoris. Diſcite mulieres, quanta ſit viduitatis gratia, quæ etiam in auibus prædicatur. Quis igitur has leges Turturi dedit? Si hominem quæro, non inuenio. Homo enim nullus eſt auſus, quando nec*[c] *Paulus auſus eſt leges tenenda viduitatis præſcribere. Nam ipſe ait: Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare aduerſario.* Et[d] alibi: *Bonum eſt illis ſi ſic permancant, quod ſi ſe non continent, nubant: melius enim eſt nubere, quàm vri. Optat Paulus in mulieribus, quod in Turturibus perſeuerat. Et iuniores hortatur, vt nubant, quia mulieres noſtra Turturum pudicitiam implere vix poſſunt. Ergo Turturibus Deus infudit hunc affectum, hanc virtutem continentiæ dedit, qui ſolus poteſt præſcribere, quod omnes ſequentur. Turtur non vritur flore iuuentutis, non tentatur occaſionis illecebra: Turtur neſcit primam fidem irritam facere, quia nouit caſtimoniam ſeruare primæ connubij ſortis promiſſam.* Super eadem Turturis continentia elegans extat Theodorici regis ad Vvitanchum ducem ſcripta epiſtola, quam[e] Caſſiod. variis ſuis inſeruit, poſteritatiq; reliquit. Eſt autẽ talis: *Grauis eſt Patzenis clementiæ noſtræ ſenſibus intimata conqueſtio: qui ſe in expeditione Gallica conſtituto, in eũ Brandilã profiliſſe teſtatur exceſſum, vt vxorem eius reginam, proprio ſociandam duceret eſſe coniugio, & in iniuriam noſtrorum temporum adulterij ſimulata matrimonij lege commiſſum fuit. Hæc nos, ſi vera ſunt, tranſire nequaquam patimur impunita. Nam quando affectus tutos quis habeat, ſi ſic ſceleri ſubiacebit, cum pro omnium ſalute pugnauerit? Reſpicite impudicæ, gementium Turturum caſtiſſimum genus: quod ſi à copula ſua fuerit caſu intercedente diuiſum, perpetua ſe abſtinentia lege conſtringit: gratiam coniunctionis non repetit. quam reliquit: fidem ſeruat, dum laudem pudoris ignoret: & moribus ſtudere deprehenditur, quod nulla viduitatis conuerſatione gloriatur. Mulierum ſe, proh dolor, vota continere nequeunt, quibus caſtitatem ratio perſuadet, pœna legis imponit, terror maritalis extorquet. Perierunt profectò mores, ſi nec illis comparari poſſunt, quæ ratione carentia temperantur. Et ideo ſublimitas tua imperitos ad ſuum faciat examen occurrere: & rerum veritate diſcuſſa, ſicut iura noſtra præcipiunt, in adulteros maritorum fauore reſecetur. Quia defenſorem Reip. redire noluerunt, qui ſcelerata præſumptione coniuncti ſunt. Confundi ſine dubio deſideranerunt omnia, qui tentauerunt legibus inimica. Sed melius eſt paucorum damno malorum corrigatur intentio. Quia omne matrimonium, quod abſit, incertum relinquitur, ſi in tanta reuerentia ſine aliquo terrore peccetur.* D.[f] Auguſtinus verò iubet, vt velut caſtiſſimi Turtures diuina verba S. ſpiritus feruore in nidum cordis noſtri fouere contendamus, neue permittamus, vt in nobis ſemen verbi Dei peccatorum frigore congelaſcat: propter illud, quod ſcriptum eſt: *Abundauit iniquitas, refrigeſcit charitas.* Simus magis, ſicut dicit Apoſtolus: ſpiritu feruentes. Quomodo enim Columbæ, uel Turtures, poſtquam genuerint oua, ſi illa permiſerint refrigerari, perdent fructum illorum: ita & nos ſi cõceptum verbum Dei per obliuionem refrigerari permittimus, deſiderabilem fructum habere

[a] Orat. 1.

Caſtimonia uiduitatis laudata.

[b] Lib. 5. Hexam. c. 19.

Turtur pro caſtæ hoſtiæ munere electa.

[c] 1. Tim. 5.

[d] 1. Cor. 7.

Turtur continẽtia mulieres uincit.

Theodorici regis epiſtola de cõtinẽtia Turturis.

[e] Lib. 5. Var. 33.

Brandila adulterii accuſatus.

[f] Serm. de ſem.

habere non poſſumus. Præſtamus itaque in nobis nidum ſermonibus ſanctis, ſecundum quod ſcriptum, *Turtur inuenit ſibi nidum, vbi reponat pullos ſuos.*

HIEROGLYPHICA.

QVAMVIS pauciſſima, imò penitus nulla apud Orum legantur Turturis hieroglyphica ab Aegyptijs ſacerdotibus prodita, veriſimile tamen eſt, & alia præter vnicum, quod ille ponit, idq; talſiſſimum, ab illis poſteritati relicta fuiſſe. Illud autem tale eſt: Mulierem lactantem, ac bene nutrientem picturâ expreſſuri Aegyptij Turturem pingebant, quod ſola inter omnes volucres hęc dentes habeat, & mammas. Sed hoc nos Veſpertilioni conuenire, non Turturi, ſuprà diximus. Pierius Valerianus aliquot alia addit, quorum primum eſt continentiſſimæ viduitatis, quam illi exprimere volentes, pleroſque ait Turturem in aliquo ramo inſidentem pingere, nimirum quia hæc auis coniuge vita functo non amplius nubat. Alterum pudicitiæ eſt, quoniam apud Hebræos reperiatur, per Turturem pudicitiam ſignificare, ſiquidem, inquit, apud D. Baſilium habetur in circumciſione par Turturum, aut duos pullos Columbarum offerre mos erat, quod indicium eſſet pudicitię, & vitæ continentis exemplum. Pudicitia à Romanis velata facie pingi, ſculpiq; ſolebat, & apud alios teſtudini æquiparata fuit, quod pudicarum ſit ſeſe domi continere, & frequentia loca omnia declinare. Atqui Turtur in ſecretioribus, & remotis à multitudine locis vitam tranſigit, aut deſerta montium diligens, aut ſecreta ſyluarum à frequentiore auium aliarum cœtu ſequeſtrata. Tertium, quod ponit, Hieroglyphicum eſt prouidentia, quoniam oblatio Turturis, & Columbæ in ſacris literis ſignificat, vt Heſychius exponit, hominem contemplationi deditum, qui munus offerat ſuum in ſcientia, & manſuetudine ſpirituali: hîc enim opus eſt prudentia, non vt excedat legis conſideratio circa res vanas occupata. Turturem quidem ponit, quia cognitionem, atque prudentiam habet rerum, quas ſibi neceſſarias fore viderit, ita vt eius exemplo exprobaretur populus Iudæorum, Hieremia dicente: *Turtur, & Hirundo, & Ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Apud Philippum, inquit idem Pierius loquens de quarto huiuſce auis hieroglyphico, nimirum ſaltationis, illum, qui ſacerdotum Aegyptiorum lemmata quædam Græcè ſcripta poſteritati tradidit, ſaltatorem hominem, & tibijs deditum, per Turturem ſignificari comperio, neque quicquam aliud: nam eam omnino tibijs mirum in modum affici compertum eſt, quarum etiam audita æmulatione, dare motus incompoſitos, & ſaltationem imitari dicunt: quin etiam eo cantu in inſidias allici, atque capi. Ad huiuſmodi ſaltationem addemus, quod Theocritus Idilio, cui Συραxουσίαι titulus eſt, loquaciores quaſdam fœminas Turtures vocat: illæ enim non ore tantùm garrulitatem oſtentant, ſed rumetiam caudæ motu, qua propemodum obſtrepere videntur. Hæc ille. Sed eo modo Turtur garrulitatis potiùs, quàm ſaltationis fuerit ſymbolum hieroglyphicum, nam & [a] Aelianus ſi bene memini, *homines*, ait, *Turture loquaciores dici ſolere. Si quidem Turtur*, inquit, *& ore ſemper garrula eſt, & poëtica etiam parte plurimùm (vt ferunt) obſtrepit. Et hanc quidem paræmiam idem poëta* (Menander nempe) *vſurpat & Detrius in Sicilia fabula.* Quintum hieroglyphicum eſt, quòd Turtur in ſacris literis intelligentiam, quæ à diuino ſpiritu eſt, ſignificet, vt, inquit, Eucherius ait eo Cantici Canticorum loco: *Vox Turturis audita eſt in terra noſtra:* neque inficiatur idem de Columba dici. Sed Spiritum ſanctum ex Columba tunc intelligi vult, quando quæ de ſacris literis diſputatio, commentatioq; profertur, ea manifeſta eſt, & adaperta: tunc verò ex Turture, cùm res altis obſcuriſque myſterijs agitur.

Mulieris lactantis Hieroglyphicũ.

Viduitatis continẽtiſſimæ typus.

Pudicitiæ typus.

Pudicitia quomodo à Rom. depicta.

Prouidẽtiæ hieroglyphicum.

Homo cõtemplationi deditus vt deſignetur.

Saltationis hieroglyphicum.

Turtur tibiarũ cãtu, & ſaltatione gaudet.

Fœminæ loquaces turtures dictę.

Garrulitatis typus.

[a] L. 12. c. 10

AENIGMA.

IVLIVS Cæſar Scaliger de Turture eiuſcemodi habet ænigma:

Quod nomen ſignare poteſt, ſub tegmine falſo
Non colo, quas trepidi fratres, trepidaq; ſorores.
Sum minor, at triplex culmen pro corpore porto.

Quod nomen ſ à turribus. Quas trepidi ſ Columbi turres. At triplex ſ Tur apex eſt turris.

EMBLE-

Digitized by Google

EMBLEMA.

APVD Iacobum Billium de Columba ſacrum legitur emblema ſub lemmate PIORVM IN CALAMITATIBVS CONSOLATIO. Ego iſtud emblema Turturi potius, quàm Columbæ aſcripſerim, nam & ipſe in ſcholijs de Turture, non de Columba explicat. Canit autem:

Ira progenies iram non ſentit acerbam:
Ridet at in grauibus perfida turba malis
In lachrymis contrà ſunt ſemper corda piorum:
Creſcereq́; vt virtus, ſic dolor ipſe ſolet.
At quid ait mœſtæ Chriſti vox blanda Columbæ
Quæ cupit amiſſo coniuge morte, necem?
Chara cohors animo ne concide: ſumma voluptas
Excipiet luctus tempus in omne tuos.

VSVS IN CIBIS.

TVRTVRVM caro tam veteribus, quàm noſtri ævi hominibus grata in menſis fuit. [a] Plautus ſanè Turtures inter lautiores cibos enumerat. Nam Grunnio ſeruus alibi apud illum à ſeruo Tranione deriſus, quòd allia, cibum nempe agricolarum, & vilem oleret. *Quid tu*, inquit, *vis fieri?*

Non omnes poſſunt olere vnguenta exotica.
Si tu ales: neque ſapidior, quàm herus accumbere,
Neque tam facetis, quàm tu vnus victibus
Tu tibi iſtos habeas Turtures, piſces, anes.
Sine me alliatum fungi fortunas meas.

Sed & Epigrammatarius Romanos ſcribit olim Turturibus menſas ſuas exornaſſe, dum ait:

Dum pinguis mihi Turtur erit, lactuca valebis,
Et cochleas tibi habe, perdere nolo famem.

Alibi pariter clunes priuatim laudat huius auis, quòd ea pars præ cæteris magis pingueſcat.

Aureus immodicos Turtur de clunibus implet.

Et rurſus alibi

Et concubino Turturum nates donas.

Antiquiùs, ſeu potius ſuo ævo idem [b] Martialis Turturibus capita amputari ſolita innuere mihi videtur, vbi Sanctræ guloſitatem improbat, & exprobrat; nam hunc Turturis caput trunci, & alia eanum etiam analecta deuoraſſe dicit, inquiens:

Sed mappa, cum tam mille rumpitur furtis
Roſas tepenti ſpondilos ſinu condit,
Et deuorato capite Turturem truncum
Colligere longa turpe nec putat dextra
Analecta, & quicquid canes reliquerunt.

Inter recentiores, qui Turturis eſum celebrant eſt in primis, quem libenter propter immenſam eius doctrinam, etſi Italicè ſcribentem nomino, eſt, inquam [c] Ludouicus Arioſtus, in principum aulicos inuectus, quorum plerunque venter Deus eſt:

Hor' vuol Fagiani, hor Tortorelle, hor Starne

Item [d] Strozius pater amico ſuo epulas ruri parans, inter primas volucres Turtures nominat, dum canit:

Turturibus verò, quas cepimus alite Martis
Orygias inngemus aues, foliataq́;, necdum
Textilibus nidis auſas prodire Columbas.

Antiquiſſimos verò Aegyptios, qui plurima curiosè admodum obſeruabant, tradit [e] Porphyrius inter cætera Turturibus etiam abſtinuiſſe, non quòd vel noxias, vel praui ſaporis eas exiſtimarent, ſed quia Accipitrum vngues aliquando euaderent. Itaque ne in talem, nempe

Canis la[a]. [a] *In moſtell. act. 1.* Grunio ſeruus à Tranione ſeruo deriſus.

[b] *Lib. 7.* Turturibus caput amputabatur.

[c] *In Satyr.*

[d] *L. 4. ſerm.*

[e] *Lib. 4. de abſt. ab an.*

Digitized by Google

nempe ab Accipitre sacro sibi alite dimissum Turturem incidere, vniuersum eorum genus in cibo vetuisse. At relicta modò hac Aegyptiorum superstitione, videamus, num, quos vulgus laudat, nos pariter laudare oporteat. Vulgus autem, quò pinguiores sunt, eò meliores, salubriores q; existimat. Idem enim in hac aue, quod in Coturnicibus euenit, nimirum, vt pinguedinis infarctu nimio strangulentur. Nec tamen idcirco edendo non esse puto, quippe qui more, vt diximus Coturnicum suffocati tantum pereant, intercluso tantùm spiritu, non autem tabifico morbo aliquo, aut senecta confecti. Cauendum tamen edentibus iudico, ne præpingues nimis in mensa veniant: nam si naturæ eorum humiditati, pinguedinis addatur humor noxius, laxans q; damnosi procul omni dubio euadent, humiditatis scilicet improba nimietate. Et quamuis Turtures innocentiùs, quàm Coturnices pinguescentiam illam ferre possint, sunt enim Coturnicibus siccliores, & calidiores, & quamuis etiam eiuscemodi pinguedine siccitas, qua cum calore bene satis à temperamenti iusti mediocritate recedunt, temperatior fiat, quæ duram alioqui reddat eorum carnem, præsertim adultorum, longè q; magis senescentium, tamen quia difficulter concoquatur, concocta q; crassum, & atrabilarium alimentum præbeat; Itaque salubriter ijs vesci cupientibus omnino author sum, vt nouellos tantùm vtui adhibeant, non maiores anniculis, nec nuper iugulatos, aut pridianis recentiores. Etenim hac quoque temporis mora, præter ætatis teneriores delectum, veluti marcescens remerescet insita illis durities, siccitaq; tum & promptiùs parebunt ventriculi officio, & sanguificationi meliori commodabunt, alimentumq; largientur corpori pro rata parte non exiguum, nec paruum, crassumq; inter, & tenue, exuta partim, partim remanente natiua adhuc duritie, quæ diuturnitatis aliquid nutrimento addat. Idem siccitatis, humiditatisq; in medio constituet: nam calore exuperabit aliquantum alimentum id, ideirco generando, augendoq; sanguini laudatum calore, atque humore, vel certè non multa siccitate gigni, perficique multus solet. Iam quoque ex sanguine multo, præsertim cum humore iusto suo calido, seminis sæpe sperari multum ad obeunda fortiùs Veneris munia, poterit, & ex non valde crassio, quin modicè potiùs tenui, spiritus animales, peragendis ratiocinationis, & intellectus cogitationibus aptissimi, solidè potiùs, ac firmiter, quàm exilidè, & mâniter perspicacibus expectari: quare rectè dicebat Nicolaus Massa Turturum carnes cibum esse sapientum.

Vulgus quos Turtures laudet.

Qui uitandi.

Temperamentum.

Qui edẽdi.

Vt durities Turturũ remereſcat.

Turturũ caro cibus sapientum.

VSVS IN MEDICINA.

TVRTVRVM, & Palumbium esus cùm grassatur pestilentia, à nonnullis laudatur. Archigenes apud [a] Galenum has volucres inter cibos stomacho viles enumerat. Tralliano tympanicis permittuntur, & colicis; nonnulli etiam hephriticis conuenire tradunt. Dysentericis in cibo mirè prodesse dicuntur, vtpote ventrem sistentes: sed efficacior ad hoc ipsum sanguis habetur: qui item, teste Plinio, oculis cruore suffusis eximiè prodest, de qua re plura in Columba à nobis scripta sunt, tum etiam quomodo ad sistendum sanguinem, qui ex cerebri membranis erumpit, sit utilis. Auicenna calidum istiusmodi sanguinem vtiliter super aurem contritam, & dolentem distillari author est. Fimum, teste Plinio, albugines extenuat. Kiranides cum melle ait albulam curare. *Ad summam lentiginem tritum*, inquit Marcellus, *& cum melle Attico, aut etiam alterius generis, dummodo optimo, & desumpto inunctus leucomata oculorum potenter extenuat.* Alibi rursus ex mulso coctum, & ceroti modo ventri, ac renibus laborantis impositum, efficaciter prodesse ait. Nicolaus Myrepsus difficulter mingentibus auxilium, quod sequitur, admodum probatum esse scribit, nempe; si æger stercoris Turturis drachmam tritam cum melle bibat per triduum. Alibi [b] Galenus fimum hoc vsum ex mulsa præberi iubet calculosis. Lapidem enim, inquit, per vrinam exturbat; qui pariter vsos ex Columbino stercore à quibusdam mirè prædicatur. Plinius pariter eundem fimum in mulso decoctum, vel ipsius Turturis decoctæ ius prodesse contra calculos, & alias difficultates vesicæ testatur. Turturum, quæ domi aluntur saginanturq; stercus, teste Varrone, ad agrum colendum seruatur: sed hoc ad agricolas, non ad medicos spectat. Ex nostri qui medicis [c] Castor Durantes ad facilitandum partum eiuscemodi recenset remedium: Si tres, inquit, iuniperi baccæ, & septem lauri, cum drachma cinnamomi; & drachma vna, & semis corticis casiæ Turturi indantur, & deinde assetur, & illinatur ad ignem pinguedine Gallinæ, & Turtur comedatur vesperi bis in hebdomada à muliere partui vicina, facilè & fine

[a] *De cibor. fac. loc.*

Sanguinis vsus.

Ad doloré auris.

Fimi Turturis facultas.

[b] 3. *Epidem.* 273.

[c] *Cap. de iunipero.*

le, & ſine faſtidio pariet. Idem Durantes hæc Baptiſtę Fierę carmina de Turturum ſalubritate citat.

Nos rapit in Venerem Turtur, licet ipſe Minerua
Caſta dicata, fugit vidua hac conſortia cuncta;
Perpetuo gemit, arentiq; immurmurat vlmo
Non mandenda recens, ſiſtit, ventremq; fluentem
Comprimit, aſtringit, dyſentericiſq; medetur:
Poſtremus, meliorq; cibus, ſtomacoq; ſalubris.

Georgius Pictorius etiam ad fluxum ventris commendat Turturum carnem, ſed aſſam.

Si finxus ventrem nimium infeſtauerit ingens
Turtur combuſtus, terq; quaterq; iuuat.

Quod Pictorius ex Clemente tranſcripſit. Mirum verò quod Mizaldus ait, ſi in corio lupi deferatur cor Turturis, geſtantem non capi illecebroſo rerum venerearum appetitu.

PROVERBIA.

Turture loquacior.

TPΥΓΟ'ΝΟΣ λαλίςερος, hoc eſt, *Turture loquacior*, prouerbium, inquit adagiorum author, in garrulos, & impendiò loquaces homines dici ſolitum, vel, vt Varinus ait, ſcomma eſt in loquaces. Cauſam adagij in hieroglyphicis addidimus, nempe quia non ore tantùm, ſed & poſterioribus partibus obſtrepera ſit. Τρυγοψαλλ- Heſychius prouerbialiter ſcribi ait ἐπὶ τῶν φαῦλως πραττόντων, (fortè ψαλλόντων) nimirum à verbo τρύζω, quod de Turturum voce in uſu eſt, & ad indecoram, aut nimiam in homine loquacitatem transfertur, vt in illo, μή μοι τρύζητε. Author adagiorum huius prouerbij non meminit.

ICONES. NVMISMATA.

Metapontinorum numiſmata cum Turture.

INTER varia Metapontinorum numiſmata à doctiſſimo Huberto Golzio delineata vnum eſt æreum, in cuius latere aduerſo Martis barbati, & galeati caput conſpicitur, & ſuprà id hæc inſcriptio ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ. ab altera uerò frumenti ariſtata ſpica, cuius folio Turtur inſidet, & ſub eo uidetur ſyllaba iſtæc AN, à dextro ſpicæ latere ſcriptum eſt META.

Heliogabali imp. numis cum Turture.

In Heliogabali perditiſſimi imperatoris quodam numo in vna parte mulieris ſedentis imago conſpicitur, & Turturem vna manu geſtantis, altera militum quoddam inſigne, quale ab altera numi parte pariter expreſſum eſt, cum inſcriptione FIDES MILITVM. Arbitror ego ideo hic Turturem fuiſſe depictam, quod quemadmodum iſtæc auis coniugi fidem ſeruat inuiolatam, ita pariter ad eandem imperatori præſtandam miles per auem admoneatur.

DE PASSERE IN GENERE. Cap. X.

ORDINIS RATIO.

Author cur poſt Colũbas de Paſſeribꝰ agat.

MIRABITVR fortaſſis lector, cur ſubinde à Columbaceo genere de Paſſeribus, utpote auibus quadruplò etiam minoribus, & quarum nomen quibuſuis minutioribus auiculis adaptari poteſt, agere inſtituerim. Id uerò non faciam, niſi methodicè. Nam Columbæ, quarum nomine Palumbes, Oenades, Turtureſque etiam intelligo, cum ſeſe & lauent, & puluerent, neceſſarium erat, & alias inueſtigare uolucres, quæ id quoque facerent. Tales autem ſunt Paſſeres, & præter eos, quod ſciam, aliæ nullæ. Hos communis præceptor ᵃ Ariſtoteles vnà cum Columbis etiam nominat. *Mos autem eſt*, inquit, interprete Gaza, *vt alia ſeſe in pulnere volutent, alia ſeſe lauent, alia nec*

ᵃ 9. *Hiſt.* 49.

Digitized by Google

alia nec puluere, nec balneo utuntur. Sunt pulueratrices, quæ non altiuolæ, sed terræ propinquæ: Gallinæ, Perdix, Attagena, Alauda, Phasiana. Lotrices, nonnullæ reflungues, quæ circa fluuios, aut paludes, aut mare versantur. Alia utrumque tum lauare, tum pulucrare solent: ut Columba, ut Passer. Hæc ille: Verùm cùm [b] idem præceptor disertissimis verbis, eodem vertente Gaza, *vermiculis pasci* Passeres testetur, nec alterius cibi meminerit, itaque rursus quis vermiuoras aues cum graniuoris, quales reuera Columbæ sunt, me confudisse arguat. At verò non ita meo iudicio sunt accipienda Aristotelis uerba, ut Passeres prorsus vermiuoros esse dicere uoluerit, sed quod præter grana etiam insectis uescantur absque discrimine, quemadmodum Gallinas facere quoque obseruamus, quas tamen nemo simpliciter vermiuoras ideo dixerit. Quare age seruato hactenus ordine historiam prosequamur.

Pulueratrices quæ.

Lotrices q̃.

[b] 8. *hist. c.* 7.

Aristoteles explicatus.

AEQVIVOCA.

PASSERIS nomen, vt ab auibus æquiuocationem auspicemur, Latinum, ut Græcum etiam στρθὸς cuilibet auiculæ, maximè autem paruæ, competit, priuatim tamen utroque auiculam turrium, domorumq; caua nidis suis occupantem significamus, vocamusq;, de qua præcipuè hic scribimus. Sed non ab re fuerit confusionis omnis euitandæ causa alias hac rubrica nominare auiculas, quæ Passeris nomine apud multos audiunt, ac rationem obiter assignare, cur à Passeris priuatim uocati capite excludantur. Passer itaque solitarius dictus, & à multis celebratus Passere (ita nunc semper simpliciter vocabo, de quo institutum est caput) longè maior, colore diuersus, utpote Merularum species inter Merulas describetur. Passer rubi, Prunella quibusdam, & βάτου Aristoteli, pro qua voce Gaza transtulit Rubetra, auicula est vermiculis victitans. Passerem gramineum Germanis Currucam appellari Turnerus tradit, sed cur id faciant, non addit. Curruca autem & ipsa vermiuora est, ut patebit. Passer aquaticus, seu arundinarius an huc pertineat planè ignoro propter diuersas super eo doctorum virorum sententias. Turnerus Anglorum Passerem arundinarium (Anglicè à Rede Sparrovv) quandam auiculam vocat, Parum palustrem, ut conijcio, nam ait esse auem paruam, Passere parum minorem, cauda longiuscula, & capite nigro, cætera fuscam. Hanc inter Parorum genera recensebimus. Eberus uerò, & Peucerus Passerem aquaticum in arundinetis nidificantem domestico in omnibus similem esse inquiunt, nisi quòd collum albus ambiat torquis: qualis sanè auis ad hanc nostram historiam pertinere uidetur, nidulationis loco tantum modo à Passere diuersa. Sed Gybertus Longolius & ipse Germanus suis quoddam Passeris genus Ringelspatz, id est, torquatum dici asserit, eiusq; collum pennis albis tanquam torque aliqua circundari scribit, & in arborum truncis, qui longo situ foraminosi sunt, nidificare, corporeq; multò minorem esse, & uitæ quam domestici diuturnioris. Atque de hoc fortassis genere intelligendus est Turnerus, dum ait: Passer torquatus non solum torque albo à communi Passere differt, sed & uoce, & modo nidificandi. Hoc genus in Germania freqnens est, sed apud Anglos rarum. Hæc ille. Iam vidisti, lector, duo Passeris genera prorsus diuersissima Germanis torquata nuncupari. Bellonius uerò Passerem torquatum non à torque ambiente collum appellat, sed à macula alba, quæ oculos circundat: & Ornithologus Passeris quoddam genus describit circa Argentoratum Rorgytz, uel Rorgeutz uocatum, cui retro oculos, & in parte colli albus est color. Sed ut ad Passerem arundinarium reuertatur oratio, cum eo eadem auis fuerit Calamodytes Aeliano nuncupata, quam cedri folio perire author est. Apparet enim ex etymologia hoc quoque nomen Passeris esse, uel alterius inter arundines degentis auis. Quemadmodum uerò ignorare me dixi, vtrum eiuscemodi Passer arundinarius dicta auis huc sit referenda, ita certò scio Passerem aquaticum Bononiæ appellatum ex hoc genere non esse, rostro nimirum longiusculo, corpore maiorem, pectore albo, cætera fuscum. Passer Troglodytes nuncupatus omnium auium excepto Regulo minimus est, in sepibus potissimùm uiuens, insectis victitat. Græcorum Anthus, siue Florus Latinorum, vt Gaza interpretatur, in Creta, teste [a] Bellonio, Passer Sporguitis dicitur. Passeres simplices quasdam aues Indi dicunt pedibus Anserinis aquaticas. Quos ijdem, aut qui

Passer quã priuatim auem significet.

Passer solitarius quæ antis.

Passer rubi.

Rubetra.

Passer gramineus.

Curruca.

Passer arũdinarius.

Parus paluſtris.

Passer torquatus.

Calamodytes Passer.

Aquaticus Passer Bononiensiũ.

Passer Troglodytes.

Anthus, siue Florus.

[a] *L.* 1. *obser. cap.* 11.

Passer simplex, aut stultus.

Digitized by Google

aut qui de iſdem ſcribunt, ſtultos à contrario effectu, quaſi ſagaciſſimos appellant, noſtratibus, imo Turdis maiores eſse inquiunt, & ferè nigros, pennis quibuſdam albis in collo, de quibus inter ignotas aliquando, ſi Deo placuerit, agam. Bononiæ verò longè aliam auiculam Paſsere matto, hoc eſt, Paſserem ſtultum dicunt, nimirum motacillæ quandam ſpeciem, nonnullis etiam aucupibus Magnaninam vulgò appellatam. Item aliam auiculam, quam inter Paſſeres deſcribemus. India mittit & aliam auiculam, quam qui de ea ſcribunt, Paſſerem muſcatum vocant, aiuntq; qui eam uolantem viderit, tum ob celeritatem, tum ob paruitatem, crabronem, aut ueſpam eſſe iudicare. Agam uerò & de hac inter incognitas. Paſſer marinus Plauto, aliiſq; Struthiocamelus eſt, quem Athenæus στρύθου μεγάλου vocat: ſed Struthio ſimpliciter acceptus à Suida Paſſer dicitur; nam ubi apud D. [b] Iob legitur, *Frater fuit Draconum, & ſocius Struthionum*, ille ita habet, Frater factus ſum ſirenum, & ſodalis Paſſerum, Græcorum στρουθός, ut ſuprà dixi, etiam generaliter pro quauis aue accipitur: in quo, inquit [c] Ludouicus Cælius Rhodoginus, animaduerſione dignum eſt, vbi Theophraſtus στρουθοῦ πτέρα dixit, ac Theodorus *Struthorum alas* reddidit, *auium* transferre maluit Plinius: tanquam Struthos Græcis quandoque de auitio dicatur, ſicuti Latinè Paſſer: unde Cicero omnibus Paſſeribus inſitam ait à natura uoluptatem. Hæc ille. Nicander inter remedia contra aconitum στρουθὸν dixit pro Gallina, & contra fungos πάτον στρουθοῦ κατοικάδος pro ſimo Gallinæ: nam & ὄρνις per excellentiam pro Gallina ponitur. Vocatur & στρουθὸς à [d] Theophraſto herba, de papauere Herculeo loquente, quæ alijs Græcis, ut [e] Dioſcoridi στρύθιον appellatur, Plinius radicula tranſtulit, inquiens: *Tingentibus & radicula lanas præparat, quam Struthion à Græcis appellari diximus*. Strutheum uerò per e in penultima non herbam notat, ſed membrum virile, teſte Feſto, à ſalacitate uidelicet Paſſeris. Pſittas Græci uocant piſces planos, Latini Paſſeres, quales ſunt rombi, & Paſſeres priuatim etiam dicti, de quibus conſule doctiſſimum [f] Rondoletium, nam de his agere & locus, & tempus prohibent. Antequam tamen cætera proſequar, lectorem monitum velim alium piſcem [h] Ariſtoteli στρουθὸν, id eſt Paſſerem dici videri, cùm de felle piſcium loquitur: *In alijs*, inquit, *fel inteſtinis hæret, his propius, illis remotius à iecore: vt in rana, ellope, Synagride, murena, gladio, hirundine, Paſſere*. Rondoletius eo loco Hirundinem, & Paſſerem expungi oportere cenſet, tum quia Gaza eos piſces tanquam ad eum locum non pertinentes omiſit, tum uerò maximè ex ſententia, quæ proximè ſequitur. Cur uerò piſces lati Paſſeres dicant, [i] Petrus Bellonius à fluuio per dorſum colore, qualem in Lauerculo pullato, dum volando alas extendit cernere eſt, factum eſſe tradit. Paſſeris fluctus nomen cuiusdam loci, cuius meminit Epigrammatarius, dum ait:

Non mollis Sinuceſſa, feruidiq;
Fluctus Paſſeris, aut ſuperbus Axur,

Locus eſt non procul à Terracina inter blandiſſimas Italiæ aquas. Inſulæ quædam à Columbo repertæ, inſulæ Paſſerum appellantur. Paſſer Belgis Circinum ſignificat, inſtrumentum nempe, quod ad res accomodandas eſt aptiſſimum, nos id appellamus vn compaſſo.

Paſſer ſtultus Bononienſium.
Magnanina.
Paſſer muſchatus.
Paſſer marinus.
[b] *Cap. 30.*
Στρουθὸς pro quauis aue.
[c] *L. 14. Antiq. c. 6.*
[d] *L. 9. Hiſt. plant. c. 15.*
Στρουθὸς herba.
[e] *L. 2. c. 195*
[f] *L. 24. c. 12.*
Strutheum quid.
Paſſeres piſces.
[h] *L. 11. de Piſcib. c. 7.*
[i] *2. hiſt. c. 15*
Piſces cur Paſſeres dicti.
[i] *L. 7. de Auibus c. 29.*
Paſſeris fluctus.
Inſulæ Paſſerum.
Paſſer Belgis quid.

SYNONYMA.

Zipor.

HEBRAEI pariter nomen non habent, quod priuatim duntaxat Paſſerem ſignificat. Zipor צפור, vel cum vau צפר, commune nomen eſt omnibus auibus: capitur tamen interdum pro ſpecie ſpeciali, nimirum pro Paſſere: ut colligitur potiſſimùm ex pſalmo octuageſimo tertio ex Hirundinis nomine, quod ſubijcitur. *Paſſer, & Hirundo inuenerunt nidum ſuum* &c. Periti huius ſermonis nomen id deriuant à צפר, quod eſt mane ſurgere, quod auibus, Paſſeribuſq; priuatim competit; alij nominis aliud afferũt etymum, nẽpe quod ſtatim ex ouo excluſa (auis) plumas ſecũ & ungues producat; ſed eo modo neutiquã Paſſerem ſignificare poſſit, utpote qui, teſte communi præceptore [a] Ariſtotele, *cæcos, & imperfectos pullos pariat*. Pluralis numerus eſt Ziparim. In decimoquarto Deuteronomij accipitur pro omni-

[a] *4. de gener. cap 6.*

Digitized by Google

pro omnibus auibus mundis: quo loco Chaldęus habet Zipar, Arabs Taër טאיר, Persa Gongeſcheck גונגיך. Leuitici decimoquarto, vbi de mundatione agitur, Chaldęus pro Paſſere habet Zepara צפרא, Arabs Abur אצבור. Persa retinet generale nomen Gongeſcheck, Septuaginta ὄρνεα, id eſt, auem, D. Hieronymus Paſſerem. Pro Agur Hebraica voce nonnulli interpretantur Paſſerem. D. Hieronymus apud Hieremiam Ciconiam. Doctus quidam Germanus apud Eſaiam, vbi D. Hieronymi translatio habet, *ſicut pullus Hirundinis ſic clamabo, meditabor vt Columba*, pro Agur vertit Hirundinem. Hoc autem ex locis iam citatis ſaltem conſtare poteſt, Agur auem eſſe aduenam, & voce vtentem lugubri. Dauid Kimhi eandem vocem Chaldaicè vertit Senukita, quam dictionem à Thalmudicis vſurpatam R. Hai Arabicè exponit כטאף catuph, vulgò ארונא, Arundina, id eſt Hirundinem. Sunt qui auem credant humana utentem voce, nimirum גאפה gazah vulgò dictam, id eſt, Picam. Alhaſſefir Bellunenſis Paſſerem traducit. Ita Leſan alhaſſafir, aliàs alaſafir, id eſt, lingua Paſſerum, legitur de fructu fraxini, vel orneogloſſi arboris apud Arabicos medicos. Ophim, Azbar, fortè Azbur, vt ſupra. Celegua, Caſſarengua, nomina omnia barbara de Paſſere leguntur, & Paſſara à Latinorum Paſſer detortum vocabulum, & Struthion à Græcorum στρουθός, pro Struthion Syluaticus ſtupion habet. Babebot, inquit idem, eſt auis quædam omnium calidiſſima, Venerem ſtimulans, mihi ignota: videtur autem Paſſer eſſe. Στρουθὸς oxytonon eſt, ſecundum canonem Euſtathio relatum, Atticè verò penanflectitur Herodiano, vt ſcribit Ariſtophanis Scholiaſtes in aues. Euſtathius ait eſſe communis generis, & commune alijs auibus vocabulum, magis verò ſibi placere, ut ita vocentur aues Homericæ Strutho (quarum ſcilicet ille meminit Iliados ſecundo) congeneres. Ex Philoſophi deſcriptione idem, ni fallor, Euſtathius, στρουθὸν arbitratur illam auem videri, quæ vulgò τρωγλίτης appellatur, alioqui generale nomen eſſe. Varino Στρουθία omnes auiculæ ſunt, ſed Στρουθὸς propriè, qui τρωγλίθης nominatur. Sed quid ſi per Στρουθία etiam priuatim Paſſerculos diminutiuè intelligamus, nam Στρουθάριον Paſſerculum ſignificat. [b] Galeno Στρουθοὶ πυργίται, id eſt, Paſſeres turriculæ uocantur, quæ in turribus, quæ in loco ſunt excelſo, nidulantur: ac ſi, vt exiſtimo, ſine adiectione dictionis πυργίται, uel alterius, pro quibuſuis auibus Στρουθὸς accipiatur: nam alias etiam hoc apertiùs innuere videtur, vbi ait: *Alaudæ criſtatæ aues ſunt ſimiles Paſſerculis, qui pyrgitæ, & troglytæ nominantur in oppidorum muris, ac turribus frequentes, extra quam galero, quo illi carent.* Ita pariter Kiranides, Xuthros, inquit, alijs Struthos, vel pyrgites, alij trogliten uocant. Dilucidiùs iterum [c] Galenus ſeipſum alibi declarat, inquens: *In paruorum Paſſerum* (ad differentiam nimirum τῶν μεγάλων Στρουθῶν, hoc eſt, Struthiocamelorum) *numero πυργίται etiam ſunt.* Bellonius tradit in Creta Paſſerculum etiamnunc Sporguitim appellari. Et Ornithologus σπυγγίας, vel ἀσπυργίτης adhuc Græcorum vulgo dici ſibi relatum eſſe aſſerit. Troglitæ, ſiue Pyrgitæ mihi dicti videntur Paſſeres hi domeſtici, quia in ædium troglis, id eſt, cauis uerſari, nidulariq; ſoleant, adhibita tamen leui diſtinctiuncula, quod Pyrgitæ nullibi niſi circa turres, & excelſiora degant, ideoq; ſalubriores habeantur. Vt modo ad ſimplicem uocem Στρουθὸς reuertamur, pro ea Heſychius etiam Στρυὸς, neſcio quam benè, dixit: nam Struys Belgis, ut audio, Struthiocamelus eſt. Dicitur autem Στρουθὸς ſecundum Euſtathium, quòd cum furore quodam in libidinem feratur, παρὰ τὸ μετὰ ὄιστρου θεῖν. [d] Io. Goropius, vt eſt vir in fingendis etymologijs, iſq; ex ſua lingua, quod ſanè mirum eſt, Στρουθὸς deriuat à Belgarum Strous doot, id eſt, morte connubij: & reuera etymum ſatis laudare nequeo, eiuſq; verba propter argutiam, ad ſubtilitatem adſcribere, lectorię; trutinanda proponere uiſum eſt. Si quis, inquit, diceret à Græcorum uoce Στρουθὸς Struthion (nimirum pomum, de quo & eius etymo doctiſſimè, ac ingenioſiſſimè erat locutus, quæ & nos ſuo pòſt loco recenſebimus) deriuari, eum ego interrogabo, unde Struthos nomen acceperit? Ad quam quæſtionem ſcio æquè mutum fore, atque is eſt, qui Græcis etymologicon ſcripſit. Nos ex perpetua vocum, rerumq; cognitione cernimus, ex eadem cauſa, & malo, & Paſſerculo nomen datum eſſe. Sicut enim pomum, ita & Paſſer Veneris iugalis ſymbolum gerit: atque idcirco Strous doot, id eſt, mors connubij uocatur: tum quia vulgus noſtras dicit, mortis quoddam genus ſuauiſſimum contingere finem Venereæ paleſtræ, quę Paſſere ob immenſam ſalacitatem notatur: tùm quo moneamur, nos à connubio celerrimam mortem reportaturos, ſi auiculã hanc imitemur: quoniã mas in eo genere ſic ſeſe frequẽti Veneris vſu exhauriat, vt nunquã ad bienniũ perduret. Hinc στρουθοὶ etiã illi vocati ſunt, qui huius auiculę naturã ſequũtur. Sed illud animaduertendũ στρουθίον diminuentiũ formula factum, aliud eſſe, &

Zipar. Taër. Gongeſcheck. Zepara. Azbur. Agur. Senukita. Catuph. Alhaſſefir. Babebot. Στρουθὸς quæ auis. [b] *6. de ſanit. tuend.* Paſſeres turriculę. Xuthros. [c] *L. 3. de alim.* Troglitæ, ſiue Pyrgitæ Paſſeres. Στρυὸς. [d] *In Veſtum.* Struthi etymum. Paſſer Veneris iugalis ſymbolũ. Paſſeris ſalacitas non imitanda. Στρουθοὶ qui dicti.

alio tempore pronunciandum, quàm σπάθον pro malo: cùm hoc aliunde sit compositum, quàm illud, quod mortis vnà adducit mentionem. Herba autem lanaria duplici ratione potest videri nomen Struthij accepisse, semel, vt moneamur, coniugij castimoniam tam puram, synceramq; esse debere, quàm est lana, radicula fullonia emundata: rursus, quòd eadem radicula libidinem etiam excitet, vehementi suo calore plurimum humoris ad vasa spermatica mandans, præsertim si cum flatulentis, & crassis cibis edatur. Hæc & alia circa Struthi etymologiam Goropius, quæ breuitatis causa sponte prætereo: nunc ad reliqua Synonyma transeo. Ψάρις inter Martini Rolandi synonyma pro Passere etiam legitur. Hesychius pro Δίγυρις exponit Passeres, ita etiam Varinus facit, sed dictionem illam penanflectit. Reperitur pariter apud eosdem Δίγυρις, Διγῦρις, & Διρυγες pro Passeribus: item Δρῦς lingua Macedonum. Elei, teste [i] Athenæo hasce auiculas uocant Δυρίτας. Quem locum [k] Cælius, quamuis Athenæum non citet, annotans, Δυριᾶν apud Spartanos conuitiari significare asserit, & δυριτας vocari conuitiatores, δυρὸν verò tumulum esse, & locum accliuem. Cypselos [l] Pfellus Trogletas nuncupat, quia in foraminibus, & cauis ferè latitent: sed cypseli, meo iudicio Græcis illæ aues sunt, Hirundinibus similes, quas Apodes vocat Aristoteles. Ornithologus cùm Pfellum eiuscemodi aues in cibum commendare videret, arbitratur eum de Passeribus troglitis, & pyrgitis sensisse, deceptus quòd Hirundines illas nullis nisi fame coactis in cibum admitti crederet, tum etiam quoniam aliàs Pfellus inter attenuantes cibos vnà com Perdicibus, & auiculis montanis Trogletas, nominet. Sed nobis Bononiensibus Apodes illæ in delicijs sunt, tantùm abest, vt a mensæ vsu reijciamus. Ego non trogletam, neque troglatam (vt Georgius Valla Pfellum interpretans habet) sed troglitam per iota in penultima scribendum censeo. Ἑλλόποδες, & ἅλλοι (Hesychius habet ἁλλὸποδας) Varinus, & Hesychius vertunt Passeres, & hinnulos ἀπὸ τῦ ἁλλεσθαι, & catulos serpentis. Ijsdem Σμάρδικον, σρυθίον est, id est, Passerculus; vnde σμαρδικοπῶλαι: item Κιλίας Passer mas. Atque istæc sunt synonyma Græca omnia, quæ hactenus legere, ac notare datum est: Latini, quod nouerim, synonymia non utuntur, sed ubique Passeres, & diminutiuè Passerculi audiunt, à paruitate, vt volunt Grammatici plerique, à patiendo vt nonnulli alij, quòd morbum comitialem sæpe patiantur. [m] Io. Goropius hoc etymum quoque suo ex Idiomate eruere conatur, & hunc in modum super eo nobis scribit: Et hæc quidem de Græco Passeris nomine, cum Struthco pomo partim conuenienti, partim aliò declinanti: cui si uelitis, hoc addam corollarium, quo intelligatis, quàm eadem auicula apud Latinos habeat nominis sui rationem: quam non minus, quàm ea, quæ modò de Græca uoce dixi, pariter omnes, ni fallor, ignorant. Iap & Pai sic inter se sunt connexa, vt nemo prius præstare possit, quin alterum consequatur: cùm illud idem sit, quod βοτῶ, hoc uerò non aliud, quàm satisfacio. Quandoquidem igitur eer honor est, & decus: Pais-eer decus erit illius satisfactionis, siue solutionis, qua id datur, quod coniugi debetur. Qua in uoce non mirum est litteram S duplicatam, loco I vocalis, quæ dphtongum in priore compositi parte faciebat, ita ut ex Pais-eer fiat Passer. Nam si in hac arena certamen inter omnia animalia iniretur, nemini dubium est, quin huic auiculę summum uictoriæ decus à iusto iudice decernendum esset. Hactenus ille. Itali Passerem vocant Passere, in quibusdam locis, vt audio, Celega, alibi etiam Passere casaringo, nimirum ab ædibus nostris, in quibus nidulatur, quas casas appellamus. Celegam uerò uocant, ut Hermolaus, & ex eo Cælius, existimant, quasi spicilegam. Hispanicè dicitur Paxaro, Pardal, Gorrion, Gorrion pequeno, & Gorrioncello pullus Passerinus. Gallicè Passe, Passereau, Passera, Passetaeu, Moineau, Moucet. Germanis Spar, Spatz, Hufzspar, Saxonibus Sperck, Sperlinckg, nonnullis alijs Luningk, Belgis Musche; Anglicè Sparrou. Illyricè vvrabecz.

Lanaria herba cur Struthium dicta.

Ψάρις.

Δίγυρις.

Δρῦς.

[i] Lib. 3.

[k] L. 14. anti. lect. c. 6.

[l] Li. de vitt. pat.

Cypselus.

Apodes.

Ornithologus hallucinatus.

Apodes Hirundines in deliciis esse

Σμάρδικον Κιλιας.

Passeris etymum.

[m] In Verb.

Celega.

GENVS

GENVS. DIFFERENTIAE.

PYRGITIM, & Troglitim dictum Passerem præcedenti rubrica Passerem nostrum domesticum esse asseruimus. Nunc videndum num alia dentur genera Passerum, quemadmodum ex antiquorum quorundam, & recentiorum monumentis colligitur. Omnia quæ generatim communis præceptor Aristoteles de Passere scripta reliquit, nostro Passeri domestico optimè, atque exactè conueniunt, quare alios nouisse non est verisimile. Nam albos, quos aliquando repertos esse scribit, referente [a] Cælio, non pro diuersis habuisse existimo, cùm alibi tradat, colore non variari speciem. Albas se vidisse narrat [b] Scaliger pater, sed pro diuersis non habet, atque ego à me obseruatum album pòst depictum dabo, non quasi diuersum, sed quia rarum. Huiusmodi coloris Passeres, aut etiam Hirundines, si quando apparuissent, [c] Aristoteles, nisi fortasse pseudo Aristoteles ille fuerit, futuræ tempestatis signa esse, author est. Sunt tamen alia Passerum genera. Sunt qui alios foramina parietum frequentare asseuerent, alios roscidas valles quærere, nonnullos montes appetere squalentes. [d] Alexander Myndius apud Athenæum bina tantummodò genera recenser, alterum syluestre, domesticum alterum. Agrestium fœminas & reliquo corpore esse debiliores, & rostri colore magis testaceo, facie, (hoc est, vt exponit Iacobus Dalecampius, anteriore parte) nec nigra, nec valde alba. Quod postremum genus fortassis illud fuerit, quod ab Hollandis patria voce Houtmuſche, id est, Passerem lignipetam, quòd in lignorum cauis niduletur, vocari audio. Nam & Albertus duorum generum meminit, quorum alterum in vertice rubeum esse ait, & in cauis arborum nidulari. Præter albos Passeres, & vulgares domesticos, ego mox multos depingam, in quibus alij alio colore sunt. [e] Scaliger in insula D. Thomæ Passeres retert esse virides canoros, qui nunquid ex hoc genere sint, me latet. Verendum autem est Passeris voce pro alia parua auicula vti: nam & [f] Auicenna Passeris meminit, qui quindecim diebus continuis in principio veris suauissimè cantillet, & pòst colorem immutet, mutescat, & sese abscondat. Indi præterea aliquot habent auiculas Passeris nomine celebratas à Neotericis: quas quia an huc pertineant, ignoremus, hic recensere visum est. Quasdam itaque nocturnos Passeres nuncupant, noctu volantes, interdiu quiescentes, odioque plus quàm Variniano Noctuam prosequentes. Has aiunt Hirundinibus volatu, & alis esse similes, ex cinereo nigras, nisi quod in medijs alis fasciam habeant albam. Quærendum nunquid hæ eædem cum illis sint auibus, quæ etiam Passeres vocatur, & apud eosdem celebratur, Turdo minores sunt, tantæ velocitatis in volatu, vt velocissimarum auium nomen obtinuerint. Aiunt autem qui de ijs scribunt, aquas sequi, ac quasi natare videri, etenim eleuantibus sese, & rursus descendentibus fluctibus, & eas sese eleuare & descendere. Quærendum item num Passeres syluestres sint, quorum meminit [g] Actuarius, quos à Noctua maximè capi scribit: sed verba eius ascribamus, vt coniectandi cuilibet latior pateat campus. Scribit itaque hunc in modum, vt citat Gyb. Longolius, enumeratis etiam verbis Græcis: *Passeris syluestris* (Ornithologus addit magni ad differentiam alterius syluestris, qui paruus est,) *caro neque redundans, neque concocta difficilis est, sed si qua alia boni succi. Testatur autem Tragon medicus cerebellum eius proprietate quadam comitialibus auxiliari. Est autem Passer magnus terrestris: neque in arboribus, neque domibus habitat: verùm in summis fruticum furculis desidet, voce nimis quàm garriens: pascitur autem in triticum, hordeumque ferensibus agris, & nidum in terra collocat: colore, & magnitudine Alaudæ similis: hyeme non visitur, capitur verò maximè Noctua.* Hæc ille. Turnerus hunc magnum Actuarij Passerem suspicatur esse auiculam quandam, quam Angli Butingam, Germani Gersthammer appellant, & in margine etiam adijcit huic Passeri Mollicipitis apud Aristotelem descriptionem magna ex parte conuenire. Ego in ea coniectura nihil certi statuere nec possum, nec debeo, cum in multis differre eiusmodi aues videam: addam tamen & aliam coniecturam, nam nunc mihi in mentem venit alia auis, [h] Aristoteles Colarem vocat, & ab Vlula, cæterisque aduncis rapi scribit, indeque his bellum oriri. Etenim Albertus licet indocto tempore natus, Colarem Passeris speciem interpretatur. Idem Niphus affirmat. Solus Ornithologus suspicatur esse Collurionem & pro tali voce typographi lapsu Colarem scribi. Passeris magni etiam meminit Aristophanes, sed hic Struthios sine controuersia ita appellat. Nunc ad notiora reuertamur, quos tamen & ipsos nobis India mittit, sed diuerso à nostratibus

Passeres al bi.

[a] *Lect. 27. c. 11.*

[b] *Exerc. 59.*

[c] *In fect. fecr.*

[d] *Lib. 9.*

Houtmuſche.

[e] *Exer. 236. 2.*

[f] *L. 3. de animal. c. 7.*

Passer nocturnus.

Aues velocissimæ vocatæ.

Passer syluestris Actuarii.

[g] *L. 2. reg. sanit.*

Butinga Anglorum.

Gersthammer.

Passer Mollicips.

[h] *9. Hist. c. 1*

Colaris auis.

Passeres Indici caudati, & sine cauda.

Paſſer Illyricus. colore, utpote atros, eorumq; alios longiſſima cauda ornatos, alios ea deſtitutos, de quibus poſt priuatim agemus. Habeo & aliud Paſſeris genus depictum, quod Illyricum dicunt, prorsùs album, cætera noſtris ſimilem, at maiorem, & bifurcata cauda præditum.

FORMA. DESCRIPTIO.

[a] L. 4. c. 75.

PASSEREM, cui hæc generalia exactè competunt, deſcribere ſupernacaneum eſt, ſingulis nimirum horæ momentis cuilibet conſpicuum: iconem tamen exhibemus cum adiecto taxi arboris ramulo. [a] Dioſcorides auiculas tradit, quæ Italici taxi baccas deuorant, denigrari. Vt tamen eiuſcemodi domeſticam, vel potius in tectis noſtris habitantem auiculam, alios etiam viros doctos Paſſerem generali nomine appellaſſe oſtendamus, non ab re fortaſſis fuerit, quæ circa formam eius prodiderunt, obiter adiungere: *Paſſeris penna*, inquit Ariſtoteles, *quoties frigora vrgeant acriora, interdum in albas abeunt*; quod noſtro Paſſeri competit. Alexander Myndius, teſte doctiſſimo Athenæo, *famellas roſtro* ait eſſe *colore magis* (quam in maribus) *carneo, facie verò nec admodum alba, neque nigra*. Sed non ita duntaxat fæmella noſtra à mare diſcernitur, verùm menti potiſſimùm colore, qui in mare niger eſt, in fœmina albus, quamuis, ut teſtatum reliquit Ariſtoteles, is in mare in hyeme immutetur, & æſtate tantùm conſpiciatur: præterea mares, tradente Alberto, guttulis nigris, & albis diſtinguuntur. Idem ait, Paſſerem eſſe auem paruam, cineream: item fœminas vbique eſſe coloris cinerei: quæ nunquid Paſſeri noſtro quadrent, cuilibet iudicandum relinquo: quid enim in re tam liquida dubitandum? huiuſmodi color κιρκαῖος Græcis dicitur, Gybertus Longolius teſtaceum transfert, Paſſeriq; ait, & pleriſque pulueratricibus conuenire, Iacobus Dalechampius Paſſeres ſcribit carere ingluuie, ſed ventrem habere proximum: quod dum legerem, vix percipiebam, nam Ariſtoteles ita ait: *Paſſeri, vt auiculis omnibus non eſt gula, nec ingluuies, ſed ventriculus longior eſt*. Ibidem ad imum inteſtinum paucas appendices habere prodidit, ſed perexiguè. Item alijs ventri, alijs inteſtinis fel iungi.

Fœmina vt à mare differat.

Color Paſſerum.

[b] *In com. in Plin. lib. 11. cap. 37.*

[c] *3. hiſt. c. vlt.*

Paſſer domeſticus mas cum taxo.

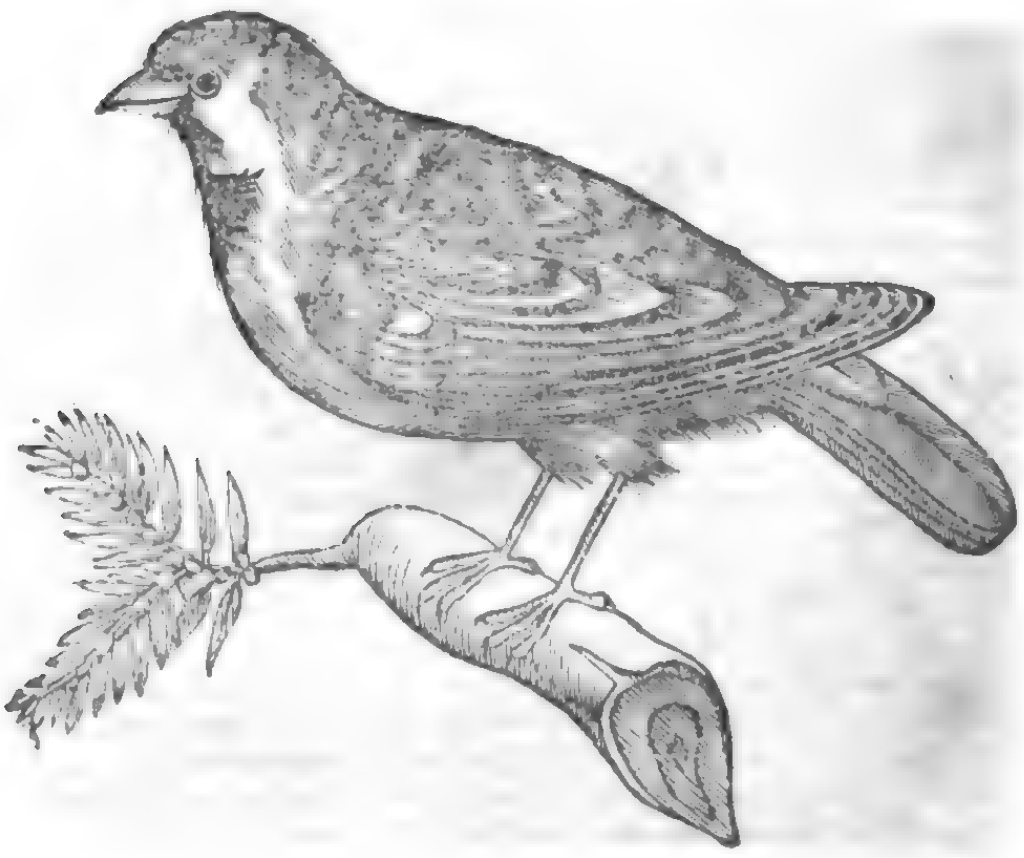

LOCVS

Digitized by Google

LOCVS. NIDVS.

AELIANVS [a] author eſt Paſſeres conſcientia vel ſuæ infirmitati, vel ſui corpuſculi exiguitatis in ramorum cacuminibus, modò ab ijs ſuſtineri queant, nidos contexere, & ſæpenumerò ea machinatione factas à venatoribus inſidias declinare, quoniam hi propter rami tenuitatem aſcẽdere nequeãt. Verùm hoc loco Aelianus Paſſerum nomen abſque vlla hæſitatione pro alijs quibuſdam paruis auiculis accepit, quemadmodum etiam [b] Homerus draconẽ ſcribens Paſſeris octo filios in extremis platani ramis nidulantis à draco ne deuoratos. Nã Paſſeres Pyrgitæ, & troglitæ inde dicti, tum circa turres, tum in tectis noſtris verſari, nidulariq; ſolent: quare prudenter admodum à D. Hieronymo in pſalmo 83. vbi diuinus Pſaltes ita habet: *Zippor inuenit ſibi domum*, &c. Paſſer traduxit: nam etiã auicula hæc quandoque templa tum intus (modo minus ſint frequentata) tum extrà nidis ſuis frequẽtat. Caſſiodorus eundem Pſalmiſtæ locum declarans: *Paſſer*, inquit, *eſt nimia velocitate celerrimus, qui in ſyluis habitare non patitur: ſed domum ſibi in parietum foraminibus deſideráter exquirit, quam dum inuenerit, nimio gaudio lætus exultat, quia ſe diuerſarum aduerſitatum multitudo patere non credit inſidijs*. Hîc itaque

[a] *L. 4. de an. cap. 48.*

[b] *Iliad. A.*

Paſſeris

Paſſeris nomen pro Paſſere ſimpliciter dicto accipitur à D. Hieronymo, atque, vt dixi, prudenter: at non vbique id ab eo factum eſt: nam in pſalmo decimo in contrarium legitur, nempe, *Transmigra in montes ſicut Paſſer*. Hoc enim in loco Paſſerem montes colere, habitareq; innuere apparet, quare uel Paſſeres monticolas intelligit, uel quaſcunque aues in montibus uerſantes, & propter myſterium Paſſer tranſtulit: nam ubi priorem Pſaltis locum (*& Paſſer inuenit ſibi domum*) explicat, hunc poſtremò citatum etiam adducit, & *videte ergo*, inquit, *quia nemo transmigrat in montes niſi qui Paſſer eſt*. De illis autem loquitur, qui ad altiſſima terrarum loca leuiſſima uoluntate rapiuntur, vt his meritò ſimiles eſtimentur, qui ad nequiſſimas prædicationes leuitate inconſtantis animi transferuntur. Quod verò D. Hieronymus etiam generaliter pro quauis aue Paſſeris nomine ſit vſus, ex alio etiam pſalmo videlicet 103. colligitur apertiſſimè vbi dicitur: *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit, illic Paſſeres nidificabunt. Herodij domus dux eſt eorum, &c.* Nam Aquilas, teſte [a] D. Chryſoſtomo hîc quoque genericè aues legit. Admonendus præterea hoc in loco lector eſt D. [b] Auguſtinum pro Herodio Fulicam tranſtuliſſe: quod reuera palato meo, imo nec auribus, neutiquam arridet: Fulica enim auis eſt, vel ipſomet D. Auguſtino teſte, aquatica, & in terra non in cedris nidulatur, quemadmodum Herodius. Sed quam auem hîc Herodius ſignificat? Nam in hoc multos huiuſce loci expoſitores lapſos cerno, dum Herodium exponunt cæterarum auium, maximè verò Paſſerum, hoc eſt, minutularum ducem, id eſt, regem, nimirum Aquilæ illud genus, quòd à robore Herodium appellari ſuo loco ſcripſimus. At ſecus meo iudicio res omnino ſeſe habet, quando Herodius Ardeæ genus quoque ſignificat, quod in cedris, hoc eſt arboribus (ita enim per ſynedochem loquendum, ac uertendum exiſtimo) nidum ſuum conſtruit. Quomodo enim aues imbelles, quales omnes minutulæ ſunt, ſimul cum Aquila aue rapace earumq; tyranno degere dicamus? Nonne ſi ea ueniente, & arborem, quas illæ antea occupaſſent, eligente ad nidulandum, deſerturas, fugaq; ſaluti ſuæ conſulturas credendum potius exiſtit? Sed de hac re ſatis. Videamus modo nunquid vbiuis locorum æquè Paſſerculi noſtri abundent, vt videtur: nam quæcunque ego frequentaui, vbique Paſſeres ſatis copioſè conſpexi. Audio tamen apud Hollandos, maximè Delphis non illis Apollineo oraculo, ſed Cerealis potus, quem cereuiſiam aliàs vocamus, inclytis, & quidem tanto magis inclytis, quantò illi propter rei friuolæ, mendacis, & vanæ exiſtimationem celebritate hominum magna floruerunt, Paſſerum copiam eſſe tantam, vt in uno cereuiſiariorum, quorum ibi maximus numerus exiſtit, granario, ſæpenumero vna die aliquot centuriæ capiantur. Addebat, qui id mihi narrabat, Io. Cornelius Med. doctor, quiq; ei vrbi patriam ſuam debet, uaſa quædam ventricoſa, ſed longiuſculo collo à figulis quotidie fieri, quæ incolæ emant, & pro Paſſerum nidis ex ædium parietibus clauo ferreo ſuſpendant, & ſine vlla moleſtia, & vitæ periculo, ut apud nos contingit, quando ſuper tecta aſcendendum eſt, pullos eximere: auiculas uerò nidum intus in uaſis eiuſdem fermè figuræ, atque materiæ, atque hic in tectis conſtruere: ego nidi aliquando à me in ſuburbano meo obſeruati iconem exhibui. Iam proſequamur. [c] Diodorus Siculus ingentem in Media numerum harum auium inoleuiſſe ſcribit, adeo ut homines, quia iacta in terram ſemina cuncta ferè illæ abſumerent, alia ad loca migrare coacti fuerint. De Paſſeribus erat pauperum oblatio, ut teſtatur ſacra biblia: quod ideo factum tradit gloſſa ordinaria vulgò nuncupata, quoniam magnopere ibi abundarent. Hieremias propheta Paſſeres inter eas aues enumerare uidetur, quæ uel migrare ſub hyemem ad alia loca, uel ſeſe condere ſolent: ait autem, interprete D. Hieronymo: *Turtures, Hirundo, Ciconia, & Paſſeres cognouerunt tempus adventus ſui* &c. Neque illud ab Ariſtotelicis dogmatibus alienum apparet: nam ſcribit Philoſophus ipſe, citante Athenæo, mares in hoc genere hyeme occultos nuſquam comparere, fœminas autem permanere, probabile id eſſe coniectans ex colore, qui profectò in illis mutatur, vt in Merulis, & Phaleridibus, quæ certis temporum momentis albeſcunt. Verùm in ijs, quæ nobis relicta ſunt, [f] Ariſtotelis ſcriptis, illud minimè reperias: quin è contrario eſſe quoſdam aſſeuerat, qui Paſſeres mares anno diutius durare non poſſe arbitrentur, argumento, quòd ueris initio nulli mentum habere nigrum ſpectentur, ſed poſtea, tanquam nullus anni ſuperioris ſeruetur. Si itaque anno diutiùs non durent, aut nunquam, aut ſaltem ſemel duntaxat migrare eos dicendum foret. Quid itaque ad Hieremiæ locum reſpondendum? Exiſtimo ego me in huius, & Ariſtotelis ab Athenæo citati loci declaratione lectori vel paucis verbis ſatisfacturum, ni fallor. Credo itaque mares ſine fœminis neutiquam migrare, ſed ſimul perſeuerare: illos verò menti illam nigredinem, quando iam libidine non amplius pruriunt, ſed frigore horrent, deponere: atque id dicere voluit ipſe [g] Philoſophus vbi habet:

[a] *In comm.*

[b] *To. 8. in cõment.*

D. Auguſtini error.

Herodius q̃ auis Pſalmiſtæ.

Aquila Herodius.

Holl. di Paſſeribus affluunt.

Holl. di vaſa fictilia p Paſſerũ nidis faciũt.

[c] *Lib. 4. c. 3.*

Medi cur loca mutarint.

[f] *Hiſt. c. 7.*

[g] *Hiſt. c. 12*

vbi habet: *Passeris* (maris nimirum, & fœminæ) *penna, quoties frigora vrgent acriora, interdum in albas transeunt*, ac si diceret, nihil in ipsis nigredinis relinquitur. Præterea remanere vtrunq; imò verò quod amplius est, simul plerunque, vt per æstatem connubio iuncti solent, agere, vasa illa, quæ pro nidis ab Hollandis ex ædibus sulpendi suprà retuli, reliquari queunt, in quibus noctu sæpe par harum auium, & non plures, nec pauciores, si diligens cura adhibeatur, excipitur. Quapropter D. Hieremias ita enodari poterit, vt Passeres inter latentes, vel migrantes nominarit, quia vêre iam accrescente calore cùm interno, tùm externo, quando iterum menti color accrescit coniuges suas ad sobolis propagationem adhortari incipiant. Scio verò hanc meam expositionem, aut potius coniecturam non omnibus fortè satisfacturam: quoniam Passeri minimum vitæ esse dicatur, mareſq; vt ait [a] Plinius, diutiùs anno durare negentur. Nam, inquiant, si mares intra biennium moriantur, reperirentur procul dubio passim cadauera eorum per urbes, agrosq; extinctorum, sed qui sponte moriantur, nunquam, aut saltem fortuitò obseruati sunt; itaque vel ab alijs occidi, vel in alijs regionibus mori credendum est. Ego ante vitæ terminum capi, ac occidi, mihi certò persuadeo, & quid de vitæ eorum spatio, siue ætate censeam, iam nunc aperiam. [a] Lib.10.c.38

AETAS.

IN QVIT igitur [a] Plinius: *Passerum minimum vitæ, cui salacitas par* (vt Columbis videlicet, & Turturibus) *mares negantur anno diutiùs durare, argumento, quia nulla veris initio apparet nigritudo in rostro, quæ ab æstate incipit, feminis longiusculum spatium*. Sed Plinius rostri nigredini quod ascribit, id [b] Aristoteles ex aliorum relatu, sed nihil affirmans, de mento scribit, uti præcedenti rubrica ostendimus adductis etiam illius verbis. Cæteri authores, qui brevitatem huius æui mentionem faciunt, cum veteres, tùm recentiores, Aristotelem, non Plinium citant: & reuera mas menti colore a fœmella discernitur, non rostri. Quod uerò ad vitæ spacium attinet, alij aliter Philosophum interpretari conantur. Albertus referente Augustino Nipho Suessano id computat à tempore coitus, inquiens nullum Passerem (marem) a tempore coitus plus vno anno viuere. Niphus Ephesium existimat fortasse magis verba examinare, quia annum illum a tempore natiuitatis computet, asserens nullum viuere a tempore suæ natiuitatis plus vno anno. Cæterùm eiuscemodi opinio, nimirum quòd in hoc auium genere, non plus uno anno uiuant, ita inoleuit ac radices egit, vt etiamnum mentibus hominum quorumcunque infixa hæreat, quamuis meo iudicio falsissima sit, & fabulas, & anilia deliramenta sapiat. Breuis vitæ lubens esse concedo, moltosq; intra annum naturaliter mori, at neminem plus anno viuere nemo hominum persuaserit. Fœminas quàm mares diutiùs viuere certissimum est, nempe propter venerem, quæ maribus plus quàm fœminis nocet: vnde dicebat [c] alibi Philosophus: *Mares si sint salaces fuerint, breuioris vitæ sunt, quàm femina, vt in genere Passerum*. Hic sanè locus verissimus est, alter uerò ex aliorum relatu, in quo nihil prorsus Philosophus affirmat. Sed si mares omnes anni spatium non excedunt, unde passim tanta Passerum copia? Noui animalcula esse fœcunda, bis, terue quotannis parere, quatuor, quinque, ac sex quandoque pullos excludere: attamen cum hi antequam auolare possint, rectorum dominis plerunque in cibum cedant, tanta marium copia in subsequenti anno superesse non poterit, vt omnibus fœmellis satisfiat. Vnus enim in hoc genere mas vni fœminę sese connubio iungit. Quærat itaque à me quispiam dicendo: Quod ergo tu vitæ spatium his auibus tribuis? Cui quid respondeam, certi nihil habeo: facilè tamen mihi persuadeo, quartum annum nonnunquam excedere: nam si verum est quod Plinius scribit parem ipsis, & Columbis salacitatem (quæ mortem accelerat) esse, inde colligi posse existimo, terminum à me constitutum brevem potiùs quàm longum existere: siquidem Columbæ multæ, ut in earum tractatu diximus, decimum sextum, ac vigesimum quandoque vitæ annum explent. Iulius Cæsar Scaliger in determinatione harum auium æui ambiguus, nisi sibi ipsi contradictor est. Nam libros de plantis Aristoteli attributos exponens, in secundo de arborum fœcunditate loquens, eorum sententiam non improbat, qui Passerem nullum excedere bimatum existimant: Cardanum uerò ex [d] Aristotele repetentem salacioribus animalibus vitam esse breuiorem, reprehendit, argumento, quòd harum auium, quæ hac de causa infames habentur, cadauera nusquam reperiantur. Nec profectò priori eius opinioni prorsus subscribere possum. Sed videamus quid dicat: *Gallina*, inquit, *minuscula quoque* (vt plantæ minusculæ)

[a] Loco citato

[b] 9. Hist. c. 7

[c] In lib. de long. vita.

Authoris opinio de Passerum vita.

[d] Exer. 169.

ſculæ) *ſunt fœcundiores. Et in ſecundo de cauſis Theophraſtus excelſas arbores puſillum fructum ferre prodidit. Multò ſcilicet opus habere alimento. Infœcundas viuere diutius ob eandem rationem. Quæ ve putárunt quidam, Paſſerum nullum excedere bimatum: ſanè haud contemnenda opinione. Ex illis parum captatur, minimum capitur: fœcundiſſimi ſunt: frequentia non magna. Eſt & proportio quædam ſecundum quaſi gradus, ſanitatis, roboris, vitæ. Igitur ſi ſalaces, morboſi, etiam breuioris vitæ.* Hæc ille colligens, ut apparet breuitatem ætatis harũ auium ex earum paucitate, cùm alioqui fœcundiſſimæ ſint: at ſi ea de cauſa bimatum non excedant, cur & Gallinæ quotidie parientes, Columbæq; quæ toto fermè anni tempore ſoboli incumbunt, non æquè moriuntur? Harum profectò auium longè minor, quàm Paſſerum numerus foret, niſi humana in nutriendis ipſis adeſſet cura, atque cuſtodia: quapropter omnino concludo Paſſeribus vitam quidem eſſe breuem, ſed intra annum mori, ne iuranti id credo: adeo fructuoſum eſt venere moderata vti: vnde canebat Baptiſta Fiera poeta pariter, & medicus:

Ardet & in tenera Paſſer durabitur alno:
Si vis eſſe ſalax, des cerebella tibi.
Heu miſerum: qui præcipiti ſic labitur ano,
I, Venus, hinc, ſolas ni modo perdis aues.

Idem hoc tetraſticon in libros ſuos tranſtulit Caſtor Durantes, ſed ut ſuum uideretur, parumper immutauit: quæ res ipſi minimè noua eſt. Aetas Paſſerum cognoſcitur ex roſtro, quia iuuenibus adhuc cinereum eſt, & circa fauces croceum, ſenibus nigrum, ac durum. Alexander Myndius, referente Athenæo, ait fœminas maribus eſſe infirmiores: quam ſententiam, ſi etiam ad coitum extendamus, Ariſtoteli, cæteriſq; quos nominauimus, refragabitur: nam is maribus propter vitam, quàm fœminis breuiorem tribuit: & Scaliger, ſanitatis, roboris, vitæq; gradus ex ſalacitate meritur quàm elegantiſſimè: Quare Myndius de coitu minimæ intellexiſſe mihi videtur, ſed de cæteris uitæ munijs obeundis, in quibus ſemper mares fœminis præualent, quæ etiam propter nimium motum vitam eorum abbreuiant: quod innuere etiam uidetur Albertus, dum ait: *Mares parum viuunt propter coitum, & nimium motum, qua exiccant in eis humidum vitale.*

Aetas Paſſerum vt cognoſcatur.

V O X.

VI ſtridunt, inquit Cælius, potiùs, quàm canant, (hoc eſt, ut habet Euſtathius, ex quo Cælius id mutuauit, cantum uilem ædunt.) σπυρίζειν Græcè dicuntur, quod Latinè enunciare licet Struthiſſare, ex Paſſerum uoce, qui Struthi uocantur, uerbo deflexo. Suidas σπυρίζειν exponit τρίζειν, id eſt, ſtridere: quare σπυρίζω fuerit Paſſeris in modum ſtrido. Apud [a] Eſaiam dicitur de auium pullis, qui ore hiante, & ſtridente, ſeu uociferante eſcam à matre petunt. Vbi Hebraico textui adiuncta verſio habet: *Qui aperiret os, & gannirent.* Fortaſſis autem omnibus in genere pullis tribuit, quod Paſſerum pullis peculiare, ſtridore nimirum eſcam petere. Τρίζειν [b] Homerus etiam de Paſſerculis dixit τετριγῶτας, eos nominans: alioqui verbum proprium eſt de voce Veſpertilionum, vt ibi ſcripſimus. Cælium, alioſq; hallucinari in Columbis diximus, quòd Titos Palumbes interpretentur ex Paſſerum ſalacitate, qui ſolent τιτίζειν. Verbum hoc de Paſſerum uoce dici poſſe minimè nego, nam idem ferè ſonus eſt τρίζειν, σπυρίζειν τιτίζειν. Euſtathius dici ait de uoce, quam ędunt pulli auium. Paſſer, inquit, obſcurus quidam Ariſtotelem citans, apud quem tamen nihil eiuſmodi extare exiſtimo, uocem ſibi peculiarem habet, ſicut & Turtur. Author Philomelæ pipere Paſſeres dixit hoc uerſu.

Struthiſſare.

[a] Cap. 10.

[b] Iliad β.

Pipere.

Peſſimus at Paſſer triſtia flendo pipit.

Quam uocem Columella Gallinaceis pullis attribuit, ſed Paſſeri potiùs conuenire putem, nam præterquam quod M. Varro Gallinas pipare ſcribat, Catullus Paſſerem de Lesbię ſuę Paſſere loquens pipilare dixit, canens:

Sed circunſiliens modo huc, modo illuc
Ad ſolam dominam vſque pipilabat.

Et Catullum imitatus Pontanus dum ait:

Pippilat & Paſſer, & dulce canit Philomele.

At non opus erat p duplicare, quando & Catullus primam ſyllabam producat. Suidas, & Varinus πιππίζειν verbum fictum eſſe ſcribunt ad imitationem vocis auium. Videtur autem Paſſeribus præcipuè conuenire, quinimo à Latinorum pipere detortum. [c] Martialis abſonam

πιππίζειν

[c] Lib. 9.

Digitized by Google

lis abſonam harum auium vocem nonnihil dulcedinis in ſe habere videtur innuere, cùm argutas eas appellat hoc dyſticho canens:

Nunc Sturnos inopes, Fringuillarumq́ querelas
Audit, & arguto Paſſere vernat ager.

Et Thomas Rhadiuus cantillare dixit Paſſerculum.

INGENIVM.

IN quadrupedibus hinnulos, capreas, damas, & pygargos, item lepores, quos Græci poëtæ à pauendo πτῶκας appellant, in auium generibus Paſſeres, in aquatilibus mugiles ſuapte natura timidos eſſe tradit [a] Aelianus: & reuera quod ad Paſſeres noſtros attinet, nam de cæteris animalibus hîc nobis agendum non eſt, auiculæ ſunt timidiſſimæ, adeo ut propter continuam formidinem ſæpiſſimè inter quieſcendum excitentur à ſomno: quare ſunt qui dicant ideo à Pſalmographo ſcriptum: *Vigilaui, & factus ſum ſicut Paſſer ſolitarius in tecto:* ſed mirum non eſt, ſi natura timeant; ſiquidem corpore ſunt exigui, nulliſq; armis à natura armati, quibus ſeſe aduerſus Accipitres tueri queant: at ſagaciſſima illa omnium parens, quæ nullibi deficit, ingenij ſagacitate corporis imbecillitatem compenſauit: quam ſuſpicieus Caſſiodorus, *Paſſer*, inquit, *eſt auis parua, ſed nimia ſagacitate ſolicita, quæ nec facilè irretitur, nec per illuuiem ventris eſcarum ambitione decipitur. Hæc propter infirmitatem ſuam, ne aut ipſa à prædatore capiatur, aut fœtus eius ſerpentinis deuoretur inſidijs, inter aues vnica cautione munita ad domorum faſtigia excelſa concurrit, vt à ſuſpectis caſibus reddatur aliena, quæ multis periculis probatur obnoxia.* Hæc ille. Cæterùm ob aliam fortaſſis cauſam in domorum faſtigijs etiam in media urbe nidulantur, nimirum propter amorem, quo homines proſequuntur, vel potiùs propter ſpem futuri auxilij contra ſuos prædones, uidelicet Accipitres, nam & in [b] Aeliani uaria hiſtoria legimus Paſſerculum ab Accipitre vehementiùs impetitum in Xenocratis ſinum deuolaſſe, & in eo tuendi ſui cauſa hæſiſſe, quaſi non eſſet ignarus Accipitrem conſpecto homine regreſſurum. Qua quidem in re non canes duntaxat imitabatur, qui dum ſuis viribus diffidunt, ſeſe inter hominum pedes conijciunt, eiſq; ſe quàm poſſunt arctiſſimè iungunt, quo præſens periculum euadant, ſed ipſos etiam homines, maximè pueros, qui formidine correpti ſuos arctiſſimè parentes, uel eum in quem primùm incidunt, apprehendunt, & quantò ei ſtrictiùs hærent, tantò ſe exiſtimant tutiores. Et reuera cùm hæc ipſius naturę ſit inſtructio, & inſtitutio, in ipſis etiam brutis vim ſuam clariſſimè demonſtrans, vt imbecilliora, dum in periculo verſantur, ad fortiora confugiant: turpiſſimus, & pudendus prorſus hominis error eſſet, ac fœda degeneris animi nota, ſi in diſcrimine magno, vnde ſe liberare nequeat, conſtitutus, non è ueſtigio ad eum properet, à quo ſolo ſeruari poſſit. Nunc ad Paſſerem reuertamur, quem alij ſtolidum potius, ac nullo planè ingenio præditum eſſe dixerint, argumento quòd aucupis infeſtas artes declinare omni conatu ſtudens, ad Noctuam, teſte [c] Oro Apolline, ut eius patrocinio periculum euitet, confugiat, & ab ea longè infeſtiùs excipiatur. Sed quomodo, & vbi Paſſer auicula noctu quieſcens, interdiu uitę munia obiens, Noctuam, quæ nocturna auis eſt, reperiat, vt ad eam ſe recipiat? item auceps interdiù potiùs quàm noctu Paſſeres captat. Quare quantum ego comprehendere poſſum, Paſſer hoc argumento fruſtra, atque inculpanter ſtultitiæ ab Oro accuſatur. Neque etiam ualidum, efficaxue Origenis argumentum eſt ab Homerico illo Paſſere deſumptum, quo aues, utpote animalia ratione carentia, diuinitatis, ſenſuſq; nihil obtinere, nec futurum præſagire probare conatur, quòd is eo in loco non eſſet nidulatus, vbi futurum erat, vt draco cùm ſe, tùm pullos diſperderet. Nam & homines, qui ſola ratione potiſſimùm alijs animalibus præſtant, quàm ſæpiſſime à quibus auxilium potiùs, quàm damnum ſperant, occiduntur, cùm alioqui aduerſus inteſtinos hoſtes ſibi egregiè proſpexerant. Prętera hoc exemplum ad Paſſerem non ſpectat, qui in ramis non nidificat, ſed ad alias auiculas. At ſi eo modo defendantur à nobis, Strabonis geographi luculentiſſimi, & fide digni ſcribentis ſe Paſſeres vidiſſe in tetrum illum puteum circa Hierapolim ſeſe immiſiſſe, & ſtatim mortuos concidiſſe, teſtimonio, imprudentes iterum nonnulli dixerint, ſiquidem nemo ſapiens ſponte, ac ſine urgenti aliqua cauſa ſe ipſum occidiſſe viſus eſt; at nec id ne tantillum quidem ſagacitati eorum detrahit, minuitue: nam tam uirulentum, noxiumq; halitum puteus ille peſtilentiſſimus exhalabat, ut ſuperuolantes fortuitò aues enecaret. Quid ſi itaque maiorem etiam ingenij laudem hiſce auiculis tribuentes, dociles eſſe dicamus, diſciplinæq;

Animalia timida.

[a] *L. 7. Hiſt. cap. 19.*

Paſſerum timiditas.

Ingenii ſagacitas.

Cur in urbibus nidificent.

[b] *L. 13. c. 5.* Paſſeré in ſinu ſuo ſeruat Xenocrates contra Accipitrem.

Imbecilla animalia ad fortiora confugiũt.

[c] *L. 2. Hier.*

Putei circa Hierapolim virus, ac pnicies.

Paſſer animal docile.

[4] *Lery Hiſt. Indiæ.*

ſciplinæq; capaces. [4] Ioſephus Acoſta vir fide digniſſimus è ſocietate Ieſu, qui multorum populorum nuperrimè repertorum hiſtoriam conſcripſit, Taprobanenſes nautas, quòd vſum magnetis ignorent, in alto mari verſantes, cùm terram petituri ſunt, Paſſeres, quos ad id ſecum ferunt, nauibus emittere atteſtatur, vt eorum volatum inſequentes, tutò ad optata loca pertingant. Certè nidis exempti quàm facilè, citoq; cicurantur. Vidi ſæpe ita domeſticos, ut ad puerorum manus aduolarent vocati, & cibum ex eis acciperent. Nouerunt inuicem inuitare ſe ad epulas, ſignificareq; ſuo garritu, ubi gregatim ſimul omnes abundè epulari queant; quod conſtat illius exemplo Paſſeris, qui ad alios in arbore confidentes aduolans nunciabat ſe frumentum ſparſum inueniſſe, inuitareque ad id comedendum, quemadmodum fuſiùs recitabimus in hiſtoricis ex Philoſtrato. Sunt item munditiæ ſtudioſæ hæ uolucres, lauantes ſeſe, & puluerantes, nel uel pulices, vel aliud intectum noxium infeſtet: ſtercora pullorum non ſolùm ipſæ egerunt, uerùm etiam pullos id facere docent; ipſæ aut nidos nunquam conſpurcant.

Paſſeres nauis viã monſtrant.

Paſſeres ſe inuicem inuitant.

Munditiæ.

LIBIDO. SALACITAS.

Coitus.

QVAM ſalax animal ſit Paſſer noſter domeſticus neminem latere arbitror. Adeo verò libidinis titilatione prurit, vt non ſolummodo homines ſalaces, & ad Venerem nimium proni metaphoricè, teſte Heſychio σπαδὸι, id eſt, Paſſeres dicantur, verumetiam Strutheum, ſiue Paſſer, illud membrum, vt ſcriptum reliquit Feſtus, quo coniugium maximè promouetur, & debitis augetur incrementis. Quam ſalacitatem conſiderans, [5] Iulius Cæſar Scaliger, Paſſeres hac de cauſa infames haberi, dicebat: cùm tamen nen Gallum Gallinaceum hac infamia, (ut ad Scaligeri dictionem alludamus) cætera uolatilia ſuperare ſcripſerimus: quod quomodo defendamus, hic non repetimus, ſed hoc vnum addimus ad opinionis noſtræ corroborationem, quod & Plinius Paſſerum, & Columbarum ſalacitatem comparem eſſe tradat. Clearchus, quemadmodum multoties diximus, aliquot aues ait emittere ſemen, non tantùm ſi uiderint fœminas, uerùmetiam ſi uocem ſolummodo earum audierint, inter quas Paſſeres etiam recenſet. Orus ait ſepius in hora fœminam inire, & abundanter ſemen emittere: ego, qui omnia uidere, notareque ſemper ſtudui pluſquàm vigeſies longè minori temporis interuallo fœminam compreſſiſſe conſpexi, & pluries coitum adhuc repetiturum, niſi illa locum mutaſſet: quod ne alicui incredibile appareat, clariſſimi etiam [6] Scaligeri obſeruationem hîc adijciam. *Paſſerculum*, inquit, *vidi in cauum quoddam plus decies ad famellam, quam iniret, ex aduerſo muro, puſillis interpoſitis mentis aduolaſſe*.

coitus qui homines dicantur.

[5] *Exer. 269.*

Paſſer non ſolùm mſa fœmina ſemẽ emittit ſed etiam tũtùm eius audita uoce.

[6] *Exerc. 269.*

NIDVS. PARTVS.

QVEM locum pro nidi extructione quærant Paſſeres, ſuprà nonnulla ſcripſimus. Nidulantur autem in fœno, & plumis: quod eo faciunt conſilio, ut liberi molliùs cubent. Occupant nonnunquam nidos Hirundinum, eaſq; roſtro, quo plus ualent, abigunt. Quod cùm uiderent nonnulli, credentes à Paſſeribus eiuſcemodi nidos factos, apud Aegyptios ob limum, quem inuehit Nilus, eos ſimul cum Hirundinibus, artem è luto parietum conſtruendorum monſtrauiſſe ſcribunt, & ad hoc reſpexiſſe [a] Ariſtophanem, ubi quærenti alicui, qui compoſuiſſet equum Durium in arce Palladis reſpondet;

[a] *In Auibus* Equus Durius.

Ὄρνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, ἢ Αἰγύπτιος
Πλινθοφόρος, ἢ λιθουργός. id eſt;
Aues, nec alius vllus, haud Aegyptius
Laterifer, aut faber lapidarius,

Sed Paſſeres niſi Hirundinum nidos occupent, luto in ſuis nidis non utuntur. Hirundines itaque non Paſſeres intellexit Ariſtophanes. Illas artem fabricandi parietes docuiſſe [b] alibi docuimus, & fuſiùs poſtea in hoc opere docebimus. Iſidorus Cuculos ſcribit oua Paſſeris in nido reperta deuorare, & ſua ſubijcere: hunc poſt illa ſuſcepta fouere, & nutrire.

[b] *In prolegomenis Ornithol. noſtra.*

Cuculi anin. Paſſerũ nidis pariũt

Quod

Digitized by Google

Quod quomodo fieri possit non video. Etenim Passeres vel sub regulis tectorum, vel in foraminibus parietum, vel, vt iam postremò diximus, in nidis Hirundinum ouа ędunt: quæ deuorare quidem queat Cuculus, sed sua supponere corporis mole prohibetur. Nisi ergo Isidorus Passeris voce abusus sit, defendi in eo minimè potest. Cæterùm parit Passerculus noster, teste philosopho, & communi præceptore * Aristotele cæcos, & imperfectos pullos, quia nimirum paruus corpore multos ędat. Sunt autem ij, eodem authore, si modò verè, vt credere fas est, eum citet Athenæus, (nam in ijs, quæ nobis relicta sunt, eius monumentis, non est id reperire) ad summum octo: Albertus vt plurimum septem, ut minimum, quatuor parere, eosq; bis vel ter quotannis, tradit. Isidori error. *4. de Gene. cap. 6.

VOLATVS. GRESSVS.

PASSER ita volatum exercet, vt neque tardus, neque etiam velox dici queat. Cùm graditur, sæpiùs salit; ad quod respiciens Aristophanes famulum inducit, quirsenem, quod saltitaret Passerem appellat, cùm ait:

Οἱ μοι κακοδαίμων, σφυδὸν ἀνὴρ γίγνεται,

VICTVS.

COMMVNIS præceptor * Aristoteles *Passerem vermiculis vellitare* testatur: quæ verba supra declarauimus. Est autem Passer non aliter ac Gallina pamphagus, & nihil non in cibo perplacet, maximè pullos nutrienti, tunc enim magis in quærendo cibo solicitus, atque intentus est. Muscas, papiliones, apes, vespas, crabrones, araneas, formicas, grillos, scarabeos, in summa quodcunque ferè insectum venatur. Attamen graniuora alias auicula est, granarijsq; & agris granis prægnantibus plurimum infesta: quare passim, ubi milium conditum est, laruas, personasq; (vulgus hic sporracchios, quasi pauorem auibus incutientes appellitat) positas cernere est, vt nimirum ijs conspectis Passeres, homines esse rati, fugiant, nec damnum inferant: vnde etiam rura (Italiæ) teste Hermolao, Passerculum vocant spicilegam detrita modo priori syllaba: verùm non spicis tantum, sed iactis in terram seminibus, siue granis non minus quàm Gracculi, spermologiq; (Cornicis nimirum, de qua nos abundè suo loco egimus) nocent: adeo vt Diodorus Siculus ita ea in Media absumpsisse testetur, ut incolæ ad alias terras nauigare cogerentur. Hordeum, ut ait Albertus, præ cæteris in cibo amant, & corticem celeriter à grano separant: etsi quando nimium auidè paleam cum grano deuorauerint, suffocantur. Tragus, & acinorum quibusdam granis, & sambuci eos uesci scribit: quod sanè mirum non est: nam nec venenosis seminibus abstinent, sed citra ullum corporis detrimentum hyoscyami semina deuorant: cuius rei rationem reddentes nonnulli ad uenarum exilitatem confugiunt: ego quid in hoc sentiam in Coturnice declaraui. *8. Hist. c. 5. Passer curspicilegadictus. Passer impunè hyoscyamo vescitur.

MORBVS.

IACOBVS * Oliuarius, & Batholomæus cognomento Anglicus morbo comitiali, & lepra affici tradunt, sed absque authoritate, nisi ego fallor: quanquam author de natura in quibusdam regionibus comitialem morbum pati hanc auem scribat: nam & hic, cùm Aristotelem credere ait id accidere, quia hyoscyami semine pascitur, fidem non meretur, quando nihil huiusmodi apud Philosophum legitur: * Plinius uerò de Coturnice, elleboro eam uesci, & solam præter hominem comitiali obnoxiam esse tradit. Quare si Plinio standum esset, de Passere id neutiquam foret dicendum. Sed Plinio hac in re nos suprà contradiximus multorum cùm ueterum, tùm nuperorum authoritate: & Passerem huic malo obnoxium esse facilè credimus, non solùm quia eo semine vescatur, verumetiam propter frequentem coitum: nam & * Galenus morbos omnes increscentes, inter quos comitialem etiam recenset, coitu exacerbari scribit. *L. 12. c. 32. *L. 10. c. 23. *In L. Hipp. de morb. vulg. comm. 7. aph. 26.

Digitized by Google

COGNOMINATA.
Denominata.

[a] *Lib. 2. de re ruſt.* Struthas.

M. Petronius Paſſer cognominatur apud [a] Varronem, quemadmodum allatis etiam Varronis verbis in Pauone recitauimus. Στρούθας Satrapæ regij nomen eſt [b] Xenophonti, vel forſitan cognomen à ſalacitate. Nam, vt diximus, homo ſalax στρουθὸς Græcis appellatur.

[b] *Lib. 4. rer. Græcar.* Struthium herba.

Στρουθίον, inquit Heſychius, radix herbæ lanis eluendis apta: quaſi verò radicis, non herbæ integræ nomen eſſet, quemadmodum nos ſuprà ex Theophraſto, linioq; ſcripſimus. A noſtris, nimirum à Plinio radicula appellatur: herba ſpinoſa, teſte Hermolao, non tamen acanacea: flos eius ſpectabilis æſtatibus, ſine odore, caule lanuginoſo, ſemen nullum, radix magna, quæ conciditur purgandis lanis, mirum quantum conferens candore, molliq;. Smyrnæa mulier Galena florem hunc non Struthium, ſed Strythion vocauit. Hæc ille. [c] Iacobus Dalechampius quandam herbam pro polemonio depingit, nimirum, quam Pena, & Lobelius Ocymaſtrum Valerianthes, alij valerianam rubram vocant. Eandem ſcribit me ſaponariam alteram, & Struthium appellare: quod ſanè à me ſcriptum eſt nullibi, nec me vnquam ita nominaſſe memini: nam etiamnum ſaponariam Valerianthes eam voco: poſſit nihilominus ideo Struthium dici, quatenus radix eius abluendi facultatem habet: nam & ἀσπαθώμενα vocantur, quæ eiuſcemodi herbis repurgantur. Dioſcorides lanas ἀσπαθήτους, hoc eſt, illotas, ſiue radicula non curatas laudat ad oeſypum. Cæterùm Struthium, inquit Ornithologus, medicis hodie, & orbi noſtro, in quo prouenire etiam non puto, ignoratur. Serebatur olim paſſim. Sponte verò naſcitur in Aſia, Syriaq;, & trans Euphratem. Hippocrates commendat naſcens in Andri inſulæ littoribus. Arabes quandam herbam condes, condiſum, & aslengi nominant. Hanc Bellunenſis radicem eſſe ſcribit foliis plantæ ſpinoſæ carduorum more, intus ſubflauam, nigram foris, eius decocto lanas, laneoſq; pannos ſordidos abſtergi. Damaſcenos ſeplaſiarios eius decoctum immiſcere confectionibus ex melle, ac ſapa paratis, idq; tantum candoris conciliare, vt ex amylo, & ſaccharo puriſſimo conſtare videantur: quin etiam ſic durare, vt tenaciores ſint, & vix morſu diuellantur. Quantumuis igitur ab hoc ſtruthio, ſiue Arabum condiſo ſaponaria tum facultatibus, tum notis multis differat, nihilominus Leonardus Fuchſius eam nobis pro Struthio depinxit. Alij peregrinam quandam plantam è Lychnidis generibus longè pulcherrimam (quare etiam paſſim in hortis ſeritur florum voluptate arridens,) nimirum Chalcedonicam miniatam; ſiue Conſtantinopolitanam, quam alij florem Conſtantinopolitanum, alij Hieroſolymitanum, alij Creticum appellant, Struthium, ſiue Lanariam eſſe credidêrunt, Arabumq; condiſum, ſed qui hanc herbam norunt, ſi cùm ſuperiùs à nobis exaratis conferant, neutiquam reſpondere videbunt. Herba autem lanaria (quæcunque autem illa ſit) duplici ratione videri poteſt nomen Struthij accepiſſe: ſemel, vt moneamur coniugij caſtimoniam tam puram, ſinceramque eſſe, quàm eſt lana radiculâ fullonia emundata: rurſus, quòd eadem radicula non aliter ac στρούθιον, ſiue Paſſerculus libidinem etiam excitet vehementi ſuo calore plurimum humoris ad uaſa ſpermatica mandans, præſertim, ſi cum flatulentis, & craſſis cibis edatur.

Strythion. [c] *L. 10. Hiſt. plant. c. 53.*

Ocymaſtrũ Valerianthes.

Condes, ſiue cõdiſum

Lychnis Calcedonica.

Flos Conſtãtinopolitanus.

Lanaria herba cur Struthiũ dicta.

Struthia mala quæ [d] *L. 6. de fin. uend.* [e] *Lib. 1. de alim. uirt.* [f] *Lib. 1. c. 19.* [g] *In Vit.*

Μῆλα στρούθια, ſiue στρουθόμηλα, ſiue mala Struthia è cotoneorum genere ab omnibus cenſentur. Ornithologus minori amplitudine, odoratioraq; eſſe ait, at ſerò prouenire, ſed [d] Galenus, eumq; ſequutus Aëtius maiora, dulciora, & minus acerba eſſe ſcribunt. Alio in loco [e] Galenus Cydonia à Struthijs, quæ etiam Struthiocamela nuncupat, apertè diſtinguens, Cydoniorum ſuccum minus eſſe ſuauem aſſerit, & maximè aſtringere. Nominat Struthium quoque [f] Macrobius inter malorum genera. [g] Ioannes Goropius poſtquam optimè, vt ſolet, Cotoneorum malorum (ſic enim Cydonia vulgò audiunt) etymologiam è Cymbrico ſuo ſermone deriuaſſet, & à facultate Venerem ſtimulãte denominari demonſtraſſet, itẽ Struthiorũ (vox autem hæc Græca eſt) etymũ luculenter admodum, & clarè inde eruit, his fermè verbis: Struthia linguę noſtrę peritis indicant, ſeſe ad connubia promouenda, lętoq; ſucceſſu augenda pertinere: quod ſi verum eſt, vt eſt veriſimum, quid vltra impedimenti adferetur, ut non conſtanter aſſeramus in legitimo matrimonio

Struthiorũ malorũ etymologia.

ambiendo

Digitized by

ambiendo, hoc malorum genus tesserę loco fuisse? Trou idem est quod connubio iungo: Dien est augeri, promoueri, & ad bonam frugem peruenire. Hinc Strousdien quid aliud erit, quam ipsius matrimonij felix auctio, & promotio? Nolo uos monere à Trou in genitiuo fieri Strous, articulo per syncopen adiecto, loco des trous, formula vt satis nobis vsitatissima, propterea quòd sit aptissima ad sermonis breuitatem, quam perpetuò affectamus, ita ut nihil aliud sit Strousdien, quàm ipsius coniugij ad bonam frugem incrementum. Iam ex sibilo, & littera media in compositione concurrentibus, quid mirum si facta sit litera aspirata, qua posita cum terminatione Græca ex Strousdien fit Struthion penultima longa, vt eam Arabius in epigrammate modò recitato dimensus est. Hactenus ille. Epigramma uerò id minimè mihi prætereundum esse arbitror, imò necessarium hìc inserere, nimirum quòd eiuscemodi mala in matrimonijs quondam loco tesserę fuisse demonstret, vt iam Goropius dixit. Est autem hoc.

Trou quid Belgis.
Dien quid.
Strousdien.

Ἔδνα γάμων ἔρριπτις ἅ ἀμβολίην ταχύτητος
Τοῦτο γέρας κούρη χρύσεον ἱππόμυις:
Ἄμφω μῆλον ἄνυσσαν, ὑπὸ καὶ παρθένον ὁρμῇ
Εἶσγεν, καὶ ζυγίης σύμβολον ὧν παρίης.
Aurea dona iacit, quo sint sponsalia, an vt sint
Pernicis veloces Virginis Hippomenes?
Malum ambo expedit, prohibens hinc impetum, & inde
Se monstrans Veneris tesserulam esse iugæ,

Sed istæc de hisce malis dicta sufficiant: sunt enim & aliæ plantæ, quæ à Passeribus nostris denominantur, de quibus modo dicendum etiam est aliquid. In auibus Aristophanis, ni fallor, Cleocritus quidam traducitur *ὡς στρουθόπους, τυτίσι μεγαλόπους*: Scholiastes eum locum explicans, à Struthiocameli pedibus, inquit, fortassis, vel à Passerinis per antiphrasim: *ἢ ὡς τὼν ὄρνιν στρουθώδης*. Ego Struthopoda eum nominauerim, qui pedes, cruraq; habet exigua. Nam & Plinius Eudoxum tradit scripsisse in meridianis Indiæ viris plantas esse cubitales: fœminis uerò adeo paruas, ut Struthopodes appellentur. Et Plautus, citante Festo, cruscula todila dixit. Festo verò Todus est genus auis paruæ. *Στρουθοκάμηλα* authori definitionũ medicinalium, quæ Galeno attribuuntur, partus monstrosi sunt, quibus caput pro corporis portione nimis est exiguum. Quod si verò à Struthiocamelo eam uocem potiùs quàm à Passere placeat deriuare, fusq; deq; feram, nam & Struthiocamelus caput, si corpori compares, paruum obtinet. Papaueris alterum genus syluestre [b] Theophrasto Heracleum vocatur, alijs Aphron, teste Plinio, Dioscoridi *ἀφρῶδες*. Hanc herbam [a] Plinius perperam intellecto Theophrasto *foliis esse* ait *speciem Passerum præsentantibus*, cùm hic folia Struthi, quod Struthium Dioscorides appellat, habere scribat, hoc est, vt vertit Gaza radiculæ: sed non in hoc solummodo lapsus est Plinius, verùm etiam papaueri vim abstergendi tribuit, lauandiq; lanas, quam ille Struto. Passerina nomen herbæ est, at alij alijs id plantis attribuunt. Errant, inquit, Hermolaus, qui Passerinam vulgò dictam florem candidum ferentem anagallida existiment: & ego pariter lithosperma illud minus potiùs, uel ut alij centumnodiam ita appellauerim. Matthias Lobelius aliam herbam eo nomine dignatur Linariæ folio, quam ob similitudinem linarijs etiam annumerat. Lingua Passerina, inquit [k] Io. Baptista Porta, oblongis foliis, & teretibus à Passeris lingua, quam imitatur, omnium hominum consensu inditum est nomen *στρουθιογλωσσον* dici potest, Dioscorides Passerum linguas maximè imitari dixit: alij polygonum vocant, uel polycarpum ex seminis abundantia: nam ad Venerem, & conceptionem ualere diximus. Passerina inter Leucoij nomenclaturas apud [l] Dioscoridem quoque legitur. Syluaticus vsnem herbam interpretatur stercus Passerum, uel herbam Kali, &c. albam esse aiunt, & pannos ea lauari, ac dealbari: quærent diligentiores Struthio ne an papaueri spumoso descriptio eius conueniat; mihi ad struthium potiùs accedere uidetur. Poculum quoddam Persicum *στρούθιον* dictum Athenæo, Eustathius an à quibusdam Struthis (Passeribus) denominatum sit, non constare asserit: sed Hermolaus Struthio herbæ folia oleæ esse ait, & à medicis aureum poculum nominari, & ab hac similitudine vasculum illud potorium Struthion appellari conijcit.

στρουθόπους.
Struthopodes qui.
Crusicula todila.
Todus auis
Papauer heracleum.
[b] *9. hist. c. 13*
Aphron.
Plinij error
[a] *L. 20. c. 19.*
Passerina herba.
[k] *L. 4. Phyt. cap. 16.*
Palygonon
[l] *Cap. 703.*
Vsne herba
Poculum Struthium.

CAPIENDI RATIO.

EX hoc auium genere syluestres faciliùs capiuntur, difficulter verò domestici. Decipiuntur autem vel reti, vel viſco potiſſimùm. Petrus Creſcentienſis, capiuntur, inquit, Paſſeres, & cæteræ aues paruæ vel magnæ, ſi virgulæ inuiſcatæ ponantur in locis: vbi paſci, vel morari conſueuerunt: ſed de multis magnis id uerum non eſt: nam Coruos viſco non capimus. [a] Oppianus etiam Struthos, hoc eſt, auiculas in genere viſco capi ſcribit, item ramis duobus myrti colligatis annexo funiculo. Pantheron retis eſt genus, ex eo nomen habens, quòd aues omnes includat: hoc reti Galli utuntur ad Paſſeres, & Sturnos capiendos, uocantq; teſte [b] Budæo, ſaltabundum: cùm humi exporrectum eſt, & in oblongam tenuitatem contractum, tegitur quiſquiliis, ne ab auibus prouideri poſſit. Deinde cùm opus eſt, adducto magna vi fune, repente expanditur, ineſcataſq; aliquot diebus auiculas vno ictu vniuerſas contegit. Aliam in prædictis diuerſiſſimam capiendi rationem ita memorat Pet. Creſcentienſis, dum ait: *Capiuntur Paſſeres præcipuè iuuenes minus ſagaces cum faxa, ſeu brechoëllo, quæ eſt quædam cauea ex tunicis contracta, de qua exire non poſſunt, cum ad Paſſeres pullos impoſitos ingreſſi fuerint.* Ego Paſſeres iuuenes ad pullos alios caueę incluſos accedere non puto, ſed parentes tantùm, & nutritionis ſocios, ut eſcam eis offerant, ita verò capi poſſe non inficior, quin in Batauia dixi cauea quadam ex uiminibus facta, & feneſtræ impoſita, capi, dum clauſis cæteris ad eam confugiant, & magno impetu ſeſe in illam precipitent. Coturnices, Perdices, & Paſſeres, quam ſint libidinoſæ aues, & quomodo libidinis tempore ſpeculo præpoſito capiantur, iam antè multoties recitaui. Ornithologus ait è nidis, quos in parietibus habent, mustelis, & viuerris cicuribus immiſſis extrahi. item aues, quas ego Lanios appellaui, à pueris cicures ali, ut Paſſeres è nidis captent. Multi qui eos reti capiunt, mares habent caueis incluſos, quo præteruolantes alliciant. Qui eos captat, Græcis ϛρουθοπιαϛης appellatur.

[a] L. 3. de ven. 4.

Pantheron retis genus.

[b] In annotat. in Pandect.

Quomodo in Hollandia capiantur.

SYMPATHIA.

Antipathia.

DASSERES ſuum genus impenſiùs amant, quod vel inde conſtat, quòd pullos alienos vicinos non ſolùm, quando etiamnum ad volandum inepti ſunt in præbendo cibo iuuent, verumetiam poſt euolantes vnà cum parentibus concomitentur, auxilium ſi opus fuerit, in uolatu allaturi. Milij eſu, quia maximopere delectantur, itaque etiam agris eo conſitis maximum inferunt damnum, quod ne contingat multi laruis aruo impoſitis, eos, vt diximus, fugant, ſed Plinius, *Peſtem*, inquit, *à milio, atque panico Sturnorum, Paſſerumue agmina ſæto abigi herba, cuius nomen eſt ignotum in quatuor angulis ſegetis defoſſa: mirum dictu, vt omnino nulla auis intret.* Multi, [a] eodem referente ad remedia eiuſdem ſegetis *rubetam noctu aruo circunferri iubent, priuſquam ſarriatur, defodiq; in medio incluſam vaſe fictili: ita nec Paſſerem, nec vermem nocere: ſed cruendam priuſquam metatur, alioqui amarum fieri.* Veritatem rei alij experiri poterunt, mihi retuliſſe ſufficit, quia nimirum inſignis antipathiæ auis cum ea planta, (quæcunque tandem illa ſit) & rubeta indicium exiſtit, cuius profectò ratio aſſignari ab homine non poteſt: quemadmodum facilè illius odij, quod cum Hirundinibus, teſte Auicenna, cùm in vna domo conueniunt, exercent: ſolent enim earum nidos libenter occupare, vnde meo iudicio rixæ, & pugnæ oriuntur, cædes, atque interneciones. Quod uerò Vultures timeant, ut Philes ſcribit, & muſtelam, vt ex nuperis [b] Bartholomæus cognomento Anglicus, adeo mirum non eſt, quando non ſolùm eiuſcemodi auium genus, ſed pleręq; etiam alias aues rapaces, & muſtelas expaueſcant, nimirum implacabiles hoſtes, & quorum viribus longè impares exiſtunt. Aelianus, ut ſcripſi antè, Calamodyten, quam auiculam ex Paſſerum genere videri ibi tradidi, folio cedri perire prodidit: quærendum, aut potiùs experiendum eſſet, nunquid & alij Paſſeres idcirco moriantur.

Amor in alienos pullos.

Ne milium depopulentur.

[a] Li 8. c. 17

Paſſeribus inimicitia eſt cum Hirundinibus

Vultures cur metuat.

[b] Li 2. c. 31

HISTO-

Digitized by Google

HISTORICA.

APOLLONIVS [a] Tyanæus referente Philostrato, cùm Ephesios doceret, oportere sese mutuò nutrire, atque nutriri, Passeres fortè in arbore quadam taciti considebant: vnus autem ex ipsis tanquam alicuius rei nuncius vocem emisit, qua visus est aliquid cæteris prædicere. Eo audito cæteri clamorem tollentes post ipsum volarunt. Tunc aliquandiù tacuit Apollonius, sciens quidem quam ob causam Passeres volitassent, nondum tamen auditoribus id enarrans. Vbi verò omnes in se conuersos, & quasi portentum aliquod admirantes aspexit, tunc rupto silentio, sic est loquutus. Puer quidam effusum frumentum in arcam manibus demittens, cùm negligenter illud collegisset, abijt, multa grana passim in angiporto sparsa relinquens: quæ cùm Passer ille inuenisset, cæteris, (vt audistis) nuncians, inuentum cibum communicauit. His verbis permulti commoti, ad hoc visendum cucurrere. Ipse uerò his, qui manserunt, cœptum sermonem de communi societate seruanda prosequutus est. Postquam verò qui visum ierant cum clamore, atque admiratione summa reuersi sunt. Videtis, inquit Apollonius, quo pacto Passeres mutuam de se curam habeant, quantumque communi gaudeant societate, nos autem homines eam colere dedignamur. Hæc ille, interprete Beroaldo. Aristodicus Heraclidis filius vir inter cæteros Cumæos clarus, quomodo surreptis in templo nidulantibus Passeribus Deorum gentilium socordiam, atque impotentiam deriserit, narrat [b] Herodotus hunc ferè in modum: Pactyam cùm Cyrus à Cumæis, ad quos confugerat, reposcceret, hi vero Cyri potentiam metuerent, consilio inito statuerunt ad Deum apud Branchidas referendum, quid facto opus esset. Erat enim illic oraculum peruetustum, quo Aeoles, Ionesque communiter vti consueuerùnt. Consulentibus cùm responderetur, Persis Pactyam esse permittendum, Cumæisq; oraculo acquiescendum fore dicerent, Aristodicus seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultores oraculi responsum non rectè perferre existimans, constanter obstabat, quo minus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum est, ut iterum de Pactya interrogaturi alij mitterentur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoque Aristodicus erat. Hi cùm ad Branchidas peruenissent, vnus ex omnibus Aristodicus consulebat oraculum sciscitans in hæc uerba. O Rex, venit ad nos supplex Pactyas Lydus mortem fugiens violentam: Persæ eundem reposcentes iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem nondum reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubitatò quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico, idem rursus responsum reddebatur, quod priores tulerant, nempe Pactyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templum circumiens, Passeres, aliasq; auiculas, quæ fortè in templo illic nidulabantur, è nidis eximit. Quæ cùm ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam, quæ ad Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret: Hominum sceleratissime, quæ nam libido te incessit, ut auderes meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitasse ad hunc modum respondere, Tu nè rex, sic auxilium fers supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere Persis?

[a] *L. 2. de vita Apoll.*

Mutuæ nutritionis adhortatio.

Apollonius Passerũ uoces interpretatur.

Passerum mutua cura.

Aristodicus ut furatis è tẽplo Passeribus Deos irriserit.

[b] *Lib. 1.*

Oraculum Aeolii & Ionium.

Aristodic⁹ oracula cõtemnit.

Aristodicus Passeres è tẽplo Deorũ abripit.

PRAESAGIA.

Augurla.

SIpręter modum pipillauerint Passeres, uentos iam affuturos pręsagire nonnulli inquiunt. [c] Theophrastus author est, *matutino cantu imbrem adferre, aut tempestatem, vespertino verò pluuiam tantummodo*. Cui loco Federicus Bonauentura Vrbinas, qui nuperrimè librum Theophrasti commentatus est, hoc addidit scholiolum: Si enim Passer manè canat, constitutionem primam luce parari monstrat, iamq; vigere, vnde meritò non solum pluuiam, sed etiam tempestatem potest nunciare. A validiore enim constitutione maiorem afferri mutationem necesse est. Contraria de causa vespertino cantu imbres tantùm portendit. Imbecillior enim constitutio minorem iniuriam affert. Multi præterea tradunt

Ventorum pręsagium

[c] *L. de signis pluuiæ.*

Quãdo pluuiã & tempestatẽ, & quãdo pluuiã tantum denotet, & cur.

vnum ex hoc aulum genere manè ſolitariè pipillantem pluuiæ uel tempeſtatis veſtigia in aëre impreſſa ſignificare. Cùm oua, nidoſq; deſerunt peſtis futuræ ſigna produnt.

Prioris belli ciuilis augurium.

Prioris belli ciuilis, quod nimirum Marius, & Sylla cum maximo urbis detrimento contra ſe mutuò geſſerunt, augurium Paſſerem feciſſe aiunt, cùm cicadam diſcripſiſſet, atque partem in æde Bellonæ reliquiſſet, alteramque partem abſtuliſſet. Meminit eius augurij [b] Plutarchus his uerbis: *Cùm ſenatus ariolis hac de re vacaret, inq; ade Bellona conſediſſet, omnibus inſpicientibus Paſſer cicadem ore gerens intrò aduolauit, partemq; cicadæ ibi reliquit, cum altera abijt. Itaque coniectores ſeditionem inter agrorum poſſeſſores & vrbanam, forenſemq; turbam portendi viderivreſponderunt: hanc enim vocalem eſſe inſtar cicadæ, ruſticam verò forenſem, &c.* Homerus tradit Agamenone poſt abreptam Helenam Aulide, quæ urbs eſt Bœotiæ exercitum colligente, ac ſacrificante, draconem in vicinam arborem aſcendiſſe, octoque pullos Paſſeris, nonamq; quæ ijs accubabat matrem perdidiſſe, eoq; oſtento Calchantem indicaſſe, Græcos nouem annis ad Ilium bello geſto, decimo urbem capturos. Homeri carmina conuertit [c] Cicero ſub perſona Agamennonis, cùm debeant citari ſub perſona Vlyſſis, ut annotauit [d] Politianus: Carmina Ciceronis non adſcribam, ſed alterius poetæ, qui perquam doctè Homerum tranſtulit. Canit autem:

Græci unde cognouerint decimo anno ſe Troiam capturos.

[b] *In Sylla.*

[c] *L. 2. de diuinitat.*

[d] *In miſcell.*

Meminiſſe poteſtis tempore ab illo,
Quo nos ad poſitam Dijs immortalibus aram
Sacra parabamus, denſis qua plurima ramis
Vmbrabat platanus, ſubterquam frigida puro
Vnda reſultabat riuo, quo tempore viſum
Eſt ingens nobis monſtrum, draco terga cruentis
Diſtinctus maculis, ara ſublapſus ab imo
Proſiluit pede (ſic Saturnius ipſe velebat)
Ipſe vago lapſu ramos amplexus, in altum
Euaſit platanum, tetigitq; cacumina: quorum
Nidus in arce fuit, numero bis quatuor intus
Paſſeris includens pullos: qui frondibus altis
Hærentes exultabant implumibus alis.
Quos omnes matrem vano ſtridore vocantes
Cum draco peſtifero depaſtus dente fuiſſet,
Ipſam etiam matrem circum ſua pignora fruſtra
Sollicitas querulis quatientem vocibus alas.
Corripuit, nonamq; auidam demiſit in aluum:
Protinus in ſexum mutatum Iupiter ipſum
Conſpicuum poſuit, ſed nos horrenda Deorum
Conſtitimus ſtupido mirantes omina viſu.
Præcipuè qua nam ratione ad ſacra Deorum
Tam dirum veniſſet opus, monſtrumq; nefandum.
Tum Calchas diuina tenens miracula fatur.
Cur vos tanta noui ſubit admiratio monſtri,
Crine graues Danai? Prudens nam Iupiter iſtud
Prodigium immiſit, venit qua gloria nobis
Sera, & tarda quidem, ſed fama, & laude perenni.
Sicut enim ſerpens auido crudelis hiatu
Octones pullos nona cum matre voranit:
Sic nos fata nouem mittunt in bella per annos
Sæua, gerenda manu ſpacioſa ante inclyta Troia
Mœnia, qua decimo tandem capiemus in anno.

[e] *Li. 12. Met.* Meminit eiuſdem augurij [e] Ouidius, qui ſuperiores Homeri verſus velut in compendium contraxit, inquiens:

Hic patrio de more Ioui, cùm ſacra paraſſent,
Vt vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum, cæptis qui ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma,
Quas ſimul & matrem, & circum ſua damna volãtem
Corripuit ſerpens, auidaq; recondidit aluo
Obſtupuere omnes: at veri prouidus augur

Th. Aorides

Digitized by Google

Thestorides, Vincemus, ait: gaudete Pelasgi:
Troia cadet, sed erit nostri mora longa laboris.
Atque nouem volucres in belli digrest annos.
Ille vt erat viridis amplexus in arbore ramos,
Fit lapis, & seruat serpentis imagine saxum.

Scio, imo antea annotaui, Passeres, de quibus hic agitur, non nidulari in arboribus, ideoq; eiuscemodi augurium huc non uideri pertinere: sed quia priuatim nulli alteri aui id attribuere noui, itaque hic potius, quàm alibi id recensendum esse apparebat.

VSVS IN SACRIS Hebræorum.

QVEMADMODVM pro mundatione sanguinis menstrui Turtures, aut Columbarum pulli Deus sibi immolari ab Hebræis voluit, ita pariter pro purificatione lepræ duos Passeres postulauit, ut legitur in sacris biblijs, quorum uerba neutiquam nobis prætereunda existunt, quoniam sacrificij ritum optimè explicant. *Hic est ritus leprosi* (verba sunt Dei ad Moysen ex interpretatione D. Hieronymi) *quando mundandus est: adducetur ad sacerdotem: qui egressus de castris, cùm inuenerit lepram esse mundatam, præcipit ei, qui purificatur, vt offerat duos Passeres viuos pro se, quos vesci licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumq; & hyssopum, & vnum ex Passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viuentes: alium autem viuum cum ligno cedrino, & cocco & hyssopo tinget in sanguine Passeris immolati, quo asperget illum, qui mundandus est, septies, vt iure purgetur, & dimittet Passerem viuum, vt in agrum auolet*, &c. Neque abre fore iudico huius sacrificij mysterium, antequam ad cætera mystica accedamus, enodare: Passeres illi duo viui Christum denotant, nempe diuinitatem ipsius, & humanitatem, quia munda eius etiam humanitas, & uiuens est. Munda quidem, vtpote quæ peccatum non habuit: viua autem, vt quæ genita non est ex viri immunditia, & ideo non fuit maledictioni obnoxia. De Passeribus ergo, quos diximus esse Christum, hunc præcepit immolari, uel occidi, & occidi in uase fictili, super aquas uiuentes in nobis, id est pro nobis, siquidem sumus uas fictile, de luto uidelicet facti. Vnigenitus occiditur secundum carnem super aquas viuas, id est, baptismatis. Mors eius quippe nostrum figurat baptisma, quod ostendit [a] Paulus dicens: *Quicunque in Christo baptizati sumus, in morte eius baptizati sumus*. In hoc uiuus Passer, & lignum cedrinum, & coccinum tortum, & hyssopus tingitur: omnia enim hæc comprehenduntur in virtute baptismatis. Sed uiuus Passer, quem in unigeniti necessariò diuinitatem accipimus, in sanguine hîc occisi Passeris, & aqua tingitur, id est, in gratia baptismatis, quia non in hominis passione baptizamur. Deinde post hoc uiuens Passer in agrum, ut auolet, dimittitur. Ergò impassibilis diuinitas, & inseparabilis in sanguine baptizatur, ut impassibilis uiua in agrum auolet. Atque istæc est doctrina Isychij presbyteri Hierololymorum, qui Leuiticum commentatus est. Theodoretus admodum compendiosè in eodem planè sensu. *Legislator*, ait, *duas puras aniculas præcepit offerri solitas, & alteram sacrificari, & in sacrificata sanguine tinctam alteram dimittit. Vbi diuinitatis, & humanitatis cernimus typum, dum hæc quidem sacrificatur, illa autem passionem sibi ipsi propriè accommodat.*

Lepræ mũdatio.

Sacrificii leproloru explicatio.

[a] *Rom. 6.*

VSVS IN VANIS Ethnicorum sacris.

TAMETSI apud [a] Vergilium Aeneas Columbas maternas agnoscat aues, ac si illæ tantummodo matri suæ, nimirum Veneri sacræ essent. nihilominus Sappho nobilissima poëtria, & decima à Græcis Musa appellata, cuius versus supra recensui, Deam illam Passeribus vehi soliuam finxit. [b] Apuleius verò Columbas Venerem vexisse ait, Passeres uerò eam comitatas fuisse: *Procedunt*, inquit, *quatuor candidæ Columbæ, & hilaribus incessibus pictas colla torquentes, iugum gemmeum subeunt, susceptaq; domina lætæ subuolant, currum Dea proseq; uentes*

[a] *Aeneid. 6.*

Passer Veneri consecratus.

[b] *Li. 6. de Asino aureo.*

Digitized by Google

quentes, gannitu conſtrepenti laſciuiunt Paſseras, & catera, quæ dulce cantitant aues melleis modulis reſonantes, aduentum Deæ pronunciant, cedunt nubes, & cælum filia panditur, & ſummus æther cum gaudio ſuſpicit Deam; nec obuias Aquilas, vel Accipitres rapaces pertimeſcit magna Veneris canora familia. Sic ille, & non immeritò equidem Paſseres in famulitio Veneris habiri dicuntur, quia ipſos conſtat eſſe libidinoſiſſimos: atque ideirco etiam harum auium cerebellis præeſſe putabatur, quoniam hæc præcipuè Venerem ſtimulent. Cur uerò Aeſculapio ſacrum hoc auicularum genus fuerit, nunquam, quod memini, legi. Sacrum fuiſſe diſertiſsimè tradit in hæc verba [c] Aelianus: *Tantam ſuperſtitionem Athenienſes animis conceperant, vt ſi quis vel paruam ilicem excidiſſet è luco Heroum, eum morte mulctarent: ſed & Aterben, quoniam Aeſculapij ſacrum Paſſerem vſque ad necem verberaſſet, non impunè ferre ſinerunt, ſed mortis adiudicarunt: neque imprudentia neque inſania rationem ducentes, ſed viriſque his antiquiora habentes ſacra Dei.* Dicebatur enim inuitus id factum deſignaſſe. Alij uerò cum furore percitum feciſſe commemorant.

Cur Veneri ſacri ſint. Paſseres Aeſculapio cõſecrati.

[c] *Lib. 5. c. 17*

Aterbes cur morte mulctatus.

MYSTICA.

[a] *Lib. 1. in Eſaiam.*

[a] Cyrillus archiepiſcopus Alexandrinus, ſcriptor diſertiſſimus in Satanę ſuperbiam, & cogitationes ſtultas inuectus, luculenter admodum, atque diſertè demonſtrat, communem illum humanæ ſocietatis hoſtem uniuerſaliter omnes opprimere, ac deſtruere non poſſe, etiamſi ad inſtar draconis illius Homerici Paſſeris pullos in platano extinguentis, ſinunnunquam, permittente Deo, aliquem priuatim opprimat; ſed verba Cyrilli adijciam: *Iactat enim*, inquit, (nimirum diabolus) *ſe vniuerſum orbem terrarum expugnaturum, idq; facillimè, & prompte, & extra pugnam ſe facturum decernit, ac conſtituit, quicquid tandem ipſi in mentem venerit. Comprehendam enim totam continentem velut nidum, & velut derelicta ouа tollam, & non erit, qui diffugiet, vel qui reſtiterit mihi. O inſignem ſuperbiam, & cogitationes ſtultas: quaſi vnius Paſſerculi nidus eſſet vniuerſa hæc machina, ita eam conſiderat: cuius relictis ab altrice aue, totius terræ incolas confert, vt quaſi draco inuadat, & abſorbeat, editq; contradicentes* &c. [a] Sanctes Pagninus ſe nunquam aſſerit legiſſe, quod Paſſer in malam partem accipiatur: idem D. Hieronymus apertè docet explicans illud [b] Eccleſiaſtis: *Et claudent oſtia in platea in humilitate vocis molentis, & conſurget ad vocem volucris, & obmutescent omnes filiæ carminis.* Nec mirandum, inquit, ſi angeli tubam Paſſeri comparemus, cùm omnis uox ad Chriſtum comparata ſit tenuis. Et quantum ego poſſum animo recordari, nunquam Paſſerem in malam partem me legiſſe noui: attamen Caſſiodorus in declaratione iſtius [c] Dauidici dicti: *Transmigra in montes ſicut Paſſer*; per Paſſeres interpretatur homines leues, & inconſtantes, qui ad nequiſſimas prædicationes hæreticorum leuitate inconſtantis animi transferuntur. Cùm itaque hic loca ſacra, quæ ſunt de Paſſere, enodare ex ſacris ſcriptoribus ſoleam, ab hoc Pſaltis loco exordium ſumam. Caſſiodorus ergo in expoſitione eiuſdem ſic ſcribit: ad perſuaſores hæreticos hic ſermo dirigitur, qui volunt loqui, quod impium eſt, vt contentionibus prauis ſeducant animas innocentes. Hic ergo uir fidelis dicit. Dum ego ſum in religionis fixo cacumine conſtitutus, quemadmodum mihi ſuadetis: Tranſmigra in montem, id eſt, ad hæreticam prauitatem, mentientes ibi eſſe Chriſtum, vbi ueritas nullum probetur habere veſtigium? Mons enim in diuinis ſcripturis æquiuocus eſt, quod diſſimilibus rebus pro aliqua comparatione deputetur. Frequenter enim & in bono, & in malo ponitur. Nam cùm in bono mons dicitur, firmitas eius conſideratur, & honorabilis altitudo, cùm uerò in malo ſtupor mentis, & eleuata ſuperbia. Paſſerum quoque plura ſunt genera. Alij gaudent ad foramina parietum, alij valles roſcidas requirunt, nonnulli montes appetunt ſqualentes. Sed nunc de illis dicit, qui ad altiſſima loca terrarum leuiſſima voluntate rapiuntur, vt his meritò ſimiles æſtimentur, qui ad nequiſſimas prædicationes leuitate inconſtantis animi transferuntur. Hæc ille. At D. [d] Auguſtinus hoc pacto declarat: Vnum montem teneo, in quo confido, quomodo dicitis, vt ad uos tranſeam, tanquam multi ſint Chriſti? Aut ſi uos montes eſſe dicitis per ſuperbiam oportet quidem eſſe Paſſerem pennatum virtutibus, & præceptis Dei. Sed ea ipſa prohibent uolare in iſtos montes, & in ſuperbis hominibus ſpem collocare. Habeo domum, vbi requieſcam, quia in Domino confido, Nam & Paſſer inuenit ſibi domum. Alius eſt [e] Pſalmi locus, quo gratulatur ſibi ob domum, quam præparatam ſibi nouit in cęlis: *Etenim*, inquit, *Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum, vbi reponat pullos ſuos.* Hic oſtendit, quod gloriæ conſideratio hominem exaltat.

Diabolum oēs opprimere non poſſe.

Hæretici perſuaſores.

Mons in bonā, & in malā partē accipitur.

Paſſerū differentiæ penes loci habitationē.

[d] *In comm.*

[e] *Pſal. 83.*

[b] *Cap. 12.*

[c] *Pſal. 10*

Paſſeris in malā partē accipiatur.

nem exultat. Istum textum exponit D. [f] Gregorius, per Passerem intelligens Christum, qui sibi domum inuenit, quando ascendit in cælum, sed per Turturem fideles accipit, qui ipsum imitantur. Vnde exponens illud [g] Iob: *in nidulo meo moriar*, ait. Quid per nidum exprimitur, nisi tranquilla fidei quies? Nam si Ecclesia sancta infirmos quoque filios nunc in nido pacis non enutriret, Psalmista non diceret: *Etenim Passer inuenit sibi domum* &c. Iam quippe domum Passer inuenit, quia in æternum cæli habitaculum Christus intrauit. *Et Turtur inuenit nidum*, quia sancta Ecclesia amore conditoris affecta crebris gemitibus vtitur, & velut nidum sibi, id est, pacatissimam fidei quietem construit, in qua crescentes filios, quasi plumescentes pullos, quousque ad superiora euolent, charitatis gremio calefactos fouet. Et Cassiodorus, cùm superius, inquit, animam, corpusq; dixerit in Domini exultatione gaudere, hic auium ista duo genera ad quãdam similitudinem commendandam posuisse dignoscitur. Passer est nimia uelocitate celerrimus, qui in syluis habitare non patitur: sed domum sibi desideranter in parietum foraminibus exquirit: quam dum inuenerit, nimio gaudio lætus exultat, quia se diuersarum aduersitatum vlterius patere non credit insidijs: sic anima iocundatur, dum in cælorum regna mansionem suam senserit, esse præparatam, &c. Diuus item Augustinus luculenter hunc locũ declarat, inquiens; Duo dixerat, & duo reddidit, in similitudinem auium. Dixerat, exultasse cor suum, & carnem suam. & his duobus reddidit Passerem, & Turturem, cor tanquam Passer, caro tanquam Turtur. Inuenit sibi domum Passer, inuenit sibi domum cor meum. Exercet pennas in virtutibus huius temporis, in ipsa fide, & spe, & charitate, quibus volet in domum suam, & cùm venerit, permanebit etiam querula vox Passeris, quæ hîc est, non erit ibi. Nam ipse est querulus Passer, de quo in alio [h] psalmo dicit. *Sicut Passer solitarius in tecto*, de tecto volat ad domum. Iam sic fit in tecto, calcet domum carnalem, habebit quendam cælestem locum perpetuam domum. Passer iste finiet querelas suas. Turturi autem dedit pullos, id est, carni. *Inuenit nidum Turtur, vbi ponat pullos suos*. Domus tanquam ad sempiternum eligitur, nidus ad tempus congeritur. Corde cogitamus Deum tanquam volantem Passerem ad suam domum: carne autem agimus opera bona: videtis enim per carnem sanctorum, quanta bona fiant. Per hanc enim operamur, quæ iussi sumus operari, quibus adiuuamur in hac uita. Passer ergò ille, qui cogitat domum suam, non recedit à Turture quærente sibi nidum, vt ponat pullos suos, &c. Et D. [i] Hieronymus ad eundem locum commentans, Videre, inquit, quid dicat. Desidero, Domine, æterna tabernacula tua, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Sedem aliquam, & nidulum animæ meæ, & corpori meo habere desidero. Aues quæ liberè huc, atque illuc vagantur tamen postquam uolauerint, habent locos, & nidulos, ubi requiescant. Quantò magis anima mea, & caro mea debet sibi locum præparare, vbi possit requiescere. Nunc altiùs aliquid ascendamus. In Domino, inquit, confido, quomodo dicitis animæ meæ transmigra in montem, sicut Passer. Videte ergo, quia nemo transmigrat in montes, nisi qui Passer est. Sæpè Passerem loco prudentiæ poni legimus. Ideo isti dicunt hæretici, Transi ad nos sicut prudens, cùm eorum prudentia sit stulta, &c. Aliter verò per Passerem, & Turturem accipitur quilibet iustus, qui virtutum pennis fultus per contemplationem ad cælestia uolat. *Etenim Passer inuenit sibi domum*, id est, ratio, vel quilibet iustus inuenit sibi domum non manu actam in terris, sed in cælestibus. Vnde & tunc pennas virtutum assumit, scilicet spem, fidem, & charitatem, ut volet Passer in domum, in qua permaneat sine fine. *Et Turtur nidum*, scilicet corporis casti. Et rationabiliter Passer significat iustos propter multa: primò propter prudentiam quo ad partem rationalem. Passer enim nidificat in tectis domorum & non in imo, ne fœtus eius rapiantur à serpentibus: unde alibi dicitur à [k] Psalmista: *Cedri Libani quas plantauit*, quæ scilicet sunt altæ, *illic Passeres nidificabunt*. Quantum uerò ad domos habes hîc: *Etenim Passer inuenit sibi domum*. Sic & iusti sciunt, quod in terra multi sunt serpentes. Fœtus autem iusti est opus suum. Si igitur in terra pullificaret, à serpentibus deuoraretur. Et ideo Passeres prudenter nolunt habitare in terra, id est, iusti, sed in alto. Secundò iustus Passer dicitur propter temperantiam, quo ad concupiscibilem. Passer enim non facilè laqueis irretitur, nec per ingluuiem ventris escarum ambitione decipitur. Sic iusti uitant hos laqueos, qui cibis superfluis, & escis non indulgent. Tertiò propter patientiam, quo ad irascibilem: ait enim Philosophus rariùs inueniri Passerem album, quoniam ei albescere non conueniat, nisi propter infirmitatem. Sic & iusti in suis infirmitatibus patienter albescunt, quia fortitudo patientiæ in hoc magis relucet, secundum illud D. Pauli: *Virtus infirmitate perficitur & quando infirmor, tunc fortior sum, & potens*. Tertius, Dauidis locus est. *Vigilaui, & factus sum sicut Passer solitarius in tecto*. Theodoretus, Multis inquit,

[f] *L. 19. mor. cap. 14.* Passer Christum denotat.
[g] *Cap. 29.*
Passeris natura.
Passer anima.
Passer cor.
[h] *Psal. 101.*
Domus, & nidi, differẽtia.
[i] *In comm. dicti Psalmi.*
Passer pro prudentia.
Iustus per Passerẽ, & Turturem.
Passer cur iustos significet.
[k] *Psal. 103.*
[l] *2. Cor. 12.*

ſculæ) *ſunt fœcundiores. Et in ſecundo de cauſis Theophraſtus excelſas arbores puſillum fructum ferre prodidit. Mulsò ſcilicet opus habere alimento. Infœcundas viuere diutius ob eandem rationem. Quare putarunt quidam, Paſſerum nullum excedere bimatum: ſanè haud contemnenda opinione. Ex illis parum captatur, minimum capitur: fœcundiſſimi ſubt: frequentia non magna. Eſt & propertio quædam ſecundum quaſi gradus, ſanitatis, roboris, vitæ. Igitur ſi ſalaces, morboſi, etiam breuioris vitæ.*

Hæc ille colligens, ut apparet breuitatem ætatis harũ auium ex earum paucitate, cùm alioqui fœcundiſſimæ ſint: at ſi ea de cauſa bimatum non excedant, cur & Gallinæ quotidie parientes, Columbæq; quæ toto fermè anni tempore ſoboli incumbunt, non æquè moriuntur? Harum profectò auium longè minor, quàm Paſſerum numerus foret, niſi humana in nutriendis ipſis adeſſet cura, atque cuſtodia: quapropter omnino concludo Paſſeribus vitam quidem eſſe breuem, ſed intra annum mori, ne iuranti id credo: adeo fructuoſum eſt venere moderata vti: vnde canebat Baptiſta Fiera poeta pariter, & medicus:

Ardet & in tenera Paſſer durabitur alue:
Si vis eſſe ſalax, det cerebella tibi.
Heu miſerum: qui præcipiti ſic labitur æuo,
I, Venus, hinc, ſolas ni modò perdis aues.

Idem hoc tetraſticon in libros ſuos tranſtulit Caſtor Durantes, ſed ut ſuum uideretur, paRumper immutauit: quæ res ipſi minimè noua eſt. Aetas Paſſerum cognoſcitur ex roſtro, quia iuuenibus adhuc cinereum eſt, & circa fauces croceum, ſenibus nigrum, ac durum. Alexander Myndius, referente Athenæo, ait fœminas maribus eſſe infirmiores: quam ſententiam, ſi etiam ad coitum extendamus, Ariſtoteli, cæteriſq; quos nominauimus, refragabitur: nam is maribus propter vitam, quàm fœminis breuiorem tribuit: & Scaliger, ſanitatis, roboris, vitæq; gradus ex ſalacitate meritur quàm elegantiſſimè: Quare Myndius de coitu minimæ intellexiſſe mihi videtur, ſed de cæteris uitæ munijs obeundis, in quibus ſemper mares fœminis prævalent, quæ etiam propter nimium motum vitam eorum abbreuiant: quod innuere etiam uidetur Albertus, dum ait: *Mares parum viuunt propter coitum, & nimium motum, qua exiccant in eis humidum vitale.*

Aetas Paſſerum vt cognoſcatur.

V O X.

VI ſtridunt, inquit Cælius, potiùs, quàm canant, (hoc eſt, ut habet Euſtathius, ex quo Cælius id mutuauit, cantum uilem ædunt.) σρυθίζειν Græcè dicuntur, quod Latinè enunciare licet Struthiſſare, ex Paſſerum uoce, qui Struthi uocantur, uerbo deflexo. Suidas σρυθίζειν exponit τρίζειν, id eſt, ſtridere: quare σρυθίζειν fuerit Paſſeris in modum ſtrido. Apud [a] Eſaiam dicitur de auium pullis, qui ore hiante, & ſtridente, ſeu uociferante eſcam à matre petunt. Vbi Hebraico textui adiuncta verſio habet: *Qui aperiret os, & gannirent.* Fortaſſis autem omnibus in genere pullis tribuit, quod Paſſerum pullis peculiare, ſtridore nimirum eſcam petere. Τρίζειν [b] Homerus etiam de Paſſerculis dixit τετριγότας eos nominans: alioqui verbum proprium eſt de voce Veſpertilionum, vt ibi ſcripſimus. Cælium, alioſq; hallucinari in Columbis diximus, quòd Titos Palumbes interpretur ex Paſſerum ſalacitate, qui ſolent τετρίζειν. Verbum hoc de Paſſerum uoce dici poſſe minimè nego, nam idem ferè ſonus eſt τρίζειν, σρυθίζειν τετρίζειν. Euſtathius dici ait de uoce, quam ędunt pulli auium. Paſſer, inquit, obſcurus quidam Ariſtotelem citans, apud quem tamen nihil eiuſmodi extare exiſtimo, uocem ſibi peculiarem habet, ſicut & Turtur. Author Philomelæ pipere Paſſeres dixit hoc uerſu.

Struthiſſare.

[a] *Cap. 10.*

[b] *Iliad β.*

Pipere.

Peſſimus at Paſſer triſtia flendo pipit.

Quam uocem Columella Gallinaceis pullis attribuit, ſed Paſſeri potiùs conuenire putem, nam præterquam quod M. Varro Gallinas pipare ſcribat, Catullus Paſſerem de Lesbię ſuę Paſſere loquens pipilare dixit, canens:

Sed circunſiliens modo huc, modo illuc
Ad ſolam dominam uſque pipilabat.

Et Catullum imitatus Pontanus dum ait:

Pipilat & Paſſer, & dulce canit Philomele.

At non opus erat p duplicare, quando & Catullus primam ſyllabam producat. Suidas, & Varinus πιππίζειν verbum fictum eſſe ſcribunt ad imitationem vocis auium. Videtur autem Paſseribus præcipuè conuenire, quinimo à Latinorum pipere detortum. [c] Martialis abſonam

πιππίζειν

[c] *Lib. 9.*

Jis abſonam harum auium vocem nonnihil dulcedinis in ſe habere videtur innuere, cùm argutas eas appellat hoc dyſticho canens:

Nunc Sturnos inopes, Fringuillarumq́, querelas
Audit, & arguto Paſſere vernat ager.

Et Thomas Rhadiuus cantillare dixit Paſſerculum.

INGENIVM.

IN quadrupedibus hinnulos, capreas, damas,& pygargos,item lepores,quos Græci poëtæ à pauendo πτῶκας appellant, in auium generibus Paſſeres, in aquatilibus mugiles ſuapte natura timidos eſſe tradit [a] Aelianus: & reuera quod ad Paſſeres noſtros attinet, nam de cæteris animalibus hic nobis agendum non eſt, auiculæ ſunt timidiſſimæ, adeo ut propter continuam formidinem ſæpiſſimè inter quieſcendum excitentur à ſomno: quare ſunt qui dicant ideo à Pſalmographo ſcriptum: *Vigilaui,& factus ſum ſicut Paſſer ſolitarius in tecto:* ſed mirum non eſt, ſi natura timeant, ſiquidem corpore ſunt exigui, nulliſq; armis à natura armati, quibus ſeſe aduerſus Accipitres tueri queant: at ſagaciſſima illa omnium parens, quæ nullibi deficit, ingenij ſagacitate corporis imbecillitatem compenſauit: quam ſuſpiciens Caſſiodorus, *Paſſer*, inquit, *eſt auis parua, ſed nimia ſagacitate ſolicita, qua nec facilè irretitur, nec per illuuiem ventris eſcarum ambitione decipitur. Hac propter infirmitatem ſuam, ne aut ipſa à prædatore capiatur, aut fœtus eius ſerpentinis deuoretur inſidijs, inter aues unica cautione munita ad domorum faſtigia excelſa concurrit, vt à ſuſpectis caſibus reddatur aliena, quæ multis periculis probatur obnoxia.* Hæc ille. Cæterùm ob aliam fortaſſis cauſam in domorum faſtigijs etiam in media urbe nidulantur, nimirum propter amorem, quo homines proſequuntur, vel potiùs propter ſpem futuri auxilij contra ſuos prædones, uidelicet Accipitres, nam & in [b] Aeliani uaria hiſtoria legimus Paſſerculum ab Accipitre vehementiùs impetitum in Xenocratis ſinum deuolaſſe, & in eo tuendi ſui cauſa hæſiſſe, quaſi non eſſet ignarus Accipitrem conſpecto homine regreſſurum. Qua quidem in re non canes duntaxat imitabatur, qui dum ſuis viribus diffidunt, ſeſe inter hominum pedes conijciunt, eiſq; ſe quàm poſſunt arctiſſimè iungunt, quo præſens periculum euadant, ſed ipſos etiam homines, maximè pueros, qui formidine correpti ſuos arctiſſimè parentes, uel eum in quem primùm incidunt, apprehendunt, & quantò ei ſtrictiùs hærent, tantò ſe exiſtimant tutiores. Et reuera cùm hæc ipſius naturę ſit inſtructio, & inſtitutio, in ipſis etiam brutis vim ſuam clariſſimè demonſtrans, vt imbecilliora, dum in periculo verſantur, ad fortiora confugiant: turpiſſimus, & pudendus prorſus hominis error eſſet, ac fœda degeneris animi nota, ſi in diſcrimine magno, vnde ſe liberare nequeat, conſtitutus, non è ueſtigio ad eum properet, à quo ſolo ſeruari poſſit. Nunc ad Paſſerem reuertamur, quem alij ſtolidum potius, ac nullo planè ingenio præditum eſſe dixerint, argumento quòd aucupis infeſtas artes declinare omni conatu ſtudens, ad Noctuam, teſte [c] Oro Apolline, ut eius patrocinio periculum euitet, confugiat, & ab ea longè infeſtiùs excipiatur. Sed quomodo,& vbi Paſſer auicula noctu quieſcens, interdiu uitę munia obiens, Noctuam, quæ nocturna auis eſt, reperiat, vt ad eam ſe recipiat? item auceps interdiù potiùs quàm noctu Paſſeres captat. Quare quantum ego comprehendere poſſum, Paſſer hoc argumento fruſtra, atque inculpanter ſtultitiæ ab Oro accuſatur. Neque etiam ualidum, efficaxue Origenis argumentum eſt ab Homerico illo Paſſere deſumptum, quo aues, utpote animalia ratione carentia, diuinitatis, ſenſuſq; nihil obtinere, nec futurum præſagire probare conatur, quòd is eo in loco non eſſet nidulatus, vbi futurum erat, vt draco cùm ſe, tùm pullos diſperderet. Nam & homines, qui ſola ratione potiſſimùm alijs animalibus præſtant, quàm ſæpiſſime à quibus auxilium potiùs, quàm damnum ſperant, occiduntur, cùm alioqui aduerſus inteſtinos hoſtes ſibi egregiè proſpexerant. Prętерea hoc exemplum ad Paſſerem non ſpectat, qui in ramis non nidificat, ſed ad alias auiculas. At ſi eo modo defendantur à nobis, Strabonis geographi luculentiſſimi, & fide digni ſcribentis ſe Paſſeres vidiſſe in tetrum illum puteum circa Hierapolim ſeſe immiſiſſe, & ſtatim mortuos concidiſſe, teſtimonio, imprudentes iterum nonnulli dixerint, ſiquidem nemo ſapiens ſponte, ac ſine urgenti aliqua cauſa ſe ipſum occidiſſe viſus eſt; at nec id ne tantillum quidem ſagacitati eorum detrahit, minuitue: nam tam uirulentum, noxiumq; halitum puteus ille peſtilentiſſimus exhalabat, ut ſuperuolantes fortuitò aues enecaret. Quid ſi itaque maiorem etiam ingenij laudem hiſce auiculis tribuentes, dociles eſſe dicamus, diſciplinæq;

Animalia timida.

[a] *L. 7. Hiſt. cap. 19.*

Paſſerum timiditas.

Ingenii ſagacitas.

Cur in urbibus nidificent.

[b] *L. 13. c. 5* Paſſerē in ſinu ſuo ſeruat Xenocrates contra Accipitrem.

Imbecillia animalia ad fortiora confugiūt.

[c] *L. 2. Hier.*

Putei circa Hierapolim virus, ac pnicies.

Paſſer an animal docile.

[a] *L. 1 Hiſt. Indie.*

ſciplinæq; capaces. [a] Ioſephus Acoſta vir fide digniſſimus è ſocietate Ieſu, qui multorum populorum nuperrimè repertorum hiſtoriam conſcripſit, Taprobanenſes nautas, quòd vſum magnetis ignorent, in alto mari verſantes, cùm terram petituri ſunt, Paſſeres, quos ad id ſecum ferunt, nauibus emittere atteſtatur, vt eorum volatum inſequentes, tutò ad optata loca pertingant. Certè nidis exempti quàm facilè, citoq; cicurantur. Vidi ſæpe ita domeſticos, ut ad puerorum manus aduolarent vocati, & cibum ex eis acciperent. Nouerunt inuicem inuitare ſe ad epulas, ſignificareq; ſuo garritu, vbi gregatim ſimul omnes abundè epulari queant; quod conſtat illius exemplo Paſſeris, qui ad alios in arbore conſidentes aduolans nunciabat ſe frumentum ſparſum inueniſſe, inuitareque ad id comedendum, quemadmodum fuſiùs recitabimus in hiſtoricis ex Philoſtrato. Sunt item munditiæ ſtudioſæ hæ uolucres, lauantes ſeſe, & pulueruantes, nel uel pulices, vel aliud inſectum noxium infeſtet: ſtercora pullorum non ſolùm ipſæ egerunt, uerùm etiam pullos id facere docent; ipſæ aut nidos nunquam conſpurcant.

Paſſeres nauticis viã monſtrant.

Paſſeres ſe inuicem inuitant.

Munditiæ.

LIBIDO. SALACITAS.

Coitus.

QVAM ſalax animal ſit Paſſer noſter domeſticus neminem latere arbitror. Adeo verò libidinis titilatione prurit, vt non ſolummodo homines ſalaces, & ad Venerem nimium proni metaphoricè, teſte Heſychio σπυδίας, id eſt, Paſſeres dicantur, verumetiam Strutheum, ſiue Paſſer, illud membrum, vt ſcriptum reliquit Feſtus, quo coniugium maximè promouetur, & debitis augetur incrementis. Quam ſalacitatem conſiderans, [c] Iulius Cæſar Scaliger, Paſſeres hac de cauſa infames haberi, dicebat: cùm tamen nen Gallum Gallinaceum hac infamia, (vt ad Scaligeri dictionem alludamus) cætera uolatilia ſuperare ſcripſerimus; quod quomodo defendamus, hîc non repetimus, ſed hoc vnum addimus ad opinionis noſtræ corroborationem, quod & Plinius Paſſerum, & Columbarum ſalacitatem comparem eſſe tradat. Clearchus, quemadmodum multoties diximus, aliquot aues ait emittere ſemen, non tantùm ſi uiderint fœminas, uerùmetiam ſi uocem ſolummodo earum audierint, inter quas Paſſeres etiam recenſet. Orus ait ſepius in hora fœminam inire, & abundanter ſemen emittere: ego, qui omnia uidere, notareque ſemper ſtudui pluſquàm vigeſies longè minori temporis interuallo fœminam compreſſiſſe conſpexi, & pluries coitum adhuc repetiturum, niſi illa locum mutaſſet: quod ne alicui incredibile appareat, clariſſimi etiam [c] Scaligeri obſeruationem hic adijciam. *Paſſerculum*, inquit, *vidi in cauum quoddam plus decies ad fœmellam, quam iniret, ex aduerſo muro, puſillis interpoſitis momentis aduolaſſe.*

ἀφροδίσιοι qui homines dicantur.

[c] *Exer. 269.*

Paſſer non ſolùm uiſa fœmina ſemẽ emittit ſed etiam titiũm eius audita uoce.

[c] *Exerc. 269.*

NIDVS. PARTVS.

LOCVM pro nidi extructione quærant Paſſeres, ſuprà nonnulla ſcripſimus. Nidulantur autem in fœno, & plumis: quod eo faciunt conſilio, vt liberi molliùs cubent. Occupant nonnunquam nidos Hirundinum, eaſq; roſtro, quo plus ualent, abigunt. Quod cùm uiderent nonnulli, credentes à Paſſeribus eiuſcemodi nidos factos, apud Aegyptios ob limum, quem inuehit Nilus, eos ſimul cum Hirundinibus, artem è luto parietum conſtruendorum monſtrauiſſe ſcribunt, & ad hoc reſpexiſſe [a] Ariſtophanem, vbi quærenti alicui, qui compoſuiſſet equum Durium in arce Palladis reſpondet:

[a] *In Auibus* Equus Durius.

Ὄρνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, ἢ Αἰγύπτιος,
Πλινθοφόρος, οὐ λιθουργός. id eſt:
Aues, nec alius vllus, haud Aegyptius
Laterifer, aut faber lapidarius.

Sed Paſſeres niſi Hirundinum nidos occupent, luto in ſuis nidis non utuntur. Hirundines itaque non Paſſeres intellexit Ariſtophanes. Illas artem fabricandi parietes docuiſſe [b] alibi docuimus, & fuſiùs poſtea in hoc opere docebimus. Iſidorus Cuculos ſcribit oua Paſſeris in nido reperta deuorare, & ſua ſubijcere: hunc poſt illa ſuſcepta fouere, & nutrire.

[b] *In prolegomenis Ornithol. noſtra.*

Cuculi anim. Paſſerũ nidis pariũt

Quod

Digitized by Google

Quod quomodo fieri possit non video. Etenim Passeres vel sub tegulis tectorum, vel in foraminibus parietum, vel, vt iam postremò diximus, in nidis Hirundinum oua ędunt: quæ deuorare quidem queat Cuculus, sed sua supponere corporis mole prohibetur. Nisi ergo Isidorus Passeris voce abusus sit, defendi in eo minimè potest. Cæterùm parit Passerculus noster, teste philosopho, & communi præceptore [c] Aristotele cæcos, & imperfectos pullos, quia nimirum paruus corpore multos ędat. Sunt autem ij, eodem authore, si modò verè, vt credere fas est, eum citet Athenæus, (nam in ijs, quæ nobis relicta sunt, eius monumentis, non est id reperire) ad summum octo: Albertus vt plurimum septem, ut minimum, quatuor parere, eosq; bis vel ter quotannis, tradit. Isiddri error. [c] 4. de Gene. cap. 6.

VOLATVS. GRESSVS.

PASSER ita volatum exercet, vt neque tardus, neque etiam velox dici queat. Cùm graditur, sæpiùs salit; ad quod respiciens Aristophanes famulum inducit, qui senem, quod saltitaret Passerem appellat, cùm ait:

Ὦ μιαρὸν παιδάριον, σφυδὸς ἀνὴρ γίνεται,

VICTVS.

COMMVNIS præceptor [a] Aristoteles *Passerem vermiculis vilitare* testatur: quæ verba supra declarauimus. Est autem Passer non aliter ac Gallinacea pamphagus, & nihil non in cibo perplacet, maximè pullos nutrienti, tunc enim magis in quærendo cibo solicitus, atque intentus est. Muscas, papiliones, apes, vespas, crabrones, araneas, formicas, grillos, scarabeos, in summa quodcunque ferè insectum venatur. Attamen graniuora alias auicula est, granarijsq; & agris granis prægnantibus plurimum infesta: quare passim, ubi milium consitum est, laruas, personasq; (vulgus hic sporracchios, quasi pauorem auibus incutientes appellitat) positas cernere est, vt nimirum ijs conspectis Passeres, homines esse rati, fugiant, nec damnum inferant: vnde etiam rura (Italiæ) teste Hermolao, Passerculum vocant spicilegam detrita modo priori syllaba: verùm non spicis tantum, sed iactis in terram seminibus, siue granis non minus quàm Gracculi, spermologiq; (Cornicis nimirum, de qua nos abundè suo loco egimus) nocent: adeo vt Diodorus Siculus ita ea in Media absumpsisse testetur, ut incolæ ad alias terras nauigare cogerentur. Hordeum, ut ait Albertus, præ cæteris in cibo amant, & corticem celeriter à grano separant: etsi quando nimium auidè paleam cum grano deuorauerint, suffocantur. Tragus, & acinorum quibusdam granis, & sambuci eos uesci scribit: quod sanè mirum non est: nam nec venenosis seminibus abstinent, sed citra ullum corporis detrimentum hyoscyami semina deuorant: cuius rei rationem reddentes nonnulli ad uenarum exilitatem confugiunt: ego quid in hoc sentiam in Coturnice declaraui. [a] 8. Hist. c. 5. Passer cur spicilega dictus. Passer impunè hyoscyamo vescitur.

MORBVS.

IACOBVS [a] Oliuarius, & Batholomæus cognomento Anglicus morbo comitiali, & lepra affici tradunt, sed absque authoritate, nisi ego fallor: quanquam author de natura in quibusdam regionibus comitialem morbum pati hanc auem scribat: nam & hic, cùm Aristotelem credere ait id accidere, quia hyoscyami semine pascitur, fidem non meretur, quando nihil huiusmodi apud Philosophum legitur: [b] Plinius uerò de Coturnice, elleboro eam uesci, & solam præter hominem comitiali obnoxiam esse tradit. Quare si Plinio standum esset, de Passere id neutiquam foret dicendum. Sed Plinio hac in re nos suprà contradiximus multorum cùm ueterum, tùm nuperorum authoritate: & Passerem huic malo obnoxium esse facilè credimus, non solùm quia eo semine vescatur, verumetiam propter frequentem coitum: nam & [c] Galenus morbos omnes increscentes, inter quos comitialem etiam recenset, coitu exacerbari scribit. [a] L. 12. c. 32. [b] L. 10. c. 23. [c] In l. Hipp. de morb. vulg. comm. 3. aph. 26.

Digitized by Google

ambiendo, hoc malorum genus teſſerę loco fuiſſe? Trou idem eſt quod connubio iungo: Dien eſt augeri, promoueri, & ad bonam frugem peruenire. Hinc Strouſdien quid aliud erit, quam ipſius matrimonij felix auctio, & promotio? Nolo uos monere à Trou in genitiuo fieri Strous, articulo per ſyncopen adiecto, loco des trous, formula vt ſatis nobis vſitatiſſima, propterea quòd ſit aptiſſima ad ſermonis breuitatem, quam perpetuò affectamus, ita ut nihil aliud ſit Strouſdien, quàm ipſius coniugij ad bonam frugem incrementum. Iam ex ſibilo, & littera media in compoſitione concurrentibus, quid mirum ſi facta ſit litera aſpirata, qua poſita cum terminatione Græca ex Strouſdien fit Struthion penultima longa, vt eam Arabius in epigrammate modò recitato dimenſus eſt. Hactenus ille. Epigramma uerò id minimè mihi prætereundum eſſe arbitror, imò neceſſarium hic inſerere, nimirum quòd eiuſcemodi mala in matrimonijs quondam loco teſſerę fuiſſe demonſtret, vt iam Goropius dixit. Eſt autem hoc.

Trou quid Belgis.
Dien quid.
Strouſdien.

Ἔδρα γάμων ἅρπαγες ἡ ἀμφολίην ταχύπους
Τοῦτο γέρας, κούρη χρύσεα ἐπιπόμενις:
Κῆμεν μῆλον ἄνυσσαν, ἐπὶ καὶ παρθένον ὁρμᾷ
Εἶργον, καὶ ζυγίης σύμβολον ἰῶ πάρις.
Aurea dona iacis, quo ſint ſponſalia, an vt ſint
Pernicis remora Virginis Hippomenes?
Malum ambo expedyt, prohibens hinc impetum, & inde
Se monſtrans Veneris teſſeralam eſſe iugæ,

Sed iſtæc de hiſce malis dicta ſufficiant: ſunt enim & aliæ plantæ, quæ à Paſſeribus noſtris denominantur, de quibus modo dicendum etiam eſt aliquid. In auibus Ariſtophanis, ni fallor, Cleocritus quidam traducitur *ὡς στρυθόπους, τυτίσι μεγαλόπους*: Scholiaſtes eum locum explicans, à Struthiocameli pedibus, inquit, fortaſſis, vel à Paſſerinis per antiphraſim: *ἢ ὡς τἀν ὀλίγῳ στρυθώδης*. Ego Struthopoda eum nominauerim, qui pedes, cruraq; habet exigua. Nam & Plinius Eudoxum tradit ſcripſiſſe in meridianis Indiæ viris plantas eſſe cubitales: fœminis uerò adeo paruas, ut Struthopodes appellentur. Et Plautus, citante Feſto, cruſcula todila dixit. Feſto verò Todus eſt genus auis paruæ. *Στρουθοκεφαλαι* authori definitionũ medicinalium, quæ Galeno attribuuntur, partus monſtroſi ſunt, quibus caput pro corporis portione nimis eſt exiguum. Quod ſi verò à Struthiocamelo eam uocem potiùs quàm à Paſſere placeat deriuare, ſuſq; deq; feram, nam & Struthio camelus caput, ſi corpori compares, paruum obtinet. Papaueris alterum genus ſylueſtre[h] Theophraſto Heracleum vocatur, alijs Aphron, teſte Plinio, Dioſcoridi *ἀφρῶδες*. Hanc herbam [i] Plinius perperam intellecto Theophraſto *foliis eſſe* ait *ſpeciem Paſſerum præſentaneis*, cùm hic folia Struthi, quod Struthium Dioſcorides appellat, habere ſcribat, hoc eſt, vt vertit Gaza radiculæ: ſed non in hoc ſolum modo lapſus eſt Plinius, verùm etiam papaueri vim abſtergendi tribuit, lauandiq; lanas, quam ille Struto. Paſſerina nomen herbæ eſt, at alij alijs id plantis attribuunt. Errant, inquit, Hermolaus, qui Paſſerinam vulgò dictam florem candidum ferentem anagallida exiſtiment: & ego pariter lithoſperma illud minus potiùs, uel ut alij centumnodiam ita appellauerim. Matthias Lobelius aliam herbam eo nomine dignatur Linariæ folio, quam ob ſimilitudinem linarijs etiam annumerat. Lingua Paſſerina, inquit [k] Io. Baptiſta Porta, oblongis folijs, & teretibus à Paſſeris lingua, quam imitatur, omnium hominum conſenſu inditum eſt nomen *στρθιολαγανον* dici poteſt, Dioſcorides Paſſerum linguas maximè imitari dixit: alij polygonum vocant, uel polycarpum ex ſeminis abundantia: nam ad Venerem, & conceptionem ualere diximus. Paſſerina inter Leucoij nomenclaturas apud [l] Dioſcoridem quoque legitur. Syluaticus vſnem herbam interpretatur ſtercus Paſſerum, uel herbam Kali, &c. albam eſſe aiunt, & pannos ea lauari, ac dealbari: quærent diligentiores Struthio ne an papaueri ſpumoſo deſcriptio eius conueniat; mihi ad ſtruthium potiùs accedere uidetur. Poculum quoddam Perſicum *στρθιον* dictum Athenæo, Euſtathius an à quibuſdam Struthis (Paſſeribus) denominatum ſit, non conſtare aſſerit: ſed Hermolaus Struthio herbæ folia oleæ eſſe ait, & à medicis aureum poculum nominari, & ab hac ſimilitudine vaſculum illud potorium Struthion appellari conijcit.

στρουθοκαμηλος.

[h] *9. hiſt. c. 13*

[i] *L. 20. c. 19.*

[k] *L. 4. Phyt. cap. 16.*

[l] *Cap. 703.*

Struthopodes qui.
Cruſcula todila.
Todus auis
Papauer heracleum.
Aphron.
Plinij error
Paſſerina herba.
Palygonon
Vſne herbæ
Poculum Struthium.

Digitized by Google

CAPIENDI RATIO.

EX hoc auium genere syluestres faciliùs capiuntur, difficulter verò domestici. Decipiuntur autem vel reti, vel viſco potiſſimùm. Petrus Creſcentienſis, capiuntur, inquit, Paſſeres, & cæteræ aues paruæ vel magnæ, ſi virgulæ inuiſcatæ ponantur in locis, vbi paſci, vel morari conſueuerunt: ſed de multis magnis id uerum non eſt: nam Coruos viſco non capimus. [a] Oppianus etiam Struthos, hoc eſt, auiculas in genere viſco capi ſcribit, item ramis duobus myrti colligatis annexo funiculo. Pãtheron retis eſt genus, ex eo nomen habens, quòd aues omnes includat: hoc reti Galli utuntur ad Paſſeres, & Sturnos capiendos, uocantq; teſte [b] Budæo, ſaltabundum: cùm humi exporrectum eſt, & in oblongam tenuitatem contractum, tegitur quiſquilijs, ne ab auibus prouideri poſſit. Deinde cùm opus eſt, adducto magna vi fune, repente expanditur, ineſcataſq; aliquot diebus auiculas vno ictu vniuerſas contegit. Aliam in prædictis diuerſiſſimam capiendi rationem ita memorat Pet. Creſcentienſis, dum ait: *Capiuntur Paſſeres præcipuè iuuenes minus ſagaces cum faxa, ſiu brechoëllo, quæ eſt quædam cauea ex tunicis conſtructa, de qua exire non poſſunt, cum ad Paſſeres pullos impoſitos ingreſſi fuerint.* Ego Paſſeres iuuenes ad pullos alios caueę incluſos accedere non puto, ſed parentes tantùm, & nutritionis ſocios, ut eſcam eis offerant, ita verò capi poſſe non inficior, quin in Batauia dixi cauea quadam ex uiminibus facta, & feneſtræ impoſita, capi, dum clauſis cæteris ad eam confugiant, & magno impetu ſeſe in illam præcipitent. Coturnices, Perdices, & Paſſeres, quàm ſint libidinoſæ aues, & quomodo libidinis tempore ſpeculo præpoſito capiantur, iam antè multoties recitaui. Ornithologus ait è nidis, quos in parietibus habent, muſtelis, & viuerris cicuribus immiſſis extrahi. item aues, quas ego Lanios appellaui, à pueris cicures ali, ut Paſſeres è nidis captent. Multi qui eos reti capiunt, mares habent caueis incluſos, quo præteruolantes alliciant. Qui eos captat, Græcis ϛρυθοπιαϛης appellatur.

[a] *L. 3. de venat. 4.*

Pantheron retis genus.

[b] *In annotat. in Pandect.*

Quomodo in Hollandia capiantur.

SYMPATHIA.

Antipathia.

PASSERES ſuum genus impenſiùs amant, quod vel inde conſtat, quòd pullos alienos vicinos non ſolùm, quando etiamnum ad volandum inepti ſunt in præbendo cibo iuuent, verumetiam poſt euolantes vnà cum parentibus concomitentur, auxilium ſi opus fuerit, in uolatu allaturi. Milij eſu, quia maximopere delectantur, itaque etiam agris eo conſitis maximum inferunt damnum, quod ne contingat multi laruis aruo impoſitis, eos, vt diximus, fugant, ſed Plinius, *Peſtem*, inquit, *à milio, atque panico Sturnorum, Paſſerumue agmina ſito abigi herba, cuius nomen eſt ignotum in quatuor angulis ſegetis defoſſa: mirum dictu, vt omnino nulla auis intret.* Multi, [a] eodem referente ad remedia eiuſdem ſegetis *rubetam noctu arae circumferri iubent, priuſquam ſarriatur, diſodiq; in medio incluſam vaſe fictili: ita nec Paſſerem, nec vermem nocere: ſed eruendam priuſquam metatur, alioqui amarum fieri.* Veritatem rei alij experiri poterunt, mihi retuliſſe ſufficit, quia nimirum inſignis antipathiæ auis cum ea planta, (quæcunque tandem illa ſit) & rubeta indicium exiſtit, cuius profectò ratio aſſignari ab homine non poteſt: quemadmodum facilè illius odij, quod cum Hirundinibus, teſte Auicenna, cùm in vna domo conueniunt, exercent: ſolent enim earum nidos libenter occupare, vnde meo iudicio rixæ, & pugnæ oriuntur, cædes, atque interneciones. Quod uerò Vultures timeant, ut Philes ſcribit, & muſtelam, vt ex nuperis [b] Bartholomæus cognomento Anglicus, adeo mirum non eſt, quando non ſolùm eiuſcemodi auium genus, ſed pleręq; etiam alias aues rapaces, & muſtelas expaueſcant, nimirum implacabiles hoſtes, & quorum viribus longè impares exiſtunt. Aelianus, ut ſcripſi antè, Calamodyren, quam auiculam ex Paſſerum genere videri ibi tradidi, folio cedri perire prodidit: quærendum, aut potiùs experiendum eſſet, nunquid & alij Paſſeres ideirco moriantur.

Amor in alienos pullos.

Ne milium depopulentur.

[a] *L. 18. c. 17*

Passeribus inimicitia eſt cum Hirundinibus

Vultures cur metuat.

[b] *L. 12. c. 31*

HISTO-

d by Google

HISTORICA.

APOLLONIVS [a] Tyanæus referente Philoſtrato, cùm Epheſios doceret, oportere ſeſe mutuò nutrire, atque nutriri, Paſſeres fortè in arbore quadam taciti conſidebant: vnus autem ex ipſis tanquam alicuius rei nuncius vocem emiſit, qua viſus eſt aliquid cæteris prædicere. Eo audito cæteri clamorem tollentes poſt ipſum volarunt. Tunc aliquandiù tacuit Apollonius, ſciens quidem quam ob cauſam Paſſeres volitaſſent, nondum tamen auditoribus id enarrans. Vbi verò omnes in ſe conuerſos, & quaſi portentum aliquod admirantes aſpexit, tunc rupto ſilentio, ſic eſt loquutus. Puer quidam effuſum frumentum in arcam manibus demittens, cùm negligenter illud collegiſſet, abijt, multa grana paſſim in angiporto ſparſa relinquens: quæ cum Paſſer ille inueniſſet, cæteris, (vt audiſtis) nuncians, inuentum cibum communicauit. His verbis permulti commoti, ad hoc viſendum cucurrere. Ipſe uerò his, qui manſerunt, cœptum ſermonem de communi ſocietate ſeruanda proſequutus eſt. Poſtquam verò qui viſum ierant cum clamore, atque admiratione ſumma reuerſi ſunt. Videris, inquit Apollonius, quo pacto Paſſeres mutuam de ſe curam habeant, quantumque communi gaudeant ſocietate, nos autem homines eam colere dedignamur. Hæc ille, interprete Beroaldo. Ariſtodicus Heraclidis filius vir inter cæteros Cumæos clarus, quomodo ſurreptis in templo nidulantibus Paſſeribus Deorum gentilium ſocordiam, atque impotentiam deriſerit, narrat [b] Herodotus hunc ferè in modum: Pactyam cùm Cyrus à Cumæis, ad quos confugerat, repoſceret, hi vero Cyri potentiam metuerent, conſilio inito ſtatuerunt ad Deum apud Branchidas referendum, quid facto opus eſſet. Erat enim illic oraculum peruetuſtum, quo Aeoles, Ioneſque communiter vti conſueuerùnt. Conſulentibus cùm reſponderetur, Perſis Pactyam eſſe permittendum, Cumæiq; oraculo acquieſcendum fore dicerent, Ariſtodicus ſeu oraculo parum fidens, ſiue ipſos conſultores oraculi reſponſum non rectè perferre exiſtimans, conſtanter obſtabat, quo minus oraculo Cumæi obtempetarent. Vnde factum eſt, ut iterum de Pactya interrogaturi alij mitterentur ſacerdotes conſultores, inter quos ipſe quoque Ariſtodicus erat. Hi cùm ad Branchidas peruenijſſent, vnus ex omnibus Ariſtodicus conſulebat oraculum ſciſcitans in hæc uerba. O Rex, venit ad nos ſupplex Pactyas Lydus mortem fugiens violentam: Perſæ eundem repoſcentes iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Perſarum potentiam formidantes, tamen ſupplicem nondum reddere auſi ſumus, donec intelligeremus ex te indubitatò quid facere nos conueniret. Hunc in modum ſciſcitanti Ariſtodico, idem rurſus reſpondebatur, quod priores tulerant, nempe Pactyam Perſis permittendum. Poſt hæc Ariſtodicus tale quippiam de induſtria aggreditur: Templum circumiens, Paſſeres, aliaſq; auiculas, quæ fortè in templo illic nidulabantur, è nidis eximit. Quæ cùm ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam, quæ ad Ariſtodicum ferreretur, atque huiuſmodi quædam ſonaret: Hominum ſceleſtiſſime, quæ nam libido te inceſſit, ut auderes meos ſupplices diripere? Ariſtodicum nihil dubitaſſe ad hunc modum reſpondere, Tu nè rex, ſic auxilium fers ſupplicibus, & Cumæos iubes ſupplicem Pactyam tradere Perſis?

[a] *L. 2. de vita Apoll.*

Mutuæ nutritionis ad hortatio.

Apollonius Paſſerũ uoces interpretatur.

Paſſerum mutua cura.

Ariſtodicus ut furatis è tẽplo Paſſeribus Deos miſerit.

[b] *Lib. 1.*

Oraculum Aeolu & Ionum.

Ariſtodic⁹ oracula cõtemnit.

Ariſtodicus Paſſeres è tẽplo Deorũ abripit.

PRAESAGIA.

Auguria.

SIpręter modum pipillauerint Paſſeres, uentos iam affuturos pręſagire nonnulli inquiunt. [a] Theophraſtus author eſt, *matutino cantu imbrem adferre, aut tempeſtatem, veſpertino verò pluuiam tantummodo*. Cui loco Federicus Bonauentura Vrbinas, qui nuperrimè librum Theophraſti commentatus eſt, hoc addidit ſcholiolum: Si enim Paſſer manè canat, conſtitutionem prima luce parari monſtrat, iamq; vigere, vnde meritò non ſolum pluuiam, ſed etiam tempeſtatem poteſt nunciare. A validiore enim conſtitutione maiorem afferri mutationem neceſſe eſt. Contraria de cauſa veſpertino cantu imbres tantùm portendit. Imbecillior enim conſtitutio minorem iniuriam affert. Multi præterea tradunt

Ventorum pręſagium

[a] *L. de ſignis pluuia.*

Quãdo pluuiã & tempeſtatẽ, & quãdo pluuiã tantum denotet, & cur.

vnum ex hoc aulum genere manè ſolitariè pipillantem pluuiæ uel tempeſtatis veſtigia in aëre impreſſa ſignificare. Cùm oua, nidoſq; deſerunt peſtis futuræ ſigna produnt.

Prioris belli ciuilis augurium.

Prioris belli ciuilis, quod nimirum Marius, & Sylla cum maximo urbis detrimento contra ſe mutuò geſſerunt, augurium Paſſerem feciſſe aiunt, cùm cicadam diſcripſiſſet, atque partem in æde Bellonæ reliquiſſet, alteramque partem abſtuliſſet. Meminit eius augurij [b] Plutarchus his uerbis: *Cùm ſenatus ariolis hac de re vacaret, inq; æde Bellonæ conſedisſet, omnibus inſpicientibus Paſſer cicadem ore gerens intrò aduolauit, partemq; cicadæ ibi reliquit, cum altera abijt. Itaque coniectores ſeditionem inter agrorum poſſeſſores & vrbanam, forenſemq; turbam portendi videri reſponderunt: hanc enim vocalem eſſe inſtar cicadæ, ruſticam verò forenſem, &c.* Homerus tradit Agamenone poſt abreptam Helenam Aulide, quæ urbs eſt Bœotiæ exercitum colligente, ac ſacrificante, draconem in vicinam arborem aſcendiſſe, octoque pullos Paſſeris, nonamq; quæ ijs accubabat matrem perdidiſſe, eoq; oſtento Calchantem indicaſſe, Græcos nouem annis ad Ilium bello geſto, decimo urbem capturos. Homeri carmina conuertit [c] Cicero ſub perſona Agamemnonis, cùm debeant citari ſub perſona Vlyſſis, ut annotauit [d] Politianus: Carmina Ciceronis non adſcribam, ſed alterius poëtæ, qui perquam doctè Homerum tranſtulit. Canit autem:

Græci unde cognouerint decimo anno ſe Troiam capturos.

[b] *In Sylla.*

[c] *L. 2. de diuinitat.*

[d] *In miſcell.*

Meminiſſe poteſtis tempore ab illo,
Quo nos ad poſitam Dijs immortalibus aram
Sacra parabamus, denſis quà plurima ramis
Vmbrabat platanus, ſubierquam frigida puro
Vnda reſultabat riuo. quo tempore viſum
Eſt ingens nobis monſtrum, draco terga cruentis
Diſtinctus maculis, ara ſublapſus ab imo
Proſiluit pede (ſic Saturnius ipſe volebat)
Ipſe vago lapſu ramos amplexus, in altum
Euaſit platanum, tetigitq; cacumina: querum
Nidus in arce fuit, numero bis quatuor intus
Paſſeris includens pullos: qui frondibus altis
Hærentes exultabant implumibus alis.
Quos omnes matrem vano ſtridore vocantes
Cum draco peſtifero depaſtus dente fuiſſet,
Ipſam etiam matrem circum ſua pignora fruſtra
Solliciras querulis quatientem vocibus alas.
Corripuit, nonamq; auidam demiſit in aluum:
Protinus in ſexum mutatum Iupiter ipſum
Conſpicuum poſuit, ſed nos horrenda Deorum
Conſtitimus ſtupido mirantes omina viſu.
Præcipuè qua nam ratione ad ſacra Deorum
Tam dirum veniſſet opus, monſtrumq; nefandum.
Tum Calchas diuina tenens miracula fatur.
Cur vos tanta noui ſubit admiratio monſtri,
Crine graues Danai? Prudens nam Iupiter iſtud
Prodigium immiſit, venit qua gloria nobis
Sera, & tarda quidem, ſed fama, & laude perenni.
Sicut enim ſerpens auido crudelis hiatu
Octonos pullos nona cum matre voranit:
Sic nos fata nouem mittunt in bella per annos
Seua, gerenda manu ſpacioſa ante inclyta Troia
Mœnia, qua decimo tandem capiemus in anno.

[e] *Lib. Met.* Meminit eiuſdem augurij [e] Ouidius, qui ſuperiores Homeri verſus velut in compendium contraxit, inquiens:

Hic patrio de more Ioui, cùm ſacra paraſſent,
Vt vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum, cæptis qui ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma,
Quas ſimul & matrem, & circum ſua damna volãtem
Corripuit ſerpens, auidaq; recondidit aluo
Obſtupuere omnes: at veri prouidus augur

Th. ſlorides

Digitized by Google

Thesprides, Vincemus, ait: gaudete Pelasgi:
Troia cadet, sed erit nostris mora longa laboris.
Atque nouem volucres in belli digrest annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis, & seruat serpentis imagine saxum.

Scio, imo antea annoraui, Passeres, de quibus hic agitur, non nidulari in arboribus, ideoq; eiuscemodi augurium huc non uideri pertinere: sed quia priuatim nulli alteri aui id attribuere noui, itaque hîc potius, quàm alibi id recensendum esse apparebat.

VSVS IN SACRIS Hebræorum.

QVEMADMODVM pro mundatione sanguinis menstrui Turtures, aut Columbarum pulli Deus sibi immolari ab Hebræis voluit, ita pariter pro purificatione lepræ duos Passeres postulauit, ut legitur in sacris biblijs, quorum uerba neutiquam nobis prætereunda existunt, quoniam sacrificij ritum optimè explicant. *Hic est ritus leprosi* (verba sunt Dei ad Moysen ex interpretatione D. Hieronymi) *quando mundandus est: adducetur ad sacerdotem: qui egressus de castris, cum inuenerit lepram esse mundatam, præcipit ei, qui purificatur, vt offerat duos Passeres viuos pro se, quos vesci licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumq; & hyssopum, & vnum ex Passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viuentes: alium autem viuum cum ligno cedrino, & cocco & hyssopo tinget in sanguine Passeris immolati, quo asperget illum, qui mundandus est, septies, vt iure purgetur, & dimittet Passerem viuum, vt in agrum auolet*, &c. Neque abre fore iudico huius sacrificij mysterium, antequam ad cætera mystica accedamus, enodare: Passeres illi duo viui Christum denotant, nempe diuinitatem ipsius, & humanitatem, quia munda eius etiam humanitas, & uiuens est. Munda quidem, vtpote quæ peccatum non habuit: viua autem, vt quæ genita non est ex viri immunditia, & ideo non fuit maledictioni obnoxia. De Passeribus ergo, quos diximus esse Christum, hunc præcepit immolari, uel occidi, & occidi in uase fictili, super aquas uiuentes in nobis, id est pro nobis, siquidem sumus uas fictile, de luto uidelicet facti. Vnigenitus occiditur secundum carnem super aquas viuas, id est, baptismatis. Mors eius quippe nostrum figurat baptisma, quod ostendit [a] Paulus dicens: *Quicunque in Christo baptizati sumus, in morte eius baptizati sumus.* In hoc uiuus Passer, & lignum cedrinum, & coccinum tortum, & hysopus tingitur: omnia enim hæc comprehenduntur in virtute baptismatis. Sed uiuus Passer, quem in unigeniti necessariò diuinitatem accipimus, in sanguine hîc occisi Passeris, & aqua tingitur, id est, in gratia baptismatis, quia non in hominis passione baptizamur. Deinde post hoc uiuens Passer in agrum, ut auolet, dimittitur. Ergò impassibilis diuinitas, & inseparabilis in sanguine baptizatur, ut impassibilis uiua in agrum auolet. Atque istæc est doctrina Isychij presbyteri Hierololymorum, qui Leuiticum commentatus est. Theodoretus admodum compendiosè in eodem planè sensu. *Legislator*, ait, *duas puras auiculas prædicat offerri solitas, & alteram sacrificari, & in sacrificata sanguine tinctam alteram demittit. Vbi diuinitatis, & humanitatis cernimus typum, dum hæc quidem sacrificatur, illa autem passionem sibi ipsi propriè accommodat.*

Lepræ mũdatio.

Sacrificii leprosorum explicatio.

[a] *Rom. 6.*

VSVS IN VANIS Ethnicorum sacris.

TAMETSI apud [a] Vergilium Aeneas Columbas maternas agnoscat aues, ac si illæ tantummodo matri suæ, nimirum Veneri sacræ essent, nihilominus Sappho nobilissima poëtria, & decima à Græcis Musa appellata, cuius versus supra recensui, Deam illam Passeribus vehi soliram finxit. [b] Apuleius verò Columbas Venerem vexisse ait, Passeres verò eam comitatas fuisse: *Procedunt*, inquit, *quatuor candida Columbæ, & hilaribus incessibus picta colla torquentes, iugum gemmeum subeunt, susceptaq; domina læta subuolant, currum Dea prosequentes*

[a] *Aeneid. 6.*

Passer Veneri consecratus.

[b] *li. 6. de Asino aureo.*

Digitized by Google

quentes, gannitu conſtrepenti laſciuiunt Paſseras, & cætera, quæ dulce cantitant aues melleis modulis reſonantes, aduentum Deæ pronunciant, cedunt nubes, & cælum ſilicæ panditur, & ſummus æther cum gaudio ſuſpicit Deam; nec obuias Aquilas, vel Accipitres rapaces pertimeſcit magna Veneris canora familia. Sic ille, & non immeritò equidem Paſſeres in famulitio Veneris habiti dicuntur, quia ipſos conſtat eſſe libidinoſiſſimos: atque ideirco etiam harum auium cerebellis præeſſe putabatur, quoniam hæc præcipuè Venerem ſtimulent. Cur uerò Aeſculapio ſacrum hoc auicularum genus fuerit, nunquam, quod memini, legi. Sacrum fuiſſe diſertiſsimè tradit in hæc verba [c] Aelianus: *Tantam ſuperſtitionem Athenienſes animis conceperant, vt ſi quis vel paruam ilicem excidiſſet è luco Heroum, cum morte mulctarent: ſed & Aterben, quoniam Aeſculapij ſacrum Paſſerem vſque ad necem verberaſſet, non impunè ferre ſinerunt, ſed mortis adiudicarunt: neque imprudentiæ neque inſaniæ rationem ducentes, ſed vtriſque his antiquiora habentes ſacra Dei.* Dicebatur enim inuitus id factum deſignaſſe. Alij uerò cum furore percitum fecille commemorant.

Cur Veneri ſacri ſint. Paſſeres Aeſculapio cõſecrati.

[c] *Lib. 5. c. 17*

Aterbes cur morte mulctatus.

MYSTICA.

[a] *Lib. 1. in Eſaiam.*

[a] Cyrillus archiepiſcopus Alexandrinus, ſcriptor diſertiſſimus in Satanę ſuperbiam, & cogitationes ſtultas inuectus, luculenter admodum, atque diſertè demonſtrat, communem illum humanæ ſocietatis hoſtem uniuerſaliter omnes opprimere, ac deſtruere non poſſe, etiamſi ad inſtar draconis illius Homerici Paſſeris pullos in platano extinguentis, inunnunquam, permittente Deo, aliquem priuatim opprimat; ſed verba Cyrilli adijciam: *Iactat enim*, inquit, (nimirum diabolus) *ſe vniuerſum orbem terrarum expugnaturum, idq; facillimè, & prompiè, & citra pugnam ſe facturum decernit, ac conſtituit, quicquid tandem ipſi in mentem venerit. Comprehendam enim totam continentem velut nidum, & velut derelicta ouа tollam, & non erit, qui diffugiet, vel qui reſtiterit mihi. O inſignem ſuperbiam, o cogitationes ſtultas: quaſi vnius Paſſerculi nidus eſſet vniuerſa hæc machina, ita eam conſiderat: ouis relictis ab altrice aue, totius terræ incolas confert, vt quaſi draco inuadat, & abſorbeat, oditq; contradicentes* &c. [a] Sanctes Pagninus ſe nunquam aſſerit legiſſe, quod Paſſer in malam partem accipiatur: idem D. Hieronymus apertè docet explicans illud [b] Eccleſiaſtis: *Et claudent oſtia in platea in humilitate vocis molentis, & conſurget ad vocem volucris, & obmutescent omnes filiæ carminis.* Nec mirandum, inquit, ſi angeli tubam Paſſeri comparemus, cùm omnis uox ad Chriſtum comparata ſit tenuis. Et quantum ego poſſum animo recordari, nunquam Paſſerem in malam partem me legiſſe noui: attamen Caſſiodorus in declaratione iſtius [c] Dauidici dicti: *Transmigra in montes ſicut Paſſer*; per Paſſeres interpretatur homines leues, & inconſtantes, qui ad nequiſſimas prædicationes hæreticorum leuitate inconſtantis animi transferuntur. Cùm itaque hic loca ſacra, quæ ſunt de Paſſere, enodare ex ſacris ſcriptoribus ſoleam, ab hoc Pſaltis loco exordium ſumam. Caſſiodorus ergo in expoſitione eiuſdem ſic ſcribit: ad perſuaſores hæreticos hic ſermo dirigitur, qui volunt loqui, quod impium eſt, vt contennonibus prauis ſeducant animas innocentes. Hic ergo uir fidelis dicit. Dum ego ſum in religionis fixo cacumine conſtitutus, quemadmodum mihi ſuadetis: Tranſmigra in montem, id eſt, ad hæreticam prauitatem, mentientes ibi eſſe Chriſtum, vbi ueritas nullum probetur habere veſtigium? Mons enim in diuinis ſcripturis æquiuocus eſt, quod diſſimilibus rebus pro aliqua comparatione deputetur. Frequenter enim & in bono, & in malo ponitur. Nam cùm in bono mons dicitur, firmitas eius conſideratur, & honorabilis altitudo, cùm uerò in malo ſtupor mentis, & eleuata ſuperbia. Paſſerum quoque plura ſunt genera. Alij gaudent ad foramina parietum, alij valles roſcidas requirunt, nonnulli montes appetunt ſqualentes. Sed nunc de illis dicit, qui ad altiſſima loca terrarum leuiſſima voluntate rapiuntur, vt his meritò ſimiles æſtimentur, qui ad nequiſſimas prædicationes leuitate inconſtantis animi transferuntur. Hæc ille. At D. [d] Auguſtinus hoc pacto declarat: Vnum montem teneo, in quo confido, quomodo dicitis, vt ad uos tranſeam, tanquam multi ſint Chriſti? Aut ſi uos montes eſſe dicitis per ſuperbiam oportet quidem eſſe Paſſerem pennatum virtutibus, & præceptis Dei. Sed ea ipſa prohibent uolare in iſtos montes, & in ſuperbis hominibus ſpem collocare. Habeo domum, vbi requieſcam, quia in Domino confido, Nam & Paſſer inuenit ſibi domum. Alius eſt [e] Pſaltis locus, quo gratulatur ſibi ob domum, quam præparatam ſibi nouit in cęlis: *Etenim*, inquit, *Paſſer inuenit ſibi domum, & Turtur nidum, vbi reponat pullos ſuos.* Hic oſtendit, quod gloriæ conſideratio hominem exaltat.

Diabolum oēs opprimere non poſſe.

[b] *In 7 ſzgoge.*

Paſſeriã in malã partẽ accipiatur.

[b] *Cap 12.*

[c] *Pſal. 10*

Hæretici perſuaſores.

Mons in bonã, & in malã partẽ accipitur.

Paſſerũ differentiæ penes loci habitationẽ.

[d] *In comm.*

[e] *Pſal. 83.*

nem exultat. Istum textum exponit D. [f]Gregorius, per Passerem intelligens Christum, qui sibi domum inuenit, quando ascendit in cælum, sed per Turturem fideles accipit, qui ipsum imitantur. Vnde exponens illud [g]Iob: *in nidulo meo moriar*, ait. Quid per nidum exprimitur, nisi tranquilla fidei quies? Nam si Ecclesia sancta infirmos quoque filios nunc in nido pacis non enutriret, Psalmista non diceret: *Etenim Passer inuenit sibi domum* &c. Iam quippe domum Passer inuenit, quia in æternum cæli habitaculum Christus intrauit. *Et Turtur inuenit nidum*, quia sancta Ecclesia amore conditoris affecta crebris gemitibus vtitur, & velut nidum sibi, id est, pacatissimam fidei quietem construit, in qua crescentes filios, quasi plumescentes pullos, quousque ad superiora euolent, charitatis gremio calefactos fouet. Et Cassiodorus, cùm superius, inquit, animam, corpusq; dixerit in Domini exultatione gaudere, hic auium ista duo genera ad quãdam similitudinem commendandam posuisse dignoscitur. Passer est nimia uelocitate celerrimus, qui in syluis habitare non patitur: ed domum sibi desideranter in parietum foraminibus exquirit: quam dum inuenerit, nimio gaudio lætus exultat, quia se diuersarum aduersitatum vlterius patere non credit insidijs: sic anima iocundatur, dum in cælorum regna mansionem suam senserit, esse præparatam, &c. Diuus item Augustinus luculenter hunc locũ declarat, inquiens; Duo dixerat, & duo reddidit, in similitudinem auium. Dixerat, exultasse cor suum, & carnem suam, & his duobus reddidit Passerem, & Turturem, cor tanquam Passer, caro tanquam Turtur. Inuenit sibi domum Passer, inuenit sibi domum cor meum. Exercet pennas in virtutibus huius temporis, in ipsa fide, & spe, & charitate, quibus volet in domum suam, & cùm venerit, permanebit etiam querula vox Passeris, quæ hîc est, non erit ibi. Nam ipse est querulus Passer, de quo in alio [h]psalmo dicit. *Sicut Passer solitarius in tecto*, de tecto volat ad domum. Iam sic fit in tecto, calcet domum carnalem, habebit quendam cælestem locum perpetuam domum. Passer iste finiet querelas suas. Turturi autem dedit pullos, id est, carni. *Inuenit nidum Turtur, vbi ponat pullos suos*. Domus tanquam ad sempiternum eligitur, nidus ad tempus congeritur. Corde cogitamus Deum tanquam volantem Passerem ad suam domum: carne autem agimus opera bona: videtis enim per carnem sanctorum, quanta bona fiant. Per hanc enim operamur, quæ iussi sumus operari, quibus adiuuamur in hac uita. Passer ergò ille, qui cogitat domum suam, non recedit à Turture quærente sibi nidum, vt ponat pullos suos, &c. Et D. [i]Hieronymus ad eundem locum commentans, Videte, inquit, quid dicat. Desidero, Domine, æterna tabernacula tua, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Sedem aliquam, & nidulum animæ meæ, & corpori meo habere desidero. Aues quæ liberè huc, atque illuc vagantur tamen postquam uolauerint, habent locos, & nidulos, ubi requiescant. Quantò magis anima mea, & caro mea debet sibi locum præparare, vbi possit requiescere. Nunc altiùs aliquid ascendamus. In Domino, inquit, confido, quomodo dicitis animæ meæ transmigra in montem, sicut Passer. Videte ergo, quia nemo transmigrat in montes, nisi qui Passer est. Sæpè Passerem loco prudentiæ poni legimus. Ideo isti dicunt hæretici, Transi ad nos sicut prudens, cùm eorum prudentia sit stulta, &c. Aliter verò per Passerem, & Turturem accipitur quilibet iustus, qui virtutum pennis fultus per contemplationem ad cælestia uolat. *Etenim Passer inuenit sibi domum*, id est, ratio, vel quilibet iustus inuenit sibi domum non manu actam in terris, sed in cælestibus. Vnde & tunc pennas virtutum assumit, scilicet spem, fidem, & charitatem, ut volet Passer in domum, in qua permaneat sine fine. *Et Turtur nidum*, scilicet corporis casti. Et rationabiliter Passer significat iustos propter multa: primò propter prudentiam quo ad partem rationalem. Passer enim nidificat in tectis domorum & non in imo, ne fœtus eius rapiantur à serpentibus: unde alibi dicitur à [k]Psalmista: *Cedri Libani quas plantauit*, quæ scilicet sunt altæ, *illic Passeres nidificabunt*. Quantum uerò ad domos habes hic: *Etenim Passer inuenit sibi domum*. Sic & iusti sciunt, quod in terra multi sunt serpentes. Fœtus autem iusti est opus suum. Si igitur in terra pullificaret, à serpentibus deuoraretur. Et ideo Passeres prudenter nolunt habitare in terra, id est, iusti, sed in alto. Secundò iustus Passer dicitur propter temperantiam, quo ad concupiscibilem. Passer enim non facilè laqueis irretitur, nec per ingluuiem ventris escarum ambitione decipitur. Sic iusti uitant hos laqueos, qui cibis superfluis, & escis non indulgent. Tertiò propter patientiam, quo ad irascibilem: ait enim Philosophus rariùs inueniri Passerem album, quoniam ei albescere non conueniat, nisi propter infirmitatem. Sic & iusti in suis infirmitatibus patienter albescunt, quia fortitudo patientiæ in hoc magis relucet, secundum illud D. [l]Pauli: *Virtus infirmitate perficitur & quando infirmor, tunc fortior sum, & potens*. Tertius, Dauidis locus est. *Vigilaui, & factus sum sicut Passer solitarius in tecto*. Theodoretus, Multis inquit,

[f] *L. 29. mor. cap. 14.* Passer Christum denotat.
[g] *Cap. 29.*
Passeris natura.
Passer anima.
Passer cor.
[h] *Psal. 101.*
Domus, & nidi, differẽtia.
[i] *In comm. dicti Psalmi.*
Passer pro prudentia.
Iustus per Passerẽ, & Turturem.
Passer curiustos significet.
[k] *Psal. 103.*
[l] *2. Cor. 12.*

Paſſer pro timore.

inquit, vtitur comparationibus, volens dignè ob oculos ponere calamitates. Per quaslibet autem harum auium, timorem demonſtrat, gubernatoriſq; deſtitutionem. Quandoquidem Paſſer ob ægritudinem ſomnum abigit, & Nyctícorax habitatas domos fugiens, deſertas, derelictaſq; præteruolat. Domicilia enim parietinas Symmachus dixit. Sic etiam alia auis in ſolitudinibus verſatur. Et Caſſiodorus ait ad hunc eundem locum, Venit ad tertium genus auis, quod idem ſimilitudine Paſſeris indicatur, vt qui mundi crimina lugebat, per omnium ſatisfactionum modos diſcurrere videretur. Paſſer eſt auis parua, ſed nimia ſagacitate ſolicita, quæ nec facilè irretitur, nec per illuuiem ventris eſcarum ambitione decipitur. Hæc propter infirmitatem ſuam, ne aut ipſa à prædatore capiatur, aut fœtus eius ſerpentinis deuoretur inſidijs, inter aues vnica cautione munita ad domorum faſtigia excelſa concurrit, ut à ſuſpectis caſibus reddatur aliena, quæ multis periculis probatur obnoxia. Huic meritò comparatur, qui diaboli inſidioſa formidans, ſpecialiter ad eccleſiæ ſepta ſe conferens, in eius faſtigio vigilans tutiſſimè perſeuerat. Vnicum dicit Paſſerem propter charitatem, quæ ex multis vnum facit. In ædificio, ſiue in tecto propter altitudinem fidei, & fortitudinem mentis. Sic ille. At D. Auguſtinus, Ergo dormieras, inquit, in parietinis, & dixeras: Ego dormiui, quia volui, dormiui, noctem amando dormiui; ſed vigilaui, id eſt, exurrexi, & aſcendi in cælum, factus ſum ſicut Paſſer uolando, id eſt, aſcendendo ſingularis in tecto, id eſt, in cælo. Ergo Pelicanus fui naſcendo, Nyctícorax moriendo, Paſſer reſurgendo. Ibi in ſolitudine velut ſolus, hîc in parietinis velut ab eis occiſus, qui ſtare non potuerunt in ædificio, hîc verò iam vigilans, & uolans ſingularis in tecto, ibi interpellat pro nobis. Et Turtur nidum ſibi, id eſt, eccleſiam Dei, nidum de ligno crucis ipſius, vbi ponat pullos ſuos, id eſt, paruulos ſuos, &c. Ponit verò hîc diuinus Pſaltes quintum malum, quod erat diuinæ laudis conculcatio. Quia enim in illa perſecutione (de qua loquitur) Iudæi publicè vniti ſtare non poterant, ſed diſperſi erant: ideo laudibus diuinis ſecundum legis præceptum non poterant intendere. Atque hoc inſinuans Pſaltes in perſona illius populi dicit; Vigilaui, ſcilicet mente: ſed non potui voce publica Dei laudes exoluere, *quia factus ſum ſicut Paſſer ſolitarius in tecto*. Paſſer ſolitarius in campis eantat, ſed in tecto ſilet: quo demonſtrare intendit, Chriſtum, quamuis ad modum Pelicani ſanguine ſuo filios mortuos ipſe moriens viuificauerit: tamen à morte reſurgentem, cælos gloriosè aſcendiſſe. Vnde etiam ad hunc ipſum locum gloſſa ait: Chriſtus vigilans factus eſt Paſſer ſolitarius in tecto. Nam Chriſtus, qui in paſſione dormierat, vigilauit in reſurrectione, & uolando in cælum factus eſt ſicut Paſſer ſolitarius in tecto, id eſt, in cælo, vbi interpellat pro nobis. Poteſt & hunc in modum locus iſte explicari, nimirum quia pœnitentia de peccatoribus iuſtos efficit: idcirco poſtquam oſtendit ſtatum pœnitentiæ dicens, *Similis factus ſum Pelicano ſolitudinis, factus ſum ſicut Nyctícorax in domicilio:* nunc oſtendit ſtatum iuſtitiæ acquiſitum per pœnitentiam, dicens: *Vigilaui, & factus ſum ſicut Paſſer ſolitarius in tecto*. Paſſer enim ſignificat iuſtos, quemadmodum ſuprà oſtendimus. Vel dicamus etiam in duobus hiſce textibus, ſiue verſiculis tria auium genera poni, & tria loca, quibus diuerſi ſtatus prædicatorum intelgantur. Atque hoc modo etiam declarat Gloſſarius, Tres, inquiens, aues, & tria loca hîc diſtinguuntur. Aues, Pelicanus, Nyctícorax, & Paſſer. Loca, ſolitudo, parietina, & tectum. Et dicitur Pelicanus in ſolitudine: Nyctícorax in parietinis: Paſſer in tecto. Nyctícorax eſt auis vigil, & teter Coruus noctis, habitat in parietinis, quas vulgò dicimus ruinas, nimirum ædificia rupta, & deſerta, Paſſer uerò tecta amat. Vnus autem homo, vel plures poſſunt habere perſonam trium auium. Tria uerò loca tria genera hominum. Eſt enim ſolitudo, vbi Chriſtiani non ſunt, neque fuerunt. Parietinæ vbi fuerunt, ſed corruerunt. Tecta uerò, vbi fuerunt, necdum ceciderunt manentes in domo. Verus ergò prædicator, ſi venit inter eos, qui Chriſtiani non ſunt, ſimilis eſt Pelicano ſolitudinis: ſi autem venit ad eos, qui Chriſtiani fuerunt, ſed non ſunt, eſt ſicut Nyctícorax in domicilio, vel in parietinis: quia nec tenebras eorum deſerit, ſed ad meliora reducere contendit. Poſtremò ſi uenit ad eos, qui crediderunt, & etiamnum perſeuerant in fide, ſed tepidè, ac frigidiuſculè agunt, tunc eſt velut Paſſer in tecto, exhortans eos, qui ſub tecto, id eſt, ſub carne torpent, cùm ipſe ſit ſupra carnem. Atque hæc eſt explicatio D.^m Auguſtini: Vigilare eſt hîc Hebræis intentè quippiam obſeruare. Felix tamen exercitatus ſum uertit. Paraphraſtes verò cum noſtro ſic reddit verſum: Præ ſolitudine ſomnum non indulſi oculis meis, & ſimilis mihi videbar Paſſeri mœſto, qui ſolus in foramine deſidet ſub tecto. Vulgo enim auem quandam Merulæ ſimilem, ſolitarium Paſſerem appellant, eò quòd ſola ferè ſemper ſit, & in tectis reſidens meticuloſa garrit: auis alioqui ſuauiſſimo concentu, & raro: nihil ſuauius audiri poteſt. Verùm de Paſſere noſtro uulgatiſſimo hîc dici arbitror, qui uagus, & impudens

Chriſtus quando Paſſer ſolitarius in tecto.

Nyctícorax quæ auis.

Pelicano quis prædicator ſimilis.

^m *In enarr. Pſal.* 101.

Paſſer ſolitarius quæ auis.

impudens omnibus penè infensus est, & odiosus. Is quidem è paleis, ac stipulis suum cõponens nidum, sub tectis emittit fœtus: animal tamen est stridulum, atque usque ad fastidium loquax, quod prudentiæ imaginem, vti ex D. Hieronymo diximus, secum habeat. Excusso igitur penitus à calamitosi viri oculis somno, similem se facit Passerculo mœrenti, suamq; deploranti ærumnam in tecto, cui nihil gratum esse potest, præterquam luctu pasci, & nutriri. Quartus Dauidis locus: *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit: illic Passeres nidificabunt. Herodij domus dux est eorum.* Quamuis verò Passeres, ut plerique ex Hebræo transferunt, quaslibet volucres denotent, nihilominus propter uocis mysterium hîc hunc locum, ne quid in hoc nostro opere desiderari vnquam possit, explicare visum est. Cæterùm antequam ad loci mysterium accedamus, lectores admonitos velim, vltimam uersus partem non tantùm subobscuram videri, sed multos, ut supra pariter innui, in eius declaratione labi. Io. Baptista Folengius Mantuanus monachus Casinas ordinis S. Benedicti, qui in omnes Dauidicos psalmos doctissima, ac planè diuina commentaria edidit, eam partem ex Hebræo dilucidiorem esse ait: *Sic illi*, inquit, *Ciconiæ domus abietes*. Solet enim id genus volucrum in æditioribus locis nidum struere, vt sunt abietes, orni, cupressus, fagi, cedriq; immensæ proceritatis arbores. Verùm quid sibi velit, Dux est eorum, vix auguror, uel eo maximè, quod nullus ex Hebræo, quod sciam legit dux, sed abies: ac si dicat: Ciconiæ domicilium abies præbeat. Quod autem pro Herodio, seu Ardea Ciconiam vertunt, non multum interest, quam uocem approbes, modo id non ignores, vtramque auem ædita, ubi nidificet, loca diligere: quanquam haud scio an rupes magis, & saxa eligat, quàm arbores Ardea, genus nimirum Accipitris, velocissimi volatus, ac prædæ infestissimi. Putant quidem auem illam esse, quam vulgò Falconem appellant. Hæc itaque ille. Sed Ciconia rarò admodum in arboribus nidificare est visa, plerunque verò in excelsiori ædium parte, unde Philomelæ author:

Gleserat immensa de turre Ciconia rostro.

Quemadmodum verò ea in parte quodammodo excusari possit ille monachus, ita contra falsissimum est Ardeam, Accipitris genus esse: præterea nemo mortalium vnquam Ardeam in rupibus nidulari obseruauit. Psalmista verò, vt ad mysterium transeamus, demonstrat ex fructibus terræ, hoc est prædicatorum, qui fructus sunt verbi Dei, omnes homines cuiuscunque conditionis, magnos, paruos, nobiles, plebeios saturari. Vnde per ligna campi intelligit subditos, & humiles: per cedros Libani potentes, atque principes: quibus omnibus ad saturitatem panis diuini verbi per sanctos Apostolos datus est. Atque hæc ferè est declaratio glossæ, dum ait: *Saturabuntur ligna campi*, id est, plebs humilis prius: *& cedri Libani*, id est, potentes postea: nam prius electi sunt contempti, & ignobiles, quàm sapientes, & nobiles. Vel in cedris Passeres nidificabunt, quia pauperes, qui per Passeres, nimirum minuta animalia intelliguntur, nidificant in cedris: nam pauperes, qui sua relinquunt, vt nudi sequantur Iesum, quemadmodum Apostoli, qui non solùm dimiserunt quicquid possidebant, verumetiam quicquid possidere, atque optare poterant: *In cedris nidificant*, nempe ex bonis, & facultatibus magnatum, & principum uiuunt. Ad quem prorsus sensum Cassiodorus scribit, inquiens: Passer minuta, & cautissima nimis auis monachorum significat paruitatem, qui in cedris Libani, id est, in patrimonijs potentium Christianorum, velut in quibusdam ramis monasteria sibi quasi nidos aliquos ædificare monstrantur, eorumq; robore sustentati velut Passeres, laudes Domini assidua uoce præcinunt. Beda pariter, Passeres, inquit, vocat humiles, qui huic sæculo abrenunciarunt, & ad communem vitam se transferentes, habitant in cœnobijs, quæ cedri construxerunt, cauti, & de peccatis semper queruli. Et quamuis spem habeant in cedris illis propter necessitatem temporalem, tamen in domo Herodij est principalis spes eorum. D. * verò Chrysostomus per Passeres animas eas intelligi ait, quæ pietatis causa à Diabolo, ijsq; qui ipsius partibus fauent, exagitantur, ipsiusq; laqueos effugiunt; de quibus, inquit, * Dauid dicebat: *Anima nostra sicut Passer erepta est de laqueo venantium*. Atque hic est quintus Dauidis locus. Est autem anima nostra Passeri admodum similis, dum in ijs, quę agit vtitur exemplo calliditatis. Dum enim anima se ipsam considerat, contingit quandoque, vt ex vsu continuæ considerationis animus callidior fiat: vt in via positus inter laqueos, liber euadat. Sunt autem tres laquei. Primus laqueus venantium est faliax suggestio dæmonum: secundus subtilis suggestio hæreticorum: tertius dulcedo huiusce uitæ. Hi laquei ponuntur in semita, in via, & in campo. Semita est arctior vita, via lata, campus spacioſus. Per arctam, & arduam semitam incedunt religiosi: per viam latam, & rectam coniugati; per spacioſam, & deuiam voluptati dediti gradiuntur. Laqueus Passerem captum retinet, dum diabolus mentem possi-

Dauid cursę Passeri assimilet.

Ardea, & Ciconia alta loca amant.

Ardea non est Accipiter.

Prædicatores fructus terræ.

Passeres denotant pauperes.

* *In comm.* Passer pro anima.

* *Psal.* 123. Anima Passeri similis.

Laquei dæmonis quot & qui.

det vel

det vel dum dulcedo vitæ præſentis placet: ſeu dum hæreticus blanditijs deceptum fouet. Sed laqueus rumpitur, & Paſſer liberatur, ſi abiectis, ſpretiſq; voluptatibus, ad Deum anima conuertitur: quod fit non per nos, noſtramq; potentiam, ſed per ſingularem Dei gratiam. Adiutorium enim noſtrum in nomine Domini. Per Paſſerem hîc martyres intelligi poſſunt, qui nimirum poſtquã animam ſuam pro Chriſto obtulerunt, atq; eo modo laqueos euaſerunt, quos hîc parat diabolus, ſecurè Deo habentes gratiam, exclamant: *Anima noſtra erepta eſt ſicut Paſſer* &c. Paſſer enim quamuis auicula ſit cauta, & difficulter, vt dixi capiatur, paratas tamen vbique inſidias, quæ obiecto cibo parantur, vitare, effugereq; nequit, niſi audito prius aliquo ſtrepitu. Eodem modo ſancti martyres prius etiam ad vitę huius delicias, quas quilibet naturaliter amat, alliciebantur, donec audientes ſtrepitum, quem excitat Deus, dum æternas inferni pœnas inculcat, ad modum Paſſeris laqueos effugêre. In quo planè ſenſu ſcribit D. Auguſtinus, dum ait: *Anima noſtra ſicut Paſſer* &c. Quare ſicut Paſſer? Quia anima incauta ceciderat, ſicut Paſſer: Quomodo ſi videas auem iam cadere in muſcipulam, facis ſtrepitum, vt euolet de muſcipula. Sic & martyrum iam fortè aliqui tendebant collum in dulcedinem vitæ huius. Sed Dominus, qui erat in illis, fecit ſtrepitum, ſcilicet oſtendens eis pœnam gehennarum, quam mererentur: gloriam Dei, quam perderent, ſi ad eſcam delectationis vitæ præſentis intenderent. Et ſic iſto ſtrepitu ereptus eſt Paſſer à laqueo venantium. Et quid ſemper erit illa muſcipula. Muſcipula erat delectatio vitæ præſentis. Sed illis occiſis, muſcipula fracta eſt. Iam non remanſit dulcedo vitæ præſentis, per quam poſſent iterum capi. Sic illa contrita eſt, nunquid Paſſer contritus eſt, & nos erepti ſumus. Ex quibus apparet, quod martyres per mortem de laqueo venantium perſequutorum liberantur, quia mortuo corpore, in quo poteſtatem habent, ſolùm remanet anima, quam violare non poſſunt. Vnde etſi corpus capi poteſt laqueo venantium, anima tamen libera effugit. Et poſtremo alius in biblijs de Paſſere locus apud D. Matthæum, necnon etiam apud D. Lucam parum, aut nihil diſcrepans. Matthæus habet ſic: *Nonne duo Paſſeres aſſe vanecunt, & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro? Veſtri autem & capilli capitis numerati ſunt. Nolite ergò timere: multis Paſſeribus meliores eſtis vos.* Lucas verò ſic: *Nonne quinque Paſſeres vanecunt dipundio, & vnus ex illis non eſt in obliuione coram Deo? Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere; multis Paſſeribus pluris eſtis vos.* Quaſi dicat: Nolite timere mortem, quia mori non poteſtis ſine nutu, & voluntate Dei patris, quod liquet in minoribus. Si enim Paſſeres qui parui, & viles ſunt in auibus, & minimi pretij ſine diuina permiſſione non poſſunt mori, quantò magis vos, qui pluris eſtis, hoc eſt, apud Deum maioris dignitatis, & pretij: quia rationales, ac empti pretio magno, & redempti ſanguine Chriſti, non moriemini ſine voluntate Dei. Non eſt enim proportio comparatione bonitatis multorum Paſſerũ ad vnicum ſpiritum, animam-ue. Si ergo Paſſeres, inquit D. [a] Chryſoſtomus in voluntate Dei poſiti ſunt non in poteſtate hominis, quos Deus ad vſum hominum fecit, quantò magis uos non eſtis in poteſtate hominum, ſed in voluntate Dei, quos Deus ad ſuam gloriam fecit. Si Paſſer euentu non moritur, nec cadit propter hoc ipſum, quia opus Dei eſt, quanto magis iuſtus homo non eſt in euentu poſitus, quia imago Dei eſt, ſed aut à Deo traditus, aut à Deo liberatus euadit. Si in Paſſeribus nihil ſine ratione agitur, quorum duorum pretium vnus eſt aſſis: quantò magis in nobis ſine Deo nihil agitur, quorum pretium eſt ſanguis meus. Si ſic habentur Paſſeres, quomodo habendi ſunt filij? Ideoq; non debetis timere homines, quia non eſt in uobis illorum poteſtas, ſed Dei. Non enim quando uolunt impij, tunc poſſunt nocere ſanctis: ſed quando illis nocendi tempus conceſſerit, ut prouideat ſanctis ſuis coronam. Quæ eſt ergo ſapientia illum non timere, quia accipit? Si ergo non es traditus, ſine cauſa times, & ſi traditus es, pariter ſine cauſa times. Deo enim liberante homo tibi nocere non poteſt; Deo autem tradente, homo tibi parcere non poteſt, etſi vult. Neſcitis, quomodo Pilatus volebat dimittere Chriſtum, ſed non potuit, quia Deus eum tradebat. Hæc Chryſoſtomus. Vnde legimus etiam apud Senecam: *vir bonus quicquid illi accidit, æquo animo ſuſtinebit: ſcit enim id accidiſſe lege diuina, qua vniuerſa procedunt.* Hunc eundem locum ita Hilarius myſticè interpretatur: Duo Paſſeres, ſcilicet corpus, & anima minimo pretio venduntur, cùm pro minima delectatione diabolo traduntur. Et bene Matthæus, inquit D. [b] Ambroſius, duos Paſſeres poſuit corpus, animamq; ſignificans, quoniam caro quoque, ſi conſentiens Dei legi, & exuens ſe lege peccati, in naturam animæ ſenſuum puritate tranſierit, alis ad cælum ſpiritualibus eleuatur. Itaque docemur, quia volandi nobis gratiam natura dedit, voluptas abſtulit, quæ, malorum eſcis grauat animam, atque in naturam corporeæ molis inclinat. Meritòq; poſuit, quia nemo eorum cadit ſine

Martyres dicti Paſſeres.

*Homil. 25. op. imp.

[b] *In comm. c. 10. Luc.*

voluntate

voluntate Dei. Iam illud dubium non eſt, animæ Paſſerem comparari, cùm legeris: [q] *Anima noſtra ſicut Paſſer erepta eſt de laqueo venantium.* Et [r] alibi: *Quomodo dicitis anima mea, tranſmigra in montem ſicut Paſſer.* Ipſum quoque hominem legimus comparari Paſſeri, quia ſcriptum eſt: *Ego autem quaſi Paſſer ſolitarius in tecto*, ſcilicet ex duobus Paſſeribus in vnum Paſſerem, hoc eſt, ſpiritalis ſubſtantiæ ſubtilitatem concordans, utriuſque alæ compage formatus. Ergo Paſſer bonus eſt, cui volandi natura ſuppeditat. Eſt etiam malus Paſſer qui volandi vſum terrenæ vitio labis aboleuerit: quales ſunt iſti Paſſeres, qui dupondio veneunt. [s] Alibi aſſe væneunt, alibi dupondio. Quanta vtilitas delictorum? Mors enim vilis, ſed pretioſa virtus: Etenim aduerſarius tanquam captiua mancipia vilioris pretio æſtimationis addicit. At verò Dominus tanquam ſpecioſa ſeruitia, quæ ad imaginem, & ſimilitudinem ſui fecit, idoneus ſui operis æſtimator magno pretio nos redemit, nimirum pretioſo ſuo ſanguine. In ſumma igitur texti ſenſus eſt, Si Dominus vilibus auibus, & infidelibus hominibus proſpexit, haud eſſe dubitandum contemplationem apud illud fidelium valituram eſſe meritorum: quemadmodum his etiam verſibus innuit Prudentius canens:

[q] *Pſal.* 123
[r] *Pſal.* 10.
[s] *Matth.* 10.

Ne te ſolicitet res craſtina, ne cibus alue
Defuerit, redeunt eſtæ cum ſole diurnæ.
Nonne vides vt nulla auium cras cogitet? ac ſe
Paſcendam, praſtante Deo non anxia credat?
Confidunt volucres victum non defore viles,
Paſſeribuſq; ſubeſt modico vanalibus aſſe
Indubitata fides Dominum curare potentem
Ne pereant. Tu cura Dei, facies quoque Chriſti
An dubitas, ne te tuus vnquam deſerat author?

HIEROGLYPHICA.

PILIVM, inquit [a] Cælius Calcagninus, quem pater inſectetur, Paſſer, & Noctua ſignificant. Hieroglyphicum non explicat. Veriſimile eſt autem ex [b] Oro Apolline deſumpſiſſe, qui hominem ad proprium patronum confugientem, neque adiutum Aegyptios tradit ſignificare volentes, Paſſerem, & Noctuam depinxiſſe: quoniam Paſſer, ut arbitratur, aucupem fugiens, ad Noctuam velut ſuppetias ab illa implorans ſe conferat, & opprimatur. Sed Aegyptij, quantum ego videre poſſum, eiuſmodi icone (modò verum ſit Paſſerem, & Noctuam hieroglyphicè delineaſſe, ut Orus teſtatur) aliud hieroglyphicum denotare videntur. Quomodo enim Paſſer, dum aucupum venatione petitur, ad Noctuam accurrat? Quomodo auis diurna nocturnam reperiat? Quare vide nunquid Paſſer ita depictus cum Noctua nos ad vigilias, laboremq; continuum adhortetur. Paſſer enim interdiù quemadmodum & noctù Noctua aues ſunt in opere admodum ſolicitæ. Idem Orus Aegyptios author eſt, quotieſcunque vellent hominem denotare libidine nimia prurientem, & ſemine abundantem, Paſſerculum Pyrgiten pinxiſſe: quoniam abundantia ſpermatis ſepties in hora coiens, abundanter ſperma emittat. [c] Pierius Valerianus in manuſcriptis Ori exemplaribus πυρπλὼν, id eſt, fuluum, ut interpretatur, & ęris inſtar rubicundum, non pyrgiten legi contendit: quaſi verò id genus pyrgites ſalacitate vincat, quod non puto. Ijdem Aegyptij, referente Pierio, & alio quoque nationes, tempus annuum per Paſſeris hieroglyphicum intellexere. Nam & Calchas, inquit, in artificioſo augurandi genere celeberrimus, ex Paſſerum numero, quot ſerpens deuoraſſet, belli Troiani tempus auguratus eſt, qui pro Paſſeribus annos, pro angue tempus intelligeret, vt in ſerpente Saturnum ſignificari ex huius animalis geſtamine demonſtratum. Solum enim:

[a] *L. 2. Epiſt. quæſt.*
[b] *L. 2 Hierogl.* Paſſeris, & Noctuæ hieroglyphicũ quid denotet.
Paſſer ad Noctuã ſe nõ cõfert.
Libidinoſi hieroglyphicum.
[c] *L. 21. Hierogl.*
Tẽporis annui hieroglyphicum.

Tempus edax rerum, tuq; inuidioſa vetuſtas
Omnia deſtruitis

Quare iam taceat Epicurus, neque amplius portenta derideat, neque vlterius aſſeueret, Paſſerem nihil ſimile habere cum annis, cùm & Græcorum diſciplinæ, & hæc Aegyptiorum oracula teſtatiſſimum relinquant, tempus annuum ex figura Paſſeris non temerè ab Homero, & alijs poſitum. Hæc ille, qui pariter diuinas literas aliis huius

Animę hieroglyphicum. hieroglyphicum nonnunquam pro anima ponere asserit, quæ uoluptatibus, & sensui dedita facilè seducatur, nequitiæq; laqueis identidem irretiatur. Vnde, inquit, Psalmographus ille fatidicus plurimùm exultat animam suam ereptam esse, velut Passer de venantium laqueis. Et alibi: Inuenit sibi Passer domum, qui scilicet prius erat erraticus, & uagabundus modò his, modò illis illecebris auocatus. At ubi sacras cœpit ædes frequentare, incolereq;, domum est sibi uisus inuenisse. Quin & Sirenas, quæ suauitate cantus & mollibus quibusdam illecebris illectos homines apud se ad mortem vsque feruntur detinuisse, Passeris effigiem à pectore suprà, fœmineam verò infrà habuisse tradunt quædam Græcorum fabulæ, vt in Suidæ collectaneis habetur: quamuis alij aues eas fœminea tantùm facie fuisse prodiderint. Has verò ueneris illitium significare vsitatissimo hieroglyphico negat nemo.

Voluptatis hieroglyphicum.

Sirenæ cur Passeris specie pingerẽtur.

Veneris illicij significatio.

EMBLEMA.

ANDREAE *Alciati emblema cum lemmate EX ARDVIS PERPETVVM NOMEN. *Embl. 131

Crediderat platani ramis sua pignora Passer
Et bene; ni sæuo visa dracone forent.
Gluttyit hic pullos omnes, miseramq; parentem
Saxeus, & talis dignus obire nece.
Hæc, nisi mentitur Calchas, monumenta laboris
Sunt longi, cuius fama perennis erat.

PROVERBIA.

PASSERINVM prandium dici videtur scitissimè pro minutis frustulis, quare cibus, qui frustillatim, & minuratim dissipatur, veluti Passeribus obiciendus sit, Passerinum Prandium dici potest, vt à Pomponio, *Et te obsecles frustatim Passerinum prandium*, quantum scilicet Passer absumat. Eiuscemodi prandium vulgus hìc nuncupat, il desinar Spagnuolesco, id est, more Hispanorum vesci. Germani etiam hominem exigui cibi aiunt comedere instar Passeris. Belgæ uerò hominem languidum, & imbecillum notaturi robore Passeris esse dicunt. [a] Polydorus Vergilius illud [b] Apostoli, *Vnus Passer non cadet super terram sine patre vestro*, prouerbialem figuram esse scribit, ac prouidentiam Dei significare, cum tam pusilla auis absque eius nutu non possit perire. Quam rem inculcauit Christus discipulorum auribus, quo probè scirent, soli Deo cuncta esse curæ, cui omnia sua demandare deberent. Apud Italos quoddam prouerbium celebratur, Passerem veterem non illaqueari, ut apud Latinos: *Annosa vulpes non capitur laqueo*, & *Simia non capitur laqueo*, in eum qui, longa ætate, multaq; rerum experientia est callidior, quàm ut dolis capi possit.

Prandium Passerinũ quid.

Desinar Spagnuolesco.

Homo Passerini robo ris.

[a] *In Adag.*
[b] *Matth. 10.*

Passer uetẽ nõ illaqueatur.

VSVS IN CIBIS.

ABSIT à patinis nostris, inquit [a] Platina, Passer, qui esui sumptus ob nimiam caliditatem malè alit, difficulter concoquitur, & libidinem excitat. Carnem huius auiculæ calidam esse asserunt vsque ad tertium gradum, & siccam vsque ad eundem. Galenus [b] alibi duriorem esse scribit, quàm est caro Perdicum: [c] alibi Passeres enumerat vna cum Columbis, Perdicibus Phasianis inter cibos inter attenuantes, & incrassantes medios: [d] alibi etiã edi iubet pro uictu attenuante: alibi autumno maximè laudabilem carnem habere testatur, quòd tunc optimo cibo utantur. Elluchasen verò longè ob aliã causam Passerũ esum damnat, nimirũ propter ossicula, quæ deglutita œsophagum, atq; intestina perforare possint. Ait tamen si de pullis harum

Carnis temperies.

[a] *Lib. 5.*
[b] *de facul. alim. c. 19.*
[c] *L. de succ. boni. & vit.*
[d] *Com. 4. de vict. rat. ex. 101.*

harum auium edulium fiat cum ouis, & cepis, coitum promouere: iura earum ventrem soluere, carnes astringere, maximè, si macræ sint: deteriores esse, quæ domi saginantur. Quamuis verò Passerum esus à medicis damnetur, vtpote temperatis corporibus insalubris, nihilominus cùm nostro æuo, tum quondam etiam non omnino suo honore destitutus fuit: quinimo Suidas Passeres, & Turdos in delicijs præ cæteris cibis haberi testatur; & Ephippus apud [a] Athenæum ait: Passer in delicijs. [a] *Lib. 9. c. 2.*

Cur postea
Corona nulla est ante tanuam sita,
Nareue nidor nullus altus verberat
Amphidromia cùm sint, quibus mos omnibus
Assare frusta caseis sit Isthmij,
Eluisq; latas brassicas lixare oleo:
Prapinguium agnorum ferire pectora
Turdos, Palumbos, vellicare Passeres
Mollire mox cum sepijs loligines

Pastillus ex Passerculis ex Gallico coquo: Cape bubulam, aut vitulinam, & adipem vitulj inciſum minutatim, & caseum optimum, aromata, & crocum. Pastillus.

VSVS IN Medicina.

PASSERES à medicis ob allatam paulò antè rationem in febribus prohibentur: in quartana tamen ex melancolia naturali præberi possunt. Pinguiusculos commanducare a salacioribus inuentum est: siquidem hoc auicularum genus salacissimum est, & vescentes in Venerem procliuiores reddit, vt etiam Terficles apud Athenæum prodidit. Idem testatur [a] Plinius, & Marcellinus: & in libro secretorum, qui Galeno attribuitur, compositio quædam præscribitur ad promouendum coitum: quacum, inquit author, Passeres quandoque decoquuntur. Cerebella uerò, atque oua id præcipuè præstant: vnde Rabbi Mose, vt citat [b] Io. Baptista Porta, cibarium ex capitibus Passerum, & maximè masculorum ad coitum iuuare scribit. Oua idem posse ex Latinis Plinius citato loco, Marcellus, alijq; ex Arabibus, Princeps Auicenna, Hali, & plerijq; alij attestantur: quinimò ea facultas excrementis etiam harum auicularum infusa est, vt paulò pòst apparebit, vbi docuerimus quomodo cerebella illæc in annos pro vsu futuro conseruentur. Cerebella animalium quomodo reponi debeant, docetur ex [c] Bulcasi in vulgari, & barbara æditione Nic. Præpositi, peculiariter verò cerebella auium. *Peculiater verò cerebella auium* (inquit Bulcasis) *quorum ad remedia vsus est, accipi debent de auiculis, quæ nidificant in domibus tempore autumni, aut vêris, quibus decollatis exempta cerebella ponantur in vase mundo, & purgentur à ventriculis (membranis) ambientibus: pro singulis verò cerebellis decem, vitellum ouj recentis matè ex Gallina à Gallo compressa addes, & mixta siccabis in patella super cinere calido: deinde insolabis, vt amplius deficcentur, aut iterum ad ignem pones. Sunt qui sine vitellis hoc medicamen faciunt: aliqui cerebellis mox recentibus, vtuntur. Alij cerebellis, & ouis parum mellis admiscent, & ad ignem coagulata reponunt.* Syluius pariter: *Cerebella Passerum*, inquit, *vere occisorum lauantur, purgantur. Ex his decem cum vitello ouj subacta, parum igni friguntur, deinde sole, vel igne siccantur, adiecto, si libet, pauco melle ad venerem incitandum parantur: alij vt adipes, & medullas parant.* Vt modò ad Passeres redeamus: ij epilepticis ritè præscribuntur: etenim caliditate, & siccitate sua humores consumunt, à quibus epilepsia dependet. Trallianus tympanicis concedit ex minutis Passerculis illos, qui pingues non fuerint. Laudat eorundem esum [d] Galenus, maximè turricolarum in ijs, qui uel renum calculo, vel articulorum vitio laborare solent. [e] Alibi vbi ex professo super hoc affectu scribit, hos ait in hoc casu naturalem efficaciam obtinere. Passerum adeps ponitur in emplastro [f] Nicolai Myrepsi ad tofos, seu poros. *Fel*, inquit Rasis, *pondere drauc in Zambacelao pondere aurei virgæ tertibus, & inguinibus inungitur, vt vim ad venerem confirmet.* Fimo harum auium, teste [g] Plinio, dolorem dentium abire tradunt cum oleo calefacto, & proximæ auriculæ infuso: sed pruritum intolerabilem facere. Archigenes apud [h] Galenum stomacho exoluto. Passeres edere à quibus inuentum. [a] *L. 30. c. 15.* Cerebella. Oua. [b] *L. 6. Phys. cap. 5.* Cerebella vt seruentur. [c] *Lib. 2. c. 18.* Cur epilepticis dentur. [d] *L. 6. de fac. nat. c. 2.* [e] *Lib. de rem. affect.* Adeps. [f] *Num. 70.* Fimus. [g] *L. 30. c. 5.* [h] *Lib. 8. sec. loc. c. 4.*

exoluto, & nauſeabundo Paſſerum ſtercus aridum, velut polentam, ſiue aquam biberint, ſiue vinum, inſpergi iubet. Kiranides verò idem ſtercus cum vino potum ad virgæ erectionem facere aſſerit: cum adipe verò porcino inunctum alopeciam ſanare, & carbunculos frangere. Remedijs contra Accipitrum, & Falconum lumbricos aliqui Paſſeris Indici, vel ſolitarij, vel ſuis deſit, communis ſtercus admiſcent. Troglitæ fimum, vel carnem cum uino, aut melle Accipitri contra morbum quendam dari iubet incertus author Græcus recentior: ὡς συνχαπόμενον ἱέρακα. Idem fimus faciem à lentigine purgat, quam facultatem [i] Io. Baptiſta Porta ex maribus agnoſci ait, quod guttatim albis, & nigris punctulis diſtinguantur. Extirpat denique varices, ſi cum ſputo hominis illinatur. Cinis Paſſerum, ut habet [k] Plinius, fermentis crematorum cochlearibus duobus in aqua mulſa (potus) morbo regio reſiſtit. Similiter crematorum Paſſeris pullorum cinerem [l] eodem citante, ex aceto aduerſus dentium dolorem vtiliter infricari tradunt.

[i] L. 5. Phyſ. cap. 16.

[k] L. 30. c. 3

[l] L. 30. c. 3.

DE PASSERIBVS IN ſpecie, & primum de Paſſere Albo. Cap. XI.

PASSERIS albi iconem ſuprà poſſ cirus ſum: qualem bis mihi videre contigit, ſemel ante aliquot annos, ſecundum ſuperiori anno 1598. die vero Septembris decimo, in quibus profectò nullus præter candidum, color reperitur, ſi roſtrum, pedeſq; excipias, quæ partes flauæ ſunt. Oculorum præterea nigram pupillam lutea iris ambit. Planta adiecta groſſularia rubra eſt, cuius nimirum grana Paſſeres quandoque depaſcuntur.

Paſſerculus totus albus cum groſſularia rubra.

DE

DE PASSERE FLAVO. Cap. XII.

AVICVLAM hanc aliquando nouitatis causa ad me delatam, cuius iconem depictam exhibeo, ex toto corporis habitu, maximè rostro ex Passerum domesticorũ genere esse iudicaui, licet colore prorsus esset diuersa: nam & aucupes, qui eam ceperant, Passerem uocabant. Erat autem tota flaua præter oculos, qui erant nigri. Suprà per dorsum, caput, alas, & caudam ad castaneum color vergebat. Rostrum verò pectus, mentum, venter, atque cauda infra lutei prorsus erant coloris: femora, tibiæ, pedes castanei, vngues longiusculi nigri. Viburno frequenter insidet, & seminibus granisue eius etiam nonnunquam vescitur: vnde plantam appinximus. Alium obseruaui Passerem flauum, sed coloris longè pallidioris, quare fœminam fuisse suspicor.

Passeris flaui descriptio.

Color.

Passer flauus cum Viburno.

DE PASSERE MACVLATO, ſiue tricolore. Cap. XIII.

Paſſeris maculati deſcriptio. Nominis ratio. Caput. Alæ. Roſtrum. Oculi.

IVSCEMODI auiculam aucupes noſtri etiam Paſſerem nuncupat: atque ideo hîc eam depingere viſum eſt, tum etiam quia reuera toto habitu Paſſeres repræſentet. Maculatum autem, ſiue tricolorem uocauit, quia cum tribus tantummodo coloribus, albo nimirum, nigro, & ſubflauo conſtet, nullus eorum potior in eo dici poteſt. Caput totum, ac collum alba, intercurrentibus maculis ſubluteis. Alæ tribus nominatis coloribus ornantur, albus tamen, & niger in ijs prædominantur. Roſtrum quale Paſſeribus craſſiuſculum, in extremitate acutum, flaueſcens in ſuperiori parte, in inferiori omnino flauum. Oculorum iris candida, pupilla nigra. Mentum, pectus, & venter, femora, tibiæ, pedeſq; & cauda ſubtus ex albo flaueſcunt; alioqui cauda penè flaua eſt. Planta appicta Thuia eſt Maſſilienſium, quam cedrum lyciam eſſe Bellonius exiſtimauit, Lobelius cedrum Phœnicam alteram Plinij, & Theophraſti. Huius plantæ baccæ amaræ ſunt, & ſubodoratæ, Turdis, & Merulis gratiſſimus cibus, necnon huic noſtro Paſſeri.

Paſſer maculatus cum Thuia Maſſilenſium.

DE PASSERE ALBICILLA. Cap. XIV.

ARISTOTELES Aquilæ quoddam genus, à caudæ albedine Pygargum, id est, vt interpretatur Varinus & Theodorus Gaza Albicillam nominauit, adeo nos pariter hunc Passerem albicillam dicere poterimus: nam cauda eius, quamuis planè candida non sit, ex cinereo candicat, cùm alioqui cætera colore domestico Passeri ferè similis sit: maculam verò illam nigram sub mento non habet. Rostrum, vt in illo candicat. Oculi nigri sunt. Caput, & omnes inferiores partes ex albo lutescunt. Dorsum verò maculæ coloris penè ferruginei, satis amplæ percurrunt lineolis admodum exiguis candidissimis decoratæ. Pennę alarum omnes castaneæ, circumcirca lutea: tibiæ, pedesq; fuscæ. Appictum est acer montanum, non quia eo delectetur eiuscemodi volucris, verùm quia fructus eius auicularum plumas, aut grandium muscarum alas imitetur.

Passeris albicillæ descriptio.
Nominis ratio.
Color.
Rostrum.
Oculi.
Caput.
Dorsum.
Alæ.
Pedes.

Passer albicilla cum acere montano.

DE PASSERE MONTANO
Cap. XV.

Passere mõtanino.

QVALE nunc damns Paſſeris genus, aucupes noſtri, & Genuæ pariter, ut audio, vulgò appellant Paſſere montanino hoc eſt, Paſſerem Montanum, aiuntq; in montibus degere. Paſſerum noſtratum omnium longè pulcherrimus eſt. Magnitudo cum vulgaribus planè eadem, vel fortè paulò minor. Roſtrum habet acutum, breuiuſculum, oculos nigros; capitis verticem coloris, fermè punicei, vel potius caſtanei, mentum vt vulgares atrum, inter quod & verticem color albus eſt, eaq; albedo deorſum deſcendens totum ventrem occupat: ad oculorum latera maculæ ſunt binæ, quarum vna alterâ maior eſt, vtraque verò nigra. Dorſum, atque alæ totæ partim flauæ, partim nigræ: Alæ verò quà ventrem contingunt, modò ferrugineæ, modò atræ, modò albæ. Cauda tota ex luteo fuſceſcit. Tibiæ, & pedes ſubflaui ſunt. Atque hæc eſt maris in hoc genere deſcriptio. In fœmina enim omnia pallidiora, & mentum nigram eam maculam non habet: habetq; prope oculos vnicam tantummodo, ſed maiorem, & rotundiorem maculam, ac aliam denique ſub pectoris initium, quæ in mare non eſt. Mari appictum eſt panicum ſylueſtre ariſta aſpera, fœminæ panicum maius, ſpica bifida, quod mammoſum * Plinio dicitur.

Paſſer montanus mas. Caput. Dorſum. Alæ. Cauda. Pedes.

Paſſer montanus fœmina, vt à mare differat.

*L. 18. c. 7.

DE

DE PASSERE SYLVESTRI. Cap. XVI.

IVSCEMODI auem, cùm aliud nomen non haberem, & aucupes ita pariter appellarent, Passerem sylvestrem vocaui. Magnitudo Passeribus communibus optimè respondet. Rostrum ex flauo candicat, & prorsus, vt ita dicam, Passerinum est. Vertex capitis, vt in montano præcedenti ferrugineus, ad cinnabarinum vergens: oculorum ambitus albus est, iris subflaua, pupilla nigra. A mento ad podicem vsque cinereus est, sed plumarum extremitates adsubruffum inclinant. Mentum, & collum infensus lineæ admodum continuæ, transuersales, nigriusculæ percurrunt, cùm alias in omnibus Passeribus maribus totum atrum esse suspicandum, imo statuendum est. Dorsum, cauda, atque pedes ex ferrugineo fuscescunt, nisi quod pennæ in extremitatibus suis omnino luteæ sunt. Alæ eiusdem sunt coloris, sed pennæ primæ, quæ earum costas obtegunt, in notabilem candorem desinunt, quem tamen expressa icon iniuria pictoris non expressit. Staphylodendri ramulum appinximus, licet hunc quoque admodum difficulter pictura expresserit. Eiuscemodi autem arbor è ramis folliculos demittit, quales halicacabus, in quibus fructus continentur bini terniue esculenti, natura, colore, & sapore pistaciorum. Passerum etenim genus præter grana, baccas, fructusq; etiam depascuntur.

Passeris sylvestris descriptio.
Rostrum.
Caput.
Oculi.
Collum.
Color.
Staphylodendron.

Passer sylvestris cum staphylodendro.

DE PASSERIBVS Congenere. Cap. XVII.

Paſſeribus congeneris deſcriptio. Roſtrum. Color.

HAEC auicula, quamuis mentum nigrum non habeat, neque vlla alia eius veſtigia, quemadmodum in nonnullis fæmellis obſeruamus, ex Paſſerum genere ſeſe eſſe reliquo nihilominus corporis habitu atteſtatur. Roſtrum ſicut in domeſticis candicat. Toto corpore maculis ſubruſſis oblongis, deorſum deſcendentibus tingitur: ſed quæ in collo inferiori pectoreq; manifeſtiores exiſtunt, quòd eæ partes candidę ſint, cùm ſuperiores, dorſum nimirum, collum ſuperius, & capitis vertex ruffeſcant, quemadmodum tota pariter cauda, atque alæ, ſed harum pleręque pennæ in finibus ſuis candidæ ſunt. Venter etiam, ac femora albeſcunt. Tibiæ, pedeſq; ſubflaui: ungues longiuſculi nigri. Adiecta eſt amygdalus, non quòd amygdalis auicula hæc ueſcatur, quod ignoro, ſed quod formicas in ea venetur, quæ ſub ueris initio floret, ideoq; magis, quàm aliæ arbores, quòd tunc non floreant, ab ijs infectis infeſtatur. Paſſerum genus etenim, teſte Ariſtotele, etiam vermiuorum eſt.

*L. 9. Hiſt. cap. 7.

Paſſeris ſpecies cum amigdalo.

DE PASSERE TORQVATO. Cap. XVIII.

DE Passeribus, qui cæteris neotericis torquati appellantur, præcedenti capite in rubrica de Aequiuocis nonnulla scripsimus, vbi pariter diximus Bellonium à macula candida oculos ambiente suum Passerem torquatum uocare: de quo hunc in modom ferè [a] Latinus factus loquitur: Clarum est Passerem torquatum à superiori (communi nimirum Passere) diuersum esse, cùm quia diuersi coloris est, tùm uerò etiam, quia ubi superiori macula nigra est, ea huic sit lutea. Iure autem optimo torquatum dicimus, nam oculos sub supercilio alba torquis circumambit. Nonnulli, ut legere est, eiuscemodi Passeris speciei meminere, atque, ut conijcimus, etiam torquatum appellauere. Quia uerò non cicuratur, ita etiam in syluis habitat in cauis arborum nidificans, & quia vocem habet dissimilem & diuersum nidificandi modum, aliteró; se, & pullos alit, quàm is, qui urbes incolit, ideo peculiari de eo capite egimus. Veruntamen nisi magis quam in illo cinereus hîc color esset, & uocem ederet maiorem, magnitudinéq; vinceret corporis, & rostri, necnon maculam, quæ in illo nigra est, obtineret luteam, nullam eius iconem exhibuissemus: sed hæc nos monuerunt, ut exculpi iuberemus, demonstrantes potissimum eius guttur. Hæc ille. Eiuscemodi Passeris genus, ni fallor, in libris meis seruo ad uiuum depictum, sed aucupes nostri non syluestrem, sed marinum Passerem nuncupant, præterea torquis, quam dicit Bellonius oculos non ambit, neque id eius icon demonstrat, sed tantum supra oculos, est velut oblonga macula. Auicula est satis speciosa, Fringillæ speciem potiùs quam Passeris diceres: quod uerò Passere domestico magis cinereum esse dicat, id adeo uerum non est, nisi id de dorso, & alis intelligamus, quæ tamen partes & ipsæ magis fuscescunt: nam à macula illa flaua, quæ mentum constituit, in hoc totus uenter ad flauedinem uergit.

[a] *L. 7. de Auib. c. 20.*

Descriptio.

Nominis ratio.

Passer marinus.

DE PASSERE PVSILLO in iuglandibus degente. Cap. XIX.

GALLI, tradente eodem [b] Bellonio, tria Passerum genera diuersa habentes, utpote pennarum colore, & corporis magnitudine differentia, diuersa etiam imposuerunt nomina, noluerunté;, ut omnium minimus diceretur Friguet, id est, Passer pusillus: & reuera signa in eo sunt planè discrepantia: Habet enim maculas omnes, quæ reperiuntur in Celuy de muraille, id est, ni fallor, in Pico murali. Agricolæ pariter uocant Moinieau de noyer, id est, Passerem nucum, seu in nucibus degentem. Sicut enim Passer uulgaris urbes, & pagos incolit, & torquatus syluas, ita pariter pusillus iste nidum non nisi in quadam arbore construit. Rostro est breui admodum, nigro, crasso: pedibus, cruribus, capite, atque alis vt Moinieau de muraille, id est, Passer muralis.

[b] *L. 7. c. 21.*

Friguet.

Moinieau de noyer.

EE PASSERE STVLTO Bononiensium. Cap. XX.

BONONIENSES Aucupes quandam auiculam, quæ corporis habitu Passeribus similis est licet colore diuersissima, Passere matto, siue Passere ingannolo, hoc est, Passerem stultum nuncupant, quæ descripta talis est. Magnitudine Passeri par est, color totius flaueſcens, macul s ubique ferrugineis, aut potius russis, oblongis, sed per dorsum multò longioribus, ac crassioribus, ubique deorsum descendentibus conspersus. Rostrum russum est, crassum, atque curtum. Oculi maiusculi, quorum pupillam lutea iris ambit. Cauda,

passeris stulti forma.

passere matto, siue ingannolo.

Magnitudo.

Color.

Rostrum.

Oculi.

Digitized by Google

Cauda. Cauda, atque alæ ad nigrum vergunt, extremitates verò pennarum minorum in alis candidæ ſunt: pedes toti ex luteo ruffeſcunt.

DE PASSERE ILLYRICO. Cap. XXI.

Paſſeris Illyrici deſcriptio.

QVIVSMODI magnitudinis auem, cum ante aliquot annos eſſem Venetijs, Tartaglinus eius ciuitatis ciuis, apud quem plurimas aues exoticas inter alia pulcherrima depicta obſeruaui, depingendi mihi copiam fecit, vulgòq; Paſſere Schiauo, id eſt, Paſſerem Illyricum appellari aſſerebat. Noſtratibus maior eſt, colore verò fermè ſimilis. Pronè enim planè candicat: ſupinè pallidè ruffeſcit, nullo intercurrente alio colore. Oculi, & roſtrum pro corporis portione magni, hoc verò candicat: cauda bifurcata eſt, pedes lutei, tabellis aut potius lineis tranſuerſalibus colore penè carneo ornati: ungues nigri, ſatis longi, & acuti.

Color.

Digitized by Google

DE PASSERE INDICO MACROVRO
Roſtro miniaceo. Cap. XXII.

SEreniſſimus Princeps Ferdinandus Medices Magnus Hetruſcorum Dux eiuſcemodi Indicos Paſſeres, quales hic depictos videbis, elegantiſſimè ab eximio illo ſuo pictore Iacobo Ligocio depictos ſuis ſumptibus (quæ eius erga bonas litteras, earumq; ſtudioſos, in me verò in primis perpetua, & inſignis eſt liberalitas, & tanto Principe digna munificentia) ante aliquot annos tranſmitti dono iuſſit. Quem itaque primo loco depictum, & iuiubino ramo inſidentem exhibeo, magnitudine domeſticis noſtris Paſſeribus par eſt, ſi caudæ lõgiores pennas excipias. Roſtrum habet breue, & craſſum, coloris miniacei. Caput planum eſt prope ceruicem eleuatum, ſubnigrum, intercurrẽte ſubuiridi ad cæruleum vergente colore: qui pariter deorſum per tergus, & ſuperiorẽ alarum partem vergens conſpicitur. Alæ verò tribus potiſſimũ coloribus cõſtant, primò illo, quem dixi; ſecundò albo, vt in icone apparet; tertiò nigro; quartò luteſcente, quem colorem pennæ remiges excipiunt, nigrę itidem, ſed intus cinereę. Guttur, collum inferius, pectus, & venter candicant. Cauda duplex, vt in Pauone mare, & duorum etiam colorum: minor, quæ maiorem ſuſtinet, & tanquam eius fulcrum eſt, albeſcit, maior quatuor pennis longitudine dodrantali anguſtiſſimis conſtans, aterrima. Tibię, & pedes ex nigro & albo maculati, vngues nigri, & quales rapacibus adunco, & acutiſſimo hamo armati.

Digitized by Google

DE PASSERE INDICO Macrouro alio. Cap. XXIII.

AVIS ficulneo ramo insidens Passeris Indici nomine celebris, profectò longè pulcherrima est, & superiori etiam pulchrior, atque vtinam manibus tractare liceret, nam depictam describere cogor. Magnitudo cum præcedenti huic par est. Rostrum cæruleum. Caput etiam, vt in illo planum, sed in ceruice magis eleuatum, totum nigrum; oculi etiam nigri circulo albo circundante, & iride lutescente. Collum, & pectus coloris sunt coccinei; venter, & coxæ candicant. Alæ, tergus, & cauda nigræ: remigibus tamen alarum quidam pallor permiscetur. Caudæ longiores pennas, quæ sunt binæ longissimæ, quinque nimirum palmorum, & latissimæ, tertia primùm etiam lata, sed in exilia admodum filamenta desinens, minores alias sustinent. Tibiæ, pedesq; albescunt: vngues nigri, & ut in præcedenti insigniter acuti, hamoq; longiusculo insigniti.

Magnitudo. Rostrum. Caput. Color. Cauda. Pedes.

DE PASSERE INDICO ALIO Brachyuro. Cap. XXIV.

HABES eidem quoq; ramo ficulneo insidentem Passerculum Indicum alium superioribus duobus omnino dissimilem, minorem nimirum, & præter rostrum, & pedes totum nigrum, & cauda denique, quam in communi nostro Passere, breuiori, vnde Passerem brachyurum Indicum appellare placuit, id est, breui vropygio præditum. Auicula hæc, ut dixi, tota nigra est. Color tamen nescio quid cærulei, atque amethistini præ se fert, vt in magno atrore vsu venire solet. Rostrum, pedesq; coloris carnei, vngues nigri. Oculos nigros etiã albus circulus cingit.

Passeris Indici brachyuri forma. Color. Rostrum.

DE PASSERCVLO Brachyuro nostrate. Cap. XXV.

IN Bononiensi agro nonnunquam, quam hic delineatam cernis, breui admodum cauda instructa auicula, Passerino, id est, Passerculus nuncupata, capitur. Toto corpore vnicolor est, nempe flauescens: pectus tamen, & venter magis albicant. Rostrum intensius luteum est. Planta adiecta ramulus est cerasi auium, quod eiusce modi fructus auibus grata esca esse soleat.

Passeris Brachyuri nostratis forma. Color.

Passerculus Brachyuros nostras cum cerasso auium.

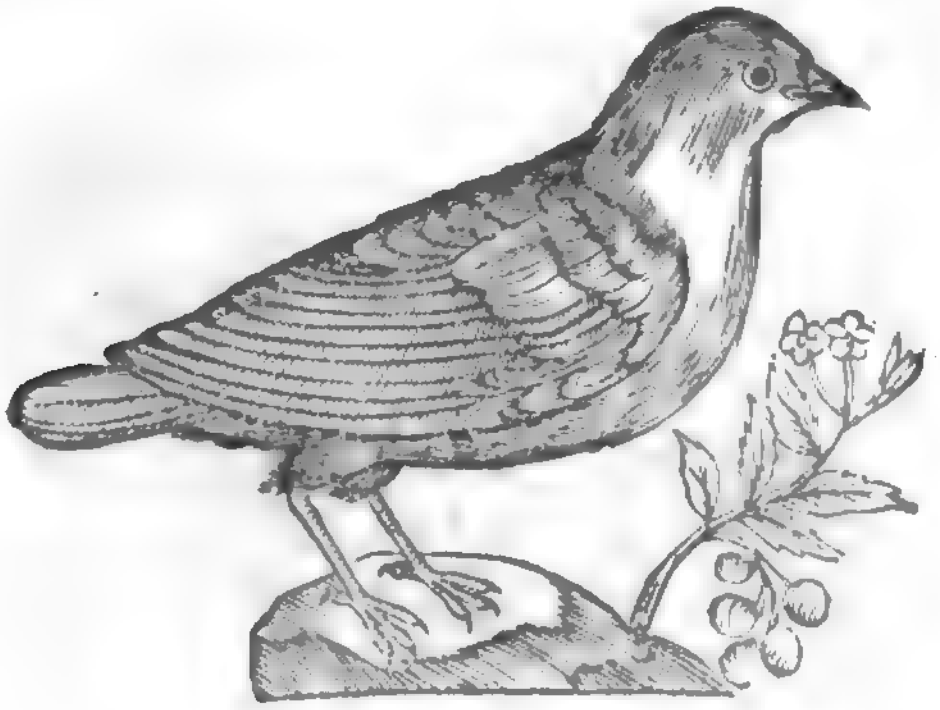

Digitized by Google

DE PASSERE ERYTROMELANO Indico ſine Vropygio. Cap. XXVI.

Paſſeris erythromelani Indici ſine cauda, forma.

ANTONIVS Gigas Foroſempronienſis, vir me Hercule pius, doctus, & mei amantiſſimus picturæ huiuſce auiculæ Indicæ, quam inter alia exotica, quibus Muſæum eius admodum abūdè inſtructum erat, copiam mihi fecit. Paſſerem autem erytromelanum vel Porphyromelanum eam nuncupaui, quod præter rubrum, aut potiùs coccineum, ſeu purpureū, & nigrum colorem nullus alius præterquam in roſtro, quà capiti iungitur, conſpiciatur. Totum etenim corpus pronè, & ſupinè, item alarum principia elegantiſſimo illo coccineo colore ſplendent; reliquum alarum atrum eſt; ſi tamen pennæ earum expandantur ad latera, aliquid candoris præ ſe ferunt. Pedes item nigri ſunt. Habet duas etiam pertergus nigras oblongas, quarum altera longior eſt, maculas admodum contiguas. Roſtrum pro corporis portione (eſt enim auicula pro paruitate craſſiuſcula) exiguum, & minus etiam, quàm in Paſſere vulgari, colore quà capiti iungitur, vt dixi, albo, cætera nigro, acutum, & exile. Vropygio prorſus caret. Indi ex huiuſmodi auis, & quæ ſubſequitur, pennis opera plumaria conficiunt, de quibus nonnulla ſcripſimus in Pſittacorum hiſtoria, quæ beneuolus lector, ſi lubet, adire poterit.

Nominis ratio.

Color.

Pedes.

Roſtrum.

Opera plumaria.

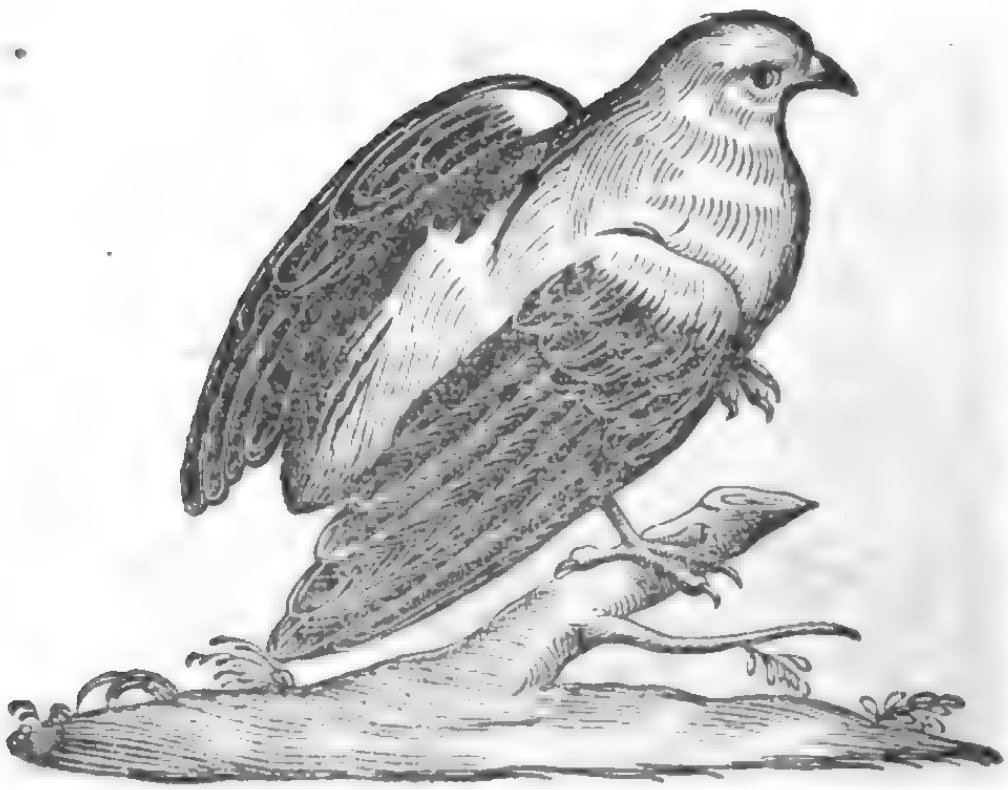

DE

DE PASSERE INDICO SINE vropygio alio cyanerythromelano. Cap. XXVII.

HVIVSCE pariter auis picturam eidem D. Antonio Giganti acceptam refero. Auis eſt ſuperiori longior, at minus corpulenta, & tribus potiſſimùm coloribus, rubro nimirum, cyaneo, ſeu cæruleo, & nigro, quare κυανερυθρομέλανον appellare viſum eſt. Caput, collum, atque pectus, atque inferiora omnia coloris ſunt rubri ſaturati. Ad colli latera maculæ ſunt binæ, contiguæ, ſemilunares magnæ, cæruleæ. Alæ admodum longæ, nigræ ad latera cæruleæ. Pedes breues, nigri. Roſtrum, parum recuruum, nigrum, prope frontem album. Ex huius auis pennis indi etiam opera ſua plumatilia conficiunt.

paſſeris cyanerythromelani ſine cauda deſcriptio.
Color.
Alæ.
Pedes.

Digitized by Google

DE EMBERIZA PRATENSI. Cap. XXX.

Emberiza pratenſis. Color.

IDEM Ornithologus de alia quadam auicula ſcribens ſubinde à præcedenti, Emberizam, inquit, pratenſem voco, quam aucupes noſtri Vviſe Emmeritz à pratis, in quibus verſari ſolet, appellant. Hæc ut pictura indicat, colore eſt teſtaceo, ſeu figlino; cruribus, pectore, ventre, alis, & cauda media. Vtrinque enim in ea nigræ ſunt pennæ. Dorſum quoque nigricat, & in alis ſuperiùs maculæ nigræ ſunt ſubrotundæ: in-

Emberiza pratenſis mas cum arbore ludæ.

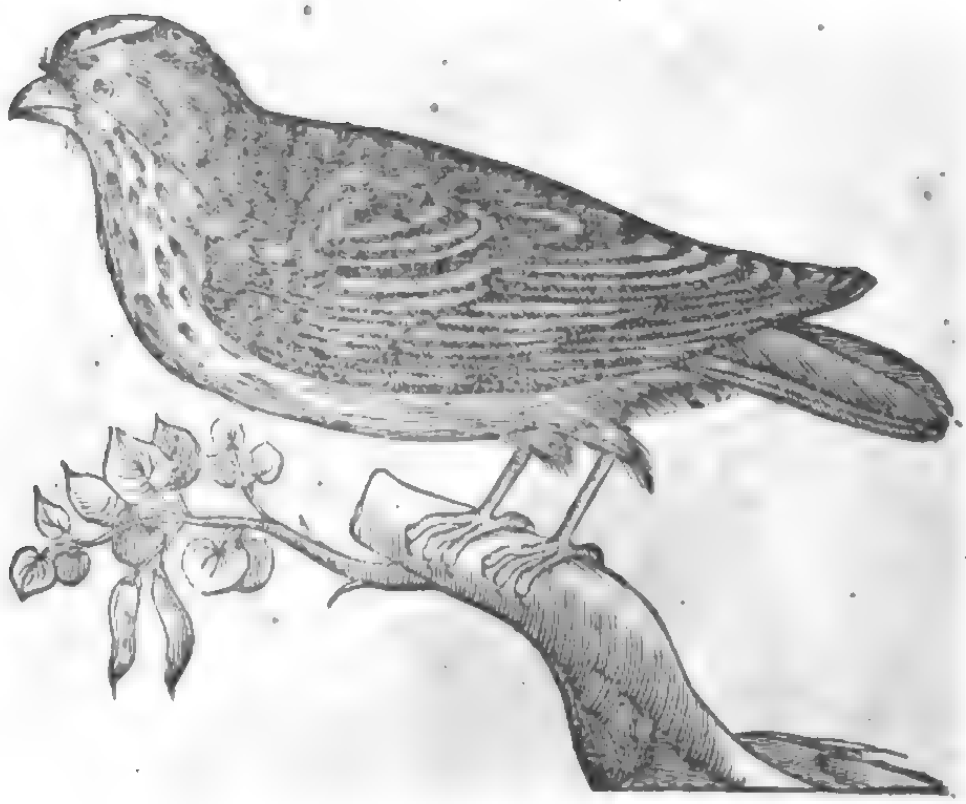

ferius

Digitized by Google

ſeriùs verò margines pennarum ſecundum longitudinem nigricant. Roſtrum fuſcum, vertex niger, infra quem vtrinque macula albicans retrorſum tendit: tum rurſum aliæ duæ nigræ & albicantes per interualla ſequuntur. Hanc auem circa lacum verbanum Ceppa vocant. Hæc ille, quæ exactè his auiculis, mari nempe, & fœminæ, quas in agro noſtro Bertazinas vocant, conueniunt. Ceppa. Bertazina.

10

Emberiza pratenſis fœmina cum caſtanea equina.

20

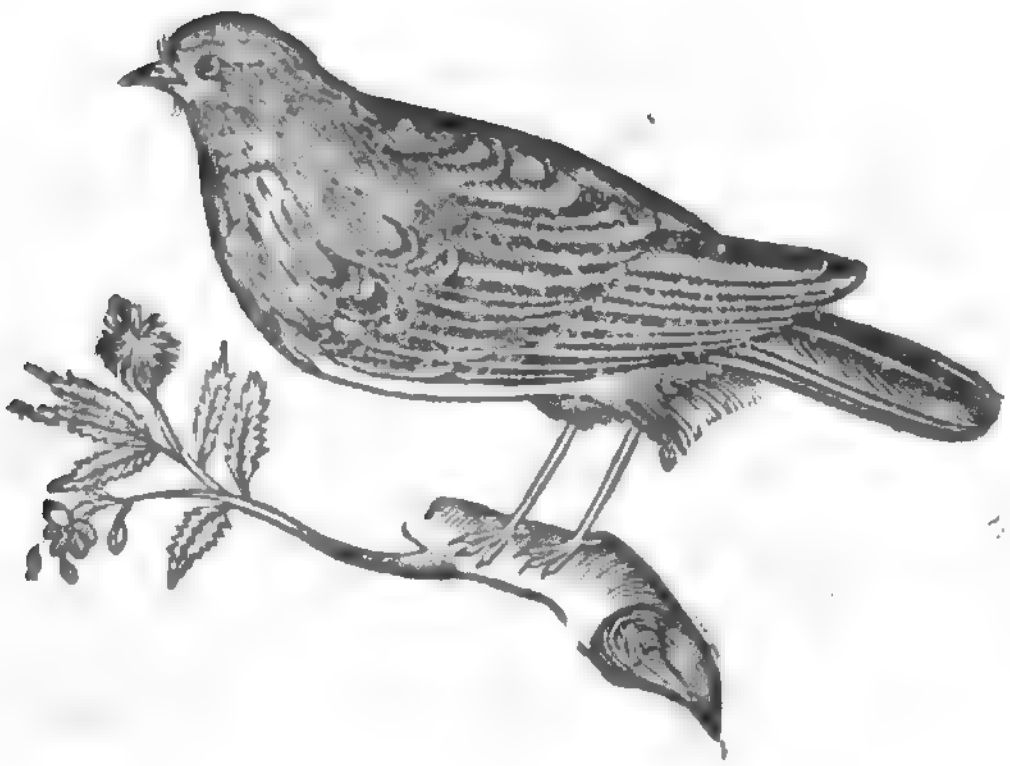

30

40

50

VLYSSIS

Digitized by Google

Turtur albus cuius icon poni debebat pag. 510.

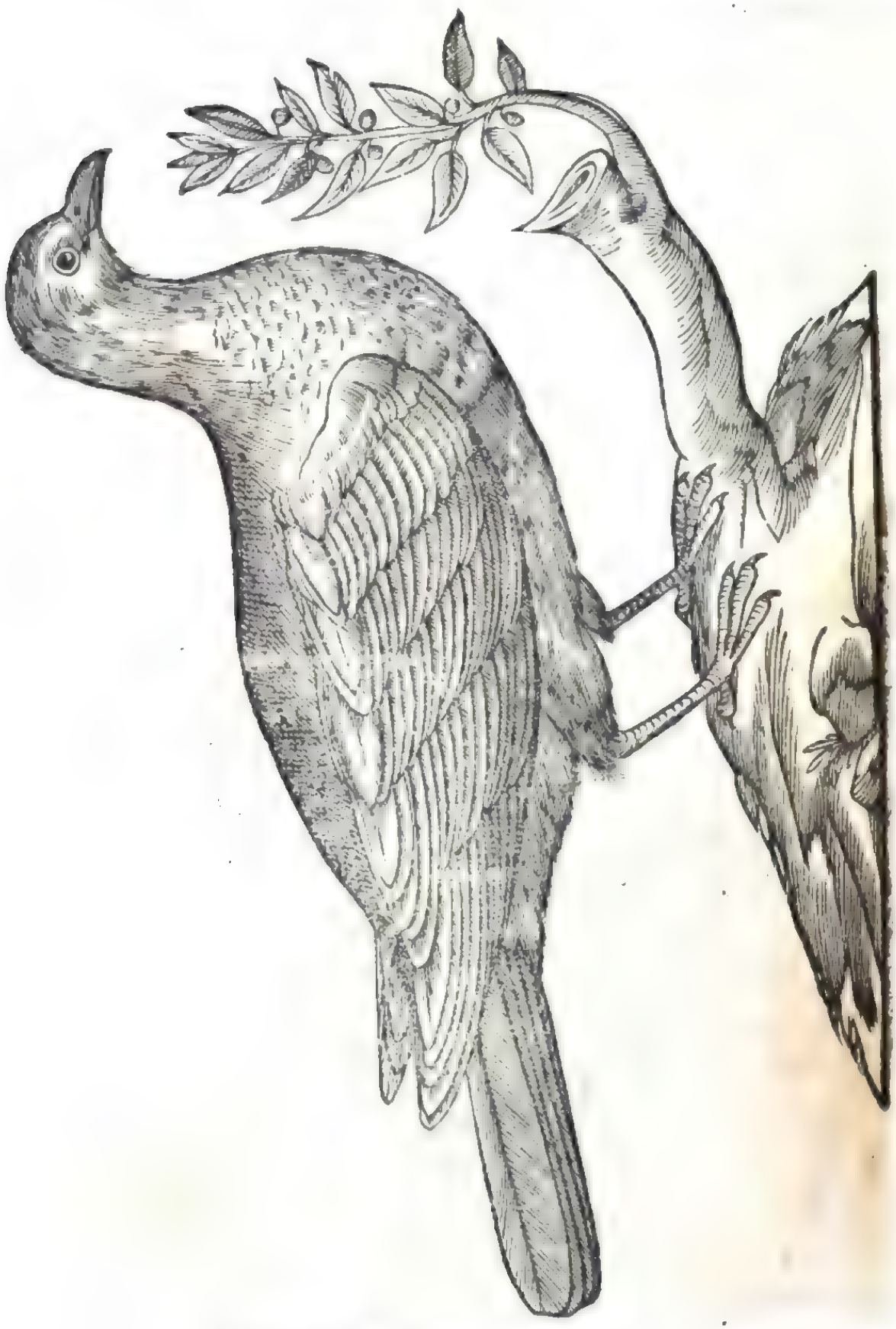

Finis Libri Decimiquinti.

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIAE

Liber Decimus ſextus.

QVI EST

DE AVIBVS BACCIVORIS.

DE TVRDIS IN GENERE. Cap. I.

SVNT præter hactenus enumeratas aliæ auiculæ, quæ pariter ſe vel aquâ, vel puluere mundant, vt exempli gratiâ Alauda, quæ eodem iure, quo illæ bacciuoris hiſce, de quibus nunc agere inſtituimus præferendæ eſſent, niſi earum aliæ ſimpliciter vermiuoræ eſſent, aliæ etiam propter vocis ſuæ, cantuſue ſuauitatem paſſim ab omnibus maximè à nobilibus, proceribuſq; alerentur, nam cùm ob hanc, tùm ob aliam cauſam, quia nimirum corporis magnitudine bacciuoris longè cedunt paraſangis, priuatim binis de ijs inſtitutis libris agere decreuimus: ſimpliciter autẽ vermouoras, (vt id obiter ſit dictũ,) appellamus, quæ propter cantum non vt aliæ aluntur. Scripturus itaque de bacciuoris Turdus, & Merula primùm occurrunt, vterque, & vocis, & carnis ſuæ bonitate celeberrimus: Cùm uerò veteres Turdos magis, quàm Merulas celebrent, Turdos etiam nos Merulis præferemus, & reuera teſtis eſt hiſtoria Imperatores, atque primates Romanos præter Turdos, & Attagenes non alias aues in conuiuijs ſuis ita celebraſſe, vt nos nunc facimus. Ex veterum enim monumentis obſeruare non licet, carnes ab illis tanti fuiſſe æſtimatas, quàm erant piſces, quin his inferiores perpetuò habitas fuiſſe. Aegyptij ſanè monachi toto vitæ curſu piſcibus abſtinuerunt, quaſi inferre vellent, ſe eiuſmodi delicijs priuatos, quemadmodum, qui apud nos carnibus abſtinent. Hoc verò carnium ille contemptus, & piſcium æſtimatio effecit, vt veteres cùm Græci, tùm Latini auium genera minus nouerint, quàm piſcium. Cùm itaque luxuria Romanorum in piſcibus eſſet collocata potiſſimùm, Turdum tamẽ inter aues, vt dixi, plurimi fecere. C. Titius vir doctus, & qui Romanos luxus acerrima oratione lacerauit, inter alios Turdi eſum etiam nominat, ſicuti Furius Albinus ex oratione illius apud Macrobium recenſet. *Vix*, inquit, *præ vino ſuſtinent palpebras, eunt in conſilium, ibi hac oratio, quid mihi negocij eſt cum iſtis nugatoribus: potiùs quàm potemus mulſum miſtum vino Græco, edimus Turdum pinguem, bonumq; piſcem, lupum Germanum?* Perſius [a] poëta Satyricus, & in mores Romanorum illicitos inuectus, cùm alios auarè nimis cerneret viuere, alios contra genio indulgere, bonaq; ſua dilapidare, ſeſe ait velle mediocritatem colere, negatq; ſe rhombos ex piſcibus, ex auibus Turdos libertis appoſiturum, innuens ita euitandam eſſe auaritiam, vt in prodigalitatem non incurratur. Canit autem:

Solis natalibus eſt qui
Tingat olas ficcum muria vafer in calice empta,
Ipſe ſacrum irrorans patina piper: ſic bona denie

Grandia

Ordinis ratio.

Aues ſimpliciter vermiuoræ quæ

Turdorum prærogatiua in menſis Imperatorum.

Piſcium æſtimatio apud antiquos.

Cur Græci, & Latini aues minus nouerint.

[a] *Satyr. 6.*

Perſius cur libertis nõ appoſuerit Turdos.

Digitized by Google

Grandia magnanimus peragit puer: vtar ego, vtar,
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem ſolers Turdorum noſſe ſaliuam,
Meſſe tenus propria vine.

Tennis ſaliua quid.

Tenuem ſaliuam poeta, (vt id obiter dicamus) vocat optimum ſaporem, qui in deglutienda ſaliua perſentitur. Luxurioſa enim gula, & artis coquinariæ periti, rerum ſapores cognoſcebant, diſtinguebantq; an cellarius eſſet Turdus, an terrarius, an maſculus, an fœmina: vnde dicebat ex Catij ſententia Horatius:

Nec ſibi canarum quinis temerè arroget artem,
Ni priùs exacta tenui ratione ſaporum

Manij voracitas, & Beſtij auaritia notatę.

[b] *Epiſt.* 15. Idem hic [b] Horatius pariter, vbi Manij, ſimiliumq; nepotum, atque helluonum voracitatem, & ingluuiem, qui nempe non ſua tantùm, & aliena abligurirent, dilapidarentq;, & nemini eam ob cauſam parcerent, non probis, non improbis, non auaris, non luxu perditis, depingit, & è contrario Beſtij nimias ſordes, & auaritiam, qui eiuſcemodi, quos dixi, ventres lamina dicebat vrendos potiùs candente, quàm in vita tolerandos, taxat, Turdi obeſi eſum nominat, tanquam cibum, quo patrimonia exhauriuntur:

Scilicet vt ventres lama candente nepotum
Diceret vrendos correctus Beſtius: idem
Quicquid erat nactus prædæ maioris, vbi omne
Verterat in fumum, & cinerem: non Hercule miror
Aiebant, ſi qui comedunt bona cùm ſit obeſo
Nil melius Turdo, nil vulua pulchrius ampla.

Romani q̃ Turdi eſu delectarentur.

Quã verò Romani Turdorũ eſu caperentur, demonſtrat Varro, inquiens. *Edones Romã, vt turba intendat annonam; ſed propter phagones Fiscedulam pinguem, aut Turdum niſi volantem non video.* Quæ quidem verba, vtpote intellectu difficilia Nonius Marcellus hoc modo explicat. Edones Romani, vt turba intendat annonam. Eſt autem, inquit, Homericum hemiſtichium. Nemo neſcit, Varronem paſſim interſparſiſſe, ceu emblemata quæpiam Græca ad ornatum, ac præcipuè Homerica. Quare mirari deſino, cur haſce delicatiſſimas aues tam ſedulò ſaginarent. Sed mirabile admodum videtur, cur earum auiaria tam breui in tantam multitudinem accreuerint, vt ex eorum ſimo ſtercorarentur agri, cùm alioqui Cornelius Nepos, qui Diui Auguſti temporibus obijt, paulò antè ſaginari cœptas ſcribat. Quamobrem non immeritò exclamabat [a] Plinius, cùm Varronem cerneret Turdorum ſtercori ex auiarijs principatum tribuere. *Bene*, inquit, *ſperandum eſt de moribus noſtris, ſi tanta apud maiores fuere auiaria, vt ex ijs ſtercorarentur agri*: Cæterùm cui non notæ Luculli deliciæ? Hic, ut refert [d] Athenæus, cùm Romam poſt expeditionem Ponticam rediiſſet, ad vitam ſumptuoſiſſimam, & elegantem ſe conuertit: tantas enim opes parauerat, vt ædibus, & prætorijs extruendis, hortis, & cænationibus amœniſſimis, incredibiliq; ſumptu paratis, & bibliotheca inſigni vtriuſque linguæ libris referta, atque omnibus obuia, & patenti, opes bello quęſitas conterere non potuerit, cùm interim quotidiano epularum apparatu in prouerbium penè venerit. Hic, inquam, clariſſimus, ac ſplendidiſſimus heros, quod miror Athenæum non adnotaſſe, teſte Varrone, in auiarijs ſuis, quàm ſedulò Turdos alebat: vnde de eo loquens idem [c] Varro, *Vbi delicatè*, inquit, *cenitaret, & alios videret Turdos, in maximo poſitos coctos, alios volitare circa feneſtras captos.* Porrò in tanta copia pretia tam memorabilia fuiſſe harum auium quis non attonitus ſtupeat? Conſtat enim ternis denarijs, id eſt, duodenis nummis vænijſſe ſingulos Turdos Romæ ad epulum adijciale, id eſt, ære noſtro, (inquit [f] Budæus) denis ſolidis Turonicis. & ſemiſſe. Ex vno autem ornithone quinque millia Turdorum eodem pretio diuendita fuiſſe, author locupletiſſimus [g] Varro atteſtatur, inquiens. *In villa matertera mea in Sabinis ad quartum, & vigeſimum lapidem via Salaria à Roma ornithon eſt, ex quo vno quinque millia ſcio vaniſſe Turdorum denarijs ternis vt HS ſexaginta millia ea pars villa reddiderit eo anno, bis tantò, quàm tunc* (Axium alloquitur) *fundus ducentorum iugerum Reate reddit.* Et rurſus ſequenti capite: *Non diſſimulabo, quod volo, de Ornithone primum, quod lucri fecerunt hoc nomen Turdi. HS enim ſexaginta millia ſtrictiſſima excandere me fecerunt cupiditate*, Et mox: *Ornithonis alterum genus fructus cauſa eſt, quo genere macellarij, & in vrbe quidam habent loca clauſa, & rure maximè conducta in Sabinis, quod ibi propter agri naturam frequentes apparent Turdi.* [h] Columella pariter quo in pretio haberentur, meminit his verbis: *Impenſa, curaq;* (vt par eſt) *adhibita, M. Terentius ternis ſæpe denarijs Turdos ſingulos emptitatos eſſe ſignificat auorum temporibus; quibus qui triumphabant, populum dabant epulum. At nunc ætatis noſtræ luxuries quotidiana fecit hac pretia, propter quæ ne ruſticis quidem contemnendus ſit hic reditus.*

Turdi in quo numero à Romanis habiti.

Luculli ſũptus.

[a] *L.* 17. *c.* 9.

[d] *Lib.* 4.

[c] *Lib.* 3. *de re ruſt.*

Turdorum pretia.

[f] *L. de Aſſe.*

[g] *Lib.* 3. *de re ruſt. c.* 2.

[h] *L.* 8. *c.* 10.

tus. Hæc ille. Sed hîc rurſus mihi alius ſuboritur ſcrupulus, in tot Ornithonum abundantia, Pŏpeio aliquando ægrotante Romæ, nullibi potuiſſe reperiri Turdos (erat enim eſtas) quàm apud Lucullum, vt refert Plutarchus: vnde ferunt, Pompeium reſpondiſſe medico, qui eum Turdos comedere iuſſerat, Si Lucullus delicatus non eſſet, non viueret Pompeius? Quod verò [1] Plutarchus recitat de Pompeio, id Io. Tzetzes ait de Catone. De Curtio etiã equite Romano delicijs diffluente tradit [k] Macrobius, cùm macrum Turdum ſumpſiſſet, in conuiuio Cęſaris interrogaſſe, nunquid mittere liceret: & cùm princeps reſpondiſſet, quid ni? ſtatim per feneſtrã miſiſſe. Heliogabalus perditiſſimus principum, impuriſſimuſq; ingentes dapes Palatinis, teſte Lampridio, exhibuit extis refertos, & cerebellis Turdorum. * Suetonius etiã Tyberij imperatoris comeſſationes recenſens, eũ refert, Aſellio Sabino ducenta donaſſe ſeſtertia pro dialogo, in quo boleti, & Ficedulæ, & oſtreæ, & Turdi certamen induxerat. Quare nihil mirum eſt, ſi præcipui muneris loco aues has nobiliores quiq; inuicem mitterent: quod in primis docet lepidiſſimus [l] Martialis, qui cùm Turdos non haberet, quos Caro cognato ſuo offerret, cortis ſuæ munera, nẽpe Gallinas, ſimiliaq; altilia ei mittit, at ne ſubruſticus videatur, cauſas adducit, cur id faciat, hoc modo.

Pompeius æger Turdos Luculi æpernatur

[1] *L. 10. Chiliade 347.*

[k] *L. 2. Satur.* Heliogabali luxus.

* *In Tiberio. cap 42.* Tyber. cur Aſellio ducenta ſeſtertia donauerit.

Si mihi Picena Turdus palleret oliua,
Tenderet aut noſtras ſylua ſabina plagas;
Aut creſcente vadis traheretur arundine prada,
Pinguis & implicitas virga teneret aues,
Cara daret ſolemne tibi cognatio munus
Nec frater vobis, nec prior eſſet auus.
Nunc Sturnos inopes, Fringuillarumq; querelas,
Audit, & arguto Paſſere vernat ager.
Inde ſalutatus Picæ reſpondet arator,
Hinc prope ſumma rapax Milvus in aſtra volat.
Mittimus ergo tibi parua munuſcula cortis
Qualia ſi recipis ſæpè propinquus eris.

Turdi dono miſſi.

[l] *L. 9. Epigr.* Martialis cognato ſuo Gallinas mittit.

Et rurſus ſubſequenti ad Flaccum poëtam inſcripto epigrammate, cui & Stellæ, qui & ipſe erat poëta die propinquorum dum Turdos mittere ſtatuerat, tutius, meliuſq; ſibi videri arbitratur ab incœpto abſtinere, quàm alios multos amicos, qui eoſdem petere poſſent, offendere, quia nimirum conſultius ſit omnibus placere, quàm paucis. Canit autem:

Martialis cur Flacco, & Stellæ poetis Turdos nõ miſit.

Luce propinquorum, qua plurima mittitur aues,
Cùm Stellæ Turdos, cùm tibi Flacce paro.
Succurrit nobis ingens, oneroſáq; turba,
In qua ſe primum quiſque, meumq; putat.
Demeruiſſe duos votum eſt, offendere plures
Vix tutum, multis mittere dona graue eſt.
Qua poſſum ſola veniam ratione mereber,
Nec Stellæ Turdos, nec tibi Flacce dabo.

Alibi etiam à Pontia venefica Turdos ſibi dono miſſos ſcribit hoc tetraſticho.

Pontia venefica Martiali Turdos donat.

Cùm mittis Turdumq; mihi, quadramve placentæ,
Sine femur Leporis, ſine quid his ſimile:
Buccellas miſiſſe tuas te Pontia dicis,
Has ego nec mittam, Pontia: ſed nec edam.

* Horatius pariter, ſenes vtili amicitia gaudere innuens, quare ad animos eorum conciliandos palmarium eſſe, munera ipſis grata offerre, inter huiuſcemodi dona Turdum auem enumerat, inquiens:

* *Satyr. 5.* Senes vtili amicitia gaudent.

Quando pauperiem miſſis ambagibus horres:
Accipe qua ratione queas diteſcere, Turdus
Siue aliquid primum dabitur tibi: deuolet illuc
Res, vbi magna nitet domino ſene.

* Plinius Cæcilius ſecundus Flacco cuidam neſcio an poëtæ, an Annio Senatori, nam eodem fere tempore vixit vterq;, gratias agit pro acceptis Turdis, facta ſuper hoc munere epiſtola, cuius exordium eſt, Accepi pulcherrimos Turdos: cum quibus parem calculum ponere, nec vllis copijs ex Laurentino, nec maris tam turbidis tempeſtatibus poſſum. Recipies ergo epiſtolas ſteriles, & ſimpliciter ingratas; ac ne illam quidem ſolertiã Diomedis in permutando munere imitantis: ſed (quæ facilitas tua) hoc magis dabis veniam, quod ſe non mereri fatentur. Hæc ille. Apud priſcos item Græcos hæ eædem volucres pro mu-

* *L. 15. Epiſt.*

Digitized by Google

Homero pueri Turdos donãt.

nere amicis dabantur: Nam antiquiſſimum Homerum legimus cùm aliquando quoddam poëma recitaſſet, à pueris Turdos accepiſſe, indeq; eos verſus Epiciclides dici meruiſſe. Alexis etiam apud dipnoſophiſtam [a] Athenæum ſpõſos ſponſis ſuis Turdos tanquam bellaria quædam miſiſſe atteſtatur his verbis:

[a] *L. 14. c. 17*

Spõſi Sponſis Turdos donant.

Bellarinm cogneſco quod ſponſi ſolent
Vbi petunt ſponſam, refers molles ei
Ametas & Turdos dediſſe, tum Lepores.

Quanti præterea Turdorum eſum ipſi facerent Græci, docet in primis nos Ariſtophanes, vbi per interlocutorem iuſtum ſermonem, quæ à priſcis in cibis pueris interdicta eſſent, recitat: nam & Turdi eſum ipſis illicitum fuiſſe, vtpote pretiolum nimis, ac delicatum, quo molles, & effæminati euadere poſſent. [b] Alibi etiam inter lautiſſima cibaria nominat amylos, placentas, & Turdos aues. Teleclides inſuper, de veteri beata vita loquens, *Turdi*, ait, *aſſi vnà cum placentis in fauces eis inuolabant.* Romani, ni fallor, in offerendis pro munere Turdis variant à Græcis: nam in corona ferebant pendentes: hi in lance, eoq; ſæpe magni pretij. [c] Athenæus Charini Macedonis conuiuium deſcribens, non mediocres diuitias pro cœna illatas, ait, lancem ſcilicet argenteum non mediocriter craſſum, inauratum, quantuſq; Suis valde magni amplitudinem complecteretur, qui intus ſupinus iacebat, atque ventrem multis bonis auibus plenum ſuperius oſtendebat: Inerant autem, inquit, Turdi volua, innumeraq; Ficedularum multitudo. Romanos uerò in corona miſiſſe docet ante alios [d] Ouidius, inquiens:

[b] *In Pace.*

Turdorum oblatio uaria.

[c] *Lib. 4. c. 1.*

[d] *L. 2. de arte am.*

Quin etiam Turdoq; licet, miſtaq; corona
Te memorem domina, teſtificere tua.

Item Martialis, at longè dilucidiùs:

Texta roſis fortaſſe tibi, vel diuite nardo,
At mihi de Turdis facta corona placet.
Illic coronam pinguibus grauem Turdis
Videres.

Alibi etiam

Poſſim hîc præter allata hactenus Turdorum encomia, & alia veterum loca in medium afferre, magiſq; præterea eos celebrare, niſi etiam noſtra ſæcula, quæ & ipſa perdito luxu vbique diffluunt, hoc auium genus in ſummo honoris vertice haberent. Vix enim conuiuia celebrantur inter proceres, in quibus non ſuus cuiq; Turdus in ipſo menſæ auſpicio apponatur. Titus Veſpaſianus Strozza Abbatis cuiuſdam ſibi ipſi indulgentis delicias recenſens, inter eas Turdos tanquam præcipuas decantat:

Turdũ noſtra tempora celebrãt.

Ille boues macras, & Brigantina muſta
Odit, nec totos vult vigilare dies:
Illius in Turdis ſermo verſatur, & oſſis,
Gnoſiaco ſpuman liuida labra mero

Ne verò in omni occaſione ſibi deſint, auiaria etiam veteres imitati habent varijs auibus delicatis, ac in primis Turdis referta. Io. Bapt. Campegius, vir ſplendidiſſimus, doctorum virorum, & mei in primis amantiſſimus, & quem ob incredibilem ergo me liberalitatem (donauit autem mihi mille aureos) ſatis laudare non poſſum, in agro Bononienſi Tuſculanum, & in ea auiarium habebat admodum ſuperbum, atque magnificum, quod deſcribens Antonius Gigas quocum, atque vna cum Card. Paleoto necnon D. Camillo eius fratre, alijſq; viris eruditis aliquoties animi cauſa me contuli depingens, auiarij eius meminit, aueſq; & in his Turdos etiã nominat, inquiens:

Io. Bap. Cãpegij liberalitas.

Non ibi vel Perdix deeſt, vel peregrina Coturnix
Et Merula, Turdiq; ſua ſtant tempore obeſi.

Cæterùm vt tandem in hiſce Turdorum laudibus vela contrahamus, ſat fuerit vnà cũ Martiale eis ſolis inter omnia auiũ genera primatũ tribuiſſe: hoc in primis indicat vbi Bæticum quendam ridet, qui ea deuoraret, quæ ſecretos olerent mulierum loculos.

Epilogus. Turdus inauibus principatum habet.

Nec mullus, nec te delectat Batice Turdus,
Nec lepus eſt vnquam, nec tibi gratus aper.

Apertè, ac diſertiſſimis uerò verbis ita canit:

Inter aues Turdus, ſi qui me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

In ſumma, vt vtar etiam diſticho Andreæ Dactij patritij, & Academici Florentini:

Inter aues Turdus guſtu gratiſſimus, olim,
Nunc etiam primos occupat ore locos.

AEQVI-

Digitized by Google

AEQVIVOCA.

ΚΙΧΛΗ Græcis, vt Latinis Turdus auem significat, & piscem, qui absque vlla hæsitatione a similitudine macularum auis id nominis sibi vsurpauit. Prouincialibus Gallis, teste doctissimo [a] Rondoletio, Italis, & Hispanis vulgò Tordo nuncupatur. Duodecim eius genera depingit, & solo ferè colore differre asserit, sed primi generis à pluribus dici Turdo, quòd notas etiam insigniores habeat, quibus à quouis negocio nullo discerni queat. [b] Hippolitus Saluianus præcauendum esse admonet, ne omnes picturatos pisces, quod ichthyopolæ vbique fermè faciunt, Turdos vocemus, non solùm Turdos ipsos, sed Percas etiam, Hiatulas, Fucas, Merulas, Pauones, atque reliquos depictos pisces perperam Turdos appellantes. Quem errorem, ait, facilè euitabimus, si veterum testimonio Turdi piscis aluum, Turdi auis instar varium, siue maculosum esse animaduerterimus: quamobrem qui aluum varium non habent, Turdi non sunt.

Turdus piscis cur dictus.

[a] *Lib. 6. de pisc. lib. c. 6.*

[b] *Hist. 8. de aquat.*

Turdi pisces vt cognoscantur

Latinorum Turdus præter auem, & piscem etiam viri nomen est nequam, & infamis, cuius meminit Seneca, citante [c] Iusto Lipsio, vbi hunc Senecæ locum restituit: *Hi qui iactantur, & operosæ, atque ardua sursum, deorsum eunt, fortes viri sunt, primoresq; castrorum. Isti quos publica quies alys laborantibus molliter habet, Turturillæ sunt, tuti contumeliæ causa.* Hærere, inquit Lipsius, in hac voce necessum est, qui nusquam hærent. Pincianus vir egregius, & doctrina minimè ventosa legebat, *Tutulinæ sunt*, allusione ad Deam priscã, *apud gentiles* cui nomen a tutando. Non conuenit. In vitium enim hæc Seneca dixit, non in laudem. Aptiùs fortasse ego, *Turdi illi sunt.* Turdum reperio paulò supra illam ætatem, hominem mollem, & infamis cuiusdam ignauiæ. Quid autem si nomen eius abijt in dictum vulgi? qualia quædam ex ima plebe scriptor hic alias vsurpat. Verba [d] Senecæ patris sunt: *Oppressi sunt in templo ab omni multitudine, qua postulabat, vt Romam Sabinus cum Turdo proficisceretur. Cùm Turdus promitteret iturum se, Sabinus, silentio facto ait, Ego ad Cæsarem non sum iturus cum matte.* Ex quibus clarum de infami mollitie huius Turdi. Fortasse & tota illa cum Sabino actio causam, aut principium huic adagio dedit. Et Hercle tam magis cogito, quam magis probo. Hæc omnia Lipsius.

Turdus viri nomen.

[c] *L. 1. Elect. cap. 16.*

Tutulinæ.

Turdus homo infamis

[d] *L. 9. Epist. 4*

SYNONYMA.

SYLVATICVS pro Alchamari exponit Turdum auem. Alibi etiam Clas habet, alibi Cicla & Clice pro Turdo: quæ uoces à Græcorum κίχλη corruptæ videntur. Interpres Auicennę Alzarazir Turdos conuertit, cùm Sturnos debuisset. Apud [a] Aristotelem alibi Cichlæ leguntur, vbi Alberti translatio habet, Triangel, & Aulones. Græcis Κίχλη Turdus est. Varinus Κίχλα aliquos, & τρίγλα efferre ait, at non rectè: quia fœminina in λα omnia debeant secundum Atticos habere λ duplex, vt κόλλα, σιλλα, δβίλλα, &c. Quæ verò λ simplex habent per ν scribi, vt πύλη, ὁμίχλη. Syracusij κίχλας, teste [b] Athenæo Κιχήλας nominant, qui Epicharmi versum hunc citat:

Alchamari. Clas. Cicla. Clice. Alzarazir. [a] *6. hist. c. 1.* Triangel. Aulones. [b] *L. 2. c. 26.*

Quæ olea folia comedunt Κιχήλαι.

Varinus verò Κιχήλας dici vult per pleonasmum pro κίχλας: attamen ipsimet, vti etiam Hesychio Κιχῆλαι Turdi sunt: Ijsdem Γίχλα Turdum significat. Γίχλη verò vel Turdum auem, vel quendam piscem: Γίσχλαι Turdos, & melotas, hoc est, pelles caprinas. Varinus vbi Κίχλα scribi deberet, Κίλλα habet, exponitq; animal volucre. Ornithologus esse tradit, qui Turdi nomen Græcis hodieuulgare sibi esse affirmârint Κύχλα, alios Τζίχλα, alios πίσο. Sed [c] Bellonius, qui ipse Græciã peragrauit, nũc Turdos ibi nominari ait Schynopoullos, ac si Lentiscenas aues diceres, & quia myrti baccas etiam deuorant, à nonnullis myrtopoullos. Latini Turdum nuncupant, & *cùm sint nomine mares*, inquit M. Varro, *venere fœmina quoque sunt.* Nonius verò masculino genere plerunque legi ait, fœmi-

Γίχλα. Γίχλη. Κίλλα.

[c] *L. 1. obseru. cap. 10.*

Turda. nini tamen etiam Varronem Quinquatrubus. In quibuſdam Perſij exemplaribus Turdarum legitur pro Turdorum. Quin imo P. Pithœus, qui antiqua ad Perſium commentaria ſuperioribus annis in lucem prodidit, abuſiuè id à poëta factum eſſe ſcribit, authoritate Horatij canentis:

Pone macros arſit, dum Turdos verſat in igni

Turdones. Turdulus. Apud Arnoldum Villanouanum Turdones legitur pro Turdi. Turdulus diminutiuum eſt à Turdo, qua voce utitur etiam alibi [d] Scaliger. Iſidorus Turdelam exponit, quaſi maiorem Turdum, cuius ſtercore viſcum generari putat. Eiuſdem opinionis aſſertor eſt Hermolaus Barbarus, Ornithologus, & monachi Meſues commentatores, Idem Iſidorus, dum à tarditate Turdos dictos arbitratur, quoniam hyemis confinio ſe ad nos referunt, Ornithologo, & Bellonio aduerſatur, ille enim per onomatopœiam dici ſibi potius uideri ſcribit: [e] Hic, Clarum eſt, inquit, Turdum à colore dici: nam & hodie quando quid cernimus è nigro ad cinereum, aut ſimilem alium colorem vergere, noſtro idiomate choſe grauilee nuncupamus. Sic Bellonius, cui an Ornithologo, an Iſidoro ſubſcribere debeam etiamnum hæſito. Turdum piſcem à colore Turdi auis appellatum probè noui, & paulò antè id ſcripſi, auem uerò à colore dici nunquam aliàs legi: & reuera Ornithologo me potiùs comitem adiungo; neque interim Iſidori etymum diſplicet. Nunc cæterarum gentiũ nomenclaturas aſcribamus. Italorum Tordo omnibus Turdis attribui poſſit, quamuis priuatim genus, cuius Ariſtoteles non meminit, ſignificet. In monte Plumbitio, ut audio, Gigenia dicitur. Alia eorum ſynonyma in particularibus Turdorum hiſtorijs trademus. Gallicè Turdus, teſte Roberto Stephano dicitur vne Griue, un Tourd, aui oiſeau de nerte. Bellonius verò Turdos Gallicè exponit Griues, Mauuiz, Trasles, & Tourerz, ſed Turdum maiorem proprie Griue dici ait minorem Mauuis, & Pilarem media magnitudine Litorne. Hiſpani uocant Tordo, vel Zorzól. Germani, teſte Ornithologo Ziemer. Flandri priuatim een Cramer, nam alioqui commune Belgarum nomen eſt een Lijſter, ſiue Lijſteruoghel: Angli à Feldefare, vel à Feldfare, vel a Filfar: Illyrij Kuuicziela: Poloni Gluch, Iemiolucha.

[d] *In manib. Catulli.*

[e] *L. 6. de auibus c. 31.*

Tordo.

Gigenia. Griue.

Zorzol. Ziemer.

GENVS. DIFFERENTIAE.

GENERA Turdorum tria eſſe prodidit [a] Ariſtoteles. Primum, atque maximum Picæ magnitudine, quod [b] Athenæus ἰξοβόσον, id eſt, uiſciuorum, ſiue uiſcedulum appellari ait, Ariſtoteles, uertente Gaza, niſi uiſco, atque reſina non ueſci ſcribit; Alterum magnitudine Merulæ, quod ſonat acutè, hoc τριχάδα dicunt: Tertium his omnibus minus, minuſq; maculis diſtinctum Iliada, ſiue, ut Gaza vertit, Iliacum dicunt alij, ut refert Alexander Myndius: hoc Athenæus gregatim uolare ſcribit, & Hirundinũ more nidos è luto conſtruere. Recentiores alia præterea genera auium, ut mox patebit, Turdis annumerant. Ornithologus enumeratis tribus Ariſtotelicis generibus: Eſt inſuper, inquit, eiuſdem generis, quam aliqui Turdelam, tanquam Latinè nominant, Germani ein Troſtel, præ cæteris muſica. Sed pòſt, interpoſitis tribus capitibus Troſtel interpretatur Turdum minorem alterum, eum nempe, quem nos ſimpliciter Turdum nuncupamus, cùm alioqui Turdela Turdum maiorem ſignificet, ut paulò antè innui. Ita pariter [c] Bellonius quatuor eadem genera agnoſcit, & quem Ornith. minorem alterum uocat, ſecundo nominat loco, uiſciuorum nimirum minorem, & Hermolaus, Turdela, inquit, genus Turdi eſt alterum, quod in Veneta prouincia Drexanos uulgò uocant: in Liguria priſcum nomen obtinent, maiores ſunt Turdo, penna ſubtus uaria. Turnerus, eumq; ſequuti alij viri docti, Turdi genus minus, & canorum, quod Germanis Troſtel appellari dixi, Turdum pilarem eſſe putárunt. Verùm Turnerus pòſt æditum de auibus librum in ſuis ad Ornithologum literis, non hanc amplius auem, ſed Germanorum Krameruogel, mediæ magnitudinis Turdum (quem prius Collurionem eſſe putarat) Turdum pilarem ſe exiſtimare ſcripſit. Idem Turnerus auem Saxonicè dictam Brachuogel ex Turdorum genere eſſe uult, figura, & magnitudine non diſſimilem Merulæ, colore fuſco, terreo obſcuro, vt humi ſedens vix agnoſci, & à terræ colore diſcerni poſſit. Quidam Germani hanc Ariſtotelis Collurionem faciunt. Sed Ornithologus nomen Brachuogel uagum, & incertum eſſe ſcribit, quoniam & Arquatæ, & generi cuidam Gallinaginis attribuatur,

[a] *9. hiſt. c. 20*

[b] *L. 2. c. 26.*

Ornithologi error.

[c] *Lib. 6. de auib. c. 31.*

Drexanos.

Brachuogel Collurio Ariſtotelis ſecundũ quosdam.

Digitized by Google

attribuatur, quòd hæ aues in noualibus, & quiescentibus agris immorari soleant. Ijdem Germani Turdorum minimum genus arbitrantur esse auem, quæ Saxonicè Ziepdrusch hel vocatur, figura alioqui, & colore Iliaco Turdo similis. Viuit circa rubos, & vertatur, & fructibus eorum, & sambuci baccis delectatur, atque hinc coniiciunt esse Batin Aristotelis, quia Βάτος Græcis sit rubus. Alibi quoque auem Merula minorem, maiorem Fringilla, rostro acuto, breuibus pedibus Germanicè Klein Zimmer, id est Turdum paruum nuncupant, & Aristotelis Cyanum, id est, Cæruleum esse arbitrantur: sed nos iudicium nostrum super hac aue hic adhuc cohibemus, suo id tempore allaturi. Apud Heluetios, teste Ornithologo, Turdi genus exiguum, tertia ferè parte Iliacis minus Vvaldtrostel, vel Klein Trostel, hoc est, Turdum syluestrem, vel minorem vocant. Apud Carinthios auis nuncupata Leymtrostel cognatam esse audio Turdis minoribus, sed pedibus albis. Saubaudis Griue Turdus pilaris est, & alia Turdi species paulò nigrior vne Tortue, *Aduenerunt*, inquit [d] Plinius, *bellis Bebriacensibus ciuibus in Italiam aues nouæ* (aliàs externæ) *quæ adhuc nomen retinent, paulum infra Columbas magnitudine, Turdorum specie, sapore grata*. Has aues Perdices minores esse primo huius operis libro asseruimus. In regionibus ad Septentrionem remotis Turdi albi reperiuntur, vt Olaus magnus refert, Ego Turdi capite albo iconem exhibebo, non tanquam diuersus sit, sed quia mirus, & rarus.

Ziepdruschel.
Batis Aristot.
Turdus paruus.
Cyanus Arist.
Vvaldtrostel.
Leymtrostel.
Griue.
Tortue quę auis.
[d] *L. 10. c. 39*
Aues nouæ quæ dicantur Plinio.
Turdi albi.

FORMA. DESCRIPTIO.

GENERA Turdorum, vt ex superioribus liquet, magnitudine potissimùm differunt. Sunt tamen nonnulla, quæ simul omnibus conueniunt. Color cinereus eis quodammodo peculiaris, at huic, quàm illi remissior, aut intensior. Omnes per collum inferius, pectus, & uentrem maculis conspergiuntur: sed non omnibus anni temporibus. Atque hoc dicere voluit [a] Aristoteles, interprete Gaza. *Mutat*, inquit, *& Turdus colorem: quippe qui æstate varius* (ποικίλος) *hyeme murino distinctus* (ψαρὸς) *spectetur*. Quam versionem Gillius in transferendo Aeliano etiam sequitur: cuius hæc sunt verba: Κίχλη χειμῶνος ἐχι ψαλιτίρα ἰδεῖν, θέρος δὲ τὸν αὐχένα ποικίλον ἐπιδείκνυται: vbi ex Aristotele pro ψαλιτίρα lego ψαρωτίρα. Sed ex Aristotele cùm dicit simpliciter colorem mutare, dubitare quispiam possit, nunquid in toto corpore, vel in aliqua parte tantummodo: nam & [b] Plinius verba Aristotelis traducens de collo priuatim scribit, inquiens. *Turdis color æstate circa collum varius, hyeme concolor*. Ego Turdum uisciuorum nescio quo anni tempore captum depinxi ad viuum, in quo totius corporis color ita plumbeus euaserat, vt quodammodo ad amethistinum accederet: & videbantur nihilominus in collo maculæ: præterea Turdum nobis vulgò dictum tribus diuersis coloribus, diuersis nimirum temporibus captum, depictum in libris meis asseruo: quare Aristotelem de toto corpore locutum esse certò mihi persuadeo, & Plinium mentem eius non esse assecutum: nunc prosequamur. Rostrum omnibus longiusculum, crassiusculum, rectum: pedes etiam similes figura, at colore non in omnibus eodem. Lingua omnibus lata est, & ad imitandum humanum sermonem non inepta, & cuti omnibus ferè auibus, quas loqui docere solemus: vnde canebat [c] Scaliger:

Turdis quę simul cõueniant.
[a] *9. hist. c. 49*
Vt colorem mutare dicantur.
[b] *L. 10. c. 29*
Plinij lapsus.
Rostrum.
Pedes.
[c] *In Aut.*

Nam bruta pecora, garrulaq; aues omnes,
Quæcunque nostros æmulantur accentus,
Linguamq; lingua ductili probam fingunt,
Seu Psittacus, seu Pica, Cornus, aut Turdus,
Merulaq; nigra, quæ ore buxeo pipat,
Sturnusq; teneras ftreperus enecans aures.

Habent fortassis & alia etiam communia, sed hæc in priuatis eorum descriptionibus aperientur. Intestinum appendices non habet, nec gula versus stomachum dilatatur, nec superius ingluuiem habet. Intestinum

Digitized by Google

Turdi uiſcluorus cum uiſco.

Digitized by Google

LOCVS.

TVRDI aues ſunt notiſſimæ, & nullibi non obuię, Pilares tamen, & Iliaci alijs ſunt rariores, vel ſaltem in minori copia hîc viſuntur. Ornithologus pilares ait cęteris ferè in cibis præferri, & magis peregrinos eſſe, vultq; Varronem per Turdos aduentitios hoc maximè genus intellexiſſe. [a] Clemens vero Alexandrinus, Daphnios prę cęteris celebratos fuiſſe innuit his verbis: *Antiphanes autem Delius medicus vel vnam hanc dixit eſſe morborum cauſam, ciborum varietatem: cũ qui veritatem ægrè ferant, multiplici neſcio qua vana gloria frugalem, & moderatum victum abiurent, & tranſmarinas eſcas anxiè perquirunt. Ac mihi quidem venit in mentem eorum morbi miſereri: ipſos autem non pudet ſuas decantare delicias, cumq; in freto ſunt Siculo, murænas anxio, & ſolicito animo perquirant, & Maandri anguillas & qui in Melo ſunt, hados, & qui in Sciatho mugiles, Pilori conchas, & Abidena oſtrea, nec Manas, quæ ſunt in Lipara, prætermittant, nec bolum Mantinicum, nec betas, quæ ſunt apud Aſeræos, & pectines exquirant Mechymnæos, & pſettas Atticas, & Turdos Daphnios, & caricas Chelidonias, propter quas in Græciam cum quinquies mille millibus infelix Perſa profectus eſt: Phaſides aues præterea coëmant, Attagenas Ægyptias Medicum Pauonem.* Hęc Clemens: quę vel ideo hîc citauimus, vt conſtaret, quo in precio Turdi Daphnij olim haberentur. Verùm quos, vel quare Turdos Daphnios uocet, etiãnum dubito, eoq; maximè cùm neminem veterum eos nominare uideo. Daphnon in primis lauretum eſt, locus nimirum lauris conſitus, & laurorum baccis veſci Turdos veriſimile eſt, ſed inde celebrandi meo iudicio non ſunt. Quare à Daphne delicioſo quodam Syriæ ſuburbano & nemoris amœnitate, & vico aquis fontanis irriguo, inclyto, dictos eſſe conijcio: nam in eo nemore bacciferas arbores, & oliuas fuiſſe credendum eſt, quibus egregiè pinguęſcunt Turdi, vt ſuo loco dicetur fuſiùs. Aues aduenas eſſe, & quotannis tranſmeare in Italiam ſcriptum reliquit [b] M. Varro, aduolare uerò circiter æquinoctium autumnale, & eodem reuolare æquinoctio verno. Atque ita meo iudicio intelligenda ſunt iſtęc Plinij verba: *Turdi, & Turtures trimeſtres ſunt*, hoc eſt, tribus duntaxat menſibus manent. Sed hęc Bononię ſaltem non uſque adeo vera ſunt, nunc enim dum hęc ſcribo, quarto nimirũ idus Maij Turdorum viſciuororum pulli in foro proſtantes inueni, & quos Turdos vulgò dicimus, Martio etiam menſe copioſè ſatis, quoque vænales habentur. Aliàs igitur [c] Plinius abire Merulas, & Turdos in vicina cenſet, ſed plumam non amittere, nec occultari, niſi ſpecibi, quo hybernum pabulum petant: itaque in Germania hyeme maximè cerni. Ornithologus etiam in Heluetia plerunque præſertim circa Tigurum per hyemes abundare ait. Aeſtate etiam viſuntur, & nidificant in Gallia, & ceraſorum maturitate viſco capti eduntur, ut refert [d] Io. Bruynerius Gallus. Platina in noſtris montanis locis, autumno in planis, & collibus ait inueniri, hyeme præterea loca maritima, & iuniperis. & myrtis abundantia etiam apud nos frequentare tradit. [e] D. Ambroſius denique de pluribus auium differentijs diſſerens, Turdos eis accenſet, quæ ſub hyemis initium ad nos accedunt. Ex quibus iam ſatis, ſuperq; cõſtare arbitror, Turdos toto anni tempore apud nos degere, cerniq;, cùm alioqui [f] Ariſtoteles hyeme latere Turdos ſcribat, & ut diximus, Marcus Varro diſcedere, atque id ita fieri probet, quòd in propinquis inſulis, Pontia, Palmaria, Pandataria, in prima uolatura cùm veniunt, morentur paucos dies, requieſcendi cauſa, idemq; faciant cùm ex Italia trans mare remeant. [g] Agricola etiam author inter recentiores grauiſſimus, ad vicina loca, quæ tepidiora ſunt, ſe conferre prodidit. Quapropter meo iudicio dicendum eſt, quoſdam abire, alios non, & horum alios latere, alios ſemper conſpici. Verſantur autem, vt inquit Albertus, in glebis agrorum quieſcentium.

Turdi aduentitij q. Varroni.

[a] *In pædag. l. 2. c. in prin.*

Morborum cauſa.

Turdi Daphnij i quo precio fuerint habiti.

Turdi Daphnij qui.

Daphnon quid.

Daphne Syriæ ſuburbanum.

Turdi aues aduenæ.

[b] *Lib. 3. de re ruſt. c. 5.*

[c] *L. 10. c. 34.*

Turdi hyeme abũdãt.

[d] *Li. 5. de re cib. c. 37.*

[e] *L. 5. Hex. cap. 24.*

[f] *Hiſt. c. 3.*

[g] *L. de ſubt.*

INGENIVM. CANTVS.

TVRDIS, ſicuti anteà annotauimus, lingua lata eſt, & ad formandum humanum ſermonem idonea: Sed ea nihil prodeſſet, niſi etiam dociles natura effeciſſet. Antiquitus ab altoribus inſtruebantur, & cùm loqui didicerant, in magno, ut par erat, habebantur pretio. Claudij principis Agrippinam tradidit [h] Plinius Turdum habuiſſe, qui omnium ſermones imitabatur: quod profectò inſignem linguæ promptitudinem demonſtrat, quare optimo etiam iure [i] Scaliger Car-

Turdi loqui diſcunt

[h] *L. 10. c. 42.*

[i] *Exerc. 237*

Cardan⁹ reprehenſus. Aues ad loquendum idoneæ.

ger Cardanum redarguit, quoniam Turdos, inter alias, quas recenſet, aues dociles non numeret: *Secundum Pſittaci docilitatem*, inquit, *Corunum ſtatuiſti: inde Merulam, Turdum, Sturnum, Picum, Picamq́, omiſiſti. Haud tamen omnes vno loquuntur modo. Quam te decuit explicare ſubtilitatem. Corvus lingua, & gutture vtitur: itaque difficillimum elementum optimè exprimit. Illud, inquam, quod Demoſthenes ſerò protulit: mihi raro fit, vt ſiccè annuncietur. Vnum alebant monachi vicini noſtri qui coquum Conradum nominatim in fame implorabat, adeò exquiſitè, vt ab homine vocatum arbitraremur. Ridiculum adſcribam. Inuentum librum muſicum, quaſi notas legeret, paſſim pertudit. At Merula, & Turdus tanquam è modulis ſermocinatur. Sturnus in ſibilo propius accedit ad loquutionem. Etiam elementum illud caninum vibrat optimè. Pica horum omnium tum plurima, tum creberrima, tum explicatiſſima. Picus minus aptè, & pauciora, & rarius.* Hæc ille.

Turdi ſurditas.

Verùm cùm peculiaris Turdis aſcribatur ſurditas, adeo vt in prouerbium ceſſerit, mirum quidem videtur, quomodo ita loqui edoceri potuerit. Noſtra autem ætas Turdos, quod noui, loquaces non habet, vel ſaltem mos ille docendi deſijt; nam propter eorum cantum in caueis aluntur. Græci à Q. Calabro, vt id obiter dicamus, ob dirutum Ilium hilarem victoriam canentes, Turdis propter poſt magnas tempeſtates, natam ſerenitatem canora voce canentibus camparantur, dum ait: *Græci autem in carbinnum ſoluti, ſe ad naues receperunt, illuſtrem cantu victoriam celebrantes, non ſecus ac infinitus Turdorum clangor, vbi poſt exitialem tempeſtatem ſerenitas cælo eniteſcere incipit, ac æther nullo ventorum turbine exagitatur: ſic illis apud naues animus gaudio diffundebatur.* &c. Apud Iulium Scaligerum de Turdo optimè canente carmen legitur encomiaſticon, quod hîc minimè prætereire volumus: eſt autem tale:

Turdi propter cantum aluntur. Græci Turdis comparati, & cur.

Scaligeri carmē de Turdo optimè cantante.

Dulci Turdule docte gutturillo
Aſperas animi leuare curas,
Cantillans modulos minutiores:
Condito mihi pectoris medullas.
Cantiuncula vt inquietiore
Oblitus veterum miſer malorum
Mentis improbus acquieſcat æſtus.
Da mi blandula murmurilla mille,
Mille anfractibus implicata: quid ſit
Pote eludere vortices Charybdis.
O princeps auium beatiorum,
Quot grato dominum excitant ſuſurro.
Rex noſtra volucelle vocis alma
Dulcis Turdule docte gutturillo.

V O X.

Trutilare.

TRVTILANT Turdi, vt inquit Philomelę author:

Dum Turdus trutilat, Sturnus tunc pinſitat ore
Sed quod mane canunt, veſpere non recolunt.

* *In Arcad:*

Si verò *Pauſaniæ, & Philoſtrato credimus, ea vox Turdis ſolis propria non erit: nam & piſces quoſdam ea vti ſcribunt. *Aroanius*, inquit ille, *piſces educat cùm alios, tum eos, qui Pœcilia* (credo à coloris varietate) *appellantur. Hos haud abſimilem Turdorum auium voci ſonum fundere aiunt. Vidi ego ſanè piſces iam captos, vocem vero eorum nullam audiui, cùm tamen ad ſolis vſque occaſum circa Aroanium commoratus eſſem, quod eo maximè tempore vocales eos eſſe piſces dicitant.* Philoſtratus verò Cyrenæus in Aorno fluuio, qui per Pheneum fluit, piſces ait eſſe, qui vocem Turdorum ſimilem edant, vocarique varios dici.

Piſces Turdi vocem edentes.

Piſces varij

VICTVS. SAGINATIO.

QVAMVIS etiam præter baccas alia deuorent Turdi, bacciuoros tamen eos appellamus, nam his potissimùm vescuntur, & cæteris præferunt. Lentisci, & myrti baccas in primis appetunt, quare modernis Græcis Schinopoulli, & myrtopoulli, teste Bellonio, nuncupantur. Ornithologus in dissecto Turdi pilaris vẽtriculo se inuenisse scribit baccas iuniperi, & ossa spinæ albæ fruticis, quam oxyacantham interpretantur, & berberi vulgò dicti granorum semina. In sambuci fructu grana, inquit Ruellius, insunt sesemacea, non ingrata Turdis, Sturnisq;. Hederæ baccis etiam non abstinent: in uuas uerò maximè grassantur. In summa baccis mirum immodum afficiuntur omnibus, at maximè myrti, quod Baptista Fiera pariter innuit, canens:

Turdos ent author bacciuoros uocet.
Schinopoulli.
Myrtopoulli.
Turdi myrti baccis gaudent.

Intra omnes Turdus primos sibi iactat honores
Nec sibi odorata gaudet discumbere bacca
Ridet & epastam ficu, & fordentibus uuis,
Sit licet illa gulæ luxu in maiore petita.

Philes myrti comam edere scribit etiam, sed contra fascinationis noxam, vel potiùs id faciunt, ut vult Zoroastres contra blattarum iniuriam. A visco vnum genus priuatim viscium à [a] Philosopho nominatum. quòd nimirum eo tantum, & resina vescatur: sed pilares, & iliacos idem in cibum petere constat: quin imo pilaris, non ille, quem viscium vocat Philosophus, in multis Italiæ locis maximè in Lombardia viscada uulgò dicitur. Præterea uulgatissimum illud, quod quotidie in omnium ore obseruatur, *Turdus malum sibi cacat*, Turdum generatim nominat, non aliquem priuatim, hoc est, vt Plauti uerbis utar, ipsa sibi auis mortem creat, siue cacat, ut adagiorum author corrigit. Cum scilicet viscum serat, quo postmodum ab aucupibus capitur. Erant sanè in ea opinione ueteres, maximè Plinius, & Theophrastus uiscum ex semine à Turdo excreto nasci: & quamuis Theophrastus Turdos in eiusce modi generatione non nominet, sed κίτταις, id est, interprete Gaza, Picas, facilè tamen apparet corruptum esse eum textum, & pro κίχλαι à typographo positum esse κίτται: nam [b] Plinius, qui eundem, ut apparet locum in suam historiam transtulit, *Viscum*, inquit, *satum nullo modo nascitur, nisi per aluum auium redditum, maximè Palumbis.* (Athenæus habet Oenadis) *& Turdi. Hac est natura, vt nisi maturatum in uentre auium non proueniat.* In eadem sententia ex recentioribus multi sunt, Ruellius nimirum, multique alij, qui de plantis nostro æuo scripsêre. Ego, ut ingenuè loquar, cùm a ueteribus, tùm à recentioribus, semper hac in parte dissensi. Quot enim in arboribus Turdus stercus excernit, & tamen uiscum non generatur? Quot in regionibus Turdi non sunt, & tamen uisci copia est? Cuscuta alienis nascitur plantis, ab auium excrementis produci quis somniet? Scio disertissimè scribere Theophrastum uiscum non nasci aliqua putredine, nec prouenire nisi semine, ubi aues, quæ fructum deuorarunt, excrementum in arbore egesserunt. Scio unius plantæ ramum innasci sæpe, & succrescere alienæ arbori, & cur id fiat causam eundem afferre Theophrastum, abstrusas rerum naturas perscrutantem, quòd aues arborum fructum comedentes, posteaq; in arboribus considentes excrementa egerant, semenq; in cauernas delapsum pluuia irrigatum enascatur, & pullulet. Verùm, ut dixi [d] Theophrastus hac in parte, quod scilicet uiscum nisi ab excretis per aluum auium seminibus prouenire credat, vulgus secutus esse uidetur: mirumq; est, quomodo id credere potuerit. Ne uerò solus tantis uiris contradicere appaream, [e] Scaligeri uiri grauissimi patrocinium adijciam, qui pariter uiscum ex arborum uitali excremento, quasi ex semine, portione quadam oriri probat, sicut & gallam, non è semine deiecto ab auiculis: quasi uerò, inquit, in Palumbis, & Turdi uentriculo nequeat granum concoqui, cùm tamen labruscarum gigarta longè duriora, & grandiora conficiantur, id quod experti sumus, datis Turdo-uuis labruscæ, deinde uisci baccis, nullaque horum specie in auis excrementis reperta. Ad hæc extremo autumno comedunt aues acinos, summis ramis etiam surrectis quibusdam uiscum oritur. Quomodo totas hyemes perdurat, neque tantis tempestatibus proluitur. Non enim statim nasci est uerisimile. Quare caloris interni fotu informata uisci principia in succo sibi connaturali, ab externo calore adiuta, atque euocata concrescunt, & in plantam adolescunt, quemadmodum cornua ex ossibus animalium educuntur. Ridiculum quoque adijciam, quod prodidit Tragus, Satyria, & orchides nasci uideri

[a] *9. hist. c. 10.*

Viscada & Turdus dictus.
Turd⁹ malum sibi cacat.

Theophrastus correctus.
[b] *L. 16. c. 94.*

Turdũ non ferere uiscũ

Cuscutæ generatio.
[c] *2. de caus. plant. c. 23.*
Plantæ aliæ alijs innascuntur.

[d] *Lib. 5. de hist. plant. cap. 4.*
[e] *In comm. suprad. & exerc. 168.*

Turdi acinos, & visci semina in ventriculo conficiunt.
Tragi opinio de satyriorũ ortu explosa.

deri ex genitura Turdorum, & Merularum. Hallucinatur item inſigniter [f] Platina, à Turdis cauendum eſſe ſcribens, vbi lapſanum, quod Græci, inquit, βράκανα noſtri napellum vocant, comedunt. Quid enim ſylueſtri huicoleri ineſt, quod comedenti noceat? nam hoc βράκανα Heſychio ſignificat, non napellum, vt ille ſomniat, nec apud alium eam vocem, quod noui, reperire eſt, neque etiam lapſanum, ſine potiùs lampſana aliud eſt, quàm idem illud olus. Falſum autem ab Arabibus id exaraſſe ipſum apparet, qui Turdum aconito ueſci ſcripſerunt, quod napellum etiam dicimus. Sed & ipſi in duplicem errorem inciderunt: nam præterquam quod id falſiſſimum eſt, κώνειον, & ἀκόνιτον Græcis, à quibus hoc hauſerunt, idem eſſe putárunt, κώνειον uerò cicuta eſt, Sturnus etiam, non Turdus eam depaſcitur. Nunc ad Turdorum victum reuertamur. Amant præter bacas, oliuas quoque tanquam gratiſſimam eſcam, & ex qua plurimum pinguedinis corpori adjiciunt: quod Calphurnius illuſtris poëta indicat, inquiens:

Lib. 5. de tuenit. Platinæ erros.

βράκανα quid.

Lapſanum. Lampſana. Arabum error.

Turdi amãt oliuas.

Non ſic deſtructa macreſcit Turdus oliua
Vt Lycidas domina ſine Phillide turbidus erra.

[g] Et Martialis, dum canit:

[g] *Lib. 9. Epi.*

Si mihi Picena Turdus palleret oliua,

id eſt, pinguior fieret, & præ pinguedine pallidior, id eſt, magis cæreus euaderet; hinc Turdos ἐλαιοφάγους Epicharmus dixit, vt rectè legit Varinus, & ex hoc Dalechampius, quſi Monſpeſſulanis Turdos, & Sturnos oliuaiaires, id eſt, olinarios dici ideo ſcribit: nam [h] Athenæi codices impreſſi non rectè habent ἐλαιοφυλλοφάγους, id eſt, oleæ folijs veſcentes. [i] Horatius in laudibus vitæ ruſticæ Turdis retia olim ſolita tradit tendi, ne oliuas deuorarent.

Turdi cũ oliuarij dicti.

[h] *L. 2. c. 26.*

[i] *In Epod.*

Aut amite leui rara tendit retia
Turdis edaces dolias.

Turdi inſecta uorant.

[k] *In bacchi.*

[l] *In auibus.*

Fagi etiam glans, teſte Plinio ab eis experitur. Ab inſectis etiam non abſtinent, quin inſigniter in ea ræuiunt. [k] Plautus lumbricis inhiare eos innuens, de amatore loquens dicebat:

Nunc ab tranſenna hic Turdus lumbricum petit.

[l] Ariſtophanes, quia culices deuorent, honorandos, laudandoſq; eſſe tradit: nam ſic ficus illas non offendere, inquit autem: Si homines colant aues, inter alia ab eis commoda, hoc etiam lucrabuntur.

Ὅτι οἱ κνῖπες καὶ ψῆνες ἀεὶ τὰς συκᾶς ἐσθίουσι,
Ἀλλ' ἀπολέξας πάντας καταφὰς αὐτὰς ἀγέλη μία τιχλῶν,

Ficus earum non ſemper deuorabunt culicum genera, ſed omnes illos vel vnus Turdorum grex abſumet. In ſaginandis Turdis quantam diligentiam impenderint ueteres, pretia pro ijs ſolita indicant, de quibus ſupra diximus, *Turdi*, inquit Palladius, *ſi aliena tempore ſaginentur*, hoc eſt eo tempore, quo non reperiuntur, vt capi poſſint, *& voluptatem cibi, & reditum maximum præſtant, parcenda beneficium miniſtrante luxuria.* Nunc quomodo ſaginentur, & de loco ad id apto differendum eſt, qua in re ueteres apparet ſequendos eſſe, qui ut erant luxui magis dediti, magis in hoc elaborarunt. *Dicam*, inquit [d] Varro, *quod te nolle arbitror Axi, de hoc ornithone, quod* (lego quem) *fructus cauſa faciunt, vnde nonnulli pingues ſumuntur Turdi. Igitur teſtudo* (vt peryſtilium rectum tegulis, aut rete) *ſit magna, in qua millia aliquot Turdorum, ac Merularum includere poſſint. Quidam cum eo adjecerunt, præter eas aues, alias quoq; quæ pinques veneunt carè, vt Miliaria, ac Coturnices. In hoc tectum aquam venire oportet per fiſtulam, & eam potius per canales anguſtas ſerpere, qua facilè extergeri poſſint. Si enim latè ibi aqua doſſuſa, & inquinatur facilius, & bibitur inutilius, & ex eis caduca, quæ abundat, & exit per fiſtulam, facit, vt luto aues laborent. Oſtium habere humile, & anguſtum, & potiſſimùm eius generis, quod cochleam appellant, vt ſolet eſſe in cauea, in qua tauri pugnare ſolent. Feneſtras raras per quas non videantur, extrinſecus arbores, aut nues, quod earum aſpectus ac deſiderium macreſcere facit volucres incluſas. Tantum luminis habere oportet, vt aues videre poſſint, vbi aſſidant, vbi cibus, vbi aqua ſit. Tectorio tecta eſſe lani circum oſtia, ac feneſtras, ne quà intrare mus, aliaue qua beſtia poſſit. Circum huius ædificij parietes intrinſecus multos eſſe pales, vbi aues aſſidere poſſint. Præterea & perticas inclinatas ex humo ad parietem, & in eis tranſuerſas alias gradatim modicis internallis annexas ad ſpeciem cancellorum ſceniterum, ac theatri. Deorſum in terra eſſe aquam, quam bibere poſſint. Cibaria offas poſitas: ea maximè glomerantur ex ficis, & farre miſto. Diebus viginti antequam quis tollere velit Turdos, largius dat cibum, & aquæ plus ponit, & farre ſubtiliore incipit alere. In hoc tecto, caneaque tabulata habeant aliquot ad perticæ ſupplementum. Contra hoc auiarium eſt aliud manus, in quo qua mortua ibi ſunt aues, vt dómino numerum reddat, curator ſeruare ſolet. Cum opus ſunt, ex hoc auiario, vt ſumantur idonea, excluduntur in minuſculum auiarium, quod eſt coniunctum cum maiore oſtio, & lumine*

Veterũ diligentia in ſaginãdis turdis.

[d] *Lib. 3. de re ruſt. c. 3.*

Turdarij deſcriptio.

Cibus.

Digitized by Google

& lumine illustriore, quod secluſorium appellant, Ibi cùm eum numerum habet excluſum, quem ſumere vult, omnes occidit. Hoc ideo in secluſorio clam, ne reliqui, ſi videant, deſpondeant animum, atque alieno tempore venditori moriantur. Non enim, vt aduenæ volucres faciunt, pullos, vt in agro Ciconia, in tecto Hirundines, ſic aut hic, aut illic Turdi. De eodem loco ita ſcribebat [c] Columella hunc in modum. *Turdi locum æquè munitum, & apricum, quàm Columbi deſiderant, ſed in eo tranſuerſa pertica perforatis parietibus aduerſis aptantur, quibus inſidant, cùm ſatiati cibo requieſcere volunt. Ea pertica non altiùs à terra debent ſubleuari, quàm hominis ſtatura patiatur, vt à ſtante contingi poſſint.* [f] Palladius pariter ſub Columbario iubet cubicula duo ſubijci, vnum, quo Turtures claudantur, aliud uerò, quod Turdos nutriat, vultq; locum eſſe mundum, & lucidum, & vndique læuigatum: tranſuerſim in eo perticas figi, quibus poſſint poſt incluſum volatum ſedere: ramos etiam vlrides ſæpe mutare. Collocentur verò circa anglos ſurculi lauri, alteriuſue cuiuſpiam arboris, nam hoc iubet [g] Didymus, diligens etiam geoponicus. Præbetur verò hiſce maior, quàm alijs auibus opera, & impenſa: nam quamuis quidem omni rure, vt Columellæ verbis vtar, paſcantur, id tamen ſalubrius faciunt in eo, in quo capti ſunt, & difficulter in aliam regionem transferuntur, quia caueis clauſę plurimę deſpondent: quod faciunt etiam, cùm eodem momento temporis à rete in auiaria conięcti ſunt. Itaque ne id accidat, veterani debent intermiſceri, qui ab aucupibus in hunc vſum nutriti, quaſi allectores ſint captiuorum, mœſtitiamq; eorum mitigant interuolando, ſic enim conſueſcent, & aquã, & cibos appetere feri, ſi manſuetos id facere viderint. Idẽ habemus apud [h] Palladium. *Claudantur*, inquit, *illaſi, & recenter capti, miſtis aliquibus antè nutritis quorum ſocietate ad capiendos cibos paulatim nouæ captiuitatis mœſtitudinem conſulentur.* Cauendum eſſe admonet [i] Bellonius, vt cùm aliquem Turdorum pro menſæ uſu ex auiario accipimus, reliquos non reddamus feros, quia præterquam, quod ita non pingueſcunt, ſæpe etiam moriantur. Sed ut de cibis tandem, quò pingueſcunt, dicamus, ij, teſte Columella, ponuntur ferè partibus his ornithonis, quę ſuper ſe perticas non habent, quo mundiores permaneant. Semper autem arida ficus diligenter pinſita, & permiſta polline, præberi debet, tam largè quidem, ut ſuperſit. Hanc quidam mandunt, & ita obijciunt. Sed iſta in maiore numero facere vix expedit: quia nec paruo conducuntur, qui mandant, & ab ijs ipſis aliquantum propter iucunditatem conſumitur. Multi uarietatem ciborum, ne vnum faſtidiant, præbendam putant. Ea eſt, cum obijciuntur myrti, & lentiſci ſemina, item oleaſtri, & hederaceæ baccæ, nec minus arbuti. Ferè enim etiam in agris ab eiuſmodi uolucribus hæc appetuntur: quæ in auiarijs quoque deſidentium detergent faſtidia, faciuntq; auidiorem volaturam, quod maximè expedit, nam largiore cibo celerius pingueſcit. Semper tamen etiam canaliculi milio repleti apponuntur, quæ eſt firmiſſima eſca: nam illa, quæ ſuprà diximus, pulmentariorum vice dantur. [k] Didymus tamen illa ferè repetit, ſed ficus, ſiue caricas aqua perfuſas prædicat, maceratasq;, immo etiam minutim ſciſſas, farinæq; miſtas, aut etiam polentæ hederaceæ: milio uerò, & panico pinguiores reddi. Aqua ſit pura, & limpidiſſima: uaſa, quibus præbetur, non diſſimilia gallinarijs. Turunda, inquit M. Antonius Flaminius eſca ſolis cognita.

[c] *L. 8. c. 10*

[f] *Lib. 1. c. 26*

[g] *In geopon.*

Cura in enutriendis Turdis.

[h] *L. 1. c. 26.*

[i] *Lib. 6. de auib. c. 31.*

Cibus quo pingueſcũt.

[k] *In geopon.*

Aqua quæ danda.

NIDVS. PARTVS.

IN fabricandis nidis Hirundinum induſtria potiſſimùm ab omnibus commendatur, cùm nihilominus Turdi eas hac in parte vincere videantur. Nam ſi verum eſt, quod ſcribit [a] Philoſophus, ego enim nidum non vidi, nidum ex luto Hirundinum more in excelſis ædificare arboribus, ita deinceps continuato opere, vt quaſi catena quædam nidorum contexta videatur, mirum omnino eſt, quomodo quod Hirundines ad trabes, vel ſimilia quæque ſolida faciunt, illi ad arborum ramos, qui pleruńq; rotundi ſunt, & vento concutiuntur, nidos applicare queant. Meminit hũius nidi etiam Plinius his verbis: *In cacuminibus arborum luto nidificantes, penè contextim in ſucceſſu generant.* [b] Bellonius tradit, morem inerebuiſſe (fortè apud Gallos, nam apud nos id, quod noui, non fit) vt vaſa collocentur in arborum cacuminibus, in quibus Turdi nidulentur, alioqui, inquit, ſylueſtres more Merularum nidos ex luto conficiunt. Oua decem à conceptu diebus pariunt, & fouent.

[a] *6. Hiſt. c. 1*

Nidi artificium.

[b] *Lib. 6. de auib. c. 31.*

SYMPA-

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

[a] L.10.c.74 [b] 9.Hist.c.1.

PLINIVS Turdos,& Merulas aues amicas esse scribit: sed fortassis ille locus à typographis est corruptus: nam [b] Aristoteles Turturem, non Turdum à Merula amari scripsit. Turdus viscivorus,necnon Iliacus,& fortassis etiam alij Noctuam odêre, & ea clamante aduolant quidem, vt multæ aliæ volucres,sed non proximè illam,nisi arbor aliqua propè sit. Petr[us] Crescentiensis Accipitres tradit,nescio an ex propria obseruatione, an alicuius veteris scriptoris testimonio,vel authoritate, cum alias aues, tùm maximè Turdos capere. Quintus Calaber antipathiam fortassis hanc eandem innuês Troianos acriter primum circum Achillis ab Apolline occisi corpus dimicantes,ac mox à superueniente Aiace in subitam fugam compulsos Turdis,quos ex inopinato adoritur Accipiter, comparat his verbis; *Sic fatus in hostes abripiebatur,qui adhuc ob Achillis cadaver prælium ineibant,quique vt vidissent multos validis manibus animam expirantes,formidarunt,& imbecillibus Vulturibus similes, gradum Stare non audebant, quos in fugã egit Aquila omnium auium præstantissima, cum in montibus greges à Lupis desectos dilacerant, sic istos aliunde, & saxis, & ense, & sua vi dissipauit temerarius Aiax, qui magna percussi formidine bellose turmatim subduxerunt. Turdis haud dissimiles,in quos Accipiter irruit,vt deuastet, his tum turmatim aly alió,pernicis cursu feruntur,fuga magnam pernicem propulsantes, &c.* Et optimè quidem Turdis eos assimilat: amant enim teste [c] Cassiodoro, suigeneris densitatem.

Turtur à Merula amatur.

Turdi qui noctuam odere.

Accipitres Turdos capiunt.

Troiani Turdis cõparati.

Aiax Aquilæ, & Accipitri similis

[c] Li.8.c.31.

CAPIENDI RATIO.

MODIS eisdem, quibus apud veteres nostro etiam æuo Turdi Merulæq; capiuntur: laqueis nimirum,& retibus. *Tempore hoc*, inquit Palladius, (nempe mense Decembri) *per humiles sylvas, & baccis fœcunda virgulta ad Turdos, & cateras aues capiendos, laqueos expedire conueniet. Hoc vsque ad Martium mensem tendetur aucupium*. Arcus nunc faciunt exiguos ex vimine,vel alia re flexili,in quorum medio laqueus baccâ aliquâ prægnans depẽdet, quem cùm abripere volans cupit Turdus, suspensus ex illo remanet. Quod verò apud veteres retibus caperentur, testis in primis est lepidissimus,& vetustissimus, [a] Plautus, dum ait:

Quomodo nunc capiantur.

[a] In Bacch.

Nunc ab transcana hic Turdus lumbricum petit,
Pendebat hodiè pulchrè,ita intends tenus,

Allegoria enim istæc tracta à tendicula,qua Turdi capiuntur, qua scilicet Chrysalus innuit senem iam iam sine dubio litterarum lectione captum iri. Est autem transenna funiculus extensus,& ex eo apta machinula,quæ adhibetur ad Turdos capiendos: tenus verò pertica,seu paxillus,qui tenditur. Turnebus ait, transennam vocari funiculum in auium pedicis, atque adeo pedicam totam: eumq; funiculum Pollucem dicere vocari Græcis σπαρτίον, neque aliud meo iudicio μαχαίριον fuerit Hesychio,& Varino νήφλη, vt aiunt, à quibusdam dictum,retis nimirum genus, quo Turdi capiuntur. Meminit huius capturę cum retibus nimirum,etiam [b] Horatius, dum ait:

Transenna quid.

Tenus qd.

[b] Lib.5. adsersa.9.

[b] In Epodo.

Aut amite leui rara tendit retia
Turdis edacibus dolos.

Et [c] Horatium,vt apparet imitatus Scaliger:

[c] In Nemes.

Magnum arbitratus esse momentum viri,
Si leporis, aut odora latrantum agmina, aut
Fallentis astu subdolam vulpis fugam
Vrbis relictis muniis sistas miser.
Grutibusvè, edacibusvè Turdis retia
Blandis soporis dulce munus auferant.

[d] L.2.Epigr.

[d] Martialis sæpius etiam retibus Turdos capi scripsit,ac in primis Tongilij cuiusdam hominis,cui Deus erat venter, gulam notans,qui nimirum,vt bene epularetur,se ægrè habere simulabat: canit autem:

Vrs Tongilius male dicitur hemitrithæo,
Non hominis frandes esurit, atque sitit.

Subdola

Subdola tenduntur craſſis modo retia Turdis,
Hamus & in malum mittitur, atque lupum.

Et rurſus[c] alibi: [c] *Lib.* 5.

Sed tendit auidis rete ſubdolum Turdis,

Item[d] alibi ita habet [d] *Lib.* 10.

Et quæ rara vagos expectant retia Turdos.

Ludouicus[e] Arioſtus pariter agens de Bradamante Atlantem magum cantari annuli virtute a ſe ligatum diſſoluente, à Turdis reti inuolutos, & inde ſe explicantibus comparationem elicit, inquiens: [e] *Cant.* 4. *fi.* 39. Bradamas Atlantẽ magum ſoluit.

Sbrigoſſi da la Donna il mago alhora
Come fa ſpeſſo il Tordo da la ragna

Rurſus[f] Rugerij delicias deſcribens, quibus apud Alcinam fruebatur, Turdos etiam ait cepiſſe vel laqueis, vel viſco: ſed ipſum audite: [f] *Cã.* 7. *fi.* 32 Rugerius Turdos capit.

Or per l'ombroſe valli, e lieti colli
Vanno cacciando le paurose lepri,
Or con ſagaci cani i Fagian folli
Con ſtrepito vſcir fan di ſtoppie, e uepri,
Or à Tordi lacciuoli, or uiſchi molli
Tendon tra gli odoriferi ginepri,
Or con hami inescati, & or con reti
Turbano à peſci i grati lor ſecreti.

Stumphius, Heluetiorum regionem, vt circa Tigurum quibuſdam annis Turdis abundare teſtatur: & peritos aucupes fundis in ſublimi aére longo ſpacio (ad iter horæ interdum, aut amplius) aues has proſequi, donec ad deſcenſum coactas retibus, non ſupra hominis ſtaturam erectis cateruatim implicent. Ruſtici, & multi etiam nobiles in noſtro agro autumno maximè, ſclopetis petunt inarboribus uuas deuorantes.

DENOMINATA.

IN Heluetia alicubi, referente Ornithologo, ut circa Claronam, Steintroſtlem, id eſt, Turdelas rupium nominant aues, quæ ab alijs, inquit, Steinrotele dicuntur, ab alijs, (ni fallor) Blauvogel, id eſt cæruleæ aues, de quibus copiosè in cæruleo à nobis dicetur. Ibidem circa Claronam Vvaſſertroſtlen, id eſt Turdelæ aquaticæ vocantur aues quædam cruribus oblongis, breuibus roſtris, fidipedes, quę iuxta aquas degunt; eædem fortè cũ Merulis aquaticis. Merulam item torquatam audio in multis Germaniæ regionibus, ut Miſnia Turingia, Haſſia, nominari ein Meertziſche druſſel, id eſt, Turdum Martium. Menechmus in libro de artificibus author eſt, ut tradit[a] Athenęus opuſculum verſibus compoſitum, & attributum Homero titulo Epicichlides, nomen id ſortitum fuiſſe, quòd cùm aliquando Homerus eos uerſus caneret, à pueris munus acceperit Cichlas, id eſt, Turdos. Κιχλίζειν prouerbio dicebatur, qui paninguibus Coturnicibus, aut Turdis veſcerentur, aut qui riderent laſciuè, parumq; decore. [b] Homerus ancillas cichlis, id eſt Turdis, & Columbis comparat: illud fortè propter immodeſtum riſum, hoc uerò propter libidinem, ad quam Columbarum genus procliue eſt: nam & κιχλισμὸν riſum mollem, & impudicum appellant. Adagiorum author pro Κιχλίζειν Coturniſſare vertit, fortè quia & [b] Ariſtophanis interpres idem verbum traducit pro eo, quod eſt pingues Coturnices, & Turdos eſitare, aut indecorè, & immoderatè ridere, ex quo & Varinus, & Suidas id repetunt. Verùm cùm Cichla Turdum, non Coturnicem ſignificet, Turdari potiùs vertendum fuerat. Varinus κιχλίζειν verbum vertit pro eo, quod eſt moueri, & agitari: in qua ſignificatione Ornithologus κιχλίζειν ſcribendum ait: id enim, inquit, Heſychio eſt κινεῖν, σαλεύειν, μοχλεύειν, πηδᾶν: quanquam κηλιζειν, & κιγχλισμὸν apud illum ſcribitur, corruptè ut arbitror. Heſychius à Cinclo aue, quę caudam ſubinde mouet, κιγκλίζειν verbum factum ait, pro eo quod eſt διασείεσθαι, concuti. Videntur & κηκλίδες θύραι ab hoc verbo dictæ, quòd circa cardines ſuos moueantur. Et fortè κιγκλισμὸς, (ſic enim rectiùs ſcribi autumo, quam κιγχλισμὸς, vel γιγγλισμὸς) riſus tam vehemens fuerit, qui totum agitet, & concutiat corpus: ſed Κιχλισμὸν potiùs dixerim à Turdis, quòd homines ſaturi cibis præſertim delicatioribus ad riſus laſciuos

Steintroſtlẽ

Steinrotele Blavvogel.

vvaſſertroſtlen.

Merula torquata.

Meertziſchedruſſel.

[a] *L.* 2. *c.* 26. Epicichlides uerſus. Κιχλίζειν.

[b] *Heſych.* Ancillę turdis ſimiles. κιχλισμὸς Coturniſſatio. [b] *In nubib.* Turdari. Κηκλίδες θύραι. Κιγκλισμὸς.

Kitzeren. Κιχλίζειν. Καχλαζειν Κιχλασμος Κιχλασμός.

laſciuos diſſolutiores ſint. Ornithologus Germanos tradit verbum habere non diſſimile Græco Kitzeren nempe, cilicq; eiuſdem ferè ſignificationis. Κιχλίζειν, quod & καχλάζειν, inquit Varinus, affatim ridere eſt, ἀθρόως γελᾶν, μυδιᾶν, ridere. In ſumma Κιχλισμὸν riſum interpretantur, at non quemuis: alij enim tenuem, id eſt, tenui uoce emiſſum, muliebrem, meretricium: alij contrà vehementem, & immoderatum. Sed quoniam alij aliter & interpretantur, & ſcribunt, ſingulorum uerba enarrabo. Κιχλισμες, ὁ λεπτὸς καὶ ἀπόλαστος γέλως. Suidas. Varinus ſimiliter ſcribens exponit μικρὸν γέλωτα, ἢ πολιτικὸν καὶ ἄκοσμον: & rurſus muliebrem riſum. Apud eundem, & Heſychium Κιχλασμος per η impenultima, riſus vehemens eſt. Item Κιχλισμὸς, riſus ſimpliciter, iiſdem. Κιχλισμὸς Clementi Alexandrino riſus muliebris, & meretricius, Κιχλισμὸς Heſychio, & Varino riſus turpis, & immoderatus, vel laſciuus. Ego ex diuerſis iſtis ſcribendi modis nullum probarim præter vnum Κιχλισμὸς. Onocicle herba compoſito nomine ab aſino, & Turdo, quæ particulatim floreat, memoratur à [c] Theophraſto, & [d] Plinio. Κιχληβῶτις ab Heſychio, & Varino exponitur portulaca herba. A Latinorum Turdus Turdarium eſt, locus, in quo Turdi ſaginantur, *Verba*, inquit Varro, *ex verbis ita declinare ſcribunt, vt verba litteras alia aſſumant, alia mutent, alia commutent (fortè amittant) vt ſit in Turdo, & Turdario, Turdelitio.*

Onocicle. [c] *7. hiſt. plãt. cap 10.* [d] *L. 7. c. 16.* Κιχληβῶτις. Turdariũ.

HIEROGLYPHICA.

[a] *Lib. 25. in fine.* Hominis propria arte peremptus lignum.

HOMINEM, inquit [a] Pierius Valerianus, qui technis, & commentis, conſilijſve, & artibus propriis eluſus male perierit, & uti dicitur, in laqueos, quos tetenderat, inciderit, oſtendere qui uolunt, Turdum uiſcatæ implicitum virgulæ pingunt: quandoquidem, ut inquit Plautus *ipſa ſibi auis mortem cacat*: viſcum enim non prouenit, ait Plinius, niſi maturatum in uentre, ac redditum per auium aluum, maximè Palumbium & Turdorum. Apud Irenæum legas quid huic rei ſimile de ijs, qui in eligendo ſibi malo ſunt procliuiores. & aduerſa mox, quæ in ſe ipſi contrahunt, Deo imputant, cùm nihil aliud ſit, indurare cor Pharaonis, & excęcare oculos populis apud Deum, quàm gratiam ſuam, quæ ſe largè volentibus infundit, à prauè, & iniquè agentibus auertere. Nam ſimulac quis Deum dereliquit, quæ bona ſunt, aſpernatus, amiſſa ſpiritus gratia, omnibus inde afficitur incommodis, viam rectam non uidet, & contumacem ſe opponit ad admonitiones, nullo pollet animi ſenſu, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum. Ita dicimus eum à Deo excæcari & obdurari, quemadmodum ſolem occidentem receſſu à nobis facere, cùm alioqui nihil a Deo niſi bonum emanet, quemadmodum a ſole ſemper lumen, & calor. Hæc ille. Sed eiuſcemodi hieroglyphicum non probo, nam Turdus, ut ſuprà demonſtraui, viſcum non ſeminat. Scribit præterea Turdum ſurditatis inditium eſſe: quia omnium auium eo plurimùm incommodo laborare Turdum, manifeſtum habeatur.

[e] Surditatis hieroglyphicum.

APOPHTHEGMA.

Ceſtij facetа reſpõſio. [a] *L. ac dictis & factis.*

CVm aliquando orans Plautius exclamaret in quadam controuerſia, à Ceſtio elatis ſupercilijs: quæ de cauſa cyathus vitreus terræ illiſus ſubitò rumpatur: non item ſpongia? Luculenter, & lepidè reſpondit Ceſtius, cur uolant Turdi, non item pepones? Refert hoc apophthegma [a] Ludouicus Guicciardinus.

EMBLEMA.

[a] *Emb. 104*

ANDREAE [a] Alciati emblema cum lemmate: QVI ALTA CONTEMPLANTVR CADERE.

Dum Turdos viſco, pedica dum fallit Alaudas
Et iacta altricem figit arundo Gruem.
Dipſada non prudens auceps pede perculit: vltrix
Illa mali emiſſum virus ab ore iacit.
Sic obit extento, qui ſidera reſpicit arcu,
Securus fati, quod iacet ante pedes.

Verùm

Digitized by Google

Verùm eiuſcemodi epigramma vix huc pertinet, deſumptum autem eſt ex epigrammatibus Græcis, eſtq; [b] Antipatri Sidonij, qui & ipſe argumentum ſumpſit ex fabulis Aeſopi: item Græcè ψὰρα habet, id eſt, Sturnum, vt etiam Fernandus Sanctius Francilci, qui ad Andreæ Alciati emblemata commentatus eſt, frater tranſtulit; [b] Lib. 3.

Qui priùs & Sturnum matura meſſe fugabam,
Paſcentemq; auidè ſemina noſtra Gruem,
Excutiens torto ſaxum de verbere funda
Arcebam innumeras Alcimenes volucres.
Cùm me lethalis talos prope dipſas amaram
Inſperans bilem faucibus interimit.
En ego qui ſummum ſpeculatus ſum aëra cladem
Non animaduerti, quæ fuit ante pedes.

PROVERBIA.

ΩΦΟΤΕΡΟΣ κίχλης, hoc eſt, ſurdior Turdo. Zenodotus ex Eubuli Dionyſio citat, adſcribens huic aui ſurditatem peculiarem, cùm ſit, inquit author adagiorum, loquaciſſima vel prouerbio teſte, (ego non de Turdi, ſed Trygonis id eſt Turturis loquacitate prouerbium legiſſe memini) vnde concinnè dici putat in eos, qui perpetuò blaterantes ipſi non auſcultant, quid vicißim ab alijs dicatur, quod vitium in multis licet deprehendere. Suidas, & Varinus apud eundem Eubulum aiunt, non ſurdior legi, ſed *ἀφωνότερος Κίχλης*, id eſt, *magis mutus, quàm Turdus*. Aliud eſt adagium vulgatiſſimum, *Turdus ſibi malum cacat*, in eos dici ſolitum, [c] qui ſibi ipſis miniſtrarent exitium. [c] Plautus, vt tradit [d] Polydorus Vergilius, illud etiam prouerbialiter protulit. *Nunc è tranſenna hi Turdus lumbricum petit*. Nam quia Turdus niuali præſertim tempore fame affectus è tranſenna, hoc eſt laqueo lumbricum petens facilè capitur, hinc prouerbio locum dedit in valdè auaros, qui immenſa habendi cupiditate affecti, nimiumq; auidi omnis diſcriminis immemores, ob quamuis paruæ rei acquirendæ cauſam ſeſe ita periculis temere exponunt, vt de ijs eleganter dicamus. Turdus è tranſenna lumbricum petit. Poteſt generatim ad omnes torqueri, qui quoduis negotium utile, ſed periculoſum tentant: ad quem ſenſum alibi dicebat idem [e] Plautus: *O Gryppe, Gryppe in ætate hominum plurima ſunt tranſenna, vbi decipiuntur dolis, atque adepti imagines plerunque eſcæ impoſitæ, quam ſi quis auidus poſcit eſcam, auariter decipitur in tranſenna auaritiæ ſuæ.* [c] In Barch. [d] L. 2 Adag. 254. [e] In Rudent.

PRAESAGIA. AVGVRIA.

TVrdorum greges, qui non rari, & ſparſi, ſed turmatim volitent, aliqui imminentis peſtilentiæ præſagium faciunt.

VSVS IN EXTERNIS.

MARRO, inquit Plinius, principatum dat ad agros lætificandos Turdorum (& Merularum) ſimo ex auiarijs: quod etiam pabulo boum, ſuumque magnificat, neque alio cibo celeriùs pingueſcere aſſeuerat. Varro autem ita habet. *Ad agrum ſtercorandum præſtare arbitror ſtercus ex auiarijs Turdorum, & Merularum, quod non ſolum ad agrum vtile, ſed etiam ad cibum ita bubus, & ſuibus, vt fiant pingues. Itaque qui auiaria conducunt, ſi caueat dominus ſtercus vt in fundo maneat, minoris conducunt, quàm ij, quibus id accedit.* Stercoris Turdorum vſus.

Digitized by Google

MEDICA.

[a] *Lib. 6. de auib. c. 31.* [b] *L. 30. c. 7.* [c] *L. 30. c. 8.*

MORIS, inquit [a] Bellonius, esse cœpit Turdos myrtorum baccis farcire, assosq; ita ventris profluuio laborantibus exhibere. Verùm antiquissimus ille usus est; nam [b] Plinius etiam attestatur, Turdum inassatum cum myrti baccis dysentericis mederi. Et [c] alibi Turdos edisse scribit cum baccis myrti prodesse vrinæ. Ab Alexandro Benedicto laudantur tempore pestis in cibo macerati aceto. Antonius Gainerius Coturnicis, vel Turdi puluerem aduersus Napellum commendat, deceptus nimirum ab interpretibus Arabum, & ijs, qui Napellum, aconitum, & cicutam ferè confundunt, cùm Sturnos, non Turdos conio, id est, cicuta pasci ueteres testentur.

Antonij Gainerij error.

VSVS IN CIBIS.

[a] *Lib. 3. Var. lect. c. 3.*

HIERONYMVS [a] Mercurialis, qui idem est inter doctos, quod Sol inter Sidera, multi, inquit, mirati sunt, in eamq; venerunt sententiã, vt veteres tanquam gulæ indoctos damnarent: sed si rem hanc exactiùs considerare volumus, profectò apparebit haudquaquam male eos iudicasse. Nam quantam nutriendis, pinguefaciendisq; Turdis maiorem operam impenderent, M. Varro, & Columella posteris testatum fecerunt, vbi præter alia innumera circa Turdos studia in cibum illis quotidianum offas ex ficis, & farina aliàs crassiore, aliàs subtiliore confarctas, necnon milium cum aqua copiosa, & clara præbuisse monstrant, vt hac ratione persuasum cuiq; esse possit, aues similibus cibis, alijsq; curis enutritas, iucundissimas euasisse, adeo quod singuli Turdi ternis denarijs iure emptitari potuerint, quemadmodum interdum tempore suo Varro, quotidie ætate sua factum scribit Columella. Atq; temporibus nostris Turdorum saginandorum cùm nullus curam gerat, qualesue capiuntur, in coquinas mittantur, necesse est eam in ipsis mãducandis suauitatẽ minus percipi. Illud sanè de Turdis nõ parua admiratione me affecit, quomodo [b] Galenus eos & Passeculos duriores esse cõcoctu Perdicibus, Attagenis, Columbis, Gallis, Phasianis, & Gallinis dicat, quem locum aliquo mendo scatere posset quis suspicari, nisi eadem uerba apud Oribasiũ, & Aetium notata haberentur. Cur autem hoc admirer, potissimùm in causa est, quod & alibi ex [c] Galeno colligitur, quęcunque magis nutriunt, debere difficilius (datis cæteris paribus) à calore naturali conficiri: unde si Turdis, & Passeribus magis Perdices, Gallinę, & Phasiani nutriunt, suntq; (ut loquitur [d] Celsus) materiæ firmioris, par est quoq; difficilius concoqui: iam verò Phasianos, quos quantum ad coctionem, ac nutriẽdi uim spectat, Gallinis pares, edendi uerò suauitate superiores facit Galenus, solis vaporibus à culinarum magistris ob maiorem gulæ suauitatem coqui consueuisse apud D. [e] Hieronymum obseruaui. Is enim sacerdotis munera typicè enarrans, sic eum depingit debere esse domum suam bene regentem, non ut opes augeat, non ut regias paret epulas, non ut celatas patinas struat; non ut Phasides aues lentis laboribus coquat, qui ad ossa perueniant, & superficiem carnis non disoluant artifici temperamento, Hoc etiam pacto solere fructus coqui pro ualetudinarijs, [f] vbi examinat scripta Apollonij ad capitis dolorem ex ebrietate, & [g] Alex. Trallianus. Hæc omnia Mercurialis deliciæ nostræ, Turdi esum, ut audiuistis, plurimum commendans, ut profectò quisque sani iudicij vir facere debet: nam & ipse Galenus [h] alibi Turdos laudatis adnumerat cibarijs, & quæ neque tenuem, neque crassum succum gignunt. Baptista Fiera pinguem Merulam Turdo præfert: ambo (inquit) sistunt, sed Turdus calidior est, & grauius redolet: ab aucupe tamen laqueo, vel reti captum non minus, quàm Merulam probat. Ego Turdos semper prætulerim. [i] Alex. ab Alex. Græcis scribit oua cum Turtlis, & Leporinis carnibus, ac mellitis placentis secundæ mensæ frequentiùs data esse. Ahenæus verò dipsonophista Turdorum, aliarumque auium turmas atque greges in propinationibus (uel, ut habet [k] Dalechampius, propomatibus) hoc est in primis cænæ ferculis fuisse testatur, citatq; hunc Teleclidis versiculum:

Turdi cum ametis scis fanciãs adnolabant

id est, ut interpretatur idem Dalechampius, cum placentulis, quæ & ipsæ prima fercula sunt, quemadmodum etiam oua, quibuscum appositos fuisse ille tradit, quod uel ex

communi

Mercurialis de Turdorum bonitate iudicium.

Cur Turdi nunc ira nõ sint delicati, vt olim.

[b] *Lib 3.* [c] *L. 7. Met.* [d] *L. 2. c. 18.* [e] *In epist. ad Ocean. 63.* [f] *Lib. 2. de comp. med.* [g] *L. 12. c. de tertiana.* [h] *Lib. de cib. boni, & mali succi.* [i] *L. 5. genial. dier. c. 26.* [k] *In marg. Athen.*

Qua mensa exhibiti.

communi dicterio notum eſt, *ab ouis vſque ad mala, Turdos, Merulas*, &c. *aſſabis*, inquit Platina. Hæ quoque aues, ſi elixantur cum pipere, & ſaluia non inſuaues videbuntur. Et rurſus in Turdo, *Vbi Turdum aſſaueris eo modo, quo conuenit, amygdalas bene tuſas, ſaleq; inſperſas, cum agreſta, & inſulo miſcebis, modicumq; Zinziberis, & cinnami inſperges. Mixta hæc omnia per cribrum ſetaceum in cacabum tranſmittes. Vbi modicum ebullierint, in ollam, in quam Turdos aſſos repoſueris, infundes. Sunt item, qui ſatius dicunt in aſſos Turdos, vel malarantia exprimere, vel aromata dulcia inſpergere.* Pectora Turdorum in patinam Apicianam conijciuntur. De paſtillis è pullaſtris verba [1] Baltaſaris Stendelij recitauimus (niſi fallimur) in Gallo: ſimiliter autem, inquit, paſtillos è Turdis etiam fieri, quos non vltra horam coqui iubet. Apitius [m] alibi titulum habet: Iura in diuerſis auibus, Turdis, Ficedulis, Pauo, Phaſiano, Anſere; ſed in contextu nullius harum auium priuatim mentio fit, præterquam Anſeris. Porcellus dimidia parte aſſus, & dimidia elixus apud [n] Athenæum farctus erat Turdis, & ventriculis Gallinaceis. Item antea dixerat, porcum aſſum appoſitum fuiſſe Turdis, & Ficedulis farctum. Ornithologus iecur ouis integrum ab aliquibus diligenter cum medulla panis ait contundi, & per linteum, vel cilicium tranſmitti, deinde aromatibus ad ſaporem, colorem q; commendandum inſperſis modicè feruefieri, & Turdos in iure carnium elixos, ac modicè frixos imponi.

Præparatio

[1] *Lib. 4. c. 2.*

Paſtilli è Turdis.

[m] *L. 6. cap. 5.*

Porcellus Turdis plenus.

[n] *Lib. 4.*

DE TVRDIS IN SPECIE, ET primùm de Turdo Viſciuoro. Cap. II.

COmmunis præceptor [o] Ariſtoteles Turdorum genera recenſens ἰξοβόρον, id eſt, viſciuorum primo nominat loco: quare nos pariter eum alijs præferrimus, multaq; quæ in genere de Turdis ſcripſimus, huic priuatim competunt: ſed vel propter magnitudinem ſaltem cæteris præferendus erat. Eſt enim omnibus maior.

[o] *9. hiſt. c. 20.*

Ordinis ratio.

SYNONYMA.

HOC Turdi genus, ut dixi, Ariſtoteles. l'ξοβόρον, Athenæus ἰξοφάγον appellat. Arbitrabatur enim Philoſophus, nam id apertè præcitato loco tradit, niſi uiſco, atque reſina ueſci. Latini Turdum viſciuorum dicunt, Græcum nimirum nomen transferentes. [p] Iſidorus, niſi fallor, Turdelam; *nam Turdela*, ait, *quaſi mater Turdus dicitur, cuius ſtercore viſcum generari putatur*. Monachi quoque Meſues commentatores Turdelam Turdo maiorem eſſe ſcribunt. Item [q] Hermolaus Barbarus, qui hanc dictionem per ll duplicatum ſcribit. *Turdela*, inquit, *Turdi genus alterum eſt*, (non alterum Ariſtotelis, ſed ſimpliciter diuerſum) *quod in Veneta prouincia Drexanes vulgò nominant: in Liguria priſcum nomen retinent, maiores Turdo ſunt, penna ſubinde varia*. Ornithologus etiam ab Italis Dreſſo nuncupari ſcribit: nobis verò Bononienſibus Columbina dicitur. Apud Gallos, teſte [r] Bellonio vne Griue ſed pro diuerſitate regionum, & ciuitatum nomen immutat. Apud Sabaudos enim, vt ſibi ſcriptum ab amico ſuo quodam refert Ornithologus, Griue Siſalle Turdus maior eſt, colore Columbino, roſtro Merulæ, nidum faciens ex muſco in pariete, oua quaterna pariens. Pariſienſes, cùm deberent, inquit Bellonius vocare Turdorum maximum, dicunt Calandram, ſed hallucinantur. Lugdunenſes dicunt Ciſere, eodem teſte, Ait denique à Gallis Coridalum dici. Germani à viſco denominant ein Miſtler, in Heluetia Miſtelfinck, alibi Ziering. Carinthijs Zerrer, Bauaris Scherrer. [s] Iulius Alexandrinus Germanis, quia plerunque iuniperi baccas vorat, Cronabet appellari ait, Italis vero Gardennam. Gybertus Longolius, qui circa Coloniam in Germania vixit: Primum, inquit, Turdi genus, quod Picæ magnitudine eſt, nondum, quod ſciam, conſpexi. Anglicè dicitur à Poluer: Illyricè Priſkavvecz, Turcicè Garatauk.

ἰξοβόρος.

ἰξοφάγος.

[p] *L. 12. c. 7.*

[q] *In euallario.*

Drexanes.

Dretſo.

Colúbina.

[r] *L. 6. c. 31.*

Griue Siſalle.

Calandra.

Ciſere.

[s] *Lib. 13. ſaltem lib. 8.*

Digitized by Google

DESCRIPTIO.

Magnitudo.

TVRDVS viſciuorus noſter, inquit Ornithologus, maior eſt cæteris Turdis, paulò infra Columbam: (hinc fortè Bononienſibus Aucupibus Columbina dicitur) capite, alis, & ventre fuſcus, plumis tamen iuxta caudam aliquid flaui admixtum apparet. Cutim intra roſtrum palladus, & ſubruber colores mixti tingunt. Pedes digitiq; flaueſcunt, præſertim poſteriore neruo tibiarum. Vngues, & roſtrum nigricant, Collum parte prona, venterq; totus nigris punctis in albicantibus plumis, & alicubi flauis variant. Plumæ ſub alis candidæ ſunt. [a] Bellonius breuiter etiam deſcribit hoc modo: Iam ſigna daturi Turdi viſciuori maioris, Turdo pilari maiorem eſſe dicimus. Ariſtoteles aſſimilat eum Picæ, & verum eſt, colorem non ſeruare, vti pariter obſeruauit Ariſtoteles, Plerunque verò in ſuprema capitis parte, & colli magis plumbeo colore maculatur, quàm Turdus Pilaris. Extremitates plumarum alarum, & caudæ, quæ longiuſcula eſt, albo colore circumducuntur. Pedes, & crura habet alba ad flauum, ſiue luteum vergentia. Hæc ille. Ego ſemel hunc Turdum obſeruaui, & depingi curaui ad viuum adeo palleſcentem maximè in cauda, & alarum remigibus, vt penè albeſceret, capite verò, & tergore, & alis ſupernis eſſet cinereus omnino. Turdi viſciuori iconem habes folio 58 a.

Color. Pedes.

[a] Lib. 6. de hiſt. c. 31.

10

LOCVS. NIDVS.

VISCIVOROS Turdos etiamſi Philoſophus diſcedere ſcribat, nullo nihilominus non tempore apud nos viſuntur. [a] Bellonius arbores magis cauare, nidumq; maiori cum induſtria conficere ſcribit. Nidificat, inquit Ornithologus in noſtris regionibus.

[a] Lib. 6. de hiſt. c. 31.

20

VICTVS.

ARISTOTELES niſi viſco, atque reſina veſci ſcribit: conſtat tamen & alias baccas arborum, fruticumq; deuorare, atque in primis Iuniperi. Bellonius præcitato loco æſtate ait viſcum abietis depaſci, hyeme verò ſemina viſci fructiferarum arborum. Vuis quoque, & liguſtri baccis inhiat. Cicuratur etiam, & paſcitur omni genere ciborum, pane, caſeo, &c. Turdos huius generis ſingulos, ſingulas (quod mirum eſt,) viſci feraces arbores occupare aiunt, & ſemper proximè eas verſari, neque admittere alios, ſed perſequi & depellere: quod eorum ingenium etiam in cauſa eſt, vt facilè capiantur.

30

Turd° alius alium pellit.

PRAESAGIVM.

ORNITHOLOGVS ſe à ruſticis quibuſdam accepiſſe tradit, ſi Turdus viſciuorus circa finem hyemis in cacumine alicuius arboris inſidens, & ſupra arborem eminens cantillet, hyemis diutius duraturæ ſignum eſſe: ſi uerò in medio arboris conſidat, ita vt non appareat, aut ægrè, æſtatem propinquam ſignificari.

40

CAPIENDI RATIO.

AVCVPES caueam, cui auis vna huius generis ſit incluſa, & reti obtecta, vt conſpici poſſit è ſublimi, cum decipula ſuperſtructa, ad arborem aliquam viſcum ferentem vnco ligneo pralongo ſuſpendunt, mox Turdus ferus conſpecto incluſo, impetu in illum delapſus, vt de arbore ſua depellat, decipulæ operculo cadente capitur, & ſic deinceps ad arbores multas caueam eandem ſuſpendunt. Eiuſcemodi capiendi modus in Italia, quod ſciam ex vſu non eſt.

Vtuntur

Digitized by Google

Vtuntur etiam aucupes hoc Turdo ad capiendos Accipitres in attegia, amiti impoſito. Nam cùm Accipitrem viderit, exclamat.

VSVS IN CIBIS.

BEllonius [a] hoc Turdi genus cæteros ſaporis gratia vincere: contrà verò Ornithologus [b] apud ſuos minoris pretij eſſe refert, minuſq; in cibis lautum haberi, quàm ſoleat pilaris. [a] L. 6. c. 51. [b] L. 6. c. 34.

DE TVRDO PILARI. Cap. III.

SYNONYMA.

ALTERVM Turdi genus Ariſtoteli, & Athenæo τριχὰς appellatur. Gaza Latinè tranſtulit pilaris Turdus: ſed Grapaldus eiuſcemodi nomen vulgare, ſiue à vulgo confictum exiſtimauit, at ſic non eſt. præfertur, inquit, Turdorum genus quoddam reliquis maiuſculum, pectore albo nigricantibus maculis, quod Merulæ magnitudine per hyemem iuniperi baccis enutritum, præſertim montana mittere ſub pilaris nomine conſueuerunt: ſic ille. Ego pilaris nomen non vulgare eſſe puto, ſed Latinum à Gaza confictum, vt Græcum τριχὰς exprimeret. τρίχα enim Græci pilum dicunt. Scribit autem Gaza pilarem per l ſimplex. Cur verò à pilis hoc Turdi genus nomen habuerit, non video: ſuſpicari autem poſſimus nomen hoc illi per onomatopœiam à Græcis inditum fuiſſe. Nunquid uerò etiam Grapaldus auem, quam nos pro Turdo pilari depingimus, pro pilari accipiat, ſubdubito; Turdus enim pilaris pectus album non habet: neque id de eo veteres ſcripſerunt. Auguſtinus Niphus ruſticè apud ſuos dici ſcribit Schironem, atque huiuſce nominis etymum adducit, quia hoc auis genus corpus, & roſtrum acutum habeat: ſed multis hoc alijs auibus etiam conuenit, quas tamen nemo, ne ille quidem Schirones nuncupat. In alijs Italiæ locis præcipue in Lombardia Viſcada nuncupatur, quod viſco veſcatur, quamuis reuera à Turdo viſciuoro Ariſtotelis, nimirum de quo præcedenti egimus capite, diuerſus exiſtat: vtrumq; autem genus viſco delectatur. Gallicè, teſte [a] Bellonio dicitur Litorne. Germani, vt ſcribit Ornithologus appellant Krameruogel, vel, (vt alij ſcribunt) Krameſzuogel, Kranvvitvogel, Heluetij priuatim Reckolteruogel, alij Vvachholteruogel, Vvecholbterziemmer: nam Ziemer, teſte Ornithologo, Turdorum commune nomen eſt.

Τριχὰς. Grapaldi error. Etymum. Schiron. Viſcada. Litorne. [a] L. 6. c. 34.

DESCRIPTIO.

HOC Turdi genus exactiſſimè cùm à Bellonio, tùm ab Ornithologo deſcriptum eſt, quare & nos eorum allata deſcriptione, acquieſcemus. Nonnulli, inquit [a] Bellonius, hoc Turdi genus confundunt cum eo, quod Calandre cognominatur. (Turdum viſciuorum maiorem ita dici ibi ſcripſerat) Turdo viſciuoro maiore aliquantulum minus eſt, maius Iliaco, Merulę compar. Obſeruaui nonnunquam pro Merula fœmina venundari: eiq; ſimilis videretur, niſi per pectus flaueſceret tranſcurrentibus maculis nigris, uentreq; candicaret. Crura pedeſq; nigreſcunt, aliter ac in Turdis maioribus & minoribus, quibus flaueſcunt, & albeſcunt. Capite, collo, & ſub uropygio cinereus eſt, dorſum caſtaneum, cauda ſubnigra ferè ut in Merula. Sex priores alarum ſuarum pennæ longæ magis nigricant, quàm reliquæ ſubſequentes, quæ ad ruſſum, aut caſtaneum accedunt. Roſtrum habet diuſum, breuius uerò quàm in Merula, in extremitate nigricans. Minus maculatur, quàm Griue (Turdus viſciuorus maior) præterquam in duabus pectoris partibus, plumiſq; laterum: nam ſub alis omnino candicat, & quia minor eſt, ideo etiam rarius venditur, quàm viſciuorus maior, & minus in cibo etiam commendatur. Hucuſque ille. Ornithologus verò ſic deſcribebat Turdum,

[a] Lib. 6. de auib. c. 34. Magnitudo. Color. Pedes. Roſtrum.

Digitized by Google

Roſtrum. Os. Collum. Dorſum. Cauda. Collum. Pectus. Alæ. Vngues.

Turdum, inquit, pilarem noſtrum curioſiùs olim conſpectum his verbis deſcripſi. Roſtrum ei ſubflauũ in extremo nigricat. Tota ferè magnitudine & figurâ eſt Merulæ. Os etiã intrin ſecus, & linguam flauus color, ſed dilutior, quam in Merulis pingit. Collum pronum cinereum eſt, vt etiam caput, ſed nigris maculis aſperſum. Dorſum charopum, ſeu ruffum obſcurè, & per medias pennulas nigricans. Pars circa uropygium rurſus cinereis plumis obtegitur. Caudam pennæ nigræ conſtituunt. Collum ſupinum, & pectus varia ſunt: nam flaueſcentes in eas plumas nigræ diſtinguunt maculæ. Alæ interiores albæ ſunt. Latera etiam intra alas (ſub alis) in extremitate plumarum albicant, inde lineis rufis diſtinguuntur: intima parte latiùs nigreſcunt. Plumæ uentris albæ. Vngues digitiq; pedum nigricant. Pennæ alarum partim nigricant, partim rufo colore, ut dorſi minores præſertim, & breuiores, apparent. Sexus in hoc genere non facilè diſtinguitur.

Turdus Pilaris cum hedera.

LOCVS

Digitized by Google

LOCVS. VOX. VOLATVS.

TVRNERVS Anglus apud ſuos Turdum pilarem nunquam, aut rarò videri ſcribit in æſtate, hyeme verò tantam eſſe copiam, vt nullius auis ſit maior. Apud Heluetios, vt refert Ornithologus poſtremò aduenit. De hoc priuatim tradit [a] Ariſtoteles, quod acutè ſonet, ac quamuis colorem immutet, uocem non variet. Volat gregatim, & inter volandum obſtreperus eſt. [a] 9. hiſt. c. 20

VICTVS.

HOC Turdi genus baccis oblectatur, præcipuè iuniperi, unde & nominatur à Germanis, teſte Ornithologo, & in vulgari apud illos ænigmate quæritur, quæ ſit auis, quæ pabulo trimo paſcatur. Iuniperi enim baccæ tertio demum anno matureſcere creduntur. Ille in huius Turdi ventriculo diſſecto ſeſe reperiſſe ait iuniperi baccas, & oſſa ſpinæ albæ fruticis, quam oxyacanthã uocant, & berberi vulgò dicti granorum ſemina. Aquifoliæ arboris, ſorbi minimæ, ſimiliumq; etiam arborum baccis veſcitur. Aenygma de Turdo pilari.

DE TVRDO ILLADE, ſiue Tylade. Cap. IV.

SYNONYMA.

TERTIVM Turdorum genus [a] Philoſophus ἰλλάδα quibuſdam dici ſcribit. Gaza Iliacum uertit, ſed ab Hermolao taxatur, quod non Illada, ſed iliada legerit, quare, inquit, commodiùs Illadicum conuertiſſet ſed Athenæus etiam ἰλιάδα habet, & Alexandrum Myndium pro ἰλλὰς τυλὰς ſcribendum arbitrari aſſerit. Italicè appellatur, ut Nipho placet, Maluiccius, nempe Maluizzo, alibi, ut Ornithologus ſe audiuiſſe ſcribit, Cion, uel Cipper, ut circa lacum Verbanum, Gallicè, teſte [b] Bellonio, un Mauuis. Apud Cenomanos verò Touret voce correſpondente diminutiuè nomini d'vn Tours. Germanicè ein vvinſel, vel vvintze apud Tigurinos à uoce ſua, vt ſcribit Ornithologus. Claronæ, quæ pariter Heluetiæ vrbs eſt, Bergtroſtel, quaſi Turdus montanus; alibi Boemerle, Bomerlin Beemerziemer, vel Behemle, quaſi Bohemica auis, vel Turdulus Bohemicus, quod in Bohemia nidificare dicatur. Scribit tamen Ornithologus ſeſe ab aucupe quodam accepiſſe auem Behemle aliam eſſe à Vvenſola Heluetiorum, ſed ſimilem: alibi Vvyntroſtel, id eſt, Turdus vinearum, fortè quòd vuis paſcatur, & Rottroſtel, id eſt, Turdus ruber, ad differentiam alterius Turdi minoris, quem illi Troſtel ſimpliciter, alij Vvyſztroſtel, id eſt, Turdum album vocant. Circa Coloniam ein Bitter, in Saxonia Vveindruſchel, Vveingartuogel. Circa Baſileam per onomatopœiam Gixerle. [a] 9. hiſt. c. 20. Τυλὰς. Maluizzo. Mauuis. [b] L. 6. c. 33. Touret. Vvinſel. Bohemica auis.

DESCRIPTIO.

VVINSELA noſtra, inquit Ornithologus, per totum dorſum fuſca eſt. Pectus ei varij coloris: medius venter albicat: rubet utrinque, ut etiam pars ſub alis. Interiora oris penitus flaueſcunt. Denique ſimilis eſt tum ſpecie, tum magnitudine illi, quam Troſtel nominamus. Sic ille. Quę deſcriptio exactè meæ aui, quam depictã exhibeo, reſpondet: ſed minus, quàm alij Turdi, ut etiam [a] Ariſtoteles animaduertit, maculata eſt, maculæq; longæ ſunt minores. Depingit, deſcribitq; eundem hunc Turdum [b] Bellonius his ferè uerbis: Turdus iliacus ſimilis eſt Turdo viſciuoro minori, ſed tenuior. & magis Color. [a] L. 9. Hiſt. cap. 20. [b] Lib. 6. de auib. c. 34.

flaueſcens,

Digitized by Google

flaueſcens, & parte prona, maximè circa flexiones alarum ad colorem aurantij mali accedens, & per collum maculatus, pennæ capitis, & dorſi è caſtaneo ad cinereum accedunt: roſtrum, crura, pedeſq; colore Turdi viſciuori maioris: venter, vt in Turdo pilari albus eſt, contra ac in alijs duobus, quibus is maculis variegatus eſt. Cauda, atque alæ ſunt caſtaneæ.

Turdus minor cum olea ſylueſtri.

LOCVS

Digitized by Google

LOCVS. NIDVS.

ORNITHOLOGVS aues eſſe ait peregrinas, neque apud ſuos nidificare, ſed ut ſe audiuiſſe tradit, in Bohemia, vel Vngaria. Aduolare verò apud ſuos initio hyemis per quatuordecim ferè dies ante Turdos pilares: circa Paſcha recedere. Racemis victitant, vineiſq; teſte Bellonio, multum damni inferunt. Victus. Turdus Iliacus, inquit Gybertus Longolius, qui reliquis minor eſt, & gregatim plerunque victitat, in dumetis, & inter humiliores ſylu as, iuniperos, aquifolias degit: cui vulgus Germanicum (circa Coloniam) ab amaritudine nomen indidit ein Bitter. Ornithologus in diſſecti ventriculo Nouembri menſe reperit baccas ſpinæ albæ, quam oxyacantham dicimus. Bitter.

CAPIENDI RATIO.

IDEM Ornithologus laqueis capi ſcribit, ſed difficiliùs, quàm pilares: nam ſi laqueus, inquit, ſit albus, remouent, ut tranſgrediantur. Quia verò uuis inhiant, plurimi, teſte [a] Bellonio, tempore vindemiarum diuerſimodè capiuntur, & præcipuè inſtrumento, quod à ſuis Bret appellatur. Fit autem id in modum ſibili, nam abſq; Vlula, inquit, parum præſtari: capi verò etiam viſco in media æſtate, item in ipſo volatu, & multis alijs modis, ſed quos breuitatis gratia ſubticet. [a] L. 6. c. 33. Bret, quid Gallis.

DE TVRDO SIMPLICITER dicto. Cap. V.

SYNONYMA.

ARISTOTELES eiuſcemodi Turdi genus non videtur agnouiſſe, nam trium tantummodo meminit, quæ ſcilicet iam antè deſcripſimus. Bellonius hunc Turdum primo [a] Ariſtotelis Turdo annumerat, Turdum viſciuorum minorem appellans, nimirum Griue petite. Nos appellamus ſimpliciter Iordo. Ornithologus Gallis ait dici un Trasle, Germani vocant Troſtel, quod nomen ab Italico Turdela factum videri poteſt, quæ Turdus Viſciuorus maior eſt, Alij aliter Germanicum illud nomen ſcribunt, & efferunt: Gyb. Longolius, qui Coloniæ ſcripſit Droeſſel. Turnerus, qui ibidem Draſſel, vel Durſtel. Hieronymus Tragus Troſſel, Murmellius Truſel: nonnulli Sangdruſchel, id eſt, Turdum muſicum, ad differentiam Turdi Iliaci ſuperioris: alij Vvyſztroſtel, id eſt, Turdum album, quod non admodum niſi colore quarundam partium differant. Angli à Troſſel, aut à Mauuis, teſte Turnero; ſed nos Maluiccium vocamus Turdum minorem rubrum, de quo poſtremo loco egimus, & Galli eundem Mauuis, alij à Thruſche, quod nomen tamen primo, & maximo Turdorum generi adſcribit. Illyrij, & Poloni Drozd. [a] L. 6. c. 32. Griue petite. Trasle. Troſtel. Turd' muſicus.

FORMA. DESCRIPTIO.

ARISTOTELES generatim Turdos conſiderans, eos, tradit, colorem immutare: atque hoc quoque huic Turdo conuenit. Auis eſt varia, & maculoſa: Magnitudo, & ſpecies huic generi ex inſpectione noſtra, inquit Ornithologus, eadem ferè, quæ Turdo minori proximè deſcripro. Crura albicant, (hic quoque color uariat, nam ex ijs, quos ego depictos habeo, vni pedes crocei ſunt.) Pectus, ventrem, & latera puncta nigra inſigniunt. Venter alio qui candidus eſt, & caudæ etiam pars ſupina in minoribus pennis. Pectus ſubflauo, & ruſſo Colore mutat. magnitudo Crura. Pectus. Venter.

Digitized by Google

ruſſo colore, in unum commixtis. Idem ſub alis color merus, & abſque maculis in minoribus pennis eſt. Tota pars prona vno ferè, & ſimplici colore, nempe fuſco. Alæ fuſco ruſſum miſcuerunt, & maculas ſubflauas habent. Sexus, ut audio, non facilè diſcernitur, niſi cantu. Hucuſque ille. Huic generi proprium eſſe apparet, ut circum oculos maculetur: nam quatuor, quos ignarus priùs colorem immutare tanquam diuerſos depinxi, tres erant ita maculati: quarto enim caput totum ferè erat candidum, cuius hîc ſeparatim pictúram exhibeo. Prior à me in libris meis ad viuum depictus iam allatæ ex Orni-

Alæ.

Oculi.

Turdus ſimpliciter dictus cum olea ſatiua.

thilogb

thologo deſcriptioni ex æquo reſpondet, niſi quod pedes haberet, ut dixi, penè croceos, & alis tergore, & cauda ſupina magis ruffeſceret. Alteri pedes candicabant. roſtrum erat flauum, oculos alba eaq; maximè macula, ſubrotunda ambiebat, cætera magis palleſcebant. Tertio roſtrum erat nigrum, color ex cinereo ad album uergebat, maculæ in collo, pectore, uentreq; vix erant conſpicuæ. Oculos huic macula non circundabat: erant tamen in medio duarum albarum, quarum una prope roſtrum erat, altera ferè in ceruice. Quarto, quem delineatum damus, vertex capitis omnino erat candidus, cætera primo ſimillimus, niſi quod pedes minus luteſcerent.

Turdus Leucocephalos cum iunipero.

DE MERVLIS.
Cap. VI.

Ordinis ratio.

MERVLARVM genus, quia cum Turdis in omnibus fermè conuenit, ijs ſubiungendum omnino erat. In cantu Turdis nihil cedit: humanum ſermonem æquè docetur. Victu eodem ferè vtitur. Iſdem in ſtabulis Romæ alebatur: non minus, quàm illi in cibo commendatur: quin ſunt qui Merulas præferant, quamuis reuera præferendæ non ſint. Quæ hoc capite generatim ſcribemus, priuatim priori Ariſtotelis Merularum generi exactè conuenient.

AEQVIVOCA.

Brenthus, 9. hiſt. c. b 9. v. ſt. c. 11

BRENTHVS perperam ab Heſychio, & Varino exponitur Coſſyphos, id eſt, Merula: nam aquaticam auem eſſe ex [a] Ariſtotele facilè colligitur, qui cum Laro, & Harpa diſſidere ſcribit, quoniam omnes è mari victum petunt: quamuis apud eundem Ariſtotelem [b] alibi, ubi Græcè βροῦς legitur, Gaza Brenthus verterit, quam auem Philoſophus montes, & ſyluas colere ſcribit, eſſeq; ei victum probum, & ſonoram vocem. [c] Pauſanias Tanagræ duo Gallinaceorum genera eſſe ſcribit, vnum pugnax, alterum Merulæ nomine inſigne, magnitudine Lydas Gallinas æquans, colore Corumo, à quo nimirum, teſte Hermolao, nomen Merulæ obtinuit. Syluatico Soſoſigius auis Merula eſt, verùm ea vox à Græco σοσσυγὶς, quod Motacillam ſonat, corrupta eſt. Græci vt auem, & piſcem κοσσυφὸν appellant, ita pariter Latinis Merula auem, & piſcem ſignificat. Peritiores Galliæ piſcatores, teſte [d] Rondoletio, hunc piſcem Merle vocant, Romai Merlo: nonnulli perperam Turdum. Lippius, & Iſidorus Merulum, quod Merulæ auis inſtar niger appareat. Piſcis eſt ſaxatilis, & boni, laudatiq; ſucci. Merula item Plinio Liguriæ fluuius eſt, Iuſtiniano, & Leandro Meira dictus, (vnde, vt audio promontorium propè quod allabitur, vulgò Capo delle Meire a Liguribus dicitur,) Nigro Conta teſte Abrahamo Hortelio, niſi pro Centa, quod arbitror, Conta errore Typographi legatur. [e] Blondus enim Liguriam deſcribens, Centam vocari aſſerit: Ornithologus Centenam, & nominis etymum adferunt, quia centenis amnibus augeatur. *Albinga*, inquit Blondus, *abluit latus Merula fluuius Centa appellatus, quod Centenis torrentibus augeatur.* Cur verò eo nomine gaudeat ille amnis, nemo tradit; quid ſi ab aquæ nigredine dictum coniciamus? Nam & Meruleus, vt pòſt dicemus, Flauto color niger eſt, & alterum Tanagræorum Gallorum ab eodem Merularum colore Coſſyphos Pauſaniæ appellatur, id eſt, Merula, ſiue Meruleus. Inuenio etiam apud [f] Sigiſmundum Baronem alium eiuſdem nominis fluuium, de quo is ita meminit. Ab oriente meridiem verſus reflectendo, circa Mœotidis paludes, & Pontum ad fluuium Cupa, qui paludes influit, Aphgaſi populi ſunt, quo loco vſque ad Merula fluuium, (ita habet) qui Pontum illabitur, montes occurrunt, quos Circaſſi, ſeu Ciki incolunt. [g] Vitruuio verò loquenti de cteſibicis machinis, quæ altiſſimè aquam extollunt, Merulæ ſunt de genere hydracularum, quibus reddebantur voces humanarum imitatrices, & cantus auium effectrices, ſicuti exponit Gulielmus Philander Caſtilionius, Vitruuij Scholiaſtes. Nobis denique Italis Merula indigite voce ſummitatem tectorum, ædiumue ſignificat, eamq; vocem Latinam fecit [h] Sanazarius hoc verſu:

Quiq; rigens Merula nomine gaudet apex.

In Bœoticis Gallinacei Merulæ dictæ.

Merula piſcis. d L. 6. de piſcib. c. 5.

Merula fluuius. Capo delle Meire vnde dictus. Conta. Centa. e In Liguria Centena.

Merulei color. f In cõm. rer. Muſco.

g L. 10. c. 13 Merula machina.

Merula in ſummitate. h Li. 3. eleg.

SYNONYMA.

AGRAECORVM Coſſyphos corrupta videntur hæc Syluatici nomina Merulam ipſi ſignificantia, Coſefos, Coſſiſos, Kepſos. Pro Archi neſcio qua lingua Merulam auem etiam transfert. Hæc quoque barbara ſunt,& ex qua lingua ab ipſo excerpta ſint, ignoro, Alfia, Merulus, Echus, idem, item Edulcus, & Ethida pro Merula; quas poſteriores voces corruptas conijcio ab Aethyia Græcorum, quæ Latinè Mergum ſonat, non Merulam, vt ille ſomniat. Apud Albertum Faſtozoz, vel Farrakoz, Cokoylos, Folkynos, Chiricos, & Focoton omnia leguntur pro Merula, quæ Ariſtoteli, cæteriſq; Græcis κόσσυφος dicitur, & κόττυφος, teſte Hermolao Barbaro. Κόψιχος Heſychio, & Varino, Suidæ Κόσσυφος per iota in penultima, quod non probo: Alibi etiam Κόψυχος pro aue accipi ait, κόσσυφος verò pro piſce, ſed quemadmodum huius nullum habet authorem, ita etiam ipſum et proximè ſcripſerat, κόψυχος pro piſce accipi, quamuis & id verum nõ ſit: nam ut ſuprà diximus Κόσσυφος & piſcem, & auem ſignificat. Euſtathius etiam Κόψιχος habet, ſed communiùs, inquit, dicitur κόσσυφος. Hodie Græcis Merula Κοττυφὸς dicitur. Latini Claſſici ſcriptores fœminino genere tantùm efferunt, recentiores, & author Philomelæ, nonnulliq; alij etiam maſculino Merulum dicunt, & Itali Merlo. [a] Varro Merulam, quaſi meram dici uult, id eſt uti ipſe exponit, ſolam volantem; quam tamen etymologiam, ut ſuperſtitioſam, & plus iuſto curioſam ridet [b] Fabius Quintilianus, ita Varronem vellicans: *ſed hunc tanti fuit vertere quia ſola volat, quaſi mera volans nominaretur*. Iſidorus uerò etymum Varronis repetens, id non videtur imbrobare, ſed antiquius Merulam Medulã dictam fuiſſe ſcribit, eò quod moduletur. Feſtus pariter Varroni ſubſcribit, inquiens: *Merum ſolum antiquis: vnde & auis Merula, quod ſolitaria eſt, & ſolitaria paſcitur*. Merulam à nigro colore, quo prædita eſt, nonnulli, referente Ornithologo Nigrettum appellarunt, ſed ea uox, quod ſciam, Latina non eſt Italis, ut dixi, Merlo dicitur, Hiſpanis Mierla, Luſitanis Melroa, Gallis Melre, Germanis ſuperioribus Amſel, circa Coloniã Merl, Flandricè in nonnullis locis Merlaer, aut Meerel, Hollandis priuatim, ut ait Ornithologus, een Lyſter: Anglicè à Blak oſel, à Blak byrd: Illyricè kos, quæ dictio à Græcorum Coſſyphos deuorta uideri poteſt, Turcicè Eeluek.

Coſefos. Coſſiſos. Kepſos. Archia.

Aethyia Mergus.

Κόψιχος. Κόψυχος.

Κοττυφὸς.

Etymum. [a] *Lib. 4. de ling. Lat.* [b] *L. 1. c. 8.*

Nigretum.

GENVS. DIFFERENTIAE.

ARISTOTELES [a] duo Merularum genera recenſet, nigrum vnum, idq; vulgare, candidum alterum, quod circa Cyllenam Arcadię tantùm naſcatur. Si itaque peculiaris illius loci natura ſit, Merulas producere candidas, quod pro altero genere ponit Ariſtoteles, diuerſum à primo non erit: color enim non uariat ſpeciem, maximè cum & magnitudine, & uoce ſimile utrunque genus eſſe dicat. Verùm quod nullibi alias candidas Merulas naſci tradit, idq; [b] Plinius ceu ratum repetit; id meo iudicio vſque adeo uerum non eſt. In Nouergia enim, teſte Gyb. Longolio, etiam candicant, & Io. Carus, eodem referente albas Merulas in nouo orbe, in quem cum Hiſpanis nauigauit, ſe uidiſſe aſſerit: & ego pariter Merulam aliquando à Cardinale Paleoto mihi Roma miſſam totam candidam, exceptis roſtro, & pedibus, quæ flaueſcebant, delineatam ob oculos ponam: Sed vt ad ueteres reuertamur, [c] M. Varro non pro diuerſa ſpecie, ſed pro re quadam noua, aut rara habuiſſe videtur, inquiens: *Gallinæ ruſticæ in ornatibus publicis ſolent poni cum Pſittacis, & Merulis albis, item alijs id genus rebus inuſitatis*. Agnouit tamen Ariſtoteles etiam aliud Merularum genus, ſiquidem præcitato loco ait: *Eſt etiam ex hoc genere, quæ ſimilis nigræ ſit, ſed fuſca colore, & magnitudine paulò minor. Verſari hæc in ſaxis, & tectis ſolita eſt, nec roſtrum rutilum, vt Merula habet*. Ornithologus quærit, an hoc genus ſit, quod multi Paſſerem ſolitarium uocant, uel illud Merulæ genus, quod nonnulli viri docti Germanicè interpretantur, Birckamſel, id eſt, Merulam montanam: huius ex illo deſcriptionem pòſt ſuo loco dabimus. Næuius apud Feſtum Merulæ meminit ſandaricino colore: ſed huiuſmodi color roſtro Merulæ tantùm competit: quare diuerſa ſpecies non eſt. Obſeruaui tamen Merulam neſcio quo tempore captam, quæ tota ex flauo ad caſtaneũ uergeret, mutato, ut puto, priore colore. Albertus alibi, ubi [d] Ariſtoteles Capri

[a] *3. hiſt. c. 19*

Merulæ & didæ ubi.

[b] *L. 10. c. 30.*

[c] *L. 3. de re ruſt. c. 9.*

Paſſer ſolitarius.

Birckſamſel.

[d] *9. hiſt. c. 30.*

mulgum Merulæ quo ad magnitudinem confert, *eſt*, inquit, *Merularum genus quoddam, quod Caprimulgus vocatur*. cùm Caprimulgus alioqui auis ſit nocturna, de qua ſcilicet in libro de nocturnis auibus priuatim egimus.

FORMA. DESCRIPTIO.

ARISTOTELES, citante Athenæo, Turdum Trichada, ſiue pilarem Merulæ æqualem facit: verùm in codicibus, quos nunc habemus, Ariſtotelis, id non reperias: conuenit tamen ea magnitudo Merulæ communi, nempe nigræ, quam primo loco nominat [a] Ariſtoteles, & nos hîc depinximus. Quod ad colorem pertinet, is quidem niger eſt, quare nigrum colorem Meruleum

magnitudo

[a] 9. hiſt. c. 13

Merula mas cum myrtacantha.

dicebat

Digitized by Google

dicebat facetiſſimus [f] Plautus, ſed hyeme, teſte Ariſtotele, Plinioq; ruffus euadit. Quam hîc depingimus, legitimam Ariſtotelis Merulam, primo, vt dixi, loco nominatam eſſe remur, nam nigra eſt, & vulgaris, roſtrumq; habet rutilum, quemadmodum de ſua prodidit ille: Albertus Merulæ roſtrum & pedes coloris tribuit crocei, mea verò Merula pedes habet aterrimos; quas tamen ex hoc planè genere poſt fœminam depictas dabo, omnes pedes habebant luteos. Quemadmodum verò plumarum colorem mutant pro temporis diuerſitate, ita pariter roſtrum colorem eundem non ſeruat, ſed eum pro auium ætate immutant: nam id anniculis, teſte Plinio in ebur transfiguratur, at maribus duntaxat. Eodem modo fortè in pedibus euenit: Sexus in hoc genere manifeſtam differentiam conſtituit. Fœmina enim vt mas atra non eſt, ſed fuſca tantummodo. Roſtrum etiam ut in illo rutilum non eſt, ſed inferiùs tantùm luteſcit, ſuprà enim planè fuſceſcit: præterea gula, pectuſq; totum ex albicante, & fuſceſcente coloribus maculantur. Prior icon maris eſt, altera fœminæ.

[f] *In pœnulo.*

l. 10. c. 29.

Coloré cor poris, & roſtri mutant.

Sexus.

Fœminę fœ ma.

Merula fœmina cum ilice aquifolia.

Digitized by Google

Tertio loco depicta haud dubio ex eodem genere, Merula leococephalos dici poteſt: nam caput præter tres maculas oblongas nigras, quæ retro oculos conſpiciuntur, prorſus candidum eſt, pedes fuſcescunt, cauda, & venter aterrimo colore, uti pariter pectus, atque alæ, ſed quæ albo maculantur, aliquot etiam ex pennis remigibus prorſus candidæ ſunt: roſtrum, & oculorum iris lutea.

Meruta leucocephalos eiuſq; forma.

Merula leucocephalos cum phylirea anguſti folca.

Digitized by Google

Quas quarto, & quinto loco depingimus, ex albo, & nigro sunt maculatæ, mas minus, fœmina magis, nigredo verò in fœmina longè minus, quam in mare intenditur.

Merula alba & nigra mas cum myrto laurea maxima.

Caudæ

Cauda vtrique tota nigra: mari roſtrum, & pedes rutili intenſè admodum; fœminæ pallidè flaueſcunt.

Merula alba & nigra fœmina cum Phylirea Narbonenſi.

Vltimo

Vltimo loco depicta tota candida est, excepto rostro, quod rutilum est, & pedibus, qui lutescunt.

Merula candida cum oxycedro.

LOCVS

Digitized by Google

LOCVS.

MERVLA, inquit Albertus, verſatur in locis denſis conſitis arboribus, & ſpinetis, & in fiſſuris lapidum. Sed [a] Ariſtoteles hæc de Trochilo tantùm, non de Merula ſcripſit. Agit certè Merula eiſdem in locis, in quibus Turdus, atque eiuſdem ferè naturæ eſt: mutat enim, vt ille, locum: *Abeunt, & Merula*, inquit [b] Plinius, *Turdis & Sturni ſimilis modo in vicina, ſed hi plumam non amittunt, nec occultantur, viſi ſæpe ibi* (aliàs niſi ſpe cibi) *quo hybernum pabulũ petunt:* quę apud [c] Platinam ſic leguntur. Occultantur hæc animalia ſepibus, ibiq; hybernо tempore pabulum quærunt. Ariſtoteles etiam hyeme latere ſcripſit has aues, & aliàs de eiſdem ſic habet: *Quædam cùm aſtate degant in ſylvis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium receſſus ſecutæ, ſicuti Sturni, Turdi, Merula.* Idem ferè ait Georgius Agricola in anguſtis montium angulis quandoque latere Merulas ſcribens. Parаſitus tamen quidam in Ariſtophontis Pythagoriſta apud Athenæum inter alia de ſe iactitat, ſi algor ſub dio perpetiendum ſit, ſe Copſichon, id eſt, Merulam eſſe.

[a] 9. hiſt. c. 11
[b] L. 6. c. 14.
[c] L. 5 de fan.
[d] 9. hiſt. c. 16

VOX. CANTVS.

ECO: [a] Antonius Pantheus Veronenſis fringulicire de Merularum voce vſurpat. Apud veteres, quod ſciam nullum verbum, quod uocis earum proprium ſit, reperire eſt, nam ceu canoras tantùm eas celebrant, & etiamnum cantui educantur. *Canit*, inquit Aelianus, *Merula valens*. Author uerò de natura rerum non ſuauiter tantùm canere ait, ſed uocis quoque amœnitate ſe ipſas oblectare. Laudat hunc item cantum Philomelæ author:

Et Merulus modulans, tam pulchris concinit odis,
Nocte vernante tamen carmina nulla canit.

Merulæ mirus cantus.

Albertus author eſt, Merulam quandam olim adeo excelluiſſe in nouem uocum modis, quibus omnis cantilena componitur, exprimendis, ut nullus hominum perfectè illam imitari potuerit, eamq; quaſi oſtentantem ſæpè in præſentia hominum nouem ordine uoces efformaſſe. Vt uerò diutiùs, & ſuauiùs cantent, carnibus paſcendæ ſunt, nam idem Albertus teſtatur clauſas ergaſtulis propter pinguedinem diutiùs cantare, & tunc contra naturam carnibus ueſci, & propter eas libentiùs canere. Verùm non ſemper cantant, ſunt enim ex genere earum auium, quæ uocem mutant: imo muteſcere Merulas tradit [b] Ariſtoteles, ita enim in Græco contextu legitur, nempe τὴν φωνὴν ἰσχνᾶ. Gaza autem non rectè uertit, uocem reddit diuerſam. Aues quædam, inquit Philoſophus, per anni tempora tum colorem, tum uocem mutant, ut Merula, quæ ex nigra ruſteſcit, & uocem cohibet. Canit enim æſtate. per hyemem verò ſtrepitat, & tumultuantem edit uocem. Græcè legitur εἰ μὲν γὰρ τὸ θέρει φθέγγεται, τῷ δὲ χειμῶνος παταγῷ καὶ φθόγγῳ θορυβώδει. Gaza iſtæc quoque parum rectè tranſtulit, ita; ſtrepitat enim per hyemem, cum per æſtatem tumultuans cantet. Verè verò cantare, ni fallor, incipiunt: nam & hoc indicare videtur Theocritus, dum canit:

Vt ſuauiùs cantet.

[b] 9. hiſt. c. 49

Εἰαρινοὶ δ' ἀγυιεβόγγοισιν ἀοιδαῖς
Κόσσυφοι ἀχέουσιν, ποικιλότραυλα μέλη.
Verna autem ſtridulis cantibus
Merula modulantur varie ſonora carmina.

INGENIVM MORES.

MERVLAE veluti ſibi ipſis medicæ lauri folio, teſte Plinio, annum faſtidium purgant. Sed ingenij earum acumen ex hoc magis manifeſtatur, quod humanum ſermonem imitentur. [a] Philoſtratus de quodam adoleſcente prodidit, quòd Merulas docuerit humanum ſermonem imitari. In quo pariter Turdi naturam ſapit: immo [b] Iulius Scaliger author eſt Merulam, & Turdum tanquam è modulis ſermocinari. Neuter verò æquè ac Pſittacus verba formar conſona

[a] L. 7 in vita Apollonij.
[b] Exer. 237. Merula qui Pſittac' imperfecti' loquitur.

Digitized by Google

consona, quòd & rostrum, & linguâ eis formandis minus habeant idonea. Psittaco enim rostrum aduncum, & latum, lingua latissima, & humanæ ferè similis, his rostrum rectum, & angustum, lingua stricta, quare tria hæc elementa d, t, r, rarò, aut fortè nunquam exprimunt, Psittacus optimè, neque id mirum, cùm eadem edentuli homines, nam & in his ad dentes loquelæ formatæ reflectio non fit, vt in Psittaco, cui aduncitas rostri dentium loco est, vel non, uel malè admodum exprimant. Quod ad mores, & naturam Merularum attinet, amant sese lauare, vt scribit author de natura rerum, & plumas rostro purgant. Plinius eas inter eas recenset aues, quæ saliunt. Solas uolare aiunt, unde etymum Varro, & Festus deduxerunt: quare etiam nonnulli hominem solitarium, qui aliorum aduersatur conuentia, denotare volentes, Merulam depingunt. Mores. Natura. Hominis solitarij typus.

VICTVS. SAGINA.

TVRDOS in victu quoque Merulæ referunt. Myrtis, Lauro, & Cupresso consitis nemoribus gaudent, teste Oppiano, ut nimirum earum baccis vescantur. Caueis inclusæ, ut ex Alberto suprà diximus, contra naturam carnes comedunt. Pomis sorborum, & orni, sambucíq; acinis etiam uescuntur. In depictis à nobis Merulis aliquot plantæ, quæ ipsis in cibum cedunt adiectæ sunt, nimirum oxycedrus Dalechan pij, ilex aquifolia eiusdem, myrtachãta, philirea angustifolia, myrtus laurea maxima, myrtus exotica I. Iinij, area Theophrasti effigie alui. Aristoteles verò Merulam scribit eisdem uesci, quibus Collurio. Quod sanè verum est, si Collurio, ut Turnerus, & Ornithologus volunt, Turdela (sic Turdum simpliciter dictum vocant, & huius non meminit Aristoteles) est: nos quid de Collurione sentiamus, libro quinto scripsimus. Edunt denique etiam Merulę vermes, & locustas. Quomodo clausæ saginentur, in Turdo fusiùs, adductis etiam veterum geoponicorum verbis, docuimus. [a] M. Varro ornitrophion accuratissimè depingens, Intra rete, inquit, aues sunt omne genus, maximè cantrices, ut Luscinię, ac Merulæ, quibus aqua ministratur per canaliculum, cibus objcitur sub rete: sed hoc ad saginandi rationem nihil facit. Collurio, ij auis. [a] *Lib. 3. de re rust. c. 5.*

NIDVS. PARTVS.

NIDVM durum, & quasi glutino quodam firmatum construere Merulam scribit Ornithologus. Ego anno superiori, nempe 1598. sub finem Iunij allatum, & in cespitibus spinosis propè terram repertum ab aucupe mihi eiuscemodi nidum diligenter consideraui, atque hunc fermè in modum descripsi. Figura erat hemisphęrica, oblongiuscula tamen, substantia firma, solidaq; circunferentia duorum dodrantum. Cauus erat ad modum scutellæ; & cum summa arte constructus ex surculis, ramulisq; exilibus, & fibrosis radiculis inter se luto, quod glutinis loco erat, connexis. Intus materia mollior, ut nempe mollius cubarent fœtus, luti nihil. Parit Merula, [a] Philosopho teste, bis anno; sed eius primi partus pereunt frigore hyberno: omnium namque auium prima hæc parit: posteriorem autem partum educat, & fęliciter ducit ad finem. Sicille. Oppianus ante exactam hyemem fœtificare scribit, Ornithologus apud suos, id est, Heluetios, ferè Martio, vel Aprili. Sed quot pariat, nemo annotat. In nido mihi ab aucupe allato quinque inerant pulli, quorum alij, ut ex colore vel intenso, vel remisso iudicaui, mares, alij fœminæ erant. [b] Io. Langius Persarum magos tradit ex saluia sub fimo putrefacta, dum Sol, & Luna secundam Solis faciem occupant, auem Merulæ similem procreasse, cuius adustæ cinere lampade insperso domus serpentibus referta videbatur. Idem in suis mirabilibus, recenset [c] Gaudentius Merula, vbi de Leone sidere agit, & modum docet; quomodo auem ita procreemus. In facie leonis, inquit, prima luna constituta saluiam contusam si in vitreum vas indideris, & orificio Hermetis sigillo obtuso in fimo caballino sepelieris, & intra lunarem circulum enatum Merulæ simile animal reperies. Meminit huiusce Merulæ pariter Marsilius Ficinus. Ego uerò eiuscemodi generationi non credo. Nidi descriptio. Partus. [a] *Lib. 5. hist. cap. 13.* [b] *In epistol. med 38.* Merulæ similis auis mirus ortus [c] *L. 2. c. de Leone.*

SYM-

Digitized by Google

SYMPATHIA.
Antipathia.

*L.10.c.74 PLINIVS *Turdos, & Merulas inuicem amicos eſſe ſcribit. Sed locum hunc in Turdo ex Ariſtotele correximus, qui Turtures cum ijs amicos eſſe aſſerit, non Turdos. Rubeculã appellant quandam auiculã à rubente pectore, de qua in hoc opere poſtea ſuo agemus loco, hãc ſe audiſſe ait Ornithologus Merulã amare, eãq; ſequi, & noctu fere iuxta Merulã, aut in proxima arbore cõquieſcere. Verùm quẽadmodũ haſce binas auiculas habet amicas Merula: ita contrà inimicas binas alias, aduerſus quas illæ Merulã non defendant, Crecem nimirum, quam moribus pugnacibus eſſe [b] Philoſophus author eſt, & Noctuam. Grex, inquit ille, *Merulam impugnat, noces enim ipſi, pulliſq;*. Noctuæ verò nonnulli ita infenſam eſſe uolunt, vt quotieſcunque clamantem audiat, extemplò ad illam velut illatam ſibi iniuriam vindicatura, aduolet. Sed fortè hoc poſtremum non ita mirum videatur, vt occulto odio aſcribamus innato. Hoc uerò omnino mirandum eſt, vel ſaltem nulla eius ratio naturalis aſſignari poteſt, ſcilicet, cur mali punici grano, ut teſtatur [c] Aelianus, pereat, quo alioqui cætera animantia impunè velcantur, præter Circum, Larum, Turturem, Vultures, & Scopes, ut Gyllus addit. quæ aues eodem deuorato, ut idem Aelianus prodit, intereunt.

Rubecula Merulam amat.

Grex Merulam impugnat.

[b] *9. hiſt.c.7.*

Merula uolat ad clamorẽ Noctuæ.

Merula mali punici grano perit.

[c] *L.6.c.46. de anim.*

CAPIENDI RATIO.

MERVLAS, inquit [a] Oppianus, & canoras Luſcinias capere licẽbit laqueo inter denſa fruteta collocato, quem bini orbes conſtituant ſub intortis ſinibus retis latentes, & marinis retibus, quæ ὑποχὰς vocant, ſimiles. Intenduntur etiam longiſſimi nerui bubuli poſita in medio virga, à neruis funiculus, & laqueus ſuſpenduntur. Ad hæc eſca imponitur vermiculus aliquis, aut lumbricus, qua ineſcata auis illaqueatur, & omnibus illis, quæ ad capturam deſtinata erant, circumactis detineatur. Cæterùm in Merulas alium etiam captionis modum adoleſcentes excogitarunt. Scrobem hyeme fodiunt, cùm auis maximè cibi inops eſt, & oliuæ, aut Lauri baccam injciunt, ac propè teſtę fragmentum, vel lateris ponunt: ſcrobi item paxillum inferunt, quo teſtas binas intendunt. Apponitur & altera auis laqueo ligata. Sic omnino Merula famelica aduolabit, & ſcrobem ſubibit. Hæc ille. Retibus verò etiam olim capi tolitas eſſe vero verius eſt, & ab eiuſcemodi capiendi modo [b] Horatius comparationem detorquet in ambitioſos poëtas, qui ſcilicet etiam (cùm errant) laudari cupiunt.

[a] *In Ixeut.*

[b] *In arte poëtica.*

Comparatio.

Hic dum ſublimes verſus ructatur, & errat,
Si velusi Merulis intentus decidit auceps
In puteum, foueamq;

Malus poëta etiam erras vult laudari.

Quaſi dicat, ſi intentus auceps Merulis capiendis ſurſum aſpicit, & foueam ſibi proximam non attendens, incidit in eam, ita malus poëta dum ſuperbit, & nimis laudari appetit, incidit in foueam reprehenſionis publicæ. Apud Normannos Galliæ populos, referente [c] Io. Bruyero, ubi frequens hæc auis eſt, in ſepibus noctu ad ignis ſplendorem retibus extenſis capitur.

[c] *L.5.c.40.*

COGNOMINATA.

CORNELII cognomento Merulæ memini in Pauone ex [a] M. Varrone adductis etiam eius verbis facetiſſimis. Erat autem conſulari familia ortus. Hic cùm flamen dialis eſſet, Mario, & Cinna priori bello ciuili vrbem hoſtiliter ingredientibus, & in omnes, qui à Scyllæ partibus ſtabant ſæuientibus, etiam occiſus ſciſſarum venarum cruore louis oculos aſperſiſſe legitur. [b] Cornelius Tacitus neminem duobus, & ſeptuaginta annis poſt huius Merulæ cædem in flaminem dialem

[a] *Lib. de re ruſt.c.2.*

Cornelius Merula à quib. occiſus.

[b] *L.3.annal.*

Digitized by Google

nem dialem ſuffectũ fuiſſe author eſt. Quem locum Taciti annotans [c] Inſtus Lipſius veteris hiſtoriæ peritiſſimus, Conſtat, inquit, ratio. Nam Merula interfectus anno urbis DCLXVIII. Suffectus flamen nouus ab Auguſto, anno vrbis DCCLXIIII. [c] *In comm.*

Noſtro æuo Georgius Merula floruit Alexandrinus, vir vtriuſq; linguæ doctus: ſed in quem Philippus Beroaldus ſæpe inuehitur.

DENOMINATA.

AVIS quædam, teſte Ornithologo Brachuogel, vel Brachamſel appellatur, id eſt, Merula noualium, quòd in nuualibus agris ferè degat, & circa loca paluſtria, roſtro, & cruribus oblongis, corporis reliqui ſpecie, vel magnitudine non diſſimilis, ut arbitratur Merulæ. Eſt autem, ni fallor Gallinaginis ſpecies. Caryocatacten auem Ornithologo dictam Lacus Verbani accolæ Italico ſermone Merle alpadie, id eſt, Merulam Alpinam nominant. Galbula, ſiue Icterus, ſiue Picus nidum ſuſpendens, ſiue, ut recentiores vocant, Oriolus, Brabandis vulgò vt in eius hiſtoria ſcripſi, Goutmeerl, hoc eſt, aureæ Merulæ, vel Olmeerl, id eſt, oliuæ Merula appellatur. Brachuogel Brachãſel. Caryocatacte. Merle alpadie. Goutmeerl. Olmeerl.

A Merula Plautus adiectium deduxit Meruleus, quo vtitur, ut dixi, pro colore nigro: nam Anthemonidem adoleſcentem ita verberaturum amicam ſuam inducit, vt tota fiat Merulea, nigra: Meruleus.

Iam Pol ego illam pugnis totam faciam, vt ſit Merulea,
Itaq; replebo atritate, atrior multò vt ſiet,
Quàm Aegyptij, aut qui cortinam ludis per circum ferunt.

PROVERBIA.

MERVLA ad Merulam, vetus prouerbium, & ſimile ei: *Semper Gracculus aſſidet Gracculo*. Item ei: *Cicada Cicadæ cara, formica formicæ*: item vulgatiſſimo illi: *Simile gaudet ſimili*.

Κίχλης κωφοτέρος, id eſt, *Turdo ſurdior*, imperitiores nonnulli perperam Merula ſurdior verterunt.

Egià di là del rio paſſato e'l Merlo, id eſt, Merula riuum præteruolauit, prouerbialiter à Petrarcha prolatum eſt, pro eo, qui præſenti ſe periculo eripuit, & in tutum euaſit. Merula enim, cui propè riuum amnemue ab aucupe tendebantur inſidiæ, vbi flumen alis tranauit, extra periculum eſt. Prouerbiũ Italicum.

VSVS IN CIBIS.

ROMANORVM luxuria Merulas vnà cum Turdis ſaginabat, ut in Turdi hiſtoria abundè videre eſt, & in pectore earum non paruam collocabat voluptatem, quod ex [a] Horatij doctiſſimis hiſce verſibus manifeſtò conſtat canentis: Pectoris Merulæ dulcis. [a] *L. 2. ſerm.*

Et leporum auulſos, & multò ſuauius armos
Quàm ſi cum lumbis quis edat, tum pectore adulto
Vidimus & Merulas poni, & ſine clune Palumbes.

Inter popinæ enim profeſſores, & ganeæ ſtudioſos diſceptabatur ſæpè cluneſne præferendi ſint tergoribus, ut videre eſt apud [b] Plinium, cuius verba in Gallina citauimus, & hîc breuitatis gratia prætermimus. Apud [c] Philetærum, ſiue Nicoſtratum, vt citat Athenæus interroganti cuidam, magnamne impenſam facere ſe uelit, alter reſpondet, minimè, ſed non ſordidam, iubetq; emere cuniculos, Anaticulas, Turdos, Merulas. Quod ad carnis præſtantiam attinet, Elluchaſim nõ infimæ claſſis medicus Merulas in cibo improbat, eò quòd vermibus, & locuſtis paſcantur: unde, inquit, carnis acrimonia in eis percipitur, & odor ingratus. [d] Platina itẽ Merulas tardè ait concoqui, parumq; alere, & augere melancholiam. Medici verò Salernitani inter aues laudatas eas enumerant: & quamuis [e] Galenus earum carnem inquiat, duriorem eſſe, quàm Perdicis, Columbæ, Gallinę, &c. tamen vbi de cibis boni, & mali [b] *L. 10. c. 50.* [c] *Lib. 2.* Carnis bonitas. [d] *L. 5. de ſan. tuen.* [e] *L. 3. de ali.*

& mali ſucci ex profeſſo agit, eas inter cibaria laudata, & neque tenuem, neque craſſum ſuccum gignentia recenſet. Quinimo ex recentioribus nonnulli, vt Mich. Sauonarola Turdis eas præferunt, uti quoque Baptiſta Fiera hiſce verſibus, quos velut ſuos Caſtor Durantes in ſuos libros tranſtulit:

Si mihi pinguis erit Merulus, tua gloria cedit
Turde, ſalutiferas vulg mea menſa cibos
Ingens ardor ineſt maior tibi, ſiſtitis ambo,
Tu grauior redolens ni tibi bacca fauet.
Si tamen aucupijs, laqueo, vel rete latenti
Falleris, inde mihi non minus ipſe places.

Ego ſanè Turdos Merulis prætulerim, quemadmodum & Ornithologus, & Volaterranus faciunt. Turdorum, & Merularum carnes calidas eſſe aiunt, & ſiccas in fine primi gradus vſque ad principium ſecundi. Eligi debent ſecundum Baldach pingues, & laqueis, vel retibus captæ. Nonnulli præferunt captas a Noctua. De Merulæ coctura, quædam, ni fallimur, diximus in Pauone. Quomodo ſapidiores euadant, docet [f] Apicius. *Ad Merulas condiendas*, inquit, *accipies liquamen optimum, porrum conciſum, cuminum, paſſum, ſaturejam, vinum muſtum; facies aquatum ius, in quo Merulas coques.* Sic ille. Ad artocreas è Melis: Accipe caſeum optimum, & indito in auem medullam bubulam, lardum minutatim inciſum, & gingiber. Ornithologus ex coquo Gallico.

Merulę quę eligendæ.

Vt ſapidiores ſint.

[f] *Lib. 9 c. 9.*

MEDICA.

QVIBVS laxior aluus eſt, Merulæ, quarum carnem eam aſtringere Latinus Hippocrates Celſus atteſtatur, non incolſultè præſcribi poſſunt. Plinius inaſſatas cum myrti baccis dyſentericis mederi ſcribit. Alexander Benedictus Merularum eſum peſtilentiæ tempore laudat: Marcellus pro tormina patientibus; Raſis pro ijs, quibus melancholia generari incipit, quem locum Raſis citans [a] Io. Baptiſta Porta nos id ab auis colore nigro edoceri multorum aliorum animalium nigrorum exemplo quæ pariter ad melancholiam prosunt, oſtendit: quemadmodum etiam [b] alias ſcripturus maculatas herbas, & animantia maculas noſtri corporis abſtergere, Merulæ fimum ex aceto miſtum, teſtimonio Hali lentigines extirpare tradit: ſed Hali addit, ſi oriza comedat auis. Oleum vetus, in quo Merula cocta diſſoluatur, Kiranides Opiſthotonon, & iſchiadem ſanare aſſerit. Adſcribam pro fine amuletum: Leporis pedes cum capite Merulæ ad brachium ſiniſtrum portari, homines reddere dicuntur audaces, aptoſq; multis, grauiſſimiſq; negocijs.

Caro Merularum quibus conuenit.

[a] *L. 3. Phyſ. c. 19 11.*

[b] *Lib. 5. c. 7.*

DE PASSERE SOLITARIO
Quem tertium Merularum genus, ſecundum Ariſtotelis eſſe remur.
Cap. VII.

PETRVS [a] Bellonius Merulam Torquatam, de qua nos pòſt agemus, Tertium Merularum genus ab Ariſtotele recenſitarum eſſe arbitratur, ſed Philoſophus diſertiſſimis verbis roſtrum non luteum habere ſcripſit, & Merula minorem eſſe. Merulæ autem torquatæ roſtrum luteum eſt, & ſi non maior eſt Merula, ei ſaltem compar eſt. Paſſerem verò ſolitarium vulgò dictum tertiam Ariſtotelis Merulam eſſe etiam Niphus & Ornithologus aſſeuerant.

[a] *L. 6. c. 26.* Bellonij error.

Merula torquata non eſt tertia Merula Ariſtotelis.

Digitized by Google

SYNONYMA.

CALEPINVS pro Paſſere ſolitario Græcè habet Στυφέλον μονάσον. Ego ã recentioribus hanc auiculam Paſſeris ſolitarij nomen accepiſſe putem à Pſalmiſta, apud quem Latinè legitur, *Sicut Paſſer ſolitarius in tecto* &c. Neque enim apud veteres id inuenire eſt. An verò eiuſcemodi nomen ei rectè conueniat, multi, atque inter eos Andreas Placus Maguntini lexici biblici author, dubitant: ſiquidem textus Hebraicus habet Zippor, eáq; vox peritis eius linguæ generaliter Paſſerem, id eſt, quamlibet auiculam ſonat. Itaque Paſſer ſolitarius prophetæ potiùs fuerit Sturnus, is enim, inquiunt, ſuper tecta verſatur maximè. Sed Ariſtoteles hanc quoque Merulam tectis inſidere ſcribit. Poteſt præterea hæc noſtra Merula Paſſer ſolitarius appellari, quia cum nullo ſui generis, ut inquit Albertus, vnquam congregatur, niſi tempore generationis. Circa Tridentum Merulus ſolitarius dicitur. Romanis, teſte Alberto Merulus ſtercoroſus, quia habitat in latrinis antiquis, & rimoſis. Ego hanc auem in huiuſmodi locis habitare non puto. Placentiæ Merula ſaxatilis. Genuæ Merlo chiappà: Gallis, ni fallor, Merle bleu, id eſt, Merula cærulea. Germani, inquit Ornithologus nomen Latinum ſeruant Paſſeris ſolitarij, ab Italis nimirum acceptum. In Germania enim hanc auem naſci non putat, ſed ex Italia tantùm mitti, vel Rhætia nobis tranſalpina, quæ Italiam ſpectat.

Paſſer ſolitarius vade dictus.

Zippor.

Merulus ſolitarius.

Merul⁹ ſtercoroſus.

Merle bleu

FORMA. DESCRIPTIO.

DESCRIPSIT nobis hanc auem communis præceptor Ariſtoteles, inquiens. *Eſt etiam ex Merularum genere, quæ ſimilis nigræ ſit, ſed fuſcæ colore, & magnitudine paulo minor: verſari hæc in ſaxis, & tectis ſolita eſt, nec roſtrum ruſtlum, vt Merula habet.* ⁹ hiſt. c. 19

Paſſer ſolitarius mas cum populo alba.

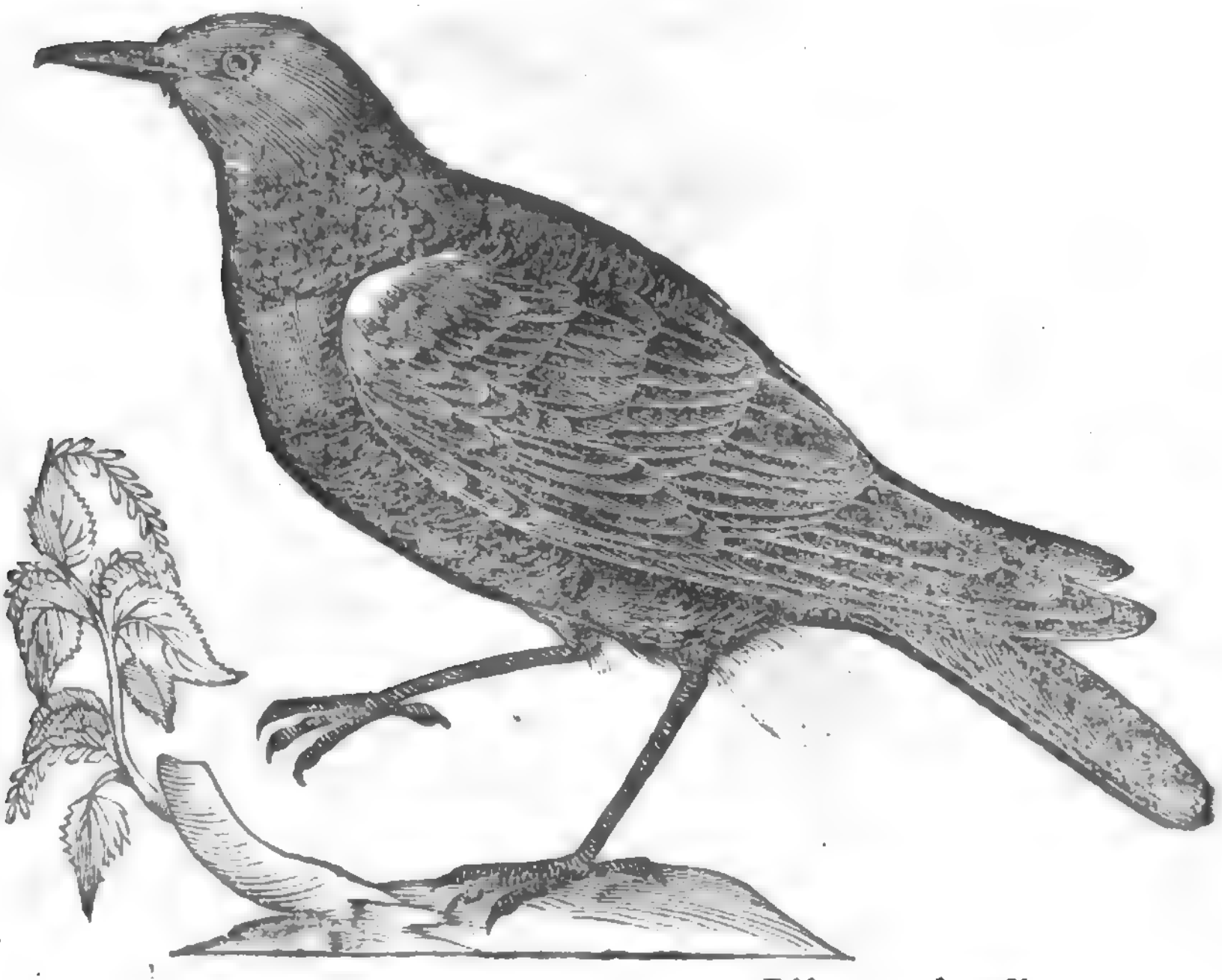

Digitized by Google

Auguſtinus Niphus fuſcum colorem interpretatur album, & nigrum: eiq; aſtipulatur Ornithologus, cùm alioqui nihil albi auis iſta poſſideat. Cur verò fuſcam dixerit Philoſophus vix video, cùm tota nigra ſit, exceptis alis & capite, quæ cæruleo tinguntur. Depingit tamen eandem auem Ornithologus, quam ego. Auis eſt Merula paulò minor, roſtro longiuſculo, parumper arcuato: capite pro corporis portione paruo, ſuperiùs plano, nigroq; ad latera nempe circum oculos, aureſq;, & in collo inferiori cæruleo, qui pariter color in alarum principio conſpicitur: cæterò tota auis nigra eſt, at non ita intenſè, ut Merula. Fœmina in hoc genere tota fuſca eſt, & nihil cærulei habet, & pectore lureſcentibus maculis variegatur, mariq; planè diſſimilis eſt. Habes vtriuſq; iconem expreſſam, vt differentia appareat.

Forma.

Color.

Fœmina deſcriptio.

10

Paſſer ſolitarius fœmina cum hedera.

20

30

40

50

LOCVS

Digitized by Google

LOCVS. NIDVS.

VERSATVR, inquit Albertus, in parietibus, & cum alijs Passeribus coniungitur, & cum eis volat ad pastum, eos qui sui generis sunt, omnino contemnens. Aristoteles quoque, vt citaui suprà, in saxis, & tectis versari dixit. Item Ornithologus in dumosis rupibus nidulari circa Larium lacum testatur, & solitariam degere, neque cum alijs auibus, quod tamen testatur Albertus. Ornithologus, ut quod dixerat, astrueret, nec mirum, inquit, cùm de Merularum genere sit, quibus inde nomen, quod meræ, id est, solæ volitant. Sola degit.

CANTVS.

CAnora auis est, hinc Grapaldus admodum imperitè Carduelem putabat esse hanc auem suauiter cantillantem. Mediolani, & Geneuæ in foro has aues vendi audio magno pretio, indubitanter propter cantum. Plura, quæ de hac aue dicam non habeo. Grapaldi error.

DE PASSERI SOLITARIO Congenere. Cap. VIII.

EST & alia, inquit Ornithologus, huic (Passeri Solitario, de quò iam proximè egimus) congener auis, de Merularum & ipsa genere, in saxis habitans, vnde Petrocossyphus, id est, Merula saxatilis è Græcis vulgò dicitur, à nostris Steinrotele, similiter propter cantum pretiosa. Alibi de eadem ita differuerat. Eadem prorsus (nempe cum ea, quam * Bellonius cuius verba citauerat, vocat Merulam torquatam,) mihi videtur auis illa, de qua nuper genere. & doctrina super ætatẽ suã ornatissimus Iuuenis Augustanus Raphael Seilerius nobilissimi medici Geryonis Seilerij filius his ferè verbis ad me perscripsit. Auis quam à colore cæruleo Germani Blauvogel nominant, Sturni magnitudine est, pectore, lumbis, & ceruice pulchrè cyanea, obscurius tamen, quàm Ispida: dorso, & alis nonnihil nigricat obscurè interim glaucis, vel cæruleis. Rostrum ei sesquidigiti longitudine, subter nares fuscum, in imo aculeatum, super ore parte aduncæ, inferiorem, ut plurimum contegente: pedes fissi, ut in cæteris auibus. Degit in altissimis alpibus, neque cacumine montium contenta, in scopulis maximè, & præruptis, & niuosis locis viuit: nec alibi reperiri constat, quàm in montibus circa Athesim fluuium præcipuè Aenipontem urbem. Hanc ob causam apud ipsos inquilinos in magno pretio habetur, aliturq; quibuscunque cibis mensæ hominum familiaribus, istisq; qui Merulis, Turdisq; aucupio destinatis præbentur. Voce articulata, amœna admodum, & uaria est: ipsa tam docilis, tamq; diligenter res obseruat, ut pleraq; vocis articulo aliquo significet, & indicet. Media, & intempesta nocte expergefacta, ad astantis prouocationem, quasi iussa claro spiritu canit, imperata quæ sibi putat iniungi, probè suo officio exequutura, quod uersiculis aliquando vtcunque delineaui: *Cætera auis glauca* (glaucum colorem intelligit cæruleum) *verè sacrata Minerua:*

Præ te cui seruit Noctua nulla magis.
Quid sibi vult? Quis te docuit parere volenti?
Instinctu proprio non facis ista tuo?
Non puto, sed Deus est, qui te ciet, vsque monenti
Scilicet vt morem sic homo quisque gerat.

Petrocossyphos. Steinrotele *Cap. de cæruleo. Blauvogel, & eius descriptio. Locus. Vox. Quãdo vocẽ mutet. Color mutatur.

Oculos hominum aliorum alitum more appetit, quod imaginem in ijs suam velut in speculo intuens, cognati desiderio trahitur, ipsiusque consuetudinem desiderat. Ante tempus autumni, quo cæteræ aues incubant, proliq; dant operam, cum colore etiam vocem mutat, ac alijs expansis nouos cantus excogitat, secum ipsa continuò murmurans. nec veteris tamen, quem olim didicit, obliuiscitur. Color sub hyemem è cæruleo niger

Digitized by Google

euadit, quem mox circa veris initium in proprium rurſus commutat. Adulta, vel è nido materno ſemel egreſſa, volatuiq; paulum adſuefacta non amplius vllis (quod omnes aucupes affirmant) blandimentis, vel aſtutijs, ob innatam ſolertiam capitur. Nidum in præaltas, deuiaſq; ſolitudines deſuper in ſpecus congerit, quando locum ſecuritati idoneum nacta eſt, cui tutò ſe, fœtumq; ſuum credere auſit, eumq; ſua quoque fraude altiſſimis rupis ab hominum acceſſu non ſolum abdit, ſed à rupicapris etiam, aliiſq; feris, in cauernas deorſum condit, ibiq; pullos ternos, aut quaternos vermibus nutrit, dum eos extra nidum productos exponat. Tũ priùs venatores, ſiue aucupes vel fortuitò, vel ex inſidijs loco animaduerſo, Grallo, ſeu ſparo longo, tereti, læui, cuius ſingulare, & rarum inuentu lignum eſt (qualis rupium ſcanſoribus rupicapraſq; præcipitãtibus ſæpè vitæ periculo ſemper inſcendendis ſcopulis adiumento eſſe ſolet) arrepto, ibi etiam aſcendunt, vbi vni plantæ veſtigium non crederes. Et ne quid præteream, faciem hi non totam, ſed qua in tranſuerſum proſpiciunt, ac inde caput illis vertigine afficitur, faſciolis obtegunt, partim aduerſus ipſos pullorum parentes, partim & veriore cauſa, ne quoquam latiùs oculorum radijs, acieue pertingant, quàm quo ſolo pede innitendum, vel manus implicanda eſt. Sic illi tandem ad nidum, non abſque extremo periculo, & defatigatione permeant, quam prælonga illa, quam diximus, ſude ſurſum è profundo ad ſeſe attrahentes auferunt, domiq; fouent, & alunt, deinde vel charè vendunt, vel proceribus notis mares diſtribuunt. Hæc omnia ad nos Raphael Seilerus. Suſpicor autem eandem hanc auem, quæ Blauvogel ab ipſo nominatur, aut certè congenerem à Rhætis circa Curiam, alibiq; Steinrotele nuncupari. Hactenus ibi Ornithologus, ſed alibi rurſus: Vidi ego iuxta Larium Lacum Paſſerem ſolitarium, vel montanum, ut uocabant, fœminam, ni fallor: quæ eadem cum Merula habebat communia, quæ Cyanus auis (ein Steinrotele) nempe roſtrum, pedes, & magnitudinem: caput cinereum ferè: dorſum, ventrem, & pectus cærulea, (verſus ſolem præſertim) alæ, & cauda uno colore nigricabant. [b] Bellonius, qui hanc auem Cyanon, ſiue, vt vertit Gaza Cæruleum Ariſtotelis eſſe arbitratur, in hunc ferè modum ſcribit. Auis, quam Cyanon Ariſtoteles, Plinius Cæruleum vocat, quoniam in rupibus altorum montium verſatur, & Merulæ ſimilis eſt, nomine mutato, nunc vulgò Græcis Petrocoſſypho vocitatur, hoc eſt, Merula ſaxatilis. Eſt autem Merula minor, vndiquaque cærulea, & in magno pretio propter cantum, & caueis includitur. Vox ei eadem, quæ Merulæ, Gallicum nomen nullum, quoniam in Gallia non reperitur, vt neque in Italia, niſi in caueis apportetur: quandoque enim nido eximitur, ut ſermonem humanũ edoceatur. [c] Alibi vbi ex profeſſo de eadem hac aue agit appoſita etiam icone. Quamuis, inquit, auem Ariſtoteli Cyanon, Gazæ Cæruleam vocatam Gallicè Merle bleu appellemus, nihilominus hoc nõ facimus, ac ſi Galliæ nota eſſet, ſed quia ruſticorum Epidauri, qui diuerſo vtuntur idiomate, alij, qui Italicè loquuntur, Merlo biauo, alij, qui Græcè, Petrocoſſypho, alij qui ſimpliciter loquuntur, Illyricè Merlè tantùm appellarent. Cauea incluſa cantillat, ſuauiùs etiam, quàm Merula: quamobrem ruſtici Illyrici in rupibus degentes nidis eximunt, & ad urbes deferunt, vt vendant. In Gallia non inuenitur, niſi aliunde inferatur. Nidificat in montium ſummitatibus, quẽadmodum in Creta, Cytharea, Corcyra, Zacintho, & Eubœa, quæ vulgò Nigroponto dicitur, obſeruauimus. Ariſtoteles eius citato loco mentionem faciens dicebat vulgò in rupibus conſpici in Scyro. Ariſtoteles ſuam Athenis condens de animalibus hiſtoriam, uiros per diuerſas mittebat regiones ad inquirenda quæcunque animalium genera, in Scyro autem montes multis rupibus ſcabroſi ſunt. Vt verò compendioſa, breuiſq; huius auis fiat deſcriptio, imaginabimur nobis exiguæ ſtaturæ Merulam, coloris cærulei, nam talis omnino hæc auis eſt. Garrula eſt, & rarò ad plana deſcendit, quinque plerunque pullos edit, plures nunquam. Idem & præſtantius etiam, ut Merula, nutrimentum præſtat, eamq; volando vincit, & eodem victu vtitur. Hęc omnia Bellonius, hallucinatus huiuſmodi auem Cyanon, ſiue Cæruleum Ariſtotelis eſſe: de quo nempe [d] hîc ita ſcribebat. Nouimus & ſaxatilem auiculam quandam, cui nomen Cæruleus (κύανος proparaxytonum, quamuis apud Heſychium oxytonum legitur) *quæ maximè in Scyro colit, ſaxa amans, magnitudine minor, quàm Merula, maior paulò, quàm Fringilla, pede magno eſt, ſcanditq; ſaxa, colore tota cærulea, roſtro tenui* (ῥύγχος χαλκοῦν Gaza vertit λεπτὸν, cui, aſtipulatur etiam Alberti tranſlatio, quæ habet gracile, vetus interpres anguſtum) *& longo, crure breui ſimiliter, vt Pipo* (ἴυγξ. Gaza videtur πίπρα legiſſe, pro qua voce etiam alibi Pipo tranſtulit) *eſt*. Turnerus Cæruleum conijcit eſſe auem, quæ Anglicè vocetur à Clothurd, à Smatche, an Arlyng, à Steinchek, & Germanicè ein Brechuogel. Hanc, inquit, in cuniculorum foueis & ſub lapidibus in Anglia nidulari, & hyeme non apparere. Sed Brachuogel apud Germanos, teſte Ornithologo

Nid us.

Pulli ut nidis eximantur.

Steinrotele

[b] *Lib. 1. obſ. cap. 11.*

Forma. Vox.

[c] *Li. 6. de exib. c. 16.*

Merlo biauo. Merle. Locus.

Deſcriptio.

Bellonij error.

[d] *9. hiſt. c. 21*

Cæruleus Ariſtotelis.

Pipo. Clothurd. Smatche. Arlyng.

thologo, aliarum etiam auium nomen eſt, vt Arquatæ, & auis cuiuſdam circa aquas degentis proceris cruribus, quarum neutra Cærulæus eſſe poteſt. Ego Turneri Cæruleum non agnoſco, ut neque quorundam aliorum Germanorum, qui Cæruleum Germanicè interpretantur Klein Zimmer, id eſt, Turdum minorem. Nullum enim Turdum cæruleum nouimus. Ornithologus, cui ego aſtipulor, Cæruleum degenere Picorum eſſe conijcit, cùm & crure ſimiliter breui, ut Pipra ſit (Pipra autem, vel, ut Gaza vertit, Pipo Ariſtotelì non aliam auem eſſe alias demonſtrauimus, quàm Picus eſt) eoq; ad ſcandendum apto, & roſtro etiam, ut Picorum genus oblongo. Tradit idem Ornithologus apud ſuos Pici genus eſſe Fringilla paulò maius, cæruleo dorſo, & roſtro tenui, longoq;, vulgò Chlaen appellatum, quod, inquit, an Cæruleus ſit inquirendum: quæ ſanè coniectura mihi non diſplicet. Quæ omnia ex Ornithologo dixiſſe uolui, ne quis ſequutus Bellonium Merulæ illud genus cum Ariſtotelis Cyano, ſiue Cæruleo confundat.

Arquata.

Klein Zimmer.

Cæruleꝰ ī auis Ariſtoteli.

Pipra quæ auis.

Pici genus Fringillæ magnitudine.

DE PASSERE SOLITARIO Bellonij. Cap. IX.

IDEM Bellonius diuerſam longè à noſtra, & Ornithologi pro Paſſere Solitario depingit, deſcribitq;, nimirum hanc, quam ab ipſo mutuatam hic nos exhibemus, ne quid in hac noſtra Ornithologia deeſſe quiſpiam dicat. Deſcribimus, inquit Bellonius nunc auem, quam uulgus Paſſerem Solitarium nuncupat, quod in rupibus ſolitarijs, ut ſimilium locorum incolæ obſeruarunt, nidificet, tum etiam propter locum pſalmographi, ꝰ vbi dicitur, *Paſſer ſolitarius in tecto*. Arbitrabamur, cùm primum eam obſeruaremus, indubitanter eſſe Charadrium, memores verò eorum, quæ cùm hiſtoria Aethiopica, tùm ab Ariſtophane, & Ariſtotele ſcribuntur, apertiſſimè differre iudicauimus. Monticolæ ubi canentes audiunt, nidos earum obſeruant, vt earum pullos in proximis ciuitatibus vendant.

Nominis ratio.

ꝰ *Pſal.* 193.

Charadrꝰ

Deſcriptio.

Paſſer ſolitarius Bellonij cum lauro tino bacca cærulea.

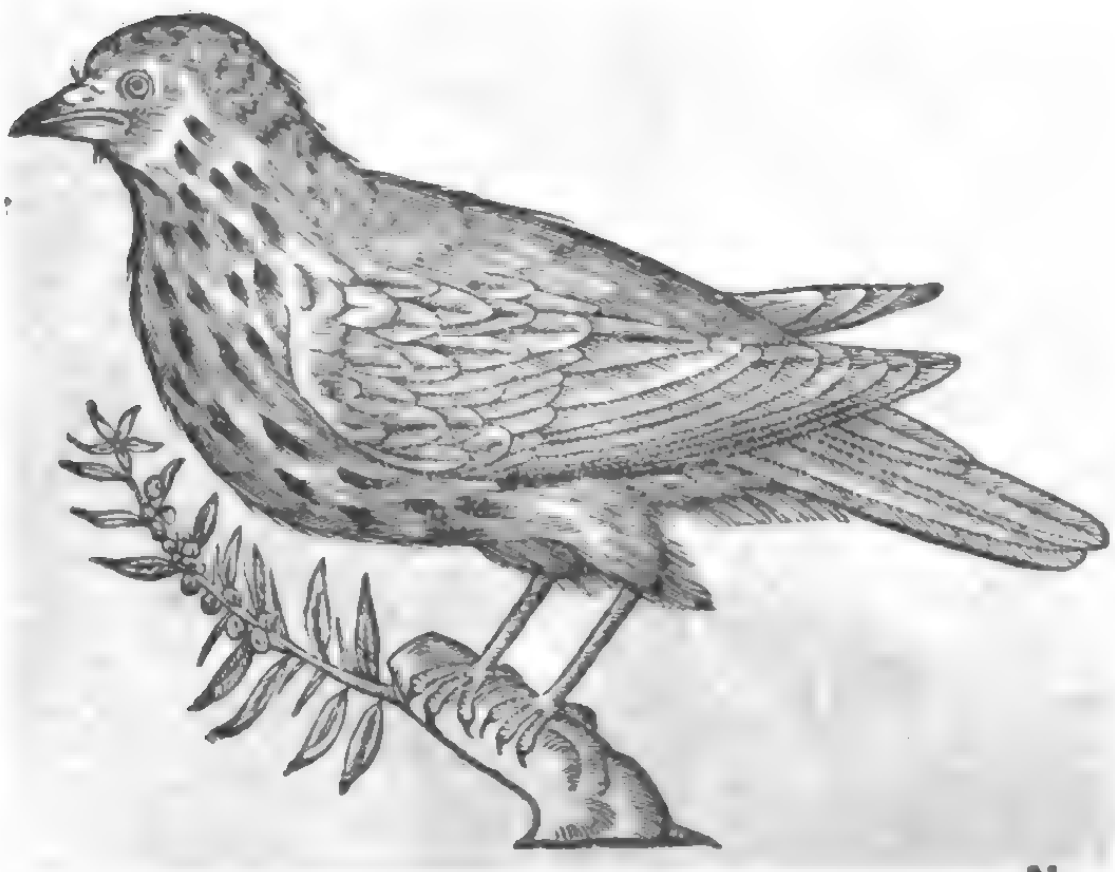

Nos

Deſcriptio. Nos qui nidis eas ſæpè eximi vidimus, maris, & fœmellæ mores obſeruauimus. Similis eſt eiuſcemodi Paſſer ſolitarius Luſciniæ, eiſdem moribus præditus, craſſitie uerò Turdi Iliaci. Qui nomen ignorant, facillimè Turdi genus eſſe iudicarent, maximè cùm colore illi ſimillimus ſit. Mas à fœmina pulchritudine coloris diſtinguitur, pulchrior enim ille eſt. Pennæ maximè ſub pectore, & duabus coſtis colore ſunt dactilorum, ſed maculæ colore variant: dorſum cinereum eſt, fuluo maculatum, cauda, vt in Luſcinia, ruffa, quam mox, vt nido eximitur, immutat. Roſtrum rotundum acutum, & ſubalbum, in extremo nigrum, paulòq; robuſtius, quàm Turdi, aut Merulæ, quamuis nihilominus carne veſcatur, vtpote qui inſecta ſecus vias deuoret. Pedes Turdo ſimiles: cui etiam colore reſpondet, item oculis, quos albæ plumæ ambiunt. Rarò in plano, aut per valles cernitur: omnibus eſt admirationi. Quodam anni tempore degit ſub tegulis, quas imbrices dicunt, quales plerunque in caſtris obſeruamus, quæ in altis montibus ſita ſunt, ut fit in nonnullis Aluerniæ locis. Olim hi paſſeres in Galliæ noſtræ planis apparebant, nunc in caueis manſueti adferuntur. Franciſcus Gallorum rex curioſus, & ſimilium rerum ſtudioſus tanti huius auis cantum fecit, adeoq; eo afficiebatur, ut nullam præter hanc audire dignaretur: eſt autem ſuauiſſimus, & omnium iudicio admodum delectabilis: noctu æquè ac interdiù canit, maximè ad lumen candelæ. Hæc & quæ ſequuntur Bellonius.

DE MERVLA MONTANA Germanorum. Cap. X.

Birchâſel. PRAETER recenſitum proximè præcedenti capite Merulæ genus, aliud in Germania eſt, à quotquot ego obſeruaui diuerſum, vt ex collata cum eo deſcriptione perſpicio, quibuſdam uiris doctis, qui ſuſpicantur tertio id ab Ariſtotelis loco deſcribi inter Merulas, Birchamſel, id eſt, Merula montana dictum. Ornithologus ſeſe Ianuario menſe, & initio Februarij hoc genus fuſcum vidiſſe tradit, in ventre ad cinereum colorem inclinans. Mas, inquit, paulò nigrior eſt, & pectore magis rufo, & maculoſiore quam fœmina; roſtro color idem in vtroque ſexu. Birgâſzlen. Hagâſzlen Autumno aduenium, & ad cibum tanquam lautæ, & optimæ probantur. Noſtri quoque uocant Birgamſzlen, vel Hagamſzlen. Hanc eſſe puto, cuius deſcriptionem olim confeci huiuſmodi. Auis eſt paulo infra Turdum maiorem. Colore nigricat in capite, dorſo, & alis, ruſſo quodam modicè admiſto. Cauda eſt atra. Crura ex glauco nigricante, ruſſoq; compoſitum colorem habent. Pectus obſcurè maculoſum, ex plumis partim ſubfuluis, partim nigricantibus. Os interius & lingua luteo ſeu melino colore ſunt. Roſtrum nigrum, & concolores digiti. Ventris color ex nigro, cinereoq; mixtis conſtare videtur. Hactenus ille.

Deſcriptio. Color.

DE MERVLA TORQVATA: Cap. XI.

Merle au Collier.

BELLONIVS, [a] qui, ut diximus, huiuſmodi Merulam exiſtimat tertium Merularum genus eſſe apud Ariſtotelem: Allobroges, inquit, alij montium accolæ maximè in valle Ambrunenſi, & proximè D. Io. Morienſem quoddam Merulæ genus vocitant Merle au collier: quo ijs in locis nulla alia auis eſt frequentior. Cum verò rarum, & inſolens id genus nobis videretur, tum ob torquem coloris cinerei, ut in Perdice maiore ruffa, & Tetrace, tum quòd ruſtici nomen ignorarent, operæpretium, neceſſariumq; nobis uidebatur videre nunquid eius uſpiam meminiſſet [b] Ariſtoteles, inuenimuſq; agnouiſſe, dicereq; in Græcia reperiri: nam poſt habitum de Merula nigra & alba ſermonem, eſt alia, inquit, quædam Merula ex hoc genere, cui ſimilis eſſet, niſi roſtrum haberet rubrum, habitans in altis montibus, nec colore tam nigra eſt, ſed fuſca: quæ omnia huic Merulæ conueniunt. Roſtrum, pedes, vox, uolatus, nidulandi modus, geſtus, ut in Merula, color etiam qualem dixit Ariſtoteles: quare omnino concludimus eandem eſſe cum tertio Ariſtotelis Merularum genere. In planis nullam reperire eſt, cùm alioqui in montibus ita abundent, ut ijs tantum,

[a] L. 6. c. 24.

[b] 6. hiſt. c. 19

Deſcriptio & hiſtoria tota.

Vſus in cibi.

tàm hoſpites à cauponibus excipiantur. Idem ijs ſapor, qui Merulæ nigræ, & ijſdem veſcuntur. Hæc ille. Et alibi in obſeruationibus, interprete Carolo Cluſio, quemadmodum, inquit, [c] Ariſtoteles tres Merulæ ſpecies agnouit: ſic illi Merulas habent nigras, & albas, quas veteri Græcorum nomine Coſſyphos appellant; tertiam præterea ſpeciem, cuius Ariſtoteles meminit, quam Galli peculiari nomine Merle au Collier, id eſt. Merulam torquatam dicunt, quoniam torquatam lineam habet ſub gutture verſus pectus collum omnino cingentem, eius magna frequentia in valle Morienna, & per reliquas Allobrogum valles. Verùm, vt diximus, Merula torquata non eſt tertium Ariſtotelicum Merula-

Merula torquata mas cum myrto exotica Plinij.

rum genus, & diuerſam omnino ab ea, quam ponit Ornithologus, iconem exhibet, in qua nimirũ nulla in collo, neſcio an pictoris incuria, an alterius, torquis exprimitur. Sed & Ornithologus depingit fœminam, quæ à mare plurimum differt. Nos vtriuſq; vt differentia appareat, figuram damus. De ſua verò Ornithologus hunc ferè in modum ſcribit: Apud nos circa montes reperitur, & vulgò nominatur Ringamſel, hoc eſt Merula torquata, vel Vvaltamſel, id eſt, Merula ſyluatica. Magnitudine ferè, & colore Turdi eſt: inter collum, & pectus parte prona habet albas duorum digitorum latitudine plumas: reliqua pars tota

Merulę torquatæ. Ornithologi deſcrip. Ringãſel. Vvaltamſel

Merula torquata fœmina cum Aria Theoph. effigie alni.

Digitized by Google

inferior varia, & maculoſa eſt, nigris in medio pennis, ambitu albis: roſtrum inferiùs ſubflauum: tota pars ſuperior fuſca, alarum pennæ margine extrinſeco albicant, præſertim quæ in medio ſunt. Auis barbatula eſt, ut Turdus. Nomina eis apud noſtros diuerſa: Birgamſel, Steinamſel, hoc eſt, Merula montana, Merula ſaxatilis, Roſzamſel, quod in ſyluis vermiculos quærat in fimo equino, Kureramſel fortè quòd circa Curiam Rhætorum in montibus degat. Sed Birgamſel vocatur etiam Merula fuſca non canora, de qua ſuprà in A. Italis quibuſdam Merlo alpeſtro. Hactenus Ornithologus. Mas in hoc genere deſcriptu longè facilior eſt, totus nempe colore aterrimo, exceptis roſtro, quod luteum eſt, & torque, quæ candidiſſima. Fœminam ante annos aliquot ab aucupibus, qui Columbinam nominabant in foro menſe Decembri emptam ita deſcripſi. Eſt hæc Merula dodrantem, & palmum à roſtro ad vltimam caudam vſque longa, corpore toto ſubnigro, ſeu fuſco intenſo, hoc excepto, quod in ultimo gutture, ſeu pectore principio macula albiſſima pollicẽ lata ad humeros vtrinq; pertingẽte ornatur velut torque cãdida. Pẽnæ quoq; remiges alarũ, nec non ventris extimis oris nonnihil candicant, cætera nigricantes. Roſtrum circa nares, & in apice nigrum eſt, ad latera flaueſcit: pediculi fuſci, cruſcula ex fuſco ſubrubri ſunt.

Birgamſel. Steinamſel Roſzamſel. Kureramſel Merlo alpeſtro.

Merulæ torquatæ maris deſcriptio.

Fœminę forma.

Columbina.

DE

DE MERVLA BICOLORE. Cap. XII.

Merula bicolor.

AVEM, cuius modò hîc icon exprimitur, Merulam bicolorem vocare placuit, quoniam duobus potiſſimum coloribus, fuſco ſcilicet, aut ſubnigro, & luteo rubeſcente, variet tantùm. Arbitrabar priùs eſſe Merulam fuſcam Ariſtotelis, ſed cum inuicem conferrem, diuerſiſſimas eſſe facilè animaduerti. Auis eſt Merula paulò minor, & exilior, capite fuſco, punctulis, ſeu potiùs lineolis candicantibus variegato: roſtro paulò quam in Merula breuiori, ex luteo rubeſcente, qui pariter color intenſior in tergore, & cauda remiſſior in pectore, & ventre conſpicitur. Cauda etiam, quàm in Merula breuior eſt: alarum remiges fuſcę in extremis oris albæ. pedes breuiuſculi, digiti verò pro portione longi, lutei, vngues rubicundi. Planta appicta eſt Phellodris albus latifolius. Habes iconẽ auis pagina prędecedenti.

Deſcriptio.

Roſtrum.

Color.

Cauda.

Alæ.

Merula congener cum myrtili vulgaris ramo.

DE

DE MERVLAE CONGENERE. Cap. XIII.

ANNO à partu ſalutifero 1597. à fratre Chriſtophori Coriali ſculptoris mei picturam huius Merulæ mihi communicatam ſic delineaui. Corporis figura, & magnitudine Merulæ ſimilis à roſtri initio ad caudæ extremum dodrantalis, roſtrum nigrum, nigrum etiam caput, dorſum, & cauda, ſed colore dilutiore, & ad ſubcaſtaneum vergente extremis oris albicantibus, prope roſtrum erat linea rubra: pronè nempe pectore, ventreq; toto, & cauda albicat lineolis quibuſdam cinereis per tranſuerſum ductis, & Accipitrinis ferè ſimilibus: pedes erant ſublutei, vngues nigri. Magnitudo Color.

DE MERVLAE CONGENERE alia. Cap. XIV.

IVSCEMODI auis, cuius mihi copiam fecit D. Archangelus Graphius, nobilis Bononienſis, Merulis erat minor, Paſſeribus maior, capite cinereo, oculis nigris aureo circulo circumductis, roſtro pro corporis portione robuſto, luteo, craſſiuſculo, in extremitate nigro, & acuto, pectore, ventreq; cinereo, ventre tamen magis albicante: cauda alba duabus medijs exceptis, quæ cinereæ ſunt, in extremitatibus nigricante, dorſo ad caudam caſtaneo obſcuro, pennis alarum, quà dorſo iunguntur, albis, qua ventri, nigris, remigibus in extremis oris cinereis. In ſumma ſimilis quodammodo erat hæc auis Collurioni cinereo. Magnitudo Roſtrum Color.

Merulæ congener cum Milio.

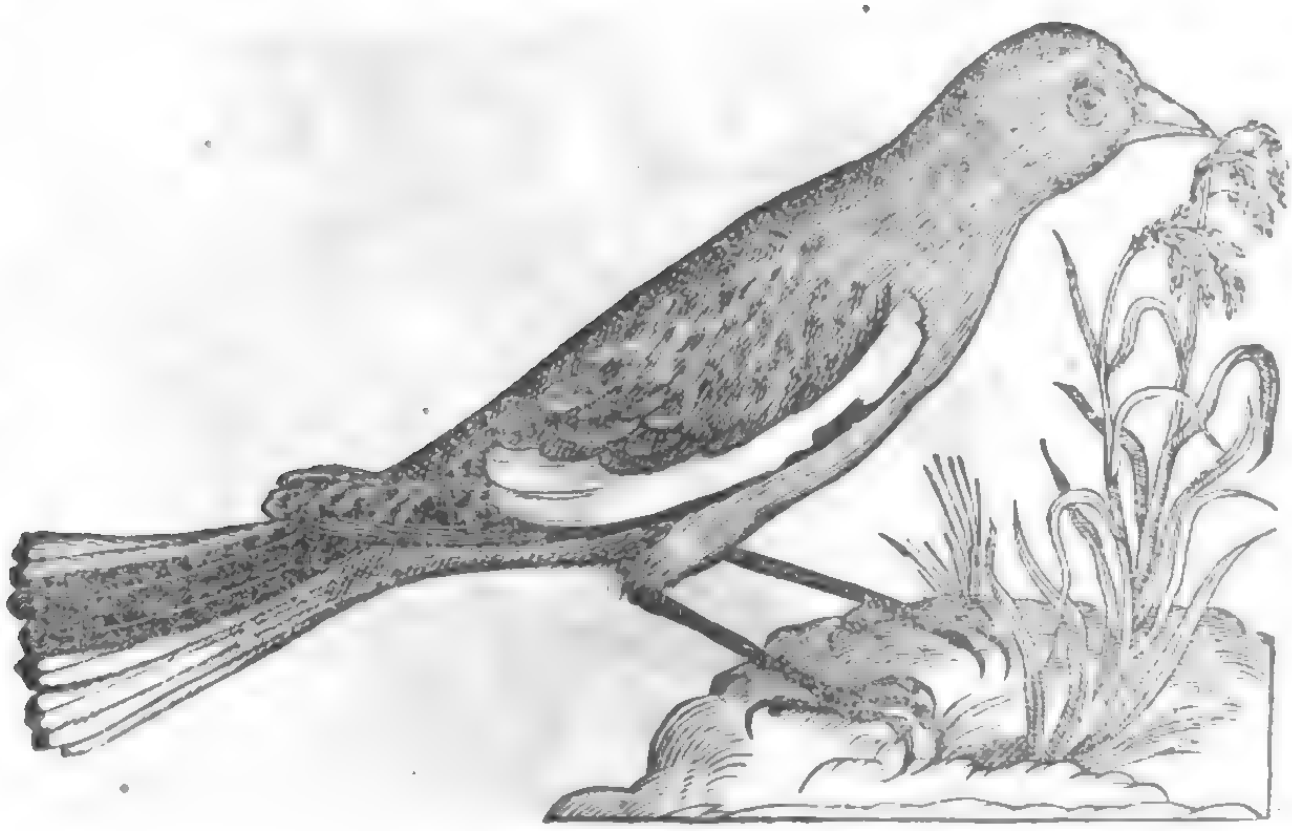

Digitized by Google

DE MERVLA ROSEA. Cap. XV.

Sturnus marinus.

AVEM hanc aucupes noſtri Sturnum marinum nuncupant: apparet quandoque in agris noſtris, & in fimo verſatur: mihi Merulæ potius, quam Sturni genus eſſe videtur. Sturnus enim maculatus eſt, hæc minimè. Merula paulò minor eſt,

Merula Roſea mas, ſeu Sturnus marinus vulgò cum cicutaria latifolia fœtidiſsima.

tergore,

Digitized by Google

tergore, & pectore, & alis ſupernis roſeo, ſeu carneo, capite cirrato, alis, & cauda nigris, remigibus ferè ſubcaſtaneis, roſtro, quà capiti iungitur nigro, cætera carneo, pedibus ferè croceis. Mas in hoc genere coloris vegetioris, & pulchrioris. Fœminæ caput quo ad colorem mari ſimile, reliqua verò pars colli, alæ, & cauda minus, quàm in mare nigreſcunt. Plurimum adipis corpori adijciunt, & in cibo commendantur. Magnitudo Color.

Sturnus Roſeus, & niger marinus fœmina cum moly Indico vero.

Digitized by Google

DE MERVLA BRESILICA. Cap. XVI.

*Lib.6.de auib.c.27.

DEPINGIT hanc auem * Bellonius inter Merulas ductus hac ſola ratione quòd qui eam in noſtras regiones deferunt è Breſſilio, Merulam Breſſilicam nuncupant: quare & ego cùm de natura auis ille nihil dicat, mihiq; pariter ignota ſit, Merulis eam adiungo, quamuis alioqui roſtri breuitate, vel curuitate potiùs ab illis plurimùm diſcrepet. Qui huiuſce auis ad viuum factæ copiam mihi fecit pariter Merulam Breſſilicam appellabat. Qui in nuper inuentis regionibus, inquit Bellonius, mercaturam exercent, ſingularia nonnulla, quæ hîc magno venire credunt, ſecum afferunt. Verùm quia fieri non poteſt, vt aues viuas in caueis portent, itaque detractam, eis quæ cæteris ſunt pulchriores, qualis hæc eſt, pellem nobis afferunt, magnumq; inde quæſtum faciunt, maximè ex hac quam Merulam Breſſilicam vocitant. Magnitudine tamen à Merula differt: color totius corporis, ſi caudam, & alas excipias, quæ nimirum atræ ſunt, adeo intenſè rubent, vt omnem alium ruborem ſuperet: neq; etiam homo colorem rubeum excogitare queat, quam ille non vincat. Cauda oblonga eſt,

Magnitudo
Color.
Cauda.

Merula Breſilica cum oleaſtro.

pedes,

Digitized by Google

pedes,& crura nigra,roſtrum breue,vt in Paſſere. Pennæ ad radices uſque rubent. Hæc ille. Quæ quidem deſcriptio aui, cuius imago hîc ponitur conuenit,ſed quodammodo mutila eſt. Alæ enim totæ nigræ non ſunt, vt ille videtur aſſerere: ſed pennæ ſuperius omnes ad ſcapulas intenſè rubent,dein nigræ quædam ſuccedunt,has rubræ rurſus excipiunt,quæ ſubſequuntur, remiges nimirum omnes nigræ ſunt. ſicuti quoque cauda. Roſtrum etiam tam breue non eſt,vt Paſſeribus, craſſius item,& inſigniter recuruum,coloris extra fuſci,intus vt ex rinctu conijcio, lutei. Pedes item nigri non ſunt, ſed ex cinereo leuiter tantùm fuſceſcunt. Sunt autem maiuſculi pro tibiarum portione,vngues breues,at recurui,eiuſdem coloris. Oculi nigri ſunt.

Pedes. Roſtrum. Alæ. Cauda.

DE MERVLA APODE INDICA. Cap. XVII.

HAbet huiuſce auiculæ R. F. F. Malocchius horti Piſani præfectus iuſſu Sereniſſimi Ferdinandi Medices magni Hetruriæ Ducis nuperrime mihi tranſmiſit. Apos eſt, id eſt, pedibus prorſus caret,idq; naturaliter,vt ille aſſeuerat; quare ob reliqui corporis ſimilitudinẽ, quam habet cum Merulis,maximè præcedenti proximè, Merulam apodem appellare non erit inconueniens. Num verò naturaliter, quod ille ait, pedibus careat hæc auis,nõ parum addubito:ſiquidem cõmunis præceptor Ariſtoteles animalia cuncta ſanguinea non minus, quàm quatuor notis moueri atteſtatur, quare etiã aues animalia nimirũ talia totidem notis moueri ſtatuendũ erit, alis nempe binis,& totidẽ pedibus,aut quopiã alio, quod horũ vicẽ gerat, vt in Manucodiatis cernere eſt,quibus ſagaciſſima rerum parens natura,quæ nunquam exuperat, nunquã deficit,neruos pro pedibus dedit,quibus arboribus,cũ opus eſt, adhæreãt. Vnde planè affirmauerim, aut pedes aui fuiſſe ablatos, aut prorſus monſtroſam ipſam eſſe: Eſt autem,quantum ex pictura conijcere queo dodrantem magna, lata digitos tres, binis diſtincta coloribus, capite, ventre, dorſo coloris coccinei intenſi, & vegeti; alis & cauda nigris (quare Merula Porphiromelanos dici poſſit, à prædominio ſcilicet, nam pectus, & primum dorſum maculis lunatis vireſcentibus variant) roſtro Merulæ, in extremitate recuruo, nigro, infrà tamen, quà capiti coniungitur candicante. In oculis nihil apparebat, utpote qui in animante exanimata conniuebant.

Deſcriptio.

Manucodiate neruos habent pro pedibus.

Deſcriptio.

Merula Porphyromelanos.

DE MERVLA SAXATILI, SIVE Caryocatacte Ornithologi. Cap. XVIII.

Turneri, & Ornithologi error.

TVRNERVS, & Ornithologus perperam eiuſcemodi auem ex Graeculorum genere faciunt; perperam etiam nonnulli Cyanon Ariſtotelis eſſe arbitrantur. Rectiùs Merula ſaxatilis, aut Turdilla ſaxatilis dici queat. Quidam etiam Rubeculam ſaxatilem nuncupant: Itali Corretolo, circa alpes, & Lacum Verbanum Merle alapadie, id eſt, Merulam alpinam, Galli Caſſenoix, Latinè nucifrugam dicas, etſi Coccothrauſtes eiſdem eodem nomine veniat. Germani eadem ſignificatione Nuſzbrecher. Ornithologus, ut eam vo-

Merula ſaxatilis. Turdilla ſaxatilis. Rubecula ſaxatilis. Nucifraga. Nuſzbrecher.

Caryocatacte ſeu Merula ſaxatilis Ornithologi cum nuce.

Digitized by Google

eem exprimeret Caryocatacten; quanquam, inquit, non ignoro Caryocatacten apud Athenæum nominari vel instrumentum, quo nuces frangantur, vel hominem, qui nuces confringat: vt & μυαιρόβατον, τὸν ἀμυγδαλοκατάκτην, μυαίρα, enim Lacones amygdalas vocitant. Dicitur eisdem Germanis Nutzbretscher, Nusszbicker, Nusszhaher, Turcis Gargà. Caryocatacte qd Athenæo.

FORMA. DESCRIPTIO.

AVIS est Merula maior, Sturni ferè instar maculata, suprà nigricans, minus tamen in capite, & dorso, quàm in alis, maculis vbique distincta candidis semilunaribus, quæ pariter per alas, & tergus maiores sunt, quàm per caput. Pronè à rostro ad anum vsque lutea maculis ferrugineis, albisq; quæ & ipsæ magnitudine variant, percurrentibus. Alarum pennæ maiores nigræ sunt, & in extremis oris candicant. Cauda supinè nigra, pronè ferruginea, pedes fusci. In summa auis vaga est, & propter macularum varietatem non inuenusta. Magnitudo. Color.

DE STVRNO Cap XIX.

STurni in multis, quemadmodum ex his, quæ dicturi sumus, patebit, cum Turdis, Merulisq; conueniunt, quare eis iuremerito locus iste assignatur, inter bacciuoras nimirum, auibus bacciuoris, inter dociles, auibus docilibus. Ordinis ratio.

SYNONYMA.

SARSIR Hebraicam vocem nonnulli Sturnum significare volunt, fortè quia quodammodo ad Græcorum ψαρ accedat: de eadem voce nonnulla diximus in Aquila, nisi nos fallit memoria. Alij Astorgel Latinè exponunt Sturnum, at perperam. Andreas Bellunensis Alzarazir apud Arabes *aues* esse ait, *quæ apud Venetos dicuntur Sturnelli. Aues*, inquit, *sunt Turdorum ferè magnitudine, sed colore diuerso: habent enim plumas, & pennas nigras aliqua insignes albedine*. Auicennas etiam alibi simi Alzarazir meminit orizam edentium, quo loco vetus interpres non rectè Turdos transtulit. Et Serapio de remedio ex eodem simo citans Galeni verba pro Sturno Zezir habet: & eadem ex Dioscoride vertens pro Sturno ineptè Turturem posuit. Alzeudeni Bellunensi auis nigra est, rostro luteo secundum aliquos, vt ille credit, Sturnus: verùm Merula potiùs videtur. Quibusdam alijs barbaris Targula Turtur est, alijs, teste Alberto, Sturnus: sed locus, qui ex Aristotele transfertur, Turturem esse ostendit. Græcè ψὰρ, vel ψάρος, vt bis habet Aristoteles, item Galenus, & Varinus. Syluaticus pro Psaros, alibi Paros habet, sed mutilam dictionem. In recto singulari ψάρος effertur, vt λόγος, vel ψὰρ, vt Κὰρ, inde obliqui ψαρὸς ψαρὶ, oxytoni: etsi non meminerim illos apud authores legere: pluralis quidem numerus ψάρις voce paroxytona, & ψαρῶν circumflexa non infrequens est. ψῆρες poëticum, teste Eustathio, quod cum penanflectatur, miror ψάρις etiam non penanflecti, præsertim cùm primam producat Homero, vt in hoc uersu:

Sarsir. Astorgel. Alzarazir. Zezir. Zaratro. Alzeudeni. Targula. ψὰρ ψάρος. Paros. ψῆρες.

Τῶν δ' αἷς τ ψαρῶν πόρος ἴυχεται, ἠὲ Κολοιῶν.

Apud Glossarium ψὴρ, & ψεὰρ etiam Sturnum significant. ψάρις Eustathius dici ait παρὰ τὸ ψὴρ ψεὰρ, τὸ ψάρειν, hoc est, ab eo, quòd terram pedibus radunt, & obuia quæque verrunt, dum alimentum sibi quærunt. Βύτθα, & Βύτθος, item γόλμις Hesychio, & Varino Sturnus dicitur. A quibusdam parum Latinè Sturnellus appellatur, vt Italis vulgò Stornello: nonnunquam Itali etiam Storno dicunt. Lusitani Stornino. Hispani Estornino, Galli Estournaeu, Germani Staar, quod nomen à Latino confictum apparet, alij Stoer, Starn, nonnulli Rinderstaar, teste Ornithologo, quòd circa boum armenta versari soleat. Circa Argentoratum, & Francfordiam ein Spreche, Flandri Spraeuwe, Angli à Stare, à Starll, à Sterling. Illyrici, & Poloni Sfaczick, vel Spatzek. Etymum. Βύτθα. Βύτθος. Γόλμις. Sturnellus. Stornello.

GENVS

Digitized by Google

GENVS. DIFFERENTIAE.

Deſcriptio.

*8.Hiſt.16 ARISTOTELES *præter vulgare illud Sturnorum genus, quod ſuper tecta noſtra quotidie ſuo cantu aures noſtras fatigat, aliud agnouiſſe non videtur. Id verò eodem teſte, Merulæ quidem eſt magnitudine, at quam facilè inuicem diſtinguuntur. Sturnum enim varium eſſe dixit, hoc eſt, vt periphaſticè Gaza tranſtulit, albis diſtinctum maculis, Merulam verò nigram tantummodo. Sed Sturni non albis tantum maculis varij ſunt, ut ille exponit, ſed rubeſcunt quoque, interdum lutei ſunt, neque etiam auis tota nigra eſt, ſed multis in locis virideſcit, maximè in alis ſuis, & propè oculos, necnon etiam in infimo ter-

Vt à Merula differat.

Color.

Sturnus vulgaris cum cicuta.

gore

Digitized by Google

gore. Alarum pennæ in extremitatibus luteæ ſunt, item caudæ, quæ breuis eſt, & nigra, roſtrum ſatis robuſtum, Picorum non abſimile, luteum, in fine fuſcum, pedes ferè crocei, vngues nigri. In ſumma elegans aſpectu auis eſt ob colorum varietatem, & conſperſas per

corpus

corpus maculas, quare rectè Sturnum picturatum poetæ vocarunt, vt Ruffus Feſtus hoc verſu:

Mox picturati conuertit pectoris arma
Sturnus edax.

Sturnus fæmina cum cicutaria Brancionis.

Habes

Habes hic eiuſdem ſceleton, atque inſuper fœminæ iconem, quæ tam maculata non eſt, item Sturni etiamnum pulli, nullis prorſus maculis conſperſi, fuſci nempe tantummodo, collo verò, capite, & ventre toto cinereo. Præter eiuſcemodi communes Sturnos tres etiam

Sturnus pullus cum cicutaria alba.

alios

Digitized by Google

alios depictos ſubinde exhibebo, quorum primum non vt diuerſum, ſed ut rariùs apparentem. Per. Franciſcus Fabius inter alios captum donauit ante aliquot annos totum album præter roſtrum, quod ex luteo rubeſcit, & pedes, qui leuiter carnei ſunt. Alteri caput,

Sturnus albus cum cicutaria maxima Brancionis.

e :llum,

Digitized by Google

collum, roſtrumq; erat album, niſi quod ſupra oculos proximè roſtrum maculæ binæ contiguæ eſſent nigræ: venter candidus pariter, vti etiam alarum principia maculis ſubcæruleis variæ. Remiges alarum, & cauda, vt in Sturno vulgari, niſi quod binæ vltimæ earum

Sturnus capite albo cum Oenanthe cicutæ facie ſucco viroſo.

Digitized by Google

eſſent albæ. Pedes lutei, ungues nigri. Poſtremus totus ex cinereo ruſſeſcebat, vel potiùs luteſcebat, pronè tamen tendebat ad luteum. In pectore erant quædam punctula, pedes erant & roſtrum nigri coloris. Aucupes dicebant ex Sturnorum genere eſſe, mihi tamen

Sturnus cinereus cum cicuta.

alia

Digitized by Google

alia videbatur, ſed cùm de natura, moribuſq; eius nihil haberem, itaque eos ſecutus Sturnis annumeraui.

Sturnus cinereus alter cum cicuta.

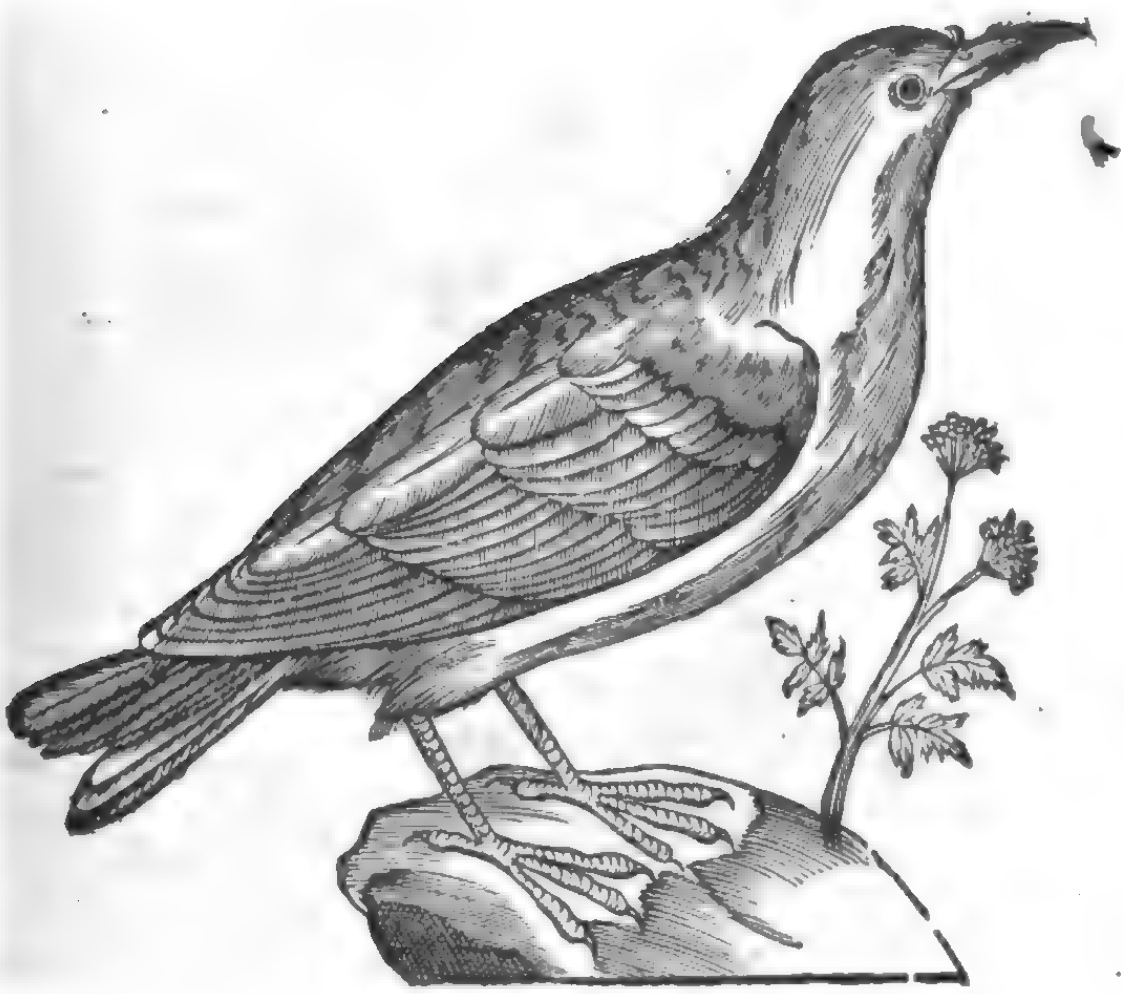

Digitized by Google

LOCVS.

IN arenis, inquit Albertus, & paludibus, hoc eſt pratis aquoſis aſſiduè verſantur, & cum armentis vaccarum etiam propter paſcua, quæ de ſtercoribus colligunt. nam & lumbricis, vt patebit, veſcuntur. Sed non ſemper hæc loca frequentant, ſed per agros etiam graſſantur. Habitant autem plerunque turres, & altiora ædificiorum culmina: quare tectis plerunque inſident, in nulla non regione obuij. Latent hyeme, teſte [b] Philoſopho. *Abeunt*, inquit [c] Plinius, *& Merula, Turdiq́, & Sturni ſimili modo in vicina, ſed hi plumam non amittunt, nec occultantur, niſi ſæpe ibi, quo pabulum hybernum petunt.* Platina legit alio modo: *Abeunt Merulæ*, inquit, *& Turdi ſimiliter ac Sturni: ſed in vicina loca. Occultantur hæc animalia ſepibus, ibiq́ hyberno tempore pabulum quærunt.* Georgius Agricola verò Sturnos ijs accenſet, quæ cùm æſtate degant in ſyluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium receſſus ſequutæ, & rurſus: *In anguſtiis*, inquit, *montium locis latere aliquando conſueuerunt*, quod poſtremum ſanè veriſſimum eſt: ſed ſyluas habitare Sturnos æſtate, ut ille tradit, mihi nouum eſt audire, aues nimirum, quæ gregatim degunt.

[b] *B. hiſt. c. 16*
[c] *L. 10. c. 29*

INGENIVM. DOCILITAS.

ORNITHOLOGVS hoc experientia deprehenſum eſſe ſcribit, Sturnum ſibi ipſi medicinam facere. Cùm enim, inquit, quidam Luſcinias ſimul & Sturnum aleret, & huic pes luxatus eſſet, oua formicarum quibus veſcuntur Luſciniæ, Sturnus roſtro minuit, & depoſita ſub alis, atque calefacta, roſtro ad pedem attriuit: qua ratione intra paucos dies integer, ut antea inceſſit. Idem refert, apud ſuos eſſe, qui Sturnum octauo iam anno domi alit, & aucupem, qui ſeptimo: eum autem dicere, valde canorum eſſe, & aliarum quarumuis auium uoces (quas ſcilicet in eadem domo ſubinde audiebat) imitari. Sed hoc eo nobis minus mirum apparet, cum optimè etiam humanum ſermonem inſtitutus exprimat: quare non infimam etiam inter alias uolucres laudem meretur, & laudat eum etiam Plutarchus eam ob cauſam his verbis: *Sturni, Coruiq́, & Pſittaci, quoniam loqui diſcunt, & vocis ſpiritum tam ſequacem, tam amulum, penſandum, formandumq́ docentibus præbent, ea ipſa docilitate adeſſe, patrocinariq́ cæteris animalibus videntur, & tantum non voce teſtari, etiam cæteris omnibus proferendi ſermonis, & vocis articulandæ vim natura conceſſam.* [a] Plinius ſanè teſtatur Cæſares iuuenes (Druſum nempe, & Britannicum Claudij filios) Sturnum habuiſſe, item Turdum imitantem ſermones hominum. In amplis Galliæ vrbibus, teſte Io. [b] Bruyero Gallo Gallicum ſermonem eximiè, atque explanatè etiam longiori contextu exprimunt. Albertus latæ linguæ eſſe dicit, & perfectiſſimè loqui. [c] Scaliger uerò in ſibilo propius accedere ad loquutionem.

Sturnꝰ ſibi ipſi medetur.

Sturnus voces aliarũ auium imitatur.

[a] *L. 10. c. 24*
[b] *L. 15. de re c. b. c. 42.*
[c] *Exer. 237.*

VOX.

Κραξις. Πλαξις dicuntur Turdi, nonnulli id de Sturnorum uoce etiam interpretantur, at perperam. Authori Philomelæ piſitare dicuntur:

Piſitare.

Dum Turdus trutilat, Sturnus tunc piſitat ore,
Sed quod mane canunt, veſpere non recolunt.

F. Alunno piſiſtrare, & iſitare, neſcio quàm bene. Aues ſunt admodum obſtreperæ, maximè ſummo mane, noctè verò ſilent.

VOLA-

Digitized by Google

VOLATVS.

PLINIVS [a] Sturnorum generi proprium esse ait, cateruatim volare, & quodam pilæ orbe circumagi, omnibus in medium agmen tendentibus, nimirum cùm abeunt è nostra regione. Albertus qui compressè, & gregatim eos volare inquit, quasi ad aciei centrum, id facere eos author est propter metum Accipitris: sed cùm Accipitrem semper metuere verò simillimum est, ita quoque semper gregatim volare statuendum esset, & non solùm, cùm hinc discedunt, vt vult Plinius: quod verò semper gregatim, siue caternatim volent, etiam testatur Dantes poëta, & philosophus grauissimus, inquiens:

[a] *L. 10. c. 24.*

Cur cateruatim volent.

E come gli Stornei ne portan l'ali
Nel freddo tempo à schiera lunga, e piena

Item Eustathius. Sturni, inquit, vt & Gracculi aues clamosæ, & gregariæ sunt. Et rursus: Sturni aues inuicem amant, & gregatim degunt, sed mutuò se iuuare (propter infirmitatem, contra aues rapaces) non facilè possunt. Idem quotidiana attestatur experientia. Vespere potissimum aggregantur, & tanta multitudine, atque impetu quandoque volant, vt nubem facere, & tempestatis modo sonare primo impetu videantur, atque hoc est, quod dicebat [b] Homerus hoc uersu:

[b] *Iliad. p.*

Τῶν δ' ὥϛε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν.
Veluti Sturnorum nubes venit, aut Gracculorum &c.

NIDVS. PARTVS.

STVRNVS ijsdem ferè locis, eodemq; penè modo, ut Passeres nidulantur, scilicet vel in latibulis tectorum, vel in domorum, turriumq; foraminibus. Hollandi, ut audio, Sturnis etiam vasa faciunt fictilia, similia ijs, de quibus diximus in Passeribus, at maiora, in quibus libenter nidulantur, patria voce Spraeuvve potten dicta, id est, vasa Sturnorum. Ter anno parere dicunt, vno tempore septem, vel octo oua.

Spraeuvve potten.

Partus.

VICTVS.

ANIMANTIA maximè sunt voracia, & nihil non in cibum recipiunt: bacciuoris tamen accensenda, nam baccis magis, quam alijs rebus inhiant, atque inter eas vuis, & oliuis. *Magno*, inquit Volaterranus, *impendentis vindemiæ damno veniunt*. [a] Cardanus non modò vuas appetere testatur, sed earum etiam esu plurimùm pinguescere, & meliores, & suauiores euadere, pabuliq; optimi. [b] Ludouicus Ariostus innatum ad vuarum desiderium in Sturnis, elegantissima, ac luculentissima similitudine à Mauris Lutetiam Parisiorum oppugnantibus accepta ostendit, inquiens:

[a] *L. 3. de sanit. c. 21.*
[b] *Cant. 14. stan. 121.*

Mauri Parisios, vt oppugnarent

Come gli Storni à rosseggianti pali
Vanno di mature vue, così quiui
Empiendo il Ciel di grida, e di rumori
Veniano à dar'il fiero assalto i Mori.

Quod verò mirum in modum esu oliuarum afficiantur, simili fermè comparatione author est inter alios Q. [c] Calaber, Græcos scribens tanto ardore, desiderioq; Troiæ excidiũ expetiuisse, tantoq; impetu, tantaq; caterua Troiam inuasisse, quemadmodum Sturni glomerati ad oliuæ fructus, suauis edulij cupidi in oliueta grassantur. Sambuci acinis grana insunt sesemacea, quæ Turdis, Sturnisq; non ingrata esse [d] Ruellius scribit. In agros quoque milio & panico consitos, teste Plinio, inuolant, & quomodo ab harum frugum esu fugentur, ex eodem in Passere scripsimus. Sunt qui Sturnos captos oryza tantùm pascant, ut eorũ fimo Crocodileam, ut idem ille memorat, adulterent. Cicutã his auibus alimentũ esse passim ab omnibus scribitur, atq; in primis à [e] Galeno, cùm alioqui homini venenũ sit, cuius rationem alij aliã afferũt, qua de re in Coturnice nostrã scripsimus opinionẽ. Cicuta, inquit [f] Cardanus, eos non modò nõ refrigerat, & enecat, vt nos, sed alit, atq; etiã calfacit, proinde manifestè patet amicitias quasdã, pugnantiasq; qualitatũ omnibus rebus inesse, & quod familiare

[c] *L. 8. Paral. Græci Troiã inuadentes.*
[d] *Li. 1. de nat. stirp.*
[e] *L. de temp. & lib. d. Theriac. ad.*
[f] *Lib. 3. de sanit. c. 21.*

Digitized by Google

eſt,expeditè aſſimilari,quod verò contrarium,ad internecionem ducere,quas familiaritates à totius ſubſtantiæ proprietate oriri demonſtrauimus in decimo contradicentiũ Medicorum,vbi etiã diſputatur,an quicquid calidã ſubſtantiã alit,eius caloré adaugeat, ac tueatur.

Arabũ confuſio. Arabes hæc confuderunt: Auerrois vel potiùs eius interpres, Helleborum Coturnicibus,cibum eſſe ait,& napellũ Zaratro,id eſt Sturno,vel Sturnello,vt ille habet,dupliciter hallucinatus,nã elleborus Coturnicibus cibus eſt,non venenũ,& cicuta,non napellus Sturnis in cibo quæritur. Antonius Gainerius Arabes ſequutus etiã in maiorem confuſionem impegit, dum ait: Aduerſus napelli venenũ darem puluerem muſconum (muſcarum, vel culicum) napellum depaſcentium, vel puluerem Coturnicis vel Turdi. Arabes enim Coturnices napello, ſiue aconito ali tradiderunt; cùm Sturnos, non Turdos conio,id eſt,cicuta non aconito nutriri ſcribere debuiſſent. Sed hac de re ſatis. Hollandos audio a Sturnorum eſu abſtinere, quia carnes humanas hominum ſuſpenſorum depaſcantur. Albertus etiam cum armentis vaccarum verſari ait propter paſcua, quæ de ſtercoribus colligunt, lumbricos nempe, qui cùm maiores, tùm in maiori numero in eis procreantur. Ex quibus facilè conſtat, Sturnos animalia dici poſſe pamphaga, quibus ſcilicet nihil diſplicet.

Anton.Gainerij error.

Hollandi cur Sturnos non edant.

PRAESAGIA.

Tempeſtatis futuræ ſignum,

GRATAROLVS, referente Ornithologo ex authore quodam barbaro Starnes,inquit, (Ornithologus Sturni conijcit legendum) ſi mane volauerint congregatæ, mane erit tempeſtas; ſi autem tardè, tardè, & multo tempore erit tempeſtas, & ſi reuertantur volantes,tempeſtatem ſignificant.

CAPIENDI RATIO.

[a] *In pandect.* Vt viſco capiantur. [b] *L.10.c.37*

PANTHERON genus retis eſt, quo Galli, teſte[a] Budæo, Sturnos, & Paſſeres capiunt. Quomodo verò viſco capiantur ſic docet[b] Creſcentienſis: *Funiculis longis inuiſcatis capiuntur Sturni, qui valde gregatim volant, cùm habetur aliquis Sturnus, ad cuius pedem ligatur funiculus inuiſcatus, & manu tenetur, dimittitur autem, cùm grex Sturnorum propè videtur, tunc enim cum funiculo dimiſſus ad gregem accedit, & cum ipſo ſtrictè* (hoc eſt quàm proximè, & contiguè) *volitat, multis tangentes funiculum inuiſcantur, & ad terram ſimul cum eo ruunt.* Albertus quoque quia animalia ſint,quæ gregatim degunt, facilius ab aucupibus decipi ſcribit: poſitis enim quibuſdam ſui generis auibus, vel earum imaginibus iuxta retia, Statim, inquit, accedunt, & capiuntur. Hyeme, teſte Ornithologo laqueis quibuſdam in pratis aquoſis facilè capiuntur.

ANTIPATHIA.

Canes timent Sturnos.

CANES animalia aliàs generoſa,& magnanima, quibus quippe contra lupos oues defendimus, Lepores, & Ceruos venamur, & pro domuum noſtrarum, immo corporum noſtrorum cuſtodia vtimur, à Sturnis, ut prodidit Blondus, abhorrere feruntur: quod ſi verum eſt, certè antipathiæ aſcribendum fuerit,quando,quod ſciam,naturalis illius ratio aſſignari non poteſt: quemadmodum fortaſſis huius, Cur Sturni ipſi tantopere odere Accipitrem, communem nempe volucrum, minorum præcipuè, quales ipſi ſunt, aduerſarium, hoſtemq;, quem quomodo metuant declarat in primis[a] Homerus, Troianos ſcribens ab Aiace in fugam conuerſos à ſubuenientibus Hectore, & Aenea animos recepiſſe, vnaq; cum his cateruatim Græcos inuaſiſſe. Hos verò eos tanquam Accipitrem, Sturni, viſo, fuga ſaluti ſuæ conſuluiſſe.

Sturni Accipitrem timent.

[a] *Iliad.* β. Græci Sturnis comparati.

Τῶν δ' ὥϛε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ Κολοιῶν,
Οὐλον κικλήσκοντες, ὅτε πρὸς δόσιν ἰόντα
Κίρκον, ὃϛε φαεσσῖ φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν.
Horum ſicut Sturnorum nubes venit, aut Graculorum,
Acutè vociferantes, quando vident accedentem

Circum

Digitized by Google

Circum (Accipitrem) qui paruis eadem affert auibus.

Item [b] alibi Patroclum ſcribit id præſtitiſſe Græcis in Troianos, quod Accipiter in Sturnos, & Gracculos, nimirum ita fuiſſe pauori Troianis, quemadmodum Gracculis, & Sturnis Accipiter, ait autem; [b] *Iliad. π.* Troiani Sturnis ſimiles.

Ἰ δυσὶ δὲ δὶα προμάχων, Ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκὺ πέτῃ, ὅς τ' ἐφόβησε κολοιόν τε, ψῆρά τε.
Iuit autem rectà per propugnatores Accipitri ſimilis
Veloci, qui terruit Gracculoſq; Sturnoſq;.

Idem docet [c] Ludouicus Arioſtus Homeri priorem, vt apparet, locum imitatus ſub exemplo Rolandi, qui relicto rege Manilardo cæteros paganos, ac Chriſtiani nominis inimicos occidebat; [c] *Cant. 12. ſt. 84.* Rolandus paganos fugat.

Come per l'aria, ou'han ſi larga piazza
Fuggon gli Storni da l'audace Smerlo,
Così di quella ſquadra homai disfatta
Altri cade, altri fugge, altri s'appiatta.

Eodē prorſus modo apud Q. [d] Calabrum Neoptolemus Achillis filius Græcos pugnam deſerentes, Troianiſq; turpiter terga vertentes his verbis alloquitur: *Formidoloſi, quo fugitis in marem imbellium Sturnorum, quos metu concitauit Accipiter obuiam factus?* Porrò etiamſi imbelles omnino Sturni ſint, nonnunquam tamen Accipitri ſeſe opponunt, vel ſaltem accedentem repellere ſtudent. Hunc enim ſupernè, vel a latere, teſtante Alberto, accedentem alis euentant (ſic habet, id eſt, vento alarum repellunt) & ſubtus volantem ſtercoribus opprimunt. Et alibi rurſus: Ad quemlibet impetum Accipitris, inquit, comprimuntur in aére, & vento alarum coniunctarum repellunt Accipitrem, qui ſi infra eos volet, ſtercoribus eorum inquinatur, ita vt appropinquare non poſſit. Aelianus author eſt, ſemen alij Sturno mortiferum eſſe: quod ſanè mirum omnino eſt, quando certè alijs animantibus innoxium eſſe conſtet. [d] *L. 11. par.* Neoptolemus Græcos ad pugnam hortatur. Sturni vt ſe contra Accipitres defendant. [e] *L. 6. de anim. c. 46.*

DENOMINATA.

STVRNI Sarmaticæ Europęæ populi ſunt, à Sturnis auibus nomen non habent, nam [a] Ptolomæo Στοῦρνοι dicuntur. Plinio Sturnini Calabrię ſunt populi, cur ſic dicti neſcio. [b] Ariſtophanes ἵππον, id eſt, equum, ψαρὸν vocauit, Scholiaſtes, & Suidas transferunt celerem ἀπὸ τοῦ ψαίρειν, quod eſt, accelerare, ſiue properare, vnde & ἀψηρὸς deducatur, id eſt, celer, & citus, vel qui colore tali ſit, quod magis placet, id eſt maculis varius vt Sturnus auis. Nam & Euſtathius à Sturno aue varia, inquit, quæ dicitur ψὰρ, in genitiuo ψαρὸς equus ſimiliter appellatur varius ψαιὸς. Scribitur autem ψαιὸς adiectiuum oxitonum, pro aue verò paroxitonum. Cæterum ψαιὸν de Turdi in collo colore Gaza apud [c] Ariſtotelem vertit murinum, Plinius concolorem: ſed neuter mentem Philoſophi expreſſit, malim ego varium, & maculoſum exponere, nā & Aetius de paſſerculo Troglodyte loquens, *ſimilis eſt*, inquit, *Regulo, ſed iuxta ſummum ala lineamentum* ψαιότερος, id eſt, magis varius. Similiter piſces quoſdam ſcribit Ornithologus pſaros vocari à varietate coloris, ego eiuſcemodi nominis piſcem non inuenio, neque etiam in libro de aquatilibus eorum meminit, poſſunt tamen piſces maculoſi, quales Turdi ſunt pſari, nuncupari. [d] Plinius authoribus olim curæ fuiſſe ſcribit, lapides mortariorum, Epheſiumq; lapidem in ijs prætuliſſe cęteris, ſecundum laudis locum dediſſe Thebaico, quem ſeſe alias pyrrhopœcilon vocaſſe ait, alios vocare pſaronium. Cuius mentionem faciens [e] Bellonius, Plinium quodammodo explicans, qualitatem, eius innuit, inquiens: Lapis hic, quem ex Plinio à maculis Sturni pſaronium, vel quod ex lapicidinis Thebanis excidatur, Thebaicum nomino, ſupra omnes lapides duriori corporis callo conſtat. [f] Polydorus Virgilius authores ſeſe habere ſcribit, qui Henrici tertij Anglorum regis temporibus dicant percuſſum eſſe denarium argenteum, quod genus monetæ vulgò Sterlyng nuncupatur, ab effigie Sturni auis, quæ in altera parte numi eſſet, nam Sturnus, vt ſuprà dixi Anglicè Sterlyng nuncupatur; ſex verò, & viginti denarios fuiſſe ait pondere vnius vnciæ argenti, & tales ferè, quales hodie ſunt: quare etiam omnis Anglica moneta etiamnum Sterlyngorum nomine putetur. Sed & cur denarius ſit nota Sturni auis ſignatus, cauſam ponere, quod ea auis pars foret inſignium, quibus Reges id temporis multarum poſſeſſionum, vel extramarinarum domini vſi eſſent;

Sturni populi. [a] *L. 3. c. 11.* [b] *In nubib.* Sturnus equus qui. ψαρὸς qd [c] *9. hiſt. c. 49* Gazæ, & plinij error Piſces pſari. [d] *L. 36. c. 22.* Lapis pſaronius quis. [e] *L. de oper. antiq. c. 8.* [f] *L. 6. Hiſt. Angl.* Numus argenteus cū ipreſſo Sturno. Monetę Anglorū cur Sterlyngi dicti. Sturnus regū Angliæ inſigne.

quemadmo-

Digitized by Google

Ster Anglis quid.

quemadmodum reges nunc ſolent in inſignibus regijs ſingula ſuorum inſignia adiungere, quò potentia exiſtat quàm maxima, vel quòd numulus in altera parte haberet notam Stellæ, quam Angli Ster vocant. Et iſtos denarios etiam hodie reperiri.

HIEROGLYPHICA.

Hominis ingrati hieroglyph.

DE Sturno apud antiquos, vti neque apud recentiores nullũ hieroglyphicum hactenus obſeruaui: poſſit nihilominus pro homine ingrato nõ incõgruè pingi. Quemadmodũ etenim hoc auium genus catẽruatim volans tendit in oliueta, eorumq; fructus maxima cum auiditate depopulatur, & nonniſi depaſtis ijs diſcedit, & oliueta deſerit. Simili planè ratione homines ingrati, donec aliorum ope, fauoreq; egent, eos obſeruant, veneranturq; vbi verò auxilio eorum vſi ſunt, vel munera, quorum cauſa eis adulabantur, acceperunt non tantùm beneficij fiunt immemores, verumetiam ſæpè contemnunt.

VSVS IN CIBIS.

*Lib. 2. Sturni non habiti ſunt in delicijs.

STVRNI olim etiam hominibus in cibum ceſſere, nam & Antiphoni, teſte* Athenæo, inter cibos recenſentur: ſed in delicijs non habebantur, vt in primis colligo ex Martiale, qui cognato ſuo cum Turdos donare vellet, qui quibus in delicijs haberentur, ſupra abundè demonſtrauimus, cur eos non mittat, cauſam reddit, quod ager ſuos Turdos non ferat, ſed Sturnos, aues nimirum ignobiles, ac nullius ferè pretij; inquit autem:

Nunc Sturnos inopes Fringillarumq; querelas
Audit, & arguto Paſſere vernat ager.

Sturnorum caro.

Sunt qui prorſus eos à menſis abdicent, ſunt qui aliquo tempore tantùm, nimirum cicutæ tempore. Carnem aiunt duram eſſe, ventriculoq; inobedientem, viroſum quendam etiam ſpirare odorem, maximè cùm cicutam depaſcuntur. *Sturni*, inquit* Platina, *quos vulgò diabolicam carnem habere dicimus, omnino ab obſonys lautorum abyciantur. Hos comedat Vacerra noſter, qui marſupio magis, quàm vitæ conſulitum vult.* Galenus verò, cui alius, vt medicorum coryphæo ſtandum foret, inter Perdices, Turdos, Merulas, & huiuſmodi, quæ quidem boni ſucci eſſe ab omnibus putantur ἀφορμὰς, hoc eſt Sturnos etiam accenſet. Quam controuerſiam examinans* Aloyſius Mondella Galenum defendere conatur, obiectionique aliorum ſic occurri poſſe exiſtimat; Galenum in eo libro in calculi renum vitio Sturnos, tanquam tenuis alimenti probaſſe, ſimiliter & Palumbos turritoſue Paſſerculos, vel Sturnos non ita fortaſſis improbi ſucci eſſe, præſertim iuuenculos, vt vulgus putat. Quædam namque animalia in tenella adhuc ætate boni ſucci ſunt, vt vituli, & hœdi, ſi verò annoſi fiant, praui. Hæc enim, vt ait* Galenus carent, & concoctionis, & boni ſucci, & nutritionis laude. Et paulò pòſt, Nec obſtiterit, inquit, quò minus boni ſucci ſint, quòd cicuta interdum paſcantur, vt neque Coturnicibus, quòd elleboro. Et rurſus* alibi: Galenus, inquit, Sturnos inter attenuantes, optimiq; alimenti cibos connumerat, qui tamen ab omnibus ferè, qui de illis tradidere, & praui ſucci, & ſaporis ingrati habiti ſunt. Et fieri quidem poteſt, vt vox illa pſaros, id eſt, Sturnus, alio Galeni contextu, non ab ipſo authore addita fuerit. Vel Galenum ibi de Sturnis iuuenculis locutũ fuiſſe dicimus, qui tenelli adhuc ſucci laudibilioris fuerint, quàm adulti: vel potiùs exiſtimabimus illum intellexiſſe de Sturnis, qui in montibus degunt, non autem qui circa paludes, & loca campeſtria verſantur: quos ſanè ſi comedas, cum præſertim nouellæ ſunt ætatis, adeo miram cibi illius ſuauitatem ſenties, vt vix illos à Turdis diſcernere poſſis. Hæc ille.* Cardanus Sturnorum eſum vindemię tempore non improbat, tunc enim ſuauiores euadere ſcribit. Idem facit* Iulius Alexandrinus, qui de Paſſeribus locutus, Sturnorum, inquit, conditio eadem, extraneus præterea ſapor quidam, unde deterioris inſuper ſucci alicuius ſuſpicio: ipſi ſeipſis tamen, matureſcentibus uuis, ac per vindemiam totam, pabuli melioris copia meliores, & ſapore iucundiores euadunt, vt edi non inſuauiter prorſus poſſint. Nonnulli, ut Cardanus quoque, aiunt, ſi mox, ut capti ſunt, amputetur caput, reliquum corpus ſuauius euadere. Calidi ſunt, & ſicci iuxta Auerroem.

*Epiſt. 6. medicinal.

Quomodo Gale. Sturnos laudarit.

*Li. 3. de alim. fa.

*Dial. 4. medicinal.

Sturnorum ſuauitas.

*3. de ſanit. cap. 21.

*L. 13 ſalu. cap. 8.

Cur caput amputandum.

*Li. 5. de ſanit. cap. 11.

*Li. 6. de ſanit. tuend.

MEDICA

MEDICA.

MEDICIS Sturnorum ſtercus potiſſimùm ſeruit: nec is ad medicinam, ſed ad faciem exornandum. *Ad alphos*, inquit[a] Aegineta, *crocodilea, & fimus Sturni, cum oriză comederint.* Plinius verò crocodileam adulterari ſcribit amylo, aut cymolia, ſed maximè Sturnorum fimo, qui oriza tantùm paſti ſunt. Plurima de huius fimi vſu ad alphos, pannos, impetiginem, & morpheam leges ex Galeno, Dioſcoride, & Serapione; eiuſcemodi autem vitia ſanare hunc fimũ à natura docemur, quæ varijs maculis diſtinctã auem genuit, vt docet[b] Porta. Terreſtriũ cocodrilorum fimũ luxuria fæminarũ pretioſum fecit, quæ nõ contentæ tot medicamentis, quæ ſplendidã, extentamq; faciei cutẽ reddunt, crocodilorum, & Sturnorum etiam fimum eis adijciunt. Conſtat igitur hæc ſtercora abſtergendi, exiccandiq; vim poſſidere, vtranque mediocriter: multò moderatiùs tamen, & infirmius Sturnorum ſtercus eſt. *Stercus Zezir*, inquit Serapio citans Galenum, *oryza paſti impetigines efficaciter abſtergit*. Sed[c] Galenus fimum Crocodili terreſtris cutim abſtergere, & ſiccare ſcribit, vt & Sturnorum oryza paſtorum, qui tamen longè imbecillior ſit; crocodili verò terreſtris tam efficax, vt ephelides etiam, & alphos, & lichenes tollat. Eiuſdem Serapionis interpres ex Dioſcoride transferens pro fimo Sturni, imperitè poſuit Turturis. Sturnum in cibum ſumptum Kiranides iuuare author eſt eos, qui mortiferum aliquid biberunt, & ſi quis præguſtauerit, omnino non lædi. Contra Arnoldus euitandos eſſe ait eis, quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maximè pulſantes.

Stercoris vſus.

[a] *L. 28. c. 8.*

[b] *L. 5. Phytog. c. 16.*

Fimi crocodilorũ terreſtriũ honor.

[c] *Lib. 10. de ſimpl.*

Interpretis Serapionis error.

Sturni eſ' cui utilis, cui noxius.

DE COCCOTHRAVSTE Ornithologi. Cap. XX.

SYNONYMA.

HESYCHIVS, & Varinus κοκκοθράυστης, inquiunt, auis quædam eſt, ſed quæ, non explicant. Ornithologus id nominis huic aui, cuius effigiem in ſequenti pagina dabimus egregie competere videns, eam eo nomine indigitauit, quòd roſtro ſuo coccos, & interiora grana, ſiue officula ceraſorum confringere ſoleat. Apud alios Græcos, imo Latinos aliud nomen non reperio, nam Pardalus Ariſtotelis non eſt, quamuis id affirmauit[a] Bellonius. Italis Friſon, Fruſone, vel Griſon etiam appellatur; circa Lacum Verbanum Franguel montagno, id eſt, Fringilla montana. Gallis, teſte Bellonio, Grosbec à roſtri nimirum craſſitie. Cenomannis priuatim Pinſon royal: nonnullis, referente Ornithologo, Chochepiere, & alibi, vt audio Caſſenoix, id eſt, nucifraga, quod nomen Caryocatactæ aui ſuprà deſcriptæ magis conuenire exiſtimo. Germani, eodem Ornithologo teſte, vocant Steinbyſſer, Heluetij Klepper, in Auſtria Kernbeiſz: circa Francfordiam Kirſzfinck, & alibi Kirſeſchneller. Audiuiſſe etiam ſeſe ait alicubi Bollebick vocari, hoc eſt, gemmitoram, quòd gemmas arborum comedat. Turcis Giengen dicitur.

[a] *L. 7. c. 30. de auib.*

FORMA. DESCRIPTIO.

HAVD inconueniens fuerit hîc, quæ Bellonius de hac aue ſcripſit, inferere, eoq; maximè, vt manifeſtemus, hanc auem Ariſtotelis Pardalum non eſſe. Ille verò ſic ſcribit: Nullum autem nomen inuenimus, quod aptiùs, atque exactiùs huic aui competat Gallicè, quàm ſi dicamus Grosbec. Roſtrum enim ei pro corporis portione inſigniter magnum. In alijs tamen Galliæ locis aliter appellatur; nam Cenomanni dicunt Pinſon royal. Colorẽ, ut potior pars aliarum auium, non ſeruat. Nuper enim in Græcia vnam, cuius detractam pellem nobiſcum attulimus, obſeruaui, cuius color diuerſus eſt ab alijs, quot propter diuerſitatem ætatis contingit.

Grosbec.

Pinſon royal.

Coloré mutat.

Digitized by Google

Deſcriptio. contingit. Sturno paulò minor eſt, roſtrum ei durum, adeo verò inſigne, vt magnitudo eius nobis ſit admirationi. Caput ſuperius eſt colore mali aurantij: cum macula ſub gutture nigra: collum cinereum, dorſum fuluum: alarum extremitates ex viridi luteſcunt, ſicuti torques Palumbis: caudæ extremitas alba, ſubtus fulua, cuius pariter coloris ſunt venter, pectus, & guttur. Quæ [a] Ariſtoteles Pardalo ſuo tribuit, huic aui competunt. *Pardalus*, inquit, *colore toto cinereo eſt, magnitudine proximè ſuperiori* (loquutus erat de Sturno, Collurione, Cæruleo, mollicipite, Galbula) *magna ex parte gregatim volat, nec ſingulam hanc videris; vocem frequentem, nec grauem emittit*. Quæ notæ omnes huic noſtro Grosbec conueniunt. Solam enim volare non obſeruamus, & inſuauiter canit, quare nec in caueis alitur. Hæc omnia ille. Verùm ſi Ariſtoteles hanc auem agnouiſſet, tam diuerſam ab alijs roſtri figuram, ille, qui differentias vbique notare ſolet diligentiſſimè, non erat taciturus: præterea Coccothrauſtes noſtra, ſiue vt ille vocat, Grosbec, tota cinerea non eſt, ſed in collo tantummodo: poſtremò vox non eſt inſuauis, peculiaris tamen Cymbalorum ferè æmulo: caueis tamen includi non ſolet, niſi fortè aucupij cauſa. Sed ad formam eius reuertamur, depingit, deſcribitq; eandem his verbis Ornithologus: cuius deſcriptionem ne temerè in ea elaboremus, hîc quoque inſerere viſum eſt. Magnitudo ei

[a] 9. hiſt. c. 23

Deſcriptio ex Ornithologo.

Coccothrauſtes mas cum ceraſi ramulo.

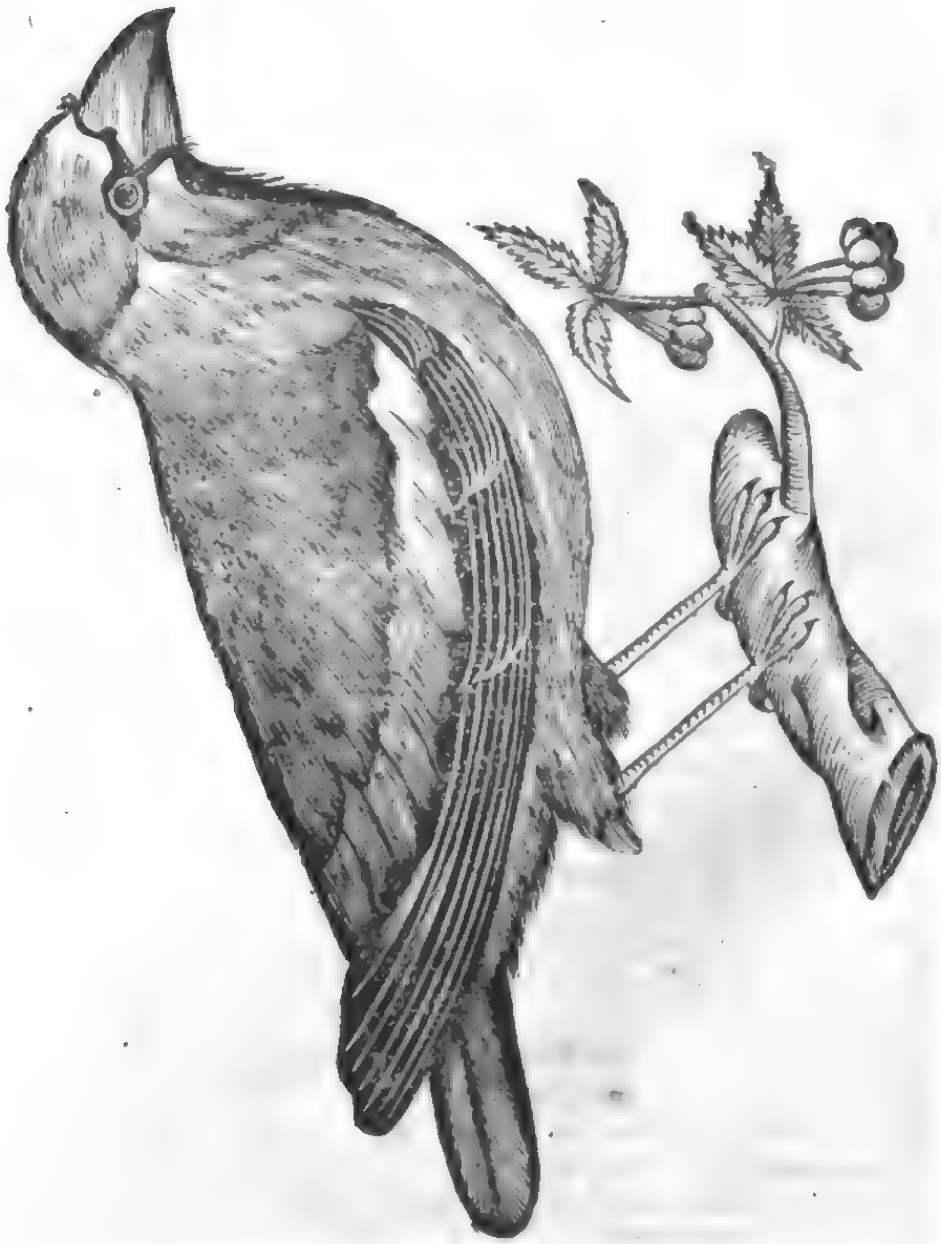

Digitized by Google

Alaudæ, aut Loxiæ. Roſtrum durum, validum, breue, latum, ſimile ferè roſtro auis, quam Gijger vocamus, magis ſuſcum, (ita vocat quandam aliam auiculam, cui pariter roſtrum craſſum eſt, quam Turnerus Pyrrhulam eſſe conijcit.) Color capitis (in fœmina) charopus, vel ex flauo ruſſus; in pectore, & ventre ex cinereo rubicundus. Pennæ alarum ſuperius nigricant, in medio albent, in imo coloris ferè cærulei, vel Indici ſunt. Pennis nigris roſtrum inferiùs ambitur, & ſimiliter oculi. Collum pronum, & vtrinque ad latera plumis veſtitur cinereis. Dorſum ex ruſſo nigricat. Propius caudam charopæ ſunt pennæ, extremæ in cauda albicant. Roſtrum. Caput. Venter. Alæ. Collum. Dorſum. Cauda.

LOCVS.

ORNITHOLOGVS in ſyluis capi ſcribit, æſtate fortè, hoc enim tempore apud nos in montibus agunt, & ſub Octobrem ad plana deſcendunt. In Germania etiam æſtate rariùs, hyemę frequentiùs cernitur. Nidificat, vt ille narratum ſibi eſſe ait, in arborum cauis.

INGENIVM.

ITALI hominem craſſi ingenij, & deceptu, perſuaſuq; facilè ſignificantes Coccothrauſtem craſſi roſtri appellant, dicentes: Tu ſei vn Friſon del becco groſſo, ac ſi eiuſmodi auis hebetis, & obtuſi eſſet ingenij, & facilè caperetur. Audio tamen non facilè ſeſe præbere capiendam, ſed fortè inde erit natum aduerbium, quod caueæ incluſa non ſolùm rarò cantillet, ſed ne inſtitutionem admittat.

VICTVS.

TANTA roſtro eius durities eſt, vt ceraſorum oſſa eo confringat, quorum nucleis inhiat maximè: ſuper qua re hoc ridiculum addit Ornithologus, nam auceps quidam nuper, vt rem ridiculam oſtentaret, Turdi genus Bohemicum (vt Germani appellant) in caua incluſit; idq; ceraſis aridis paſci aſſuefecit. Quæ cum Turdus integra deuoraret officula ceraſorum, quæ ſubinde excernebat, in ſubiectam caueam, cui incluſus erat Coccothrauſtes, delapſa illum alebant. Veſcitur etiam, vt audio, oliuis, aliaſq; baccas vorare credendum eſt. In cibo cedit, & caro eius non improbatur, & grata eſt, & ſuauis.

DE COCCOTHRAVSTE INDICA criſtata. Cap. XXI.

EIVSCEMODI auem ad viuum depictam F. Franciſcus Malocchius horti Piſani præfectus iuſſu ſereniſſ. Ferdinandi magni Hetruriæ Ducis ante aliquot dies ad me miſit, affirmans in natiuo eius ſolo, nimirum in inſula, quam vocant capitis viridis; appellari vulgò Fruſonem nomine ſimillimo Friſoni noſtro proximè præcedenti capite deſcripto, cui etiam roſtro ſimilis eſt, macula etiam roſtrum nigra ambit, & magnitudine, teſte Hieronymo Mercuriale, Turdi. Quare etiam Coccothrauſten Indicam appellare libuit. Auidè amygdalas, vt Malocchius mihi ſignificauit, deuorat, in quo cum Coccothrauſte etiam conuenit, qui huiuſmodi fructus roſtro frangit, vnde nucifraga dictus eſt, alioſq; coccos, ſiue officula: quod facere pariter hanc auem verisimile eſt, cum roſtro valde craſſo, & robuſto prædita ſit. Luſitanis, Mercurialis Cardinalitium vulgò appellari aſſerit, fortè quia purpurea eſt, galerumq; purpureum geſtare videatur. De natura, moribuſq; eius hęc refereba Malocchius: Auium voces, maximè Luſciniæ imitatur, panico inhiat, amygdaliſq;, alſinem herbam deuorat, viſa in ſpeculo icone ſua miſerabilibus modis geſticulatur, ſibilos edendo, criſtam deponendo, caudam more Pauonum erigendo, alas moritando, Mores. Natura.

in ſumma

in ſumma ſpeculum roſtro impetit: temperies ei calidiſſima, quod inde innotéſcit, quia ſæpe ſe aquæ immergit. Ingenio eſt manſuetiſſimo, cibum è manibus oblatum accipit. Hęc ille de eius natura. Forma verò hæc eſt. Cirri in capite figura trigona coccinei, quo pariter colore collum, pectus, & venter refulgent. Alarum extremitates non tam intensè purpuraſcunt, quemadmodum neque cauda, quæ pro corporis portione longiuſcula eſt, palmum ſcilicet, aliquantulum ſurrecta, lata digitum auricularem, vt pictura oſtendit. Tibię breues, & albicantes, vngues robuſti, & nonnihil incurui. Auis tota à capite ad caudæ extremum menſurata duos palmos explet.

Deſcriptio.

Coccothrauſtes Indica cum ceraſo auium:

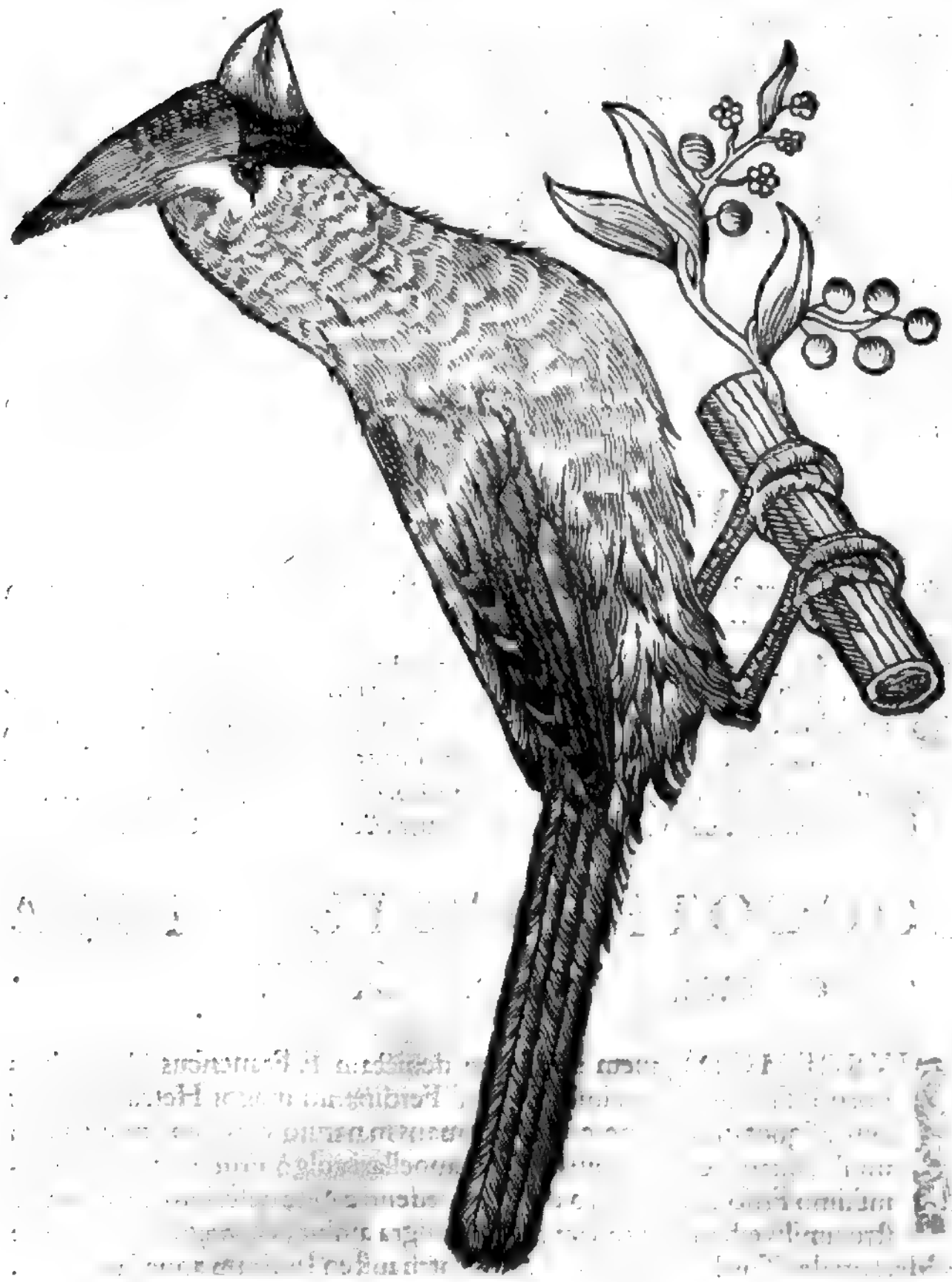

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS ORNITHOLOGIAE

Liber Decimus ſeptimus.

QVI EST

DE AVIBVS VERMIVORIS.

DE REGVLO:

Cap. I.

QVEMADMODVM apud nos homines primum honoris dignitatiſq; locum obtinent, quos in Reges adoptamus; eodem etiam planè modo hæc Auicula quamuis auicularum omnium, quas noſtræ regiones producunt, minima, ab auibus ipſis vnanimi conſenſu in Regem electa, inde Regulus nuncupata, cęteris præferenda videtur, & regius ſiue primus ei locus in hoc libro tribuendus. Conuenerant aliquando, ſicut eſt in fabulis inter ſe aues, ut illa pro Rege haberetur, quæ ſublimi uolatu cæteras ſuperaret, cùmq; id Aquila facilè præſtaret, exiliens Regulus, qui ſub alis eius latebat, inſedit Aquilæ capiti, inde ſe victricem eſſe aſſerens. Fabula inde fortè ortum habet, quia tantæ paruitatis auicula Aquilæ pugnare (quòd teſtatur philoſophorum princeps & communis præceptor [a] Ariſtoteles) non perhorreſcat. Quapropter de vermiuoris auibus locuturus vel ſolum ob nomen tanquam harum anteſignatum prætulimus. Verùm antequam ad Æquiuoca me conferam, operæpretium eſt admonere, Turnerum & Bellonium Paſſerem troglodyten nobis pro uerò Regulo obtrudere, & quam nos Regulum putamus, illos Philoſopho dici Tyrannum; quaſi verò Regulus & Tyrannus non ſint ſynonyma.

Nominis ratio.

Fabula de Reguli electione in Regem.

[a] 9 hiſt. c. 11

Turneri & Bellonij error.

AEQVIVOCA.

REGVLVS noſter [a] Ariſtoteli etiam Trochilus nominatur, ut mox patebit. Sed [b] eidem philoſopho alia præterea auis eſt eiuſdem nominis, quam aquas adamare teſtatur, & [c] alibi Crocodilis hiantibus inuolantes tradit de purgare dentes. Hæc apud illum fortè legens [d] Plinius, Trochilum illum Niliacum cum Regulo noſtro implicuit, dum ait: *Trochilos in Aegypto vocatur, rex auium in Italia, parua auis, qua crocodili in ſomno hiantis os & dentes repurgat.* Sunt etiam ex amphibijs auibus Trochili dicti. Hi per littora diſcurrunt, tanta ſæpius celeritate, ut curſus eorum uolatu etiam pernicior ſit: atq; hinc nomen eis apud

[a] 9. hiſt. c. 11
[b] 8. hiſt. c. 3.
[c] 9 hiſt. c. 6.
[d] L. 8. c. 15.

Plinij error Trochili aues dictæ, & earum hiſtoria.

Digitized by Google

Græcos impoſitum. Piſces magnos non aggrediuntur: cancellis & ſi quæ fluctibus ad littora propelluntur, contenti. Mares ſeorſim a fœminis, fœminæ à maribus paſcuntur. Ineunte vêre, priores fœminæ ſolicitant mares ad coitum. Sequuntur enim & prope eos peculiari quodam cantu ſtridentes: quo vix tandem allecti mares accedunt; mox iterum fœtu procreato ſeparantur, & ad ſua ſexus vterque paſcua ſeorſim reuertitur. Tunc mares omnem fœturæ & Veneris curam relinquunt: fœminis labor ſolis incumbit: illumque illæ inter ſe partiuntur. Iam aliæ ova in nidis fouent, aliæ fouentibus cibum congerunt, & ſic alternis ova ſuis plumis concalfacere pergunt. Pullos iam adultos ad littus producunt, vbi mares verſari ſolent: ibi fœmellæ etiam expullis cum ſuo ſexu remanent, maſculi verò ſeparantur. Author eſt [d] Oppianus. Pompeius Feſtus Immuſculum auis genus eſſe dicit, quam alij Regulum, alij Oſſifragam dicunt. Nos plura de Immuſculo in Vulture, ni fallimur, & Aquila ſcripſimus, quæ per ſe Lector adire poterit. Græci Βασιλισκὸν ſerpentem quendam vocant, quem Latini Regulum, cuius tam multiplex, tamq; varia apud ferarum ſcriptores hiſtoria eſt, vt fabularis prorſus videatur. Sunt qui dicant tantæ perniciei animal eſſe, vt ſolo oculorum intuitu, vel vt alij volunt, ſibilo tantum, vel vt alij, morſu, humanum genus ſtatim interimat. Nec deſunt qui vulgi opinionem ſecuti ex veteris Galli ouo hanc truculentiſſimam feram naſci putent, vt abundè in Gallo docuimus. [e] Galenus eius meminit, atq; his verbis deſcribit: *Baſilicus bellua ſubflaua & triplici frontis apice munita tantummodo conſpectus, & quando ſibilat, nudatus, videntes ſe & audientes necat, atque ſi quod aliud animal illum etiam mortuum attingit, ſtatim moritur. Hinc aiunt omne aliud reptilium genus cauere ne baſiliſcum vicinum habitet.* Sic ille. Apud [f] Plinium quoque & Aelianum eiuſdem ſerpentis hiſtoriam legimus: ſed Plinius non triplici frontis apice munitum eſſe tradit, vt eſſe ex Galeno diximus, verùm candidam in capite maculam habere aſſerit, ut quodam diademate inſigni. Vulgus hanc beſtiam depingens, coronatam fingit ad nomen alludens: nam videtur ideo baſiliſcus dici vel à candida illa macula capitis, ut Plinius habet, vel à triplici frontis apice, ut ait Galenus.

[d] *Li. 2. de aucup.*

· Baſiliſcus ſerpens & ei⁹ natura.

[e] *7. lib. de Theriaca.*

[f] *L. 8. c. 21.*

SYNONYMA.

PLINIVS [a] Trochilum regem auium dici ſcribit, ex [b] Ariſtotele, vt apparet, qui ſic habet. Trochilus vocatur alijs nominibus Senator & Rex. Græca nomina ſunt, Τροχίλος, Πρόσβυς, Βασιλεὺς. [c] Alibi Ariſtoteli Tyrannus dicitur: [d] Alibi etiam Orchilum nominat auem, quam Noctuæ ova excedere memorat. Ornithologus hanc quoque non aliam arbitratur, quam Trochilum, cùm utramq; inquit, legamus paruam auiculam eſſe, & foramina ſubire, vtramq; etiam Noctuæ inimicam. Facilè autem vulgus vel negligentia vel ioco (ad ὄρχεις, id eſt, teſtes alludens) Trochili nomen in Orchilum mutauit. Et reuera [e] Ariſtoteles alibi Regem auium cum Noctua diſſidere ſcripſit ibidemque Noctuæ ova excedere Orchilum; & Aratus inter ſigna tempeſtatis etiam refert cùm Orchilos & Erithous caua terræ ſubeant, & Ariſtophanes denique de Carcini poëtæ filijs dicebat: Ὅσον τὸ πλῆθος κατέπιεν τὼ Ὀρχίλω. Hos enim ceu paruos (vt Orchilus auis parua eſt) & libidinoſos (à teſtibus, quos Græci ὄρχεις nominant) traducit, vel tanquam magna habentes genitalia, vel ſaltationi deditos: nam ὀρχεῖσθαι ſaltare eſt teſte Scholiaſte. Idem [f] ſi quis, inquit, Ioui ſacrificauerit arietem, rex nunc eſt Orchilus auis, Βασιλεὺς ἐστ' Ὀρχίλος ὄρνις. Solebant autem Ioui θῆλυν ἱερεύειν, id eſt, arietem marem non caſtratum ſacrificare. Ioui quidem Orchilus auis facetè aſcribitur, tanquam libidinoſo & adultero, διὰ τὼς ὄρχεις; id eſt, a teſtibus, quibus poëta hoc nomen confinxit, vt ſcribit Scholiaſtes, & repetit ex eo Varinus. Præterea cum Trochilus auis [g] Ariſtotele teſte, alijs nominibus Rex & Senator, vt dixi, appelletur, nimirum eandem auiculam non immeritò Orchilum Ornithologus feciſſe videri poteſt, quæ hîc Ioui Regi, tanquam & ipſa rex attribuitur. Ὀρχίλος, inquit Heſychius, auicula vilis, quæ ab aliquibus Σαλπιγκτὴς dicitur. Quemadmodum verò Regulus Βασιλεὺς primatiua, ita diminutiua voce Βασίλισκος Aetio, Aegineta & Ariſtophani nuncupatur. Ῥόβιλλος Heſychio & Varino Baſiliſcus auis eſt, & Τρίκκος apud Eleos, vt idem habent, Auicula quædam eſt, & rex. Item Κόρτιλος ipſis auis eſt, quam ab alijs Βασιλίσκον appellari ſcribunt. In Creta teſte Bellonio Tettigon appellatur, à magnitudine fortè, qua cicadam vix excedit.

[a] *L. 8. c. 18.*
[b] *9. hiſt. c. 11*
[c] *8. hiſt. c. 3.*
[d] *9. hiſt. c. 1.*

Orchilum, & Trochilu eandem auem eſſe.

[e] *9. hiſt. c. 1.*

In aui bus. Aries Ioui ſacrificat⁹.

[g] *9. hiſt. c. 11*

Σαλπιγκτὴς.
Ῥόβιλλος.
Τρίκκος.
Κόρτιλος.

Albertus

Albertus alibi, vbi Ariſtoteles Πετρίβυς habet, legit Baſit voce, vt videtur, à Græca corrupta, ut pleraq; apud ipſum. Baſit, inquit, Arabicè, apud nos autem Senecta uocatur; Senator fortaſſis dicere voluerit, ut Gaza vertit. Idem Albertus & author de natura rerum Regulum etiam Parram nominari dicunt [a] Ioan. Saresb. etiam Bitricum dici ſcribit referente Ornithologo. Cælius Acalanthim nobiliſſimi canis nomen eſſe tradit, quoſdam tamen eo nomine aues intelligere, quas alij Baſilicas nuncupant. Regaliolus item non alius quàm Regulus videtur [b] Suetonio, quamuis nonnulli pro Galgulo accipiant, quemadmodum in Galgulo oſtendi. In Hetruria circa Florentiam hęc nobiliſſima auicula Fior rancio, id eſt, flos calendulæ appellatur, à rutila aureaq; capitis criſta, Veronæ ob eandem cauſa Capo d'oro, id eſt, caput aureum: ab alijs Occhio Bouino, id eſt, oculus bouinus, à magnitudine vt conijcio, Genuæ, ut audio, Boarino della ſtella (ad differentiam alterius auiculę, cuius iconem ſuo poſtmodum loco dabimus, quam ſimpliciter Boarino dicunt.) Bononię Papazzino, hoc eſt, paruus Papa, nimirum tanquam Regulus. Quidam item Italicè interpretantur Retino. Scoppa Italus pro Trochilo exponit lo Reillo, & pro Regaliolo aue alibi quoque Reillo, & Scricciola habet. Syluaticus & ipſe Italus, auis, inquit, regia eſt, quam nos uocamus Regillum. Gallicè aliqui nuncupant Rotteler, Roytelet, petit Roy, item vn Poul uel Soucie, uel Sourcicle, à ſupercilijs, ut Bellonius uult, uel à colore uerticis ſimili floris calendulæ, quam Galli vulgò Soucie uocant, quaſi ſolſiam, uel ſolſequiam. Hinc etiam Germanicè Goldhendlin appellari dicit Ornithologus, alibi Ochſeneugle, id eſt, oculum bouinum. Circa Bernam in Heluetia Struſzle, alibi Thannenmeisle, id eſt, Parum uel Parum abietum, ſed impropriè. Flandricè appellatur een Konijnxken: Polonicè Krolik: Anglicè Vvren, Turcicè Serce. Aduertendum uerò eſt omnia hæc nomina in diuerſis linguis a rege denominata Paſſeri Troglodyti communiter attribui, quem multi cum Regulo confundunt, ſicuti etiam Ornithologus annotat.

Tettigen.
Baſit.
Senecta.
Parra.
[a] *In Polycr.*
Bitricus.
Acalanthis
Regaliolus
[b] *In Cæſare.*
Synonyma Italica & aliarú nationum.
Gallica.
Germanica.

FORMA. DESCRIPTIO.

MINIMA auium, inquit Cardanus, apud nos eſt Regulus, qui per dumeta volitat, Paſſerculo dimidio minor: ſed hęc magnitudo Paſſeri Troglodyti etiam conuenit. Rectiùs [a] Aëtius, Paſſerculus Troglodytes, inquit, auium omnium minima eſt Regulo excepto, quo paulò maior eſt & nigrior. Similis eſt autem ei in multis, præterquàm quod in fronte auricolores pennas non habet, &c. & iuxta ſummum alæ lineamentum cinerei amplius coloris (Græcè le-

Magnitudo

[a] *L. 11 c. 11*

Regulus mas cùm iunipero maiori monſpelienſium.

Digitized by Google

gitur ψαρότερος, id est, magis uarij) Ita & Aegineta Troglodyten Regulo paulò maiorem esse scribit, sed quod colore illi similem esse dicat inter cinereum & viridem (μεταξὺ τεφρᾶς καὶ χλωρᾶς, pro qua posteriore uoce quidam ὠχρᾶς legunt) id sanè uerum non est, & soli Regulo ille color cõpetit. [b] Aristoteles Tyranno corpus non multo amplius tribuit quàm locustæ, & cristam rutilam è pluma elatiuscula, & cætera elegantem auem esse prodidit. Ego Regulum aliquando in foro inuentum ita quàm breuiter descripsi: Auicula hęc à capite ad extremitatem caudæ mensurata vix palmum exuperat. Rostrum ei longiusculum, tenue, teres quodammodo, nigrum & in extremitate nonnihil curuum. Cristam gerit in fronte sursum erectam colore ferè aureo, quę in mortua aue non conspicitur. Caput, collum, dorsum, & medię alę ex uiridi lutescunt: nam remiges nigricant, & latera flauescunt, & prope earum exortum notabilem habent maculam albam. Cauda eiusdem coloris est, quo remiges alarum pennæ. Guttur & pectus ex albo flauescunt, uenter candicat: pedes fusci sunt, & pro corporis portione robusti. Fœmellas in hoc auium genere percepi pallidioribus capitis pennis loco coloris aurei conspicuas esse, minores etiam ipsis crista pennulæ sunt, quarum caput linea nigra crassa satis velut corona eleganter ambit. In alis etiam duas habet maculas albas, paruam vnam, longam alteram, cum mas hanc solam habeat.

[b] 8. hist. c. 3.

magnitudo
Rostrum.
Crista.
Color.

Fœmellæ à mare distinctio.

LOCVS. VICTVS.

TROCHILVS siue Regulus fruteta incolit & foramina. Niphus Regulum rubrum esse scribit præparuum, & in ripis riuorum agere, quod uix credo. Inter Iuniperos plurimùm victitat. Ornithologus aucupum suorum alios dicere perennare apud suos tradit, alios dicere auolare post alias aues quæ migrare solent. Alij dicunt, cùm bruma est gelidissima in urbibus, reliquo verò tempore in syluis conspici. Vermiculos edit teste [a] Aristotele, quorum nomine muscæ, formicæ, cossi, similiaq; alia insecta intelliguntur. Sunt qui muscis adeo ingurgitari dicunt, vt aliquando de vita periclitetur.

Victus.
[a] 8. hist. c. 3.

VOX: MORES. Ingenium.

ALBERTVS Regulum auem musicam esse scribit, & præcipuè cantare tempore magni & sicci frigoris in hyeme. Cæsar etiam Mancinus inter auiculas etiam canoras Regulum recensет, quod non placet, cùm difficulter admodum cicuretur in caueis. Author Philomelæ Regulum zinzilulare aiens ita canit:

Regulus atq; Merops & picto pectore Progne
Consimili modulo zinzinlulare solent.

Zinzilulare.

Regulus, inquit author de rerum natura, auis minima, sed quanto minor, tanto uelocior & animosa, ut etiam contra Aquilam aliquid conari audeat. Homines etiam ludit, nam cùm se proximè quasi manu capiendam obtulerit, cassо hominis conatu & labore impigra profugit. Et rursus: Trochilus auis est omnium minima, quam Regulum vocant, quæ licet paruo sit corpore, ausu tamen magno contra Aquilam pugnare conatur. Solitaria uolat: pullis fœcunda est, nam plurimos uno fœtu producit. Vno specu vel antro in hyeme multi conduntur, ut ad calorem conferente calore, qui paruus est, in tam minimis corporibus augeatur. [a] Aristoteles uerò sic habet. *Trochilus fugax atq; infirmis moribus est, sed victus probitate, & ingenij solertia praditus. Vocatur idem & Senator, & Rex. Quamobrem Aquilam cum cõpugnare asserunt.* Mirum quod se expertũ scribit Albertus, nẽpe Regulum si depluma tus in ueru paruo exponatur, seipsum uoluere. Idem scribit [b] Scaliger, ubi affirmat inuersionẽ esse quasi quendã casum. Nã quẽadmodũ, inquit, in Regulo auicula, cũ in ueruculo igni apponitur, tametsi nemo uertat, tamen per se conuertitur; ita fit & in his: Regulus ubi ea

Animositas.
Cur simul lateant.
[a] 9. hist. c. 11
Regul. se ipsum uoluit in veru
[b] In lib. 2. de caus. plant. Tocopb.

pars

pars quæ igni obuersa fuit, assata est; altera quæ non est assata, quia est grauior descendit, atq; is ita conuertitur. In frondibus idem alia ratione. Nanq; exucta in parte superiore attrahunt ab inferiore, atq; ita inferior inanita leuior fit. Hactenus ille. Aristoteles Regulum scribit difficulter capi. [a] 9 hist. 11

PARTVS.

REGVLVS, inquit Albertus, bis anno parit, oua circiter nouem vno tempore. Videtur verò is Reguli nomine Passerem Troglodyten intelligere. Cæterùm Regulus, vbi nidificat, sex aut septem oua tam parua, quàm est pisum, ædit. Oua Reguli.

PRAESAGIA.

REGVLVS auicula motu insolito & cantu sed tamen suaui, gestiens, quia aridulus vaporosum aërem plausibiliter excipit, & aduentantem humiditatem, qua refocilletur, implorat, pluuias affuturas denotat. Aratus verò inter futuræ tempestatis signa etiam ponit, si Orchilus & Eritheus terræ caua subeant. Auienus Latinus Arati interpres sic vertit: Tempestatis signum.

Orchilus infestus si floricomis hymenæis
Ima petit terræ, si denig; parnus Erithem.

Conijcit Ornithologus Aratum non alia ratione hymenæis infestam hanc auiculam dixisse, quàm quia tempestatem indicat, cùm nuptiæ sereno tranquilloq; cælo gaudeant.

PRODIGIVM.

SVETONIVS [a] C. Iulij Cæsaris fututam eædem euidentibus prodigijs denunciatam esse attestatur, pridieq; Matiarius nuncij Regaliolum eum Ranulo Laureo Pompeianæ curiæ se inferentem volucres varij generis ex proximo nemore persecutas, ibidem discerpsisse. [a] In Cæsare.

ANTIPATHIA.

Pugna.

TROCHILVM scribit [a] Aristoteles cum Aquila pugnare, quoniam Rex & Senator vocetur, quem locum Plinius in suam transtulit historiam: *Aquila & Trochilus, inquit, si credimus, dissident, quoniam Rex appellatur auium.* [b] Aristoteles Regem auium contra Noctuam etiam inimicitias gerere, atq; item Orchilum Noctuæ infensum ait, Orchilum ex Ornithologo eundem cum Trochilo esse ostendimus. [a] 9 hist. c. 11 [b] 9 hist. c. 1.

DE REGVLO ALIO non cristato: Cap. II.

IN agro nostro Bononiensi alia quandoq; capitur auicula, quam aucupes hic vulgò Reatin nuncupant. Latinè Regulus non cristatus dici potest. Est enim Regulo superiori per omnia similis, præterquam quod crista careat. Auicularum omnium exceptо Regulo minima est, Passere media magnitudine minor, si nudæ corpulentiam spectes: nullis aureis plumis in vertice coronabatur, in cæteris omnibus Regulū à Passere Troglodyte longè diuersissimū ad amussim repræsentans. Rostrum ei est gracile, oblongiusculum, acutum, extremo, nonnihil aduncum, saturrimo atro colore resplendens, buccæ capacitate & vtraque mandibula Reatin. Rostrum. Color.

Digitized by Google

Oculi. Alæ. Cauda. vnà cum lingula rubicundis. Vertex, collum, dorſum, colore betico ad flauum nonnihil vergente. Ocelli nigreſcunt, quos plumulæ ambiunt cinereę. Alæ & cauda exteriori ſuperna ſuperficie ex fuſco ad ſpadiceum vergunt. Pectus, alæ internæ ac ſupremæ caudæq; in-

Regulus ſeu Trochilus non criſtatus.

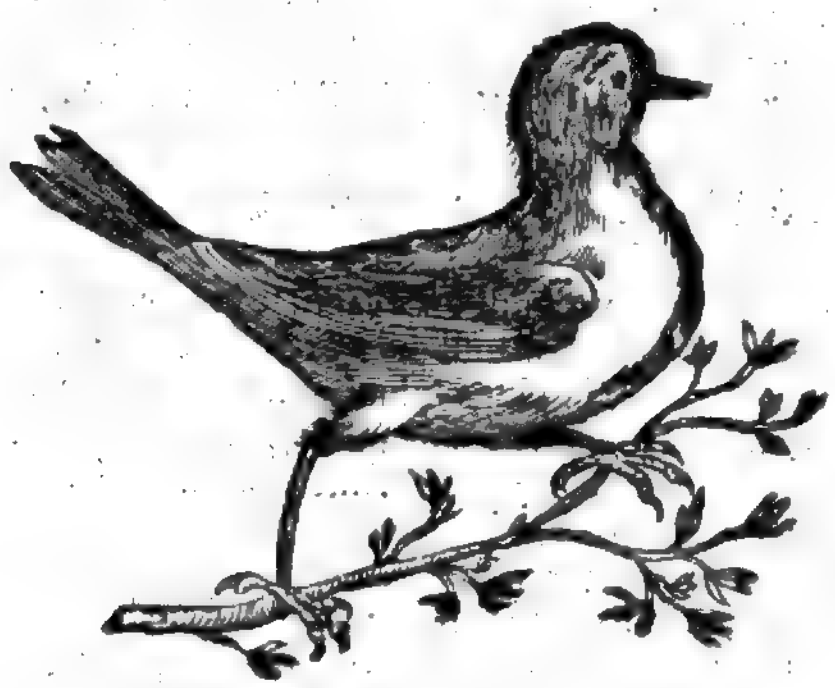

Pectus. Venter. Pedes. terioris initium ſunt flaua. Venter albicat, nonnihil tamen ſuperficietenus flauęſcens. Radices plumarum omnium ſunt plumbeæ, ſeu potiùs nigricantes. Cruſcula ſatis longa nigricant, minus tamen peticuli, quorum poſtici digiti vnguiculus omnium eſt maximus, digituſq; à medio anticorum magnitudine ſecundus. Duo cæteri antici minores & æquales

Vt à Regulo differat. ſunt inter ſe, præterid quod hæc auicula criſta caret, macula illa etiam, quam Regulus criſtatus albam mediæ alæ habet, deſtituta eſt.

DE PASSERE TROGLODYTE
Cap. III.

PASSERCVLVM Troglodytem quòd à neotericis pleriſq; præter vnum Ornithologum cum Regulo confundatur, Reguli hiſtoriæ neceſſarium omnino eſt ſubiungere, vt diuerſitas appareat, & ne temerè alios hallucinatos eſſe iudicare videar.

SYNONYMA.

Trogites Paſſer qui. Synonyma Italica. Perchia. Chagia. q̃ apud Siculos. Gallica. Germanica. ΤΡΩΓΛΟΔΥΤΗΝ dicunt à ſubeundis troglis, id eſt, cauernis, vti etiam populos Troglodytas. Trogites verò vulgò apud recentiores Græcos dicta auis, Paſſer communis domeſticus eſt. Quia verò huiuſmodi auicula primo aſpectu omnium auium minima videatur, multi populi Regulum nominarunt. Itali in primis Reatino & corruptè Riatino, circa Lacum Verbanum Aryotin. Perchia chagia Siculis auis eſt minor Paſſere, ſæpes perforans, vnde nomen, & non alia, vt puto, quàm Troglodytes. Gallis Roy, Roytelet, Boeuf de dieu, & Berichot, alibi Beurichon, alibi Forfonte, Normannis Rebetre, quaſi Roybetre, Sabaudis Roi des Ouſaeux, Roytelat, Rezeto, Redbyell, & alibi Conta faſona, quòd ſaltitando videatur numerare faſciculos. Nonnulli Germanicè Trochilum interpretantur ein Zaumkoening, Sneekoening.

Digitized by Google

Sneekoening, ſed hæ voces noſtro Paſſeri Troglodyti teſte Ornithologo Germano, conueniunt. Alijs Germanis Zunſchlipffle appellatur, in Saxonia Thurnz koening, Schnykuning, Zunkuning: circa Roſtochium Neſſelzſcuning, & Dumeling, id eſt, pollicaris, à paruitate: Flandricè Konijncxken, Anglis Vvren; Polonis Krolik: Turcis Bibil.

FORMA. DESCRIPTIO.

TROCHILVS, inquit Turnerus, hunc cum Paſſerculo Troglodyte confundens, omnium auium eſt minimus, cauda longa & ſemper erecta, roſtro longiuſculo, ſed tenuiſſimo, colore ferè fuluo. Quæ omnia Paſſerculo noſtro optimè conueniunt. Quamuis ſiquidem primo intuitu Regulo multò minor appareat, duplo tamen plus carnis poſſidet: contrà Regulus pluribus pennis obueſtitur, & earum multitudine maior apparet, cùm aliàs longè ſit minor, ut teſtatur [a] Aetius, apud quem ſolum deſcriptam hanc auiculam reperias. *Paſſer Troglodytes*, inquit, *eſt Paſſerculus minimus iuxta ſepes & muros victum quæritans. Eſtq; hoc animalculum omnium auicularum minimum, nimirum ea excepta quæ Regulus dicitur. Similis eſt autem Regulo in multis, præterquam quòd in fronte auricolores pennas non habet. Eodem paulò maior eſt & nigrior, caudamq; ſemper ſubrectam & albo colore retrò interpunctam habet: magis item garrulus quàm Regulus eſt; & ſanè iuxta ſummum ala lineamentum cineret amplius coloris* (ψαιότερος, id eſt, magis uarij) ibi enim plurimis maculis ſeu punctulis nigris, albiſq; variegatur, ſicuti etiam in cauda. Circa huiuſce minimę auiculę in foro empţę deſcriptionem, ita aliquando me exercui. Auicularum omnium Regulo excepto minima eſt, roſtello longiuſculo, tenui & acuto, fuſco ſupernè, albido infernè, quod lingulam continet admodum exilem, bifidam. Venter, collum ac dorſum ex fuſco ad ſpadiceum inclinante colore veſtiuntur. Pectus cinereum; Venter infimus, & alarum remiges lineis viciſſim nunc nigris, nunc nonnihil albicãtibus tranſuerſim interſtinguuntur; reliquæ verò minores alarum pennæ, necnon & caudæ fuſcis ac caſtaneis in latum lineis ſibi mutuò ſuccedentibus inſtar Perdicum, ſeu etiam Gallinaginum variant: quin & in ſupremis veſtientium rectrices plumulis extimo ferè latere ventri proximo notulas albidas quaternas aut quinas eſt obſeruare. Radices omnium omnino plumarum plumbeo ſunt colore. Petioli nonnihil fuſci ſunt, calcari maximo omnium vnguiculo armato, cæterùm medio digitulo antiquo æquali. Tota auicula ab extremo roſtro ad vltimam caudam palmum & digitum longa eſt.

Magnitudo

Roſtrum. Color.

[a] *Lib. 11. c. 11.*

Paſſer Troglodytes cum malo Armeniaca.

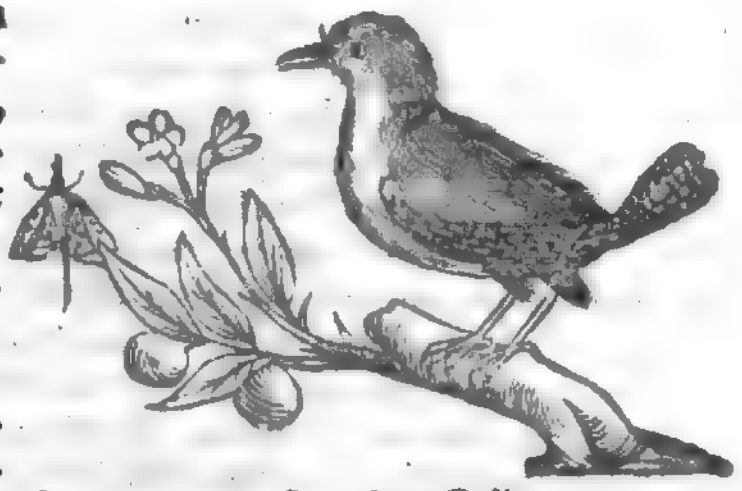

Roſtrum. Lingua. Color.

Pedes. Magnitudo

MORES. NIDVS.

Partus, Victus.

AVICVLA eſt ſoliuaga, nonnunquam tamen gregatim volat, imo quoties aliam ſui generis offendit, mox illi bellum indicit & conflictatur. Cicuratur difficulter, etiam à teneris annis: Si tamen, ut quandoq; fit, cicuretur, tunc mira in cantu eius eſt ſuauitas. Maio præcipuè cantillat, ut ferunt. [a] Bellonius etiam in hyeme cantare aſſerit. Galli fabulantur Troglodyten in feſto trium Magorum, omnes quos eo anno educauit, pullos congregare, & cum eis cantillare. Angli hanc auiculam vulgò aiunt eſſe fœminam & marem eius eſſe Rubeculam, quod falſum eſt. Nidum facit iuxta parietes domuum & ſæpes ex muſco foris, intus ex plumis. Is oui erecti & in altero ſuo fine conſiſtentis formam habet, in medio veluti latere oſtiolum eſt, per quod ingreditur & regreditur. In poſticis ędibus & ſtabulis ſtramine tectis interdum nidum conſtruit, ſed ſæpius in ſyluis. Albertus Regulum bis anno parere ſcribit circiter oua nouem vno tempore. Videtur autem Reguli

Cantus.

[a] *L. 7. c. 7.* Anglorum nugæ.

Nidus.

Partus.

nomine

nomine Paſſerem hunc Troglodyten intelligere. Victitat vermiculis: & breues volatus exercet.

VSVS IN MEDICINA.

[a] Lib. 14. NATVRALEM, inquit [a] Aetius, vim omnino admiratione dignam habet. Itaq; ſale conditus & crudus in cibo acceptus, morbum perfectè ſanat, (calculum ſcilicet renum & veſicæ) & nouì adeo quoſdam ob eius vſum nunquam amplius ab affectione vexatos. Conditur autem optimè pennis euulſis, atque inde largo ſale adobrutus, & poſtquam fuerit arefactus comeditur, & affectionem perfectè ſedat. Melius autem eſt etiam aliter ipſos edere, ſi plures contigerint, coctos nimirum, eius præſertim generis, quod per hyemem vbiq; apparet. Exhibetur autem & alio modo. Paſſerculus non deplumis in olulam conijcitur, ac deinde operculo addito vritur, animaduerſione aſſidua habita, ne falaris, quum in cinerem ſit redactus, & (ne) in aërem exhalans totus conſumatur. Conſueuit enim hoc contingere tum ipſi, tum alijs, quæ vruntur: quapropter præſtat ollę operculum non oblinire, vt per interualla quædam operculo adempto vſtionis modum intueamur. Exhibendus eſt autem ſemel omnis unius Paſſerculi vſti cinis per ſe, aut modico phyllo & pipere admixto, quo ſaporis iucunditate ori commendetur. Vſtus itaq; Paſſerculus peregrè proficiſcentibus commodus eſt, liceteq; melle cocto exceptum in promptu habere. Melior autem mihi videtur condiendi modus, atq; adhuc dictis præſtantior, ſi quis pręuulſis pennis viuum Paſſerculum ſale adobruat: quod & ego facio, inquit Philagrius. Arbitror enim & ſanguinis naturam quiddam in ſe complecti, quod minimè vulgariter proſit cui amplius ſtercoris efficacia accedit, quam exuſtione debiliorem reddi planè credo. Proderit etiam eis qui abundant, aſſatos edere integros. ita ut nihil ex eis præter pennas abijciant. Eadem ſed breuiùs leges apud [b] Paulum Aeginetam. Antidotus ad difficultatem & ſtillicidium vrinæ ex Nicolao Myrepſo: Paſſerculum, quem troglodyten nominant, (Græcè Στρουθίδα ſcribitur, voce haud dubiè barbara: Ornithologis videndum monet, an Græcum nomen corruptum ſit pro Σκοπελίδα, id eſt, Motacillam: quam recentiores ad idem remedium pro Troglodyte accipiunt,) integrum crematò & ſumpto cinere ac tenuiter contrito bibendum ex mero dato, quantitate cochlearij (minoris, quod pendet drachmam unam) ſi autem volueris, admiſceto etiam farinæ prædictarum Cicadarum quartam cochlearij partem, & ieiuno ex vino præbeto. Aëtius cum præſcripſiſſet remedium efficax ciendæ Veneri, nempe ut Paſſer Troglodytes dictus in cibo acciperetur, ſubdit: verùm hi qui frequentiùs & ſupra quàm conuenit, inde coeant, vſinam capræ bibendam præbe. Cerebellum Paſſerum in Antidotum diaſatyrion alteram apud Nicolaum Myrepſum recipitur, & rurſus in aliam cerebellum ſimul & ouum. Hæc quidem apud Aeginetam etiam in vnguentum Entaticon immiſcetur.

[b] L. 3. c. 43.

Condiendi modus.

Alius exhibendi modus.

Optimus condiendi modus.

Nicolai Myrepſus correctus.

Cerebelli vſus.

DE PASSERE TROGLODYTE Bellonij. Cap. IV.

[a] Lib. 3. c. 4. VT nihil, quoad fieri per nos licebit, in hoc noſtro opere deſideretur, etiam hîc quæ de Gallorum Fauuette rouſſe [a] Bellonius ſcribit, hanc pro Troglodyte Paſſerculo nobis obtrudens, tradenda fuerint. La Fauuette, inquit, vna eſt ex minimis auiculis, cui operoſum fuit nomenclaturam applicare, quam nobis reliquere ueteres. Quemadmodum uerò Septentrionalis plagæ incolæ, qui ob nimium frigus, contrà alij qui propter nimios æſtus, Troglodytę nuncupantur; ſic pariter exiguam hanc auiculam quæ foueas ſubintrat, Troglodyten nuncupamus: ſunt tamen qui perperam Fauuette à colore fauue, id eſt ſuluo deducant, cùm ſecus alioqui indicet Troglodytis etymum, nimirum dici oportere à foueis. Ruticillæ admodum eſt ſimilis paulò verò minor, corpore oblongiuſculo. Arbitramur autem eam eſſe, cui tantam facultatem aduerſus calculum Paulus & Aëtius tribuunt. Mas in hoc genere magis quàm fœmina rubet: victitat vermiculis: roſtrum eſt gracile, & oblongiuſculum. Quæ de ſuo Troglodyte ſcripſit Aëtius ea huic noſtræ auli conueniunt.

Troglodytæ vade dicti.

Deſcriptio.

Maris à fœmina diſtinctio.

conueniunt: sed in contextu eius scrupulus est; nam cùm dicat similem esse in multis Regulo, præterquam quod in fronte auricolores pennas non habeat, manifestum est, ea quæ de Regulo scribit, intelligenda esse de Tyranno, quem Galli dicunt una Soucie, de quo agemus paulò infrà: quare quoque antea credebamus Regulum esse, quam nunc appellamus Troglodyten: sed cum Troglodytes noster in sepibus & parietibus ver
10 setur, uermibusq; vescatur, sitq; excepto Tyranno, Regulo, & Asilo omnium minimus, itaq; facilè animaduertimus Paulum & Aetium pro Troglodyte hanc nostrã Fauuettã accipere. Quinq; plerunque oua edit, eaq; cinerei coloris nigro maculati. Nidulatur inter herbas, aut dumos hortorum, ut in ramis cicutæ, similisq; al erius herbæ vel retro parietes in urbibus aut pagis: nidum intus ingeniosè ex setis equinis construit. Vix
20 plus carnis obtinet, quàm extremum digiti. Vnus tantùm in eo color, qualis nempe in cauda Luscinię; quamobrem longioe descriptione non eget. Hyeme non uidetur, sicuti nec Luscinia & Curruca. Hactenus Bellonius.

Passer Troglodytes Bellunij.

Partus.
Nidus.

Color.

DE ASILO AVE.
Cap. V.

ΣΤΡΟΣ, id est, ut transtulit Theodorus Gaza, Asilus, ab[a] Aristotele inter aues enumeratur. quæ uermiculis victitant: quamuis Augustinus Niphus insectum esse existimet, quod uulgò à sono tabanus nuncupatur, & inter aues accenseri meretur. Mirum autem non est idem aui ac insecto nomen esse: siquidem & alia non pauca animalia in diuersis generibus vnum sæpe nomen homonymum obtinent propter commune aliquam in utrisq; similitudinem coloris, ingenij, uocis, magnitudinis, aut quamuis aliam. [b] Bellonius ob paruitatem ita vocari philosopho eiusce modi auiculam profitetur, atq; pro ea hanc, quam ab eo mutuati sumus, auiculam depingit, decq; ea sic fermè scribit. Nullam excepto Regulo & Tyranno (quasi uerò Tyrannus & Regulus diuersæ auiculæ sint) auiculam nouimus, q r h ac, de qua nunc dicimus, minor sit. Lotharingis Chosti dicitur, ac si Gallicè dicas un Chanteur. Ob
40 paruitatem corporis eius arbitramur esse Oestrum Aristotelis, licet eiusdem nomine etiam insectũ uolatile sit, quod equos infestat, & uaccas in furorem agit. Quod ut credamus, duo potissimùm nos mouent: quorũ unũ est, quòd & apud Græcos id nomen ob paruitatem suam obtinuerit, alterum, quoniam ut huiusmodi insectum
50 sonitũ seu murmur quoddam alis suis semper excitet; ita pariter hæc auicula raro admodum non canit. Similis esset au Poul, quam nuncupauimus Tyrannum, nisi crista capitis ei esset flaua: lutescit tamen etiam

[a] *8. hist. c. 5.* Niphi error. Taban' insectum.

[b] *Lib. 7. c. 6.* Asilus quæ auis Bellonio. Chosti.

Asilus Bellonij.

Color.

Rostrum. etiam in alarum plicis, & earum extremitatibus, item caudæ & per tergus. Crura, pedes, vngues & rostrum nigrescunt, sed ambæ rostri extremitates aliquid lutei obtinent. Est autem longiusculum, debile, aptum verò capiendis vermiculis. Victitat bestiolis viuis, & grana auersatur, degitq; in vinbrosis nemorum locis. Est præterea etiam pisciculus exiguus, Piscis Asilus dictus. quem Græci Oestrum, Asilum quoque Latini dicunt, de quo in libro de piscibus scripsimus &c.

DE HIRVNDINIBVS in genere, & de domestica priuatim. Cap. VI.

Ordinis ratio. HIRVNDO meo iudicio, quamuis propter obstreperam molestissimamque cantus sui garrulitatem, naturæque feritatem indocilitatemq; vtpote quæ nunquam mansuescit, aut disciplinam admittit, necnon ingratitudinem passim apud quosuis scriptores malè audiat, & Samius ille Pythagoras, quem tanti fecere veteres, ut domum pro templo, ipsum pro numine haberent, in domo accipi illam vetuerit, inter vermiuoras aues, de quibus liber iste institutus est. iure nihilominus merito primum sibi locum vendicare videbatur, Vpupæq; etsi maiori & formosiori, & in quam Tereus Thraciæ rex immutatus a poëtis fingitur præferenda, at non quia notior & nobiscum agens & ver annuncier, ta dijq; hyemis ac frigoris finem esse cùm præsentia sua, tum voce hilari & antelucano cantu attestetur, sed ob singulares quasdam animi dotes, inter quas ingeniosissima nidi fabricatio, à qua nimirum homines ædes suas construere didicere, & æquissima cibi pullis tradendi distributio, cæteris prælucent: nos singulas proprijs locis diligenter examinabimus. Verùm Regulus solus ob nominis prærogatiuam tanquam regiæ aliti dignũ locum illũ obtinuit.

Pythagoræ dignitas.

Ab Hirundine quid discere homines.

AEQVIVOCA.

Chelidonis significatio. GRAECORVM χελιδὼν non semper auem, de qua nunc agimus, sed alia etiam multa significat: vt in primis Hesychio & Suidæ & Xenophonti de re equestri ab initio ferè cauitatem vngulæ equorum; [a] Celsus verò Aurelianus χελιδόνας equorum vocat impetigines: Sic enim apud hunc est legere: sunt autem equorum impetigines, squamulæ anteriorum crurum sub armorum partibus, in ipsis animalibus natæ, has Græci λιγχῶνας vocant, siue χελιδόνας: nos verò (vt supra dictum est) impetigines vel Hirundines. In hippiatria in priori quoque significato legitur. Appellant eadem dictione cauitatem in flexu brachij humani circa cubitum. Suidas in canibus χελιδόνα etiam vocari scribit, quod χελιδὼν in equo nominatur; Nuncupatur eodem Suida teste χελιδὼν pudendum muliebre. Est præterea χελιδὼν Aristotelis piscis marinus, quem Plinius uolare ait perquam similem Hirundini volucri. Romani pesce Rondine dicunt, Maris Adriatici accolæ Rondela vel Rondola, Monspessulani Arondelle; huius ætatis Græci χελιδόνα addita uoce ψάρι, ad distinctionem piscis ab aue. Est & alius piscis Chelidonias dictus, cuius [b] Athenæus meminit ex Diphilo, uti etiam Hirundinis piscis polypo similis. Bellonius alterum exocœti genus circa Byzantium quosdam tradit Chelidonium vocare. Χελιδόνες dicuntur etiam ἀ χελιδόνιοι ἰχάδες, id est Ficus Atticæ, ut uidere est apud Pollucem; dicuntur etiam χελιδόνια σαλπα Epigeni Comico ut uidere est apud [c] Athenæum, nam ut dixi, etiam χελιδόνες nominantur, forsan quòd Hirundines eis delectentur, vel quia tunc primùm maturantur, cùm migrant Hirundines, quod sentit Plinius, inquiens: *Nouissima sub hyeme maturatur Chalidonia ficus.* Grammatici verò quidam à Chelidonijs populis in Britannia dictas coniciunt, nescio quàm rectè. [d] Clemens nominat ἰχάδας χελιδονίους. Commendantur ab [e] Athenæo, qui eas colore ἐρυθρομελαίνας, id est, ex rubro & nigro permixto esse ait. Columella verò Chelidonias purpureas inter ficus nominat; de quibus suo aliquando loco. Chelidonis præterea nomine fuit teste Suida nauis ἡ τοῖς ἐκ Μασσαλίας διακομιζομένη nuncupata, fortassis quòd eius πρῶτον & insigne esset Hirundo, ut aries & taurus dicta

[a] *Lib. 1. c. 4.*

Equorum impetigo quid.

Pro cauitate inflexu brachij.

Pro pudendo muliebris.

Pro pisce.

Pesce Rondine.

Chelidonias piscis.

[b] *Lib. 8.*

Ficus Chelidones.

[c] *Lib. 3.*

[d] *In paedag.*

[e] *Lib. 14.*

Naus Chelidon dicta

fuit

fuit arietis ac tauri capite insignita prora. Item Peleponnesiacum quoddam ex argento numisma χελιδὼν vocatum, quoniam Hirundinis figuram, vt conijcio, haberet impressam. Chelidon numisma.

Est tandem brachialis ornamenti nomen, de quo sic [f] Pollux, vbi nonnulla mundi muliebris nomina recenset: Ornamenta in brachijs quædam ponebantur circa carpos, ut pericarpia, echini, ὄφεις, χελιδόνες (alias χλιδόνες quibus vtebantur Samij, ut scribit Athenæus) sed ἀμφιδύας & χλιδῶνας (χλιδόνας potiùs, vel χελιδόνας, vt supra: nisi vtrumq; rectè dicatur, & χλιδόνας, & per syncopen χλιδόνας) tum circa brachia, tum circa carpos nominantur. Ornamentũ brachiale. [f] L. 5. c. 17.

Postremò χελιδὼν. Hesiodo sidus est; scribit enim, cùm sexaginta dies à solstitio brumali abierint, initio noctis Arcturum oriri, post illum verò apparere Hirundinem. Piscem boreum (inter sidera) Hirundinis præferre caput, propterea; à Chaldæis piscem nuncupari. Chelidoniam Theon scribit citante Cælio. Chelidon sidus. Piscis boreus.

SYNONYMA.

APVD [a] Hieremiam סוס Sus vel Sis auem quandam significat, quam R. Salamon aliter Corcata dictam, & Gallicè Gruem videtur interpretari. Sunt autem verba Prophetæ de ijs auibus, vt Ciconia, Turture, Hirundine, & Grue, quæ noscunt tempus suum migrandi, & redeundi. [b] *Sicut Grus & Hirundo, sic garriebam, meditabar sicut Columba &c.* Quo loco pro Grue Hebraice Sus legitur: Kimhi equum transtulit, sicut quoq; Ionatham in præcitato Hieremiæ loco: item Aquila: Hieronymus alibi Miluum, alibi Hirundinis pullum: Septuaginta & Symmachus χελιδόνα, id est, Hirundinem. Ornithologus eos sequi videtur, qui sus equum transferunt, nam Susah equam exponi ait, Sus verò equum dici putari quasi שוש à gaudio. [c] I. verò Drusius non modò Sis (idem est cum Sus, vt anteà diximus) Hirundinem dici admittit, sed Isidis etymum inde quoque deducit, cuius verba quòd ad propositam rem faciant, hîc adijcio. Fieri potest, inquit, ut fallor, (neq; enim certa scientia harum rerum sciri potest) tamen cum Hebræis authoribus Sis Hirundo dicatur, suspicor ab eo esse Isis, id est איסיס, præposito Aleph more apud Aegyptios tralatitio. Fortè & sistrum à sono Hirundinis: quod alij appellatum censent ab Iside. Isis enim Inachi filia id genus instrumenti reperisse traditur. Minutius Fælix. Et despicis Isidis ad Hirundinem sistrum, & aspersis membris inanem Serapidis siue Osiridis tumulum: & verum est, nisi me fallit Hieronymus vndecimo commentariorum super Esaiam, ad hunc modum scribens: Pro pullo Hirundinis, siue Hirundine, vt septuaginta transtulerunt, in Hebræo scriptum est Sus agor, quod interpretatus est Aquila, equos agor: Theodotio Sis agor. Media enim vocalis littera Vau, si ponatur inter duas Samech, legitur Sus. & appellatur equus, si Ioth, legitur Sis, & Hirundo dicitur. Symmachus autem ita transtulit, sicut Hirundo inclusa. Hactenus Hieronymus. De Iside in Hirundinem, quæ Græcè χελιδὼν, conuersa, vide Plutarchum in Iside. Hæc omnia Drusius. *Turtur & Hirundo & Ciconia custodierunt tempus aduentus sui &c.* inquit Hieremias interprete D. Hieronymo, qui vocabulum Sus vertit Hirundinem. [a] *Cap. 8.* Sus. Sis. [b] *Esaiæ 38.* [c] *L. 11. obser. cap. 13.* Isidis etymum. Sistrũ vnde dictum. Isis quæ.

אגור Agur verò Ciconiam; alij contrà pro Agur reddunt Hirundinem, pro Sus Gruem: alijs Agur Pica est, alijs Anser ferus, à stridore ut dicunt, alijs Passer, & plura de hac dictione videre est in Passere. Agur.

דרור Deror Hebræis libertas est, quo nomine teste Pagnino Hirundo quoque appellatur, quod liberè nidificet in hominum habitaculis absq; timore, ac si homines fecissent eam liberam, nequis eam caperet; ex Rabbi Dauid. Talmudici rationem afferunt, quòd in domo perinde, vt in agro agat: alij quod vaga volandi libertate gaudeat, nec corte includatur. Psalmo 84. ודרור *& Hirundo nidum sibi, in quo ponat pullos suos:* Septuaginta & Turtur, Hieronymus & alij. Prouerb. 26 2. כדרור & Passer quolibet vadens: Gilbertus Genebraldus in explicatione iam citati Psalmistæ loci pro Turture Hebraicè Hirundinem haberi ait, verùm esse synecdochen pro omnibus auiculis, quæ nidos apud templa fingunt, imo citra synecdochen R. Mosè Nahmanides eodem loco putat Deror nomen esse commune cunctis auiculis liberè per domos, vrbes & agros volitantibus & uagantibus de qua re vide in Turture. Deror.

Pro Chauraf Syluaticus vertit Hirundinem, & alibi Chauraf & Algardaione habet in eodem significato. Apud Serapionem legitur Tharraph; apud [d] Auicennam Chatas vel Chatat. Græcè χελιδὼν, vt dixi, & χελιδὼ teste Eustathio, vnde vocatiuo casu ὦ χελιδοί, ô Hirundo, & χελιδονιδεῖς Hirundinum pulli: Achæus poëta pullum Hirundinis duriùs μόσχον χελιδόνος dixit, vt idem Eustathius asserit: Hodie verò Græcis Hirundo χελιδόνι, vel χελιδόνι nuncupatur. Χελιδόν Arato, Chauraf. Algardaione. Tharraf. [d] *L. 2. c. 356*

δων Arato, Theocrito, & Aristophani penultimam producit. Etymologus & Varinus dici volunt παρὰ τὸ τα χιλη δοῦναι, ἢ παρὰ τὸ τα χιλη οἰδαινειν, ἢ παρὰ τὸ τοῖς χιλεσιν ἁδειν. In Synonymis Martini Rolandi pro Hirundine habes, κοτίλλη, χελιδὼν, κυρόπις tanquam synonyma: Thebani autem, qui nouis rerum nominibus gaudebant, Hirundines teste Athenæo κοτιλάδας vocabant. Κοτίλλος, inquit Varinus, auis sic dicta, à qua etiam loquaces & adulantes, vel decipientes κοτίλοι dicuntur, emponit autem Hirundo. Apud Homerum dicitur alibi ὄρνις δ' ὡς κιδνῆσιν δίπλαξε, alij παπύσσειν legunt, & Hirundinem interpretantur, alij aliter. Ὄρνις κῆ δῶμα συνίζεις ἀνθρωπίοισι. Oppianus de Hirundine. Et in Epigrammate Græco, [c] ubi dicitur Ἀττι κόρα μελιθρεπτὲ, Brodæus Hirundinem aut Lusciniam interpretatur; ego omnino cum Ornithologo eo in loco Hirundinem. Hæc enim, ut patebit, apes capit. Κρὶς Hesychio & Varino est Hirundo. Ἀδωνὶς, χελιδὼν, καὶ ἡ θρίδαξ, sic habet Etymologus, sed magis placet, ut Hesychius habet, Ἀδωνὶς, ἡ χελιδὼν καὶ ἡ θριδακίνη. Ὀλολυγόνα apud Theocritum aliqui vertunt Hirundinem deflentem Itym, alij aliter: Cicero Acredulam, & eum, vt apparet, secutus I. Hertelius Theocriti quoque interpres. Latini synonymia non utuntur, uel dum utuntur, circumscribunt, præsertim, poetæ, Ouidius uagam uolucrem uocauit, à uolatu, ut conijcio, quo plurimùm uxlet. [f] Plutarchus Daulides aues etiamnum vocari ait, nimirum à Daulia oppido, utuntur hoc synonymo idem Ouidius, Vergilius, alijq; passim. Dicitur & ales Bistonis Senecæ, alijs ales Pandionis, seu Pandione nata: sed eiusmodi periphrases Lusciniæ pariter conueniunt, uti ex fabula de Thereo, Progne & Philomela postea patebit. Varro Hirundinem inter eas enumerat, quę à uocibus suis nominantur. Videri verò possit ab hærendo dicta, quoniam tectis ædium, vel trabibus, ubi nidificat, adhæreat. Italicè appellatur Rondine Rondena, Rondinella, alibi Cesila, Zisila, Hispanicè Golondrina, pullus Hirundinis Golondrino Andorinha: Gallicè Harondelle, Germanicè Schwalbe, Schwalb, apud Heluetios Schwalm, Huslwalm, Saxonibus Swale, Flandris Swalwe, Brabandis Aronde à Gallica voce: Hollandis Swalem: Anglis Swalouwe, Illyricè Vlastovuige.

Etymologia

[c] Lasc. 60

Etymologia

[f] L. 8. Symp. quæst. 7.

GENVS. DIFFERENTIAE.

Hirúdinis quot sunt species.

ARISTOTELES, inquit Turnerus tria tantùm Hirundinum genera facit, domesticas, Apodes, & Falculas: Plinius autem quatuor genera facere videtur, domesticas, Rusticas, Apodes, & Riparias. Ipse verò Turnerus Apodes diuidit in maiores & minores, Ornithologus tria nobis genera depicta exhibet, domesticum, sylvestre, & riparium: sylvestes autem illas esse credit, quas Turnerus Apodes minores vocat nullo antiquo nomine impositio, & quas rusticas siue sylvestres hic appellat, eas sibi videri quæ in domibus rusticorum semper nidificant, quas à reliquis generibus (inquit Turnerus) duæ sanguinolentæ maculæ, quas vtrinq; in pectore videas, distinguunt; quod Ouidius his versibus pulchrè ostendit:

Apodes minores quæ.

Altera tecta subit, nec adhuc de pectore cædis
Excessere notæ, signataq; sanguine pluma est.

Refert autem Turnerus has Hirundines ad primum genus, hoc est, ad domesticas, quas itidem sanguinolento pectore nobiles dixerat, vt Ouidij versus de pectore sanguinolento ad domesticas simpliciter, vel ad vtrasq; referri possint. Verùm quæ in nostrorum rusticorum casis habitant, eas nos domesticas vocamus, & planè ignoro, quales illæ sint ab his diuersę, quas ille apud suos rusticos nidulari scribit: arbitror verò quas ille Apodes minores vocat, eas esse, quas [a] Plinius agrestes & sylvestres: præter hunc enim ex veteribus neminem earum meminisse puto. *Alterum*, inquit, *genus Hirundinum est rusticarum & agrestium, quæ rarò in domibus diuersos figura, sed eadem* (qua domesticæ) *maxima confingunt nidos, totos supernè, faucibus porrectis in anguitum, vtero capaci* &c. Hoc genus audio in Hollandia vrbibus abundare, & ad vitreas templorum feneſtras tanto nidificare numero, vt viginti sæpe & plures nidi in vna tantùm feneſtra sit conspicere. Cur verò Apodes minores vocet, non video, siquidē Apodes hoc differunt, vt testatur etiam [b] Georgius Agricola, ab Hirundinibus tàm agrestibus quàm domesticis, quòd tibias habeant hirsutas. [c] Iulius Cæsar Scaliger quinq; Hirundinum species diuersas recenset, licet quatuor tantùm esse dicat; nam alterius generis duas facit species, vnam quæ in ripis, alteram quæ ad parietes nidum applicat: sed verba eius clarioris doctrinæ causa adijciamus: *Quatuor*, inquit, *Hirundinum summa genera sunt nota nobis. Primum hoc vulgare nigrum. Alterum simile forma, sed subfuluum in ripis nidificans:*

Apodes minores Turnero quæ.

[a] L. 10. c. 33.

Apodes vt differãt ab Hirundinibus.

[b] L. de subt.

[c] Exer. 228

ficant: cuius consimilis species nides appendit artificio mirabilis parietibus. In hac vrbe quotannis operantur & generant, tecti vetustæ turris beneficio. Stridunt hæ quasi sibilo inter volandum. Godalios Vasconia vocat. Nigræ in volatu clamant aliquando breue atque abruptum quoddam. Rarò canunt. Eadem vocis præcisio, tum in metu, tum etiam cùm iratæ pellunt ex adibus peregrinas: nec minus in ijs exhortationibus, quibus è nidis eliciunt tenellos, atque etiamnum imprudentes volandi pullos, ad aëris tentamenta, circumuolitantes: aut cùm ipsamet in nido eos eyciunt, prolapsionis metuentes; instantq; veluti conuitijs obiurgatorijs. Rarò alias, vt dicebamus, nisi stantes canunt. Canunt verò tempore cœtus appetente, iam perfecto nido, quasiq; opere defuncta exhilerantur. Plurimùm verò contentissimumq; blaterant manè, si exire nequeunt è cubiculo; aut si altera egressa, altera intus sit: altrinsecus vitreis astantes fenestris mirificas metitantur quæstiones. Tertium genus est quater tanto grandius, Godali° auis quæ.

toto corpore atrum, fœdissima facie, cruribus brevissimis, crassissimis, hirtis. Bruit appellantur à Ligu- Biuiæ auis quæ.
ribus Taurinis, ab Adriaticis Dardanelli. In cauis lateritiorum parietum nidificant. (Apodes videtur intelligere, at nescio an quater tanto alijs grandiores sint.) *Quarti generis vnum* Dardanell°
tantùm vidi magnitudine Buteonis, sed facie ab his nullo modo dissimili. Cruribus tamen atque vnguibus ad prædam & pugnam idoneis, nec minus rostri adunctitate. Captum vocabat Rondonem Rondo.
Maurolius Mediolanensis, Galeacij Vicecomitis affinis, nostri auncupio præfectus. Dardanellos humi si sint, non posse sese attollere, compertum habemus experientia. Hæc omnia ille: sed postrema illa auis meo iudicio ex Hirundinum genere non est. Albertus Apodes inter Hirundines non recenset, sicuti neque Ornithologus, qui priuato de ijs agit capite. Ait tamen Albertus quatuor dari genera, domesticas, quæ in muris exteriùs nidificant, quæ in terra (ripis scilicet) iuxta flamina, & marinas nuncupatas. Ornithologus quia Hirundines marinas Ornithologi error.
nullas agnoscebat, piscem esse ait, non auem, quam Hirundinem marinam veteres appellant. Depingam ego auem toto corporis habitu Hirundinem referentem, quam quòd Hirũdo marina.
prope mare tantùm versetur, Hirundinem marinam dicunt; neque tamen ea est, quam alibi Meropi congenerem fecimus, Germanis vulgò Seefvvalm, id est, Hirundo marina nuncupata, neque etiam Gauia est, nobis Italis etiam dicta Hirundo marina. Putabat autem Ornithologus per marinas Hirundines intelligere fortassis Albertum Apodes, quas nimirum Plinius toto mari cerni & semper naues comitari scribit: de quo tamen dubitat, existimans aues illas non Apodes esse, sed Gauiarum generis, quod, inquit, considerabunt ij, qui propius mare versantur. Si verò id Apodes facere concedamus, necdum inde Albertus marinas Hirundines appellare debebat, quando & domesticas id facere constat, Albę Hirũdines.
quas tamen nemo inde marinas dicit: quare fortassis Albertum de nostra Hirundine locutum esse suspicandum est. Albæ Hirundines aliquando apparent, sicut scripsit Alexander Myndius teste Aeliano. Sed [d] Aristoteles has pro diuersis non habet, uerùm pennas præ nimio frigore interdum albescere tradit; & [e] alibi etiam aliam causam adfert, cur Hirundo & alia quædam animalia ante tempus albescant, vel canescant, quæ lector per se videre poterit. Quod si uerò albam Hirundinem in Samo visam esse verum sit, quæ non minor esset Perdice, ut Heraclides testatur; ea certè diuersi generis fuerit; neque etiam Heraclidi hac in re facilè crediderim: nam [f] Antigonus eum, qui Samios fines descripsit, ætate eorum qui Herostrati discipuli primi sunt uocati, scribere refert Hirundinem albam esse visam, nulla tantæ magnitudinis facta mentione. Ego sæpius domesticas vidi prorsus candidas. Quod si uerò quis albas desideret, oua earum, dum cubant, oliua illinat.

[d] *hist. c. 12.* [e] *L. de color.*

Hirundo alba Perdicis magnitudine.

[f] *In congerr. narrat. mir.*

Vt Hirundines albæ generẽtur.

FORMA. DESCRIPTIO.

VIRGILIVS nigram vocauit Hirundinem ad distinctionem Ripariarum, sicuti testatur [a] Scaliger. Domesticæ Hirundinis breuem, attamen sic satis exactam descriptionem nobis reliquit, author ille, quisquis tandem ille sit, de natura rerum, inquiens: Hirundo auis est leuissima, rostro paruo, forma grata, nigredine decentissima, modicam habet carnem, & nigram, plumas multas: sic ille. At mirrum est, cur de albedine nihil dixerit, quæ per totum auis conspicitur ventrem, adeo ut ποικίλη id est, varia Aristophani nuncupetur. Tacuit item colorem cæruleum, qui ad latera per caput alasq; refulget, vnde cyanea, id est, cælestis cognominatur Simonidi apud Athenæum. Tacuit præterea rubedi-

[a] *Lib. 11. Anim.*

Hirũdo cur varia dicta & cur cyanea.

Digitized by Google

Pectus. nem, quæ ſub gutture potiſſimùm & pectore emicat: quam notans Turnerus, Hirundines, inquit, domeſticæ primi Hirundinum generis ſunt, ſanguinolento pectore nobiles. Agnouit in Hirundine eandem rubedinem Ouidius, canens;

Nec adhuc de pectore cadit
Exceſſere notæ, ſaginataq; ſanguine pluma eſt.

[b] 4. Georg. Et [b] Vergilius dum ait:

Et manibus Pręgne pectus ſignata cruentis.

Cauda. [a] 1. hiſt. c. 1. [d] L. 12. c. 37 Oculi. [c] Lib. 2. c. 3. Cauda eſt longa & bifurcata: pedes nigri, breues, & debiles; de quibus dicebat [c] Ariſtoteles: *Vt pennis præualere, ſic pedibus degenerare videtur*. Oculi teſte [d] Plinio eruti renaſcuntur. Quod aſſeuerans [c] Aelianus; *Hirundinibus*, inquit, *à natura bonum meo iudicio ſummum tributum eſt, quòd etſi acu eorum oculi punctis excæcentur viſum recipiunt. Quid igitur Tireſiam amplius miramur, tametſi non hîc, ſed apud inferos, Homeri teſtimonio, inter manes ſapientiſſimum?* Aliàs verò idem Aelianus velut ſui obli-

Hirundo domeſtica cum chelidonia maiori.

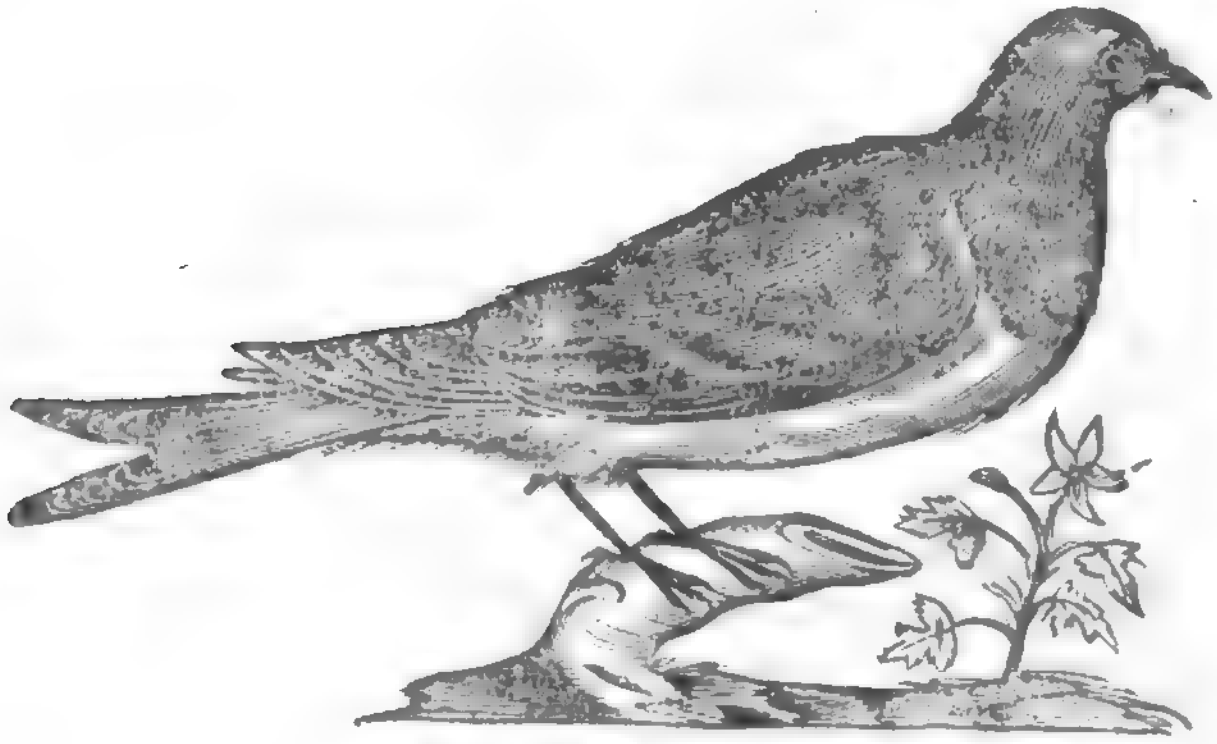

Hirundo vropygio albo cum Aegylope.

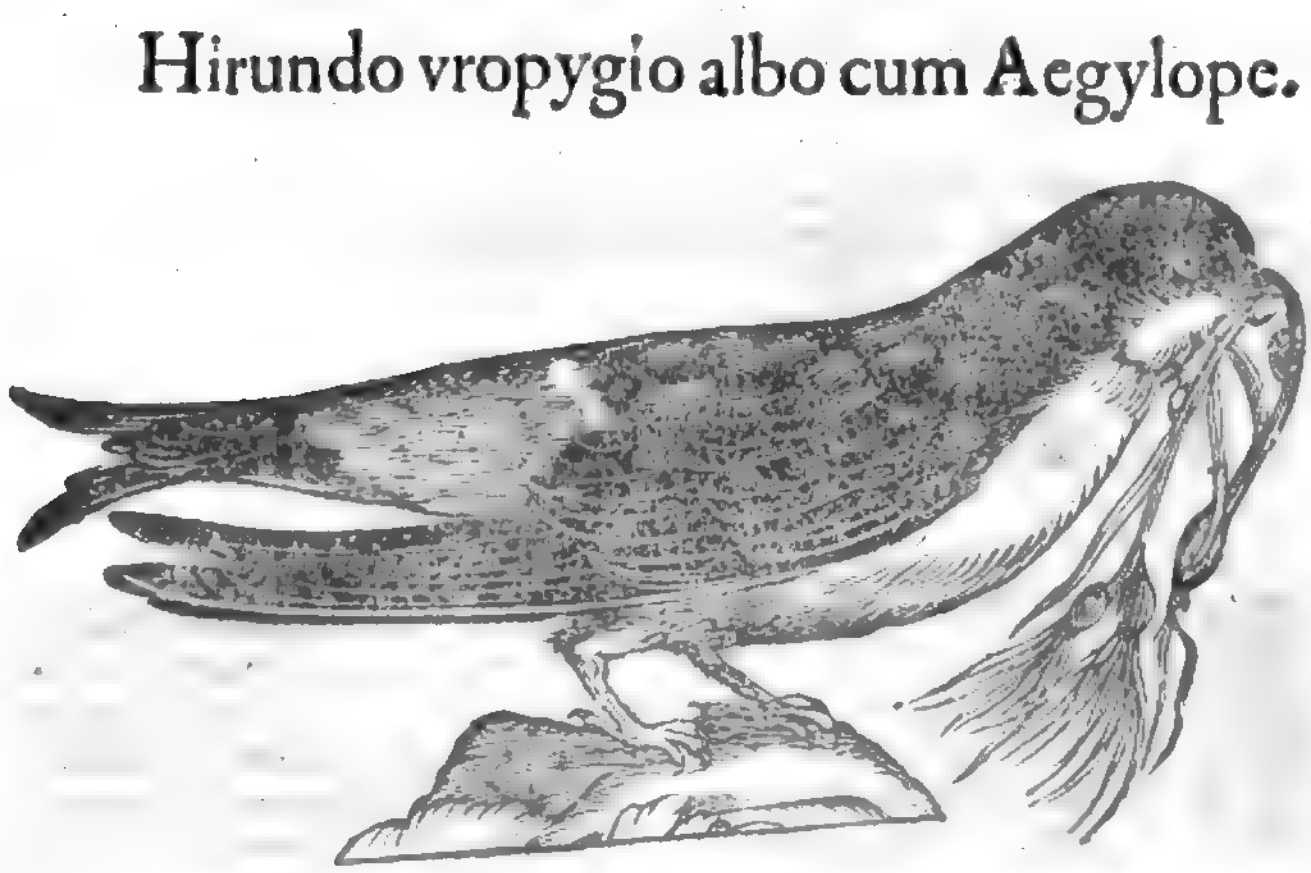

tus id priuatim Hirundini albæ tribuens, *Ariſtoteles*, inquit, *in Samo ait albam maſci Hirundinem, cuius oculos ſi quis pupigerit, Horam quidem excæcatur; poſt verò viſum recipit: & ſicus illedicit,*

Digitized by Google

dicit, sic acutè, quemadmodum à principio videt. [e] Aristoteles verò de Hirundinum pullis sic [e] 6. hist. c. 5.

Hirundo alba cum apio vulgò dicto.

scribit: *Pullorum Hirundinis adhuc recentium oculi, si quis Himulo eos vexerit, resanescunt & cernendi vim postea planè recipiunt.* Aliud protectò visum recipere est, quam erutos oculos renasci, ut Plinius scribit. Nihilominus & Aristoteles etiam laceratis eorum oculis alios subnasci à nonnullis dici prodidit. Cardanus hæc uidens & non credens, Philosophi, inquit, hos renasci tradunt, quòd imperfecti sint, medici dicerunt, quòd humidiores sint. At si hoc uerum est, cur non omnibus renascuntur, cùm natiua humiditas pullis omnibus maximè abunder? quare magis placet Aristotelis ratio, nam quod læditur antequam perfectum sit, & interim dum crescit, facilius resarcitur: aliorum verò pullorum oculi statim perfecti sunt. Adiecta est eiusdem Domesticæ Hirundinis alia icon, uropygium præter morem candidum habentis. Item alterius quæ tota erat candida.

ANATOMICA.

ARISTOTELES, nihil in dissecta Hirundine peculiare obseruasse videtur: Quod enim [a] fel earum alijs ventri, alijs intestino adhærere dicat, quamuis id in humano corpore, si obseruaretur, quid miri foret, de alijs tamen nonnullis auibus ille idem prodidit. [b] Gallis etiam ipsis, ut omnibus auiculis, non gulam ampliorem, nec ingluuiem, sed ventriculum longiorem esse scriptum reliquit. Plinius alijq; in dissectis Hirundinum pullis lapillos reperiri tradunt. *In ventre*, inquit [c] Plinius, *Hirundinum pullis lapilli candido & rubenti colore, qui Chelidonij vocantur, magicis narrati artibus reperiuntur.* [d] Dioscorides eos offendi scribit luna crescente, & ventre pullorum, qui primo partu excluſi sunt, lapillorumq; aliũ esse colore variũ, alium paruum. [e] Alexander verò Trallianus epilepsiæ remedia enarrans, alterum eorundem lapillorum nigrum esse tradit, alterum album: additq; Hirundines dici primo pullo hos lapillos dare, nec facilè inueniri, nisi vniuersis pullis dissectis. Ego binos eiusmodi lapillos in musæo reseruo, quorum alterum ex ventre Hirundinis extractum, intus albicantem, extrà melinum mihi dono transmisit Alexander Panza Ferrariensis professor publicus: alter est subrubens: quare fortè color in ijs variauerit. Reperiuntur etiam fossiles, illis simillimi, vulgò oculi auium nuncupati. Quædam etiam de hisce lapillis dicemus pòst in denominatis.

[a] 2. hist. c. 15 Fel.
[b] 2. hist. c. ult. Ventricul⁹.
[c] L. 11. c. 17. Chelidonij lapides.
[d] L. 2. c. 49.
[e] L. 3. c. 15.

LOCVS. HABITATIO.

M. Varro *Hirundines*, inquit, *aues aduenæ in tecto pullos faciunt*: rectiùs meo iudicio dixisset, sub tecto; nisi tectum accipiat pro domo, sicuti credendum est, nam in domibus nidulantur ad trabes, uel testante [a] Vergilio. Hirũdo vbi nidificet.

[a] 4. Georg.

Garrula quæ tigni nidum suspendit Hirundo.

Et Vergilium imitatus Pontanus, qui loquens de sole, eum ait æstate excandescere, tepere sub Athlantidis ortum,

Quæ nidum in tigni peregrina reponit Hirundo.

Idem innuit antiquissimus Homerus, ubi Mineruam, postquã ad solitũ robur capescẽdum

Digitized by Google

Vlyſſem eſſet adhortata, inducit more Hirundinis conſidere ad trabem, ut pugnam quę inter ipſum & procos vxoris ſuæ erat futura, ex alto ſpecularetur.

Αὐτὴ δ' αἰθαλόεντος ἀνὰ μεγάροιο μέλαθρον
Ἕζετ' ἐναίξασα, χελιδόνι ἴκτέλη αὐτῶ. id eſt
Ipſa autem ſplendide in domus trabem
Sedit ruens Hirundini ſimilis contrà.

[b] *6. Metam.* Ita pariter [b] Ouidius de Philomela in Luſciniã & Progne in Hirundinẽ mutatis canebat:

Pendebant pennis, quarum petis altera ſylvas,
Altera tecta ſubit.

Tecta addo ego, intra domus hominibus habitatas, vnde apud Anacreontem legimus: Quãdo ſtrepant. Αὐδὴ δυσγάμους κατ' οἴκους Μερόπων θροεῖ χελιδών, id eſt, malenuptaq; cùm per ædes hominum ſtrepens Hirundo: quod potiſſimum ſummo mane faciunt, maximè ſi nequeant exire è cubiculo, uel ſi altera intus, altera extra ſit, tum enim plurimùm contentiſſimùmq;, (vt Scaligeri uerbis vtar) blaterant, inſidentes quandoq; feſtæ domibus uel arboribus, quo tempore plerunq; canunt, atq; eo modo [c] Moſcus antiquiſſimus poëta, uel, ut alij volunt, Theocritus, paſtorem quendam Bionem deflere facit Hirundinem altis montibus inſidentem.

Οὐδὲ τόσον θρήνησεν ἀν' ἄρεα μακρὰ χελιδών.
Nec tanto cum luctu quæſta eſt altis in montibus Hirundo.

[c] *In Epit. Bi.*

[d] *L. 10. c. 24* Cur Thebis non ſint Hirundines. In nulla non regione Hirundinum copia eſt, negantur tamen teſte [d] Plinio Thebarum tecta ſubire, quoniam urbs illa ſæpius capta ſit; nec Liziæ in Thracia propter ſcelera Therei. Nos in Therei fabulæ explicatione aliam eamq; naturalem cauſam aſſignabimus. Sex potiſſimùm mentibus nobiſcum agunt, dein vel latent, uel in alias regiones migrant; quare rectè ſemeſtres eas vocabat Plinius, inquiẽs: *Antũ quædã perennes ſunt, vt Columbæ, alia ſemeſtres, vt Hirundines.* In Aegypto teſte [e] Herodoto perennant, ſcilicet illæ quæ ibi naſcuntur, nam alioqui & noſtræ eò in hyberna auolant. Hyematum, inquit Petrus [f] Martyr, Alexandriam Hirundines, Miluos, cæteraſq; uolucres è noſtris regionibus Europæis tranſuolantes tendere cognoui. Diſcedere eas etiam teſtatur [g] Ariſtoteles, ſed quò euolent, non addit, & certè id à nemine ueterum exaratum uideo. D. [h] Irenæus multa arcana recenſens, quæ Deus nos latere uoluit, uolantium etiam animalium habitationem, eorum quæ vêris tempore ſtatim recedunt, cùm in hoc mundo hoc ipſum fiat, fugere ait noſtram ſcientiam. Quo uerò tempore diſcedant, licet nobis notiſſimum ſit, non rectè ex ueteribus, maximè ex Plinio colligas. Hic enim hybernis menſibus diſcedere tradit; qua in determinatione præterquam quòd experientiæ refragatur, nam Auguſto vel ſaltem initio Septembris abire eas obſeruamus, ſibi ipſi aduerſatur, ſiquidem rectè ſemeſtres eas eſſe dicit, Fauoniumq; quibuſdam, quod Martio menſe flare ſoleat, Chelidoniam uocari ab Hirundinis uiſu. Si itaq; Martio menſe Hirundo cernatur, ut certè cernitur, & ſemeſtres ſint, ut ille tradit, hybernis menſibus abire non poterunt. Sed & alibi ſignum orientis Arcturi ſeruandum monet Hirundinis abitum, deprehenſaſq; interire. Arcturus autem oritur in Autumno. Rectiùs dicebat Albertus: *Cicenia à nobis primi recedunt, quàm Hirundines, Hirundines quàm Cotturnices.* Mirum eſt quàm diuerſimodè lateant. Nam quamuis [i] Ariſtoteles ſimpliciter eas hyeme ad loca tepidiora abire, ſi uicina ſunt, at ſi longè diſtent, non mutare ſedem, ſed ſe ibidem condere ſcribat; nihilominus id aliæ aliter faciunt, ut ſubinde oſtendemus. Scribit idem Philoſophus viſas eſſe multas in anguſtijs conuallium nudas, atq; omnino deplumes. Plinius utrumq; locum repetit, inquiens: *In vicina abeunt, apricos (aliàs Africos) ſecuſa montium receſſus, inuentaq; iam ſunt ibi nuda atq; deplumes.* Viſum eſt etiam teſte Alberto Hirundines in arboribus quibuſdam concauis ſeſe abdidiſſe, quod, inquit, accidit in quadam ſylua ſuperioris Germaniæ, ubi inciſa quercus putrida inuẽta eſt plena Hirundinibus. Idem hoc ſibi teſtatum eſſe à Pompeio Columbo, uiro maximo, rerum naturæ rimatore ſcribit Auguſtinus Niphus. Idem obſeruauit alius quiſpiam, cuius verba recitat Gaſpar Heldelinus citante [k] Ornithologo. [l] Claudianus poëta lepidiſſimus, quàm ſit frigoris impatiens Hirundo, ita oſtendit:

Cur ſemeſtres dictæ. [f] *L. 2. leg. Ba.* [g] *8. hiſt. c. 12* [h] *L. 2. cõtra hæreſes c. 47* Quomodo diſcedant. Plinij error Chelidonias uentus Arcturi ortus. Vt lateant. [i] *8. hiſt. c. 16.* [k] *In encom. Ciconiæ.* [l] *L. 2. in eut.*

Vel qualis gelidis pluma labente pruinis
Arboris immeritur trunco brumalis Hirundo.

Mirum autem non eſt mori, ſi arbori inſideat, ut poëta ait, nam in cauis arborum ſeſe ſuo calore glomeratim inuicem adhærentes fouent, longè mirabilius apparet, quomodo ita ſub aquis idq; in plagis Septentrionalibus, ubi ſæpe homines ob frigoris ſæuitiã emori cõſtat, lateãt: quod facere Hirundines teſtatur in primis Olaus Magnus Vpſalẽſis Epiſc. ita ſcribens: Etſi multarum naturalium rerum ſcriptores memoriæ prodiderunt Hirundines mutare ſtationes,

Hirũdines ſub glacie in aquis latere.

ſtationes, hoc eſt, exurgente leui hyeme, repetere terras calidiores: attamen in Septentrionalibus ſæpius caſu piſcatoris extrahuntur Hirundines, in modum conglomeratæ maſſæ, quæ ore ad os, & ala ad alam, & pede ad pedem poſt principium autumni ſeſe inter cannas deſcenſuræ colligarunt. Notatum enim eſt, eas eo tempore ſuauiſſimo completo cantu taliter deſcendere, & pacificè poſt principium vēris inde euolare, atque repetere uetuſtos nidos, uel nouos naturali ſolicitudine fabricare. Maſſa autem illa per imperitos adoleſcentes (nam antiqui & expertes piſcatores eam remittunt) extracta, atq; in æſtuaria portata, caloris acceſſu Hirundines reſolutæ volare quidem incipiunt, ſed exiguo tempore durant, quia immatura acceleratione non liberæ, ſed captiuæ ſunt reductæ: Accedit etiam tempore uerno, liberè reuertentes, ſuperueniente horrida hyeme cum denſo caſu niuium, omnes pariter emori, ut nullæ in tectis, aut fluminum ripis tota ea æſtate videantur, præter paucilſimas, tardiùs à profundioribus aquis aſcendentes, aut aliunde peregrinantes, quæ naturæ beneficio ſobolem reparaturæ, hyeme penitus in Maio ſoluta, aduolare cernuntur. Agricolæ enim ex earum nidis ſublimiùs vel depreſſiùs ædificatis prognoſticum capiunt, an in uallibus, an in montibus vel collibus (propter imbrium incrementum vel decrementum) ſint ſeminaturi. Imo nec bonum omen capiunt incolæ ex tectis, vbi Hirundines habitare perhorreſcunt, quia ea culmina caſura creduntur. Hæc omnia Olaus. Idem facere Hirundines in Sileſia, Bohemia, Polonia, Morauia & vicinis alijs terris Pet. Antonius Tolentinus nobilis Cremonenſis ex multorum uirorum fide dignorum, maximè presbyterorum Societatis Ieſu relatu nuper ad me ſcripſit, hoc uerò addens, tanquam ab Olao omiſſum, quod & in ciſternas, puteoſq; paſſim ſe præcipitent.

VOLATVS GRESSVS.

HIRVNDINVM genus omne ad gradiendum propè ineptum eſt, quin rariùs propter pedum cùm debilitatem, tùm uerò maximè breuitatem incedere viſum eſt: uel enim ſedent, uel uolant. Vnde dicebat [a] Ariſtoteles: *Hirundinum genera vt pennis præualent, ſic pedibus degenerare videntur.* Et rectè equidem pennis præualere dixit: ſiquidem nulli auium volandi pernicitate cedeunt, quin ſuperant potiùs, adeo vt mirum uideatur quomodo tam exigua auicula tam diu uolarum protrahat: quamobrem quàm aptiſſimè [b] Ouidius uagam uolucrem uocabat, canens de diluuio:

Cur non incedant.

[a] *1. Hiſt. c. 1* Volādi pernicitas.

[b] *Metam 1.*

Quæſitiſq; diu terris vbi ſiſtere poſſit
In mare laſſatis volucris vaga deſidit alis.

Platina [c] tantæ celeritatis in uolatu eſſe ait, ut cęterarum alitum minus obnoxia ſit rapinis: ſed hoc ex Plinio accepit Platina, is uerò id non tam celeritati, quam flexionibus eius attribuit. *Volucrum ſoli*, inquit, *Hirundini flexuoſi volatus, velox celeritas, quibus ex cauſis neque rapinæ cæterarum alitum obnoxia eſt.* Quamobrem Hirundinibus quoque meliùs, ſecuriùs, & commodiùs quàm Columbis pro tabellarijs in ſerijs rebus utemur. Hæ enim licet etiam uolent celerrimè, à rapacibus tamen nonnunquam intercipiuntur & occulta conſilia produnt, quod illius Columbæ exemplo, quæ Godefridi caſtris à Falcone icta decidēs magno uſui fuit, ut in Columbæ hiſtoricis retulimus. Hirundinum celeri uolatu poëta Latinus Iuturnæ uelocitatem, in eripiendo patris curru, ne in manus Aeneæ incideret, utebatur, comparat elegantiſſimè, dum canit:

[c] *Lib. 5.*

Ab Accipitribus cur liberæ ſint. Hirūdines optimi tabellarij. Iuturna Hirundini cur ſimilata.

Hoc concuſſa metu mentem Iuturna virago
Aurigam Turni media inter lora Metiſcum
Excuſſit, & longè lapſum temone reliquit,
Ipſa ſubit, manibuſq; vndantes flectit habenas
Cuncta gerens, vocemq; & corpus & arma Metiſci.
Nigra velut magnas domini cùm deuiſis ædes
Peruolat, & pennis alta atria luſtrat Hirundo,
Pabula parua legens, nidiſq; loquacibus eſcas
Et nunc porticibus vacuis, nunc humida circum
Stagna ſonat, ſimilis medios Iuturna per hoſtes
Fertur equis. &c.

Poëta pariter Hetruſcus Ludouicus Arioſtus nauis, qua uehi cupiebat Orlandus inſaniens velocitatem indicaturus, Hirundini uolanti eam aſſimilat, inquiens:

Digitized by Google

Per l'aqua il legno uà con quella fretta
Che và per l'aria Irondine che varca.

INGENIVM. MORES.

Nidi fabricatio. Doxius ędificij inuentor.

INTER præcipua, quæ Hirundinis induſtriæ atq; ingenio attribuuntur, earum in primis nidi fabricatio à nullis non ſcriptoribus claſſicis commendatur, quam nimirum homines in fabricandis domibus ſint æmulati. Doxius cæli filius lutei ædificij inuentor exemplum teſte [a] Plinio ſumpſit ab Hirundinis nidis. Et communis præceptor [b] Ariſtoteles bruta magnam referre vitæ ſimilitudinem humanæ docẽs, magis in minori, quam in maiori teſtatur videri intelligentiæ rationem, idq; primùm in auium genere oſtendere Hirundinem in effigendo conſtituendoq; nido. Confingit enim implicito luto feſtucis, hoc eſt, ut habet [c] Plinius, luto conſtruit, ſtrumento roborat, ad normam, ſcilicet lutariæ paleationis: ſin fortè luti ſit inopia, vt contingit temporibus aridioribus, tunc ingeniosè ſuo marte id facere aggreditur, nam ſeipſam madefaciens tã diu in puluere volutat, donec hoc ſibi pacto luti vſu inuento ore id vel pedibus auferat, vel ſi ita non poteſt, extremitatibus alarũ applicet: Stragulum ſibi etiam more hominum facit, duriora primùm ſubijciens, & modicè totũ conſternens pro ſui corporis longitudine. Diſertiſſimè hanc fabricã deſcripſit his verbis Plutarchus: *Primum feſtucis ſolidioribus*, inquit, *& fundamento tactis, molliores inſuper affigunt: luti quo cemento & veluti glutino nidum ad ſiccandum relinunt, cum penuria eſt. ad lacum ſinumue proximum aduolantes ſummis alis ſic ſtringunt aquas, vt humeſcant liquore tantùm, nihil grauentur autem, mox concepto his pulucre, illinunt aſpera, hiantia glutinant:* Atque hoc ferè modo Hirundo nidum ſibi facit, eumq; mollibus floccis plumiſq; ſubſternit tepefaciendis ouis, ſimul ne durus ſit infantibus pullis. Pulchrè enim intelligit, quòd ſi teneros, ex penniſq; nudos in duris fruticibus pullos requieſcere ſineret, nõ ferendis doloribus premerẽtur, quamobrem in ouium tergo conſidens, floccos lanarum teſte [d] Aeliano euellit, indeq; pullis ſuis nidum quam molliſſimè ſubſternit. Tantam auis induſtriam in nidificando admirans magnus ille & D. [e] Baſilius, eum cui nihil de patrimonio ſuo relictum eſt, ad Hirundinis ingenioſam & ſolertẽ induſtriã reſpicere iubet. Sed quid dicturus erat Baſilius, ſi commodum atq; vtilitatẽ, quæ ex harum auium nidis quandoq; percipitur nouiſſet? In Heracleotico enim Aegypti oſtio, vt Plinius author eſt, manifeſtum illius induſtriæ argumentum præſtant vſq; adeo tenellæ auiculæ molem continuatione nidorum ita uaganti Nilo inexpugnabilem opponentes ſtadij vnius ſpatio, vt id humano opere perfici vix poſſe credatur. Et in ea-Aegypto iuxta oppidum Copton inſulam eſſe aiunt ſacram Iſidi, quam ne laceret amnis idem, munire opere, incipientibus vernis diebus, palea & ſtramento roſtrum eius firmantes, continuatis per triduum noctibus tanto labore, ut multas in opere emori conſtet. Eãq; militiã illis cum anno redire ſemper. Non minorem profectò ingenij aciem in medendis pullorum oculis demonſtrat Hirundo. Hi enim cùm tardiùs viſum accipiunt, nam imperfecti & cæci teſte [f] Philoſopho & Plinio procreantur, uel ſi ęgrè habent, mater admota herba eis viſum adfert. Huius herbæ homines, quamuis ſummo ſtudio compotes fieri cupiant, nunquam in hac parte ipſis ſatisfactum eſſe Aelianus tradidit: quamuis alij plerique authores omnes Chelidoniam ſiue hirundinariam hanc herbam nuncupent. *Chelidonia*, inquit Plinius, *Hirundines oculis pullorum in nido reſtituunt viſum, vt quidam volunt, etiam eruptis oculis*. Et alibi: *Chelidoniam viſui ſaluberrimam Hirundines monſtrauere, vexatis pullorum oculis illa medentes*. Et Oppianus: Si quis Hirundinum pullos excæcauerit, hirundinariæ herbæ roſtro demorſæ liquorem oculis infundunt, & noxam cæcitatis amoliuntur: quod oculare dicebat [h] Tertullianus. D. [i] Ambroſius cùm ex nidificationis induſtria, tum ex ſolertia, qua, ut poſtremò diximus, pullorum oculis medentur, maternæ ſedulitatis in filios grande documentum eliciens, Hirundo, inquit, minuſcula corpore, ſed egregiè pio ſublimis affectu, quæ indiga rerum omnium, pretioſiores auro nidos ſtruit, quia ſapienter nidificat. Nidus enim ſapientiæ pretioſior eſt auro. Quid enim ſapientius, quàm vt & volandi uaga libertate potiatur, & hominum domicilijs paruulos ſuos & tecta commendet, ubi ſobolem nullus incurſet? Nam & illud eſt pulchrum, ut à primo ortu pullos ſuos humanæ vſui conuerſationis aſſueſcat, & præſtet ab inimicarum auium inſidijs tutiores. Tum illud præclarum, qua gratia domos ſibi ſine vllo adiutore tanquam artis perita componat. Legit enim feſtucas ore, eaſq; luto illinit, ut conglutinare poſſit. Sed quia lutum pedibus

Cur floccis & plumis nidum ſub ſternat.

[a] *L.7. c.56.*
[b] *9. Hiſt. c.7.*
[c] *L.10. c.33.* Luti præparatio.
[d] *L.3. c.24.*
[e] *In Hexam. diuini officij homil.8.* Vtilitas ex nidis Hirũdinum.
[f] *L.10. c.33.* Hirũdo pullorum ſuorum oculis medetur.
[g] *4. de gen.6.*
[h] *L. de pœnit.*
[i] *L.5. Hex. cap.17.* Maternę ſedulitatis in filios documentum.

dibus nõ poteſt deferrè, ſummitates pennarum aqua infundit, ut facilè his puluis adhæreat, & fiat limus, quo paulatim feſtucas vel minutos ſurculos ſibi colligat, atque adhærere faciat, eo genere nidi totius fabricam ſtruit, vt quaſi pauimenti ſolo pulli eius intra ædes ſuas ſine offenſione verſentur, nec pedem aliquis interſerat per rimulas texturarum, aut teneris frigus irrepat. Sed hoc induſtriæ officium prope commune multis auibus: illud verò ſingulare, in quo eſt præclara cura pietatis, & prudentis intellectus & cognitionis inſigne, tum quædam medicæ artis peritia, quòd ſi qua pulli eius fuerint cæcitate ſuffuſi oculos, ſuæ conpuncti, habet quoddam medendi genus, quo poſſit eorum lumina intercepto viſui reformare. Nemo igitur de inopia queratur, quòd uacuas pecuniæ proprias ædes reliquerit. Pauperior eſt Hirundo, quæ vacua æris, abundat induſtria. Aedificat, nec impendit, tecta attollit, & nihil aufert proximis: nec indigentia & paupertate ad nocendum alij compellitur, nec in graui filiorum imbecillitate deſperat. Nos verò & paupertas afficit, & inopiæ neceſſitas vexat, & pleroſq; indigentia cogit in flagitium, impellit in crimen. Lucri quoq; ſtudio in fraudes verſamus ingenium, aptamus affectum, atq; in grauiſſimis paſſionibus ſpem deponimus, fractiq; animo reſoluimur, improuidi & inertes iacemus: cùm de diuina miſeratione tunc ſperandum amplius ſit, cùm præſidia humana defecerint. Hæc omnia D. Ambroſius: totus vt auditum eſt, in Hirundinis induſtriam laudando, hominiq; maximè deſidioſo imitandam proponendo. Hirundini hoc præterea largita eſt natura, cùm blattę quę ouis pullisq; eius pernitioſæ ſunt, nidum inuaſerint, tunc mater aptj folia ante eos proijcit, atque eo modo blattas fugat, nouarumq; acceſſum prohibet, ut teſtatum reliquit Aelianus; Prolem autem non amat duntaxat, vt id obiter dicam, ſed ſummo labore atq; diligentia, licet corpore & robore abiectiſſima continuò pro ea ſolicita eſt, vnde [k] Plutarchus in deſidioſas inuectus mulieres tam otioſè domi reſidentes, dum mariti abſunt in bello, ut ne auferentibus, quod partum eſt, teſe opponant. *Cum tua vxor*, inquit, *ti belligrante domi ad focum deſideat, & ne tantùm quidem, quantum Hirundines, moliatur contra eos, qui ipſam familiamq; oppreſſum eunt*. Quę magis itaque atq; maiore amore filiorum commodis ſtudet? Hęc vel peritura dum aqua perfuſa puluere, ut dictum eſt, volutata, capturæ periculum adit euidentiſſimum, nihilo ſecius ſedem filijs paratura opus perficere conatur, in qua perficienda quantum induſtriæ laboriſq; collocet, iam dictum fuit. Ne verò ſubſequentibus annis fruſtrà tantum ſubeat laborem, cum primùm ad nos vêre redit, priſtinos nidos inueſtigat, inuentiſq; cantu applaudit, ſibique congratulatur mirificè vario & quaſi articulato, ut uerbis etiam quibuſdam gaudium ſuum teſtari videantur; quod his verſibus expreſſit Statius:

Sic Pandionia repetunt vbi fida volucres
Hoſpitia, atq; larem bruma pulſante relictum
Stantq; ſuper nidos, veteriſq; exordia fati
Enarrant tectis & truncum aut ſtebule murmur
Verba putant, moxq; illa tamen non diſſona verbis.

Clamat ipſe dominus per Hieremiam, *Turtur & Hirundo cuſtodierunt tempus aduentus ſui: populus autem meus non agnouit iudicium domini*. Nouit, inquit D. [l] Ambroſius, Hirundo quando veniat, quando etiam reuertatur: nouit etiam pia auis annunciare aduentus ſui teſtimonio vêris inditium. Verùm aliæ etiam aues ver annunciant aduentu ſuo, idq; induſtriæ & ingenio earum uix aſcribitur; quod ſanè aliis in tam parua auicula admirandum prope exiſtit. Thebarum tecta teſte [m] Plinio ſubire negatur, quoniam urbs illa ſæpius capta ſit; quòd ex eo reperens [n] Solinus, *nam inter cætera*, inquit, *habere inter illas quiddam præſtitum inde noſcitur, quod lapſura non petunt culmina, & aſperuantur peritura quoquo modo tecta*. Iam verò mirum videtur, quomodo tam induſtria volucris nullam admittat diſciplinam, imo nunquam cicurem ſeſe præbeat, cùm alias noſtro magis quàm ulla alia noluerit contubernio fruatur, & nobiſcum fermè conuerſetur, noſtra nempe omnium maximè familiaris, atque domeſtica. Quam ingenij morumq; ruſticitatem, & vrna dicam, feritatem denotans [o] Plinius: *Non omittendum*, inquit, *eſt cùm de ingeniis diſſeramus, è volucribus Hirundines eſſe indociles, è terreſtribus mures; cùm elephanti inſſa faciant, leones ingum ſubeant, in mari vitulo, totq; piſcium generibus miteſcant*. [p] Aelianus verò & Plutarchus muſcam cum Hirundine coniungunt: ſed & mus & muſca indociles ſunt. *Ex animalibus duo*, inquit Aelianus, *quæ hominum hoſpitio vtuntur, muſca & Hirundo nulla arte ad hominum tractationem manſueſcere poſſunt; neq; nobis quicquam officij cum quapiam animi grati vel minima ſignificatione compenſant. Nam muſca, quod ſibi timeat, negotium exhiberi, prehenſari perhorret. Hirundo verò ſic homini diffidit, vt neq; manſueſcere poſſit, neque quicquam non periculi plenum ab homine expectare*. Plutarchus paulò aliter: *debet*, inquit, *quæ nobiſcum habitant, ſola Hirundo & muſca non cicurantur homini, ne tangi ſe patiuntur, neque conſuetudinem aut ſocietatem vllius operis ſedule admittunt: quod muſca facit meta incommodi, &*

quia

Vt blattas fuget.

[k] *In Grillo.*

Hirũdo priſtinos nidos occupat.

Thebarum tecta nõ ſubit.

[l] *L. 6. Hexa. cap. 4.*

[m] *L. 10. c. 23.*

[n] *Cap. 15. Polyhiſt.*

Hirũdo nõ cicuratur.

[o] *L. 10. c. 15.*

[p] *8. Sympoſ. queſt. 7.*

Mus & muſca ſunt indociles.

quia ſubindè abigitur. Hirundo autem quia natura odit homines, & ab infidelitatem ſemper ſuſpicioſa manet, & cicurationis fugax. [a] Ludouicus Arioſtus mori ſcribit Hirundinem, ſi uel unica tantùm die in cauea incluſa teneatur:

[a] *In Satyris.*

Mal può durar il Roſſignol in gabbia
Più ui ſta il Cardolin e più il Fanetto
La Rondine in un dì ui muor di rabbia.

An verò tam indocilis ſit hæc auicula, adhuc quiſpiam ſubdubitet, quando id non de ea tantùm, ſed de mure etiam verum eſſe neget Albertus, ſeſeq; aſſeueret Hirundines ſæpius vidiſſe manſuefactas, & ad manum, (ut interim eius verbis utar) volantes, ſicut alię aues aduolant. Quin ipſe etiam Plinius animalia quædam nec placida nec fera eſſe teſtatur, ſed mediæ inter verumq; naturæ, ipſq; Hirundines & apes annumerat. Sed aliud, ni fallor, eſt ferum eſſe, aliud indocile: Albertum tamen mendacij arguere nefas ſit, maximè cùm humano ingenio cuncta tandem obediant. Moſchus Bionis bubulci amatoris mortem deploraturus Luſcinias & Hirundines etiam, quoniam has aues paſtor ille cantu oblectaſſet ſuo, & loqui docuiſſet, eum lugiſſe facit canens:

Hirundines mediæ naturæ ſunt.

Luſcinię, omnesq; Hirundines, quas olim cantu oblectauit,
Quas loqui docuit, reſidentes in arborum ramis
Ex aduerſo ululauerunt inter ſe.

Quos quiſpiam verſus legens, inde fortè collegerit, Hirundines non modò manſuefactas ab eo paſtore fuiſſe, ſed humanum etiam ſermonem edoctas. Verùm hic loqui (λαλεῖν) etſi ad Luſciniam referri poſſet, (ea enim loqui olim uiſa eſt) canere ſignificat, non articulatè ſermocinari: præterea cantus iſte plus garrulitatis, quàm ſuauitatis in ſe habet, imo commodi nihil, nihilq; voluptatis, tædij verò ſatis homini adferens. Eſt enim minimè canorus auis, ſed moleſto quodam ſtridore obſtrepit, quod in primis oſtendit [f] Lucretius, dum ait:

λαλεῖν etiã canere ſignifica.

Cantus Hirundinis quales.

[f] *Lib. de rer. natura.*

Quid enim contendat Hirundo Cycnis?

Et Ariſtophani χελιδόνιον μοῦσα dicitur muſa inconcinna, & quæ corrigi non poteſt, nugatio nihili, quæ folijs leuior ſit, in ſumma pro garrulitatis officina, unde Heſiodo, Anacreonti, Simonidi, aliiſq; κοτυλὰς dicitur, id eſt, garrula; κοτυλίζειν enim garrire eſt. Hinc χελιδόνες quoque barbari nuncupantur, quoniam ſermo eorum Hirundinum cantui ſit ſimilis, hoc eſt, intelligi nequeat. Heſychius enim annotat τοὺς βαρβάρους χελιδόνας εἶπε ζώντας διὰ τὸ ἀσύνετον λαλιάς: unde & χελιδονίζειν dicitur τὸ βαρβαρίζειν. Ariſtophanes Cleophontem traducit in hoc ſenſu tanquam peregrinum, imperitum, loquacem, ignobilem, barbarum, & matre Thraſſa natum. Videtur enim hæc omnia Hirundinis appellationis comprehendere. DD. Hieronymus & Cyrillus cum Ariſtotele conſentientes per præceptum illud Pythagoricum ὀλοφύρεσθαι χελιδόνας μὴ ἔχειν, abſtinendum à commertio garrulorum & ſuſurronum intelligunt, qua de re pluribus agemus inter prouerbia. Sunt autem qui diuos illos ſuper hoc impugnent, atq; alias rationes tanquam grauiores adducere conentur, maximè uerò ex Plutarcho, quas nos quoque ſuo poſt loco citabimus; nunc verò ex Nicoſtrato garrulitatem hanc notatam his iambis demonſtrabimus:

barbari ex lidonet dicti.

Cleophon quis Ariſtophani.

Si fundere verba multa ingiter
Et celeriter, ſignum putas prudentiæ?
Prudentiores homine ſunt Hirundines,

Garrit verò hoc auicularum genus ſummo manè maximè, quare inter ſigna iam ortæ aurorę poëtæ Hirundinis cantum referunt, ut [c] Baptiſta ille re & nomine Mantuanus, dum canit:

Quãdo magis garriat

[c] *L. 1. Parth. Mar.*

Dumq; ita multiplices dant, accipiuntq; Equelas
Clara per Eoos, ſuccus aurora rubebat:
Flammaq; ſurgebat niueis argentea bigis
Lucifer, geltdos ſpargens in gramina rores,
Et cupiens prolem, dulceſq; reuiſere nidos
Garrula ſub lucem modulos iterabat Hirundo.

Et inter Hetruſcos Dantes Florentinus:

Ne l'hora che comincia i triſti lai
La Rondinella preſſo la mattina
Forſe à memoria de' ſuoi triſti guai:

Hinc ὀρθρογόη Heſiodo, id eſt, antelucano tempore lamentans & queritans vocatur, & alijs ὀρθρολάλος, id eſt, matutino tempore, ſeu ſub diluculum garriens; ſed notandum ſcribi etiam

Digitized by Google

etiam ὀρθυγόη, ὀρθολαλος apud Heſychium & Suidam, id eſt, ſublata & intenta voce flens atque garriens: quo modo etiam μιρόπων [1] Luciano appellatur, id eſt, ſtrepens, & Vergilio garrula. [1] In Tragop. Georg. 4.

EPITHETA.

POSTQVAM in Epithetum vnum aut alterum Hirundinis incidimus, quibus garrulitas eius denotatur, non inconueniens fortè fuerit reliqua hîc peculiari iſtac rubrica proſequi. Sunt autem δύσγαμος, id eſt malè nupta, quo vſus eſt Lucianus prȩcitato loco, alludens videlicet ad Prognem, quæ vulgò in Hirundinem conuerſa fingitur. Θρηϊκία Ariſtophani, id eſt, Threſſa dicitur, idem quoque innuens, quòd in Thracia Tereo eſſet nupta. Κορίλη Heſiodo, ut dixi. Oppiano Ἐ'αρινὴ ζαφύσιν προταγγελος ὄρνις, ſicuti nempe [a] Ouidio & Pontano vêris prænuncia. Καρποβόλος in Epigrammate, φοιβόλυπος, id eſt, fatidica, Lycophroni, ποίκιλα Ariſtophani à colore. ὑπωρόφους, id eſt, ſub tecto aut camera agens, hoc eſt, in domibus nidulans; nam Theocritus Hirundinum τέκνα ὑπωροφία dixit. Vergilio & Auieno dicitur arguta, Sereno vaga, [b] Ouidio etiam mitis, triſtis, ignota, brumalis Claudiano per antiphraſim, noua Pontano, & apud Textorem peregrina, trinſans, Daulias, Laſciua, Pandione nata, uocalis: nam agreſtis & ruſtica differentię potiùs ſunt, & ſpeciem propriam conſtituunt. [a] Faſt. 2. [b] L. 9. in Eutrop.

VOX. CANTVS.

MArro Hirundines & pleraſq; volucrum à ſuis vocibus nominari ſcripſit. Alibi verò vbi ita habet, *& à frendice, frunde frutimi ſuauiter*, doctiſſimus Adrianus Turnerus verborum portenta eſſe ait, ſeq; eadem in veteribus libris repeririſſe. & legit hoc modo: *Eius ab Hirundine: Hirundo fritinnit ſuauiter*. Varro virgula diuina *Et pullos peperit fritinnientes*. Feſtus quoq; ait ſua minurritione Hirundines fritinnire. Annotat eundē locum Scaliger filius, & legit & exponit ſic. *Nefrende, fritinni ſuauiter (nefrende vocat) ſic dicitur vel puer qui per ætatem, vel ſenex, qui dentibus amiſſis cibum frangere non poteſt*. Sic ille. Alij cicadam fritinnire, Hirundines thrinſare, vel drinſare, vt author Philomelæ, volunt. Alias hic zinzilulare canit eas hoc diſticho: Fritinnire. Cicadę vox. Thrinſare. Zinzilulare

Regulus atq; Merops & ptilo pectore Progne
Conſimili modulo zinzilulare ſolent.

Apud Sidonium minurizare legitur de voce Hirundinis. *Diluculo autem*, inquit, *Philomela inter frutices ſilentem Prognen, inter aceres minurizantem, id eſt, parua voce ſuccinentem, cantillantem, quod & Græci μινυρίζειν dicunt* [d] Homerus laxamentum nerui in arcu tenſo, hoc eſt, ſonum, quem laxatus arcus ædere ſolet, voci Hirundinis aſſimilauit, dum canit: [d] Odyſſ. φ.

Δεξιτερῇ δ' ἄρα χερὶ λαβὼν πειρήσατο νευρῆς
Ἡ δ' ὑπὸ καλὸν ἄεισε, χελιδόνι εἰκέλη αὐδήν

Dextera autem igitur manu capiens tentauit nernum
Hic autem ſub bene ſonuit Hirundini ſimilis voce.

Qui ſonus cum thrinſare ſeu drinſare fermè congruit. Χελιδόνας ψιθυρίζειν apud Pollucem legimus. Τιτυβίζειν ſecundum alios de Hirundinibus, ſecundum alios de Perdicibus dicitur. Τιτυβίζει, ὡς χελιδὼν φωνῇ Heſychius & Varinus. Meminit & Suidas, Τιτυβίζονται ποιὸν ἦχον ἀπολαλοῦται, καὶ βάβριος, ἐπὶ χελιδόνος τοῦτο ἀκούσας μικρὰ τιτυβισμούς. Sed Τιτυβίζειν per τ geminatum, ut ex Suida diximus, apud Athenæum dicitur de Perdicibus. Affertur & τιτύζειν in vulgari lexico tanquam idem ualens. Canunt Hirundines ſtantes; aliquando in uolatu clamant breue atq; abruptum quiddam. Manè & tempore coitus magis ſtrepunt. τιτυβίζειν. Vt canant.

Digitized by Google

NIDVS.
Partus.

DE artificioſa & ingenioſiſſima nidi Hirundinũ conſtructione ſupra ſatis egimus, vbi præterea demonſtrauimus Hirundines domuum ædificandarum inuẽtrices extitiſſe: ũde quoque facetiſſimus Comicus Ariſtophanes Hirundines fingit lutũ ore conferre ad extruendam auibus ciuitatem; hoc enim facitũ, inquit Scholiaſtes, cùm nidificant. Achyroſis (ἀχύρωσις) Græcis dicitur ratio commiſcendi paleas cum argilla alioue luto, ab Hirundinibus primùm excogitata nomẽ habẽs ἀπὸ τῆς ἀχύρου, id eſt, ab acere, unde & à quibuſdam Latinis lutum aceratum dicitur. In epigrãmatibus ꝓ nido Hirundinis legitur κεραμίτης θάλαμος, & θάλαμος πηλόχυτος, id eſt, thalamus palearis & thalamus lutoſus, ſiue ex luto factus: quo modo eundem nidum, luteum opus uocabat Ouidius dum ait:

Achyroſis quid.

Lutum aceratum.

Luteũ opus Li. Faſt.

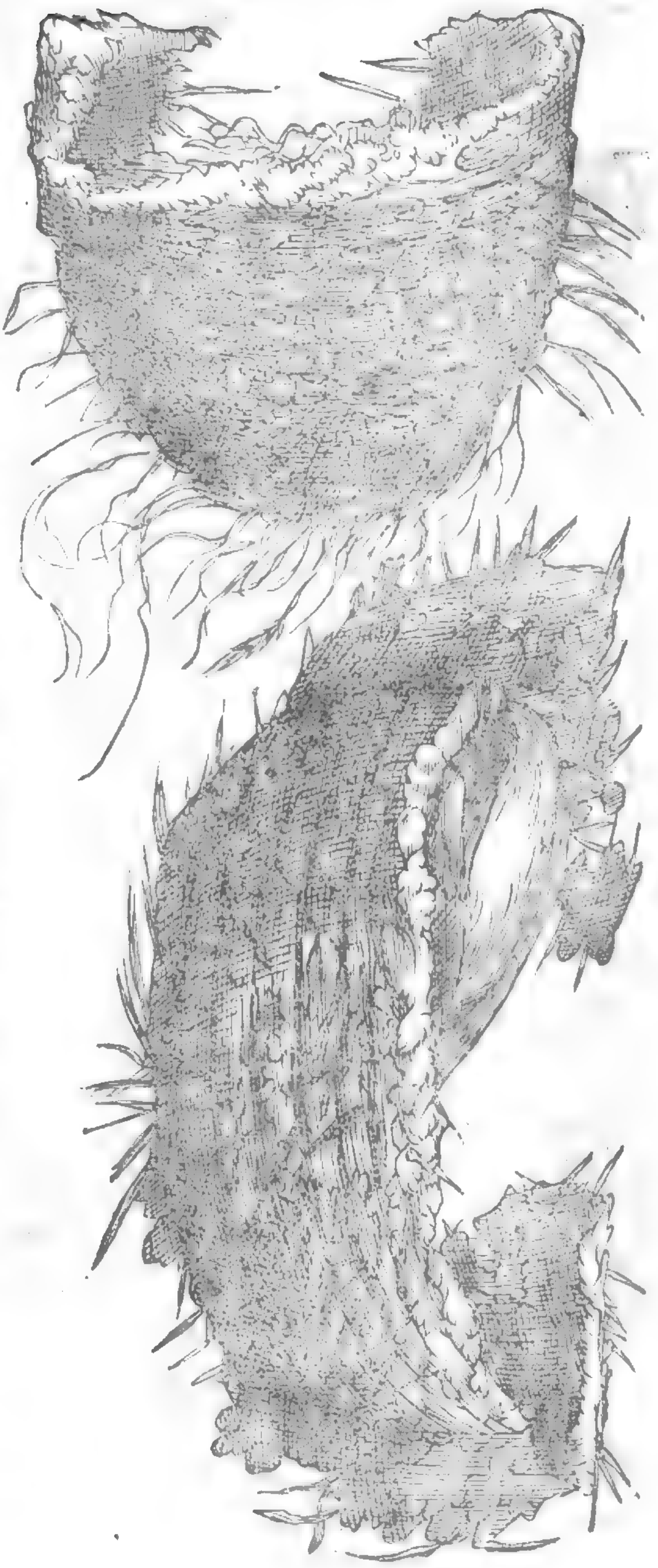

gitized by Google

Tunc blandi soles, ignotaq; prodit Hirundo,
Et luteum celsa sub trabe figit opus.

Luteam casam T.[g] Vespasianus Strozza: Lutea casa. [g] *L. 7 Erot.*

Garrula sed quamuis nondum certarit Hirundo,
Nec luteam solita struxerit arte casam.

Limosam sedem [h] Pontanus: Limosa sedes. [h] *L. 2. Hort. Hesp.*

Vêre autem cùm priscus hortis venit, & cùm
Garrula limosas sedes molitur Hirundo,
Ac tenui solitum frustratur voce laborem.

Calphurnius [i] pro construere nidum, dicebat lutare, [i] *Eglog. 5.* Lutare qd.

Nidosq; reuersa lutabat Hirundo.

10 Cùm verò omne Hirundinem genus ex luto & paleis nidum fabricet, alia tamen aliam ei figuram inducit. Domestica de qua hîc potissimùm agimus, nidum facit figura semicirculari; nimirum vt sit capacior, cuius iconem hîc habes expressam: agrestis ferè sphæricam sed de eo suo pòst loco. Parit Hirundo non plura quàm quinq;, nec plura etiam utero fert, si credimus Aeliano: sunt autem eius oua, ut obseruaui, magnitudine oliuæ, maculis conspersa ferrugineis. Parit bis anno, idq; teste [k] Aristotele sola ex ijs, quæ carne uescuntur. Physiologus referente Ornithologo primi partus oua quandoq; tradit propter hyemem (frigus, nam omnium prima parit) corrumpi, posteriora verò pullos proferre, sed [l] Aristoteles hoc de Merula refert: cum qua quidem etiam Hirundinem nominauerat, sed ea tantùm ratione, quod similiter bis pareret. Domesticæ Hirundinis nidus. Quot pariat. Oua Hirundinum. [k] *6. hist. c. 5.* [l] *5. hist. c. 13*

20

PROPRIETAS.

HESIODVS citante Aeliano testatur Lusciniam solam auium somni expertem esse, & assiduam in uigilijs: Hirundinem uerò non prorsus semperq; vigilare, sed dimidium tantummodo somnũ perficere. Volucrum etiam soli Hirundi flexuosi sunt volatus, quemadmodum suprà ex Plinij testimonio scriptum est. Coitus deniq; huic auium generi mirus, & cum nulla alia, si Aeliano credimus, communis: nam cùm cæteræ aues in coitu à maribus conscendantur; Hirundines non item, sed contrario quàm reliquæ miscentur, hoc est, ut exponit Ornithologus auersæ, hoc est, ut papilionum genus. Causam cur id faciant Hirundines, Aelianus retrusam esse ait & abditam; multorum tamen sermone in uulgus peruagatum esse, eas sic coire, quoniam Thereum Regem horreant, ne quando latenter irruens nouam tragœdiam excitet. Causa sanè ex fabula dependet, uerendum præterea ita non coire. Luscinia somni expers Volatus flexuosus. Coitus mirus. [a] *Lib. 2. de anim. c. 3.*

VICTVS.

ENSECTIS victitat Hirundo, exiguæ venans animalcula, ut ex Aristotele [a] citat Plutarchus, qui etiam inter causas, cur Pythagoras in ædibus Hirundinem haberi uetabat, hanc recenset, quòd cicadas uenetur, quoniam hæ musis sint sacræ. Sunt autem ipsis faciles captu, ut scribit [b] Aelianus, qui etiam [c] alibi Hirundinem ijs animalibus annumerat, quæ hostilem in modum apibus insidias moliuntur: negat tamen eam ab apiarijs musicæ reuerentia permotis occidi, cùm alioqui ad necandum sit facilis; satis enim esse eam prope alueos nidificare prohibere: Quod uerò apes populetur, ut ait [d] Plinius, etiam testatur Philosophus, nidos eius alueis propinquos ab apiarijs tolli eam ob causam asserens quare & [e] Virgilius monet: [a] *8. symp. 4.* Cicadæ musis sacræ. [b] *Lib. 8. c. 6.* [c] *Lib. 1. c. 56* [d] *9. hist. c. 46* [e] *Georg. 4.*

Absint & picti squallentia terga lacerti
Pinguibus à tectis, Meropesq; aliæq; volucres
Et manibus Progne pectus signata cruentis.

[f] *Cant. 38. st. 17.*

Quantum uerò inhient apibus Hirundines, eleganter docteq; ostendit [f] Ludouicus Ariostus Rugerium & Marfisam multos occidentes, Hirundinibus apum magnæ multitudini superuenientibus comparans dum canit: Rugeri & Marfisa Hirundinibus comparati.

Come,

Digitized by Google

Come, allor che'l collegio ſi diſcorda
E vanſi in aria, à far guerra le pecchie
Entri fra lor la Rondinella ingorda
E maugr e vccida e guaſtine parecchie
Douete imaginar che ſimilmente
Ruggier foſſe e Marfiſa in quella gene &c.

Eſca vilis Varronis.

Muſcas & culices, papilioneſq; & ſimilia alia volucria captat, quæ omnia eſcam vilem vocabat Varro, hoc eſt, vt interpretatur Nonius, frequentem, Varro, inquam, in virgula diuina.

Ad quos tam volucres venit puſillas
Vſq; ad limina nidica eſca vilis.

Plinius ſolam Hirundinem ex his, quæ aduncos vngues non habet, carne veſci author eſt. [a] Verùm ſi ſola, vt ipſe alibi atteſtatur, non niſi in volatu edat, carnis nomine inſecta intellexiſſe videri poteſt, quo modo Platina Plinium intellexit, dum ait. *Ex his auibus quæ aduncos vngues non habent, ſola beſtiolis quibuſdam volando veſcitur.* At neutrum uerum eſt: nam & Meropes, imo Paſſeres etiam inſecta volantia capiunt, & paulò antè ex Virgilio vetauimus, Meropes prope aluearia haberi. Si verò Plinius carnem propriè dictam, hoc eſt animalium ſanguineorum intellexit, adhuc ſibi ipſi refragatur; eam enim in aëre habere non poteſt. Carnem tamen veſci facilè credo, atque id quoque atteſtatur communis præceptor [b] Ariſtoteles, ſed ſolam id eam facere non ait; nos Luſciniam aliquot diebus carne pauimus, hæc autem vncunguis non eſt, ſed addam uerba philoſophi, ne quis me falsò Plinium reprehendiſſe putet. *Sunt etiam*, inquit, *in genere non aduncо, quæ carne veſcuntur, vt Hirundo*. Aliquis dubitare poſſit, num grana attingat Hirundo, nam Porphirius Apollonium [c] Tyanæum refert, cùm audiſſet Hirundinem vnam cum multis vociferantem, ſodalibus ſuis, quorum non paucos ſecum habebat, expoſuiſſe indicare eam cæteris, aſellum onuſtum frumento humi ſuſum eſſe, atque ad id colligendum alios inuitare: ſed Philoſtratus, qui exactiùs & ex profeſſo de vita & moribus Apollonij ſcripſit, de Paſſerculo, non de Hirundine illud tradidit. Hanc tamen granis ueſci etiam Martialis innuere uidetur, lupum ridens propter donatum hortum tam exiguum, ut ſegetem, quæ in eo erat naſcitura, vel vnica Hirundo obſumere poſſit.

[a] L. 10. c. 24

Plinij, & Platinæ error.

[b] 8. hiſt. c. 3.

An granis veſcatur.

[c] L. 3. ſacrif.

Et ſublata volantis vngue Progne
In nido ſeges eſt Hirundinino.

Sed ridet, luditq; poeta, non agit ſeriò, ego grana, ſi in os ingerantur, ſpernere puto.

EDVCATIO.

Æquitas in diſtribuendo cibo.

NON hîc vt educandæ à nobis ſunt Hirũdines, ſed qua æquitate ſuis illę pullis cibum deſtribuant, dicemus. *In ſetu*, inquit Plinius, *ſumma æquitate alternant cibum*: mas nempe & fœmella, vt ait Ariſtoteles. Impertit uterq; ſingulis cibum, obſeruata conſuetudine quadam, ne qui acceperit, bis accipiat. Dum cibum dare incipit, ab eo incipit, qui primò natus eſt, vt diſertiſſimis iſtis verbis docet Aelianus: *Iuſtitiam mater Hirundo aduerſus filios ſuos ſeruat in diſtributione cibariorum ſuam cuiq; dignitatem. Non enim vnica tantum cibi vectione omnes paſcit, neq; poſſit, cùm ea quæ affert, puſilla, & paxillula ſint, primùm in lucem aditum primò paſcit, deinde ab illo ſecundum, tertium tertio loco partum alit; ſicq; deinceps vſq; ad quintum progreditur*. Addit Oppianus illum, qui cibo accepto locum mutauerit, nihil amplius accipere, donec in priſtinum ſuum locum redierit. Aequalitatis huius adeo ſtudioſus fuiſſe legitur Hadrianus Imperator, vt in victu familiari Homericum hoc obſeruaui ſemper voluerit, ne quis δαιτὸς ἴδιος indigeret, ac quo obſonatoribus nullum linqueret peccandi locum, ſæpe ferecula de menſis aliorum etiam infirmorum apponi ſibi iuſſerit. Nihil enim ad conciliandum ſibi populorum animos æquè principibus prodeſſe putabat, quàm æqualitatis diſtributio. Nam cùm potentia ſuapte natura ſit odioſa, per moderationem maximè omnium euadit amabilis. Meminit autem tam iuſtæ diſtributionis Hirundinum Ouidius:

Hadriani Imp. æqualitas in diſtribuendo cibo.

Potẽtia natura odioſa

Iam triſtis Hirundo
Arguit redit uſa cibos immittere nidis
Incipit & molli partitos ore miniſtrat.

Et Co-

Digitized by Google

Et [a] Coryppus: [a] Lib. 4.

Sic bene, quæſitas vt pullis porrigat eſcas
Mitis Hirundo redit, poſtquam ſua tecta videndum,
Garrula per patulas fuerit delata feneſtras,
Matris in euentum nido conſurgis ab omni
Turba loquax, flagitantq; cibos, fidaq; parentis
Oribus ora patunt, & apertis faucibus adſtant:
Illa ſed impendens nidum circumſpicit omnem,
Diſtributq; pias, vt cunctos nutriat, eſcas.

Non verò ſolùm iuſtiſſima eſt in diſtributione ciborum Hirundo, ſed ſedula etiam, atque aſſidua: quare eam maternæ ſedulitatis magnum documentum accipi iubet D. Ambroſius, cuius dulciora nectare verba antea citauimus. Innuit hanc auis diligentiam [b] Theocritus, inde eiuſmodi comparationem deducens: Aſſiduitas in cibando pullos. [b] Eidyl. 14.

Μυρμαξ δ' οἵα τέκνοισιν ὑπαροφίοισι χελιδὼν
Ἄφορβον ταχινὰ πόντου βίον ἄλλοθεν ἀγοῦσα. &c.
Quemadmodum autem Hirundo, quæ cibum pullis ſub tecto fert
Mox citò reuolat, vt alium cibum adferat. &c.

Ita quoque Ludouicus Arioſtus Rinaldum poſt diutinam abſentiam domum reuertentem, tam gratum ſuis fuiſſe ait, vt eſt Hirundo, dum paruulis cibum adfert filiolis:

E pare quando egli arriuò tra quelli
Doppo gran fame Irondine ch'arriui
Co'l cibo in bocca a'i pergoletti augelli.

Oſtendit præterea Hirundo eundem erga fœtus ſuos affectum, dum eos volare quodammodo docens, in medio etiam volatu, deficientes iuuet, & uelut humeris ferat. Meminit vtriuſq; tum offerendi cibi, tum promouendi volatus amoris Baptiſta Mantuanus:

Dum parua domus, dum infirma propago
Dum nati implumes tepido fert pabula nido,
Semper & extenſis docet ire per æëra pennis
Hæc eſt cura tenax, ſtudiumq; immobile matri.

SYMPATHIA.

Antipathia.

DE amore, quo Hirundo cariſſima ſua pignora proſequitur, multa iam ſcripſimus, eum uerò tunc maximè demonſtrat, cùm coluber nidum eius inuadit, ut pullos ſuos deuoret: nam tunc primùm auolat lugubriter canens, cùm verò eos iam perire animaduerterit, ſuperato metu ad colubrum auolat, & circa eius maxillas ſe uoluit, donec & ipſa ab eodem hoſte conficiatur, ſicuti hiſce uerſibus teſtatur [a] Oppianus ex interpretatione Laurentij Lippij Collenſis: Hirundo vna cũ pullis à colubro abſorbetur. [a] Lib. 5. de piſcibus.

Et velut ſerpens, quí tigno mactus ab alto
Alitis eſt verna pullos, ſub tecta ſonantes
Mactat, & occiſos ſubicit ſub dentibus artus.
At mater primò grauiter triſtata monetur
Effundens triſtes maternum in funera partus.
Sed poſtquam laceros pullos, abſumptaq; membra
Spectat, non mortem vitans, ſubit ora draconis,
Volvitur, & dulces comitatur funera partus.

Q. [b] Calaber Deidamiam Achillis vxorem, filiũ ſuum ad bellũ proficiſcentẽ Hirundini aſſimilat, quæ pullos a colubro deuoratos deplorat. Sic certè, inquit, præclarum Achillis filium mater quidem continuit, ſed pedes ad iter accendebat, at hæc quamuis magno affectu dolore, animos tamen ad ſuum filium ſuſtulit, qui ubi illam ſæpius amplexus eſſet, ſolam deſeruit, acerbo ſe luctu afflictantem, in chari ſui patris ædibus, non ſecus ac Hirundo magna indignatione perculſa, in ædibus deplorat ſuos pullos, quos alibi admodum ſtridulos pernitioſus deuorauit anguis, & in luctum coniecit verecundam matrem: hæc autem orba iam [b] L. 7. Paral. Deidamia cur Hirundini comparata.

Digitized by Google

circumuolat nidum, iam verò ad expolita veſtibula fertur, graues ob ſuos liberos ploratus ciens: ſic quoq; plorabat Deidamia. Sed huius amicitiæ ſeu potius amoris occulta ratio non eſt, neq; etiam aliquod animal iuuenio, quo cum occultam exerceat vel amicitiam, vel etiam inimicitiam. Nam licet hoſtilem in modum apibus inſidias moliri Aelianus ſcribat; ego id non tanquam occultos hoſtes, ſed cibi gratia tantùm facere puto. Neque occulta pugnæ earum cum Paſſeribus eſt ratio: interficiunt autem inuicem, non ut teſtatur Auicenna, cùm in vna domo conueniunt, ſed cùm Paſſeres initio vêris earum præoccupant nidos. Tum enim Hirundines totis conantur uiribus illos eijcere, quod ſi facere nequeant, tunc ad aſtum procedunt: nam Albertus atteſtatur ſæpius Coloniæ eſſe obſeruatum, Hirundinem cùm non poſſet eijcere Paſſerem, ſtridore ſuo Hirundines multas connocalle, quæ ſimul cum impetu aduolantes, luto quod ore lingulæ gerebant, nidi foramen (loquitur de ſylueſtribus Hirundinibus, quæ nidos ſphæricos conſtruunt, & vnicum tantùm pro ingreſſu foramen faciunt) obſtruxerunt, & Paſſerem ita incluſum ſuffocarunt. [c] Solinus Hirundines à diris auibus minimè impeti, nec unquam prædę eſſe tradit, quaſi eſſent ſacrę; ſed ſuprà ex Plinio ſcripſimus, rapacibus ſeſe flexuoſo ſuo nolatu eripere: Cùm verò in hominum ædibus ſine noxa nidificet, exiſtimet quiſpiam illam id ob amorem facere, quo homines proſequatur, ideoq; & hos eis nullam inferre iniuriam, & quietè tutoq; nidulari ſinere, nam ut dicebat [d] Ouidius:

Caret inſidijs hominum quia mitis Hirundo eſt.

Aelianus [e] ſanè planè eius ſententiæ fuiſſe videtur, dum ait: *Hirundo hominis ſtudioſa eſt, cuius contubernalem ſe eſſe gaudet, cùm ea rurſus bonum videtur, diſcedit. Cæterum homines Homeri lege hoſpitalitatis eam tecto recipiunt: qui præcipit hoſpitem præſentem eſſe diligendum, diſcedere verò volentem dimittendum.* Contrà [f] Plutarchus rationem reddens, cur nunquam cicuretur hæc auicula, eam ſcribit naturâ hominem odiſſe, & ob infidelitatem ſuſpitiolam manere. Ego nec homines odiſſe, crediderim, nec amare etiam, ſed ideo nobiſcum conuerſari, quoniam eas non capimus, aut inſidias ponimus: Omnia enim bruta naturali inſtinctu fugiunt loca hominum inſidijs occupata. Equidem non hominibus ſolùm, verùm brutis omnibus inſitum eſt, ut ſeſe quoad poſſint, ſalua uelint, quemadmodum luculenter [g] Euſebius docet.

Hirũdo nullos amicos & nullos hoſtes habet.

Hirũdo Paſſeri pugnat & cur.

[c] *C. 15. Poly.*

An homines amet Hirundo.

[d] *L. 2. de ar.*

[e] *L. 2. c. 52.*

[f] *Sym. c. 7.*

[g] *L. 8. de præpara. euang. cap. 5.*

PRAESAGIA.

RHODII Hirundines, quia aduentu ſuo ad noſtras regiones, vêris initium annuncient, in fine hyemis teſte Athenæo inuitare ſolent, quod χελιδονίζειν nuncupabant. Nouit enim, ut inquit Dominus apud diuinum [a] Prophetam, *Hirundo tempus aduentus ſui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Ab hoc præſagio vêris prænuncia poëtis dicitur: atque ad hoc alludebat Horatius, cùm ait:

Cum Zephyris atque Hirundine prima.

Rhodij cur Hirundines inuitent.

[a] *Hier. 8.*

Inde Hirundo apud Ariſtophanem chlænam vendere iubet, emereq; themiſtrum ſuadet, præterijſſe quippe hyemem admonens, adeſſe verò præ foribus æſtatem. Alibi quoque quendam per iocum multis Hirundinibus egere ait, ſignificans verno illum indigere tempore, quo multæ ſe proferunt Hirundines. [b] Calphurnius oues præcipit, cùm Hirundo viſa eſt, & nidulari occipit, ab hybernis ſtabulis educi:

Hirũdo iubet chlænã vendere.

[b] *Eglog. 5.*

Vere nouo cùm iam tinnire volucres
Incipient, nidoſq; reuerſa lutabit Hirundo,
Protinus hyberno pecus omne mouebis ouili.

Hesiodus quoque agricolas adhortatur, ut uites putare abſoluerint, antequam Hirundo appareat:

Putationis, vitium exitus.

Τὸν δὲ μετ' ὀρθρογόη Πανδιονὶς ἄρτο χελιδὼν
Ἐξ φάος ἀνθρώποις, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Τῶ φυτάμενος, οἷάς περ τοι ταμνέμεν, ὡς γὰρ ἄμεινον.
Poſt hunc male lugens Pandionis prorumpit Hirundo
Ad lucem hominibus, anni nuper cæpti
Hanc præuertens, vites incidito. Sic enim melius.

Inter verò vêris ſigna Hirundinis aduentus ſignum incertum eſt: ſæpe enim multæ ſuborto

ſuborto pòſt nouo frigore perire viſæ ſunt, atq; hoc fortè innuebat Ouidius, dum canebat:

Fallimur an vêris prænuncia venit Hirundo
An metuit, ne quàm verſa recurrat hyems,
Sæpe tamen Progne nimium properante quereris
Virg; tuo Thereus frigore lætus erit

Huc ſpectat pariter vulgaris illa parœmia *Vna Hirundo non facit ver*, de qua pòſt ſuo loco. Iam hic dicendum quomodo & quando pluuiam prænunciet Hirundo. Aratus inter ſigna pluuiæ (licet Theon Scholiaſtes χειμῶνος ſignum faciat) ponit Hirundinem circa lacus aquæ tam proximè volitantem, ut etiam ventre contingat, Vt pluuiam prænunciet

Η' λίμνη πτερὶ δηπὰ (συνεχὲς) χελιδὼν αἰἐιρεται
Γαστρὶ τύπτωται ἄυτος ἁλυμένου ὕδωρ.

Auienus & ex hoc Vergilius vnico verſu expreſſerunt, nimirum ſic:

Aut argutа lacus circumuolitauit Hirundo.

Plinius itaq; dum hyemem præſagiri ab hac auicula dicat, cùm iuxta aquam volitat, vt penna ſæpe percutiat, per hyemem abuſiuè tempeſtatem intellexit. Sed mirari quis poſſit iuſta de cauſa, quomodo Hirundines ſua natura pluuium cælum ac frigidum fugientes, pluuiarum aliquod ſignum afferre valeant. Cui meo iudicio reſpondi poteſt, Hirundinem quamuis naturaliter valdè ſiccum & calidum ſit animal, moderatas interdum pluuias amare: excedentes enim corporis habitus contrariæ maximè temperant qualitates; cùm ergò iam humeſcere ſentiat aërem Hirundo, humiditatis illius cupiditate excitata, lacus petit & amnes, ventreq; aquas verberat, ut plenius illa fruatur. Si hac & illac volitans Hirundo, parietibus ſubinde hærebit, vel humilis vſq; adeo feretur, vt pedibus humum verrere, ſeq; puluerare videatur, idem quod antea demonſtrabit: ratio eſt, quòd aduentantem pluuiam, vel tempeſtatem præſentiens, dum ſerenum adhuc eſt, & tempeſtas percommoda, muſcas aliaq; animalcula ſibi & pullis humi & in parietibus venatur, vel quòd commotam ſurſum auram perhorreſcens (habet enim corpus imbecillum) deorſum pauitat, vel quòd per eam conſtitutionem calente inferiore aëre, perfrigerium à terra & locis vmbratilibus captat: nam retorrida biliosaq; eſt auicula, vt dicemus ſuo loco. In ſecretis ſecretorum Ariſtotelis nuncupatis, pro tempeſtatis prænuncio habetur Hirundo alba & Paſſer albus. Hyems à tempeſtate. Hirũdo moderatas pluuias amat. Aliud pluuiæ præſagium. Hirũdo alba quid p̃ſagiat.

AVGVRIA.

HIRVNDINES infauſti ominis eſſe & ancipitem afferre fortunam, multi prodiderunt. [a] Ioannes Roſinus haud vulgaris de Romanorum antiquitatibus ſcriptor, earum circumuolutiones decubituſue aut inceſſus infauſtos habitos eſſe aſſerit: infælix fuiſſe earum augurium demonſtrat Horatius, dum canit: [a] *L. 3. antiq. Rom.*

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens
Infelix auis, & Cecropia domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
Regum eſt vlta libidines.

Cyro Regi contra Scytas bellum molieti Hirundinum viſio teſte [b] Xenophonte infauſtam fecit expeditionem. Hirundo quæ in Pyrrhi tabernaculo nidum poſuit, rerum quas peregrè inſtituerat, irritum euentum oſtendiſſe perhibetur, qua de re conſule Plutarchum. [c] Aelianus verò hoc augurium de Alexandro Pyrri filio refert his uerbis: *in Alexandri Pyrrhi filij tabernaculo nidificans Hirundo rerum actionem, quam ſuſciperet, parum laudabilem non bene neque feliciter euenturam ſignificauit.* De infauſto alio augurio quod per Hirundinem Alexandro Magno portendebatur, ita ferè ſcribit [d] Arrianus: *Dum Alexander Halicarnaſſum obſideret, quieſcente eo ſub meridiem, Hirundo quadam cum garritu maxima ſuper dormientis caput volitare, & modo in hanc, modo in illam lecti partem ſeſe inferre, ac turbulentiores, quàm ſit earum animum natura garritus edere, conſpecta fuerat. Alexandrum tunc, vtpote labore fatigatum ſomnus oppreſſerat: ſed acutiſſimo auicula garritu tandem excitatus, eam continuò manu repulit. Tantum verò abfuit, vt vel repulſa aufugerit, vt rurſus ipſius capiti inſidens non prius deceſſerit, quam prorſus expergefactus ſit. Eam rem Alexan-*

Cyri infauſta expeditio. [b] *L. 1. exped.* Pyrrhi augurium. [c] *L. 10. de anim. c. 34.* [d] *Lib. 1. rer. geſt. Alex.* Alexãdro magni auguriũ

Digitized by Google

Ariſtander Telmiſſeus vates.

der minimè negligendam arbitratus, cùm Ariſtandrum Telmiſſeum peritiſſimum vatem conſuliſſet, parari ſibi à domeſticis inſidias, reſpondit: caterùm fore vt inſidiæ prehenderentur. Hirundinem enim cum hominibus conſueſcere, ac cæterarum auium loquaciſſimam eſſe. Eadem aues Dario in Scythas proficiſcenti cùm exercitu interitum portendere. Antiocho Syriæ regi referente Iulio obſequente, ingenti exercitu dimicanti Hirundines in tabernaculo nidum fecerunt, quo prodigio neglecto prælium commiſit, & à Parthis occiſus eſt. Meminit iſtius augurij quoque Aelianus loco paulò antè citato. Naui Antonij inſidentes, ſuſcepti belli infelicitatem & funeſtas clades portenderunt. Nauis verò Antonij non erat, vt multi tradiderunt, ſed Cleopatræ, quæ illam Antoniam, in Antonij honorem factam cognominabat, vt videre eſt apud Plutarchum qui de hoc augurio ſic memorat in enarratione prodigiorum, quæ pugnam eam naualem, quæ inter Cæſarem & Antonium erat futura; *circa prætoriam etiam*, inquit, *Cleopatræ nauem, quæ Antonias appellabatur, grane oſtentum factum eſt. Hirundines enim infra puppim nidificârunt: has aliæ ſuperuenientes expulerunt, & pullos earum interfecerunt.* [e] Dion tamen Hirundines circa Antonij tentorium tradit, ac in prætoria naui ipſius nidificaſſe. Atque hactenus Hirundinum augurium infelicitatem portendit, vnicum portentum fauſtum reperio, idque in eo, qui indignus eo erat, in Dionyſio, inquam, tyranno, cui arcem relinquenti, cùm nidularentur in ea Hirundines, ei reditum portendêre, author eſt [f] Aelianus.

Antonia nauis.

[e] Lib. 50.

Augurium fauſtum.

Dionyſio reditus præſagitus.

[f] Lib. 10. c. 34.

CAPIENDI RATIO.

DOMESTICAE Hirundines, quòd ſciant ſeſe impunè victuras, in domibus noſtris habitant. Apud ueteres capi ſolitas, ex [a] Plauto colligitur dicente, *Duæ vnum expetitis Palumbem; pery, Hirundo alas verberat.* Solent enim aues uiſco implicitæ alas verberare, nimurum aufugere volentes. Lambinus Plauti Scholiaſtes non Hirundo, ſed arundo legit, Plautumq; eâ voce in allegoria perſeuerare autumat. Arundo, inquit, viſco illita alas mihi verberat; & ita fit, vt viſco contactas alas explicare non poſſim. Significat (Piſtoclerus, quem Plautus Bacchidibus meretricibus colloqui inducit) ſe prope captum eſſe, vt aues propè captæ ſunt, quæ ab arundine viſco illita contactæ aut verberatæ ſunt. Secutus autem ſum codices manuſcriptos, nam vulgati habent, *Hirundo alas verberat:* quam lectionem minus probo, quamuis ſciam quoſdam non indoctos eam ita tueri, vt dicãt Piſtoclerum ſignificare ſe propemodum captum eſſe, quemadmodum parum abeſt, quin capta ſit Hirundo, quæ viſco contacta, alas verberando viſcum excutere conatur, hactenus Lambinus. Ego communem potiùs contextum ſequi malim.

[a] In Bacch.

COGNOMINATA.

Denominata.

CRASSVS, quòd balbutiret, & vltimas ſyllabas mutularet, Hirundo dicebatur, meminit Alciatus his verſibus:

Ad vltimas mutilans Coloboteſ ſyllabas
Hirundo Craſſus dicitur.
Qui ſurdus alys, ſolus ipſe vult loqui
Vt Sturnus in prouerbio eſt.

Craſſus Hirundo dict⁹.

Χελιδὼν teſte Suida vocabatur Cleopatræ cynædus: Seneca Latinè Chelidonium uocat ſeruata vel ſaltem parum immutata Græca dictione & grande patrimonium poſſediſſe tradit. Fuit & vates eiuſdem nominis, vt idem Suidas prodidit: & Minippus quidam olim χελιδὼν cognominatus recenſetur ab [a] Ariſtophane, vbi Scholiaſtes *διὰ τὸ ἱπποτρόφος εἶναι, καὶ παντρία τῶν τον* (fortè *καυτηρίῳ τι τω*, ſcilicet χελιδόνι) *χρῆσθαι, ἵππος ὀνομάζῃ*. Chelidon item theologus fuiſſe perhibetur, qui obſeruatis prodigijs collegerit rerũ exitus; de quo inter proueꝛbia.

Chelidon, cynædus.

Chelidoni⁹ vates.

[a] In auibus.

Chelidon, Theologus.

Digitized by Google

prouerbia latiùs dicemus. Fuit insuper Chelidō vel Chelidone meretricis nomẽ, quã Varres deperibat, de quo facetissimum Ciceronis extat scōma: Ea enim cùm in vrbana, & in Siciliensi Varris prætura omnia moderaretur, transigeret, decideret, Chelidon verò etiam Hirundinem auem significet, Romani etiam omnia auspicatù & captatis augurijs agerent, augurescque & auspices publicis & priuatis rebus adhiberent, propterea ait: *Nam vt Varres prætor factus est, qui cùm auspicatò à Chelidone surrexisset, sortem nactus est vrbana prouincia:* quibus verbis alludit simul & ad auspicium & meretricis concubitum & cubile. Chelidon meretrix.

Florentiæ teste [b] Borgæo nobilis familia quædam Rondinella ab his auibus denominatur, quæ in insignibus siue armis suis Hirundines etiam depictas vsurpat. [b] *L. de nom.* Rondinella familia.

Frisij qui maritimam Germaniæ partem habitant, auem de genere Motacillæ Svvalkō ken Vorbott, id est, Hirundinem prænunciam nuncupant teste Ornithologo. Hirūdo prænuncia.

Auis quæ caput caprino simile habet, vocatur Latinè apud vulgus Caper Hirundinis. Albertus. Caper Hirundinis.

Χελιδονίαι λαγωοί, & χελιδόνιος δασύπους leguntur apud Athenæum. Eustathius Chelidonias Lepores interpretatur, qui superiore parte nigri sunt, inferiore subalbi instar Hirundinum. Chelidoniæ Lepores.

Aspidum genus est, quas Chelidonias vocant quæ circa ripas fluuiorum, maximè Nili laribula habent. Chelidonia herba.

Chelidonia quædam quoque herba est, quæ & Chelidonium dicitur. χελιδονία βοτάνη Oppiano; Dioscoridi & alijs medicis χελιδόνιον genere neutro profertur. Est autem duorum generum, maius & minus, vtrumque nulli non notum. Recentiores nonnulli Latinè Hirundinariam nominant. Maius inde dictum est authore Dioscoride, quòd Hirundinum aduentu ex terra prodit; discedentibus verò ijsdem marcescat, vel vt alij tradiderunt, si quis ex Hirundinis pullis in nido excæcatus fuerit, mater hanc herbam oculis admoueat, cæcitati eorum medens; vt inde potiùs quàm à tempore nominatum videatur, quam Græci nominis vim ignorantes imperiti quidam, præsertim Chymistæ, non Chelidonium sed cæli-donum vocauerunt, ac ea falsa nominis præstantia freti, ex hac herba quandam quintam esse fieri prædicant, non modò ad vanas illas metallorum medicationes accommodatam, sed ad tuendam etiam hominum sanitatem morbosque plurimos profligandos vtilem. Plinius vtrumque genus aduentu Hirundinum florere scribit & discessu earum marcescere. Apud nos quidem Chelidonium minus eo tempore prodit & & statim floret, marcescitque mense Maio. Chelidonium verò maius & serius prodit, & serius etiam floret, vt id non rectè à Plinio videatur scriptum. Hirundinaria. Cælidoniũ: Chelidoniũ paruum.

Hermolaus eam capnon, quæ in sæpibus prouenit, Chelidoniam phragmitem Aetio dici tradit, ad exanitiones partium in iecore curuarum utilem; dictam, vt putat, quia fuceo discutit caliginem, vt Chelidonia, & ob id in medicamenta oculorum addi, vt in collyrium Marciani eam Chelidoniam capnitida appellantis. Quod si eadem probetur esse cum cymbalari, vt quidam conijciunt, etiam illa similitudo, inquit, confluet, quod folium hederæ habuerit, quale Chelidonio minori contegit: propterea considerari cupio, nunquid non similis, sed eadem omnino sit capnos hæc cum Chelidonio minori. Hæc ille. Eruditi quidam Chelidoniam phragmitin, eam esse herbam conijciunt, qua hactenus pharmacopolæ pro Aristolochia rotunda perperam vsi sunt. Chelidonium paruum inter fumariæ etiam nomenclaturas apud Dioscoridem legitur, & Chelidonion simpliciter inter vitis albæ & anagallidis purpureæ nomina. Chelidonia phragmites. Cymbalaris.

Apud Germanos testante Ornithologo aliam etiam ab Hirundinibus herba dicta est Svvalmenkraut, quam multi Asclepiadem veterum esse putent: flore lacteo, ligustri ferè odore; foliis binis per genicula, lauri ferè, sed in angustum exeuntibus, radicibus albis, multis implicatis; &c. quas aliqui ad ossa fracta consolidanda facere putant. Svvalmenkraut.

Suprà ex Plinio, Dioscoride, & Tralliano lapillos in ventre pullorum Hirundinis reperiri diximus, eos Chelidonias (à recto Chelidonias, ut apparet, ὁ χελιδονίας λίθος) appellant, alij Chelidonios lapides, alij Chelidonias gemmas, Germani Svvalmenstein, id est, Hirundinum calculos: Plinius alibi gemmas Chelidonias, dum ait, *Chelidonia* (gemmæ) *duorum sunt generum, Hirundinum colore, & alia parte purpureæ, nigris interpellantibus maculis*. Et [c] rursus *Aspidi similis est gemma, quam vocari Chelidoniam inuenio*. Nominat autem hoc loco gemmas, quæ ab animalibus denominantur: vnde hanc ut aspidi Chelidoniæ, de quo paulò antè, similem, nomẽ ab ea accepisse conijcit Ornithologus, & ab ea, cui Hirundines nomen fecere, diuersam. Sunt qui distinguẽdi gratia malint, vt is qui nomen ab Hirundine habet, Chelidonius lapis, vel Chelidonia gemma dicatur: Chelidoni lapis. [c] *L. 37. c. 11.* Distinctio nominis.

catur; alter verò Chelidonias, cui aſpis ſimiliter dicta nomen dedit. Quo tempore & qui-
Chelidonij lapilli vnde extrahãtur
bus partibus extrahantur hi lapilli, & quomodo eos habere cognoſcantur Hirundines, do-
cet Albertus & author de rerum natura. *Pulli Hirundinum*, inquiunt, *Auguſto menſe lapidem Chelidonium geſtant aliquando in hepate, vel ventriculo, quem ego diuerſorum tenuem coloram. Fer-
tur autem quod pulli geſtantes lapidem hoc ſigno cognoſcuntur; quod in nido ſedent conuerſis ad ſe inui-
cem vultibus. Nam cæteri, qui non habent lapidem, poſteriora ad ſe conuertunt.* Alias etiam Al-
bertus lapillos eſſe ait exiguos, & tales ſe vidiſſe à ſocijs ſuis extractos è ventriculo Hirun-
dinum menſe Auguſto, tunc enim extractos efficaciores haberi, frequenter duos ſimul in
Chelidonij lapidis deſcriptio.
vna Hirundine inueniri. Deſcribit hos lapillos luculenter (luculenter dico, quia exactè illis competit, quos in muſæo meo reſeruo) Georgius Agricola his verbis: *Chelidonij, qui in Hirundinum ventriculis reperiuntur, figura globi ferè dimidiati, ſemperq; intus cani; quæ de cauſa admodum tenues exiſtunt. In eminentia ſunt plerunque rauo, ſed dilute colore, in cauo connexitate purpureo, nigris interdum interpellantibus maculis, atque ob id duæ earum ſpecies videntur eſſe.* Re-
Chelidonio rum lapidũ diuerſitas.
periuntur etiam figura lentis, qui nigri & ruſſi ſunt, quales ſe Chriſtophorus Encelius ob-
ſeruaſſe ſcribit, item qui ruſſi tantùm, quales Ornithologus, qui & candidiſſimos obſer-
uauit, ſed qui perſpicui non eſſent, & in monte quodam Sedunorum reperiri in arena in-
ter excelſas rupes, ſolidos, non cauos. Tales multi pro veris obtrudunt. Ijdem vel ſal-
[d] L. 17. Geo. tem ſimillimi cum his ſunt, quorum meminit his verbis [d] Strabo: *Acerui quidam ex tritu-
ra lapidum ante pyramides* (in Aegypto) *iacent, in quibus lapilli & forma & magnitudine lentis
inueniuntur, quidam vt hordei grana, quæ ſemiexpoliata excurrunt. Dicunt reliquias ciborum, qui
operantibus ſupererant, in lapidem induratas, quod quidem ſatis videtur veriſimile, nam & apud nos
collis quidam eſt oblongus, ſim campoſitus, qui toti calculis in modum lentis plenus eſt.*

[e] L. 2. c. 47. Chelidonias ventus qui.
Fauonium ventum quidam teſte [e] Plinio, ad vij. Cal. Martij Chelidoniam vocant ab Hirundinis viſu, ijs enim diebus Hirundines primùm conſpici ſolent.

[f] In Vitruu. li. 2. cap. 8.
Lignea Securicla Galli teſte [f] Gulielmo Philandro, caudas Hirundinis vocant. Ligneis, inquit, ſecurichs (noſtri Hirundinum caudas vocant) cæra & amurca perfuſis, veteres in alligationibus (lapidum) vſos ipſa opera docent.

Chelidonij gladius.
Gladij quoddam genus à bifurcata cauda Brodæus Chelidonium appellari aſſerit, nimi-
rum quia & auis Hirundinis talis cauda eſt.

Chelidonia collyria.
Chelidonia collyria, quamuis Plinius à Chelidonia maiore dicta eſſe inquiat his verbis: *Vtuntur & per ſe ſucco* (Chelidoniæ maioris, etſi de vtraq; proximè locutus ſit) *in collyrijs, quæ Chelidonia appellantur ab ea*; etiam alia ſunt, in quibus Chelidonia non recipitur, ſed ſim-
[g] 4. de comp. ſec. loc. c. 7.
pliciter ad viſum proſunt; quale in primis illud eſt, quod, reperitur alibi apud [g] Galenum ab Hirundinibus vt apparet, dictum, quaſi oculis hominum claritatem ita reſtituere poſſit, vt remedio quodam pullis ſuis ademptum reddere creduntur Hirundines.

Chelidoniũ gens & promontorium Chelidoniæ ſcopulæ.
Chelidonium, χελιδόνιον, Illyrica gens eſt Stephano, Plinio promontorium montis Tau-
ri in Pamphilia, Cedreno & Curopalati caſtellum in præcipiti colle ſitum.

[h] Lib 12.
[i] Lib. 14.
Χελιδόνιαι Ptolomæo ſcopuli ſunt in Pamphilio mari. *Chelidoniæ*, inquit [h] Strabo, *inſu-
læ ſunt in initio oræ Pamphiliæ.* Et [i] rurſus. *Chelidoniæ inſulæ in Pamphilia ac Lycia confinio ſitæ.*
Et rurſus in eodem libro. *Prope Hieram promontorium Lyciæ, Chelidoniæ inſulæ tres ſunt, aſperæ
ſanè, & magnitudine æquales, ad ſtadia quinque inter ſe diſtantes.* Stephanus duas eſſe dicit, ea-
rumq; vnam Corydelam, alteram Menalippeam dici, & vtramq; contra promontorium
Enechelidõ
ſimiliter Chelidonium dictum ſitam. Has eaſdem inſulas, Chelidonias petras nuncupat Caſtaldus Iſole corrente, Pinettus Caproſe. Plinius nauigantibus eas ſcribit eſſe peſtiferas.

Ἐνεχελιδὼν. Hippodromus Athenienſium non ab Hirundine, ſed ab Echelo heroe de-
nominatus eſt.

MYSTICA. MORALIA.

Peccatum recrementũ eſt, nidꝰ cõſcientia.
[*] Demonia 2. 4 dicunt

HIRVNDINIS exemplo, quæ pullos ſuos recrementa è nidis egerere do-
cet, ut nitidè mundeq; degant, monemur peccata noſtra per confeſſionem expellere: a quid enim peccatum, niſi fœtidiſſimum recrementum? quid nidus, niſi conſcientia? quæ niſi confeſſis, eorum fœtore inquinata eſt. To-
tam Hirũdinis naturam myſticè interpretatur [*] Iacobus Vitriacenſis S.R.E. Cardinalis his verbis: Hirundo quæ in collo & pectore rubicunda eſt, ſanctos ſignificat, quibus Chriſti paſſionis fides in corde eſt, & in ore, dum corde credunt ad iuſtitiam, ore autem

Digitized by Google

autem confitentur ad ſalutem. Cuius ſtercoribus cum Thobia excæcantur, id eſt, temporalibus quæ ſancti tanquam ſtercora reputant, ſicut Apoſtolus ait. Fugit autem hyemem, & ad calidas regiones tranſit, id eſt, gelicidium peccatorum & torporem ignauiæ fugiens ad auſtrum ſpiritus ſancti tendit, ut habitet in feruore charitatis. In nidis conſtruendis & pullis educandis ſolicita eſt Hirundo. In fide enim Chriſti ſpem ſuam vir ſanctus ponit, & ibi pullos bonorum operum recondit, & proximis educandis & nutriendis intendit. Hirundo lapſura culmina deſerit: & ſancti præſentis ſæculi ruinam fugiunt, ne cum ruente opprimantur, & ruant. Mare autem tranſuolat Hirundo; dum ſancti mundi huius amaritudinem tranſeundo extra mundum deo ſeruiunt. Reuertitur Hirundo poſt frigus hyemis, ut annunciet initium vêris, ita iuſtus poſt tentationes ad temperiem Domino ducente peruenit, & ſeipſo bonæ conuerſationis exemplum & virorem virtutum aliis oſtendit. Quærit autem vêris initium; dum in ſe tenet diſcretionis & temperantiæ modum. Hirundo cibum reſidens non ſumit, ſed in aëre quas capit, eſcas edit; & vir iuſtus in terrenis cęleſtia quærit. Hirundo nec alias infeſtat aues, nec ipſa ab alijs rapitur; quia viri iuſti nec alios, lædunt, nec unquam dæmonibus præda fiunt. Egregiè etiam Hirundo uerbi diuini præcones ſignificare poteſt; ad hos enim hæc D. [a] Chryſoſtomi ſimilitudo potius, quam ad alios referatur. *Hirundines*, inquit, *alimenta ſuis pullis ab ore in os tradunt: noſtra autem non, ſed ab ore ad aurem: illa quippe in corruptionem, noſtra verò in incorruptionem præcedunt. Illa corpus, animam autem noſtra impinguant.* Accipitur Hirundinum volatus pro inconſtantia ac leuitate, quemadmodum docet venerabilis Beda in explicatione horum ſacræ paginæ verborum: *Fatigatus à ſepultura Thobias, venit ad domum ſuam, & cum taëtaſſet ſe iuxta parietem, & obdormiſſet, ex nido Hirundinum calida ſtercora deciderunt in oculos eius, & factus eſt cæcus.* Ne mireris, inquit, lector, quòd aliquando bona typicè malum, aliquando bonum mala hominum facta ſignificant. Quod ſi non liceret, nunquam nigro atramento, ſed auro ſemper lucido ſcriberetur ſemper Deus, quia lux eſt: ſed etſi nomen diaboli in calculo ſcribas candido, nihilominus tenebras ſignificat profundas. Cæcatus ergò Tobias deſignat, quia ſicut ait [b] Apoſtolus; *Cæcitas ex parte contigit in Iſrael.* Fatigatus eſt, in ſepultura & cæcatus; quia qui infatigabilis in operibus perſiſtit, nunquam fidei luce priuatur. Iacet ſpiritualiter, & dormit fatigatus, qui vigilare & ſtare in fide, virtiliter agere, confortari negligit; cui bene congruit illud Apoſtolicum: *Surge qui dormis, & exurge à mortuis & illuminabit te Chriſtus.* Hirundines propter leuem uolatum, ſuperbiam, cordiſq; leuitatem figurant, quorum immundantia confeſtim eos, quibus dominatur, excæcat. Quaſi enim nido Hirundinum ſuppoſitus dormit, qui leuitati, laſciuiæ ac ſuperbiæ mentem incautus ſubijcit. Hæc autem cæcitas populo Iſrael, maximè immittente aduentu domini in carne prænaluit, cùm & Romanæ ſeruitutis iugo premerentur, & legis diuinæ præcepta peſſimè viuendo violarent. Hæc omnia ille. Hirundo cuſtodiens tempus aduentus ſui confundit eos, qui non cognoſcunt Deum vocantem, vt pœnitentiam agant, tempore ſibi ad hoc conceſſo. Eadem per ſuam diligentiam nidificans, & pullis viſum reparans, deſignat in nulla indigentia eſſe deſperandum neq; ab operando ceſſandum.

Prædicatores ſignificat Hirundo

[a] *Cent. 1. diſſim.*

Volatus Hirundinum pro inconſtantia.

[b] *Romanos 11*

Hirūdo cuſtodiens tẽpus ſuum quid ſignificet.

QVIBVS SACRA.

GENVS Hirundinum tradit [a] Aelianus dijs penatibus, & Veneri, quam & ipſam è numero penatium eſſe ait, charum eſſe dici apud Gentiles. Opinio inde, ut apparet, orta eſt, quod Hirundines abſq; pauore noſtras domos incolant. Similis penè perſuatio in noſtrarum muliercularum animis infixa eſt, dum auiculas haſce necari vetant; à quo vt magis terreant pueros, fingunt eas D. Virgini ſacras eſſe. Apud Rhodios quædam fiebant ſacrificia, ut [b] Theognis ſcribit, in quibus canebant; ἦλθε, ἦλθε χελιδών, καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλὸς ἐνιαυτός, id eſt, *Venit, venit Hirundo pulchras ducens horas, & annos pulchros.* Meminit [c] Atheneus, qui id χελιδονίζειν vocari ſcribit, quod eſt τῇ χελιδόνι ἀγείρειν, id eſt, Hirundini ſtipem colligere, circumeundo oppidanorum ædes & canendo cantilenam, quam dixi, de aduentu Hirundinis. Similem ferè cantilenam Homerus in Samo hyemans, calendis ad ditiorum fores dicitur cantaſſe, quę ἐφεσίαν dicebatur, quam & ipſe ſic claudit:

[a] *L. 11. c. 34. de animal.*

[b] *L. 3. ſacrif.*

Cantilena de aduentu Hirundinis

[c] *Lib. 8.*

Νεῦμαί σοι νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥς τι χελιδὼν
Ἐρχομ' ἐπ' εἰαρόφοισι. Κ' αἴ μέν τοι δώσουσι, μὲ δὲ μὴ
Οὐκ ἐρέξομεν, αἴ γὰρ συνοικήσουσι ἔτι μᾶλλον, id eſt,

Aſi eyo

Aſt ego vos repetam, repetam (mihi credite) quotannis,
Non ſecus atq; redit ſub tecta garrula Progne,
Aſſumus inperta, ſeu munera ferre placebit,
Seu nihil, eſt tamen hinc abeundi certa voluntas,
Non etenim hîc habitare diu, nec adeſſe paramus.

Chelidoniſma quid. Chelidoniſmus.

Hinc χελιδόνισμα dicebatur cantilena illa, quam canebant οἱ χελιδονίζοντες, & χελιδονισμὸς ipſa circuitio & collectio ſtipis. Apud eoſdem Rhodios certamen fuiſſe Hirundinum & Coturnicum ſcribunt [d] Caelius Rhodoginus & [e] Alexander ab Alexandro: ſed vterq; nullo laudato authore.

[d] *L.16.c.24.*
[e] *Lib.5.c.8.*

HIEROGLYPHICA.

Patrimonij relicti typ⁹.

[a] *L.2.c.32.*

AEGYPTIORVM ſapientes, omnes parentum opes filijs relictas volentes innuere, Hirundinem teſte [a] Oro pingebant. *Hec enim*, inquit, *iam mortis proxima, luto ſeipſam volutat, & pullis latebras comparat*. Videtur autem intelligere de nido, ſed quem non moribunda, ſed quandocunq; nidificare cupit, eo modo conſtruit, aqua ſcilicet ſe aſpergens, & in puluere volutans, cùm luti inopia eſt.

Hominis ædificationis ſtudioſi hieroglyphicu.

Eodem modo ædificationis ſtudioſum hominem, quiq; ampla ædificia, vel etiam oppida condiderit, [b] Pierius Valerianus per eandem auiculam, nidum facientem à nonnullis intelligi ſcribit, argumento videlicet ſumpto ab auis ingenio, quo in nidulatione vtitur, de quo nos ſatis ſuperq; ſupra ſcripſimus.

Aequalitatis in diſtribuendo.

Idem Aegyptij filijs æquas hæreditatis portiones diſtribuentem, vel principem, qui ſe ciuibus æquaret ſuis, neque vllo vellet ornatu vel apparatu magis quam reliqui, ſumptuoſiore accipi, ſignificaturi, id per Hirundinis picturam faciebant; quæ qua æquitate pullis ſuis cibum impartiatur, habes ex ſuperioribus.

Inſtitutionis hieroglyphicum.

Plura hieroglyphica finxit Pierius Valerianus libro præcitato, quæ ne quid in hoc opere deſit, hîc inferam. Primum itaq; inſcriptũ eſt INSTITVTIO. Sunt qui, inquit, catathum cum pullis Hirundineis in aliquot veterum monimentis obſeruatum, hieroglyphicum inſtitutionis eſſe contendant, argumentumq; eiuſmodi ad Oſiridis & Cereris beneficia in mortales collata referant, quòd ſcilicet ab ijs & viuendi leges & agri colendi præcepta receperimus, & æquo cum reliquis iure vitam degere didicerimus. Legifera enim Ceres eſt, & apud Diodorum in ſacris Aegyptiorum litteris Oſiris Iupiter, iuſtus, pater, dux, & conſultor omnium habetur: quæ ſiue ad inſtitutionem, ſiue ad æquitatem accommodes, omnia quadrabunt.

Legifera Ceres.
Oſiris Iupiter.

Imploratio nis auxilij ſymbolum.

Aliud eſt inſcriptum IMPLORATIO AVXILII. de quo ſic ſcribit. Inuenias apud Xenophontem (quiſquis ille fuerit) eo libello, qui titulo de æquiuocis circumfertur, per aues has in nido ore patente pictas, populos auxilium implorantes hieroglyphicè ſignificari. Nidus enim patriam, os verò adapertum clamorem & implorationem oſtendit. Hinc illud Ezechiæ cantico: *Sicut pullus Hirundinis, ſic clamabo*. Vnde admodum eruditè Plautus Hirundines obijcit in ſomnium Demoniæ, quas ſimia ſolicitabat qui ſit filium ſtatim penes lares ſuos in phano Veneris opem implorantem inuenturus. Illa enim Hirundinũ more transfretauerat, & ad conſuetas ſibi ſedes, domum quidẽ paternam delata erat.

Demoniæ ſomnium.

Amici inutilis hieroglyphicum.
Adulatores notati.

Nonnulli eodem referente Hirundinem ponunt pro amico inutili, ingrato & perdifficili. Ij enim moribus noſtris ac familiaritati, quamuis nobiſcum degant, adinſtar Hirundinum difficulter aſſueſcunt. Verùm non inconuenienter adulatores fictiq; amici eo modo per Hirundinem notabuntur. Sola enim Hirundo impunè in domibus noſtris agit tota æſtate, excluſiſq; & educatis pullis ſuis ante frigus abit turpiter ingrata: qua ſimilitudine ad denotandum eiuſmodi adulatorum amicitiam, [c] Cicero, vel quiſquis ille ſit author rhetoricorum ad Herennium vſus eſt, inquiens: *Ita vt Hirundines æſtiua tempore præſto ſunt, frigore pulſæ recedunt: ita falſi amici ſereno vitæ tempore præſto ſunt, ſimulatq; hyemem fortunæ viderint, deuolant*. Hac quoque de cauſa Samius ille Pythagoras eas à tectis ablegauit, id ſcilicet innuere volens, huiuſmodi notæ homines euitandos, ac nullo pacto conſuetudinem & amicitiam cum illis habendam eſſe, ut ſuprà obiter innuimus, & pòſt inter prouerbia etiam dicetur. Idem Pierius in hieroglyphico luctus & querimoniæ alios idem ſymbolum Pythagoricum interpretantes referre ad tragœdiam ait, quaſi triſte omen, lugubreque argumentum afferat Hirundo, de qua re fuſius agemus in fabulis.

[c] *L.4. Rhet.*

Pythagoras cur Hirũdines à tectis abegerit.

Idem

Idem Pierius in coniecturis habere se Hirundinis caput imaginari, peregrinationẽ tradit significare, quoniam eius auis præcipuè proprium sit, ut neq; apud parentes degere soleant. Peregrinatio significata.

Sunt qui eodem referente resipiscentiam per Hirundinem acu transfossam oculos indicent: quoniam hæc si vulneratis oculis obcæcata fuerit, oculos tamen & lucem recuperare dicitur. Lumen autem pro sapientia & cognitione poni, perinde ac pro imperitia tenebras vnicuiq; manifestum est, Resipiscentię hieroglyphicum. Lumen pro sapientia.

Possit non incongruenter etiam Hirundo pro barbaro poni & infante, indiscretoq;, alludendo ad tritam illam fabulam, qua in auem Progne, vel, vt alij Philomela, in Thracia, quæ barbara erat regio, mutata fuisse confingitur: in quo sensu Aeschylus barbaros homines dicebat χελιδονίζειν, quoniam sermo eorum intelligi nequeat, vt neque Hirundinum garritus. Hirundo & barbaro.

HISTORICA.

BRVTA animantia sanctis quandoq; morem gerere in multis nostræ Ornithologiæ locis ostendimus, & posthac ostendemus, quoties sese nobis offeret occasio. Nunc quomodo S. Francisco, alijsq; huius sanctissimi viri nomine sibi obedire iubentibus, morem gesserint, ex [a] Laurentio Surio dicemus. Exinde prædicando, inquit, per loca vicina procedens, venit, ad castrum quoddam nomine Aluianum, vbi congregato populo, & indicto silentio propter Hirundines nidificantes in eodem loco, magnisq; garritibus prostrepentes vix poterat. Quas vir Dei omnibus audientibus allocutus est, dicens: Sorores meæ Hirundines iam tempus est, vt loquar & ego, quia vos vsq; modò satis dixistis: audite verbum Dei tenentes silentium, donec verbum Dei compleatur; & illæ tanquam intellectus capaces subitò tacuerunt, nec fuerunt motæ de loco, donec fuit omnis prædicatio consummata. Omnes igitur, qui viderunt stupore repleti, glorificauerũt Deum. Istius miraculi fama circunquaque dissusa multos ad Sancti reuerentiam & fidei deuotionem accendit. Hæc ille, & rursus: In ciuitate Parisiensi Scholaris quidam indolis bonæ cum socijs alijs studio diligenter intentus, dum importuna garrulitate cuiusdam infestaretur Hirundinis, dicere cœpit ad socios. Hæc Hirundo vna de illis est, quæ virum Dei Franciscum prædicantem aliquando, donec silentium eis imponeret, molestabant, & conuersus ad Hirundinem fiducialiter ait: in nomine serui Dei Francisci præcipio tibi, ut ad me veniens conticescas. At illa Francisci audito nomine, quasi viri Dei disciplinis edocta, & statim conticuit, & ipsius manibus tanquam tutæ custodiæ se commisit; Stupefactus Scolaris statim eam libertati restituit, & eius garritum amplius non audiuit, S. Francisco Hirũdines obediunt. [a] *In vita S. Francisci.* Studioso vt obediãt Hirundines.

APOPHTHEGMA,

ENTER multa, quæ de Cleomene Lacedæmoniorum duce à Plutarcho conscripta sunt, lepidissimum est illud, quo Sophistam quendam comparabat garrienti Hirundini. Illo nempe de fortitudine multa differente risisse tradit Cleomenem. At sophistæ dicenti; quid rides Cleomenes audiens de fortitudine differentem, præsertim cùm sis rex? Quoniam, inquit, ô amice, si Hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem, quod nunc facio, sin Aquila, magno silentio auscultarem. Visum est ineptum quendam de fortitudine magnificis vti verbis, qui ipse nihil fortiter gessisset unquam, nec aliud posset, quàm in Hirundinis morem garrire. Cleomenis apophthegma.

APO-

Digitized by Google

APOLOGI.

Hirũdo & Cycnus.

DE Hirundinibus & Oloribus ſiue Cycnis apologus legitur in Epiſtola Gregorij Nazianzeni ad Seleuſium principem, quæ ex interpretatione Iacobi Myeræi ſic ſe habet. Quoniam mihi ſilentium & ruſticitatem obijcis ô vir honeſte, & vrbane, age tibi etiam fabulam nihil à muſis abhorrentem recenſebo, ſi quoquo modo hac te queam dehortari, vt in poſterum à nugis abſtineas. Hirundines conuitiabãtur Cycnis, quòd nollent cum hominibus conuerſari, neq; muſicen publicare, ſed circa paludes degerent, & fluuios, ſolitudinemq; amplecterentur: adhęc paucula quædam canerent, & ea quidem intra ſe ipſos, quaſi muſices puderet. Noſtræ autem, dixerunt vrbes hominesq; & penates; hominibus loquimur, & noſtra ipſis percenſemus. Hæc vtiq;, hæc vetera & Attica, Pandionem, Athenas, Therea, Thraciam, peregrinationem, gloriam, ignominiam, linguæ exciſionem, litteras, atque ad hæc omnia Ityn. Atque hoc pacto in hominibus factæ ſumus aues. Illi verò, Olores videlicet, vix ſermone quidem ipſas dignati, garrulitatis oſores, hunc in modum reſponderunt. Nos quidem ô Hirundines ſi quis ad ſolitudinem venerit muſices audiendæ gratia, cùm alas Zephyro permittimus dulce quid & concinnum ſpirare videmur. Quare ſi non multa, & in multis canimus, certè id ipſum pulcherrimum eſt in nobis, quòd menſura cantum moderamur, nec muſicen ſtrepitibus permiſcemus. Vos autem etiam inhabitantes homines ægrè ferunt, & canentes auerſantur, & maximè accuſant. Præterea ne priuatæ quidem lingua ſilentium agere poteſtis, ſed ipſæ taciturnitatem deploratis & affectum veſtrum. Deinde loquaciores eſtis quodam non felici lingua prædito & muſico. Intelligis quid velim, ut ait Pindarus, nempe vel optimam meam taciturnitatem tua præſtare eloquentia. Deſine igitur nugis mihi ſilentium obijcere, aut tibi adferam paræmiam veriſimilem quidem illam, ſed maximè compendioſam, nempe quod tunc Olores canant, cùm ſilent Gracculi.

Alius ſub Aeſopi nomine circumfertur apologus de Hirundine & Cornice: Hæc & Hirundo de pulchritudine contendebant, & ſuam cùm nimis efferret Hirundo, Cornix reſpondens dicebat; ſed tua pulchritudo verno tempore floret, meum verò corpus etiam hyeme perdurat. Morale ſignificat eam pulchritudinem pluris faciendam eſſe, quæ nullius temporis mutationi eſt obnoxia, quamuis adeo exquiſita non ſit.

Hirundo & Cornix.

Alius de Gallina & Hirundine. Gallina ſerpentis ouis inuentis diligenter calefacta excudit. Hirundo autem cùm eam vidiſſet, ait ô demens, quid hæc nutris? quæ cùm excreuerint à te primùm iniuriam auſpicabuntur. Fabula indicat implacabilem eſſe prauitatem, licet afficiatur maximis beneficijs.

Gallina & Hirundo.

Inter Gabriæ fabulas de Hirundine etiam & prætorio hic legitur apologus. Hirundo cùm in prætorio conſtruxiſſet nidum, & coluber pullos deuoraſſet, ſecum dixit, ô infemiſcendam fortunam, vbi enim vltio eſt, ſola offenſa ſum. Fabula torquetur ad eos, qui malum à bonis patiuntur.

Hirũdo & prætorium.

FABVLOSA.

NOTISSIMA fabula eſt, de Progne, & Philomela, Thereo & Ity in aues commutatis, eamq; communiores authores, eoſq; inter potiſſimùm Ouidium ſecutus in Phaſiano recitaui, atq; hic modo repetere ſuperuacaneum duco. Verùm quia alij Prognem in Hirundinem, Philomelam in Luſciniam abiiſſe velint; alij rurſus Prognen Therei vxorem, alij contrà Philomelam faciant, itaq; hoc loco indagabo, quibus potiùs ſit adhærendum, quamuis tam confuſe omnia implicitęq; enarrentur, ut qui ſequendi ſint, nihil prorſus affirmare auſim: Græci tamen hac in re ſequendi videntur, quòd ab eis alij plenq; populi fabulas eiuſmodi ſint mutuati. Qui Prognen Hirundinem factam volunt, præter Ouidium, Virgilium, & Martialem ex veteribus neminem inuenio. Vergilius verò quaſi inconſtans alias Prognen, alias Philomelam Therei vxorem facit; Prognem hoc verſu:

Progné qui Hirũdinem factam uelint.

Et manibus Progne pectus ſignata cruentis.

Philomelam iſtis:

Aut vt

Aut vt mutatos Therei mutauerit artus,
Quas illi Philomela dapes, quæ dona parârit.

Ex Martiale quoq; certi nihil solidiꝙ colligas. Quodam enim districho, cuius lemma est LVSCINIA, apertè Ouidium sequitur; ait enim:

Flet Philomela nefas incaſti Thereos, & qua
Muta puella fuit, garrula fertur auis.

Et alibi rursus:

Multisona ferues sacer Atthide lucus.

Nam Atthis ab eo Luscinia intelligitur, quasi Attica auis, quod declarat epitheton multisona, & verbum lucus. In lucis enim multis modis canit Luscinia, cùm Hirundo tecta frequentet. Atque hoc à Græcis traxisse videtur, apud quos Tragædia extabat Philochori de Philomela, quæ Atthis inscribebatur. Verùm nisi eo loco epitheton multisona adderetur, Atthis etiam Hirundo verti possit, nam non solùm Martiali Luscinia Atthis dicitur, sed Hirundo etiam, quemadmodum [a] ipse hoc tetrasticho, cuius lemma est, *de Hirundine*, demonstrat.

Atthis quasi Attica auis.

Philochori de Philomela Tragœdia.

[a] *L. 5. Epigr.*

Hybernos peterent solito cùm more recessus
Atthides, in nidis vna remansit auis.
Deprendêre nefas ad tempora verna reuersa
Et profugam volucres diripuêre suæ.
Serò dedit pœnas, discerpi noxia mater
Debuerat, sed tunc cum lacerauit Itym.

Quibus versibus Prognem & matrem Itys facit, & in Hirundinem mutatam fuisse innuit. In eadem opinione fuisse videtur author Philomelæ, cuius carmen, etsi Ouidium non sapiat, omnino tamen negligendum non est. Atq; hi sunt qui Prognem in Hirundinem mutatam volunt, nam Seruium his non accenseo, vtpote qui tam diuersarum sententiarum confusione intricatus, modò in Hirundinem, modò in Lusciniam abijsse scribat; sed ne lectori fucum obtrudere videar, verba adijciam. Explicans itaque, imo implicans potiùs illud [b] Vergilij: *Aut vt mutatos Therei* &c. *Thereus rex*, inquit, *Thracum, Pandionis Atheniensium regis filiam Prognem duxit vxorem, & Athenas profectus, vt sororem illis accerseret Philomelam, in itinere illam vitiauit, & linguam abscidit. Illa tamen rem in veste suo cruore descriptam misit sorori. Qua re cognita Progne Itym filium interemit, & patri epulandum apposuit: postea omnes in aues mutati sunt; Thereus in Vpupam, Itys in Phasianum, Progne in Hirundinem, Philomela in Lusciniam.* Et mox in illud eiusdem Virgilij; *Quas illi Philomela dapes* &c. *Atqui*, inquit, *hoc Progne fecit, sed abutitur nomine, aut illi imputat, propter quam factum est.* Hucusq; sibi constat [c] Seruius, cùm verò illud explicare conatur, *Et manibus Progne pectus* &c. *Nomen*, inquit, *posuit pro nomine. Nam Philomela in Hirundinem versa est, pro qua Prognem vel quasi sororem posuit, vel quasi eam, qua fuerat illius sceleris causa, nam ipsa miserat Thereum ad adducendam sororem.* Hæc ille, quibus posterioribus, vt vides, Philomelam in Hirundinem conuersam esse ait: adeo vt mireris tam manifestam in vno auctore diuersitatem. Qui modò Philomelam in Hirundinem, Prognẽ in Lusciniam mutatas volunt, alij Græci sunt, alij Latini. Ex Græcis in primis est Sophocles, qui facto de Thereo poëmate, fabulam eo prorsus modo enarrat, quo paulò antè ex Seruio & in Phasiano recitauimus: sed Philomelam Therei scelus acu, non cruore suo, ut habet Seruius, manifestasse, & in Hirundinem conuersam fabulatur. Idem facit Eustathius, qui vocem Hirundinis hanc ob causam, asperam & cantu insuauem esse tradit, utpote cui lingua mutilata fuerit, & frequenter Therei ceu balbutientis nomen efferre conari. Anacreon quoque Hirundinem accusans garrulitatis, quòd mane somni sui dulcedinem rumperet, Thereum olim linguam ei præcidisse scribit. Sed Eustathius Philomelam Therei vxorem facit, cùm Sophocles eam Prognem faciat, quem secutus fuisse videtur [d] Varinus, qui aliàs similiter, ut Eustathius eam fabulam recenset ex Scholijs Aristophanis in aues. *Progne*, inquit, *cùm sororis Philomela casum intellexisset, mactatum Itym filium Thereo edendum apposuit; quo ille cognito gladio eas persecutus est; clamans πῦ πῦ (vt solent quærentes) Philomela verò præ motu Therei nomen efferebat; Progne verò filium lugens Itym miserabiliter sonabat. Ione autem miserato Progne in Lusciniam, Philomela in Hirundinem, & Thereus in Vpupam mutati, eadem adhuc voces canunt.* Eustathij verba lector per se videre poterit. Homerum autem aliter hanc fabulam narrantem, vt in Phasiano quoque diximus, latiùs explicat. Et latinè leges apud Ornithologum & Io: Spondanum. Prognes verò & Philomelæ fabulam similiter narrat Io: Tzetzes Hesiodi Scholiastes, videlicet Prognem Therei vxorem fuisse, & in Lusciniam mutatam, Philomelam verò in Hirundinem. Thereum

[b] *Egloga 6.*

[c] *Georg. 4.*

Seruius ebrisè de Prognes fabula scripsit.

Philomelã in Hirundinem, verè qui dicant.

[d] *In 3. dist. Tereus.*

reum quoque addit Philomelæ in Aulide Bœotiæ vim intuliſſe, & huius fabulæ Sophoclem meminiſſe. Apud Plutarchum quoque Gorgias Sophiſta cùm Hirundo alui onus in eum omiſiſſet, directo in eam viſu dixit, non rectè ó Philomela: & apud Ioan: Grammaticum in commentarijs in Heſiodum legimus, cùm prius Philomela Pandionis eſſet, nunc Hirundo auis, Τηρεὺς φησι μὲ ἐβιάζετο, Thereus, inquit, mihi vim intulit. Ex Latinis in primis eſt [a] Varro, cuius hæc ſunt verba: *Luſciola* (fortè Luſciniola ὑποκορισμῶς legendum) *quod luſtuosè carere exiſtimetur, atq; eſſe ex Attica Progne facta auis.* Varronem ſecutus eſt Statius poëta, cuius etiam non parui facienda eſt authoritas. Hic enim Prognen enarrat inter aues, quæ humanum ſermonem edocentur. Hirundinis ingenium an ad id valeat, habes ex ſuperioribus. Statij verſus citauimus in Perdice. Probus etiam, non reprobus, vt [f] Erithræi verbis vtar, Vergilij interpres, prodidit Philomelam in Hirundinem, Prognen in Luſciniam conuerſam: quod mihi, inquit, veroſimilius fit, propter garrulitatem Hirundinis, quam ex amputatione linguæ Philomelæ referat, quum ipſa Luſcinia mille modis cantum variet. Ex quibus modò omnibus ſatis conſtare arbitror, confusè hanc fabulam à veteribus & recentioribus recenſeri, plurimos tamen ex Græcis, à quibus plerunque ſuas Latini fabulas mutuati ſunt, ſcribere Prognen in Luſciniam verſam eſſe. Quare apud poëtas Pandionis ales, & Daulias ales, tam Hirundini, quàm Luſciniæ attribui poſſit, vt pro Luſcinia apud Catullum:

Qualia ſub denſis ramorum concinit umbris
Daulias abſumpti fata gemens Ityli.

Et Quidium:

Deflet Thrëicium Daulias ales Ityn.

[a] *L. 4. de ori. verb.*

Progne humanum ſermonem addidicit.

[f] *In Indice Virgil.*

Pandionis ales.

Hirundines verò Daulidas aues etiamnum vocari diſertiſſimè ſcriptum reliquit [g] Plutarchus. Vocantur autem Pandiones aues, quoniam Philomela & Progne Pandionis erant filiæ. Daulię verò à Daulia ſiue Daulide oppido Phocidis ſub ditione Therei regis Thracum.

[g] *L. 4. ſymp. quæſt. 7.*

Epitheta Hirũdinis.

Epitheta Prognes apud Textorem omnia ferè ab hac fabula deprompta ſunt: ſunt autem, Daulias, querula, Impia, Rhodopeia, Pandionia, Getica, Sæua, dura, Attica, cruenta, Iſmaria, garrula, domeſtica, acerba, Cecropis. Eadem etiam aſcribit Philomelæ, & inſuper nonnulla alia. Iam verò alij, vt dixi, Philomelam, non Prognen Therei vxorem fuiſſe tradunt, ex quibus Ariſtophanes ipſe ſub perſona Epopis, Vergilius & Euſtathius: cæteri omnes contrarium ſcripſerunt. Atq; hæc de fabula dicta ſunto. [h] Pauſanias eas mulieres in eiuſmodi aues commutatas fingi putat, non aliam ob cauſam, quàm quòd eædem quoq; auiculæ miſerabilem cantum ædant, & lamentis ſimilem. Plinius Hirundinem Biziam in Thracia ingredi negari ſcribit propter ſcelera Therei. Sed hoc vt ad enarratam fabulam alludit, ita quoque prorſus fabuloſum exiſtit. Crediderim ego eum Thraciæ locum Boreæ magis, quàm alios eſſe expoſitum, ideoq; eum fugere Hirundines: quod verò boreæ flatum perhorreſcant, colligo ex his Oppiani verbis. *Hirundines in aues mutatæ ſunt, cùm vir adhuc eſſet Thracius ille Thereus; poſtquam verò & illum mutatũ viderunt in auem, relicta omnium auium conſortio, ad hominum domicilia confugerunt. Quin etiam neque Boreæ, neq; ventorum, qui ex Thracia ſpirant, flatus amant, & nidos inde auerſos collocant.* Quod verò de Therei ſceleribus confinxere poëta prorſus falſum eſſe ex antiqua hiſtoria comprobat doctiſſimus [i] Io: Goropius: puduiſſe, inquiens, Atticos impudicitiæ duarum ſororum, ideoq; crimen per calumniam impegiſſe, contra quem fuit commiſſum, atque inde fabulam contexuiſſe. Prognen in Hirundinem mutatam finxiſſe, quòd nullæ Hirundines intra Daulidis fines vel pariant, vel ex ouis pullos excludant, vel omnino nidos laquearibus affigant. Quod ſi hoc Pauſaniæ credimus, magna, inquit, fuit occaſio fingendi vxorem in Hirundinem conuerſam fuiſſe. Cauiſſet enim, poſtquam ſemel mariti manus euaſit, rurſus: Daulidem reuerti, niſi vitæ mortem prætuliſſet. Deinde ingratus hoſpitæ mulieris, & vxoris animus bene potuit, & rectè Hirundini comparari: quæ aliunde uenientes, domos alienas ſubeunt, & ſummo loco nidos figunt, & ex alto corporis ſpurcitiem in pauimenta & habitatores emittunt, ac deinde dum domum fœdè conſpurcârunt, diſcedunt. Eodem modo Progne in aliena domo ad ſummum faſtigium euecta, & in regium thalamum ſublata, regẽ ipſum & regiam domum adulterio ſuo turpiſſimè fœdauit, atque deinde culpa ſpurciſſima manifeſta, ſe ſubducit citiſſimis alis. Credi etiam poteſt de fabula ſororem ſuauitate ſermonis & cantilenis Thereum in multam noctem crebrò detinuiſſe, quo interea locus adulteræ daretur. Hæc ille, & rurſus paucis interiectis. Ad hunc igitur aſtum, inquit, quoniam Philomelam linguam ſuam vocemq; applicuiſſet, nihil iniuſtum Thereus feciſſet, ſi illam ſcelere deprehenſo, ut fertur, amputaſſet. Nec malè nocturna hæc Siren fingitur in auem commutata,

[h] *In Atticis.*

Hirũdo cur Biziã non ingrediatur.

Hirũdines boream timent.

[i] *L. 8. Amſ.*

Progne cur Hirũdini ſimilis.

Philomela nocturna Siren.

commutata, quæ totas noctes canendo ducit, vocis ſuauitate & varietate nulli muſicæ conferenda: Quod verò Thereum ipſum in Vpupam tranſmutârint, ne illud quidem male ad ſuſpicionem meam alludit. Nam hæc auis nidum facit è ſtercore humano, & paſtu vtitur fœdiſſimo. Quid verò regia Therei aliud erat, ſpurciſſimis his vitijs vxoris inquinata, quàm nidus humanis ſtercoribus, id eſt, fœdiſſimis hominum flagitijs conſtans? Nobis Vpupa in prouerbio eſt, ad eas ſignificandas, quæ ſunt omni ſpurcitiæ genere contaminatæ. Non tamen minus aptè Thereus Vpupa dicebatur, quòd ſicut hæc auis in excrementis alui humani oua ponit, ita Thereus oua & ſemen ſuum & ſe denique, quoad poſſet, ſterquilinio vxoris immergeret. Hæc & alia, quæ prætermimus, Goropius. [k] Antoninus Liberalis ſimilem, niſi eandem, diuerſimodè tamen enarrat fabulam ex Bœo: quam non fuerit inconueniens hîc apponere. Pandareus, inquit, vt eſt apud Bœum in Ornithogonia, in agro Ephelio habitauit, quo loco nunc iuxta vrbem eſt Prion. Huic Ceres adlargita eſt beneficij, vt venter eius cibis nunquam grauaretur, quantuncunque ingeſſiſſet. Fuit Pandareo filia Aëdon: eam duxit Polytechnus faber, Colophone Lidiæ habitans: plurimumque temporis ſuauiter vnà vixerunt, vnico procreato filio, cui nomen Itys. Fuerunt autem felices, quamdiu Deos debito affecêre honore. At poſtquam inani voce gloriati ſunt, magis ſe inuicem amare, quàm Iupiter & Iuno mutuò diligant: Iuno offenſa eo dicto Eridem ad eos miſit, quæ contentionem operum iniceret ipſis. Paululum reſtabat Polytechno ad curulem ſellam conficiendam, & Aëdoni ad pertexendam telam. Itaque hanc ſponſionem coëunt, vt vter ipſorum celeriùs ſuum opus abſoluiſſet, ei alter famulam daret. Citiùs telam pertexuit Aëdon, Iunone opus adiuuante. Cui inuidens victoriam Polytechnus ad ſocerum proficiſcitur, ſimulans ſe ab vxore miſſum ad adducendam ſororem Chelidonem: & Pandareus nihil mali ſuſpicatus, filiam ei committit. Ei Polytechnus in ſylua virginitatem eripit, tonſoque capite aliis etiam veſtibus induit, mortemq; minatus, ſi quid horum vnquam Aëdoni indicaſſet, ita domum reuerſus, eam vxoti loco ancillæ ex pacto tradit. Aliquandiu eam ſoror operis exigendis attriuit, donec Chelidone cum vna ad fontem prolixè ſuam deplorans calamitatem, à ſorore exaudita eſt. Poſtquam ſe mutuò agnorunt, & conſalutauerunt, malum ilicò Polytechno ſunt machinatæ. Filium eius in truſta conciderunt, carnes in ollam coniectas coxerunt: cumque Aëdon vicino ſuo mandaſſet, vt Polytechnum eas iuberet edere, ipſa cum ſorore ad patrem Pandareum peruenit, indicauitq; in quas deueniſſet miſerias. Polytechnus cognito ſe de filij ſui carne epulatum fuiſſe, eas ad patrem vſque inſecutus eſt. At famuli Pandarei eum quod tantùm Pandarei familiæ probrum intuliſſet, correptum inſolubili vinculo conſtrinxere, corpuſq; melle inunctum, in paſcuum proiecerunt, vbi cùm muſcæ adſidentes eum diuexarent, Aëdon ob priſtinam miſerata amicitiam eas abigebat. Quod cùm deprehendiſſent parentes & frater odio concitati, eam ſtatuerunt interficere. Sed Iupiter Pandareum miſeratus, eas omnes perſonas in aues conuertit, quæ partim ad mare vſque prouolarunt, partim in aërem ſubuolarunt. Pandareus mutatus eſt in Haliactum, mater Aëdonis in Alcyonem; ſtatimque ſe in mare uoluere deijcere, ſed Iupiter id prohibuit, atque hæ aues nauigantibus ſunt ſecundæ. Polytechnus in Pelecanum tranſijt, quòd ei Vulcanus fabricanti ſecurim dediſſet; atque ea auis fabris vſui fauſta eſt. Frater Aëdonis Vpupa extitit, quæ auis terra marique eſt auſpicata, idque magis, ſi coniungitur Halyaeto aut Alcyoni. Aëdon quæ eſt Luſcinia circum fluuios & nemora filium Itym deplorat. Chelidone Hirundo facta eſt, hominum contubernalis, Dianæ conſilio, quòd inuita virginitatem amittens plurimùm inuocaſſet Dianam. Hæc omnia ille. Iſis referente [l] Plutarcho in Byblo Aegypti nutriſſe fertur regium puerum (regis nomen Malcander fertur: reginam alij Aſtartam, alij Soſin, quidam Nemanûm quaſi Mineruiam perhibent) digito ei in os pro mamilla inſerto, & noctu quæ in corpore eius mortalia erant, aduſſiſſe; ipſamque Hirundinis ſpecie circa columnam lugendo volutaſſe; donec regina aliquando noctu infantem amburi conſpicata, clamore emiſſo, immortalitatem ei ademit. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum etiam fabulantur, cùm mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis vberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem auium voces emiſſiſſe, Hirundinis, Pauonis, Columbæ, Cornicis, Perdicis, Porphirionis, Sturni, Luſciniæ & Merulæ, vt ſæpe dictum eſt.

There⁹ cur dictus mutatus in Vpupam.

De Vpupa prouerbiũ.

[k] *In Met.*

Politechni, & Aedonis fabula.

Chelidone à Polytechno vitiata.

Pandareus in Haliactõ Polytechn⁹ in Pelecanũ Aedonis frater in Vpupam.

Aedon in Luſciniã Chelidone in Hirundinem.

[l] *L. de Iſide*

De Iſide regium puerũ nutriẽte fabula.

Homer⁹ nouem auium voces edit.

PROVERBIA.

Vna Hirundo non facit ver.

NOTISSIMVM eſt adagium, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ: *Vna Hirundo non facit ver*, hoc eſt, inquit adagiorum author, vnus dies non ſat eſt, ad parandam virtutem aut eruditionem; aut nõ vnum aliquod benefactum ſufficit ad hoc, vt viri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis, plurimis enim virtutibus ea res conſtat. Aut vt certum aliquid cognoſcas, non ſatis eſt vnica coniectura: ſiquidem fieri poteſt, vt vna quæpiam Hirundo caſu maturiùs appareat. In ſumma dicitur de ijs, vt annotat [a] Polydorus Vergilius, quæ plurimorum egent teſtimonio, aut pluribus conſtant. Ille hæc addit exempla: non eſt ille doctus, quem duo treſue iudicant doctum. Item non fit tumultus in ciuitate, ſi duo duntaxat rixentur, nec duo milites exercitum faciunt, veluti vna Hirundo, quæ maturiùs appareat, non eſt certa vêris nuncia, ſed cùm plures ſimul adueniant, tunc primùm indicant ver. Sumptum eſt adagium ab Hirundinis natura, quæ vêris eſt nuncia. Legitur apud [b] Ariſtotelem: τὸ γὰρ ἔαρ οὐκ ἔστι μία χελιδὼν ποιεῖ, οὐδὲ μία ἡμέρα, id eſt, *Ver enim, nec vna Hirundo facit, nec vnus dies*, & beatum eodem modo, felicemue nec vnus dies, nec breue efficit tempus. Adagium hoc verſu expreſſit Baptiſta Mantuanus:

Ver non vna dies, non vna reducit Hirunde.

[a] *Adag. 220*

[b] *L. 2. Mor.*

Author adagiorum illud [c] Ariſtophanis: Δοκεῖ δ' ἔοικεν ἐκ ὀλίγων χελιδόνων, id eſt, *multa videtur opus habere Hirundine*, ab interprete indicari vult alluſum eſſe ad prouerbium, quod iam retuli, eiq; affine eſſe hoc [d] Sophocleum: πόλις γὰρ οὐκ ἔστ', οὐδὲ μὴν ἀνὴρ ἔτι, ἥτις ἀνδρὸς ἐστὶν ἐνδεὴς; etenim, inquit, quemadmodum vna Hirundo non facit ver, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec vnus numus diuitem. Secundum Suidam & Heſychium parœmię ſenſus eſt, vnum diem ſapientem non perficere, nec vnum infauſtum diem eum indoctum facere.

[c] *In Auib.*

[d] *In Antig.*

Nona Hirundo.

Νεὰ χελιδὼν, id eſt, *nona Hirundo*. Suidas hoc adagium citat ex Auibus Ariſtophanis, fallente, vt apparet, ipſum memoria, cùm apud eundem Comicum extet in Equitibus hoc verſu:

Σκέψαθ' παῖδες, οὐκ ὁρᾶθ', ὦρα; νέα χελιδών.
Spectate pueri, non videtis ver? nona ecce Hirundo.

Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quaſi dicas initium vêris. propterea quòd id temporis appareat hæc auis, quemadmodum & Horatius *Zephyris & Hirundine prima*. Suidas ait dici ſolere, quoties verba darentur alicui. Sumptum à ioco puerili, nam hi data opera nouam Hirundinem adſimilantes videre ſeſe, oſtendunt alijs: deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod volunt, ſurripiunt. Proinde quadrabit in eos, qui falſa ſpe quapiam iniecta fallunt, ac nocent. Adagiorum author diſtinguit poſt ὦρα, & νέα χελιδών. Codex noſter ὥρανα coniungit. Suidas pro ὦρα habet ἆρα interrogandi aduerbium. οὐκ ἐρᾶτ' ἆρα; νέα χελιδών, id quod placet.

Hirũdines ſub eodem tecto ne habeas.

Ὁμορόφιον χελιδόνας μὴ ἔχειν: *Hirundines ſub eodem tecto ne habeas*. D. Hieronymus Ariſtotelis authoritatem ſecutus interpretatur abſtinendum à commertio garrulorum & ſurronum. Verùm hoc interpretamentum refellitur, inquit, adagiorum author, apud [e] Plutarchum. nam haud æquum videri ait, vt auem domeſticam & humani conuictus citra noxam amantem, perinde vt ſanguinarias & rapaces (nam hoc etiam inter Pythagoræ ſymbola eſt, γαμψωνύχων ὅμοι μὴ τρέφειν) propellamus. Quod enim de garrulitate cauſantur, id eſſe friuolum, cùm Gallos, Gracculos, Perdices, Picas, cumq; his alias complures multò magis obſtreparas non arceamus à domeſtico contubernio, imo nihil penè minus in Hirundinem conuenire quàm garrulitatem. Ne id quidem accipiendum videtur, quòd quidam Pythagoricum hoc ſymbolum ad tragœdiam, quæ de Hirundine feruntur, referunt, quaſi triſte omen ſecum adferat. Nam hac ratione Philomelam item eiici oportere, vt quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaque verò propius videtur, ob id improbatam Hirundinem, quòd eidem malo videatur obnoxia, quo infames habentur aues adunci vnguibus. Siquidem carnibus victitat, & cicadas, animal maximè vocale ac muſis ſacrum venatur; præterea humi volans minutis animalibus inſidiatur, deinde ſola auium in tectis verſatur, nullam adferens vtilitatem. Nam Ciconia cùm ne tecto quidem vtatur noſtro, tamen haudquaquam mediocrem contubernij gratiam refert, bufones, ſerpentes, hoſtes hominum è medio tollens. Contrà Hirundo poſteaquam ſub noſtro tecto ſuos

[e] *Lib. ſymp. quæſt. 7.*

Cicada muſis ſacra. Ciconię grata. Hirundinis ingratitudo.

ſuos educauit pullos, abit nullâ relatâ gratiâ cõmunicati hoſpitij: deniq; quod eſt omnium grauiſſimum, duo duntaxat animalia domeſtica ſunt, quæ nunquam humano cõuictu mansueſcunt, neq; tactum admittunt, neq; conſuetudinem, neq; vllius rei aut diſciplinæ communionem. Muſca ſemper pauitat, ne quid mali patiatur, & ob hanc cauſam indocilis & ſemifera. Hirundo item natura uidetur hominem exoſum habere, proinde nec cicuratur, utpote diffidens, ſemperq; ſuſpicans mali quippiã. His de rebus rectè Pythagoras conuictorem ingratum, parumq; firmum, Hirundinis ſymbolo monuit ablegandum. Huiuſmodi fermè Plutarchus interprete adagiorum authore. Alij ſic interpretantur, ut cauendum dicant ab alijs qui infelicitatis tempore recedunt. Talis enim eſt Hirundinis natura, ut garrula ſit, & bono tempore, hoc eſt, uerno & æſtiuo nobiſcum ſit, malo uerò & turbido, hoc eſt, hyberno, demigret, procul q; à nobis recedat. Alexander quoq; Myndius, & Dionyſius Heliopolites Hirundinem in ſomnis malum ſignificare prodiderunt: contrarium tamen ſentit Artemidorus, ubi de Hirundine quædam ſcitu digna ſcribit. Meminit eiuſdem Pythagoræ dicti [f] Aelianus, dum ait: *Hirundo tam diu hominum hoſpitio vtitur, dum pullos ex ſe pepererit ac aluerit, deinde ingrata in deſertos receſſus abit, ruſa latet, quamobrem Pythagoras minime tecto recipiendam cenſebat:*

Muſca & Hirũdo nũquam manſueſcit.

De Hirundinib⁹ ſomnium malũ

[f] *L. 2. Onioc.*

Χελιδόνων μυσῖα. Hirundinum muſa. Ariſtophanes:

Hirundinũ muſea.

Ἐπιῤῥυλλάδες ταῦτ' ἐσὶ καὶ ῥωμύλματα,
Χελιδόνων μυσῖα, λωβηταὶ τέχνης.
Sunt iſta folia & ſtulta blateramina
Muſea Hirundinum, artis ac ſubuerſio.

Interpres admonet prouerbiũ eſſe in impendio loquaces & obſtreperos. Hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre quam voluptatis. Aptè dicetur in poetas indoctos, oratores loquaces magis quàm eloquentes, aut in cœtum hominum ineptè loquacium. Sic & alibi Ariſtophanes οὐ περὶ χελίσοι βρίμεται θρήικια χελιδών. Et Euripides apud Scholiaſten.

Πολὺς δ' ἀηδὼν κλαυθμὸς ἐυφυὴς κλαδοῖ, Χελιδόνων μυσῖον.

Tragici poetæ Hirundines dicti.

Suidas Ariſtophanem Tragicos poetas uocare ait Hirundinum muſêa, quòd barbaro & obſcuro ſermone vterentur: qua de re ſuprà etiam quædam diximus.

Hirũdo totos ſchœnos anteibit.

Schœn⁹ qd Græcis.

Προσω τις χελιδὼν ὅλους χοίνικας παρῶτας, id eſt, ut uertit author adagiorum, *Hirundo totos ſchœnos anteibit*. Paulus Manutius ſic transfert. *Hirundo quapiam totos ſchœnos praeteribit.* Dicetur aptè, ubi quis immenſo uincit interuallo. Nam χοῖνιξ Græcis menſuræ genus, quæ ſi cut exiſtimat Herodotus, ſexaginta complectitur ſtadia. Quemadmodũ etiam docet Hermogenes, oſtendens eſſe uerbum Aegyptium, quemadmodũ paraſanges Perſicum: quamuis alibi [h] Plinius quadraginta ſtadia tribuat ſchœno, quæ efficiunt paſſuum quinq; millia. Et antea ſcripſerat ſchœnum patere ſtadia triginta, quare uarietas uidetur accidiſſe ſcribarum uitio. Adagiorum author ſuſpicatur hoc loco Chelidonem pro uiro accipiendum, cuius alibi facta eſt mentio, qui haud ſcire ſeſe ait, an curſu celeritateq; præcellerit.

[g] *Lib. 2.*
[h] *Lib. 12.*
[i] *Li. 5. c. 10.*

Audi Chelidonem.

Πύτυ χελιδόνος, id eſt, *Audi Chelidonem*, id eſt, in tempore curato tua negotia. Quidam à ſuperſtitioſo quodam ortum putant, cui nomen fuerit Chelidoni. Nam aiunt huic fuiſſe morem, obſeruatis prodigijs colligere rerum exitus. Nonnulli malunt ad auem Hirundinem referri, quòd ſtridula ſit auis ac lugubris, ſiue quòd ueris prænunciet aduentum. Huc & illud facere uidetur, quod annotauit Suidas, Χελιδόνιον μέλος, id eſt, *Hirundinum carmen*. Eſt autem uox Hirundinis (inquit) non luctus, ſed cantus adhortans & incitans ad opera. Nam hyeme neq; uolant, neq; canunt, ſed tempore uêris adueniunt, & ſummo diluculo ad opera mortales excitant.

Hirundinũ carmen.

VSVS IN MEDICINA.

ANTEA quàm quicquam de remedijs dicam, quæ ab Hirundinibus accipiuntur, hoc prius lectorem admonitum uolo, efficaciores ad omnia ſecundum Plinium pullos ſylueſtrium eſſe, & multò adhuc efficaciſſimos ripariarum. Aduerſus quot uerò morbos eiuſmodi auium genus remedia præſtat, ſubinde patebit, adeo ut uel eam ob cauſam Pythagoræ præceptum de reijciendis è domo Hirundinibus non ſit obſeruandum. Plinius inter

Hirũdines quæ ad remedia meliores.

Digitized by Google

Aduerſus quartanas. remedia à Magis prodita eſſe tradit, qui Hirundines totas eſſe cenſeant deuorandas aduerſus quartanas. Alibi verò corda earum cum melle deuorari à quartanas patientibus eos iubere ait, & alibi rurſus fimum ſcribit à nonnullis eorum drachma una in lactis caprini aut ouilli vel paſſi cyathis tribus ante acceſſiones aduerſus quartanas propinare. Hirundinis ventriculo ſciſſo lapillos inueniri diximus, hi teſte Marcello contra eaſdam febres proſunt,

Ad dolores capitis. croceo linteo vel panno inuoluti, linoq; ad collum ſuſpenſi. Doloribus capitis caput Hirundinis matutino paſcentis præciſum, maximè luna plena nonnulli adalligant lineo panno, ſicuti habemus apud Plinium. Marcellus quos diximus lapillos, maximè albos, ſi in manu ſinguli teneãtur aut circa caput lino nectãtur, veterrimos & diutinos capitis dolores mulcere, niſi contactu terræ lapillorum potentia minuatur. Ad dolorem capitis & tem-

[a] *Lib. 2. Exp. 32.* porum ex [a] Galeno, *Hirundinis ſtercus*, inquit, *priuſquam terram attigerit, ſimul cum lute madi, in vaſculo ligneo, aceto madefac & illine frontem.* Iacobus Oliuarius certiſſimum eſſe ait, idq; ſe ab Hieronymo Montuo medico præſtantiſſimo didiciſſe, corda Hirundinum augere

Ad memoriam augẽdam. memoriam, ſi cum cinnamo, amomo, & his, quas elephanginas ſpecies nominant, ſumantur. Acuunt item, ſi ita ſumantur, ingenium, quod meminit Ioan: Vrſinus:

Cor mandite amomis
Commixtum, ingeny vis tibi maior erit.

Ad morbũ caducum. Frequenter comeſas Hirundines Sextus & Kiranides caducos ſanare volunt; Plinius cor earum recens deuoratum. Sanguis etiam cum thure comitialibus medetur, vt idem Plinius & Sextus tradiderunt. Nicolaus Myrepſus eundem ſanguinem quoq; miſcet ſuffimento ad epilepticos experto. Cinis ad eoſdem efficax eſt, maximè ſi cum cinere muſtelæ miſceatur, quare ad comitialem dicebat Serenus.

Aptus muſtela cinis eſt, & Hirundinis vnà.

Hos eoſdem cineres miſtos comitialibus in potu dari iubet Plinius. Ornithologus pariter quendam ſuum amicum refert remedium contra comitialem à medico quodam in Germania celeberrimo exhiberi his verbis ſibi deſcripſiſſe. Cineri de quatuor Hirundinum pullis combuſtis, drachmas duas caſtorei addebat, & vnciam aceti fortis. Hæc mixta linteolo exprimebat, & expreſſum inde liquorem ægro vel ante, vel poſt paroxiſmum pro-

Aqua Hirũdinum. pinabat. Aquam Hirundinum à ieiuno potam veram morbi caduci ex quacunque cauſa orti medicinam eſſe inquiunt, & quamuis aliquis hunc morbum quinquennio paſſus fuerit, curari, idq; perfectè, ſi per dies quatuor huius aquæ parum biberit. Aqua autem ſic fit: Hirundines iuuenes tritas miſce cum caſtoreo, & pauco bono aceto, & deſtilla. Lapillos in ventriculo Hirundinis repertos, ad brachia alligatos, caducos perfectè ſanare author eſt Sextus, ex Dioſcoride, vt videtur, qui ſic habet: *Diſſectis creſcente luna pullis Hirundinis, qui primo partu excluſi ſunt, in ventre eorum lapillos offendes, è quibus duos, vnum colore varium, alterum purum eximes: ij priuſquam terram attigerint, in iuuenca corio, aut cerina pelle brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt, & ſæpe prorſus eos recreabunt.* Plinius longè aliter hæc refert, & non lapillis tantùm eam facultatem tribuit, ſed pullo etiam Hirundinis prius nato. *Sanant*, inquit, *vel lapilli è ventre pullorum Hirundinum ſiniſtro lacerto annexi, dicuntur enim excluſo pullo lapillum dare. Quod ſi pullus is detur incipienti in cibo, quem primum peperit, cùm quis primùm tentatus ſit, liberatur eo malo.* Aliter rurſus Ale-

[b] *Li. c. 15.* xander [b] Trallianus; Mirificum, ait, ad comitiales remedium eſt. Duo lapilli in Hirundinum pullis diſſectis inueniuntur, quorum vnus quidem niger, alter verò albus exiſtit. Comitiali collapſo eos imponito, ac ipſum excitabis, nigrum verò cuti adalligato. Author additionum in breuiario Arnoldi antidoto cuidam contra epilepſiam la-

Ad pilos palpebrarũ pidem Hirundinis admiſcet. Quin & è nido Hirundinum lapillum impoſitum recreare comitiales confeſtim dici, & alligatum perpetuò tueri Plinius & Serenus ſcribunt. Si pili, vt quandoque fit, in palpebris ſint incommodi, eos ſemel euulſos Plinius cinerem pullorum Hirundinum cum lacte tithymali & ſpuma cochlearum non pati vt renaſcantur prodidit. Idem alibi ſanguinem pfilorhirum eſſe ſcripſit. Quod ſi capillos albos fa-

Ad capillos albos reddendos. cere velis, quod non puto, omnes enim albos quia nimios teſtantur annos, fugiunt, Galenus [c] ſtercus Hirundinis tritum cum felle taurino inungere iubet. Oribaſius apud

[c] *Li. 2. Expoſit. 82.* [d] Aetium idem ſtercus ex aqua illini præcipit ad nigras cicatrices inalbandas. Si ni-

[d] *Lib. 3. cap. 129.* gros verò reddere velis, ſtercus id cum felle taurino miſcebis & inunges. Capillis ni-

Ad capillos denigrãdos grandis infectio optima: Hirundinum ſtercus quantum ſufficiat cum aceti ſextario, mitte in vas fictile, atque in fimo caballino per dies triginta quinque ſuffoſſum habeto, atque ſic macerato, atque hoc medicamento raſum caput illinito in umbra per penicillum pictoris; ſed ſeuo ceruino faciem priùs inunge, ne quid inde deſtillet

Digitized by Google

de destillet & maculet, & dum siccatur infectio, oleum intra os teneto, ne & dentes inficiantur; ac postquam impositeris medicinam, quarto die caput lauato, author est Marcellus. Kiranides oua Hirundinis etiam capillos & albugines denigrare scribit. Pulli Hirundinum vel assi, vel elixi, in cibo sæpius sumpti oculis caligantibus efficaciter prosunt, vt refert Marcellus. Plinius verò Hirundines viuas cremare, & cinere earum cum melle Cretico, inungi ad caligines vtilissimum esse ait. Sextus etiam ad oculorum dolores & lippitudines & caligines pulli Hirundinis cinerem cum melle in oculos immitti iubet. Dioscorides tam pullorum quàm matrum in fictili olla (ἐν χύτρᾳ, Auicennæ interpres habet in vitro) crematarum cinerem cum melle oblitum oculis claritatem adferre memorat. Alibi rursus Plinius Hirundinum pullos plena luna excæcari, restitutaq; eorum acie, capita comburi tradit, nonnulloq; hoc cinere vti cum melle ad claritatem & dolores ac lippitudines & ictus. Idem leges apud Marcellum. Sextus ad oculorum dolores, lippitudines & caligines, Hirundinis fel & sanguinem mirè prodesse refert, si inungantur. Eodem sanguine recenti ac tepido inunctum oculum, qui ictu læsus est, & suffusus cruore, Marcellus statim sanari pollicetur. *Extrinsecus interdum*, inquit Corn. Celsus, *si ictus oculum ladit, vt sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est quàm sanguine Columbæ, vel Palumbi, vel Hirundinis inungere. Neq; ad finē causa fit, cùm horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimèq; (celerrimeq;) Hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus est per parentes id herba restitui, quod per se sanescit. Eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissimè tuetur, hoc ordine, vt sit Hirundinis optimus, deinde Palumbi, minimè efficax Columbæ & illi ipsi & nobis:* Sic ille, quasi non Hirundinis tantùm oculi extrinsecus læsi, sed etiam Columbi, & Palumbi vi interni ipsorum sanguinis per se sanescant, sed tardiùs quàm in Hirundine, quòd sanguis eius ad sanandum efficacior sit, tum sibi ipsi, tum nobis, in illis infirmior. Si quid in oculos inciderit, sunt qui lapillos in ventre Hirundinum repertos imponunt; nam cùm minimi & læuissimi sint, nec mole obsunt, nec figura aut angulis; & palpebrarum compressione id quod inciderit, emouere & elidere possunt, vt etiam Alectorolophi semen. Contra visus oculorumque debilitatem ex felle harum auium præstantissimum aiunt fieri collyrium. Cerebrum quoque suffusionibus oculorum multum prodesse aiunt, si cum melle illinatur. Ad oculos sanguine suffusos & staphylomata in equo Eumelus nidum Hirundinis integrum, vt nihil prorsus de eo amittatur, in vase cum aqua miscet, & colat, colatumq; liquorem iumento bibendum propinat, aut etiam per cornu infundit. Kiranides Hirundinis oculos fronti alligatos ophthalmiam sanare ait, omnemq; rigorem febrium auferre. Oculorum albugini stercus Hirundinum mirificè medetur, vt Albertus sese expertum esse refert. Sed videndum esset, an tutò eo in oculis vti queamus, calidum enim si in oculos inciderit, excæcat, eodem Alberto teste: idq; legere est in sacris [a] bibliis de Tobia Nephthalienſi, cui, cùm aliquando fatigatus esset à sepultura, venienti domum & obdormienti iuxta parietem, ex nido Hirundinis stercus calidum in oculos incidit, & eum excæcauit, cæcusq; per quatuor annos mansit oborto argemate, sanatus tandem fel le piscis à Raphaële angelo. Sed fortè aliud est iam diu excreto & frigido vti, aliud si id recenter ipsa Hirundo in oculos alicuius excernat. Est nihilominus huiusmodi stercus acre, & magis, quàm omnium aliorum animalium digerit, & Celsus inter adurentia recenset. Si os putredine & crustis laboret, [b] Galenus cinerem vstarum Hirundinum ex melle illinit. Si fauces infestētur, earum morbos cor Hirundinis bibitum Aesculapio teste sanat. Ad inflammatas tonsillas, inquit Nicolaus Myrepsus, illini debet stercus Columbæ, & venter (κοιλία) Hirundinis, sed pro κοιλία, καλιὰ, id est, nidus legi debet: nam & [c] Galenus ad fluxionem gutturis, nidum Hirundinis tritum ex aceto illinit, & Asclepiades alibi apud eundem cuidam medicamento ad laxatas columellas nidum Hirundinum syluestrium aridum admiscet: quo loco Galenus: Nidus syluestrium Hirundinum, inquit, multam discussoriam vim habet. Nonnulli eodem referente alibi Hirundinum cinere melle excepto vsi sunt ad affectiones, quæcunq; circa fauces & vuam cum tumore fiunt. Hirundinum exustarum cinis, inquit, Marcellus, vsq; ad periculum laboranti vuę, cum melle mixtus potenter illinitur. Sic vuæ & tonsillarū inflammationibus succurri Dioscorides & Plinius scripserunt. Ad gurgliones inflammatos & tonsillas Archigenes apud Galenum, Hirundines integras viua cum pennis vstas ac tritas cū melle illini iubet. Kiranides uerò eundem cinerem eodem modo cum melle inunctū, vlcera in gutture & lingua, & omnia depascentia, & gangrænas perfectè curare author est. Laboranti vuę diuturno labore hęc cura teste Marcello succurrit, Hirundinem uiuā testa Africanę cochleę includes, eamq; phœnicio inuolutam lino circa collum subligabis, intraq; diem nonū omni molestia liberaberis.

Ad oculos caligantes. Ad oculorū dolores.

Ad claritatem oculorum. Ad oculum suffusum. Ad oculi ictum.

Si quid in oculos inciderit. Contra visus debilitatem. Ad oculos equorū suffusos.

Ad ophthalmiam. Ad albuginem.

[a] *Tob. 2. et 11* Tobias vt excæcat & resanatus.

Stercoris Hirundinum qualitas.

Ad oris putredinem. [b] *1. Enp. 72.* Ad inflammatas tonsillas.

[c] *3. Enp. 13*

Ad gurgliones inflammatos.

liberaberis. Ad gurguliones inflammatos & tonſillas, aliqui vt apud Galenum Archigenes refert, aiunt ſummè facere Hirundinum pullos teneros valdè, ſiue recentes, ſiue inueteratos, aſſos & in cibo exhibitos, ſtatim enim, inquit, leuant ſuffocationem. Hirundines ipſæ & pulli exiccati, ſi drachmæ pondere ex aqua bibantur, eos iuuare ſcribit[b] Dioſcorides interprete Ruellio, qui anginæ morbo conflictantur; quo loco Marcellus vertit, ſale inueterati, Plinius in ſale ſeruati: atq; ita ex Dioſcoride id repetijt princeps Auicenna: *Salitur*, inquit, *& exiccatur, & bibitur aduerſus ſynanchen*. Sunt multi ſcribente Plinio, qui cuiuſcunque Hirundinis (domeſticæ, ſylueſtris aut ripariæ) pullum edendum cenſent, ne toto anno anginæ metuatur malum. Et ante Plinium Cornelius Celſus: *Vulgò*, inquit, *audio, ſi quis pullum Hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari*. Idem præterea leges apud Marcellum, qui inſuper ad eundem morbum, ius in quo Hirundinum pulli cocti fuerint, tepens ait accipi, & intra fauces contineri, atque aliquid inde tranſmitti. Terra nidi Hirundinum cum aqua ſoluta & inducta colli & faucium tumores & ſynanchen curat, ex Kiranide. Plinius terram ſimpliciter non nominat, ſed integrum nidum: Ad anginam, inquit Leonellus Fauentinus, valet emplaſtrum maturans & reſoluens abſceſſum è nido Hirundinis, quod ab Arculano deſcribitur. Amatus Luſitanus medicos hoc tempore pro angina curãda diſcutiendaue emplaſtrũ ex nido Hirundinis collo imponere tradit, nõ ſine magno & euidenti iuuamine: quanquam non deſint alij, qui cùm nidum ex terra & paleis compoſitum animaduertant, rebus, vt apparet, ſtypticis, illius admotionem timent ac metuunt, ne forſan aſtrictione ſua materiam intrò repellat, quo fit, vt ſolo nidi decocto vtantur; in quo cæteræ res anginam diſcutientes miſcentur, ſed reuera falluntur, cùm omnia in Hirundinis nido contenta, potiùs diſcutiendi vim, quàm conſtrictoriam aliquam habeant. Hæc Amatus &[i] rurſus, vbi ex profeſſo de anginæ cura agit; nec ſunt audiendi, inquit, qui ex nido integro tanquam ex terra frigida emplaſtrum fieri formidant, cùm reuera terra nidi Hirundinis cum paleis & cæteris in eo contentis, diſcutiendi vires habeat; quanquam priſci Græci nunquam, quod legerim, nido iſto in hoc affectu vſi fuerint, ſed potiùs cinere Hirundinum, vt latiùs commentarijs noſtris ad Dioſcoridem diximus. Aetius tamen inter Græcos, vbi de eryſipelate agit, Hirundinis nidum tritum & cribratum ac melle exceptum, contra eryſipelata faciei maximè commendat. Citò enim ea diſcutere tradit. Hucuſq; ille. Stomaticæ compoſitioni ex beſaſa ad anginas aliqui Hirundinum cinerem admiſcent, alij nidum vrere iubent ex ſtercoribus Hirundinum maximè compoſitum. Cinerem Hirundinum aduerſus anginam aliqui in potu propinant, alij illinunt, vel per ſe contingendo, vel cum melle, alij cum canna tenui inſpirant. *Vulgò audio*, inquit Celſus, *ſi quis pullum Hirundinis ederit, angina toto anno non periclitabi: ſeruatumq; cum ex ſale cùm is morbus vrget, comburi, carbonemq;* (cinerem) *eius contritum in aquam mulſam*, (quæ potui datur) *infricari & prodeſſe. Id cùm idoneos authores ex populo habeat, neq; habere quicquam periculi poſſit, quamuis in monumentis medicorum non legerim, tamen inferendum huic operi meo credidi*. Ita Celſus. Anginis, inquit Plinius, ſuccurritur cinere Hirundinis ex aqua calida poto: huius medicinę author eſt Ouidius poëta; ſed efficaciores ad omnia ex Hirundinibus remedia pulli ſylueſtrium ſunt; multò tamen efficaciſſimi ripariarum. Strangulatos cum ſanguine comburunt in vaſe & cinerem cum pane aut potu dant. Quidam & muſtelæ cineres pari modo admiſcent: &c. Auicenna palatum vtiliter ſcribit tangi cinere Hirundinis aduerſus ſynanchen. Amatus Luſitanus cùm dixiſſet crematarum Hirundinum cinerem pro diſcutienda angina vtiliſſimum eſſe, quem deinceps, inquit, vtinam medici in vſum traherent: ſed an intra corpus ſumi debeat, an foris adhiberi, non exprimit. Aſclepiades & Andromachus pullorum cinerem anginis illinunt. Dioſcorides verò tàm matrum, quàm pullorum cinere vtitur, & cum melle commodè inungi ſcribit, ita quoque Marcellus Hirundinum combuſtarum cinerem cum melle Attico mixtum, faucibuſq; inditum & anginam teſtatur reprimere, & vlcera, ſi quæ arterijs inerunt contracta purgare ſanareq;. Alias etiam ſic habet: *Præcipuè contra ſynanchen prodeſt, ſi Hirundidinis pullos vinos in nido prehendas & vinos incendas, vt pulvis ex his fiat, die Iouis, Luna vetere, ſed obſerua vt impares in nido inuenias, & quanti fuerint, exuras. Horum in calida aqua pulverem bibendum dabis, & de ipſo pulvere digito locum ſynanches ab intro continges: miraberis remedium, ſed inlotis manibus remedium facies*. Idem Marcellus remedium ad anginam deſcribens compoſitum, Hirundinum pullorum exuſtorum cinerem adijcit, & rurſus alteri Hirundinum ſylueſtrium exuſtorum cinerem; quod quidem Liuiam Auguſtam ſemper compoſitum habuiſſe dicit, & reconditum in uaſculo vitreo. Facere enim mirificè ad anginam & ſynanchen. Eandem compoſitionem paululum uariantem (ubi Galenus habet ſeminis apij, Marcellus habet opij, quod

[b] *L. 2. c. 49.* Ad anginã.

Nidi vſus contra anginam.

[i] *L. 1 medic. cura. 40.*

Vt comburantur pro angina.

quod non placet) Galenus deſcribit; vocat autem ſtomaticam illinitionem ex beſaſa, hoc eſt, ſemine rutæ ſylueſtris. Celebre eſt, inquit, & hoc pharmacum ab Andromacho deſcriptum. Id autem inter alia apud Galenum recipit cinerem Hirundinum recentem: apud Marcellum Hirundinum ſylueſtrium pullorum cinerem. Hoc ipſum pharmacum referente Galeno Heras etiam ſcripſit, ut parum abſit, quo minus penitus idem ſit. De Hirundinibus quidem ambo obſcurè tradiderunt, quanquã alij clarè ſcripſerint, niſi quod inter ipſos non conuenit. Alij enim nidum vrere iubent, ex ſtercoribus Hirundinum maximè compoſitum, alij ipſas Hirundines, alij ipſarum pullos. Hi verò obſcuriùs ſcripſerunt; & Andromachus quidem cineris Hirundinum recentis: oportebat autem ipſum apponere vſtarum: tale enim quiddam cineris uox ſignificat, niſi nidum ipſum terere ac læuigare iubet. Heras autem Hirundinum recrementi, non apponens vſtarum. Fortè igitur neuter vult comburi debere Hirundinum recrementum, quemadmodum alij. In quibuſdam tamen exemplaribus ſic ſcriptum eſt: Hirundinum tenerarum vnciam vnam, quemadmodum in alijs Hirundinum à trabibus. Palam eſt autem acre & diſcuſſorium hoc pharmacum eſſe ex Hirundinum excrementis conſtans; quemadmodum etiam alia omnia omnium animalium ſtercora, aliqua magis, aliqua minus, velut etiam ipſorum animalium cinis. Hactenus Galenus. Aliud ſtomaticum, quod facit etiam ad anginas, Aſclepiadæ: Hirundinum ſylueſtrium vſtarum cineris drachmas quatuor, croci drachmam vnam, nardi Indicæ drachmam vnam, melle excipe: Mixtura fit, cùm iam ſub manibus ſint affectiones. Stomaticum ex Hirundinibus ad anginas, vt Harpocras (ſcripſit, vel uſus eſt) pullorum Hirundinum vſtorum numero xj. mellis cyathum unum, mirrę obolos tres, omnia tere & miſce. Hæc duo præſcripta pharmaca, inquit Galenus, ex Hirundinibus ſunt abſq; beſaſa: alia autem duo ſtomatica hæc præcedentia ex Hirundinibus cum beſaſa conſtant. Eſt autem & tertia coniugatio pharmacorum eiuſdem generis, in qua ea quæ ex beſaſa citra Hirundines præparantur, continentur. Eandem (nunc recitatam) ad anginas illitionem Nicol. Myrepſus quoque deſcribit in capite de illitionibus, ſed variantem nonnihil, & vt iudico, ex parte deprauatam. Pullos, inquit, Hirundinum agreſtium numero xj. ſucci myrti viridis, mellis Attici, ana cyathos duos, ſeminis myrti ſucci (ſicci fortè, nam Galenus habet tantùm myrrhæ) triobolum, miſce. Electuarium diachelidonion Auicenna etiam deſcribit primo quinti, & Meſue in curatione anginæ, & Serapio inter andidota. Leonellus Fauentinus ad anginam, cinerem crematæ Hirundinis cum fimo canis oſſibus paſti miſcere iubet, huncq; puluerem inſpirari in fauces, & locum abſceſſus cum cannula ſubtili bis vel ter in die. Cataplaſma ex puluere combuſtarum Hirundinum & nidi earundem efficaciter itaq; prodeſt diſcutiendis tumoribus gutturis & curandæ anginę. Operæpretium fuerit hic obiter addere quomodo Hirundines ad eiuſmodi remedia rectè vrantur. Bulcaſis pullos, inquit, Hirundinis implumes in olla noua pones, & modicum ſalis ſuper injcies, & ollam luto obturatam ſuper prunas, aut in furno collocabis, donec cremati fuerint. Aſclepiades apud Galenum ſic: Hirundines ad remedium contra anginam vtuntur hoc modo: Pullos ſale conſperſos vnà cum pennis in fictile conjcimus, obturatumq; prunis imponimus. Cui Aſclepiadæ Galenus gratiam habendam eſſe ſcribit ob id quod tam diligenter deſcripſit, quomodo Hirundinum pullos vri iubeat, & quod ipſa animalia, & non eorum recrementa in pharmaci contra anginam compoſitionem præparanda cenſeat. Leonellus verò Fauentinus remedia anginæ deſcribens, Hirundines hoc modo comburi vult. Decollentur, inquit, & ſanguine euacuato deplumentur, & ſaliantur, deinde ponantur in vaſe vitreato oris anguſti, & claudatur os vaſis cum luto, & relinquatur in furno, donec præ ariditate facilè teri poſſit. Plinius ad oculorum remedia vuas Hirundines cremari iubet, alibi verò ad anginam pullos ſtrangulatos cum ſuo ſanguine comburi. Idem cinis cum melicrato, ut ait Kiranides, raucedines ſanat. Lapillos in nidis pullorum Hirundinis repertos, appenſos Galenus à tuſſi tutum reddere teſtatur. Qui verò in ventre eorum inueniuntur, ſi dextro brachio ſuſpendãtur, hepaticos perfectè ſanare promittit Kiranides. Contra calculos Plinius author eſt prodeſſe cinerẽ inteſtinorũ Palumbiũ ferorũ cochlearibus tribus è nido Hirundinũ. Stercus in cibo vel in potu ſumptum ſecundũ Marcellum tribuit colo ſanitatẽ. Idem ſtercus apud Nicolaũ Myrepſum admiſcetur medicamento ad difficultatem vrinæ, & calculum & colum. Si partus eſt accelerandus, Kiranides Hirundines edi iubet, & opem inde pollicetur. Vt modo de exterioribus affectibus aliquid dicamus, ſuprà ex [m] Actio diximus Hirundinis nidum tritum, & cribratum & cum melle exceptum contra eryſipelata faciei commendari tanquam citò diſcutiens. Fimus potus naſcentiam (phyma, id eſt, turunculum, vel ſimilem tumorem intelligo) ſanat,

[k] *Lib. 6. de cõp. med. ſec. loc.* Stomatica illinitio ex betaſa.

Stercus Hirundinis diſcutit.

[l] *L. 6. de cõp. med. ſec. loc. cap. 1.*

Hirundines vt pro angina vrantur.

Ad raucedines.
Ad tuſſim.
Ad hepaticos.
Ad colum.
Ad partum accelerãdũ.
[m] *Serm. 14. cap. 49.*
Ad eriſipelata faciei.
Ad futunculum.
Ad linguæ vlcera.

nat, ut ſcribit Kiranides. Linguæ vlcera & labrorum in mulſo, ſicut Plinius ait, in melle vel mulſa, vt Sextus & Conſtantinus, decoctæ ſanant. Vlcus etiam annoſum teſte Sereno coaleſcet, ſi cineres Hirundinis altæ ei inducas. Sanguinem mirificè dolorem podagricum lenire ſcribit Trallianus. Aetius inter vnguenta podagrica hoc quoque recenſet remedium. Vrticæ ſemen & Hirundinis nidum cum ſapa terito & illinito. Si ſpina vel aculeus in pede aliaue parte canem læſerit, extrahet illum, inquit Albertus, impoſitus puluis Hirundinellarũ (cinerem de pullis Hirundinum intelligere puto) in olla noua cũ partibus inteſtinis (cũ ipſis inteſtinis) combuſtarũ: quod medicamentum tanquam ſaluberrimum in pyxide reſeruandũ eſſe monet. Ego hunc cineris Hirundinũ vſum apud veteres non reperio: cæterùm arundinis, quã phragmiten cognominat, radicẽ conciſam per ſe, & unà cum bulbis illitam ſurculos & cuſpides extrahere Dioſcorides tradit. Ad morſum canis rabidi laudant citante Plinio Hirundinis decoctum epotum. Ad eundem morſum prodeſſe aliàs ſcribit glebulam ex Hirundinum nido illitam ex aceto, vel pulli Hirundinis combuſti. Alibi etiam tradit, vt quidam citant, ſtercus Hirundinis decoctum & potum canis rabidi morſui aduerſari. Aduerſus verò viperarum morſus Pelagonius nidum Hirundinis cum vino vetere contritum in iumento imponi iubet: atque Eumelus in iumento ad omnem virulentum ictum pulli Hirundinis ventrem, vel eorundem nidum contritum imponi præcipit. Idem Pelagonius contra viperę morſus in iumentis Hirundinis pullos diſſectos adhiberi conſulit. Si Hirundinum pulli tres tribus oſſis in fauces boum cum vino deijciantur, toto anno valere quidam ſcripſere, vt Plinius & Columella citant. Si quis liberalius bibens ebrius eſſe nolit, Hirundinis roſtri cinis cum myrrha tritus, & in vino, quod bibitur, inſperſus, ſecurum teſte Plinio præſtabit à temulentia. Sin iam ebrius factus eſt, cinerem Hirundinum aduſtarum quantitatem ſufficientem exhibebis. Si æger nimis dormiat, vel ſi quenquam nolis dormire, oculus Hirundinis poſitus in lecto, vt ferunt, ſomnum adimet, donec auferatur. Sunt etiam qui nugantur omnes te amaturos, ſi Hirundinis cor tecum habueris.

Ad vlc' annoſum.
Ad podagram.
Ad morſum canis rabidi.
Ad viperæ morſus.
Ad ebrietatem vitandam.
Cõtra ſomnum.

VSVS IN CIBO.

HIrundines niſi à pauperculis quibuſdam in cibum admitti puto. Alimentum ex eis eſt nocuum & feruidum; ideoq; niſi remedij cauſa medici edi iubent.

VSVS IN BELLO.

QVAMVIS alij Hirundines nobis prorſus inutiles eſſe profiteantur, hiſtoria nihilominus teſtatur earum in bellicis negocijs nõ vulgarem vſum fuiſſe. Cecinnam enim equeſtris ordinis virum ſcribit [a] Plinius comprehenſas Hirundines in vrbe, ſecum in expeditionibus adferre ſolitum, & poſtmodum victoriæ nuncias amicis miſiſſe in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore. Et à Fabio Pictore idem Plinius traditum ait in animalibus ſuis, cùm obſideretur præſidium Romanum à Liguſtinis, Hirundinem à pullis ad ſe allatam, ut lino ad pedem eius alligato nodis ſignificaret, quoto die adueniente auxilio eruptio fieri deberet. Haddingum Humbli primi Danorum regis à fratre expulſi filium, iniuriam patri illatam vindicare cum uellet, ferunt ſucceſſorem patrui ſui illius qui patrem ſuum interemerat, Dunæ agentem arcta ſtrinxiſſe obſidione, & cùm ita adhuc nihil proficeret, igne ſub Hirundinum, quæ in obſeſſa urbe nidulabantur, à peritis aucupibus captarum alis occultè & artificioſè ligato urbẽ incendiſſe, ciueſq; dum in reſtinguendo incendio fallaciæ ignari occuparentur, oppreſſiſſe, & regem unà cum urbe cepiſſe. Tradit eadem hiſtoria Fridleuum alium Daniæ regem cum numeroſo exercitu cum ad opprimendam Hyberniam contenderet, nec poſſet uoti compos fieri, ad aſtum prænominati Haddingi regis confugiſſe, atq; eodem etiam modo Duflinam quæ terræ caput erat, occupaſſe. Similem ferè hiſtoriam de Olha quadam principe recitauimus in Columba. Atq; hæc de Hirundine in genere dicta ſunt.

Cecinnæ aſtus.
[a] L. 10. c. 24.
Fabij Pictoris aſtus.
Hadding' vt Dunam incenderit.
Fridleu' vt Duflinam ceperit.

DE HIRVNDINE AGRESTI siue ruſtica Plinio dicta. Cap. VII.

PLINIVS [a]quoddam Hirundinum genus, quod nidos quidem figura diuerſos, ſed eadem (qua domeſticæ) materia confingit, ruſticum & agreſte nuncupant, vt ſuprà, vbi de diuerſis Hirundinum generibus egi, oſtendi adductis etiam eius verbis, eſt id quod Bellonius nobis pro Acantylide Ariſtotelis perperam obtrudit, & Gazâ ſcilicet ſecutus, pro Acanthylide Argathylem Latinè transfert. Caret huiuſmodi Hirundine Italia, vel ſaltem hic mihi nunquam obſeruare licuit. Turnerus propter pedum breuitatem Apodem minorem vocat, refertq; ab Anglis dici Rok martinettes, vel Chirche martinettes, id eſt, Hirundines templorum, quo pariter ſignificato Germani Kirchtchvvalben dicunt, nonnulli verò etiam Murſpyren, Mynterſpyren, Murſchvvalben (vt Georgius Agricola) Bergſchvvalben, Vvyſſeſpyren; eò quòd in templis & muris & montibus nidificent.

[a] L. 10. c. 33.

Bellonij error.

Apos minor.

Hirundines templorum

FORMA. DESCRIPTIO.

ORNITHOLOGVS quidem huiuſce ſpeciei iconem expreſſit, eſtq; ea quam nos hic ab eo ſumus mutuati, ſed nullâ appoſuit deſcriptionem: ait tamen aliquos dicere imo ventre ad collum vſq; albicare, reliquo corpore eſſe nigram. Exactiùs eam deſcripſit Bellonius, ſed icon quam depingit Ripariæ eſt ſiue Drepanidis, cuius dum etiam genus facere contendit, oleum & operam perdit. Eius verò deſcriptio talis eſt. Color capitis, colli & dorſi, vt in Hirundine domeſtica, ſupra & infra roſtrum nihil prorſus rubedinis habet; eius enim loco ſub roſtro, gutture & toto ventre ad caudam vſq; candicat. Peculiari ab alijs ſigno dignoſcitur, nempe quòd pedes habeat pennis obueſtitos. (Hinc fortè Turnerus Apodes minores vocabat.) Alia eſt propria nota, macula videlicet prope caudam alba tantę magnitudinis, vt dum volat, nihil in ea nigredinis præterquam capite, alis & dorſo & caudę extremitatibus appareant. Cauda etſi etiam bifurcata eſt, binis tamen illis longiſſimis, quas domeſtica habet, caret.

Bellonij error.

Color.

Nota propria.

Cauda.

Hirundo agreſtis ſiue ruſtica Plinÿ.

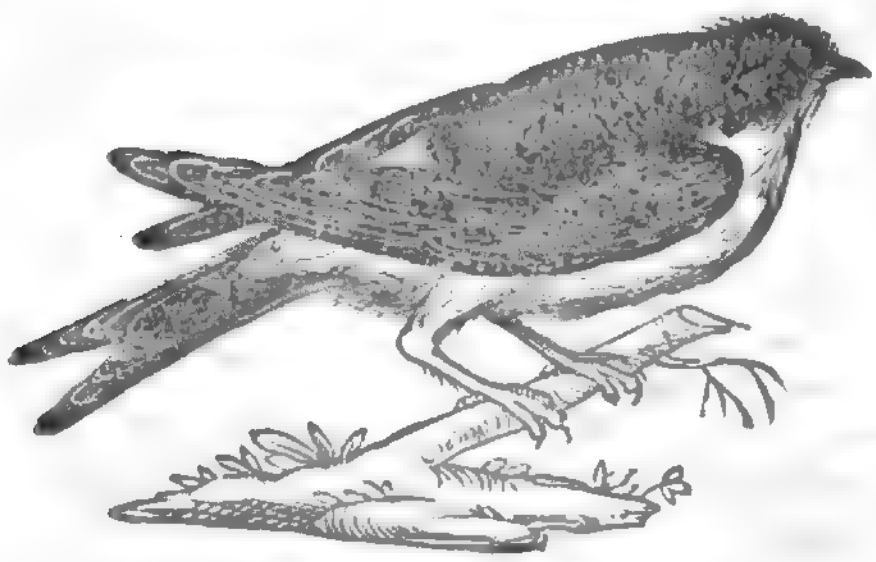

NIDVS.

IDEM Bellonius Hirundinis hoc genus ſolum nidum ſuum ſphærica figura conſtruere aſſerit, adeo ut vel hinc ſaltem lapſus eius manifeſtetur, nam [a] Plinius etiam de ſylueſtris ſiue ruſtica Hirundine ſcribens dicebat: *nidos diuerſos figura* (quam domeſticæ) *ſed materia eadem confingunt totos ſupinos, faucibus porrectis in anguſtum, vtero capaces: mirum quæ peritia, & occultandis habiles pullis & ſubſternendis molles.* Dein addit. *In Ægypti Heracleotico oſtio molem continuatione exagunt Nilo opponunt:* quæ Bellonius de ſua Argatyli Plinium intellexiſſe credit, cùm Plinius ſimpliciter deinde eodem capite dicat; *Argatylis appellatur, eadem*

[a] L. 10. c. 33.

Argathylis nidus.

Digitized by Google

Gazæ error

dem figura (pilæ nempe) ex lino intextus. Sed Bellonio impoſuit translatio Gazæ, qui apud[b] Ariſtotelem ſcribentem, *Acanthilis ſolerti ingenio nidum conſtruit; texit enim lino in modum pilæ, vt vix ſi aditus*: Plinium hoc de Argatili ſcribere videns, pro Acantili Argatilem poſuit, & è ripariarum genere eſſe de ſuo addidit: nam id apud Ariſtotelem non legitur: neque etiam Argatilem Plinius in ijs enumerat. *In genere Parrarum eſt*, inquit, *cui nidus ex muſco aride ita abſoluta perficitur pila, vt inueniri non poſſit aditus. Argatilis appellatur, eadem figura ex lino intexens.* Ornithologus quòd Gazam uideret pro Parrarum legiſſe Ripariarum, prius Gazę lectionem approbat, cùm alioqui, vt ſequenti ſubinde capite oſtendemus, Ripariæ longè aliter nidificent, quod fortè cernens ingeniosè admodum pro Parrarum Parorum (quos ſanè eo modo nidum confingere adhibenda etiam icone ſuo poſt loco indicabimus,) & pro Argatilis Aegithalus, hoc eſt, Parus legendum eſſe conjecit. Aegitalus autem & Argatilis nomina facilè permutari poterunt. Vt modo ad Hirundinem noſtram reuertamur, Turnerus etiam in ſcopulis & templorum feneſtris æditioribus & ſummis turribus nidos figere ſcribit. *Hirundinum genus tertium*, inquit Albertus, *in parietibus murorum* (in muris) *extrinſecus nidificat, & muſcis eſt infeſtum. Idem cum Paſſeribus pugnat. Paſſer enim domicilium* (nidum) *eius præoccupat initio vêris antequam veniant Hirundines.* Et rurſus: *Hirundines, quæ in muris & lapidibus nidificant, concludunt luto nidum vſq; ad arctum foramen, per quod intrant & exeunt, quòd ſi Paſſer intrauerit, & non citò exierit, Hirundinibus collectis pluribus, & luto obturantibus nidum ſuffocatur. Poſtea reparato foramine Hirundo, ad quam pertinebat nidus, Paſſerem mortuum ejcit:* Et rurſus alibi, *Hirundines omnes, quæ in muris nidificant, claudunt nidos præter foramen, per quod intrant.* De hoc item Hirundinis genere intellexit Matthiolus inquiens: in muris veterum ædificiorum & cauernis & ſcopulis montium nidificant. In Hollandia ad vitreas Eccleſiarum, aliorumq; altorum ædificiorum feneſtras in fornicibus earum tantummodo nidulari audio, & nidum ferè ſphæricum confingere eadem prorſus, quæ domeſticæ materia, vt ex Plinio dictum eſt.

[b] 9. hiſt. c. 13

Plinius correctus.

Parorũ nidus.

Hirundinis ſylueſtris nidus.

DE DREPANIDE SIVE RIPARIA. Cap. VIII.

AVICVLAM hanc, de qua nunc agimus, & cuius ſubinde pictura dabitur, [a] Ariſtoteles Drepanidem, Plinius Ripariam, Marcellus Empiricus Ripariolam voce diminutiua, Gaza apud Ariſtotelem Falculam aut Ripariam nuncupat. Albertus Græcè dici ait Abroycayn, & aliquos eam vocare Daryachim, quo loco alias legitur Dryacha, qua nimirum voce alibi etiam vtitur, hoc modo: *Dryacha auis eſt Ariſtotelis pedibus carens*, &c. Videtur autem corrupta vox à Græca Drepanis. Matthiolus ab Italis Rondoni vel Tartari dici ſcribit: ſed nobis Bononienſibus Rondoni vocantur Apodes, Ripariæ ſiue Drepanides Dardanelli, Gallis Martinet, quod nomen Ornithologus etiam ad Apodes ſeu Cypſellos pertinere ſcribit, Sed Bellonius Gallus Martinet omnes Hirundines nominat, cum adiecto magnitudinis epitheto, Ruſticam verò ſiue agreſtem, de qua proximè egimus, ſimpliciter Martinet appellat, & Ripariam Hirondelle de riuage. Germani teſte Turnero cin Vberſvvalbe aut Speiren; aliqui referente Ornithologo Vvaſſerſchvvalbe, Rynſchvvalbe, hoc eſt, Hirundinem aquaticam, & Rheni Hirundinem, quod prope aquas & Rheni aggeres niduletur: circa Argentoratum eodem ſignificato Rhynuogele, id eſt, Rheni auicula diminutiua formula dicitur. Georgius Agricola & ipſe Germanus ſummo cum & intolerabili errore Apodes cum Ripariis eaſdem facit, & Germanicè interpretatur Speirſchvvalben. Ornithologus diuerſarum Hirundinum nomina in diuerſis Germaniæ locis cõfundi ait, ſuoſq; tradit Spyren vocare Apodes; inferiores verò Germanos ita vocare Riparias: Auem cuius iconem exhibet, & in Rheni riparum cauis nidificare aſſerit, ab alijs Germanicè Teelſchvvalben dici ſcribit.

[a] 1. Hiſt. c. 1. [b] L. 10. c. 33

Falcula. Abroycayn Daryachin. Dryacha.

Dardanelli

Hirondelle de riuage.

Georgij Agricolæ error.

GENVS

Digitized by Google

GENVS. DIFFERENTIAE.

PLINIVS [a] Ripariam tertium genus Hirundinum facit, inquiens: *Tertium Hirundinum genus est, quæ ripas excauant, atque ita internidificant.* [b] Aristoteles, quicquid dicant alij, manifestè distinguit, dum ait: *Drepanis vt pennis præualet, sic pedibus degenerat, vt Hirundo & Apodes: nam hæc tria genera & moribus & volatu (ὁμοιοπτέρα) & specie* (tum reliqua scilicet, tum paruitate pedum) *proxima inter se conspiciuntur.* Et reuera illud tantùm hæc auicula cum Hirundinibus omnibus commune habet, quòd pedibus sit curtis, multùm uolet, & insecta in volatu captet. Contrà ab ijs differt nidificandi ratione, quia non semper appareat, sed cùm imber incessit tantùm, & quia caudam, vt reliquæ Hirundines non habeat bifurcatam.

[a] L. 10. c. 33.
[b] 1. Hist. c. 1.

FORMA. DESCRIPTIO.

Hirundo riparia fœmina cum chelidonio minori.

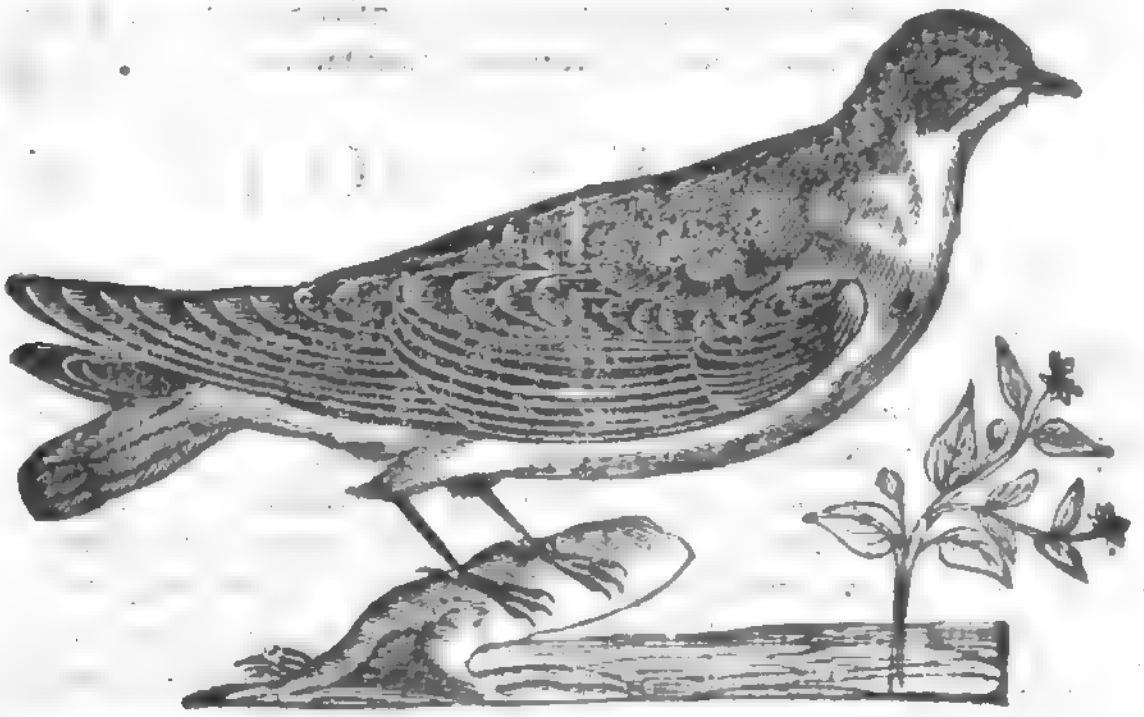

Hirundo riparia mas, sive Drepanis cum Vincetoxico.

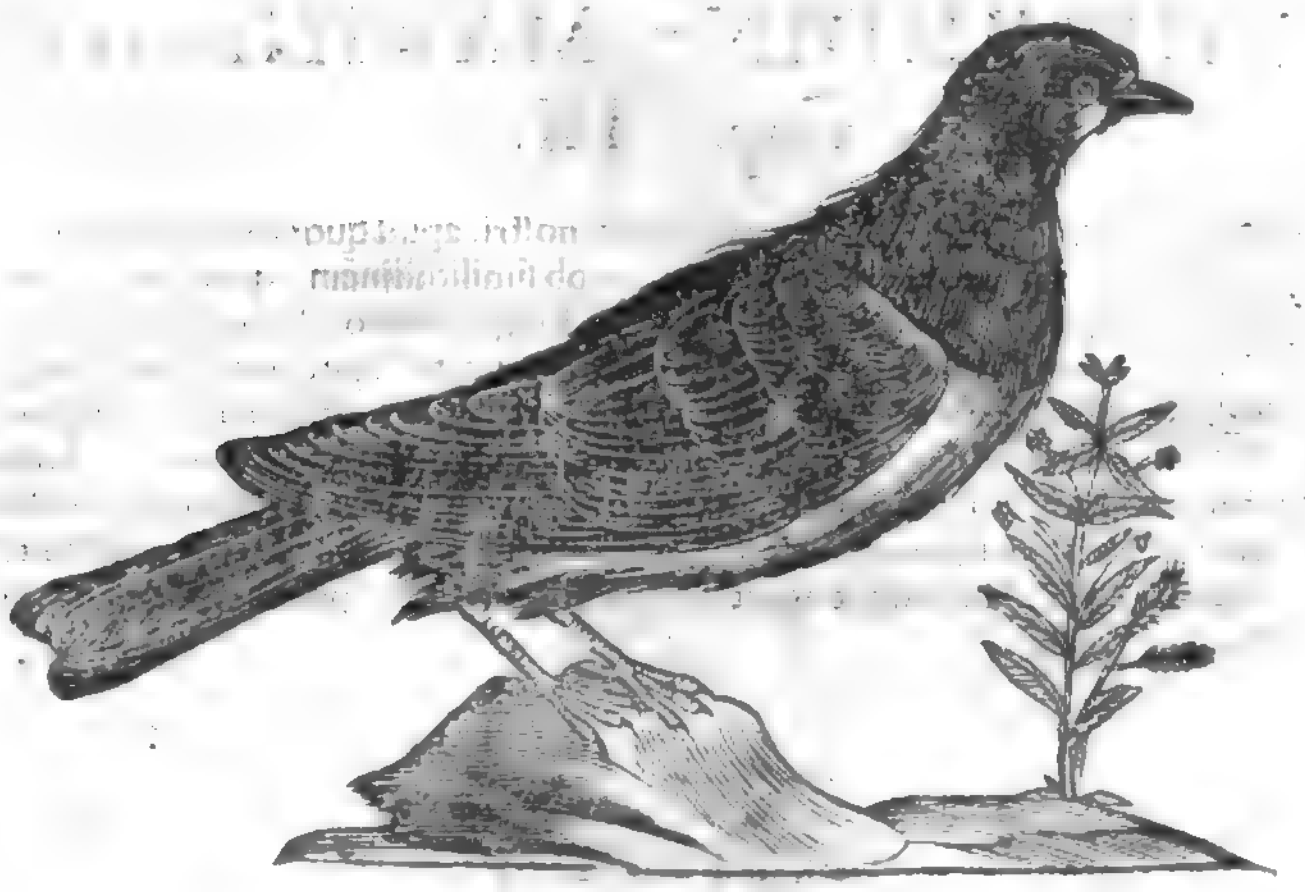

ORNI-

ORNITHOLOGVS Ripariæ fœminæ figuram depingens, Ventre, inquit, albicat, vt in collo quoque: pectore fuſca eſt. Deſcendit enim deorſum à dorſi initio ad pectus fuſcus color, ſed qui tamen totum pectus non occupet. Mirum quod rotundam illam maculam eiuſdem coloris, quæ retro oculos eſt, ad aures nimirum, non expreſſerit. Auicula tota (fœmina nempe) pronè præter pectus candicat, ſupinè fuſca eſt: mas verò magis nigricat, item collo toto, præterquam ſub roſtro, vbi macula eſt luteſcens. Alas in mare nimis breues pictor expreſſit: longitudinem earum ex femellæ icone dimetiaris, quam innuens philoſophus dicebat pennis prævalere, pedibus verò degenerare, ſcilicet ob breuitatem, de qua etiam Plinius. *Qui negant*, inquit, *volucrem vllam eſſe ſine pedibus, confirmant & Apodes habere, & Drepanin in eis*: ſic ille, quibus perperam intellectis [a] Albertus, *Dryacha*, inquit, *Ariſtoteli auis eſt, pedibus carens* (καλάπους autem, non ἄπους Ariſtoteli eſt) *& cum ad terram ceciderit, cubitis alarum & pectore repit ſicut Veſpertilio.*

Color.

Mas vtà fœmella differt.

[a] *Lib. 23.* Alberti error.

NIDVS.

DIVERSO, vt dixi, modo quàm Hirundines aliæ nidificant. Ripas enim teſte Plinio excauant, atq; ita internidificant. Nidos enim, inquit, non faciunt. Albertus tamen nidos artificioſos ſibi conſtruere aſſerit. Ego in cauis ſimpliciter illatis tantùm plumis & ſtramentis nidulari audio.

PRAESAGIVM.

[a] *1. Hiſt. c. 3.*

CAVM Drepanis apparet, imbrem præceſſiſſe ex [a] Ariſtotele colligitur, qui ita habet: *Æſtate tantùm apparet Drepanis cùm imber inceſſit; tunc enim & apparet & capitur: denique rara hæc auis eſt*: Quo loco Albertus ſic habet: *Hirundinis quædam ſpecies non apparet niſi vno tempore anni poſt pluuiam in fine æſtatis menſe Auguſto cùm Sol eſt in Leone. Eſt autem admodum rara, & per totum annum niſi ſemel apparet, menſe vno quo etiam perit: quare generatio eius obſcura eſt.* Alibi contrà ſic: *Non apparet autem niſi poſt pluuiam in principio æſtatis, & eo tempore parit, cumque pulli conualuerint, moritur.* Plinius verò migrare hanc auiculam ſcribit multis diebus antè quàm futurum eſt, vt amnis auctus attingat eius nidum. Inde nimirum cùm fugiſſe eam nouimus, amnes ſubinde iudicare prædicereq; poterimus inundationem aliquam minari.

Inundationis præſagium.

DE HIRVNDINE MARINA AVE. Cap. IX.

EIVSCEMODI auem aucupes noſtri, apud quos eam deprehendi, Hirundinem marinam nuncupant ob ſimilitudinem, quam cum Hirundinum genere obtinet, licet corpore longè ſit maior, & pedes longiores poſſideat. Ventre toto ad pectus vſq; candicat. Capite, alis & dorſo fuſceſcit. Alæ & cauda, vt in Hirundinibus longiſſimæ ſunt, & colore nigricant, intus verò fuſceſcunt. Cauda bifurcata eſt, vt figura exprimit. Roſtrum eſt robuſtum, nigrum, vt in Laro, rictu, maximo. eoq; coccineo. A roſtro per oculos ad pectus ferè vſq; notabilis linea atra defertur, & velut torquem prope pectus conſtituit. Pedes ſunt aterrimi, & vt Hirundinibus, vt dixi, maiores. Quid præterea ſuper hac volucre dicam, non habeo.

Deſcriptio. Color. Alæ. Cauda. Roſtrum. Pedes.

DE

Digitized by Google

Hirundo marina cum lentícula marina.

Digitized by Google

DE APODE.
Cap. X.

[a] 9 hiſt.c.30

Etymologia. Apes ſeu depes. Apodhia.

COMMVNIS præceptor[a] Ariſtoteles auem hanc quia Hirundini adeo ſimilẽ, vt niſi hirſutis pedibus,& quia paulò maior ſit, ea diſcerni nequeat, Apodem indigitauit. Gaza Latinè Apedem & Depedem reddidit, Plinius verò,quem aliàs plerunque ſequi ſolet, ſeruata voce Græca Apodem Gaza à paruitate pedum nomen deducit; Plinius quòd careat eorum vſu. Quem ſecutus Syluaticus, *Apodhia* (Apodes rectiùs) *vocantur*, inquit, *auri ſimiles Hirundinibus, maiores tamen, plurimùm volantes, ſic dicta, quia vſu pedum carent.*

[b] L.10.c.39

Cypſelus.

Eædem ab aliis teſte[b] Plinio & Ariſtotele Cypſeli vocantur. Κύψελοι etiam Heſychius & Varinus exponunt auem ſimilem Hirundini, nonnulli in hac voce l duplicant, quod non placet. Forſan autem ita dicuntur, quoniam ἐν κυψέλαις ſiue κυψελίοις pariant, vt ſubinde ex Ariſtotele dicemus. Cypſelos, inquit Cælius, Pſellus in libro de victus ratione Trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent. Sed Cælius ex translatione Ge.

Vallæ error

Vallæ deceptus eſt, vt ni fallor, in Paſſere etiam annotaui, nam hoc interprete Pſellus

Paſſeres troglytæ.

commendat in cibo Paſſeres & Trogletas (lego Paſſeres Trogletas) quæ Hirundinibus ſimiles ſunt pedibus curtis (quæ poſteriora verba Valla de ſuo addidit) qui foraminibus turrium ſolùm ſe committunt: vnde nimirum pyrgitæ hi Paſſeres etiam appellantur,quorum pariter idem[c] Pſellus meminit. Vt verò ad Apodes reuertamur, quidam viri docti Germani referente Ornithologo χελιδόνας θαλασσίας, id eſt, Hirundines marinas etiam nominant, ſed cur id faciant, authorem, quod ſciam, non habent, niſi fortaſſis Plinij authoritate ita appellaſſe putemus. Hic enim Apodes toto mari cerni ſcribit Hirundinum ſpecie. Nos autem hoc nominis proximè præcedenti aui tribuimus nullam aliam ob cauſam, quàm quòd aucupes eam ita appellare videremus. Nonnulli etiam hodie Alcyonem vulgò Hirundinem marinam dicunt. & Germani, vt Ornithologus ſcribit Meropi, aut ei congeneri aui eandem nomenclaturam tribuunt. Albertus cum ſcripſiſſet de Apodibus quorum pedes ſint mali, alæ verò bonæ, pòſt ſubdit: *Dicit autem Auicenna auem minorem quàm ſit Veſpertilio* (Hirundo potiùs, inquit Ornithologus, ut uitium ſit interpretis; ſed Apus Hirundine maior eſt: Itaq; legit: Dicit Auicenna Apodem maiorem eſſe, quàm ſit Hirundo) *& eſt*, inquit, *de genere Veſpertilionis* (Hirundinis) *quæ in terram cadens ſuper alas cadit, & Arabicè vocatur Abaſic* (voce forſan corrupta ab Apode) *& vacillat in motu, ac ſi careat pedibus*. Ariſtoteles ſanè illo in loco nullam Veſpertilionis, ſed Apodis tantùm & Hirundinis mentionem facit. Auguſtinus Niphus pro Apodes Apedes habet, Gazam,vt apparet,ſecutus, & Hirundines ſaxatiles & ſpeluncarias dici ſcribit. In Venetia prouincia referante Hermolao etiamnunc Cypſeli nuncupantur. Ego id nominis vulgare Italicum eſſe non puto. Perperam etiam Scoppa etiamſi Italus Cypſelum Italicè interpretatur la Rendina, Rondina vulgò typographi lapſu: nam & uox ſimpliciter Hirundinem ſic reddidit. Perperam item Syluaticus & ipſe Italus apud plures vulgò Dardanos appellari dixit. Itali Meropem ita nuncupant, & Hirundinem ripariam Bononienſes Dardanellum, fortè quòd Meropis adinſtar terræ caua ſubinſtret. Apodes Bononiæ Regijq; & fortaſſis in tota Lombardia Rondoni dicuntur, Genuæ, ut audio Barbarotti, voce planè ab Hirundinibus diuerſa, Hiſpanis Venceiò, nonnullis Arreaquo: Gallis la gran Hirondelle, grand Martinet, ſeu Martiler, Moutardier. Georg. Agricola Apodem, vt ſuperius quoq; à me eſt annotatum, eandem cum Hirundine riparia facit, & Germanicè interpretatur Spirſvvalben; Heluetij teſte Ornithologo Spyren nominant,& Murſpyren & Gerſuualm, uel Geyrſchuualemen: Hollandi, ut audio Steenſuualemen, quod in parietibus nidulentur: Angli Thegreat ſuualouues, hoc eſt, Hirundines magnas, ut refert Turnerus Anglus, qui has aues uel Hirundines ruſticas appellandas putat, uel Apodes maiores: Eliota pariter Anglus Martlettes dici ſcribit:

Abaſi.

Apodes.

Hirundo ſaxatilis,& ſpelicaria.

Rendina.

Dardanus.

Dardanell°

Rondoni.

Barbarotti.

[c] Libr.1.de vtil.rat.circa finem.

Hirũdo marina.

Alcyon.

Meropi cõgener.

Synonyma aliarum nationum.

GENVS

Digitized by Goog

GENVS. DIFFERENTIAE.

APODES, tametſi vulgò vbiq; fermè terrarum Hirundinis nomenclatura celebrentur, inter Hirundines tamen à veteribus, nimirum Ariſtotele & Plinio non recenſentur. Vterq; verò Hirundinibus ſimiles eſſe prodidit: quinimo Ariſtoteles diſcerni poſſe ab Hirundine negat, niſi quòd tibijs ſint hirſutis, quam pariter differentiam in domeſticæ Hirundinis hiſtoria annotauimus. Quàm apertè verò Apodes ab Hirundinibus diſtinguat philoſophus, oſtendimus à Drepanide allatis etiam eius verbis: differunt verò etiam magnitudine, nidulandi modo, & digitorum in pede conſtitutione: ſunt enim duo totidem retrorſum tendunt, quamuis id in icone, quam exhibebo, expreſſi eius in ſequenti iam rubrica inueſtigabo. Vt ab Hirũ diſ

FORMA. DESCRIPTI

Apos cum tabano.

Digitized by Google

APOS toto corpore plumis egregiè munitus fultuſq; eſt, quemadmodum ſcilicet auibus multùm volacibus conueniebat, maximè verò cùm & pedum vſu careat fermè: vnde dicebat [a] Philoſophus, *Apodes vt pennis pra ualent, ſic pedibus degenerant*. Natura enim pedum paruitatem, alarum velocitate compenſauit. Toto corpore vnicolor eſt, ſed qualis in murium pilis conſpicitur. Caput habet ſupra admodum latum, collum verò breuiſſimum, rictum ampliſſimum, adeo ut integros ſcarabeos ac lucanos deglutiat; palpebras more terreſtrium ſupra & infra oculos; roſtrum exiguum, nigrum, prope extremitatem acutum, alas longas, caudam bifurcatam, crura breuiſſima ad digitos vſq; pennis obueſtita, digitos verò utrinq; binos, ut in Picis Martijs, unguibus armatos acutis, quibus quod rapuit adeo conſtringit, ut id perfodiat. Cæterùm cùm cæteris auibus pedes cruraq; ad inſiſtendum dederit natura, in hoc auium genere ad rependum potiùs facti eſſe videntur: ijs enim quando aliquod foramen ſubintrant, vltrà prorepunt, ad quod digiti ab utraq; parte bini plurimùm profunt, ut Picorum exemplo facilè comprobatur, quibus tales ad ſcandendum arbores, rependumq; per caudices & ramos earum natura ſagax conceſſit.

Color.
Caput.
Collum.
Os.
Palpebræ.
Roſtrum.
Alæ.
Cauda.
Pedes.
Pedum vſus.

[a] *1. hiſt. c. 1.*

LOCVS. VOLATVS.

IVSCEMODI auium genus, quòd pedum vſu propemodum careant, nunquam ſtant aut ſedent, aut arboribus, ut Hirundines conſiſtunt, & ſi fortè in terram impigerint, cùm propter alarum longitudinem, tùm propter pedum breuitatem eleuare ſeſe nequeunt, quare in continuo volatu verſantur, & niſi in foramine aliquo, vel proprio nido quieſcunt; quod annotauit quoq; Plinius, dum ait: *Plurimùm volant Apodes. Ha ſunt quæ toto mari cernuntur: nec vnquam tam longo naues tamq; continuo curſu recedunt à terra, vt non circumuolitent eas Apodes. Cætera genera reſidunt, & inſiſtunt: his quies niſi in nido nulla, aut pendent aut iacent.* Differt autem Apodum uolatus à uolatu Hirundinum, quòd Apodes pleruncq; gregatim uolent, & altiùs etiam illis. Cùm uolant uelut arcus tenſi figuram exprimunt, & ſæpe alas non mouent. [a] Bellonius affirmat hoc auium genus reliquas aues volatus pernicitate vincere, & delphinum cæteros piſces natando, & ab hoc ſuperari Apodem, ſi volatus natatui conferatur. Apodes ſcribit Ariſtoteles omnibus anni temporibus apparere; cùm alioqui apud nos primæ auium diſcedant, & vltimæ redeant: quamobrem in Græcia ubi degebat Ariſtoteles, ſecus quàm hîc fecerint: quod credens Bellonius Ariſtotelem ait id de ſua patria ſcribere, & reuera aliàs Apodibus id non conuenit. Georgius Agricola plures numero hybernis menſibus inter ſe nexas latere tradit in ripis fluminum, paludum & in littoribus & ſcopulis maris; indeq; accidere ut piſcatores interdum ita inter ſe iunctas ex aquis extrahant. Verùm dubium eſt, de quibus id ſcribat Agricola; nam Apodes, ut dixi, cum Riparijs confundit: unde ſubdit: *dicta autem ſunt Riparia, quod ſoleant ripas excauare, & in eis nidos conſtruere, ac latere*: quibus ſanè uerbis ſe de Riparijs loqui atteſtatur.

Vt quieſcat.
Volat. Apodum & Hirundinum vt differat.
Delphini natatus.
Vt lateant.
Agricolæ error.

[a] *Li. 7. c. 13.*

NIDVS.

CIRCA turres degunt, & in foraminibus earum nidificant: Plinius in ſcopulis etiam nidulari ſcribit: quæ fortè illæ fuerint, quas toto mari conſpiciait: Ornithologus in crepidinibus fluuiorum altiſſimè, vel in terra uel in glarea, quod non puto, quamuis & Ariſtoteles intra ſpecus nidum confingere teſtetur. Fingunt autem eodem Ariſtotele teſte ſpecie ciſtellæ productæ longius, fictæ ex luto (Græcus textus habet πυττώσαν δ' κυκλόσε δι' πηλοῦ) uno aditu dato arctiſſimo, idq; locis anguſtis, ut & beluas deuitare poſſint & homines.

Nidi figura.

Google

VICTVS.

VICTITANT inſectis per aëra uolitantibus, eáq; niſi uolantes capiunt, & niſi uolantes edunt. Obſeruaui tamen ego aliquando adhærere parietibus, quod ideo eas facere conijcio, ut araneas muſcaſue, ſimiliaque inſecta prævisa capiant. Bellonius tantum oculorum acie valere ſcribit, vt per mille paſſus muſcam volantem obſeruent, & ſubitò inſequantur. Quantum visu valeat.

CAPIENDI RATIO.

QVOMODO pueri Apodes primùm redeuntes in Zacintho inſula numerosè capiant, ita ferè recenſet Bellonius. Zacinthus inſula caſtrum habet in cacumine rupis prope urbem, cuius (caſtri) incolæ pueri è feneſtris ceu piſcaturi baculum manu continent, hamoq; plumam pro eſca appendunt, quam diripere & in nidum portare uolentes aues, hamo affixæ hærent. atq; ita puer unus ſeptuaginta uno die aues capere uiſus eſt. Idem Bellonius quomodo in Creta pueri eas cicadis capiant, ſic docet. Acicula inſtar hami curuata cicadam transfigunt; aciculam filo alligant, cuius ipſi extremitatem tenent. Cicada ſic transfixa in aerem euolat; eam conſpectam Apodes impetu petunt, & deuorata filo hærente capiuntur. Simili modo Regij audio laqueis capi, in quibus cicadæ, uel muſcæ ſint appenſæ. Pueri vt Apodes capiant in Zacintho inſula. Vt cicadis capiãtur in Creta.

COGNOMINATA.

VNni populi Apodes dicti ſunt, ut Suidas meminit, quòd nunquam ferè pedites, ſed contrà ſemper equites iter facerent. Cypſelus Corynthiorum tyrannus fuit, de quo conſule alios. Vnni popli Apodes dicti. Cypſelus tyrannus.

PROVERBIVM.

CYPSELVS *non generat Aquilam*, prouerbium citatum à G. Heldelino: quod adagiorum author non memorat. Videtur autem ſimile illi Horatiano, *Et imbellum feroces, Non generant Aquile Columbam*. Vel fortè ideo Apos Aquilam non generare dicitur, quia etſi uolandi pernicitate Aquilam niſi ſuperet, ſaltem adæquet, uiribus longè ſit inferior, cùm ſcilicet Apes inſecta deuoret animalcula exigua, Aquila quodcunq; obuium etiam maximum impugnet. Cypſel. nõ generat Aquilam.

VSVS IN CIBO, & Medicina.

GERMANI ſuperiores inferioreſque, ut audio, ab Apodum eſu tanquam prorſus abominando abſtinẽt, cùm alioqui in cibo non ſint ingrati, maximè pingues. Fœtus earum Bononiæ in præcipuis delicijs habentur, & magno uenumt. Has aues teſtatur Plinius ex uino ſumptas ſanare tormina. Germani non edunt Apodes.

Digitized by Google

DE VPVPA. Cap. XI.

Ordo.

VPVPAM etſi ſpurciſſimam, vt ſubinde in hiſtoria patebit, auem, vel ob ſolam fabulam, qua Thereus Thraciæ rex in auem conuerſus fingitur, quod Philomelam, id eſt, Hirundinem, & Prognen. id eſt, Luſciniam gladio perſequeretur, Hirundinibus ſubiungimus; ſed forſan & regiam alitem præferre debebamus, regiam autem, non ob iam dictam fabulam, ſed propter

Auis paradiſi.

insignem ſpectabilemq; corporis decorem, quamobrem quibuſdam auis paradiſi nuncupari meruit, quam pulchritudinem notans * Naſo de Thereo in Vpupam conuerſo canebat:

L. 6. Met.

Vertitur in volucrem, cui ſtant in vertice criſtæ.
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum,
Nomen Epopa volucri, facies armata videtur.

SYNONYMA.

Dukiphat. *Cap. 13.

PRO דוכיפת Dukiphat in Ieuitico Rabbi * Salamon exponit Gallum ſylueſtrem duplici criſta, unde etiam nomen ſit, quaſi דו, id eſt, duas, כפת id eſt, criſtas habens. Eandem expoſitionem ſequitur R. Dauid, Serach Ghaon, & R. Abraham. D. Hieronymus & Septuaginta vertunt Vpupam: quam verſionem aſtruit Sanctes Pagninus, quod Vpupa auis ſit criſtis à capite exeuntibus galeata. Sed & Rabbinorum verſio non diſplicet: nam Vpupa à quibuſdam Græcè etiam ἀλεκτρύων ἄγριος, id eſt, Gallus ſylueſtris dicitur, quemadmodum à nonnullis Italis Gallus Paradiſi, Eandem Hebraicam vocem Septuaginta in * Deuteronomio traducunt Porphirionem. Vbi apud * Zachariam iuxta Hebraicum legitur: *Et habebant alas* חסידה Chaſida, Aquila, Theodotio & Symmachus teſte D. * Hieronimo legunt ἐρῳδιὸν, id eſt, Herodionem, ſoli Septuaginta ἔποπα, id eſt, Vpupã. Haſidã, inquit D. Hieron. Hebræi Miluũ putant, auẽ rapaciſſimã, & ſemper domeſticis auibus inſidiantem. In אנפה Anapha Hebraicę vocis interpretatione variant plurimũ interpretes: Hieron. Charadriũ nonnulli Vpupã, quòd ad Charadriũ proximè, ut aiunt, accedat, quia criſtam in fronte geſtare videtur: quidã Picã, Picũ alij, alij Miluũ, alij Graeculum eſſe uolunt, alij Palumbem ſylueſtrem, quidam recentiores Otum, ut in Oto dixi. Ego D. Hieronymi lectionem probauerim, quamuis plurimi Ardeam proprie ſignificare uelint. רחם Racham etiam Hebraicæ linguæ periti omnino genus aliquod Aquilæ aut Vulturis eſſe volunt, quanquã Septuaginta Vpupam tranſtulerint. עטלף item aliqui Vpupam exponunt, quod quoq; improbant eruditi. קאת Kaath quidam Germanus non indoctus Vpupam exponit, ſicuti etiam Iudæi recentiores ferè. כוס, Cos demiq; uariè interpretantur, Bubonem, Noctuam, Vpupam, ut in Bubone fuſiùs, niſi memoria fallit, ſcripſi. Alhudud Bellunenſis auem eſſe tradit, quæ uulgò apud Patauinos Gallus Paradiſi vocatur. Fitomos Syluaticus traducit Vpupam, item Gareſol. Apud Albertum pro Vpopa reperitur Hakocoz. Græcis ἔποψ, ut Latinis Vpupa dicitur, nomine pro onomatopœiam facto. Nam quamuis Iſodorus ita Græcè dictam ſcribat, eò quòd ſtercora humana conſideret, & fœtenti paſcatur fimo, mihi probabilius uidetur à uoce ſua dici, ut Varroni etiam in primis placet, ut mox patebit. Pro ἔποψ legitur apud nonnullos quandoq; etiam ἔποξις: apud Heſychium & Varinum ἔφοψ auis quædam exponitur. Ornithologus coniecit uocem eſſe eorruptam & legendum uel ἔπορψ vel μιροψ. Idem etiam Σιτίλω appellari aſſerunt, & ἀλεκτρίονα, & γέλασον. Aegyptij Cucufam, vel Cucupham vocant, voce nonnihil accedente ad Hebraicam Duchifat: & Kiranides Cucufam pro Vpupa interpretatur, & alijs Phylincopteron vocari ſcribit. * Orus Κουκουφᾶι parentibus ſenio confectis nidum ait extruere, pennis eorum euulſis: idem alij de Vpupa referunt, pietate eius in parentes celebrata. Sed Orus vel faltẽ interpres aliquis Græcus Cucuphã ab Vpupa auẽ diuerſam exiſtimaſſe videtur, cùm hic Cucupham, * alibi verò Epopen nominet. Nunc vulgo Græcorum appellatur ἀγριοπόμπος teſte Roberto Stephano, id eſt, Gallus ſylueſtris, & in Creta vt aiunt agriope-

Vpupa Gallus ſylueſtris dicitur.

*Cap. 14.
*Cap. 6.

*In comm. Anapha.

Racham. Ataleph. Kaath, Cos. Athudud. Fitomos. Gareſol. Hakocoz.

Etymologia.

Ἔποξις. Ἔποψ.

Cucufa. Phylloncopteros.

*Li. 1. Hieroglyph. 55.
*Lib. 2.

Digitized by Google

agriopetinon dicunt. Apud Italos per onomatopœiam Buba dicitur, circa Vincentiam Vpega; alibi à crista, qua insignis spectatur, Gallo del Paradiso, vt in Venetia prouincia, apud Ligures Galletto di Marzo, nimirum ob cristam, & quòd circa Martium mensem apparere incipiat; alibi etiam Galletto di Maggio, fortè quòd tunc numerosiùs appareat, Bellinzonæ Puppula; Siculis, ni fallor, Cristella: Hispanis Abubilla: Lusitanis Popa: Gallis Huppe, ut nonnulli aiunt, ut Ornithologus, à fœtore, qui postremam eam dictionem per p duplicatum scribit, circa Montepessulanum Lupege: Sabaudis Etpie, ni fallor, in ualle Augusta, Putta: Germanis Vvydhopff, Vvidehupffe, Kathaan, id est, Gallus stercoris, circa Rostochium Vvedehoppe; Flandris Hupetup: Brabantis Huheron, Anglis à Houupe: Illyrijs Dedek: Polonis Dudek, Turcis Ibik. Litteratores plerique omnes Britannici Vpupam, inquit Turnerus, eam uocant auem, quam barbari ab alarum strepitu Vannellum, & ipsi sua lingua Lapuuingam. Buba. Vannellus. Lapuuinga

FORMA. DESCRIPTIO.

VPVPA inquit Pausanias, magnitudine paululum excedit Coturnicem. In capite autem pennas habet, cristarum instar in sublime elatas. Vnde τριλοφίτιν eam nominat Aristophanes, quasi triplicem habeat in galea cristam, vt in scholijs legitur, unde etiam μαχαιτίχαιος, & κορυθαίολος à poetis cognominatur, vt Hesychius & Varinus scribunt. Cristam verò, quia dum lubet, erigit, & rursum submittit, Plinius rectè plicatilem uocauit, dum ait: *Diximus & cui plicatilem cristam dedisset natura, per medium caput à rostro residentem.* Et alibi iterum: *Mutat & Vpupa colorem, vt tradit Aeschylus poëta, auis crista uisenda plicatili, contrahens eam, surrigensq; per longitudinem capitis.* Vbi apud Albertum legitur: *Vpupa galeam de pelle habet in capite, toto corpore varia & pulchra*; lege de pennis vel plumis, nam ex his crista constat, sicuti etiam ex Pausania dixi, non ex pelle, sed hoc Gallinaceo potiùs conuenit. [a] Aristoteles Vpupam, & cæterarum quoq; sylvestrium plurimas tempore æstatis & hyemis mutare prodidit: & [b] alibi: *Vpupa*, inquit, *cùm colore, tùm verò specie immutatur, vt Aeschylus poëta satis carmine suo exposuit.* Citat dein eius carmen, sed quia ita deprauatum legitur, vt ne minimùm id quidem interpretari potuerit magnus vir Gaza, hîc id ego, quantum iudicare possum, correctum & emendatum à [c] Iosepho Scaligero apponam.

magnitudo. caput.

Vpupa cur τριλοφία dicta.

Crista Vpupæ plicabilis vocata.

[a] *p. hist. c. 15*

[b] *9. hist. c. 39*

Aeschylus correctus.

[c] *In comm. Cyclop. Virg.*

Τῆτον δ' ὑπόπλων Ἔποπα τῶν αὐτῆ κακῶν,
Πεποικίλωκε, Καποδιλώσας ὄχθοις
Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν ἐν παντυχίᾳ·
Ὃς ἦρι μὲν φαιόν τι δικπάλλει πτερὸν
Κίρκου λιπαυγὲς. δύο γὰρ οὖν μορφὰς φαιδρὰς
Παιδὸς γε τ' αὐτῆ νηδύος μιᾶς ἄπο.
Νέας δ' ὀπώρας ἡνίκ' αὐξανθῇ στάχυς,
Τίκτει νιν αὐτὴ. Καμφιπωμένου πτερυξ,
Δι' ὧν δὲ μέσου τὸ δὲ παλλάκης τόπου
Δρυμὸς ἔρημος, ἢ πάγος ἀποκίσσου.

Iacobus Dalechampius sic vertit, Gazam, ut apparet, secutus, nam Circi Accipitris non meminit:

Hunc calamitatis Vpupam testem suæ
Variam facit, tenetq; perculsum metu,
Ferum antea, armatum, petrarum nunc cuem
Vere appetente, qua nouo pennas quatit
Russas in agris. Nam est figura duplici
Vnus quidem iuueni colos est pectoris:
Autumno at illa flaua cùm peperit seges.
Mutata pennas rursus alias induit.

Citaui eosdem uersus in Cuculo ex Dalechampio, ubi pariter Aeschylum cùm Vpupa Cuculum imprudenter confudisse, ex Scaligeri authoritate scripsi, quod ut manifestiùs appareat, necessarium est clarissimi illius viri scholia ad eosdem uersus apponere. In quibus uersibus, inquit, primùm allusum ad nomen Epopis, tanquam ὀπωπῆς fuerit malorum suorum: deinde alium plumarum colorem illi Vere attribuit, alium æstate. Nam ἦρι φαιὸν πτερὸν illi dat Κίρκου λιπαυγὲς. Ait habere pennas Accipitris, qui est λιπαυγὴς, hoc est ventre albo,

Aeschyli error.

Aeschyli versus de Vpupa explicati.

Digitized by Google

Vpupa cum gramine panniculato phalaroide.

Digitized by Google

tre albo, & habet φαιὸν πτερὸν, fuſcas pennas. Vbi ſanè conſiderandum eſt Aeſchylum ſine dubio Cuculum cum Epope ſiue Vpupa confudiſſe. Nam non Epops, ſed Cuculus φαιὸν ἀντὶ παλλὰν πτέρον λιπαρὰν χέρα. In qua ſanè animaduerſione mirum in modum mihi placeo; cùm & mentem Aeſchyli planè odoratus ſim, & menda ex tam deplorato loco ſuſtulerim. Fefellit Aeſchylum, quod Epops eandem ferè vocem cum Cuculo emittit. Propterea eundem Epopem cum Cuculo fecit, qui, vt nemo ignorat, tam ſimilis eſt Accipitri, vt quidam in genere Accipitrum poſuerint, & neſcio quid tale tetigerit Ariſtoteles. Porrò ἐπὰν ἀυξανθῇ ϛαχυς, hoc eſt, cùm adulta eſt ætas, τότε νιν ἀυτις πτέρυξ, rurſus renouat, & quaſi alium facit penna; hoc eſt, mutatus pennarum color alium videre facit. Hucuſque Scaliger. Ornithologus in corrigendis eiſdem verſibus elaborauit, at non omnino ſatisfecit. Non videntur equidem Ariſtoteles & Plinius Aſchylum attentè legiſſe & oſſitanter cum eo, quæ Cuculo debebant, Vpupæ tribuiſſe; quamuis tamen & hæc colorem mutet, nam & [d] Theophraſtus, *Quædam*, inquit, *temporis ratione mutari videntur, vt Accipiter, Vpupa, & ſimiles volucres*. Hiſce igitur perperam vel lectis vel perceptis Gaudentius Merula, vt in quibuſdam auibus per ſtata quædam anni tempora miram metamorphoſim eſſe oſtenderet, Accipitrem & Vpupam ſcribit ſtatim quibuſdam vicibus alterum alterius capere imaginem. Vt modò ad Vpupæ deſcriptionem reuertamur, auis nimirum perpulchra, breuiter ita eam deſcripſit Ornithologus: Color, inquit, in Vpupa reperitur cinereus albus & nigricans. Roſtrum ei nigrum, oblongum: pennæ albis & nigris maculis alternatim diſtinctæ. Criſta ruffa, in ſummo tamen nigra. Paulò exactiùs Turnerus: Vpupa, inquit, eſt magnitudine Turdi, alis per interualla fuſcis albis & nigris pennis diſtinctis, criſta in capite ab ea parte roſtri, qua capiti committitur, ad extremum vſque occiput in longitudinem porrigitur, quam pro adfectibus ſuis & contrahit & dilatat, vt equus aures arrigit, aut dimittit. Tibijs eſt valdè breuibus, alis obtuſioribus. Sic ille: Ego Vpupã in foro emptam anno à partu ſalutifero 1589. ſub finem Auguſti ſic deſcripſi: Magnitudine erat Merulæ, capite acuto, quali Philoclem comicum Suidas fuiſſe ſcribit, roſtro aliquantulum falcato Certhiæ inſtar, nigricante, rotondiuſculo, parumper tamen depreſſo à lateribus, criſta admirabili, conſtante ex vigintiſex plumis, quarum aliæ alijs longiores, quarumq; extrema nigricant, deinde albicant, quod reliquum eſt coloris caſtanei ad flauum vergentis, palpebra, vt in Gallinaceo genere oculum contegebat. Hanc pro libitu nunc arrigere, nunc deprimere dicitur ſine dubio muſculorum quorundam ope. Hoſce aliquando diſſecando inueſtigatos inueni, quos tamen arduum erat videre, num duo, an vnicus potiùs eſſet. Inter verticem capitis & roſtri initium in valle quadam ſeu cauo locatus erat totus continuus, ne quaquam in plures partes diuiduus, aut muſculos diuerſos ſeparabilis, vnde vnicum coniecerim, naſciq; à verticis extremo & frontis initio carnoſiore principio, deſinere verò vtrinq; ſupra nares, medio tamen paulò altius ad roſtri initium, qui cranium attingit, infima parte carnoſior & rubicundus, extima ac ſuprema, cui criſtæ plumulæ profundè ſatis implantantur, membranoſo magis, ac cutaneus fibroloq; tanquam panniculus quidam carnoſus. Cùm verſus principium nempe verticis locum traheretur, criſtam ſurrigabat; eùm in contrariam partem, nempe verſus roſtrum, eandem demittebat. Collum quà capiti annexum, aliquantulum ruffeſcens, tandem in ceneritium declinat ad dorſum uſq;. A dorſo vſq; ad caudã cinereis veſtiebatur plumis, per interualla albicantibus diſtinctis maculis. Caudam habebat ſex digitos per tranſuerſum longam, in medio tranſuerſalis erat linea, alba, lata primæ quadratæ ipſius lunæ creſcentis figuram referens: cauda tota decem conſtabat pennis. Crura erant breuia colore plumbeo verſus anteriora maximè. Alas habebat nigras lineis latis albis per tranſuerſum diſtinctis. Harum pennæ aliquæ in extremo nigricant, aliàs verò albicant. Cauda alas ſuperat. Sub ventre vropygium verſus candicabat, pectus verò ruffeſcebat. Lingua erat parua, in profundo latitans, vnde nimirum inconditus & abſonus ille ſonus, trigona item, initio lata, extremo acuta inſtar perfecti & æqualium laterum trianguli. Aſpera arteria initio diuaricationũ, quibus in pulmones vtroſq; finitur duo veluti oſcula extrinſecus laryngis vicem ſupplentia exhibebat, quibus pellicula tenuiſſima prætèndebatur. Annuli dimidij ſeu ſemicirculi in vtrunq; latus terminati nequaquã interna parte coibant, ſed tota interior facies hiabat, ſubtiliſſima membrana obtenta tantummodo cooperta, quę aëre ac ſpiritu copioſo vocis efformandæ ac ædendæ gratia concepto in amplum diſtendi poſſit.

Cuculus Accipitri ſimilis.

Ariſtotelis, & Plinij error.

[d] *L. 1. Hiſt. plant. c. 6.*

Gaudentij Merulæ error.

Deſcriptio.
Color.
Roſtrum.
Criſta.
Magnitudo
Criſta.
Tibiæ.
Alæ.
Magnitudo
Roſtrum.
Criſta.
Collum.
Dorſum.
Cauda.
Crura.
Alæ.
Venter.
Pectus.
Lingua.
Nares.

poſſit. Habes hîc arteriæ linguæq; ei annexæ iconem. Nares erant oblongi, & in palatum deſinebant.

LOCVS.

9.hiſt.c.11. ARISTOTELES Vpupam teſtatur montes & ſyluas incolere: quod quamuis non negauerim, nam fieri poteſt, quòd in ijs etiam locis reperiatur Vpupa, exiſtimauerim tamen id Aeſchyli authoritate ſcripſiſſe Ariſtotelem. Is enim apud hunc Gazâ interprete ſic habet:

Vagatur hæc ſemper faſtidiens locos,
Deſerta quærens nemorum & inuias plagas.

Cuculi mõtes & ſyluas habitat

At in Græco textu nullus genuinus ſenſus eſt, Aeſchyluſq; Cuculum, cui potiſſimùm hoc conuenit, cum Epope ſiue Vpupa confudit, vt paulò antè ex Scaligero oſtendimus. Iſidorus eam in ſepulchris & humano ſtercore commorari ſcribit. Procopius Gazæus citante Ornithologo, Vpupam, neſcio quàm rectè inter aues noctis & tenebrarum amicas numerat cum Frodio, Noctua & Charadrio. Rariùs aiunt inſidere arboribus, pleruncq; verò verſari in terra, maximè vbi immunditiæ eſt, quam roſtro continuo verſat, vermem vt puto quæſitura. Latitat hæc auis plurimo anni tempore. Plinius aues quaſdam ait eſſe trimeſtres, hoc eſt, tribus menſibus nobiſcum degere, quæ cùm fœtum eduxere, abeunt, quibus quoque Vpupam accenſet. Latent autem, ut ſcribit Georg. Agricola in anguſtis montium locis & in cauis arboribus. *Siue autem in arboribus*, inquit, *ſiue in montibus latuerit, ea de cauſa verno tempore deplumis ſolet conſpici.* Albertus alibi mutam ſcribit latere, alibi dormire, ut Veſpertilio: quando ad Septentrionales campos è regionibus alienis aduenit, uêris tempus indicat, ut Olaus prodidit. Hanc auem Megaris, ubi Thereus ſibi manus attuliſſe dicitur, primùm referente Pauſania apparuiſſe ferunt. Turnerus in tota Britannia nuſquam reperiri poſſe teſtatur Vpupam, apud uerò Germanos eſſe frequentiſſimam.

Procopij Gazæi error.

Aues trimeſtres

Vbi lateat.

Vbi primũ apparuit.

NIDVS.

9.hiſt.c.1 6.Hiſt.c.1

NIDVM potiſſimùm è ſtercore hominis facere teſtatur Ariſtoteles eum ſcilicet hoc luti uice circumlinens, ut ait Aelianus: Alibi uerò Ariſtoteles Vpupam in ſuo genere (τῶν καθ' ἑαυτὸν ποιητικῶν) non nidificare ſcribit, ſed ſtipites arborum ſubeuntem, parere ſine ullo ſtramento in cauis: cùm tamen Plinius ſolum Picum Martium in cauis arborum nidificare profiteatur. Ornithologus non in ipſis ſtipitibus, ſed ſubtus nidulari putat, atq; ita poſterior ille philoſophi locus emendari poſſit. Olaus magnus in paludum tuberibus oua ponere & educare tradit addita etiam icone.

2.c.29.c.21.

VOX.

Vox Cuculi ſimilis voci Vpupæ.

VPVPA non aliter ac ipſe Cuculus ſemper nobis eandem uocem utre potiſſimùm occinit, eamq; vt ex Scaligero dixi, Cuculi uoci non abſimilem. Varro equidem Vpupam à voce ſua dictam eſſe teſtatur, & Pollux πουπ-ζὼ ſcribit. Poetæ præterea qui Thereum in Vpupam conuerſum fingunt, huius uocem πὸ πὸ, fuiſſe aiunt, quod Græcis ſonat, ubi ubi? Torotinx apud Ariſtophanem, alij alterius cuiuſdam auis nomen, alij Vpupæ eſſe aſſerunt. Quidam, inquit Albertus, dicunt Vpupam alia uoce per æſtatem ſonare, alia per hyemem. Auicenna tamen (Ariſtoteles hoc quoque ſcribit, quare hunc potiùs quàm Auicennam debebat citare Albertus) colorem potiùs quàm uocem his temporibus ab ea mutari ait.

5.c.13.

Torotinx. In auibus.

VOLA-

Digitized by Google

VOLATVS.

TVRNERVS lentè admodum volare Vpupam author eſt; & eſt ſanè alis obtuſioribus, Ornithologus apud Aelianum, ubi habet Οἱ Ἔποπες ἀσθενῶς ὀρνίθων ἀπτῶνται ἕρπετων, & Gillius transfert, *Vpupæ auium ſunt inimicitiſſimæ*, legit Vpupæ præ cæteris auibus plumis & pennis nudantur (quod nimirum his auibus conuenit, cùm hyeme latent) aut ſi quis mauult minimè uolacem. Beatus tamen Theodoretus, ubi apud Zachariam legitur. *Et ecce duæ mulieres egredientes, vt ſpiritus in alis earum ſicut alæ ſunt Vpupæ*: Vpupa, inquit, maxima uelocitate auis, non corpulenta eſt, quin gracilis, alas corpore maiores habet. Itaq; inquit, hæ mulieres, ubi menſuram accepiſſent, per medium aerem ferebantur: Cæterùm ego Vpupam auem uelocem eſſe non putò.

Cur lētè volet.

Mulieres quare à Zacharia Vpupæ comparatæ

VICTVS.

ARISTOPHANES [a] Vpupam myrti baccas & ſerphos (Ornithologus exponit vermes quoſdam vel formicis ſimilia animalcula) deuorare facit: qui ſanè cibus Vpupæ naturæ egregiè competit; ſed bacciuora tamen ideo dicenda non eſt: nam plerunq; in locis fœculentis, ubi inſecta habere poſſit, uerſatur: Philes apiculas deuorare ſcribit. Audio eam formicis ueſci inter cætera. [b] Olaus magnus cicuratam ſiue domeſticatam, ut eius dictione utar, uenando muſcas domum purgare tradit etiam in murium raptu. Vuis tam immodicè ueſcitur, ut ſæpe inde ebria fuiſſe ſit uiſa.

[a] *In auibus.*

[b] *L. 19. c. 21*

Vt vuis delectetur.

PARTVS.

TErna ferè, ut audio, oua Vpupa parit, quæ ouis Perdicum ſimilia eſſe ſcribit [a] Bartholomeus Anglicus, ſed minora & duriora & aſpectu deformiora, magiſq; inſipida, & odoratu grauiora.

Oua Vpupæ.

[a] *L. 19. c. 112*

MORES. INGENIVM.

AVEM eſſe ferunt plenam gemitu & clamore, fortè ob ouorum aut pullorum cuſtodiam. Ingenio tamen non caret. Vt enim homines à nidis & pullis depellat, Aelianus author eſt nidum ſuum hominis ſtercore, loco luti circumlinere atq; ita intolerabili odoris fœditate fugare. Albertus uerò hoc facere Vpupam ſcribit, quia ſtercus id uim quandam habere calleat aduerſus uenena, ne ſcilicet uenenata animalia ad nidum accedant. Si ex uuarum nimio eſu læſa fuerit, aut uelut ebria facta, tunc teſte Oro adiantum herbam ori inſerit, atque ita circumambulando ſibi medetur: quam pariter herbam Aelianus contra faſcinationes nido ſuo imponere ſcribit, & in Geoponicis Græcis authore Zeroaſtre hoc remedium ab ea contra blattas fieri dicitur; ſed perperam amianton pro adianto ibi legitur. Philes uerò gramen edere ſcribit aduerſus βασκανίαν, id eſt, faſcinationem, vel neſcio quas iniurias. Mirum uerò & fortè fabuloſum, quod prodidit Aelianus, quomodo ſcilicet obſtructum ab aliquo nidi foramen admota quadam herba aperiat. Id is ſic tradit: Cùm aliquando in parietis diruti & deſerti rima vetuſtate acta peperiſſet Vpupa, idipſumq; parietis curator animaduertiſſet, luto rimam expleuit, & obſtruxit. Vpupa uerò radiens ac uidens receſſum ac latebram ſuam clauſam, herbam attulit, qua ad lutum admota, diſſolutum eſt lutum & defluxit. Illa in cauum ad pullos ſuos ingreſſa eſt: & cùm poſtea ad inquirenda cibaria rurſus proficiſceretur, homo ille iterum parietis cauernam oblimens obſtruxit. Auis uerò eadem ipſa herba rimam aperuit: quod ipſum tertiò factum eſt. Cuius factum parietis curator intelligens, herba illa è luto ſublata, non quidem ad eos vſus, ad quos Vpupa utebatur, ſed ad refignandos theſauros ad eum nihil pertinentes Hęc ille;

Cur nidum ſtercore circumlinat.

Vt ebrietatem curet.

Zeroaſtes correctus.

Cur gramé edat.

Vt nidi ſui clauſum aperiat.

Digitized by Google

ille: quibus qui volet, credet. Alibi idem author eſt Picum quoque herba quadam allata foramen ſuum lapide aut ligno immiſſo obturatum aperire, vti in Pico ſcripſimus.

PIETAS IN PARENTES.

VPVPAE, inquit idem Aelianus, *aduerſus parentes exiſtimantur pie*. De qua pietate mira leguntur apud Albertum & authorem de rerum natura. *Vpupa*, inquiunt, *ſenescentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuunt, & interim à pullis paſcuntur, donec vires plumaſq; recuperent. Cum enim ſenio viſum amiſerint, pulli notam naturaliter herbam colligunt, & excaecatis oculis illitu viſum reſtituunt*. Quae paulò aliter apud quendam Obſcurum leguntur, nempe ſic: Vpupae pulli, cùm parentes ſenuiſſe viderint, ita vt neq; volare, neq; uidere queant, vetuſtiſſimas eorum plumas euellunt, & oculos eorum illinunt, fouentq; ipſos ſub alis, donec pennae eis renaſcantur, & oculorum renouetur acies; ſicq; mutuam vicem parentibus reddunt. Celebrat ex antiquis eandem pietatem Orus Apollo hieroglyphicorum Aegyptiacorum interpres his verbis: *Cucupha* (ſic Vpupam uocat) *ſola ex mutis animalibus, poſtquam à parentibus educata fuerit, iiſdem ſenio confectis parem refert gratiam. Quo enim loco ab ipſis enutrita eſt, eodem nidum ipſis extruit, pennis eorum euulſis; cibumq; ſubminiſtrat, donec renatis pullis parentes ſibi ipſis opem ferre queant. Vnde & diuinorum ſceptrorum Cucupha inſigne atq; ornamentum apud Aegyptios eſſe ſolet.*

Vt parenti inuent.

Vt parentibus viſum reſtituant.

Cucuphadiuinor. ſceptrorum ornamẽtu.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

VPVPA, inquit Suidas, contubernalem ſuam appellat Luſciniam, ſed contrà fabula de Thereo in Vpupam commutato innuere videtur, ea enim Thereum, Philomelam, & Prognem gladio perſequi fingit, hoc eſt, Luſciniam & Hirundinem. Nam & Olaus magnus bellum Vpupae eſſe ſcribit cum Hirundinibus, item cum Picis & Monedulis. Aelianus & Philes Vpupam à dorcadis adipe interfici ſcribunt.

Vpupae Luſcinia contubernalis. Vpupa cũ Hirundinibus pugnat

PRAESAGIA.

CORVS Apollo Vpupam dici refert, ſi canat ante vitium tempus, hoc eſt, antequam vites germinent, inſigne ſimul bonitatem & copiam vini prænunciari. Vulpes in herbis latitare importuno ſuo clamore indicare ſcribit * Olaus, atque ita etiam canes ac cæteras beſtias abigendas exclamat. Idem author eſt pluuiam quoque gemitu indicare.

Vini copia & bonitatis præſagium.

* *L.19.c.29* Pluuiae præſagium.

MYSTICA.

SPVRCISSIMA Vpupa volucris, & in ſtercore humano nidificans, querula inſuper, lugubris atq; luctuoſa, eorum præfert ſpeciem, quos terrenis inhærentes, triſtitia ſæculi grauat, item meretrices & libidinoſos: vnde vrbanè lepideq; Tyndarus apud * Plautum Vpupam pro meretrice accipiens: *Itidem*, inquit, *huc mihi aduenienti Vpupa, quae me delectet, data eſt*. Quo in ſenſu ᵇ D. Hieronymus agens de libidinoſis; *& quia*, inquit, *opulentus es paterfamilias in auiarijs tuis non Turtures, ſed Vpupae nutriuntur, quae tota fœtida voluptatis ſtirpe circumuolent*. Et ᶜ alias explicans hæc Zachariae verba: *Et ecce duae mulieres egredientes & ſpiritus in alis earum ſicut alae ſunt Vpupae:* poſtquam vocem Haſidam alijs Erodionem, alijs Miluum, alijs Vpupam ſignificare oſtendiſſet. Quamcunq; ex tribus auibus, inquit, intelligere uolueris Haſidam, conuenit iſtis mulieribus Iudae & Iſraeli; quae propter peccata putentia traditae ſunt Dæmonum poteſtati, & ab eis ductae in captiuitatem. Pierius Valerianus Theologos per huius alitis hieroglyphicum, hominem vitijs deditum ſignificare aſſerit, propterea quod nemo magis querulus magiſq; mœſtus aſſiduè eſt, quam vnuſquiſq; vir improbus atq; flagitioſus.

Vpupa quos deſignet.

* *In captiuis*

Vpupa pro meretrice.

ᵇ *L.2.aduerſus Iouin.*

ᶜ *L.1.comm. in Zachar. cap.6.*

Vpupa hominem vitijs deditũ ſignat.

HIE-

Digitized by Google

HIEROGLYPHICA.

QVAM piæ erga parentes ſint Vpupæ, paulò antè ſcriptum eſt: quare ſapientes illi Aegyptiaci Sacerdotes, quotieſcunq; gratum vellent indicare animum, teſte Oro Apolline Cucupham, hoc eſt Vpupam depingebant. Iidem Aegyptij eiuſdem auis icone depicta præcognitam vindemiæ feracitatem, ſiue lætum vindemiæ prouentum ſignificabant, lætitiam ſcilicet aſſuturam, vt in uite latiùs explicat Pierius: apud quem aliud hieroglyphicũ habemus cum lemmate EBRIETATIS REMEDIVM. Hominem, inquit, ebrietate laborantem, ac ſibi remedium comminiſcentem ſignificare cùm vellent, Vpupam & capillum Veneris herbam pingebant. Vpupa ſiquidem vuis veſcitur immodicè, ita vt pleruncq; inde ebria fiat, ac ſimulac ſe tentari ſentit, capillo Veneris diſcerpto efficaciſſimè ſibi medetur.

Gratiani mi typus.

Vindemiæ læti prouẽtus ſignũ.

Ebrietatis remediũ.

VSVS IN CIBIS.

VPVPA, inquit author Gloſſæ in Leuiticum, *quocunque nomine Hebraico appelletur, auis impura haberi debet, vel eo nomine, quod in ſtercore maretur, & ſi verum ſcribit Iſidorus, etiam in ſepulchris. Procopius inter aues noctis ac tenebrarum amicas, ideoq; abdicãdas menſis eam enumerat. Auis eſt lugubris, & luctum amans: quamobrem in lege prohibetur; quia ſecuſ triſtitia mentem operatur.* Sed quamuis edicto Dei vetitum ſit carnes auium immundarum comedere; non tamen Chriſtiani qui ſenſum præcepti cognoſcimus, ab earum eſu non abſtinemus, nam & Sues, quas etiam inter immunda quadrupedia Hebræorum lex cenſebat, comedimus; ſed earum tantummodo, quarum caro dura eſt, fibroſa & excrementitia, inter quas an Vpupa enumerari debeat, adhuc dubito. Sæpè enim in foro venalem offendi, & à multis emi obſeruaui, & commendari intellexi, licet non me lateat, Raſim ſcribere carnem eius eſſe auſteram.

Vpupa cur impura ſit habita.

Quibus Chriſtiani abſtineãt.

MEDICA.

MARCELLVS Vpupam cum pinnis exuſtam & cinerem eius ex vino potui datum, colum ſanare ſcribit. Raſis verò, *in pulvere Vpupæ*, inquit, *eſt remedium contra morſum canis* (canis) *decollatur autem & ſcinditur, & fit cataplaſma ſuper locum.* Cor Vpupæ Plinius laudari ait in lateris doloribus. Sanguine ſi illinantur tempora dormituri, Cardanus tradit mirabilia in ſomnis viſurum. Multa de hoc ſanguine & corde traduntur, quæ vt nimis ſuperſtitioſa & prorſus memoratu indigna ſponte prætereo. Pennarum ſuffitus vermes expellit, Lingua obliuioſo ſuſpenſa prodeſt. Corium impoſitum dolenti caput, dolorem ſedat. Oculus pro amuleto ſuſpenſus lepram ſanat teſte Raſe. Fertur eodem referente, ſi ſuſpendatur dens hominis & ala Vpupæ dextra ad caput hominis dormientis, non expergiſci, donec auferatur.

Cordis vis. Sanguinis.

Pennarum ſuffitus.

Corij vſus.

PROVERBIA.

EPOPA *cum Cygnis certat*; prouerbium ſimile illi *Pica certat cum Luſcinia*, vel *Veſpa cicada obſtrepens*: quadrat in illos, qui certant longe impares cum ſuperioribus, deſumptum eſt adagium ex hoc Theocriti:

Οὐ θεμὶς τὸν λάκον ποτ' ἀηδόνα κίσσαν ἐριζέμεν,
Οὐδ' Ἔποπας κύκνοισι: id eſt:

Haud fas eſt Lacon, Philomelam vt prouocet vnquam
Pica: nec argutis Epopa obſtrepat improba Cycnis.

Epopa cũ Cygnis certat.

Illud quoque meo iudicio prouerbialiter ab * Ariſtophane prolatum eſt: τὸν ἔποπ' ὄντις ἐγέννησ' ἐκ τῶν ὀρνέων, id eſt, *Vpupam progenuit auis ex auibus*, ſimiliſq; videtur illi: malo Corui, malum ouum, id eſt peſſimi patris, peſſimus ſæpè filius.

* In auibus.

Digitized by Google

DE APODE.
Cap. X.

[a] 9 hiſt.c.30

Etymologia. Apes ſeu depes.

Apodhia.

COMMVNIS præceptor[a] Ariſtoteles auem hanc quia Hirundini adeo ſimilẽ, vt niſi hirſutis pedibus,& quia paulò maior ſit, ea diſcerni nequeat, Apodem indigitauit. Gaza Latinè Apedem & Depedem reddidit, Plinius verò,quem aliàs plerunque ſequi ſolet, ſeruata voce Græca Apodem Gaza à paruitate pedum nomen deducit; Plinius quòd careat eorum vſu. Quem ſecutus Syluaticus, *Apodhia* (Apodes rectiùs) *vocantur*, inquit, *aues ſimiles Hirundinibus, maiores tamen, plurimùm volantes, ſic dictæ, quia vſu pedum carent.*

[b] L.10.c.39

Cypſelus.

Eædem ab alijs teſte[b] Plinio & Ariſtotele Cypſeli vocantur. Κύψελοι etiam Heſychius & Varinus exponunt auem ſimilem Hirundini, nonnulli in hac voce l duplicant, quod non placet. Forſan autem ita dicuntur, quoniam ἐν κυψέλαις ſiue κυψελίσι pariant, vt ſubinde ex Ariſtotele dicemus. Cypſelos, inquit Cælius, Pſellus in libro de victus ratione Trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent. Sed Cælius ex translatione Ge-

Vallæ error

Vallæ deceptus eſt, vt ni fallor, in Paſſere etiam annotaui, nam hoc interprete Pſellus

Paſſeres troglytæ.

commendat in cibo Paſſeres & Trogletas (lego Paſſeres Trogletas) quæ Hirundinibus ſimiles ſunt pedibus curtis (quæ poſteriora verba Valla de ſuo addidit) qui foraminibus turrium ſolùm ſe committunt: vnde nimirum pyrgitæ hi Paſſeres etiam appellantur,quorum pariter idem[c] Pſellus meminit. Vt verò ad Apodes reuertamur, quidam viri docti Germani referente Ornithologo χελιδόνας θαλασσίας, id eſt, Hirundines marinas etiam nominant, ſed cur id faciant, authorem, quod ſciam, non habent, niſi fortaſſis Plinij authoritate ita appellaſſe putemus. Hic enim Apodes toto mari cerni ſcribit Hirundinum ſpecie. Nos autem hoc nominis proximè præcedenti aui tribuimus nullam aliam ob cauſam, quàm quòd aucupes eam ita appellare videremus. Nonnulli etiam hodie Alcyonem vulgò Hirundinem marinam dicunt. & Germani, vt Ornithologus ſcribit Meropi, aut ei congeneri aui eandem nomenclaturam tribuunt. Albertus cum ſcripſiſſet de Apodibus quorum pedes ſint mali, alæ verò bonæ, pòſt ſubdit: *Dicit autem Auicenna auem minorem quàm ſit Veſpertilio* (Hirundo potiùs, inquit Ornithologus, vt uitium ſit interpretis; ſed Apus Hirundine maior eſt: Itaq; legit: Dicit Auicenna Apodem maiorem eſſe, quàm ſit Hirundo) *& eſt*, inquit, *de genere Veſpertilionis* (Hirundinis) *quæ in terram cadens ſuper alas cadit, & Arabicè vocatur Abaſic* (voce forſan corrupta ab Apode) *& vacillat in motu, ac ſi careat pedibus*. Ariſtoteles ſanè illo in loco nullam Veſpertilionis, ſed Apodis tantùm & Hirundinis mentionem facit. Auguſtinus Niphus pro Apodes Apedes habet, Gazam,vt apparet,ſecutus, & Hirundines ſaxatiles & ſpeluncarias dici ſcribit. In Venetia prouincia referante Hermolao etiamnunc Cypſeli nuncupantur. Ego id nominis vulgare Italicum eſſe non puto. Perperam etiam Scoppa etiamſi Italus Cypſelum Italicè interpretatur la Rendina, Rondina vulgò typographi lapſu: nam & uox ſimpliciter Hirundinem ſic reddidit. Perperam item Syluaticus & ipſe Italus apud plures vulgò Dardanos appellari dixit. Itali Meropem ita nuncupant, & Hirundinem ripariam Bononienſes Dardanellum, fortè quòd Meropis adinſtar terræ caua ſubinſtret. Apodes Bononiæ Regijq; & fortaſſis in tota Lombardia Rondoni dicuntur, Genuæ, ut audio Barbarotti, voce planè ab Hirundinibus diuerſa, Hiſpanis Venceiò, nonnullis Arreaquo: Gallis la gran Hirondelle, grand Martinet, ſeu Martiler, Moutardier. Georg. Agricola Apodem, vt ſuperius quoq; à me eſt annotatum, eandem cum Hirundine riparia facit, & Germanicè interpretatur Spirſvvalben; Heluetij teſte Ornithologo Spyren nominant,& Murſpyren & Gerſuualm, uel Geyrſchuualemen: Hollandi, ut audio Steenſuualemen, quod in parietibus nidulentur: Angli Thegreat ſuualouues, hoc eſt, Hirundines magnas, ut refert Turnerus Anglus, qui has aues uel Hirundines ruſticas appellandas putat, uel Apodes maiores: Eliota pariter Anglus Martlettes dici ſcribit:

Pyrgitæ.

[c] Lib.1.de vitã. ratione ſinem.

Hirũdo marina.

Alcyon.

Meropi cõgener.

Abaſi.

Apedes.

Hirundo ſaxatilis,& ſpelũcaria.

Rendina.

Dardanus.

Dardanell°

Rondoni.

Barbarotti.

Synonyma aliarum nationum.

GENVS

itized by Google

GENVS. DIFFERENTIAE.

APODES, tametſi vulgò vbiq; fermè terrarum Hirundinis nomenclatura celebrentur, inter Hirundines tamen à veteribus, nimirum Ariſtotele & Plinio non recenſentur. Vterq; verò Hirundinibus ſimiles eſſe prodidit: quinimo Ariſtoteles diſcerni poſſe ab Hirundine negat, niſi quòd tibijs ſint hirſutis, quam pariter differentiam in domeſticæ Hirundinis hiſtoria annotauimus. Quàm apertè verò Apodes ab Hirundinibus diſtinguat philoſophus, oſtendimus à Drepanide allatis etiam eius verbis: differunt verò etiam magnitudine, nidulandi modo, & digitorum in pede conſtitutione: ſunt enim duo totidem retrorſum tendunt, quamuis id in icone, quam exhibebo, expreſſum eius in ſequenti iam rubrica inueſtigabo.

Vt ab Hirundine differat

FORMA. DESCRIPTIO.

Apos cum tabano.

Digitized by Google

APOS toto corpore plumis egregiè munitus fultuſq; eſt, quemadmodum ſcilicet auibus multùm volacibus conueniebat, maximè verò cùm & pedum vſu careat fermè: vnde dicebat * Philoſophus, *Apodes vt pennis præualent, ſic pedibus degenerant.* Natura enim pedum paruitatem, alarum velocitate compenſauit. Toto corpore vnicolor eſt, ſed qualis in murium pilis conſpicitur. Caput habet ſupra admodum latum, collum verò breuiſſimum, rictum ampliſſimum, adeo ut integros ſcarabeos ac lucanos deglutiat; palpebras more terreſtrium ſupra & infra oculos; roſtrum exiguum, nigrum, prope extremitatem acutum, alas longas, caudam bifurcatam, crura breuiſſima ad digitos vſq; pennis obueſtita, digitos verò utrinq; binos, ut in Picis Martijs, unguibus armatos acutis, quibus quod rapuit adeo conſtringit, ut id perfodiat. Cæterùm cùm cæteris auibus pedes cruraq; ad inſiſtendum dederit natura, in hoc auium genere ad rependum potiùs facti eſſe videntur: ijs enim quando aliquod foramen ſubintrant, vltrà prorepunt, ad quod digiti ab utraq; parte bini plurimum proſunt, ut Picorum exemplo facilè comprobatur, quibus tales ad ſcandendum arbores, rependumq; per caudices & ramos earum natura ſagax conceſſit.

*1. hiſt. c. 1.

Color.
Caput.
Collum.
Os.
Palpebræ.
Roſtrum.
Alæ.
Cauda.
Pedes.
Pedum vſus

LOCVS. VOLATVS.

HIVSCEMODI auium genus, quòd pedum uſu propemodum careant, nunquam ſtant aut ſedent, aut arboribus, ut Hirundines conſiſtunt, & ſi fortè in terram impigerint, cùm propter alarum longitudinem, tùm propter pedum breuitatem eleuare ſeſe nequeunt, quare in continuo volatu verſantur, & niſi in foramine aliquo, vel proprio nido quieſcunt; quod annotauit quoq; Plinius, dum ait: *Plurimum volant Apodes. Hæ ſunt quæ toto mari cernuntur: nec vnquam tam longo naues tamq; continuo curſu recedunt à terra, vt non circumuolitent eas Apodes, Cætera genera reſidunt, & inſiſtunt: his quies niſi in nido nulla, aut pendent aut iacent.* Differt autem Apodum uolatus à uolatu Hirundinum, quòd Apodes pleruniq; gregatim uolent, & altiùs etiam illis. Cùm uolant uelut arcus tenſi figuram exprimunt, & ſæpe alas non mouent. * Bellonius affirmat hoc auium genus reliquas aues volatus pernicitate vincere, & delphinum cæteros piſces natando, & ab hoc ſuperari Apodem, ſi volatus natatui conferatur, Apodes ſcribit Ariſtoteles omnibus anni temporibus apparere; cùm alioqui apud nos primæ auium diſcedant, & vltimæ redeant: quamobrem in Græcia ubi degebat Ariſtoteles, ſecus quàm hîc fecerint: quod credens Bellonius Ariſtotelem ait id de ſua patria ſcribere, & reuera aliàs Apodibus id non conuenit. Georgius Agricola plures numero hybernis menſibus inter ſe nexas latere tradit in ripis fluminum, paludum & in littoribus & ſcopulis maris: indeq; accidere ut piſcatores interdum ita inter ſe iunctas ex aquis extrahant. Verùm dubium eſt, de quibus id ſcribat Agricola; nam Apodes, ut dixi, cum Riparijs confundit: unde ſubdit: *dictæ autem ſunt Riparia, quod ſoleant ripas excauare, & in eis nidos conſtruere, ac latere:* quibus ſanè uerbis ſe de Riparijs loqui atteſtatur.

Vt quieſcãt
Volat⁹ Apodum & Hirundinum, vt differat.
*Li. 7. c. 53.
Delphini natatus.
Vt lateant.
Agricolæ error.

NIDVS.

CIRCA turres degunt, & in foraminibus earum nidificant: Plinius in ſcopulis etiam nidulari ſcribit: quæ fortè illæ fuerint, quas toto mari conſpiciait: Ornithologus in crepidinibus fluuiorum altiſſimè, vel in terra uel in glarea, quod non puto, quamuis & Ariſtoteles intra ſpecus nidum confingere teſtetur. Fingunt autem eodem Ariſtotele teſte ſpecie ciſtellæ productæ longius, fictæ ex luto (Græcus textus habet ποττώσῳ ἐν κυκλίσῳ ἐκ πηλοῦ) uno aditu dato arctiſſimo, idq; locis anguſtis, ut & beluas deuitare poſſint & homines.

Nidi figura

Digitized by Google

VICTVS.

VICTITANT inſectis per aëra uolitantibus, eaq; niſi uolantes capiunt, & niſi uolantes edunt. Obſeruaui tamen ego aliquando adhærere parietibus, quod ideo eas facere conijcio, ut araneas muſcaſue, ſimiliaque inſecta præuiſa capiant. Bellonius tantum oculorum acie valere ſcribit, vt per mille paſſus muſcam volantem obſeruent, & ſubitò inſequantur. Quantum uitu valeat.

CAPIENDI RATIO.

QVOMODO pueri Apodes primùm redeuntes in Zacintho inſula numerosè capiant, ita ferè recenſet Bellonius. Zacinthus inſula caſtrum habet in cacumine rupis prope urbem, cuius (caſtri) incolæ pueri è feneſtris ceu piſcaturi baculum manu continent, hamoq; plumam pro eſca appendunt, quam diripere & in nidum portare uolentes aues, hamo affixæ hærent. atq; ita puer unus ſeptuaginta uno die aues capere uiſus eſt. Idem Bellonius quomodo in Creta pueri eas cicadis captent, ſic docet. Acicula inſtar hami curuata cicadam transfigunt; aciculam filo alligant, cuius ipſi extremitatem tenent. Cicada ſic transfixa in aerem euolat; eam conſpectam Apodes impetu petunt, & deuorata filo hærente capiuntur. Simili modo Regij audio laqueis capi, in quibus cicadæ, uel muſcæ ſint appenſæ. Pueri vt Apodes capiant in Zacintho inſula. Vt cicadis capiãtur in Creta.

COGNOMINATA.

VNni populi Apodes dicti ſunt, ut Suidas meminit, quòd nunquam ferè pedites, ſed contrà ſemper equites iter faecrent. Cypſelus Corynthiorum tyrannus fuit, de quo conſule alios. Vnni populi Apodes dicti. Cypſelus tyrannus.

PROVERBIVM.

CYPSELVS *non generat Aquilam*, prouerbium citatum à G. Heldelino: quod adagiorum author non memorat. Videtur autem ſimile illi Horatiano, *Et imbellum feroces, Non generant Aquila Columbam*. Vel fortè ideo Apos Aquilam non generare dicitur, quia etſi uolandi pernicitate Aquilam niſi ſuperet, ſaltem adæquet, uiribus longè ſit inferior, cùm ſcilicet Apes inſecta deuoret animalcula exigua, Aquila quodcunq; obuium etiam maximum impugnet. Cypſel⁹ nõ generat Aquilam.

VSVS IN CIBO, & Medicina.

GERMANI ſuperiores inferioreſque, ut audio, ab Apodum eſu tanquam prorſus abominando abſtinẽt, cùm alioqui in cibo non ſint ingrati, maximè pingues. Fœtus earum Bononiæ in præcipuis deliciis habentur, & magno uenneunt. Has aues teſtatur Plinius ex uino ſumptas ſanare tormina. Germani non edunt Apodes.

Digitized by Google

agriopetinon dicunt. Apud Italos per onomatopœiam Buba dicitur, circa Vincentiam Vpega; alibi à crista, qua insignis spectatur, Gallo del Paradiso, vt in Venetia prouincia, apud Ligures Galletto di Marzo, nimirum ob cristam,& quòd circa Martium mensem apparere incipiat; alibi etiam Galletto di Maggio, fortè quòd tunc numerosiùs appareat, Bellinzonæ Puppula; Siculis, ni fallor, Cristella: Hispanis Abubilla: Lusitanis Popa: Gallis Huppe, ut nonnulli aiunt, ut Ornithologus, à fœtore, qui postremàm eam dictionem per p duplicatum scribit, circa Montepessulanum Lupege: Sabaudis Etpie, ni fallor, in ualle Augusta, Putta: Germanis Vvydhopff, Vvidehupffe, Kathaan, id est, Gallus stercoris, circa Rostochium Vvedehoppe; Flandris Hupetup: Brabantis Huheron, Anglis à Houupe: Illyrijs Dedek; Polonis Dudek, Turcis Ibik. Litteratores plerique omnes Britannici Vpupam, inquit Turnerus, eam uocant auem, quam barbari ab alarum strepitu Vannellum,& ipsi sua lingua Lapuuingam. Buba. Vannellus. Lapuuinga

FORMA. DESCRIPTIO.

VPVPA inquit Pausanias, magnitudine paululum excedit Coturnicem. In capite autem pennas habet, cristarum instar in sublime elatas. Vnde τριλοφίαν eam nominat Aristophanes, quasi triplicem habeat in galea cristam, vt in scholijs legitur, unde etiam μαχαιτίκομος, & κορυθαίολος a poetis cognominatur, vt Hesychius & Varinus scribunt. Cristam verò, quia dum lubet, erigit; & rursum submittit, Plinius rectè plicatilem vocauit, dum ait: *Diximus & cui plicatilem cristam dedisset natura, per medium caput à rostro residentem.* Et alibi iterum: *Mutat & Vpupa colorem, vt tradit Aeschylus poëta, auis crista uisenda plicatili, contrahens eam, surrigensq; per longitudinem capitis.* Vbi apud Albertum legitur: *Vpupa galeam de pelle habet in capite, toto corpore varia & pulchra*; lege de pennis vel plumis, nam ex his crista constat, sicuti etiam ex Pausania dixi, non ex pelle, sed hoc Gallinaceo potiùs conuenit. [a] Aristoteles Vpupam, & cæterarum quoq; sylvestrium plurimas tempore æstatis & hyemis mutare prodidit; & [b] alibi: *Vpupa*, inquit, *cùm colore, tùm verò specie immutatur, vt Aeschylus poëta satis carmine suo exposuit.* Citat dein eius carmen, sed quia ita deprauatum legitur, vt ne minimùm id quidem interpretari potuerit magnus vir Gaza, hîc id ego, quantum iudicare possum, correctum & emendatum à [c] Iosepho Scaligero apponam. magnitudo. Caput. Vpupa cur τριλοφία dicta. Crista Vpupæ plicabilis vocata. [a] 9. hist. c. 15. [b] 9. hist. c. 39. Aeschylus correctus. [c] In comm. Eusebij.

Τῆτον δ' ὑπόπλω Ἔποπα τῶν ἀντῆ κακῶν,
Πυποπίλαπι, Καποδιλώπας ἔχει
Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν ἐν παντωχίᾳ
Ὃς ἦρι μὲν φαιὸν τι διπτάλλει πτερὸν
Κίρκυ λεπαργυ. δύο γαρ οὐ μορφὰς φορῶ
Παιδὸς γε τ' ἀντῆ πηδίου μιᾶς ἄπο.
Νέας δ' ὀπώρας ἀπὸ ἀνξανθῆ σάχυϊ,
Τίκτει ἐν αὐτῆς. Καμφιπωμίσει πτερυξ,
Δ'ἀ δὲ μίσου τῆ δὲ παλλάδος τόπυ
Δρυμὸς ἐρίμυς, ἢ πάγος ἀποκίσσου.

Iacobus Dalechampius sic vertit, Gazam, ut apparet, secutus, nam Circi Accipitris non meminit:

Hunc calamitatis Vpupam testem sua
Variam facit, teneróq; perculsum metu,
Ferum antea, armatum, petrarum nunc auem
Vêre appetente, quæ nemo pennas quatit
Ruffas in agris. Nam est figura duplici
Vnus quidem iuuenis colos ejt pectoris:
Autumno at illa flaua cùm peperit seges,
Mutata pennas rursus alias induit.

Citaui eosdem uersus in Cuculo ex Dalechampio, ubi pariter Aeschylum cùm Vpupa Cuculum imprudenter confudisse, ex Scaligeri authoritate scripsi, quod ut manifestiùs appareat, necessarium est clarissimi istius viri scholia ad eosdem uersus apponere. In quibus versibus, inquit, primùm allusum ad nomen Epopis, tanquam ἐποπτὴς fuerit malorum suorum: deinde alium plumarum colorem illi Vere attribuit, alium æstate. Nam ἦρι φαιὸν πτερὸν illi dat Κίρκυ λέπαργυ. Ait habere pennas Accipitris, qui est λέπαργος, hoc est ventre albo, Aeschyli error. Aeschyli versus de Vpupa explicati.

Digitized by Google

Vpupa cum gramine panniculato phalaroide.

Digitized by Google

tre albo, & habet φαιὸν πτερὸν, fuſcas pennas. Vbi ſanè conſiderandum eſt Aeſchylum ſine dubio Cuculum cum Epope ſiue Vpupa confudiſſe. Nam non Epops, ſed Cuculus φαιὸν διαπαλλὰξ πτέρον λεύκαργι χέρσι. In qua ſanè animaduerſione mirum in modum mihi placeo; cùm & mentem Aeſchyli planè odoratus ſim, & menda ex tam deplorato loco ſuſtulerim. Fefellit Aeſchylum, quod Epops eandem ferè vocem cum Cuculo emittit. Propterea eundem Epopem cum Cuculo fecit, qui, vt nemo ignorat, tam ſimilis eſt Accipitri, vt quidam in genere Accipitrum poſuerint, & neſcio quid tale tetigerit Ariſtoteles. Porrò ἐπὰν ἀυξανθῇ ϛάχυς, hoc eſt, cùm adulta eſt æſtas, τίκτει τὸν ἄυτις πτέρυξ, rurſus renouat, & quaſi alium facit penna; hoc eſt, mutatus pennarum color alium videre facit. Hucuſque Scaliger. Ornithologus in corrigendis eiſdem verſibus elaborauit, at non omnino ſatisfecit. Non videntur equidem Ariſtoteles & Plinius Aſchylum attentè legiſſe & oſſitanter cum eo, quæ Cuculo debebant, Vpupæ tribuiſſe; quamuis tamen & hæc colorem mutet, nam & [d] Theophraſtus, *Quædam*, inquit, *temporis ratione mutari videntur, vt Accipiter, Vpupa, & ſimiles volucres*. Hiſce igitur perperam vel lectis vel perceptis Gaudentius Merula, vt in quibuſdam auibus per ſtata quædam anni tempora miram metamorphoſim eſſe oſtenderet, Accipitrem & Vpupam ſcribit ſtatim quibuſdam vicibus alterum alterius capere imaginem. Vt modò ad Vpupæ deſcriptionem reuertamur, auis nimirum perpulchra, breuiter ita eam deſcripſit Ornithologus: Color, inquit, in Vpupa reperitur cinereus albus & nigricans. Roſtrum ei nigrum, oblongum: pennæ albis & nigris maculis alternatim diſtinctæ. Criſta ruffa, in ſummo tamen nigra. Paulò exactiùs Turnerus: Vpupa, inquit, eſt magnitudine Turdi, alis per interualla fuſcis albis & nigris pennis diſtinctis, criſta in capite ab ea parte roſtri, qua capiti committitur, ad extremum vſque occiput in longitudinem porrigitur, quam pro adfectibus ſuis & contrahit & dilatat, vt equus aures arrigit, aut dimittit. Tibijs eſt valdè breuibus, alis obtuſioribus. Sic ille: Ego Vpupã in foro emptam anno à partu ſalutifero 1589. ſub finem Auguſti ſic deſcripſi: Magnitudine erat Merulæ, capite acuto, quali Philoclem comicum Suidas fuiſſe ſcribit, roſtro aliquantulum falcato Certhiæ inſtar, nigricante, rotondiuſculo, parumper tamen depreſſo a lateribus, criſta admirabili, conſtante ex vigintiſex plumis, quarum aliæ alijs longiores, quarumq; extrema nigricant, deinde albicant, quod reliquum eſt coloris caſtanei ad flauum vergentis, palpebra, vt in Gallinaceo genere oculum contegebat. Hanc pro libitu nunc arrigere, nunc deprimere dicitur ſine dubio muſculorum quorundam ope. Hoſce aliquando diſſecando inueſtigatos inueni, quos tamen arduum erat videre, num duo, an vnicus potiùs eſſet. Inter verticem capitis & roſtri initium in valle quadam ſeu cauo locatus erat totus continuus, ne quaquam in plures partes diuiduus, aut muſculos diuerſos ſeparabilis, vnde vnicum coniecerim, naſciq; à verticis extremo & frontis initio carnoſiore principio, deſinere verò vtrinq; ſupra nares, medio tamen paulò altius ad roſtri initium, qui cranium attingit, infima parte carnoſior & rubicundus, extima ac ſuprema, cui criſtæ plumulæ profundè ſatis implantantur, membranoſo magis, ac cutaneus fibroſoq; tanquam panniculus quidam carnoſus. Cùm verſus principium nempe verticis locum traheretur, criſtam ſurrigabat; eùm in contrariam partem, nempe verſus roſtrum, eandem demittebat. Collum quà capiti annexum, aliquantulum ruffeſcens, tandem in ceneritium declinat ad dorſum uſq;. A dorſo vſq; ad caudã cinereis veſtiebatur plumis, per interualla albicantibus diſtinctis maculis. Caudam habebat ſex digitos per tranſuerſum longam, in medio tranſuerſalis erat linea, alba, lata prima quadratæ ipſius lunæ creſcentis figuram referens: cauda tota decem conſtabat pennis. Crura erant breuia colore plumbeo verſus anteriora maximè. Alas habebat nigras lineis latis albis per tranſuerſum diſtinctis. Harum pennæ aliquæ in extremo nigricant, aliàs verò albicant. Cauda alas ſuperat. Sub ventre vropygium verſus candicabat, pectus verò ruffeſcebat. Lingua erat parua, in profundo latitans, vnde nimirum inconditus & abſonus ille ſonus, trigona item, initio lata, extremo acuta inſtar perfecti & æqualium laterum trianguli. Aſpera arteria initio diuaricationũ, quibus in pulmones vtroſq; finitur duo veluti oſcula extrinſecus laryngis vicem ſupplentia exhibebat, quibus pellicula tenuiſſima prætendebatur. Annuli dimidij ſeu ſemicirculi in vtrunq; latus terminati nequaquã interna parte coibant, ſed tota interior facies hiabat, ſubtiliſſima membrana obtenta tantummodo cooperta, quę aëre ac ſpiritu copioſo vocis efformandæ ac ædendæ gratia concepto in amplum diſtendi poſſit.

Cuculus Accipitri ſimilis.

Ariſtotelis & Plinij error.

[d] *L. 2. Hiſt. plant. c. 6.*

Gaudentij Merulæ error.

Deſcriptio.
Color.
Roſtrum.
Criſta.
Magnitudo
Criſta.
Tibiæ.
Alæ.
Magnitudo
Roſtrum.
Criſta.
Collum.
Dorſum.
Cauda.
Crura.
Alæ.
Venter.
Pectus.
Lingua.
Nares.

poſſit. Habes hîc arteriæ linguæq; ei annexæ iconem. Nares erant oblongi, & in palatum deſinebant.

LOCVS.

9.hiſt.11. ARISTOTELES Vpupam teſtatur montes & ſyluas incolere: quod quamuis non negauerim, nam fieri poteſt, quòd in ijs etiam locis reperiatur Vpupa, exiſtimauerim tamen id Aeſchyli authoritate ſcripſiſſe Ariſtotelem. Is enim apud hunc Gazâ interprete ſic habet:

Vagatur hæc ſemper faſtidiens locos,
Deſerta quærens nemorum & inuias plagas.

Cucul⁹ mõtes & ſyluas habitat

At in Græco textu nullus genuimus ſenſus eſt, Aeſchyluſq; Cuculum, cui potiſſimùm hoc conuenit, cum Epope ſiue Vpupa confudit, vt paulò antè ex Scaligero oſtendimus. Iſidorus eam in ſepulchris & humano ſtercore commorari ſcribit. Procopius Gazæus citante Ornithologo, Vpupam, neſcio quàm rectè inter aues noctis & tenebrarum amicas numerat cum Frodio, Noctua & Charadrio. Rariùs aiunt inſidere arboribus, plerunq; verò verſari in terra, maximè vbi immundities eſt, quam roſtro continuo verſat, vermem vt puto quæſitura. Latitat hæc auis plurimo anni tempore. Plinius aues quaſdam ait eſſe trimeſtres, hoc eſt, tribus menſibus nobiſcum degere, quæ cùm fœtum eduxere, abeunt, quibus quoque Vpupam accenſet. Latent autem, ut ſcribit Georg. Agricola in anguſtis montium locis & in cauis arboribus. *Siue autem in arboribus*, inquit, *ſiue in montibus latuerit, ea de cauſa verno tempore deplumis ſolet conſpici.* Albertus alibi mutam ſcribit latere, alibi dormire. ut Veſpertilio: quando ad Septentrionales campos è regionibus alienis aduenit, uêris tempus indicat, ut Olaus prodidit. Hanc auem Megaris, ubi Thereus ſibi manus attuliſſe dicitur, primùm referente Pauſania apparuiſſe ferunt. Turnerus in tota Britannia nuſquam reperiri poſſe teſtatur Vpupam, apud uerò Germanos eſſe frequentiſſimam.

Procopij Gazæi error.

Aues trimeſtres

Vbi lateat.

Vbi pri⁹ apparuit.

NIDVS.

⁹9.hiſt.c.15 ⁹6.Hiſt.c.1

NIDVM potiſſimùm è ſtercore hominis facere teſtatur⁹ Ariſtoteles eum ſcilicet hoc luri uice circumlinens, ut ait⁹ Aelianus: Alibi uerò Ariſtoteles Vpupam in ſuo genere (τῶν καθ' ἑαυτὸν ποτηνῶν) non nidificare ſcribit, ſed ſtipites arborum ſubeuntem, parere ſine ullo ſtramento in cauis: cùm tamen Plinius ſolum Picum Martium in cauis arborum nidificare profiteatur. Ornithologus non in ipſis ſtipitibus, ſed ſubtus nidulari putat, atq; ita poſterior ille philoſophi locus emendari poſſit. ᶜ Olaus magnus in paludum tuberibus oua ponere & educare tradit addita etiam icone.

ᶜ12.9.c.21.

VOX.

Vox Cuculi ſimilis uoci Vpupæ.

VPVPA non aliter ac ipſe Cuculus ſemper nobis eandem uocem uêre potiſſimùm occinit, eamq; vt ex Scaligero dixi, Cuculi uoci non abſimilem. Varro equidem Vpupam à voce ſua dictam eſſe teſtatur, & ᵃ Pollux πορπορυγμὸν ſcribit. Poetæ præterea qui Thereum in Vpupam conuerſum fingunt, huius uocem πὸ πῦ, fuiſſe aiunt, quod Græcis ſonat, ubi ubi? Torotinx apud ᵇ Ariſtophanem, alij alterius cuiuſdam auis nomen, alij Vpupæ eſſe aſſerunt. Quidam, inquit Albertus, dicuut Vpupam alia uoce per æſtatem ſonare, alia per hyemem. Auicenna tamen (Ariſtoteles hoc quoque ſcribit, quare hunc potiùs quàm Auicennam debebat citare Albertus) colorem potiùs quàm uocem his temporibus ab ea mutari ait.

ᵃ L.5.c.13.

Torotinx. ᵇ *In auibus.*

VOLA-

Digitized by Google

VOLATVS.

VRNERVS lentè admodum volare Vpupam author eſt; & eſt ſanè alis obtuſioribus, Ornithologus apud Aelianum, ubi habet Οἱ Ἔπωπες ἀσθ' ὀρνίθων ἀπτηνὸν ἕρπετον, & Gillius transfert, *Vpupa auium ſunt inimicissima*, legit Vupupæ præ cæteris auibus plumis & pennis nudantur (quod nimirum his auibus conuenit, cùm hyeme latent) aut ſi quis mauult minimè uolacem. Beatus tamen Theodoretus, ubi apud Zachariam legitur. *Et ecce duæ mulieres egredientes, & ſpiritus in alis earum ſicut alæ ſunt Vpupæ*: Vpupa, inquit, maxima uelocitate auis, non corpulenta eſt, quin gracilis, alas corpore maiores habet. Itaq; inquit, hæ mulieres, ubi menſuram accepiſſent, per medium aerem ferebantur: Cæterùm ego Vpupam auem uelocem eſſe non putò.

Cur lētè volet.

Mulieres quare à Zacharia Vpupæ comparatæ.

VICTVS.

ARISTOPHANES [a] Vpupam myrti baccas & ſerphos (Ornithologus exponit vermes quoſdam vel formicis ſimilia animalcula) deuorare facit: qui ſanè cibus Vpupæ naturæ egregiè competit; ſed bacciuora tamen ideo dicenda non eſt: nam pleruṅq; in locis fœculentis, ubi inſecta habere poſſit, uerſatur: Philes apiculas deuorare ſcribit. Audio eam formicis ueſci inter cætera. [b] Olaus magnus cicuratam ſiue domeſticatam, ut eius dictione utar, uenando muſcas domum purgare tradit etiam in murium raptu. Vuis tam immodicè ueſcitur, ut ſæpe inde ebria fuiſſe ſit uiſa.

[a] *In auibus.*

[b] *L. 19. c. 11*

Vt uuis delectetur.

PARTVS.

TErna ferè, ut audio, oua Vpupa parit, quæ ouis Perdicum ſimilia eſſe ſcribit [a] Bartholomeus Anglicus, ſed minora & duriora & aſpectu deformiora, magiſq; inſipida, & odoratu grauiora.

Oua Vpupæ.

[a] *L. 19. c. 112.*

MORES. INGENIVM.

AVEM eſſe ferunt plenam gemitu & clamore, fortè ob ouorum aut pullorum cuſtodiam. Ingenio tamen non caret. Vt enim homines à nidis & pullis depellat, Aelianus author eſt nidum ſuum hominis ſtercore, loco luti circumlinere atq; ita intolerabili odoris fœditate fugare. Albertus uerò hoc facere Vpupam ſcribit, quia ſtercus id uim quandam habere calleat aduerſus uenena, ne ſcilicet uenenata animalia ad nidum accedant. Si ex uuarum nimio eſu læſa fuerit, aut uelut ebria facta, tunc teſte Oro adiantum herbam ori inſerit, atque ita circumambulando ſibi medetur: quam pariter herbam Aelianus contra faſcinationes nido ſuo imponere ſcribit, & in Geoponicis Græcis authore Zeroaſtre hoc remedium ab ea contra blattas fieri dicitur; ſed perperam amianton pro adianto ibi legitur. Philes uerò gramen edere ſcribit aduerſus βασκανίαν, id eſt, faſcinationem, vel neſcio quas iniurias. Mirum uerò & fortè fabuloſum, quod prodidit Aelianus, quomodo ſcilicet obſtructum ab aliquo nidi foramen admota quadam herba aperiat. Id is ſic tradit: Cùm aliquando in parietis diruti & deſerti rima ueruſtate acta peperiſſet Vpupa, idipſumq; parietis curator animaduertiſſet, luto rimam expleuit, & obſtruxit. Vpupa uerò radiens ac uidens receſſum ac latebram ſuam clauſam, herbam attulit, qua ad lutum admota, diſſolutum eſt lutum & defluxit. Illa in cauum ad pullos ſuòs ingreſſa eſt: & cùm poſtea ad inquirenda cibaria rurſus proficiſceretur, homo ille iterum parietis cauernam oblimens obſtruxit. Auis uerò eadem ipſa herba rimam aperuit: quod ipſum tertiò factum eſt. Cuius factum parietis curator intelligens, herba illa è luto ſublata, non quidem ad eos uſus, ad quos Vpupa utebatur, ſed ad reſignandos theſauros ad eum nihil pertinentes Hęc ille;

Cur nidum ſtercore circumlinat.

Vt ebrietatem curet.

Zeroaſtres correctus.

Cur gramē edat.

Vt nidi ſui clauſum aperiat.

Digitized by Google

ille: quibus qui volet, credet. Alibi idem author eſt Picum quoque herba quadam allata foramen ſuum lapide aut ligno immiſſo obturatum aperire, vti in Pico ſcripſimus.

PIETAS IN PARENTES.

VPVPAE, inquit idem Aelianus, *aduerſus parentes exiſtimantur pia*. De qua pietate mira leguntur apud Albertum & authorem de rerum natura. *Vpupa*, inquiunt, *ſeneſcentes inter pullos tam adultos in nido plumas exuunt, & interim à pullis paſcuntur, donec vires plumaſq; recuperent. Cum enim ſenio viſum amiſerint, pulli notam naturaliter herbam colligunt, & excæcatis oculis illius viſum reſtituunt*. Quæ paulò aliter apud quendam Obſcurum leguntur, nempe ſic: Vpupæ pulli, cùm parentes ſenuiſſe viderint, ita vt neq; volare, neq; uidere queant, veteſtiſſimas eorum plumas euellunt, & oculos eorum illinunt, fouentq; ipſos ſub alis, donec pennæ eis renaſcantur, & oculorum renouetur acies; ſicq; mutuam vicem parentibus reddunt. Celebrat ex antiquis eandem pietatem Orus Apollo hieroglyphicorum Aegyptiacorum interpres his verbis: *Cucupha* (ſic Vpupam uocat) *ſola ex mutis animalibus, poſtquam à parentibus educata fuerit, iſdem ſenio confectis parem refert gratiam. Quo enim loco ab ipſis enutrita eſt, eodem nidum ipſis extruit, pennis eorum euulſis; cibumq; ſubminiſtrat, donec renatis pullis parentes ſibi ipſis opem ferre queant. Vnde & diuinarum ſceptrorum Cucupha inſigne atq; ornamentum apud Aegyptios eſſe ſolet*.

Vt parenti inuent.

Vt parenti bus vitium reſtituant.

Cucupha diuinor. ſceptrorum ornamẽtũ.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

VPVPA, inquit Suidas, contubernalem ſuam appellat Luſciniam, ſed contrà fabula de Thereo in Vpupam commutato innuere videtur, ea enim Thereum, Philomelam, & Prognem gladio perſequi fingit, hoc eſt, Luſciniam & Hirundinem. Nam & Olaus magnus bellum Vpupæ eſſe ſcribit cum Hirundinibus, item cum Picis & Monedulis. Aelianus & Philes Vpupam à dorcadis adipe interfici ſcribunt.

Vpupæ Luſcinia contubernalis. Vpupa cũ Hirundinibus pugnat.

PRAESAGIA.

CORVS Apollo Vpupam dici refert, ſi canat ante vitium tempus, hoc eſt, antequam vites germinent, inſigne ſimul bonitatem & copiam vini prænunciari. Vulpes in herbis latitare importuno ſuo clamore indicare ſcribit [a] Olaus, atque ita etiam canes ac cæteras beſtias abigendas exclamat. Idem author eſt pluuiam quoque gemitu indicare.

Vini copia & bonitatis præſagium.

[a] *L. 19. c. 29* Pluuiæ præſagium.

MYSTICA.

SPVRCISSIMA Vpupa volucris, & in ſtercore humano nidificans, querula inſuper, lugubris atq; luctuoſa, eorum præfert ſpeciem, quos terrenis inhærentes, triſtitia ſæculi grauat, item meretrices & libidinoſos: vnde vrbanè lepideq; Tyndarus apud [a] Plautum Vpupam pro meretrice accipiens: *Itidem*, inquit, *huc mihi aduenienti Vpupa, qua me delectet, data eſt*. Quo in ſenſu [b] D. Hieronymus agens de libidinoſis; *& quia*, inquit, *opulentus es paterfamilias in auiarijs tuis non Turtures, ſed Vpupæ nutriuntur, quæ tota fœtida voluptatis ſtra circumuolent*. Et [c] alias explicans hæc Zachariæ verba: *Et ecce duæ mulieres egredientes & ſpiritus in alis earum ſicut ala ſunt Vpupæ:* poſtquam vocem Haſidam alijs Erodionem, alijs Miluum, alijs Vpupam ſignificare oſtendiſſet. Quamcunq; ex tribus auibus, inquit, intelligere uolueris Haſidam, conuenit iſtis mulieribus Iudæ & Iſraeli; quæ propter peccata potentia traditæ ſunt Dæmonum poteſtati, & ab eis ductæ in captiuitatem. Pierius Valerianus Theologos per huius alitis hieroglyphicum, hominem vitijs deditum ſignificare aſſerit, propterea quod nemo magis querulus magiſq; mœſtus aſſiduè eſt, quam vnuſquiſq; vir improbus atq; flagitioſus.

Vpupa, quos deſignet. [a] *In captiuis*

Vpupa pro meretrice. [b] *L. 2. aduerſus Iouin.* [c] *L. 2. comm. in Zachar. cap. 6.*

Vpupa hominem vitijs deditũ ſignat.

HIE-

Digitized by Google

HIEROGLYPHICA.

QVAM piæ erga parentes sint Vpupæ, paulò antè scriptum est: quare sapientes illi Aegyptiaci Sacerdotes, quotiescunq; gratum vellent indicare animum, teste Oro Apolline Cucupham, hoc est Vpupam depingebant. Iidem Aegyptij eiusdem auis icone depicta præcognitam vindemiæ feracitatem, siue lætum vindemiæ prouentum significabant, lætitiam scilicet ac futuram, vt in uite latiùs explicat Pierius: apud quem aliud hieroglyphicũ habemus cum lemmate EBRIETATIS REMEDIVM. Hominem, inquit, ebrietate laborantem, ac sibi remedium comminiscentem significare cùm vellent, Vpupam & capillum Veneris herbam pingebant. Vpupa siquidem vuis vescitur immodicè, ita vt plerunq; inde ebria fiat, ac simul ac se tentari sentit, capillo Veneris discerpto efficacissimè sibi medetur.

Grati animi typus.

Vindemiæ læti prouẽtus signũ.

Ebrietatis remediũ.

VSVS IN CIBIS.

VPVPA, inquit author Glossæ in Leuiticum, *quocunque nomine Hebraico appelletur, auis impura haberi debet, vel eo nomine, quod in stercore moretur, & si verum scribit Isidorus, etiam in sepulchris. Procopius inter aues noctis ac tenebrarum amicas, idcoq; abdicãdas mensis eam enumerat. Auis est lugubris, & luctum amans: quamobrem in lege prohibetur; quia seculi tristitia mentem operatur.* Sed quamuis edicto Dei vetitum sit carnes auium immundarum comedere; non tamen Christiani qui sensum præcepti cognoscimus, ab earum esu non abstinemus, nam & Sues, quas etiam inter immunda quadrupedia Hebræorum lex censebat, comedimus; sed earum tantummodo, quarum caro dura est, fibrosa & excrementitia, inter quas an Vpupa enumerari debeat, adhuc dubito. Sæpè enim in foro venalem offendi, & à multis emi obseruaui, & commendari intellexi, licet non me lateat, Rasim scribere carnem eius esse austeram.

Vpupa cur impura sit habita.

Quibus Christiani abstineãt.

MEDICA.

MARCELLVS Vpupam cum pinnis exustam & cinerem eius ex vino potui datum, colum sanare scribit. Rasis verò, *in pulnere Vpupa*, inquit, *est remedium contra morsum cancri* (canis) *decollatur autem & scinditur, & fit cataplasma super locum*. Cor Vpupæ Plinius laudari ait in lateris doloribus. Sanguine si illinantur tempora dormituri, Cardanus tradit mirabilia in somnis visurum. Multa de hoc sanguine & corde traduntur, quæ vt nimis superstitiosa & prorsus memoratu indigna sponte prætereo. Pennarum suffitus vermes expellit. Lingua obliuioso suspensa prodest. Corium impositum dolenti caput, dolorem sedat. Oculus pro amuleto suspensus lepram sanat teste Rasc. Fertur eodem referente, si suspendatur dens hominis & ala Vpupæ dextra ad caput hominis dormientis, non expergisci, donec auferatur.

Cordis vis. Sanguinis.

Pennarum suffitus.

Corij vsus.

PROVERBIA.

EPOPA *cum Cygnis certat*, prouerbium simile illi *Pica certat cum Luscinia*, vel *Vespa cicadæ obstrepens*: quadrat in illos, qui certant longè impares cum superioribus, desumptum est adagium ex hoc Theocriti:

Οὐ θὰμι τὸν λάκων πότ' ἀηδόνα λιγυρὰ ἰρίσδω,
Οὐδ' Ἔποπας κίκνοισι: id est:

Haud fas est Lacon, Philomelam vt prouocet vnquam
Pica: nec argutis Epopa obstrepat improba Cycnis.

Epopa cũ Cygnis certat.

Illud quoque meo iudicio prouerbialiter ab * Aristophane prolatum est: τὸν ἔποπ' ὄρνις ἐγγεγαὼς ἐκ τῶν ὀρνέων, id est, *Vpupam progennis auis ex auibus*, similisq; videtur illi: malo Cornui, malum ouum, id est pessimi patris, pessimus sæpè filius.

* *In auibus.*

Digitized by Google

FABVLÆ.

Therei fabula.

DE Thereo Thracum rege, quem in Vpupam mutatum, militaremq; adhuc in capite criſtam gerere, & roſtro oblongiore enſem referre, quo habitu vxorem (vel Prognen vel Philomelam) inſequebatur, & quaſi adhuc filium quæreret, ſonare πῶ πῶ, fabulantur, in Phaſiano & Hirundine ſcripſimus. Aliam fabulam de Indica Vpupa his verbis recitat Aelianus: Indicam Vpupam duplo maiorem noſtra, & formoſiorẽ Indorum rex amores & delicias ſuas circumgeſtat, & eius venuſtatem ſumma admiratione frequenter intuẽs, magnam lætitiam voluptatemq; capit. Brachmânes verò fabulam huiuſmodi de ea narrant. Regi Indorum, inquiunt, olim filius fuit minimus natu, quem fratres cæteri maiores, cùm planè improbi & iniqui eſſent, propter ætatem contempſerunt. Cùm verò parentes quoque iam ſenectute graues contumelioſè ab eis tractarentur, vt improbitatem eorum declinarent; aſſumpto filio minimo diſcedunt, ac fugiunt, & propter laborem in itinere moriuntur. Defunctos filius in ſui capitis vulnere, quod enſe ſibi inflixerat, ſepelit. Inſignem hanc eius pietatem conſpicatus, admiratuſq; Sol, puerum in auem formoſam admodum & viuacem conuertit, criſta ſuper caput eius erecta, de ſepultis ab eo parentibus eadẽ in parte monumento. Talia quædam de Alauda etiam fabulantur Athenienſes, vt in Auibus Ariſtophanis appareat: qui fortè hanc de Vpupa Indorum fabulam, non ſatis quænam auis eſſet intelligentes, ad Alaudam (quæ & ipſa criſtata eſt) tranſtulerunt.

De Vpupa Indica fabula.

Indorum Regis filius minimus in Vpupam.

Alauda ut cum Vpupa confundatur.

DE PARIS IN GENERE. Cap. XII.

PAROS auibus canoris accenſere quidem potuiſſem, maximè cùm præter vermes ſeminibus etiam, ac in primis cannabino veſci ſoleant; ſed quia tamen vnum tantùm eorum genus, quod cæteris maius eſt, & pulchrius, pro cantu in caueis ſeruetur, idq; potiſſimùm a pueris ferè, vt alios ſui generis alliciãt, & capiant, iraque paucula quædam, quæ vel ipſe in hiſce auibus obſeruaui, vel quæ ab alijs exarata hactenus vidi, hic poſt Hirundines & Vpupam ſubiungam, eòq; maximè cùm harum in Hirundine riparia, niſi me fallit memoria, mentio facta ſit.

Ordo.

Parus qui in caueis teneatur.

AEQVIVOCA.

AEGITHALVS Græcis, vt dicemus, Parus eſt; apud Ariſtophanem Aegithallus legitur l duplicato: vbi Scholiaſtes *Aegithalus*, inquit, *auis eſt, de genere Accipitrum, ſic dicta quòd capram fugat*. Verùm quæ capram fugere, vel mulgere dicitur auis nocturna eſt αἰγοθήλας Græcis dicta, id eſt, Caprimulgus. Aegithalus verò Parus non à capra dicitur, vt ſubinde patebit. [a] Oppianus tamen Aegithalum pro Caprimulgo imprudenter accepit, fortè quòd heroicum carmen, quo vſus eſt, Aegothilæ vocabulum reſpueret. Suidas & Varinus Αἰγίθαλος exponunt nomen auis, & ſaltationis genus. [b] Ibi apud Varinum ſic legitur Αἰγίδαλος, & αἴγιλος herbæ ſunt. Pari piſcis meminit [b] Bellonius.

Caprimulgus q̃ auis.

[a] *L. 3. de aucup.*

[b] *L. 1 de piſcibus.*

SYNO-

Digitized by Google

SYNONYMA.

AEGITHALVS, inquit Hermolaus (Αἰγίθαλος) auis Aristoteli memorata, cuius tres species describit, nos plures agnoscimus, à Gaza vertitur Parus, & à recentioribus etiam Parix est Alberto & alijs. In Campania & alijs regionibus Parula vocatur auicula, cuius vertex nigricat coronę specie, quæ an Pari species sit nondum perspexi: Sic ille. Mihi eandem esse dubium non est, etsi tres & fortassis plures vertice nigricent. Aegithalus autem non à capra nomen habet, quando Parum significat (nam cum Aegothela, id est, Caprimulgo, vt dixi, confunditur) sed ab impetu fortassis, quo volando vtitur: nam & αἴγιδα, qui flatus est impetuosus à verbo ἄϊσσειν deriuari conijcio. Augustinus Niphus Italus Parum vulgò Parizuolam dici scribit, & rusticè apud suos Patascium. In alijs Italiæ locis Parruza dicitur, in alijs, vt Ornithologus refert, Zinzin, & Orbesina nominatur, Parus communi pluribus speciebus vocabulo, Bononiæ Poligola; Gallice Mesange vel Speruoczolo, vt testatur Bellonius Gallus, Iacobus Syluius etiam Mesangam nuncupat: Sabaudicè Mayenche; Germanicè eis Meyse, vel Mayss, Anglicè à Tit Moyse. Illyricè, ni fallor, Sykora.

Parix.
Parula quæ. aius Italis.
Etymologia
Parizuola. Patascium. Parruza. Pongola. Meiange.

GENVS. DIFFERENTIAE.

ARISTOTELES [a] tria tantummodo Parorum genera nominat, quorum primum appellat Fringillaginem, & ait esse maiorem, Fringillæ nępe parem: alterum monticolam dici, quia in montibus degat, & caudam habere longiorem: Tertium ac postremum cæteris quidem similem, sed magnitudine sui exigui corporis discrepare. Ad hæc tria Parorum genera Bellonius quartum adiecit, qui Parus palustris est Ornithologi: ego quoque quatuor genera obseruaui; Ornithologus septem, ex quo tres icones mutuabimur. Differunt, ut ex Aristotele liquet, magnitudine & habitationis loco, colore item & caudę longitudine. Est præterea genus vnum a cæteris capite cristato differens. Omnibus iuxta oculos maculæ albæ sunt. Vnguibus etiam omnes reptare, & facilè, vbi volunt, adhærere possunt: ita vt ad nucem è filo eis suspensam adhærescentes comedant.

[a] 8. hist. c. 3.
Fringillago
Parus monticola.
[b] L. 7. c. 27.
Parus palustris.
Vt differãt.
Vngues.

NATVRA. VOX. VOLATVS.

SVNT aues animosæ, potissimùm maior, & ad se defendendum strenuæ, pro sua magnitudine; vocales clamosaq;. De voce Pari author Philomelæ ita canebat:

Parus enim quamuis per noctem tinniat (aliàs tinniet) *omnem,*
At sua vox nulli iure placere potest.

tanquàm Parus noctù canat, quod forsan Para vel Parra facit. Gregatim volant, & impetuosè.

Vox.
Parra noctu canit.

LOCVS. NIDVS. PARTVS.

IN arboribus degunt, nunquam vel rarò saltem terram petunt: quandoq; verò humilibus stirpibus propius terram insidunt. Toto anni tempore in agris nostris & apparent & capiuntur. Ad Belgas, ut audio, & fortassis etiam Anglos statis temporibus accedunt quorannis sub octobris initium, nimirum maior & cæruleus, cæteri, vt aiunt, eis incogniti sunt. Albertus in cauis arborum nidificare scribit, at non omnes id factitant: quædam enim species nidum miro modo ex arbore suspendit, ut pòst patebit. Oua plurima ædere feruntur teste [a] Aristotele.

Quando apud Belgas accedant.
Nidi ratio
[a] 9. hist. c. 15

Digitized by Google

VICTVS.

PARVS, inquit idem [a] Ariſtoteles, vermibus veſcitur, & [b] aliàs etiam apibus iniuriam inferre prodidit: vnde nonnulli apiaſtram eſſe coniecerunt, quæ nihilominus Merops eſt. Turnerus non ſolùm vermibus veſci, ſed & cannabino ſemine, & nucibus delectari aſſerit, eaſq; roſtris ſuis acutioribus perforare; ſeuo item duo priora genera (Parum magnum & montanum) delectari, atq; eo planè uictu ab Hollandis in caueis paſci intelligo, ſemen autem cannabinum pedibus contentum roſtro dum perforant, ſonum edere adeo ſonorum ac ſi fabrum agerent, qui malleum in durum aliquem aſſerem adigat; ſecum verò eis exhiberi, vt eius lentore fauces demulceantur, & ſuauiùs canant, cuius gratia incolas ferunt diligentiſſimè illis inſidiari. Ornithologus muribus etiam ueſci ſcribit, cute tantùm detracta obiectis, quod ſanè mirum uidetur.

[a] 9. hiſt. c. 3.
[b] 9. hiſt. c. 40 Apiaſtra.

Vt ab Hollandis paſcantur.

Cur ſeuum Paris detur

CAPIENDI RATIO.

PAROS, inquit Ornithologus, & Luſcinias audio ſtultas eſſe aues, & facilè capi, quod propter curioſitatem mox ad eum locum accedant, à quo aucupes abierunt. Amant verò etiam ſui generis aues, quare pueri aucupantes eos, vnum caueæ includunt, & prope eam uimen uiſco illitum ponunt, ad quem cùm alij accedunt, uiſco affixi remanent, & in cibum cedunt. Hollandi uero eos caueis, vt audio, capiunt, at longè aliter: nam ſingulæ duas habent decipulas ingeniosè admodum fabricatas, in quibus ſemen cannabis imponunt; quod cum uident allecti à Paro incluſo, & aucupe Pari vocem imitante, ſeſe in decipulis præcipitant, & carè ſæpe uenæunt. Eiuſcemodi caueas vernacula lingua Meſeslagen nuncupant. Quomodo ab apiarijs capiantur, docet his verbis Aelianus: Guſtatu farinæ primùm inebriati capite grauantur, deniq; cadunt, & abiecti uolare non queunt, & facilè tolluntur ab apiarijs. Nocent enim apibus.

Cur facilè capiantur.

Holländi vt Paros capiant.

Meſeslagē.

Vt ab apiarijs capiantur.

DENOMINATA.

QVemadmodum Græcis σπιζόκοπος, hominem, cuius crurum tenuitatem uotare uoluerint, eodem modo Germani à Pari cruſculis Meiſenbeinle referente Ornithologo nominant.

Meiſēbeinle qui Germanis dicti

VSVS IN CIBO.
in Medicina.

PAROS non admodum delicatos in cibo eſſe ſcribit idem Ornithologus, apud ſuos tamen in cibum venire. Hic ſimul cum Fringillis ſimilibuſq; alijs auiculis venduntur, & nihilo alijs deteriores habentur. Sunt qui Paro eandem facultatem tribuunt, quem veteres Ictero, vel Galgulo, ut ſcilicet regium morbum aſpectu patientis in ſe recipiat, ille ſanetur.

Digitized by Google

DE PARIS IN SPECIE & primò de Paro maiori. Cap. XIII.

ORDO. SYNONYMA.

MAIOREM Parum quia primò nominat Aristoteles, nos item primò in manibus assumpsimus. Hic [a] Philosopho Αἰγίθαλος σπιζίτης, hoc est, vt vertit Gaza, Fringillago nuncupatur, quippè quòd Fringillam æquet. Ex Aegithalis alter, inquit Athenæus (quasi verò duo tantùm sint genera) à nonnullis ἴλαιος, ab alijs πυρίας (vox videtur corrupta: quidam vir doctus legit πυριὰς,) & Sicalis, id est, Ficedula tempore quo ficus maturæ sint, aliàs Melancoryphus. Sed & alij Pari, præter Cæruleũ, omnes melancoryphi sunt. Propriè verò Melancoryphus dicta auicula est Atricapilla, tempore tantùm à Ficedula differens, à Paris plurimùm. Hanc verò Parorum speciem Itali Parisolam, vel Parusiolam, vel Parisolam domesticam dicunt, item Orbesinam, quanquam hæc nomina etiam alijs Paris communia sint, circa alpes Tschirnabò, circa Bononiam Poligola, Galli Mesange, aut Nonnette, Brabãti Gallis vicini etiam Mesange, alij een Mese, Hollandi een Maes, aut Coelmaes, Germani superiores Spiegelmeisz, Kolmeisz; quæ postrema vox Heluetijs Parum alium minorem vertice nigrũ significat. Ornithologus Spiegelmeisz dici ait à colorum pulchritudine, quibus distinguitur: Kolmeisz verò hunc Parum interpretatur Turnerus & Longolius, quasi Parum carbonarium, ab atro colore capitis, qui vtrinq; etiam à collo descendit per pectus & ventrem medium. Nonnulli alij Germani appellant Brandtmeisz, similiter, vt vult Ornithologus, ab atro colore: aliqui grosse Meisz, id est, Parum magnum, Sabaudi Maienze, Lusitani Tintilaum, Turcæ Alà.

[a] 8. Hist. c. 3.

Fringillago

Melãcoryphus.

Synonyma Italica & aliarũ gentium.

Parus carbonarius.

Par magn.

DESCRIPTIO.

MAgnitudine cum Fringilla par est, vt rectè Fringillaginem vocauerit Aristoteles. Coloribus quinq; elegantissimè variat, viridi, luteo, albo, nigro, & cæruleo; quorum luteus, viridis, & cæruleus potiores corporis partes occupant. Rostrum habet acutum & insidentibus subtilibusque lateribus, rotundum, haud ad-

magnitudo. Color. Rostrum.

Parus maior seu Fringillago cum cannabe.

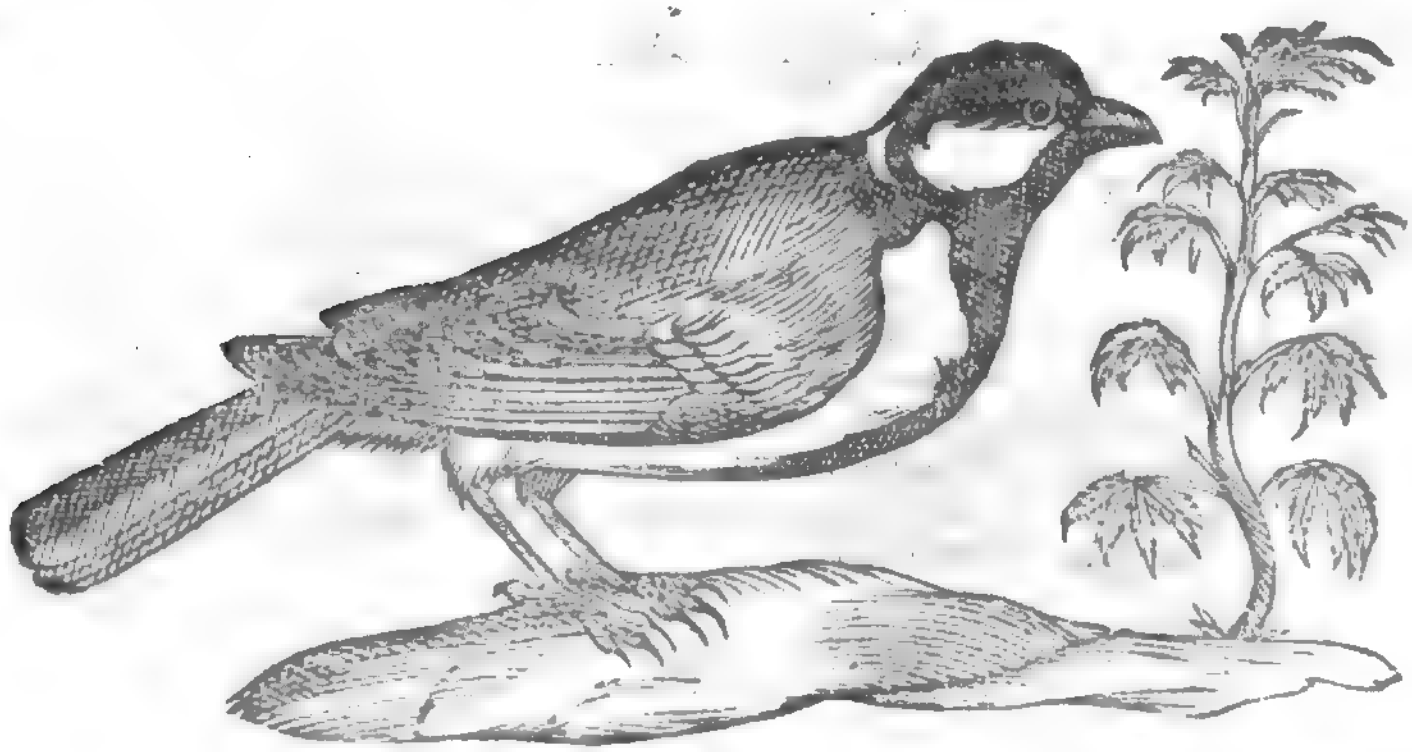

Digitized by Google

Caput. modum longum. Quæ totum caput integit Vitta, præ intenſo nigrore inſtar Corui reſplendet, qui per latera colli deſcendens ad guttur protenditur, illudq; totum ſimili atro colore tingit. Tempora & oculorum ambitus albent. Inſuper & exiguam albam maculam conſpicere eſt verticis extremo, nempe vbi ater ille color renitens inficere deſinit. Lingua. Lingua extrema in duas partes fiſſa eſt, quarum vtraq; denuo in exigua quaſi capillamenta ſub diuiditur. Plumæ dorſi ſubuiridis ſunt coloris; pectoris verò & ventris flaui: ventrem tamen medium linea nigra in longum ducta ſacat. Bellonius alarum ſinus vireſcere ſcribit, quod in noſtrate Fringillagine non eſt videre, neq; huiuſce collum cinereæ tegunt plumę, vt de ſua Francica idem tradit, ſed ſubuirides, quarum tamen radices cinereæ ſunt. Dorſum extremum propter vropygium leucopheum ſeu cinereum eſt. Alarum remiges maximæ pennæ extrema extimaq;, quæ uentri obuertitur, parte cyanei ſunt coloris, media ſubnigri, intima albidi, ſed minimæ quę dorſo proximæ ſunt, contrà ubi maximæ cyaneæ ſunt, illæ albent, reliqua totæ nigræ. Quæ rectrices coopertunt plumulæ ſubcæruleæ ſunt, extremæ uero albam lineam per tranſuerſas alas ducunt. Bellonius pallere hanc lineam ait. Verùm hanc diuerſitatem, in qua ludere luxurians natura ſolet, inducere poteſt aëris ac regionum ſeu cæli ſolíq; diuerſitas. Cauda. Cauda bifida partim cinerea, partim nigra, cuius extremæ vtrinq; pennæ duæ exteriori parte candent.

Dorſum.
Venter.
Alæ.

CANTVS.

Parus non mutęſcit. TVrnerus Parum maximum ineunte ſtatim vêre cantiunculam quandam breuem, nec admodum iucundam exercere, aliàs mutum eſſe ſcribit, cùm propter cantus ſuauitatem ab alijs multis paſſim alatur, eumq; toto ferè anno continuet.

VSVS IN MEDICINA.

Motacillæ ad calculũ valet. ADVERSVS calculum renum Motacilla ſeu Caudatremula vulgò dicta, furno ſiccata, efficaciſſima creditur. Iacobus Syluius idem præſtare ſcribit quæ vulgo Gallorum Meſangna dicitur, id eſt, Parum. Ant. Mizaldus paulò aliter: Eaſdem, inquit, quas veteres Galeritæ auiculæ vires ad colicos & niphriticos cruciatus, eaſq; probatiſſimas, tribuunt aliqui pulueri auiculæ, quam vulgus Meſengam uocat.

Pari vis cõtra calculũ.

DE PARO INDICO.

Cap. XIV.

EIVSCEMODI auicula, cuius copiam mihi fecit Eccell. D. Cæſar Faechinettus Marchio, Paro maiori ſiue Fringillagini congener videtur, licet nigram illam maculam prorſus non habeat. Tota tribus potiſſimum coloribus, ſi oculos excipias, conſtat, cæruleo, albo & nigro. Vertex capitis, & collum totum ſunt coloris cærulei, at diluti: Guttur, pectus, atq; totus venter candidi, Alæ principio cærulei ſed admodum diluti, contrà rectrices pennæ erant valdè intenſi, quemadmodum item cauda, quæ longitudine totum corpus æquat. Pedes erant nigerrimi, & exigui. Oculorum pupilla nigra, iris lutea, retro quos maculam habebat nigram.

DE

Digitized by Google

Parus Indicus cum araneo lauto.

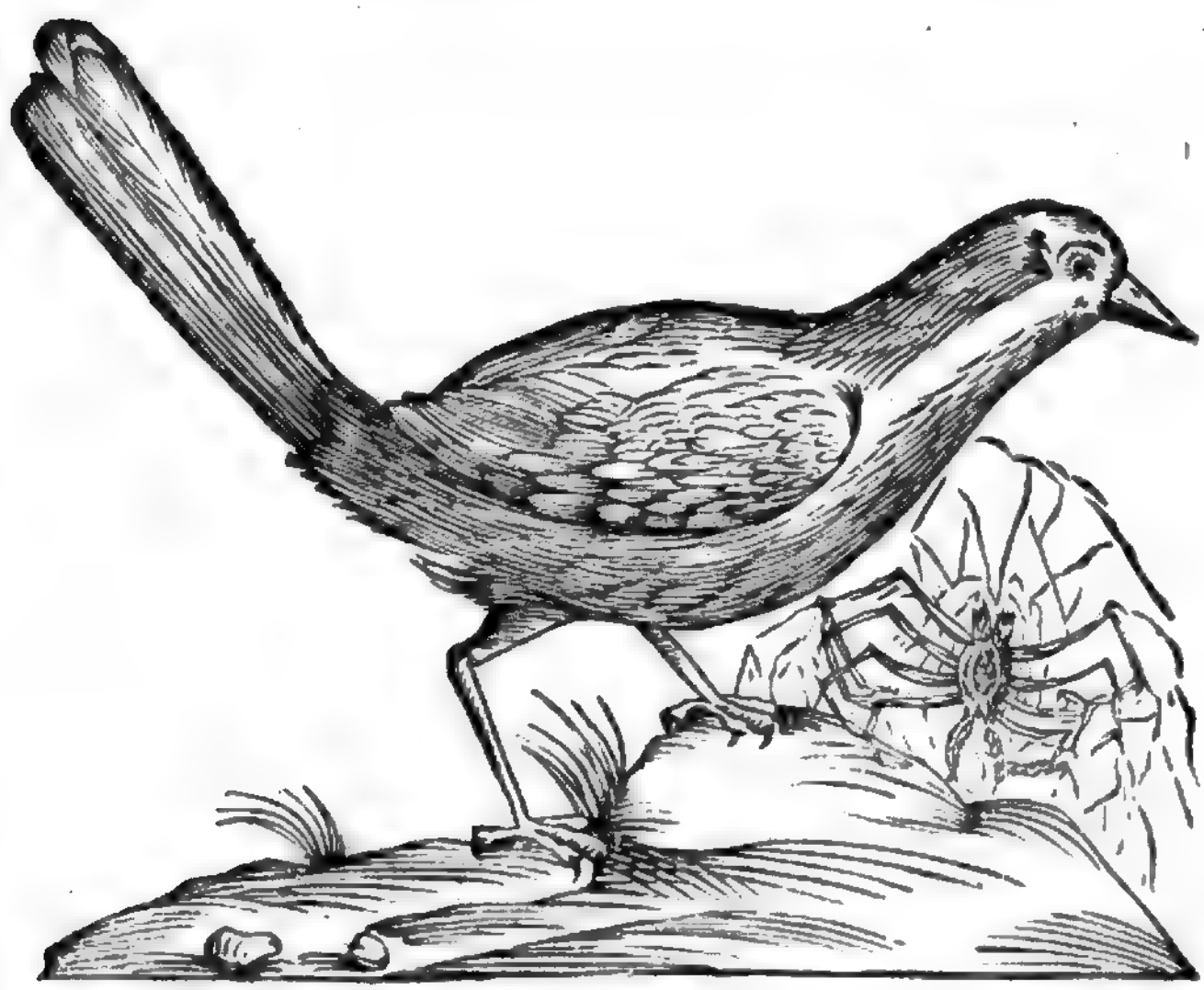

DE PARO CAVDATO seu Monticola. Cap. XV.

PARVM monticolam cognomine, ut uertit Gaza (ὄρεινὸν) appellat secundo loco Aristoteles, quoniam in montibus degat, atq; cauda ait esse longiore. quamobrẽ Parum caudatũ vocauit eum Ornithologus, Bellonius philosophi exemplo Monticolam. Hallucinatur Turnerus, dum secundum Aristotelis Parum credit illum, qui cæteris minor est, & cæruleus, nam disertissimè hunc tertio loco nominat Philosophus. Quidam non ineruditi Germani Parum ἀναίνυμον, minimũ quidem in Parorum genere esse aiunt, sed longissimam habere caudam. Videntur autem de Paro hoc caudato loqui, nam & Germanicè interpretantur Zagelmeisz & Pfannen stiglitz à caudæ longitudine, sed Parus caudatus omnium Parorum minimus non est, & nescio quid in mentem ipsis venerit ἀναίνυμον uocandi, cùm Monticolam vocet Aristoteles. Itali appellant hoc etiam genus Paronzino, circa Bononiam Pulzonzino; circa Malalbergum Pendolino, quòd nidum ex arbore suspendat: Galli Mesangue à la longe queue, id est, Parum longæ caudæ, à prolixitate cuius pariter apud Heluetios Schwantz meiszlin, aut Pfannestil dicitur, Berchmeiszle uerò, quòd loca montana frequentet, quasi Parus monticola.

Etymum.

Turneri error.

Parus anonymus.

Paronzino.

Pendolino.

DESCRIPTIO.

NIGER est, inquit Ornithologus parte prona, albus supina, in medijs alis rubet, vt & circa uentrem imum, sed dilutiùs. Bellonius soli huic inter Paros album esse ait verticem, quem colorem tamen expressa ab illo icon, vti neq; illa etiam quam ponit Ornithologus, exprimat. Rostrum habet fuscum, breuius quàm in vllo alio Parorum genere, acutum tamen & robustum. Oculi, vt in alijs Paris, supra quos linea seu macula oblonga ab aurium foraminibus ad rostrum vsq; procurrens conspicua est colore ferè castaneo. Collum

Color.

Rostrum.

Oculi.

Collum.

Digitized by Google

lum ſupinam ad dorſum atrum eſt, pronè à roſtro ad ventrem vſq; candicat intercurrentibus lineolis exiguis deorſum deſcendentibus nigricantibus, venter ad caſtaneum uergit, quamuis Bellonius album eſſe ſcribat. Dorſum eiuſdem eſt coloris ſed intenſioris, ut in alis etiam, ſed quarum remiges nigræ ſunt, & in extremitatibus ſuis albæ. Cauda cum remigibus eiuſdem eſt coloris, ſed tantæ prolixitatis, ut retro per tergus ſuper caput poſita, hoc longitudine ſua vincat. Hanc Bellonius tradit eſſe, vt in Hirundine bifurcatam, quam tamen figuram in icone ab ipſo poſita non uideas, quemadmodum neq; in mea, neque in Ornithologi. Ait idem Bellonius Reguli magnitudine eſſe, quod ſanè verum non eſt, imo longè maior: eſt nihilominus exigua auicula. In fœmina omnia ſunt pallidiora & color ille tergoris caſtaneus, in hac fermè fuſceſcit. Pedes utriq; nigri, ſed quos fortè nimis exiles pictor meus expreſſerit. Habes hic vtriuſq; iconem.

Venter. Dorſum. Alæ. Cauda.

Bellonij error.

Fœminæ à mare diſcrimen.

Pedes.

Parus caudatus ſiue monticola mas cum araneo viridi, & valeriana montana.

Parus caudatus ſiue monticola fœmina cum ape ſylueſtri & ſtyrace.

LOCVS.

Digitized by Google

LOCVS. MORES. VOLATVS.

MONTES incolit teſte[a] Ariſtotele. Rarò inuenitur, niſi tempore frigido. Eiſdem eſt moribus, quibus Fringillago ſeu Parus prior, ſed ſyluas rarò deſerit, neque ad hortos tempore uernali, vt aliæ duæ ſpecies, accedit. Inquieta auis ſte, & certo loco reſidere neſcit, at modò hanc, modò illam petit arborem. Volant gregatim deni & duodeni, & inuicem vocant. [a] 7. hiſt. c. 3

V O X.

ALtùm clamant & ſonorè magis quàm cætera Parorum genera. Vox verò inconcinna non eſt, maximè tempore vêris, quamuis Ornithologus eam inconditam eſſe ſcribat.

V I C T V S.

VEſcuntur vermibus, araneis, ſimilibuſq; animalculis, & fortaſſis etiam ſeminibus, nam[a] Bellonius acuto ſuo roſtro arborum germina principio vêris amputare tradit. [a] L. 7. c. 25.

N I D V S. P A R T V S.

ITEM Bellonius cæterarum auium more nidificare ſcribit, nidumq; conſtruere amplum ex muſco & plumis. Ornithologus verò, nidum, inquit, ſtruit duos ferè palmos cum dimidio longum ex muſco & filis (áraneorum, ut uidetur) compoſitum, aditu ſemper anguſto, inter fruuices. Facit autem oblongum propter caudæ longitudinem. In genere Ripariarum (aliàs Parrarum, ego cum Ornithologo Parorum lego) [a] Plinio auis eſt, quæ nidum è muſco arido ſtruit, non quidem oblongum, ſed pilæ figura tam abſoluta, vt [a] L. 10. c. 33 Nidi figura

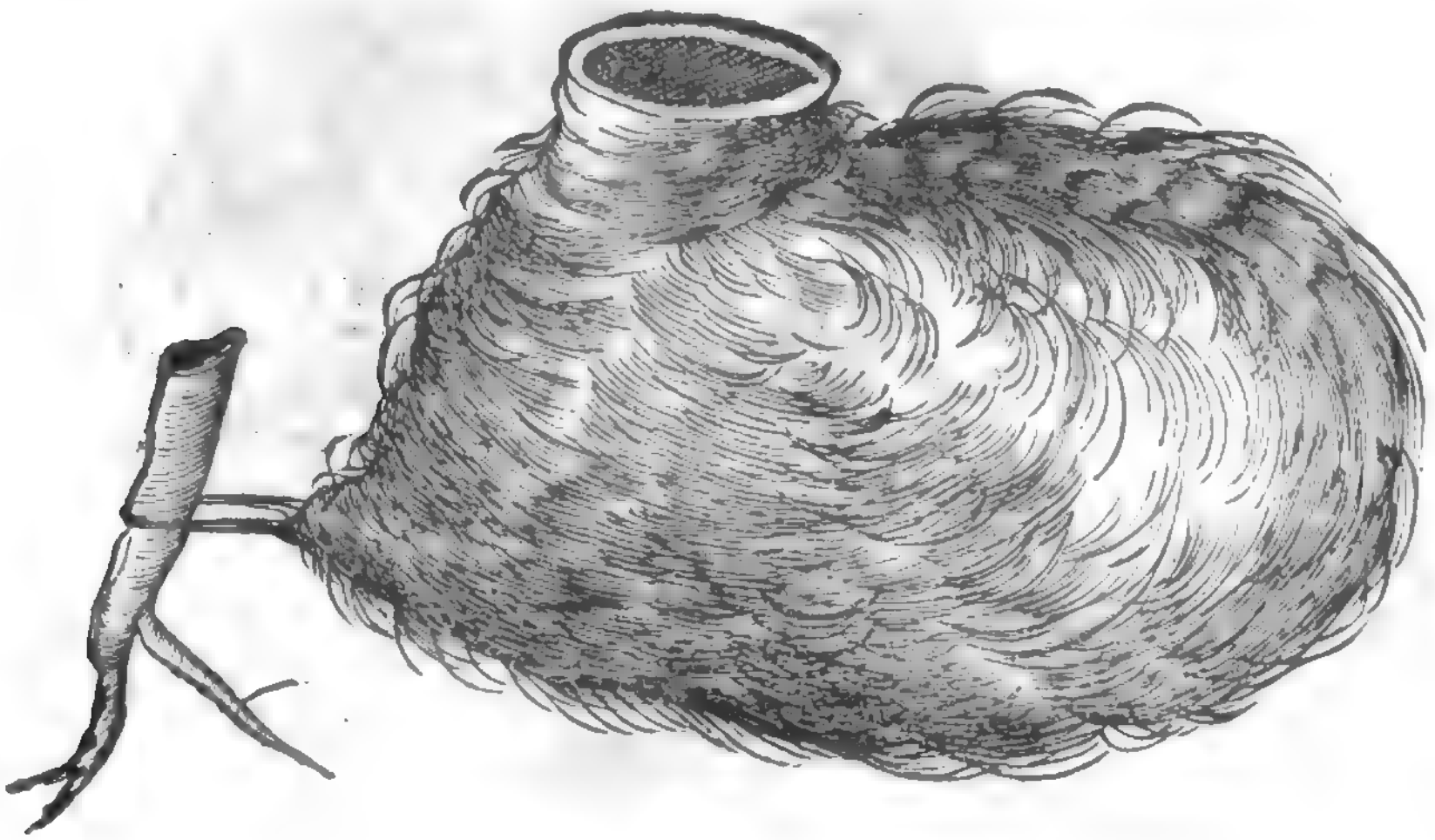

inueniri

Digitized by Google

inueniri non poſſit aditus. Ego quatuor huius auis nidos obſeruaui, earumq; icones hîc exhibeo. Conſtabant autem intus ex lanugine illa, quæ generatur in ſalice vetica & populo, extrà ex lino aut cannabe, quo etiam nidum auis ex arbore ſuſpendit. Sed figuram fortaſſis auis mutat, nam vt plerunque vnus ei ingreſſus eſt, nonnunquam tamen ſunt duo. Prior figuram calcei imitatur, alter thoracem. Audio & Mourier apud Gallos nominari quandam Pari ſpeciem, exiguam, atro capite, reliquo corpore ſubcæruleo vel cinereo, quę nidum rotundum aditu gemino ad arboris alicuius truncum ſuſpendat & multa oua pariat, quamobrem ſuſpicor ſecundum illum nidum huius auis eſſe, & non Pari caudati. Colonienſibus pariter quædam auicula Vvynteptker dicitur, ac ſi vini promum diceres, quæ

Mouriet.

Vvyntepf-ker.

Nidi duo ſimul coniuncti ad formam thoracis.

confilem

conſilem pilæ modo nidum facit & ex arbore ſuſpendit. Huiuſmodi nidum Moerſiæ ſeſe aliquando reperiſſe mihi affirmauit D. Vilhelmus knauſius tunc mihi familiaris, nunc vt intelligo medicus Colonienſis, uir ſanè in plantarum cognitione non mediocriter verſatus. Nidũ uerò quarto loco depictum detulit ad me R. Barthol. de Baſſis presbyter, à ſe inuentum anno 1592. die vero 15. Aprilis, mirificæ ſanè ſtructuræ. Figura erat oblonga mali pinei, longus duos palmos, latus vnicum, rotundus: conſtructus ex varia admodum materia, nempe muſco cùm arboreo, tùm terreſtri, erucarum ſeu bombycum ſylueſtrium folliculis, aliaq; conſimili lanoſa materia, & Gallinaceis plumulis, eo ordine ac arte, ut præcipua ac media operis formitudo ſeu parietum textura ex muſco illo viridi ſubluteo, villoſo

Nidus conſimilis nido Pari.

vulgari,

Digitized by Google

vulgari, & bombycina illa materia, tenacibuſq; qualia per aërem ſuſpenſa, & ſereni cæli indicia deputantur, filamenta telis aranearum ſimilia volitant connexis impliciti ſq; ſibi mutuo ita firmiter, ut uix ui diuelli poſſent: interiori uerò capacitate latera omnia fundumq; plumis, ut uidebatur, erant obducta, ac ſuffulta, ad molliorem pullorum decubitum. Extima ſuperficies undiquaq; muſci illius ac folioſi arboribus paſſim adhærentis fragmentis firmiter alligatis, erat munita ac loricata. Situs erat hic nidus inter uitem & maritam huic ulmum hædera circumdante ueſtitam, ulmo ipſo, fundo præſertim affixus. Parte anteriore quæ ſolem orientem ſpectabat, eaq; ſuperna, ubi fornix quæ nidum æquabili ac reliquo nido ſimili coagmentatione concinnata obtegebat, exiguum foramen ſpectabatur, per quod uix patenti Paro ingreſſus patebat. Nouenos in eo pullos reperimus iam penè octiduum natos, capite ſatis magno, alis in medio dorſo pennis tenellis ueſtitos, reliqua implumes, cauda tamen oblongiuſcula.

Nidus Pari caudati arbori affixus.

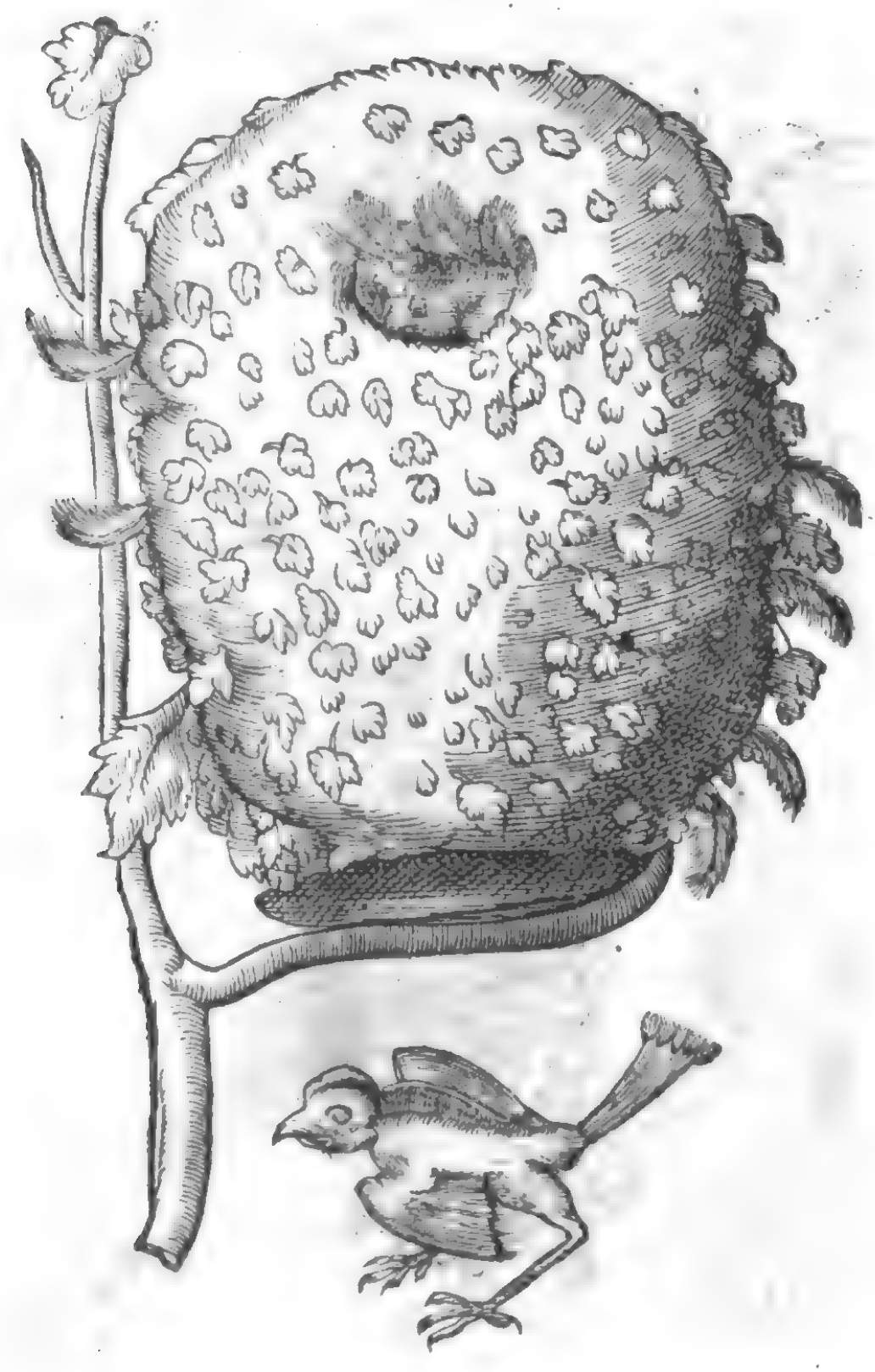

DE

DE PARO CÆRVLEO
Cap. XVII.

ARISTOTELES quidem hunc Parum tertio loco nominat, ſed peculiare nomen non tribuit: ex eo tamen, quod magnitudine ſui exigui corporis à prioribus duobus diſcrepare dicat, Ornithologus, Bellonius, alijq; pleriq; viri docti de hoc loqui aſſeuerant; quibus ego inſuper aſſentior quàm lubentiſſimè. Solus verò Turnerus perperam Parorum ſecundum genus putauit. Latinè Parus cæruleus dici poteſt, quòd ſolus cæruleo capite ſit inſignis. Italis appellatur Paruſſolin, vel Parozolino, Bononiæ Roſpedino & Fratino; Hiſpanis & Luſitanis Chamaris, vel Alionine, vel Milcheiro, Gallis Marẽge, vel Meſange bleue, vt Bellonius habet, Sabaudis Moyne, id eſt, Monialis. Germanis teſte Longolio Pimpelmeisz (ita etiam Germani inferiores, vt Hollandi vocant, vt audio) aut Meelmeisz, Heluetijs Blavvmeisz, id eſt, Parus cæruleus: circa Norimbergam Bymeiſſe, quod apiculas deuoret, Anglis Theleſs Titmous. *8. Hiſt. 3* Turneri error.

DESCRIPTIO.

EXIGVA eſt admodum auicula, & vix Regulo maior. Roſtrum ei eſt teres, breuiuſculum, puſillum & acutum. Capitis vertex cæruleo colore, ſeu azureo decorus, maculatum albo interſtitium oculorum, & vtrunque roſtri latus. Oculus præterea vterque albo circulo circundatur. Cæruleum verticis colorem alba linea totum caput cingens claudit, ad oculorum canthum minorẽ ſeu exteriorem vtrobiq; protenſa. Hanc denuò color pulchellus qui verticis, cyaneus excipit colli principio. Collum verò medium alba nota maiuſcula tinctum eſt, Dorſum totum cinereo aduireſcente ornatur colore. Pectus ſupremum flaueſcit, venter infimus albicat, radicibus plumarũ nigris. Pediculi plumbei ſunt coloris atque ſubcæruleo colore fuſci. Cauda tota cærulea. Alarum remiges quæ integunt plumæ extremo albentes lineam candidam tranſuerſim ductam conſtituunt. Apparet circa principium Autumni in Gallia, & tota hyeme conſpicitur, nam per æſtatem degit in ſyluis, apud nos verò etiam æſtate paſſim apparet. Parum carnis obtinet, & vix Regulo ipſo eſt carnoſior. Oua quamplurima edit. Turnerus Anglorum Titmoum oua parere circiter ſedecim ſcribit, atque inde etiam paruas mulieres fœcundas eiuſdem auiculæ nomine vulgò appellari.

magnitudo
Roſtrum.
Caput.
Oculi.
Collum.
Dorſum.
Pectus.
Venter.
Pedes.
Cauda.
Ala.
Partus.

Parus cæruleus cum nuce myriſtica, & veſpa.

Digitized by Google

DE PARO PALVSTRI. Cap. XVII.

Paronzino. Parus Paluſtris.

IN vallibus prope Malalbergum in agro Bononienſi huiuſcemodi Parigonus Paronzino vocant. Arbitror autem eum eſſe, quem Ornithologus Parum paluſtrem nuncupat, & Bellonius quartam Parorum ſpeciem. Parus paluſtris, inquit Ornithologus, Germanicè ein Murmeisz aut Rietmeisz, noſtris Kolmeisz, cum alij genus præcedens Parum atrum, de quo ſubindè agam, ſic appellent. Capite prorſus nigro eſt, cùm ſuperior in medio per occipitium maculam albam habeat. Pectus & venter albicant, crura roſea ſunt, vt pictura indicat. Dorſum & cauda fuſca, aut ferè cinerea: vnde etiam Aeſchmeiszle à quibuſdam appellatur, ab alijs Kaatmeiszle, fortè quòd circa cœnum & paludes degat. Habet etiam aliquid ruſſi in ſupremo dorſo, vt pictura Argentoratenſis præ ſe fert. Ego cùm captum nuper Parulũ carbonarium, ſiue Atricapillum noſtrum inſpicerem, deprehendi illum paulò minorem eſſe cæruleo Parulo, corpore fuſco ad cinereum vergente; macula nigra continua per totum caput medium inſignem, vtrinque candicantem; ventre è cinereo albicante; cauda magis quàm vertex nigricante, cruſculis ad cæruleum inclinantibus. Turnerus hanc auem Iunconem (Schœniclon) Ariſtotelis facere videtur, & à Paſſere arundinario non diſtinguere. Hæc omnia ille.

Caput. Color. Magnitudo Color. Caput. Iunco auis. Paſſer harũdinarius.

Parus paluſtris cum miryophyllo aquatico.

Digitized by Google

DE PARO ATRO. Cap. XVIII.

PARVM atrum, inquit idem Ornithologus, appello, quem plerique Germani Kolmeisz, id est, Parum carbonarium nominant, quanquam etiam Parum maiorem Saxones & alij quidam similiter appellant. Alba macula ei infra oculos est, & alia in occipitio, reliquum caput atrum, venter luteus, crura fusca. Nostri non hoc, sed palustre genus Pari, de quo iam dicetur (de quo nos vltimùm diximus) carbonarium cognominant. Hæc de hac auicula ille. Parus carbonarius. Caput.

Parus ater Ornithologi, cum nucis fructu aperto.

DE PARO CRISTATO. Cap. XX.

Parus cristatus

Digitized by Google

Parus criſtatus.

DEPINGIT idem vir diligentiſſimus auiculam criſtatam, quam Parum criſtatum nuncupat, atq; de ea ſic ſcribit. Parus criſtatus nigro eſt capite cum paucis punctis albis, criſta retrò extenſa, corpore prono fuſco, pectore albo, cruribus cinereis. Germani à criſta vocant Kobelmeisz, Struszmeiszlin, vel Heubelmeisz, & Heidenmeisz, Galli Meſangue Hupée. Minor eſt Paro maiore, montano par magnitudine.

Kobelmeisz.

DE SYLVATICO PARO Cap. XXI.

Caput.

DE hoc Paro, cuius pariter iconem ab eodem Ornithologo ſumus mutuati, ſic ait: Hic quoque Parus perquam exiguus eſt, macula per medium verticem rubente conſpicuus, partibus vtrinque nigris, cruſculis fuſcis, alis nigricantibus, & cauda quoque extrema; reliquo corpore viridis, dilutiùs in ventre. Noſtri à ſyluis, in quibus degit, præſertim circa abietes & iuniperos, vocant VValdmeiszle, Thannenmeiszle, aliqui minus propriè VValdzinſzle; alij à voce Zilzelperle. Cantillat enim Zul Zil Zalp. Turcæ, vt audio, Agulgulſin. Auceps quidam apud nos aliquando aluit, ſed mutam. Hæc ille.

Nomēclatura.

Parcus ſyluaticus.

DE MOTACILLIS IN GENERE. Cap. XXII.

* 8. Hiſt. c. 3

QVAMVIS teſte M. Varrone Motacilla dicta ſit, quòd ſemper caudam motitet; idq; pluribus etiam præter eas, de quibus hic agemus, commune ſit (Iuncoui nempe, Cinclo & Tringæ, his enim teſte * Philoſopho cauda motitat, & Albicillæ, vt de ſuo addidit Gaza, cùm alioqui in Græco contextu nihil ſit, quod Albicillæ reſpondeat,) itaque Motacillæ etiã dici poſſint, tamen hic de alba & lutea priuatim, de vtraque in genere, quod vtraque in ſectis, muſcisq; victitet, agemus.

AEQVI-

Digitized by Google

AEQVIVOCA.

SYLVATICVS uidens Aetium laudare Passerculum Troglodyten aduersus calculum renum & uesicæ, eademq; facultatem attribui Motacillæ, imprudenter admodum hanc cum illo confudit, dum scribit: *Tragulidantes Arabicè, Græcè Safurion, Latinè Caudatremula; auis est omnium minima, quæ lapidem de renibus & uesica expellit.* Corrupit bonus ille uir, ut apparet nomina, Traguliduntes scribens, cùm Troglodytes scribere debebat, (uetus Auicennæ interpres habet Adruculudidos) & Struthon, uel Struthion, id est, Passerem, in Safurion, uel Safarahun conuertit. Et cùm Aetius scribat circa sæpes & muros uersari illum Passerculum, barbari isti & imperiti Arabum sectatores, circa piscinas & parietes reddiderunt, & cùm caudam erigere dicere deberent, mouere illam dixerunt.

Syluatici error. Tragilidun tes. Safurion. Caudatremula. Adruculudidos.

SYNONYMA.

IDEON uel Ijdeoni Rabbi Salamon diuinum intelligit, qui utitur esse animantis, quod Iadu uocatur. Ita Kimhi etiam: Sunt qui Motacillam putent. Kiranides Σισοπυγὶς, inquit, est Passer, qui iuxta riuulos aquarum & torrentes inuenitur, cauda semper mobili. Apud Hesychium & Varinum legitur Κίλλορος, Σισοπυγὶς. [a] Seruius cillere Latinis mouere esse ait. Quidam Cinclum & Sisopigida accipiunt pro eadē aue, ut apud Hesychium & Suidam legimus. Iyngem quoque aliqui cum Sisopygide implicant. A Syluatico imperitè Sisofigius scribitur, & multò imperitiùs Merula exponitur. In lexico Græcolatino etiam Σισυρα legitur, idem quod Σισοπυγὶς. Σισυρα & κολοσσὸς nomina sunt Græciæ nostro tempore usitata. Italis uulgò Codatremula dicitur, Cotremula, Cotretula, Codacinciola alibi, alibi Cogiuuanella & Titisfisa, quæ synonyma leguntur apud Scoppam Italum. Inuenio etiam Couatremula, Squassacoa, Scussacoa, & Ballarina, quamuis nonnulli postremum illud ad Motacillam albam priuatim referant. Venetijs quædam auis Vcciello di neue uocatur, id est, auis niuis, Pisfisfa Siculis per onomatopœiam. Hanc eandem esse conijcio cum Motacilla, nam & Hispanicè Aguzza neue, hoc est, auis niuis appellatur, ni fallor, & Perzpitalo. Hyeme autem per uicos apparet, nunquam quiescit, cauda semper tremit, colore uario, æqualis Passeri, aut minor, gracilis. Eandem pariter Nicolaus Massa describere uidetur, cuius uerba mox recitabo inter remedia ex Caudatremula ad calculos. In Gallia Narbonensi Guignecue, & alibi Battemare. Apud Hollandos Quickstaert.

Ijdeon. Seisopygis. [a] *In lib. 2. Georg.* Cillere q.d. Sisofigius. Synonyma Italica & aliarum nationum. Vcciello di neue. Pisfisfa.

LOCVS. VICTVS.

MVscis uesci omnibus Motacillis commune est, quamobrem ubi illæ abundant, ut circa aquas & pecora uersari solent.

MEDICA.

CAVDAE TREMVLAE, id est, Motacillæ cinerem in medicina administrari scribit Nicolaus: Leonellus Fauentinus lapidem educere putat, & alibi, *aduersus lithiasin*, inquit, *prodest auis, quæ Caudatremula dicitur; cuius mira vis in atterēdo calculo. Ea pennas habet circa dorsum colore auri* (imo ut Aetius refert, Passer Troglodytes Regulo similis est in multis, nisi quod in fronte auricolores pennas non habet) *& in cauda puncta alba. Et quidam putant, quod sit Parix. Sed potius videtur illa quæ vulgo dicitur Caudatremula; & præparatur sic. Auis hæc cum pennis suis, vel ut alij volunt, absq; pennis* (Aetius cū pēnis) *olla obstructa inclusa in furno torretur. Eius puluueris drachma vna vel altera datur cum aqua saxifragia, aut vino albo generoso.* Nicolaus Massa eandem etiam his auibus contra calculum facultatem tribuere uidetur, dum scribit:

Cineris usus. [a] *In Epist.*

Digitized by Google

Inter aues, quæ eduntur, ſunt etiam Caudatremula, quæ frequentiſſimè ad nos (Venetias) per hyemem accedunt. Non ſunt autem illæ, quas lapides in renibus & veſica frangere dicunt. Hæ enim rarò ad nos aduolant. Inueniuntur tamen aliquando, nimirum hyemis tempore, cùm boreales venti vigent, & ſunt paruo corpore, colore cinereo, alis rubro & nigro colore hinc inde diſtinctis. Quare videant, qui has aues ad frangendum lapidem venantur, & ſimilitudine decepti in caſſum laborent. Hæc ille. Ornithologus etiam ex libro Germanico manuſcripto ad calculum veſicæ Motacillæ genus, quod à luteo colore denominatur Germanis Gael Bachſtelzen in olla vri refert cum plumis, tum ſanguinem ceruinum ſimiliter in olla toſtum admiſceri, & è vino potente propinari vtiliter. Poſtremò Arnoldus Villanouanus in capite de calculo renum laudat hanc auem, vt citat author Luminaris maioris & ego quoque, inquit, mirabilem eius experientiam vidi. Reperitur autem apud nos frequens æſtate ac hyeme: ſed æſtate non verſatur in ciuitatibus; hyeme verò frequentat ciuitates & piſcinas: Lombardis vulgò Caudatremula, aliquibus Bouerina dicitur. Alexander verò Benedictus exiſtimat hoſce recentiores pro Caudatremula Paſſerem Troglodyten intelligere, quaſi Motacillæ vis lapides frangendi non ſit. Ornithologus parum referre putat, quænam auis comburatur, cùm cineris prope omnium uis eadem uideri poſſit. Prætulerim tamen, inquit, ea auium genera, quæ inſectis veſcuntur, ut muſcis, formicis & ſimilibus. Cinis quidem etiam ex alijs quamplurimis remedijs in animalium & ſtirpium genere, ad lithiaſin commendatur.

Gael Bachſtelzen.

Quãdo ad vrbes accedat.

Bouerina.

Cinis auiũ omniũ ad calculũ prodeſt.

DE MOTACILLA COMMVNI quam vulgò albam vocant. Cap. XXVIII.

THEODORVS Gaza hanc auiculam Albiculam appellare videtur, nam vbi apud [a] Ariſtotelem legitur: *Cinclus, Iunco, & Tringa, quæ inter minores haſce mainſcula eſt; Turdo enim æquiparatur*, Albiculam etiam nominat, eùm alioqui in noſtris exemplaribus Græcis nullum ſit nomen, quod ei voci reſpondeat. Bellonius non ſolùm Motacillam uocat, ſed Cnipologon etiam Ariſtotelis, id eſt, Culicilegam cognomento cineream, ut à ſequente diſtinguat: Addit & Suſurradam uocari, ſed qua dialecto non explicat. Turnerus quoque prius Cnipologon Ariſtotelis eſſe exiſtimabat. Culicilegam, inquit, eſſe iudico auiculam, quam aliqui Motacillam nuncupant. Poſtea in epiſtola ad Ornithologum, Culicilegam Ariſtotelis, inquit, uidi in terra Bergenſi. Tota cinerei coloris eſt, & ſpeciem habet Pici Martij. Illa uerò, quam Culicilegam eſſe putabam, eſt Variola, niſi fallor, Decepti autem fuerunt viri iſti clariſſimi ex Verſione Gazæ, qui alibi apud [b] Ariſtotelem pro Cnipologo Culicilegam vertit nimis curiosè, nam quamuis Cnips vel Snips apud Græcos quandoque culicem uel inſectum uolucre ſignificet, nihilominus certum etiam eſt coſſos, id eſt, uermes, qui ligna erodunt κνιπας dici & Picos, (de quibus ibi agit Ariſtoteles, & minimum inter eos proprio nomine κνιπολογα nominat, & lignipetam, ut cæteros Picos eſſe dicit) coſſis vermiculiſq; magis quàm culicibus victitare. Italicè hæc auicula, ut ad Motacillam reuertamur, Ballarina, quaſi ſaliens dicitur, in agris noſtris Codatremula, circa lacum verbanum Geron; Luſitanicè Aueloa, quamuis alij Motacillam flauam ſic nominari velint. Bellonius Gallis Lauandiere dici ſcribit, quoniam circa aquas iuxta mulieres lotrices verſetur, vel quòd ſimiliter, ut illæ, podicem aſſiduè agitent. Circa Monpeſſulum Enguane paſtre dicitur, fortè quia ad pecora, quæ paſcuntur propius accedit, vt ad hominem quoque vt aiunt; Sabaudicè Colapa, Germanicè ein Vvvſſe aut Gravve Vvaſſerſtelz, id eſt, alba aut cinerea Motacilla, à nonnullis Begeſtertz, uel Vvegeſtertz, alibi Kloſter ſreuvvle, id eſt, Monialis, ab albi & nigri colorum diſtinctione; Anglicè Vuagtale; Belgicè Quickſtaert.

[a] 8. Hiſt. 3.

Albicula.

Cnipologus.

Suſurrada.

Variola.

[b] 9. Hiſt. 3.

Gazæ error

Cnips vel Snips quid.

Cnipologus quæ auis.

Lauãdiera.

Monialis.

Digitized by Google

FORMA. DESCRIPTIO.

AVICVLA eſt oblonga, vertice, collo ſuperiori, & pectore nigris, dorſo cinereo, roſtro longiuſculo, tenui, nigro, gula candida, uentre toto candido. Alæ primùm cinereæ, dein ex albo & nigro uariæ, quemadmodum etiam cauda, quæ oblonga eſt: Tibiæ & pedes fuſceſcunt, & longiuſculi ſunt. Fœmella vertice eſt cinereo, gula luteſcente; cætera mari ſimilis. Figuram fœminæ habes ſequenti pagina. Color. Roſtrum. Alæ. Cauda.

Motacilla mas cum alno.

LOCVS. VICTVS.

VERSATVR circa aquas, ut diximus, ſicuti ad ripas fluminum, ubi muſcas captat, & uermiculos; quin & aratrum uermium cauſa ſequitur, quos uerſat & exhibet cum gleba aratrum. Pecora amare quoque exiſtimatur, quòd prope ea, fortè propter muſcas circumuolitet. Albertus Cuculum ſcribit aliquando in huius auiculæ nido parere, & Ornithologus refert aucupes apud ſuos obſeruaſſe Cuculi pullũ ab hac eadem auicula nutriri.

Mota-

Motacilla fœmina cum ramo ambaris.

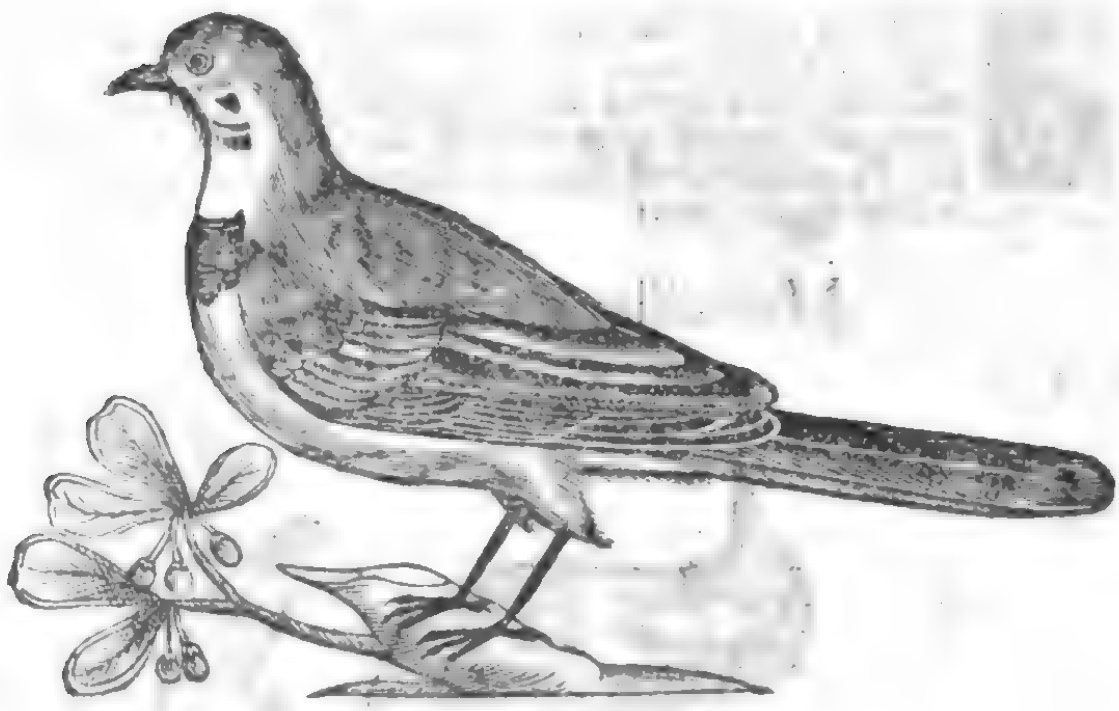

DE MOTACILLA FLAVA. Cap. XXIV.

Nomina. MOTACILLAE, inquit Ornithologus, quam flauam à colore imi uentris appellamus (collum uerò inferius insuper flauum est) nomina conueniunt quæcunque superiori, flauæ tantùm differentia adiecta. Priuatim tamẽ à Gallis nominatur Battequeue, nonnullis Battelleſſifue, Battomara. Italis Cotremula, Sabaudis Auſſecue, uel Hauſſecue, Turcis Belbek. Hæc ille, & in Epitome rurſus: Motacilla, inquit, flaua, quam aliqui Florum eſſe putant: huic quoq; nomina conueniunt, quæcunq; ſuperiori, flauæ tantùm differentia adiecta, ſed habet etiam peculiaria ſibi nomina. Bellonius Culicilegam uocat alteram Ariſtotelis, ſuperiorem diſtinguendi cauſa cineream uocans. Gallicè dicitur Bergerette uel Bergeronnette iaulne, ut ſcribit Bellonius, quod paſtorum inſtar pecora frequentet, Germanicè Gelbe Vuaſſerſteltz.

Florus.

DESCRIPTIO.

Magnitudo Cauda. IDEM Ornithologus hanc auiculam ſic deſcripſit. Auis eſt magnitudine Pari maioris. Caudam ſemper mouet, quæ ei bifurcata eſt, (contrà tamen icon eius, & mea etiam indicant) reliquo corpore multò longior, pennis longioribus octonis condita, quarum duæ extremæ utrinq; tres diſcretos colores habent, plurimum albi, minus nigri, minimum lutei: interiores uerò, itidem utrinq; duæ nigricant cum pauciſſimo luteo: ſunt & paucæ in medio breuiores. Roſtrum longiuſculum, rectum, gracile, nigricat. Cranium molliſſimum. Venter albicat eum pauciſſimo luteo, qui color initio caudæ inferius intenſior eſt, ut & ſuperius prope orrhopygium color ex luteo & uiridi mixtus conſpicitur. Caput & dorſum fuſca ſunt. Pennæ in alis nigricant, in medio per tranſuerſum albicant, præter extremas, quæ totæ nigræ ſunt. Alæ ſuut breues, caput pro portione paruum, eruſcula fuſca.

Roſtrum. Cranium. Venter. Caput. Dorſum. Alæ.

LOCVS.

Digitized by Google

LOCVS. VICTVS. Cantus, Vsus.

DEGIT ijſdem locis, quibus alba Motacilla, quam migrare aiunt, & hanc apud nos manere. Vtraque ſequitur armenta & pecora, nimirum propter muſcas, quibus victitant. Caueis non includuntur; licet tamen apud Germanos in hypocauſto alantur. Ab Accipitre perſequente ſi euaſerint, egregiè cantant, tanquam ſibi de ſalute gratulantes. Aduerſus calculum ad remedium torretur Motacilla ollæ incluſa in fumo, vt ſuprà ſcripſimus. Sunt qui flaoam in hoc remedio præferant. Contra calculum.

DE MOTACILLA FLAVA ALIA. Cap. XXV.

ALIA eſt Motacilla flaua, quam pariter in agro Bonon. quandoq; capiunt, infra à gula ad prodicem vſque intenſiùs, quàm præcedens flaua, capite verò, & dorſo fermè ferruginei coloris, qui color etiam principium gulæ tanquam torquis quædam ambit, ſed paulò dilutior, mentum albicans macula velut barba cana veſtit. Alæ quà dorſum tangunt, etiam ferrugineæ, coſtæ earum & plumæ, quę rectrices cooperiunt, & ipſæ inſuper rectrices nigræ ſunt, ad latera luteę. Roſtrum eſt gracile, atrum, longiuſculum, in extremo parum recuruum. Caudæ pennæ nigræ ſunt, ad latera leuiter albeſcunt, orrhopygium flauum eſt, pedes fuſci, vngues longiuſculi, & ſatis recurui. Color. Cauda.

Motacilla flaua altera cum gramine tremulo Tabernamont, item cum muſcæ ſpecie.

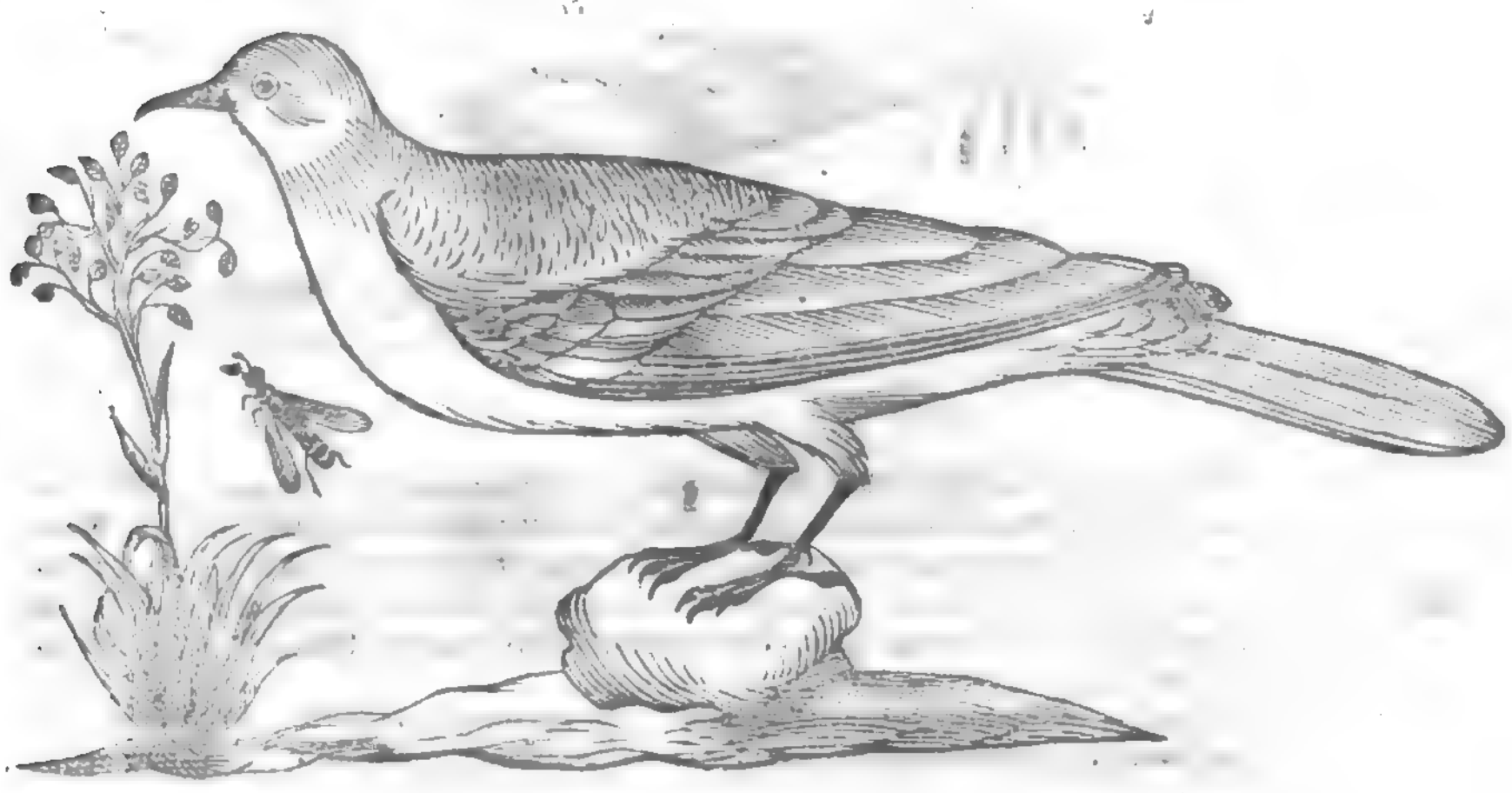

DE

Digitized by Google

DE SPIPOLIS DICTIS Cap. XXVI.

Spipolæ. IVSCEMODI auiculas, quas ſubinde deſcribemus, & depictas exhibebimus, aucupes noſtri Spipolas nuncupant, & caudam motitare inquiunt. Prior, quę cęteris in hoc genere maior eſt, capite eſt leucophęo ſiue cinereo. Color. Sub roſtro tamen alba macula ceu barbam conſtituit; pectus ei rubicundum eſt; venter ex rubicundo & albo variat. Cauda ſupra nigra eſt, infra candicat; dorſum leucophęum, Alę totę ex nigro, albo & ruſſo variant, crura & pedes lutei, vngues nigri, roſtrum longiuſculum, gracile, fuſcum.

Spipola maior cum vitice.

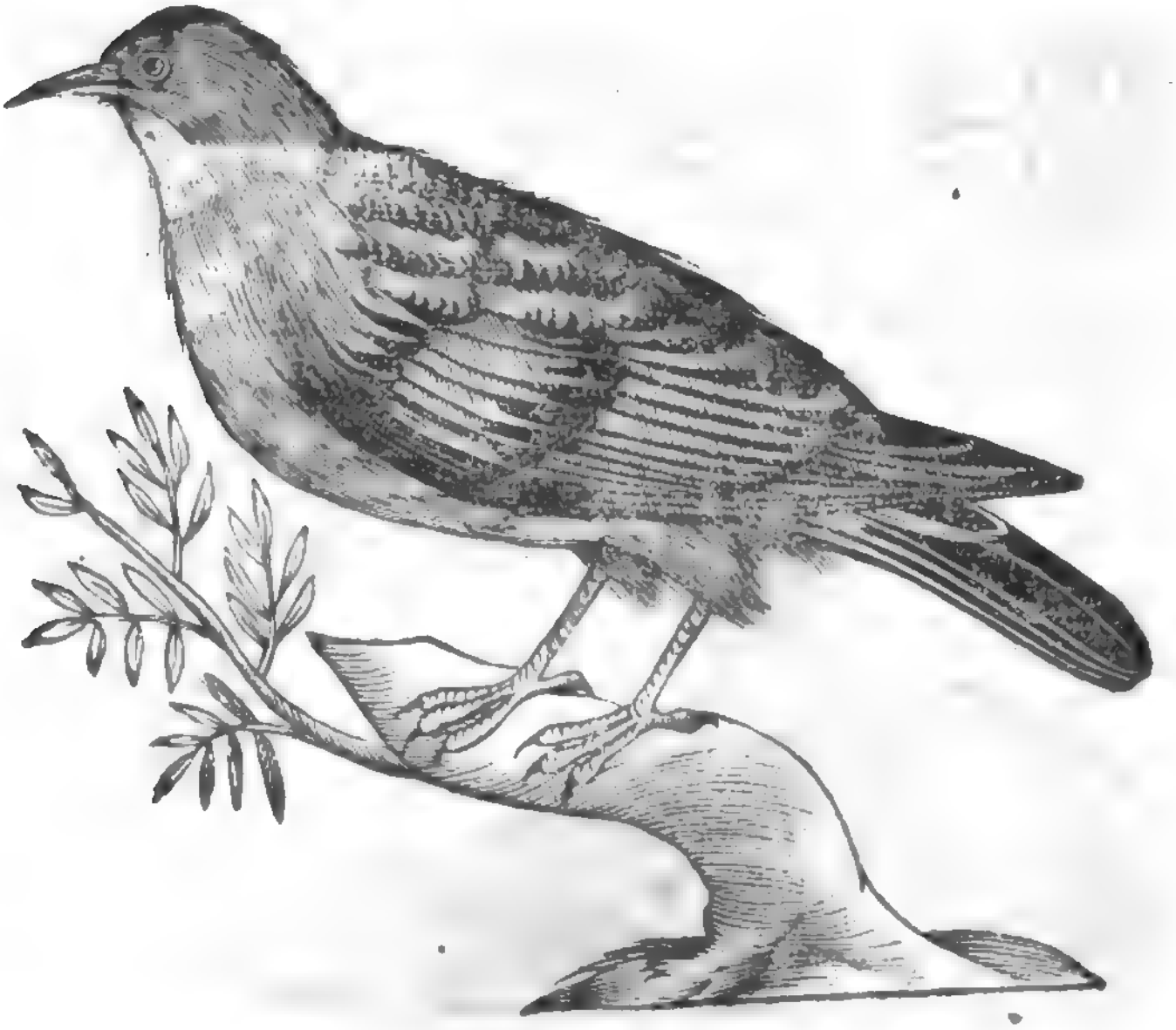

Altera magis quàm ſuperior, ad cinerem vergit. Differt autem ab illa, quòd pectus rubicundum non habeat, ſed maculis fuſcis, deorſum deſcendentibus interſtinctum. Eſt autem pronè minus quàm ſupinè cinerea, quinimò venter ferè albeſcit: retro oculos macula Ala. eſt maiuſcula ad ferrugineum quodammodo accedens. Alarum pennę rectrices, & quę eas obueſtiunt, nigrę ſunt, ad latera & in extremitatibus cinereę, Crura & pedes fuſceſcunt: cauda cinerea eſt.

Boarina. Tertiam in hoc ordine alij Spipolam, alij Boarinam nuncupant. Auicula eſt ea qua vides magnitudine, tota ferè ex albo luteſcens, in alis intenſiùs quàm alibi, roſtrum & pedes fuceſcunt.

DE

Spipola altera cum Iunco leui, item cum muſca.

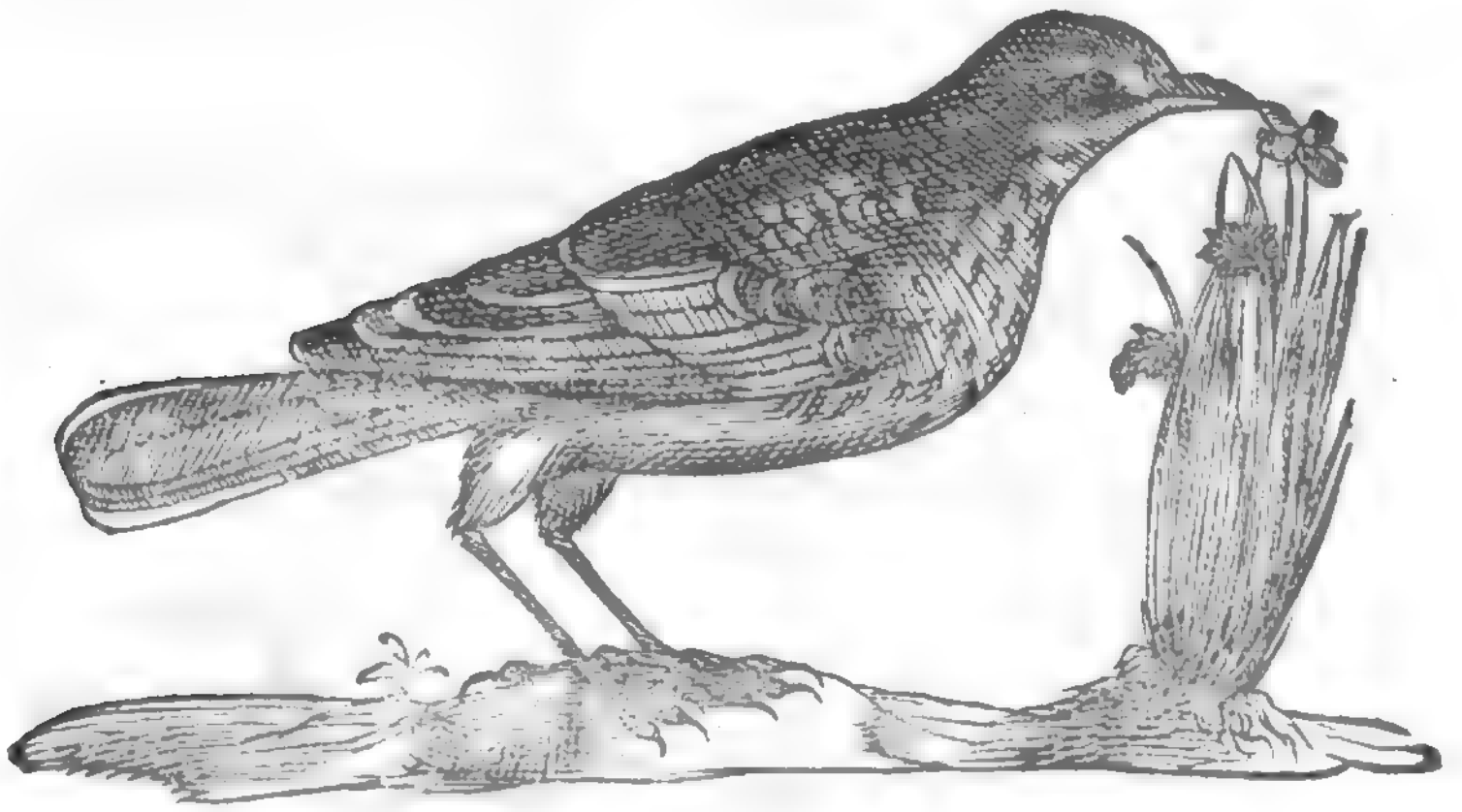

Spipola alba, ſiue Bouarina cum cerro Rouilij, & papilione.

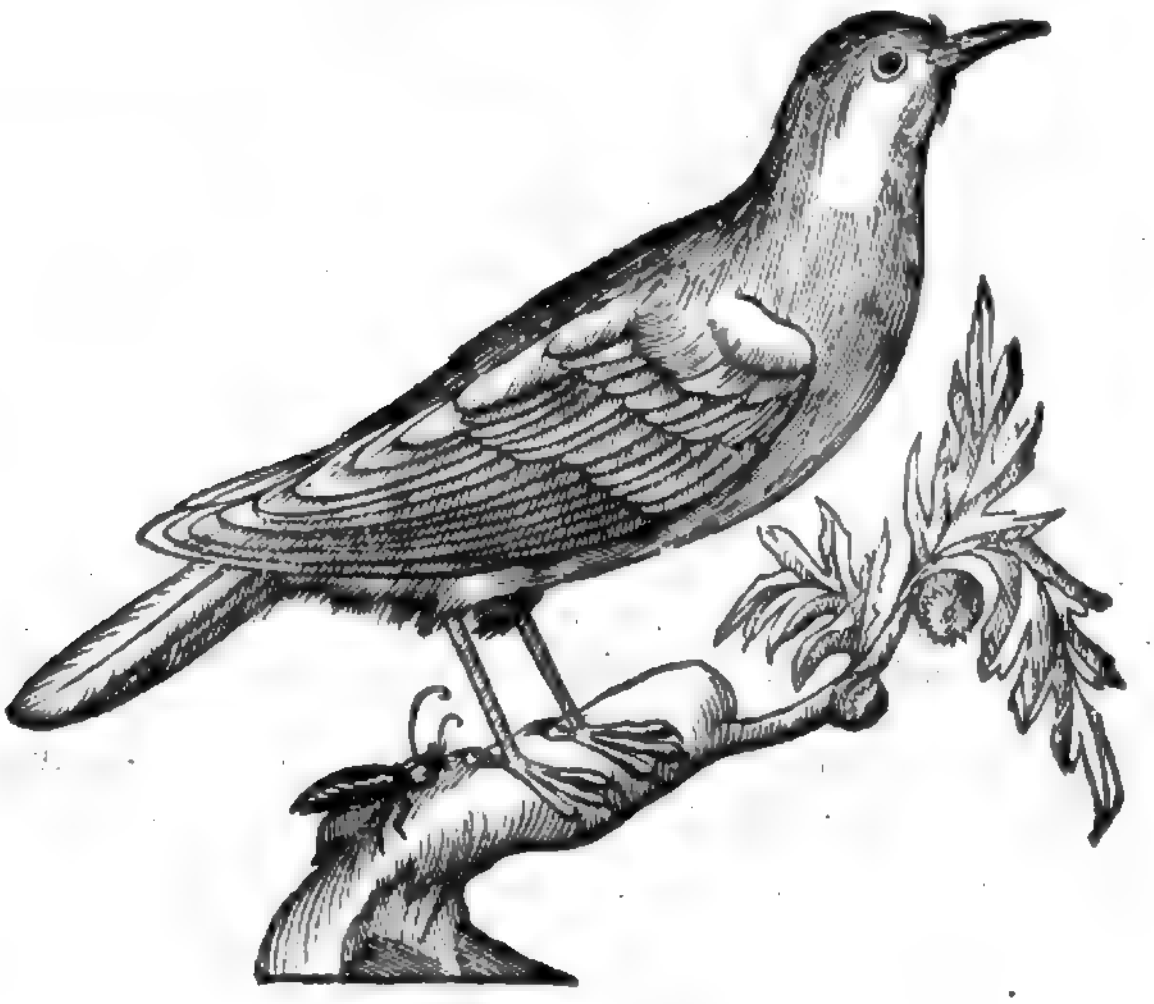

Digitized by Google

DE STOPAROLIS vulgo dictis. Cap. XXVII.

Stoparola. AVCVPES noſtræ vrbis auiculam, cuius modò pictura exprimitur, neſcio quo ſignificato, niſi fortè à ſtipulis, quas Stoppiam ruſtici vocant, Stoparolam vulgò dicunt. Auicula eſt ex muſcicaparum, ni fallor, genere, pectore & ventre ferè candido: capite, quod maculis nigris conſpergitur in vertice, collo, tergore, atque cauda ſubfuſcis, alarum remigibus nigris, nigris item reliquis earum pennis, ſed ad latera ſubluteis, tibijs ac pedibus nigris, exilibus, roſtro longiuſculo, acuto, nigro.

Stoparola vulgò cum laburno Plinij.

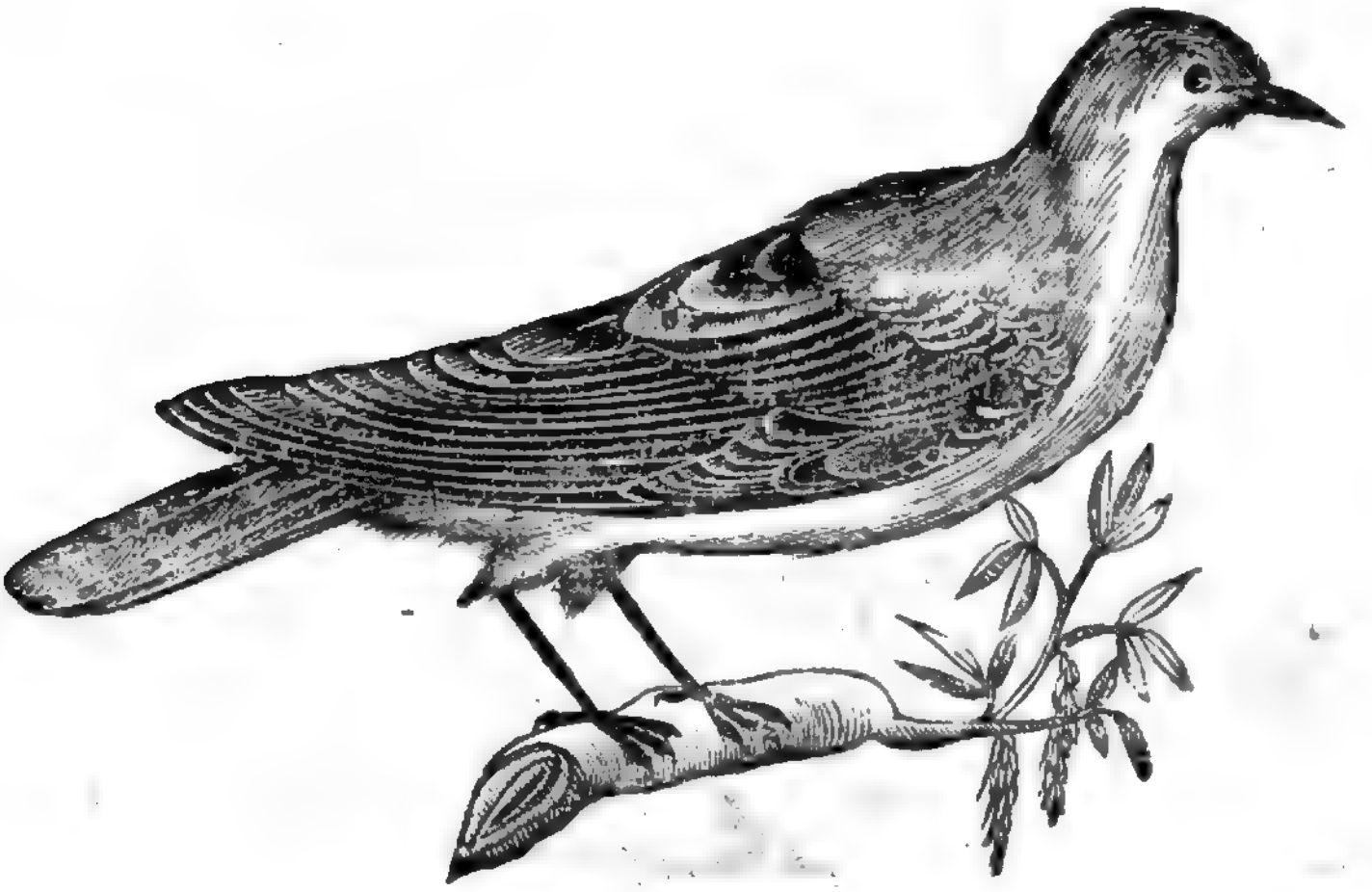

Eiuſcemodi verò auiculam, cùm die 24 Iunij, anno verò 1592. aucupes eam noſtri cepiſſent, nomenq; ignorarent, ego cum nulla omnium auium, quas depictas habeo, maiorem habere ſimilitudinem aduerti, quàm cum iam poſtremò deſcripta ac depicta. Auicula eſt magnitudine Motacillæ, & illius, quam Magnaninam & Paſſerem ſtultum vocari dixi: roſtro oblongo, acuto, recto, ſupra tamen parumper decliui, nigro ſuperiùs, inferius corneo, collo, pectore, & ventre pallidis: oculis exiguis, hilaribuſq; pupilla nigra, circulo albo, maculaq; circa ipſos obſcurè conſpicua, fuſca, pedibus plumbeis.

DE MV-

Digitized by Google

Auis consimilis Stupparolæ, & Magnaninæ.

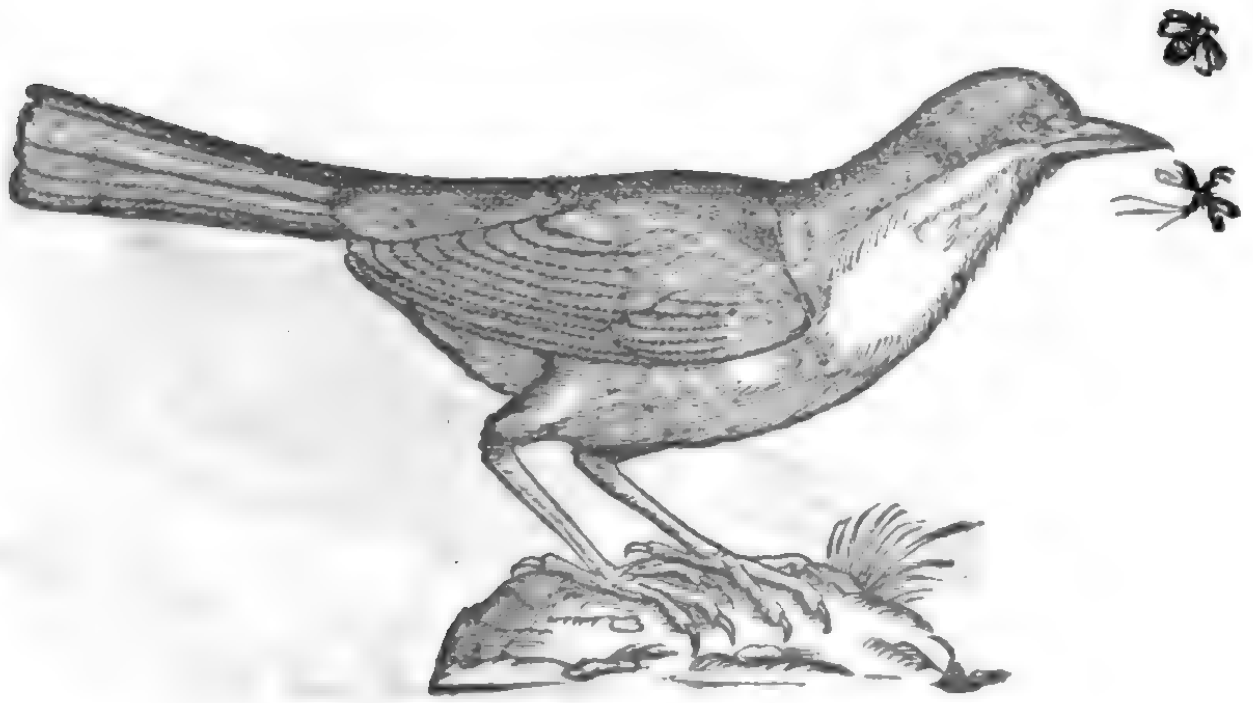

DE MVSCICAPIS. Cap. XXVIII.

MOTACILLIS Muscicapæ siue Muscipetæ auiculæ dictæ à muscarũ uenatu, quia eodem pascuntur uictu, iure merito subnectentur. Oppianus Βοόϋτας aues imbecillas uisco capi prodidit. Non ineptè quispiam meo iudicio iudicet eiuscemodi aues de Passerum, id est, paruarum auium genere esse, atque ita dictas, quòd circa boues uolitent, quemadmodum uerisimile etiam est hasce auiculas muscis uictitantes, nam prope boues & armenta horum insectorum copia plerunq; existit. Ordo. Buditæ aues quæ. *L. 3. Ixeut.

Quam priori loco damus depictam in agro nostro à persequendo boues uulgo Boarolam siue Boarinam nuncupant. Auicula est oblonga, rostro etiam oblongo, ex fusco ruffescente; colore per totum dorsum & caput ex plumbeo, cinereo & subluteo mixto. Gula & uenter totus candicant, pectus uerò nigris maculis distinguitur. Alæ ex nigro, lutescente, alboq; uariæ. Cauda longiuscula, nigra, ad latera alba. Tibiæ & pedes nigricant. Boarola. Boarina. Color.

Eiuscemodi exiguam auiculam nostri aucupes Chiuin dicunt, Genuenses, ut audio Borin, quasi Boarin, ut conijcio, quòd circa boues degat. Regulo paulò maior est Rostrum ei gracile & acutum, infigendis muscis perquàm idoneum. Caput superius, sicuti collum quoque, ac dorsum colore cinereo diluto: caput inferius, gula, pectus, & uenter ex albo ad luteum tendunt, dilutiùs tamen in pectore & uentre. Alæ superius leucopheæ, inferius eiusdem coloris, sed dilutioris; uropygium album: cauda; quæ duodenis pennis constat tres digitos longa eiusdem cum alis coloris. Pedes & crura spadicei, unguiculi oblongiusculi & graciles. Chiuin. Borin. Rostrum. Color.

Boarina cum muſca & Carcapolide muſæ ſpecie.

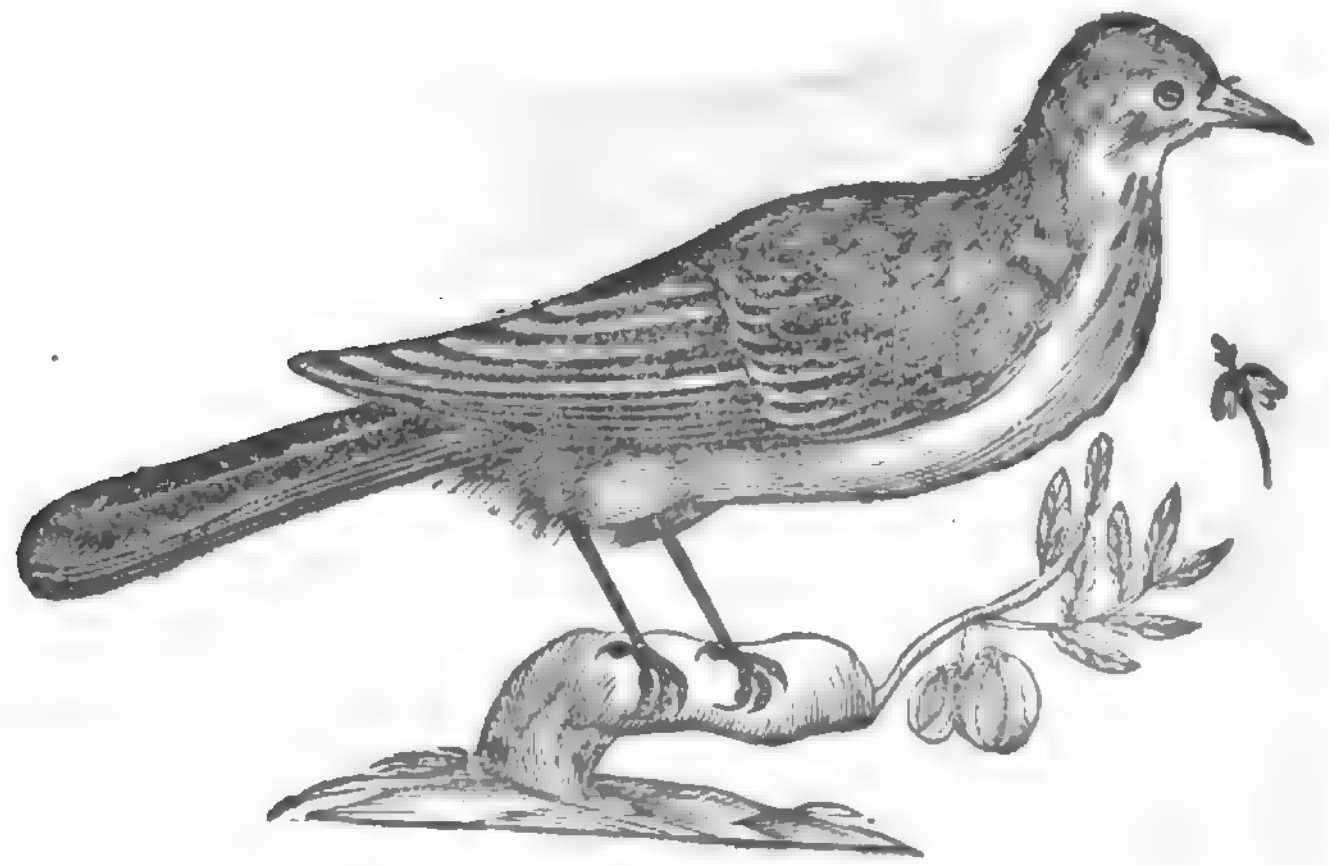

Borin Genuæ cum rubo.

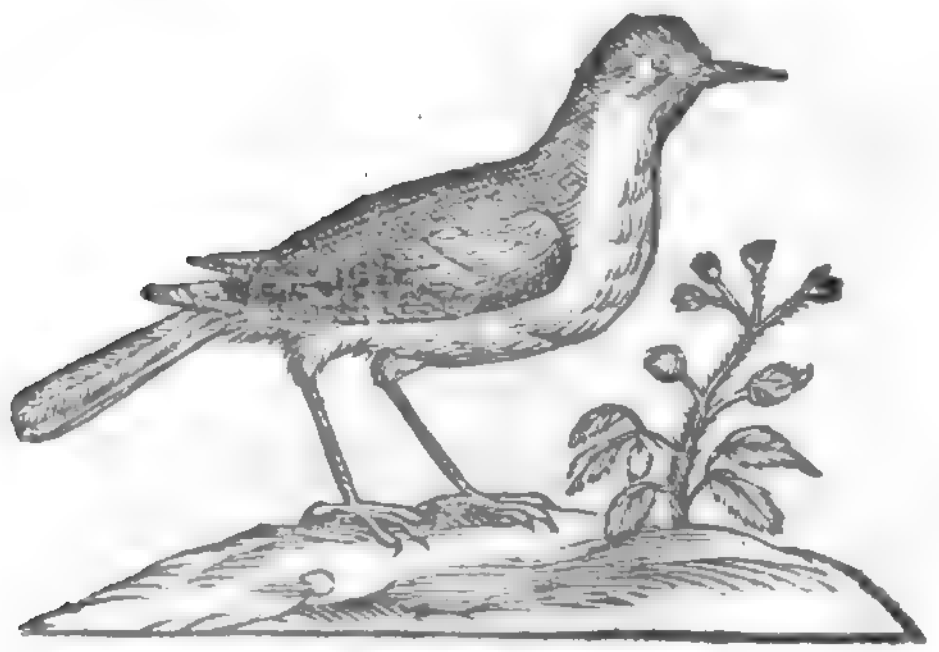

Tertio loco poſitam aucupes noſtri vulgò Pigliamoſche nuncupant, id eſt, muſcipetam, quòd & ipſa muſcas captet. Auicula etiam eſt parua, colore etiam à ſuperioribus diuerſa. Caput, collum ſuperius, dorſum & alæ percurrentibus lineolis, ſeu oblongis punctulis ferrugineis nigricant. In collo macula alba eſt velut torquis, item alia in medio alarum: pectus ex ferrugineo rubet, venter ex luteo albicat; roſtrum gracile, atrum; pedes item nigri; in ſumma pulchra eſt auicula. Icon ſequenti paginâ exprimitur.

Huic

Digitized by Google

Muſcipeta cum carpino albo.

Huic poſtremò præcedenti omninò congener,& fortaſſis in hoc genere mas fuerit, quã hîc quarto loco depictam cernis. Pectore enim & ventre egregiè rubet; roſtrum gracile eſt, & nigrum, nigra etiam macula mentum conſtituit. Caput, collum & dorſum ex rubro & nigro varia,ſicuti etiam alarum initium. Pinnulæ quæ rectrices cooperiunt, ad latera rubent,quemadmodum quoque & ipſæ remiges,ſed quæ in extremo candicant. Cauda breuiuſcula,nigra, neruis & lateribus albis. Crura & pedes nigri. Aucupes Montanellum,& Montanarum vocant. Arbitrabar Oenathen eſſe,ſed poſtea meliùs examinata auis natura,quia inquam muſcas venari audirem,Muſcipetis adiunxi. Color.

Montanellus Bononienſium cum œnanthe, ſiue Labruſca.

Digitized by Googl

Magnanina. Paſſer matto. Color. Magnitudo Alæ. Cauda.

Muſcipeta etiam eſt, quam quintam in hoc ordine collocamus. Aucupum alij Magnaninam quaſi fabri munus obeuntem, fortè quòd roſtro ſonorè tundat, dum muſcas capit, alij Paſſere matto, id eſt, Paſſerem ſtultum nuncupant, fortè à colore, qui ferè ad ſpadiceum accedit, vel potiùs quòd facillimè ſeſe capiendam præbeat. Auicula eſt magnitudine Paſſeris, roſtro longiuſculo, tenui, acuto, nigro: pronè ad ventrem uſque ex albo cinerea, uentre albicat: retro oculos notabilis macula eſt coloris fermè caſtanei, quo colore uertex quoque conſpicitur. Alarum pennæ maiores nigricant; cauda colore eſt minus quàm dorſum ſpadiceo. Crura & pedes ſtaueſcunt, unguiculi nigricant.

Magnanina vulgò dicta cum macalep, & muſca.

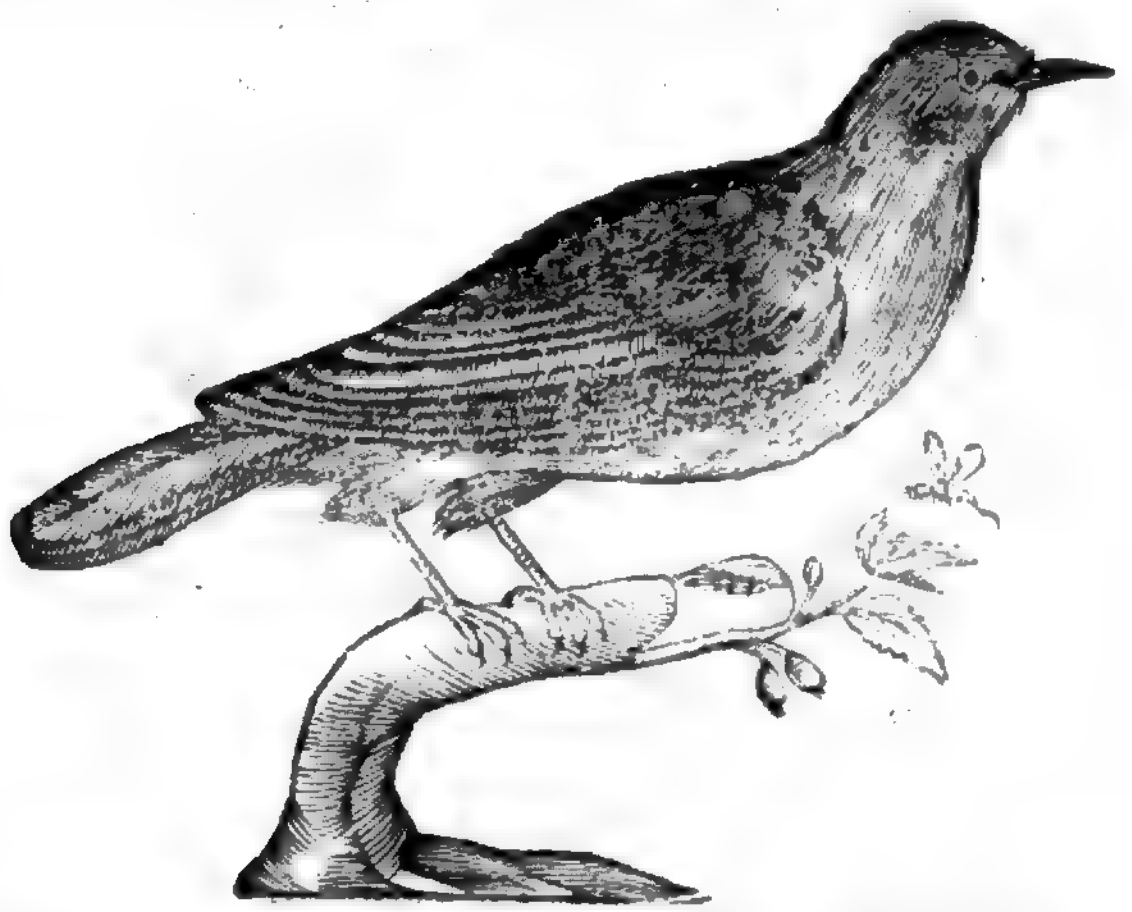

Gickerlin. Guckerlin. Grienogelin. Glareana. Color. Roſtrum.

Ornithologus eiuſcemodi auiculam muſcis uictitantem Germanis Gickerlin, uel Guckerlin, Grien uogelin nuncupari ſcribit; & in epitome, Latinè inquit, ſi libet, Glareanam uocemus. Eſt. n. Glarea, quod Grien Germanis dicitur, hoc eſt, minutiſſimi lapilli & arenæ in ripis & littoribus. Hãc auiculã quoq; circa pecora & armenta uerſari ait, quoniã muſcarũ genus, ut ſæpe ſignificaui, circa illa abundet. Ante hyemẽ plurimas ſimul collectas auolare: colorem ei eſſe per dorſum fuſcum, partim ex fuſco ſubuiridem, ut in lateribus quoq;, & parte alarum: pectus maculis nigris diſtingui in albo: uentrem ſine maculis albicare: in cauda ſuperiùs & maiores alarum pennas nigricare: crurum colorem roſeum eſſe; roſtrum rectum & reliquam ſpeciem, ut in pictura apparet; quam ſicut ipſe à pictore Argentoraten ſi accepiſſe ſe ſe ſcribit, ego etiam hîc appoſui. Milio quoque pingueſcere ſeſe audiuiſſe refertur.

Glareana Ornithologi.

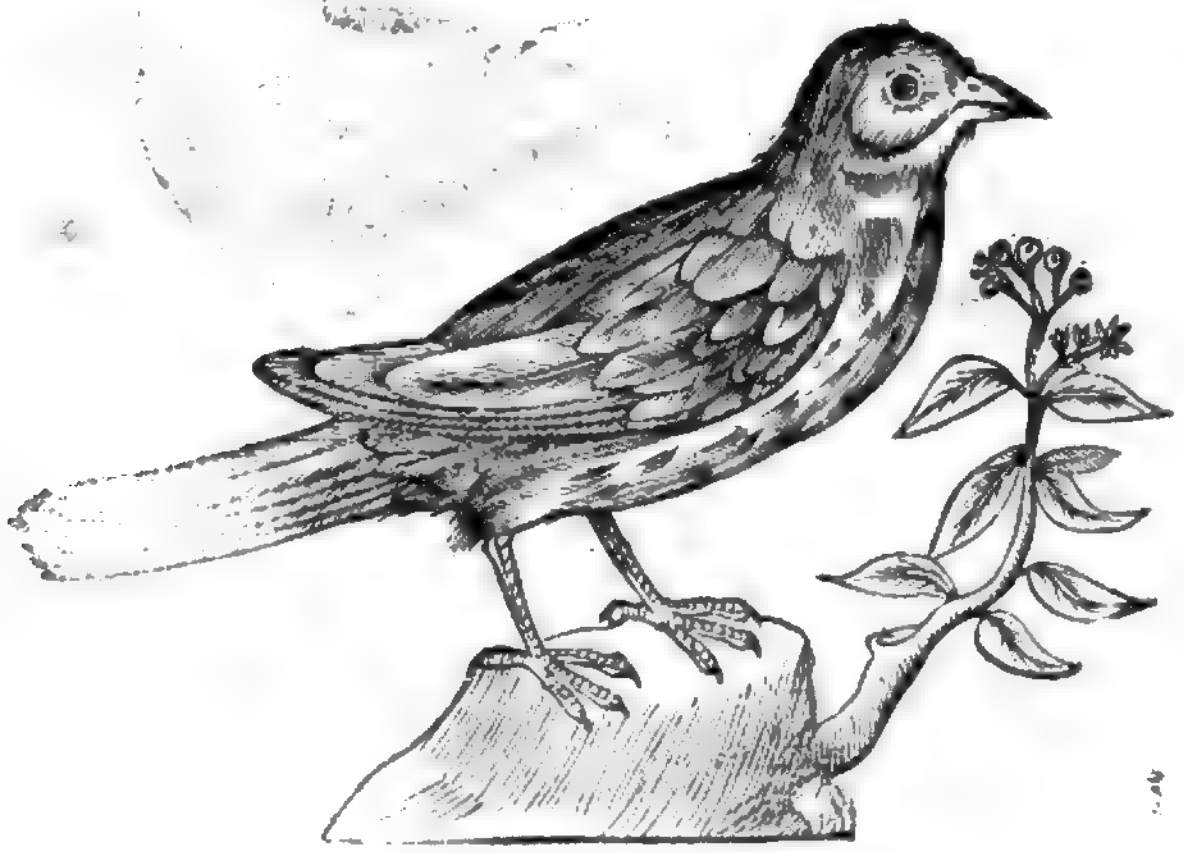

Digitized by Google

Idem Ornithologus de alia auicula,quæ & ipſa muſcis inhiat, ſic ſcribit: Auicula parua aliquando circa vrbem noſtram capitur,roſtro tenui,recto,acuto,nigricante: Paro minor, colore fuſco; alis,cauda & cruribus nigricantibus; in alis tamen medijs maculæ tranſuerſæ albæ ſunt. Aucupes quidam noſtrates nominant eam Todtenuogele; fortè quòd imminente peſtilentia frequentiores & propius ciuitates appareant; & Flügenſtecherlin, id eſt, muſcipetam. Solis enim muſcis victitat,vt Hirundines,quibus etiam roſtrum ſimile gerit. Solitaria ſemper eſt,& alas ſubinde motitat,per arbores ſemper irrequieta volitans, &c. In Epitome arbitratur Bellonium pro Batide Ariſtotelis pingere,de qua nos mox,icone etiam picta agemus.

Roſtrum. Magnitudo Color. Todtenuogele. Flugenſtecherlin. Mores. Batis auis.

Circa Argentoratum eodem Ornithologo referente VVydengückerlin appellatur, quã hîc penultimo loco depingimus ab eo etiam mutuatam. Auicula,inquit,eſt minima, colore partim fuſco,vt parte prona,partim ſubflaua, vt ſupina,partim albicante, vt per latera,& iuxta collum, cruſculis ſubruffis, cuius figura hæc eſt, Argentorato ad nos miſſa. Capitur apud nos etiam interdum, & alijs nominibus vocatur VVyderle à ſalicibus, quas amat, vt ferunt,quamuis aquatica non ſit,& Zilzepfle à frequenti voce Zilzel, vel Tiltapp. Muſcis & araneis, alijſq; circa ſalices vermiculis veſcitur; quibus vt fruatur, alias auiculas abigit. Vidi captam Iulio menſe,roſtro gracili,recto. Hucuſq; ille;& rurſus in epitome Salicariam dici poſſe putat.

VVydéguckerlin. Color. VVyderle. Zilzepfle. Tiltapp. Salicaria.

Salicaria Ornithologi.

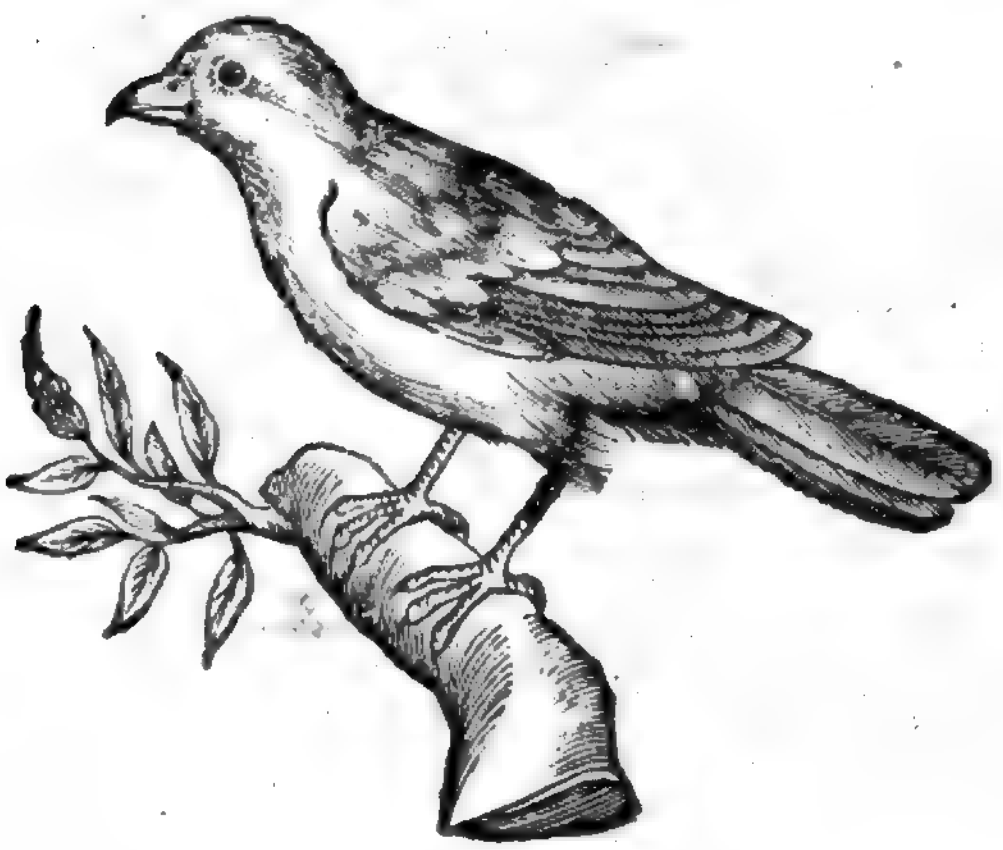

In agro noſtro alia quædam capitur auicula, quam aucupes Griſolam nuncupant, fortè à colore griſeo,id eſt,incano,cùm tamen incana non ſit,ſed ex cinereo fuſceſcens,vel fortè quòd ſolitaria clamitet, nam gridare dicimus pro lamentari quandoq;. Victitat etiam muſcis & ſimilibus inſectis alijs,ſicuti ex roſtri figura,conſtitutioneq; conijcio: eſt enim tenue, gracileq; & longiuſculum. Collo & pectore maculis fuſcis oblongis deorſum vergentibus interſtinguitur. Venter totus candicat; caput, collum ſuperius, dorſum & cauda fuſceſcunt,ſicuti etiam alæ, quarum pennæ ad latera, & in extremitatibus ſuis albocinereæ ſunt. Crura & pedes ſunt quoque fuſci,vel nigricantes.

Griſola vnde dicta. Roſtrum. Color.

Digitized by Google

Griſola vulgò dicta cum moro candida.

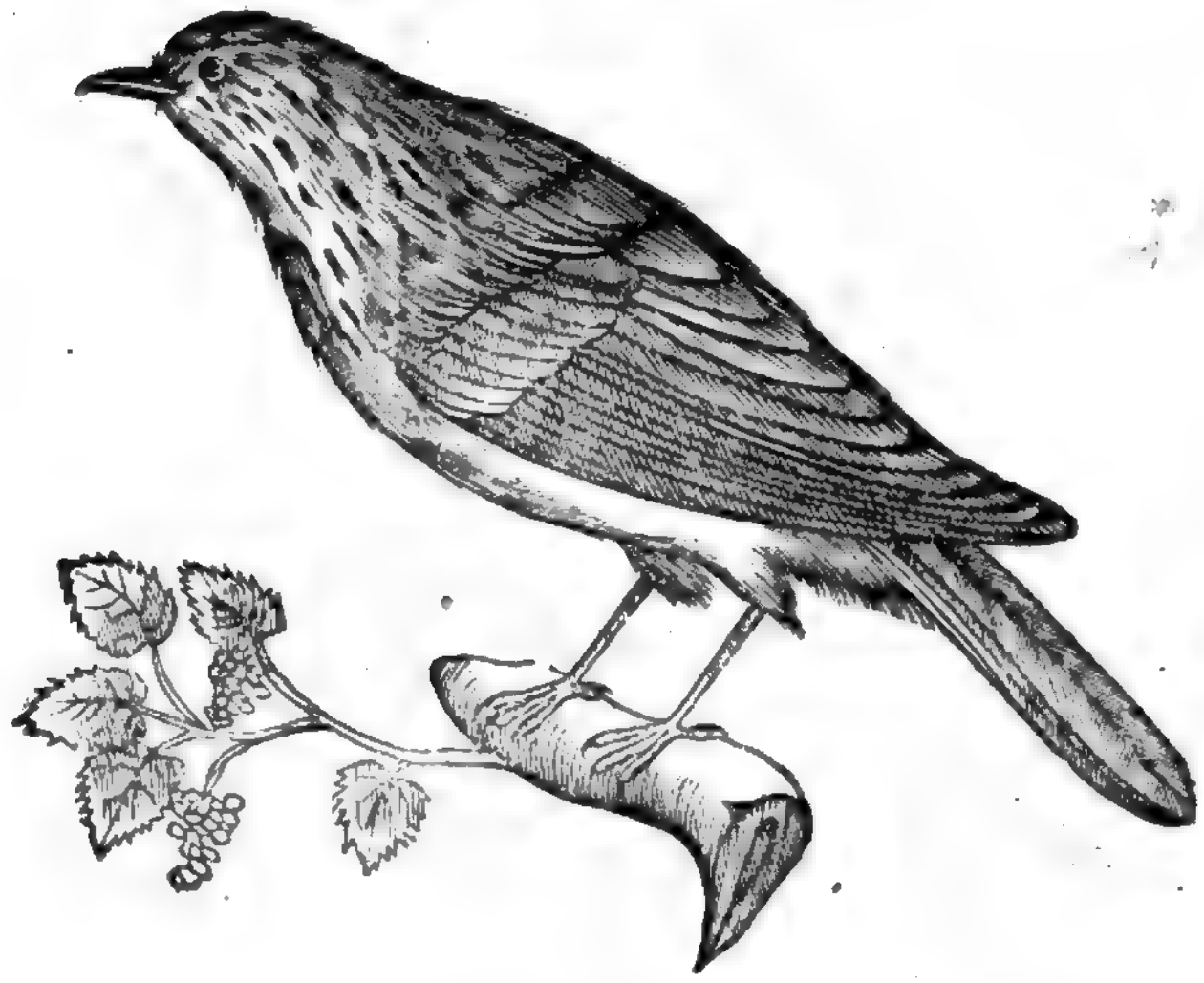

Mouche-rolle. Galli præterea quandam auiculam à capiendis muſcis vulgò Moucherolle vocant, de qua Bellonius addita hac, quam ab eo mutuatus ſum, icone hunc ferè ſcribit in modum. Mouchette Fringillarium Accipitrem marem Mouchette appellari alibi ſcripſimus: nunc verò de alia agemus auicula magnitudine Curucę, quę in ſyluis degit,& quia muſcis potiſſimùm veſcitur, Moucherolle nuncupatur. Sunt & aliæ auiculæ, quæ muſcis victitant, vt Lauandria, quam Culicilegam appellauimus,& Apiaſtra, quæ apes capit: verùm de hac, quæ à muſcis adinuenit nomen, tanquam peculiari ſpecie,& cum iam dictis differenti, hîc ſeparatim agemus. Deſcriptio. Paſſeri adeo ſimilis eſt, vt niſi moribus, dum viuit,& roſtro cùm mortua eſt, ab eo diſtinguatur. Crura pedeſq; robuſtos habet, pedes etiam nigros. Roſtrum gracile eſt, & oblongum, vt Rubeculæ, cauda etiam longiuſcula: in ſumma per omnia ſimilis eſt Paſſeri pu Volatus. fillo agreſti in quercubus degenti, excepto roſtro & cantu ſuauiuſculo. Cùm volat, in ſyluis & dumis latitat; quamobrem viri quidam graues & docti, qui mecum retia huic auiculæ tendebant, videntes adeò Paſſeri ſimilem eſſe, Latinè Paſſerem rubi nuncupârunt, quaſi Sæ Paſſer rubi Sæpicola. picolam. Hæc Bellonius. Ornithologus in auium ſuarum epitome hanc auiculam conijcit Prunella Ornithol. eſſe eandem cum ſua Prunella, de qua hic ita. Prunellas aucupes noſtri vocant auiculas à Color. colore, qui obſcurè ruffus eſt, vel figulinus ſaturatus. Quidam Linarijs eas comparant, alij Paſſeribus, quibus minores ſint, colore ſimili ferè. Canoras eſſe audio, & cantillare inſtar Troglodytæ Paſſerculi, nunquam auolare. Ali à quibuſdam in caueis propter cantum. Crura roſea ſunt; color circa collum & pectus ad cæruleum inclinans, in ventre dilutior; retro oculos macula figlina, roſtrum nigrum. Sic ille.

PASSER

Digitized by Google

Passer rubi.

DE RVBETRA.
Cap. XXIX.

RVBETRAM auiculam semel tantùm nominat * Aristoteles interprete Gazâ, vermiculis victitare scribens: legitur autem Græcè Βατὶς oxytonum genere fœminino. Niphus ait esse auem, quæ vulgò ab Italis Barada nuncupatur. Quidam Germani viri aliàs docti Rubetram minimum Turdorum genus esse volunt, quòniam rubi fructu & sambuci victitet, cùm tamẽ Aristoteles nihil de ea præterea scribat, quàm quòd vermiuora est. Gybertus Longolius Linariam, siue Miliariam esse putabat, quoniam rubo crebro insideat: sed cùm id alijs auiculis etiam conueniat, alias etiam eo modo Rubetras dicere possimus; quamobrem Turnerus, quid vetat, inquit, quo minus & Buntinga Anglorum (hæc autem auis est, quam Alemani vocant Garsthammer, vt aliàs, ni fallor, dixi) quoque Batis dici possit, cùm in rubis non minus frequens sit? Nihil itaque certi habemus, quod nomen Britannicum aut Germanicum sit huic aui imponendum. Sed cùm auium suprà commemoratarum altera (Miliaria) seminibus herbarum vescatur, altera (Buntinga) hordeo & tritico, & Batis Aristotelis vermiuora sit, deligenda est auicula quæpiam, quæ solis vermibus pascitur, qualis est auicula Anglis Stonchattera, aut Moretettera dicta, & Germanorum klein Brachuogelkein. Hæc si Batis non sit, mihi prorsus ignota est. Hactenus Turnerus. Petr. Bellonius verò auiculam quandam Gallis Traquet à continuo motu alarum dictam Aristotelis Rubetram esse affirmat, & proprio de ea instituto capite sic ferè scribit. Inuenitur quædam auicula ab alijs in suo genere diuersa. Versatur in dumetis, semper eorum culminibus insidens, continuoq; alas motitat; vnde propter inquietudinem Gallicè dici meruit vng Traquet: aliqui vocant vng Thyon, at causam nominis ignoramus, alij vng Groulard, & quemadmodum tympanum molæ nunquam quiescit, donec hæc vertitur, eodem modo hæc auicula sine intermissione alas motitat. Rarò gregatim volat, semper solitaria degens, præterquam dum soboli intenta est, tunc enim mas cum femella coniungitur, nidum tanta constructuit industria, vt quò intret, vel exeat, difficile sit inuenire. Circa fœtus admodum est fœcunda, eosq; pascit animalculis viuis. Migratoria non est, & in nulla non regione obuia, sed propius pagos & vrbes non accedit. In Creta & Græcia æquè, atque in Gallia, & Italia cernitur. Videntes itaque vbiq; frequenter cõspici, iudicamus eam esse, quam Aristoteles Βατὶς appellauit, indicans congruè ac cõuenienter dici posse Roncette. Batis enim dem est Græcis, quod Latinè rubus, & Gallis vne rouce. Gaza Latinè transtulit Rubetrã. iConijcimus autem Rubetram circa rubos versari, vermiculis vesci, abstinere fructibus. Verisimile est eam esse, cuius meminit Aristoteles, nihil nobis præter coniecturæ locum relinquens.

* 8. Hist. 3

Βατὶς. Barada.

De Rubetra variæ opiniones.

Buntinga Anglorum Garsthammer.

Stõchettera Moretettera.

Rubecula quæ Bellonio. Traquet. Thyon. Groulard. Mores.

Nidus.

Roncette.

Digitized by Google

Deſcriptio. Melanocephali. magnitudo Color.

quens. Vertice capitis nigricat adinſtar Ficedulæ, quamobrem ſuſpicabamur aliquando Melancoryphum eſſe, eoq; maximè, cùm & vulgò in Creta circa Idam montem vocetur Melanocephali, quare ſubinde poſt Ficedulam nobis dicendum de ea videbatur. Rubetra capite ſupremo nigro eſt, nigris alis & cauda, collo dorſoq; ferè cinereo, propter humum volitat, Fringillâ paulò minor eſt, roſtrum eius, crura, pedes & ungues nigra, ſicuti etiam caudæ extremitas & alarum. Mas à fœmina diſcrepat, quoniam ventre candicat, dorſumq; caput, & collum habet cinereum, albam deniq; per alas lineam. Hæc Bellonius appoſitâ, quam vides, icone, quę cum hæc altera à me adiecta magnam gerit ſimilitudinem. Eſt enim capite nigro, corpore ſuprà cinereo ad fuſcum vergente, infrà candicante.

Rubetra Bellonij cum rubo.

Batos ſeu Rubetra authoris cum veſpa, & arbuto.

AEQVI-

Digitized by Google

DE ERITHACO, SIVE Rubecula. Cap. XXX.

VAMVIS communis præceptor Aristoteles,eumq; secutus Plinius Erithacum & Phœnicurum eandem auem esse scribãt,Erithacum scilicet esse hyeme,Phœnicurũ æstate:ego tamen separatim de singula agam,vnaq; cũ Turnero & Bellon. Philosophum ex aucupum relatibus hallucinatum arbitror. Vtraque enim auicula simul sæpè conspicitur. Erithacus altus in cauea eandem perpetuò formam seruat; quin & eodem tempore nidulantes, modis verò longè diuersis obseruantur,sicuti subindè in historia patebit. Aristotelis & Plinij error.

AEQVIVOCA.

ERITHACVM itaque Aristoteles & Plinius cum Phœnicuro confundunt. Cæterùm hoc quoque animaduertendum est,quosdam etiam Pyrrhulam eandem credere, quæ Phœnicuros, item eandem quæ Erithacus,sed secus se res habet. Theodorus Gaza pro Erithaco Rubeculam vertit, pro Phœnicuro Ruticellam,pro Pyrrhula Rubicillam,pro Pyralide, cuius semel tantùm meminit Aristoteles,cum Turture eam pugnare scribens, eò quòd locus pascendi victusq; idem eorum sit,Ignariam,vnde à Pyrrhula diuersam esse constat. Pyrrhula cum Phœnicuro confunditur. Ignaria.

SYNONYMA.

PYRRHO Πύρραος apud Hesychiũ & Varinum etiam legitur Πύρρης, quam vocem agnoscit quoq; Scholastes Aristoph. & ab alijs Πύρρουλος vocari scribit. Thomas Magister etiam Πυρρία dici tradit: à nonnullis item Αἴθραος appellatur, quæ dictio Hesychio etiam ramũ lauri significat, quem manu tenentes hymnos Deorum dicebant. Eidem Hesychio,quemadmodum & Varino Δάνδαλος Erithacus auis exponitur. Scribitur autem ipsis Ἐρίθακος oxytonum,nisi typographorum error sit,Varino proparoxitonum,quod placet. Theodorus Gaza Aristotelis interpres alibi Rubeculam reddidit,nimirum à pectoris rubedine,alibi etiam Syluiam, fortè quòd in syluis degere soleat per æstatem. Italorum vulgò Petto rosso appellatur,& à quibusdam per syncopen Petusso,pro pettorusso,alibi etiam Pecietto vel Pechietto, quasi pectusculum: Gallicè, vt scribit Bellonius,la Gorge rouge,vel Rubeline,alibi Rouge gorge, vel Beree. Eadem fortè fuerit, quæ Sabaudis Rouge bourse appellatur. Germanicè Rotele, VVinterrotele, Rotbrustle, VValdrotele, Rotkropst, Rotkropfftlin;& apud Saxones Rotkelchyn: Anglicè à Robin,à Redbreste,vt Turnerus & Eliota angli scribunt, (quanquam hic alibi Fringillam interpretatur à Ruddocke,or Robin, Redbrest) alibi à Robbyn rock; Illiricè Zier VVencka. Ἐρίθιος. Ἐρίθυλος. Αἴθραος. Δάνδαλος Rubecula. Syluia. Petto rosso Pecietto.

FORMA. DESCRIPTIO.

RVBECVLA siue Erithacus à rubro pectore in plerisq; linguis nomen obtinuit,cùm tamen id ad ferrugineum ferè accedat,non ad malum aurãtium, vt ait Bellonius,idq; nominis Pyrrhulæ potiùs conueniat,licet Gaza Rubicillam verterit. Erithacum hyeme captum, quo tempore pleruncq; conspicitur & capitur, ita aliquando, vt honesto ocio indulgerem, breuiter descripti. Rostrum ei nigrum,exiguum,gracile. Tota auicula magnitudine Carduelem non excedit. Rostri supremam partem & pectus totum pulcherrimus ornat color nõ tam ruber, quàm aurantius, sed adferrugineum accedens. Venter totus erat albus: Caput,collum, dorsum, superior alarum pars,& cauda colore sunt inter cinereum & beticũ medio. Crura aliquantulum rubescunt. Cauda duodecim est pennis instructa;eam sæpe motitat,& plerunq; erectam habet,lingua bifida. Turnerus Phœnicuri fœminam & prolem adeo Rubeculæ pullis similes Etymum. Rostrum. magnitudo Pectus.

Digitized by Google

Phœnicuros fœmina vt à Rubeculæ pullis diſtinguat.

lis ſimiles eſſe tradit, vt vix ab oculatiſſimo diſcerni poſſint, dignoſci verò caudæ motu. Rubeculas enim, licet caudam moueant, poſtquam ſubmiſerint, ſtatim erigere, nec tremere bis aut ter more Ruticillarum, quæ ſimul atque caudam mouere cœperint, non ceſſant, inquit, donec ter aut quater ſimul mouerint, vt alas, iuniores auiculæ cibum à matribus efflagitantes, motitant.

Erithacus ſiue rubecula cum cantharide, & ſorbo ſylueſtri.

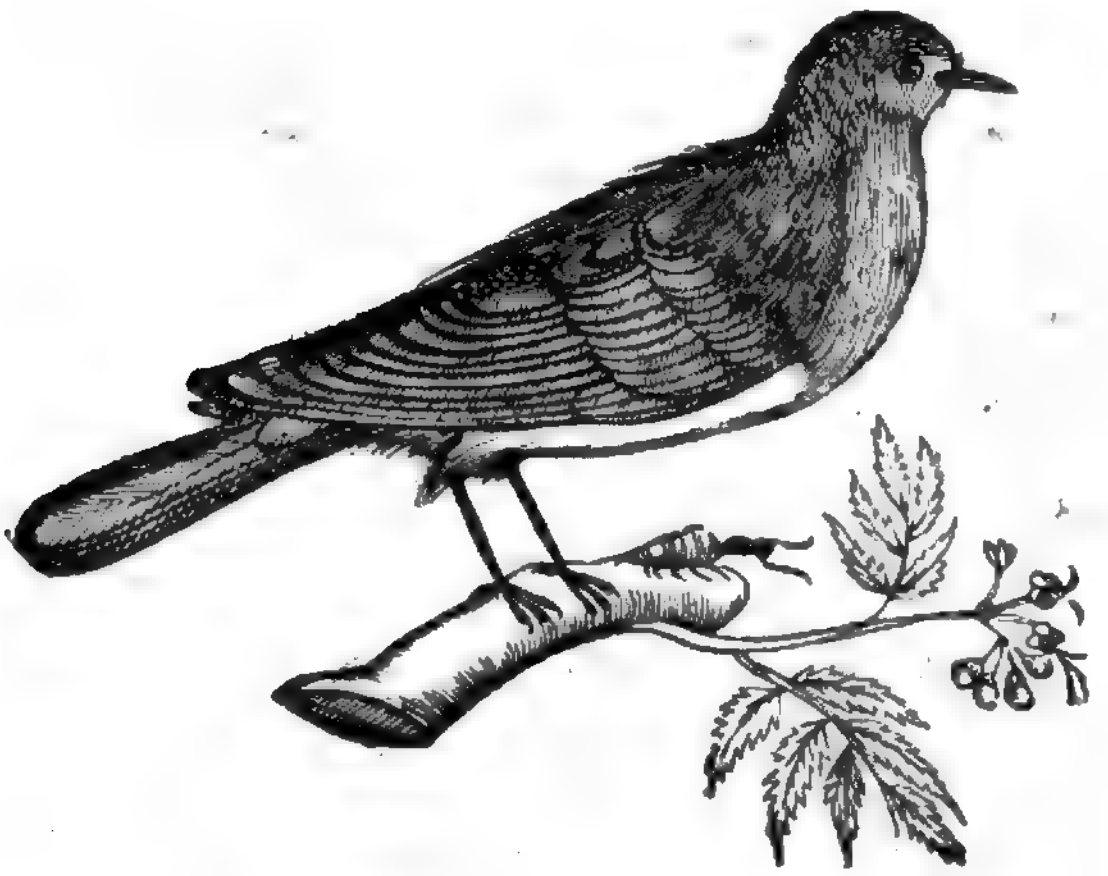

LOCVS. VICTVS.

IDEM Turnerus, Rubeculæ, inquit, in æſtate vbi in ſyluis ſatis ſuperq; alimenti ſuppetit, nec vllo infeſtantur frigore (quæ res cogit illas in hyeme ad vrbes, oppida & pagos confugere) cum prole ad deſertiſſima quæq; loca ſecedunt. Quare minus mirandum eſt, in æſtate non paſſim occurrere Rubeculas: Ruticillas quid miri eſt in hyeme non eſſe obuias, cùm toto hoc tempore deliteſcant? Adhæc cùm Rubeculæ pulli, in fine Autumni perfectam ferè in pectoribus rubedinem nacti, ad pagos, & oppida propiùs accedunt: Ruticillæ quæ anteà per totam æſtatem cernebantur, diſparent, nec amplius in proximum vſque ver cernuntur. Quæ cùm ita ſe habeant, quid Ariſtoteli aut illi hoc referentibus errori anſam præbuerit, facilè quiuis poteſt colligere. Hæc omnia Turnerus. Ariſtoteles Erithacum vermiculis paſci ſcribit; quod noſtro Erithaco conuenit.

MORES. INGENIVM. NIDVS.

*L. 3. de abſtinent. ab animatis.

VARINVS Erithacum ſcribit eſſe ὄρνεον μοναῖον, καὶ μονότροπον, id eſt, auem ſolitariam & quæ ſola paſcitur, & nunquam ferè in eodem ſaltu, niſi vnam reperiri. Domi capta, muſcis, micis panis, & nucleis iuglandium conciſis alitur. Porphirius Coruos, Picas, & Erithacos, homines teſtatur imitari, nimirum voce, & meminiſſe eorum, quæ audiuerunt: quod ſanè mirum videtur, cùm lingua, vt dixi, bifida ſit. De nidulationis eius modo Turnerus ex inſpectione ſic prodidit. Rubecula, quæ non ſecus æſtate quàm hyeme rubrum habet pectus, quàm poſſit lõgiſſimè ab oppidis & vrbibus in denſiſſimis vepretis & fructicetis ad hunc modum nidulatur.

Lingua.

Digitized by Google

dulatur. Vbi multa querna reperit folia, nidum conſtruit, & iam conſtructum, opere uelu- Nidulatio.
ti topiario foliis contegit. Nec ad nidum ubique patet aditus, ſed una tantùm uia ad nidum itur. Ea quoque parte, qua nidum ingreditur, longum ſtruit ex foliis ante oſtium nidi ueſti bulum, cuius extremam partem paſtum exiens, foliis claudit. Hæc quæ nunc ſcribo, admodum puer obſeruaui, non tamen inficias iuerim, quin aliter nidulari poſſit. Si qui alium nidulandi modum obſeruauerint, edant, & huiuſmodi rerum ſtudioſis & mihi cùmprimis non parum gratificabuntur. Ego quod uidi, alijs candidè ſum impertitus. Hæc ille.

PROVERBIVM.

VNICVM *arbuſtum non alit duos Erithacos.* Zenodotus author eſt hoc adagio notari illos, qui ex rebus minutis feſtinant diteſcere. Mihi, inquit author adagiorum non intempeſtiuiter dici poſſe videtur in illos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer verſari queunt. Eſt autẽ Erithacus auis quædam ſolitaria, vt eodem in ſaltu non temerè nisi vnam inuenias.[a] Ariſtophanes eleganter ad hoc alluſit adagium: Οὔ γὰρ ἂν ποτε τρέφων δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο: id eſt, *non enim fieri poteſt, fures vt unquam ſaltus alat unus duos.* Non omninò diſſimile eſt huic, quod dixiſſe fertur Alexander Magnus, mundum non capere duos ſoles. Eiuſdem ſententiæ eſt illud Germanis quibuſdam uſitatũ vt Tappius ſcribit: Duobus Gallis in vno ſterquilinio, duobus ſtultis in vna domo non conuenire.

[a] *In Veſpis.*

EMBLEMA.

ALCIATI emblema cum lemmate PARVAM CVLINAM DVOBVS GANEONIBVS NON SVFFICERE.

In modicis nihil eſt quod quis lucretur, & unum.
Arbuſtum gemines non alit Erithaces.

ALIVD.

In tenui ſpes nulla lucri eſt, neque reſidunt.
Arbuſte gemina non benè Ficedula.

Sumptum eſt adagium ex ſuperius allato Zenodoti prouerbio. Hanc ſententiam.[a] Lucanus diuerſo quidem ſenſu, at fortaſsè multò melius protulit ſic.

[a] *Lib. 1. de bello ciuili.*

Nulla fides belli ſocijs, omniſque poteſtas
Impatiens conſortis erit.

Quò etiam reſpexit.[b] Cicero inquiens: Quod enim eſt apud Ennium. *Nulla ſancta ſocietas, neque fides regni eſt.* Id latiùs patet. Nam quicquid eiuſmodi eſt, in quo non poſſint plures excellere, in eo fit plerunq; tanta contentio, vt difficillimum ſit ſanctam ſeruare ſocietatem.

[b] *Lib. 1. Of ficior.*

PVGNA. ANTIPATHIA. Sympathia.

SI domi ſimul duo aut tres alantur Erithaci, pugnare inuicem ſolere aiunt: quare in ſyluis etiam eas pugnaces eſſe veriſimile eſt, quemadmodum nimirum ex prouerbio allato innoteſcit. Contrà tanto amore Merulam proſequi, ut noctu ferè in proxima arbore propius eam quieſcat.

Erithacus pugnax eſt.

PRÆSAGIA.

ERITHACVS imminentem pluuiam prædicit. Aratus, vt in Regulo diximus, ſignum futuræ tempeſtatis facit, ſi Orchilus, id eſt, Trochilus ſiue Regulus, & Erithacus, hoc eſt, vt oſtendimus Erithacus, caua terræ ſubierint.

Pluuiæ præſagium.

COR.

Digitized by Google

CORPORIS AFFECTVS.

MORBO comitiali interdum hanc auiculam corripi ſunt qui volunt; qui morbus in alijs etiam auiculis incluſis quandoque obſeruatur.

DE PYRRHVLA SIVE RVBICILLA: Cap. XXXI.

Ordo.

ANTEQVAM ad Phœnicuros ſiue Ruticillas accedam, operæpretium eſſe videtur, de Pyrrhula ſeu Rubicilla prius agere: ſiquidem huic magis quàm Rubeculæ, quam tamen ita à pectoris rubedine denominauere, pectus rubet. Victus. Vermiuora inſuper auis eſt, quamuis ſecus roſtri figura indicare videatur.

SYNONYMA.

[48 Hiſt. 3] GRAECE apud [48] Ariſtotelem, qui ſemel tantùm huius auiculæ meminit, πυρρίλας ſcribitur, Gaza Rubicillam tranſtulit. Hæc auis, inquit Niphus, ruſticè à noſtris (Italis nimirum) Rubeccius uocatur, licet Rubicilla & Rubecula iuxta uerſionem Gaza non ſint idem. Auicula quam nos unà cum Turnero & Ornithologo Pyrrhulam Ariſtotelis eſſe conijcimus, in multis Italiæ locis Franguello mõtano appellatur à ſimilitudine cum Fringilla, quaſi Fringilla montana, quamuis & aliæ quædam aues Fringillæ montanæ appellentur, & alibi circa alpes Franguel inuerneng, id eſt, hyberna Fringilla; alibi etiam Suffuleno, Bononienſibus aucupubus Stufflotto, quòd canendo, vt conijcio, proximè fiſtulam imitetur, nam & Turnerus huic aui ſimilem vocem tribuit. Gallicè Piuoine, quanquam & Ficedulas & Atricapillas ita vocet Bellonius; Lotharingis Pion; Germanicè Blutfinck, id eſt, Fringilla ſanguinea, à rubro colli, pectoris, & uentris ſuperioris colore; alibi Gutfinck, Brommeiſz, Bollenbyſſer, Bollebick, quaſi nymphocopos, nymphas autem uoco arborum germina, Rotuogel, Hail, Goll; Heluetijs teſte Ornithologo Gugger per onomatopœiam, in Auſtria Gympel, in Brabantia Pilart; Roſtochij Thumherr: alibi in Saxonia fortè, Lobfinck, quaſi Fringilla frondium, fortè quia frondium gemmas deuoret, itē Thumpffaff, quòd neſcio quomodo ſacertotis canonici habitum præ ſe ferat, & Gumpel: fœmina priuatim Quetſchfinck (Quidam Germani Fringillam ita ſimpliciter nominant) Quecker, Blutfinck; quod penultimum nomen Ornithologus Germanus ſibi ignotum eſſe profitetur, ultimum uerò aui, de qua hic ſcribimus, conuenire, & attribui ſolere. Idem eandem cum hac aue eſſe conijcit, quæ circa Francfordiam ad mœnum Pfafflin dicitur. Aiũt enim, inquit, auem eſſe fuſcam, pectore rubro, uertice nigro. Hinc nimirum etiam Thumpfaff dicitur, quòd nigrum habeat circa caput, quaſi cucullum. Illyricum ei nomen eſt Dlask; Anglicum Bulfinche.

Rubeccius

Franguello montano.

Franguel in veneng.

Stufflatto cur dicatur

Nymphocopos

Pfafflin.

FORMA. DESCRIPTIO.

RVBICILLAM, inquit Turnerus, Ariſtoteles inter eas aues commemorat, quæ vermibus ueſcuntur, ſed pluribus nobis eam non deſcribit. Ego nominis etymologiam ſecutus, Anglorum Bulfincam eſſe conijcio. Nam omnium, quas unquam uidi auium mas in hoc genere, pectore eſt longè rubidiſſimo: fœmina uerò pectore toto eſt cinereo, cætera mari ſimilis. Sed ut facilius omnes intelligant, de qua aue ſcribam. Magnitudine Paſseris eſt, roſtro breuiſſimo, latiſſimo & nigerrimo. Lingua latiore multò, quàm pro corporis magnitudine. Pars ea linguæ, quæ cibi ſapores diiudicans, oris cælum tangit, carnea & nuda eſt, reliquæ partes cornea pellicula obducuntur. Supremam auis partem plumæ cyaneæ contegunt. Cauda nigra eſt, capite etiam nigro. Hæc ille. Ego uerò ſuperiori hyeme in foro emptam, vt me exercerem, ita deſcripſi. Paſseris ferè magnitudine eſt. Roſtrum habet

Bulfincam Anglorum eſſe Rubicillam.

Magnitud.

Roſtrum.

Lingua.

Cauda.

Magnitud.

Digitized by Google

bet admodum breue ac latum, ſplendens inſtar bituminis, trigonum fermè. Lingua corpori comparata reliquo, lata admodum & craſſa eſt, cooperitur cornea quadam pelliculâ excepta parte extrema ſuperiore, quæ palatum tangit, & ſapores diiudicat: hæc enim tenera ac carnea eſt. Dorſum plumę coloris leucophei ad cæruleum tendentis integunt. Capite cauda & extrema remigum alarum parte atro colore tinctis. Vropygij plumulæ candent radicibus nigris. Albent item plumulæ binæ aut ternæ, quæ rectrices veſtiunt extremæ. Reliqua alarum pars cum tergo in colore conuenit. Gula, pectus & venter colore pulcherrimo miniaceo ſeu puniceo decora ſunt. Alarum pennæ, quæ ventrem ſpectant, albę ſunt, exęq; magis quæ ventri proximiores. Crura pedesq; gracilia fuſca ſunt. Fœmina à mare etiam deſcripto differt, quod pectus ei ſit totum caſtaneo cinereo colore diluto.

Lingua.

Dorſum.

Alæ.

Sexus diſcrimen.

Pyrrhula ſiue Rubicilla cum ſambuco aquatico.

LOCVS. NIDVS. VICTVS. MORES.

ESTATE vt audio, in montibus & ſyluis degit, ſub hyemem ad plana deſcendit, & ad domos ſæpe aduolat, & facile capitur. Nidulatur in ſępibus & oua quatuor excludit, vt ſcribit Turnerus, & plurima quinq;. Addit hic eundem colorem per totum annum ſeruare, & locum non mutare. [a] Ariſtot. vermiculis veſci author eſt: libentiſſimè verò veſcitur primis illis gemmis ex arboribus ante folia & flores erumpentibus, & ſemine cannabino, gemmis, inquam, pręcipuè florum mali, aut pyri, priuſquam ſe aperiunt: ad quod aptum & benè conformatũ habet roſtrum, vnde & Bollenbyſſer apud nonnullos Germanos nuncupatur, & alibi Bollebick eodem ſignificato. Nuces etiam edit, & acinos quorundam fruticum, rubentes pręcipuè, vt ſambuci aquaticę, & ſolani perpetui cognominati, ſiue aliàs etiam, ſiue per hyemem tantùm, cùm cibos alios non inuenerit. Cicur admodum euadit, ita vt domi etiam pariat, & interdum etiam fœtus educet. Turnerus auem eſſe ſcribit perquàm docilem, & fiſtulam voce ſua proximè imitari. Fœminam audio nõ minus quàm marem canere, ſecus ac in pleroq; auiũ genere. Docetur exprimere omnes cantus auiũ ut aiunt, fibilando & quaſi canendo, interdũ etiam, ſed rarò, humanum ſermonẽ. Capitur ſiue ulla moleſtia. Ornith. ſe in decipula lignea aliquoties cepiſſe teſtatur ſparſis in circuitu rubentibus ſolani perpetui acinis.

Coloré ſeruare.

[a] 8. *Hiſt. 3.*

Digitized by Google

DE PHOENICVRO, SIVE Ruticilla. Cap. XXXII.

DE Phœnicuro ſiue Ruticilla, vel ideo ſaltem hîc à nobis fuerit agendum, quoniã Ariſtoteles, eiuſq; erroris aſſecla Plinius cum Erithaco, id eſt, Rubicilla, vt dictum eſt, confundunt, inuicem tranſire ſcribentes; eſſe nimirum Erithacum hyberno tempore, Phœnicurum æſtiuo. *9.Hi.c.49

SYNONYMA.

Phœnicurus. Φοινικοῦρος proparoxytonum Græcè ſcribitur rectè, vt cenſet Ornitholohus linguæ Græcæ peritiſſimus, Latinè Phœnicûrus pananflexum. Φοινικουρὸς apud Ariſtotelem alibi non rectè legitur: Gaza latinè Ruticillam reddidit. Italicè Reuezôl quaſi Rubicellus, vel Rubicilla appellatur, alibi Coroſſollo à cauda ruffa; Bononiæ Cul roſſo à ruffo podice; Gallicè Rouſſignol de muraige, id eſt, Luſcinia murorum; Germanicè Huſzrotele, quod eſt, Rubecula domorum, nam circa domos & hortos volitat, vel Summerrotele, id eſt, Rubecula æſtiua, quòd appetente hyeme auolet vel lateat; alibi Rotſvventzel à cauda rubra, ut circa Francfordiam ad Mœnum Rotzagel: nonnulli Germani interpretantur Rotſtertz, ut Murmellius. Audio etiam alicubi apud Germanos VVynuogele nominari, quaſi Ampelidem à vineis, cùm tamen uuis non veſcatur. Anglicè à Redetale.

Ampelis.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

PLVRA fortaſſis Phœnicuri genera fuerint, Turnerus enim caput ei ſcribit eſſe nigrum, Ornitgologus macula alba inſigne. Ego quatuor diuerſas obſeruaui, & binas alias ex Ornithologo depictas exhibebo, ſed nullam quod ſciam capite nigro. Quę priori loco picta ponitur, magnitudine eſt Luſcinię, uel paulò minor, capite, collo, dorſo coloris plumbei, uel ex cinereo fuſci. Roſtrum admodum gracile eſt, gula & pectus nigricant, uenter circa ſtomachum cinereus fuſcus, podex & cauda ex luteo phœnicei. Crura & pedes graciles nigricant: alarum pennulæ minores etiam ſunt nigræ, rectricum ſuperiores in medio albeſcunt, cæterę totę nigrę.

Magnitud. Color. Roſtrum.

Phœnicurus ſiue Ruticilla prior cum cerathea.

Congener

Congener ſuperiori eſt,& ſextu tantùm ab ea diſcrepans hæc ſecundo loco poſita. Color enim in hac longè eſt dilutior & pallidior, magis inquam ad cinereum vergit, & vix nigredo ſub roſtro conſpicitur,alæ etiam vix nigreſcunt:pennæ, quas in præcedenti albas dixi, in hac magis conſpicuæ. Podex & cauda adeo alteri ſimiles & magnitudine & colore, vt nihil quicquam videas ſimilius. Color.

Phœnicuros fœmina,cum pſeudoſycomoro.

Ruticilla Ornithologi cum Vitalba.

Tertio loco poſitam Ornithologus ita deſcripſit. Phœnicurus (vt aliquando conſideraui captum in fine Iunij) macula alba inſigne habet ſinciput,pennæ ſub roſtro nigræ ſunt, caput cum dorſo cinerei vel fuſci coloris. Alarum pennæ fuſcæ modicè ad ruſſum inclinant. Ruſſus color eſt in pectore, ventre, & cauda: ſed venter imus magis albicat: cauda pennis octonis conſtat. Magnitudo totius infra Parum maiorem eſt, Rubeculæ æqualis. Roſtrum nigricat,tenue,oblongum, rectum. (Rectitudo & tenuitas in icone, quam ponit,non bene expreſſæ ſunt,optimè verò in mea) Crura nigricant. Phœnicuri Ornithologi deſcrip. Alæ. Venter. Cauda, magnitudo Roſtrum.

Digitized by Google

Huic iam ab Ornithologo deſcriptæ Phœnicûro per omnia ſimillima eſt, quam nunc quarto loco exhibemus, niſi quòd in hac alba illa ſincipitis macula in longam lineam ſit immutata. Tergus etiam magis videtur cinereum, neq; podex albus eſt, cætera ſimilis.

Tergus.

Phœnicuros alter cum lentiſco.

Rotſchvventzel. Color.

Circa Argentoratum aliam quandam auiculam Ornithologus Rotſchvventzel, à caudæ rubedine nominari ſcribit, appoſita hac, quam ab eo mutuatam hîc quintam delineauimus, icone. Tranſuerſa etiam, inquit, per alas macula obſcurè rubet. Fuſcus color capitis & dorſi eſt. Maiores alarum pennæ nigricant, vt in dorſo quædam, & roſtrum. Crura fuſca. Superior alarum pars ſubruſſi coloris ſordidi eſt. Pectus & venter albent. Pars circa oculos in fuſco albicat, vt pictura demonſtrat, nam auem ipſam nondum vidi. Hæc de hac aue Ornithologus.

PHOENICVROS ALTER ORNITH.

Idem

Digitized by Google

Idem ſcriptor aliam auiculam, cuius pariter iconem ab eo mutuati ſumus, circa eandem vrbem VVegfleckli dictam magnitudine & ſpecie Phœnicûrum & Ruticillam referre narrat, collo & pectore coloris cærulei diluti, maculis diſtincti nigris: capite, cauda ſuperiùs & maioribus alarum pennis nigricare, reliquam partem pronam fuſcam eſſe, ſed circa vropygium, & in cauda ſupina & ventris ſuperiore parte colorem eſſe ruffum, reliqua parte albicare; roſtrum fuſcum, longiuſculum, crura rubicunda, vt ex pictura Argentorati expreſſa, inquit, deſcripſi, quam hic exhibeo. Deinde ſic iterum ſcribit: Vidi & ipſe aliquãdo apud nos (raram alioqui) Septembri menſe captam hanc auem, pectore cæruleo, parte inter pectus & ventrem media ex flauo ſubruffa: qui color etiam in pennis caudæ (ſupinis) non vſque ad extremum tamen, & circa vropygium ei erat. Roſtrum paulò breuius, quam hîc exprimitur: venter cinereus, non albus, vt in Argentoratenſi pictura: crura fuſca, non ruffa, vt in eadem, & plumæ ſub roſtro ſtatum non cæruleæ, ſed fuſcæ & variæ. Quærendum autem an hæc differentia ad ſexum, aut ætatem, aut ſpeciem fortè eiuſdem generis diuerſam referenda ſit. Germanicum nomen partim à vijs ei impoſitũ eſt, nam circa vias itinera & agros verſatur; & inde vt conijcimus, vermiculos, & in alia terra obuia (ſemina) ad cibum legit; partim à cærulea pectoris macula, quantum coniectura aſſequor. Hucuſq; Ornithologus.

VVegfleck-klin. Color.

Alia deſcriptia. Color.

Roſtrum.

Nominis ratio.

Phœnicuro ſimilis Ornithologi cum cupreſſo.

LOCVS. VICTVS. NIDVS. Partus. Mores.

PHOENICVRVS tota æſtate nobiſcum degit, in fine verò autumni auolat, aut ſeſe abſcondit, & verno tempore ad nos redit: quod ſi domi alatur, per hyemem non cantillat, ſicut Erithacus, ſed vére primùm. Difficilius etiam alitur, & ſæpius moritur. Veſcitur eiſdem, quibus Erithacus ſiue Rubecula, nempe muſcis, micis panis, & nucleis iuglandium conciſis; item ouis formicarum, & ni fallor, araneis quoque. Nidulatur in excauatis arboribus; & quod ſæpe ſe expertum eſſe Turnerus ſcribit, in rimis & fiſſuris murorum poſti-

Locus.

Victus.

Nidulatio.

Digitized by Google

Quot pariat. Mores. Cantus.

poſticarum ædium, in medijs vrbibus, ſed vbi hominum minor frequentia concurſat. Bina oua aut terna parit. Nutrit & Cuculi pullum aliquando, quem in eius nido in ripa cuiuſdam riui conſtructo quidam ſibi deprehenſum Ornithologo retulit. Caudam ſubinde motitat, ſed aliter quàm Rubecula, vt ſuprà ex Turnero ſcripſi. Mas ſubinde cantillat, canitq; in ſublimi aliquo ædificio, vt pinnaculis, & ſummis caminis. Primò diluculo præcipuè ſuauiter cantillat. Pullis iam excluſis, vt & Philomela, non canit, ſed inter incubandum. Prætereunte aliquo clamitat.

DE ANTHO, SIVE FLORO. Cap. XXXIII.

[a] 8. Hiſt. c. 3. [b] Hiſt. c. 1.

ANTHVS inquit[a] Ariſtoteles, *Auis eſt magnitudine Fringillæ.* [b] Alibi ei pulchrum colorem tribuit, adeo vt hinc Anthus, id eſt Floridus vocetur. Gaza Florum reddidit. Fuſcos habet pedes eodem Ariſtotele ſcribente, & vermiculis veſcitur, nec ijs ſolùm, ſed herbis quoque, vt Bellonius & nonnulli alij de ſuo addunt, cùm tamen id eò loci apud philoſophum non reperias. Ait autem circa aquas (amnes) & paludes degere, & εὐβίοτος eſſe, id eſt, victum habere facilem; item cum Spino & Aegitho odium exercere, ſanguinemq; eius cum ſanguine Aegithi dici non poſſe permiſceri, quod poſtremum repetijt Plinius: poſtremò equum odio habere. Pelli enim ab equo pabulo herbæ, qua veſcitur; nu beculare, nec valere acie oculorum, vocemq; equi imitari, atque aduolantem equum fugare, ſed interdum excipi, occidiq; ab equo. Plinius hæc breuiùs ex eo repetijt. *Eſt quæ* inquit, *equorum hinnitus, Anthus nomine, herba pabulo aduenta eorum pulſa, imitatur, ad hunc modum ſe vltciſcens.* Ineptiſſimè itaque Philes equum & piſcem anthiam inimicos eſſe ſcribit, cum Anthum auem debuiſſet dicere. Circa nomen verò Suidas etiam non parum hallucinatur, inquiens: Φλόρος auis per o breue; Φλῶρος per o longum nomen proprium viri. Debet enim prima produci, cùm verbũ floreo primam ſemper producat. Hoc ſaltem inde docemur, quòd recentiores Græci Latinorũ imitatione Florũ, non Anthum dixerint, nã & Bellon. Flori nomen de hac aue Græcos hodiè retinere ſcribit. Albertus hanc auem, quæ vocem ſiue hinnitum equi imitatur, ipſumq; fugat, noſtris regionibus ignotam eſſe putabat. Apud eundem & Auicennam corruptè Ybos, Ydos, Ibis, Hyz, Acontis, & Accurtis nominatur: quæ duo poſteriora nomina ab Anthos corrupta videntur: cætera ab ἵππος, id eſt equo, cuius vocem imitatur. Alibi imperitè & perperam eandem facit cum Ciconia, vbi Ybos, vel Ibis legerat, nimirum quia Ibis Aegyptia Ciconiæ ſimilis ſit. Bellonius Anthum ſeu Florum Gallicè Bruant nominari vult, deq; ea aue hunc fermè in modum ſcripſit. Ie Bruant Gallicè à voce nomen habet, cùm cantat enim, vocem exprimit bruire. Eſt illa, quam Ariſtoteles nominauit, vocem equi dicens imitari. Dum volat, ſtrepitum ædit. Ariſtoteli Ἄνθος dicitur, Latini Florum verterunt. recentiores Græci neſcio quo antiquo nomine, etiã Florum dicunt. Fringilla paulò maior eſt, mares ferè luteſcunt: quædam tamen alarum & caudæ pars ad cinereum vergit: maiores tamen earum pennæ elegantiùs flauent; caudæ item pennarum extremæ omnino flauæ ſunt, intrinſecus tamen alterius coloris. Roſtrum grande eſt, & acutum, coloris pallidi. Crura & pedes nonnihil rubeſcunt. Aluntur in caueis propter cantus ſuauitatem. Veſcitur pleruncq; cannabino ſemine, verſaturq; circa altas & proceras arbores procul à pratis diſſitas; ad minimum quinque pullos excludit. Ariſtoteles præcitato loco dicebat Anthum vermibus veſci, & non his tantùm, ſed herbis etiam; pedes habere fiſſos, colorem ei pulchrum eſſe, victum facilem, magnitudinem Fringillæ, equum odiſſe pelli ab hoc, pabulo herbæ qua veſcitur; imitari equi vocem, vnde aduolans equum fuget, cæcutire, atque hinc quandoq; ab eo occidi Florum. Hæc ferè de Antho Ariſtot. in quibus nihil eſt, quod noſtræ Bruant non conueniat. Hucuſq; Bellon. Sed hæc auis Chloris Ariſt. potiùs fuerit, de qua nos ſuo loco. Cæterùm ſi ei liceat eam auẽ eandem cũ Floro iudicare, quid vetat, cur non & ego hanc auiculam, quam aucupes noſtri Spipolã (licet & aliæ ita vocẽtur, quæ tamen huic ſimiles non ſunt) nuncupant, Anthũ ſiue Florum nocem? Huic enim ſi non omnia, pleraque ſaltem, quæ de Antho prodidit Ariſtoteles conueniunt, vt audio ex ijs, qui auis naturam ſibi perſpectam habent. De magnitudine in primis non eſt ambigendum, ſicuti ex adiecta icone conſtat, quæ aui noſtræ exactè reſpondet: vermibus victitat, vt illi aiebant, & roſtri figura indicat, circa amnes & paludes, maximè in

Flori et Aegithi sãguis non miſcet. Fl.rũ equ' pellit. Philis error Suidę error Φλῶρος. Flori nomine etiã Græci vtuntur. Alberti error. Ibis Ciconiæ ſimilis. Bruant. Vox. Magnitud. Color. Roſtrum. Crura. Victus. Locus. Spipola. Anthus authoris. Magnitud. Victus.

mè in pratis vliginoſis degit, & ſi ab equis ibi paſcentibus pellatur, aufugit quodam cum garritu, quo hinnitum equi quodammodo imitari uidetur. Nunquid uerò cæcutiat, ignoro, audio tamen difficulter uolare. Quod ad colorem attinet, is pulcher potiùs, quàm aliter appellãdus: Supinè per collum & dorſum & alas ex fuſco ruffeſcit, & maculis ſemilunaribus interſtinguitur. Caput ſuperius eiuſdem eſt coloris, ſed maculas illas non habet. Alarum remiges, & quæ eas tegunt, nigræ ſunt, ad latera & in extremitatibus ſuis ſubflauæ. Roſtrum vermibus capiendis aptum, nec gracile, nec craſſum, coloris ex albo flauescentis, parte prona à roſtro ad podicem uſq; idem color eſt, ſed maculis variegatur modò oblongis, modò rotundis, modò alterius figuræ: pedes nigreſcunt. Ornithologus ve- Locus. Vox. Color. Roſtrum.

Spipola vulgò. Anthus ſeu Florus fortè Ariſt. cum vitice.

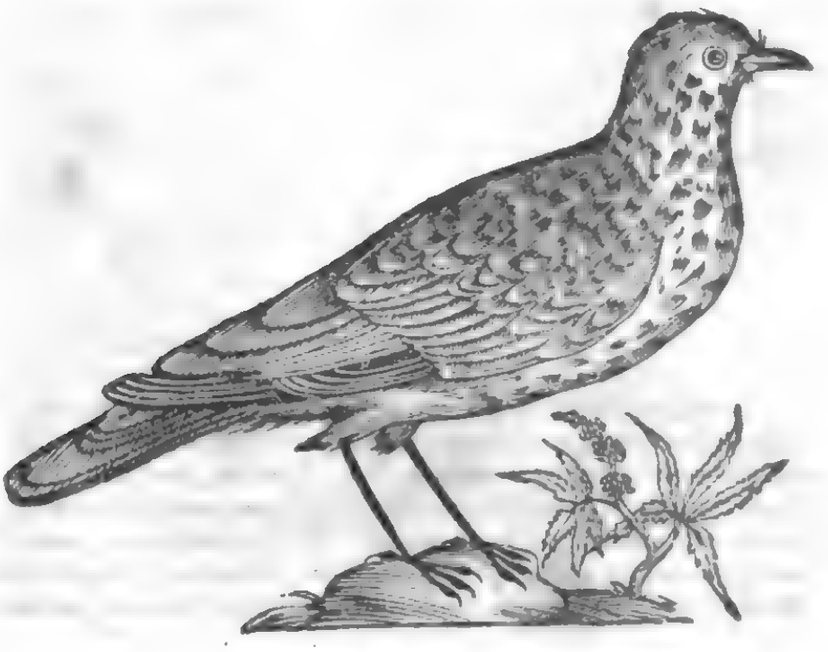

Anthus ſive Florus Ornithologi.

rò in

complures simul apparent sine ulla fœmina. Hæc omnia Ornithologus, sed quam ijs Currucam existimet, non addit, & dubitandum est, tot genera diuersa non dari, sed tempore colorem in eis mutari. Eliota Anglus Currucam, in cuius nido Cuculus parit, suspicatur esse eam auem, quæ Anglicè Passer sæpium appelletur, an Hedge Sparovve; quo nomine dictam apud Anglos auiculam Turnerus Passerem Troglodytę interpretatur; cui apud Germanos etiam nomen, vt diximus, à sæpibus Zaunschlipfle. Ex quibus omnibus satis constare arbitror, à recentioribus nullam auem pro vera Hypolaide Aristotelica agnosci: neq; ego ullam obseruaui auem, cui propriè illud nomen conuenire existimem. Ad Hypolaidis etymum quod attinet, Ornithol. conijcit dictam, quia ὑπὸ τὰς λᾶας, id est, sub lapidibus vermes quærat: Currucæ uerò nomen per onomatopœiam factum. Apud Hesychiũ ὑπολαΐς legitur penanflexum, paroxytonum apud Varinum; malim oxytonum, vt Theophrastus & Aristoteles habent. Scoppa Italus, Curruca, inquit, vulgò Italicè lo cornuto, vxoris & similium, obscuriùs certè quam oportebat. Hinc deceptus fortassis Ornithologus, Curriculæ nomen adhuc in Italia in vsu esse ait, cùm aliquis de stoliditate notatur, & nomen cornuto à Curruca detortum videri. Ego in media natus Italia neminem vnquam Curriculam nominari audiui, & cornuto à cornibus factum est, nam stolidos maritos, quos adultera vxor fallit, beccocornutos, quasi hirci cornua gestantes, vel simpliciter beccos, vel cornutos nuncupant. Solus ex latinis [b] Iuuenalis Currucam nominat, de viro stolido, fictas improbæ vxoris lachrymas miserante. Canit autem:

Tu tibi nunc Curruca places, fictumque labellis.
Exorbes.

Codices quidam hîc pro Curruca habent eruca; quod non placet. Videtur autem prouerbialiter à poëta prolatum. Meritò enim maritus, qui mœchæ vxoris filios pro suis & legitimis educat, vt Cuculi pullos Curruca, & aliæ quædam aues, Currucæ nomine appellatur, quemadmodum abundè in Cuculo dictum fuit.

Passet sæpiũ Anglorum.

Hypolais vnde dicta

Curruca vnde dicta

Cornuto vnde dicatur Italis.

[b] *Saty. 6.* Corrucaqs dicatur Iuuenali.

Curruca Ornithologi.

Digitized by Google

FORMA. DESCRIPTIO.

AVICVLAM, cuius primo loco ponitur imago, Itali Capo nero dicunt, id eſt, Atricapillam. Caput, dorſum, cauda, & alarum remiges pennę nigrę prorſus ſunt. Alę ſuperius virides, venter ſubflauus, podex abbidus; roſtrum nigrum, mediocre, in extremitate nonnihil recuruum, crura, pedeſq; & vngues atri. Atricapillę deſcriptio.

Atricapilla cum napo ſatiuo.

Secundo loco poſita ſuperiori erat prorſus ſimilis, quamuis ceu longè maiorem pictura exprimat, vertex verò capitis in èa erat coloris caſtanei: quare vel pullum etiamnum, vel fœminam fuiſſe exiſtimo: nam & Ornithologus caput eis prima ætate rubere ait, deinde nigreſcere, idq; in maribus duntaxat, fœminis verò ſemper rubere. Caput.

Atricapilla alia caſtanea vertice cum ramo & fructu fici.

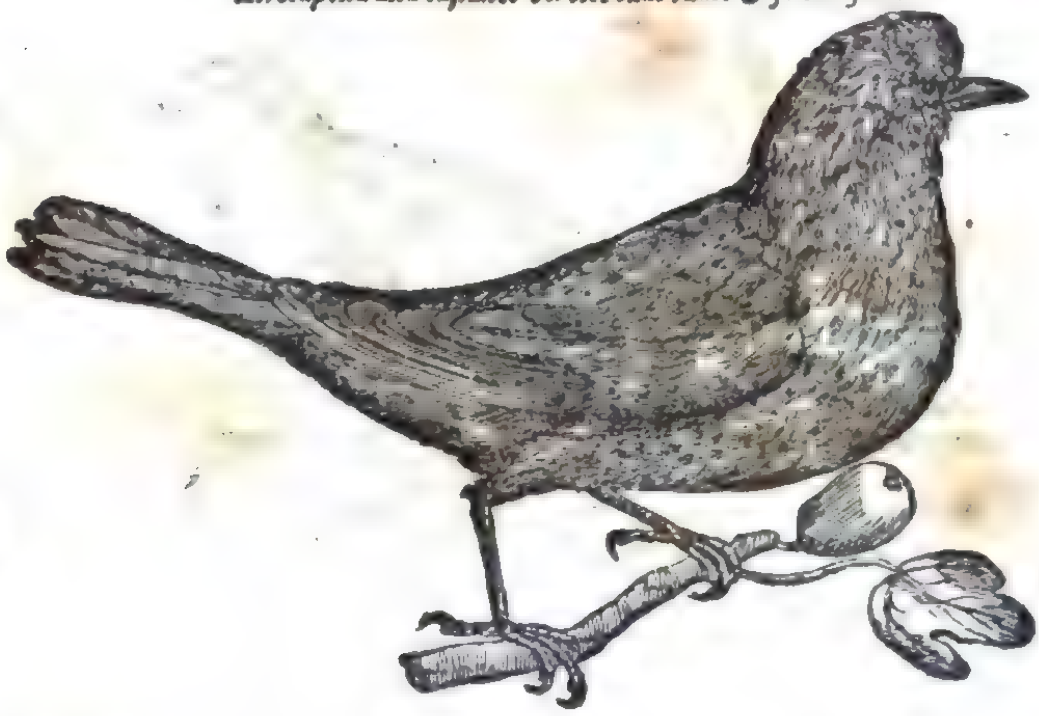

Ficedula nondũ mutata.

Quæ tertio ponitur loco, nec Atricapilla, nec Ficedula dici poteſt: cùm enim eam depingerem, colorem mutare nondum deſierat, ſed in ipſa erat mutatione, vertex tamen capitis erat niger, ſed notabili alba macula ſupra roſtrum in fronte notabatur. Pectus ventero; albicabant, vt figura demonſtrat, collum velut alba torquis cingebat; in alis etiam & cauda aliquid erat albi: cætera erant nigra. Hanc auiculam tanquam obſeruatu dignam mihi miſit Illuſt. D. Ludouicus Gozzadinus patritius Bonon. & iuris vtriuſq; conſultiſſimus.

Ficedula ſiue Atricapilla ſe ſe mutans.

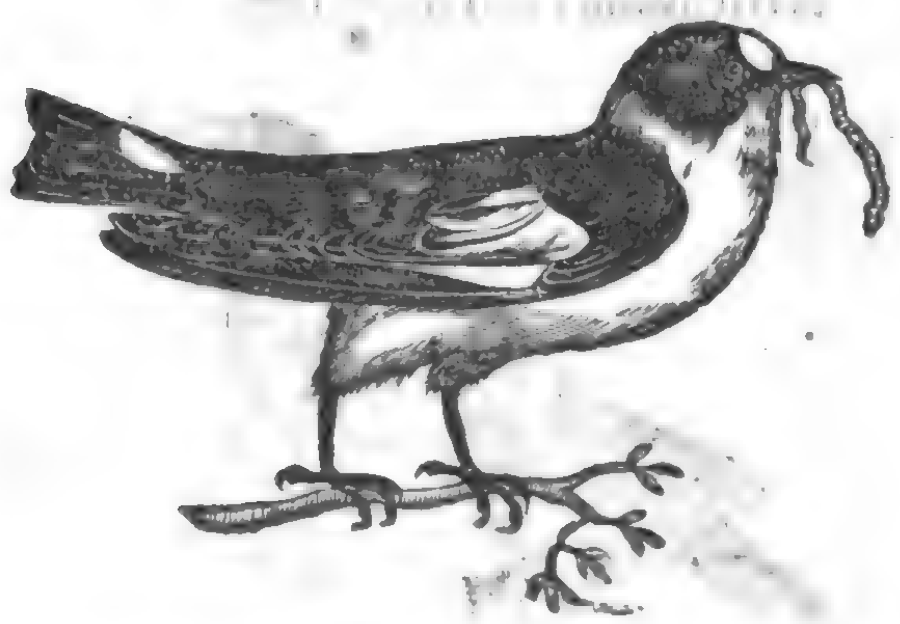

Ficedula mas & fœmina.

Quarto & quinto loco poſitæ mas & fœmina tempore ficuum captę & depictæ colore ſupinè per caput, dorſum, alas & caudam ex fuſco ad caſtaneum vergente. Fœmina pronè tota albicat, mas ex albo ad cinereum vergit. Alarum remiges in mare nigræ ſunt, cum quibuſdam intercurrentibus albis, in fœmina ad caſtaneum vergunt, quemadmodum etiam cauda, quæ in mare etiam eſt nigra. Contrà fit in pedibus; hi namque in mare ſunt ſubcaſtanei; in illa nigri.

Ficedula mas cum ficu Aegyptia.

Quam

Digitized by Google

Ficedula fœmina cum piſtachio.

Quam ſexto loco poſuimus, Ficedula varia dici poſſit. Tota enim ex albo & nigro variat, vt pictura oſtendit.

Ficedula varia cum phillirea Narbonenſi.

Septimo & vltimo loco ponitam aucupes noſtri Scatarello, Genuenſes, ut audio, Beccafico nuncupant. Auicula eſt toto corpore Ficedulis ſimilis, tota ferè ex cinereo fuſceſcens, maximè per dorſum & partes ſupinas, nam pectus luteſcit, pedes nigri ſunt.

Digitized by Google

Scatarello vulgò cum Perſica Anglorum.

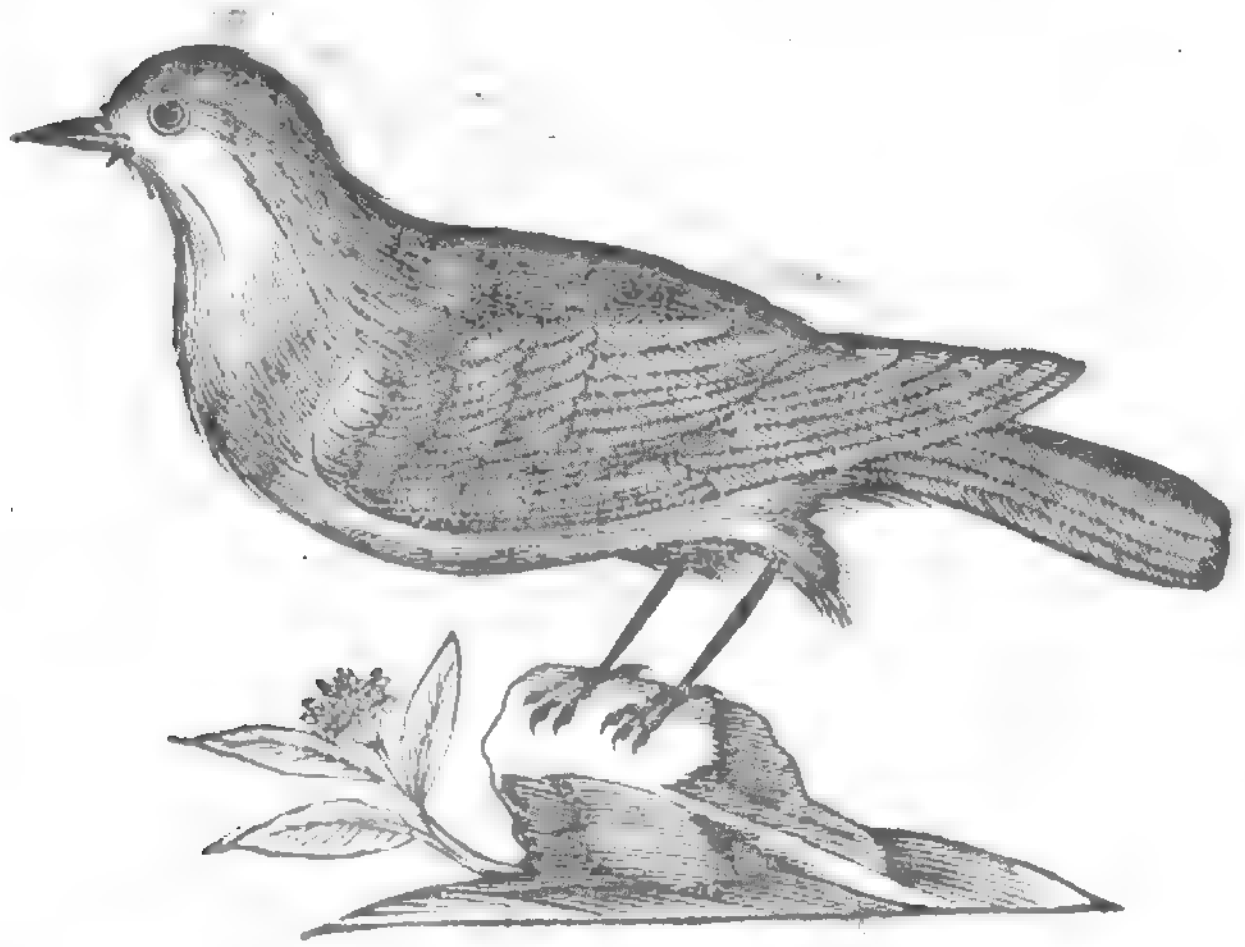

LOCVS. VICTVS. PARTVS.

Educatio.

Anglia nó habet Ficedulas.

ANGLIA, vt ex Turnero diximus, Ficedulas non habet. Nidificat in ar[a]boribus teſte [a] Ariſtotele, in cauis nimirum vt Niphus exponit. Ariſtoteles & Plinius ſanè magnam huic auiculæ tribuunt fœcunditatem, plura quam viginti parere ſcribentes, ſed numero ſempèr impari. Atque Albertus tanta ait pullos alere ſedulitate, vt in nido etiã pinguiſſimi exiſtant, quãdo verò è nido auolant, matrem turmatim ſequi, nec deſeri ab hac, donec

[a] 9. Hiſt. c. 15.

Victus.

ſeipſos nutrire valeant. Quod ad victum pertinet, Ariſtoteles Ficedulam & Atricapillam vermiculis nutriri tradidit: qui ſanè victus noſtris etiam Atricapillis conuenit. Sed autumno ficuum eſu plurimum adipem corporibus ſuis adijciunt, & tunc potiſſimùm & viſuntur & capiuntur. Vuis item mirum quam inhient, quod hoc diſticho Martialis expreſſit.

Cùm me ficus alat, cùm paſcar dulcibus vuis
Cur potius nomen non dedit vua mihi?

Hinc etiam Ampelides eaſdem à vineis nominatas Caius conijcit.

CAPIENDI RATIO.

κυρίδας.

Κυρίδας Græci, uti ſcribunt Heſychius & Varinus quidam Ficedulas nominant, & retia, quibus capiuntur, κυρίδια. Noſtri, vt audio, retibus eas non capiunt, ſed uiſco; qui verò retibus capiunt, id noctu applicatis ad arbores, vbi quieſcunt, retibus perficiunt, in quę edito ſtrepitu eas depellunt.

VSVS

VSVS IN CIBO.

MIRVM quanti in Italia fiant Ficedulæ ob saporis gratiam. In magno etiam olim pretio, vt inuenio, habitæ sunt, idque iure merito; etenim cùm duobus præstantissimis pomis, ficubus, inquam, atque vuis vescantur, fit vt cæteris salubriores probioris succi, & facilioris concoctionis sint. Apicius vnà cum Turdis bis teruè Ficedulas nominat, tanquam aues æquè delicatas. Macrobius eo die, quo Lentulus Flamen Martialis inauguratus est, Ficedulas & Turdos ante cænam appositos fuisse refert. [a] Gellius dum scribit negari vllam auem præter Ficedulam totam comedi oportere, ostendere videtur, nihil olim in hac alite agnouisse, quod non esset esui. [b] Athenæus in opiparo quodam conuiuio, vt aliàs etiã scripsi, porcum assum appositum tradit Turdis & Ficedulis fartum, qualis etiam Apicij porcus hortulanus est. Platina, quem alterum seu nouum Apicium dicere soleo Ficedularum reliquarumque auium minutarum carnem, si pingues fuerint, & modò non nidificent, boni alimenti esse attestatur. Ego inter reliquas minutiores auiculas Hortulano, seu Cenchridi & Ficedulæ primatum lubens ascribo. [c] Iuuenalis non fine summa indignatione monstraturus parentes filijs sæpè ansam præbere in vitia proruendi, quia prauis suis exemplis teneræ mentes eorum ad vitia facilè formentur, inter gulæ illecebras, quas à parentibus didicere, & à quibus, cùm iam adoleuerunt, se se diffluescere non possunt, Ficedulas nominat inquiens:

Ficedularũ æstimatio.

[a] *Lib.* 13.

[b] *Lib.* 4.

Porcus Turdis & Ficedulis fartus

[c] *Satyr.* 14. *principio.*

Parentes filiorum vitiorum sæpe causam esse.

Nec de se melius quicquam sperare propinquo
Concedit iuuenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, & eodem iure natantes
Mergere Ficedulas didicit nebulone parente,
Et cana monstrante gula, cùm septimus annus
Transierit puero nondum omni dente renato.
Barbatos licet admoueas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cænare parato
Semper, & à magna non degenerare culina.

Ficedulæ ob allatam rationem autumno sunt præstantiores, vtpote pinguiores, quod etiã testatur Galenus, dum ait: *Ficedula optima est autumno, propter alimentum ess tum abundans.* Quod ad coctionis modum attinet, Ficedulas, inquit Platina, implumes & nullubi comminutos aut exenteratas, in folio vitis cum modico salis, feniculi ac laridi inuolues, inuoluta que cinere calido & carbonibus integes. Ante dimidium horæ coquentur. Assas si voles, quaternas simul deuincies circa veru capite & pedibus, ne si transfixę fuerint, nil habeas quod comedas. Sunt qui in extrema coctura laridum illis instillent. Sic ille. Apicius describit ius pro coquendis & condiendis auibus, Turdis & Ficedulis, vt in Pauone etiam diximus. [d] Martialis piper addendum iubet in coctione, dum ait.

Quando sint meliores.

Coctionis modus.

Ius pro coquẽdis auibus.

[d] *Lib.* 6 *c.* 5.

Carea (id est, pinguis) *qua paruo lucet Ficedula lumbo.*
Cùm tibi fortè datur, si sapis, adde piper.

Cur verò piper addatur, causam reddit Bapt. Fiera poëta simul & medicus.

Si sapit, & calida arescit Ficedula, quæris
Cur piper? vt melius, si bibis, inde coquas?

In Cypro in sale conduntur, & in futurum vsum conseruantur. Κρατὶς Polluce teste placenta est ex farina & melle, in qua positæ erant aues Ampelides aut Ficedulæ assę, quibus comesis placentam quoque (crustam videtur intelligere) iuri intritam edebant.

Κρατὶς qd

VSVS IN MEDICINA.

DIOSCORIDES Ficedulas in cibo (similiter nimirum paratas, vt de Hirundinibus dixerat, non quod Ficedulę oculos iuuent) aciei visus medicamentum præbere scribit.

Digitized by Google

PROVERBIVM.

CVMMVNE illud aduerbium à Græcis uſurpatum.

Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσι,

Grata auibus ficus ſunt, ſed plantare recuſant,

à Ficedulis auiculis præcipuè dictum apparet, quanquam & aliæ aues ficubus veſcuntur. Eiuſdem penè ſenſus eſt. *Felis amat piſces, ſed aquas intrare recuſat.*

DE OENANTHE SIVE VITIFLORA. Cap. XXXVIII.

THEODORVS Gaza pro Oenanthe aue, quam [a] Ariſtoteles & Plinius exortu Caniculæ abdi ſcribunt, occaſu verò apparere, tranſtulit Vitiflo-
[a] *9. Hiſt. c. 49.*
[b] *Lib. 18. c. 30.*
[c] *Lib. 10. c. 29.*
ram. Plinius [b] alibi eadem de Parra & Virione ſcribit, quæ [c] antea de Oenanthe & Chlorione ſcripſerat, adeo vt Oenanthen Parram eum vertiſſe appareat. Auguſtinus Niphus Oenanthen à colore ſimili vuis germinantibus dictam conijcit: verùm an potiùs fortè dicta ſit, quòd vini tempore appareat? In occaſu enim Caniculæ incipiunt vindemiæ. Vel an quòd vuis delectetur, vt conijcit etiam Ornithologus? Qui, circa Argentoratum, inquit, auiculam quandam Ficedulæ magnitudine, vt pictura oſtendit, vulgò Buſtner appellant, quam vuis pingueſcere audio. Color ei fuſcus, pars ſupina alba, maculis aliquot aſperſa cinereis, partem etiam ſub cauda albere puto. Longiores alarum pennæ nigricant; roſtrum longiuſculum modicè inflectitur. Sed cùm de occultatione eius nihil cognouerim, Oenanthen eſſe non aſſero. Hæc ille, adiecta etiam auis icone. Bellonius auiculam quandam quam Galli Cul blanc, Itali Culo bianco nuncupant, pro Oenanthe deſcripſit, ſed cur id fecerit, rationem nullam attulit. Le Cul blanc, inquit, auis eſt Sittę magnitudine compar, veſcitur erucis, quę per herbas degũt, & vermibus terræ, quamobrem aratra proſequitur. Moribus eſt eiſdem, quibus Philomela at non verſatur circa nemora, ſed in paruis dumetis, neque in volatu perſeuerat. Niſi in Creta in dumetis eam obſeruaſſemus, non credidiſſemus nomen ei ab antiquis fuiſſe impoſitum. Equidem nomenclaturam non eſt reperire, quæ aptiùs & conuenientiùs huic aui competat, quàm Oenanthe, vel vt Gaza tranſtulit, Vitiflora, quæ poſtrema uox Gallorum Vitrec (ſic hanc auem nominant) conformis eſt admodum. Nidulatur in foraminibus veteris maceriæ, quandoque etiam in terra, vbi bos uel aliud quoduis iumentum veſtigium impreſſit, nec non etiam in lapidicinis. Roſtrum, alæ & crura, & caudæ extremitas nigra ſunt, dorſum cinereum. Roſtrum ſimile eſt eius, quam Galli dicunt vn Pluuier. Lingua etiam eſt oblonga & plana; quinque aut ſex plerunque edit fœtus. Parui fit, quia nil penitus canit, aut canere nouit; ideoque etiam non educatur: ſi quis nihilominus educare velit, eiſdem alet, quæ Luſciniæ dari ſolent. Admodum manſueta eſt, ſi à paruo nutriatur: celeriter curſitat per terram, ſicut Bergeronetta. (Ita ni fallor, genus quoddam Motacillæ nuncupat). Pedes habet paruos, crura tamen oblongiuſcula: quicquid ſub ventre eſt, & infra & ſupra vropygium, & anteriorem partem caudæ album eſt, vnde vulgò Cul blanc appellatur. Hæc ille, ſed icon, quam exhibet, vix deſcriptioni reſpondet.

Parra. Oenanthe vnde dicta.

Buſtner & eius deſcriptio.

Culo bianco.

Mores.

Vitrec.

Nidulatio.

Deſcriptio.

Educatio. Mores.

Hæc quam ego depingo, & vulgò etiam apud nos Culo bianco nuncupatur, prorſus quidem deſcriptioni Belloniį reſpondet, & exactiùs expreſſa eſt, vt videre licet. Alæ verò nigræ quidem ſunt, vt ille ſcribit; coſtæ tamen cinereæ ſunt, dein ex nigro & caſtaneo variæ. Capitis vertex ex caſtaneo rubeſcit; tergus ex cinereo ad caſtaneum vergit.

Alia

Oenanthe ſiue Vltiflora cum platano, & papilione caudato.

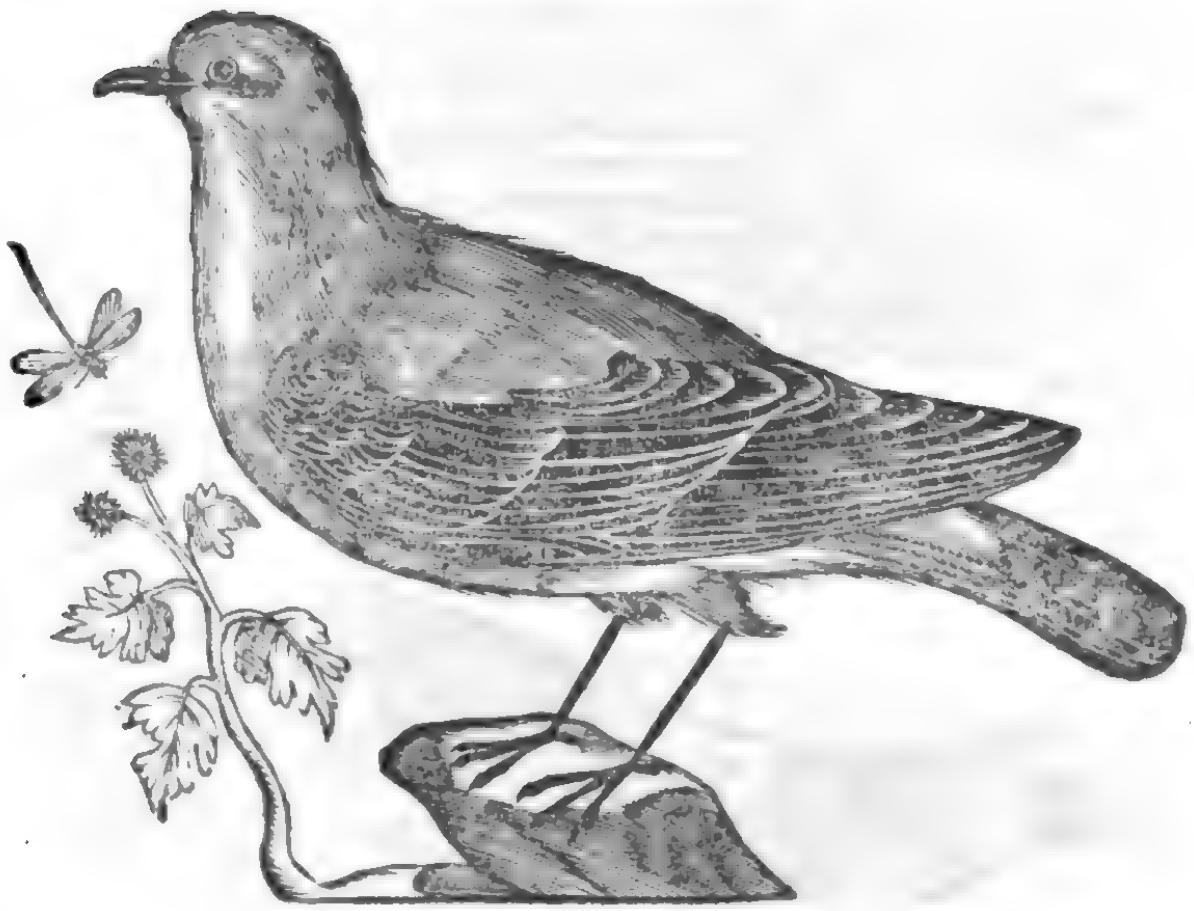

Alia eſt auis in agris noſtris quandoq; obuia, quam pariter à podicis albedine Culo bianco nominant. Auis eſt ſuperiore paulò minor, Paſſere verò maior, capite, collo, dorſo, alarum pennis minoribus, pectore, & ventre ex ruffo flaueſcens, dorſo intenſiùs, pectore remiſſiùs, oculis nigris, retro quos macula eſt oblonga etiam nigra, figura quodammodo ſemilunari, roſtro longiuſculo, gracili, nigro, nigris alarum remigibus, quarum extremitates lutescunt, ſicut fit etiam in caudæ pennis.

Oenanthe altera cum Oenanthe herba.

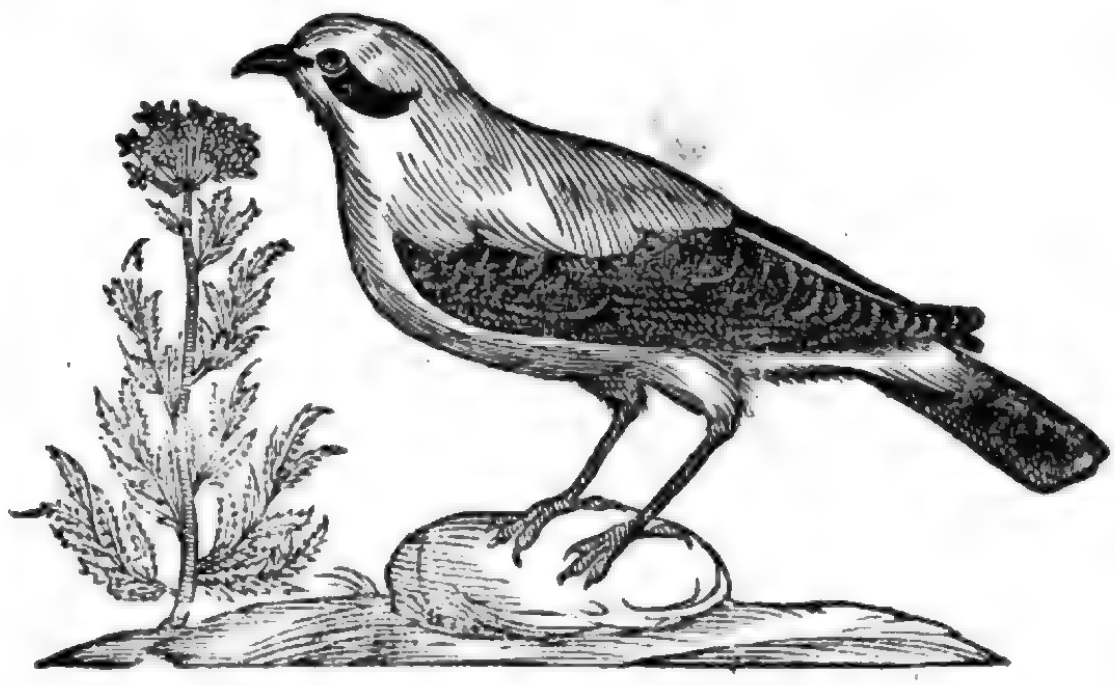

Digitized by Google

His congenerem iudicaui auiculam quandam, cuius modò hîc exprimitur ſpecies, aucupibus noſtris anonymon & incognitam, menſe Ianuario captam. Roſtrum craſſiuſculum & aures habebat maiuſculas, caput colore cinereo fuſco, dorſum non abſimile, ſed nigriuſculis notis variegatum. Venter maculis ferrugineis inſignitur. Gula, pectus, reliquuſq; venter cinerei item ſed leucophæi coloris inſtar Alaudæ. Alę item eiuſdem coloris, quarum tamen pennæ extremo latere dilutiore colore pallent. Plumulæ quæ duplici ordine remiges operiunt, extremæ albo reſperſæ ſunt colore. Cauda tres digitos longa pennarum duodecim, quæ ſingulę in extremitate habent notam albicantem verſus partem interiorem vtrinque ſpectantem, vt ex oppoſito quodammodo, & quæ in læua & quæ in dextra ſenæ ſunt, ſibi reſpondeant. Plumæ vropygium conſtituentes, eiuſdem quidem cum reliquis ſunt coloris, ſed extremo candicant. Vngues pro portione ſic ſatis grandes & robuſtos nacta.

Eſt & alia auicula in agro Bononienſi, cui pariter podex & cauda ferè tota candicant, cuius hîc poſtremo loco exprimitur icon, capite & dorſo luteo ferrugineo, ex pennis alarum ſeminigris, & ſemiluteis, roſtro longiuſculo fuſceſcente: gula, pectus & venter ex albo leuiter flaueſcunt. Cauda verſus vropygium lutea, cætera nigricat. Aucupes Strapazino vocant.

Oenanthe congener cum Oenanthe ſiue Labroſta.

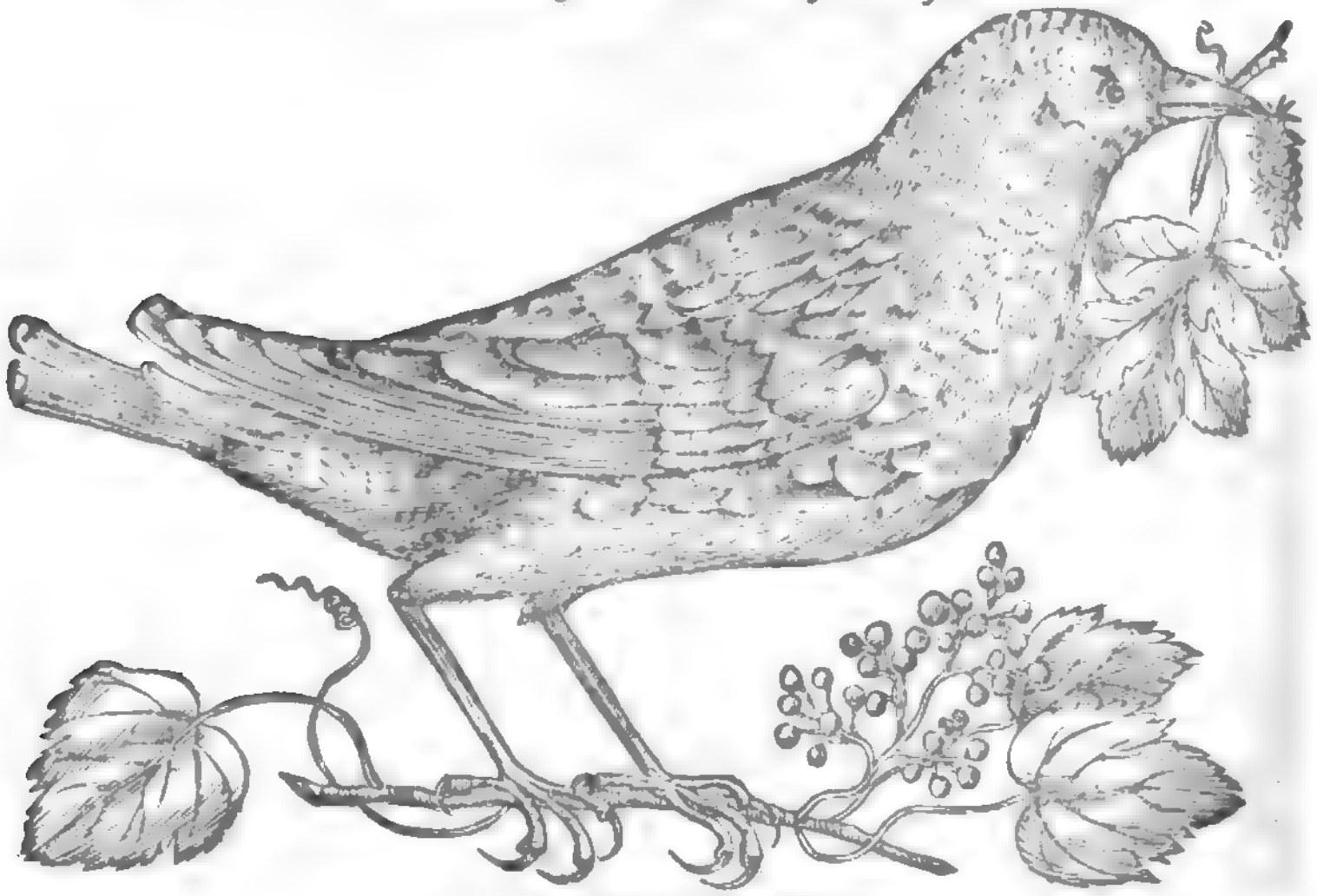

Strapezino vulgò cum eruca ſpecie.

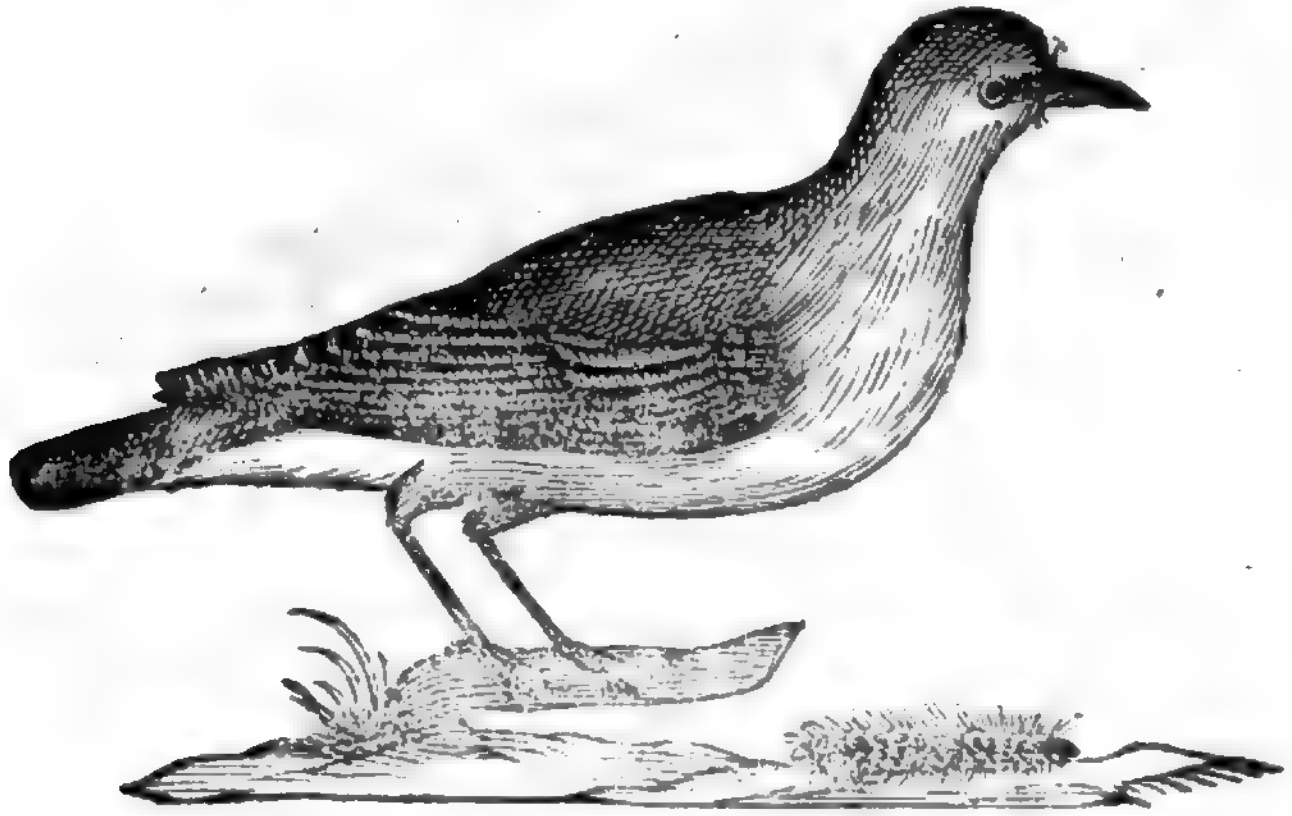

DE LVSCINIOLA. Cap. XXXIX.

MVLTI, inquit Bellonius,le petit Mouchet, id eſt, Paſſerem rubi, peram Rouſſette, id eſt Luſciniolam nuncupant. Siquidem ut noſtrę regionis incolę Luſcinias à rubicundo colore Roſſignols nominant; eodem plane modo ruſtici hanc auiculam uoce diminutiua appellant Rouſſette, id eſt, Luſciniolam. Magnitudine eſt d'une Fauuette brune (ſic Currucam interpretatur) Luſciniâ minor. Auis eſt grandiuſcula. Nullum ei nomen ſiue Græcum, ſiue Latinum aptè accommodare potuimus, eoq; maximè cùm auis ſit non ita obuia, & niſi quibuſdam ruſticis, qui pagos habitant procul à ſyluis diſſitos, cognita, qui nimirum numerosè eas capiunt, quando æſtus ingraueſcit, cùm potandi cauſa in paluſtria ſeſe conferunt. Diuerſa enim nemora, diuerſa etiam auium genera habent propter loci ſitum & populi uarietatem. Solent plerunq; aucupes auibus omnibus, quas capiunt, ſuas imponere nomenclaturas; quare & hanc à maculis quas multas poſſidet, coloris inter phę niceum & mali aurantij circa pennarum extremitates medij, Rouſſette nuncupârunt. Pectore, capite, & dorſo, & collo coloris eſt cinerei, pennę alarum & caudę fuſcę: roſtrum acutum, ſubnigrum, gracile, quale uermiuoram decet, in extremo & intus aureum: crura & pedes albeſcunt.

Petit Mouchet.

Rouſſette.

Locus.

Nominis ratio.

Luſciniola Bellonij cum quercu.

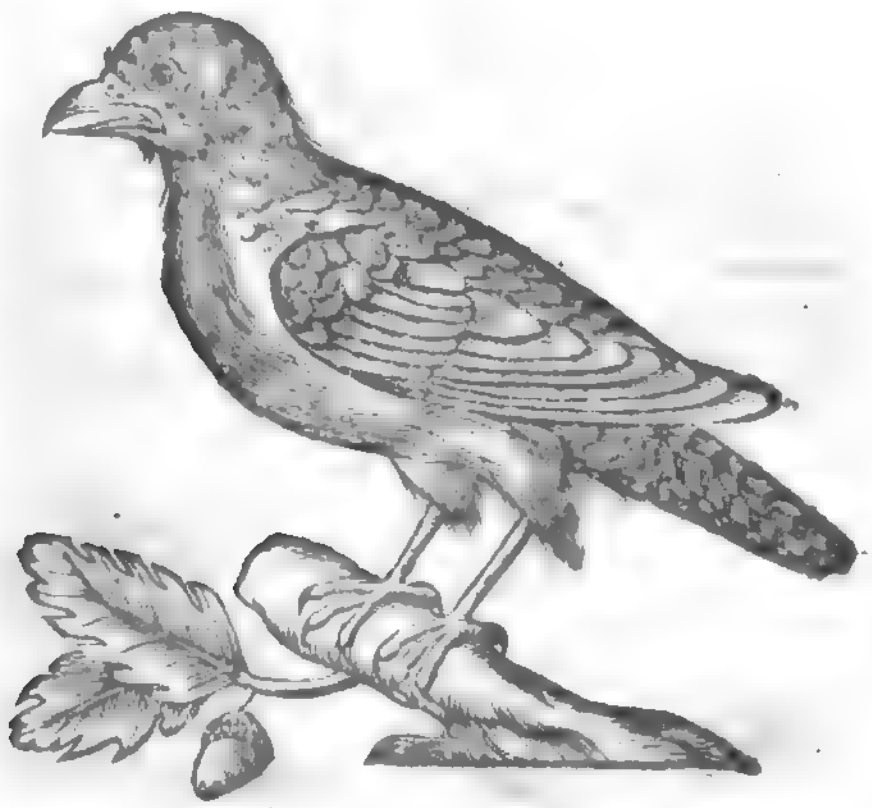

Cum hac auicula niſi eadem, ſimilis ſaltem fuerit ea quam hîc poſtremò depingimus quamuis tamen non omnes notas in illa expreſſerit Bellonius, neq; etiam omnes ab illa poſitę huic exactè reſpondeant. Pingit enim ſuam auem cauda oblonga, quę in noſtra deſideratur, digitum præterea poſticum pedis ita longum minimè expreſſit. Hanc die Maij ultima anni 1592. in foro noſtro emi ab aucupibus, qui eam Giarolam, fortè quòd prope amnes, ubi plerumq; ſilicum, quas giaras Itali dicunt, copia eſt, uerſetur, nuncupabant, quod nomen alijs quibuſdam auibus aquaticis ex Gallinularum genere conuenire quoque ſcio. Magnitudine erat Alaudę ab extremo roſtro ad unguium uſq; mucrones longitudo erat duorum palmorum. Roſtrum fragile, rubicundum, intus & rictus marginibus luteſcens, qui rictus admodum amplus eſt. Color uerticis, colli, dorſi, & alarum admodum eſt uarius, adeo ut hoc Coturnicem exactiſſimè referat, Gallinaginibuſq; ſit ſimillima. Nam plumę omnes ex fuſco caſtaneum induunt colorem, margines uerò dilutiori aut albicante nonnihil aut modicè rubeſcente colore cinguntur. Verticis finis colliuè initium albicantibus plumularum marginibus tanquam corona cingitur. Lingua bifida eſt; uenter albus; radices pennarum cinereę. Cauda breuis adeo, ut uix ulla appareat, bifida tamen & uaria. etenim extremę utrimq; ſeu ultimę duæ totę albę ſunt, penultimę partim albę, partim caſtaneę. Tota cauda uix pollicari eſt longitudine anguſtiſſimis plumulis compoſita, & ipſa anguſta. Crura pedeſq; ſat magni colore carneo ex albido nonnihil rubeſcente. In pedibus hoc obſeruatu

Giarola.

Magnitudo

Roſtrum.

Color.

Cauda.

Pedes.

Vngues. ſeruatu eſt dignum, quòd poſticus digitus admodum longus paris lõgitudinis unguem annexum habet, ita ut ambo pollicem expleant. Vnguis uerò hic minimè, ut plerunq; totus incuruus eſt, ſed primùm rectus ferè totus, extremo tantùm admodum exiguo unco modicè inflexo armatur. Vnguiculi quoque albeſcunt.

Ciarola vulgo cum gramine minori Lobel.

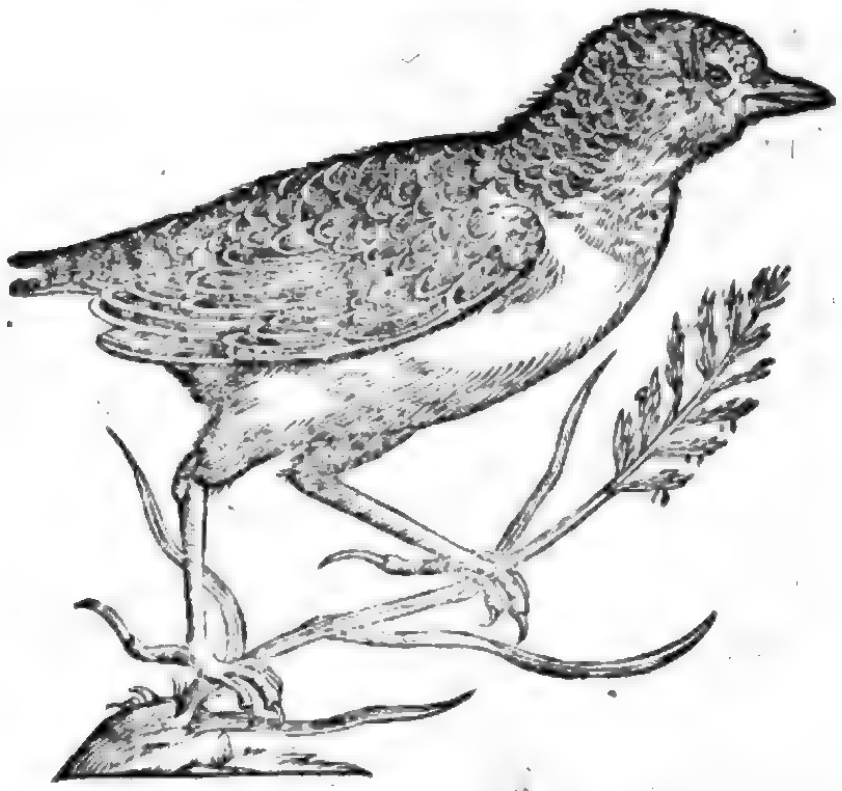

Auiculę hic poſtremo loco depictæ aucupes noſtri, qui eam in agro noſtro ceperant, nomen ignorabant. Habebat autem caput pro corporis portione magnum, ac craſſum. Aiebant ficubus inhiare, quare etiam ſycomorum appinximus.

Anonymes capite magno cum ſycomoro.

FINIS LIBRI DECIMISEPTIMI.

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI MEDICI, AC PHILOSOPHI BONONIENSIS ORNITHOLOGIÆ.

Liber Decimusoctauus.

QVI EST DE AVIBVS CANORIS.

DE EISDEM IN GENERE. Cap. I.

PRÆFATIO.

CANORAS aues, quæ deliciarum tantùm causa in caueis aluntur, à reliquis omnibus alijs auibus, quarum historiam in superioribus libris longè, lateq; prosequuti sumus, non esse ita distinctas, ac si diuersum quoddam genus constituant, nos latet minimè. Quasdam enim quæ granis vescuntur graniuoris accensèri posse, alias quæ vermibus inter vermiuoras locum habere, nonnullas demiq; alijs de causis alicui alij ex iam commemoratis generibus annumerari posse ex ipsarum particularis historiæ processu patebit. Verumenimuero quia huiuscemodi argutæ auiculę hoc pręter cæteras peculiare habent, vt cantus sui tantùm gratia, quo inter reliquas volucres celebres, & insignes existunt, educari consueuerint, itaq; de ipsis separatim agere placuit. In hoc igitur libro, qui huius voluminis vltimo loco venit, de illis tantùm sermo erit, quæ ob cantus sui dulcedinem dignæ habitæ sunt, vt summa industria, & studium in ipsis enutriendis, & curandis adhibeatur: non vt nobis in cibum aliquando cedant, vel aliquid aliud eiusmodi emolumenti afferãt, sed in aulis, cubiculisq; in suspensis caueis cantillantes, cùm nos domi continemus, suauissimis suis cantiunculis oblectent, & animi molestias demulceant. Sed antequam ex hisce alicuius particularẽ historiam aggrediamur, quædam omnibus ferè communia, cuiusmodi sunt ad cibum, educationem, corporisq; affectus & cantum, spectantia, ne eandem cantilenam sæpius canere inuiti cogamur, præmittere necessarium esse duximus.

Canoræ aues diuersum genus non constituunt.

Canoræ aues sub diuersis generibus comprehendi possunt.

Quid peculiare habeant, & cur de ipsis author agat separatim.

De quibus auib⁹ i hoc libro agat.

VICTVS.

INTER illa igitur, quę vel omnibus hisce auiculis, vel earum pluribus communia sunt, primo loco victus ratio sese offert. Potus igitur frigida sit munda, & nitida, prorsusq; ab omni immunditie defæcata: Talis enim & cantus suauitati, corporisq; salubritati plurimùm conferet. Cibi autem varij pro naturæ, & palati differentia sunt offerendi. Aliæ namque feminibus aluntur, quibus natura duriusculum rostrum elargita est, cuiusmodi sunt Cardueles, Alaudæ, Linariæ, Fringillæ, & quos Passeres Canarios, seu Canarienses appellant, & id genus reliquæ. Quædam verò omni fermè insectorum genere, carnibus contusis, quorum

Potus.

Cibus.

Quæ seminibus gaudeant.

Digitized by Google

Quæ inſectis & carne.

ſia, ouorum vitellis & id genus cibis potiſſimùm gaudent, vt quæ roſtro imbecillo, & tenui a natura donatæ ſint, & ad ſemina frangenda minus idoneo. Primi igitur generis auiculis nullum cibum ſapidiorem, iucundioremq;, & qui magis ad earum valetudinem faciat, & magis longæuas reddat, & quo paſtæ magis aſſiduos, & ſuauiores modulos medi tentur, phalaridis ſemine haud facilè reperias. Eſt autem Phalaris, vt deſcribunt quidam planta, quę tres, quatuorue culmos erigit cubitales, & nonnunquam præceriores, geniculatos, Zeæ, aut tritici culmis non diſſimiles. Folia ex geniculis ſingula exeunt, acuminata, paruæ arundini, aut tritico ſimilia: ex iiſdem geniculis quidam etiam culmi ramulorum vice emergunt, quos folia circum amplectuntur. Spicas in ſummis culmis, & ramulis illis fert rectas digitali craſſitudine, teretes, in ſumma turbinatas, exiguis ſquamis candicantibus compactas, è quibus flores candiduli exigui è breuibus ſtaminibus dependent: ſemen deinde inter ſquamas gignitur, milio non diſſimile ſplendidum, candicans, aut ſubnigrum, oblongum, in mucronem acuminatum, guſtu milio ſimile. Quibuſcunque has aues alere eſt cordi, huius plantæ ſemen non ignorare plurimùm conducit. Peregrinum eſt autem pluribus in locis, & multis incognitum. In Galliam ex Hiſpania affertur, & Canarijs inſulis. Maſſiliæ autem, quæ eſt Galliæ Narbonenſis veteſtiſſima, & præclariſſima vrbs frumentum Canarienſe dicitur, quia eius copiam inſtitores ex Canarijs ſecum deferunt, & vna cum Paſſerculis Canarienſibus vendunt, quòd eo maximè delectentur, ſitq; eis cibus ſaluberrimus. Cæterùm in multis etiam alijs locis naſcitur, & magna cum vbertate prouenit. Apud Melitenſes namq; diligentiſſimè ſeritur, & illius inſulæ incolæ patria lingua Cuneno vocant, & ad conficiendum panem (pauperes forraſſis, & in annonæ caritate) cum tritico miſcent. Sicilia etiam, huius ſeminis, vt ſi quę vlla regio, ferax eſſe perhiberur, vbi vel ſponte inter ſegetes triticeas potiſſimùm frequens innaſcitur. Illinc magna copia tum tritico admiſtum, tum etiam ſecretum in oras Italicas nauibus onerarijs aduehitur, Genuam præcipuè. Quapropter illius vrbis & totius Liguriæ homines nullum aliud hiſce auiculis cibi genus offerunt, & lingua indigete ſcagliuola nuncupant, quaſi ſquamoſam. Sed quia non vbique terrarum ſeminis huius habetur copia, in illius defectu, pro harum auicularũ cibo, milio vti poterimus, ut apud nos Bononienſes uſus obtinuit. Sunt qui etiam panicum, Zeam, tritici recrementa, canabis, & lini ſemina exhibeãt: ſed minus tutò, nec ſine aliqua noxa: ob id enim in quoſdam corporis affectus facile incidunt, vel ſaltem mœſtam, & ferè taciturnam uitam degũt. Non deſunt etiam qui corde uerucoino, aut uitulino paſcant; ſed huiuſmodi ſanè victus altero generi, quod molli, imbecilloq; roſtro præditum eſt, magis conuenit: cui etiam præter id, uermes, muſcas, & id genus inſecta, ouorũ uitellos ad duritiem coctos, carneſq; tum crudas, tum coctas exhibere licebit. Sed præter commemorata ex ciceris albi farina, cum nonnullis alijs admiſtis edulij genus quoddam parant, quod omnibus hiſce auiculis apponi poteſt, nulli autem ſalubrius, vtiliuſue, quàm ijs, quę minus firmo ſunt roſtro. Cuius deſcriptionem tùm vt paratu facilem, tùm vt maximè vtilem, ne dicam neceſſariam hoc in loco aſſerre non pinguit. Duabus igitur ciceris albi farinę libris, optimè à furfuribus in cerniculo expurgatę, amygdalarum dulcium optimarum, quales ſunt, quas Ambroſianas appellant, quę ab interiori etiam cortice exquiſitè emundatę fuerint, & in mortario diù contuſę libram unam admiſcent, & in æneum cacabum ſtanno illinitum ſimul cum butyri recentis vncijs tribus quatuorue indunt: ignem modicum poſtea ex lignis acapnis, ne tetrum ex fumo ſaporem ingeſta concipiant, cacabo ſubdunt, & ſuauiter, & lentè admodum decoquunt: ſed dum coquuntur, cochleari in gyrum aſſiduè agunt, & frequenter uerſant, cùm uerò butyrum iam liquefactum fuerit, duos ouorum uitellos, & croci puſillum adijciunt. Mel præterea deſpumatum, & vt dicunt, colatum ex interuallis ſuperinfundunt, aſſiduè, vt dictum eſt, agitantes, & cochleari uerſantes. Queis omnibus quantum ſatis eſt decoctis, per cribri foraminula ampliora, uel anguſtiora, prout auium huiuſmodi edulio paſcendarum, robur, & magnitudo exigunt, miſcellam illam digitis ſubigentes exire compellunt, & buccellulas hoc pacto granorum milij magnitudine plus minus efformatas in ſuarum auium eſum aſſeruant: quod cibi genus ut in longius tempus perduret, ne putreſcat, melle ſæpiùs aſpergendum erit, & crebrò uerſandum. Sic enim fiet, ut imputre, incorruptumq;, uel ad ſex menſes perſeueret. In caucis item terrę, aut ueruſti ruderis, aut pumicis fruſtulum habeatur; ad hoc enim roſtrum acuere poſſint, quod alioqui ipſis aliquando obtunditur. Ex terra autem aliquid ſæpe unare conſueuerunt, quò noxios humores per aluum deturbent. Id enim euacuationis genus adipſarum incolumitatem non parum conferens natura eas docuit. Atq; hæc de victu earum in genere. Qui modò ſingulis peculiariter conueniat, in particularibus hiſtorijs edocebimus.

Phalaridis ſeminis præſtantia.

Phalaridis deſcriptio.

Phalaridis ſemẽ vnde afferatur.

Frumẽtum Canarienſe.

Phalaris vbi naſcatur.

Cuneno.

Sicilia.

Phalaridis ferax.

Genuenſes quo ſemine canoras aues alant.

Scagliuola

Milium.

Cor verucinum, & uitulinum.

Vitelli ouorum.

Edulij pro auibus quę molli ſunt roſtro, deſcriptio.

CANTVS

CANTVS.

AVES vêre, & æstate frequenter canere non est nouum: ijs tamen temporibus illarum cantus hominibus minus gratus, minusque iucundus existit. Nam & caueis inclusæ & quæ liberæ per agros volitant, suo modulamine certatim aures velut offendunt. E contrario autumno & hyeme cantus gratior est, & maximi vbique fieri consueuit, tum ab alijs, tum ab aucupibus, præcipuè, earum, quas in caueis inclusas seruant, vt qui ipsis allectricibus vtuntur ad alias capiendas, quæ ex montibus à frigoribus, & niuibus depulsę ad valles, & tepidiora loca descendunt. Quapropter non ab re, imo fortè operæpretium fuerit, artem aliquam excogitare, qua vernales, æstiuosq; cantus, tanquam inutiles, & importunos, in autumnum, primamque hyemem, velint, nolint, differre cogantur. Calendis itaq; Maij, vel circiter tempore nimirum quo & homines purgare sese solent, quando iam frequentiores modulos ędere meditantur, eas, quæ in dictos vsus sunt asseruandæ, purgare oportet vt scilicet noxijs humoribus, quos hyeme coaceruare solent, penitus expulsis, haturaque inde firmata, commodius, valentiùsque futuri carceris, & tenebrarum incommoda ferant. Prima igitur huius instituti die betæ succum defæcatum cum aquę nitidæ pauculo propinabimus, quem vt exhauriant, per aliquod interuallum aquam nitidam consuetũ earum potũ auferemus, altera herbam ipsam vellendam edendamque in caua suspendemus, indito insuper pugillo terræ, & rudere aliquo, qualia ex vetustarum domorum ruinis eruuntur. Si quid enim ex ijs deglutierint, vt tanquam à natura edoctæ facitare cõsueuerunt, non minus, quàm betæ succo, aut folijs purgabuntur. Cùm purgantur, ab intensa luce sunt arcendæ, ideoque eas domo efferre non licet: Sed vt tenebris assuefiant, in dies paulatim in obscuriora loca recondendæ, idque in decimam vsque lucem, ac dein in cubiculum penitus obscurum, & quod ne minimum quidem splendoris, nec per rimulas admittat, includendę. Sic enim importunum garritum vsque in optatum à nobis tempus different. Toto verò clausionis tempore ergastuli ostiolum à nemine aperiatur, præterquam vesperi ab eo, cui illarum cura demandata fuerit; is enim saltem tertio quoque die cum lucerna accensa ingredi debet, & aquã, quã cõspurcare solẽt, mutare, scarioſque pariter alueolos mundare atque recentem simul cibum priorè iam exhausto, suppeditare. Sed in primis necessum erit, vt munda semper à fæcibus, & ab omni alia immunditie caua seruetur. Nihil enim ipsas æquè offendit, ac teter stercoris, & aliarum immundarum rerum odor. Profuerit quoque betæ folium quarto, & succum vigesimo quoque die exhibere, præsertim Fringillis, quæ nisi optimè curentur, sæpiusque purgentur, in cæcitatem non rarò incurrunt. Sed vt etiam pediculis, à quibus non parum infestatur hoc auium genus, minus obnoxiæ sint, operæpretium fuerit, illas in mundiores caueas vicesimo quoque die transferre: quò etiam fiet, vt à fœtore, qui eas aliquando interficit, vindicentur. Hac igitur forè ratione vsque ad V. idus Augusti curandæ sunt, quo tempore eodem modo, quo superiùs præcepimus, eas denuò purgare oportet. Ab hinc studendum est, vt paulatim iterum luci assuescant: cauendum tamen interim à Sole, nunquam enim deinceps vsque ad aucupij tempus illi sunt exponendæ, ne splendor radiorum hebetantem earum visum offendat. Quæ omnia si obseruauerimus, uoti nostri abundè compotes fiemus, nimirum ex ipsarum harmonia, atque aucupio vtilitatem, voluptatemque simul percepturi.

Aues canoræ qua arte cantum in autumnum differant.

Cur purgentur.

Quomodo, & quibus purgentur.

Clausionis tempore quomodo pascendæ.

Quousque inclusas esse deceat.

CORPORIS AFFECTVS.

MVLTIS affectibus obnoxium est vniuersum hoc euicularum genus, inter quos nullus molestior, magisue perniciosus cæcitate ipsa: quam alioqui facilè incurrunt: & cùm iam radices iecerit, penituſque firmata fuerit, nullam deindè curationem admittit. Quare optimi consilij erit venienti morbo occurrere, ipsamque adorientem consentaneis propulsare remedijs. Id autem facilè præstabimus, si simulac lachrimari cœperint, quod est incipientis ægritudinis indicium, saccharum ex betæ succo alternis diebus ad quatriduũ vsque propinauerimus: statimq; virgulam aliquam siculneam caueæ intromiserimus, vt ad illam oculos perfricent: quod a natura edoctæ facitare solent, indeq; breui admodum con

Cæcitatis curatio.

Cæcitatis incipientis indicium.

Crurum,& tibiarum fracturæ curatio.

ualeſcere. Crura inſuper nonnunquam franguntur,vel tibiæ; quæ vt coaleſcant, & in priſtinum reducantur, ſumma cura, & ſtudio enitendum erit. Quare ablatis prius virgulis, quibus, dum bene habent, inambulantes inſiſtunt, neceſſe fuerit, cibum in ima cauea apponere, ut ſcilicet in promptu ſemper ſit: neque illum quæritantes, huc & illuc volitare co actæ ægra membra non ſine magno diſpendio doloreq; trahant, vnde vel commoriantur, vel penitus claudicantes, & inutiles euadant. Porrò affectum membrum neque deligandũ, neque faſciandum eſt. Ex hoc enim remedij genere,quòd ſine dolore adhiberi nequeat,periculum imminet, ne humor ad partem affectam attractus, phlegmonem excitet. Sed totum negocium, præmiſſis, quæ præcepimus, naturæ eſt committendum, quæ nullo alio artis præſidio eas intra paucos dies ſanitati reſtituet. Caueas autem, quibus incluſæ ſunt remoto procul ab hominum frequentia loco abdere oportet: ne frequenti introeuntium aſ-

Phlegmone quomodo cuſetur.

pectu territæ, huc illuc volitantes,crura,tibiaſq; clathris earum magis allidant, Phlegmone etiam non rarò huiuſcemodi auiculæ tentantur, & illę potiſſimùm, quæ calidiore ſunt intemperie, à qua eò in maiorem vitæ diſcrimen adducuntur, quò nobiliorem ea partem, caput nempe inuadit, Eſt autem eiuſcemodi inflammatio à principio cannabino ſemine vix maior,ſed temporis tractu in ciceris magnitudinem excreſcit: In qua ægritudine, quæ non

Morbus ſubtilis, & eius cura. Morbi ſubtilis ſigna.

ſine vitæ periculo exiſtit, eas eo quo à nobis dictum eſt modo purgare cõueniet: ſicuti etiã in morboſa illa conſtitutione, quam morbum ſubtilem appellant, quæ non minus periculoſa eſt, & exitialis. In hac enim totum corpus intumeſcit, vt in hydropicis, & venæ præſertim tumidæ apparent: pectus gracile, & excarne euadit: auis ipſa à pabuli loco non diſcedit: Sed cibũ huc, illuc diſpergit, potiùs quàm comedat. Nec minoribus à podagra, qua cum ſæpe conflictantur, afficiuntur incommodis: nam præ doloris ſæuitia neque ſtare, ne-

Podagræ ſigna. Arthritidis ſigna.

que per caueam ambulare permittunter. Hanc adeſſe,pedum,& tibiarum ſcabrities præter iam commemorata ſymptomata in primis declarat. Aſthma autem, quo affectu etiam eas aliquando diuexari accidit,his notis ſeſe prodit. Auis rauceſcit,aut penitus obmuteſcit,vel, ſi uocem nõ prorſus amittit, imperfectam ſaltem,& aſperam,gemebundamq; edit adeo ut obſtrepere,& vociferari, lamentariq; uideatur potius, quàm canere. Sin nullam uocem emittat, digitos pectori admouere oportebit: nam ſi uehementi, inſueto motu palpitet, nullum aliud certius, & euidentius huius ægritudinis ſignum exoptare licebit. Ab hiſce itaque iam commemoratis morbis, ſi appoſita, qualia ſunt, quæ recenſuimus, adhibeantur remedia, nonnunquam uindicari poterunt: ſecus ab epilepſia, qua non ſecus ac homines ueluti

Epilepſia, & quomodo curanda

diuinitùs perculſæ concidere cernuntur. Ab hac enim uel nunquam, uel rarò admodum liberantur. Si autem à primo inſultu ſaluæ euaſerint, ungues illis ſunt illicò reſcindendi, & ipſæ optimo uino multis uicibus aſpergendæ; cauendum uerò in primis,ne ſub ſole diù moram contrahant. Eſt & aliud morbi genus, aphtis ſimile, quod ipſas uehementer affligit,& inter reliquas corporis partes ori præcipuè incõmodat. Ad quod propulſandum peponis

Oris affectus curatio.

ſemina in aqua diſſolues, & in potum triduum, quatriduumue offeres. Cum autẽ eas iam meliuſculas eſſe, & conualeſcere cognoueris, ſaccharum ſimili modo in aqua diſſolutum exhibebis. Aluus poſtremò non minus ac hominibus plus æquo hiſce auiculis aliquando profluit. tunc igitur, ut quoad licuerit, huic malo occurratur, caudæ pennas, & quæ podici adiacent reſecabimus, aluumque oleo illinemus: & reiecto ſi fortè eo antè ueſcebantur,

Alui profluuium, quomodo curãdus.

cannabino ſemine,eius loco peponis ſemina biduo miniſtrabimus: ſed ſi ex illarum numero fuerint, quæ ſeminibus non ueſcuntur, omnibus alijs edulijs dimiſſis, ouorum tantùm uitellos, qui ex coctione duritiem cõtraxerint, comedendos apponemus. Præter commemoratos affectus, quibus omnes obnoxiæ nõ ſunt alia eſt ęgritudo omnibus communis,& quam nulla earum deuitare poteſt,nempe plumarum defluuium, Nonnullis enim circiter

In plumarũ defluuio quomodo ipſis opitulandum. Plumarum defluuij ſigna.

calendas Iulij, nonnullis circa eiuſdem menſis finem plumę decidunt, & poſtea nouę renaſcuntur. Grauis eſt hęc affectio:mœſtę tunc ſunt, & omnino ſilent, parum comedunt, plumę omnes rigent; ipſę uerò immobiles perſiſtunt, & aliquando etiam uitam cum morte commutant. Quæ ita laborant, ter quaterue in hebdomada uino aſpergendæ ſunt. Sic

Vt minus morbis obnoxiæ ſint.

enim morbo facilius reſiſtunt, & ab illa moleſtia citiùs ſeſe liberant. Cęterùm quò rarius, hiſce, & alijs ægritudinibus tententur, uel ut, ſi quando tentari contigerit, faciliùs euadant, eas, præſertim,quę panico, cannabis ſemine, & alijs mali ſucci cibis uictitant, ſemel in menſe purgare operę pretium fuerit. Hoc commodè præſtabimus peponis ſeminibus à cortice mundatis,lactuca, cichorio, beta, anagallide,& mercuriali, quę poſtrema herba linariç priuatim conuenit. Proderit etiam rudus aliquod excalce, & terra in caueam inijcere. Peculiares cuiuſque affectus, & ipſorum remedia in particularibus hiſtorijs, quas iam aggredimur, recenſebimus.

DE LV-

DE LVSCINIA. Cap. II.

ORDINIS RATIO.

INGRATI animi notam haudquaquam me effugere posse, existimem aut asini auriculas, quod de Mida dictum est, habere videar, nisi inter canoras aues, quæ caueis incluſæ à nobis deliciarum causa aluntur, Luſciniæ primas detulerim. Hæc enim animum noſtrum moleſtiſſimis excruciatũ curis, & aſſiduis ſtudijs feſſum toties recreat, refocillatq́, & nunc etiam nobis hæc exarantibus aures cantus ſui dulcedine, atq́ harmonia, demulcet eamq́ diutiùs ferè, quàm tolet, continuat, ac ſi deprecetur, vt quæ extra controuerſiam cæteris cantu præſtat, ego etiam primo honore digner. Huiuſce verò auiculæ encomia proſequi, & recẽſere ſuperuacaneum exiſtimo: tum quòd ipſa ſuimet tibicen eſt, & cuiuſmodi ſit, cantu ſuo declarat: tum quòd eius laudes & poẽtæ, & qui ſoluta oratione ſcribunt, paſſim vbiq́ celebrent. Plinius in primis, vt tam muſicę auiculę dignum ſe præbeat encomiaſtem, ipſius in canendo aſſiduitatem, ſuauitatem, varietatemq́ & ſtudium elegantiſſimis verbis longè lateq́ proſequitur: quæ eius in Luſciniam laudes, ab innumeris poſtea ſcriptoribus, vel eædem omninò, vel paucis tantùm immutatis repetitę fuerunt. [a] *Luſcinijs*, inquit, *diebus, ac noctibus continuis quindecim garrulus ſine intermiſſu cantus denſante ſe frondium germine non in nouiſſimum digna miratu aue. Primùm tanta vox tam paruo in corpuſculo, tam pertinax ſpiritus. Deinde in vna perfecta muſica ſcientia modulatus editur ſonus: & nunc continuo ſpiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, premittitur reuocato, infuſcatur ex inopinato: interdum ſecum ipſe murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extenſus, vbi viſum eſt, vibrãs, ſummus, medius, imus. Breuiterq́ omnia tam parualis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit: vt non ſit dubium hanc ſuauitatem prænoſtratam. Ac ne quis dubites artis eſſe, plures ſinguli ſunt cantus, nec idem omnibus, ſed ſui cuique. Certant inter ſe, palamque animoſa contentio. Victa morte finit ſæpe vitam, ſpiritu prius deficiente, quàm cantu. Meditantur alia iuniores, verſuſq́ quos imitentur, accipiunt. Audit diſcipula intentione magna, & reddit, vicibuſq́ reticent. Intelligitur emendata correctio, & in docente quadam reprehenſio.* Hucuſq́ Plinius, & paulò inferius. *Viſum tam ſæpè, iuſſas canere cœpiſſe, & cum ſymphonia alternaſſe.* Ad Plinij imitationem [b] Bellonius, ne in huius auiculę laudibus recenſendis infacundior eſſe uideretur, quàm plurimis, iſq́ ornatiſſimis verbis ipſius cantum exprimere, & laudibus extollere conatus eſt, qui & ſtatim in ipſo proemio uocauerat eam nobiliſſimam, & cui meritò inter eas, quæ uerſantur circa ſępes, uirgultos, & dumos, primus locus ſine controuerſia deberetur. Hiſce Plinij & Bellonij in Luſciniam præconijs, authoris Philomelæ, quiſquis ille fuerit, carmina à nobis alibi, prout occaſio ferebat recitata, nuſquam uerò melius, decẽtiùſue, quàm nunc, ſubijcere libuit:

Luſciniæ laudes.

[a] *L. 10. c. 29*

Luſciniæ ſuæ tus laudes.

Iuniores ab adultioribꝰ ediſcunt.

[b] *De Hiſtor. animal. lib. 7. cap. 1.*

Luſciniæ auium nobiliſſima.

Dulcis amica veni nullis ſolatia præſtans,
Inter aues etenim nulla tibi ſimilis.
Tu Philomela potes vocum diſcrimina mille
Mille potes varios ipſa referre ſonos.
Nam quamuis alia volucres modulamina tentent;
Nulla poteſt modulis æquiualere tuis.
Inſuper eſt animum ſpacijs garrire diurnis;
Tu cantare ſimul nocte, diuq́ potes.

Non iniuria igitur auem hanc tanti fecerunt priſci illi Romani, vt queratur [c] Plinius, *Seruorum illis pretia fuiſſe, & quidem ampliora, quàm quibus olim armigeri parabantur.* Ex cuius uerbis colligere licet, Luſciniarum magna fuiſſe pretia. Vinitor enim ferunt, ut apud Columellam legere eſt, octo millibus æſtimatus eſt, & pluris armiger vænire uinitore ſolitus erat, vt qui præſidium uitæ domino afferre poſſet. Ex quo ſatis conſtare arbitror, id quod ſtatim ſequitur apud Plinium deprauatè legi; nempe eam Luſciniam albam, quæ Agrippinæ dono data eſt, ſeſtertijs ſex ueniſſe, hoc eſt ſex millibus. Cùm enim cæteras hac prærogatiua antecelleret, quòd candida eſſet, quod eſt propè inuſitatum, ut ait ibidem Plinius, pluris eã ſtetiſſe, non uerò minoris, quàm reliquas proculdubio ſtatuendum eſt. Sed iam reliqua ad huius auis hiſtoriam ſpectantia proſequamur, adductis tamen prius [d] Iani Gruteri carmi-

[c] *L. 10. c. 29*

Vinitoris ſeruꝰ pretiũ

Plinius deprauatus.

[d] *L. 3. Cleg.*

Digitized by Google

nibus, ut quæ eius in canendo suauitatem declarent, principemq; volucrum appellent: ut quoque hinc pateat, nos principem locum inter canoras aues Luscinię iuremerito assignasse. Canit igitur:

Tu quoque tu volucrum princeps Philomela, latera
Quam sub vano aliquo querquera cogit hyems,
Prodi age de tenebris, & si quid amicius olim
Innumeris numeris es meditata melos,
Id nunc ne magni grane sit Vlterij ad urnam
Gutturis omnifidis totum iterare tenis.

Luscinia homines musicá docuit.

Non immeritò autem à scriptoribus celebratur. Nam si quę vnquam auis fuit, ex cuius cantilenis homines muficam excogitauerint; vt quidam arbitrati sunt, nimirum Luscinia est, quam habuisse magistram neminem pudere debeat, dummodo uim in hac re alitis non ignauiter assequatur.

ÆQVIVOCA.

Thachmas. Ranan.

THACHMAS Hebraicam vocem aliqui Lusciniam, alij autem auem immundam, & rapacem exponunt. Thargun vult esse genus Accipitris. Communis trãslatio Larum vertit. Sic & Ranan aliqui pro Luscinia, alij aliter accipiunt. Ἀηδών, etsi propria, & vulgata significatione Luscinium tantùm significet, ab authoribus tamen in alijs penitus diuersis vsurpatur significatis. [a] Lycophron Syrenes propter suauem, & demulcentem earum cantum Ἀηδόνας vocat hoc in versiculo:

[a] *In Cassan.* Syrenes Aëdones dicit.

Ἀηδογάνων κλόμαχός τ' Ἀηδόνων, id est,
Et auiformium scopulos Lusciniarum.

Aëdones Libyssæ quæ.

Ἀηδόνες Libyssæ dicebantur etiam olim mulieres illæ, quæ Carthagine Libyæ vrbe filios suos, nescio qua religione Saturno sacrificabant, allusione nimirum ad fabulam Aëdonis, siue Philomelæ, quę filiũ suũ mactasse, & Thereo pro epulo apposuisse perhibetur. Aëdon præterea epitheton est, quod musicũ, & suauiter cantillantem significat, & aliqui volũt esse Philomelę epitheton: Ornith. verò potiùs ad ipsius nomen pertinere putat, in cuius sententiam libenter eo. Quidã autem in epigrammate Græco cicadam Aëdona cognominat, hoc est musicã, & suauiter cantillantem: sicuti Euripides tibias Ἀηδόνας dixit; apud quem alibi Ἀηδὼν pro tibiæ lingua per metaphoram legitur, vt asserit Hesyc. qui addit præterea Minerua a Pamphilis Ἀηδόνα appellari, Ἀηδὼ autẽ, vt testatur Varinus Luscinię pullũ. & apud Archilochum muliebre pudendum, & locum, in quo canebant, & officinam significat.

Aristot. corruptus.

Nec illud silentio inuoluendum, quod vbi apud Aristotelem Ἀηδόνων alicubi legitur; Gaza, & Niphus Alcyonum transtulere, quasi subolfacientes corruptum esse Aristotelis contextum, & pro Ἀηδόνων Ἀλκυόνων legẽdum esse. Idem autem est Ἀηδὼν apud Græcos, quod Philomela apud latinos. Sciendum tamen, Philomelæ nomine omnes ferè Græcos, vt alibi diximus, non Luscinium, sed Hirundinem accipere. Etsi enim à latinis ferè omnibus receptum sit, Prognen in Hirundinem, Philomelam verò in eius nominis auem deformatam fuisse: contra tamen Græci scriptores hanc Hirundinis, illam verò Philomelæ, seu Luscinię formam induisse volunt: quod alibi fusiùs, dilucidiusque demonstrauimus. Quapropter sufficiet nunc id [a] Aristotelis testimonio fulcire, qui laudat Gorgiæ ingenium, qui cùm ambularet in aperto foro, fortèque Hirundo supra caput uolitans ipsum stercore inquinasset, respiciens illam inquit, *Turpe tibi hoc sanè Philomela. Si enim*, inquit, *vt auem ipsam increpuisset, locum reprehensio nõ habuisset. Neque enim aui, quamuis commiseris turpitudinem illam ea res affert: sed virgini turpe id factum est, quo nomine illam vocauit. Fortè igitur exprobrauit Gorgias Hirundini flagitium, quod fecisset, tanquam cum virgine, non aue, sermonem cum ea habens. E Philomela nanq; illa auis facta fuerat.* Hæc Aristoteles: ex cuius verbis, quod asseruimus, mirificè confirmatur. Sed neque Luscinię nomen amphibologia caret. Narrat enim [b] Bellonius, Passerem rubi à quibusdam Luscinium vocari, sed perperam. Est enim, vt ait ille Passer rubi auis colore quidem referens Luscinium, vnde factum vt à rusticis Galliæ Rousselette appelletur; minor tamen est ipsa Luscinia, quod etiam nomen diminutiuum illi à rusticis inditum denotare videtur. Sed de hac auicula suo loco iam egimus. Sunt etiam, teste Ornithologo, quædam bombardarum genera, vt vocant, quæ nescio ob quam causam Luscinię dicũtur. Italorum Roscignuolo, siue Vsignuolo quid penitus ab aue diuersum significat apud Ioan. Bocaccium, quem Hetruriæ Ciceronem appellare libet, illud nimirum in homine, quod

[a] *Rethor. l. 3.*

[b] *De auibus lib. 7. c. 1.*

Rousselette.

fine

ſine rubore ab ingenuo proferri nequit. Hic enim in lepidiſſima illa fabella, quam de Ricciardi nubili iam filia Luſciniam manè cantillantem audire cupiente recenſet, illam in ſomno Luſciniam manibus habentem à patre deprehenſam fuiſſe commemorat. Græci igitur Latiniq; & Itali eodem vocabulo & auem, de qua ſermo eſt, & alia penitus diuerſa ſignificant ſine ulla additione. Galli verò cum additione ſuum Roſſignol in alia ſignificatione vſurpant. Phœnicurum enim aliam prorſus auiculam, teſte [c] Bellonio, Roſſignol de murail le, id eſt, Luſciniam murorum appellant.

Phœnicurus Roſſignol de Murail le Gallis dictus.

[c] *De Anib. lib.7.c.8.*

SYNONYMA.

THACHMAS & Ranan Hebraicas voces aliquos Luſciniam interpretari diximus. Arabicè dicitur Odorbrion, Enondom: & voce quaſi corrupta à Græco Ἀηδών, vt aſſerit Syluaticus, Audon quoq; legitur apud Auicennæ interpretem. Ἀηδὼν Græca vox eſt, Luſciniam vt iam diximus, ſignificans, & facit genitiuum Ἀηδόνος penultima breui. Reperitur & Ἀηδόος contractè, & Ἀηδοῦς poëtice, & vocatiuus Ἀηδοῖ tanquam à recto Ἀηδώ: fit autem Ἀηδὼν à verbo ἀείδω mutatione Aeolica ει diphthongi in η impropriam diphthongum. Recentiores quidam deriuant ab ἀὴν, & ἄδω, quod ſine intermiſſione ferè canat, vbi incœperit. Legitur apud [a] Theocritum Ἀηδόνες pro Ἀηδόνας. Ἀηβηδόνα, Ἀηδόνα Heſychius & Varinus. Τετράδυσσα Ἀηδόνα. Iidem Ἀηθὶ κορα μελίθρεττα, &c. habetur in Græcis epigrammatibus: quo in loco Brodæus Atthidem, vel Hirundinem, vel Luſciniam interpretatur, Ornithologus Hirundinem. Ὀλολυγόνα quidam apud Theocritũ interpretantur Luſciniam, vel Hirundinem. Nos infra de hoc noſtram aperiemus ſententiam. Ἀηδὼς idem eſt, quod Ἀηδὼν, ſicuti & Ἀηδονιὺς, quod poſtremum in hoc tantùm differt, quod maſculina terminatione profertur, ac ſi dicatur Luſcinius, aut Luſciniolus; & videtur eſſe factum ex Ἀηδολὴ, quod præter alia Luſciniæ pullum ſignificare diximus. Sũt tamen qui velint diminutiui formam, ſiue terminationem habere, non autem ſignificationem: quibus libenter adhæreo. Daphnis enim hac voce vtens apud [b] Theocritum non parnulæ Luſciniæ, ſed adultioris ſibi vocem precari cenſendum eſt. Canit autem:

Thachmas. Ranam. Odorbriõ. Enondom. Audon.

Ἀηδὼς quondam ſententia diminutiui formam, nõ ſignificationẽ habet.

[a] *Idyl.8.*

Ἄστηρ ὁμοῖον
Μοισοδοὶ Δάφνις ταῖσιν Ἀηδοῖσι id eſt,
Vtinam eodem modo
Caneret Daphnis ſicut Luſcinia

Latini quoque hoc nomen ſeruant. Virgilius:

Quodq; leues calami, quod ſuauis cantat Aëdon.

Vbi non parum hallucinatur interpres, qui pro Aëdone muſici cuiuſdam nomen interpretatur. Dicitur apud eoſdem & Philomela, non autem Philomena, vt admonet Cælius Rhodiginus, ſuffragante Pauſaniæ authoritate. Græci autem, vt in ſuperioribus annotauimus, Philomelæ nomine Hirundinem plerunque accipiunt, ſicut Prognes vocabulo Luſciniam, veluti cùm Epops apud [a] Ariſtophanem Luſciniam alloquens, *Proge*, inquit, *Exi, & te ipſam oſtende hoſpitibus*. Latini Philomelæ, & Luſciniæ vocabulo in eadem paſſim ſignificatione vtuntur. Poëtę verò videntur Philomelam libentiùs vſurpare, ſicut oratores Luſciniam: de cuius poſterioris vocis etymologia diuerſi diuerſa ſentiunt. Quidam.n.quòd in lucis canat ſic dictam volunt: nonnulli verò quòd canat ante lucem, uel quòd cantu ſuo ſignificare ſoleat diei ſurgentis exortum. Mihi in primis arridet [d] M.Varronis ſententia, qui ſic dictam autumat quòd lugens canat. Inquit enim: *Luſciola* (hoc nomine ab eo appellatur, quod idem eſt cum Luſcinia) *quod luctuoſè canere exiſtimatur, atque ex Attica Progne in luctu facta auis*. Omnes enim ferè ſcriptores eius cantum per hæc verba lugere, gemere, aut flere, & eiuſmodi plerunque exprimunt: ut ex ipſorum authoritatibus mox poſt adducendis eluceſcet. Luſciniæ diminutiuum eſt Luſciniola, qua uoce utitur [e] Plautus:

Pol ego metuo, ne Luſciniola deſint oratio

Luſciniæ etymum.

[a] *In Auibus.*

[d] *De ling. lat. lib.4.* Luſciola.

Luſciniola

[e] *In Bacch.*

Quo in uerſiculo uidetur locũ habere, quod de uoce Ἀηδονὶς ſuperius dictum eſt, nempe diminuentem formã potiùs, quàm ſignificationẽ obtinere. Atthis præterea, etſi, ut iam diximus, alij aliter interpretentur, à poëtis aliquãdo nuncupatur, quaſi Attica, ad fabulam nimirum reſpicientibus, qua Philomela Pandionis Athenienſis regis filia in hanc auem dicitur eſſe transformata, Martialis:

Sic vbi multiſono feruet ſacer Atthide lucus

Digitized by Google

[f] *H. A. lib. 9. cap. 49.* Cùm æſtate colorem, vocemque mutauit, in Italia alio nomine appellari ſcribit [f] Ariſtoteles, ſed hoc nomen à nullo fuit traditum, licet Albertus hyeme vniſonum appellari dicat.

Vniſonum. Ego nec Vniſonum appellari, nec alio quopiam diuerſo nomine apud Italos vnquum eo tempore audiui. De huius autem auiculæ hactenus commemoratis nomenclaturis ſatis apud omnes etſi non omnino conuenit. Quod verò nonnulli Acanthidis etiam ei nomen indiderint, ij me Hercule toto penitus cœlo errant. Nec illi mea ſententia ferendi ſunt, qui auiculis illis, quę menſe Auguſto, & Autumno pingueſcunt, & Ficedulæ indiſcriminatim vocantur, Luſcinas annumerant. Hi enim auiculam quandam Curucam nimirum quibuſdam putatam cum ipſa Luſcinia confundunt. Errant pariter, vt annotat [g] Bellonius, quidam authores Græci Neoterici, qui auem quandam ab ipſis Potamidam dictam inter Luſcinias recenſent. Hanc etenim ait, ſe cùm in Cretam nauigaſſet, ex ipſius nido cognouiſſe eſſe ex Curucarum genere. Nonnulli, vt [h] Iſidorus, Aredulam candem eſſe cum Luſcinia arbitrantur ex illo [i] Ciceronis.

Luſcinia non eſt Curuca.

[g] *De Anib. lib. 7 cap. 3.*

Luſcinia differt à Potamida.

[h] *Orig. lib. 12.*

Et matutinis Acrebula vocibus inſtat

Sed ibi Cicero Acredulam vertit auem, quæ ab Arato Ὀλολυγὼν dicitur, quamque aliter Feſtus Vlulam vertit. Inquit enim:

Si matutinas Vlula dant carmine voces

[i] *Lib. 1. de diuinat.*

Acredula.

Ex cuius interpretatione fortaſſe quiſpiam Acredulam, & Vlulam eandem auem eſſe conijciet. Sed Philomelæ author diſtinguit eas. De Vlula namque ſic canit.

Aſt vlulant Vlulæ lugubri voce canentes.

Vlula.

Et de Acredula iam dixerat:

Vere calente nouos componit Acredula cantus,
Matutinali tempore tunc mitilans

Ex quo etiam apparet, authorem illum Philomelam ab vtraque aue diuerſam ſtatuere, vt de qua ſtatim in ipſis primis carminibus dixerat.

Tu Philomela potes vocum diſcrimina mille
Mille potes varias ipſa referre modos.

Cæterùm vt ego de hac re ſententiam meam aperiam, nihil obſtare video, quin pro vtraq; voce tùm Græca, tùm Latina Luſciniam rectè interpretari poſſimus. Neque enim tanti eſt apud me Feſti, aut authoris Philomelæ aruthoritas, vt ab hac me opinione dimoueãt. Neo mihi quis Ciceronem obijciat ſcribentem:

Sæpè etiam pertriſte canit de pectore carmen,
Et matutinis Acredula vocibus inſtat

Videtur enim innuere Acredulam auem eſſe mali omninis. Luſcinia autem boni ſemper habita fuit, vt ſuo dicemus loco. Sed non rectè id ex eius verbis quis inferat; cùm ſolùm matutinum eius, nimium frequentem & peruicacem cantum, imminentem tempeſtatem præmonſtrare dicat. Vt verò nos huic magis ſententiæ firmiter inhæreamus, faciunt cùm tempus, quo canere dicitur, matutinum nimirum, Luſciniæ fere peculiare: tum quòd eius cantus querelæ dicantur, quod vocabulo, aut cõſimili & Philomelæ cantiunculæ à poëtis fere ſemper exprimi ſolent. Vtrunque autem ex illius carminibus liquidò patet:

Philomelæ cantus querelæ dicuntur.

Et matutinis Acredula vocibus inſtat,
Vocibus inſtat, & aſſiduas iacit ore querelas,
Cùm primùm gelidas rores aurora remittit.

[k] *Eid. 7.*

Accedit quod de hac eadem aue ſub Ololigonis nomine tradit [k] Theocritus, quod ſcilicet in denſis ruborum ſpinis canat. Luſciniam verò in dumetis libentiſſimè degere nemo eſt, qui ignoret, cuius rei cauſam nos alias aſſignabimus. Theocriti Verba ſunt hæc.

Τοὶ δ' ἐν ποτὶ σκιραῖς ὀροδάμνοιον αἰθαλίωνες
Τέττιγες λαλαγοῦντες ἔχον πόνον. ἀδ' Ὀλολυγὼν
Τηλόθεν ἐν πυκιναῖσι βάτον τρύζεσκεν ἀκάνθαις ἀ.
Ad opacas verò frutices ardenticula
Cicadæ gannientes garriebant & Acredula
Procul in denſis ruborum ſtridebat ſpinis.

Hæc noſtra eſt de Acredula, & Ololygone ſententia. Cęterum haud ab re hîc me facturum exiſtimo, ſi quid de his vocibus alij ſenſerint paucis referam. Quidam igitur apud eundem Aratum in recitatis carminibus Ololygona interpretãtur anis ſolitariæ genus. Author quidam innominatus libelli de animalibus, & plantis à Roberto Stephano excuſi cum nomẽclaturis Gallicis, ſcribit, Acredulam auem canoram à quibuſdam vulgò credi Rauarinum, alijs Gallorum Tarinum, aliis Luſciniam; & eſſe ex earum genere, ex quibus fututa tempeſtas,

Diuerſę de Ololygone ſententię. Rauarinus Tarinus.

Digitized by Google

ſtas, aut pluuia prædici poteſt. Acredulam alij interpretãtur auem Germanis (Saxonibus) dictã Grynerlin, quam hoc nomine ſibi incognitam eſſe teſtatur Ornithologus. Scoppa, & Frãciſcus Alumnus Calandram vulgò dictam, quæ ex genere Alaudarum eſt. Theocriti Scholiaſtes Ololygona interpretatur Hirundinem, quæ Itym deploret, vel Luſciniam. Sed iam præſtiterit, reliqua huic loco deſeruientia pertractare; quod præſtabimus, ſi quomodo ab authoribus periphraſticè circumſcribatur, oſtenderimus. Propertius in primis vocat illam volucrem Atticam à patria.

Grynerlin. Calandra. Hirundo.

Volucris Attica.

Non tam nocturna volucris funeſta querelis
Attica Cecropijs obſtrepit in foljs.

Iole apud [1] Senecam vocat alitem Dauliam:

——Qualis natum
Daulias ales ſolet Hiſmaria
Flere ſub vmbra

[1] *In Hercule Oeth.*

Ales Daulia.

Qua periphraſi vſus fuerat [m] Ouidius:

Talis in vmbroſis mitis nunc denique ſylvis
Deflet Threicium Daulias ales Itin.

[m] *Ad Liuiã*

Hos imitati ſunt Iulius Cæſar Scaliger, & Iulius Aelius Crottus, vterq; tamen ſine ſubſtantiuo alite: quorum ille ſic canit:

Daulias exiguè quaritur dum noctis in vmbra
Dulcibus attonitas quaſſibus vrget aues.

Daulias.

[n] Hic verò:

Obſtrepit argutis Daulias in foljs.

[n] *Hermionis. 1.*

Eſt autem Daulias patronymicum à Daulide Phocidis oppido olim ſub ditione Therei regis Thracum, quem Philomelæ virum fuiſſe perhibent. Conſimili forma à Pandione eius patre Pandionia ales vel volucris dici queat, ſicut etiam Hirundo: vt apud [o] Statium:

Daulis.

Ales Pandionia.

Sic Pandionia repetunt vbi fida volucres
Hoſpitia.

[o] *Thebaid. 8*

Et hunc ſequutum [p] Politianum

[p] *In Mãto.*

Dant Pandionias volucres, ter murmure placans
Lincntes oculas, ter frontem baccare tangunt.

Aliquando per primitiuum circumſcribitur, ſicuti ab [q] Ouidio:

[q] *Ad Piſon.*

Sic nec Olorines audet Pandionis ales
Parua referre ſones, nec ſi velit improba poſſit,

Et à [r] Luciano: *Et ſi Pandionis natam dixeris, rudis, & inepta eſt, quanquam vocem multiſonam adhibere ſoleat.* Ab Homero autem Pandarei filia, vt à Græcis alijs Pandaris patronymica forma. Sed fortaſsè idem fuerit Pandareus cum Pandione. [s] Statius eam ſic deſcripſit:

Pandionis nata.

[r] *In imag.*

Pandarei filia.

Pandaris.

Et qua Biſtonis queritur ſoror arba cubili

Vocat autem ſororem nempe Hirundinis priuam cubili Biſtonio, id eſt Thracio, quod eſt poſſeſſiuum à Biſtonia regione Thraciæ inter Neſſum, & Hebrum fluuios, ita dicta à vicino lacu, quem Biſtonidem appellant: ſiue vt quibuſdam placet à Biſtone rege. Cultioris idiomatis Itali vocant Luſignuolo, Vſignuolo, Roſcignuolo, & Filomena etiam legitur apud poëtas, vt apud Petrarcham:

Hirũdinis ſoror.

[s] *Syl. lib. 2*

E garrir Progne, e pianger Filomena:

Galli Roſcignol appellant, à quibus ſic dictum Bellonius vult, quia quodammodo rubras habere pennas videatur. Ego tamen ab illis ſic nuncupari arbitror à Latino Luſcinia, vel potiùs à diminutiuo Luſciniola. Hoc eſt enim Gallis familiare, vt L litteram in R mutent. Hiſpanice dicitur Ruiſſenor, vel Ruiſſenol; Germanicè ein Nachtgall; Anglicè à Nyghtyngall, apud Batauos Nachtegael, Illyricis Slauuik.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

LVSCINIAM inter canoras aues reponendam eſſe, & in ipſis primas ferre ex dictis patere arbitror. Scribit [t] Bellonius, Luſciniarum quaſdam vitam agere in ſyluis, & appellari Roſcignol ramage, id eſt, Luſcinias ramorum; has in cãtu diutiùs perſeuerare affirmat: quaſdam verò ſæpes colere, & eſſe alijs minores. Sed neque Ariſtoteles, neque Plinius, neq; alij, huiuſmodi differentias ponunt, quod nouerim. Poſſint tamen afferri nonnullæ accidentariæ differentiæ. Aliæ namque Luſciniæ montanæ, aliæ

[t] *De Auib. lib. 7. cap. 2.*

Digitized by Google

ne, aliæ paluſtres à locorum, vbi degunt, diuerſitate, dici queant: Alias autem montes, alias paluſtria amare ex cantus diuerſitate obſeruauit [b] Iulius Alexandrinus. *Et obſeruatum*, inquit *Luſcinias paluſtribus in locis, ac planis multò minus ſonorum edere cantum ſolitas, quàm in montanis eandem omninò ob cauſam, vtique humiditatis nimiæ vocis inſtrumenta velut relaxantis, vt contenta, argutæ, atque canora voce eſſe nequeant*. Poſſint præterea huiuſmodi differentiæ ſimiliter ſumi à colore. Nonnullæ enim ſunt viſæ candidæ, cuiuſmodi illa fuit, cuius meminit Plinius, vt à nobis eſt ſuperius annotatum. Ego huiuſcemodi Luſcinias aliquando obſeruaui, depinxi, iconem exhibiturus ſum. Reliquæ differentiæ tanti momenti non ſunt, vt in eis enarrandis diutiùs immoremur.

[b] *In l. 9. Gal. de ſimpl. med. fac. debile.*

Luſciniæ candidæ.

10

FORMA: DESCRIPTIO.

NVLLA ab Ariſtotele, aut à Plinio refertur nota peculiaris, quæ Luſciniã ab alijs auibus diſcriminet, præter vnam, ab vtroq; recenſitam. [a] Ille namque id ei proprium eſſe affirmat *lingua ſummo acumine carere*. [b] Hic verò (quod ex Ariſtotele ipſo deſumpſit) *Linguæ tenuitatem illam primam non eſſe, ei quæ cæteris auibus, atque hoc illi cum Atricapilla commune intercedere*. [c] Franciſcus Sanctius, quòd Luſciniam lingua prorſus ferè deſtitutam obſeruaſſet, vt affirmat, Luſcinias prorſus ea carere credit, cùm ſcribit: Auem porrò ipſa Philomelam lingua carere pro certo affirmare poſſum, niſi me oculi fallunt. Nam diebus ab hinc paucis, cùm hæc ſcriberem, amicus quidam meus mihi commõſtrauit Philomelã in cauea concluſam, quam cùm inde extraxiſſemus, pertenue veſtigium linguæ vix potuimus reperire: quæ res non paruam mihi præbuit admirationem, tantam ineſſe huic auiculæ ſuauitatem cantilenæ, & vocis criſpationem, nullam tamen linguam, niſi fortè eam in gutture habeat abſconditam: vnde non ab re finxerunt poëtæ, Philomelæ præciſam fuiſſe linguam, Hæc ille. Quod an verum ſit, alijs iudicandum relinquo. Ego quidem quot quot vidi (vidi autem plurimas) Linguam eamque ſatis conſpicuam habere animaduerti. Quod autem aſſerat, linguæ priuationem poëtis occaſionem præbuiſſe, vt Philomelã à Thereo elinguatam fuiſſe confingerent, alij non admitterent, nam fabulæ huic ſatis idoneum erat argumẽtum, quòd linguæ ſummo acumine careat, Cæterum vt proſequamur, Luſcinia Paſſere paulò minor eſt, licet alioqui longior appareat. Roſtrum oblongiuſculum atque teneriuſculum, & molle, quod cùm aperit, inſignem tum oris, tum faucium hiatum præ ſe fert. Caput, collum, & dorſum ex phœniceo, ſeu ſpadiceo ad cinereum quodammodo vergente colore decorantur. In alis verò & in cauda ſpadiceus ille color vegetior eſt, & magis eluceſcit, quamuis tamen in hac magis, in illis minus. Gula, pectus, venter, & vropygium; ſubcinerea aliquantulum albicare videntur. Crura oblonga, vngues ſubtiles, & aliquantulum incurui. Mari fœmina quo ad corporis habitum, ſimilis, licet fortaſſis illa aliquando ad cinereum magis vergit: quo diſcrimine etiam iuniores, ab adultioribus diſtinguuntur. Pulchrè noui Homerum hanc auem χλωρίδα vocaſſe eamq; vocem à quibuſdam exponi luteam, ac ſi luteus torquis, vt putant, collum eius ambiat. Sed quæ torque luteo decoretur, nunquam obſeruaui. Quare viridem potiùs interpretarer: (χλωρὸς enim & viridem & luteum colorem ſignificat:) non quòd viridis ſit auicula, ſed quòd vêre maximè appareat, quando virent omnia, ipſaq; ſedens in viridantibus folijs dulce modulatur melos. Niſi fortè luteam dixerit Poëta, cùm iam colorem mutauerit, quod ſanè de ea [d] Ariſtoteles, [e] Plinius, [f] Aelianus, alijque ſcribunt, nimirum æſtate colorem mutare, quare fortè tunc nonnihil lutei, idq; præcipuè circa collũ acquirat. Quo ſenſu fortaſſis etiã Theocritus & Ariſtophanes Luſcinias ξάνθας, id eſt flauas nuncupant, licet eandem dictionem Euripidis interpres, verterit flauo roſtro. Quare ſuſpicari quis queat poëtas de roſtri interiori parte intelligere: os enim interius nonnihil flauet, vti in canentibus conſpicitur maximè. Alijs Poëtis etiam ποικιλόδηρος, & χλωροῖσιν, cognominatur, ideſt, collo inſignis vario, aut viridi, aut luteo: poſtremum epitheton cum ſuperiori conuenit. Ποικιλοδήρος fortè verò ſynechdochicè dicta ſit, vt per collum vocem accipiamus, quam nimirum variam, & floridam edit. Albas aliquando reperiri Luſcinias antè monui, vnamque olim Agrippinę dono datam fuiſſe ex [g] Plinio dixi. Ego quoque albam Luſciniam olim obſeruaui, iconemq; hîc illius exhibere non piguit.

[a] *Hiſt. l. 9. c. 11*
[b] *L. 10. c. 29*
[c] *Comm. in Aliat. emb. 70.*
Luſcinia ſecè ſine lingua.
[d] *Hiſt. l. 9. c. 49.*
[e] *L. 10. c. 29.*
[f] *De Anim. lib. 12. c. 28.*
[g] *L. 10. c. 29*

Luſcinię deſcriptio.
Magnitudo
Roſtrum.
Caput.
Collum.
Dorſum.
Gula
Pectus.
Venter.
Vropygiũ.
Crura.
Vngues.

VOX.

Digitized by Google

Luſcinia cum Tragopogo.

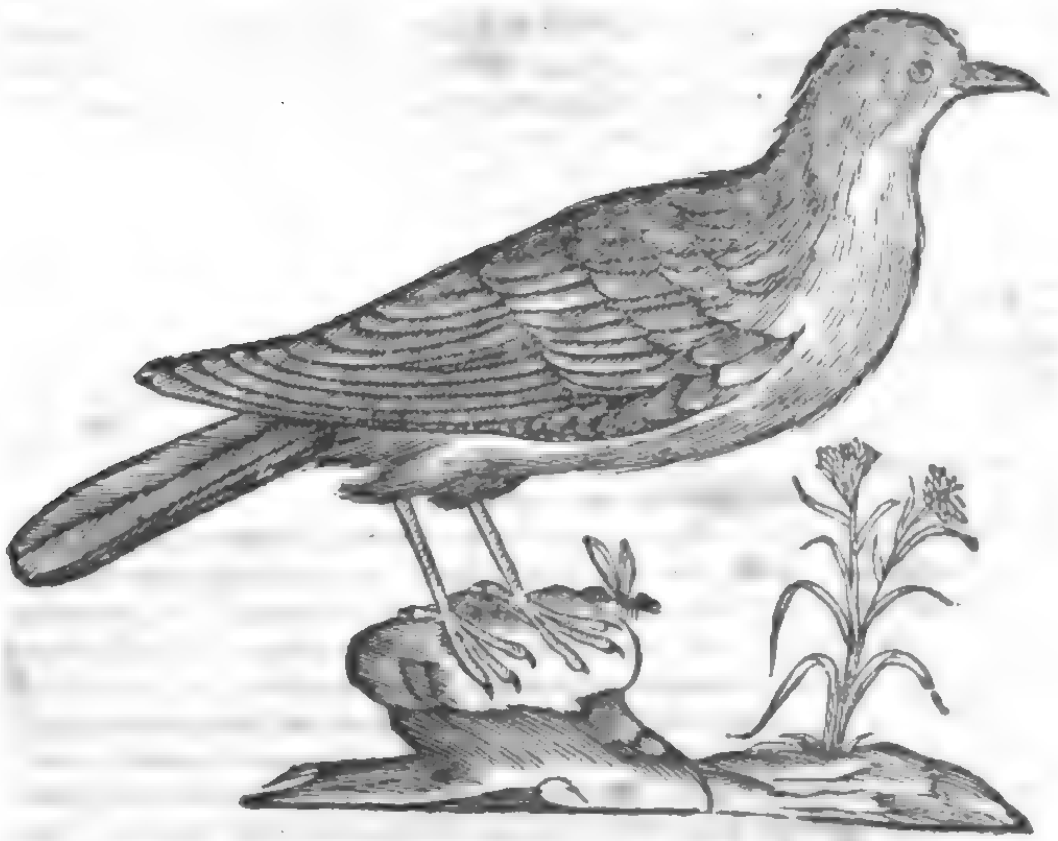

Luſcinia alba cum amygdalo erythro-melano.

VOX.

Digitized by Google

VOX. CANTVS.

Luſciniæ nulla vox peculiaris. *In Hecub. ἐξάμ.*

LVSCINIAE nulla vox aſcribitur peculiaris. Ipſa enim omnia ferè vocum diſcrimina ędere poteſt: vt videtur innuere Hecuba apud [a] Euripidem, hortans Polixenam, vt emittat omnes voces, quemadmodum Luſcinia. Inquit enim:

Σὺ δ' εἴ τι μείζω δύναμιν ἢ μήτηρ ἔχει
Σπεύδαζε, πᾶσαν ὡς τ' Ἀηδόνος στόμα
Φθογγὰς ἰοῦσα, μὴ στρεβλῶσ' ἄβα, id eſt,
Tu verò, ſi quid plus, quàm mater valet,
Annitere omnes, ceu os Luſcinia
Voces emittens ne vita erberis tua.

Diſertè id cecinit Philomelę author:

Tu Philomela potes vocum diſcrimina mille
Mille potes varios ipſa referre modos.

Et Strozius pater.

Mille licet dulces variet Philomela querelas.

[b] *Aeloſt. l. 1.* Similiter & [b] Thomas Radinus, vbi auium voces recenſet. *Philomela ſi quidem*, inquit, *mille vocum diſcrimina contexebat.* Idem ſubinde ſingularum auium voces enumerat, ac ſi innuere volens, cæteris vnam tantùm vocem datam, Luſciniæ innumeras. Quam in canendo vocum multiplicitatem, plurimi ijque magni nominis ſcriptores, ac ſe ipſis cum ipſamet Luſcinia de cantu eſſet certandum, ornatiſſimis efferunt præconijs: ſed quorum verba breuitatis cauſa omitto. Vnius tamen [c] Ludouici Viuis, quia mira ſermonis eius elegantia eſt, de cantu huius auiculæ, laudes præterire non poſſum. *Animaduerte*, inquit, *accuratè, & annotabis varietatem omnium ſonorum: nunc non interquieſcit, ſed continuo ſpiritu in longum æquabiliter ſine mutatione: nunc inflectitur: iam minutius, & conciſius canit: nunc interquet, & quaſi criſpat vocem: nunc extendit, iam reuocat: aliàs longos concinit verſus quaſi heroicos: aliàs breues, vt ſapphicos: interdum breuiſſimos, vt Adonicos. Quin etiam quaſi muſica ludos, & ſcholas habent. Meditantur alia iuniores, verſuſque quos imitentur, accipiunt. Audit diſcipula intentione magna: vtinam nos præceptores noſtros pari; & reddit, vicibuſque reticent: Intelligitur emendata correctio, & in docente quædam reprehenſio. Sed illas ducit natura recta, nos voluntas prana.* Tanta verò ineſt in hac vocum varietate ſuauitas, vt cùm quis alicuius rei iucunditatem, ac dulcedinem oſtendere cupit, quæ nimirum cæteras vincat, Luſciniæ eam cantui aſſimilet: Ita [d] Lucianus, verborum ſuorum vim longè inferiorem eſſe cognoſcens, quàm vt à cãtus harmonia viſus iucunditatem vinci oſtendat, Pauonis pulchritudinem Luſciniæ cantui, comparat, inquiens: *At ſi quis iuxta illum*, (Pauonem) *vel Philomelam, vel Cygnum ſtatuat, ac canere iubeat, inter canendum autem Pauonem incenſum commonſtret: ſat ſcio quod ad hunc flexuros ſit animus, longum valere iuſſis illorum canticis. Adeo inexpugnabile quiddam videtur eſſe ea quæ per viſum voluptas capitur.* Sed ut de Luſcinia proſequamur. Tantùm ea adhibet in hac varia ſuauique voce efformanda ſtudium, tantum ſibi, & hominibus complicet, vt nihil neque illi neque illis antiquius eſſe videatur. Illam neque ab hominibus ediſcere pudet, immò uerò eorum cantu ſummopere delectari ſcribunt Petrus Bellonius, & Petrus Apponenſis: hincque forte φιλῳδὸς .i. amatrix cantorum, vel cantus dicta fuerit. Albertus ait, ſe experimento cognouiſſe, Luſciniam ad cantantes aduolare, modò bene cantent, & dũ cantant, tacitè auſcultare, & mox quaſi vincere enitatur, alternatim canere. Idem ait [e] Pontanus carmine de Philomela Ariadnam imitante:

[c] *Exer. ling. latin. diał. 7. fol.*

[d] *De Dom.*

[e] *In Aton.*

Ad corylos Ariadna canit ſub tegmina ducens:
Dum canit, aſſuetas miſcet Philomela querelas.
Coniugis abſentes hæc cùm ſuſpirat amores:
Ingeminat memorem nati Philomela dolorem.
Dumque viri barbam meminit, fetoſaque menta:
Hìc Philomela grauem ſuſtollit in æëra queſtum.
Dumq; terum queritur, fraudataque gaudia lecti;
Mœſta ſilet Philomela, facitque ſilentia luctus.
Suſpirant, vt dolentque ſimul, quo carmine capta
Formica tacitum dum lata per agmina planſum.

Alibi

Digitized by Google

[f] Alibi etiam de ſuaui cantu Lepidinæ loquens Philomelam, quod Lepidinam vincere neſciret velut irâ percitam ac quaſi inuidam illinc diſceſſiſſe, vbi canebat Lepidina, ac ſi innuere vellet, Luſciniam quando ſe victam ab hominibus cantando cognoſcat, inuidia contabeſcere. Canit ergo: [f] In Lepid.

Cùm canere inciperet, atro hic dente pilaſter
Latrat, & ipſa ſuga ſepem, inſidiaſq; reliqui.
Inuidia (ſic Nicia refert) Philomela receſſit.

Philomelæ verò nullam eſſe peculiarem vocem, vt ante dixi, confirmare videntur Iulius Pollux, & Aelianus. Ille enim ſuam cuiq; animalium aſſignans, Εὐγομῶν, id eſt cantillare Luſciniarum eſſe dicit. Hic verò Catrei anis vocem acutam, & cõciſam eſſe, ſicut Luſcinię. Εὐγομῶν, Catrei.

Quæ quidem ab vtroque aſſignatæ voces communes ſunt, & omnibus auiculis canoris rectò accommodari poſſunt; nulli autem melius, quàm Luſciniæ, & præſertim, quam affert Pollux: qua vtitur Iulius Cæſar Scaliger in hiſce lepidis verſiculis:

Hinc gutturillo Luſcinilla cantillans,
Hinc murmurante ripa garriens finu
Grata quietis plena dona miniſtrabant.

Sed & multæ aliæ communes pariter voces Luſciniæ attribuuntur. Nullæ autem frequentius, quàm quæ luctum ſignificant, cuiuſmodi ſunt lugere, flere, plorare, & id genus ſimilia.

[g] Moſchus lugere facit in ſyluis, inquiens: [g] Eidyl. 3.

Ἀηδόνες αἱ πυκιναῖσιν ὀδυρόμεναι ποτὶ φύλλοις, id eſt,
Luſciniæ quæ denſis lugetis in foliis,

Et quæ ſequuntur. Chorus apud [h] Sophoclem de Electra loquens gemere, & lugere: [h] In Electra.

Electra prodita duris / *Luget, genus peremptum*
Quatitur querelis ſola / *Miſera parentem nullo*
Semper peremptum querula / *Metu mortis perculſa.*
In modum Luſciniæ

[i] Baptiſta etiam Mantuanus Luſciniæ cantum per hæc verba plorare, & queri exprimit: [i] In villa regis.

Philomela peremptum
Plorat Itym

item [k] alibi [k] Faſt. lib. 5.

Mane ſub auroram cùm res matutinus in herbam
Ros pluit, & lingua queritur Philomela rapinam.

Græcos, & Latinos poëtas in hoc imitati ſunt Itali: & inter alios Torquatus [l] Taſſus: [l] Hieruſ. liber. lib. 13.

Et di muſico Cigno il flebil canto,
E l'Vſignuol, che plora, e gliriſponde.

Is tamẽ gemitus, & ploratus. (Quamuis verò gemere, & plorare ea dicatur,) haud inſuauis eſt, ſed ſuauis admodum, & auribus periucundus, vt dixi, & innuit [m] etiam Sophocles, cùm inducit chorum prædicentem Salamim ploraturam ob Aiacis dementiam non in modum Luſciniæ, hoc eſt non ſuaui fletu, & dulcibus querelis, quales ſunt Luſciniæ, ſed miſerabili prorſus gemitu, miſeroq; vlulatu. Ait autem: [m] In Aiace flagel.

Quando tu tam multo confecta ævo, / *Non in modum querula*
Canoq; obſita ſenio / *Luſcinia plorabis:*
Illam mater deſipientem / *Sed manifeſtos ecciens*
Miſerrima audies, / *Miſera ejulatus.*
Ah quàm miſerabiliter

Diſertè admodum Petrarca: vbi ait:

Quel Roſcignuol, che sì ſoaue piagne
Forſe i ſuoi figli, ò ſua cara Conſorte.

Item alibi:

E'l Roſcignuol, che dolcemente à l'ombra
Tutte le notti ſi lamenta, e piague,
Di dolcezza empie il cielo, e le campagne,
Con tante note sì ſoaui, e ſcorte.

Sunt qui Luſcinias ſibilare dixerunt, quo verbo etiam vtitur [n] Sidonius Apollinaris ruris ſui delicias enarrans. Ait enim: *Hîc iam quam volupe eſt, auribus inſonare cicadas meridie concrepantes, ranas crepuſculo incumbente blatterantes, Cianoſq; atque Anſeres connubia nocte clangentes intempeſta, Gallos Gallinaceos concinentes, oſcines Cornos voce triplicata puniceam ſurgentis auroræ facem conſalutantes: dilucula autem Philomela inter frutices ſibilantem,* & quæ ſequuntur. Sed & Theocritus [n] Epiſt. lib. 1.

Digitized by Google

Sibilare quibus proprium

critus voces Luſcinigrum ſibilos dixit, vt in illo verſiculo à nobis ſuperiùs recitato videre eſt; ſibila verò hæc ſuauiſſima, & iucundiſſima æſtimari debent, non qualia ædunt dracones, quorum ferè proprium eſt ſibilare, ſed qualis eſt dulcis ille venti ſonitus leniter flantis, & inter frondes ſuauiter murmurantis. Similiter Cineſias apud * Ariſtoph. fieri cupit Ἀηδὼν λιγυμέλος. i. canora Luſcinia, non vt quidã exponunt ſtridula; nã ſtridor ingratus & aſperſonus eſt. Quod verò [z] Dion Chriſoſtomus Luſciniam à poëtis tardilinguam appellari dicat, ego me nuſquam id legiſſe, & cauſam, cur ſic appellata fuerit, ignorare ingenuè fateor, auis ſcilicet tam canora, & muſica, quæ omnium vocaliſſima à primi nominis ſcriptoribus dici meruit. Sed huius appellationis cauſam profundioris iudicij viri fortaſſe excogitabunt. Nos interim quæ de ipſius cantu dicenda ſuperſunt, proſequamur. Canere ſolet, vt [a] Ariſtoteles, Plinius ac alij docent, aſſiduè diebus ac noctibus quindecim, cùm ſylua fronde incipit opacare: deinde canit quidem, ſed non aſſiduè. Author de natura rerum addit, tũc temporis adeò ſuo cantu delectari, vt rariſſimè comedat, canere verò ſumma cum feſtinatione. Sed & tunc, & alijs temporibus, quo dies tranquillior, ac ſerenior ſit, eò canit ſuauiùs, & inceſſabiliùs: vnde [c] Strozius pater, vt ſummam amœnitatem diei natalis Anthiæ oſtenderet, ſic canit:

* *In auib.*

[z] *Orat.47. Luſcinia tardilingua.*

[a] *Hiſt.li.9. cap.49.*

[c] *Erot.lib.1.*

Garrula vicinis carmen Philomela ſub vmbris
Integrat, & ſolito dulciùs orſa queri.

Hallucinantur ergò, qui hanc auem, cùm maiori dolore afficitur, magis canere affirmant, eoſq; meritò redarguit [d] Plato. *Nec animaduertunt*, inquit, *auem nullam canere cùm eſurit, aut fri get, alioq; quopiam doloris genere afficitur: non ipſam Luſciniam, non Hirundinem, non Vpupam, quas aiunt præ dolore canere.* Moſchus tamen vt oſtenderet [e] Bionis mortem omnes, immo ipſa etiam bruta fleuiſſe, nunquam ait adeo Luſciniam ceciniſſe in rupibus. Sed is ſicuti & cæteri poëtæ ad fabulam alludunt, qua Philomela Ityn filium à ſe peremptum plorare dicitur: Sic & ipſe etiam poëtarum princeps [f] Homerus:

[d] *In Phad.*

[e] *Eidyl.3.*

[f] *Odyſſ.T.*

Ὡς δ' ὅτι πανδαρέου κούρη χλωρηΐς Ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδουσα ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσι
Ἣ τε θαμὰ τροπόωσα χέει πολυηχέα φωνὴν,
Παῖδ' ἀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον ὃν ποτε χαλκῷ,
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας, κοῦρον Ζήθοο ἄνακτος, id eſt,
Sicut autem Pandarei filia florida Luſcinia
Bene canit vere vetens flante, id eſt, nouo
Arborum in foliis ſedens denſis,
Quæ frequenter verſans fundit perſonantem vocem,
Filium autem lugens Itylam dilectum, quem quondam ferro,
Interfecit per inſanias filium Zethi regis.

Idem annotare videtur [g] Dion Chryſoſtomus. *Itaque*, inquiens, *tempus eſſet iuxta poëtam nunquam ceſſare à luctu, multò magis, quàm Luſcinias. Illa enim vêre dicuntur lamentari Ityn: homines autem par eſſet lamentari vere, & hyeme.* Martialis ob illatum ſibi à Thereo ſtuprum flere dixit hoc diſticho:

[g] *Epiſt.23.*

Flet Philomela nefas inceſti Tereos, & quæ
Muta puella fuit, garrula fertur auis.

Alij queri eam volunt propter linguam ſibi abſciſſam, ſicut [h] Ianus Gruterus ſcribens:

[h] *L.4 Elog.4*

Conqueritur q́, iterum lingua Philomela rapinam.

Nunc poëtarũ figmentis omiſſis reliqua ceu ueriora proſequamur, quæ de eius cantu ab authoribus fide dignis prodita fuere. Tranſactis itaque illis quindecim diebus, quibus canere dixi aſſiduè noctù, & interdiù, canit quidem adhuc teſte [i] Ariſtot. ſed non aſſiduò: mox enim adulta æſtate vocem mittit diuerſam, non inſuper uariam, aut celerem, modulatamq;, ſed ſimplicem. Idem tradunt [k] Plinius, & Aelianus. *Sed ea*, inquit ille, *tanta, tam artifices argutia à quindecim diebus paulatim deſinunt, nec vt fatigatas poſſis dicere, aut ſatiatas. Mox æſtu aucto in totum alia vox fit, nec modulata, aut varia.* Hic autem, *Colorem*, inquit, *& vocem per æſtatem in aliam ſpeciem immutat. Neque enim ſic cantum variat, diſtinguit, inflectit, acuit, quemadmodum vere tempore.* Addit [l] Iulius Cæſar Scaliger, tàm à verno ſuo cantu in diuerſum canere ſub autumnum, vt nulla ratione perſuaderi poſſit agricolis eandem auem eſſe.

[i] *Hiſt.lib.9. cap.49.*

[k] *L.10.c.29*

[l] *In Theophr.de Plãtanis l.5.c.8.*

INGENIVM

Digitized by Google

INGENIVM. MORES.

AMBITIOSA glorioſaq; auis eſt Luſcinia, neque tam ſibi Pauo ob caudæ pulchritudinem, quàm ipſa propter cantus ſuauitatem ſibimet applaudit. Vnde Charmides Athenienſis, referente [a] Cælio Rhodigino eam nõ modò dixit φιλόμουσον, id eſt, muſicæ ſtudioſam eſſe, ſed & φιλοδόξον, id eſt, gloriam ambitioſiùs captare. Siquidem in ſolitudinibus ſi concinat, ſimplicem omninò cantum ædit, apparatu nullo, veluti ſibi canens tantùm ſin præſto ſint auditores prædulcem in primis, variumq; multoq; apparatu compoſitum, quippe intellectu certo ταχέως ἐλέσθαι τὸ μέλος. Ipſæ autem non ſolùm hanc gloriam ambitioſiùs affectant, ſed & pullos ad eam quodammodo adhortantur, quod meminit etiam [b] Ariſtoteles, vbi ait. *Iam verò ſuos pullos docere, verſuſq; quos imitarentur, tradere viſa eſt, vtpotè cùm non perinde locutio, vt vox per naturam proueniret, ſed acquiri poſſet per diſciplinam, & ſtudium.* Idem aſſerit Plinius, cuius verba aliàs attulimus, & hic non repetimus, ſicuti neque Aeliani, quod nihil de ſuo adiungat. Præter id autem addunt quidam experientia compertum eſſe inconcinniùs nonnullas canere, quoniam matres ob exilitatem vocis earum do cere dedignentur, doceri è contrà optimè quæ vnà cum cæteris degunt. Cæterùm parentibus, vt pulli ſui ad perfectum in canendi arte gradum pertingant, adeò cordi eſt, vt referente Oppiano illos quorum cantus genuinos & legitimos iudicant, omni diligentia curent: mutos autem tanquam ſpurios & indignam Atticis Luſcinijs prolem interimant. Eſt alioqui incredibilis earum in prolem amor, & quem celebrarunt plurimi. [c] Statius inter alios, vt declararet, quantæ curæ uxori ſuæ communis eſſet vtriuſque filia iam viro matura, canebat: quod

Non ſic Philomela penates
Circuit amplectens, animumq; in pignora transfert.

Si fortè fortuna implumes adhuc nido detrahantur, mirum eſt, quanto ipſa mœrore conficiatur, quoſque gemitus, quoſue eiulatus effundat. Sic poëtæ cùm quem ſummo dolore affectum indicare volunt, admodum concinnè aptéq; comparationes hinc depromunt. [d] Virgilius in primis de Orpheo ob Euridicis occaſum dolente:

Qualis populea mœrens Philomela ſub umbra
Amiſſos queritur natos, quos durus arator
Obſeruans nido implumes detraxit: at illa
Flet noctem, ramoq; ſedens miſerabile carmen
Integrat, & mœſtis latè loca queſtibus implet.

Idem pariter [e] Baptiſta Mantuanus alijs verbis elegantiſſimè expreſſit:

Mœrebam vt paſtu rediens Philomela, cibumq;
Ore ferens natis, vacuo ſua pignora nido
Cùm ſublata videt, roſtro cadit eſca remiſſo:
Cor ſtupet, & contra nidos ſuper arboris alta
Fronde ſedet plorans infelices hymeneos.

Eadem cõparatione vſus eſt Q. [f] Calaber Vxorem Laocoontis deflentem liberos à draconibus deuoratos, Philomelæ ob eandem cauſam ploranti comparans his verbis: *Mater verò uberes quæſtus fundens ad inanem tumulum obſtrepebat, aliud peius ſibi metuens: deflenit igitur calamitatem, in quam viri ſui inſcitia impegerat; nam Deorum iras formidauit: vt quando circa nidum queritatur Philomela: magno enim cruciatu cor exedens in valle arboribus obſita, cuius tenelli adhuc pulli, antequam obſtrepere reſonarẽt cantu, perierunt horrendi draconis maxillis, & matrem in luctum coniecerunt: nam immenſum quanta percita indignatione plorat in vacua domo magno edito clangore: ſic illa crebros ducebat gemitus ob filiorum exitium plorans ad eorum tumulum.* Sed iam reliquæ huius auis dotes enumerandæ veniunt; quas inter nulla eam magis admiratione dignam reddit, quàm ſumma ipſius docilitas, qua pollere eam experientia ipſa, & clariſſimorum virorũ authoritates teſtantur. Non loquor modò de canendi peritia, qua reliquas omnes aues ſuperat, taceo item quòd aliæ alias docent, id.n. paulò antè ſummorum authorũ teſtimonio cõprobaui. Neq; etiam quam promptè ac lubenti animo diſcat ab hominibus repeto. De his enim iam feci, & alio in loco verba iterũ facturus ſum. Loquor autem de tali docilitate, cuius ope Pſittaco ſuum Chære non inuidet. Ipſa inquam vocem hominũ efformare etiam docetur. Vocem humanã docuiſſe eam adoleſcentem quendam teſtatur [g] Philoſtr. & qũo doceatur, docet [h] Plinius iubens, vt *doceantur ſecretò, & vbi nulla alia vox miſceatur, aſſidente, qui crebrò dicat quæ condita velis, ac cibis blandiente.* Idem author ibidem narrat,

[a] *Lec. antiq. lib. 23.*
[b] *H. l. 4. c. 9*
[c] *Sylu. lib. 4*
[d] *Geor. lib. 4.*
[e] *Aeglog. 1.*
[f] *Paralip. 12*
[g] *In vita Apollon.*
[h] *L. 10. c. 42*

Digitized by Google

Cæſares iuuenes, nempè Claudij Cæſaris filios, *habuiſſe Luſcinias Græco, atque Latino ſermone doctiles: præterea meditantes in diem, & aſſiduè noua loquentes, longiore etiam contextu*, quare non amplius poſthac mirer, quę Ornithologus de tribus Luſcinijs ex familiaris ſui relatu memorię prodidit; etſi alioquin fidem vix admittant. Quarum hiſtoriam, quòd non iniucundam legentibus fore exiſtimem, hîc exarare non piguit. Credat interim quiſquis, quod ſibi viſum fuerit: His, inquit, adijcere libuit narrationem, quam amicus vir doctiſſimus, & fide dignus ad me perſcripſit. Quoniam de auibus perſcripturus es, dicam tibi de Luſcinijs ſermones hominum imitantium mirabile quiddam, ac propemodum incredibile: quod tamen & veriſſimum eſt, & ipſe his meis auribus audiui, atque expertus ſum proximis comitijs Ratiſbonenſibus anni 1546. cùm iſtic in publico diuerſorio ad auream coronam agerem. Habebat hoſpes tres Luſcinias ſeparatim collocatas, ita vt ſingulæ ſingulis caueis opacis includerentur. Per id verò tempus vernum, quo alioqui continuè, & indefeſſæ cantare ſolent, aduerſa valetudine ex calculo ita laborabam, vt quàm minimum mihi ſomno indulgere liceret. Tum circa, & poſt quidem mediam noctem, cùm nihil vſquam turbarum eſſet, miras altercationes, & æmulationes duarum Luſciniarum Germanico ſermone inter ſe colloquentium audiuiſſe planè hominum ſermones imitantium, me ob admirationem propemodum obſtupeſcere. Promere enim, ac conferre inter ſeſe nocte ſilentio hominum facto, quicquid interdiù ab hoſpitibus colloquentibus inaudierant, ac meditatæ fuerãt. Duæ autem inter eas erant huius artis inſignes atque præcipuæ, vix decem pedum ſpacio diſiunctæ: tertia longè remotior aberat, quam non ita lecto decumbens exaudire poteram. Sed duæ illæ mirum dictu, quàm inuicem altera alteram laceſſendo, ac reſpondendo altera alteram inuitabant, nec voces tamen ſimul confundebant, ſed potiùs alternatim reddebant. Præter autem quotidiana, ac recenter à conuiuis prolata, duas potiſſimùm hiſtorias mutuò inter ſeſe prolixè, & à media nocte in auroram vſque, donec nullus hominum ſtrepitus fieret, decantabant, & ea quidem modulatione ſua natiua, & vario inflexu vocis, vt niſi intentus nemo hominum facilè ab illis beſtiolis expectaſſet, vel animaduertiſſet. Et quaren ti mihi ex hoſpite, num linguæ earum ſortaſſe nouacula ſolutæ eſſent, aut aliquid eloqui edoctæ, reſpondebat, minimè: num ita animaduertiſſet, aut intelligeret, quæ noctù occinerent, ſimiliter negabat. Idem dicebat familia tota. Ego verò qui totas noctes dormire nõ poteram, auſcultabam beſtiolas auidiùs, ac diligentiùs induſtriam earum, & certamen profectò admiratus. Altera hiſtoria, ſeu colloquutio erat de Pincerna, ſeu Oikete, eiuſq; uxore, quæ poſtulantem maritum profecturum in bellum ſequi noluerat. Conabatur enim maritus vxori, quantum ex auiculis animaduertebam, perſuadere ſpe prædæ, ut diuerſorio eo, ſeruitioq; relicto ſecum proficiſceretur in bellum. Illa verò recuſans ſequi vel Ratiſbonæ manſuram vel Norimbergam abituram ſe recipiebat. Fuerat vtrinque magna, & longa contentio. ſed ignotis (quantum intelligebam,) arbitris, atque hero inſcio, hancq; totam reddebant auiculæ. Si quid enim ſecretiùs, tacendumq; magis inter diſputandum fortè enomuerant, illæ prodebant, ceu neſcientes diſcrimen inter honeſtas, & inhoneſtas voces. Et hanc quidem contentionem, & altercationem beſtiolæ ſæpè noctù repetebant, vt quæ firmiſſimè, vt coniiciebam, hęrebat, ac probè meditata fuerat. Altera erat tunc imminentis belli Cæſaris contra proteſtantes hiſtoria, & ceu præcinium quoddam. Rem enim omnem, quæ paulò poſt accidit, veluti præſagientes, ac vaticinantes decantare uiſę ſunt. Tum & immiſcebant ea, quæ antea contra Ducem Brunſuicenſem geſta erant, ſed ut ego puto, auiculas illas habuiſſe omnia ex nobilium, ſeu capitaneorum quorundam priuato, & clandeſtino colloquio, quod eo loci, vbi auiculæ detinebantur, tanquam in publico diuerſorio frequens eſſe potuit. Hęcq; nocte, vt dixi, præſertim poſt mediam, cùm profundius eſſet ſilentium, faciebant: interdiù uerò magna ex parte ſilebant, & nihil, quàm apud ſe illa quę fortè in menſa conuiuę, vel deambulando conferebant; meditari uidebantur. Ego profectò nunquam Plinio noſtro credidiſſem multa adeò miranda de auiculis illis ſcribenti, niſi ipſe has beſtiolas talia promentes, & oculis vidiſſem, & hiſce auribus audiuiſſem. Neque ſatis ex tempore tamen iam iſta ad te omnia perſcribere poſſum, & ſingula commiſci. Hactenus ille. Mirum etiam eſt, ut herum ſuum agnoſcant, & diligant, quare uiſę ſępè ſunt etiam, quę è cauea dimiſſę ad eam ſponte reuerterentur: qualem Alcon apud Nemeſianum, ſe Donaci dono dediſſe canit:

Trium Luſciniarũ admirabilis hiſtoria.

Herũ ſuum agnoſcunt, & diligunt.

Cur me Donace formoſa reliquit?
Munera nanque dedi, noſter quæ non dedit Idas,
Vocalem, longos, quæ ducit Ædona cantus:
Quæ licèt interdum contexto vimine clauſa
Cùm patuere fores, ceu libera ferrę

Digitized by Google

Nouit & agreſtes interuolitare volucres,
Sese rurſum remeare domum, tectumq; ſubire
Viminis & caueam totis præponere ſyluis.

Ob eiuſmodi amorem in herum viſæ ſunt etiam aliquæ, quę vel alijs venditæ, vel dono datæ, prioris domini deſiderio contabeſcentes, vitam cum morte commutarint. Sed antequam ſeruitio aſſuefiant, plurimum laboris eſt impendendum, vt mox dicemus. Nam ſi adultæ capiantur, iam confirmata ætate, & incluſæ aſſeruentur in cauea, ideircò ſe & cantu, & cibo abſtinent, & pro ſeruitute venatorem teſte Aeliano ſilentio vlciſcuntur, quia præ cæteris auibus vehementiſſimè libertatem amant, eaq; amiſſa ſæpè commoriuntur. Atque hoc eſt quod dicebat [k] Ludouicus Arioſtus: [k] *Satyr. 3.*

Mal può durare il Roſcignuol in gabbia.

Quare iam ætate grandes, altores non accipiunt, ſed etiamnum pullos comprehendere ſtudent. Qui tamen & ipſi fruſtrà ſæpè inſtituuntur, etenim matres ipſis, teſte Oppiano, tantum libertatis amorem inſtillant, vt cantum omninò recuſent, & elingues ſeſe matrũ exemplo præbeant. Vigilem porrò auem eſſe Luſciniam ex hoc patet, quòd non ſolùm interdiũ, ſed etiam noctũ canit, vt Heſiodus teſtatur, referente [l] Aeliano. Scribit enim illam ex auibus omnibus ſomni expertem eſſe, ſeduloq; in vigilijs verſari, Hirundinem verò non prorſus ſemper vigilare, ſed dimidium tantùm ſomnum perficere. Has autem pœnas vtramque luere propter facinus in Thracia perpetratum in cænam illam illicitam. Poſtremò callidane, an ſtolida auis ſit Luſcinia in ſequenti capite aperiemus. [l] *In Varijs.*

CAPIENDI. RATIO.

LVSCINIA, quia ſtolida auis, & minimè circunſpecta eſt: omni aucupij genere admodum facilè capitur. Sicubi aliquantulum excauatam tellurem viderit, cibi ſpe ocyùs accurrit, quare aucupes terram leuiter effodiunt, ibiq; decipulam collocant cauex modo fabrefactam, ſed cuius ſuperior pars tota pateat, vt introeuntibus auiculis aditum præbeat, quæ tamen cauea etiam operculo cooperitur, cùm opus eſt: quod ne decidat, prohibet virgula quędam, qua in altum erectum fulcitur. Farinarios deinde vermiculos, quibus auidiſſimè inhiat, vel aliud edulij genus intra, & extra decipulam apponunt. Accurrit illa ilico, deuorataq; iam foris poſita eſca, intrò deuolat, eduliumq; quod aucupes ad filum quoddam ex induſtria alligarunt, deglutiens filum ſimul trahit, quo tracto loco ſuo dimouetur virgula, quam diximus fulcire operculum: quo delabente, decipula clauditur, capiturque miſercula, ſed frequentius, faciliùſque viſco vnde [a] Oppianus: Luſcinia auis ſtolida. [a] *De Aucup. lib. 2.*

Decipit & viſco verſutus Mędonas auceps.

Nam ſi aliam auiculam, etſi protinus diuerſæ ſpeciei caueę incluſam viderit, velut curioſa & quid illic rerum agat captiua illa, ſcire cupiens, temerè circunuolitat, donec in virgulas viſco illinitas, cauex affixas vel alis, vel pedibus impingat. Quomodo autem hoc pacto faciliùs capiatur, docet Io: Baptiſta Porta, iubens, vt fœmina caueę includatur, aucupeſq; vocem Luſciniæ ementiantur, (reperiuntur enim qui illarum ſonum exactiſſimè reddunt, ſicuti ego vidi plurimos, & etiam aſſerit [b] Plinius docens, quomodo id fiat, *addita* ſcilicet *in tranſuerſas arundines aqua, & foramen inſpirando, linguæue parua oppoſita mora*). Nam mas audita ea voce accurrit, & conſpectâ fœminâ circunuolitat, & in inſidias incidit. Porta autem id tradit de retibus, ſed de viſco quoque idem ſtatuendum eſt, immo verò minori negotio præſtabitur. Quomodo præterea aliter viſco capiantur, nimirum propter muſices amorem docet [c] Bellonius, eas tantopere muſica delectari ſcribens, vt eius cauſa ſe facillimè capi ſinant. Nam ſi quis, inquit locum adeat, ubi numerosè degant, ibiq; muſicum aliquod inſtrumentum pulſet, illę ſuauem ſonum admiratæ, & captę dulcedine, magna frequentia aduolant, & in inſidias viſco in arboribus illic conſitis paratas incidunt. Docet idem alium ab hoc penitus diuerſum capiẽdi modum. Sicuti enim harmonicum ſonum amant, ita obſtreperum, & ingratum prorſus abhorrent, & abominantur. Quapropter ſi quis felem, aut aliud obſtreperum, & ſtridulum, aut inconcinnę vocis animal arbori alligauerit, & funiculo à longè attractum vociferari cogat; illę tanquam indignabundę, & veluti ſtridore illo offenſæ, quaſiq; increpantes tamdiù circunuolitant, donec ijſdem inſidijs illaqueantur. Deirretitis quibuſdam auiculis, & Luſciniâ retia euadente, & in proximas ſyluas aufugiente, ſic memanit [d] Petrus Angelius Bargæus. [b] *L. 10. c. 29.* [c] *De Auib. lib. 7. cap. 1.* [d] *Carmi. 2.*

Digitized by Google

Aucupe cùm trepida ſurgunt clamante volucres
Et cæca properant accelerare fugam:
Implicitæ laqueis omnes, & retibus hærent,
Occultoſque dolos, inſidiaſque dolent.
Sola inter cunctas elapſa effugit, & altas
Luſcinia in ſylvas libera facta volat.
Ecquis io vates, ſacrum genus eſſe negabit
His auibus, cum dent retia & ipſa viam.

MIGRATIO. LOCVS.

Luſciniæ frigoris impatientes.

[a] *Hiſt. lib. 5. cap. 9.*

[b] *Lib. 10. c. 29.*

QVIA Frigoris admodum impatientes ſunt Luſciniæ, in caueis hyeme facilè pereunt: quæ verò eam effugiunt, poſtmodum maximi væneunt. Quæ ſui iuris ſunt, à nobis diſcedunt, loca calidiora quærentes. *Æſtate*, inquit [a] Philoſoph. *adulta non diu apparent, & ſeſe abdunt & latent, & ſub autumno vſq; ad vernos dies conduntur*. Plinius etiam *hyeme non cerni* prodidit. Aëris etiã rationem habent, nam alibi magis, alibi minus frequentes viſuntur. [b] Athenis plurimam reperiri earum copiam perhibent: vnde fortaſſis Philomelam poëtæ Atticam fuiſſe confinxerint, dulciterque garrire, quæ ſit Attica. Hinc apud Sophoclem Antigone

[c] *In Oedip. Colon.*

ſciſcitanti [c] Oedipo patri cæco, quem manu ducebat, quonam terrarum peruenissent; reſpondet, Athenas & in nemore illo, quod vrbi proximum erat audiri Luſciniarum melos. Inquit autem.

Miſerande geniter, arduis quantum eminus
Licet videre, vrbs cincta turribus iacet,
Atque hic, vt ego quidem puto, quem premimus, eſt
Locus Dijs ſacratus, id olea plurima,
Viridique denſa germinans laurus coma
Viteſque conſita arguunt, & intima
Parte nemoris ſuaues canoro gutture
Luſciniæ fundunt ſones.

[d] *In Ione. Act. 5.*

Qui locus idem fuerit cum illo, vbi Creuſa Erechthei filia ab Apolline vitiata, grauidaque facta fuit: petram [d] Euripides vocat Luſcinijs celebrem, id eſt, à Luſcinijs frequentatam. Cupienti enim Ioni filio noſſe ſuos natales, reſpondet Creuſa, ſe indulſiſſe Veneri furtiuæ:

Παρ' Ἀνδόνιαι πέτραι φοίβῳ, id eſt,
Iuxta petram Luſcinijs celebrem eam Phœbo.

[e] *De auib. l. 7. cap. 1.*

Prope Ardennam Syluam, vt vocant, Luſcinias abundare teſtatur [e] Bellonius. Contrà Hybernia, vt refert Io. Boterus, Luſcinijs prorſus caret; ſicuti & Batauia, vbi, vt mihi retulit Hollandus quidam fide digniſs. aliunde etiam illatæ mori vulgò creduntur, Daulis pariter oppidum eſt, non procul à Delphis, vbi Luſciniam non parere ſcriptores memoriæ prodiderunt. Et Delphi Batauiæ emporium eſt, quaſi Luſcinia quæ Delphos Græcorum fugiat, prope Batauorum quoque eiuſdem nominis vrbem morari nolit. Hinc autem Philomela prope Delphos à Thereo violata fingitur. Sed et in ijs regionibus, vbi frequẽs earum numerus inuiſitur, paſſim & ſine diſcrimine non degunt. Loca enim alia alijs præferũt. Mane nunc hîc, nunc illic volitant. A meridie ad occaſum ſolis umbroſa quærunt ad opacum frigus canentes, prope fontes, riuulos, & ſæpes: quare meritò cecinit Politianus:

Non querula ceſſant tenerum tinnire volucres,
Fluctibus Alcyone, querula Philomela ſub vmbra.

Et Bembus.

O Roſcignuol, che in queſte verdi frondi
Soura il fugace rio fermar ti ſuoli,
E forſe à qualche noia hora t'inuole
Dolce cantando al ſuon de le roche onde.

Cur in dumis latent.

[f] *Strom. l. 3.*

In dumis etiam, rubiſque libentiſſimè latitant, fortè quia illic ſe à ſerpentibus tutiores fore credunt, ab ijs enim plurimùm ſibi timent, vt ſuo dicemus loco. Vnde [f] Iulius Aelius Grottus loquens de Marone Pythagorico, qui ſe in diuerſa corpora migraſſe dicebat, ſcribit illum aliquando fuiſſe Philomelam, & cum reliquis huius generis auibus luxiſſe in rubis:

Luxit in hamatis qua Philomela rubis.

Sub quer-

Digitized by Google

Sub quercuum pariter ramis, ſub vitibus, & myrtis non inuitæ deliteſcunt, quod innuunt quoq; hæc elegantiſſima [f] Petri Angelij Bargæi carmina, adhortantia vt quercum fugiãt, vites verò & myrtos ſibi eligant. [f] *Carm. l. 2.*

Ne cantus Philomela tuos, ne proïce ad auras:
Has quercus, hac tu robora dura fuge.
Nec te decipiat, blandis quod ſæpe Napeis
Ornarit varium querna corona caput.
Hîc tibi dum rami fundunt è cortice viſcum,
Exitium miſera, perniciemq; parant.
Sunt virides Bacchi vites, eſt proxima myrtus,
Intra quas verſus dicere tuta potes,
Vitibus aurati pendent hinc inde racemi,
Myrtus odoratas ſpargit vbiq; comas.
Adde quod & numeros, & dulcia carmina vatum
Et Venus, & toto pectore Bacchus amant.

Apud[g] Ariſtophanem verò Luſcinia, quam excitare, & alloqui cupiebat Piſteterus, Butomo inſidebat. Eſt autem Butomus planta, fluuios, & loca aquoſa amans & in eis fruticans. Non omnibus autem in locis æquè vocales ſunt. Montanæ etenim eas, quæ in vallibus, & locis paluſtribus victitant, harmonia vincunt, vt ſuperiùs annotatum eſt. Scribit [h] Petrus Martyr in inſulis Hiſpaniola, & Ioanna nunquam à cantu ceſſare, & menſe Nouembri canere. Pauſanias Luſcinias, quæ circa Orphei ſepulchrum nidos habent, ſuauiores, quàm cæteras, & vocaliorés à Thracis vulgò credi, prodidit. [i] Idem confirmat [k] Philoſtratus ex Myrſilo, qui lesbiana compoſuit. Sepulchrum autem id in Antiſſæa regione conditum, verùm in illo non cadauer totum, ſed caput tantùm conditum eſſe. In Scotia, vt Petrus Apponenſis refert, non tam ſuauiter canunt quàm in Italia.

[g] *In auibus.* Butomus.
[h] *Hiſt. Ind. occid. Dom. 3. in cõpend.*
[i] *In Bœot.*
[k] *In lib. narrat. mirab.* Orphei ſepulchr. vbi.
[l] *In problem. Ariſtot.*

NIDVS. INCVBATVS. PARTVS.

LVSCINIA vère nidum conſtruit menſe Maio, vel etiam prima æſtate. Aliquæ humi ſub ſępibus, & arbõrum truncis: nonnullæ in ipſis fruticibus viridibus, & denſis. Nidum autem ipſum ex folijs arborum, paleis, & muſco, oblongi iuſculum ferè parant. Quos autem ego vidi, folijs quernis erant conſtructi, figura hemiſpherica, quorum alterum in ſuburbano meo adiuentum, vna cum fœtibus hîc expreſſum exhibere non piguit. Deliteſcebat ſub herbis illic plurimùm luxuriantibus, quò [a] pertranſeuntibus minus conſpiceretur, ex folijs quernis haud inconcinnè conſtructus. Mirum autem quomodo folia illa ſine glutino ſimul connecterentur. Figura erat ſemiſpherica, cuius beneficio à pluuijs, & ab omni alia ambientis iniuria fœtus intus latitant tutiores. *B* verò quinque erant iam plumis obueſtiti, præter vnum qui alijs ſubiacebat, prorſus glaber, & implumis. Plumarum color cinereus, obſcurus: roſtrum triquetrum quodammodo, & cuius pars illa mollior, & cartilaginea, ſeu carnea, quam oris labra non ineptè dixeris, quæ in adultis euaneſcit, coloris lutei albicantis. Oculi parui, nigri, pellucidi, pedes ſubalbidi. Magnus faucium hiatus. Ore namque aperto, voce admodũ alta, & obſtrepera, quaſi cibum peterent, vociferabantur. [a] Ariſtoteles etiam Luſciniam *æſtate quinque aut ſex ova parere* ſcripſit, Plinius *cùm plurimum ſena* in hoc ab Ariſtotile diſſentiens, quòd primum ver nidificationis tempus ſtatuat, cùm ille æſtate parere dicat. Sed facilè conciliatur: vterque præceptor. Luſcinias enim vtroque tempore parere compertum eſt. Numerum ouorum fortè non ſeruant, nam Albertus, Minores aues, vt ſunt Philomela, & Alauda ſemel anno quatuor, aut quinque oua ædere ſcribit. *Fœmina* teſte [b] Ariſtotele *ceſſat à cantu, cùm incubat: pulloſque educat.* Quod negat Albertus, aitq; ſe dum adhuc incubaret, canentem audiuiſſe. Idem Albertus Luſciniã, cũ incubat, non ſolùm fotu corporis, ſed etiam cantu oua viuificare teſtatur his verbis: *Philomela inter incubandum cantat: & dixerunt aliqui Platonicorum oua eius non poſſe ſine cantu viuificari, id quod verum eſſe videtur. Nam ſpiritus lenis, & calor eleuans ſanguinem in talibus animalibus mouet in eis cantus iucunditatem, & deſiderium gaudij: talis verò parentum calor incubando magis vitalis eſt, quàm alius.* Idem legere eſt apud. D. Ambroſiũ, ſi modo D. Ambroſij ſunt hæc verba, vt nonnulli volunt. *Luſcinia, peruigil cuſtos, cùm oua quædam ſinu corporis, & gremio fouet, inſeruientem longa noctis taberem cantilenæ ſuauitate ſolatur, qua poſſit non minus dulcibus modulis (ut mihi*

Quo tẽpor. nidificet, & vbi.
Ex quibus nidum conficiant, & quomodo.
Nidi cũ pullis deſcript.
[a] *Hiſt. Lib. 9. cap. 9.*
[b] *Hiſt. Lib. 5. cap. 9.*

Luſciniæ nidus.

eidetur) quàm fotu corporis ouа animare: Sed eiuſmodi ouorum viuificatio, quanquam veriſimilem, & Philoſophiæ principijs conſentientem rationem afferat Albertus, Ariſtotelis tamen authoritati repugnat. Luſcinia etiam ex ijs auibus eſſe prædicatur, in quarum nidis Cuculus parit. Eandem cum Phœnicuro auicula illi admodum ſimili aliquando coire, tunt qui referant.

Cum Phoenicuro aliquãdo coit.

EDVCATIO. CIBVS.

Luſciniæ antiquitùs ali ſolitæ.

LVSCINIAS antiquiſſimis etiam temporibus ali ſolitas ex multis veterũ monumentis colligitur: ſed potiſſimùm ex Chryſippo, qui in libro de Rep. referente Plutarcho, inſectatur eos, qui Pauones alebant, Columbas, Perdices, & Luſcinias. Sed hunc Plutarchus meritò redarguit, tãquã contrarias legibus à conditore legum vniuerſi poſitis leges ſtatuentem, ác naturam ſubſannantem, quæ ad ſolatium tot malorum, quibus tam frequenter premimur, tam elegantia ac ſonora animalia tam ſtudioſè ædidit. Romanos Luſcinijs delectatos in primis fuiſſe ex Plinio apparet; non ſolùm autem viros, ſed etiam fœminas, quę illas deliciarum gratia alebant, vnde* Martialis:

De ſtoicoꝝ repugnan.

* Lib. 7.

Luſcinia tumulum ſi Theleſina dedit.

Ex hoc enim colligitur non minus hanc Luſciniam fuiſſe delicias Theleſinæ, quàm Lesbiæ decan-

Digitized by Google

decantatus ille à Catullo Passer, vt pote quam adeo dilexerit, vt sepulchri honore dignata fuerit. Nostra quidem tempestate, quàm placeat illarũ cantus, nemo est, qui ignoret. Quomodo autem sint educandæ, iam dicendum est. Mares seruandi sunt, fœminæ reijciendæ quibus autem signis dignoscantur in sequenti capite dicetur. Nunc adultaſne, an iuniores educare expediat, considerandum. Scribunt enim aliqui, ut etiam superiùs est annotatum, si pulli capiantur adhuc & cãtandi rudes, & inter homines alantur, peius canere, quòd ante legitimum tempus à magistris parẽtibus subducti fuerint: contrà si alantur unà cum parentibus, erudiri, & discere optimè. Ita Gryllus apud [b] Plutarchũ, *Luscinias quoque pullos suos*, inquit, *cantare docent: & capti ante tempus, enutritique inter hominum manus deterius canunt: quia præpropere à magistro sunt remoti.* Sed iam adultos alere, ut iam dictum est, non parum habet difficultatis. Ob deperditam enim libertatem tanto mœrore afficiuntur, ut cibum detrectãtes contabescant, ac sæpe etiam commoriantur. Quin, ut ex Aeliano diximus, adultæ sæpe canere recusant, ut uenatorem silentio ulciscantur: Crediderim ego, tam diu eiuscemodi auiculas uelut elingues perseuerare, donec mœrorem deposuerint, eoque deposito pristinum cantum repetere. Quare adultæ etiam ali meo iudicio poterunt. Quod cùm difficillimũ sit, pullos è nido detractos plurimi præferunt. Hîc itaque quis labor cùm in his, tùm in illis enutriendis sit impendendus, ut omnibus satisfiat, dicetur à pullis exordiendo: Sint uerno tempore nati, nam quò citiùs, & tempestiuiùs haberi possunt, eò minori negocio uoti compotes fiemus: sed & uocaliores euadent, uitamq; in longius tempus producent, ut ambientis iniurijs minus obnoxij. Cùm enim plumarum defluuio ſtato ab ortu tempore laborent, sicuti & aliæ aues, si primo uére in lucem ẽditi fuerint, tempestiuè ab illa molestia liberabuntur, nec eos borealia frigora, quę autumni initio aliquando vigent plumis nudos excipient: quod illis euenit, qui æstate prognati ob ea in uitæ discrimen adducuntur. Sed neq; è nido sunt eximendi implumes: sed expectãdum dum plumis vestiantur. Exemptos in abditam domus partem procul ab hominum frequentia semouendi, ibique cibus quater, aut quinquies singulis diebus accurata industria offerendus: sit is vel oui recentis & cocti donec indurauerit, vitellus, uel cor ueruecinum, aut uitulinum optimè contusum, indeque buccellæ paruulæ tres, quatuorue singulis uicibus exhibeantur. Cùm uerò paulo magis adoleuerint, cauex includendi sunt, in quâ palea sit aut fœnum, quo mollius cubent, Tandem cùm iam proprio marte cibum capere poterunt (id autem cognoscitur cùm cantum emittere, & garrire incipiunt) muscas, formicas, & harum oua, & ueruecis, uel uituli cor, & aliquando carnes crudas, vel coctas etiam, sed sine sale minutim concisa exhibere conuenit. Vermes præterea quos farinarios vocant, auidissimè comedunt, quos uel mortuos, vel uiuos potiùs, ut motu illorum ad cibum alliciantur, præbere licebit; neque enim illos deglutiunt, nisi prius occiderint, Horum apud pistores magna reperitur copia; sed maior apud textores qui pannos è lino, vel cannabe contexunt. Vruntur enim miscella quadam, è furfuribus, aceto, & axungia, qua destillante, putrescenteque vermes nascuntur & pro Luscinarum esca in furfuribus asseruantur. Suprà cùm de huius generis auium uictu generatim loqueremur, edulium descripsimus, quod omnibus quidem, sed Luscinijs præsertim suauissimum ac sapidissimum est, & earum incolumitati plurimùm conferens; nunc aliud illi simile describere non pigebit, quo Genuenses Luscinias alere consueuerunt, vt retulit mihi Odoardus Turrianus nobilissimus Genuensis ex Comitibus Lauaniæ, herbarumq; cognitionis studiosissimus, & peritissimus. Sumunt ij amygdalarum ab interiori corticc expurgatarum vncias sex, optimè contundunt, binos ouorum vitellos, qui coctione indurauerint, addunt, mellisque quod ex Hispania eò aduehitur, vncias duas, quibus omnibus simul in mortario lapideo diligenter commistis, croci pauxillo colorem conciliant; deinde pastillos unius vnciæ ferè pondere efformant, & in furno tepido decoquunt, sed non diù, eos postea extractos aqua roscea leuiter conspergunt, & in Luscinarum cibum asseruant. Cùm vsus exigit, ferreo quodam instrumento, quod Tyrocnestem uocamus, minutim cõminuũt, & epulandos non solum iunioribus, sed iam ætate grandibus, offerunt: Si adultas educare libet, mox vbi sunt captæ, alas deligare profuerit: ne scilicet euolare cupientes se se cauex clathris allidant, rostrumque proterant; eoque facilius mansuescent, & cicurabuntur. Quod cùm factu difficillimum sit; libertate enim priuari admodum molestè ferunt, caueam, etiam vndique carta cooperire oportet, interspientesque virgulas detrahere. Vt autem ad cibum accipiendum incitentur, muscas, & vermiculos viuos in caueam inijcere proderit, vt illorum motu ad escam illiciantur. Deinde veruecinum cor, vel bubulum, & alia à nobis commemorata edulia obijcere expediet, quæ tamen si attingere recusauerint, tam diu vermibus sunt pascendæ, donec cibis etiam alijs assuescant. Quidam ut carnibus assuefiant,

Quomodo educandæ. Mares alendi, fœminæ reijciendæ. Adultæne, an iuniores Luscinijs sit alendæ.

[b] *In Gryllo.*

Quomodo pulli sint educandi, & qui.

Quo cognoscatur iam ex se cibũ capere.

Adultarum cura.

aſſuefiant, fruſtulum carnis & vermem farinarium ſimul vinciunt. Atq; hæc de cibis. Non minori curæ nobis eſſe debet, potus, ut mundus, defæcatuſque ſemper illis in promptu ſit, vt ſitim ſedare, & lauare etiam liceat, quoties libuerit. Hoc modo altæ Luſciniæ, aliæ tranſactis octo diebus, aliæ quindecim, nonnullæ nõniſi poſt mẽſem canere incipiũt. Quæ vltra hoc tempus non canunt, aut fœminæ ſunt, aut cantui ineptæ. Quantò autem citiùs cantillare incœperint, eò magis canoras fore arguitur & ſuauiùs cantaturas. Cùm canere incipiũt, charta illa, quæ caueam cooperiebat, paulatim detrahenda, ita ut ſingulis diebus fruſtulum aliquod abſcindatur, eiuſque loco frondes aliquot reponere conducet: donec penitus detracta carta, luci, & ſplendori aſſuefiant. Quæ cautio ſi omittatur, periculũ imminet, ne indignabundæ, aut territæ prorſus obmuteſcant.

Potus.

Quantò citius canũt, eo magis canoræ euadent.

SEXVS.

DIVERSI diuerſas prædicant notas, quibus in hiſce auiculis ſexus cognoſcitur. Ornithologus maſculorum colorem aliquantò obſcuriorem eſſe tradit, cui ſubſcribere videtur [a] Bellonius, plurimique alij, Sunt qui dicant, marem corporis mole fœminam ſuperare, alij oculum dextrum mari eſſe maiorem, quàm fœmellæ. Multi caudam illi, quàm huic longiorem. Ego omnia hæc falſa eſſe experientia didici. Nam quæ in mare ſigna memorãt, omnia in fœmina eluceſcere ſæpe animaduerti: Non iuerim tamen inficias plura ex hiſce commemoratis ſignis ad dignoſcendum ſexum plurimùm conferre, ſed ſtabilia, & perpetua eſſe nemo mihi perſuaſerit. Ex cantu vero & motu locali ipſarum certiora ſigna deſumuntur, ut ſunt huiuſmodi. Quæ frequentes, & modulatos ędit cantus, qui continuo ſpiritu trahantur in longum: quæ vnico ſæpè inſiſtãt pedi, & longum temporis ſpacium immobilis permanet, eam marem aſſerere ne dubitaueris. Fœmina etenim per caueam huc illuc curſitat, ita vt loco ſtare non poſſe videatur; cantum promit breuem, conciſum, & interminum; neque enim in tam longum tempus illum producere valet, vt mas. Nec mihi quis [b] Ariſtotelem, & Plinium obijciat, quorum ille, *Luſcinias mares canere perinde vt ſuas fœminas*, hic verò *auium quarundam maribus eandem vocem eſſe* dixit, *vt Luſcinarum generi*. Non etenim dicere voluerunt hi præclariſſimi authores, vnam eandemque vocem, eodem ſono prolatã vtrique ſexui eſſe in hac auium ſpecie: Sed differentiam afferre voluerunt, quæ inter mares, & fœminas diuerſorum generum animalium intercedit. Nam in quibuſdam quidem mares tantùm canunt, vt in cicadarũ genere, in quibuſdam & mares, & fœminæ, vt in Luſcinijs, ſed diuerſimodè. Hæ igitur ſunt marium, & fœmellarum differentiæ. Cæterùm quas menſis Martius, primumque ver ſuppeditant, hoc peculiare habent, quòd mares, vt pote qui tunc in Venerem ruunt, ſexu etiam ſeſe prodant. Tunc enim temporis genitalia in illis turgent, & prominent: ſecus in fœminis.

Notas quibus mas a fœmina dignoſcatur.

[a] *De auib. l. 7. cap. 1.*

Certiſſima ſexus ſigna.

[b] *Hiſt. lib. 4. cap. 9.*

Mares adulti uere caput ſexu ſe de produnt.

CORPORIS AFFECTVS.

CORPORIS affectus curandi methodum docuimus in huius libri principio, cùm de morbis, quæ toti harum auicularum generi accidunt, ageremus. Luſciniæ præterea peculiare hoc habent, vt facilè pingueſcant, immo ſæpe adipis mole obrutæ extinguantur, quare vt minus pingueſcant, carnes crudas ſi quando in cibum exhibere contigerit, diſſectas minutim, vel contuſas prius abluere expediet; ciboſque qui minimè pingues ſint, parumque nutriant, manducandos apponere. Ipſæ verò cum liberæ adhuc volitant, ſi ægrotare contigerit, formicarum ouis ſibi ipſis medicæ medentur, ex eorum enim eſu conualeſcere dicũtur. Quapropter illis etiam, quæ in caueis aſſeruantur huiuſcemodi medicinam facere aliquando profuerit.

Formicarũ ouis ſibi medentur.

SYMPATHIA

Digitized by Google

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

CVM Phœnicûro Luſciniæ amicitiam intercedere ex hoc patet, quòd cum eo coire credatur, vt dictum eſt: Cum reliquis etiam omnibus ferè auiculis præſertim cum ijs quæ molli ſunt roſtro, illi ſat bene conuenit. Ad illas enim caueis incluſas, quæcunque tandem fuerint; eueſtigiò aduolat, Contrà cum Collurionibus ingentes inimicitias, etſi non æquo Marte exercet. Hi nanque omnes paruas auiculas perſequuntur, atque occidunt, & præſertim earum cerebella deuorant, vt mihi hæc ſcribenti narrabat auceps quidam: addens quoque, Collurionem cùm aliquam auiculam viſco implicitam viderit, illicò aduolare, & dum capere eas uult, in eaſdem virgulas viſco illinitas ſeſe præcipitare, atq; hoc modo non paucas capere ſolere. Habent preterea maiores hoſtes Luſciniæ, omnibus alijs auibus communes, Accipitres inquã: quod innuit & Heſiodi de Accipitre, & Luſcinia apologus, mox recitandus. Aquilas verò quantum paueant, declarat inter alios [a] Bapt: Mant: D. Apollonia ita ſatellites horruiſſe ſcribens, vt faciunt Luſciniæ Aquilas, capræ leones, & agnæ lupos.

Luſciniæ ſympathia cum Phœnicuro.

Cum Accipitribus Antipathia.

Cũ Aquilis.

[a] *Parth. 6.*

Stat veluti tepidis errans ab ouilibus agna
Inter mille lupos, aut inter mille leones
Capreа, quа tenera producere cornua fronte
Incipit, aut Aquilas inter Philomela rapaces.

Viperas etiam exhorreſcunt ac ſi occulta quædam inimicitia ſecum ipſis eſſet. Neque enim potiore de cauſa dumeta, & rubos quærunt, quàm ut ab illis tutæ ſint. Ad ea enim loca propter ſpinarũ aculeos non facilis eſt ſerpentibus acceſſus. De hac antipathia meminit [b] Gaudentius Merula, ſcribens, uulgò credi, Luſciniam à uiperæ ſuppoſitæ oculorum fulgore in certiſſimam pernicië trahi. Deſcendens enim paulatim ab arbore fit, ut in prædã ipſi cedat. Sed de hoc [c] Cardanus, etſi patris ſui teſtimonio ſit confirmatum, non parum addubitans ait: Maius eſt, quod de Philomela referunt, paterque meus id teſtabatur, quod tamen apud me ſupra fidem eſt, ſcilicet, Philomelam deprehenſam in arbore à vipera, quæ arborem ambit, paulatim deflentem miſerabili voce in illius os, vt deuoretur, deſcendere. Si itaque hoc contingat, metus, & antipathiæ cauſa, ac cuiuſdam ſtuporis ingeniti ratione fiet. Verùm talibus non ſubſcribam, donec uidero. Hæc Cardanus.

Cũ viperis.

[b] *In mirab.*

[c] *De uariet. rer. l. 7. c. 36.*

Luſciniæ & viperæ hiſtoria.

COGNOMINATA. DENOMINATA.

AEDONES Libyſſę, ut alibi annotatum eſt, dicebantur olim mulieres illæ quæ liberos ſuos neſcio qua ductæ religione, Carthagine, quæ Libyæ urbs eſt, immolabant. Natos namque ſuos interficiebant, ſicuti Aëdon, aut Luſcinia, quæ liberorũ interfectrix, παιδόλετωρ ab [d] Euripide appellatur Sirenes præterea Luſcinias auiformes uocat [e] Lycophron, Luſcinias aũt, quia ſuauiter canere credebantur, ut Luſciniæ, adeo ut dulci cantu ſopitos nautas deuorarent: auiformes quia parte inferiori ſicut aues fingerentur. Caſſandra igitur prædicens varios Vlyſſis, & ſociorum errores, diuino afflata numine ſic vaticinatur:

Aëdones Libyſſiæ.

Aëdon interfectrix liberorum.

[d] *In Rhes. Act. 3.*

[e] *In Caſſãd.*

Τὰς δ' ἀμφὶ σύρτιν καὶ λιβυςικὰς πλάκας,
Στυλὼ τι πορθμῶ συνδρομὼ τυρσηνικῶ,
Καὶ μιξόθηρος ναυτιλοφθόρους σκοπὰς,
Τὰς πρὼν θανόσης ἐκχυρῶν μητιςέως
Τῶ ςιφοπέπλω σκαπανέως βοαγίδα,
Ἁρπυιογενῶν κλώμακὰς τ' Ἀηδόνων
Πλαγχθέντας, ὠμόσιτα δαιταλωμένους
Πρόπαντας ἅδης πανδοκὶὺς ἀργιόσιτας, id eſt,
Alios circa Syrtin, & Libyæ aquora,
Anguſtumque freti Tyrrheni concurſum,
Et ſemifera naufragas ſpeculas,
Prius interfecta manibus Meciſtei
Leoninam induti foſſoris bubulci,

Et auifor-

Digitized by Google

Et auiformium ſcopulos Luſciniarum
Vagatos, crudeliter laceratos
Orcus omnes capax capiet.

Apud[f] eundem Caſſandra vocat Laodicen, & Polixenam Luſcinias, quarum illa, cùm capta Troia, hoſtium vim timeret, & alioqui ob excidium patriæ magno cruciaretur dolore, vltrò ſe de rupe præcipitem dedit: hęc verò Achillis vmbris à Pyrrho ſacrificata ad tumulum eius occubuit: Ait autem:

[f] *In Caſſād.* Laodice, & Polixena Luſciniæ dictæ.

Ὀΐ μοι δυσαίων καὶ ἀπλᾶς Ἀηδόνας,
Καὶ σὸν τάλαινα πότμον ἀιάζω σκυλαξ, id eſt,
Hei mihi miſera duas quoque Luſcinias
Et tuam, infelix canis gemo mortem.

Hecuba canis. Canis dicitur Hecuba, quòd in canem deformata fuerit. Luſcinia Muſarum dictus fuit Palamedes ab Euripide Vlyſſis dolo à Græcis interfectus.

Luſcinia Muſarum Palamedes dictus.

Ἐκθανὼν' ἐκθανὼν τὸν παντόφρον δ' Δαναοὶ,
Τὰν ἁδὺν Ἀλγυνωτὰν Ἀηδόνα μουσῶν, id eſt,
Necaſtis, necaſtis omniſcium e Danai
Muſarum Luſciniam cunctis innoxiam.

Fuit quippe vir ille in Philoſophia excellens, & ad pangendum carmen factus, quem Iliacum bellum verſibus cecinisſe perhibent. Pari ratione[g] Iulius Cęſar Scaliger Catullum vocat Philomelam:

[g] *In manib. Catul.* Catullus Philomela dictus.

Dulcis Virgilius, latina Syren,
Duplex Maonides, triplex Apollo,
Vnus omnia, quæ ambiunt poëtæ.

O Cyene, à Philomela, & quę ſequuntur. Quod dicendum reſtat, Romæ olim celebris erat Luſciniorum familia, quos tamen non à Luſcinijs, ſed fortè quòd Luſcioſi eſſent, ſic reor fuiſſe denominatos. Horum meminit[h] Lambinus, paupertatem, inquiens, maiori laudi, quàm delicias fuiſſe teſtimonio ſunt Fabricij, Curi, Coruncani, Luſcinj, Acidini, Calatini. Huius familię fortè fuerit Fabricius Luſcinus (fortè Luſcinius) de quo meminit[i] Ammianus Marcellinus.

[h] *Comm. in Horat. lib. Carm. od. 3.*
[i] *Lib. 3.*

PRÆSAGIA. AVGVRIA.

IVNOVIS nunciam à Sappho dictam fuiſſe Luſciniam teſtatur Suidas, eò quòd cantu ſuo ver ſignificet. Quapropter poëtę uer deſcripturi Luſcinias iam canere vel mox cantaturas dicunt, ut Baptiſta Mantuanus:

Suos cùm iam Philomela pararet
Aedere per villas, & per viridaria cantus:

Et[k] Iulius Aelius Grottus ver deſcribens:

[k] *L. 1. Her.*

Attica Cecropijs Philomela receſſerat antris
Acriter Hiſmarij fata gemens Itylı:

Franciſcus quoque Petrarca inter alia vêris ſigna Philomelæ fletum commemorat:

E garrir Progne, e pianger Filomena

Sed expreſſiùs[l] alibi idem Petrarca eam veris nunciam appellat. Ego, inquit, lites, clamoreſque furentium & tubas, & tympana: Tu mugitus boum, labentiſque riui murmur, tu querelas volucrum audis, Philomelam primus uêris nunciam auditurus. Ineuntem quoque brumam Luſcinię domeſticę præſertim mares cantu admodum uocali, & inſolito nunciare ſolent: quod nos in una, atque altera non ſine admiratione experti ſumus; cùm taceant tunc omnes aliæ uolucres. Diem ſimiliter prænunciare nemo eſt qui ignoret. Diluculò nãque canentem, uernis præcipue illis quindecim diebus, quiuis audire poteſt. Quod modo ad auguria attinet, ipſam efficaci haberi auſpicio, & felicia decernere teſtatur Alexander ab Alexandro: quod prius à Plinio ſcriptis proditum eſt ſcribente, Suauitatẽ cantus ipſius prænonſtratam efficaci auſpicio, cùm in ore Steſichori cecinit infantis; quod hoc carmine expreſſit[m] Baptiſta Fiera.

[l] *L. 2. epiſt. 7*
[m] *In Sylu.*

Steſichori Philomelam olim inſedisſe labellis
Et miro auſpicio modulatam carmina, fama eſt.

Pari auſpicio poëtarum princepem Homerum Luſcinię uocem ędidiſſe memorant, ut alibi à nobis traditum eſt.

MORALIA.

Digitized by Google

MORALIA.

QVICVNQVE huius mundi illecebris allectus, cæleſtia obliuiſcitur, vnde poſtea interueniente morte opprimitur, iuremerito comparatur viatori illi pigro, qui Philomelæ in arbore, aut rupe aliqua garrientis cantu detinetur, & ab incœpto itinere remoratur, ſuperueniente nocte in tenebras, & labores conijcitur: vt eleganter his verſibus Scaliger oſtendit:

Qualis ſcatebroſa piger è rupe viator,
Viridante cui tacito blanditur in vmbra
Arguta ciens modulos Philomela canoros:
Sudore, ſiti perditus excipit vndam,
Oblitus iter, celeri nocte deprehenſus,
Quem fugerat vltrò nouum duplicat laborem.
Caleſtia ſic qui recolit mente maligna
Hoc melle acido lumine delinitus atro,
Interueniente tenebra opprimetur amens.

Luſciniæ cantus alioqui laudabilis eſt, vt quæ Deo factori ſuo gratias aſſiduè agere videatur. Tota enim peruigil nocte paruulis ouis ſuperſedens, decantat tanta cantilenæ ſuauitate vt hæc videatur ſumma eius intentio, quò poſſit non minus dulcibus modis fœtus animare, quàm fotu corporis. Hinc educta progenies veſpere, & mane & meridie quodammodo narrabit, & creatoris laudem non ingrata natura enunciabit ei, qui dat eſcam omni carni, confitebitur, vt erubeſcere debeat homo rationalis, ſi vnquam dona creatoris in eſcam mutus ab eius laude perceperit. Luſciniæ autem, quæ non ſolùm fouendo, ſed etiam canendo oua ſua excludere ſtudet, comparat D.[a] Ambroſius mulierem illam pauperculam, quæ vt natis ſuis victum prouideat, nocturna opera exercet, & cantu longum, & importunum laborem ſolatur. Quæ quanuis Luſciniæ ſuauitatem non poſſit imitari, imitatur eam ſedulitate pietatis. Huius auiculæ cantum imitari oportet omnes Chriſticolas, ſicuti ſcriptum eſt, *Cane & cane bene.* Quoſcunque enim Chriſtum colentes bene canere vt Luſcinia, decet. Tunc autem bene canimus, cùm in orationibus perſiſtimus, Deo laudes dicimus, peccata confitemur, gratias pro acceptis beneficijs Deo agimus. Quod autem Luſcinia cantu diem prænunciet, in hoc non male aſſimilatur prophetis. Iſti enim ortum ſolis iuſtitiæ Chriſti præſciuerunt, & eum futurum hominibus canticis prædixerunt. Quod verò tempore verno, dum aſſiduo cantui operam nauat, rarò comedere perhibeatur, magnum quidem omnibus Chriſti fidelibus, ſed præcipuè ijs, qui religionem colunt, & religioſi vulgò dicuntur, pietatis documentum præbet. Homines namque Deo addictos, & ſacros, dum in eius laudes incumbunt, ab ebrietatibus, & comeſſationibus prorſus abſtinere decet. Et quemadmodum Luſciniæ de ſuauitate concentus certare dicuntur, ita pariter viros iſtos, vt alter alteri in commemoratis pijs munijs obeundis præcellat, eniti par eſt. In hiſce omnibus igitur Luſciniam imitari quiſque debet. Quod autem vere, & æſtate tantùm canere feratur, non hyeme, id illi vitio aſcribendum eſt, ſicuti & illis, qui vere, & æſtate, ideſt, cùm proſpera vtuntur fortuna, Deum laudibus extollunt iuxta illud, *Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei:* hyeme verò, cùm infortunijs premuntur, à diuinis laudibus abſtinent. Sed neque in hoc imitanda eſt, quod præſente maiori hominũ numero ardentiùs canat, ſin auditores nõ ſint vel pauci, tantum negligit. Quod tamen nonnulli faciunt concionatores, ſeu prædicatores: qui in magna tantum hominum frequentia ad oſtentationem nimirum orationem habere ambitioſè cupiunt; paucis auditoribus concionari recuſant, cùm potius Chriſtum imitari præſtaret, quem vni tãtùm mulierculæ Chananææ diuina patefacere myſteria nõ piguit.[b] Cælius ex hoc, quod Luſciniarum fœmellæ minus, quàm mares canoræ ſint, egregium mulieribus documentum elicit. Ipſas nempe decere ſilentium, ipſiſque præcipuè ex ſilentio eſſe ornamentum. In mulieribus autem noſtris, ſecus accidit, quæ (liceat mihi Andreæ Tiraquelli verba vſurpare, ſicuti ipſe Plautina) ſunt loquaculæ, argutulæ, verboſæ, dicaculæ, loquaces, garrulæ, & arcanorum minimè tenaces. Nam vt ait Eunomia ipſa Plautina in Aululari.

Mulium loquaces meritò omnes habemur,
Nec mutam profectò repertam
Hodiè dicunt mulierem vllam in ſæcula.

Chriſticolas luſciniæ cantũ oportet imitari.

Religioſos à crapula abſtinere dicet.

In quibus non imitanda.

[a] *In Hexam. lib. 5 c. 24.*

[b] *Lect. antiqu. lib. 17. cap. 6.*

Inquam

Tres mulieres nundinas faciũt.

In quam ſententiam Germanorum eſt prouerbium: Tres mulieres nundinas faciunt; ex ſo quacitate mulierum ortum, quarum garrulitas nundinis comparatur, vbi maximus eſt mercantium ſtrepitus, ſonituſq; Sed de hac re ſatis.

VSVS IN CIBIS.

[a] *Lib. 15. de cib. cap. 48.*

ETSI Luſcinias in cibis ab elegantioribus aſsumi noſtro æuo [a] Ioannes Bruyerinus neget, mihi tamen, qui eas aliquando eſitaui, non inſuauem, nec inſalubrem, quamuis exiguum cibum præſtiterunt. Cæterum antiquitùs eas ſicut & alias aues vocales in delicijs fuiſſe, teſtatur centenaria illa Aeſopi Tragici patina, quæ ſcilicet conſtabat centum auiculis (inter quas Luſciniam quoque locum habuiſſe cenſendum eſt,) quæ cantu aliquo excellerent, vel humanam vocem imitari valerent: quarũ ſingulæ numis ſex coemebãtur. Quare vt conijcit Budæus, patina illa quindecim millibus coronatorum ſtetit. Nec mirum tanti Tragœdum cænaſſe, quando Romani Hiſtrionicæ artis ſtudio adinodũ capiebantur: vnde ingentis pretij munera hiſtrionibus dediſſe leguntur. Si quidem ciuem quendam Romanũ donatione vnica Aeſopo decem aureorum millia dediſſe legimus, & Roſcium annua mercede ſex, & triginta millibus aureorum meruiſſe. Nulla autem ſuauitate inductus fuit Aeſopus ille, quàm vt hominis imitationem, aut potius hominum linguas cænaret. Heliogabalus verò ille imperatorum perditiſſimus, camelorum calcanea, criſtas Gallinaceis demptas viuentibus, Pauonum linguas, & Luſciniarum eſitaſſe perhibetur: quod ſe factitare affirmabat, quòd qui ijs veſcerentur, epilepſiam non ſentirent. Arrij etiam filios Luſcinias magno coemptas cænare ſolitos fuiſſe ſcribit [b] Horatius ob ſolam dementiam, qua laborabãt.

Aeſopi Tragici cẽtenaria patina.

[b] *Serm. lib. 2. ſatyr. 3.*

Quinti progenies Arri par nobile fratrum
Nequitia, & nugis, pranorum, & amore gemellum,
Luſcinias ſolitis impenſo prandere coemptas,
Quorſum abeant ſani? An creta, an carbone notandi?

Non etenim, quia ſuauiorem alijs auibus cibum præbeant, illis veſcebantur, ſed quia ob cantum pretioſæ erant; quod magnum eſſe inſaniæ, & ſtultitiæ genus, quis eat inficias?

VSVS IN MEDICINA.

VERVMNE ſcit quod de Luſciniarum linguis aſſerebat Heliogabalus alij dijudicent. Ego quidem præſtantiora, & certiora remedia in epileptico affectu vſurſpanda putarem. Cæterùm harum carnes ad uigiliam facere ex clarorũ virorum monumentis conſtat. Pſellus in primis canes, & Coruos & Gallos, ad vigiliam conferre ſcribit, & Philomelam, & Veſpertilionem & Noctuam, atque ex his maximè caput, cor, & oculos. Quod partim eſt [a] Plinij authoritate cõfirmatum, qui & vtendi modum docet; inquiens, quod *cancrorum ocu li cum Luſciniæ carnibus in ceruina pelle alligati vigiliam præſtant fugato ſomno*. [b] Aelianus quoque huic ſubſcribit: quod tamen remedij genus, tanquam ſomno rerum quieti, & Deorũ placidiſſimo aduerſum elegantiſſimis verbis improbat. *Luſcinia*, inquit, *animum argutiſſima, & tranquillo præ cæteris animo, ſuauiſſima, & canora voce ſolitaryis in locis cantillat. Eius etiam carnes vigiliam fouere aiunt, mihi verò qui cibo veſcantur huiuſmodi, homines nec boni, nec ſapientes videntur. Sed illius etiam Deorum atque hominum regis, vt Homero placet, nempe Somni priuatio, infelix infelicis cibi munus mihi videtur.* Licet autem Aelianus hoc remedij genus deteſtetur, qui tamen aut nocturnis orationibus, aut ſtudijs inuigilant, lubentiſſimè amplectentur: ſicuti & illi, qui ſoporoſo aliquo affectu infeſtantur: quibus quomodo ſit adhibendum docent quidam hoc modo: Accipe cor, vel oculos Philomelæ, & pone ſub ceruicali, vel puluinari vel ſuſpende è collo ægrotantis. & quandiù ibi fuerit, non dormiet. Io. Baptiſta Porta addit, omnium vigilantium, & Nocturnorum, & noctiuagorũ animalium carnes idem præſtare, & quæ noctù vocalia ſunt, valere, vt in uigilijs patrata in ſomnis narrentur, cuiuſmodi eſſe dicit, ranam, Anſerem, Luſciniam, Bubonem. Fel eius cum melle illitum viſum perfectè acuit, ut vult kiranides. Poſtremo pro cachecticis in cibo laudari Alaudas, & Luſcinias Alexander Benedictus memoriæ prodidit.

[a] *Lib. 32. cap. 10.*

[b] *De anima lib. 12. c. 43.*

VSVS

VSVS IN DELICIIS.

CVR tam sedula cura, tantoque studio Luscinię à nobis educentur, nemo est qui ignoret, vt scilicet nos cantu suo oblectent, & molestissimas animi curas adimant. Licet autem omnes aliæ ferè nocturnæ aues, & præcipuè quæ flebiles voces ædunt, nobis sæpenumero ingratæ sint, non tamen, ut inquit [a] Franciscus Petrarca, Philomela, quæ apud Virgilium [*]

Flet noctem, ramoque sedens miserabile carmen
Integrat, & mœstis latè loca quæstibus implet.

[a] *De aduers. fort. dial. 90*

Dulcis enim eius fletus, & suaue carmen, & delectabiles sunt querelæ. Hinc in Elysio, vbi nihil est, quod molestiam afferre possit, sed omnia grata, & iucunda sunt, antiquitùs felices illæ animæ maximam è Luscinijs uoluptatem capere dicebantur. Sic [b] Lucianus enumerãs delicias conuiuiorum, quæ illic celebrari fingebantur, scribit, Luscinias, & cæteras canoras volucres cum cantu cõuiuas superuolare, & aspergere flores, quos è proximis pratis legũt. Et paulò pòst primas choreas à pueris, & virginibus, quibus præerant, & concinnebant Eunomus Locrus, & Stesichorus, duci fingit, secundas à Cygnis, Philomelis, & Hirundinibus. Sic quoque [c] Strozius filius canit, quòd illic

[b] *Verar. hist. lib. 2.*

[*] *Amor. l. 1.*

Semper odoratis gemitus Philomela sub umbris
Integrat.

Aurei quoque sæculi homines voluptatibus, quæ ex Philomelæ cantu hauriuntur, non caruerunt: nam

Blandaque vicina recinens Philomela sub arna
Mollibus excieras dulcia bella modis

Vt ait idem [d] Strozius, aurei sæculi delicias enarrans. Et nostro æuo, & in nostris regionibus quis ex huius auiculæ cantu voluptatem aliquando non percipit? Quàm dulce enim, & quàm suaue omnibus vbique est eam cantillantem audire? Illis verò potissimum, qui verno tempore ruri se continent? Hanc vocis suauitatem & dulcedinem, sæpius cùm expertus esset Vespasianus [e] Strozius, Luscinię sic gratias agit:

[d] *ibidem.*

[e] *Erot. lib. 6*

Æmula diuini suauissima carminis ales,
Quæ virides umbras, & loca sacra tenes:
Mollibus, & varijs, qua tot discrimina vocum
Flexibus humana dulcius arte refers:
Munere pro tali tibi quid Philomela rependam?
Præmia, qua tanto digna labore petem?
Dum vagus hùc illuc hortis genialibus erro,
Miror, & artifici culta vireta manu,
Hospitis officio tu protinus ipsa benigno
Fingis in aduentu carmina mille meo.
Nec procul hinc densis canis abdita frondibus alta
Ilicis in ramo, populesque comis.
Verùm hic inuideri infidis mihi proxima truncis,
Non imitabilibus me venerata modis,
Et licet hæc perstem tibi tam vicinus in umbra,
Deque tua suaui garrulitate loquar,
Nil tamen ipsa times, nec gutturis ista canori
Sedulitas ideo dulce remittis opus.
Grata sed in longum luce resonante querela
Ducitur argutis continuata modis.
Nos verò tali quoniam dignaris honore,
Dicimus in laudes hæc tibi pauca tuas:
Humanas autem quæ mulcent cantibus aures
Cedere carminibus carmina cuncta tuis.
Viue diù, similisque tui generata propago
Finias extremum non nisi sera diem.

Profectò huic, vt eius verba indicant, opus non erat cythara, sicuti neque alijs, qui tunè temporis ruri degunt.

Digitized by Google

Nam cytharam Philomela ferat: quam nulla libido
Flexu adhuc; tremulo permulcens gutture ſylvas.

Verba ſunt Franciſci Petrarcæ Ioannem Columnam Cardinalem, vt ſe rus conferret, hortantis. Quanuis autem Luſciniæ cântus tantam auribus humanis dulcedinem inſtillet: repertus eſt tamen aliquis, neſcio brutum nè an homo dicendus, qui vt narrat [a] idem præclariſſimus author, cùm ruri habitaret, ad fugandas nocte Luſcinias ſaxis armatus, ſudibuſq; conſurgeret: & cùm ſic parum proficeret, circunfuſas arbores detruncaret, vt vel ſic prærepto frondente domicilio, abirent: quibus manentibus cogeretur abire, quaſi importunis earum cantibus pulſus. Is tamen in proximę paludis ripa nocturnos ranarum ſtrepitus veluti modulatiſſimam fidium harmoniã gratis hauriebat auribus. O inhumanum, ferumque, & aſininis auribus hominem, qui quod cæteris maximæ voluptati eſſe ſolet, non tantùm aſpernaretur, & prorſus abhorreret, ſed à ſe propellere omnibus viribus ſtuderet: quę verò reliqui iuremerito deteſtantur, ipſi grata eſſent, & periucunda. Similis profecto is dicendus Aſino illi Aeſopico, qui Cuculi cantum Luſciniæ harmoniæ prætuliſſe dicitur.

HIEROGLYPHICA.

LVSCINIA quia nulla auis vocalior ſit, nec alia elegantiùs cantet, corporis verò pulchritudine non admodum conſpicua ſit, & præ indignatione, ac nimia excandeſcentia ſæpenumero conficiatur, viri ſtudioſi & virtute præditi, qui leui de cauſa indignatur, & ira celerrimè excandeſcit, corporiſq; cultum negligit, haud temerè hieroglyphicũ ſtatui poſſit, matrũ verò, quæ proprios liberos trucidant, quia tale facinus Philomela patrata fuiſſe confingatur. Vnde mulieres illas, quæ Carthagine liberos ſuos Saturno immolabant, ſiue turpiter etiam cremabant, Andrie Libyſſas dictas fuiſſe ſuprà meminimus. Pierius Valerianus in ſuis hieroglyphicis diuerſas aſſignat huius auis ſignificationes: & primùm Homeri ſimulacrum eſſe dicit, quod confirmat authoritate Aeneæ philoſophi, qui ex Chaldæorũ, Aegyptiorum, & Græcorum opinione defunctorum animas euocari poſſe docens, Orphea Cygni ſpecie euocandum eſſe ait, & ſi quis Homerum euocare voluerit, oportere eum Luſcinię forma indutum apparere. Simili ratione quemlibet poëtam egregium Luſcinię ſpecie euocare poterimus, illumque ipſius hieroglyphicum ſtatuere. Erat enim Pythagoricorum perſuaſio aues canoras in poëtas, & poëtas in aues canoras renaſci. Vnde apud [a] Platonem Thamyræ animus Luſciniæ vitam deligit. Ad quod alluſiſſe videtur [b] Ianus Gruterus ſcribens ad Petrum Tiaram poëtam:

Matris filios necantis hieroglyphicum.

Poëtæ egregij cuiuslibet hieroglyphicum.

[a] *Reip. l. 10.*
[b] *In epigrã.*

Quin Heliconiadum fueris quod vinus amator
Poſt obitus melicam te Dea nacta eſſe dabant.
Et vel Luſciniam, vel onantem rore cicadam,
Vel Cycnum fingent, melligenam vel apem.
Mentior. Haud ſatis hoc: monſtrum nouum eris compoſitum
Ex Philomela, & Olore, exque cicada, & ape.

Perfecti oratoris hieroglyphicũ

Non ſolùm autem optimi poëtæ, ſed perfecti oratoris hieroglyphicum dici poteſt Luſcinia: eique aſſimilantur, qui in dicendi arte primas tulere: Quapropter rectè M. Tullium illud Romanæ eloquentiæ decus eximium Luſciniæ non ſolum ob ſummam eius in dicendo facundiam, ſed quia more eius auiculæ pullos ſuos, id eſt, rethoricæ ſtudioſos iucundiſſimis, & ſuauiſſimis cantionibus, præceptis nimirum rethoricis erudire voluerit, comparare poſſimus. Quemadmodum enim Luſciniam, vnam ex auibus maximè admiramur, quòd in tam paruo corpuſculo tam clara, tam ſuauis, tam magna, tam iucunda vox inueniatur: quod vernio tempore cùm frondeſcere arbores incipiunt, quindecim diebus, ac noctibus continuis & ſine intermiſſione canere ſoleat, ſicuti iam ſatis ſuperque demonſtrauimus: ita pariter in hoc vno viro tam perfecta, atq; abſoluta prorſus omnis dicẽdi ratio eſt, vt in ſuo genere non minori ſit admirationi, atq; haud ſcio, an etiã maiori, qui dono quodã (vt ait Fabius) prouidẽtiæ genitus eſt, in quo tota vires ſuas eloquentia experiretur, clarus, ſuauis, iucũdus, grauis, qui diuina ingenij felicitate quicquid in omnibus alijs authoribus admirabile, politũ, ingenioſum, eximiũ reperitur, id in ſuis Luculenter, ne dicam diuinè operibus totũ effinxit. Sed iam reliqua proſequamur, quorũ Pierius Luſciniam hieroglyphicum eſſe ſtatuit: inter quæ prima ſe ſe nobis offert muſica, quam quidem omnibus numeris abſolutam per hanc alitem ſignificari ab alijs traditum eſſe aſſeuerat: nec iniuria, ſiue multiplicem vo-

cis

cis varietatem, siue delectabilem suauitatem, siue pertinacem in ea continuationem admiremur. Quod autem cùm sylua incipit opacare frondibus, diebus, ac noctibus quindecim assiduè canat, lætitiam testata, quam ex verni temporis aduentu præsentit, hinc germinationis tempus nonnulli per Luscíniam significant, eodem Pierio referente: eademque de causa, quòd scilicet vernis illis diebus per totam ferè noctem dulci eo modulamine delectetur, vigilantiam suo hieroglyphico, nocturnasque lucubrationes denotat. Namque sicut ob mirificam canendi delectationem non piget insomnes noctes ducere, ita hos summæ sapientiæ, & scientiæ desiderio affectos non tædet laboriosis vigiliis insenescere, atque continua mentis agitatione consumi. Horum igitur omnium hieroglyphicum Luscinia meritò statui possit, è contrà in auibus Aristophanis illa denotatur per meretriculam habitu ornatam meretricio, capite verò Luscíniam referentem, ob id fortè, quòd illæ impudicæ mulieres non minus, quàm Luscinia linguâ valeant: unde Plautus meretriculam quandam Luscíniolam uocat, vt ex illius iam antè recitato & mox iterum citando carmine apparet.

Vigilantiæ hieroglyphicum.

PROVERBIA.

PRO diuersis Luscíniæ proprietatibus diuersa quoque ab illa desumuntur prouerbia. Diximus autem auem esse vigilem, harmonicam, in canendo indefessam, ambitiosam, & cantu se suo delectari, ideoque sibi blandiri, & libertatis amatricem esse. Hinc prouerbia Οὐδ' ὅσον Ἀηδόνες ὑπνώουσιν, id est, *nec quantum Luscíniæ dormiunt:* in eos conuenit, qui somni parcissimi sunt, Luscíniæ enim minimum dormire feruntur, vel propter Iryn extinctum, vel ob timiditatem sanè magis, vt arbitratur Adagiorum author. Ἀηδὼν μουσῶν, id est, *Musarum Luscinia*; conuenit in hominem insigniter eruditum, & præcipuè in poëtam carmine felicem, quo nomine vocatum fuisse Palamedem alibi diximus. Ἀηδόνων μουσεῖα, id est, *Luscíniarum Musea*, appellari possunt hominum disertorum, & eruditorum orationes, scripta, bibliothecæ, vel etiam ipsorum hominum doctorum conuentus. Sumitur ab ipsius cantu & hæc prouerbialis allegoria, *Luscínia deest cantio*, perinde quasi dicas, mulieri desunt verba, poëtæ versus, sophistæ cauillum, vnde[a] Plautus:

Nec quãtũ Luscíniæ dormiunt. Luscínia Musarum. Luscíniæ deest cantio. [a] *In Bacch.*

Ego Pol metuo ne Luscíniola defuat cantio

In eodem sensu Tappius scribit, Germanis hoc esse prouerbium, Die Nachtgall Kan nit singen, idest, Luscinia nescit canere.

Non sine prouerbiali figura loquutus videtur[b] Theocritus, cùm dixit:

Κἀξ ὀρέων τοι σκῶπτις Ἀηδόσι γηρύσαιτο, id est,

Ex montibus Scôpes cum Luscinijs cantu certet

[b] *Eidyl.* 1.

Et pariter cùm idem[c] alibi accinit:

Οὐ θεμιτὸν λάκον ποτ' Ἀηδόνα κίσσας ὀρίσδειν, id est,

Non fas ò Lacon Picas certare cum Luscinijs

[c] *Eidyl.* 5.

Eadem prouerbiali figura vsus uidetur Calphurnius.

Vocalem superet si dirus Ædona Bubo

Quæ omnia conuenire possunt in eum, qui cùm infacundus, & ineruditus sit, virum eloquẽtem, & doctũ docere conatur, vel ei se conferre. Sicut autem hoc ineruditos redarguit, ita quod sequitur peritos commonet, ne immodicè suis studijs delectentur. Est autem huiusmodi: Ἀηδόνες λιχαὶ ἐγκαθίμενοι, id est, *Luscíniæ magis insidentes*. Conuenit, vt diximus in eruditos, qui suis studijs magis, quàm par est, delectantur. Quod genus sunt poëtæ potissimùm. Sumptum est autem ab incredibili canendi tum studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. *Luscínia vocalior*, vsurpari potest in eos, qui eloquentia conspicui sunt. Ἀηδὼν ἢ οἰκίσκῳ μὴ ἄδῃ, id est, *in casea non canit Luscínia:* quo prouerbio significatur, ingenij libertate nihil esse præstantius ad res agendas. Hoc prouerbio vsus esse dicitur Scopelianus sophista. Hunc enim cùm obsecrarent Clazomenij, vt domi suæ profiteretur, sperantes eius doctrina celebres fore, ille os obstruxit percommodè, dictitans, inclusam caueæ Luscíniam non canere: libertas etenim res inestimabilis, & ingenia libera rebus omnibus agendis sunt accommodatiora. Simile huic est, quod dixit[d] Ludouicus Ariostus:

[d] *Sat.* 4.

Mal può durar' il Roscignuol in gabbia

Quod quoq;, & meliùs vsurpari potest in eum, qui seruitium alicuius molestè ferat. Postremo Io. Tzetzes cùm paroemias duas commemorasset, *Quantum Gracculi de regno curant, &*

Quantam Aquilis leges Platonis curæ ſint, ſubdit. *Hæc quoque ſimilis eſt ſuperioribus, Syllogiſmorum quæ cura eſt Luſcinys? Siue librorum qualiumcunque Ariſtotelis?*

APOPHTHEGMATA.

[a] *In Apoph teg. Lacon.* [b] *Ibidem.*

NARRAT [a] Plutarchus Laconem, cùm plumis Luſciniam nudaſſet, ac parum admodum carnis reperiſſet, dixiſſe: *Vox tu es, & nihil præterea*. Simile nos Itali de Cuculo dicimus, in ſimillimo ſignificato: [b] Ageſilaus autem rogatus, vt refert idem Plutarchus, vt audiret quendam, qui vocem Luſciniæ imitabatur, renuit, quòd diceret ſe ipſammet ſæpè audiuiſſe Luſciniam, res inanes contemnendas demonſtrans.

EMBLEMA.

[a] *Emb.* 70. Extat [a] Alciati de Luſcinia emblema huiuſmodi:

Quid matutinos, Progne, mihi garrula ſomnos
Rumpis, & obſtrepero Daulias ore canis?
Dignus Epops Thereus, qui maluit enſe putare,
Quam linguam immodicam ſtirpitus eruere?

Hîc autem Luſciniam intelligit, eorum ſequens opinionem, qui Prognem in Luſciniam transformatã fuiſſe volunt, vt rectè exponit Franciſcus Sanctius. Vocat autem illã garrulã.

Quòd cantare ſimul nocte dieque poteſt,

Quo epitheto à Martiale etiam donata fuit, vt ex eius diſticho à nobis alibi recitato patet.

FABVLOSA.

PHILOMELA ne, an Progne in Luſciniam mutata fuerit, diuerſas ſuper hac re ſententias alibi recitauimus. Quapropter ne actum agamus, omiſſis, quæ à nobis ibi tractata ſunt, fabellam aliam de Luſcinia referre præſtiterit, quam recenſet Petrus Martyr in hiſtorijs Indiarum occidentalium: ex qua pateat homines illos ſuas etiam ſibi confinxiſſe fabulas, ipſorumque ſicuti noſtros poëtas de Luſcinia, quod ex humana forma in auem deformata fuerit, fabulatos eſſe, etſi diuerſimodè. Ille autem ex inſulæ Hiſpaniolæ incolarum relatu huiuſmodi narrat fabulam. Ad cuiuſdam immenſæ magnitudinis montis radices, duæ ſpeluncæ erant, quarum maior Caxibaxaqua, altera verò, quæ minor erat, Amaiuna illorum lingua dicitur. In hiſce deliteſcebant homines (neque enim adhuc terras colere cœperant) nec foras egredi audebant, Solem veriti; qui ab eis cerni nolebat: & ne quis pedem extra ferret, Machoëlem quendam nomine ad fores cuſtodem collocauerat. Is curioſus nimium, quidque proferret inſula ſciendi cupidus, ſpreto ſolis præcepto, relictaque ſpeluncarum cuſtodia, huc illuc diuagari cœpit, cùm verò iter diutius protraheret, ad commiſſas ſibi ſpeluncas tempeſtiuè non redijt: quare à ſole deprehenſus temeritatis & inobedientiæ pœnas luit, & in lapidem conuerſus illa in inſula in hunc diem ab incolis demonſtratur. Cuſtode autem abſente, qui in ſpeluncis incluſi fuerant, nocte quadam è carcere illo egreſſi cœperunt & ipſi per inſulam deambulare, ſed & hos nimiam contrahantes moram ſol ſuperueniens in arbores quaſdem deformauit, quæque etiamnum paſſim in inſula viſuntur, fructus afferentes prunis haud abſimiles. Hiſpani huiuſcemodi fructus ea pruna eſſe exiſtimãt, quos mirabolanos dicimus. Inter cæteros qui in ſpeluncis latitabant, vnus erat Vanguonione nomine vir præ cæteris conſpicuus. Huic cùm multi eſſent liberi; vnum vt & ipſe inſulam perueſtigaret, foras mittere auſus eſt, quem poſtea ſol in Luſciniam conuertit. Cùm itaque illic, vt dictum eſt, Luſciniæ toto anni tempore canant, Indi aniculam ſuum infortunium, & ærumnam queri, & à parente ſuppetias inceſſabiliter implorare exiſtimant. Vides ergo & Indis ſuas eſſe etiam fabulas? Hanc tamen non pro fabula, ſed pro hiſtoria recenſent. Extat Philippi cuiuſdem de Philomela carmen inter Græca epigrammata, quæ Boream fugiens, cùm per mare volaret, delphini dorſo ſuſcepta, ue & aque ſit, & illum nantem carminibus ſuis delectarit, quæ fabula ei, quæ de Arione narratur, perquam ſimilis uideri poſſit.

Luſciniæ fabula. Caxibaxaqua. Amaiuna.

Mirabolani.

APOLOGI

Digitized by Google

APOLOGI.

LVSCINIAE, & Accipitris apologum narrat [a] Hesiodus, cuius hæc est breuis expositio. Accipiter Luscinium vario cantu argutam in sublimi nubium summitate captam ferebat. Hæc vnguibus transfixa miserè plorabat. Ad hanc raptor horrenda voce sic inquit: Quid exclamas misera, à multò quàm tu sis fortiore detenta? Huc adsis, quo ego te protraham. Suaue licet vsque canas: cæna tamen mihi futura es, vbi voluero. Apologus indicat eum desipere, qui potentioribus repugnat. Dicunt autem interpretes, ibi Hesiodum per Luscinium semetipsum intelligere (poëtarum hieroglyphicum Luscinium esse iam diximus) qui fuerat à iudicibus vexatus: per Accipitrem verò iudices, ob rapacitatem, qui Persæ fratris largitionibus corrupti iniquè iudicarant. Alij aliter hunc apologum narrant; & aliam quoque affabulationem afferunt. Philomela, inquiunt, super arbore sedens, de more canebat. Accipiter autem videns, ac cibi indigens volando corripuit. Quę cùm occidenda foret, orabat Accipitrem, ne deuoraretur. Neque enim satis esse ad Accipitris ventrem implendum, sed oportere ipsum ad maiores aues conuerti. At Accipiter suspiciens, ait: Sed ego certè demens essem, si qui in manibus paratus est, cibo dimisso, quæ non videntur, persequar. Fabula hæc significat, plerosq; homines eodem modo esse inconsultos, qui spe maiorum incertorum, quæ in manibus habentur, amittant. Cuculi, & Philomelæ apologum in Cuculo recitauimus soluta oratione, eundem nunc ab [b] Achille Bocchio versibus expressum reddimus cum duplici lemmate, ab vno quidem latere IVDEX INEPTVS PESTE PEIOR PESSIMA, ab altero verò cum lemmate OFFENSIO ASPERA EX INEPTO IVDICE.

[a] *Lib. 1.* Luscinię, & Accipitris apologus.

[b] *L. 1 symb. quæst. 90.*

Dic, Musa, quæso, cur diutiùs canit
Cerâm homine, & accuratiùs Luscinia?
Illa, & Cucullus anni eodem tempore
Olim canendo, vt assolent, in maximam
Contentionem fortè quadam venerant,
De suauitate cantionis, & quia
Lis de sono erat, asellus est aptissimus
Tum creditus index, quòd auriculis foret
Præter animantes cæteras maioribus.
Asellus autem repudiata protinus
Luscinia, negare enim harmoniam illius
Se intelligere, palmam Cucullo adiudicat:
Illa ad hominem appellat, quem vbi videt, Latim
Causam suam agit, & diligenter cantat, vt
Ei approbet se, ad vindicandam iniuriam
Acceptam ab asino. Hinc discas ergò quilibet,
Vitare peius pestę ineptos iudices,
Nec belluinis auribus tam credere,
Præponderat vt fiducia, atque offensio
Nascatur inde, pœnitenda, & aspera.

Idem Bocchius alterum habet hunc de Luscinia apologum, (si ita licet appellare, quod ipse symbolum) cum lemmate LVSCINIAE HAVD DEFIT CANTIO:

Propter limpidum aqua caput
Illimis Zephyro dum genitabili
Arridens aperit se humus,
Dum se mollia passim viridantium
Densant germina frondium,
Florenti tenera ramulo ab arboris,
Dulci garrula murmure
Cantabat Philomela. Interea nemus
Promptis vndiq; vocibus
Argutum resonare. Inde sua nitido
Vmbra fontis in aquore
Visa, fortè timens vincier, integrum

Digitized by Google

Certatim varium, nouum
Mellitum, lepidum cantum animoſior.
Perro ſuſpicioſula
Paulum conſtitit. Hinc præcipiti volans
Lapſu falſa ad imaginem
Formæ, vndam oppetijt. Naiades interim
Riſere. Illa vbi plumulas
Iam tota vnda ſe denique fallier
Senſit, mox vacuum fecas
Euro diffugiens ocyùs aëra.

DE CARDVELE Cap. III.

ORDINIS RATIO.

Cardnelis auis pulcherrima.

INTER pulchriores huius generis auiculas pulchra, imo verò pulcherrima ab omnibus ferè Carduelis vbique cenſetur, & non minus aſpectui iucunda, quàm cantu grata, ſuauiſq; auribus habetur, vnde meritò ſecundum à Luſcinia locum, cui nimirum ſoli cantus ſuauitate cedit, corporis verò pulchritudine longè antecellit, ſibi vindicat. Hæc & venuſtatis, & cantus nomine magno procul dubio apud omnes honore haberetur, ni, quæ magna illarum vbique reperitur, copia obſtaret. Id quippe illi euenit quod pleriſque alijs rebus, quæ etſi pretioſæ alioqui, magno tamen præ numero vileſcunt, Sed ego qui res, quales ſunt, potiùs perpendo, non quales æſtimantur, ſecundum illi inter canoras aues locum omnino tribuendum eſſe exiſtimo.

SYNONYMA.

Thraupis Ariſtotelis non eſt Carduelis noſtra.

VBI inter aues, quæ ſpinas appetunt Ariſtoteles Thraupidem, Acanthida, & Chryſomitrē annumerat; Gaza pro Thraupide Carduelem interpretatur, cui ſubſcribunt Hermolaus Barbarus, Ornith. & alij, nulli quod nouerim innixi argumēto. Nemo enim illorum ſuam probat ſententiam. Miror autem cur non potiùs pro Chryſomitre Carduelem intellexerint, cui multo magis id nominis conuenit. Chryſomitres enim aurea ornatum mitra, ni fallor, ſignificat: quod nulli volucrum æque ac Cardueli noſtræ competit: ipſam namque aurea faſcia ornatam eſſe luce clarius cōſpicitur. Sed erroris eorum cauſam ſubodorari mihi videor. Nam mitram, ni fallor, capitis tantùm ornamentum eſſe exiſtimauerint: & cùm Carduelis vittam illam auream in alis, non in capite habeat, Chryſomitris nomine eam non ſunt dignati. Sciāt autem uelim, mitram ſignificare etiam quancunque aliam faſciam, quæ cuilibet corporis parti circunducitur: vnde faſciam quandam in loricæ modum contextam ad latera defendenda mitram appellat [a] Virgilius:

Mitræ ſignificationes variæ.

[a] *Aeneid. lib. 6.*

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ

Similiratione mitra appellabatur zonæ quoddam genus, quam ſoluebant primum parientes, & Dianæ conſecrabant; de qua [b] Cælius Rhodiginus, *Eſt*, inquit, *eadem quoque nomine, zona, quam ſoluere narrantur primùm parientes, dicanq; Dianæ, nota inde illius cognomento, vt appelletur λυσίζωνη, quo nomine etiam Athenis templum viſebatur conſecratum. Mitram certè incorruptam dicit Apollonius, vbi conſtant etiamnum pudicitiæ, virginitaſque.* Pulchro igitur nomine pulchra donetur auis, quod à Turnero quidem iuremerito factum eſt; quem multò meliùs, quàm illos hæc vidiſſe ex iam dictis patet. Hic enim velut ſententiæ noſtræ aſſertor, affirmat, auem illam aureis plumis, hoc eſt, Carduelem noſtram Ariſtotelis Chryſomitren eſſe, Thraupidem verò nequaquam. Quæ verò Thraupis ſit, ſuo dicemus loco. Nunc Carduelem Ariſtotelis Acanthida nō eſſe dixiſſe ſufficiat. Hæc enim Philſopho teſte uita, & colore ignobilis eſt: Carduelis uerò, ſiue Chryſomitres, ut omnibus notum eſt, uarijs, floridiſque coloribus omnium oculos in ſui admirationem trahit. Quis color ille ſit, quem Ariſtoteles ignobilem uocitat in Ligurino referemus. Licet autem Ariſtotelis Acanthidem noſtram Carduelem eſſe nemini aſſenſerim, noui tamen recentiorum Græcorum quibuſdam

[b] *Lect. antiq. lib. 6. cap. x*

Acan-thidem

Digitized by Google

Acanthidem cum Carduele eandem uideri,ſicuti Theocriti interpreti, qui ait, Acanthidẽ auem eſſe argutam, & à coloris uarietate ποικίλα dici; quo etiam nomine Carduelem noſtram neoterici quidam uocari aſſerunt, nempe à coloris uarietate, ut teſtatur ille, inter quos eſt [a] Bellonius, qui eodem in loco aſſerit Acanthidem longè aliam eſſe auem à Gallorum Chardoneret, id eſt Carduele, nempe Spinum, aut Ligurinum, quem ijdẽ uocant Serin. Nos Ποικίλα Picam uariam ſignificare aliàs diximus. Sed ut ad rem reuertamur, Latinorum quoque plurimi, recentiores potiſſimùm pro Acanthide Carduelem uulgò dictã accipiunt,ut Seruius in illo [b] Virgilij.

[a] *De auib. l. 7. cap. 13.*

[b] *Georg. l. 3.*

Litoraque Alcyonem reſonant, Acanthida dumi,

Per dumos uerò, inquit, Acanthis, quam alij Luſciniam (fuere etiam huius ſententiæ aliqui, qui nimirum Luſciniam, & Acanthidem eaſdem eſſe exiſtimarunt, fortè quòd in ſpinis etiam degat, licet illarum ſeminibus non uictitet) alij uerò Carduelem, quæ ſpinis, & carduis paſcitur. Et ſic paſſim Virgilij interpretes ferè omnes, & ſexcenti lexicorum authores pro Acanthide Carduelem interpretantur, ſicuti etiam pro Acalanthide,quam nimirũ eandem eſſe cum Acanthide volunt: quinimo illo in Virgilij verſu modò recitato Acalanthida non pauci legunt, fortaſſis, quòd Acanthis primam corripiat, cui tamen incongruo aliter & fortè meliùs occurri poſſe videtur additione nimirum & copulæ hoc pacto.

Acalanthis.

Litoraque Alcyonem reſonant, & Acanthida dumi,

Baptiſta Pius Bononienſis ait Acalanthidem à quibuſdam credi eandem eſſe cum ea, quæ vulgò Acalanthula dicatur, & cui vocis omnis amœnitas cum varietate tributa ſit. Sed ego qui & ipſe Bononienſis ſum,nullam auem vulgò Acalanthulam vocari audio: ſuſpiçor tamen illum intelligere de Alaudæ quodam genere admodum canoro, quæ non Acalanthula,ſed Calandra nuncupatur: de qua ſuo loco. Sed vt ad Latinam nomenclaturam deueniamus,non pauca etiam eſt de Plinij Carduele controuerſia: nam non ſatis conſtat,quam ex his, quæ Carduorum ſeminibus veſcuntur, pro Carduele intelligendam eſſe voluerit, Thraupidemne,Spinumne,an Chryſomitren:quæ enim de Carduele ſcribit, omnibus hiſce auiculis vllo ſine diſcrimine competunt; Namque omnes imperata faciunt, nec voce tantùm, ſed pedibus, & ore pro maribus. Crediderim tamen hæc de Carduele noſtra Plinium intellexiſſe,per excellentiam. Hæc enim alijs longè pulchrior eſt. & cæteris propter cantum antefertur, atque licet cæterę illę carduorum ſemine quoque veſcantur, ab his ipſam peculiariter nomen traxiſſe; nam & apud Cretenſes in hunc diem, vt ſcribit Bellonius Guardelli dicitur,& Stragalino. Quare ſatis admirari nequeo, quid Grapaldo in mentem venerit, vt aſſeueret Carduelem eſſe Paſſerem ſolitarium, auem toto genere diuerſam, & triplo & amplius maiorem, vermibus potiſſimùm victitantem, quos omninò aſpernatur Carduelis,vt docuit Ariſtoteles. Fallitur quoque Ambroſius Calepinus, dum Anthum eſſe Carduelem credens, *Anthos*,inquit,*vnus ex filys Neſtoris eſt; & Latinè flos interpretatur. Hinc Carduelis Anthus dicitur, quòd flore paſcatur*. Nos quæ auis Anthus ſit,iam diximus. Nonnulli ad hanc eandem auem ſignificandam quædam vocabula commemorant Latinane,an Gręca,vel barbara,ignoro,ſed barbara certè,vel ſaltem diuersè ſignificantia. *Zena*, inquit Kiranides,*ideſt,auis Iouis,quam Græci vocant Aſtragalinum,nos verò Carduelem, in capite pennas rubeas habet,in alis aureas,& omninò varia eſt colore*. Corydalim,inquit Baptiſta Pius, nonnulli Carduelem vocitant. Matthæus verò Syluaticus pro Aſtrolino, & Aſtrogallo Cardellam, vel Carduellum interpretatur:quę voces pro Aſtragalino, vel Aſtragallo corruptæ videri poſſint. Non tamen Oppiani Aſtragalini Carduelis ſunt, vbi ſcribit celeres Aſtragalinos viſco capi: Aſtragalini ab aſtragali magnitudine dictæ videntur. Solent enim authores veteres medici aſtragali magnitudinem nominare, quaſi notam vulgò, vt nos recentiores nucis ferè pronunciare ſolemus:eſt autem aſtragalus os pedis in animalibus quibuſdam, ſupra calcaneum, talus Latinis dictum, vnde aſtragalus ludi genus, in quo aſtragalis,ideſt talis vtebãtur. Habet item alias ſignificationes, quæ ad rẽ noſtram non faciunt. Cæterùm eiuſdẽ Oppiani Aſteres,quas ibidem viſco capi prodidit,Carduelis forſitan fuerint: *Quibus*, inquit, *rubicundulus circulus ſtella inſtar in capite fulget*. De eo tamen addubitare videtur Ornithologus anceps Carduelis ne ſint, an aliæ quædam auiculæ admodum canoræ, quæ & ipſæ è ſpinis, ſeu carduis victitant, rubente in vertice circulo, Scoſſerle ab Heluetijs appellatæ, de quibus in Linaria. Reperiuntur & quædã alia vocabula barbara prorſus, & corrupta, veluti Acardelentes, Acalantia, & Actalantia, nomina, vt videtur, corrupta ab Acanthis, vel Acalanthis: quas omnes dictiones recẽſet Syluaticus, qui alias etiam Liſiniam habet pro Cardella, vt ipſe loquitur. Albertus ex Auicenna nimirum Azamicoz habet. Apud Italos latinam ferè vocem ſeruat, Cardello, ſeu Cardellino dicta, & apud quoſdam etiam, ſi Auguſtino Nipho

Acalanthula.

Calandra.

Plinij Carduelis eſt eadẽ cũ noſtra.

Guardelli.

Stragalino.

Grapaldi error.

Calepini error.

Zena.

Auis Iouis.

Corydalis.

Aſtrolinus.

Aſtragalus.

Scoſſerle.

Acardelentes.

Acalantia.

Actalantia.

Liſinia.

Azamicos.

Cardello.

Nipho Italo credimus, Raparino, vel Rauarino, nimirum circa Lacum Verbanum. Galli Chardonneret, vel Chardonnet dicunt, quanquam & aliæ aues, quæ spinas, & carduos appetunt, eodem nomine ipsis vocentur. Sabaudi Charderaulat: Germani Sistelfinck, vel Sisteluogel, quod carduis insideat: quidam quoque Stigelitz imitatione vocis, vt ait Albertus. Rostochij appellant Rotkogelken, Frisij ein Petter, Hollandi een Pitter, Rhæti, qui Germanicè loquuntur Truns, ni fallor, Illyrij, & Bohemi Steglick, Poloni Sczigil, Hispani Sirguerito, Siclecolore, & aliqui etiam, vt opinor, Pintacilgo.

Chardonneret. Charderaulat. Sistelfinck. Sisteluogel Stigelitz. Rotkogelken. Pietter. Truns. Steglick. Sczigil. Sirguerito.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

CARDVELIVM plura genera constituere videtur Albertus, sed tria dicit esse potiora, Carduelem propriè dictam, de qua impræsentiarum nobis sermo est, Ligurinum & Fringillam, *Carduelis*, inquit, *multorum generum est, sed tria apud nos sunt notiora. Primum genus dorso cinereo est à lateribus croceum, & ante rostrum in capite rubet minij instar, & hoc nobilius habetur. Alterum est croceum parum, quod vulgò Zisich* (Ligurinus) *vocatur. Tertium vulgò nominatur Finck* (Fringilla) *cui pectus omninò flammeum rubet. Sunt qui quartum genus adyciant, lino insidens: quare auis lini*, (Linaria) *vocatur, in dorso ferè cinereum est, vt primum. & in pectore ad croceum colorem cinereo dilutum vergit.* Hæc ille, volucres omnes carduis insidentes sub Carduelis nomine recensens: & Cardueles propriè dictas meritò reliquis præponēs, Spinis, seu Liguinis secundum locum assignans, Fringillis tertium, postremum Linarijs inter notiora. Nos de singulis, auibus nempe prorsus diuersis, seorsim agemus. Cæterùm aucupes nostri Carduelis propriè dictas sic distinguunt. Quædam inquiunt in spinis, & dumetis nascuntur, quas aliqui alijs præponunt: quòd magnitudine, firmitudine, & cantus pertinacia superent eas, quæ in arboribus nascuntur. Aliæ mali aurantij colorem referunt, quæ proximè dictis cantus suauitate, & peruicacia nil cedunt. Alij verò, quibus ipse assentior, quæ ad nigredinem magis accedunt, cæteris tanquam præstantiores præferunt, & quò atriores, eò meliores esse censent. Sed & inter illas, quæ in arboribus nidulantur, in prunis, aut malis aurantijs inuentæ, illis quas oleæ aut aliæ arbores suppeditant, vocaliores, & magis habentur harmonicæ.

Zisich. Finck. Auslini.

10 20

FORMA. DESCRIPTIO.

30

NVLLA est regio, ni fallor, quæ hoc auicularum genus non generet: vnde apud omnes nationes passim in caueis alitur: quare in eius descriptione, vt auis notissimæ, & quæ ante oculos semper habeatur, nos nihil elaborauimus. Si tamen quispiam (quod vix mihi persuadere possum) Carduelis descriptiorem desideret, Bellonij aliorūq; descriptionibus quas hîc afferre non pigebit, ipsi satisfiet. Carduelis, inquit, [a] Bellonius, minor est Fringilla; magnitudine quodammodò Thraupidis (pro Thraupide intelligit auem eam, quæ Italis Citrinella nuncupatur, & nobis Bononienſibus Vidarino) & est pulcherrima auium, quæ in Gallia reperiuntur. Nutritur in cauea propter cantus suauitatem. Manifestissimis notis distinguitur à cæteris. Habet enim in anteriore parte capitis, & in gutture semper aliquid rubri. Capitis pars superior nigra est, tempora alba. Alas habet nigras albo distinctas; in quarum remigibus pennis vtrinque lutea fascia cernitur. Hæc Bellonius, cuius descriptione, si quis non acquiescat, quæ alij de Carduelis forma scripsere, & nos hîc repetimus, perlegat. Carduelis, inquit author de natura rerum, auis est parua, croceo in corpore (alis) rubeo in capite colore decorata. Carduelibus, inquiunt Eberus, & Peucerus, dorsum cinereum, & fuscum, alæ croceo colore, nigroq; mixtim alternatim variatæ, albisq; notatæ maculis, vertex nigricans, rostrum niger ambitus, hunc miniatus, miniatum cæsius circundat. Ex hac colorum varietate Baptista Mantuanus pictam nuncupat, dum ait:

Miratur Acanthida pictam
Psittacus.

Hic enim cum Acanthide Carduelem implicat, quod Latinorum recentiorum plerosq; facitare suprà diximus. Quæ autem de colorum varietate tradunt citati modò authores, non in omnibus æquè conspicitur. Superiori enim anno aucupem offendi plurimas Carduelis

Carduelis vbiq; generantur.

[a] *De Anib. lib. 7. c. 13.* Thraupis quæ auis.

Carduelis descriptio.

40 50

Digitized by Google

Carduelis mas cum carduo tomentoſo.

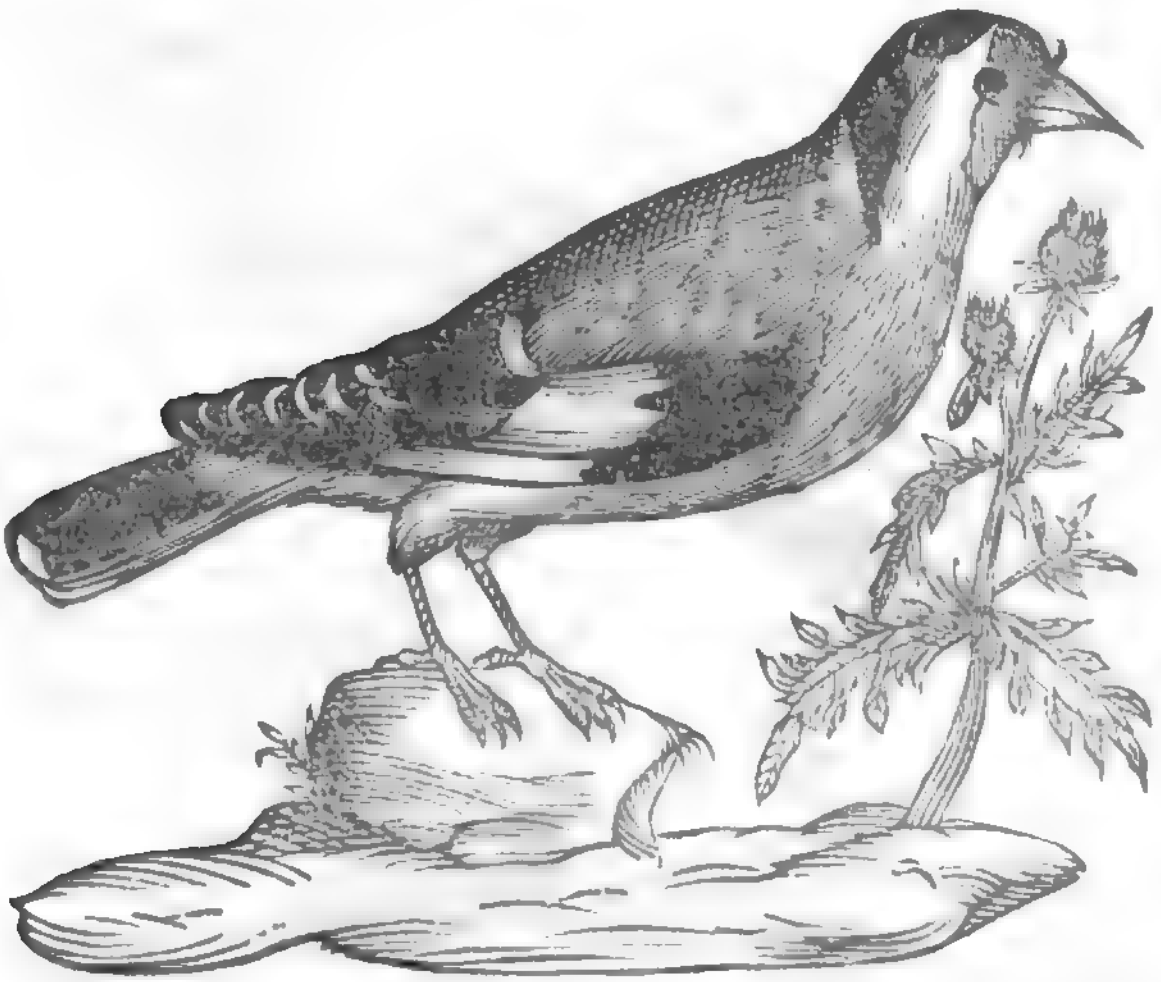

Carduelis nondum adulta cum paliuro Theoph.

dueles vænales habentem,inter quas vna erat, quam aiebat nondum eſſe adultam. Erat autem alis & cauda adultæ ferè ſimilis,ſed in capite nihil prorſus habebat rubedinis, ſed vbiq; vnicolor,nempe ex cinereo ad ruffum tendens, cuius hîc etiam icon exprimitur, vti quoq; alterius,cui niger ille ambitus circa roſtrũ,& cilia,quæ in alijs rubere ſolent,niueo candore refulgent. Reperiuntur præterea,quæ totius ferè corporis colore à reliquis varient, quales in Rhætia aliquando inueniri ſcribit Ornithologus: & in Italia etiam aliquando capi obſeruaui,depinxi,& depictas hoc in loco exhibere non piguit. Harum quidem altera aliquid tantùm in anteriori parte capitis,& in mento ſimiliter rubri obtinebat, cæteræ capitis partes,dorſum,venter,& pectus erant ſubalbida:alæ (excepta lutea illa faſcia, quæ coloris erat obſoleti) & cauda ex cinereo fuſcæ. Altera quam ex capitis conformatione conieci marẽ eſſe,tota prorſus erat alba,ſi capitis partem rubram demas, & pennas aliquot luteſcentes in alis. Cuius verò poſt has iconem damus,& quam Ferrariæ captam familiaris quidam meus caueç incluſam ad me miſit,à iam commemoratis plurimùm differt, ita vt non ex Carduelium

Vlyſsis Aldrouandi

Carduelis cilijs albis cum berberi.

Carduelis ſubalbida cum carduo ſtellato.

lium

Carduelis alba capite rubro cum ſpina alba.

lium vulgarium numero, ſed eis congener potiùs cenſenda ſit. Nam Carduelem corporis mole ſuperat, vt quæ Fringillam æquet. Roſtrum circundat faſciola crocei coloris admodum vegeti. Oculi, quales Carduelis, ſed maiores. Caput, excepta particula illa crocea, cuius modò meminimus, & dorſum eodem colore, nempe ſubnigro. Pectus in nigro vireſcit, ſicuti etiam plumæ paruulę coſtas alarum contegentes: quarum remiges atræ colore albo multò magis, quàm in alijs euenit, interſtinguuntur: quod in reliquis Carduelibus lutei eſt, in hac ferè palleſcit. Cauda alis atritate non inferior: in duabus verò extremis pennis vtrinque albi aliquid, ſi expandebantur, cernere erat: nam alioqui ipſa contracta recondebatur, nec erat viſui ſatis obuium. Venter totus ex cinereo ad fuſcum vergebat. Nouiſſima autem hæc quadrupes erat, vt ex ſubiecta icone cernere licet.

Carduelis congener cum carduo ſtellato.

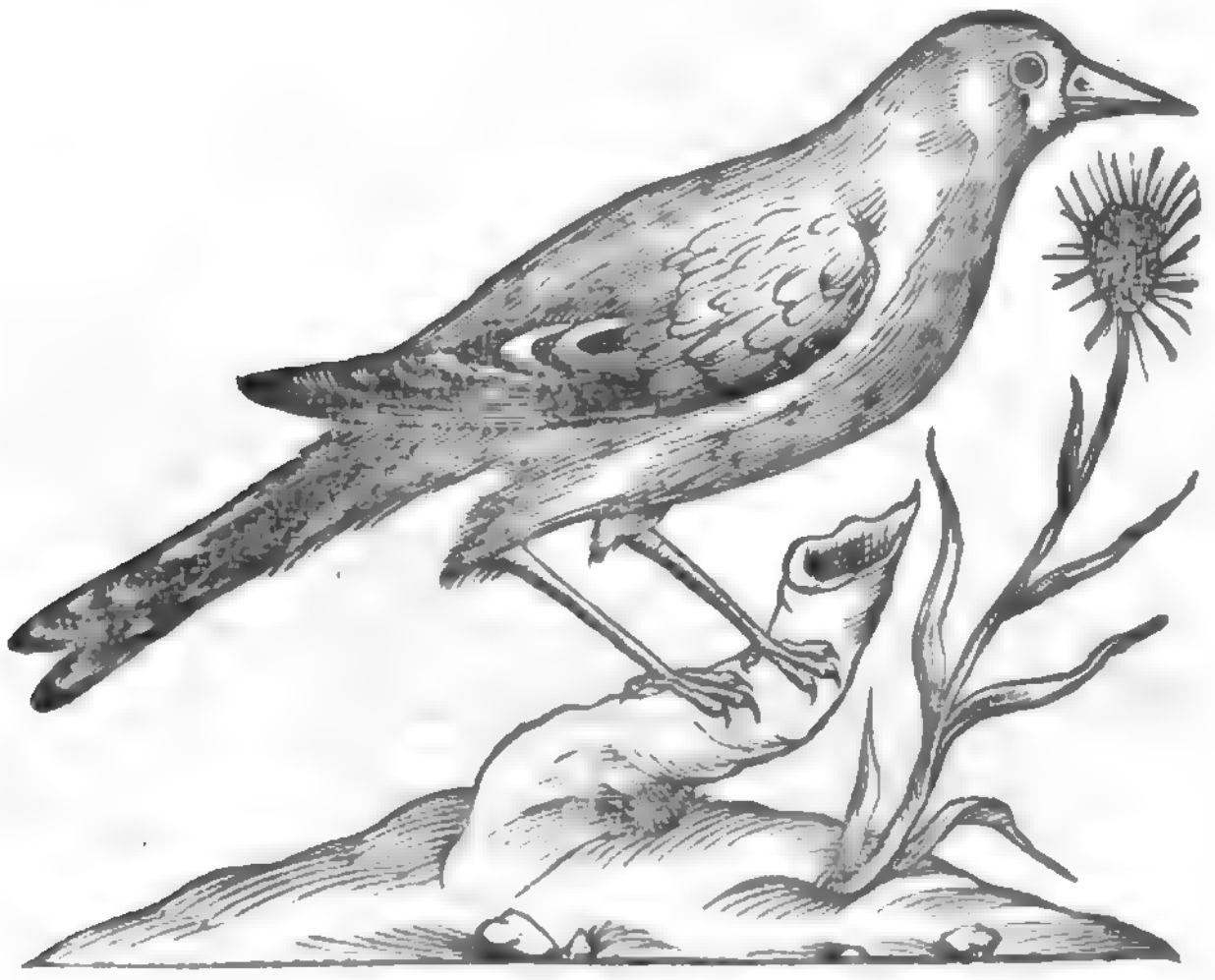

VOX.

Carduelis quadrupes monſtrifica cum carduo tomentoſo.

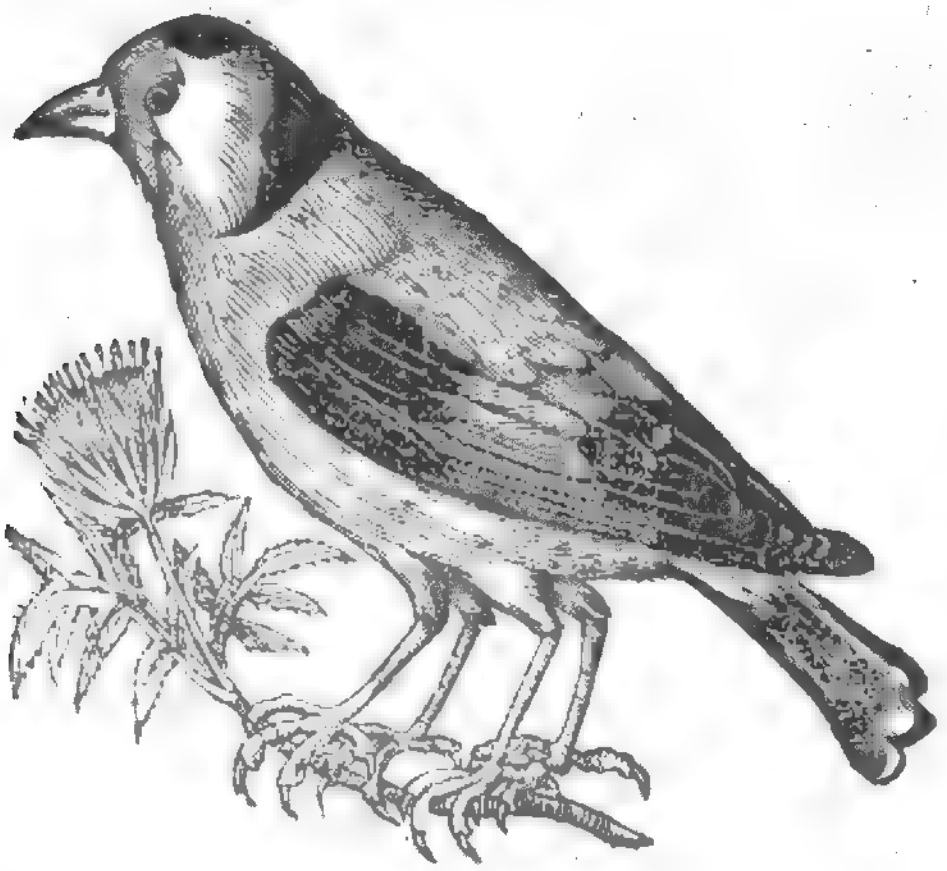

VOX. CANTVS. VOLATVS.

Aucupium.

Carduelis valẽt vocis amœnitate

QVANTVM Carduelis valeant amœnitate vocis, nemo eſt, qui ignoret. Omnes enim cùm quas domi alimus, tùm quæ per agros liberæ degunt, ſemper ſuauiſſimè cantillant, & non ſolùm cùm arborum ramis, & ſpinis inſident, ſed cum volitant etiam. Quapropter qui aucupio vel animi, vel vtilitatis gratia operam nauant, duas tibi tantùm Carduelis alle&trices ſufficere exiſtimant: cùm alioqui Fringillæ, & aliæ huiuſmodi volucres plures requirantur. Carduelis enim quamuis omni quidem tempore canant, illud tunc maximè præſtant, cùm è ſuo genere alias aduenire cognoſcunt. Tunc enim ſupravolantes alta voce compellant, velut opem implorantes earum, & vt ſe miſeras ergaſtulo incluſas liberent. Aduolant liberę, & vndiq; non minori garritu, quàm numero accurrunt. Gregatim enim volat omne Carduelium genus, & tanto quandoq; numero ſimul, vt auceps quidam narrauerit mihi, æſtate ſuperiori, cùm earum aucupio incumberet, duo millia, & plures etiam ſimul ſummo manè ad alle&trices ſuas aduolaſſe, arboreſq; quas ipſe viſco illinerat, ferè cooperuiſſe, ſed quòd ros viſcum madefeciſſet, liberas ex paratis inſidijs abijſſe, paucis tantummodo captis. Narrabat præterea, eas viſco facilè capi, ſed ſi ſemel fortè ab illo ſe explicuerint, nunquam amplius in poſterum ita poſſe capi: Quandam verò affirmabat, quam uiſco captam multos annos aluerat, uiſci ita recordatam fuiſſe, ut cùm aliquando vaſculum potorium lauans, caueæ oſtiolum aperuiſſet, aufugientem uiſco capere nequiuerit, cùm tamen nõ longè à domo recederet, & quotidie in vicinis arboribus cantillaret, & ad ſocias aduolaret, ſeminibuſq; quæ ex earum caueis decidebant, uictitaret, illeq; cibum, & potum ſæpè inter uirgulas uiſco illitas poſitum offeret: illam ſiquidem cùm cibum capere uiſco deuitato poſſet, auidiſſimè comediſſe: ſin minus inediâ conſumi potiùs maluiſſe. Vnde ſe, cùm uideret ſe oleum, & operam perdere, aliam excogitaſſe uerſutiam; Caueam cibo, potuq; inſtructam apertam reliquiſſe, famelicam illam ſitibundamq; cum illicò intrò ingreſſa eſſet, oſtiolo clauſo cepiſſe. Hæc ille. Cæterũ Carduelis non ſolùm viſco, ſed & retibus talluntur, qua in re peculiari quodam aſtu utũtur aucupes, carduos per retis aream, ut uocant,

Quãdo magis canant.

Gregatim volant.

Vt facilius retibus capiantur.

Digitized by Google

at vocant, (est autem illud spatium, quod inter utrasque *retis alas interiacet*) disponunt auiculasque quæ eorum seminibus mirum in modum inhiant, aduolitantes ad eos capiunt. Refert Albertus non solùm has, sed omnia alia Carduelium genera, ita oblectari carduis, vt cùm ijs insident, adeo stupidæ sint, vt aucupe per parietis cuiusdam, post quem latet, foramen, multas è suis, vnam nimirum post alteram laqueo in virgæ extremitate ligato per collum attrahi potiùs patiantur quàm aufugiant. Similiter, quando fistulo ligno capiuntur, vna hærente multas iuuandi animo, accurrere.

NIDVS. PARTVS. EDVCATIO.

Victus Sexus.

NIDVM in spinis, arboribusq; construere Carduelis iam diximus. Nidificant etiam aliquando captæ apud nos, si locus in quo volitare queant, eis concedatur. Ornithologus apud Heluetios in Zetis, siue Hypocaustis, pullitiem etiam educere, licet raruscule, scribit. De ouorum numero neque Aristoteles, neque Plinius meminerunt, quod nouerim. Ornithologus septem parere asserit, Bellonius octo. Nostri aucupes ter anno nidificare referunt, Maio, Iunio, & Augusto, quo in mense nouissimè commemorato quæ nascuntur, cæteris præstare. Quapropter si qui harum auicularum cantu & corporis specie delectantur, eo mense natas eligãt, & inter has, quæ spinis innascuntur, nam huiusmodi præ reliquis viribus, & cantu pollere dicuntur. Mares verò præstare, nemo est, qui dubitet. In omnibus quippe auium generibus masculi fœmellis loquaciores existunt, contrà quàm in hominibus euenit, in quibus fœmina *Vna laborantem possit succurrere lunam.*

Vbi nidificent.

Quot oua pariant, & quoties.

Quæ educandę.

Sexum periti ita distinguunt: mari caput, guttur, dorsum nigriora esse volũt, & caput non solùm nigrius, sed longius, & compressius. Fœminam alas habre cinereas, guttur album, caput rotundum. His alij alias adijciunt coniecturas: maribus rostrum crassius, & longiusculum, alarum maculam coloris aurei, caudam pluribus maculis albis distinctam tribuunt. Sed eiusmodi signa perpetuò vera non sunt: plerunque tamen. Quæ verò à cantu, & costarum plumis desumuntur, cùm sæpius animaduertissem, perpetua, & minimè fallacia reperi. Fœminis enim uox exilior, cantusque minus diuturnus, & plumæ costas obuestientes cinereæ, aut fuscæ, cùm maribus sint aterrimæ. Mares igitur in spinis mense Augusto natos, educare oportet. si quis autem nidum ipse adinuenerit, pullos in eo relictos parentum curæ committet, donec uolare quodammodo queant: tunc enim caueæ illos includere oportebit, & ibidem ex arbore suspendere, ut sic clausi à consuetis altoribus pascantur, donec cibum, potumq; proprio marte capere nouerint. Quod si uerò à parentibus suis domi tuæ ali eos uelis, ne in agris relicti, furibus cedant in prædam, pullos præsente parentum altero, uel utroque in caueam impones & sensim in conspectu eorum deferes ad domum tuam. Parentes enim liberis se suis orbatos esse dolentes, te non minori peruicacia, quàm studio, & pietate sequentur pullos deserere nolentes, quàre cùm domum perueneris, caueã in qua pulli inclusi fuerint à clauo fenestræ infixo suspendebis; illi autem cibum, potumque liberis suis eodem quo antea amore ac pietate offerent: Quod ut commodiùs faciliusque præstent, caueæ clathros satis amplo inter se interuallo distare oportet. Cùm uerò iam adoleuerint, & alterius opera ad mandendum bibendumue non amplius indiguerint, parentes ipsos quoque uisco, aut alio decipularum genere capere poteris. Quòd si ad urbem pullos deferre cupias, in nido similiter relinquendi sunt, quò commodiùs aliqueant. Cibus eorum sint amygdalæ dulces & nuces auellanæ contusæ, uel dentibus aliquantulum contritæ: & penna gallinacea in os ingerantur: cùm cibi quantum satis est, assumpserint, radio alicui ligneo gossipium inuolues, & ex eo madefacto aquam in os instillabis, tum ut bibant, tum etiam ut de faucibus detergantur cibi reliquiæ, ne scilicet illic retentæ phlegmonẽ, & aphtas excitent: maiores verò natu & sine alicuius adminiculo comedentes cibis à nobis aliàs proditis pascantur, si cannabis semen exhibetur, illud leuiter conteres & quotiduè mutabis. Nam sic contusum aliàs acredinem quandam, & putredinem breui contrahit, & utlut nenentũ aues enecat. Cæterùm si adultas alere placuerit, minori id fiet labore. Tales etenim breui admodum tempore mansuescunt, & cicurantur, & statim comedunt, & potant; nisi fortè, cùm incubant, aut fœtus alunt, captæ fuerint. Nam tunc non propter captiuitatẽ, sed nidi, & liberorum desiderium mœrore confectæ, facilè moriuntur. Quod ad Carduelium victum attinet, de eo sic meminit[a] Aristoteles: *Spinum appetunt illa, Spinus, seu Liguri-*

Sexus quomodo dignoscẽdus.

Modus educandi.

Cibus[a].

[a] *H. l. 8. c. 3.*

Digitized by Google

nus, Thraupis, item quæ Auriuittis appellatur. Hæc enim omnia victitant in ſpinis. Vermes autem, & quoduis aliud animal aſpernantur. Dormiunt, & paſcuntur eodem in loco. Sic ille: Quod autem ſcribat ſpinis victitare, id de feminibus eorum intelligendum: quamuis & herbam ipſam, imo etiam ſpinarũ aculeos deuorare dicat author de natura rerũ. *Mirum videtur*, inquit, *quod hæc auicula carduorum acutis, & aculeis paſcitur.* Sed id negat Albertus his verbis: *Quod Cardueli dicatur paſci acutis ſpinarum, & aculeis, experimento nouimus falſum eſſe. Paſcitur enim ſeminibus lapparum, & virga paſtoris* (dipſaci) *& ſimilium. Edit etiam ſemen papaueris, & rutæ, & cãnabis, & quæcunque ſemina edit, roſtro decorticat, vt pura medulla veſcatur.* Hæc Albertus, qui etiam alibi harum auium cibos hoc modo recenſet. *Genera Vinconum ex ſpinis victitant, vt auis Zeyſle Germanis dicta, & Vinco cardui* (Carduelis) *& Vinco rubens pectore, & auis Gurſe dicta.* Confirmat id Creſcentienſis, *Virga paſtoris*, inquiens, *id eſt dipſaci ſemina, & vermiculos, qui ſunt in carduis ſuper radices ſiccatis, quærunt auicula, & cantant, cùm dantur eis.* Cannabis ſemen aliàs in harum auium victu improbauimus, quòd non ſolùm cantui, ſed ſanitati etiam officiat. Scribit autem * Ioan. Baptiſta Porta eas hoc ſemen adeo pinguefacere, vt cantillandi alacritatem adimat. Crediderim tamen ego non inde pingues fieri, ſed potiùs in malum corporis habitum, & cachexiam incurrere, ita vt pingues appareant, cùm tamen pingues non ſint.

Quibus vescantur. Zeysle. Vinco cardui. Vinco rubẽs pectore Gurſe.

* *De villat.*

MORES. INGENIVM. DOCILITAS.

Carduelis mite ingenium.

MITI, placidoq; ingenio ſunt, quòd vel ex hoc conſtat, quod ſtatim captæ, nullâ curâ adhibitâ, potum, cibumq; ſumant, neque ita hominum præſentiam exhorreſcant, vt roſtrum, alasq; caueæ clatris allidant, vti aliæ pleræq; aues facere conſueuerunt. Captiuitatem non valde ægrè ferunt. Quinimo ſi aliquandiu in cauea permanſerint, ne dimiſſæ quidem auolant, vt ipſe etiam obſeruaui, Imo verò mihi narrauit vir quidam fide dignus, cùm aliquando Carduelẽ fœminã pro mare aluiſſet, ſexu poſtea cognito, inuitam abegiſſe, quæ poſtridie reuerteretur, & velut gemens & plorabunda caueis aliarum volucrũ inſideret, & per clathrorum foramina in caueam aliquã aditum ſibi parere ſtuderet; ideoq; beſtiolæ peruicaciam, & in priſtinas ædiculas amorem miratus, caueæ è qua dimiſſa fuerat, oſtium aperiens, ingreſſum præbuit, eamq; vnà cum maribus poſt modum per multos annos pauit, donec tandem ſenio deficeret. Viuunt autem hæ aues in ſeruitute quantum quæcunque aliæ diu. Quod innuit Arioſtus his verſibus:

Mal può durare il Roſcignuol' in gabbia
Più vi ſtà il Cardellino, & il Fanello

Cur diù apud nos viuant.

Propter enim manſuetudinem hominum ſeruitium libenter ferunt, nec ulla ob id exrucià tur cura, Qua de re ſic meminit etiã Ornithologus: Carduelis domi in caueis aluntur multis annis: donec iam ſenecta ætate deficiant: & in menſas aliquando emiſſæ cicures admodũ ſe præbent. Hæc ille. Tantæ illarum placiditati, & animi tranquillitati ſummam docilitatem natura coniunxit. Nam, vt ſcribit Plinius, *imperata faciunt, nec voce tantùm, ſed pedibus, & ore pro manibus.* Quæ autem ſint hæc imperata, ad quæ faceſſenda pedibus, & ore vtũtur pro manibus, declarat author de natura rerum, inquiens: *Carduelis ergaſtulo clauſa ſuppoſitam aquam ab imo per filum vaſculo ſuſpenſo, ad ſe roſtro trahit, pedeq; filo interdum ſuppoſito, cum attigerit vaſculum, ſitim potu ſedat.* Quod præſtare eas veriſſimum eſt, & omnibus notum, & paſſim reperiuntur, venduntur q; quæ talia faciunt. Quare non tam mirari debuit * Platina illam, quæ in cubiculo Franciſci Gonziaci Cardinalis cibum ac potum duobus uaſculis æquilibribus funiculo ad ſeſe traheret & eò minus mirari debebat, cùm non ſolùm Carduelis propriè dictæ id agant, ſed & omnia alia Carduelium genera. *Carduelium genera*, inquit Albertus, *cornu* (uaſculum potorium) *à caueis, vbi includuntur dependens roſtro trahunt, vt bibant, ſed cùm biberint, temerè decidere ſinunt.* Turuerus, *Præter auiculam*, inquit, *Spinuoram illam aurea vitta redimitam, aliam noui ſpinuoram, colore viridem, quæ non ſecus ac Auriuittis roſtro è duabus fiſtulis vicißim aſcendentibus, & deſcendentibus cibum ex vna & potum ex altera deſumit. Quin & hoc facit Miliaria, quam Linottam noſtrates* (Angli) *appellant. Eadem quoque hominem quiduis cantãtem voce imitatur. Quare non ſola illa, quæ Græcè θρανπίς, & Latinè Theodoro Carduelis dicitur, imperata facit, & roſtro, & pedibus pro manu vtitur.* Hactenus ille. Quæ omnia veriſſima eſſe quotidiana experientia docet. Nam & Spinum quoque id præſtare pluries obſeruaſſe memini mus. Sunt etiam ſibi ipſis medicæ eiuſcemodi auiculæ. Etenim vbi oculos hebetare ſuos agnoſcunt, eufragiam, ſi Antonio Mizaldo credimus, deuorant, viſumque reparant.

Linotta.

* *De tuend. valet. lib. 5.*

AETAS.

ÆTAS.

CARDVELES in vigeſimum,plus minus,vſque annum vitam producunt, prout nimirum magis, minuſue firmam valetudinem nactæ fuerint, & maiori, minoriue cura educatæ. Super qua re ſic à neceſſario ſuo ſibi ſcriptum fuiſſe memorat Ornithologus. Carduelis auicula etiam vltra vigeſimum annum viuit. Maguntiæ enim puer Carduelẽ vidi egreſſam viginti tres annos, cui ſingulis ſeptimanis roſtrum, ac vngues præcidebantur, vt papauer, cibum, potumque capere, & ſuo loco conſiſtere poſſet. Cauea verò, & carceribus ſuis exuta, quo locabatur vel prona, vel ſupina iacebat immota prorſus præ ætate,& ad uolandum inepta, & iam pro pemodum pennis geminis immutatis cana effecta. Quandiù viuant.

CORPORIS AFFECTVS.

CAVEIS incluſæ aliquando morbo comitiali laborant, phlegmone etiam,& morbo, quem ſubtilem vocant, corripiuntur; præſertim ſi prauis paſcantur cibis.Quẽ affectum ſi incurrant,eo modo ſunt curandę, quo à nobis alias dictum eſt.

MORALIA.

CARDVELIS auis paruula eſt, ad canendum in caueis enutriri ſolita: quæ vt diximus mirabili modo potum funiculo ad ſe attrahit, vt bibat. Sic qui in cauea Chriſti ſunt, hoc eſt, qui relicto hoc terreno ſæculo, ſe in cœnobiorum clauſtra religionis gratia includunt vt Deo noctù,& interdiù laudes canant, vas plenum aquæ, ideſt, ſacram paginam attrahere,id eſt, frequenter legere tenentur vt bibant aquam ſcientiæ,& ſapientiæ Dei.

VSVS IN CIBIS, ET IN MEDICINA.

NOLLEM *Cardueles deuorari*, inquit [a] Platina: *plus enim voce, quàm patina hominem delectarit.* Aliàs tamen eas non improbat,quin de eiſdem ſic ſcribit. *Ficedularum,& Carduelium, & reliquarum auium minutarũ caro, ſi pingues ſint, modò non nidificent, boni alimenti eſt*, Alij verò eas à cibo reijciunt,vti in primis [b] Io. Iacobus Vueckerus ſic ſcribẽs: *Carduellorum* (ſic habet) *Pardellorum, Paſſerculorum viridium caro ſuccum prauum generãt.* Cæterũ aſſæ, & in cibo ſumptæ iliacos,& colicos perfectè curant. Si Kiranidi fides eſt adhibẽda. [a] *De tuend. valet. lib.5.* [b] *In Syntax med.* Carduelium caro qualis

DE SPINO, SEV LIGVRINO. Cap. IIII.

ORDINIS RATIO.

SPINVS, ſeu Ligurinus in hoc Carduelium genere poſt Carduelem per excellentiam dictam, & colorum elegantia (licet Ariſtoteli ſit aliter viſum) & vocis amœnitate cæteris præfertur, ſed quia & ipſe magno capitur numero flocci etiam fere ab omnibus penditur, & vili admodum à noſtris aucupibus pretio venundatur. Tantum tamen non ei ea vilitas detrahit, quominus inter canoras aues tertium ei nimirum poſt Carduelem, locum aſſignemus. Hunc autem locum quia in multis cum Carduele conueniat iuremerito ſibi vendicat. Vtrique enim à ſpinis, ſiue carduis nomen eſt inditum; vterque eodem ciborum genere victitat,idem vtrique ingenium, ijdem mores, eadem manſuetudo, eadem docilitas. Tam illa, quàm hic imperata facit, & pedibus & ore pro manibus vitur, Quid? Nonne vtramq; tũ à Græcis, tum à Latinis Acãthides dici diximus? Viſi ſæpe ſunt,& quotidie videntur Ligurini, qui apprimè adeo Carduelũ voces imitentur, vt ſi quis non videat, ſed tantùm cantantes audiat, eaſdem prorſus aues eſſe iudicet.Quare profecto magna quidem reprehenſione dignius videbar,ſi tam vni formes aues ab inuicem diſiunxiſſem.

Digitized by Google

ÆQVIVOCA.

ACANTHIS præter auem herbæ quoque genus quoddam Callimacho ſignificat, quæ Græcis erigeron, Latinis ſenecio dicitur, quòd uere caneſcat: vnde etiam aliqui pappum nominant. Acanthis item apud Ariſtophanem Dianæ nomen eſt.

Καὶ ἀρτέμιδι Ἀκανθίδι.
Οὐκέτι κολαινὶς, ἀλλ' Ἄκανθις Ἄρτεμις, id eſt,
Et Dianæ Acalanthidi
Non amplius Colænis, ſed Acanthis Diana.

Videtur autem Ariſtophanes in auium honorem id nominis confinxiſſe. Eſt itẽ [a] apud eundem Poëtam Acalanthis cuiuſdam inſignis canis nomen, nam alibi obſcurum quoddam oraculum referens, ait:

[a] *In Pace.*

Χ' ἡκάδων Ἀκαλανθὶς σπεύδουσ' ἐπὶ τυφλὰ τίκτει, id eſt,
Et tintinabulum Acalanthis feſtinans cæcos parit.

Acalanthis canis nomẽ

Vbi Scoliaſtes de ſolo cane, inquit, memoratur in prouerbio, quòd cæcos pariat: meminit quoque Cælius, Acalãthidem nobiliſſimi canis nomen eſſe tradens παρὰ τὸ αἰκάλλειν, id eſt, ab adulando, fortaſſis quòd familiaribus aduletur, peregrinis allatret. Cæterùm cùm vocabula hæc auem ſignificant, eandem ſemper non denotant. Veteres enim tum Græci, tùm Latini pro Acanthide Spinum ſeu Ligurinum accipiunt, de quo nobis modò eſt ſermo: iuniores verò vtriuſque linguæ ſcriptores Carduelem per excellentiam dictam. Acalanthides præterea dicuntur aues baſilicæ, id eſt, regiæ, vt aliàs ex Cœlio annotauimus, & Ariſtophanis quoque ſcholiaſtes memoriæ prodidit. Spinus etiam & auem, & aliud longè diuerſum ſignificat. Seruius etenim in illo [b] Virgilij:

[b] *Geor. l. 4.*

Eduramque pyrum, & ſpinos iam pruna ferentes,
Prunorum ſylueſtrium, inquit, *arbor ſpinus vocatur genere maſculino, nam ſentes has ſpinas dicimus.*

Ex quibus verbis patet, Seruium huius eſſe ſententiæ, ſpinum, cùm eſt generis maſculini, arborem ſignificare. Quem quia multi poſtea ſecuti ſint, illi refragari non liceat. Eſt autem ſpinus frutex, non arbor, vt inquit Seruius, vix in arborem magnam adoloſcens, radice lenta, lignoſa, longè, lateque ſerpente, ex qua multos producit ramos, pungentibus aculeis horrentes: folia ſatiuæ pruno ſimilia, ſed multò minora: fructus rotundus, prunis ſatiuis minor, guſtus acerbi, & plurimũ adſtringentis. Ligurini nomen poſtremò & ipſum æquiuocum eſt: Nam præter auem puerum quẽdam, ſeu adoleſcentulum denotat apud [c] Horatium, de quo ſi rectè memini, duobus in locis mentionem facit. Auicula quædam rubente capitis vertice inſignis ex Parorum genere, quę vulgò apud Heluetios Thanmeisle, id eſt, Parulus abietum (uolitat enim in ſyluis circa abietes) appellata, à nonnullis apud Heluetios etiam Maldzinsle, ideſt, Acanthis Syluatica nuncupatur.

[c] *Carm lib. 4. od. 1. et 10*

SYNONYMA.

LICET tum Carduelis per excellentiam dicta, tum Spinus, ſeu Ligurinus Acanthophagæ aues æquè ſint, & dici poſſint, Ariſtotelem tamen pro Acãthide Spinum, ſeu Ligurinum accipere in ſuperioribus demõſtraui. Vtrũque nomen ei à ſpinis, quarum ſeminibus veſcitur, eſt inditum. Ἄκανθον enim Græci ſpinam vocãt. Non defuere qui pro Acanthide, & Spino alias aues interpretentur. Gyb. Longolius Acanthidem Chloridem eſſe putauit quam nos potiùs aliam auiculam cum Ornithologo eſſe remur, nimirum totam χλωρὰν, id eſt, viridem, vnde nomen ei apud Italos alioſq; populos eſt inditũ. Turnerus tamen Anglus cum Longolio conſentiens, ſic de Spino ſcribit: Spinum Ariſtotelis Grenefincã noſtram eſſe arbitror. Nam illa inter ſpinas plurimùm degit, & ex herbarum ſeminibus victitat. Auis quam Spinum eſſe iudico, magnitudine Paſſerem æquat, tota viridis eſt, præſertim mas in hoc genere, fœmina ferè pallida eſt. Veſcitur carduorum ſemine, & Lapparum, vt Auriuittis minorum, nidulatur in ramis ſalicum, aut prunorum ſylueſtrium; cantat amœnè, & cibum, & potum è ſitulis haurire non recuſat. Hactenus ille: Aliàs Acanthidem ſeu Spinum noſtrũ imprudẽter Luteolã vocat, & Ariſt. Chloridẽ eſſe autumat, vt ex eius verbis liquet. χλωρὶς, inquit, Luteola Anglicè Siskin, Germanicè ein Zeyſich, quibuſdam ein Engelchẽ.

Spini, & Acanthidis etymum.
Longolij error.
Chloris quæ auis.
Turneri error.
Grenefinca
Siskin.

Luteola.

Digitized by Google

Luteola Luteo ſuperiùs deſcripta multò minor eſt, & colore ad viriditatẽ tẽdẽte, pectore luteo eſt, & roſtro longiuſculo, tenui, & acuto, Auriuittis ſimili. Duas habet maculas nigras, alteram in fronte, alteram ſub mento, cantillat non inſuauiter. Rara apud Anglos hæc eſt, nec vſpiam ferè alibi, quàm in caueis cernitur. Semel tamen in Cantabrigianis agris vidiſſe recordor. Huius generis ſunt, quas Anglia Canarias vocat. Hæc ille, cuius ſuper hiſce auibus ſententiam cuilibet, qui ſano iudicio ſit, falſam eſſe ſatis conſtare arbitror, nec nos cogere, vt in illa refellenda diutiùs immoremur, eoque magis, quòd alibi de hoc ſermo ſit habendus: quare iam reliqua proſequamur. Pro Acanthis apud nonnullos Acanthyllis legitur ego Acanthyllis per L ſimplex ſcribendum eſſe arbitror. Lacones, vt teſtantur Heſychius, & Varinus ἀχαλάνσιν dicunt. Ἀχαλανθίλις apud Theocriti ſcholiaſtẽ legitur per iota in penultima, plerique tamen per malunt. Ab Acanthylis per metatheſin, ſiue literarum tranſpoſitionem videtur facta Acalanthis; ab Acalanthide Acardelentes, Acalantia, & Actalantia, nomina corrupta, de quibus aliàs meminimus. Albertus quoque vbi Acanthis apud Ariſtotelem legitur, corruptiſſimas voces habet, vt Fatalyz, Aſslauados, Amaſtorochoz. Spinus autem non ſolùm apud Latinos, ſed Græcos etiam auem ſignificat; nam in illo Ariſtophanis.

Acãthyllis.

Acalanthis

Fatalyz. Aſslauados Amaſtorochoz. Spinus.

Ὅτι συλλίβων τοὺ σπίνους πωλῶ καθ' ἑπτάτυ ὀβολοῦ, id eſt,

Faſcem è ſeptenis ſpinnis contextam obolo vendit.

Interpres nihil aliud interpretatur, quàm Spinum genus auis, vt ex eo Varinus. Videtur autem Ariſtophanes litteram geminaſſe ratione metri, vt ſcilicet produceret penultimam: nam alioqui corripitur, ſicuti apud Aratum: Καὶ σπίνος ἠὲ σπίζα, id eſt, Et *ſpinus in aurora ſibilans*. Sed & idem Ariſtophanes penultima breui alibi uſurpat. Eubulus etiam penultima correpta apud Athenæum in hoc ſenario:

Τίλλω τι φάττας καὶ χίλλας ὁμοῦ σπίνοις.

Idem σπίνια, & ἀκανθυλλίδας nominat: ſed dubitant nonnulli, an Græcorum Spinus idem ſit cum Acanthide, quam voce latina Gaza Spinum vertit. Plerique diuerſum eſſe volunt, eſſeq; auẽ, quæ per onomatopœiã ſic appelletur. Quippe Feſtus Auienus in hoc Arati verſu:

Σπινθία ἴδος ὀρειθαρίων σπίνοι,

Fringillam vertit hoc pacto:

Si matutinus Fringilla reſiluat ab ort.

Σπίνος nomẽ lapidis.

σπῖνος verò penanflexum nomen eſt lapidis Ariſtoteli in mirabilibus. Quod ad Ligurini etymum attinet, ſuper eo diuerſæ ſunt ſententiæ. Quidam etenim Græcam illi originem tribuunt, διὰ τὸ λιγυρὸν τῆς φωνῆς, à vocis argutie: quidam verò inter quos eſt Bellonius, à Gaza ex lingua vernacula ſuæ genti formatum eſſe exiſtimant, Idem [a] Bellonius Chryſomitren Ligurinum eſſe, ſe aliquando exiſtimaſſe aſſerit, ac ſuper ea opinione ſua ſic ferè ſcribit. Eſt & alia quædam auicula Græcè Chryſomitris, quam Gaza vertit Auriuittem, qua ſi geſtantem vitram auream, quam aliquando putauimus eſſe Ligurinum. Sed M. Antonius Martinellus Flander huiuſmodi auiculam exiccatam, & ſalitam, antequam illinc diſcederem, mihi oſtendit: quod nos in ſententia noſtra confirmauit: ad quod acceſſit etiam nomen (dixerat paulò antè, nunc in Græcia Ligurinum appellari Spinum, & Spinidiam) quo in hunc diẽ adhuc venit. Hæc Bellonius, qui Ligurinum quidem nõ eſſe Chryſomitrẽ rectè iudicat: ſed quod aui illi exiccatæ ſibi à Martinello oſtenſæ id nominis tribuat, non ſatis firmis innititur argumentis. Habuerit fortaſſis & illa auream vitram, ut Carduelis noſtra, ſed id non conficit fuiſſe Ariſtotelis Chryſomitrin, niſi cætera quoquę de ea à Philoſopho tradita reſpondeant, quæ in Carduele noſtra penitus reperiuntur, ita vt hæc extra omnem controuerſiam Auriuittis ſit ſtatuenda. Quod ſupereſt. Itali vulgò Lugarino, & Lugaro dicunt, quam poſteriorem vocem quaſi latinitate donare cupiens Auguſtinus Niphus, Leucarum vulgò dici ſcribit. Quibuſdam minus culti idiomatis dicitur etiam Legorin, Luganello: Siculis Legora. Galli, vt audio, appellant Scenicle, Cinit, alibi etiam Ceriſin, vel Serin. Cuius poſtremi vocabuli etymologiam reddere conatur [b] Bellonius his verbis: Auis vocata Gallis Serin à cantus præſtantia nomẽ habuit. Dicitur autem Serin, quaſi Syren: ſicuti enim Syrenes vario cantu aerem mulcere dicuntur, vociſq; dulcedine ſoporem nautis inducere: ſic etiam hæc auicula Regulo vix maior, quòd cantus in primis ſuauitate valet, meritò à Gallis hoc nomine appellata fuit; qui auem aliquã bene canere denotare volentes, Ligurini modulos ædere aſſerunt. Hæc Bellonius. Germanis dicitur Zinzle, vel Zeiſel, vel Zizele, vel Zyſchen, Louanienſibus Galuogel, Friſijs Siſgen, Belgis alijs Cijsken, geel Voghelken, Polonis Czizek. Illyrijs Czisz. Turcis Vtlugán.

[a] *De auib. l. 7. cap. 14.*

Spinidia.

Lugaro. Lugarino. Legorin Luganello. Legora. Scenicle. Cinit. Ceriſin. Serini etymum.

[b] *De auib. l. 7. cap. 14.*

Zinzle. Galuogel. Siſgen. Cijsken geel voghelken. Czizek. Czisz. Vtlugan.

FORMA. DESCRIPTIO.

DE Ligurini forma ex Turnero ſub Luteolę nomine ſuperiùs quædam diximus. Sed ſi quis ijs non acquieſcat, Bellonij etiam deſcriptionem adijcere non pinguit. * Ligurinus, inquit, multum ſimilitudinis habet cum Thraupide (Thraupis illi & nobis auis eſt, quam Citrinellam dici teſtatur Ornithologus) ſed plus lutei coloris habet, & corpore paulò minor eſt. Roſtrum illi breue, colore pallido, caput dorſumque non tam luteſcunt, vt in Floro (pro Floro Vireonem, ſeu Chloridem Ariſtotelis intelligit) Guttur & pectus lutea ſunt, ſed nonnullis maculis pullis interſtincta. Ita etiam cauda, & plumæ ſupra alas, & vropygiũ ex luteo palleſcunt. Extremitates alarum nigræ ſunt. Hæc Bellonius, ſed in hoc à Turnero diſſidens, quòd hic roſtrum longum, ipſe verò breue Ligurino tribuat. Ego in omnibus quot quot hactenus vidi, roſtrum nõ tam longum habere, vt in Auriuitte, quod aſtruere videtur Turnerus, nec adeo breue, vt Bellonius, obſeruaui, ſed corporis magnitudini egregiè reſpondere. Mas à fœmina in hoc auicularum genere non parum differt. Mari etenim capitis macula multò nigrior, & toto corpore multò magis luteſcit, quàm fœmina. Quæ etiam differentiæ in vtroque ſexu iuniores ab adultioribus diſcriminant. Quò etenim adultiores fuerint, eò magis luteſcunt, & capite magis ſunt atro, vt à me ſæpius fuit obſeruatum, quare neque piguit alterius, qui iam erat prouectioris ætatis, iconem hîc exprimere. Vidi præterea aliquando Ligurinum fœminam, capite prorſus albo, quam pariter depingere libuit, ne quid vnquam in hoc opere deſiderari queat.

* *De Auib. lib. 7. c. 14.*

Ligurini deſcriptio ex Bellonio.

Roſtrum.

Color.

Maris, & fœminæ differentiæ.

Ligurinus leucocephalos.

Ligurinus mas cum acanthio ſatiuo.

VOX.

Digitized by Google

Ligurinus mas ætate prouecta cum luiubis.

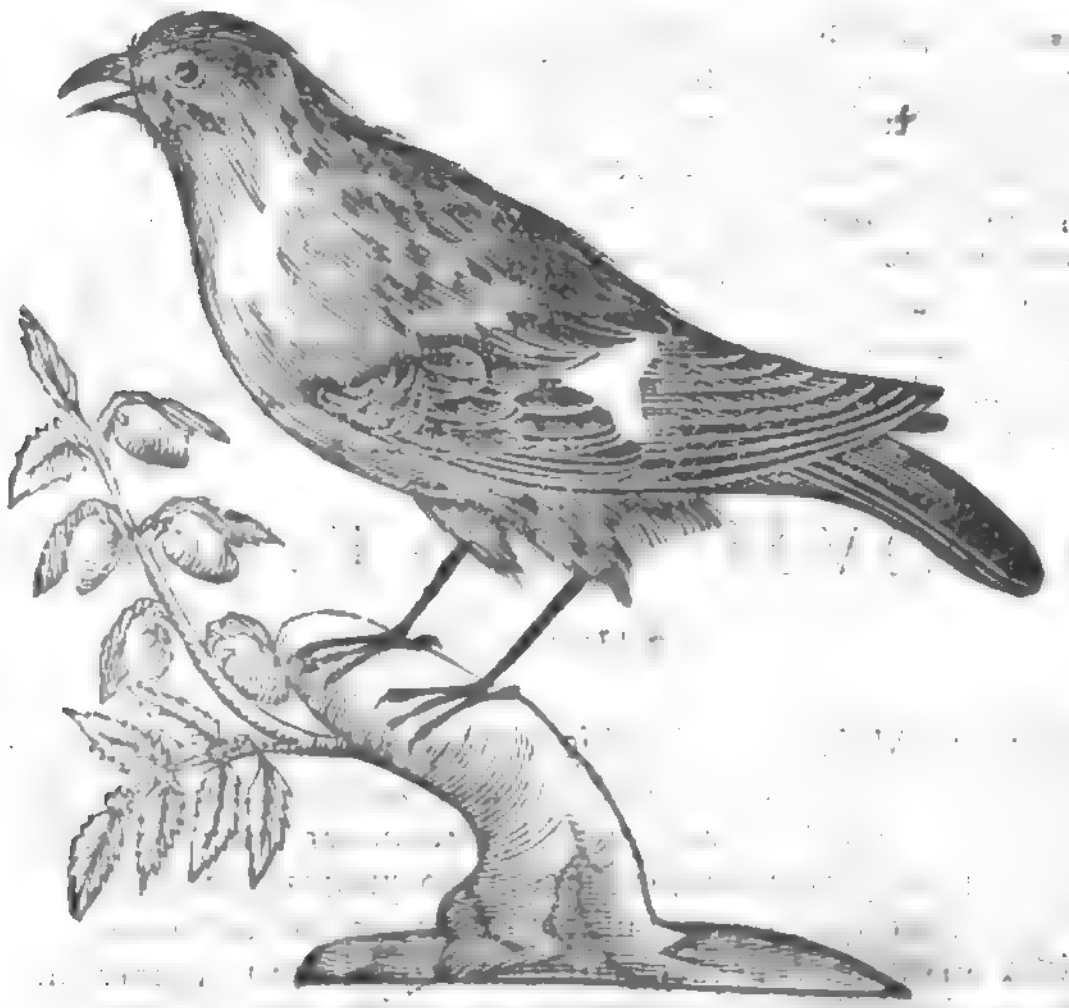

Ligurinus fœmina leucocephalos cum acanthio Illyrico.

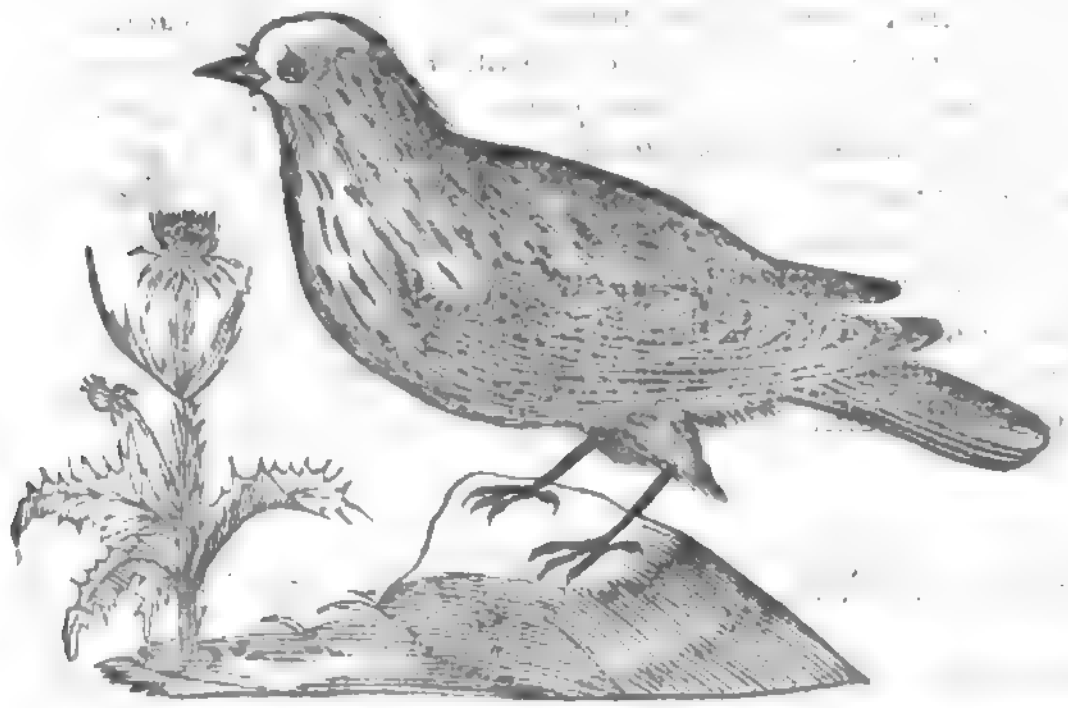

VOX. CANTVS.

LIGVRINI *& vita, & colore ignobiles sunt*, inquit Aristoteles, *sed valent vocis amœnitate*: Quod postremum veriſſimum esse aliorum scriptorum testimonio, & experientia ipsa est confirmatum. Albertus inter quatuor Carduelium genera, quæ recenset, secundum à Carduele per excellentiam dicto locum propter cantus suauitatem Ligurino assignat. Bellonius item, cuius verba supra attulimus, eandem cælo laudibus attollens, scribit Gallos, quando alitis alicuius cantum

*Hist. lib. 9. cap 17. Ligurini valent vocis amœnitate.

Digitized by Google

cantum laudare volunt, eam Ligurini inſtar canere dicere. Multi præterea non obſcuri nominis authores huiuſce auis amœnitatem ſummis laudibus celebrant; quorum tamen verba breuitati conſulentes hîc adducere ſuperfluum exiſtimauimus, eoque maximè cùm in caueis noſtris continuò cantillãs, quid voce ſua valeat, ipſa ſui ipſius præco eſſe poſſit. Hoc interim à nemine, quod noui, traditum libenter adijcio; auium ſcilicet quarumcunque vocem imitari, & præcipuè Carduelis. Alebam ego aliquando Ligurinum qui ex longo cum Carduele conuictu, & conſuetudine, proprij & natiui cantus omninò oblitus, Carduelis vocem ita exprimeret, vt quicunque eum non videret, ſed cantillantem tantùm audiret, Carduelem, non Ligurinum eſſe iudicaret, at quod magis ad huc eſt mirabile ex interuallis etiam Hirundines per aulam, & thalamos volitantes, Paſſeres tecto inſidentes, & quaſcunque alias ei volucres audire contingeret, adamuſſim imitabatur. Vnde cùm ruri me aliquando continerem, caueamque in qua incluſus erat, ab arbore ſuſpenderem, omnis generis auiculæ, tanquam ad ſuæ ſpeciei auem, vocis nimirum ſimilitudine deceptæ, magna frequentia vndique aduolabant.

Ligurinus aliarũ auiũ voces reddit.

INGENIVM. VOLATVS. LOCVS. Aucupium.

IDEM ferè ingenium Ligurinis, quod Cardueli, ſed mitiores, & minus ſagaces eos quis fortè iudicauerit his argumentis, quòd Cardueles, ſi plures in eandem caueam conſerantur, non raro inter ſe rixentur, Ligurini verò neque cum ſuo, neque cum alio quoquam genere altercari unquam viſi ſint, quin alijs quibuſlibet auibus, etſi imbecillioribus, ſi inſultent, miro manſuetudinis exemplo cedant. Quod ad aucupium attinet, multò faciliùs, quàm Carduelis capiuntur, nec tam tenaciter inſidiarum, quas aliquando enaſerint, memores ſunt; imo verò centies viſco ſi ſe explicuerint, nondum tamen illud deinceps deuitant. Aduolant ocyus ad generis ſui allectrices, & in quaſcunque inſidias ſeſe præcipites dant, nec illinc prius diſcedunt, quàm in manus aucupum deuenerint. Et ſi quis fortaſſe eorum volatum aliorſum dirigat, illicò vel ad vnam vocem captiui reuocantur. Vnde fit, vt totum agmen aliquando capiatur, volant etenim & ipſi gregatim, ſicut cætera Carduelium genera. Tempus autem ad eos capiendos idoneum, eſt autumnus. Cùm enim aues migratoriæ ſint, primis frigoribus, & niuibus è montibus pulſi ad nos aduolant, & hinc ante hyemis aduentum in denſa nemora ſeſe abdunt, tepidiora loca quærentes teſte[a] Aeliano his verbis: *Spini aues in poſterum longiſſimè prouidentes, hominibus ad futurarum rerum coniecturam ſapientiores ſunt: etenim hyemem futuram præſentiunt, & niuem prænoſcunt, & multa cautione obſeruant, ne ijs opprimantur. Itaque eorum acerbitates metuentes, tanquam ad perfugia, ſic ad loca ne moribus frequentia confugiunt.* Hæc Aelianus. Cæterùm quod de autumnali eorum aduentu diximus, id ſingulis ferè annis in Italia contingit. In frigidioribus verò regionibus vel nunquam, vel rarò apparent, vt in Gallia, & in Anglia, vt meminerunt Bellonius, & alij. Quin neque apud nos quotannis cernuntur. Obſeruarunt namque aucupes noſtri plerunque magnum eorum eſſe numerum: aliquando verò etiam ne vnum quidem toto anno vſpiam apparere.

Ligurini mitiores, & minus ſagaces Carduelibus.

Multò faciliùs, quàm Carduelis capiuntur.

Gregatim volant.

[a] *De anim. lib. 4. c. 60.*

NIDVS. PARTVS. EDVCATIO. CIBVS.

QVID de Spini nido dicam, non habeo, nam & aucupes noſtri, quòd in regionibus hiſce non nidificet, nidum nunquam ſeſe obſeruaſſe inquiunt. In montium verò ſyluis nidulari conſentaneum eſt, vbi ſcilicet nidificationis tempore degit. De numero ouorum, meminit[b] Plinius, vbi omnia animalia, quò maiora ſunt eò infœcundiora eſſe probat, ideoque elephantos, camelos, equos, ſingulos tantùm gignere, Eo enim in loco ſtatim de Acanthide ſubijcit, quòd cùm auis minima ſit, duodenos pariat: Cùm tamen, Albertus, tum de Acanthide, tum de reliquis alitibus paruulis diuerſimodè tradat. *Aues*, inquit, *paruæ, vt Philomela, Alauda, Scriſcendula* (Ligurinum intelligere videtur) *& huiuſmodi ſemel anno pariũt quatuor, aut quinque ova.* Sic ille, cui ne, an potiùs Plinio ea in re credendum ſit, illi iudicabunt, qui nidum huius auiculæ

[b] *Lib. 10. c. 56.*

Digitized by Google

culæ reperient, aut antè reperierunt. Quod modò ad educationem attinet, ea ſanè facilis eſt, ſtatim enim capti cicurantur, & cibum vel è porrigentium manibus capiunt. Eiſdem veſcuntur, quibus Cardueles, eodemque proſus modo educandi ſunt. Apud Gallos napi ſemine teſte [a] Bellonio enutriri cõſueuerunt. Obſeruarunt etiam noſtri aucupes conizæ ſemine oblectari: & reuera huic plantæ inſidere ſæpius cernuntur, cùm liberæ volant, & gaudere ea planta ipſe in ijs, qui in caueis aluntur, pluries ſum expertus.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

AEGITHI, & Flori ſanguinem credi commiſceri non poſſe à Philoſopho proditum eſt. Idem de Spino, & Salo ſcribit Aelianus, *Spini*, inquiens, *& Sali ſanguinem, ſi quis in eodem vaſe permiſceat, coire, & permiſceri negant.* Idẽ diſſidium [a] Antigonus Apeitho aſcribit. Ego quæ auis Apeithus ſit, me ignorare ingenuè fateor: ſuſpicor tamen eandem eſſe, quæ Aegithus, vel pro Apeitho Aegithum eſſe legendum. Tanti autem diſſidij inter commemoratas auiculas cauſa ignoratur. Cur autem Corydalis, id eſt, Alauda Acanthidem odio habeat, vt teſtantur Philes, & Aelianus, cauſam referunt, quòd oua ſibi inuicem frangant. Ligurinus aſinum etiam odio proſequitur, & cur, docet [b] Ariſtoteles, *Spinus*, inquit, *& aſinus inimici inter ſe ſunt. Victus enim Spino à vepribus, quas aſinus tenellas adhuc paſcit.* Idem Plinius ex Ariſtotele tranſcripſiſſe uidetur. Bellonius paulùm diuerſam cauſam comminiſcitur: nam, *Spinus*, inquit, *eſt aſino inimicus. Hic etenim teneras adhuc ſpinas tempore verno deuorans, ni dum Spini in terram deijcit; vnde orta lites.* Hæc ille. Quod reliquum eſt, cum alijs omnibus auibus, & animalibus, quæ ex rapacium genere non ſint, Ligurino noſtro bene conuenit.

Spini, & ſali ſanguis non coit.

[a] *In mirab. narrat. congr.*

Cur aſinũ oderit.

[b] *Hiſt. lib. 9. cap. 1.*

[a] *De anib. l. 7. c. 14.*

FABVLOSA.

ANTONINVS Liberalis fabellas duas de Acãthide ſcilicet, & de Acalanthide, tanquam de auibus diuerſis recenſet. Nos autem quòd eædem aues putentur, vtramque hîc referre non pigebit. Autonous, inquit, Melanei filius ex Hippodamia filios nactus eſt, Erodium, Anthum, Schœneum, Acanthum, & filiam Acanthidem, quam forma pulcherrimam Dij fecerunt. Habuit is Autonous equorum armenta plurima, eaque paſcebantur ab Hippodamia vxore, & filijs eius. Cæterùm Autonoi plurimum agri poſſidenti nullus cùm fructus perciperetur, ob culturæ neglectum: ſed iuncos ei ſolum, ſpinaſque ferret: inde nomina filijs Acantho, & Schœneo, filiæque Acanthidi impoſuit: maximumque natu Erodium appellauit, quòd ipſum deſtituiſſet terra. Is Erodius armentorum equarum ſtudioſiſſimus ea paſtum in prata compulerat: vnde cum ea Anthus expuliſſet, equæ à pabulo excluſæ in furorem verſæ ſunt: nactæque Anthum deuorarunt, multa Deos opem flagitantem. Et pater quidem Autonous præ dolore attonitus equas abigere cunctatus eſt, itemque adoleſcentis famulus. Mater verò cum duabus depugnans ob corporis imbecillitatem peſtem filijs depellere non potuit. Cùm autem hoc modo extinctum Anthum deflerent, Iupiter, & Apollo miſericordia ducti vniuerſos in aues mutauerunt: Autonoum in Ocnum, quòd pater ad ferendum filio auxilium ſegnis fuiſſet; matrem in Corydum, quod ſe aduerſus equas armaſſet, pro filio propugnans: ipſum autem Anthum, Erodium, Schœneum, Acanthum, & Acanthyllida in aues priſtinis ſuis nominibus inſignes, famulum Anthi comitem itidem in Erodium, ſed Pello longè minorem. Atque inde Erodius nuſpiam Antho adſidet, neque Anthus Epipha, quòd ab equis peſſimè fuiſſet tractatus, atque etiamnum Anthus equi vocem audiens fugit, ſimul eam imitans. Hactenus Liberalis, qui & de Acalãthide paulò inferius fabulatur in hunc modum. Iuppiter in Pieria cum Mnemoſina congreſſus Muſas genuit. Regnabat eo tempore in Emathia Pierius indigena, eique nouem erant filiæ, quæ chorum ſuum Muſis oppoſuerant: certamenque muſicum eſt in Helicone commiſſum. Quando autem filiæ Pierij canebant, omnia caligine obſcurabantur, nihilque ad choream obtemperabat. At Muſarum cantu ſiſtebatur cælum, aſtra, mare, flumina: & Helico voluptate delinitus ad cælum uſq; creſcebat: donec eum conſilio Neptuni Pegaſus inhibuit, verticem pede percutiens. Quoniam autẽ certamen inierant mortales cum Deabus, Muſæ eas in aues transformárunt numero nouem, quo etiamnum inter homines nominantur, Colymbax, Iynx, Cenchris, Ciſſa, Chloris, Acalanthis, Neſſa, Pipo, Draconis.

Acãthidis fabula.

Autonous in Ocnum

Hippodamia in Corydum.

Acalãthidis fabula.

Digitized by Google

DE PASSERIBVS CANARIIS. Cap. V.

Canaria insula
* *Lib.6.c.32.*

CANARIA insula est Atlantici Oceani ad lævam Mauritaniæ, vna ex his, quas veteres ob insignem aeris temperiem Fortunatas vocauere, sic dicta à multitudine canum ingentis magnitudinis, vt ex Iuba tradit * Plinius. Hodie omnes illæ insulæ, quas veteres Fortunatas dixêre, vno nomine Canariæ appellantur. Ex his solent afferri nostro æuo aues quædam ex canorarum genere, quas a loco vnde afferuntur, Passeres Canarienses vocant, vel Canarios, aliqui Canarios simpliciter, alij quoque aues sacchari, quòd illinc quoque optimum aduehatur saccharum, quod Canarium nuncupant. De hac autem aue subinde post Ligurinum agendum nobis esse iudicauimus, quòd Ligurini speciem esse quidam existimauerint, vt Turnerus, & reuera colore, & aspectu ei admodum similis est. Hanc Ornithologus ex amico suo sic describit. Auis est vulgaris Pari magnitudine, rostro albo paruo, & in acutum tendente: alarum, & caudæ pennis totis viridi colore: exiguo sanè discrimine ab auiculis illis, quas nostri Citrinas nuncupant: aut ijs, quas Zisclas nostri, Itali Ligurinos, nisi quod paulo maior est, quàm vtraque illarum, huic aspectu similior, illa non nihil viridior. Hæc Ornithologus. Inter marem, & fœminam hoc interesse animaduerti, quod illi pectus, & venter, & capitis pars superior quæ rostro adiacet magis lutea sunt, quàm fœminæ. Hoc vtrique commune est, vt carnosi sint non pingues. De eius cantu idem Ornithologus sic meminit: Concentu valde amœno est, & acuto, quem spiritu diù non interrupto nunc in longum, nunc in altum varia vocis inflexione, & musica propè, sane lepida, & artificiosa melodia extendit. Sonus emissus omnino gracilis, tamque vibrans est, vt cùm paruos fauces aliquando neruos intenderit, auscultantium aures tereti quasi clangore percellat, & obtundat. Huiusmodi illius cantu, qualem nobis describit Ornithologus multi delectantur multi etiam offenduntur, obtundi se ab illo dicentes. Carè admodum vbique venditur, tum ob cãtus suauitatem, tum quod è remotissimis locis summa cura, & diligentia non nisi rara asporterur, vnde à nobilibus tantùm ali consueuit. Si quis autem harum auium modulis capitur, eis emat, quæ longiore cauda sunt præditæ, & quæ minorem corporis magnitudinẽ obtinent. Nam quò minores sunt, eò magis canoras esse experimento compertũ est. Quæ verò magnæ sunt caueis inclusæ caput circà, & retrò versant, neque genuini Passeres canarij sunt æstimandi. Huiusmodi ex insula Palma, & Viridi afferuntur, & stultos ab eo capitis motu, qui stultis conuenit, vocitant. Pascuntur vt alibi est à nobis traditum, Phalaridis semine, eoque multùm delectantur, ideoque simul cum illis ex eisdem insulis ad nos deferre soler, nunc verò non pauca aliunde copia suppeditatur. Ornithologus ex amici sui relatu eisdem cibis vesci scribit, quibus Ligurini, & aues Citrinæ nuncupatæ, Lini scilicet, aut papaueris semine, vel etiam interdum milio: priuatim verò Saccharo, eiusque arundine summo perè gaudere vti etiam alsine, siue auricula muris quam vulgò morium Gallinæ vocant. Hæc enim ad cantum statim excitari affirmat. Eiusmodi aues tuberculis quibusdam in capite infestari solent, quæ ex atheromatum genere existimo: butyro, ea, aut Gallinaceo adipe sunt inungenda donec maturescant: deinde pus ex eis accurata dexteritate resectis extrahendũ, & postea iterum inungen da donec omnino sanescant. Quandoq; etiam pediculis eos affici contingit: in quo casu vino eos sæpius aspergere conducet. Ita.n. animalcula illa perimentur & ipsæ ad eam molestiam superandam firmiores euadent. In reliquis affectibus eisdẽ remedijs curantur, quibus reliquæ. Plura, quæ de hac aue dicam non habeo, cuius nimirum veteres nullam mentionem fecerunt: Quare reliqua iam prosequi certum est, recitato tamen prius periti Germani cuiusdam in hanc auem epigrammate.

Passer Canariẽsis seu Canarius.

Ordinis ratio.

Cantus.

Pretium.

Quæ eligenda.

Quibus vescantur.

Corporis affectus.

Tubercula in capite

Pediculi.

Quid mirer digitis quando rudis organa pulso
Suaue tot è cannis ire, redire melos?
Plures vna sonos auis hac nil Passere maior
Gramineis herbis aqua colore dedit.
Illa tonos apiè medios, quos maxima moles,
Nec calami poterant mille sonare, canit.
Ergo chelys, cythara que fides vos, dicite nostram
Vel mutam, si fas est, vel ἄμουσον auem.

DE FRIN-

Digitized by Google

Canaria mas cum panico foliata panniculâ.

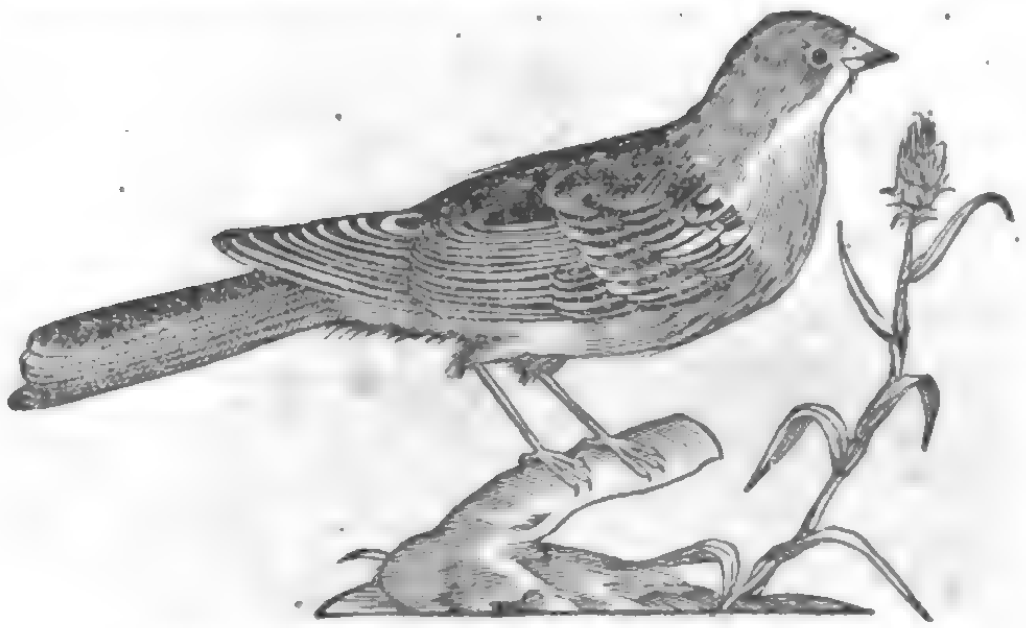

DE FRINGILLA. Cap. VI.

ORDINIS RATIO.

Ordinis ratio.

POST aues Canarias, quas Ligurinorum quandam ſpeciem aliqui exiſtimant, Fringillæ ſequi videntur. His enim Albertus inter quatuor Carduelium genera, quæ recenſet, tertium locum aſſignat. Et quamuis minus quàm Carduelis propriè dicta, aut Ligurinus cantum continuet, nihilominus multò æditiorem, & pleniorem, auribuſq; non inſuauem vocem ædit. Quare etiam eorum more in caueis paſſim alitur, nec infima inter eę teras canoras habetur: quin aucupes illam maioris, quàm reliquas faciunt, libẽtiuſq; paucas ex his capiunt, quàm ex alijs multas, & maiorem ſemper ipſarum numerum, quàm cæterarum enutriunt: cuius rei cauſam aliàs, cùm locus exiget, reddemus.

Fringillę altior, & plenior vox, quàm Carduelis, aut Ligurino.

GENERA. DIFFERENTIÆ.

Montifringillæ.

PRAETER communem Fringillã aliud quoddam genus eſt, quod Montifringillam nominant, à montibus nimirum, in quibus degit, vulgari non diſſimile, & magnitudine proximum: vt verò differant, dicemus poſtea. Cæterum quemadmodum Albertus Carduelis nomen, vt diximus, tribus, aut quatuor auicularum generibus, quæ omnes canoræ ſunt, & carduorum ſeminibus veſcuntur, commune facit: ita etiam Germanicè omnes Vincones nũcupat, nimirum Carduelem vulgò dictam Vinconem Carduorum, Spinum, vel Ligurinum aliàs in Vinconum genere numerat, aliàs ſimpliciter Vinconem nominat, rubeum verò Vinconem à colore pectoris, Fringillam vulgarem. In Heluetia Fringillarum quoddam genus eſſe narrat Ornithologus, quas neſcio an à communibus illius regionis differentes, aucupes Fringillas Italicas appellant.

Vĩco apud Albertum, quas aues ſignificet.

Vinco cardui.

Vinco ſimpliciter.

Vinco rubeus.

AEQVIVOCA.

FRINGILLAE, & Vinconis nomen, alijs etiam auiculis, cùm in Gallia tùm potiſſimùm in Germania attribuitur. Ornithologus trium auicularum meminit, quarum primam ex Chloridum genere exiſtimat, à Gallis Pinſon verdier, id eſt, Fringillam viridem nuncupatã; alteram dicit eſſe Fringillã minorẽ, pectore luteo, cauda oblonga, iuxta aquas

Gielfincke. ta aquas degentem à Friſijs Gielfincke, id eſt, Fringillam luteam cognominari. Hancque illius regionis aniculas Chriſto oculos in cruce eruiſſe nugari. Tertiam verò ab ipſo deſcriptam, capite atro, pectore omnium maximè rubro, lingua ſine acumine, ab Heluetijs Gijger, à Germanis aliquibus Golofinck, & Lobfinck, ab alijs Blutfinck, à Germanis inferioribum quibuſdam Goutuinck, ideſt, Fringillam auream indigitari teſtatur. Iynga vero, quę Torquilla eſt, à Gaza Fringillam vulgò dici traditum eſſe ſcribit [a] Pierius.

Gijger.
Golofinck.
Lobfinck.
Blutfinck.
Goutuinck
Iynx.

[a] *Hierogl. lib. 25.*

SYNONYMA.

SPINAM *appetunt illa Spinus, ſiue Ligurinus, Carduelis, & quæ Auriuittis appellatur. Hæc enim omnia victitant in ſpinis. Vermem, autẽ, & quoduis aliud animal aſpernantur.* Verba ſunt [a] Ariſtotelis, quæ non aſſequẽs Ornithologus credit hic Philoſophum innuere omnes alias aues acantophagas, ideſt, ſpinarum ſeminibus victitantes, neque vermem, neque animal vllum attingere, & in ſumma quod de tribus illis acantophagis auibus tradit, idem etiam de reliquis illius generis omnibus intelligere. Quapropter dubitat, nunquid Fringilla noſtra [b] Ariſtotelis Spiza ſit, Spizam enim hic inter vermiuoras recenſet: & ideirco ille, quæ Græci de Spiza prodiderunt, ſeparatim tanquam de aue diuerſa conſcribit. Quantum verò hallucinetur, ſi rectè Ariſtotelis verba perpendantur, nemo non viderit. Putauit autem, vt ſuſpicor, verba illa (*Hæc enim omnia victitant in ſpinis*) interre, omnes aues in ſpinis victitantes vermes & quodlibet animal non attingere; cùm potiùs demonſtrent, illas tres commemoratas auiculas ideo in ſpinis victitare, quia ſpinam appetunt: quod ex verbis etiam, quæ ſtatim ſubijciuntur, ſatis conſtat. Nam, *Dormiunt*, inquit ſtatim Philoſophus, *& paſcuntur eodẽ in loco.* Si itaque nihil aliud obſtiterit, quàm quod vult Ornithologus, Fringillam noſtram eſſe Ariſtotelis Spizam, nemo dubitet. Nam licet & ipſa carduorum ſeminibus veſcatur, vermiculos tamen, & locuſtas libenter deuorat: imo verò Aucupes noſtri, vt ipſi mihi retulerunt, locuſtam aliquam, ſeu vermiculum cùm ſuauiùs illam canere volunt, mandendum apponunt. Affirmare autem auem aliquam partim ex vermibus, partim ex alijs cibis victũ ſibi quærere, non eſt inconueniens, vt ibidem Philoſophus de eadem Fringilla, Paſſere, Rubetra, Luteola, & alijs prodidit. Sed & ipſe pòſt Ornithologus, cùm melius rei veritatem perſpexiſſet, palinodiam in paralipomenis canit his verbis: In capite de Fringilla, & mox in ſequente de Fringillis diuerſis, dixi, me dubitare an Fringilla ſit eadem auis, quæ noſtris vulgò Finck, Gallis Pinſon dicitur: quòd Spizam Ariſtoteles, Gaza Fringillam vertit, inter vermiuoras aues numeret, Finca verò noſtra ſeminibus victitet. Sed poſtea intellexi præter ſemina vermiculis quoque eam veſci: & Cuculi etiam pullum (qui vermiculis tantùm veſcitur) in eius nido quandoque reperiri. Quare iam minus dubito Fincam noſtram eſſe Fringillam, præſertim cùm Bellonio quoque, & alijs eruditis viris ſic videatur. Hæc ille. Dicitur autem Spiza à *σπίζω* per onomatopœiam. Hodierni Græci, vt refert Petrus Bellonius, Fringillaro appellant, vocabulo Latinorum Fringillæ non abſimili: Fringillam à frigore dictam volunt, eò quòd in frigore plures conuolantes cernantur, Alij quòd frigus prænuncier, ad quod alludit [c] Alciatus:

Aduenisſe hyemem Fringilla renunciat ales.

Nonnulli etiam ſic dictam volunt, quòd frigore canat, exhilaretúrq;. Italis Franguello nomine, vti apparet, à Latinorum Fringilla deriuato dicitur, Gallis Pinſon à pungendo, quòd roſtro pungens etiam vulneret. Sabaudis Quinſon: Sed dubitatur, Fringillamne, an Coccothrauſtem per hãc vocem intelligant, Germanicè Finck: apud Heluetios Buchfinck, Belgis, & etica Coloniam, vbi viuebat Albertus, Vinck, Anglis Schaffinche (vel Finck, vt alij) à Sheld appel, à Spinck, Eliota Anglus interpretatur Rudocke, Robin, Redbreſt, ſed ea nomina Turnerus & ipſe Anglus Erithaco tribuit. Illyricis Pinkauua, Polonis Slouuick.

[a] *H. 8. c. 3.*

[b] *Hiſt. lib. 8. cap. 3.*

Spizæ etimum.
Fringillaro.
Fringillæ etymum.

[c] *Emb. 100*

Franguello
Pinſon Gallis vnde dictus.
Quinſon.
Finck.
Buchfinck.
Vinche.
Vinco.
Schaffinche.
Pinkauua.
Slouuick.

FORMA

Digitized by Google

FORMA. DESCRIPTIO.

FRINGILLA mas, quam hęc ſcribentes præ oculis habemus, magnitudine ferè Paſſerem æquat. Roſtrum ei craſſiuſculum, & ualidum, carneiq; coloris, ſed in extremo ſubnigrum. Capitis, & colli pars prona ad ſubcęruleum uergit: quod hinc ad uropygium uſque interiacet, caſtanearum colorem refert: ipſum uerò uropygium ſubuireſcit. Pectus, & uenter inter rubrum, & ſpadiceum ambigunt. Alas geminę albę maculę, ueluti faſciæ interſecant, quas inter faſcia alia nigri coloris intercurrit: quod à ſecunda macula alba ad extremum uſque ſupereſt, totum nigrum eſt. Cauda longiuſcula duodecim pennis conſtat, ex quibus geminę utrinque totę ferè albę ſunt, reliquę nigrę. Fęmina uerò, quam etiam nunc manibus tractamus, eiſdem ferè coloribus ornatur, ſed minus uegetis: & pectus, uenterq; ex ruſſo palleſcunt. Teſtatur Ornithologus Fringillam toto corpore candidam aliquando uiſam eſſe: Ego quoque Fringillam ab aucupibus noſtris emi aliquando, corpore toto ex albido nonnihil flaueſcente, præſertim dorſo: nam collum, & pectus aliquantulum erant ferruginea, uenter magis cinereus. Alarum tegetes plumulę ſuis extremitatibus duas lineas albas tranſuerſim conſtituebant. Remiges ſuperficietenus nonnihil lutei oſtendebant, cęterę albę, interiori latere ad cinereũ accedentes. Radices omnium pennarum plumbeę erant. Pedes eodem, quo roſtrum colore, nimirũ carneo: Caudę plumulę ſubtus albę. Cuius loco poſtremo effigiem exhibemus, duobus ab hinc annis, ſi rectè memini aucupes noſtri, ut inuſitatum quiddam ad me attulerunt. Et autem caput ferè totum, dorſumq; & pennę ueſtientes alas ex albo luteſcebant: plumę circa roſtrum, guttur, pectuſq; & uentrem ſubnigrę erant. Alę uerò, caudaq; ex ſubnigro, & albo mixtę.

magnitudo
Roſtrum.
Caput.
Collum.
Vropygiũ.
Pectus.
Venter.
Alæ.
Cauda.
Fœminę deſcriptio.

Fringilla mas cum roſa.

Digitized by Google

Fringilla albicans cum oxyacantha.

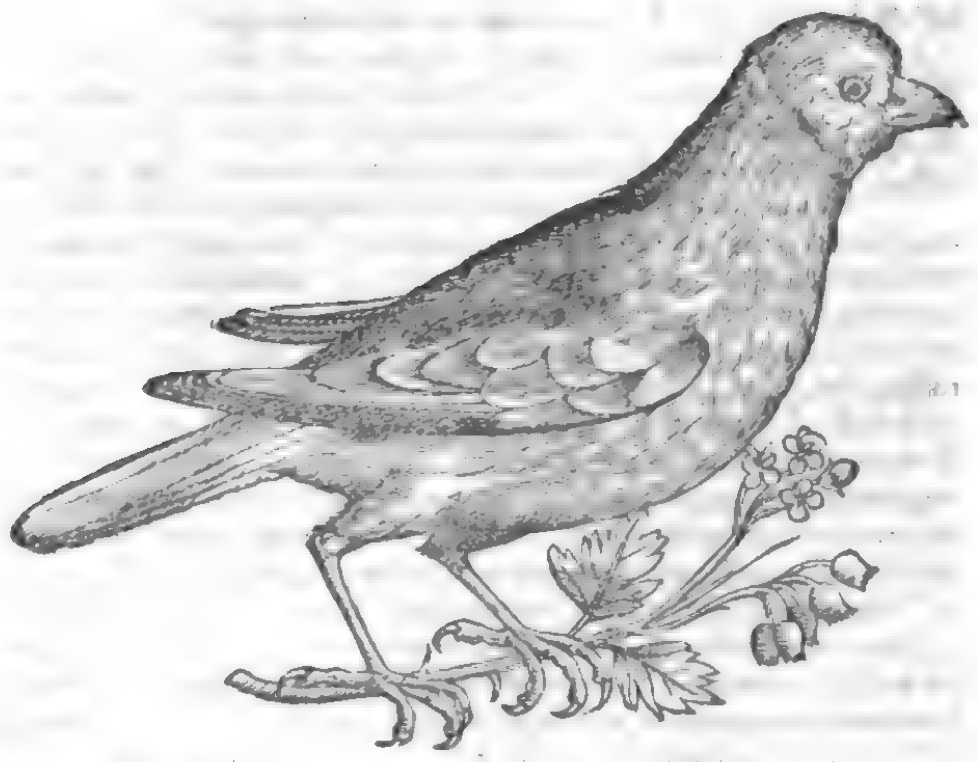

Fringilla ſublutea & ſubnigra, cum papauere albo ſatiuo.

VOX.

Digitized by Google

VOX. CANTVS. EDVCATIO. CIBVS.

NON vno, eodemque modo Fringillæ canunt: Quædam etenim conciſos tantummodo cantus ædunt, quædam trahunt in longum, nonnullæ vtrumque præſtare dicuntur: à quibus cantus differentijs, diuerſa quoq; nomina accipiunt, vt quiſque à ſuæ regionis aucupibus ſciſcitari poterit. Maribus omnibus tamen vox alta eſt, & plena, fœminis aliquantò exilior, & ſubmitior. Fringutire aliqui volunt eſſe Fringillarum & interpretantur adgarrire, [a] lautum citantes. Apud nunc enim Cleoſtrata marito ſuo ſeni nimis obnixè contendenti, vt Caſſina ancilla nuptui detur ſeruo, quocum de primo concubitu conuenerat, reſpondet: *Tu quid Fringutis?* hoc eſt, Quid adgarris? Alij verò frigere exponunt, & præ frigore contremiſcere: quaſi ſenex ille frigore ſubſilire dicatur, vt illis euenire, ſolet, qui ſpem inter metumq; alicuius rei, quæ illos ſolicitet, euentum expectant: verbum interim illud à Fringilla deductum non inficiantur, quòd frigore cantet, & vigeat. Ob quas diuerſas ſententias illud [b] Ennij pariter diuerſimodè exponunt. *Hæc annus admodum fringutit, nimirum ſanciuit ſe flore Liberi.* Quæ verba vtrique, ni fallor, ſententiæ accommodari poſſunt. Temulenti namq; & garrire, & contremiſcere aliquando conſueuerunt. Porrò, vt vnde digreſſa erat, reuertatur oratio, Fringillæ quando conciſè canunt, queri quodammodo videntur, vel rixari: vnde Martialis Fringillarum cantus querelas vocat:

Fringillarũ vox.

Fringutire quid.

[a] *In Caſſin.*

[b] *In Alceſt.*

Nunc Sturnos inopes, Fringillarumque querelas
Audis.

Qui verò cantus ab ipſis in longum protrahitur, gratus admodum auribus eſt, non minus harmoniâ, quàm ſonora voce mirabilis: ideoque in caueis non minus ac Cardueles, & Ligurini paſſim enutriuntur. Quod modò ad nutritionem pertinet, eadem cura, & ijſdem ferè cibis ac præcedentes aues enutriuntur, præterquam quòd locuſtas etiam, & vermes deuorent. His tamen non paſcuntur, niſi ad cantum excitare volumus. Quicunq; autem aucupio operã nauant, maiorẽ ex ipſis, quàm ex alijs auibus numerũ enutriunt: quòd minus garrulæ ſint: & ſi moleſtia aliqua afficiantur, cantum omnino dimittant: quin imo cùm ventus ſpirat, plæræque obmuteſcere ſolent: Vt itaque vnam, & alteram ſaltem tunc cantillantes habeant, vel ut plures per interualla canentes, vnius, & alterius continuè cantantium vicem ſuppleant, plurimas alere illis neceſſe eſt. Huc accedit, quòd cùm aues callidæ ſint, & vapidæ, nullibi conſiſtunt, vbi paratas ſibi inſidias ſuſpicentur, niſi frequentibus admodum allectricum vocibus allectæ. Vt autem crebriùs, & modulatiùs canãt autumno, & hyeme, aucupes per totam ætatem loco obſcuro includunt, & ſub autumnum canoras extrahunt. Canere autem incipiunt, cùm ad lucem redeunt, alioquin mutæ & ad illiciendas reliquas ineptæ. Quomodo recondendæ, & quæ reconditarum cura ſit habenda tum ipſarum, tum aliarum huius generis volucrum, quæ cantus gratia aluntur, aliàs ſatis ſuperque docuimus.

Quando non canant

Aues callidæ ſunt.

Vt autũno canant.

INGENIVM. MORES. AVCVPIVM.

HOC quoque auicularum genus vt cæteri Carduelis impetata faciunt pedibus, & roſtro vtentes pro manibus cùm vaſculũ potorium, & eſcarium ad ſe filo trahant, vt bibant, comedantque: Quod tamen vt præſtent longiore tempore opus eſt, quàm in alijs. Nam captæ feras admodum ſeſe præbent, neque adeo citò cicures fiunt, aut manſueſcũt: quin primis captiuitatis diebus, tanquam ſe eam ægrè ferre indicent, roſtrum, alaſque caueæ clathris continuè allidunt, & ſæpe etiam vulnerant. Viſæ ſunt quæ præ mœrore cibum omnino reſpuerent, & mortem potiùs, quàm ſeruitum ferre eligerent. Viſæ inquam non rarò ſunt, quæ nunquam manſueſcerent. Omnes autem primis ſuæ captiuitatis menſibus præ mœſtitia obmuteſcũt, & niſi adhibitis blanditijs, aut tẽporis diuturnitate exhilarantur, vocemq; nullam proferunt, niſi fortè gemitum quendam, aut eiulatum, ſi quem piam accedentem cernunt: idq; vel timore vel indignatione facere exiſtimo. Cùm itaq; libertatis valde ſtudioſæ ſint, inſidias, quibus ſe illa priuãdas iri norunt; deuitare probè callent & in hoc Ligurinis & Carduelibus ipſis multò aſtutiores, & cautiores ſeſe præſtant: quare pariter maiori aſtu in ipſis capiendis aucupes vtuntur, ita enim viſcum in arborum ramis diſponunt,

ut à ſuperuolitantibus videri nequeat. Nam cùm illud apertè vident, non minori celeritate quàm timore ahò aufugiunt, nec ſemel digreſſæ, vllis amplius allectricum vocibus reuocantur, vt Cardueles, & Ligurini ſolent, qui ad alteram tantùm reuocantium vocem reuertuntur. Quare plures allectrices canoras aucupij tempore habere conuenit, quæ ver ferè totũ, & æſtatem in loco obſcuro incluſæ manſerint. Alioquì canunt quidem vêre, & æſtate; ſed autumno, & hyeme, cùm illas canere magis expedit, mutæ omnino fiunt. Quomodo verò facilius capiantur, docent Robertus Stephanus, & Petrus Bellonius Galli, iubentq; in loco plano procul ab omnibus alijs arboribus, & dumis, quá Fringillæ præteruolare ſolent, tres arbores reſectas erigi, parum inter ſe diſtantes, & ita diſponi, vt triangulum efforment, & illas frondibus inferius cingi præcipiunt, vt aues eis libentiùs inſideant. Per medium, inquit Stephanus, funis extenditur perticæ alligatus, ab altera parte ſuſtinetur furca, & è longinquo tenetur ab aliquo. Funi duæ, aut tres Fringillæ annexæ ſunt. Virgulæ etiam viſco illitæ per arbores diſponuntur; & non procul hinc duabus, vel tribus caueis incluſæ Fringillæ collocantur, quæ præteruolantes voce alliciant. Illectæ illæ dum curioſius Fringillas à fune pendentes, vel caueis incluſas inſpiciunt, viſco capiuntur. Hæc illi: Obſeruarunt præterea aucupes plures capi flante Zephiro, quam alijs ventis, & multò etiam plures ſi ventus omnino non ſpiret. Nam tunc & dimiſſiùs volant, & meliùs allectricum voces audiunt. Cæterùm non modò viſco, ſed retibus etiam, imò multò plures his, quàm illo capi ſolent.

10

NIDVS. PARTVS. VOLATVS. LOCVS.

20

Vbi nidulẽtur.

NEQVE terram proximè, neque nimis ab ea diſtanter nidum conſtruunt. Cùm etenim in fruticibus, & in arboribus nidulentur, vt mediocritatem ſeruent, in illis ſummos ramos, in his infimos eligunt. Ipſum autem nidum intus ex lana, quam ex lanigeris arboribus excerpere crediderim, & ex aranearum telis conficiunt, foris ex muſco. Quinque, aut ſex oua parere reperiunt aucupes noſtri, qui earum nidos æſtate in noſtris regionibus reperiũt. Etſi paucæ admodum tamen apud nos nidificent. Nam aues migratoriæ ſunt, & perpaucis exceptis, ſub hyemis finem recedunt, autumno turmatim reuerſuræ. In Heluetia, ſi Ornithologo credimus, per hyemem recedunt, fœminæ præſertim. Mares enim illic aliquando complures apparent ſine vlla fœmina. Videntur autem diuerſa ab alijs auibus natura donatæ; plæræque enim hyeme loca amant calida, ſeu repida, æſtate frigida, hæ verò hyeme frigida, æſtate repida quærunt, ſi [a] Bellonio, & [b] Ariſtoteli credimus. Ego frigus quidem diligere eas exiſtimem, ſed moderatum, ab immoderato lædi. Nam cùm magis glacie niuibuſque hyems fæuit, adeo offenduntur, vt volare nequeant, vnde etiam in pluribus Italiæ locis tunc temporis manibus capi ſeſe permittunt.

Aues migratoriæ ſunt.

[a] *De auib. l. 7. cap. 12.*
[b] *Hiſt. lib. 9 cap. 7.*

30

PRÆSAGIVM.

Mane canens quid prænũcier.

THEOPHRASTVS inter reliqua tempeſtatis ſigna, duobus in locis, ſi rectè memini, Fringillam manè canentem recenſet: quod præſagium efficacius fuerit, ſi id facere ſuper tectis audietur.

40

CORPORIS AFFECTVS.

Cui morbo magis ſit obnoxia.

IISDEM affectibus obnoxia eſt Fringilla, quibus aliæ aues: tamen illi quodammodo peculiare eſſe videtur, quod facilè obcæcetur. Cui affectui medebimur eiſdem remedijs à nobis aliàs commemoratis: quæ ſi nihil profecerint: non eſt, vt in illa enutrienda, ut poſterum operam perdamus.

50

DE MON-

Digitized by Google

DE MONTIFRINGILLA. Cap. VII.

ORDINIS RATIO.

SI Montifringilla in caueis ali propter cantũ non consueuerit, quod no uerim, nisi fortè aucupij causa, ideoq; hunc locum illi non conuenire quis existimauerit: tamen quia Fringillæ species à plerisq; non temerè censetur, cuius nimirum & nomen retinet, addita tantùm loci differentia, itaq; haud incongruum fore puto, aliquid de illa post Fringillam simpliciter dictam subinde hîc subijcere.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

NE quis vocabulorum æquiuocatione decipiatur, scire licet, Montifringillę nomine nonnullos Italorum nõ solùm auem hanc, de qua modò est nobis sermo, accipere, & patria lingua Frenguello Mõtanino appellare, sed Coccothraustẽ etiã, & Rubicillam, de quibus iam suo loco egimus. Ὀρεοσπίζης, inquit Aristoteles, *nomen accepit à montibus, in quibus degit*. Oros enim Græcè montem, Spiza Fringillam significat. Cui voci omnino respondet nomen Latinum Montifringilla, item Italicum nostrum Frenguello Montanino, & Gallorũ Pinson Montain: licet ex his aliqui Pinson d'Ardaine nominent: quod fortè in illa sylua frequens admodum videatur, Heluetij pariter Maldfinck, ideſt, Fringillam montanam vocitant, & Thanfinck, ideſt, Fringillam abietum. Cæteris vel saltem plerisque Germanis dicitur ein Rouuert, vel Schneefinck, VVinterfinck, ideſt, Fringilla hyberna, aut niualis, à tempore scilicet, quo aduenit:

Oryspiza etymum.

Montifringilla.

Frenguello mõtanino.

Pinson Mõtain.

Pinsõ d'Ardaine.

Maldfinck

Thanfinck

Rouuert.

Schneefinck.

VVinterfinck.

FORMA. DESCRIPTIO.

MONTIFRINGILLA mas, quam hîc describimus, & depingimus, media hyeme cùm magis frigora sæuiunt, in agro Bononiensi capta, magnitudine æmulatur Passerem simpliciter dictum. Rostrum habet crassum, & acutum, coloris lutei, nisi quòd in extremo nigricat. Linguam crassiusculam, & acutam. Vertex, & collum, dorsumq; ex nigro, & ferrugineo variegantur. In vropygio nonnihil albi conspicitur. Cauda pennis duodenis constat, quarum geminæ vtrinque albo, & nigro distinguuntur. Alas intersecant fasciolæ duæ, quas nigra alia ab inuicem separat. Illarum superior, quæ multò maior est, duplex quodammodo apparet. Nam in parte superiori ex ruffo lutescit, infrà candicat. Gutturis pars, quæ rostro subiacet, nigra est; quod ex eo supereſt, & pectus inter ruffum, & luteum ambigunt. Venter verò candicat. Pedes, quàm Fringillæ simpliciter dictæ paulò robustiores. Quæ omnia ab illa, quam describit Ornithologus parum discrepare videntur. Alæ, inquit, duabus transuersis lineis ex ruffo flauescentibus distinguuntur, media linea interiecta. Sunt & lineæ duæ angustiores albæ sub luteis statim. Magnitudine Fringillam excedit. Color in capite dorso, & cauda nigrior, quàm Fringillæ: supina pars albicat. Pectus cum gutture nonnihil ruboris habet. Hæc ille. Cæterùm Montifringilla mas à nobis descripta collum non habet cæruleum, quod de Montifringillis tradidit Aristoteles, nisi fortasse ad solis conuersionem color huiusmodi in ea acquiratur. Qui tamen, vt aliquoties obseruaui, in vtroq; colli latere liquidò conspicitur in fœmina. Quæ præterea in alijs, quoq; à masculo differt. Nam vertex, ceruix, & dorsum plus habent ferruginei, & minus nigri, quàm in mare. Pars capitis, quæ oculis, & auribus subiacet, & guttur totum, pectusq; coloris sunt magis obsoleti. Alarum linea superior adeo angusta est, & breuis, vt ferè deliteſcat: nihilq; præter aliquid albidi in ea conspicitur. In reliquis nihil, aut parum admodum à mare differre conspicitur. Non ignoro quosdam diuersam à nostra de auis huius colli colore protulisse sententiam, mas, inquiunt, in collo plumas habet cæruleas, quas non æquè promptè in fœmina deprehendas. Sed quicquid dicant isti, contrario modo rem se habere conspeximus. Quæ secundo loco ponitur, colore est pallidiori, & capite prorsus albo. Tertia & postrema priori omnino similis, nisi quòd sub rostro nihil haberet nigri: præterea secunda illa fascia lutea, quàm diximus esse in alijs, in hac longe erat magis conspicua.

Magnitudo Rostrum. Lingua. Color. Cauda. Alæ. Guttur. Pectus. Pedes.

Fœminę descriptio.

Montifringilla mas, cum rubo ideo.

Montifringilla leucocephalos cum larice cõmuni.

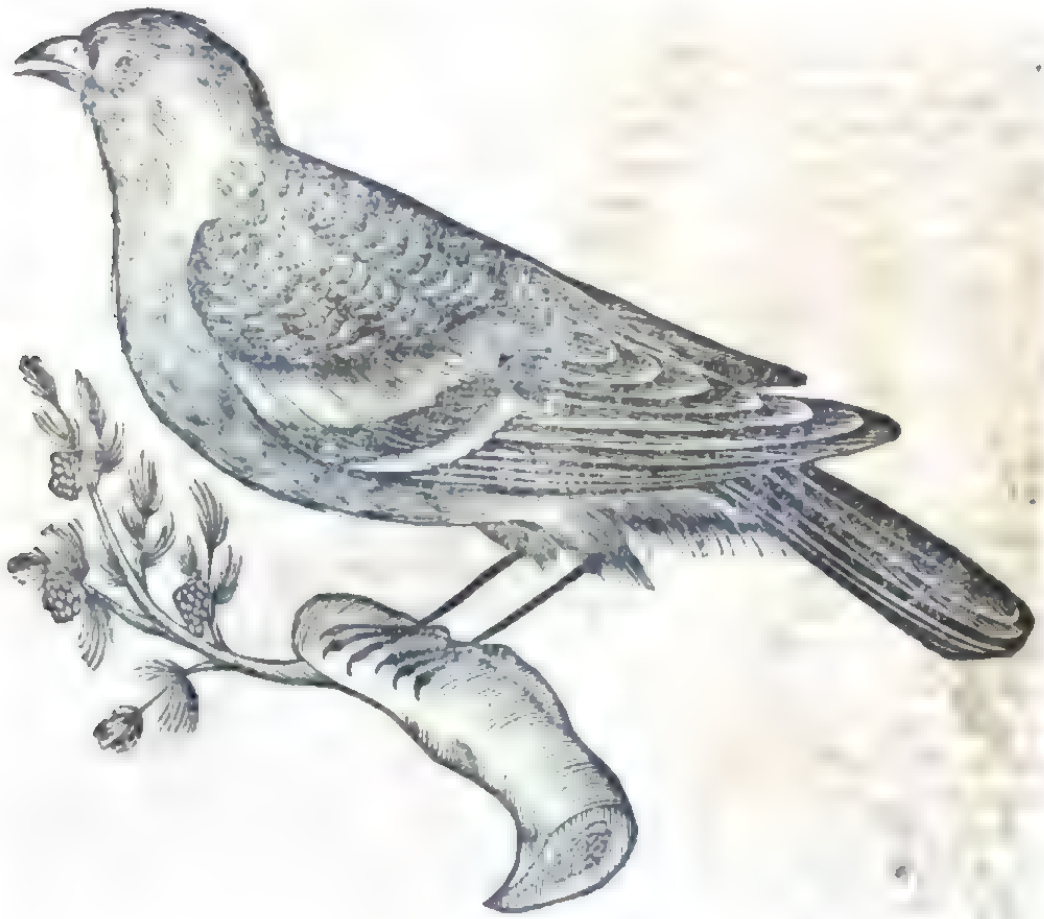

vox.

Digitized by Google

Montifrigillæ congener cum cannabe Spuria facie vrticæ.

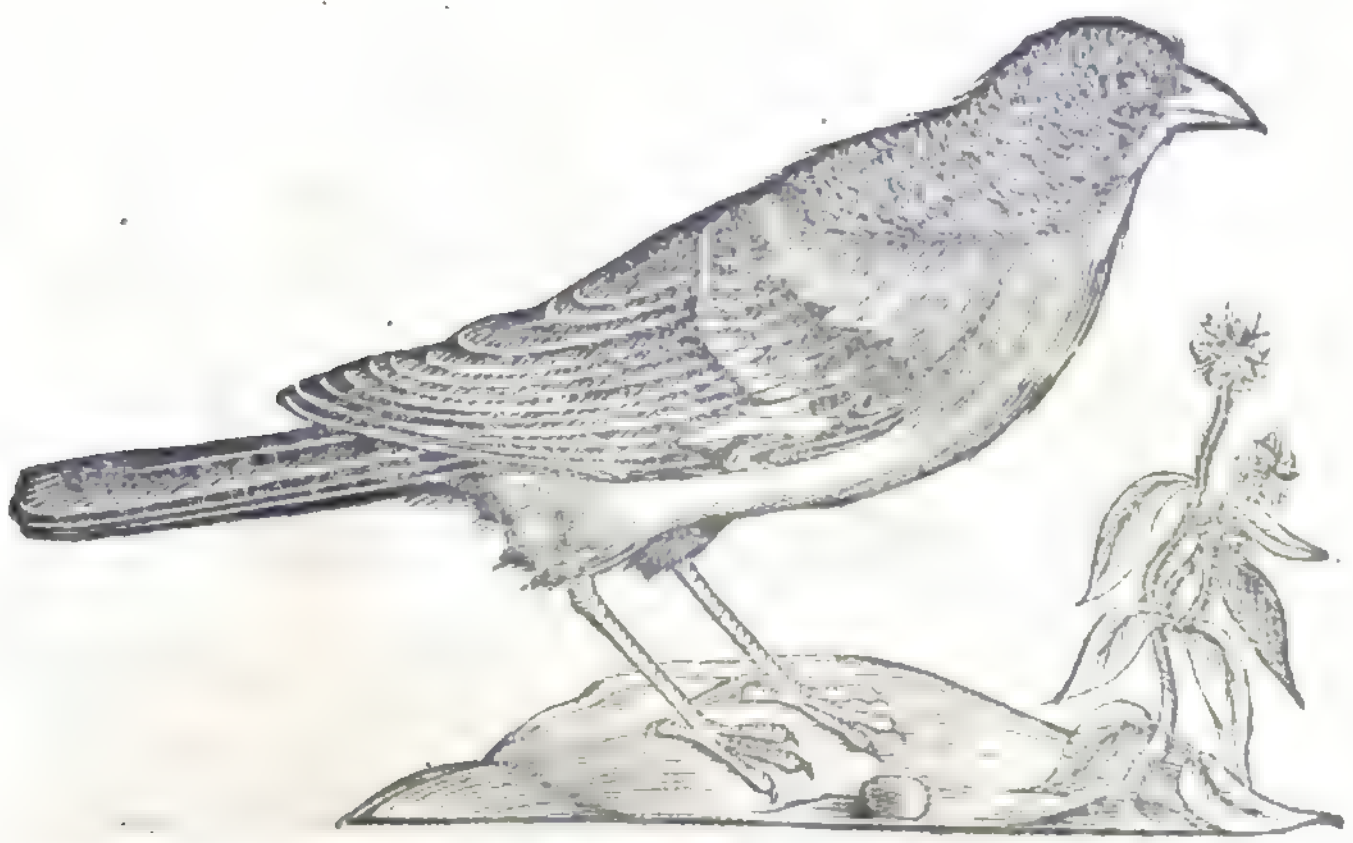

VOX. INGENIVM. AVCVPIVM.

Volatus.

NON adeo ſuauis eſt Montifringillarum cantus, vt Fringillarum ſimpliciter dictarum; ideoq; in caueis non aluntur, niſi ab aucupibus, vt eis allectricibus vtantur. Abruptam aliquãdo, aut vnicam tantùm vocẽ ex interuallis emittentes audiuntur; feles vociferantes diceres. Habent tamen & aliũ diuerſum ab hoc cantum, ſed inſuauem quoque. Referunt aucupes, qui eas aliquandiù aluerunt, in caueis incluſas, voces aliarum alitum, quas frequenter audiuerint, imitari, præſertim Paſſerum, quos temporis tractu penitus imitantur. Cæterùm etſi Bellonius eiuſdem eſſe ingenij, & naturæ cum Fringillis ſcribat, tamen vt partim vidimus, partim ex fide dignorum aucupum relatu didicimus, multò mitiores ſeſe præbent, multoq; faciliùs manſuefcunt, & cicurantur, minuſq; prouidæ, minuſq; callidæ videntur. Nam facillimè tum viſco, tum retibus capiuntur: pauciores tamen, quòd minori numero ad nos adueniant, licet & ipſæ gregales ſint, & nonniſi multæ ſimul conſpiciantur. Apparent autem admodum ſerò, & tunc præcipuè cùm agri niuibus, & glacie obſidentur. Plura quæ de hoc auium genere ſcribam, non habeo, niſi quod eiſdem ſeminibus paſcitur, quibus aliæ Fringillæ: Veſcitur & vermibus teſte [a] Ariſtotele.

Mõtifringillarũ cantus duplex, & vterq; inſuauis.

Cur pauciores capiantur.

[a] *H.l.8.c.3.*

DE LINARIA. Cap. VIII.

INTER Carduelium genera aliquos Linarias etiam annumerare ſuperiùs ex Alberto diximus: quapropter ne ipſas ab illis diſiungeremus, poſt Fringillas ſubinde de eis agere voluimus. Ornithologus eiuſcemodi auicularum genus imitatione Gallorum, qui Linoté vocant, quod Lini ſeminibus potiſſimùm veſcatur, Linariam appellat; etſi Ruellius Miliariam interpretetur inquiens: Vulgus Gallicum Linotas, vel meliùs Linarias appellitat: quia cùm rarior apud nos milij vſus ſit, ad linum, & cannabem aduolant, ſicut Cardueles

Ordinis ratio.

dueles ad carduos: inde nomen adhuc vulgò remanſit. Nos quid de Miliaria cenſeamus, in Cenchramo aperuimus. Bellonius verò & ipſe Gallus Aegithum Ariſtotelis eſſe atteuerat, & Latinè Salum dici: ſic nempe Gaza tranſtulit, ſed Plinius ſeruata Græca dictione Aegithus habet. Verum verò quæ de hoc ſcribit Ariſtoteles, Linariæ noſtræ conueniant ſanè omnino addubito. Gybertus Longolius Linariam, ſiue Miliariam Rubetram, (Batin Ariſtotelis) putabat eſſe, quòd rubis crebrò inſideat. Nos de Bari ſcripſimus ſupra ex mente Bellonij. Linariam noſtri vulgò vocant Fanello, alibi Faonello, alibi Fanetto, vt Genuæ, non autem Caneuarola, vt perperam ſcribit Ornithologus. Nam ea prorſus alia eſt: nimirum illa, de qua, ni fallor, ſubinde à Curruca mentio facta eſt: Gallis Linotte, Sabaudis Lynnette, Germanis Lynfinck, Schoſszlin, Henfling, Flaetzfinck, Brabantis Vlaſuinck, Hollandis Knoe, vel Knue, Friſijs Rubin. Nonnulli Germani Fleam, ſiue Veliam auem ſcribunt eſſe paruam, colore pulchro, infernè croceo, quæ voce valeat, quæ æſtate vmbroſa, hyeme aprica loca petat. Germanicè interpretantur Zigelhempfling; & alteram eius ſpeciem, cineream cognominantes, Heidenhempflin: quæ nomina pro Linaria Ornithologus Germanus ſibi ignota eſſe ſcribit: Eleamq; vel potiùs Heliam à paludibus, quas ab arundinibus ſummus conjecit dictam, neque Linariam, neque aliquam eius ſpeciem eſſe arbitratur.

Fanello.
Ornithologi error.
Linfinck.
Scoſszlin.
Flachſzfinck.
Vlaſuinck.
Knoe.
Elea.
Zigelhempfling.

FORMA. DESCRIPTIO.

MAGNITVDINE Paſſeris eſt, vel paulò minor, ſpecie verò admodũ ſimilis, colore teſtaceo, ſiue ferrugineo ad cinereum vergente, eoq; in mare intenſiore, ideſt, magis ad ruſſum tendente. Mas item in pectore maculis reſpergitur ruſſis, fœmina fuſcis, & maioribus. Alarum rectrices pennæ nigricant, ſed ad latera, & in extremitatibus ſuis canditcant, quemadmodum etiam in cauda eſt conſpicere, quæ duodecim pennis conſtat, venter, & vropygium albeſcunt. Pediculi breues, graciles, vnguiculi etiam graciles.

magnitudo
Color.

Linaria mas cum lino ſylueſtri.

CANTVS.

Digitized by Google

CANTVS. VICTVS. INGENIVM. Morbus. Aucupium.

LINARIA ſuauiſſimi cantus ſui gratia alitur. Cibus apponitur phalaridis ſemen, lini, & cannabis, panicum, auena fracta, inuicem permixta plærunque. In Hollandia ſemine raparum, caulium, & cannabis paſci audio. Adeo hyeme ex eſu cannabini ſeminis pingueſcere eam tradit Porta, vt præ pinguedine pereat, vel ſaltem ei cantandi alacritas adimatur. Dum in caueis alitur, corripitur quandoque morbo comitiali, vt ſcriptum reliquit Ornithologus. Laborat præterea aliquoties morbo illo, quem ſubtilem dicunt, qui his notis dignoſcitur. Ipſa mœſta ſilet, pennæ obrigent, venter ſolito tumidior venis rubris conſpergitur, pectus excarne apparet. Accidit ei id morbi genus ex cannabino ſeminis eſu: quapropter alijs cibis eſſet paſcenda. Aſthmate etiam aliquando affligitur, & uocis raucedine; qui affectus remedijs à nobis alibi dictis ſunt profligandi. Tradit Antonius Mizaldus exoriente canicula obmuteſcere, necnon ægrotare, ac plumas vellicando excutere: idque contingere circa medium Iulij; ſicuti toto decennio in vna, & altera ſeſe ait eſſe expertum, atque hinc certum canicularis ſyderis exortum multis indicaſſe. Albertus Linariã etiam eis auiculis accenſet, quæ cornu ſuſpenſum roſtro trahunt, ſed poſtquam bibere, temerè delabi ſinunt. Nos utrumque vaſculum potorium ſcilicet, & eſcarium ad ſe roſtro trahentẽ vidimus; quæ cùm eſſent æquilibria, alterum alterũ ne decideret, prohibebat. Auis admodum aſtuta eſt, vnde vulgus noſtrum cùm aliquem callidum, & verſutũ eſſe oſtẽdere volunt, ſolent dicere egli è vn Fanello: hæc de cauſa perpaucæ admodũ capiuntur; nam & viſcum agnoſcunt, & vbi retia parata ſunt, facilè ſubolfaciunt, neque vt conſiſtant, vllis allectricum vocibus, aut blanditijs perſuaderi poſſunt.

Cibus.

Aſthma. Vocis raucedo.

Aſtuta eſt.

DE LINARIA RVBRA. Cap. IX.

ALIAM auiculam Ornithologus Linariam rubram nuncupat, à coccineo verticis colore, vt apparet. Aucupibus ſuis Schoſſerle appellari ait; aliquibus vt circa Francfordiam ad Mœnum Stockhenfling; Italis circa lacum Verbanum Finett. Conſiderandum an fortè ſit Aſter Oppiani, an potiùs Carduelis, vt in eius hiſtoria diximus. Circa Norimbergã Tſchutſcherle dici aſſerit: & aduolare aliquando turmatim, & ferè peſtilentiam breui ſequuturam indicare putari: cantu autem non adeo probari, vt ſuperior. Ego pariter bina Linariæ genera obſeruaui, atque hîc depicta, & deſcripta cuiuis ob oculos pono, quibus vertex crocei coloris eſt: ſed in hoc ab Ornithologi aue differunt, quòd in pectore, & in gutture, & in vltimis dorſi pennis eius coloris nihil prorſus habeant; ſicuti de ſua ille ſcribit. Prior toto corporis habitu ad Carduelem accedit, per collum, & dorſum, ex luteo fuſca eſt, ſicuti quoque per initia alarum, quarum aliæ pennæ, quæ rectrices cooperiunt, nigræ ſunt, & in extremitatibus albæ, ſicuti icon demonſtrat; rectrices etiam fuſcæ, in extremo cinereæ. Cauda quoque fuſca, ad latera candicans. Roſtrum luteſcit, infrà, & ſuprà macula conſpicitur nigra. Vertex miniaceus. Pectus, & venter candicant. Aucupes noſtri Fanello marino, ideſt, Linariam marinam nuncupant. Altera, cui color ille miniaceus magis ſplendet, per tergus, & ſuperiora prorſus ferè leucophea eſt, percurrentibus ſtrijs deorſum vergentibus, & alæ, quàm in ſuperiori longè pallidiores, retro oculos maculam habet fuſcam, rotundam, quæ in præcedenti etiã non eſt. Gula, & pectus leuiter luteſcunt. Venter prorſus albus eſt. Alia eſt auicula, quæ circa Argentinam Gyntel nominatur, referente Ornithologo, & ſeminibus veſcitur, vt Linaria, papaueris, alijſque. Gregatim volat. Oua terna, aut quaterna parit, eo colore, quo Linaria. Per dorſum, caput, & caudam fuſca eſt; cruribus rubicundis: pectore ruffo, fuſcis diſtincto maculis: ventre inferiore albicat, vt pictura præſe fert.

Linaria rubra. Schoſſerle Stockhenfling. Finett.

Fanello marino.

Gyntel. Cibus. Deſcriptio.

Linaria rubra cum lino maximo.

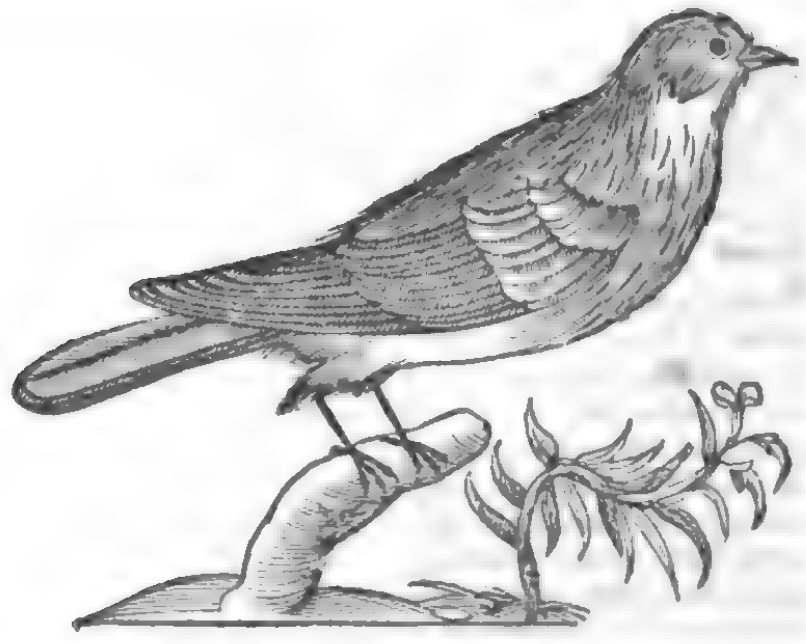

Linaria marina cum linaria cærulea.

Digitized by Google

Gyntel Germanorum cum viſco Indico.

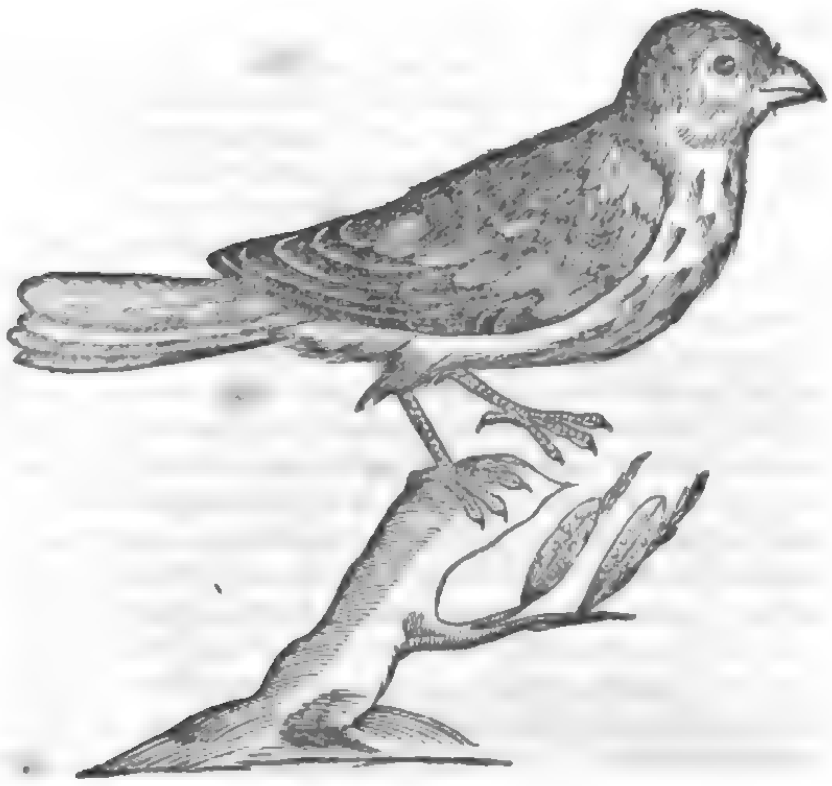

DE ALAVDA Cap. X.

ORDINIS RATIO.

ALAVDAE quòd hunc locum inter canoras aues aſſignauerim, aliqui's me fortaſſis redarguat. Nam quibuſdam, quarum iam hiſtoriam pertractauimus haud inferior exiſtimari poſſit, imo fortè ſuperior, ſi ſuauitatem eius, & dulcedinem in canendo, ſi nominis celebritatem cùm apud poëtas, tùm eos, qui ſoluta oratione ſcribunt, ſi denique antiquitatem: vt quæ antiquorũ authoritate antiquiſſima eſſe comprobatur, vt quæ inquam ante omnes alias aues, imo ante terrã ipſam nata fuiſſe perhibetur, ſpectemus. Verùm deſcriptæ hactenus auiculæ inuicem aut genere conſimili, aut alio quopiam nexu coniunctæ, nequaquam ſeiungi poterant. Quare age hîc Alaudæ hiſtoriam pertractemus. Alaudæ antiquitas.

ÆQVIVOCA.

Κορυδαλλὸς auis, & vicus Atticæ eſt, Heſych. & Varino, λ duplicato licẽtiâ poëtica, nam alioqui apud ſoluta oratione ſcribentes, ſimplici legitur, nonnunquam tamen & apud hos, vt apud Aeginetam, & alios eadem litera geminatur in eadem ſignificatione. Corydalis etiam præter auem quoddam fumariæ genus ſignificat, quam alijs nominibus inter nomenclaturas Dioſcoridi attributas Corydalion, vel Corydalion agrion, vel Corion appellari quandoque legimus: alijs Splith Illyrica flore luteo, Chelidonium phragmites, & Fumaria lutea montana dicitur. Corydalis autem hæc herba vocatur, vel quòd vt auis ipſa doloribus coli medeatur, vel quòd florum veluti calcaria longiuſcula Alaudarum digitis pedum, aut poſteriori ſaltem comparari poſſint. Alauda Latinum, quo hanc auem ſignificamus, nomen proprium viri eſt apud [a] Martialem, ad quem tanquam ad ſordidæ libidinis hominem ſic ſcribit: Κορυδαλλὸς quid. Splith Illyrica. [a] Epigr. l. 12.

Ancillariolum tua te vocat vxor, & ipſa
Lecticariola eſt: eſtis Alauda pares.

Alauda

Alauda militis nomen *Syriad. l. 5.

Alauda rurſus nomen eſt militis, Indonis Hiſpaniæ regis filij, qui ſub Godefredo duce in celeberrima illa Hieroſolymitana expeditione militans occubuit, ſi * Petro Angelio Bargæo credimus, qui ſic de eo meminit:

Cumque Accone Clephis, proleſque Indonis Alauda;
Indonis, qui quondam inter regnauit Iberas.

[b] *In vita Iulij Cæſaris.*

Alauda præterea dicta Romana quædam legio, de qua [b] Suetonius, *Qua*, inquit, *ad legiones, quas à rep. acceperat, aliàs publico, aliàs priuato ſumptu addidit: vnam etiam ex Tranſalpinis vocabulo quoque Gallico: Alauda enim appellabatur, quam diſciplina, cultuque Romano inſtructam, & ornatam poſtea vniuerſam ciuitate donauit.* De hac etiam Cicero ad Atticum ſic ſcribit: *Antonius cum legione Alaudarum ad vrbem pergere, pecuniam municipijs imperare.* Ex cuius verbis apparet non ſolùm legionem ipſam, ſed & milites Alaudas fuiſſe dictos. Alaudam verò nomen eſſe Gallicũ ex Suetonij iam recitatis, & [c] Plinij mox recitandis verbis liquidò cõſtat. Hic enim *In capite*, inquit, *paucis animalium, nec niſi volucribus apices, diuerſi quidem generis: Phœnici plumarum ſerie, è medio eo exeunte alto: Panonibus crinitis arbuſculis, Stymphalidis cirro, Phaſianæ corniculis: præterea parua, qua ab illo Galerita appellata quondam, poſtea Gallico vocabulo etiam legioni nomen dederat Alaudæ.* Ornithologus oſtendere aggrediens, cur legio illa ſic dicta fuerit, Et quoniam, inquit, Alauda vocabulum Gallicum fuiſſe perhibetur, noſtram ſuper eo coniecturam qualemcunque explicabo. Veteres Gallos magna ex parte lingua Germanica vſos eſſe conſtat, & cùm Cicero, vt modò recitaui, Alaudas, cæteroſque veteranos dicat, Alaudas quoque de veteranorum conditione fuiſſe conijcio, præſertim ex natione Germanica, ſiue Gallica oriundos. Nam veteranos, & homines quoluis ætate progreſſos lingua noſtra vocamus die alten, vel alden. Nam inferiores Germani olden pronunciant. Hanc tamen Ornithologi cõiecturam [d] Io. Goropius Becanus, aliam ipſe afferens in multis reprehendit: vt ex eius verbis, quæ hîc ſubijcere non piguit, cuilibet palam eſſe poterit. Quibus, inquit, cùm Plinium, & Suetonium citaſſet, cùm nihil clarius eſſe poſſit ad docendum, Alaudæ nomen Gallicum eſſe, nihil amplius aliorum teſtimonia morati, exponamus, quid Alaudæ nomen ad veram rationem vocatum deſignet. Al omne eſſe, & Aut, vel Aud antiquum ne balbutientibus quidem de plebe noſtra pueris ignotum: è quibus vocibus ſi nomen componas, quid aliud dices, quàm omne antiquum, quaſi diceretur, hanc auem apud omnes in omni re habẽdam antiquiſſimam? Iam ſi Al--auden dicas, in plurium numero locutus intelligeris, nihilque aliud notaſſe, quàm omnes antiquos eſſe. Quoniam autem & auiculæ, & legioni nomen idem tributum videmus, prius id examinemus, quod faciliorem habet approbationem. Galli ergo in Romanam militiam Iulij Cæſaris adſciti, Gallicum ſibi nomen ſumpſerunt, non Romanum: infami hominum noſtratium huius temporis nota, qui quauis vel corruptiſſima lingua, quàm ſua ipſorum, quam puriſſimam hactenus habemus, vocari malunt. Quale verò nomen ſibi indiderunt? Nempe tam nobile, & honorificum, vt vix nobilius, aut honorificentius legioni dari poſſet. Quanti fuerint apud Romanos veterani qui neſcit, is in eorum hiſtoria ſe perparum, vel nihil legiſſe fateatur. Cùm igitur hos in ſummo honore cùm apud cæteras nationes, tùm apud Romanos eſſe Galli ſcirent, ſic legionem ſuam nuncuparunt, vt ſe omnes veteranos eſſe ipſo nomine iactarent. Quid enim aliud ſignificat Al--auden, quàm omnes veteranos eſſe in plurium numero voce pronũciata? Quod licet cæteri fortaſſe Latini ſermonis ſcriptores ignorarint, a Cicerone tamen diligenter obſeruatum videmus, vt legionis nomen in hoc numero ponat. Sic dixit, *Alaudas ab Antonio iudices lectos*, & iterum, *Antonium cum legione Alaudarum in vrbem pergere*. Quid? Quod idem videtur ſatis perſpexiſſe hanc vocis ſignificationem, cùm dixit: *Hæc accedunt Alaudæ, cæteriq; veterani*. Sunt ergo Al--auden in lingua noſtra, qua hactenus vtimur, ijdem qui Latinis ad verbum, omnes veterani dicerentur. Ornithologus, dum Alaudas ab Alten, ſeu Alden dici ſcribit, addens veteres Gallos lingua Germanica magna ex parte vſos eſſe, nec id de Germanis inferioribus capi volens, quos dicit Olden, non Alden ſonare, tria vna in re peccat. Neque enim Alaudæ ab Alden, ſed ab Al--auden dicũtur, neque Germani inferiores Olden ſolùm, ſed Alden etiam dicunt: tametſi hæ voces ad ſuperiores potiùs ſpectent. Propria enim ipſis pronunciatio Auden habet. Neque verum eſt Gallos olim Germanica lingua ſuperiore vſos eſſe, cùm clarum ſit Cimbrorum ſoboleм fuiſſe, quorum ſermo hactenus apud Brabantos Campanos integerrimus extat: quem Gallos olim loqui ſolere, ſi non ex ijs, quæ in Gallicis originibus tradidi: at certè ex hoc Alaudarum nomine clarè docetur: in quo ne vnus quidem apex eſſet immutatus, niſi Latini more ſuo ipſum terminaſſent. Porrò quo clariſſimo nomini, quo omnes ſe veteranos eſſe ſignificabant, Symbolum reſponderet, eiuſdem rei habens notationem, auiculam ſibi ſumpſerunt,

Milites Alaudę dicti *L. 11. c. 37.

[d] *Hieroglyph. lib. 8.*

Al, & Aut, vel Aud quid Cimbris.

Alaudarũ militũ ſymbolum.

runt, quæ non voce tantùm, & nomenclatura conueniret, ſed omnium gentis ſuæ hominum confeſſione vetuſtiſſima etiam haberetur. De ligno igitur Alaudam non male dicas: ſed ſi primum nomen ſpectes, Alaudas melius vocaris. Crediderim equidem, nec eſt etiam cur dubitem, Alaudas dum à Romanis nominis ſui cauſam rogarentur, reſpondiſſe ab auicula ſibi nomen contigiſſe, atque inde Plinium ſic literis prodidiſſe. Videmus itaque nunc fabulam eam, quam antiquiſſimi Græci Aeſopo acceptam referunt, ad vnguem quadrare cum Cimbrica Galeritæ nomenclatura. Hæc omnia Goropius: cui ſi credimus, omnes veterani milites Alaudę dici poſſunt: Quidam etiam ſcribunt recentiores milites qui galeis vterentur, dictos fuiſſe Alaudas, hac de cauſa nimirum, quòd aues ipſæ Alaudæ dictæ, galeatæ eſſe videntur. Poſſent etiam Alaudæ dici, vt Ornithologo placet, milites illi, qui vt excellentiores videantur, Struthionum, alijſue pennis pileos, aut galeas ſuas faſtigiare ſolent. Alauda poſtremò apud Rondeletium nomen eſt piſcis, ſicuti etiam Galerita, quo poſteriori etiam nomine auis noſtra ſignificatur: qui duo piſces ſic appellati fuerunt, vt videtur, ob ſimilitudinem quandam quam cum hac auicula gerunt: Ornithol. his tertiũ addit, quem Venetijs Gutturoſam, vel diminutiua voce Gutturoſulam vocant, la Gottoroſola, vt vulgus effert: à prominente opinor, ſub faucibus tumore. Gallus quidam Gallinam maris mihi nominabat à criſta nimirum. Germanicè & hunc, & priores Alaudas communi nomine ſeeleychen, hoc eſt, Galeritas marinas nuncupari poſſe ait.[a] Bellonius deniq; auem quandam circa aquas degentem Alaudæ colore & magnitudine ſimilem Gallis Alaudam marinam dici teſtatur. Atque hæc de huius auis nominum æquiuocatione dicta ſufficiunt.

Alaudę qui dici ꝑpoſſit.
Alauda piſcis.
Galerita piſcis.
Gottoroſola.
Gallina maris.
Seelychen.
[a] *De auibus lib. 4. c. 24.*
Alauda marina.

SYNONYMA.

CVM plures ſint Alaudarum ſpecies magnitudine, forma, & alijs quoque notis ab inuicem diſtinctæ, illas nomenclaturas primùm afferemus, quæ omnibus ſimul adaptari poſſunt, ſed quarum plæraque criſtatis præcipuè conueniunt, peculiares cuique ſpeciei, cùm de illis priuatim agemus, aſſignaturi. Κόρυς igitur, Κορύδαλος, & Κορυδαλλὸς, & Κορυδαλλὶς apud Theocritum duplici λ, & Κορύδος propter galeam, quæ Græcis dicitur κόρυς, Alaudam ſignificare creduntur. Hermolaus Barbarus Scordalon addit; ſed Ornithologus Corydalon legendum eſſe ducit; cui ego libenter hac in re aſſentior: & reuera apud neminem huiuſmodi dictio legitur. Ex hiſce Κόρυδος apud Galenum, Paulũ Aeginetam, Theocritum, & alios proparoxitonum legitur. In auibus verò Ariſtophanis in textu, & in ſcholijs oxytonum duobus in locis, vt apud Varinum quoque. Apud Athenæum Ἐχρῆτις ὁ Κορύδος paroxitonum habetur, ſed perperam, vt conijcit Ornithologus. Ariſtophanes in auibus Κορυδοὶ genere fœminino protulit: Plato comicus maſculino. Κορύδοι apud Ariſtotelem alicubi legitur, vt cùm ait, ποικιλίδες, & Κορυδοὶ inter ſe pugnant. Quapropter dubitant Varinus, & Ariſtophanis ſcholiaſtes, nunquid ibi Philoſophus aliam ab Alauda auem intelligat. Nos eandem intelligere credimus, licet terminatio variet. Κορύφαλος genus auis, Suidæ, & Varino, Alauda fortè, ſed cùm apud authores nuſquam, quod nouerim, vox hęc reperiatur, Κορύδαλος fortaſſis legendum fuerit: niſi quis, vt ait Ornithologus, pro eodẽ Κορυφαῖος, & Κόρυδα accipiat, & ab hoc Corydalon, ab illo Coryphalon deriuet. πίφιξ Heſychio Alauda eſt, πίφιξ verò Varino eſt auis longè alia, vt quam velit ſic dictam παρὰ τὸ πίω, id eſt, à potu: quòd aquis gaudeat. πιφαλλὶς, πίφιγξ ijdem etiam habent. Eadem autem auis fortè fuerit, de qua Ariſtoteles, *Piphex*, inquit, *Harpa, & Miluus amici ſunt*, vbi Græcè πίφηξ ſcribitur. Ornithologus auem eſſe conijcit, quam barbari Vanellum, Heluetij Githitz per onomatopœiam appellant. Gaudet enim & hæc quoque aquis. Alauda à Græcis hodiè vulgò Cuzula dicitur, Hermolao Barbaro teſte, & τρωλίτις, vt refert Ornithologus. In Creta verò, ſi Bellonio credimus, Chamochilados nuncupatur. Quod modo ad Alaudæ etymologiam attinet, ſuperiùs, rationem adferentes, cur Tranſalpinam illam legionem à Cæſare conſcriptam Alaudã dicerent, verum, ni fallor, illius etymum ex Goropio adduximus: quapropter de reliquis eius nomenclaturis diſſerere expediet. Sed prius cum Ornithologo recentiores illos ridere libet, qui Alaudam à laude nominatam aiunt, quòd nimirũ Deum laudare videatur cãtu ſuo, vel quòd ipſa digna ſit laude, mira alacritate pennis in aëre exertis muſicã, & canorã ſe declarãs, velut à laudato cãtu ſic dictã innuẽtes. Quomodo enim Gallicæ, & Germanicæ voci origo Latina quadraret? Quod modo ad Galeritam, & Caſſitam attinet, hæc vocabula, licet Alaudæ criſtatæ potiſſimùm conueniãt

Κόρυς. κορυδαλὸς κόρυδος.
κορυς Græcis quid.
κόρυδος.
κορύφαλος
πίφιξ.
Vanellus.
Githitz.
Cuzela.
Τρωλίτης.
Chamochilados.

attribuuntur tamen abuſiuè etiam minoribus,quarũ vertex planus eſt,& non criſtatus, & à galea,quæ caſſis etiam dicitur, deducta fuiſſe quis haud ineptè exiſtimet: niſi tamen Galeritam à galero dici quis malit; cuius ſententiæ eſt omnino [b] Goropius; illud inſuper addens,ſi aliunde non conſtaret, quæ galeri quondam fuerit forma, ex hac ſola auiculæ nomenclatura deprehẽderetur. Cæterùm licet apud Latinos fœminino genere plerunq; efferatur, Vartamen Galeritum maſculina terminatione dixit; In Caſſita verò eſt annotandum,penultimam produci,cùm in Caſſide,à qua deriuatur,vt diximus,corripiatur,vt apud Propertium:

[b] *Hierogly. lib.8.*

Galeritus.

[c] *Aencd.11.*

Aurea cui poſtquam nudauit caſſida frontem,
Aureus ex humero ſonat arcus, aurea vati
Caſſida.

Et [c] Virgilium:

Vbi Seruius, ex accuſatiuo,inquit,Græco facit nominatiuum Latinum.Sunt qui aliam Caſſitæ originem tribuant,& ab Haſſida nomen eſſe corruptum putẽt:de qua re ſic apud [d] Pierium legitur:Memini verò,& illud diſputaſſe te,Latinorum aliquot per Haſſidam Caſſitam interpretatos,fabuloſeq; Gellium fabulam commentum de nidificatione in agris, & ſegetibus,ſed eum apologum,nõ hiſtoriam ſcripſiſſe,dicebaſq; Latinos noſtros vna cum Græcis, quippè qui ſint ad diuinos ſonos ſoli barbari,cùm ſacris litteris careant,aſpirationem grauẽ in c literam mutare ſolitos,& pro filio Noa Ham ſcriptitare Cham:pro Ahab Achab;pro Ohozia Ochozia.Et Blondum in aſportando D. Marci corpore, Suum tergis operto exclamatum ſcribere Cancir,Cancir ab ijs, qui Alexandriæ cuſtodes erant, cùm Hazir Arabum lingua enunciaſſent,quæ vox ſuem ſonat. Eſſe verò Arabum linguam Hebræorum linguæ non abſimilem,& hos,& illos æquè ſuillam abominari manifeſtum eſt. Qui quidem error à quodam noſtri temporis nouo interprete omnibus diuinarum inſtitutionum ex hiſtoriæ tam vetere,quàm nouæ libris ſupra quàm dici poſſit,auctus eſt.Hæc apud Pierium,quę omnia hîc adducere non piguit,vt modus magis dilucidè innoteſceret, quo Caſſitæ nomen ab Haſſida corruptum fuiſſe ille exiſtimet. Pro Ciri pariter viri doctiſſimi non pauci Alaudam interpretãtur, & in hanc Scyllam Niſi regis filiam, cùm patrem fatali crine ſpoliatũ Minoi prodidiſſet, mutatam fuiſſe volunt:cuius nominis etymum [e] Ouidius deducit à verbo Græco χειρω, quod eſt tondeo,alludens nimirum ad fabulam, qua Scylla purpureum Niſi patris crinem fertur totondiſſe. Sic enim ait:

[d] *Hierog.17*

Hazir quid Arabis.

Ciris an Alauda ſit.

[e] *Metamor. lib.7.*

Plumis in auem mutata vocatur Ciris, & à tenſo eſt hoc nomen adepta capillo.

[f] Apud Oppianum Cirris geminato r legitur,atque ita etiam ſcribit Iulius Cæſar Scaliger, nomen hoc à cirris deductum eſſe innuens:qui tamen omnino negat Cirrim eſſe Alaudã, ſed potiùs Phœnicopodem, ſeu Hæmatopodem auem cruribus rubris, & cirris in capite, duobus,vt videtur,potiſſimùm nixus argumentis:Nam Alaudæ, vt ille opinatur, cirri non inſunt,ſed plumarum ſeparatarum ſeries criſtam efficiens,vbi ſuſtollitur. Cirri autem, vt ille exiſtimat, pinnulæ ſunt oblongæ pulcherrimæ, quas in Phœnicopode ſua reperiri affirmat, ſicuti etiam pedes rubros,qui in Alauda non ſunt, quod Cirrim non eſſe ſatis clarè arguere videtur.Nam Virgilius Cirrim, de qua opuſculum compoſuit, quod etiam Cirrim nominauit,tradidit eſſe pedibus rubris. Sed [g] Scaligeri verba clarioris doctrinæ gratia hîc inferere non pigeat. *Albo* (Ardearum generi,de quibus ſuprà egerat,) *ſimillima*,inquit,*Phœnicopus,maior,minorq;,Taurini vtranque Garzam,Aremorici minores Egrettas nuncupant.Cruorum tantùm rubore:vnde & nomen,ab Ardea differt. Quo loco doctiſſimorum virorum lapſus notandus eſt,qui Cirrim Virgilianam putarunt eſſe Galeritam:ſolus apicis ductu ſpecie:qua virique quidem generi communis,haud parum tamen differt. In Alauda plumarum ſeries ſeparatarum criſtam efficit, vbi ſuſtollitur; Cirri pinnulæ oblongæ pulcherrimæ,quibus addebamus pileolis decus iuuenes, inſani, ventoſique ingenij teſtimonium:ſicut ederam cuppa,atque œnopolio. Neque verò ſolus error eſt. Eſt comes alter illi. Cum Haliætum Falconem pingit Albertus: cuius pes alter vncis vngubus armetur ad animum pradam: alter ſit Anſerino ſimilis ad natandum. Idem Falco,Niſus,Haliætus è Virgilij poëmate. Niſus enim in Haliætum,eo cauente mutatus eſt. Falco noſter Phœnicopoda pradatur ad victum. Niſus apud Maronem Cirrim. Tertia itaque multorum culpa,qui Niſum Sparuerium exiſtimarũt,quia Cirrim pro Alauda capiebant, falſem Smerilium dixiſſent. Sparuerium aliquando à Græco deduxiſſem παρὰ τὸ σπαρασσειν aues:quam vocem in Italiam ſimul Hexarchatus cum Gracula ſuperbia importaſſent, miſi Germanicè ſic eum appellaremus. Ceterùm qua de Cirri opinio ad Alaudam translata eſt,cùm tam altè inſederit in animis hominum,vix vt vllo pacto euelli poſſe videatur(quippè etiam,dum hæc ſcriberemus, amicus meus ſummus,idemq; doctiſſimus, pertinacia ſua huic ſententiæ immineba) teſtimonio doctiſſimi poëtæ labes hæc eluenda eſt. Ille in eodem poëmatio ſic:*

[f] *De excup. lib.1.*

[g] *Exer.253.* Phœnicopus. Garza.

Cirri quid.

Niſus non eſt Sparuerius.

Inde alias partes, mixtoq; infecta rubenti
Cruora.

Hæc omnia

Hæc omnia Scaliger. Quibus ſanè argumentis Cirrim non eſſe Alaudam omnino cõficere videtur. Quod autem dicat; multos, quia Cirrim pro Alauda capiebant; Niſum Sparuerium exiſtimaſſe, poſſet è contra dici, multos quia Niſum pro Sparuerio capiebant, Cirrim Alaudam exiſtimaſſe. Nam Sparuerius Alaudis maximè inſidiatur, & infenſus eſt: quod Virgilius de Niſo, ſeu Haliæto in Cirrim teſtatur. Sed iam reliqua ſynonyma proſequamur. *Alcanabiri*, inquit Bellunenſis, (aliàs Alcanabir, Canaberi) *eſt auis nota Damaſci, cuius meminit Auicenna in curatione colici affectus; & creditur eſſe auis illa, quæ Venetijs Lodola* (Alauda) *aliàs Capellata* (Alauda criſtata) *dicitur*. Idem Bellunenſis apud Auicennam legit Cambura, Canaberi, vel Camberi, & Lodolam interpretatur. Apud Serapionem pro Hanabroc interpres Vpupam ineptè interpretatur, quem tamen ſequitur Syluaticus. Rectiùs mea ſentẽtia Aggregator ibidem Kambrah legit, & Capellutam interpretatur. *Alcubigi*, inquit vetus Auicennæ gloſſographus, *eſt auis, quæ dicitur Alauda Capellata*; ſed Bellunẽſis interpretatur auem Perdici ſimilem, aut ipſam Perdicem ſecundum aliquos. Galeritę criſtatæ, iuquit Albertus nimirum ex Auicenna Græceid vocantur. Idem alibi Auicennam, & eius interpretem ſequutus pro Græca voce Corydos ineptè ſcribit Kocoroz, & alibi Coratoz, & Forodoz. Apud Raſim Finore nominantur aues, quibus eaſdem vires attribuit, quas Alaudis. Quanquam autem plurima ex iam commemoratis nomenclaturis, vt diximus, Alaudæ criſtatæ tantùm conuenire videantur, tamen aliquando ad omne genus Alaudarum abuſiuè vſurpantur: vnde [b] Ariſtoteles differentiæ gratia criſtatam, λόφον ἔχουσαν periphraſticè vocauit. Quapropter haud rectè ſenſiſſe videtur, qui Corydalis omnibus criſtam ineſſe affirmauit. Italicè vocatur Lodola, Allodola, Allodetta. Gallis Alouette, Hiſpanis Cuguiada; Germanis Lerch, Anglis Lerck, vel Larck, vel Lauerock, Illiricis Skrziuuan, Saxonibns & Flandris Leeuuerck, & inter hos Batauis Leeurick, quæ duo poſtrema vocabula admodum ſimilia videntur Cimbrorum Leeuvverc: cuius nominis etymum reddere conatur [i] Goropius inquiens in illo v conſonantem pro f littera duriore ad compoſitionis mollitudinem fuiſſe aduocatam. Integrè enim ait, & extra compoſitionem Leefuuerc diceretur: qua voce idẽ ſignificatur, quod Romanus vitæ opus ad verbum verteret: ſiue malis Latiniùs totius vitæ officium, atque munus. Mirificum me Hercules (addit Goropius) & portentoſum nomen. Quid enim vel tantum, vel tanti in hac puſilla auicula eſſe poteſt, vt in eo vitæ opus conſiſtere meritò dici poſſit. Ego ſanè quodnam hoc opus ſit, ſiue munus, quod totius vitę ſummam ijs complecti viſum eſt, qui hoc nomen exiguæ huic aliti dederunt, non ex libris vllis, ſed ex maiorum accepi traditione, qui mihi adhuc puero frequenter narrarunt, hanc auiculam quotidie ſepties in altum euolare, quò hymnos cantet ſuo creatori: vnde factum, vt poſtea in adoleſcentia mirarer, dum viderem Pſalmiſtam cecinisſe, *Septies in die laudem dixi tibi*. Ex hac re fortè quidam arripuerunt occaſionem, vt Alaudam à laudando nominari docerent, cùm tamen nihil ſit putidius, quàm vocabulo Gallico Latinam aſcribere ſignificationis cauſam, & ipſa adeo vocum cauſa, tanquam ex ſummo tribunali ſententiam ferat, cuiatis ſermonis nomina ſtatuenda ſint. Quando itaque nullum aliud præcipuũ Alaudæ opus commemoratur, quàm quod ſepties, id eſt perfectiſſimè omnibus modis, & ſemper Deum laudet, atque demulceat, in hanc cogimur deſcendere ſententiam, vt hoc ipſum, Deum nimirum aſſiduè adorare, & laudare, dicamus ipſum ipſiſſimæ vitæ opus apud maiores noſtros iudicatum fuiſſe. Hactenus Goropius de Leeuvverc etymo, quo nomine apud Cimbros Alauda appellatur. Qui item paulò inferiùs alteram affert huius nominis rationẽ quã cùm ex eodẽ de Alaudæ apice diſputabimus, adducere non pigebit. Et hæc de nomenclaturis omnium Alaudarum generatim, quarũ tamen pleraq; criſtatis præcipuè cõuenirẽt, dicta ſunto. Reliqua, quæ ſingulis Alaudarum ſpeciebus propria ſunt, ſuo loco referemus.

Alcanabiri.
Canaberi.
Camouta.
Hanabroc.
Kambrah.
Alcubigi.
Kocoroz.
Coratoz.
Forodoz.
Finore.
[b] *H.l.9.c.25*
Corydalis nõ omnib⁹ criſta ineſt.
Lodola.
Alouette.
Cuguiada.
Lerch.
Lerk.
Skrzivvan.
Leeuerck.
Leurick.
Leeuvverc etymum.
[i] *Hieroglif.l.8*

GENERA. DIFFERENTIÆ.

Alaudarum duo genera ſunt, inquit [a] Ariſtoteles, *alterum nempe criſtatum, quæ propriè Galerita à criſta appellatur: alterum gregale, nec ſingulare more alterius, verùm colore ſimile, quanquam magnitudine minus, & criſta carens, cibo verò idoneũ*. Cæterùm præter hæc duo commemorata à Philoſopho genera, alia etiam agnoſcit noſtra ætas nõ parum diuerſa: cuiuſmodi ſunt Alaudæ illæ, quę ſupradictis magnitudine cedunt, & criſta inſigniuntur; quapropter eas aliqui non ineptè criſtatas minores vocitant. His admodum ſimiles ſunt quæ ſyluęſtres appellantur, eadem nimirum magnitudine, quæ & ipſæ criſta decorantur, ſed albicantiores ſunt, præſertim parte ſupina, nẽpe ventre, & circa collum, & oculos. Annumerant etiã Alaudis, nec iniuria auem illã, quæ Italis Calandra dicitur, quę nõ niſi magnitudine ab illis differt, vnde nos de ipſa inter Alaudas agemus. Addit poſtremò [b] Bel-

[a] *H.l.9.c.25*
Calandra.
[b] *De Auib. lib.3.c.25.*

Farlouſe. Fallope. Alouette de pre. Ionius aliam Auiculam quandam Alaudæ valde ſimilem, ſed minorem, Gallicè Farlouſe, ſiue Fallope, ſeu Alouette de pre. i. Alaudã pratorũ nominatã. De quibus ſingulis priuatim ſuo agemus loco, ſi prius quæ oĩbus, aut ſaltẽ pluribus adaptari poſſunt, prius percurrerimus.

FORMA. DESCRIPTIO.

*Hi. l. 9. c. 13 *Laudæ magnitudine eſt lutea auis*, inquit * Ariſtot. Galenus verò & Aëtius adſimilem eſſe dicunt Paſſerculis, qui Pyrgitæ, & Troglytæ nominantur. Paſſer qui ſylueſtris, & maior cognominatur, vt ait Actuarius, Alaudam magnitudine refert. Suidas, & Varinus eas Coturnicibus ſimiles eſſe dicunt: quod de colore accipiendum eſt. Color etenim πυρρωδὴς, id eſt, teſtaceus, teſte Gyb. Longolio, communis eſt terè pulueratricibus, vt Alaudæ, Perdici, Coturnici. Quidam πυρροβόδιας à colore fuiſſe dictas coniciunt, à verbo nimirum πύρω, quod eſt uro; quòd ad flammeum colorem accedũt. Sed magis placet huius nominis cauſam ad fabulam referre, quæ à nobis ſuo loco explicabitur. *Alauda*, inquit Albertus, eſt *coloris cinerei* (Ornith. lectionem corruptam eſſe coniecit, & terrei legendum exiſtimat, cui libenter aſſentior; nam præterquam quòd author de natura rerum terrei coloris eſſe ſcribit, in Alaudis, quas quotidie ferè videmus, ille color, non cinereus cõſpicitur) *paulò maior Paſſere* (id ſolùm criſtatæ maiori conuenire videtur) *& in poſteriore digito pedis longiſſimum habet unguem*. Scaliger vngues rectos illi aſſignat, & longiſſimos.

MORES. INGENIVM. VICTVS.

Aues ſunt pulueratrices. *Hi. l. 9. c. 50 ALaudæ ex illarum auium numero ſunt, quæ ſe puluerare conſueuerunt. Sic enim de eis, inquit * Ariſtoteles: *Sũt pulueratrices, quæ non altiuolæ, ſed terræ propinquæ: vt Gallina, Perdix, Attagena, Alauda, Phaſiana*. Cæterùm quòd terræ propinquis annumeret, id tano modo intelligendum: Non etenim ſemper id faciunt: ſed ſæpè in ſummum aërem alis ſeſe attollunt: & quoties altiùs tendunt, eò ſuauiores, frequentioreſq; cantus ædũt, ad quod Bapt. Mant. hiſce verſibus alluſit;

Prole nona exultans galeaq; inſignis Alauda
Cantat, & aſcendit, ductoq; in æthera gyro
Se leuat in nubes, & carmine ſydera mulcet.

Quod ad animi dotes attinet, illis natura ſicut permultis alijs animalibus, quandam naturalem perſpicacitatem ingenuit, qua noxia cognoſcerẽt, & cognita ſubſidijs quibuſdam ſubterfugerent. Cõtra faſcinationis metum gramine (in nidũ ingeſto) ſe tueri tradit Aelianus, & folia quercus comedũt, vt ait * Philes: qui lauri etiam foliis veſci ſcribit, ſed valetudinis, an cibi gratia, an alia de cauſa non ſatis eſt manifeſtum, alij id diligentiùs inquirant: ego interea hic aliquid de earum victu dicam. Eſt autem idem ferè, ac pleriſq; canoris commemoratis auibus, quibus durum eſt roſtrum. Vermes etiam deglutiunt, & attelaborum ex locuſtarum genere, oua diligenter perquirunt, & conficiunt. Quod poſtremũ eſt à * Plutarcho traditum, addente, eas idcircò à Lemnijs coli: cuius rei quoq; meminit Cælius Rhodiginus his verbis: Sanè conſtat, bouem, atque ouem, & ichneumonem vtilitatis, ac beneficij gratia in cultu fuiſſe. Sicuti Lemnij colunt Corydos, ideſt, Alaudas, quod oua locuſtarum ſcrutentur, & perfrangant.

*De Anim. lib. 1. c. 35.

*Lde Iſid.

LOCVS. MIGRATIO.

*Hiſt. l. 9. c. 8 *Ex his* (humi. ſcilicet nidulantibus) inquit * Philoſophus, *Alauda & Gallinago, & Coturnix nunquam in arbore conſiſtunt*. Quod quidẽ vt plurimùm eſt verum. Tamen ego aliquando Alaudas, etiam criſtatas nudis arboribus inſidere obſeruaui, præſertim, quæ rugoſo, & minimè læui ſunt cortice. Quòd autem eas alibi idẽ * Ariſtot. inter aues latere ſolitas recenſeat: id non omnino verum eſt, licet illi aſtipulari videatur * Georgius Agricola, qui de eis, alijſq; auibus ita ſcribit. At Hirundines tam domeſticæ, quàm agreſtes in loca vicina, quę ſunt tepidiora ſecedunt: quę ſi defuerint eis, ſe in anguſtis montium locis condunt, in quibus aliquando etiam Sturni, Palumbes, Turtures, Merulæ, Turdi, Alaudę, Vpupę latere conſueuerunt. Siue autem in arboribus, ſiue in montibus latuerint, eo tempore deplumes conſpici ſolent. Hæc ille, id tamen aliquando tantùm euenire pronuncians. Quippe in Italia omni tempore conſpiciuntur, ſicuti & in Gallia; quod ſcribit Bellonius, quicq; mendum in * Ariſtotelis cõtextu ſuſpicatur. Semper enim, vt ille inquit, & Galen. ſcripſerat, in vijs obuię nobis ſunt, præſertim hyeme. Et licet illi de criſtatis id pronunciaſſe videantur, tamen reliquas quoq; idẽ facere experientia didici: Sicut contrà, quòd Turnerus non criſtatis attribuit, quod ſcilicet ad ripas lacuum magna ex parte degant, criſtatis eſſe magis ex vſu: neq; interim, inficias iuerim id ab illis, quę criſta carent, nõ eſſe alienum. Mirum Alaudas, neque Coturnices in Andaluſia non conſpici, quod * Auerr. tradit.

*Hiſt. l. 8. c. 16

*Lde Animãt. ſubter.

*De auibus l. 5. c. 22.

NIDVS.

NIDVS. PARTVS

NIDVM Alaudæ humi conſtruunt, ex ſiccarum herbarum radicibus. Sunt qui ex ſiccis ſtercoribus illum conficere dicant, Alaudam cum Vpupa turpiter confundentes, nominis æquiuocatione decepti. Nam Hanabroc aliqui Alaudam non male, licet aliter ſit legendum, aliqui Vpupam perperam interpetantur. Ter anno nidificant, ut eſt ab aucupibus obſeruatum, nempe circiter calendas Maij, & Iunij, & paulò poſt Idus Iulias. Sed hoc perpetuum, & ſtabile non eſt. Nam pro temporum conſtitutionibus id aut tardiùs, aut citiùs euenit. Oua pariunt quinque, plus, minus. Quod autem vulgò receptum eſt, oua illarum à bufonibus foueri, & excludi, id quidem ut ridiculum eſt, ita potius ab eiſdem, reptilibus, & muſtelis oua deuorari crediderim. Sed, (quod ſuſpicor, huius deliramenti imperitis occaſionem præbuiſſe,) rarò à parentibus fouentur. Nam, ut inquit Albertus, modico calore egent, ut excludantur. Quod ideo fortè euenit, quia *nidum ſuum auræ patere cupiunt*, teſte [a] Philoſopho, & ſuperincidentes ſolis radij parentum defectum ſupplent. Etſi uerò nidum auræ patere cupiunt, eum tamen ita recondunt, ut prætereuntium, & Accipitrum oculis minus obuius ſit. Quod innuit [b] Ariſtoteles, cùm inquit. *Quæ autem minus volant, ut Perdices, & Coturnices non nidis, ſed condenſo, fruticę prolem muniunt: ſicut Alauda, & Tetrix.* Cæterùm in ſegetibus quoque, & in gramine eum ſæpe occulere conſueuerunt: Quorũ prius innuit apologus, qui de Alauda in ſegetibus nidificante apud multos legitur, poſterius confirmat hoc [c] Alciati diſtichon.

Quot oua pariant.

[a] *Lib. 6. c. 1.*

[b] *Hiſt. l. 6.*

[c] *Embl. 26.*

Occulit inflexo nidum ſibi gramine Alauda,
Vulgo aiunt; pullos ſic ſouet illa ſuos.

Poſtquam oua excluſa ſunt, matres de pullis admodum ſolicitæ ſunt, quæ prius oua negligere putabantur, & eos ferè implumes adhuc è nido in agros ad paſtum educunt, fortaſſis, vt eos prædantium iniurijs citò eripiant. Quæ præpropera pullorum eductio me puerum adhuc ſæpius fefellit. Cùm etenim illos recens excluſos, & nudos ferè plumis obſeruaſſem, poſt triduum ad nidum reuertens euolaſſe iam reperi. Quod in Perdicibus quoque, & Coturnicibus, aliſque id generis alitibus à me & ab alijs eſt obſeruatum. Cuculus in huius alitis nido libenter nidificat, ut ex [d] Ariſtotele patet. *Cuculus*, inquit, *vt antea dictum eſt, non nidificat, ſed in nidis parit alienis, & præcipuè in Palumbium, & Curruca, & Alaudæ humi.*

[d] *Hiſt. lib. 9. cap. 29.*

CANTVS. VOLATVS.

ALAVDIS peculiare uidetur eſſe, cùm uolant, dulciùs, & ſine interceſſione canere, quàm cum curſitant. Nam cùm humi quieſcunt, aut nunquam, aut rarò cantant. Hunc canendi, & uolandi morem annotat Albertus. *Cantat*, inquit, *aſcendendo per circuitum volans: & cùm deſcendit, primo quidem paulatim id facit, & tandem alas ad ſe conuertens* (contrahens) *in modum lapidis ſubitò decidit, & in illo caſu cantum emittit.* Hæc Albertus. Quæ verò in caueis captiuæ aſſeruantur, hunc ſibi à natura ingenitum morem, quoad licet ſeruare conantur. Nam quoties cantillãt alas motitantes volatum quodammodo altum exercere velle videntur. Porrò non omni tempore æquè ſuas cantilenas ęduntː quod alijs alibi auibus euenire diximus. Matutino nãque potiſſimùm audiuntur, meridiano ſilent. Vnde ſcribit [e] Theocritus meſſores conſueta munia incipere debere, cùm Alauda excitatur, à labore ceſſare cùm dormit:

Quãdo nõ canat.

[e] *Eidyl. 7.*

Ἄρχεσθαι δ' ἀμήτας ἐγειρομένω Κορυδαλλῶ,
Καὶ λήγειν ὕδοντος, ἁλινυσαι δὲ τὸ καῦμα, id eſt,
Meſſores incipere oportet, cùm Galerita excitatur:
Et deſinere cùm illa dormit, & ſine ſenſu tolerare æſtum.

Sed & cùm cælũ ſudũ eſt, inceſſanter canit; pluuio, aut nubilo obmutescit. Cuius rei meminit author de natura rerũ, *Alauda*, inquit, *mira alacritate pennis exertis in aëre vocis modulatione læta ſerenitati temporis quaſi applaudit. Non nubilo, pluuioue cælo vix, aut vnquam canit, vt nemue humi, ſed inter aſcendẽdũ. Aſcẽdit autẽ paulatim, ſubito vero, & inſtar lapidis deſcẽdẽs cantillat.* Hæc ille. In cãtu autẽ quodammodo ſibi applaudere videtur, vt innuit Dãtes his verſibus:

Qual' Alodetta, che'n aere ſi ſpatia
Prima cantando, e poi tace contenta
De l'vltima dolcezza, che la ſatia

Digitized by Google

CAPIENDI RATIO

[a] *In Ixeut.*

QVOMODO capiantur viſco Alaudæ, docet [a] Oppianus, *Auceps*, inquiens *Noctua expoſita in aſpide aliqua area, ſubinde funiculum attrahit, & virgulas undique circumpoſitas viſco illinit. Tum Alaudæ ad Noctuam capiendam properantes inuiſcantur.* Sed hoc modo, vt referunt aucupes, nullæ, aut ſaltem perpaucæ prehenduntur. Non enim in ramis, ſed humi quieſcere ferè ſemper conſueuerunt, vt iam annotauimus: iſque modus auibus, quæ molli ſunt roſtro & in dumetis degunt, capiendis magis idoneus videtur. Frequentiùs autem, & maiori numero retibus capiuntur, vt innuere videtur [b] Alciatus, dum canit.

[b] *Emb. 104.*

Dum Turdos viſco pedica, dum fallit Alaudas

[c] *Lib. 20. c. 19 & 20.*

Quomodo verò ita fallantur, abundè docet [c] Creſcentienſis: quem Lector per ſe, cùm otiũ eſt, adire poterit. Retis etiam genus, ad has, & reliquas aues capiendas, quo etiam noſtri paſſim vtuntur aucupes, deſcribit [d] Gulielmus Budæus. Genus eſt, inquit, retis bimembre, quod duabus alis conſtat, humique deuolantibus auibus, adducto fune contrahitur, expanditurque. Robertus Stephanus Gallus Alaudas noctu capi ſolitas eſſe tradit, modumque ſic docet. Alaudæ, inquit, Perdices, Ruſticulæ, & aues aquaticæ capiuntur noctu ad ignem tinabulo, & retis genere quodam. Ignis hoc modo fit. Ellichnium facito ex linteis veteribus ſiccis in ſeuo liquato madefactis, eaque cõtorqueto ad craſſitudinẽ brachij, & craſſitudinẽ pedis: Sic ille. In quibuſdam verò Italiæ locis nonnulli noctù per campos faces ex cannis aridis conficiunt: alibi, vbi reſinæ pineæ adeſt copia, ei igni lento liquatæ pannos lineos veteres contortos intingunt, & inſtar candelarum efformant: quibus noctù ad aues capiendas vtuntur. Sed vt ad Alaudas redeamus, hyeme maximè capiuntur, & tum præcipue, cùm nix alta iacet, gelatue.

[d] *Annot. in Pand.*

CORPORIS AFFECTVS.

MORBO comitiali laborare dicũtur, & ideo qui huic affectui obnoxij ſunt, ab Alaudarum eſu abſtinere iubentur. *Abſtineant*, inquit [a] Dominicus Leonus de epilepticis loquens, *ab auibus epilepſiam patientibus, vt ſunt, ſecundũ aliquas Perdices, & Coturnices, & Alaudæ.* Afficiuntur & alterius oculi cæcitate, cùm diu in caueis vitã ducant, ſi Alberto credimus, qui addit, hoc eis non ferè anno accidere, vt ſe aliquoties expertum eſſe ait. Sed quæ à nobis aluntur, vix tã diu viuunt, priuſque moriuntur, quàm obcæcentur. Poſtremò morbo illo, quem ſubtilem vulgò appellari diximus, ſæpe etiam infeſtantur.

[a] *Am. med. ſect. 1. l. 2.*

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

AMICI *ſunt*, vt ſcribit [a] Ariſtoteles, *Iunx*, & *Alauda*. [b] Idem, *Anium*, inquit, *Varia dicta cum Alaudis diſſident.* Alaudæ item cum Pella ex Ardearum genere, inimicitias exercent, & illius oua diripiunt, eodem [c] Philoſopho teſte. Acanthyllidem quoque odiſſe teſtantur Philes, & Aelianus. Coruos quoque eis eſſe infenſos, arguit ille Alberti Coruus, qui eo præſente Alaudam deuorauit. Sed omnium maximè in eas ſæuire dicuntur Accipitres, & illi præcipuè, qui inde Alaudarij nominantur, quos adeo expaueſcunt, Alberto, & Matthæolo teſtibus, vt in hominum potiùs ſinus confugiant, vel loco manentes, vel in terra ſedentes, capi ſe ab hominibus permittant. Sed magis eſt mirum, quod Antonius Mizaldus de occulta earum cum Arcturo ſidere inimicitia refert, inquiens Alauda in exortu Arcturi cum ſole, obmuteſcere incipit, nec non ægrotare, ac plumas vellicando excutere. Nã aues, & animantes ſuum hãbent quæque peculiare ſidus, à quo mouentur ad cantum, taciturnitatem, mœſtitiam, & hilaritatem. Poſtremò ipſas ſinapis ſemen nulli non aliàs innoxium enecat: vt meminit [d] Aelianus, cùm ait: *Alaudam ſinapis ſemen, Gruem hauſta vitis lachryma conficit.*

[a] *Hiſt. lib. 9. cap. 1.*
[b] *Ibidem.*
[c] *Ibidem.*

COGNO-

Digitized by C

COGNOMINATA. DENOMINATA.

HOMINES olim, inquit[a] Aristophanes, auium cognomina vsurparunt. Vnde & Philocles Corydus nominabatur. Scholiastes causam reddit, quòd capite superius acutiore esset, κατὰ ὀξυθύμους τινὰς κεφαλάς. Deformem verò illum fuisse in Thesmophoriazusi etiam indicat Poeta. Vnde dicebant Hesychius, & Varinus Κορυδώνας (Ornithologus legit Κορυδόνας) & filij eius tanquam deformes in comœdijs traducuntur: indeq; natum est prouerbium, *Corydeo deformior*. Corydones appellãtur pastores duo, alter apud Theocritum, apud Maronem alter, vterque fortè à Corydo, idest, Alauda, quæ suauiter canit, id nominis sumpserint: quòd scilicet auis amœnitatem in cantu imitarentur: ad quod etiam alludit Virgilius, cùm cecinit: Corydeo deformior.

Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.

Intelligens verè Corydonem dici ex argumento dulcedinis. Cur autem apud Athenæum parasitus quidam hoc sibi nomen vindicauerit, non satis est manifestum Corydalla vrbs Rhodiorum est; & Corydela insula pestifera contra Tauri promontorium, quæ vocabula à Corydali deducta esse videntur, sicuti etiam Corydelis, qui salsamentarius piscis est, quem aliqui Cordyllam appellant, quorum nominum rationem assignare difficile est. Alaudium, inquit Budæus, appellatum esse videtur, à laudando, idest, nominando authore, & à priuatiuo, quòd qui prædia eo iure habeant, laudare authorem suum nemini teneantur, vt qui nullum soli dominum cognoscant, nec patronum. Sed forsan, vt optimè censet Ornithologus, ab Alaudis, id est, veteranis militibus dictum fuerit: quòd illis huiusmodi prædia ab initio tanquam bene meritis diuisa, & donata sint. Alaudarium Accipitrem à capiendis Alaudis quoddam Aquilæ genus quidam vocant, de quo nos sub Pygargi secundi generis nomine in primo opere egimus. Heluetij, teste Ornithologo Alaudarum flosculos appellant, qui nascũtur cærulei in pratis humidioribus, quibusdam è genere paruo herbæ arthriticæ, quam & primulam veris nominant, rari inuentu, cùm lutei passim vulgares sint. Galli Pied d'Alouette, id est, Alaudæ pedem, Germani Ritter spron, Bononienses nostri consimili nomine spron di caualiero. id est, equitis calcar appellant herbam, caule simplici ramulis multis brachiato, tenuibus, longis, diuisis, syluestris nigellæ modo. Floribus, purpureis, nigræ violæ æmulis, ex quorum altera parte prodeunt cornicula sursum spectantia, quæ calcaris veterum formam, aut Alaudæ pedem referre videntur. Paulum Morigiam non possum non ridere, vt qui nobilem aliàs Gallaratorum familiam, & Gallaratam oppidum à legione Alaudæ sic denominari existimat: cùm alioqui nemo legionem illam Galeritam appellatam fuisse inquiat.

Corydelis. Corydela. Corydalla. Alaudium vnde dictũ. Alaudarium Accipiter. Alaudarũ flosculi. Pied d'Alouette. Ritter spró Spron di cauliero.

[a] *In auib.*

AVGVRIVM. PRÆSAGIA.

COLÆNVS quidam Colonidas vrbem colonia Athenis deducta condidit, Corydo, id est, Alauda duce vsus ex oracvlo: vt ex verbis[a] Pausaniæ cognoscere licet, quæ sunt eiusmodi: *Coronæorum vrbi finitima sunt Colonides. Negant verò qui illic habitant, se Messenios esse, sed ex Attica se terra huc à Colæno deductos aiunt: ipsum Colænũ Galeritam ex oracvlo secutum in ea loca venisse.* Hæc ille. Aduenientem diem, & ineuntem æstatem ex Alaudæ cantu præsagire licet. Mas, inquit Albertus, in hoc genere valde muficus est, & multæ modulationis. Aestatem primus inter aues prænunciat, & cantu suo diem antelucano prænunciat.

[a] *In Mess.*

MORALIA. ET MYSTICA.

PLVRIMA ex Alauda ad mores, & mysticũ sensum facientia elicit[a] Goropius: quæ omnia si hìc inferrentur, nimis in longum nostra abiret oratio: quapropter quosdam veluti flosculos, ordine quodam singula, quæ diffusè tradit, percurrentes, decerpere tentabimus. Cùm igitur Leeuwerc, quæ Cimbris est Alauda, etymum doctè admodum, & acutè enucleasset, causam affert, ob quam Alauda omnibus

[a] *Hieroglib. 1.*

Diuina adoratio terra vetuſtior.

bus terrenis, atque ipſa etiam terra antiquior perhibeatur: quòd nimirum, ſepties quotidie in alto aëre hymnos Deo canat. Diuina verò laus,& adoratio ipſâ terrâ vetuſtior inueniatur. Ideoque, quòd nimirum Alauda ſepties in die laudes Deo canere creditur, in Aegyptiaca quadam tabula eius caput non ſemel quidem, ſed ſepties pictum fuit, vt innueretur, ſepties quotidie Deo laudes canere Galeritas. Atque hoc ſolerti artificio doceremur, ſepties in ſingulos dies, id eſt, ſemper & aſſiduè Deo preces, & hymnos fundere oportere. Atq; iam ſeſe offert occaſio, vt quod alibi polliciti ſumus, alteram nominis rationem, quo apud Cimbros appellatur, ex eodem referamus. Antiquiſſimum eſt Alaudæ ſymbolum, & multis ante Crœſum, & ſeptem Græciæ ſapientes ætatibus in vſum vocatum, ad hoc denotandum, nihil eſſe precibus, & laudibus diuinis antiquius habendum. Quòd autem, caput eius ad huius rei notationem potiſſimùm adhibuerint, cauſa fuit, vt ipſe cenſet, quod id, quòd in re quaque ſummum eſt, & caput totius, id concinniſſimè capite notatur. Deinde in Alaudæ capite ea cernuntur, quæ imaginem eius gerunt, quod altero Cimbrico nomine denotatur, nempe conus, ſiue apex. Conus enim, vt idem in Aleph figura declarat, verum vitæ opus deſignat, quod eſt, mentem noſtram à multis ad ipſum vnum referre. Sicut enim omnes lineæ à baſi ipſius coni ad vnum ſupremum punctum tendunt, ita omnium humanarũ actionum ratio ad eum modum inſtituenda, vt perpetuò mens noſtra ad ipſum vnum, ſũmum omnium rerum apicem rectà dirigatur. Conus igitur aptiſſimum eſt ſymbolum, quo viuere denotamur: ſed id nullo alio ſermone, quàm Cimbrico declaratur. Leef enim apud illos viuo denotans, duas habet ſignificandi cauſas, alteram quòd nihil aliud ſit Leef, quàm membra leuo, ſiue porto, altera quoniam eadem vox indicat in altum cælum id ſe leuare, quod viuit, de natura Lambda, & Het ducta notatione. Quia verò nec vlli quæ oculis cernuntur, maior in altum tollendi vis eſt, quàm igni, nec alia ei, quàm conoides propria figura ſit, vt ignis igniſq; figura, quæ in Alaudæ cono, ſeu apice optimè cõſpicitur, apud vetuſtiſſimos vitalis teſſeræ cõſecuta ſit nobilitatem. Duabus igitur rationibus, licet eodẽ tendentibus Galerita Leeuverc, ſiue Leeueuuerc dicitur: altera quia conum, vitæ ſignum in capite gerat: altera, quia altiſſimè ſeſe ad cælum attollat, vt Deum laudet, quod vt ipſiſſimum veræ vitæ opus eſt, ita vox Leef ex hoc ipſo rationem habet ſuæ ſignificationis. Ea eſt auiculæ natura, vt nihil magis obiter videatur agere, quàm pabulum in terra accipere: idq; ſibi primarium ſemper opus putare, vt terra, & terrenis omnibus relictis, quàm altiſſimè in cælum ſubuolet ad preces, & laudes Deo canendas. Quid quod ne altiſſima quidem arborum cacumina digna putat, vt in ijs ſedens Deum vel oret, vel hymnis extollat: propterea nimirum, quòd quantumuis ea ſint excelſę, vitę tamen ſuę pabulum è terra capiant, & radices ſic in ea habeant fixas, vt nunquam ab ea ſe viuæ liberare poſſint. Quocirca Alaudæ omnia terrena ſpernentes, vt cæleſtibus indigna, & ſe quàm longiſſimè poſſunt ab illis dimouentes, ſurſum contendunt, quò propiùs ad patrem accedant, quem cantu ſuo demulcere moliuntur. Sic animi noſtri quicquid terreni eſt, relinquãt neceſſe eſt, ſi digni velint haberi, qui ſeſe orationibus, & laudibus diuinis dedant. Faceſſant omnes curæ, omnes libidines, omnes liuores, omnia odia, omnes ſimultates, omnis ſuperbia, omnis auaritia, omnis ambitio, omnis faſtus, omnia denique, quæ nos ad terram detrahunt, & terrenis affigunt, ſi tales euadere velimus, vt digni habeamur, quorum preces à patre cæleſti exaudiantur. Sumantur Galeritarum alæ, ſumantur, inquam, alæ illæ, quas Socrates dixit nos perdidiſſe, cùm terrenarum rerum, & caducarum cupiditate à cælo deſcenderemus. His vnà cum Alaudis ſubuolemus nullis nixi terrenorum adminiculis, aut potius retenti impedimentis, cogitemuſque tantò nos minus à patre, & vera vita abeſſe, quantò longius terrena omnia reliquerimus: atque adeo ne poſſe quidẽ nos Dei fores ita pulſare, vt audiamur, niſi prorſus à terrenis omnibus recedamus. Sed dicas, eſtne corpus alendũ? Sunt ne quærẽda quibus

Panis ematur, olus, vini ſextarius, adde
Queis humana ſibi doleat natura negatis?

Sit ſanè hoc ita: ſed hæc ſi quærantur, tanquam aliud agas: & interim dum corpore laboras, & diſcurris, animus vel apud ſuperos verſetur, uel ſi qua mora injciatur, ea mox reiecta, eò, vnde auocatus erat, reuertatur. Nihil in hac vita eſt tam graue, tam acerbum tam violentum, tam multis vel occupationibus, vel tormentis diſtractum, quod animum à ſuperis detrahere poſſit, modò nos nolimus. Nec Alauda corpore caret, nec vento paſcitur, nec cælibem vitam agit, nec nunquam ſobolem cogitur educare: & hæc tamen quicquid terrenum eſt, ita obiter agere cernitur, vt hoc vnum ſibi opus habere videatur, quò ſemper creatori ſuo ſuaues cantiunculas frequentet. Hanc pariter ſi omnino imitari voluerimus, ita ut nihil amplius terrenorum memores ſimul cum ipſa in cælum ſubuehamur, neceſſe fuerit,

Alterum Leeuverc etymum.

Conꝰ quid ſignificet.

Leef Cimbris quid.

Ignis præ aliis in altũ tollit.

Alas quãdo perdiderimus.

fuerit, vt alas nobis comparemus, quibus id præſtare poſſimus. Oportet igitur, vt cælum, eiuſque pulchritudinem intueamur. Nam ex admiratione tantæ machinæ, tam ſplendidæ, tam ornatæ, tam denique omnibus modis admirandæ in eius cogitationem veniemus, qui eam conſtruxit, & cuius cauſa conſtruxerit, inueſtigabimus. Primum igitur ex ſumma pulchritudine hoc conſequemur, vt hæc terrena perinde atque Alauda contemnamus: deinde vbi ratiocinando eò fuerimus deducti, vt illud tam pulchrum opus hominis cauſa a creatore factum intelligamus: tum verò ingenti primùm ſtupore corripiemur, ingenio noſtro tantam bonitatem non capiente: at dum paulatim vires reſumemus, & accuratius tantum beneficium animo reuoluemus: tum tandem tanto amore accendemur, vt hic internus ignis alas producat, & in dies magis, atque magis confirmet. Hìc itaque alatus amor nos cum Alaudis in cælum attollet, & terrenorum oblitos, & totis ijs inhiantes gaudijs, quæ ex tam mirifico ſpectaculo oculis noſtris vltrò exhibito conſequuturos nos ſperamus. Tum demum firma fide patrem orabimus, vt nos ad vitam illam admittat, quam apud priſcos Galerita denotabat. Sed iam videamus, quid Alaudæ caput ſepties in Aegyptiaca Bembi tabula depictum in ſuprema ſcipionum parte denotet. Hoc nihil aliud ſignat, quàm caput ſcipionis noſtri, Alaudæ caput eſſe debere. Sed quid eſt ſcipio? An non id, quo greſſum noſtrum ſuſtinemus, atque firmamus? Sicut autem baculo hominum corpora firmantur, ita D. Paulus Coloſſenſes hortatus eſt, *vt fide fundati, & ſtabiles eſſent*, & eoſdem alloquens *fide firmatos* dixit. Idem ad Corinthios, *Vigilate*, inquit, *& ſtate in fide*. Et ad eoſdem epiſtola ſecunda: *Per fidem enim ambulamus*. Et prius: *Nam fide ſtatis*. Ad Romanos dixit, *Ramos Iudaicæ oliuæ fractos eſſe propter incredulitatem:* & ideiro Romanos monet, quorum oleaſter ſucceſſit in locum oliuæ, *vt dum ſtarent fide, nollent altum ſapere, ſed timerent*. Eccleſiaſticus vaticinatus eſt, *in ſæculum ſtaturam fidem:* quod ſi ſic habet, hoc fidei ſcipione nos firmemus, qui vt perpetuò ſtabit, ita nobis quoque firmamentum præbebit æternum. Quomodo igitur ſcipionem eum vocabimus, cuius ſuprema pars in Galeritæ caput deſinit? Galeritæ baculum? Bene quidem: ſed cùm hoc dicis, quid aliud dicis, quam baculum fidei. En quo venimus rerum. Fidei baculum, quo ſolo ſi charitate ſit firmata, vita noſtra ſtare poteſt, inuenimus in hieroglyphicis ſignis, quem ſi de ſermone Cimbrico ab auicula, qua eſt inſignitus nominaremus, Leeuwverc ſtaf diceremus, id eſt, firmum viuifici operis ſcipionem. Nunc opus vitæ eſt ipſa fides: nihil vt interſit vtrius nota baculum deſignes. Qui Chriſtophorum depinxerunt, diligentiſſimè obſeruarunt, vt in periculoſiſſimo humanæ vitæ freto, hinc Charybdi, hinc Scylla, hinc alijs monſtris præſens exitium intentãtibus firmo baculo niteretur. At quo quæso baculo? Quo alio, quàm baculo fidei? Cui ſi toti incumbamus, nihil eſt tam horridum, tam efferum, tam multis mortis periculis obnoxium, quod non ſecuri peruadere poſſimus. Firma enim, & inconcuſſa fides omnia firmat, & ſtabilia reddit: tametſi vel totus Oceanus quicquid habet vndarum, quicquid habet monſtrorum, immittat ad ruinam. Cæterùm quia fides ſine operibus mortua eſt, & nihil, niſi viuat per caritatem roboris ſuppeditat: non otioſè id in Chriſtophori baculo conſiderandum eum ſemper à pictoribus frondentem nobis proponi: quò demonſtretur in ſola viua fide, & charitatis operibus animata rerum ſcipionis Chriſtiani conſiſtere firmamentum. Iam quia primum, & antiquiſſimum vitæ fidei opus eſt Deum perpetuis precibus orare, & laudibus efferre, in ſummo virentis ſcipionis apice Alaudam pictam videmus, in ijs præſertim tabulis, quæ genuinam olent antiquitatem. Hic ait Goropius meminiſſe ſe puerum frequenter parentes, quibuſcum templum frequentabat, interrogaſſe, qui fieret, vt auicula ea quæ frondibus baculi inſideret, non auolaret, dum S. Chriſtophorus arborem, qua baculi uice utebatur, euelleret. Mirum enim id ſibi videbatur, propterea quod dum ſtudiosè Paſſerculos ſe &aretur, nullus unquam tam quietus conſediſſet, verùm ſe ad arborem, ſuper qua ſederet, propius accedentem, confeſtim quantum alis poſſint, aufugiſſent. Ad quam puerilem quæſtionem ſic reſpondere ſolebant, auiculam eam non metuere, eò quòd creatorem ſuum humeris S. Chriſtophori inſidentem videret, cuius præſidio freta laudes Deo ſuo cantillaret. Quæ ſi conferantur, cum uetuſtis, admirabilis quædam ſeſe offert conſenſio ſæculorũ. Ex quo hoc ſaltem venit in lucem S. Chriſtophori baculum & fidei baculum eſſe, & in eo cum ſcipionibus Aegyptiacis conuenire, quòd ſupernè etiam Alauda ſit inſignitus. Cum itaque Alaudæ caput, quæ Leeuwverc, ideſt opus uitæ uocatur, ſcipioni imponitur, denotatur eum demum firmum fidei baculum eſſe, qui uitæ operibus coronatur. Nec rurſus uitæ opus eſſe poteſt, quod fidei baculo non ſuſtineatur: quoniam nimirum ea ſola opera ad vitam conducant, quæ fidei innituntur. Quamobrem non vulgaris, aut leuis cauſa eſt, ob quam Alaudæ caput ſcipionibus impoſitum videmus. Hæc omnia ex Goropio, quibus addamus,

Scipio quid ſignificet.

Fides omnia firmat, & ſtabilia reddit.

D. Chriſtophori baculus quid denotet.

damus, Alaudas, tunc ſuauiſſimas cantiunculas modulari, cùm ſudum, & ſerenum eſt: qua propter & nos tunc optimè canemus Deo laudes, cùm conſcientia noſtra nullis nubibus, nullis peccatorum tenebris obducetur. Nihil ergo nobis eſſe debet antiquius, quàm vt conſcientiæ ſerenitatem procuremus. Nam, ut eſt apud Eccleſiaſten: *Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.* Alauda præterea ſi ſe ab Accipitre inſectari ſentiat in hominis ſinum refugit. Ad huius exemplum quiſquis à diabolo omnium Accipitrum ferociſſimo, & ſæuiſſimo tutus euadere cupit, Chriſtum, qui uerus homo eſt, & uerus Deus, omni cum fiducia adeat, & eum aduerſus hoſtis infenſiſſimi uires, & fraudes defenſorem præſentiſſimum adhibeat.

VSVS IN INSIGNIBVS.

ALAVDAE tres aureæ olim inſignia fuere Auſtriæ, & ſereniſſimæ Imperialis familiæ Auſtriacæ, quas Lupoldus eiusdem familiæ Marchio nonus in faſciam albam, in rubeo, ut dicunt, campo, primus commutauit. Ab Alauda legione inſigne hoc originem habuiſſe docet * Vuolfangus Lazius, his uerbis: Quę eò prolixiùs adduximus, ut inſignia uetuſtiora Auſtriæ trium Alaudarum aurearum, unde, aut quo euentu picta primùm omnium extiterint, manifeſtum faceremus. Siquidem decimam Alaudam poſteriùs abductam fuiſſe ab Antonino Marco in Pannoniam ſuperiorem, ubi nunc Auſtria inferior excurrit, mox cùm de decima Pannonica (legione) loquemur, oſtendemus. Quemadmodum enim duobus locis hæc legio Alauda ſtatiua quondam habuerat, ad Arenatium uidelicet Rheni, & ad Vindobonam Danubij; ita vtrobique Auſtria fuit, cui Alaudarum inſignia picta ſunt à Franconibus conſtituta, quanquam prior illa ad Rhenum eſſe iam deſierit, vbi hodiè Huneſruken in Beſtrichem extenditur. Hæc ille: qui etſi Auſtriacæ familiæ non meminerit, tamen ea inſignia eadem de cauſa vſurpare ueriſimillimum eſt:

* *Comment. Reip. Rom. lib. 5.*

VSVS IN CIBIS, ET IN MEDICINA.

PLVRA hic de Alaudis, tum ad rem medicam, tum ad culinam attinentia, dicenda eſſent; ſed quia non omnibus Alaudis omnia ex æquo conueniunt: aliæ enim gulæ, aliæ magis medicinæ deſeruiunt, itaque quę unicuique generi peculiaria ſunt, in proprias uniuſcuiuſq; hiſtorias reijcam, eaq; hîc tantùm referam, quę omnibus indifferenter attribui poſſunt aut ſaltē ab alijs indifferenter aſcripta videntur: * Caſtor Durantes Alaudas eſſe ait ſine exceſſu calidas, & humidas, & tunc præcipuè eſui eſſe, cùm pingues ſunt, quales plurimę capiuntur autumno, & hyeme: boni eſſe alimenti; aſſas appetentiam conciliare; facilè concoqui, præſertim ſi cum ſaluia, & larido aſſentur, aut uarijs condimentis elixentur: Sed quę ſint hęc condimenta, non explicat. Neceſſum uerò eſſe, ut pingues, & iuniores ſint, & in primis optimè coquantur: autumno præſertim, & hyeme comedi ab omnibus abſq; ulla noxa poſſe. Adultas uerò difficilè concoqui, quare non niſi recens occiſas, & optimis condimentis præparatas comedere præcipit. Qua in re tamen non temerè quis ab illo diſſentiat, nam quę duriore carne ſunt animalia, ut teneriora fiant, & eſui magis idonea, mortua diù ſolent aſſeruari. Aſſeruari autem plumis exutas diutiùs in farina teſtatur. Quod uerò temperatè calidas, & humidas dicat, id quoque de non criſtatis tantummodo verum fuerit, nam Criſtatis id conuenire non exiſtimo, quas nempe calidiorem, & ficciorem temperiem nactas eſſe non dubito. Cardanus utrunque genus calidum, & ſiccum eſſe pronunciauit. Michael quoque Sauonarola ſecundum caliditatis, & ſiccitatis receſſum attingere. Sed fortè de criſtatis tantùm hic intellexerit, vti pariter Io: Iacobus Vveckerus, Alaudarũ carnem difficilè cõcoqui, & prauum ſuccum præſtare dicẽs, quod tamen nec in criſtatis hiſce maioribus omnino verum eſt, niſi admodum ſenes, aut nimis macilentæ fuerint, quales ſanè aliquando reperiuntur, æſtate nimirum potiſſimùm. Nam autumno, & hyeme pinguiuſculæ ſunt, quod alioqui multi mirantur. Nam cùm æſtate maiorem habeant nutrimenti copiam, pinguiores etiam eſſe debere vidẽtur, & tamen tunc macerrimæ ſunt. Contrà hyeme, cùm nihil ferè agri ſuppeditant, obeſulæ euadunt: ratio eſt quòd rari corporis habitus ſint, qui propter æſtum magis rarefit, ideoque quicquid ineſt humidi, diffluit, & conſumitur. Præterea æſtate Veneri indulgent, ut quæ ter in ea pariant, vt iam à nobis eſt annotatum,

* *De ſanit. tuend.* Alaudarũ temperies.

Quãdo pingues ſint.

Aſſe appetentiam cõciliant.

Quomodo allandæ.

annotatum, & de ſobole valdè ſolicitæ ſunt, & quicquid ferè nanciſcuntur, illud ei ſuppeditant. Hyeme verò ſui tantùm curam gerunt. Quod ad contra colicis, & alios affectus vim attinet, in quo ſummam prærogatiuam habere perhibentur, quia hac vi criſtatas maiores tantùm pollere credimus, nihil in præſentiarum dicemus, ſuo ea de re acturi loco.

PROVERBIA.

KAσσι Κορύδαλοισι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, id eſt, *Omnibus Galeritis oportet criſtam ineſſe*. Citatur ex Simonide, & vſurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis in hunc ſenſum: Nullum eſſe mortalis ingenium, cui non ſit aliquod vitium admiſtum, perinde ac ſi ſecũdum hominis naturam ſit non carere vitio, vt Galeritæ naturale eſt habere criſtam. Plutarchi verba ſubſcribamus. *Quoniam autem oportet, vt videtur, non ſolùm omnibus Galeritis criſtam ineſſe, quemadmodum dixit Simonides, verùm etiam omni democratiæ Sycophantam*. Congruit huic dictum Crateris, quod refertur apud Laërtium, vix eſſe quenquam, qui prorſus omni vitio careat: *ſed omnibus malis punicis aliquod ineſſe granum putre*. Hæc ex Adagiorum authore. Verùm ſimile de Corydali prouerbium in alio ſenſu ab Eunapio Sardiano vſurpatum fuiſſe videtur, qui de [a] Oribaſio loquens, *Verùm*, inquit, *vt ſine criſta non eſt Alauda, ita non caruit inuidia Oribaſius*, ac ſi diceret, quemadmodum non reperitur Alauda, quæ criſta deſtituta ſit, ita virtuti ſemper comes eſt inuidia. Cæterùm minus aptè hæc prouerbia vſurpari videntur. Nam non omnes Alaudæ criſtam habent. Et Corydalis eas etiam Alaudas, quæ criſta carent, ſignificat, vt oſtenſum eſt. Credebatur Laurus aduerſus venena valere, unde qui ſe tutum ſignificare vellet, δάφνην dicebat φορῶ βακτηρίαν, ideſt, *laureum geſto baculum*. Cui ferè conſimile prouerbium eſt de Corydo, gramen nido aduerſus animalia noxia ingerente Εν Κορύδου κοίτῃ σκολιὸν κέκριπται ἄγρωστις. Refert autem hoc prouerbium Cælius ex Zoroaſtre: quod hoc carmine exprimitur:

In Corydi nido inſerta occultatur agroſtis,

Adagij vſus eſt, vt inquit Alexander Braſſicanus, quando nobis non deeſſe præſidia tacita quædam, & paucis cognita innuimus. quemadmodum Corydus auicula agroſti, id eſt, gramine occulto quodam aduerſus ea, quæ nocere poſſũt, amuleto vtitur. Simillimum illi, vt ait Eberhardus Tappius, quod Germani vulgo iactitant. Er iſt im Vvie ein ſpieſz hinder der thure. *Inter indoctos* (amuſos) *etiam Corydus ſonat*, Εν ἀμούσοις καὶ Κόρυδος φθέγγεται, quadrabit in eos, qui apud idiotas ſe ſe velut eruditos venditant, inter doctos alioqui prorſus elingues: Corydum autem auem minimè canoram eſſe teſtatur & Græcum epigramma, Licet Ἄδηλον,

Εἰ κίνῳ δύνατ' Κόρυδος παραπλήσιον ἄδειν
Τολμῶν δ' ἴσιαι Σειρῆσι ἀνδάνειν.
Εἰ κοκκυξ τέττιγος ἦρ' λιγυρώτερος, οἶδα,
Ἴσα ποιῶν καὶ ἐγὼ Παλλαδίοις δύναται.

Omnibus malis punicis ineſt aliquod granum putre.

[a] *De vit. philoſ. in vit. Orib.*

Nos omnia Alaudarum genera vocis amœnitate valere nouimus, tertio excepto, quod abſonum, & ineptæ vocis eſſe oſtendemus. Quapropter ea prouerbia de hoc dicta fuerint, quod vt libentius credamus facit, quòd & ipſum etiam criſtam habeat: vnde Corydis nomen ei propriè conuenit. *Aquila ſenecta, Corydi inuenta*. Ἀετὸς γῆρας, Κορύδου πότης de viuida, viridique ſenecta, quæ præſtantior ſit aliquorum inuenta. Nam anus Aquila præſtat Corydo auiculæ etiam ætate integra. Vulgò Italis dar l'Allodola eſt irridere, ſeu vt dixit Horatius naſo adunco ſuſpendere: quod ijdem aliter dicimus dar cacaboldole, moine, roſelline, la quadra, la traue, & id genus reliqua.

FABVLA. ET APOLOGI.

APVD [a] Ariſtophanem Piſiſtratus auium chorum imperitiæ taxans, hanc fabulam narrat: Galeritam omnium auium primam, antè fuiſſe, quàm terra eſſet, ac deinde patrem eius obiiſſe, nec terram fuiſſe, in qua ſepeliretur. Cùm igitur hîc iam quintum diem iaceret, illam conſilij impotem, patris tumulũ in capite collocaſſe. Atque hic quidem apologus eſt ab Ariſtophane ad Aeſopum relatus. Cuius fabellæ ſenſum antè explicuimus, oſtendimuſque inde ortam, quòd

[a] *In auib.*

Alauda

Alauda ipſa terrâ omnium non earum modò, quæ animalis habent naturam, ſed inanimorum etiam matre, & nutrice vetuſtior diceretur. Quod verò ad tumulum illum attinet[b] Theocriti verſus, hinc non parum lucis accipiunt, qui ſic meridianum tempus deſcribit.

[b] Eidyll. 7.

Σιμιχίδα πᾶ δὴ τυ μετὰ μέρος ποδὸς ἕλκεις;
Ἀτρέμα δὴ καὶ παῦρος ἐφ' αἱμασιῆσι καθεύδει,
Οὐδ' ἐπὶ τυμβίδιοι Κορυδαλίδες ἱλαίνονται, id eſt,
Simichida, quò tu nunc in meridie pedes trahis?
Quum & lacertus ſub ſepibus dormit,
Neque criſtata Caſſita vagantur.

Alaudæ cur τυμβίδιοι dictæ putantur.

Inde etenim τυμβίδιοι dictæ putantur, quoniam in vertice ſuo patris tumulum geſtent, erectum ea forma, qua in Aegypto pyramides videntur: ex quo, vt id obiter dicamus, quiuis intelligit, veterum tumbas in metam fuiſſe ſublatas, vnde multis in locis tumuli ad hãc effigiem è terra aggeſti etiamnum cernuntur: & à nobis non ſolùm quæ hanc figurã gerũt, ſed omnia alia ſepulchrorũ genera tõbe ſæpe dicũtur, & præcipuè á poetis, vt à Petrarca:

Giunto Aleſſandro à la famoſa tomba

Sed de hoc ſatis. De Alauda Aeſopus lufit alterum apologum, qui à multis authoribus paſſim refertur: Caſſita itura cibum pullis quæſitum, monet eos, vt ſi quid audiant, id cùm redierit ſibi referant. Interim aduentat dominus ſegetis illius: & filio, matura, inquit, hæc operas poſtulant. Idcirco in craſtinum amicos adibis, & roga, veniant, operam mutuam daturi, vt meſſis peragatur. Vbi redijt mater, renunciant omnia, & trepidi orant, vt ſeſe auferat. Iubet illos Caſſita bono animo eſſe: nam ſi dominus, ait, ad amicos meſſem reijcit, craſtino ſeges non metetur. Die igitur poſtero Caſſita ad pabula euolat, dominus fruſtrà amicos præſtolatur. Tum ille rurſum ad filium: Amici nulli veniunt: quin potiùs imus, & cognatos, affineſque noſtros oramus, vt adſint diluculò ad metendum. Nunciant hoc itidem pulli pauidi Caſſitæ. Ea hortatur, ne timeant futurum, vt neceſſarij fermè nulli obſequiales ſint, aduertant modò, ſi quid denuo dicetur. Orta luce proxima, & auicula in paſtum profecta, affines opellam non præſtant. Hinc dominus filio: Valeant, inquit, beneuoli cum propinquis, noſmetipſi cras metemus. Id quod vbi à pullis mater accepit; Hora, inquit, iam eſt abeundi; nunc dubio procul meſſis peragetur: in ipſo enim iam vertitur, cuius eſt negocium, non in alio, à quo petitur. Atque ita Caſſita cum pullis receſſit. Significat apologus, vt notat[a] Gellius, leuem plærumque, & inanem eſſe amicorum, & propinquorum fiduciam. Vnde audenter dicere poſſumus, ò amici, amicus nemo, ò propinqui, propinqui nulli: & illud ex oraculo quaſi Delphico exijſſe, Ne quid expectes amicos, ne quid cognatos, quod tu per te agere poſſis. Habet idẽ Aeſopus aliunde Caſſita, & aucupe apologũ, qui eſt huiuſmodi: Auceps auibus ſtruxerat laqueos. Alauda verò hunc procul vidẽs rogauit, quidnam operaretur, eo vrbem condere dicente, deinde procul regreſſo, & abſcondito, Galerita viri verbis credendo, acceſſit ad caſſem, & capta eſt. At aucupe accurrente, illa dixit, heus tu, ſi talem vrbem condis, non multos inuenies incolentes. Fabula ſignificat, tunc maximè domos, & vrbes deſolari, cùm præfecti moleſti ſunt. Non minus lepidum de hac volucre[d] Iulius Cæſar Scaliger narrat apologum ex Aeno:

[a] L. 2. c. 29.

[d] Epidorp. lib. 3.

Immiſſulus vncis pedibus gerens Alaudam,
Arcebat. Auis fundere miſerabile carmen
Orare: pius parceret edita volucri.
Contrà ille: Modis, & numeris ſatura cicada eſt;
Itcirco perit cum numeris ſuis, modiſque
Alt ego Iouis ales tepida carne paſcor,
Sic frendet, & euiſcerat, & vorat precantem
Nil tetra calet bellua virtute Procuſtes

Hic Scaliger Immiſſulum accipit pro Aquila, cùm aliàs propriè ſit Vulturis pullus, licet aliqui etiam Aquilæ pullum eſſe velint, antequam cauda albicet: ſed de hoc alibi egimus. Cæterùm hoc apologo nihil aliud denotari arbitramur, quàm tyrannos virtutem minimi facere, & in ſtudioſos & eos, qui virtute excellunt non minus ac in alios truculentos, & ſæuos ſe præbere. Poſtremò narratur huiuſmodi de Alauda apologus: Caſſita laqueo capta plorans dicebat: Hei mihi miſeræ, & infelici volucri; non aurum furripui alicui uſquã, non argentum, non aliud quicquam preciofum. Granum autem tritici paruum mortis mihi cauſa fuit. Fabula in eos, qui ob vile lucrum magnum ſubeunt periculum.

DE ALAVDIS

DE ALAVDIS IN SPECIE, ET primùm de Alauda criſtata, Cap. XI.

SYNONYMA.

PLVRIMAS nomenclaturas ſuperiùs attulimus, quę etſi Alaudę criſtatæ potiſſimùm conueniant, tamen ad alias quoque aliquoties vſurpantur. Quare hìc eas tantùm referemus, quæ propriè hanc à reliquis diſcriminant. Apud Græcos nomen peculiare non habet: Ariſtoteles λόφον ἔχουσαν periphraſticè vocat: Author quidam obſcurus libri de natura rerum, Goſturdum, cuius dictionis ratio obſcura eſt, niſi à ſimilitudine Coturnicum ſic dici quis ſuſpicetur: vel ex Arabibus eam detorſiſſe, nam Elluchaſem, vel eius fortaſſe interpres Cuzardos habet. Italicè dicitur Lodola capelluta, vel Capelluta ſimpliciter, alicubi etiam Capellina, ſeu Cipperina, item Couarella. Gallis Cocheuis, quòd ſimilitudinem quandam ob criſtam cum Gallis Gallinaceis gerat, Germanis Beubellerch, Saxonibus præſertim, Heluetijs Maglerch, id eſt, Alauda viarum, fæpe enim in vijs nobis occurrit, quod de ea etiam ſcripſit Galenus. Anglis propriè Lerca. In libro Raſis de remedijs ex ſexaginta animalibus de Alaudis fit mentio, & paulò inferiùs de Finoris, quibus ipſe eaſdem vires attribuit, quas alij authores Alaudis criſtatis.

Goſturdi. Cuzardi. Lodola capelluta. Beubellerch. Maglerch. Lerca. Finoris.

FORMA. DESCRIPTIO.

ALAVDA criſtata, inquit[a] Bellonius, roſtrum habet longiuſculum, acutum, aliquantulum cauum, & recuruum. Criſta, cuius radices inter vtrunque oculum ſituantur, aliquantulum nigricat: & quatuor tantùm eius plumæ aliquam magnitu-

[a] *De auib. l. 3. cap. 22.*

Roſtrum. Criſta.

Alauda criſtata cum fumaria lutea montana.

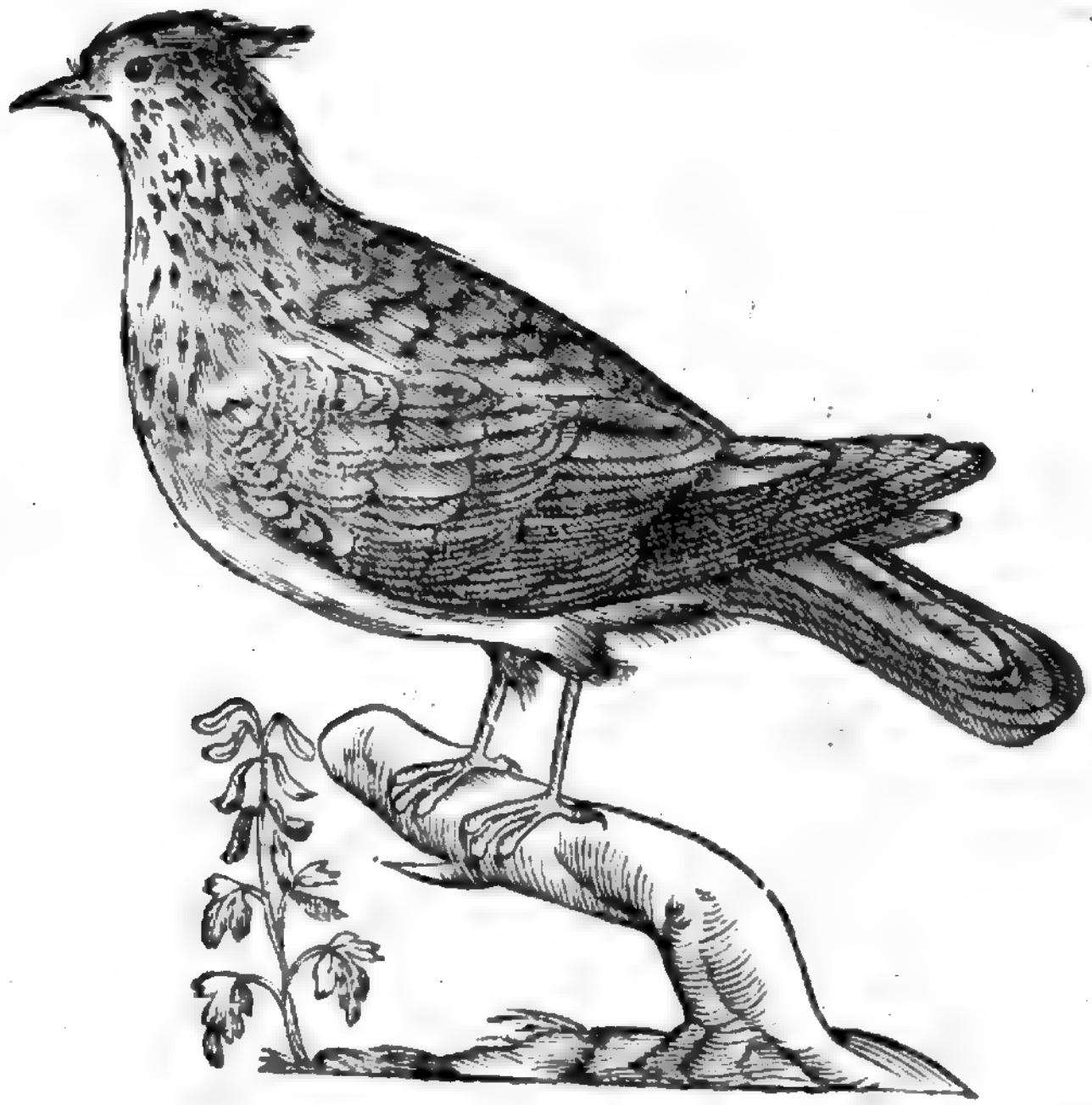

Digitized by Google

Dorſum. Cauda. Venter. Lingua. Vngues. Pectus. Color. Pedes. Magnitud. Alaudæ cri ſtatæ ſenis deſcriptio.

dinem nactæ videntur; dorſum cinereum albo maculatur. Venter, & pars alarum interior albicant. Caudæ plumæ nigræ ſunt, ſi geminas vtrinque excipias, quæ alarum colorem referunt. Lingua exigua, ferè furcata: & quia ramis rarò inſidet, vngues habet longiuſculos. Hæc Bellonius, quibus adde, pectus cinereum pullis maculis conſpergi, in reliquo verò corpore color ferè teſtaceus. Sed non ſolùm vngues ſunt ei longi, ſed etiam pedes. Poſtremò Paſſerem aliquantò magnitudine excedit, vt prior hæc figura indicat. Poſterior icon eſt Alaudæ criſtatæ ſenis, cuius roſtrum, quà capiti coniungitur album erat, dorſum ad cinereum vergebat: pectus, venterque albicabant, ſed pectus punctulis exiguis coloris terrei diſtinguebatur. Alæ ferè totæ omnino albæ, præter paucas remiges, cauda verò nigra.

Alauda criſtata ſenex.

CANTVS. VOLATVS. LOCVS.

QVAECVNQVE de Alaudis generatim diximus, ea omnia ferè huic generi conueniunt: quare pauca admodum hîc dicenda ſuperſunt. Quod ad earum cantum attinet, * Bellonius non criſtatis meliùs, & ſuauiùs canere ait. & cùm homines accedentes videt, cantum incipere. Contrà alij non criſtatas præferunt. Sed mirum videri non debet, quibuſdam huius, alijs verò illius magis cantus arridere: nam quot capita, tot ſententiæ. Omniũ verò iudicio criſtata ſecundo generi, quod criſta caret, volatu cedit. Nam non tam frequẽter euolat, & euecta alis paucam in aëre moram trahit, & ferè ſtatim procumbit, præterea gregatim non volitat, vt illæ. De ipſarum volatu ſic ſcribit author de natura rerum: *Goſſurdi non volant aliarum auium more, ſed vento cogente nunc alta, nunc ima petunt.* Nemini autem dubium ſit, quin hoc illud Alaudarũ genus ſit, de quibus dixit Albertus: *Alauda in agris habitat non in ſyluis:* de quibus item Galenus; *In vijs ſæpe obuia eſt*, & Aëtius: *circa vias hyemis præſertim tempore.* Poſtremò ad ripas lacuum, & fluminum vt ipſe obſeruaui, frequentes conſpiciuntur, licet Turnerus id non criſtatis tribuat.

* *De anib. l. 3. cap. 20.*

Volandi modus. Vbi degãt.

VSVS

VSVS IN MEDICINA, ET IN CIBIS.

COLICVS affectus inter eos, qui humanum genus contorquent, haud in frequens, miseris modis excruciat, & sæuissima inducit s, mptomata. Nam dolor vehementissimus perforanti similis percipitur, perinde ac mucro ventri infixus inhæreat, quem præter alia sæpe frigidi sudores, creber singultus, neruorum distentio, extremorum frigus, animi deliquium, & tandē mors ipsa subsequitur. Aduersus immanem hunc tortorem nullum præstantius præsidium, quàm quod ex Alauda cristata desumitur: sed diuersimodè vsurpari consueuit. Colicus affectus.

[a] Galenus alibi assam mandi vult, elixam alibi. *Galerita*, inquit, *auis illa pusilla nobis plerunque obuia in iure elixa colicos adiuuat. Verum assidue eam edere simul cum iure necesse est*, & quæ sequuntur. De eadem verò [b] alibi sic scriptum reliquit. *Galerita postquam tosta fuerit, comesta coli dolores aufert cum omnium admiratione.* Assam pariter laudat [c] Dioscorides, inquiens, *Galerita auicula est parua apicem in vertice Pauonis modo gestans. Hæc assa, & in cibo sumpta colicos iuuat*, vt restituit Marcellus Virgilius, non autem *Caliaces*, vt Ruellius transtulit, & vulgares codices habent. Sic autem legendum esse ex pluribus authorum testimonijs, quæ subijciemus, facilè patebit. *Finora*, inquit Rasis, *decocta cum aqua soluunt ventrem, & colo medentur.* [d] Serenus pariter afferens colici affectus remedia, canit: *Cum colus inusum morbi genus intima carpit, Mande Galeritam volucrem, quam nomine dicunt. Quidam*, inquit Plinius secundus, *cor Alaudæ* (aduersus colicum affectum) *adalligari famini iubent: alij recens, tepensque deuorare: Consularis Asprenatum domus est, in qua alter è fratribus colo liberatus est, auc hac in cibo sumpta, & corde eius arm illa aurea incluso, alter sacrificio quodam facto crudis lateculis* (fortè incluso corde) *ad formam camini, atque vt sacrum peractum erat, obstructo sacello.* Marcellus verò Virgilius de hoc sic scribit: *Hoc iam præscriptum remedium, colo, & omnibus intestinorum doloribus, & tam hominibus, quā iumentis ex hac re laborantibus efficacissimè subuenit.* Et rursus: *Alauda cum sua pluma in vase fictili gypsato in furno posito ita comburitur, vt teri possit. Contrita autem tenuissimus puluis reponitur, & cùm opus fuerit, ex eo cochlearia duo, vel tria cum aqua calida per triduum, aut quatriduum dantur. Incredibile hoc colicis remedium, quod adeo prodest, vt omnia medicamenta merito superare videatur.* Hæc ille. Comburendi modum docet Plinius secundus his verbis: *Porrò cinerem auium, vel aliorum animalium desiderati sic fieri oportet. In ollam nouam mittitur auis, aut quodlibet aliud animal, quod putaueris exurendum, quod addito operculo, circunlitoque argilla in furno feruenti torrebitur, spiramento permodico facto.* Postremò ad eundem affectum scribit Alexander Trallianus, Thraces, viuente adhuc Alauda, cor eximentes, alligatorium facere, & femori sinistro ipsum circundare. Neotericorum etiam sexcenta afferre possem testimonia, qui vno ore summam in colico affectu curando Alaudæ prærogatiuam prædicant: sed ex iam adductis patere arbitror, Colicis, & non cœliacis ipsius carnes conferre. Porrò vnde hæc illi vis insit, docere conatur [e] Io. Baptista Porta. Loquacia animalia, inquit, colicæ passioni non obnoxia, vt etiam loquaces homines. Nimia enim garrulitate flatus, ex quo, sæpe morbus exoritur, eximitur. Nobis igitur eorum imprimentes qualitatem eiusmodi morbum tollunt, & post cō numeratas aliquot garrulas auiculas, Alauda, subdit, vocis modulatione mirificè delectat, caueis inclusa captiuitatis oblita vix diei horam sine cantu præterit. Alaudam ad colicos valere ex Dioscoride, Galeno, & alijs omnibus diximus. Hæc ille, qui suprà docuerat, vnde cognosceremus Corydalim herbam ad eundem affectum valere; à similitudine nimirū, quam cum Alauda gerit, quòd eius flores cristati, turbinatique Alaudæ capitis galericulatum verticem æmulentur. Sed huius rei hæc potest afferri ratio: quia nempe eius succus aluum soluit, quâ solutâ flatibus etiam via patet. Conueniunt autem colicis non vehementia, sed leuia tantùm medicamenta, quæ aluum modicè ducant. Hic lectores monitos velim, Medicos cùm Alaudas ad colicos facere scribunt, de cristatis intelligere, quarum ius & carnes idem in hac valetudine præstare ex dictis liquidò constat. Quidam tamen ex Rasi scribunt, carnes earum ventrē constringere, ius verò soluere. Sic enim is [f] alicubi scribit: *Alauda cristata in cibo calfaciunt, & astringunt.* Huic astipulatur Elluchasem, dum scribit: *Cuccardi sistunt ventrem, & ius eorum colicis salubre est.* Sed hoc Dioscoridi, Galeno, & alijs aduersatur. Miror autem Michaelem Sauonarolam, Galenum dicere, carnes earum scripsisse ventrem astringere, ius verò soluere, cùm vtrumque ius nempe, & carnem colicis conferre doceat, vt suprà citauimus. Porrò colus ventris solutione, non adstrictione curatur. Cæterùm, vt scribit Elluchasem, *Cuccardi magis conueniunt medicinæ, quam cibo.* Nam caro earum

[a] *De Simpl. medic. facul. lib. 11.*
[b] *De Theriac. ad Pison. cap. 9.*
[c] *L. 2. c. 48.*
[d] *De Med.*
[e] *Phytogn. lib. 6. c. 31.*
[f] *I. 60. Anal.*

calida eſt, & ſicca, adeo vt ſcribat Raſis, calidiores, & ſicciores eſſe Paſſere domeſtico; Michael verò Sauonarola vltimum ſecundi ordinis receſſum in caliditate, & ſiccitate attingere. Nos de hoc alibi ſententiam noſtram diximus. Elluchaſem inter aues ſylueſtres præterit Calandrellas, & Sachar, (aliàs Sathur) pingues. Secundum locum tribuit Sturnis, Phaſianis, Perdicibus, tertium Coturnicibus, & Cuzardis. Si eis verò aliquando veſci quis velit, eligi debent iuuenes, & pingues, quibus ex Raſis præcepto conducet addere condimentũ ex aceto, coriandro, & ſucco ſinapis. [f] Cardanus vtrunque genus ſaluia, laridoque inaſſari ſolere dicit, & diuerſis condimentis elixari, & facilè concoqui, ſi iuuenes, pingues, & benè cocta fuerint, optimumque generare ſuccum.

[f] *De tuend. valet. lib. 3. cap. 22.*

DE ALAVDA NON CRISTATA. Cap. XII.

SYNONYMA.

ALTERVM Alaudarum genus gregale, nec ſingulare more alterius, Niphus ſuſpicatur eſſe Tetricem Ariſtotelis, non alio argumento ductus, quàm quòd Philoſophus, *Alaudam, & Tetricem condenſo fruticę nidũ munire* ſcribat: Verùm hallucinatur. Nam Ariſtoteles, vbi de Alaudis ex profeſſo agit, nullam illius, quæ criſta caret, peculiare nomen affert, tantum abeſt, vt Tetricem nominet. Cæterùm hoc ſecundum genus Terraneolam vocare videntur Hermolaus, Sipõtinus, & Grapaldus. Dicunt enim Terraneolam eſſe ſimilem Alaudæ (criſtatæ) niſi quod apicem non habet: & ſic dictam, quoniam in terra, non in arboribus diuerſetur, nidificetque: quanquam alioqui altiùs volet, quàm criſtata, quam Ariſtoteles terrenam eſſe ait. Verùm hoc nomen apud claſſicos nuſquam legitur, quod nouerim, vnde cum Ornithologo exiſtimo à recentioribus tantùm Italis vulgi imitatione ſic dictam. Apud eoſdem Italos noſtros Lodola campeſtre appellatur, alicubi Petronella, in Gallia Ciſalpina Fartagnia: apud Parmenſes Regio, vt teſtatur Grapaldus. Quidam exiſtimarunt in quibuſdam Italiæ locis Calandrã dici, ſeu Calandrellam, ſed ij tota aberrant via. Eſt quidem Calandra ex Alaudarum genere, ſed ab hoc diuerſa, vt quæ omnes alias magnitudine ſuperat, vt ſuo oſtendemus loco. Alauda non criſtata, inquit Turnerus, à noſtris ſera Alauda à Vuilde, vel à hathlerck: à Germanis ein Bleidlerch effertur. Sunt & alia Germanica eius nomina Sanglerch, ideſt, Alauda canora, quòd criſtatæ cantu ferè præferatur, & Himmellerch, ideſt, Alauda cælipeta. Volatu enim alta petit, idque ſæpius, quàm criſtata factitat, & longiorem moram in aere trahit, longioraq; ſpacia conficit. Item Boltzlerch, vt Gyb. Longolius interpretatur. Dubitat Ornithologus, nunquid eædem ſint, quæ circa Baſileam Lurlen dicuntur, an potius Calandræ. Sunt enim, vt ille teſtatur, ex Alaudarum quoque genere, & inter Alaudas volare conſtat. Galli tandem hoc ſecundum genus Alouette propriè appellant.

Lodola cãpeſtre. Petronella. Fartagnia. Regio. A Calandra differt. A Vilde. Bleidlerch. Sanglerch quid. Himmellerch quid. Boltzlerch. Lurlen. Alouette.

FORMA. DESCRIPTIO.

ALAVDA *non criſtata*, inquit [a] Ariſtoteles, *colore ſimilis eſt criſtatæ, ſed magnitudine minor, & galero carens:* [b] Petrus Bellonius ſic eam deſcribit: Alauda non criſtata roſtrum habet breuius quàm criſtata. Poſtici eius digiti, & vngues eadem ſunt magnitudine, qua anteriores. Venter ſubalbidus eſt. Pectus pluribus maculis diſtinguitur, quàm criſtatę. Caput nigrius habet, quàm illa, ſuo colore intermixto. In dorſo color ſpadiceus, cinereus, & ſubniger permiſcentur. Geminæ vtrinque in alis, & cauda pennæ in parte extrinſeca diuerſi ſunt coloris ab eis, quæ in parte intrinſeca reconduntur. Noſtra, cuius iconem damus, deſcriptioni à Bellonio allatæ reſpondet, niſi quod poſticos vngues multò longiores, quàm anteriores, mas nigredinis plus habet, quàm fœmina.

[a] *Hiſt. lib. 9 cap. 25.*
[b] *De auib. l. 5. cap. 23.*
Roſtrum. Digiti. Vngues. Venter. Pectus. Color. Alæ. Caudæ.

CANTVS

Digitized by Google

Alauda non cristata cum capno fabacea.

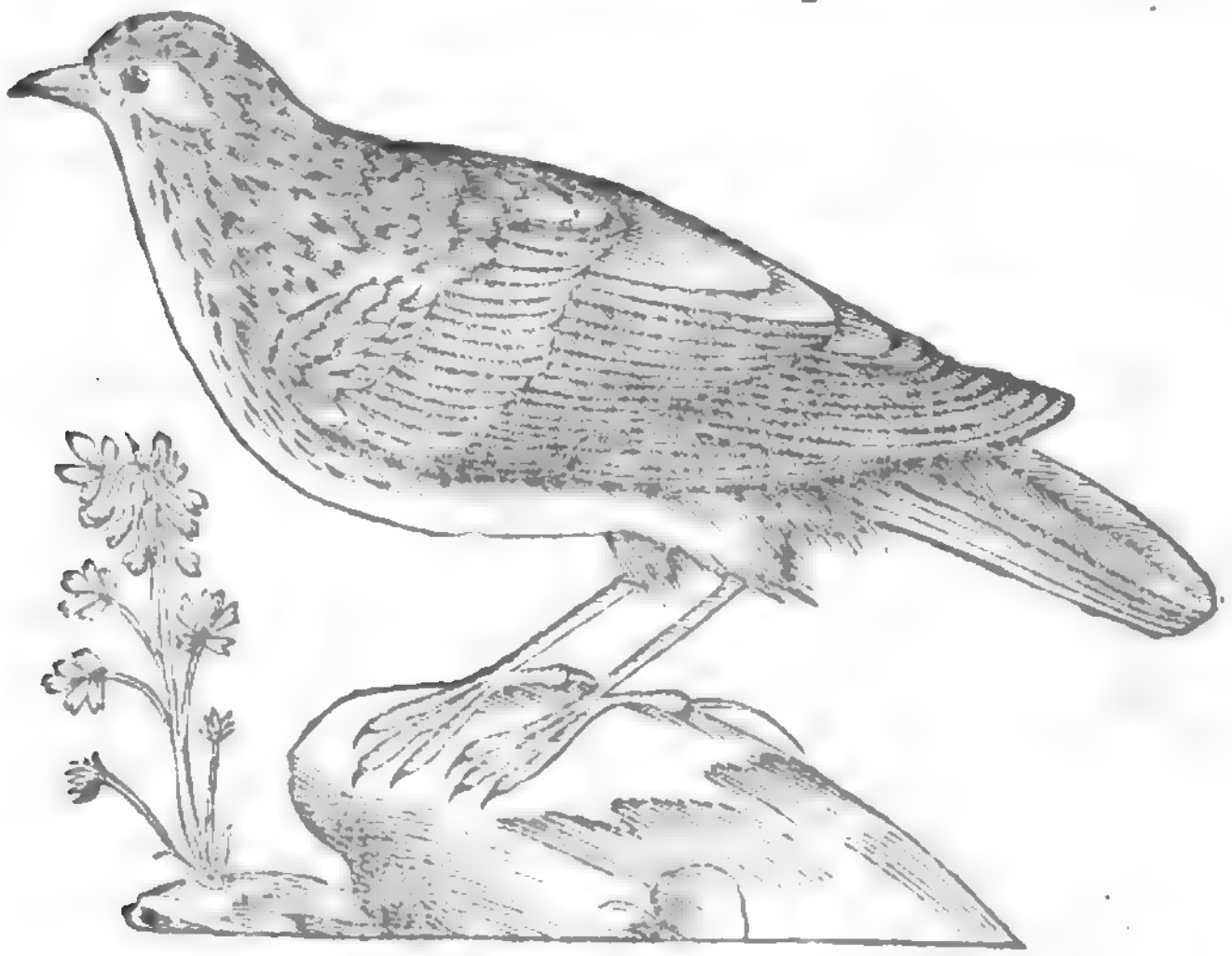

CANTVS. LOCVS. VOLATVS.

Aucuplum.

VALET plurimùm amœnitate vocis hoc secundum Alaudarum genus, quare multi eius cantũ cristatæ præferũt: quocirca à Germanis Sanglerch, id est Alauda canora dicitur. Eadem loca amat, quæ primum genus. Turnerus in planis, & locis erica consitis magna ex parte degere prodidit. Longolius inter iuniperos, & vepres, præsertim vbi frequens myrica (fortasse erica) gregatim cursitare scripsit. Est enim gregalis vt [a] Philosophus tradit.[b] Bellonius ait, eas hyeme quidem gregatim volare, sed æstate binas tantùm. Item in Gallia plurimas capi, adeo vt nullarum maior capiatur auium copia. Idem in quibusdam Italiæ locis accidit, vt Genuæ, sicuti audio, hyeme media, cùm iam Fringillarũ aliarũq; auiũ numerus diminuitur. Capiuntur autem retibus, vt quæ humi plærunque consistant.

Vbi degat.

[a] *Hist. lib. 9. cap. 25.*

[b] *De auib. l. 5. cap. 23.*

Retibus capiuntur.

VSVS IN CIBIS.

CIBO peridoneæ sunt vel ipso [a] Philosopho teste: idq; pariter multi alij magni nominis authores affirmant. Elluchasem non solùm cristatis, sed alijs etiam sylvestribus auibus præfert. Turnerus carne longè suauissima quibusdam videri dixit. De hac intellexit [b] Polydorus Virgilius, cùm inquit. Sylvestrium delicatissimæ Perdices, Phasianæ, Coturnices, Merulæ, Turdi, Alaudæ. Hæc auicula hyeme minus rigida mirificè pinguescit, tumq; innumerabilis capitur numerus, ac maximè omnium mensas exornat. Quod hyeme admodũ pinguescat, testatur pariter Bellonius illius quoque causam reddens. Nam frigus, inquit, calorem intrò cogit, ne effluat, aut dissipetur. Ait autem, Gallicum vulgus sibi persuadere hanc auem ex vno in alterum temperamentum facilè transire, & pro ventorum diuersitate, diuersimodè etiam immutari. Nam flante Austro macrescit, contrà, dum viget Aquilo, valde pinguis euadit: cuius rei quoque ipse eandem causam affert. Quomodo verò apud Gallos in cibũ concinnẽtur, docet [c] Io Bruyerynus. Alaudarũ, inquit, duo genera nouimus, vnũ gregale, nec singulare more alterius: verũ colore simile, amplitudine tamen minus, cibo

[a] *Hist. lib. 9. cap. 25.*

[b] *Hist. Angl. lib. 1.*

[c] *De re cib. l. 15. c. 43.*

Digitized by Google

peridoneum, & in Gallia frequentiſſimum: proinde captura fit largiſſima, hybernis menſibus potiſſimùm; quo tempore obeſſe admodum ſpectantur, niſi niues diutinæ ſedeant, & nimia frigoris ſit inclementia, quibus plærunque ob corporum imbecillitatem, & cibi penuriam tum hæ, tum aliæ huiuſmodi aues ſolent perire. Vulgatiſſimus eſt cibus Lutetiæ. Eas culinæ ſenas, aut duodenas, ligneo transfixas bacillo, ſaluia, lardoque interpoſitis inaſſant. Elixantur etiam pipere, caryophyllis, aliiſq; id genus conditæ. Quin & piſtorio opere includũtur madentes cinamomite condimento: Hippocraticum vulgus nuncupat. Verùm id genus epularum locupletum eſt, & ventri obedientium: quippe Alauda ſatis ſuo corpore vngitur. Hæc ille.

DE CALANDRA, SEV ALAVDA Maxima. Cap. XIII.

SYNONYMA.

Calandra eſt ex Alaudarum genere.

CALANDRAM etiam ex Alaudarum genere eſſe vel ex hoc patet, quòd alicubi Κορύδαλος vocatur, id eſt, Alauda: ſicuti Venetijs etiã, vt aliquando ſibi ab Antonio Eparcho Corcyræo, viro erudito auditſe, teſtatur Ornith. quin & Bellonius Corydalum Græcè appellari ſcribit. Aliàs Græcis χαλάνδρας, & χαλανδρεύς dici quis haud ineptè coniiciat, Hæc enim nomina habet * Oppianus. Ne verò hanc coniecturam falſam eſſe quis exiſtimet, hic paraphraſtæ verba adſcribere non pigebit. *Chalandram*, inquit, *nemo facilè ceperit, niſi rete iuxta aquam extenſo ab aucupe iuxta in tugurio latitante: qui autem ad potum hauriendum accedentem funiculo retis attracto involuat.* Nos Alaudas verſari circa lacus, & amnes iam diximus: quapropter id quoque Calandram facere, vt quæ ex Alaudarum genere ſit, verisimile eſt. Idem eius etymum confirmare videtur, quod fortaſſe fuerit, ni fallor ἀπὸ τῦ καλῶς ᾄδειν, id eſt à ſuauitate cantus. Suauiſſimum autem Calandræ noſtræ cantum eſſe nemo eſt, qui ignoret. Syluaticus pro Calandra perperam Galeritam interpretatur & pro Chamæzelo Calandrum auem. Chamæzelos autem humilem, vel humi, ſoliq; amantem ſignificat. Vnde χαμαίζηλος, quod Alaudæ conuenit: nam & primam ſpeciem terrenam eſſe tradit Ariſtoteles, & alteram aliquos Terraneolam vocare diximus: & cætera quoque Alaudarum genera terrena eſſe, id eſt, humi conſidere docebimus. Hinc fortè corrupta eſt vox Chamochilados, qua Alaudam vulgò in Creta nuncupari Bellonius ſcribit. Intolerabili errore Franciſcus Alumnus, pro Calandra interpretatur Acredulam, & Aëdona. Aëdon enim procul dubio Luſcinia eſt. Sed multò magis etiam reprehendendus Aggregator, dum vocis affinitate deceptus, Chalandriam pro Charadrio accipit. Turpiter etiam errant, qui pro Gurgulione Chalandram intelligunt. Gurgulio enim Latinis nunquã auè, ſed quoddã inſecti genus ſignificat, quod in frumento in ſaccis, aut in horreis incalescente innaſcitur, illi valde infeſtũ. Quare Albertus fortaſſis, & ipſe vbi Gurgulum auem nominat, de Calandra loquitur. Italicè dicitur Calandra, cuius nominis etymologiam deducunt aliqui à verbo Italico Calare, quod ſignificat deſcendere: quia vox eius aſcendat quidem, ſed plurimùm deſcendat. Germani Kalander proferunt, alij Galander. Hiſpani & Angli Chalandram, ſeu Chalandriam dicunt. Galli Calandre, quod nomen Bellonius à Græco Corydalo deductum fuiſſe putat, & quoſdam fuiſſe ſcribit, qui pro ipſa Turdũ Viſciuorũ acciperẽt, quos ibidem iuremerito reprehendit.

* *In ſxent.*

Calandræ etymum.

Chamæzelus quid.

Chamochilados.

Alumni error.

Gurgulio quid. Gurgulus.

Kalander.

Quorundã error.

FORMA. DESCRIPTIO.

HVIVS volucris deſcriptionem, & effigiem, quòd in Bononienſi agro nõ capiatur, ideoque à nobis numquam viſa ſit vel ſi viſa, non obſeruata, à * Petro Bellonio mutuati ſumus. Calandra, inquit, Alaudæ ſpecies eſt. Quam ſi quis cognoſcere cupiat, Alaudam non criſtatam ſe videre fingat ad Sturni magnitudinem accedentem. Quapropter qui eam Alaudam magnam dixerit, is haud ineptè feciſſe videri poterit: nam & vox eius Alaudæ voci omnino ſimilis, licet altior, idem plumarum color, idem caput, eædem alæ, cauda eadem, ijdemque etiam mores. Pedes, tibiæ, digitique omnino ſimiles, & in hiſce poſtici, ſicuti & Alaudis

* *De auib. l. 3. cap. 24.*

Cui ſimilis Magnitudo Vox.

Digitized by Google

Alaudis longiuſculi. Collum gracile eſt quà eius iubæ capiti connectuntur, quod etiam de Pauone diximus, quodq; Coturnicibus eſt pariter cõmune. Quia verò nõ niſi magnitudine ab Alauda non criſtata differt, & hac Galeritam eſſe maiorem diximus, & apice inſigniri, quo criſtata, & Calandra carent, has alitum ſpecies Alaudas dici poſſe facilè conceſſerim & ſub Alaudæ genere comprehendi. Calandra reliquas magnitudine ſuperat, ideo craſſiori roſtro egnit, quo à natura donatã fuiſſe credimus, vt duriuſcula grana, quibus victitat, comminuere poſſet: etſi quæ in caueis incluſæ aſſeruantur, auena, & panis albi micis enutriri ſoleant. Hæc omnia Bellonius, ex quo etiam iconem modò expreſſam exhibemus. Licet ſortaſſis nimis exiguam. Collum. Roſtrum. Cibus.

19

Calandra cum Phalaride.

20

30

CANTVS. VOLATVS.

40 CALANDRIS, inquit author de natura rerum, auis eſt parua, ſimilis ferè Alaudæ, colore fuſca, plumis deſpecta, ſed vocis modulatione audientes mirificè oblectat, ac omnes auium voces expreſſiſſimè imitatur. Quin etiam capta incluſaque captiuitatis ſuæ oblita vix vnam diei horam fine cã tu præterit, adeoque per diuerſos auium cantus euagari gaudet, vt de cibo ſolicita non ſit. [a] Bellonius etiam ei vocem valde harmonicam attribuit: ideoq; in Gallia, quo aliunde in caueis incluſæ afferantur, magno pretio venundari. Nos ſi quem rectè canere oſtendere volumus, eum vt Calandra canere dicimus. Conijcit Petrus Bellonius, eam more Alaudæ non criſtatæ gregatim volare. Poſtremò quod ad eius vſum in cibis attinet; Elluchaſem interpres carnes eius inter cibos laudatiſſimi ſucci recenſet.

[a] *De auib. lib. 5. c. 24.* In Gallia carè vẽdũtur.

DE ALAVDA CRISTATA MINORE, & illi congenere. Cap. XIIII.

50 SEQVITVR modò Alauda quam criſtatam minorem appellant, Ariſtoteli planè incongnita noſtris Lodola campagnola vulgò dicta, Germanis teſte Turnero Coper à longiſſima, vt arbitratur, criſta: Heluetij Robellerch Steinlerch, Baumlerch appellant, Angli à Vvolderck, Idem Turnerus, cui libenter aſſentior, hanc recentiorum Græcorum Corydon eſſe credit, nimirum illam, cuius in adagio ſu

Robellerch Vvolderck.

prà citato

Digitized by Google

prà citato fit mentio, *inter indoctos, id eſt, amuſos, etiam Corydus ſonat*: hoc autem nixus argumento, quòd Colonienſes aucupes vnanimiter nullam habere peculiarem cantiunculam affirment, ſed ineptè aliarum, quibuſcum victitat, vocem referre. Gyb. Longolius, etiam non cantillare eas expertus ait; nam cùm ſæpe in auiario carceri incluſiſſet, & educaſſet, nihil planè profecit, cùm nihil præter eam vocem, quam ſubinde itarabant, & à qua apud Germanos nomen eas habere ſcribit, loquerentur. Idem aſſerunt Heluetij aucupes, Ornithologo teſte. Item ego in aëre tantùm cantare obſeruaui, & vocem inconcinnam, & concinnam efformare. Quare etiam in caueis non aluntur; huc tamen à nobis, quòd ex Alaudarum genere ſint, de ijs eſt pertractandum, Quod autem prius Ariſtotelis genus non ſit, patet ex his Philoſophi verbis: *Alterum gregale genus criſtatâ magnitudine minus eſt*, hæc verò non ſolùm criſtatâ ipsâ, ſed non criſtatâ eiuſdem Ariſtotelis longè minor eſt. Quam poſteriorem nemo etiam ſanæ mẽtis eſſe dixerit, cùm illa criſtâ careat, hæc longiſſimam habeat. Ceterùm hæc de qua ſermo eſt, quam criſtatam minorem appellare libet, criſtatis maioribus ſimilis eſt, ſed longè minor & apicem pro corporis paruitate longiuſculum habet, pedeſque rubros; & totius ferè corporis color ad ſubfuſcum magis, quàm in illis vergere videtur. Eam Gyb. Longolius, cùm frigus intenſum eſt, & nix agros paſſim tegit, in iterquilinijs, & prope horrea verſari ſcribit. Ego per agros gregatim curſitare obſeruaui. Eſt enim & ipſa gregalis, In vijs quoque ſæpe mihi conſpecta. Tradit idem Longolius, eas hyeme nobiſcum viuere, per æquinoctium auolare, nidos non conſtruere in ſegetibus, verùm in foſſis ſenticoſis, non aliter ac Paſſeres maiores. Meminit Ornithologus alterius cuiuſdã Alaudarum generis, quod huic proximè dicto fortaſſe congener fuerit. Ait autem. Eſt poſtremò aliud ſylueſtre genus Alaudæ criſtatum albicãtius proximè dicto (criſtato minori) præſertim parte prona, ideſt, uentre, & circa collum, & oculos, ut pictura à perito aucupe, eodemque pictore nobis communicata indicat: nam auem ipſam nondũ uidi. Nomen ei Germanicũ Maldlerch, id eſt Alauda Syluatica: quod Angli etiam proximè dictæ tribuũt.

Descriptio.
Apex.
Color.
Vbi degit.
Gregales sunt.
Vbi nidificent.
Maldlerch.

Alauda criſtata minor cum mycone Rouilij, ſeu fumariæ ſpecie.

Digitized by Google

DE ALAVDA PRATORVM. Bellonij. Cap. XV.

COGNOSCIMVS, inquit* Bellonius, auẽ Alaudæ non criſtatæ admodum ſimilem, niſi quòd corpore valde ſit paruo, Galliæ ruſtici Farlouſe, aut Fallope nominant. nonnulli Alaudam pratorum. Ab Alaudis magnitudine & colore aliquantulum differt. Eſt enim paulò ſubflauior: quò fit vt vulgari non ſit omnino ſimilis: quinimo ſpecie videatur eſſe diuerſa. Coloris ſubruſſi, & ſubflaui, nigroque magis, quàm Alauda maculatur. Hæc magni vbique fit: & ob miram cantus amœnitatem in caueis alitur. Sed quia difficulter admodum educatur, paucis in locis conſpicitur. Si verò eam aliquando educari contigerit, ſuauiſſimè canit. Poſticos digitos habet, quantos Alaudæ reliquæ. Caudæ plumæ in extremo albicant. Roſtrũ tenue, & longiuſculum eſt, vt in Alaudis. Plumæ cutem contegentes omnino nigræ ſunt. Ramis non inſident, ſed humi dormiunt. Quodam anni tempore pennis in aëre erectis vicina loca ſuauiſſimis & diuerſis cantibus replent. Cùm Accipitrem ſuper aduenientem conſpiciunt, ſe ſe in vicinarum arborum ramis abdunt, ibique latitant: præter cæterarum Alaudarum morem. Alaudam pratorum vocitant, quòd in pratis nidificet. Omnibus Alaudis corporis magnitudine cedit. Hæc omnia Bellonius, qui ſolus de hoc Alaudarum genere meminit: Cum qua hic expreſſam eandem eſſe exiſtimamus. Alaudæ criſtatæ minori eſt magnitudine ſimilis, vel paulò maior: Color ſubflauus, vt meminit Bellonius, in ventre potiſſimùm Geminæ hinc, atque hinc maculæ albæ perexiguæ alæ vtrique inſunt. Plura, quæ de hoc genere dicam, non habeo.

* *De auib. lib. 5. c. 24.*

Farlouſe. Alauda pratorum. Deſcriptio. Color. Poſtici digiti. Cauda. Roſtrum. Magnitud.

Alauda pratorum cum bellide cærulea.

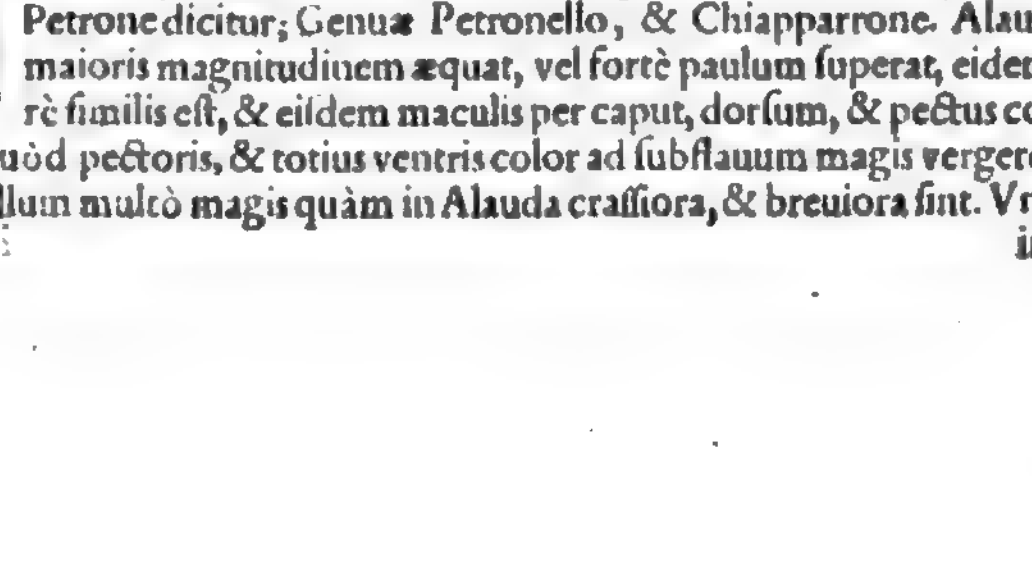

DE ALAVDÆ CONGENERE EX quorundam ſententia. Cap. XVI.

ALAVDIS poſtremò quidam auem hanc, cuius hæc icon eſt, annumerant. De qua etſi alioqui ab Alaudis diuerſam exiſtimem, cùm nulla alibi de ea loquẽdi ſe obtulerit occaſio, aliquid breuiter dicere placuit. Bononiæ Petrone dicitur; Genuæ Petronello, & Chiapparrone. Alaudæ criſtatæ maioris magnitudinem æquat, vel fortè paulum ſuperat, eidem colore ferè ſimilis eſt, & eiſdem maculis per caput, dorſum, & pectus conſpergitur. Differt verò, quòd pectoris, & totius ventris color ad ſubflauum magis vergere videtur: & roſtrum, & collum multò magis quàm in Alauda craſſiora, & breuiora ſint. Vngues etiam in tantam

Petrone. Petronello. Chiapparrone. Deſcriptio. Magnitud. Color.

Digitized by Google

Carnis qualis. Volatus. Vbi conſidat. Cantus.

in tantam longitudinem non excreſcunt: tibiæ verò, & pedes albicantiora ſunt. Caro optimum præbet alimentum, & in cibis valdè expetitur. Turmatim volitat, & in arboribus, aut fruticibus, & humi etiam conſidit. In arboribus, & fruticibus ſumma ſemper cacuminia petit, quibus diù immobilis planè inſidens, haud inſuaues cantilenas modulatur. Humi etiã ſæpe quieſcit, vel curſitat, & in pratis præſertim, & herboſis fluuiorũ alueis libẽtiſſimè verſatur

Alaudæ congener cum loto Æthiopica.

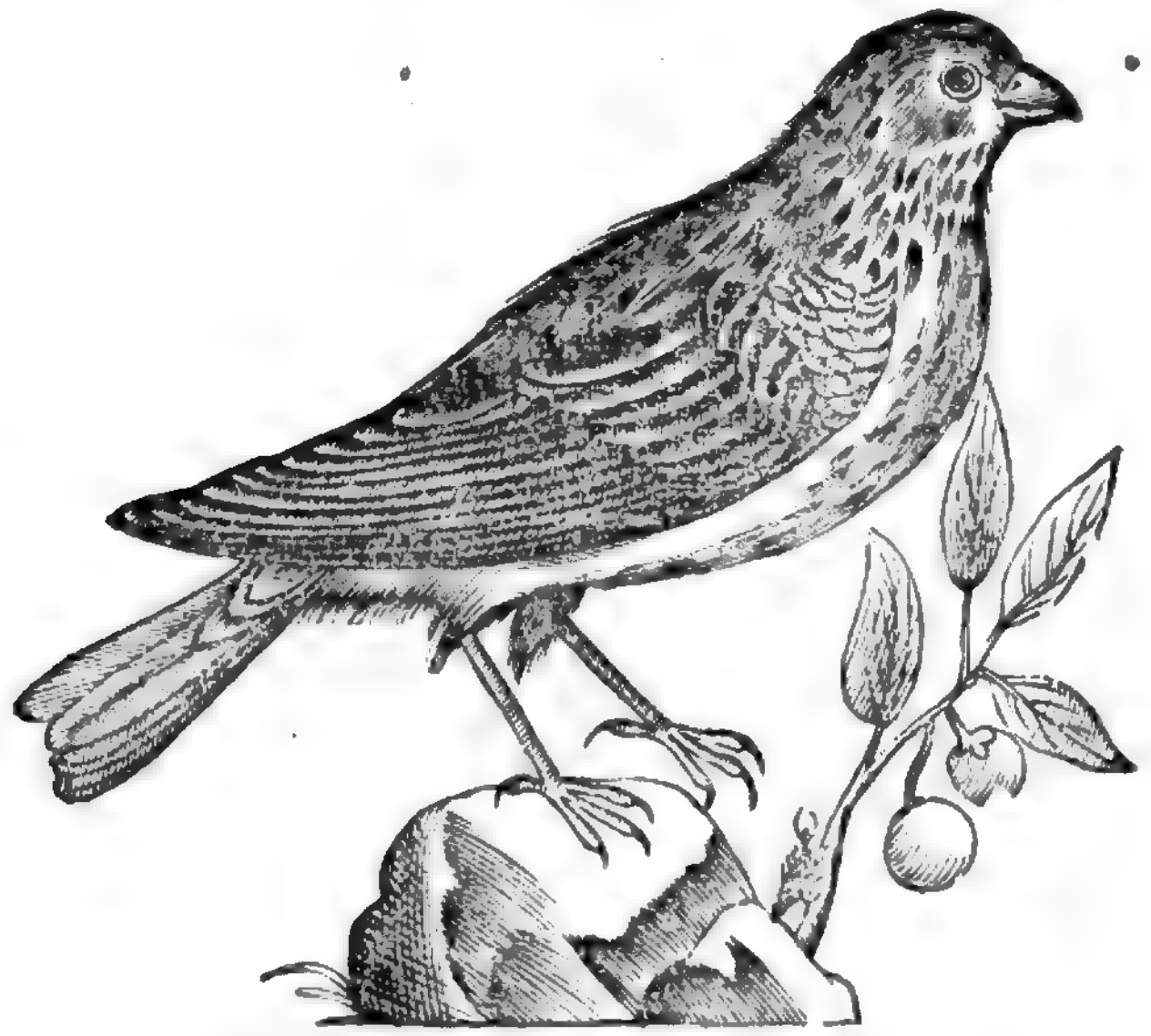

DE CHLORIDE. Cap. XVIII.

MVLTI viri docti, quòd Gazam apud Ariſtotelem modo pro Chlori, vel Chloride Luteam, modò Luteolam, & pro Chloreo Luteum, vel Luteam vertere viderent, Chloreum cum Cloride vel confuderunt, vel non rectè diſtinxerunt; cùm alioqui Chloris auicula ſatis vulgaris ſit, & à viriditate ſua (nam χλωρὸς etiam viridis eſt, quemadmodum abundè in Chloreo oſtendimus) vulgò Verdon appelletur, alibi Verderro, alibi Verdmontan. Potuit tamen Luteam Gaza vertere. Nam & [a] Ariſtoteles Chloridem à colore partis ſuæ inferioris pallido (ochros) dictam ſcribit. Ochros autem eſt luteus, ut in noſtra aue conſpicitur. Alicubi, vt Ornithologus tradit, dicitur Zaranto, Caranto, aut Taranto: circa Tridentum Frinſon, Luſitanis Verdelham, Sabaudis Verdeyre, Gallis Verdier, in Græcia nunc vulgò Aſarandos, teſte Bellonio, Germanis Grunfinck, id eſt Fringilla viridis, Grunling, alibi Kuttuogel, & circa Francfordiam ad Mœnum Tutter: alibi Kappfinck, quia ſemen raporum edit, Illvrijs Zeglolka. Turnerus, vt in Acanthidæ diximus, hanc auem Acanthidem facit, & Germanicè interpretatur Kirſzfincke, melius ſcripturus Hirſzfinck, id eſt, Miliariam: non enim ceraſis, ſed milio veſcitur, vnde etiam apud aliquos Hirſzuogel appellatur. Idem Turnerus in epiſtola ad Ornithologum ſcripta Kirſzfincam iſtam, id eſt, Chloridem noſtram putat eſſe Thraupin.

Verdon. [a] *Hiſt. lib. 9. cap. 13.* Zaranto. Frinſon. Verdelhã. Verdeyre. Verdier. Aſarandos. Grunfinck. Tutter. Kappfinck cur dicta. Zeglolka. kirtzfincke Hirſzfinck. Hirſzuogel.

FORMA

Digitized by Google

FORMA. DESCRIPTIO.

ARISTOTELES Chloridem magnitudine eſſe ſcripſit Alaudæ; quod noſtrę Chloridi conuenit, non autem Ligurino: Color item in pectore Ochros eſt, ſicuti de Chloride prodidit Philoſophus. Turnerus Anglorũ, Grenefincam magnitudine Paſſerem æquare ſcribit, totamque viridem eſſe, præſertim marem, fœminam pallidam. Noſtra Chloris fœmina quidem pallida eſt, quinimo nihil ferè in ea viride conſpicitur: mas etiam totus viridis non eſt, quem aliquando in foro emptum ſic delineaui. Paro aliquantò maior, roſtrum habet breuiuſculum, rotundum, extremo acutum, ſed craſſum, quale ferè Coccothraufti, ſed minus, colore ſupernè corneo, infernè carneo, Ceruice, dorſo, & ſuperiore alarum parte ex cinereo ſuperficietenus luteo diluto, qui color ad viride vergere videtur, veſtitur. Verùm gula, ventre, & pectore, & caudæ principio, ſeu vropygio quaternis vtrinq; caudæ pennulis, alarũ ſuprema ora, & remigũ maximis octonis pulcherrimo, & ſaturo ochræ colore flaueſcit: Quod reliquũ eſt alarũ, ac bifurcatæ caudæ ex cinereo partim, partim verò caſtaneo nigreſcit. Vltimo ventre nonnihil albeſcit. Pedes, & crura mollicula, carnea ferè ſubſtantia, & colore. Digitulorum maximus eſt medius antîcus. A mare in hoc differt fœmina, quòd hæc partim ſpadiceo, partim cinereo vbique coloratur, minuſque multò lutei coloris, imo modicum admodum habet. Marem audio aliquando totum viridem eſſe, aliquando valde luteum.

* *Hiſt. lib. 9. cap. 11.*

Magnitudo Pectus.

Chloridis maris deſcriptio.

Magnitudo Roſtrum.

Color.

Chloris mas cum pruno ſylueſtri.

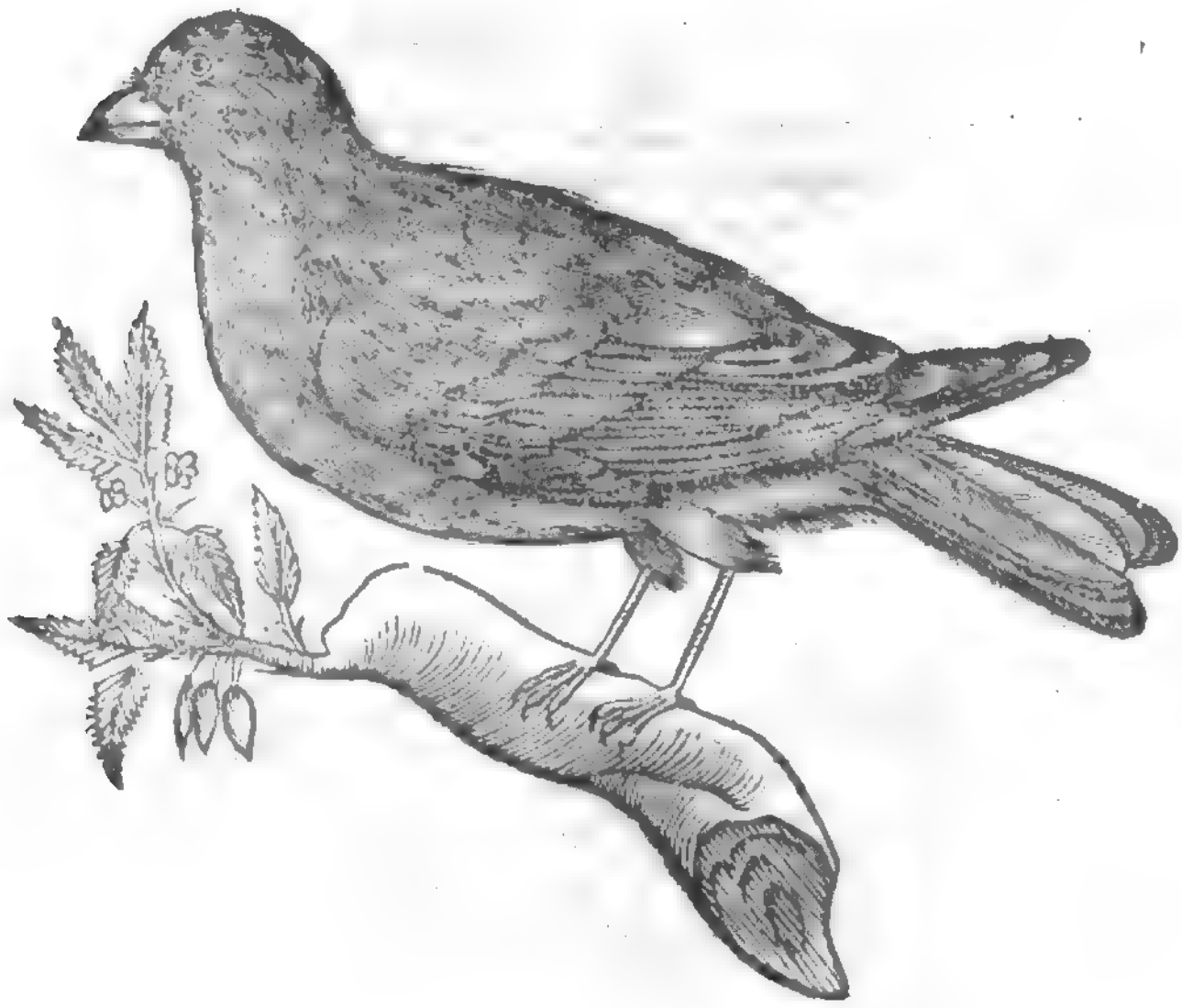

DE CITRINELLA ORNITHOLOGI, siue thraupide Bellonij, & alijs quibusdam luteis. Cap. XIX.

CITRINELLA, inquit Ornithologus, in quibusdam Italiæ locis, vt Tridenti, nominatur auicula Chloridi nostræ, vel Ligurino congener, pectore luteo, seu citrino, capite cinereo. In caueis alitur propter cantum, quo mirè excellit præ omnibus huius generis, Serino tantùm excepto. Papaueris nigri seminibus vescitur. Galli vocant Tarin, & alibi, vt circa Auinionem Tirin, Neapolitani Lequila, Turci Sarè. Hanc si quis Chloridem esse malit à flauo, citrinoue colore partis inferiores, concedam. Capitur in altis Heluetiæ montibus, & alpibus, vt retrò Thermas Fabarias. Hactenus Ornithologus. Bellonius verò, qui Thraupidem Aristotelis esse putat, in cuius sententiam libenter imus, breuiter etiam de ea ferè sic scribit. Tarin quandam nuncupamus auiculam per onomatopœiam, quia nimirum cantillando eiusmodi vocem efformat: inter suauissimè cantillantes secundum locum obtinet à Ligurino, cui etiam similis existit. Vescitur seminibus carduorum, & aliarum plantarum. Vermes non attingit, sicuti neque Carduelis. Græcis non ignota fuisse videtur, imo simili fermè, quo Galli nomine eam appellant, Thraupidem dicentes, cuius meminit [a] Aristoteles, & quæ de ea prodidit, nulli aui rectiùs, quàm huic conuenire nouimus. Vbiuis magis obuia est, quàm Ligurinus, quo etiam paulò maior est, suamque ob flauedinem magis fusca videtur, hoc est, color capitis, dorsi, caudæ, nonnullarumque maiorum alarum pennarum intensior est, quàm in Ligurino, itaque communiùs etiam alitur, & minoris venditur ab aucupibus. Loco seminis napi, quo Ligurinum alimus, huic libentius semen cannabis exhibemus: pauciores etiam, quàm ille procreat, siquidem rarò plures, quàm septem, aut octo vno incubitu excludit. Hæc itaque Bellonius, cuius sane descriptio auiculæ à nobis depictæ non malè congruit. Mas autem plus flaui coloris in toto corpore, & præsertim in pectore, & circa nates habet, quàm fœmina. Cæterùm quod scribat Bellonius hanc auiculam magis esse obuiam, quàm Ligurinum, & communiùs ali, id, quanuis in Gallia verum esse possit, apud nos verum non est. Illam autem eisdem cibis enutrimus, quibus alias canoras auiculas enutriri diximus, præsertim phalaride, vbi eius est copia, qua non secus ac aliæ libentissimè vescitur. Hæc auicula in quibusdam Italię locis dicitur Serino, aut Searino, vt Genuæ, Bononienses nostri Vidarino appellant.

Citrinella.

Cantu excellit.

Tarin.

Lequila.

Satè.

Suauiter canit.

[a] 8 *Histor.*

Magnitudo Color.

Cibus.

Serino.

Vidarino.

Ornithologus auiculam quandam Italis ab aureo colore pectoris vccello d'oro, id est auem auream dici tradit, auiculamq; esse paruam instar Citrinellæ, & admodum canoram, & aureolam posse dici, denique ex Italia ad suos deferri.

Vccello d'oro.

Citrinellis etiam comparatur, vt ibidem refert Ornithologus, aut Ligurinis magnitudine, & partim colore, auicula in quibusdam Germaniæ regionibus, vt Alsatia Gyrola nomine (Gyrle) per onomatopœiam, vt conijcit, cantu laudatissima.

Magnitudo Cantus.

Citrinella siue Thraupis cum palmite.

DE SERINO ORNITHOLOGI. Cap. XX.

CITRINELLAM de qua proximè egimus, in quibuſdam Italiæ locis Serino appellari diximus. Ornithologus aliam auiculam Italis Serino dici aſſerit, & à Citrinella diuerſam facit. Ego præter Citrinellam, aliam auem Serinum dici planè ignoro. Quare nihil de ea aſſerere hîc poſſum, niſi quod eſt ab Ornithologo traditum. Inquit autem; Auicula, cuius hæc icon eſt, cantu egregiè muſico omnibus huius generis (etiam Citrinellæ) prælata, Italicè, vt audio Serin uocatur, unde etiam Serinum diximus: Gallicè Cedrin, haud ſcio, an à colore citrino. Nam Ligurinum auiculam refert & magnitudine, & colore partim, pectore, & uentre ſcilicet ex uiridi flaueſcens: parte ſuperiore partim eiuſdem coloris, partim fuſca. In primis manſueſcit, & ad multos annos (tredecim, aut quatuordecim) caueis incluſa alitur. Væneunt apud nos, quæ cantu præſtãt, ſingulæ ſtatêre duplici, aliæ ſeſquiſtatêre, aut tetradrachmo. Germanicum ei nomen eſt Fademle: & in Heluetia alicubi Schvvadeile (quanquam aliqui diuerſam hanc eſſe auiculam volunt) circa Frãcfordiam ad Mœnum Girlitz: vt alia quædam parua auicula huius generis in Alſatia Gyrola. Non aliæ ſunt, vt audio, Scartzerini dictæ auiculæ, circa Tridentum capi, & ad Germanos deferri ſolitæ, à quibus Hirngryllen appellantur. Suauiter cantillant, & forſitan nomen eis à continuo cantu factum. Nam vt grylli in agris apricis, & circa balnea, ac fornaces cantu ſuo continenter, vtuntur: aut fortè quòd vocem mirificè flectant, & varient ad ſuauitatem modulationis, quaſi vi quadam intellectus, & phantaſiæ id faciant. Nam & homines *ὑφαντασιώτους*, hoc eſt, qui phantaſia valent, gryllos cerebro continere vulgus dicit. Eſt autem hir Germanis cerebrũ. Aut potius, quòd ſumma, & argutiſſima vocis acutie cerebrum penetrare videantur. Circa Francfordiam ſimpliciter Gryllen appellant. Itaque Latinè etiam Gryllum, aut Grylloda, & Græcè ſimiliter *γρύλλον ἤ γρυλλωδὸν*, hanc auem appellemus licet. Capiuntur & in Germania apud Carinthios. Auguſtæ Vindelicorum ſimul vterque ſexus (canit enim vterque) trium ſtatêrum, ſiue drachmarũ duodecim pretio væuit, vt audio. Magnitudine ſunt qua Ligurini, vel paulò minores, ſed minus lutei. Capiuntur etiam in Heluetiæ noſtræ montibus, ac ſyluis quibuſdam, & circa Vocetium montem, & circa Bellinzonam. Auceps quidam apud nos cùm vtrumque ſexum domi incluſum aleret, ita vt aliqua volandi libertas eſſet, pullos etiam ex eis habuit. Sed aliquando cum pro mare Gryllo marem Ligurinum adhibuiſſet, oua quidem nata ſunt, ſed ex quibus foris nihil prouenit. Hæc itaque Ornithologus.

Eius deſcriptio.
Cui aui ſimilis.
Ingenium.
Ætas.
Serini apud Heluetios pretium.
Fademle.
Schvva-derle.
Girlitz.
Scartzerini.
Hirngryllẽ.
Gryllen.
Gryllus.
Pretium.

Serinus Ornithologi.

DE LVTEIS

Digitized by Google

DE LVTEIS DICTIS, ET ILLI congenere. Cap. XXI.

HISCE auiculis, quibus omnibus color luteus communis eſt, præſertim in pectore, duo alia lutea pariter genera adijcere libuit, quæ etiam à quibuſdam in caueis cantus gratia aluntur. Hæc in plæriſque Italiæ locis communi nomine Cię appellantur, per onomatopœiam nimirum, nam, & volantes & conſiſtentes, hanc vocem ci ci frequentiſſime repetere audiuntur. Cię vnde dictæ.

Differentiæ autem gratia alterum genus Cia pagliarina, ſeu pagliariccia appellant à colore paleari, qui in illa valde vegetus eſt, cùm alterum Ciam ſimpliciter nuncupent: quæ quidem alio nomine nobis Bononienſibus dicitur Rapparino, quibuſdam Cirlo, In nonnullis Italiæ locis Triofagolo. Auis eſt Paſſeris magnitudine, roſtrum habet craſſum, & breue, cuius pars ſuperior inferiori longiuſcula eſt. Pectus, & venter ſubflaua ſunt, maculis fuſcis conſperſa. Caput, dorſum, alæ, caudaq; ex teſtaceo ad fuſcum colorẽ vergunt: ſed in cauda geminæ vtrinque pennæ partim albæ ſunt, partim eundem cum reliquis colorem ſeruant. Inter marem, & fœminam hoc intereſt, quòd mas plus lutei nactus ſit, quàm fœmina, præſertim in ſuperiori circa oculos parte, & ſub gutture, & in collo ad latera vbi maculæ ſatis amplæ coloris lutei conſpiciuntur, quæ in fœmina deſiderantur. Sed licet cùm plurimùm in hiſce auiculis colores dicti conſpiciantur, aliquoties tamen euariant, vt in mare hoc, quem vnà cum fœmella expreſſum damus, eſt uidere: in quo pectoris pars, quæ maculis illis flauis guttur & collum ornantibus immediatè ſubiacet, ad viride obſcurũ vergit: pectus inferius inter ferrugineum, & flauum ambigit: dorſum ferrugineũ eſt, obſcuris maculis diſtinctum. Quod ad eius mores, & ingenium attinet, non admodum cautam eſſe, hinc conijcere licet, quòd facillimè omni aucupij genere capiatur: & ſi ſemel viſco adhæſerit, nullo modo ſe explicare nouerit, multæ aliæ faciunt, niſi fortè pennis quæ illi facilè euelluntur, in viſco relictis, nuda ferè in terram decidat. Sed & retibus etiam nullo negocio frequenter inuoluitur. Eſt enim ex illarum volucrum genere, quæ humi magna ex parte degunt, ſibi illic victum petentes, ex ſeminibus, & alijs: quapropter cùm recens capta eſt, roſtrum ſemper ferè lutoſum habere ſolet. Quæ in caueis iuclutæ aſſeruantur, eiſdem victitant, quibus reliquę aliæ canorę auiculæ. Captæ breui quidem cicurantur, ſed

Rapparino Cirlo. Triofagolo Deſcriptio. Magnitudo Roſtrum. Color.

Ingenium.

Victus. Breui cicurantur.

Cirlus mas vulgò cum rubo.

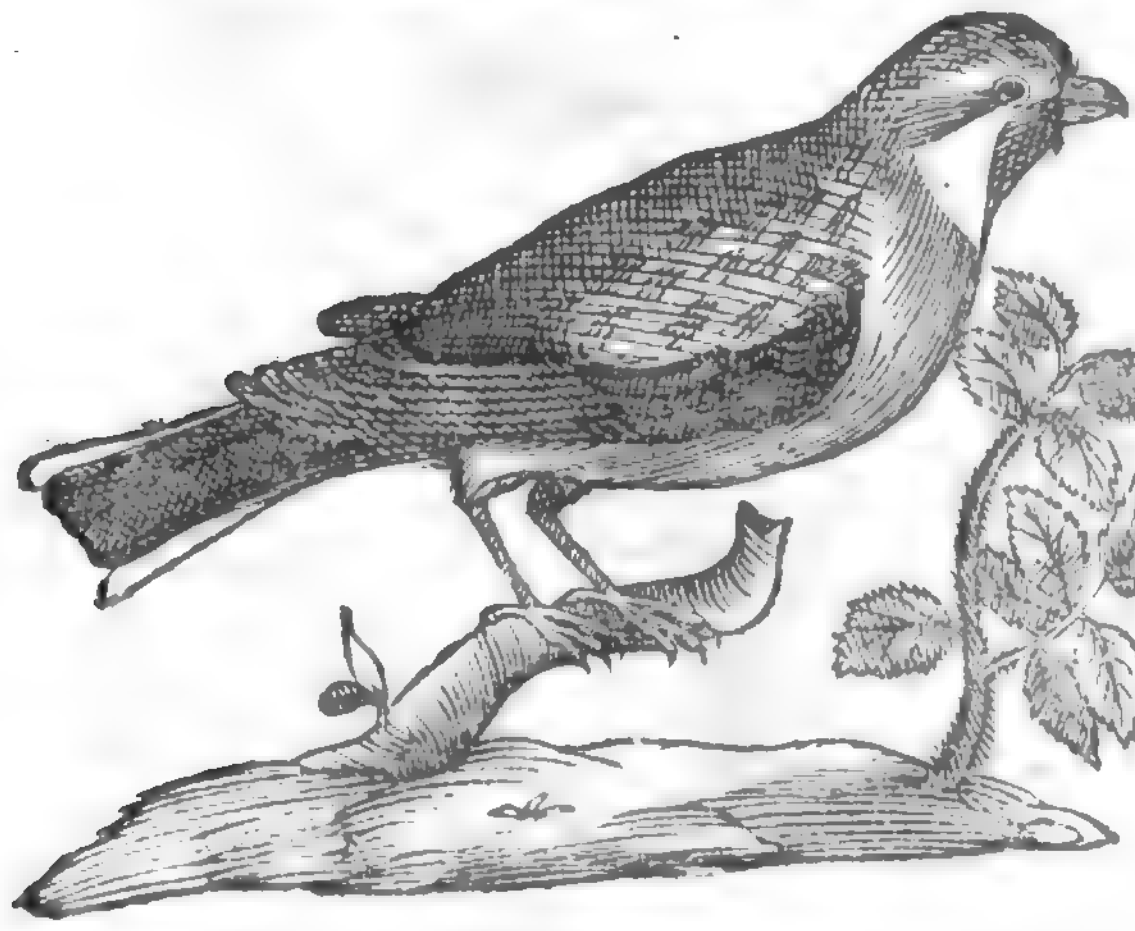

Lutea ſeu Cirlus fœmina cum populo lybica.

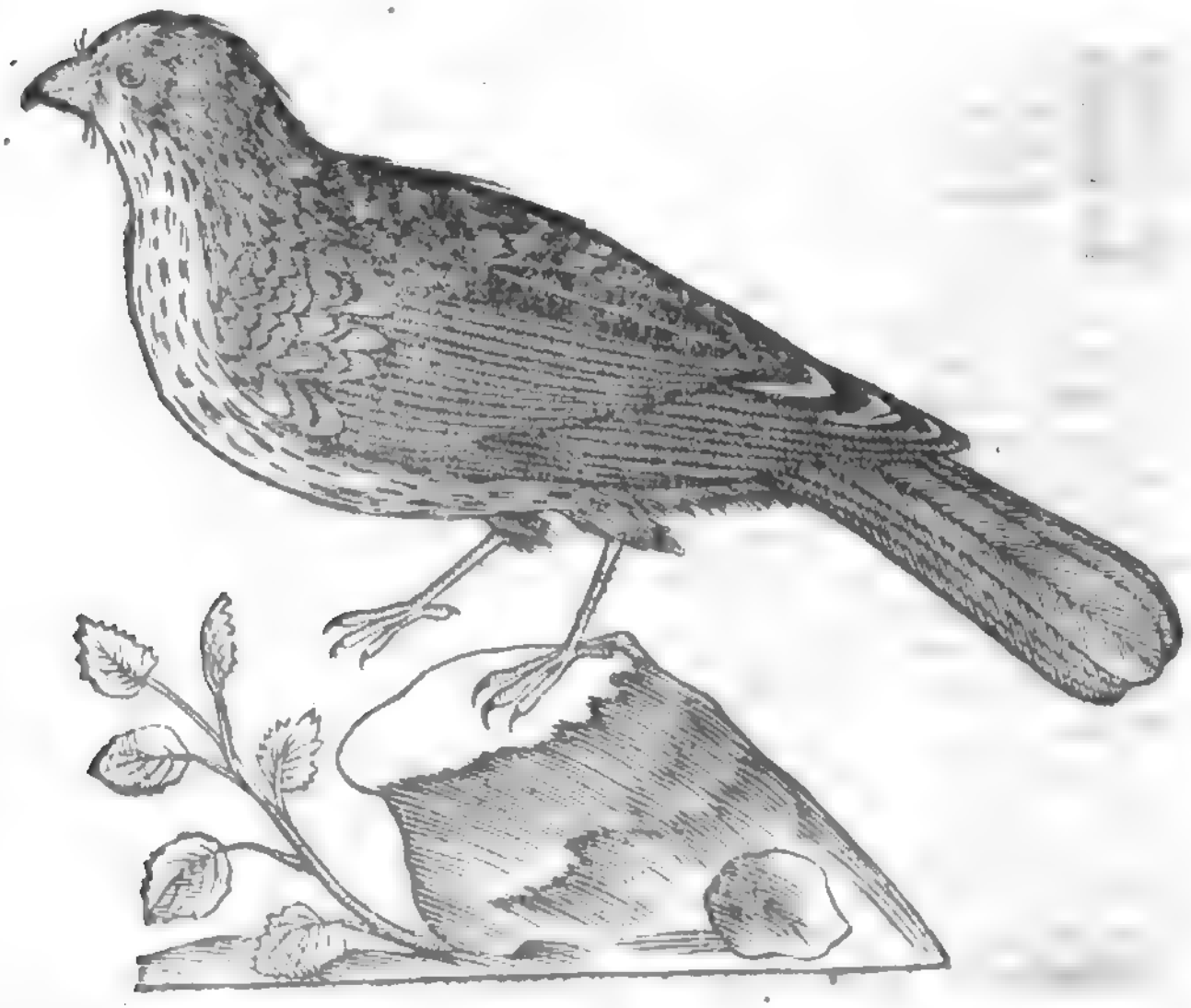

cantiunculam ſuam pulcherrimam, quam liberæ nobis inculcare ſolent, per duos, aut tres menſes plus, minus intermittunt, & nihil aliud, quam ci ci ſemper quidem, ſed præcipuè cùm aliquem accedentẽ vident, ingeminant: deinde captiuitatis oblitæ ſua priſtina modulamina reſumũt. In caueis ſæpe morbo comitiali affliguntur: Vidi ipſe quæ ſingulis ferè diebus veluti cæco ictu perculſa ſtatim concideret, quod non rarò etiam in alijs euenire referunt aucupes. Eiſdem ferè moribus, præditum eſt, eodemq; modo canit alterum Luteæ genus, quam apud nos Ciam pagliariccia, id eſt palearem appellari diximus, licet colore euariet. Hanc eam eſſe conijcio, quam Ornithologus Emberizam flauam vocitat, & Italicè varijs nominibus appellari ait nempe Cia, Megliarina, Verzerot. Paglericcio, & circa Bellinzonam Spaiarda; Gallicè Bruyan, Verdun, Verdrier, Verdereule, verdere, Illyricè Strnad. Heluetijs Embritz, vel Emmeritz quibuſdam Emmering, vel Emmerling: circa Roſtochium Galgenſiken; in Brabantia laſine à colore flauo, qui Gallis eſt iaune; alibi Gilbling, vt in Briſgoia Heluetiæ Gilberſchen, vel Giluuertſch ab eodem colore; circa Claronam koruogel, quòd granis frumenti veſcitur: alicubi Geelgorſt (in Germania inferiore, vt ipſe putat, ſed vt audio, Geel Vinch ibi dicitur, id eſt, Fringilla lutea) Et hæc omnia nomina fortaſſe priori à nobis deſcriptæ etiam adaptari poſſunt. Fuerunt tamen qui pro Germanorum Emmerling Galgulum interpretarentur, vt Georgius Agricola, qui cum aſpiratione ſcribit Hemmerling; quidam pro eadem voce Lagopodem accipiunt. Gyb. Longolius Germanicum quoque Geelgorſt, quod inter huius auis modò nomẽclaturas retulimus pro Chloreo exponit. Turnerus Geelgorſt Anglice vocari ſcribit à Velouuham, à Vovvlring: eandemque Ariſtotelis Chloreum, vel Luteum, Luteamue eſſe ſuſpicatur. Eam verò ſic deſcribit, Gelgorſta auicula Paſſere paulò maior eſt: maris pectus, & venter lutea ſunt: fœminæ verò pectus luteum, & vẽter pallidus eſt. In capite, dorſo, & alis, pennis fuſcis luteæ intermiſcentur. Roſtrum vtique firmum, & breue, in quo tuberculum quoddam dentem mentiens, reperias. Cauda huius auiculæ longiuſcula eſt, & frequenter moritans. Hanc Turneri deſcriptionem Emmerizæ ſuæ conuenire dicit Ornithologus, nec ab aue noſtra diſcrepat, niſi quòd ad eam magnitudinem non attingat: Paſſere enim videri quidem poſſit magnitudine æqualis, maior nequaquam. Sed hoc parum refert. Illam eodem eſſe cantu, & ingenio

Morbi quo laborent. Alterum Luteárũ genᵉ. Eius mores

Cia pagliariccia. Emberiza flaua. Bruyan. Verdun. Embritz. Galgẽſikẽ. Laſine. Gilbling. Gilberſchẽ. Koruogel. Geelgorſt.

A Velouvvham.

Deſcriptio. Magnitudo Color. Roſtrum. Cauda.

Digitized by Google

Lutea mas cum alaterno primo Cluſij.

ingenio prædita, quibus proximè à nobis deſcriptâ auiculâ, ſuprà diximus. Quod ad eius victum ſpectat eiſdem etiam, quibus illâ, enutritur. Scribit Ornithologus granis hordei, tritici, pane, & eiuſmodi veſci, hyeme verò in ſtercoribus equinis alimentum quærere. Turnerus addit eam etiam vermibus victitare. quare non omnino eam eſſe affirmem, quam Gurſam, & Ameringam dici prodidit Albertus; de qua ſic loquitur. *Apud nos plaruncque inue-* *niuntur Cuculi in nidis auicularum, Graſemuſcha* (ideſt Curucæ) *& Citrina cuiuſdam auis, quam* *alij Gurſam, alij Ameringam vocant.* Nam de hac alibi idem Albertus ſic ſcribit. *Genera Vince-* *nam* (Cardueliam,) *& auis Gurſe dicta, animal nullum attingunt: edunt verò ſemina ſpinarum al-* *barum, & roſarum, & herbarum, & maximè ſemen papaueris, & lappæ, & huiuſmodi.* Auis verò noſtra, vt prodidit Turnerus, & experientia docet, præter reliqua vermes, & alia animalcula deglutit: Apud nos media hyeme apparet tàm frequenti numero, vt nullæ aliæ aues numerofiores conſpiciantur. Cùm plurimùm autem per agros curſitant, qui recens aratro ſciſſi fuerint: ſed & in pratis libenter degunt, in quibus ingentes earũ cateruæ ſæpe cernuntur diebus pluuijs præſertim. His duobus Lutearum generibus, auiculam quandã aliã adducere libuit; licet nihil prorſus lutei coloris habeat, & in caueis, quod nouerim, non alatur: nam illis eſſe congenerem ex his perſpicitur; quòd eadem ſit magnitudine, eodem corporis habitu, eademque prorſus figura, & forma (licet colore variet) quòd ad illas caueis incluſas libentiſſimè, tanquam ad ſui generis auiculas aduolet, quòd tandem vocem illam ci ci non minus quàm illę, tum volans, tum quieſcens continuè ingeminet: vnde meritò etiam quibuſdam in locis, vt Genuæ, Cia appellatur, ſeu differentiæ gratia Cia Seluatica, ſiue Cia montanina, Bononienſibus noſtris Cirlo matto, id eſt Cirlus ſtultus; Cirlo autem, vt diximus, vocant etiam primo loco à nobis commemoratum genus. Capitis nouiſſima pars ſuperior, & dorſum totum colore ferrugineo decoratur, nigris maculis ſatis amplis interſtincto. Supra oculos macula cinerea ad album tendens, à roſtro ad extremum collum percurrit: pectus, & ventrem omnem ferrugineus prorſus occupat. Remiges alarum pennæ, & caudæ ſubnigra ſunt, quorum tamen extremæ oræ in ferrugineum colorem deſinũt. Alis præterea nonnullæ albæ maculæ inſunt: in cauda, vna, aut altera vtrinque penna partim ſubnigra, partim alba. Hæc ſunt, quæ de hiſce tribus auicularum generibus nobis dicẽda occurrerunt.

Victus.

Gurſa. Ameringa.

Vbi degãt.

Vox.

Cia Seluatica, ſeu Mõtanina.

Cirlo Matto.

Deſcriptio.

Color.

Cirlus ſtultus vulgò cum liguſtro.

Cyanus Bellonij, culus deſcriptio habetur. fol. 618.

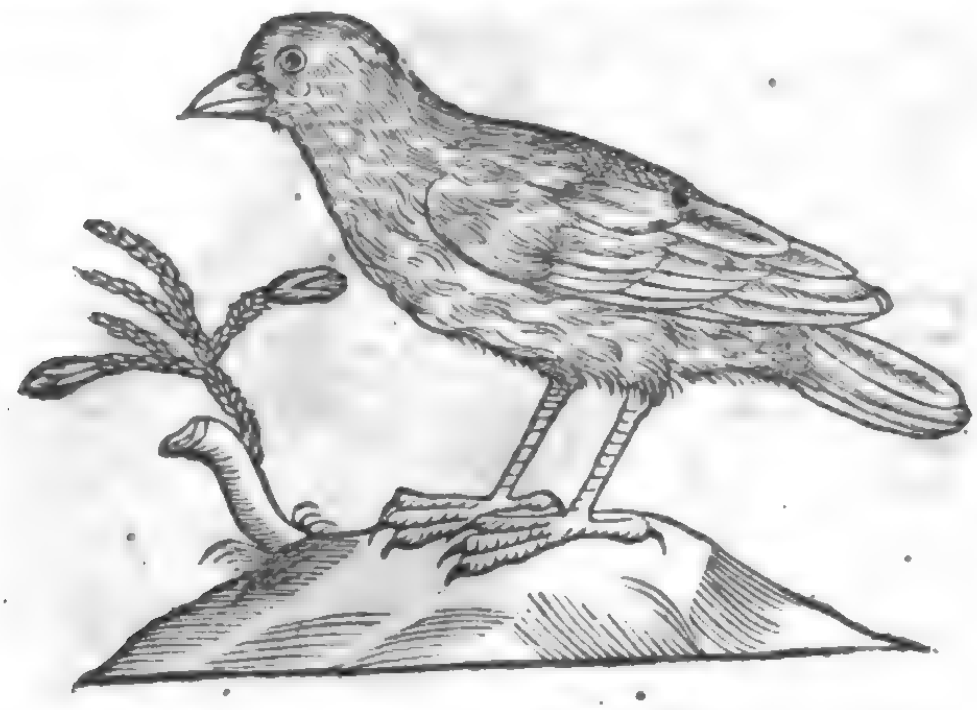

Digitized by Google

Motacilla flaua, cuius descriptionem habes. fol. 728

Vesica, cuiuis hic icon ponitur, in Gallopauone fœmina reperta circa lumbos satis grauis, pellucida, ac quodammodo peritoneo adnexa, figura erat cucurbitæ lagenariæ veris resperia plurimis, ad tactum instar glaciei frigida.

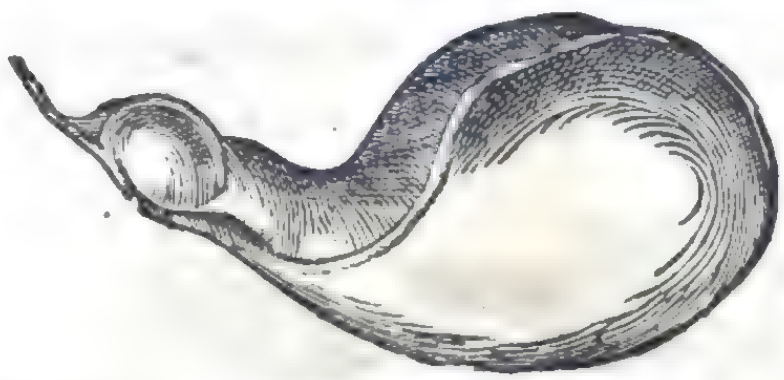

Petrus V. Vittêdellius Alemarianus Batauus, Philosophus ac Medicus iconem huiusce oui, in cuius testa serpentis imago cernitur, anno 1594. die verò Februarij duodecimo Pisis à se conspecti mihi transmisit, ratus Gallinam ita enixam vel quòd serpentes timuisset, vel potiùs quòd auidius eum prius deuorasset, vel deuorare cupiuisset; nimirum ex imaginatione. Quam generationem quamuis non inficier, scio tamen à nonnullis arte oua eo modo elaborata passim venundari.

Digitized by Google

Sex iſtæ, quæ ſubinde ſequuntur icones ad me ſub auium Indicarum nomine miſſæ ſunt, quas cum paruæ ſint, noſtræ de Paſſeribus hiſtoriæ addi poſſunt.

Auis Indica Ochrocephalos cum arbore thuris.

Auis Indica alia Chlorocephalos cum palmæ ſanctæ ſimili arbore.

Digitized by Google

Auis Indica alia cum malabatro.

Auis Indica alia cum ſaſſafras.

Auis Indica alia cum faufel.

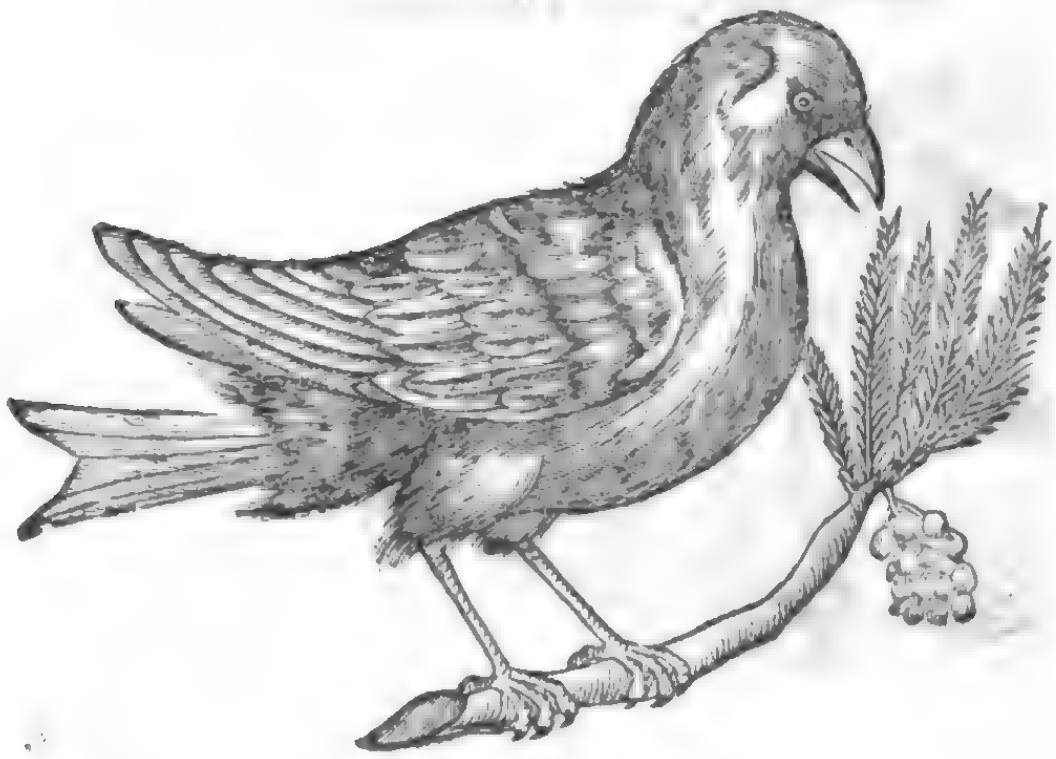

Auis Indica alia cum caryophillo aromatico.

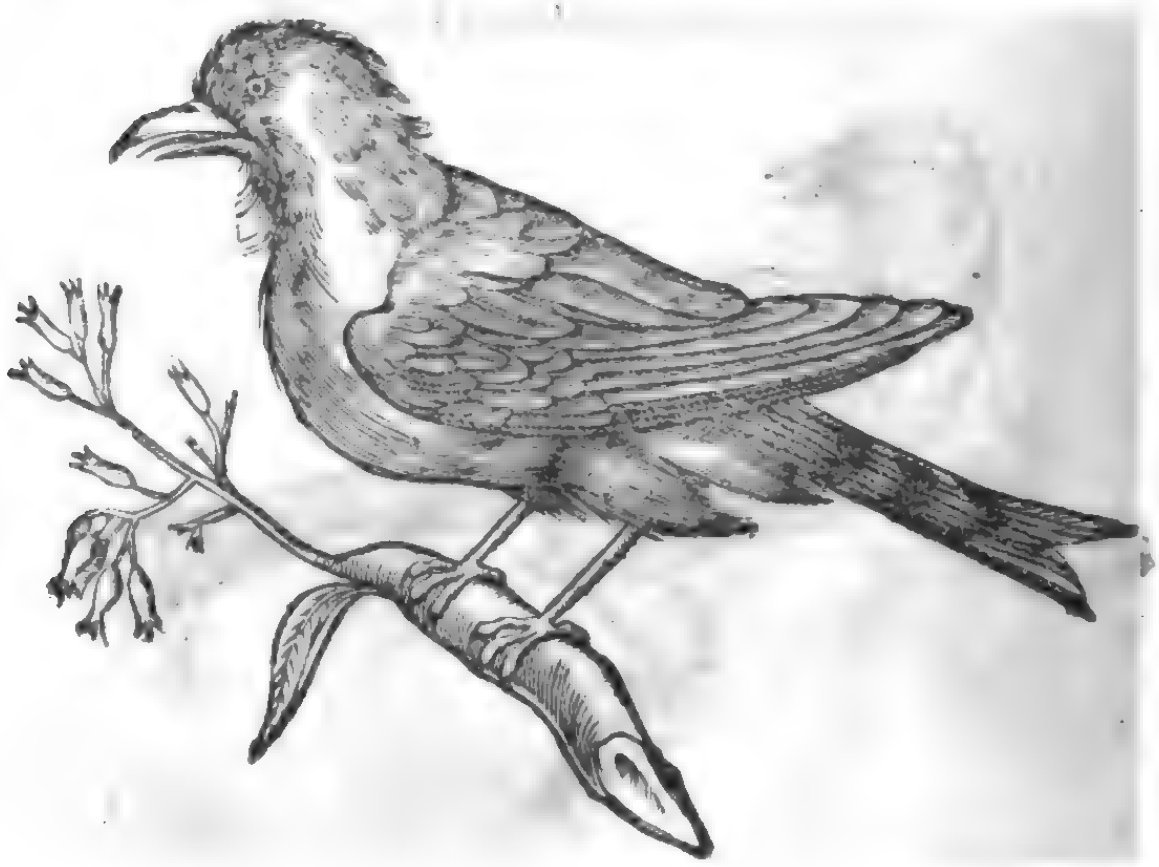

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX.
ENVMERATIO AVIVM,
QVARVM HISTORIA
PERTRACTATVR
IN HOC SECVNDO ORNITHOLOGIAE TOMO, EO ORDINE, QVO DESCRIBVNTVR.

Capita Libri Decimitertij, qui eſt de pulueratricibus ſyluestribus.

DE Pauone. Cap. 1. fol. 1
De Pauone albo. Cap. 2. 31
De Paonibus Iaponenſibus. Cap. 3 35
De Gallo-Pauone. Cap. 4. 35
De Phaſiano. Cap. 5 45
De Vrogallo, ſeu Tetraone. Cap. 6 59
De Vrogallo minore. Cap. 7 67
De Tetrace Nemeſiani poëta, ſeu Grygallo maiore. Cap. 8 69
De Grygallo minore. Cap. 9 72
De Attagene. Cap. 10 72
De Gallina campeſtri. Cap. 11 80
De Otide, ſeu Tarda aue. Cap. 12 85
De Anate campeſtri, Canne Petiere Gallorum, ſeu Tetrace Bellonij. Cap. 13 96
De Stella aue dicta. Cap. 14 98
De Oedicnemo Bellonij. Cap. 15 98
De Perdicibus in genere. Cap. 17 103
De Perdicibus in ſpecie, & primum de Perdice Graca Bellonij. Cap. 18 137
De Perdice ruffa, ſiue de Perdice maiori. c. 18. 138
De Perdice minori, ſiue cinerea. Cap. 19 140
De Perdice Damaſcena. Cap. 20 143
De Perdice alba, ſiue de Lagopede. Cap. 21 143
De Coturnice Latinorum. Cap. 22 150
De Ortygometra. Cap. 23 174
De Cynchramo. Cap. 24 177

Capita Libri Decimiquarti, qui eſt de pulueratricibus domeſticis.

DE Gallo Gallinaceo, & Gallina. Cap. 1. 183
Diuerſarum Gallinarum, & Gallorum deſcriptiones, & primò de alba criſtata, & alia fermè in lapideam conuerſa. Cap. 2 207
De Gallina pumilione. Cap. 3 309
De Gallinis Pataninis. Cap. 4 310
De Gallo, & Gallina pedibus pennatis. Cap. 5. 312
De Gallo & duabus Gallinis Turcicis. Cap. 6. 316
De Gallo, & Gallina ex Perſia. Cap. 7 317
De monſtris. Cap. 8 319
De peregrinis quibuſdam Gallinaceis dictis, & primò de Gallo Indico aurito tridactilo. Cap. 9 330
De Gallo alio Indico. Cap. 10 332
De Gallina Indica. Cap. 11 333
De alijs duabus Gallinis Indicis. Cap. 12 334
De Gallinis Guineis. Cap. 13 336
De Gallina Lanigera. Cap. 14 339
De Gallo Scotico ſyluestri, & de Morenna Anglorum. Cap. 15 340
De Gallo paluſtri. Cap. 16 342
De Capo. Cap. 17 343

Capita Libri Decimiquinti, qui eſt de Auibus, quæ ſimul ſe pulueranť, & lauant.

DE Columbis in genere. Cap. 1 355
Diuerſarum aliquot Columbarum deſcriptiones, & primum earum, quibus pedes nudi ſunt. cap. 2 462
De Colũbis pedibus hirſutis, ſiue pẽnatis. c. 3. 466
De Columbis peregrinis. cap. 4 470
De Palumbo maiori, ſiue torquato. cap. 5 484
De Phabe, ſeu Palumbe minori. cap. 6 497
De Oenade, ſeu Vinagine. cap. 7 499
De Alchata ſiue Filacorona Arabum. cap. 8 502
De Columba Liuia. cap. 9 503
De Turture. cap. 9 505
De Paſſere in genere. Cap. 10 529
De Paſſeribus in ſpecie, & primùm de Paſſere albo. cap. 11 556
De Paſſere flauo. cap. 12 557
De Paſſere maculato, ſiue tricolore. cap. 13 558
De Paſſere albicilla. cap. 14 559
De Paſſere montano. cap. 15 560
De Paſſere ſylueſtri. cap. 16 561
De Paſſeribus congenere. cap. 17 562
De Paſſere torquato. cap. 18 562
De Paſſere puſillo in inglandibus degente. cap. 19 563
De Paſſere ſtulto Bononienſium. cap. 20 563
De Paſſere Illyrico. cap. 21 564
De Paſſere Indico macroure roſtro miniaceo. cap. 22 565
De Paſſere Indico macroure alio. cap. 23 567

Digitized by Google

INDEX.

De Passere Indico alio brachyuro.Cap.24 567
De Passerculo brachyuro nostrate.cap.25 567
De Passere erythromelano Indico, sine uropygio. cap.26
de Passere Indico sine uropygio alio cyanerythromelano.cap.27 569
de Passere Indico alio porphyromelano caudato. cap.28 750
de Emberiza alba Ornithologi.cap.29 571
de Emberiza pratensi.cap.30

Capita Libri Decimisexti, qui est de Auibus bacciuoris.

DE Turdis in genere.Cap.1 575
de Turdis in specie, & primùm de Turdo uiscinoro.cap.2 593
de Turdo pilari.cap.3 595
de Turdo Illade sine tylade.cap.4 597
de Turdo simpliciter dicto.cap.5 599
de Merulis.cap.6 602
de Passere solitario, quem tertium Merularum genus, secundum Aristotelis esse remur. cap.7 614
de Passeri solitario congenere.cap.8 617
de passere solitario Bellonij.cap.9 619
de Merula montana Germanorum.cap.10 620
de Merula torquata.cap.11 620
de Merula bicolore.cap.12 624
de Merula congenere.cap.13 625
de Merula congenere alia.cap.14 625
de Merula rosea.cap.15 626
de Merula Brefilica.cap.16 628
de Merula apode Indica.cap.17 629
de Merula saxatili, sine Carpocatacte Ornithologi.cap.18 630
de Sturno.cap.19 631
de Coccothrauste Ornithologi.cap.20 645
de Coccothrauste Indica cristata.cap.21 647

Capita Libri Decimiseptimi, qui est de Auibus vermiuoris.

DE Regulo.cap.1 649
de Regulo alio non cristato.cap.2 653
de Passere Trogledyte.cap.3 654
de Passere Trogledyte Bellonij.cap.4 656
de Asilo ane.cap.5 657
de Hirundinibus in genere, & de domestica priuatim.cap.6 658
de Hirundine agrestri sine rustica Plinio dicta. cap.7 693
de Drepanide sine Riparia.cap.8 694
de Hirundine marina ane.cap.9 696
de Apode.cap.10 698
de Vpupa.cap.11 702
de Paris in genere.cap.12 710
de Paris in specie, & primò de Paro maiori. cap.13 713
de Paro Indico.cap.14 714
de Paro caudato, seu monticola.cap.15 715
de Paro caruleo.cap.16 721
de Paro palustri.cap.17 722
de Paro atro.cap.18 733
de Paro cristato.cap.20 742
de Paro syluatico.cap.21 722
de Motacillis in genere.cap.22 724
de Motacilla communi, quam uulgò albam uocant.cap.23 724
de Motacilla flaua.cap.24 728
de Motacilla flaua alia.cap.25 729
de Spipolis dictis.cap.26 730
de Stoparolis uulgo dictis.cap.27 732
de Muscicapis.cap.28 736
de Rubetra.cap.29 739
de Erithaco sine Rubecula.cap.30 741
de Pyrrhula sine Rubicilla.cap.31 744
de Phoenicuro, sine Ruticilla.cap.32 746
de Antho, sine Flero.cap.33 750
de Hypolaide, seu Curruca.cap.34 752
de Cannenarola Bononiensibus dicta.cap.35. 754
de Atricapilla, seu Firedula.cap.36 756
de Oenanthe, sine Vitiflora.cap.38 762
de Luscinicla.cap.29 765

Capita Libri Decimioctaui, qui est de Auibus Canoris.

DE Auibus canoris in genere.cap.1 767
de Luscinia.cap.2 771
de Carduele.cap.3 798
de Spino, seu Ligurino.cap.4 807
de Passeribus Canarijs.cap.5 814
de Fringilla.cap.6 816
de Montifringilla.cap.7 821
de Linaria.cap.8 823
de Linaria rubra.cap.9 825
de Alauda.cap.10 827
de Alaudis in specie, & primùm de Alauda cristata.cap.11 841
de Alauda non cristata.cap.12 844
de Calandra, seu Alauda maxima.cap.13 846
de Alauda cristata minore, & illi congenere. cap.14 847
de Alauda pratorum Bellonij.cap.15 849
de Alauda congenere ex quorundam sententia. cap.16 849
de Chloride.cap.17 850
de Chloride Indica.cap.18 852
de Citrinella Ornithologi, sine Thraupide Bellonij, & alijs quibusdam luteis.cap.19. 853
de Serino Ornithologi.cap.20 854
de Luteis dictis & illis congenere.cap.21 855

INDEX

Digitized by Google

INDEX
HORVM SEX LIBRORVM
ORNITHOLOGIAE
COPIOSISSIMVS

Latinus, Græcus, Hebraicus, Chaldaicus, Arabicus, Italicus, Gallicus, Hiſpanicus, Germanicus, Belgicus, Anglicus, Scoticus, Polonicus, Illyricus, Turcicus, Indicus, & aliarum linguarum.

A

Abraham cur Columbam ſacrificare iuſſus. 418. 49. *multarum gentiũ pater dictus.* 419. 35. *ſacrificans cur quadrupedes dimiſit, non autem aues.* 419. 10.

Acalanthis. 799. 15. 809. 12. *cacos parit, proverb.* 808. 16. *quæ aues eo nomine veniant.* 808. 19. *Canis nomen eſt.* 651. 5. 808. 12.

Acalanthula 799. 19.

Acanthyllis. 809. 6. *Bellonio quæ anis.* 693. 14. *eam odit Alauda.* 834. 44.

Acalantis. 799. 52. 809. 12.

Acanthis. Vide Ligurinus. eam odit Alauda & cur. 813. 16. *pro Carduele accipitur.* 799. 8. *cum Chloride confunditur.* 808. 45. *eius etymum.* 808. 42. *cum Luſcinia confunditur.* 799. 10. *Non eſt Carduelis.* 798 50.

Acanthis ſylvatica. 808. 36.

Acanthis Turneri. 850. 48.

Acanthides quæ aues dicantur. 808. 19.

Acanthis Diana. 808. 6.

Acãthis herba quæ Callimacho. 808. 4.

Acanthidis puella fabula. 813. 28. 48.

Acardelemes. 799. 52.

Accipitres in Alaudas ſæuiũt. 834. 46. *eorum aſtus in venando Columbas.* 394. 13. *Columbam litteras portantem in aëre occidit.* 402. 8. *Columbas magis quàm alias aues capiunt.* 392. 20. *ei comparatus Aiax* 588. 12. *Patroclus.* 643. 2. *cur hominibus exoſi.* 379. 6. *Diabolus eſt.* 268. 37. *epilepſia laborant.* 162. 39. *fœmina mare pulchrior.* 72. 28. *ne inuolet Gallinariũ.* 242. 4. *eius & Luſciniæ apologus.* 797. 5. *ei non tenditur rete.* 443. 27. *qua celeritate Columbam inſequatur.* 397. 40. *quando eum inuadant.* 369. 36. *Turdos capiunt.* 588. 9. *vnde dictus* 395. 20. *eius voce audita ova Gallinæ vitiantur.* 241. 38. *vt ad Phaſiani aucupium inſtituatur.* 54. 28. *vt Columbæ eſu aſſuefiat.* 394. 3. *vt eam venenum.* 164. 53. *vt fugetur.* 242. 9. *eos vt occidant Columbarij.* 385. 35. *eos vt timeant Gallinæ.* 241. 38. *vt Turdo viſcinoro capiantur.* 595. 1. *Quindecim Columbas occidens quid portendat.* 414. 37.

Accipitres Chilliones. 493. 50.

Accipiter Columbarius. 391. 25.

Accipiter Palumbicida. 362. 27. 485. 10. 241. 55.

Accipiter Perdicarius. 127. 24. 126. 11

Accipiter Qualearius. 165. 51.

Accipiter Rubetarius. 241. 54.

Acer cur Pano dictus. 19. 14.

Achilles Accipitri comparatus. 392. 53. 394. 20. *eum cur increpet Vlyſſes.* 170. 15. *cur Gallinis comparatus.* 234. 35. *eius & Patrocli amicitia.* 515. 37.

Achyroſis quid. 670. 24. *contra Aconitum remedia.* 291. 4. *vbi non naſcatur.* 76. 55.

Acontilus. 152. 13.

Acredula. 660. 14. 775. 12. *& inde eſt mali ominis.* 774. 32. *eam eſſe Luſciniam.* 774. 26.

Actalantia. 799. 52. 809. 13.

Acronis error. 144. 35.

Acropolis vbi. 42. 1.

Adanus Alectryon. 248. 17.

Adipes vt ferueantur. 289. 49.

Adiamum cur in nido ferat Vpupa. 707 45. *cur detur Gallis.* 239. 2.

Adonis exitium. 107. 45.

Adoptionis falſæ typus. 130. 16.

Adriani Iunij lapſus. 485. 34.

Adulatoris hieroglyphicum. 680. 45.

Aedificationis ſtudioſi hieroglyphicum. 689. 19.

Aedonis fabula. 685. 14. *eius frater in Vpupam.* 685. 40. *eius mater in Alcyonem.* 685. 37.

Aedones Lybyſſæ. 772. 24. 789. 36.

Aegroris vires vt refocillentur. 350. 46.

Aegithalus cum Caprimulgo confunditur. 710. 43. *eius etymum.* 710. 46. 711. 9. *qua anis.* 711. 3.

Aegithus Longolij. 732. 35. *qua Ariſt. Bellonio.* 842. 2.

Aegotricle qui dicatur. 29. 39. *ad Aegilopas.* 453. 34.

Aegyptus quid myſticè. 431. 33. *Aegyptij Gallũ Oſiridi immolant.* 256. 42. *in luctu pulla veſte vſi.* 372. 37. *Lunam honorant.* 163. 25. *eorum monachi cur piſcibus abſtinerẽt.* 575. 40. *eorum mulieres quomodo in balneo ſeſe pinguefaciant.* 295. 32. *quomodo Coturnices ederent.* 169. 23. *eorum regum cibus.* 450. 20.

Aeliani error. 395. 33. 498. 36. *explicatus.* 117. 36. 388. 50. 390. 40. *laus.* 121. 20.

Aeneas vt aureo ramo potius. 412. 35.

Aeneas Vrzanius medicus. 87. 47.

Aeodon in Luſciniam. 685. 41.

Aequalitatis in diſtribuendo hieroglyphicum. 680. 22.

Aeris hieroglyphicum. 418. 28.

Aeſchylus convictus. 705. 28. *eius error.* 702. 50. *interitus.* 202. 25.

Aeſculapio Gallus dicatus. 155. 35. *ei cur Gallina immolata.* 176. 54.

Aeſopi Tragici centenaria patina. 792. 10. *cur Luſcinias ederet. ibidem.*

Aethiopes vt ſolem odere. 163. 28.

Aethonis exitium. 107. 45.

Aethra Homeri mater. 417. 36.

Acthyia quæ anis. 603. 8.

Africus ventus qualis. 155. 37. *vbi vino noxius.* 257. 10.

Agamemnon cur Anij filias in exercitu ſuo eſſe voluerit. 447. 13.

Agaricus quare in doloribus inteſtinorum omittatur. 284. 40.

ad Agros pinguefaciendos. 303. 46.

Aggregatoris error. 846. 35.

Aglaophotis quæ herba. 173. 3.

Agnus anniculus ſignificat innocentiam 420. 13. *eum no habens cur Columbas vel Turtures offerret.* 421. 10. *in ſacrificio martyrẽ ſignificat.* 423. 56.

Agricolæ error. 700. 34.

Agrippina Turdus. 583. 55.

Aiax Accipitri comparatus. 588. 12.

Alani vnde dicti. 150. 6.

Alania regio. 250. 18.

Alauda. 47. 1. *Acanthidẽ odit & cur.* 813. 16. *eius æquinoca.* 827. 40. *antiquitas.* 827. 35. *aſſa appetentiam conciliat.* 838. 16. *eius augurium & præſagium.* 835. 38. *anis pulueratrix eſt.* 2. 9. 832. 20 *eius cantus & volatus.*

Digitized by Google

INDEX.

volatus. 833. 32. canit volando. 833. 33. capiendi ratio. 834. 1. eius caput cur septies in Aegyptiaca tabula esset depictum. 836. 4. in S. Christophori baculo picta & cur. 837. 40. Cirrim non esse. 830. 34. cognominata & denominata ab ea. 834. 1. & inde. cur autumno & hyeme pinguior, quàm æstate. 838. 52. cur Coturnicibus similis dicta. 832. 8. cur epitumbidios dicta. 840. 18. cur ea in insignibus suis verentur Austriaci. 838. 16. cur ipsâ terrâ antiquior esse dicatur. 836. 1. cur à Lemnys colatur. 832. 35. cur ova parum foueat. 833. 14. eius etymologia. 829. 47. eius fabula & apologi. 839. 50. epilepsia laborat. 162. 39. forma & descriptio. 832. 4. genera & differentiæ. 831. 45. inimicitia cum Arcturo sidere. 834. 46. de ea & Immussulo apologus. 840. 38. locus & migratio. 832. 38. moralia & mystica. 835. 50. mores & ingenium & victus. 832. 18. morbi. 834. 30. nidus, partus. 833. 1. in nido eius parit Cuculus. 833. 28. non dicitur à lande. 829. 50. non omnes migrant. 832. 44. ova eius non foouentur à bufonibus. 833. 10. perspicatia eius in cognoscendis sibi noxijs. 832. 27. de ea prouerbia. 839. 4. qua ad colicos dolores valere creditur. 839. 5. quando esui aptior. 838. 37. quãdo nidificet. 833. 5. quando pinguis. 837. 36. ea qui abstinere debent. 834. 34. quo tempore canat & cur non. 833. 10. 43. quot pariat. 785. 46. 812. 53. 833. feminibus gaudet. 767. 54. sinapis semine moritur. 834. 54. sympathia & antipathia. 834. 40. temperamentum. 838. 36. vbi non reperiantur. 157. 6. 832. 55. vbi tota anni tempore conspiciantur. 832. 49. vox Gallica est. 828. 11. vsus in cibis & medicina. 838. 28. & inde in insignibus. 838. 10. vt Accipitres timeant. 834. 46. vt cum Vpupa confundatur. 710. 20. vt contra fascinationem sese tueatur. 832. 28. vt Noctuâ capiatur. 834. 6. vt retibus. ibidem. vt noctu. 834. 16.

Alauda campestris. 108. 20.

Alauda calipeta. 844. 35.

Alauda canora. 844. 34.

Alauda capellata. 831. 12.

Alaudæ congeneris carnis qualitas. 850. 1. descriptio. 849. 52. icon. 850.

Alauda cristata cantus, locus, volatus 842. 37. carnis temperamentum. 844. 1. cordis facultas. 843. 21. cur colicis medeatur. 843. 36. forma & descriptio. 841. 22. & 842. 1. icon. 841. synonyma. 841. 4. vbi degat. 842. 48. volandi modus. 842. 46. vsus in medicina. 843. 1. vt aduersus colicum dolorem vsurpetur. 843. 13. vt comburatur ad eundem dolorem. 843. 29. vt condienda. 644. 8.

Alauda cristata minor. 831. 50. descriptio. 848. 13. icon. ibidem. gregalis est. 848. 16. non canit. 848. 2. & inde. vbi degat. 848. 15. vbi nidificet. 848. 18.

Alaudæ cristatæ senis descriptio. 842. 8. icon. ibidem.

Alauda fera. 844. 32.

Alauda marina. 829. 18.

Alauda maxima. Vide Calandra.

Alaudæ non cristatæ cantus, volatus, locus, aucupium. 845. 26. forma & descriptio. 844. 40. icon. 845. quando magis pinguescat. 845. 46. quomodo apud Gallos ad cibum concinnetur. 845. 55. synonyma. 844. 26. vsus in cibis. 845. 40.

Alauda pratorum cur sic dicta. 849. 18. descriptio. 849. 8. & inde. etymum 849. 18.

Alauda sylvestris qua. 831. 53.

Alauda viarum. 841. 18.

Alaudæ legio qua. 828. 6. vnde dicta. 828. 16.

Alauda miles. 828. 1.

Alauda piscis. 829. Pauonem posse dici 6. 46.

Alauda vir qui dictus. 827. 52.

Alaudarius Accipiter quis. 835. 24. 834. 46.

Alaudium vnde dictum. 835. 18.

Albani vnde dicti. 250. 10.

Alberti error. 62. 5. 90. 40. 143. 48. 174. 50. 189. 39. 604. 1. 696. 10. 750. 33. 756. 13. eius opinio de conceptu Perdicum absq; mare resciliter. 118. 45. cum Veteribus conciliatur. 120. 28.

Albicilla. 756. 33. eandem motitat. 724. 44.

Albicula qua. 726. 26. ad Albugines 133. 6. 289. 15. 453. 33.

Albugo quid. 191. 16.

Albumen lac Gallinæ dicitur. 252. 48. quid sit, & eius synonyma. 191. 12.

Alchata caro quibus prosit. 501. 53. constitutio. 501. 52. historia. 501. 30. icon. 502. qua anis. 498. 18.

Alcibiades cur Coturnicem sub veste gestarct. 169. 43. eius & Socratis apophthegma. 273. 20.

Alcidamantis filia in Columbam. 447. 6.

Alcyon. 772. 36. Hirundo marina dicitur. 698. 26. in eam mutata mater Aëdonis. 685. 37.

Alectorolophos herba. 250. 35. eius feminis vis cõtra id quod in oculos incidit. 689. 25.

Alector Argea. 184. 8. Epei. 184. 7.

Alectorias gemma. 253. 3.

Alectorias lapis verus. 253. 20. in iecore Capi reperti descriptio. 253. 10. in ventriculo. 253. 13

Alectoria pillula. 254. 3.

Alectryon cur in Gallum mutatus. 275. 28. eius fabula. 275. 28.

Alectrion Amphitrionis pater. 184. 17

Alectryon dux Philippi. 184. 14.

Alectryon Martis comes & eius fabula. 254. 45.

Alectryon Persarum rex. 184. 10.

Ales cristati oris. 190. 12.

Ales excubitor. 190. 10.

Alexander magnus quanti fecerit Pauones. 5. 33. ei quid Hirundinis garritus portenderit. 675. 45.

Alexandri Seueri comitia. 293. 40.

Alica vsus ad impinguandos Palumbes. 493. 6.

Allium cur Gallis exhibeatur & cur equis. 238. 50. eius semen Sturno mortiferum. 643. 25. eius vires. 115. 14.

ad Alopeciam. 288. 4. 453. 22. 556. 3

Aloysii Mundellæ error. 104. 10. opinio de Coturnicis nostratis vtilitate 133. 25.

ad Alphos. 645. 5.

Alsine corniculata Clusii. 253. 2.

Alta contemplantes cadere. 590. 50.

Aluco vt Gallo maior dicatur. 195. 24.

Alueoli cur in gallinarijs ponantur. 220. 22.

Alumni error. 846. 33.

Amaracus. 128. 4. de Amaso rege apophthegma. 131. 23.

S. Amatoris anima in cælum à Columba elata. 406. 16.

Amatoriarum illecebrarum hieroglyphicum. 418. 25.

Ambinarita Gallos ad pugnam instituunt. 238. 54.

Ambitiosorum typus. 22. 36.

S. Ambrosii error. 506. 1. 516. 30.

Ambrosius Morandus. 185. 48.

ad Ambustæ. 286. 44. 453. 27.

Americanorum superstitio. 126. 51.

Ameringa. 857. 34.

Amia Aristotelis. 506. 18.

Amicis non esse fidendum. 840. 27. imitilium hieroglyphicum. 680. 43.

Amicitiæ mutuæ quatuor celebratæ. 515. 36.

Amor vitæ spatium minuit. 491. 8.

Amomi delineatio. 410. 8. de eo quæstio. 409. 50. & inde. vnde aduchatur. 410. 2.

Ampelis. 746. 20. 756. 44.

Anacreontis Columba. 377. 26.

Anagallis. 252. 38. 543. 35.

Anagallis purpurea 677. 4.

Anagogia sacrificia. 407. 47. ex Anatis adipe sorbitio. 277. 30. cum Gallina amicus est. 339. 46. iecur humidum habet. 295. 11. eius ova Gallinis supponuntur. 324. 31. ea excludit Gallinâ. 14. 12.

Anas campestris. 61. 53. 74. 50. eius caro. 96. 41. descriptio. 96. 14. cur Otidis species credita. 96. 34. cur cum Otidi subiungat Bellonius. 96. 7. cursu

Digitized by Google

INDEX.

curſu valet. 96. 30. mas vt à fœmina differt. 96. 44. quam aucm ita vocent Galli. 96. 26. eius victus. 96. 43. vt capiatur. 96. 28. vt ſe defendat contra aucupes. 96. 29.
Anas terreſtris cur ſic dictus. 96. 23.
Ancillæ Turdis ſimiles. 589. 41.
Andreæ à Lacuna error. 231. 32.
Angelus Columbæ figura apparet S. Alloysio. 404. 6. eius tuba Paſſeri comparata. 548. 30.
Angelus quæ auis. 501. 46.
Ad Anginam. 453. 53. 690. 5. 290. 26. ad occultam. 280. 25.
Anglia caret Ficedulis. 760. 31.
Anglorum nomen cur ſterlingi dicta. 643. 50.
Anguillæ Maandri laudatæ. 583. 14.
Anguis cur in culeum inderetur. 240. 55. eius pictura quid notet. 459. 16. ei terrori eſt Gallus. 240. 51.
Anima Paſſeri ſimilis. 549. 14. 552. 48. eam à Diabolo exagitatam Paſſer ſignificat. 552. 45. eius duæ alæ per duas Columbas deſignatæ. 441. 40. ea & corpus per duos Paſſeres in euangelio ſignificantur. 553. 50. eius hieroglyphicum. 554. 1.
Animalia epilepſiam patientia innoxiè edi. 171. 36. quæ ona pariant. 258. 9. quæ fœcundiora. 812. 50. ruminantia quot ventres habeant. 93. 30. ſanguinea quatuor notis monentur. 629. 20. ſuapte natura timida quæ 539. 10.
Animi candidi ſignum. 270. 55.
Anus filiarum fabula explicata 447. 32 cur in Columbas mutata 447. 11. quicquid tangunt, in vinum, ſegetem & oleum conuertunt. 447. 12.
Annuli aurei & argętei mira vis. 392. 6
Anſeris adipis vis. 303. 31. amaſiis donatus. 163. 53. de eo cœnaculo gloriari quid. 79. 29. cum Gallina amicus eſt. 239. 46. eum guſtare quibus vetitum. 298. 23. iecur humidum habet. 295. 11. Iſidi immolatus. 43. 36. de eo olim fiebat ſacrificium. 254. 41. eius oua excludit Gallina. 14. 12 qui eis abundent. 110. 36. Romano ſatur Hannibal. 44. 1. quando eum ederet Seuerus. 293. 40. ventriculi eſus. 295. 16. verecundus eſt. 318. ad vigilias valet. 792. 50. eius vox. 116. 39.
Anſer ferus. 650. 40.
Anſerini adipis temperies. 289. 44. vis 289. 37. 290. 21. iecoris delicia. 132. 12.
Anthemonidis glorioſi militis inflatio. 516. 40.
Anthia piſcis. 750. 25.
Anthos Neſtoris filius. 799. 35.
Anthi hiſtoria. Vide Florus. non eſt Cardelis. 799. 34.
Anthus auaboris. 750. 52.
Anthus Graecorum. 529. 5.
Anthi Ornithologi icon. 751. deſcriptio. 752. 1. & inde.
Antichriſtus. 261. 4.
Antiochus Syriæ rex vt occiſus. 676. 4.
Antonini Pij benignitas. 306. 32. numus. 24. 28. cum tribus Gallis. 306. 30.
Antonij clades præuiſa. 676. 8. ex Gallorum & Coturnicum pugna quale augurium perijt. 259. 46.
Antoniæ nauis vnde dicta. 676. 8.
Antonius corporis magnitudine memorabilis. 126. 25.
Antonij Gainerij error. 592. 10. 642. 7.
Antonius Gigas Foroſempronienſis. 27. 34. 568. 8.
Anubidi Galli immolati. 256. 43. ad Ani apoſtemata. 287. 42. procidentiam. 285. 43. rupturas. 290. 31.
Apeithus quæ auis & eius diſſidium. 812. 16.
Apri eſus. 57. 16. non ſunt in Creta. 76. 50.
Apes auis. 698. 7.
Apex pro criſta. 195. 50.
Aphron. 543. 31.
Apiaſtra. 712. 5. muſcis vitiat. 738. 34.
Apibus cur inſidietur Hirundo. 674. 4. eſſe fera natura. 360. 6. ne inedia pereant. 239. 52. nec fera nec manſueta naturæ ſunt. 668. 10.
Apollinis Statua qualis Neapoli. 413. 30. eius ſtatua vbi Columba inſidet. 459. 28.
S. Apollonia vt ſatellites timuerit. 789. 18.
Apollonius Paſſeris vocem interpretatur. 545. 6. mutuam nutritionem ad hortatur. 545. 5.
Ad apoplexiam. 135. 453. 44
Apes. 532. 19. capiendi ratio. 701. 10. circa mare verſatur. 661. 26. cognominata. 701. 25. cur ſemper volet. 700. 20. cur Aquilam non generare dicatur. 701. 37. in deliciis haberi. 532. 18. deſcriptio. 700. 1. eius duo ſunt genera. 660. 31. etymum. 698. 3 genus & differentiæ. 699. 1. inter Hirundines non receuſetur 699. 6. 661. 17. Hirundo marina putatus. 661. 26. icon. 699. locus. 700. 18. nidus 700. 40. nunquam ſtat aut ſedet. 700 20. palpebras habet more terreſtrium 700. 7. pedum vſus. 700. 10. pedum cõſtitutio. 699. 14. de eo prouerbium 701. 31. eius pulli vbi in pretio. 701. 48. quantum viſu valeat. 701. 8. qui populi ita dicti. 701. 27. qui populi eos non edant. 701. 45. vbi ſemper apparent. 700. 30. eius victus. 701. 1. volatus. 700. 18. eius volatus, vt ab Hirundinis volatu differat. 700. 26. vſus in cibis & medicina. 701. 40. vt eos capiant pueri in Zacintho inſula 701. 14. vt capiãtur cicadis. 701. 18 vt differant ab Hirundinibus. 660. 49. vt ab his deſtinguantur. 699. 6. vt quieſcant. 700. 21. vt lateant. 700. 34.
Apos maior. 698. 49.
Apos minor. 693. 15. quæ. 660. 34. & 44.
Apoſtolos cur Deus ſimplices eſſe voluit. ſicut Columbæ. 438. 6. & inde. in apotheoſi imperatricum Pano conſecratus, & cur. 2. 23.
Appius Claudius augur. 18. 50.
Aprilis cur corqualeatus dictus. 165. 53
Aqua vitæ Gallinis lethalis. 243. 1.
Aquila accipitrem quindecim Columbas occidentem fugans quid portendat. 414. 40. ab auibus in regem electa & cur. 6. 15. clangorem eius ſpernunt Columbæ. 365. 17. Columbæ augurium extinguit. 412. 25. Colũbam vnguibus tenens quid portendat. 414. cur eam inter aſtra collocarit Iuppiter. 417. 49. cur Pauonis caudam ei non dederit. 16. 51. cur ei ſacra. 80. 48. cur Ornithologiæ ſit exordium. 1. 39. cur in numo Fauſtinæ ſculpta. 23. 35. eius fellis facultas. 145. 37. 292. 9. eius hebetudo. 202. 25. Herodius dicta quæ. 536. 17. inimicitia cum Columbis. 395. 30. 396. 1. & inde. Gallinam in gremium Liniæ abjicit. 260. 8. Iouis currui ſucceſſit. 2. 23. Iouem ferens in antiquiſſimo marmore picta. 24. 37. Ioui nectar adfert. 417. 48. ne inuolet in Columbarium. 242. 4. non generat Columbam. 374. 12. 443. 30. eam non generat Cypſelus. 701. 34. in numo Antonini Pij picta. 24. 29. Palumbũ in cunis Diadumeni ponens, quid portendat. 413. 41. ei pugnat Trochilus. 653. 35. quando clangat. 392. 36. quas mãgis timeant Columbæ. 396. 28. falacitatem toto anno non exercet. 206. 1 eius ſenectus, prouerbium. 839. 44. eius in virginem mirus amor. 30. 35. viſus. 202. 18. vnde dicta. 202. 21 vulpi & ſerpentibus inimica eſt. 94. 24. vt Aeſchylum occidit. 202. 25.
Aquila Iouis & eius victus 93. 53.
Aquila marina quæ. 396. 31. eius vocem agnoſcunt Columbæ. 365. 12.
Aquilegia cur Colũbina dicta. 410. 25.
Aquilo ventus qualis, & cur ſic dictus. 156. 6.
Arabes aconitum & cicutam confundunt. 586. 8. eorum de Sturno & cicuta confuſio. 642. 4.
Aracus cur faba veterũ putetur. 217. 13
Arbores minuſculæ ſunt fœcundiores. 537. 56. quę diutius viuant. 538. 2.
Archangelus Graphius. 625. 20. de Archigallis epitaphium vbi. 184. 32. qui ſic dicti. 184. 30.
Archyta Columbam ligneam volatilem fecit. 458. 22.
Ardea. 702. 36. non eſſe Accipitrem. 552. 25. vbi niduletur. 551. 10. in

INDEX.

volatu pedibus pro cauda vtitur 16. 48
Ardea pella cur Alauda diſſidet 834 43
Ardea ſtellaris 78. 32 color 87. 55
Arca retis quid 805. 1
Arenuſa Columba comparata 392. 55
Arethuſa fons vbi 165. 47
Arethuſa augurium 413. 45
Argatylis 693. 14 nidus 693. 55
Argilla Columbina 410. 46 ad argema 289. 15
Argonauta Columbam ſecuti 402. 24 cur bene ſperare iuſſi 413. 15
Argi oculis caudam Pauonis ornat Iuno 30. 5 eius oculi quot 29. 53 cur παντόπτης dictus 25. 50 cur πανόπτης dictus 30. 1 eum per Pauonem ſignificabant veteres 22. 27 quid mythologicè ſignificet 30. 18 per eum quid veteres intelligerẽt 22. 27 vt à Mercurio occiſus 30. 2 eius in Pauonem mutati fabula 25. 50
Aries ab Abraham ſacrificatus quos denotet 419. 24 caſtrati medulla venenum, & vt ei réſiſtatur 55. 56. epilepſia laborat 162. 38. Ioui ſacrificatus & qualis 650. 43 ſacerdotum primus ordo 260. 50
Arionis ſonus ſuauis 393. 17
Ariſtander Telmiſſeus vates 676. 1
Ariſtippus canis regius dictus 131. 5 eius dictum 131. 10 luxus 132. 6 quanti emerit Perdicem 131. 7
Ariſtodicus Paſſeres è templo deorum abripit 645. 38 oracula contemnit 545. 26 vt furatis è templo Paſſeribus deos irriſerit 545. 20
Ariſtolochia rotunda 252. 55
Ariſtomon Atticoperdix cur dictus 113 50
Ariſtophanes explicatus 73. 46
Ariſtotelis correctus 224. 36. 489. 7 772. 35 error 85. 26. 162. 32. 197 24. 705. 12. 741. 6 eius & Plinij de caſu pennarum Pauonis contradictio 18. 26 explicatus 13. 25. 206. 38 reprehenſus 14. 9
Armida comptus deſcriptus 4. 16
Armigeri ſeruí pretium 771. 48
Arnea vnde dicta 45. 5
Arnoldi Villanouani error 175. 17
Arquata 177. 31. 580. 55
Arquatus vt ſanetur 101. 16
Ad articulorum dolores 555. 48. 290 49. 450. 40. 452. 30. 44
Arundo phragmites ſpinas extrahit 632 10
Aſarandos 850. 48
Aſclepias veterum 677. 44
Aſcolopax quæ 107. 20
Aſellio Sabino cur ducenta ſeſtertia donaris Tyberius 577. 10 eius dialogus 577. 10
Aſia Columbis caret 366. 39
Aſio 87. 25
Aſilus quę auis Bellonio 657. 35 deſcriptio & icon 38 vermiculis vitiatur 657. 37.
Aſilus piſcis 658. 5
Aſini caput vbi octo argenteis venditum 457. 43 eum cur oderit Ligurinus 813. 17
Aſis regionis nomus 305. 30
Aſpaſia cur Veneri idolum erexerit 407 28 eius ſimulacrum 459. 5 vt à fœdo labeorũ tumore liberata 407. 20
Aſprocolos 756. 33
Aſſyrię Colũbis abundãt & cur 365. 28
Aſtarta regina 685. 45
Aſteria in Coturnicẽ 156. 36. 174. 18
Aſter Oppiani Carduelis fortè 799. 46 825. 33
Aſteriſcum 128. 9
Ad aſthma 289. 29
Aſteria inſula quæ 156. 37
Aſtulphi cornu ſonitu intolerabilis 374. 29
Aſtragali magnitudo de quibus dicatur 44. 36. quid ſit 799. 45
Aſtragalinus Oppiani 799. 42 quæ auis 799. 37
Aſtragallus 799. 39
Aſtrolinus 799. 39
Atalante aprum occidit 44. 36
Aterbes cur ab Athenienſibus morte multatus 548. 8
Athenæus correctus 37. 45. 158. 54 eius error 11. 46. 80. 16. 85. 23 explicatus 488. 2 eius laus 104. 35 quo tempore vixit 105. 52
Athenienſium lex in deſidioſam iuuentutem 161. 35
Athleta Tanagraus de quo dicatur 239. 10
Atricapilla 713. 18. 752. 44 deſcriptio 757. 1 icon ibidem. Vide Ficedula.
Atricapillæ alterius caſtaneo vertice deſcriptio & icon 757. 30
Attaſſio quid in iumentos 92. 44
Attaginis amicitia cum dorcade 123. 50 captus muteſcit 77. 50 eius caro quæ lis 56. 30. 79. 4 cerebri facultas 79 53 ceruos amat 77. 48. 94. 19 eius conditura 79. 44 confunditur cum Starna 106. 24 cur auis paluſtris putata 73. 40 cur Perdix dicatur 103 13 cur Ionicus dictus 76. 44 eius deſcriptio 74. 35 cum eructare quid 79. 29 eſus eius quibus proſit 79. 50 cum Gallina Betula cõfunditur 103 18 Gallinaceos odit 77. 48 Gallinagini ſimilis 74. 13 eius genera 76. 4 hyeme in ſyluis manet 62. 23 icon 75 laus 103. 27 de loquentibus fabula 78. 49 non manſueſcit 77. 46 non ſunt in Campania, & cur 76. 51 non ſunt in Creta 76. 50 odit cum Gallo 141. 16 prærogatiua eius in menſis Imperatorum 575. 36. de eo prouerbia 78. 3 pulueratrix eſt 2. 8 73. 44. 77. 44. quę loca habitet 76 26 quem veteres præferrent 79. 29 qui ita vocentur 78. 5 vbi Coturnicis vocem ediderc 78. 37 victus 77 33 vſus in cibo 79. 3 vt educentur 52. 46. 77. 3D vox 42. 20. 77. 22 vſus in medicina 79. 46
Attagen Aegyptius laudatus 76. 46 583. 18
Attagen alpinus 70. 26
Attagen Bellonij 70. 46
Attagen Ionicus 46. 31
Attagen Longolij 72. 10
Attagenis noſtratis deſcriptio 76. 12
Attagen Syluatici 36. 5
Attagen veterum qui ſit, incertum eſſe 73. 38
Attagena herba 72. 54
Attagenus piſcis 72. 47
Attagines marini cur piſces dicti 79. 26
Attaginus vir 72. 46
Atthis 773. 43 quaſi auis Attica 683. 8
Attica volucris 775. 7
Atticoperdix qui dictus 113. 50
Auari per Pauonem expreſſi 22. 15
Auena cur Colũbis improbetur 382. 41
Auerrois error 642. 4
M. Aufidius Lurco primus Pauones ſaginauit 28. 22
Aues ab Accipitre occiſæ meliores 58. 7 aquaticarum forma 175. 23. vt à terreſtribus differant 101. 6 aquatica vt noctù capiantur 769. 4 earum cantus quando magis oblectet 769. 4 coëuntes aut ſtant, aut ſedent 207. 24 eas cur minus nouerint Græci & Latini 175. 42 delicatiores & quæ in cibo præferuntur 1. 50 eiuſdem generis pro regionis diuerſitate variant 104. 30 fœmina quæ maribus pulchriores 72. 28 fœmina diutius viuunt, quàm mares 117. 7 humanum ſermonem addiſcentes quæ 112. 50 ad loquelam imitandã aptæ 584. 1 mares loquaciores ſunt quàm fœmina 805. 23 nigræ vbi candidæ 31. 16 earũ nomina hominibus olim impoſita 8. 23 pro Gallo & Gallina ſumitur 189. 35 eius & pueri generationis ſimilitudo 214. 47 pulueratricibus qui color communis 832. 8 quæ Arnaam pelui impoſitam ad littora perduxerint 45. 10 quæ fortiores 161. 26 quæ lateant 155. 46 quæ pedibus pro cauda in volatu vtantur 16. 48 quæ volaciſſimæ dictæ 533 34 quibus patrimonia auolent 57. 4 quomodo clamore elato ex alto decidant 400. 53 taxi granorum eſu denigrantur 534. 10 tempore coitus magis garriunt 116. 23 rapaces vt fugentur 242. 8 vncæ cur ſubuentanea non pariant 208. 2
Aues alba Lagopodes credita 145. 50
Auis anonymi icon 766
Auis Afra quæ Horatio 36. 30
Auis aurea & eius forma 853. 36
Auis Cæſaris quæ Vngaris 80. 41
Animum canonarũ corporis affectus 769 45 earum cacitatis incipientis indicium 769. 53 cecitatis cura 769. 49

Digitized by Google

INDEX.

crurum & tibiarum fractura curatio 770. 1 *cur ſeparatim de eis agatur* 767. 36 *cur purgentur* 769. 16 *diuerſum genus non conſtituunt* 767 30 *ſub diuerſis generibus comprehendi poſſunt* 767. 33 *epilepſia earum, & quomodo vitanda* 770. 28 *morbus ſubtilis, eius ſigna, & cura* 770 16 *oris affectus cura* 770. 34 *pennarum defluuij ſigna & cura* 770. 42 *phlegmones curatio, & quæ ei ſunt obnoxia* 770. 16 *earum potus qualis eſſe debeat* 767. 50 *quæ ante cantum in autumnum differant* 769. 14 *quæ infectis & carne gaudeant* 757. 56 & 758. 1 *earum quæ roſtrum habent imbecille deſcriptio eiuſdem* 768 35 *quomodo clauſionis tempore paſcenda* 769. 27 *quomodo & quibus purgentur* 769. 20 *victus* 767. 50. *vt aſthmate laborare contingat* 770 23 *vt incluſæ ſeruandæ* 769. 38 *vt minus morbis ſint obnoxiæ* 770. 48 *vt à pediculis non infeſtentur* 769. 36 *vt podagra laborare cognoſcantur* 770. 20.

Animum domeſticarum cum immenſis alliciuntur 239. 38

Aues externæ 86. 42. 105. 47

Animum graminearum genus duplex 2. 3

Anis lini quæ 800. 18

Aues lotrices 2. 4 *earum diuiſio* 2. 9.

Aues lotrices & pulueratrices ſimul 2. 5

Aues Lybicæ quæ 36. 36

Aues marina quæ 168. 3

Aues Merula ſimilis mira generatio 611. 48

Aues ninis quæ Venetis 715. 30

Aues Perdices dictæ 107. 36

Aues pulueratrices 2. 4 *eis cur primus locus datus* 2. 6

Aues nouæ ſiue externæ quæ 581. 14 *etiamnum nomen ſeruãt* 106. 4. 105 47 *quãdo venere in Italiam* 105. 55 *earum magnitudo & ſapor* 105. 55

Aues Paradiſi 702. 12

Aues picta quæ 7. 43

Aues rara quæ 27. 50

Aues rubricriſtatæ 196. 5

Aues ſacchari quæ 814. 14

Aues terreſtres quæ 1. 44 *cur aquaticis nobiliores* 1. 46 *exornant menſas principium* 1. 43 *earum quæ nobiliores* 2. 1 *quot ſint genera* 1. 55

Aues Syriæ 43. 24

Aues varia qua Ouidio 516. 1

Aues verminora ſimpliciter dicta quæ 575. 34

Auguria diuina quæ 415. 17 *fauſtum* 258. 50 *parvarum auium magnæ aues extinguunt* 412. 23

Auguſtini error 536. 14

Anguſtus accipitri comparatus 393. 20

Aurcola auis 853. 36

Ad aurium apoſtemata 289. 55 *dolores* 290. 2. 452

48. 527. 40 *ad purulentas* 289. 35 290. 8 *ad earum vitia* 289. 30

Auroræ inſtantis ſignum 139. 29

Aurum non conſumi à membris Gallinarum 243. 38 *ſapientiæ ſymbolum eſt* 441. 54 *eius venenum* 243. 35 *vt ſpiritus recreat* 351. 38

Aurum ouatum cur ſic dictum 304. 4.

Aureus ramus, quem quærebat Aeneas, quid denotet 441. 52

Auſtriacæ familiæ inſignia 838. 13

Authoris humilitas 146. 1 *eius opinio de conceptione Perdicum* 119. 25

Antonius in Ocnum mutatus 813. 43

Auxilij implorationis ſymbolis 680. 34

Axius eques quanti Columbas veneraret 353. 46

B

Babylonij quomodo ova itinere coquerent 301. 35 *vexilla ſua Columba imagine inſigniunt* 408. 4

Bacchides meretrices Palumbem petere quid ſignificet 495. 24

Balearis maior inſula Columba dicta 356. 20

Baptiſta Pij error 184. 52

Barba in Gallinis quid 37. 4

Barbari hieroglyphicum 681. 8

Baſilica auis 651. 6

Baſiliſci hiſtoria 650. 11 *Gallum timet* 241. 5 *non generari ex ouo Galli* 221. 28 *eius peſtilens virus* 241 7 *domeſtici generatio* 83. 43 *ſylueſtris generatio, & eius deſcriptio.* 83. 40

Batauorum erga Columbas ſtudiũ 354 6 *earum amore inſaniunt* 354. 11 *Columbis vſi ſunt pro numeris* 368. 28. *Lignеos Pſittacos ex altiſſimis malis deijciunt* 449. 45 *multa Columbarum genera habent* 360. 43 *eorum ruſticorum Columbaria* 380 23 *vt nidos Columbarum faciant.* 381. 24

Batis 581. 4. 824. 5 *quæ auis Bellonio* 737. 6

Beatrici Eſtenſi apparet Columba 406 26

Beccada quæ auis Gallis 103. 36

Beccaſſæ color 487. 54.

Beccus quid Gallis 103. 73

Bedæ error 152. 11

Bellonius dignitatis auium ordinem inuertit 6. 21 *error eius* 61. 51. 76. 40 87. 8. 104. 53. 175. 13. 52. 614. 44. 618. 46. 645. 36. 649. 40. 693. 30 *eius inconſtantia* 90. 10. *memoria lapſus* 138. 47 *eius ordo* 6. 18

Belli ciuilis prioris augurium 546. 3

Beneficentia diuina diuinæ prouidentiæ filia 255. 10

Beriſij nugæ 126. 13

Beſſij auaritia notata 576. 14

Beta apud aſcræos laudata 583. 16

Betonica altilis vt alatur 303. 53

Biſtardæ deſcriptio ex Alberto 90. 43 *etymum* 93. 17. 86. 18 *cum Vulture confunditur* 93. 5.

Biſtonis ales 660. 17

Bitricus 651. 4

Blattas vt fugat Hirundo 667. 15

Blaſphemi lepra afficiuntur eamq; heredibus ſuis tradunt 247. 37

Boarina vulgò & eius forma & icon 730. 731 *alterius forma, icon* 733. 36. 734

Boarolæ deſcriptio 733. 36 *icon* 734

Boëthij artificium 458. 52

Boëtiorum nobilem victoriam Gallus indicat 259. 20

Bohemi Gallos ad pugnam inſtituunt. 238. 30

Bohemica auis 597. 37

Bolus Mantinicus laudatus 583. 16

Bonaſa quæ auis 80. 30 *quæ Gallina* 83 49 *eius facultas in medicina* 45. 48 *ei portentoſus coitus falſo adſcriptus.* 66. 18

Bombardæ luſciniæ dictæ 772. 53

Bono Deo & malo qui Galli immolati. 256. 55

Bonum amicitiæ cum Perdice 123. 44. *ad eorum nauſeam* 292. 43 *de eis olim fiebat ſacrificiũ* 254. 41 *eorum uendidores qui myſticè dicantur* 440 8 *nox* 203. 6

Bradamas Athlantem magnum ſoluit. 589. 8 *eius imago Columbæ ſimilata* 396. 22

Braſanoli error 301. 23

Brenthus 602. 14 *quæ auis & cum quibus pugnet* 602. 16

Britannici Luſciniæ 113. 12

Britãni quibus olim abſtinerẽt 298. 22

Brutus litteras Columbis committit. 368. 24

Bubonem odit Columba 396. 37 *Luſciniam ſuperans quid ſignificet* 695. *ad vigiliam valet* 792. 51 *ad Bubones peſtiferos* 292. 10

Budia piſcis 6. 38

Buditæ aues quæ 733. 30

Bugloſſum piſcis 107. 37

Bulbus ſylueſtris 127. 52

Bulfincam Anglorum eſſe Rubicillam. 744. 45

Butinga Anglorum quæ auis 533. 46. 739. 34

Butomus quæ planta 785. 17

Butrio quid 186. 14

Butyri odor Veneris aduentum ubi ſignificet 407. 50

C

Acabas quæ auis 63. 25

Cacabus 108. 47

Caccabantes quæ aues 103. 20

Cacca-

INDEX.

Cacabere quid. 137.41. cuius vox. 61. 15.
Caci æstus. 112.34.
ad Cæliacos. 134. 23. 282. 37. 454. 6. 452. 30.
Cælij error. 300. 16.
Cæli donum quæ herba. 677. 25.
Cana veterum, ab ouis incipiebat. 174. 54. aditialis Plinio quæ, 28. 28. pontificalis quæ & vnde dicta. 28. 33.
Cæruleus Aristotelis. 618. 46. 581. 6. 619. 5.
Cæruleus Bellonij. 618. 25.
Cæsar Facchinettus Marchio & Senator. 33. 10. 852. 28.
C. Cæsaris cædes vt prænuntiata. 653. 28. ei augurio fausto sunt Columnæ. 413. 7.
Calamodites Aeliani quæ auis. 529. 45. cedri folio perij. 529. 46. 544. 50.
Calandra 593. 46. 775. 3. 799. 23 cantus, volatus. 847. 35. descriptio 846. 45. etymum 846. 25. icon. 847. frutis quæ auis. 831. 54 synonyma. 846. 15 vbi carè venditur. 847. 44. vsus in cibis. 847 44. vt capiatur. 846. 23.
Calathum quid Apulco. 220. 24.
Calcaris dextri Galli mira vis 239. 28.
Calcar vlterium tollere, de quibus dicatur. 273. 20. quid significet. 236. 48.
Calcaria auibus cur data. 197. 17
Calchas augur præstantissimus. 553. 43.
ad Calculos. 79. 52. 285. 2. 555. 48. 725. 45. 527. 45. 691. 47. 714. 31. 719. 10. 656. 8. 454. 28.
Calecutenses quemodo Gallum immolent. 257. 49.
Calepini error. 144. 35. 222. 53. 799. 32.
ad Caligantes oculos. 689. 5. 135. 55. 289 12.
Caligula cur Hortensio prodigiosior. 28 35. eius impietas. 67. 8. Pauones sibi & Phasianos immolari noluit. 28. 54
Calix ouj quid. 191. 2.
Callionimi piscis fellis vis. 292. 8.
ad Caluitium. 453. 20.
Camelj aquam turbidam bibunt. 163. 12.
Camilla Accipitri comparata. 392. 47.
Camillus Palcotus. 164. 14.
Campana symbolum interioris vigilantiæ. 270. 40.
Canaria insula vbi. 814. 4.
Canarij quæ aues 814. 14.
Canerorum fluuiatilium caro quibus prosit. 55. 56.
Canicula ortus vt præsagiatur. 825. 19.
Canes Accipitribus aues eripiunt. 125. 47. cui non oblatrent. 409. 15. cur pugnent. 205. 5. cur sese inter hominum pedes conijciant. 539. 27. epilepsia laborant. 862. 37. de eo & Gallo apologus. 275. 48. leporum vade dicti. 55. 11. ei' pictura quid denotet. 459 16. qui ad capiendas Perdices. nictiores 126. 8 ad rabidi morsu. 692. 10 291. 25. ab eo morsi ova vt vitent. 242. 43. fugacitas. 125. 43. timentes caudam contrahunt. 374. 52. eo vt aues capiantur. 542. eos vt honorarit Polyarchus. 246. 34.
Cannabis cur pro canoris auibus prohibeatur. 806. 12. vt felicius crescat. 554. 13. eius semine vt gaudeat Columba. 383. 4. seritur cum fimo Columbino. 457. seminis vis. 231. 21.
Cannauarola Bonon. dicta descriptio & icon. 754. 1. eius nidi icon. 755.
Canora aues quæ seminibus vescentur. 767. 54. Vide Aues canoræ.
Caper Hirundinis quæ auis. 677. 11.
ad Capillos crispandos. 304. 36 dealbãdos. 688. 47. ad eorum generationem 288. 2 ad denigrandos. 62. 44. 95. 50. 688. 50.
Capra ab Abraham sacrificata, quid denotet. 419 26. eius cerebri qualitas. 173. 35 ad epilepsiam valet. 173. 43 cur epilepsiæ patiatur. 173. 46. cur veteres sacerdotes ea abstinerẽt. 162 35. epilepsia laborat. 162. 35. fellis eius vis. 135. 52. de ea olim fiebat sacrificium. 254. 41.
Capræ cristatæ. 273. 37.
Caprearum insulæ amœnitas. 156. 56.
Capreæ suapte natura timidæ. 539. 10.
Caprimulgus quæ auis. 710. 44. cum eo confunditur Aegithalus. 710. 43. eius magnitudo 604. 1.
Caponis lapis. 253. 28.
Capi adipis vis & vsus. 352. 6. assandus cum charta inuoluatur. 349. 35. eius calcar vt recreseat. 348. 16. calcaris maximarum icon. 344. carnis temperies. 348. 56. ex carne eius esitium. 350. 20. ex eo cibarium album. 349. 54. ex eo cibarium cœnsum. 297. 24. cibarium crocemm. 350. 14. in cibo laus. 348. 52. coquendi & aperiendi modus. 349. 6. cruram ossium vis. 352. 14. cur podagra afficiatur. 206. 54. 245. 52. cur semimares dicti. 139 48. cur de eo separatim egerit author 183. 47. 343. 6. eius descriptio. 344. 1. differentiæ. 343. 42. de eo edulium cum pane tosto. 297. 50. epilepsia laborat. 162. 39. 245. 21. ex eo Florentinorum paradigma. 351. 40. eius genera. 343. 42. icon. 345. iuris vsus. 350. 40. ex eo ius consumptum. 351. 7. niger factus candidus. 343. 46. mõstrifici descriptio. 344. 10. eum non timet Leo. 240. 46. ex eius pectore cibarium album catellonicum. 350. 8. ex pelle eius esitium. 350. 28. eius præparationes varia. 349. 43. eos qui prius saginarint. 458. 30. quomodo vsum in medicina præstet. 350. 40. eorum saginatio. 348. 28. sanguinis vis. 352. 16. synonyma. 343. 12. eius intestini cum duobus appendicibus icon. 347. tripedis icon. 346. ventriculi membrana vis. 352. victus. 348. 28. vrocygij eius 295. 25. vsus in cibis. 348. 8 in medicina. 350. 36. vt Gallinæ munere fungatur. 226. 6. vt pinguescant. 348. 33. vt breui pinguescant 348. 43.
Caput cur in infantibus & pullis magnum. 218. 9. ad eius dolores. 278. 12. 279. 12. 688. 6. 709. 39.
Carani Macedonis nuptiæ. 495. 19.
ad Carbunculum. 292. 13. 452. 53. 556. 4.
Carcini poetæ filij cur Cotumices dicti. 162. 23. 165. 55.
Cardani error. 20. 15. 215. 7. à Scaligero reprehensus. 584. 1.
Cardinalis Paleoti laus. 145. 45.
Cardinalitius auis q̃ Lusitanis 647. 50
Cardella. 799. 40.
Carduelis cum Acanthide confunditur. 779. 8. cum Passere solitario & cur. 617. 18. eius carnis bonitas. 807. 34. cur minoris fiat. 798. 20. curci cannabis semen interdicat 806. 13. cur picta dicta. 800. 50. curdiu apud nos viuat. 806. 35. ei' docilitas, ingenium, mores. 806. 18. educãdi modus. 805. 31. educãdarum cibus. 805. 31. est auis pulcherrima 798. 14. est miti ingenio. 806. 20. facilè in seruitute viuit. 806 3. forma & descriptio. 800. 31. genera & differẽtia. 800. 10. gregatim volat. 804. 40. imperata facit. 806. 37. inter se rixantur. 811 21. maris icon. 801. moralia. 807. 20. morbi. 807. 13. nidus, partus, educatio. 805. 10. non est Acanthis. 798. 50. non est Anthus. 799. 34. nostra non est Thraupis Aristotelis. 798. 28. non omnibus idem color. 890. 56. 801. 42. quæ aues ita vocanda. 805. 18. quam diu viuat. 807. 3. quando magis canat. 804. 36. quibus vescatur. 806. 6. quot ova & quoties pariant. 805. 16. sexus vt distinguatur. 805. 25 seminibus gaudet. 767. 54. sibi ipsi medetur. 806. 55. spinam herbam & aculeos non edit. 806. 4. synonyma. 708. 26. valet vocis amœnitate. 804. 30. vbi nidificet. 805. 10. vbiq; nascitur. 800. 34. vox, cantus, volatus, aucupium. 804. 28. vsus in cibis & medicina. 807. 30. eas vt aucupes nostri distinguant. 800. 21. vt carduis obsidentur, 305. 4. vt facilius capiantur. 804. 55. vt visum sibi reparet. 806. 55. vt spinis vicitare discantur. 806. 3.
Carduelis albo capite rubro icon. 803.
Carduelis ciliis albis icon. 802.
Carduelis congeneris descriptio. 803. 20. icon ibidem.
Carduelis nõdum adultæ descriptio. 801 43. icon. 801.
Carduelis Plinij est eadem cum nostra. 799. 27.
Carduelis quadrupedis monstrificæ icon 804.

Digitized by Google

INDEX.

Cardnelis ſubalbida icon.8
Cardnellus.799.40
Cares cur Galli dicti 305.2
Carica Chelidonia laudatę. 583.17
Carni cur bellum ſuſcepernnt. 534.3
Carolus Cluſius 106.19
Carolus Gallorum rex à quibus capi ve-luerit Phaſianos 53.48.124.6
Carthago caccaba dicta.108. 47
Cartibulum 411.32
Cartibum 411.32
Caruelada 196.2
Caryocatactic 613.13.deſcriptio 631.6 icon 630. non eſt ex genere Graccu-lorum 630.7.ſynonyma.630.1
Caſeus recens quando Pauonibus exhi-bendus 15.19
Caſſandra cur Columbę comparata 395-10
Caſſiſa ex Colũbarum eſu periit 456.1
de Caſſita & aucupe apologus. 840. 34 de ea & meſſoribus.840.16
Caſtitas quid 373.16
ad Catarrhos 279.23
Catellani qui 349.45
S.Caterina in carcere à Columba enu-trita.47.3
Catholici cur Columba dicti 440. 46
Cato Lucullı Turdos auerſatur 577. 5
Catula glaucis oculis qua 143.5
Catullus Philomela dictus 790. 18
Catus ne pullos rapiat 242. 33
Cauda Hirundinis quid Gallis 678.24 duæ ſunt in Pauone, & una alteram ſuſtinet.11.1.
Caupo Perdix dictus 107.51
Cecinna Hirundinibus vſus pro victo-riæ nuncijs 692.36.
à Cerere & Oſiride quid didicerimus 680.29. latitans peſtilentium immit tit & fruges corrumpit 459.31. eius & Neptuni congreſſus 459.30.eius ſimulacrum quale apud Phigalen-ſes.459.22
Celij error 358.27
Celyphanon 191.4
Cenchridis ona 51.45. quę auis. 178. 10.quæ Arctai 178.6
Cenchramus 85.26.quę auis ſit. 177. 16. cum Ortygometra confunditur. 175.3.de eo cur poſt Coturnices agat author 177.8
Cenchrami Bellonij deſcriptio 179.26. icon 182.eius nidulatio.182. 41.vi-ctus 182.40.vox 182.45
Cenchrita aues quæ. 178.9
Centa ſeu Centena fluuius.602.33
Centoaratus ab equo interfectus. 185. 16
Centrum Galli herba 250.50
ad Cephalcam 452.29
Cephiſſi fluuij quot 92.36
Cerous ad uis ſymbolum 459.17. amat Attaginem 77.48. Perdicem.123. 44.non ſunt in Creta.76.50
Columbæ aſſimilatus 393. 48
Ceſtij facetа reſponſio 590.42
Chamabatos Columbarum ingluuies vbi dicatur 409.46
Chamaleon niger 501.9
Chamæmelum rectè addi in decoctis ad colicos dolores 284.44
Chaonis vnde dicta 446.5
Charadrius 702. 33. Ariſtoteli quæ auis 101. 24. hominem non timet 101.12.cum Ictero cõfunditur. 101 23.Ictero conuenit.101.16
Charadrij icon 100.mores 101. 8. mu-res captat 101. 14. noctu apparet 101.17.vox 101.16
Charadrius Ornithologi 98.24.51
Charetis arrogantia 184.15
Charini Macedonis conuiuium 578. 14
Charitatis ſymbolum 418.28
Chelidon Cynedus 676.50
Chelidon meretrix 677.1
Chelidon theologus 676.56
Chelidonem audire quid ſignificet 687 36
Chelidone in Hirundinem 685. 42.à Polytechno vitiata 685. 23.fabula 685.22
Chelidones ficus.658.45
Chelidones cur barbari dicantur. 668. 28
Chelidonia aſpis 677.53.
Chelidonia collyria vnde dicta 678.28
Chelidonia herba.677. 16. cur ſic dicta 666.40
Chelidonia gemma vnde dicta 677. 53 Pano dicta 4. 50
Chelidonij lapides.663.36
chelidonia lepores 677.14
chelidonia petra 678.40
chelidonia phragmitis 677. 30
chelidonia ſcopuli 678.36.inſula 38
chelidonias piſcis 658.44
chelidonias ventus 664.35.678.12
chelidonium 677.18
chelidonium mains cur ſic dictum. 677 21.quo tempore floreant 677.28
chelidonium parnum 677.40
chelidonium genus 878. 34. promonto-rium 678.34.
chelidonius gladius 678.26
chelidonius lapis 677. 46. eius deſcri-ptio 678. 8.eorum diuerſitas 678. 12 vis ad epilepſiã 788.30. vis & vſus 688.5.683. 23. vnde extrahatur 678.2
chelidonius vates 676.51
chennion quid 151.16.20
chloreus 508.5.cur cum Cloride cõfun datur 850.36
cloris quæ auis.808.46.cur cum Clorco confundatur 850.36.deſcriptio 851 1.icon ibidem. docilitas 852.10.ety-mum 850.40. mores, victus 852. 1 nidus, partus 852.18.in eius nido pa rit Cuculus 852.22.quam aucm eſſe concedat Ornithologus.853.9
chloridis Indicæ deſcriptio 852.30
choruſtephanus arx 104.39
S. Chriſtophori baculus quid denotet 837.50.vt depingatur 837. 28
Chriſtus bonorum dux 168.55.Colum-ba dictus 430.8.eum denotant Paſſe res immolati 547.26.Gallinæ compa ratus 266. 30. Gallus dicitur 262. 46.eius holocauſtum. 423. 48. eius humanitatẽ Coturnix ſignificat 168 3.Paſſer dictus 518.44.eum Paſſer denotat 649.1. quando Paſſer ſolita-rius in tecto 550.28.ei quę auis ocu-los eruiſſe dicatur 816. 2. triplicem ob cauſam baptizatus à Ioanne Ba-ptiſta 433.50.ut humano generi com paſſus 268.6
chriſticolæ deſignati 130.15
chriſtophorus Columbus admirans ma-re dictus 408.48
chriſtophori Enceſij error, & nuga 66 16
chryſomitren eſſe Cardnelem 798.34
S. Chryſoſtomi capiti quando Columba inſederit 404.36
cias quas aues Itali appellent 855.6
cibarium contuſum 297 24
cicada cur Aëdon dicta 772.29 muſis ſacra eſt 671.40.686.50.de ea pro-uerbium 613.27.vox 669.34
ad Cicatrices 287. 55.453. 35. ad ni-gras 453. 10. ad nigras dealbandas 688.50
cicer Columbinum 410.30
cicer Orobicum 410.33
cicer Venereum 410.30
ciceronis error 546. 13. Lani & cur Luſciniæ ſimilis dictus 794.40. in Verrem ſcomma 677.2
cichorium bulboſum 227.47
ciconia 531.5.659.16.39 in arboribus rara nidulatur 552.23. cur homines amet 685. 54 eius gratitudo 686 52.eorum vſus 95.50. parentum ſenectutem nutriunt 268. 1. vbi ni-dulctur 551. 14. in volatu pedibus pro cauda vtitur 16.48
cicuta Sturnis alimento eſt 641. 50.& cur 55
cimicum vis 291.38
cinclus 725. 24. caudam motitat. 724. 43
Cinis auium omnium ad calculum va-let 726.19
Cineris vſus in terræ cultura 457. 23
Cionion vaſculi genus 411.22
Circus quæ auis 392. 27. ab eo & Co-lumba comparatio 394.20. etymum 394.38.mali punici grana perit.612 19.vt Colũbas capiat.394.34. Tur-turis hoſtis eſt 516. 22. eius vocem cur horreant Columba.392.33.eam agnoſcunt Columba 365.12
Ciris quę auis 55. 17. an ſit Alauda. 830.25.vnde dicta 830 28
Cirli cantus 855.& 856.eius color va-riat.855.16. deſcriptio 855. 12. fe-mina icon 856.maris icon 855. mor bo comi-

Digitized by Google

INDEX.

Bo comitiali afficitur 856.30. mores & ingeniam 855.20
Cirlus ſludus, & eius hiſtoria 857.48 icon 858
Cirrus quid 830.44
Citharadum Gallum ſalutat Diogenes 272.46
Citiſus cur laudetur in ſaginatione Gallinarum 233.31
Citrinella 810.6. Vide Thraupis. Italis quæ anis 800.40
Citrinellæ Ornithologi deſcriptio & hiſtoria 853.1. & inde.
Citula Romanis qui piſcis 185.42
Claui ferrei vis in incubatione ouorum 224.6
ad Clauos pedum 453.15
Clazomenij de Luſcinia dicta. 795.50.
Cleomenis apophthegma 273.7
Cleophon quis Ariſtophani 668.32
Cleopatria Columbæ cõparata 393.20.
Clodoneus rex à quo & cur baptizatus 405.20
Clypeus Mineruæ patina dicta 29.18
Clytus philoſophus explicatus 37.25
Cnidæ Veneris ſimulacro nobilis 366.13
Cnipologos quæ anis Bellonio 726.30
Cnips vel Snips quid 726.38
Coccothrauſtes 630.13. colorem mutat 645.56. deſcriptio 646.647. Fringilla montana vbi dicitur 871.14. ingenium 649.20. non eſſe Pardalim 646.6. & inde icon 648 quo loco degat 647.10. roſtri durities 647.26 victus 647.25
Coccothrauſtes Indicæ deſcriptio 648.3
Coccothrauſtes Indicæ criſtata hiſtoria 647.648
Coccothrauſtis Ornithologi hiſtoria 645.30
Coccyſſare 202.48
Colluram qualem quæque carnes expoſtulent 498.8
Colchis quæ regio 49.57
Colçus dux Alauda vrbem condidit 835.40
Colaris anis quæ 533.50
Cohors qualis eſſe debeat 230.16
Conortales aues quæ 190.9.15
ad Colicam 283.54.26.33.284.6.352.5.454.7.714 55.807.36.843.4
Collurio quæ anis 611.23.780.53. eum odit Luſcinia, & cur. 789.8. victus 611.21
Color liuidus quis 358.1. niger cur perſeuerantiæ & firmitatis ſignum. 418 21. teſtaceus quibus anibus conuenit. 534.24
Coloſſus Iouis vbi. 136.6
Columba Accipitris vmbram in aqua agnoſcit. 376.6. adipis facultas 452.4. aduenam verberat 371.10. aduentus Spiritus ſancti figura eſt. 427.14 Aegyptiæ quoties pariant. 363.8. Aenea apparentes quid ſignificent. 441.40. enigma 442.34. aquinoca. 356.1. ætas 369.45. agreſtes quæ. 360.15. eius alæ dona Spiritus ſancti dicta. 432.55. alis paſſis in virginis ſepulcro picta quid denotet. 459.10. eius alarum planſus variant. 369.28 alas earum qui tectis affigant. 414.1 earum alis vt ventilletur rex Cypri. 392.12. albo colore delectantur. 379 46. albæ vt adulteras puniant. 374.1. albaqua improbãda. 364.16. 381.42. albæ quando prius in Gratia viſæ 363.16. quando prius apud Perſas 414.30. alias ſeduxunt. 398.36. alijs brutis imperitiores non eſſe. 438 12. alienos pullos nutriens quid myſtice ſignificet 440.44. allectrices quæ 398.38. ad eas alliciendas paſtillus 383.45. S. Amatoris animam in cælum effert. 406.16. eius amor erga prolem 371.45. earum amore qui iuniant 354.1 ampullam Sãcto chriſmate plenam B. Remigio portat. 405 12. an ante, aut poſt Corum ex arca emiſſa. 400.8. an felle careat. 364.26. an in arboribus nidificent. 378.26. eius anatome. 364.20. ab anicula Seueri matri oblata quid notent. 413.38. anima candidam fidem ſignificant. 440.14. animal innocens eſt. 374.6. animal eſt manſuetiſſimũ 436.19. eis animalia noxia quæ. 384 52. antipathia 390.32. antipathia eũ Accipitribus 392.20. cum Aquilis 395.30. cum Bubone 396.37. cũ Noctua. ibidem. cum Coruino genere 46. cum vulpe 49 cum catis. ibidem. cum muſtelis. ibidem. cum helloboro 397.18. cum dentibus humanis. 397 28. cum Miluo. 394.46. cum rapacib⁹ nocturnis 396.37. apologi 444.1. Apollinis ſtatuæ inſidens adoratur 413.33. apparet Beatrici Eſtenſi. 406.26. apparens ſanctitatis eorum quibus apparet, indicium. 404.34. cum Aquila vnguibus tenens quid portendat 414.4. Aquilæ volatum non formidans quid ſignificet. 430.24. ex arca emiſſa ſpecies eſt Columbæ quæ ſupra Chriſtũ apparuit. 435.25. ei aſſimilatur homo hereticos fugiens. 431.33. earum ancupium prohibitum. 398.15. earũ auditus 365.21. auguria earum ad quos pertineãt 412.30. augurium duplex 412.14 auguria infauſta. 414.3. augurium eius modò felix, modò infelix fuiſſe 412.23. quando felix 412.16. eius augurium extinguit Aquila 412.25 eius augurio Neapolis condita 413 22. eius augurio templum in monte conditum D. Mariæ 406.39. eius augurio templum condidit S. Nimardus 406.30. aurea obſata 460.40. aurea in qua S. Euchariſtia ſeruabatur. 460.34. ad aurem Mahumetis adnolat 415.51. S. Auxentium nutrit. 407.5. eius benigna natura. 433.2. bibendi modus. 370.50. bonitatis differentia vnde accipiantur 455.28 earum cantus. 370.37. capiendi modus 398.3. ad capiendas rete aptiſſimum 398.20 capiendi mirus modus 366.26. à capiendi ratione exemplũ 441.14. capiti S. Gregorij bis inſidet. 404.44. Ioannis Chryſoſtomi 404.36. capitum earum noxa 450.37. earo eius vt concoctu facilior reddatur 383.8. eis caſtitas aſcripta ad quod genus referri debeat. 489.30. caſtitas. 354.23. caſtra incẽdunt. 402.20. S. Caterinam in carcere nutrit 407.3. eius cerebelli facultas 450.42. Columbas Chriſti vendere qui dicantur 439.30. 440.20. earum cibus 382.34. in cibis non improbandæ 450.8. in cibo eis offerendo obſeruatio 384.6. cicurata cibum è manu accipiens 377.31. circa triremem volitãs Diogenis quid portendat 415.15. Circi & Aquilæ marinæ vocem agnoſcunt 365.12. clangorem Aquilarum ſpernunt 365.17. 392.26. coitus earum modus. 385.46. colli earum varietas celebratur 354.40 in collo an diuerſi colores 355.35. eis comparata ancillæ Penelopes 373.49. ei comparata Diana 374.19. Hecuba. 374.23. Marphiſa 374.28. ei comparati hæretici 441.30. in eis continentia libidinis. 372.13. earum continuo eſu Curtius vitam ſuam reddidit breuiorem 450.14. cordis fabuloſa facultas 450.48 corporis affectus 397.36. ex eis cruſta 456.36. cumino nutrire cur prohibitum. 383.26. eis cur albus dens Aſſyrij 365.18. cur ætius vitæ frequentium ſignificet. 412.50. cur æris hieroglyphicum 418.28. cur alta loca habitent 375.50. cur æria dicta 367.28. eis cur ancillæ ſimiles dicta. 589.41. cur anes multinagæ dicta. 371.19. cur aqua eis ſæpe mundanda. 383.19. cur eis capita amputari inſerit Raſis 456.20. cur celerius quam cætera aues volent 366.55. cur Chaonie dicta 365.48. 445.22. cur Chriſto apparuit. 403.22. cur Circi & Haliati vocem horreãt. 192.34. cur citiùs reuertantur. 382.30. cur debili nido ſint contenta. 381.28. cur ſic dicti Catholici 440.46. cur Dionææ dicta. 416.48. cur duo earum genera tantum poſuerit Varro 359.38. eis cur fabæ dentur. 231.54 cur fimum nido eyciant 377.8. cur fecundæ ſint 389.22. cur folium oliuæ ſecum tuliſſe dicitur ad arcam 425.48. cur eas Hebræi ſacrificarint 418.46. cur hominibus gratæ. 379.7. eas cur honorent Lugdunenſes Batauorum 416.3. cur humana hoſpitia diligant 375.16. cur imbelles nominentur 374.11. cur impij & ingrati hieroglyphicum 375.25. 418.36.

cur inter

Digitized by Google

INDEX.

cur inter ſidera eas poſuerit Iupiter 417.48. cur lacrymas humilium deſignet 421. 20. cur lapillos conficiat 450. 1. cur laurum nidis ſuis imponat 377. 16. cur Mecca abundent. 415. 55. cur cum Moſes ad ſacrificia elegerit. 422. 40. cur eas in nauibus habeant nauta Aegyptij & Greci 369. 6. cum cur non diuiſit Abraham. 419. 48. cur nos fugiant. 390. 47. cur eas offerret qui agnum non haberet 421. 10. cur pauca pariant 388. 18. eas cur Polyphemus donet Galateæ 455. 18. cur puræ dictæ 372 55. cur puriſſima iudicata 418. 12 cur reſupinato collo bibant 371. 5. eas cur ſacrificare voluerit B. Maria 422. 16. cas cur ſibi offerri voluerit Dominus. 423. 13. cur ſpiritum ſanctum deſignet 413. 37. cur ſumma loca amet 359. 33. eas cur Syri colant. 446. 53. cur terram ſalſuginoſam pullis in os ingerat. 376. 39. cur Thisbes dictæ. 365. 43. cur Titi dictæ ſunt. 358. 27. cur trepidæ dictæ. 375. 2. cur blandæ dictæ. 375. 14. cur Veneri ſacra 517. 28. 373. 32. cur ad veſperam dicatur redijſſe ad arcam 324. 44. 425. 41. 426. 52. 428. 3. cur virum iuſtum ſignificet 440. 25 cur volucris dicta. 367. 23. deargentata eſt anima ſancta. 428. 35. eb ſancti comparati 428. 28. denominata 409. deſcriptio in genere. 364. 1. differentiæ 362. 45. diſtinctio Ariſtotelica. 361. 42. diuiſio 359. 45. docilitas 377. 20. domeſticas omnes an cognouerint veteres. 360. 40. domeſticæ quomodo alendæ 382. 26. duo pulli eius oblati duo Spiritus ſancti dona ſignificant 421. 40. elegans pictura vbi 459. 5. emblemata 442. 18. emiſſa cur ſecundò cum ramo oliuæ rediit 427. 45. emiſſa à Noe non inueniens requiem quid denotet. 425. 5. de ea epigramma 461. 16. earum eſu gaudent incolæ Pegù. 455. 26. earum eſum veteribus in pretio fuiſſe. 455 28. eſus inuamenta & nocumenta 455. 27. quibus morbis vtilis. 455. 48. eius & Cornicis apologus. 444. 6 eius & formicæ 444. 12. eius & humanæ vocis ſimilitudo 445. 53. eius & Monedulæ apologus 444. 17. ea & Turtur cur in Abrahæ ſacrificio additi 419. 45 etymum 373. 34. excors qui dici poſſint. 431. 29. eis exterritis comparatus Mneſteus 368. 5. S. Fabiani capiti inſidet. 404. 50. 405. 1. fabulæ 444. 26. fœmina cur à partu primi oui cocat. 387. 53. fœminæ quando inuicem cocant. 387. 32 fœminam admittere marem ſine oſculo 386. 6. fœminæ vt mas ad coitum inuitet 387. 25. fœminæ cur coitum tardet. 387. 28. ad victorem accedit. 390. 21. non concipere à partu primi oui 387. 50. etiam ſalem in os pullis ingerere 376. 50. eius figura Angelus S. Allouino apparet 404 6. eius figura dæmon incautos opprimit 407. 33. eius figura S. Leonardus captiuum liberat 404. 30. eius figura mulier Aſpaſiam à fœdo tumore ſanat 407. 20. eius figura S. Radagundis periclitantes in mari liberat. 404. 14. filium Dei & Spiritum ſanctum ſignificat 430. 8. eius ſimi apud agricolas vſus, & eius laus 457. 16. eo cur vſi Iſraelitæ 457. 40. quis eligendus 455. 4. vſus 354. 13. pro ſalis vſu. 458. 16. eas fœcundas eſſe. 388. 32. frugibus viuunt. 359. 17. 382. 35. cum Gallinis amica ſunt. 239. 46 gemens quid denotet 430. 55. gemmæ Aeuca apparent 412. 33. eas generatim deſcribere eſſe arduum. 364 6. apud Genuenſes familiæ nomen 408. 46. earum genera. 259. 1 ſecundum Varronem 319. 28. Græciam ſignificat 432. 9. ad eam gratia pertinet 422. 20. gratiam typo oliuæ adnexit 435. 1. guſtus earum 365. 17. eius hauſtum trahere qui dicantur. 371. 8. helxinem herbam agnoſcunt. 377. 20. hieroglyphica. 418. 1. hieroglyphicum eſt hominis ſublimia penetrantis 418. 32. Hieruſalem ſignificat 430. 45. hiſtorica 399. 40. homines amare 390. 35. iconcs. 458. 20 eius imagines in poculo Neſtoris 459. 41. imago eius in tormento bellico 460. 30. eius imagine Babilonij vexilla ſua inſigniunt 408. 14. incubatio 389. 24. eis ineſt gloriæ intellectus 354. 37. Ingenium 354. 36. 370. 48. 375. 48. ingluuies vbi 364. 21. earum inſula quæ. 366. 28. eius inſtar de terra Aſſyriorum auolare quid ſignificat 431. 31. inuicè amant 372. 7. Ioui ambroſiam ſubminiſtrat 417. 20. Laſciuia. 376. 16. Lauri ramum ore ferens quid ſignificet 418. 36. earum laus 353. 37. Lepra 397. 44. ligneam volatilem qui fecerit. 438. 22. Lien qualis 364. 26. Lignea volatilis vt fiat 458. 33. litteras ferens à Chriſtianis capta 400. 35. litteras portantem Accipiter in aëre occidit 402. loca eis abundantia quæ 365. 23. ex malo nauis ſuſpenſa & à ſagittarijs deiecta. 458. 16. in manu ſimulacri Cereris 459. 22. manſuetudo 375. 4. 418. 10. ea manſuetior qui dicatur 443. 16. S. Marinæ apparet in carcere 405. 33. ei coronam imponit 406. 5. mares compellunt fœminas ad nidum 371. 48. mas ciga prolem ſtudioſior quàm fœmina 371. 53 mares fœmellas alijs eripere 390. 20 matricis earum facultas 450. 53. meliora grana eligens quid miſtici ſignificet. 440. 42. myſticorum ſacræ ſcripturæ locorum explicatio. 424. 32. memoria pollet. 376. 21. cum miluo non conſtatur. 395. 5. eius mores 370. 48. mundities 354. 28. 371. 38. mutuus earum amor. 376. 27. Nabuchodonoſor ſignificat. 430. 40. earum natura. 370. 48. naues à quo ſic dictæ 446. 20. ne Columbaria deſerant. 391. 18. ne prolem. 383. 20. nidus 378. 13 vnde fiat 381. 20. in nidificando diuerſitas 380. 16. nigra quid Aegyptijs ſignificaret. 418. 16. nigras perperam quidam dicunt alijs pudicitiores eſſe 372. 27. nobiliſſimæ quæ apud Batauos 361. 16. à Noe emiſſæ hiſtoria 399. 43. eius nomine quæ auet comprehendantur. 355. 48. non dici à voce 370. 17 non dolet ablatos pullos 431. 15. non ſolæ ſe ante coitum exoſculantur 385. 48 noſtrates quibus differant 363. 36. nouiter in columbaria immiſſæ quando emittendæ 381. 53. numiſmata 458. 20. in numo Cybaritico picta 461. 4. in numo Iuliæ Piæ. 461. 10. nuncia de quo dicatur 442. 43. pro nuncijs vſurpata. 368. 19. oculi eius vt à Coruinis differant 429. 21. eius oculos habere quid 429. 45. eius oculos qui habent & qui non 428. 46. oculi eius quid myſticè ſignent. 428. 45. oculi eius ſunt ſeptem gratiarum dona. 429. 15. omnes Accipitres agnoſcunt 392. 28. cum omnibus Accipitribus an odium geraat. 392. 24. omnium animum fœcundiſſimas eſſe 389. 16. omnibus quid proprium 364. 11. omnes cur feras vocent inſciconſulti 359. 47. earum oſculationis diuerſitas 386. 2. ex oſculis voluptatem percipiunt 386. 8. eius opera fingit Mahumeth ſibi cum Spiritu ſancto ſermones eſſe 437. 55. 438. 1. ex ouo eius cur ex vno mas, ex altero fœmella generetur. 388. 24. ouorum eſus 457. 1. ouum quanto tempore perficiatur. 387. 37. ouorum vis & vſus 452. 6. eorum vſus ad clarificandum 457. 10. in palma nidulantes quid portendant. 413. 8. eius & Panonis amor 18. 4. earum paſtoris officium 381. 33. patrem à matris conſortio pellit 373. 26. pacis nuncia 427. 38. eius pennas cur optet Dauid 424. 16. pennarum in ea elegantia 428. 22. earum facultas 452. 5. perſpicaces eſſe & cur 364. 49 in petris nidificant. 378. 21. piſis & Faſeolis gaudent 382. 54. plancas petras non tranſuolant 367. 50. potus 383. 17. præſagia 411. 45. prius vita bunt turres quid ſignificet 443. 47. è proprio columbario eas iaculari quid ſignificet 443. 50. de ea proverbia. 442. 44. pugna vnde 390. 14. pulchritudinem ſuam agnoſcunt. 376. 16. pulli autumnales cur laudet Albertus. 455. 31. cum pullis ſuis coit. 373. 28

INDEX.

973.28. pulli cur cæci & imperfecti nascantur. 389.51. pulli & non ipsa Columbæ cur ad sacrificium expeterentur 423. 20. eos cur pro se passus est offerri Christus 421 46. patribus suis matres eripiunt. 390.26. quando perfecti in ouo 389.27. quando parere incipiant 389.14. quando pullum sacrificarent mulieres. 420.18. pullos qui in holocaustum ferunt. 421. 35. qui laudentur & qui non 455. 30. quibus conueniant 455. 53. 456. 3. pullus quomodo in pastillos paretur. 456. 34. pullorum temperies 455. 45. veteribus præferuntur 455. 29. pullus vnus cur offerretur pro peccato, alter pro holocausto 421. 14. pulli vi saginentur 384. 17. vt versicolores nascantur 389. 53. qua ætate in sacrificijs adhiberetur. 422. 18. qua ætate in sacrificio domini admittebatur 373. 45. quæ apparuit Christo, an fuerit verum animal 403. 6. quæ assanda, quæ elixanda. 456. 18. quæ caliginem ferunt. 373. 48. quæ in Columbario poni debent, quales esse conueniat. 381. 40. q̃ Ioui ambrosiã afferant. 417. 35. quæ lauare, & quæ non debeant. 384. 16. quæ mutata in eam 446. 47. & 447. 1. quæ ad Noe redijt, fusca erat, & quid notaret 427. 55. quæstus vnde petatur 354. 12. qualia & quot pariat. 388. 7. quam generationem Abrahæ denotarit. 419. 6. quamdiu columbario includenda. 382. 4. quamdiu incubet 389. 48. quando celerimè volitent. 367. 9. quando citius excludat 389. 35. quando eis nates tremant. 374. 49. quando spiritum sanctum significet 523. 16. quantum efferendum 383. 15. quare dealbetur. 381. 2. quas Aquilas magis timeant. 396. 28. qui eis abstinent 416. 1. qui contra eas ordine militari eant. 366. 19. qui eam pro peccato offert 421. 35. quibus auibus eas annumeret Galenus 455. 35. per eam quid didicerit Ioan: Baptista 434. 5. quid in somnijs significent 373. 9. earum. quinque millia in vno columbario. 379. 1. quos denotet. 434. 32. quo loco fel habeat 364. 32. pro quo piaculo oblatæ. 373. 14. quo tempore emitti debeant 382. 6. eas quomodo capiant 399. 16. quomodo fiat ius consumptum 456. 34 quomodo se mundent 371 35. quomodo occidantur. 456. 16. quomodo præparandæ 456. 6. quot debeant imponi in nouo columbario 381. 56. quot nidos requirat 380. 26. quoties generent. 363. 4. quot pariant 363. 2. quoties 388. 36. quoties visum recuperet. 365. 10. ramum ferens Christum notat 427. 37. recipiens Noe quid significet. 423. 20. retibus eas capere antiquissimum est 398. 20. vt reuertantur pharmacum 383. 30. reuersa ad Noe B. Virginem denotat. 428. 6. rubra cæterarum dux 363. 26. 407. 45. sacrificandi ritus. 420. 6. saginatio 384. 8. Saluatori nostro baptizato apparuit. 402. 33. sanguinis eius. 456. 54. sanguinis facultas & vsus. 450. 55. sanguine eius vt moschus adulceretur. 457. 6. Scipionibus casæ vbi 399. 14. se rapacibus eripiunt. 366. 50. secus fluuium sedens vt Accipitris vmbram obseruet, quid mysticè signet 440. 40. sedens de quo dicatur 443. 3. per seinuicem osculãtes quid intelligerent Ægyptij 418 26. Semiramidem nutriunt. 407. 7. semper in eadem simplicitate perseuerat. 439. 16 semper viuitur. 359. 18. eius sensus 364. 48. septem eius proprietates. 429. 24. septem alijs diebus cum teneris Noe quid denotet. 425. 30. septiẽ proprietates eius quid notent 437. 10. ad eas seruandas & alliciendas secretum. 390. 51. sexus vt distinguatur. 364. 42. sibi ipsis medẽtur. 377. 15. Sicula laudata. 366. 9. eis similis est Cuculus. 364. 12. in ea simplicitas designatur 419. 54. earum simplicitas an laudanda, an vituperanda. 375. 31. simplicitas cur nobis commendetur. 431. 16. eis simplicitatis excellentia tribuitur 428. 46. singula Accipitrum genera distinguũt 365. 4. specie eius cur spiritus sanctus apparueris 354 35. 436. 52. 432. 56. specus & latebras amat 378. 19. spiritus sancti signum 404. 44. spiritus sanctus est. 422. 30 spiritualis habet septem oculos, & quid signent. 437. 8. pro sponsa accepta. 428. 38 statuæ Apollinis vbi insidet 459. 28. statuam Macrini circumuolans quid significet. 415 16. stercoris mira caliditas 452. 15. stercoris quarta cabi quinque argenteis vbi vendita 457. 44. stercoris vis & vsus 452. sylucstres domesticis præferuntur 455. 29. sylucstres vbi mites. 362. 49. sympathia. 390. 32. cum capite capræ. 391. 7. cum domesticis auibus 392. 11. cum Pauonibus 12. cum Turture 14. cum Tinnunculo 17. cum Vespertilione 34. cum ostraco 38. cum vite agresti. 42 cum peristerione herba 43. cum saluia 45. cum carlina herba 46. cum semine viticis 56. cum annulo aureo. 392. 5. cum ladano 8. cum epobalsamo 10. cum homine 391. 35. cum sanguine hominis 391. 52. cum cranco hominis 392. 1. cum loro strangulati hominis. 392. 3. cum lacte mulieris 392. 5. synonyma 357 4. eis qui pro tabellarijs vsi 400. 47. temperies 449. 50. testiculorum facultas 450. 52. timiditas. 374. 14. eas toto anno parere 388. 36. tredecim paria pullorum & quatuordecim posse quotannis parere 389. 8. tres aureæ cruci insidentes quid portendant 415. 24. tres emissiones, & binæ reuersiones quid significent 426. 41. tum pluuerant. tum lauant. 2. 10. turricolæ domesticis præferuntur 455. 40. Turturem amat 516. 14. variolis torquẽtur. 397. 42. vbi eximię. 12. 6. eis vbi festi dies aguntur. 366. 8. vbi inuecti ię 366. 39. vbi inueneris ramum olinæ quem detulit in arcam 424. 48. eas vbi nefas occidere 365. 18. vbi terram salsuginosam quærant 377. 7. vbi se patiantur manibus capi. 390. 46. vbi totæ albæ 363. 19. ventriculus earum qualis 364. 26. Venerem abeuntem comitantur 407. 40. Veneris currum vehere dictæ 416. 28. Veneri erecta. 407. 29. Veneri sacras esse & cur 416. 10. eas vexare & Coruis veniam dare quid significet 443. 20. vexatæ omnem retinent. 388. 4. ad viginti annos viuere. 370 2. visus 364. 50. vitæ terminus 370 8. ex vna quomodo duæ fiant. 456. 47 vnam eam ex volatilibus sibi nominauit Deus. 353. 39. eas vncino pertica alligato capere 399. 10. vnde cognoscant se nondum ab Aquilis visas 392. 37. vnde dicta 358. 14 vnguento capi 399. 6. per eam vnitas Ecclesiæ signatur. 430. 20. 434. 41. volantem cur sequerentur Argonautæ 402. 24. volatu Iunonis & Mineruę passus assimilati. 367. 56. volatu præstare 366. 44. in volatu strepitum edunt 369. 23. vox 370. 15. vsus in celebratione funeris 448. 14. 449. vsus in cibo 455. 14. in externis 457. 4. in medicina 449. 50. in sacrificijs Hebræorum. 418. 42. in spectaculis saturnalibus 368. 45. vsus in vanis ethnicorum sacris 415. 30. ut Accipitres fallant 375. 54. ut se his eripiant 365. 7. vt alias adducam 391. 47. 392. 1. vt alium volent. 367 8. vt cannabis semine gaudeant 383 4. vt citò multiplicẽtur 382. 3. vt eas colant Batani. 354 6. vt columbaria non deserant 380. 41. ut cunino gaudeant. 383. vt eis nocent pulices & pediculi 397. 37. vt plures fœtus edu cent. 382. 16. vt salsa ament. 383. 36. vt se contra serpentes defendant 397 7. ut simplices dicantur 438. 10. vt tuta sint à noxijs animalibus. 385. 1. vt vberius fœtificent 383. 5. earum vultum gerere qui dicantur 375. 47

Columba alba. 152. 56

Columbæ Anglicæ. 361. 8

Columba Alexandrina. 363. 12

Colũba aurea Syriæ deæ insidens 459. 3

Columba boscas quæ. 360. 22

Columba breui rostro. 361. 14

Columba Campanie. 360. 55. 363. 12.

Columbę

INDEX.

Columba cauernales 505.24.492.46.
Columba criſpis pennis icon 470. deſcriptio 471
Columba criſtata noſtratis, icon & deſcriptio 469
Columba cucullata. 361.9
Colũba Cypria. 361.7. laudata. 366.4.
Columba Cypria cucullata deſcriptio & icon 471.10
Columbi Cyprij lactium icones. 347.
Colũba Cypria alterius icon 472.474.475.476
Colũba Cypria Troſo dicta deſcriptio & icon. 473
Columba è Cypriarum genere ſine criſta 361.12
Colũba Cypria quadrupedis icon 480.
Columbarum domeſticarum nidi 381.15. quoties pariant 363.8. icon. 462.10.
Columba domeſtica variæ icon 463. deſcriptio 464
Columba galeata dicta. 361.25. icon. 471.
Columba gutturoſa. 360.49
Columba hirſutis pedibus maioris icon. 446. minoris 466.
Columbæ Indicæ roſtro Anatis icon, & deſcriptio. 480
Columbæ liniæ ſtas 505.15. an in rupibus niduletur. 405.6. cur non alãtur. 505.12. deſcriptio 503.40. ſimi vſus 505.38 icõ 504. migratoria eſt 505 11. eius præſtantia 505.35. quæ loca amet 505.1 ſynonyma 503.1. victus 505.26. vbi niduletur 505.8. vſus. 505.30.
Columba liniæ virides. 503.34
Colũbæ longo & Auſerino collo. 363.4.
Columba lutea. 365.31
Columbæ miſcellæ. 359.28. 361.30
Columba monachicæ 361.1.
Columba montana 498.30
Columba nonas 360.22
Columbæ noſtratibus maiores & ſapidiores 361.8
Columbarum peregrinarum icones 470 471. & inde
Columbæ Perſicæ & Turcicæ icon 481
Columba pyrgitis. 360.24
Columbæ Ruſticæ. 361.8. 486.35
Columbæ quadrupedis icon. 464.465
Colũbæ ſaxatiles quæ. 360.14. 359.31.
Columba Saſſarolo vulgò Bononiæ. 360 18.
Columbæ ſaxatilis deſcriptio & icon. 483. cur citius quam aliæ moriatur. 269.55. cum Peleiade confunditur. 360.28
Columba ſaxatilis Rhetiæ quæ 498.27.
Columbarum ſecundum genus Varronis quod 360.35
Columbæ variæ deſcriptio & icon 468.
Columbæ vulgò Crucenſis dictæ icon & deſcriptio 478
Columbæ vulgò Indicæ dictæ icon. 477.
Columbæ perperam gutturoſæ dictæ Creticenſis potius vel Cypriæ icon & deſcriptio 479.
Columba familia vbi 408
Columba martyr. 356.7
Columba oppidum 356.23
Columba pars nauis. 356.46
Colũba ſancta & eius miracula. 356.7.
Columbacea vaſa quæ Belgis dicantur. 234.9.
S. Columbanus vnde dictus 411.40
Columbar quid 356.53. 411.9.15.
Columbaria herba 409.30. quæ ſcabioſa dicta 410.39. vnde dicta. 411.39
Columbaria inſula. 366.34. 410.39
Columbaria vrbs 366.34
Columbari de quibus dicatur. 386.11.
Columbaris quid. 409.6
Columbariorum altitudo apta 380.50. eorum antiquitas & extructio. 378.45. cur in altioribus locis fiant 378.18. in ijs cur feneſtra ſupra tectum improbetur. 380.30. cur nidorum in eo diuerſitas eſſe debeat. 380.16 deſcriptio ex Varrone 379.35. ex Columella 379.42. ex Creſcentienſi 380.2. locus eis aptiſſimus 380.47. in medio aquarum 380.38. quibus conceſſa. 398.4. à noxijs animalibus immunis deſcriptio 384.56. & 385.1. quid in ijs obſeruãdum 384.35. quid ſit latinis. 379.31. quid Varronis 379 33. vbi fiant 379.3. vt ruſtici Batauorum ea extruant 380.33
Columbarius Varroni qui 381.38.
Columbatim quid Muſæo 386.16
Columbina cur Merula & Turdus dicti 409.10.
Columbina herba. 409.30
Columbinus quid 409.6
de Columbino ſimo cerare quid ſignificet 443.53.
Columbini iuris vis 450.29.
Columbinus lapis vnde dictus 411.3
Columbinus pes vulgaris non eſt amomum. 410.14. eius nomine quæ herbæ veniant. 409.48.
Columbinum tormentum 411.8
Columbinum venenum. 411.4
Columbula nauis 356.52
Columbus Columbæ fert opem 376.28.
Columbos alios init. 118.5. cum Gallina coit 225.43
Columbus gladiator. 356.4
Columbus vinculum. 356.55
Columbulus 356.10
Columnarion 411.23
Columnas vas 411.23
Columellæ verba de Meleagride emẽdata. 38.6
ad Columellas laxatas 689.45
ad Colum. 709.32
Colymbaris 411.20
Comer ſolum vbi 248.15
Comera vallis vbi 248.13
Comerſan regio 248.14
ad Comitialem 134.34.
à cõmunione veterũ ceremoniæ 430.30
Conceptio quid Gazæ 208.52. ad eam pronuncndam 173.54.
Conchæ Pilori laudatæ 583.15.
Conchicla 295.5. farſilis 295.55.
Conchilia luna creſcente implentur 175 40.
Conciliatoris lapſus. 86.38.
Concoctionis proprietas 160.20
Concordiæ rei familiaris hieroglyphica. 120.20
Condiſum quæ planta Arabib. 542.26.
ad Condyloma 452.8
confeſſorum holocauſtum 424.6.
compunctio duplex. 421.28
conta fluuius 602.32
conticinium quid. 204.4
contumelioſorum hieroglyphicum 130. 50.
conus quid ſignet 836.14
cordis pulli generatio 215.46
cornelius Gallus poëta 248.44.
cornelius Merula 18.51. à quibus occiſus 612.50
cordilla piſcis 835.17
corion 827.47
cornicula Aeſopica qui ſtrendus 29.38
cornicula quæ in Phaſiano 50.5
cornices Columbas opprimunt. 396.46.
cornicis & Corui prudentia in eligendo rege 6.13. de ea & Hirundine apologus 682.26. litteras fert & quomodo. 368.54.
cornix frugilega 62.3
cornutos quos Itali dicant 757.13
coronæ ex Pauonum pennis 26.12
corui Alectoridæ dicti 186.1. an ante aut poſt Columbam ex arca emiſſus. 400.8. Columbas opprimit 396.46 cur difficillimum elementum experimat. 584.4. cur fellator dictus 385.50. eius caro ad vigilias valet 792.35. emiſſus ex arca vbi quieſceret. 400.14. eſt figura peccati 435.40. homines imitatur 742.52. loquax coquum nominatim vocans. 584.6. mali malum omnem 443.39 non remiſſus ad arcam quid denotet 425.9 uncinis de quo dicatur 442.45. eius oculi & Columbæ oculi vt differant. 429.21. odit Alaudam. 834.45. olim erat albus 361.23. eius enormis vſus. 95.51. quos denotet 434.31. ſpurcitijs delectatur 400.16. Turturis hoſtis eſt 516.22. vbi candidi 31.16. viſco non capiuntur 544.8. cos vt ex cidant Columbarij 385.45.
corydela inſula 678.40
coridelæ omnes non habent criſtam 831.19
corydalion 817.46
corydalis 799.37. fumaria genus 817.45. ad affectũ colicũ valet 643.44.
corydalla vrbs 835.16
corydela inſula 835.16
corydelis piſcis 835.17.
corydeo deformior, prouerbium vnde ortum 834.10.
Corydus Græcorum recentiorum 847 55. auem minimè canoram eſſe 839. 33. de eo prouerbium 848.1. de eo gramen in nidum ferẽte prouerbium. 839.25.
corydus paraſitus. 835.15
coturniſſare 170.54. 589.44
coturnix abiens vbi quieſcat. 155.5. ab Accipitre occiſa melior eſt 578.5. qui

Digitized by Google

INDEX.

voca 151. 14. amasijt donata 169. 33. an cum luna sympathiam habeat 163. 22. an napellum edat 160. 47. eam ne, an Orygometram primam rapiat Accipiter 155. 20. an propter comitialem morbum à mensa damnanda 150. 52. an semper inuicem dissideant 162. 3. eius anatome. 154. 20 animal lunare esse. 177. 30 eius animam habere quid significet. 162. 15. 170. 51. antipathia. 163. 1. aquas timet 155. 25. arboribus non insidet. 159. 14. audita semina mas semen emittit 117. 26. auibus delicatis annumeratur 172. 20. Austro spirante non volat & cur 154. 48. bibens cur aquam turbet. 163. 6. cantus 158. 4. cápiendi ratio 163. 40. canea eius qualis esse debeat. 161. 16 carnis vsus 174. 8. certamen apud Neapolitanos 161. 43. certamina vbi quotannis edantur publicè 161. 33. cibus 159. 40. cognominata 165 22. comitiali obnoxia est 103. 38. cor eius trisulcum est 154. 26 corporis affectus 162. 28. cur Aquilonibus sese credant 155. 16. cur assentur 172. 37. cur circa flumina versentur. 157. 30. cur currelli dicti 157. 54. cur epilepsia laboret 162. 46. 173. 33. eas cur Hercules secum ferret 172. 54. cur Herculi immolata 168. 20. cur Latonę sacra 168. 13. cur malos nuncios significet 169. 12 earum cur magna copia. 159. 30. cur Perdix mana credita 152. 53. cur peregrina puëris dicatur 156. 20. cur pugnent. 161. 28. cur & quando lapillos ore ferant, cum mare tranant. 157. 17. de ea cur post Perdices agatur 150. 30. cur picta dicatur 154. 1. cur eas secum haberet Hercules. 171 4. cur tarda dicta 157. 50. cur similis dicta ei Alaudæ 832. 8. cur terrestris dicta 157. 46. cur turbet aquam, opinio authoris 161. 16. cur vespere Iracletis missa dicatur 167. 35. cur veteres eas non ederent 171. 16. denominata 165. 12. descriptio 152. 45. differentiæ 152. 34. discedere volentes vt agnoscuntur 154. 42. elleborì semine innoxie vescitur 160. 1 epilepsia laborat 162. 30. epilepticos homines non reddere 171. 16 ex esu earũ Heraclitę in varios morbos incidere 171. 40. educatio 159. 21. fœminę icon 153. fœminę vt doceantur mare 163. 48. fœminę & maris differentia 154. 5. de fœcunditate aucupum dictum 159. 30. genera 152. 34. pro gnomone 158. 24. hieroglyphica 169. 19. earum & Hirundinum certamen 680. 6. eas immolant Accipitres 168. 31. incubatus 159. 21. ingenium 157. 10. eius ingenium inducere quid 170. 46. per eam lex de morata 467. 30. eius libido 158. 45. eis ludere, non decuisse viros graues. 170. 24. luna crescente indignatur. 163. 22. mares vt capiuntur 163. 44 maris icon. 153. mas marem init. 117 54. mares tantum canunt. 158. 6. migratio descripta. 154. 46. migratio quid signet 168. 38. miliaris vocata. 178. 2. cum minoribus Perdicibus confunditur 107. 24. earum nimius esus quos morbos inducat 171. 45. medici earum esus laus 172. 10. de ea moralia 168. 35. mystica 167. 23. nidus 159. 10. nidum non facit & cur 120. 40. ei oculos eruens puer vt punitus 150. 45 oculorum vsus 174. 10. cum Orygometra confunditur 152. 10. ouorum vis 173. 50 partes internas quas diuersas ab alijs habeat 154. 23. partus 159. 21 parum volat 157. 43. Pelicano dissidens 163. 35. penna earum dura fuit. 161. 27. poeta inepus cur sic dictus. 158. 33. eius portus 156. 47. ei potiùs quam pugnacitatem competere 161. 26. præter grana & alijs vescitur 159. 5. ab eis proverbia 160. 44. eis pueros colluisse 169. 39. pugna 161. 23. pugna in præscripto circulo 170. 4. eius pugna vt differat à pugna Perdicum & Gallorum 161 24. pugnacem vnam quanti fecerit Augustus 150 38. quę loca amet 154. 36. quę cum Perdicibus habeat communia 150. 34. quæstum maiorem esse quàm Gallinæ 154. 26. quando plurimæ capiãtur 163. 164. quando noxia. 171. 46. quandoque terræmotu intereunt 157 28. quando canere incipiunt. 158. 8. quando Aquilone vento vtantur authoris opinio 156. 10. quando discedant 154. 43. quanti eas faciant proceres 172. 16 quãti olim fierent. 150 48. qui eas sale cõdiant. 172. 37. quibuscum ibeant 154. 46. quibus auibus salacibus annumeranda 159. 5. quo tempore pinguior 172. 16. quo reti capiantur 54. 1 quomodo capiantur cùm non turgent libidine 164. 32 quomodo eas educẽt Aegyptij 169. 23. quomodo innoxiæ helleborum edat 180. 20. quot ova pariat. 159. 26. quoties prolem edat 159. 26 rara inter eas est fœmina. 159. 6. rex earũ. 175. 1. saginanda quo loco tenenda. 161. 15 eã salacior qui dicatur 159. 9. salacitas 158. 43. significat humanitatem Christi. 168. 3. de eis somniare quid significet 169. 8. Spermatophaga etiam sint 159. 55. sympathia 163. 1. synonyma 151. 38. temporis qualitates agnoscunt 157. 11. vbi abundent. 110. 26. 156. 30. vbi non reperiantur 157. 5. 832. 56. venenis pinguescunt. 160. 6. 12. eam veteres saginasse 161. 6. victricis pretium 161. 50. vires suas examinant. 157. 13. viso vel audito mare semen emittunt 159. 1. vnde dicta 152. 26. volandi modus dum migrant. 156. 3. volatus 157. 43. vox 151. 10. 158. 4 an laudanda, an vituperanda 158. 19. vocis detestatio 158. 26. ex ea vilitas 158. 22. vsus in cibo. 171. 12 in ludis. 169. 35. in medicina 171. 44. vt canis opera retibus capiantur. 126. 3. vt edantur 172. 37 vt & quantum pinguescant 161. 18. ut nequitiæ signum 169. 20. vt pugnaciores reddantur. 162. 22. vt pullos edat 159 38. vt saginetur 161. 8. vt speculo capiantur 165. 8.

Coturnicis Italorum descriptio 140. 1. quæ sit 104. 6. cum alijs auibus coit. 105. 14. mansueta est auis 105. 39. eam nonnulli cum Coturnice Latinorum confundunt 151. 3. vt à Coturno Cretensium distet 105. 6.

Coturnicem magna. 74. 54

Coturnix parua 151. 16. 74. 55

Coturnix pragrandis. 174. 42

Coturnix virentibus pedibus 152. 40.

Coturnix herba. 151. 30

Coturnus 104. 49. 103. 34. cum alijs auibus coit 105. 13. an eadem cum Coturnice Italorum 105. 4. an ab ea diuersus 104. 54. auis est mansueta 105. 28. descriptio 137. 34. mores. 105. 26. nidificatio 137. 44. ova 137 46. quę auis Scaliger 105. 1. quam aucm ita Græci vocent. 137. 54. quas aues sic vocet Italia 106. 34. vbi aũdet. 137. 36. vox 137. 37. vt pullos educet 137. 48

Coturnus minor 105. 17

Coturnulus 105. 17

Coryledon 151. 46

ad Coxendi cm 452. 28. 44. 454. 55.

cracca Columbis grata 382. 49

craſſus Hirundo dictus 676. 40

crepitus lupi quid Gallis 19. 23

crex cum Orygometra cõfunditur 175. 19. Merulam impugnat. 612. 10.

crista gallinacea herba, 250. 37. cur venerem cieat ibidem.

crocodilea vt multi adulterent. 642. 50.

crocodilorũ terrestrium fimi honor. 643 13.

cromerus cur Gallus cognominatus 248 8. Italiæ conditor. 248. 4

crudus qui dicatur 27. 44

cruſcula todilæ quæ dicta 543. 26

cruſtaceorum genus Gallus marinus dictum. 285. 50.

cryſtallum non congelatur ex glacie 62. 14. vbi 62. 10

Cucuſa 702. 50

Cuculus Accipitri similis est 705. 6. in Alaudæ nido parit 833. 28. an in Passeris nido pariat 540. 55. Columbis similis 364. 12. eius & Luscinię apologus 797. 20. in luscinię nido parit 786. 39. in Motacillæ 727. 54. in Palumbium 489. 36. Chloridis. 852. 22. olim Accipiter creditus. 489. 48. ova eius Palumbinis similia 489. 50. pullum eius nutrit Fringilla 816. 33. Phœnicurus. 750. 2. pullus vermibus tantũ vescitur. 816 44. q̃ loca amet 706. 13. vbi in Turturis nido pariat 513. 18. eius vox. 202. 47. ab Vpupa cõfundit 702. 30.

Cucurrire quid 292. 44

Culeus Romanorum 240. 53

Digitized by Google

INDEX.

Cucupha Indorum ſceptrorum ornamentum 708.17
Culicilega altera Ariſtotelis qua Bellonio 718.38
Culicilega Bellonij quæ 726.31
Cuminum cur Columbis dãdum. 383.23.
Cuniculorũ & Leporũ capiẽdi ratione diuersã eſſe 55.7. *eorũ venatio* 55.5
Cunila gallinacea 252.12
Cupidinis ſimulacrum nudum Phaſianum complectentis vbi 55.40. *eius & Veneris fabula* 416.22.447.44.
Curetum & Meleagri bellum vnde ortum 44.24
Curiacẽſes vt Phaſianos occidãt 54.24
Curiatiæ familiæ facunditas 105.25
Currelius auis quæ 152.17
de Curruca authorum opiniones 752.16. *hiſtoria* 752.10. *byeme non cernitur* 657.22. *Paſſer graminens dicta* 529.27. *quem ita vocet Iuuenalis* 753.18. *vnde dicta* 753.9
Curruca Bellonij 752.20
Curruca Longolij 752.35
Curruca Ornithologi icon 753
Curruca Turneri 752.28
Curtius eques Romanus Turdum per feneſtram mittit 577.6
M. Curtius à Friſpane 55.40
Cuſcuta generatio 585.35
Cuzula 829.46
Cygnus auis 618.22. *Ariſtotelis* 581.6. 618.46. *Bellonij & eius hiſtoria* 618.25
Cybelis auis quæ 343.24
Cycni cantui Pauonis forma comparata 718.34. *eius & Hirundinis apologus* 682.2. *eius ſpecie debere euocari Orpheum* 794.26
Cymbalion 251.47
Cymbatens .188.55
Cymbellaris 251.38.677.35
Cynebramus 177.8. *cum Coturnice abit* 164.41 56
Cynocephali cõſenſus cum luna 173.8
Cyperus eſculentus 42.38
Cypſelus 532.14.698.13. *non generat Aquilam* 701.34
Cypſelus tyrannus 701.30
Cyrbaſia 195.52
Cyri infauſta contra Scythas expeditionis præſagium 675.44

D

DAEmonis aſtecla qui 21.43. *deſignat* 128.36. *eius laquei qui & quot* 552.53. *per Pauonem deſignatus* 21.30. *per Perdicem* 137.10. *quomodo tyrannidem ſuam exerceat* 21.35. *Veneris ſpecie incautos opprimit* 407.31. *eum vt vexet Perdix.* 128.46
Dalechampij error 37.10.61.55.107 16.561.35.562.21
Damæ ſuapte natura timida 539.10
Damni ex ſperato auxilio hieroglyphicum 94.48
Damonis & Pythia amicitia 313.59
Daniclis Barbari laus 98.30
Dani cur Gallinaceos ſecum in bello ferant 250.3. *à Gallo nomen habent.* 249.47. *ſymbolum* 249.50
Daphne Syriæ ſuburbanum 593.23
Daphnon quid 583.20
Dardanellus 698.40
Dardanus 698.39
Dardanorum numus 305.33
Darij interitum quæ aues portenderint 676.4
Dauid cur ſe Paſſeri aſſimilet 551.4
Daulias ales 775.10. *qua & cur ſic dicta* 684.16.23
Daulides aues 660.16
Decocta quomodo clarificẽtur 304.10.
Dedalion in Accipitrem 399.5
Deidamia cur Hirundini comparata 673.50
Deliaci cur molles dicti 231.42. *ouum ab ouo diſcernebant* 275.18. *prius Gallinas ſaginarunt* 232.36
Delphenſes Paſſeribus abundant & cur 536.26
Delphini celer volatus 700.29 *in manu ſimulacri Cereris* 459.22
Delus inſula cur Ortygia dicta 156.30 174.14
Demona ſomnium 680.39
Dentes vt abſq; dolore naſcantur. 290.20. *ad eorũ dolores* 290.9.555.556.10. *humanorum vis* 709.40. *virus eis inſit necans Columbas* 397.27
Depes auis 698.8
decreti vt Semiramide grauida 407.16
Deucalion idem eſt qui Noe 446.7
Dei omnipotentis opera 166.40
Diabolus cur Perdix 129.3. *imitatur bona bonorũ opera, Spiritũ ſanctũ* 433.40. *eos opprimere non poſſe* 548.16. *ver eſt Accipiter.* 268.37.
Diachelidonion electuarium 691.27.
Diadumenum Imperatorem futurum quid portendat 413.40
Diana Colũba comparata 374.29. *ira ci ob interfectũ aprũ* 44.23. *Epheſiæ κτίſιν cur à terræmotu tuta* 157.36.
Diaſmyrnon 451.20
Diei ac noctis hieroglyphycũ 22.22. *ap propinquãtis præſagia* 116.45. *proſeliorij cur Siculis dicti* 366.9.407.38
Diluculum quid 204.5
Diogenis Orientis Cæſaris augurium. 415.13
Dionæa aues 258.42
Dionyſio reditus præſagitus 676.18
Diſcipuli Domini Columbis comparati 393.27
Diſtributionis hæreditatis æqua hieroglyphicum 680.23
Dites vt Pauoni ſimilis 20.38. *quas ædium partes habitent.* 379.15
Diuitiarum exitus per Pauonẽ deſignatus 22.5. *earum augurium.* 269.52. *homines allicium* 20.37
Dmaſagoras Homeri pater 417.35.
Doctorum intelligentia qualis 261.28. *ſermo pro qualitate audientium formandus eſt* 261.45. *inuidi per Pauones deſignati.* 21.5
Dodona vrbs vbi 444.34. *à quo condita* 446.6. *Dodonæum oraculum vbi & eius fabula* 444.35
Dedonæi oraculi myſterij explicatio. 445.35. *alia* 56
ad Dolores omnes ſedandos 452.45
Domitiæ Auguſtæ numus 24.16
Domos fabricare à quibus homines didicere 658.26. *vbi propter ſimum Columbinum conflagrauit* 452.20
Donatidem lapidem quem nominet Albertus 253.36
Dorcades amant Perdices 123.44. *eorum adipe moritur Upupa* 708.28. *contra Dorycnium* 291.6
Doxius ædificij inuentor. 666.9
Draco ſibilat 780.2. *octo Paſſeris pullos & ipſam matrem deuorans quid portenderit* 546.10
Drepanidis hiſtoria 694.30. *quando appareat* 698.25
Drinſare 669.44
Droſa quæ auis Illyrijs 86.33.
Druſi Luſcinia 113.22. *Sturnũ habuit imitantẽ ſermones hominũ.* 640.35.
Dunelandia cur ſic dicta 410.45
ad Dypſinam 180.30
ad Dyſenteriam 285.8.527.35.592.7 614.24
ad Dyſuriam. 285.30.452.4.527.44. 656.26

E

EBrietatis remedij typus. 709 10. *ad eã vitandã.* 692.20.
Eburis vis cõtra Epilepſiã. 173.23
Eccleſiam arca Noe ſignificat 434.30. *caſtã Turtur ſignificat* 520.5. *Gallina comparata* 267.40. *ad eius ſepta confugiens rectè Paſſeri comparatur* 550.10. *eius vnitas ſignificata* 430.10.434.41. 522.30. *Turturi aſſimilatur* 521.22
Echinus quid in Gallina 199.10
Echini aquatici cui immolati 256.54. *terreſtres cui immolati* 256.54
Eglocopolæ quid 410.45
Egrotta auis 830.40
Elatines genera 252.22
Elephas 7.20. *bibiturus cur aquam turbet* 163.15. *ieiun cur eius ad epilepſiam.* 173.24. *inſta facit* 667.46. *religio erga ſolem & lunam* 173.19
ad Elephantes cibus 134.20
Elea auis 824.10
ad Elephantiaſim 287.16.292.9
Ellebori feminæ veſcitur Coturnix innoxie 160.1
Ellopis piſcis fellis vſus 530.28
Emberiza alba Ornithologi deſcriptio & icon 571
Emberiza ſtanea Ornithologi 856.36
Emberiza pratenſis deſcriptio 572.3. *maris icon, ibidem: fœminæ.* 573
ad Eminentias 287.28
Emmeriza 752.3
Empedocles Agrigentinus vt Selenontinos peſte liberauit 306.8
Eneclij ineptia 83.32

Digitized by Google

INDEX.

Ennius cur in Pauonem mutatus dicitur 30.20. *quintus à Pauone Pythagoreo* 30.27
Ephesius Ortygia dicta 165.50
Ephesij contra locustas in bellum eunt. 366.20.
Ephraim cur Colũbæ assimilat° 375.33 *quasi Colũba factus* 431.1.& *inde.*
Epiciclides versus vnde dicti 578.2. 589.38
ad Epilepsiã 26.30.46.84.48.172.50 173.1. *vsq;* 50.278.48.450.24.453 44.555.46.688.17.792.20.30.
ad Epiphoras 278.12.288.37
Epulum aduciale quid Plinio 28.29
Equę vbi ex vento concipiant 207.42. *nomades quæ* 360.23
Equis cur allium exhibeatur 238.55. *epilepsia laborant* 162.39. *vt ferocitatem deponãt* 292.39. *ad corũ leucomata* 452 3. *ad eorum oculos suffusos* 689.26. *pro pituitá laborãte* 292 28. *ad stranguriam* 452.2. *tussis vt abigatur* 292.27. *vbi nascantur egregij* 46.7. *eo vt Otis capiatur* 84.30
Equus aucuparius quis 84.30
Equus Durius 540.46
Equi Phasiani dicti 46.6
Equuli 189.28
Erigeron 808.6
Erithacus 756.16.816.47. *æquinoctia* 741.13. *descriptio* 741.42. *emblema* 743.26. *homines non imitatur.* 742.53. *icon* 742. *lingua.* 742.54 *Merulam amat* 743.50. *præsagia* 743.53. *pugna, sympathia, antipathia* 743.43. *cum Phœnicuro confunditur* 741.6. *cum Pyrrhula* 741.16. *de eo proverbiũ* 743.10. *quo morbo laboret.* 744.1. *synonyma* 741.24
Erithrus vt tempestatem denotet. 650.38.653.18
Erithi forma 273.44
Erodius cur Antho nõ assideat 813.45.
Erotes Ægypti præfectus cur suspẽsus. 150.40
Eruum Columbis gratissimum 382.52
ad Erysipelata faciei 691.54
Erythrotao 62.50.60.17.61.19.
Ethigometra 175.17
Eua cur Columba dicta 375.39
Euangelistarum locus de Galli cantu conciliatur 262.50.
Eucharistia intra aureã columbam seruata 430.33
Eucleonis Gallinaceus in quos dicatur 235.17
Eunuchi famularum muncre fungebantur. 25.16
Excubiarum hieroglyphicum 204.50
Exocetus chelidonius 638.44

F

Faba an sterilitatem inducant 231.35. *Columbis dari posse* 382.55. 383.1. *cur Columbis denter* 231 54. *cur eas fœminent Agricolæ Bononienses* 231.47. *vt ab alijs herbis liberẽtur* 303.25. *vt nõ tenerentur ab alijs herbis* 352.16. *neterũ q̃* 218.13
Fabaria quæ anis 362.17
S. Fabianus cur Pontifex factus 405.3.
Q. Fabius Eburno cur pullus Iouis dictus 118.18
Fabius Pictor cur litteras Hirundini alligauerit 692.38
Facetola 756.46
Faber piscis 185.39
Fabricare à quibus didicere homines. 658.26
Facies cõtaminata quid Varroni 38.48
ad Faciem mangonizandam. 303.41. *ad nitidã & tenerã reddẽdã* 453.16
fœminę loquaces turtures dictę 525.35
Fagotriticum vnde dictum 52.23
Falco fœminę mare est formosior 72.28
Falco pede vno rapace, altero non 830 47
Falcula eiusque historia 694.33
Fallacium typus 21.23
Famem integram ad ouum afferre quid 301.39
Familiæ nobiles antiquorum auspicatò conueniebant 517.22
C. Fanij lex de Gallinis 237.37.294.18
Farinam dulcem quam vocet Martialis 232.50
Fasiana oppidum. 46.26
Fasceoli Columbis grati 382.54
Faustina Pia consacratio 23.35. *numismata eius cum Pauone* 23.50. *in numo ei° cur Aquila, nõ Pauo* 23.35
ad Febres remedia 277.8. *longinquas,* 278.11. *epialæ victus conueniens.* 277.24. *hectica victus* 277.21
Febricitans vt aluum deponat 227.5. *iuuenis cibus* 350.52. *victus conueniens* 277.10
Fedus Anglorum 74.13
Feles cur excrementa sua celent. 3.28. *de eo & Gallo apologus* 276.1 *epilepsia laborat.* 162.37. *ad eius morsum* 291.28
Fellis situs in piscib° diuersitas 530.25.
Ferdinandus Medices magnus dux Hetruriæ 565.6.629.16.647.42
Ferraria herba. 409.30
Ferraria nigra 251.3
Ficedula 713.16. *ab Atricapilla distinguitur* 756.28. *cadẽ est quæ Atricapilla.* 756.12.756.22. *cur Ampelis dicta.* 760.40. *æstimatio* 761.6. *fœcũditas* 760.33. *fœminę icon.* 759.1. *cũ Gallinagine cõfunditur* 756.19. *loc° partus, educatio, victus* 760.30. *maris & fœminæ icon* 758. *descriptio ibidẽ* 30. *eam nõ habet Anglia.* 760 31. *de ea proverbium* 761.1. *quando capiatur* 760.39. *quando præstantior.* 761.30. *synonyma.* 758 20 *vermib° victitat* 760.36. *vuis vescit* 760 40. *vnde dicta* 756.41. *vt capiatur* 760.43. *vt coquatur* 761.33. *vsus in medicina* 761.1.48
Ficedulæ nondum mutata descriptio & icon. 758.
Ficedula varia icon 759.2
Ficus cur Gallinis prohibita 232.12. *Gallinis vt noceat* 244. *vt præstet fructus edat* 457.36
Ficus Chelidones 658.46
Fides omnia firmat & stabilia reddit. 837.33
Fideles Turtur significat 549.2
Filacotona quæ anis 498.18. *eius historia* 501.30. *icon* 502
Filij quẽ pater infectetur icon 553.27.
Finoræ quæ anes Rasi 841.20
Fircellius Pauo Reatinus 18.49.19.1.
ad Fistulas. 287.3.352.14
Fistularia 250.46
Florus 529.52.728.36. *antipathia cũ Aegitho & cum equo* 750.19. *eius historia* 750.10. *cygnum* 750.14. *magnitudo & color* 750.14. *eo nomine & Græci vtũtur.* 750.28. *pedes* 750.15. *quæ anis Bellonio.* 810.10
Florus author is, 750.52. *icon* 751
Flori Ornithologi icon 751. *descriptio* 752.1
Flos Constantinopolitanus 542.35
ad Fluxum 528.8
ad Fœcunditatem inducendam 135.16 *eius significatio* 270.8
Fœnugræci vis 451.25
Fœtura optima quę 229.44
ad Fœtũ educendum 286.26.454.50.
Formicæ & Columbæ apologus 444.12. *de ea proverbium* 613.27.
Fortunatæ insulæ cur sic dictæ. 814.9.
S. Frãcisco Hirũdines obediunt 681.10
Franciscus de Aragonia 55.43
Frãcisc° Arrinaben° Mãtuan° 164.14
Franciscus Gallorum rex quæ aue delectatus 620.14
Frãciscus Mauochius 629.15.647.40.
Francolinus 203.30. *cui Columba genus.* 72.50. *cur eo Siculi abũdent.* 773. *qd significet* 72.48. *Victimis quæ anis* 72.49. *vnde dicatur* 73.20 *Franci qui dicantur* 73.27
Fridericus Barbarossa à Mediolanensibus victus 415.25
Fridericus Saxoniæ dux Phasianos per Saxoniam dimittit 51.19
Fringulcire 620.20
Fringillę æquinoctia 815.50. *ci altior & plenior nox quàm Cardueli aut ligurino.* 815.27. *an sit Spiza Aristotelis* 816.16. *anis callida est.* 819.33. *migratoria est* 820.25. *ex Curduelium genere est* 800.13. *in cœcitatem facile incurrit, & quomodo ab ea præseruetur* 769.34. *corporis affectus.* 820.43. *Cuculi pullum alit.* 816.33 *cur plures alantur* 819.26. *facile exiccatur* 820.46. *forma & descriptio* 817.1. *genera & differtia* 815 31. *imperata facit* 819.43. *ingenium, mores, aucupium* 819.40. *nunc canens quid præsagiat* 820.40. *marie icon* 817. *nidus, partus, volatus, locus* 820.20. *præsagium.* 820.38. *quando non canat* 819.28. *quando plures capiantur* 820.16. *quibus cibis alatur* 819.26. *ex quibus nidũ cõficiat* 820 34. *quomodo capiatur* 820.5 *seminibus gaudet* 767.54. *sexus distinctio.* 817.13

INDEX.

817.13. *ſynonyma* 816.10. *vbi nidificat* 820. 22. *vox, cantus, educatio, cibus.* 819.1. *vt autumno canat.* 819. 39. *vt frigus & quale annum.* 820. 33. *vt ſuauius canant* 816. 25

Fringilla abietum 821.24

Fringilla aurea. 816.5

Fringilla candida icon. 818. *deſcriptio* 817.15

Fringilla frondium. 744.35

Fringilla hyberna aut niualis 821. 25

Fringilla Italica. 815.46

Fringilla lutea 816.1.856.45

Fringilla montana. 645.37. 744. 26. *quas aues ita vocent Itali.* 811.14

Fringilla ſanguinea 744.29

Fringilla ſubluteæ & ſubnigræ icō. 818

Fringilla viridis 815.53.850.148

Fringillago 711.23. *hiſtoria* 713. 13

Fringillaro quæ anis Græcis modernis. 816.38

Fringutire quid 819.11

Fritalea Venetis quid 303.6

Fritillaria. 42.43

Frittinnire quid 669.26

Fridleni aſtus. 692.46

Frugalium typus 22.34

Frugum diuiſio 382.36

Frumentum Canarienſe. 768.16

Fuca perperam Turdus dicitur 579.17

Fulica quę anis 536.14

Funaria 677.40. *periſtereon dicta & cur.* 409.43. *vt Gallinaceo generi inimica* 229.27

contra Fungorum venenoſitatem 291.8

Fungus Paſſeris ſimus dictus 19.20.

Fures duos non alit vnus ſaltus 743.20.

Furiæ canes dictæ 459.17.

Furunculus quid 287.18. *eius remediū* 287.18

G

Albæ augurium infauſtum 259.45

Galbula 613.15

Galcazi° vnde dict° 250.24

Galenus correctus 135.46. *eius doctrina de iecoris principio exploſa.* 216. 50. *eius opinio cur Coturnix epilepſiā patiatur, exploſa* 162.53

de Galeritæ antiquitate fabula 839.51. *quæ Alauda dicatur* 831.48. *vis ad colicos & nephriticos dolores* 714. 35. *vnde dicta* 828.14. 830.2

Galerita marina 829.18

Galerita piſcis 829.12

Galeritus 830.6

Galeri forma vnde cognoſcatur 830.4

Galgulus. 856.47. *cum Regaliolo confunditur* 651.7

Gallare quid 249.15

Gallarati nō dicuntur ab alaudis 835.33

Galliatium Vicecomitem Mediolæ Gallo nomen habere 250.25

Gallicorum familia vbi 250. 28.

Gallina abortit 245.45. *adipis vis.* 286. 27. 290. 9. 303. 31. *adipis vſus* 289. 30. *anigma'a* 272. 3. *Aeſculapio immolabantur.* 255. 36. 256. 18. *albæ cur improbentur* 198. 25. *albæ fellis facultas* 135. 37. 392. 9. *eam in Gremium liuiſ abijcit Aquila* 260. 8. *ſanguinis vis* 303. 28. *albæ filius qui dicatur* 273. 33. *altiles & farctæ quę* 233. 36. *de altili lex* 294. 24. *an cum dolore pariant.* 219. 53. *an ex puluere concipiant* 208. 14. *an prior ouo* 229 20. *cum Anatibus amicę ſunt.* 239. 46. *cum Anſeribus* 239. 46. *Anſerū & Anatum oua excludit* 14. 12. *antipathia* 239. 37. *cum plantis* 242. 447. *eius ani icon.* 200. *nu.* 1. *appetitus eius depranatus vt curetur.* 245. 27. *vt appariūtur* 195 45. *ex ea aqua ad conſeruandam pulchritudinē* 303 35. *auro venenoſæ ſunt* 243. 35. *aurea & pulli aurei vbi* 305. 21 *de aurea oua pariente apologus* 276. 25. *cæteris ſalacior noctu prope Gallum ſedet* 207. 17. *cantus eius inauſpicatus habitus* 259. 43. 203. 36. *capiendi ratio* 246. 1. *capitibus & interaneis patina.* 295. 27. *eius carne cruda vt apes reficiantur* 239. 52. *caſtratarum laus* 277. 14. *cerebri eſus & collio.* 295. 3. *vis* 91. 47. 292. 6. *vſus.* 278. 46. *cerebellorum vis* 279. 35. *charitas eius erga pullos* 266. 26. *Chriſtus ei comparatus* 266. 30. *ex ea cibarium contuſum* 297. 24. *coëūdi modus* 207. 20. *coitus.* 205. 45. *coitum patitur ab alijs auibus* 206. 27. *cum Columbis amica eſt* 299. 46. *eis infeſta eſt.* 391. 16. *cōdimentum quo farſitur.* 297. 54. *ex contractatione concipit.* 208. 16. *cordis vis* 286. 27. *criſta qualis* 296. 7. *vis* 285. 24. *criſtarum collio eſus, & delicia.* 294. 46 *crocitans quæ* 203. 14. *cubilia quæ Varroni* 220. 24. *cur Aeſculapio immolata* 276. 54. *cur eas cognato ſuo mittat Martialis.* 577. 14. *cur Colūbis eas prætulerit author.* 353. 30. *cur noctu tenera pariant* 220. 12. *cur poſt partum* 219. 52. *cur poſt coitum ſe excutiat* 207. 25. *cur à præſepibus pellēda* 293. 14. *cur eas prius inter pulueratrices nominet Ariſtoteles* 2. 11. *cur ſæpe mōſtra pariāt.* 220. 36. *cur ſe pulucrent* 234. 20. *cur ſolidiſſima quæque conficiant* 231. 1. *cur venenata innoxiè edant.* 291. 40. *cur ex vento concipiant.* 207. 49. *cur vrticas euellant.* 243. 28. *eas dementat hyoſcyamus* 246. 17. *deſcriptio in genere* 195. 16. *diarrhœa cura.* 245. 34. *differentiæ vnde petantur* 191. 34. *ab incubatione.* 195. 1. *à corporis tegumentis* 195. 50. *à moribus* 195. 6. *à partu* 194. 2. *ſine dolore parere* 219. 55. *Eccleſia ei comparata* 266. 40. *de edendis lex* 232. 37. *edito ouo cur feſtuca ſeſe luſtret* 160. 25. 207. 23. *pro elixis conditura* 297. 45. *erga pullos amor.* 234. 27. *eſu earum qui abſtineant* 298. 20. *excacatæ melius concoquunt* 220. 20. *excluſio* 205. 45. *erga excluſos pullos amor* 14. 12 *excremento hominis qui bibit helicobacterum, pereūt.* 243. 27. *febrnarinæ quæ* 298. 9. *de eis ſiebat olim ſacrificium* 254. 41. *fimi vis* 303. 30. 290. 43 *fimi cineris vis* 190. 46. *ad pinguefaciendos agros.* 303. 46. *cum Gallo ea ſepulchro inſculpta* 268. 40. *generoſæ quæ* 198. 28. 37. 16. *generatio* 205. 45 *glocientes quæ dicantur.* 203. 14. *gutturis combuſti vis* 285. 17. *de ea & Hirūdine apologus.* 276. 25. 682 30. *hepatis vis.* 290. 44. *eſus* 295. 6. *temperies* 10. *ex imaginatione concipere* 208. 12. *impune taxi baccis neſcitur* 243. 25. *incubatus* 205. 45. *incubantes cur ægrotent.* 245. 42. *incubantium & vagantium victus* 229 5. *incubantes quomodo cibandæ* 224 18. *in incubatione quid obſeruandum* 221. 44. *ingenium* 234. 16. *inteſtinorum eſus* 295. 18. *inteſtinorum cineris vis* 282. 20. *ius cum amygdalis.* 297. 37. *inſculorum eſus* 295. 31. *inris vis* 290. 26. 277. 37. *ius viride* 297. 43. *iuuencę quot & quando pariant* 194. 4. *locus* 229. 9. *lumbos cur amicis Pertinax Imp. mitteret.* 294 39. *meſenterium vterinum* 201. 54. *minuſcula ſunt fœcundiores* 537. 56 *morcs* 234. 16. *myſtica.* 266. 18. *natura* 234. 16. *ne ficus aut vuas comedant* 232. 18. *ne ſua aut aliena ouа deuoret* 241. 30. *nigra quid Chymicis* 186. 17. *nigrarum ſanguinis vis* 303. 27. *eam non canere* 203. 35. *nō eſſe venenum auri* 243. 35. *nos docēt amare filios* 234. 34. *noxę* 293. 6. *ocu lorum morbi & vt curentur* 245. 23 *odium in vulpes.* 242. 12 *eam ante ouum fuiſſe* 219. 23. *pamphagæ ſunt.* 230. 44. *parituram vt noſcamus* 219 47. *partus* 205. 45. *cum Pauonibus amicæ ſunt* 239. 46. *Pauones nutriēs vt cuſtodiatur* 15. 11. *Pauonum pullis viſis ſuis deſerunt* 15. 46. *pellicula ventriculi vis* 284. 55. 285. 3. *à pennarum deciditia præſagium* 254. 30. *ex Perdice fœtus procreat* 225. 35. *à Phaſiano cōpreſſa ouа.* 52. 20 *ad pinguefaciēdas fecretum* 233. 20 *podicis & vteri foramina* 199. 53. *eius icon* 200. *nu.* 2. *potus* 233. 46. *præputium* 201. 2. *præſagia* 254. 6. *ptiriaſis & eius cura* 245. 12. *pullos deſerere volentis ſigna* 229. 2. *pullorum vox* 538. 46. *puluerarix eſt* 2. 8. *quæ ad cibū probetur* 198. 40. *quæ fœcunda* 198. 23. *quæ improbentur.* 198. 24 *q̄ impuræ ad ſacrific. iū* 256 26. *q̄ incubationi inidoneæ.* 221. 45 *quę ad incubāda ouа Pauonum aptę* 14. 25. *quæ ad partum meliores* 219.

Digitized by Google

INDEX.

36. *quæ Polonis Attagen dicatur.* 72.53. *quę ſeruanda & quæ nõ* 198. 42. *quæ ſimpliciter ita dicenda* 190 9. *quæ apud veteres celebres* 192. 36. *quædam gemina pariunt* 194.15 *qualis in ſacris adhibeatur* 256.25. *quam vilitatem in cibis præſtẽt* 193 28. *quando cibus dandus* 232. 28. *quando eas edoret Scuerus* 293.40. *quando eas non lædat ſerpẽs* 242.40 *quãdo parere incipiãt* 219.36. *quantum offerendum* 229.8.232.31. *qui cibus præſcribendus cauſa commodi.* 231.6. *qui prius ſaginerint* 232.34 *quo diei tempore ſalacior* 207.19 *quo tempore pituita laborent* 244 16. *quo tempore melius ſaginentur.* 232.44. *quot diebus pingueſcãt.* 232 53. *quot modis concipiant* 207.38. *quot ova pariant, & quæ plura* 219. 35. *quot pullis educare poſſit* 228.37 *quot pullos Panoninos educare poſſit* 15.48. *rima exitus communis icon.* 200. *nu.* 3. *ad ſaginandas locus qui eligẽdus* 232.45. *ſaginãdis quoties cibꝰ dãdꝰ* 233.45. *ſaginatas magnifactas eſſe* 294.18. *ſaginationi apta* 233. 37. *ſalacitas* 205.45. *ſanguinis eſus.* 295.25. *vis* 279.37. *ſemen eius quid vocet Albertus* 208.43. *ſeſe Accipitri opponit & cur* 241.38. *ſi cibum faſtidiant, quid agendum* 223.40. *Sparti ſemine deuorato perit* 243.27 *ſtella quæ ſic dicta* 186.13. *ſterilitatem eis inducentes cibi* 231.30. *ſympathia* 239.37. *ſynonyma* 168.20. *tenera parientes, vt dura pariãt.* 220. 13. *Termino deo ſacra* 257.4. *tibiarum vis* 284.15. *cum tonitru diffidẽt* 243.45. *vagantes vt abſque moleſtia capiantur* 246.8. *vbi bis & ter in die pariant.* 194.14. *ventriculi caliditas* 230.45. *eius* 295.13. *ventriculi membrana præparatio* 282.3. *vis* 282.33.43.281.35.46.285.40. 290.6.283.38. *vſus* 203.22. *ex vẽto concipiunt* 207.42 *veteres quando pariant* 194.6. *victus ratio* 230. 44. *ad eam via cur ſic dicta.* 253.47. *vinum partum edens* 260.15. *vnam partem multos celebraſſe.* 294.35. *vox quando acutior.* 203.11. *vocem quando mutet* 202.43. *vropygij eſus* 295.23. *vſus in medicina* 276.45. *vſus in ſacris ethnicorum* 254.35. *vſus in cibis.* 293.25. *vt Accipitrem timeat* 241.38. *vt ante Gallum canet, indecens eſt* 273.50. *vt breui pingueſcat.* 348.43. *vt cibo gratiores ſiant.* 233.5. *vt citiùs coquãtur.* 298. 15. *vt contra aues rapaces & ſerpentes pullos defendant* 235.1. *vt facilius pariant* 200.7. *vt generoſę procreentur* 208.17. *vt hyeme etiam pariãt* 231.18. *vt mirum in modum pingueſcant.* 233.18. *vt muſculas horreant* 242.35. *vt ouã maiora & ſæpius pariant* 231.14. *vt præſeruentur à pituita.* 244.30. *vt puluere gaudeant.* 234.18. *vt ſe & pullos contra Miluum defendat* 241.30. *vt à ſerpentibus occidantur.* 242.42. *vt ſint ſapidiores* 298.14. *vt ſola ex omnibus ouis ſuppoſitis naſcantur.* 224. 35. *vt tenereſcant* 294.28. *vt vuis abſtineant* 242.50. *vteri forma* 199. 40. *vteri inteſtinum.* 201.50. *vteri Stomachus* 201.49. *uteri ouæ continentis icon* 213. *uteri poſitus* 199. 45. *uteri ſubſtantia* 301.33. *figura* 201.35.

Gallina Africana quæ. 36.30. *cum Hadrianis confunditur* 191.47. *deſcriptio* 38.17. *cur Perdix dicatur* 103. 13. *caro eius laudata* 43.50. *ut à Ruſticis diſtinguatur* 38 46

Gallina alba criſtata icon. 307.

Gallina Alexandrina 192.36

Gallina betulæ 63.10.72.10. *cum Attagenam putat Logolius.* 72.36.103 18

Gallina Calekutenſis quæ Germanis. 36.20.

Gallina Chalcidicę 192.36

Gallinę Chineę 36.46.

Gallinas coryforum capiendi ratio. 84. 10. *carnis qualitas* 84.36. *cibi nobilitas* 45.40. *coitus* 83.25. *cur ſetas equinas colligat* 84.30. *cur Perdix dicatur* 103.13. *cur in ſylvis habitet* 83.10. *de ea poſt Attagenã cur agat author* 80.6. *deſcriptio* 81.5. *icon* 82. *eius cum Perdice ſimilitudo* 80. 49. *ex quo animum genere* 80.47. *quo loco gaudeat* 83.5. *ſynonyma* 80.21 *victus* 83.5. *unde dicta* 74.24 *uſus in cibo* 84.35. *uſus in medicina.* 85. 48.

Gallina deſerti 104.12

Gallina Gallis ſimiles. 197.6

Gallina Guinea ex Gallinaceo genere ſunt. 336.4. *deſcript.* 336.8. *icõ.* 337.

Gallina Hadriana cur multa pariant. 192.32. *laus* 198.35 *mores* 192.6. *unde dicta* 191.47.

Gallinę Hadriani regis quę 193.8.191 40.

Gallina Indica 36.18. *quæ aues ita dicantur.* 35.49. *deſcriptio & icon.* 333 *alterius icon* 40. *alterius cum tubere in fronte deſcriptio & icon* 334. & 335. *alia criſtata* 36.2. *alia pennis Pauonis.* 35.53.

Gallina Italica grandes 193.28.

Gallina Italica quæ Germanis 36.20.

Gallinę lanigeræ ubi 193.52. *icon* 339.

Gallinę Longobardicę. 193.18

Gallinę Lydæ 192.36

Gallinæ magnę Alberti 193.9.

Gallinæ Medicæ. 192.36

Gallinæ monſtra dicta. 195.3

Gallina montana. 63.11.

Gallina moriſca quæ. 36.38

Gallina maris 829.26

Gallina nana 191.48.54

Gallina Numidica 36.30. *caro eius laudata* 43.32. *ut educentur.* 52.46.

Gallina Numidica dicta cum tubercvlo in fronte deſcriptio & icon 334.

Gallina paluſtris Longolij 242.20

Gallina Patauina 193.18. *deſcriptio & icon* 310.

Gallina Perſica icon 318

Gallina pedibus pennatis icon 313

Gallinę ferè petrificatæ icon 308.

Gallinę Pharaonis 193.36

Gallinę piligeræ 193.55

Gallina pluuerariæ. 193.25

Gallina pumila Longolij quæ 192.28.

Gallinæ pumiliones. 191.48. *Columellæ quæ* 192.24. *cur laudatæ & cur improbatæ.* 198.37. *icon & forma* 309

Gallinę quadrupedis icon 324.

Gallinæ quinque digitis 197.17

Gallinę Rhodiæ 192.36. *ad incubandã ouã Pauonum domantur* 14.25.

Gallina ruſticę Bellonij deſcriptio 81. 24.

Gallina ruſtica Varronis quę Bellonio 80.32.

Gallina ſaxatilis 146.48

Gallina ſylvaticę Bellonij deſcriptio 81. 24.

Gallina ſylueſtris 80.37. *cum Perdice confunditur* 120.42.

Gallinę Tanagręę 192.36

Gallinę tripedis deſcriptio & icon 321.

Gallinę Turcicę parum à noſtratibus differunt 306.54. *icon* 315 *forma* 316.

Gallinæ Turcicę pedibus cæruleis deſcriptio & icon 316.

Gallinæ vitium quę 80.25

Gallinago 74.18. *cum Ficedula confunditur* 756.13. *ad montes & plana accedit.* 73.53.

Gallinaria inſula unde dicta 81.34.253 52.

Gallinaria ſylua 254.1

Gallinarium quid 229.9. *cur prope cubinam fiat* 229.27. *deſcriptio.* 229. 28. *non ſignificare cortem.* 249.32. *noſtra diuerſa eſſe à Gallinarijs veterum* 229.20. *ubi ponenda.* 229.24

Gallinarius 249.17. *curator ſeu cuſtos qui dicendus.* 228.20. *cur ſpadus eſſe debeat* 228.16. *cur ova atramento notare debeat* 14.37. *cura in incubatione ouorum Pauonis.* 14.53. *eius munus* 224.16. *quot capita Gallinarum ei committenda* 230.14.

Galli adipis nis 281.10.290.28.21.35 289.43. *adulterum punit.* 236.30. *æquinoca* 284.5. *Æſculapio dicatus* 255.35 271.2. *albi immolati à Pyrrho.* 256.50. *de albo Pythagoræ ſymbolum* 257.16. *cum ut amarit Pythagoras* 257.32. *amor erga familiam* 235.6. *erga Gallinas* 206.7. *an album tantùm timeat leo* 240.10. *an in frigidis regionibus canat.* 193.

45.48

INDEX.

45 *an parlat* 211. 10. *anatomica*. 199.1. *angui terrori eſt.* 240. 51. *eſt animal ſolare* 240.5 *animoſitas* 183 39. *antipathia* 239.37. *de eo apophthegmata* 272.31.38. *aridiſſimum quodque diiudicat* 202.33. *Attagenen odit* 241.16. *audita femina cur ſemen edit* 117.26. *auguria* 258.25. *in auguriis prærogatiua.* 258.30. *eius augurea Cicero ridet* 259. 30. *aura mutationes ſentit* 205.8. *aureum qui in lancea ferret* 185. 8. *aureum lancea affixum cur militi ferre conceſſeris Cyrus.* 304.50. *canenti qui imprecentur* 205.34. *cantus* 202.38. *an euphonus an diſphonus* 203. 38. *cur datus in ſignum negationis Petri.* 264. 50. *cur victoriam præſagiat.* 259. 18. *de eo Euangeliſtarum controuerſia* 262.50. *de cantu hymnus.* 265. 20 *cantus noctem & diem diſtinguit.* 204. 2. *de eo prouerbium* 204. 11. *de cantu quæ militas* 204. 20. 265.6. *ubi non audiatur* 243. 6. *canunt per miraculum* 246.45. *cantaturus cur alas quatiat.* 203. 50. *de eo & cane apologus* 275. 48. *carnis aſſæ uis* 283. 5. *carnis pranitas.* 56. 49. *qualitas* 294.5. *uſus & uis* 280. 23. 282.36. 272.35. *caſtratio* 348.1 *caſtratio quæ melior.* 348.17. *certamen ubi publicè quotannis editum.* 161.30 *certamina ubi inſtituta.* 238 16. *coitus canit miraculosè* 247. 15. *cognominata* 248.1. *coitus* 205. 45. *à coitu exhilareſcit.* 236. 22. *coëundi modus* 307.10. *coit cum aliis anibus* 205. 25. *conſpecta ſua imagine ad pugnam incitantur.* 117. 29. *criſtæ qualis.* 195. 36. *criſtati dicti* 196.5. *cur ante lucem canant.* 259. 36. *cur in culco inijceretur.* 236.47. 240.55. 269.39. *cur ferreis calcaria ei adhibita.* 238.46. *cur eos immolarent Lacedemonij.* 269.8. *cur immolèt Methona urbis incola* 257. 8. *cur manè ante ortum ſolis canat.* 204. 54. 205. *cur Marti appingerèt Romani* 255. 6. *Martis pullus dictus* 236.18. *cur Marti dicatus* 236.18. 254.43. *cur Mercurio ſacer* 255.30. 269.36. *cætum cur milites amant* 204. 47. *cur Milvum metuat* 241. 23. *cur in nummis Selenõtinorum depictus.* 306.15 *cur non afficiantur podagra* 245.52. *cur olim comburerentur.* 206.27. *cur Perſica auis dictus* 196. 1. 239. 25. 305.6. *cur podagra non afficiantur.* 206.54. *cur pugnet* 206.5. 236.25. *cur Pythagoras nutriẽdum cenſeret, & non immolandum* 168. 17. *cur rauciſcat* 254. 16. *eum cur Romani honorarint.* 258. 36. *cur ſalacitatis ſymbolum eſſe queat.* 117. 25. *cur ſecum ad bellum ferant Dani.* 250. 3. *cur ante ſolis ortum canat* 275. 40. *Danorũ ſymbolum* 249.50. *denominata* 249.1. *deſcriptio in genere* 195 16. 197. 26. *depictus in nummis Seleuentinorum.* 305.35. *differentiæ unde petendæ.* 191.34. *diem in octo partes cantu ſuo diuidit* 205. 36. *dignitas & honor* 183.37. *diligentia* 235 10. *domum intrans criſtam ſubmittit* 336. 41. *duobus in uno ſtercuilinio non conuenit.* 743.22. *eius effigie lapis* 305.25. *emblemata* 270. 25. *encomium* 204.44. *in eum epithaphiũ* 272. 30. *ex eo eritius factus quid ſignificet* 271.41. *eſſe omnium animum ſalaciſſimum.* 205.53. *eos execare in quos dicatur* 184.50. *de eo & fele apologus* 276.1. *fimi uis.* 288.4. *fellis uis* 288.52. *fellis uſus* 279.7. 287. 20. *fimi noxæ & cõtra id remedium* 293.16. *uis* 284.8 *fimi albi uis.* 283. 54. *in foro Romano depictus* 305.10. *fortitudinis cauſa* 239. 27. *frigore torpens amputata criſta ad cantum incitatur* 196. 10. *Gallinas contra Milues defendit* 236. 46. *cur tã manifeſte à Gallina differant.* 202. 10. *cũ Gallina ſepulchro inſculpuit* 268. 40. *ab eo præſagia* 254.6. *cum Gallo alio coire.* 206. 9. *generis dignitas* 183. 26. *glorioſos deſignat* 268. 45. *guſtus* 202. 32. *eius guttur cur dextero cubito premat Harpocrates* 269 14. *helxine herba ad quid uratur.* 235 44. *Herculi ſacri* 256.31. *hieroglyphica.* 269. 5. *horas diſtinguit* 235. 30. *eius hoſtes aperti & occulti* 241. 16. *icones* 304.38 *iecoris aſſati uis.* 283 46. *imperiũ alterius non patitur.* 236 10. *incubatus quot diebus perficiatur* 14.4 *ingenium* 234. 16. *de ingenio eius multa* 235.28. *inſignia* 304.38. *intelligentia qualis* 235. 46. *iunioris ius non laxat, & eius vis* 277.37. *iuris encomiũ* 278. 8. *præparatio* 278. 8. *vis* 282.22. 283. 33. *vt ſit efficacius* 278. 14. *ex eo potio ad colicum dolorem.* 284.24. *alia* 48. *eius lac in quos dicatur.* 274. 1. *laribus ſacer.* 256.55. *Latonæ ſacer.* 255.20. *laus.* 4. 45. *laudabilis qualis eſſe debeat.* 197.40. *Leonem terret* 240.7. *de eo lex.* 206. 27. *liberalitatis exemplar.* 268. *libidinoſum ſignificat.* 266.17. 268. 50. *luna & ſolis ortu lætatur.* 235.34. *lucis prænuncius dictus* 204 29. *de magnanimitate eius multa.* 236.7. *Maiæ ſacer* 255.24. *maximi ubi naſcantur.* 38.30. 339. 6. *mensi ſacrum fuiſſe* 257.18. *militarem diſciplinam denotat.* 269.1. *miraculum de eo in Hiſpania.* 246.46. *morbi.* 244.1. *mores* 234.16. *eius more domi pugnare quid* 236.34. *mortuus reuiuiſcit, & comedentes iure aſpergit* 247.34. *muti ubi* 193.40. *miſtica* 260.33. *natura.* 234. 16. *ne omnino coëat.* 207.31. *ab eo nocumenta* 293 6. *noctu immolati* 253. 26. *non dici à caſtratione.* 343.17. *non exactè horas diſtinguere.* 205.30. *non mori amputata criſta.* 196. 10 *non vincitur animoſitate* 237.53. *nouitius quomodo tractandus* 230.31. *numiſmata.* 304. 38. *in numis Calenorum pictus.* 306. 28 *Sueſſanorum* 306.35. *Tianenſiũ* 306.20. *nutrire eos cur Pythagoras inſſerit* 257.37. *enim odit ſimia* 240. 51. *omnium animum pugnaciſſimus dictus.* 236. 8. *contra Orobanchen herbam circumfertur* 243.30. *Oſiridi immolati* 256.42. *oſſium conſitẽtia* 199.6 *ouum eius quale.* 221.20. *parientis Gallinæ dolorem intelligit.* 235.25. *patriſamilias exẽplar.* 235. 7. *patrem familias frugi denotat.* 268 14. *pauco humore abundat* 206.52. *pennas duras habet* 161.26. *pennarum duarum longiſſimarum vis* 292 23. *de Perdice & eo apologus* 276. 8. *Perſis imperitaſſe* 239 20. *Perſica auis dictus & cur* 184 12. *pedum uſus* 279 20. *pes quinq; digitis.* 197 26. *prædicatores ſanctos ſignificat.* 260. 38. *pictura eius in caſſide Minervæ, ubi* 304.42. *cum Porphyrione eius mira amicitia* 239. 47. *primus cantor dictus* 204. 24. *princeps Eccleſiaſticus ei comparatus* 268. 30. *prodigia* 258.25. *prololus* 199. 6. *de eo prouerbia.* 273.14. *de pugna eius multa* 236. 7. *pugna deſcripta.* 236. 237. *pugnat p. o Gallinis & cur.* 236 25. *pugna duorum in numo Darianorum.* 305. 33. *pugnæ eorum ſolennes cur inſtitutæ* 236. 15. *pugnaces qui* 192. 37. *cur improbentur.* 197. 45. *pugnantis rabies.* 293. 10. *pullos educans cur non cantet.* 235.37. *pulli pinguis iuris vis* 290.52. *pullos educare viſus.* 235.25. *ex eo quæ vilitas* 183.41. *quam diu retineri poſſint* 198.46. *quando altius & remiſſius canat.* 203.53. *quando canere incipiant* 202. 41. *quando caſtrandi.* 293.52. *quando locutus* 260.24. *quãdo pariat* 221. 15. *quando pluuias præſagiat.* 254.10. *tempeſtatem.* 15. *ſerenitatem* 254.30. *ventum* 254. 20. *quando vocem edat exilem* 203. 25. *quanti veteres eum fecerint.* 183 37. *qui bono & malo Deo immolati.* 256.54. *qui eos pro conis geſtẽt.* 304 54. *qui eſui apti* 293.45. *qui graviorem vocem edant* 202.41. *qui ad iuris præparationem eligendi* 278. 39. *qui Merula dicti* 602. 23. *qui præferãtur ad prælia* 239.4. *quid in ſomnys ſignificent* 270. 20 *quibus itineris comes* 241. 12. *in quibus nummiſmatibus pictus* 305.26. *quo dicitempore ſalacior.* 207. 18. *quomodo cum immolent Calcenſenſes* 257.49. *quo modo iumentis mortem afferat.* 239. 45. *quomodo ſe à pletora liberet.* 235. 41. *quot habendi* 230. 28. *quot mediis*

INDEX.

dis augurla faciebant 258. 41. quotiens noctu canant 263. 53. in sacris turribus effingitur 270. 43. falax ve cognoscatur. 207. 14. falaciores qui 207. 9. falacissimi cur alendi 198. 13 falacitas 117. 24. 205. 45. eius causa 206. 32. nimia vt corrigatur. 207. 27. cum toto anno exercet. 206. 2. sanguinis vis 285. 53. 286. 1. 289. 17. 292. 1. in scuto Mariani Cymbrici pictus 305. 15. Idemenei 304. 45. semine abundant 206. 34. semen emittunt audita Gallina 206. 34 semen duplex. 209. 48. sidera nouit. 235. 29 soli & lunæ sacer. 255. 10. cum Sole sympathia. 240. 2. solus volucrum cælum aspicit 237. 28. sponte sua Gallinarum officio functos esse 226. 15. stercoris vis 282. 14 289. 3. 291. 9. 455. 8. stuprum sui non admittit. 236 38. in suo stercorilinio plurimum potest 236 31. 273. 28. sympathia 239 37. synonyma 186. 20. Græca 137. 46. tempus coëundi peculiare 206. 46. testes eius contra epilepsiam valent 173. 26. eorum esus 295. 10. locus 199. 26. quando magis conspicui 206. 36. quibus conueniant 277. 21. testis uis 285. 26. usus 278. 54. testis dextri vis 285. 47. timet cum Basiliscus 241. 6. tres in numo Antonini Pij 306. 30. in turrium apicibus cur positus 305. 20. vbi adoretur 258. 1. vbi non canet 102. 43. 273. 36. vbi primùm orti 185. 8. eorum venerem inusare quid 231. 4. in eius vesica lapilli 199. 30. veteris iuris facultas 277. 50. 284. 6. an dysenthericos iuuet. 283. 34. cum victo coit. 117. 54. victi pudor 237. 26. signum. 237. 28. victoriæ hieroglyphicum 269. 7. Vigilantiæ symbolum 255. 38. visu Aquilam vincit 202. 24. vnde adducti 12. 3. vnde dictus 189. 54. 190. 1. volatus. 47. 29. vox. 42. 26. 202. 38. vsus in medicina. 276. 45. in sacris ethnicorum. 254. 35. vt Alucone minor dicatur 195. 24. vt à Capis differant 345. 45. vt eos castrent nostræ villicæ 348. 14. vt veteres 348. 4. vt Gallina munere fungatur 226. 6. vt eos honorarit Polyarchus 246. 34. vt natus est, ingreditur. 47. 29. vt non canat. 242. 56. 205. 38. 241. 37. vt partus Gallina dolorem leuare tendet. 133. 22. vt pugnaciores fiant 236. 50. vt rapaces obscurct. 241. 18. vt soli ex omnibus suppositis omis mascantur 224. 35. vt visus acie valeat 202. 23

Galli Chalcidici 192. 50. cur laudentur & vituperentur 197. 53

Galli coraxi dicti 186. 3

Galli Cossiphi qui 192. 38

Gallus ferus. 7. 15.

Gallus frondium 31. 17

Gallus Indicus 36. 18. alterius descriptio & icon 332. alterius auriti tridactili descriptio 330. icon. 331

Galli Mauritani Ornithologi descriptio. 336. 8

Galli magnitudine Pauonis. 193. 38

Galli maximi Indici quæ aues Aeliano. 38. 28

Gallus Martij 185. 55

Galli Medici 192. 50. cur laudentur & vituperentur 197. 53. à quibus Medici dicti 193. 5

Galli miro modo monstrifici candâ quadrupedis descriptio 237. icon 238

Galli nostratibus triplo maiores 193. 38

Galli palustris historia & icon 242

Gallus Paradisi 702. 28. 41

Galli Patauini descriptio & icon 310

Galli pennis inuersis descriptio & icon 329

Gallus peregrinus 36. 18

Galli Persici icon 317. descriptio 318

Galli pedibus pennatis icon 312. descriptio 313

Galli quadrupedis descriptio & icon 323

Galli quinque pedibus icon 326

Galli Rhodij 192. 56. cur laudentur & vituperentur 197. 54

Galli Scotici descriptio & historia 340 icon 341

Gallus spado 343. 28

Gallus syluaticus qui Sabaudis 62. 53.

Gallus syluestris 47. 8. 63. 21 702. 20

Galli Tanagræi 192. 36. de quo dicitur 239. 10

Gallus stercoris. 703. 8

Galli tripedis icon. 319. alterius 319. 320

Galli Turcici icon. 314. 315

Gallus centaurus 185. 13

Gallus Columbani discipulus 185. 26

Gallus confessor 185. 25

galli fluuius & eius vis mira 184. 36.

gallus imperator 283. 16

gallus libri nomen. 186. 6

gallus marinus 185. 37. 50

gallus matricis 185. 35

gallus nauis dicta 186. 4

galli populi vnde dicti 184. 185

gallinaceorum pugnas in scholis instituunt 238. 43. veteres nõ locuti sunt Germanice 228. 44

gallus pastillus 297. 51

galli sacerdotes Cybeles. 184. 28 vnde dicti 184. 35

galli crus quę herba Apuleio 251. 9

galli pes herba. 251. 18

gallicinium quid 204. 4. 249. 42

gallitricum 250. 45. syluestre 251. 3

gallulo quid 249. 10

gallulasco quid 249. 10

gallopauo an veterib° notus 36. 25. eius caput durum esse, & cur 27. 35. caro eius laudata. 43. 30. caro vt tenerior fiat 44. 3. cum eo coire Pauones 42. 16. cur Accipitri similis dicatur. 41 26. cur Pauo Indicus vocetur 35. 45

cur sic dictus 36. 16. descriptio 41. 4 in enutriendis pullis negligens est. 37 14. historia eius cur Pauoni subnectatur 35. 43. icon. 39. incubatio 42. 3. mas vt à fœmina discernatur. 41. 25. natura 37. 14. ova qualia 38. 26. pulchritudo 4. 39. quę loca amant 41 35. similitudo cum Pauone 4. 40. vox 45. 25. 28. vsus in cibis 43. 30. vt edatur 44. 11

garrulitatis typus 525. 37

garza qua auis Taurinis 830. 40

gaudentij Merulæ error. 705. 16

gauia Hirundo marina dicta. 661. 25.

gaza audacia 501. 3. error 484. 47. 196. 21. 359. 14 508. 6. 694. 1. 726 38

genuenses quo semine canoras aues alãt 768. 24

georgij Agricolæ error 694. 45

geranium Columbinum 410. 16. 22

germanicus Sturnum habuit imitantem sermones hominum 640. 35

S. Germanus Gallinaceis benedicit 246. 40

germani vt ova aperiant 301. 50

germania magnos gignit homines 105. 216

geryon Seilerius 617. 32

germinationis temporis hieroglyphicum 795. 4

gilbarum quid 38. 23

gibberus pro gibbosus 38. 18

gigeria quid 295. 19

gigleria quid 295. 19

ad gingivarum dolores 290. 18

gilberium quid 38. 22

gizericus rex 250. 23

gladij piscis fellis situs 530. 26

glarea quid 736. 33

glareana descriptio 736. 30. icon ibidem

glaucopis qua auis 144. 3

glaucopides qui 144. 8

glocidare quid 203. 15

glocire quibus proprium 203. 15

gloria contemptus per Pauonem significatus 21. 17

glottis cum Coturnice abit: 154. 50. vnde dicta 154. 51

gnydia volucres 258. 42. 366. 15

godalius qua auis Vasconia. 661. 2

godunitta Anglorum 74. 12

gosturdus auis 841. 3

gracculus 702. 34. Aesopicus qui dicebat 29. 34. cum Cornice frugilega confundit Bellonius 62. 4. epilepsia laborat 162. 39. de eo prouerbium 613. 26. vbi candidi 31. 16

gracillare quid 202. 44

gradipes 86. 12

graci Gallorum pugna ad bellum incitatur 238. 10. Sturnis comparati 642. 47. Turdis 584. 14

gracia per Columbam significata 432. 9.

gramen cur edat l'upa. 707. 46

grando quid Gazæ 209. 46

grapaldi error 104. 14. 190. 27. 595. 18. 617

INDEX.

18.617.18.799.40.
Graciendinis typus 709.6
S.Gregorij capiti quando Columba insedit. 404.45
Grenefinca quæ auis Anglis 808.48
Grilli Sophistæ error. 118.3.206.10
Grillos cerebro continere qui dicantur. 854.20
Grisola vnde dicta & eius descriptio. 737.42.*icon* 738
Grus 659.15.17.659.40. *bellum gerit cum Pygmæis* 113.33. *mare tranant es lapides ore ferunt.* 157.24. *quando discedant* 154.43. *ventriculi eius* 295.18. *vt cocant* 207.24. *vitis lachryma perit* 834.54
Grygallus 67.23. *color* 87.54
Grygallus maior 60.5. *historia* 69.25. *icon* 71
Grygalli minoris historia 72.1. *descriptio* 72.12
Gryllodus auis 854.23
Gryllus auis 854.23
Guard elli quæ auis Grasis recentioribus — 799.10
Gurgulio quid 846.36
ad Gurgulliones inflammatos 689.49
Gurgulus auis 846.37
gursa 857.34
gustardes aues vbi 92.43
gustulum quid veteribus 300.48
gutturosula piscis 829.16
gyrola 854.17. *qua auis Germanis* 853.40

H

Haddingus Daciæ rex vt Dunam incederit 692.40
Hadriana Gallinæ quæ 191.36
Hadrianus Imp. vbi aureum Pauonem dedicarit Iunoni 23.25
Hadriani Iunij error 74.23
ad Hæmalopas 451.26
Hæmatopos quæ auis 830.53
ad Hæmorrhagiam 451.56
ad Hæmorrhoides. 452.10.455.4
ad Hæmorrhoidum morsum. 292.5
Hæmorrhoidalis herba Roma dicta. 127.47
Hæretici designati 128.36. *Columbæ comparati* 441.30. *quales* 128.36. *persuasores.* 548.36
in Haliaëtum mutatus Pandareus 685.36. *qui Falco Alberto* 830.47. *eius vocem cur horreant Columbæ.* 392.34.
Hammonis templum vbi 444.43
Hannibal Afer Afras Gallinas non comedit 43.54. *Anserem Romanum comedebat* 44.1. *sexdecim annis Italiam vexaturus & à Scipione superandum vt Columba præsagiat.* 414.33
Hannibal Paganus 47.50
Harpa 829.44. *quæ auis & eius sæuitia in Columbas* 395.16. *cum ea diffidet Brentius* 642.17
Harpocrates cur sinistro cubito guttur Gallipremat 269.11
Hastra quæ vasa dicta. 411.35
Hebræorum lingua antiquitas 46.31. *Columbarum alas tectis affigit.* 414
1. *Turtures dicti & cur* 518.20
ad Hecticos 282.20
Hector Columbæ comparatus 394.20.
Hecuba Columbæ comparata 374.23
canis dicta 790.11
Hegemon qui piscis 94.22. *ceto adest.* 94.22
Heliogabalus cristas Galli vivi voranit 295.1. *cur linguis Pauonum sæpe vesceretur* 26.31. *cur in stratis ex Perdicum pennis cubaret* 120.1. *luxus* 5.48.577.8. *numisma eius cum Turture* 528.33. *eius prodigalitas.* 57.22. *quando Phasianum ederet.* 57.21.295.42. *quibus exta & ova Perdicum exhibuerit* 134.7
Helius cur Gallus dictus 372.50
Helleborus albus Columbis lethalis 397.18
Heluidij facinus 157.37
Helxinæ 127.55. *perdicium dicitur.* 122.14
ad Hemicraniam 452.28
Henricus Galliæ rex quomodo mortuus 238.41
ad Hepatis dolorem 282.29
Herbas amares cur Gallinæ debeant vitare 232.5. *nullas temerè à Deo creatas esse* 160.38
Herba Iudaica 250.55
Herculi cur immolaretur Coturnix. 168.18. *cur Coturnicem secum haberet* 171.4.172.54. *epilepsia laborauit* 168.23. *ei Gallinacei sacri* 256
31. *templum eius cur ad Tyberim ædificatum* 157.54
Hercules Botrigarius 253.18
Hercules Chaon qui 446.7
Hercules muscipercla 25.56
Hermanubidi Galli immolati 256.43
Hermolai error 60.6. 104.8. 192.40. 300.13.484.55
Herodis hortus 378.48
Herodius Aquilæ genus 536.17
Herodius in arboribus nidulatur. 536.15. *quæ auis Psalmistæ* 536.15
Hesiodi laus 26.14. *vt se luscinia comparaverit* 797.10
Hessenі Columbis abstinent 415.49
Hesychius correctus 362.27. *eius error* 503.45
Hiaros fluuius vbi 11.49
Hiatula perperam Turdus dicitur 579.16
Henricus rex 150.10
Hierebotanè pereslereon dicta 409.26
Hinnuli suapte natura timidi dicti 539.10
Hippoliti exitium 107.45
Hieronymus Mercurialis 647.46
Hierusalem Colūba dicta 432.17. *pronocatrix dicta* 434.17
Hippia 252.31
Hippodamia in Corydum 813.43
Hippolais 752.22. *eius ridicula etymologia ibidem*
Hippocratis opinio de auis generatione pulli 214.43. *explosa* 52
Hirci fellis vis. 235.52
Hircius litteras Columbis committit. 368.24
Hirundo 531.6. *acu transfossa oculos quid significet* 681.4. *de eius aduentu cantilena* 629.49. *eius aduentus inter signa veris est signum incertum* 674.55. *adulatorem significat* 680.45. *pro ædificationis studioso pingitur* 680.19. *equinoca* 658.30. *æquitas in distribuendo cibo* 672.35. 673.1. *pro æquitate in distributione hæreditatis pingitur* 680.23. *amicū inutilem significat* 680.43. *an granis vescatur* 672.22. *an homines amet* 674.15. *antipathia & sympathia* 673.30. *apibus insidiatur* 671.45. *apophthegma.* 681.39. *aquæ vis & vsus* 688.27. *vt fiat in armis depicta.* 677.8. *artem fabricandi docuerunt* 540.40. *eius assiduitas in cibando pullos* 673.10. *Atthis dicitur* 683.14. *augurium eius quale* 675.35. *barbarum significat* 681.8. *boream timet* 684.34. *cantus qualis.* 668.20. *eius caput se habere imaginari quid significat* 681.1. *carmen earum de quibus dicatur* 687.40. *capiendi ratio* 676.20. *cerebrum ad suffusos oculos valet* 689.26. *cicadas venatur* 671.40. *cinis ad anginam* 690.30. *cur Bizian non intret* 684.31. *cinis ad calculos* 691.47. *cineris vsus ad caligines oculorum* 689.5. *ebrietatem arcet* 692.20. *epilepsiam curat* 688.20. *vsus ad euellendos pilos.* 688.42. *raucedines sanat* 691.45. *oris putredinem sanat.* 689.39. *vuam curat* 689.47. *earum coitus mirus* 671.27. *cor epilepsiam curat.* 688.17. *memoriam auget* 688.12. *de eo nuga* 692.25. *de Cornice & ea apologus* 681.26. *Coturnicum & earū certamen vbi* 680.6. *cur alueis propinquæ esse non debeant* 671.47. *cur apib° insidietur* 674.4. *cur apiū nidis imponat* 377.19. *cur auersa vocat.* 671.31. *cur in ædibus haberi noluerit Pythagoras* 671.40. *cur è domo ejicienda.* 686.48. *cur floccis & plumis nidum substernat* 666.20 *cur garrula dicta* 668.27. *cur apud homines degat* 674.24. *cur hominibus grata* 379.7. *eam cur inuitent Rhodij* 674.33. *ei cur futurna comparata* 665.41. *ei cur littera committantur* 369.4. *ei cur nanis similata* 665.54. *eam cur nigram vocaris Virgilius* 661.46. *cur non incedat* 665.24. *cur rapinæ auium non sit obnoxia* 665.35. *cur à rapacibus non infestetur* 674.15. *cur securius litteras ferat quam Columba* 665.38. *eas cur semestres vocarit Plinius* 664.20. *cur eas à tectis abegerit Pythagoras* 680.50. *cur Thebarum tecta non subeat* 664.18. *cur vanem volucrem vocarit Ouidius* 665.30. *cur uaria & cyanea dicta* 661.53.

cur

INDEX.

cur eam Vpupa prætulerit author. 658.20. cuſtodiens tempus ſuum quid ſignificet 679.35. Dario exitiũ portendunt 677.4. Daulias ales dicitur 684.23. decoctum eius capis rabidi morſum ſanat 692.14. ab ea denominata 676.40. Dionyſio reditum in patriam portendunt 676.18. epitheta 684.25. in Eccleſijs nidificat 511.18. epitheta 669.4. pro equarum impetigine fumitur 658.35. eſa partum accelerant 691.53. etymum 660.20. eius in fabricando nido induſtria 666.5. fabulæ explicatio 684.30. fabuloſa 682.40. fel oculos clarificat 689.13. in ea fellis ſitus 661.30. forma & deſcriptio 661.43. S. Franciſco obediunt 681.20. ſtudioſo. 30. præ frigore albeſcit 661.35. de Gallina & ea apolog°. 176.25. 682.30. garritus eius quid Alexandro magno portenderit 675.48. genus & differentiæ 660.26. ſub glacie in aquis latere 664.53. & vbi 665.1. greſſus 665.22. gulam neque inguiem habet 663.33. hieroglyphica 680.10. hiſtorica 681.13. pro implorationis auxilij pingitur 680.34. ad eius induſtriam quem reſpicere iubeat Baſilius. 666.28. ingenium & mores 666.1. ei ingrata vxor comparatur 684.45. ingratitudo 686.51. inimicitia cum Paſſeribus. 544.45. inſectis vivit 671.39. pro inſtitutione pingitur 680.27. intra Daulidis fines non pariunt 684.42. iubet cibum nam vẽdere 674.38. circa mare verſatur 661.26. materna ſedulitatis erga filios documentum eſt 666.45. moderatas pluuias amat ei cur 675.18. multis qui egeant 674.40. 686.20. nidi eius vſus ad ſuffuſos oculos. 689.28. muſa eius quid ſignificat. 687.16. muſcas & culices capit. 672.7. myſtica & moralia 678.40. oculi eius eruti renaſcuntur 662.8. in nauibus Antonij quid portenderint 676.8. nec fera, nec mãſuetæ naturæ eſt 668.8. nidi icon 670. nidi multæ virtutes 689.42. nidi ſynonyma 670.30. vſus ad anginam 690.12. temperies 20 vipera morſum ſanat 692.16. non cicuratur 667.45. & quarę 668.2. ex nõ rũcunguibus ſola non carne veſcitur 672.14. nona quid ſignificet, 586. nullas amicos et nullos hoſtes habet 674.2 pronunciis vſurpatæ 368.53. qui vſi. 400.48. nunquam maſueſcit 687.2 oculus eius ægrum prohibet dormire 692.24 oculi ophthalmiam vt ſanet 689.30. de Oloribus & eis apolog° 682.2. ona 671.15. capillos denigrãt 689.3. Paſſeri pugnat & cur 664.6. de ea præſagia 674.30. de prætorio & ea apologus 682.36. priſtinos nidos occupat 667.28. proprietates 671.20. de ea prouerbia. 686.1. pugnat cũ Vpupa. 708.26. in pullis harum auiũ qui Lapides & quando reperiantur 663.35. pulli vt lapidem Chelidonium habere cognoſcantur. 678.4. pullos volare docet 673.22. primo nati vis ad epilepſiam 688.36. pullorum ſuorum oculis medetur & quâ herba 666.36. in Pyrrhi tabernaculo nidificans quid portenderit 675.46. quæ ad remedia meliores 687.50. ex ijs quale alimentum 692.27. quàm ſit frigoris impatiens 664.46. quando diſcedant 664.30. quando magis clamet 662.4. 668.41. 664.10. quando primò conſpiciatur 678.24. qui pronunciijs vſi ſint 692.36. quibus abhorrent Hollandi 680.46. à quibus edantur 692.27. quibus ſacra 679.40. ab ijs quid didicere homines 658.26. quo & quando pluuiam præſagit 675.7. ad quos morbos proſit 687.53. quot pariat 671.14. quæ eius ſint ſpecies. 660.29. ſanguinis vis 451.36. epilepſiæ præſt 688.18. oculos clarificat 689.13. pilos extrahit 688.46. prodigrã ſanat 692.3. Sermonẽ humanum nõ addiſcit. 113.7. ſex menſibus nobiſcum agit 664.20. ſignificat prædicatores 679.16. ſomnus 671.25. de ea ſomniare quid ſignificet 687.12. Sophiſta ei comparatur 681.40. ſtercus albuginem oculorum ſanat. 689.31. canis rabidi morſum ſanat 692.14. capillos dealbat 688.47. ſtercus colum ſanat 691.50. vrinę difficultatem ibidem: ad dolorem capitis humani 688.10. diſcutit 691.16. eius qualitas 689.38. ſylueſtres quæ 660.33. ſymbolo eius quos à tecto ablegauit Pythagoras 687.6 ſynonyma. 659.13. temperamentum 675.18. Thebarum tecta non ſubit 667.39. totos ſcabiem anteit, quid ſignificat. 687.28. vbi ciſternas & puteos ſeſe præcipitent 665.20. vbi nidificet. 663.46. vbi perẽnent. 664.23. ventriculus qualis 663.34. veris prænuncia dicitur 674.35. villus 671.36. viſa quid Cyro portẽderit 675.44. vna non facit ver 675.6. 686.3. vnà cum pullis ſe abſumi ab Colubro finit 673.38. in volando pernicitas 665.27. volatus 665.22. 671.26. proinconſtantia 679.18. vox. 16.24. 116.43. 669.22. cur aſpera credita 693.40. vt albæ naſcantur 661.40. vt comburantur pro angina 690.37. 691.36. vt blattas fugat 667.15. vt differant ab Apodibus 660.49. vt lateant 664.37. vt Nilum cubibeant 666.30. vt ſanctas denotet. 678.52. eis vtitur Haddingus ad incendendam Deam 602.43. vſus in bello 692.30. in cibis 692.16. in medicina 687.45

Hirundinis agreſtis hiſtoria 693.1. deſcriptio 693.20. icon, ibidem: nidus 693.46. eius & paſſeris pugna. 695.16. vbi nidulatur 694.14. vt ab alijs dignoſcatur 693.33.

Hirundo alba 661.31. icon 663. quid portenda. 535.24. 679.18.

Hirundo alba Perſicis magnitudine. 661.36

Hirundo aquatica 694.42.

Hirundinis domeſtica icon. 662

Hirundo magna 698.48

Hirũdo marina anis 661.20. 698.12. deſcriptio 696.40. icon 697

Hirundo Rheni 694.44.

Hirundinis Ripariæ hiſtoria 694.30. cur pennis præualere & pedibus degenerare dicatur 696.8. deſcriptio. 698.1. fœmina & maris icon 695. genus & differentiæ 695.1. nidus. 696.13. ab ea præſagium 696.16. quid cum alijs Hirundinibus commune habeat 695.10

Hirundo ruſtica 698.48

Hirundo ſaxatilis & ſpeluncaria 698.35

Hirundo templorum 693.17

Hirundinis vropygio albo icon 662

Hirundo piſcis 658.44. eius fellis ſitus 530.26

Hirundinaria 677.21

Hiſpanorũ more veſci quid ſit 554.31.

Hædi iuris vis 290.26. lasciuos ſacrificabat Pythagoras 257.28. in Melo laudati 583.14. in ſacrificio quid denotet 424.3

Hollandi cur Sturnos non edant. 642.10. vt nidos pro Palũbis parent 492.17. ab eis ut Pari capiantur 712.25. vt Paſteres capiant 544.20. Paſseribus abundant 536.26. pro Paſserum nidis vaſa fictilia cõficiunt 536.32. quomodo Columbas capiãt 399.16. Sturnis faciunt vaſa fictilia pro nidis 641.26

Holocauſtum ad placandum Deum 420.6

Homeri anima in Enuij corpus migrat 30.23. cur in Pauonem mutatus fingatur 22.45. cur nouem animi voces edidit 417.37. edidit vocem Luſcinia 790.54. eius laus 26.14. nouem aniũ voces edidit 137.15. 685.50. ortus 417.35. ei pueri Turdos donant 578.1. puer cum nouem Muſis ludens 417.39. eius ſimulacrum eſt Luſcinia. 794.25

Hominis aberrantis & in viam reducentis hieroglyphicũ 130.45. caro eius hoſpitibus pro ſuilla appoſita 58.1. eius cranio alliciuntur Columbæ. 390.55. cur ſæpe in ſomno ſemen emittat 119.31. in emitandis periculis vaſcrimi hieroglyphicum 130.30. fortunæ ludibrio expoſiti typus 22.41. imbecilli & opem ab alio quærentis hieroglyphicum 95.4. libido 120.17. libidinoſus per Coturnicem ſignificatur 159.9. magnitudine variat pro regionis varietate 105.19. non ſuapte naturâ iracundi hieroglyphicum. 418.7. ſanguine eius alliciuntur Columbæ 390.52. ſemper generat 389.4. ſolitarij hieroglyphicum 611.8. propria arte pereuntis hieroglyphicũ 590.21. proprios parentes non agnoſcit 114.

INDEX.

ſcit 114.1. *ſtrangulati loro Columba gaudent.* 391.3. *vbi magni* 105.26
Homuncio Perdicis ſimilis. 126.29
Honoricus rex 250.19
Horatius explicatus 144.42
Hordeum cur Columbis improbetur. 382.44. *quando Pauonibus exhibẽdum* 15.33
Horteſius orator primus Pauonem occidit 28.25. *Pauonem primus auguralibus cœnis poſuit* 5.53
Hortulanos Cenchramos dici poſſe aut Miliarias 177.34. *cur Romam deferãtur* 177.43. *deſcriptio* 178.179 *famina icon* 178. *maris* 178. *vt pingueſcant* 177.35
Hortulani albi icon 181
Hortulanus albi cilla 179.20
Hortulanus candidus 179.14
Hortulani cauda alba icon 181
Hortulani collo viridi icon 181
Hortulani congeneris icon 180
Hortulanus flauus 179.11. *eius icon.* 179
Hortulani ſimilis Spipolæ icon 182
Hoſtia Hebræorum quotuplex 413.40
Hoſtilij Mancini augurium 258.55
Huncricus rex 250.20
ad Hydropem 282.35.454.16
ad Hydropem aſcitem 203.30
Hydropiper ſpeculum Pauonium dictum 19.16
Hyemis diutius duraturæ præſagium 594.45. *pro tempeſtate* 675.15
Hiena fellis vis 292.9
Hyoſcyamus Gallinas dementat 246.17
Hyperdixon arbor et eius mira vis 3979.
Hypocrita per Perdices indicantur 12955
Hypolais. Vide Curruca. vnde dicta 753.8
ad Hypophoreta 451.13.26

I

Iacobus Ligocius pictor eximius 565.6
Ialyſi picturæ 136.7
Ianigenæ Galli dicti 248.8
Iaponenſes quos Pauones Luſitanis donauerint 8.17
Ibis Aegyptia Ciconiæ ſimilis 750.33.
Icarius Arnæam filiam maris fortunæ cõmittit 45.3. *eius ſomnium* 44.55
Ilerus 613.15. *vſus in medicina* 712.50
ad Ilerum 101.26.282.30
Ichneumon cum maxe ſui generis coit. 118.4
Ichtis piſcis 55.3
Ictis quid 55.4. *vt cuniculos rapiat* 55.11
Idalia volucres 258.41
Id Ionania vnde ortum ducat 446.42.
In Idomeneî ſcuto Gallus pictus 304.55
Ie. vt non primo generati 216.46
Ignis præ alijs in altum tendit 836.24.
ad Ignem Perſicum 286.41
ad Ignem ſacrum 286.38
Ignaria quæ auis 741.22. *cum Turture pugnat.* 516.25
ad Iliacos 807.36
ad Ilcum 134.28.33.283.46. *in equo.* 292.35 *in homine* 454.15
Illyrici cur bellum ſuſceperint 354.3 *contra Columbas in bellum eũ.* 366 19
Imbrium præſagium 545.43.696.25
Immuſculus Regulus dictus 650.18
Immuſſulus quæ auis 840.46. *de Alauda & eo apologus* 840.38
ad Impetiginem 62.43.95.40.455.19 645.10
Impetigo equorum quid 658.35
Impietatis typus 269.38
Impij hieroglyphicum 418.36
Inadem eſſe Alchadem Arabum 503 44. *caro eius* 496.16
Inas Rondoletij an Ocanas Ariſtotelis. 498.17
Inconſtantiam ſignificat volatus Hirundinis 679.18
Incubandi cupiditas vt inhibeatur 222.1. *leges* 224.4
Incubatio abſq; Gallina aut Gallo 216 15. *quid ſit* 215.3. *quando ſupernacanea.* 223.42. *tempus peridoneum.* 223.33
Indicum vt alueretur 457.40
Indi Gallum adorant 258.1 *Pauonibus abundant* 11 46. *eos alunt* 5.34 *quãti Pauones fecerint.* 5.34. *quomodo Perdices venentur* 121.7
ad Ingenium acuendum 688.16
Ingrati hieroglyphicũ 418.36. 644.7.
Iniuſtè dicentium typus 128.30
Innocentius nonus Pontifex opt. max. 3511
Inſtitutionis hieroglyphicum 680.17
Inſula Veneri ſacra Columbis abundãt. 366.2
Inuerſionem eſſe quaſi quendam caſum 652.53
Inuidia comes eſt virtuti 839.19. *hominem ſapit.* 3.34
Inundationis præſagium 696.30
Io ab Argo cuſtodita 29.50
S Ioannes Hirundo dictus 520.8.
Ioan. Baptiſta Campegius aniaria habebat auibus inſtructa 578.36. *eius erga authorem liberalitas ibidem.*
Ioan: Baptiſta Paganus 47.50
Ioannes Cornelius Veterumerus medicus 86.30.536.10
S. Ioannes Euangeliſta cur cum Perdice colluderet 131.15
Ioannes Paulus Olina 110.6
Ioannes Pepulus comes 307
Iob Columba in medio Accipitrum dictus 440.38
Iphicrati vt animum addidit Socrates. 237.14
Iraſcentis facilè hieroglyphicum 743.18
Iris condimentaria 55.23
Iris Columbis ſimilis dicta 374.47
Iſchadis 79.24
Iſchæmum quæ herba 251.10
ad Iſchiadem 614.32.
Iſicium amilatum 296.43
Iſidori error 174.40.189.40.343.16. 541.4.
Iſidis crymum 659.25. *Hirundinis ſpecie* 685.47. *de ea regium puerum nutriente fabula* 685.44. *quod inſtrumentum inuenit* 659.30. *Tiberea nundina* 43.6
Iſitare quid 640.46
Iſitia quæ optima 296.41
Iſraelita cur ex Coturnicum eſu in varios morbos inciderint 171.40. *Coturnicibus ſaturati à Deo* 166.6. *eorum murmuratio in deſerto* 166.10.
Itali eximia fœcunditatis 105.25 *vt ona aperiant* 301.50
Itys cuius filius 685.15. *cur in Phaſianum mutatus fingatur* 56.6
Ityli fabula 58.49
Itys fabula 682.40. *patri collus apponitur* 57.37. *pro Phaſiano ſumitur.* 47.16.54.51
Iubæ quid in Gallis 196.38. *alectoridæ diſtæ* 185.34
Iudæos Columbarum ſtudioſos 379.1. *vt ona aperiant* 301.49
Iulia Pia numiſma 24.9
Iulij Alexandrini opinio de Perdicis carnis faculeate 132.52
Iulius Ceſar Aurantius 92.5
ad Iumentorum peſtilentiam 292.50. *pro eis remedia* 292.25. *eorum verminatio vt finiatur* 497.14. *ad eorũ vlcera* 292.50
Iunco Ariſtotelis 722.20. *cum Alauda amicus eſt* 834.42. *caudam mouitat* 724.43
Iuniperi bacca tertio anno matureſcere dicuntur 597.16.24.52
Iunonis ales 2.16.7.42. *ei cur ſacer Pauo* 20.34. *cur à Pauonibus currum ſuum duci voluerit.* 20.44. *in numiſmatibus Fauſtinæ* 23.50.24. *eius paſſus Columbarum volatui aſſimilati.* 367.56
Iunonius ales 12.48
Iunonium ingredi quid 2.42.17.6
Iupiter in Aquilam mutatus 174.18. *Columbis delectatus* 417.18. *in Coturnicem mutatus. Latonam amat* 168.17. *eius & Latonæ fabula* 174 14. *Perdicibus delectatur* 116.50. *Dodonæus qui* 446.4
Ius pro coquendis auibus 761.38
Ius conſumptum ex quibus auibus fiat. 351.6
Iuſcula analeptica vnde excogitata. 243.45
Iuſculum verzuſum 302.56
Iuſtum Puſter ſignificat 549.36. *eius typus* 424.22
Iuſtinianus explicatus 8.9
Iuturna cur Hirundini comparata 665 41.
Ixia quid Dioſcoridi 501.9
Iynx cum ſiſopygide confunditur 725.24. *Frigilla dicitur* 816.6

Digitized by Google

L

ad Labiorum rimas 290.20
ad Lac coagulandum 303. 23.
Lac Gallinaceum in quos dicatur 174. 1
Lac in ouo quid 215.14
Lacedemonij cur Gallum immolarent 269.8
ad Lachrymas ſiſtendas 289.4
Laconis de Luſcinia dictum 796.7
Ladani mira vis 392.9
Legionum piſcis 6.43
Lagodia quę & vnde dicta 80.15.144. 20 etymum 86.2
Lagois Horatio quid 144.35.cur peregrinam vocet 145.5
Lagopice 144.19
Lagopes 72.49
Lagopus 86.5.109.34.356.46 an ſtolida, an callida dicenda 17. Ariſtoteli cognita 145.11.eius caro 150 18.conſpecto homine vt lateat 149. 22.cur Perdix dicatur 103. 14.deſcriptio 146 25.ex Plinio 145. 30. Scaligero. ibidem. eius differentiæ. 145.28.facile capitur 150.5.genera 145.28.icon 147.in Italia non capitur 145.9.Locus 148.10.mores 149 10.natura, ibidem: nidus 149.44.cū noctuma aue confunditur 143. 48. non manſuefcit 146.13.quæ aues ita dici poſſint 143.45.quæ loca habitet 145.36.ſynonyma 144. 29. vbi degant 153.40. 149. 28. vera vbi reperiatur 149.35.vnde dicta 80.16. vox 148.9.48.vſus in cibo 150. 16. vt capiatur 148.12.150.1.vt frigore gaudeas 149.41. vs nini compdat. 145.38
Lagopodis alterius icon 148.altera Plinij quæ 109.36.246.6
Lagopus aurita 143.51
Lagopus crocea 144.22
Lagopus croceis oculis, cætera candida. 146.13
Lagopoda Ornithologi non eſſe veram Plinianam 145.43
Lagopodis Pliniana ſecundum Ornithologum deſcriptio 136. 55
Lagopodis variæ Ornithologi deſcriptio 146.36
Lagopus planta 144.16
Lambena piſcis 66.43
Lanaria herba cur Struthion dicatur. 532.2.542.58
Laodice Luſcinia dicta 790.4
Lapis Epheſius 643.44
Lapides Perdicum pennas exprimentes 128.23
Lapis ſciſſilis petra Columbina dictus. 410.56.411.2
Lapis ſciſſilis in Belgica 19.31
Lapis Thebaicus 643.44
Lapilli in Gallorum veſica 199.30
Lapſanum perperam à Platina napellus dictum 586.2
Lapſorum imago 427.54
Lapwinga 703.11
Laquei dęmonis quot & qui 552.53
Laribus Galli ſacri 256.55
Larus 772. 18. cur ei Brenthus diſſideat 602. 27. mali punici grano perit 611 19
Laſeris vim venenoſam eſſe 146.10
Lathyridis grana vt innoxię edantur 191.7
Latona cur ſacræ Coturnices 168.13. Gallus ei ſacer. 255.20 eius & Iouis fabula 174. 14. Perdicibus delectatur 126.50
Laureum baculum geſtare qui dicebantur 839.20
Leagoræ Phaſiani 54.46
Lecti Pauonacei qui 19.46
Lecythos quid 191.24
Leda partus 275.4
ad Lendes 288.2
Lenticula Columbis gratiſſima 382.53
ad Lentigines facici 303. 27. 556. 6.
Leo an album Gallum tantummodo timeat 240.8. animal ſolare eſt. 240. 6.eos auibus pretioſis quis ſaginârit. 57.24. Capum non timet 240. 46. Chriſtum ſignificat 260.43. cur Gallum timeat 240. 15. cur templorum cuſtos ponitur 270.38. cuſtodia hic roglyphicum 270.44. iugum ſubit. 667.46.eos quæ terreant 240. 16. per eos qui indicentur. 129.45. quos non attingat 278.10. ad templorum claſtra. 270.50.eum terret Gallus. 240.7.vt homines nō attingat 240 28. ei vt pauorem incutiat Gallinaceus 4.45
Leo herba qua 243.52
Leonardus Cognoſcitus 74.33
S. Leonardus Columba ſpecie captiuum liberat 404.30
ad Lepram 26. 44. pro mūdatione eius Paſſeres immolati 547.15
Leproſi vt apud Hebræos mundarentur 547.20 eorum medicina 277. 48. ſacrificium 423.24
Leporis delicia 55. 16. quæ loca colat. 55.30.eo qui abſtineant 208.22 eius ſalus in pedibus 55. 9. ſemper generat 389.5. eos ſponſi ſponſis donant 578. 6. ſuapte natura timent. 539.10. vbi abundent 110. 35. eorū velocitas 55.11. venatio 55.5
Leporina caruis Laus 144.40.
Leporarij canes qui 55.11
Lepores albi vbi 143.35
Lepores Chelidonia 677.14
ad Leporis marini eſum 292. 2
Leros inſula vbi 41.50
Leucanthemum 128.4
Leucarus auis 809.45
Leucoium 543.43.
Lencophagum ex Capo pro duodecim comuiuis 249.54
Leucopygos 756.34
Lex per Coturnicem notata 167. 30. eius elogia per eandem ſignificata 168.10 telis arancorum ſimiles dictę 443.25
Liber Columba inſcriptus 356.25
Liberalitatis exemplar 268. 28
de Libidine ſententia Chryſoſtomi 491 10.eius mala 461.15
Libidinoſos Gallus deſignat 268. 50. Vpupa 708.42. eorum hieroglyphicum 553.40
ad Lienteriam 497.7
Lignum vt non ardeat 279. 28. 304. 3
Ligneus color qui 37.26
Ligurini æquinoca 808. 1. aliarū auiū voces reddit 812.6.eius antipathia, ſympathia. 813.8. ex Carduelium genere eſt. 809.13. cur aſinum oderit. 813. 17. cur hominibus prudentior. 812. 35. cur poſt Carduelem de eo agat author. 807. 43. cur vili ſiat 807.45. etymum 809.30. fabuloſa. 813.26.facilius quàm Cardueles capiuntur 812.26.forma & deſcriptio 810.1.gregatim volāt 812.30. mas vt à fœmina diſtet 810.16.maris icō 810. mitiores & minus ſagaces ſunt Carduelibus 812.20.nidus, partus, educatio, cibus 812.43. ſynonyma. 808. 36. tempus capiendi idoneum. 812.30.valet vocis amœnitate 812. 52. vox. & cantus 811.50. vt educetur 813.1
Ligurinus adoleſcens 808.33
Ligurini fœmina capite albo icon 812. 00.2
Ligurini maris alterius ætate prouecti icon 811.1
Lilionarciſſus purpureus variegatus 42 44.
Limaces vbi non reperiantur 122.8
Linaria auis 178.8. quæ auis Longolio 739.32.824.5. aſthmate afflīguntur. 825.16 auis eſt aſſluta 825.24. cantus 825.6.cibus 825.6. forma & deſcriptio 824.20.icon 824.impetrata facit 825.20. morbo comitiali capitur 825.11. à quibuſdam inter Cardueles numeratur 823.50.vt ex cannabino ſemine pingueſcat 825.10.at morbo ſubtili laborare dicatur 825. 13.ſeminibus gaudet 767.54
Linaria marina 825.45.icon 826.
Linaria rubra icon 826. vnde dicta 825.30
Lingetta Anglorum 752.33. vnde dicta 752.53
ad Lingua aſperitatem 290.8
Lingua Paſſerina 543.39
Lingulaca 85. 26. cum Coturnice abit. 154.40
ad Lippitudinem 26.37.288.49
Lithoſperma 543.36. Columba dictum 356.18.410.27
Lithoſtrata 19.39
Liſinia 799.53
Litteras per Columbas mittere vnde ortum 368.42
Linia Anguſta augurium 160.5.ouum in ſinu ſorum excludit 226.16. marinum ouum excludens quid portenderit 207.3. eius numiſma 24.15. vt exploraret, an eſſet paritura marem 207.3
Linias Columbas cur Gaza vocet. 358.2.

Locuſtæ

INDEX.

Locuſtæ ut Pauonibus laudentur 15.31 *contra eas qui in bellum eunt* 366. 20

Loliũ cur pro Colũbis laudeſ 381.45.

Longolij audacia 61.33. 104. 42. *error* 60.1.56.80.10.103. 18.175.3 189.50.196.8.308.46. *opinio de Perdicibus* 104. 20. *vt cura author de Perdice conſentiat* 104. 44

Lotus herba ſolaris eſt 205.4

Luceorum lictores vt ſe ornent 25.6

Luculli luxus 576. 32. *eius Turdos aſpernatur Pompeius* 577.4

Ludouicus Gozzadinus 758.8

Lugdunenſes Batani cur Columbas honorent 416.2

ad Lumborũ dolores 452.44.454.15

Lumen ſapientiam notat 681.6

Luna Aegyptiorum deus 169.26. *orientem ut indicent Aegyptij.* 173.15. *ei ſacer eſt Gallus* 255.10

Lupini cur Gallinis interdicti 232.7

Lupi capitis in Columbario uſus 386. 26. *cur hominibus exoſus* 379.6

Luſcinia 7517. *de Accipitre & ea apologus* 797.5. *Accipitrem odit* 789. 16. *cum Acãthide confunditur* 799 10. *adultarum cura* 787.46 *adulta difficulter aluntur* 787.10. *æquinoca* 772.16. *ætis rationem habet* 784. 26. *alia earum paludes, alia montes colunt* 776.1. *alia alium locum quærunt* 784.40 *ad alias auiculas cur aduoles* 789.6. *amor erga prolẽ* 781 21 *an adultę an iuniores altẽ ę* 787. 4. *an antiquitus ali ſolita* 786.46 *an ſympathia, ſympathia* 789.1 *antipathia cum Delphis urbibus* 784.36 *apophtegmata* 796.4. *Attbis dicitur* 683.14. *auium nobiliſſimæ dictæ* 771.36. *augurijs & præſagijs* 790. 30. *eius cantu detentus viator quid denotet* 791.5 *cantus eius laudes* 771.20.778.25 *cantu ona viuificat* 785.50. *cantui Panonis pulchritudo comparata* 778.34. *in eo quanta ſit varietas* 778.30. *cum qui imitari debeant* 791.26. *capiendi ratio* 783. 22. *carne veſcitur* 672.19. *caro aduigilias facit* 792.34. *in cauea canit de quo dicatur* 795.47 *eius cibus & educatio* 786 44 *ei Cicero ſimilis dĩ Ilius & cur* 994.40. *Collurionẽ odit* 789.8. *corporis affectus* 788. 40. *eiꝰ & Cuculi apologus* 797 20 *cur alãtur* 793.4. *cur amatrix cantorum dicta* 778. 40. *cur Chlorida vocet Homerus* 776. 37. *cur in dumis lateat* 704.50. *cur facile capiatur* 712 20. *cur à Gallis roſſignol dicta* 765. 6. *cur garrula* 796.20. *cur inter canoras aues prius de ea agatur* 771.4 *cur parum dormiat* 795.25. *cur quædam inconcinnius canant* 781. 16. *Daulias ales dicitur* 684.16. *ei deeſt cantio, de quo dicatur* 795.30. *denominata & cognominata* 789. 34. *Deo gratias agit canendo* 791. 18. *deſcriptio* 776. 10. *diem prænunciat* 790. 46. *differentiæ & genus* 775. 50. *docilitas* 113. 11. *docilitas mira* 781.50. *in dumetis degit* 774.16. *de ea emblema* 796. 13. *eſt anis ambitioſa* 781. 3. *eſt anis ſtolida* 783.24 *earum uſus in delicijs fuit* 792. 10 *etymologia* 773.43. *fabuloſa* 796 25 *facile pingueſcunt* 788.43. *facilè viſco capiuntur* 783.35. *fœminæ mares non ſunt ſimiles* 791. 50. *fellis uſus* 792. 52. *formicarum ouis ſibi ipſis medentur* 778. 48. *frigoris eſt impatiens* 784.12. *gemitus eius ſuauis eſt* 779.34. *Græce & Latinè loquentes* 113.12.782.1. *hieroglyphica* 794. 16. *Homeri ſimulacrum ſignificat* 794.25. *homines muſicam docuit* 772.10. *ab homine cãtate vi ſa contabeſcit* 779.3. *humanas voces diſcit & quomodo* 781.54. *hyeme non cernitur* 657. 22. *icon* 777. *ingenium & mores* 781. 1. *iubetur quercus fugere & vites & myrtos amare* 785. 3. *iuniores ab adultioribus diſcunt* 77. 31. *Iouis nuncia dicta* 790.31. *laudes* 771.14. *liberorũ interfectrix dicebatur* 789. 18. *ſine lingua non eſt.* 776. 20. *lugere & gemere dicitur* 779.20. *mas accurit ad vocem fœmellæ* 783.42. *mares vere capti vt ſexum prodãt* 788.36. *mas vt à fœmina diſtinguatur* 788. 15 *mas & fœmina quibus ſignis certò diſtinguantur* 788.22. *migrat* 784 14. *mora in* 791. 1. *muſca earum de quibus dicatur* 795. 17. *mutos pullos cur interimat* 781.19. *nidus, incubatus, partus* 785.26. *nidi deſcriptio* 785. 34. *nidi icon* 786. *non eſt Acanthis* 774.5. *non eſt Curruca* 774.8. *non eſt Potamida* 774.10. *non canit, cùm dolet* 780. 18. *nugis inſidens ac quibus dicatur* 795. 46. *nulla vox ei peculiaris* 778.1. *omnes voces edit* 778.4. *paupercula quæ ei comparetur* 792. 26. *Phœnicurum amat* 789. 5. *cum eo coit* 786.40. *φιλόδενδρος dicta* 781.6. *eius ploratus Orphei & vxoris Laocoontis ploratus comparatus* 781.30. *eas pœtæ Indorum ex hominibus aues factas fingunt* 796.30. *earum potus* 788.2 *pretium* 771.46. *princeps volucrum dicta* 772. 1. *propheta vt iis ſimiles* 791.31. *prouerbia* 795.18 *pullos do cet cancre* 781.12. *pulli quomodo cognoſcantur iam ex ſe cibos capere* 787.30. *qui & quomodo educandi* 787.17. *quę alendę & quæ non* 787 3. *quæ terræ eam non habeant* 784. 36. *quando canat* 780. 10. *quando ſimplicem vocem emittat* 780.44. *quanto citius canat eò magis canora euadunt* 788.6. *qui eas odio habuerit* 794. 6. *in quibus non imitanda.* 791.38. *quid ſit ei propriũ* 776.14. *veris nuncia dicta* 790. 41. *vigilia.* 783.15. *à vipera ſe deuorandã præbet* 789.28. *eius vitam cur delegerit animus Thamyræ* 794.31 *eã vocalior qui dicatur* 795. 47. *eius vocem edidit Homerus* 790.54. *Vpupa cum tubernalis dicitur* 708.24. *vſus in cibis* 792.4. *in delicijs* 793.1. *in medicina* 792. 30. *vt Aquilam timeat.* 789. 16. *vt herum ſuum agnoſcant* 782.50. *vt liberalitatem amet* 783 6. *vt minus pingueſcant* 788. 44. *v. propter muſicam capiatur* 783.46. *eam vt religioſi imitari debeant* 791. 35. *vt ſe Heſiodus ei cõpararit* 797. 10. *vt viperas timeant* 189.22

Luſcinia alba 776.6. *icon* 777. *pretium* 771.52

Luſcinia murorum quæ anis Gallis 746. 17

Luſcinia ramorum 775 52

Luſciniola 773.48. *vnde dicta.* 765.6

Luſciniola Bellonij hiſtoria, forma & icon 765.1

Luſciniorum familia 790.24

Luſciola 773.44

ad Luſciioſos 289.3.451.53

Lutare quid Calphurnio 671.8

Lutea 850.44. *hiſtoria* 855.1. *magnitudo* 832.5. *maris icon* 857. *vbi degat* 857.40. *nidus* 857.32. *Vide Cirlus.*

Luteę Turneri deſcriptio 856.50

Luteola 808.15

Lutum aceratum 670.30

Luxuriæ ſedes 290.49

Luxurioſorum cupiditates non eſſe naturales 27.56. *qui putentur* 207. 8.

Luxus vt veteribus diſplicuerit 28.17

Lychnis Chalcedonica 542.34

M

Maconacama Americis quid 109.50

Macrinus Imp. Columbã augurio regno exut° 415. 10

Macrocephali populi ubi 45.55

Mæna in Lipara laudata 585.15

Magnanima quæ Anis Bononiæ 530.5 *deſcriptio & icon* 736.1

Magneſij contra locuſtas in bellum eunt 366.20

Mahumetis Columba 377.34. *Columbæ opera fingit ſibi cum ſpiritu ſancto ſermones eſſe* 437 55. *ut Columbam aſſuefecerit* 415.50. *eius profectio in paradiſum* 257.40

Mariæ ſacer Gallus 251.24

Malacoderma ona quæ 191.7

Malampygus 756.34

Malcander rex 685.45

Malchus regem ſignificat 264.40

Malignitatis hieroglyphicum. 169. 27

Maligni hominis hieroglyphicũ 163.8
Malus Struthia 542.44
Malis punicis omnibus ineſſe aliquod granum putre, quid ſignificet 839.15
in Mamertinorum numo Galli icon 305.28
Manus vt non inclinent 135.25
ad Mamillarum tumorem 290.24.
Manij noracitas notata 576. 10
Manna cur manè data dicatur 168.5. *deſcriptio* 166.24. *eſt Chriſtus* 167. 55
Manucodiata neruos habet pro pedibus 629.28
Mannij & adagiorum authoris error 54.52.
Maris tempeſtas miro modo ſedatur 404.27
Margaritę cur in ventre Columbarum poliantur 450.1. *quomodo adulterentur* 450.3
B. Maria Virgo per Columbam ſignificata 428 6. *eius ſacrificium* 421.44 *ei templum in monte Columbę augurio conditum* 406.39
S. Marinę Columba apparet in carcere 405.33. *Columba ei coronam imponit* 406.5. *torméta & mors* 405. 46
Mariniana numus 24.27
Marmor Pauoninum 19.28
Maro Pythagoricus cur Laſcinia fuiſſe dicatur 784.54
Marphiſa Columbis comparata 374. 28. *Hirundini* 671.53
marrhis Cornix litteras ferens 368.54
Marti cur Gallus dicatus 236. 18. *cur Gallum ei appingerent Romani* 255 6. *eius pullus cur Gallus dictus* 236. 19. *eius & Veneris adulterium per Aquilę congreſſum indicatum* 105. 53. *eius & Veneris adulterium* 275 35
martialis cur Flacco & Stellæ poëtis Turdos non mittat 577.26 *cognato ſuo cur mittat Gallinas* 577. 14. *correctus* 143.55. 144.10. *cur ſe Pſittacum nocarit* 158. 33. *explicatus* 343.21. *vt neget ſe Carmenionis fratrem eſſe* 295.45
martinus Foxius Craconienſis medicus 60.3.70.2
martyrum holocauſtũ 423.50. *qui Paſſeres dicti* 553 4
marem vt mulier pariat 286.2
matris proprios liberos necãtis hieroglyphicum 794.21
materna ſedulitatis erga filios documentum 666 45
matrimonium legitimum vt veteres inuerent 168.40
matriſalnia 250.51
matrix auis 174.44
ad Matricis paſſionem 56.5.290.55. *proſidentiam* 286.34
maximina numus 14.20
mecca incolę cur Columbis abſtineant 415.50
Mechanica mechanicii principijs qui primus expoſuit 458.50
medica anis 7.34.189.6
mediocritas in veſtitus ratione laudata. 19.3
mediolanenſium victoriam vt Gallus præſagiat 259.15. *eorum victoria cõtra Fridericum Imper.* 415.25
medi cur loca mutarint 536.36
meira ſtunins 602.31
ad melancoliam 279.10.450.30.614 28
Melanocephalus 740.3.756.36
melancoryphus 713.17.19. *quæ anis.* 756.26
melchior Guilandinus 74 28.81.10
meleagri fabula 44.15. *mors* 44.28. *eius ſorores in aues* 44.33
meleagrides & Africanas Gallinas eaſdem eſſe 36.41. *an veteribus omnibus eadem auis* 28.3. *in earum carne luxus* 43.37. *cur gibbera dicta* 38. 24. *cur Tunes* 36.37. *ab ea denominata* 42.30. *deſcriptio ex Clyto* 36. 52. *de ea emblema* 43.20. *olim rara* 38.14. *ona* 51.44. *qualis* 38.26. *pugna* 38.20. *quæ loca habitarent* 41. 40. *cum Tetraone confunditur* 61. 44. *vox* 42.20.116.42.203.17. *vnde adulta* 12.3. *vſus in ſacris ethnicorũ* 43.3. *vt ab Africanis Columella diſtinguat* 36.39
meleagris Clyti an cum Meleagride Varronis Plinióq; eadem 38.10
meleagris veteris quæ Bellonio & Turnero 36.26
meletæ amorem ut indicarent veteres. 268.55
melicratum cur Columbis offerendum 383.20
memnonides aues 38.20
ad Memoriam augendam 688.12
menalippæa inſula 678.40
menſa lapidea 411.31. *Pauonacea* 19. 44. *vndulata* 19.43
ad Menſes albos 286.17. *inordinatos.* 286.20. *ſiſtendos* 286.14
meritricis hieroglyphicum 795.12. *Paleutria dicta* 398.46
mercurio cur Gallus ſacer 255.30.269 36. *eius forma* 255.32. *qui Accipiter ei ſacer* 392.25
Mergus 603.8
merlinus piſcis 6.44
merops eſt apiaſtra 712.6
merops Hirundo marina dicta 698. 17
merula æquinoctæ 604. 12. *eam amat Erithacus* 745.50. *eam amat Rubecula.* 612.8. *candida vbi* 603. 35. *ætus* 610. 18. *cantu valent* 610. 24. *eas capiendi ratio* 612.22. *caro quibus conueniat* 614. 23. *carnis bonitas* 613. 50. 61. *temperies* 614. 10. *cognominata* 612.43. *colorem corporis & roſtri mutat* 605. 8. *de eis cur poſt Turdos agat author* 602.6. *ab ea denominata* 613.5 *deſcriptio* 604 4. *famine icon* 605. *fimi ad agros ſtercorandos laus* 457.24. *genus & differentiæ* 603.30. *humanum ſermonem imitatur* 610. 50. *imperfectius quam Pſittacus loquitur* 610. 52. *eã impugnat Crex* 612.10. *ingenium & mores* 610.48. *lauri folio vitur* 610. 49. *locum mutat* 610. 6. *mali punici grano perit* 612.18. *maris icõ* 604. *mas vt à fœmina differat* 605. 8. *mirus cantus* 610.28. *earum natura* 611. 8. *nidus* 611.30. *nidi deſcriptio* 611.36. *nouem voces ordine exprimens* 610.30. *partus* 611.30 *pectoris delicię* 613 40. *pinguis Turdis prælata* 592.45. *ad pinguefaciendas locus aptus* 122. 27. *de ea Prouerbia* 613.24. *quę eligendæ* 614. 13. *quid Italis* 602.44. *quo loco verſetur* 610.3. *quomodo faginetur* 611 25. *quot, quoties & quando pariat.* 611.40. *eas Romanorum luxuria faginabat* 613.39. *ſola volat.* 611.8 *ſympathia & antipathia* 612.1 *ſynonyma* 603.1
Merulæ albæ icon 609. *non eſſe diuerſa ſpecies à nigra* 603.40
merulę albę & nigræ maris icon 607. *fœminæ* 608
merulę albo capite deſcriptio & icon 606
merula alpina 613.15.630.12
merulę apodis Indicæ hiſtoria & icon 629.10. *anem monſtrificam eſſe* 629.30
merula aquatica 589.34
merulę bicoloris icõ 613. *hiſtoria* 624.1
merulam Breſilianam cur inter Merulas aſcribat Bellonius 628.5. *deſcriptio & icon* 628
merula cærulea 615.16
merulæ congeneris deſcriptio. 625.1. *icon* 624
merulæ congeneris alterius deſcriptio & icon 625.14
merula montana 603.52 623.4
merulæ montanæ Germanorum hiſtoria 620.20
merula noualium 613.10
merula porphyromelanos 629.40
Merula roſea in cibum commendatur 627.5. *deſcriptio* 626. 627. *fœmina icon* 627. *maris icon* 626
merula Sabaudienſis 96.36
merula ſandaricino colore 603.53
merula ſaxatilis 615.14.617.28.623. 4. *deſcriptio* 631.6. *icon.* 630. *ſynonyma* 630.1
merulę ſimilis auis mira generatio 621 48
merula ſyluatica 622.5
merula torquata 589.35. *cur Columbina dicta* 409.10. *fœminæ deſcriptio* 623 10. *fœminę icõ* 622. *maris deſcriptio.* 623.8. *maris icon* 621. *nõ eſt alterũ Merularũ genus Ariſtotelis* 614.45.
merulæ error 60.6

Merulę

Digitized by Google

INDEX.

Merula ſimilis 602.30
Merula machinæ genus 602.42
Merula piſcis 602.26. *perperam Turdus dicitur* 579.17
Meruleus color 602.36.613.18
Merulus 605. 18
Merulus ſolitarius 615.14
Merulus ſtercoroſus 615.14
Meſſalinus Cotta primus criſtas Gallinarum edit 294 53
meſſicani Coturnices immolãt 168.31
Meſſor quid Arabibus 456.25
Metopentinorum numiſma cum Turture 528.28
Metbona incolæ cur Gallum immolent 257.8
Meticuloſorum pugna 162.19
Midias Corurnix dictus & cur 165. 16 33. *qualis fuerit* 165.33
Militis Cretenſis verecundia ex in honeſto vulnere 114.25
Milites & proficiſcentes cur allio vtantur 238.53
Miliaria auis 159. 42. 850. 14. *quę auis Longolio* 739. 32. *qua Ruellio* 823.53. *vnde dicatur* 178.4 *Varronis qua* 177.35
Militaris diſciplina per Gallum ſignificatus 269.1
Milium quando Columbis exhibendum 382. 46 *eius vis contra venenum* 271. 30. *Indicum proprius Columbarum victus eſt.* 382.48
Milo Gallus dictus 185 22
Milo Crotonienſis cur inuictus 253.7
Miltiades Athenienſium Imp. Gallorũ pugnantium exemplo ſuos adhortatur 238.5
Milnus 659.20.702.21. 34.829.44 *cum Columba non recon. iliatur.* 395 5 *cur Columbas capiat* 394.48. *cur eum metuat Gallus* 241. 23. *ei non ſenditur rete* 443.27. *vt cum oderis genus Gallinaceum* 241.36
Minerua Aëtion dicta 772.31 *eius caſſis cum Galli imagine* 304.41 *innuptæ dictæ* 184.20. *eius paſſus Columbarum volatui aſſimilati* 367. 56. *Hirundini ſimilis* 664.1
Minurire quid 490.30
Minurizare 669.36
Minutius Pica 18.53
Mirabolani 756.45
Miranſe Catellanicum 349.44
Mixta ſignificationes variæ 798.39
Mneſteus Columbis comparatus 368. 5
Modius quot libras accipiat 16.4
ad Molam expellendam 454.50
Molliceps 533.47
Monachus ex ouis duris mortuꝰ 301.1
Monachorum humilitas ſignificata 552.28
Monaſterium Columbinum 356.14
Monedula & Columba apologus. 444 17. *ea olim pueri ludebant* 169.41
Monialis auis 726. 29
Muniali Turturi comparata 521.25
Monoſira Gallinę 195.3
Mons in bonam & malam partem accipitur 548.40
Montanelli deſcriptio & icon 735.30.
Montifringilla 815.36. *aquinoca & ſynonyma* 821.12. *cãtus eius duplex & vterq; inſuauis* 823.34. *cur pauciores capiantur* 823.40. *forma & deſcriptio* 821.28. *mas vt à fœmina differat* 821.45. *maris icon* 822. *victus* 823.44. *vox, ingenium, aucupiũ volatus* 823.30
Montifringilla congeneris icon 823
Mõtifringilla leucocephali icon 822.
Monſtrorum cauſa 220.36.
Monſtroſorum Gallinaceorum icones 319. *& inde*.
Monſtra in quibus animalibus maximè generentur 220.35.226.2
Morborum cauſa præcipua 583.11
ad Morbos deploratos 292. 15
ad Morbum regium 134.29.556. 9
Mordere Gallinam quid Iuuenali 203 27
Morbenna 72.19. *hiſtoria* 340.1
Morcetettera Anglis quę auis 739.38
Mortis præſagium 20.25. *eius ſuauiſſimum genus vnde* 531.50
Morſus Gallina ſolio hederulę Lobelij 252.27
ad Morſus venenatos 453.39
Moſchi adulteratio 457.7
Moſes aquam dat miro modo Iſraëlitis 266.36. *dubitatio de ſaturatione carnis* 166. 53. *panem & aquam à deo impetrat* 166.24
Motacilla 602 25. *ſquinoca* 725. 1. *ad calculum valet* 714. 31 *cineris vſus* 725.45. *crymum* 724. 43. *locus* 725. 38. *cum Paſſere troglodyte confunditur* 725. 5. *ſynonyma* 725. 25. *vſus in medicina* 725.43. *victus* 725.38
Motacillæ albæ deſcriptio 727.1. *fœminæ icon* 728. *maris* 727. *locus* 727 50. *in ei⁹ nido parit Cuculus* 727.50
Motacillæ flauæ deſcriptio. 728. 41. *icon* 859. 1. *cantus, locus, victus, vſus* 729.1
Motacillæ flauæ alterius deſcriptio 729 20. *icon ibidem*.
Motacilla genus, Paſſer Stultus dictum 530.5
mugiles in Sciatho laudati 583. 15. *ſuapte natura timidi ſunt* 539.12
Mulcaſſes Tunetanorum rex quo ſimptu Pauonem coctum ederit 6.4
Mulieres fœcundæ qua aue denotentur 721.35
Mullus piſcis 107.38
Muneris peſſimi ſymbolum 22.49
Murena fellis ſitus 530.26. *vbi laudata* 583.14
Muralis vnde dicta 127.55
Mures ſunt indociles 667. 46
Muſaica opera 304.6. *vbi elegantia*. 19.39
Muſcę color 3.50
à Muſcarys Arabica 25.21
Muſcarij Pauonini artificioſiſſimi deſcriptio 25.30
Muſci caparum hiſtoria 733.25
Muſcipetę icon 735
Muſica hieroglyphicum 794.54. *inuctio* 116.27. *quę auis eam homines docuerit* 772.10
Muſtela cineris vſus ad epilepſiam 688.20. *cur prope Columbaria habitet.* 396.50. *ne Columbas rapiat* 385 23. *venenata animalia devorat* 26. 27. *vt contra ſerpentes pugnans ſeſe muniat* 385.18. *vt cuniculos capiat.* 55.11. *eam vt horreant Gallinę* 242 35
Muſtela lenis Palumbus dicta 484. 34
Mylacridę quæ 190.19
Myrta 79.23
Myrtopullus 579.53

N

Naſon dictus 408.30
Nabuchodonoſor Columba dictus 408.23. *eius Columba ſignificat* 430.40
Napellus cum helleboro confunditur. 160.47. *contra eum remedium* 592 10
Naſidieni ęna 495.46
Natalis Comitis error 44.52
Nates in timore contremiſcunt 374.50
Natura arcana ex auium cognitione percipiuntur 1.32. *omnibus omnia non dedit* 101.21. *cur album & nigrum colorem in cauda Pauonis denitauerit* 5.1
Nauicula mobilis ſine remigio 458. 46
Nauis Hirundinis volatui comparata 665.54. *in pullo quid* 196.43. *à quo Columbę dicta* 446.20. *Chelidon dicta* 658. 55. *mons Veneris dicta* 446. *prętoria Gallus dicta* 186.4
Neapolis quo augurio condita . 413. 22.
Nemausus regina 685.45
Neoptolemus Græcos ad pugnam hortatur 643.16
ad Nephritides 452.30.454. 16.284. 54.714.35
Neptuni & cereris congreſſus 459.30
Neptunienſes vt Coturnices capiant. 164.9
Nequitia ſignum 169.20
Neſtoris poculum 469. 40. *de eo allegoria* 160.24. *eius ſcyphus* 460. 10.
Nibę cantus, proverb. 193.43.273.35. *quid Heſychio* 273.37
Nicolaus Myrepſus correctus 656 26
Nidus conſcientiam notat 678. 48. *fidei quietem* 549.4
Nigrettus quæ auis 603.25

Digitized by Google

INDEX.

Niphi error 61.46.105.38.107.16.191.46.218.50.657.30.752.25. *auga* 86.8.90.50. *opinio de conceptu Perdicum absque coitu* 1193

S. Ninardus Columba augurio templa condidit 506.30

Nisus non est Sparuerius 702.40

Noctua 702.49. *eam Columbas capere* 396.40. *cum ea dissidet rex auiũ* 650.35. *in numo Antonini Pij* 2429. *ne Colũbas capiat* 396.45. *eius & Passeris hieroglyphicum* 94.55 553.28. *Passerem ad se confugientem malè tractans, quem signet* 95.1 *cum ea pugnat rex auium* 652.36. *qui Turdi eam odere* 538.6. *vbi pro creari dicatur* 12.5. *vox* 116.35. *vt eam oderit Merula* 612.14

Noc vnde cognoueris aquam defeciſſe 426.6

Normanni quæ commoda ex Panonibus colligant 12.28

Nonacula piſcis Pano dictus 6.45

Noua luna menſis initium apud Græcos 78.20

Noctis & diei hieroglyphicum 22.22. *ei Galli immolati* 255.26

Nucifraga auis qua 630.15

Numenius auis qua 78.23. *de eo prouerbium* 78.14

Numidica guttata quæ aues 36.36

Numus argenteus cum impreſſo ſturno 643.48

ad Nyctalopas 135.36.451.54

Nyctiborax 108.12. *quæ auis & eius myſtica explicatio* 550.38. *qui prædicator ei ſimilis* 550.46

Nyctiornus qui dicatur 29.39

Nymphocopos 744.31

O

Ciendum eſſe aliquando 131.13

Ocimoides minus 128.10

Oculi ſimplices ſine fuco 428.45

Oculos pennarum quos Plinius in Panone vocarit 11.10

Oculi quando in pullis generentur 215.52. *ad eos mirum remedium* 174.3. *ad eorum albuginem* 689.35. *claritatem* 135.53.689.9. *debilitatem* 288.8. *dolores* 288.9.689.6. *fluxiones* 288.14. *ictum* 451.30.689.15 *ſuffuſionem* 135.35.689.26. *ſugillationem* 289.5. *vitia* 289.17

Oculare quid 666.44

Oculi animum qui lapides dicti 663.43

Oenymaſtrum Valerianthes 542.17.

Oenypteros quæ auis 397.16

Oedicnemus quæ auis 98.22. *cur eam Otidi ſubiungat Bellonius* 96.7. *deſcriptio* 88.40. *icon* 99. *Otidi ſimilis* 98.36. *vnde dictus* 98.44

Oedicnemus Bellonij cur aquaticis annumeranda 101.35

Oedicnema congener cum terreſtribus annumeranda 201.45. *forma* 101.40. *icon* 102

Odoardus Turrianus Genuenſis 787.40

Oenanthe 756.15. *quid* 232.26

Oenanthe auis 497.50. *hiſtoria* 762.10. *Vide Vitiflora: vnde dicta* 762.19

Oenas canis nomen 497.53

Oenas Columba quæ 361.56. *æquinoctio* 497.45. *autumno conſpicitur* 359.18. *color* 498.8. *Columbarum ſpecies eſt* 259.6. *fœmina icon* 500. *frugibus vitæ* 359.17. *magnitudo* 359.19. *maris icon* 494. *cum Palumbe confunditur* 485.1. *quomodo Ariſtoteles Columbã maiorem eſſe dixit* 498.40. *ſynonyma* 498.1. *vnde dicatur* 361.36. *vt capiatur* 501.20

Oeſtrum auis quæ Bellonio 657.40

Oeſtrum infectum quale 657.41

Oeſtrum piſcis 656.5

Officina cohortalis quid 229.10.249.30. *Phaſianorum* 51.53.

Ogeniorum dominum religio 446.13

Olai error 60.53

Olea ramus allatus à Columba quando natus 426.9. *quid ſignificet* 427.28

Olerium feſtum 41.54

Olei roſacei facultas 451.20.

Olha Rutenorum princeps vt caſtra Dreuulianorum incenderit 402.3.

Olina duæ ad candelabrum poſita quid denotent 430.12. *eius ſtultus charitatem ſignificat* 425.6

Olina Gallis quæ auis 96.16

Olina perpetuo viret 424.50. *ramus Chriſtum ſignificat* 428.10. *ramus cur ore allatus à Columba dicatur* 425.54. *eo lex denotatur* 427.3

Ololigon eſt Luſcina 774.26. *in rubis canat* 774.40. *de ea varia ſententia* 774.50

Olores canunt, cùm ſilẽt Græculi 794.39

Olybrij tyrannis 496.14

Onas cur a Deo penitus 206.28

Onocicle herba 590.12

Oogala quid 302.13

Ooſcopica 258.4

ad Opiſthotonon 614.30

Opobalſami mira vis 392.10

Oppianus correctus 514.20. *eius ætas* 85.25

ad Ophthalmiam 689.30

Opera plumaria vnde fiant 568.20

Oraculum Æolium & Ionium & eius dignitas 545.24

Oratio de Panonibus inſcripta 7.45

Oratoris perfecti hieroglyphicũ 794.39

Orchilus auis cur facete Ioni aſcriptus 650.45. *cur ſic dicti Carcini pœtæ filij* 650.39. *cur hymeneis infeſtus* 653.18. *noctua ova exedit* 650.36. *cum Trochilo eandẽ eſſe* 650.33. *vt tempeſtatẽ denotet* 650.37.653.18

Ordo authoris an ab aliorum ordine diuerſus 6.17

Oreſtis & Pyladis amicitia 515.35

Origanum Heracleoticum 252.11

Orialus 613.15

Orix 80.30. *quæ auis Alberto* 80.14

Orix Getulus 57.16

Oryx quadrupes 163.34

Ornithogalum vnde dictum 252.43

Ornithologi error 59.43.50.60.1.72.26.87.8.93.1.98.25.190.7.231.12.362.20.370.39.486.28.532.15.580.38.630.7.661.20.816.13 824.8.828.21. *inconſtantia* 70.43.

Ornithopodion 252.8

contra Orobanchen Gallus circumfertur 243.30. *cur eam odere agricolæ* 243.33

Orobia quid Græcis 410.35

Orobus Coturnicum quæ herba 160.53

Orobus porcis exitialis 382.55

Orpheus cuius auis ſpecie apparare debeat 794.16. *eius ſepulchrum ubi* 785.24

Orrhos quid 374.50

Orrili mors vt nuncupata 369.14

Orthrioccyx 70.26

Ortyges uir 165.41

Ortygia inſula quæ 165.42. *eius etymũ* 152.16. *vnde dicta* 156.36

Ortygometra 151.41. *deſcriptio* 175.10. *cum Conchramo cõfunditur* 175.20. *cum Crece* 175.19. *cum Ortyge* 174.50. *cum Rusticula* 175.17 *Coturnicum agmen ducitat* 155.19 *cum Gallorũ Rasle confunditur* 175.14. *icon* 176. *magnitudo* 508.7. *primã rapit. Accipiter* 155.20. *quæ auis Alberto* 62.8. *ſynonyma* 174.36

Ortygometra altera in geniſtis degens 175.16. *deſcriptio* 175.40

Orus Apollo correctus 163.34. *error* 24.50

ad Oris putredinem 689.39

ab Oſiride & Cerere quid didicerimus 680.29. *ei Galli immolati* 256.42

ad Oſſa fracta 287.26

Oſtula Columbarum nuptijs comparata 386.32

Oſſifraga 650.10

Oſtracoderma ova quæ 191.6

Oſtreorum eſus nobilis 144.45

Oſtrea Abidena laudata 583.15

Oſtrogothia Panones copioſè alit 12.26

Otidis adipis vſus 95.40 *amor cum equo* 94.31. *an Aquilam vocet Aelianus* 94.1. *an migret* 92.50. *antipathia* 94.5 *canes vt vrinat & cur* 94.12. *capiendi tempus* 94.45. *caro qualis* 95.16. *quibus vitanda* 95.19 *cur Græcè per ω ſcribatur* 85.55. *cur eam in cibo damnet Plinius* 95.25. *cur cã odere olitores* 93.50. *cur manu capiatur* 93.12. *cur parum volet* 93.12. *cur non in ſublimi vidiſcet* 93.38. *ei° deſcriptio* 87.42. *equũ amat* 84.26. *eius & equi picturæ quid*

by Google

INDEX.

quid indicarent Aegyptij 94.50. 95 5. facile moritur 93.24. fimi vſus 95 40. hieroglyphica 94.45. hominis aſpectum horret 93.24. incubatus 93 35. magnitudo 59.51.92.46. mores 93.20. nidus 61.40 93.26. 35. non eſſe ex Gallinaceo genere 87. 4. non eſſe Tetraonis genus 87.26. non migrat. 85.35. cum Oto confunditur 85 24. eius partes interna deſcripta 92. 1. & inde. parua qua anis dici poſſit. 101. 30. cum Pauone confunditur. 80.20 pennarum vſus 95.46. pedes 86.4 cum Perdice confunditur 104. 24. pondus 87.49 ponderoſa anis eſt 87.30 proprietates 93.20. eius quædam partes depicta. 91. quando coquenda 95.31. ea qui abſtinere incantur 95. 38. quibus locis degat. 92.31. cum quibus confunditur 85. 12. quot diebus incubet 93.44. rumi nat 93.28. ſympathia 94.5. ſynonyma 85.45. cum Tetraone toto genere diſcrepat 60.36. vt cum eo congener dici poſſit 87.36. vbi abundet 92 33. victus 93.45. volatus 93.10.115 34. vſus in cibo 95.14. in externis. 95.44. in medicina. 95.35. vt capiatur 84.30. 94. 28. vt equum amet. 94.18. vt mann capi dicat 94.37 vt vulpes capiat 94.7. vulpe odit. 94.6

Otidis autoris icon 89

Otis Longolij qua 80.31

Otidis Ornithologi icon 88

Otos 87.25. qua anis 80.17

Otus 702. 35. magnitudo 85.26. cum Otide confunditur 85.25

Otus ſaltationis genus 85.31

Ouium cerebri qualitas 173.35. cur epilepſiam patiatur 173.36. quando ſit bulis hybernis educenda 674.40

Ouidius explicatus 515.56

Ouorum ex aceto coctorum vis 283.51 in aceto moderati vis 282. 37. vſus 283.1 agitata & fracta qua. 302.18 album eius quid 191.11. albuminis vis 279.14.280.22.285.14.290.2 albor & eius vſus 302. 15. albuminis vſus ad agglutinandum 303.55 304 1. ad clarificãdum 304 8. ex albumine chyſter 283. 42. aliarũ auiũ Gallinis ſupponi 224. 30. an prius Gallina 219.20. eius anatomes quinque icones 209.210.211.212.213 aperiendi modus 301.48. apponendi ratio 301.37. aſſatorum qua meliora 301.10. aſſa nec toſta qua 305.5. calore loci excludi 226.18. eo candidius, proverb. 275.23. candidi eius quid 191.11. vis 288.50. canicularia qua 222.44. cineris vis 280.48. 290.16. ex elibano excludere 226. 33. coctura qua melior 299. 7. in craticula 302.37. crudorũ vis 283.53. 290.31. cur molle exeat 214.16. cur in nido relinquit 210.32. cur prius ſuperiores, quam inferiores partes

cernantur 218.6. cur ſacrificata 258 6. qua cynoſura dicta 22.43. dura qua 300.38. durorum malitia 293. 12.300.54. vis 283.17. electio ad cibum 298.26. elixa 300.38.302.26 elixa cum admixtis 301. 54. exitus eius ab exitu animalium 214.26. figura cucurbita. 221.7. fœcunda cur aliquando pullos non procreent. 222 18. fœcundi & infœcundi ſigna 227 43 fœcunditatis ſigna qua die apparent 217.21. fricta Florentinorum more 302.31. frictellata 302. 23. frixorum apparatus 301. 54. qualitas. 301.17. Hepala qua 301.54. hecatõbe 258. 22. hypœmenia qua 207. 38. vt noſcantur 223.15. in igne coctorum qualitas mala 299.13. incubationi apta qua, & qua non 222. 3 initium quid 219. 27 leniter cocti vis 279. 23. liquida qua dicenda 300.28. à colore liqueſcere luteum albumen indurari 215.4. Lutea prominentia ſunt 160.26. Gallina magnitudine Anſerini 221.10. luteũ quã partem occupet 209. 54. lutei vis 280.12. 283. 54.286. 20.290. 33. mollia qua 300. 29. qua Celſo 300. 36. mollia & ſine teſta unde 220. 52. mollium ſalubritas 300. 52. non eſſe ſemen 219. 29. eorum olei vis 288.1.290.1.10. oogala qua. 283.9 paſchalia qua 300.39. in paſtilli morem 302. 53. perfectum quid 220. 35. piſcium vt fœcundentur 208. 34 pricta qua 297. 18. 299. 34. qua Braſauolo 301. 23. quale ferculum. 300.8. pnictorum qualitas 300. 22. quomodo capiantur, & qua meliora 299. 52. primum lutea ſunt 214. 14. ab eis proverbia 274. 40. putaminis vis 279.50. 283. 4. putaminis cineris vis 285.2. putidorum vis 284. 21. qua magnitudine à ſepto in matricem deſcendant 209. 42. qua abijcienda 223. 8. quę animalia pariant 258.9. qua bona & qua mala. 298.35 qua fœminas edant 224.36 qua improbentur 298.29. qua incubantur, quomodo tractanda 214. 12 cur non concutienda 223. 9. qua mares procreant 224.36. qualitas in utero 208.46. quando cito corrumpantur 232.45. circa ea quid conſiderandum. 222.1. quo luna tempore ſupponantur 223. 46. quomodo coquantur 298. 56. 299. 1. quomodo nutriantur 214.15. quo numero Gallinæ ſupponi dæ 223.24. quot diebus perficiatur 214.30. recentium et veterum dignitio 298.32. requietæ quæ 298.40. rotũdæ 221.8 ſanguine tinctæ quare 220. 4. ſanitatis ergo quomodo accipienda 301. 45. Schiſtæ qua 217.8. feminis ſitus 214.10. ſub ſepto conceptorum magnitudinis & loci icon 209. ſine teſta unde 221.3

ſuppoſitionis modus optimus 223. 55 ſynonyma 190.46. tenera ſive tenella 300. 36. in terra excludi 226 24.36. teſta qua parte durior & cur 209.53. teſtæ qua 191.7. teſta vis. 285.28. teſtæ cineris vis 286. 19 tiganiſta vt coquantur 301. 20. trite cibo quæ 221. 5. tremula 300. 35. tunicæ quot & earum officium 214. 5. tyropatina 302.4. varij apparatus 301.51. vbi concipiatur 208. 45. vel ditores qui myſticè dicantur 440. 8 venenata & putrida quæ Gallina pariant 232.6 in vtrum colla 302.39 viginti duorum anatome 217. 1. vis ad ambuſta 286.46. vitellus an fœces vini attrahat 304. 28. vitellus propria tunica ambitur 214. 3. de vitelloſcemma 273.3. vitellus ſeminę caret 214. 5. vitelli vis 280. 45. 281.18.285.44. 289. 55. unde dictum 190. 50. urina quæ 222. 37. urina cur fluitent 222.48. in urina aſini elixorum vis 284.55. vſus in ci 298. 25. in ſacrificijs 258. 4. vt agnoſcatur an futura fœcunda 223 2. vt ea in itinere coquerent Babilonij 301. 35. vt ſeruanda, ne requietæ fiant 298.42. Zephyria quę 207.43

Oxylaparum quid 296.48

P

S. Pachomius à Dæmone in Gallo immutato tentatur.

de Pallyi Cyro tradenda conſulitur oraculum 545.20

Padicationis ſymbolum 130.31

Paonia noctu lucens ad epilepſiam valet 173.2

Paonę contra Columbas in bellum eunt 366.19

palamedes muſarũ luſcinia dictus 790.11

palea quid 38. 8. 196. 17. unde dicta 196.25

palearia in bubus quid 196.18

Paleutria quæ dicantur 398.34

Palladis caſſi Galli imagine notata 239 17

palma arbor victoriæ omen 378. 38

ad Palpebrarum phlegmonas 288. 45. ad earum pilos euellendos. 688. 42

palumba 485.18

Palumbi æquinoca 484. 26. ætas 491 1.505.21. allectrices dicti 493. 23 alantur ut alios capiant 493.20. amicitia cum Perdice 994. 12. an ſtolidis an aſtutis annumerandi 489. 53. an nigrent 489. 4. anatomica 488 26. arbores habitant 378. 40 bibẽdi modus 370. 50. capiẽdi ratio 493.18 carnis qualitas 496.36. caſtitas 489 25. cellares quę 486.36.492.49. cõ

Digitized by Google

INDEX.

36. *quæ Polonis Attagen dicatur.* 72.53. *quę ſeruanda & quæ nō* 198. 42. *quæ ſimpliciter ita dicenda* 190 9. *quæ apud veteres celebres* 192. 36. *quædam gemina pariunt* 194.15 *qualis in ſacris adhibeatur* 256.25. *quam vtilitatem in cibis præſtēt* 293 28. *quando cibus dandus* 232. 28. *quando eas ederet Seuerus* 293.40. *quando eas non lædat ſerpēs* 242.4 *quādo parere incipiāt* 219.36. *quantum offerendum* 229.8.232. 31. *qui cibus præſcribendus cauſa commodi.* 231.6. *qui prius ſaginerint* 232. 34 *quo diei tempore ſalacior* 207.19 *quo tempore pituita laborent* 244 16. *quo tempore melius ſaginentur.* 232.44. *quot diebus pinguefcāt.* 232 53. *quot modis concipiant* 207. 38. *quot ouа pariant, & quæ plura* 219. 35. *quot pullis educare poſſit* 228.37 *quot pullos Panonitas educare poſſit* 15. 48. *rima exitus communis icon.* 200.nu.3. *ad ſaginandas locus qui eligēdus* 232.45. *ſaginādis quoties cibꝰ dādꝰ* 233.45. *ſaginatas magnificas eſſe* 294.18. *ſaginationi apta* 233. 37 *ſalacitas* 205.45. *ſanguinis eius.* 295.25. *vis* 279.37 *ſemen eius quid vocet Albertus* 208.43. *ſeſe Accipitri opponit & cur* 241. 38. *ſi cibum faſtidiant, quid agendum* 223. 40. *Sparti ſemine deuorato perit* 243.27 *ſtella quæ ſic dicta* 186.13. *ſterilitatem eis inducentes cibi* 231.30. *ſympathia* 239. 37 *ſynonyma* 168. 20. *tenera parientes, vt dura pariāt.* 220. 13. *Termino deo ſacra* 257. 4. *tibiarum vis* 284.15. *cum tonitru diſſidēt* 243.45. *vagantes vt abſque moleſtia capiantur* 246. 8. *vbi bis & ter in die pariant.* 194. 14. *ventriculi caliditas* 230 45. *eius* 295.13. *ventriculi membrana præparatio* 282. 3. *vis* 282.33. 43. 281. 35. 46. 285. 40. 290 6. 283.38. *vſus* 303.22. *ex vēto concipiunt* 207.42 *veteres quando pariant* 194. 6. *victus ratio* 230. 44. *ad eam via cur ſic dicta.* 253.47. *vinum partum edens* 260.15. *vnam partem multos celebraſſe.* 194. 35. *vox quando acutior.* 203. 11. *vocem quando mutet* 202.43. *vropygij eius* 295. 23. *vſus in medicina* 276. 45. *vſus in ſacris ethnicorum* 254. 35. *vſus in cibis.* 293.25. *vt Accipitrem timeat* 241.38. *vt ante Gallum cantet, indecens eſt* 273.50. *vt breui pinguefcat.* 348. 43. *vt cibo gratiores fiant.* 233.5. *vt citiùs cognātur.* 298. 15. *vt contra aues rapaces & ſerpentes pullos defendant* 235.1. *vt facilius pariant* 200. 7. *vt generoſę procreentur* 208.17. *vt hyeme etiam pariāt* 231.18. *vt mirum in modum pinguefcant.* 233. 18. *vt muſcelas horreant* 242. 35. *vt ouа maiora & ſæpius pariant* 231.14. *vt præſerventur à pituita.* 244.30. *vt pulvere gaudeant.* 234.18. *vt ſe & pullos contra Milvum defendat* 241.30. *vt à ſerpentibus occidantur.* 242. 42. *vt ſint ſapidiores* 298. 14. *vt ſola ex omnibus ouis ſuppoſitis naſcantur.* 224. 35. *vt tenereſcant* 294. 28. *vt vuis abſtineant* 242.50. *vteri forma* 199. 40. *vteri inteſtinum.* 201. 50. *vteri ſtomachus* 201.49. *vteri ouа continentis icon* 213. *vteri poſitus* 199. 45. *vteri ſubſtantia* 301.33. *figura* 201.35.

Gallina Africana quæ. 36.30. *cum Hadrianis confunditur* 191. 47 *deſcriptio* 38.17. *cur Perdix dicatur* 103. 13. *caro eius laudata* 43.50. *ut à Ruſticis diſtinguatur* 38 46

Gallina alba criſtata icon. 307.

Gallina Alexandrina 192.36

Gallina betula 63.10. 72. 10. *eam Attagenam putat Logolius.* 72.36. 103 18

Gallina Calekuttenſis quæ Germanis. 36.20.

Gallina Chalcidicę 192.36

Gallinę Chineę 36. 46.

Gallinas coryloruм capiendi ratio. 84. 30. *carnis qualitas* 84. 36. *cibi nobilitas* 45. 40. *coitus* 83. 25. *cur fœtas equinas colligat* 84. 30. *cur Perdix dicatur* 103.13. *cur in ſylvis habitet* 83.10. *de ea poſt Attagenā cur agat author* 80.6. *deſcriptio* 81. 5. *icon* 82. *eius cum Perdice ſimilitudo* 80. 49. *ex quo animum genere* 80.47. *quo loco gaudeat* 83. 5. *ſynonyma* 80.21 *victus* 83. 5. *unde dicta* 74. 24 *vſus in cibo* 84. 35. *vſus in medicina.* 85. 48.

Gallina deſerti 104.12

Gallina Gallis ſimiles. 197.6

Gallina Guinea ex Gallinaceo genere ſunt. 336.4. *deſcript.* 336.8. *icō.* 337.

Gallina Hadriana cur multa pariant. 192.32. *lana* 198. 35 *mores* 192.6. *unde dicta* 191.47.

Gallinę Hadriani regis quę 193.8. 191 40.

Gallina Indica 36. 18. *quæ aues ita dicantur.* 35.49. *deſcriptio & icon.* 333 *alterius icon* 40. *alterius cum tubere in fronte deſcriptio & icon* 334. & 335. *alia criſtata* 36. 2. *alia pennis Panonis.* 35.53.

Gallina Italicæ grandes 193. 28.

Gallina Italica quæ Germanis 36. 20.

Gallinę lanigeræ ubi 193.52. *icon* 339.

Gallinę Longobardicę. 193.18

Gallinę Lydæ 192.36

Gallina magnę Alberti 193.9.

Gallina Medica 192.36

Gallina monſtra dicta. 195.3

Gallina montana. 63.11.

Gallina moriſca quæ. 36.38

Gallina maris 829.26

Gallina nana 191.48.54

Gallina Numidica 36.30. *caro eius laudata* 43.32. *ut educentur.* 52. 46.

Gallina Numidica dicta cum tuberculo in fronte deſcriptio & icon 334.

Gallina palluſtris Longolij 242.20

Gallina Patauina 193.18. *deſcriptio & icon* 310.

Gallina Perſica icon 318

Gallinæ pedibus pennatis icon 313

Gallinę ferè petripcatæ icon 308.

Gallinę Pharaonis 193.36

Gallinę piligerę 193.53

Gallina pluueraria. 193.25

Gallina pumila Longolij quæ 192. 28.

Gallinæ pumiliones. 191.48. *Columellæ quæ* 192.24. *cur laudata & cur improbata.* 198.37. *icon & forma* 309

Gallinę quadrupedis icon 324.

Gallina quinque digitis 197.17

Gallinę Rhodiæ 192. 36. *ad incubandа ouа Panonum domantur* 14. 25.

Gallina ruſticę Bellonij deſcriptio 81. 24.

Gallina ruſtica Varronis quę Bellonio. 80.32.

Gallina ſaxatilis 146.48

Gallina ſylueſtricę Bellonij deſcriptio 81. 24.

Gallina ſylueſtris 80. 37. *cum Perdice confunditur* 120.42.

Gallinę Tanagreę 192.36

Gallinę tripedis deſcriptio & icon 321.

Gallinę Turcicę parum à noſtratibus differunt 306.54. *icon* 315 *forma* 316.

Gallina Turcicę pedibus cęruleis deſcriptio & icon 316.

Gallina vltimum quę 80.25

Gallinago 74 18. *cum Ficedula confunditur* 756. 13. *ad montes & plana accedit.* 73.53.

Gallinaria inſula unde dicta 81.34. 153 52.

Gallinaria ſylua 254.1

Gallinarium quid 229. 9. *cur prope culinam fiat* 229. 27. *deſcriptio.* 229. 28. *non ſignificare cortem.* 249. 22. *noſtra diuerſa eſſe à Gallinariis veterum* 229.20. *ubi ponenda.* 229.14

Gallinarius 249. 17. *curator ſeu cuſtos qui dicendus.* 228. 20. *cur ſobus eſſe debeat* 228. 16. *cur ova atramento notare debeat* 14.37. *cura in incubatione ouorum Panonis.* 14. 33. *eius munus* 224.16. *quot capita Gallinarum ei committenda* 230. 14.

Galli adipis nix 281.10. 290.28. 21.35 289. 43. *adulterum punit.* 236. 30. *æquinoca* 284. 5. *Æſculapio dicatus* 255.35 271. 2. *albi immolati à Pyrrho.* 256. 50. *de albo Pythagoræ ſymbolum* 257. 16. *eum ut amarit Pythagoras* 257. 32. *amor erga familiam* 235.6. *erga Gallinas* 206.7. *an album tantùm timeat leo* 240.10. *an in frigidis regionibus canat.* 193. 45. 48

INDEX.

45. au pariat 211. 10. anatomica. 199. 1. angui terrori eſt. 240. 51. eſt animal ſolare 240. 5. animoſitas 183 39. antipathia 239. 37. de eo apophthegmata 272. 32. 38. aridiſſimum. quodqur diuidicat 202. 33. Attagenen odit 241. 16. audita fœmina cur ſemen edit 117. 26. auguria. 258. 25. in augurys prerogatiua. 258. 30. eius augurea Cicero videt 259. 30. aurę mutationes ſentit 205. 8. aureum qui in lancea ferret 185. 8. aureum lancea affixum cur militi ferre conceſſerit Cyrus. 304. 50. canenti qui impre centur 205. 34. cantus 202. 38. an euphonus an diſphonus 203. 38. cur datus in ſignum negationis Petri. 264. 50. cur victoriam prædixit. 259. 18. de eo Euangeliſtarum controuerſia 262. 50. de cantu hymnus. 265. 20 cantus noctem & diem diſtinguit. 204. 2. de eo prouerbium. 204. 11. de cantu quę utilitas 204. 20. 265. 6. ubi non audiatur 243. 6. canunt per miraculum 246. 45. cantaturus cur alas quatiat. 203. 50. de eo & cane apologus 275. 48. carnis aſſę uis 283. 5. carnis prauitas. 56. 49. qualitas 294. 5. uſus & uis 280. 23. 282. 36. 272. 35. caſtratio 348. 1 caſtratio quæ melior. 348. 17. certamen ubi publicè quotannis editum. 161. 30 certamina ubi inſtituta. 238 16. coëtus canit miraculosè 247. 15. cognominata 248. 1. coitus 205. 45. à coitu exhilareſcit. 236. 22. coëundi modus 307. 20. coit cum alijs auibus 205. 25. conſpecta ſua imagine ad pugnam incitantur. 117. 29. criſta qualis. 195. 36. criſtati dicti. 96. 5. cur ante lucem canant. 259. 36. cur in culco iniceretur. 236. 47. 240. 55. 269. 39. cur ferrea calcaria ei adhibita. 238. 46. cur eos immolarent Lacedemonij. 269. 8. cur immolẽt Methonæ urbis incola 257. 8. cur manè ante ortum ſolis canat. 204. 54. 205. cur Marti appingerẽt Romani 255. 6. Martis pullus dictus 236. 18. cur Marti dicatus. 236. 18. 254. 41. cur Mercurio ſacer 255. 30. 269. 36. cũ eum cur milites ament 204. 47. cur Milvum metuat 241. 23. cur in nummis Selenõtinorum depictus. 306. 15 cur non afficiantur podagra 245. 52. cur olim comburerentur. 206. 27. cur Perſica auis dictus 196. 1. 239. 25. 305. 6. cur podagra non afficiantur. 206. 54. cur pugnet 206. 5. 236. 25. cur Pythagoras nutriẽdum cenſeret, & non immolandum 268. 17. cur ranceſcat 254. 16. eum cur Romani honorarint. 258. 36. cur ſalacitatis ſymbolum eſſe queat. 117. 25. cur ſecum ad bellum ferant Dani. 250. 3. cur ante ſolis ortum canat 275. 40. Danorũ ſymbolum 249. 50. denominata 249. 1. deſcriptio in genere 195 16. 197. 26. depictus in numis Seleuontinorum. 305. 35. differentiæ unde petendæ. 191. 34. diem in octo partes cantu ſuo diuidit 205. 36. dignitas & honor 183. 37. diligentia 235 10. domum intrans criſtam ſubmittit 336. 41. duobus in uno ſterquilinio non conuenit. 743. 22. eius effigie lapis 305. 25. emblemata 170. 25. encomium 204. 44. in eum epithaphiũ 272. 30. ex eo eritius factus quid ſignificet 271. 41. eſſe omnium auium ſalaciſſimum. 205. 53. eos execare in quos dicatur 184. 50. de eo & fele apologus 276. 1. ſimi uis. 288. 4. fellis uis 288. 52. fellis uſus 279. 7. 287. 20. ſimi noxæ & cõtra id remedium 293. 16. uis 284. 8 ſimi albi uis. 283. 54. in foro Romano depictus 305. 10. fortitudinis cauſa 239. 27. frigore torpens amputata criſta ad cantum incitatur 196. 10. Gallinas contra Milues defendit 236. 46. cur tã manifeſtè à Gallina differant. 202. 10. ex Gallina ſepulchro inſculputs 268. 40. ab eo præſagia 254. 6. cum Gallo alio coire. 206. 9. generis dignitas 183. 26. glorioſos deſignat 268. 45. guſtus 202. 32. eius guttur cur dextero cubito premat Harpocrates 269 14. helxine herba ad quid uratur. 235 44. Herculi ſacri 256. 31. hieroglyphica. 269. 5. horas diſtinguit 235. 30. eius hoſtes aperti & occulti 241. 16. iconcs 304. 38 iecoris aſſati uis. 283 46. imperiũ alterius non patitur. 236 10. incubatus quot diebus perficiatur 14. 4 ingenium. 234. 16. de ingenio eius multa 235. 28. inſignia 304. 38. intelligentia qualis 235. 46. innioris ius non laxat, & eius uis 277. 37. iuris enconiũ 278. 8. præparatio 278. 8. uis 282. 22. 283. 33. ut ſit efficacius 278. 14. ex eo potio ad colicum dolorem. 284. 24. alia 48. eius lac in quos dicatur. 274. 1. laribus ſacer. 256. 55. Latonæ ſacer. 255. 20. laus. 4. 45. laudabilis qualis eſſe debeat. 197. 40. Leonem terret 240. 7. de eo lex. 206. 27. liberalitatis exemplar. 268. libidinoſum ſignificat. 266. 17. 268. 50. lunæ & ſolis ortu lætatur. 235. 34. lucis prænuncius dictus 204 29. de magnanimitate eius multa. 256. 7. Maiæ ſacer 255. 24. maximi ubi naſcantur. 38. 30. 339. 6. mensi ſacrum fuiſſe 257. 18. militarem diſciplinam denotat. 269. 1. miraculum de eo in Hiſpania. 246. 46. morbi. 244. 1. mores 234. 16. eius more domi pugnare quid 236. 34. mortuus reuiuiſcit, & comedentes iure aſpergit 247. 34. muti ubi 193. 40. miſtica 260. 33. natura. 234. 16. ne omnino coëat. 207. 31. ab eo nocumenta 293 6. noctu immolati 253. 26. non dicit à caſtratione. 343. 17. non exactè horas diſtinguere. 205. 30. non mori amputata criſta. 196. 10 non uincitur animoſitate 237. 53. nouitius quomodo tractandus 230. 31. numiſmata. 304. 38. in nummis Calenorum pictus. 306. 28 Sueſſanorum 306. 35. Tianenſiũ 306. 20. nutrire eos cur Pythagoras inſerit 257. 37. cum odit ſimia 240. 51. omnium auium pugnaciſſimus dictus. 236. 8. contra Orobanchen herbam circumſertur 243. 30. Oſiridi immolati 256. 42. oſſium conſiſtẽtia 199. 6 ouum eius quale. 221. 20. parientis Gallinæ dolorem intelligit. 235. 25. patrisfamilias exẽplar. 235. 7. patrem familias frugi denotat. 268 14. pauco humore abundat 206. 52. pennas duras habet 161. 26. peanarum duarum longiſſimarum uis 292 23. de Perdice & eo apologus 276. 8. Perſis imperitaſſe 239 20. Perſica auis dictus & cur 184 12. pedum uſus 279 20. pes quinq; digitis. 197 26. prædicatores ſanctos ſignificat. 260. 38. pictura eius in caſſide Minervę, ubi 304. 42. cum Porphyrione eius mira amicitia 239. 47. primus cantor dictus 204. 24. princeps Eccleſiaſticus ei comparatus 268. 30. prodigia 258. 25. prolobus 199. 6. de eo prouerbia. 273. 14. de pugna eius multa 236. 7. pugna deſcripta. 236. 237. pugnat p o Gallinis & cur. 236 25. pugna duorum in numo Dardanorum. 305. 33. pugnæ eorum ſolennes cur inſtitutæ 236. 15. pugnaces qui 192. 37. cur improbentur. 197. 45. pugnantis rabies. 293. 10. pullos educans cur non cantet. 235. 37. pulli pinguis iuris uis 290. 52. pullos educare uiſus. 235. 25. ex eo quæ utilitas 183. 41. quam diu retineri poſſint 198. 46. quando altius & remiſſius canat. 203. 53. quando canere incipiant 202. 41. quando caſtrandi. 293. 52. quando locutus 260. 24. quãdo pariat 221. 15. quando pluuias præſagiat. 254. 10. tempeſtatem. 15. ſerenitatem 254. 30. ventum. 254. 20. quando uocem edat exilem 203. 25. quanti veteres cum fecerint. 183 37. qui bono & malo Deo immolati. 256. 54. qui eos pro conis geſſẽt. 304 54. qui eſui apti 293. 45. qui graniorem uocem edant 202. 41. qui ad iuris præparationem eligendi 278. 39. qui Merulæ dicti 602. 23. qui præferãtur ad prælia 239. 4. quid in ſomnys ſignificent 270. 20 quibus iuncris comes 241. 12. in quibus nummiſmatibus pictus 305. 26. quo dici tempore ſalacior. 207. 18. quomodo cum immolent Calecutenſes 257. 49. quo modo iumentis mortem afferat. 239. 45. quomodo ſe à pletora liberet. 235. 41. quot habendi 230. 28. quot modis

INDEX.

dis augurio faciebant 258. 41. *quoties noctu canant* 263. 43. *in sacris turribus effingitur* 270. 43. *falax vt cognoscatur.* 207. 14. *falaciores qui* 207. 9. *falacissimi cur alendi* 198. 13 *falacitas* 117. 24. 205. 45. *eius causa* 206. 32. *nimia vt corrigatur.* 207. 27. *cum toto anno exercet.* 206. 2. *sanguinis vis* 285. 53. 286. 1. 289. 17. 292. 1. *in scuto Mariani Cymbrici pictus* 305. 15. *Idemeni* 304. 45. *semine abundant* 206. 34. *semen emissum audita Gallina* 206. 34 *semen duplex.* 209. 48. *sidera nouis.* 235. 29 *soli & lunæ facer.* 255. 10. *cum Sole sympathia.* 240. 2. *solus volucrum cælum aspicit* 237. 28. *sponte sua Gallinarum officio functos esse* 226. 15. *stercoris vis* 282. 14 289. 3. 291. 9. 455. 8. *stuprum sui non admittit.* 236 38. *in suo sterquilinio plurimum potest.* 236 31. 273. 28. *sympathia* 239 37. *synonyma* 186. 20. *Græca* 187. 46. *tempus coëundi peculiare* 206. 46. *testes eius contra epilepsiam valent* 173. 26. *eorum vsus* 295. 20. *locus* 199. 26. *quando magis conspicui* 206. 36. *quibus conueniant* 277. 21. *testis nis* 285. 26. *usus* 278. 54. *testis dextri vis* 285. 47. *timet cum Basiliscus* 241. 6. *tres in numo Antonini Pij* 306. 30. *in turrium apicibus cur positus* 305. 20. *vbi adoretur* 258. 1. *vbi non cantet* 202. 43. 273. 36. *vbi primùm orti* 185. 8. *eorum ventrem incusare quid* 231. 4. *in eius vesica lapilli* 199. 30. *veteris iuris facultas* 277. 50. 284. 6. *an dysentericos iuuet.* 283. 34. *cum vitio coit.* 117. 54. *victi pudor* 237. 26. *signum.* 237. 28. *victoriæ hieroglyphicum* 269. 7. *Vigilantiæ symbolum* 255. 38. *visu Aquilam vincit* 202. 24. *vnde adnecti* 12. 3. *vnde dictus* 189. 54. 190. 1. *volatus.* 47. 29. *vox.* 42. 26. 202. 38. *vsus in medicina.* 276. 45. *in sacris ethnicorum.* 254. 35. *vt Alucont minor dicatur* 195. 24. *vt à Capis differant* 345. 45. *vt eos castrent nostræ villicæ* 348. 14. *vt veteres* 343. 4. *vt Gallina munere fungatur* 226. 6. *vt eos honorarit Polyarchus* 246. 34. *vt natus est, ingreditur.* 47. 29. *vt non canat.* 241. 56. 205. 38. 241. 57. *vt partus Gallina dolorem leuare tendet.* 233. 22. *vt pugnaciores fiant* 236. 50. *vt rapaces obscruet.* 241. 18. *vt soli ex omnibus suppositis ouis nascantur* 224. 35. *vt visus acie valeat* 202. 23

Galli Chalcidici 192. 50. *cur laudentur & vituperentur* 197. 53

Galli coraxi dicti 186. 3

Galli Cossipbi qui 192. 38

Gallus ferus. 7. 15.

Gallus frondium 81. 17

Gallus Indicus 36. 18. *alterius descriptio & icon* 332. *alterius auriti tridactili descriptio* 330. *icon.* 331

Galli Mauritani Ornithologi descriptio. 336. 8

Galli magnitudine Pauonis. 193. 38

Galli maximi Indici quæ aues dicimus. 38. 28

Gallus Martij 185. 55

Galli Medici 192. 50. *cur laudentur & vituperentur* 197. 53. *à quibus Melici dicti* 193. 5

Galli miro modo monstrifici caudâ quadrupedis descriptio 237. *icon* 238

Galli nostratibus triplo maiores 193. 38

Galli paluestris historia & icon 242

Gallus Paradisi 702. 28. 41

Galli Patauini descriptio & icon 311

Galli pennis inuersis descriptio & icon 329

Gallus peregrinus 36. 18

Galli Persici icon 317. *descriptio* 318

Galli pedibus pennatis icon 312. *descriptio* 313

Galli quadrupedis descriptio & icon 323

Galli quinque pedibus icon 326

Galli Rhodij 192. 56. *cur laudentur & vituperentur* 197. 54

Galli Scotici descriptio & historia 340 *icon* 341

Gallus spado 343. 28

Gallus syluaticus qui Sabaudis 62. 53.

Gallus sylnestris 47. 8. 63. 21 702. 10

Galli Tanagræi 192. 36. *de quo dicitur* 239. 10

Gallus stercoris. 703. 8

Galli tripedis icon. 319. *alterius* 319. 320

Galli Turcici icon. 314. 315

Gallus centaurus 185. 13

Gallus Columbani discipulus 185. 26

Gallus confessor 185. 25

gallus flauius & eius vis mira 184. 36.

gallus Imperator 283. 16

gallus libri nomen. 186. 6

gallus marinus 185. 37. 50

gallus matricis 185. 35

gallus nauis dicta 186. 4

galli populi vnde dicti 184. 185

gallinacorum pugnas in scholis institutas 238. 43. *veteres nõ locuti sunt Germanice* 228. 44

gallus pastillus 297. 31

galli sacerdotes Cybeles. 184. 28 *vnde dicti* 184. 35

galli crus quę herba Apuleio 251. 9

galli pes herba. 251. 18

gallicinium quid 204. 4. 249. 41

gallitricum 250. 45. *sylucstre* 251. 3

gallulo quid 249. 11

gallulasco quid 249. 10

gallopauo an veteribꝰ notus 36. 25. *eius caput durum esse, & cur* 27. 35. *caro eius laudata.* 43. 30. *caro vt tenerior fiat* 44. 3. *cum eo coire Pauones* 42. 16. *cur Accipitri similis dicatur.* 41 26. *cur Pauo Indicus vocetur* 35. 45 *cur sic dictus* 36. 16. *descriptio* 41. 4 *in enutriendis pullis negligens est.* 37 14. *historia eius cur Pauoni subnectatur* 35. 43. *icon.* 39. *incubatio* 42. 3. *mas vt à fœmina distinguatur.* 41. 25. *natura* 37. 14. *ova qualia* 38. 26 *pulchritudo* 4. 39. *quę loca amant* 41 35. *similitudo cum Pauone* 4. 40. *vox* 45. 25. 28. *vsus in cibis* 43. 30. *ut edatur* 44. 11

garrulitatis typus 525. 37

garza quæ auis Taurinis 830. 40

gaudentij Merulæ error. 705. 16

gauia Hirundo marina dicta. 661. 25.

gaza audacia 501. 3. *error* 484. 47. 196. 11. 359. 14 508. 6. 694. 1. 726 38

genuenses quo semine canoras aues alãt 768. 14

georgij Agricolæ error 694. 45

geranium Columbinum 410. 16. 22

germanicus Sturnum habuit imitantem sermones hominum 640. 35

S. Germanus Gallinaceis benedicit 246. 40

germani vt ova aperiant 301. 50

germania magnos gignit homines 105. 216

geryon Seilerius 617. 32

germinationis temporis hieroglyphicum 795. 4

gilbarum quid 38. 23

gibberus pro gibbosus 38. 18

gigeria quid 295. 19

gigleria quid 295. 19

ad gingiuarum dolores 290. 18

gilberium quid 38. 21

gizericus rex 250. 23

gladij piscis fellis situs 530. 26

glarea quid 736. 33

glareana descriptio 736. 30. *icon ibidem*

glaucopis quæ auis 144. 3

glaucopides qui 144. 8

glocidare quid 203. 15

glocire quibus proprium 203. 15

gloria contemptus per Pauonem significatus 22. 17

glottis cum Coturnice abit: 154. 50. *vnde dicta* 154. 51

gnydia volucres 258. 41. 366. 15

godalius quæ auis Vasconia. 661. 2

godunista Anglorum 74. 12

gosturdus auis 841. 3

gracculus 702. 34. *Æsopicus qui dicitur* 29. 34. *cum Cornice frugiles confundit Bellonius* 62. 4. *epilepsia laborat* 162. 39. *de eo proverbium* 613. 26. *vbi candidi* 31. 16

gracillare quid 202. 44

gradipes 86. 12

græci Gallorum pugna ad bellum incitatur 238. 10. *Sturnis comparati* 642. 47. *Turdis* 584. 14

gracia per Columbam significata 432. 3.

gramen cur edat Pupa. 707. 46

grando quid Gazæ 209. 46

grapalati error 104. 14. 190. 27. 595. 18. 617

Digitized by Google

INDEX.

18.617.18.799.30.
Gracizandis typus 709.6
*S.Gregorij capiti quando Columba insedit.*404.45
Grenefinca quæ auis Anglis 808.48
*Grilli Sophistæ error.*118.3.206.10
Grillos cerebro continere qui dicantur. 854.20
Grisola vnde dicta & eius descriptio. 737.42.*icon* 738
Grus 659.15.17.659.40. *bellum gerit cum Pygmæis* 113.33.*mare tranantes lapides ore ferunt.*157.24. *quando discedant* 154.43. *ventriculi eius* 295.18. *vt cocant* 207.24. *vitis lachryma perit* 834.54
Grygallus 67.23.*color* 87.54
Grygallus maior 60. 5. *historia* 69. 25. *icon* 71
Grygalli minoris historia 72. 1. *descriptio* 72.12
Gryllodus auis 854.23
Gryllus auis 854.23
Guardelli quæ auis Graecis recentioribus 799.30
Gurgulio quid 846.36
ad Gurgulliones inflammatos 689. 49
Gurgulus auis 846.37
gurfa 857.34
guſtardes aues vbi 92. 43
guſtulum quid veteribus 300. 48
gutturoſula piſcis 829.16
gyrola 854.17.*quæ auis Germanis* 853 40

H

Haddingus Daniæ rex vt Dunam incēderit 692.40
Hadriana Gallinę quę 191 36
Hadrianus Imp. vbi aureum Pauonem dedicarit Iunoni 23.25
Hadriani Iunij error 74.23
ad Hæmalopas 451.26
Hæmatopos quæ auis 830.53
ad Hęmorrhagiam 451.56
*ad Hæmorrhoides.*452.10.455.4
*ad Hęmorrhoidum morſum.*292.5
Hæmorrhoidalis herba Romæ dicta. 127.47
Hæretici deſignati 128. 36. *Columbæ comparati* 441.30. *quales* 128. 36. *perſuaſores.*548.36
in Haliaëtum mutatus Pandareus 685 36.*qui Falco Alberto* 830. 47. *eius vocem cur horreant Columbæ.* 392. 34.
Hammonis templum vbi 444.43
Hannibal Aſer Aſras Gallinas non comedit 43.54. *Anſerem Romanum concedebat* 44.1.*ſexdecim annis Italiam vexaturis & à Scipione ſuperādum vt Columba præſagiat.* 414.33
Hannibal Paganus 47.50
Harpa 829.44. *quæ auis & eius ſæuitia in Columbas* 395.16. *cum ea diffidet Breuthus* 642.17
Harpocrates cur ſiniſtro cubito guttur Galli premat 269.11
*Hauſtra quæ vaſa dicta.*411.35
Hebræorum lingua antiquitas 46. 31. *Columbarum alas tectis affigit.* 414 1.*Turtures dicti & cur* 518. 20
ad Hecticos 282.20
Hector Columbæ comparatus 394.20.
Hecuba Columbæ comparata 374.23 *canis dicta* 790.11
Hegemon qui piſcis 94. 22. *ceto adeſt.* 94.22
Heliogabalus criſtas Galli viui voranit 295.1.*cur linguis Pauonum ſæpe veſceretur* 26. 31. *cur in ſtratis ex Perdicum pennis cubaret* 120. 1.*luxus* 5.48.577. 8. *numiſma eius cum Turture* 528. 33. *eius prodigalitas.* 57. 22. *quando Phaſianum ederet.* 57.21.293.42. *quibus exta & ova Perdicum exhibuerit* 134. 7
Helius cur Gallus dictus 372.50
Helleborus albus Columbis lethalis 397.18
Heluidij facinus 157.37
Helxine 127. 55. *perdicium dicitur.* 122.14
ad Hemicraniam 452.28
Henricus Galliæ rex quomodo mortuus 238.41
ad Hepatis dolorem 282.29
Herbas amares cur Gallinę debeant vitare 232.5.*nullas temerè à Deo creatas eſſe* 160.38
Herba Iudaica 150.55
Herculi cur immolaretur Coturnix. 168. 18. *cur Coturnicem ſectam haberet* 171.4.172.54. *epilepſia laborauit* 168.23.*ei Gallinacei ſacri* 256 31. *templum eius cur ad Tyberim ædificatum* 157.34
Hercules Botrigarius 253.18
Hercules Chaon qui 446.7
Hercules miſciperda 25.56
Hermanubidi Galli immolati 256.43
Hermolai error 60.6. 104.8. 192.40. 300.13.484.55
Herodis hortus 378.48
Herodius Aquilæ genus 536.17
Herodius in arboribus nidulatur. 536. 15.*quæ auis Pſalmiſtæ* 536.15
Heſiodi laus 26.14.*vt ſe luſcinia comparauit* 797.10
Heſſeni Columbis abſtinent 415.40
Heſychius correctus 362.27.*eius error* 503.45
Hiaros fluuius vbi 11.49
Hiatula perperam Turdus dicitur 579 16
Hienricus rex 250.20
Hierebotanę pereſtereon dicta 409. 26
Hinnuli ſuapte natura timidi dicti 539 10
Hippoliti exitium 107.45
Hieronymus Mercurialis 647.46
Hieruſalem Colūba dicta 432.17. *pronocatrix dicta* 434.17
Hippia 252.31
Hippodamia in Corydum 813.43
Hippolais 752.22.*eius ridicula etymologia ibidem*
Hippocratis opinio de auis generatione pulli 214.43.*explosa* 52
*Hirci fellis vis.*235.52
Hircius litteras Columbis committit. 368.24
Hirundo 531. 6. *acu transfoſſa oculos quid ſignificet* 681.4. *de eius aduentu cantilena* 629. 49. *eius aduentus inter ſigna veris eſt ſignum incertum* 674. 55. *adulatorem ſignificat* 680. 45. *pro ædificationis ſtudioſo pingitur* 680.19.*equinoca* 658.30.*æquitas in diſtribuendo cibo* 672. 35. 673.1. *pro æquitate in diſtributione hæreditatis pingitur* 680.23. *amicū inutilem ſignificat* 680.43. *an granis veſcatur* 672. 22. *an homines amet* 674. 15. *antipathia & ſympathia* 673.30. *apibus inſidiatur* 671. 45.*apophthegma.*681.39. *aquæ vis & vſus* 688.27. *vt fiat in armis depicta.*677 8.*artem fabricandi docuerunt* 540.40.*eius aſſiduitas in cibando pullos* 673. 10. *Atthis dicitur* 683. 14. *augurium eius quale* 675. 35. *barbarum ſignificat* 681. 8. *boream timet* 684. 34. *cantus qualis.* 668.20. *eius caput ſe habere imaginari quid ſignificat* 681.1 *carmen carum de quibus dicatur* 687.40.*capiendi ratio* 676. 10. *cerebrum ad ſuffuſos oculos valet* 689.26.*cicadas venatur* 671 40.*cinis ad anginam* 690. 30. *cur Bizian non intret* 684. 31.*cinis ad calculos* 691.47. *cineris vſus ad caligines oculorum* 689. 5. *ebrietatem arcet* 692.20.*epilepſiam curat* 688.20.*vſus ad euellendos pilos.* 688. 42.*raucedines ſanat* 691. 45.*oris putredinem ſanat.* 689. 39. *vnam curat* 689. 47. *earum coitus mirus* 671.27. *cor epilepſiam curat.* 688.17. *memoriam auget* 688. 12. *de eo nuga* 692. 25. *de Cornice & ea apologus* 682.26.*Coturnicum & earū certamen vbi* 680.6.*cur alueis propinquæ eſſe non debeant* 671.47. *cur apib⁹ inſidetur* 674.4. *cur apiū nidis imponat* 377. 19.*cur auerſa vocat.* 671. 31. *cur in ædibus haberi noluerit Pythagoras* 671. 40. *cur è domo ejicienda.* 686. 48. *cur floccis & plumis nidum ſubſternat* 666.20 *cur garrula dicta* 668. 27. *cur apud homines degat* 674. 24.*cur hominibus grata* 379. 7. *eam cur inuitent Rhodij* 674.33.*ei cur futurna comparata* 665. 41. *ei cur litteræ committantur* 369. 4. *ei cur nauis ſimilata* 665. 54. *eam cur nigram vocarit Virgilius* 661. 46. *cur non incedat* 665.24.*cur rapinæ auium non ſit obnoxia* 665.35 *cur à rapacibus non infeſtetur* 674. 15. *cur ſecurius litteras ferat quam Columba* 665. 38.*eas cur ſemeſtres vocarit Plinius* 664.20. *cur eas à tectis abegerit Pythagoras* 680.50.*cur Thebarum tecta non ſubeat* 664.18.*cur vanam volucrem vocarit Ouidius* 665. 30. *cur uaria & cyanea dicta* 661. 53.

cur

INDEX.

cur eam Vpupa praetulerit author. 658.20. cuſtodiens tempus ſuum quid ſignificet 679.35. Dario exitiũ portenduit 677.4. Daulias ales dicitur 684.23. decoctum eius canis rabidi morſum ſanat 692.14. ab ea denominata 676.40. Dionyſio reditum in patriam portenduit 676.18. epitheta 684.25. in Eccleſijs nidificat §11.18. epitheta 669.4. pro equarum impetigine ſumitur 658.35. eſæ partum accelerant 691.52. etymum 660.10. eius in fabricando nido induſtria 666.5. fabulæ explicatio 684 30. fabuloſa 682.40. fel oculos clarificat 689.13. in ea fellis ſitus 661. 30. forma & deſcriptio 661. 43. S. Franciſco obediunt 681.20. ſtudioſo.30. præ frigore albeſcit 661.35. de Gallina & ea apolog. 276.25. 682 30. garritus eius quid Alexandro magno portenderit 675. 48. genus & differentiæ 660.26. ſub glacie in aquis latere 664.53. & vbi 665.1. greſſus 665.22. gulam neque ingluiem habet 663.33. hieroglyphica 680.10. hiſtorica 681.13. pro implorationc auxilij pingitur 680.34. ad eius induſtriam quem reſpicere iubeat Baſilius. 666.28. ingenium & mores 666.1. ei ingrata vxor comparatur 684.45. ingratitudo 686. 55 inimicitia cum Paſſeribus §44.45. inſectis vivit 671.39. pro inſtitutione pingitur 680.27. intra Daulidis fines non pariunt 684.42. iubet cibaria vẽdere 674.38. circa mare verſatur 661.26. materna ſedulitatis erga filios documentum eſt 666.45. moderatas pluuias amat et cur 675 18. multis qui egeant 674.40. 686. 20. nidi eius vſus ad ſuffuſos oculos. 689.28. muſa eius quid ſignificat. 687.16. muſcas & culices capit. 672.7. myſtica & moralia 678.40. oculi eius cruci renaſcuntur 662.8. in nauibus Antonij quid portenderint 676.8. nec feræ, nec mãſuetæ natura eſt 668.8. nidi icon 670. nidi multæ virtutes 689.42. nidi ſynonyma 670.30. vſus ad anginam 690. 12. temperies 20 vipera morſum ſanat 692.16. non cicuratur 667.45. & quare 668.1. ex nõ vncunguibus ſola non, carne veſcitur 672.14. nona quid ſignificet, §86. nullas amicos et nullos hoſtes habet 674.2 pro nuncijs vſurpata 368.53. qui vſi. 400.48. nunquam maſueſcit 687.2 oculus eius ægrum prohibet dormire 692.24 oculi ophthalmiam vt ſanet 689.30. de Oloribus & eis apolog. 682.2. ova 671.15. capillos denigrãt 689.3. Paſſeri pugnat & cur 664.6. de ea preſagia 674. 30. de prætorio & ea apologus 682.36. priſtinos nidos occupat 667. 28. proprietates 671.20. de ea prouerbia. 686.1. pugnat cũ Vpupa. 708. 26. in pullis harum auiũ qui lapides & quando reperiantur 663.35. pulli vt lapidem Chelidonium habere cognoſcantur. 678.4. pullos volare docet 673.22. primo nati vis ad epilepſiam 688. 36. pullorum ſuorum oculis medetur & quâ herba 666.36. in Pyrrhi tabernaculo nidificans quid portenderit 675.46. qua ad remedia meliores 687.50. ex ijs quale alimentum 692 27. quàm ſit frigoris impatiens 664 46. quando diſcedant 664.30. quando magis clamet 662.4. 668.41. 664.10. quando primò conſpiciatur 678.24. qui pronuncijs vſi ſint 692. 36. quibus abbundent Hollandi 680 46. à quibus edantur 692.27. quibus ſacra 679.40. ab ijs quid didicere homines 658.26. quo & quando pluuiam præſagit 675. 7. ad quos morbos proſit 687.53. quot pariat 671.14. quot eius ſint ſpecies. 660. 29. ſanguinis vis 451.36. epilepſia pdeſt 688.18. oculos clarificat 689 13. pilos extrahit 688.46. prodagrã ſanat 692.3. Sermonẽ humanum nõ addiſcit. 113.7. ſex menſibus nobiſcum agit 664.20. ſignificat prædicatores 679.16. ſomnus 671.25. de ea ſomniare quid ſignificet 687.12. Sophiſta ei comparatur 681.40. ſtercus albuginem oculorum ſanat. 689. 31. canis rabidi morſum ſanat 692. 14. capillos dealbat 688.47. ſtercus colum ſanat 691.50. vrinę difficultatem, ibidem: ad dolorem capitis humani 688.10. diſcutit 691.16. eius qualitas 669.38. ſylueſtres quæ 660 33. ſymbolo eius quos à tecto ablegauit Pythagoras 687.6 ſynonyma. 659.13. temperamentum 675.18. Thebarum tecta non ſubit 667.39. totos ſcbanos anteit, quid ſignificat. 687.28. vbi ciſternas & puteos ſeſe precipitent 665.20. vbi nidificet. 663.46. vbi perẽneut. 664.23. ventriculus qualis 663.34. veris prænuncia dicitur 674.35. victus 671. 36. viſa quid Cyrro portẽderit 675. 44. vna non facit ver 675.6. 686.3. vnà cum pullis ſe abſumi ab Colubro finit 673.38. in volando pernicitas 665.27. volatus 665.22. 671. 26. proinconſtantia 679.18. vox. 16. 24. 116.43. 669.22. cur aſpera credita 693.40. vt albæ naſcantur 661. 40. vt comburantur pro angina 690 37. 691.36. vt blattas fugęt 667.15 vt differant ab Apodibus 660.49. vt lateant 664.37. vt Nilum cohibeant 666.30. vt ſanctas denotet. 678.52. eis vtitur Haddingus ad incendendam Dianam 602.43. vſus in bello 692.30. in cibis 692.26. in medicina 687.45

Hirundinis agreſtis hiſtoria 693.1. deſcriptio 693.20. icon, ibidem: nidus 693.46. eius & paſſeris pugna. 695.16. vbi niduletur 694.14. vt ab alijs dignoſcatur 693.33.

Hirundo alba 661.31. icon 663. quid portenda. §33. 24 671.18.

Hirundo alba Perdicis magnitudine. 661.36

Hirundo aquatica 694.42.

Hirundinis domeſtica icon 661.

Hirundo magna 698.48

Hirũdo marina anis 661.20. 698.12. deſcriptio 696.40. icon 697

Hirundo Rheni 694.44.

Hirundinis Riparię hiſtoria 694.30. cur pennis prævalere & pedibus degenerare dicatur 696.8. deſcriptio. 698.1. fœmina & maris icon 695. genus & differentiæ 695.1. nidus. 696.13. ab ea præſagium 696.16. quid cum alijs Hirundinibus commune habeat 695.10

Hirundo ruſtica 698.48

Hirundo ſaxatilis & ſpeluncaria 698. 35

Hirundo templorum 693.17

Hirundinis vropygio albo icon 662

Hirundo piſcis 658.44. eius ſellis ſitus §30.26

Hirundinaria 677.21

Hiſpanorũ more veſci quid ſit §54.32.

Hadi iuris vis 290.26. lacteolos ſacrificabat Pythagoras 257.28. in Melo laudati §83.14. in ſacrificio quid denotet 424.3

Hollandi cur Sturnos non edant. 642. 10. vt nidos pro Pallũbis parent 492 17. ab eis ut Pari capiantur 712.25. vt Paſſeres capiant §44.20. Paſſeribus abundant §36.26. pro Paſſerum nidis vaſa fictilia cõficiunt §36.32. quomodo Columbas capiãt 399. 16. Sturnis faciunt vaſa fictilia pro nidis 641.26

Holocauſtum ad placandum Deum 420.6

Homeri anima in Ennij corpus migrat 30.23. cur in Pauonem mutatus fingatur 22.45. cur nouem animi voces edidit 417.37. edidit vocem Luſcinia 790.54. eius laus 26.14. nouem auiũ voces edidit 137.15. 685. 50. ortus 417.35. ei pueri Turdos donans §78.1. puer cum nouem Muſis ludens 417. 39. eius ſimulacrum eſt Luſcinia. 794.25

Hominis aberrantis & in viam reducentis hieroglyphicũ 130.45. caro eius hoſpitibus pro ſuilla appoſita 58.1. eius cranio allicitur Columba. 390 55. cur ſæpe in ſomno ſemen emittat 119.31. in enitendis periculis vaſerrimi hieroglyphicum 130.30. fortuna ludibrio expoſiti typus 21.41. imbecilli & opem ab alio quærentis hieroglyphicum 95.4. libido 120.17. libidinoſus per Coturnicem ſignificatur 159.9. magnitudine variat pro regionis varietate 105.19. non ſuapte natura iracundi hieroglyphicum. 418.7. ſanguine eius allicuntur Columbæ 390.52. ſemper generat 389 4. ſolitarij hieroglyphicum 611.8. propria arte perennis hieroglyphicus 590.21. proprias parentes non agnoſcit 114.

INDEX.

ſcit 114.1. *ſtrangulati loro Columba gaudent.* 391.3. *vbi magni* 105.26
Homuncio Perdici ſimilis. 126.29
Honoricus rex 250.19
Horatius explicatus 144.42
Hordeum cur Columbis improbetur. 382.44. *quando Pauonibus exhibẽdum* 15.33
Horteſius orator primus Pauonem occidit 28.25. *Pauonem primus augurali cœnæ poſuit* 5.13
Hortulanos Cenchramos dici poſſe aut Miliarias 177.34. *cur Romam deferãtur* 177.43. *deſcriptio* 178. 179 *famina icon* 178. *maris* 178. *vt pingueſcant* 177.35
Hortulani albi icon 180
Hortulanus albi cilla 179.20
Hortulanus candidus 179.14
Hortulani cauda alba icon 181
Hortulani collo viridi icon 181
Hortulani congeneris icon 180
Hortulanus flauus 179.11. *eius icon.* 179
Hortulani ſimilis Spipolæ icon 182
Hoſtia Hebræorum quotuplex 423.40
Hoſtilij Mancini augurium 258.55
Huncricus rex 250.20
ad Hydropem 282.35.454.16
ad Hydropem aſcitem 203.30
Hydropiper ſpeculum Pauonium dictum 19.16
Hyemis diutius duraturæ præſagium 594.45. *pro tempeſtate* 675.15
Hiena fellis vis 292.9
Hyoſcyamus Gallinas dementat 246.17
Hyperdixon arbor et eius mira vis 3979.
Hypocrita per Perdices indicantur 119 55
Hypolais. Vide Curruca. vnde dicta 753.8.
ad Hypophagmata 451.13.26

I

IAcobus Ligocius pictor eximius 565.6
Ialyſi picturæ 136.7
Janigena Galli dicti 248.8
Japonenſes quos Pauones Luſitanis donauerint 8.17
Ibis Aegyptia Ciconiæ ſimilis 750.33.
Icarius Arnæum filium maris fortunæ cõmittit 45.3. *eius ſomnium* 44.55
Ficerus 613.15. *vſus in medicina* 712.50
ad Ictirum 101.16.282.30
Ichneumon cum mare ſui generis coit. 118.4
Ichtis piſcis 55.3
Ictis quid 55.4. *vt cuniculos capiat* 55.11
Idalia volucres 258.41
Id lomania vnde ortum ducat 446.42.
In Idomeneî ſcuto Gallus pictus 304.15
Ie. vt non primo genitari 216.46
Ignis præ alijs in altum tendit. 836.24.
ad Ignem Perſicum 286.41
ad Ignem ſacrum 286.38
Ignaria quæ auis 741.22. *cum Turture pugnat.* 516.25
ad Ilixos 807.36
ad Ileum 134.28.33.283.46. *in equo.* 292.35 *in homine* 454.15
Illyrici cur bellum ſuſceperint 354.3 *contra Columbas in bellum eis.* 366 19
Imbrium præſagium 545.43.696.25
Immuſculus Regulus dictus 650.10
Immuſſulus quæ auis 840.46. *de Alauda & eo apologus* 840.38
ad Impetiginem 62.43.95.40.453.19 645.10
Impetigo equorum quid 658.35
Impietatis typus 169.38
Impij hieroglyphicum 418.36
Inadem eſſe Alchadem Arabum 501 44. *caro eius* 496.16
Inas Rondoletij an Oceanas Ariſtotelis. 498.17
Inconſtantiam ſignificat volatus Hirundinis 679.18
Incubandi cupiditas vt inhibeatur 222.1. *leges* 224.4
Incubatio abſq; Gallina aut Gallo 216 15. *quid ſit* 215.3. *quando ſupernacanea.* 223.42. *tempus peridoneum.* 223.33
Indicum vt abcretur 457.40
Indi Gallum adorant 258.1. *Pauonibus abundant* 11 46. *eos alunt* 5.34 *quã* 11 *Pauones fecerint.* 5.34. *quomodo Perdices veneuntur* 126.7
ad Ingenium acuendum 688.16
Ingrati hieroglyphicũ. 418.36. 644.7.
Iniuſtè dicſcentium typus 128.30
Innocentius nonus Pontifex opt. max. 35 11
Inſtitutionis hieroglyphicum 680.27
Inſulæ Veneri ſacræ Columbis abundãt. 366.2
Inuerſionem eſſe quaſi quendam caſum 652.53
Inuidia comes eſt virtuti 839.19. *hominem ſapit.* 3.34
Inundationis præſagium 696.30
Io ab Argo cuſtodita 29.50
S Joannes Hirundo dictus 520.8.
Ioan. Baptiſta Campegius auiaria habebat auibus inſtructa 578.36. *eius erga authorem liberalitas ibidem.*
Ioan: Baptiſta Paganus 47.50
Ioannes Cornelius Veterinarius medicus 86.30.536.30
S. Ioannes Euangeliſta cur cum Perdice colluderet 131.15
Ioannes Paulus Olina 120.6
Ioannes Pepulus comes 307
Iob Columba in medio Accipitrum dictus 440.38
Iphicrati vt animum addidit Socrates. 237.14
Iraſcentis facilè hieroglyphicum 743.18
Iris condimentaria 55.23
Iris Columbis ſimilis dicta 374.47
Iſchadę 79.24
Iſchæmum quæ herba 251.10
ad Iſchiadem 614.32.
Iſicium amilatum 296.43
Iſidori error 174.40.189.40.343.16. 541.4.
Iſidis etymum 659.25. *Hirundinis ſpecie* 685.47. *de ea regium puerum nutriente fabula* 685.44. *quod inſtrumentum inuenit* 659.30. *Turbo rea nundina* 43.6
Iſitare quid 640.46
Iſitia quæ optima 296.41
Iſraelitæ cur ex Coturnicum eſu in varios morbos inciderint 171.40. *Coturnicibus ſaturati à Deo* 166.6. *eorum murmuratio in deſerto* 166.10.
Iuli eximia fœciditatis 105.25 *vt ova aperiant* 301.50
Itys cuius filius 685.15. *cur in Phaſianum mutatus fingatur* 56.6
Itylı fabula 58.49
Itys fabula 682.40. *patri coctus apponitur* 57.37. *pro Phaſiano ſumitur.* 47.16.54.51
Iubæ quid in Gallis 196.38. *alectoridæ dictæ* 185.34
Iudæos Columbarum ſtudioſos 379.1. *vt ova aperiant* 301.49
Iuliæ Piæ numiſma 14.9
Iulij Alexandrini opinio de Perdicis carnis faciendæ 132.52
Iulius Cæſar Auarutius 92.5
ad Immeſorum peſtilentiam 292.50. *pro eis remedia* 192.25. *eorum verminatio vt finiatur* 497.14. *ad eorũ vlcera* 292.50
Iunco Ariſtotelis 722.20. *cum Alauda amicus eſt* 834.42. *eandem notitiæ* 724.43
Iuniperi bacca tertio anno matureſcere dicuntur 597.16.24.52
Iunonis ales 2.26.7.42. *ei cur ſacer Pauo* 20.34. *cur à Pauonibus currum ſuum duci voluerit.* 20.44. *in numiſmatibus Fauſtinæ* 23.50.24. *eius paſſus Columbarum velutui aſſimilati.* 367.56
Iunonius ales 12.48
Iunonium ingredi quid 2.42. 17.6
Iupiter in Aquilam mutatus 174.18. *Columbis delectatus* 417.18. *in Coturnicem mutatus. Latonam amat* 168.17. *eius & Latonæ fabula* 174 14. *Perdicibus delectatur* 126.50. *Dodonæus qui* 446.4
Ius pro coquendis auibus 761.38
Ius conſumptum ex quibus auibus fiat. 351.6
Iuſcula analeptica vnde excogitata. 243.45
Iuſculum verzuſum 302.56
Iuſtum Paſſer ſignificat 549.36. *eius typus* 424.22
Iuſtinianus explicatus 8.9
Iuturna cur Hirundini comparata 665 41.
Ixia quid Dioſcoridi 501.9
Iynx cum ſiſopygide confunditur 725.24. *Fringilla dicitur* 816.6

Digitized by Google

L

ad Labiorum rimas 290.10
ad Lac coagulandum 303. 23.
Lac Gallinaceum in quos dicatur 274. 1
Lac in ouo quid 215.14
Lacedemonij cur Gallum immolarent 269.8
ad Lachrymas fistendas 289.4
Laconis de Luscinia dictum 796.7
Ladani mira vis 392.9
Lagionum piscis 6.43
Lagodia quę & vnde dicta 80.15.144 20 etymum 86.2
Lageis Horatio quid 144.35.cur peregrinam vocet 145.5
Lagopice 144.19
Lagopes 72.49
Lagopus 86.5.109.34.856.46 an stolida, an callida dicenda 17. Aristoteli cognita 145. 11.eius caro 150 18.conspecto homine vt lateat 149. 22.cur Perdix dicatur 103. 14.descriptio 146 25.ex Plinio 145. 30. Scaligero. ibidem. eius differentiæ. 145.28.facile capitur 150.5.genera 145.28.icon 147.in Italia non capitur 145.9.Locus 148.10.mores 149 10.natura, ibidem:nidus 149.44.cũ nocturna aue confunditur 143. 48. non mansuescit 146.13.quæ aues ita dici possint 143.45.quæ loca habitet 145.36.synonyma 144. 29. vbi degant 153.40. 149. 28. vera vbi reperiatur 149.35.vnde dicta 80.16. vox 148.9.48.vsus in cibo.150. 16. vt capiatur 148.12.150.1.vt frigore gaudeat 149.41. vt nisi conjugat. 145.38
Lagopodis alterius icon 148.altera Plinij quæ 109.36.246.6
Lagopus aurita 143.51
Lagopus crocea 144.22
Lagopus cruceis oculis, cætera candida. 146.13
Lagopoda Ornithologi non esse veram Plinianam 145.43
Lagopodis Pliniana secundum Ornithologum descriptio 136. 55
Lagopodis varia Ornithologi descriptio 146.36
Lagopus planta 144.26
Lambena piscis 66.43
Lanaria herba cur Struthion dicatur. 532.2.542.38
Laodice Luscinia dicta 790.4
Lapis Ephesius 643.44
Lapides Perdicum pennas exprimentes 128.23
Lapis scissilis petra Columbina dictus. 410.56.411.2
Lapis scissilis in Belgica 19. 31
Lapis Thebaicus 643.44
Lapilli in Gallorum vesica 199.30
Lapsanum perperam à Platina napellus dictum 586. 2
Lapsorum imago 427.54
Lapuninga 703.11
Laquei dæmonis quot & qui 552.53
Laribus Galli sacri 256.55
Larus 772. 18. cur ei Brenthus dissideat 602. 27. mali punici grano perit 612 19
Laseris vim venenosam esse 146.10
Lathyridis grana vt innoxiè edantur 291.7
Latonæ cur sacra Coturnices 168. 13. Gallus ei sacer. 255. 20 eius & Iouis fabula 174. 14. Perdicibus delectatur 126.50
Laureum baculum gestare qui dicebantur 839.20
Leagora Phasiani 54.46
Lecti Pauonacei qui 19.46
Lecythos quid 191.24
Leda partus 275.4
ad Lendes 288.2
Lenticula Columbis gratissima 382.53
ad Lentigines facici 303. 27. 556. 6.
Leo an album Gallum tantummodo timeat 240.8. animal solare est. 240. 6.eos asinis pretiosis quis saginârit. 57.24. Capum non timet 240. 46. Christum significat 260.43. cur Gallum timeat 240. 15. cur templorum custos ponitur 270.38. custodia hic roglyphicum 270.44. ingum subit. 667.46.eos quæ terreant 240. 16. per eos qui indicentur. 129.45. quos non attingat 278.10. ad templorum claustra. 270.50.eum terret Gallus. 240.7.vt homines nõ attingat 240 28. ei vt pastorem incutiat Gallinaceus 4.45
Leo herba qua 243.32
Leonardus Cognoscitus 74.53
S. Leonardus Columbæ specie captivum liberat 404.30
ad Lepram 26. 44. pro mundatione eius Passeres immolati 547.15
Leprosi vt apud Hebræos mundarentur 547.20 eorum medicina 277.48. sacrificium 423.24
Leporis delicię 55. 26. quæ loca colat. 55.30.eo qui abstineant 208.22 eius salue in pedibus 55. 9. semper generat 389.5. eos sponsi sponsis donant 578. 6. suapte natura timent. 539.10. vbi abundent 110. 35.eorũ velocitas 55.11.venatio 55.5
Leporina carnis Laus 144.40.
Leporarij canes qui 55.11
Lepores albi vbi 143.35
Lepores Chelidonia 677.14
ad Leporis marini esum 292. 2
Leros insula vbi 41.50
Leucanthemum 128.4
Leucarus auis 809.45
Leucoium 543.43.
Leucophagum ex Capo pro duodecim comminis 249.54
Leucopygos 756.34
Lex per Coturnicem notata 167. 30. eius elogia per eandem significata 168.10 telis arancorum similes dictę 443.25
Liber Columba inscriptus 356.25
Liberalitatis exemplar 268. 28
de Libidine sententia Chrysostomi 491 10.eius mala 461.15
Libidinosos Gallus designat 268. 50. Vpupa 708.42. eorum hieroglyphicum 553.40
ad Lienteriam 497.7
Lignum vt non ardeat 279.28. 304.3
Ligneus color qui 37.26
Ligurini æquivoca 808. 1. aliarũ auiũ voces reddit 812.6.eius antipathia, sympathia.813.8. ex Carduelium genere est.809.13. cur asinum oderit. 813. 17. cur hominibus prudentior. 812. 35. cur post Carduelem de eo agat author. 807. 43. cur vili fiat 807.45. etymum 809.30. fabulosa. 813.26.facilius quàm Cardueles capiuntur 812.26 forma & descriptio 810.1.gregatim volãs 812.30. mas vt à famina distet 810.16.maris icõ 810. minores & minus sagaces sunt Carduelibus 812.20.nidus, partus, educatio,cibus 812.43 synonyma 808. 36. tempus capiendi idoneum. 812.30.valet vocis amœnitate 812. 52.vox.& cantus 811.50. vt educetur 813.1
Ligurinus adolescens 808.33
Ligurini famina capite albo icon 811. nn.2
Ligurini maris alterius ætate prouecti icon 811.1
Lilionarcissus purpureus variegatus 43 44.
Limaces vbi non reperiantur 122.8
Linaria auis 178.3. quæ auis Longolio 739.32.824.5. asthmate affligitur. 825.16 auis est astuta 825.24.cantus 825.6.cibus 825.6. forma & descriptio 824. 20. icon 824. imperata facit 825.20. morbo comitiali capitur 825.11. à quibusdam inter Cardueles numeratur 823.50.vt ex cannabino semine pinguescat 825.10 ut morbo subtili laborare dicatur 825. 13.seminibus gaudet 767.54
Linaria marina 825.45 icon 826.
Linariæ rubræ icon 826. vnde dicta 825.30
Lingetta Anglorum 752.33. vnde dicta 752.53
ad Linguæ asperitatem 290.8
Lingua Passerina 543.39
Lingulaca 85. 26. cum Coturnice abit. 154.40
ad Lippitudinem 26.37.288.49
Lithosperma 543.36. Columbæ dictum 356.18.410.27
Lithostrata 19.39
Lisinia 799.53
Literas per Columbas mittere vnde ortum 368.42
Liuiæ Augustæ augurium 260.5.ouum in sinu fœtum excludit 226.16. matrimonium excludens quid portenderit 207.3. eius numisma 24. 15. vt exploraret, an esset paritura mares 207.3
Liuias Colũbas cur Gaza vocet. 358. 2.

Locustæ

INDEX.

Locuſtæ ut Pauonibus laudentur 15.31 *contra eas qui in bellum eunt* 366. 20

Loliũ cur pro Colũbis laudeſ 382.45.

Longolij audacia 61.33. 104. 42. *error* 60.1.56.80.10.103. 18.175.3 189.50.196.8.308.46. *opinio de Perdicibus* 104. 20. *vt cura authore de Perdice conſentiat* 104. 44

Lotus herba ſolaris eſt 205.4

Luteorum liſtores vt ſe ornent 25.6

Luculli luxus 576. 32. *eius Turdos aſpernatur Pompeius* 577.4

Ludouicus Gozzadinus 758.8

Lugdunenſes Batani cur Columbas honorent 416.2

ad Lumborũ dolores 452.44.454.15

Lunen ſapientiam notat 681.6

Luna Aegyptiorum deus 169.26. *oriſtem vt indicent Aegyptij.* 173.15. *ei ſacer eſt Gallus* 255.10

Lupini cur Gallinis interdicti 232.7

Lupi capitis in Columbario uſus 386. 26. *cur hominibus exoſus* 379.6

Luſcinia 717. *de Accipitre & ea apologus* 797. 5. *Accipitrem odit* 789. 16. *cum Acãthide confunditur* 799 10. *adultarum cura* 787.46 *adulta difficulter aluntur* 787 10. *aquinoca* 772. 16. *ætis rationem habet* 784. 16. *alia earum paludes, alia montes colunt* 776.1. *alia alium locum quærunt* 784. 40 *ad alias auiculas cur aduolet* 789.6. *amor erga prolẽ* 781 21. *an adulte an iuniores alẽtur* 787. 4. *an antiquitus ali ſolita* 786.46 *antipathia, ſympathia* 789. 1 *antipathia cum Delphis urbibus* 784. 36 *apophtegmata* 796.4. *Attbis dicitur* 683.14. *auium nobiliſſima dicta* 771.36. *auguria & præſagia* 790. 30. *eius cantu detentus victor quid denotet* 791. 5 *cantus eius laudes* 771.20.778.25 *cantu ova vinificat* 785.50. *cantui Pauonis pulchritudo comparata* 778. 34. *in eo quanta varietas* 778.30 *cum qui imitari debeant* 791. 26. *capiendi ratio* 783. 22. *carne veſcitur* 672. 19. *caro aduigilias facit* 792.34. *in cauea canit de quo dicatur* 795.47 *eius cibus & educatio* 786 44 *ei Cicero ſimilis diſtus & cur* 994.40. *Collurionẽ odit* 789.8. *corporis affectus* 788. 40. *ciº & Cuculi apologus* 797 20 *cur alãtur* 793.4. *cur amatrix cantorum dicta* 778. 40. *cur Chlorida vocet Homerus* 776. 37. *cur in dumis lateat* 704.50. *cur facile capiatur* 712 20. *cur à Gallis roſſignol dicta* 765. 6. *cur garrula* 796.20. *cur inter canoras aues prius de ea agatur* 771.4 *cur parum dormiat* 795.25. *cur quædam inconcinnius canant* 781. 16. *Daulias ales dicitur* 684.16. *ei deeſt cantio, de quo dicatur* 795.30. *denominata & cognominata* 789. 34. *Deo gratias agit canendo* 791. 18. *deſcriptio* 776. 10. *diem prænunciat* 790. 46. *differentia & genus* 775. 50. *docilitas* 113. 11. *docilitas mira* 781.50. *in dumetis degit* 774.16. *de ea emblema* 796. 13. *eſt auis ambitioſa* 781. 3. *eſt auis ſtolida* 783.24 *earum uſus in delicijs fuit* 792. 10 *etymologia* 773.41. *fabuloſa* 796 25 *facile pingueſcunt* 788.43. *facilè viſco capiuntur* 783.35. *fœminæ mulieres non ſunt ſimiles* 791. 50. *fellis uſus* 792. 52. *formicarum ouis ſibi ipſis medentur* 778. 48. *frigoris eſt impatiens* 784.12. *gemitus eius ſuauis eſt* 779.34. *Græcè & Latinè loquentes* 113.12.782.1. *hieroglyphica.* 794. 16. *Homeri ſimulacrum ſignificat* 794. 25. *homines muſicam docuit* 772.10. *ab homine cãtate victa contabeſcit* 779.3. *humanas voces diſcit & quomodo* 781.54. *hyeme non cernitur* 657. 22. *icon* 777. *ingenium & mores* 781. 1. *iubetur quercus fugere & vites & myrtos amare* 785. 3. *iuniores ab adultioribus diſcunt* 77. 31. *Iouis nuncia dicta* 790.31. *laudes* 771.14. *liberorũ interfectrix dicebatur* 789. 38. *ſine lingua non eſt.* 776. 20. *lugere & gemere dicitur* 779.20. *mas accurit ad vocem fœmellæ* 783.42. *mares vere capri vt ſexum prodãt* 788.36. *mas vt à fœmina diſtinguatur* 788. 15 *mas & fœmina quibus ſignis certò diſtinguantur* 788.22. *migrat* 784 14. *mora in* 791. 1. *muſica earum de quibus dicatur* 795. 17. *mutos pullos cur interimat* 781.19. *nidus, incubatus, partus* 785.26. *nidi deſcriptio* 785. 34. *nidi icon* 786. *non eſt Acanthis* 774.5. *non eſt Curruca* 774.8. *non eſt Potamida* 774.10. *non canit, cùm dolet* 780. 18. *nugis inſidens de quibus dicatur* 795. 46. *nulla vox ei peculiaris* 778.1. *omnes voces edit* 778.4. *paupercula quæ ei comparetur* 792. 26. *Phœnicurum amat* 789. 5. *cum eo coit* 786. 40. *ὀνοματοποιὸς dicta* 781.6. *eius ploratui Orphei & vxoris Laocoontis ploratus comparatus* 781. 30. *eas poëtæ Indorum ex hominibus aues fatlas fingunt* 796.30. *earum potus* 788.2 *pretium* 771.46. *princeps volucrum dicta* 772. 1. *propheta vt vs ſimiles* 791.31. *prouerbia* 795.18 *pullos docet canere* 781.12. *pulli quomodo cognoſcantur cum ex ſe cibos capere* 787. 30. *qui & quomodo educandi* 787.17. *quę alendę & quæ non* 787 3. *quæ terræ eam non habeant* 784. 36. *quando canat* 780. 10. *quando ſimplicem vocem emittat* 780.44. *quanto citius canat eò magis canora euadunt* 788.6. *qui eas odio habuerit* 794. 6. *in quibus non imitandæ.* 791.38. *quid ſit ei propriũ* 776.14. *veris nuncia dicta* 790. 41. *vigilia.* 783.15. *à vipera ſe deuorandã præbet* 789.28. *eius vitam cur delegerit animus* 7 *hamyræ* 794.31 *cã vocalior qui dicatur* 795. 47. *eius vocem edidit Homerus* 790.54. *Vpupa cognatalis dicitur* 708.24. *vſus in cibis* 792. 4. *in delicijs* 793. 1. *in medicina* 792. 30. *vt Aquilam timeat.* 789. 16. *vt herum ſuum agnoſcant* 782.50. *vt liberalitatem amet* 783 6. *vt minus pingueſcant* 788. 44. *v. propter muſicam capiatur* 783.46 *eam vt religioſi imitari debeant* 791. 35. *vt ſe Heſiodus ei cõparârit* 797. 10. *vt viperas timeant* 189.22

Luſcinia alba 776.6. *icon* 777. *pretium* 771.52

Luſcinia murorum qua auis Gallis 746 17

Luſcinia ramorum 775 52

Luſciniola 773.48. *vnde dicta.* 765.6

Luſciniola Bellonij hiſtoria, forma & icon 765.1

Luſciniorum familia 790.24

Luſciola 773.44

ad Luſcinioſos 289.3.451.53

Lutare quid Calphurnio 671.8

Lutea 850.44. *hiſtoria* 855.1. *magnitudo* 832.5. *maris icon* 857. *vbi degat* 857.40. *nidus* 857.32. *Vide Cirlus.*

Lutej Turneri deſcriptio 856.50

Lutcola 808.15

Lutum aceratum 670.30

Luxuriæ ſedes 290.49

Luxurioſorum cupiditates non eſſe naturales 27.56. *qui putentur* 107. 8.

Luxus vt veteribus diſplicuerit 28.27

Lychnis Chalcedonica 542.34

M

Macouacana Americis quid 109.50

Macrinus Imp. Columba augurio regno exutº 415. 10

Macrocephali populi ubi 45.55

Manxin Lipara laudata 585. 15

Magnanina quæ Anis Bononiæ 530.5 *deſcriptio & icon* 736.1

Magneſij contra locuſtas in bellum eunt 366.20

Mahumetis Columba 377.34. *Columba opera fingit ſibi cum ſpiritu ſancto ſermones eſſe* 437 55. *ut Columbam aſſuefecerit* 415.50. *eius profectio in paradiſum* 257.40

Maria ſacer Gallus 255.24

Malacoderma ova quæ 191.7

Malampygus 756.34

Malcander rex 685.45

Malchus regem ſignificat 264.40

Malignitatis hieroglyphicum 169. 27

Maligni hominis hieroglyphicũ 163.8
Malus Struthia 542.44
Malis punicis omnibus ineſſe aliquod granum putre, quid ſignificet 839.45
in Mamertinorum numo Galli icon 305.28
Mammæ vt non inclinent 135.25
ad Mamillarum tumorem 290.24.
Manij noracitas notata 576. 10
Manna cur manè data dicatur 168. 5. *deſcriptio* 166.24. *eſt Chriſtus* 167. 55
Manucodiata nemos habet pro pedibus 629.28
Manutij & adagiorum autboris error 54.52.
Maris tempeſtas miro modo ſedatur 404.27
Margaritę cur in ventre Columbarum poliantur 450.1. *quomodo adulterentur* 450.3
B. Maria Virgo per Columbam ſignificata 428 6. *eius ſacrificium* 421.44 *ei templum in monte Columbę augurio conditum* 406.39
S. Marinę Columba apparet in carcere 405.33. *Columba ei coronam imponit* 406.5 *tormẽta & mors* 405. 46
Mariniana numus 24.27
Marmor Pauoninum 19.28
Maro Pythagoricus cur Luſcinia fuiſſe dicatur 784.54
Marphiſa Columbis comparata 374. 28. *Hirundini* 671.53
marrhis Cornix litteras ferens 368.54
marti cur Gallus dicatus 236. 18. *cur Gallum ei appingerent Romani* 255 6. *eius pullus cur Gallus dictus* 236. 19. *eius & Veneris adulterium per Aquilę congreſſum indicatum* 205. 53. *eius & Veneris adulterium* 275 35
martialis cur Flacco & Stella poëtis Turdos non mittat 577. 26 *cognato ſuo cur mittat Gallinas* 577. 14. *cortellus* 143.55. 144.10. *cur ſe Pſittacum vocarit* 158. 33. *explicatus* 343.25. *vt neget ſe Carmenionis fratrem eſſe* 295.45
martinus Foxius Cracouienſis medicus 60.3.70.2
martyrum holocauſtũ 423.50. *qui Paſſeres dicti* 553 4
marem vt mulier pariat 286.2
matris proprios liberos necãtis hieroglyphicum 794.21
maternæ ſedulitatis erga filios documentum 666 45
matrimonium legitimum vt veteres inuerent 268.40
matriſaimia 250.51
matrix auis 174.44
ad Matricis paſſionem 56.5.290.35. *præſidentiam* 286.34
maximinæ numus 2420
mecca incolę cur Columbis abſtineant 415.50
Mechanica mechanicis principijs qui primus expoſuit 458.50
medica auis 7.34.189.6
mediocritas in veſtitus ratione laudata. 19.3
mediolanenſium victoriam vt Gallus præſagiat 259.15. *eorum victoria cõtra Fridericum Imper.* 415.25
medi cur loca mutarint 536.36
meira fluuius 602.31
ad melancoliam 279. 10.450.30.614 28
Melanocephalus 740.3.756.36
melancoryphus 713.17. 19. *quæ anis.* 756.26
melchior Guilandinus 74 28.81.10
meleagri fabula 44. 15. *mors* 44.28. *eius ſorores in aues* 44.33
meleagrides & Africanas Gallinas eaſdem eſſe 36. 41. *an veteribus omnibus eadem auis* 28.3. *in earum carne luxus* 43.37. *cur gibberæ dictæ* 38. 24. *cur Tunes* 36.37. *ab ea denominata* 42. 30. *deſcriptio ex Clyto* 36. 52. *de ea emblema* 43. 20. *olim rara* 38.14. *ona* 51.44. *qualis* 38.26. *pugna* 38. 20. *qua loca habitarent* 41. 40. *cum Tetraone confunditur* 61. 44. *vox* 42.20.116.42.203.17. *vnde aduectæ* 12.3. *vſus in ſacris ethnicorũ* 43. 3. *vt ab Africanis Columella diſtinguat* 36.39
meleagris Clyti an cum Meleagride Varronis Plinijq́, eadem 38.10
meleagris veteris qua Bellonio & Turnero 36.26
meletæ amorem vt indicarent veteres. 268.55
melicratum cur Columbis offerendum 383.20
memnonides aues 38.20
ad Memoriam augendam 688.12
menalippea inſula 678.40
menſa lapidea 411.31. *Pauonacea* 19. 44. *vndulata* 19.43
ad Menſes albos 286.17. *in ordinatos.* 286.20. *ſiſtendos* 286.14
meritricis hieroglyphicum 795.12. *Paleutria dicta* 398.46
mercurio cur Gallus ſacer 255.30.269 36. *eius forma* 255.32. *qui Accipiter ei ſacer* 392.25
Mergus 603.8
merlinus piſcis 6.44
merops eſt apiaſtra 712.6
merops Hirundo marina dicta 698. 27
merulæ equinoctio 604. 12. *eam amat Erithacus* 743.50. *eam amat Rubecula.* 612.8. *candida vbi* 603. 35. *cantus* 610. 18. *cantu valent* 610. 24. *eas capiendi ratio* 612.22. *caro quibus conueniat* 614. 23. *carnis bonitas* 613.50.61. *temperies* 614. 10. *cognominata* 612.48. *colorem corporis & roſtri mutat* 605. 8. *de eis cur poſt Turdos agat author* 602.6. *ab ea denominata* 613.5 *deſcriptio* 604 4. *fœmina icon* 605. *ſimi ad agros ſtercorandos laus* 457.24. *genus & differentiæ* 603.30. *humanum ſermonem imitatur* 610. 50. *imperfectius quam Pſittacus loquitur* 610. 52. *eã impugnat Crex* 612.10. *ingenium & mores* 610.48. *Lauri folio vitur* 610. 49. *locum mutat* 610. 6. *mali puuici grano perit* 612.18. *maris icõ* 604. *mas vt à fœmina differat* 605. 8. *mirus cantus* 610. 28. *earum natura* 611. 8. *nidus* 611. 30. *nidi deſcriptio* 611.36. *nouem voces ordine exprimens* 610.30. *partus* 611. 30 *pectoris delicię* 613 40. *pinguis Turdis prælata* 592.45. *ad pinguefaciendas locus aptus* 122. 27. *de ea Proverbia* 613.24. *quę eligenda* 614. 13. *quid Italis* 602.44. *quo loco verſetur* 610.3. *quomodo ſaginẽtur* 611 25. *quot, quoties & quando pariat.* 611. 40. *eas Romanorum luxuria ſaginabat* 613.39. *ſola volat.* 611. 8 *ſympathia & antipathia* 612. 1 *ſynonyma* 603.1
Merula albæ icon 609. *non eſſe diuerſa ſpecie à nigra* 603.40
merulę albę & nigræ maris icon 607. *fœminæ* 608
merulę albo capite deſcriptio & icon 606
merula alpina 613.15.630.12
merulę apodis Indicæ hiſtoria & icon 629. 10. *auem monſtrificam eſſe* 629.30
merula aquatica 589.34
merulę bicoloris icõ 623. *hiſtoria* 624.1
merulam Breſilianam cur inter Merulas aſcribat Bellonius 628.5. *deſcriptio & icon* 628
merula cærulea 615.16
merulæ congeneris deſcriptio. 625. 1. *icon* 624
merulæ congeneris alterius deſcriptio & icon 625.14
merula montana 603.52 623.4
merulæ montanæ Germanorum hiſtoria 620.20
merula noualium 613.10
merula porphyromelanos 629.40
Merula roſea in cibum commendatur 627.5. *deſcriptio* 626. 627. *fœmina icon* 627. *maris icon* 626
merula Sabaudienſis 96.36
merula ſandaracino colore 603.53
merula ſaxatilis 615.14.617. 28.623. 4. *deſcriptio* 631.6. *icon.* 630. *ſynonyma* 630.1
merulę ſimilis auis mira generatio 618 48
merula ſyluatica 622.5
merula torquata 589.35. *cur Columbina dicta* 409.10. *fœminę deſcriptio* 623 10. *fœminę icõ* 622. *maris deſcriptio.* 623.8. *maris icon* 621. *nõ eſt altera Merularũ genꝰ Ariſtotelis* 614. 45. *merula error* 60.6

Digitized by Google

INDEX.

Merula fluuius 602.30
Merula machinæ genus 602.42
Merula piſcis 602.26.*perperam Turdus dicitur* 579.17
Meruleus color 602.36.613.18
Merulus 605. 18
Merulus ſolitarius 615.14
Merulus ſtercoroſus 615.14
Meſſalinus Cotta primus criſtas Gallinarum edit 294.53
meſſicani Coturnices immolãt 168.31
Meſſos quid Arabibus 456.25
Metopentinorum numiſma cum Turture 528.28
Methona incolæ cur Gallum immolent 257.8
Meticuloſorum pugna 162.19
Midias Corurnix dictus & cur 165. 16 33.*qualis fuerit* 165.33
Militis Cretenſis verecundia ex in honeſto vulnere 114.25
Milites & proficiſcentes cur allio vtantur 238.53
Miliaria auis 159. 42. 850. 14.*quę auis Longolio* 739. 32.*qua Ruellio* 823.53.*vnde dicatur* 178.4.*Varronis quæ* 177.35
Militaris diſciplina per Gallum ſignificata 269.1
Milium quando Collibis exhibendum 382. 46.*eius vis contra venenum* 371. 30. *Indicum proprius Columbarum victus eſt.* 382.48
Milo Gallus dictus 185 22
Milo Crotonienſis cur inuictus 253.7
Miltiades Atheuienſium Imp. Gallorũ pugnantium exemplo ſuos adhortatur 238.5
Miluus 659.20.702.31. 34.829.44 *cum Columba non reconciliatur.*395 5 *cur Columbas capiat* 394.48. *cur eum metuat Gallus* 241. 23. *ei non tenditur rete* 443.27. *vt cum oderit genus Gallinaceum* 241.36
Minerua Aëtos dicta 772.31.*eius caſſis cum Galli imagine* 304.41.*innupta dicta* 184.20. *eius paſſus Columbarum volatui aſſimilati* 367. 56. *Hirundini ſimilis* 664.1
Minurire quid 490.40
Minurizare 669.36
Minutius Pica 18.53
Mirabolani 796.45
Miraufe Catellanicum 349.44
Mixtæ ſignificationes variæ 798.39
Mneſiteus Collibis comparatus 368. 5
Modius quot libras accipiat 16.4
ad Molam expellendam 454.50
Molliceps 533.47
Monachus ex ouis duris mortuꝰ 301.1
Monachorum humilitas ſignificata 552.28
Monaſterium Columbinum 356.14
*Monedula & Columba apologus.*444 17.*ea olim pueri ludebant* 169.41
Monialis auis 726. 29
Moniali; Turturi comparata 521.25
Monoſtræ Gallinę 195.3
Mons in bonam & malam partem accipitur 548.40
Montanelli deſcriptio & icon 735.30.
Montifringilla 815.36. *æquinoca & ſynonyma* 821.12.*cãus eius duplex & vterq; inſuauis* 823.34.*cur paucieres capiantur* 823.40.*forma & deſcriptio* 821.28.*mas vt à fœmina differat* 821.45.*maris icon* 822.*victus* 823.44.*vox ingenium, aucupiũ volatus* 823.30
Montifringillæ congeneris icon 823
Mõtifringillæ leucocephali icon 822.
Monſtrorum cauſa 220.36.
Monſtroſorum Gallinaceorum icones 319.*& inde*.
Monſtra in quibus animalibus maximè generentur 220.35.226.2
Morborum cauſa præcipua 583.11
ad Morbos deploratos 292. 15
ad Morbum regium 134.29.556. 9
Mordere Gallinam quid Iuuenali 203 27
Morbenna 72.19.*hiſtoria* 340.1
Moretettera Anglis quę auis 739.38
Mortis præſagium 20.25. *eius ſuauiſſimum genus vnde* 531.50
Morſus Gallina folio hederulę Lobelij 252.27
ad Morſus venenatos 453.39
Moſchi adulteratio 457.7
Moſes aquam dat miro modo Iſraëlitis 266.36.*dubitatio de ſaturatione carnis* 166. 53. *panem & aquam à deo impetrat* 166.24
Motacilla 602 25. *ſynonyma* 725. 1. *ad calculum valet* 714. 31 *cineris vſus* 725.45. *etymum* 724. 43. *locus* 725. 38.*cum Paſſere troglodyte confunditur* 725. 5. *ſynonyma* 725. 15. *vſus in medicina* 725.43. *victus* 725.38
Motacillæ albæ deſcriptio 727.1. *fœminæ icon* 728. *maris* 727. *locus* 727 50.*in ei' nido parit Cuculus* 727.50
Motacillæ flauæ deſcriptio. 728. 41. *icon.*859. 1. *cantus, locus, victus, vſus* 729.1
Motacillæ flauæ alterius deſcriptio 729 20.*icon ibidem*.
Motacilla genus, Paſſer ſtultus dictus 530.5
mugiles in Sciatho laudati 583. 15 *ſua pte natura timidi ſunt* 539.12
Mulcaſſes Tunetanorum rex quo ſumptu Pauonem coctum ederit 6.4
Mulieres fœcundæ qua aue denotentur 721.35
Mullus piſcis 107.38
Muneris peſſimi ſymbolum 22.49
Murena fellis ſitus 530.26. *vbi laudata* 583.14
Muralis vnde dicta 127.55
Mures ſunt indociles 667. 46
Muſaica opera 304.6.*vbi elegantia*. 19.39
Muſęs color 3.50
à Muſcarus, arabice 25.21
Muſcarij Pauonini artificioſiſſimi deſcriptio 25.30
Muſci caparum hiſtoria 733.25
Muſcipetę icon 735
Muſicæ hieroglyphicum 794.54.*inuẽtio* 116.27.*quę auis eam homines docuerit* 772.10
Muſtela cineris vſus ad epilepſiam 688.20. *cur prope Columbaria habitet.* 396.50.*nec Columbas rapiat* 385 23.*venenata animalia deuorat* 26. 27.*vt contra ſerpentes pugnans ſeſe muniat* 385.18.*vt cuniculos capiat.* 55.11.*eam vt horreant Gallinę* 242 35
Muſtela leuis Palumbus dicta 484. 34
Mylacridę quæ 190.19
Myrta 79.23
Myrtopullus 579.53

N

Naſon dictus 408.30
Nabuchodonoſor Columba dictus 408.23.*cum Columba ſignificat* 430.40
Napellus cum helleboro confunditur. 160.47. *contra cum remedium* 592 10
Naſidieni cœna 495.46
Natalis Comitis error 44.52
Nates in timore contremiſcunt 374.50
Naturæ arcana ex auium cognitione percipiuntur 1.32. *omnibus omnia non dedit* 101.21. *cur album & nigrum colorem in cauda Pauonis denotauerit* 5.1
Nauicula mobilis ſine remigio 458. 46
Nauis Hirundinis volatui comparata 665.54.*in pullo quid* 196.43.*à quo Columbę dicta* 446.20. *Chelidon dicta* 658. 55. *mons Veneris dicta* 446.*prætoria Gallus dicta* 186.4
Neapolis quo augurio condita. 413. 22.
Nemæus regina 685.45
Neoptolemus Græcos ad pugnam hortatur 643.16
ad Nephritides 452.30.454. 16. 284. 54.714.35
Neptuni & cereris congreſſus 459.30
Neptunienſes vt Coturnices capiant. 164.9
Nequitiæ ſignum 169.20
Neſtoris poculum 469. 40. *de eo allegoria* 160.24.*eius ſcyphus* 460. 10.
Nibę cantus, prouerb. 193.43.273.35. *quid Heſychio* 273.37
Nicolaus Myrepſus correctus 656 26
Nidus conſcientiam notat 678. 48. *fidei quietem* 549.4
Nigrettus quæ auis 603.25

Digitized by Google

INDEX.

Niphi error 61.46.105.38.107.16. 191.46.218.50.657.30.752.23. *auga* 86.8. 90. 50. *opinio de conceptu Perdicum absque coitu* 1193
S. Niuardus Columba augurio templū condidit 506.30
Nisus non est Sparuerius 702.40
Noctua 702.49. *eam Columbas capere* 396.40. *cum ea dissidet rex aniū.* 650.35. *in nummo Antonini Pij* 24 29. *ne Colūbas capiat* 396.45. *eius & Passeris hieroglyphicum* 94.55 553.28. *Passerem ad se confugientem malè tractans, quem signet* 95.1 *cum ea pugnat rex auium* 652.36. *qui Turdi eam odere* 588.6. *vbi pro creari dicatur* 12.5. *vox* 116.35. *vt eam oderit Merula* 612.14
Noe vnde cognouerit aquam defeciſſe 426.6
Normanni quæ commoda ex Panonibus colligant 12.28
Nonacula piſcis Pano dictus 6.45
Nona luna menſis initium apud Græcos 78.20
Nothis & diei hieroglyphicum 22.22. *ei Galli immolati* 255 26
Nucifraga auis qua 630.13
Numenius auis qua 78.23. *de eo prouerbium* 78.14
Numidica guttata quæ aues 36. 36
Numus argenteus cum impreſſo ſturno 643.48
ad Nyctalopas 135.36.451.54
Nycticorax 108. 12. *quæ auis & eius myſtica explicatio* 550.38. *qui prædicator ei ſimilis* 550.46
Nycticoruus qui dicatur 29.39
Nymphocopos 744.31

O

Ciandum eſſe aliquando 121.13
Ocimoides minus 128.10
Oculi ſimplices ſine fuco 428.45
Oculos pennarum quos Plinius in Pauone vocat 12.10
Oculi quando in pullis generentur 115 52. *ad eos mirum remedium* 174.3. *ad eorum aliuginem* 689.35. *claritatem* 145.53.689.9. *debilitatem* 288.8. *dolores* 288.9.689.6. *fluxiones* 288.14 *ictum* 451.30.689.15 *ſuffuſionem* 135.35.689.26. *ſugillationem* 289.5. *vitia* 289.17
Oculare quid 666.44
Oculi animum qui lapides dicti 663.43
Oleymaſtrum Valerianthes 542.17.
Oleypteros quæ auis 397.16
Oedicnemus quæ auis 98.22. *cur eam Otidi ſubiungat Bellonius* 96.7. *deſcriptio* 88.40. *icon* 99. *Otidi ſimilis* 98.36. *vnde dictus* 98.44
Oedicnemus Bellonij cur aquaticis annumeranda 101.35
Oedicnemo congener cum terreſtribus annumeranda 201.45. *forma* 101. 40. *icon* 102
Odoardus Turrianus Gennenſis 787. 40
Oenanthe 756.35. *quid* 232.26
Oenanthe auis 497.50. *hiſtoria* 762. 10. *Vide Vitiflora: vnde dicta* 762.19
Oenas canis nomen 497.53
Oenas Columba quæ 361.56. *æquinoca* 497.45. *autumno conſpicitur* 359. 18. *color* 498. 8. *Columbarum ſpecies eſt* 259.6. *fœmina icon* 500. *frugibus viuit* 359.17. *magnitudo* 359.19. *maris icon* 494. *cum Palumbe confunditur* 485.1. *quomodo Ariſtoteles Columbâ maiorem eſſe dixit* 498.40. *ſynonyma* 498.1. *vnde dicatur* 361.36. *vt capiatur* 501.20
Oeſtrum auis quæ Bellonio 657.40
Oeſtrum inſectum quale 657.41
Oeſtrum piſcis 656.5
Officina cohortalis quid 229.10.249. 30. *Phaſianorum* 51.53.
Ogeniorum hominum religio 446.13
Olai error 60.53
Olea ramus allatus à Columba quando natus 426.9. *quid ſignificet* 427.28
Olerium feſtum 41.54
Olei roſacei facultas 451.10.
Olha Rutenorum princeps vt caſtra Drenulianorum incenderit 402.3.
Olina duæ ad candelabrum poſita quid denotent 430.12. *eius fructus charitatem ſignificat* 435 6
Olina Gallis quæ auis 96.16
Olina perpetuo viret 424.50. *ramus Chriſtum ſignificat* 428. 10. *ramus cur ore allatus à Columba dicatur.* 425.54. *eo lex denotatur* 427.3
Ololigon eſt Luſcina. 774. 26. *in rubis caniat* 774.40. *de ea varia ſententia* 774.50
Olores canunt, cùm ſitiſt Graculi 794. 39
Olybrij tyrannis 496.14
Onas cur a Deo punitus 206.28
Onocicle herba 590.12
Oogala quid 302.13
Ooſcopica 258.4
ad Opiſthotonon 614.30
Opobalſami mira vis 392.10
Oppianus correctus 514.20. *eius nugæ* 85.25
ad Ophthalmiam 689.30
Opera plumaria vnde fiant 568. 20
Oraculum Æolium & Ionium & eius dignitas 545.24
Oratio de Panonibus inſcripta 7. 45
Oratoris perfecti hieroglyphica 794.39
Orchilus auis cur facete Ioni aſcripta 650. 45. *cur ſic dicti Carcini poëtæ filij.* 650. 39. *cur hymenæis infeſtus* 653.18. *noctua ova exedit* 650. 36. *cum Trochilo eadē eſſe* 650. 33. *vt tempeſtatē denotet* 650.37.653.18
Ordo authoris an ab aliorum ordine diuerſus 6.17
Oreſtis & Pyladis amicitia 515. 35
Origanum Heracleoticum 252.11
Oriolus 613.15
Orix 80.30. *quæ auis apud Alberto* 80. 14
Orix Getulus 57.16
Oryx quadrupes 163.34
Ornithogalum vnde dictum 252.43
Ornithologi error 59.43.50.60.1.72. 26.87.8.93. 1.98.25. 190.7. 232. 12.362.20.370.39.486. 28. 532. 15.580.38.630.7.661.20.816.13 824.8.818.21. *in conſtantia* 70.43.
Ornithopodion 252 8
contra Orobanchen Gallus circumfertur 243. 30. *cur eam odere agricolæ* 243.33
Orobia quid Græcis 410.35
Orobus Cornuicum quæ herba 160.53
Orobus porcis exitialis 382.55
Orpheus cuius anis ſpecie apparare debeat 794.16. *eius ſepulchrum ubi.* 785.24
Orthos quid 374.50
Orrili mors vt nuncupata 369.14
Orthrioccocyx 70.26
Orryges nix 165.41
Ortygia inſula quæ 165.42. *eius etymū* 152.16. *vnde dicta* 156.36
Ortygometra 151.41. *deſcriptio* 175. 10. *cum Conchramo cōfunditur.* 175 3.20. *cum Crece* 175 19 *cum Ortyge* 174 50. *cum Ruſticula* 175. 17 *Coturnicum agmen ducitat* 155.19 *cum Galloria Rasle confunditur* 175 34. *icon* 176. *magnitudo* 508 7. *primā rapit Accipiter* 155.20. *quæ auis Alberto* 62.8. *ſynonyma* 174.36
Ortygometra altera in geniſtis degens 175.16. *deſcriptio* 175.40
Orus Apollo correctus 163. 34. *error* 94.50
ad Oris putredinem 689.39
ab Oſiride & Cerere quid didicerimus 680.29. *ei Galli immolati* 256.42
ad Oſſa fracta 287.26
Oſcula Columbarum nuptijs comparata 386.32
Oſſifraga 650.10
Oſtracoderma ova quæ 191.6
Oſtrearum eſus nobilis 144.45
Oſtrea Abidena laudata 583.15
Oſtrogothus Panones copioſè alit 12.26
Otidis adipis vſus 95. 40 *amor cum equo* 94.31. *an Aquilam vocet Aelianus* 94.1. *an migret* 92. 50. *antipathia* 94.5 *canes vt mactent & cur* 94.12. *ſapiendi tempus* 94.45. *caro qualis* 95.16. *quibus vitanda* 95. 19 *cur Græcè per o ſcribatur* 85.55. *cur eam in cibo damnet Plinius* 95. 25. *cur eā odere olitores* 91.50. *cur mann capiatur* 93.11. *cur parum volet* 93.12. *cur non in ſublimi vidiſſet* 93.38. *ei⁹ deſcriptio* 87.42. *equū amat* 84.26. *eius & equi pictura quid*

Digitized by Google

INDEX.

quid indicarent Aegyptij 94.50. 95
5.*facile moritur* 93.24.*fimi vſus* 95
40.*hieroglyphica* 94.45. *hominis a-*
ſpectum horret 93.24. *incubatus* 93
35.*magnitudo* 59.51.92.46. *mores*
93.20.*nidus* 61.40 93.26. 35. *non*
eſſe ex Gallinaceo genere 87. 4. *non*
eſſe Tetraonis genus 87.26. *non mi-*
*grat.*85.35.*cum Oto confunditur* 85
24.*eius partes internæ deſcriptæ* 92.
2.*& inde parua quæ auis dici poſſit.*
101. 30. *cum Pauone confunditur.*
80.20 *pennarum vſus* 95.46. *pedes*
86.4 *cum Perdice confunditur* 104.
24.*pondus* 87.49 *ponderoſa auis eſt*
87.30.*proprietates* 93.20.*eius quæ-*
dam partes depictæ. 91. *quando co-*
quendæ 95.31. *ea qui abſtinere in-*
beantur 95. 38. *quibus locis degat.*
92.31. *cum quibus confunditur* 85.
12.*quot diebus incubet* 93.44.*rumi*
nat 93.28.*ſympathia* 94.5.*ſynony-*
mæ 85.45.*cum Tetraone toto gene-*
re diſcrepat 60.36. *vt cum eo conge*
ner dici poſſit 87.36.*vbi abundet* 92
33.*victus* 93.45.*volat*ᵘ 93.10.115
34.*vſus in cibo* 95.14. *in externis.*
95.44.*in medicina.*95.35. *vt capia-*
tur 84.30. 94.28. *vt equum amet.*
94.18.*vt manu capi dicat* 94.37 *vt*
vulpes capiat 94.7.*vulpe odit.* 94.6
Otidis authoris icon 89
Otis Longolij quæ 80.31
Otidis Ornithologi icon 88
Otos 87.25.*quæ anis* 80.17
Otus 702. 35. *magnitudo* 85.26. *cum*
Otide confunditur 85.25
Otus ſaltationis genus 85.31
Ouium cerebri qualitas 173.35.*cur epi*
lepſiam patiatur 173.36.*quando ſta*
bulis hybernis educendæ 674.40
Ouidius explicatus 515.56
Ouorum ex aceto coctorum vis 283.51
in aceto moderati vis 282. 37. *vſus*
283.1 *agitata & fracta quæ.*302.18
album eius quid 191.11. *albuminis*
vis 279.14.280.12.285.14.290.2
albor & eius vſus 302. 15. *albumi-*
nis vſus ad agglutinandum 303.55
304 1.*ad clarificãdum* 304 8.*ex al*
bumine clyſter 283. 42. *aliarũ auiũ*
Gallinis ſupponi 124. 30. *an prius*
Gallinæ 119.20. *eius anatomes quin*
que icones 209.210.211.212.213
aperiendi modus 301.48.*apponendi*
ratio 301.37.*aſſatorum quæ meliora*
301.10.*aſſa nel toſta quæ* 305.5.*ca-*
lore loci excludi 226.18. *eo candi-*
dius, proverb. 275.23. *candidi eius*
quid 191.11.*vis* 288.50. *caniculæ-*
ria quæ 222.44.*cineris vis* 280.48.
290.16. *ea elibano excludere* 226.
33.*coctura quæ melior* 299. 7.*in cra*
ricula 302.37. *crudorũ vis* 283.53.
290.31.*cur molle exeat* 214.16.*cur*
in nido relinquit 110.32. *cur prius*
ſuperiores, quam inferiores partes
cernantur 218.6.*cur ſacrificata* 158
6.*quæ cynoſura dicta* 22.43. *duræ*
quæ 300.38.*durorum malitia* 293.
12.300.54.*vis* 283.17.*electio ad ci*
bum 298.26.*elixa* 300.38.302.26
elixa cum admixtis 301. 54. *exitus*
eius ab exitu animalium 214.26.*fi-*
gura cucurbita. 221.7.*fœcunda cur*
aliquando pullos non procreent. 222
18.*fœcundi & infœcundi ſigna* 227
43 *fœcunditatis ſigna quæ die appa-*
reant 217.21. *frixa Florentinorum*
more 302.31.*frixtellata* 302. 23.*fri*
xorum apparatus 301. 54. *qualitas.*
301.17.*Hepala quæ* 301.54 *hecatẽbe*
258. 22. *hypomnemia quæ* 207.
38.*vt noſcantur* 223.15. *in igne co-*
ctorum qualitas mala 299.13.*incu-*
bationi apta qua, & quæ non 222.3
initium quid 219. 27 *leniter cocti*
vis 279. 23. *liquida quæ dicenda*
300.28.*à colore liqueſcere luteum*
albumen indurari 215.4. *Lucæ pro*
oſcuro ſunt 260.26.*Gallinæ magni-*
tudine Anſerini 221.10. *luteũ quã*
partem occupet 209. 54. *lutei vis*
280.12. 283. 54.286. 20.290. 33.
mollia quæ 300. 29. *quæ Celſo* 300.
56.*mollia & ſine teſta unde* 220.
52.*mollium ſalubritas* 300. 52. *non*
eſſe ſemen 219. 29. *eorum olei vis*
288.1.290.1.10.*oogala quæ.* 283.9
paſchalia quæ 300.39.*in paſtilli mo-*
rem 302. 53. *perfectum quid* 220.
35.*piſcium vt facundentur* 208. 34
picta quæ 297.18. 299. 34. *quæ*
Braſauolo 301.23. *quale ferculum.*
300.8.*pictorum qualitas* 300. 22.
quomodo capiantur, & quæ melio-
re 299. 52. *primum lutea ſunt* 214.
14.*ab eis proverbia* 274. 40. *puta-*
minis vis 279.50. 283. 4. *putami-*
nis cineris vis 285.2. *putidorum vis*
284. 21. *qua magnitudine à ſepto in*
matricem deſcendant 209.42. *quæ*
abijcienda 223. 8. *quę animalia pa-*
riant 258.9.*quæ bona & quæ mala.*
298.35 *quæ ſęminas edant* 224.36
quæ improbentur 298.29.*quæ incu-*
bantur, quomodo tractanda 224. 12
cur non concutienda 223. 9.*quæ ma*
res procreant 224.36. *qualitas in*
utero 208.46. *quando cito corrum-*
pantur 232.45. *circa ea quid conſi-*
*derandum.*222.1.*quo luna tempore*
ſupponantur 223.46. *quomodo co-*
quantur 298. 56. 299. 1. *quomodo*
nutriantur 214.15.*quo numero Gal*
linæ ſupponẽdæ 223.24. *quot diebus*
perficiatur 214.30.*recentium et ve-*
terum dignitio 298.32.*requieta quæ*
298.40. *rotũda* 221.8 *ſanguine tin-*
cta quare 220. 4. *ſanitatis ergo quo-*
modo accipienda 301. 45. *Schiſta*
quæ 217.8.*feminis ſitus* 214.10.*ſub*
ſepto conceptorum magnitudinis &
loci icon 209 *ſine teſta unde* 221.3
ſuppoſitionis modus optimus 223.
55 *ſynonyma* 190.46.*tenera ſive te*
nella 300. 36. *in terra excludi* 226
24.36. *teſta qua parte durior & cur*
209.53.*teſtæ quæ* 191.7. *teſta vis.*
285.28.*teſta cineris vis* 286. 19 *ti-*
ganiſta vt coquantur 301. 20. *trile*
citha quæ 221. 5. *tremula* 300. 35.
tunicę quot & earum officium 214.
5.*tyropatina* 302.4.*varij apparatus*
301.51.*vbi concipiantur* 208. 45.*vẽ*
ditores qui myſticè dicantur 440. 8
venenata & putrida quæ Gallinæ pa
riant 232.6 *in vtrum colla* 302.39
viginti duorum anatomè 217. 1. *vis*
ad ambuſta 286.46. *vitellus an fę-*
ces vini attrahat 304. 28. *vitellus*
propria tunica ambitur 214. 3. *de*
vitelloſi comma 273.3.*vitellus ſemi-*
ne caret 214. 5. *vitelli vis* 280. 45.
282.18.285.44. 289. 55. *unde di-*
ctum 190. 50. *urina quæ* 222. 37.
urina cur ſiniens 222.48.*in urina*
aſini elixorum vis 284.55. *vſus in ci*
bo 298. 25. *in ſacrificijs* 258. 4. *ut*
cognoſcatur an futura fœcunda 223
2.*vt ea in itinere coquerent Babilonij*
301. 35. *ut ſeruanda, ne requieta*
fiant 298.42.*Zephyria quę* 207.43
Oxylaparum quid 196.48

P

S. Pachonius à Dæmone in Gallo immutato tenta-
tur.
de Pachyr Cyro tradenda conſulitur oraculum 545.20
Padicationis ſymbolum 130.31
Paonia noctu latens ad epilepſiam valet 173.2
Paonij contra Columbas in bellum euntes 366.19
palamedes muſarũ luſcinia dictus 790.11
palea quid 38. 8. 196. 17.*unde dicta* 196.25
palearia in bobus quid 196.18
Paleutria quæ dicantur 398.34
Palladis caſſi Galli imagine notata 239 17
palma arbor victoriæ omen 378. 38
ad Palpebrarum phlegmonas 288. 45. *ad earum pilos euellendos.*688. 42
palumbus 485. 18
Palumbi equinoctia 484. 16. *ætas* 491 1.505.21. *allectrices dicti* 493. 23 *alantur ut alios capiant* 493.20.*ami*
citia cum Perdice 994. 12. *an ſtolidis an aſtutis annumerandi* 489. 53. *an nigrent* 489. 4. *anatomica* 488 26.*arbores habitant* 378. 40 *bibẽdi modus* 370. 50.*capiẽdi ratio* 493.18 *carnis qualitas* 496.36.*caſtitas* 489 25.*cellares quę* 486.36.492.49.*cõ*

d by Google

INDEX.

ius 491.28. Columbis adſimiles 486. 50. cum pro Columba accipere quid 443.41. cum Columba confunditur. 485.4. cacos parit pullos 492.31. condimentum 496.29. corporis affectus 494.1. cur aërij vocati 490.18. cur diutius viuant, quàm Columbæ 370.10. cur Fabarię dicti 492.43. cur feri à Plinio dicti 486.28. cur lauri folia vrantur 490.8. cur nidis ſuis laurum imponent 377.16. cur tiui dicti 485.40. ab ijs denominata. 494.18. difficillimè capiuntur 493. 30. emblema 495.2 eſus eorum cur libidinem extinguere dicat Martialis 491.36 facile laqueis capiuntur. 493.35. fimi vſus 497.18. genus 486.25. genus maius & minus vbi. 485.30. in genere eorum an diuerſitas 486.35. glandiphagi ſunt 492. 47. hyeme aliquando canũt 490.40. hyeme ſe condũt 489.16. incubatus. 492.1. ingenium 489.22. ingluiem habet præpoſitam ventriculo 488. 50. mas cur citius quam fœmina mœſtitur 491.23. mores 489.22. nidus. 492.1. noſtratibus maiores & ſapidiores 486.44. ijs nuptias parat populus Romanus 496.4. oculi eorum conſoſſi renaſcuntur 497.20. cum Oenade confunditur 484.54. 485.1 partus 492.1. paſtilli ex ijs 496.30. Proſerpinæ ſacri ſunt 491.39. quæ loca ament. 505.1. quando gregatim volent 490.18. quando teſtes ijs angeantur, & quando eos non habeant. 488.35. quando in Venerem accendantur 491.40. quas plantas agnoſcant 490.6. quercus liquere, quid ſignificat. 488.50. quomodo capiantur 493.30. quomodo farciantur 492. 50. qui ſic dicti 489.38. qui ſemitoſtos edant 296.8. quot annos viuant 491.16. quot diebus incubent 492. 25. quot pariant 363.3. 388.12. quoties generent 363.5. quoties pariant. 492.21. Sagina 492.40. ſalacitas 491.20. ſanguinis facultas 451.3. 51. 497.15 ſyluarũ dona dicti 488. 56. trimeſtres coeunt 491.31. Turtures caſtitate ſuperant 373.52. vbi abundent 488.40. in ventriculo eorum, inuentorum lapidum vſus 497. 25. victus. 492.40. vnde dicti 358. 22. 485.31. vngues eis nimis creſcũt 494.5. volatus 490.14. nox 490.23 vſus in cibis 495.14. in medicina. 496.36. vt adulteros puniant 373. 56 ut campeſtria habitare dicantur. 488.45. vt eos edant Galli 496.6. vt Galli eos capiant 493.36. Neptunio ſes 46. vt pro ijs nidos parent Halcyonides 492.17. vt à Linijs differant 488. 16. vt pullos foueant 491.48. vt rubeos pullos pariant 492.32. vulneri ſuo origanum imponunt 490.9

Palumbus ſylueſtris 702.35

Palumbi torquati deſcriptio 486.50. ex Bellonio 488.6. icon. 487

Palumbaria crypta & aquæ eius facultas 494.30

Palumbarius Accipiter 241.55. 362. 27. 494.20. cur ſic dictus 391.30

Palumbarium oppidum 494.26

Palumbicida 362.27. 494.20

Palumbula 485.26

Palumbulus 485.25

Palumbus gladiator 484.20

Palumbus piſcis 484.25

Pandarei fabula 685.11. quid ei Ceres largita 685.11. in Haliaëto 685.36

Pandionis ales 660.17. 684.16. cur ſic dicta 684.23

Pandionis nata 775.32.

Pandionia ales 775.26

Panicum quomodo Columbis exhibendum 382.46

ad Panuos 453.10

Panthera nc homines attingat 240.28 quos non attingat 278.10

Pantheron rete quale 642.25. 644.10

Papauer heracleum 543.30

Papilionum coitus 671.30

Papo 343.36

Pappus 808.6

ad Paralyſim 450.24

Paraſitus bellua 55.18. ſe iactat Meruiam eſſe 610.15

Parentes vitiorum in filijs ſæpe cauſæ ſunt 761.18

Pardalus Ariſtotelis non eſt Coccothrauſtes 645.36. 646.6.

Pardus coit cum leæna 188.30.

Parias ſerpens in Sclenontinorum numis depictus 306.15

Parietaria vnde dicta 127.55

Pariſios quo ardore Mauri opugnarint 641.37.

Parix 711.5. 725.52.

ad Parotidas 453.6

Parra 651.4. 762.16. noctu canit 712 43

Parracidarum culens 240.53.

Parthemium 128.1. Dioſcoridis cum helxine confunditur 128.3.

Parthenope Columba imaginem adorat 413.33. vt Neapolim condiderit. 413.25

ad Partum accelerandum 691.52. 517 50. quibus geminus 105.24

Pari aquinoca 710.40. capiendi ratio 712.16. cur facile capiantur 712. 20. cur poſt Vpupa de ijs agat author 710.30. cur eis fœnum detur 712.11 denominata 712.33. genera & differentiæ 711.20. genus quod in caueis teneatur 710 33. locus, nidus, partus 711.46. natura, vox, volatus. 711.33. nidus 694.5 694.12. eius nido conſimilis nidi icon 719. deſcriptio 720. nocent apibus 712.5.30. quando ad Belgas accedant 711.50 quos ova edant. 711.54. ſynonyma. 711.1. victus 712.12 ungues & eorum vſus 711.50. vſus in cibo, & in medicina 712.43. vt ab apiarijs capiantur 712.28. ab Hollandis 712. 26. vt ab his paſcantur 712.9. vt differant 711.28

Parus abietum. 651.20. 808.35

Parus anonymos 715.37

Pari atri hiſtoria 723.1. icon 723

Parus carbonarius 713.25. 723.4

Parus caudatus cur ſic dictus 715.34. deſcriptio 715.50. mas vt à fœmina diſcrepet 716.8. maris & fœminæ icon 716. mores 717.1. nidus 717. 23. ex qua materia conſtet 718.2 nidorum duorum ſimul coniunctorum ad formam thoracis icon 718. nidi figura calcei ex arbore ſuſpenſi icon 717. alia 720. partus 717.23 quem locum amet 717.1. victus 717.18. volatus 717.1. vox 717.11

Pari cærulei deſcriptio 721.20. etymũ. 721.12. icon 721. quot ova edat 721 34.

Pari criſtati hiſtoria 724.1. icon 723

Pari Indici deſcriptio 714.40. icõ 715

Parus magnus 713.28. cantus 714.20 non muteſcit 714.23. deſcriptio & icon 713.30. ſynonyma 713.10. vis contra calculum 714.33. vis ad dolores colicos & nephriticos 714.35. vſus in medicina 414.30

Parus miticula 711.24. cur ſic dictus 715.33

Parus paluſtris 529.29. 721.27. deſcriptio 722.1. icon ibidem.

Parorum quarta ſpecies 722.8

Pari ſylualici hiſtoria 724.1. icon 724

Parus piſcis 710.50

Parula quæ auis Campanis 5. 711.6

Paſſer 659.40. adipis vis 555.51. aqui noca 529.12. Aeſculapio conſacratus & cur 548.6. ætas & de ea diſputatio 537.15. ætas vt cognoſcatur 538 17. de ea opinio propria 537.44. albus quid portendat 533.14. albos non eſſe diuerſos ab alijs 533.10. amor erga alienos pullos 544.33. an animal ſit docile 539.56. an loca mutet 536.30. an in malam partem accipiatur 548.27. an à Noctua opem petat 539.37. ei Angeli tuba comparata 548.30. animal vitioſum eſt 549.36. ei anima comparata 549. 14 animam ſignificat, quæ à diabolo exagitatur 452.45. animam vt deſignet 520.16. antipathia 544.27. argumenti cur dictus a Martiale 539.3. audax fœmina cur ſenem emittat 117.26. 540.27. auguria 545.42. bonus qui dicendus & qui malus 553.4. capiendi ratio 544.1. carnis temperies 554.47. cerebella vt ſeruentur 555.36. eius cerebellis cur Venus præeſſe dicatur 548.5. Cerebella Venerem promouent 555.27. Chriſtum denotat 549.1 Cicadam diſcerpens &c. quid denotarit 546.4. cineris vis

Digitized by Google

INDEX.

eis vis §56. 9. *cognominata* §42. 1. *coitus* §40. 14. *cæcos & imperfectos parit* §30. 55. 741. 5. *cur anima similis* §52. 48. *cur in domibus nostris niduletur* §35. 50. *cur epilepsia obnoxius* §41. 50. *cur epilepticis denatur* §55. 46. *cur in febribus prohibeantur* §55. 25. *cur hominem significent* §20. 1. *cur naturaliter timidi* §39. 10. *cur pisces lati sic vocentur* §30. 29. *cur posi Columbas de ijs agatur.* §28 48. *cur spinilega dicitur.* §41. 29. *cur in vrbibus niduletur* §39. 23. *cur in Xenocratis sinum se abdiderit* §39. 25. *cur Vultures timeat, & musticum* §44. 48. *in deiicijs habitã fuisse* §15. 5. *denominata* §42. 1. *denotant Paupetes* §52. 28. *descriptio.* §34. 6. *differentiæ* §33. 1. *à loco* 33. 26. *penes loci habitationem* 448. 45. *domestici icon* §34. *domestici nidi icon* §35. *eius duo genera Germanis torquata nuncupata* §29. 40. *emblema* §54. 12. *eos edere à quibus inuētum* §55. 26. *eorum ejus damnatus.* §54. 46. 53. *Venerem excitat* §55. 27. *eius erynum* §32. 26. *excrementa Venerem monent* §55. 34. *fellis vis* §55. 52. *simi vis* §55. 53. *genera* §33. 1. *gressus* §42. 10. *Hirundinum nidos occupat* §40. 46. *historica.* §45. 1. *granivorus est.* §41. 25. *hominem leucm & inconstantem significat* §48. 36. *hieroglyphica* §53. 25. *immolati pro lepræ mundatione.* §47 15. *immolati quid denotent* §47. 26. *impunè byoscyamo vescitur* §41. 37 *ingenium* §39. 4. *ingenij sagacitas.* §39. 18. *inimicitia cum Hirundinibus* §44. 45. *eorum instar edere quid* §54. 34. *invicem invitant* §40. 6. *iustam significant* §49. 36 *lauant & pulucrant* §28. §1. *in leprosorum sacrificio concedebantur* 423. 25. *libido* §40. 14. *libidinosi hyeroglyphicũ est* §55. 40. *Lignipeta* §35. 22. *locus* §35. 1. *magnos quos vocet Aristoteles* §33. §4. *mares cur Parum vivant* §38. 24. *mihi esu impensius gaudent* §44. 36. *mœrenti cur se David assimilet* §51. 4. *monachorum humilitatem significat* §52. 28. *morbus* §42. 41. *munditiæ* §40. 8. *mutua cura* §45. 18. *mystica* §48. 13 *eorum natura mystice explicata* §49. 12. *nantis vbi viam monstrent.* §40. 3 *ne milium depopulentur.* §44 36. *nidus* §35. 1. §40. 38. *pro eorum nidis Hollandi vasa fictilia conficiut* §36. 32. *ad Noctuam confugiens male tractatur* 95. 1. *ad Noctuam se non conferre* §53. 34. *eius & Noctuæ hieroglyphicum* 94. 55. §53. 28. *non plus anno vivere vno cũ vt dixerit Philosophus* §37. 26. *eius octo pullos, eamque ipsam matrem devorans draco quid denotet* §46. 10.

eorum ova Venerem excitant §55. 27. *pamphagus est.* §41. 22. *partus.* §40. 38. *pastillus* §55. 15. *eius pœnæ cur albescant* §34. 15. *ab eo præsagia* §45. 42. *proverbia* §54. 23. *pro prudentia ponitur* §49. 35. *ei pugnat Hirundo & cur* 674. §. *quam anem privatim significet* §29. 16. *quando pestem præsagiant* §46. 2. *quando pluuiam & tempestatem, & quando pluuiam tantum* §45. 44. *quando ventos præsagiant* §45. 43. *in quartana conceduntur* §55. 26. *qui facilius capiantur* §44. 4. *qui prædicatori similis* §50. 48. *qui rectè ei comparetur* §50. 10. *quos martyres signent* §53. 4. *quos pisces sic vocent latini* §30. 21. *qui piscis dicatur Aristoteli* §30. 24. *quot pariat* §41. 8. *eius robore esse qui dicantur Belgis* §54. *salacitas* 205. §4. *cur non imitanda* §31. 50. *cum toto anno non exercet.* 206. 1. *sexus distinctio* §33. 18. §34 26. *sunpte natura timidi dicti* §39. 11. *suauissimè cantus* §33. 26. *sympathia* §44. 27. *synonyma* §30. 40. *in templis etiam nidulatur* §35. 40 *temporis annui hieroglyphicum* §33 45. *timiditas* §39. 14. *pro timore ponitur.* §50. 2. *tum pulucrat, tum lauat* 2. 10. *vbique obuius est* §3. 25. *Venerem comitantur.* §47. §4. *Veneri consacrati & cur* §47 50. *Veneris ingalis symbolum* §51 48. *vetus non illaqueatur* §54. 38. *victus* §41. 18. *volatus* §41. 10 *voluptatis hieroglyphicum* §54. 8 *vox* §38. 28. *eius vsus in cibis* §54 43. *in medicina* §55. 20. *in sacris Hebræorum* §47. 10. *in vanis Ethnicorum sacris* §47. 46. *vt dicantur verminori* §29. 6. *vt inguine carere dicantur* §24. 25. *vt ab agris fugentur* §41. 26

Passeris albi descriptio & icon §56. 20 *quid præsagiat* 675. 18

Passeris albicilla descriptio & icon §59

Passer aquaticus seu arundinarius §29. 27. *Bononiæ quæ auis sic dicta* §29. 47

Passer aquaticus Eberi & Penceri §29 31

Passer arundinarius Anglorum §29 29

Passerculi brachiuri nostratis descriptio & icon §67. 30

passerum Canariorum historia 814. 1. *cãsus* 814. 22. *corporis affectus* 814. 39. *descriptio* 814. 16. *maris icon* 815. *passim cure venduntur* 814. 27 *feminibus gaudent* 767. §4. *sunt species Ligurini* 814. 16. *vt mas à fœmina distinguatur* 814. 20

passeri congeneris descriptio & icon §62

passeris erythromelani Indici sine cauda forma & icon §68

Passeris flani descriptio & icon §57. 1

passer fuscus §56. §0

passer graminens §29. 26. §52. 33. §56 §0

passer Illyricus §34. 2. *eius descriptio & icon* §64

Passeris Indici alterius porphyromelani caudati descriptio & icon §70

passeris Indici brachyuri forma §67. 20. *icon* §66. *nu.* 2

passeris Indici caudati & non caudati §34. 1

passeris Indici macrouri rostro miniaceo descriptio & icon §65

passeris Indici macrouri alterius descriptio §67. 1. *icon* §66

passeris Indici sine vropygio alterius cyancrythromelani descriptio icon 869

passeris maculati sine tricoloris descriptio & icon §58

passer marinus §63. 20. *est Struthio* §40. 8

Passer montanus famina vt à mare differat §60. 15 *maris & famina descriptio & icon* §60

Passer muscatus Indorum §30. 6

passer nocturnus quæ auis Indis dicta §32. 28

passeris pusilli in inglandibus degentis descriptio & historia §63. 30

passeres pyrgita 698. 20

passer rubi quæ auis §29. 25 *descriptio.* 738. 35. *icon* 739. *quæ auis Bellonio* 772. 47. *Luscinia dicitur* 772. 47

passer sapium Anglorum 753. 4

passer solitarius quæ auis §50. §2. §29. 23. *cantus* 617. 14. *cum Carduele confunditur & cur* 617. 18. *descriptio* 615. 20. 616. 1. *maris icon* 615 *famina* 616. *Merula genus est* 603. 46. *nidus* 617. 2. *quo loco agat* 617. 1. *solus degit* 617. 10. *vbi carè vendatur* 617. 18. *vnde dicatur* 615. 6

passer Troglodytes vt condatur & servetur ad vsum pro calculo 6§6 9

passeris solitarij Bellonij historia et icon 619. 20. 620

passeri solitario congeneris historia 617 20

passer sporgitis quæ auis Cretensibus §29. §3

passer stultus & simplex qui Indis & cur sic dictus §29. §4

passer stultus Bononiæ quæ auis §30. 4 6. *historia & descriptio* §63. §0

passeris sylvestris descriptio & icon §61. *magnitudo* 832. 6

passer sylvestris Actuarij §33. 36

passerè torquatum cur sic vocet Belonius §29. 41. *descriptio & historia* §63. 1. *nominis ratio* §63. 14

passer trogleta 698. 18

passer trogites qui 654. 46

passer troglodytes quæ auis §29. §0. *calculum in homine mirè & perfectè sanat*

Digitized by Google

INDEX.

ſanat 658 *8.cantus* 655.46.*cerebelli vſus in medicina* 656.34.*cur Reguli hiſtoriæ adnectatur* 654.40.*cur Regulus à multis putatus* 654.48. *deſcriptio* 655.5.*icon* 655.20.*mores* 655.40.*cũ Motacilla cõfudit* 725 5.*nidi forma* 654. 51.*optimus condiendi modus* 656.20. *quot & quoties pariat* 655. 16.*ſynonyma* 654. 44.*qua ſynonyma ei falſo attribuantur* 651.23.*vbi nidulentur.*654.51. *victus* 329. 50.*victus & volatus.* 656. 1.*vſus in medicina* 656. 3. *vt contra calculum exhibeatur* 656.13 *vt à Regulo differat* 655. 17. *de eo nugæ Anglorum & Gallorum* 655. 48

Paſſeris Troglodytis Bellonij hiſtoria & deſcriptio 656.40. *icon.* 657.*nidus, partus* 657.15.*hyeme non cernitur* 617.22

Paſſeres turricolæ qui Galeno 531.26

Paſſeres uirides canori vbi 533.25

Paſſeris piſcis fellis ſitus 530. 26

Paſſerinum prandium quid 554.28

Paſſeris ſluctus qui locus dictus 530. 31

Paſſerina herba qua 543.35

Paſtillus Gallinaceus 297.31

paſtillus ex quanis carne 297.9

paſtinaca marina 484.28.505. 54. *de ea miraculum* 506.35.*ad eius ictum* 453.41

pataſcius auis 711 14

patina Catellonica 133.34

patina clypeus Minervæ dicta, & eius valor 29.18

patrimonij relicti typus 680.13

patroclus Accipitri comparatus 643.2 *eius funeris celebratio* 448.14

pauo 7.39

paucitare quid 20.9

pauimentum quid 19.34

paulina numiſma 24.12.

pauita qua tecta 19.34

paulus cicada dictus 520.8

pauonis adipis uis 26.35. *ouci duo vbi* 23.31.*aquinoca* 6.28. *ſtas* 16.25. *affectus corporis* 18.*agnoſcit ſuam pulchritudinem* 17.24. *agro Athenienſi delectati ſunt* 12.23. *agreſtes qui pyrenais* 46.15.*an cadaueris futuri odorem percipiat* 20.28. *an fera natura* 8.6.*eius apex qualis* 828. 13.*de eo apologi* 29.23. *eſtatio qua damnetur* 29.4.*auis formoſiſſima dictus* 3.38.*auis regia & nobiliſſima* 3 36.*aureum ſeculum dictus* 4.14 *aureus in templo Iouis* 23. 27. *carnis præſtantia* 5.43.*qualitas* 27.26. 16. *caro eius cur non putreſcat* 27.24. *quale nutrimentum præbeat* 27. 30. *quibus annumeranda* 27. 3.*quibus conueniat, & quibus non* 29.7.*quando melior* 29. 5.*quot annis incorrupta ſeruetur* 27.13.5. 46. *vt melioreus ſuccum generet* 28.54.*cauda qualis* 2.49.*caudæ colorem ut mutet* 11.16. *ob eius formam natus* 5.16 *eius forma pompa dicta* 4.17.*ea in galea pro ornamento* 24.45.*eam non monſtrat, niſi laudantibus eam* 2.54.*ex ea muſcaria* 25.8.*eius varietas quid denotet* 22.46. *in cerebellis voluptas, & luxus* 29.16.*coctus vt melior* 29.2. *coëundi cupiditas vt* [illegible] *gnoſcatur* 12.46.*cum Columbis amicus.*391.13.*eas amat* 516 1.18.4. *corporis dotes* 3.37.*cur alijs auibus pulchriores pedes inuideat* 3.20.*cur auis clamoſa* 20.13. *cur eum aues* [illegible] *regem non elegerint* 6.8.*cur crudum Iuuenalis dixerit* 27.40 *cur excrementa celet* 3.26. *cur feros iudicaueris Iuſtinianus* 8.7. *cur Iunoni ſacer* 20.34.*cur lini radicem ſub ala geſtet* 17.48.*cur media nocte clamet* 3.12 *cur in numiſmatibus ante pedes Iunonis picti* 20.45. *cur non in quodam nummo Fauſtinæ* 23.35.*cur ab eo ordiatur author* 2. 15. *cur in Oſtrogothia diligentius quam alię aues colatur* 26.8.*cur parum volet.* 16.42. *cur paxillis imponendi* 15. 17. *cur plures fœmine mari cõmittantur* 12. 40. *denominata* 19.13. *diuerſitas* 8. 15 *ediſſe eos Cicero ſcientiæ* 28.18 *educatio in quo conſiſtat* 14.40. *ei aptus locus præſcribitur* 15. 2. *eius educationi inſulæ aptę.* 14.46. *educationis nobilitas* 15.50. *in ea priſcorum diligentia* 15.48. *eius eſus deriſus* 28.4.*eius eſus priſcis Romanis incognitus* 28 20. *eſum eius quanti veteres fecerint* 28 15. *ab eo fabuloſa.* 29.48.*fœminę deſcriptio* 11.26.*icon* 10 *fœmellam mas non oſculatur* 12. 54.*ouæ Zephyria parit & quot* 13. 6 *fœmina ſine coitu* 13 6. *fœmina in incubando ſagacitas* 17.36 *fimi vſus* 26.40.*eius formam nullus pictor exprimere poteſt* 5.10.*formam ſuam oſtendit* 3.8.*cum Gallinis amici ſint.* 239.49.*cum ijs degit* 11.37. *cum Gallo pauonibus coire* 41.16.*genera & differętię* 8.1.*de eo gryphus* 7.48 *herbas & ſerpentes norant* 16.16. *hieroglyphica ſymbola* 201.21.*inceſſus qualis* 17.7.*de inceſſu carmen* 17.5.*incubatus quot diebus abſoluatur* 14.5.*ingenium* 17.21. *Iunonem comitans in marmore antiquiſſimo.* 25.37.*Iunonis currum traxit* 2.23. *Iunonem tergore ferens in numo* 23 47.*ius & eius vſus* 26.28.*languores patitur* 18.30.*libenter depingitur.* 3 8 *linguæ uis* 26. 30. *locus ſic dictus vbi* 4.51. *eos & Luſcinias alere legibus contrarium ait Chryſippus* 5. 16.*in Lybia quanti fieret* 5. 40. *mas cur ouа frangat* 17.39. *mares caſui pennarum obnoxij* 18.28.*eius mirus in Virginem amor* 30.40. *in moneta Samiorum pictus* 24.38.*de eo mora-*

lia 21.3.*munditiæ* 17 15. *myſticæ* 20.33.21.21.*naturaliter arbores petunt* 15.16.*cur noctu clamet.*20 15 *non eſſe inuidum* 3.16. *nõ pictorum. diuiſio* 8.20. *non vocandos herbinoros* 16.15.*noſtratis deſcriptio* 8. 33. *maris icon* 9.*in numo Antonini Pij* 24.29.*Domitiæ Auguſtæ.*24. 15.*Iuliæ Piæ* 14.9.*Liuiæ Auguſtæ* 24.15 *Magnæ Hetruriæ ducis* 24.35. *Mariniana* 24.26. *Maximinæ* 24.21. *Paulinæ* 24.12.*olim in Europa rarus* 11.38. *omnibus affectibus capitur quibus genus Gallinaceum.* 1[illegible] 32.*ornatus exemplar* 3.30.*oſſium vis* 26.34. *ouа an in cibo concoctiũ.* 29.10.*ouа cur Gallinis ſupponantur & quid tunc obſeruandum* 13.50. *cur veteres quinque tantum Gallinæ ſubiecerint.* 14. 19. *ouа ferentes vt tractandæ.*13.35. *quanti vendita.* 5. 25. *quæ & quibus & quando Gallinis ſupponenda.*14. 27. *ſupponendorum numeros* 14.6.*qualitas* 14. 23. *quorum uſus* 26.19.*ex eorum pennis coronæ.*26.12.*pennarum combuſtarum uſus* 26.38. *pennarum deſtillatio* 18.20.*perticis inſiſtentes etiam pariunt* 13.41. *pedes eorum nihil habere turpitudinis* 20.18. *eos ſibi immolari voluit Caligula* 28.34. *picti qui* 8 16.*inter pictos & non pictos medij* 8.19.*ad eius pituitam remedium* 18.35. *prænitidos aluere Athenienſes* 12 20 *præſagia* 20.3.*ei præſagiendi peritia attributa* 17.40. *pronectiorum educatio* 16.1.*prouerbia* 23. 2. *publicè ſpectatus* 5.19.*eius pulchritudo deſcripta* 3.4. 4. 1. *eorum pullis cur non cum pullis aliarum Gallinarum habendi* 15.45.*pulli quando & quomodo cum matre in agros educi poſſint* 15.33.*à Gallina excluſi vt tractandi* 14. 16. *quo loco ſeruandi* 15.18.*pullus ſi mas fit, mutatur* 17. 18. *pulli vt primis diebus cibo tractandi* 15. 20. *quæ damna inferant.* 15.13 *ab eo quæ incommoda* 22 52 *quę loca amet* 11.36 *in ijs quandoque pugnaces ſunt, & quomodo corrigendi* 13.6.*quando pariat.* 13. 17. *quando pennas amittat* 18.24. *quam ſi apud nos fiat* 6.1. *quando pluuiam præſagiat* 20.10.25.*quanti fecerit eã antiquitas* 2.18.*quanti olim venditus* 5.23.*qui dicantur* 78.13. *qui ſit dici poſſint* 19.2.*eum qui prius ſaginarit, & qui prius ederit* 28.22. *in eum qui occideret pœnam conſtituit Alexander magnus* 5. 33. *qui primus ad cibum occiderit* 5. [illegible] *quo ineo educandi* 14.42. *quo tẽpore coëat* 13.1.*quomodo ſeipſum refrigeret* 17 33.*quomodo ſuperbos denotet* 21.55 *quot ouа pariat* 13.20. *quoties anno pariat* 13. 25. *quot diebus ſuſpendi debeat* 28.50. *rationis particeps eſt.*

INDEX.

2.45. *ex fagina lucrum* 28.24. *falacitas* 12.34. *Samius laudatus* 13.10 *in Samo non prius esse visos* 11.46. *Serpentes terret* 18.6. *Sexu differũt* 8.28. *Stabulorum magnitudo* 15.14 *stercoris vsus* 26.17. *Soliditatis arguitur* 3.5. *synonyma* 7.1. *tantum in nouilunijs spectabatur* 5.21. *vbi eos Alexander prius viderit.* 11.49. *venena præparata vt prodat* 17.45. *eius vicem cur dolcat Martialis* 28. 11. *eius videndi causa multi ex longinquis regionibus venere* 5.19. *vnde dictus* 7.46. *vnde exportati in Europam* 11.40. *volatus* 16.30. *vox* 16.20. *à voce dictus* 16.22. *eius vropygium ad volandum ineptum* 16. 39. *vsus in cibo* 27.1. *vsus in consecratione imperatricum* 23.34. *vsus in externis* 24.41. *vsus in medicina* 26.25. *in sacris* 23.25. *pulchritudo eius Luscinia canui cõparatus* 778. 33. *vt ambitiosos signet* 22.36. *vt coquatur, vt vinus videatur* 28.37. *vt damonem designet* 21.30. *vt diuitem gloriabundum designet* 22.15 *vt diuitiarum exitum* 22.5. *vt doctos inuidos exprimant* 22.5. *vt fallaces signẽt* 22.23. *vt facundi reddantur* 16.5. *vt frugales significet* 22.34. *vt gloriæ contemptum* 21.17. *vt hominem terreat* 17.30. *vt hominem significet, quem fortuna indit* 22.42. *vt ad libidinem accendatur* 13.10. *vt mortem præsagiat* 20.28. *vt nobilis & diei hieroglyphicum* 22.22. *vt pessimi muneris symbolum* 22.49 *vt pinguescant* 16.8. *vt posentes deuocet* 21.45. *vt Saluatoris nostri imaginẽ gerit* 21.13. *vt sit salubrior* 28. 48. *vt venenata animalia fugiet.* 26. 27.

Pauonis albi historia 31.12 *vbi reperiatur* 31.15. *icon* 32. *cur albi nascantur* 31.22

Pauones Babyloniæ 12.13

Pauonum Laponcussum historia 35.1. *fœmina descriptio* 35.30. *icon* 34. *maris descriptio* 35.12. *maris icõ* 33

Pauones Indicæ quot pariant 13.24

Pauo Indicus 4.39

de Pauone Indico Ioui consecrato miraculũ 30.41. *quot annos viuat* 16.26

Pauones non picti 8.19

pauo gemma cur sic dicta 4.50

pauus sylua dicta 4.52

pauonaceus color qui Veneris 19.38. *an à Pauone dictus* 19.50

pauonacea tecta 19.50. *qua* 36

pauonia gemma 19.25

pauoninus fimus qui fungus dictus 19. 20.

pauoninum marmor 19.28

Pauo medicus laudatus 583.18

pauo, piscis perperam Turdus dicitur. 579.17

pauogallus 36.17

Pauperes denotant Passeres. 552.28. *quas adium partes habitent* 379.15

pauperiei præsagium 269.54. *eam qui laudauerint* 790.25

pauus quid 7.39

peccatum recrementum est 678.48

pectines Mechymnæi laudati 583.17

pecora laseris esu moriuntur 246.15. *sanguine hominis à cane rabido mortui obortiunt* 242.44

pedicularis herba 250.47

pelicanus Coturnici diffidet. 163.35. *cur rhamphos dicatur* 86.35. *fabris fausta auis* 685.39. *in eum Polytechnus* 685.39. *ei qui prædicator similis* 550.45

pelcinadis descriptio ex Aristotele 319. 25

pelciades in Nestoris poculo, an aues Homero, an stellæ 460.1

pelias insula quæ 366.33

pellicula alba in Gallinis quid Palladio. 244.10

penatibus sacra est Hirundo 679.41

penelope auis 44.52.45.14. *ubi reperiatur* 41.40

penelopes ancillæ Turdis & Columbis comparatæ 373.40. *Amaia prius dicta* 44.54 *eius ortus historia* 44.54.

pensilea Columbæ comparata 392.52 *eam non reuersuram incolumem ex prælio, vt cognoscat Priamus* 414.5

ad Penis dolorem 286.10

pennarum principia in ouo 218.27

penna castellum 494.28

perca perperam Turdi appellantur. 579.16

perdiccas Macedo unde dictus, & quis fuerit, & eius fortitudo 127.16

perdix ab Accipitre occisa est melior 58 7. *æquinoca* 107.35. *ætas* 116.48. 505.17. *alarum laus* 133.36. *usus* 135.1. *alienos pullos excludens quid signet* 128.30. *cum alijs auibus coiens quid tertiũ gignit* 118.24. *alijs sublatis ova incubat* 120.23. *amicũ & inimici casum agnoscit* 115.3. *amor pernitiosus.* 123.43. *eius in Anaphe insula mira fœcunditas.* 120 30. *anatome* 111.5. *Anserum magnũ tudine ubi* 86.43. *antipathia* 123. 37. *apophthegmata* 131.1. *astus* 111 22.34.30. *Attica vocales sunt* 116. 19. *audita fœmina semen cur emittat* 117.26. *in adulteria pronus* 117.40 *auguria* 126.20. *auis malitiosa est.* 111.26. *bifariam concipit* 119.18. *Bœoticorum nox.* 116.19. *Bœotijs quid proprium* 115.56. *cacchabare.* 116.38. *calebs qui* 117.46.138.33 *celibes cur vocet Aristoteles* 121. 35. *cancndi magistra.* 116.27. *capiendi ratio* 124.3. *caro ubi fabulosa* 122.22. *carnis qualitas* 132.43. *quibus exhibenda* 132.30. *quando esui apta* 133.33. *eas cum catulis pugnasse* 123.26. *cerebri nis* 134.30. *cibus* 122.4. *coitus* 117.9. *coit cum alijs auibus* 118.22. *absque coitu concipit* 117.18. *condendi modus.* 133.48. *conditura* 79.44. *conspecta sua imagine cur semen emittat* 117.28. *cur caccaba dicatur* 116.25. *cur cum alijs auibus coëat* 118.25. *cur cum ad certamina homines alant* 124.17 *cur ilici insidentem faciat Ouidius.* 121.4. *cur inuicem pugnent* 123.7. *cur masculini generis putatus* 118. 16. *cur nidum spinis muniat* 121.16 *cur non extruat nidum* 115.30. *cur non incubent uno eodemq; loco* 121. 26. *cur perdicium eruat* 115.26. *cur perdicio herba uescatur* 122.14. *cur porrum edat* 115.14. *cur fabulum edat* 122.18. *cur salacitatis symbolum* 117.15. *cur ijs Siculi abundent* 77.3. *cur sodomitica dicatur* 118.7 *cur terra gleba sese tegas* 111.45. *cur turpis dicta* 118.9. *currens* 115 44. *à custode educta ad pastum, reuertuntur domum* 113.20. *Cyrrhæi cur allio vescuntur* 122.17. *Cyrrhæorum astus* 114.40. *damam amat* 94 19. *denominata* 127.1. *docilitas* 111 22. *de docilitate mira historia* 113. 20. *educatio* 121.43. *emblema* 131 40. *esse dociles* 112.13. *esus earum quibus prosit* 134.20. *etymum* 108 49.116.30. *extorum vsus* 134.5. *fabulosa* 136.15. *fabulæ interpretatio* 137.1. *vnde ortæ* 137.12. *facile cicuratur* 113.15. *fœmina astus in abscondendis ouis.* 112 33. *in incubando* 111.12. *concipere eam absque maris copula* 118.40. *cur marẽ fallat* 112. 26. *cur vbique parere cogatur* 112. 28. *cur cuniculum pariat* 117.34. *dentius nimi quam mas* 117.7. *fœmellarum fœcunditas* 118.36. *inuito mare coëunt* 118.38. *incubantes eriã coëunt* 119.35. *fœminæ Zelotypia* 119.45. *fœmina vt Caco astutior.* 112.34. *earum falsa diuisio* 107.25 *fellis facultas* 135.36. 292.9. *felem mordere audet* 123.29. *ex Gallina pullos gignit* 125.35. *cum Gallina rustica confunditur* 107.20. *de ea & Gallo apologus* 276.8. *garrula cur dicta* 116.17. *generatio* 120.6. *genera* 109.23. *hieroglyphica* 130.26. *hominem sequens* 113.26. *hominum sermonem enunciat* 112.43. *hypocritas significat* 129.55. *iecoris usus* 134.35. *incubandi desiderium* 120. 22. *ingenium* 111.22. *iuris usus & vis* 134.17. *lasi & dignitas* 103.6 *eius libido de quibus dicatur* 135.30 *lingua eius latiuscula est* 113.40. *locus fagine aptus* 122.28. *maioris & minoris discrimen* 106.17. *maiorum temperies* 132.37. *de ea Marcelli Virgilij dictum* 103.48. *mas cur oua fœmina frangat.* 112.29. 117.31. *mas & fœmina incubat* 117.38. *masculus*

Digitized by Google

INDEX.

cuius femina adulterium punit 119 53. *mas marcm init* 117. 45. *mares ona frangit* 109 2. *medulla vis* 134 30. *minores vbi non sint* 110. 37. *de ijs miraculum* 110. 40 *mirum genus duplici carnis pulpa* 109. 54. *eius modo inuitus egredi, de quibus dicatur* 135. 36 *moralia* 130. 4. *myſtica* 128. 28. *natura* 129. 20. *nidi deſcriptio* 121. 9. *nidum nō faciunt & cur* 120. 39 *nimia libido* 130. 36. *non dici à ſono vocis* 116. 20. *non omnibus vox eadem eſt* 116. 8. *non ſunt in Campania* 76. 52 *non tranſuolant Bœotiæ fines* 110. 38. *ona* 120. 35 *aliena furto ablata cubat* 114. 5. *omnes cum aliis auibus coire* 105. 10. *ona cur irrita reddatur* 121. 18. *onorum excluſio* 122. 37. *onorum qualitas* 134. 9 *præparatio* 134. 13. *vis* 135. 16. *vſus* 134. 5. *cum Palumbibus amici ſunt* 494 12. *pamphagi dici poteſt* 122. 11. *partus* 120. 6. *parum volat* 115. 35. *ex eius pectore eſtium* 350. 26. *Perdices capiunt & quomodo*, 124. 18. *eas Perdicibus alys cur homines capiant* 112. 24 *pedibus valent* 115. 46. *eius pes de quo dicatur* 135. 39 *ad pictā Perdicem adulat* 136. 9. *non pinguescit* 112. 25. *præſagit* 114. 36. *cum propriis pullis coit* 118. 12. *proprios parentes à falſis dignoſcit* 113. 55. *ab ijs proverbia* 135. 28 *pugna* 123. 1. *pugnam ſibi ipſi pernitioſam eſſe* 123 14. *pugnax eſt* 123 5. *pullorum in matrem pietas* 130. 20. *pullus maternam vocem agnoſcit* 111. 38. *pullos more Gallinæ educit* 121. 44. *pullos quid doceat* 112. 1. *pullis quid ſibilans indicet* 112. 8. *pulli ſponte ante tempus ex ouis erumpunt* 121. 37 *pulli veteribus præferuntur* 121. 34 *pulli quid cum Gallinaceis commun habeant* 122. 1. *pulli vt cutem aſperam reddant* 123. 33. *pulli vt pugnare dicantur* 123. 30. *pulueratrix eſt* 108. 109. 25. *quæ anes ita dicantur* 107. 36 *quæ quadrupeda amet* 123. 47. *quæ pro venatore eligenda* 124. 27. *quale alimentum præſtet* 106. 33. *quando gregatim, & quando non volet* 115. 50. *quando magis ad Venerem inflammetur* 123. 8. *cā quanti emerit Ariſtippus* 131. 7. *quare pugnet* 114. 15. *quibus animalibus annumeranda* 115. 8. *quibus capere licitas, & quibus non* 124. 4 *cū quibus pugnet* 123. 6 *de ea quid veteres ſcripſerint* 103. 42. *quo ardore coëant* 117. 21 *quo altu alias alliciant* 112 16. *quo altu nidum conſtruat* 112. 38. *quibus quadrupedibus capiantur* 124. 45. *quo reti capiantur* 54. 1. *quomodo canis operatibus capiantur* 126. 2. *quomodo damonem notet* 126. 46. *eas quomodo Indi venentur* 125. 7. *ex ea quomodo ius conſumptum fiat* 134. 4. *quot diebus incubet, & educet* 121 28. *quotics pariat* 219. 35. 120. 25. *roſtra cinnabarina omnes in Græcia habent* 104. 30. *roſtrum rubrum eſt* 104. 3. *rariſſimas cur dixit Martialis* 132. 18. *ſaginatio* 122. 4. *ſalacitas* 117. 9. *ſanguinis facultas* 451. 11 135. 35. *ſenio confectæ inimicæ contumelia afficiunt* 130. 50. *ſenſus* 111 15. *eas ſermonem humanum addiſcere* 113. 38 *ſexdecim annos tantum vivere* 116. 50. 117. 1. *ſua remedia agnoſcit* 115. 17. *ſympathia* 123. 37 *ſynonyma* 108. 1. *Turturum vocem edentes* 110. 13. *vbi abundantiores* 110. 23. *vbi bina corda habeāt* 111 6. *vbi faciliùs capiātur* 120. 43. *vbi illæ moriantur* 110 50. *vbi liberæ ſint* 115. 52. *vbi nidulentur* 120. 43 *vbi numeroſè ſaginētur* 122. 50. *vbi eius pictura egregia* 136. 6. *vbi præſcriptas aëris metas habeat* 115. 50. *vbi ad pugnam alantur* 123. 24. *vbi vocales* 113. 42. *velociter volant* 115. 47. *venandi artem diſcunt* 112 12. *venationis nobilitas* 124. 10 *de eius venatione epigramma* 131. 28 *venator mas præſtat fœmina venatrici* 124. 25. *venenum agnoſcunt* 114 38. *ventriculi vis* 134. 31. *veterum quæ* 103. 46. *quæ ex opinione auctoris* 104. 6. *vincere volunt* 114. 36. *victi pudor* 114. 14. *victus quam diu victoris Venerem patiatur* 117. 56 *victi verecundia* 123. 23. *vnde dicta* 116. 6. *volatus* 47. 29. 115. 28. *vox* 63. 25. 116 4. *vocis varietas* 116. 8 *vſus eius in cibis* 132 1. *in medicina* 134. 18. *in ſacris* 126 45. *vt Accipitribus capiantur* 126 10 *vt annuum faſtidium purget* 115. 38. *vt bouis aut equi imagine capiatur* 124. 50. *vt canibus* 125. 39. *vt cervos amet* 123. 55. *vt coquatur* 133. 42 *vt dorcadibus capiatur* 124. 55. *vt educetur* 52. 46. *vt faſcinationem oculorū cancat* 115. 17. *vt naſcitur, ingreditur* 47. 29. *vt noxias beſtiolas fugat* 115. 20. *vt noctu capiatur* 834. 20. *vt pinguescat* 122. 25. *vt ad pugnam incitetur* 114. 20. 123. 18. *vt pugnaciores reddantur* 123. 34. *vt pullos conſernet* 111. 36. *vt retibus capiatur* 125. 15. *vt ſe nitidas reddāt* 109. 16. *vt ſignet hæreticos* 129 40. *vt ſpeculo capiatur* 124. 43. *vt vulnera ſuaſanet* 115. 17 *uterque an incubet* 121. 35. *vulgarē qui & quare Perdicem ucterum eſſe credant*. 103. 50.

Perdix alba 80. 18. 86. 5. 109. 34. 110 20. *quæ & ubi* 143. 33. *hiſtoria* 143 23.

Perdix alba Sabaudica 145. 16

Perdix Aſclepica 73. 32

Perdix cinerea 106. 18. *ubi* 110. 6. *deſcriptio* 140. 13

Perdices Cyrrhæi qui 109. 44. *cur allio neſcantur* 109. 45

Perdix Damaſcena 109. 34. 498. 20. *deſcriptio* 143. 1. *icon* 142

Perdix Damaſcena Bellonij eſt Lagopus altera Plinij 146. 7. *forma* 146 15. *deſcriptio* 148. 15. *icon ibidem*.

Perdix fulua 106 16

Perdices Gallicæ quæ 105. 26

Perdices Græcæ cur iconē non dedit Bellonius 137. 30. *eius hiſtoria* 137. 20

Perdix griſea 106. 7

Perdices indicæ 109. 28

Perdices magnitudine Caporum 110. 16. *maiores Gallinis* 110. 18

Perdicis maioris caro 132. 53. *eius & minoris carnis diſtinctio* 132. 53 133 1. *quę Ornithologo* 104. 46

Perdix maris 107. 40. 34

Perdix marina quę anis 79. 26

Perdix nigripes 103. 22

Perdicis minoris caro 56. 2. 132. 53. *deſcriptio* 140. 13. *eſſe anes nonas ſine externas Plinij* 105. 47. 106. 1. *forma ex Athenæo* 105. 16. *icon* 141. *mores* 140. 26. *quę Athenæo* 105. 43. *quot pariat* 106. 45. *ſapor* 106 10. *ſaporem eius cur tacuit Athenæus* 106. 20. *temperies* 132. 34. *nolatus* 140. 26. *ubi nō naſcātur* 108. 48

Perdix montana 80. 18

Perdix montana Bellonij 80. 33

Perdix nana 152. 15

Perdices paruę nerſicolores 110. 9

Perdix petroſa 145. 21

Perdix rubella 103. 21. *quę Scaligero* 105. 1

Perdices rubræ magnitudine Gallinę 110. 8

Perdicis ruſſę actus 138. 25. *caro* 138. 37. *curſus* 138. 22. *eam cur tantùm depingat Bellonius* 105. 36. *feſſis* 138. 45. *etiam in Germania haberi* 107. 13. *icon* 139. *ubi degant* 104 36. *ubi rarę* 110. 49 *hiſtoria* 138. 1. *non eſſe rariores minoribus Perdicibus* 107. 15. *de ea opin. Bellon.* 105 34. *proſunt in aſcite* 105. 30. *nolatus* 138. 15. *ut pullos alat* 138. 20

Perdicis ruſtica color 87. 54. *quę* 175 53. *quę & eius ſapor* 103. 44. *pulueratrix eſt* 103. 44

Perdix ruſticula Bellonij 175. 47

Perdix ſylueſtica quę Bellonio 80. 33

Perdices terrę nouę 338. 8. *quę anes* 38. 54

Perdix in anem ſui nominis 136. 30. *è turri præcipitatus* 115. 4. *hiſtoria* 107. 41

Perdicium nomine herbę 127. 38. *unde dictum* 127. 40. *Celſi quod* 127. 54 *Theophraſti* 127. 46

Perdicitis lapis 128. 13

Peregrinantes cur tenuiter ſeſe neſtiant 114. 53

Digitized by Google

INDEX.

Peregrinationis hieroglyphicum 681.1
Pericarphismus quid 220.9
peridixion arbor, et eius mira vis 397.9
peristera. in Columbam 416.25.447.38.
peristere vrbs 410.43
peristereon quæ herba 409.16. *Columbis gratum est* 383.34. 391.43. *unde dictum* 409.22.32
peristerides insulæ 410.40
peristeros Columbis familiaris herba 409.14
perotti error 174.45
perse cur lepram immissam crederent. 397.46. *eorum lex de alba Columba* 397.46. *eorum milites Galli vocati & quare* 185.6
persica avis 184.12. 189.6. *quæ* 7.37
persica pretiosa dicta 7.34
pertinax Imp. cur lumbos Gallinarum amicis mitteret 294.39. *eius hecatombe* 168.25. *illiberalitas* 57.25
ad Pedum clauos 290.48. *vlcera* 290.45
pes Columbinus quæ herba 409.48
pes Gallinaceus quæ herba Plinio 251.25
Pes pulli herba 252.6
contra Pestem ius consumptum 351.27. *ea qui non corripiantur* 450.17. *signum* 546.2. *præsagium* 591.36
Petra Columbina 411.2. *quid Hieroſolymitanis* 378.16
petrocossiphos 617.28.618.26
petronius Passer 18.54.542.3
S. Petrus filius Columbæ dictus 408.41 *cur Christum permissus negare* 264.22
petrus Antonius Tolentinus 665.18.
petri Crescentiensis error 360.25
Petrus Pauo doctor egregius 19.16
phabs Columbarum species 359.6. *est Palumbes minor* 497.30. *frugibus viuit* 359.17. *vt à Phatta differat.* 362.12
ad Phalangiorum morsum 292.5
phalaridæ sale condita 151.17
phalaridis descriptio 768.6 *seminis præstantia* 768.5. *semen vnde afferatur.* 768.16
phasiaca ales 47.15.51.5
phasiana 47.7
Phasiana dea quæ 46.4
phasiana Gallina 47.14
phasiana regio 54.34
phasiani ab Accipitre occisi alijs præstant 58.7. *adipis vsus* 56.7. *equino ca* 45.40. *bonitas* 592.35. *eos capere quibus concessum* 53.50. *capiendi ratio* 53.43. *carnis qualitas* 56.20. *caro quibus prosit* 55.50. *in cibis laus* 56.14. *copia vbi* 110.43. *coquendi modus* 57.10. *corporis affectus* 53.30. *cur ab accessu aquæ prohibeantur* 53.5. *cur caput abscondant* 53.18. *cur cur careat Sicilia* 77.3. *cur Cupidinis simulacrum amplectatur.* 55.40. *eius apex qualis* 828.14. *eum cur Pauoni postposuerit author* 45.35. *cur in Saxonia multi* 520. *ab eo denominata* 54.30. *descriptio* 47.38. *dignitas à colore* 45.28. *epitheta* 518. *inter epulas luxuriam incitantes numerati* 57.12. *in eius esum exclamatio* 57.30. *eius esus vt prastet* 56.36 *etymum* 46.36. *icon.* 49. *fellis facultas* 56.5. *feritas* 52.10. *quomodo hæc corrigatur* 52.15. *incubatio.* 51 35. *ingenium* 53.10. *Leagoræ qui* 54.46. *longissima cauda vbi* 47.24. *maris icon* 48. *ex Media accersiti* 51.12. *meliores in cibo quam Gallinaceum genus* 56.46. *montani qui dicantur* 46.12. *eo nihil decentius regum mensis apponitur* 59.7. *non castrantur* 56.48. *eis obtusa acies est* 53.28. *eorum officina* 52.53. *ova eorum Galinis supponenda* 51.36. *ova laudata* 57.20. *ova punctis distinguuntur* 51.43. *ova quot Gallinæ supponenda* 51.36. *ex eius pectore esitium* 350.26. *pediculis laborat* 53.33. *penna quando decidunt* 18. *eius pennis ad quid vtantur piscatores* 55.38. *à Phasiano Tetraone diuersus* 59.53. *philautia* 53.26. *pituita laborat, & vt curetur* 53 36. *propriam imaginem amat* 55 26. *ab eo prouerbia* 54.45. *pulchritudo* 4.36. 47.40. *pulueratrix est.* 2.9. 47.26. *qua loca quærat* 50.50. *quando coeat.* 51.32. *quando eos ederet Heliogabalus* 293.43. *quando eos ederet Senerus* 293.40 *quando gregatim degat* 51.31. *quando insidiandum* 54.18. *quando se in syluis abscondat* 53.16. *qui fœcundi* 52.35. *quibus eos capere licet & quibus non* 1244. *à quibus in Græciam aducctus* 46.38. *in quo honore apud veteres habiti* 56.55. *quomodo ex eo & Gallina simul coeuntibus procreentur* 51.49. *quot diebus pinguescant* 51.51. *quot oua pariat* 51.35 *salacitas* 51.34. *sanguinis facultas* 56.4. *stercoris facultas.* 56.6. *stoliditas* 53.18. *syluestres qui Taurinis* 46.16. *eo tanquam re pretiosa cur abstinuerit Ptolomæus* 57.27. *eius temperamentum* 132.37 *vbi lateat* 51.43. *ubi magnitudine varict* 47.33. *vbi sub nine lateant* 51.21 *vbi vilissimi* 51.15. *venenis aduersatur* 56.13. *victus* 52.38. *vnde dictus* 45.44. *volatus.* 47.29. *vox est Hebraica* 46.30. *vsus in cibis* 56.13. *in medicina* 55.46. *vt aures claudat & aperiat* 50.6. *vt capiatur* 53.26. *vt canis opera retibus capiatur.* 126.4. *vt educetur* 52.43. *vt natus est, ingreditur* 47.29. *vt saginentur.* 52.46
phasianus brunat qui Gallis 46.17
phasianus montanus 61.22.63.12
phasiani equi 466
phasiani populi 54.35.45.43. *eorum regio qualis* 45.45
phasianarius qui 54.39
phasis adiectiue accipitur 54.35
phasis anis 47.17.54.36.51.10
phasidis ales 47.15. *vnde dicatur* 51.2
phasis fluuius 45.52
phasis vrbs 46.1
phasiaca alites 54.43
phasias pro Medea 54.41
phassa Columba species 359.6. *frugibus viuit* 359.17. *à Phabe quomodo differat* 362.12. *semper visitur* 359.18
phassachates gemma vnde dicta 356.7.
pherephatta 494.21
philippi Gallus 184.16. 248.28
philis error 750.24
philoclis comici corpus quale 705.25.
Corydus dictus 113.11
philomela epitheta 684.27. *fabula* 58.28. 682.40. *explicatio* 684.30. *eam vt narret Homerus* 58.47. *in Hirundinem versam qui velint* 683.37. *in Luscioiam* 58.44. *eius cantus querele dicuntur* 774.37. *Columbæ comparata* 393.9. *cur poeta Atticam esse fingerent* 784.18 *cur prope Delphos violata fingatur* 784.40. *in Hirundinem deformatam fuisse* 772.40. *eius nomine Græci Hirundinem intelligunt.* 772.37 *nocturna furen dicta* 684.55. *quot pariat* 812.53
philomena 773.36
philtrodoses quæ herba 409.39
phocilidis error 118.1
phœnicopos quæ auis 830.33
phœnicopterus 104.12. *eius* 57.16
phœnicurus. Vide Ruticilla. coit cum luscinia 786.40. *cum Erithaco confunditur* 741.6. *fœmina Rubeculæ similis est* 741.55. *cum Pyrrhula confunditur* 741.16
phœnicis apex qualis 828.13. *vbi procreari dicatur* 12.5
ad phreneſim 292.20
phrynichus qui 237.40
ad phthisim 280.44.281.10
phycis piscis Pauo dictus 6.43
physincopteros 702.50
pica 659.40. *certas cum luscinia pronerb.* 709.4.795.38. *Columbas opprimit* 396.46. *epilepsia laborat* 162.40 *homines imitatur* 742.51 *sermonem humanum addiscit* 112.53. *vt loquatur* 584.8
pica Brasilica 86.36
pica varia 799.6
picatus cur porcus dictus 57.35
picus 702.54. *herba ni nidum clausum ab homine aperit* 708.2. *eius nidus* 706.35
picus nidum suspendens 613.15
pici genus Fringilla magnitudine 619.10
picciola tēpla D. Mariæ vouet 406.45

Digitized by Google

INDEX.

Fierij filia in aues 815.54
Fierij Valeriani error 95.10. 107.21. *ordo* 6.28
Fila antiquissima cum Aquila & Pauone & alijs insculpta 24.36
Pileus acutus 195.54
Pipare 203.578.47.578.3.
Piphex 829.44.
Pipilare 538.47
Pipio quid 258.35
Pipire 538.44
Pipo 618.50
Pipra quæ auis 619. 6
Piscium æstimatio apud antiquos 575. 38. *ad eos capiendos esca* 303.18 *ijs cur abstinuerunt monachi Ægyptij* 575.40 *lati cur Passeres dicantur* 530.29 *vt sapiantur* 55.38 *Pauones dicti, qui & cur* 6.34 *qui Pauones dici possint* 4.47
Piscis boreus 659.10
piscis S. Petri 185.43
pisces Turdi vocem edentes 584.40 *Turdi dicendi* 579.14
pisces varij dicti et eorum vox 584.46
pisistrare quid 640.46
pisa Columbis grata 382.54
pisum album 410.32
pituita Gallinarum cura 244.39 *quid sit* 244.8 *quãdo ferro curãda* 245.4
planetas petras aues non supervolare 367.50 *vt nauigantibus periculosa* 417.28
plantæ & animalia cum luna cõsensum habentes 172.47 *vt alia alijs innascantur* 585.40
plantago Coturnix dicta 151.32
platina error 586.2.672.15
plato à Diogene cur irridetur 272.40
plausitare quid 490.28
plautj inepcium quæsitum 590.41
plectrum quid 236.45
pleiades arationis & messis tempora significant 417.45 *Gallina dicta* 186. 13.
plemmirius amnis vbi 165.46 *ad Plemirium idem* 26.30.280.36.44
plinij & Aristotelis de casu pennarum Pauonis contradictio 18.26 *correctus* 110.39. 128.15.252.36.285. 54.353.48. 588.4.694.8.771.51 *defensus* 387.46 *error* 484.47. 51. 45.85.26.95.25.128.2.13.151.13. 216.39. 501.8.547.34. 581.36. 664.36.672.15.705.12.741.6 *explicatus* 38.20.60.43.87.26. 199. 8.376.34.369.36 *incõstantia* 387. 54 *ordo* 6.18 *quo tẽpore vixit* 105. 53.
Plinius Cæcilius Flacco gratias agit pro missis sibi Turdis 577.48
plutarchus correctus 234.54
pluuia præsagium 20.8.254.7 411.50.545.44.653.16. 675.7. 708.38.743.57
poculum Strutbiũ dictum 543.46
ad Podagram 26.44.290.42.452.2.6. 30.44.454.55.497.18. 692.3
paciliarum piscium vox 584.40
poëta egregij hieroglyphicum 794.29 *ineptus cur Coturnix dictus* 158.33 *ineptus etiam errans capit laudari* 612.46
polytricum cur Gallis exhibeatur 239.2
polyarchus Gallos & canes mortuos publicè sepelit 246.34
polycarpum 543.42
polygonum 543.41
polyphemus Galatea donat par Columbarum 455.20
polytechni fabula 685.14 *Chilidonem vitiat* 685.23 *in Pelicanem* 685.38
polixena Luscinia dicta 790.4
pompeius eger Luculli Turdos asperna tur 577.3
pomponij mensa 59.10
pontia insula quot & vbi 155.6
pontia veneficia Martiali Turdos donat 577.36
porcus hortulanus 761.14 *Turdi & Fi sedulis farctus* 761.14.593.12 *de Porcina carne elegans scomma* 57. 35 *eius laus* 57.50 *Phasiana & Perdicum prælata* 57.35
porcellus conchiliatus 295.56
porphirio 702.27 *quæ auis* 104.18 *amasijs donatus* 163.53 *color* 61.3 *cum Gallo mira amicitia* 239.46 *cũ Perdice rufa confunditur* 104.14
porri vires 115.14 *Tarentinum quãdo Pauonibus exhibetur* 15.29
portulaca pes pulli dicta 252.8
ad Poros 555.54
potamida 774.10
potator tam diu potat, donec ova excludantur 226.36
potentia naturaliter odiosa est 631.50.
potentes vt Pauoni similes 21.45
præcones vocales 203.46
ad Præcordiorum ardores 281.41
prædicationes diuinitus missæ per Coturnicem significantur 168.9
prædicatores fructus terræ 552.28 *Galli sunt* 264.26 *sancti per Gallum indicati* 260.36 *qui Nycticoraci, & qui Passeri ibidem, eos significat Hirundo* 679.16
prandium Passerinum 554.28
primula veris rara inuentu 835.28
princeps Ecclesiasticus Gallo comparatus 268.30
principes qui eligendi 29.16
procopij Gazæi error 706.15
prodigi typus 269.48
profectus celeris hieroglyphicè 130.42
progne an in Hirundinem, an in Luscinam versa 113.8 *eius epitheta* 684 25 *fabula* 682 40.683 *fabulæ explicatio* 684.30 *cur in Hirundinem mutata fingatur* 684.42 *cur Hirundini similis* 684.46 *in Hirundinem mutata* 58.42 *qui Hirundinem fictam velint* 682.50 *humanum sermonem addiscit* 684.8
propheta Luscinijs similes 791.31
prophetis Homeri nutrix. 417.36
propylea 79.23
proserpinæ cur pherephatta dicta 494. 22 *ei Palumbes sacra* 491.39
prouidentiæ hieroglyphicum 525.22
prudentes facile ferre alienas injurias 276.11
prudentiam Passer significat 549.35
prunella auis quæ 529.25.738.42
pruna Catalonica 127.30
pruna pernicona quæ 127.26
pharonius lapis 643.44
pharij pisces cur sic dicti 645.40
phœcas somniculosus excitatus 204.38
phœnix Atticæ laudata 583.17
phœnicopteri cur sic dicti 645.40
phœnicurus auis 529.25.738.42
phœnix 127.30
*phœnix

mit in ouo 216.33. Numidreus vt præparetur 44.8 omnes vt ſint fœmi na 226.16 optimi qui 198.8 oxyzo mus 296.12. Parthicus 296.8 perfe cti in vitro ſitus 219 poſitus in ouo 216.20 principium qua parte oui cõ tineatur 214.20 qua ætate Colum-barijs imponendi 381.10 quadrupes prodigij loco habitus 220.50 quando citius excludãtur 225.24 eos quãdo ederet Heliogabalus 293.43 quãdo pipiant in ouo 224.27 quatuor alis & pedibus cur ſic generentur 215.8 qui ſic Romanis dictus 118.18 quid 190.20 quo die perfectus 216.1. quot uni Gallinæ committendi 228. 53 Serotini qui dicendi 223.38 eos ſi deſerat Gallina quid faciendũ 228 55 ſingulæ partes quãdo in ouo gene ventur 215.19 Tractogalatus 296. 26 tripedis icõ 322 tripedis alterius ſceleton 322 Varianus 296.19 vbi magnus numerus 226.28 vox 203. 4 vt Belgæ eos nutriant 228.45 vt cito & multum creſcant 228.40 vt gemini naſcantur 225.55 vt luteo vtatur in ouo 215.29 vt pauco labo re & ſine Gallina educantur 227.9. vt pulchri naſcãtur 225.33 vt qua-ternis alis naſcatur 225.48 vt ſaltet in diſco 298.17 vt tractãdi 245.46. vt verſicolores naſcantur 225.28

Pullarium quid 249.26

Pullarius qui dictus 258.45

Pullaſtra 190.25 laus 293.53 ex ea paſtillus 297.10

Pullaſter 190.25

Pulleſcere vnde dictum 190.24

Pulleiacius 190.29

Pullicenus 190.30

Pullulare vnde dictum 190.25

Pupillare quid 16.23

Pumiliones non ſemper Gallinæ ſimpli-citer dicendę 190.8

ad Puris ſputum 280.50

Purulentis quas aues in cibis concedat Trallianus 55.50

Putamen quid 191.2

Putationis tempus 674.46

Putei circa Hieropolim virus 539.52.

Pygargi eſus 57.16 cum Otide confun-dit 85.17 ſuapte natura timet 539. 10.

Pygmæi cum Perdicibus pugnant 123. 41 bellum gerentes Perdices equitãt 113.33

Pyralis cum Turture pugnat 741.20. 362.38

Pyrata pro Pauonibus 16.11

Pyrgitæ cur Paſſeres dicti 531.35 vtrũ Troglytis differant 531.36

Pyrrhopacilos lapis 643.44

Pyrrhula. Vide Rubicillaxcius hiſtoria 744.8 cum Phœnicuro, & erithaco confunditur 741.16

Pyrrhus albos Gallos immolauit 256. 50 ei qd Hirũdo portẽderit 675.45.

Pythagoras curã ſabis abſtinuerit 231 40 cur Gallum nutriendum cenſeret & non immolandum 278.17 eius di gnitas 658.18 dogma de numero im pari 223.24 cum Gallos ſacrificaſſe 257.25. Pauo factus 30.27 quibus ſacrificijs vteretur 257.27 ſomnium 30.25 ſymbolum de Gallo albo 257 16 vt Gallũ album amarit 257.32.

Pythagoricorum de auibus canoris & poëtis opinio 794.30

Q

Valea 74.56 qua auis 152 19.

Quaquila, auis q̃ 153.26. ad Quartanas 688.1.

Quercus Dodonea, & eius oraculum 444.45.

Quiſquila qua auis 152.27

R

Adaim lapis 253.25

Radegundis periclitantes in mari liberat 404.14.

Radicula qua herba 530. 19.542.12

ad Ramicem 285.41

Rana ad vigilias valet 792.50

Ranæ piſcis fellis ſitus 530.26

Rapeolus quid 349.15

Raphael Seilerius 617.32

Raphus auis 86.35

Rara anbona 56.34

ad Rauicedinem 280.11.44

Rauarinus 774.55

Rauiſij Texteris error 110.37

Realdus Colũbus anatomicus 408 50.

Regaliolus qua auis 651.7

Regillus auis qua 651.17

ad Regium morbum 712.50

Reguli aquiuoca 649.44 animoſitas 652.46 antipathia & pugna 653. 33 Aquilæ pugnat 649.36.652.44 cantus, & quantum & quando ca-nat 652.36 de eo cur inter vermino ras primò agatur 649.30 cur ſimul lateant 652.46 deſcriptio 651.24. difficulter capitur 653.3 homines fal lit 652.45 icon 651 mores & inge-nium 652.30 cum Noctua diſſidet 650.35.653.37 ouorum magnitudo 653.10 cum Paſſere troglodyte con-funditur 649.40 ab ea præſagia 653.13 prodigium 653.24 qua loca amet 652.22 quot ona pariat 653.8 de eo in regem auium electo fabula 649.34 ſcipſum voluit in veru 652. 50 ſexº diſtinctio 652.13 ſynonyma 650.25 victus 652.26 vnde dictus 649.32 vox 652.30 vt muſcis in-hiet 652.28.

Reguli non critati deſcriptio 653.44. icon 654. vt à Regulo criſtato diffe-rat 654.30

Regulus ſerpens 650.11

ad Renum affectus 56.6.450.37 vlcera 283 51

Reſipiſcentiæ hieroglyphicum 681.4.

Rete expegatorium 54.1 nubes dictum 164.56 Saltabundum quod Gallis dictum 544.12

Retragones 60.25.

ad Rhagadia 452.7

Rex auium 650.30 cum Noctua deſſi-det 650.35

Rhamphaſtos 86.36.

Rhea dea quæ 46.4

Rheni auicula 694.43

Rhodij cur Hirundinẽ inuitent 674.31

Rhodiæ aues quæ 189.36

Rhombi eſum quanti veteres fecerint 28.16.

Rhombos cur Perſius non appoſuerit 575.55

Ricciardettus oſcula ſua Columbinis cõ parat 386.46

Ripariæ Hirundinis hiſtoria 694.30. vnde dicta 700.37

Ripicola quæ auis 498.20

Romani Columbarum amore inſanierint 354.1.11 cur Gallum honorarint 258.36 cur caro Pauonum ys pla-cuerit 26.46 cur Gallum Marti ap-pingerent 255.6 cur nocti Gallos mactarint 255.26 coriũ gula 27.46. 506.38 luxus in emendis Columbis 353.43 cum Perſeo pugnant ſuaden te Sulpitio Gallo 248.35 Luxus in Turdis 575.44

Romulus Aquilis comparatus 395.36. crudelitas 130.20

Rondinella familia & eius arma 677.8

Rondoretij error 498.13

Rondo auis 661.16

Roſolani vnde dicti 250.10

Rota figuli inuentor qui 136.22.

Rubeccius 744.21

Rubecula eſtiua 746.17

Rubecula cur per æſtatem paſſim appa reat 742.37 deſcriptio 741.42 ety-mum 741.44 ingenium, mores, ni-dus 742.38 hiſtoria 741.1 icõ 742 locus & victus 742.34 Merulam amat 612.8 ſynonyma 741.24 ei ſi-milis eſt Phœnicuros fœmina 741.55

Rubecula domorum 747.17

Rubecula ſaxatilis 630.11

Rubetæ mira virtus 544.40

Rubetarius Accipiter 241.54

Rubetra 824.5 quæ auis 529.26 deſcri ptio 740.1 hiſtoria 739.20 de ea variæ opiniones 739.30

Rubetra authoris icon 740.

Rubetræ Bellonij icon 740.

Rubicellus 746.14.

Rubicilla 746.14 auis eſt docilis 745. 51 cicur euadit 745.50 colorem non mutat 745.44 deſcriptio 744.43. icõ 745 locus, nidus, mores & victꝰ

INDEX.

745.40 *ſynonyma* 724.20. *vermib⁹ victitat* 744. 13. *vt capiat* 745.54. *vt Fringilla mõtana dicitur* 821.14
Ruellij error 178.7
Reſſa quid Barbaris 195.50
Rugerius Hirundini comparatus 671. 53. *Turdos capit* 589.10
Ruminalis piſcis 93.32
Ruſticulæ vt noctu capiantur 854. 20.
Ruſticula Plinij quæ. 107. 19. *non eſt Perdix minor* 105.40. *cum Ortygometra confunditur* 175.17
Ruta vulpes fugat 242. 30. *eius uſus in Columbario* 385.17
Rutilillæ hiſtoria 746.1. *cantus* 750. 4 *Cuculi pullum nutrit* 750.2. *cur per æſtatem minus videatur* 742.38. *differentiæ & genus* 746.25. *locus, mores, nidus, partus, victus* 749. 50. 750.1. *maris icon* 746. *fœminæ* 747 *ſynonyma* 746 10
Rutilillæ alterius deſcriptio & icon 748
Rutilillæ Ornithologi icon 747. *deſcriptio ibidem. alterius deſcriptio & icon ibidem.*

S

Sabinorum virgines Columbis aſſi nitæ 395.36
Saccharum vbi optimum 814.14
Sacerdotes fœmina 445.46
Sacrificia ex quibus animalibus olim fierent 254.40
Sacrilegos à deo puniri 31.10
Sæpicola quæ 738.40
Salacitatis in homine notæ 196.15. *impotentiſſima ſymbolum* 130.36. *in quo conſiſtat* 159. 7. *ſymbolum* 117.14
Salamandra Gallinis innoxia 242. 38
Salamoni vnde olim Pauones miſſi 11. 45
Salicariæ Ornithologi icon 737
Saliua tenuis quid Perſio 576.5
Saltationis hieroglyphicum 525.29
Saltatoris imago per Pauonem expreſſa 21.11
Saltator in Paſſere & Turture notatur 519.26
Saltis & *ſpini ſanguis non coit* 813.13
Salus Bellonij quæ 824.3
Sambuci materia 243.5. *ex eo vnde magis cauſa boreina* 243.2
Samia Pauones habet 12.8. *agrorum fertilitas* 274.24 *monetæ* 24.38. *numiſma cum impreſſo Pauone* 11. 45
Sanctæ Columbæ deargentatæ comparati 428.23 *per Hirundinem* 678.51 *ſolitarij incedunt* 518.8
Sanguinaria herba 251.42
Sanguis concretus vt reuiciatur 280. 9. *ad eruptiones* 287. 54. *ad fluxũ eius è vulnere* 280.5. *profluuium* 279. 30. *ad ſiſtendum* 19.23. 280. 3. *ad eius ſputum* 279.33. 280.45
Saperdæ piſcis ſapor 132.23
Sapientiam lumen denotat 681. 6. *eius ſymbolum* 441.54
Saponaria altera 542.18
Sapphus poëtriæ laus 547.50
Sartagna 752.23
Saturegia 252.17. *vnde dicta* 252. 18
Satyri pictura vbi 136.8
Satyrorum fabuloſus ortus 585.56 *ad Scabiem* 287 8
Scabioſa minor Columbaria dicta 410. 39
Scaligeri inconſtantia 118.29
Scalpurire quid Plauto 235.47
Scari eſus nobilis 144.45. *cius iecinora in patina Vitellij* 29.18
Scepinos piſcis 72.48
Sciſ endula auis quæ Alberto 812.53
Schœnichlon Ariſt. 722.20
Schœnus quid 687.30
Scipionis & Lelij amicitia 515.39. *Hannibalem ſuperaturum vnde cognoſcatur* 414.33
Scolopacem cur cum Perdicibus nominet Scaliger 103.40. *pulueratrix eſt* 103. 45. *quæ auis* 74. 23. 107.20. 175.53. *quæ Scaligero* 103.36
Scops mali punici grano perit 612. 19. *cum Luſcinijs certat et quid ſignificet* 765. 36
Scorij fellis vis 292.8
Scordalon 819.28
ad Scorpionum ictus 292.6
ad Scotomata 452.29
Scoti ut vulpes fingat 242. 22
Senecio cur ſic dicta 806.6
Serica quæ auis 175.1. *cum Cenchramo confunditur* 175.3
Scriptio ruſpationi comparata 235 52
Scythicæ aues 47.15. *Otidis magnitudine* 90.40
Sebelling pelles quæ meliores 5.9
Secluſa alcera quę 256.30
Seruſorum auiarij 587.1
ad Secundas euciendas 286.27
Secundina quid in auis dici poſſit 217 40
Secundus pincerna regius à Gallo Centauro adamatus 185.14
Securitatis hieroglyphicum 270.10
Segminalis herba 409.30
Selenonis verbs vnde dicta 305. 40
Selenuntinorum numiſma 505.35
ad Seminis profluuium 286.12. *eius ſitus in ouo* 209 2. *quid* 219. 30
Semiramis Columba dicta 408 7. *in Columbam mutata* 446.47 *vt à Collibis nutrita* 407.7. *encomium* 408.4 *fabula* 446.18. *inſigne* 459.2
Semiramis quę auis 476.10. 498.26
Seneca correctus à Lipſio 579.20.
Senella auis 651.2
Senectutis mala 494.9
Senes vitii amicitia gaudent 577.48
Sepulcra concupiſcentiæ qui locus. 171 48
Serapionis interpretis error 645.18
Serenitatis præſagium 254.30. 412. 7
Serini Ornithologi deſcriptio & hiſtoria 854.1. *icon* 854.
Serpentis aſtutia cur in exemplum adducatur 458.39. *audita Pauonis voce fugiunt* 18.7. *Colũbis infeſti ſunt, & quomodo Columbę ſe contra eos defendant* 396. 53. *ad ictus* 292.4. *malitia* 418. 26. *ad eorum morſum* 29.129. 450.23. *morſi ab ijs ova Gallinarum vitiant* 242.43. *quãdo Gallinas lędere nequeant* 242. 40. *quid ijs proprium* 439.4. *vt abigãtur.* 385 28. *vbi bicipites naſcantur* 225. 56. *vt fugentur* 242.46. *cum Vulpibus cur amici ſint* 94.24
Serram qui inuenit 107.41. 136.21
Servius confuſè de Prognes fabula ſcripſit 683.23. *error* 412.31
Serum pullis Pauonum nocet 15.30
Serui cur Attagines vocati 78.15. *ſtigmatici* 78. 6. *ſtigmatici in Ardea.* 77.31
Seuero augurium imperium portendens 413.38 *eius filiorum pugna* 161.37 *quando Phaſianum edendum poneret* 57.21. *quo certamine delectaretur* 123.26
Sibaritę cur Perdices enutrirent 110. 33. *eorum laſciuia* 110.33
Sibilare quibus proprium 780. 2
Sicalis 713.16
Sideritis 128.8
Sideritis Heraclea 250.54
Silar piſcis 506.22
Similarum amicitia cũ luna 173.6. *cordis facultas contra epilepſiam* 173. 16. *cur in culcum indereur* 240.55 *Gallum odit* 240 51. *guſtus* 202.32. *non capitur laqueo* 554.39
Similia ſimilia efficiunt 451.6
ſimplicitas p qua re accipi ſolcat 430.6
Simulacra Phaſianum amplectentia 55 40
Singultus Gallinæ quid 219.51
Singultire quid 203.16
Siren 809.47
Sirenes Acdones dictæ 772.20. *cur Pelferis effigie fingãtur* 554.8. *forma & ſignificatio* 269.55. *Luſcinia dictę.* 789.40 *Veneris illicium ſignãt* 554 10
ad Sitim 282.8. *auibus nocet* 233.49.
Smaragdi Carchedonij Columbarum collo cur comparati 355.20
Smerilus 830.48
Sneppa Belgarum quę 74. 18
Socratis & Alcibiadis apophthegma 273.20
Sol cur ἀνίκητος dicatur 184.24
Sorgiphontes quando dictus 30. 18. *de eo*

Digitized by Google

de eo dictum Alex. Magni 743. 22 eius & Lunæ coniunctio per cynocephalum notata 173.15 ei sacer ill Gallus 255.10
Solstitij indubitatæ notæ 490.45
Solanum somniferum 108. 48
Solonis in Crasum scomma 45. 30 eius de Pauone & Phasiano dictum 4.51 contra Somnium 692. 23
ad Somnum concilianda 259.18
Sophoclis nugæ de Succino 44. 45
Sosifigius auis 602.24. 725. 25
Sosis regina 635.45
Spartani quando Gallum immolarint 269.10.243.27
Sparuerius Alaudas capit 831.25. etymologia 830.50
Speculum Pauonis herba 19.16. cur Pauoni appictum 18.
Spermologi victus 77 36.
Spermologus Bellonij 96.22
Spem firmam cum vana nõ commutanda esse, per Perdicē accipitur 130. 10.
Spinida 809 37
Spinus arbor 808 26
Spinus auis etymum 808. 42 Græcorum an sit Latinorum 809.25 eius & Sæ fanguis non coit 813. 13 historia 807. 40. Vide Ligurinus
Spipolarum historia 730.1.750. 50
Spipola alba sine Boarina descriptio 730 icon 731
Spipola alterius descriptio 730.44 icon 731.
Spipola maioris descriptio & icon 730 10.
Spipolæ species 179.11 congeneris icon 182.
Spiritales per Columbam significati 419. 16. 20
Spiritus Sanctus cur non videatur super nos cũ baptizamur 433. 9 cur sicut Columba descendit 435. 32 cur potiùs in Columbæ specie quam Turturis apparuit 422 34.432.44.433. 1 cur super Christum desenderit 403 35 cur Columbæ specie apparuit 354. 35 Columba dictus 430. 8 cur sicut Columba desilisse dicatur 435. 45 cur potius Columba quam ignis specie Christo apparuit 403. 45 quãdo Turturis appellatione signatur 422. 33 tanquam ignis apparens 403.30
Spiritus sanctificus quis 118.42
Spiza Arist. an sit nostra Fringilla 815 16 etymum 816.37 quid 821.16.
Splith Illyrica 827.48
Sponsi sponsis Turdos mittunt 578.3
Sporquitis auis qua 531.33
Stabilitatis hieroglyphicum 169.28
Starda 60.21. 27 cũ Starna confunditur 86.38.106.24 vnde dicta 86.28
Starna icon 141. qua auis 86. 42 qua Hetruscis 103. 22. Italis qua 106. 8 cum Starda confunditur 86. 38. 106.24 cum Attagine 106. 24.
Stelephuros herba 151.30
Stella cur in numis multorum populorũ magnæ Græciæ 306.25
Stella auis dicta icon 97 historia 98. 1. non est Anas cãpestris Bellonij. 98.6
Stella poeta cur de Columba scripserit. 356.25
Stephani Aquæi opinio de veratri esu in Coturnice refellitur 160.17
Stercus quod melius & peius 458.9
in Stesichori ore cecinit Luscinia 170. 50.
ad Stomachi dolores 281.18 ad eum roborandum 282 6
Stomachica illinitio ex besasa 691.1
ad Stomachicos 281.44
Stonchattera Anglis quæ auis 739. 38
Stoparolarum historia & icones 732. 733 vnde dicta 732.6
Stoparolæ congeneris icon 733
ad Strãguriam 285.40.452.2.656.26
Struma vituperatur 29.40
ad Strumas 452.43.453.10
Struſa retis genus 165.6
Strutheum quid 530.20.540.20
Struthium herba qua 542.11
Struthia mala 542.44 quid Belgis denotent 542. 52 pro tessera in matrimonijs habita 543.11 eorum etymũ 542. 50 Veneris iugalis symbolum sunt 531.48
Struthium poculum 542.46
Struthio 7. 15 cur caput celet 53.20 proalite Iunonis 24.52 Iunoni sacer est 24.53 Passer dicitur Suida 530. 9. eius pennis galea exornantur 25. 1. eius stultitia 438.10
Struthiocameli caput 543. 28 Passer marinus dictus 530. 8. pellis vsus 281. 52 ventriculi tunica vis 281. 50.
Struthissare quid 538.32
Struthopodes quæ mulieres 543. 25
Strythion quid 542.17
Sturnellus 631.48
Sturnus Accipitrem vt timeat 642.44 alij semine perit 643.25 an in sylvis habitet 640.26 animalia esse pamphaga 642.13 animal est vorax 641 33 antipathia 642.38 caro 27. 26. 644.27 cum cicuta nutrit 160. 14 cur bacciuoris annumeretur 641.34 cur caternatim volet 641.4 capiendi ratio 642.23 ei cur caput amputatum 644 53. eum cur Hollandi non edant 642. 10 cur pro ingrato pingi possit 644.10 cur oryza à multis pascatur 641. 50 de eo cur post Merulas agat author 631. 20 ab eo denominata 643. 25 eius effigies in numo argenteo 643.50 de eo emblema 591.5 ex esu cicutæ non afficitur 171. 35 eius esus cui vtilis, & cui noxius 645. 23 fœmina icon 634. Gallicum sermonem explanatè loquitur 640.36 genus, differentia & descriptio 632.1 hieroglyphica 644.4. hominum suspensorum carnibus vescitur 642.10 humanam vocem exprimit 640.28 hyeme latet 640.10 maris icon 632. ingenium & docilitas 640.20 napello nõ vescitur 642. 5 in milium grassatur 544. 36 non habitus est in delitijs 644.20 Olinis & vuis damnum infert 641. 35 ab eo præsagia 642. 16 pulli icon 635. quando boni succi & qui 644. 37. qui sic proverbio dicantur 676. 42. quibus auibus eum annumeret Galenus 644.34 quo loco gaudeat 641.1 quot & quoties pariat 641. 29. Regum Angliæ insigne est 644.53 Sceleti icon 633 semper caternatim volare 641.8 Stercoris vsus 645. 3 synonyma 631 23 eum timent canes 642. 38 vbi niduletur 641.23 vitæ 641. 30 volatus 641. 1 vox 116.40 640.40 voces aliarum auium imitatur 640. 26 nocem humanam addiscit 112. 53 vsus in cibis 644.16 in medicina 645.1 vt contra Accipitrem se defendat 643.30 vt loquatur 584.8 vt à Merula differat 632.6 vt sibi pede luxato medeatur 640. 23 vt viscu capiatur 642.25
Sturni albi icon 636.
Sturni alterius albo capite icon. 637.
Sturni cinerei icon 638 alterius 839.
Sturni marini fœminæ icon 627 maris 626
Sturnus equus qui dicatur 643.31.
Sturnini populi 643.30
Submersi primum fundum petunt, at postea supernatant & cur 222.50
Succini ortus fabulosus 44. 44 in Sueſsanorum nummo Gallus 306.35
Suetonius correctus 252.10
ad Suffusiones 135. 39. 135. 56. 288. 51.
Suidæ error 78.23 750.25
Sulpitius Gallus consul & astrologus 248.32
Superbi per Pauones notati 21.55
ad Surditatem 135.11 eius hieroglyphicum 590.35
Sus ventre auibus pleno 578. 16 de ea olim fiebat sacrificium 254. 41 vt cæno lætetur 234.20
Susurrada 726.31
Sybaritæ cur Gallum in vrbe non admittebant 205.35 eorum mollities 205 36
Sylua Pauus dicta 4.52
Sylvatici error 846.26 inconstantia 104 47
Sylvia quæ auis 741.35.
ad Syncopen 281.37
Syroperdix Aeliani 143.14. 109.38.
Syroperdix Bellonij 109. 34.109.36. descriptio 148.15
Syrupi vt clarificentur 304. 11
Syri Columbis abstinent & cur 415.33.

Digitized by Google

T

Abanus 657.31
Talaus Dedali nepos 107.48.
Tali fabula 136.19.
Tannia una 287.13
Taos gemma 4.49
Tarax auis 66.34
Tardæ aues quæ 60.28 *quæ & eius historia* 85.20 *victus* 93.45 *etymum* 86.10
Tarinus 774.56
Tarnasari Gallos pugnaces alunt 238.18.
Tartaglinus Venetus 564.10
Tartarorum mulieres vt capita sua ornent 26.16
Tatyra 46.9
Taurosthenis victoria vt nunciata 368 34.400.24
Taurus quid 374.50
Taxi baccis impunè vescitur Gallina 243.25 *eius granorum esu denigrantur aues* 554.10
Tecta pauonacea quæ 16.30
Temonis in naui vsus 16.41
Tempestatis præsagium 254.8. 545.44. 642.16. 653.18. 675.28. 829.40.
Templum Perdicis vbi 128.25
Tẽporis annui hieroglyphicũ 553.45.
ad Tenesmum 450.39. 278.13
Tenus quid 588.36
Termini dei sacrificium 257.4
Terræmotui quæ loca minus obnoxia 157.35
Terrancola 844.22
Tessalus Deucalion dictus 448.9
Testa quid 191.2
ad Testium vitia 286.9
Testudinis carnes quibus prosint 55.53 *Perdicum hostis est* 123.39
Testridines marinæ fellis vis 292.9
ad Tetanicos 56.5
Tetarton 46.48
Tetradactilos auis quæ 60.40
Tetragones 60.12.25.62.47
Tetra cur incognitus 59.28 *genera eius descripta* 63.2 *hyeme in syluis manet* 62.23 *maioris maris icon* 64. *cum Meleagride confunditur* 61.44 *cũ Otide* 60.6 *cum Otide toto genere discrepat* 60.36 *Phasianus dictus* 46.8 *pontus* 90.15 *quot genera eius Plinius agnouit* 60.41 *eum sibi immolari voluit Caligula* 67.8 *vbi Pauo vocetur* 6.32 *vt caudam surrigere dicatur* 60.51
Tetraonis maioris descriptio 63.33 *fœmina icon* 65
Tetrao minor 67.18 *descriptio* 67.43 *icon* 68. *Phasianus montanus dictus* 46.11 *vt capiatur* 69.12
Tetraon 61.19
Tetrax cur stulta vocetur 61.12 *magnitudo* 61.5 *eam vt Athenæus describat* 61.4
Tetracis Bellonij historia 96.1
Tetrax maior Athenæi quæ auis 59.42 *descriptio* 96.20
Tetrax alter Athenæi 61.49.62.3
Tetracis maioris forma 59.46
Tetrax minor quæ 60.16
Tetrax Nemesiani poëtæ quæ auis 56. & 60.61.66 *historia* 69.15 *icon* 71 *a Tetrace Athenæi diuersum esse* 61 37 *vbi nidificet* 69.44 *stultitia* 69.35.
Tetraces Porphirioni similes 60.13
Tetrix Aristotelis 844.17 *nõ est Otis* 61.40 *nidus* 59.34 *parua quæ dici possit* 61.48 *quæ auis* 59.34
Tettigon auis quæ 610.52
Thebe cur Columbarum cultrix dicta 445.26 *eius tecta cur nõ subeat Hirundo* 664.18.667.39
Themistoclis victoriam contra Xerxem vt Gallus præsagiat 259.6 *cur Gallo vũ pugnã instituerit* 238.26.236.14
Theophrastus correctus 585.26 *eius dictum de formositate* 22.19
Thereus cur summo supplicio affectus 57.25 *cur in Vpupam mutatus dicatur* 685.2 *eũ falsò criminari poëtas* 686.38 *eius & Philomelæ fabula* 57.28.682.40 *ci° regia qualis* 685 4. *in Vpupam mutatus* 58.43
Thesci & Pirithoi amicitia 515.37
Thisbe polytirõ dicta 357.53.365.58
Thlaspi pes Galli dictum 252.8
Thobias vt excæcatus 679.20.689.39
Tibia Aedon dicta 772.30 *Alector dicta* 184.24
Thraupis quæ auis 800.39 *quæ Bellonio* 810.6 *Aristotelis non est nostra Cardnelis* 798.28 *icon* 853 *victus* 853.14
Thraupides Bellonij descriptio & historia 855.1
Thrinsare 669.34
in Tianensium nummo Gallus 306.20.
Timagoræ amorem vt indicarent veteres 268.55
Timor per Passerem notatur 550.2
Tinnunculus 178.11 *Accipitres terret* 391.20 *cum Cenchride confunditur* 179.3 *eius mira amicitia cum Collibis* 391.18 *ova* 51.46 *vbi niduletur* 391.32.
Tithorensium in nundinis Ysidis celebrãdis cæremonia 43.6
Titi quæ aues 485.39
Titi qui 158.30 *qui Persio.* 485.48.
Titiæ aues quæ 203.50
Titia curia 485.56
Titiensis tribus vnde dicta 485.55.
Titlingua Anglorum 752.29.
Titus Tatius 486.1
Todus auis qua 543.26
ad Tofos 555.54
Tongitij gula 588.50
ne Tonitru necent Gallinis 243.46.
243.46
ad Tonsillarum inflammationes 190.15.455.48.689.41
Torni inuentor qui 136.22
Torquilla 816.6
ad Torsiones 55.52
Tragici poetæ Hirũdines dicti 687.26.
Tragi opinio de ortu satyriorum explosa 585.56
Transenna quid 588.36
Trao 62.48
Trappus quæ auis 85.18 *descriptio* 87.52 *etymum* 86.19 *Otis est* 60.55. *quas aues ita vocent Veronæ* 60.28.
Trasi Veronæ quæ radices 42.36.
ad Tremorem 278.48.450.28
Trepidationis hieroglyphicum 418.4
Trichomanes cur Gallis exhibeatur 239.2
Trincauella dictum de auro 551.38
Tringa caudam moritat 724.43
Trinitatis mysterium 433.52 *ea significata* 405.38
Tripudia solistima fausta & infausta 258.36
Tritormas bibulcus vicit Milonẽ Crotoniensem 253.7
Trochilus Aquilæ pugnat 653.35 *historia* 650.1 *quæ loca amet* 652.22. *rex auiũ dicitur* 650.25 *cũ eo Trochilus Niliacus cõfunditur* 649.55
Trochilus auis marina & eius historia 649.50 *cũ Regulo confunditur* 649 55.
Trocta piscis 506.1
Trogiles Passer qui 654.46
Trogleta 698.16
Troglota cur Passeres dicti 531.35
Troglytæ vt à Pygmis differãt 531.37
Troglodytæ cur sic dicti 654.46.656.50
Troglodytes Passer. Vide Passer Troglodytes.
Troiam se decimo anno capturos vt Græci norint 546.1 *quo ardore eam inuaserint* 641.45
Troiani comparati Sturnis 643.2 *Turdis* 588.12
Trucha piscis 506.4
Trutilare 534.35
Trygon piscis 505.52. *qui* 506.4
Trygonium cur sic dictum 517.12
Tryssare quid 513.34
Tunes quæ aues 36.37
Turda 580.1
Turdela quæ 580.6.38. *Turdus piscinorus est* 593.35
Turdilla saxatilis et eius historia 630.10.
Turdoncr 580.5
Turdulus 580.5
Turdus aconito nõ vescitur 586 *aquilã noca* 579.1 *albi vbi reperiãtur* 581.16 *amant olivas* 586.10 *amant suũ generis densitatem* 588.20 *antipathia* 588.1 *apoplithegma* 590.40 *aues aduenas esse* 583.25. *inter aues principatum obtinet* 578.46.

baccis-

Digitized by Google

INDEX.

baccinorus eſt 2.1.de bonitate eorum iudicium Mercurialis 592. 16.cantus 583.50.capiunt Accipitres 588 9.capiendi ratio 588. 25.ex eorum cerebellis ingẽtes dapes exhibuit Heliogabalus 577.8.colorẽ mutat 581 26.eis comparatę ancillæ Penelopes 373.40 eis comparati Troiani 588. 31.eos in corona qui offerrent 578. 18.eis cur ancillæ ſimiles dictæ 589. 41.cur eos author baccinoros vocet 583.4.cur inter baccinoras primum de vs agat author 375.35.cur myrtopoulli & Schinopoulli dicti 585. 10 cur olim ſapidiores quam nunc.592. 27.cur oliuarij dicti 589.16.cur Perſius libertis non appoſuerit 575. 50 Paphij laudati 583. 10. cur ſic dicti 583.20.docilis eſt 583. 51. dum latent, plumam non amittunt 583. 30. de eo emblema 590. 47. in enutriendis cura 587.14.etymum 580 9. ſimi eorum ad agros ſtercorandos laus 457. 20. forma & deſcriptio in genere 581. 16. genera vt differant. 581. 20. genus & differentiæ 580. 28. Græcis comparati & cur 584 34.hieroglyphica 590.30.eos Homero donant pueri 578 1.hyeme abundant 583.30. induſtria in nid ficãdo 587.40 ingenium 683. 50. inſecta vorant 586.25 laus 2.2.132.9.293 36.lingua eius apta ad loquẽdũ 583 31.loquaces noſtra tempora non habẽt 584.11.eo magis mutus qui 591 21.malum ſibi cacat 586.24. muneris loco miſſi 577. 13. muſicus 599. 39.nidus 587.40.non ſerere viſcum 586.32. eum noſtra tempora celebrant 578.26.eorum oblatio varia 578.12.omnes viſco vtuntur 585 28.omnium ſermones imitatur 583. 55. de optimè canẽte carmen Scaligeri 584.18.partus 587. 40. ex ijs paſtilli 593.8.a pinguefaciendos locus aptus 122 27.eorũ præparatio 593. 2.prærogatiua in menſis Imperatorũ 575. 36. præſagia 591. 34. pretia 576.40.propter cantum alitur 584 32.pueris prohibiti 578.8 qua menſa olim exhibiti 392. 48. q̃ eis aqua præbenda 587.36.eis quæ ſimul conueniunt 541. 32. quando abeant & quando reuertantur 583.25.proverbia 591.14.eos quanti fecerit Roma ex Luxuria 575.44.576.21 quanti eos fecerint Græci 578.7. quì nocturnũ edere 588.6.qui Varroni aduentuij. 583.7.quo cibo pingueſcant 587.23 quo loco agat. 610. 5.quo numero à Romanis alti 572. 16. quo tempore Lucis capiendi 588. 26. quo victu magis gaudeat 585. 13. quomodo nunc capiantur 588 29. quot genera ſecundum Ariſtotelẽ 380.30.quot ova pariant 587.52.retibus eos capere antiquiſſimum eſt. 398.23.ſaginatio 585. 3.ſagina quantum incubuerint veteres 586.34.eos ſponſi ſponſis mittunt 578.3.ſtercoris vſus 591 43. eius ſurditas 584. 10. ſurditatis hieroglyphicum eſt 599. 35. eo ſurdior qui dicantur 591.15 ſympathia 588. 1.ſynonyma 579. 34. eos toto anno apud nos manere 584. 38. trimeſtres cur vocet Plinius 583. 26. victus 585.3. viſci ſemina & acinos earum in ventriculo cõficiunt 585 48. viſco implicitus quid ſignificet. 590.21. vox 684. 34. vſus in cibis 502.13.vſus in externis 591. 40. in medicina 592.1.vt loquatur 584.8 vt eos offerrent Romani,& vt Græci 578.13.vt ſaginentur 586.36

Turdus albus 597.42.549.40

Turdus Bohemicus 597. 37

Turdi Illadis ſeu Tyladis hiſtoria 597. 20.capiendi ratio 599.14.deſcriptio 597. 46 icon 598. laqueis capitur 599.15.locus 599.1.nidus 599. 18 ſynonyma 597.30.victus 599.7

Turdi leucocephali icon 601

Turdus Martius 589.36

Turdus montanus 597.36

de Turdo pilari ænigma 597. 15. eius deſcriptio 545. 40. hiſtoria 595.10. icon 596 quando appareat 597.2 ſynonyma 595.16.trimo pabulo paſcitur 597 15. victus 597. 10. uiſcada cur dictus.585.20. nolatus 597 8. nox 597.7

Turdus vnber 597.40

Turdi ſimpliciter dicti hiſtoria 599. 30 eum non agnouit Ariſtoteles 539. 30.ſynonyma 599.30

Turdi tyladis ſiue Illadis hiſtoria 597. 20

Turdus vinearum 597.39

Turdus viſcivorus alius aliũ pellit 594 36.capiendi ratio 594.48.cur Collibita dictus 409. 10.deſcriptio 594. 1 hiſtoria 593.24.icon 582. nidus. 594. 26. ab eo præſagium 594. 40. ſemper apparet 594.22. victus 594. 30 vſus in cibis 595.6. eo nt capiatur Accipiter 595.1

Turdus viſcivorus minor qui Bellonio 599 32

Turdus viſcivorus plumbeus 581. 33

Turdus homo infamis 579.26

Turdus piſcis qui 579.6.qui Bellonio 6 41.qui piſces ſic dicendi 579. 14.genera duodecim 579. 10. ut cognoſcantur 579.18

Turdus vir dictus 579.18

Turduri 589.46

Turdarium quid 590. 14. deſcriptio 586.40

Turdela aquatica 589.34

Turdele rupium 589.30

Turneri error 60.53. 191. 47. 630. 7. 649.40.715.35.721.10.808. 47

Turricola quę 498.20

Turtur abſconditum dei ſapientiam denotat 522.24.de eo ænigma 525.46 aquinoca 505.40.aſſiſtere tantum uiſitur 359.18.ætas 369.48. 513.46. alas cur in ſacrificijs non obſeruetur. 422.18.cur non deſignetur in ſacrificio domini 573.46 ætas quæ ad ſaginam apta 514. 56. allectrices quæ 516.36.cum amat Merula 516. 7 amica luctus 519.37. amicitia cum columba 516.14.ei anima aſſimilata 520. 40. ei anima ſancta comparata 522.43 animal caſtitatis dict⁹. 518 38.eius appellatione quando deſignatur ſpiritus ſanctus 432.48.auguria 517.18.auis eſt migratoria 511.26 Belgę cur eos Veneri conſacrarint 516.30.libendi modus 370.50.capiendi ratio 516 33.ei caput amputabatur 526.38. eius caro cibus ſapientium 522 28. carnis laus 526 21. pro caſta hoſtiæ munere electus 524 18.caſtitas 512.12.in eo caſtitas deſignatur 419 54. caſtitatis ſermo dictus 516. 44. Cercopi ſimilis ut dicatur 508.21.à Chlorco occiditur 516.24 eius clunes Laudati in cibo.526.34.cœundi modus 514. 16. cum Columba cur in ſacrificio Abrahæ adhibiti 419.45.cum Columbis amicus eſt 391. 14. Columbas caſtitate vincit 373.52.Columbæ ſpecies eſt 359 6.conditura 9.44.continentia mulieres nincit 524.28. de continentia epiſtola 524.33.eo ira ubi 512.6 eorum pretium copia Turturum minuit 514.43.eis cur abſtinerent Ægyptij. 526. 53. cur aërens Virgilio dicitur 511. 10. cur careus & ureas dictus 515.20.cur gladiolum & iridem nido imponit 513.17. cur eum Moſes ad ſacrificia elegerit 422. 40. cur niger nocatus 508. 13 cur offerret qui agnum non haberet 421. 10 cur eum ſacrificare iuſſus Abraham 418. 49. cur lachrymas humilium deſignet 421. 20. cur eos ſacrificare noluerit B. Maria 422. 16.cur Saluatoris typus 517.24.cur pro ſe offerri paſſus eſt Chriſtus 421 46. cur ſibi offerri noluerit dominus 423.13.cur ſpeculatiuæ uitæ culmina ſignificet 422. 53. ijs cur Tartari abundent 512.7. eum cur non diuiſerit Abraham 419.48.ei dentes & mamma attribuuntur 508.15.ab eo denominata 517.10 589.26.deſcriptio 508. 1. duos uidiſſe bonum,unũ malum 517. 26. durities ut teneræſcat 527. 16. Eccleſiæ aſſimilatur 521.22 eccleſiam caſtam ſignificat 520.3.emblema 526 1.fideles denotat. 518. 44. 549. 2. ſimi qualitas 527.40 frugibus nimit 356.27 garrulitatis hieroglyphicum 525. 37.genas habere quæ dicantur 511. 45. mares an cũ alijs marib. cocant.514 20.cũ Merulis amici ſunt 612.8. à

Merula amantur 580. 5 *eos migrare* 511.40. *eius mira fides in matrimonio* 507.20. *mores & ingenium* 512.10. *moralia* 524.1. *mulieris lactantis hieroglyphicum* 525.10. *mystica* 517.40. *natura* 522. 9. *nidus* 514.15. *eius nomine cur spiritus sanctus appelletur* 511. 8. *nullum animal infestat* 515.25. *numismata & icones* 528.26. *eos occidere ubi nefas* 517.33. *perfectos & spirituales significat* 519.46. *pedum velocitate valent* 514.4. *Phralim odit* 516.28 *pinguedine suffocantur* 515 18. *prouidentia hieroglyphicum est* 525.22 *proverbia* 528.15. *eius & Psittaci amicitia* 118.28. 515.33. *ex Psittaco & eo an quid generari possit* 118.26. *ad eum pudicitia pertinet* 422.19. *puditiæ typus* 525.17. *eius pulli cur non ad sacrificium expetercẽtur* 423.20. *cum Pyrallide pugnat* 516.25 *quæ loca amet* 511. 8. *quali loco nutriendus* 515. 3. *quo cibo pinguescat* 514.45 *quã generationẽ Abrahæ denotaris* 419. 5. *quando lateat.* 511.28. *quando magis gemat* 513.43. *quando spiritum sanctum significet* 523.16. *quando eum offerent mulieres* 420. 18. *quandoque manibus capitur* 517. 7. *qui edendi* 527. 14. *qui pro peccato eum offerebat* 421.35. *ab iis quibus* 1 *ancudum* 527.7. *quibus conueniant* 105. 31. *quibus sacre* 517.28. *quid Iuuenali* 506.25 *quid ei proprium* 513.25. *quomodo trimestris à Plinio dicatur* 511. 33. *quos vulgus laudet* 527. 3. *quot pariat* 363.3.388.10. *quoties* 363. 5. 514.25. *eorum receptacula* 514.46 *sacrificandi ritus* 420.6 *sagina* 514.40 *saltatione gaudet.* 517.1. *saltationis hieroglyphicum est* 525. 29. *sanctos notat* 518.6 *sanguinis vsus* 451 3. *vis* 451.31. *vsus* 527 38 *sapientiæ patris dictus* 518 2. *à secũdis nuptijs abstinet* 112.17. *significat intelligentiam quæ est a spiritu sancto* 522.16 *significat prædicationes & secretas orationum lachrymas* 518 12. *stercoris vsus* 514.55. *sympathia & antipathia* 515.23 *synonyma* 506.40. *temperamentum* 527. 12. *tibiarum sono & saltatione gaudet* 525. 31. *trimestres cur dixit Plinius* 283. 26. *ubi latet* 511.26. *ubi saginãdi* 587 8. *ubi niduletur* 514.14. *ver nuncist* 511.53. *vere cantus quid notet* 522 30. *victus.* 514. 35. *viduus factus cur non bibat aquam limpidam* 512 22. *viduitatis continentissima hieroglyphicum* 525.16. *B. Virginem notat* 523.33. *ei sacer dictus* 517. 35. *unde dictus* 507. 5. *volatus* 514. 1 *vox* 513.30. *vox quid mystice* 517 50. *est vox prædicantium* 521. 33. *vox eius est vox Mariæ Magdalenæ* 523.46. *vsus in cibo* 536. 20. *in medicina* 527.30. *in sacris* 517. 20. *vt adulteros puniant* 374.1. *vt carnem significet* 520. 16. *vt maximè pinguescant* 513. 13. *vt nidum tueatur contra lupum* 513. 14. *vt eos saginẽt aucupes Lombardiæ* 515.15. *vt prope fontem capiantur* 517. 3. *ut retibus* 516.53

Turturis albi icon 574

Turtures candidi 507.36

Turtures Indici 507. 40. *icon* 510. *descriptio* 508. 35. *mores & historia* 508. 45. *ut à nostratibus differant.* 508.36

Turtur piscis qui Iuuenali 506. 6 *librarum uiginti* 506.16

Turturillæ qui dicantur 579.21

ad Tussim 280.44. 281.23. *in iumento* 292.47

Tutulinæ qui dicantur 579.23

Tyberius Cæsar capite plectit, qui Panonẽ esset furatus 596. *cur Asellio Sabino ducenta sexterria donauit* 577 10. *eius salacitas denotata* 207. 4

Tydari & Polynicis amicitia 515.37

Tygris cost cum cane. 118.30. *eius pulchritudo* 4.12

Tymbra. 152.17

Tyrannus anis 650. 31. *eius descriptio* 651.4

Tyrannos uirtutem minimi facere. 840 48

Tyrij ut Christianis se dederint 400. 43

V

Acca ab Abraham sacrificata quid denotet 419.24

Valeriana rubra 542. 18

Valerio Apro ut visus restituatus 289.25

Vallæ error 698.16

Vanellus 703.11. 829 45

Varinus correctus 362.27. *error* 389.3 503.10

Variola 716.36

Varro & Plinius explicati 38. 20

Vas ad excludenda ova sine Gallina operæ 227.10

Vasa pro Gallinis aquam continẽtia qualia esse debeant 233.55.

Vasa ignis tolerantissima unde fiant 410 52

Vascula nimirum 210. 23.

Velia anis. 824.10

ad Veneni potum 290.52. *Columbinum unde dictum* 356.6. 411.4

ad Ventris dolorem 283. 43. *fluxiones* 283.1

Venti præsagium 254.21. 545

ad Venerem ciendam 452. 15. *eius & Cupidinis contentio* 447.44. *eorũ fabula* 4.6. 22. *cur ei Columba sacri.* 373.32. *currus eius à quibus Columbis ducitus* 366. 6. *ad eã excitandam.* 173. 53. 135.20. *eius illiũ significatio* 554. 9. *ad inhibendam* 285. 48. *eius & Martis adulterium* 275. 35 205. 53. *minuit vitam hominum* 370. 11. *Passerum cerebellis præsidia dicta & cur* 548.4 *à Passeribus duci solita* 547. 50. *ad eam promouendam* 285.46. *rubra à quo celebretur* 407.4. *aurea. ibidem, ei sacra sunt Columba.* 416.10. *Hirundo* 679.41

Veris præsagium 511.56. 674.33. 290. 33

Verbena seu Verbenaca 409. 16. *cur carmini suo Vergilius intexuit* 409. 40. *cur Trygonium dicta* 517.12

Veritatem in profundo demersit natura 442.6

Vermes è stercore asini uel bouis 218. 39. 452.29

Verrucinum cor quibus auibus conueniat 768.30

ad Vesicæ dolores 285.14. *eius ulcera* 283 51. 283.8

Vespa cicadæ obstrepens 709. 46. *earũ examen metuit phrynichus* 273.47.

Vespertilionis caro ad vigilias facit 792. 35. *amicitia cum Columbis* 391.36. *dentes & mammas habet* 508. *nox* 538.37

Vestis ut non aduratur 279.28

Vestimenta superiora qui excogitarint 19.4

Vestrogothia Panones copiosæ alit 12.26

Viam veram difficilem inuentu esse. 442. 10. *una bona est inter mutas malas* 448.52

Vicia Columbis commodissima 382.58

Victoria hieroglyphicum 269.7

Viduitatis castimonia laudata 524. 6. *continentissima hieroglyphicum* 525 16

Viduæ pudicæ hieroglyphicum 372. 34. *earn seruantis malicris hieroglyphicum* 418.16

Vigilantis uel custodis significatio 270 47. *duplex* 270.37

Vigilantia hieroglyphicum 795 6. 255 38

ad Vigilias promouendas 792. 45. *earum typus* 269.37. *hieroglyphicum.* 204.50

Vinago cur sic dicta 498. 8. *est Oenas* 361.38. *historia* 497.40. *qua Columba.* 361.56. *quoties generet* 363. 6

Vinco apud Albertum quas anes significet 815.40

Vinco Cardui 816.9. 815.43

Vinco rubens 815.44

Vinco rubens pectore 806.9

Vindemiæ lati prouentus signum 709.8

Vinitorquila anis quæ 498.7

Vinitoris servi pretium 771.48

Vini copiæ & bonitatis præsagium 708. 54. *pedes tentat* 135.48. *vt clarificetur* 304. 20. *ut corrumpatur.* 22. 39

ad Viperæ morsum. 291.31. 192.15

Digitized by Google

INDEX.

Vir vnus bonus quinque malos procreat filios 12.19
Virgo à Panone educata 30.40
S. Virgo significata 429.8
Virio auct 508.6.762.16
Virioni congeneris descriptio & icon 852.30
Vires in omni re examinandæ 157.13
Viscus fabulosa generatio 585.26 *vt generetur* 484.50.501.4
ad Visus hebetudinem 135.38 *debilitatem* 689.25
Vitellius cur patinarius dictus 29.17 *augurium* 259.50
Vitellus est lac oui 252.53 *vnde dictus* 191.23
Vitifloræ icon 765.
Vitiflorę Bellony descriptio 762.30
Vitifloræ alterius descriptio & icon 765 30.
Vitiflorę congeneris descriptio & icon 764.1.
ad Vitiligînem 26.34
Vitis floris esu abstinent Gallinæ ab vuis 242.47
Vitium putationis tempus 674.46
Vitis alba 677.40
Vitis nigra fugat Accipitres 242.9
Vitri fragmenta vt agglutinentur 279. 27.304.2
Vitulus masculus cur dicatur in sacrificijs 423.50 *prima hostia & quid denotet* 423.46
Vitulus marinus miteſcit 667.47
Viuerra musticæ genus 55.4
Vlysses vt plantas fugiat 417.28
ad Vlcus annosum 692.2 *ad humidum in capite* 287.35 *oculorum* 138.46.
Vnda 774.15
Vmbilici pulli ortus 216.25.
Vnisonus auis 774.2
Vnni apodes dicti 701.27
Volaterrani error 77.26
Volfangi lazij error 25.3
Volucres cristatæ 196.5
Voluptatis hieroglyphicum 554.8
ad Vomicas 280.55.281.1.454.3
ad Vomitum promouendum 282.15 *ad ſiſtendum* 282.10
Vpupa 185.54 *Acdonis frater* 685.40 *alarum* 709.40 *antipathia, ſympathia* 708.20 *ea caret Britannia* 706 25 *caro qualis* 709.27 *colorem mutat* 705.12 *contubernalis Luſcinię eſt* 708.24 *cordis vis* 709.34 *corij vis* 709.39 *criſta quibus muſculis moueatur* 705.32 *criſtata eſt* 195. 46 *cum Cuculo confunditur* 702.50 *cur adiantum nido imponat* 707.45 *in eam cur dicatur mutatus Thereus* 685.2 *cur Gallus ſylueſtris dicatur* 702.25 *cur gramen edat* 707.46. *cur impura ſit habita* 709.18 *cur lętę volet* 707.5 *ei cur mulieres comparatæ* 707.18 *cur nidum ſtercore circumlinat* 707.36 *cur regia auis* 702.10 *de ea cur poſt Hirundinem agatur* 702.6 *deſcriptio* 703 *et* 705 *dorcadis adipe interficietur* 708.28 *de ea fabulæ* 710.1 *gratam animam ſignificat* 709.6 *hieroglyphica* 709. 1. *cum Hirundinibus pugnat* 708. 26 *hominem vitijs deditum ſignificat* 708.53 *icon* 704. *de Iudica fabula* 710.10 *Indorum regis filius in eam mutatus* 710.18 *ingenium* ▪ *mores* 707.34 *lętum nidemię prouentum ſignificat* 709.8 *latitat* 706. 18 *Linguæ vis* 709.39 *linguæ &* ▪ *tius arteriæ aſperæ icon* 705.46 *pro meretrice accipitur* 708.46 *myſtica* 708.40 *nidus* 685.3. 706.28 *oculi uis* 709.39 *ona qualia* 707.27 *partus* 707.27 *pennarum ſuffitus qualis* 709.38 *præſagia* 707.30 *de ea prouerbiũ* 709.44 *quæ loca amet* 706. 8 *quas denotet in prouerbio* 685.6. *quos deſignet* 708.42 *remedium ebrietatis ſignificat* 709.10 *ſanguinis & vſus* 709.35 *ſynonyma* 702. 30 *trimeſtris eſt* 706.18 *vbi prius apparuerit* 706.24. *vbi ver indicet* 706.23 *de ea verſus Aeſchyli explicati* 702.54 *nidus* 707.16 *volatus* 707.1 *vox* 706.40 *vſus in cibo* 109 16 *in medicina* 709.30 *cum ea vt Alauda confundatur* 710.20 *vt colum ſanet* 709.32 *vt ebrietatem curet* 707.40 *vt nidum clauſum ab homine herbæ vi aperiat* 707.48 *vt parentibus viſum reſtituat* 708.12.
Ura quid 63.4
Vrage quæ auis 59.38
Vrceolaris 128.9
ad Vrina difficultatem 691.50 *ad incõtinentiam* 285.18 *ad prouocandam* 285.38 *ad eius retẽtionem* 454.18. *ad ſiſtendam* 285.19
Vrinatores qui latinis 411.21
Vrinatorium vas Columbarium dictũ 410.30
Vrogalli carnis bonitas 67.5 *ei coitus portentoſus falſo aſcriptus* 66.26 *cũ Ortygometra confunditur* 61.9 *de eo cur poſt Phaſianum agatur* 59. 25 *cur eum olitores oderent* 61.25. *deſcriptio* 61.6.63.35 *fœminæ icon* 65 *maris* 64 *magnitudo* 61.24 *mas ut a fœmina diſcrepet* 66.13 *nidus* 59.34 *non eſſe Gallopauones* 58.37 *non eſſe Otidi congenerem* 63.15 *per peram Anſeris nomen obtinere* 61. 28 *Phaſianus dictus* 59.26 *pondus* 66.6 *pulueratur eſt* 61.8 *ex quo animum genere* 59.25 *rapis veſcitur* 61. 26 *quo loco gaudeat* 66.15 *vt Tetraonem Athenæi & Nemeſiani eandem faciat Longolius* 60.56 *vt à Tetrace Nemeſiani differat* 63.25 *Tetraonem eſſe probare difficile eſt* 59.27 *cum Tetrice eandem.* 59.33.
Vrogallus minor 67.18 *cuius generis ſit* 67.33 *deſcriptio* 67.43 *figura* 68.
ſub nive latitat & quam diu 69.15 *ut capiatur* 69.22
Vropygium auibus cur datum 16.40. *non ſemper volatum promouere* 16. 46 *eius voratores quos Galli vocent* 295.24
Vrſus 185.51
Vrtica Gallinis mortifera 243.28
Vrus 63.7
Vteri os in auibus cur ad ſpinam 201.10 *ouiparorum & viuiparorum differẽtia* 169.40 *ad eius ſtrangulationem* 135.12 *ſuffocationem* 84.50
Vua cur Gallinis prohibita 232.9 *immatura Gallinis nocent* 244.24 *ijs vt abſtineant Gallinæ* 242.5 ▪
Vua Columbina 409.23
VVilhelmus Knauſius 719.2
VVodcocus Anglorũ quæ auis 74.19
ad Vulnera glutinanda 287.50
Vulpanſeris ouis ſecundus bonitatis locus datus 29.14
Vulpes annoſa non capitur laqueo 554. 38 *vbi magis & commodius Gallinas rapiant* 242.16 *coit cum cane* 118.30 *cur ſquillæ ſolium in nidum importet* 518.28 *à ſui generis carne abſtinet* 242.15 *ne Gallinas attingat* 242.22 *quomodo ſuffocetur* 242. 20 *cum ſerpentibus amicus eſt & cur* 94.24 *cum ſub pectore gerere quid ſignificet* 438.15. *vt Gallinas rapiat* 242.13 *vt Otides capiat* 94.7
Vultur cadaueris trans mare odorẽ percipit 20.28 *eius clangorem ſpernunt Columbæ* 365.17 *magnitudo* 60.46 *mali punici grano perit* 612.19 *quãdo clangat* 291.36 *genus quoddam Gallina Indica dictum* 35.50
ad Vulua in ſtatones 286.25 *ad eius vlcera* 290.36

X

Xenocrates Paſſerem in ſanum ſenas 539.25

Z

Zena quę auis 769.37
Zephyrus ad ouorum conceptionem facit 207.55
Zeus piſcis 185.39
Zinzilulare cuius vox ſit 652.40.669. 34.
Zoroaſtres correctus 707.45.

Græca

Digitized by Google

INDEX.

Græca.

Ἀ βότανα. 773.20
Ἀγοστάκους .702.54
Ἄδω quid.203.5
Ἀδόντες.773.29
Ἀδρίνε.660.11
Ἀδρομανὶς Gallinæ.191.36
Ἀηδόνα.773.20
Ἀηδονεύς 773.25
Ἀηδονὶς 773.32
Ἀηδόνες 773.15
Ἀηδὼν 773.14.vnde dicatur 773.16
Αἰγίθαλος herba 710.49
Αἰγίθαλος quæ auis 710.49.711.3
Αἰγίθαλος ἐπιζήτητος 223.12
Αἰγὶς 711.11
Αἰγιθάλας quæ auis 710.46
Αἰγίλωψ herba 710.49
Αἴσωπος 741.28
Αἴσωπος 711.12
Αἰσυμνὰς 643.34
Ἀκαλανθὶς 809.9
Ἀκάλανθος 809.9
Ἀκανθὶς 808.44
Ἀκόντιας serpens 152.24
Ἀκόντιος 586.8
Ἀλίαστος vox est æquiuoca 184.6
Ἀλίεκτρυος 188.26
Ἀλεκτόριος 188.16
Ἀλίπτορες 188.24
Ἀλεκτόρικες 188.18
Ἀλίπτρυσσα 187.14.188.2
Ἀλεκτρυὼν 187.10.702.48
Ἀλεκτρυοτροφώλιες 249.30
Ἀλεκτρυοτροφωλιθήριον 249.36
Ἀλεκτρυοτροφωλιθήριον 249.33
Ἀλεκτρυοφόρας 249.38
Ἀλεκτρυὼν vox æquiuoca est 184.6
Ἀλεκτρυὼν ἄγριος 702.27
Ἀλίπτορες 184.25
Ἀλίπτωρ 187.53.188.16.pro coniuge 184.18.pro gemma 184.26. pro innupta 184.20.vnde dictus 188.27
Ἀλίπτωρας gemma 184.26
Ἀλεκτορεσσονία 203.37.249.45
Ἀμυτὶ πίνειν 371.8
Ἀμυγδαλῶνα ἐκτῆς 631.3
Ἀνάδιτον 300.6
Ἀνεμώνη 272.48
Ἀνεφρὰς oua 191.6
Ἀπαλὰ oua 300.36.
Ἄπους quæ vox 203.43
Ἄργος quid 22.29
Ἀρμὸς ὀστῶν 236.28
Ἄρπαγες 185.51
Ἁρπάδας quid 45.6
Ἀστερογίτης 531.34
Ἀταγᾶ 73.16
Ἀτὶς 773.20
Ἀτταβυγὰς 73.14
Ἀτταγὰς 73.13
Ἀτταγᾶς 77.25
Ἀτταγᾶς 73.10.16.prouerbiũ 78.4
Ἀτταγᾶς γουμενία 78.14
Ἀτταγηνὸς 72.46
Ἀὺδὲ 191.1
Ἀὺλοπτικὰ oua quæ 300.40
Ἀὺλὸς 184.23
Ἀφὲ quid 208.16
Ἀφῶδες papauer 543.31

Β

Βασιλεὺς 650.30
Βασίλειαι auis 650.51
Βασίλειος serpens 650.11
Βατὶς 739.26 quæ auis Aristoteli. 529.25
Βάτος 581.5
Βάτραχος ὀρταλὶς 188.35
Βαυβῶται aues quæ 733.50
Βραχεῖα quid 586.4
Βρυτὸς 188.35
Βρυτὸς 602.19
Βυτία 631.46
Βυτὸς 631.46

Γ

Γάστρα 226.49
Γέλασος 702.49
Γεγγλισμὸς 589.53
Γογγίζειν quid 370.20
Γογγυζειν 370.20
Γολμὸς 631.47
Γόμφωμα 231.32
Γρυλλοκυξ 70.24
Γυρὸς 170.30

Δ

Δάνδαλος 741.31
Δειριᾶν quid 532.18
Δειρεῖς 532.12
Δειρὸς 532.13
Δειρῖτα 532.10
Δεκαεξδιπίσσια 127.15
Δενδρῆρες 532.9
Δίγυπες 532.8
Δορκάδες 85.50
Δρυᾶς 532.10
Δρυόκολαπτος quid Polybio 356.47

Ε

Ἐγερσιώνη quæ cantilena 678.52
Ἐλεπόλις 186.43
Ἐκτερίζειν quid 137.7
Ἑκτρεσδιπίσσια 127.5.135.10
Ἐλαιὰς 713.14
Ἐλλοὶ 532.21
Ἐλλόπους 532.22
Ἐνεχελιδὼν vnde dictum 678.42
Ἐντυλλίζειν 170.18
Ἐξαφτὰ oua quæ 199.26.31
Ἐξεπτὰ oua 199.36
Ἑπτυμβιδίαι cur sic dictæ Alaudæ. 832.10
Ἕπτοξις 702.46
Ἑπτὼ 702.30
Ἐρίτιμος 741.26
Ἐρυθὺς 741.26
Ἐρίβυλος 741.27.
Ἑὑρετὸς 353.8
Ἑρφὴ 702.46
Ἐρωδίων 702.29
Ἑτεροδισμένος Gallus 238.50
Ἑτερουθισμένα quæ dicantur 542.21.
Ἑὐαιβὸς quid 59.47.
Ἑὐτομεῖν 779.8
Ἑφτὰ oua 300.37
Ἑψηφέτα oua 300.37

Η

Ἡνίοχος 188.36
Ἡλέκτωρ 184.24
Ἡμίνα φιλείας 375 8.44.441.3
Ἡμιφώνιος cur Gallus dictus 204. 19

Θ

Θάλαμος πτηλέοντος 670.33

Ι

Γραῦς 493.15
Γύξ 501.4
Γυπαλίπτρυον 188 36.250.30
Γύπες 189.28.618.50.φάρες qui dicatur 643.31
Γύπλαι 579.47
Γύτυξ quæ auis 47.17
Γχάλα 579.46
Γχόλα 579.46

Κ

Καζουρίτζα 752.44
Κακαβὶς 108.48
Κακκάβα 108.44
Κακκαβὴ 108.46
Κακκαβίδα 108.45
Κακκαβίζειν 112.46.quando dicantur Perdices 116.24
Κακκάβη 108.46
Κακκάζειν qd 42.25.116.41.203.15
Καλαμοβῶναι quid 28.27
Καλαια 196.27
Καλάμοι 196.26
Καλλαῖον quid vocet Arist. 196.20.
Κάλλη quid 196.23
Καλλὸς quid 190.6
Καμψίπτερος θάλαμος 670.36
Καχλάζειν 590.2
Κεμπλὸς 57.27
Κεπφὸς 660.3
Κίλλοι 191.3
Κίντρα 197.17
Κιγχραμὸς 177 50
Κίγχρον 177.55
Κίγχρον ὑγιὲς 52.48
Κιρκινεὺς color qui Græcis 534.23
Κίρκος 188.37
Κεφαλὴ πτερὰ 37.20
Κνιδὸς σκίλος 108.43
Κόρυκαι ἀλεκτρυόναι quos vocent Tragœdi 205.48

Κῦρυξ

Digitized by Google

INDEX.

Κῆρυξ 188.39
Κιγκλίδες θυρῶν 589.58.
Κιγκλίζειν 589.48
Κιγχλίζειν 589.48
Κιγχλισμὸς 590.10
Κίγχλισμος 589.58
Κιγχράμος 177.54
Κίκιβρος 188.40
Κίκκα 188.41
Κικκαβάζειν 116.34
Κικκαβᾶν 116.36
Κικκαβαῦ 116.34
Κίκκος 188.40
Κιλίας 532.24
Κίλλα 579.48
Κίλλαρος 725.28
Κιχήλα 579.46
Κιχῆλα 579.46
Κίχλα 170.54.579.41
Κίχλη 579.37.qui pilcis 579.6
Κιχληβῶτις 590.13
Κιχλισμὸς 590.8
Κιχλισμὸς 590.9
Κιχλίζειν 170.53.589.39.640.48
Κίχλισμὸς 589.45
Κλῆτας 108.7
Κλητάλογος 726.40
Κοιλίαν quid propriè vocent Græci. 199.18
Κοκκίζειν 70 25
Κοκκοβόας ὄρνις 188.42.203.4
Κοκκοθραύστης auis 645.30
Κοκκύζειν 188.43.203.22.46
Κολοσσοῦνα 725.26
Κολυμβᾷ quid 358.37.411.19
Κολυμβίσαι 411.20
Κόμπος 165.26
Κοντιλὸς 152.13
Κόραξ quid 196.33
Κόρις 829.26
Κορκόρα ὄρνις 188.44
Κόρτιλος 650.53
Κορυδαλλὶς 829.26
Κορυδαλλὸς 827.43.829.26
Κορυδὸν 829.34
Κόρυδος 47.1.829.31
Κορύδος 829.26
Κορύδων 829.35
Κορυθαίολος 705.18
Κορύθων ἀλεκτρυών 188.45
Κορυθεὺς 188.46
Κορυφαλὸς 829.37
Κορυφὴ ἀλέκτορος 195.53
Κόσσυφος 188.46
Κοτυφος 603.10.12
Κοτυφος piſcis 602.26
Κοτύλαι 188.52
Κοτύλειν quid 668.27
Κοτύλη 660.3
Κοτυληδόνες 188.49
Κοτυλὶ 188.48
Κοτυλοὶ 188.50
Κοτυλὸς 603.16
κότυρος ὄρνις 188.48
κότυφος 603.11
κουκουφα 702.51
κουτίδα quid 760.48
κύφιχος 603.12
κύφυχος 603.14
κρατὶς quid 761.44
κρίος 660.53
κρεκίας 188.53
κύγχραμος 177.50
κυμβα ἴρνιθες 188.54
κυρβασία 195.43
κυρβασία 195.47
κύχλα 579.50
κυχραμος 177.50
κύψελος 698.13
κώκκαλον 188.55
κώκκαλος 189.2
κωτιον 586.8
κωφίλος 660.5

Λ

Λαγωὸς 144.32
Λαγωδία 86.2
Λαγωίνας quæ auis 144.34
Λαπάθας quas Græci vocent. 658. 56
Λαπιθίτης placenta 303.4
Λίκυθος 191.8
Λίκυθος oui quid 191.15
Λίμμα 191.4
Λίπος 191.4
Λιπύρια 191.5
Λιτρὸν τοῦ ὠοῦ 191.11
Λόφος σκρπιος 37.19

M

Μάζα quid 52.42
Μακρσίκρανος 705.18
Μακούριον 588.39
Μελίαγρα radices 42.51
Μελιάγρια radices 42.31
Μηδικοὶ 189.1.
Μηδικὸς ὄρνις 7.34
Μηδόμαι 189.5
Μηδὸς 189.2
Μῆλα σφενδια 542.43
Μητ α quid Græcis 174.41
Μιτυρίζειν 669.38
Μονὴμα 231.33
Μοχος χαλκέως 659.54
Μουσικοβάτης quis Græcis 631.3
Μουσικὸς quid Lacenibus 631.3

N

Νίκανδρος 189.26
Νικωνὸς 189.26
Νικωνὶ ὄρνιθες 189.28
Νικτίδες ἀλεκτορίδων 189.29
Νικτὸς oui quid 191.26
Νηφὰλια 588.40

O

Οἰνάδες 407.48
Οἰνας Corui genus 497.49
Οἰνὰξ 497.49
Οἰνοβρόντης ἀετὸς 498.6
Οἶστρος auis hiſtoria 657.29
Ὀλολυγὼ 660.13.773.12.774.14
Ὀλοφωνος 189.7
Ὄμβρος 248.12
Ὄνος quid Græci vocent 491.16
Ὀπὴ aut ἐπηβόλισα oua 301.6
Ὄπτιν 190 52
Ὀρμολίχνος 184. 19
Ὀρθόβατα 189.10
Ὀρμᾶν quid 251.8.
Ὄρνιθα 189.9
Ὄρνιθα 187.57
Ὄρνιθος 187.47
Ὀρνιθοβοσκεῖα quæ 229.12
Ὀρνιθων quid 229.13
Ὄρνις 187. 46. 531.4. pro Gallina 530.16
Ὄρνις φασιανὸς 47.6
Ὄρνιθες φασιανικοὶ 47.7.φασιανικὰ 196.4
Ὀρνιχίζειν 821.15
Ὀρρωδεῖν 374.48
Ὀστρακόδερμος 189.16.203.4
Ὀστρακίζειν 189.32
Ὄστρακος 189.9
Ὄστρακος 189.9
Ὀστρακόχοος 189.14.33
Ὄστρεα 151.55
Ὀστρυγία 151.22.152.1
Ὀστρυγόκομπος 165.25.
Ὀστρυγοκοπεῖν 170.10
Ὀστρυγοκοπία 170.10.36
Ὀστρυγοκοπικὰ vocabula 170.13
Ὀστρυγοκόπος 170.10
Ὀστρυγοκόπος 249.29
Ὀστρυγομανία quid 169.37
Ὀστρυγομήλα & eius etymũ 174.39
Ὀστρυγοτροφεῖον 161.14
Ὀστυγοφόρος 162.14.249.39
Ὄρτυκα 151.55
Ὄρτυξ 151.55.herba 151.34.36
Ὀρχίλος auicula vilis 650.49
Ὄσφρησιν 191.5
Ὄτις 85.48
Ὄτρα 196.50
Ὀυνὼ 498 4
Οὖραξ 62.45
Οὖρια oua quæ 222.45
Οὖρον quid 202.45
Ὀφθαλμοὶ τοῦ πτέρου 11.10

Π

Παγόνι 7.33
Παλειὸν 598.30.vnde 265.
Πάλευον quid 358.9
Παλίουρια 258.8. quam Columbam vocet Ariſtoteles 445.12.vnde dicta 398.30
Παναίτης cur Argus dictus 29.50
Πάνω quid 7.51
Πίλνα pro περιστερα 357.44.358.4.
Πίλναι Columba vnde dicta 503.13
Πελωβρεμμονία inſula 366.30
Πίλαρ 358.8
Πελὸν ἢ πτελὸν quid 357.6.503.13

Πτελέα

INDEX.

Περδίκα 108.31
Περδίκη 108.31
Περδικιδεὺς 108.38
Περδίκιον 108.36.38
Περδικοθήρας 117.24
Περδίκων ἀφωνότερα 113.53
Περδίκων ποῦς 107.54
Περδικὼν πτίλων 107.52
Περδικοῤῥοῶν quid 122.55
Περιστερά 357.34. vnde dicta 357.38
Περιστερίσκια πτίλα 409.31
Περιστερῶνα quid vocent Graeci 359.36
Περιστέρι 357.36
Περιστερὸς 357.35
Περιστερὼν quid 229.13
Περιστεριδεύς 357.37
Περιστεροειδὲς quid Aristoteli 351.50.
Περιστεριδεύς 357.38
Περιστερίδης 357.38
Περιστερίδιον 357.36
Περιστεροειδεῖς quas aues vocet Aristoteles 409.8
Περιστέρων 357.37
Περιστερόῤῥοφῶν 359.36
Περσικὸς ὄρνις 7.33.189.16
Πέταυρον quid 229.16
Πεττὰς vel πεττίδας 124.28
Πηλὸς 73.55
Πῆριξ 108.40
Πεττίζειν 538.54
Πέτρα 618.50
Πέρδιξ 713.14
Πέτος 579.52
Πεφαλλὶς 819.44
Πέρυξ 819.40
Πλάκτρα 197.16
Πλῆκτρα 197.16
Πλῆκτρον quale os 250.35
Ποικίλος 799.2.819.36
Ποικιλοτέρα τῶν 23.12
Ποικίλοι Pauones dicti 16.18
Πολυτρήρωνα 357.53
Ποπίζειν quid 706.44
Πορφύρεος περιστερὰς 375.9
Πρίσβυς 650.30
Προκοπὴ 188.48
Πρόλεβες 199.6
Πτέρνα τὰ πυγμῆς 38.33
Πτέρνα σκέλεος quæ Græcis 25.10
Πτέρυγες περιστερᾶς 432.54
Πτίλωσις quid 237.50
Πτοκαλίζειν 165.24
Πτῶκας cur lepores Graeci dicant. 539.10
Πυρίας 713.15
Πυρρὸν οἶον quid 191.26

P

Ῥᾶφος 86.34
Ῥόβελλος 650.52
Ῥόφητα 300.35

Σ

Σαλπιγξὰς 650.50
Σαὶς quid 229.19
Σκοπυγὶς 725.20.602.25
Σκίουρα 725.26
Σίλικος 189.24
Σίρικος 189.25
Σιτὴ 702.48
Σισύλιφος 108.43
Σίουρα 725.27
Σκληρὰ οὐα 300.37
Σμαράδικον 532.22
Σμαραδικοπῶλαι 532.23
Σπαίρειν quid 588.38
Σπερμόλογος 77.35
Σπίνος 809.16
Σπίνος 809.19
Σπῖνος quid 809.29
Στρουρήγιλα 531.33
Στίρνον quid 513.36
Στιλπνίδα 656.27
Στρουθάριον quid 531.25
Στρουθὰς Satrapa 54.8
Στρουθίζειν 485.44.533.30
Στρουθία quæ auis dicta 531.23
Στρουθίον quid 531.55.herba 530.18 542.21.poculum 543.46
Στρουθίον μονάδον 615.3
Στρουθιόγλωσσον quid 543.40
Στρουθιόμηλα 542.44
Στρουθὸς pro Gallina 530.16
Στρουθὸς pro herba 530.16
Στρουθὸς qui dicãtur 531.54.540.20
Στρούθος quæ auis 531.20. quas aues significet 529.16. quãlibet auem significat. 530.10. vnde dicatur 531.38. qui piscis sic vocetur Aristoteli 530.24
Στρούθος μεγάλη Athenæo quæ auis. 530.9
Στρουθοὶ πυργῖται Galeno quæ. 531.25.
Στρουθοκέφαλα 543.26
Στρουθοπιάστης 544.26
Στρουθόνων 712.38.qui Aristophani. 543.21
Στρους 531.38
Στυμφάλιστοι 170.11
Στυφέλωσις 165.25
Συκαλὶς 756.43
Συκάλιστος 756.48
Σχοῖνος quid 687.30
Σῶμα ξυλοειδὲς 37.23.26.39

T

Ταγηνάριον auis 73.27
Ταγὴν auis nomen 74.16
Ταναγραῖοι ὄρνιθες 189.37
Ταὼς 7.16.23
Ταὼς quid 7.47
Ταταιρὸς 47.5
Ταὼν 7.23
Ταῶν 7.23
Ταὼς 7.23. quos Græci sic vocet. 7813
Ταὼς 7.24.vnde dicatur 7.26
Τέτραξ 46.10
Τέτριξ 62.45
Τιτιγῶνας cur Passeres vocet Homerus 538.57
Τιτύρα 47.5
Τιγανιτὰ οὐα 301.13
Τυρῶν quid 30.1
Τυρεὺς cur Argus dictus 30.1
Τζερταγάλη 251.4
Τζίχλα 579.50
Τιτασὼν 485.51
Τιτίζειν 358.28.485.44
Τιτυβίζειν 116.16.24
Τιτυζειν 669.45
Τιτύζειν 669.48
Τονθορίζειν quid 370.23
Τόργος quæ auis 395.17
Τόρτυξ 152.15
Τραγῶν quid Arist. 243.14
Τραχηλος quid 37.49
Τρίγονα vel τρίγονα 507.6
Τρύρων 305.15
Τρυρὼν pro περιστερᾷ 357.46. quibus auibus conueniat 357.46
Τρίζειν 116.24.508.19.538.37
Τρίκκος 650.52
Τριλοφία cur Vpupa dicta 705.26
Τροχὰς 595.18
Τρίχλα 579.42
Τρομητὰ οὐα 300.35
Τροχίλος 650.30
Τρουλίτις 826.46
Τρυγονοφάλλειν quid 528.20
Τρυγὼν Aesculapij nutrix 505.48
Τρύζειν 508.19.513.33
Τρυλλίζειν 170.18
Τρυγλίτης 531.22
Τυλὰς 597.30
Τυφλόμυτες 165.26

Y

Ὑπολαΐς 753.10
Ὑποχὰς quas vocent Græci 612.28

Φ

Φαβίτυπος Accipiter 362.26
Φάκη 484.46
Φασιανὰ 54.41
Φασιανὸς 47.4
Φασιανοὶ Ἀλεκτρύονες 47.10
Φασιάτης 54.40
Φασιατικὸς 54.40.
Φασιανικὸς ὄρνις 47.6
Φασιανικὸς sycophanta 54.37
Φᾶσις 54.36
Φασσόφορος Accipiter 362.27.490.28
Φάτνη ἱππότροφος 498.6
Φιλίππου ἀλεκτρυὼν 184.16
Φλῶρος 750.25
Φοινικόλοφος ales 237.28. cur Gallus sic dictus 195.37
Φοινικοῦρος 746.10.13.& inde.

Καλάμδρα

INDEX.

χ

Χαλάνδρα 846.20
Χάλαξα 209.46
Χαλοξίαι. ibidem
Χαλκεὺς Athenæi 185.47
Χαμαίζηλος 846.28
Χειλῶνες 189.24
Χειλώνιον ficus 658.45
Χειλώνιοι 659 56
Χειλωνία βοτάνη 677. 18. σπέρμα 658.46
Χειλωνίαι λαχάνου 677.14
Χειλωνίου λίθος 677.47
Χειλωνίζειν 668.30.674.34.681.11 679.49
Χειλώνιος 677. 18
Χειλώνιος ἀκανθώδης 677. 14
Χειλώνιος ἀκμώδης 658. 31
Χειλωνίσμα 680.5
Χειλωνισμὸς 680.5
Χειλώνιον μονοπῶμα 668. 26
Χειλὼ 659.53
Χειλὼ 659. 6. vnde dicatur 660. 2 brachiale ornamentum 658. 30. pro equorum impetigine 35. pro cauitate in flexu brachij 39. pro pisce 40. pro naue 55. numo 1. pro fydere 8
Χειλὼν βαλαωία 698.22
Χειρὸν quid 151.15
Χῆνες cur Perdices vocet Aristoteles 121.35
Χλωρὸν oui quid 191.24
Χρῆσις πλούτου 131.40
Χρυσόφαρυς piscis 185.45
τὸ Χρυσοῦν oui quid 191.24
Χρῶμα quid 37.25

Ψ

Ψὰρ 631.26.37. etymum 44
Ψαῦρα 532.6
Ψάρος 631 37. etymum 44
Ψηλάφει 189.24
Ψιλὸν quid 37.1
Ψιλυρίζειν 669.44

Ω

Ω'ερίον 190.56
Ω'ιον 190.55
Ω ὠὸν ὄρνις 189.25
Ω'ϊον 190.53.55
Ω'ϊτις 190.54
Ω'χρον oui quid 191.24
Ω'ον vnde dictum 190.51
Ω'τις 85.49

Hebraica.

Acaua 187.30
Agur 531. 4.659.39
Anapha 85.45. 702. 32
Astorgel 631.27
Ataleph 702.38
Aysch.1 86.17

Barbur 186.39.343.14
Beia 190.47
Bezah.190.46
Boltzlerch 844. 36

Caiah 518 15
Chasida 702.28
Coquin 108.11
Cos 702.39
Curbalin 196.3

Das 187.30
Deror 511. 23. 659.42
Dukiphat 62.38.187.29.702.27

Gaber 186.47
Gabera 186.50
Ghelogh 203. 15
Gozal 357.21

Habur 187.24
Halida 702.31.708.50.11
Hobanim 7.17
Hoben 7.17

Ianah 357.17
Ion 357 8
Ideon 725.18
Ionah 357.9.370.43.432.10
Ionetah 357.21
Ionin 357.8

Kaath 702.38
Kore 108.5

Lasecheui 186.33

Nagar tura 187.33
Neelasa 7.14
Nergal 187.24

Perdisi 108.8
Phasion 46. 38
Phasionin 46.37
Paeon 46.45

Quore 108.6

Racham 702.37
Rasian 7.16.772.18.773.10
Sachina 523. 26
Sakua 186.38
Sarsi 186 45.631.25
Scalun 151.40
Scelau 46. 45.174.37.151.40
Schephenina 506.46
Scaphnin 506.43
Schuphnina 506. 46
Secheui 186. 22
Sikui 186.38
Sis 659.14
Sis agor 659.34
Sus 659.14.34
Susah 659.23

Taltela 187.8
Tarnagela dedana 187.26
Tarnegol bara 187.26
Tarnegoled chilsar 187.28
Tarnegolin mecharchorin 187.28.
Tarnegala 187.16
Tauala 7.21
Tauasin 7.21
Thachmas 772.16.773.10
Thor 506.42
Tuk 7.14

Zaghta 186. 16
Ziparim 530.55
Zipor 530.45.615.7
Zuzilcha 506.49

Chaldaica.

Barionah 357.24.

Ionetah 357.21

Korea 108.8
Koriath 108.9

Phasiani 151.48.

Saluain 151.51
Scilua 151.47
Saphnina 506.46
Selau 151.46
Senukita 531.8
Shalua 151.48

Tarnagola 187.35.

Zepara 531.3

Arabica.

Abasic 698.33
Abderagi oua 57.20
Abroycayn 694. 34.
Abur 531. 3.
Accurtis 750 31.
Acontis 750.31.
Actago 73.6
Adritigi 46.47
Adruculidides 725.8
Adrungi 46.47
Aducarucegi 187.37
Aducasugeg 187 35
Aduranti 108.29
Aduzaruzegi 187.36
Alcanabiri 831.6
Alchabagi 108.26.caro 79.19
Alchabegi 108.17.24.caro 56.33
Alchamari 579.36
Alchata 357.29.363.42
Alchaugi 756.45
Alcubi 46.54
Alcubigi 103.19.831.10
Alderargi caro 56.34

Alderaris

INDEX.

Alderariz 46.49
Alduragi 73.4. caro 56. 30. 79. 18. 108.25
Alfafauin 506. 52
Aifia 603.7
Alfrach. 187.42. 357.30
Alfuachat 502.2 caro 79.16
Algardaione 659.51
Alguariicin 357. 28
Alguefim 363.6
Alguriicin 357.29
Alhagie 303.5
Alharbari 62.40
Alhabari 85. 46
Alharbari ouorum vſus 95.48
Alhaſſafir 531.12
Alhudud 702.40
Almoſos 456.25
Alnuaheb 357. 33
Alpheſi 187.45
Altahiegi 46.53
Altaingi 46. 51. 151. 54. quid ſit 46 54
Altamegi 46.53
Altaraigi caro 56.33
Altedarigi 46.49. caro 79.19
Altedarugi 46. 50. 151. 54. eius caro 79.17
Altedraxi 46.47
Altei 108.27
Alteiei 108.27
Alteiem 108.27
Alteiugi 46.51. 108.20
Altheiugi 108.24
Altereze 108.28
Aluers 484.40
Alurſam 357.29
Aluraſan 484.38
Alzaraxir 579.28. 631 19
Alzeudeni 631. 35
Amaſtorocoz 809.15
Annara 191. 9
Antogos 152.9
Apothia 698. 11
Archi 603.6
Asbar 531.14
Aſcilli 195.51
Aslengi 542.26
Aſlauados 809. 15.
Atacuigi 73.7
Atage 73.7
Atedemia 46.47.
Atederaz 46.50
Atehemigi 73.7
Atheiz 108. 26
Atiekeha 357. 20
Atodregi 46.50
Atuiugi 108.23
Audon 773.14
Aulonet 579.40
Azamicos 799. 54

B

Baadh 190.48
Babebor 531.16
Baid 190.47
Barch 190.49
Baſit 651.1
Beid 190.47
Belez 503.26
Bononion 108.29

C

Cabagi 108.16
Cabegi 108.15
Calegua 531.14
Camberi 831.8.
Cambura 841.8
Canaberi 831.6
Caſarenga 531. 14
Caruph 531.9
Camamah 357. 20
Chataf. 659.52
Chatas 659.52
Chauraf 659.50
Chericos 603. 9
Cicla 579.37
Clas 579.36
Clice 579. 37
Cokoyles 603.9
Condes 542. 26
Coratoz 831.15
Coſcfos 603. 6
Coſſifos. ibidem.
Cubegi 108.15
Cubeth 46.15. 108.14
Cubi 46.55
Cubigi 108.15. 108.23. caro 79.17
Cuzardos 841.15

D

Daryachim 694. 35
Dazamah 357. 21
Dem Alcamar 357.27
Demen chame 357.26
Digedi 187.42
Digegi 187.41
Dorache 151.51
Duragi 507.2
Duram 506.52
Duraz 73.5. caro 79.16

E

Echus 603.7
Edulous 603.8
Elbair 190.49
Enondom 773.13
Ethida 603.8

F

Farrakoz 603.9
Faſtocoz 603.9
Fatalyz 809.15
Feita 484.46
Finore 831.15
Fitomos 702.41
Focoton 603.10
Folkynos 203.9
Forador 47.1
Foraidec 47.2
Foradoz 831.15
Furogi 187.37
Furogigi 187.37

G

Gamamah 357.21
Gereſol 702.42
Giaziudiuch 187.35
Graceid 831.14
Guagias 152.10
Guareſcen 484.38. 506.51
Guariſdem 357.28
Guarzen 357.29

H

Hacokoz 702.43
Hakalokirim 152.
Haman 357.24
Hamama 409.51
Hamen 357.25
Hanabroc. 831.8
Hara hamen 357.26
Harcoyz 152.10
Hazir 830.20
Heman 357. 27
Hyz 750.31

I

Ibis 750.31
Iudebot qui cibus 456.52

K

Kali 543.44
Kakeli 151.50
Kaloz 484. 45
Kambrach 831.21
Kepſot 603.6
Knakendin 357.29.
Kokoroz 831.15
Kyloz 484.45

L

Laaman 357. 26
Leſan alhaſſafir 531 5

M

Merulas 603.7
Mutagenat 303.8

N

Naid 190.48

O

Odorbrion 773.13
Ophim 531.14
Ozonab 191.29

Digitized by Google

INDEX.

P

Paros 631.38
Paſſara 531.15
Perdix 46.51.54
Pherak hamas 357.24
Politicum 108.30

R

Radaim lapis 253.35
Radorvz Alberto quæ auis 62.6
Rhai alhaman 410.36
Roſelnageli 108.29
Ruiqui cibus 456.54

S

Salua 151.50
Salui 151.47
Schalau 151.50
Seukar 410.24
Seman 151.53
Sofadas 756.47
Sophlidas 756.47
Struthion 531.15
Stupion 531.16

T

Taer 531.1
Targula 507.4.631.36
Tauas 721
Teyuz 108.29
Thagore 507.5
Thartaph 659.52
Theiugi 108.20
Traguliduntes 725.6
Triangel 579.40
Tuieugi 46.53

V

Vehica 484.46
Vſnem 543.44

X

Xuchroe 531.29

Y

Yboe 750.30
Ydos 750.31

Z

Zezir 631.34

Italica.

Allodetta 831.19
Allodola 831.19
Aryotin 654.50

B

Ballarina 725.28.726.41
Barada 739.26
Barbarotto 698.42
Beccafico, Beccafigo 756.48
Becco 196.29
Bertazina 573.5
Biuit 661.10
Boarina 733.36
Boarina della ſtella 651.10
Boarola 733.36
Borin 733.41. eius deſcriptio & icon 734
Bouerina 726.13
Buba 703.1
Burgotto 379.20

C

Calandra 844.28.846.38
Calandrella 844.28
Capellara 831.8
Capelluta 841.12 841.16
Capo nero 752.44.756.30
Capo d'oro 651.9
Cappon 543.36
Cardellin 799.55
Cardello 799.55
caudatremula 725.7
Cedron 62.50
Celega 532.39
Centone 252.36
Ceppa 573.3
Celila 660.22
Chiapparon 849.51.
Chiara dell'uno 191.19
Chioccia 203.24
Chiuin 733.40
Cia 855.6
Cia montanina 571.12.857.49
Cia pagliarina 855.7
Cia pagliarizza 856.35
Cia ſaluatica 857.46
Cion 597.33
Cipper 597.33
Cipperina 841.16
Cirlo 855.10
Curlo matto 857.48
Ciſere 593.46
Codacinciola 725.27
Codatremola 725.27.726.43
Colmeſtre 146.47
Colomba riccia 471.4
Colomba ſorella 361.8
Colomba ſotto banche 360.36
Colombaia 379.25
Colombo aſturnellato 464.10
Colombo torquato 486.7
Colombo tronto 464.10
Columbina 593.40.623.10
Compatlo 530.36
Coppo 302.13
Cornuto 753.16
Correiolo 650.12
Coroſſiollo 746.16
Cotuz 98.53
Cotremola 728.34
Coturnice 105.17.109.6
Couarella 841.16
Criſtella 703.6
Cul rollo 746.16
Culo bianco 762.26

D

Dardanello 661.11.694.36
Dolcichini radices quæ 42.36
Dreſſo 593.39
Drexanos Venetis quæ auis 580.44. 593.38

F

Fagiano 47.19
Fanello 824.6
Fanello marino 825.44
Faonello 824.7
Fartagnia 844.28
Fatan. Faſano 47.19
Faſan nero 67.27
Faſanella 46.14.80.35
Faſiano alpeſtre 67.27
Fauaro 362.18.486.9
Filomena 775.38
Finet 825.34
Fior rancio 651.8
Francolino 73.20.80.35
Franguello 816.31
Franguel muerneng 744.26
Franguel montagno. 645.37. 744. 25.821.12
Fratino 721.13
Frinſon 850.46.645.36
Fruſon. ibidem.

G

Gallatura 209.45
Galletto di Maggio 703.4
Galletto di Marzo 703.3
Gallina 190.34
Gallina naina 192.20
Gallina d'India 36.19
Gallo 190.34
Gallo Groteſco 319.50
Gallo d'India 36.19
Gallo del Paradiſo 703.2
Gallo Saluatico 62.53
Gardenna 593.48
Geron 726.44
Giarola & eius deſcriptio. 765.45. icon 766
Gigenia 580.18
Gottoroſola 829.16
Graſſagallina 252.37
Grilon 745.36

H

Heibei 145.19

I

Iſola de Columbi 410.44

Digitized by Google

INDEX.

L

Legora 809.46
Legorin 809.45
Lequila 853.9
Lodola 831.19
Lodola campagnuola 847.51
Lodola compestre 844.27
Lodola capellata 841.15
Luganello 809.46
Lugarino 809.44
Lugaro 809.44
Lutignuolo 775.38

M

Maluizzo 597.32.
Megliarina 856.37
Merle alpadie 613.14.630.18
Merlo 603.18.602.18
Merlo alpestre 623.6
Merlo biauo 618.34
Merlo chiappà 615.16

O

Occhio bouino 651.9
Orbalina 711.16.713.20
Otorno 146.47
Ouo 191.1
Oua da bere 300.30
Oua nella teglia 301.14

P

Paglierizo 856.38
Palombella 485.26.503.19
Palombo 258.44.485.30.486.6
Palombano 485.30
Papagallo peice 638
Papazzino 651.13
Parisola 713.19
Parizuola 711.13
Paronzino 715.41.718.5
Parozolino 721.13
Parruza 711.15
Paruisola 703.20
Paruisolin 721.13
Passere 532.59
Passere casaringo 532.39
Passere matto 530.47.536.3
Passere matto siue ingannolo 563.50
Pauarina 251.37
Pauoneggiare 19.55
Pecietto 741.37
Pendolino 715.42
Perchia chiagia 654.51
Peridice 109.18
Perdice alpestre 145.19
Pernigona 109.17
Pernice 109.17
Pernis alpedica 80.34
Pernisa 109.5
Perniso 109.5
Pernise bianca della montagna 145.20
Pesce palombo 484.30
Pesce Rondine 658.41
Petron 849.50
Petronella 844.27
Petronello 849.51
Pettorosso 741.26
Petusso 741.36
Piccafiga 752.41.756.48
Pigliamosche 734.45
Pinson 816.32
Piombina 165.8
Pispilla 725.30
Prada 244.14
Pizzagallina 252.37
Poligola 711.16.713.21
Pollastro 290.41
Pollarolo 249.31
Pollo 190.41
Porto delle quaglie 156.47
Prune de frati 127.34
Prune pernigone. 127.28
Pulcino 190.33.42
Pulina 303.50
Pullaro 249.26
Pullicino 190.33
Puppola 703.5
Putta 703.8
Puuioso 258.44

Q

Quaglia 152.19
Quagliarolo 163.48

R

Raparino 800.2.855.9
Rauarino 800.2
Rè delle Quaglie 174.51
Reatino 653.48.654.50
Regio 844.28
Reillo 651.15
Rendina 698.39
Retino 651.14
Reuezol 746.14
Rhoucas 145.18.
Riatino 654.50
Ripariola 694.31
Rondela 658.42
Rondena 660.22
Rondina 698.39
Rondine 660.21
Rondinella 660.22
Rondola 658.42
Rondone 694.35.698.41
Roscignuol 775.38 quid Bocatio 772.55
Rospetino 721.13

S

Saffarolo 498.23
Scagliuola 768.23
Scartzerino 854.17
Scatarello 759.46 icon 760
Schiron 595.28
Scricciola 651.16
Scuffacoa 725.28
Searino 853.33
Serino 853.33.854.6
Spaiarda 856.39
Sparnazzare 256.4
Spron di cauallere 835.29
Squaffacoa 725.28
Starna 109.17
Stoffare 297.17
Stolco 62.56
Stolgo 62.55
Stolzo 62.55
Stoppia 732.6
Storno 631.49
Strapazino 764.16 descriptio & icō ibidem.
Stuffiotto 744.27
Sturnello 631.48
Suffelleno 744.26

T

Taranta 850.45
Tartari 694.35
Teste nere 752.44.756.30
Tordo 580.16.599.34
Tordo peice 579.7
Torlo dell'ouo 191.27
Torquato 486.6
Tortora 507.14
Tragino 164.35
Triofagalo 835.10
Tronfo 361.7
Trotta 506.17
Truffelo 165.45
Tschirnabò 713.21

V

Vcciello di neue 725.30
Vccello d'oro 853.35
Verdmontan 850.41
Verdon 850.40
Verderro 850.41
Verzeror 856.37
Vidarino 800.40.853.34
Viscada 585.20.30
Vouo 191.1
Vpega 703.2
Vrbian 145.16
Vsignuol 772.53.775.38

Z

Zaranto 850.44
Zinzin 711.15
Zizila 66.22

Gallica.

Alouette 831.19.844.37
Alouette de pre 832.2
Angel 501.48
Arbenne 145.16
Arondelle 658 42
Auliecue 728.34

Barto-

Digitized by Google

INDEX.

B

Barremare 725.35.928.33
Battequeue 728.33
Battelleffifue 728.34
Beccalle 73.54.756.13
Beccafigo 756.36
Beree. 741.37
Bergerette 728.38
Bergeronnette iaulne 728 39
Berichot 654.53
Beuichon 654.52
Bifet Gallis quæ auis. 362. 21. 498. 30
Billarde 86.29
Blanc d'vng oeuf. 191.19
Beuf de dieu 654.53
Bret 599.20
Briant & eius deſcriptio 750. 34
Bruyan 856.40

C

Caille 152.28
Calandre 151.23.595.43.846.42
Canne petiere 74.51.quæ auis 61.33 hiſtoria 96. 1. non elle Terracem Athenæi 96.9
Caſſerioix 630.13.645.40
Cedrini 854.10
Celui de muraille 563.38
Cerilin 809.46
Chanteur 657. 39
Chappon 343. 38
Charderaulat 800. 3
Chardonneret 800. 2
Chardonnet 800. 2
Chariuari 493.41
Chochiepere 645.40
Choſſi 647. 38
Cinit 809 46
Coc de bois 62. 54
Cochet 190.43
Cocheur 841.17
Calapa 726.47
Columbe 258.45
Columbe priuee 258.45
Conta ſalona 654.55
Coq. 190 35
Coquu 108.10
Coulon 258.45.486.15
Cublanc 759.35
Culblanc 762.26
Curſalet 863.45

E

Enguiane paſtre 726.45
Eſtourneau 631.49
Etpie 703.8

F

Faiſant 47.19
Fallope 832.2.849.8
Fartourle 832.1
Fatlouſe 849.7
Fauuette brune 752.10.765.6
Fauuette rouſe & eius hiſtoria 656 44
Forfonte 654.53
Freux 96.22 quæ.62.3
Fuguet 563.36
Furo 187.38

G

Gaeu 190.35
Gal 185.40.190.35
Galebre alpinis quæ 109. 38
Gau 190.35
Geline 190.36
Geline deboys 80.39
Gelinette 190.36
Gelinette ſauuage 80.36
Gelinote de boys 80.39
Gorge rouge 741.37
Gran Hirondelle 698.44
Gran Martinet.698.44
Grand Ramier 486.13
Griue 580.20.581.12. 593.40
Griue petite 599.33
Griue ſtalle 595.42
Grosbec 645.39.50
Groulard 739. 45
Guignecue 725.35

H

Harondelle 660.23
Harpens 101.25
Hauſſecul 728.34
Hirondelle de riuage 694.40
Huppe 703.7

I

Iau 185.41
Iaule d'vn oeuf 541.27

L

Lauandiere 726.45.758.33
Linote 823.53
Linotte 824.8
Litorne 295.34.580.23
Lupege 703.7
Lynnette 824.8

M

Maienze 713.29
Manſart 486.16
Marenge 721.15
Martinet 694.37
Mauuis 597.34
Mauuiz 580.21
Mayenche 711.17
Mere de Cailles 174.55
Merle 602.28.603.26
Merle au collier 620 45
Merle bleu 615.16.618.32
Melange 718.16.613.24
Meſangebleue 721.15
Melange hupee 724.7
Melangue à la longe queue 725. 43
Moeyen d'vn oeuf. 191.27
Moil 107.39
Moineau 532.44
Moiniaeu de muraille 563.42
Moniaeu de noyer 563 40
Morgeline 252.32
Muset 532 44
Moucherelle 738.29
Mouchette 738.30
Mouchet petit 765.8
Mourier 718.5
Moutardier 698.45
Moyae 721.15

N

Nonette 713.22

O

Oeuf 191.1
Oiſeau de nerte 580.20
Oſtarde 86.28
Outbarde 86.28
Outarde 86.29

P

Papafigo 756.36
Paile 532.43
Paſſera 532.43
Palletaeu 532.44
Perie 199.25
Perdris 109.13
Perdris aux pieds rouges 109.8
Perdris blanche de Sauoie 145. 15
Perdris de Chams 109. 15
Perdris franche 109.9
Perpris gaue vel gaille 109.8
Perdris goache 109.15
Perdris Grieſche 109.14
Perdris gringette 109.13
Perdris griſe 109.15
Perdris de montagne 80.38
Perdris rouge 109.9
Perniſe 109 8
Petit ramier 486.14
Petit roy 651 16
Phauier 362.16.486.9
Pied d'Alouette 835.28
Pied de Geline 251.33
Pied de pigeon 410. 22
Pigeon 258.39
Pigeon ramier 486.16
Pinſon d'Ardaine. 821.28
Pinſon montain 821.21
Pinſon royal 645.40.53
Pinſon verdier 815.53
Pion 744. 29
Piuoine 744.28.856 32
Pol 190.42
Pollaile 190 43
Pollet 190.42
Poul 651.16

Digitized by Google

Poule 190.36
Poule d'Inde 36.20
Pouſsin 190.43
Pouſſiniere 186.16
Preier 177.18.deſcriptio 179.26.cur ſic dicta 181.55
Pruyer 179.26

Q

Quinſon 816.43

R

Ramier 362.16.486.9
Raſale 109.16
Raſle 175.14
Rebetre 654.55
Redoyell 654.55
Rezeto 654.55
Roguau piſcis 6.42
Roncette 739.53
Roſcignol 775.58
roufſignol de muraige 746.47 772.7
Roſcignol ramage 775.52
Rottellet 651.16
Rouge bourſe 741.37
Rouge gorge 741.37
Rouſſette 765.6. 772.50 vnde dicta 765.15
Rubeline 741.37
Roy 654.52
Roy de Cailles 174.55
Roydes Ouſaeux 654.55
Roybetre 654.53
Roytelat 654.55.
Royuelet 651.16.654.53.

S

Scenicle 809.46
Serin 809.46
Sourſicle 651.16
Speruoczuolo 711.16

T

Tarin 853.8
Tarragon 361.37
Tetiz 182.44
Thyon 739.45
Tiraz 164.35
Tirin 853.9
Tortue 581.12
Tourd 580. 20
Touret 597.35
Tourez 580.21
Toutorrelle 507. 15
Traquet 739.41
Traſle 599.35.580.21

V

Verdere 856.40
Verdereule 856.40
Verdeyre 850.46
Verdon 856.40
Verdier 850. 46
Verdrier 856.40
Vitrec 761.16

Hiſpanica.

Abubilla 703.6
Aguza neue 715. 33
Alionine 721.13
Arreaquo 698. 44
Anelos 726.44

C

Chamaris 721.13
Codorniz 109.7
Cuaderniz 152. 28
Cuuuada 831.29

E

Eſternino 631.48

F

Faeſan 47.19

G

Gal 185.40
Gallina 190.37
Gallina enana 191.53
Gallinero donde duormenlas
Gallinas 249.72
Gallo 190.37
Gelondrina 660.22
Gelondrino Anderinha 660. 22
Gorrion 532. 42
Gorrion pequeno 532.43
Gorrioncello 532.43

M

Melroa 603.26
Mierla ibidem
Milcheiro 721.13

P

Palama 256.44
Paloma torcaz 486.8
Pardal 532.41
Pauon de las Indias 36.20
Paxaro 532.41
Perdiz 109. 10
Petypitalo 715. 33
Pintacilgo 800.6
Popa 703. 6

R

Ruiſſeñor 775.45

S

Sielecolire 800. 6
Sirguerito 800.6
Stornino 631.48

T

Tintilao 713.30
Tordo 580. 23
Tortora 507. 14
Tortorilla 507.14

V

Venccio 698.44
Verdelham 850.46

Z

Zorzòl 580.23

Germanica.

Aeſchmeiſzle 722.14
Amſel 603.26
Auerhaen 62.23.63. 2 vnde dicatur 63.4
Auuerochſs 63.9

B

Baumlerch 847.53
Beemerziemer 597.37
Begeſtertz 726.40
Behemle 597.37
Bergfaſan 63.12
Bergmeiſzle 715.45
Bergſchwalben 693.18
Bergtrottel 597.36
Beubellerch 841.17
Birhamſel 603. 52.620.26. 623.4
Birgfaſan 67.22
Birghum 63.12
Birckhuner 62.22. 63.9
Birgſchlingen 66. 28
Birck arbor quæ 63.10
Birckhoun 73.10
Birten 597.42.599. 11
Blauumeiſz 721. 17
Blauuogel 589.31.617.34
Bleidlerch 844.33
Blatfinck 744.29.36.816. 4.
Boemerle 597.36
Bollebick 744.31. 645. 48.745. 46
Bollenbyiler 744.31.745.46
Bomerlin 567.36.
Brachamſel 177.22.30. 613.19
Brachuogel 177.20.580. 50.613.8
Brandtmeiſz 713.28
Bratne milch 302.12
Brechuogel 618.54
Brommeiſz 744.30

Buch-

Digitized by Google

INDEX.

Buchfinck 816.45
Buſtner 762.24
Bymeiſſe 721.18

C

Calekuttiſch hun 36.18
Chinen 619.9
Cog. 190.35
Coper 847.53
Cronabet 593. 48

D

Draſſel 599.37
Droeſtel 599 37
Dumeling 655.3
Duriſtel 599.38

E

Emberitz 571.13 856.42
Emmeritz 572 9.856.42
Emmerling.144.23
Ey 191.1
Eyer in ancken 301.14

F

Fademle 854.15
Faſan 47.20
Finck 800.17.816.44
Flugenſtecherlin 737.5

G

Gael Bachſtelrzen 726.8
Gaggſen 203.16
Galander 846.40
Galgenſiken 856.42
Garſthammer 739.35
Gaulammer 752.1
Gehoſsle hennen 194.1
Gelbe VVaſſerſtelz 728.39
Geelgorſt 856.44
Gerſthammer 533.47
Gerſvvalmen 698.46
Gickerlin 736.30
Gilberlichen 836.45
Gilblinck 856.44
Gilvvertſch 856.43
Girlitz 854.16
Girſitz 829.46
Gixerle 597.43
Goldammer 144.23
Goldhendlin 651.16
Goll 744. 32
Golofinck 816.4
Graſmuſch 752.756.49
Graſmuſch mit dem ivvartz kopf. 756.38
Griel 98.53
Grienuogelin 736. 31
Groſs VVeitch hennen 193.27
Groſz holtz tub 486.18
Grunfinck 850.46
Grygelhaen 67.23.70.23
Gryllen 854.22
Grynerlin 775.2
Guckerlin 736.30
Guggel 190.37
Gugger 744.32
Gul 186. 35. 190.37
Gurſe 806.9
Gutfinck 744.30
Gyger 647 2.816.3
Gympel 744. 33
Gyntel, & eius deſcriptio. Liſ 50. icon 827
Gyrle 853.40

H

Hagamſzlen 620.30
Hail 744.32
Han 190.37
Hanen ſporn 253.2
Hanshan 190.37
Haſelhun 73.25.74.23.80.25
Heidenhempflin 824.14
Heidenmeiſz 724.6
Henf ſling 824.10
Henneberg caſtrum vnde dictum. 126.40
Hemmerling 856.47
Heubel meiſz 724.6
Himmellerch 844.15
Hirngryllen 854.18
Hirſzfinck 850.48
Hirſzuogel 850.49
Holtztuben 503.26
Hun 190.37
Huncxel 190.45
Hunerbiſz 252.23
Hunerdieb 241.50
Huneriſerb 252.24
Huonle 190.43
Huſsvvalm 660.24
Huſzrotele 746.17
Huſziſpar 532.46

I

Indianiſch hun 36.19

K

Kaarmeiſzle 722.15
Kalander 846. 40
Kaphan 343.39
Kappun 343.38
Kapuneuſtein 199.33.253.38
Kathaan 703.8
Kernbeiſz 645.42
Kirſzfinck 645.42.850.48
Kirchſvvalben 693.17
Kirſeſchneller 645.43
Kitzeren 590.2
Klar oder vvijſs im ey 191.19.4
Klein Zimmer 581.6.619.4
Kleiner Orhaen 67.20
klepper 645.42
Kloſterfreuvvle 726.48
Kobelmeiſz 724.5
Kolmeiſz 713.24.722.30.723.4
Koruogel 856.44
Krameruogel 580.48
Kranvvituogel 595.36
Kriel 192.29
Kunter 258.47
Kuteramiel 623.5
Kurhenn 38.43.342.26
Kuttuogel 850.46

L

Laubhaen 67.20.81.27
Leihennen 192.13
Letch 831.21
Leym troſtel 581.10
Lobfinck 744.34.816.4.
Lockruben 398.45.503.26
Lumingk 532.45
Lurlen 844.36
Lynfinck 824.9.

M

Maglerch 841.17
Maldfinck 821.23
Maldlerch 848 24
Maldzinsle 808 36
Maltfaederen 196.53
Mayſz 711.18
Meelmeiſz 721.16
Meerziſche Drueſſel 589.36
Meiſenbeinle 711.38
Merl 603.27
Meyle 711.18
Miſtelfinck 593.46
Miſtler 593 46
Munchlein 756.40
Murhan 342.6
Murhenn 342 16
Murmeiſz 722.9
Murſpyren 693. 18.698.46.
Murſvvalben 693.18
Muſzhaher 631.4

N

Nachtgall 775.45
Neſſelzſcuning 655.3
Nutzbicker 651.4
Nuſzbrecher 630.14.631.4.

O

Ochſeneugle 651.19
Orhan 38 40.62.9.19.63.2.

P

Pennyſſe 109.11
Pfaffiin 744.38
Pfauen ſpiegel 19.16
Pfanneſtil 715.45
Pfannenſtuglitz 715.39
Pfauuenfyll 19 23
Pfauuenkrut 19.16

Digitized by Google

INDEX.

Pfippe 244.15
Pimpelmeiſz 721.16
Pirkhuener 63.9
Plochtub 486.19
Plutzte huner 297.52

Q

Quecker 744.36
Quetſchfinck 744.35

R

Rachhuner 80.23
Raphun 109.18
Rappfinck 850.47.852.6
Reckholteruogel 595.36
Rietmeiſz 722.9
Rinderſtaer 631.49
Ringamſel 622.5
Ringelſpatz 529.35
Ritterſprou 835.28
Ringeltub 486.18
Robelierch 847.53
Rorgeutz 529.43
Rorgytz 529.43
Roſzamſe 623.4
Rotbaſtle 741.37
Rotele 741.37
Rothun 109.18
Rotkelchyn 741.38
Rotkogelken 800.5
Rotkropff 341.38
Rotkropfflin 741.38
Rotraphun 109.12
Rotſchvventzel 748.24
Rotſtertz 746.19
Rotuogel 744.32.746.18
Rottertroſtel 597.40
Rotzagel 746.18
Rouuert 821.24
Rynſvvalbe 694.41
Rynuogele 694.43

S

Sangdruſchel 599.38
Sanglerch 844.33
Scarlach.251.2
Scherrer 593.47
Schlagtub 486.18
Schneehun 145.21
Scgneefinck 821.24
Schneptf.175.17
Schneeuogel 145.22
Schnykuning.655.3
Scolferle 799.50.825.38
Scholzlin 824.9
Schrathun 145.23
Schrecke 175.2
Schvvadeile 854.16
Schvvalbe 660.24
Schvvalm 660.24
Schvvartzkopff.756.38
Schvvantzmeiſzlin 715.44
Seehan 185.37
Seeleychen 829.17
Seeſvvalm 661.24
Siſtelfinck 800.3
Siſteluogel 800.3
Snekoening 655.2
Spar 532.44
Spatz 532.44
Speiren 694.40
Speirſvvalben 694.45
Sperck 532.45
Sperling 532.45
Spiegelmeiſz 713.24
Spilhan 67.24.72.6
Spirſchvvalben 698.46
Spreche 631.50
Spyren 694.48
Staar 631.49
Starn 631.49
Steinamſel 623.4
Steinbyſſer 645.42
Steinhun 145.23.146.48
Steinlerch 847.53
Steinrotele 589.30.617.29
Steintroſtlen 589.30
Steintube 360.19
Stigelitz 800.4
Stockhenling.825.33
Stoer 631.49
Stoltz 63.2
Struſzle 651.19
Struſzmeiſzlin 734.5
Summerrotele 746.17
Svvale 660.24
Svvalmenkraut 677.44
Svvalmenſtein 677.49
Svvartzkopff 752.43

T

Tauble 258.46
Tauberfuſz 410.23
Teelſchvvalben 694.48
Thanfinck 821.24
Thannenmeiſzle 651.20.724.17.808.34
Thumhert 744.33
Thumpfaff 744.35
Thurnzkoening.655.2
Todtenuogele 737.4
Todter 191.27
Tortelrub. 507.16
Trapp 86.21
Triel 98.53
Triellappen 101.9
Troſtel 599.36.580.38
Truns 700.6
Truſel 599.39
Tſchutſcherle 825.34
Tub 258.46
Tubenkropfle 409.44
Tubenrock 410.29
Tuble 258.40
Turtel 507.16
Tutten 191.28
Tutten 191.27.850.47

V

Valdhum 109.18
Vberſvvalbe 694.40
Verdempffen 297.18
Verdempffte eyer 300.20
Vogelkraut 252.37
Vrhaen 59.39.62.39.63.2. vnde dicatur 63.3
Vrhanſlangen.66.28
Vrochſs 63.9
VVachholteruogel 595.36
VVachtel 152.29
VVachteln Kyning.175.1
VValtamſel 622.5
VValdmeiſzle 724.16
VValdtroſtel 581.8
VValtrotele 741.38
VValdzinſzle 724.18
VVaſſerſchvvalbe 694.41
VVaſſertroſtlen 589.33.
VVedehoppe 703.9
VVecholbterziemer 595.37
VVegeſtertz 726.48
VVegſteckIin 749.2
VVeindruſchel 597.43
VVeingartuogel 597.43
VVeſch hun 36.19
VVeltſch raphun 109.11
VVeltſchtuben 486.33
VVetterhan 254.20
VVidehupffe 703.8
VViltraphun 145.23
VVildvviſzhun 145.23
VVinſel 597.36
VVinterfinck 821.24
VVinterrotele 741.37
VVydenguckerlin 737.7
VVyderle 737.12
VVydhoff.703.8
VVijntepfker 718.9
VVijntroſtel 597.28
VVijnuogele 846.20
VVijſſerſpitzen 693.18
VVijſſe VVaſſer ſtelrz 726.48
VVijſztroſtel 597.41.599.40

Z

Zagelmeiſz 715.39
Zam ſchlagtuben 486.29
Zaum Koening 654.56
Zeunſchlipffle 753.6
Zeiſel 809.52
Zerrer 593.47
Zeyſich.808.36
Zeysle 806.8
Ziemer 580.23
Ziepdruſchel 581.28
Ziering.503.47
Zigelhemptling 824.13
Zilzelpeile 724.18
Zilzepfle 737.13
Zinze 809.52
Zilich 800.16
Zizele 809.53
Zunkuning 655

Zun-

Digitized by Google

INDEX.

Zunſchlipſtie 655.2
Zijſken 809.53

Belgica.

Aronde 660.24

B

Bolleduuen 361.24

C

Coelmees 713.24
Cortbeckeduuen 361.18
Cramer 580.24
Cijſken 809.54

D

Dien 543.2
Doffer 258.49
Draijers duue 361.16.369.33
Duffer 258.49
Duue 258.46
Duuebecken 386.12
Duuepotten 234.10
Duuesſach 381.17
Duijf.258.49

E

Engelken 808.56
Eer 532.34

F

Faſaen 47.20
Faſant 47.20

G

Galuogel 809.54
Gans 86.24
Gecopte duuen 361.30
Geeluinck 856.45
Geeluogelken 809.54
Gekrielde hennen 192.30
Gielſinche 816.1
Goutmeerl 613.16
Goutuinck 816.5
Graſsmuſche 752.38

H

Helmduuen 361.25
Hanneſcrapiel 236.3
Hoenderbeet 252.23
Hoenders erue 252.24
Houtmoſche 553.20
Huheron 703.9
Huberub 703.9.

I

Iuſine 856.43

K

Kappers duue 361.8
Klein Brachuogelken 739.40
Klokhennen 203.24
Knoe 824.10
Konijnxken 651.21.655.4
Krameruogel 595.35
Krieſduue 486.20
Kroppers duue 360.49
Kuijckendief 241.43
Kucken 190.44

L

Leef.856.20
Leeurick 831.22
Leeuvverck 831.22
Lijſter 580.24.603.27
Lyſteruogel 580.24

M

Maes 713.23
Manſau 486.17
Meerel 603.28
Merlaer 603.28
Meſe 713.23
Meſeslagen 712.28
Muſche 532.45.752.38

N

Nachtegael 775.46

O

Olimeerl 613.16
Ouerslagers duue 361. 25. 369. 33

P

Paſſer 530.35
Perdijs 109.18
Petter 800.5
Pilart 744.34
Pimpelmees 723.16.
Pippe 244.15
Pitter 800.5

Q

Quartel 155.29
Quartelsbeyen 159.52.16.5.54
Quickſtaert 725.36.726 49

R

Ringduue 486. 20
Rubin 814.10

S

Siſgen 809. 54.
Spracu 631.52
Spraeuvvepotten 641.28
Steenſvvalemen 698.47
Strouſdien. 543.2.
Struijs. 531. 38.
Svvalem. 660.25.
Svvalvve 660. 24
Svvalken Vorbott Friſijs 677.9

T

Tgeel Vant ey 191.29
Tille 388.17.
Trapgans. 60.55.86.24.
Trou 543.1.
Troutelduue 507. 18
Troutelen 507.18
Turtelduue 507.16

V

Vinck 816.45
Vlaſinck 824.10

Anglica.

Arlyng 618.53

B

Biſtard. 86.16
Blakbyte 693.28
Blakeſel. 603. 28.
Blockdoue 486. 22
Bruothen 186 15
Bulfinche 744.40
Buſtard 86.15

C

Capon 343.39
Chirche martinettes 693.16
Chijk 190.44
Clothurd 618.52.
Cok 190.38
Coushot 486.21.

E

Egge 191.1

F

Feſan.Feſant 47. 21.
Feldfare 580.25
Filfar 580.25

G

Gulz 86.27

Hath-

Digitized by Google

INDEX.

H

Hathlerck 844.32.
Hedge Sparovve 753.4
Hen 190.38.
Hen harroer 241.54
Hennes of Genny 36.38
Hethcok 340.21
Houuple 703.9

K

Kok of Inde 36.20

L

Lanerock 831.22
Lerca 841.18
Lerck 831.22.

M

Martlettes 698.50
Manuis 590.42.
Moreben 80.40

N

nychryngall 775.44

P

Perriſe 109.19
Poluer 593.50

Q

Quayll 152.30

R

Redbreſte 741. 39.
Redbrett 816. 46
Rede Sparroun 529.39
Ringetdoue 486.21
Robin 816.46.741.36
Robbyn rock 741.40
Rok martinettes 693.16
Ruddocke 741.40. 816. 46

S

Scaffinche 816.46
Sheld appel 816.46.
Siſken 808.56
Smatche 618.58
Sparrou 532.45
Spinck 816.46
Stare 631.52
Steinkek 618.53
Staill 631. 52
Ster 644.3
Sterling 631.54.643.50
Strockdoue 486.22
Svvalavve 660 25

T

Thegreat Svvalowes 698.48
Titmouſe 711. 18.721. 18
Troſſel 599.41
Turtell 507.17
Turteldoue 507. 16.

V

Velounham 856. 49
Vinck 816.46
Vouulring. 856. 50.
Vuagtale 726.49
VVolderch 847. 54.
VVood culuer 486.22
Vuren 651.21.655.4

Scotica.

Aneblax cok 340. 12.
Anagrey hen. 340.12.
Anem VVyrcok 342.6
Guſtardes 86.27

Polonica.

Baſant 47.21

Czizek 809.54

Droozd 599.44
Dudek 703.10

Gluch 580.26

Iemiolucha 580.26

Koropathva 109.19
Krolick 651.21.655.4
Sczigil 800.6
Sclouuinck 816.47
Spatzek 631.53
Slacziek 631.54

Bohemica. Hungarica.

Steglick 800.6. *Boh.*
Tſchalarmadar 80.40 *Hung.*

Illyrica.

Baziant 47.21
Czifz 809.54
Dedeek 703.10
Divvokky 486.23
Dlaſk 744.40
Drozd 599.44
Gerzabeck 80.42
Hrdlicze 507.17
Kos 603 28
Krziepelka 152.30
kuroptvva 109.19
kuuiczicla 580.25
Merle 618.34
Pinkauus 816.47
Priſkavvec 593.50
Rzierziabel 80. 45.
Skrziuuan 831. 28
Slauuik 775.46
Sparzek 631.53
Slaczieck 631.53
Steglick 800.6
Strnad 856.41
Sykora 711.18
Tetres 63.33. 63.13
Tetrzeuu 624 3.63.13
Vulaſtouvige 660.25
VVrasbecz.
Zeglolka 850.47

Turcica.

Agulgulſin 724.18
Ala 713.30
Bebleк 728.35
Bibil 855.4
Eeluck 603.29
Garatauk 593.50
Gargà 631.4
Giegen 645.44
Iebantau 80.43
Ibick 703.13
Iuga 258.49
Sarà 853.9
Serce 651.21
Surgiun 47.21
Vtlugan 809.54
Zil 109.19
Ygen 258.49

Aegyptiaca.

Maluph 190.39

Saracenica.

Dic 187.34
Teſeſe 187.35

Abiſſinica.

Arcazes 343.39

Indica.

Amaiuna 796.36
Cabuya 125.13
Caxibaxaqua 796.35
Fruſon 647.44
Hebequen 125.18.

Digitized by Google

Errata ſic corrigito.

Pag.4.35.cedens l.cedent p.14.15.remnant l.remnat p.14.17. Pauonacea l. Gallinacea p. 26. 16. depinctis l. depictis p.26. 19.Kianidi l. Kiranidi p.35. 31. mari l.mare p.36.14.qua l. quo.p.40.1.quem l.quo p.41.23.carunculs illa l.caruncula illam p.47.20. Pasian l.Fasian p.50.53.sorte l.sorte p.55.2. depratum l.depranatum pag.56.12. culentia ius virn l.cuius virulentia p.56.48.Pandioni l.Pandion p.74.23.Gallucinari l.hallucinari p.76.28.Francolium l.Francolinum p.83.18 volari l.volare p.92.maximè l.maxima p.99. Oedicnus cum pleudocypera l.Oedicnemus cum pseudocypero p. 106. 26 Gallucinantur l.hallucinantur p. 109.44.Pelicanus l. Aelianus p. 106. 48. Pndreas l.Andreas p. 109. 49. Pmerica l. America p.113.10. Trebitium l. Threitium p. 119.16. necessarium l. necessariam p. 125. 31. fœminca l. faminei p. 127.31. Splendet l.splendent p. 135.5. non l. nos p.145.4. vaneat l. vaneat p.155.5. magna l. magno p.156.42. abundant l.abundat p.162.12. illi damus l. illidamus p.165.29. Midia l. Midias p.167.1. sanctificamini l. Sanctificabimini p.169.53. Pophyriones l. Porphyriones p.169.52. Antonius l. Antonius p. 171. 55. quaternæ l. quaternè p.173. 34. Baptistam l. Baptista. 175. 35. alibi l. alias p. 186. 24. celatum l. celatam p.189.28. quuli l. equuli p 191. 48. imperatore l. imperatorem p. 198.20 natus l. natus p.201.34. elcmenti l. elementari p. 204. 36. pictor l. pictor p. 230. 32. enm l. cum p.231.9. vilitas l. vilitas p. 233. 3. hæc l. hæ p. 239. 18. vtrinque l. vtrique p. 240. vertetur l. verctur p. 250.46.herbam l herbam p.251.19. Gallinaceis l. Gallinacei p.257.28. lefteolis l. lafteolis p.274.50.Io.l.Io. p. 280.2 mares lege nares 44. vitellus lege vitellos p. 293. 42. vna l. vna p.294.35.quam l. quis p. 312.1. exornatos l. exornatus p.323.5. anteriores l. posteriores p. 326.30. pullis l. pullus p. 336. 25 & l. est p. 341. palustris l scoticus p. 362.2 Alchari l. Alchata p.363.20 religioni l. regioni p. 364. 10. varijs l.varij p. 378. 23 Columbas meas l. Columba mea p. 382.10 vultunque l.vultque p.383.2 afferuntur l. offeruntur p.384.15 dicta l.dictu p. 384. 17 at l. ac p.384. 23 illis is l. illisis p.384.38 se parcet l. separet p. 384. 40 conferecsunt l. consencscunt p.384.45 esse l. esca p.386. 38 soles l. solent p. 392. 52 Pantasilaam l. Penthesilcam p. 395. 16 trahat l. trahar p.397.7. ipsemet l.ipsamet p.398.42 exoscular l.exoculari p.402.43 aperto l.apertos p.404.47 insidet l. insedit p.408.12 quo l. quos p.414.24 sit l. sic 414.5 tentora l. tentorio p.415.51 ci l.eis p.442.56 ora l. ore p.454.51 myrtha l. myrtha p.513.3 colore l. calore p.523. 11 malcdicto l. maledictio p.531.43 ad l. atque p.533.11 albus l. albos p.332. 33 vocatur l. vocantur p.540.24 non l. nos p. 559. 10 adeo l. ideo p. 580.20 aui l. aut p 588.31 vetere l. veteres p.589 7 inuolutos l. inuolutis p. 589. 40 paninguibus l. pinguibus p. 630.16 Caryotatle l. Caryocatactle p.649.39 antesignatum lege antesignanum p. 652. 21 Crochilus lege Trochilus p.662.5 saginata l. signata p.663.54 reponi l. reponit p.673 50. affectu l. affecta p.693.10 nuncupat l. nuncupat p.698 39. vox l. mox p.709.24 non l.nos p.721.31 comedant l. comeant p.712.11 secum l. scnum p.724. 20 Parcus l. Parus p.740.7 hæc l.hæc p. 749. 12 statiuus l. statim p. 752. 16 vm l. r p. 761.33 comminutos l. comminutas p.769.30 scarios l. escarios p. 774. 12 Acredulam eandem l. Acredulam eandem p.774.55 Ranatinus l.Ranarinus p.807.54 dignius l.dignus p.809.10 per l. per H. p.812.4 sini l.sui.p.814.39 hæc l. hæc p.844.7 sinapis l. sinapi.

Errata in marginibus.

P.8.15. Panum l. Panonum p.19.20 simus l. simum p.40.36 Veronencum l. Veronensium p.157. 38 faciunt l. facinus p. 163.31 nostis l. hostis p.166.6 populum l. populus p.185.31 & 196.38 Tuba l. iuba p. 204.55 aantet l. cantet p.240.55 vuleus Rocanorum l. culeus Romanorum p.275.4 partis l. partus p.275.32 candidus l. candidius p.300.52 earum l. eorum p.448.56 maas l. malas p.455. 56 nocumenti l. nocumentum p.506.48 incubatas l.incubatus p.545.43 Palygonum l. Polygonum p.752.16 author l. authorum p.772.21 fycnes l. fyrenes 35. correptus l. correctus p.830.22 Arabis l. Arabibus.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pagina 7.versu 26. τέσσαρα τῶν πίρων lege τέσσαρα τῶν πέρων 28. 26. χριθῶν l.κριθῶν & versu sequente καλαμοκριθῶν l.καλαμοκρίθων 47.1 κορυδὸς l.κορυδαλὸς & versu 6.τετύρας l.τέτυρας & 7.φασιανοὺς l.φασιανὸς 58.51 χλωρὶ l.χλωρὶς 78.9 ἐσιμένοι l.εἰσιμένοι & 24. Νυμήνιος l.Νουμήνιος & 47 βουλευμάτων l.βουλευμάτων 107. 52 πέρδικες l.περδικὲς & vlt.τοῦς l.τοῦς 108.37 κλωσὶα l.χλωσὶα 116.19.τὸ l.τὸν 131.31 ἀκίρωτος l.ἀχίρωτος 144. 32. Λαγὸς l.Λαγωὸς 161.13 ὀρτυγοσίρος l. ὀρτυγοσόρος 165.1 παραστίρων l.παλαιστέρων 174.47.διτγύρα l.διτγίρα 177 37 κιγκρίδες l. κίγκρου, & ver.vlt.κίγχ-ες l.κίγχρος 187.Αλίκτρυον in margine l.Αλεκτρυὼν 188.5 ψεφῶσαν l.ψοφῶσαι, & 12 κορίδια l. κορίδα 191. 23 χρυσὸν l.χρυσῶν 195. 45 ορτίων l.κρίθων,& 48.κακβάσιας l.κυρβασίας 196.4 ὀρτυγες φοινικομόγοι l. ὄρτυγες φοινικόλοφοι 202.47 κοκκυζειν l.κοκκυζοι,& 52 κοκκυζῶν l. κοκκύζων 203. 1. Νίσας κοκκύσι l.Νίσας κοκκύσιν 204.19 ἀμερόφωνος l ἀμερόφονος, & 25. πρᾶος l.πρῶος 232.4. ἐδίχουσιν l.ἐθέλουσιν 238.49 αἶρα l.αἶρε 248.22 σ'χειν l.εἶχεν 249. 30 Αλεκτρυονόπολις l. Αλεκτρυοπόλης 271.10 ἀμφίκερ l.ἀμφίκρεα, & seq. ἄλασεν l. ἄλεσεν 272. 35. Ἔκλυσεν λαιμῷ ῥίπθα καθὼς ἔτυχα l. Ἔκλυσεν λαιμῷ ῥίπθα καθὼς ἔτυχα 274.35 σ'ἐγὼ l.σ'ἐγὼ & 39.παρᾶχεν l. παρᾶχεῖν 276.33 ὁιὸν l. ὠὸν 398. 25 ἔχη l.ἔχῃ 414. 7 ἐίμασιν l.ἕσιμασιν 432. 13 παρατικραινουσα l. παρατικραίνουσα 443. 35. ἐλευτέριον l.ἐλευθέριον 485.15 φασιόφονος l.φασιανοφόνος 491.7 τυθεῦσι l. τυθεῶσι 492. 12.ἀρχίυθο l.ἀρχίυθου 485.3 ἐίφλασις l.ἐίβλασις 530.9 τρυθὸν l. τρυβὸν 610.36 φύλλα l.φύλλα 615.1 μυκάσιν l.μυκάζοι 658.46.Α' l.Α'ς 670.39 πιλοχύτας l.πιλόχυτας 673. 13 μαγραια l.μάσαλα, & seq.πίτελαι l. πίτελαι 674.49 ἐσιμένοισι l.ἐσαθμένοις,& seq.πλαῶνες l.θαλάθιος 676.33 ἔνας l. ἕνας,& seq. χρῆδας l. χρᾶδας 679.49 ὄρας l.ὦρας 687. 37 τυθὸν l. τυθὸν 703. 31 καταδλώσας l. καταδλώσας 35. ἀυτοῦ l. αὐτοῦ, & 38. Δ'οὶ l. αἰὲν 709. 47 αἰδόνα l. ἀηδόνα 772. 25. Λ'ρτυγόμων l. Ἀρτυγόμων 773. 70 μυσιδὸς l.μυσιδὸς 776.39 χλωρὸς l. χλωρὸς 779. 18 φίλλας l. φύλλας 780. 29 κῦρο l.κοῦρον 799. 14 τας l. τὰς 809.22. χίλλας l.χίλλας 840.5 καῦρον l.καῦρος.

REGISTRVM.

Digitized by Google

REGISTRVM.

¶ ✣ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq
Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn
Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh.

Omnes sunt Terniones præter ¶ qui est Quaternio, & ✣ quæ est Duernio.

Hæc omnia & singula à me dicta & scripta dicendaq; & scribenda censuræ
Sanctæ Romanæ Ecclesiæ libenter submitto.

BONONIÆ.

Apud Ioannem Baptistam Bellagambam.
M D C.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Summa Priuilegiorum.

Priuilegio Sacræ Cæsareæ Maiestatis cautum est, ne quis Vlyssis Aldrouandi Bononiensis primam aut secundam Ornithologiæ partem in toto, siue in parte absque voluntate, & proprio authoris, aut eius hæredum consensu intra decennium recudat, aut alibi recusam vendat, sub pœna, quotiescunque deprehensus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latiùs patet in dyphlomate Cęsareo dato in arce regia Pragæ, die prima mensis Aprilis, anno millesimo quingentesimo nonagesimo nono.

Rudolphus Imperator.

Rudolphus Ceradatius.

Ad mandatum Sacræ Cæsareæ maiestatis proprium.

Io: Barnitius.

Edicto Ferdinandi Medices Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis cautum est, ne quis in toto eius Dominio Ornithologiam Vlyssis Aldrouandi Bononiensis tribus Tomis distinctam sine authoris proprio consensu intra decennium proximè futurum imprimat, aut impressam venalem habeat sub pœna quinquaginta aureorum, & amissionis librorum cuicunq; contrafacienti imponenda, sicut latius patet in litteris datis in Villa sua Çafaggioli.
Die 29. Septemb. 1599.

Ferdinandus Magnus Hetruriæ Dux.

Io: Baptista Concinus.

Franciſci Mariæ Sereniſſimi Vrbinatium Ducis Priuilegio cautum est, ne quis Vlyssis Aldrouandi Bononiensis Historiam de Auibus in toto eius Dominio recudat, aut recusam vendat intra decennium absq; consensu authoris sub pœna quinquaginta aureorum, & amissionis librorum, quotiescunque contrafaciens fuerit deprehensus, prout latius patet in litteris datis Pisauri. Die 2. Ianuarij. 1599.

Franciſcus Maria.

Locus sigilli.

Iulius Giordanus Secretarius.

Aφ1 145711

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ed by Google

Digitized by Google